

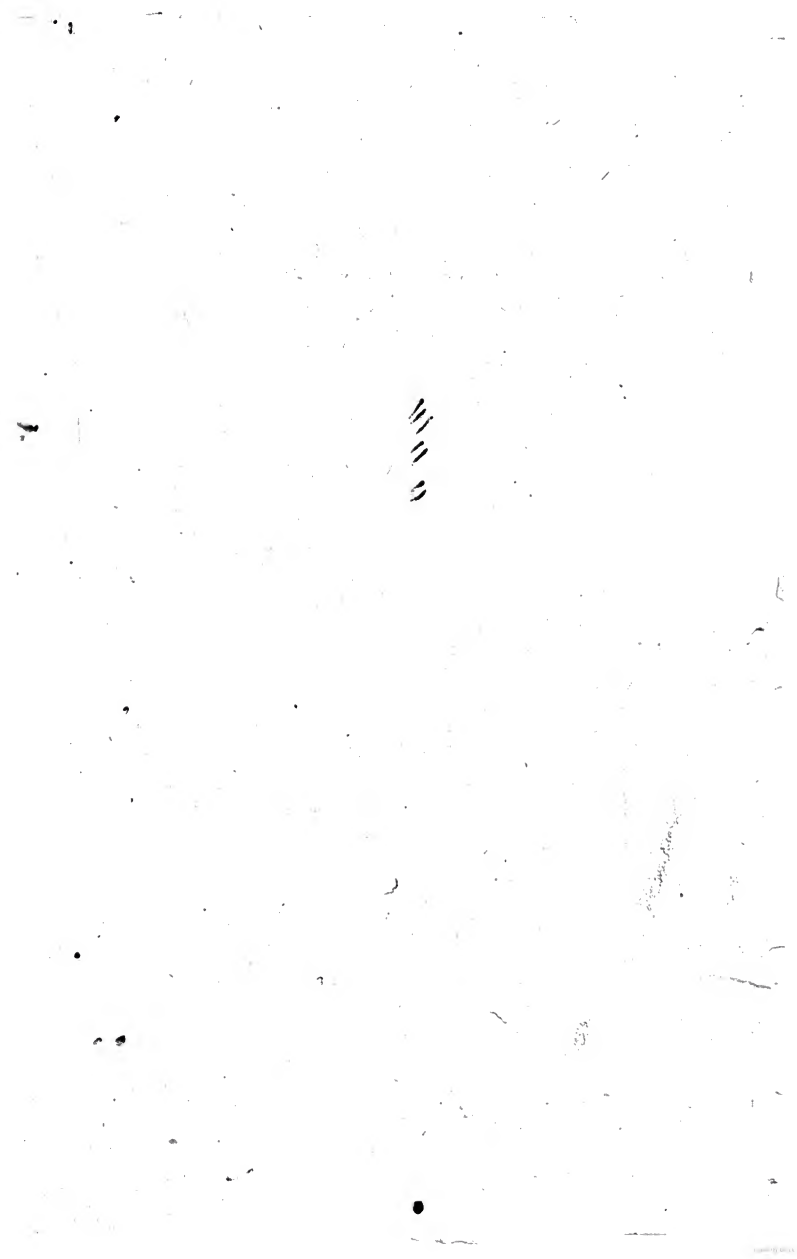
BIBL. NAZ.
Vin. Emanuele III

164
K
15
NAPOLI

Handwritten notes in Italian:
D. I. 18.
A. 2. 2. 2.
D.

1111

OPERV M

AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI

Tomus V.

SERMONES ET EPISTOLAS HVIVS SANCTI
DOCTORIS EXACTE RECOGNITAS, ET OPVSVLA
QVADAM ILLI ADSRIPTA COMPLECTENS.

*SERMONES QUIDEM AD MISSALIS ROMANI ORDINEM, TEXTV
IPSO EPISTOLAE VEL EVANGELII SINGVLIS PRAEMISSO, AGGCOMMODATI
SVNT EPISTOLAE VERO IN PROPRIOS LIBROS IVXTA MATERIAVM
dieretatem distinctae,*

In iis, Sermones & Epistolae nonnullae, quae à B. Paulino in ipsius sancti Ambrosii vita citantur, diu desideratae,
& haecenus nunquam excusae, nunc primum, ex antiquis bibliothecis erutae in lucem prodeunt.

*Omnia tandem ab innumeris mendis auxilio vetustiorum codicum expurgata, & in pristina vilitate
gratitatem suamque restituta.*

Quorum Elenchum pagina quarta & sequentes indicabunt.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Sumptibus Antonii Hierat, Bibliopolae sub signo Gryphi.

ANNO M. DC. XVI.

NICOLAUS PAPA IN EPIST. VI. AD PHOTIVM
Constantinopolitanum.

BEatissimus quoque Ambrosius, clarissima & splendidissima lucerna Ecclesiz, qui ex catechumeno, diuino præsagio ad Episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, non instinctu hominum, sed diuina vocatione per miraculorum prodigia electus est. Dum enim ad electionem Episcopi popularis fieret in Ecclesia conglobatio, ecce quidam infans acclamabat, dicens: Ambrosium Episcopum, ad quam vocem & omnis illa conuentio similiter acclamabat, Ambrosium Episcopum.

SAN-

S ANCTISS^{MO}. AC BEA-
TISS^{MO}. D. N. D. XYSTO
V. PONT. MAX.

NTER alias cogitationes, curaſque precipuas, Xyſte Quinte Pont. Max. quas pro iuuanda atque illuſtranda Dei Eccleſia in omni tua vita ſuſcepſiſti, ea in poſtremis non eſt numeranda, quod cum animaduerteres, quantum Reip. Chriſtiane expediret, vt ſanctorum Patrum ſcripta, quibus ſalutaris doctrina cōtineretur, in veterem integritatem puritatemque reſtituantur, deletiſque omnibus maculis qua imperitorum animos poſſent inſicere, quam emendatiſſima peruiſgentur: in ea re officium tuum publica vtilitati deeſſe nequaquam eſ paſſus. Itaque vt partem aliquam huius tam preclari muneris tu quoque ſubires, ſancti Ambroſii Mediolanenſis Episcopii, & Eccleſia Doctoris eximii libros delegiſti, quos accurate recognoſceres, adhibitiſque vetuſtis codicibus manuſcriptis, iudicioque etiam tuo perpurgares ab iis mendis, quibus illos aliorum quorundam negligentia vel audacia cōtaminaveſſet. In quam curam multos annos totus iu- cubiſti, nulli nec ſumptui nec labori parcens, vt ceptum opus quam abſolutiſſimum exhiberes. Cumque iam propemodum totius emendationis ſummam perfeciſſes, ac primum operis volumentypis excuſum emitteretur in publicum, illud ſanctamem. Gregorio XIII. Beatitudinis tue prædeceſſori obtuliſti: vt qui Petri ſedem tenebat, labores tuos pro Petri fide ſuſceptos comprobaret. Sed interim eo ad ca- leſtem vitam vocato, cum ſupremi Dei providentia, tuiſque exigentibus meritis in eius locum ſucceſſus fueris nondum abſoluta omnium voluminum editione: cuius curam mihi à principio iniunxeras, vt ea in re omni quo poſſem ſtudio ac diligentia Sanctitati tue inſervirem: ratio omnis poſtulare viſa eſt, vt vigiliariū & laborum tuorum poſtrema hac pars ſanctiſſimo tuo nomini inſcripta prodeat in lucem. Quare ſingularis beneficii loco acceptum ſero, vt eam Sanctitati tue nō quidem dicare, ſed quaſi fructum proprii fundi tui mihi vni ad te perferre liceat, qua nominis tui maiestate ac ſplendore ſulta atque illuſtrata, in manus deinde hominum deueniat. Suscipe igitur, pater Beatiffime, benigno animo tuū hoc munus, q̄ a te primum prodiit, & nunc demum ad te ſancti aſpicio redit: & cū rationē hanc expurgandi ac ppoliendi veterum ſcriptorū monumenta, in quo ſumma cū laude diu verſatus eſ, ſemper ipſe probaueris, utiliſſimamq; Chriſtiana religioni iudicaueris, eam nunc maxime ſovere ac promouere pergas, vt ſi qui adhuc deprauati ſuperſunt ſanctorum virorum libri eadem diligentia inſu tuo recognoſcantur, atque integriores & emendatioreſ edantur. Quo quidē nomine res ipſa litteraria, boniq; omnes plurimū tibi debebunt, qui Deum aſiduis votis, precatur vt quā ſpē inſtauranda Eccleſia ſua in hoc tui Pontificatus ſanctiſſimo initio oſtendit, eam in dies magis magisque augeat atq; confirmet, ac vitam ad eam rem Sanctitati tua longiſſimā largiatur. Rome. VI. Kal. Sextilis. M. D. LXXXV.

Sanct. tue humillimus & deuotiſſ. ſeruus.

Ioannes Baptiſta Bandinius
à Caſtello Florentinus.

ELENCHVS EORVM QVÆ IN HOC QVINTO

TOMO CONTINENTVR.

numerus singulis Sermionibus vel Epistolis præfixus, indicat ordinem quo in veteribus impressionibus locata erant: Quæ vero asterisco notantur, nunc primum huic editioni addita sunt.

Sermones de Tempore.

LXVII.

<i>In Dominica prima aduentus.</i>			
28.	Paucorum admodum dierum occupatione.	Sermo. I.	Col. 1
*	Hoc tempus, fratres charissimi, non immerito.	Sermo. II.	2
<i>Dominica secunda aduentus.</i>			
29.	Superiore Dominica capitulum Evangelicum differentes.	Sermo. III.	ibid.
14.	Lætitia quantafit, quantulusque concursus.	Sermo. IIII.	3
<i>Dominica tertia aduentus.</i>			
15.	Satis abundeque dixisse me credo superiore Dominica.	Sermo. V.	ibid.
<i>Dominica quarta aduentus.</i>			
*	Propicia diuinitate, fratres dilectissimi, iam adueniunt dies.	Sermo. VI.	4
<i>In die Natalis Domini.</i>			
*	Dominici nostri Iesu Christi, fratres, Natiuitatem celebrantes.	Sermo. VII.	5
11.	Verum est quod air sanctus Ioannes Baptista.	Sermo. VIII.	6
11.	Qua gratia, vel quibus laudibus hunc diem Natalis Domini.	Sermo. IX.	ibid.
16.	Bene quodammodo sanctum hunc diem Natalis Domini.	Sermo. X.	7
<i>In die Circumcisionis Domini.</i>			
17.	Est multa aduersus plerisque vestrum fratres querela.	Sermo. XI.	ibid.
<i>In Epiphania Domini.</i>			
*	Dies ista & festiuitas, quam hodie fratres celebratis.	Sermo. XII.	8
19.	Exultandum nobis est, fratres charissimi.	Sermo. XIII.	ibid.
20.	Meminit sanctitas vestra, fratres, superioris predicationis.	Sermo. XIII.	9
21.	Plerique in hac sancta Epiphania die.	Sermo. XV.	10
22.	Ad omnes vos fratres predicationem meam.	Sermo. XVI.	ibid.
<i>In octaua Epiphania.</i>			
18.	Evangelica scriptura refert.	Sermo. XVII.	11
*	Hanc baptismi Iesu Christi Domini nostri celebritatem.	Sermo. XVIII.	ibid.
<i>Dominica vi post Epiphaniam.</i>			
1.	Libenter nos prædicare.	Sermo. XIX.	12
2.	Superiore Dominica parabolas Domini differentes.	Sermo. XX.	13
5.	Et ipsi scitis, fratres, quod ex qua die.	Sermo. XXI.	ibid.
<i>Dominica in Septuagesima.</i>			
*	Rediuite vos ipsos, fratres.	Sermo. XXII.	14
<i>Dominica in Sexagesima.</i>			
*	Adest tempus, charissimi fratres.	Sermo. XXIII.	15
<i>Dominica in quinquagesima.</i>			
9.	Mérito fratres, dicit Apostolus.	Sermo. XXIV.	ibid.
<i>Feria quarta Cinerum.</i>			
*	Dominus & Saluator noster qualiter post multas negligentias.	Sermo. XXV.	16
<i>Feria v. post Cineres.</i>			
*	Rogo vos fratres charissimi, vt in isto.	Sermo. XXVI.	17
<i>Fer. vi. post Cineres.</i>			
8.	Te autem faciente eleemosynam.	Sermo. XXVII.	18
<i>Dominica prima Quadragesime.</i>			
*	Ece adsumt dies sancti.	Sermo. XXVIII.	19
27.	Testimonium perhibet sanctus Apostolus de prophetis.	Sermo. XXIX.	ibid.
26.	Non vsque adeo contristari debemus fratres.	Sermo. XXX.	20
34.	Nonnulli Christianorum, fratres, existimantes.	Sermo. XXXI.	21
23.	Sanctæ Quadragesimæ rationem.	Sermo. XXXII.	22
<i>Fer. ii. post Dominicam. Quadr.</i>			
*	Quam timendus est fratres charissimi, dies ille iudicii.	Sermo. XXXIII.	ibid.
<i>Fer. iii. post Dominicam. Quadr.</i>			
*	Ece nunc tempus acceptabile.	Sermo. XXXIV.	23
<i>Fer. iiii. post Dominicam. Quadr.</i>			
*	Lectum est nunc in Evangelio.	Sermo. XXXV.	24
<i>Fer. v. post Dominicam. Quadr.</i>			
25.	Intellexistis vos credo fratres superiore Dominica.	Sermo. XXXVI.	25
<i>Fer. vi. post Dominicam. Quadr.</i>			
35.	Memini vobis debet vestra dilectio, fratres.	Sermo. XXXVII.	26
<i>Dominica ii. Quadr.</i>			
24.	Retinet adhuc sensus vestri, fratres.	Sermo. XXXVIII.	27
<i>Fer. ii. post Dominicam. Quadr.</i>			
37.	Sibi bene retinet vestra dilectio, fratres.	Sermo. XXXIX.	ibid.
<i>Fer. iii. post Dominicam. Quadr.</i>			
36.	Ante dies aliquot deuotionem sanctæ Quadragesimæ.	Sermo. XL.	28
<i>Dominica iiii. Quadragesime.</i>			
33.	Dominus superiore Dominica hoc esse fidei nostræ opus.	Sermo. XLI.	29
<i>Fer. vi. post Dominicam. Quadr.</i>			
31.	Retinet vestra dilectio, fratres, ante dies aliquot.	Sermo. XLII.	ibid.
<i>Dominica iiii. Quadragesime.</i>			
*	Agite gratias fratres diuine pietati.	Sermo. XLIII.	30
<i>Dominica in passione.</i>			

- * Scitote fratres, quoniam cuius opera quisque facit.
Dominica in Palmis.
- * Veniente Domino nostro Iesu Christo ad vrbem Hierusalem.
 * Video vos fratres hodie attentius quam soletis.
Per ij. hebdomade sancte.
51. Audistis fratres, Iudam Iscariotem de vnguento.
Per ij. hebdomade sancte.
46. Szpius diximus fratres, quod ad similitudinem Euz.
Per iiii. hebdomade sancte.
44. Quoniam hodie Euangelij lectio de latrone fecit mentionem.
Per v. hebdomade sancte.
45. Collecta quam hodie legit Ecclesia.
Per vi. in Parasceve.
55. Seculi huius hominum fabule ferunt.
56. Superiorem sermonem diximus, vt retinet vestra dilectio.
Sabbato sancto.
57. Retinet vestra dilectio, fratres, quod alibi diximus.
Dominica Resurrectionis Domini.
- * Audistis fratres quod sancte mulieres.
53. Magnum fratres, & miserabile donum concessit nobis Deus.
Per v. post Dominum Resurre.
58. Hæret adhuc sensibus vestris fratres.
Dominica in Albis.
54. Retinet sanctitas vestra fratres, hoc me nuperrime.
In Ascensione Domini.
- * Laudemus Dominum, fratres charissimi.
In die Pentecostes.
- * Magna est, fratres charissimi, hodierna festiuitas.
64. Scire debet sanctitas vestra fratres.
Per ii. Pentecostes.
62. Non incommode ante dies paucos, sicut retinetis:
Dominica v. post Pentec.
11. Quantonum mirabilium operator sit Dominus.
Dominica vi. post Pentec.
41. Quia constat, sicut ante dies profecuti sumus.
Dominica viii. post Pentec.
81. Non omnia fratres charissimi, quæ in villico:
Dominica xiiii. post Pentec.
4. Mammona apud Hebræos huius seculi diuitiæ appellatur.
Dominica xxii. post Pentec.
7. Nonnulli fratres, qui aut militiæ cingulo detinentur:
Dominica xxiii. post Pentec.
39. Non dubito fratres contristari vos.
 Conciones pro variis actionibus.
De basilicis non tradendis.
- Video vos præter solum subitoe esse turbatos.
In obitu Valentiani Aug.
- Est in cernentium doloris sit, id quod dolcas referre.
De obitu Theodosij Imp.
- Hoc nobis motus terrarum graues.
Obiurgat populum ob quamdam lane superpositionem.
82. Et ipsi videtis fratres, quod mea non cessat humilitas,
Populum redarguit quod non frequenter Ecclesiam.
83. Deberem fratres post hos plures dies.
Consolatur populum, ne desiciat animo.
84. Amarior fortasse fuerit increpatio mea.
 Sermones de Sanctis per annum.
In festo S. Lucie.
6. Satis ad correctionem vestram arbitror posse sufficere.
In Cathedra S. Petri.
47. Adstruximus superiore Dominica, sanctum Petrum.
In festo S. Basilij episcopi.
79. Sideligenter aduertit vestra dilectio, fratres.
In festo SS. Cantii, &c.
75. Hodie beatissimum Cantii, Cantiani & Cantianillæ.
In festo SS. Gervasij & Protasij.
91. Hesterno die tractauit vericulum Psalmi.
In festo SS. Octauij &c.
77. Cur omnium sanctorum martyrum, fratres.
In natiuitate S. Iohannis Baptiste.
63. In sancti ac beatissimi Iohannis Baptiste laudibus.
64. Sancti Iohannis Baptiste natalem hodie profecuturi.
65. Diximus iam supra, cum silentii nostri veniam peteremus.
In festo SS. Petri & Pauli.
67. Nralem beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli.
68. Notum omnibus vobis est, fratres.

Serm. xliii.	31
Serm. xlv.	ibid
Serm. xlvj.	32
Serm. xlvii.	ibid
Serm. xlviii.	33
Serm. xlix.	ibid
Serm. L.	34
Serm. li.	ibid
Serm. lii.	35
Serm. liii.	36
Serm. liiv.	ibid
Serm. liv.	37
Serm. lvi.	ibid
Serm. lvii.	38
Serm. lviii.	39
Serm. lix.	ibid
Serm. lx.	40
Serm. lxi.	ibid
Serm. lxii.	41
Serm. lxiii.	42
Serm. lxiv.	43
Serm. lxv.	46
Serm. lxvi.	ibid
Serm. lxvii.	47
Conc. l.	48
Conc. ii.	51
Conc. iii.	57
Conc. iv.	61
Conc. v.	62
Conc. vi.	ibid
Serm. l.	63
Serm. ii.	ibid
Serm. iii.	64
Serm. iiii.	65
Serm. v.	ibid
Serm. vi.	66
Serm. vii.	ibid
Serm. viii.	67
Serm. ix.	ibid
Serm. x.	86
Serm. xi.	69

66.	Cum omnes beati Apostoli parem gratiam apud Dominum. <i>In fessio S. Alexii.</i>	Serm. xii.	ibid.
69.	Retinet dilectio vestra fratres, ante dies cum plebis. <i>In fessio SS. Nacarii & Celsi.</i>	Serm. xiii.	7 0.
91.	Etiā si martyribus regionis extraneis. <i>In fessio S. Eusebii Mart.</i>	Serm. xiv.	ibid
69.	Ad sancti martyris Eusebii laudem aliquid addere velle.	Serm. xv.	72
70.	Depositionem sancti Eusebii martyris, cuius natalem.	Serm. xvi.	ibid
	<i>In fessio S. Laurentii Mart.</i>		
71.	Beatissimi Laurentii martyris. <i>In fessio S. Cypriani Mart.</i>	Serm. xvii.	73
72.	Sancti Cypriani festiuitatem.	Serm. xviii.	ibid
73.	Ante dies, cum beatissimi martyris Cypriani. <i>In fessio S. Michaelis Archang.</i>	Serm. xix.	74
10.	Si diligenter auditis, fratres, Euangelicam lectionem. <i>In fessio S. Lucae Euang.</i>	Serm. xx.	ibid
31.	Aduertit sanctitas vestra fratres, Euangelicam lectionem.	Serm. xxi.	75
	<i>Pro communis Martyr. temp Pasch.</i>		
74.	Dignum & congruum est, fratres. <i>Pro communis vrayis Martyr.</i>	Serm. xxii.	76
76.	Si quantum me necesse est dicere.	Serm. xxiii.	ibid
	<i>Pro communis plur. Martyr.</i>		
88.	Mouet fortasse vos fratres.	Serm. xxiv.	ibid
	<i>Pro comm. Confess. non Pont.</i>		
80.	Frequenter statueram apud me ipsum, fratres. <i>In dedicatione Ecclesie.</i>	Serm. xxv.	77
89.	Legimus in sancto Euangelio.	Serm. xxvi.	78
	Epistolularum libri octo, propter quod in iis tractantur, varietate distincti Lib. I. Epi. X.		
	* Episcoporum Concilij Aquileensis epist. ad Imperatores Aug. qua de episcoporum conuentu, de articulo- rum in disputatione positum discussione, de trium hæreticorum condemnatione, de conuentuum hæreticorum prohibitione, deque sacri Concilij decretorum executione differunt. Epist. i.		81
	* Acta Concilij Aquileensis contra Palladium & Secundarium Arianos.		83
	* Episcoporum Concilij Aquileensis epistola ad Galliarum episcopos.	Epist. ii.	88
	* Eorundem episcoporum ad Gratianum, Valentinianum, & Theodosium Imp. de habitis in Concilio A- quileensi, & de rebus ecclesiarum Orientalium. Epist. iii.		ibid
	* Item ad eosdem Imp. de habitis in Concilio Aquileensi, & de fessione vrsiniani papæ. Epist. iiii.		89
79.	Ambrosij ad Theophilum Alexandrinum & Anytū Thessalonicensem episcopos, quod iudices ad causas depu- tati a Synodo, ea soluta adhuc decernere possunt: & quod ex virgineo beate Mariæ utero nullus præter Chri- stum effusus est partus. Epist. v.		90
80.	Syricus Papa Romanus scribit ecclesie Mediolanensi, Iouinianū, eiusque sectatores Romæ coacto Concilio velut hæreticos esse dñatos, vt damnationem contra illos admittat, & in ecclesia eos nō recipiat. Epist. vi. ibid		ibid
81.	Ambrosij, & aliorum episcoporum Mediolani in Synodo congregatorum aduersus Iouinianum, sectatoresq; hæreticos, ad Syricum Papam. Epist. vii.		91
47.	Sabino episcopo Placentino, qui hæreticum quemdam Apollinaristam de sacre incarnationis Domine my- sterio prauè sentire, & turpiter obsequi significauerat, respondet S. Ambrosius quod illum palam confute- rat: & de humilitate ac seruitute quā Christus Dominus noster in sua incarnatione pro nobis suscepit differen- do, omnem eius hæresim prostrauit. Epist. viii.		92
78.	Theophilus Alexandrinus, cui contentio de episcopatu Antiochie inter Flavianum & Eusebium causa a Ca- puana Synodo commissā erat, querenti quid esset agendum, quia Flavianus ad Imperatorem confugerat: Fla- uium grauiter culpans, respondet vt ipse quod pacis & vnionis est decernat, & ad Romanam referat eccle- siam: vt quod ab ea fuerit comprobatur, omnes læti suscipiant. Epist. ix.		93
63.	Ad Iulianum, quod doctores orthodoxi licet in scribendo vti non fuerint rhetorum arte, scripserunt nihilomi- nus secundum gratiam, quæ est præstantior arte. Epist. x.		ibid
	Libri secundi Epistolæ. VIII.		
30.	Valentinianum Augustum magna auctoritate compellat, ne Deorum aras, quod gentiles & flagitabant, in dei blasphemiam, in Ecclesie contemptum, & suorum maiorum iniuriā vltatenus inflaurari decerneret. Epist. xi. 95		
31.	Symmachij Vrbis præfecti cōsiliis veteres ritus circa Deorum cultū seruandos esse, ad Imperatores relatio. 96		
	Relationi Symmachij Vrbis præfecti S. Ambrosius magna libertate respondet, validissimisque rationibus e- uerit. ad Valentinianum Aug. Epist. xii.		97
32.	Quod laico, nec de fide disputat, nec de sacerdote indicare licet, quare ipse vt cum Auxentio Ariano de fide corā arbitris disputer, Imperatoris Consistorij aditæ cōstantissime renuit. ad Valentinianū Imp. Epist. xiii. 100		
33.	Marcellinæ sorori, Imperatoris petitionis vt basilicæ traderetur, euentum anxie testificanti, facti seriem, vni- uersamque recensendo causam compendario respondet. Epist. xiv.		101
	* Eugenio tyranno dat rationem quare Mediolano discesserit, ipsum non expectando: eumque quod idolorum sacrificiis sumptus concesserit, libere redarguit. Epist. xv.		103
	* Excusat se apud Theodosium Imp. quod superiorem diebus non scripserit, Imploratque eius clementiam pro iis quid ecclesiam confugerunt. Epist. xvi.		ibid
19.	Quod Iudeorum synagogæ, ac Valentinianorum fani in partibus Orientis conflagratio nec in episcopum nec in monachos vindicaretur, Theodosium Imp. libere alloquitur: & vt rescriptum aduersus Christianos reuocet, grauissimè irget rationibus. Epist. xvii.		104
	* Marcellinæ sorori, de concione quam in Ecclesia ad Theodosium Imp. habuit in causa episcopi & monacha- rum ob synagogæ conflagrationem. Epist. xviii.		106
	Libri tertij Epistolæ. VIII.		
44.	Constantium Araficorum episcopum designatum, quomodo ecclesiam sibi creditam recte & laudabiliter regere debeat, fideliter instruit. Epist. xix.		109
9.	Docet Irenæum, quod Christi sacerdotum vitā à ceterorum hominum conuicta remota esse debeat, sicut Pythagoras suos discipulos communem hominum vitam sequi prohibuit. Epist. xx.		111

54. Ad Syricum, sacerdotes diaconosque, qui sedulam suam munerit nequam operam, nec ab eo diutius abesse patiuntur, summopere commendat. Epist. xxi. 112
59. Anacolio, & ceteris sacerdotibus, & vniuerso clero Ecclesie Theſſalonicenſis, de vita, conuerſatione, & obitu ſancti Acholii eorum Episcopi. Epist. xxi. 112
60. Anyſio Theſſalonicæ Episcopo electo congratulatur, quod Acholius ſanctus in Episcopatu ſucceſſerit: monet præterea, vt iuſdem etiam in vita & diſciplina ſucceſſo fieri curet. Epist. xxiii. 113
70. Vigilum ad Tridenti Episcopatum recens aſſumptum, quomodo muneris ſuo digne ſariſcere valeat, erudiri poſſentem, inter cetera quod alienigenarum coniugia vitari, vt rem pernicioſam exemplo Sampſonis faciat, ſedulo informat. Epist. xxiv. 114
82. Verellenſem eccleſiam paſſus ſolatio deſtitutam, vt Episcopum iuxta maiorum inſtituta deligat, inſtanter monet: ac vbi virginis abſtinentiæque præconiũ, & merita commendauit, eandem eccleſiam vt idoneum poſſet Episcopum grauiter vtget. Epist. xxv. 117

Libri quarti Epistolæ. IX.

9. Bellicium graui iactura ægitudine dum in inſidelitate maneret, vbi veto in Chriſto credidit, conualeſcentem, vralia præcipit ſacramenta, quo ſinior fiat, efficaçiter monet, aſſertens hanc Dei viſitationem fuiſſe. Epist. xxvi. 125
10. Simpliciano monacho, qui poſtea in Episcopatu ei ſucceſſit, quæ ſint Chriſtianæ diuitiæ oſtendit: & quod vultum eſt paradoxum, vt ſolus ſapiens ſit vere diues. Epist. xxvii. 126
10. Horatiano, q̄ ſit Chriſtiano hæreditas, & cur tanti ſtumeretur, vt p̄ ea pletiq; morti ſe offerant. Ep. xxviii. 126
- * Floriano adoleſcenti lapſo & reuertenti, poſcenti autem, vt via, qua alienus ad peccato tutor ad ſalutem progredi valeat, ei oſtendatur, diſciplinam conuerſationemque Chriſtiano conſonam, vt cælum conſequi poſſit, fuſe deſcribit. Epist. xxix. 127
36. Sabino Episcopo Placentino, Paulini Aquitani inſtitutam, qui venditis facultatibus, reſtictos, ſæculo in partes vrbis Nolanz ſecceſſit, vitamq; ſolitariam elegerit, pluribus rationibus commendat, oſtendens glorioſum eſſe pro Chriſto humilem fieri. Epist. xxx. 128
41. Eidem, occasione paradoxo quo dicitur: Numquam minus ſolus ſum, quam cum ſolus: ſolitudinem commendat, & eius commendaticeſcit. Epist. xxxi. 129
37. Severo Episcopo, Iacobum qui de Perſide profectus, vt moleſtiam expertus in oratione & contemplatione Deo inſeruiat, ad Campaniæ ſinum ſeceſſum elegit, magno opere laudat: conqueritur veto quod ipſe in medio periculorum verſetur. Epist. xxxii. 130
84. Demetrii diuini, ad viuũ eſſingit ſacræ virginis vitam, qua virginis meritiũ non perdere, ſed Deo placere & celeſtẽ gloriam adipiſci valeat, & præcipue vt omni caleſta iactantia humilitatem ſequatur. Ep. xxxiii. 131
90. Virginibus iactis, vitæ, martyriũ & miracula beatæ Agnetis virginis & martyris appoſite deſcribit. E. xxxiv. 135

Libri quinti Epistolæ. XI.

13. Irenæo poſcenti ſolutione dubii: An apud Deum ſit aliqua differentia charitatis eorum qui in puericia, & eorum, qui in proceſſu crediderunt ætate dubium examinando reſpondet. Epist. xxxv. 137
14. Eidem proponenti dubium, viri duas habentis vxores, vnam odibilem, amabilem alteram, quid id ſignificet: Deuteronomii locum explicando, verum dubii ſenſum aperit. Epist. xxxvi. 138
16. Eidem, qui obſcuritate expertus Epistolæ B. Pauli ad Ephesoſ ſcriptæ, querit vt per ſummam illa explicetur: cui S. Ambroſius Epistolæ ſumariam tradens, omnem apoſtoli mentem breuiter exponit. Epist. xxxvii. 139
31. Horatiano quaſitionem proponenti, Anima humana cum nec ignis, nec ſanguis, nec harmonia eſſe conſtet: an ſiſte de ſubſtantia cæli, reſpondet nihil iſtorum, ſed præſtantiſſis eſſe naturæ. Epist. xxxviii. 140
11. Eidem Horatiano, cum propoſitæ de animæ natura quaſitioni non videretur abunde ſatiſfeciſſe, hanc etiam ſcribit Epistolam, vt omnem diluat dubitationem. Epist. xxxix. 141
33. Eidem querenti, quis ſit ſpiritus, quem Paulus ait in Epistola ad Rom. poſtulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus: breuiter de quo intelligatur ſpiritu reſpondet. Epist. xl. 142
71. Irenæo querenti, cur lex data ſit, libeſt, & iam operatur, vt ait Apoſt. ad Rom. dubium examinando perſpicuere reſpondet. Epist. xli. 143
72. Ad Clementianum. Cum Deus in lege ſeruari pleræq; præcepit, vt circumciſio & ſabbatum, & alia quæ per Euangelium euacua videntur: qua ratione adhuc Apoſtolus dicat: Lex paedagogus noſter fuit in Chriſto: dubitant nonnulli, locus examinatur, & dubitationi reſpondetur. Epist. xlii. 143
73. Eidem, quoniam propoſitæ quaſitionis vim ob rei latentiam non videbatur exacte in ſuperiori Epistola perſequeſſe, ideo nunc dubitationem reſumens, ſatiſfacere plene conatur. Epist. xliiii. 144
74. Horatiano, ex verbis Apoſtoli ad Rom. Credidit Abraham Deo, adſtruit circumciſionem abolitam, legem non iuſtificare, ſed fidem quæ per charitatem operatur. Epist. xlii. 145
75. Ad Bellicium, ſuper verbis Euangelii Ioannis, de illuminatione cæci ad natiuitate, pulchre digreditur, ponderat verba, reſeruat myſteria. Epist. xlv. 146

Libri ſexti Epistolæ. VII.

64. Syagrium Veronenſem Episcopum, quia Indiciam puellam Deo ſacram non per iudicii formam, ſed per mulierum inſpectionem male iudicauerit, grauiter redarguit: pudotiſque vaginalis per inſpectrices iudicium vtpote fallax vituperat. Epist. xli. 146
65. Eidem, in quæ adhuc inuehitur in contumelia, quam vaginali irrogauit pudori per mulierum inſpectionem, interſerens ex facris quantum etiam vitiſionis ſtudium apud maiores fuerit aduerſus pudicitia temeratores. Epist. xlii. 148
66. Paternum conſultat, vt filio ſuam ex filia, hoc eſt, neptem auunculo nullatenus coniugio copulare velit, quia eſt iure interdictionis: & licet tale coniugium non prohiberetur a lege, expediret tamen non permitti. Epist. xlviii. 150
14. Vetus & inimodica inter duos fratres & ſororem ſuper bonorum diuiſione verberatur contentio: ſanctus doctor licet conſtitutus eſſet iudex, non tamen vt iudex, ſed vt compoſitionis arbitrar paribus electis decernere maluit, ſcribit ſeriem, & Marcellum alterum fratrem, quia arbitrium laudauerit commendat. Epist. xlix. 151
53. Titi ianus habebat cum nepte cauſam: Ruſſinus eius filius & pater nepris, Magiſter erat officiorum, ideo ex lege iudex: quare pro filia contra patrem cauſam fovebat: mox ſactus eſt præfectus prætorio, vnde deſiuit eſſe iudex, conprobat ergo patri, & quia ipſe ad moleſtia liberatus eſt. Epist. l. 152
58. Studio nobili viro in cauſa cuiusdam criminoli iudici deputato, quam potius partem clementiæ ne, an iuſtiſtiæ ſe condacat, et qui percontanti, reſpondet clementiam eſſe præferendam. Epist. li. 152

Quoniam superiore epistola mansuetudinem in iudicio præponere adam scripsit, adeo eidem nunc studio plenius instrui quærenti, Domini nostri Iesu Christi in causa mulieris in adulterio deprehensæ iudicium adiciens, suis respondet.	Epist. lxi.	ibid.
Libri septimi Epistolæ VII.		
* Fratribus per omnem Italiam constitutis, quomodo Mediolani sanctorum martyrum Geruasii & Protasii corpora inuenirent: ubi aliqua de ipsorum etiam passione describuntur.	Epist. lxi.	154
85 Marcellinam sororem per epistolam certiorum reddidit de corporum eorumdem sanctorum Geruasii & Protasii martyrum inuentione, translatione, basilicæ dedicatione, iusticiis, & ad populum concione.	Ep. lxi.	155
* Fratribus per Italiam, quod sanctorum Vitalis & Agricolæ martyrum corpora, Bononiæ in rebus eorum sepulta à se reperia fuerunt: de quorum vita, passione & miraculis aliqua notatur.	Epist. lvi.	156
27. Gratiano Augusto Andragutii Comitibus fraude interempto, Maximus Gallianus occupauit, Imperium inuasiuit: Valentinianus inuictus adhuc puer sanctum Episcopum nunc secundo ad eum legatum mittit, quantæ uero auctoritatis constantiaque suam peregerit legationem, in hac ad ipsum Valentinianum relatione conspicitur.	Epist. lvi.	157
34 Theodosio Imperat. dolens Valentiniani uita decessum, commemorat eius pietatem, agitque de eius sepultura.	Epist. lvi.	158
* Valentiniano Arbogestis Comitibus dolo extincto, Imperium sibi Eugenius usurpauit, quo Mediolanum contentedente, sanctus Episcopus ne illius tyrannidi assentire videretur, urbem reliquit, illo vero recedente confestim reuertitur, necato denique per Theodosium Eugenio, cuique prodigato exercitu, omnem rei feriem describunt, rogat ut de hostis exercitu is ignoscat, qui non iterum in Imperium deliquerant.	Epist. lvi.	ibid.
28. Theodosium Augustobasileum in homines Thessalonice perpetratam multa libertate auctoritateque redarguit, multisque exemplis ad penitentiam prouocat.	Epist. lxi.	ibid.
Libri octavi Epist. X V.		
5 Felici Comensi Episcopo scribit se & lectione sermonis illius, & spe futuri aduentus refocillatum, simulque ut venire non negligat hortatur.	Epist. lxi.	160
8 Faustinum propter obitum germanæ acerbo dolore gementem consolatur.	Epist. lxi.	ibid.
35 Eusebio Bononiensi Episcopo significat, apparitori præfecturæ offensam quam contraxerat, remissam esse: Faustinumque paruulum uultu laborantem ad iorem uenisse.	Epist. lxi.	161
40. Sabinum rogat, ut libellos quos illi mittit, discutat, & quæ corrigenda deieuerit, arbitrii sui iudicio corrigat.	Epist. lxi.	162
43. Sinihi pietatem commendat, quod filio ignouerit quicquid in consilio uxorem acceperat.	Epist. lxi.	162
45. Sabinum causam reddit cur post scripturam prius dictam codice in apertius scriptum transmissit, & ad epistolam reminde ludum inuitat, & usum illius exponit.	Epist. lxi.	ibid.
46. Eusebium cunditatem in filiis, & filiorum benedictionem recenset.	Epist. lxi.	163
49. Syncium Prisco aduenienti litteras dedisse narrat, & se eidem reuertenti alias reddidisse.	Epist. lxi.	ib.
50. Artico scribit, litteras suas Prisco sibi, & se illas reddidisse.	Epist. lxi.	ibid.
51. Felici Comensi Episcopo significat, tuberosum sibi missorum partem amicis direxisse, & illum quod se tam diu non reuulserit arguit.	Epist. lxi.	ibid.
55. Fygalio & Delphino Episcopis insinuat, Polybium ut utriusque eorum scriberet poposcisse, ac post datam epistolam utriusque nomine conscriptam, alteram exegisse, & ei se illam dedisse.	Epist. lxi.	ibid.
61. Splendorem sermonis Candidiani, & fulgorem affectus eius commendat, illique benedictionem optat.	Epist. lxi.	164
67. Cynegiu de consultatione sua commendat.	Epist. lxi.	ibid.
68. Anconio amorem eius in se, & sui animum in illum commemorat.	Epist. lxi.	ibid.
69. Alypio, litteras illius sibi esse redditas, & se suis respondisse significat.	Epist. lxi.	ibid.
Precatio prima præparans ad Missam.		
Precatio secunda ad idem.		165
Hymni xxxiv diuersis temporibus concinendi.		169
Opuscula sancti Ambrosii adscripta.		166
Commentarii in Apocalypsim beati Ioannis.		179
De virtutum virtutumque consuetudine ad Simplicianum liber.		244
* Expofitio fidei, siue symboli Nicæni explicatio contra Arium & Photinum.		259
Cum notis Vuilhelmi Damasceni Lindani Episcopi Ruræmundeni.		253
De spiritu sancto libellus, seu fragmentum.		255
De concordia Marthæ & Lucæ in genealogia Christi describenda tractatus.		257
De penitentia liber.		258
Ad penitentiam agendam exhortatio.		ibid.
Epistola cur Deus permittit monachum quendam à demone vexari.		ibid.
* De origine & moribus Brachmanorum tractatus.		269
Expofitio in Cantica canticorum ex libris Beati Ambrosii excerpta ab Antonio Demochare.		275
Notationes ex Petri Nannii & aliorum scholiis selectæ, ad huius editionis usum accommodatæ.		313

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN- SIS SERMONES DE TEMPORE.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS

Euangelium. LVC. CAP. XVII

In illo tempore: Interrogatus Iesus a phariseis: quando venires regnum Dei, respondens eis, dixit: Non veniet regnum Dei cum observatione: neque dicunt: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Veniens dies quando desiderabitis videre unum diem filij hominis, & non vi debitis: & dicent vobis. Ecce hic, & ecce illic, Nolite ire, neque scittemini. Nam sicut fulgur coruscans de caelo, in ea qua sub caelo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noë: ita erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, uxores ducebant, & nubebant usque in diem qua intravit Noë in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Lot. Edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & edificabant: qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem & sulphur de caelo, & omnes perdidit. Secundum hac erit qua die filius hominis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illis: & qui in agro, similiter non redeat retro. Memores estote verborum Lot. Quicumque quaesieris animam suam saluam facere, perdet illam: & quicumque perdidit illam, viuificabit eam. Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur: dua molentes in pistrino: vna assumetur, & vna relinquetur: duo in agro vno, vnus assumetur, & alter relinquetur: Et respondens dixit illis: Vbi Domine? Qui dixit illis: Vbi fuerit corpus, illic eo erigebantur & aquila.

Aduentus Domini mysteria quidam explicant sermo.

In hoc tempore: Interrogatus Iesus a phariseis: quando venires regnum Dei, respondens eis, dixit: Non veniet regnum Dei cum observatione: neque dicunt: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Veniens dies quando desiderabitis videre unum diem filij hominis, & non vi debitis: & dicent vobis. Ecce hic, & ecce illic, Nolite ire, neque scittemini. Nam sicut fulgur coruscans de caelo, in ea qua sub caelo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noë: ita erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, uxores ducebant, & nubebant usque in diem qua intravit Noë in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Lot. Edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & edificabant: qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit ignem & sulphur de caelo, & omnes perdidit. Secundum hac erit qua die filius hominis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa eius in domo, ne descendat tollere illis: & qui in agro, similiter non redeat retro. Memores estote verborum Lot. Quicumque quaesieris animam suam saluam facere, perdet illam: & quicumque perdidit illam, viuificabit eam. Dico vobis: in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & alter relinquetur: dua molentes in pistrino: vna assumetur, & vna relinquetur: duo in agro vno, vnus assumetur, & alter relinquetur: Et respondens dixit illis: Vbi Domine? Qui dixit illis: Vbi fuerit corpus, illic eo erigebantur & aquila.

taret: vel quos obutibus non videbam, corde complectere. Eram enim sollicitus in dies singulos quemadmodum salubriter valeretur. & quemadmodum festinanter quotidie ad Ecclesiam veniretis: & quamquam essem de vestra deuotione securus, trepidam tamen, quia hoc ipsum quod in vobis noueram, non videbam. Hic enim affertus paternae pietatis est, ut de absentibus liberis non tantum certa spe gaudeat, quam sollicita cogitatione despectet: & simul ac eos videre deficiat, amare plus nouentia per hoc intelligimus quod amor inter praesentes gratus sit, inter absentes molestus. Erat ergo de vobis anxius, molestus & trepidus, ne quis me abiente per negligentiam caderet, ne quis diaboli insidijs laberetur. Memineram enim luporum rabie in absentibus plus praevalere pastoribus. Sed Domino gratus, quod & vos illa sollicitudine & paritatem meam reuocari incolumem. Igitur quoniam post tempus spiritalibus epulis reficere vos debemus, videamus quid Euangelica lectio proficiatur. Ait enim Dominus, sicut nuper audiuius, de aduentu sui tempore: [sicut fulgur coruscans de caelo, ita erit aduentus filij hominis.] Et addidit in consequentibus: [In illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur, & vnus relinquetur: dua molentes in pistrino: vna assumetur, & vna relinquetur.] Mouet fortasse vos fratres, cur Dominus aduentum suum indicans, noctis se tempore ostenderit aduenturum, cum trique eius aduentum magna cum claritate dici, magno cum nitore & timore suscipi deberet a cunctis. Frequenter namque audiuius sacris litteris praedicatum, priusquam Dominus Christus adueniat, antichristum regitaturum, qui ita tenebras humano generi suae prauitatis infundet, ut lucem veritatis nemo penitus respiciat, & caliginis propria operiet mentes hominum, cecitate in quidam spiritalibus oculis exhibebit. Nec mirum si diabolus emittat iniquitatis tenebras, cum ipse nox sit omnium peccatorum. Ad huius igitur tenebrarum caliginem depellendam velut fulgur quoddam Christus adueniet. Et sicut luce scilicet die nox subvertitur, ita coruscante Salvatore antichristus effugatur, nec viceris poterit diffeminare iniquitatis suae tenebras, cum lumen veritatis effullerit. Quod autem ait: [In illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus assumetur, & vnus relinquetur.] hic iam resurrectionis meritum demonstratur, quod pro qualitate viuendi sit gratia resurgendi: & a tantum in singulis quibusque resurrectionis cile distantiam, ut duobus etiam pariter dormientibus, & in via fide quiescentibus, aequalis non possit esse assumptio. Quamuis enim eodem consortij lectulo reuocantur: pro meritis tamen alter eorum rapietur ad caelum, alter relinquetur in terris. Lectus namque quidam noster communis est terre huius amplissimum solum, in quo corpora nostra deposita iustissima fide requiescunt. In hoc autem lectulo ille mollius dormit, qui

S. Ambrosii tam.

A

quis

quis durius in vita se fecit. Possimus enim ipsa membra nostra lechulos nostros proprios nuncupare, in quibus anima nostra veluti in quodam strato suauissime demoratur. Quod quidem sanctum Prophetam fuisse arbitror ea dicit: *Veneram stratum eius vt asini in infirmitate eius*. Beatus enim est ille, cuius stratum Dominus in ipsis infirmitatibus conuertit, vt qui fuerat paulo ante adulter, iracundus & petulans, & cunctorum lechulorum infirmitatibus splens, afflicto corpus eius malo versans Dominus, fiat castus, humilis & modestus. De quo strato spiritaliter ad paralyticum dictum est a Domino: *Surge, tolle lectulum tuum, & ambula*. Non enim tam in eoadmiracionis aliquid erat vt contracti lectuli ligneam cratem portaret paralyticus, quam vt resoluti corporis membra & debilitate contracti velut anime suae necessarium lectulum paralyticus impleret, & coram politis Iudeis propriis abiret pedibus, qui manibus allatus fuerat alienis. In hoc plane, sicut dixi, completa est prophetica illa sententia: *Veneram stratum eius in infirmitate eius vt verba vice portaret lectum*, in quo fuerat paulo ante portatus: & anima illius quae prius vasculo corporis efferebatur, postea corpus suum ipsa vitulis circumferret. Potest etiam accipi quod ait: *Erant duo in lecto vnu vnus assumetur, & vnus relinquetur*: Christianorum plebs, & populus Iudaeorum, qui velut vno lectulo, hoc est, vna mandatorum lege tenentur, & velut simili resurrectionis spe gloriantur. Tu igitur Christianorum beatus populus affinemur in gloriam, Iudaeorum autem execrabilis conuertitur relinquetur in terra.

Eadem Dominica I. Adven. Sermo alter.

Docet populum qualiter vitam & mores moderari hoc tempore debeat.

Hoc tempus, fratres charissimi, non immerito Dominum aduentum vocatur, nec sine causa sancti patres aduentum Domini celebrare coeperunt, & sermones de his diebus ad populum habuerunt, id namque ideo instituerunt, vt se vniuersique fideles praepraret & emendaret, quod digne Dei ac Domini sui Natiuitate celebrare valeret. Nam si aliquis vestrum seniore suum in eius domum suscepit, ab omnibus sordibus & immundis rebus ipsam domum mundaret, & quaque honesta & necessaria essent secundum suam possibilitatem praepraret: & hoc facit mortalis suscepit mortalem: quanto magis se mundare debet creatura, vt suo creatori appareat in carne non displicat. Ille iustus venit ad nos peccatores, vt ex peccatoribus faceret iustos: pius venit ad impios, vt nos faceret pios: humilis venit ad superbos, vt ex superbis faceret humiles. Quid plura? Ille natura bonus, venit ad homines qui erant pleni omnibus malis. Quapropter hortamur vos vt his diebus abundantius elemosinas faciatis, ad Ecclesiam frequentius conueniatis, confessione peccatorum vestrorum purissime faciatis: & non solum ab omni immunditia, sed etiam ab vxoribus propriis studiosissime vos continetis: odium nihilominus, iram & indignationem, clamorem & blasphemiam, superbiam atque instantiam, cum omni carnali delectatione procul a vobis repellatis: vt cum dies Dominicae Natiuitatis aduenierit, salubriter ipsum celebrare possitis. Et sicut multi sunt solliciti de carnalibus diuitiis, & de pretiosis vestimentis, vt honorabiliores ceteris videantur in illa die: ita sollicitiores estote de spiritalibus diuitiis & vestimentis: quia sicut anima melior est carne: ita deliciae spiritales meliores sunt quam carnales. Et multo melius induite vestibus. Haec admonitio fratres, idcirco ad vos facta est vt qui boni sunt, per hanc sint meliores: & qui malos se esse recolunt, cessante conuertantur: vt pariter in die Dominicae Natiuitatis letari spiritaliter mereantur. Ipsi praesente, qui cum patre & Spiritu sancto viuunt & regnant per infinita secula seculorum, Amen.

Dominica secunda Aduentus.

Prosequitur ea quae eodem Aduentu Domini in prioris sermone Dominicus superior inchoauerat, super verbis Euangelij Luc. cap. XII. Erunt duo in lecto vnus assumetur, & vnus relinquetur.

Superiore Dominica capitulum Euangelicum dissecantes, partem quandam ex illo perfrinximus, superest vt frequentia decuramus. Descriptum enim quid esset quod ait Dominus: *In illa nocte erant duo in lecto vno*, & reliqua. Nunc ergo videamus quod reliquum est. Dicit enim eadem diuina sententia: *Erant duo in lecto vnus assumetur, & vnus relinquetur*. Primum igitur considerandum est quomodo confiteri molentis officium indeque sint duae quae molere dicuntur: tertio quid primum sit, qui ve molitionis effectus. Nulli dubium est quod molere aliter non constat, nisi duobus lapidibus apparatis & conuenientibus sibi, vt alteri ex ijs magnitudo alterius imponatur, & illum quidem lapidum qui prior sololatur, esse pigrum & tardum, & pene, vt ita dixerim, otiosum, ac nisi superioris participatione lapidis ornaret, forsitan necessarius non videretur. Ita dum ille operatur, etiam iste utilis inuenitur. Ille autem, id est, superior lapis, tantavelocitate operis circumferitur, vt fallens oculos in ipsa celeritate stare credatur, & putetur immobilis esse dum currat, qui quanto violentius actus fuerit, tanto opus perfectius consummatur. Ita ergo prior lapis stat, iacet, & pene nihil prodest, ille vero alter qui inferitur cuncta lapidat, quae veniunt vniuersa complectitur, & per cauetulas quasquam vterque quod operatur acquirit. Qui molit autem, hoc habere videtur officij, vt peragili cura granorum asperitate contracta, ex intimis eorum oculisq; visceribus similitudinem medullaeque producat, & solidum leuitate discussa, in apertum proferat omne quod purum est, ex quo mundissimum panem conficiens gratiam Domini consequatur. Hinc igitur duos molares lapides, duo esse arbitror testamenta, hoc est legem Moysi, & Euangelium Domini, quae ita sunt disposita vel parata, vt sibi testamentum vtrumque conueniat, sicut ait Saluator: *Non veni legem solvere, sed adimplere*. Et ad vicem molarum aliud prius solo positum, aliud insuper collocatum: hoc est, legem primum hominibus constitutam, deinde ad perfectum Euangelium: Quae lex velut inferioris molarum ita erat tarda, pigra, & penitus otiosa, vt quidquid operando acceperat, id omne perdidit, dicente de Iudeis Propheta: *Omnes declinauerunt, simul inuitiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vnus qui faciat verum*. Ergo nisi Euangelium superpositum fuisset, adhuc lex veluti tarda & grauis laceret in terra Iudaica, & vnius provinciae cooperiretur angustijs. Nisi Euangelium, inquam, datum esset, lex necessaria omnino non esset. Hoc autem lex operabatur sine Euangelio, quod vno saxo fieri potest. Confringere poterat, non prodesse, sicut ait beatus Apostolus: *Lex autem iram operatur*, gratiam vero non praestat. Stante ergo lege Euangelii datum est, quod veteri superpositum testamentum vtrumque condecorat, ac tanta velocitate operis circumferitur, vt volubilitate sui saeculum omne circumcat: hoc est, infensa visitate, caelestia penetret, terrena collustrat. Quod Euangelium tamquam superior mala cunctos credentes suscipit, omnes aduenientes accipit, & veluti per quasdam cauetulas praeceptorum ad interiora transmittit: vt ibi hinc inde duorum testamentorum salubritas mandatis gentilitatis asperitate molita, producat omne quod purum est. Quam similitudinem testamentorum Ezechiel prophetam arbitror perfrinxisse, cum dicit rotam in medio rote esse connectam. Harum igitur malorum operatione, id est, nouae veteris testamenti, & hoc agitata Ecclesia cura peragili, vt peccatorum asperitate discussa, ex oculis cogitationibus, medullam mundi cordis liciat, & caelestibus mandatis mandata, ex intimis spiritalia alimenta producat. De quibus alimentis Paulus Apostolus ait: *Lac vobis potum dedi, non escam*. Et iterum: *Persecutionem autem est solidam escam, qui propter habitum sensus exercitatos habet*, & reliqua: spiritum nostrum omni humanitate purificans, velut similitudinem Deo offerre contendit, sicut David sanctus

In Dominica II. Adventus.

ait: *Sacrificium Dei spiritus contribulatur.* Tanta autem velocitate circumfertur Evangelium, vt non nisi sapientes cursum eius intelligant, quem beatus Paulus intelligens ait: *Vt sermo Dei curat & dilargitur in nobis.* Insuper autem oculis videtur Evangelium stare cum non vident. Stare inquam illud putant, cum mandata eius negligunt, cum nō credant euentura esse quæ scripta sunt. Mōit autem & sy-nagoga, sed infestiter mōit, quippe quæ vno saxo, hoc est, solo veteri testamento nititur laborare, & acque ideo non tam mollis illa, quam dissipat & confringit. Propterea enim opus eius dupliciter, & ad iudeos dicitur per Prophetam: *Et sicut erat similitudo, vanum est.*

Eadem Dominica II. Adventus.

Infruit populum quemodo hoc tempus legitime celebrare debeat. Sermo alter.

Letitia quanta sit, quantumque concursus, cum Imperatoris mundi filius natalis celebrandus est, bene notis: quemadmodum duces vias & principes omnes etiam militantes accurate ferues veribus accendit, operosis cingulis auro fulgente pretiosis ambiant solito nitidius in conspectu regis incendere. Credunt enim maius esse Imperatoris tantum, si viderit maiorem suæ apparationis ornatum: quod illum letum futurum, quanto ipsi fuerint in ei festiuitate deuotius: quia Imperator tanquam homo corda non conspiciat, affectum eorum circa se probet vel habitum cōseruando, ita fit in sple didius se accuret quisque regem fidelis diligit. Deinde quia in die natalis suscipitur cum largum futurum ac donaturum plurimam vel ministris suis, vel ijs quatin domo eius abieci putantur & viles, tanta prius thesaurus eius replete diuitiarum varietate festinate, vt inquantum prorogare voluerit, intantum prorogatio copiosa non desit, & ante voluntas donandi deficit, quam substantia largiendi. Hæc autē ideo sollicit faciant, quia maior sibi remunerationem pro hac sollicitudine sperant futuram. Si ergo fratres seculi istius homines propter presentis honoris gloriam terreni regis sui natalem diem tanta apparitione suscipiunt, quā nos accuratione æterni regis nostri Iesu Christi Natalem suscipere debemus: qui pro deuotione nostra non nobis temporalis largitur gloriam, sed æternam, nec terreni honoris administrationem dabit quæ successore finitur, sed celestis imperij dignitatem, quæ non habet successorem. Quis autē nostra remuneratione sit futura, dicit Propheta: *Quæ oculis non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentiibus.* Quibus indumentis nos ornari oportet: Quod autem diximus nos, hoc est animas nostras: quia rex noster Christus non tam pitorem vestitū quam animarum requirit affectum, nec inspicit ornata corporum, sed considerat corda meritorum: nec fragilis cinguli præcingentis lumbos operositatem miratur, sed fortis calumoniæ refringentis libidinem ad pudicitiam plus miratur. Ambiamus ergo inueniri ante ipsum probati fide, compati misericordia, moribus accurati: & qui fidelis Christum diligit, nitidius se mandatorum eius obseruatione componat: vt vere nos in se credere videat, cū ita in eius solentate fulgemus, & magis lætus sit, quo nos per exeret puriores. Atque ideo ante complures dies caluissimus corda nostra mundemus conscientiam, purificemus spiritui, ac nitidi & sine macula immaculati Dñi suscipiamus aduentum: vt cuius natiuitas per immaculatam Virginem conficit, eius Natalis per immaculatos seruulos procuretur. Quisquis enim in illa die fordidus fuerit ac pollutus, natalem Christi ortumque non curat inserit licet Dominice festiuitati corpore, mente tamen longius a Salvatore separatur. Nec societatem habere poterit immundus & sanctus, auarus & misericors, corruptus & virginis quod magis ingrendo se indignus offensionem contrahit, cum minime se cognoscit. Dū enim vult offensus esse, iniunctus est: sic fuit ille in Evangelio, qui in cœta sanctorum inuitatur ad nuptias venire ausus est, vestem non habens natalem: & cum abis niteret iustitia, alius iuxerit fide, alius castitate fulgeret, ille solus conscientie

foeditate pollutus, cunctis splendentibus deformi horrore sordēbat. Et quanto plus simul discubentium beatorum candeat sanctitas, tanto magis peccatorum illius apparebat improbitas, qui poterat minus displicuisse fortitan, si in consortium iustorum minime se dedisset. Propterea ergo sublaris manibus & pedibus in tenebris exterioris expellitur, nō solum quod peccator erat, sed quia cum peccator esset, sanctitatis sibi meritum vendicabat. Igitur fratres suscipiuri Natalem Domini, ab omni nos delictorum face purgemus, repleamus thesauros eius diuoriorum munerum donis, vt in die sancta sit vnde peregrini accipiant, reficiantur viduar, pauperes vestiantur. Nā quale erit, si in vna eademque domo inter seruos vnius domini, alter exultet in holocaustis, alter consumatur in pannis: alius æstuet cibo, alius famem frigusque sustineat ille eructet hestemam indigestionis crapulam, hic hestemam ieiunij inedium non resoluat. Aut quis erit nostre orationis affectus, si petimus vt liberemur ab iniunio, qui nō sumus liberales in fratres: Simulatores Domini. Si enim ille pauperes in celesti gratia voluit nobis esse cōsortes, cur nobis non sint in substantia terrena participes? Nec extranei sint alimonijs, qui fratres sunt sacramentis: nisi quod rectius apud Dominum per ipsos agimus causam nostram, vt nō istis eos alamus sumptibus qui illi gratias agant. Quisquis enim pauper sumptus recipio debenedict Dominum, illi proficit, quod elemosinam faciente Dominus benedicit. Nec immerito. Nam sicut scriptum est: *Vt homini illi per quem scandalū venit, & Vltate, quia propter vos nomen Dei blasphematur in gentibus, ita scribitur: Pax omni homini operanti bonum, & eipr quem nomen benedicitur Saluatoris.* Quale autem est meritum largientis, vt solus quis operetur in domo, & per multis Ecclesia Domini deprecetur: Et quod illi fortassis petere de diuinitate non audeat, plurimorum interpellationem orationibus, etiam quod non sperabat accipiat: Quod adiutorium nostrum commemorans beatus Apostolus ait: *Vt per multos gratiarum actio referatur pro nobis.* Et iterum: *Vt pro oblatione nostra accepta, sanctificata in Spiritu sancto.*

Dominica tertia aduentus.

Quomodo populus preparare se debeat ad vite celebrationem Domini Natiuitatem. Sermo.

Satis abunde dixisse me credo superiore Domini, scæ quemadmodum compati nitidit Natalem Domini suscipere debemus, & superuenientem festiuitatem eius omni ambitione retinere. Retinere, inquam, vt si dies solemnitatibus transeat, apud nos sanctificationis eius beatitudo permaneat. Hæc enim gratia Natalis est Domini Saluatoris, vt in futurum ad predestinatos transeat, in perititum remaneat ad deuotos. Oportet ergo esse nos sanctitate puros, mundos pudicitia, nitidos honestate: vt quod diem festum aduenire propinquamus cernimus, eo accuratius incedamus. Si enim muliercule solent aliquas ferias suscipere, maculas vestium suarum aqua diluere: cur magis non accepturi Natalem Domini, maculas animarum nostram stictibus abluamus: Et ille quidem adeo infuset & obfuscet fordidus fuerit, vt maculas sola aqua nō purget, addunt molliem olei, saponis etiam acrimonia: nos quoque si tam graue peccatum fuerit, vt minime solis stictibus abluatur, addamus misericordie oleum, acrimoniā ieiunij. Nullum enim tam graue delictum est, quod non purgetur abstinentia, elemosynis extinguitur. Aie enim sanctus Propheta: *Sicut aqua extinguit ignem, ita elemosyna extinguit peccatum.* Magna ergo est elemosyna, quæ acidentium criminum globos beneuolentia suæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum: vt quamuis offensus fuisset, quamuis criminibus prouocatus cogatur liberare elemosynis, quæ disposituerat punire peccatis. Cogitur enim a nobis quodammodo, dum compellitur per actibus nostris mutare sententiam, & in vno eodemque homine nutrit fœuerate iudicis permoeri, nunc patris pietate blandiri. Patet enim nobis Deus est, cum bene agimus: iudex noster est, cum

4
A
Mat. 11.
peccamus. Compellitur ergo operibus nostris Dominus, ut nobis suam misericordiam largiatur: atque ideo ipse in Euangelio sancto dicit: *A diebus Ioannis Baptiste regnum celorum cogitur. Quæ sententia quem intellectum habet, videamus. Regnum celorum non nisi Christus est Dominus, qui regnat in celis. Cogi autem verbum tunc solet dici, cum res aliqua rarior assidua operatione densatur. Ex quo ergo Ioannes Baptista Saluatoris annuntiavit aduentum, ex eo regnum celorum quod prius fluidum & remissum apud Iudeos iacebat, credentium populorum cepit assidue densari, & omnibus illa regni raritas prædicationum frequentatione solidari. Tam enim ratum fuit apud Iudeos regnum, ut transiret ad gentes: tam fluidum, ut emanaret ad populos. Nunc autem tanta credentium cogitur densitate, ut fixum & solidum maneat sine fine, sicut Scriptura dicit: *Et regni eius non erit finis*. Cogimus ergo regnum celorum, & vin quodammodo ficimus, sicut ait Evangelica lectio: *Et vin facientes derisunt illud*. Vini, inquam, facimus Domino uini compellendo, sed flendo: non protoando iniuriis, sed lacrymis exorando: non blasphemando per superbiam, sed per humilitatem mærendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutit, sed misericordia condonatur. Beata inquam violentia, quæ vim patienti bonitate elicit, & velut ita trahit inferenti. Malares admittitur, & de iniuria nemo cauatur: vim admittitur, & religio propagatur. Quisquis enim violentior Christo fuerit, religiosior habebitur à Christo. Aggredimur ergo in itinere Dominum (siquidem ipse est via) & more latronum suis cum spoliati nitimur, cupimus illa uertere regnum, thesauros, & vitam: sed ille tam diues & largus est, ut non abnuat, non resistat, & cum omnia dederit, nihilominus omnia ipse possideat. Aggredimur inquam illum non ferro, non fuste, non saxo, sed mansuetudine, bonis operibus, calitate. Hæc sunt arma fidei nostre, quibus in confessione certamus. Vt autem his armis viri in vi inferenda possumus, ante corporibus nostris vin quodammodo facimus, expugnemus in membris nostris, ut virtutum præmia consequamur. Prius enim ipsi regnare debemus in nobis, ut regnum possimus diripere Saluatoris. Ait ergo Euangelium: *Et vin facientes derisunt illud*. Raptores igitur sumus: raptores autem non nisi aliena diripiunt. Agnosce veram esse sententiam. Christum enim Ecclesia rapuit synagoga, & alienæ gentis regnum vin faciendo possedit. Nam Saluator missus sub lege, natus in lege, nutritus iuxta legem, dum à Iudeis negligitur, à gentibus occupatur: & dum à sacerdotibus perditur, à peccatoribus inuenitur, sicut ipse ait: *Publicani & meretrices præcedunt vos in regnum celorum*. Raptores igitur sumus. Mitandum non est, quippe qui tali auctore descendimus. Scriptum est enim de patriarcha nostro Benjamin: *Lupus rapax*. Rapi enim quod suum non est. Ita & nos velut filij rapacis lupi alienarum pastorem omnium nostra intentione præripimus, sicut ipse dicit: *Non sum missus nisi ad omnes perditas domus Israel*. Rapiunt itaque Christus cum à Iudeis dimittitur, & ab aliis perducatur. Rapiunt Christus cum occiditur à Iudeis, & sepelitur à nobis. Rapiunt Christus à vigilantibus discipulis, à dormientibus perditur. Pharisei: sicut mentiendo ipsi confessi sunt, dum custodias ponent sepulture, post resurrectionem Domini dicentes: *Quia discipuli eius nocte venerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus*. Vnde spiritaliter intelligimus quia Christum omnes dormientes perdit, vigilantes inueniunt, atque ideo Apostolus dicit: *Surgite qui dormitis, & exurge a mortuis, & illuiniabit te Christus*. Vides ergo mortuum esse quia dormit, ut non custodiatur Saluatoris. Et ideo illi Pharisei velut mortui non poterunt ferre viucentem. Propterea fratres non dormiamus, sed vigilemus circa ipsum Dominum nostrum saluatorem, ut propositis iugiter custodiis, nemo illum auferat à sepultura peccatorum nostra, nec dicamus aliquando: Venerunt, & dormientibus nobis furati sunt eum. Habemus enim inimicos, qui Christum de cordibus nostris si obdormierimus, auferre nitantur. Vnde periculi cura seruemus eum in sepulchro animarum nostrarum, ibi perquis-*

cat, ibi dormiat, ibi cum voluerit & resurgat.

Dominica quarta Adventus.

Quomodo populus disponere se debeat ad faciem Communionem in die Natalis Domini digne suscipiendum. Sermo.

PROPRIA diuinitate fratres dilectissimi, iam adueniunt dies, in quibus Natalem Domini Saluatoris cum gaudio desideramus celebrare: & ideo rogo & admoneo, ut quantum possumus cum Dei adiutorio laboremur, quatenus in illo die cum sincera & pura conscientia, & mundo corde, & casto corpore, ad altare Domini possumus accedere, & corpus, vel etiam sanguinem eius non ad iudicium, sed ad remedium animæ nostre mereamur accipere. In Christi enim corpore vita nostra consistit, sicut & ipse Dominus noster dixit: *Nisi manducaueris carnem filij hominis, & biberis eius sanguinem, non habebis vitam in vobis*. Mutet ergo vitam, qui vult accipere vitam. Nam si non mutat vitam, ad iudicium accipiet vitam, & magis ex ipsa corrumpitur, quam sanetur: magis occiditur, quam viuificetur. Sic enim dixit Apostolus: *Qui manducat corpus Domini, & bibit sanguinem eius indigne, iudicium sibi manducat & bibit*. Et ideo licet omni tempore bonis operibus ornatos ac splendidos esse nos conueniat, præcipue tamen in die Natalis Domini, sicut in Euangelio ipse dixit, ut lucere debeant opera nostra coram hominibus. Considerate quælo fratres, quando aliquis homo potens aut nobilis natalem aut suum aut filij sui celebrare desiderat, quanto studio ante plures dies quicquid in domo sui fordidum viderit ordiatur emundare, quicquid insepum & incongruum proicit, quicquid vile & necessarium præcipit exhibere: domus etiam si obscura fuerit dealbatur, & diuersis resperis floribus adornatur: pauimentum autem à scopis mundatur, quicquid erant ad læticiam animi, & corporis delicias pertinet, omni sollicitudine prouidetur. Ut quid ista fratres charissimi, nisi ut dies natalitius cum gaudio celebretur hominis mortui? Si ergo tanta preparas in natalitio tuo, aut filij tui: quanta & qualia preparare debes susceptoris natalem Domini tui? Si talia preparas mortuorum, qualia preparare debes æternorum? Quicquid ergo non vis inueniri in domo tua, quantum potes elabora ut non inueniat Deus in anima tua. Certe si rex terrenus, aut quis potens veterum familiarum ad natalitium reuiuiscit, qualibus pastifamentis fluderes ornatus incedere? quam nouis vel nitidis, quam splendidis, quæ non vetustas, nec vilitas, nec aliquæ fecit oculos inuitantis offendere? Tali ergo studio, in quantum præualis, Christo auxiliante contendere, ut diuersis virtutum ornamentis animam tuam compositam, simplicitatis gemmis & sobrietatis floribus adornatam, ad solium tuum Regis æterni, id est, ad Natalem Domini Saluatoris, cum secuta conscientia procedas, calitate nitida, charitate splendida, elemosinis candida. Christus enim Dominus noster si te ita compositum eius natalitium celebrare cognouerit, ipse pete te venire, & animam tuam non solum visitare, sed etiam in ea requiescere, & in perpetuum in illa dignabitur habitare, sicut scriptum est: *Et inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos*. & iterum: *Ecce ego ad ossum, & pulvis, si quis fuerit, & aperuerit mihi, introbo ad illum, & carnabo cum illo, & ille mecum*. Quam felix est illa anima quæ vitam suam ita Deo auxiliante studuerit gubernare, ut Christum hospitalem inhabitatorem mereatur accipere. Sic e contrario, quam infelix est illa conscientia, quæ lacrymarum fonte lugenda, quæ se ita magis operibus cruentatam, ut non Christus requiescere, sed diabolus incipit dominari. Talis enim anima, si medicamentum penitentiarum non cito inuenierit, à luce relinquatur, à tenebris occupabit, vacuabit dulcedine, replebit amaritudine: morte inuadetur, à vita repudiabit. Non tamen de Domini pietate diffidat, talis est, nec mortifera desperatione frangatur, sed magis ad penitentiam cito confugiat, & adhuc nouus sunt & calentes peccatorum suorum vulnera, vera sibi adhibeat medicamenta salubria: quæ medicæ noster omnipotens est, & consuevit plagas nostras curare, ut in ecclesiasticum vestigia

E

Sermo
VI.

Cor. 11.

Ioh. 6.

1 Cor. 11.

F

Mat. 11.

G

Ioh. 14.

Le. 26.

Ch.

2 Cor. 6.

Leuit.

26.

2 Cor. 4.

Apost. 1.

H

post

A post ipsius medicamina ostenditur. Ideo etiam ab omni inquinamento ante eius Natalem multis diebus abstinere debemus. Quotiesquidem fratres aut natalem Domini, aut reliquos leuissimos celebrare disponitis, ebrietatem ante omnia fugite, iracundia quasi bestia crudelissime repugnat, odium vel veneni mortiferum de corde vestro repellite, & tunc in vobis sit charitas, quæ non solum ad amicos, sed etiam vsque ad ipsos petenar inimicos, vt fecerit possimus dicere in oratione Dominica: *Mitte nobis de huius nostris, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Nam qui se scit vel suum hominem odio habere, nescio quomodo ad altare securus possit accedere: cum precipue beatus Ioannes Euangelista terribiliter clamat & dicit: *Qui fratrem suum odit, homicida est.* Nam vestrum est veritate verum homicidam antequam penitentiam agat, Eucharistiam accipere: talis ad altare accedere ne presumat. Addit etiam adhuc sanctus Ioannes, & clamat dicens: *Qui fratrem suum odit, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo vadat: quoniam tenebra obacuerunt oculis eius.* Et iterum: *Omnes, inquit, qui fratrem suum non diligunt, manent in morte.* Et iterum: *Si qui dixerit quia Deum diligit, & fratrem suum odit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Quicumque ergo odium vel iracundiam feruat in corde, & lub tali tonitruo nec reuertetur, nec expulsetur, non dormiens, sed mortuus esse credendus est.* Hæc ergo fratres charissimi quotidie cogitantes, qui boni sunt, cum Dei gratia contendunt per feruentem in operibus bonis: quia non qui incepterit, qui qui perseverauerit vique in finem, hic saluus erit. Qui vero se ad eleemosynam tardos, ad iracundiam promptos, & ad exercendum iracundiam precipites esse cognoscunt: auxiliante Domino festinent se à malis euertere, vt quæ bona sunt mereantur implere: vt cum dies iudicii venerit, non cum impiis & peccatoribus puniantur, sed cum iustis & misericordibus perveniant ad æterna gaudia mereantur: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

IN DIE NATALIS DOMINI
nostri Iesu Christi Evangelium. Luc.

CAP. II.

C **E**xit editum à Cesare Augusto, ut censum proficeretur universis orbis. Hæc professio prima, facta est à præfide Syria Cyrino. Et ibant omnes ut proficerentur, singuli in suam civitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudeam civitatem David, quæ vocatur Bethleem: eo quod esset de domo & familia David, ut proficeretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante. Factum est autem cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involuit, & posuit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem, vigilantes & custodientes vigilias noctis supra gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit ante illos, & claritas Dei circumfudit illos: & simuerunt timore magno. Et dixit illis angelus. Nolite timere, ecce enim euangelice vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & posuit in præsepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militum caelestium exercitus laudantium Deum & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

D Omni nostri Iesu Christi fratres Nativitatem celebrantes, videamus sensum huius euangelice lectionis, quæ modo lecta est. Dicit enim sanctus Evangelista, Augusti Cæsaris edito censum profectum effundum vniuersum: & ob hoc ascendisse Ioseph à Galilæa de civitate Nazareth in Iudeam, in civitatem David quæ vocatur Bethleem: vt ibi proficeretur cum Maria vxore prægnante, & pro viroque solueret censum: vt pote de eadem familia. Tanta quippe fuit pax filio Dei apparente in carne per duodecim annos, vt omnes, secundum Esaiæ vaticinium, concunderent gladios suos in aratra, & lanceas suas in falces. Idem vero filius Dei auctor pacis, tempore pacis nascitur, vt omnes leuissimos pacem amare doceret. Nam filius Cæsaris Augustus misit Cyninum ad exigendum censum: ita Deus verus Augustus misit prædicatores in mundum ad censum filii Dei exigendum. Reddamus ergo fratres, censum filii & bonæ actionis. Nullus remaneat, omnes ascendamus de Galilæa, id est, de volubilitate mundi, in Iudeam, id est, rectæ confessionis regionem, quatenus Bethleem, id est, domus panis esse mereamur: illius videlicet, qui dicit: *Ego sum panis vivus: qui de celo descendi.* Narrat præterea Evangelium, qui cum genuisset beata semper virgo Maria Christum, pannis ipsum involutum posuerit in præsepio: quæ nec mysterio vacuit. Voluit enim Christus pannis involui, vt nos à laqueis mortis absolveret. Et bene dicit: *[Ibant:]* vt ostendat quoniam in via nascitur: hoc autem, quia viam nobis se ostendere venerat. Voluit in angusto præsepio poni, qui venerat nobis regni celestis latitudinem præparare. Non in fœcis vel in auratis pannis, sed in vilibus involui voluit, qui nobis immortalitatis stolam reddere venerat. Iis aditanti se permittit, qui nostros pedes & manus ad opera bona agenda solvere propebat. Quid ad hæc dicendum est fratres? Exclamandum est cum Psalmista: *Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi?* Ille quidem invenit calicem quem retribuit: nos vero reddamus quod possumus, id est, eleemosynas, vigilas, lacrymas, pacem: dimittamus in nos peccantibus, vt nostra nobis dimittantur à Deo peccata. Pastores vero qui nascente Dei filio supra gregem suum vigilabant, & angelos videbant, sanctos prædicatores significant: qui quo maiorem curam habent animarum, eo frequentius angelica allocutione revelati veniunt. Angelo vero apparente pastores turbantur, quia humanæ naturæ est ad angelorum aspectum pavere, & bonorum est angelorum consolationem adhibere timoribus. Vnde mos pastores alloquitur, dicens: *[Nolite timere:]* & subdit quare: *[Ecce, inquit, euangelice vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.]* Pulchre dicit: *[Omni populo.]* quia de omni populo venerunt ad fidem. Vno itaque angelo cum pastoribus loquente, subito multitudo angelorum apparet hanc vocem emittit: *[Gloria in altissimis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.]* In quo sacro moraliter monemur, vt vno fratre legente, vel docente, vel quodlibet opus bonum agat, multitudo fidelium in laudem Dei prorumpat, & ad imitandum bonum quod cernit, assurgat. Apparente vero filio Dei in carne, gloria in altissimis Deo canitur, & pax in terra esse hominibus bonæ voluntatis annuntiatur. Simus ergo & nos fratres bonæ voluntatis, quatenus in pace vivere mereamur. Sensum tamen euangelice lectionis & propter brevitatem diei, & prolixitatem diuini officij sub breuitate perstringimus, vt vos, monere possimus de his quæ ad vestram specialiter salutem pertinent. Monendi enim sumus, vt afflictionem quæ nobis propter dissonantiam Regni supereminet, nostris reputare Iudeamus peccatis. Vt ergo & ab ista perfectione, & ab æterna damnatione libera meremini, unusquisque quicquid in se reprehensibile recognoscit, in hac die in qua filius Dei nascitur, corrigat: id est, qui fuit adulter, vocetur Deo castitatem, qui avarus, largitatem; ebriosus, sobrietatem; qui superbus, humilitatem, qui detractor, charitatem vocetur & reddat, secundum illa Psalmi versiculi: *Poenite, & reddite Domino Deo vestro.*

A Nos fideliter vocauimus, ille dabit possibilitatem soluendi. Valde quippe honestum est fratres, vt nullus sit qui non hodie Domino aliquid offerat. Regibus vel amicis susceptis munera damus, & creatori omnium ad nos venienti nihil dabimus? Nihil enim à uobis magis requiritur, quod nosmetipsos. Offeramus ergo ei nos ipsos, quatenus & à presentibus malis, & ab æternis cruciatibus, ipsius inestimabili pietate liberati, in caelestis regni beatitudine suscepti, perpetuo ualeamus gaudere, præstare ipso Domino ac redemptore nostro Iesu Christo, cui est omnis honor & gloria cum patre & Spiritu sancto per infinita secula seculorum Amen.

De Natiuitate Domini nostri Iesu Christi,
Sermo alius.

Verum est quod ait sanctus Ioannes Baptista de Domino Salvatore, dicens: illum oportet crescere, me autem minui. Siquidem hoc primum etiam ipsis temporibus propheterat. Ecce enim natiuitate Christi dies creuit, hoc natiuitate decreuit. Illo oriente lux proficit, hoc nascente minuitur. Ipsa enim quodammodo tempora familiaria patribus suis, cum detrimentum faciunt, scilicet gignitur, cum ad autem Dominus nascitur, consequitur augmentum. Profectum plane facit dies cum mundi Saluator oritur: defectum patitur cum uicini? Propheta generatur. Scriptum est enim: *Lex & Propheta usque ad Ioannem*. Atque ideo necesse erat vt obscuraretur legis obseruatio, ubi euocatio, ubi Euangelij gratia resurgeret: & cessaret prophetia ueteris testamenti, cum noui testamenti gratia succederet. Ergo in natiuitate Domini proficit dies. Nec miri si proficit dies, quam splendidissima lux ueritatis illuminat. Ait enim Euangelista de Christo Domino:

Erat lux uera quæ illuminat omnem hominem. Ignis si erat lux uera quæ illuminat omnem hominem: cur non illuminaret mundum? Atque ideo dies quæ lucem humano generi peperit, prius ipsa eiusdem lucis fulgore resplenduit, & conclusa iam spatia sua noctium tenebras Dominicæ lucis nitore discauit. Occupauerat enim totam diem noctium longitudo, nisi in ipsa dieiurum breuitate Christi resplendisset aduentus. Qui sicut ortu suo humani generis peccatorum tenebras amputauit, & uocem eodæ ortu lucē pariter inuoluit & hominibus. & dieb. Vnde non est mirum si creuit dies, q̄ gemino fulgore splendor uesituit. Sed uideamus adhuc quomodo Dominus Saluator creuit, Ioannes Baptista decreuit. Diximus alibi quod Ioannes quidem figuram legis prophetarumque gestauerit: necesse erat ergo vt deiceret lex Euangelio cōsulente, & minueret Iudicis populi Christiano surgente. Quis enim dubitat de natiuitate Domini synagoge esse conuenticula vacuata, plebes multiplicatas Ecclesie, & mirum in modum quotidie Christum per Christianos suos crescere, Ioannem minui per Iudeos? Hos diei Dominici splendore fulgere, illos obscuritate noctium laborare? Nox enim super Iudeos quodammodo maior incubuit, ex quo dixerat de nece Saluatoris: Sanguis huius super nos, & super filios nostros. Maioribus plane sunt noctium tenebris obscurati, ex quo conati sunt diē ueritatis occidere. Hoc autem quod dicimus, vt uerius approbare possumus, & ueriusque natiuitatem breuiter exponamus. Ecce enim cum nascitur Christus, exultant angeli, pastores peruiant, Magi adueniunt, stella præcedit & cuncta quæ sunt in cælis terrisque pulcherrima, ipsi Domino deferuntur. Deserunt enim illi, gloria per angelos, claritas per stellam, religio per Magos simplicitas per pastores. Et quod apud ipsum solum futura essent hæc omnia, nascenti illi ueneriūsa famulantur. Cum autem Ioannes concipitur, Zacharias obmutescit, sollemnis conticeat sacerdos, Elizabeth mater absconditur, significans post ortum huius legis silentium, amissionem sacerdotis, larebras synagoge. Dubium autem non est quod Ioannes natus Pharisæi uultum legis absteruerit, quod conceptus patri absit uocis obsequium. Creuit igitur Dominus tempore, Ioannes Baptista minuitur. Non ideo minuitur quod meritis aliqua derogetur, sed quoniam Saluatoris

quotidie accumulatur gloria, illius minor fieri uideatur. Lucerna demique uocatur Ioannes, dicente Domino: *Ille erat lucerna ardens*. Lucernæ igitur obscuratur lumen cum radius solis effulget, & deflectionem quandam lampadæ suæ patitur, cum clarioris lucis splendore superatur. Quis enim sapiens lucernam requirit in sole? Non quidem extinguitur, sed necessario non habetur: hoc est, quis ad Ioannis penitentiae baptismum ueniat, cum passus Saluatoris baptismi salutari? Non quidem illud reprehenditur, sed hoc magis utile & necessarium iudicatur, quia in eo remissio peccatorum tribuitur.

De eadem Domini nostri Natiuitate,
Sermo alius.

Qua gratia, vel quibus laudibus hunc diem Natalis Domini præcedimus, profusum ignoro. In tanta enim leuitate ad magnificandum Deum humana loquela non sufficit. Nam si tunc cum nascebatur Christus, angelorum uoce laudatus est, nunc humana laudandus est uoce cum regnat. Supergræditur enim illius temporis festiuitatem nostra solemnitas. Siquidem tunc stupuerunt illi tantum nascentem Dominum, nos illum suscipimus nascentem, resurgentem pariter & regnantem. Tanto igitur fecundior laudatio esse debet huius temporis, quanto sunt maiora miracula. Sed quoniam dignam prædicationem exhibere non potest humana fragilitas, ad angelorum nos præconia conferamus. Er qui merito eos acquirere non possumus, deuotione comitemur, hoc in ea festiuitate, eadem qua illi lætitia, nos sententia persultemus, dicentes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis*. Digna plane & iusta sententia que in Natiuitate Christi & Deo honorem repræsentat in cælis, & hominibus pacem præstatur in terris. Ante Saluatoris enim ortum nec cælestis reuerentia deferrebat, uerè terra requiem possidebant. Sed uideri quod dicit ipsa sententia: *Pax in hominibus bonæ uoluntatis*. Non in quibuscunque hominibus, sed in bonæ uoluntatis hominibus: vt intelligas pacem Christi non debiti esse, sed meriti (non enim eam meretur conditio, sed uoluntas). Hanc pastores ea nocte qua nascitur Domino super gregem suum uigilias obseruabant, præ omnibus primi audierunt. Ipsi Saluatoris ortum primi ante omnes intimantibus angelis cognouerunt. Angeli enim non regibus, non iudicibus, sed hominibus rusticis seculi redemptionem prius annuntiarunt. Nec mirum si Christi gratiam ante seire meruerit innocentia, quam potestas; & prius cognoscere ueritatem simplex rusticatio, quam superba dominatio. Quod enim cognouerunt pastores, principes cognoscere nequeuerunt. Vnde & beatus Apostolus ait: *Quam nemo principum seculi huius cognouit, & reliqua*. Ergo in Natiuitate Domini angeli pariter cum pastoribus sunt lætati, excelsum uero dicentes gloriam. Nam uicinis quodammodo & iunctis choris Dei gloria prædicauerunt. Vnde & credo eosdem angelos in eiusdem Domini eadem festiuitate simili nobiscum lætitiæ uicinitate gaudere. Nam qui solent proper Christi ortum alloqui pastores, non possunt proper eiusdem Christi gaudium non inquirere facerdoes? Siquidem & quod tunc ad illos super gregem suum uigilias obseruantes nocte intempesta locati sunt, huius temporis mysterium designabant. Nam illo facti hoc ueritate monstrant, gregem populum, noctem seculum, facerdoes esse pastores, qui uigil super plebem sollicitudine uigilantes proper Christum ab angelis marime deseruntur. Hodie namque die secundum carnem natus est Dominus, ita secreto, ita silentio, ut ortum eius seculum penitus ignoraret. Ignorauit enim seculum, quia & extra conscientiam patris conceptus, & extra ordinem nature natus. Nam Ioseph conceptum suscepit filium quem non genuit: Mariam partum edidit quem secus confusione non creauit. Sic igitur natus est Dominus, ut ortum eius nemo futurum suspicauerit, nemo crederet, nemo sentiret. Quænam in modum crederet hoc futurum, quod posteaquam factum est, factum effecit credunt? Nam quod ita lætenter & secreto Saluator de-

Sermo
vlti.
Ioan. 1

B
Luc. 10

Ioan. 1

C
Ioan. 1

Mat. 2

Luc. 2

D
Eua. 1

Ioan. 1

Ad 19

Sermo
12

Luc. 2

F

Id.

G

1. Cor. 1

H

Luc. 2

A
F. 17.
 fecerunt esse in virginem, iam ante David propheta
 testatus est, dicens: *Defendat filia pluvia in luto.* Quid
 enim tam silenter & sine strepitu illi, quam cum iu-
 beret in lano velis infunditur? Nullius aures sono ve-
 rebar, nullius corpus humore repugnans aspergit;
 sed sine inquietudine ouium totum imbrem per mul-
 tiplices effusum partes toto corpore in se trahat, vni-
 us meatus scissum nesciens, solida mollitie prae-
 brans meatus: & quod clausum videtur per den-
 tatum, est patulum per tenuitatem. Recte ergo Ma-
 ria velleri comparatur, quae ita concepit Dominum; ve-
 ro toto cum haurire corpore, nec eius diffiditum cor-
 poris patereret, sed esset mollis ad obsequium, solida ad fan-
 ctimoniam. Recte inquam Maria velleri comparatur,
 de cuius fructu glauca populi descendunt resurunt. Vellus
 plane Maria est, siquidem de molli sinu eius agnus egre-
 ssus est, qui & ipse maris lauium, hoc est, carnem geliss-
 molli vellere cunctorum operis vulnera popolorum. O-
 mne enim peccati vultus Christi lana suffunditur, Chri-
 sti fœtur lauium, & vt sanietatem recipiat, Christi in
 dumento vellitur.

De eadem Domini nostri Natiuitate,
Sermo alius.

Bene quodammodo sanctum hunc diem Natalis Domini sollemne nouum vulgus appellat, & tanta fide autoritate id confirmat, ut iudei etiam tunc gedules in hac vobis conscribat. Quod libenter amplectens, dum nobis est, quia oratione Salvatore non solum humani generis falos, fed etiam folus iplius clartas innouat, sicut ait Apoltolus: *Per ipfium regnum erat omnia*, quod in *calce*, quia in terra factum. Si enim occurrat folo lucem cum nafcitur, necesse est illum plenitudinem folo lucis cum nafcitur. Et fi iudeis mortem vobis exhibeat claritatem: cur non Martir paffus vitam exhibeat claritatem? Aut quare non credamus quod nafcente Chrito folad obsequium lucidior aduenient, cum Magos ad iudicium clariores officium miniftrauerit, cum non credamus quod folo quocumque nocturnis horis aliquanulum aduentu mariorum decerpere? Sed ex denique factum putat vobis nox decedere, dum folo fecus ob Dominice Natiritatis obsequium mundo lucem protulit, quam nox curfum fui temporis confummarit. Quon potius iplam non eorum fuiffe no-

C
 dico, nec aliquid obfcuritatis habuille, in qua pattores per
 uigilant, exultant angelis, deferta delictis. Nec mirari debemus
 quod in Natiuitate Christi noua omnia facta fuerint, cum
 nouum hoc ipsum fuerit quod Virgo peperit. Sicut enim
 preter solitum nativitas exiit, & preter solitum obsequi-
 um fuit. Deferta ergo oriente Domino pattores perui-
 gilaui, exultant angelis, sol obsecratur, stella famularur. Et
 quidem angeli vel pattores gaudia faa uoce vel sermonibus
 prosequuntur: elementa autem facta gaudia faa, quia
 uoce non poterant, obsequio protestantur. Sol uigiliter preter
 confuetudinem in hac festiuitate maritum illuxit, nec
 mirum. Si enim ad Iesum Naue orationem defensus fuit in
 die cur non ad Iesum Christum nativitatem festinus promoue-
 rit in noctem? Sol enim igitur nouum hanc diem uulgus
 appellat: cum dicit nouum, utique & ueterem esse de-
 monstrat. Veterem autem dixit huius mundi solem,
 qui defecationem patitur, qui parietibus excluditur, qui
 nubibus obfcuratur. Veterem dixit solem, qui uanitati
 subiacet, qui corruptionem metuit, qui iudicium perti-
 met. Scripturna est enim: Sol conuerteretur in tenebras, & lu-
 na in sanguinem. Venerunt, inquam, dixit, qui seculum

interest hominum, adulteria non refugit, homicidium non declinat. Et eam omne genus hominum nolit esse medium cum aliquo crimine admittit, hic solus in cunctis facinoribus stat. Ergo quia hunc veretere esse manifestum est, novum quem nisi Christum Dominum repemus; de quo scriptum est: Orietur vobis sol iustitie, de quo etiam ex persona peccatorum dicit Propheta: *Sol non est ortus nobis, & iustitia lumen non luxit nobis.* Hic enim sol, cui diaboli tenebris vivuisset mundus esset oppressus, &

lucida reſerta erimibus ſaculum pollicider, dignatus eſt vltimo tempore, hoc eſt, incumbente iam nocte, ortum ſue natiuitatis inſundere. Primo quidem ante lucem, hoc eſt, antequam illuminaret iuſtiſie ſol, velut maritimum quoddam Prophetarum miſit oraculum, ſicut ſcriptum eſt: *Mittam Prophetas meos ante lucem. Poſtea vero ipſe cum ſuis radiis, hoc eſt, cum Apoſtolorum ſuorum fulgore reſplendit, ac tanta magni caliginem veritatis luce diſſiluit, vt diaboli tenebra nullos offenderet. Hic eſt iugiter ſol nouus qui clauſtra penetrat, inferna reſeruat, corda rimatur. Hic nouus eſt ſol, qui ſpiritu ſuo viuificat mortuos, corrupta purgat, ſulcat iam deſuncta. vel qui calore ſuo puras lordida, exurit fluida, decoquit vitioſa. Ipſe opera, eſt qui in cunctis adibus noſtris perſicit omnia opera noſtra, & nō tam condemnat crimina, quam emendat. Hic plane eſt ſol iuſtus & ſapiens, qui non ſine diſcretione, lucis iuſtus ſol mundi bonis ac malis ſimiliter circumſpect, ſed quodam iudicio veritatis, ſancto iure, occidit peccatori. Hoc autem inter vtique intereſt ſolem, quod ille iudicium meruit, hic iudicium committitur: quod ille corruptio- nis miniſter eſt, hic æternitatis eſt dominus: quod ille creatura eſt, hic creator. Tamen iſtum mundi lucem, priuſquam oriatur, adhuc ante lucem propter neceſſarios viſus hominum ſolet lucerna precedere. Habet autem & Chriſtus ſol lucernam ſuam que eius ortum præceſſit, ſicut dicit Prophetæ: *Pæſi lucernam Chriſto meo. Quæ autem illa lucerna ſit, offendit Dominus, dicens de Ioanne Baptiſta: Ille erat lucerna ardens Ipſe autem Ioannes, vt præcedens lucernæ lucem erigam, ait: Venit fortior me, cuius non ſum dignus ſolusque corrigam calcamentorum eius: ipſe non baptizauit in ſpiritu ſancto & igni. Simul etiam intelligens lumen ſuum ſolis radiis oſcundandum, ante prædicit: Illum oportet eſcere, me autem minui. Sicut enim lucerna: claritas deſtruitur: ſolis aduentu, ita & Ioannis penitentie baptiſmum ſuperueniente Chriſti gratia vacuatur eſt. Videmus igitur, hic ſol noſter nouus quo ſonte natus eſt, eſt verum, Deo ortum auctore. Diuinitatis ergo eſt filius. Diuinitatis, inquam, incorruptæ, integræ; illibate, intelligi placuit myſterium. Idem enim ſecunda natiuitas per immaculatam Mariam, que prior per diuinitatem conſtitetur illibata: vt cui prior natiuitas glorioſa exiit, & ſecunda contumeliſima non fieret: hoc eſt, vt quemadmodum virgum diuinitas ediderat, ita eam & virgo Maria generaret. Habere etiam apud homines partem ſcribitur, ſicut legimus in Euangelio dicentibus Phariſæis: *Nonne hic eſt filius Iſoſeph faber, & mater eius, Maria eſt?* In hoc quoque adſuſtetur myſterium. Faber pater dicitur Chriſti. Er plane faber Deus, qui totius mundi o:ra fabricatus eſt. Er plane faber, ſed qui in diſtinto Noe arcam fabricare diſpoſuit. Faber, inquam, eſt qui ordinauit Moysi tabernaculum, arcam teſtamenti inſtituit, templum Salomonis erecti: Fabrum dixerim, qui mentes rigidas explicat, hinc agnitiones ſuperbas recidit, humiliata facit ſublimi. Hic autem faber circa arbores curuo virtutis ferramentum: ſicut in Euangelio legimus, dicente Ioanne: *Nam ſecuri ad radices arborum poſita eſt. Omnis arbor non faciens fructum bonum excidebitur, & in ignem mittetur. Hoc enim agit totum, vt vtilēs celeſtis fabricæ arbores in futuro componat, infructuoſas vero euulſas, radicibus flammarum conſumat incendio.***

In die Circumcisionis Domini nostri
Iesu Christi.

Populum quod adhuc Ianuarij Kalendarum superstitionem
colat, graviter obnoxat. Sereno.

Est mihi aduersus plectroque vestrum fratres querela non modica, de his loquor qui nobiscum natalem Domini celebrantes, gentiliū le feris desiderunt, & post illud cæleste conuiuium superstitionis sibi prandium parauerunt, vt quante Letificati fuerant in dicitur, inebriarentur postea vanitate, ignorantē quod qui vult regnare cum Christo, non possit gaudere cum seculo: &

A qui vult inuenire iustitiam, debeat declinare luxuriam. Alia enim ratio est vite æternæ, alia desperatio lætitiæ temporalis. Ad illam virtute ascenditur, ad istam perditione descenditur. Argue ideo qui vult esse diuinorum particeps, non debet esse socius idolorum. Idoli enim portio est inebriare vino mentem, ventrem cibo distendere, salutationibus membra torquere, & ita prauis actibus occupari, vt cogaris ignorare quod Deus est. Vnde sanctus Apostolus hac præuidens dicit: *Que portio iustitie cum iniquitate? aut que societas luci cum tenebris? aut que fidelitas cum infidelitate? aut quem consensus templo Dei cum idola?* Ergo si nos fumus templum Dei, cur in templo Dei colitur festiuitas idolorum? Cur vbi Christus habitat, qui est abstinencia, temperantia, castitas, inducitur comestatio, ebrietas, atque læcinitia? Dicit Saluator: *Nemo potest ad duobus dominis seruire*, hoc est, Deo & mammonæ. Quomodo igitur potestis religiose Epiphaniam Domini procurare, qui iam kalendas, quantum in vobis est, deuotissime celebrastis? Ianus enim homo fuit vnius conditor ciuitatis, quæ Ianiculum nuncupatur, in cuius honorem à genibus kalendæ sunt Ianuaris nuncupate: vnde qui kalendas Ianuaris colit peccat: quoniam homini mortuo desert diuinitatis obsequium. Inde est quod ait Apostolus: *Dies obseruasti, & mensis, & tempora, & annos, times ne sine causa laboraueris in vobis*. Obseruasti enim diem et mensem, qui his diebus aut non ieiunauit, aut ad Ecclesiam non processit. Obseruasti diem, qui hesternæ die non processit ad Ecclesiam, processit ad campum. Ergo fratres omni studio gentilium festiuitatem & ferias declinamus, vt quando illi epulantur & læti sunt, tunc nos sumus sobrii atque ieiuni, quo intelligant lætitiæ suam nostra abstinencia condemnari. Non solum autem gentilium, sed & Iudeorum consortia vitare debemus, quorum etiam confabulatio est magna pollutio. Hi etenim arte insinuant fe hominibus, domos penetrant, ingrediuntur prætoria, aures iudicum & publicæ inquit, & ideo magis præualeat, quo magis sunt impudēs. Hoc autem non recens in ipsis, sed inueteratarum & originariæ malum est. Nam olim iam & Dominum Saluatorem in prætorium persecuti sunt, & prædis cum iudicio condemnant. In prætorio ergo à Iudeis innocentia opprimitur, secretum proditor, religio condemnatur. Cum enim Christus occiditur, omnis in eo veritas & iustitia condemnatur, quoniam ipse est innocentia, religio, sanctitas, atque mysterium.

IN DIE EPIPHANIAE.

Domini Euangelium. Matth.

CAP. II.

Cum natus esset Iesus in Bethleem Iuda in diebus Herodi regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: *Vbi est qui natus est rex Iudaorum?* Vidimus enim stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum & scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: *In Bethleem Iuda. Sic enim scriptum est per Prophetam: Ego Bethleem terra Iuda, nequamquam minima es in principibus Iudæ: ex te enim exiit dux qui regat populum meum Israel.* Tunc Herodes clam vocatus Magi, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethleem, dixit illis: *Et interrogate diligenter de puero: & cum inueneritis, renuntiate mihi, vt ego veniens adore eum.* Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra vbi erat puer. Videntes autem stellam, gaudentes gaudio magno valde, Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & proidentes adorauerunt eum: & aperis the-

sauro suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam.

De mysterio Epiphania Domini, & quomodo solennitatem eius populus digne celebrare valeat. Sermo.

Desista & festiuitas, quæ hodie fratres celebratis, id est Epiphania, id est apparitio, siue manifestatio appellatur, quia in ea Christus hodie dicitur baptizatus est manifestatus, & à Ioanne hodie dicitur baptizatus, & aquam in vinum potestate diuina cum conuerisse narratur. Vt nam sicut per stellam nouam hodie Christus redemptor noster ostensus est gentibus: ita per celsæ desiderium vestris ipse semper manifestum se faciat cordibus: & qui à seruo suo hodie baptizari voluit, donet vobis, vt quod in baptismo promissus, per humilitatem virtutem seruari possitis: & qui aquas hodie conuerit in vinum, quicquid in vobis inlipidum est, in spiritalem commutet intellectum. Engite fratres ad Deum animas vestras, & videte corda & cogitationes vestras, vt per bonis actibus vestris Deo gratias agatis, & mala vestra longè a vobis proiciatis. Imitemini istos Magos, vt eo studio & ardore semper ad Ecclesiam veniatis, quo illi desiderio de longinquis regionibus Christum adorare venerunt. Illi pretiosa munera obtulerunt, & vos offerte illi animas vestrasque fidem, spem, charitatem, penitentiam, humilitatem, & castitatem diligitis; rationabilia dona illi offeratis, id est, vos ipsos: quia plus Deus vos ipsos, quam substantiam vestram diligit. Multi enim sunt qui faciunt elemosinas, & tamen peccare non cessant. Isti quasi sua offerunt Deo, & se ipsos diabolo. Nullam habet Deus cum diabolo partem: & ideo siue furas, siue luxuriam, siue odium, siue superbiam, & quid mali est, à vobis cum Dei adulterio repellite, vt totos vos vester creator possideat. Artedite quia Herodes Christum quæ fuit, sed ideo non inuenit, quia male quæsiuit. Er vos male Christum queritis, si bona opera pro humana laude facitis: caute vt taliter querendo, & illum non inueniatis, & vos ipsos perdat. Magi ad Herodem intrantes stellam perdiderunt; & vos si ad diabolum accesseritis peccando, lucem spiritalem non habebitis, nisi forte per confessionem & penitentiam denovo ab illo recesseritis. Moueo ne intretis ad Herodem, qui melius est peccatum cauere, quam emendare. Nam si diabolo suadente peccaueritis, per penitentiam autem Deo adiuuante ab illo recesseritis, gratiam perditam recipietis: sicut & Magi postquam ab Herode recesserunt, stellam quam perdiderant, videre meruerunt. Illi Magi tres reges esse dicuntur, & tria munera, hoc est, aurum, thus, & myrrham obtulerunt: quoniam verum Deum & regem, & verum hominem in carne mortali apparuisse cognouerunt. Er vos fratres oferte illi aurum celsæ sapientie, & thus mundæ orationis, & myrrham perfectæ mortificationis. Et sicut illi per aliam viam reuersi sunt in regionem suam: ita & vos, qui à paradiso recessistis superbiendo, inobediendo, & cibum prohiberem comedendo, curate illuc per humilitatem & obedientiam atque abstinenciam redire. Vita ista præsens peregrinatio est, patria vero vestra paradysus est: & quam nimis stulti sunt qui exilium pro patria diligunt, vos despiciat hanc miseram & incertam vitam, vt peruenire valeatis ad patriæ celsitatis felicitatem, celsissimam. Ad hoc namque filius Dei de celo venit ad terras, vt vos dux exemplæ sequendo, potius esset de terra in celum ascendere. Quod ipse vobis concedat, cuius regnum & imperium sine fine permaneat in secula seculorum.

De Epiphania Domini, Sermo alius.

Exultandum nobis est fratres charissimi, quod votis nostris vota succedunt, quod gaudiis gaudia cumulantur. Ecce enim adhuc Natalis Domini sollemnitate

Sermo XII.

Mat. 1. Leab. 2.

F

Rom. 11.

1 Cor. 6.

G

Exach. 11.

Gen. 3.

H

1 Cor. 5.

Heb. 11.

Sermo XIII.

COR.

corda nostra persultant, & iam festiuitate sancte Epiphaniae gloriamur. Gratias igitur agere debemus Domino, qui nos frequenter uisitat, vt saepe laetificet frequentiusque repetit, vt numerosius benedicat. Quamuis igitur gentilis (sicut uane) numerum solennitatis laetetur propter diuersitatem decursum suorum: tamen plures nobis festiuitates praefati uisum Deo uisitari, quam illis multorum deonum superflua praesumptio. Nam sicut eos ueritate religionis vincimus, ita uotum numero superamus. Epiphaniae ergo hodie procuramus gaudia. Quae forte aliquis quid interpretetur hoc uerbum, scilicet Epiphania; quia *ἐπιφάνεια* Graece, Latine dicitur apparere. Ergo quia tunc primum apparuit Saluator in mundo, ipsa dies eodem uocabulo Epiphania nuncupata est. Quomodo autem apparetur, requiramus, non quod in mundo ante non fuerit, cum mundus per ipsum factus sit, sed quod tunc primum laudis meritis credentium cordibus Christus Deus illuxerit, & in tenebras conscientias homini fidei splendor aduenit. Cum igitur Deus ubique sit, & uisus possideat, tamquam non uisus antea, apparuisse dicitur. Apparuit autem non tam oculis hominum, quam saluti. Nam etsi prius natus ex uirgine oculis carnalibus uidebatur, tamen non apparebat, quoniam uirtutem eius adhuc fidei acies ignorabat. Unde Iudeis per Prophetam dicitur: *Vident uideri, & non uidentur*. hoc est, Saluatorem quem cernerent oculis corporalibus, spiritali lumine non uiderent. Postea, enim quam diuinitatem suam mirabilibus declarauit, humanis mentibus tamquam nouus & inopinatus apparet, oculis fe quorundam cordis insidit, vt cognosceret sensus, quam non cognouit aspectus. Unde fit vt non Christum Dominum per fidem, quem nunquam uidimus, contemplerur: Iudei quem perspexerunt oculis, palpauerunt manibus, hodieque non uident. Requiramus igitur quod signum operatus sit, vt diuinitatem suam hominibus declararet. Dicitur hoc primum fecisse miraculum, vt aquam mutaret in uinum. Magnum plane signum, & ad credendum sufficiens maiestatem. Quis enim misereat in aliud q̄ erat elementa translati. Nemo enim potest mutare naturam, nisi qui dominus est naturae. Credendum est iam ex hoc mortalem hominem in immortalitatem posse conuerti, quando uilis substantia in pretiosam est conuersa substantiam. Nolo enim auditor nomina tantum percipias uerum & aquae: sed si uis potentia computare, uirtutem terri acquirere. Facto enim hoc alius nescio quid de monstratur. Nam Dominus aqua uertit in uinum, non tantum hoc operatur ne discumbentibus desit ebrietas, sed vt credentibus abundet aeternitas. Siquidem propterea in mundum uenerit Christus, noui conuictuarum cellaria procuraret, sed vt saluti hominum prouideret vt hydras substantia boni odoris impleteret, sed vt animas gratia sancti Spiritus irrigaret. Et cum ille ex uili aqua uini optimi faceret resurrexerunt caelestis sapientiam gustare credentes. Nam hoc signo totum ubique resurrexerunt mysteriorum continentur. Aqua enim uilis, palens, & frigida, in uinum uersa, scilicet pretiosum, rubrum uel ignitum, hoc significat, hominis substantiam conditione uilem, inebullitatem pallentem, morte frigentem, in resurrectionis gloria commutandam, quae est aeternitate pretiosa, gloriata colora, spiritu immortalitatis ignita. Hoc igitur dignum est credere Dominum operari uoluisse, vt per hoc terrenum signum, futurum iam tunc a sapientibus caeleste mysterium uideretur. Nam si mirabile est utique quod de fecerat conuiuius uina supplere, quanto est mirabilis uitam quae est exhausta, hominibus reparaſſet. Etsi gloriosum est aquam in uinum mutare, quanto est gloriosius peccata in iustitiam commutare, & mores potius temperare, quam pocula. Ausum dicere illas hydrias non solum illi conuuiuio, sed uisuius mundo pretiosam illam ministrare substantiam, nisi quod nobis melius administrat. Constat enim ex ipsis ualculis illos haussisse ebrietate, nos haurire iustitiam mellos percepisse uini poculum, nos calice salutis accipere, & si duci est, apud illos pertrahisse quod biberant, apud nos uero permanere quod sumpsimus.

De eadem sollemnitate, Sermo alius.
M Eminit sanctitas uestra fratres superiores predicationis nostrae, quae descriptimus beatos Apostolos vno uiso miraculo, hoc est, aqua in uinum Saluatoris conuersa, in eum protinus credidit. Ita enim ait Euangelista de Domino: *Et manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius*. Quod factum non ideo tantum scriptum est, ut uirillum sub quibus factum est, fidei gloria monstraretur, sed & propter uos, qui eodem deuotionis exemplo credulitatis gloria prouocamur. Christus enim q̄ operatus est, non illis tantum operatus est quos habebat tunc praesentes, sed & nobis postea securis: vt licet maiores nostri tempore non praecederent, tamen signum gratia non praeterit. Quia enim illis exhibitus est praesentia rerum in mirabilibus, uirtus, eadem uirtus nobis litterarum thesauro conseruata: vt nobis praestaret pagina, quod illis gerebat historia: immo in nobis geritur, quicquid nobis ingerit, quicquid nobis infirmatur, vt scripturaturum speculo dicitur: & potentiam Dñi q̄ illi carnalibus oculis cernerent, nos spiritali lumine uideremus. *Et crediderunt in eum. & manifestauit gloriam suam discipulis suis*. Quam bene potentiam Domini subsequitur deuotio seruulorum: q̄ magister docet opere, discipuli in corde describunt. Ecce cui manifestatur uirtus operatus, & fides praedicatur manifesta credentium. Predicanda plane Apostolorum fides, q̄ uiso suo signo credidit in omnipotentem Saluatorem: & Apostoli dum mirantur aquam in uinum uersam, ipsi ex omni saepe peccatorum similitudine sunt conuersi, & in ista facta miraculi ex uili superstitione gentium in pretiosam deuotionem erudentium sunt translati. Et ut aqua in uinum uersa, sapore, robore, calore coadunata cunctis, quod erat in his misellum, accepit saporem: q̄ pallens, gratia sumptis colorum: quod frigidum, in calidum immortalis ardore. Magnificanda igitur Apostolorum fides, quae ideo Euangelico sermone descripta est, ut & illis esset ad laudem, & nobis proferret ad exemplum. Sed quod pietas est, his illis laus permanet, nos exempla non permouent. Nam quanto potiores sumus tempore, tanto & inferiores merito. Illi enim uiso uo signo statim Domino crediderunt, nos accepimus adhuc tot beneficiorum millibus dubitamus. Dubitamus, inquam, quia praesentia diligimus, dum futura non credimus: diuitias amamus in saeculo, dum eas accipere cunctamur a Christo. Iracundia immoderate extollimus, dum retributionis iudicium non uitemus. Ceterum qui nouit scriptum esse: *Quo iudicio iudicaueris, eodem iudicabitur de uobis*: ubique dubio lenis, modetratus & mitis est, & plus bonitate cogit, q̄ seueritate compellit: amicus indulgentia, familiaris est uenit: vt dum eam frequenter impatit, à Domino semper accipiat. Siquidem prudens sit rectoris ita terrenos honores agere, vt honorificentiam caelestis dignitatis acquirat. Et si interdum vigorem dicendi in nobis corporis obtundat infirmitas, tamen studio deuotionis uelut fortiores efficiamur. Nam quod uos studiosius auditis, eo nos libentius praedicamus, & uirtus nobis loquendi additur cum uos intelligendi accommodatis audium. Quis non conetur illic uerbi caelestis semen iacere, ubi illud puri cordis fecunda terra suscipit? Quis, inquam non illic uerbum Saluatoris collocare uelit, ubi illud non secularium sollicitudo praeterit, sed disciplinarum spiritualium uirtus enutrit? Ergo fratres, quia in sancta Epiphania exultauimus uidentes miracula Saluatoris, debemus facere quod illius temporis discipuli tunc fecerunt. Quod autem dixi uisibile modo quod olim gestum est uidemus plane, uidemusque quotidie. Ea enim sunt Christi miracula, vt non iniquitate praeterant, sed gratia conualescant: non obliuione sepelescant, sed uirtutibus innotent. Apud potentiam enim Dei nihil est aboliunt, nihil praeteritum, sed pro sui magnitudine omnia illi in praesenti sunt, totum illi tempus est hodie. Unde & sanctus Prophetia dicit: *Mille anni ante oculos tuos tamquam dies una*. Quod si omne saeculi tempus una dies est Domino, eadem ergo die qua mirabilia Saluator patribus operatus est, operatus & nobis est. Vidimus igitur & nos fidei maiores nostri mirabilia Domini, cum pari ea cum illis stupore suspensimus. Gustauimus & nos sicut illi de ipsis hydrys. Siquidem illi

E
Sermo
XIV.

Ioan. 2.

Ibid.

F

G
Mat. 7.

H

Psa. 89.

de his

per Mariâ de germine suo Ecclesiâ Christi thalamo sociâ
dant, de quo ait: *Eti ipse tanquam sponsus procedens de thalamo
suo.* Atque ideopra ceteris plus prophetarum cantant,
quia laetior cunctis per hæc gaudia suos posteros coniun-
gebat, & ad propria vota omnes gētes solito dulcius inui-
tabat: nos quicquid docuit quid ipsi facere deberemus in
nuptiis, cum ille ante nuptias tota exultatione lætatur sit.

IN OCTAVA EPIPHANIAE

Domini Euangelium.

Ioan. CAP. I.

In illo tempore: *Vidit Ioannes Iesum venientem ad
se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollis peccata mun-
di.* Hic est de quo dixi: *Post me venit vir qui ante
me factus est, qui prior me erat, & ego nesciebam eum:*
*sed ut manifestaretur in Israel, propterea veni ego
in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit Ioan-
nes, dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi
columbam de celo, & mansit super eum. Et ego nescie-
bam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille
mibi dixit: Super quem videris spiritum descenden-
tem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in
Spiritu sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui,
quia hic est Filius Dei.*

De Baptismo Christi Sermo.

Euangelica scriptura refert, sicut lectum nuper audi-
uimus, Dominum ad Iordanem baptismi causa venisse,
& eundem flumine mysteriis fecit celestibus consecrari
voluisse. Quod mirari non debemus, cur hoc baptismus
ipsum dominus & magister fecerit: quia ipse ait: *Quis scietur
sic & doceri, maximus vocatur in regno celorum.* Facere igitur
prius voluit, quod faciendum omnibus imperabat: ut
bonus magister doctrinam suam non tam verbis infunderet,
quam actibus exereret, & ad finem nos gustu pariter
cōfirmaret & sensu. Hoc autem totum hodierno die gestum
esse manifestum est. Quod ita verum esse ipsa possumus
colligere ratione. Ratio enim exigit, ut post diem Natalis
Dominici, licet interpositis annis, eodem tamen tempore
hæc festiuitas sequeretur, & ipsam festiuitatem natalem
appellendam puto. Tunc enim natus hominibus hodie
natus est & factus est: tunc per virginem editus, hodie
per mysterium generatus. Ita, n. dispositus Dominus non
longe inter hominum vota distare, vt in vno tempore quod
genitum gratulabantur in terra, sanctificatum lætarentur
in celis: vt qui partum Virginis angelis annuntiantibus
possidebant, Dei filium celis testantibus retinerent, cer-
tiffime essent homines quia ipse esset filius Dei, quæ virgo pec-
ceterat, diuinitas agnoscebat. Nquid, n. partus noua mer-
ito obsequia. Ibi cum secundum hominem nascitur, mater
cum Maria sinu circumfouet: hic cum secundum my-
sterium gignitur, pater cū Deus voce complectitur. Ait. n.
Hic est filius meus, in quo bene complacui, ipsum audite. Mater ego
partui moli blandiri gremio, pater filio pio testimonio
ad stipulatur. Mater, inq., cum adorandum ingerit, pater
colendum gentib. manifestat. Sui igitur retinetur a ma-
tre cum nascitur, sed pater ei sinus sui totum iugiter sub-
ministrat. Legim⁹ enim cum sine intermissione in patris
gremio quiescentem, dicens: *Euangelista: Deum nemo vidit
unq., nisi viderint qui esset in sinu patris.* Libenter ergo in sinu
laudorum quiescit Dominus: vnde & Ioannis Euangeli-
stæ sinum, vt in eo accumbere, libenter eligit. Sinus ergo
in quo Christus requiescit, non corporis gremio præpa-
ratum, nō veltimentorum ambitione componitur, sed ce-
lestium virtutum operatione colligitur. Nam Christi fun-
eratur in Ioanne Euangelista fides, in Deo patre diuinitas, in
Maria matre virginitas. Ibi sinus Christi est, vbi habitacu-
lum est virtutum. Ibi reclinat caput suum, vbi domicilium
celestium inuenit præceptorum. Nam idem peccatorib.
& infidelibus dicit: *Vulpe foveas habent, & volucres cali nidus:
filium autem hominum non habet vbi caput reclinet.* Igitur Domi-
nus Iesus hodie venit ad baptismum, & corpus suum san-
ctum voluit aqua diuini. Dicat fortasse aliquis: Qui sanctus

est, quare voluit baptizari? Audi ergo. Ideo baptizatus Chris-
tus, non vt sanctificetur ab aquis, sed vt ipse aquas sanctifi-
ciet, & purificatione sui purificet fluentia illa que tangit.
Baptizatio enim Christi, consecratio est elementis. Cum
enim Saluator abluitur, iam tunc in nostrum baptismum
tota aqua mundatur, & purificatur fons, vt securus post-
modum populi lauacri flumini intraret. Præcedit ergo
Christus per baptismum, vt Christiani post eum cōfide-
ter populi subleuantur. Intelligo ergo mysterium. Ita e-
nim & columna ignis præcessit per mare Rubrum, vt in-
trepidum iter Israel filij sequerentur, & ipsa prius per a-
quas gressa est, vt venientibus post se viandi semitam
præpararet. Quod factum, sicut Apostolus dicit, mysteriū
baptismi fuit. Baptismus plane quodammodo fuit, vbi
homines iubes operiebat, vnda portabat. Sed hæc omnia
operatus est Christus Dominus idem quis & modo, qui sic
tunc per mare filios Israel in ignis columna præcessit,
ita nunc per baptismum Christianos populos in corporis
sui columna præcedit. Ipsa, inquam, est columna quæ tūc
lumen sequentium oculis præstitit, modo lumen creden-
tium cordibus subministrat: Tūc in fluentis vndarum so-
lidauit semitam, modo in laeuo fidei vestigia carbor-
rat: per quam fidem, sicut filij Israel, qui intercepit ambu-
laucit, persequerentur in Ægyptum non timebit.

Eadem die, de Baptismo Christi,
Sermo alter.

Hanc baptismi Iesu Christi Domini nostri celebri-
tatem, fratres dilectissimi, quam hodierni Euangeli-
stæ refert historia, & nos quotannis deuote recolimus, Gre-
ci propria eorum voce Epiphania vocant. Quod .i. nos
apparitionem aut ostensionem seu manifestationem di-
cimus, hoc ipsi *ἐπιφάνια* appellant. Nec immerito, quoniam
hodie Christus & Saluator noster pluribus euiden-
tioribus ac præstantioribus signis in baptismo mundo
manifestatus est. Nam quis dudum ex Maria virgine nat⁹,
& ab angelis pastorib. nuntiat⁹ in terris apparuit, mox-
que stella duce à Magis adorat⁹ olim fuerit: tñ inter homi-
nes postmodū conuersatus, iam quasi triginta annis exple
uerat annos, & adhuc vel hominū propalatione, vel diuini
dispensatione mysterij Israelitico populo ignotus fere ha-
bebat⁹. Hodie vero quando ad Ioannem Baptista⁹ vt in
Iordanem baptizaretur accessit, omnib. palam ostensus est.
Sic. n. Euangelica lectio dicit: *[Sed vt in Iordanem in Israel,
propterea vni ego in aqua baptizatus.]* Tunc. n. vox patris de celo
intonantis audita est. Hic est filius meus dilectus, in quo
mihi cōplacui. Deniq. quem pater de celo monstrauerat
voce hunc Spiritus sanctus in columbe specie fere caput
eius manens, tactu quoq. ipso voluit demonstrare, ne ali⁹
quispiam de populo Dei filius putaretur. His testimoniis
ipse Ioannes enim cognouisse profectus, dicens: *[Et ego nesciebam
eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mibi dixit: Super
quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui
baptizat in Spiritu sancto.]* Et ego vidi, & testimonium perhibui quia
hic est filius Dei. Quomodo ergo Christi per stellam mani-
festatio gentib. Epiphania merito dicta est: si eiusdem de-
clarationis patris voce, & Spiritus sancti visibilib. super eū mā-
fiont, forti ratione dicitur. Deniq. à Ioanne baptizatur.
Sic. n. alius Euangelista inquit: *Et baptizatus est Ioannes in Ior-
dane.* Verum quid hæc humilitate sublimius: quid hæc vili-
tate nobilior: Baptizatur à seruo, & à Domitio filius appel-
latur. Inter publicanos & meretrices & peccatores ad lau-
acrum accedit, baptizatur, est sanctior & baptizatore suo,
lauatur à Ioanne in carne, sed ipse Ioannem in spiritu lauat.
Vnde sequitur: *Hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Hæcque
cetera mundare consueuerat, Dño nostro laute munda-
ta sunt: Iordanis fluius, qui eo tēpore quo populum Israel
dux Iesus in tertam reprimissionis induxit, exsiccat⁹
fuerat, nunc mēbris Domini tact⁹, si potuisset, vndas in
vno locum congregari voluisset, vt Domini corpus attin-
geret. Videte fratres, quomodo id quod in Euangelio lec-
tum est, in vigesimo octauo Psalmo fuerit ante prædictū:
Vox Domini super aquas. Locutus est enim Dei filius ad Ioan-
nē: *Sine modo sic enim oportet nos adimplere omnem iustitiam.* Se-

qui

A
Matt.
1. p.
1. a.

ibid.

Hab. 1.
Psal. 18

ibid.

Egal.
66.B
Psal.
28.

1. Pet. 3.

Psal. 1.

11.

Exod.

12. Gf.

11.

Psal. 13.

quitur Psalmus: *Deus masculinus intenuit*, quando pater filio testimonium reddit, dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Vox Domini confringens cedros*, inquit Propheta: quia baptizato Christo erecti prius atque sublimis demones corruerunt. *Succidit enim Dominus quasi cedros Libani, & comminuit eos, tanquam vitibus arborum fragmenta ventians, & calcebus stirpes in diversa disperens*. Denique caudiamus de Saluatore requid dicit: *Et dilectus sicut filius vnicornium*. Dilectus est Dominus noster atque Saluator, etque filius vnicornium, quia filius crucis, de quo dicitur in cantico Habacuc: *Cornutus in manu domini, ibi abscondit fortitudinem suam*. Postquam ergo dilectus iste crucifixus est, impletum est illud quod sequitur in Psalmo: *Vox Domini intercedit flammam ignis*. Christo enim baptizato, & vniuerso mundo à culpis eius baptismo mundato, gehennae ignis extinguitur est. Sequitur: *Vox Domini concutientis desertum*. Deserta dicebatur Ecclesia, quae prius filius non habebat. Ad praedicationem autem Christi deserta commota est, vt parturiret, & peperit: & nata est vna die gens multatificae ab illa die. Ecclesia quae antea dicebatur desertum Cades, hoc est, desertum sanctitatis, id est, quae sanctitatis filios non habebat, cepit parere ceruos, & sanctorum suorum emittere greges, qui serpentes interficiant, qui venena contemnant. Quibus diluculentibus in toto orbe, & Christi Euangelium praedicantibus, in templo eius omnes dicent gloriam Deo. Sequitur: *Dominus diluuium inhabitare fecit*. Consideremus totum orbem, respiciamus barbaras nationes, Romanos quoque mente lustramus insperitum: vbique Christo creditur, vbique in nostrum Deum credentes baptizantur. Erit ita vt non vna aqua, sed quodammodo sit diluuium baptismorum. Quapropter fratres charissimi, quoniam consummatum est tabernaculum (hoc enim Psalmus iste titulo praenotatur, quoniam Ecclesia viuis paludibus extructa est) afferamus Dominum filios Dei, afferamus ei filios arietum, hoc est, Apostolorum acque sanctorum martyrum: & imitemur Saluatorum nostrum, quia ipse & pastor & agnus & aries appellatur, qui pro nobis immolatur in Aegypto, qui pro Isaac cornibus tenetur in senibus, & dicitur: *Dominus pasce me, & videri mihi deris, in loco pascae ibi me collocauit: super aquam refrigerium eduxit me*. Cui est gloria & imperium in saecula saeculorum. Amen.

DOMINICA SEXTA POST Epiphaniam. Euangelium.

Matth. CAP. XIII.

C

Psal. 77.

Simile est regnum celorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo, quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creuerit, maius est omnibus olertibus, & fit arbor, ita vt volucres cali veniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum celorum fermento, quod accepit mulier abscondit in farinae satio tribus, donec fermentatum est totum. Haec omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis: ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: *Aperiam in parabolis os meum, & cruciabo abscondita & consuetudine mundi*.

Quartatione grano sinapis regnum celorum comparatur, super verbis Euangelij: Simile est regnum celorum grano sinapis. Sermo.

Sermo
XIX.

D

Libenter nos praedicare, & gratanter opus Dei facere manifestum est. Sed cum videmus plures de fratribus pigros ad Ecclesiam conuenire, & Dominici praecipue diebus minime caelestibus interesse mysteriis, praedicamus inuitum non quo nos pigeat loqui, sed quia negligenter praedicatio nostra grauet potius, non emendet. Ideo inuiti loquimur, & tacere non possumus. Praedicatio enim nostra in plebe pro regnum operatur, aut ponam: regnum credulis, perdisis peccatis. Quilibet enim frater Do-

minicus non interest sacramentis, nec cessario apud Deum caltrotum defertor est diuinorum. Nam quomodo fe excusare potest qui sacramentorum depraudum libri domi paratans prandium caeleste contemnit, & ventris curam faciens, anima suae negligit medicinam? Dicit Dominus in sancto Euangelio, sicut lectio decursu testatur: *[Simile est regnum celorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo, quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creuerit, maius est omnibus. Et fit arbor, ita vt volucres cali veniant, & habitent in ramis eius]*. Cui consonat quod alius Euangelista scribit dicens: Cui simile est regnum Dei, & cui simile illud aestimabo: *Simile est grano sinapis, quod accepit homo misit in hortum suum, & creuit, & facta est arbor, & volucres cali requieuerunt in ramis eius*. Mouet fortasse sensus vestros cur regnum Dei tam praclarum acque magnificum grano sinapis exiguo comparatur, & spei nostrae tam grande solarium, rei vilissimae simile esse dicatur, praefertim cum alibi idem Dominus discipulis suis dicat: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, diciti huius monti, Tollere, & iactare in mare, & fiet*. Igitur si fides tanta est, quae potest ab ipsis sedibus montium fundamenta transferre, necessario ergo & granum sinapis magnum est, ad cuius similitudinem fidem habere compellimur. Magnum autem dixerim non specie, sed virtute, & fidei qualitate: non oleri comparandum, sed vigore acrimoniae corquandum. Nam si diligenter intendamus, inueniemus recte à Domino hanc similitudinem comparatam. Sicut enim granum sinapis prima fronte speciei suae est paruum, vile, despectum, non saporem praestans, non odorem circumferens, non indicans suauitatem: at vbi ceri caperit, statim odorem suum fundit, acrimoniam exhibet, cibum flammæ saporis exhalat, & tanto feruoris calore succenditur, vt mirum sit in tam frivolis grauis tantum ignem fuisse conclusum: cuius etiam seminis cibum homines hyemis praecipue tempore magna pro suauitate percipiunt, quatenus repellant frigora, humores egerant, viscetum interna calefaciant: Ipse etiam hoc capit adhibent medicinam, vt si quid iuuilidum, si quid agrotum fuerit, sinapis igne curetur. Ita ergo & fides Christiana prima fronte vile est parua, vilis & tenuis, non potentiam suam ostendens, non superbiam praferens, non gratiam subministrans. At vbi diuersis temptationibus teri caperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicant, calorem Dominice credulitatis aspirat: & tanto diuini ignis ardore incitatur, vt & ipsa ferueat, & participantem sibi ardere compellat sicut in sancto Euangelio Amaon & Cleophas dixerunt, dum cum ipsis post passionem Domini loquebatur: *Nonne cor nostrum erat ardens in nobis in via, dum aperiret nobis Dominus Iesus scripturas?* Ergo granum sinapis membrorum viscera calefacit, fides autem vigorem cordium peccata comburit. Et illud iuxta asperum algorem frigoris remouet, hac autem delictorum diabolici frigoris expellit. Sinapis, inquam, granum humores decoquit corporum, fides autem libidinum fluenta consumit. Et per illud medicina capiti procuratur, per fidem autem spiritale caput nostrum, quod est Christus Dominus, sapienter refouetur. Sed & fidei iuxta compassionem sinapis sancto odore perfuamur, sicut ait beatus Apostolus: *Quoniam Christi bonum odor sumus Deo*. Igitur sanctura martyrum Laurentium grano sinapis possumus comparare, qui diuersis attritus passionibus, per totum orbem gratiam meruit sui fragrare martyrij. Qui antea constitutus in corpore terribiliter humilis, ignotus & vilis: posteaquam vexatus, laceratus, exultus est, vniuersis per totum inuindum Ecclesiae odorem fuit nobilitaris innotuit. Recte igitur huic compari copulatur. Siquidem granum sinapis cum renitit, accenditur: Laurentius cum patitur, inflamatur. Illud feruorem attritionis suae euomit: hic ignem plurima vexatione suspirat. Sinapis, inquam, in valculo calido vapore decoquitur: Laurentius in craticula flammarum igne torretur. Ardebat itaque extrinsecus beatus martyr tyranni feruentis incendiis: sed maior illum intrinsecus Christi amoris flamma torrebat. Et quamuis res improbus ligna subiceret, incendiaria maiora supponeret: tamen flammam Laurentius has flammis fidei calore non sentit, & dum Christi pra-

E

Luc. 13

Mat.
17. Luc.

F

Psal.
119.1. a. &
11. 30.

1. 22.

G
Luc.
24.1. Cor.
11.

2. Cor.

H

cepta

1

1

9.

1

1

1

F

1

1

XXL
274

1

1

From
G

2-
73

En

10

ing-

1200.]

audi-

left,

in fibi

gentium
gelium

sciplo

— 12 —

A *lum inanes: sicutem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Ergo strititum Dominus, & Dominus est fermentum, quia fermentum non nisi de tritico fieri solet: recte ergo fermento Dominus comparatur, qui cum esset specie homo, humilitas parius, imbecillitate deiectus, tanta intrinsecus sapientie virtute pollebat, ut doctrinam ipsius mundus ipse vix caperet: qui cum se cepit per totum orbem diuinitus vigore diffundere, statim omne hominum genus in substantiam suam sui potestate protexit, ut & iugum spiritus sui sancti infunderet omnibus, huc est, Christianos cunctos faceret esse quod Christus est. Nam quod homo Dominus Iesus vnus & solus esset in mundo, tamquam fermentum in massa reconditum, vniuersos homines praeferit esse quod ipse est. Quisquis igitur illi fermento & Christi adhaesit, efficitur & ipse fermentum, tam sibi vilis, quam idoneus vniuersis, & de sua certa salute, & de aliorum acquisitione securus. Sicut igitur fermentum cum in cumulum confregit, & edum fariarum, confingitur, comminuitur, dissipatur, & ipsum omne dissoluitur, ut dispersam illam farinam multitudinem in vinum vigorem constringat, atque in solidum corpus redigat, quod in pulueris modum ipsa demissione languebat, faciatque confectione sui vtilem massam, quod propria dissolutione videbatur mutile esse ergo Dominus Iesus Christus cum esset totius mundi fermentum, diuersis palliombus confectus, laceratus, & dissolutus est, & succus eius pro salute nostra, qui est pretiosus sanguis, effusus est, ut admixtione sui omne genus humanum solidaret, quod per diuersa antra resolutum iacebat. Sic enim vult fermentum quoddam nos qui farina ex gentibus videbatur esse, adhaeremus. Nos, inquam, qui per totum orbem dispersi & deminuti pecus facebamur, vigore passionis Christi in ipsius corpus redacti sumus, sicut beatus Apostolus ait: *Quoniam sicut corpus Christi & membra.* Nos igitur qui ex nationibus in pulueris modum & recte facie inebamur, aspersio ne sanguinis Domini in massam soliditatis eius aggregauerit. Mulier autem quae dicitur abscondere farinam fermentum, quae est, nisi sancta Ecclesia, quae quotidie doctrinam Christi in cordibus nostris conuulsi abcondere? Ipsa inquam, est mulier quae in alio loco etiam molere dicitur, sicut ait Dominus: *Erunt duae moles, vna assumetur, & vna relinquetur.* Molit enim sancta Ecclesia per legem, per Apostolos, per prophetas, cum catechumenos facit, & scalpetur in gentilitatis dissilip atque comminuit, ut emoluit eos in farinam modum aptos faciat fermento Domini sanguinis adhaerere. Fermentum enim dixit totam Domini passionem. Fermentum enim salus nostrae est symbolum, sine quo fermento vel symbolo nemo potest vitae aeternae substantiam promereri. Et quia duas Evangelium describit moles, atque vnam Ecclesiam diximus salubriter molere, alteram quam nisi synagoga accipere debemus? Molit enim & ipsa per Moysen & prophetas, sed inutiliter molit, sicut dicit Apostolus de Iudaeis: *Aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam.* Inutiliter inquam, molit synagoga, quia massam suam Christi doctrina non temperat. Atque ideo cultandam precepit synagoga: Dominus esse fermentum, dicens: *Cum reuerentiam Pharisaeorum.* Temperatum est enim sanguinis & crucelantibus Iudeorum dicentium de Domino: *Sanguis super nos, & super filios nostros.* Vnde ait Evangelium: *Erunt duae moles, vna assumetur, & vna relinquetur.* Assumetur enim in requiem aeternam sancta Ecclesia, quae Domino cibum sanctitatis emolit. Relinquetur ad moles cruenta synagoga, gyrum semper passura sine fine.

Dominica in Septuagesima.

Hortatur populum, ut sicut ante tempora per vices uiuamus, ita & ipse vitam & mercedem ministret.

Sermo. **XXII.** **R**edimite vos ipsos fratres, dum pretium habetis: quando charissimi nouum tempus inchoatis, vestram vitam renouare debetis. In toto anno non dicitur

vila dies Septuagesima, nisi ista, nec Sexagesima, nisi hinc, nec Dominica, neque Quinquagesima, nisi ab hinc, nec Quadagesima, nisi ab hinc quarta Dominica: & quia nota nomina hoc tempus habet, ideo omnis Christianus renouare vitam suam debet. Hoc enim admonet Apostolus, dicens: *Renouamini spiritu mentis vestrae.* Item: *Esse exterior homo uos corrumpitur, tamen interior renouatur de die in diem.* Nam sicut renouatur qui de malo transit ad bonum, ita renouatur qui de bono transit ad melius. Qui de luxuria vel qualibet immunditia transit ad castitatem, vitam suam renouat. Qui aliena rapere inuile consueuerat, sua cepit misericorditer distribuere, vitam suam renouat. Qui superbus ad humilitatem transierit, & qui amabat detrahere fratribus, si cepit fratres diligere, sine dubio renouat vitam suam: quia qui erat membrum diaboli male uiuendo, incipit esse in corpore noui hominis, id est, Domini nostri Iesu Christi, per fidem rectam & bonam operationem. Frequenter auditis fratres, duos esse homines, id est, Adam & Christum: ille dicitur vetus, iste vocatur nouus. Et ideo qui malus est, vetus est imitando illum qui fuit in paradiso superbus & inobediens: non vero bonus est, nouus est sequendo illum: qui dicit: *Discede a me quia nimis sum & humilior corde:* & de quo Apostolus ait: *Factus est obediens usque ad mortem.* Sed quia hoc tempus nouum nomen habet, ideo admonemus illos qui veteres sumus male uiuendo, sint noui bene conuersando. Admonemus illos qui iam noui sunt per bona opera, ut renouari studeant in hoc nouo tempore per opera meliora. Verbi gratia, nouus est per castitatem cessando a malo opere, renouatur cessando ab operibus operis delectatione. Similiter qui humilis & obediens & misericors & pater est, renouatur necesse est quotidie, ut proficiendo crescat in ipsis virtutibus, secundum illud quod scriptum est: *Illos de virtute in virtute.* Nemo nostrum, charissimi, securus sit quia baptizatus est: quoniam sicut non omnes qui in studio currunt, accipiunt brauium, id est, destinatum praemium, sed ille qui prius currendo percutiebatur non omnes qui habent fidem, saluantur, sed illi tantum qui in bono, in quo inchoauerunt, opere perseuerant. Et sicut qui aduersus alterum pugnat, ab omnibus se abstinet, ita & vos ab omnibus vitiis abstinere debetis, ut diabolum vestrum persecutorem superare possitis. Multi homines cum periculis vitae suae, & immensis laboribus seruiunt regi terreno pro beneficio cito transitorio & perituro: quare vos non seruitis regi caelestis regni beatitudine perfruente, eamque laborantibus largiente? Iam quasi ad vineam ad sanctae Ecclesiae vinitatem vocati estis ad Domini vitam, & ita conuersamini, ut denarium, id est, regni caelestis felicitatem, Deo largiente accipere valeatis. Nemo desperet de magnitudine peccatorum suorum, dicendo: Multa sunt peccata mea, in quibus vsque ad senectutem & decrepitaetatem perseueraui, iam promereri non potero indulgentiam, maxime quia peccata me dimiserunt, non ego illa. Absit ut talis de Dei misericordia desperet: quia alij prima hora, alij tertia, alij sexta, alij nona alij vndecima ad Dei vocantur vineam. Item alij in puertia, alij in adulescentia, alij in iuuentute, alij in senectute, alij in decrepita etate ad Dei seruitum perueniunt. Et sicut nullus desperare debet in quacunque etate sit, si ad Dominum conuerti voluerit: nullus pro sola fide securus esse debet, sed potius pertimescat per hoc quod subditur: *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Quod vocati sumus per fidem, potius, sed si sumus ad vitam aeternam electi, nescimus. Tanto ergo debet vniuersusque esse humilior, quanto si sit electus ignorat. Concedat vobis omnipotens Deus, ut non sitis de illorum numero, qui in mare Rubrum sicco veligio transferuntur, manna in deserto manducauerunt, & potum spiritalem bibebant, & propter murmuratorem suum in eremum perierunt: sed de illorum qui terram repromissam intraverunt, & fideliter in Ecclesia vinea laborando, denarium perpetuae beatitudinis percipere inueniunt: quatenus cum capite nostro Christo, vos qui eius membra estis,

possit

E

Eph. 4. 2. Cor. 4

F

Gen. 3. Mat. 11. Phil. 1.

1. Cor. 9. Phil. 3. Mat. 10. 1. Cor. 9.

G

Mat. 22

Ibid.

Ibid. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10.

H

Exo. 16. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10. 1. Cor. 10.

possitis regnare per infinita secula seculorum. Amen.

Dominica in Sexagesima.

Dat rationem ieiunij Sexagesime. Quinquagesime & Quadragesime. Sermo.

Adest tempus charissimi fratres quod Sexagesima vocatur, & ideo necesse est vt vita vestra moneatur, mores corrigantur, mundus despiciatur, & celestis patria ardentius diligatur. Nam senarius numerus, à quo sexagesima, & sexagesima, & sexcenti, & sex millia derivantur, perfectionem significat. Hinc est quod ille qui sexta dies facit hominem, in sexta etate, & sexta feria, & sexta horarum voluit redimere. Vnde qui iam Septuagesimam celebratis, & hodie sexagesimam celebratis, ac deinde Quinquagesimam, & Quadragesimam Deo propitio celebraturus estis, istam non nouum mysteria vobis manifestare debemus. Quadragesima enim sexagesimam habet, cui addidit Theophylus pontifex sexagesimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus Quinquagesima; deinde his addita est octaua septimana, & vocatum est ipsum tempus Sexagesima; postmodum vero addita est nona hebdomada, & dicta est Septuagesima. Quoniam sicut quatuor quadragesima, & sex sexagesima ita à septem septuagesima dicitur. Vnde si quis modo adderet decimam septimanam, noui eam vocarem sexagesimam, sed octogessimam, seruat numerum ordinem: quia post septem, à quo sexagesima, sunt octo. Quadragesima igitur seruatur, quia Moyses & Elias & Salomon quadraginta diebus & noctibus ieiunasse leguntur. Quinquagesima ideo à quibusdam seruatur, in qua sunt quinquaginta dies: quia si subtraxeris ab his septem Dominici, non amplius remanent in abstinentia usque quadragesimæ duo dies, & in illis duobus diebus alij ieiunant, alij non vt in Cena Domini, & in Sabbato sancto. Sexagesima ideo celebratur, in qua sunt octo hebdomadæ, id est, dies quinquaginta sex: si subtraxeris octo Dominicos dies, & octo quintas ferias, quadraginta dies solummodo remanent ieiunij. Sexagesima vero, à qua vique in Pascha sunt nonem septimanæ, id est, sexaginta tres dies, ideo ab aliquibus celebratur, quia si subtraxeris nouem dies Dominicos propter Domini resurrectionem, & nouem quintas ferias, propter Dominicam cenam, & totidem Sabbata, ne videamur sabbatizare cum Iudeis, non amplius quam triginta sex dies remanent ad ieiunandum: quos omni deuotione ipse vos obseruare concedat Christus Dominus noster: Qui uiuit & regnat cum Deo patre in unitate Spiritus sancti Deus, per cuncta secula. Amen.

DOMINICA IN QVINQVA-
gesima. Epistola. i. Cor.

C A P. XIII.

Fratres. Si linguæ hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aramentum resonans, aut cymbalum tintinnans. Et habeam prophetiam, & sciam mysteria omnia, & omnem scientiam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Et si habuerim omnem fidem, ita vt montes transferam, & si serga uero omnem substantiam meam pauperibus, & si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Charitas magnanima est, inuicenda est: charitas non amulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ suæ sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet in iniquitate, congaudet autem ueritati: omnia tolerat, omnia credit, omnia sperat, omnia suffert. Charitas nunquam cadit, siue prophetia cunctabatur, siue lingua cessabat, si-

ue scientia cunctabatur. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus: cum autem uenerit quod perfectum est, destruetur quod ex parte est. Cum essem paruulus, quasi paruulus loquebar, quasi paruulus sapiebam, quasi paruulus cogitabam. At ubi factus sum uir, ea quæ paruuli erant destruxi. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Modo scio ex parte, tunc autem cognoscam sicut cognitus sum. Maior nunc fides, spes, & charitas, tria hæc, maior autem his est charitas.

Horatur populum ad officia charitatis, & de eis ueritate differt. Sermo.

MERITO fratres, dicit Apostolus: [Nunc manent fides, spes charitas, tria hæc: maior autem his est charitas:] quia ut fides prædicaretur, & spes esset futura, vitæ, charitas præstitit. Vnde & Ioannes Apostolus: Ex hoc cognoscimus, inquit, charitatem eam, quæ agit pro nobis animam suam posuit. Et hæc Christi discipulus comprobatur. Vnde & ipse ueritas ait:

In hoc cognoscent omnes quæ mei discipuli, si dilectionem habuerint adinuicem. Hinc in libro qui de Apostolorum Actibus inscribitur, legitur tantam felicis illi saculo deuotionem plebs fuisse, tantam in ea charitatem floruisse, ut post acceptam fidem domino donum proprium sibi descenderet, & nemo suum aliquid vendicaret, sed iure fraternitatis, essent illis cuncta communia: sicut ut qui eodem consorcio religionis tenebantur, eodem consorcio fruerentur & uita: hoc est, ut quibus erat una fides esset & una substantia: quibus erat communis Christus, communis esset & sumptus. Nescias etenim putabam ipsi quoque uiri cum sibi participem non adiacessere substantiam, qui participes esset in gratia: atque ideo charitate fraternitatis omnibus conuinitate uerebantur, nisi quod maior est fraternitas Christi quam sanguinis. Sanguinis enim fraternitas similitudinem tantummodo corporis refert, Christi autem fraternitas uinaminitatem cordis animæque demonstrat, sicut scriptum est: Et erat autem concordia cor unum atque anima una. Vere ergo ille frater est, qui tam corpore quam uinaminitate germanus est. Verus, inquam, frater est, cuius idem spiritus & uoluntas est. Melior igitur est (sicut dixi) fraternitas sanguinis, Christi fraternitas: nam illi interduum sibi inimica est, Christi autem fraternitas sine intermissione pacifica est. Illa inter se communia cum amulatione diuidit, hæc etiam propria cum gratulatione communicat. Illa in consorcio despicit esse germanum, hæc adiungit frequenter alium. Tanta ergo, sicut dixi, illo in tempore Christianæ plebis deuotio fuit, ut nemo domum suam diceret, nemo proprium aliquid vendicaret, sicut ait sanctus Lucas, dicens: Nemo quidquam ex eo quod possidebat, pro proprio esse dicebat, sed erat illi omnia communia: nec enim quicquam, inquit, erat egenus inter ipsos. Beata igitur plebs, quæ dum plures diuites habet in Christo, nullum in seculo habet indigentem, & quæ dum æternas cogitat diuitias, à fratribus temporalem replet paupertatem. Videbant enim, sicut ait scriptura, prædica & domos suas, & prætia venditorum ante pedes Apostolorum ponebant, ut erogaretur quod cuique opus erat. Videte sanctorum uirorum fidem, quemadmodum propter Christum toto se expoliabant patrimonio, & nihil reliqui faciebant. Non enim uerebantur ne esurirent ipsum, dum timebant ne alius elatret. Hæc igitur sub Apostolis fuit in plebe deuotionis quod simile reperimus: Ecce idem Christus in nobis. Idem quidem Christus in nobis, sed non idem animus est in nobis. Eadem in plebe fides, sed non in plebe eadem largitio. Ita

A
1. Cor. 13.

A. B. 4.

2. Tim. 3.

Mat. 24.

2. Tim. 6.

A. B. 4.

B

Gal. 4.

Luc. 16.

A. B. 5.

ibidem
C

alter de alterius inopia non cogitat, ut illud sit quod dicit Apostolus: *Alius quidem esurit, alius ebrius est.* Nam plerique Christiani non solum propria non distribuant, sed etiam diripiunt aliena: Non solum, inquam, colligentes pecunias suas, ad pedes Apostolorum non deferunt, sed etiam confugientes fratres suos protrahunt a pedibus sacerdotum. Nunc est illud tempus quod describit beatus Apostolus, dicens: *In nouissimo delin insubstant temporis periculis: scilicet homines seipsos amantes, auaritia elati, superbi, blasphemici, parentibus non obediens, ingrati, celestis, &c.* Et Dominus dicit: *Et quoniam abundabit iniquitas, refrigeret charitas multorum.* Modo enim abundat auaritie iniquitas, quae ante largitatis bonitate cessabat: & refrigeret fraternitatis charitas, quae prius Christi amore fervebat. Tanta enim sub Apostolis fraternitatis dilectio fuit, ut tunc in conuentu suo non aduenerit ingratia: tanta autem modo Christianitatis dissimulatio est, ut in cœtu nostro vix iuuenias locupletem. Locupletem autem vix inueniri dico, non iam facultatis, sed operibus. Ait enim Apostolus: *Diuites sint in operibus bonis.* Locupletem autem illum in Ecclesia intelligi voluit, qui diues est in Christo. Nam & ibi quod ait sub Apostolis neminem indigentem fuisse, ostendit vique tanta eorum gratia fuisse praeditis, ut omnes celestium diuitiarum abundauerint largitate. Raro igitur hoc tempore inuenimus in Christiano populo locupletem. Et si plerique in domibus auro sint diuites, tamen in Ecclesia iustitia sunt mendici. Dum enim circa pauperes non piteo quod praesent, operantur, nec hoc est gratum quod offertur, nec illud est faciale quod referunt. Distat Dominus ad Cain cum offerret numera: *Non si recte offeras, recte autem non diuidas: peccasti 1 quiesce.* Sic et tu Christiane non recte diuidis, qui de tanto auro tuo maiorem partem mammonae reueras, quam Dominus largiris. Sic namque Ananias in actibus Apostolorum dum putat se recte offerre, & non recte diuidit: pecuniam quam obtulit, perdidit: & quam donum referauit, amisit. Pecuniam inquam pariter perdidit & salutem. Dum enim ex eo quod promiserat, partem subtrahit, sacrilegi simul condemnatur & fraudis. Sacrilegi, quod Deum in pollicitatione fecellerit fraudis, quod de integris muneribus portionem quantum putauerit subtrahendam. Ait enim Apostolus Petrus: *Non est clementium hominibus, sed Deo.* Siergo, fratres, Ananias condemnatur quod non totum dederit quod de suo ipse promiserat, quid censemus de eo qui non vult redere quod aliis tepromisit? Videte ergo & vos fratres quid promiseritis Deo, cum primum gratiam fidei percipitis. Ecce abundant in ciuitate nostra hospites siue peregrini: scite quod polliciti estis, ne dicatur & vobis quod Ananias dictum est: *Non mentis estis hominibus, sed Deo.*

FERIA QUARTACINÆ
rum Epistola.

Iohel. CAP. II.

D

HAEC dicit Dominus Deus. *Convertimini ad me de toto corde vestro, in ieiunio & fletu & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: & conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia misericors & miserator est, patiens, & multa misericordia: & paenitentis super malis. Quis nouis si conuerteretur & paenitent cum, & dimisset posse benedictionem? Sacrificium & libamen Domino Deo vestro. Clangite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, praedicate curacionem, congregare populum, sanctificate Ecclesiam, eligite seniores, congregare paruulos & iuvenes uerba: Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, inter vestibulum & altare plarabunt sacerdotes ministrantes Domino, & dicent: Pax Domine, pax populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominetur eis gentes, ut non*

di aut in nationibus: Vbi est Deus eorum? Et zelant Dominus terram suam, & peperit populo suo. Et respondit Dominus, & dixit populo: Ego ego misse vobis frumentum & vinum & oleum, & implebimini eis, & non dabo vos vltra in opprobrium in gentibus: dicit Dominus omnipotens.

Docet remedium pro satisfactione culpazum commissionum sermo.

Dominus & Saluator noster qualiter post multas negligētiās adeum confugere debeamus, per Prophetæ capitulum, quod hodie lectum est admonet, dicens: [*Conuertimini ad me de toto corde vestro, in ieiunio, &c.*] Dies enim sanctæ Quadragesimæ fratres mei charissimi, si diligenter attendimus, vitam præsentis sæculi significant, sicut & dies Paschæ æternam beatitudinem præfigurant: & quomodo in Quadragesima quasi tristitiam habemus, ut in Paschæ festiuitate legitime gaudeamus: sic & in hoc sæculo quamdiu viuimus, paenitentiam debemus agere, ut in futurum possimus peccatorum indulgentiam accipere. Sed ita debet vniuersique pro suis criminibus suspirare, lachrymas fundere, elemosynas dare, ut Deo auxiliante, quamdiu viuunt, semper criminis placonetur effugere. Sicut enim sine minus peccatis nullus vnquam fuit, aut esse potuit, ita sine capitalibus criminibus donante & auxiliante Domino omnimodis esse debemus. Et ut hæc obtinere possimus, si nos alio tempore impedimenta mundi derogant obligato, velin diebus sanctæ Quadragesimæ in lege Dei scriptum est, *ne negligemus*, & ita eorum nostrum diuinæ legis dulcedine recipiamus, ut in nobis nullum locum virtutis vacuum, quod obtinere possint vitia, relinquamus. Sicut enim tempore messium vel vindemiarum, fratres vnde caro nostra possit sustentari colligitur, ita etiam diebus Quadragesimæ quasi in spirituali vindemiario vel messium tempore, vnde in æternum anima nostra possit viuere congregetur: quia sicut negligens quispiam in tempore vindemiarum vel messium nihil colligerit, per totum anni spatium fame torqueribitur: ita qui hoc tempore spirituali triticum & caeleste mustum ieiunando, orando, legendo, in horreis animæ sue providere & congregare neglexerit, in æternum durissimam sitim, & crudelēm inopiam sustinebit. Certe si scire fratres, quia qualis est caro quæ non nisi post multos dies percipit cibum, talis est anima quæ non assidue pasçitur Dei verbo: & quomodo caro nostra per famem & inopiam tenuis: & sicca velut quoddam simulacrum efficitur: ita & anima si verbi Dei cibo non pasçitur, arida & inuisibilis ad nullum opus bonum inuenitur congrua. Considerate fratres, si & horreus & cellarium annis singulis replemus, vnde vno anno cibum habeat caro nostra, quantum debemus recondere vnde in æternum sustentetur anima nostra? Exideo vel istis paucis diebus recedant impedimenta mundi, quæ multos negligentes miseros faciunt, recedat carnalis lætitia, recedat venenis plena mundi usus blandimenta: carnis gaudia minuantur, ut animæ lucra spiritualia præparentur, propter illud quod scriptum est: *Ve vobis qui rideatis, quia fletur. & illud: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Tempus quod nobis seruicibus tabule ludus solebat auferre, lectio diuina incipiat occupare: otiosus fabulis, mordacibus iocis, ac detractionibus venenatis colloquiis de scripturis sanctis succedat. Horarum spatium in quibus solebatis cum damno animæ decineri, videntur in hisce, requirantur in catere de furtis, peregrinis suscipiantur, & discordes ad concordiam reuocentur. Hæc si feceritis fratres, inde vobis potestis præparare medicamentum, vnde vulnera vobis intulitis. Ante omnia in diebus ieiuniorum quod prandere solebatis, pauperibus erogetis: ne forte aliquis sibi sumptuosas cenas, exquisitis saporibus epulas studeat præparare, & corporis ius magis commutasse quam subtraxisse ciborum abundantia videatur. Nihil prodest longum duxisse ieiunium, post ciborum suauitate vel nimietate anima obstruit. Illi comens repleta torpescit, & irrigata corporis nostri terra

sermo
XXV.

F

Psalm.

G

Luc. 6.
Mat. 3.

H

spi.

A spinas libidinum germinabit. Sit ergo temperatus cibus, & nunquam nimium venter impleatur, sed semper magis de cibo cordis quam de cibo corporis cogitare; qui in homine interiori factus sumus ad imaginem Dei, in carne autem de limo terre formati sumus. Et videte fratres, si iustum est, vt caro de terra facta intendum bis in die capiat cibum, & anima nostra imago Dei, vivat post plures dies accipiat Dei verbum: cum tamen expediat nobis, vt amplius Dei imaginem, quam nostram carnem honorare debeamus. Qui enim sola carne cogitant, & bellis & pecoribus famuli sunt, & qui ita agunt, iam in die Dei imaginem contemnerunt. Caro ergo velut ancilla gubernetur, & anima tanquam domina legitima preferatur. Nam si alter faciam hunc, & finis non agnoscamus ad imaginem Dei factos, & plus de carne quam de anima cogitemus, timeo ne nos. Dominus Iesus per Prophetam arguat, dicens: *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est inimicis infirmis suis, & simul factus est illis. Lectiones diuinas in Ecclesia, sicut consuevit, libenter audire, & domibus vestris relegere. Si aliquis ita fuerit occupatus, vt ante refectionem scripserit diuine non possit insilire, non cum pigrit in mensa sua aliquid de diuinis scripturis legere, vt quomodo caro pacitur cibum, sic anima reficiatur Dei verbo, & totus homo, id est, exterior & interior, de sancto & salubri conuiuio satietur exurgat. Nam si sola caro reficitur, & anima Dei verbo non pacitur, ancilla satiatur, & domina fame torquetur: & hoc quam sit iniustum, sanctitas vestra non potest ignorare. Et ideo sic iam dico, lectiones diuinas taliter delectare, & legere & audire debetis, vt de ipsis in domibus vestris, & vicinisque fuerit, etiam loqui & alios docere possitis, vt verbum Dei velut munda animalia cogitatione assidue ruminantes, vtilem succum, id est, spiritalem sensum, & vobis fumere, & aliis Deo auxiliante propinare possitis: vt in vobis impleatur illud quod scriptum est: *Et exiit tuus interioris quem praeclarum est, impletis illud quod beatus Apostolus hortatur & admonet, dicens: Sine manducatu, sine bibitu sine aliud quod facitis, omnia in gloriam Dei facite. Si infirmitas non prohibet, quotidie ieiunare, ad vigilas alacri & feruenti deuotione consergite, propter illud quod scriptum est: Deuote consergite iherusalem tu ad Deum. Et iterum: Ad te orabo Domine, mane exaudies vocem meam. Et iterum: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Ad quod nos etiam Dominus & Saluator in Euangelio hortatur & admonet, dicens: Vigilate & orate, ipso adiutante, qui vivit & regnat in secula seculorum.**

Feria quinta post Diem Cinerum.

Debet populum quod Quadragesimam cum ieiunio & elemosinis custodire debet. Sermo.

Rego vos fratres charissimi, vt in illo legitimo tempore, ex festis Dominicis & Sabbato diebus, nullus ante nonam prandere praesumat, nisi forte quem ieiunare infirmitas non permittit: quia aliis diebus ieiunare aut remedium, aut premium est: in Quadragesima vero non ieiunare peccatum est. Alio tempore qui ieiunat, accipit indulgentiam: in Quadragesima qui non ieiunat, sentiet poenam. Et ipse tamen qui ieiunare non praesult, secretus sibi soli, aut si est alius infirmus, cum ipso in domo sua praeparat, quod accipiat: & illos qui ieiunare praesult, ad prandium non iuvet: quia si hoc fecerit, non solum Deus, sed etiam homines possunt intelligere illum non pro infirmitate ieiunare non posse, sed pro gula ieiunare non velle. Sufficiat illi quod ieiunare non praesult, & magis cum genuit & supposito & animi dolore manducet, pro quo alius ieiunantibus illi abstinere non potest. Quod opus est vnicuique infirmo, secretus aut sibi soli, aut cum alio similiter infirmo faciat praeparari: quia non cum oportet vltimo ieiunium rogetur ad prandium, ne sibi augat etiam ad alterius gula peccatum. Pro eo tamen quod non potest ieiunare, amplius exorare pauperibus debet, vt peccata que

non potest ieiunando curare, possit in elemosynas dare redimere. *Bonum est ieiunare fratres, sed melius est elemosynam dare.* Si tamen aliquis vtrumque potest, duo sunt bona. Si vero potest elemosynam dare, & possibilibus non fuerit ieiunandi, elemosyna sufficit sibi sine ieiunio. Ieiunium vero sine elemosyna non sufficit. Ergo si aliquis ieiunare non potest, elemosyna sine ieiunio bona est. Si vero praeterea, ieiunium cum elemosyna duplex bonum est. Ieiunium vero sine elemosyna non valde bonum est, nisi forte ita sit aliquis pauper, vt non habeat omnino quod tribuat. Ille ergo qui non habuerit unde tribuat, sufficit voluntas bona, secundum illud quod scriptum est: *Gloriam dilexisti Deus, & in terra pauper hominum bona voluntatis.* Sed quis est qui te poterit excolare, cum etiam pro calice aquae frigidae mercedem te Dominus redditurus promiserit? Et quare frigidae dixi? Ne forte te possit aliquis pauper de ignorum penuria excolare, aut dicere te valedum, vbi aquam calefecerit non habere. Denique & per beatum Prophetam Dominus ita hortatur & admonet elemosynam fieri, vt prope nullus pauper sit, qui se valeat excolare. Si enim ait: *Hoc ieiunium est quod legi, dicit Dominus: Frange esurienti panem tuum.* Non dicit vt integrum dare cum pauper ille forte alium non haberet: sed frangere, inquit: hoc est dicere, Etiam si tantis ibi pauperibus sit vt non habeas nisi vnum panem, ex ipso tamen frange & pauperi tribue. *Et pauperi, inquit, sine tunc videri in domum tuam, quasi dicat: Si aliquis ita pauper est, vt non habeat unde tribuat pauperi cibum: vel in vno angulo domus suae praeparat lectulum. Quid nos adhuc dixit sumus fratres, vel quam excolationem habere poterimus, qui amplas & spatiosas domos habentes, vix aliquando dignamur excipere peregrinum; non ignorantes, immo ore profitentes, quod in peregrinis Christus excipitur, sicut ipse dixit: *Hospes fui, & suscepisti me, &c. Quam diu suscepisti vni ex minimis istis, mihi suscepisti.* Laboriosum & fastidiosum est nobis in pauperibus recipere Christum in patria nostra: timeo ne nobis ille vicem reddat in caelo, & non nos recipiat in beatitudine suam. Contemnunt nos illum in mundo: timeo ne nos ille contemnat in caelo, secundum illud quod dixit *Esurus, & non distulisti mihi manducare: huius eram, & non suscepisti me, &c. Quam diu non suscepisti vni ex minimis istis, nec mihi suscepisti.* Et quod post haec sequitur avertat Dominus a nobis: hoc etiam postea addidit, dicens: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui parati estis diabolo & angelis eius.* Hec ergo fratres charissimi, non transitorie, nec loli corporis audiamus aures; sed fideliter audientes, etiam vt alij teneant & impleant, verbo pariter & exemplo doceamus. Quia enim post haec quod dixi Dominus per Prophetam opus est pendendum, & valde attendendum. Ego tamen per hoc neminem iudico: vniuique suam dicitur conscientiam. Grauius nihilominus me arguo & reprehendo, quia forte aliquoties euenit, vt per negligentiam meam vestes quas debuerat accipere pauper, deuocentur a teneis, & timeo ne ipsi etiam panni in me testimonium profertentur de iudicio, secundum illud quod Iacobus Apostolus terribiliter comminatur, dicens: *Aperte nunc dicitis, plorate, iulantes in miseriis vestris quae adueniunt vobis, dicitis vestra purgata sunt, & vestimenta vestra a tinea cuncta sunt, aurum & argentum vestrum arguuntur: & ergo nati in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis Thebanus? Quia in dictum non sumus, &c. Scintilla: Delicias eius super terram, & in lacuum contritus cerda vestra, vt in die occidantur.* Hec omnia, sicut dixi, fratres charissimi, quia per Apostolum comminatus est Christus, licet nos nimium terreant, tamen de Dei misericordia despondendum non est. Adhuc enim & ego & mei similes negligentes, cum Dei adiutorio possumus emendare nos, si volumus. & elemosynas, quas vique huc vel non fecimus, vnde admodum anguste, largius pro peccatis praeteritis exorare possumus: & cum dolore & genuit & spe reparacionis Domini misericordiam deprecari. Ergo sicut fuisse dixi, ieiunia nostra elemosynarum pinguedo compendit: quia tale est ieiunium sine elemosyna, quasi lucerna sine oleo,*

E
Dian. 4.Lut. 12
Mat. 16

Ego, p.

F

Ibid.

Lut. 2.

Mat. 15

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

G

Lut. 12

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

A Nam sicut lucerna quæ sine oleo accenditur, fumigare, non autem illuminare potest: ita ieiunium sine elemosyna carnem quidam cruciat, sed claritatis luce animam non illuminat interiori. Ceterum hoc in ieiunio exigitur, ut prandia nostra pauperibus erogentur, & quod prandium eramus, non in nostris sacculis, sed in vilcibus pauperum reponamus, quia manus pauperis gazophylium Christi est. Da ergo pauperi, ut quidquid te accipit, in terra non pereat, sed in celo reponatur. Nam quamvis cibis quem pauper accipit, consumatur, merces tamen boni operis in celo reconditur. Nam si prandia vestra equitibus sponibus condire, & multiplicata ad cœnam fœliciter exponere studeatis, non tantum corpori vestro delicia non subtrahuntur, sed etiam duplicantur: ac sic, quomodo corpori vestro nihil minuitur, sicut enim plures ex vobis Deo propitio, & peregrinis & pauperibus frequenter elemosynam dare: & ideo quod suggero ad hoc proficiat, ut qui faciebat, amplius faciat: qui vero non faciebat, tam sanctam sibi laborem, & Deo placentem operationem in consuetudinem mittat. Et licet Deo inspirante semper vos monui, ut supercipientibus festiuitatibus castitate ante plures etiam dies cum propriis vxoribus vniqueque custodiatis: non tamen superfluum est, (quod vos facere credo) charitatis contemplatione nunc etiam commouetur, ut per totum Quadragesimam vsque ad finem Pasche castitatem Deo auxiliante seruetis: ut in illa sacrosancta solemnitate paschali claritatis luce vestri, elemosynis splendidi, orationibus & vigiliis, ac ieiunijs velut quibusdam celestibus spiritualibus margaritis ornati, non solum cum amicis, sed etiam cum inimicis pacifice, libera & secunda conscientia ad altare Domini accedentes, corpus & sanguinem Domini non ad iudicium, sed ad remedium possitis accipere. Sed cum de elemosynis loquimur, non conturbentur angustie, paupertas enim omnia implet, & quidquid potuit fecit: quia voluntas perfecta facienda reputabitur pro opere facti. Sed ille hoc implere poterit, qui omnem pauperem quali seipsum considerare voluerit, & sic pauperi tribuet, quomodo si in tali ipse necessitate constitutus esset, sibi heri cuperet. Hic qui fecerit, & noui & veteris testamenti præcepta compleuit: implet illud Evangelij præceptum: Omnia quæcumque vultis vsificari vobis homines, & vos facite illis similiter: hoc enim est, & propheta. Ad quam perfectæ charitatis legem pium Dominus sub sua protectione perducit: qui cum patre & spiritu viuât & regnat in secula seculorum. Amen.

FERIA VI. POST DIEM

Cinerum Enangelium.

Matt. CAP. V. & VI.

In illo tempore. Dixit Iesus discipulis suis: Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: ut sitis filij patris vestri qui in celis est, qui solem suum orire facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Estote ergo & vos perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, respiciet mercedem suam. Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat

dextera tua: ut sit elemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.

De dextera & sinistra manu differens, docet vt bona opera bona etiam intentione faciant: & cur Christus dextram aridem hominis curauit.

Sermo.

Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Videtis fratres, quam morale iudicium habeatis. Vos consultis quomodo opus vestrum suscipiat, mentem vestram prius interrogat: Nesciat, inquit, sinistra tua quid faciat dextera tua. Diligenter attendite fratres, & intellectum diuine scripturæ humiliter & sapienter requirite. Nam cum dextera vel sinistra corporis organa sint rationis expertia, scire aliquid vel ignorare eis non competit. Non ergo nunc de corpore loquor. Verum in dextera, Dei amor intelligitur, in sinistra vanitas, vel mundi cupiditas. Quali dicat, Nesciat sinistra quid faciat dextera: hoc est, quod facit amor Dei, non perdat mundi vanitas. Abraham cum nepotem de se descedentem tenere non posset, & vellet cum dimittere: Dilecte, inquit, sis in sinistra, ego in dextera. In sinistra sunt ea quæ corporis & mundi sunt, in dextera amor Dei, & animæ virtutes sunt. Recte igitur Abraham dixit: Sis in sinistra, ego in dextera: quia homo imprudens ea quæ mundi & corporis sunt, nempe diuitias & honores in meliorem partem constituit: prudens vero virtutem animæ, & immortalitatis adipiscendæ gratiam præponit. Longitudo enim vitæ in dextera est. Denique quia dextera hæc in homine iam auerat: ideo Dominus Iesus synagogam sabbato ingressus, hominis ibi habitans manum dexteram aridem, ut alius narrat Evangelista, spiritali medicina curauit. Sic enim habet: Factum est autem & in illo sabbato vt intraret in synagogam, & deceret, & erat ibi homo, & manus eius dextera erat arida. Observabant autem Scribæ & Pharisei sin sabbato curaret, vt inuenirent unde accusarent eum. Ipse vero sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridem: Surge, & sta in medium. & surgens stetit, & post pauca: Et circumflectis omnibus dixit homini: Extendite manum tuam, & extendit: & restituta est manus eius sana sicut altera. Diligenter fratres, vos audite credo quomodo Christus Dominus non appetitis herbarum fuccis, non pigmentorum medicaminibus colligatis, sed verbo iubens, & in ira præcipientis refudit corpori sanitatem. Inquam, sicut ait Evangelista, restituit vigorem dextera. Vnde intelligimus qualis Dominicæ benignitatis sit sanitas, cuius indignationis talis est medicina: aut quemadmodum placatus prodest, qui iusta miseretur iniquis. Verbo igitur iubet, vt artem dextera venarum succos infunderet. Non mirum est si is artem reparauit dexteram, qui totum corpus de arenâ pulvere procurauit, & id verbi imperio restituit, quod in principio factura operationis instruit: velut auctorem suum plasma cognoscens obsequitur ei portuacula, cui totum se debet in massa. Sed videamus quæ sit in synagoga manus arida, quæ nihil corpori prodest: quando operibus siccatur, quando etiam primum arida esse coepit, requiramus. Non enim vnus hominis tantum per Saluatoreis causa geritur, nec vnus hominis imbecillitas procuratur, sed totius generis humani sanatur infirmitas. Nulli autem dubium est dexteram vel totius corporis prædicatorum portioem hoc officio gerere, vt diuina alimenta suo corpori subministraret, & prouidentia quadam ad fructuandam vitam membra cetera pascat ac nutriet. Hanc igitur dexteram in Iudæo populo Scribæ esse dixerim, vel doctores, qui velut prædicator portio in Pharisæorum corpore à Domino constituti, neglexerunt & in cetera membra sua prophetarum oracula velut escam vite æternæ porrigere, atque ideo doctrinæ eorum tanquam manus aridæ imbecillis, quia fontem penitus sapientiæ non quaesierunt. Propterea denique factum est vt quasi contracta dextera claudet scientiæ tenere non posset, sicut ait Dominus: Vultu Scribæ & Pharisei qui abscondunt clauem scientiæ, & reliqua. Hæc autem

E

Sermo
XXVII

Gen. 12

F

Prov. 5

Luc. 6

G

Ibid.

Gen. 1

H

Luc. 11

cla-

Horri atur populum ad bona opera peragenda. Scrino

Ece diu datus dies finis: et tempus acceptabile, fratres
cliam dicit: quod nunc ledum est: *[Ece nunc tempus*
acceptabile. ecce nunc dies salutis:] idem sollicitiores esse o-
portet in vigiliis, in ieiuniis, in elemosinis & orationibus.
Qui vique modo elemosinam facit, amplius his diebus
faciat, quia sicut iugiter ardentem extinguit aqua, ita ele-
mosina veniam impetrabit peccati. Qui vique modo ie-
iunauit & orauit, modo amplius ieiunet & oret, quia sunt
quidam peccata que non dimittuntur nisi per oratione
& ieiunium, sicut saluator ait: *hoc genus non estitur nisi per*
orationem & ieiunium. Si quis iam tunc adducatur alterum, di-
mittat ei corde quicquid ab aliquo iniuste alligatum ab-
soluti, reddat ei talidem quod abstulit, si non in quadringulis,
si cupit Deum propitium habere. Nam quantus omni
tempore Christianus a maledictionibus, a concitiis, iu-
ramentis, & iuramentis, quae verbis otiosis ac leuiter
debet, praecipue tamen sanctis diebus, quia ad hoc con-
ficti sunt, per peccata nostra anni in eis per penitentiam
delectantur. Credite firmissime mihi fratres, & nullatenus
dubitatis, quia si in his diebus purum confessionem facie-
ritis, & taliter scitis diximus penitentes, omnium pec-
ccatorum vestrorum remissionem cum Nininis a mi-
sericordissimo Domino impetrabitis. Sed scit illi non nisi in
sacro, & in cinere penitentem de liberari meruerunt: itaque
si ex toto corde faciendo illorum exemplum ad Deum
clamaueritis, Dei citiam lites vos miseris, cordium pro-
uocabit, in tantum super flores & securiores dei Dominice
resurrectionis celebretis, & scilicet ad caelestem patriam
per hoc uicam transitis: praesente Domino nostro Ie-
su Christo, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat
per omnia saecula saeculorum. Amen.

Eadem Dominica.

Super verbis eiusdem epistolæ. Sermo aliter.

Titimolimus perhibet sanctus Apostolus de prophetis, dicens: *Tempore, inquit, acceptabile exaudiet te. & in die salutis adiuuet te.* Id est subiequitur ipse. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Vnde & ego testificor vobis hos esse dies redemptionis, hunc esse tempus celestis quoddammo medicine, in quo omnium vitiolum nostrum labem & vinctula vulnera peccatorum finire poterimus, si meditemur animarum nostrarum fideliter exorcismus, & precepta eius rancore suscipere, etiam minime desistamus. Tunc enim laudatissimi angelitus finitatem medicinis, si omni soliditatem medicum non daturat feruenter, quod si aliud faciat, cum aliud laborat, effertente morbo non medicus, sed praeuicator in culpa est. Medicus autem est Dominus noster Iesus Christus, qui etiam *Ego natus & vniuersus peruenit, & sanabo.* Occidit enim quoddammodo antequam videretur Dominus. Occidit primum in nobis homicidia, agneltaria, per baptismum; & sic nos rancum nobis homines aternitatis immutabilitate viuificat. Moritur ergo peccator, videretur laeuum: regeneratur ante vitem per spiritum, sicut ait sanctus Apostolus: *Quoniam mortui estis delictis vestris, & vitae gratia abluistis in sanguine Christi.* Conspicui enim cum illo per baptismum in mortem. Occiditur enim quoddammodo, cum de finimus esse quod fuimus. Nouo enim pietatis genere in vno eodemque homine mors operatur & vita. Moritur enim conspicuitate peccatorum, viuificatur ante virtutem. In vno namque eodemque homine impius & adiuuit occiditur, per milencos renascitur & castus. Interimitur idololatria, vir religio propagatur. Fornicator & ebriolus extinguitur, vir continens & sobrius procreatur. Sic ergo mortificat Dominus, vir viuificat faciat: sic occidit, vir profiti & sic verberat, vir emendat. Hae est igitur curae homines suosius tota fuerunt, vir in his peccata puniatur, anima conseruetur: infans ratur delectatula vita, virtutes optime nutriantur. Vt quod adeo ante hac pia occasione Dominum cernimus prolesque conuersos in tantum ad melius proficisci, quod de peccatis omnibus exsolvit, ut videtur quod creda; tene-

claus. Christus et Dominus, quo ad crucifixum et domi-
peccatum arceat refectant. Ita clausi, licet acir domi-
Perro: *Tu dabo clemens regnum celorum*. Ergo arit dextra
hincque manus, relinquens Christum, quo prius erat
hincque manus Iudorum; et deteriorat. Quisquis
Christi fontem defecit, et debilitat promissum, et a-
refecit. Sed inuenio ipsam manum quandoque ceteris mem-
bris fuisse meliorem. Sanctus enim Moyses dum Iudici
populi, vel ut clausus corpus fuit dextra fuit cum legem
promulganda meruit adiungere percipere. Dextra, in-
quam, erat sanctus Moyses, qui filios Israel velut manu
provida celsa inuana nutruit. Hae plane est dextra
Ioseph et Manem et Mambram moyses hincque Iudorum ni-
conuicta. Ita enim scriptum habes. *Aque ista manum
defecit, quae tunc, quandoque fuit lucus dextra et corporis
Sed videamus, manus illa quando primum dabo
est vel mortua. Ergo illam primum in Adam arsisse
confitio, cum contra ventum Dominum interdixit arsisse po-
ma de corpore, sed sic tunc immortales amissae. Effu-
cat, quando modo defecit, quando hominem ad imaginem
Dei factum peccato suo folio soluit in puluerem. Atque ve-
nitam folio manus in peccato teneatur obnoxia: quod*

DOMINICA PRIMA.

quadragesima Epistola.
2. COR. CAP. VI.

Fratres. Hortamur vobis, ut in vacuum gratiam
Deceipiatu. Dicit enim: Tempore acceptabili
exaudiuisset, et in die salutis adiuvit te. Ecce nunc
tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemo enim
viam offensorem, ne vituperetur ministerium vo-
strum, sed in omnibus commendamus nosmetipsos
Dei ministerium, in multa patientia, in pressuris, in neces-
sitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in pertur-
bationibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in casti-
tate, in scientia, in leguminitate, in benignitate, in Spi-
ritus sancto in charitate non simulata, in verbo verita-
tis, in virtute Dei per armam iustitiae ad dextram et sinis-
terem per gladium et ignobilitatem, per famam et bonam famam: ut seductores, sed veraces: ut igno-
res, sed qui cognoscimus: ut mortales, sed ecce vivimus
quasi sententiati, sed morti non traditi: ut tristiter, semper
autem gaudentes: ut pauperes, multos autem
dantes: ut nihil habentes, om-
nia autem possidentes.

A tos homines, cum non videas mutatas esse personas. In tantum enim in nobis id quod prius eramus perimur, aufertur, extinguitur, ut id quod postea sumus, de novo natum esse credamus: unde natiuitas hec fecunda, prioris vite finem iam fuisse significat. Quod autem ait: *Ego perueni*, et sanabo: percussit plane preceptis suis peccatores ut faceret, mandatis verberet ut emendet, ieiunia precepit, indicit continentiam, iudicium comminatur: et tristem gehennam merum incutiens adhibet medicinam, ut dum futura peruenissemus, presentia corrigamus. Sic namque Paulum Apostolum percussit dum sanum reddidit. Cum enim esset persecutor, impius & blasphemus, & quidem ad euasandas Ecclesias Damascum properaret, subito fulgoris caelestis cum terrore percussit, ut Evangelici pleidis cum luce perfunderet: & carnalium luminum orbitatem mutauit, ut spiritualium oculorum illuminationem asperceret. Corporis cum debilitate perterruit, ut fidei deuotione saluaret. Surgens ergo a terra Paulus, exterioribus quidem oculis non videbat homines, non aërem, sed mentis luminibus Christum videbat de caelo. Denique in tantum profuit Domini ista percussio, ut de Iudeo Christianum, de blasphemum Apostolum, de Saul Paulus existeret: & eo vsque mutauit veterem cum moribus hominem, ut etiam mutaret & nomen. Habentes igitur huiusmodi medicum qui percussio sanat, mortificatio viuificat; subdamur ei cum omni patientia ad curandum: ut quidquid vlcenibus scædum esse perpexerit, incidat, amputet, exciseque resectis omnibus diaboli vulneribus, hoc solum in nobis fiat remanere quod Dei est. Istud autem preceptum eius est primum, ut his quadraginta diebus ieiunij, orationibus, vigilijs opera commodemus. Ieiunium enim lacinia corporis calligatur, orationibus deuota saginatur anima: vigilijs diaboli insidie depelluntur. Deinde cum istis mandatorum obseruationibus fuerit hoc tempus impletum, tunc purgata & fatigata tot obseruationibus anima, ad baptismum veniens Spiritus sancti inundatione reficitur, & quidquid in ea diuersarum ægritudinum ardor excruciat, caelestis gratie rore perfunditur, unde deponens veteris hominis contritum, nouo indolens inuenitur acquirit. Et mitum in modum in vno eodemque homine delictis sanctitas, iniquitati iustitia, senectuti succedit infantia, nouoque natiuitatis genere alit est qui renascitur, cum ipse sit qui peccauit. Sic iamque Elias quadraginta dierum noctium curriculo continuato ieiunio, totius mundi longam ac nimiam siccitatem meruit imbrium rore restingere, & arentem terrarum siccis caelestis pluuiæ largitate perfundere. Quod quidem in figuram nostri factum esse cognoscimus, ut nos quoque horum quadraginta curriculo dierum ieiunantes, spiritalem baptismatis pluuiam mereamur, nostramque iamdiu aridam terram caelestis desuper imber infundat, & longam gentiliū siccitatem lauacri inundatio salutaris irroret. Siccitatem enim & ardorem animæ suæ patitur, quisquis baptismi gratia non rigatur. Horum ergo dierum noctiumque ieiunio Moyses sanctus meruit cum Deo loqui, stare & consistere, & de manu eius legis præcepta suscipere. Quamvis enim illum ab obitibus Dei conditio humana subtraheret, ieiuniorum tamen gratia proximum illum diuinitatis consortio faciebat. Hæc enim in vobis virtutum portio Dei vt ieiunemus frequenter, quoniam semper Deus ipse ieiunat. In quocumque igitur plus operum suorum in uestre perpexerit, ipsi magis familiaris ieiunius & amicus est, sicut scriptura dicit: *Et Moyses loquebatur cum Deo facie ad faciem, sicut quis loquitur cum amico suo.* Vnde Dominus Iesus Christus resurrexerit gloriæ præceptum, virtutes suas quadraginta dierum noctiumque ieiunio dedicauit, ut ostenderet non panem esse vitam hominum, sed Dei verbum. His itaque quadraginta ieiunijs reconciliatur Deus, aperitur cæli, ieiunia referantur. Igitur & nos fratres dilectissimi ieiunemus continue & deuote hoc spatio temporis, ut propitius nobis Dominus pateant nobis cæli, inferna non preualeant.

E A D E M D O M I N I C A I.
Quadragesima Euangelium. Matth.
C A P. IV.

In illo tempore. *Ductus est Iesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea e surgit. Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, mitte ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumptis cum diabolo in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quia angelus suus mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Alii illi Iesus rursus. Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumptis cum diabolo in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia dabo tibi, si proci dens adoraueris me. Tunc dixit ei Iesus: Vade satanas! scriptum est enim Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli serues. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.*

De Christi Domini tentatione. Sermo.

Non vsque adeo contristari debemus fratres, quod in his Quadagesime diebus tentatio nobis tribulationis aduenit, quoniam & Saluatorem nostrum propter ipsam quadagesimam videmus esse tentatum. Minus ergo dolere debemus seruali, quia Domini habemus exemplum. Vbi enim est similis cum Christo deuotio, similis est & cum Christo tentatio. Conditionem enim nobis tolerandi imponit conditio ieiunandi. Credimus autem, sicut Saluator noster diabolum cum tentaretur obtinuit, ita & nos hostes nostros cum tribulatione posse deuincere. Ieiunia enim Christi tentari possunt, non possunt proficiat. Angustias quidem in obseruatione habent, sed prosperitatem tribunt & saluem. Videamus igitur inter ceteras tentationes, quia Dominum diabolus arte læcebat. Cum enim super pinnam templi Saluator ait diabolus: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Reliqua. Vnde diabolice fraudis astutia consuetudinis suæ nititur argumento. Semper enim religiosos de superioribus deicere ad inferiora conatur, & de sanctis ac uenerandis actibus deducere ad terrena & cœnosa festinat: vt qui stat puritate mētis in summitate templi, prociat se in profundum contagione peccati. Nam cum Dominum de pinna templi deicere nititur, vique de perfecto religionis cultu cum renouare conatur. Pinna enim loci sancti, perfectio caelestis est sacramenti. Recte autem Dominus super pinnam templi stare dicitur, quia de ipso scriptum est: *Qui ambulat super pennas ventorum.* Super pennas enim ventorum quodammodo ambulat Dominus, cum super morum nostrorum alacri conuersatione volatu incedit. Pennæ enim nobis sunt boni mores, qui nos aluatos a terre humilibus in cæli altiora subleuant, & ad paradisi amœna perducunt. Quorum morum pennas habere Propheta desiderans ait: *Qui dabit mihi pennas columbe, & volabo & requiescam.* Super hanc ergo pinnam templi Saluator stare dicitur, hoc est, quasi in quodam templo fidei nostre consistere. Vnde ait Apostolus: *Vestis templum Dei, & spiritus Dei habitat in vobis.* In hoc igitur templo stans Dominus nec recedens, in decem diabolū, dicens: *Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.* Hoc est, non tentabis eum quem putas tanquam hominem ad inferiora pellegendum, sed magis tanquam Deum & Dominum ipsum noueris adorandum. In his ergo ieiuniorum diebus tentatur ad similitudinem Saluatoris.

A tis. Similiter enim & nos hostes nostri de pinna templi, hoc est, de observatione Quadragesimæ denubare conantur. Dum enim terrores ingerunt, dum insidias parant, cupiunt nos de arce religionis abducere. Dicitur autem ei à Domino: *Non tentabis sanctos viros & famulos Dei.* Quos enim tanquam humiles conculcandos putatis, sentitis, tanquam stultos honorandos. Sunt enim, sicut dixi, plerique fratres, quos hostes nostri de perfectione religionis abducunt: qui dum presens malum metuunt, putant Deum nostræ salutis immemorem, nescientes quod Deus nullius est immemor, sed immemorem illum nostri tunc nos facimus, cum peccamus. Cum enim mala operamur, avertit faciem: cum nefanda loquimur, autem obstruit: & ideo bonitatem suam à nobis Deus non tam ipse tetrahit, quam nostra illum delicta reiciunt. At enim idem Dominus per Prophetam ad eos qui erant in tribulationibus constituti: *Nunquid non vallet manus mea ertere vobis?* & reliqua. Vides ergo quoniam inter Deum & hominem peccata separant. Tolle igitur peccata de medio, & Deum tibi proximum tu fecisti. Quomodo enim potest fratres obliuisci nostri Deum, qui etiam capillos capitis nostri in Evangelio apud se dicit esse numeratos? Si enim capillorum nostrorum meminit, multo magis nostrorum animarum meminit. Per numerum enim etiam cetera nos sollicitudinemque cognoscimus. Nemo enim numerat, nisi quod vult diligentius custodire: nemo numerat, nisi qui veterem ne fraudem absque numero patiarur. Pastor ut saluum gregem habeat, eum frequenter annumerat. Denique Dominus qui est bonus pastor, cum vna oviscula de centum ovis abesset, recurrens ad numerum propriis eam ad gregem humeris reportavit. Vique adeo ergo habetur sub tutela qui habetur in corpore, ut errans propriis apponeretur humeris, ne quid de numero minuat: Nolite ergo putare fratres quod vel minimi cuiusquam obliuiscatur. Deus enim omnium meminit, omnium recordatur, tantum ut non nostris intervenientibus peccatis ei inferatur obliuio.

Eadem Dominica.

De ratione Quadragesimæ. Sermo.

Sermo.
XXXX.
C **N**onnulli Christianorum, fratres, existimantes se diuinitatis præcepta religiosius observare, prætermittit deuotione. Quadragesimæ, cuius hodie curamus exordium, *Quinquagesimam se facere* mentium: cum id neque diuini litteris iubetur, neque traditur sit auctoritate maiorum: Sola igitur hoc faciunt animi præsumptione: & dum putant se deuotius agere, superstitiosius conuersantur. Dicit se observare Quinquagesimam, qui forte Quadragesimam implere vix possit. Bonum est quidem cunctis temporibus ieiunare, sed melius Quadragesimam ieiunare cum Christo. Hanc enim Quadragesimam nobis Dominus suo ieiunio consecrauit. Quod dixi ieiunio, non ieiunius. Vnum enim ieiunium Domini fuit, quia continuatis quadragesima diebus & uocibus cibum omnino non sumpsit. Quisquis ergo Christianus consecratam ieiunando non impleuerit Quadragesimam, præuocationis & contumaciæ reus tenebitur, quod legem diuinis pro salute sua datam prædando ipse rescindit. Rescindis enim legem, qui exemplum ieiunii Domini non custodis. Qualis vero Christianus es, cum Domino ieiunante tu prædesis? Quis Christianus es, cum Christo esuriens tu reficis? Ille pro salute tua famem sustinet, tu pro peccatis tuis ieiunare formidas? Dicite autem mihi, interrogo vos qui in Quadragesima prædesitis, si non in conscientis vestris rei estis, quod abstinentie toto populo vos soli contra præceptum Domini deuoratis? si non vobis rubor est cum exitis in publicum, ne quis vobis iniuria occurrat: aut si non cogitatis cum ad ecclesiam proceditis, quemadmodum pacem episcopos porrigitis, ne forte ipso spiritu oculi vestri vos reprobet? Quod si hæc forte non cogitatis, vehementer eratis. Scire enim debetis, cum in Quadragesimæ diebus

ieiunio prauis occurrit, non bene de illo iudicat qui ieiunat. Hoc enim ideo dico, quia audio complures, quod grauius est, fideles, alterius in Quadragesima hebdomadis abstinere, & consecratum illum dierum numerum gulae intemperantia violare: hoc est, prætere sepeper dierum curriculum, & septem dierum spatium ieiunare. Quibus hoc dico, cum etiam per illos septem dies fraudem sibi faciant ieiunando, cum illis ieiunium tale non profuit? Quamuis enim abstineat quis certis diebus, quamuis ciborum dulciora alimenta non sumat, non tamen illi accepto fertur Quadragesimæ ieiunium, quod non diebus quadragesima ieiunat. Pudet dicere, senes & ancule Quadragesimam faciant, iuuenes & iuuenule non faciunt. Omni igitur sollicitudine tempus sacratissimum celebremus, non prætereas dies absque ieiunio, non nos transeat vna hebdomada absque vigiliis. Ille enim facit Quadragesimam, qui ieiunando & vigilando ascendit ad Palscham. Nam sicut reliquo anno ieiunare premium est, ita in Quadragesima non ieiunare peccatum est. Illa enim voluntaria sunt ieiunia, ista necessitaria illa de arbitrio veniunt, ista de lege: ad illa inuitamur, ad ista compellimur. Sed videamus hie quadragesima dierum sacratissimus numerus vnde habere capie exordium. Legimus primum in veteri testamento Noe temporibus, cum omne genus humanum seclerata iniquitatis occupasset, tot dierum numero patefactis cataractis cæli aquarum pluuies defluxisse, & mystico quodam quadragesimæ inundatione orti terrarum facta, non tam diluuium quam baptismum conripisse. Baptismum plane fuit, per quod in peccatoribus iniquitas sublata est, Noë iustitia conseruata. Ita ergo & modo nobis Dominus instat illius temporis Quadragesimam dedit, ut constituto dierum numero, patefactis cæli pluuies nos misericordie cælestis irroret, & inundatione facta per baptismum lauari salutis nos imbercilluminet, & sicut tunc factum est aquarum fluxibus, extinguatur nunc in nobis delictorum iniquitas, virtutum iustitia conseruetur. Ipsa enim que sub Noë, & modo veniunt ratio. Baptismum enim peccatorum diluuium est, conseruatio est fidei. Per lauacrum enim Domini saluatur iustitia, necatur iniustitia. Quod in vno eodemque factum videmus Apostolo Paulo, qui priusquam peccatis spiritualibus lauaretur, erat blasphemus, persecutor, & Saul. At ubi pluuia super eum lauari cælestis infudit, necatur blasphemus, iustus viuificatur, uocatur persecutor, necatur & Saulus, viuificatur Apostolus, viuificatur & Paulus. Vique adeo autem perdidit veterem cum actibus hominem, ut cum moribus mutaret & nomen. Quisquis ergo in hac deuotione quadragesimæ Dominica mandata seruauerit, necabitur, in eo diabolica impietas, Apostolica autem reuerberabitur gratia, & succedens quodammodo sibi moritur ea parte qua peccator est, viuificatur ex illa parte qua iustus est. Videamus etiam si alibi in scripturis hunc mysticum Quadragesimæ numerum possumus inuenire. Legimus quod sanctus Moyses in eremo quadragesima annorum curriculo filios cælesti manna nutritic. Bonus ergo numerus, qui semper cælum aperit. Bonus ergo numerus, per quem iustitia Noë saluatur, & Israël filij signatur. Vnde & ceteros obseruamus hunc numerum, ut aperiantur vobis cæli, quatenus & pluuia nos gratia spiritualis irroret, & spiritualium sacramentorum manna reficiat. Instat enim parum nostrorum hac obseruatione Quadragesimæ: & iustificamur & pacimur. Iustificamur lauaero, pacimur sacramentis. Sed dicit aliquis, filios Israël in eremo quodam manna saturati sunt, minime ieiunasse. Ego autem dico, illos non nisi abstinentie tunc vacasse, atque ideo cælestis alimonie gratia meruisse. Primum quia desertum omne ieiunium est, quia anxietas solitudinis concupiscentiam repellit escarum deinde in eremo vnde accurate epulæ? vnde vira pretiosa? vnde quadragesima annorum tempore qualicumque substantia? Intelligimus ergo ieiunare filios Israël, quia cognoscimus illis escarum copiam defuisse, & tunc sumptum cibum, quando largienti Domino placuisset. Satis autem diu ieiunat qui cum Christi voluntate se re-

ficiat.

A ficit. Vique adeo vero abstinentia filiorum Israël in eterno placuit Saluatori, vt quorundam etiam inter ipsos intemperantia notaretur: ita vt quilibet audior duplum manne cibum sibi colleget, hic hac iniuria fiteatur, vt non tam cibum sibi inueniret seruasse, quam vermes: scilicet vt quia supra moderatam tefedionem concupiscat, velut stimulis quibuldam conscientie in morem vernium vtgetetur. Igitur & nos fratres oblectantes Quadragesimæ quotidiana & moderata ieiunia, & tamquam in eterno nutriti, nihil deliciarum secularium cogitemus, nulla nos cupiditarum corporaliū dulcedo sollicitet. Simus sobrii, simus casti, habentes quidem conseruationem in vrbibus, possideamus mente desertum. Si ita abstinentes egerimus, erit vt celestis manne reficiamur alimonia, & nullis vernium stimulis compungamur.

Eadem Dominica.

*Iterum de ratione Quadragesimæ conuincitur.
Sermo alius.*

Sermo
XXXII
B

SANCTE Quadragesimæ rationem, cuius hodie initium celebramus, frequenter edidimus, & cur tor diarium numero ieiunemus, sæpe docuimus. Diximus enim quod Dominus Iesu Christus hunc eundem numerum ieiunij consecrauit, & continuari diebus noctibusque non capiens cibum, vnum ieiunij corpus effecit: hoc est, licet diei ordo noctis interrumpatur aduentu, non tamen interruptus est ordo ieiunij. Vide erant apud eum plura temporum curricula, sed abstinentie dies vna: offendens nobis ita nos hunc numerum integrum ieiunare debere, vt quia totam Quadragesimam completi non possumus solido & vno ieiunio, vel quotidianis eandem sine intermissione ieiunis celebremus, vt si quisquam vnam diem abstinendo prætermiserit, totam Quadragesimam violat, & propter modici temporis cibum magni fructum laboris amiserit. Sed dicit aliquis: Quadragesimæ aliquotiens accepimus rationem, & eam consecratam à Domino frequenter audiuimus: sed cur eadem Quadragesima quadraginta & duos dies habeat, audire gestimus. Legimus in veteri testamento cum sanctus Moyses filius Israël de iugo Egyptiæ captiuitate euertetur, vt in terram eos reponimus induceret, quadraginta & duorum locorum eum ad memoratam terram mansionibus peruenisse: tantoque illum temporum numero potius esse promissis, quanto & nos promissis nobis à Salvatore perfrui gratulamur. Eodem, inquam, numero Moyses per mansiones peruenit ad requiem, quo & nos per ieiunia properamus ad caelum. Ieiunia enim nostra mansiones quædam sunt, per quas iter spiritaliter facientes animæ virtutibus ambulamus, & diurno profectu reposituræ nobis terræ viciniores efficiunt, ita vt citius perueniat qui deuotius ieiunari. Pedes enim quidam animæ petnices sunt fides atque ieiunium, qui cito de humilibus ad altiora ascendunt, cito de terrenis ad caelestia gradiuntur. De his pedibus dicit Apostolus: *Quam speciosi pedes euangelizantium bonæ.* Hos pedes lauari præcepit Dominus, sicut Apostolus ait de vidua: *Si sanctum pedes laui.* Digni enim honore euangelizantium patet pedes sunt, qui spirituales ac nitidi doctrina super hominum corda gradiuntur. Quadraginta etiam & duorum annorum summo Israel populus peruenit ad flumina Iordanis: eodemque iterum curricula Christianus populus peruenit ad flumina baptismitis. Et sicut ait Propheta: *Iordanis conuersus est retroflum: illic introeuntis Israëlita in aquam fluminis, vnda superfluit, hic descendente in fontem Christiano criminum peccata diffugiunt.* Erramus in modum illic retroflum conuersus fluminis in originem suam reuertitur: hic in postremum reuocatur homo in originis suæ infantiam reparatur, hic fontem suum de quo egressa fuerat vnda perquirat, hic hominem suum à quo exierat innocentia recognoscit. Ibi exinanitur alius fluitibus, hic euacuantur corda criminibus. Ibi vt seruus Dei illic aqua

Nr 31

C

Dicitur.

29.

Rom 10

1. Tim

5.

Eph 13

Nr 31

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

29.

E cenosa non madidet, hic famulos Dei conscientia tetra non polluat. Iordanis enim quidam est fons lauari, per quem qui transuerit, reliquis sordibus paradisiū repositionis ingreditur. In hoc ergo quadragenario & duali numero Israël populus reliquies Egyptum, Rubi maris fluente transiit: & nos quoque in ipso numero relinquentes mundi Egyptum, gehennæ ardentes flamma transimus, illos in fluctibus vnda lustrat, nos ignis flamma non vrit. Illis solidetur vnda, nobis refrigerat incendium. Et contra natura vitium per æstus siccatur mare, per fontem baptismitis gehenna miscetur. In hoc inquam mystico numero filij Israël peruenientes ad Maran, cum per amaritudinem aquam haurire non possent (habebat enim fons aquam, sed dulcedinem non habebat: erat delectabilis ad visionem, sed sincerus non erat ad saporem) iniecto in eam per Moysen ligno, dulcedinem suauiter potauerunt: austeritatem quam noxia vnda gestabat, ligni ablutit sacramentum. Quod quidem in figura factum puto. Aquam enim anatamin Mara, legem esse arbitror veteris testamenti, quæ lex prius quam cruce temperatur Domini, erat immissa. Iubeat enim oculum pro oculo, dentem pro dente dari, & velut auster nulla misericordia refrigerium portigaret. At vero ubi ligno euangelice passionis est temperata, statim amaritudinem suam suauiter commutans, dulcem se cunctis præstitit ad potandum, sicut ait Propheta: *Quæ dulcia faucibus meis eloquia tua super me, & fauorem meo.* Dulcia enim sunt eloquia que iubent: si quis te percuterit in maxillam, præbe ei & alteram. Si quis tibi auferit tunica, relinque illi & pallium. Hæc est ergo illa amaritudo que dulcedine commutata est, id est, austeritatis legis Euangelij gratia temperata est. Amara enim est legis littera sine crucis mysterio, de qua ait Apostolus: *Littera occidit.* At ubi passionis illis sacramenta iunguntur, omnis eius spiritaliter amaritudo conditit. Et de ea dicit Apostolus: *Spiritus autem viuificat.*

Feria II. post Dominicam I. Quadrag.

De futuro vniuersali iudicio. Sermo.

QUAM tenendus est, fratres charissimi, dies ille iudicii, in quo Dominus noster Iesus Christus accedens omnium propolium venit cum flamma ignis, quæ consumptura est aduersarios suos, & eos qui faciunt iniquitatem. In illa die plangent omnes tribus terræ. Et videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute magna, & maiestate excellæ: & commouebuntur ante eum omnes fines terræ, & peccatores peribunt in ea: & cælum plabitur, & mare ficebitur, & montes sicut cæra ardebit vique ad inferos: & sol conuertetur in tenebras, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur: & tunc apparebit signum filij hominis in cælo, quod erit crux Christi Domini nostri, in cuius lumine tenebrescent totius mundi lumina. Tunc sancti rapientur obuiam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erunt: peccatores autem confundentur & peribunt. Et tunc Dominus noster Iesus Christus mittet angelos suos ad quatuor angelos terræ, & congregabit electos eius à summo cælorum vique ad terminos eorum: & tunc sepeliat sanctos suos Dominus de medio peccatores, & mittet eos in mansiones cælestes: peccatores autem mittentur in caminum ignis, qui paratus est diabolo & angelis eius. Ibi erit flatus, & stridor dentium. Vnde illis hominibus qui ad flumen habebant mansiones, quia ascendet fumus tormentorum eorum in secula seculorum: quorum vermis non morietur, & ignis eorum non exstinguetur. In quibus nulla vox nisi gemitus, nulla requies nisi ignis, nullum refrigerium nisi flamma, nulla lux vniquam nisi tenebre, & tales non venient vniquam in memoriam apud Deum, quorum cibis cruciatus est, & mansio eorum cum diabolo erit, vbi nulla suauitas nisi fœtor. O homo qui regnum Dei possidere desideras, quod fecisti malum dum potes emenda, dum tempus habes clama ad omnipotentem Deum, dum

Exa. 14

Exa. 25

Dicitur.

19.

F

29.

Mat. 5.

2. Cor 4.

ibid.

Sermo

XXXII.

2. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

1. Thes.

A hortor singulos, vt quidquid in vobis reprehensibile cognoscitis, emendetis. Quicumque cognoscit in se quod fideliter non dederit decimas suas, modo emendet quod minus fecit. Quid est fideliter decimas dare, nisi vt nec peius, nec minus aliquid Deo offerat aut de grano suo, aut de vino suo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus aut de hortis, aut de negotiis, aut de ipsa venatione sua? Quia de omni substantia quam Deus homini donat, decimam partem sibi seruauit, & ideo non licet homini retinere illud quod Deus sibi seruauit. Tibi dedit nouem partes, sibi vltra retinuit decimam partem: & si tu non dederis Deo decimam partem, Deus tollit a te nouem partes. Itē si quis cognoscit in se quod ab aliquo tulit aliquid iniuste, emendet, reddendo quod iniuste tulit. Nam qui non vult Deo reddere decimas quas retinuit, & homo non fludet reddere quod iniuste ab eo abstulit, non timet adhuc Deum: & ignorat quid sit vera penitentia, veraque confessio. Ille talis homo non potest bonam elemosinam facere: Bonum est propterea fratres, vt Deo reddatis quae sua sunt, & proximo quae illius fuerunt: vt de vestris iustis laboribus elemosinas faciendo, peccata vestra possitis redimere, secundum quod scriptum est: *Pecunia tua elemosinam redime.* Et adhuc scire debetis, quia vniuersique secundum quod habet, debet tribuere indigentibus: est, qui habet multum, debet tribuere multa: & qui parum habet, iuxta paucum non timeat elemosinam facere: secundum quod sanctus Tobias agere docuit filium suum. Cum grandi quoque studio & cum ingenti auditate debent Christiani elemosinas facere, vt mereantur in die iudicii audire a Domino: *Esauit, & dedisti mihi manducare esum, & dedisti mihi bibere: hoc erat, & collegi me in esum, & vestisti me in infirmum, & visitasti me in carcere, & venisti ad me.* Venite ergo benedicti patris mei. Si per hanc vocem opera misericordiae non feceritis quae modo commemorauimus, audietis in die iudicii: *Ite in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.* Iam quia tales dies sunt, non audeo tacere, vt non reuelem periculum, & grande malum quod vobis, nisi emendetis vitam, imminet. Qualis Christianus est, qui tali tempore non ieiunet vel vsque ad nonam? Ecce Ninuitae paruulos etiā lacrimantes, & peccata ante iumentum vt periculum mortis euadere possent, ieiunare mandantur. Quales ergo Christiani esse possunt, qui si sani sunt, ieiunare cum Moyse & Elia & Salvatore nostro nolunt? Solum enim dicere: Non possumus laborare, & ieiunare. Sed ideo nō possunt, quia nolunt. Saltem laborent minus, vt ieiunare possint. Moneo ea quapropter, & confessor vos in Domino, vt nullus vestrum, nisi forte sit infirmus, aut infans, vsque ad Pascha, & nisi in Dominicis diebus, ante nonam manducet, aut bibat. Moneo etiam vt qui iuxta Ecclesiam est, & sine grati impedimento potest, quotidie audiat Missam: & qui po test, omni nocte ad matutinum officium veniat. Qui vero longe ab Ecclesia manent, omni Dominica studeat ad matutinum venire: id est, viri, & feminae, & iuuenes & senes praeter infirmos: vnus tantum aut duo remaneat qui domum custodiant. Nullus omnino vxori suae iungatur ante octauam Paschae. Quicumque itam, aut odium contra alterum tenet, dimittit illi ex toto corde, si saluari desiderat: & exceptis illis quibus sacerdos consilium datur vt non cōmunicent, omnes Christiani omni Dominica debent offerre & communicare. In Quadragesima vero moneo vt die omni, aut saltem, vt dixi, omni Dominica, offeratis & communicetis. Et idcirco puram & mundam vitam ducite, vt digni sitis accedere ad sanctam communionem. Denique scire debetis, quia quid debetis subtrahitis corpori vestro ieiunando, totum debetis pauperibus donare, non vobis ipsis retinere. Omnipotens Deus donet vt ista quae dicta sunt retineatis, & opere compleatis, quatenus possint huius vite, & post terminum laboris ad requiem sempiternam pervenire possitis, ipso donante, qui vos creauit, & pretio sui sanguinis redimere voluit qui viuere & regnare per infinita secula seculorum. Amen.

FERIA IV. POST DOMINICAM I.
Quadragesima Euangelium.
Matth. C A P. XII.

In illo tempore. Accesserunt ad Iesum Scribae & Pharisei, dicentes: *Atque ferre volumus te a signum videre.* Qui respondens ait illis: *Generatio mala & adultera a signum querit: & signum non dabitur ei, nisi signum Iona propheta.* Sicut enim fuit Iona in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terra tribus diebus & tribus noctibus. *Viri Niniuus surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia paenitentiam egerunt in predicatione Iona.* Et ecce plus quam Iona hic. *Regina Aushir surgit in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit a finibus terra audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quam Salomon hic.* Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quarens requiem, & non inuenit. *Tunc dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem scopis mundatam & ornata.* Tunc vadit & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & sunt nouissimi hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessima. *Adhuc eo loquente ad turbas, & mater eius & fratres stabant foris, quarens loqui ei.* Dixi autem ei quidam: *Ecce mater tua & fratres tui foris stant quarens te.* At ipse respondens dicens ait: *Qua est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei.* Quis umque enim fecit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.

De modo vere agendi penitentiam, Sermo.

IEstum est nunc in Euangelio: *[Viri Niniuus surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia paenitentiam egerunt in predicatione Iona.]* Pharisei penitentiam simulabant, ideo a Christo Domino appellantur generatio mala adultera: & alibi, progenies viperarum, non autē vere penitebant, ideo merito condemnantur. Sic et tu, o Christiane, quem scio esse superbum, ponere te alicui, & diaboli opera requiris, & Domini praecepta praetermittis. Scire a te desidero quid ponas, nescio quid sit penitentia tua. Penitere te alicuius qui cum iniustitia qua praecinctus es, super indultis superbiis? Ponere te alicuius qui carnem alienam sequens? sic fatigaris? Reuerlus es huc canis ad vomitum, aut velut vis calore affecta in limo terrae provoluta. Quid sit tua penitentia non inuenio, circuei & parambulam locum penitentiae, & non inueni penitentiam tuam. Qui seculum destruxeras ibidem inuenis: qui carnis superbia deposueras, numerum submittis iterum, vt grauius portes onem qui auaritia dederas dorsum, denuo illi obuiam occurras: qui uinitati repudium dederas, iterum reuerteris ad eius gratiam qui pompas seculi fugeras, iterum in manibus illius incidisti ambulans super elatus sine ceruice nescis. Scriptum est: *Quid nobis prodest superbia? & quid diuitiae cum instantia contumeliantur nobis?* & sequitur: *Transierunt illa omnia: tanquam vmbra, Fidelem & mundum reuoluentis, quia per aquam baptismi fueras reuocatus: sicut scriptum est: Lauamini, mudati estis, auferite nequias ab animabus vestris.* Illos Propheta ad lauandum hortatur, tu autem cum effes mundus, ordidus factus es, non potes denuo lauari. Si vis autem vt mundus iterum, & a elemosinam, & omnia tua munda fiant. Mundandis bona est elemosyna, quae purgat omnes fortides. Humilia autem te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: subditus esto Deo, & obsecra Dominum, & c. Ne mulctis, vt nequit agas: quoniam qui nequit ag-

gunt,

A fecerant gulae intemperantia violasset, quamquam imbecillum & infirmum potest eum ab inimico posse superari. Quomodo enim potest in altero diaboli improbitatem vincere, qui gulae intemperantiam in se ipso non vincit? Prius ergo homo tibi victor esto, ut possis esse victor alterius. Sunt enim intra te proprii tibi hostes, qui quotidie te oppugnant. Ecce enim avaritia te diuiciarum ambitione circumvenit, luxuria epularum suauitate captiua, huiusmodi scientie perueritate pervertit. Vince ergo inimicos proprios, vt vincere possis alienos. Non enim fratres leue peccatum est, fidelibus indicatum Quadragesimam à Domino violare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissolvere. Scriptum est: *Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulare, & ipse ambulare*. Si vis ergo Christianus esse, debes quod Christus fecit, facere. Ille qui peccatum non habebat. Quadragesimam ieiunauit, tu non vis Quadragesimam ieiunare qui peccas? Ille inq. peccatum non habebat, sed pro nostris ieiunauit peccatis. Qualis ergo apud conscientiam tuam Christianus es, cum Christo pro te eluriente tu pandes? Cum Salvatore pro te ieiunante tu reficis? Non igitur, sicut dixi, leue peccatum est, indicium violare ieiunium. Nam vt hoc exempli breuiter approbemus, legimus in libris Regnorum, cum Saul rex Israel bellum contra Allophylos gereret, vniuerso eum exercitui indixit ieiunium, & abstinentibus cunctis eum contra aduersarios pugnare cepisse. Bonus placuit rex, qui hostes suos non tam annis quam deuotione vincebat, & plus dimicabat religione quam telis. Cum ergo Saul abstinentiam dei sui omnibus indixisset, & Ionathas eius filius precepti nescius iuxta medias hostium acies victor incedens fauam mellis intincta sepe summittit enisisset, tanta indignatio repente commota est, vt & diffunderet victoria, & diuinitas lederetur. Denique nec bello finis inponitur, nec regi responsum propheticum datur. Vnde intelligimus quod Saul hostes non tam virtute militum, quam abstinentia superabat. Denique vnius culpa cunctis confertur ignauia, & vnius delicto omnibus generatur infirmitas. Deficit enim vir in exercitu, vt deicit in obsecratione ieiunium. Quod vt peccatum Saul ex ipsa diuinitatis offensione cognouit, peccatum Ionathas dixit non esse parendum, sed peccatum admissum effusione eius sanguinis expiandum. Videte quanta apud Saul regem fuerit religionis obseruantia, qui offensum Dei optauit etiam patricio mitigare: & quantaliter soluit culpa ieiunij, quae non sanguinis effusione puniunt. Et siignorans Ionathas indicium à patre ieiunij quia resoluisset, morti addidit: qui sciens indicium à Christo resoluisset, quid meretur? Ergo fratres statutum nobis custodiamus omni obsecratione ieiuniam, vt hostes nostros spirituales carnalesque vincamus. Habemus enim, sicut nolui, carnales hostes. Ieiunemus igitur, vt eos & exercitus noster & Saul superet & obtineat. Nec in abstinentia positi declinemus ad fauam. Fauis enim quidam mundi est voluptas, sed virtus, quae sicut scriptum est, ad tempus quidem impinguntur fauces, nouissima amara sunt felle.

Feria VI. post primam dominicam Quadragesimae.

De ieiunio Christi, & tentatione, Sermo.

Meminitis debet vestra dilectio, fratres. hoc me anteiorum Dominica praedicasse, & dedisse rationem cur Dominus Quadragesimam ieiunauerit, vel cur ipsa ieiunia in deserto transigeret. Diximus enim hec omnia oblatuisse eum non iustificationis suae causa, qui erat virgo per omnia, sed nostrae salutis gratia: vt quorum generatio per intemperantiam peccauerat, per abstinentiam sanaretur. Videmus igitur quid illo in tempore vel in ipsa solitudine gessum sit. Dicit enim Euangelista ad fuisse ibi diabolum, & Salvatore eum versus fuisse tentatum. Air namque sacra lectio, elurisse Dominum, & distille illi diabolum: *siluis Dei est, dic Lapidum hunc, vt fiat panis*. Videte artem Domini, quae aduersarium fraude circum-

uenit. Post multa ieiunia elurire se simulat, vt diabolum quem ieiunando iam vicerat, iterum elurendo sollicitet. Spem enim illi congregandi eos infirmitate famis quodammodo tribuit, vt dum veluti contra imbecillum congrederetur, gloriosus superetur. Hae enim est vera victoria: vt qui Adam immortalem, gloriosum & epulantem subuerterat, nunc ab homine mortali, humili ac eluriente vincatur. Certens enim elurientem diabolum Dominum, hominem putat, dubitat Salvatore, & ideo ait: *Siluis Dei est, dic Lapidum hunc vt fiat panis*. Omnia sitane & extrema congressio: diabolum in deserto tentationis solida arma non inuenit, deest illi de paradiso auentibus arborum, de est illi consiliatrix Eva, deest illi pomorum speciosa decipio: & quia non inuenit cibum quem offerret elurienti, postulat in cibum facta mutari. Vndique exclusus, vndique defraudatus, ad paupimenta se confert. Satis enim manifeste offendit valitatem sibi crediti restitisse, cum putat propter inopiam rerum etiam elementa posse conuerti. Postulat igitur in panem lapides commutari. Versutus & callidus scit quid petat, nouit quid esse quod dicit. Merminit enim in veteri testamento scientibus aquam de lapide profusuisse, vlt etiam hie elurienti cibum de lapide ministrat. Retinet enim duritiam petrae in liquorem ibi fontem resolutam: cupit etiam hic alperitatem saxi in panis dulcedinem transformari. Suspicatur enim ipsum esse Christum, qui hae operari soleat de naturae fauorum, sicut ait Apostolus Paulus: *Bibebant de spiritali consequenti petra, petra autem erat Christus*. Suspicatur inquam ipsum esse Christum, cum postulat vt de lapide panem faceret, sed putabat statummodo solū hominem, cum elurientem videbat. Saluator autem versus gloriam declarare: nec tamen respondit non posse fieri, qui negare non poterat, quod saepe iam fecerat. Igitur nec acquiescit preteriti, nec denegat exploranti: ac per hoc & potentiam virtutis suae non relinquit arbitrio, & versutiam aduersarii diuino confutat eloquio. Respondit ergo ille: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo Dei*, hoc est, non in pane terreno, non in cibo materiali, quo Adam primum hominem decepsit, sed in verbo Dei, in quo sunt vitae alimenta caelestis. Verbum autem Dei Christus est Dominus, sicut Euangelista dicit: *in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum*. Quisquis ergo verbo Christi pascitur, terrenum pabulum non requirit. Nec enim potest saeculi panem cupere, qui pane reficitur Saluatoris: Habet enim Dominus suum panem, immo panis ipse Saluator est, sicut docuit, dicens: *Ego sum panis viui qui de calo descendit*. De quo pane dicit Propheta: *Et panis cor hominis confirmat*. Quo ergo mihi panem offert diabolum, cum habeam panem quem Christus imparet? Quo mihi cibum, per quem protoplastum deieciui memini, Esau primitiuis fraudaturum vidi, Iudam Isariorem proditoris scelere denotatum? Adam enim per eam paradysum perdidit, Esau per lentem honorem primatus amisit, Iudas per buccellam apostolorum sublimē depulsi, ex quo enim buccellam lapsit, non iam apostolus coepit esse, sed proditor. Sic enim scriptum habes, dicente Domino: *Cui intinctum panem dederis, ipse me tradet*. Et continuo post buccellam introiit in illum Iudas. Non bonus cibus, post quem negat Dominus, post quem ingreditur inimicus. Non bonus cibus, post quem Christus respuit, deuoratur antichristus. Non bonus cibus, qui benedictione caret, maledictione completur. Illa ergo esca nobis necessaria est, quae vitam praestat, quae animam pascit, postquam sequitur Christus, inimicus excluditur. Illam escam accipere debemus, quam Saluator, non diabolum sublegetur, quae perceptione fusi consensorem faciat, non proditorem. Quam bene autem ieiunium tempore verbum Dei dixit esse quod reficit, vt ostendat ieiunia nostra non debere saeculi adibus occupari, sed sacris literis exerceri. Negligit enim famem corporis, qui pabula lectionis inrendit: nec ventris curam habere poterit, qui alimentum veri caelestis acquirit. Ipsa est enim refectio quae saginat animam, quae impingat vitia, cum

de diuinis scripturis cibum eloquij perennis accipimus. Ipse est cibus que vitam eternam tribuit, & inuidia a nobis diaboli cōtentionis excludit. Quod autem sacratum licet carum lectio vna sit, Dominus refertur, dicens: *Fera que caritatem vna resit, spiritus est vna est.*

Dominica secunda Quadagesimæ.

Horatius populum ad ieiunium Quadagesimale obseruandum, Sermo.

Retinent adhuc sensus vestri, fratres, nos hoc superiore Dominica practicali quod huius Quadagesimæ nostre figuram ille quadraginta & dux mansionis habuerit, per quas populus Israel exiit de Ægypto, diurno profecto terram repositum illius intenuit, & quasi quibusdam salutis gradibus post ingruum seruitutis alenit ad regnum. Figura inquam fuit in illis mansionibus ieiuniorum nostrorum, non solum in quantitate numeri, sed etiam in obseruatione virtutum. Non enim tantum filij ad in itinere deserti corporeis gressibus ambulauerunt, quantum in via Domini religiosi actibus profecerunt. In via plane ambulauerunt Domini, quæ illos portauit in fluctibus, & parauit de celo. Effluentibus enim in ergeno manna non desuit, peritantes in mariterra non fugit. Ibi mare in semitam sternit, hic celum reterat. Propter gratiam famulorum Dei Iordanis fluenta sua retinet, aquam suam Mara commutat. Illic retroflectit conuersa, que loquebatur vnda præcedit: hic in modum temperata, quæ amaram stillabat vena dulcescit. Et mirum in modum fluius cursum perdidit, fontis laporem. Sed quoniam diximus filios Israel venientes ad Maran, aquæ amaritudinem laborasse, eamque non nisi ligni inuestione potare potuisse, typum quoque in illa inuestione veteris testamenti, videmus quo eundem proficiens populus ipse perueniret. Peruenit in locum qui dicitur Eulam, quo erant duodecim fontes punisum, & septuaginta viciuntium multitudine palmarum. Videte mysterium Dei quemadmodum post amaritudinem legis, fluens euangelicæ pietatis exuberent. Ibi fons vnus auctus est ad bibendum, hic plures, & omnes dulces sunt ad potandum. Ibi post fatigationem nulla refectio, hic post laborem refrigerium arque victoria. Sitientibus enim fontes ministrant, palme viciuntibus offeruntur. Palme inquam offeruntur viciuntibus, quia post legis duritiam ad Euangelij gratiam peruenisse, viciisse est. Præmum enim quoddam victoris est, os viuo fonte diluere, & dextram triumphalis palma munire. Per fontem enim lingue confessoris purificatur, per palmam dextra martyris honoratur. Illi qui Christi exultant gloriam, hæc quæ aram facileque recitant. Præmum enim quoddam est palma martyris, quæ conficiunt lingue dulcem fructum tribuit, & victricis dextera gloriosum præstet ornatum. Er plane palma martyribus iuxta ad cibum, vmbrosa ad requiem, honorabilis ad triumphum, semper vitæ, semper vestitus folijs, semper parata victoriæ. Acque dicit non marcescit palma, quia martyrum victoria non marcescit. Iste denique palme sedenti superasum & veniens ad templum Domino à populo offeruntur. Cum enim discipuli vestimenta sua sternerent, & iter Christi fides amicitibus communiarent, non habuit maior præsentis nisi palmas, quod ei deuotio plebis offerret significans fratres in itinere vestibus impollutam viam ille in mundo, oblati palmas ipsam mundi esse victorem. Ipse inquam victor est, de quo scriptura est: *Via leo de iherusalem.* Ipse plane victor, qui destruxit diabolum in morte, vitam illuminat æternam. Palme igitur aduenienti eriguntur Christo. Scripsit est: *Ipsi palme palma feribit.* Recte ergo aduenientibus eriguntur vexilla iustitiae, & auctori suorum obsequuntur nulli triumphorum. Prius autem quam tollitur palma, iter Domini vsque ad templum discipulorum vestibus operatur, & ut impolluta sit femina Saluatoris, Apostolorum amicitibus communiter. Quod quidem in mysterium flectim pato, Via enim Christi quæ ducit ad

templum, sicut eis est etque doctrina. Hanc igitur viam discipuli, ut nos hunc offensum gradumur, amicum propriis corporis exuentes suo struere martyrio, ut videri disceramus gentium turbas iustitiae semitam membrorum suorum vestimenta subleuant, & cenotaphi voraginem mundi operant, & impollutam viam Saluatoris ostendit. Ad duodecim ergo fontes post Maran venit populus Israel. Legimus in Prophetis: *Benedicite Domino de fontibus Israel.* Dominus Christus est, qui non nisi per Apostolorum ora discitur, discipulorumque doctrinam. Apostoli dicendi sunt fontes, quia velut omnes punisum gratia predicationis exuberant, & post amaritudinem legis, venarum suarum larga sapientia poculi dulcedinem stillant. Nec mirum si potus dilectis esset fontem, in quorum sinu cibis dulcor est palmarum. Apostoli ergo sunt fontes, qui rorant terræ faciem doctrinae suæ flumine rigauerunt, & fatigatis gentium populis potum diuini mysterij propinarunt. Septuaginta autem palmas iuxta fontes apostolicos generatas, septuaginta illos discipulos diximus, qui secundo ab Apostolis gradu propter salutem hominum à Domino dirigitur, quos Lucas Euangelista describit, *homines & omnes assensu destituti.* Qui vere velut palme post caris hominum cum exultatione redeuntis gloriamur apud Dominum sibi & demonia esse subiecta. Recte igitur comparantur palmis, qui palmarum præmio diaboli exente victores.

Feria II. post Dominicam II. Quadrag.

Horatius adhuc populum ad ieiunium Quadagesimale obseruandum exemplo Christi Domini vestitus, Sermo.

Si bene retinet vestra dilectio fratres, superior Dominica prædicamus quod sanctam Quadagesimam abstinendo ipse Dominus consecrauerit, & tot diem nocturnumque cibum omnino non capiens, vnum ac solidum ieiunij corpus effecit: quod in totum non obstruere, facile quæritur: ex parte violare, peccatum est. Hoc enim fecit causa salutis nostre, ut tein volem non solum doceret verum, sed etiam exemplis instrueret, ut illud vestigium quibus ad fidem curripimus, ad abstinentiam graderemur. Sed videmus quæ causa fuerit in vestigia Saluatoris indicere, & ipse ille prius ut bonus humani generis medicus ieiunaret. Bonus enim medicus poculum quod ægro dedit, prius gustauit, peritiam artis iuxta ante in se ipse demonstrat, & experimentum ager accipiens secutus sit de poculo, secutus de salute. Deinde quo loci hoc ipsum ieiunium ieiunij procurant. Dicit enim Euangelista abstinentiam Dominum quadraginta diebus & nobis in deserto. Arboris itaque castum hanc esse ieiunij, ut qui primus Adam in paradiso constitutus per incontinentiam gule gloriam immortalitatis amiserat, eandem immortalitatem secundum Adam Christus per abstinentiam repararet. Et quia contra mandatum Dei gustus de interdicia arbore peccatum mortis incidit, hunc secundum mandatum Domini ieiunans, vire iustitiam merebatur. Hoc enim agit Saluator, ut vestrum vestigium quibus amissa fuerint delicta, purgentur: hoc est, ut qui homo manducando de liquet, contrahens abstinentiæ quæ epulando mulierem cognouit, nunc ad eam ieiunando aspicitur. Adam enim Eua non nisi interperantia prouocante cognouit. Quando autem manifestum illi interperante paritas, manifestum & impolluta virginitas: & quando ieiunauerunt ab interdiciis epulis, eandem & à pudicis ieiunauerunt peccata. Fuit enim amica virginitatis est, inimica lasciuia: fratres vero castitatem prodigit, nutrit illecebram. Igitur sicut dixi: hoc agit Dominus, ut vis præiudicis quibus homo obnoxius peccato fuerat, liberetur. Propter easque per omnia secundum similitudinem Adæ nasci voluit, ut hanc dicitur similitudinem Adæ oia hominis peccata dissolueret. Adæ de terra virginitatis est, & Christi de Maria virgine procreatus. Illi materis soli nec diu talis seipsa fierat, illius materni secreti nunc concupiscentia violatur. Adam Dei manibus plussatur limo: Christus Dei spiritu formatur in vitro, utque ergo oris

A De patre, uterque virgine vituit matre, *utique*, sicut Evangelista dicit, *filii Dei est*: sed Adam creatura est Dei, Christus vero substantia. Hoc est ergo, agit Dominus sicut Adam secundus, ut quod prior homo manducando perdidit, hoc aliter ei ieiunando recipiat, ac legem in paradiso abstinentie datam, in deserto custodiat. Sciebat enim preceptum Dei non vnius loci legem esse, sed mundi. Non enim interit, diuinitas mandatum vtrum domini in agro custodias, cum vbique sit qui precepit. In deserto itaque Saluator implere mandatum Dei, vbi Adam saluaret erantem, vbi fuerat de paradisi possessione deiectus. Adam enim expulsi paradisi, inculi mundi deserta sustinuit. In deserto ergo primum homini solus refunditur, vbi non fuit epula, vbi desunt deliciae, (quod est omnium malorum causa) deest & mulier. Poterat enim Adam inter illos paradisi inconvulsus stare delicias, si Eua ibidem cum diaboli illecebris non fuisset. Conueniens ergo est desertum salutis, vbi non est Eua que persuadet, non est mulier que blanditur. Videte rem miram, in paradiso cum Adam diabolus decerit, in deserto cum Christo diabolus dimittit, vbique insidituri homini, vbique congregati: sed vbi mulierem inuenit, vincit; vbi mulierem non inuenit, victus abiecit. Formam igitur dedit nobis Deus in hoc facto, ut ieiuniorum tempore tanquam desertum habitantes abstineamus epulis, voluptate, muliere, nec coniugatur nobis Eua, ne nos in casta obseruatione illecebrosa peruersione subuerfat. In deserto enim quodammodo videtur habitare qui Quadragesimae tempore ieiunius & calvus est. Desertum plane quoddam ipsum corpus est Christiani non cum repletur cibis, non poculis irrigatur, sed arentis inediae quodare neglectum. Desertum inquam est corpus nostrum cum abstinentia marcescit caro sui pallor obducitur, & contemptu rerum totius hominis species in culta fordescit. Tunc Christus Dominus habitat de desertum peccatoris nostri, cum nos iam terram fame squallidam ac siti aridam esse reperit, secundum quod ait propheta David: *Sicut in terra deserta & inuisa & in aqua, sicut in deserto apparuit tibi. Alter enim sicut in deserto non possumus, nisi terra corporis nostri fuerit deserta mundanis deliciis, inuisa diabolice concupiscentiis, & in aqua libidinis illecebris. Terra habitans Saluator hoc desertum corporis nostri, omnes ibi diaboli factiones exuperat, & secretum ac securum ad cogitationibus faculi esse suum facit habitaculum, ut deinceps nos intra nos recipimus veluti in solitudine constituti, non nisi caelum respiciamus & terram: hoc est, non cogitemus alium nisi caelestis regni Dominum, & terrae resurrectionis auctorem.*

Feria tertia post Dominicam secundam Quadragesimae.

Docet hunc quadragesimae ieiunij numerum diuinitus esse constitutum. Sermo.

A Nte dies aliquor deuotionem sanctae Quadragesimae predicantes, sacrae litterarum exempla protulimus, quibus approbaremus hunc quadragesimae numerum non esse ab hominibus constitutum, sed diuinitus consecratum: nec terrena cogitatione inuentum, sed caelesti maiestate praecceptum. Argue ideo qui constitutum numerum vna die manducando praeterit, non vt vnius diei violator accusatur, sed vt totius Quadragesimae transgressor arguitur. Vnde bonum est homini vt dictum numerum ad diem sine labore ieiunet, & totius Quadragesimae consequatur pariter sanctitatem. Hac autem non tam sacerdotum precepta, quam Dei sunt. Arque ideo qui spernit, non sacerdotem spernit, sed Christum qui in suo loquitur sacerdote. Videamus igitur quo tempore hanc obseruantiam nobis indixerit Dominus, si non veluti per istam deuotionem cuncta elementa voluerit habere profectum. Ecce enim vt in dicta Quadragesima, constructa hyemali gelu terra resoluitur, & aquarum fluente mearus suos glacie liquefacta recipiunt; sic quoque corporum nostrorum hoc eodem tempore contra-

da scelibus peccata soluantur, & vite nostrae purior cursus liquefacto rigore diaboli mearum suum primum recognoscit. Terra inquam in dicta Quadragesima alperitatem deponit hiemem, ego in dicta Quadragesima alperitatem reicio delictorum. Illa terra araris sanctitur, vt mundus sit cogens frugibus: mea terra ieiunij exaratur, vt celestibus sit apta seminibus. Sicut enim reddidit vberiorum capiti qui frequentius vexando exerceat campis, ita maiorem gratiam percipit qui exerceat corporis sui capum saepius ieiunando. Ecce enim abstinentiae tempore herba segetum renouiscit in messim, succulus arboris conatur in fructum, palmes vineae pueri in gemmam, & omnia de inferioribus ad altiora le subrigunt: ita hoc eodem tempore hominum spes inter mortua renouiscit in posterum, hinc perdita reparatur in gloriam, temporalis vita prolicet in aeternam, & omne genus humanum ad caelestia le subrigens, ab inferis ad altiora confurgit. Modo fertum gessans agricola samentem deputat vinearum. Ita & nunc Euangelium tractans episcopus, fides amputat populorum, & isto quadragesimario curriculo vniuersae hoc agunt creaturae, quatenus depositis superfluis, ornate vel compae in Pascha procedant. Modo omnia sunt in partu, vt tunc reperiantur in fructu. Tunc enim contra naturae speciem spina proferit rosam, calamus fragrat lilium, suauitatem arida virginitas deprecatur, & inter cuncta floribus adornantur, vt scilicet dicat magni creatura ipsa nitore sui celebrare creatur. Igitur & nos hoc eodem ieiuniorum tempore producimus de spinis nostris rosas, hoc est, de peccatis iustitiam, de feruitur misticordiam, de auaritia largitatem. Iste enim spina sunt corporis nostri, quae praefocant animam, de quibus scriptura: *Spinus & tribulus ibi germinauit terra.* Germinat enim mili terra mea spinas, hic me corporalis libidinis titillatione compungit. Generat mili tribulos, cum me diuitiarum secularium cupiditate deseruit. *Spinam enim Christiano, auaritia fuit radix est spina vito bono, honoris superbia est.* Videntur enim specie apud suos grata esse ledunt. Hoc ergo nisi vigilando & ieiunando carere non possumus, quin potius per abstinentiam ipsae spinae vertentur in rosam. Producent enim ieiunando libido carnioniam, superbia humilitatem, sobrietas paritatem. Hi enim sunt flores vite nostrae, qui suauae Christi redolent, qui odorem bonum Deo spirant. Vnde ait Apostolus: *Quoniam Christi bonus odor sumus Deo.* Hanc ergo Quadragesimam largitus est nobis Dominus, vt huius temporis spatio in morem totius creaturae nunc concipiamus virtutum gemina, vt in die Pasche fructum iustitiae profertamus. Hoc autem quadragesimario numero se ipse Dominus Christus exercuit, non vt profectum ipse caperet, sed vt profectum salutis nobis ostenderet. Nec enim erat in illo spina peccati, quae verteretur in florem. Ipse enim erat flos natus non de spina, sed virga, sicut ait Propheeta: *Exiit virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendit.* Virga enim erat Maria, nitida, subtilis & virgo, quae Christum velut florem integritate sui corporis genuit. Continuas ergo quadragesimae dies hae ieiunia non elursus Dominus procurauit, sed dicit illam Euangelista elurisse postea. Quomodo ergo potest fieri vt qui tot dierum numero famem sitimque non sentit, postea eluriscit? Eluriscit plane; nec negare possumus quod eluriscit. Eluriscit enim non cibum hominum, sed salutem, nec eorum seculorum epulas concupiscit, sed auiarum desiderat caelestium sanctitatem. Cibum enim Christi est redemptio populorum, cibum Christi est paternae voluntatis effectus, sicut ipse ait: *Mens cibum est vt faciam vultum aeternum eius qui me misit.* Vnde & nos eluriamus cibum, non qui terrenis epulis apparatur, sed qui diuinarum scripturarum lectione colligitur. Ille enim corpus ad tempus nutrit, hic autem animam reficit in aeternum.

Dominica III. Quadagesimæ.

*Hæretarum populum ut ieiunij tempore declinando à culpa va-
xi bene aperit. Sermo.*

*Sermo
XLII.*

*Dist. 6.
e. 1.
pro d. 6.
l. 1. a. 1.*

*2. 1. 1. 1.
Dist. 11.
e. 1. 1. 1.
l. 1. 1. 1.
l. 1. 1. 1.*

C

2. 1. 1. 1.

D

L. 1. 1. 1.

E

F

G

*Sermo
XLII.*

L. 1. 1. 1.

Proph. 31.

H

2. 1. 1. 1.

77.

cuius fame moriantur ignorant, & quod est grauius, iusti-
diligenter his præparatum fuerit, pro caue sentus afflicti.
Vides enim in nonnullorum domibus iuuetis & crassos
canes discurrete, homines autem pallentes & timoribus
incedere. Isti ergo miscebuntur aliquando pauperibus,
qui minime suis famulis & domibus miscebuntur? Sciri-
gatur debemus fratres hoc acceptum Deo esse ieiunium,
non solum vt abstinentia castigemus corpora, sed etiam
humilitate animas induamus. Simus ad seculos mites,
blandi ad extraneos, misericordes ad pauperes. Surgentes
primo diluculo ad Ecclesiam scilicet ieiunium, referamus Deo
gratias, peccatis viciam posulemus, rogantes preteritis
delictis indulgentiam, cauete iam futuris. Tota die sit
vel oratio vel lectio. Qui litteras nescitis, sanctum virum
perquiretis eius consulatione pascunt, non laqueis iniqui-
tatis diuinitatis impediunt, non ludus tabularum men-
tem anocet, non voluptas carnis sensus abducit, non me-
gocum compedum animam audite perierit. Quidquid
enim aliud præter mandatum Dei feceris, quoniam abstin-
entia, non ieiunium. Hoc est enim salutare ieiunium, vt
abstinentia corpus ab epulis, ita & anima refrenetur a vi-
ciis. Illud etiam fratres ad perfectionem ieiunij succedendum
non est, vt qui abstinentius & minime prauis, & hoc
tempore patris nostra pauperibus prærogemus. Hæc
enim est vera iustitia, si te elucet de cibo tuo alius fi-
neretur. Sic enim in pro delictis tuis ieiunium Dominum ro-
ges, & ille pro te satius exoret. Vtrumque tibi profici-
et, tua lames, & saturitas mendicorum. Ceterum qui
fide abstinet, vt nihil pauperibus de suis epulis largiatur, vi-
detur quantum sibi sibi fecisse ieiunium, & negotio-
nem pacendo. Ad hoc enim abstinuit, non vt placeat
rei Deo, sed ne amplius erogaret. Atque ideo boni ele-
mosinam cum ieiunio, quasi non quoddam negotiorum
genus, vt tam pace viuat, vt abstinentia sua monachos ele-
ricosque præcedat. Noli hoc interdicere, quod illi hoc quæ-
runt facimus, nos saluti illi pecunio compendio suis ani-
mas macerant, nos propter animarum lucrum nostra cor-
pora castigamus.

Feria sexta post Dominicam tertiam
Quadagesimæ.

*De virtute aquæ baptismatis, & elemosinæ ex verbis Euangelij.
L. 1. cap. 14. Aqua quam ego dabo, fiet in celsis aqua
salutis in vitam æternam. Sermo.*

R Etenim vestra dilecti fratres, ante dies aliquot cum
sermone ad vos de elemosinis faceremus, pri-
mus nos originem misericordiarum querere voluissit,
& reperto eorum fonte virtutem ostendisse quod mu-
lieris Samaritanæ fides melius Christi vnda diluere,
quam Samaritæ aqua purgare, & quod mundus mi-
sericordia detestetur peccata quam puteus. Mundus plane
misericordia quam puteus detergit maculas, aqua putei
qua tantum corporis cutem abluat, misericordia autem
bonitas animæ interna purificat. Hoc etiam demonstrat
fide, quod huic euangelice nulli illa prophetia me-
ritum contineret, quæ pollebat viua aqua fide lauit,
obluione possessa prauitatis, nitore puritatis restat. Ne
que enim de meretricis huius mundi talen sententiam
Propheta diceret, cuius pollutio non solum aqua non ablu-
atur, sed etiam pollutus ipsa quod tangit, dicente A-
postolo: *Qui autem se tangit meretricem, suum corpus cõsuar.*
Quod si viuam corpus tuum hoc dicit, & in coheret enim
sibi ignominie suæ membra transigunt, quomodo po-
tuit purificari ipsa, cui pollutus? Quæ ergo sit illa meretrix,
quæ ista Samaritana mulier, cuius adulterij fides ipsi Chri-
sti deterferit, sollicitus requiramus. Hoc hanc mulierem Ec-
clesiam esse puto de gentibus congregatam, quæ & transi-
dolorum fornicationibus, subiacet, omnem ignominiam
suam adueniente Christi fonte purgavit, & maculas quæ
adulterij sacilegis contraxerat, hinc saluatoris ablu-
erit, se in quæ sit inquam hydram priorem pariam
culam, in uerso orbi Domini annuntiauit aduentum. Hæc

Pre. 30.

Exa. 3.

Isa. 4.

B

Rom. 6.

Luc. 11.

C

Heb. 6.

Sermo
XLIII.

D

Isa. 9.

inquam, illa est meretrix, quæ posteaquam lota est, nihil se dicit fecisse prauum. Posteaquam enim Ecclesia baptismi nitore purgata est, diaboli impietatis non meminit, religionis veritatis exultat, factique de meretrice virgo non reoratur priorem scelus, sed gloriatur in integritate. At ergo Propheta: *Item ardorem resinguit aqua, & elemosyna resingit peccatu.* Super quidem videmus hoc fieri, ut aqua citius flammarum resinguat incendia: sed & e contrario interdum videmus quod immensi ignium glomerum fluentia consumunt, & veluti ab aquis accepta esse vehementius rediunt ardoribus conuallescunt: ut videatur aqua non extinguere incendia, sed auxilium. Quamvis ista illa, quæ consumit flammam, nec ipsa consumitur. Illa est puritas, quæ in laqueo de Christi fonte profluens non consumitur: a peccatoribus, sed gehennæ consumit incendia. Quæ dum per baptismum infunditur, & ipsa in hominibus, sicut arbor, resingit ardorem. Viuit plane in hominibus, sicut arbor Dominus: *Aqua autem quam ego dabo ei, fiet in eis fons aquæ salubris, & resingit.* Mirum ego in modum aqua Christus vna eademque operatione & viuificat & extinguit. Viuificat enim animas, delicta resinguit: has laquei sui refrigerio reparat, illas purgatis sui vnda consumit. Et, quod ad maiorem baptismatis pertinet gratiam, apud superiores mysterium celebratur, & apud inferos gehenna resingitur: hic fluit aqua, & illic tepescit incendium: hic in fonte homo mergitur, & illic de tartaro liberatur. Sed nec minus in baptismi sacramento aperitur infernus, ac tunc quoque refertur & celi. Aperitur enim hæc elementa, ut ad laqueum Christi conueniat libertas & gratia: libertas de inferno, gratia de celo. Libertas resurrectionis tribuitur, gratia regnantis. Illi eruntur de pena, hi assumuntur in gloria. Illi qui erant fidei peccati, liberi sunt iusticie hi qui angustis seculi tenebantur, paradisi amena percipiunt. In baptismum ergo Christi aperitur celi, aperitur & tartara. Inde ut Spiritus sanctus adueniat, illuc ut misericordia Saluatoris accedat: defecatur de celo vita, mors à tartaro destruitur. Ita igitur elemosyna resingit peccatis, sicut aqua baptismi gehennæ resingit incendium. Ergo Elemosyna quodammodo animarum aliud est laqueum, ut si quis forte post baptismum humana fragilitate deliquerit, ut super sit ei iterum elemosynæ emundetur, sicut ait Dominus: *Dat elemosynam, & eccum mundabitur vobis.* Nisi quod salua fide dixerim, indulgentior est elemosyna quam laqueum. Laqueum enim semel datur, & semel veniam pollicetur: elemosyna autem quoties feceris, toties veniam promereris. Hi ergo duo misericordiarum fontes sunt, qui & vitam tribuunt, & peccata condonant. Qui utriusque custodiet, regni celestis honore donabitur. Qui autem maculato fonte viuo, ad misericordiam se fluentia contulerit, & ipse misericordiam consequetur.

Domine quarta Quadragesima.

Hortatur plebem quod sicut ad Quadragesimam medium pa-
tenter peruenit, ita ad alterum tendat
ad finem. Sermo.

Adite gratias fratres diuinæ pietati, quæ vos ad iudicium Quadragesimæ perduxit ioculorum. Illi vero possunt pro hoc munere dulcius ac deuotius Deum laudare, quia ita sicut in Quadragesimæ capite didicerunt, nouiter huc vsque viuere studuerunt: id est, qui peccatori suorum remissionem, quotidie ieiunando, elemosynas dando, & ad Ecclesiam properando cum lacrymis & suspirijs conuerterunt orare. Illi autem qui ista neglexerunt, id est, aut quotidie non ieiunauerunt, aut elemosynas non fecerunt, aut studio vel compuncti in oratione non fuerunt, non est vnde gaudeant, vel desuperent, quia cum cæcæ à matuitate porit illuminari, porest & istos nunc tepidos & negligentes, si ex toto corde ad eum conueriti voluerint, studiosos ac seruantes in suo seruitio facere. Igitur tales, hoc est, immunde viuentes, vel odium in corde contra alium referentes, vel aliena iniuste rapien-

tes, aut sua inordinate retinentes, caritatem suam agnoscant, & ad medicum vlluminenter recurrant. Veniam sic quaeretur, quando peccatis, medicinam spiritali, sicut quando in humani corpore, requiritur carnalem. Quis modo in tanta plebe est, qui si debet non occidi, sed solum oculis perdere, & non daret, ut periculum euadere posset, omnia quæ habet? Et si ita timetis mortem carnis, quare non timeatis animæ mortem? maxime cum mortis dolor, id est, carnis, non sit vnius horæ; & mors animæ, id est, iudicium, nunquam habet finem? Et si ita amoris oculos corporeis, quos cito mors perdit, quare non diligatis oculos spirituales, quibus Deum ac Dominum vestrum sine fine videre valeatis? Operamini quapropter dilecti in Domino filij, operamini dum dies est: quia, vt dicit Christus Dominus noster, venit nox in qua nemo potest operari. Dies est vita præsens, nox est mors, & tempus post mortem. Si post hanc vitam non est operandi licentia, sicut veritas dicit, quare non laborat vniquisque cum tempore habet, id est, cum viuere in hoc seculo? Timeo ita mortem fratres, de qua dicit Saluator: *Veni nox, in qua nemo potest operari.* Omnes qui malum operantur, non timeant istam mortem, & ob hoc ab hac vita migrantes morte inueniunt sempiternam. Laborare dum viuitis, sed maxime his diebus ieiunando à delicatis cibis, & omni tempore abstinentia à vitis. Siquis & illi qui ieiunant à cibo, & non se abstinent à malo, similes sunt diabolo, qui non manducat, & tamen à malo non cessat. Denique noueritis quia quod vobis subrahitis ieiunando, in celum debetis translatum per pauperes. Hodie sermonis admonitionem fratres opere perficite, ne ludæorum super vos veniat maledictio. Dixerunt enim cæci: *Tu discipulus eius es.* Quid est discipulum esse Christi, nisi discipulum esse pietatis & veritatis & humilitatis? Illi dixerunt hoc maledictio vobis, sed magna est benedictio: quam ipse vobis concedat assequi, qui viuunt & regnant per infinita secula seculorum. Amen.

DOMINICA IN PAS-
sione Euangelium.
Ioan. CAP. VIII.

In illo tempore. Dicebat Iesus turbis Iudæorum, & principibus Sacerdotum: *Quis ex vobis arguet me de peccato: Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Respondimus ergo Iudæi & dixerunt ei: *None bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & demonium habes?* Respondit Iesus: *Ego demonium non habeo, sed honorifico patrem meum, & vos inhonorastis me.* Ego autem non quero gloriam meam: est qui querat, & iudicet. Amen amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: *Nunc cognouimus quia demonium habes. Abraham mortuus est, & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum.* Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est: & propheta mortuus fuit. Quem respondit Iesus: *Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est. & non cognouistis eum: ego autem noui eum: Est & dixero quia non scio eum, & similia vobis mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater excelsus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: *Quinquaginta annos nondum habet: & Abraham vidisti?* Dixit ei Iesus. *Amen amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.* Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiit de templo.*

Quod

A

Quod quisque cum filio esse conuenit, eius opera imitatur:
Et vti mandatum videret. Sermo.

DOMINICA IN RAMIS
Palmarum Evangelium.
Matth. C A P. XXI.

E

Serm.
3217.Ivan. 3.
11. dicitur.

Ibid.

Pf. 44.

32. g.

e. caue.

Ivan. 3.

Pf. 11.

Pf. 11.

C

Ivan. 3.

11. dicitur.

1. Cor. 1.

D

Ivan. 3.

11. dicitur.

1. Cor. 1.

Ivan. 3.

11. dicitur.

1. Cor. 1.

Ivan. 3.

11. dicitur.

1. Cor. 1.

E

Zai. 9.

F

Serm.

XLP.

Ivan. 3.

G

Pf. 91.

Ivan. 3.

Pf. 117.

H

Nullo tempore. Cum appropinquasset Iesus Hierosolimam, & venisset Bethphage ad Montem Oliueti: tunc misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, & statim invenietis asinum aligatum, & pullum cum eo soluit, & adducite mihi: & si quis vobis aliquid dixerit, dicitur quia Dominus huic opus habet: & consensum dimittet eorum. Quia autem factum est, ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem: Dicitur filia Sion: Ecce rex noster venit tibi mansuetus, sedens super asinum, & pullum filium sub iugum. Euntque discipuli fecerunt sicut praecepit illis Iesus. Et adduxerunt asinum, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & cum de super descenderunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Alij autem cadebant ramos de arboribus, & sternerant in via. Turba autem quae precedebat, & quae sequebatur, clamabant, dicens: Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.

Ex verbis Evangelii Sermo.

Veniente Domino nostro Iesu Christo ad urbem Hierusalem ante sex dies passionis suae, turba multa quae convenerat Hierosolimam, ut fecerim precationem Moysi, si Pascha celebraret, accipiens ramos palmarum occurrit illi obviaturus in palnis viduorum Christi, ostendit enim velut terreni regis in populo litae, consuetudo cuius est, ut victoribus palma offeratur. Alij autem de eadem turba [ramos cadebant de arboribus,] maxime oliuorum, quia in Monte Oliueti res agebatur, & eos portabant, ut viopertum esset, venient Domino plaurum sternerent iter. Hinc descendit consuetudo hodieque festivitatis, ut plauentes, ramos palmarum siue oliuorum portemus in manibus: & eandem festiuitatem palmarum siue oliuorum vocemus. Sed non absque magno sacramento ramulorum arborum fecerunt. Quia enim, quos oliuorum folium dolorum atque horborum portum fructus, oleonem quia vulnere curantur, & ramos leuatur, opera designantur misericordiae, siquidem & ipsi misericordiae Graece dicuntur *laxae*. Palmarum autem radix aspera est, sed miorum maximum habet in fine, ostendens per huius vitam asperitatem, in decorem caelestis patriae nos debere sustinere. Vnde & David propheta Psalmographus de iusto viro canit: *Iustus ut palma florebit*. Ramos ergo oliuorum portemus in manibus, virtutem misericordiae exhibentes in operatione. Sumamus & ramos palmarum, ut propter misericordiam bono non terrena delectamenta, sed superius patriae pulchritudinem expectemus, quos nos praeficit Christus Dominus noster, *qui est*, iuxta Apostolum, *similesque adiutorem amicum credentem*. Nec pretereundum est & Psalmi versiculo, quem occurrentes turba Domino decantabat: [*Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in excelsis*]. Aduersus enim Domini, eiusque incarnatione non solum hominum salus fuit in terra, sed etiam angelorum in caelo, quia dum homines in terra saluantur, angelorum hominum qui diabolo cadente minoratus fuerat, integratur in caelo. Hosanna ergo in excelsis! Tantulum est, canquam si dicitur: Salus nos qui etiam es salus in caelis. Et quicum magna deuotione saltem istam poposcunt, dupliciter noster vocem, ut iterum dicent: [*Hosanna in excelsis*]. Ad hanc igitur saltem peruenire vobis concedat benedictus Dominus noster Christus, qui venit in nomine Dei patris: cum quo vivit & regnat Deus per omnia saecula saeculorum.

Amen.

C 4

Eadem

Quod ipse vobis concedat, qui vivit & regnat in saecula saeculorum.

Amen.

A

Eadem Dominica.

Ex verbis eiusdem Euangelij. Sermo alter.

Sermo
XLVI.

Ican. 12

Luc. 19
Luc. 2
Exp. 12Luc. 1
1 Cor. 9

Gen. 12

Gen. 19
P. 12

Mat. 18

Ican. 6
1 Cor. 11

D

FERIA II. HEBDOMADAE

sanctae Euangelium.

Ioan. Cap. XII.

A Nte sex dies Pascha venit Iesus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitauit Iesus. Ecccunt autem ei cenam ibi, & Martha ministrabat. Lazarus vero vnus erat ex discipulis cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes eius, & domus impleta est ex odore

vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas Iscariotes, qui erat cum traditurus. Quare hoc vnguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quae miscebantur portabat. Dixit ergo Iesus: Stulticillam, ut in diem sepulturae meae seruet illud. Pauperes semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex Iudaeis quia illic esset. & venerunt non propter Iesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitauit a mortuis.

Super verbis Euangelij. Sermo.

A vidistis fratres, Iudam Iscariotem de vnguento super Domini pedes à deuota muliere effuso muturasse, Dixit enim, vt audistis: Quare hoc vnguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis? Arbitrari quispiam poruisset charitatis affectu id ab eo dictum esse, propterea quia dixit: Et datum est Iesus: sed Spiritus sanctus omnino hanc sustulit dubitationem, dum subiunxit: Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quae miscebantur portabat. Fur ergo erat, sicut et ante dies pauperes me vobis prae dicens dilectione vestra retinui: hincque Dominum Iesum Christum argento Pharisaeis ipse vendidit. Quod tandem facilemque agnoscentes, falsa ductus paenitentia, propria damnatus sententia, ad Pharisaeos Dominum necredens sanguinis reprobantem: actus penitentia relictus vendiditis pretium, sed consuetudine suae non resoluistis scelus. Denique postredimendum prima luce se suspendit, vt quae multauit pecunia mulierae & vita, intelligens enim quantum scelus admisisset, non sufficit ei facere careere mercede, nisi careret & salute. Dignum enim te morte iudicauit, quod Christum vitam omnium tradidisset. Seuerissimus igitur index fui Iudas, velui vilescondo constituto, queni negauit in tradendo. Restitit ergo pecuniam Pharisaeis, sed nec Pharisaei cum libenter accipiunt. Dicunt enim illicitum sibi esse in his cum habere thesauris videre igitur quantas Vis Dominice fit pecuniae, quam inde Iudas reuocit, hinc Pharisaei in loculos non recludunt. Insti enim sanguinis pretium pertineat iniquitas possideret: consilium tamen iussit Pharisaei, vt et eaeger nguli cum parent, in quo peregrinorum corpora collocant. Quod quidem Dei prouidentia factum puto, vt pretium Saluatoris non peccatoribus sumptum praebeat, sed peccatoris tequem subministrat: non facilem sit ad hunc, sed defunctis sit ad sepulchrum, vt iam eadem Christus & viuos sanguinis passione redimat, & mortuos pretiosa passione suscipiat. Pretio ergo Domineque sanguinis ager nguli comparatur. Legimus in scripturis quod totus generis humani salus redempta sit sanguine Saluatoris, sicut ait Apostolus Petrus: Non enim redempti esset corruptibilibus auro vel argento, sed pretioso sanguine agni incontaminatum, & immaculatum Iesu Christi. Igitur si pretium vitae nostrae sanguis est Domini, vide ergo quia illo non tam redempta sit agri terra fragilitas, quam totius mundi incolumitas sempiterna. Ait enim Euangelista: Non enim venit Christus vt inducat mundum, sed vt saluet mundum per ipsum. Vide inquam me pecunia illa non tam comparari sit agri parua portio, quam totius mundi copiosa possessio, sicut ait David propheta: Possulisti a me & dabo tibi gentes hereditariam tuam, & possessionem tuam terminet terra. Ager ergo ille mundus hic totus est, in quo nos dispersi & diffusi sumus: Dominus fructum huius operis germinamus. Sed fortasse perquiras à me, si ager mundus est, quis nam sit figulus qui mundi possit habere dominatum. Nisi fallor, ipse est figulus qui vasa corporis nostri fecit limo, de quo dicit scriptura: Et fecit Deus hominem de limo terre. Ipse est figulus qui carniui nostrarum coenarum lutum vaporem spiritus animae, & materiam fluidam atque terrenam igneo calore decoxit. Ipse inquam est figulus qui nos per manus suas formauit ad vitam, per Christum suum reformauit ad gloriam, sicut ait Apostolus: Ad eandem imaginem reformamur de gloria in gloria: cili-cet vt qui à priore factura propter peccata committimus, in se-

cunda

A luit. Primum, quod iste latro deuotione fidei tam re-
pente mutatus est, ut presentem pœnam despiceret, ac de fu-
tura veniam precaretur, & magis crederet uile sibi esse de
aeterno iudicio petere, quam de temporali supplicio po-
stulare. Reminiscens enim scelerum suorum, & pœnam
ducentem gerens, plus incipit dolere quod sperat, quam sen-
tire quod patitur, potuit enim nili de futuris amplius co-
gitasset, qui Christum semel crederetur, de presenti ma-
gis supplicio precari. Deinde illud ad gratiam eius ma-
ioris est meriti, quod in Christum in cruce positum cre-
didit: & passio qua aliis scandalum fecit, illi ad fidem
profecit. Crucis enim passio multis scandalum fuit, sicut
dicit Apostolus: *Nos autem prædicamus Christum crucifixum*.
Iudeis quidem scandalum, gentibus autem salutem. Re-
cte ergo meretur paradysum, qui crucem Christi non pu-
tauit esse scandalum, sed uirtutem. Dicit enim Apostolus:
*Ipsi autem uocati Iudei atque Græci, Christum deridentem, &
derisipientem*. Recte plane & Dominus huic donat parad-
ysum, quia quâ Iudas latro in horrore paradisi dilata-
tus, hic in crucis patibulo conficitur. Mira res: conficitur
latro, quem discipulus abnegauit. Mira inquam res: latro
honorificè patetitur, quem Iudas prodidit osculante
Ab hoc pacis blandimenta uidentur, ab illo crucis
uulnera prædicantur. Aut enim? *Memento mei Domine cum uen-
eris in regnum tuo*. Hæc est fidei plena deuotio, ut cum de
uulneribus Domini profuens sanguis cernitur, tunc de
tuitate eius uenia postuletur; cum uidetur eius humilitas,
tunc magis emicatur eius diuinitas: eum morti additus pu-
tatur, tunc regis illi honorificè deferatur. Ille enim fi-
dels latro non credidit moriturum, quem annuntiat re-
gnaturum: non putat subdendum inferis, quem domina-
torem conficitur in celonon arbitratum cum apud tarta-
rum detineretur, quo se tenam postulari libari. Cernat licet
eius humilia uulnera, spectet ipsius sanguinem profuen-
tem, Deum tamen credit quem reum nescit, in illum fateri
quem non meminit peccatorem. Aut enim aliter ex-
probranti latroni: *Nos quidem recte digna saltu recipimus, hic
autem nihil mali esset*. Intellexit enim quod pro alienis pec-
cata has ille plagas susceperet, pro alienis sceleribus huc
uulnera sustinuerit: & scit quod illa in corpore Christi
uulnera non essent Christi uulnera, sed latronis: atque
ideo plus amare cepit postquam in corpore eius sua
uulnera recognouit. An enim Propheta: *Quoniam ipse peccata
nostra portauit, & pro nobis dolet nos autem & simabamus enim esse in
dolo*. & *luore eius nos lauati sumus*. Plus ergo in cruce po-
situs, suorum eius cernens latro diligit Deum, Mira res, plus
in cruce latro Christum diligit, quam Iudas dilexit in ce-
na. Ille per cibum populantur magistrum, hic credidit Do-
minum per dolorem, sicut ait Propheta: *Qui debet panem
meum adimplere, aduersum me supplantationem*. Cognouit igitur
hic latro omnem Dei passionem ex ipsius heri volun-
tate, & in potestate eius esse vel morti animam tradere,
vel ad uitam iterum remeare, sicut ipse ait: *Potestatem habeo
ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam*.
Vique adeo autem illum liberum ab inferni legibus iudi-
cauit, ut etiam se ab his posceret liberari.

Feria V. Hebdomadæ sanctæ.

*Super cadenti materia de qua in precedenti die dictum est.
Sermo.*

D Collecta quam hodie legit Ecclesia, fratres charissi-
mi, sic habet: *Petru a quo & Iudas traxerunt sui panem, & co-
sersionis sua latro penitus sumpsit*. Quare & de sancto latrone
iterum coram uobis sermone habere opere pretium
esse iudicauimus. Meminisse autem debetis dilectio, quo-
modo hesterni disputationem dederim cur rantonum cri-
minum inueneratis latro, & scelerum suorum confessio-
nem dampnosa, paradysum in ipso supplicio patibulo pote-
rit promereri, & tanta fuerit clemente saluatus, ut peccata
eius gratia præuenirent antequam pœna, & prius in malis
suis gloriari cœperit, quam puniri. Non enim patitur sup-
plicium, dum patidysum promeretur, Petro dicitur a Chri-
sto: *Non potes modo sequi, sequeris postea*. Et hunc dicitur: *Ho-*

die mecum eris in paradiso. Tanquam discipulus ille diceretur,
& hic tanquam socius huiusmodi. Ille adhuc referatur ad
præmium, etiam ad confortium ille delinquit. Non potes,
inquit, me modo sequi. Impossibile est. Petro qui Do-
minum, & latronem tan facile est esse cum Domino. *Hodie
mecum*, inquit, *eris in paradiso*. Non in aliud differat tempus
non in diem alteram referatur. Ipsa hora quæ fuit
Deum suscepit, & latronem uenimus pallus est pro salute cō-
ditorum, & duobus pariter immortalitatis lanua relesatur.
Sed hanc tamen gloriam latroni fides præstabit. Fides enim
est quæ peccata cooperit, quæ uincit crimina, quæ fides
latronibus innocentes, quamuis enim delinquenti grā-
dis culpa sit, fidei tamen maior est gratia. Plus enim credi-
ditse Christo, quam seculo deliquisse, & plenioris est me-
riti ueniam sperasse de Domino, quam culpa contraxis-
se de mundo. Sicut enim per fidiam criminolus fecit ita
fides peccet innocentem. Denique Iudas postquam fi-
dem perdidit, innocentiam apostolatus amisit: omnium
enim criminum reus factus est, postquam uirtutum om-
nium denegauit. Sicut ergo fultit, & ita seclera deser-
uisse Christum ita illi fultit ad innocentiam Domino cre-
didisse. Facit igitur & fides innocentes latrones, & pœ-
dia apostolos criminolus. Magna igitur & perfecta fides
in illo latrone fuit. Magna plane est & admirabilis fides
qui Christum crucifixum glorificari magis credidit quam puni-
ri. In hoc enim totius forme salutis est, Saluatorem tunc
maiestatis Dominum recognosci, cum uidetur humilita-
tis patientia cruciari. Vnde ait Apostolus: *Sic cognouissent, nū-
quam Dominum in uultu crucis aspiceret*. Hæc inquam perfe-
cta fides est, Christum in cruce Deum non reum credere.
Vnde ille latro iustificatus est, quia Salvatore in patibulo
confictus, Iudas in sultantibus, & in cum criminolus di-
centibus: *Liberate ipsum*, si potest ille certus de diuinitate eius
& securus de uoluntate, & magis postulari liberari. Magna
inquam fides in illo latrone fuit, & sanctis Apostolis cō-
paranda, nisi quod & forte præceperit, præcelleret enim
deuotione, qui percedit & premio. Prior enim latro ad
paradysum quam Apostoli perueniunt. Denique Petrus
Dominum sequitur, & scilicet constituit. Dominus
autem secundum fidem & meritum tribuit & remunera-
tionis obsequium. Omnis enim, sicut legimus, in passio-
ne Saluatoris discipuli trepidantur, omnes cum pe-
ne cum tradetur reliquerunt, ita factum, sicut scriptum
est: *Petrum autem postorem, & dispergentem uos greges*. Denique
hic Petrus nec admonitus potuit reliquere omnes lapsus
est, quoties ne haberetur admonitus. Et nisi modum quē-
dam terro denegandi ei Domus statisset, forsitan læp-
us interrogatus, sepius abnegasset. Tantum enim trepi-
dationem discipulis intulit pello Saluatoris, ut quod Apo-
stolo Christus ante prædixerat, ancilla destrueret, & ma-
gis præuuleret ostiapa ad perfidiam, quam Apostolus ad
cautelam. Non bona ostiaria, quæ Petrum iteo in domum
facerdotis includit, ut si fide Saluatoris excludat. Male A-
dam induxit Eua, male Petrum introduxit ancilla. Ille ex-
cludit paradysum, hæc excludit Christo. Illa persuasione
sua uirum decipit, hæc interrogatione sua Apostolum
circumscriti pilla ad præuicandum Adam impulit, hæc
Petrum compulsi ad negandum. Et idem sexus in utraque
ostiarie officium gerens aut excludit a uita, aut includit ad
mortem.

Feria VI. Hebdomadæ sanctæ, quæ est
Parascæus.

De cruce Christi Domini nostri, Sermo.

Sæculi huius hominum fabule serunt. Vlysem illum
qui de cœno marinis iactatus erroribus ad patriam per-
uenire non poterat, cum in locum quandam cursus illum
nauigii derelisset, in quo Sirenum dulci cantus euadit
varietate resonabat, & aduenientes sic blanda modulatio-
ne mulcebat, ut non tam spectandum uoluptatis cœperet,
quam naufragium salutis incurrerent. Tals enim et illa illi
oblectatio cantilenæ, ut quicquid audisse sonitum
quasi quadam capitis illecebra non immo tēderet ad eum
quem

A quem volebat portum, sed pergebat ad exitum quod no-
lebat. Igitur cum Vlysses incidit hoc dulce naufragium,
& fassus illius vellet dechnare periculum, dicitur in-
serta et a nautis sociorum seipsum ad arborem nauigij
religasse quo illi careret perniciosa arbor. Illecebra,
et se de periculi nauigij curia auferret. Si ergo de Vlyssis
illo refert fabula quod cum arboris religio de periculo
liberaret, quanto magis pradicandum est quod vere facti
est, hoc est, quod hodie omne genus hominum de mor-
tis periculo crucis arbor eripuit? Ex quo enim Christus
Dominus religiosus in cruce est, ex eo nos multi illecebro-
si dicimus velut clausura transimus. Nec perniciosa
enim fecit clausura audita, nec cursum melioris vite
defectum in seipso voluptatis. Crucis enim arbor
non solum religum sibi hominem patrie repræsentat,
sed etiam locos citate positos virtutis sue vmbra custo-
dit. Quod autem cruce patriam post multos errores re-
dire nos faciat, Dominus declarat, dicens latroni in cruce
posito: *Hodie mecum eris in paradiso*. Qui vitæ lasso diu ob-
erans ex naufragio alter ad patriam paradisi, de qua pri-
mus homo exierat, reducere non poterat, nisi fuisset arbori
religatus. Arbor enim que dum in nauis, est quæ Ecclesia,
que inter totas fecit blandæ & perniciosa naufragia in-
colamus sola. fœtatur. In hac ergo nauis quævis arbori
crucis se reliquit, aut satis sua scripturis diuinis clau-
serit, dale in procellam luxurie non timet. Si enarum
enim quædam suis figura est mollis concupiscentia vo-
luptatum, que noxi blandimentis constantiam capta-
mentis effeminat. Ergo Dominus Christus pepesit in
cruce, vt omne genus hominum de mundi naufragio li-
beraret. Sed vt omittamus Vlyssis fabulam, que ficta non
facit est, videamus si quod in scripturis diuinis exemplum
simile possumus inuenire, quod Dominus perferre in seipsum
postea completurus, per prophetas suos ante promiserit.
Legimus in veteri testamento cum Moyses sanctus filios
Israël de captivitate Aegypti produxisset, atque idem po-
pulus in deserto grana à serpentibus inextinguibile laboraret,
nec alius illi arumum defenso possit oblatum, eum
dum Moyses diuino repleto spiritu, serpentem æ-
neum affixum ligno inter mē dias morientium erexit,
curas, & mandata populo vt de illo signo spem gereret
sanitatis: quæ hac tantam medicinam contra mortem
aspitum prouenisset, vt quilibet vulneratus in illam ser-
pentem crucem arbor respiceret aut speraret, statim remedi
salutis acciperet. Cuius facti etiam Dominus in Euan-
gelio meminit, dicens: *Sicut Moyses exalauit serpentem in deserto,*
ita exalatus oportet filium hominis. Vnde si affixus scēps ligno
filius Israël contulit sanitatem, quanto magis salutem præ-
stet populo Dominus in patibulo crucifixus? Et si figura
enim profuit, quantum prodesse credimus veritati?
Serpens igitur primus crucis ingruit. Recte plane: vt quia
primus ad peccatum Deum peccauerat diabolus, primus crucis
sententia feriretur. In ligno enim crucis ingruit, rationabi-
liter factum, vt qui hominis in paradiso per arborem con-
cupiscentie decipitur fuerat, nunc idem per ligni arborē
saluaretur, atque eadem materia que causa mortis fuerat,
esset remedium sanitatis. Deinde post Serpentem in Sa-
lutarem homo ipse crucis ingruit, si licet vt post auctore pu-
nietur & facinus. Per primam enim crucem vindicatur
enim serpentem, per secundam in venena serpentis: hoc
est primus auctor ipse punitur, deinde eius malignitas
condemnatur. Vnus enim quod perfusione sua in homi-
nem transfuderat, nunc reicitur, nunc curatur. Nam cum
homo passioni additur, non morti traditur, sed mortis in
eo factus emendatur. Hoc enim egit Dominus per ho-
minem quem suscepit, vt dum innocens patitur, peccatori-
bus illius diabolice in eo inobedientia corrigatur, &
deinceps liber a culpa feret, ac liber esset a morte. Hæ-
ret igitur Dominum Iesum, qui nos passione sua libera-
uit, in ipsum affiximus semper, & de ipsius signo spera-
mus nostris vulneribus medicinam: hoc est, si forte no-
bis venenum auaritie se diffundit, ipsius confideamus,
& sanati. Si corporis nos libido compungit, ipsius roga-
mus, & curat. Si terrenarum cogitationum nos morfus la-
cerant, eundem precemur, & viuimus. Fli enim sunt spi-
ritus

tales serpentes animarum nostrarum, propter quos
conculcandos Dominus crucifixus est, de quibus ip-
se ait: *Super serpentes & scorpiones ambulabit, & non vobis no-*
ceant.

Eadem die Parasceues.

De cruce eiusdem Domini nostri Iesu Christi.
Sermo alter.

Superiori sermone diximus, vt retinet vestra dilectio
fratres, quod crux Domini salutem generi contulerit
humano, & verum est Passio enim illius morte depicio
est, mors eius vita nostra est. Ideo autem mala hæc can-
da sustinuit, vt nos bona omnia sentiremus. Ideo crudelita-
tem in se exerceri maluit, vt vobis misericordiam largire-
tur. Bonus ideo in uosita esse voluit, vt ante in se esse im-
initis. Aufert enim per crucem humani generis iniuri-
as, omnes eas in sua passione consumpsit, vt videretur
non esset homini quod noceret. Grande ergo crucis est laca-
mentum, sed si nite ligamus, vt non signum etiam mun-
dus ipse saluatur. Nam enim a nauis scinditur mare, prius
ab ipsius arbor erigitur, vt iam distendatur, vt cruce Domini
facta, aquarum fluentia riantur, & hoc Dominico secu-
n signo portum salutis petunt, periculum mortis euadit.
Figura enim sacramenti quædam est velum suspensum in
arbore, quasi Christus sic exaltatus in cruce, atque ideo cō-
fidentia de mysterio veniente homines ventorum pro-
cellas negligunt, peragitationis vota suscipiunt. Sicut au-
tem Ecclesia sine cruce stare non potest, ita & sine arbo-
re nauis infirma est. Sciam quidem & hæc diabolus inquie-
tar, & illam ventus allicitat ubi signum crucis erigitur, ita
et diabolus iniquitas repellitur, & ventorum procella
sopitur. Sed & bonus agricola cum parat terra solum ve-
tere, & vitæ alimenia perquiret, non niti per signum cru-
cis facere conatur. Dum enim aratro dentalibus, asperit
taure, solum infert, aggram crucis imitatur. Comp-
actio enim ipsa familiaritas quædam est Dominice passi-
onis. Cælum quoque ipsam huius signi figura disposi-
tū est. Nam cum quatuor partibus, hoc est, oriente & occi-
dente, meridiano & septentrione distinguuntur, quatuor
quasi crucis angulis continetur. Ipsi enim in cælus ho-
minis cum manus euaserit, cruce in pingit, atque ideo e-
leuatis manibus orate præcipimus, vt ipso quoque me-
mbrorum gestu passionem Domini fateamur. Tunc enim
citius nostra exaudiri oratio, cum Christum quem mēs
loquimur, etiam corpus imitatur. I hoc etiam exēplo Moy-
ses sanctus cum contra Amalech bellum gereret, non ar-
mis, non ferro, sed eleuatis cum ad Deum manibus lue-
ruerunt, etiam habes scriptum: *Cum eleuatis manibus iussit*
Moyse, quæ eleuatis in Israël, autem temporibus manibus suis, prece-
lebat Amalech. Hoc igitur Dominico ligno scinditur mare,
terra colitur, cælum regitur, homines conseruantur. Nam
in quantum Dominico ligno etiam reseruantur infirma. Nam
ex quo homo Dominus Iesus, qui ipsam crucem gestabat,
sepultus in terra est, veluti dirupta ab eo curata terra om-
nes quo: retinebat mortuos germinauit. Sed videamus
de hoc ipso Domini corpore postquam a cruce depo-
nunt quæ geratur. Accipit illud Ioseph ab Arimathea vir
iustus, sicut ait Euang. & in nouo suo sepelitus monumento, in
quo nōdum quæquam posuerat. Vixit ergo corpus Domini
Christi, quod cum nascitur, vtero virginis generitur, cum rece-
dit, iusto tumulo commendatur. Beati plane corpus, quod
virginis peperit, & iustitia custoditur. Custodit illud Ioseph
numulus incorruptum, sicut crasuit illud Mariz
virginis vterus incubatum. Hic enim viri pollutione nō c-
gitur, ubi mortis corruptione non leditur. Vbiq; beato
corpore defertur sanctitas, vbiq; virginitas. Notus illud
venit concipit, notus tumulus includit. Virgo ergo Do-
minica virgula, virgo est sepultura. Quin potius ipsam sepul-
turam vuluam dixerim, est enim filium non parum. Si-
cor enim Dominus de matris vuluæ vultu exiit, ita de Ioseph
sepultura vultu surrexit, & sic tunc de vtero ad præ-
dicandum natus est, ita & nunc ad euangelizandum renatus
est de sepulchro: nūi quod gloriosior illa est quam illa

E
Luc. 10Sermo
LII.

Eph. 1.

F

G

Eph. 1.

Luc. 10

H

Mat.

A nativitas. Illa enim corpus mortale genuit, hæc edidit immortale. Post illam nativitatem ad inferos descenditur, post hanc remeatur ad cælos. Religiosior plane est ista quam illa natiuitas. Illa enim totius mundi Dominum notem mensibus in vtero clausum tenuit, hæc autem triduo tantum tumuli gremio custodivit. Illa cunctorum spem parit protulit, & hæc omnium salutem citius suscitavit.

Sabbato sancto.

De sepulchro Domini nostri Iesu Christi, Sermo.

Rerinet vestra dilectio fratres, quod alibi diximus, quia non minor gloria est quod tumulus Ioseph fuscitauerit Dominum, quam quod eum sanctæ Mariæ vterus procreavit. Sed fortasse quis dicat: Quæ comparatio ventris & tumuli, & illa exintinus visceribus edidit filium, hic autem solimmodo locum præstitit sepulchrum? At ego dico non minorem Ioseph affectum fuisse quam Mariæ. Siquidem illa vtero Dominum, hic corde conceperit. Illa Salvatorei corporis suorum secretum præstitit, hic secretum sui mortis non negavit. Illa Dominum pannis involuit cum natus est, hic laetis cum recessit. Illa perunxit beatum corpus oleo, hic aromatibus honoravit. Conueniunt ergo illi obsequia, conueniunt & affectus. Vnde necesse est & meritum conuenire: nisi quod angelus Mariam ad obsequium admonuit, Ioseph autem sola iusti dei persuasit. Igitur Ioseph in suo sepulchro posuit Dominum. Legimus in Prophetâ: *Sepulchrum patens est guttur coeli.* Si ergo sepulchrum patens est guttur hominum, vide nosse lecadum hanc similitudinem Dominum Ioseph non tam in sepultura tertius posuerit, quam in monumento sui pectoris collocavit, & custodiendum illum suscepit non tam memoria fragili clementorum, quam memoria sancta virtutum. Hæc enim virtutum fidelis est memoria, quæ intra se continens Christum, lædi eum hæreticorum corruptione non patitur. De qua memoria in sacris litteris Dominus dicit: *Hoc facite in meæ commemorationem.* & Apostolus dicit: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Quotiescumque enim Christum loquimur toties cum facti oris memoria cõmemdamus. Sepulchrum ergo patens est guttur coeli. Recte plane dicit Prophetâ: *Sepulchrum enim Christi patens est Evangelium.* Iam beatum guttur per quod illud æternæ litterarum thesauri condiderunt. Patens autem sepulchrum ideo dicitur, quia qui vultus Christi peruenire myserium, non ingreditur ad illud nisi per eius gelicæ scripturæ secretum. In litterarum enim lucra quoque quodam nouo vasculo commendatus est Dominus. Quis quis igitur illum videre desiderat, ibi & passionis eius sacramentum inuenit, & resurrectionis gloriam recognoscit. Patens ergo guttur sanctorum est. Vnde Apostolus ad Corinthios ait: *Os nostrum patet ad vobis Corinthios.* inuitat eos ut per prædicationis suæ semper apertam ianuam ingrediantur Christi secreta myseria. In hac igitur pectoris memoria collocatur Dominus Ioseph, vt in iustitiæ sede requiescat, & habeat filius hominis vbi caput reclinet. Videam igitur quare Saluator in aliena sepultura ponatur, ac suam non habeat sepulturam. Ideo in aliena sepultura ponitur, quia proaliorum moriebatur salute. Mors enim ista non illi lata est, sed nobis delata. Mors illa non illi accidit, sed nobis proficit. Vt quid enim ei propria sepultura, qui in se mortem propriam non habebat? Vt quid illi tumulus in terris, cuius lædæ manebat in cælis? Vt quid illi sepultura, qui tridui tantum temporis pario non tam in sepulchro mortuus iacuit, quam veluti in lectulo dormiens conque uito ipsa enim temporis breuitas declarat somnum potius fuisse quam mortem. Sepulchrum autem, mortis est habitaculum necessarium. Necessarium ergo non erat mortis habitaculum Christo, qui vita est: nec opus habebat sæpè viuens domicilium defunctorum. Recte autem hanc vitam nos in nostro sepulchro condidimus, vt cum ipso viuificante mortem nostram à mortis fugeremus. Vnde & illa Maria Magdalena quæ Dominum inter ceteros defunctum in sepulchro quærebat, arguitur, & dicitur illi*

Quid quæræ viuentem cum mortuis? Hoc est: Quid quæræ apud inferos, quem rediisse iam cognas ad superos? Quem illa adhuc non intelligens, nec cognoscens, respondit illi: Dominus si tu suscitasti eum, dicito mihi vbi posuisti eum. & ego illum tollam. Existimabat enim illum, sicut dicit scriptura, *hominem esse.* Sancta ergo & simplex femina Christum quærebat à Christo, ac deuotione mentis propheta, & nescit. Ait enim Domino de semetipso: *Si tu suscitasti eum, dicito mihi.* Recte interrogat: *Si tu suscitasti,* ipse enim tulit corpus suum, qui illud protulit de sepulchro, ipse tulit corpus suum qui fuscitauit, ipse tulit corpus, qui illud iacens & dormiens sua aspiratione collegit. Ipse tulit corpus, qui diuinitas illud virtute gestans portat ad cælos. Atque ideo mulier sapienter interrogat & requirit: *Si tu suscitasti eum, dicito mihi.* vbi posuisti eum: hoc est, filius autem de sepulchro ad paradysum transiit. Audiat enim illum dicentem latroni: *Hodie mecum eris in paradiso.* Aut certe si de infernis in patris dextera collocasti, sicut ait Apostolus: *Quæstus sunt quærit, vbi Christus est ad dexteram Dei.* Beatus ergo qui ita quærit Christum Dominum, vt credat eum & in paradiso constitutum, & in cælestibus collocatum. Nam qui eum aut in infernis requirit, aut tumulis, dicitur ei: *Quid quæræ viuentem cum mortuis?*

DOMINICA RESURRECTIONIS
Domini, Evangelium.

Marc. C. A. P. XVI.

Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalena & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum. Et valde mane vna sabbatorum, veniunt ad monumentum orto iam solis. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem, erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt iacentem sedentem in dextris, cooperatum stola candida: & obspiciunt. Qui dixit illis: Nolite expavescere: Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic: ecce locus vbi posuerunt eum. Sedite, dicit discipulis eius & Petrus quia præcedet vos in Galilæam: ibi enim videbitis, sicut dixit vobis.

Super verbum Evangelij de Resurrectione Domini,
Sermo.

Avdistis fratres, quod sanctæ mulieres quæ eum aromatibus ad monumentum veniunt, angelum viderunt. Inquit enim: *Et introeuntes in monumentum viderunt iacentem sedentem in dextris.* Quis vero iuuenis iste fuerit, ne ambiguitas te offenderet, alius Evangelista scripsit: *Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum.* Mariæ vero Magdalena, quæ tunc diligebat Iesum, quia iuxta sepulchrum petfecerat, Dominum prima omnium vidit, & Apostolis nuntiavit. Inquit enim Ioannes Evangelista: *Veni Maria Magdalena amantissima discipule: Vidi Dominum: & hæc mihi dixit, &c.* Per quæ nos memur, vt cum aromatibus, id est, cum odore bonorum operum, & virtutibus referri Dominum quæramus. Sumt autem charissimi, nonnulli qui videntur Dominum quæres, sed quia otiosi sunt, & a virtutibus alieni, illum non mereunt iuvenire, nec inueniunt videre. Denique quid quærebant illæ sanctæ mulieres in monumento, nisi corpus Domini Iesu? Et vos quid quæritis in Ecclesia, nisi Iesum, id est Saluatorem? Sed si cupitis illum inuenire orto sole, vt ite mulieres, venite: id est, non sint in cordibus vestris tenebre vitiorum, carnalia enim desideria & mala operum tenebræ sunt. In quorum veto cordibus tales tenebre si quando vident lucem, non intelligunt Christum, quia Christus lux est. Repellit igitur à vobis fratres, tenebras, id est omnes delectationes, & omnia opera mala, & curate habere aromata, hoc est orationem mudam, dicentes

Serm. LIII.

Luc. 2

Luc. 19.

Ps. 118.

C. 13.

Luc. 22.

1. Cor.

11.

Ps. 118.

1. Cor. 13.

Mat. 23.

Luc. 19.

D

Ioa. 14.

Ioa. 20.

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Luc. 23.

C. 13.

Ioa. 20.

F

G

Serm. LIV.

Mat. 23.

Ioa. 20.

H

Ioa. 3.

Ioa. 3.

tes

A *Ps. 140.
1. adn. 10
Mat. 10*
tes cum palam: *Duratur Dominatio mea, sicut incensum
in unguento suo.* Attendite insuper quod audistis: nempe
Maria Magdalena qui persecutando ad monumentum,
quem querebat inuenit: quoniam qui persecuerit
vique in finem, hic saluus erit. Vnde scit necesse est
malum à vobis repellatis, si illud expediret ut in bo-
no quod iam inchoastis, firmissime perseveretis, si Do-
minum videre & ad celestem patriam pervenire deside-
ratis. Denique quia sanctum Pascha celebratis, debetis
scire fratres quid Pascha, Pascha vero transitus dicat: id
autem tali nomine vocata est ista festivitas, quia in ipsa
transierunt filij Israhel ex Aegypto, & ipse filius Dei transiit
ex hoc mundo ad patrem. Verum quid vobis pro-
dest, quod Pascha celebretis, si non imitamini quod colitis?
hoc est, si non transitis ab Aegypto, id est, tenebris vi-
tiorum ad celestem patriam, & à mundi huius amore ad de-
siderium celsitatis pervenitis? Nam sunt multi qui gaudent in ista
festivitate, & colunt hanc solemnitatem, & tamen male &
male suo: quia non transiunt ex hoc mundo ad patrem,
id est, non transiunt à mundi cupiditate, & à carnali dele-
ctatione ad celestem patriam amorem. O miseri Christiani
qui in Aegypto sunt, id est sub potestate diaboli, & gaudent
in malis. Moneo quapropter vos fratres, ut Pascha recte ce-
lebratis, id est, transiunt faciat. Qui cumque mali hanc
festivitatem celebratis, transite de vitiis ad virtutes. Qui
cūque vero boni, transite de virtutibus ad virtutes: & ita,
ut nullus remaneat in vobis qui transiit non faciat.
Et sicut Iudei quando Pascha celebrabant, septem die-
bus azyma comedeant: ita omnis Christianus, qui veri
agni, id est Christi, carnem comedit, per omne tempus
vitæ suæ quod per septem voluit dies, simpliciter &
innocenter debet conuersari. Videte fratres, videte ne
fermentum vetus sit apud vos, sicut monet Apostolus, di-
cens: *Expurgate vetus fermentum, id est, veteris hominis con-*
uersionem. Tunc enim eritis veri Christiani, si omne
nalum declinaveritis, quod designatur per vetus fermentum,
& quod in baptismo promissum est, fideliter custodieritis
quod ipse vobis concedat, qui vivit & regnat per in-
finita secula seculorum. Amen.

Eadem Dominica Resurrectionis.

*De visitate Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi.
Sermo alter.*

C *Sermo
L.V.
1. Cor. 15.
Eph. 1.
Mat. 5.
Exo. 12.
1. Cor. 15.
Mat. 5.*
Magnus fratres & mirabile donum concessit no-
bis Deus hunc Pasche salutarem diem, in quo re-
surgens Dominus, resurrectionem præstitit vniuersis, &
de iudis ad aliorum confidens, nos quoque ad superiora
de inferionibus in suo corpore subleuauit. Sumus enim
secundum Apostolum omnes Christiani corpus Christi
& membra. Resurgente igitur Christo omnia necessario
cum eo sua viscera surserunt. Dum enim ille ab inferis
transiit ad superiores, nos de morte transire fecit ad vitam.
Pascha enim Hebæice, transitus dicitur vel profectus:
scilicet quia per hoc mysterium de peioribus ad meliora
transiunt. Bonus transitus est transire de peccatis ad iusti-
tiam, de vitiis ad virtutes, ad infantiam de senectute. In-
fantiam autem dixerunt non ætatis, sed simplicitatis, ha-
bent enim & merita ætates suas. In occiduis enim prius
constitueramus senio peccatorum, resurgente Christo
renouari sumus innocentia paruulorum. Habet & Chri-
stiana simplicitas infantiam suam. Sicut enim infans nec
itralci, fraudare nō nouit, referre nō audet: ita & Chri-
stianitas infantia ludentib' nō itralciur, spoliandib' non
resistit, cedentibus non repugnat. Denique sicut iussit
Dominus, etiam orat pro inimicis, auferenti tunicam re-
linquit & pallium, verberanti maxillam, præbet & altera:
nisi quod in hoc melior est Christi infantia quam natura.
Illa enim peccare necesse, illa contumit: illa per infirmi-
tatem innoxia est, illa est innocens per virtutem. Atque
ideo laudius scribendum est non tam malefacere non
posse, quam non posse. Ergo, sicut diximus, ætates quædam
sunt meritorum, tam & senectus morum inuenitur in
pueris, & innocentia infantum reperitur in senibus. De-

S. Amb. tom. 5.

nique quod in iunioribus senectus quædam sit honesta-
tis, dicit Propheta: *Senectus enim venerabilis non discurra, ne-
que numero amorum computatur.* canities enim est sapien-
tia in hominibus. Ad Apostolos autem iam seniores &
maiores natu dicit Dominus: *Nisi conuerſi fueritis, & effica-
mini sicut pueri iste, non introibitis in regnum celorum.* Reuocat
igitur eos ad originis suæ fontem, & retrorsum ad infan-
tiam redire compellit: scilicet ut qui corpore fragili senue-
rant, innocentie moribus renascantur ait Saluator: *Nisi
quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non introbit in
regnum Dei.* Dicitur ergo Apostolis: *Nisi conuerſi fueritis, &
efficiamini sicut pueri iste.* non dicit, effici pueri isti, sed sicut
puer iste; vnum eligit, vnum proponit. Videmus igitur
quis ille tantus sit, qui discipulis proponitur imitandus.
Non hunc arbitror esse de plebe, non de publico, non
de multitudine ceterorum, præcipue qui per Aposto-
los vniuerso mundo tribuit sanctitatis exemplum. Non
inquam hunc de publico esse arbitror, sed de cælo. Ipse
est enim de cælo puer, de quo dicit Elias propheta: *Puer
natus est nobis, filius datus est nobis.* Ipse plane puer est, qui
sicut innocens cum malediceretur non remaledebat, cum
percuteretur non repperit, qui potius in ipsa passione
pro suis orauit inimicis, dicens: *Pater dimitte eis, nesciunt
eum quid faciunt.* Ita simplicitatem quam infantibus na-
tura tribuit, Dominus misericordie bonitate cumulat.
Ille ergo puer est, qui imitandus ut paruulus proponitur
& sequendus. Nam ipse dicit: *Tolle crucem tuam, & sequere me.*

FERIA V. POST DOMIN.

Resurrectionis. Euangelium.

Ioan. C A P. XX.

In illo tempore. Maria stabat ad monumentum fo-
ris, plorans. Dum ergo fletet, inclinauit se, & pro-
spexit in monumentum, & vidit duos angelos in
albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes,
ubi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi: *Mulier
quid ploras? Dicit eis: Quia tulerant Dominum meum,
& nescio ubi posuerunt eum.* Hæc cum dixisset,
conuersa se retrorsum: & vidit Iesum stantem, &
non sciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus: *Mulier quid
ploras? quæ quæris? Illa existimans quia hortulans
esset, dixit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi
ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* Dicit ei Iesus:
*Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni, quod dicitur
Magister.* Dicit ei Iesus: *Noli me tangere. nondum
enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres
meos, & dic illis: Ascendo ad patrem meum, & pater
vestrum: Deum meum, & Deum vestrum.* Venit
Maria Magdalene annuntians discipulis, *Quia vidi
Dominum, & hæc dixit mihi.*

Super verbo Euangelij, Sermo.

Hæret adhuc sensibus vestris fratres, hoc nos ante
dies paucissimos prædicasse, quod Maria Magdale-
ne non leuiter fuerit obiurgata, cur post resurrectionem
Dominum quæretet in sepulchro, & non reminiscens
verborum eius, quibus se ab inferis tertia die reditum
esse dixerat, putaret eum inferni legibus detineri. Ar-
guitur enim non leuiter, cur non memoraretur resurre-
ctionis promissum, ac mortis scrutaretur indicium. Fi-
des enim humilis & ignota quærit quod nescit, obliui-
scitur quod docetur. Festina quidem est ad obsequium,
sed non perfecta est ad credendum. anxia enim est de
Dominicæ carnis iniuria, fed incerta est de resurrectionis
gloria: plorat quidem amore Christi, sed moriet de-
spiratione corporis non reperi; perisse putat quem iam
regnare constabat, scrutatur enim tumulo, quem vo-
care potius deberet de cælo. Incerpatur igitur sancta Ma-
ria tanquam pigrior ad credendum, & cum sera licet,
Dominum cognouisset, dicitur ei a Salvatore: *Noli me
tangere, quia nondum ascendi ad patrem.* Noli me tan-

E
Eph. 4.
Mat. 18

Mat. 18

Eph. 4.
1. Pet. 2.
F
Luc. 12.

Mat. 18

G

Sermo.
LVI.Ioan. 20
Ioan. 3.Ioan. 20
H

Ibid.

D

gero,

A

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

B

Ibid.

Eph.

Ibid.

Ibid.

Colo.

Ibid.

C

I Cor.

Ad 7.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ecce, increpationis verbum est: hoc est, noli me tangere manibus, quoniam resurrectionem meam mentis obligatione non retines. Non potes me corporis tenere complexibus, quem fidei perfectione non tangis. Prohibetur tactui, quæ amittit auditum. Noli me, inquit, tangere, quia nondum ascendis ad patrem. Videamus quomodo nondum ad patrem ascendit Christus, cum ipse dicat, *Quia pater in me, & ego in patre*. Quomodo ergo non ascendit patrem, à quo per indiditatem diuinitatis substantiam nunquam est separatus? Dum enim pater in filio manet, semper vnum in vno simul esse significat. Aut nunquid illic ascendit, sed ita descendit, ubi ante habuit quam ascendit? Dixit enim idem Dominus: *Nemo ascendit in celum, nisi qui descendit de celo, filius hominis qui est in celo*. Si ergo cum descendit Saluator, in celo est, multo magis etiam priusquam ascendat, in celo est. Sed videne forte ad oblationem Mariæ vox ista pertinet, cui paulo ante inter sepulchra querenti Dominum dicitur: *Quid queris? vimentem cum mortuis? nunc addatur, Noli me tangere, quia nondum ascendis ad patrem*: hoc est, quid me contingere cupis, quæ me dum inter tumulos queris, adhuc ad patrem ascendisse non credis: quæ dum me inter inferna scrutaris, ad celestia redisse diffidis? dum inter mortuos queris, viuere cum Deo patre meo non speras? Nondum, inquit, ascendis ad patrem, hoc est, tibi nondum ascendi ad patrem, quia apud fidem tuam adhuc deuiet in sepulchro. Quantum in te est enim adhuc humilis inmortor, adhuc inhæret terrenis, quia nondum me fides tua eleuauit ad celum. Quid ergo me festinas contingere vt Dei filium, quem redimentem ad patrem mentis deuotione non sequeris? Quisquis igitur vult contingere Dominum Saluatorem, prius illud debet fide sua ad dexteram diuinitatis imponere, & credulitate cordis collocare in celestibus, potius quam inter defunctos inquirere. Illi autem ascendit Dominus ad patrem, qui cum semper esse credit in patre. Ascendit beatis Apostolis ad patrem, quibus ait: *Qui me videt, videt & patrem*. Ascendit Ioanni Euangeliste, qui apud patrem eum querit & reperit, atque ideo ait: *Et verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum*. Ascendit etiam beato Paulo, qui non contentus solum se scire quod nouerat, nos quoque docuit quomodo admodum Saluatorem in celestibus quaeremus, dicens: *Quæ sursum sunt querite, vbi Christus est in dextera Dei sedens*. Et vt nos ab hac humili vel terrena inquisitione Mariæ penitus submoueret, addidit dicens: *Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram*. Ergo iam non super terrâ, nec in terra, nec secundum carnem debemus querere Saluatorem, si volumus eum inuenire atque contingere, sed secundum diuine maiestatis gloriâ, vt dicamus cum Apostolo Paulo: *Nunc autem secundum carnem nō nominum Christum*. Igitur & Stephanus beatus fide sua non super terram quæsiuit Christum, sed stantem illum ad Dei dexteram recognouit: ibi illum reperit, vbi mentis deuotione quaesiuit. Non solum autem Stephanus in celo vidit Christum, sed eum & martyrio suo tangit. Tangit enim Clitellum, sed eum & martyrio suo tangit. Tangit enim Dominum, cum pro inimicis suis orans, velut fide sua reuens illum dicit: *Dominus, ne statuas illi hoc peccatum*. Intelligit ergo quanta deuotionis est gloria. Mariâ iuxta Dominum constituta eum tangere non meretur, Stephanus in terris positus Christum tangit in celo. Illa inter angelos presentem non vidit Saluatorem, Stephanus inter Iudeos Dominum cernit absentem.

DOMINICA IN ALBIS, & octaua Pasche. Epistola.

I. Petr. CAP. II.

Eph.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Charissimi, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Tradebat autem iudicanti se in iussu. Qui peccata nostra sepe per pulis in corpore suo super lignum, vt peccata mortui,

instituta vinamus, & cinis linore sanati estis. Eratis enim aliquando sicut oves errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum.

Super verba Epistolæ, Sermo.

R Etinet sanctitas vestra fratres, hoc me nuperime prædicasse, quod homo in iuniorum ætatem per iustitiam reformetur, & quamvis sellis senio, rursus in puerum innocentie moribus renascatur, ita vt interueniente mystico ex vetulis iterum videamus infantes. Innouatio enim quedam est, desuere quod eras, assumere quod ante non fueras. Innouatio inquam est, vnde & nephyti nuncupantur, quod nouitate quadam maculas vetustatis abiecerint, gratiam simplicitatis assumpserint, dicant: Apostole: *Deponentem veterem hominem cum artibus suis, induite nomen qui secundum Deum creatus est*. Vnde & David sanctus ait: *Renouabitur sicut aquila iuuentus tua*; intelligens per gratiam baptismi occidit vitæ nostræ posse reuiuiscere, & iuuentute quadam renouari posse id quod in nobis fuerat delictorum vetustate collapsum. Vt autem intelligas quia de gratia baptismatis Propheta loquitur, innouationem ipsam aquile comparat, quæ aus assidua commutatione habitum sui longam ducere fertur aetatem, & vetustis iam facientibus plumis noua penitum successione iuuenescere, ita vt depositis antiquitatis exuiis, rediuiua indumentorum natuierit se vestiat. Vnde intelligimus quod senectutem aquile non sentiunt membra, sed pluma: De nouo ergo se vestit, & pullantibus pennis vetusta mater iterum renouatur in pullum. Pullus enim tunc comparanda est, quando radiatibus plumis necesse est illi rursus meditari rudem volatum, & alarum olim exercitatis remigia, tanquam nouella volucris intra nidum pigra compescere, quæuis illi sit volandi notitia de concludine, deest tamen illi de penarum raritate fiducia. De baptismita igitur gratia hoc sanctus Psalmographus prophetauit. Nam vique nephyti nostri nuper baptizati, tanquam aquile depositis vetustatis exuiis, noua sanctitatis indumenta sumplerunt, & satiscitibus antiquis maculis sicut plumis leuibus, rediuiua gratia immortalitatis ornantur, ita vt in his senectutis occidua peccata fenerint, vita non fenerit: tanquam aquila in pullum, sic illi in infantiam reuocati. Est eis secali de conseruatione notitia, sed ad illis iustitie de reparatione securitas. Quid igitur sanctus David dicat, adhuc diligenter videamus. Non enim ait: *Renouabitur sicut aquilam, sed sicut aquile inuenietur*. Vnius ergo aquile reuocandum in nobis asserit inuenientem, quam vnam & solam aquilam reuocat Christum Dominum dixerim, cuius inuentus renouata est tunc, cum à mortuis resurrexit. Depositis enim corruptelæ corporalis exuiis, rediuiua carnis assumptione resloruit, sicut ipse ait per Prophetam: *Et resloruit caro mea*. & ex voluntate mea confitebor illi. Resloruit, inquit, caro mea. Videte quo verbo vñs est, non ait, floruit, sed resloruit. Non enim resloruit, nisi quod ante floruit. Floruit autem caro Domini, cum primū de Mariæ virginis illibata vulua processit, sicut ait Elias dicens: *Exiit virga de radice iesse, & flor de radice eius ascendit*. Resloruit autem, cum succiso per Iudeos corporis flore, rediuiua de sepulchro resurrectionis gloria germinauit, & in floribus modum odorem pariter & nitorem cunctis hominibus immortalitatis afflauit, odorem bonorum operum suauitatem circumferens, nitorem, incorruptelam perpetuæ diuinitatis ostendens.

IN DIE ASCENSIONIS Domini. Euangelium. Marc. CAP. XVI.

In illo tempore. Recumbentibus vñdicim discipulis, apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem

A corum & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo demonia eicient, linguæ loquentur nominis, serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super agros maris imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem Iesus, postquam locutus est, assumptus est in caelum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti, predicauerunt ubique Dominum cooperante, & sermone confirmante, sequentibus signis.

Quod & angelus verba: [Qui crediderit & baptizatus fuerit] in adiutorium adiutoris ostendit quod non solum baptizatus, sed etiam ultro Christianum nomen, sed bona etiam vita exigitur ab eo. Sermo.

Sermo
Epist.

Laudemus Dominum fratres charissimi, & Deo gratias agimus, in quibus secundum desideria nostra incolumes inuenire meruimus. Nam iussu & merito patris gaudere quædam filios suos corpore sanos, & in Deum morte denotatos inuenire, & quantum de vestra, quam de nostra salute duplicatum nobis gaudium inuicem pietas diuina concessit, quod ad profectum animarum vestrarum pertinet, charitati vestre suggerere debemus. Oportet nos fratres charissimos, ut tota incensus intentione inquirere vel intelligere studemus quare Christiani sumus, & quare crucem Christi in fronte portamus. Agnoscere & intelligere quia non ideo Christiani facti sumus, ut de illa tantum vita solliciti simus, quoniam dicit Apostolus: Si quis in vita tantum sperauerit in Christo, in utilitate sua sumus omnia: homines qui enim non cogitat nisi de illa vita, animalibus & pecoribus similis est. Quid enim querunt animalia, nisi manducare & bibere, luxuriari atque dormire? Tales sunt qui plus cogitant de carne sua quam de anima, qui plus diligunt gulam ac luxuriam, quam salutem atque militiam. Scire debitis quia ideo Christiani facti sumus, ut semper de futuro seculo & de æterna beatitudine cogitemus, & plus pro anima quam pro corpore laboremus: quoniam caro nostra paucis annis erit in mundo, anima autem nostra, si bene egerimus, sine fine regnabit in celo. Si vero quid Deus non parauit, mala opera exerceuerimus, & plus pro carnis iuuita quam pro salute anime laborauerimus, tunc ne quando boni Christiani cum angelis accipiuntur in vitam æternam, nos, quod abiit, præcipitemur in gehennam. Non nobis sufficit, quod Christianum nomen accepimus si opera bona Christianam non fecerimus. Illi enim prodicit quod Christus dicitur, qui castitatem diligit, ebrietatem fugit, superbiam detestatur, inuidiam velut venenam diaboli respuit. Illi verò bonus Christianus est, qui factum non facit falsum testimonium non dicit, qui non incutit, qui: Iulterum non committit, qui ad Ecclesiam frequenter venit, qui de fratribus suis non gultat nisi prius ex ipsi Deo aliquid offerat, qui decimas Deo annis singulis erogandas pauperibus reddit, qui sacerdotibus suis honorem impedit, qui omnem hominem celestem diligit, qui nulli hominum odio habet. Ille vero non solum bonus Christianus est, sed & ipse Christus in illo habitat, qui iteras dolosas, & mentis disceptes velut gladium diaboli percutit. Ille bonus Christianus est, qui quando ad Ecclesiam venit, & oblationem que altari debetur, exhibet, & pauperibus secundum quod viderit habere, aut argentum, aut buccellam porrigit, qui peregrinus in domum suam recipit, qui hospitum pedes lavat, qui non solum lites non excitat, sed etiam discordes ad concordiam reuocat, qui maioribus & parentibus honorem, & vere charitatis amorem impendit, qui & ipse castus vir, & filios suos, vel vicinos vel calle & foris viuunt & verbis admonet, & exemplis docet. Ille bonus est Christianus, qui quoties sanctorum solemnitates veniunt, ut secum co-

municet, castitatem cum propria vxore etiam plures dies ante eundem dieque sincera conscientia ad altare Domini casto corpore, & mundo corde præsumit accedere, qui Symbolum & orationem Dominicam meminit tunc, & filios vel filias ut & ipsi memoriter reuenerit, fideliter docet. Ecce auditis fratres, quales sunt Christiani boni, & quales sunt Christiani mali: & ideo quantum pollicemur cum Dei adiutorio laboremus, ut nomen Christianum non sit falsum in nobis, nec in nobis Christiana faciemus autem parantur iuriam. Necesse mouet quod hodie ex euangelica auditis lectione: *[Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit]*, quoniam intelligitur in adulo, si opera loco & tempore, & fides & sacramentis consentanea efficiat. Nam fides quid inuit, nisi ut fiat quod creditur? Semper igitur opera Christiana fidei sacramentis que cōnientia & cogitamus corde, & impleamus opere. Denique quales Christianus est ille qui vixit ad Ecclesiam venit, & si uenit, non ut prolixius ore peccata, vel ut communi- cet, sed ut causas dicat, ut peccata, Deum in honorem ad angustiam saltem ut quod alij faciunt, facere uideatur. Talis sine vir, siue mulier non ad sapientiam, sed ad iudicium nomen & sacramentum Christiana recipit. Ideo nos autem quam ex hac luce demigret, vitam inuit, & continentiam agat: quia *[qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit]*. Hoc est, si opera consona fidei & sacramentis egerit. Quid Deo adiutari ei egerimus, regnum celorum quo hodie Christus Dominus noster assumptus est, adipiscimur. Quod nobis concedat ipse, qui ad dexteram patris sedens, cum eo & spiritu sancto uiuit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Cor
F

IN DIE SANCTO PENTE-

costes, Epistola.

ACT. CAP. II.

Dum compleveretur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco, & factus est repente de celo sonus tanquam aduentus spiritus reuerentis, & repleuit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispartite lingue tanquam ignis, sedebatque supra singulos eorum: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Hierusalem habitantes Iudei, viri religiosi, ex omni natione quæ sub celo est. Facta autem hæc voce, conuenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebant unusquisque linguam suam illos loquentes. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicientes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt? & quomodo nos audiuimus unusquisque linguam nostram in quam uis sumus: Parthi, & Medi, & Æthiopes, & qui habitant in Arabiis, parthiam, Iudeam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphiliam, Ægyptum, & partes Libyæ quæ est circa Cyrenem, & aduenæ Romani: Iudei quoque, & Phrygiæ, Cretæ, & Arabes, audiuimus eos loquentes nostram linguam singularia Dei.

Super verbis Epistolæ, Sermo.

Magna est fratres charissimi, hodierna festiuitas, in qua sicut auditis, acceperunt Apostoli Spiritu sancto, qui cum patre & filio uiuit & perfectus est Deus, eiusdem substantia, maiestas, & potentia, qui non ex tempore, sed ab æternitate patre filioque inseparabiliter procedit qui etiam Dei domini dicit, quia & angelus est & angelus vel homo cui daretur, iam filii natura donabile domini erat, quia charitas & amor est. Vnde non solum patri archis, quia prophetis, sed etiam & reliquis iustis latenter in animam datus est: & licet aliquando manifeste, nunquam tamen tam aperte datus fuisse legitur, sicut hodie ad eum, decima die post Christi ascensionem, quando supra centum vi-

H
Sermo
LXX.
I. Ican.

Leu. 1.
I. Ican 4.
Sap. 7.

Act. 1.

S. Ambrosii tom. 5.

D 2

gnti

A ginti credentes in specie ignis apparuit. Sic enim lectum est, *ut credens*: [*Et appaerunt illi dispersa lingue tanquam ignis, sedique supra singulos eorum.*] Videte fratres, videte quid fecit superbia, & quid promeruit humilitas. Superbia diuisit linguas, quando turrim homines edificare voluerunt pertingentem vsque ad celum. Prius enim erat vna lingua qua homines se mutuo intelligebant, & propria nentis arcana inuicem communicabant. Verumne perficeret superbi quod ceperant, confulse sunt linguas, ac nationes diuisae sunt. Hodierna vero die, cum propter humilitatem Spiritum sanctum accepissent credentes, cooperuit omnibus linguis loqui. Abiicite quapropter a vobis fratres superbiham, quoniam omnes superbi filii sunt diaboli: & estote humiles, vt Spiritus sancti gratiam accipere, & filii Dei vocari mereamini. sunt iunda corda & corpora vestra ab omnium peccatorum foribus: quia Spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis. Si vascula prius mundatis, in quibus aliquid pretiosum seruare vultis, & domos vestras preparatis & ornatis quando potentem personam expectatis: nullo magis mundanda sunt corda ab odio & ira atque inuidia & omni malitia, & maxime ab immunditia atque auaritia, vt Spiritus sanctus ad vos venire, & apud vos mansionem facere non dedignetur. Et sicut nobilis homo in fastidio loco & sterconibus pleno fa sponte non habitat: ita Spiritus sancti gratia non visitat animam, que in fastore peccatorum perferatur. Ideoque necesse est fratres, vt in aduentu Spiritu sancti domos animarum vestrarum adornetis bonorum operum floribus, eaque repletis pretioso castitatis odore, & benevolentia balsamo, vt Spiritum sanctum in vobis habitare delectetur, cum patre & filio per omnia secula seculorum. Amen.

Eadem die.

Deratione festiuitatis Pentecostes, Sermo alter.

Scire debet sanctitas vestra fratres, hanc sanctam Pentecostes diem qua ratione curemus, vel cur istorum quinquaginta dierum numero fit nobis iugis & continuata festiuitas: ita vt hoc omni tempore neque ad obseruandum indicamus ieiunium, neque ad exorandum Deum iugibus faccedamus, sed sicut Dominica solemus facere, & erecti & feriat resurrectionem Domini celebramus. Dominica enim Dominus ideo venerabilis est atque solemnis, quia in ea Saluator velut sol orbes discalassis infernorum tenebris luce resurrectionis eruitur: ac propterea ipsa dies ad hominibus seculi dies solis vocatur, quod ortus eam sol iustitiae Christus illuminet. Instat ergo Dominice tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies velut Dominici deputantur. Resurrectio enim Dominica est. Nam in Dominica resurrexerat Saluator reuerfus ad homines est, & post resurrectionem tota quinquagesima cum hominibus commoratus est. Necessarium ergo vt aequalis eorum sit festiuitas, quorum aequalis est & sanctitas. Sic enim discipuluit Dominus, vt sciret eius passionem in Quadagesime ieiunio contristaremur, ita eius resurrectione in quinquagesime feris letaretur. Non igitur ieiunamus in hac quinquagesima, quia in his diebus nobiscum Dominus commoratur. Non inquam ieiunamus presente Domino, quia ipse ait: *Nunc quid possunt filij sponsi ieiunare quando cum illis est sponsus?* Cur enim abstinere corpus a cibo, cum anima praesentia Domini saginatur? Non potest enim esse ieiunius, qui reficitur gratia Saluatoris. Societas enim Christi quodammodo eadem est Christiani. Reficiunt ergo in quinquagesima nobiscum Domino conuersante. Cum autem post hos dies ascendit ad celum, iterum ieiunamus, sicut ait idem Saluator, dicens: *Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt in illis diebus.* Cum enim Christus ascendit ad celum, nostris aufertur obutibus, sicut panem non corporis, sed amoris, & non tam cibi ieiunio quam desiderio laboramus. Desideria enim quidam nostri sustinent oculi, dum non

perpiciunt quem requirunt, sicut ait Propheta: *Defecerunt oculi mei dum spero in Domino.* Defecerunt enim Prophetae oculi, quia nondum videbant quem sperabat se esse visurum. Sic namque Apostolorum defecerunt oculi, cum euntem ad celum Dominum nequeunt intueri, secundum quod ait Lucas, dicens: *Et videntibus illis eleuatusque, & nubes suscepit eum ab oculis eorum.* Stabant enim beati Apostoli toto suspensi corpore, & ascendente ad celum Dominum, quia inaccessu pedum non poterant, oculis hiebanur: & licet ad deducendum Saluatorem visio humana deficeret, fidei tamen deuotio non defecit. Vique ad aubem enim Christum deducunt oculis, vsque ad celos autem cum Christo fidei deuotione conituntur. Vnde ait Apostolus, *sicnt fidem nostram in cela esse cum Domino. Nostra autem conuersatio in cela est.* Nubes ergo ab oculis Apostolorum suscepit Saluatorem. Videamus ergo quae ista nubes sit, quam splendens quam praecleara, quae lucem mundi Christum suscipere meretur. Neque enim poterat obscura esse ac tertia vel tenebrosa, quia scriptum est: *Et tenebrae cum non comprehenderunt.* Tenebrae enim lucem gellare non poterant, illa enim est nubes quae ascendente suscepit Christum, quae & testimonium Christo etiam in monte perhibuit, de qua ait Euangelista: *Vox de nube audita est, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite.* Non igitur nubes suscepit Christum, sed Deus pater recepit filium, & occursum quodam pietatis ascendente illum gremio molliore complectitur. Nam ideo pater dicitur suscipere filium nubes vmbraculo: vt ostendatur refrigerio quodam fouere eius vulnera passionis. Post crucem enim, post iniurias, post infirmitates non est maius Christo refrigerium, nisi quod virtute diuinitatis obumbraretur, sicut in natiuitate eius ad Mariam dicitur: *Et virum altissimi obumbravit ribi.* Altissimus ergo pater qui nascente Christo obumbravit in virtute Mariae, ascendente cum suscepit in nube. Semper enim Deus quos post iniurias perducit ad requiem, protegit eos nubes vmbraculo: sicut filios Israel liberatos de Aegypto nubes columna protegit, & vt post multum laborem eos in terram repromissionis induceret, refrigerij sicut vmbraculo, sicut ait Propheta: *Expandit nubem ad protegendum eos*: Expandit enim nubem, ne in ficitate eterni flagrantem solis ardeat. Letemur ergo in hac die, sicut in Pascha letari solemus. Est enim in vtraque die finis eademque sollemnitas. In Pascha enim omnes gentes baptizati solent in Pentecoste autem Apostoli baptizati sunt, sicut ait Dominus discipulis suis ascensionis ad celum: *Ioannes baptizauit aqua, vos autem spiritus sancto baptizabimini, quem acceperitis estis non post multos dies.* Et ideo dicit Lucas: *Cum autem compleretur dies Pentecostes, factus est subito sonus de caelo tamquam aduenientes spiritus validi, sedaque super singulos eorum.*

Feria secunda Pentecostes.

De ratione festiuitatis Pentecostes iterum concionatur, Sermo.

Non incommode ante dies paucos, sicut retinetis fratres, praedicatio nostra processit, quam de scriptis quod caro Dominus rediit ad vitam in ore floribus de tumulo germiauerit: quae in tumulum situm in hortulo Euangelista restituit est, vnde non in cogro profectus sumus. Commencium enim erat, vt flos pretiosior in hortulo gigneretur, & bonae frugis commendatum solo festo, intra septa domestica, virentia tamen, in saltum omnium pullularet. Christi enim resurrectio cunctorum est redemptio populorum. Ergo in hortulo Saluator rediit ad vitam corpus assumit, & inter flores arbores & candentia lilia carne mortui resurrexerat, & ita germinat de sepulchro, virentia & nitentia cuncta reperiat. Sic enim post hyemalis rigoris frigidum quodammodo sepulchrum pullulare elementa omnia festinant, vt resurgente Domino & ipsa confurgerent. Nam vique ex resurrectione, Christi aer glubior est, fol calidior,

A terra fecundior, ex eo furculus virefcit in fructum, herba crescit in fegetem, vinea pubefcit in palmitem. Si igitur cum refofcit Chrifti caro, omnia floribus veftiuntur: necesse eft vt cum idem fructum afferat, etiam vniuersa fructificent, ficut ait idem Dominus: *Nifi geramus triticum cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: cum autem mortuum fuerit, multum fructum afferit.* Reftituitur Dominus cum refofcit: et tamalo: fructificat, cum ascendit ad caeli. Flos eft, cum de inferionibus terre gignitur: fructus eft, cum altiffima fcede refofcit. Granum eft, ficut ipfe ait, cum folus crucem patitur: fructus eft, cum plurima Apoftolorum credulitate circumdatur. Is enim post refurrectionem quadraginta diebus cum discipulis conuerfatus, tota illos sapientia maturitatis edocuit, & ad bonam frugem eos omni difciplinam fecunditate conuertit. Deinde ascendit ad caelum, ad partem fcilicet, fructum carnis praefertens, id difcipulis iultriae femina derelinquens. Ascendit ergo ad patrem Dominus. Meminit fanctitas veteris quod aquila illi de Platerio, cuius inuocatum iuuentutem legimus, comparauerit Saluatorem. Est enim fimilitudo non parua. Sicut enim aquila humilia defecit, alta petit, caelorum vicum confendit: ita & Saluator humilia inferni deferuit, paradifi altiora petit, caelorum fastigia penetrauit. Et ficut aquila relictis terrenis foribus in lublime volans purioris aeris falubritate perficitur: ita & Dominus terrenorum faciem deferens peccatorum, in fanctis suis volitans, purioris vite simplicitate letatur. Per omnia igitur aeque comparatio conuenit Saluatori. Sed qui facinus quod aquila praedam frequenter diripit, tollit frequenter alienum? Nec in hoc tamen difsimilis eft Saluator. Praedam enim quod amodo fultulit, cum hominem quem fufcepit, inferni rapum fucibus portauit ad caelum, & alienae dominationis, id eft, diabolice potestatis feruum de captiuitate erutum duxit ad altiora captiuum, ficut fcriptum eft in Propheta: *Ascendens in altum, captiuum duxit captiuum aem, dedit dona hominibus.* Quae sententia vtrique fic intelligitur, quo quod captiuitatem hominis, quem tibi diabolus captiuauerat, illi erundo tibi Dominum captiuat, & ipsam (ficut ait) captiuitatem captam ad caelorum alta fultulit. Vtraque igitur captiuitas vno vocabulo nuncupatur, fed non aequalis vtraque eft. Diaboli enim captiuitas feruienti fubiicit: Chrifti autem captiuitas reftituit liberat. *Ascendens, inquit, in altum, captiuum duxit captiuum aem.* Quam bene triumphum Domini Propheeta defcribit. Solebat (ficut dicunt) regum triumphantium curtus, captiuorum pompa precedere. Ecce Dominum euntem ad caelos, non precedit, fed comitatur gloria captiuitas: non aue vehiculum ducitur, fed ipfa euehit Saluatorem. Quodam enim myfterio dum filius Dei filium hominis fultollit ad caelum, ipfa captiuitas portatur, & portat. Quod autem ait, *Dedit dona hominibus:* hoc victoris infligne eft. Post triumphum enim victor femper dona largitur, & proprio regno refidens, feruulorum gaudia traiecit. Sic Chriftus Dominus victor diabolicum post triumphum refidens ad dexteram patris, hodierna die difcipulis dona largitus eft, non auri talenta, non argenti metalla, fed Spiritus fancti caelestia munera: vt inter ceteras gratias Apostoli etiam linguis varijs loqueretur, hoc eft, vt Hebraee nationis homo, Chrifti gloriam Romane facundiae eloquentia peroraret, & redemptionem generis humani peregrinae aures, quia laedae predicante lingua non caperent, propria loquela cognofcerent. Omnis lingua in predicatione Chrifti refoluta, vt maiestatem eius omnis loquela faretur, ficut ait fanctus Dauid: *Non sunt loquela neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Ne miremini autem quod ad dexteram patris refidere diximus filium. Ad dexteram enim refidet, non quia maior patre, fed ne minor patre esse crederetur, ficut haeretici blafphemare conftituerant. Sicut enim diuinitas honorificentiam gradum nescit, ita fcriptura fanctae potuit obuare blafphemijs.

(7)

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN, Euangelium.
LUC. CAP. V.

In illo tempore. Cum turba irruerit in Iesum, vt audiret verbum Dei: & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naues fantes secus stagnum: piscatores autem deferenderas, & lauabatis retia. Ascendens autem in vnam nanim, quae erat Simonis, rogauit eum vt ad terra duceret piscillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Vt effuisset tantum loqui, dixit ad Simonem: *Duc in altum, & laxa retia vestra in capturam.* Et Respondens Simon, dixit illi: *Præceptor per totam noctem laborantis nihil cepimus: sed in verbo tuo laxabo retia.* Et cum hoc fecissent, conclaferunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem ret eorum. Et annuerunt socijs qui erant in alia naui, vt venirent & adiungerent eos. Et venerunt, & impluerunt ambas nauiculas, ita vt penne mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, prociuit ad genua Iesu, dicens: *Exi a me Domine, quia homo peccator sum.* Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedae, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: *Noli timere. amodo enim eris homines viuificans. Et fubdit: ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt eum.*

Ex verbo Euangelij, Sermo.

Quantorum mirabilium operator sit Dominus Iesus Chriftus intelligere possumus ex hac euangelica lectione quae describit tanta per eum beneficia in populum fuisse collata, vt prouocaret hominum turbae ad audiendum illum, magis irruerent quam rogarent, & modicam salutis non sperarent per humilitatis gratiam, sed per importunitatis iniuriam, ita vt irruerent (ficut ait Euangelium) turbas ad Domino Iesu non deferunt separaret, non synagoga repelleret, non reuerentia diuinitatis perarceat. Haec est enim confuetudo infamitatum, vt dum sperant plus aggritudinis medicinam, ab importuna petitione non loco prohibeantur, non tempore, non pudore: sed quanto plus medetur ille qui sanat, tanto amplius ille oportunitas est qui laborat. Ergo cum Dominus Iesus ab irruentibus turbis semotus in terra esse non posset, aspiciens in mari duas nauiculas, vnam nauem Petri omni refinatione confendit, vt importunitatis iniuriam vel aquarum natura depelleret: quia eam doctoris reuerentia minime coerebat: atque exinde corpi de nauicula Petri ad homines doctrinae suae verba profundere. Videte misericordiam Saluatoris: separare quidem ab hominibus corpore, doctrinae tamen his vtilitate coniungere. Vbi que miferetur, vbi que prodest. In terra positus per tactum languentes corporum sanat: in mari constitutus, per doctrinam vulnera curat animarum. Sed videamus quae fissa nauicula Simonis Petri quam adducendam de duabus magis oportunitas Dominum iudicauit, quae & ritum Saluatorem praestebat iniurijs, & credulitatis hominibus largiatur eloquijs. Inuenimus enim iam Dominum nauigalle in alia naui, & grauius iniurijs lacessitum. Nauigauit enim cum Moyle in mari Rubro, quando populus Israel, per viderat fluente transfretum. Sed quoniam est affectus iniurijs, ficut ipse ait in Euangelio ad Iudaeos: *Sicredetis Moysi, & mihi credetis.* Iniuria autem Saluatoris est incredulitas synagoga. Ergo Petri nauem elegit, Moysi de re hoc est, spernit synagogam perfidam fidelem assumit Ecclesiam. Dux enim quali nauicula ad Deo destinatae sunt, quae in hoc, tamquam in mari, mundo flu-

tem hominibus piscarentur, sicut ait Dominus, Aposto-
lis: *Venite faciam vos piscatores hominum.* Ex his ergo duabus
naualibus vna relinquatur ad terram inanis et vacua, altera
produciatur in altum onusta vel plena. Vacua enim synago-
ga relinquitur in littore, quia Christum cum prophetarum
amissis oraculis. Onusta autem Ecclesia in altum assumit-
ur, quia Dominum cum apostolorum doctrina suscipit.
Synagoga, inquam, remanet ad terras, quasi terrenis in-
harentis operationibus: Ecclesia autem in altitudinem re-
tineatur, tanquam calorum profunda sacramenta discuti-
ens, in illam scilicet altitudinem, de qua Apostolus ait:
O altitudo divinarum sapientie et scientie Dei. Propterea dicitur
Petrus: *Duc in altum, hoc est, in profundum disputatio-
num generationis diuine.* Quid enim tam profundum,
quam quod ait Petrus ad Dominum: *Tu es Christus filius
Dei vivi?* Quid tam terrenum, quam quod de Domino di-
xerunt Iudei? Nonne hic est filius Ioseph fabri? Ille altio-
re consilio naturam Christi diuinitus approbavit, hi
mente vixcepta generationem, celsitem carnaliter eximant.
Vnde ait Saluator Petrus: *Quis non caro et sanguis, sed bo-
nevolens, sed pater meus qui in calis est.* Phariseis autem dicit: *Quo
modo potestis bona loqui, cum frui nequam?* Hanc igitur solam
Ecclesiam nauem ascendit Dominus, in qua Petrus inagi-
llet constituitur, dicente Domino: *Super hanc petram
edificabo Ecclesiam meam. Quae nauis in altum seculi stans
ita natus, ut percutit mundo, quos suscipit, seruet illar-
um.* Cuius figuram iam in veteri videmus testamento. Si-
cut enim Noe arca naufragante mundo cunctos quos fu-
scepit, incolens referuauit: ita et Petri Ecclesia con-
flagrante saeculo, omnes quos amplectitur, repraesentabit
illos. Et sicut tunc transiit diluuium ad arcam Noe co-
lumba signum pacis et salutis et transiit iudicio ad ec-
clesiam Petri Christum gaudium pacis refert, quia ipse
columba vel pax est, sicut promissit, dicens: *Iterum autem vi-
debo vos, et gaudebo cor vestrum.* Sed quoniam hanc eandem
nauem iam Petri, de qua nunc Dominus caelestis doctrinae
flux sacramenta deprimi, legimus in Mattheo dormien-
te in eadem Domino ventis insurgentibus percutiebatur,
ita ut cuncti Apostoli mortis periculum formidarent: vi-
deamus quae causa est quod vna eademque nauicula hic in
tranquillitate doctrinae populi tribuit, ibi in tempesta-
te discipulis metum mortis inducit, praeterquam cum ibi et-
iam cum causa periculi. Erat ibi Simon Petrus, sed erat pa-
ter et proditor Iudas. Quamuis illius fides fundaret na-
uiculam, huius tamen eam perfractio conturbabat. Tran-
quillitas est ubi solus Petrus nauigat, tempestas ubi Iudas
adiungitur. Licet esset Petrus firmus suis meritis, pertur-
batur tamen criminibus proditoris. Metuentibus igitur
discipulis, amantem Petro dormiebat Dominus. Durum
forte videatur quod amantem Petro Dominus dormiebat.
Verum dormiebat Petrus, sed mare turbabat Iudas. Vnius
igitur delicto cunctorum merita quantuntur. Obdormit
Christus, ventorum spiramina concitantur. Quisquis e-
nim peccatum admittit, statim et dormire sibi facit Do-
minum. Necesse est autem diaboli insurgat tempestas, cum
Dominica serenitas conquiescit. Igitur Ibi vnus Iudas pec-
cato cunctis periculis Apostoli, hoc exemplo caueamus
inquinatum, caueamus proditorem, ne per vnum plu-
res fluctemus. Quin etiam humiliori abuciamus de no-
stra nauicula, ut non obdormiamus, sed vigilem in nobis Do-
minus, et atque eo vigilare nulla nos spiritalis nequitia
procella conturbat. Vbi enim fides integra est, ibi Salu-
tor docet, vigilat, et exultat: ibi requies, ibi tranqui-
llitas, ibi cunctorum est medicina. Vbi autem fides est ad-
mixta perfidia, ibi Christus torpescit, dormit, et piger est:
ibi metus, ibi tempestas, ibi omnium est discrimen.

D Profectus enim nobis Dominus no-
bis obdormit aut vi-
giat.
(:)

**DOMINICA VI. POST PENTE-
costen, Epistola.**
Rom. CAP. VI.

Fratres. Quicumque baptizati sumus in Christo
Iesu in morte ipsius baptizati sumus. Conspicu-
ti enim sumus cum illo per baptismum in mor-
tem, ut quemadmodum refurrexisset Christus a mortu-
is, per virtutem patris ita et nos in nouitate vitae am-
bulemus. Si enim complantati sumus similitudi-
ni mortis eius, simul et resurrectionis erimus, scientes
hoc, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut de-
struatur corpus peccati, ut ultra non seruiamus pecca-
to. Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. Si
autem mortui sumus cum Christo, credimus quod et
iam simul viuemus cum illo. Scientes, quod Christus
resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi us-
tra non dominabitur. Quid enim mortuus est pecca-
to mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. Ita
et vos existimate, vos mortui quidem esse pec-
cato, viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino no-
stro.

Ex verbis Epistolae de Baptismo gratia. Sermo.

Quia constat, sicut ante dies prosecuti sumus, Iesum
Christum non fuisse causa baptizatus esse, sed nostri
debemus fratres dulcissimi (vobis cunctis membris lo-
quor) gratiam baptismi eius omni felicitatione susci-
pere, et de fonte fontem quem ille beatus, benedi-
ctionem consecrationis haurire, ut in eum gurgitem in
quem filius sanctitas meritis, nostra peccata erant, sicut
scilicet ut eadem aqua quae Dominum circumdedit,
et seculis circumpergit, quatenus ex venerabili Christi la-
uacro nobis vna sancta proficiat, et illud yessigium atque
mysterium quibus benedictionem a Salvatore est mutua-
tus, nos facit beatiore puritatis, gratiamque quam a Christo
suscepit, in Christianis refundat. Ergo fratres tingi debe-
mus eodem fonte quo Christus, v. possumus esse quod
Christus. Nam (quod falsa fide dixerim) licet baptismum
verumque est Domini, tamen gratia puro hoc baptismum
esse quo nos abluimus, quam illud quod baptizatur est Chri-
stus. Hoc enim celebrant per Christum, illud celebra-
tum est per Ioannem. In illo se magister excusat, in illo
nos Saluator innuit. In illo iustitia semper plena, in illo Tri-
nitas est perfecta. Ad illud sanctus venit, sanctus egredi-
tur ad illud peccator venit, et sanctus abscedit. In illo benedi-
dictio confertur mysteriis, in illo per mysterium delicta
donaunt. Baptizari ergo fratres debemus eodem gurgi-
te quo Saluator, sed ut eodem fonte mergamur, non no-
bis Orientalis petenda est regio, non fluvius terre Iuda-
eae. Vbi enim nunc Christus, ibi quoque Iordanis est. E-
adem consecratio quae Orientis flumina benedixit, Occi-
dents fluenta sanctificat. Vnde et si forte nomen fluvii
aliud sit saeculo, in est tamen illi mysterium et Iordanis.
Denique videmus sacramentis res agitur quibus et tunc
gesta est, nisi quod gratia plenior. Tunc enim Trinitatem
carnalibus oculis vidimus, modo eandem Trinitatem fidei
oculis contemplamur. Tunc Christum vix humanus
vultus aspicit, nunc cernimus mentis humana complexi-
tur. Tunc Spiritus sanctus velut columba specie homi-
nem circumfudit, modo se in interiora hominis ipsa virtu-
te diuinitatis infundit. Tunc pater a Domino propter fi-
lium longo auditu vocis aduenit, modo autem descendit
ad nos pater ipse cum filio. Plenior ergo gratia est ubi
Deus non assumpta specie descendit homines, sed pro-
pria substantia descendere dignatur ad filios. Ibi enim ta-
quam incredulis fidei vultu ignis corporalibus perfusa-
dere, hic tanquam fidelibus gratiam spiritalibus perfusa-
ferre. Plenioris ergo gratiae est Deum videre sicut est Deus,

quam

quam videre eum sic vt requiras eum. Hic est perfecti Trinitas, ibi adhuc scrutanda diuinitas. Plenior igitur est gratia Deum propria veritate cognoscere, quam in assumpta specie suspicari. Faciamus ergo ipsi pro nobis quod Deum videmus fecisse pro nobis, factum circa nos quod fieri circa se Ioannes operatur. Si illi quierat propheta & sanctus, Saluatoris baptismum concupiuit: quanto magis nos peccatores & indigni gratiam hanc debemus ambire? Videre misericordiam Saluatoris, hoc nobis ipso redefertur, quod Propheta postulans non meretur accipere. Quod autem caule sit quod Ioannes petierit Christi baptismum, & non acciperet, debemus aduertere. Attenim illi Dominus postulanti: *Sine modo, sic enim deest nos implere omnem iustitiam*. Scimus autem quod Ioannes Baptista typum legis gerebat, iustum ergo erat vt ipse baptizaret Dominum scilicet vt quoniam modum secundum carnem de Iudeis Saluator est gentis, ira & secundum spiritum de lege Euangelium nasceretur: vt vnde successione ducatur origines, exinde & traditionem consecrationis acciperet. Hic est igitur quod ait: *Sic enim deest nos implere omnem iustitiam*. Iustum enim erat vt mandata legis quae ipse considerat, ipse completeret, sicut alibi dicit: *Non veni legem solvere, sed adimplere*.

**DOMINICA VIII. POST
Pentecostem, Euangelium.
Luce, CAP. XVI.**

Dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: *Homino quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic dissimulatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. Et vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuae: iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intrasse: Quid faciam, quia dominus meus auferit a me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubescio. Scio quid faciam, vt cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Conuocauit itaque singulos debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum denarios dei. Dixitq. illi: Accipe cautionem tuam, & sede, cito scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros triuit. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij hominis saeculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego dico vobis: Facite vobis amicos de iniquo mammona, vt cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.*

Ex verbis Euangelij. Sermo.

Non omnia fratres charissimi, quae in villico domini laudauit, nos ad imitandum sumere debemus: sed vt nobis signaretur quantum placeat Domino pia bonorum nostrorum dispensatio, haec scripta sunt. Nam si ille qui fudit pietatis opera exercebat, meruit a Domino commendari: quanto magis qui ex corde bono sua indigentibus distribuit? Et quia diues ille qui plurima collegat, nec tamen pauperibus subministrabat, sed ea fibi referens, dicebat: *Amnia habes multa bona posita in amos plurimos, requiesce, comede, &c.* in alio loco condemnatur, & dicitur ei: *Sente, hac nocte animam tuam repetunt a te*. Ceterum quia hoc Euangelij caput valde defecit propositum nostris: ideo pro eius intelligentia aliqua dicamus. Duplex est autem tentationum species: aut enim tribulatio coe vix humanum, & sicut aurum in camino per patientiam probatur vniuulq. & agnoscitur: aut inter dum etiam ipsa vix prospera ad generationem cedit hominibus. Similis namque eiusdem ignitatur est, in aduersis humilem ac miserabilem fieri, & in prosperis insolentem effieri. Exemplum plane quod non debemus animo deijci in aduersis, habemus magnificum Iob inclinari in

tribus penitus nescientem, qui omnem diaboli violentiam velut torrentis euulsam aduersus se turbinem venientem immobilis corde & incoitacula mentis viciatate suscipiens, tanto clarior ex tentationibus factus est, quanto difficilior & periculosiora ei sunt ab iniuncta intentata certamina. Exemplum vero eorum qui per fecundos vix successus prosperitatemque retinentur, multa quidem habemus & alia non minus tamen eius diuitis, quialias quidem reconditis premebat diuitias, alias vana spe inaniter praeiungebat, dum benignitas Deauideatit eius iuremeritum non statim ab initio, nec continuo vt pullulare creperet, puniit. Quinimo & reconditis diuitias nouis nihilominus & aduenticiis cumular: si forte cum aliquando nimietate ipsa fatiatum, ad sensum & intelligentiam humanitatis adducere, animamque per abundantiam nimietatem fraderet ali quod de iudgmentibus cogitare. Sed videamus quid eo dicit sermo diuitius. *Homini*, inquit, *iniquissimum dicit, fructu vberis ager attulit. & cogitabat, intra semetipsum dicens. Quid faciam? Distruxi barnem meam, & maiora aedificabo. Dies fortis, Curager hominis nihil boni operatur, vberes attulit fructus? Vt magis magisque Dei patientia noceretur, dum ad huiusmodi homines beneficia suae benignitatis extendit. Pluit enim super iustos & iniustos, & solem summum oriri iuber super bonos & malos. Verum talis ista benignitas. De iustis per nimiam patientiam facultatem conseruatis, & emendationis indulget: ita maiora & grauiora supplicia coaccratur, vt conuertat ingratos. Largitus ergo est Deus imber vberes agris hominis avari, solem praestitit ad nutriendas segetes, multiplicandasque fruges, vt acutus diuitis angere in omnibus moderata temperies. Igitur quia deo prebentur etiam ingratis ista sunt, per se fecundum aduentum peries, fructum letitiae, & bonum subsidij, & omnia quibus animi proventus fecundis succubibus adimpleret. Quae vero ab homine procedunt, qualia queto sunt videamus. Angustus animus, & parum patiens omne quod nascitur, cuius abundantie decelle semper aliquid computans, tum deinde inhumanum propositum impertienti cuiquam causam nullam idoneam putat. Vide beneficis diuitis diues quam ingratus exultat. Communis hominum naturae non meminit, aequum non putat saltem ex superfluo aliquid egentibus impertiri, scriptum non legit: *Ne absineu beneficare inopi, nec recordari praecipuum esse vt fides & misericordia non desinant fieri. Conspice egiuenti pauperem tuum, & eorum curae, vel a prophetis, vel a ceteris doctoribus quondam praedicantur, diues nec audit, nec videt, nec intelligit. Et si lotrea diuiti, & maiora recondita fructibus largioribus replet, avaritia tamen eius cor & propositum non repletur, semper enim ludet cumulare noua veteribus, & augmentis praefentibus superare praerentia: & dum cumulis semper praesentibus solidos cupit vincere numeros conditorum, ad illos inextinguibilis cogitationum exitus deuolutus est, vt nec veteribus cederet, nec sufficeret nouis. Propterea ergo calle quidem cogitationes eius, sollicitudo ero inutilis & inanis. Quid, inquit, faciam? Quis non talem misereatur? quis non infelicitatem eius doleat? Angustatur ex abundantia, constrigitur & coarctatur ex opulenta. Infelix in praesentibus bonis, infelicior in futuris: & vt video, ager ei non tam redditus largioribus, quam genitius arduo grauioribus. Tota ei non fructuum copia, sed curarum molestiam gurmauita vt curis ac moribus stimulus, egenobus & esurientibus humiles perferat cruciatus. Denique & egeni vox illa est: Quid faciam? vnde cibis? vnde vestitus? Eadem conueniunt & diues: Quid faciam? vbi recondam? Iidem cruciatus pro solitudine saculorum, quibus pauper pro egellata torqueatur. Vides diutem nec opimis copiis posse letari, sed mentis esse sumit ac solutitalluetia, dum nullo intellectu humanitatis admonitis sentire non potest ibi abundare quod alibi deest. Non enim Apostolicis comonitionibus accommodatae suae, vt dicitur ab eo abundare vix rationem, & cum dicit: vt vixit abundanti fiat, id est, proficiat ad aliorum inopiam. Et quidem nihil videtur talis licet passio animae miselle sitis qui tantum gule indulgent, vt dirampi magis nimio**

A

Luc. 11.

Mat. 11.

B

Gen. 41.

C

Luc. 11.

D

cibo eligant, quam alicui indulgere reliquit. Sed recordeo te homo? quis est qui largitus est tibi te ipsum, quis in memoriam revoca. *Servus es Dei, & dispensatio tibi commissa est Dominica facultas.* Recordeo ergo quis est qui tibi iniunctum officium dispensandi familiam suam. Quid est quod multis prelatum es? Non est vitæ sine causa quod tibi a bono & iusto Deo officium tributum largiendi, aliis necessitas imponitur indigendi. Dispensatorem igitur confessorum suorum te ex Dominici facultatis esse cognosce. Nec existimes quod omnia venturi & delictis tuis terra producat. Quæ in manibus habes, commissa tibi magis quam concessa cognosce: paruoque tempore aliquantulum super his letaris, & abuti eis volupciosus delectaris, cum vero hæc pariter cum vita nostra defluerint, rationem dispensationis nostræ vocemur Domino reddiduri. Hic noli te paulisper indulgere, o quis es qui diuitiarum dispensationem in hoc mundo sortitus es, & te in illo terribili Dei iudicii tribunalis adstantem, panulum quid vacis, si tamen vacare potes a diuitiarum sollicitudinibus, intue-re. Cum interrogari cæperis. Commisisti tibi opes cum quibus egentibus diuisisti, quibus necessitatem patientibus subuenisti, quos de carceribus, de vinculis, de gladio profusa pecunia liberaisti, quibus pupillis pater, cui viduæ vir castis promissionibus exististi, pecunia mea, fructus mei quid apud te operis, quid utilitatis habueris? Tu ad hæc sine dubio respondebis: Omnia simul reposita ac recondita clauis validissimis & signaculis tutissimis communi, nulli quidquam tui, quin immo & ad custodienda ea vigilas neas addidi, curas impendi, sollicitudines tribui. Sed istud consilium visus es temeripio, deliberas enim ais: Quid faciam? Consequens vitæ erat te talib. deliberante dicere: Aperiunt horrea mea, & replebo esurientes animas pauperum, patefaciam quo recondita sunt, & inuitabo indigentes: ac reuelabo afflictos, imitabor beatum Ioseph, & humanitatis voce proclamabo: Si quis indiget panibus, veniat ad me, & gratiam quam Dominus indulgentiori liberalitatem mihi largitus est, communem cum omnibus faciam. Velut ex communibus ergo fontibus haurit vniuersusque quod sufficit. Sed tu nihil tale non solum proloqueris, verum nec cogitas quidem, quin immo hominibus quidem diuina inuides beneficia, tuam vero ipsius animam malignis consiliis affligis, & cogitas abundantiam Dei, humanam facere penuriam. Aderant qui animam repeterent, qui pignus huius vite reuocarent, & ille adhuc ad animæ de opulentia loquebatur, hæc nocte auferendæ æ se anime dicebat: *Anima habes bona multa in anno multo, manduca, bibe, & epulare.* Sed vidit dispensationem iusti iudicii Dei. Indulget ei prodire ac proferre omnia consilia sua, publicare sententiam suam, ut & ipse dignam tali mente ac voto condemnationis sententiam ferat. Quod vitæ propterea scriptum est, non tantum ut quid ille passus sit noscerem, sed quomodo nos effugere debeamus ne similiter condemnemur. Quod si difficile tibi potas o homo? magnificentiæ diuine largitionis, imitari, imitare terram: si levare sursum oculos non potes, saltem ea quæ deorsum sunt, & in pedibus tuis, intue-te. Affer etiam tu fructum sicut rerta, noli esse deterori insensibili elemento, illa enim fructus quos alteri non suis vibus vendicat, sed tuis ministrat obsequiis. Tu vero fructus illius solus inuadis, & tibi soli claudis. Quod si tantum audieris te morbus adstringit, ut tua velis facere omnia, accipe & ad hoc salutare remedium. Beneficium largientis præbentis magis permanet quam percipientis. Nam misericordia quidem ad indigentem peruenit: gratia autem multiplicat mercedis permanet tribuens. Effusentis dedisti panem, ille quidem passus est & refectus, sed tu ad te redit quod dedisti, cum fructibus & vasis. Quod si id difficile putas, considera frumentum quod seminatur in terra, si nō ad seminatius potius quam ad suscipientis lucra cedit. Ita etiam cum obus tributur indigentibus, cum medio fenore gratiæ restituerit in posterum. Sit ergo tibi finis agriculturæ huius iniriium calculi sationum. Seminare enim, inquit, vobis ad iustitiam. Quid ergo afflictis, quid temeripio excurias, luto & lateribus concludas humanæ vitæ iudicia. Scriptum non le-

gis: *Melius est nomen bonum super diuitias multas.* Si ergo & tu gloriam diuitis quartis, cognosce quia melius est mille filiorum, quos per misericordiam filios adquisieris, patre vocari, quam mille aureorum dominum dici. Facultates namque relinquatur hic etiam si uolumus, bonorum vero operum conscientia nobiscum pariter pergit ad Deum. Et considera quanta tibi cum erit gloria, cum te omnis ille populus qui ex promeritis tuis passus est & refectus, pro tribunali magni illius & iustissimi iudicis cetera consilipante circumdabit, palmore te suum, ac tutorem pium & misericordem patrem omni gratiarum voto teflabitur. Quod si magistratus in theatris, minis & athletis & gladiatoribus, aliisque huiusmodi generibus hominum totum pene patrimonium suum largitur ac prodigit, ut vniuersus horæ fauore vulgi nimirum adquirat, nihil sibi vitæ profuturum: tu dubitas & cunctaris munificus esse in huiusmodi largitionibus, in quibus iudex relictus Deus: vniuersum & acclamantium vulgus sunt angeli: vbi omnes qui a seculo fuerunt sancti, laudatores & predicatoris tui sunt: vbi laus & fauor non simul cum die cedit, sed seculis permanet: vbi corona tibi non auri, sed iustitie dabitur: vbi non honores vnius vrbis, sed eorum regni metebere? Et hæc conquinatur per misericordiam pauperum, per dispensationes indigentium, in quibus cibi corruptibilis pretio incorruptibilem regni celorum gloriam æternamque metaris. Veni ergo, si videtur, si horum que dicimus, apud te fides vera est, & diuitias nostras consule & vultus dilonamus, præparemus noua & præclarissima munera. Edamus primam editionem candidam, in vestitu & indumentis nudorum: secundam vero non minus nobilem, fessas & percutientes fame animas reparemus: tertiam nihilominus editionem famolisissimam præparemus, requiramus vrbem, & requiramus eos quæ nec ad misericordiam quidem poscendam per debilitatem venire poterunt, præstemus sumpsum, quæcumque sunt necessaria largiamur: nec te pigeat visitare ægrum, requirere clinicum. Memoro quoniam & nos cum decumbentibus in grabato nostro, cum essemus debiles, & non possemus ipsi per nos ire ad Dominum, Deus ipse venit ad nos. *Misit enim filium suum in similitudine carnis peccati, qui nobis attulit cibum & ipsum. Ipse est enim panis vite, qui de celo descendit, & vitæ dat hunc mundo.* Et quo ore, queso, qui impudentem panem de celo accipientes nos, panem de terra non damus fratribus? Quod si adhuc nobis sufficit copia patrimonij, & edamus etiam illam nouissimam, sed non minus fauorabilem editionem. Eamus ad carceres, requiramus vinclos, humanis miseris & angoribus condoleamus. In his enim omnibus tibi occurrat Christus, qui cum sit incomprehensibilis secundum Deitatis naturam, inuenitur tamen abs te per opera misericordiarum. Ipse enim dixit: *Quia esuriis, & dedisti mihi manducare: sitis, & potasti me: nudus fui, & operuisti me.* Vides qualia munera præparat sermo diuinus. Ibi histriones accipiunt, & gladiatores, & perit omne quod perditis datur: hic in istis esurientibus ac sitientibus & nudis, ægris ac vinctis, Christus se suscipere proficitur. Quid ergo agis o diues quid cogitas quid deliberas? Christo esuriente tu horrea tua claudis: immo non claudis, sed minora destruis, & maiora redificas? Christo indigente vestitu, tuæ vestes tuius consumuntur? Christo egente tu ad rum queris, aurum desideras, aurum recondis, omnia aurum vides, aurum tibi vigilantia cogitatio est, & somnia dormienti: Sicut enim ij qui per inaniam mentes translati sunt, non iam res ipsas, sed passiones suæ phantasias vident: ita etiam mens auri felle vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argenteum vides, semper redditus computat. Gratius aurum intueatur quam solem. Ipsa eius oratio & supplicatio ad Dominum aurum querit, & velleratque optaret ut omnia ei in aurum converterentur. Denique, quod potest, frumentum in aurum converterere conatur, vinum in aurum mutat, lana ei aurum efficitur, omnes fructus eius, omne negotium, omne quod mouetur in aurum vertitur. Interdum etiam vinea arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? Nec fatieris vnquam, nec finis aderit cupiditati. Nam interdum pueris gulæ mirum deditis indul-

E

Osee 10

Esa. 23.

Ier. 17.

F

Rom. 8.

Ioh. 6.

G

Mat. 11.

H

Dys. 49

Ier. 17.

Ibid. 6.

Ibid. 6.

A
Mat. 23

Idem

Pro. 13

adducam ipsas futuri iudicii Dei formas: ut intelligas quales tibi gemitus recondas. O quam iuli pretii tibi in die iudicii sermo ille videbitur, de quo superius diximus, qui ait: *Venite benedicti patri mihi: percipite regnum quod vobis paratum est a patre meo: in constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Quis tibi rursum horrores, qualisque sudor, quales tenebre superuenientem audienti condemnatiōis illius sententiam, qua dicitur: Discedite a me maledicti, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare. Neque enim in his verbis qui talia enarrauit arguitur, sed is qui non communiter vltus estis quas habuit, condemnatur. Nos quidem quod vtile credidimus, communimus. Si quis autem obedire vult diuinis praeceptis, non ignorat quae sint reprobationum merces. Qui vero obedire non vult, & negligit, manifesti estis ignis eterni comminationi, cuius opto vos experies effici & alienos, & effugere poenas impius reprobus, facientes illud quod scriptum est, ut redemptio animae vestrae sint diuitiae vestrae, & ad praeparata pergamis regna caelestia, per eum qui vos vocauit: Christum Iesum: cui est gloria & imperium in saecula saeculorum Amen.*

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN, Euangelium.
Matth. CAP. VI.

J Nullo tempore dixit Iesus discipulis suis: *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim unum odio habebitis, & alterum diligit: aut unum sustinebit, & alterum contemnit. Non potestis Deo seruire & mammona. Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis plus estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adhaerere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescant, non laborant, neque nent. Dico autem vobis quod neque Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut unum ex istis. Si enim sanum agri, quod hodie est, & eras in cibus non mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos modicae fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes. Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Haec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester caelestis quia his omnibus indigeatis. Quaerite ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & haec omnia adicientur vobis.*

Ex verbu Euangelij: Non potestis Deo seruire & mammoni. Sermo.

Sermo
LXXV.

75-76

Mat. 19

D

MAMMONA apud Hebraeos huius saeculi diuitiae appellatur. Dicitur vero mammona iniquus: quia non nisi iniqui in eis spem constituunt, iusti autem, licet ea possideant, non sunt illis tamen diuitiae, nisi caelestes & spirituales. Seruit igitur mammoni qui in terrenis huius saeculi rebus confidit. Hi alibi *vari diuitiarum* a Prophetis appellantur. Nolite fratres diuitias appellare illas, nolite eas amare: quia si seruistis illis, & cum illis peribitis. Ideo de huiusmodi diuitie Iesus Christus alibi dicit: *Facile est transire camelum per foramen aei, quam diuitem intrare in regnum caelorum.* Quae sententia veretur ne forte vobis conueniat, qui diuitias saeculi huius aut habetis, aut quaeritis. Sicut enim cameli animal quod est tortuosum atque desorine, per uicinas ipsius corporis per angustissimam acus cauernam praeterire non potuerit: & diuites oneratos auidia, & cupiditate sedatos, ipsa uide deformitas per acram viam regni minime introire permittit. Ait enim idem Dominus: *Atta & angusta via est, quae ducit ad vitam.* Igitur in carne-

Mat. 7.

lo difficultatem quaeritis praestat habitudo membrorum: in diuitie autem impedimentum magnitudo efficit peccatorum. Gibbus enim quidam efficit animam, turpe quid vel cogitare vel facere, ac mentis quaedam tortuosa deformitas immundis rebus semper intendere, & ab Ecclesiae sancto lumine curis secularibus auocari. Vnde mihi videtur hanc deformitatem corporis. Prophetia spiritualiter elocutus, sedatorem mortui potius indicasse, cum dicit: *Non glorietur gibberosus iustitiam.* Quasi si diceret: Non glorietur peccator vitiolorum suorum prauitate difforsus, sicut gonorat iustus conscientiae bonae simplicitate directus. Quamuis enim id peccator proceritate corporis gaudeat, quamuis scapularum tuarum aequalitate letetur: anima tamen tua mortui prauitate deformis est. Recte ergo camelo comparatus est diues. Si quidem illum ad transitu acus corporis crassitudo reuocat: hunc ab ingressu Ecclesiae: patrimonij sollicitudo detentat. Et sicur illum parium foramen non capit oneratum mole membrorum: cum & hunc introitus sanctus non suscepit grauatum iuuilo delectorum. Vterque habet propriam sarcinam suam. Ille oneratus est carnibus, iste peccatis: & sicut ille inahilis est angustissimae acus cauernae, ita & hic inconueniens est beatissimo Dei regno: nisi quod camelum corpore compositum natura, hunc autem prauum voluntas efficit. Haec autem dico fratres, de ijs qui festiuissimam diem sanctae Epiphaniae ne in Ecclesia procurarent, patrimoniorum suorum cum pedibus sunt detenti, & terteno quodam obligati sunt vinculo, vt venire eis ad domum Domini non liceret. Non quod eos quippiam detinet, sed quod ipsi propriis sint actibus implicati: vt iam arbitrium vincendi lux potestatis amiserunt: & dum sollicitudinem patrimonij exhibent, animarum medicinam penitus non requirunt. Quid mihi id diues difficultatem temporis obicit? Quid necessitatem in geris repetitam? Si cor habes, intellige quia omni necessitate maior necessitas est salutis: & vtilior est causa, prius curare vitam, tunc pecuniam damna facere: ne dum augmentum patrimonij quaeritis, sentiamus animae detrimetum. Sed forte iudicem mentis, quem in secretario reliquisti. Mihi crede quod magis Deum iudicem meture debebis, qui de ipso tuo iudice iudicabit. Illum ergo iudicem qui mox accipiet succellorem: Dominum non memis, cui nemo aliquando succedit? Considera itaque iudicij imminentem diem, & inextinguibiles gehennae flammis frigidorem horrendum dentium, tenebrarum vitium cruciatum: & si potes, relicta Ecclesia secularibus solitudinibus implicare. Vereor enim ne dum madi diuitias quaeritis, inueniatis porius diuitias peccatorum: & reperiatis lauros saeculi, caelestes lauros amittatis.

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN, Euangelium.
Matth. CAP. XXII.

J Nullo tempore. Absentes Pharisei, consilium iniuerunt vt caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: *Magister scimus quia verax es, & vitam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum: Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet censum dare Caesari, an non? Cognita autem Iesus negotia eorum ait: Quid me tentatis, hypocritae? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago haec & superscriptio? Dicunt ei: Caesaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari: & quae sunt Dei, Deo.*

Ex verbu Euangelij: Reddite quae sunt Caesari, Caesari, & quae sunt Dei, Deo. Sermo.

NOMINI fratres, qui aut militie singulo detinentur, aut in actu sunt publico constituti, cum peccant grauius, haec solent a peccatis suis prima & voce excusari, quod militantes: & ne bene aliquando faciant, occupatos se in aliis

actibus

E

1. Reg. 26.

F

Mat. 23. 13. 14. 15.

G

H

Sermo LXV.

adibus conquantur: perinde quasi militia hominum non voluntas in culpa ficta quod ipsi gerant, officiis suis addibitur. Non enim militare delictum est, sed propter prædam militare peccatum est. Nec republicam gerere criminofum est: ideo adeo gerere publicanum, ut rem familiarem potius augeas, videtur esse damnable. Propterea enim providentia quadam militatibus suis stipendia constituit, ne dum sumptus queritur, prædo grassetur. Illud autem quale est quod cum obortorem aliquem a fornicatione arguuntur, & imputatur alicui de illis cur ebrius fuerit, cur res alienas peraserit, cadens eum turbulentus admiserit, statim respondet: Quid habebam facere homo secularis aut miles? inquit monachum sum professus aut clericum? Quis omnis qui clericus non est aut monachus, possit ei licere quod non licet. Cunctis igitur officiis, sacris literis præfribitur norma vivendi, omnis ad bene vivendum provocatur sexus, ætas & dignitas. Igitur nemo se publicis exculat adibus, nemo de occupatione militie conqueratur. Apud omnem Christianum prima honestatis debet esse militia. Nam ut id quod dicimus, auctoritate evangelica comprobemus, videamus lectionem quæ paulo ante decursa est. Ait enim Evangelista: Veniunt autem & publicani ad Iohannem, ut loquerentur ab eo, & dixerunt ad eum: Magister, quid facimus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam quod præscriptum est vobis, exigite. Honestas plane publicanorum interrogatio, ac sancti Prophetæ iusta responsio. Illi enim sollicite interrogant, ne aut ignorantes plus exigendo peccati incidant, aut cessantes publici decipiant functionem. Hic autem moderate præcipit, ut & iniquitatis locum non habeat, & constitutum habeat vestigal exacti. Non enim dixit: Nihil exigite, sed nihil amplius exactis. Unde intellegimus quod apud Deum non iam exactio, sed exactio iniqua damnetur. Dicit enim ipse Dominus: Reddite quæ debentur Deo: & quæ Cæsari, Cæsari. Igitur quod Cæsar præcipit, ferendum est: quod Imperator indicit, tolerandum est. Sed fieri intolerabile, dum illud præda exactiōis accumulat. Hæc autem quale est quod iidem ipsi qui huiusmodi necessitates procurant, peccatis suis peccata congeminant, hoc est, quod fraudes suas ac rapinas commodum vocant, cum ipsa præda inferatur incommodum: illud autem addunt scelitibus suis, ut quos indefenses vident, ipsos potius persequantur: & putat se necessitates decipulis publicis nisi domos deciperint orphanorum, Ista quorum pater ante biduum fortitan fuerit amicus, collega, vel frater, interveniente morte eiusdem liberi habeantur tanquam ignoti, viles & miseri. Vidua autem si qua fuerit, aut si inuiriis exagitur ut nubat, aut si voluerit in calstratis permanere propolito, dando munera facultatis vite permanent. Cum his ergo fraudibus repleverint sacculos suos, videas illos leqes & accuratos ad Ecclesiam propere, & Deo gratias agere quasi ab ipso illis hæc pecunia conferatur, illud quoque peccates, quod rapinarum suarum Deum volunt esse participem. Dicit autem factum Evangelicum: Interrogaverunt illum & milites: Quid faciamus? nos ait illis Iohannes: Neminem conviciatis, neque calumniam facitis: sed contenti estis stipendiis vestris. Hic iam cognoscere se debet omnis homo qui militat. Non enim tantum de his militatibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisque militia: suæ cingulo vitæ dignitatis suæ miles addicatur. Atque ideo hæc sententia potest dici, verbi gratia, militibus, protectoribus, cunctisque rectoribus. Quicumque stipendia sibi publice decreta cōsequuntur, si amplius querit, tanquam calumniator & concussor Iohannis sententia cōdemnatur. Vsq; adeo autem hoc inolevit malum, ut iam quasi ex consuetudine venditur leges, corruptantur iura, sententia ipsa venalis sit, & nulla iam causa possit esse sine causa. Hæc autem divina sententia, quæ ad milites loquitur, potest etiam ad clericos retorqueri: quia etiam si non militare videamur sæculo, tamen Deo Domini militamus, sicut ait Apostolus: Nemo militans Deo, obligat se negotiis secularibus. Videmus, inquam, non militare remissis ac fluctantibus tunicis, sed habemus militie nostræ cingulum, quo castimonie interiora constringimus: id quo cingulo Dominus ait ad Apostolos suos: Sicut lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vo-

stru. Milites igitur Christi sumus, & stipendium ab ipso de nativitate percipimus, sicut dicit beatus Apostolus: Qui dedit nobis pignori spiritum suum, hoc est, qui spiritus sancti muneratione ditavit. Si quis ergo Christianorum lege donatus contentus forte non fuerit, & querit amplius incipit hoc ipso carere quod meruit. Quod specialiter contingit hæreticis Ariianis. Dum enim nescio quid amplius querunt, inveniunt erroris spiritum, gratiam sancti Spiritus perdidit. Nam & Catholicus clericus hæc sententia retinetur. Si enim non contentus stipendii fuerit quæ de altario Domino iubente cōsequitur, hæc exercet mercenaria, intercessionis vendit, viduarum munera libetate ampletur: hic negotiator magis potest videri quam clericus. Nec dicere possumus, Nemo nos inuasionis arguit, violentie nullus acculat: quasi non interdum maiorem prædam à vidua blandimenta eliciant, quam tormenta. Nec interit apud Deum verum vi, an circumventionem quis res alienas occupet, dummodo quoquo pacto teneat alienum.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN. Epistola.

Philip. CAP. III. & IV.

Fratres. Imitatores mei estote, & considerate eos qui sic ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos præ decebam vobis (nunc autem & scitis dico) inimici crucis Christi: quorum finis est interitus, quorum Deus venter est, & gloria in pudendis ipsis quæ terrenæ sapiunt. Nostra autem conversatio in calis est: unde & Salvatorem expectamus. Dominum nostrum Iesum Christum, qui transfiguravit corpus humilitatis nostræ con forme corpori gloriæ suæ, secundum operationem suam, quia passus est etiam subire crucis obnoxiā. Itaque fratres mei charissimi & desideratissimi, gaudium meum & coronam meam: sic stete in Domino dilectissimi. Eundem rogo, & Syntychem obsecro idem sapere in Domino. Et te rogo etiam germane compar, adiuvā illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & ceteris qui sunt mihi participes operum, quorum nomina sunt in libro vite.

Ex verbis Epistolæ. [Multi enim ambulant, quos sepe dicebam vobis (nunc autem scitis dico) inimici crucis Christi: quorum finis est interitus, quorum Deus venter est, & gloria in pudendis ipsis quæ terrenæ sapiunt.] Et Sermo.

Non dubito fratres, contrituri vos quotiescunq; absente me à vobis necessitas facit. Dum enim quæ diligitis non videtis, tanquam boni filii pietatis stimulis laboratis. Sed quamvis corpore vos ego interdum deseram, spiritum tamen non relinquo. Quocumque enim iero dilectio vestra me sequitur, ubicumque fuero, ibi mecum vestra fraternitas commoratur. Quisquis enim in Christi mandatis permanet, necesse est ut Christi adhæreat sacerdoti: & licet longe positus videatur, fit tamen proximus dum illum vnius fidei repræsentat. Ille se sine se paratum à sacerdotibus putet, qui adibus malis separatus à Christo est. Aque ideo fratres, vos qui mandatum Salvatoris facitis, quamvis absentes à me fueritis corpore, dilectione tamen minime deficiatis. Ita quos separabat longitudo terrarum, Christi gratia connectebat. Sunt autem nonnulli inter vos fratres, quorum licet vultus in Ecclesia videamus, cor tamen eorum in agis esse cognoscimus & præsentiam quidem eorum consideramus in plebe, sed conversatione eorū invenimus in rare. De quib; dicit Apostolus: [Et gloria in pudendis ipsis quæ terrenæ sapiunt.] Ii enim de terra semper cogitant, de terra tractant, [quæ terrenæ sunt sapiunt.] His convenit divina illa sententia: Quia

E

Luc. 11.

s. Cer.

F

G

Sermo

Lxxvii.

1. Cer. 3.

H

Gen. 9.

A *terra et in terram redibis.* Qui ideo aliquando ad Ecclesiam veniunt, non quia ex fide Christiani sunt, sed ne Christiani ab hominibus non putentur. Quibus cum ieiunium indicitur, contempnere se temporis semper excusant. Dicunt enim alius mensibus, Dies longa est, torquentur sol est, sitim ferre non possimus, poculis nos refrigerare debemus. Hiemis vero tempore, Grate frigus est, rigores sunt pessimi, algorem tolerare nequimus, elcis calefieri nos oportet. Ita homines quorum animus semper est in prando, prandendi hinc causas inquirunt: & dum se a ieiunio excusant, tempora creatoris accusant. De his dicit Apostolus: *Quorum Deus vester est.* Dic mihi o delicate Christiane, qui a ieiunio solis ieiunando ferre non potes, numquid alius quem sustentaturus es, torrentior est gehennae? Numquid hiemis horridior est tenebris quibus traditus es? In exteriores enim tenebras abijciuntur peccatores, illi crucifusci. & stridor dentium non sicut ait Dominus. Stridor, inquam deum instar habentis temporis erit in illis tenebris. Ergo scilicet penetrare adeo hiemis, toto homines corpore contremiscunt, ita & iuranciente conscientia frigida delictorum, grati peccatores deum stridore quatuntur. Ita miser peccator dum hic liberum rigorem metuat, libere tenebrarum frigus incurrit dum hic estum solis curat, ibi gehennae sustinet ardorem. His autem ipsis hominibus cum dixeris ut aliquid pauperibus largiantur, statim ubi obijciunt, Necessitates inferunt, tributa sunt gratuita, fiscalia explicare non possumus. Et tanta tibi ingeritur ut quasi rem te statuatur car hoc ipsum illos voluens commoneat. *Ita sunt inimici cruci Christi,* ut hodie lectum est

qui non intelligunt quod omnibus necessitatibus suis sit necessitas praefrendae, & quod tribum reddere, alij prodesset elemosynam facere, ipsi proficiat qui largiuntur. Tributi enim redditio illi praestat beneficium qui accipit, elemosynae autem operatio sibi conferit meritum qui ministrat. Tributi inquam, reddido deirum tenum usen soluent, elemosynae et oratio lucrum tribuit erogati. Ditor .n. fit vir misericors postea quia minus habere incipit pauperibus largiendo. Beatus autem est elemosyna, qua & accipiente reficit, & largiente erogamus. Filarem enim datorem diligit Deus. Atque ego melius est illi prius dare. Lepus ergo & hilatus est qui pauperibus subministrat. Recte placet usque, quia per minulos paucos, aeternis thesauris sibi celestes acquirit. Et contra semper tristis est & inustus qui tributa dissolvit. Nec immetto tristis est, qui ad solutionem non dilectione adducitur, sed terrore costringitur. Christi enim debitor laus, Caesaris tristis est, quia hinc ad solvendum amor cogit, illam poena compellit. Hic premis prouocat, ille supplicis coartatur. Dicit sanctus Apostolus: *Dirigitur huius saeculi praecipue non subitine sapere, & neque in incerto dimittitur sperare.* Vides ergo o duces, quia iunctae incertae diuitiae. Quid ergo aurum congregas, in quo nulla certa fiducia est? Auri tui auidia celsus, & terra est: solidi tui cupiditas auctus, & fordes sunt. Aurum enim & argentum vils est & abiecta matres, vbi aurum increuit & humana concupiscentia, tunc & his speciebus accreuit ambirio. Aurum enim & argentum non pretiosum natura insitit, sed hominum voluntas efficit.

S. AMBROSII SERMONVM DE TEMPORE FINIS.

SANCTI AMBROSII EPI- SCOPI MEDIOLANENSIS, PRO VARIIS ACTIONIBVS CONCIONES.

DE BASILICIS NON TRADENDIS HAERETICIS AVT GENTILIBVS, ad Mediolanensem populum contra Auxentium inuicem, Concio.

C
Concio
I.

VIDEO vos praeter solitum subito esse turbatos, atque afferantes mei. Miror quid hoc sit, nisi forte quia per tribunos me vidistis aut audistis imperialis mandato esse conuentum, ut quod velle abirem hinc, & si qui vellent sequendi potestatem haberent. Metuistis ergo ne Ecclesia deserere, & dum saluti meae timeo, vos relinquere? Sed quid & ipse mandauerim, potuistis aduerte: deserenda Ecclesiae nihil voluitur subesse nō posse, quia plus Dominum mundi, quam seculi huius Imperatorem timeat. Sane si mevis aliqua abducere ab Ecclesia, carum meam curbari posse, non meum. Paratum me esse ut si faceret quod solet esse regis potestatis, ego subirem quod sacerdotis esse conuenit. Quid ergo turbamini? Volens nunquam vos deseram, coactus repugnare non noui. Dolere poterō, potero flere, potero gemere aduersus arma militis, Gothos quoque, lachryme meae arma sunt. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Alter nec debet nec possit resistere. Fugere autem & relinquere Ecclesiam non soleo, nequis grauioris poenae metu factum interpretetur. Scitis & vos ipsi quod Imperatoribus solem de cedere, non cedere supplicis me libenter offerre, nec meine teque parantur. Vinam esse me fecurus quod Ecclesia haereticis minime traderetur: palatium Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem quam in Ecclesia. Sed in consistorio non reus solet Christus esse, sed iudex. Causam fidei in Ecclesia agendam quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat, inclinatum iam vel Imperatoris iudicium, quod lata lege parefecit, quo impugnat fidem, vel sperata ambicionem

quorundam stidia non requirat. Non committo ut quifquam vendat iniuriam Christi. Circumfusi milites, armorum strepitus, quibus vallata est Ecclesia, fidem non tectet meam, sed mentem exagitant: me dum me tenetis, perniciosum aliquid vestrae oboriatur salutis. Ego enim iam didici non timere, sed de vobis timere plus cepi. Sinite quae vestram sacerdotem congregandi habentis aduersarium qui laccit. Aduersarius enim noster diabolus, sicut leo rugiens circuit querens quem deuorari, ut Apostolus dixit. Accipit sine dubio accepit, non fallimur, sed aduonemur: tentandi huiusmodi potestatem, ne forte corporis mei vulneribus possim fidem intentione reuocari. Legistis & vos quia multis aliis tentauit suam Iob diabolus: ad postremum potestatem huiusmodi petiit, & accepit, ut tentaret corpus eius: quod perfudit vberibus. Cum esset propositum ut Ecclesia valde iam traderetur, hoc responsum reddidit: Me, si de meis aliquid policeretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mihi iuris esset, libenter offerre: templo Dei nihil posse decerpere: nec tradere illud quod custodiendum accepimur. Deinde considerate me etiam Imperatoris saluti, quia uocem mihi expedit tradere, nec illi accipere. Accipiam enim uocem libens sacerdotis, si uult sibi esse consilium, recedat a Christi iniuria. Haec plena humilitas sunt, & (ut arbiuror) plena affectus eius quod Imperatori debet sacerdos. Sed quia uoluit nobis est non solum aduersus carnem & sanguinem, sed etiam (quod grauius est) aduersus spiritalia nequitia, quae sunt in caelestibus, tentator ille diabolus per mimistris huc certamen auget, vulneribus corporis mei expectandum arbitrarur. Scio fratres vulnera quae hanc quo pro Christo excipimus, non esse vulnera quibus vita amittitur, sed propagatur. Sinite

quasi

21 q. d.
ante c.
l. 3. ar.
ma.
C. c. nō
pila de
tenetur
mer f.
quid
erge.
D

L. C. g.

I. Tim.
16.

F

G

I. Petr. 1.

Iob. 2.
23 q. d.
c. conu.
tor f. 3.
de men.
aliquid
fi

Eph. 6.

A quæ eo esse certamen, spectatores vos esse decet. Confidite quia si quicum habet ciuitas vel athletam, vel alterius nobilis artis peritum, optat offerre certamini. Cur in maioribus rebus repudiatis, quod velle in minoribus confuisset? Non metu armæ, non barbaros, qui mortem nō timent, qui nulla carnis voluptate retineant. Certe si Dominus huic nos contempnit deputauit, frustra peruigetur non cibibus & diebus custodias exhibet. *Impletur Christus voluntas. Omnipotens enim noster Iesus, hæc est fides nostra.* Et ideo quod fieri mandat, implebitur: nec conuenit non diuina obuiare sententia. Audistis quod hodie lectum sit: Pullum sibi afine Saluator per Apostolos iussu adduci, mandauitque ut si quis resisteret, diceretur. *Dominus operam eius desiderat.* Quid si & nunc pullum istum asine, hoc est, eius animalis quod grauem sarcinam portare consuevit, sicut est humana conditio, cui dicitur. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam: tollite iugum meum, qui leue est quid si, inquam, pullum istum ad se modo iussu adduci, missis Apostolis, illis qui iam exui corpore incomprehensibili oculis nostris angelorum specie gerant? Nonne si ab aliquo resisterat, diceretur, Dominus operam eius desiderat? Si resisterat vel velle huius cupiditas, si resisterat caro & sanguis, si resisterat conuersatio corporalis, quia aliquibus forsitan grati videmur: sed qui nos hic diligit, multo amplius diligit si finat fieri hostia Christi: quia dissoluit, & cum Christo esse, multo melius: etsi manere in carne, magis necessarium propter vos. Nihil est ergo quod vercamini fratres dilectissimi. Scio enim quia quidquid vasci fuerit, pro Christo parat. Et legi quod eos timere non debeam qui possunt carnem occidere. Et audiui dicentem: *Qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* Ergo si vult Dominus*, certum est quod nullus obstat. Quod si adhuc in nostra differt certamina, quid veremini? Seruum Christi non custodia corporalis, sed Domini providentia sepiere consuevit. Turbati estis quia apertas reperistis geminas fores, quas capis oculis quidam dum hospitium proprium reperit, patefecisse memorat. In quo cognoscite, quod nihil suffraget humana custodia. Ecce vnus qui viuendi munus administrat, soluit vestra vniuersa munimina, & custodias lussit. Dicit autem suæ misericordie custodiam nō amisit. Nōne ante biduum, vt meminisistis, etiam illud repertum est, quod paræ læta basilicæ ingressus quidam penitus suis, quodam putabatis clausum esse atque munitum? Sæpe tunc nempe armati basilicam, explorabant nos atque illos aditus: cæcitate perfunsi sunt, vt quod apertum erat, videre nō possent: itaque per plurimas noctes quod apertum fuerit, non ignoratis. *Desinit ergo sollicitari:* quia hoc erit quod Christus iubet, & hoc esse expediat. Denique exempla vobis legis proferam. Elifæus quærebatur a rege Syriæ, missus erat exercitus qui eum caperet, circumvallatus erat vndeque: cepit timere eius seruulus, quia seruulus erat, hoc est, non erat liberæ incutis, & liberæ potestatis. Petiuit autem petiri eius oculos sanctus Propheta, & ait: *Respice, & vide quanto plures sint pro nobis, quam contra nos.* Et respexit, & vidit angelorum milia. Aduertitis igitur quod seruulus Christi in magis custodiant qui non videntur, quam qui videntur. Sed & illi si custodiunt, vestris custodiunt orationibus aduocati. Legistis nempe eos ipso equi Elifæum quærebant, ingressos esse Samariam ad eum ipsum quem capere gestabant, cui non solum non potuerunt nocere, sed ipsius, aduersus quem venerant, intercessionem seruati sunt. Petrus quoque Apostolus vtriusque vobis dedit exemplum. Nam vbi enim Herodes quæsiuit & cepit, recepit in carcere. Non enim recesserat Dei seruulus, sed tenebat timoris igrarus. Orabat pro eo Ecclesia, sed Apostolus in carcere quæsciebat, quod est indicium non timentis. Missus est angelus qui dormientem exciaret, per quem Petrus productus est carcere, in mortem euasit. Idem Petrus postea victo Simone cum præcepta Dei populo seminaret, doceret castimoniam, exciaret animos gentilium: quibus eum querentibus, Christianæ anime deprecate sunt vt paulisper cederet. Et quamuis esset cupidus passionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus est. Rogabatur enim vt ad instruendum & confirmandum populum se referuaret. Quid multa? Nocte muro egredi coepit, & vidēs*

sibi in porta Christum occurrere: vrbemque ingredi, ait: *Dominus, quo vadis? Respondit Christus: Venio Romam iterum crucifigi.* Intellexit Petrus ad suam crucem diuinum pertinere responsum. Passionis enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem passionis suscepit mortis exuerat. *Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem viuus, vniuit Deo.* Intellexit ergo Petrus quod iterum Christum crucifigendum esset in seruulo. Itaque sponte remeavit, interrogantibus Christianis responsum reddidit, statimque correptus per crucem suam honorificauit Dominum Iesum. Vidēs igitur quod in seruulis suis pari vellet Christum. Quid si & huic seruulo dicitur: *Volens si manere, tu autem me sequere: & de hac arbore gylare vult fructum?* Nam si illius cibus erat vt faceret voluntatem patris, idem cibus illius est vt nostris passionibus epuletur. Nomen (vt de ipso Domino sumamus exemplum) quando voluit, passus est & cum quaeretur, inuenitus est: Quando autem hora non venerat passionis, per medium quærentium transibat, & videntes cū tenere non poterant: Quo vtiq; euidenter ostendit, quia quando Dominus vult, vniuique qui inuenitur & capitur. Quando autem differt, etiam si quærentium manibus occurat & oculis, nō tenetur. Ego ipse non quod velle visitandi gratia prodibam, vel pergebam ad martyres? Non regiam palatii prætexebam eundo atque redeundo? Et tamen nemo me tenuit, cum exturbadi me haberet, vt prodiderant postea, voluntatem, dicentes: *Exi de ciuitate, & vade quo vis.* Expectabam fateor magnum aliquid, aut gladium pro Christi nomine, aut incendium. At illi delicias mihi pro passionibus obulerunt: sed athleta Christi non delicias, sed passiones suas exigit. Nemo ergo vos turbet quod aut carum preparauerat, aut dura, vt videbatur vbi, Auxentii ipsius qui se dicit episcopum, ore iactata. Præterquam narrat percutsores premisos, penam mortis esse decretam: nec illa timeo, & illa nō defecto. Quo enim abbo, vbi non omnia plena gemitis sint atque lachrymarum, quando per Ecclesias inuenitur ei cui Catholici sacerdotibus, resistentes gladio ferri, cruciales proferri omnes, nisi mandatum impleuerint? Et hæc episcopum manu scripta, & ore dicta: qui se vt probaret doctissimum, vnu non omisit exemplum. Legimus enim in Propheta quod viderit falcem volantem. Hanc imitatus Auxentius gladium volantem per omnes vrbes direxit. Et fatanas transfuratur se in angelum lucis, & in alium imitatur eius potentiam. Tu Domine Iesu vno momento mundum redemisti, Auxentius vno momento tot populos, quod in ipso est, trucidabit, alios gladio, alios faciliore. Meam basilicam petit cruento ore, linguinolenis manibus. Qui bene præsens respondit lectio: Peccatori aures dixit Deus: *Quæ tu erras in istis mensuris?* id est, non conuenit paci & furori, non conuenit Christo & Belial. Meminisistis etiā non quod lectum est hodie, Nabuche sanctum virum possiditorem vineæ suæ interpellatum petitione regia vt vineæ suæ daret, vbi rex succis vitibus olus velle fereret, cumque respondisset: Absit vt ergo patrum meorum tradam hereditatem, regemque contritulum esse qui sibi esset alieni ius relatione iusta negaturus: id muliebri consilio deceptum Nabuchæ, vires suas vel proprio errore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos trademus Ecclesiam Christi? Quid igitur ad me responsum est contumaciter? Dixi enim cōueniens: *Absit a me vt tradam Christi hereditatem.* Si ille patrum hereditatem non tradidit, ego tradam Christi hereditatem? Sed & hoc addidi: Absit vt tradam hereditatem patrum, hoc est, hereditatē Dionysij qui in exilio in causis fidei defunctus est, hereditatē Eustorgij confessoris, hereditatē Myrodis, atque omnium retro fidelium episcoporum. Respondi ego quod sacerdos est: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est vt animam mihi quam fidem auferat. At cui tradam? Præsens lectio Euangetij docere nos debet, quid petatur, à quibus petatur. Audistis nempe legi quod cum Christus super pullum asine sederet, clamabant puerni, & moleste ferebant Iudæi. Denique interpellauerunt Dominum Iesum, dicentes vt faceret eos tacere, respondit: *Si bi tacuerim, lapides clamabunt.* Deinde ingressus templum, eiecit nummulos, & cathedras, & columbas venden-

<p>A</p> <p>Luce 2 Pfal 8</p> <p>B</p> <p>Pfal 117</p> <p>Ican 2</p> <p>C</p> <p>Hier 17</p> <p>D</p> <p>Gal 4 Ibidem</p> <p>Gal 3 Hak 2</p> <p>Gal 4</p>	<p>50</p> <p>tes in templo Dei. Lectio nempe ista nulla nostra dispo- sitione recitata est, sed casu, quod presentibus bene ap- tatur temporibus. Semper ergo Christi laudes, verbera perfidiorum sunt. Et nunc cum laudatur Christus, di- cant hæretici quia fœditio commouetur: dicant hære- tici quia his mors paratur, & vere mortem habent in laudibus Christi. Quomodo enim laudes eius fœre possunt, cuius infirmitatem prædicant? Itaque & ho- die cum laudatur Christus, Ariarum amentia ver- beratur. Geraseti præsentiam Christi fœre non pote- rant, isti peiores Getaſenis nec laudationem Christi sustinere possunt. Vident pueros Christi gloriam con- cinentes, quia scriptum est: <i>Ex ore infantium & lacten- tium perfectio laudem.</i> Irident istam ætatem fidei plenam cum dicunt: <i>Ece quid clamant?</i> Sed respondit iis Christus: <i>Si hi tacuerint, lapides clamabunt:</i> hoc est fortiores clamabunt clamabunt & iuvenes, clamabunt & maturores, clama- bunt & senes: isti lapides ad illam iam solidati lapidem, de quod scriptum est: <i>Lapides quem reprobauerunt adstantes, hic factus est in caput anguli.</i> His igitur laudationibus inuitus templum suum Christus ingreditur, & flagellum præhi- dit, & cicit de templo nummularios. Non patitur enim in suo templo pecunia esse vernaculis, nō patitur in suo tem- plo esse eos qui vendunt cathedras. Quid sunt cathedrae, nisi honores? Quid sunt columbae; nisi simplices men- tes, vel animæ fidem cauidam & puram sequentes? E- rgo ergo inducam in templum quem Christus excludit: lute- bit eum extrinsecus qui dignitates vendit & honores. Iube- tur enim extrinsecus qui vendit vnde simplices mentes fideles. Ergo Auentium cicitur, Meterninus excluditur. Vnum poterunt enim, duo nomina. Et enim ne cognoscere quis esset, mutauit sibi vocabulum: vti quia hic fuerat Auentius episcopus Ariarum, ad decipiendam plebem, quam ille re- nuerat: fevocat Mercurium. Mutavit ergo vocabu- lum, sed perdidit non mutauit. Exiit lupum & induit lu- pum. Nihil prodest quod mutauit nomen, quid fit signi- ficat. Alius in Scythie partibus dicebatur, alius hic voca- tur, nomina pro regionibus habet. Habet ergo iam duo nomina: & si huius alio periret, habebit & tertium. Quomodo enim patitur vt maneat et vocabulum ad tā- tū sceleris indicium? Minora scit in Scythia, & ita erubuit vt mutaret vocabulum: sceleratoris hic ausus est, & vo- let, quocunque periret, nomen pro prodi: Tanto- rum populorum sanguinem manu sua scribit, & poterit consistere animo? Paucos excludit Dominus Iesus de templo suo, Auentium nullum reliquit. De templo suo Iesus flagello cicit, Auentium gladio. Iesus flagello, Mer- curium securi. Pius Dominus flagello exturbat sacrilegos, nequam persequitur pios ferro. De quo bene dixisti ho- die: <i>Legis suus scum ferat.</i> Feret etiam si nolit. Feret conscientiam suam, et si non fert chartulam: feret sangui- nem inscriptam animam suam, et si atramento inscriptam epistolam non fert. Scripta est Iuda culpa tua graphio fer- reo & vngue adamantina, & scripta in pectore tuo: hoc est, ibi scripta, vnde processit. Is mihi etiam audet menti- onem facere retractandi, plenus sanguinis, plenus cruo- ris: Qui quos non poterit sermone decipere, eos gladio putat esse feriendos, & tuentas leges ore dictans, manu scribens, & putans quod lex fidem possit hominibus im- petare. Non auduit & id quod hodie dictum est: <i>Que- niam non iustificatur homo ex operibus legi?</i> Aut, <i>Per legem legi mortuus sum, vt Deo viuam?</i> id est, per legem spiritalem inter pretationi legis est mortuus corporali. Et <i>non per legem Do- mini nostri Iesu Christi moriamur huius legi, que sancti decreta perdidit.</i> Non lex Ecclesiam congregauit, sed fides Christi. Lex au- tem non est fide: <i>infusus enim est fide viuus.</i> Iustus ergo fides non lex facit, quia non est per legem iustus, sed per fidem Christi. Qui autem fidem repudiatur, & legis iura præscribit, ipse lex testatur iniustum, quia iustus ex fide viuus. Hanc ergo legem quisquam sequatur, qua fir- matur Ariminenſe concilium, in quo creatus dicitur Christus: Sed auit: <i>Iesus Deum suum factum esse mulie- re, factum sub lege.</i> Ergo factum legunt, hoc est creatum. Nō ne hoc ipsum considerant quod proposuerunt, quia fa- ctus dicitur Christus, sed ex muliere, hoc est, secundum</p>	<p>parum virginis factus est, qui secundum diuinam gene- rationem ex patre natus est: Legitur & hodie quia Chris- tus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis ma- ledictum. Numquid maledictum Christus secundum di- uinitatem est? Sed quare maledictum dicitur, Apostolus te docet, dicens quia scriptum est: <i>Maledictus omnis qui pendet in ligno.</i> hoc est, qui in carne sua nostram carnem, in suo cor- pore nostras infirmitates & nostra maledicta suscepit, vt crucifigeret. Non enim ille maledictus, sed in te maledi- ctus. Denique habes alibi: <i>Quo peccatum non nouit, sed pro nobis peccatum factum est: quia nostra peccata suscepit, vt sacra- mentum passionis aboleret.</i> Hæc ego fratres coram ipso apud vos plenius disputarem, sed cettus non igraros vos esse fidei vestrum refugit examen, & gentilis quosdam quatuor aut quinquæ ferme homines elegit cognitores sibi, si ta- men aliquos elegit: quos vellent adesse in cetero omnium, non vt de Christo iudicent, sed vt maiestatem audiant. Christi. Tamen illi iam de Auentio pronuntiauerunt, qui tractanti quotidie non crediderunt. Quæ maior eius condemnatio, quam quod sine aduersario iudicet iudices suos victus est? Ergo & iporum sententiam contra Au- xentium iam tenemus: & quod gentes elegit, iure dam- nandum est, quia Apostoli præcepta dimisit, cum Apo- stolus dicat: <i>Audet aliquis vestrum aduersus alterum habere auge- tum, iudicare apud iniquos, & non apud sanctos?</i> Aut <i>uestro numquam sancti de hoc mundo indicantur?</i> Et infra ait: <i>Si non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratres, sed frater cum fratre iudicet, contendat.</i> Et hoc apud infideles? Vides quia quod ille obtulit, contra auctoritatem Apostoli sit? Vos eligite, vtrum Auxentium an Paulum velit debeamus magistram. Sed quid dicam de Apostolo, cum ipse Dominus clamer per Prophetam: <i>Audite me populus meus qui scitis iudicium, quoniam in corde lex mea est.</i> Deus dicit: Au- dite me populus meus, qui scitis iudicium, Auxentius di- cit: Nescitis iudicium. Videritis quia iam Deum contem- nit in vobis, qui sententiam cælestis reſtat oraculi? <i>Au- dite me, inquit, populus meus,</i> dicit Dominus. Non dicit audi- te gentes, non dicit audite Iudei. Iam enim populus Dei qui fuerat, populus erroris est factus. Et cum populus Ero- nis erat, populus Dei esse cepit, & qui in Christum credi- dit. Iste ergo populus iudicat, cuius in corde lex diuina est non humana: lex non atramento scripta, sed spiritui re- vuiation in charta exarata, sed in corde signata: lex gratiæ, non cruoris. Quis igitur vobis iniuriam facit, qui recusat vestram, an qui eligit audientiam? Conclusus vndique ad versum patrum luorum confugit. De Imperatore vult iniudiam commouere, dicens iudicare debere adoleſcen- tem catechumenum sacre lectionis ignarum, & in consi- storio iudicare. Quasi vero superiore aino quando ad pa- latium sum petirus, cum presentibus primatibus ante cō- sistorium tractaretur, cum Imperator basilicam veller e- ripere, ego tunc auxilii contemplatione regalibus infraſtus sum, constantiam non reuerim sacerdotis, aut imminuto iure discesserim. Nonne meminerunt quod vbi me co- gnouit populus palatium petiſſe, ita irruit, vt vim eius fer- re non possent, quando comiti militari cum expeditis ad fugandam multitudinem egresso obulerunt omnes se neci pro fide Christi? Non tunc rogatus sum vt populum mollis sermone mulcerem? Isponderē fidem, quod bali- cam Ecclesie nullam inuaderet? Et cum pro beneficio meum fit officium postularum, tamen quod populus ad palatium venisset, mihi iniudiam commota est. In hanc igitur iniudiam me redire desiderant. Reuocauit populum, & tamen iniudiam non euasi: quam quidem iniudiam e- go temperandam arbitror, non timendam. Quid enim ti- memus pro Christi nomine: nisi forte illud mouere ne debet & auit. Ergo non debet Imperator vnam basilicam accipere ad quam procedat & plus vult Ambrosij posse quam Imperator, vt imperatori prodeundi facultatem neget? Quod cum dicit, apprehendere sermones no- stros gestiunt, sicut Iudei qui Christum verſuto hominem tentabant, dicentes: <i>Magister, lucet tributum dari Cæsari, aut non?</i> Semper ne de Cæsare Ierusalem Dei iniudiam commoue- tur: Et hoc ad calaniam sibi accessit impietas, vt imperiale nomē obtendat? Et isti possunt dicere & corā non habent</p>	<p>E</p> <p>Gal 3 Ibidem Dicit 11.</p> <p>1. Cor 3</p> <p>F</p> <p>1. Cor 4</p> <p>Ibidem</p> <p>Esa 61</p> <p>1. Cor 3</p> <p>G</p> <p>H</p> <p>Mat 23</p> <p>scribitur</p>
---	---	--	--

A sacrilegium, quorum iugitantur magisterium? Et tamen videtur quanto potiores Ariani sunt quam Iudei. Illi quarebant verum solvendum putare Cæsaris ius tribui, illi Imperatorem volunt dare ius Ecclesie. Sed ve peridi suum Imperatorem autorem, ita & nos quæ ius Dominus & auctor noster docuit, respondeamus. Considerans enim Iesus dolium Iudeorum dixit ad eos: *Quid me tentatis? Offendite mihi denarium. Et cum desisset, dixit: Cuius imaginem habet & inscriptionem? Respondentes dixerunt: Cæsaris. Et ait illis Iesus: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Ergo & ego dico illis qui mihi obiciunt: Offendite mihi denarium. Iesus Cæsaris denarium vidit, & ait: Reddite Cæsari quæ Cæsaris sunt, & quæ Dei sunt. Dev. Numquid de Ecclesiæ basilicis occupatis possunt denarium offerre Cæsari? Sed in Ecclesiâ vnam imaginem novi, hoc est, imaginem Dei inuisibilis, de qua dixit Deus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Illam imaginem de qua scriptum est: *Quia Christus ascendit gloria, & in imagine subsistens eius.* In ista imagine patrem æterno, sicut dixit ipse Dñs Iesus: *Qui me videt, videt & patrem.* Non enim hæc imago a parte est separata, quæ vivitatem me docuit Trinitatis, dicens: *Ego & pater vnum sumus.**

Ibid.

Gen. 1.
Erb. 1.
Ioh. 14.
Ioh. 10.

B Et infra: *Omnia quæcumque habet pater, mea sunt.* Et de Spiritu sancto, dicens quia Spiritus Christi sit, & de ipso accepit, sicut scriptum est: *ille de me accepit, & annuntiabit vobis.* Quid igitur non humiliter responsim? nobis est? Si tributum peto, non negamus. Agri Ecclesiæ solvunt tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandi eorum, nemo nostrum intueretur. Possit pauperis collatio populi reddi date. Non faciat de agris invidiam tollant eos sibi libitum est. Imperatori non dono, sed non nego. Aurum querunt, possunt dicere: Argentum & aurum non quero. Sed invidiam perthorresco. Habeo ararios, ararii mei, pauperes Christi sunt, hunc novi congregare faciam. Vnam hoc mihi semper crimen adscribant, quia aurum pauperibus erogatur. Quod si obiciunt quod de secessionem ab ijs requiram, non nego, sed etiam ambio. Habeo de secessionem, sed in orationibus pauperum. Cæcili & claudi, debiles & senes, robustis bellatoribus fortiores sunt. Denique munera pauperum Deū obligant, quia scriptum est: *Qui largitur pauperi, Deus fovetur.* Prexidia bellatorum diuinem sepe gratiam non merentur. Hymnorum quoque meum carminibus deceptorum populum ferunt. Plane nec hoc ab eo. Grande carmen istud est, & quo nihil potentius. Quid enim potentius quam confessio Trinitatis, quæ quotidie totius populi ore celebratur? Certamen omnes student fidem facere, patrem & filium & spiritum sanctum norunt verbis prædicare. Facti sunt igitur omnes magistri, qui vix poterat esse & discipuli. Quid igitur obadiens potest esse, quam ut Christi sequamur exemplum, qui specie inuentus ut homo, humiliter semetipsum saltu obediens vique ad mortem? Denique omnes per obediendum liberati. Sicut enim per inobediendum vnius hominis peccatores constituti multi, ita & per vnius obediendum iusti constituentur plurimi. Si ergo ille obediens, accipiant obediens: magisterium, cui non inhaeremus, dicentes iis qui nobis de Imperatore invidiam faciunt: *Sei nimis quæ sunt Cæsari Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* Tributum Cæsari esse, non negatur. Ecclesia Dei est, Cæsari vique non debet addici: quia ius Cæsaris esse non potest Dei templum. Quod cum honorificentia Imperatoris nemo diuinitatem potest negare. Quid enim honorificentius, quam ut Imperator Ecclesiæ filius esse dicatur? Quod cum dicitur, in peccato dicitur, cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est. Bonus enim Imperator querit auxilium Ecclesiæ, non refutat. Hæc vix humiliter dicimus, ita confiteri eripimus. Sed incendia aliqui, gladium deportationem minantur. Didicimus Christi feruli non timere. Non timetibus nunquam est grauis terror. Denique scriptum est: *Superius in infernum saltu sunt plagæ eorum.* Satis igitur propolis responsum videtur. Nunc illos interrogo quod Saluator interrogavit: *Nauphiam Iohannis de celo esset, an ex hominibus?* Et non poterunt respondere ei Iudei. Si baptismum Iohannis non solum Iudei, Auxentius soluit baptismum Christi? Non enim istud ex hominibus est

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

A amore mulieris temperare, quam ipse qui potuit habere in potestate, & petere. Et hac fecit cum adhuc non haberet uxorem, & tamen exhiberet sui tanquam victus conjugio castitatem. Quis tam dominus serui, quam ille fuit corporis sui? Quis tam aliorum arbiter, quam ille fuit censor etatis? Quid de pietate eius loquar? qui cum homines nobili oris genere, & locupleti prosapia, que cito mouere inuidiam solet regie cupiditatis, accusator viret, Praefectus insisteret, respondit per nihil eruentium sanctis praesentium diebus statuatur. Et cum post aliquot dies accusatoris legeretur libellus, calumniam pronuntiatus, accusatum libere donec Praefectus cognoscere, obseruari iussit. Neque ante aut postea quicquam tanti criminis sub adolescente Imperatore formidauit inuidiam. Risit adolescens, quod robusti metuunt Imperatores. Militerat propter recuperanda templorum iura, sacerdotium profana priuilegia: cultus sacrorum suorum Roma legatos, & (quod est grauius) Senatus nomine nitebatur. Et cum vniuersi qui consistorio aderant Christiani pariter ac gentes dicerent esse reddenda, solus velut Daniel exortus in se Dei spiritum arguebat perdidit Christianos, gentilibus obuiauit, dicens: *Quod pater frater eripuit, quomodo a me putatis esse reddendum?* cum in eo & religio lezaretur & frater, a quo se nollet pietate superari. Et cum paterno conueniret exemplo, quod sub patre suo ea nullus abtulerat, respondit: Patrem meum laudatis quia non abtulit, nec ego abtuli. Nunquid pater meus reddidit, ut me debere reddere postuletis? Postremo et si pater reddidisset, frater abtulerat, imitatore in ea parte fratris esse me mallem. Aut iniquum meum pater Augustus fuit, & frater non fuit? Per vtrique debetur reuerentia, & pat vtrique est circa rempublicam gratia. Vtrumque imitabor: & ut non reddam quod pater reddere non potuit, quia nullus abtulerat: & seruum quod a fratre est constitutum. Postulet parens Romaliaque eamque desiderat. Debeo affectum parenti, sed magis obsequium debeo saluti auctori.

Quid de amore provincialium loquar, vel quo eos ipse complectebatur, iam qui abis consultiore suo rependebatur, quibus nihil inquam indici passus est? Præteritis, inquit, non queunt solvere, noua poterunt sustinere. Ex hoc laudat provincie Iulianum. Et ille quidem in robusta etate, ille in processu adolescentie. Ille plurima reperit, & exhausti omnia: iste nihil inuenit, & omnibus abundat. Auduit in Transalpinis partibus positus, ad Italiam fines barbaros propinquasse, sollicitus ne alieno hoste suum regnum attentaretur, venire properabat, cupiens dimittere Gallicam otia, & pericula nostra suscipere. Hæc mihi cum aliis communia. Illa priuata, quæ sepe me appellabat absentem, & à me inuitadum se facris mysteriis præferebat. Quinetiam cum rumor quidam ad Viennensem pertulisset urbem, quod inuitandi eius ad Italiam gratia eo pergerem, quam gaudebat, quam gratulabatur me sibi optato adfore? Morta ei aduentus mei prolixior videbatur, atque vinam aduentum ipsius nullus præuenisset nuntius. Iam promiseram me profecturum, respondens vel honoris petentibus, vel Praefecto, ut tranquillitati Italie consulere, me sicut superfluo ingreteret non possem propter vercedum, ita necessitati bus defuturum. Confirmatum hoc erat, Ecce postridie litteræ de instituendis mansionibus, inuectio ornamentorum regalium, aliaque eiusmodi que in gressurum iter Imperatorem significarent. Quibus rebus ab ipsis à quibus fuerat postulatæ, intermissa legato est. Reus mihi videbat sperare meæ præsentie, nec implete: sed vinam videnti nibi hunc debere reatum. Excusarem quod nulla tua audissem pericula, nullas tuas accepissem litteras, quod non potuissem propriis animalibus occurrere, etiam si iter ingressus essem. Itaque securus venie, dum diu es subduco aditus tui iter lego, ecce rescriptum accipio, ut sine mora pergendum putarem, eo quod vadem scilicet tu habere me apud Comitem tuum velles. Num restitutum moratus sum? Addidit, ut per properarem ocyus, nec arbitrarer itineris mei synodum Gallorum esse episcoporum, propter quorum frequetes dissensiones crebro me excusaueram, sed ut ipse baptizaretur in ipso egressu. Ge-

starum iam terum indicia potui cognoscere, sed properandi studio nihil aduertere poteram. Iam superabam Alpium iuga, & ecce nuntius amarus mihi & omnibus de tanti morte Imperatoris. Reflexi, & iter steribus meis laui. Quibus ergo votis omnium proficisceretur? Quo gemitu omnium reuertebatur? Non enim Imperatorem sibi, sed salutem ereptam putabam. Quanto ipse angebar dolore? Primum quod tantus princeps, quod dulce pinguis meum, quod ita mei cupidissimus occidisset. Quos ego æstus illo biduo fuisse comperi, quo litteris eius ad me miserat superuixit? Vesper profectus est silentarius, tertio die mane quærebat iam ne remeasset, iam ne venirem. Ita sibi salutem quandam venturam arbitrabatur. O inuenis optime, vinam te viuenter inuenire potuisses, vinam te dilato aliqua meo referuisset aduentu? Nihil de aliqua mei virtute pollicere, nihil de ingenio atque prudentia: sed quanta ego cura inter te & Comitem tuum, quanta sedulitate concordiam & gratiam refudissem? Quam me ipsum pro tua obulism fide, quam in me ipsum ego recepissem, à quibus ille se time-re dicebat? Certe si Comes non esset inflexus, tecum remansissem. Præsumebam de te quod ipse me audires, si pro te non esse audire videres. Multa habueram que tenerem, nunc nihil habeo præter lacrymas & fletus. Quotidie mihi maior ad dolorem es, crebris ad gemitum. Omnes quanti me feceris prædestinant. Omnes absentiæ meam causam tua mortis appellant. Sed non sum Elias, non sum propheta, ut poterim futura cognoscere: sed sum vox clamantis in gemitu, quo possum desistere præterita. Quid enim habeo quod melius faciam, quam tibi lacrymas pro tanto tuo in me affectu rependam? Ego te suscipe parvulum, cum legatus ad hostem tuum pergeres, ego maternis traditum manibus. amplexus sum, ego tuus iterum legatus repetui Gallias, & mihi dulce illud officium fui pro salute tua primo, deinde pro pace atque pietate qua fratrem reliquias postulas: non dum pro te securus, & iam pro fratre nunc sepulture honore sollicitus.

Sed reuertamur ad Threnos, & ipsa dolores ingrediamur viscera. Quid restabat, inquit, nisi, aut quid agis? Nihil filia Hierusalem? quæ saluam fecisti? & quæ consolabatur te virgo filia Sion? Quia magna facta est super te contritio tua. Quia sanabitur? Quis autem me consolabitur, à quo alii petunt consolationis officium? Impleuit me amaritudine, inebriauit me felle. Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, ut propheticus vto loquo, quoniam quem in Euangelio eram generaturus, amisit. Sed ille non amisit gratiam quam poposcit, qui mihi in sermone quo vtebar ad plebem, hodie resurrexit. Nam cum in tractatum incidissem, propostis lectionibus, quod pauper benediceret Deum: quætere ceppi quis esset hic populus, & distinguere quod esset populus, alter diues, alter pauper: diues Iudæorum, pauper Ecclesiæ. Diues ille eloquiis sibi creditis, iste pauper aliena eloquia mutatus. Merito pauper, quia congregatus à paupere est: illo videlicet, qui pauper factus est cum diues esset, ut nos eius inopia ditaremur. Examinatus enim si, vniuersi repleret. Sed quomodo pauper qui habet gratitudinis diuitias, & plenitudinem diuitiarum? Denique in carne erat, & dicebat: Amodo videbitis filium hominis sedentem ad dexteram virtutis. Et alibi Petrum dicit: Tibi dabo claves regni celorum. Hic ergo pauper, qui regnum celeste donabat? Sed audi quomodo pauper. Tollite, inquit, iugum meum super vos, quia mitis sum, & humilis corde. Ideo & populus eius pauper est, non indigentia, quem diuite illo populo video ditorem. Non solum enim oracula prophetarum, sed etiam Apostolorum meruit diuino fusa spiritu habere præcepta. Non ergo inopia pauper, sed spiritus, qui dicitur esse: Beati pauperes spiritu: quoniam illi enim regnum celorum. Vere beati pauperes, qui acceptum quod diuites non habebant. Ex hoc numero est ille propheticus pauper, de quo scriptum est: Iste pauper clamauit, & Dominus exaudivit eum. Ex hoc populo ille qui ait: Argentum & aurum non habeo, sed quod habeo, hoc do tibi: in nomine Iesu Nazareni surge, & ambula. Ille ergo pauper auctor populi pauperis dicit: Deum laudem meam ne tacueris: quia in peccatoribus & in dolosa super me apertum est. Luceni sunt super me lingua dolosa, & sermoni-

A *Eni idcirco circumdederunt me, & expugnauerunt me gratis. Pro eorum me diligenter, detrahentibus, ego autem orabam. Bonum scitum oratio, quod o mnia auerit, ita ignita spicula repelluntur. Orabat ergo Dominus Iesus, & eius imitator Valentinianus orabat. Sed forte dicatur: Quid ei profuit oratio illi? Ecce in primo vitæ occidit cursu. De celestitate mortis, non de genere loquor. Non enim accusatio nis voce vtor, sed doloris. Sed etiam Dominus orabat, & crucifixus est. Hoc enim orabat, vt peccatum mundi tolleretur. Audiamus ergo quid oret Christi discipulus vtique quod magister docuit. Docuit autem vt vigilemus & oramus, ne intremus in tentationem, hoc est, ne incidamus in peccatum. Hæc est enim tentatio Christi, si in. sue anime periculum prolabatur. Mortem autem timere non est perfectio. Rogate autem quis debet & pro inimicis suis, orare pro perfectis, sicut Dominus orabat, dicens: *Pater, dimitte illi, non enim sciunt quid faciunt.* Vide clementiam magnam. Illi suum persequerentur autorem, ipse aduersariis etiam gratia peccata donabat, qui etiam ighorantie velamine excusabat admissum dicens: *Qui nesciunt quid faciunt, nam si scirent, Dominum non prosequerentur suum, in cuius potestate ac iure salu- tem esse suam arbitrantur. Et contra non sola Christi persecutores eius erant morte contenti, addebant maledicta atque conuicia, vt ait ipse: Maledicent ipsi, & tu benedices. Docuit nos quod timere maledicta persequentium quidem debeamus, cum habeamus benedictionis autorem: nec mouere nos conuicia debeant, vbi præfuit qui possit auferre maledicta. Quid illud quod mori non timuit? Immo pro omnibus se obtulit, dicens quod frustra innoxii in inuidiam vocarentur, quod frustra propter se alij periclitarentur: sibi que potius mortem optabat ne ipse aliis causa mortis esset. Hoc est illud euangelicum Domini in ipsa sui captione dicentis: *Si me quaeritis, sinitis abire. Occidit itaque pro omnibus quos diligebat pro quo amici sui parum putabant si omnes perirent.***

B Adulterum quem circa amicos suos habuerit animum, quem erga germanas suas habuerit affectum consideremus. In ipsis requiebat, in ipsis se consolabatur, in ipsis relaxabat animum, & fessis curis corda mellebat. Rogabat eas, vt si quo pueritie suæ lapsu, si sermone aliquo offensa à fratre viderentur, ignoscere, veniam sibi à Domino deprecarentur. Manus, caput sororibus osculabatur, immemor imperij, memorem germanitatis: & quo magis aliis potestatis iure præfaret, hoc se magis humilem sororibus exhibebat. Rogabat vt uo memissent iniuriæ, memissent gratiæ. Acciderat, vt quoddam de earum possessione audiret negotium. Tantis enim erat, vt etiam in causa sororum æquis fore arbitrii prouinciam temperaret. Audiuit negotium non de iure, sed de possessione prædij. Hinc pietas pro fororibus, inde misericordia pro orphanis causa certabat, vt pro eo apud ipsas interueniret refores. Remisit iudicem publicum negotium, ne aut ius, aut pietatem læderet. Priuatum tamen, quantum ex proposito nobilium puellarum aduertimus, pium sanctis fororibus impreflit affectum, vt concedendi prædij voluntatem haberent, iudicium darent. Vere digne tanto fratre germanæ, que quod mater sibi reliquerat, insul- tem de suo potius iure laxare, quam fratrem in sua causa verendum sustinere. Hæc est vobis sanctæ anime hereditas pretiosior fratre laudis & gloriæ, his vos pius frater nobilioris & dinoris reddidit, qui etiam vestrum non geminis orabat, sed oculis: manus vestras non tam regalibus ambebat insignibus, quam Imperatoris ore la- mbebant. In vestra fructu præsentis omne ponebat solati- um, nec ipsam nimie desideraret uxorem. Ideo nuptias differrebat, quia pius cum vestre gratiæ placebat affectus. Hæc vobis desiderio amplius quam dolori sunt vt fraterna gloria plus reficiat mentem, quam dolor torquet. Pascunt frequenter & lacrymæ, & mentem allevant, sicut refrigerant pectus, & medium solantur affectum. Durum quidem funus videtur, sed stabat & sancta Maria iuxta crucem filij,

& ipse erat virgo sui vigeniti passionem. Stantem illam legi, stentem non lego. Vide dixit ei filius: *Mater, ecce filius tuus. Et discipulo dixit: Ecce mater tua.* hereditatem illis charitati- tis suæ gratiæ derelinquit. In quo vobis pia pignora, quoniam fratrem vestrum seruare propter me peccata non metui, affectum paternum exhibere desidero. Illum in- tuor in vobis, illum teneo, illum puto esse mihi presentem, immo vt utrumque germanum, quos velut oculos mihi effusus doleo. Felicitas episcopos persequuntur Imperatores: quam diligunt. Quanto mihi beatus Maximus manebat? In illius odio laui, in horum amore sup- plicij teralis hereditas. Vnam filij pro vobis licuisset huic spiritum fondere. Compendium doloris inueniam, & gloriosius mihi fuerat pro tantis obire pignoribus. Sed ad vestram sanctæ filie consolationem reuertar, quatinus rerum gestatum acerbitas vni omnium consolationis ab- solbeat. Quæ si brevis sit, nihil afferet quo maiorem affectum demulceat: in prolixior, longior em afferret admo- tionem doloris. Quo enim prolixior fuisset, hoc magis in consolando afflicti, quem consolari velis, & diutius maiorem eius tenebis. Non igitur velut penicillo quoddam sermonis mei vestras abstergeam lacrymas, neque enim id facere vellem, etiam si possem. Est enim pus afflic- tibus quædam etiam fletus voluptas, & plerumque gra- uis lacrymis euaporat dolor. Sed id postulo, ut vel infu- pectoni vestro fratrem duri gemitibus releueris, vel a- uertatis plandibus vel requiescentem excietis. Ille vo- bis maneat in corde, ille viat in pectore, ille amplexibus piis hæreat vt solebat, ille fratrem: ocula precat, ille sæ- per in oculis sit, semper in oculis, semper in alloquiis, sæ- per in mentibus: ille iam talis, vt in illi nunciatas licuarit. Obliui camini citis ætatem, teneatis gratiam. Ille vo- bis auxiliaturus speretur, ille nobis præfuit afflicti, illi à vobis nec somnus excludat. Propter ipsam delectat quies, vt vobis gratior reuertatur. In vobis est filius, vt fratrem vobis iam nemo possit auferre. Sed corpus eius tenere desideratis, tumultum circumsile tenebis. Ille tumultus fra- tris vobis habitatio sit, ille sit aul palatii, in quo caræ vo- bis membra requiescunt. Quod si mead illum reuocatis doloris, quod cito excessit vite hæc ego abnuo imma- tura obisse ætate, quem nostræ vite temporibus fulcire cuperemus, vt de nostris annis viueret, qui fungi non po- tuit suis.

C Sed quero vtrum aliquis sit post mortem sensus, an nullus? Si est, viuic immo quia est, vita iam fruatur æterna. Quomodo enim non habet sensum, cuius anima viuat & viget, & remeabit ad corpus, & facies illud cum refusa fuerit, reuultuere? Clamat Apostolus: *Nolumus vos igno- rare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent.* Nam si credimus quod Iesus mortuus est, & resurrexerit, & Deus illos qui dormiunt pro Iesu, ad ducet cum eo. Manet ergo eorum vita, quos manet resur- rectio. Quod si gentes qui spem resurrectionis non habet hoc vno se colantur, quo dicunt quod nullus post mor- tem sensus sit defunctorum, ac per hoc nulli remaneat sensus doloris, quanto magis nos consolationem recipere debemus, quia mors metuenda non sit, eo quod finis sit peccatorum: vita autem desperanda non sit, quæ resur- rectione reparatur? Iob quoque docet nec mortem time- dam, & potius optandam piis, dicens: *Vtinam in inferno me possideris, & abscederes me donec inuigiletur in tuis, & conspuis in mibo tempus in quo memini fieri mi.* Si enim mortuus fuerit homo, viuere, consummans dies vite ipsius, sustinebo donec iteru- ham. Tunc vocabis, & ego tibi obediam, opera autem ma- nium tuarum me despicias. Esto tamen dolendum sit, quod primæus obieris ætate gratulandum nihilominus est, quod virtutum super alios veteranus decesserit. Tanta enim fir- emendatio vite eius in illo omnibus lubrico adulescentie tempore, tanta laus morum eius, vt omnem memoriam doloris obducet. Quod enim obit, fragilitatis est quod talis fuit, admirationis. Quam beata fuisset respublica si tantum diuini sentire potuisset, sed quia vita sanctiorum n- hic in terris est, sed in celo. Iustus enim viuere Christo, & mori licetum, quia & dissolui & cum Christo esse, multo melius) dolendum est quod nobis cito rapta sit conso-

A landum, quod ad meliorem transierit. Denique David mori-
tandam filium bebat, mortuum non debebat. Flebat, ne
sibi crederetur de fere de fere eum, quem sciebat esse
cum Christo. Et si fecis verum esse quod assero, incestus
Animon filium fleuit occisum, parricidam Abesalon
dolor interitum putat, dicens: *Filius meus Abesalon, fili-
us meus Abesalon*. Innocentem filium non putat esse legem-
dum quia illos sibi perisse flebat pro scelere, hunc pro in-
nocentia credidit esse occisum. Nihil ergo habetis quod
gaullis deoleatis in fratre. *Homo natus est, humana sua ob-
noxia flagrantia*. Nemo le redimit ad morte, non diues, non
ipsum reges, immo ipsi grauioribus subiacent. Iob dixit: *Nu-
merati anni datus sunt potentes, timor autem eius in auribus eius*:
quando videtur habere pacem, tunc venit eius euerio. Vobis quo-
que ipsis tam acerba incidisse patienter ferre debetis, que
videtis vobis communia esse cum sanctis. Etiam David
amissus filius defuitus est. Optasset filios tales obisse, qua-
lis vobis frater crepitus est. Ille crimina doluit, non exitum
filiorum. Sed istis fuerit ingemiscendum. Quousque
luctus tempora protrahuntur? Duorum meum curricula
in fratrum finibus quotidiano clausistis amplexu.
Sola in scripturis Iephthe filia perit sua tempora postu-
luit, cognito quod pater eius profectus ad paelium vo-
uerat quia illi rerum potius offerret Domino, quod sibi
primum occurreret. Post victoriam ieuertenti occurrat
filia, ignara pietatis, ignata promissis. Vidit eam, & in-
gemit pater, dicens: *Hec me filia, impedit me, in frenalium dolo-
ru facta est mihi*. Ego enim aperui os meum de te ad Dominum, & non
potero auertere. Illa dixit ad eum: Pater, si in me aperuisti os tuum,
sic mihi vt exi de ore tuo. Et iterum dixit: *Sine me mensibus duobus,
& vadens flebo in montibus virginum meam ego & compa-
res amicis meis*. Itaque duobus exactis regressa mensibus sa-
crificii munus impleuit. Que decreto populi Israel qua-
ternis in anno diebus ab eiusdem filius feminis deploia-
tur. Ad descendum igitur frae virginatis florem duos sat
esse menses Iephthe filia iudicauit; & adhuc non venerat
resurrectio, & hoc spatio temporis satis putauit ad paucis
se esse defleat. Vobiscum omnes populi defleuerunt,
omnes ingemuerunt prouincie, & adhuc parua putatis ves-
tra hanc esse supplicia? Si fratrem velto redimere possletis
exito, nollet tamen ille vestra afflictione fuscitari: qui se
melius viuere credidit in vobis, qui optauit potius le ipsi
fieri, quam vestram videre iniuriam, qui pro vobis si libe-
ret filii paratus esset, qui ipso velto doloris die dicitur
hanc solam emisisse vocem: *Vae miseri fororibus meis*. I-
taque magis vestram deflitionem quam suam mortem
dolebat.

C Sed audio vos dolere non accepit sacramenta
baptismatis. Dicite mihi, quid aliud in nobis est nisi vo-
luntas, nisi petio? Atqui etiam dudum hoc vobis habuit
vt & antequam in Italiam venisset, iniuriaretur, & proxime
baptizari se à me velle significauit, & ideo prae ceteris cau-
sis me accendendum putauit. Non habet ergo gratiam q̄
desiderauit non habet quam possidet? Certe quia pōp-
scit, accepit. Vnde illud est lultus quicumque morte prae-
uentus fuerit, anima eius in refrigerio erit. Solue igitur pater
sancti munus seruo tuo, quod Moyses dum in spiritu
vidit, accepit: quod David quia ex reuelatione cognouit,
emeruit. Solue, inquam, seruo tuo Valentiano mu-
nus quod concupuit, munus quod pōpōscit sanctus, robu-
stus, incolumis. Si afflicto agrediente distulisset, tñ non
penitus tua misericordia effrauentis, qui celerrime tēp-
oris esset non voluntate fraudatus. Solue ergo seruo tuo
munus gratiae tuae, quam ille nunquam negauit, qui ante
diem mortis temporum priuilegia denegauit, his vigen-
tibz quos reuerent possit. Ad dabat virorum catena gen-
tilium, sup plicabat Senatus: non meuebar hominibz, displic-
cere vt tibi placere in Christo. Qui habuit spiritū tuū
quomodo non accepit gratiam tuam? Aut si quia solem-
niter non sunt celebrata mysteria, hoc mouet: ergo nec
inartyres si caecutiens fuerit coroneantur. Non enim
conorantur, nisi intuantur. Quod si suo abluuntur san-
guine, & hunc sua pietas abluat & voluntas. Ne querio cū
Domine à fratre se iungas, nec inquam hoc pia germanita-
tis patris absumpti. Hic tuus iam, & tuo iudicio vindica-

rus, periclitatur amplius Gratianus, si separatur à fratre, si
noui ineratit esse cum eo, per qui meruit vindicari. Quas
ille unum manus ad te pater erigit, quas pro fratre preces
fundit quo et inheret amplius, quem admodum sibi eū
non patitur auelli? Adest etiam pater, qui militiam sub lu-
liano & tribunatus honores fidei amare contempsit. Dona
patri filium, fratri germanum, quorum vtrumque imitatus
est alterum fide, alterum deuotione pariter atque ple-
tae in temporum priuilegia denegandis. Quod patri de-
fuerat, adiunxit quod frater constituit, custodit. Et huc
adhuc intercessionem adficio, cui remuneratione posui-
mus? Date manibus sancta mysteria, pio requiem ei posca-
mus affectu. Date sacramenta celestia, animā piam nostris
oblationibus prosequamur. Extollite populi mecum ma-
nus in sancta, vt eo saltem munere vicem eius mentis re-
pendamus. Non ego floribus tumulum eius aspergā; sed
spiritum eius Christi odore perfundam. Spargant ali pe-
nis lilia calathis, nobis lilium est Christus. Hoc reliqui-
as eius sacrobo, hoc eius gratiam commendabo. Nunquam
ego piorum fratrum separabo nomina, merita defunctam.
Scio quod Dominum commemoratio ista conciliet, co-
pula illa delectet. Nec putet aliquis mentis coram obitu
celentate detractum. Raptus est Enoch, ne malitia ma-
retet cor eius, & Iosaf decimo octauo anno regni iussit
domini Pascha celebrari, vt omnes retro principes de-
uotione superaret, nec diutius fidee meritis superstiti-
tium quoque plebi ludere graue imminere exitium, rex
iustus ante subleuatus est. Merito ergo ne & tu nobis aliqua
nostra offensione si raptus, vt octauo regni tui anno im-
minuentis mali acerbicare me quasi iustus euades.

Sed iam cara mihi complectar vicerā, & debito con-
dam fepulchro, prius tamen singula membra perspiciam.
Valentinianus meus, iuuenis meus, candidus & fulvus,
habens in se imaginem Christi. Talibus enim profequi-
tur Ecclesiam in Canticis Christum. Nec iniuriarū putes.
Charactere domini inscribuntur & seruali, & nomine
Imperatoris signantur milites. Denique & ipse Domi-
nus dixit: *Nolite tangere Christum meum*. & *Vos estis lilia mundi*. Et
Iacob dixit Iuda, si laudabatur frater tuus. Ad filium loqueba-
tur, & Dominum reuelebat. Et de Ioseph dictum: *Filius
meus amphius, filius meus amphius*. Ioseph, & Christus signifi-
cat. Licet ergo & mihi caractere Domini signate lectu-
lam. Iuuenis meus candidus & fulvus, electus & decem mil-
libus. Electus est filius meus, cum post mortem patris par-
uulus adficeretur imperio. Caput eius altum cephas, co-
culi eius sicut columbae super abundantiam aquarum. Ibi
enim sedimus, & fleuimus, dixerunt qui inde venerunt. Ve-
ter eius pyxis eburnea, qui reciperet oracula scripturarū,
vt posset dicere: *Venerem meum dolera*, sicut dixit propheta.
Dicit enim hāc qui imitator est Christi. Genae eius
phialae aromatatis, quibz Christi influebat vnguentum. La-
bia eius lilia distillantia myrrham plenam. Manus eius tor-
nata, aureae, plene thariss, eo quod in verbis eius iustitia
refulgeret, in factis & operibus reniret gratia; in quo
& plenum virtutis & auctoritatis regalis esset colloquium,
nec inflexa aliquo mortis terrore constantia, sanctorū pre-
tiosa & emendata correctio. Omnis enim bonus operarius,
manus Christi est. Faucibus eius dulcedines, & totus desi-
derium. Quam dulcis enim omnia iudicia eius vnuer-
sorum faucibus adhaeserunt? quanta gratia sermōnes i-
plus singuli recedebant? Quāmodum fili desideratis à
populis? Mihi certe te impressit, qui pectore renco
verba illa postrema, quibus me vadem tuium serip-
tulas. Reliquisti ipse de me testimonium iudicii glo-
riosi. Ergo tibi fidem meam exhibere nō potui, quam pa-
rabam. Dixi tamen absens, & dicentem me fidem pro te
Christus audire. Teneat in caelo ipsius mea, cū non
teneatur in terris. Obligatus sum Deo, cū non potui
hominibus obligari.

Locutus sum de corpore tuo, nunc alloquar animam
tuam dignam prophetis ornamentis. Ibi igitur vix exor-
diis. *Quedam est haec proficiens sicut dulcissimum, speciosa vt lu-
na, electa vt sol*. Videor mihi te videre fulgentem, videor au-
dire dicentem. *Diluculum mihi est pater. Nos terra praecedit, dies
caelestis appropinquauit*. Prospicis nos igit sancta anima de lo-

A nit, quos pietas una iungebat. Non vittutum distantia dis-
parces fecit, quos religio una fovebat. Super columbas
simpliciores, lupis aquales leviores, super agnos clemen-
tiores, super vitulos innocentes. Gratiani fugita non
effreuerat aeternis, & Valentianii iustitia non fuit vacua,
neccinas auscultabat. Quomodo sine pugna ceciderunt
potentes? Doleo in te fili Gratiane, suavis mihi valde. Pluri-
ma dedisti tua pietatis insignia. Tu in eis inter tua pericu-
la requirebas, tu in tuis extremis me appellabas: mecum
de te plus doleras dolorem. Doleo etiam in te fili Valen-
tini, speciosus mihi valde. Ceciderat amor tuus in me,
sicur amor pignoris. Tu per me putabas eripere periculis,
tu me non solum vt parentem diligebas, sed vt redem-
ptorem tui & liberatorem spectabas. Tu dicebas, Putas
ne video patrem meum? Speciosa de me voluntas tua,
sed non efficax praesumptio. Hei mihi vana spes in homi-
ne. Sed tu in sacerdotem Dominiuum requirebas. Hei mihi
quod voluntatem tuam non ante cognoui. Hei mihi
non clanculo ante misisti. Hei mihi qualia amisi pignora.
Quomodo ceciderunt potentes, & perierunt arma con-
cupiscentia? Er quia nemo habet quod alij plus deferat,
quam quod sibi optat, non me ab illis post mortem sepa-
res, quos in hac vita charissimos sensi. Domine peto, vt
vbi ego fuero, sint & illi mecum: vt vel illic & cum per-
petua copula fruar, quia hic vt eorum diuturniore con-
iunctione non potui. Te quoque summe Deus, vt charissi-
mos iuvenes: matris resurrectione suscites: & immatu-
rum hunc vixitibus cursum matris resurrectione com-
penses. Amen.

*De obitu Theodosij senioris Augusti Concio habita
die quadragesima sua deposi-
tione.*

C H Oc nobis motus terrarum graues, hoc iuges plu-
uias minabantur, & vltra solitum caligo tenebro-
sior denuntiabat, quod demetissimus Imperator Theo-
dosius recessurus esset de terris. Ipsa igitur recessum eius
elementa marcebat. Caelum tenebris obducitur,
aer perpeti horrens caligine, terra quatiabatur motibus.
replebatur aquarum alluvionibus. Quidni mundus ipse
deberet cum principem continuo esse rapiendum, per
quem diuina mundi iustus temperari solerent, cum crimi-
nosa sua indulgentia praerentiret? Et ille quidem abiit
sibi, regnumque non deposuit, sed mutauit, in taberna-
cula Christi iuxta pietatis adfuit, in illam Hierusalem su-
pernam, vbi nunc possumus dicere: Sicur audiuimus, ita & vi-
dimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei no-
stri, quam Deus fundauit in aeternum. Sed plurimos
tamquam paterno desitutos praesidio dereliquit, ac po-
tissimum filios. Sed non sunt desituti, quos pietatis suae
reliquit heredes. Non sunt desituti, quibus Christi ac-
quiuit gratiam, & exercitus fidei: cui documento fuit,
Deum fauere pietati, vt loquere esse perfidiae. Eius ergo
principis & proxime conclamauimus obitum, & nunc
quadragesimum celebramus, assilente sacris altaribus
Honori principis: quia sicut S. Ioseph patri suo Iacob
quadragesima diebus humationis officia deuotius, ita & hic
Theodosio patri iusta perfoluit. Et quia alij tertium diem
alij trigessimum, alij septimum, & alij quadragesimum
obfatuere conueniunt, quid doceat lectio, confide-
re. Desinit enim Iacob praecipit, inquit, Ioseph
pueris sepulchris, vt sepelirent patrem suum. Et sepe-
rant sepulchros israel, & repleti sunt ei quadragesima:
dies scien diuinitatem diebus: sepulturae. Et laet etiam
Egyptus septuaginta diebus. Hic ergo sequenda solem-
nitas, quam praescribit lectio. Sed & in Deuteronomio
scriptum est: *Quia praesentem filij israel Moysen diebus triginta,
& conuincit fuit dies huius.* Vtraque ergo obsecratio ha-
berandae caritatem, quia necellarium pietatis impletur of-
ficium. Bonus tunc Ioseph, qui formam pio muneri
dedit, quem amabat pater, cuique dixit: *Adiuuet te Deus
meus, & benedicat te benedictio terra habentis hominibus, propter
benedictionem manuum tuarum & vultus, benedictiones matris*

tuae. & patri tui: per patris soboles bona. Celebrat ergo & ille
quadragesimam patris Iacob, supplantatoris illius, & nos
celebramus Theodosij quadragesimam: qui imitatus Ia-
cob, supplantauit perfidiam tyrannorum, qui abscondit
funulachra gentium. Omnes enim culas idolorum fi-
des eius abscondit, omnes eorum caeremonias oblitera-
uit. Qui etiam iis qui in se peccauerant, doluit quam de-
derat perisse indulgentiam, & veniam denegauit. Sed
non negabant filij, quod donauit pater: non negabant,
etiam si quidam intertrubare conatus sit. Neque enim
poterunt negare quod in commune donauit, qui solum
quod singulis dedit. Nihil gloriosius extitit tanti princi-
pis habuit, qui omnia iam filius tradidisset, regnum, pote-
statem, nomen Augusti: nihil, inquam, speciosius ei in
mortem seruatum est, quam quod immane quantus pro-
missa annorum exigendarum relaxatio dum moratur,
facta est successio eius indulgentiarum hereditas, vt ille
qui voluit impedire, sibi odium fecerit, Theodosio ta-
men tante cumulus gloriae non sit ademptus. Theo-
doso. Si enim priuatorum vltima voluntates & testi-
famentum testamentum habent perpetram firmitatem: quo-
modo potest tanti principis esse irritum testamentum?
Gloriosior quoque in eo Theodosius, qui non communi-
iure restatus est. De filiis enim nihil habebat nouum
quod conderet, quibus totum dederat, nisi vt eos pre-
senti commendaret parenti: de subditis sibi & communi-
bus testari debuit, vt legata dimitteret, fidei commissi si-
gnaret. Praecipit dare legem indulgentiam, quam scriptam
reliquit. Quid dignius quam vt testamentum Imperato-
ris lex sit?

Ergo tantus Imperator recessit a nobis, sed non totus
recessit. Reliquit enim nobis liberos suos, in quibus cum
debemus agnoscere, & in quibus cum & cernimus & te-
nemus. Nec uiuicat aetas: fides militum, imperatoris
perfecta est aetas. Est enim perfecta aetas, vbi perfecta est
virtus. Recepta haec, quia & fides imperatoris, mili-
tium virtus est. Recognoscitis nempe quos vobis Theo-
dosij fides triumphos acquisiuit. Cum locorum an-
gustis & impedimentis calanum agmen paulo fecius in
aciem descenderet, & iniquitate hostis maior belli vi-
deretur, desiliit equo princeps, & ante aciem suos pro-
greffiens, ait: Vbi est Theodosij Deus? Iam hoc
CHRISTO proximus loquebatur. Quis enim
posset hoc dicere, nisi qui CHRISTO se laudare re-
cognosceret? Quo dicto excitauit omnes, & exem-
plo omnes armavit. Et iam certe senior aetate, sed validus
fide. Theodosij ergo fides, fuit vestra victoria: vestra fi-
des, filiorum eius fortitudo fir. Fides ergo augeat aetatem.
Denique nec Abraham vt in senectute generaret filium,
considerauit aetatem: nec Sara, vt pareret. Nec mirum si
augeat aetatem fides, cum repperit se futura. *Quid enim est
fides, nisi firmitas eorum quae sperantur substantia:* Sic nos scripturae
docent. Ergo si substantia eorum quae sperantur, fides
est: quanto magis eorum quae videntur? Bona fides, de
qua scriptum est: *Iustus autem ex fide uiuit: quod si sub-
traxerit se, non placebit anima mea.* Nos autem non sub-
trahamus nos ad dispendium animae, sed inhercamus
fidei animae nostrae acquisitionem: quoniam in hac
fidei militia testimonium consecrati sunt seniores nostri
Abraham, Isaac, Iacob. Et ideo hereditatem nobis
fidei reliquerunt. Fidelis Abraham, qui non ex operi-
bus, sed ex fide iustificatus est, quoniam Deo credidit,
Isaac per fidem nec gladium ferituri patris exparit
Iacob patrem fidei velsibus intectus, dum iter agit,
Angelorum vidit exercitum, & vocauit castra Dei. A-
bibi quoque, id est in his Regnorum, Elishus erat
intra Samariam, & subito cum circumfusus Syrorum
obsedit exercitus. Vidit eos Giezi, & ait ad dominum
suum: *O domine, quid faciemus? Et dixit Elishus propheta: No-
li timere: quoniam nobiscum plures sunt, quam cum illis.* Et re-
gnavit vt aperit DEVS oculos Giezi. Et aperit oculi eius,
& vidit plenum montem equis & currum in circuitu Eli-
sae: & rogauit Elisham vt perceret eos DEVS scititate,
& percussit sunt: & introierunt in ciuitatem, quae ingre-
derentur, nequaquam videntes. Audistis certe mili-

E
Gen. 28.
Gen. 27.
Gen. 31.

F
Gal. 3.

G
Gen. 21.
Heb. 11.
Heb. 12.

Heb. 10.

Heb. 11.
Gen. 15.
Gen. 28.
Gen. 32.
H
2. Reg. 8.

Gen. 10.
23. q. 1.
e. quia
Abel.

Deut. 34.

Gen. 49.

tes qui circumfusi eltis, ita vbi perfidia, ibi cecitas elt. Memento ergo cecus erat exercitus infidelium. Vbi autem fides, ibi exercitus Angelorum elt. Bona itaque fides quæ frequenter operatur in mortuis. Denique aduerfarius & legiones lux quotidiana martyrum virtute torquentur. Vnde arbitror quod hila chorodam citharæ idco fides dicantur, quoniam & mortui fonum reddant. Itaq; magis ac magis entendum elt, ne hoc viuendum munus fit, finis iugati: fed pignoris Principis fculum ac parrium iugendum affectum. Soluite hlius eius quod debetis parenti. Vbi debetis defuncto, quam debuitis viuenti. Etenim fili iuberis pitiatorum, non fine grani fclere uniuor iura temeratur, quanto magis in filiis Imperatoris. Ad datur, & cuius Imperatoris? Imperatoris pij, Imperatoris mifericordis, Imperatoris fidelis, de quo non mediocre locuta elt fcriptura, dicens: *Magnus & honorabilis elt homo mifericordie: uniuere autem vtrum fides, difficile elt.* Si magnus elt mifericordie dei, aut fidelem quemcuq; hominem iuuente, quanto magis Imperatorem, quem quum potestas ad vlcendum impellit, & reuocet tamen ab vitione iudicator? Quid preclantius fide Imperatoris, quoniam non extollat potentia, fuperbia non erigat, fed pietas inclinet? De quo preclare Salomoni ait: *Regni mifericordie, fuisque iugitatis: ficut autem rex in herba, fit & hilaritas eius.* Quantum igitur elt, deponere terrorem potentie, prætere fluatier grante? Beneficium fe putabat accepfiff augulia memorie Theodofius, cum rogaretur ignofcere: & tunc propior erat venio, cum fuiffet commotio maior iracundia. Perrogatus ignofcendi caus, indignatum fuiffe: & optabat in eo quod in alius timebatur, vtr iraceretur. Hoc erat remedium teorum, quoniam cum haberet fupra omnes porcellana, quafi paræ expofitule mabeat, quam quali iudex punire. Sæpe trementis vidimus quos oburgabat, & conuictos fclerem, cum de pfallent folutos crinab. Vincere enim volebat, non plecteretur: quatis iudex, non pæne arbiter: qui nunquam veniam confitent negaret. Aut quid elt quod ocula confcientia inuoluet, Deo fcrutab. Hanc vocis eius homines magis quam prenam dincant, quod tanta Imperatoris ageret vercundia, vtr mallet fibi homines religione quam timore ad ftrugere.

Maximū philophilorum impunitatem ferunt de-
ditisse iis facinorosis, quę peritam committunt iocent : sed
scriptura diuinā melius ait : *transgimini, & multate peccare*. Ma-
luit peccatum recidere, quam exalcare. Satius est in indi-
gnatione laudem clementie repetere, quam ira in vltione
excitari. Quis ergo dubitat filius eius maximū prædium
fore cadum ? Domino fauente Arcadius Imperator
ian validus iuuentia, Honorius continuo pulsus
adolescens fore, prorexit atque contra iofias. Ille e-
nim defunctus patre orsus imperium vique ad tricesimū
& primum annum regni fui perduxit exitum, & placuit
Domino, quod per ceteris regibus Israel Domini Pascha
celebrauit, & cetera munia aboleuit errores. Aſia quo-
que adhuc inutilis corporis robore, cum regnandi gra-
tiam recipere, quadraginta & vno anno regnauit i Hieru-
ſalem quoniam cum Æthiopus infinita virgeretur ac-
que innumerabili multitudine, ſperauit a Domino & in-
quies & noſſe ſiluari. Vinyam tam fidelis proleſce, quam

deus ex toto. Nam securus in paucis et victor, postea
in Syria auxilium dedit Domino postulat, et medicos ad
hibuit ad pedum dolorem. Accepto enim tanto indicio
diuini fauoris, exultatioem suam derelinque postea non
debit, fed tenere. Ideo et nec medici profue, unt, et quasi
incredulus mortem impleuit. Sed illorum patres Abias
et Amos ambo infidels, Theodosius vero plenus misericor
diæ Dei, plenus misericordie, speramus quod liberis suis
apud Christum præfularifit, si Dominus propitiis fir
rebus humanis. Bonum est misericors homo, qui cum
alijs habuerit, sibi consulit, et in alieno remedio vulnera
sua curat. Agnosce enim se esse hominẽ, qui nouit igno
rare. Vnde Christus sequitur, qui carne suscepta malum in
hunc mundum redemptor venire quædam indicat. Vnde pul
chre Psalmista dicit. *Dilexi, quoniam audiui Dominum vocem orationis meæ.* In quo Psalmô dicitur, velturipsum Theo

dosum loquerem audimus. *Dilexi*, inquit. Agnosco vocem
piam, cuius testimonio vocis agnosco. Eterve dilexit, qui
officia diligens impleuit, qui leuauit hostes, qui dilexit
inimicos, qui iis a quibus est appetitus ignouit, qui regni
affectores perire non est passus. Non mediocriter, led
perfecti in lege uox illa est, dicere, *Dilexi*. Plenuidum enim
legis, dilectio est. Sed quid dilexerit, audiamus. Cum ta-
cet, uerget nos. Dilatationis trique diuini gratia signifi-
cat, qui diligimus illud quod est finis omnia desiderabi-
lia desiderabile: de quo scriptum est: *Dilige Dominum Deum*
tuum.

Ergo recedat de terra pia anima, & factio repleta spiritui, quasi inter: quibus his qui fubil coram tuum, cum fclat habuit: & in terra fubriget, dicat: *Dilexi*. Nam hoc plenus mihi expreflus. Interrogabit Angeli vel Archangeli: Quis egiftis terram? & oculorum eum folus cognovit Deus: dicat, *Dilexi*. Hoc efl dicere: Legem implevi, Evangelium non precepi. Hoc efl dicere: Morti me obtrixi, & rota dei aethuram fui fecit oculis ocifionis. Et ideo confido, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque virtutes, neque aliquid, neque pro fundum, neque creatura alia poterit nos feparare a charitate Dei, quia efl in Chrifto feli Dominio vultus. Hoc inardum legis etiam in Evangelio Dominus Iefus docet efl feruandum, cum dicit ad Petrum: *Simon tu nunc dices me? Et ille refpondit: Tu fu Dominus quia tu dices. Et iterum dicit: Simon tu nunc dices me? Et iterum refpondit: Etiam Domine, tu fu quia amo te. Confirmauit itaque claritatem trina refponfo, vel abfoluit trinam negationis errorem. Et trina refponfo refponfionem fi querimus, iuuenimus. *Dilexi*, quoniam excedit Dominus vocem etiam me. *Dilexi*, quoniam inclinat aures fuam mihi, *vel in diebus tuis inuocauit me*. *Dilexi*, quia tribulationem & dolorem iuueni, & pro nomine Dei mei pericula inferni non trefci, fed expeclauit comprehendere & inuenire me poffent. Et pulchre ait, *Dilexi*: quia iam curfum vite huius impleuerat. Vnde & Apoftolus in paffione iam polius ait: *Certamen bene habui, cursum confummaui, fidem feruaui, quod reliquum efl, repofita efl cursum in iuftitia*. Magnus Dominus, qui nobis dicit certamina, quibus mereatur qui vicerit coronari. *Dilexi*, quoniam confidens quoniam audiat Dominum vocem etiam me. *Dilexi*, & ideo inclinat aures fuam mihi, *vel inclinat erigere, mortuum fufcitare*. Non enim Deus tacet aurem tuam *vel audiat corporalem*, fed *vel concedendat nobis, quod nos audire dignetur*, & infirmitatis noftra releuare infirmitatem. Inclinat fe nobis, *vel noftra ad eum alendat patriam*. Vocem non indiget, qui mifericordiam efl dicit. Neque enim vocem indiget, qui Mofem tacentibus audiuit: & conloquentem, fed interpellantem genibus infabibus adire, cui nulla vox fubefcit, lingua non fuppetit, fed accit vocem facit tritu paffionis. Clamauit in martyrio, clamauit in parricidio, quod perit pro facinorofis. *Dilexi*, quia, & ita diligere feci voluntatem Domini, & inuocari cum in paffa, fed in omnibus dicit *uia me*. Nam certis diebus non in paffa, fed in omnibus dicit *uia me*. Non fperans: & pro fuo illuentum cum modorum, mercedem gratiarum & reuerfe, non pro deuotionis affectu. Et ideo Paulus, in omnibus inquit, *gratias ago*. Quia dominum enim non habes quod re debeatis tunc quia finit Dei manere es, cui quod dicit: *ergo vifus fu Dominus efl? Quod enim habes, quod accipis?* Ergo vifus fu femper accipis, femper inuocans, & quia quod habes, a Domino efl, debitorum te femper efl cognofce. Italo tam eni in quod diligens quam coactus debium fui illas. Audis dicentem: *Certamen nolle me dolores mortis*. Ego enim & in motis dolores Dominum dicit. Pericula inueni inuenientem me, non timentem vitæ, fed amantem, & fperantem, quod nulla me anguftia, nulla perfecutio, nulla pericula, nullus gladius feparat a Chrifto. Denique plens inuenit tribulationem & dolorem, & iens quatuor latitudinem patientiam probat, patientia probationem, obatio ptem. Et eum quali bonus athleta quod huius certamina, *vel coronam inuenit*, quoniam tamen non fuis vifus, fed Domini auxilio nouit ubi efl donatum. Non cou-*

A nim potuisset vincere, nisi cum qui certantes adiuvaret inuocasset. Miser homo congreduat ut vincat, et ipse in periculum ruit, nisi Domini ueniam adferuerit, nisi cum ueritate orauerit, dicens: *O Domine libere animam meam.* Hinc illud Apostolicum: *Vide legem carnis meae repugnantem legi mentis meae, et captiuam me in lege peccati, quæ in membris meis.* Infelix ergo homo, qui se liberabit de corpore mortis huius? gratia Deipater **IESVM CHRISTVM** Dominum nostrum. Ille uincit, qui gratiam Dei sperat, non qui de sua uirtute prelatum. Cur ergo non prelatum suum, cum habes presulem certantium misericordiam? Scripsit enim ceteris: *Nam misericordia super exalta ad iudicium;* et alibi: *Misericors et iustus Dominus, et Deus misericors iustis.* Bis misericordia dandi posuit, semel iustitiam. In medio inficitia est, gemino sepius iulitia misericordia. Superabundant enim peccata, superabundet ergo misericordia. Apud Dominum omnium uirtutum abundantia est, quia Dominus uirtutum est. Neque tamen iustitia sine misericordia est, neque sine miseratione iulitia; quia scripserunt est: *Natiuitatem in iustis.* Quod supra me enlarum est, et si bouem est, tamen tu non festines. Mensuram seruas, ut secundum mensuram recipias. Non impendit tamen iustitia misericordiam, quia misericordia ipsa iulitia est. *Difficile, dicit pauperibus, iustitia eius manet in eternum.* Nouit enim iustus debere se infirmis arque inopibus subuenire. Vnde Dominus ueniens ad baptismum, ut nobis infirmatibus peccata donaret, ait ad Ioannem. *Sine modo; sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Liqueat igitur iulitia est misericordia, et misericordia est iulitia. Etenim si Dei nos misericordia non sustentaret, quomodo in ipso exordio paruali uictoremus, cum effusi uitro de caldis in frigida, de humidis in arida pulchrum more iactemus, quos naufragos in hanc uiam quidam uultu nature fluctus effugerit? Ratio deuil, sed gratia diuina non deficit. Ipse ergo custodi parulos, aut certe eos qui se parulos humilium confitentem affectu.

Bona igitur humilitas, que liberat periclitantes, iactans erigit. Nouit enim illi, qui dixit: Ecce sum, ergo peccauit, et ergo pastor male fecit, et isti in hoc grege quid fecerant? *Fiat manus in me.* Bene hoc dicit, qui tegnum suum Deo subiecit, et penitentiam gessit, et peccatum suum confessus ueniam postulat. Ipse per humilitatem peruenit ad salutem. Humiliter se Christus, ut omnes eleuaret. Ipse ad Christi peruenit requiem, qui humilitatem Christi fuerat secutus. Et ideo qui humilem se præbuit Theodosius Imperator, et ubi peccatum obrepit, ueniam postulat: conuersa est anima eius in requiem suam sicut habet scriptura que dicit: *Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus beneficet tibi.* Palchre dicit anima, Conuertere, quasi diuertum quo cuiusque operis sudore exercite, ubi labore conuertatur ad requiem. Conuertitur eadem ad labulum, ubi cursum impluerit: nauis ad portum, ubi ad stationem fidam ad fluctum male subducitur. Sed quid est quoddam? In requiem tuam si fecundus illud intelligas quod ait Dominus Iesus: *Venite benedicti patris mei, hereditate possidetis paratum uobis regnum a constitutione mundi?* Tanquam enim possessionem luxu ditatiam recipimus ea que promissa sunt nobis. Fidelis enim Deus, qui semel seruus fuit præparata non subtrahit. Si fides nostra maneat, manet et ipsorum. Vide o homo citra gratiam Christi. Adhuc in tentis queraris, et in exco possides. Ibi ergo sit cor tuum, ubi est pollicio tua. Hæc est requies que iustus debetur, negari indignis. Vnde ait Dominus: *Sicut intravi in terra mea, sic introitum in requiem meam.* Qui enim non cognouerunt uis Dominum, non ingrediuntur in requiem Dominum. Qui autem bonam certamen certauit, et cursum consummauit, ipsi dicitur: *Conuertere in requiem tuam.* Bona requies, præterite que mundi sunt, et in illis que supra mundum sunt celestium quomodo fortis requiescere fecerunt. Hæc est requies, ad quam Propheta propæuit, dicens: *Quo dabit mihi penam sceleris columbe, et uolabo et requiescam?* Hanc sanctus requiem suam nouit, ad hanc requiem conuertendum anime fuit dicit. Erat ergo animam in requie sua ad quam dicit est re-

deundum. Hæc est requies sabbati magni, vñ multisque factorū supra mundi fenibilia fit in illo intelligibi-
li secreto totius intentus atque adherens Deus. *Hæc est requies illius sabbati, quod requiritur Deus ab omnibus operibus mundi istius.* Feratius his feculi crucis Theodosius hic epergredi
quærit; et elatus animam suam, atque ad illam perpetuam
dirigit requiem, pulchre bist consultiuū aq̃rens, quod
eniperit animam æq̃s Deus de morte, quæ mortem
frequenter in hoc feculi istius lubrico fultnebat, inque-
tus fluctibus peccatorum: eripuerit enim oculos eius a
lacrymis. Fugit enim dolor et tristitia et gemitus. Era-
bilio habemus: *Delebit omnes lacrymas ab oculis eius. Et morsio erit amplius, neque luctus, neque clamor, neque dolor.* Si
ergo mors non erit, lapsū fuit ut non poterit in illa re-
quie mori virtutis: sed placebit Deo in regione viorum.
Non enim vit hic homo inuolutus est mortis corpore
obnoxio lapsus atque delictis, ita & illie. Ideo regio
illa viorum est, vñ animæ, quæ ad imaginem &
limitudinem Dei facta est, non caro figurata de limo.
Illi in terram caro reuertitur, anima ad requiem festinat
superiorem, cui dicitur: *CONMITTE ANIMAM NRAM IN REQUIEM
TUAM.* In quam festinat intrare Theodosius, atque
ingreditur ciuitatem Hierusalem, de qua dicitur et: *RE-
QUIESCE FERREI GLORIA VM IN ILLO.* Illa est vera gloria qua
bis sumitur, illud tegnum beatissimum quod bis posside-
tur, ad quod festinat ap̃petitior, dicens: *Adueni erit, &
confestim inueni peragor as de corpore, & adfice ad Domi-
num: & ille conuictus fuscabentes sue præfentes pla-
cere illi.*

Abfolutus tibi dubio certamine fruitor nunc angusta memorie Theodofus labe perpetua, tranquillitate diuturna, & piois que in hoc gelfite corpore, remunerationis diuine fructibus gratulatur. Ergo quia dilexit angustia memorie Theodofus Dominum Deum suum, meruit fanchorym conforia. Et ergo, quod femorem meum pfonatione concludam, dilexi vitum mifericordem, humilem imperio, coram p & peccate nro fuero pceditum, qualem Dominus ardore confecuit, dicens: *Supra quem requiescat, nigi super humilem & mansuetum*. Dilexi vitum, qui magis arguentem, quam adulantem probaret. Strait omnino qui vtebar inflexibile regium, defecuit in Ecclesia publice peccatum suum quod aliorum fraude obrepellet, gemitu & hycymis arctui venia. Quod priuati erubescunt, non erubuit Imperator, publice agere poenitentiam: neque vilis postea dies fuit, quod non illum delicti errorum. Quid quod praelaram aduocato victoriani? tamen quia hostes in acie litati fuerat, abstinuit a conforia facramentorum, dicens Domini circa fe gratiam, filiorum expetere adueta. Dilexi vitum, qui me in fupremis filis vltimo spifitu requirebat. Dilexi vitum, qui cum iam corpore folueretur, magis de fua Ecclesiarum quam de fuis periculis angebatur. Dilexi ergo, fateor, & ideo dolorem meum intimo vifcere dolui, & proliore fermonis profolatione folandum putavi. Dilexi, & pfeffimo de Douino quod fufcipiat vocem conationis meae, quia pfeffor animam piam. *Circumdant me dolores mortis, ptecula inferni inuadunt me*. Multum enim pericula morit, fed remedia paucorum. In omnibus facerdos pcedit, in omnibus res angitur. Quod enim alij iactantur, ipfe fuffinet: & iterum liberatur, cum alij qui tenentur, pcediles liberantur. *Conteret corde, quia crepitat offe nigrum, qualem vis pollumis munere*. Sed tamen folus Dominus inuocandus est, tu rogandus, vj am in filijs reptaes. Tu Domine custodies animam paruulus in hae humilitate, faluos facies fperantes in te. Da teque perfectam fenio tuo Theodofio, requiem illam quam parafati finis tuis. Illo conuertatur anima mea, vnde defecit, vii mortis aculeum fenfite non poffit, vii cognofcat mortem hanc naturae finem, fide culpae. *Quod enim mortuus offe pccato mortuus offe, vj am peccato labe offe non poffit*. Refugietur tamen, vii pcedit conuentione munere via reparatur. Dilexi, & ideo pfeffor quem vifque ad regionem viuorum, nec defertam, donec fletu & precibus induam vitum quia facit vocatur, in moyfem Dominum fanchum, vj am pcedit

E
Gen. 1
Ps. 114
" "
Ezra 3
Apo 2
" "
Ps. 114
Gen. 1
Ps. 114
" "
F
Apo 2
" "
1. Cor. 2
" "
Ibid.
" "
Ezra 3
" "
G
" "
Ps. 114
" "
I
Prom.
Apo
Ps. 114
" "
Rom. 6
" "
Ps. 114
" "
Ezra 3
" "
1. Cor.

A vita, vbi corpore nulla contagio, nullus gemitus, nullus dolor, nulla conforia mortuorum, vera regio viuientium: vbi mortale hoc induat immortalitatem, & corruptibile hoc induat incorruptionem. Magna requies, quæ votum implet diligentes, pulcherrima promissio. Ideo centesimus quartusdecimus Psalmus inscribitur. Denique supra in quatuordecimo Psalmio perfectionem hominis accepimus. Sed illic formatus, perfectus licet vitæ, sed adhuc peccato obnoxius, qui vivit in sæculo. Hic vera perfectio est, vbi iam culpa cessauit, gratia perpetuè quietis afflavit. Ideo centesimus quartusdecimus Psalmus, quia remuneratio charitatis est: vnde Domini Pascha quatuordecima luna formam celebritatis accepit, quoniam qui Pascha celebrat, debet esse perfectus, debet amare Dominum Iesum, qui diligens populum suum perfectæ charitate, se se obtulit passioni. Et si diligamus nos quoque, ut si necesse fuerit, pro Domini nomine mortem non fugiamus, nullum exultemus dolorem, nihil metuamus. Perfecta enim charitas timorem expellit foras. Grande numeri mysterium, quando pater filium vnicum pro nobis omnibus tradidit, cum pleno luminis sui orbe luna fulgeret. Itæ est enim Ecclesia, quæ pie Pascha celebrat Domini nocte Iesu Christi, sicut luna perfecta in æternum manet. Quisquis bene hic Domini Pascha celebrat in lumine perpetuo erit. Quis splendidiùs celebravit, quam qui sacilegus remouit eorum, clausit templa, simulachra destruxit? In hoc Iosias rex superioribus antelatus est.

B Manet ergo in lumine Theodosius, & sanctorum cælibus gloriatur. Illic nunc completitur Gratianum iam sua vulnera non moventem, quia inuenit victorem. Qui licet indigna morte peremptus sit, requiem tamen animæ suæ possidet. Illic bonus uterque & pietatis interpret largius misericordiam suæ confortio delectatur. De quibus bene dicitur: *Dies dies erunt verbum.* Contra autem Maximus & Eugenius in inferno quasi nos nocti indicat scientiam: docentes exemplo miserabili quam durum sit arma suis principibus irrogare. De quibus pulchre dicitur: *Vidi impium super exaltatum & eleuatum super cedros Libani, & transiit, & cecidit non erit.* Transiit enim pius de caligine seculari ad lumen æternum, & non erat impius qui esse desuauit iniquus. Nunc se angustat memorie Theodosius regnare cognoscit, quando in regno Domini Iesu est, & confidat templum eius. Nunc hibi res est, quando recipit etiam filium Gratianum, & pulcherrima ac dulcissima sibi pignota quæ hic amiserat, quando eius Placilla adhæret, fidelis anima Deo, quando patrem sibi reddidit gratulatur, quando Constantino adhæret. Cui licet baptismatis gratia in vltimis confitit omnia peccata dimiserit, tamen quod primus Imperatorum credidit, & post se hereditatem fidei principibus dereliquit, magni meriti locum reperit cuius temporibus completum est illud propheticum: *In illis diebus erit quod super fratrem equi est, iudicium Domino omnipotenti.* Quod illa sanctæ memoris Helena mater eius infuso sibi Dei spiritu reuelauit. Beatus Constantinus tali parente, quæ imperant filio diuini muneris quæsitum auxilium, quo inter prelia quoque tutus assisteret, & periculum non timeret. Magna femina, quæ multo amplius inuenit quod imperatori confertur, quam quod ab imperatore accipitur. Anxia mater pro filio, cui regnum orbis Romanique cesserat, festinavit Hierosolymam, & scrutata est locum Domini passionis. Scabulariam hanc primo fuisse agnoscit, quæ cognovit Constantino seniori, qui postea regnum adeptus est. Bona scabularia, quæ tam diligenter præsepe Domini requisitum. Bona scabularia, quæ scabularium non ignorauit illum, qui vulnera curauit a latronibus, vulnerari. Bona scabularia, quæ maluit estimari stercore, ut Christum lucrificaret. Ideo illam Christus de stercore leuauit ad regnum secundum quod scriptum est: *Qui a sinitat de terra imponit, & de stercore erigit pauperem.* Venit ergo Helena, corpus reuiscere loca sancta, infudit ei spiritus ut lignum crucis requireret, accessit Golgotham, & ait: *Eccæ locus pugne, vbi est victoria?* Quæro vexillum salutis, & non iucio. Ego, inquit, in regnis, & crux Domini in pulueribus Ego in aulis, & in ruinis Christi triumphus? Ille adhuc

E laret, & palma vitæ æternæ? Quomodo me redemptam arbitror, si redemptio ipsa non cernitur? Video quid egeris diabole, ut gladius quo peremptus es, obstrueretur. Sed Isaac obstructus ab alienigenis pignori erudauerit, nec latere aquam passus est. Tollatur igitur ruina, ut vita appareat. Promouatur gladius, quod veri Golia caput est amputatum. Aperiat humus, ut salus fulgeat. Quid egisti diabole, ut absconderes lignum, nisi ut iterum vinceres? Visite Maria, quæ genuit triumphatorem, quæ sine imitatione virginis edidit eum qui crucifixus vinceret te, & mortuus subigaret. Vincis & hodie, ut mulier tuas insidias deprehendat. Illa quasi sancta Dominum genuit, ego crucem eius non estigabo. Illa generatum docuit, ego refuscitatum. Illa fecit ut Deus inter homines videretur, ego ad remedium peccatorum diuinum de ruinis eleuabo vexillum.

Aperuit itaque humum, decuit puluerem: tria patibula consula repenti, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat. Sed non potuit obliterari Christi triumphus. In cetero hæret ut mulier, sed certam indaginem S. Spiritus inspirat, eo quod duo latrones cum Domino crucifixi fuerint. Quarit ergo medium lignum. Sed poterat fieri ut patibula inter se ruina confunderet, casus mutaret & inuertet. Redit ad Euangelij lectionem, inuenit quia in medio patibulo prelatos titulus erat: Iesus Nazareus Rex Iudeorum. Hinc collecta est series veritatis, titulo crux patuit salutaris. Hoc est quod petentibus Iudeis Pilatus respondit: *Quid scripsi, scripsi id est, non ea scripsi quæ vobis placerent, sed quæ eras futura cognosceret: non vobis scripsi, sed posteritati, propemodum dicens: Habeat Helena quæ legit vnde crucem Domini recognoscat.* Inuenit ergo titulum, regem adoratum, non lignum utique, quia hic gentilis est error, & vanitas impiorum, sed adorauit illum qui pendit in ligno, scriptus in titulo illum inquam, qui sicut scilicet clamauit, ut perfectioribus suis peccata donaret. Auida mulier festinabat cingere remedium immortalitatis, inuebat calcare sacramentum salutis. Læto corde, & trepidanti vestigio quid faceret nesciebat. Sed pietas tam ad cibile, veritatis lignum resulsit, & gratia micuit. Et quia iam feminam visitauerat Christus in Maria, spiritus in Helena visitaret, docuit eam quod mulier ignorabat, & deduxit in viam quam mortalis scire non poterat. Quæruit clauos, quibus crucifixus est Dominus, & inuenit. De vno clauo fratres fieri præcepit, de altero diadema interuixit: vnum ad decorem, alterum ad deuotionem vertit. Visitata est Maria ut Euam liberaret, visitata est Helena ut Imperatores redimeret. Misit itaque filio suo Constantino diadema gemmis insignitum, quæ pretiosior ferro innexas crucis redemptiois diuine gemma conduceret. Misit & fratrum. Vtrique vius est Constantinus, & fidem transiit ad posteros reges. Principium itaque credentium Imperatorum, sanctum est quod super fratrum: ex illo fides, ut persecutio cessaret, deuotio succederet. Sapientia Helena quæ crucem in capite regum leauit, ut crux Christi in regibus adoretur. Non infolentia ista, sed pietas est, cum deserit factæ redemptioni. Bonus itaque clauus Romani imperij, qui totum regit orbem, ac vultus principum fratrem: ut sint prædicatores, qui persecutores esse conserunt. Recte in capite clauus, ut vbi sensus est, ibi prædicium. In vertice corona, in manibus habena. Corona de cruce, ut fides luceat, habena quoque de cruce, ut potestas regatque iusta moderatio, non iniusta præceptio. Habeant hoc etiam principes Christi sibi liberalitate concessum, ad imitationem Domini dicatur de Imperatore Romano: *Peius illi in capite eius coronam de lapide pretiosa.* Ex illo regatur Ecclesia, erubescit Iudeus: nec folium erubescit, fed etiam torquetur, quod ipse sibi auditor confusionis est. Deum insularet Christo, confessus est eum regem: dum regem Iudeorum appellauit, sacilegium suum qui non ecedit, confiteatur. Ecce, quasi inquit: Crucifiximus Iesum, ut Christi & post mortem resurgant, & mortui regnent. Non crucifiximus quem reges adorant. Quem non adoramus ipsi adorant. Ecce & clauus in honore est: & quem ad mortem impressimus, remedium salutis est, atque iniusti-

A
P. 17.

luminis patitur, tu salutis. Quam bene igitur scriptum est de sapiente: *Et permansit cum sole*. Permanet enim sapiens cum sole, cum constantia fidei permanet cum Salvatore. Sed dicit aliquis: Luna igitur non laborat? Laborat plane, negare non possumus, sed laborat cum ceteris creaturis, sicut ait Apostolus: *Quia omnis creatura in gemis & parturit usque adhuc*. Et infra: *Quoniam & ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis*. Liberabitur, inquit, a servitute. Vides ergo quoniam luna non laborat carminibus, sed laborat obsequiis: non laborat periculis, sed laborat officiis: non laborat ut pereat, sed laborat ut servetur. Vanitas enim creatura subiecta est non sponte. Ergo luna à statu suo non sponte mutatur, tu de sensu tuo sponte mutaris. Illa in diminutionem sui conditione deducitur, tu in detrimentum tui voluntate pertraheris. Nolo igitur frater tui sis sicut luna cum deficit, sed et sic fiat quando est plena atque perfecta. Scriptum est enim de iusto: *Sicut luna perfecta in aeternum, & testis in caelo fidelis*.

Populum quod non frequenter Ecclesiam redarguit, sermo.

B
Sermo.
V

Dicem fratres post hos complures dies aliquid vobis predicare, & revertens à tanto examine sacerdotum, dilecti vos sermone reficere. Bene dixi examine sacerdotum, quia sicut apes de diuturnum scripturarum flosculis suavia mella conficiunt, & quidquid ad medicinam pertinet animarum, ovis suis acie componunt. Recte comparantur apibus sacerdotes, quia sicut apes castitate corporis perfecti sunt, cibum vite caelestis ex herbis aculeis leges evertunt. Puri enim ad distinctionem, fuit ad refectionem, sicut fuit ad vitionem. Apibus plane sunt comparandi, qui velut alveoli quodam gratiam matris Ecclesie continent, in qua diversorum meritorum cellulas dulcissimis predicationibus componentes, de vno Saluatoris examine Christianorum examina multa producant. Cum semper fratres non cessaverim vos paternae pietate corripere, miror nihil vos tot meis communionibus proficisci, & deoleo quod frequens predicatione mea non vos profectu aliquo saluti corrigat, sed quamdam contestationis penam contringat. Predicator enim sacerdos in plebe, saluandus est correctio, contestatio indicandis. Contestatur enim illis ante iudicium quod illos maneat in ipso iudicio, ut tunc omni excusatione submota, & rei sint de peccatis, & obnoxij de contemptu. Vnde & ego interdum parcens vobis tacere vellem, sed malo vos contumaciae culam reddere, quam me negligetiae sustinere iudicium. Comperi enim fratres quod per absentiam meam ita rari quique ad Ecclesiam veniatis, ita pauci admodum procedatis, quasi me proficiente mecum pariter veneritis, & quasi cum necessitatibus ego pertrahor, vos mecum traxerit ipsa necessitas. Pariter ergo à domo Dei absentes sumus: sed hoc interest, quod me absente necesse est efficit, vos voluntas. Nescitis quia et si ego ab Ecclesia desum, Christus ab Ecclesia sua, qui est ubique, non desit? Venis frater ad Ecclesiam, non invenis ibi Episcopum: sed si fideliter venis, invenies ibi Episcoporum Episcopum Saluatorem, Nam Christianus qui tunc tantum procedit ad Ecclesiam, quando Episcopus praesens est, non tam Dei causa videtur processisse, quam hominis: nec impletur Christiani timentis officium, sed amici defertis obsequium. Quid autem ego vos arguo, cum possitis me vno sermone conuincere? Conuincere enim cum in hac parte clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim possum corrigere filios, cum fratres emendare non possum? Aut qua fiducia succedat laicis, cum à confortibus pudoris verecundia conticeat? Ego autem fratres non de omnibus loquor. Sunt certe quidam deuoti, sunt & alij negligentes; ego uerum non omnes, conscientia sua vnumquemque conueniat.

D
E.g. c.
quid
anim.

Consolatur populum, ne quia illum sapius obiurgauerit, deficiat animo, sed magis proficiat, sermo.

E

Sermo.
VL

Amarior fortasse fuerit increpatione mea superiorem praedicationibus, quod plebsque de vobis actius magisterij severitate conueniret, & sin proferens que aliquot non blandimenta deferrent, sed tristitiam irrogarent. Verum nihil me interef, ego enim gaudio, sciens discipuli tristitiam magistri esse letitiam. Tunc enim auditor proficit, quando austeriora annuntiat predicator: tunc et salus gignitur, quando tristitia emendationis ingeritur. Dicit enim B. Apostolus: *Nam que secundum Deum est tristitia, penitentiam in salutem stabilem operatur*. Recte ergo letor, quia salutem oporuit cum oburgare, meretur licet filius mei alperitate sermonis, me tamen delectat, qui proficere illum intelligo per merorem. Ait S. Apostolus: *Quoniam enim filius quem non verberat pater? Non enim osculatur semper pater filium, sed & abigendo castigat*. Ergo quando castigatur qui diligitur, tunc circa cum pietas exerceatur. Habet enim & amor plagas suas, quod duciores sunt cum amari inferuntur. Dulcor enim est religiosi castigationis, quam blanda remissio. Vnde ait Propheta: *Dulcora sunt vulnera amici, quam voluntaria offensa inimici*. Igitur fratres quia post increpationis meae vixta verba credo vos benignitate sensum proficisci, de facis litteris aliqua conferamus. Sicut enim fons qui non solto humore distillat, exagitarur furculis, & ita largior inuenitur, ac prius ex eo turbida aqua producit, ut vnde purior subsequatur: sic ergo & sanctitas vestra asperata quidem fuerat austeritate sermonis, sed deuotior facta est dulcedine pietatis. Turbulentum enim quiddam vestri animi forsitan reuebant, sed iam ex vestris moribus profuit omne quod putum est. Videmus ergo quid sit quod ait ad discipulos suos Dominus: *Vos autem quem me dicite? Non igitur tanquam ignarus interrogo? Dominus quid de eo populi discipuli que sentirent, sed tanquam sciens vniuersorum mentes, hanc manifestare voluit singularior, ut modis corde crederent, ore narrarent. Alij enim Eliam esse credebant Dominum, alij Hieremiam, alij Ioannem Baptistam, Petrus solus Christum Dei filium confitebatur. Gradus quidam sunt fidei: & qui deuotius credit, religiosius confiteatur. Pro hac deuotione dicitur Petrus: *Beatus es tu Simon Bariona, quoniam caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater uenit qui est in caelis*. Et ego dico tibi: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Cum vocaretur ergo Simo, per hanc deuotionem vocatus est Petrus. Legimus dicte Apostolo de ipso Domino: *Stabant de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus*. Recte igitur quia petra Christus, Simon nuncupatus est Petrus, ut qui cum Domino fidei societatem habebat, cum Domino haberet & nominis Dominici vnitatem, ut sicut à Christo Christianus dicitur, ita & à petra Christo Petrus Apostolus vocaretur. Sed nec populorum opinione possumus reprobare, qui vnum de Prophetis Dominum aestimabant. Nam ideo nonnulli velut Eliam Saluatorem forsitan putauerunt, quia ad caelos Elias sicut Saluator ascendit. Sed non sicut Elias Christus est. Ille enim ad caelos rapitur, ille regressitur. Ille tanquam infernus ignea quadriga subuehitur, hic tanquam Deus propria virtute portatur. Ille sicut homo ducitur, hic sicut Saluator ascendit. Ille ducentes sequitur Angelos, comitantes sibi Angelos ille praecedit. Denique idem Angeli remeant in terram à Domino Salvatore dixerunt ad Apostolos: *Viri Galilee quid statui aspicite in caelum? Hic Iesus quem receperis est à vobis, sic veniet quem aliquid vidistis eum conuitem in caelum*.*

L. Cor.
7.
Hob. 2.
1. g. 5. c.
nom. e.
finitur.

F

Sermo.
17.

Mat. 10

G
Rom.
10.
Mat. 16

Ibid.

L. Cor.
1. 9.

Mat. 16

H
4. Reg.
2.

Ab. 1.

S. AMBROSII CONCIONVM PRO VARIIS ACTIONIBVS FINIS.

SANCTI

S ANCTI AMBROSII EPI- SCOPI MEDIO LANENSIS, SER- MONES DE SANCTIS PER ANNUM.

IN FESTO S. LUCIE VIRGINIS
& martyris. Evangelium.

Matth. CAP. XIII.

Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro quem qui inuenit homo, abscondit, & pre gaudio illum vadit, & vendit uniuersa que habet, & emit agrum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negotiatori querenti bonas margaritas. Inuenta autem una pretiosa margarita, abiit & vendidit uniuersa que habuit, & emit eam. Iterum simile est regnum celorum segena missa in mare, & ex omni genere piscium congreganti: quam, cum impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos aut emforas miserunt. Sic erit in consummatione seculi, exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis ibi erit stetit, & stridor dentium: Intellexistis haec omnia? Dicunt ei: Etiam. At illi: Ideo omnis Scriba doctus in regno celorum, similis est homini patri familias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

Super verbum Evangelij: [Simile est regnum celorum homini negotiatori querenti bonas margaritas.] &c.
Sermo.

strauit? Vultis autem scire quantis bonis fraudati fueritis? Interrogate fratres qui tunc mecum pariter adfuerunt, quam tectitia Dominica mensa discesserint, vel quales secum domum spiritalis diuitias reportauerint. Vni scio, quod si quis illa die honoratus aut diues ob natalem filij sui ad decimum vsque miliarium ad prandium rogauisset propter accuratas epulas, & inaequales mensuras, absque dubio vos ituros fuisset. Igitur fratre quotiescunq; martyrum memoriam celebramus, pretermittis omnib. seculi actibus sine aliqua dilatione concurrere debeamus, reddere illis honorificentiam, qui nobis salutem profusione sui sanguinis pepererunt, qui tam sacra hostia pro nostra propitiatione Domino sunt oblata, praeteritum cum dicat sanctos suos omnipotens Deus: Qui vos honorat, me honorat: & qui vos spernit, me spernit. Quisquis ergo honorat martyres, honorat & Christum: & qui spernit sanctos, spernit & Dominum.

IN CATHEDRA S. PETRI APO-
STOLI. Evangelium.

Matth. CAP. XVI.

In illo tempore. Venit Iesus in partes Caesarea Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij vero Hieremiam, aut unum ex Prophetis. Dixit illi Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondit Simon Petrus, & dixit: Tu es Christus filius Dei viui. Respondit autem Iesus dixit ei: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hac petram aedificabo Ecclesiam meam: & porta inferi non praeualebunt aduersus eam. Et tibi dabo clauis regni celorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis.

Super verbum Evangelij (Tu es Petrus, & super hanc petram,) &c.
Sermo.

Adistruimus superiore Dominica S. Petrum in Saluatoris passione suis erroribus profecisse, & posteaquam negauit Dominum Deum, fuisse meliorem. Fidelior enim factus est postquam fidem se perdidit destituit, atq; ideo maiorem gratiam reperit quam antea. Tanti boni enim pastor tuendum gregem accepit, vt qui sibi ante infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione naueratur, ceteros fidei stabilitate fundaret. Deniq; pro soliditate deuotionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Petra enim dicitur, eo quod primus in nationib. fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum inmobile rotis operis Christiani compagem molemque continet. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur, sicut ait Apostolus: Bibebant autem de spiritui consecretum petra, petra autem erat Christus. Recte consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis. In eadem enim domo Petrus fundamentum posuit, Petrus plantat: Dns incrementum dat, Dns irrigum subministrat. Petrus enim tentationibus suis prociuit, fluctibus suis gaudet, periculis suis crescit. Sic namq; in mari dum super vndas temerarius viarum ingreditur, nutat incessu, sed coalescit affectus, periclitatur corpore, fed deuotione non labitur, mergitur pedibus, sed Christi dextera sustentatur sustentabat fides quem vnda mergebat: & quem fluctus

Sermonem. Aris ad correctionem vestram arbitror posse sufficere fratres dilecti, cum venistis Dominica profecturus, nulla vobis sacramenta litterarum spiritualia dona largitus sum, sed tantum vos increpans & arguens pro peccato, sine aliqua predicationis consolatione dimiserim. Vult enim vos hoc ipsum intelligere quod grauitur peccatoris, quod diuina eloquia audire minime meruistis. Hoc enim facere dorum vehementer, & eo pioa vindicta est, indignis quibuscum litterarum celestium sacramenta non credere, nec (sicut ait Dominus) dare sanctum canibus, neque margaritas prolicere porcorum pedibus inculcandas. Petidit enim celestis margarita gratiam quisquis eam fecidissimo peccatori circumdare conatur. Gemina enim, sicut ipsi scitis, nisi auro non conuenit, margarita nisi pretiosis monilibus non aptatur. Estote ergo autum optimi, estote monile pretiosum, vt possit vobis margarita spiritualis includi. Margarita enim Christus est Dominus, quam negotiator ille diues in Euangelio venditis omnibus suis emere festinauit, & maluit omnes quas habebat seculi gemmas amittere, tunc vt vnam Christi emerit margarita. Vnde fratres pro magnitudine quod amiseratis delicti vultis vobis pandere Euangelice refectionis eloquia, sed magis ingerere animo fide indignationis iniuriam, & prius vos verberibus spiritualibus emendare, ac sic margarita ditare muneribus. Malui inquam peccatum vestrum inculcando acriter & inerepere, quam leniter dissimulando nutrire. Quisquis enim fratrem non arguit peccatum, quodammodo hortatur vt peccet. Nolo autem putis quod non de amore faciam, vos sepius verberando. Sicut enim qui castigatione dignus est, plus amat, sicut ait scriptura sancta: Quem enim diligit Dominus, corripit castigat, autem omnem filium quem recipit. Dicitur mihi si non dolendum fuerit hoc peccatum, siue vos salutis in memores tunc fuisset, vt beatissimus Apostolus Petrus & Paulus honorificam minime reddiderit, cum ipso esse sciat doctores gentium, aut oves martyrum, principes sacerdotum, nec volueritis eorum natalem nobiscum festiuiussum celebrare, atque illi celestis interesse conuiuii, in quo martyrum tanta leticia, substantiam vitz ipse nobis Dominus mini-

S. Ambrosii sermo.

F 2

pro-

A procella turbabat, Saluatoris dilectio confirmabat. Ambulavit enim in mari Petrus magis dilectione quam pedibus. Non enim videbat vbi pedum vestigiura poneret, videbat autem vbi fingeret vestigiura charitatis. In nauic enim positus considerat Dominum, & amore eius ductus descendit in mare, non cogit labentes aquas, non flucta cunctantia: & dum Christum respicit, non respicit elementum. Crede fide etiam iuxta vnde solidum inuenire vestigiura, iactetur licet fluctibus mare, ventis pelagus conturbetur, non tamen turbatur Petri semita, quae ducit ad Dominum. Ambulavit ergo super aquas Petrus, & sub pedibus eius mollis vnda non cedit. Legimus in veteri testamento filios Israel per mare Rubrum sicis itineribus ambulasse, & ad securitatem gradientium, ne laberetur vnda, in soliditatem quandam eam fuisse mutatam. Quis-to hic melius, vbi ambulante Petro nec mutatur vnda, nec labitur: nec solidatur aqua, nec refugit? Melius inquit est vbi eadem vnda quae fluctuat, & subleuat, vbi idem gurges qui mergitur, & famulatur, illic vt portaretur per mare populus Israel, meatum suum natura perdidit: hic portatur in aquis Petrus, & cursum suum fluctu non perdit. Temerarius ergo viator Apostolus non itinetis via carpit, modo curati gurgitis molem ascendit, modo subfidentis sinus vnde descendit, & inter marinos fluctus ascensum illic itineris descensum non deest: sed vbi turbatus veitis, exagitatus procellis incipit: timere quod credidit, statim ei gurges subrahitur, vnda subducitur, mox de facili ente fide faulcit semita, tunc exclamans Dominum Iesum, saluum se fieri debet: caurque apprehensum manu Saluatoris liberat, & oburgat dicens: *Modice fidei, quare dubitasti?* Hoc est, cur tam parua fidei es, vt qui credendo mare ambulare ceperas, non id persequendo transires? Scriptum est enim: *Qui per uerba ueris vsque in finem, hic saluus erit.* Sed dum cunctaris & dubitas iter quod ingressus fueras, perdidisti. Cur inquam tam modice fidei es, vt non ea fide qua venire ceperas, peruenires? Intellige ergo quia in mari credulas te portabat, perthida submergebatur. Igitur fratres S. Petrus dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, sic peruenit ad Dominum, ostendens nobis quod non nisi per pericula propteratur ad Christum. Multi enim diabolici fluctus sunt in hoc mundo, temptationum multa naufragia, a quibus ita liberari possumus, si clamantibus manum suam Saluator extendit. Nos ergo clamare ad Dñm non celsimus, ille auxilium solum non negabit.

**IN FESTO S. BASILII EPISCOPI
& Confes. Euangelium.
Luc. C. A. P. XIV.**

SI quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim adificare, non prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident incipiant illudere ei, dicentes, Quia hic homo cepit adificare, & non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem milibus occurrere ei, qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea qua pacifunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus qua possidet, non potest meus esse discipulus. Bonum est sal, si autem sal quoque emanauerit, in qua conditur? Neg, in terram, neg, in sterquilinum utile est, sed foras metetur. Quis habet aures audiendi, audiat. Ex verbis Euangelij: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem,* &c. Sermo.

Ser. III.

SI diligenter aduerit vestra dilectio fratres, capitulum Euangelicum quod hodie lectum est, sensus vestros

id ipsum capitulum potuit permeare, quomodo Dominus qui in lege, vt scripura fertur, mandauit: *Honora patrem tuum & matrem tuam, quem admodum precepit tibi Dominus Deus tuus, vt bene tibi sit nunc dicat: (si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, &c. non potest meus esse discipulus).* Cui congruit quod in alio loco, cum interpretaretur: *ad quod Dominus permittit mihi primum, & sequitur patrem meum, respondit: Sine vi mortui spellant mortuos suos: autem vade, & annuntia regnum Dei.* Illi vero qui dicit: *sequar te quocumque ieris, respodit: Vultus fones habens, & volentes calti nidos filium autem hominis non habet vbi caput reclinat.* Cur ergo cum ab altero interpellatus fuerit vt quocumque iussit, religiosi feruiri causa sequeretur cum: alteri magis dixerit qui cum sequi cunctabatur, *Sequere me:* & priori sperto atque despecto, alium potius tacentem nec opinantemque delegent. Et cum vtiq; acceptus voluntarium obsequium esse soleat quam eoactum, & seruitiu plus placeat non quod imperio exigatur, sed quod sponte deferatur: cur ergo ille respuit, cur velut indignus etiam recusat? Aut enim ad cum Dominus: *Vultus fones habet, & volentes calti nidos filium hominis non habet vbi caput reclinat.* Primum itaque hoc considerate debemus, quod non est acceptor Dominus personarum (est enim æquus iudex & iustus) sed pro qualitate meritorum rependat dilectionis affectum, & cum ille non qui verbis promptus, deuotione piger, sed qui fuerit lingua tacitus, mente deuotus, de quo dicit Propheta: *Tacitum iustificatus, sapiens videbitur.* De illo autem qui petulantur loquuntur, reuertit scriptura: *Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum colorum: sed qui fecerit voluntatem meam.* Hinc ergo dicimus quod ad Dominum non tam ore quam corde clamandum est. Igitur Saluator noster, qui cogitationes hominum sensibile praeuidet, audiens quidem vocis obsequium, mentis autem veritatem recognoscens, tali illius animalis comparat, quod aliud voce indicet, aliud moribus operetur. Vultus larru canis resonat, dolo rapinam fraudis exercet. Lingua ergo nec opinantem assumit. Tacebat quidem lingua, sed spiritus loquebatur. Intelligimus enim quam deuotus fuerit, qui sicut ipse asseruit, patrem reliquit mortuum vt vix Dominum reperiret. Aut enim: *Permitte mihi prius ire & sequere patrem meum.* Mortuum ergo illum reliquerat, quem vt reuertens sepe lites exorat. Non cum dolor reitinerat, non mors retardauerat, quia flectinabat ad vitam. Necdum morientis clauserat oculos, necdum rigentia membra considerat: statim vt compertit aduenisse Dominum, oblitus paternæ pietatis, affectum maiorem pietate credidit plus Christum diligere, quam parentem. Legerat enim fortasse prophetica lectioem quæ dicit: *Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Propterea oblitus est patrem, dum memor est Saluatoris. Audierat enim Euangelium Domini: *Qui plus dilexit patrem aut matrem, non est me dignus.* Ita cum Tobias iussisset cum sepulture causa prandium detulerit, hic probatur cum causâ Christi, patris reliquerit sepulcrum. Ille enim non venter ne interueniente opere terrenti prandij opus prætermitteret: hic meruit ne interueniente mealis refectionem panis celestis amitteret. Vnde cum Christi contemplatione sepulcrum omnijs debeamus, hic amore Christi patris deseruit sepulcrum. Discutimus itaque primus illius interpellationem, responsumque Domini Saluatoris. Ait enim ille: *Sequit te quocumque ieris.* Prompta quidem, sed superba responsio. Intrus enim ad passionem erat Dominus, descensurus ad inferos, ascensusurus ad cælum: nunquid in o m n i b u s illum potest fragilitas humana comitari? Stulta est ista presumptio potius quam religiosa confessio. Siquidem & Petrus Apostolus dicitur ad Dominum, cum existimaret se sequi per omnia Saluatorem: *Quo vado, non potes me modo sequi.* Et cum pettinaciter insisteret, ac se ab eo nec morte differet separatam, tanquam iactantia condemnatus audire quod esset Dominum tertio negaturus. Ille qui promittebat a confessione Christi nec morte diuelli, ac eius societate interrogatione ancillæ separatur: & nisi dum quando dam stans, tertio cum dixisset Dominum negaturum, forsitan sepius interrogatus, frequentius denegasset.

E
Dm. 1.
E. 10.

Lnc. 9.
ibid.

L. Cor. 9.
Lnc. 9.

F
Ab. 10.
F. 5.

Prm.
19.
Mat. 7.

Elab. 4.

Lnc. 9.

G

Pf. 44.
Mat. 10.
Tob. 2.

H
Lnc. 9.

Ican. 19.

ibid.

Quid ergo responderet illi petulant? *Vulpes foveas habent, & vulnere celi nudos, & filius hominis non habet vbi caput reclinat.* Videre qui rei falsitas comparatur. Est enim hoc genus animalis fallax, & infidus semper in tentum, rapina fraudes exerceens, quod nihil tutum, nihil otiosum, nihil patitur esse securum, quod inter ipsa quoque hominum domicilia pradam requirit. Quam comparationem non solum propter illum scriptum puto, sed propter pletoque etiam Christianos, qui ore quidem Dominum confitentur, moribus autem vulpium fallacia diuersantur. Omnis enim Christianus qui sua vult peccata celare, hic spiritaliter vulpes est. Sicut enim vulpes propter fraudes suas latibulis demoratur: ita & peccator tacens propter conscientiam suam peccatorum foueis delitescit. Et sicut illa non audent inter medias hominum turbas morum suorum ostendere fallaciam, ita & hic erubescit in media Ecclesia conuersationis suae nequitiam confiteri. Vulpem plene diximus omnem Christianum qui suo infidiatur vicino, qui quotidie nititur fides alienos atrodere, fructus inuadere, animalia deuorare: & quod est familiate huius temporis, non iam vulpium more pullos, sed luporum more rapere pecoras: qui dum suo labore possit se iuuare, ferarum rabie pradam captat alienam. Hæreticos etiam omnes arbitror vulpius comparandos, qui cum in domo Domini habitare non possint, conuenticula sibi queant velut foveas preparare tenebrosas, in quibus pernaciter latentes infidiantur Ecclesie: vt si qua innocens anima forte percelleret, velut pullum gallinae matris absorberet. Infidiantur enim vulpes Ecclesie, hoc est hæretici Euangelice illi gallinae, de qua ait Dominus: *Quotiens vult congregare filios tuos sicut gallina colligit pullos suos sub alas suas? sed ipse sicut Samson ardentes faces vulpius reliquit.*

In Feste SS. Cantij, Cantiani, & Cantianilla martyrum.
Sermo.

Hodie beatissimum Cantij, Cantiani, & Cantianilla natalis est. Quam bene & iucunde tres martyres vno pene vocabulo nuncupantur. Nec mirum si similes sunt nomines, qui sunt similes passionē, si vna est illa apud homines appellatio, quibus apud Deum est vna vocatio. Vniuer enim vocati sunt à Domino, non interpositi tempore aliter & alteri passi, sed omnes eodem iure pariter martyrium pertulerunt. Quod quidem illis patiens quidam à Christo affectione concessum est, vt congrueret meritis qui vocabulis conuocabant: & qui erat consanguinitate fratres, fierent etiam sanctitate germani: & quorum membra vnius corporis substantia vegetabat, eorum animas eiusdem fidei confesso coronaret. Refert de beatis supradictis historia, quod tempore passionis cum eos persecutor inquireret, ascenso vehiculo iunctis mulabus eos sedere voluisse: & cum non longe ab vrbis mœnibus iter agerent, vnum animal de subiunctis subito corripuit, atque ita illos à persecutoribus comprehensos tentos ad penam. Quod factum quam gloriosius sit, & à diuinitate dispositum, debemus aduertere. Semper enim Deus quos elegit, hos victores subuersione sublimi in aula regni caelestis inducit. Nam sicut Elias curru applitico quasi ascendit caelum, ita & isti vehiculo admo ad martyrium peruenierunt: & quadriga sicut illum euexit ad requiem, ita hos porauit ad gloriam. Et quamuis illa ignea quadriga fuerit, hæc tamen inferior non habenda est, quia illa vnum gestauit prophetam, hæc tres martyres sustentauit. Sed dicit aliquis: Gloriosius est gestari quadriga ignea, quam terrena. Nec hoc plane deest sanctis vins. Nam licet Eliam ignea quadriga portabat, ita & martyres fides ignea iam ferebat. Ferebat, inquam, illius Christus, qui lumen est, qui ignis est, de quo scriptum est: *Dominus noster ignis consumens est.* Ergo cum beatos, de quibus loquimur, persecutor irgeret, vehiculum concederetur. Qua causa vt fugerent? Abiit. Non vt fugerent, sed vt martyrium citius peruenirent: non vt latitarent, sed vt Christianos se cunctis transeuntibus manifestius approbarent. Ceterum occultius in re plures in ciuitate latere poterant, tutius per diuersa singuli

fuge præfidium commendare. At vero vbi quis congregatione habita, stratis vehiculis: apparatus disposito peraggerem publicum egreditur, ille non fuga dicenda est, sed profectus est. Sancti enim viri hoc factio velut in triumphali curru positi contestabantur dicentes: Ecce persecutor, ecce proficiscimur, ecce præcedimus, quid resistis? quid moraris? Subsequere nostra vestigia. Nolumus enim videri iniuncti ducti ad penam, qui præcedere nos promitemur ad gloriam.

In Feste SS. Genuasii & Probasii martyrum.

De inuentione corporum eorumdem Sanctorum.

Sermo.

Hesterno die tractauimus versiculum Psalmi: *Dies dei erunt mihi non solum superiore tempore, sed præsentis quoque prophetasse videtur scriptura diuina.* Nam cum diebus ac noctibus continuatam videam sanctitatis vestrae celebritatem, itos esse dies prophetici carminis oracula declarant, hesternum atque hodiernum, de quibus opportunissime dicitur: *Dies dei erunt verbum, & illas noctes, de quibus aptissime disputatur, quia nox nocti indicat suauitatem.* Quid enim aliud hoc biduo nisi verbum Dei intimo cruciatibus affectu, & scientiam vos habere fidei probauistis? Cui tamen celebritas vestra, qui solent inuidere. Et quia celebritatem vestram inuidis animis ferre non possunt, causam celebritatis odere, atque in tantum amentiam procedunt, vt negent martyrum merita, quorum opera etiam demones confitentur. Sed hoc non mirum. Siquidem tanta est incredulorum perditio, vt tollerabilior sit diaboli plerumque confessio. Dicebat enim diabolus: *Iesu fili David, quid venisti ante tempus torquere nos?* Et cum audiret Iudæi, ipsi tamen Dei filium denegabant. Et nunc auditis clamantes demones & contentes martyribus quod poenas ferre non possint, & dicentes: *Quid venisti vt ante tempus nostrum grauius torquatur?* Et Ariani dicunt non sunt isti martyres, ne torquere diabolum possunt, nec aliquem libetare, cum tormenta demonum ipsorum voce probentur, & beneficia martyrum remediis cecorum, & absolutorum indicibus declarantur. Negant cæcum illuminatum, sed ille non negat se sanatum. Ille dicit: Video, qui non videbam. Ille dicit: Cæcus esse desui, & probat facto. Isti beneficium negant, qui factum negare non possunt. Notus homo est, publicus cum valeret mancipans obsequiis, Seuerus nomine, Ianus ministerio. Deposuerat officium postquam incidere impedimentum. Vocata restitumonia homines quorum ante sustentabantur obsequiis. Eos indices sue visitationis accessit, quos habebat testes & arbitros cæcitas. Clamat, quia vt contigit simbram de veste martyrum qua factæ reliquæ vestimentum, redditum sibi lumen sit. Nonne simile istud est atque illud quod in Euangelio legimus: *Vnius enim potentiam laudamus auctoritatem nec interit vtrum opus sit, an munus, cum & munere in opere, & opere in munere. Quod enim aliis faciendum donauerit, hoc in aliorum opere nomen eius operatur.* Legimus ergo in Euangelio, Iudeos cum viderent in illo cæco sanitatem remedium, requisisse parentum testimonium. Interrogabant: Quomodo videt filius vester? cum ille diceret: Cæcus cum essem, modo video. Hoc & iste dicit: Cæcus fui, modo video. Interrogare alios si mihi non creditis, interrogare extraneos, ne adimplari mihi parentes putetis. Derefiliaborum quam ludæorum pertinacia. Illi cum dubitarent, vel parentes interrogabant: isti occulte interrogant, palam negant, iam non operi increduli, sed auctori. Sed quero quid non credant, verum à martyribus possint aliqui visitari: hoc est Christo non credere, ipse enim dixit: Et maioris facietis an ab istis martyribus, quorum merita iam dudum vigent, corpora dudum reperta sunt? Quæro hic, vtrum mihi an sanctis martyribus inuideant? Si mihi, nunquid à me aliquæ virtutes sunt? Nunquid meo opere, meo nomine? Cur igitur mihi inuidet, quod meum non est? Si martyribus (rebat enim vt si mihi non inuidet, martyribus inuidere videatur) ostendunt alterius

A fidei fuisse martyres, quam ipsi credunt. Neque enim aliter eorum operibus inuiderent, nisi fidem in his fuisse eam quam ipsi non habent iudicarent. Fidem illam maiorem traditione firmatam, quam demones ipsi negare non possunt, fed Ariani negant. Audiuimus hodie dicentes eos quibus manus imponebatur, neminem posse esse saluum qui patrem & filium & spiritum sanctum negaret, qui Trinitatis omnipotentem virtutem non crederet. Confitetur hoc diabolus, fed Ariani nolunt fateri. Dicit diabolus, sic torqueretur quemadmodum ipsa martyres, torquebatur, qui spiritus sancti dicitur negare. Nō accipio diaboli testimonium, sed confessionem. Inuitus dixit diabolus, & exactus & tortus. Quod nequitia supprimebat, extorquebat iniuria. Cedit diabolus plagis, & adhuc cedere nesciunt Ariani. Quanta perpassi sunt, & quemadmodum Pharaon, malis suis induantur. Dicebat diabolus, vt scriptum legimus: *Scio te quasi tu es filius Dei*. Dicebant Iudæi: *Nescimus quasi tu*. Dicebant hodie & superiore die vel nocte demones: *Scimus quia martyres estis*. Et Ariani dicunt: *Nescimus, nolimus intelligere, nolimus credere*. Dicunt demones martyribus: *Venistis perdere nos*? Ariani dicunt: *Non sunt demonum vera tormenta, sed fides & composita ludibria*. Audui multa componi, hoc nemo vnquam fingere potuit vt demonem se esse simularer. Quid illud quod ita exagitari eos videmus quibus manus imponitur? vbi hic locus fraudi est? vbi suspicio simulandi? Sed non ego ad suffragium martyrum versus vocem demoniorum. Beneficis suis sacra passio comprobetur. Habet iudices, sed purgatos: habet testes, fed absoluit. Melior vox est quam sanitas loquitur eorum qui debiles adueniunt. Melior vox est quam sanguis emittit. Habet enim sanguis vocem caurem, quæ de terrensium coelum peruenit. Cuius dicente Domino: *Sanguis fratrum mei clamauit ad me*. Ethnicus sanguis clamor coloris indicio: sanguis clamor operationis præconio: sanguis clamor passionis triumpho. Satisfactum est petitioni velle vt condendas hesternum in hodiernum diem differemus reliquias.

C In Festo SS. Martyrum Olanij, Aduentus & Soluimus.
Sermo.

C Vm omnium sanctorum martyrum fratres, deuotissime natalem celebrare debemus, tum præcipue eorum solemnitas tota nobis veneratione curata est, qui in nostris domiciliis proprium sanguinem profuderunt. Nam licet vniuersi sancti vbiq; sint, & omnibus profint: specialiter illi tamen pro nobis interueniunt, qui & supplicia pertulerunt pro nobis. Martyr enim cum patitur, non sibi tantum patitur, sed & ciuibus. Sibi enim patitur ad premium, ciuibus ad exemplum. Sibi patitur ad requiem, ciuibus ad salutem. Exemplum enim eorum didicimus Christo credere, didicimus contumelias vitam æternam querere, mortem didicimus non timere. Videte ergo quid martyribus debeamus, in quo alter tortus est, vltius saluatur: alter carnificem percutit, Christum alter agnoscat: alter morti adductus est, vltius vita potiturus æterna: & ad postremum sanctus oculus est, vt peccator euadere. Beatigigitur martyres nec sibi vixerunt, nec sibi sunt mortui. Exemplum enim nobis reliquerunt: bene viuendum, conuersationis tolerando fortiter, passionis. Nam idcirco Domine per totum mundum diuersis in locis pati martyres voluit, vt tamquam idonei testes nos præsentii quodam fidei exemplo suæ confessionis virgerent, vt humana fragilitas quæ prædicationi Dominicæ aditu longiore via credit, vel præsentii oculorum martyrio credere beatorum. Cuncti igitur martyres deuotissime percolendi sunt: sed specialiter vt venerandi sunt à nobis quorum reliquias possidemus. Illi enim nos orationibus adiungunt, isti etiam adiungunt passionem. Cum his autem nobis familiaritas est. Semper enim nobiscum sunt, nobiscum morantur: hoc est, & in corpore nos viuentes custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic, ne peccatorum nos labes absint: ibi, ne inferni horrores inuadant. Nam idcirco hoc à maioribus prouisum est, vt sanctorum ossibus, nostra corpora sociemus, vt dum illos tartarus meruit, nos pos-

nanon tangat: dum illis Christus illuminat, nobis tenebrarum caligo diffugiat. Cum sanctis ergo martyribus, istis quiescentes, euadimus inferi tenebras, eorum propriis meritis, attamen consocij sanctitate. Ait enim Dominus Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non preualuit ei*. Si ergo Apostolo & martyri Petro inferni porta nō preualuit: quilibet sociator martyri, tartarus non tenetur. Martyres enim inferni porta nō possidet, quoniam eos paradisi regna suscipiunt. Nam videmus eos vtiq; iam regnare. Cernimus enim ab istis frequenter obfessos immundissimis demonibus homines liberari, ita vt cælesti medicina & captiua anima de diabolique eruat, & ipse diabolus vinculis igneis alligatus producat, de sua captiuitate captiuus, vt qui prædam paulo ante ceperat, ipse subdatur in prædam. Hæc & alia potentia mirabilia per sanctos fieri omnibus notum est. Et ideo fratres veneremus eos in seculo, quos defensores habere possumus in futuro. Et seuit eis obfusus parentum nostrorum iungimus: ita & eis fidei imitatione iugamur. In nullo enim ab ipsis separari poterimus, si sociemur illis tam religione quam eopore.

I N F E S T O S I O A N N I S

Baptista Euangelium.

Luc. C A P. I.

E Licet ab impletum est tempus parienti: & peperit filium. Et auiderunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illis: & congratulabantur ei. Et factum est, in die octauo venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam: Quia negas est in cognatione tua quæ vocetur hoc nomine. Annuebant autem patri eius, quæ vellet vocari eum. Et accepit pugillarem, & scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt omnes. Continuo autem resoluta est lingua eius, & apertum est os eius, & loquebatur benedicens Deum. Et factum est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Iudæa diuulgabantur omnia verba hæc. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo dicentes: Quis putas puer iste erit? Et enim manus Domini erat cum illo. Et Zacharia pater eius impletus est Spiritu sancto, & prophetabat, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitauit, & fecit redemptionem plebi suæ.

IN sancti ac beatissimi Ioannis Baptiste laudibus, cuius natalem hodie celebramus, quid possumus prædicem nescio: vt quod quod mirabiliter natu sit, aut quod mirabilis sit oculis. Natu enim est in prophetia, in veritate percipimus est: nascendo annuntiavit Saluatoris aduentum, moriendo condemnauit Herodis inestum. Vir enim sanctus & iustus, & qui præter communem hominum natuitatem ex reprimissimæ generatus fuerat, hoc de Deo meruit, ne communi ceteris de seculo morte dilaceraret: sed corpus quod Domino donante suscepit, Dominum confitendo deponebat. Ergo Ioannes per omnia voluitatem Domini fecit, quia propter opus Domini & natu est & defunctus. Nā vt naturalis eius seriem breuiter repetamus, cum esset pater eius Zacharias & mater eius Elizabeth ætatis senectute defessæ, & nulla filiorum prole gaudent, processit etiam illis liberis tempus florulentissimum præteritum, ita vt de suscipienda iam sobole ipsa etiam eos vota deficerent, subita per Angelum repositum donante, & nasci Ioannē Gabriel sanctus annuntiat, dicens: *Nec minus Zacharia, ecce exaudita est deprecatio tua, & vxor tua Elizabeth concipiet & pariet filium*. Exaudita est, inquit, oratio tua, vnde intelligimus quod Ioannem Zacharie iustitia magis ostendit genuerit, quam Elizabeth senectute procurando suscepit. Hinc inquam intelligimus quod Ioannem obsecra-

D Vm omnium sanctorum martyrum fratres, deuotissime natalem celebrare debemus, tum præcipue eorum solemnitas tota nobis veneratione curata est, qui in nostris domiciliis proprium sanguinem profuderunt. Nam licet vniuersi sancti vbiq; sint, & omnibus profint: specialiter illi tamen pro nobis interueniunt, qui & supplicia pertulerunt pro nobis. Martyr enim cum patitur, non sibi tantum patitur, sed & ciuibus. Sibi enim patitur ad premium, ciuibus ad exemplum. Sibi patitur ad requiem, ciuibus ad salutem. Exemplum enim eorum didicimus Christo credere, didicimus contumelias vitam æternam querere, mortem didicimus non timere. Videte ergo quid martyribus debeamus, in quo alter tortus est, vltius saluatur: alter carnificem percutit, Christum alter agnoscat: alter morti adductus est, vltius vita potiturus æterna: & ad postremum sanctus oculus est, vt peccator euadere. Beatigigitur martyres nec sibi vixerunt, nec sibi sunt mortui. Exemplum enim nobis reliquerunt: bene viuendum, conuersationis tolerando fortiter, passionis. Nam idcirco Domine per totum mundum diuersis in locis pati martyres voluit, vt tamquam idonei testes nos præsentii quodam fidei exemplo suæ confessionis virgerent, vt humana fragilitas quæ prædicationi Dominicæ aditu longiore via credit, vel præsentii oculorum martyrio credere beatorum. Cuncti igitur martyres deuotissime percolendi sunt: sed specialiter vt venerandi sunt à nobis quorum reliquias possidemus. Illi enim nos orationibus adiungunt, isti etiam adiungunt passionem. Cum his autem nobis familiaritas est. Semper enim nobiscum sunt, nobiscum morantur: hoc est, & in corpore nos viuentes custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt. Hic, ne peccatorum nos labes absint: ibi, ne inferni horrores inuadant. Nam idcirco hoc à maioribus prouisum est, vt sanctorum ossibus, nostra corpora sociemus, vt dum illos tartarus meruit, nos pos-

E

Mat.

16.

F

G

Sera.

17.

Mar.

H

Luc.

18.

ti o creauerit, non voluptas. Cum enim matrem vteri visceris aratis senectute gesserent, & feli corporis membra fecunditatis gratiam perdidissent, contra impossibilitatem corporis, contra sterilitatem viscerum, Zacharie precibus Elizabeth vterus intumescit, & concepit Ioannē, non natura, sed gratia. Vide necesse erat sanctum nasci filium, quod non tantum compleretur quam orationibus gigneretur. Minus autem mirari debemus quod tantam Ioannes gratiam in nascendo metuerit, debuit enim præcurator & pateris Christi aliquid simile habere naturam Domini Saluatoris. Si quidem Dominus de virgine gignitur Ioannes de sterili procreatur. Ille de adolescentula immaculata deponitur, iste de vetula iam sella generatur. Habet ergo & huius natiuitas aliquid gloriæ atque miraculi. Quamuis enim vilior partus mulieris videatur esse quam virginis, tamen sicut Mariam scimus quod virgo peperit, ita in Elizabeth miramur quod ancilla procreauerit. Quod quidem factum, mysterium aliquod at bitore continere, vt Ioannes qui veteris testamenti figuram gerebat, senis mulierculæ frigido sanguine nasceretur: Dominus autem qui regni caelestis Euangelium predicaret, feruentis iuuentutis flore progrediretur. Maria enim conficia virginis miratur factum visceribus inuolutum: Elizabeth autē conficia senectutis erubescit parum vtero prægrauato. Dicit enim Euangelista: *Oculabat se mensis quinque*. Illud autē quod mirandum, quod idem Gabriel archangelus vtriusque natiuitatis officium representat: Zachariam solatur incredulum, confidentem Mariam cohortatur. Ille quia dubitauit, vocem perdidit: hæc quia statim credidit, verbum salutare concepit. Hoc etiam in laudibus Ioannis minime tacendum videtur, quod nondum natus etiam propheta: & adhuc in matris vteri sinibus constitutus, aduentum Christi, quia voce non poterat, gaudiis confitebatur. Dicit enim Elizabeth ad sanctam Mariam: *Simul vt facta est vox saluatoris tui in auribus meis, exultauit in gaudio visceris in vtero meo*. Exultat enim Ioannes antequam nascatur, & priusquam mundi oculis habitum recognoscat, iam spiritus mundi Domini recognoscit. In quo arboris prophetiam conuenire sentiamus, quæ dicit: *Priusquam extris de vultu, sanctificauit te*. Vnde mirari non debemus quod iam Herode missus in carcerem clausus Christum semper suis discipulis intimaret, cum etiam clausus in vtero eundem Dominum gestibus prædicaret.

De prerogatiua eiusdem S. Ioannis Baptiste.

Sermo alius.

SANCTI Ioannis Baptiste natalem hodie profecturus tacere vellem, & laborem atque imperitiam meam silentio coercere: sed ipsi vis nominis eius minime me silentio permittit. Nam nuncupatio vocabuli ipsius, pectoris nostri viget secretis, silentii nostri resoluat arcana, & quod dissimulatione reticetur, admiratione compellitur. Si enim pater Zacharias cum eum nominauit, vocem recepit: quanto magis cum laudamus illum, eloquium promeremur: & filius os cum in seculo nasceretur aperuit, quanto magis cum pro Christo patitur, ora nostra forciuntur. Cum enim Zacharias pater eius propter incredulitatem natiuitatis illius ab angelo Gabriele silentii esset taciturnitate multatus, etiam dum murus verborum dispendio mentis secreta velaret, subito nato Ioanne filio, cum apud proximos effret contentio quod nomine vocaretur, offeruntur patri tabulae, vt vocabulum eius pro sui arbitrio ipse describeret, & quod sermone non poterat, litteris loqueretur, tunc nunc in modum acceptis pugillaribus vt stylum figeret, linguam resoluat, ac litteras sermonis præuenit, & Ioannem non testatur est, sed locutus. Videte igitur sancti Baptiste meritum, vocem patri reddidit: sacerdos eloquentiam reparauit. Videte inquam meritis, os quod angelus allanguerat, Ioannes absoluit: quod Gabriel obstraxerat, paruulus resecrauit: quamquam & ipse sit angelus, sicut scriptum est de eo: *Eccle misit angelum meum faciem tuam*. Respicite igitur Ioannem, quanta vis sit

eius vocabuli, cuius nuncupatio reddidit mutis vocem, patri pietatem, populo sacerdotem. Prius enim erat tacens lingua, stentis filio, priuatus officio: ubi Ioannes nascitur, fit repente pater propheta vel pontifex, loquela vsum recipit, prolem affectio suscipit, sacerdotem functio reco- gnoscat. Cum ergo tanta vis sit eius vocabuli, dictum de eo, nisi tacere volumus, silere non possumus. Ipse enim Ioannes vox clamantis dicitur. Quis igitur qui vocem laudet & taceat: clamorem admittit & minus fit. Aut enim ipse de se: *Ego sum vox clamantis in deserto*. Videre quid dixerit. Non enim ait tantum: *Ego sum vox, sed & clamantis vocis*. scilicet, vt ad fidem consequendam, vox aures penetraret, clamor corda concitaret, vox regnum prædicet, clamor iudicium commoueat, Magnus igitur Ioannes, cuius magnitudini etiam Saluator testimonium perhibet, dicens: *Inter natos mulierum maior non est Ioanne Baptista*. Præcellit cunctis, eminet vniuersis, antecedit prophetas, supergreditur patriarchas, & quisque de muliere natus inferior est Ioanne. Sed debemus diligenter inquirere cur ita Dominus dixerit, hoc est: *Inter natos mulierum, & non potius dixerit: Inter filios vitorum non est maior Ioanne*, cuiusque mulieres natos sine viris habere non possint. Hoc autem dixit, quia numerosior est proles mulierum quam vitorum. Est enim mulieris filius, qui viri filius non est. Denique sancta Maria genuit filium, qui patrem hominē non haberet. Dominus enim est mulieris filius, & viri filius non est, sicut dicit Apostolus: *Natum de muliere, factum sub lege, vt qui matrem in terra habet, patrem habere in caelis*. Ergo in laudem Ioannis fecundioris dicitur generatio ponitur, vt nullius ab eo natiuitas separaret. Iuxta forte aliquis: Si inter natos mulierum maior est Ioannes, nunquid etiam maior est Saluator? Absit. Ioannes enim natus mulieris, Christus autem virginis natus est. Ille corruptibilis vteri filius effusus est, iste impollutæ vultus hore progenitus. Ideo autem cum Ioannis natiuitate Domini generatio deputatur, ne Dominum extra veritatem videret esse conditionis humane.

De vita eiusdem S. Ioannis Baptiste.

Sermo alius.

DIXIMUS iam supra, cum silentii nostri veniam petere- mus, quod pro salute communi sacerdotibus etiam tacentibus doctrina euangelica taceat, & quod silentium eorum suppleret diuina sententia. Semper enim diuina scriptura loquitur & clamat, sicut scriptum est de Ioanne: *Ego sum vox clamantis in deserto*. Non enim tantum in illo tempore clamauit Ioannes, quo Phariseis annuntiatus Dominum Saluatorem, dixit: *Parate viam Domini, rectis facite semitas eius*: sed & hodie clamat in nobis, & vocis suæ tonitruo deserta nostrorum concutit peccatorum. Ac licet sancta martyrii morte dormierit, vox tamen eius viuus, dicit enim & nobis hodie: *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius*. Semper enim scriptura diuina clamat & loquitur. Vnde & ad Caudicem Deus: *Vox sanguinis iustitiae tuæ clamat ad me*. Nulla vtiq; sanguinis vox est, sed clamat dicitur sanguis quin innocens effusus est, non tam voce quam causis, & interpellare Dominum non prosecutione eloqui, sed indignatione commissi, ac reatum vnum non tam verborum aculeat sermonibus, quam conscientie ipsius eminatione constringere. Quamuis enim malum factum si in verba producat, excusationem fortasse recipit, nisi conscientia reuocetur, non potest excusari. Conscientia enim reatum vnum semper tacita sine contradictione conuincit, & iudicat. Hodieque ergo Ioannes clamat & dicit: *Parate viam Domini, rectas facite semitas eius*. Parate ergo iubemur viam Domini scilicet non aggeremus iteris, sed fidei puritate Dominum enim non terrarum semitam capere, sed per secreta mentis incedit. Si quid igitur in hac via fuerit montibus asperum, crudelitate durum, conuersatione pollutum, iubenur mundare, ex æquare, componere, vt superueniens Dominus non offendat in nobis, sed magis reperiat via castitate puram, proclum fide, clemensius eminentem. Quod au-

A rem tali itinere incedere solet Dominus, Propheta describit, dicens: *iter facit ei qui ascendit super occisum, Dominus nomen est ei.* Sed videamus, ipse Ioannes qui parare viam Domino iubet, quam ipse viam parauerit Saluatori. Per omnia plane adueniente Christo trahimur vite suae composuit & dixit. Nam fuit virque icianus, humilis, parvus & virgo. Omnes enim habuit vires eius Euangelista describens atque ipse Ioannes vestium habebat de pilis camelorum, & zona pellis circa lumbos eius. *Ergo autem emersit iocunda & mel sine felle.* Quae igitur maior humilitas in Propheta, quam contemptis mollibus indumentis, pilorum asperitate vestri? Quae deuotior fides, quam praecinctum zona paratum esse semper ad omne seruutis obsequium? Quae praeciorum abstinentia, quam spreitis vite huius deliciis stridulis vesiculosis ac melle siluestris? Quae omnia haec quoniam Prophetae vsui erant, arbitror in his ipsis prophetam fuisse. Nam virque cum praenuntius Christi vestimentum habebat camelorum asperitate contextum, quid aliud significat, nisi quod ipse Christus adueniens yfusus esset indumento humani corporis, quod erat peccatorum asperitate densatum? & quod velut immundissimi bestiae, hoc est, gentilis populi circumdatus exuijs deformitatem eius ipse gelaret? Zona vero pellicis quid aliud demonstrat, nisi hanc fragilem carnem nostram, quae ante aduentum Christi dominabatur ad vitam, post aduentum eius restrictam esse ad virtutem? ut quae ante luxuriando dilatabatur in pinguedinem, nunc abscindendo ardeatur in pellem? Exitum vero eius quam beatum legimus, scilicet quod palatia regis filia post illam inimicum voluptatem caput eius petierit. Quod mirum si palatia occidit prophetam, quia luxuria semper est inimica iustitiae & iniquitas sine cessatione persequitur veritatem? In quo sacro grande mysterium continetur. Nam virque ipsa palatia synagoga est comparanda, quod Christum dum luxuriatur, occidit. Quod autem ista palatia synagoga sit, dicit Dominus ad iudeos: *Contaminasti vos, & non saluati.* Cur autem a Ioannis corpore caput ablatum sit, manifesta res est. *Ioannes* (sicut scripturis adtribuimus) *typum legis gerebat.* De Domino autem legimus, quod viri caput Christus fuit. Ergo cum a Ioannis corpore caput eius auferretur, Christus quodammodo a iudeis legis cultoribus separatur. Remanet enim illis sine Saluatore lex exanimis & truncata. Nam ex eo virque Iudei diuina non sapient, ex quo sine capite esse ceperant. Iter igitur facit Domino qui inter ceteras continentiae virtutes matrimonii limitem non excedit, nec coniugij praescriptum terminum adulterinae permissione commaculat. Sunt enim nonnulli qui cum legibus viros duxerint contra diuinitatis legem sibi sociant concubinas, non intelligentes quod contrahendo matrimonia propterea se vinculis constringunt. Qui enim legibus ducit uxorem, proficitur se contra legem non esse facturum. Reum ergo ipse se statuit, qui adhibendo sibi adulteram ius pollicitationis excedit. Sed dicit aliquis: Uxorem non habeo, & ideo mihi ancillam sociaui. Audi quid dicat scriptura ad Abraham: *Ergo ancillam, & filium eius non enim haeres eris filius ancillae cum filio libera.* Si igitur ancilla filius haeres non est, ergo nec filius est. Cur ergo quaeritur talis coniugium, de quo susceptus filius nec successiois possit haeres esse nec sanguinis? Nec enim habere potest hereditatis consortium, qui non habet originis priuilegium. Cur inquam quaeritur tale conubium, de quo nati filii non matrimonij, sed testes sint adulterij? Cur huiusmodi suscipiuntur adulterini, qui patri pudor i sunt, non honor? Dicit scriptura: *Adulterum filij non iniuriati erunt, & inique semine exterminabitur.* Mulier igitur tua sitilibus moribus praedita est, ut mereatur consortium, mereatur & nomen uxoris, & gesta concubinae tuae libertatem & nomen uxoris, nec tu adulter is potius quam maritus. Sed & ille iter facit Domino Christianus qui professionis fide exhibet ei fidele seruutium, & castitatem quam promissit, custodit tantum mente & corpore. Sunt enim plerique qui singularem vitam proponentes, singulari esse non possunt, sed quaerunt sibi contubernia, atque uinam fratrum inueniunt Christianum monachum, cui est

fratre non conuenit, & libentius ei conuenit cum sorore, qui non sequitur seniorum uia commoneantem, & sequitur adolecentulum incongrua caccinatum, eius est incertum corpus sit, anima non potest esse sincera. Sed & ille clericus iter Domino facit, qui secundum Euangelium uiuit, & per omnia obtemperat sacerdoti. Aliqui enim cum sint minus subditi, mollesse ferunt quam a senioribus arguantur. Dicunt, Grauius insatur episcopus, patientior esse debet. Audi ergo optime clericus, Sacerdos exigit patientiam, & tui non exigit disciplinam? Nescis quia mihi salutis causa argere aliquando permittum est, tibi nunquam peccare concessum est? Dicit enim Apostolus: *In crepa oportune, impotune argue.* Est ergo in omnibus subditus sacerdos, si vis eum esse mansuetum.

In Festo SS. Apostolorum Petri & Pauli.

Beati Petri apostoli specialia quaedam disserit Sermo.

Natalem beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli hodie celebramus, diuersis epulis nos refecere debemus, & tantam festiuitatem magna cum laetitia celebrare? Quis nam talium virorum solemnitatem non magna cum laetitia debet celebrare? Quis enim talium virorum sollemnitate non magnos sibi exhibeat apparatus, ut quo plus expendit, plus se Apostolos confirmet amare? Vnum tamen non opus est proprio sumptu ad refecionem nostram natale fide sanctus Petrus ipse nos reficit. Est enim non omnibus copiis refectum vas ei, quod illi de caelo effusum delatum est. Igitur qui effusit ipse Petrus, reficitur ipse cum Petro. Ut quid ergo praeparamus nobis proprium prandium, cum apostolico ferculo cagnemur? Cur nobis inquiramus terrenas epulas, cum caelestes copias habeamus? Dicit enim sanctus Lucas in actibus Apostolorum, post orationem esurienti Petro circa horam sextam apertum caelo vas quoddam splendens velut linteam fuisse delatum, in quo erant quadripedia & repentia terrae, & volatilia caeli, & dixit Dominum ad eum: *Petere ferge, immola & manduca.* Ecce Petrus qui dicit alibi *Aurum & argentum non est mihi*: nunc conuiuii eius vasculum splendens effertur. Et qui propter Christum argenti speciem refutabat, per Christum argenti nitore ditatur. Transiit igitur Petro defuncti cocorum apparatus, defunct obsequia famulorum, sed quod est melius, ministeria diuina non defunct, & vtili commutatione sancto viro quod deest in terris, abundat in caelis. Ut reficiatur enim Petrus, non cellarium sollicitus refecit, sed caelum ipsum protinus aperuit. Legimus in scripturis sanctum Eliam in deserto coctis ministrantibus pastum, quanto melius Petrus, cui non paruum tescam terra ausis porrigit, sed integrum conuiuium multitudo angelica subministrat? Post orationem ergo eluxit Petrus. Mirandum cur sanctum virum post orationem fames sequatur, cum soleat fames oratione depelli, & esuriens anima non nisi obsecrationibus lignari. Sed puto Petrum post orationem non cibum effuisse hominum, sed salutem, nec inedia verarum esse corporis, sed inopia credentium laborasse. Cum enim Iudaicus populus perfidus & ingratus illo praedicante Christo non crederet, famem quodammodo Petrus sui officij sustinebat. Famem enim patitur qui minime fructum sui laboris assequitur in concanulum igitur ad orationem festinus ascendit. Bene ait, in concanulum ad orationem ascendit Petrus, quia omnis factus quando orat, relinquens humilia vel terrena in altum mentis extollitur, & in sublime suspensus rapitur, & cogitatione sancta caelo vicinus efficitur. Atque ibi esurienti illi, hoc est, cogitanti in cordis sui sublimiori loco pro salute Iudaici populi, offertur vas diuinoformis generum animalibus plenum, velut diuinitate dicente illi: *Tu Iudeos solos esuris, ecce famem fidei tuae concanulum gentium diuersae refecit.* Nam venie dicitur animalia collecta in vno vasculo, diuersarum gentium congregatio collecta in vna Ecclesia demonstrat, quae Ecclesia in illius vasculo splendens dum non habet maculam nec rugam, lintei nitore resplendet. In qua primum animal Deo ex gentibus Centurio Cornelius est immolatus. De hoc ergo

31. q. 4.
c. deat
aliqui:
Ch. ian.

D

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

31. q. 4.
c. deat

E

I. Tim.

+

Ser. X.

F

Ab. 10.

Ibidem

Ab. 3.

G

J. Reg.

17.

Ab. 10.

Ibid.

H

Eph. 5.

A De hoc ergo vasculo suo hodie nos reficit Petrus. Cum enim videmus gentiliū turbas ad fidem Christianitatis accurrere, simul cum Apostolis gratulamur. Non enim mortui sunt quorum curamus natalem hodie, sed renati viuunt pane, quia participes effecti sunt Christi, qui *panis vite est* omnium. Quamuis enim corpora passione celsa sint, interruptus tamen non est ordo viuendum. Ingredit enim & Deo gratias agunt, & laudes Saluatori referunt: nisi quod resoluta membrorum fascina magis adherent Christo, sicut ait Paulus: *Disioli, & cum Christo esse, nullo melius*. Non ergo dicenda est mors, qua interueniente cartemus persecutoribus, & Christo coniectumur. Non est plane dicenda mors, quæ Christo mortuum socians lutum efficit morientis, sicut ait beatus Apostolus: *Mihi enim viuere Christus est, & mori lacrum*. Illa autem vera est mors quæ etiam viuētem hominem peccatorum morte conftringit: qua quamuis viuere videatur, scelerebus tamen illa mortui iam videtur additus, sicut ait Apostolus de illa delictioa vidua: *Hæc autem viuens, mortua est*.

In eodem festo.

Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum præconia quadamemur. Sermo alius.

NOTUM vobis omnibus fratres, & vniuerso mundo notissimum, quod beatiissimum Petri & Pauli natalis est hodie, nec aliquam partem orbis latere potest tanta deuotio. Si quidem de his dicit David propheta: *In omniem terram exiit sonitus eorum, & in fines orbis terre verba eorum*. In omniem terram mirabilium Petri virtus effusa est, & in fines orbis terræ epistolarum Pauli verba penetraverunt. Quis enim non audit quod primum Petrus sedenti ad portam speciosam claudō, & ex matris suæ olim veniente iam debili, pedum restituerit firmitatem, ut quod natura minus consulerat, Apostolica gratia repararet? Cui enim idem claudus stipem rogans, aliquid pecunie se ab Apostolis crederet accepturum, ait illi Petrus: *Argentum & aurum non habeo, sed quod habeo, hoc do tibi: In nomine Domini nostri Iesu Christi Nasareni surge & ambula*. Beata plane largitas, quæ petenti argenti quidem non contulit, sed contulit sanitatem. Beata largitas, quæ de thesauris suis aurum non protulit, sed protulit sanitatem. Beatus & ille claudus, qui dum stipem quærit pecunie, diuitias incommunitatis accepit. Hoc enim ab Apostolis donatum meruit, quod nullis thesauris à medicis redimere potuisset. Primum ergo signum mirabilium suorum Petrus fecit, claudō pedum testuendo vestigia. Diximus frequenter ipsum Petrum à Domino petram nuncupatum, sicut ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*. Si ergo Petrus petra est, super quam edificatur Ecclesia, recte prius pedes sanatur: sicut in Ecclesia fidei fundamentum continetur, ita & in homine membrorum fundamenta confirmant. Recte inquam primum in Christiano pedes curat, veriam non trepidus nec imbecillus possit super petram Ecclesie, fedi robustus, & fortis incedere. Vbi autem verba Pauli Apostoli non leguntur? Quis locus ea non litteris scribit, corde retinet, conuersatione custodit, qua Paulus à Domino *in electione est nominatus*: Bonum vas, in quo pretiosa mandatorum Christi præcepta conuantur. Bonum vas, de cuius plenitudine substantia vitæ popalis semper erogatur, & plenum est. Optima Apostolorum nomina, petra, & vasculum, necessaria domui Saluatoris. Domus enim fortitudine petreæ cōstruitur, utilitate vasos ornatur. Petra ad firmitatem ne labantur stantat populus, vas ad custodiam ne teneantur, operit Christianos. Exitus vero eorum de hoc seculo quam beatus fuerit, nemo est qui nesciat. Nam prima hæc in illis beatitudo est, quod ambo vna die passi esse non cunctantur: sicut ut quos vna fides seruatio deuinxerat, vna dies martyrio coronaret. Deinde ipsi passio licet diuersa in singulis fuerit, tamen vna referta est gratia sanctitatis. Nam Petrus crucis, sicut Saluator, exitum tulit, & à Dominicæ deuotionis similitudine nec morte discretus est: sicut ut quæ inuitabatur fide, imitaretur & passione. De pauli vero cer-

uice, cum eam persecutor gladio percussisset, dicitur *lactis magis videri quam sanguinis*, & mirum in modum sanctum Apostolum baptismi gratia in ipsa cæde extitisse splendendum potius quam crucientum. Quæ quidem res in sancto Paulo stupenda non est. Quid enim mirum si abundat lacte nutritor Ecclesie, sicut ipse ad Corinthios ait: *Lac vobis potum dedi, non escam*? Hæc est plane re promissionis illa terra, quam patribus nostris Deus promissit, dicendo: *Dabo vobis terram fluentem lacte & melle*. Non enim de hac terra locutus est, quæ manantibus aquis cœnum inuoluit, lutumque permisceat: sed de illa terra Pauli, & similium Pauli, quæ iugiter purum suauemque distillat. Quæ enim Pauli epistola, non melle dulcior est, lacte candidior? Quæ epistolæ tanquam vbera ecclesiarum populos enutritur ad salutem. De cetue ergo Apostoli pro sanguine lac manauit. Legimus in ipso, quoniam caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Igitur iam Paulus possidet regnum, quoniam caret & sanguine, qui impedire dicitur regnatum. Adhuc ergo Paulus in terris positus, iam in regni celestis substantiam transformatur. Ideo fratres, quotiescunque martyrum membra morias celebramus, prætermittis omnibus seculi actibus sine aliqua dilatione concurrere debemus ad domum Dei, reddere honorificentiam illis qui nobis salutem effusioe sanguinis pepererunt: qui tam sacratam hostiam pro nostra propitiatione Domino fide obtrulerunt, præsertim cum dicat ad sanctos suos Christus Dominus: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit*. Qui quis ergo honorat martyres, honorat & Christum: qui spernit Sanctos, spernit & Christum Dominum nostrum: qui viuunt & regnant cum patre & spiritu sancto Deus in sæcula seculorum. Amen.

In eodem festo.

Agit amberum supra ceteros Apostolos excellentia. Sermo alius.

CUM omnes beati Apostoli patrem gratiam apud Dominum sanctitatis obtineant, nescio quo tamē patre Petrus & Paulus videntur præ ceteris peculiariter quidam in Saluatorem fidei virtute præcellere. Quod quidem ex ipsius Domini iudicio possumus approbare. Nam Petrus licet bono dispensatore regni regis celestis dedidit. Paulo tamquam idoneo doctore, magisterium ecclesiæ institutionis inuixit: sicut ut quos ille erudierat ad salutem, ille suscipiatur ad quietem: & quorum corda Paulus patefecerat doctrina verborum, eorum animabus Petrus aperiat regia calorum. Clauem enim quodammodo à Christo scientiæ & Paulus accepit. Clauis enim dicenda est, qua ad fidem peccatorum dura referantur, mentium secreta panduntur, & quicquid intrinsecus clausum tenetur, in palam rationali manifestatione producit. Clauis inquam est, quæ & conscientiam ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad eternitatem misterij salutis includit. Ambo igitur clauis à Domino perceptorum, scientiæ illæ, illæ potentie: diuitias immortalitatis ille dispensat, scientia thesauris ille largitur. Sæc enim scientia thesauri, sicut scriptum est. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Ergo beati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos, & peculiariter quadam prerogativa præcellunt. Verum inter ipsos qui cui præponatur, incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui æquales sunt passione: & simili eos fide deuotione vixisse, quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse. Non enim sine causa factum putemus, quod vna die, vno in loco, vni tempore tolerauerit & fecerint. Vna die passi sunt: ut ad Christum patet peruenirent. Vno in loco alet in Roma decellit. Sub vno persecutore: ut æqualis eruditus vitamque consisterent. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute. Et in quo tandem loco martyrium perculerunt? In vrbe Roma, quæ principatū & caput obtinet nationis, sicut ut vbi caput superfluitatis erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentiliū principes habitabat,

illic

A illis Ecclesiarum principibus moreretur. Cuius autem meriti sint beatissimi Petrus & Paulus, hinc possumus intelligere: quod cum Dominus Orientis regionem propriis illustraret passionibus, Occidentis plagam, ne quid minus esset, vice fuit Apostolorum sanguine illuminare dignatus est. Et licet illius passio nobis sufficit ad salutem, tamen terdium horum martyrum nobis contulit ad exemplum. Hodierna igitur die beati Apostoli sanguinem profuderunt. Sed videmus causam quare ista perpessi sunt: scilicet quod inter cetera mirabilia etiam magum illum Simonem orationibus suis de aeris vacuo precipiti ruina prostraverunt. Cum enim idem Simon se Christum diceret, & tanquam filium patrem affereret volando se posse conscendere, atque elatus subito magicis artibus volare cepisset: tunc Petrus hix genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vix magicam levitatem. Prior enim ascendit in celum oratio, quam volatus: & ante pervenit ad Dominum iusta petitio, quam iniqua presumptio. Ante Petrus in reteris postibus obtinuit quod petebat, quam Simon perveniret in celestia que tendebat. Tunc igitur Petrus velut vidit illum de sublimi aëre depositum, & quodam precipitio in faxo elidens, eius crura cōfregit. Et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subito ambulare nō posset: & pennas assumpserat, plantas amitteret. Sed ne forte hoc mirum videatur, quod magus ipse presente Apostolo per aërem aliquamdiu volaverit: hoc patientia Petri fecit. Permissit enim illum sublimius ascendere, ut altius caderet. Voluit eum in excelsum levari à conspectu omnium, ut ruentem illum de excello oculi omnium pervideret. Hec igitur est iniquitas elatio, ut in altum le ferat, in sublimem se erigat. Sed sancta oratio omnem humiliter superbiat, universam deiciat vanitatem.

I N F E S T O S. A L E X I I
Confess. Epistola.

1. Tim. CAP. VI.

C **F**ratres. Est autem questus magnus pietas, cum quis suo contentus sit. Nihil enim intulimus in mundum: verum qui nec auferre quidquam possumus. Habentes vero alimenta, & quibus regamur, his contenti sumus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum, & desideria multa inveniunt, & nociva, quæ demergunt homines in exitum & interitum. Radix enim omnium malorum est avaritia: quæ quidam appetentes, erraverunt à fide, & in infernum se doloribus multis. Tu vero homo Dei, hac fuge: scilicet avaritiam, inquit, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, tranquillitatem animi. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam.

Super verbis Epistolæ: Radix omnium malorum est avaritia. Sermo.

Sermo XIII. D. AB. S.
Retinet vestra dilectio fratres, ante dies cum plebis eius quæ beatissimis Apostolis fuit, vniuersitate largitatemque predicarem, vix ad Ananiam nos avaritiam pervenisse. Nam qui illo tempore in totius gregis purissima vita tanquam ovis morbida solus innocentus est. Tanta enim infectus erat avaritie pestilentia, ut sanctus eum Petrus non tam emendare voluerit, quam damnare. Legerat enim: *Exite de concilio peccatorum, & exiit cum eo omnis contentio.* Solus ergo in coram sancto pestifex fuit, qui cunctis contemptis præiit, lucrum vitæ requirentibus, ipse tantum lucrum magis pecunie mercatus est quam salutis, & dum pretii sperat compendium, animæ reperit detrimentum. Ab Apostolis igitur Ananias avarus inuētur est, id est, iustiora excusatur humilitas, minus enim mirandum est abundare fidei nobis hoc vitium, cum sub Apostolis coepisset pullulare: & illorum auctoritas hæc in Anania emendare non potuit, nobis quid imputabitur si

eadem in plerisque fratribus corrigere non valemus? Ita Anania enim Petrus avaritiam si potuisset corrigere, non punisset: sed dum illum punxit, alios corrigit. Voluit enim ut poenitentiam ad unum, meritis autem ad plurimos perveniret. Exemplum ergo avari omnibus in Anania propositum est: ut eiusdem criminis reus fuerit, eiusdem supplicii in iudicio sententia feriat. Grande igitur mali est avaritia, immo malorum omnium est origo, sicut ait Apostolus: *Radix autem omnium malorum est avaritia: quam appetentes erraverunt à fide.* Vides ergo quia qui pecuniam appetit, fidenti petenti quæ aurum redigit, gratia prodigit. Avaritia enim cecitas est, errorem religionis inducit. Cæca inquam est avaritia, sed diversis fraudum oculata ingenius non videt quæ divinitas fuit, sed cogitat quæ cupiditas sunt. Semper enim quamvis dives sit, cogitat unde vel ex malo acquirere totam vitam negotium putat, compendiorum citius omnia suppressim, maius præstationis sue suæ imponit. Erubescit vitæ nomen, & lucrum non erubescit vitæ. Semper ergo avarus alieno vitæ, alieno se pascit damno, est illi præda egestas alierius, est illi lætitia stertus alienus, sicut nuper factum vidimus. Quocumque deplorare, super quæ iuvari plerique gravalantur? Ecce senex pater captum dedit filium, & iam super eum velut servulum glorians. Innocens rusticus predictum ingemiscit iuvenem, & tu eorum nam excolere dæmonis, & fructus te putas posse capere gemitibus alienis. Ecce religiosa vidua tota felle dispoliata domum suam dolet, & tu eadem in suppellectile domum tuam ornata esse lætatis. Dic mihi o Christiane, non compuneris, nō cōstringeris eā vides in hospitio tuo lacrymas alienas? Dicit Scriptura sancta ad filios Israel: *A bestia captum ne tergeris, pollicem enim & contuminationem quidquid fœderis tui contigerit.* Ac per hoc rector bestia est, qui quisque sumit quæ bestia superavit. Die igitur mihi tu Christiane, cur prædam relictam à prædonibus præsumpsisti? Cur laceramur & contaminamur, sicut ipse putas, tuis ædibus importasti? Cur quod hostili superavit bestia, tu scior bestia devorasti? Aiunt plerique lupos leonem sublequi solere vestigia, & non longe ab eorum venatibus aberrare, scilicet ut rabiem suam rapina satient aliena: & quod leonem furitatis remanet, id luporum rapacitate consumitur. Sic & isti avaritie lupi prædonum vestigia subsecuti sunt, ut quod illorum rapacitati superavit, horum cederet feritati. Sed forsitan emittes dicis, & ideo avaritie crimen evadis. Non ita solet constare emptio ac venditio. Bonum est emere, sed in pace, quod propria voluntate venditur, non in deprecatione. Respicere ceterasque originem, venditionis auctorem, pretii quantitatem, & intelligis te magis prædæ locum, quam venditionis emptorem. Unde etiam barbaro auri gemmarumque mollitia? Unde pellitio ferica vestimenta? Unde Gotho Romana mancia? Scimus ea comprouincialium nostrorum esse veluti vici. Facit ergo ut Christianus & ciuis, qui deo emittit reddit.

In Festo SS. Nazarii & Celsi martyrum.

Sermo XIV. H.
Etiam si martyribus regionis extraneæ pia votorum debita redderemus, propriis consulere utilitatibus & commodis probaremur. Nostros enim eos fides faceret, & remotis quamlibet finibus sperata nobis patrocinia corrogarent. Studiorum siquidem sunt huiusmodi suffragia, non locorum. Proinde apud domesticos Dei tantum intercessionis promeruius quantum venerationis impenderis. Oportet itaque vtiliores portus nobis deuotione religiosa conciliet, quam forte propitios à nobis negligetia in religiosis teporis alienet. Agnoscimus charissimam circa Ecclesiam nostram vberem in diuinorum munus largitatem. Exultant felices singularum vrbium populi, si vnius saltem martyris reliquias muniuntur. Ecce nos populos martyrum possidemus. Gaudet terra nostra nutritrix celestium militum, & tantorum patris secunda virtutum. Recte itaque & ex debito à filiis parentis Ecclesie horum beatorum martyrum celebrantur insignia. Qui illuminantes virtute fidei suæ innumerabiles po-

pulos,

A plos, siquidem illatam sibi sentire mortem, sed non solum mortis sui beneficia possederunt. Immenfa enim Dei nostri pietas multiplex ad bonitatem, & artificem salutem, propensum arduum virtutum palmam, raro appetitorem preciosam in paucorum triumphis, plurimorum commodis profpicit. Illorum siquidem merita nostra vult esse suffragia. Simulque dum nobis fidem veram ducit martyrii agone commendat, afflictionem precedit, institutionem elicit posterorum. Quanta est circa nos Dei nostri sollicitudo: illos examinat, vt nos erudiat: illos contert, vt nos adquirentiumque cruciatu nos vestros vult esse protectores. Merito ergo eos colimus, qui periculis suis pugnant, & nobis vilicibus militant, qui per lucis vitæque contemptum edocent nos quantum Deo nostro debeamus affectum. Nouerimus itaque quia non sine magno discrimine de religionis veritate dubitamus, quam tantorum sanguine confirmatam videmus. Magni periculi res est, si post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonium, post martyrum vulnera, veterem fidem quasi nonnullam dilucere præsumas, & postea manifestos duces in errore permancas, & post mortem illi fadores, otiosi disputatione contentas. Congratulamur ergo dilectissimi fratres magne fidei vestre, per quam diu exiles profusa claritate fulcitur, etiam incolas paradisi & cali ciues habere meruitis. Beatum itaque Nazarium martyrem Christi sancta Mediolanensis ecclesia licet totum corpore secum retineat, & mundo tamen totum in benedictione transmittit. Hæc est enim sanctorum martyrum gloria, quorum etiam per vniuersum mundum seminatur in cineribus portio, manet tamen integra in virtutibus plenitudo. Veniamur ergo in tanto Christi fidei nostram: mater namque martyrii fides catholica est, in qua ite illius artiæ sanguine fuso mortem propria calcamus, mater, inquam, martyrii fides est. Veniamur ergo in sanctorum martyrum gloria fidei nostram. Quo modo fidei nostram? Ab istis enim dum mortis tolerantia indubitate excipitur, spes immortalitatis cudenter affertur. Nunquam enim hanc vicam tam consistenter expendunt, nisi esse alteram incomparabiliter beatiorum perfecta definitione sentiant. In sanctis itaque præconibus veritatis restituectionis auctoritas est. Prompti enim preuiunt in melius reparandi, quibus per angustias tribulationum aperitur exitus ad ampliorem gaudiorum. Vnde & beatus Nazarius, cuius hodie gloriosam de mundi hoste victoriam vniuersalis Ecclesia festa exultatione celebrabat, cum tempore gentilitatis non ignobilibus parentibus otinidus existeret, sacri legi adhuc puer genitoris militiam simul & doctrinam deserat ex improposito cepitque ab innocente matre, quæ iam Christianæ fidei titulis insignita, Christo sedulo insulsebat, sacrosanctæ regenerationis fluente fidelis iam spiritu ac fide instituta præconibus demonstrat sibi flagitabat. Nondum siquidem baptismum consecutus, sed inter religionis principia conuincatus: & nonnullum manifestis sibi legibus, Deo plenus, repente pollitio atque habitaculum Dei factus est, atque ita peruenit utque ad celos turris prius eleuaret salugium, quam diserneret fundamentum, nondum sacrameutorum consensu, & in sacrificium iam præleceus. Quid adhuc nos infelices respondere poterimus quod post nitorem baptismi, post collatum nobis sacra regeneratione candorem, post adquisitionem indumentis nuptialis angelicam dignitatem, in peccatorum cœnum relapsi, & in antiqua criminum volubra reuoluti, nuncum vestimentum terris iniquitatum ac libidinis contagis fœdissimum, & holofœricum, in qua figillum diuine imaginis acceptamus impressum, uiculis mortifera corruptionis infecimus, & post singularem Dei nostri indulgentiam in nouata sedamnis, integra rescindi expiata violamus, repetentes opera non iam vnde purganda, sed flammis. Quid illud, quamque insignie diuine gratie munus, quod accepto iam salutari lauacro, post innumera virtutum signa, post peragratas circumquaque ob Christi prædicationem innumeras regiones, cum pro Dei summe confessione diuersa per supplicia aduersus cum totus pene orbis baccharetur, & nunc atrocissimis

artaretur penis cruciandus, nunc in longinquis finibus transiheretur exulandus, ita robustissimo Christi athleta peccatore tormenta omnia deuincerebat, vt strenuum de prostrato reportaret hoste triumphum, interque cruenta Cæsaris iussu valli maris deiectus guttibus ambulare ei diuina super aquas concessum esset providentia, & rerum obitupescere natura, per insecti tineris nouas vias pendulum inque gressum tumetia maris dorsa calcant? Videres aquotens sancti subfrenis meritis vadas, supraque angelicis confortum alloquitur in Christi velis laudibus exhalare. Ecce profanus hostis nunquam beato martyri tantum prodesse obsequio, quantum profuit odio. Sed tandem profecto agonis certamine, cum Celio puerulo, quem ipse Deo in holocaustum de polluto adimplerat saculo, crudeli inspectio damnatione absoluitur, gladio consecratur. Felix hic tali exitu, quo omne delictum ita ab eo exiit, vt etiam redire non possit: quo sic delicta sua soluit, ne vltra creditorem tinceret: quo in de hostiam peccata fide clausit, fide damnanit, per quem innocentiam deuotione quesuit, perseverantia inuenit, morte fecit. Quæ cui ita fuit charitissimi, licet tuus Christi testis pretiosus confessione, pretiosior sanguine, crudeli vulnere pretiosior, & tincta veste candidior, licet hic Mediolanensium peculiaris putetur privilegio sepelchti, sed omnium est communione suffragii. Neque enim istius vrbis charitas profusa & fides avara tantum huic martyri derogauerit dum sibi arrogat, vt solum erga merita sua, patrocini illius beneficii adiutrix esse crediderit. Non clauditur locus, quod dissinditur meritis. Inuocasti vbique martyrem, vbi te exauit ille qui honoratur in martyre. Moderante itaque qui penat vota tua, & dispensat munera sua, intantum vicini presentia efficacis præbebitur aduocati, inquantum fuerit fides deuota suscepti. Oratio enim que castitatis, iustitiæ, elemosynarum operibus adiunatur, exerce mundum, penetrat paradysum, euolat iuxta ipsum summæ maiestatis angelo conferente conspectum: sicut quodam loco vox telluris angelica. *Et cum tu inquit, orares ego oblationem tuam in conspectu claritatis Dei.* Beata anima charitissimi, cuius votum, cuius compunctionis incensum, cuius supplicationis holocaustum, nulla infidelitate fumidum, nullo carnalis illecebre fœtore pollutum, nulli leuitia cruentatum, nulla odi simulata macularum, sed fide igneum, conscientia nitidum, sinceritate cordis odorem, concordia & charitate perfectum, vique ad Dei vultum per celestium nationum deferretur obsequia. Quæ cum ita sint, honoremus beatos martyres principes fidei, intercessores mundi, præcones regni, coheredes Dei. Quod si dicas mihi: Quid honores in carnem iam resoluta atque consumpta, de qua nulla iam Deo cura est? Et vbi est illud charitissimi quod ipsa veritas loquitur per Prophetam? *Preciosa inquit, in conspectu Domini mors sanctorum eius.* Et iterum: *Mibi autem valde honorificandi sunt amici tui Deus.* Honorare debemus seruos Dei, quanto magis amicos Dei? De quibus alio loco dicitur: *Domine, inquit, custodi omnia ossa eorum, & vnum ex his non contereatur.* Honoro ergo in carne martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices, honoro viuentis memoriam perennitate virtutis, honoro per confessionem Domini sacratos cineres, honoro in cineribus semina æternitatis, honoro corpus quod mihi Dominum meum ostendit diligere, quod me propter Dominum mortem docuit non timere. Cur autem non honorem corpus illud fideles quod reuerentur & demones: quod & adixerunt in supplicio, sed glorificat in sepulchro. Honoro itaque corpus, quod Christus honorauit in gladio, quod cum Christo regnabit in cælo.

A

In Festo S. Eusebij martyris episcopi. Ver-
cellensis.

De laudibus eius, Sermo.

Sermo
XVI.

L. Cr. 4

B

Proo. 1
L. Cr. 4

C

D

L. Cr. 5

Luc. 16

AD sancti martyris Eusebij laudem aliquid addere
velle, decerpere est. Tam ineffabilem enim doctri-
narum magister extitit, ut merita eius facilius operibus
cognosci possint, quam sermonibus explicari. Tantum au-
tem de eo conscientia retinet, quantum oratio & narratio
non prevalet. Igitur gesta illius non verbis adornanda
sunt, sed perstringenda sententis, praesertim quia nos sci-
mus eam rem coire non debere sermonibus, quam
videmus iam comptam esse virtutibus, cum dicat Apo-
stolus: *Regnum Dei non in sermone est, sed in virtute*. Er-
go ad merita eius aliquid addere velle, decerpere est, me
praecipue, qui terum a gestarum pater ignarus sum. Po-
tuissem autem praedicare sancti haec praecessores mei v-
su facilius, experimento probatus; doctrina praedicta,
dominum & patrem specialiter beatum Exuperantium
loquor, qui fuis minister in sacerdotio, comes in mar-
tyrio, particeps in labore. In cuius vultu sanctum quoque
Eusebium videre nos credimus, & quasi in quodam specu-
lo bonitatis illius imaginem contuemur. Facile enim
cognoscimus qualis magister fuerit, cuius eadem videremus
esse discipulum. Sed quoniam confessionis illius similis
hunc gloria comitatur, manuli recitare laudes paternas,
ne proprias patere taceat videatur. Quid ergo de mar-
tyris Eusebij gloria praedicem, cuius tota plebs ista sit
gloria? Et cum dicat scriptura: *Gloria patri et filio sapienti*:
quantae huius sunt glorie, qui tantorum filiorum sapientia
& devotione laetatur? In Christo enim Iesu per Eu-
angelium vobis genuit. Quicquid ergo in hac sancta
plebe potest esse virtutum & gratiae, in sancti Eusebij
magisterio reperitur. Ex hoc autem quali quodam vir-
tutum fonte lucidissimo rivulorum haec puritas emana-
vit. Nam quia castitatis vigore pollebat, propostum vir-
ginitatis instituit: quia abstinentiae gloriabatur angustis,
monachorum introductus fere servitium, quia blandimen-
tis erat praedixit lenitatis, cunctorum civium in
Deum promoveat affectum, quia pontificii admini-
stratione sublebat, plures & discipulis sacerdotii sui
elegit haeredes. Quoniam igitur nonnulli liberis suis
relinquantur anti arguente thesauros, nemo tamen
sancto Eusebio ditiores reliquit. Siquidem omnes exi-
terant aut sacerdotis, aut martyres. Nam ut cetera ta-
ceam, illud quam admirabile est, quod in hac sancta
Ecclesia eodem monachos instituit esse quos clericos,
atque iidem penetrabilis sacerdotia officia con-
tineri, quibus & singularis castitonia consecratur, ut esset
in ipsis viris contemptus rerum, & accuratio leuitarum:
ut si videres in onaslerio seculos, instat Orientalis propo-
siti iudicares: si devotiones clerici perspiceres, angelici or-
dinis observatione gauderes. Illud autem tacendum omni-
nino non arbitror, quod cum Arianorum detestanda per-
fidia totam cum vniuerso mundo Italiam perturbasset, at-
que eiusdem pestilentiae sacerdotes simplicitatem sancti
Dionysij martyris captiuissent, ita ut subscriptionis eius
vinculum retinere, quia illum de manibus eorum sapientia
liberavit? Sic enim ait sanctus Paulus. *Factus sum Iudei
tamquam Iudeus, ut Iudeos lucrificarem*. Eusebium haereticis haere-
tici esse mentis esse, vt de heresi filia liberaret. Dixit e-
nim se eorum consensere perfidiae, hoc sibi placere quod
illius sed sibi filium Dionysium in subscribendo praepone-
ret, grauius se moueri. Vos enim, inquit, qui dicitis filium
Dei patri Deo aequalem esse non posse, cur mihi filium
praetulistis? Qualli ratione permoti, statim sancti Dio-
nysij chirographum deleuerunt, priorem locum subscri-
bendi beato Eusebio deferentes. Quos ille increpans
& irridens ait: Neque ego me vestris iceleribus pollo, neque
filium meum vobiscum participare permitto. Vnde
cum dicat Euangelium in hac generatione praedicator
filios renebrarum esse quam lucis, ecce lucis ipse te-
nebris praedicator filius lucis inuentus est. Tunc illi graui-

ter indignantes ita nequitiam suam fuisse delusam, nouis
cum per Constantium principem passionibus vexauerit.
Nam post multas iniurias Orientis plagis illum in exilium
relegauit, in quo tanta passus est, ut martyrii inuicti glori-
am reportaret. Dicitur enim inter cetera passionum ge-
nera hoc penale passus fuisse supplicium perulisse, ut di-
interrogaretur ab Ariis, & se eorum communicare perfidiae
denegasset, scalarum proclui tractu supinis pedibus
ad inum usque pertraheretur, & iterum reuocaret ad sum-
mum, interrogatus denum cum eadem rependisset, eade
pateretur, ac hic frequentem interrogationem frequentem
huiusmodi supplicium fuit subsecutum. In qua passio-
ne sancti Eusebij martyris licet fuerit quassatus caput, e-
lsum corpus, membra confracta, animus tamen fidei ma-
fuit inuictus. Nam quanto plus illum Ariana perfidia cor-
poraliter lacerabat, tanto magis cum catholica integritas
spiritaliter refovebat. Quem quidem scalarum ascensum
atque descensum possumus dicere quem Iacob somniis
prophetari: & sicut ille vidit etiam istas scaldas ab imo ad
caelestia usque pertingere, sic quidem per has & Eusebium
ascendit ad caelum, & Ariani ad inferos descendentes. Vnde
fratres sanctum Eusebium Machabaeorum martyrum
choro annueram tu pot. Siquidem illi singulis membris
martyrium pertrulerunt, hanc autem totius corporis
passione Dominum sit confectus: nec disparem eorum
esse gratiam, quos etiam dies vna martyrio copu-
lauit.

In die depositionis eiusdem.

Sermo.

Sermo
XVI.

G

Psal. 39

H

Psal. 34

DEpositionem sancti Eusebij martyris hodie celebra-
mus. Quid est depositio? Non illa virgum quae spelun-
dis in terra membrorum reliquis clericorum manibus
procuratur, sed illa quae homo vinctus carnalibus absolu-
tus, liber iturus ad caelum terrenorum corporis expulsi. Ipsa
plane est depositio, in qua concupiscere abicimus, cessamus
delinquere, peccare desinimus, & totum quicquid
saluti est graue, quasi abiecta sarcina oneris, exponimus.
Nam ideo haec dies pro celebrata maxima procuratur,
quia vere est summa festiuitas mortuorum esse vitis, soli vi-
gere iustitiae. Vnde & depositionis ipsa dies fatalis dicitur,
quod delictorum carcere libertati nascitur Saluatoris.
Sed videamus, sanctus Eusebium cum qua gloria ad hanc
diem depositionis aduenierit. Dicitur enim ante aliquan-
tum temporis exitus sui manifesta reuelatione vidisse se
Kalendis Augusti de monte ad motem volare, & propheta
quodam hoc interpretatur esse hac die exitum incesse
de corpore. In quo facto nescio quid primum fit admirandum,
verum quod meruit exitus sui huius nomine, an quod fere
potuerit quae illum post exitum gratia peremeret. Dicit
sanctus David: *Notum fac mihi Domine finem meum, & numerum
dierum meorum, & reliqua*. Ecce quod Propheta optauerat, marty-
r accepit: notitiam quam ille exorat, esse consequitum, nisi quod
salua fide dixerim, amplius promeretur. Ille enim finem
postulat nosse, ite etiam vltra finem quid futurum esset
agnoscit. Ille vique ad exitum quid dicit ignorat, esse post
exitum quid supersit edixit. Volare ergo le in hac die vidit
martyr Eusebium. Sicut cinis, velare non potest nisi quod
purum, leque, atque subtile est, cuius nec sinceritas intem-
perantia retardatur, nec alacritas, nec velocitas mole gra-
uatur. Grauari autem volatum dico non tam mole mem-
brorum quam ponderet delictorum. Vnde poro etiam in
ipsis aibus ideo velocius colubam pene per omnia vo-
litate, quod alacritatem & innocenciam comitetur. Denique
sanctus David cum puritate mentis volare concupisceret,
non alterius animantis nisi columbae optavit alas, dicens:
Qui dabis mihi pennas sicut columbae, & volabo & requiescam.
Intelligebat enim quod altiora facilius penetratur simp-
licitate mentis quis quam leuitate penarum. Volauit
ergo hac die sanctus Eusebius. & Elimeus iam eius inno-
centiam de volatu, & puritatem eius de ipsa elatione iudi-
cemus, tanquam columba enim in domo Dei degens
assumpsit spirituales pennas & requieuit in monte. Et licet

ipic

A ipse de monte ad montem volare se dixerit, tamen in ipsa transilatione maiorem requiem fuisse significo. Quid enim aliud est de monte ad montem volare, nisi de Saluatoris gratia ad patris gloriam properare? Ipsi enim sunt montes, sicut dicit Propheta: *Montes de monte sine manibus considentur*: hoc est, filius de patre absque ullius creationis accessu.

In festo S. Laurentij martyris. Sermo.

Sermo
XVII.

Beatissimi Lauretj martyris, cuius natalem hodie celebramus, passionē nosse vos credo: & quanta in persecutione peritulerit, dilectionem vestram scire posse non dubito. Tanta enim martyrij eius gloria extitit, ut passioe sua mundum illuminauit lumine quoque. Illuminauit mundum plane Laurentius eo lumine quod ipse suscepit, est, & flammis quae ipse percoluit, omnium Christianorum corda calefecit. Quis enim hoc exemplo nolit pro Christo ardere cum Laurentio, ut possit a Christo cum Lauretj coronari? Quis nolit ad horam vti Laurentij igne, ut aeternum gehennae non patiar incendium? Beati igitur Lauretj prouocant exemplo ad martyrium, accendunt ad fidem, incalcescunt ad deuotionem, & si nobis persecutoris flamma deest, fidei tamen flamma non deest. Non ardemus quidem corpore pro Christo, sed ardore affectu. Non subiciit mihi persecutor ignem, sed fugerit mihi ignem desiderium Saluatoris, esse autem Saluatoris ignem legimus in Euangelio, dicente eodem Domino: *Nescitis quia ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur? Quo igne succensit Amais & Cleophas dixerunt: Nonne cor nostrum ardens erat in vobis, cum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Hoc igitur igne beatus etiam Laurentius accensus, flammarum non sentit incendium: & dum Christi arder desiderio, persecutoris poena non ardet. Inquantum enim in illo fidei ardor feruet, intantum supplicij flamma frigescit. Corporali enim beatus Laurentius dum laborat incendio, hinc aemulo Christi succenditur, inde persecutoris flamma torquetur, sed diuinus Saluatoris ardor materiam tyranni restinguit ardorem. Quamuis enim in fauillam membra soluantur, fidei tamen fortitudo non soluitur. Corporis detrimere non sustinet, sed lucrum salutis acquirit. Non enim beatus Laurentius cito vel simplici passione perimitur. Nam qui gladio percutitur, semel moritur: qui in flammarum camino mergitur, vno impetu liberatur: hic autem longa & multiplici poena cruciatur, ut mors ei non debeat supplicij, & debeat suum. Dicitur enim ab illo fauillam persecutore haec illi constituta poena, ut ardentium exposita mole carbonum insuper cum fetrae crate distentum lenta flamma consumeret, ut non tam inflammando cito interimeret hominem, quam diu exurendo torqueret: ita vt cum vnum latus exaltum persecutor cerneret, aliud latus ignibus obiceret exurendum. Legimus Ananiam, Azariam & Misael beatissimos pueros a rege in camino ignis inclusos, in poenarum suarum deambulare flammis & ignis globos pedibus conculcasse. Vide & beatus Laurentius non minori est gloria praefectus. Siquidem illi in poenarum suarum flammis ambulant, hic in ipso supplicij igne discumbit. Illi vestigia pedum conculcant incendia, hic laterum suorum deuotione restinguit. Illi, inquam, stantes in poenis eleuatis manibus orabant Dominum: hic autem prostratus in sua poena toto corpore Deum deprecatur. Iterum ergo beatus Laurentius exultis lateribus in dorsum supinus vertitur, & renes eius ignibus exarunt, ut impleteret Psalmi prophetia, quae dicit ex persona Lauretj: *Probrame Domine, & tena me, vires meos, & cor meum.* Duplice itaque posuit igne comburi. Nam si de vno & solo modico loqueretur, sufficeret renes tantum exurendos incedis obulit: cor autem nisi Christi flamma non vitit, sicut Amais & Cleophas dixerunt: *Nonne cor nostrum erat ardens in via, cum aperiret nobis Dominus scripturas.*

Luc. 11.
Luc. 24.

C

Dan. 2.

ibid.

D

Ps. 38.

Luc. 24.

S. Ambrosij tom. 5.

Atque ideo ad comprobendam deuotionem suam geminum sibi ignem postulat, ut luctamine habendo ostendat in se plus polleatorem Christi, quam poenam tyranni. Honoremus igitur fratres beatum Laurentium, qui dum fide sua persecutoris flammis vici, ostendit nobis per ignem fidei gehennae incendia superare, & amore Christi diem iudicii non timere. Nos tandem fratres, si ad consortium sanctorum martyrum peruenire volumus, de imitatione martyrum cogitemus. Debet enim martyres in nobis aliquid de suis virtutibus recognoscere, & vt pro nobis dignetur Dominum supplicare. Si enim tormenta quae sancti martyres pertulerunt, sufferre non possumus: vel contra malos concupiscentias ipsis intercedentibus repugnemus. Et quia non desunt quotidiana peccata, non desint etiam quotidiana remedia. Nemo se credit aliquam felicitatem, aut aliquod verum gaudium in hoc saeculo possidere. Beatus dum hic preparari potest, possidere non potest. Duo sibi tempora ordine suo succedunt, tempus ferendi, & tempus ridendi. Nemo se circumueniat, fratres: non est in hoc mundo tempus ridendi. Scimus enim quod omnis homo gaudere desiderat, sed non omnes ibi quidem gaudium, ubi oportet inquiri. Verum in hoc mundo gaudium nec fuit, nec est, nec esse poterit. Sic enim ipse Dominus in Euangelio suos discipulos admonet, dicens: *In hoc mundo praesentiam habetis.* Et iterum: *Mundus gaudet, vos vero contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Ac sic in hac vita cum labore & dolore, quod bonum est auxiliante Domino faciamus, vt in futuro saeculo bonorum fructus colligere cum gaudio & exultatione possimus, praesente Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

E

Ecl. 1.

F

Isa. 14.

In festo S. Cypriani martyris.

De eius martyrio, Sermo.

Sermo
XVIII.

G

Ps. 12.
Mat. 23.
Is. 11.

Sancti Cypriani festiuitatem, sicut omnibus notum est, hodie celebramus, & natali, sicut dicunt, iniungite vindemiam, natalem eius martyrij prociuramus. Conueniunt igitur vota nostra, & mundi. Mundus vindemiarum vbertate letaturus sanctorum passionem gaudemus. Quae quidem passio vindemiis comparanda est. Sicut enim vinum expressione vinum funditur, ita & sanctorum martyrio vni vice sanguis effunditur: nisi quod via temporalis fructus praestat, passio sempiternus. Recte ergo martyrium vindemius comparatur. Habet enim & bibeitatem suam, habet & calicem suum, de quo dicit propheta David: *Et calix tuus inebrians quem praeparauit.* Et ipse Dominus in passionis lux exitu constitutus ait: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.* Et iterum Propheta: *Calicem salutari accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Recte inquam calix martyrio comparatur, qui sicut calix laxificat cum bibitur, ac omnis humor noxius vini calore decoquitur: ita & martyrij poculum cum hauritur, omnes peccatorum faeces expurgantur, & passionis gloria temperatur. Vinum ergo quoddam salutare martyrium est, quod cordi letitiam praestat, calorem fidei, animae puritatem. Vinum plane est spiritale, de illa via quae pro salute omnium pendit ligno expressum. Sicut enim botrus redditus vinum, prius in vinea quadam naturae arte suspenditur: ita & Christus redditurus vinum spirituale martyrij in cruce quadam prouidentia diuinitatis aptatur. Ipse plane botrus est, quem duo exploratores illi, hoc est, Iesus Naue & Caleb filius Iephone in phalanga ad filios Israel propriis humeris detulerunt. Quod quidem factum iam tunc praefigurabat aduentum Domini Saluatoris. Nam botrus in phalanga suspensus, in cruce Christus appensus, ostenditur. Duo autem in phalanga portantes vnum, duo populi demonstrantur, Christianus vique & Iudeus. Et sicut mos est portantium, vnus praecedens, alter subsequens: ita prior Iudeorum designatur populus, Christianorum secundus. Et sicut antecedens quod portat non videt, & retrorsum id semper habens quod dorsi auersiue contemnit: qui autem sequitur semper id

H

Nr. 17.

G

oculis

A oculis perspicit, semper custodit obtutibus, semper corporis vicinitate positus: ita ergo Iudeus, & Christianus populus. Iudeus enim prior est, Christum in lege portat, & nescit, & retrorsum cum ponens, quodam docti auctoris contemnit. Vnde ait Propheta: *Obscurentur eorum oculi ne videant, & dorsum ipsorum semper incurat.* Christianus vero sequens populus Christum semper oculis aspexit, semper custodit obtutibus, & quodam graduum suorum vicinitate complectitur: & quanto eum ille populus paruo itinere post se relinquit, tanto eum ille directo cursu festinar attingere. Ideo quae fratres, istius beatissimi martyris Cypriani lectemus exempla, qui recto tramite Christum secutus est, atque ad palmam martyrij maturefcentibus viis peruenit, necnon & tempus instabat eum de vita exire mulieris.

Eadem die.

De eiusdem martyrio. Sermo alter.

Ante dies, cum beatissimi martyris Cypriani celebramus natalem, fauissimè in eius festiuitate iucundati sumus. Quia enim hoc vindictarum tempore passus est, rauique & nos de vindicta dulces & variis fructus ex eius passione collegimus. Impinguauit enim nos, & refecit multo martyrij sui. Est enim multum quod reficit & inebriat Christianum, sed ebrietas illa magis sobrium facit. Qui enim inebriatur celesti gratia, exsorbatur sarcina peccatorum. Hoc namque multo repleti sancti Apostoli, sicut ait scriptura, *aliens linguis Dei magnalia loquebantur.* In quo facto pariter ebris esse videbantur, & sobrii. Ebris enim putabantur, quod in his loquela præter naturam altera peccatoribus. Sobrii erant, quod iuxta confectudinem mentis Deum deuotione laudabant. Quod quidem non elatione aliqua aut impudentia contigit, vt viri sancti peregrino sermone loquerentur, sed prouidentia diuinitatis factum est, vt quia ad imaginandum Deum vix loquela non sufficit, per plures linguas mentis deuotio solueretur. Iucundati enim sumus, quia de vinea Domini sabbath fructum refectionis accepimus: *vineam autem Domini sabbath*, sicut dicit Propheta, *domus Israël* est, quæ domus nos sumus. Secundum fidem eius Israëlitis sumus. Vnde dicit Apostolus: *Qui ex fide sunt, & fidei sunt Abraham.* Quoniam igitur nos sumus Israël, vinea Domini sumus, videamus diligenter ne ex palmyre operis nostri non nascatur dulcedinis vix, sed felisne dicitur nobis, quod Iudeis dictum est per Prophetam: *Suffragari faceret vineam, fecit autem spinas: & non iustitiam, sed calumiam.* Quam data conditio, vt pollello, quæ domino suo fauatis fructus afferre debuit, spinarum illum aspercitauerit tota fidei deuotione suscipere, spinarum eum coronauerunt passione. Quæ corona quidem, quantum in Iudeis est, erat iniuriarum contumelia: quantum in Domino; erat coram virtutum. Compungunt ergo Iudei Domum dum coronant, compungunt dum crucifigunt. Vnde ait scriptura sancta: *Videntur in quem compunxerunt. Igitur fratres videre ne & nobis dicatur: Suffragari faceret vineam, fecit autem spinas*, hoc est, ne spinas quas Domino laici eruentis impoluerunt manibus, nos iniquis sensibus apponamus, & compungamus eum non asperitate sentium, sed operum prauitate. Sunt enim spinæ cordis, quæ verbum Dei etiam vulnere contumaciter, de quibus meminit in Evangelio Saluator, dicens: *inimantia semen acciderit inter spinas, & crescit eas, ac suffocasse quod satum est.* Quæ autem spinæ sint, ipse prosequitur, dicens vtiq; quæcunque sunt mundanas, quæ cum crescant in corde hominis, mandata in Saluatoris suffocant. Quis enim vnumq; sollicitus de mundo, potuit bene sollicitus esse de Christo? Quis dum lucris domus suæ prouidet, vitabitur Ecclæ potuit prouidere? Vnde ait Apostolus: *Qui sine vxore est, sollicitus est quæ sunt Domini, quomodo placeat Deo: qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori.* Ergo fratres videre ne vinea vestra non viuas, sed spinas facit, ne vindicta vestra non vinum

afficit, sed accurrit. Quisquis enim vindictam legit, & pauperibus non largitur, ille accurrit colligit, non vinum. Quisquis menses recondit, & indigentibus non ministrat, iste non alimonia fructus reposit, sed tribulos auaritie congregauit. Nam propterea ait scriptura de terra nostra: *Spinæ & tribulus germinabit tibi.*

In festo S. Michaelis Archangeli.
Euangelium.

Matth. CAP. XVIII.

Nullo tempore. Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: *Quis putas maior est in regno calorum? Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum. & dixit: Amen dico vobis, nisi conuerſi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum calorum. Quicumq; ergo humiliaueris, sic sicut paruulus iste, hic maior est in regno calorum. Et qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, & susceperit. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Vt mundo a scandalis. Necessè est enim, vt veniant scandala: verum amen vobis hominibus, per quem scandalum venit. Si ergo manus tua, vel pes tuus scandalizat te: absconde eum, & proice abſte. Bonum est tibi ad uitam ingredi debilem vel claudum, quam duos manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proice abſte. Bonè est tibi cum vno oculo in vita intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Vide te ne contemnas vnum ex his pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in celo est.*

Exerit Euangelij: Quicumq; humiliaueris, sic sicut paruulus iste, hic maior erit in regno calorum. Sermo.

Si diligenter auditis fratres, Euangelicum lectionem, intelligere potestis quæ ministris ac sacerdotibus Dei reuerentia debeat, vel quæ ipsos clericos inuicem humilitatis sedulitate se oporiet præuenire. Ait enim Dominus percontantibus discipulis quæ eorum in regno calorum maior esset futurus, statuto coram omnibus puero: *Quicumq; humiliaueris, sic sicut paruulus iste, hic maior erit in regno calorum.* Vnde intelligimus quod humilitate peruenitur ad regnum, simplicitate penetratur ad celum. Quisquis ergo cupit diuinitas revere fastigia, humilitatis imitetur. Quicumq; vult fratrem præuenire regnando, prius præueniat obsequendo, sicut ait Apostolus: *Honore inuicem præuenientes.* Vincat eo officis, vt possit vincere sanctitate. Si enim re non leſit frater, obsequium meretur vt diligas. Quod si fortitan læſit, magis obsequium meretur vt vincas. Hæc enim nostre Christianitatis summa est: vt amantibus vicissitudinem, lædentes patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam potior constituitur in regno. Non enim ad imperium calorum peruenit superbia, diuities, præfectura: sed humilitate, paupertie, lenitate. *Arctanem & angustia viæ est quæ ducit ad regnum.* Quisquis ergo honoribus inſatus fuerit, & auri theſauris dilatus, tanquam onustum & impedimentum animal per angustum regni ire transire non poterit. Simul etiam vix existimat peruenisse, arcinam cuius exiguâ porta non capiens, repercutam limine retrorsum redire cogit. Tam enim angusta est diuiti porta celestis, quam est camelo æcus foramen exiguum. Vnde ait Dominus: *Facilis est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum calorum.* Sicut enim animal rotundum atque deforme exigua æcus cauerna præterire non patitur: ita & diuitum aurum atque meudacem arctâ coeli ianuâ minime intrare permittit. Nâ nudo nudi in seculo nascimur, nudi etiam accedimus ad laetum: vt nudi quoque & expediti ad coeli ianuam propere-

Sermo
B

A. B.

Ex. 1.
H. 1.
I. 1.

C

Ex. 11.

I. 19.

Ibid. 12.
Z. 12.
I. 1.

D

I. 19.

Ibidem

I. 19.

I. 19.

E

Gen. 1.

F

Sermo
XX.

G

Mat. 18.

Rom. 12.

Mat. 23.

H

Mat. 19.

Ex. 13.

I. 1.

mus.

A. mus. Quam autem incongruum & absurdum est ut quem nudum mater genuit, nudum suscepit Ecclesia, diues intrare vellet in celum? Propterea adulescenti illi diuini Euangelio Saluatoris dicitur, qui sibi iustus videbatur & sanctus, & omnia legis mandata complens, si *per perfectum* esse, *vende omnia tua, & da pauperibus*. Vique adeo enim nuda virtus apta celo est, ut quamuis iustus, quamuis sanctus autumet diuitias possidere, non possit esse perfectus. Talem enim voluit adulescentem illum Dominus ad paradysum redire, qualis Adam fuerat de paradysi sublimitate deiectus. Nudus enim Adam in gola paradisi fuit. Denique post peccatum nuditatem suam videns folio pudenda contegit. Prus enim quam peccaret, honestatis erat colore vestitus: atque ideo nuditatem inhonestam non natiua instituit, sed delicti reatus inuenit. Nam & sancti angeli in splendidi summo habitu constituti, non quod turpiter operantur & pallis, sed cum sit in illis maiestatis sue nuda sublimitas, vestiri videntur esse quod sancti sunt. Sic igitur & Adam custodiens honestatis angelice dignitatem, erat quidem nudus mudanis vestibus, sed immortalitatis erat splendore vestitus. Nihil prauum respiciendum oculis, non cor eius turpe aliquid cogitabat, erat apud honestas mentes nuditas ipsa vestita. Sicut enim apud nequam homines turpis cogitatio & concupiscentia vestibus non arceat, ita apud sanctos viros honesta simplicitas ad concupiscentiam nuditate non trahitur: sed sicut vitiosus ad corruptelam nuda sunt omnia, ita religiosus ad castissimum operta sunt vniuersa. Quid autem ait Euangelicus lecho? *Quis audet intrare vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendat uti molam asinariam in collo suo, & denegat ei in profundum mari*. Pusillos hic non etate pueros, sed malitia paruulos dicit, sicut & Apostolus ait: *Malitia paruuli est, ut seipsum perficiat*. Qui sunt isti, nisi clerici diuini, & monachi illi aliquid religiosi vel laici? Quisquis igitur his irreuerens aut concupiscentibus extiterit, hac beluina pena plectetur, ut infamini saxo religato illi ad collum, precipietur in mare. Sed videamus cur scandalizantibus Christianis ista pena decreta sit, quid sibi velit ipsa sententia. Puto enim illa aliquid mysterium continet. Quasi vero non sufficeret in mare homini demergendo saxum qualecunque non magnum aut enorme, sed modica asinariae lapis ei religatur ad collum ut cura perituro homine peccat res vsui necessaria. Sed puro hoc magis esse quod in scripturis asini figura populus gentilium nuncupatur, qui clausis oculis circa ignorantiae molam erroris sui gyro pertrahitur, & sine vili cursu directione vestigii in se sepe redeuntibus inuisi vsui laborat alieno. Nonne enim tibi videtur molam asinariam voluere gentilis populus, quamdiu impetrit vsu labore versatur? Naturae quidem vinculis alligatus ut verbum Dei molat, Deum caeli quaerit, sed operae mentis excitare suffulso, ut vultus animi erigere ad Deum, cordis oculos leuare non possit ad celum. Sed quoniam molam asinariam saxum esse constat, videamus si & paganonum talis est mola. Talis plane est. Saxa enim mola est paganonum lupiter, hoc est (saepe lapideus, circa quos caecis oculis frequenter errore circueunt. Caecos inquam diximus eorum oculos qui putant se videre quod non vident. Aspicientes enim saxum, Deum se videre constringunt. Attamen qui molam voluit, consummandi aliquando finem operis habet, exundi spem gerit laboris. Qui vero mola asinaria ad collum suspenditur, portat lapidem, qui portare debebat iugum Domini. Asinus ergo ad molam, caecus ad lapidem, gentilis ad saxum qui adorat cum quem non videt nec agnoscit. Deus enim non in manifestis habitat, nec in metallo aut saxo cognoscitur. Hic ergo gentilis populus cum perfectionem Christianam intulerit, hac pena plectitur, ut cum sua sacilega mola iudicandi saeculi fluctibus demergatur.

IN FESTO S. LVC AE EVANGELISTAE.

LUC. CAP. X.

In illo tempore. Designauit Dominus & alios septuaginta, & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operari autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Itc. ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, non peram, non calceamenta: & neminem salutaueritis in via. In quamcunque domum intraueritis, primum dicitis: Pax huic domui, & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem ad vos eueretur. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quae apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua: nolite transire de domo in domum. Et in quamcunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate quae apponuntur vobis: & curate infirmos qui in illa sunt, & dicitis illis: Appropinquauit in vos regnum Dei.

Ex verbis Euangelii: [In quamcunque domum intraueritis,] &c. Sermo.

Adnotio sanctus vestra, fratres Euangelicam lectionem, quem admodum Dominus discipulis suis inter ceteras exequendas virtutes etiam hospitalitatis iura praeripserit. Ait enim: [In quamcunque domum intraueritis,] &c. Et infra: [In eadem autem domo manete, edentes, & bibentes quae apud illos sunt.] In alio vero Euangelio sic legitur: [In quamcunque ciuitatem intraueritis,] interrogate qui in ea dignus est, & ibi manete donec exeat, & reliqua. Sanctae plane & diuina sententia, quae discipulis eligendi optionem primum detulit, & faciliorem peritus amputauit. Prouident enim nodum statuendo, ne vir sanctus aut circas esse in iudicando, aut leuis in hospite commutando. Sicut enim nobis permittit arbitrium, ita & voluit nos tenere constantiam. Quam enim reprehensibile est ut qui Euangelium annuntiat, & docet errandum non esse, per diuersos incipiat oberrare, & domum cui pacem dixerat, deserere: hospitium cui benedictionem intulerat, contristare? Magna enim hospitalitatis est gratia, nec facile violanda, omnibus aperta est, omnibus parata est, & sanctos libenter suscipit, & peccatores roletur patienter. Sed reueramus sanctam ipsam diuinamque sententiam. Si enim in litera placet, & in mysterio forsitan plus placebit. Ait igitur, ut cum intratumus in ciuitatem, interrogemus quid in ea vel hospes dignus, vel domus domus sit, & ibi maneamus donec discesserimus adueniam. Quae sententia alicui nobis tribuit intellectum. Non enim mihi videtur de huius saeculi hospite vel domo iussisse, necesse diligenter inquirere, sed de illo magis qui nos vsque ad diem exitus nostri possit inoffensos, hospites, illarumque seruire. Nam huius saeculi hospitem cito laedimus, cito offendimus, intercedimus ei & post triduum displicemus. Fidelis igitur domus, & hospes dignus inquiri iussus est. Quae domus fidelior Ecclesiae quis hospes dignior Salvatore? Ille peregrinus ut filius suscipit, illa susceptos refovet vtriusque. Ille hospitibus, sicut experti sumus, pedes lauare gessit; illa mensam parare festinat. Quos enim Saluator vni aqua refrigerat, hos reficit caelestibus cibis Ecclesia. Huius igitur hospitem Euangelista inquiri iussit, & vsque ad diem exitus nostri cum hoc habitare precepit ne aliquo leuitate medio tempore aliorum forsitan emigremus, hoc est, qui semel in Christum credidimus, non iterum velut transgressores ad idola recurramus Scriptum est enim: *Nemo potest duobus dominis seruire*. Dum enim vni placere gessit, alterum sentit iratum. Christum igitur hospitem deserere non debemus, quem admodum & Petrus Apostolus cum suis similibus, deserentibus aliis

A
M. ai.
26.
Ivan. 6

Dominum non reliquit, sed dicamus quod ille ad Saluatorem dixit: *Dominus, ad quem ibimus? Verba sua aeterna habet & non credimus.* Ecce excurtor caelestium preceptorum, qui quantam Christi non mutavit hospitium, meruit cum Christo regni caelestis habere consortium.

Pro communi Martyrum tempore Paschalis, Sermo.

Sermo
XXII.2. C. p. 2
2. Tim.

Dignum & congruum est fratres, vt post letitiam Pasche quam in ecclesia celebravimus, gaudia nostra cum sanctis martyribus conferamus, & iis annunticemus Dominice resurrectionis gloriam, qui consortes suos Dominice passionis. Qui enim loci sunt contumelie, debent & participes esse letitie. Ita enim dicit beatus Apostolus: *Sicut socii passionum eius, & resurrectionis eritis: sitis laboramus, inquit, & conregnabimus.* Qui ergo toleraverunt mala propter Christum, & debent & gloriam habere cum Christo. Annunticemus inquam sanctis martyribus Dominice Pasche gratiam, vt dum sepulchri illius predicamur referta clausula, & horum sepulchra referentur.

B

P. 13.

Dum corpus illius mortuum dicimus tepentibus venis subito viguisse, horum quoque membra iam frigida immortalis calore foueantur. Eadem enim ratio martyres suscitatur, quae & Dominum suscitauit. Nam sicut viam passionis eius experti sunt, ita ex perentur & vitae. Scriptum est enim in Psalmo: *Notas mihi fecisti viam vite.* Hoc vtique in resurrectione ex persona dicitur Saluatoris, vt qui dum post mortem ab inferis rediit ad superos, incipiat notam habere viam vite quae ante habebatur ignota. Ignota enim erat ante Christi aduentum via vite, quae nullius adhuc resurgens fuerat temerata vesligio. At vbi Dominus resurrexit, nota facta solo artium est plurimorum. De quibus sanctus Euangelista ait: *Multorum corpora sanctorum surrexerunt cum eo, & introierunt in sanctam civitatem.* Vnde cum Dominus in resurrectione sua diceret: *Notas mihi fecisti viam vite,* possumus & nobis dicere Domino: *Notas fecisti nobis viam vite.* Ipse enim nobis notas fecit viam vite, qui nobis semitam manifestauit ad vitam. Notas enim mihi fecit viam vite, cum me docuit fidem, misericordiam, iustitiam, castitatem. His enim penuenit: miseribus ad salutem, & licet nos in resolutione corporis mortis vmbra circumdarentur, gressus suos vix non desinit, sed inter ipsas medias inferni leges incunctanter Christi virtutibus ambulamus. Vnde ait sanctus Propheta: *Nam estis ambulauero in medio vmbrae mortis, non tuncbo mala, quoniam in tuum mecum es.* Quod manifestius Dominus ait fidei, dicens: *Qui credit in me, non morietur in aeternum.* Et licet moriatur, vivet. Ergo fratres cum sanctis martyribus Pasche Domini licet gloriam conferamus. Conferamus inquam: & melius noverint oantia, tamen nos illis praedicemus quemadmodum de sepulchri gremio resurrexit ad superos. Illis nobis reuelent quo pacto de inferni profundo remeauerit ad sepulchrum. Notum, inquam, nobis faciant quemadmodum in examine iam corpus & frigidum seles calor insinuaueat, spiritus ingessent, sanguis infunderet, & gelatas humores venas pristini vigoris pulsus agitaueit. Notum, inquam, nobis faciant quemadmodum organum corporis dissipatum in priorem statum neruorum rursus coaptauerit resoluta compago, & harmoniam viscerum iam silentem in veterem concentum spiritus viuificans animi silentem. Sacerdotes ergo praedicent quae Saluator post resurrectionem mirabili gessit ad superos, martyres, reuelent quantum in ipsa morte refingenda operatus sit in defunctis.

C

P. 14.

Ivan. 11

Dignum & congruum est fratres, vt post letitiam Pasche quam in ecclesia celebravimus, gaudia nostra cum sanctis martyribus conferamus, & iis annunticemus Dominice resurrectionis gloriam, qui consortes suos Dominice passionis. Qui enim loci sunt contumelie, debent & participes esse letitie. Ita enim dicit beatus Apostolus: *Sicut socii passionum eius, & resurrectionis eritis: sitis laboramus, inquit, & conregnabimus.* Qui ergo toleraverunt mala propter Christum, & debent & gloriam habere cum Christo. Annunticemus inquam sanctis martyribus Dominice Pasche gratiam, vt dum sepulchri illius predicamur referta clausula, & horum sepulchra referentur.

Pro communi vniuersi Martyrum per annum, Sermo.

Sermo
XXIII.

Si quantum necesse est dicere, & vos oportet audire, tantum prosequi corporis mei postea infirmitas, profecto omnes excusati essemus: sed ego insinuando preceptum, vos excoquendo mandatum. Sed quantum imbecillitate percellimur, quo minus quantum oportet dicere valeamus, excuset nos mentis deotio, quos non excusat predicationis oratio, hoc est, etiam laudibus Do-

mini lingua cellamus, mirabilia tamen eius fidei operibus approbemus: si non loquimur verbis eius gloriam, factis crequamur eius gloria, quoniam dicta facta priora sunt. Nam Dominus in Euangelio ita dicit: *Qui fecit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum.* Audis ergo quoniam praecedit factum, subsequitur doctrina, liquide beneficia prima doctrina est. Cellamus enim verbis hoc ipsum docet hominem opus optimum, dum videtur quod est voce aures non excitet, virtute corda tamen compungat. Quis enim veluti factum videns non gaudet, miretur, imitetur, ac veluti tacto magistro vtens eius exemplo doceatur? Delit igitur facta praecedunt, immo sine factis dicta nihil profunt. Nam ideo & Dominus fieri voluit, sic doceri, ne sine bono opere, verborum inutilis esset & superflua loquacitas. Melius ergo docemur factis quam voce. Denique sancti martyres etiam voce tacent, factorum virtute nos edocent, resili lingua silent, martyrij passione persuaident: Vnde quisvis dilectus orator facundia sua me doceat, id tamen quod velle est mihi, melius discio exemplo sanctorum, quam assertionem verborum. Citius mihi persuaident oculi quod cernunt, quam aures potest insinuant quod praetereit. Audiri enim cito itrepi obliuio: oculorum autem historia semper inspicitur. Quis enim non omnibus horis momentisque conspiciat quemadmodum tunc beati martyres propter nomen Christi diuersis subiaceat supplicij, & de ipsis penitis quodammodo toruebantur? Quanto enim plura patientur, tanto se victoriosissimos esse credebant. Victoria enim est martyris, iudicium persequens, sicut scriptum est: *Et vincas cum iudicaris.* Cum iudicatur enim martyr, & condemnatur, tunc vincit quate proferunt. Tali enim iudicio non est additus ad mortem, sed absolutus ad requiem. Ac per hoc, manifestissima ratione vixisse est, non perisse. Constant igitur sanctos martyres plus passione docere quam voce, quoniam ipsamet passio sine voce non sit. Legimus enim animas eorum de lub ara Dei clamare vel dicere: *Quoniam sanctus & verus non vindicam sanguinem nostrum?* Nam & Deus dicere sanguine Abelis Cain: *Pax sanguini fratri tui clamat ad me.* Clamare igitur dicitur sanguis qui innocens effusus est, non tam voce, quam crux. Sic & sanctorum martyrum animae clamant, dum fides atque innocentiam suam sensibus nostris ipsa passione commendant.

PRO COMMUNI PLVR. MART. per annum. Euangelium.

LUC. CAP. XXI.

Cum audieritis praelia & seditiones, nolite terri: oportet primum haec fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: *Exurge gens aduersus gentem, & regnum aduersus regnum: & terramotus magni erunt per loca, & pestilentia, & famines, terraeque de caelo, & signa magna erunt. Sed ante hac omnia inijciet vobis manus suas; & persequentur, tradentes in synagogas, & custodias, trahentes ad reges & praefides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non praedictari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam; cui non poterunt resistere & contra dicere omnes aduersarij vestri. Trademini autem a parentibus & fratribus: & cognatis & amicis, & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: sed capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

Ex vrbis Euangelij: Exurge gens aduersus gentem, & regnum aduersus regnum, &c. Sermo.

Mouet fortasse vos fratres, quod non nullus bellorum, & incuriones praetiorum fieri auidemus

E

Mat. 5.

F

P. 10.

Apoc. 6.

G

H

Sermo
XXIV.

affidues:

A afflicto & cur nobis temporibus fiant, dilectionem, vestram for tale plus moueat. Sed hæc causa est, quia quanto magis proximi sumus mundi excidio, tanto magis regio sumus proximi Saluatoris. Ipse enim Dominus ait, quod in nouissimis diebus exurge gens aduersus gentem, & regnum aduersus regnum. Et alibi: Cum videritis bella, & scismata, & famem, sciote quoniam in proximo est regnum Dei. Ergo vicinitas ista bellorum vicinum magis nobis Christum esse demonstrat. Atque ideo venientem aduersarium timere non debet, quia per hæc signa venire potius intelligi Saluatorem. Quamuis enim ille metum incutiat temporalem, ille tamen deferat sempiternum. Potens est autem idem Dominus vt & hostilem à nobis repellat pauorem, & suam nobis presentiam largiatur. Per hos igitur bellorum tumultus, mundi quodam significatur excidium. Futurum enim iudicium hæc inquietudo præcedit. Est autem quoddam commonitionis iudicium Dei videtur, quod metus vt possit intelligere plus superesse quod metus. Dum enim cauti sumus ad ea que cernimus, cautiore ad illa efficiamur que speramus. Vir autem sapiens his adibus terrenis inspicitur, quemadmodum futuri seculi debeat declinare iudicium. Dum enim perspicit in hac communi perturbatione priores rationes membris præparare, ipse admonetur quemadmodum in futura censione mundi defensionem Christianis præparat animabus. Cernimus accitati ciuitatis portas, debemus etiam prius in nobis portas armare iustitias. Sunt enim porte iustitiæ, de quibus sanctus Propheta dixit: *Aperite mihi portas iustitiæ, & reliqua.* Tunc autem ciuitatis porta munita esse poterit, si prius in nobis porte iustitiæ muniantur. Ceterum nihil prodest muros munire propugnaculis, & Deum provocare peccatis. Illa enim constituitur ferro, laxis & sudibus: hæc armatur misericordia, innocentia, castitate. Illa telorum multitudine custoditur, hæc orationum frequentia defendatur. Et ad plenam tuitionem vrbium portas principum solent signa præcedere: animarum autem nostrarum portas signum Saluatoris anticipat. Ergo fratres, propter futurum mundi iudicium armis non caelestibus munitur, accingamur lorica fidei, salutis galea protegamur, verbo Dei velut spiritali gladio defendamur, qui enim his armis instructus fuerit, nec præcitem perturbationem metuit, nec futurum iudicium perterritificat. Siquidem sanctus David hæc deuotione protectus, Goliath illum fortissimum armatum etiam inermis occidit, & virum bellicosum sub munitionibus vindique circumseptum sola fidei virtute prostrauit. Cum enim sanctus David non operiretur galea, non præingeretur gladio, non lincea vteretur, occidit illum non cælo ferre, sed gladio spiritali. Quamuis enim inermis oculis hominum videretur, satis tamen erat gratia diuinitatis armatus. Verum ipse spiritalis gladius non fuit gladius. Non enim gladio Goliath, sed lapide prostratus occubuit. Legimus in scripturis lapidis vocabulo Christum figuratè designari, sicut ait Propheta: *Lapide quem reprobauerunt edificantes, hic factus est in caput anguli.* Igitur cum lapide Goliath percussit, Christi virtute prostratur. Et in qua tandem corporis parte percussit? In fronte scilicet. Gentilis enim & sacrilegus homo ibi percussit à Christo, vbi figuram salutis non inuenit. Quamuis enim esset Goliath vindique armorum protectione munitus, frons tamen eius patebat ad mortem, quia signaculum Saluatoris non gestabat. Atque ideo ibi perimitur, vbi natus à Dei gratia reperitur. Hæc autem in figura facta esse nemo est qui nesciat. Nam & David armorum indumentis fide ante præcinxerat: sed cum esset in his gradus & impeditus, itavt ambulare vix posset, eadem sine cunctatione proiecit, significans arma illa huius mundi vana & luxuriosi esse opera, quibus qui se permiscere voluerit, tanquam gravis & gradindus caelum cursum liberum non habebit. Simul & illud

nos docuit, quod non in armis tantum speranda victoria est, sed in nomine Saluatoris oranda.

PRO COMMUNI CONFESSIO. Euangelium.

LUC. CAP. XIX.

Dixit Jesus parabolam hanc: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerſi. Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Regnamini dum venio. Cuius autem eius oderant eum, & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est, vt rediret accepto regno, & iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam: vt sciret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus, dicens: Domine, ecce mnas tuas decem mnas acquisivi. Et ait illi: Bene servus bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates. Et alter venit, dicens: Domine, mnas tuas feci quinque mnas. Et hinc ait: Et tu esto super quinque ciuitates. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mnas tuas, quam habui, reposita est in sudario, timuimus te, quia homo asperus es: tolli quod non posuisti, & metus quod non seminasti. Dixit ei: De ore tuo te iudico servus nequam. Secebas quod ego homo asperus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminavi: & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens eum vsurus utique exegissem illam? Et astutibus dixit: Aufferet ab illo mnas, & daret illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, id quod habet auferetur ab eo.

Ex verbis Euangelij: Qui habet, dabit ei, & abundabit ab eo autem qui non habet, id quod habet auferetur, &c.

Sermo.

Frequenter staturam apud me ipsum fratres, subtrahere vobis Dominicæ predicationis eloquia, ac non elargiri sepius sermonum celestium sacramenta. Si quidem nihil proficit offerre pabula reculant, & potum porrigere minime sicuti: cur id quod offeras, non tam libenter hauriat, quam fastidiosè velut turbulenter reddat: atque ita fit vt & poculi sinceritas vitietur, & causas delicti fastidiosis potator innuiat. Sic ergo & charitati vestre ingerere Domini poculi predicationem forte superfluum est: cum id animæ vestrae clausis visceribus non tam scienter hauriat, quam dissimulanter infundat. Fundit enim mandatum Domini, qui illud autē sua percipit, corde non continet. In superficie enim quidam corporis illud gestans, ac minime ad interiora transmittens quod audiuit modo obliuiscitur, seriem predicationis effudit, & ita domum vacuus repedit, qui de Ecclesia onustus exiit. Dicite enim mihi: Quis de vobis cum ad hospitium rediens, dicit: Hodie audiuius episcopum de elemosinis disputantem, rem vtilem prædicatam, debemus pauperibus misceri? Prosecutus etiam est de idolorum execranda cultura, requiritur ne ignorantibus nobis in possessione nostra sit idololatriæ. Admonuit etiam festinare debere catechumenum ad gratiam fidei, offeramus famuliole nostræ fident, vt quilibet est fidelis accipiat, ne forte ratio salutis eorum quaeratur à nobis, quia vita eorum nostro pendet arbitrio. Nemo de Dei rebus cogitat, nemo de die iudicii loquitur, quasi aut per omnia victuri, aut per omnia morituri. Mihi credite, ita viuimus in hoc seculo, vt corpore moriamur intera morimur, vt rationi reddenda vitamus. Moritur interit homo, sed actum

S. Ambrosij titulus.

G 3

causa

A causa non moritur: viuentis autem causa necesse est vt
causae suae persona non desistat, sicut ait Propheta: *Ecco
homo, & operarius*. Voleueram ergo subtrahere vobis Do-
minice praedicationis eloquia, non quod iratus hoc facere
sed vt Euangelicum sententia custodire. Ait enim Do-
minus: *Qui habet dabitur ei, & abundabit: ab eo autem qui non
habet, id quod habet auferetur ab eo*. Habenti ergo dari iussit,
& non habenti non solum non dari, sed & id quod habet
auferi. Quae sententia superflua vobis forsitan videretur,
ego autem dico recte ac sapienter Dominum praecipisse.
Habenti ergo iubetur dari. Meretur plane accipere, qui i-
ta laborauit vt propria sollicitudine animae suae diuitias spi-
ritales acquireret: vt pnta quis continentiae forti propo-
sito cepit caliginosius custodire virtutem; meretur audire
quae castitatis remuneratio sit futura, vt ad virtutis obser-
uantiam audiens remunerationis gloriam, facilius possit
pugnare dum capere atterere. Alius ad misericordiam
promptus debet audire quia ipsi misericorditer Deus, & qui
habeat clementiam substantiam caelestibus diuitiis reperiuit
necesse est vt auscultans vicissitudinem caelestium prae-
miorum promptior ac liberior opus Domini prosequatur,
& ad misericordiae quod habet bonum, largitatis ad-
dat incrementum. Ideo ait Dominus: *Qui habet, dabitur ei*:
hoc est, quia diuites fuerit bonis operibus, hic magis Euan-
gelica praedicatione dicitur. Ceterum si fornicatori praed-
ices, & dicas quod virgo debeat permanere, & auaro
quod omnia sua dissipare debeat atque donare, stultitia
illi est. Hanc autem praedicationem ridiculam putat, sicut
ait Apostolus: *Animas in hominem non perperit quia sunt spiri-
tus, sicut et enim est illi*. Tunc enim est illi praedicare quod per
sectum est, quales iudicandis panis obtrahit holocausta
velis iudicare, & esurientem rusticum placentio dele-
care, necesse est vt vt atroque recusetur oblatio. Illi enim
duplicit holocausta, qui necessaria magis frigori ve-
stimenta desiderat: hic placentum amarum, dum escaam
magis saracenis exquirat. Illis ergo personis auferenda
potius sunt quae sua sunt, sicut ait Euangelium: *Etiam id
quod habet auferetur ab eo*; hoc est, cogendus est fornicator
pannis suae corruptionis abicere, compellendus auarus
esse panem suae cupiditatis exponere. Vereor autem fratres
ne hanc Euangelica lectio plenius de vobis congruat,
quae ait: *Cantamus vobis, & non saluti laetitiam, immo, & non
placatum*. Annuntiamus ergo vobis regni caelestis gaudium
& minime corda vestra moti quodam alacritatis exultat.
Praedicamus triste iudicium, & sensus vestri ad penitentiam
in lachrymas non prorumpunt. Infidelitatis enim
genus est, in diuinis rebus nec gaudere prosperis, nec
 flere contrariis. Salvationem ergo à nobis requirit Domi-
nus, non vtique, siuoli volubilitatem corporis, sed extol-
lētis fidei sanctitatem. Sicut enim qui corporaliter sal-
tat, nunc in aere suspenditur, nunc ad altiora iactatur, nunc
alternis saltibus loca diuersa collustrat: ita & qui spiritaliter
saltat interueniente fide, modo in aeris sublimitatem
erigitur, modo ad siderum altiora tollitur, modo diuersis
cogitationum saltibus paradisi celumque collustrat.
Et sicut qui corporaliter saltat, volubilitate membrorum
se exercens gyrum sibi saltationis acquirit: ita & qui spiri-
tali ter saltat, fidei alacritate semper se mouens, gyrum sibi
totius orbis adsumit. Solent autem homines sicut mos
est, in suis votis, hoc est nuptiis, praecipue saltare vel can-
tere: & nos habemus votum nuptias, in quibus saltare
vel canere debeamus. Vota enim nostra celebrantur
quando Christo Ecclesia copulatur, sicut ait Ioannes: *Qui
habet sponsam, sponsum esse*. Propter has ergo nuptias saltare
nos comenit. Siquidem Dauid rex pariter & propheta
dum multa cecinit, ante arcam testamēti etiam saltare
dicebat. Elatus enim gaudens, in saltationem prorupit. Pre-
iudicab enim in spiritu Mariam de gemine suo Christi
thalassus sociandam. Vnde ait: *Et ipse tanquam sponsus pro-
cedens de thalamo suo*. Ideo ipse praeter ceteris prophetarum au-
thoribus plus cantauit, quia laetior cunctis per hanc gaudia
suos posteros coniugabat: & ad propria vota solito dul-
cior inuitans, docuit nos quid in ipsis nuptiis facere de-
beremus, cum ille ante nuptias tanta exultatione saltare
ritante arcam. Ergo saltauit propheta Dauid ante Arcam.

Arcam autem quid nisi sanctam Mariam dixerimus? Si-
quidem arca intrinsecus portabat testamenti tabulas, Ma-
ria autem ipsius testamenti gestabat heredem. Illa intra
semet legem, hanc Euangelium tenebat. Illa Dei vocem
habebat, hanc verbum. Verumtamen arca intrinsecus
auri nitore radiabat, sed & sancta Maria intrinsecus vir-
ginitatis splendore fulgebat. Illa te terrore ornabatur auro,
ista caelesti.

In festo Dedicationis Ecclesiae. Sermo.

L Egitur in sancto Euangelio, cum Centuriois cuius-
dam seruis qui erat illi pretiosior, graui paralysis a-
gritudine laboraret, & per se seniores Iudeorum ille Cen-
turio rogaret Saluatorem, vt eius doloribus mederetur: ce-
rat enim, vt ait scriptura, mortuus) inter cetera ad maiorem
commendationis gratiam seniores dixisse Dominum:
*Dignus est vt hoc illi praestes, diligat enim gentem nostram, & synago-
gam ipse edificauit nobis*. Si ergo commendatur Domino
qui edificauit synagogam, quanto est commendatior qui edi-
ficauit Ecclesiam? Et si hic meretur gratiam qui impietatis
receptaculum praestitit, quanto maiorem meretur gratiam
qui religioni domicilium preparauit: Et si ille caelesti mi-
sericordia visitatur qui constituit locum vbi Christus
semper negatur, quanto magis visitandus est qui fabricari
fecit tabernaculum vbi Christus quotidie praedicatur: In
Cecutione enim Dominus non quod operis fecit, sed quia
in eo operatus sit comprobauit. Nam qui tempore non-
dum Christiani erant, sollicite synagogam fecit illi fuisse
vbi quae Christiani, intelligitur quod multo sollicitius fecit
fecit Ecclesiam: tamen licet synagogam edificet, Chri-
stium praedicat, in ipso enim opere commouet Phari-
saeos debere illos suscipere Saluatorem: & demon-
strat propterea fide tabernaculum amplius edidisse, vt mul-
tipliciter Domini gloriam loqueretur. Si enim creditur
in Christum conditor synagoga, multo magis credere
debet habitator ipsius synagoga. Centurio ergo in-
structus est propter opus fragile vel terrenum, iustifi-
candus plane vir clarissimus & providentissimus Co-
mes noster propter opus rari perperum vel caeleste:
qui Comes sicut est Centurio dignitate potior, ita
& fide debet esse deuotior. Sapiens vir & religiosus Co-
mes, qui quantum in bello Imperatori militat, tan-
tum & in pace militat Saluator: & quantum festinat
de hostium manibus captiuos erueret, tanto magis fe-
stinat à diaboli fide sacilegio liberare. Ibi inimicos terre-
ni regis interfecit, hic aduersarios Domini caelesti sine-
quitur. Ibi barbaros vincit, hic demones. Sapiens,
inquam, qui sicut Comes Imperatoris est, ita & Co-
mes Christi esse desiderat. Nam bene vtique & reli-
giose agendo dignitatem suam cupit esse perpetuam, se-
cundum quod scriptum est in Propheta: *Et vos à boni
regis: bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem
Domini Dei vestri, & penitebit Dominum mali quod locutus
est aduersus vos*. Ergo cum Centurio rogaret Dominum vt
de morte erueret aegrotantem, & vellet Dominus ad do-
mum Centuriois pergere, in qua seculus decum-
bebat, ait Centurio: *Dominus non sum dignus vt intres sub
tectum meum*. Excusatur igitur Centurio, & ne lubet-
dum eius ingrediatur Dominus, indignum se dicit.
Ecce dignus est Comes noster, sub cuius tectum in ho-
die Saluator ingreditur, Videamus, ipsa Centuriois
excusatio quam habet gratiam. Ait enim: *Dominus, non
sum dignus vt intres sub tectum meum, sed du tantum verbo, & fa-
ciat puer meus*. O fides Christiana, quae cum hu-
militate totum impetrare consuevit. Ecce religiosus
Centurio ad accipiendam salutem dignior sit dum se
prosterat indignum: & dum ades tuas inuocatis pu-
tat, magis eas honorificas fecit & gratas. Magnae eni-
m & perfectae fidei vir, qui intelligit Christum Colu-
morum esse, dum veneratur ne hostij sui cum angus-
tia non acciperent. Ergo contradicente Centurione
non pergit ad domum Dominus. Non pergit Domi-
nus, sed pergit Domini medicina: non visitat agrum
Salua-

E.
Dicit.
16.
Exad.
21.Sermi
XXVI.
Luc. 7.
Ibid.

F

G

Hier.
26.

Mat. 8.

H
Ibid.

A Saluator, sed uisitat fanitas Saluatoris. De fratribus
 vero nostris sanctis uiris Vitaliano & Maiano quid, di-
 cam? Scio illos gloriam ab hominibus non quere-
 re, nisi à solo Deo: sed tamen laudem eorum etiam
 ego tacam, ipsa opera loquuntur. Ad ipsorum enim
 laudem pertinet quidquid in aliis paulo ante laudauimus.
 Nam hoc tabernaculum etiam plurimi construxerunt,
 hi tamen sumptu operati sunt uoascensu. Et
 quo tandem sumptu, cum sint in seculo mediocres
 & tenues? Illo scilicet, de quo ait Apostolus: *Abundantia fidei, & diuini simplicitatis.* Est enim sanctis
 uiris semper diues ipsa paupertas. Unde credo hos
 beatos hanc Ecclesiam non minus orationibus quam

impendiis fabricasse. Sic enim oportebat ut opus
 Christi precibus magis cresceret, quam carmentis.
 Totam enim substantiam in huius facturam operis
 expenderunt, & ipsis certe nihil deest. Ipsa plane
 est, sicut diximus, diues locuplesque paupertas, quæ
 expendit omnia & possidet omnia. Sed hæc à Deo
 benedicta est, sicut illa uidua, de qua dicit Domi-
 nus in Euangelio: *Mulier hæc uidua pauper plus quam omnes
 misit nam omnes hi ex abundantia sibi miserunt in
 munera Dei, hæc autem totum victum
 suum quem habuit misit.*

Lxx. 11.

S. AMBROSII SERMONVM DE SANCTIS
 FINIS.

**SANCTI AMBROSII
EPISCOPI MEDIOLANEN-
SIS EPISTOLARVM LI-
BRI OCTO.**

Pro rerum quæ tractantur in illis varietate
distincti.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN- SIS EPISTOLARVM

LIBER PRIMVS.

In quo de Fidei catholica negotiis, de primatu Ecclesiæ Romanæ, & de modo scribendi sanctorum Patrum, agitur.

Valeriani Aquileiensis, sancti Ambrosij Mediolanensis, & aliorum Episcoporum Aquileiæ in Concilio congregatorum, ad Imperatores Augustos Epistola.

Qua de Episcoporum conventu, de articulo in disputatione positorum discussione, de trium hæreticorum condemnatione, de conuentuum hæreticorum prohibitione, deque sacri Concilij decretorum executione disseritur.

Imperatoribus clementissimis & Christianis, beatissimisque Principibus Gratiano, Valentiniano, & Theodosio, sanctum Concilium Episcoporum, quod conuenit Aquileiæ.

Epist. I.

BENEDICTVS Deus pater Domini nostri Iesu Christi, qui nobis Romanum Imperium dedit, & benedictus Dominus noster Iesus Christus unigenitus Dei filius, qui regnum vestrum sua pietate custodit: apud quem gratias agimus pro vobis, clementissimi Principes, quia & fidei nostra studium probauistis, & quia ad remouendas alterationes congregare sacerdotale Concilium studuistis, & quia episcopi dignatione vestra honorificentiam referuastis, ut nemo decisset volens, nemo cogeretur iniustus. Nullus enim senectutis grauatibus annis, cuius vel sola esset reuerentia caritatis, de ultimo sinu mariæ Oceani venire compulsus est: nullus debile corpus trahens ieiuniorum stipendia oneratum, ita iners est coactus iniuria fortitudinis amissa damna desicere: nullus postremo pauperem in sacerdotibus gloriosam subsidio veniendi destitutus ingemuit. Vnde completum est in te clementissime principum Gratianus, quod scriptura diuina laudauit: Quia beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Itaque iuxta mansuetudinis vestra studia, Aquileia conuenimus sine invidia multitudinis, sed cum affectu disputationis. Nec vlli de hæreticis episcopi sunt reperti, nisi duo tantum Palladius, & Secundianus, homines vetusta perfidia. En propter quos de Romani extrema etiam orbis parte Concilium congregari essigillabant. Quam vero graue fuisse propter duos tantum in fide carissos, sacerdotes toto ex orbe huc conuenire, ac Ecclesiæ suæ destitui pastoribus, clementia vestra perpendere dignetur. Nihilominus, etsi nonnulli propter itineris prolixitatem venire nequiuissent, tamen omnes ex omnibus Occidentalibus prope provincias vel missis adfuerunt legatis, qui attestatibus euidentibus se tenere quod nos asserimus, & quod Nicenæ Concilij congruit ratum, protestantur prout scriptura diuina declarat. Vbiq; ergo nunc per vestrum imperium concinant vota populorum, sicut nec pro vestro arbitrio fidei assertores hic deseruunt. Denique licet euidentia sint scripta maiorum, à quibus impij & sacrilegum est deciare, opposentibus tamen discipandi obtulimus facultatem. Ac primo principum ipsum oborte discussimus questionia, atque Arii epistolam putauimus esse recitandam, qui auctor huius hæresis inuenitur, & à quo nomen accepit: ea videlicet gratia, ut quoniam hii Arianos se negare consueverant, Arii blasphemiam aut inculpando damnarent, aut adstruendo defenderent, aut certe non recusarent nomen eius, cuius impietatem perfidiamque sequerentur. Sed quia auctorem suum nec probare poterant, nec damnare volebant: tum ipsi ad discipandum triduam ante nos loco & tempore consiliū utro promouissent, non expectata conditione prodierunt subito, & dixerunt, se quia Christiani essent facile probaturos, quod nos ubi libenter accepimus, optabamus enim ut probarent, resugere congressum illico, & disputationem declinare eaperunt. Multum tandem nobis cum his sermo fuit, propofita sunt diuina in medium scriptura, discipandi de primo ortu die in horam spiritum copia data est, dilata patientia. Atque utinam pauca dixissent, vel certe que audimus, possemus abolere. Nam sacrilegus vocibus (quum Arus solum patrem sempiternum, solum bonum, solum verum Deum, solum immortalitatem habentem, solum parentem, solum sapientem dicendo,

Epist. II.

expe-

expertem horum filium impia commendatione voluisset intelligere) isti Arium potius sequi, quam semper-
num Deum Dei filium, & verum Deum, & bonum Deum, & sapientem, & potentem, & immortalitatem ha-
bentem voluerunt facere: multi ac idcirco horas frustra consumpsimus. Crescebas illorum impietas, ne corrigi
ullo poterat modo. Denique cum viderent se Arii epistola sacre legi perurgeti (quam ideo subdidimus, ut eam
etiam vestra clementia perhorresceret) resistentes de media epistola lectione, petierunt ut eorum propositis res-
ponderemus, quamquam non esset ordinis neque rationis ut proposita interrumpere: responsum tamen fuit
a nobis ut damnarent Arii impietates, & mox de quibus vellent, ordine locoque seruato, eorum propositiони-
bus responderemus: tandem acquieuit proposita voluntati. Illi vero tam Ewangely scripturam falsantes,
proposuerunt nobis, dixisse Dominum: Qui me misit, maior me est, cum aliter scriptum doceat series scriptu-
rarum. Redargui de falsitate sunt, ut veritatem facerentur, nec tamen ratione correcti. Nam cum diceremus
secundum carnis susceptionem in minorem patre suo filium dici, secundum diuinitatem autem ex testimonio scrip-
turarum parem patri & equalem probari, nec posse ibi esse discretioni gradus alicuius, aut magnitudinis, ubi
& subiectum secundum diuinitatem dicerent filium, quasi vlla Dei secundum diuinitatem & maiestatem suam
posset esse subiectio: mortem denique eius non ad sacramentum nostra salutis, sed ad infirmitatem quandam di-
uinitatis referunt. Horruimus elementissimi Principes, tam dira sacrilegia, prauoque doctores: & ne vltimus
populus deciperent, quod tenebant sacerdotio putauimus addicandos. Neque enim dignum est ut eius sacerdo-
tium sibi vendicent, quem negant. Vestram fidem, vestram gloriam deprecamur, ut reuerentiam imperij
vestri discretis auctori, censatisque assertores, & adulteros veritatis, datis apicibus clementia vestra ad indi-
cia competentia, ab Ecclesia arcendos esse limitibus, & ut in damnatorum locum per nostra paruitas legatos,
sancti subrogentur antistites. Attalum quoque presbyterum de praua iacatione confessum, & palam sacrilegiis
inherentem, par sententia comprehendat. Nā quid de magistro eius Valente dicamus? qui cum esset proximus,
declinavit sacerdotale concilium, ne eversa patria, proditorumque civium dicere causas sacerdotibus cogeretur:
qui etiam torquem, ut asseritur, & brachiale, Gothica profanatus impietate, more indutus gentilius, ausus sit
in conspectu exercitus prodire Romani: quod sine dubio non solum est in sacerdote sacrilegium, sed etiam in
quocunque Christiano abhorretur atque Romano, nisi forte sic soleant Idololatæ sacerdotes prodire Gotho-
rum. Moucat pietatem vestram sic: rotale nomen, quod ille sacrilegius infamas, qui etiam suorum vocibus (si
qui tamen superesse possunt) nefandi scelera arguitur. Certe domum repetat suam, non contamine
florentissimas Italia ciuitates, ipse nunc illicitis ordinationibus consimiles suis sociat sibi, & seminarium quarit
sue impietatis atque perfidia, ut perditos quoque sibi conciliet, qui episcopus esse nec cepit. Nam primo Peti-
uione superpositus fuerat sancto viro Mareo admirabili memoria sacerdoti, sed posteaquam deformiter cie-
ctus a plebe est, qui Petauione esse non potuit, is nunc Mediolani post euerisionem patriæ, ne dicamus proditio-
nis atque statui, frustra hac conuenisse videamus. Non solum enim cauendum est, ne nostra, sed ne etiam vestra
decreta infirmantur. Petimus igitur, ut legatos Concilij, sanctos viros equanimiter clementia vestra audire
dignetur, & cum effectu eorum quæ poscimus, oportune redire præcipiat: ut mercedem recipiat a Domino
Deo Christo, cuius Ecclesiæ ab omni sacrilegorum labe purgatus. Ptolemaios quoque quos & superiori lege cō-
suisi, nullos facere debere conuentus, prout iam & sacerdotum concilio sententia in eos lata est. Petimus insu-
per, ut quoniam in Syriensi oppido adhuc conuentus tentare eos cognouimus, clementia vestra interdicta hæc
eius coitione, reuerentiam primum Ecclesiæ Catholica, deinde etiam legibus vestris deferre inbeat: ut & vos
Deo præstante triumphetis, qui paci Ecclesiarum quietique consultis.

A cecitur quod etiam nunc nos fallit. Palladius dixit: Legatur plane. Episcopi dixerunt: Imperator cum esset presens Symio, tu illum interpellasti, an ipse te compellauit? Et addiderunt: Quid ad ista respondes? Palladius respondit: Dixit mihi Imperator, Vade. Diximus: Orientales conueniunt? Numquid illi Orientales non fuissent conuerti, nos huc conuenimus? Ambrosius episcopus dixit: Sequestrata sit causa Orientalium, sententia tuam hodie expone. An tibi epistola lecta est? Soles te Arianum negare. Aut igitur damnata dixit? Aut defende. Palladius dixit: Non est auctoritas tua, vt hoc a me queras. Eusebius episcopus dixit: Nō credimus, religiosi Imperatorē aliud dixisse, quā quod scripsit. Episcopos Occidentales iussit conuenire, nō ponit tibi soli contra scriptū suum dicere, vt siue Orientalibus causā minime diceretur. Palladius dixit: Si Itali iussu sunt conuenire? Euagrio presbyter et legatus dixit: Vt ante quatuor dies, & ante biduū respondetes te assuturū; quid expectabas? Orientalium, vt dicis, consortio tuorū presentis? Sic debuit mādari, nō promittere consiliū. Palladius dixit: Quia quisi ad concilium plenū veneram, vidi non meos consortes conuenisse, iudicium vero vt cōuenirem secundum iussione, vt dicerem ne aliquid ageretur in praedictum futurū conciliū. Ambrosius episcopus dixit: Vt hodie cederemus, ipse exegisti. Denique etiam hodie tu ipse dististi quia Christiani ad Christianos venimus. Christianos igitur nos probasti. Promissū te consiliaturum, promissū te allaturum esse rationem. Libenter itaque accepimus praefationē tuā. Optauimus, vt quasi Christianus venires. Obtuli tibi epistolam Agij, quam ipse scripsit Arianis, pro cuius nomine dicitis vos iniuriā frequenter sustinere. Dicitis quod Arianum non sequamini? Hodie aperta debet esse sententia. Aut condemna illum aut aditue quibuslibet rationibus. Et addidit: Ergo iuxta epistolam Anj Christus Dei filius nō est sempiternus? Palladius dixit: Nos diximus probatores nos Christianos, sed in concilio pleno. Non vobis respondemus omnino in praedictum conciliū futurū. Eusebius episcopus dixit: Si ne calliditate fides tue profectio debet exponere. Palladius dixit: Et quid cōcilio referamus? Ambrosius episcopus dixit: Omnia ex cōdemnatio facta est in eū, qui negaret Dei filiū sempiternū. Negauit Arius, hūc sequitur Palladius, qui non vult condemnare Ariū. Itaq; vtrum huius probanda sententia sit, considerate: & vtrum secundum scripturas dicat aut cōtra scripturas, intelligere deest. Lequum est enim: Sēpiterna virtus Dei atque diuinitas. Dei virtus Christus est. Sigitur sempiterna Dei virtus est, sēpiternus vtique Christus est, quia Christus est Dei virtus. Eusebius episcopus dixit: Hec fides nostra est, hęc intelligētia Catholica. Qui hęc non dixerit, anathema. Omnes episcopi dixerunt: Anathema. Eusebius episcopus dixit: Specialiter dicit Arius solum patrem sempiternū, & filiū aliquando cepisse. Palladius dixit: Ariū nec vidē, nec scio qui sit. Eusebius episcopus dixit: Anj blasphemā prolata est, in qua negat Dei filium sempiternum. Hanc perfidiam damnas cū auctoritate asseris? Palladius dixit: Vbi auctoritas plenā concilij non est, sententiam meam non dico. Ambrosius episcopus dixit: Dubitas post diuina iudicia dānare Ariū, quum crepenti mediū? Et addidit: Dicant etiam sancti viri legati Gallorū. Constantius episcopus & legatus Gallorū dixit: Hanc impietate eiusmodi hominis & semper damnauimus, & nunc damnamus non solum Ariū, sed & quicumq; filium Dei non dixerit sempiternum. Ambrosius episcopus dixit: Qui ad hoc dicit dominus meus iustus? Iustus episcopus & alius legatus Gallorū dixit: Qui filiū Dei coeternum cum patre non confitetur, anathema habeatur. Omnes episcopi dixerunt: Anathema. Ambrosius episcopus dixit: Dicant etiam Aftorum legati qui omnium Africae sacerdotum huc attulerunt sententias. Felix episcopus & legatus Aftorum dixit: Si quis filiū Dei negauerit & sempiternū, & patri coeternum, non solum ego legatus totius Africae prouinciae cum damno, sed & cunctus chorus sacerdotum qui ad hūc cētū sanctissimū me misit, sicut etiam illi ipse ante dānauit. Amenius episcopus dixit: Caput illi nō nisi ciuitas est Symienlis: ego vero episcopus illius ciuitatis sum. Eum igitur qui nō

confitetur filium Dei æternum, & coeternū patri: quod est sempiternum, anathema dico, & etiam, vt rectatum est, eum qui confitetur solum patrem æternū, solum sine initio, solum verū, solum immortalitatem habentem, non etiam filium æquale, anathema dico. Ambrosius episcopus dixit: Et in hoc damna cum qui negat filium Dei verum. Cū enim ipse sit veritas, quemadmodū non est Deus verus? Palladius dixit: Quid est hoc? Filiū verum quis non dicit? Ambrosius episcopus dixit: Arius negauit. Palladius dixit: Cum Apostolus dicat, *Christus super omnia Deum* potest aliquis eum negare verum filiū Dei? Ambrosius episcopus dixit: Vt scias quā simpliciter veritas a nobis requiratur, ecce dico ego vt dicis, sed semiplenū habeo responsum. Cum enim ita dicis, videris negare Deum verū; si autē simpliciter confiteris verū Deū filiū Dei, eo ordine aditue, quo ipse propono. Palladius dixit: Ego secundum scripturas tibi loquor, verum filium Dei dico. Ambrosius episcopus dixit: Verū Deum dicis filiū Dei? Palladius dixit: Quum veram filium dicam, quid amplius? Ambrosius episcopus dixit: Nō quæto tantummodū vt verum filiū dicas, sed vt verū Deum Dei filiū dicas. Eusebius episcopus dixit: Christus Deus verus est, secundum omnium fidē, & catholicam professionem. Palladius dixit: Verus Dei filius est. Eusebius episcopus dixit: Nam & nos per adoptionē filij sumus, ille secundum proprietatem generationis diuinit. Et addidit: Confiteris ergo verum filium Dei, Deū verum esse secundum naturam et proprietatem? Palladius dixit: Verum Dei filium vniquemque dico. Eusebius episcopus dixit: Hoc ergo puras contra scripturas, i Christus Deus verus esse dicatur? Cumque Palladius reciteret Ambrosius episcopus dixit: Solum verum filium Dei qui dicit, & non vult dicere Deum verum, Deum cum esse videtur negare. Hoc igitur ordine confitetur (i) tamē confitetur Palladius, vt nō verū Deum Dei filium dicat, Palladius dixit: Cū dicat filius: Vt cognoscatur te solum verum Deū, & quem misit Iesum Christū humano affectu hoc dicit, an in veritate? Ambrosius episcopus dixit: Ioannes dixit in epistola sua: *Hic est verus Deus*; negas hoc Palladius dixit: Cum dicam tibi vtē filiū, profiteor verum etiā diuinitatem. Ambrosius episcopus dixit: Et in hoc est fraus. Sic enim soletis dicere vna & veram diuinitatem, vt patris tantummodo, non etiam filij veram & vnam diuinitatē dicatis. Ergo si aperte vt dicere, quia ad scripturas me prouocas, dic quod dixit Euangelista Ioannes: *Hic est verus Deus*; aut nega dictum. Palladius dixit: Præter filium alius gentis non est Eusebius episcopus dixit: Christus verus Deus secundum omnium fidem & catholicam professionem, an in sententia tua Deus verus non est? Palladius dixit: Virtus Dei nostri est. Ambrosius episcopus dixit: Non habes libertatem profutendi? Ac per hoc anathema ei, qui non confitetur verum Deum filium Dei. Omnes episcopi dixerunt: Anathema habeatur, qui Christum filiū Dei Deū verū nō dixerit. Iterum addidit: Solum verum, solum immortalitatem habere. Ambrosius episcopus dixit: Filius Dei habet immortalitatem, aut non habet secundum diuinitatem? Palladius dixit: Apostolum admissit, an non? Rex regum, inquit ille, qui solus habet immortalitatem. Ambrosius episcopus dixit: De Christo filio Dei quid dicis? Palladius dixit: Christus nō est diuinitas, est humanum; Eusebius episcopus dixit: Secundum carnis quod sacramentum Christus dicitur, sed idem Deus & homo est. Palladius dixit: Christus nomen carnis est. Christus nomen humanum est, & respondere vos vobis. Eusebius episcopus dixit: Quid super his immortalis? Quum legeretur impietas Anj, qui hoc dicit de patre qui solus habet immortalitatem, & tū illi testimonium ad concilium impietatis Anj ex Apostolo dicitur: *Qui solus habet immortalitatem; & lucem inaccessibilem habuit*. Sed si intelligis, totius naturæ dignitatem in Dei nomine expressit, quidem in Dei nomine pater & filius designantur. Palladius dixit: Ego vos quod interrogauis, respondere noluit. Ambrosius episcopus dixit: Aperte de te sententiā quæro: Filius Dei habet immortalitatem secundum generationem diuinam, an non habet? Palladius dixit: Secundum generationē diuinā incorruptibilis, & per carnē mortuus est.

Ambro-

A Ambrosius episcopus dixit: Non diuinitas mortuus est, sed caro mortua est. Palladius dixit: Ane vos mihi respondete. Ambrosius episcopus dixit: Filius Dei secundum diuinitatem habet immortalitatem, an non habet? Sed iam factus deus secundum nos secundum An. professionem profudit. Et addidit: Qui filium Dei negat habere immortalitatem, quid vobis videtur? Omnes episcopi dixerunt: Anathema sit beator: Palladius dixit: Status diuinus immortalis est. Ambrosius episcopus dixit: Affert & hoc, vt de Dei filio nihil exprimas euidet, & ego dico: Immortalitatem habet Dei filius secundum diuinitatem: Aut nega quia non habet immortalitatem. Palladius dixit: Christus mortuus est, an non? Ambrosius episcopus dixit: Secundum carnem natam animam nostram non moritur. Scriptum est enim: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Quum igitur anima nostra morti non possit, putas quod Christus secundum diuinitatem in mortuis sit? Palladius dixit: Mortis appellationem quare tu horres? Ambrosius episcopus dixit: Immo non horreo, sed contemtor secundum carnem Christum mortuum esse: cuius namque morte diaboli vinculis reclusus a mortis potestate sum erutus. Palladius dixit: Mortem separatim facit spiritus. Mam Christus filius Dei carnem suscepit, & per carnem mortuus est. Ambrosius episcopus dixit: Scriptum est, Christum passum in carne. Secundum carnem igitur passus est, secundum diuinitatem habet immortalitatem. Hoc qui negat, Arius est. Palladius dixit: Ego Arium non notui. Ambrosius episcopus dixit: Ergo male dixit Arius, cum etiam filius Dei habet immortalitatem secundum diuinitatem. Et addidit: Bene dixit ergo, an male? Palladius dixit: Non consensio. Ambrosius episcopus dixit: Qui non consensit? Anathema illi qui non explicat fidei libertatem. Omnes episcopi dixerunt: Anathema. Palladius dixit: Dicite quid vultis, eius est diuinitas immortalis. Ambrosius episcopus dixit: Cuius? Patris, an filii? Et addidit: Multas impietates congegit Arius. Sed ad alia transeamus. Et recitatum est: Solum sapientem. Palladius dixit: Pater a se sapit, filius autem sapiens non est. Ambrosius episcopus dixit: Ergo filius non est sapiens, cum ipse sit sapientia? Nam & nos dicimus, quia ex patre natus est filius. Eusebius episcopus dixit: Est aliquid tam impium, tam profanum, quam quod dixit, nempe sapientem filium Dei negare? Palladius dixit: Sapientia dicitur. Quis potest sapientiam denegare? Ambrosius episcopus dixit: Sapiens est, an non? Palladius dixit: Sapientia est. Ambrosius episcopus dixit: Sapiens ergo, cum sit sapientia. Palladius dixit: Secundum scripturas vobis respondemus. Ambrosius episcopus dixit: Etiam sapientem quantum video? filium Dei Palladius negare conatus est. Eusebius episcopus dixit: Qui negat filium dei sapientem, anathema sit. Omnes episcopi dixerunt, Anathema Eusebius episcopus dixit: Etiam Secundianus ad hoc respondit. Quumque Secundianus reciteret, Ambrosius episcopus dixit: Qui tacet, integrum vult habere iudiciu. Et addidit: Solum patrem bonum quum dicit, filium confessus est, an negauit? Palladius dixit: Legimus: *Ego sum pastor bonus, & nos negamus? Quis non dicat bonum Dei filium? Ambrosius episcopus dixit: Ergo bonus est Christus: Palladius dixit: Bonus. Ambrosius episcopus dixit: Male ergo Arius de solo patre dicit, quum etiam filius Dei bonus Deus sit. Palladius dixit: Qui bonum non dicit Christum, male dicit. Eusebius episcopus dixit: Christum bonum confiteris? Nam & ego bonus sum. Mihi dixit: *Euge, serue bone.* & : *Homo bonus profert de thesauro suo bona.* Palladius dixit: Male dicit, nunc vobis non respondeo vique ad plenum concilium. Ambrosius episcopus dixit: Iudici debent quia bonus est, & Arius negat quia filius Dei bonus est. Palladius dixit: Quis potest hoc negare? Eusebius episcopus dixit: Bonus est ergo Deus filius Dei. Palladius dixit: Bonus pater, boni filium genuit. Ambrosius episcopus dixit: Er nos bonos genuit, sed non secundum diuinitatem. Deum bonum Dei filium dicit? Palladius dixit: Filius Dei bonus est. Ambrosius episcopus dixit: Vides ergo quia Christum bonum, bonum filium, non boni Deum dicit, quod a te queritur. Et addidit: Qui bonum Deum filium Dei non confitetur, anathema. Omnes episcopi dixerunt,*

Anathema. Item recitauit: Solum potentem. Ambrosius episcopus dixit: Potens est filius Dei, an non? Palladius dixit: Qui omnia fecit, non est potens? Qui omnia fecit minus potens? Ambrosius episcopus dixit: Ergo Arius male dixit. Et addidit: Vel in hoc damnas Anum? Palladius dixit: Vnde scio quid sit Anus? ego pro me respondeo tibi. Ambrosius episcopus dixit: Filius Dei Deus potens est an non? Palladius dixit: Potens. Ambrosius episcopus dixit: Deus ergo bonus est filius? Palladius dixit: Iam filium Dei vnigenitum esse potentem. Ambrosius episcopus dixit: Deum potentem? Palladius dixit: Filium Dei potentem. Ambrosius episcopus dixit: Potentes & homines sunt. Scriptum est enim: *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Et alibi: *Quum infirmus, tunc potens sum.* Illud a te requiro, vt confitearis Deum potentem esse Christum Dei filium: aut si negas, adfrue. Nam qui vniam potentiam dico patris & filii, sic filium Dei dico potentem sicut & patrem. Dubitas ergo confiteri Deum potentem esse Dei filium? Palladius dixit: Iam dixi, secundum disputacionem prout posuimus: respondemus vobis. Vos enim soli vultis esse iudices: vos litigatores esse vultis. Nos vobis respondemus nunc, sed in Concilio generali & pleno respondimus vobis. Ambrosius episcopus dixit: Anathema illi qui negat Deum potentem Christum. Omnes episcopi dixerunt: Anathema. Item recitatum est: Omnium iudicem. Palladius dixit: Omnium iudicem filium Dei proficere: sed pater est qui dat, & filii est qui accipit. Ambrosius episcopus dixit: Per gratiam pater dedit, an per naturam? Nam & hominibus datur iudicium. Palladius dixit: Patrem maiorem dicis an non? Ambrosius episcopus dixit: Postea respondebo tibi. Palladius dixit: Ego tibi non respondeo, si non respondes mihi. Eusebius episcopus dixit: Nisi impietatem Arii ex ordine dñanens, in te rogandi non tibi dabimus facultatem. Palladius dixit: Non tibi respondeo. Ambrosius episcopus dixit: Filius Dei? Iam sciam licet iudex est, an non? Palladius dixit: Si non respondes mihi, ego tibi vt impio non respondeo. Ambrosius episcopus dixit: Habes professionem meam, iuxta quod respondeo tibi. Interim perlegat epistola Arii. Et addidit: In epistola Arii iuuenies & hoc acriligium, quod tu moliris. Palladius dixit: Ego vos interrogato, non respondetis? Eusebius episcopus dixit: Filii Dei Deum aequalem dicimus. Palladius dixit: Tu index es tui exceptores hic sunt. Ambrosius episcopus dixit: Scribant tui qui volunt. Palladius dixit: Pater maior est, an non? Eusebius episcopus dixit: Secundum diuinitatem equalis est filius patri. Habes in Euangelio quod Iudas persequeretur eum, quia non solum Iohanne babbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, & aequalem faciens Deo. Quod ergo impij persequentes confessi sunt, istos credentes negare non possumus. Ambrosius episcopus dixit: Et alibi habes: *Qui quum esset in forma Dei, non vpinam arbitriatus est esse se aequalem Deo, sed senetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, &c. obediens vique ad mortem.* Et addidit: Vides quia in forma Dei aequalis est? Et formam, inquit, serui accipiens. In quo ergo minor est? Secundum formam vique serui, non Dei. Eusebius episcopus dixit: Sicut in forma serui constitutus, inferior seruo non fuit: ita in forma Dei constitutus, inferior Deo esse non potuit. Ambrosius episcopus dixit: Aur dicit quia secundum diuinitatem minor est filius patre. Palladius dixit: Pater, inquit, maior me est. Ambrosius episcopus dixit: Secundum carnem. Palladius dixit: Qui me misit, maior est me: caro missa est a Deo, aut filius Dei? Ambrosius episcopus dixit: Fallari a vobis diuinas scripturas hodie comprobamus. Sic enim scriptum est: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis; non quomodo mundus dat, ego do vobis, &c. Si dixeritis: me gaudebitis vique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Non dixit: Qui me misit, maiorem me est. Palladius dixit: Pater maior est. Ambrosius episcopus dixit: Anathema illi qui diuinis scripturis addit aliquid aut minuit. Omnes episcopi dixerunt, Anathema. Palladius dixit: Pater maior est filio. Ambrosius episcopus dixit: Secundum carnem filius minor est patre, secundum diuinitatem equalis est patri. Legi enim Dei filium aequalem patri, fientiam &*

ps. 31.
12.

F

G

1200. 3.

Phil. 2.

11dem

H

1200. 1.

1200. 2.

A prolata exemplaria testantur. Secundum carnem autem quid miraris minorem, quam dixerit se se suum, quam dixerit se lapidem, quam dixerit se vermem, quam dixerit se minorem angelis, quia scriptum est: *Minorasti eum paulinus ab angelis* ? Palladius dixit: Impie vos allectentes video, non respondemus vobis sine auditoribus. Sabinus episcopus dixit: Nemo requirit ab eo sententiam, qui tam innumeris sententiis blasphemavit. Palladius dixit: Nō vobis respondemus. Sabinus episcopus dixit: Ab omnibus iam damnatus est Palladius. Atri blasphemix multo minores sunt quā Palladii. Et quum Palladius surrexisset, atque foras exire voluisset, deo, inquit, surgit Palladius, quoniam aperis scripturam testimonis convincendum esse fecerit, sicut iam conuictus est. Sic lectū est secundum divinitatem, quod qualis patri filius sit. Accipiat autem quod secundum divinitatem maiorem non habet. Scriptum est: *Abraham sepe vocavit Deum, &c. quoniam nullum alium habebat maiorem, per quem iuraret, aut iur per semetipsum*. Vides igitur scripturam, quia nullum alium maiorem habet, per quem iuraret. Filios autem est, id est, quod in scriptura dicitur, quoniam *vilius est Abraham*. Vnde et ait: *Abraham dixit meum vidisti, & gaudium est*. Palladius dixit: Pater maior est. Eusebius episcopus dixit: Quando ut Deus loquutus est, maiorem non habuit: quando ut homo loquutus, maiorem habuit. Palladius dixit: Pater genuit filium, pater misit filium. Ambrosius episcopus dixit: Anathema illi qui negat filium secundum divinitatem: equalem patri. Omnes episcopi dixerunt: Anathema. Palladius dixit: Filius subiectus patri, filius precepta patris custodit. Ambrosius episcopus dixit: Subiectus fecimus carnis rationem. Ceterum & ipse meministi quia legitis: Nemo venit ad me, nisi quē pater attraxerit. Sabinus episcopus dixit: Dicat, si secundum divinitatem subiectus est patri, an secundum incarnationem? Palladius dixit: Ergo pater maior est. Ambrosius episcopus dixit: Et alibi scriptum est: *Fidelis Deus, per quem vocatus in communione filius eius*. Ego dico patrem maiorem esse secundum carnis assumptionem, quam suscepit filius Dei, non secundum divinitatem. Palladius dixit: Quam comparatio est filii Dei? & caro potest dicere, De' me maior est? Caro loquebatur, aut divinitas? quia ibi erat caro. Ambrosius episcopus dixit: Caro sine anima non loquitur. Eusebius episcopus dixit: Deus in carne loquebatur secundum carnem, quando dicebat: *Quid me persequimini hominē*. Quis hoc dixit? Palladius dixit: Filius Dei. Ambrosius episcopus dixit: Deus ergo filius Dei est secundum divinitatem, & homo est secundum carnem. Palladius dixit: Carnem suscepit. Eusebius episcopus dixit: Ergo humanis verbis vilius est. Palladius dixit: Carnem humanam suscepit. Ambrosius episcopus dixit: Dicit quia non secundum divinitatem Apostolus dixit: *Obedi vique ad mortem*, sed secundum carnem. Scriptum est enim: *Inimicus semetipsum factus obedi vique ad mortem*. In quo ergo mortem gustavit? Palladius dixit: Quia se humiliavit. Ambrosius episcopus dixit: Non divinitas, sed caro humiliata est, atque subiecta. Et addidit: Creaturam perfectam bene dixit Arius, an maledixit Palladius dixit: Ego tibi non respondeo, auctoritatem non habent. Ambrosius episcopus dixit: Proferat quod vis. Palladius dixit: Non respondeo vobis. Sabinus episcopus dixit: Pro Ario respondes, ad nostra interrogata non respondes? Palladius dixit: Pro Ario non respondi. Sabinus episcopus dixit: Vique adeo respondisti, ut filium Dei uegares omnipotentem, negares verum Deum. Palladius dixit: Ego te iudicem non pariter, quem impietatis arguo. Sabinus episcopus dixit: Ipse nos coegit sedere. Palladius dixit: Mandavi tui ledere, ut argueret vos. Quare subripisti Imperatoris plenum concilium non esset obripuisti? Ambrosius episcopus dixit: Quum Arii impietates legerentur, & impietates tuae pater condemnatae esset, quae cōfessit Arianae impietati. Placuit tibi ut Ariepistolam legeretur, dum est ut dubitationem proponeres, quum volebas pro posuisti quod filio pater maior est: responsum tibi est, quod patrem maiorem dicit filius Dei, eo quod secundum carnem suscepit, non pater maior est eo. Proposuisti etiam subiectum esse filium Dei, & in hoc responsum tibi est, quia subiectus filius

Dei secundum carnem est, non secundum divinitatem. Habes profectioem nostram, nunc ad cetera. Quoniam tibi responsum est, responde ad ea quae sequuntur. Palladius dixit: Non tibi respondeo, quia quicumque ego dixi non sunt scripta, vestra tantummodo scribuntur verba: nō vobis respondeo. Ambrosius episcopus dixit: Omnia vides scribi. Denique quae scripta sunt, abundanter ad tuae impietatis iudicium. Et addidit: Creaturam dicis Christum, an negas? Palladius dixit: Non respondeo. Ambrosius episcopus dixit: Ante circa horam, cum legeretur quia Arius dixit creaturam Christum, negasti, oblatum est tibi, ut damnaretis perfidiam: nolisti, nunc dic, utrum natus ex patre Christum sit, an creatus. Palladius dixit: Si vultis, exceptores nostri veniant, & sic totum excipiant. Sabinus episcopus dixit: Adducat suos exceptores. Palladius dixit: Pleno concilio vobis respondebimus: Ambrosius episcopus dixit: Attalus in tractatu Niceni concilii subscripit. Neget factum, quia venit ad Concilium. Dicit hoc, utrum subscripserit in tractatu Niceni concilii, an non? Cumque Attalus reticeret. Ambrosius episcopus dixit: Attalus presbyter licet inter Arianos sit, tamen habet auctoritatem loquendi, libere profiteatur utrum subscripserit in tractatu Niceni concilii sub episcopo fuo Agrippino, an non. Attalus dixit: Iam dixisti me aliquoties damnatum, nō tibi respondeo. Ambrosius episcopus dixit: Subscripisti in tractatu concilii Niceni, an non? Attalus dixit: Non tibi respondeo. Palladius dixit: Modo vultis tractatum plenum haberi, an non? Cromaticus presbyter dixit: Filium creaturam non negasti, potentem negasti. Omnia negasti, quae fides Catholica profiteatur. Sabinus episcopus dixit: Tunc scimus nos, Attalum subscripisse in concilio Niceno, & nunc nolle respondere. Qui cunctis videtur? Cumque Attalus reticeret. Ambrosius episcopus dixit: Dicit utrum subscripserit in tractatu concilii Niceni, an non? Palladius dixit: Exceptor vestre & nostre sententiae, & omnia sententiae. Valerianus episcopus dixit: Iam quae dixisti, & quae negasti, scripta sunt omnia. Palladius dixit: Dicere quod vultis. Ambrosius episcopus dixit: Quia saepius vultis damnari Palladium, qui iam frequenter damnatus est, lego epistolam Arii, quae ille noluisset condemnare? Proferunt aures, quid vobis videtur? Omnes episcopi dixerunt. Legat: Et recitata est. Nato autem non putante, & reliqua. Ambrosius episcopus dixit: Respondi tibi de maiore, respondi tibi & de subiecto, nunc & ipse mihi responde. Palladius dixit: Nō respondebo nisi auditores veniant, & post Dominici diei. Ambrosius episcopus dixit: Veneras tractatum, sed posteaquam obieci tibi, vidisti epistolam Arii, quam damnare noluisti, asserere autem non audeas dicere nunc refugis & cavillas. Plenarie ipsam iterum recito ad singula diei. Vtrum Christus creatus videat, an fuit tempus quando non fuit: an vero semper fuit vniuersus Dei filius? Cum Ari epistolam audieritis, aut dāna, aut proba. Palladius dixit: Cū impietatis te arguam, te iudice non voro. Transfere Sabinus episcopus dixit: Quas impietates obieci fratri nostro & confecti docui nostro Ambrosio? Dicitur. Palladius dixit: Iam vobis dixi: Pleno concilio respondebo, & praesentibus auditoribus. Ambrosius episcopus dixit: In conspectu fratrum eupio confutari & redargui. Quae igitur impietate dixerim, dicito si impius tibi videor, qui perire adduco. Sabinus episcopus dixit: Ergo impius tibi videor, quia Ari blasphemias argui, & profiteor Deum bonum filium Dei? Palladius dixit: Ego non negavi bonum filium Dei. Ambrosius episcopus dixit: Dicis ergo Christum Deum bonum? Palladius dixit: Non negavi bonum respondere. Valerianus episcopus dixit, Nolite multum adigere Palladium, non potest vera nostra simpliciter confiteri. Plenus enim conscientia duplici blasphemiam confusa est. Nam a Plotinianis est ordinatus, & cum ipse est dānat, & nūc ut Arianus plenius damnabitur, Palladius dixit: Hoc proba. Sabinus episcopus dixit: Non aliter poterat Christum Deum verum peragere nisi auctores suos lequeretur, Ambrosius episcopus dixit: Obieci mihi esse impium, hoc proba. Palladius dixit: Expositionem afferemus. Cum autem attulerimus, tunc probatio habebitur. Ambrosius episcopus dixit: Dāna impietatem Arii. Cum reticeret Palladius, Euse-

A bias episcopus dixit: Superfluis immoratur. Tot impietates Arii Palladius noluit condemnare, immo potius afferendo confessus est. Hunc qui non damnat, similis illius est, & hereticus iure dicendus est. Omnes episcopi dixerunt: A nobis omnibus anathema sit Palladio. Ambrosius episcopus dixit: Aquileienses Palladii vt cetera legantur Arii? Palladius dixit: Date auditores, veniant & ex vtraque parte exceptores. Non potestis esse iudices, si exceptores nō habuerimus, & nisi ex vtraque parte venerint qui audiant, non vobis respondemus. Ambrosius episcopus dixit: Quos queris auditores? Palladius dixit: Sunt hic viri honorati multi. Sabinus episcopus dixit: Post tot blasphemias auditores petis? Ambrosius episcopus dixit: Sacerdotes de laicis iudicare debent, non laici de sacerdotibus. Sed tñ quos iudices petas, dicito. Palladius dixit: Auditores veniant. Cramotius presbyter dixit: Salua condemnatione sacerdotali, & qui Palladii sunt, etiam nunc audiantur. Palladius dixit: Nostri non permittunt loqui: auditores veniant, & ex vtraque parte exceptores, & respondebunt vobis in concilio generali. Ambrosius episcopus dixit: Et si in multis impietatibus deprehensus sit, erubescimus tamen, vt videatur qui sacerdotium sibi vendicat, a laicis esse damnatum. Ac per hoc quoniam & in hoc ipso damnatus est qui laicorum expectat sententiam, cum magis de laicis sacerdotes debeant iudicare, iuxta ea quae hodie audimus. Palladium profitemur, & iuxta ea quae condemnare noluit, pronuncio illum sacerdotio indignum & priuatum, & in loco eius Catholicus ordinetur. Omnes episcopi dixerunt: Anathema Palladio. Ambrosius episcopus dixit: Imperator clementissimus & Christianus sacerdoti iudicio causis, licet & vt ipse arbitretur esset altercationis constitutus, commisit. Quoniam igitur nobis iudicium videtur delatum interpretes esse scripturarum, condemnemus Palladium, qui impius Arii noluit dñare sententiam: & quia ipse filium Dei semperniternum, & cetera q̄ actis inheret, negauit. Ergo anathema habeatur. Omnes episcopi dixerunt: Omnes condemnemus eum, anathema habeatur.

Condemnatio Palladij.

Ambrosius episcopus dixit: Quoniam omnes qui cōstitunt hic, viri sunt Christiani, & Deo probati fratres cōfideat nobis: dicat ergo vnusquisque quid sibi videatur. Valerianus episcopus dixit: Mihi quidem videtur, quia qui Arium defendit, Arius est qui blasphemias eius non condemnat, ipse blasphemus est. Ideoque huiusmodi hominem a consorcio sacerdotum censio esse alienum. Palladius dixit: Cœpistis ludere? Ludite. Sine consorcio Orientali vobis non respondemus. Amenus episcopus Syrmienensis dixit: Quicumque haereses Arianas non condemnat, Arius sit necesse est. Hunc igitur alienum etiam a nostra communione, & sacerdotali cōtū priuatum esse censemus. Constantius episcopus Atracianus dixit: Palladium Arii discipulum, cuius impietates iam olim damnatae sunt a patribus nostris in concilio Niceno, & nunc hodie probatae, cū recenscat ab eodē Palladio singulari, quia nō confusus est dicere Dei filiū, a Deo patre esse alienū: & cum creaturam confiteri, & cum tēpore cœpisse dicere, Deum verum negat, in sempiternum censio esse dñandum. Iulius episcopus dixit: Palladium, qui blasphemias Arii damnare noluit, sed etiam magis has confiteri videtur, censio vltimus sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputari. Euentius episcopus Ceneſis dixit: Palladium, qui impietatem Arii damnare noluit, arbitror a consorcio sacerdotali in perpetuum esse remotum. Abundantius episcopus Tidenſis dixit: Cum euidentes blasphemias Palladius defendat, damnatum se ex concilio Aquileienſi cognoscat. Eufebius episcopus Bononiensis dixit: Qui impietates Arii diabolico stylo conscripſas, quas non licebat nec aures admittere, Palladius non solum noluit condemnare, sed & earum exitus assertor, negando filium Dei Deum verum, Deum bonum, Deum sapientem, Deum sempiternum, hunc a cōtū sacerdotali, & mea sententia & omnium Catholicorum iudicio arbi-

tror iure esse damnatum. Sabinus episcopus Placentinus dixit: Quoniam cunctis patefactum est, Palladium qui Arianae perſidia assertor est, etiam eius impietatem tenere quae contra Euangelica & Apostolica instituta venit, iusta in eum rotius Concilii lata sententia est, & merito paruitatis sententia, sacerdotio de nouo priuatus, ex hoc sacro sancto cōtū iure pellatur, Felix & Numidius legati Afro- rum dixerunt: Arianae haeresis sceleris, cuius in Aquileienſi synodo Palladius assertor declaratus est, anathema. Sed & eos qui contra veritatem Nicanae synodi repugnantes sunt, condemnamus. Limenius episcopus Vercellensis dixit: Ariana doctrina sepe esse damnata, manifestū est: & ideo Palladius conuentus in hac sacra synodo Aquileienſi, quia noluit se corrigere vel emendare, sed magis se probauit reprehensibilem, & se oletavit perſidia, q̄ se publice confessus est tenere, hunc sententia mea & ego profiteor consorcio sacerdotali esse priuatum. Maximus episcopus Emonensis dixit: Palladium, qui blasphemias Arii nec damnare voluit, sed magis confessus est, ille ac merito esse dñatum, & Deus nouit, & fidelium conscientia condemnauit. Exuperantius episcopus Dertonenſis dixit: Palladium, qui lectam Arii vel eius doctrinam damnare noluit, sed defendit, vt ceteri consortes mei damnauerint, etiam & ego condemno. Balsanus episcopus Laudensis dixit: Audiuī sicut & ceteri consortes mei, impietates Arii, quas Palladius non solum non condemnauit, sed confirmauit, hic anathema sit, & sacerdotio priuabitur. Philaster episcopus Brixianus dixit: Blasphemias & iniquitates Palladii, quia Ariana doctrina sequitur & defendit, vna cum omnibus ego condemno. Constantius episcopus Sciscienſis dixit: Palladium, qui blasphemias & impietates Arii non condemnauit, sicut & ceteri consacerdotes mei, & ego censio damnandum. Heliodorus episcopus Aluſienſis dixit: Qui perſidiam Arii, omniumque haereticorum, quorum consors est Palladius, qui insipiens corde veritatem non est confessus, cum ceteris consacerdotibus meis condemnō. Felix episcopus Iadrenſis dixit: Palladium, qui blasphemias dicit in filium, sicut Arius cum omnibus pariter condemnō, Theodorus episcopus Octodurenſis dixit: Palladium, qui Christum Deum verum, cōeternum patri negauit, nec Christianum hunc, nec sacerdotem vllō modo censemus. Dominus episcopus Gradianopolitanus dixit: Palladium in perſidia Arii permanentem, in perpetuum sicut & fratres damnauerunt, etiam & ego censio esse dñandum. Proculus episcopus Massilienſis dixit: Palladium, qui Arii blasphemias sub quadam impia hereditate non condemnando defendit, sicut hunc & plurimorum iam venerabilium sacerdotum sententia blasphemum designauit, atque a sacerdotio alienum duxit, ita & mea pariter sententia in perpetuum condemnationem designat. Diogenes episcopus Genuſis dixit: Palladium, qui Christum Dominum Deum verum similem & aequalem patri dum non confitetur, immo negauit, damnationem iudico cum ceteris fratribus meis, vel cum sacerdotibus sortiri. Amantius episcopus Niciensis dixit: Palladium, qui scētā Arii non destruxit, secundum consacerdotum meorum iudicium etiam & ego condemno. Ianuarius episcopus dixit: Sicut omnes consacerdotes mei damnauerunt Palladium, ita & ego pari iudicio eum censio esse dñandum.

Disceptatio contra Secundianum.

Et cum Secundianus se paululum subripuisset, & postea conuenisset Ambrosius episcopus dixit: Audisti Secundiane, quomodo Palladius impius sententia, sacerdotali concilio damnatus, excepte, licet displicuerit nobis, quod eius non horrueris amētiā, tamen de te aliqua specialiter quero, Vtrum Dei filium Dominum nostrum Iesum Christum, verum vel non verum Deum dicas. Secundianus dixit: Qui negat Deum verum esse patrem Domini & Dei nostri Iesu Christi, non est Christianus. Idem qui negat Christum filium Dei verum. Ambrosius episcopus dixit: Deum verum Dei filium confiteris? Secundianus dixit: Dei filium vni-

A genitum, verum filium Dei dico. Ambrosius episcopus dixit: Verum Deum dicis? Secundianus dixit: Vnigenitum Christum quis negat verum filium Dei? Eusebius episcopus dixit: Non sufficit quod verum filium Dei vnigenitum confitearis, nam hoc omnes confitentur. Hoc vero potissimum nos monet quod Arius dixit: Deum solum patrem, solum bonum: negavit vero filium Dei Deū verum. Simpliciter ergo filium Dei Deum verum confiteris: Secundianus dixit: Qui fuerit Arius, ignoro: quid dixerit, nescio; necum loquaris viuis ad viuum. Illud dico quod Christus dixit: *Vnigenitum quæ est in sinu patris*, ergo vnigenitum filium he affert: patris: filius igitur vnigenitus est Dei filius verus. Ambrosius episcopus dixit: Deus verus est, verus Dei filius? Respondē. Et addit in diuini lectionibus scriptum est: *Qui auarantes super terram, intrabunt Deum verum*. Quod vique de Christo esse non dubium est. Nos ergo filium Dei verum Deum profiteamur: & fides nostra hæc est, & professio, quia vnigenitus patris filius est verus Deus: Dic & tu de Deo vero, deinde profiteare filium Deum verum. Secundianus dixit: Dico de Deo vero. Ambrosius episcopus dixit: Filius Dei, Deus verus est, an non? Secundianus dixit: Ergo mendax Christus, qui dixit: Vnigenitus. Ambrosius episcopus dixit: In hoc fraude m facis, vt non Deum verum dicas, sed vnigenitum veritatis: per hoc die simpliciter: Vnigenitus Dei filius Deus est. Secundianus dixit: Vnigenitum dixi verum Dei filium. Eusebius episcopus dixit: Hoc Phorinus non negat, hoc Sabellius confitetur. Ambrosius episcopus dixit: Et qui hoc non confitetur, iure damnatur. Ac per hoc sepe te conuenio, licet cauillando negaueris veritatē. Non quero vt tantummodo vnigenitum verum filium dicas Dei sed etiam Deum verum Secundianus dixit: Veritatis me seruum profiteor. Quæ dico, non scribuntur: & quæ dicis, scribuntur. Christum verum Dei filium dico. Quis negat filium Dei verum esse? Ambrosius episcopus dixit: Qui negat Deum verum vnigenitum Dei filium, anathema sit. Secundianus dixit: Deum verum vnigenitum filium Dei, quid mihi proferes? Hoc non est scriptum. Ambrosius episcopus dixit: Aperitum sacilegium est, quando Christum Dei filium Arius Deum verum negat. Secundianus dixit: Ipsi filium Christum filium Dei quia Christus dicitur filius Dei, verum filium Dei dico, sed verum Deum non est scriptum. Ambrosius episcopus dixit: Non dum respulsi: Et adiecit: Ne quid illi videatur subreptum, confirmet sententiam suam. Dicit ergo vnigenitum Dei filium Christum Deum verum. Secundianus dixit: Iam dixi. Quid mihi extorquere vis amplius? Ambrosius episcopus dixit: Quid dixisti? Certe si verum multoties dixisses, adhuc respondere deberes, nam quod gloriose dicitur, sepe repetendum est. Secundianus dixit: Dicitur est. Sit sermo vester, est, est, non non. Ambrosius episcopus dixit: Qui dicit ipsum patrem filium, sacrilegus est. Hoc à te quero, vt dicas, de Deo vero Deum verum Dei filium natum. Secundianus dixit: Ego filium à Deo genitum, dicente patre: *Ego hodie genui te*, & confitente se genuisse, vnigenitum Dei verum esse dico. Ambrosius episcopus dixit: A Deo vero Deus verus est genitus? Secundianus dixit: Et cum nomini etiam addis, Et verum: audi qualis in te fides sit, & Christianus es: Eusebius episcopus dixit: Quis negavit Dei filium verum Deum? Arius & Palladius negavit. Tu si Deum verū credis, debes simpliciter designare. Ambrosius episcopus dixit: Si non dixeris Deum verum de Deo vero natum esse, Christum negasti. Secundianus dixit: Interrogatus de filio, dedi responsum: quemadmodum deberem profiteri, respondi. Habemus nostram expositionem, afferemus, legetur. Ambrosius dixit: Hodie afferre debes, ceterum tu subterfugere conaris. Professionē à me exigo & professionē à te exigo. Deus verus est Dei filius: Secundianus dixit: Vnigenitus est verus Dei filius, & ego te interrogo: Vnigenitus est? Ambrosius episcopus dixit: Ratio permoueat nos, & non impietas & insipientia tua. Cum dicis filium verum vnigenitum, non Deū verum dicis, sed verum vnigenitum. Ac per hoc vt istam dilutas questionem, adhuc responde: Ex Deo vero? Deus verus est? Secundianus dixit: Ergo Deus filium non genuit? Deus verus ille qui est? & quid est, genuit, nisi quia

Deus vnum verum vnigenitum filium genuit? Ambrosius dixit: Non confiteris Deum verum, sed vis dicere verum vnigenitum. Et ego vnigenitum verum dico, & Deum verum. Secundianus dixit: Ego dico genitum à patre, verum genitum dico omnibus.

Episcopi & presbyteri qui Concilio subscripserunt.

Valerianus episcopus Aquileien. Ambrosius episcopus Mediolanensis. Eusebius episcopus, Bononiensis. Lincius episcopus Vercellensis. Amenus episcopus Symien. Illirici. Sabinus episcopus Placentinus. Abundantius episcopus Tridentinus. Philaster episcopus Braxianus. Constantius episcopus Aratiscanus legatus Gallorum. Theodorus episcopus Octoduren. Dominus episcopus Gratianopolitanus. Amantius episcopus Nicien. Maximus episcopus Emonen. Basianus episcopus Laudensis. Proculus episcopus Massilien. Legatus Gallorum. Heliodorus episcopus Altienn. Felix episcopus Iadren. Euentius episcopus Ceneren. Exuperantius episcopus Dertonen. Diogenes episcopus Genuen. Constantius episcopus Sciscien. Iustus episcopus Lugudunen. alius legatus Gallorum. Felix legatus Afrorum. Numidius legatus Afrorum. Euagrius presbyter & legatus. Artemius, Almachius, Ianuarius, Iouinus, Macedonius, Calsianus, Marecllus, Eustathius, Maximus, Cromatius presbyter.

Concilij epistola ad Galliarum episcopos.

Concilium quod conuenit Aquileiæ, dilectissimis fratribus episcopis Galliarum prouinciarum Viennensis & Narbonensis.

A gimus gratias sanctæ vniuersitatis vestræ, & in domino & fratribus nostris Constantio & Proculo omnium vestri presentia nobis consulitis simul & scripta maiorem sequentes, non mediocre addidistis pondus sententiarum nostris, cum quibus etiam vestre sanctitatis conuenit professio, domini fratres dilectissimi. Itaque vt libenter susceperimus memoratos de vestro nostroque consorcio sacros viros, ita etiam vbi gratiarum actione dimittimus. Quæ necessarii autem conueniunt hic fuerit, rebus ipsis præfuit, quando aduersarii & inimici Dei, Ariane sceleris hereses defensores, Palladius ac Secundianus, duo tantum qui ausi sunt ad Concilium conuenire, debitam præsentem excepere sententiam, super impietate conuicti. Valerianus vos & florentissimos Deus noster tunc utat omnipotens domini fratres dilectissimi. Amen.

Ad Gratianum, Valentinianum, & Theodosium Imperatores habitu in concilio Aquileiensi, & de rebus ecclesiarum Orientalium, etiam in episcoporum epistola.

Imperatoribus clementissimis & Christianis, gloriosis beatissimisque Principibus Gratiano, Valentiniano, & Theodosio, sanctum Concilium quod conuenit Aquileiæ.

Quibuslibet etiam redundantibus, gratiarum actionibus, nequæq postulamus beneficia vestre pietatis æquare Imperatores clementissimi, æque beatissimi & gloriosissimi principes Gratiane, Valentiniane & Theodoli dilecti à Deo patre, & filio eius Domino nostro Iesu Christo, quod multa pericula, & persecutiones varias, quas catholicos intulerint Ariani, maximeque Vellutus ille in monachorum & virginum impias cædes grauatissimæ & Demophilus, dirum perdidit: caput omnibus tandem ecclesiis Dei, maximeque per Orientem, catholicis per clementiam vestram pax & tranquillitas sit restituta. In occidentibus autem partibus vis dno heretici, qui obtulare possent sancto Concilio sub respectu, ille qui est qui putare gra-

E

F

Epist.

G

H

Epist.

iii.

ti.

Ad eandem Augustus imperatoris de habitis in eodem Concilio Aquileiensi, & de sacris V'stitiis Antipapa, Episcoporum Aquileie congregatorum epistola.

Imperatorib. clementissimis, & Principib. Christianis, gloriosissimis ac beatissimis Gratiano, Valentiniano, & Theodosio Concilium quod couenit Aquileie.

Prouisum est quidem, clementissimi Principes vestre tranquillitatis statuti, ut Arianorum peridia possit vltimus vel latere, vel serpere (ut enim effectum Concilii decretis putamus minime defuturum, nec id tenere. Nam quantum ad partes spectat Occidentis, duo tantum reperti sunt, quibus obrepit prophæis & impiis vocibus obuiare, Concilio, vix angulum Riphænsis Daciæ iam turbare consueti, Sed aliud est, & propter quod magis animo angimur, de quo, quoniam conuenimus, fide rite tractandum, non posset totum corpus Ecclesie toto orbe diffusum & viuere fœdare. Nam licet frequentet conuenimus Vricinum nō potuisse obrepere pietati vestre, quamvis quicquid nihil esse patitur, & inter tot bellicas necessitates obrepit importuna tentetur, tamen ne sancta mens vestra, animique tranquillitas, que omnibus consolare gestit, importuni hominis simulata adulatione flectatur, deprecandos vos & obsecrandos, si dignanter ducitis, exhortamur, non solum praecautes sedula, sed etiam praeterea quæ iam ipsius temeritate gesta sunt, perhorrescentes. Quoniam si aliquam viam nactus fuerit audacia, quid est quod non ille conuiat? Sed si uisus miferatio vos inflectere potest, multo magis precatio omnium vos moueat sacerdotum. Quis enim nostrum ei communionis societate iungebat, qui indebitum sibi gradum usurpare conatus sit, & ad quem nec ire poterit peruenire? Quæ importune affectu, importunissime repetere molitur Turbarum toties damnatus, incedit adhuc quasi prateritis non perhorrescentis exemplis. Qui plerumque (sicut in hoc Concilio cognouimus, & vidimus) cum Arianis copulatus atque coniunctus erat eo tempore, quod turbare Mediolanensem Ecclesiam ceteri detestabili molebatur, nunc autem synagoge fotes, nunc in Arianorum domibus, miscens occulta concilia, & suos eis iungens. Sed quoniam ipse aperte in eorum congregationes prodire non poterat, eos quorum fuisse respiciat, quo magis posset fauores & locos elineret, inlustrat & informauit quemadmodum pauci Ecclesie turbaretur. Cum igitur scriptum sit: *Hæreticum post vnam correptionem deuita:* cum & alius vir sancto locutus spiritui dixit declinaudus huiusmodi bestias; nec saluatione recipiendas, neque congressu quomodo fieri potest, ut potest, ut cum quem societati eorum insertum vidimus, non etiam assertorem perfidiae iudicemus: Quid etiam si defuisset: tamen totius orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam Apostolorum fidem, ne turbati sineret, obsecranda foret clementia vestra, inde enim in omnes veneranda communionis iura dimanant. Et idco petimus & rogamus, ut obrepenti ei adinere dignemini facultatem. Scimus clementie vestre sanctum pudorem non auditum vestro indigna ingrat, non aliena officio & nomine sacerdotis interstrepit, non inuerecunda vobis loquatur: quem, cum habere poterit testimonium etiam ab his qui foris sunt, quali testimonio & ciues proprii prosequuntur, clementia vestra meminisse tignetur. Pudet enim dicere, inuerecundum est recensere quam turpi sumam ei conuicio sauciuerint. Quo saltem pudore confictus conticescere debuisset & si haberet aliquam conscientiam sacerdotis, pacem Ecclesie, concordiamque ambitionis suæ etiam studio praeprasset. Verum longe alienus ab omni verecundia, per abscissum hominem Palchafium, signiferum furoris sui, missis litteris ferit turbas, gēiles quosque ac perditos homines concitare conatur. Oramus igitur vtiam & populo Romano, qui post relationem Præfecti Urbis pendet incertus, & nobis sacerdotibus securi-

Epist.

iv.

F

G

Tit 3
leui. 1.

H

i. Tim.
p.

tatum

Atiarum vestrarum fote idoneum relatorem? Sed tamē et si beneficia vestra verbis explicare non possumus, votis tamen Concilii consensare desideramus: qui liber per singulas quasque ecclesias quotidianas apud Deum nostrum pro impetio vestro celebramus excubias, tamen conductiui vium (quo munere nihil esse pulchrius opinamur) Deo nostro omnipotenti & pro imperio, & pro pace ac salute vestra gratias agimus, quod per vos nobis pax & concordia ita ita resua, quod per Occidentales partes duobus in angulis tantum, hoc est, in latere Daciæ Riphænsis, Mæsie, fide obrepit videretur. Quibus tandem nunc, post Concilii sententiam, vestre fauore clementie opinamur illico consulendum. Per omnes aut tractatus aq. regiones, & vicorum claustra vsq; ad Oceanum, nūci et vna & intermetata fidelium communio. In Orientalibus aut partibus cognouimus quidem summo gaudii aq. leticia, cunctis Arianis qui ecclesias violentè inuaserat, sacra Dei templa per solos catholicos frequentari. Sed tñ, quoniam inuidia diaboli nunquam quiescere solet, inter ipsos catholicos audiuimus crebras dissentiones, impacatamque discordiam: unde toto confundimur affectu, quod inuata pleaque competitus, eosque gratari nunc, quos oportuit admirari qui in nostra semper comunione durabant. Deniq; Alexandrinæ clementie Timoth. episcopus, sed & Antiochenæ Paulinus (qui semper comuniois nobiscum intermetata habere concordiam) dissentionibus aliorum, quorum fides questionibus temporibus hesitabat, feruntur vrgeri. Quos quidem si fieri potest, & hinc plena commendat, ad consortia nostra optamus adiungere, sed ita, ut vestra comuniois sociis sua prerogatiua seruetur, quorum nobis hæc non superflua cura est. Primo omnium, comuniois societates nullam debet habere offensam. Deinde, quia vniuersæ patris dudum accepimus, litteras, præcipueq; illorum, qui in Antiochiæ dissidebant ecclesie, & quidem nisi hostilis impedimento fuisset irruptio, aliquos, etiam de nostro numero disposueramus illo dirigere, qui sequestris & ab itri refundenda, si fieri posset, pacis existerent. Sed quia studia nostra tunc temporis habere effectum per tumultus publicos nequiverit, oblatas pietati vestre nostras repetimus preces: quibus poposcimus, ut altero decedente, penes supersistente ecclesie iura permanent, nec aliqua superordinatio vi attentetur. Ideoque petimus vos clementissimi & Christiani Principes, vt & Alexandrinæ sacerdotum catholicoz omnium concilia fieri censatis, qui inter se plenius tractent atque definiant quibus impertienda comunio, quibusque obseranda sit. Nam et si Alexandrinæ ecclesie semper dissensionem, ordinemque tenuerimus, & iuxta morem, consuetudinemque maiorum eius comunioem indissolubili societate ad hæc vsque tempora seruamus; tamen ne aut aliqui videantur esse posthabiti, qui etiam pacto, quod stare volumus, comunioem nostram rogarunt; aut illius pacis & societatis fidelium neglecta compendiaz obsecramus, vt cum inter se ceteri plenior tractauerint, etiam auxilia decretis sacerdotibus vestre pietatis aspirent. Et vos deferri in notitiam censatis, ne turbantur numerus affectu, sed læti atque securi pietatis vestre apud Deum omnipotentem agamus gratias, non solum quia excussa perfidia est, sed quia catholicis fides & concordia est restituta. Quod à vobis Africanæ & Gallicanæ ecclesie per legatos obsecrant, hoc est, vt toto vobis faciat in orbe episcopos debitores: licet non medio cre sit debium, quod virtuti vestre pro totius orbis Romani pace debetur à nobis. Ad deprecandam autem clementiam vestram, & impetrum quæ poscimus, legatos fratres & compleribetores nostros direximus, quos petimus & clementes audire dignemini, & redire maturius censatis.

(.)

A tatem interdictionis importunissimi hominis obiectione tribuatis. Quo ea impetrata à clementia vestra, apud Dei patrem omnipotentem, & Christum eius filium Deum & Dominum nostrum gratias agamus, & merita vestra iugis oratione celebremus. Amen.

Quod iudices ad causas deputati à Synodo, ea soluta adhuc decernerent possunt: Quod ex virginis beate Maria utero nullum præter Christum effusum est partum ad Theophilum Alexandrinum, & Anysium Thessalonicensem Episcopum Epistola.

Ambrosius Theophylo & Anysio episcopis.

A Ccepi litteras vestras de Bonoso episcopo, quibus vel pro veritate, vel pro modestia nostram sententiam scilicet voluistis. Sed cum huiusmodi fuerit concilii Caputensis iudicium, vt finitimi domus atque eius accusatoribus iudices tribueretur, & præcipue Macedones, qui cū episcopo Thessalonicensi de eius factis vel cognoscere, aut certius quod nobis iudicandi forma competere non possit. Nam si integra esset hodie Synodus, recte de iis q̄ comprehendit vestrorum scriptorū series, decerneremus. Vestrum elegit qui hoc recepisset iudicium sententiam ferre de omnibus. nec celsigendi vel elabendi, vel accusatoribus vel acuto copiam dare. Vicem enim Synodi recepistis, quos examinandi Synodus elegit. Denique cum Bonosus episcopus post iudicium vestrum misisset ad fratres nostrum Ambrosium qui eius sententiam confileret, interdictionem filii ecclesiam irumpere atque ingredi, responsum est ei quod nihil temerum unda foret, sed omnia modestè & patienter ordine gerenda, neque contra sententiam vestram tentandum aliquid, vt quod videtur vobis iustitia conuenire, statueretis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ad primum est vt ii iudicibus iudicandi facultas est data. Vos enim totius (vt scripsimus) Synodi vice decernitis, uos quasi ex Synodi auctoritate iudicare non conuenit. Sane non possumus negare de Maria filius nisi reprehensum, meritoque vestram sanctitatem abhorruisse, quod ex eodem vtero virginali, ex quo secundum carnem Christus natus est, alius partus effusus sit. Neq; eum elegisset Dominus Iesus nasci per virginem, si eam iudicet tam incontinentem fore, vt illud genitale Domini corporis, illam aulam regis æterni, concubitus humani femine coinquaret. Qui enim hoc adstruit, nihil aliud nisi perfidiam ludæorum astruit, qui dicunt eum non potuisse nasci ex virgine. Nam si hanc accipiunt à sacerdotibus auctoritatem, & videatur Maria partus fuisse plurimos, maiore studio veritatem fidei expugnare contendunt. Et vbi est illud quod scriptum est, dicente Domino ad matrem de Ioanne Euangelistā: *Mulier ecce filium tuum*, & rursum ad Ioannem de Maria: *Ecce mater tua*? Quid sibi istud vult, quod cum in cruce Dominus positus peccatum mundi tollet, pronuntiavit etiam de integritate matris? Aut quid aliud dicitur, nisi vt claudat sua ora perfidia, obmutescat, ne matrem Domini aliquo audat temerare conuicio? Testis est ergo ideus arbiter, idem materni pudoris asseror quod de ipsa sancta fuerit viro tantummodo Ioseph, nulla tamen coniugalit coitis consuetudine totū iura cognoverit. Neque enim eam susceperat ex Ioseph filios, à viri consortio separare voluisset. Sed si hoc parum est addidi testimonium Euangelistæ, dicens quod suscepit eam discipulus in suam. Nunquid ergo diuini fecit? Nunquid à viru abduxit atq; abstrulit? Ergo qui hoc legit in Euangelio, quomodo quasi naufragus titubet & fluctuat? Hoc ergo testamentum fili est de matris integritate, hæc Mariæ locuples interitus pudoris hereditas, hic totius finis consummationis. Denique hoc dixit, & misit spiritum, consummans omne mysterium bono fine pietatis. Legimus etiam & omnis percurramus vel de eo quo fratri nostro & coepiscopo Basso in consortium regenda ecclesie datus est Senecio, vel de ceteris, vnde vestra norma expectamus sententiam.

Siricio Papa Romano scribit ecclesie Mediolanensi, Ioaniniam, & iuque sectatores Roma coacto Concilio velut hæreticos esse damnatos, vt damnationem contra illos admittat & in ecclesia eos non recipiat. Epistola.

Syricius Mediolanensi ecclesie.

O Patrem semper, fratres charissimi, dilectionis & pacis vestre sinceritati gaudia nuntiare, ita vt vicissim discurrentibus litteris sospitibus vestre iuuaremur indicio Nunquam parit nos quietos ab incursionibus vacare hostis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, & mulus hominis, quem vt deciperet, le autem decipit, pudicitie aduersarius, luxurie magister, crudelitatis palatium, abstinentia punitur, odit superbiam, inmisit suis prædicantibus eadem dicit esse superbiam, spem non habens de futuro, Apostoli sententia percussus dicentis: *Manducemus & bibamus, scias enim moriemur*. O infelix audacia, de sperata mentis astutia. Iam incognitus sermo hæreticorum intra Ecclesiam cancri more perrebat, vt occupans pedus totum hominem præcipit in mortem. Et nisi Dominus Sabaoth laqueum quem parauerat dirupisset, scena tanti mali & hypocrisis publicata multorum simplicium corda traxisset in ruinam: quia facile ad deteriorem partem mens humana traditur, malens per spatiosa ambulare, quam per artem via iter cum labore transire. Qua de re necessarium satis fuit dilectissimi, quæ hic gesta sunt, ad vestram conscientiam cognoscenda mandare, ne ignorantia sacerdotis cuiuspiam pessimum hominum Ecclesiam irumpentium lub religio nomine contagio violaretur. Scriptum est, Domino dicente: *Multū veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces*. A fructibus æterni cognoscetis eos, ii videlicet qui subtiliter Christianos se faciunt, vt sub velamento pi nominis gradientes, domum orationis ingressi, nomen serpentinae disputationis effundant, vt sagittent in obscuro rectos corde, atque veritatem catholicam peruerendo, ad suæ doctrinæ rabiem diabolico more trahant, atque ouium simplicitatem defraudent. Et quidem multarum heresum malignitatem ab apostolicis nisi vsque temporibus didicimus, & experti probauimus: fed nunquam tales canes Ecclesie mysticium latravit, sagittauerunt, quales isti nunc subito irumpentes, doctrina perfidia polluti, hostes fidei, qui cuius sint discipuli, verborum fructibus prodiderunt. Nam cum alii hæretici singula sibi genera questionum male intelligendo proposuerint conuelleret atque concerpere de diuinis institutibus, nisi non habentes vestem nuptialem, facientes catholicos, noti ac veteris testamenti (vt dixi) continentiam peruerentes, illecebrosi atque ficto sermone alii quot Christianos ceperunt iam saltare, atque suæ demeritæ fociare, intra se continentes nequitiæ suæ virus, præferentes se tanquam electi: blasphemias tamen suas conscriptione temeraria publicari, & desperatè in eis furore concuti passim in fauorem gentilium se prodiderit. Verum à fidelibus Christianis, viris genere optimis, religione præclaris, ad meam humilitatem subito scriptura horrida vident esse delati, vt sacerdotum iudicio detecti diuinæ legi contraria spiritali sententia deleantur. Nos sane nuptiarū vota non aspernantes accipimus, quib; velaminibus in testum, sed virginum nuptias deo deuotius maiore honorificentia honoramus. Fictio igitur præbetyico confitit doctrinæ nostræ, id est, Christianæ legi esse contraria. Vnde Apostoli fecerit præceptum, quia aliter quam quod accipimus annuntiabant, omnium nostrum tam præbetycorum & diaconorum, quam totius etiam cleni vna lata fuit sententia, vt Ioaniniam, Auxentius, Genialis, Geminator, Felix, Procinus, Martinus, Ianuarius & Ingenio, qui in centores nouæ hæresis & blasphemie inuenti sunt, diuinæ sententia & nostro iudicio in perpetuum damnati extra Ecclesiam remanerent. Quod custoditram sanctitatem vestram nō ambigens, hæc scripta direxi per fratres & præbetyeros meos Crescētē, Leoparidū, & Alexandrū,

qui

A qui religiosum officium fidei spiritu possint adimplere feruenter.

Andresii Episcopi Mediolanensis, Basiani Laudensis, & ceterorum Episcoporum Mediolani in Synodo congregatorum, aduersus Iovinianum, sectatoremque hereticum, ad Syricum Papam. Epistola.

Domino dilectissimo fratri Syricio Papæ, Ambrosius Episcopus, Basianus, & ceteri Episcopi.

Recognouimus litteris sanctitatis tue boni pastoris excubias, qui fideliter commissam tibi ianuam serues, & pia sollicitudine Christi ouile custodias, dignus quem oues Domini audiant & sequantur: & ideo quia nonnulli oculos Christi, lupos facile deprehendes, & occurreres quasi proleptus pastor, ne isti mortibus perdidit sue feracique viliutis Dominicum ouile dispergant. Laudamus hoc domine frater, nobis dilectissime, & toto cõcelebramus affectu. Nec miramur si luporum rabiem grex Domini perhorruerit, in quibus Christi vocem non recognouit. Agrestis enim viliutis est nullam virginittis gratiam, nullum castitatis ordinem seruare, promiscue omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam celestium remunerationum inducere, quasi Christo vna sit palma quam tribuit, & non pluri abundent tituli præmiorum. Simulamus se isti donare coniugio. Sed quæ potest laus esse coniugij, si nulla virginittis est gloria? Neque vero nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugium, diuina voce dicente: *Erant ambo in carne vna & in vno spiritu.* Sed prius est quod nati sumus, quam quod effecti: multoque præstantius diuini operis mysterium, quam humanæ fragilitatis remedium. Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo præfertur, dicente Apostolo: *Qui iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit.* Hæc enim cogitat quæ Dei sunt, illa quæ mundi. Illa coniugalibus vinculis colligata est, hæc libera vinculorum: illa sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, per quod est inuenta posteritas successione humane, sed melior virginittas, per quam regni celestis hereditas acquiritur, & celestium meritorum reperta successio. Per mulierem cura successus, per virginem salus euenit. Denique speciale tibi donum virginittis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in se præsentauit quod elegit in matre. Quanta demerita sanctorum latratum, vt idem dicent

in hunc mundum redemptor intrauit? Hæc porta iustitiæ, sicut ipse dixit: *Sinens implere carnem insittum.* Hæc porta est Beata Maria, de qua scriptum est, *quia Dominum pertransiuit per eam, & erit causa post partum, quia virgo concepit & genuit.* Quid autem incredibile si contra vltim originis naturalis peperit Maria & virgo permanet, quando contra vltim naturæ mare vidit & fugit, atque in fontem suum Iordanis fluente remeant? Non ergo excedit fidem quod virgo peperit, quando legimus quod petra vomuit aquas, & in muri speciem maris vna solida est. Non ergo excedit fidem quod homo exiit de virgine, quando petra fontem profluum scaturiuit, ferrum super aquas natauit, ambulauit homo super aquas. Ergo si hominem vnda portauit, non potuit hominem virgo generare: atque hominem de quo legimus: Et mittit illis Dominus hominem qui saluos faciet eos, & notus erit Dominus Aegyptiis: in veteri itaque testamento virgo Hebræorum per mare duxit exercitum: in nouo testamento virga regis, aula celestis electa est ad salutem. Quid autem etiam viduitatis atque vxoris præconia, cur in Euangelio post virginis celeberrimum partum Anna vidua lubrogetur, quæ vixerat cum viro luo annis septem à virginittate sua, & hæc vidua anorum octodaginta quor, quæ non dicebat de templo, in iocundis & obsecrationibus feruens die ac nocte. Et merito ab illis viduitas despicitur, quæ solet oblerare ieiunia, quibus de dolent illi aliquo tempore esse maceratos, & propitiam vltimam iniuriarum, quotidianis quoque conuiuijs vltimæ luxuriæ, laborem abstinentiæ propitiam desiderant. Qui nihil rectius faciunt, quam quod ipsi suo se ore condemnant. Sed & metuent non in illis illud ieiunium reputetur, eligant quod volunt, si aliquando ieiunauerint, gerant ergo boni facti sui penitentiam, si nunquam, suam ergo ipsi intemperantiam & luxuriam confiteantur, & ideo dicunt, Paulum luxuriæ magistrum fuisse. At quis erit sobrietatis magister, si fuit ille luxuriæ, qui castigauit corpus suum, & in seuitatem redegit, atque ieiunium multis se debuit CHRISTO obsecrationibus deuile memorauit, non vt se suasque laudaret, sed vt nos quid sequeremur edoceret? Ille ergo luxuriam docuit, qui ait: *Quid adhuc vultis viuentes de hoc mundo decernit?* Ne tegeritis, ne attamen aternis, ne gustaueritis, quæ sunt omnia in corruptelam, qui etiam ait: *Non indulgentiam corporis, non in honore aliquo ad saturitatem & diligentiæ carnis, non in desiderio erroris, sed in spiritu quo reuerentiam, esse vltimam.* Si parum est quod Apostolus dixit, audiant Prophetam dicentem: *Et operi in ieiunio animam meam.* Ergo qui non ieiunat, intectus est & nudus, & patet vulneri. Denique si Adam se texiit in ieiunio, non fuisset nudus effectus. Niniue se à morte ieiunio liberauit. Et ipse Dominus ait: *Non escietur hoc genus damniorum nisi per orationem & ieiunium.* Sed quid plura apud magistrum atque doctorem? cum iam dignum præmium retulerint illi perdidit suæ, qui ideo vsque huc venerunt, ne superesset locus in quo non damnarentur, qui vere se Manichæos probauerunt, non credentes quia ex virgine vtique venissent. Quenam hæc est suppar uorum Iudæorum amentia? Si venisse non credunt, nec carnem creditur suscepisse, ergo in phantasmata visus est, in phantasmata Crucifixus est. Sed nobis in veritate Crucifixus est, in veritate redemptor noster est. Manichæus est qui abiegit veritatem, qui carnem CHRISTI negat, & ideo non in illis remissio peccatorum. Sed est impictas Manichæorum, quam & clementissimus exaceratus est Imperator, & omnes qui uoluerunt, quæ quædam contagia refrigerant, sicut testes sunt fratres & compresbyteri nostri Crescens, Leopardus, & Alexander, sancto feruentis spiritu, qui eos omnium execratione damnatos, Mediolanensi exvbe quasi profugos repulerunt. Itaque Iovinianum, Auxentium, Germinatorum, Felicem, Priscinum, Genialem, Martinum, Ianuarium, & Ingeniosum, quos sanctitas tua damnauit, facias apud nos incole secundum iudicium tuum esse damnatos. Incoluimus te & florētissimum DEVS noster tuetur omnipotens, Domine dilectissime frater. Sui-

A *mentem ante Dominum, & dolor meus ante Deum meum. Et nunc sic dicit Dominus, qui finxit me servum ex vero sibi ad congregandum Jacob & Israel. Quis congregavit Dei populum, nisi Christus? Quis glorificatus est ante Dominum? Quis est Dei virtus? Cui dixit pater: Magna tibi est vocatio te partum meum: Et cui dicit: Ecce posui te in testimonium gentibus me in lucem gentium. vsq. in salutem vsq. ad extremam terre? De quo etiam per os Ezechiel locutus est, dicens: Suscito tebo super eos pastorem vnum, & reget eos servum meum David, & erit eorum pater, & ego Dominus erit illis in Deum, & David in medio eorum princeps. David quoque rex iam defunctus erat, & ideo verus David, verus humilis, verus mansuetus, verus manu fortis Dei filius hoc annuntiatur nominis: qui etiam in Zacharia Prophetæ libro significatur, dicente Deo pater: Ecce ego mittam servum meum, Orientis nomen est ei. Nunc quid lux habebat vestimenta sordida, ideo fulgore dimittitis lux solus iste non habebat. Et quid plura: An infemius putamus servitum esse quam peccatorem: quia maledictum quam opprobrium? quam infirmitas, quales pro nobis suscepit, vt a nobis auerteretur? Factus essemus hæc omnia, vt vniuersa vacuaret. Sed hæc ideo non recipiunt, quod servus, opprobrium, peccatum maledictum factus sit, quæ verbum & carnem vnius assuevit esse substantiæ, & dicunt, Ergo qui nos redemit, servus dictus est, & peccatum debuit dici. Nec aduertunt quod hæc Christi gloria sit, quia servitum suscepit in corpore suo, vt liberaret omnibus redderet: peccata nostra portavit, vt mundi peccatum tolleretur. Servus, peccator, maledictum factus est, vt peccati servus esse desisteret, te diuine sententia maledictio aboleretur. Ille ergo maledictum suscepit tuum. *Maledictus cum omnibus qui pendit in ligno. Ille maledictus in cruce factus est, vt tu benedictus esses in Dei regno. Ille de honestatis & de preclarioris est, nec aliquid delinquit. Ille dicebat: In vacuum laboravi: per quem meruit Paulus dicere: Non in vacuum laboravi, vt boni operis fructum, & Evangelicæ prædicationis gloriam sui conferret servilis, per quam vniuersi sarcina laboris absolverentur. His igitur auditis derelictus est in diuidio dierum suorum perdidit, qui clamavit vt congregaret quæ non peperit, & oppressus est voce Domini Iesu. Denique ad mortem fugam. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.**

B *Gal. 3. Dem. 1. Epi. 40 Phil. 1.* Theophilo Alexandrino, cui concutioni de Episcopatu Antiochie inter Flavianum & Euagrium causa a Capuana synodo commissa erat, querenti quid esset agendum, quia Flavianus ad imperatorem confugerat, Flavianum grauius culpans, respondet, vt ipse quod pacis & vniionis est decernat, & ad Romanam referat Ecclesiam, vt quod ab ea fuerit comprobatum, omnes Leti suscipiant. Epistola.

Ambrosius Episcopus Theophilo.

C *Hier. 17. Hier. 1. Tri. 1. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. 1. c. 16. 1. c. 4.* Non habet quod irgeat Euagrius, & habet quod metuat Flavianus, ideoque refugit examen. Deut fratres veniam dolori iusto, quia propter ipsos vniuersus orbis concutitur, & illi tamen nostro non compatiuntur dolori. Perfringi saltem se æquanimiter ferant ab his quos vident sua per tantorum curricula temporum vexari intentione. Inter hos etenim duos nihil quod ad Christi pacem pertineat, eligentes, grauis toto orbe stabat discordia. Cum bonæ pacis naufragio sancta synodus Capuenis tandem oblectaret portum tranquillitatis, vt omnibus per totum Orientem daretur communio Catholicam contentibus fidei, & duobus illis tunc sanctitatis examen impetiretur, fratribus & confacerdotibus nostris Aegypti pariter confidentibus: quia hoc verum iudicium futurum arbitrari sumus, quod neutri parti foris communionem aliquo fauore propenderet. Cui ex his igitur æquissimæ Synodi consensum speraremus iam remedium datum, finemque oblatum discordiæ, scribit sanctitas tua iterum fratrem nostrum Flavianum ad preium auxilia, & Imperialium rescriptorum suffragia remeasse. Frustra ergo tantorum sacerdotum solus la-

bor, iterum ad huius sæculi iudicia reuertendum, iterum ad rescripta, iterum vexabuntur sacerdotes scænes, immiserabunt maria, iterum inualidi corpore patriam peregrino mutabunt solo, iterum sacrosancta altaria desolentur, vt in longinqua proficiscamur, iterum pauperum turba Episcoporum, quibus ante onerosa paupertas non erat, æternæ pacis cegentes compellentur inopiam gemere, aut certe victim inopum itineris visurare. Interca solus exlex Flavianus (vtili videretur) non venit, quando omnes conuenimus. Fenerator & debitor inueniunt sibi occurrunt, isti sibi non possunt occurrere, solus exors Flavianus (vt ipse vult) sacerdotibus confortij, qui nec Imperialibus decretis, nec sacerdotum conuentu præsentiam faciat sui. Nec tamen etiam hoc moti dolore, fratri Euagrii donamus speciem bonæ causæ, qui eo defensibilior sibi viderur, quod cum refugio Flavianus, aut quod habere se alterum arbitratur aequali, utique alienæ magis ordinationis vitis quam suis fretus. Quos tamen nos in meliorem vocamus viam, vt malum eos suis potius bonis quam alieno vitio defendi. Quæ de te quoniam propriis tenuisti literis posses typum reperiri aliquem, quo possit auferri fratrum discordia, cum sancta Synodus cognitionis iis vniuitatem tue ceterisque ex Aegypto confacerdotibus nostris commiserit, iterum oportet fratrem nostrum Flavianum conuenias, vt si in eo perseverauerit quo veniendum non putet, salus concilij Nicæni, sed etiam Synodi Capuenis statutis, illibata pace vniuersorum ita consulas, vt non videamur destruere quod ædificatum est. Si enim quæ ædificati destruo, præuincatorem me ipse constituo: ac si quæ destruxi, iterum ædificem. Seruetur ergo impetrata pacis gratia inter vniuersos, & nihilominus declinatio partis alterius frustrandi effectum habere non possit. Sane referendum arbitramur ad sanctum fratrem nostrum Romanæ sacerdotem Ecclesiæ, quoniam præsumimus eare iudicatum quæ etiam illi displicere nequeat. Itaque vtile erit consilium sententia, ita pacis & quietis securitas, si id vestro statutorum consilio quod communi nostræ difficultati non afferat, vt nos quoque accepta vestrorum serie statutorum, cum id gesum esse cognouerimus quod Ecclesiæ Romana haud adhibe comprobauerit, lati fructum huiusmodi examinis adimplamur.

Quod doctores orthodoxi, licet in scribendo vsi non fuerint rectorum arte, scripserunt nihilominus secundum gratiam, quæ est præstantior arte, ad iustitiam. Epistola.

Ambrosius Episcopus Iusto.

E *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **N** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **O** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **P** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Q** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **R** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **S** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **T** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **V** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **X** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Y** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **Z** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **A** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **B** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **C** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **D** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **E** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **F** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **G** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **H** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **I** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **K** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **L** *Epi. 1. c. 16. 1. c. 4.* **M** *Epi. 1. c. 16*

A intellegibilia, id est, materia vbi est tertium, nempe intellegere? Ecce visus, ecce color, vbi est videre? Ecce sensus, ecce sensibilia, vbi est sentire? Materia enim non ab omnibus videtur, ideoque Deus dat munus intelligendi, & sentiendi, & videndi. Verbum ergo Dei *et verba* est, id est, definitio & consummatio disputationis, quod infunditur prudentioribus, & dubia confirmat. Pulchre autem etiam ii qui in adiuturum Christi non crediderunt, se ipsos reuincunt, vt consecrantur quod negandum putant. Dicunt enim anietem verbum Dei, & non credunt passionis mysterium, cum in illo mysterio verbum Dei sit, in quo impletur id sacrificium. Ergo primum accendamus in vobis ignem mentis, vt operetur in nobis. Queramus subicientes materiam quid sit quod nutriat animam, tanquam in tenebris requiramus eam. Neque enim vel partes sciebant quid esset anima. Inuenientes vero manna didicerunt ipsum esse verbum Dei, vnde omnes disciplinae fonte iugis ac perpetuo flunt atque deriuant. Hæc est esca cælestis. Significatur autem ex persona dicentis: *Ecce ego pluiam vobis panem de celo*; *et vobis* ergo, eo quod operatur Deus, qui irrigat mentes rore sapientie: *et vobis*, quia videntes anima & gustantes delectantur, & requirunt vnde sit illud splendidius luce, dulcius melle. Respondetur eis scripturae serie: *Hic est panis quem dedi vobis manducare Dominus*, & hoc est verbum quod disposuit Deus vel ordinauit, quo pascitur anima prudentium & delectatur: quod est candidum & suauis, veritatis splendore illuminans, & virtutum suauitate demulcentes audientium animas. In se enim didicerat Propheta quid esset cõsumma de rei *et vobis*. Nam cum mitteretur ad populum Dei liberandum, ad regem Ægypti, ait: *Quis sum ego vt vadam, & educam populum à regno potestate?* Respondit Dominus: *Ego ero tecum*. Interrogabat Moyses: *Quid dicam illis frequentant, quiescit Dominus qui misit te?* & quod nomen est illi? Dixit Dominus: *Ego sum qui sum*. Dices: *Qui est, misit me*. Hoc est verum nomen Dei, esse semper. Vnde & Apostolus de Christo: *Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis est, qui per nos predicatus est, per me & Siluanum & Timotheum, non fuit in illo, inquit, est & non, sed in illo fuit*. Respondit Moyses: *Si non crediderunt mihi, neque obediunt voci mee, dicentes, quia non apparuit tibi Deus, quid dicam illis? Dedit illa signa facere, vt crederetur quia à Domino missus est*. Tertio ait Moyses: *Non sum dignus, & gracili voce sum, tardiori lingua, quemodo me audiet Pharaon?* Respondit ei: *Vade, & ego aperiam os tuum, & instruum te quid debes loqui*. Interrogationes ergo illæ in medio & responsiones habent sapientie femina & *et vobis*. Gratum tamen *et verba* est, quia ait: *Ego ero tecum*. Et quamuis dederit ei signa facere, tamen dubitanti iterum (vt scias quia signa non credentibus, promissum autē cre-

dentibus) respōdit ad infirmitatē vel meritū, vel votū. *Ego aperia os tuū, & instrua te quid debes loqui*. Perfecit ergo *et verba* seruata est. Habes hoc & in Euangelio: *Petite, & dabitur vobis; querite, & inuenietur; pulsate, & aperietur vobis*. Pete *et vobis*, id est, ab auctore quere. Habes *et vobis* intelligibilia quibus querat; pulsa, & aperit tibi Deus verba. Quæ petis, mens est, quæ operatur sicut ignis intelligibilia, in quibus mentis ardor operatur sicut ignis in liquidis: aperit verbum tibi Deus, quod est *et verba*. Habentus Scabbi in Euangelio, dicente Domino: *Cum autem tradiderit vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*. Non enim vos estis qui loquamini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Habes hoc & in Genesi, dicente Isaac: *Quid est quod tam cito inuenisti fili? Qui dixit: Quod tradidit Dominus Deus tuus in manu mea*; *et verba*. Dominus est qui per Dominum querit, inuenit. Laban denique qui per Dominum non quaesit quia querebat idola, non inuenit. Petetur autem quos dicunt *et vobis* seruauit. Primus est *et vobis*: Vade asser mihi de venatione tua, vt manducem. Excitat atque adoleat velut igni quodam adhortationis suæ mentem eius, vt operetur & querat. Secundus *et vobis*: Quid est quod tam cito inuenisti? Hic in interrogatione est. Tertius *et vobis* in responsione: Quod tradidit Dominus Deus tuus in manus meas; *et verba*. Deus est, qui concludit & cõsummat omnia: de quo dubitandum non est. Est & ille *et vobis* de spontaneis: Non seminabitis, neque metetis spontanea alciendia, & si dixeritis: Si non seminauerimus, non metemus: respondebit vobis sicut scriptum est: *Et miram benedictionem meam vobis in anno sexto, & facies fructus eius in tres annos*. Quod vitæ verum est. Nam ceteri cultura prouocet semina, tamen natura spontaneo quodam vt surgant in eis operatur ingenio. Vnde Apostolus: *Ego plantavi, inquit, Apollonius, sed Deus incrementum dedit*. Itaque neque qui plantat est quidquam, neque qui rigat, sed qui dat incrementum Deus. Dat tibi Deus in spiritu, & in corde roe seminat Dominus. Age ergo vt inspirat, & seminat vt metas: si non seminaueris, non metes, quasi adioneris vt semines, non seminasti, non metes, sententia est. Principio finis conuenit, principium semē est, finis messis. Dilce, inquit, ex me natura adiuuat discētem, Deus autē auctor nature est. Dei quoque, vt bene dicamus, quia hoc nature est, perdiscere. Duri enim corde non discunt. Incrementa per naturam, quæ diuini habet gratiam numeris, consummationem & perfectionem Deus dat, id est, illa præstantissima & diuina Trinitatis natura & substantia. Vale, & nos dilige, vt facis, quia nos te diligimus.

D

Exo. 9

Mat. 7.

Mat. 10

Gen. 27

Gen. 31

E

Gen. 27

Ibid.

Leu. 26

Ibid.

1 Cor. 9

F

Leu. 26

Mat. 11

SANCTI AMBROSII

EPISCOPI MEDIOLANENSIS

EPISTOLARVM

LIBER SECVNDVS.

In quo aduersus gentium idololatriam, & Iudeorum superstitionem Ecclesia Catholica, eiusque immunitas acerrime defenditur.

Magna Valentinianum iuniorem Augustum auctoritate compellat, ne Deorum aras, quod gentiles efflagitabant, in Dei blasphemiam, in Ecclesie contemptum, & suorum iniuriam maiorum vllatenus instaurari decernat, Epistola.

Beatissimo Principi, & Christianissimo Imperatori Valentiniano, Ambrosius Episcopus.

Cum omnes homines qui sub ditione Romana sunt vobis nulent Imperatoris terrarum atque principibus, tum ipsi vos omnipotenti Deo & sacrae fidei militatis. Alio enim saluta esse non poterit, nisi vniuersique Deum verum, hoc est Deum Christianorum, a quo cuncta reguntur, (ipse enim solus verus est Deus) intima mente veneretur. *Dgenium gentium damonia*, sicut scriptura dicit. Huic iurati Deo vero quiquis militat, & qui intimo colendum recipi affectu, dissimulationem, non conuenientiam, sed fidei studium & deuotionis impendit. Postremo si non ista, consensum saltem aliquem non debet colendis idolis & profanis caeremoniarum cultibus exhibere. Nemo enim Deum fallit, cui omnia etiam cordis occulta manifesta sunt. Ergo cum a te Imperator Christianissime fides Deo vero sit exhibenda, cum ipsius fidei studium, caritatemque deuotio, miror quomodo aliquid in seipsum venerit quod debeat aras Dñs gentium tuo instaurare praecepto. ad vniuersum quodque sacrificiorum profanorum praeberet sumptum. Quod enim iam dudum vel fisco vel arce est vindictum, de tuo magis conferre videre, quam de suo reddere. Et de dispendiis quaeruntur qui nunquam nostro sanguini pepercerunt, qui ipsa Ecclesiarum aedificia subruunt. Perunt etiam ut illis privilegia deferat, qui loquendi & docendi nostris communem visum Iuliani lege proxime denegarunt: & privilegia illa, quibus saepe decepti sunt etiam Christiani. Nonnullos enim illis privilegia partim per imprudentiam, partim propter publicarum necessitatum molestias declinandas irriter voluerunt, & quia non omnes fortes inueniuntur, etiam sub principibus Christiani plerique sunt lapsi. Sed haec si iam sublata non essent, auferenda tuo imperio comprobarent. Aut cum per totum fere orbem a pluribus retro principibus inhibita interdictione sint, Romanente ad fratre clemente tuae augustae memoriae Gratiano fidei verae ratione sub lata sint, & datis antiquae re scriptis: ne quare vel fideliter statuta conuellas, vel fraterna praecepta relinquant. De negotiis ciuilibus, si quid statuitur, nemo putat esse temerariū: & praeceptum de religione calcatur? Nullus obrepit iniuri etati tuae: siue ille gentilis est qui ita deposita, non debet mentem tuam vinculis suae superstitionis innectere, sed proprio studio docere & adinuenire te debet quomodo modum verae fidei studere debeat, quando ille tanto motu veri vana defendit. Descendunt mentis clarorum virorum & ego si adeo, sed Deum certum est omnibus preferendum. Si de re militari est consulendum, debet exercitati in praeliis viri expectari sententia, consilium comprobari: quando

de religione tractatur, Deum cogita. Nullus iniuria est, cui Deus omnipotens antecedit. Habet ille sententiam suam. Iniuriam non cogitis colere quod nolitis, hoc idem vobis licet Imperatori, & vniuersique patienter ferat si non extorqueatur Imperatori, quod molestet ferret si ei extorquere cuperet Imperator. Ipsi gentilibus displicere consuevit praeuicantis affectus. Libere enim debet defendere praeuicantis mentis suae & sententiae propitium. Quod si aliqui nomine Christiani tale aliquid decernendum putant, mentem tuam vocabula nuda non capiant, nomina cassa non fallant. Quisquis hoc suadet, sacrificat, & quisquis hoc statuit, tolerabilis tamen est vniuersi sacrificium, quam lapsus omnium. Totus hic Christianorum periclitatur senatus. Si hodie gentilis aliquis Imperator, quod abis, aram statueret siuulacris, & eo conuenire cogeret Christianos, ut sacrificantibus interesset, ut oppleret anhelitus & ora fidelium cinis ex ara, fauilla de sacrificio, sumus ex busto, & in ea curia sententiam diceret, ubi iurati ad aram simulacri in sententiam cogerentur (propterea enim interpretantur aram locatam, ut eius Sacramento, ut ipsi putant, vniuersique conueniens consuleret in medium, cum curia maiore iam Christianorum numero sit selecta) persecutionem esse crederet Christianos, qui cogerentur tali optione ad Senatum venire: quod sit plerumque, nam etiam iniuriis conuenire coguntur. Te ergo Imperatore Christiani in aram iurare coguntur? Quid ethiurare, nisi eius quem testis fidei tuae praesidium, diuinam potentiam conuiteri? Te Imperator hoc petitur & postulat, ut aram iubens eleuari, sumptum sacrificii profanis dari? Sed hoc non potest sine facilius decerni. Vnde rogo te ne id decernas, statuas, velin cuiusmodi decreta sub iuribus. Cōuenio fidem tuam Christi sacerdos. Omnes contemneremus Episcopi, nisi incredibile hoc & repentinum ad aures peruenisset hominum, quod tale aliquid esset vel in consilio suggestum tuo, vel a Senatu petum: sed abis ut hoc Senatus petisse dicatur. Pauci gentiles communi vniuersi homine. Nam & ante biennium ferme cum hoc petere tentarent, misit ad me sanctus Damasus Romanus Ecclesiae sacerdos, iudicio Dei electus, libellum quoniam Christiani senatores dederunt, & quidem innumeri, postulantes nihil se tale mandasse, non congruere gentium istiusmodi petitionibus, non praeberet consensum, questi etiam publice priuatiq; se non conuenturos ad curiam, si tale aliquid decerneretur. Dignum est temporibus vestris, hoc est Christianis temporibus, ut dignitas Christianis senatoribus abrogatur, quo gentilibus senatoribus profanae deferatur voluntatis effectus? Hunc libellum ego fratri clemente vestre directi

Vnde

A Vnde conficitur non Senatum aliquid de superstitionis impensis mandasse legatis. Sed fortasse dicatur: Cur didum non interfuerit Senatu, cum ista peteretur? Satis loquantur quod velint qui non interfuerint: satis locuti sunt, qui apud Imperatorem locuti sunt. Et miramur tamen si priuati resistendi Romæ eripiunt libertatem, qui nolant esse liberum tibi non iubere quod non probas, non seruare quod non sentis. Erideo, memor legationis proximæ mandate mihi, conuenio iterum fidem tuam, conuenio mentem tuam, ne vel respondendum secundum humilium petitionem gentilium censeas, velin eiusmodi responsa sacri legum subscriptionis adiungas. Certe refer ad parentem pietatis tuæ principem Theodosium, quem super omnibus fere maioribus, causis consulere consuevit. Nihil maius est religione, nihil sublimius fide. Si eius uis causa esset, diuersæ parti responsio seruaretur, causæ religionis est, Episcopos conuenio. Detur mihi exemplum mixtæ relationis, ut & ego plenius respondeam, & sic de omnibus consultus clementiæ tuæ parens respondere dignetur. Certe si aliud statuitur, Episcopi hoc æquo animo pati & dissimulare non possumus: licet ibi rari Ecclesiæ conuenirent, sed illic non inuenies sacerdotum, aut inuenies resistentem. Quid respondebis sacerdoti dicti tibi: Munera tua non queris Ecclesia, quia templa gentilium muneribus adornasti? Ara Christi dona tua respuit, quoniam aram simulacris fecisti. Vox enim tua, manus tua, & subscriptio tua, opus est tuum. Obsequium tuum Dominus lesus recusat & respuit, quoniam idolis obsecutus es. Dicit enim tibi: *Non potestis duobus dominis seruire.* Priuilegia tua sacratæ Deo virginis non habet, & vendicant virgines Veltæ? Cur sacerdotes Dei requiris, quibus petitiones profanas gentilium pratulisti? Alieni erroris societatem suscipere non possumus. Quid respondebis his verbis? Puerum esse te lapsum? Omnis ætas perfecta Christo est. Omnis Deo plena pueritia fidei comprobatur. Paruulæ etiam Christum interpedio aduersus persecutores ore concessi sunt. Quid respondebis germano tuo? Nonne tibi dicit: Vidium me esse non credidi, quia te Imperatorem reliquim: non doli, quia te heretico habebam: Imperio me decedere non ingemui, quia imperia mea, præleram de religione diuina, omnibus sæculis manifesta credebam? Hos ego titulos pie virtutis exercebam: has de sæculo manibus, hæc spolia de diabolo, has ego de aduersario omnium exuius offerebam, in quibus æterna victoria est. Quid mihi plus potuit meus hostis auferre? Abrogasti decreta mea: quod æque ille qui contra me leuauit arma, non fecit. Nunc gratias telum corpore recipio, quod à farte mea statuta damnetur. Meliore parte mei apud te periclitor. Illa enim mors corporis, ista virtus est. Nunc mihi abrogat Imperium, & quod est grauius, abrogatur tuis, & abrogatur tuis, & id abrogatur quod in me etiam me aduersarij prædicarunt. Si uolens æquie iusti, damnaſti fidem meam: si inuitus celsisti, prodidisti tuam. Ergo, quod grauius est, & in te periclitor. Quid respondebis etiam patri, qui te maiore dolore conueniet, dicens: De me fili pessime iudicasti, qui putasti quod ego gentilibus conuiuentium præstissem, nemo ad me deuſitaram esse in illa Romana curia; numquam tantum nefas credidi, quod in communi illo Christianorum gentiliūque concilio sacrificarent gentiles, hoc est, insultarent gentiles præsentibus Christianis, & inuiti Christiani interesse sacrificiis cogenterent. Mala & diuersa crimina me impetrante commissa sunt, vltus sum quæcumque sunt deprehensa: si quis tunc latuit, debet ergo dicere me probasse quod ad me nemo derulerat? De me pessime iudicasti, si mihi supersticio aliena, non fides mea seruauit Imperium. Vnde cum aduersus Imperatorem Deo primum, deinde patri & fratri iniurijs irrogari: si quid tale decernas, peto ut id facias quod saluti tuæ apud Deum intelligis profuturum.

B *Ne ut. 6.*

C *Mat. 21.*

D

Symmachus Urbis Praefecti consentientes veteres ritus circa Deorum cultum seruandoresse, ad Imperatores relatio.

Vbi primum Senatus auiſissimus, semperque vestet, subiecta legibus vitia cognouit, & à Principi-

E
F
G
H

bus pus vidit purgari famam proximorum tempotum, boni sæculi auctoritatem secutus, euomuit diu preſſum dolorem atque iterum me querelatum suum inſiſſe legatum. Geminio igitur functus officio, & ut Praefectus veltet gesta publica prosequor, & ut legatus ciuim mandata commendo. Nulla est hic diſſenſio voluntatum, quia iam credere homines deſiderant, aulicorum ſeſtudio præſtite, ſi diſcrepent. Amari, coli, diligiri, maius impetio eſt. Quis erat obſiſſe reſpublice priuata certamina? Merito illos Senatus inſequitur, qui potentiam ſuam famæ Principis præterſunt. Nollet autem labor pro clementia veſtra ducit excubias. Cui enim magis commodat, quod inſtituta maiorum, quod patris iura & facta defendimus, quam temporum gloria? Quæ tum maior eſt, eum vobis contra mortem parentum intelligitis nil licere. Reſpetimas igitur religionum ſtatū qui reſpublice diu proſuit. Certe nunc etiam principes virtutis ſecutæ, virtutis ſententia: proximis corum cærimonias patrum coluit, recentiori non remouit. Si exemplum non facit religio veterum, faciat diſſimulatio proximorum. Quis ita familiaris eſt barbaris, vtram Victoria non requirit? Cauti in poſterum ſumus, & talium rerum oſtentata vitamus. Reddatur ſaltem nomini honor, qui iuniori denegamus eſt. Multa Victoriæ debet æternitas veſtra, & adhuc plura debet. Auferentur hanc poteſtatem quibus nihil proſuit, vos amicum triumphis patrociniū nolite deſerere. Cunctis potentia iſta virtutis eſt: nemo colenda neget, quam proſititur optandam. Quod ſi huius omnis non eſt etiam iuſta vitatio, ornamentis ſaltem curiæ decuit abſtineri. Præſtate oro vos ut ea quæ pueri ſuſcepimus, ſenes poſteris reliquamus. Conſuetudinis amor magnus eſt. Merito diu Conſtantij factum diu non ſterit. Omnia vobis exempla vitanda ſunt, quæ mox remota didiciſtis. Aternariæ curiam famæ & nominis veſtri, nequid futura ætas inueniat corrigendum. Vileſque veſtras & verbiarum ſunt, quæ religione mens falſa treberit, ne in reſſonſionis mentiarum? Omnia quidem Deo plena ſunt, nec vllus perſidis turis eſt locus: ſed plurimum valet ad merum diſcordandi etiam preſentia religioſi vrgeri. Illa ara conſequenti tenet omnium, illa ara fidem conuenit ſingulorum, neque aliud magis auctoritatem facit ſententiis noſtris, quam quod omnia iuratus noſter ordo decernit. Patet ergo ſedes profana peruriis, & hoc inelyti Principes mei probabile indicabunt, qui ſacramento publico tui ſunt? Sed diuus Conſtantiū idem ſecille dicitur, cetera poſtus illius principis æmulemur: qui nihil tale eſſet aggreſſus, ſi quis ante ſæculiſ deuiſaſſet. Corrigit enim ſequentem lapſus prioris, & deprehendiſſonem antecedentis exemplo natiuit emendatio. Fas fuit, ut patens ille clementer veſtre in te adhuc noua non caceret inuidiam. Non poteſt etiam nobis eadem deſenſio conuenire, ſi inuenitur quod meminimus improbatum. Accipiat æternitas veſtra alia eiuldem Principis facta, quæ in ſum digniſ trahat. Nil ille decerpit ſacrarum virginum priuilegiis, repleuit nobilibus ſacerdotia, Romanis cærimonis non negauit impenſas, & per omnes vias æternæ Vrbis lætum ſecutus Senatum, vidit placido ore delibata, legiſt inſcripta falſigns Deum hominū percontatus eſt templorum origines, miratus eſt conditores. Cumque alias religiones ipſe ſequeretur, haſ ſeruant impetio. Suus enim cuique mos, ſuus cuique ritus eſt. Varios cuſtodes vrbibus & cultus mens diuina diſtribuit. Vranixque naſcentibus, ita populis fatales genij diuidunt. Accedit vtilitas, quæ maxime homini Deos allerit. Nam cum ratio omnis in oſperio ſit, vnde rectius quam de memoria atque documentis rerum ſecundum cognitionem venit numinum? Iam ſi longa ætas auctoritatem reſigionibus faciat, ſeruant da eſt totus ſæculi fides, & ſequendi ſunt nobis parentes, qui ſecuti ſunt ſeſtiter ſuos. Romam nunc putemus aſſiſtere, atque his vobis cum agere ſermonibus: Optimi principes, patres patriæ reueremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit. Vtar cærimonis auitis, neque enim penitet. Vltim meo more, quia libera ſum. Hic cultus in leges meas orbem redegit. hæc ſacra Annubalem à mæmbus, à Capito-

A lio Senonas repulerunt. Ad hoc ergo seruata sum, ut longæua reprehendar? Videro quod instituerendum putatur. Sera tamen & contumeliosa emendatio seuebitur. Ergo Diis paritis, Diis indigentibus pacem rogamus. Equum est, quidquid omnes colunt, vnum putari. Eadem spectamus astra; commune cælum idem, idem nos mundus inuoluit. Quid interest quia quicquid prudentia verum requirit? Vno itinere non potest perueniri ad tam grande secretum, sed hæc otiosum dilapsum est: nos preces, non certamina offerimus. Quanto commodio sacri ætarij vestri Vestalium virginum prærogatiua detracta est? Sub largissimis Imperatoribus denegatur, quod parcissimi præstiterunt? Honor solus est in illo velut stipendio castitatis. Ut vitæ eorum capiti decus faciunt, ita insignis ducitur Sacerdotij vacare muneribus. Nudum quodammodo nomen immunitatis requirunt, quoniam pauperate ad dispendio tute sunt: Itaque amplius laudicæ tribuunt, qui aliquis rei detrahunt. Siquidem sacri publicæ diæ virginitas crescit merito, cum caret premio. Absint ab ætarij vestri puritate ista compendia. Fictus honorum principum non sacerdotum damnis, sed hostium spolijs augeatur. Vllum ne lucrum compensari inuidia? Et quia avaritia in mores vestros non cadit, hoc miseriores sunt, quibus subsidia vetera decrepta sunt. Etenim sub Imperatoribus qui alieno abstinent, qui resistunt cupiditati, ad solam detrahitur amittentis iniuria, quod deliderium non mouer auferentis. Agros etiam virginibus & ministris deficientium voluntate legatos fides retentat. Oro vos iustitia sacerdotis, ut Urbis vestræ sacris reddatur priuata successio. Dicent testamenta secuti, & sciant sub principibus non auri stabile esse quod sperierint. Delectet vos ista felicitas generis humani, capite causæ huius exemplum sollicitare morientes. Ergo Romanæ religionis sub Romana iura non pertinet? Quod nomen accipit ablato sacralium, quas nulla lex, nullus casus fecit caducas? Capiunt legata liberti, seruis testamentorum iusta commodata non flegantur, tantum nobiles virgines, & fatalium sacrorum ministri excluduntur prædijs hereditate questis. Quid iurat saluti publicæ capiam corpus dicare, & imperij æternitatem cælestibus fulcire prædijs, armis vestris, aquilis vestris amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia vota suscipere, & ius cum omnibus non habere? Itaque melior est seruus qui hominibus impenditur. Rempublicam lædimus cui expedit ut ingratia sit. Nemo me puer solam causam religionum tuarum ex huiusmodi facinoribus orta sunt cunctis Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentum Vestales virgines, ac ministros Deorum, victu modico, iustique pnuilegijs. Stetit muneris huius integritas vsque ad degeneres trapezitas, qui ad mercedem vilium baiulorum sacre castitatis alimenta vertebant. Secuta est hoc factum fames publica, & spem provinciarum omnium mellis ægra decepti. Non sunt hæc vitæ terrarum. Nihil imputamus saltris. Nec rubigo segentibus obuiat, nec aena fruges necant: sacrilegio anus exarant. Necesse enim fuit perire omnibus, quod religionibus negabatur. Certe si est huius mali aliquod exemplum, imputemus tantam famem vicibus annorum. Grauis hæc sterilitatem auræ constrinxit: siluestribus arbutis via producit, & rursus ad Dodonæas arbores plebis rustica inopia conuulsa. Quid tale provincie pertulerunt, cum Religionum ministris honor publicus pasceret? Quando in usum hominum concussa quereus, quando velle sunt herbarum radices, quando alternos regionum defessus deseruit fecunditas mutua, cum populo & virginibus sacris communibus esset annona? Commendabat enim terrarum proventus victus anistitum, & remedium magis, quam largitas erat. An dubium est, semper pro copia omniui datum, quod nunc inopia omnium vendicauit? Dicit aliquis, sumptum publicum denegatum alienæ religionis impenditis. Absit a bonis principibus ista sententia, ut quod de communibus quibuldam tabaturum est, in iure fisci esse videatur. Nam cum respública de singulis consistit: quod ab ea proficietur, sit rursum proprium singulorum. Omnia regis, sed

S. Ambrosij rom.

suum cuique seruatis: plusque apud vos iustitia quam licentia valet. Consilite certe munificentiam vestram, an hæc publica velite eximitari quæ in alios translatis? Semel honori Urbis delata compendia desinunt esse tributum: & quod à principio beneficium fuit, vsu atque ætate fit debitum. Inanem igitur metum diuino animo vestro tentat incutere, si quis alienæ conscientiam vos habere præbentium, nisi detrahentium subieritis inuidiam. Faveat clementia vestra sacrarum omnium arcana præsidia: & hæc maxime, quæ maiores vestros aliquando iuuerunt, vos defendant, à nobis colantur. Eum religionum statum petimus, qui diuo parenti vestro culminis seruauit imperium, qui fortunato principi legitimis suffecit hæredes. Spectat senior ille diuus exatce fidere lacrymas sacerdotum, & se culpatum putat, more violato quem libenter ipse seruauit. Præstat etiam diuo fratri vestro alieni consilij correctionem, tegite factum quod Senatui displicuisse nesciuit. Siquidem constat adeo exclusam legationem, ne ad eum iudicium publicum perueniret. Pro eximiatione æt temporum superiorum, ut non dabitetis abolere, quod probandum est Principis non fuisse.

Relationi Symmachi Urbis Præfecti S. Ambrosij libertate magna respondet, valdè digni quæ eam rationibus euerit.
Epistola.

Beatissimo Principi & clementissimo Imperatori Valentiniano Augusto, Ambrosius Episcopus.

Cum vir clarissimus præfectus Urbis Symmachus ad clementiam tuam restituit, ut ara quæ de urbis Romæ curia sublata fuerat, redderetur loco, & tu Imperator, licet adhuc in minoris ætate tyrocinio florentibus nouis annis, fidei tamen virtute veteranus obsecrata gentilium non probares, eodem quo compuncti populi libellum obtuli: quo licet comprehendere quæ suggestioni necessaria viderentur, poposci tamen exemplum mihi Relationis dari. Itaque non fidei tuæ ambiguis, sed prouidus cautionis, & pæcatus examinis hoc sermone Relationis assertioni respondeo: hoc vnum petens, ut non verborum elegantiam, sed vim rerum expendam putares. Aenea enim (sicut scriptura diuina docet) est lingua sapientium, quæ phalarici dotata sermonebus, & quodam splendentis eloquij velut coloris pretiosi curio refulsant, capir animorum oculos plebs formosi virilique perstringit. Sed aurum hoc si diligenter tractes, foris pretium, aurum metallum est. Vltius quæso, atque exornatæ gentilium præstiosæ & grandia sonant, veri efficta defendunt. Deum loquuntur, simulacrum adorant. Triangit in Relatione suæ vir clarissimus Præfectus Urbis proposuit, quæ valida posuit: Quod Roma veteres, vt ait, suos cultus requirant, & quod sacerdotibus suis virginibusque Vestalibus emolumenta tribuenda sint; & quod emolumentis sacerdotum negatis, fames secuta publica sit. In prima propositione, flebili Roma quaestui sermone illacrymat, veteres, vt ait, cultus caeremoniarum requirunt. Hæc sacra, inquit, Annibalem à menibus, à Capitolio Senonas repulerunt. Itaque dum sacrorum potentia prædicatur, infirmitas proditur. Ergo Annibal diu sacris insultauit Romanis, & Diis contra le dimicantibus, vsque ad muros urbis vincendo peruenit. Curse obidieri passi sunt, pro quibus Deorum suorum arma pugnant: Nam de Senonibus quid loquar quos Capitolij secreta penetrantes Romanæ reliquæ non tulissent, nisi eos pauidos anser strepitum prodidisset? En quales templa Romana præfules habent. Vbi tunc erat Iupiter? An in anserem loquebatur? Verum quid negem sacrorum ritus militasse Romanis? Sed etiam Annibal eosdem Deos colebat. Vtrum volunt igitur, elegant. Si in Romanis vicerunt sacra, in Carthagenensibus ergo superata sunt, si in Carthagenensibus triumphata, nec Romanis vtique profuerunt. Faceat igitur inuidia illa populi Romani quærela. Non hæc Roma mandauit. Aliis illi eos inter-

Epist.
XII.

Ecclesiæ.

H

I

pellat

A pellar vocibus. Quid me casto quotidie gregis innoxij
linguine cenantur? Non in libris pecudum, sed in virib.
bellatorum trophaea victoriae sunt. Aliis ego discipulis
orbem subegi. Militabat Camillus, qui sublat Capitolio
signa, caecis Tarpeie rupis triumphatoribus reportante
stravit virtus, quos religio non remouit. Quid de Atilio
loquar, qui militiam etiam morti impendit? Africanus
non inret Capitolij aras, sed inter Annibalis acies trium-
phum inuenit. Quid militum veterum exempla profertis?
Odi virum Neronem. Quid dicam bimiftris Imperato-
ris, & terminos regum cum cordis copulatos? Aut for-
te illud est notum, barbaros suis excessisse finibus? Num-
quid etiam illi Christiani fuerunt, quorum misericabili no-
uioque exemplo, alter captivus Imperator, sub altero ca-
pitivus orbis, fessellisse quae victoriam pro mittebant, suas
ceremonias prodiderunt? Nunquid & nunc non erat ara
Victoriae? Penitet lapsus, & vetusta canices pendendi sa-
guinis traxit ruborem. Non erubescit cum roto orbe lou-
gæva comerti. Verum certe est, quia nulla res ad per-
fendum fera est. Erubescat senectus, quae emendare
se non potest. Non annorum canices est laudanda, sed
morum. Nullus pudor est, ad uelociora transire. Hoc so-
lum habebam commune cum barbaris, quia Deum an-
teare noveram. Sacrificium vestrum ritus est beliarum
nescire respergi. Quid in totis pecudibus queritis Dei
voce? Venire & dicere in terris caelestem militant. Hic
viniunt, & illic militamus. Caeli mysterium doceat me
Deus ipse qui condidit, non homo qui scipsum ignora-
uit. Cui magis de Deo quam Deo credam? Quomodo
possim vobis credere qui facimini vos ignorare quod
colitis? Vno, inquit, inire non potest penitentia ad tam
grande seclerum. Quod vos ignoratis, id nos Dei voce co-
gnovimus. Et quos suspitionibus queritis, nos ex ipsa
sapientia Dei & veritate compertum habemus. Non co-
gnovimus igitur vestra nobiscum. Vos pacem Dñs vestris
ad Imperatoribus obsecratis, nos ipsi Imperatoribus à Chri-
sto pacem rogamus. Vos manum vestram adoratis o-
pera, nos iniuriarum ducimus, omne quod fieri potest, Deū
putari. Non vult se Dens in lapidibus coli. Denique etiam
ipsi Philopoli vestri ista referunt. Quod si vos ideo Chri-
stum Deum negatis, quia illum mortuum esse non cre-
ditis (nescitis enim quod mors illa carnis fuerit, non di-
vinitatis, quae fecit ut credendum iam nemo moriantur)
quid vobis imprudentius, qui consumulose colitis, &
honorifice derogatis? Vestrum enim Deum lignum pu-
tatis. O contumeliosa reverentia, Christi non potuisse
non creditis. O honorifica periclitia! Sed vetera, inquit,
reddenda sunt altaria simulacris, & ornamenta delubris.
Reposcantur haec à consorte superstitionis, Christianus
Imperator aram solius Christi dicitur honorare. Quid
manus piæ & ora fidelis ministerium suis cogunt sacri-
legis exhibere? Vox Imperatoris nostri Christum resul-
ter, & illum solum quem sentit loquatur, quia cor regis
in manu Dei. Nunquid Imperator gentilis aram Chri-
sto leuavit? Dum ea quae fuerant reposcunt, exemplo sui
admonent quantum Christiani Imperatores Religioni
quam sequuntur debeant deferre reuerentia, quando
gentiles superstitionibus suis omnia detulerunt. Dudum
cepimus, & iam sequamur excludos. Nos sanguine glori-
amur, illos dispendium moriet. Nos hac victoria loco
ducimus, illi initium putant. Nunquam nobis amplius
contulerunt, quam cum verberant Christianos atque pro-
scribi ac necari iubet. Præmium fecit religio, quod pe-
rida putabat esse supplicium. Videte magnanimitas. Per
iniurias, per inopiam, per supplicium nos credimus: illi
ceremonias suas sine qua sit manere posse non credunt.
Habeant, inquit, Vestrae virgines immunitatem suam.
Dicant hoc qui nesciunt credere, quod possit esse gratia
virginitatis: pronocent lucris, qui discedunt virtutibus.
Quot tamen illis virgines premia promissa fecerunt?
Vix septem Vestales capiuntur puellæ. En totus nume-
rus, quem infule vitæ capitis, purpurarum vestium
munices, pompa lætæ in iustorum circumfusa con-
tatu, privilegia maxima, lucra ingentia, præscripta deni-
que pudicitiae tempora coegerunt. Attollant mentis &

corporis oculos, videant plebem pudoris, populum integ-
ritatis, concilium virginitatis. Non vitæ capiti decus,
sed ignobile vclamen, vbi non castitas: non exquisi-
ta, sed abdita lenocinia pulchritudinis: non illa iura-
runt insignia, non luxus declicium, sed vniuersum
non privilegia, non lucra: omnia postremo talia, ut
reuocari fœda putes, dum exerceatur officia. Sed dum
exerceatur officium, studium pronocatur. Suis castitas
cumulat dispendiis. Non est virginitas quæ pretio emi-
tur, non virtus studio possidetur. Non est integritas qua-
cumque tamquam in auctione nummaria ad tempus fo-
licitatur compendio. Prima castitatis victoria est, faculta-
rum cupiditates vincere: quia lucra studiū, tentamen-
rum pudoris est. Ponamus tamen subsidia largitum cō-
terenda virginibus. Quæ Christianis munera redun-
dant, quod tantas opes sufficiat ararium? Aut si arbitran-
tur solis Vestalibus conferendum, non pudet, vt qui to-
tum sibi sub Imperatoribus gentilibus viderunt idem
sub principibus Christianis non putent nobis fortem de-
bere esse commune? Sacerdotibus quoque suis & mini-
stris quantur alimenta publica non præberi. Quantum
hinc verborum tumultus incepti? At contra, nobis etiam
privata succellionis emolumenta recentibus legi-
bus denegantur, & nemo conqueritur. Non enim purum
huiusmodi, qui dispendium non dolemus. Si privile-
gium quaerit Sacerdos, vt omnis curiale declinet patria at-
que auita & omnium facultatum possessione cedendum
est. Quomodo hanc gentiles si habere ingrauent
quaerelam, quod Sacerdos ferias ministris qui emat to-
tus parum non sui damno, & pituitas vniuersæ commu-
ditatis dispendiosum publici meretur obsequij: præ-
tendens communis salutis excubias, domestica inopie
se mercede solent, quia ministerium non vendidit, sed
gratiam comparauit. Conferre causas. Vos exculare vul-
tis decurionem, cum Ecclesie exculare non liceat Sacer-
dotem.

Scibuntur testamenta templorum ministris, nul-
lus excipitur profanus, nullus vniuersæ conditionis, nullus
proligus veterendū soli ex omnibus clerico commune
suis clauditur, à quo solo pro omnibus vniuersæ
ministerio, officium commune deferunt. Nulla legata vel
gratum viduarum, nulla donatio. Et ubi in moribus cul-
pa non deprehenditur, nam officio nulla præfribitur.
Quod sacerdotibus fani legauit Christiana vidua, va-
let quod ministris Dei, non valet? Quod ego non vt que-
rat, sed vt sciant quid non querat, comprehendit. Malo
enim nos pecunia minores esse, quam gratia. Sed referunt,
ea quæ vel donata vel relicta sunt Ecclesie, non esse reme-
tata. Dicant & ipsi quis templis dona detraxerit, quod
factum est Christianis. Quæ si facta esset gentilibus,
redderetur potius quam inferretur iniuria. Nuncine
denum iustitia præceditur, & arguit postulat? Vbi
tunc erat ista sententia, cum direptis Christianorum om-
nium facultatibus, ipsos vitales anhelitus inuiderent, &
nullis vquam negata defunctis inhihere supra cō-
mercia sepulture? Quos gentiles precipitant, naria
reddiderunt. Fidei ista victoria est, quod & ipsi iam facta
maiorum carpan, quorum gesta condemnant? Sed quæ
(malum) rario, vt corum munera perant, quorum gesta
condemnant? Nemo tam donaria delubris, & legatū
haruspicius denegat: sola sublati sunt pietas, quia
non religiose vebantur iis quæ Religiosis iure defende-
rent. Qui nostro vultur exemplo, possidet officio? Nil
Ecclesia sibi nisi fidem sufficit. Nos redditis
præbet, hos fructus. Possessio Ecclesie, sumptus est ege-
riorum. Numerent quos redemerunt templa capientes,
quæ conuulserunt alimenta pauperibus, quibus excubias
vincendi subsidia ministraverunt. Prædij ingenti incepta,
non ita sunt. En quod factum, quæ triste pariter nefas fa-
mes, vt aiunt, publica vindicatur: quia vniuersum pro-
ficere cepit, quod proficere commodis sacerdotum.
Propterea ergo detractis, vt aiunt, arbuta exorta cor-
tibus, succo miserabili deficiente gentium ora lambent. Pro-
pterea Chaoniam frugem glande mutantes, nris in pe-
cundum passus, & ad infelices victus alimenta reuocati,

B
sup 4Sup 11
lect 3

Ergo

D

E

G

Hff.
Tr. l. 6.
c. 10.

H

A concussa quercu famem in siluis miseram solabatur. No-
ua videlicet prodigia terrarum, quae nunquam ante ac-
ciderant, quia superfluo gentilis toto orbe serueret. Re-
vera quando ante vacuis aenis seges fallax avari vota lu-
stis agricola, & spem rustice plebis quaesita sulcis frugis
herba defecit. Et vnde Graecis oracula habita suae quer-
sae, nisi quia remedium siluestris alimoniae caelestis reli-
gionis donum putarunt? Talia enim suorum munera cre-
dunt Deorum. Quis Dodonaeis arbores nisi gentium po-
pulus adorant, quos pabulum tunc sacri memoris honore
donaret? Non est verisimile quod indignantes eorum Dij
id pro poena inuoluerunt, quod solebant placati conferre
pro munere. Quae autem aequitas, ut paucis sacerdotibus
dolentes victum negatum, ipsi omnibus denegarent? cur
inementior esset vindicta, quam culpa? Non est igitur
idonea quae tantam agritudinem mundi fallentis causa
comitrix, ut vitentibus segetibus subita spes anni adul-
ta moreretur. Et certe ante plurimos annos templorum
iura toto orbe subalta sunt. Modo ne demum Diis genti-
lium veniri in mentem fuit iniurias vltum ire? Propterea
nec assuetu cursu Nilus intumuit, ut vrbicorum Sacer-
dotum dispendia vindicaret, qui non vindicauit suorum?
Esto tamen si superiore anno Deorum suorum iniurias
vindictas putant, cur praesenti anno contemptui fuerit?
Iam enim nec herbarum vultus radicibus rusticana plebs
nascitur, nec baccae siluestris explorat solatia. nec cibis de
sentibus rapit, sed operum leta felicitum dum messes suas &
ipsa miratur, expleuit voti satietate ieiunio: vlturarios no-
bis redditit terra prouetus. Quis ergo tam nouus huma-
nis visibus, & vices suspexit annorum? tamen etiam su-
periore anno praeteritae nouimus prouincias redundasse
frugibus. De Gallis quid loquar solito ditioribus? Frum-
tum Pannoniae quod non fuerant vendiderunt, & se-
cunda Rhetae fertilis fuit nouit inuidiam. Nam quae
solebat tutior esse ieiunio, secundatiae hostem in se exci-
tauit. Liguariae Venetiaeque autumnus frumenta pauperit.
Ergo nec ille sacrilegio annus exaruit, & ille fidei fructibus
annus effloruit. Negent etiam quod largo foetu vineae re-
dundauerint. Itaque & beneficia fœnerata receperunt, &
liberalioris vindictae misericordia possidemus. Postremus
superest & maximus locus, vtrum ea quae vobis profue-
runt Imperatores restituere subsidia debeatis. Ait enim,
Vos defendant, & nobis colantur. Hoc est fidelissimi Prin-
cipes quod ferre non possumus, quia exprobat nobis
vestro fe nomine Diis suis supplicare, & vobis non man-
dantis sacrilegium immane committunt, dissimulationem
pro consensu interpretantes. Sibi habeant praesidia
sua: suos si possint illa defendant. Nam si ius & quibus co-
luntur, auxilio esse non possunt, quomodo possunt vos
defendere & quibus non coluntur? Sed maiorum, inquit,
seruandus est ritus. Quid quod omnia postea in melius
profecerunt? Mundus ipse qui vel primum coactis ele-
mentorum per inane feminibus tenero orbe concrenat,
vel consulo adhuc indigesti operis caligabat horrore,
nonne postea distinctio caeli, maris, terrarumque disci-
mine, rerum formas quibus speciosius videtur, accepit?
Exiit humentibus tenebris nunc terrae stupere solē.
Dies in exordio non refugit, sed in processu temporis
incremento luminis micat, & calor exhalat. Luna ipsa
quae prophetis oraculis species Ecclesiae figuratur, cum
primum resurgens in mensuris reparatur aetates, tenebris
nobis abconditur, paulatimque cornua sua complens
vel & regione solis absoluens, clari splendore fulgoris ir-
rutilat. Exercent in fructus terrae ante nesciebant, post
vbi imperare auris sollicitus cepit agricola, & informe so-
lum vestire vineis, siluestres animos domesticis mollitae
cultibus exuerunt. Anni ipsius aetas prima, quae nos vlti
parli colorauit nuda gignentibus, sed in processu lapsuris
floribus vernat, postremo adolescenti fructibus. Nos quo-
que aetudines sensus habemus infantiae, sed mutati in an-
nos ingenij rudimenta deponimus. Dicant igitur in suis
omnia manere debuisse principis, mundum tenebris
obductum, quia splendore solis illuxit, displicere. Et quā-
to gratius est animi tenebris depulsi quam corporis, fi-
dei quae iubat cruciari quam solis? Ergo & mundi sicut

omnium rerum, primae uiam mutant, ut venerabilis
causae fidei sequeretur senectus. Quos hoc mouet, repre-
hendant inmensi, quia se fecunditas est: reprehendant in-
vindemiam quia in occasu anni est: reprehendant obliuim,
quia postremus est fructus. Ergo & messis nostra fides
animatum in Ecclesia, gratia meritorum vindemia est: quae
ab ortu mundi virebat in sanctis, sed postrema aetate
diffudit in populos, ut aduerterent omnes non rudibus
animis irreperibilem fidem Christi. Nulla enim fuit aduer-
sario corona victoria: sed exprobra ea opinione quae ante co-
lualit, id quod erat verum, iure praesatum. Si ritus veteres
delectabat, cur in alienos ritus eadem Roma successit? O
mitto absconditam pretio humum, & pastoralis casae au-
ro degeneri renitentes. Quid (ut te de ipso respondeam
quod quaerunt) captum simulacra vrbium, victoraeque
Deos, & peregrinos ritus sacrorum alienae superstitionis
amuli receperunt? Vnde igitur exemplum, quod curtus
suos simulato Almonis in flumine lauat Cybele? Vnde
Phrygii vates, & semper inuisa Romanis non aequae Car-
thaginis numina? Quam Celestem Africam, Mitrani Persae,
plerique Venerem colunt, pro diuersitate nominis, non
pro numinis varietate. Sic deam esse & Victoriam cre-
derunt, quae vique munus est, non potestas: donatur non
dominatur: legionum gratia, non religionum potentia.
Magna igitur dea, quam militum multitudo sibi vniu-
cat, vel praetorium donum euentus. Huius aram frui in
vrbis Romae curia petunt, hoc est, quod plures conueniunt
Christiani. Omnibus in templis aequae etiam in templo
Victoriam, quando numero delectantur, sacrificia sua
vbique concelebrant. Quid est nisi insulare fidei, vnius
arae sacrificium vindicare? Ferendum ne illud, ut gentilis
sacrificet, & Christianus interit? Hauriant omnes, in-
quit, hauriant vel inuiti sumum oculis, symphoniam au-
ribus, cinerem faucibus, quis naribus, & auctantium li-
cet ora excitata foci nostris fauilla respargat. Non illi fa-
tis sunt laudare, non porticus, non plateae occupant vniu-
lactis? Etiam ne in communi iulo concilio non erit com-
munis conditio? Obliturgitur pia Senatus portio obtu-
stantium vocibus, adiutantium Sacramentis? Si resiste-
re videbitur mendacium prode: si acquiescat, sacrificium
confiteri. Vbi, inquit, in leges vestras & verba iurabimus?
Ergo mens vestra quae legibus tenetur inclusa, caeremo-
nis gentium suffragium colligit, fidem stringit? Iam non
solum praesidium, sed abiectionem, etiam, & quod est am-
plius, Imperatores, fides vestra pullarunt. Vos enim cogi-
tis, si iubeatis. Constantius augustinus memoria nondum
sacris initiatus mysteriis contaminari se putauit, si aram il-
lam videret. Iussit auferri, non iussit reponi. Illud auctori-
tatem facti habet, hoc praecipio non habet. Nemo sibi de
absentia blandiatur. Praesentior est qui se animis inserit,
quam qui oculis proteflatur. Plus enim est mente conedi,
quam corpore copulari. Vos Senatus coeundi consilij
praesules habet, vobis coit, vobis conscientiam suam, non
Diis gentium praesat, vos libetis suis non tamen fidei sue
praefert. Haec est charitas expetenda, haec est charitas ma-
ior imperio, si fides tuta sit, quae seruat imperium. Sed
fortassis aliquem moueat ita fidelissimum Principem de-
stitutum: prouide quasi meritorum pretium caducis abie-
ctum praesentium. Quis enim sapiens non in ore quodam
atque circum locata humanarum rerum nouit sed va-
gatoria, quia non eosdem semper successus habent, sed va-
riant status, & mutantes vices? Quem beatiorum Vno
Pompeio Romana Tempia miserunt? Atis cum tribus
triumphis terrarum cinxisset orbem, pulvis acie, bel-
lo profugus, & sui terminis exilij Imperij Canopei manu spado-
nis occubuit. Quem nobiliorem Cyro Persarum totius
Orientis terrae regem dederunt? Is quoque cum
principes potentissimos aduersantes interfecit, victos re-
seruasset, muliebribus armis fufus interit. Et ille Rex
qui superatos etiam consensu honore donauerat, ex
secto capite, & intra vitem plenum cruoris satiari iussus
incluso femineis imperiis ludibrio fuit. Adco in istius
vitae curriculo non paria paribus, sed longe diuersa refe-
runtur. Quem etiam mox sacrificiis deditum qui
Carthaginem ducem Hamilcarem repetimus? qui

A cum toto praelij tempore inter acies positus dimicantes sacrificium faceret, ubi partem suorum victam esse cognovit, in ipsos quos adolebat, se precipitavit ignes, vt eos vel cruore suo testaretur, quos sibi nihil profuisse cognouerit. Nam de iuliano quid loquar: qui cum responsis haustipicium male credulus esset, ademit sibi subsidia reuertendi. Ergo in communi casu non est communis offensio. Neminem etenim promissa nostra luserunt. Respondi lacerantibus tanquam non laceratis. Regellende etenim relationis, non exponende superstitionis mihi studium fuit. Te tamen Imperator ipsa eorum relatio faciat cautiorem. Nam cum de superioribus Principibus texisset, quia prior eorum numerus caeremonias patrum cohercebat, recentior non remouit, addidisset etiam. Si exempli Religio veterum non facit, faciat dissimulatio proximorum: cuius tunc docuit quod & fidei tua debet, vt gentilitas non sequeas exemplum: & pietati, vt fratris statuta non violes. Si enim pro suis diuitatibus partibus cordi dissimulationem Principum predicauerunt, qui cum essent Christiani, decreta tamen gentilitas minime remouerunt: quanto magis amoris debent deferre fratri tuo, vt qui dissimulare deberes, etiam quid forsitan non probares, nec statim derogares futuris, & nunc teneas quod & fidei tuae, & germanitatis necessitudini iudicis conuenit.

Hist.
Tri
par. lib.
6. c. 44.

B

Quod laico nec de fide disputare, nec de Sacerdote iudicare licet, quare Ambrosius vni cum Auxentio Ariano de fide coram arbitrio disputet, Imperatoris consilio esse constanter fuisse renuit. Epistola.

Clementissimo Imperatori, & beatissimo Augusto Valentino, Ambrosius Episcopus.

Epist.
XIII

D Almatius me tribuimus & notatus mandato, vt allegauit, clementia conuenit tua, postulans vt & ipse iudices legerem, sicut elegisset Auxentius. Ne tamen expresse eorum nouum qui fuerant postulari: sed id addidit, quod in consilio esset futura certatio, arbitror pietatis iudicio tuo. Cui reirrespondeo, vt arbitror, competenter. Nec quicumque contumacem iudicare me debet, cum hoc asseram quod augustae memoriae pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit. In causa fidei vel Ecclesiasticae iuris ordinis cum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis, haec enim verba rescripti sunt: hoc est, Sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Quin etiam alias quoque argueretur Episcopus, & mortum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad Episcopale iudicium pertinere. Quis igitur contumaciter respondit clementiae tuae? Ille qui te patri similem esse desiderat, an qui vult esse dissimilem? Nisi forte vilis quibusdam tanti Imperatoris existimatur sententia, cuius & fides confessionis constantia comprobata est, & sapientia meliorate reipublice profectibus praedicatur. Quando audisti elementissime Imperator in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? Ita ergo quadam adulatione curamus, vt sacerdotalis iuris sumus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse aliis putem esse credendum? Si docendus est Episcopus a laico, quid sequentur? Laici ergo disputet, & Episcopus audiat, Episcopus dicat a laico. At certe si vel scripturae seriem diuinam vel vetera tempora tractemus, quis est abuiat in causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatoribus de Episcopis iudicare? Eris Deo fauente etiam senectutis maturitate prouectior, & tunc de hoc censibus, qualis ille Episcopus fuit qui laicis ius sacerdotalis substermit. Pater tuus Deo fauente vir maturioris aui dicebat: Non est meum iudicare inter Episcopos, tua nunc dicit clementia, Ego debeo iudicare? Et ille baptizatus in Christo inlabilem se ponderi tanti putabat esse iudicij: clementia tua, qui adhaec emenda baptismatis Sacramenta seruauerunt, arrogat de fide iudicium, cum fidei ipsius Sacramenta non nouerit? Quales autem elegerit

iudices, possumus existimationi relinquere, quando eorum nomina timet prodere. Veniant plane si qui sunt ad Ecclesiam, audiant cum populo: non vt quisquam iudex resideat, sed vt vnusquisque de suo affectu habeat examē, eligat quem sequatur. Agitur de iustis Ecclesiae Sacerdotibus: si audierit illum populus, & putauerit melius disputare, sequatur fidem eius: nō inuidebo. Omitto qui iam ipse populus iudicauit: taceo quia cum quem habet, de patre tuae clementiae postulaui: taceo quia pater pietatis tuae quietam futuram spopondit, si electus suscipere sacerdotium. Hanc fidem secutus sum promissorum. Quod si de aliquorum peregrinorum assertatione se iactat, ibi sit Episcopus, vnde sunt qui eum Episcopatus putant nomine esse donandum. Nam ego nec Episcopum noui, nec vnde sit scio. Vbi illud constituimus Imperator, quod iam ipse tuum iudicium declarasti, imo etiam dedisti leges, ne cui esset liberum aliud iudicare? Quod cum praefecisti alii praefecisti & tibi. Leges enim Imperator fert, quis primus ipse custodiat. Vis ne igitur experiar, vt incipientij qui iudices eliguntur, aut aduersus tuam venire sententiam, aut certe excusare quod Imperatoris tam seueri, & tū districto imperio non poterint obuiare? Sed hoc contumacis, non modeste est sacerdotis. Ecce Imperator legem tuam iam ex parte rescindis: sed vti nunc non ex parte, sed in vniuersum. Legem enim nunc nolle esse supra Dei legem, Dei lex nos docuit quid sequamur, humanae leges hoc docere nos possunt. Extorque solent timidis commutationem, fidem inspirare non possunt. Quis erit igitur ille qui cum legat per tot provincias vno momento esse mandatum vt quicumque obuiauerit Imperatori, feriatur gladio: quicumque Dei templum non tradiderit, protinus occidatur? Quis, inquam, est qui possit vel vnus, vel inter paucos dicere Imperatori, Lex tua mihi non probatur? Non permittitur hoc dicere sacerdotibus, permittitur laicis? Et iudicabit de fide, qui aut gratiam sperat, aut meruit offensam? Deinde ipse committat vt eligam iudices laicos, qui cum tenerint fidei veritatem, aut proferantur, aut necentur, quod lex de fide lata decernit? Ego igitur aut praerogationis offertam homines, aut poenae? Non tanti est Ambrosius, vt propter se deiciat sacerdotium. Non tanti est vnius vita, quanti est dignitas omnium sacerdotum, quorum de consilio ista dictavi, intimantibus ne forte etiam gentilis esset aliquis qui Iudeus quia ab Auxentio esset electus, quibus tradere de Christo triumphum, si de Christo iudicium committeremus. Quid illos aliquid, nisi Christi iniuriam audire delectat? Quid illis aliud potest placere, nisi (quod absit) vt Christi diuinitas denegetur. Cum iis plane bene conuenit Ariano, qui creaturam Christum dicit, quod etiam gentiles ac Iudei promptissime confitentur. Hoc scriptum est in Ariminensi synodo: meritoque concilium illud exhorreo, sequens tractatum concilij Niceni, a quo me nec mors nec gladius poterit separare. Quis fidem etiam parens clementiae tuae Theodosius beatissimus Imperator & sequitur, & probauit. Hanc fidem Gallia tenent, hanc Hispania, & cum pia diuini spiritus confessione custodiunt. Si tractandum est, tractare in Ecclesia didici: quod maiores fecerunt mei. Si conferendum de fide, sacerdotum debet esse illa collatio, scire fidem est sub Constantino auguste memoriae principe, qui nullas leges ante praemisit, sed liberum dedit iudicium sacerdotibus. Factum est etiam sub Constantino auguste memoriae Imperatore, paterna dignitatis haerde. Sed quod bene cepit, alter consummatum est. Nam Episcopi sinceram primo scriptam fidem sed dum volunt quidam de fide intra palatium iudicare, id egerunt, vt circumscriptionibus illa Episcoporum iudicia mutarentur. Qui tamen inflexam statim reuocare sententiam. Et certe minor numerus Arimini, Niceni concilij fidem probauit, Ariana decreta damnauit. Si ad Synodum prouocat Auxentius vt de fide disputet (licet non sit necesse propter vnum tot Episcopos fatigari, qui etiam si Angelus de caelo esset, paci Ecclesiarum non deberet praeferi) cum audiero Synodum congregari, & ipse non deero. Tolle igitur legem, si vis esse certam. Veni sem Imperator

E

F

G

Rem. 1.

H

ad

A ad consistorium clementie tue: vt hæc coram suggereres, si me vel Episcopi vel populus permittissent, dicentes de fide in Ecclesiâ coram populo debere tractari. Atque vinam Imperator non denuntiasset, vt quo vellem pergerem. Quotidie prodibam, nemo me asseruabat. Debuisti me quovolses delinare, quem ipse omnibus offerbat. Nunc mihi à sacerdotibus dictum: non multum interest, vtum volens relinquis, an tradas altare Christi. Cume nim reliqueris, trades. Atque vtinam liquido mihi pateret quod Arianis Ecclesia minime traderetur: sponte me offerrem tue pietatis arbitrio. Sed si ego solus interitro, cur etiam de aliis omnibus inuadendis Ecclesiis est præceptum? Vtinam confirmetur vt Ecclesiis nullus molestus sit: pro vt de me, qualis videtur, sententia profertur. Dignanter igitur Imperator accipe quod ad consistorium venire non potui. Ego in consistorio nisi pro te stare non didici: & intra palatium certare non possum, qui palatij secreta nec quero, nec noui. Ego Ambrosius Episcopus hinc libellum obtuli clementissimo Imperatori, & beatissimo Augusto Valentiniano.

B *Marcelline forori, Imperatori petitioni vt basilica traderetur, eueniunt, anxie significanti, fuisse feriem, vt vniuerfamque recensendo causam, compendiarie responderet.*
Epistola.

Ambrosius Episcopus Marcellinæ forori.

Epist. XLII.
Q Vonia omnibus fere Epistolis sollicitè quæris de Ecclesiâ, accipe quid agatur. Postridie quam accepi litteras tuas, in quibus significaueras quod te exagitant formia tua, moles in queritum grauium cepit moueri. Nec iam Portiana, quæ est, extra mura basilica petebatur, sed basilica noua, hoc est intramurana, quæ maior est. Conueniunt me primo viri comites consistoriani, vt & basilicam traderem, & procurarem ne quid populus turbatum moueret. Respodi quod erat mei ordinis; templum Dei tradi à sacerdote non posse. Acclamatum est sequenti die in Ecclesiâ, etiam Præfectus eo venit, cepit suadere vt basilica Portiana cederemus. Populus reclamauit. Ita tunc discidium est, vt intimaturum se Imperatori diceret. Sequenti die (erat autem Dominica) post lectiones atque tractatum dimissis catechumenis, Symbolum aliquibus Competentibus in baptisterij tradebam basilicam. Illic nuntiatum est mihi comperto quod ad Portianam basilicam de palatio decanos misissent, & vela suspenderent, populi partem eo pergere. Ego tamen mansi in munere, Milani facere cepi. Dum offero, raptum cognoui à populo Castulum quemdam, quem presbyterum dicerent Ariani. Hunc autem in platea offenderant transcuntes. Ambrosium flere, & orare in ipsa oblatione Dei cepi, vt subuenisset, ne cuius sanguis in causâ Ecclesiæ fieret, certe vt meus sanguis pro salute non solum populi, sed etiam pro ipsis impiis effunderetur. Quid multa? Milis presbyteris & diaconibus eripui iniuriæ virum. Condemnationes illico grauius decernunt: primo in corpus omne mercatorum. Itaque sanctis diebus hebdomadis ultimæ, quibus solebant debitorum laxari vincula, strident catenæ, imponentur collo innocentiū, exiguntur ducenta pondo auri intra triiduum. Respondent aliqui se tantum aut duplum si peteretur daturōs, dummodo seruantem fidem. Erant pleni carceres negotiatoribus. Palatina omnia officia, hoc est, memoriales, agentes in rebus, apparitores adseruorum Comum temperare à processu iubentur, specie qua seditioni interesse prohibebatur: honoratis multa manabant grauius nisi basilicâ traderent. Feruebat persecutio ac si aperuissent portam, prorupit in omne facinus videbantur. Conuenior ipse à Comitibus & tribunis, vt basilica fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo vti, eo quod in potestate eius essent omnia. Respondi, si à me petcret quod meum esset, id est, fundum meum, margerum meum, quidvis huiusmodi meum, me nō refragaturum, quamquam omnia quæ mea sunt, essent pauperum: verum ea quæ di-

uina, imperatoria potestati non esse subiecta. Si parimonium petitur, inuaditur: corpus, occurram. Vultus in vincula rapere: vultus in mortem volup tati est mihi. Non ego me vullabo circumfusus populorum, nec altaria tebeo vitam obsecrans, sed pro altariis gratius immolabor. Horrebam quippe animo cum armatos ad basilicam Ecclesiæ occupandam millos cognoscerem, ne dum basilicam vindicant, aliqua strages fieret quæ in perniciem totius vgeret ciuitatis. Orabam ne tantis vrbis vel totius Italia busto superuierem. Detestabar inuidiam fundendi cruoris, offerrebam iugulum meum. Aderant Gothi tribuni, adoriebar eos, dicens: Propterea vos præbeatis ministros: Quo transibitis si hæc delata fuerint? Exigebatur à me vt competerem populum. Referēbam, in meo iure esse vt noui excitarem, in Dei manu vt iungar. Potestero si me incertorem putarent, iam in me vindicari oportere, vel abduci me in quas vellent terrarum solitudines. His dictis illi abierunt: ego in basilica veteri totum exegi diem, inde domum cubitum me recepi, vt si quis abducere veller, inueniret paratum. Autē illic vi pedem limine extuli, circumfuso milite occupatur basilica. Idque à militibus superatori mandatum dicitur, vt si prodire veller, haberet copiam, se tamen præsto futuros si viderent eum cum Catholicis conuenire, aliquin se ad cætrum quem Ambrosius cogeret, transiuros. Prodire de Arianis nullus audebat, quia nec quisquam de ciuibz erat, pauci de familia regia, nonnulli etiam Gothi. Quibus vt olim plaustra sedes erat, ita nunc plaustrum Ecclesia est. Quocumque femina iuxta processit, secum suos omnes cæcus vehit. Circumfusa basilicam esse gemita populi intellexi: sed dum leguntur lectiones, iuratur mihi plenam populi esse basilicam etiam nouam, maiorem videri plebem quam cum esset omnes liberalectorem effragari. Quid plura? Milites ipsi qui videbantur occupasse basilicam, cogito quod præcepissim vt abstinerent à communionis consortio, ad conuentum hunc nostrum venire cæperunt. Quibus visis turbantur mulierum animi, proripit fœna. Ipsi tamen milites se ad orationem venisse, non ad prælium loquebantur. Clamauit aliqua populus, quam moderate, quam constanter, quam fideliter poscebat vt ad illam pergeremus basilicam: Iu illa quoque basilica fertur quod populus præstantiam flagrabat meam. Tunc ego hunc dorois sermonem sune: Audistis filij librum Iob hodie legere, qui solent muncere est decursus & tempore. Sciuit ex vñ hunc librum etiam diabolus inimicandum, quo virtus omnis suæ tentationis aperitur & prodit, & ideo se hodie motu maiore conculsit. Sed gratias Deo nostro, qui vos ita firmavit fide & patientia. Vñ Iob miraturus ascendere, omnes Iob quos miraret inueni. In singulis vobis Iob reuixit, in singulis sancti illius patientia & virtus refulsit. Quid enim præstantius dici potuit à Christianis viris, quam id quod Iodie in vobis Spiritus sanctus est locutus? Rogamus Auguste, non pugnemus. Non timemus, sed rogamus. Hoc Christianos decet, vt & tranquillitas pacis optetur & fidei, veritati que constantia, nec mortis reuocetur periculo. Etenim præsit Dominus, qui saluos faciet sperantes in se. Sed veniamus ad propositas lectiones. Videtis diabolo tentandi licentiam dari, vt boni probentur. Inuident inimicus bonis profectibus, tentat diuersis modis. Tentat S. Iob in patrimonio, tentauit in filiis, tentauit in dolore corporis. Fortior in suo corpore tentatur, infirmior in alieno. Et mihi meas diuitias quas in habeo habeo, volebar auferre, & hoc tranquillitatis vestræ patrimonium dissipare cupiebat. Vos quoque ipsos mihi bonos filios gesticbat eripere, pro quibus ego quotidie instaturo faciem, vos ruinis quibusdam publicæ perturbationis concubatur inuolueret. Duo igitur iam genera tentationis excepti. Erat forsque quia infirmior me Dominus Deus nouit, adhuc in corpus meum non dedit potestatem. Et si ipse cupiam, etsi offeram, adhuc me fortasse huic certamini imparem iudicat, & diuersis exercet laboribus. Nec Iob ab isto cepit certamine, sed in hoc consummavit. Tentatus est autem Iob nuntiis concetratis malorum,

A tentatus est etiam per mulierem, quæ ait: *Dic aliquid verbum in Deum & morte.* Videtis quanta subito mouentur: Gothi, arma, gentiles, multis mercatorum, pœna sanctorum. Aduertitis quid iubeatur cum mandatur: Trade basilicam, hoc est, dicaliquid verbum in Deum, & morte. Nec folium dic aduersum Deum, sed etiam fac aduersus Deum. Mandatur. Trade altaria Dei. Virgemur igitur præceptis regalibus, sed confirmamur scripturæ sermonibus, quæ respondit: *Tamquam vna ex insipientibus locuta es.* Non medicioris igitur ista tentatio. Namque superiores tentationes has esse cognouimus, quæ sunt per mulieres. Denique per Eum etiam Adam supplantatus est: eoque factum, vt à mandatis cœlestibus decideret. Quo errore cognito, præuicatoris conscientia reus latere cupiebat, sed latere non poterat, & ideo ait ei Deus: *Adam, vides? Hoc est, quid eras ante? vbi nunc esse cœpisti? vbi te constituam? quod ipse transgressus es?* Agnoscis esse nudum, quia bonæ indumentis fidei perdidisti. Folia sunt ista quibus nunc velare te queris. Repudiasti fructum, sub foliis legis latere cupis, sed proderis. Recedat Dominus Deo tuo propter viam mulierem desiderasti, propterea fugis quem videre querebas. Cum vna muliere te abscondere maluisti, relinquere speculum mundi, incolatum paradisi, gratiam CHRISTI. Quid dicam quod etiam Eliam Iezabel erigens perfecit? quod Ioannem Baptistam Herodias fecit occidi? Singula tamen singulos, mihi quo minora longe merita, eo tentamenta grauiora. Virtus infirmior, sed plus periculi. Succedunt sibi mulierum vices, alternantur odia, commenta variantur, seniores comenuntur, prætexitur regis iniuria. Quæ ratio igitur est aduersus hunc vermiculum in nostri gramores tentationes, nisi quia non me, sed Ecclesiam persequuntur? Mandatur denique: Trade basilicam. Respondit: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator expedit. Domum priuati nullo potes ire temerare, domum Dei existimas ascendere? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondit: Noli te grauiare Imperator, vt puteste in ea que diuina sunt, imperiale aliquidus habere. Noli te exollere, led si vis diutius imperare, esto Deo subditus, scriptum est: *Qui Dei Deo, que Caesaris Caesari.* Ad Imperatorem palatia petuntur, ad Sacerdotem Ecclesie. Publicorum fidei incertum ius committum est, non sacrorum. Iterum dicitur Imperatorem mandasse: Debeo & ego vitam basilicam habere. Respondit: Non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim quam legitimo CHRISTI coniugio copulata. Dum hæc tracto, suggestum est inhi cortinas regias esse collectas: referant autem populo basilicam, præsentiam mei poscere: statimque co conuerit sermonem meum, dicens: Quam alta & profunda oracula sunt Spiritus sancti. Martiris horis lectum est, vt mensinistis fratres, quod summo animi dolore respondimus: *Dei venerunt gentes in hereditatem tuam.* Et reuera venerunt gentes, & plus etiam quam gentes venerunt. Venerunt enim Gothi, & diuersarum nationum viri, venerunt cum armis, & circumfusi occupauerunt basilicam. Hoc nosignari tuæ altitudinis dolebamus, sed nocta imprudentia aliud opinabatur. Venerunt gentes, sed vere in hereditatem tuam venerunt. Qui enim gentes venerunt, facti sunt Christiani. Qui ad inuendam hereditatem venerunt, facti sunt coheredes Dei. Defensores habeo, quos hostes putabam: socios teneo, quos aduersarios cultibamus. Completum est illud quod de Domino IESVS David Propheta cecinit: *Quia saluus est in pace locum eius, & tibi confregit potentiam arcum, iurum, gladium, & bellum.* Cuius enim hoc munus, cuius opus, nisi ruum Domine IESVS? Videbas ad templum tuum armatos venire, hinc gemere populum, & frequentem adesse, ne basilica Dei decederet: inde vim militibus, Imperatori: mortem ante oculos mihi: ne quid inter hæc hori liceret, infernisti de Domine medium, & fecisti vtraque viam. Compescuisti armatos dicens profecto: Siad arma concurrat, si in templo meo lis commouetur, quæ vilitas in sanguine meo? Gratias itaque tibi Christe: non

legatus, neque nutritus, sed tu Domine saluum fecisti populum tuum: confidisti sacrum meum, & præcinxisti me latus. Hæc ego dicebam, ratus imperatoris animum studi militum, obsecratione comitum, precatu populi posse miscere. Interea nuntiat mihi missum, notatum qui mandata deserit. Concessi paululum, mandatumque intimat. Quid tibi visum est, inquit, vt contra placitum faceres? Respondi: Quid placitum sit ignoro, quid temere factum dicatur, incertum habeo. Ait: Cur presbyteros ad basilicam destinasti? Si tyrannus es scire volo, vt sciam quemadmodum me aduersum te præparem. Retuli dicens me nihil in præiudicium fecisse Ecclesie: quo tempore quo audieram occupatam esse à militibus basilicam, gemitum tantummodo liberioriorem habuisse: multisque adhortantibus vt eo pergerem, dixisse: Trade basilicam non possum, sed repugnare non debeo. Polite vero quam cognouerim cortinas regias inde esse sublatas, cum me populus eo ire deposecet, direxisse presbyteros: me tamen noluisse ire, sed dixisse: Credo in Christo quod ipse nobiscum faciet Imperator. Si hæc tyranni viderat, habeo arma, sed in Christi nomine, habeo offerendam mei corporis potestatem. Quid morare te ferite, si tyrannum putaret? Veteri iure a sacerdotibus donata imperia, non viurpata. Et vulgo dici quod Imperatores sacerdotum magis cœtauerint, quam imperium facerent. Christus fugit, ut Rex fieret. Habemus tyrannidem nostram. Tyrannus sacerdotis, infirmus est. Cum infirmior, inquit, tunc potens sum. Cauere tamen ne ipse sibi tyrannum faceret, cui Deus aduersum non excauit. Non hoc Maximianum dicere, quod tyrannusque sim Valentianum, qui se mea legationis obiectu queritur ad Italiam non potuisse transire. Addidi quia nunquam sacerdotis tyranni fuerunt, sed tyrannos saepe fugi passi. Exactus est totus ille dies in morte nostro, facti tamen ab illudentibus pueris contra regis. Ego domum redire non potui, quia circumfusi erant milites, qui basilicam custodiebant. Cum fratribus Psalmos in Ecclesia basilica minor diximus. Sequenti die lectus est de morte libri longæ, quo completo hæc sermonem adorsus sum. Liber lectus est fratres, quo prophetaur quod peccatores in penitentiam reuerentur. Accepimur est ita, vt Imperator in præsentem futurum. Addidi quod viri uolens offensus contrahere uoluisse, ne vel spectaret vel denuntiaret exitum ciuitati. Et quod lugubre esset illud dictum: constitutus quoque sit quod auisset cucurbita. Deum quoque dixisse ad Prophetam: Si tristis es pro cucurbita? Respondisse Ionam: Tristis. Dixisse Dominum, si illud doleret quod exulta esset cucurbita, quanto magis sibi curæ esse oportere tanta plebis salutem? Et ideo exitum quod paratum tori viri fuerat, remouisse. Nec mora, nuntiat Imperatorem iussisse vt recederent milites de basilica, negotiatoribus quoque exactum de condemnatione fuerat redderet. Quæ rursus plebis totius læticia fuit? qui totius populi plausus? quæ gratia? Erat autem dies quo fesse Dominus pro nobis tradidit, quod in Ecclesia penitentia relaxatur. Certatim hoc nuntiare milites, intrantes in altaria oculis significare pacis ingressu. Tunc agnouit quod Deus uerem antehanc perculerat, vt tota ciuitas seruaretur. Hæc gesta sunt, atque vitæ finis finita. Sed grauior motus furoris, plena commotionis imperialis uerbis indicant. Ego tyrannum appello, & plus etiam quam tyrannus. Nam cum Imperatorem comites obsecrant vt prodiret ad Ecclesiam, idque petiti milium facere se dicent, respondit: Si uobis iussit Ambrosius, uindictam me traditis. Quid post hæc uocem superis, considerata. Quam uocem omnes cohortuerunt, led habet a quibus expectetur. Denique speciali expressione Calligus præpositus cubicali mandare mihi ausus est. Me uiuo tu contemnis Valentianum? Caput tibi tollo. Respondi: Deus permittat tibi vt impleas quod mandatis. Ego enim parat quod Episcopi, tu facies quod ipsonis. Minas tuas non timeo; carum enim occidere potes, animam autem non potes. Vitam illam corporis potes eripere, meritum non potes extinguere. Anima namque quæ Deo subdita est, humane potestati non est subiecta. An nocere te putat?

A requirenda mihi causa fuit, qua pietati tue deferrem debitam salutacionis obsequium. Merito autem ad perfectendam epistolam meam filium meum Felicem diaconum mihi simul vt & mei vicem officii representaret & memoriam, pro his qui ad matrem pietatis tue Ecclesiam, petentes misericordiam, conserunt: quorum lacrymas iustitiae non potui, quin aduentum elementiae tuae meis obsecrationibus preuenire. Grande est quod petimus, sed ab eo cui Dominus inaudita & admiranda concessit ab eo cuius clementiam nominamus, & obidem pietatem tenemus. Vnde plus expectare nos conserimus quoniam vt te virtute vultus, ita etiam tua te vincere debes pietate. Videtur enim tua antiquo more, vetustique miraculis, qualis sancto Moy si, & sancto Iesu Naue, & Samuele, atque Dauid, non humana aestimatione, sed caelestis gratiae effusione tibi collata ceretur, hic pietatem aequalem poscimus, cuius merito tanta victoria ipsa quae sita est.

Ex p. 17.
in 12
u. 8.
17.

B Quod tu eorum synagoga, ac Valentinianorum fami in partibus Orientis congregatio me, in episcopum, in monachos vindictam, Theodosium Imperatorem libere alloquatur, & vt rescriptum aduersus Christianos reuocet, grauius vixit rationibus. Epistola.

Clementissimo Principi, ac beatissimo Imperatori Theodosio Augusto, Ambrosius Episcopus.

Epist.
XV. 1.

Exercis ingibus fere curis sum, Imperator beatissime: sed nunquam tanto in aestu fui, quanto nunc, cum video cauendum ne quid fit quod adscribatur mihi etiam de facilligis periculo. Itaque peto vt patienter setemoueam meum audiis. Nam si indignus sum qua te audiat, indignus sum qui pro te offeram, cui tua vota, cui tuas comitates preces. Ipse ergo non audies eum quem pro te audiri velis? Non audies pro se agentem, quem pro aliis auditis? Nec vereris iudicium tuum, ne cum indignum putaris quem audias, indignum feceris qui pro te audiat? Sed neque impetiale est liberatum dicendi denegare, neque sacerdotale quod sentiat non dicere. Nihil enim vobis Imperatoribus tam populare & tam amabile est, quam libertatem etiam in his diligere qui obsequio militie vobis subditi sunt. Siquidem hoc interet inter bonos & malos presides, quod boni libertatem amant, seruitutem improbi. Nihil etiam in sacerdote tam periculosum apud Deum, tam rursus apud homines, quam quod sentiat non libere pronuntiare. Siquidem scriptum est: Et loquebar de testimonio tuo in conspectu regum, & non confundebat. Et alibi: Fili hominis, speculatore te posui domui israel. In eo, inquit, vt si auertat iustus a iustitiis suis, & fecerit delictum, quia non distinxisti ei, hoc est, non dixisti quid sit cauendum, non retinebitur memoria iustitiae eius, & sanguinem eius de manu tua exquiram. Tu autem si distinxeris iusto vt non peccet, & ipse non peccauerit, vita viuet, quia dixisti ei: & tu autem tuam liberabis. Malo igitur Imperator bonorum mihi esse tecum, quam malorum consortium: & ideo clementiae tuae displicere debet sacerdotis silentium, libertas placere. Nam silentium mei periculo inuolueris, libertas bono iuuat. Non ergo importunus in debitis me interfero, alienis ingero: sed debitis obtempero, mandatis Dei nostri obedio. Quod facis primum tui amore, tui gratia, tua studio conseruanda gloriis. Si id mihi vel non creditur, vel interdictum dico sine diuina offensione metu. Na si motum periculum te exueret, patietur me pro te offerre sed non liberem. Malo enim te sine meo acceptum Deo esse & gloriosum periculo. Si autem silentium mei dissimulatione culpa & me ingratum, ne te liberat, malo importunior me quam inuoluerem aut turpiore indices. Siquidem scriptum est, dicente sancto Apostolo Paulo, cuius non potes doctrinam rellere: In la oportune, importunus, argue, obsecra, in omni patientia & doctrina. Habemus ergo & nos cui displicere plus periculi sit, praeteritum cum etiam Imperatoribus non displicear, suo quemque fugimur, & patienter audias vnunquemque pro

P. 110
u. 14. 3.

D

T. 110

suo fuggentem officio, immo cotriptis, si non vti militie suae ordine. Quod ergo in his libet accipitis qui vobis militat, nun hoc in sacerdotibus potest moleste videri, cui id loquamur non quod volumus, sed qui iubemus? Scis enim lectum: Cum stibitis ante reges & episcopos, nolite cogitare quid loquimini, debitor enim vobis in illa hora quid loquimini, non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vstis, qui loquitur in vobis. Et tamen si in causis Reipublice loquatur, quamuis etiam illi iustitia seruanda sit, non tanto aditrim gra mecu si non audiat. In causa vero Dei quem audies, si sacerdotem non audias, cuius maiore peccat periculum? Quis tibi verum audebit dicere, si sacerdos non audiat? Noui te pium, clementem, mitem atque tranquillum, fide ac timore Domini cordi habentem: sed plerumque aliqua non fallunt. Habent aliqui zelum Dei, sed non secundum scientiam. Ne igitur hoc etiam fidelibus animis obrepat, cauendum arbitror. Noui pietatem tuam erga Deum, lenitatem in homines, obligatus sum beneficiis tuarum indulgentiarum. Et ideo plus metuo, amplius sollicitor, ne etiam ipse tuo me posce iudicio condemnes, quia me aut dissimulatione aut adulatione prolationem non euitare ris. Si in me peccari viderem, non deberet tacere. Scriptum est. Si frater tuus in te peccauerit, corpe illum primo deinde in ore duobus & tribus testibus, si te non auerteris, sit Ecclesia. Causa ergo Dei tacebo? Quid igitur sit quod metum, consideremus. Relatum est a Comite Orientis militarium partium incensam esse synagoga, & idque auctore factum episcopum. Iussisti vindicari in ceteros, synagoga ab ipso edificari episcopum. Non aditru expectandam fuisse afflictionem episcopum. Sacerdotes enim turbarum moderatores sunt, studioli pacis, nihil cum & ipsi mouent iniuria Dei, aut Ecclesiae contumelia. Sit aliquis iste episcopum seruentior in exultatione synagoga, & timidor in iudicio, non vereris Imperator ne acquiescat sententiae tuae, ne praeruarier non times? Non tamen vereris quod iustitiae est, ne verbis resistat Comiti iuo? Necesse erit igitur vt aut praeruariorum aut martyrum faciat, vtrumque alienum temporibus, vtrumque persecutoris instat, si aut praeruariorum cogitur, aut subire martyrium. Vides quod iniquae cause exitus. Si forte episcopum putas, cauto martyri fortioris: si inconstantem, declina lapsum fragilioris. Plus enim alitringitur, qui labi infirmum coegerit. Haec proposita conditione puto dictum episcopum quod ipse ignes sparsit, turbas compulsi, populos conduxerit, ne amittat occasione martyrii, & pro inualidis subiciat validiorem. O beatum mendacium quo acquiritur sibi aliorum absolutio, ipse gratia. Hoc est Imperator quod poposci & ego, vt me magis vindicaret: & hoc si crimini putares, mihi adscriberes. Quid mandas in absentes iudicium? Habes praesentem, habes consentientem tecum. Proclamo quod ergo synagoga incenditur, quod ego illis mandauerim, ne esset locus in quo Christus negaretur. Si obicitur mihi, cur hic non incenditur? Diuino iam cremari coepit iudicio: meum cessauit opus. Et si verum quaeritur, ideo segnior fui, quia non putabam hoc vindicandum. Quid facerem, quod nullo vltore sine premio foret? Tagunt haec verecundiam, sed reuocant gratiam, me fiat opus quo Dei summi contrahatur offensio. Esto tñ, nemo episcopum ad hoc manus conseruit. Rogauit enim clementiam tuam: & licet ipse hoc renouat ad huc non legerim, renouat tamen constituiamus. Quid si alii timidores dum mortem reformidat, offerant vt de his facultatibus patetur synagoga, aut Comes vbi hoc competerit primo constitutum, ipse de Christianorum censu edificari iubet: I habebis Imperator Comitem praeruariorum, & hinc vexilla committes videntes, huius labarum, hoc est, Christi labarum nomine signum, qui synagoga instaret, quae Christum nesciat? Iube labarum signum inferri, videamus si non resistat. Erit igitur locus ludaeorum perfidiae factus, de exuibus ecclesiae: & patrimonium quod fauore Christi acquiritur est Christianis, hoc transuerit ad donaria perfidorum? Legimus templi idolis antiquae condita de manibus Cimbrorum, de ipsolis reliquiorum hostium. Hunc titulum ludaei in fronte synagoga ioc scribent: Templum impietatis factum de manibus Christianis.

notum.

A norum. Sed discipline te ratio Imperator n. iurat. Quod
 iur est amplius, discipline species, an causa religionis?
 Color oportet censura deuotioni. Non audisti Imperator
 qui cum iussisset Iulianum reparari templum Hierosoly-
 mis, quod diuino, qui faciebant repurgium, igne flagra-
 re. Non caues ne etiam nunc fiat? Adeo à te non fuit iubendum, vt Iulianus hoc iussit: Quid tamen mouet? Vtrum
 quodcumque iudicium publicum exultum est, quia
 iugendum locus? Si edificio incenso moueris vilissimo
 iugendum in tam ignobili castro esse posuit? non recor-
 daris Imperator quantorum Romæ domus præfecto-
 rum incensa sunt, & nemo vindicauit? Immo si quis Im-
 peratorum iuratum factum fuerit reprehendere, eius
 magis qui tanto est percussus dispendio, causam grauauit.
 Quid igitur dignius vt Calinici castri in parte aliqua edi-
 ficium incendiū, an vrbis Romæ vindicandum existi-
 maretur, si oportet tamen? Constantinopoli dudum
 domus Episcopi incensa est, & filius clementis tuæ inter-
 cessit apud patrem, vt & suam, hoc est, & filii Imperato-
 ris iniunxit, & domus sacerdotalis incendiū non vin-
 dicares. Non consideras Imperator ne & hoc cum vin-
 dicari iussisset, ipse iterum iure ueniat ne vindicaret? Sed
 bene illud acquiescit est & patre filio. Dignum erat enim
 vt suam iniuriam prius ipse donaret. Bene illud cum gra-
 tiæ distinctio ne diuisum est, vt & filius pro sua, & pater pro
 filii iniuria rogetur. Hic nihil est quod filio referes, &
 vide ne quid Deo deroges. Non est ergo causa tantæ com-
 motioni idonea, vt propter ædificii exultationem in po-
 pulum tant seuerè vindicaret, multo autem minus quia
 synagoga incensa est perfidia locis, impietatis domus,
 amentie receptaculum, quod Deus damnauit ipse. Sic e-
 nim legitimus per os Hieremias, dicente Domino Deo no-
 stro: Et faciam domui vbi inuocatum est nomen meum
 super iherusalem, iū qua confiditis vos, & loco quem dedi vo-
 bis & patribus vestris, sicut feci Silos: & projiciam vos à fa-
 cie mea, sicut proieci fratres vestros omne semen Ephraim.
 Ego tibi noli orare pro populo isto, & noli postulare illis mi-
 sericordiam, & neque accesseris ad me pro illis, qui non
 exaudiam te. An non vides quid isti faciunt in ciuitatibus
 tuas?

B Iudas Deus se pro illis prohibet rogari, quos tu vindican-
 dos puras. At certe si iure gentium agerem, dicere quā-
 tas Ecclesie basilicas Iudei tempore imperii Iuliani ince-
 derint: duas Damulæ quarum via vi reparata est, sed ec-
 clesie non synagoge impendit: alia in formibus horret
 ruinis. Incensa sunt basilica Gazis, Afulonæ, Beryto, &
 illis fere locis omnibus, & vindictam nemo queriuit. In-
 censa est basilica & Alexandria à gentibus & Iudeis, quæ
 sola prestabat ceteris. Ecclesia non vindicata est, vindica-
 bitur synagoga: Vindicabitur etiam Valentinianorum fa-
 num incensum? Quid est enim nisi fanum, iū quo est co-
 uentus gentilium? Licet gentiles duodecim Deos appel-
 lent, isti triginta zonas colant, quos appellant Deos. Nam
 & de ipis comperi relatum & præceptum, vt in mona-
 chos vindicaretur, qui prohibentibus iter Valentinia-
 nis, quo Psalmos canentes ex consuetudine vsque vetri
 pergebant ad celebratorem Machabeorum martyrum,
 mori insolentia incenderunt fanum eorum in quodam
 rurali vico tumultuariae conditum. Quorū se offerre ha-
 bent tali optioni, cum meminerint tempore Iuliani illam
 quia aram deiecit, & turbauit sacrificium, damnatum à
 iudice fecisse martyrium? Itaque nunquam alias ille iu-
 dex quoadiuit eum, nisi persecutor habitus est, nemo il-
 lum congressit, nemo illum iniquum osculo dignum pu-
 tauit. Qui nisi iam esset defunctus, timeret Imperator ne
 in eum tu vindicare, quoniam vindictam celestem
 non euerit Iudei superstes heredi. Sed refertur cogniti-
 onem mandata iudici, scripturus eo quod non referte de-
 buerit, sed vindicare. Requiritur quod sublata dona-
 ra, vt omittat alia. Incensa sunt Iudeis Ecclesiarum ba-
 silicæ, & nihil redditum est, nihil repetitum, nihil quæ-
 situm. Quid autem habere potuit synagoga in castro viti-
 mato cum totum quicquid illic est, non multum sit, nihil
 pretiosum, nihil copiosum? Quid deinde de incendio po-
 tuit rapi Iudeis insidiantibus? Artes istæ sunt Iudeorum
 volentium calumniari, vt dum ista queruntur, mandetur

extra ordinem militaris censura iudicii, mittatur miles
 fortasse dicturus quod hic aliquando ante tuum Impera-
 tor dixit aduentum: Quomodo poterit nos Christus iu-
 uare, qui pro Iudeis aduersus Christum militamus? Qui
 mittuntur ad vindictam Iudeorum, suos perdidit exerci-
 tus, nostros volunt perdere. Ius quo præterea non pro-
 siliant calumnias, qui etiam Christo falsis testimonis ca-
 lumniati sunt? In quas non prosiliant calumnias homi-
 nes & circa diuina mandantes? Quos non auctores scdi-
 tionis fuisse dicant? Quos non appetant, etiam quos non
 recognoscant, vt catenatorum ordines innumeris spe-
 dent de Christiano populo, vt captiua videant colla ple-
 bis fidelis, vt condantur in tenebris Dei feruili, vt feriantur
 securibus, dentur ignibus, tradantur metallis, ne pœ-
 nito transeat? Hunc dabis triumphum Iudeis de Eccle-
 sia Dei? hoc trophæum de Christi populo? hæc gaudia Im-
 perator perdidit? hanc celebratam synagoge? hos latus
 Ecclesie? Referet Iudeorum populus hanc solemnitate
 in dies festos suos, & inter illos profecto numerabitur
 quibus aut de Amorrhæis, aut de Chanaanitis triumphauit,
 aut de Pharaone rege Aegypti, aut de Nabuchodonosor
 regis Babilonia manu liberari potuit? Adde hæc celebra-
 tiuem, significans se de Christi populo triumphum ce-
 gisse. Et cum ipsi Romanis legibus teneri se negent, ita vt
 crimina leges parent, nunc velut Romanis legibus se vin-
 dicandos putent? Vbi erat ista leges cum incenderent ip-
 si sacratarum basilicarum calumnia? Si Iulianus non est
 vitus Ecclesiam, quia præuaricator erat: ut Imperator vici-
 sceris synagoge iniuriam, quia Christianus es? Et quid to-
 tum post hæc Christus loqueretur? Non recordaris quid Da-
 uid laudat per Nathan prophetam mandauerit? Ego te de
 fratribus tuis minorem elegi, & de priuato Imperatore
 feci. Ego de fructu feminis tui in sede imperii locatus. E-
 go tibi subieci nationes barbaras, ego tibi pacem dedi, e-
 go tibi inimicum tuum in potestatem tuam caprium deduxi.
 Frumentum non habebas ad exercitus alimoniam, ipso-
 rum hostium manu præfecti tibi portæ, aperui horrea,
 dederunt tibi hostes tui conuentus suos, quos tibi
 parauerant. Ego perturbauit hostis tui consilia, vt ipse nu-
 daret. Ego ipsum vlturpatores in pernicii ita vinxit, ac mentē
 eius ligauit, vt cum haberet ad iugum fugiendi copiam, tamen
 cum omnibus tanquam metuens ne quis tibi periret, al-
 tere se clauderet. Ego comiret eius atque exercitum ex ec-
 clesia parte nature, quos etiam disperferam, ne ad belli lo-
 catem coirent, ad supplementum tibi victoriae congrega-
 ui. Ego exercitum tuum ex multis indomitis conueniam
 nationibus quasi vnus gentis filius & tranquillitatem
 & concordiam seruare præcepi. Ego cum periculum sum-
 mum esset ne Alpes in fida barbarorum penetrarent con-
 silia intra ipsum Alpium vallum victoriam tibi contuli,
 vt sine damno vinceret. Ego te triumphare feci de inimi-
 co tuo, & tu de plebe mea das meis inimicis triumphum?
 Nonne propterea Maximus defestus est, quia iam ipse
 expeditionis dies cum audisset Romæ synagoram incen-
 sam, dictum Romanis miserat quasi vindix discipline
 publicæ. Vnde populus Christianus ait: Nihil boni huic
 imminet. Rex iste Iudeus factus est: defensionem istum
 disciplinæ adiuturus, quem mox Christus probauit, qui
 pro peccatoribus mortuus est. Si de sermone hoc dictum
 est, quid de vitione dicetur? Ille igitur statim à Francis, à
 Saxorum gente, in Sicilia, Sicis, Petauione, vbiq; de-
 nique terrarum victus est. Qui pio communi cum per-
 didit? Abolenda cū impio sunt etiam impietatis exempla.
 Quod illi nocuit, & quo vitæ offendi, hoc non sequi de-
 bet, sed damnare qui vicit. Itaque illa tibi non quasi ingra-
 to recensui, sed quasi iure collata enumeaui, vt his admo-
 nitus cui plus collatum est, plus diligas. Denique hoc res-
 pondit Simoni dixit Dominus Iesus: *Rece iudicasti. Statimque
 conuersus ad mulierem* q pedes eius vnguento vixit, tunc Ec-
 clesie gerens, ait Simoni propter quod dico tibi: Remissa sunt pec-
 cata tua multa, quoniam dilexisti multum. Cui autem minus dimi-
 titur, minus diligit. Hæc mulier q donū Pharisæi intravit, &
 eiecit Iudæi, Christum acquiescit. Ecclesia. n. synagoga ex-
 clausa, cur iterum tentat vt apud Christi famulū, hoc est, de
 peccatore fidei, de domo Christi synagoga excludat? ecclesia

Hæc

vna l.
ca. 7.
c. 10.Rom. 1.
Luc. 7.
Iudeorum

A Hæc ego Imperator amore & studio tui in hunc sermonem contuli. Debeo enim beneficiis tuis, quib. me petente, liberasti plurimos de exiliis, de carceribus, de ultimis necis pœnis, ut malle debeam pro salute tua etiam offensio- nem tui animi non timere, (nemo maiore fiducia vitetur, quam qui ex affectu diligit: nemo certe debet ledere qui sibi consilij) nec tot annorum conceptam cuiuscumque fa- ctedocij gratiam vno momento amittam. Et tamen non damnum gratia deprecor, sed salutis periculum. Quan- quam quantum est Imperator, ut querendum aut vindican- dum non putes, quod in hunc diem nemo inquam vindicauit: Graue est fidem tuam pro Indeis periclitari. Gedeon cum occidisset sacrum virulum, dixerunt gen- tiles: Hii ipsi iniuriam suam vindicent. Quis habet syna- gogam vindicare: Christus quem occiderunt, quem nega- uerunt: An Deus pater iudicabit eos qui nec patrem reci- piunt, dum filium non receperunt? Quis habet Valen- tianorum hæresim vindicare: quam pietas tua quomodo vindicat, cum eos excludi iussit, ne conueniendi vi- surpare copiam? Ipsi solum tibi obiciam regem Deo pro- batum, hoc in istis damuibus quod in illo probatum est. Certe si mihi parum fidei defuerit, iube adesse quos pu- taris episcopos, tractetur Imperator quid salua fide agi debeat. Si de causis pecuniaris Comites tuos consilis, quā- to magis in causis regionis sacerdotis Domini æquum est consulas? Consideret clementia tua quantos insidiato- res habet Ecclesia, quantos exploratores; leuem rimam si offenderint, figent aculeum. Secundum homines lo- quor. Ceterum plus hominibus Deus timetur, qui etiam Imperatoribus iure præferat. Si amico suo aliquis, si pa- tenti aut propinquo deferendum existimat, recte ego & deferendum Deo, & eum præferendum omnibus iudica- m. Consule tibi Imperator, ut patere me consulere mihi. Quid respondebo postea si comperit fuerit data hunc auctoritate aliosque Christianorum aut gladio, aut seclib. aut plumbis necatos? Quomodo hoc purgabo factum? Quomodo excusabo apud episcopos? Qui nunc quia per triginta et innumeros annos presbyteri quidam gradus functi, vel ministri Ecclesiæ retrahuntur a munere sacro, & curie deputantur, grauius genunt. Nam cum ij qui vobis militant, certo militie tempore cernuntur, quanto magis etiam eos considerare debetis qui Deo militant? Quomodo, inquam, hoc excusabo apud episcopos qui queruntur de clericis, & impressione grauissimi scribunt ecclesias? Hoc tamen in notitiis clementie tue peruenire volui de hoc ut placeat, arbitrio tuo consulere & temperare dignaberis. Illud autem quod me angit, & iure angit, excludi atque eicere; ipse facis quidquid fieri iussisti. Aut si ille facturus non est, malo re magis esse ele- mentem, quam illum non fecisse quod iussus est. Habes in quibus Domini adhuc debes circa imperium Roma- num inuitare clementiam, habes quibus amplius quam tibi speres. Illorum gratia, illorum salus re in hoc sermo- ne conueniat meone causam tuam alieno committas iudicio. Integra adhuc tibi sunt omnia. In hoc me ego Deo nostro pro te obbligo, nec verecari sacramentum. Num- quid Deo dupliciter poterit, quod pro eius emendatur honorificentia? Nihil mutaueris certe in illa epistola, siue missa, siue nondum missa est: dictari iube aliam, quæ plena fidei, plena pietatis sit. Tibi integrum sit emendare, mihi non est integrum dissimulare. Antiochenis tuam donasti iniuriã, inimici tui filias reuocasti, nutriendas apud affine dedisti, matris hostis tui missi de aerario tuo sumptus. Hæc tanta pietas, tanta erga Deum fides hoc factio obfusca- bit? In igitur qui armatis pepercisti hostibus, & seruasti i- nimicos tuos, ne queso tanto studio putes vindicandum in Christianos. Nunc te imperator rogo ut non aspernan- ter acciperis me & pro te & pro me timentem. Sancti e- nim vox est: Viquid factus sum videte contritionem po- puli mei, ut offensam incurram Dei? Ego certe quod ho- norificentius fieri potuit, feci ut me magis audires in regna, ne si necesse esset, audires in ecclesia.

De concione quam in Ecclesia ad Theodosium Imperatorem habuit in causa episcopi & monachorum ob synagogæ conflagra- tionem, ad Marcellinum fratrem E- piscopola.

Ambrosij Episcopi Marcellinæ forori.

Sollicitam sanctitatem tuam esse adhuc, scribitur di- gnata est mihi, eo quod sollicitum me esse scripsisti: unde miror quod literas non acceperis meas, quib. resu- sam mihi scripsistam securitatem. Nam cum relatum esset Imperatori synagogam Iudeorum istis partibus Orientis incensam à Christianis auctore episcopo, & Valentinia- norum lucum: iussum erat uic Aquilicie postro, ut synago- ga ab episcopo reedificaretur, & in monachos vindicare- tur qui incendissent lucum. Tum ego, cum sepius agendo parum proficerem, epistolam dedi Imperatori, quam si- mul misit, & ubi processit ad ecclesiam hunc sermonem habui.

In libro prophetico scriptum est: *Sume tibi baculum nuciu- min.* & qua ratione hoc dixit Dominus Propheta debemus considerare non otiose etenim scriptum est: quando quidem & in Hepate rebus legimus, & quod virga nucina Aaron sacerdotis, cum diu reposta fuisset, effloruit. Nam videntur per virgâ significant quod directa esse debeat pro- phetia vel sacerdotalis auctoritas, vt non tam delectabi- lia, quam vtilia persuadat. Ideo vero nucium baculum sumere iubetur Propheta, quia memorata pomum arboris amorum in cortice, durum in testa, intus est fructu- sum: vt ad eius similitudinem Propheta quoque amara & dura prætentat, & demittat tristitia non formidet. Simi- liter etiam sacerdos, quia præcepto eius etiam ad tempus a- liquibus amara videatur, & tamquam virga Aaron repa- sita in auribus dissimulanti, tamen aliquando cum aestimatur aurille, florescat. Vnde & Apostolus ait: *Quid vultis in virga veniam ad vos, an in charitate, spiritusque mansue- tudinis?* Prius enim virgam dixit, & tamquam virga nucina percussit errantes, vt postea consoleretur eos spiritu mansuetudinis. Itaque quæ virga sacramentis abdicauit ce- lestibus, eundem in mansuetudo restituit. Discipulo quoque talia præscripta dedit, dicens. Argue, obsecra, increpa, duo dura, vnum mite, sed ideo dura, vt etiam ipsa molli- ret: quia sicut ægis redundanti selle corporibus, cibo- rum aut potus amaritudinē dulcescit, & contra epula- rum suauitas amaritudinē est: ita vianimus est faucis, voluptatis sacri adulationis agrestis, & rursus correctio- nis temperatur amaritudine. Hæc de prophetica le- ctione libata sunt: Evangelij quoque lectio quid habeat consideremus. Rogant quidem Pharisei Dominum Iesum, *vt mandaret cum illis: & ingressi domum pharisei discubuit. Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod Iesus accubus in domo pharisei, attulit alabastro vnguenti: & stans retro secus pedes eius, lacrymis capiti rigare pedes eius, & reliqua recitauit vsq; ad locū: Fides tua te saluum fecit, vade in pace.* Quam simplex, subiuncti, in verbis, quam profunda in consiliis Evangelij lectio. Itaque quia magni consilij sermo est, altitudinem eius consideremus. Dominus noster Iesus Christus iudi- cauit magis homines beneficiis alligari polle, & protoca- ri ad ea quæ sunt recta facienda, quam mette: plusq; chari- tatem proficere, quam fomidum ad correctionem. Ita- que præmisit gratiam, veniens per Virginis partum, vt in baptismo peccata donaret, quo sibi faceret gratiores. De- inde si competentia gratis vris officiis reponeremus, i- pius gratie remunerationem futuram omnium in hac nullo re declarauit. Nam si istum modo prima debita no- bis remisisset, videretur cautior, quam indiligentior, cor- rectionis quæ prouidentia. Auguli namque animi est vt illiciat, non autem promoueat. Ideoque nobis & ante donat per baptismum, & post beneficij virtutibus vberio- largitur. Ita ergo Christi beneficia & inuentia virtutis & præmia sunt. Erant duo debitoris cuiusdam feneratori, &c. Sed nemo vocabulum feneratoris horrefact. Fuitis au- tem sub feneratori duro, qui nisi morte debitoris expleri ac fatiari nequiret. Venit Dominus Iesus, vidit graui nos

obli-

*Indic. 6
In. p. 1
c. 127
q. 1
In. 14*

B

*Reg.
22.*

In. 14

q. 1

*de
causis*

C

*In. 14
f. 1
gr.*

D

*In. Mac.
In. p. 1
c. 127
q. 1
In. 14*

A obligatos furore. Nemo enim sanus suum patrimonium innocentie fide potest exolvere: & quia de meo videbatur habere non potest, novum genus ablationis mihi derulit, ut creditorem mutarem, qui sanus me solvendum non habebam. Debitores autem nos non habuit, sed culpa fecerat: peccatis autem nostris etiam gratiam contraximus, ut essemus obnoxii, qui etiam liberi. Debitor enim est qui aliquid accipit de honoratoris pecunia. Peccatum vero à diabolo est: tamquam ergo in eius patrimonio haberet impius opes. Sicut enim Christi divitiae virtutes sunt, ita diaboli opes crimina sunt. Redegerat humani generis in perpetuum captivitatem obnoxii hereditas gravi fenore, quod oberatus auctor ad posterum de fanerata successione transmisserat. Venit Dominus Iesus, mortem suam pro morte omnium obtulit, sanguinem suum pro sanguine fudit vitiorum. Mutuamus ergo creditorem, non eualimus, immo eualimus; manet enim debitum, sanus intercedit, dicente Domino Iesu qui in vinculis sunt, Exite, & his qui in carceribus sunt, procedite. Dimissa sunt ergo peccata vestra omnibus. enim dimittit, nec quicquam est, cui non relaxaret. Sic enim scriptum est: Quia donavit omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti. Cur nos aliorum tenemus chirographa, & volumus exire aliena, qui nostrorum vitiorum indulgentiam? Qui donavit omnibus, ab omnibus exigit, ut quod vni quique sibi dimissum meminit, aliis ipse dimittat. Vide ne grauiorem causam incipias habere fenorator, quam debitor; sicut ille in Evangelio, cui dominus suus dimisit omne debitum. Nam quia ille postea à consensu suo cepit exigere quod ipse non soluerat, iratus dominus eius de ipso exegit quod ei ante donauit. Cautemus ergo de nobis hoc accidat, vt non remittendo quia nobis debentur, incipiamus & illa solvere quia remissa sunt nobis. Ita enim scriptum est, dicente Domino Iesu. Sic & vobis faciet pater meus qui in caelis est, si non remisistis vni quique fratri suo de cordibus vestris. Dimittamus ergo pauca, quibus plura donata sunt: & intelligamus eo nos Deo acceptiores fore, quo etiam plura donamus: quia hoc gratiores Deo sumus quo nobis plura dimissa sunt. Denique interrogatur à Domino Pharisaeus: Quia, inquit, enim plus diligit? Respondit. Agnoscit quia cuius plus donauit. Cui Dominus dixit: Recte iudicasti. Laudat Pharisaei iudicium, sed arguitur affectus: de aliis bene iudicat, sed quod de aliis opinatur, ipse non credit. Audis laudantem Iudeum Ecclesiae discipulum, cuiusque veram gratiam praedicantem, honorantem sacerdotes Ecclesiae, hortaris vt credat, renuit: ita quod in nobis laudat, ipse non sequitur. Non ergo plena eius laudatio est, quia audiuit Christum. Recte iudicasti: nam & Cain recte obtulit, sed non recte diuitiis: ideoque dixit illi Deus: Si recte offeras, non recte autem diuitias specasti, quiesce. Ergo & hic recte obtulit, qui iudicat Christum à Christianis maxime diligendum, quia multa nobis peccata donauit, sed non recte diuitur, quia putant quod peccata hominum possent ignorare, qui hominibus peccata dimitteret. Ideoque ait Simoni: Vides hanc mulierem? Iuravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hic autem lacrymis suis rigauit pedes meos. Omnes vnum corpus Christi sumus: cuius caput Deus, membra autem nos sumus: alii fortasse oculi, vt propheta; dentes, vt Apostoli, qui euangelicae praedicationis cibum nostris infundit: pedes vero meritoque scriptum est: Oculi eius bilares à vino, & dentes candidiores à lacte. Sunt & manus eius illi qui videntur excutores bonorum operum. Sunt & venter eius, qui vires alimonie pauperibus largiuntur. Sunt ergo & pedes eius aliqui, arque vti nam metar eius esse calcaneum. Aquam igitur mitti in pedes Christi, qui etiam vltimis quibusque peccata concedit, & dum plebeios liberat, Christi tamen lauat vestigia. Mitur & illi aquam in pedes Christi, qui à peccatorum collusione mundat conscientiam suam. Ambulat enim Christus in pectoribus singulorum. Caut igitur ne pollutam habes conscientiam, & pedes Christi incipias inquinare: caue ne spem in te improbitatis offendas, quia eius in te deambulans calcaneum laesitur. Nam ideo aquam pedibus Christi non dedit Pharisaeus, quia

mundum à collusione perfidia animum non habebat. Vnde enim suam mundaret conscientiam, qui aquam non suscepit Christi? Ecclesia autem & aquam habet & lacrymas habet aquam baptismatis, lacrymas penitentiae. Fides namque quae superiora peccata deplorat, noua cauere conuenit. Ergo Simon Pharisaeus, qui aquam non habebat, vtique & lacrymas non habebat. Quomodo enim habere lacrymas, qui penitentiam non gerebat? Quoniam vero non credebatur in Christum, nec habebat lacrymas; nam si habuisset, lauisset oculos suos, vt Christum videret, quem adhuc, cum simul accumberet, non videbat. Nam si vidisset, non vique de eius potestate dubitasset. Non habebat capillos Pharisaeus, qui Nazarenus: scire non poterat; habebat Ecclesia, quae Nazarenum querebat. Capilli veluti in superfluis corporis aestimantur, idem tamen si vngantur, bonum reddunt odorem, & ornamento sunt capiti: si tamen non vngantur oleo, ingratiuita & diuitiae oneri sunt, si suis vt necesse sit, non alpergas uti Christi odorem; si vero alas pauperes, laeces corum vulnena, illuuiemque detergas, restitui vtique pedes Christi. Osculum vultu non distulisti: hoc autem ex quo intrauit, non cessant osculari pedes meos. Osculum vtique insigne est charitatis; vnde ergo Iudeo osculum, qui pacem non recognouit pacem à Christo non accipit dicente: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. Non habet synagoga osculum, habet Ecclesia, quae expectant, quae dilexit, quae dixit: Osculatur me ab osculis suis. Diuturnae enim cupiditatis ardorem quae aduersus Dominici expectatione adoleuerat, osculo eius volebat stillante restringere: hoc explere sinum suum nuntiate. Ideoque sanctus Propheta ait: Os meum aperiet: & annuntiabit laudem tuam. Qui ergo laudat Dominum Iesum, osculatur eum qui laudat, credit vtique ipse David ait: Creditur, propter quod locutus sum: & supra: Repletur os meum laude tuae, vt canteat tibi gloria mea. De specialis quoque gratia insulione eadem te scriptura docet quod osculatur Christum, qui accipit spiritum dicente Propheta: Sanctos os meum aperiet: & attraxit spiritum. Osculatur ergo Christum, qui conuertitur illum. Cor de enim creditur ad iustitiam, vt autem & sessio sit ad salutem. Osculatur vero pedes Christi, qui Evangelium legens, Domini Iesu gesta cognoscit, & paenitentiae affectu; ideoque religioso osculo velut quendam deambulans Domini lambit vestigia. Osculatur ergo Christum communionis osculo, qui legitur in eligit. Vnde hoc Iudeo osculum? Qui enim non creditur in aduentu eius, nec in passione creditur. Quomodo enim creditur passum, quem venisse non creditur? Non ergo habebat osculum Pharisaeus, nisi forte Iudeo proditoris: sed nec Iudeus habebat: ideoque cum Iudeis promissum osculum tantum signum proditoris vellet ostendere, dicit ei Dominus: Iude, osculo filium hominis tradis? Hoc est, osculum offers qui non habes oculi charitatis; osculum offers, qui in teis oculi lucramentum. Osculum non laborum querit, sed cordis & mentis. Sed dicis, Osculatus est Dominus; veni osculatus est labiis: hoc habet osculum populus Iudeorum, ideoque dicitur est: Populus hic labiis me benedixit, cor autem eorum longe est à me. Ergo non habet osculum, qui fide & charitatem non habet. Osculo enim vis amoris exprimitur; ubi non est amor, non est fides, non est dilectio, & est suauitas osculorum. Ecclesia autem non cessat osculari pedes Christi, & ideo non vnum, sed multa in Canticis canticorum exigit oscula, quia vult sancta Maria ad omnes eius est intentata sermones; omnia eius verba excipit, cum legitur Euangelium, vel propheta, & omnia eius dicta conseruat in corde suo. Sola ergo Ecclesia habet oscula quasi sponsa, osculum enim quasi pignus est nuptiarum, & praetogata coniugii. Vnde Iudeo oscula, qui non credit in Iesum? Vnde Iudeo oscula, qui Iesum adhuc venisse non nouit? Nec Iudeo oscula non habet, sed nec oleum habet, quo vngat pedes Christi. Nam si habet oleum, ceruicem vtique suam ante mollioret, de quo & Moyses dicit: Populus hic dabit ceruicem est. & Dominus ait, quod leuita & sacerdos praetereunt, nec quicquam oleum aut vinum illius à latronibus percussit vulneribus infudit, non enim habebant quod infunderent, nam si habuissent oleum, suis quoque vulneribus infundissent.

E
Pla. 55.
Luc. 7.Noli. 6.
Mar. 16.
I. Cor. 11.F
Luc. 9.Iuan. 14.
Cant. 1.Pla. 5.
Pla. 35.
Pla. 70.Pla. 118.
Rom. 19.

G

Mat. 24.

Luc. 22.

Ibidem

Mar. 7.
Esa. 19.H
Car. 9. 1.
Iuan. 10.
Luc. 10.Eua. 9.
Eua. 20.
Eua. 21.

A sent. Sed clamat Esaias. *Non est malagma imponere, neque oleum, neque aliquid aurum.* Ecclesia autem habet oleum, quo suorum vulnera fouet, ne duritia vulneris alte serpat: habet oleum quod accepit. Hoc oleo Alci pedem suum lauit; sic ut scriptum est. Benedictus filius Aler: & erit acceptus fratribus suis, & intingeret in oleo pedem suum. Hoc itaque oleo vixit Ecclesia cernices suorum, ut suscipiant iugum Christi: hoc oleo vixit martyres, ut facularem ab eis puluerem detegeret: hoc oleo confelotes vixit, ne labori cederet, ne succumbere tent fatigati, ne restu munditius vinceretur:ideo vixit eos, ut spiritali ipsos oleo refrigeraret, Synagoga hoc oleum non habet, quia oliuam non habet, quae non intellexit illam columbam, quae tamum oleo detulit post diluuium. Illa enim columba postea descendit cum Christus baptizaretur, & mansit super eum, sicut in Evangelio testatur, Iohannes, dicens: *Quia vidi spiritum descendente de celo quasi columbam, & mansit super eum.* Quomodo enim vidit columbam, qui non vidit eum, super quem spiritus quasi columba descendit? Ecclesia veto & lauat pedes Christi, & capillis suis tergit, & ideo vngit & perfundit vnguento: quia non solum laucius curat, & lassos fouet, verum etiam suauiter gratiae odore respersit, nec diuitibus tantum ac potentioribus, sed etiam plebei famulae vitis eadem transfundit gratiam, aequa omnes late examinat, omnes eodem sinu suscipit, eodem gremio fouet. Semel motus Christi est, semel sepultus est: & nihilominus quotidie vult in pedes suos mitti vnguentum. In quos autem Christi pedes mittimus vnguentum? Pedes Christi illi sunt, de quibus ipse dicit: *Quod vni horum minimorum fecerit, mihi fecerit.* Hos tunc pedes illa mulier euangelica refrigerat, hos tunc lachrymis suis irrigat, quando etiam in infimis peccatum remittitur, culpa lauitur, donatur indulgentia. Hos tunc pedes osculatur ille, qui etiam in infimis plebis sacra diligit. Hos tunc pedes vnguento vngit ille, qui etiam tenuioribus mansuetudinis gratiam impertit. In his se martyres, in his Apostoli, in his ipse Dominus Iesus honorari iudicat. Vides quam moralis Dominus sit, ut exemplo sui te ad pietatem prouocet, moralis est etiam cum arguit. Denique accusans ludaeos ait: *Populi meus quid feci tibi, aut quid contristavi te, aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia claudi te de terra Aegypti, & de domo seruivituti liberaui te? Et addidit: Et quia misit ante faciem tuam Moysen & Aaron & Mariam? In mente habeto quid cogitauit in te Balac, hoc est, ille magice artis opem quaerens, sed tamen cum tibi non permisi nocere. Deprimebaris vtique in peregrinis exiliis terris, grauius vtgebatur oneribus: nisi ante faciem tuam Moysen & Aaron, & Mariam: & primum ille qui spoliauerat exulem, spoliatus ipse est. Tu qui amiseras tua, acquisisti aliena, liberatus ab hostibus circumvallantibus, atque inter aquas medias tuas stragem vidisti inimicorum tuorum, cum eadem vnda quae te circumfusa prouocaret, hostem refusa demergeret. Nonne cum tibi per desertum venientia alimenta descendit, altricem tibi pluuiam, & commearus quocumque pergeres circumfluos ministravi? Nonne te de bellatis inimicis omnibus in regionem Bottrionis induxi? Nō-*

ne ipsum Seon Amorrhoeorum regem, hoc est superbum exasperantium ducem: nonne regem Hai viuentem tibi tradidi, quem suffixum ligno ac sublatum in cruce male dicto vetere condemnasti? Quid dicam? Caela fuerit quin quae regum agmina, quae debitas tibi tetras negat & contudebant. Et nunc pro his omnibus quid aliud a te quaeritur homo, nisi vt facias iudicem & iustitiam, & diligas misericordiam, & paratus sis ite cum Domino Deo tuo? Ad ipsum regem Dauid, illum primum atque manifestum, qualis per Nathan prophetam expositus? Ego, inquit, te minorem elegi de fratribus tuis, ego te mansuetudinis repleui spiritu: ego te per Samuellem, in quo ego etiam, & meum uicem vixi in regem. Ego te, subito illo rege superiore, quem malus spiritus exagitabat, vt persequeretur sacerdotibus Domini, de exule feci triumphatorem. Ego de semine tuo in throno tuo non prius heretico quam consorcium locui. Ego tibi feci etiam alienigenas subditos, vt tibi seruiant quae impugnant: & seruientes mihi in potestatem deduces inimicorum meorum, & tu auferas quod erat seruus mei, in quo & tibi peccatum iuritur, & habebunt de quo me aduersarii gloriarientur? Ego Imperator (vt iam non solum de te, sed etiam de te verba conuertant, quoniam aduersus quam grauitur Dominus conuenire solet), quo gloriosior fideliu es, eo amplius auctori tuo deferendum noueris. Scriptum est enim. Cum te induxerit Dominus Deus tuus in terram alienam, & manducaueris fructus alienos, non dicas, Virtus mea & iustitia mea hoc mihi dedit, sed Dominus donauit Deus, sed Christus misericordia sua contulit: & ideo corpus eius, hoc est, Ecclesiam diligendo, aquam da pedibus eius, osculate pedes eius, vt non solum absoluas eos qui in peccatis deprehensi sunt, verum etiam pace tua dones concordia, & quieti relaxes. Mitte vnguentum in pedes eius, vt tota domus in qua Christus recumbit, & tota replatur vnguento, omnes recumbentes cum eo gaudent in odoribus: hoc est, si honorat vltimos, vt eorum absolutio ne gaudeant angeli, sicut super vno peccatore penitentiam agente, latentur Apostoli, descendunt prophetae. Non enim possunt dicere oculi manui, Ogeram tuam non desideramus: aut caput pedibus, Non essis mihi necessarius. Ergo quia omnes necessarius sis, tuere omne corpus Domini Iesu, vt ipse quoque regnum tuum caelestis dignatione custodiat. Deinde cum aliquandiu starem, dico Imperatori: Fac me securum pro te offerré, & absolute munum meum. Cum assideret annueretque, non tam aperte polliceretur, atque ego starem, dixit le emendaturnam rescriptum; statim dicere cepi, vt omnem cognitionem tolleretur, ne huius occasione cognitionis Comes aliqui Christianos iniuria afficerent. Promisit facturum. Aio illi: Ago fide tua, & reperiens, Ago fide tua: Age, inquit, fide mea, & ita ad altare accessi non aliter accessurus, nisi mihi plane promississet. Vere tanta oblationis fuis gratia, vt sentirem etiam ipse eam Deo nostro commendationem fuisse gratiam, & diuinam praesentiam non defuisse. Omnia itaque ex sententia gesta sunt.

S. AMBROSII EPISTOLARUM LIBRI SECVNDI FINIS.

SANCTI AMBROSII

EPISCOPI MEDIOLANEN-

SIS EPISTOLARVM

LIBER TERTIVS.

In quo de vita, moribus & disciplina episcoporum & sacerdotum, quales ipsi sint eligendi, & qua cura plebem curare debeant, luculenter describitur.

Constantiam Arausicorum episcoporum designatum, quomodo Ecclesiam sibi creditam recte & laudabiliter regere debeat, fideliter instruit.

Ambrosius episcopus Constantio fratri.

Epist.
XIX.

Epist.
103.
Epist. 23

Mat. 16

A

Epist. 92

Ioan. 7.

Epist. 66

Epist. 45

Psalm. 18.

Hecl. 1.

Ioan. 4.

Prov. 16

B

Epist. 9.

Psalm. 148

Eccl. 11.

bidem

SUPERISTI munus sacerdotij, & in puppe Ecclesie sedens nauim aduersus fluctus gubernas. Tene clauum fidei, vt te graues huius seculi turbare non possint procelle. *Mare quidem magnum & spatiosum, sed non vetere, quia ipse super maria fundauit eam, & super flumina preparauit eam.* Itaque non immerito inter tot mundi fides Ecclesia Domini tamquam supra Apostolicam aedificata petram immobilis manet, & concussio aduersum impetus sequentis salis perferat fundamine. Alluitur vndis, non quatitur: & licet frequenter elementa mundi huius magno illius resistent fragore, habet tamen quolaborantes excipiat, tutissimum portum salutis. Sed tamen etiam in mari fluctuat, currit in fluminibus, & vide ne in illis fluminibus magis, de quibus dictum est. *Eleuauerunt flumina vocem suam.* Sunt enim flumina quae de ventre eius fluent qui potum à Christo acceperit, de spiritu Dei sumplerit. Hæc ergo flumina cum redundant spiritali gratia, eleuant vocem suam. Est & fluminis qui decurrit in sanctos suos sicut torrens. Est & fluminis impetus, qui lætificat animam pacificam atque tranquillam. Ex huius fluminis plenitudine quicumque acceperit, sicut Ioannes Euangelista, sicut Petrus, Paulus, eleuat vocem suam: & sicut Apostoli euangelicæ predicationis vocem vsque in totos fines orbis terrarum canoro diffuderunt præconio, ita & iste incipit euangelizare Dominum Iesum. Accipe ergo à Christo, vt & tuus sonus exeat. Mare est scriptura diuina, habens in se sensus profundos, altitudinem prophetiarum ænigmaturarum, in quod mare plurima introierunt flumina. Sunt ergo & fluiui dulces atque pernicii, sunt & fontes viui qui salant in vitam æternam, sunt & sermones boni sicut aui mellis, & gratæ sententiæ quæ animos audientium spiritali quodam potu irrigent, & præceptorum moralium suauitate melleant. Diuerfa igitur scripturarum diuinarum fluenta. Habes quod primū bibas, habes quod secūndum, habes quod postremum. Collige aquam Christi, illam quæ laudat Dominum, Collige aquam de pluribus locis, quam effundunt nubes prophetiæ. Quicumque colligit de montibus aquam, ascendet se trahit, vel haurit & fontibus, & ipse rotat sicut nubes. Imple ergo gremium mœtis tuæ, vt terra tua humefcat, & domesticus irrigetur fontibus. Ergo qui multa legit & intelligit, impletur: qui fuerit impletus, alios regit. Ideoque scriptura dicit: *Si imple-*

uerint nubes, pluiam in terram effundent. Sint ergo sermones tui proflui, sint puri, dilucidi, vt morali disputatione suauitate fundas populorum auribus, & gratia verborum tuorum plebem demulceas, vt volens quod dulcis sequatur. Quod si aliqua vel in populo vel in aliquibus contumacia vel culpa est, sint sermones tui huiusmodi, vt audientem stimulet, compungant male confitum. Sermones enim sapientium tanquam stimuli. Stimulauit & Dominus Iesus Saulum, cum esset persecutor. Quia salutaris fuerit stimuli, considera, qui ex persecutore Apostolum fecit, dicendo: Durum tibi est vt aduersus stimulum calces. Sūt etiam sermones sciti lac, quos infudit Paulus Corinthiis. Qui enim fortiores cibum epulari non queunt, succo lactis ingenij sui exercent infantiam. Eloquia tua plena intellectus sint. Vnde & Salomon ait: Arma intellectus labia sapientia. Et alibi: Labia tua alligata sint sensu, id est, fulgeat sermonum tuorum manifestatio, intellectus coruscet, & alloquium tuum atque tractatio aliena non indigeat assertionem, sed sermo tuus velut armis suis sese ipse tueatur, nec vllum verbum tuum in vanum exeat, & sine sensu prodeat. Est enim alligatura quæ constringere solet animorum vulnera, quam si quis rejicit, desperatam sui prodit salutem. Et ideo circa eos qui graui vlcere vexantur, vt vter oleo sermonis, quo foueas mentis duritiam, appone malagma: adiunge alligaturam salutaris præcepti, vt vagos & fluctuantes circa fidem disciplina obsecrantium, nequaquam solito animo & remissione vigore patiaris perire. Admone igitur plebem Domini atque obsecra, vt abundet in operibus bonis, renuntiet flagitiis, non accendat flammaram incendia (non dicam in labbato, sed in omni tempore) ne comburat corpus suum: fornicatio & immunditiam non sit in Dei seruulis, quia immaculato seruimus Dei filio. Nouerit vnusquisque vt vas possideat suum, quod subactio quodam sui corporis solo, fructus expectet debitos: nec pinas & tribulos ei terra sua germinet, sed dicat & ipse: Terra dedit fructus suos: atque in hac dumofis quondam passionum fragilitate, infirma virtutum effloreat. Edoce te etiam atque institue vt facias quod bonum est, & vnusquisque non intermitat opus probabile, siue à pluribus videatur, siue sine arbitrio sit. Abundat enim sibi locuples testis conscientia. Fugiat etiam mala opprobria, etiam si credat non posse conuinci. Nam et si clausus parietibus sit, & opertus tenebris, sine teste, sine conficio, habet tamen facti arbitrum quem nihil fallat, ad quem facta clamant omnia. Denique clamauit & vox sanguinis. Sibi ipsum vnus-

Eccl. 12

Ab. 9.

C

1. Cor. 3.

Prov. 14.

Prov. 15

Epist. 1.

2. Cor. 9

D

Epist. 5

1. Th. 5.

4.

Gen. 2.

Psalm. 4

Eccl. 13

Gen. 4.

bid.

A gni consensum, nec coactis metu, & precibus restitit, nec minis cessit, præponens premiis periculosam honestatem, quam turpem remunerationem casu pudori. Item quoque mulier maioribus adorsu tentamentis cum inflexibilem audiret, etiam secundo immobilem passionem, effera impudentia vires ministrante, iuuenem aggreditur, vestre apprehensa ad cubile trahens, complexum offerens, & pene cæperat, nisi exiisset Ioseph vestem qua tenebatur, exieret amictum humilitatis, induerent pudori. Sciuit igitur humiliari, qui humiliatus est vsque ad carcerem; & cum sustineret calaniam, mala et crimen saluum subire, quam verum referre. Sciuit inquam humiliari, qui humiliabatur pro virtute. Humiliabatur in typo eius qui fecerat humiliatus vsque ad mortem, mortem autem crucisque venturus erat ut vitam hanc de somno suscitaret, & formam esse hunc vinendi vsu doceret, in quo diuersæ commutationum vices tanquam ebriæ, & nihil solidum nihil firmum, tanquam dormientes somnium videntes non videmus, & audientes non audimus, & manducantes non satiamur, gratulantes non gratulamur, currentes non peruenimus. Vane spes hominum in hoc seculo, qui ea que non sunt, tamquam que sunt, sequenda arbitrentur. Itaque inanes & vacuæ rerum species tanquam in somno veniunt, abierunt, addiderunt, etiam erunt. Circumfuse & dispersæ sunt, teneri videntur, & non tenentur. Denique ubi quis audiat dicentem: Surge qui dormis; & de seculo ultius spono excurrere: salta hæc intellexit omnia: euigilauit, & fugit somnium, fugit potestas, abiit cura patrimonii, formæ venustas, honorum studium. Hæc enim somnia sunt, quibus non mouentur qui vigilantes corde, sed dormientes exagitantur. Vadatur hunc sermonem meum sanctus vir Ioseph, non esse perpetua nec diuturna que sunt huius seculi, qui ab initio nobilis genere, censu diues, subito ignobilis seruulus, & quod ipsam seruituti vilitatem acerbant degeneres domini eræ emptum mancipium. Minus enim vile putatur seruire liberto, geminatur autem seruitus, ubi feruit vernaculus. Seruus igitur ex genere præclaro, pauper ex patre diuite, de amore ad odium, de gratia ad supplicium; rursus de carcere ad aulam, de reatu ad iudiciū traduetus, neque aduersus fractus est, neque eleuatus secundis. Adhupulatur etiam momentarias effluuies rerum etiam sancti Dauid frequenter variatus status, qui despectus patri, pretiosus Deo, triumpho nobilis, inuidia vilis, accitus ad ministerium regium, electus ad affinitatē, postremo faciem & ora mutatus, exul regni, fugiens patrie diu, nunc sua offendit eula deplorabat, & rursus aliena remouebat, conciliato herede nobilior quam decolorato. Expertus igitur omnia, pulchre dixit: Bonum mihi quod humiliatus sum. Quamquam hoc & ad eum possit referri qui cum esset in Dei forma, facili inclinare caelos, descendit tamen, & formam serui accipiens nostras portauit infirmitates, qui prævidens sanctos suos, non quia rapinam sibi proprium honorem assumere, sed subiacere se equalibus, & alios sibi antecesse, dixit: Bonum mihi est quod humiliatus sum. Bonum mihi est quod me subieci, ut subiecta mihi sint omnia, & sit Deus omnia & omnia. Hanc infundit humilitatem singulorum animis, & te ipsum formam præbe omnibus, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*. Discant bonorum operum diuitias querere, & morum esse locupletes. Pulchritudo diuitiarum non in faculis diuitum, sed in alimentis pauperum est. In illis infirmis & egenis melius opes lucent. Discant itaque pecuniosi non sua, sed ea que sunt Christi querere, ut illos & Christus requirat, ut illis sua largiatur. Impedit pro illis sanguinem suum, effudit illis spiritum suum, offert illis regnum suum. Quid amplius dabit qui se ipsum obtulit? Aut quid illud quod non sit daturus pater, qui pro nobis viciniam huius tradidit morti? Admonet igitur illos seruire Deo in sobrietate & gratia, & tota mentis sedulitate, erigere oculos ad cælestia, nihil ponere in lucro, nisi quod vitæ æternæ sit. Nam ipse omnis huius quaestus seculi, animarum dispendium est. Denique omnium detrimentum passus est qui volebat Christum lucrare: quod etiam mirabiliter dixerit, minus tamē expressit quam acceperat. Hic enim de alienis locutus est, Christus autem dixit: Qui vult post me

venire, abneget se ipsum sibi, ut ipsum suum detrimentum sit, quo fiat lucrum Christi. Caduca hæc omnia, cum damno, sine lucro: illud solum est lucrum, ubi fructus perpetuus, ubi æternæ merces quietis. Commendo tibi illi Ecclesiam quæ est ad Forum Cornelii, quo eam de proximo interitus frequentius, donec ei ordinetur episcopus. Occupatus diebus ingruentibus Quadrage sima, tam longe non possum excurrere. Habes illic Illyrios de mala doctrina Ariatorum, caue eorum zizaniam, non appropinquare fidelibus, non serpare ad ueritatem semina. aduertant quid propter suam petridiam acciderit sibi, quiescant, aut verā fidem sequantur. Difficile quidem imbuti animi infidelitatis venenis abolere possunt impatiens lux glutinum, si tamen in iis virus insalsutum inoleuerit: nec facile iis credendum putat. Nerui enim sunt, & quidam artus sapientie, non temere credere, maxime in causa fidei; que ratio perfecta est in hominibus. Tamē si qui est, qui licet suspicet sit infirmus, & tantis affectus, purgare habeam de se opinionem velis, permittit, ut satis fecisse se putet: indulge aliquantulum. Cuius enim excluditur satisfactio, auertitur animus. Nam etiam mendaci periti cum vident notas agnitivitas, ubi ipsi appellant, medicinam quidem non adhibent, sed tamen medicinæ tempus expectant, nec desunt inualidum, sed lenioribus verbis, aut quibus possunt palpant delinquentis, ne aut intermissa agredito desperatione animi grauescat, aut crudior medicinam reprobet, eo quod ad maturitatem peruenire nequeat, si indiget incolens terribi humis medici adhibeat manus. Siquidem & pomum cum immaturū exagitat, cito decipit. Et quia de agro exemplum summissum, præcipue illis inuoluta consilii feruare iura, potius cultidore terminos quos lex tuetur. Supra fratrem charitatem frequenter est vicini gratia. Ille enim sæpe longe, hic in proximo est, vitæ omnis testis, cōuersationis arbiter. Delectet eum per finitima spatia laxare liberū pecus, & in herba viridi proicctum securā captare otia. Seruos quoque domini iure seruitiū subditos habeat pro moderamine coercitionis quasi animæ confortes. Pater familias enim dicitur, ut quod filios regat, quoniam & ipse Dei seruus est, & pater appellat Dominum cæli, moderatorem potestatum omnium. Vale & nos dilige, ut facias, quia nos te diligimus.

Docet tamen quod Christi faceret vitam à ceterorum consiliū hominum remota esse debeat sicut Pythagoras suos discipulos communem hominum viam sequi prohibuit Epistola.

Ambrosius Irenzo.

Pythagoricum mandatum in aliquorum scriptis prædicari inuenimus, quo ille discipulos suos communit atque visitatum populo prohibuit ingredi viam. Sed hoc vnde assumptum, non est incognitum. Nam cum ex populo Iudeorum (ut perique arbitrantur) genus duxerit, ex eius disciplina deciuat etiam magisteri præcepta, meritoque magnus apud philosophos habitus, qualem (ut aiunt) vix reperis vllum. Legerat itaque in Exodo Moysi diuino præceptum esse oraculo: *Solue calcamentum pedum tuorum*. Id etiam præceptum Iesu Naxæ, videlicet ut detritæ & popularis viæ depoueret puluerem, qui viam Domini ambulare desideraret. Legerat præceptum eadem Moysi, vi montē cum sacerdotibus ascendere, populo autem deorsum stare. Separauit igitur sacerdotes à populo, & postea ipsum Moysen introire intra nubem præcepit. Vides diuisiones? Nihil in sacerdotibus, plebem requirit, nihil populatē, nihil commune cum studio ostendat vñ & moribus in concordia multitudinis: Sobriam à turbis grauiter, seriam vitam, singulare pondus dignitas ibi vendicat sacerdotibus. Quomodo enim potest obseruari à populo qui nihil habet ceteri à populo, dilapsum in multitudinem? Quid enim in te mireris si sua in te recognoscant, si nihil in te aspiciat quod vltate inueniat, si que in te eubescit, in te quem reuerendum arbitratu ostendat? Supergradiam igitur plebeas opinionibus, & sitata quædam gregalis conuerſationis, ac detritæ viæ orbitas declina-

A
106.9.2. Tim.
1. 106.6.1. Cor.
10. Barn.
3.B
106.7.
106.4.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.A
106.8.
106.7.

mus, ac vulgaris semite solum, quam cutit ille, cuius vita leuior carere, de quo dicitur: *Transiit, & non vidit*: sed quæramus nobis viam inaccessam sermonibus insolentium, inuiam opetib, imperitorum, quam nullus maculosus derat, maculosus scilicet ignauæ suæ sordibus, & fimo iniquitatis oblitus, renebrique & paricentibus quibusdam animæ ruinosis, qui nullam virtutis suauitatem gustauerit, aut certe limis am spectandam magis quam directo affectu, & aperto sinu mentis fulcipiendam arbitratu sit: (& plerique) amant, qui sibi facit atque vrbani vident, pulchritudinem sapientie in dedecus veritatis transfigurantes) veram non inueniunt gratiam, tanquā in nocte positus non eredit in die viuendum, quia de numero Thematorum & Sabæorum est deficientium & auertentium se à veritate, de quibus dicit Iob: Videte vias Thematorum, & semitas Sabæorum, quia confusionem incedunt in ciuitatibus & diuitiis spem habent. Isti & vos insurrexistis in me sine misericordia, vnde visio vulnere meo timere. Has igitur deuias semitas declinantium, & illum deficientium puluerem, qui propter suam appetentiam ceciderunt sæpe in deserto, derelinquamus. Conuertatur autem, & sequatur sapientie viam, quam non calcauerunt filii glorificantium se & iactantium, quam introitus ignorat, mors nescit, quia Deus dixit eam. Abyssi dixit, Non est in memore dixit, Non est in mecum. Sed si queris viam sapientie & disciplinæ, colere Deum, atque ei subditum esse, sapientia est abstinere autem à peccatis, disciplina est. Quid igitur nobis cum istius sæculi via, in qua est tentatio, immo ipsi vita hominis tentatio est, & exilior quam sermo fabularum, habitare in luteis domibus, dies & noctes in lucris ponere, & de lucris semper cogitare, & sicut mercenarius diuinam mercedem querere, atque (vt cicadas aures) aura quadam pasci cupiditatum? Vere fice cicadas, quia de die in diem viuunt, quatuordecim rumpitur suo. Quid enim aliud sunt homines nullius ponderis, nullius disciplinæ, nisi vt videantur sicut cicada, ad mortem tantum diuinam, strepentes magis quam loquentes? Qui sub ardore feruentium cupiditatum se mulceant cantu libi noxio, statimque occidant, nullum fructum ferentes, nihil habentes gratie. Horum igitur viae noxiæ tortuosæque serpentina, qui venenato lapsu corporis sese trahunt, atque in spiram nequitie sese colligunt, & erigere non queunt ad caelestia. Ingre diamur autem portas Domini, portas iustitiae, quas iustus qui fuerit ingressus, conficit Domino. Sed hæc paucorum ingressus, vnde Dominus ait: Quia angusta porta, & arcta est via que ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Lata autem porta & spatiosa via quam multi gradiuntur, ad mortem dirigit, & viatores suos eo ducit. Sit ergo via nostra angustior, virtus exuberantior, trames pressior, fides sublimior, callis arrior, vigor mentis exundans, semite rectæ, quia inflexibilia sunt virtutum vestigia. Vnde Salomon: *Requie derelinquantur semitas rectas*. Sit gressus ad superiora: quia melius est ascendere quam descendere. Denique, sicut lectum est hodie: *ve iis qui descendunt in Ægyptum*. Non vique transire in Ægyptum, criminofum est, sed transire in mores Ægyptiorum, transire in eorum perfidia sceleritatem, & luxuriam deformitatem, qui eo transit, descendit, qui descendit, cadit. Declinamus itaque, Ægyptium hominem, & non Deum. Virtus enim vias etiam ipse rex Ægyptiorum in potestate est datus, cuius comparatione Moyses Deus æstimatus est, imperans regnis, subiciens sibi potestates. Vnde et dictum legitur: *Faciunt te in Deum regni Pharaoni*. Vale, & nos, vt facis quasi filius diligis.

Sacerdotes: Diaconosque, qui seculum sui muneri nascent operam, nec ab eo diuitias abesse patiuntur, summopere commendat. Epistola.

Ambrosius Syricus.

Gratum est mihi cum litteras accipio tuas. At ede cōseruio nostro aliquos dirigis, vt fratrem nostrum & compresbyterum Syrum rui es proleuius litteris, ge-

minatur leticia. Sed vñam fructus fuisset iste diuturnior. Nam statim vt venit, recurrendum putauit: quod quidem ad desiderium meum plurimum minuit, ad sui gratiam multum addidit. Nam ego diligo eos vel presbyteros vel diaconos, qui cum aliquo potestiferi, nequaquam se patiuntur à suo diuitiis abesse munere. Dicit enim Prophecia: *Non labor sui sequens possit*. Quis autem potest laborare sequens Iesum, cum ipse dicat: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vestram*. Sequamur ergo Iesum semper, nec desinamus. Quod si semper sequamur, numquam deficiamus. Dat enim vires sequentibus se. Itaque quod propior virtuti fueris, eo fortior eris. Plerumque cum sequimur, dicitur nobis ab aduersariis: Vbi est verbum Domini? veniat. Sed nos non fatigemur sequendo, non auctamur subdole interrogationis impedimento. Dicebat vñ hoc propheta cum mitteretur in carcerem, cum demergeretur voraginem luti: Vbi est verbum Domini? veniat. Sed ille multo magis secutus est, & ideo ad brauium peruenit, ideo accepit coronam, quia non laborauit qui sequebatur Iesum. Non est enim labor in Iacobo, nec dolor videbitur in Israël. Vale, & nos dilige, quia & nos amantem nostrum vt parentem diligimus.

Sacerdotibus & vniuerso clero ecclesie Thessalonicensis, de vita, conuersatione: & obitu sancti Athanasii episcopi. Epistola.

Ambrosio Anatolio, Numerio, Seuerio, Philippo, Macedonio, Ammiano, Theodosio, Eutropio, Claro, Eusebio, & Timotheo Domini sacerdotibus, & omni clero plebis Thessalonicensis dilectis salutem.

DVm semper affixum tenere animo desidero sanctum atque omnes actus eius quasi in specula positus exploro, hauri nimia indagine sollicitudinis amaritudinem inuñti celerioris, & quod adhuc malle nescire, cognoui in caelestibus iam requiescere viam sanctum Acholium, quem in terris requirebamus. Quæritis quis hoc annuntiaret, cum vestre sanctitatis nouum venissent littere: Non teneo auctorem nuntii, & vñ quidem venit vt non libenter teneamus nuntium multitudinis: sed tñ clauso tunc repositis mari, occupatis terrarum barbarica infestatione regionibus, cum deesset qui aduenire poterit, ne defuit qui nuntiaret: vt mihi videatur ipse sanctus annuntiasse se nobis, eo quod iam perpetuo laboris sui potestati pendio, & solutus vinculis corporis inter angelorum ministeria Christo adhaereret, cupiens amantis sui errorem adsoluere, ne illi longeuitate vite huius deprecatur cum vite æternæ iam præmia deferretur. Abiit ergo, non abiit, & emigravit nobis veteranus Christi Iesu, celo terræ istius solum mutans, & plaudens aliis atque remigis spiritalibus, dicit: *Ecce elongauit fugiens*. Cupiebat enim apostolicus spiritu iam dudum terras relinquere, sed tenebatur votis vniuersorum, sicut de Apostolo legitur, quia remorari eum diuitius in carne erat Ecclesie necessarium. Viuebat enim non sibi, sed omnibus, & populis erat vite æternæ minister, vt prius eius fructum etiam in aliis quam in se adipsosceret. Est igitur iam superioris incolæ, possessor ciuitatis æternæ illius Hierusalem que in celo est. Videt illi vñbri eius mensuram immanem, purum aurum, lapidem pretiosum, lumen sine sole perpetuum & hæc omnia iam dudum quidem filii in carne erat Ecclesie necessarii. Manifesta videns, dicit: *Sinit audiuimus, ita & videmus in ciuitate Domini virtutem, in ciuitate Dei nostri*. Ibi ergo positus appellat populum Dei, dicens, O Israël! *quæ magna est domus Dei, & quæ ingens locum possessionis eius, magnam & non habens finem*. Sed quid hoc est? Dum merita viri considero, & quasi discedentem spiritu sequor, & sanctorum choris deducentibus, intermiscor, non merito villo, sed affectu, pene sum oblitus mei. Ita ne ergo raptus est nobis murus huius, gratia, & sanctitas, quem totiens ingruentibus Gothorum cateruis, nequaquam tamen, potuerunt barbarica penetrare tela, expugnare multarum gentium bellicus furor? Denique in ceteris

Epist.
XXI.

Ans populatores locis, illic pacem rogabant: mirantibusque sibi sine milite villo obstitit, et prudenter intransibatur Elisei intus imitatore degere, etate suppare, non imparcem spiritu: cuncte enim exemplo Syriae agnitis sibi quoque cecitas offunderetur. Et tamen circa discipulos suos dixerat dona Christi fuisse. Eliseus quidem in Samariam captivus acies induxit Syrorum, sanctus autem Acholius precibus suis fecit, ut de partibus Macedonia victores fugaret. Nonne & hoc intelligimus virtutis superioris fuisse, ut vbi miles nullus aderat, illic perleventur sine milite? Nonne & hoc excitatus est, ut fugeretur quos nullus vgebat? Sed vgebat & prelabatur sanctus Acholius, non gladius, sed orationibus: non telis, sed medicis. An incognitum nobis est dimicare sanctos etiam cum sententur? Nonne otiosus erat Eliseus? Otiosus scilicet corpore, sed vibrabat spiritu, & orationibus prelabatur, quando in castris Syrie vox equitum & vox virtutis magna audiebatur, adeo ut putarent Syriaborum regnum adversus se venire exercitus, qui populo Israel adiumento forent: unde percussu magno fugerunt paure, ita ut leprosi quatuor qui morbos egressi fuerant desiderio, castra hostium deprædarentur. Nonne in Macedonia similia Dominus per orationes sancti Acholi fecit miracula, aut prope maiora? Non enim inani metu, nec superflua suspitione, sed fruente lue, & ardenti perhilitia perturbati Gothi ac territi sunt. Denique nunc funguntur, ut euaderet: egressi pacem rogauerunt, ut videret. Vidimus itaque in tali viri meritis superiora secula, & opera prophetarum quæ legebamur, alpexiimus. Quasi Eliseus, inter arma, inter acies, dum vivit usque, est, meritis suis componens prelia. Denique vbi securitas cohabitibus reddita est, quod ipso fuit durus bello, sanctum exhalavit spiritum, & quasi Elias vique ad caelos elevarus est, non curru quidem igneo, non equis igneis (nisi forte illa non vidimus) nec in commotione aeris, sed in voluntate & placiditate Dei nostri, & sanctorum angelorum letitia quia se tantum virum trāsile gratulabantur. Certe dubitare illa nequam possumus, quandoquidem reliqua congruerunt. Si quidem eodem momento quo illæ adhuc elebatur, velut quodam melioris vite demissio amicum sanctum Anysium discipulum suum induit, & sui vestitus infusus sacerdotij: cuius meritis & gratia non nunc primum audio, nec in vestris epistolis didici, sed in vestris literis recognovi. Nam quati præficus successit sibi, estis promissis rogebat, tamē indicis designabat, aditum se eius cura, labore, officio memorans, ut iam declarare consortem videretur, qui non quasi novum ad militem sacerdotij veniret, sed quasi veteris sacerdotij executor accederet. Cui pulchre convenerit dictum illud Evangelium: *Euge bone serve & fidelis, quoniam super parva fidei tu fuisse, super multis te constituam.* Hæc mihi de sancto Acholio nobilium communia. Illud tamen speciale, quo devinctus sum beate memorat viro, quia tribuit mihi ut eum non ignorarem. Nam cum eo venisset ad Italiam egritudine consensu teneret, ut non possem occurrere, ipse ad me venit, & visitavit. Quo studio, quo affectu ipse in me, & ego in eum iteravi? Quo gemitu malis istis fœculi, & ea quæ hic accideret: deploravi? ita ut lachrymarum profuflu velle infunderem, dum salutatione exoptatissima, mutuo desiderio & expecto diu fruimur, adhuc remus amplexu. Itaque quod voti mei erat, illius beneficii fuisse, quia potui illum videre. Nam et si maior portio, & plenior cognitio sit in spiritu videre quos diligimus, tamen etiam in figura corporis videre desideramus. Sic aliquando reges terre quærent faciem Salomonis videre, & audire eius sapientiam. Discessit igitur a nobis, & nos in hoc reliquit solus: sed quod illi velle, id multis ipso barbarico furore est gravius: quia illum iste depellebat, nobis qui poterit repræsentare: Sed repræsentat Dominus, & se ipsum in discipulo repræsentat. Repræsentant iudicia vestra, quibus dictum est: Date Levi manifestos eius, & veritatem eius viri sancto, dedistis manifestos eius, ut ipse eius institutione fundatū, dedistis imitatore ei, quia dixit patri suo & matri suo. Nō vidit te: & fratres suos non scivit, & filios non recognovit, & custodiuit verbum Domini, & testamentū eius observavit.

Narrabunt populi iustitiam eius. Talis viri vita, talis hereditas, talis conversatio, talis successio. Ille se monasteriis puer dedidit, & intra Achaim angusto clausus tugurio, gratia tamen multarum terrarum peragravit diortia, ad summum sacerdotium a Macedonicis obsecratus populis, electus a sacerdotibus, ut vbi ante fides per sacerdotem clauderetur, ibi postea per sacerdotem muralia fundamenta fidei confirmaretur. Nō aliter enim eius discipulus imitatione, qui & ipse dixit patri suo & matri sue. Non vidit te. Non vidit enim studio, non vidit affectu, & fratres suos non scivit, quia Deum circa desideravit. Et hic recognovit verbum Domini, & custodiit testamentum eius, & imponit honorem in ara eius semper. Benedic Domine fidem eius, sanctitatem, sedulitatem. Benedic tio tua veniat super caput eius, & super verticem ipsius. Sit honorificus inter fratres suos, sit in eo tui species, ut ventilet corda inimicorum, & sanctorum mentes demulceat, & iudicium sacerdotum tuorum in eo sicut lilium floreat. Valete fratres, & diligite me, quia ego sic diligio.

Anysio Theofalonia episcopo electo congratulatur quod Achilio sancto in episcopatu successisset: monet propterea ut eiusdem etiam in vita & disciplina successorem fieri curet.
Epistola.

Ambrosius episcopus Anysio fratri.

Iam dum te tenco, etsi nunc primum lego, meritisque competum habeo quæni oculis non videram. Dolco quidem illud accidisse, sed hoc successisse gaudeo, quia licet super te sit me non optaverim illud contingere, speravi tamē post illius sancti viri exitum hoc solum posse merito. Te nemus ergo te sanctæ memorie Acholij dudum discipulum, nunc successorem heredemque eius vel honoris vel gratia: Magnum incertum facit, gaudio tibi, ne vno quidem momento de successore tanti dubitatum viris: magnum onus facit tanti nominis pondus subire, tanta libere, tantique examinis. Quærent ut te Acholius, & sicut erat in affectu tuo, ita in officiis desiderat illius virtutis: illius discipline effigies, illius fortitudo animi in tā senili corpore. Vides iterum, nam & hoc mentis illius debeo, quod illum viderim. Vidi ita illum esse in corpore, ut extra corpus putarem. Vidi imaginē illius, qui fuit in corpore sue extra corpus nesciens, ita ut ad paradysum videretur. Ita enim percurabat omnia excursu frequentius, Constantinopolim, Achaim, Epirū, Italiā, ut virores eum nō possent consensu. Cedebat fortiores corpore, quia eum fuit impedimento esse corporis non erat: ut eo tantum pro clamare videretur, non pro officio: certe ad servitium, non ad subsidium. Ita enim effecerat corpus suum, ut in eo mundum crucifigeret, & mundo se metipsum. Benedic tus Dominus, & benedicta adolescentia eius quam exegit in tabernaculis Dei Jacob, positus in monasteriis, in quibus cum quæretur a patribus vel proximis, dicebat: *Qui sunt fratres mei, aut que mater mea?* Non noui patrem, vel matrem, vel fratres meos, sed eos qui audiunt verbum Dei, & sciunt. Benedic tus etiam processus iuuentutis ipsius, in quod summum electus est sacerdotium, maturio tā probatus virtutum stipendio. Venit enim tanta David ad pacē populi reformandam. Venit tanquam ista navis aurum secum intelligibile vehēs, & ligna cedrina, & lapides pretiosos: ita colūba pennas habens deargentatas, quibus medias inter sortes somno pacis & tranquillitatis opore dormiuit. Est enim sanctorum etiam somnus operarius, secundum quod scriptum est: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Et secundum quod Jacob sanctus diuina dormiens videbat mysteria, quæ vigilans non viderat, de caelo ad terras aerem præitū sanctis, respicientem Dominum, & pollicentem terre eius possessionem. Inbre somno dormiens imitauerat, quod magno labore postea acquisiuit hereditas eius. Est enim somnus sanctorum fœcia ab omnib. corporis voluptatibus, ab omni animi perturbatione, tranquillitatis menti inuehēs, placiditæ anime, ut tæquam soluta nexu corporis se abluet, & Christo adheret. Hic est somnus vita sanctorum, quam viuabat sanctus Acholius, cuius benedicta etiam senectus ipsa

A
Sep. 4.

Ibid.

Ely. 65.

Ely. 65.
1. Paral. 9

B

Ely. 65.
XXII.
2. Tim. 2.

Gra. 12.

C

1. Cor. 10.

Luc. 19.

Dra. 1.
Ely. 14.

Luc. 6.

D

Tob. 4.

1. Pet. 4.

est. Vere senectus illa venerabilis, quæ non canis, sed meritis albetur. Ea est enim reuerenda canities, quæ est canities anime, in canis cogitationibus & operibus effulgens. Quæ est enim vere ætas senectutis, nisi vita immaculata, quæ non diebus aut mensibus, sed sæculis propagatur, cuius sine fine est diuturnitas, sine debilitate longæuitas; Quæ enim diuturnior, eo fortior; & quo diutius eam vitam vixeris, eo fortius in virtutis perfectum exeres. Huius igitur succellorem te Dominus non solum honore, sed etiam moribus probet, & summa fundare dignetur gratia, ut ad te quoque populi concurrant, de quibus dicas: Qui sunt isti qui sicut nebule volant, & sicut columbe cum pulvis suis? Veniant quoque sicut naues Tharisi, quæ accipiant frumentum, quod Salomon verus impetravit viginti mensibus tritici. Accipiant oleum & sapientiam Salomonis & sit pax inter te, & populum, & testamentum pacis custodias. Vale frater, & nos dilige, quia & nos te diligimus.

Vigiliam ad Tridenti episcopatum recens assumpserim, quomodo suo muneri dignè satisficere valeam. cunctis posponentem, inter cetera quod alienigenarum coniugia vitari ut rem perniciosam exemplo Samsonis faciat, sedulo informat. Epistola.

Ambrosius episcopus Vigilio fratri.

Proposisti à me institutionis tue insignia, quoniam novus accitus es ad sacerdotium. Et quoniam te ipsum edificasti, ut oportuit, qui dignus habitus es tanto munere: quomodo & alios edifies, insinuandum videret. Primum omnium cognosce Ecclesiam Domini tibi commissam, ideo vitandum semper ne quid obrepit offensio, & fiat velut commune corpus eius gentilium admixtio. Vnde scriptura tibi dicit: Ne accipias uxorem de filiabus Chanaanorum, sed vade in Mesopotamiam in domum Bathuelis, id est domum sapientie, & de filiabus Labam tibi acquire copulam. Mesopotamia autem regio est in partibus Orientis, quæ duobus maximis per eam locorum Euphrate & Tigridis fluminibus circumcincta, quibus origo est in Armeniæ locis. Insunt autem ductio maru in mare Persicum: & ideo Mesopotamiam nominis signatur figura Ecclesie, quæ maximis fluentorum prudentie irriguæ quæ iustitiae fecundat mentes fidelium quibus sacri baptismatis, cuius typus præcessit in Rubro mari, insudit gratiam, culpamque abluit. Doce ergo plebem ut non ex alienigenis, sed ex domibus Christianis coniugij quærat copula. Nemo fraudet mercenarium mercede debita, quia & nos mercenarii sumus Dei nostri, & ab eo mercedem laboris nostri expectamus. Et tu quid, o quicumque es negotiator, mercenario tuo mercedem pecuniariam negas, id est vilem, caducam: tibi autem negabitur merces promissorum celestium. Non fraudabis ergo, ut lex dicit, mercenarium mercede sua. Non dabis pecuniam tuam ad vitium, quoniam scriptum est, quod is qui pecuniam suam non dedit ad vitium, habitabit in tabernaculo Dei. Nam ille est supplantrator, qui vitium capax emolumenta. Itaque vir Christianus si habet, dat pecuniam quasi non teneatur, aut certe sortem quam dedit, recepitur. Habet in eo non mediocrem vitium gratia. Alioquin deciperet istud, id est lubuere. Quid enim durius, quam ut des pecuniam tuam non habenti, & ipse duplum exigas? Qui supplet non habuit unde solveret, quem ad modum duplum soluet? Exemplo nobis sit Tobias, qui nunquam requirit pecuniam quæ dederat, nisi extremo viæ fuerit tempore, magis ne fraudaret heredem, quam ut depositam pecuniam cogere ac recuperare. Populi sæpe considerit fenore, & ea publici exitij causa est. Vnde nobis sacerdotibus id præcipue curæ sit, ut ea vitia relinquant, quæ in pluribus videntur serpere. Hospitæ deo voluntarium magis quam ex necessitate esse oportere, ne in hospitio deferendo in hospitali affectum animi tibi prodar, & in ipsa hospitii susceptione per iniuriā violenter gratia, sed magis excolatur officiorum vñ, & alioquo humanitatis ministerio. Nō enim à te munera exigil-

tur ditia, sed officia voluntaria, plena pacis, & continentis concordia. Meliora enim sunt tolera cū amicitia & gratia, quā si exquiritis dapibus adornetur convitiū, si deest affectus gratie. Legimus peremptorij graui populos excidio propter violata iura hospitij propter libidinem quæque commissa bella atrocia. Sed prope nihil grauius quā copulari alicui genæ, vbi & libidinis & discordie intentu, & sacrilegij flagitia conflantur. Nam cum ipsum coniugium velamine sacerdotum & benedictione sanctificatione oporteat, quomodo potest coniugium dici, vbi non est fidei concordia? Cum oratio communis esse debeat, quomodo inter dispares deuotione, potest esse coniugij cōmuniū charitas. Sæpe plerique capti amore feminarum fidem suam prodiderunt, ut patrū populus in Beelphegor. Vnde Phinees atrepto gladio interfecit Hebræum & Madianitem feminam, & in iugum indignationem diuinā, ne totius populus extingueretur. Quid de pluribus exemplis loquar? Ex multis vnum proferam, ut eius cōmemoratio ne liqueat quam perniciosum sit alienigenæ mulieris adiciunt copulam. Quis fortior, & ab incutabilis suis muneribus dignè? Quis spiritus, quam Nazareus Samson? & ipse proditus est, & ipse per mulierem non potuit suam tenere gratiam. Cuius generationis & vitæ totius scripti historico digestam stylo enarrabimus secundum sacri libri continentiū, quæ in hunc est modum, non verborum serice, sed sensu.

Multos per annos Hebræorum populum subditi Palestine ac subiectum habebant, quoniam fidei prærogatiuam amiserat, quæ victoriam patres adempti fuerunt. Non penitus tamen interdicere insigne electionis apud auctore suum, & funiculus hereditatis. Sed quia rerum secundari insolentia sæpe extollebatur, dabat eos plenumque in potestatem hostium, ut more ingenij humani remedium malorum de cælo sibi quærerent. Tunc enim Deo subditi sumus, cū aduersi aliquibus viremur. Secunde res mentem extollit. Quod cum aliis vix probatum sit, cum maxime in ea rerū conuersio qua rursus ad Hebræos Palestine versā vice res mutatur. Namque cum diuturna iniuria longæ subiectionis ita essent depreffa Hebræorū pectora, ut nullus virili ingenio ad libertatem animos tollere auderet, ortus est illis Samson diuino oraculo prædestinatus, magnus vir, nec in pluribus numerus, sed in paucis præstantissimus, & quod sine vlla contumacia sit viribus corporis omnium facile primus: eoque ingenti admiratione nobis spectandus à principio, non illa quæ expectantur & sobrietatis iam inde à pueritia vix abstinent præclara insignia dedit, nec illa quæ intōlo capite Nazareus sacra diu seruauit custodita: sed ab adolefcentia, quæ in aliis ætas mollior, in hoc egregia, atque supra humanum modum perfectæ virtutis stupenda facinora effecit, quibus diuini oraculi mox aperuit fidem, quod non perfectorum rita cū antecisset gratia, ut descendere angelus, per quem ortus eius præter spem parentibus in iuriatur, futuri regimini & præsidio suis. Nā grauius iam diu Palestine imperis afflictabantur. Pater illi erat de tribu Dan timē Drum, haud ignobili genitus loco, præstantes ceteris: mater vero sterilis, sed animi virtutibus haud infecunda: quæ propriæ hospitio mentis recipere meruit viscerum angelum, mātaram tenuit, oraculum impleuit. Nec tamen pallia sine viro scire vel diuinitatis secretū, infamaturæ vilium sibi hominē Dei, præclara specie, futuræ sobolis ferentē oracula: quæ pollicitatione sese fidem cū coniuge fidem promissorum celestium participare. Quod vbi comperit, pie Deum precatus orauit, ut sibi quoque visionis eius gratia tribueretur, dicens: In me Domine angelus veniat tuus. Vnde ego arbitror, non zelo mulieris quæ esset spectabilis pulchritudinis, aliquid cum suspēdit habuisse, ut quidā edidit, sed magis diuinæ deo gratie protocatū, cōspicere sacri voluisse participari munere. Neque enim vitis animi præue affectus tantā apud Deum inuenit gratiam, ut angelus in eius domum reuerteretur, qui monitis iis quæ vix oraculi postulat esset subito flammæ vehementis eleuatus specie, sese receptū. Id formidolosū viro, mulier salubris interpretata, in gaudium vertit, atque ademit solitudinem, eo quod pro-

specto-

A potestatem indicium, non aduerfantium sit videre Deum. Talibus & celo commendatus insignibus, vbi primum adoleuit, coniugio mentem intendit, siue quod vagam ac famularem adolecentulis abhorreret animo lubricis libidinis constructum, siue quia iam causa quærebatur, quem admodum & ceruicibus plebis vsu auerteret Palæstinorum potentiam, ducere imperia. Pergens itaque in Thannatam (vbi hoc nomen est in illis politæ locis, quæ tunc Palæstinorum incolis frequentabatur) virginem aspexit, grata specie, & vultu decoro, & parentes proprios quorum committatur fultus gradiebat, orauit vt eam in coniugium sibi posceret. Verum illi ignorantes quod eo intentio vergeret, vt Palæstinis aut negantibus infestior foret, aut acquiescentibus affectus inferendæ in subditos iniuriæ demeretur, cum ex consuetudine & qualitas par, & gratia consortii iure accresceret, aut si quid offensum esset, lógus vltionis iudæ procederet, quasi alienigenam declinandam arbitrabantur. Sed vbi flectere animum pignoris legitimorum obiectu frustra experti, in atbritium eius volentes concesserunt. Recepta itaque petitione, Samson cum sibi promissum reuideret, diuertit, & paulisper de aggerē deflexit, contritoque occurrit ei leo ferus de silua, aggerē libertate fœuit. Comes nullus, telum in manibus huiusquæquam suppetitabat: cedere pudor, & conscia virtus fiduciam dedit: tunc irruentem in se brachij amplexus necat, & lacertorum non exanimatum, præter aggerem supra siluestria germina proiecit ac dereliquit. Locum erat letus pabuli, herboso gramine, vinetis consitus. Itaque apud dilectissimam sibi ipsam exuias ferè credidit sine momento futuram, cum talium rerum tempora non terribilibus spoliis, sed mitibus gaudijs, & festis fronde fiant venustiora. Denique post eadem regrediens via suam in vitæ leonis offendit, atque abstrulit, domum parentibus ac puellæ futurum, talia enim sponsam munera decet: ac degustato melle fauim prædictis edendum dedit, causam repressit: Sed forte quadam die nuptialis festi celebrabatur conuiuium, læta in epulis iuuentutis mutuis se ad ludum inuicibat sermonibus, cum alius alium falsiore dicitate perstringeret, sicut fe huiusmodi vltus habet, ceteram læticiæ accendebatur. Ibi cum quæstionem huiusmodi proposuit Samson iuuenibus coepulantibus: De manducante exiit eisa, & de forti processit dulces, abfoluentibus pollicens præmium, quasi mercedem sapientie triginta lindones, & totidem stolas, secundum numerum virorum consensantium: aut melius ignorantibus: Qui cum enodare impleta, & distinguere ambigua nequirent, mulierem eius partim minis exagitado, partim fatigando precibus, eo impulere, vt a viro posceret quæstionis eius abfolutionem, insigne futurum coniugalæ gratiæ in mercedem amoris. Atque ea fe animi terita fei muliebris ingenio inflexa, veluti pio quæstu maritalis odij dolorem prætereire cepit, quod secretum viri consors totius vitæ & consocia non compenisset, similisque ceteris habita foret, qui areatum viri proprii non crederetur. Odisti me, inquit, & non amasti, cum celasti vique adhuc. His atque ceteris talibus inuicibus certe animus, muliebris emolus blandicijs, aperuit dilectæ proposuit quæstionem, & illa cimbis. A quibus vix tandem septimo die qui præscriptus abfoluende parabole fuerat, ante occasum solis comperta soluta sunt atque in hunc modum relata: *Quid fortis leone quid dulcis melle? Et ille respondit: Nec muliere aliquid perditum.* Nam si non domiuitis vitulam meam, nunquam intelligeretis parabola meam: & statim descendit in Afcaloniam, & triginta viros peremit, quorum exuias aufertens, eos qui proposuit quæstionem solueant, promissum munere donauit Abstinuit autem coniugio puellæ, cuius perniciem deprehenderat, atque in patriam domum sese recepit. Turbataque animi iuuenula, quæ indignationem læti, ferociam fortissimi fraudi sibi futuram iusta formidine perhorresceret, in alterius viri concessit nuptias, quam tamen parantissimum sibi Samson quasi fidem fodalem, cum duceret eam vxorem, ad sciuit, nec si tamen præterito licet coniugio offensiois periculum auerit. Namque vbi res prodita, volentique ad coniugem redire, interclusa copia, quod pater eam alij

viro nuptisse diceret, locorem sane eius si vellet, duceret liceret: simulio iniuriæ exultaret, publicam excogitant vltionem capere: domesticæ contumelie indignatione: correptisque trecentis vulgibus, adulata xare, cum iam matura essent in agris frumenta, binas sibi iniuicem caudad caudam ligauit, atque in medium earum ardentem inferuit faciem, nodge adstrinxit in exfolubili, & vltor iniuriæ super manipulos messis dimisit frumentaria, quæ focuerant incolæ Palæstinorum. At ille igni exterritus, quacumque precipites conuoluebatur, spargebant incendium, & exurebant spicas eorum. Quo pendio commoti, quod omnes sibi locorum fructus intericerent, facti principibus suis intinauerunt. Et illi miserunt viros in Thannatam, qui mulierem quæ variato fidem coniugio mutauerat, ac totam eius domum parentefque igni inuoluerent, quod ea causa sua valuitatis & iniuriæ foret, nec oportuisse lædi virum pronuntiantes qui posset malo fe publico vicisci. Nec tamen Samson populi Palæstinorum delicti gratiam fecit, atque eo vindictæ sine contentus fuit, sed concidit eos strage maxima, plurimique eorum ferro interiere. Ipse autem concessit Etam ad torrentem in deserto. Petra illic erat munitio tribus Iudæ. Palæstini vero, vt qui cum auderent non lacessere, nec munitionis prærupta arditaque superare, tribum Iudæ denuntiatione adorti vrgete prælio, quod subditos sibi & tributarios perditum iri nequaquam iustum & æquum atque ex vsu videretur publico, pro alieno præferent facinore: consulerent in medium, tracti sibi designatorem tanti flagitij postulauerunt, atque illis quod ab eo commissum esset, futurum sine noxa. Quæ præscripta sibi conditione viride tribulad tria millia ex suis congregantes ascenderunt ad eum, & præfatio quod essent subditi Palæstinorum, quibus sibi necessitas obediendi non ex arbitrio, sed ex periculi formidine maneret, facti sui inuidiam retorquerant in eos qui ius cogendi habebant. Tum ille: Et quæ, inquit, iustitiæ forma est, genus Abrahamitarum, vt circumscriptæ primo coniugis, deinde abductæ perniciosa mihi vindicta sit, & sine periculo domesticam iniuriam non licuerit vltisci? Tantum ne inclinat animos ad turpe vernularum obsequium, vt executores vos alienæ præbeatis insolentia, atque in volucripsos veratis manus? Si perendum est quia dolorem habui liberum, iuuat perire manibus Palæstinorum. Tentata domus, sollicitat vox. Si non licuit mihi viuere sine eorum fraude, saltem liceat mori sine eorum scelere. Retuli ego accepere iniuriam, non intuli. Vos estimare ad digna vicissitudo fuerit. Illi de damno fructum queruntur, ego de coniugis amissione. Conferre manipulos messis, & locum tori. Dolorem meum ipsi probantur, cuius iniurias vindicauerunt. Videre quo vos ministerio dignos putant. A vobis cum morte affici volunt, quem ipsi vltione dignum de ijs qui me læserant iudicauerunt, & qui vindictæ præbere ministerium. Sed si adeo subdita superbis colia geritis, tradite me hostium manibus, vos nolite occidere. Non mortem abnuo, sed vestrum fugio contagium. Verum si formidine ceditis insolentibus, alligat vinculis manus: inermes licet, inuenient sibi arma nobis soluta. Certe conditioni impostæ satis futurum arbitrat sunt, fe viuenter in potestate darent. Quibus illi auditis, quamvis tria millia vicorum ascenderant, sacramentum dederunt quod fe vite eius vis nulla irrogaretur, tantummodo patiens vinculorum esset, vt dedicationem eius pararent, quo vacui fierent eius cuius arguebantur facinoris. Accepta itaque fide spelo ego gressus deseruit petre munitionem: ac duobus inuexis funibus, vbi appropinquare accitos ad suscipiendum Palæstinorum validos videt infermit spiritus, & vituierā dirupit vincula, atque arripens maxillam asini accentem percussit milie viros, fugauit alios gradus virtutis spectaculo, cum inermis & vni cederent armatorum agmina. Er qui cominus ausi fuerant congregi, facili negotio, nullo labore obrutæ: alijs fuga exitum demptis. Vnde hodieque Siagon loco nomen est, quod ibi Samson gloriosum certamen virtute egregia asini maxilla consummauerit. Sed vitam quam fortis in hostem, moderatus in victoria fuisse. Verū quod facile vsu venit,

A insolens rerum secundarum animus, qui debuit euentum pugnae diuino fauori & praedictio deferre, sibi arrogauit, dicens: *In maxilla asini decem mille viros.* Nec atā statuit Deo, nec hostia immolauit, sed negligens sacrificij, assumptor gloriae, ut triumphum suum perpetuo consecraret nomini, vocauit locum Maxillae interfectionem. Et mox fitegrauiter cepit inardescere, & potus decrat, nec iam fere ac tolerare poterat. Vnde intelligens quod nihil tam facile foret humani opii, quod sine diuino adiumento nō difficile foret, exclamauit atque obsecrauit ne sibi Deus omnipotens in offensam verteret, quod impudenter incauto sermone sibi aliquid assignauisset. Quin etiam illam victoriam Deo deputabat, dicens: *Tu dedisti in manu serui tui salutem magnam hanc, & vniui subueni, quia ecce viuior sit.* & in potestatem coram, de quibus tantum donasti triumphū, litis necessitate adiudicor. Quomodo Dei misericordia, cum procellit ille maxillam, aperuit scissuram eius, & fons erupit ex ea, & bibit Samson, & resumpsit spiritum, & vocauit locum, Inuocationis fontem, eo quod victorie iactantiam inuocationis precibus emendasset: ita diuersa indicia mature edata, quod & arrogantia cito offensam incurret, & humilitas fine vlla offensione sepe reconciliaret. Verum vbi decursa serie bellum Palaestinarum composuit, & fuorum declinans ignamiam, & hostilem despiciens manum, Gazam seculi constitit (ea ciuitas erat in locis Palaestinarum) & habitabat illic in Quersorio. Quod conitum Gazae haud quaque dissimulatione praeterierit, sed festinantes circumdederunt duertorum eius, & obsecrunt vinctus solius domus, ne fugam in noctem componeret. Itaque Samson cognito quid pararetur, coepositas insidias noctis melio praetereans, fores portae vrbis & vtriusque postes manibus amplexus, mactem totā & sciam ceruice valde sustentans, in verticem montis altissimi transportauit, qui imminet vrbī Chebron, quae populus Hebraei incolebatur. Sed cū libero & vago motu transgrederetur, non solum regionis patetern terminos, sed etiam morum limites, & maiorum obseruatione praescriptos, eam sibi future mo cladis pestem inuenit. Nāque parum fida expertus. Mienigenae vxoris prima conuicia, qui debuisse cuere vel postea, rursus Dalile mulieris fornicariae copulam non declinauit: & cum eam diligeret impense, tentandi se causam doli hostilibus praestitit. Affecientes enim Palaestini ad eam, polliciti sunt pecuniam virritū daturos mille & centum denarios, si proderet eis in quo ille fiduciam virtutis suae constitutam haberet, quo cognito circumueniri & capi posset. At illa quae semel se peuniz prostituta, altius facis & calide inter pocula & illecebras amoris quasi admittans fortitudinis eius eminentiam, querere cepit, quo tandem genere tātum praestaret reliquorum virtutibus, simul & quasi pauida atque sollicita otare, vel dilectae suae committeret, qui nexus adstrictum alienae potestati subterneret. Ille autem adhuc sobrius & fortis animi aduersus delinimenta meretricia dolum dolo retulit, dicens quia si vitibus videntibus adhuc & nō aridis alligaretur, infirmitate corporis adequaretiorum similitudinem. Quo Palaestini per Dalilam sibi comperto, cum viretae foratū circumdissent vincula, quasi de improviso excutim, haud degenerem offendere notae & solae fortitudinis, cum solutus nexibus virtutis libera malis licet resisteret ac repugnaret. Sed vbi id parum proccellit, rursus Dalila quasi derisum conquerens repetere artes suas, & fidem amoris poscere non praetermittebat. Qui Samson validus adhuc consilij, dolum ridens, significat ligatur se septem funibus quia adhuc sine vsu forent, venturum se in potestatem hostium: sed & hoc frustra fuit. Tercio quoque tanquam de mysterio depropti, iam lapsuro propior, si dissoluti essent crines septem capitis sui, & quasi in cubum intexti, discederet ab eo virtus sua. Et hoc quoque fuit insidiarum fabricatores. At postremum cum illulusu sibi totiens procax mulier depulsa uisset, indignam se habitam dolens cui committeretur arcum dilecti, & id quod pro remedio quaereret, ad prodicionem suspicari videret, lacrymis fidem coegit simul quia debebatur inuicere ad id tempus fortitudinis viro, ut indiceret arcumnam, facies animi, secretum

aperit, praetendere in se virtutem Dei, & esse Domino sacrificatum, secundum eius praecceptum comam palcare, quae si attonderetur, delineret Nazareus esse, & propter virtutis vsum amitteret. Palaestini per mulierem comperta infirmitate viro, feceris mercedem afferunt ut pretio obnoxia dolum pararet. At illa meretricis delinimentis sellum amoris in soporem compulsi, & tonsore adhibito septem crines capitis eius ad nota motuque abscedit, continuoque interdicti praeruaricationis vires minuitae. Denique ex lomo expectatus: Faciam, inquit, sicut soleo, & excutiam me super aduersarios: sed nec animi sui alacritatem, nec virtutem agnouit nec vigor erat, nec gratia manebat. Itaque reputans se cum quam improvide se mulier aduersariorum credidisset, & caluatus tentare vltius aliquid damnatus infirmitatis nequiret, cecitati oculis, vinculis manus praeiuit, & compedibus innexus carcerem intrauit multis sibi incognitum tempestatis. Et iam processu temporis crescere ei comae ceperat. Itaque cum esset celebre conuiuium, Palaestinarum conuentui producit de carcere Samson, ac statuitur in populi conspectu. Erant tria millia ferme hominum virilis ac muliebris sexus, & grauius in eum insultabant conuiciis, circumagebant ludibris, quod durus & vltra ipsam captiuitatis speciem viro ingente virtutis consilio tolebat. Nam viuere & mori, naturae virtutis ludibrio esse, probro ducitur. Cupiens igitur tantam contumeliam vel vltione solari, vel morte in reliquum praetere, simulato quod propter infirmitatem corporis & nodos compedum sulterant se se nequiret, poposcit a puero qui dirigebat vias eius, ut ad moueret eum ad columnas proximas, quibus domus omnis suffulciebatur. Et ad motus, vtraque manu sulcata totius comprehendit aedificij, atque intentis ad festa sacrificij Palaestinis, quod Dagoni deo fua decerebant, per quem sibi aduersarium suum datum in potestatem amiserat, muliebris perfidiae doli beneficiis annuerante, caelestibus, exclamauit ad Dominum, dicens: Domine adhuc semel memor pueri tui esto, vt pro duobus, oculis meis vindictam tribus de nationibus, ne dent gloriam suis diis, quod ipsi iuantibus me in potestatem accepissent: nec vitam meam pluri facis. *Motiua anima mea cum Palaestinis*, vt agnoscat sibi infirmitatem meam non minus quam virtutem exitalia fuisse: Concessit itaque columnas magna vi, ac dissoluit & cōminuit eas: quas seculae ruina superioris culmibus, & ipsum inuoluit, & vniuersos qui desuper aspiciabant, praecipitavit. Ibi magna vis marium feminarumque promiscue examinata, & triumphus quaestus perempto, supra omnes superiores victorias haud quaquam degenerate aut decolorare exitu. Nam etsi inuolabilis ad id locorum & deinceps, atque incomparabilis in hac vita expertis belli fuerit viris: tamen in morte se ipsum vicit, & insuperabilem gessit animum, vt contemneret, & quasi pro nihilo haberet vitae finem omnibus formidololum. Virtutis igitur fuit quod victoriam numero diem clausit, nec captium exitum, sed triumphalem inuenit. Circumscriptum autem fuisse a muliere, naturae potius quam personae adscribendum: quia humana conditio, quam culpa inferior. Premittit enim & cedit illecebris flagitiorum. Itaque cum scriptura ei testificetur quod plures in morte, quam in lumine vitae istius posuit occiderit, videntur ad aduersariorum magis exitum capere, quam quo ipse die dicitur fieret, aut minor esset. Non est enim se expertus inferiorem, eius sepultura praestantior, quam potentia fuerit. Denique non talis, sed cadaueris hostium pressus humatus est, proprio teclis triumpho, clarum insigne relinquens posteris, eo quod populum suum quem captium inuenerat, vixit annis in libertate iudicio suo rexit, & sepultus in patrio solo libertatis haereditate dimisit. Hoc ergo exemplo liquet alienigenarum consortia resurgenda, ne pro charitate coniugij proditiōis insidia succedant. Vale, & nos diligite, quia nos te diligimus.

Vercellensem Ecclesiam pastorem solatio destitutam, ut Episcopum iuxta maiorem infirmitatem deligat, insisteret monet, ac ubi virginitatem abstinentiamque precoriam & merita commendauit, eandem Ecclesiam vt docum postulat Episcopum grauior vrgat. Epistola.

Ambrosius seruus Christi vocatus Episcopos, Vercellensi Ecclesie, & iis qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi. Gratia vobis à Deo patre & vnigenito filio eius adimpleatur in Spiritu sancto.

Conficio dolote, quia Ecclesia Domini quæ est in vobis, Sacerdotem adhuc non habet, ac sola nunc ex omnibus Liguriæ atque Æmiliæ, Venetiæque vel cæteris finitimis Italiæ partibus huiusmodi eger officio, quod ex talis sibi Ecclesie petere solebant, & (quod vecundius est) mihi adscribitur vestra intentio, quæ affert impedimentum. Nam cum sint in vobis dissensiones, quomodo possimus aliquid aut nos decernere, aut vos eligere, aut quisquam acquiescere, vt inter dissidentes suscipiat hoc munus, quod inter convenientes vix iustineatur? Hæc est illa confessoris institutio, hæc iustorum fides parum, si C. Eusebio quem nunquam ante cognouerant, posthabitis ciuibz simul vt viderunt, & probauerunt: tantumque interitus vt probaretur, quantum vt videretur? Merito vt tantum euasit, quem omnis elegit Ecclesia, merito credidit quod diuino esset electus iudicio, quem omnes postulauiſſent. Conuenit igitur vt sequamini exemplum parentum, præferam cum à sancto confessoris Eusebio institutus, tanto meliores patribus esse oporteat, quanto vos melior doctor instituit atque erudiuit, modeltæque vestræ & concordie insignem edere, vt congruatis assensu ad postulandum sacerdotem. Et enim si iuxta Dominican sententiam, quod duobus conueniret super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo q. in cœlis est: *(vbi enim sum duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum)* quanto magis vbi plena est in nomine Domini congregatio, vbi vniuersorum postulatio congruit, dubitare vos nequam oportet ibi Dominum Iesum & voluntatis auctorem, & petitionis arbitrum fore, & ordinationis præsum, vel largientem gradus? Facite ergo vos dignos videri quorum in medio Christus sit. *Vbi enim pax, ibi Christus:* quia pax Christus. Vbi iustitia, ibi Christus: quia Christus iustitia. Sicut in medio vestrum, vt videtis eum, ne dicatur & vobis: *Medius autem vestrum stat, quem vos non videtis.* Non illum viderunt Iudei, in quem non crediderunt: nos illum deuotione conspicimus, sicut cernimus. Stetit igitur in medio vestrum, vt aperiantur vobis cœli, qui enarrant gloriā Dei, vt volūtate eius faciatis, & optemini opus eius. Qui videt Iesum, cœli ei aperiantur, sicut aperti sunt Stephanus dicenti: *Ece videro caelos apertos, & Iesum stantem ad dexteram Dei.* Stabat Iesus quasi aduocatus: stabat quasi sollicitus, vt Stephanum athletam suum certantem iuauet: stabat quasi paratus vt coronaret suum martyrem. Stetit igitur & vobis, vt eum non timeatis sedentem. Sedens enim iudicat, sicut Daniel dicit: *Throni positi sunt, & libri aperti:* & antiquis dierum scdit. In octogesimo autem primo Psalmo scriptum est: *Deus stetit in congregatione deorum, in medio autem deos diiudicat.* Sedens igitur iudicat, stans iudicat, & iudicat de imperfectis, inter deos autem diiudicat. Stet vobis vt defensor, vt bonus pastor, ne vos lupi incurſent graues.

Quo non otioso nostra admonitio defecit. Audio enim venisse ad vos Sarmationem & Barbarianum vaniloquos homines, qui dicunt nullum esse abstinentiæ meritum, nullum frugalitatis, nullam virginitatē gratiam, pari omnes æstimatione pretio, delirare eos qui ieiuniis castigant carnem suam, vt menti diuitibus faciant. Quod nunquam fecisset, nunquam scripsisset ad instituendum alios Paulus Apostolus, si deliramentum putasset. Gloriatz itaque dicens: *Sed castigo corpus meum: & in seruitiū redigo*, ne

aliis prædicans ipse reprobos inueniat. Ergo qui non castigant corpus suum, & volunt prædicare aliis, ipsi reprobi habentur. An quidquam tam reprobum, quam quod ad luxuriam, ad corruptelam, ad lasciuiam prouocat, quæ incitamentum libidinis, illecebra voluptatis, incontinentiæ, sordes, incendium cupiditatis? Quæ istos Epicureos noua schola misit? Non philosophorum, vt ipsi aiunt, sed imperitorum, qui voluptatem prædicant, & delicias fœdeant, castimoniam nulli vsui esse dicant. Fuerunt nobiscum, sed non fuerunt ex nobis. Neque enim pudet dicere quod dicit Euangelista Ioannes. Sed hic positi ieiunabant, intra monasterium continebantur: nullus erat luxuriæ locus interdicta ludibrosæ disputationis licentia. Hoc delicati non potuerunt ferre. Abierunt deinde volentes redire non sunt recepti. Pleraque enim audierant, quæ deberent cauere. Monueram, nihil profeci. Effuerunt itaque disseminate illa ceperunt, quibus incensores essent vitiorum ouium. Misericordes, perdidit vique quod ieiunauerunt, perdidit quod se aliquo continerent tempore. Nunc itaque diabolico studio inuidet aliorum operibus bonis, quorum ipsi fructu excederunt. Quæ virgo audiat nullum premium esse integritatis, & non ingemiscat (absit enim vt facile credat) certe vt non studia deponat, & intentionem suam mentis inflectat? Quæ vidia quam concepit nullum esse fructum viduitatis, malit seruare fœdem coniugii, & iuxta tristibus degere, quam se credere libertatis? Quæ coniugii districti vinculo, si audiat quod nullus honos castitatis sit, non possit incuriosa tentari corporis aut mentis facilitate? Et ideo Ecclesia quotidie in lectionibus sacris, iuxta sacerdotum tractatibus laudem pudicitæ, gloriam integritatis personat. Frustra ergo dicit Apostolus: Scripsi vobis in epistola, ne commiscamini fornicariis. Et ne forte dicat, non de omnibus mundi nos dicere fornicariis, sed quod qui fuerit in Christo baptizatus, haberi iam non debeat fornicariis, qualicumque vita eius accepta sit. Deo addidit Apostolus: *Non vique fornicarij huius mundi.* Et infra: Si qui frater nominatur, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruans, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum quidem sumere. Quæ enim mihi de iis qui foris sunt iudicare? Et ad Ephesios: *Fornicatio & omnis immunditia & auaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos.* Et statim subinfert: *Hoc enim scitote quod omni impudicus, aut immundus, aut auarus, quod est idololetta, non habet hereditatem in regno Christi & Dei.* De baptizatis vique dictum liquet. Ipsi enim accipiunt hereditatem, qui baptizantur in morte Christi, & conspeliuntur cum Christo, vt cum ipso resurgat. Ideo heredes Dei, coheredes Christi sunt. Heredes Dei, quia transmittitur in eos Dei gratia: coheredes Christi, quia tenentur in vitam ipsius. Heredes quoque Christi, quia datur illis per mortem ipsius tanquam testatoris hereditas. Isti igitur magis sibi debent attendere qui habent quod possint amittere, quam qui non habent. Isti malote egere custodiis, isti cauere vitiorum illecebras, erroris incitamenta debent, quæ maxime cibo potuque oriuntur. Denique *sedet populum manducare & bibere, & surrexit ludere.* Ipse quoque Epicurus, quem isti sibi magis sequendum quam Apostolos putant, assertor voluptatis, est neget inuicticem mali esse voluptatem, non negat tamen ex ea fieri quidam, ex quibus generetur mala. Denique ne luxuriosorum vitam reprehensibilem videri, quæ repletur delectationibus, nisi vel doloris vel mortis quatuor metu. Atque hic quam alienus à veto fit, etiam hinc deprehenditur, quod voluptatem in homine Deo auctore creatam assentit principaliter: sicut Philomarus eius lecturer in Epitomis suis dicitur, & huic allegat Stoicos esse auctores sententia.

Sed hoc diuina scriptura redarguit, quæ serpentis insidiis atque illecebris infusam Adæ atque Euz voluptatem docet. Si quidem ipse serpens volutus sit, & ideo variæ ac lubricæ & velut veneno quodam corruptelam infudit passionibus voluptatis sint. Appertentia igitur voluptatis constat deceptum Adam excidisse mandato Dei, & fructu gratiæ. Quomodo igitur voluptas ad paradysum reuocare nos potest, quæ solo nos paradiso exiit? Vnde & Domi-

E

I. Ios.

F.

I. Cor.

G

Ibidem

Ephes.

Ibidem

Rom. d.

Rom. 2.

H

Exo. 12

Arid. 1.

12. E

Neb. 5

Gen. 3.

nus

A

Mat. 4.
Ibid.

nus Iesus volens nos aduersus diaboli tentamenta fortiores reddere, certaturus ieiunauit, vt sciremus quialiter illecebras mali non possumus vincere. Denique ipse diabolus primum tentamentorum suorum spiculum de voluptate intorfit, dicens: *Sisilium Dei es. da vi lapides isti panes sunt.* Vnde ait Dominus: *Non in pane solo viuit homo, sed in omni verbo Dei;* & noluit facere, cum posset, vt magis lectionis studio quam voluptatis incendio nos salutari precepto doceret. Et quia illi ieiunandum neguit, quia causa Christus ieiunauerit, adiungit, nisi vt nobis exemplo eliceret eius ieiunium? Denique in posterioribus docuit non facile malum posse nisi nostro ieiunio, dicens: *Non*

Mat. 17.

Ald. 17.

Eco 14.

Ald. 16.

Dan. 10.

Job. 1.

1. Cor.

15.

Ibid.

B

genus demoniorum non existit nisi in oratione & ieiunio. Quid etiam sibi vult scriptura quæ docet ieiunale Petrum, & ieiunanti quæ oranti de baptizandis gentibus reuelatum mysterium, nisi vt ostenderet etiam ipsos sanctos cum ieiunant, tunc fieri prestantiores? Denique Moyses cum ieiunaret, legem accipit. Et ideo Petrus cum ieiunaret, edoctus est noui testamenti gratiam. Daniel quoque ieiunij merito oræ clausit leonum, futurumque tempus vidit negotia. Aut quæ nobis salus esse potest, nisi ieiunio eluerimus peccata nostra: cum scriptura dicat: *Ieiunium & elemosina peccata liberat?* Qui sunt ergo hi præceptores noui, qui meritum excludant ieiunij? Nonne gentilium vox ista est dictum: *Manducemus & bibamus?* Quos bene irritat Apostolus, dicens: *Si secundum hominem pugnamus Ephesti ad bestias, quid vobis prodest? si mortui non resurgunt? Manducemus & bibamus: carnis enim mortemur.* Hoc est: Quid mihi profuit vique mortem contempsit, nisi vt hominem reducere meum? qui frustra redimunt, si nulla est spes resurrectionis. Ac per hoc spe omni resurrectionis amissa manducemus & bibamus: ne amittamus fructum presentium, qui futurorum nullum teneamus. Illorum ergo est cibi & potus indulgere, qui nihil post mortem suam sperant. Denique Epicurei dicunt, affectores voluptatis, quia mors nihilad nos. Quod enim dissoluitur, insensibile est: quod autem insensibile, nihilad nos. Quo demonstrant, corpore se tantum, non mente viuere: nec animæ fungi, sed carnis solius inueneri, qui cessante animæ corporeque dissolui manus suæ vitæ omne existunt, perire merita virtutum, atque animæ omnem vigorem totos se dedecere cum corporis sensu, nihil, reliquiarum superest animæ cum ipsum corpus non statim resoluatur. Prius ergo dissoluitur anima quam corpus: cum secundum suam opinionem vel carnem & ossa considerare debeant, quæ post mortem superfluent, secundum veram autem assertionem negare non debeant resurrectionis gratiam. Merito ergo hos redarguens Apostolus, monet nos ne talibus labamur opinionibus, dicens: *Nolite seduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala.* Sobrii estote iulle, & nolite peccare. Ignorantiam enim Dei quidam habent. Bonum ergo sobrietas, quia peccatum ebrietas est.

Sap. 2.

Dign. 1.

Laur. 1.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Quid quod ille ipse Epicurus defensor voluptatis, cuius ideo frequentem facimus mentionem, vt hos aut gentilium discipulos, & Epicureum probemus scetam sequi, aut illum ipsum quem ipsi philosophi a suo excludunt consortio tanquam patronum luxurie, tolerabiliorem his esse doceamus? Clamat ergo ille (vt Deinarchus asserit) quia non potationes, neque comestiones, nec filiorum soboles, nec seminarum copulæ, nec piscium copia, aliorumque huiusmodi, quæ splendide viui parantur conuiuij, suauem vitam faciunt, sed sobria disputatio. Denique addit quod ij copis conuiuij moderate vtiuntur, qui non immoderate eas querunt. Succo solo & pane vel aqua qui libenter vtiuntur, desuper deliciarum epulas, quia multæ ex his generantur molestiæ. Etiam alibi dicitur: *Non immoderate epule, non potationes, voluptatis suauitatem generant, sed continens vita.* Cum igitur illos adbaucur philosophia, hos non excludit Ecclesia? Si quidem & illi, quod malum causam habent, se assertionibus suis impugnant frequenter. Nam est principalis eorum sententia sit quod nullam suauitatem voluptatis patiant, nisi qui cibo potaque percipiatur: tamen intelligentes in tam reprehensibili definitione versari se sine sum-

1. Cor.

15.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

mo dedecore non posse, ac deserti ab omnibus, furo quodam probabilius disputatum: cum colorare voluerint, adeo vt diceret quidam ex istis: *Dum studemus delectationi per epulas & cantus, animus eam quæ per verbi, quo solo salui esse possumus, infunditur perceptionem.* Nonne isti dispares, diuisi colores in hac multiformi disputatione nobis videntur? quos adeo scriptura condemnauit, vt non præterierit eos quos Apostolus redarguebat, dicente Luca in Actibus Apostolorum, qui cum librum historico stylo scripsit. Quid autem Epicurei & Stoici philosophi disputabant cum eo, & quidam dicebant: *Quid sibi vult hic feminucribus? Alij autem: Nouorum & minorum videtur pronuntiator esse.* Ex hoc tamen numero non immunis gratia abiit Apostolus. Siquidem etiam Dionysius Areopagites cum Domati muliere, aliusque multis credidit. Itaque illi doctissimorum & eloquentium ceteris simplici disputatione victos se esse credentium exemplo manifestantur. Quid igitur sibi isti volunt qui tentant eos peruertere quos acquiritur Apostolus, quos redemit Christus sanguine suo? Quid est quod asserunt baptizatos intendere non debere virtutum discipulis, nihil illis obesse comestiones, nihil voluptatum affluentiam, insipientes esse eos qui se carent: virgines oportere nubere, filios facere, similes & viduas iterare, quod semel male virili admixtione experte fuerint, etiam si se continere possint, errare eas quæ nolunt iterare copulam? Quid ergo? Placet vt hominem exuentes, indudamus pecudem: & ex polianres Christum, vestiamur aut superestiamus amictus diaboli? Sed quoniam ipsi doctores gentium ne honestatem quidem cum voluptate copulandum putauerint, eo quod pecudem viderentur cum homine iudicari: nos & belluinos vsus humano infundemus pectori, & rationabili menti incribentis irrationabiles ritus feramus? Quamquam multa genera huiusmodi amittunt, quia amillo pari, concubitu indulgere nesciant, & tanquam solitæ vitæ ænum exigant: plurima quoque herbas velsantur simplicibus, nec alio nisi fonte potu suum restringere uenerint: canescit videremus frequentem interdictio cibo temperare solitos, vt ieiunia fame oræ suspendant, si impetuerint abstinentia. Ab hoc igitur ruocantur homines, quod dixerunt per hominem etiam mutæ non præuari carere bestia? Quid autem pulchrius abstinentia, quæ facit etiam iuuentutis annos fenescere, vt stat moris fenescat? Namque vt reducantur ciborum ac temulentia etiam maturior ætas calciscit, ita mitigatur iuuentutis ferocitas epularum parsimonia, irriguæque fontis. Est exterior ignis aquæ infusione extinguitur: non mirum si interior æstus corporis diffusit potu refrigeratur. Cibo enim flamma altius, ac densius. Siquidem solum, stipulam, lignum, oleum, aliaque huiusmodi alimenta ignis sunt, quibus pascituræ si detrahatur, vel non suggeratur, etiam ignis sopitur. Similiter ergo vapor corporis cibo altius aut minuitur: cibo excitatur, cibo soluitur. Luxuria igitur mater libidinis est.

Quid quod natura conueniens temperantia est, acque illi diuinæ legi quæ in ipso renati ortu omnes fontes potui, fructus arborum ei dedit? Vinum post diluuium infusus ad tentationem sui reperit. Vtatur ergo temperantia naturalis cibo, vitamque possidemus. Sed quia non omnes fortes, ideo Apostolus ait: *Vino modus vire propter frequentes tuas infirmitates.* Non ergo propter voluptatem libendum est, sed propter infirmitatem. Pro remedio igitur parcius, non pro deliciis redigantur. Denique, Elias quem Dominus ad virtutis erudicbat perfectionem, ad caput suum collidit & vas aquæ reperit, & ideo in virtute elux illius quadraginta diebus ieiunauit. Patres nostri quum mare transirent pedibus, aquam non vinum bibebant. Daniel & Hebrei pueri patrio cibo, & aqua potuile fuerunt leonum repressi, isti ardentem ignem innoxie videre tactu circa mœnem sua pasci. Et quid de viris loquar? Iudith luxurioso Holophernis haud quaquam inflexit conuiuiu, loto titulo sobrietatis desperatum lacertis virilibus reportauit triumphum, patriam obsequio exiit, ducem militiæ suis manibus occidit. Exemplum euidens, quod & illam terribilem populus bellatorem

Dign. 1.

Laur. 1.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

E

Ald. 17.

F

Anfr.

h. 10.

Exibit.

c. 5.

C

Gen. 9.

H

1. Tim.

5.

2. Reg.

18.

Ezra. 10.

Dan. 1.

Dan. 14.

Ibid. 19.

virtum

A virum luxuria emoluit, & hanc feminam temperantia cibi fortorem viris fecit. Non hicin sexu quo victa est natura, sed in cibo suo victa. Hicet regem superbum suis inchaniticiunis. Anna odroginatiquatuor annos in vidualitate sua ieiunius. & obsecrationibus in templo die ac nocte seruens, Christum agnouit, quem Ioannes abstinentie Magister & quidam nouis terrarum Angelus annuntiauit. O stultum Eliseum, qui siue tribus glumis & amaris pascebat Prophetas: immo nec reddidit: insipientem Paulum, qui memoria scripturas reddidit: insipientem Paulum, qui gloria ieiunius: si nihil proficiunt ieiunia. Sed quomodo non proficiunt, quibus vita purgantur? Quae si deforas cum humilitate, cum misericordia, ut Elias spiritu diuino locutus est, ossa tua pinguescent, & eris sicut hortus ebruius. Pinguescit igitur anima tua, virtutesque eius spiritali adipe iunij, & fructus tui multiplicantur vberitate mentis tuae, & sit in te sobria ebrietas, sicut illud est populum, de quo ait Propheta: *Et populum tuum ebrietas quam praediximus est.* Sed non illa solum laudabilis quae parca est ciborum temperantia, sed etiam illa quae concupiscentia: debitorum scriptum est: *Post concupiscentias tuas ne es, & voluptatibus tuetur.* Si dederis animae tuae concupiscentiam, gaudio eris iniunctis tuis. Et infra: *inimici & mulieres apostolatus facient etiam sapientes.* Vnde Paulus etiam in ipsis concupiscentiis temperantiam docet. Est enim velut quidam adulter incontinentes in matrimonio, qui legem Apostolicam praeruarunt.

B Quid autem loquar quam sit virginatis gloria, quae meruit a Christo eligi vellet etiam corporale Dei templum, in quo corporaliter (ut legimus) habitauit plenitudo diuinitatis? Virgo genitrix mundi salutem, virgo peperit vitam vniuersorum. Salo ergo non debet esse virginitas, quae omnibus in Christo profuit? Virgo portauit, quem mundus esse capere aut sustinere non potest. Qui cum ex Maria nasceretur, vterum gentile tamen lepum pudoris, & intempera virginis conseruauit signacula. Itaque in virgine Christus reperit quod suum esse veller, quod sibi omnium dominus assumeret. Per virum autem & mulierem caro cuncta de paradiso, per virginem iuncta est Deo. Quid de altera Moyse florore Maria loquar, quae femine dux agminis pedetrasumit pelagi freta? Quo munere autem venerabilis Thecla etiam leonibus fuit, ut ad pedes praedae suae impastae bestiae sacro deferret ieiunio, nec proci oculis virginem, nec vngue violarent asperos? quoniam & ipso aspectu virginis violant sanctitas. Denique quae reuerentia virginis locutus est S. Apostolus: *De virginibus praecipuum Domini non habeo, consilium autem deo languam misericordiam conseruatus a Domino?* Praecipuum non habet, consilium habet. Non enim praecipitur quod supra legem est, sed magis dato suadetur consilio. Nec auctoritas praesumitur, sed demonstratur gratia: nec a quocumque demonstratur, sed ab eo qui in misericordia Dei meruit. Horum ergo melior quam Apostolorum consilia? Apostolus dicit: *Consilium deus illi distulendum putat, ne qua studeat virginitati.* Cuius quidam laudem breui versiculo Propheta expressit, vel potius CHRISTVS in Propheta, debemus cognoscere. Hortus, inquit, clausus foris mea sponsa, hortus clausus, foris signatus. CHRISTVS hoc dicit ad Ecclesiam, quam vult esse virginem sine macula, sine ruga. Bonus hortus virginis, quae plurimos boni fructus odoris. Hortus clausus, quia vniuersae vallata est muro castitatis. Fons signatus, eo quod virginis sit fons & origo pudicitiae, quae inuoluta custodit integras signacula, in quo fonte imago Dei lucet: quia cum munditia corporis congruit etiam puritas spiritus. Nec potest dubitari qualem quod Ecclesia virgo sit, quam etiam in Corinthiis deponit Apostolus Paulus, virginem castam assignare Christo. In superiore igitur Epistola dat consilium, & existimat bonum esse munus virginis, ut nullis iniquis seculi turbetur necessitatibus, nulla illic coinquenat, nullis exagiteret procellis: in posteriore sponsor est CHRISTO, quo virginitatem Ecclesiam illius plebis consignare possit integritate. Responde mihi nunc Paule, quae ratione propter infantem

necessitatem des consilium: Quoniam qui sine vxore est, sollicitus inquit, est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo. Et addidit: *Et mulier inuoluta & virgo cogitat quae sunt Domini, ut sit sancta corpore & spiritu.* Habet igitur murum suum aduersus mundi huius turbines, & ideo sepro diuina munia perfectionis nullis seculi flabris inquietatur. Bonum ergo consilium, quia in consilio vilitas est, in praecipio laqueus. Consilium inuolat voluntarios, praecipuum adiungit inuitos. Si quae ergo secuta fuerit consilium, & eam non poenituerit, acquirit vilitatem: si eam vero poenituerit, non habet quod accuset Apostolum. Ipsam de infirmitate sua iudicare debuit, & ideo sibi voluntatis suae rea est, cuius grauiore quam ferre posset laqueo se ac nodo ligauit. Itaque tanquam bonus medicus qui & fortioribus stabilitatem virtutis conseruare capiat, & infirmis salubritatem dare, alius dat consilium, alius demonstrat remedium. Qui infirmus est, olera manducet, accipiat vxorem: qui validior est, fortiorer inducat cibum exspectat. Meritoque adiunxit: *Nam qui statuit in corde suo firmum non habens necessitatem, postulat enim haberi suum uxorem, & hoc iudicium in corde suo seruare virginem suam, bene facit, legitur & qui matrimonium inungi virginem suam, bene facit: & qui non inungi, melius facit.* Mulier vincta est legi quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius, libera est: aut vult uiuere, statum in Domino. Beatior autem erit si se permanferit, seculum meum consilium. Puto enim quod & ego spiritum Dei habeam. Hoc est consilium Dei habere, explorare diligenter omnia, & quae meliora sunt suadere, & quae tutiora demonstrare.

C Prouidus ductor multas offendit vias, ut qua vult vniuersique quam libi accomodat arbitratu incedat, dummodo occurrat quo possit in castris pretendere. Bona virginis via, sed subtilis & ardua validiores requirit. Bona eam viduitatis, non tam difficilis ut superior, sed contragrosa & aspera cautiores exigit. Bona etiam matrimonii, plana & directa longiore circuitu ad castra sanctorum peruenit, ea plurimos recipit. Sunt ergo virginis praemia, sunt marita viduitatis, est etiam coniugali pudicitiae locus. Gradus singularum sunt & incrementa virtutum. Stare igitur in corde vestro, ne quis vos subruat, ne quis possit subuertere. Docuit nos Apostolus quid sit terra, hoc est, quod Moyse dictum est. *Locus enim in quo stas, terra sancta est.* Nemo enim stas, nisi qui fide stas, nisi qui fixus stat sui cordis sententia. Alibi quoque legimus: *Tu autem hic stas mecum.* Vtrumque ad Moysen a Domino dictum est: *Vbi stas, terra sancta est: & hic stas mecum, hoc est, mecum stas, stas in Ecclesia.* Ipse enim locus est sanctus, ipsa terra secunda iunctis, & optima virtutum iunctis. Sta ergo in Ecclesia, si vbi tibi apparui, ibi ego tecum sum. Vbi est Ecclesia, ibi firmissima statio tue mentis est: ibi fundamentum animi tui, vbi tibi deruboparui. Tu rubus, ego ignis. Ignis in rubo, ego in carne propterea ignis, ut tibi luceam, ut tuas ipinas & tua peccata consumam, & meam tibi demonstrem gratiam. Stantes ergo in corde vestro lupos fugate ab Ecclesia quarentes praedam tollentes. Non sit in vobis desidia, non sit prauum os, lingua amarior. Nolite in concilio vanitatis federe. Scriptum est enim: *Non feda in concilio vanitatis.* Nolite audire detrahentes proximis, ne dum auditis alios, prouocemini ut & ipsi derogeris proximis, & dicatur vniuersique vestrum: *Sedens aduersus fratrem tuum detrahebas.* Sedentes detrahunt, stantes autem Dominum benedicunt, quibus dicitur: *Ecce nunc benedicite Dominum omnes serui Domini, qui stant in domo Domini.* Qui sedet (ut de corpore vbi loquar) quasi otio resoluitur corporis, atque intentionem mentis relaxat. Stare autem speculatur prouidus, exploratur impiger, periculi custos, qui pretendit in castris. Bellator quoque strenuus ante expectatum praedium stat in agmine, qui vult aduersarii consilia praevenerit. *Qui stat, videat ne cadat.* Qui stat, obtredecare nescit. Otiosorum etenim fabulae sunt, quibus obtredecatur sentiri, malignitas proditur. Vnde ait Propheta: *Olio habui congregationem malignorum, &*

E
1. Cor. 7
Ibid.RUB. 14
1. Cor. 7

F

G
Ibid. 3.DEM. 2.
Esa. 3.

E/41

H
E/42

D/13.

1. Cor.
10.
E/25.

A solum ne grauioribus flagitijs sit affinis, sed ne minimis quidem: vt sit promptus ad misericordiam, promissum non remordet; saplum reuocat, compatiatur dolori, mansuetudinem tenet, pietatem diligit, iram repellit vel deoquat, sit quidam litus plebis excitande ad deuotionem, iustificande ad tranquillitatem. Vetus dictum est, *Assuece vnus esse: vt vita qua quamdam picturam exprimat, eandem seruans semper imaginem quam accepit.* Quomodo potest vnus esse, qui nunc iracundia inflammatur, nunc indignatione graui exarsuat, nunc vultu excandescit, nunc pallore immutatur, per momenta varius & discolor? Sed etiam, sit natura irasci, aut plerumque cause: hominis est tamen temperare iracundiam, non leonino rapari furore, non notis assuecere clamori, non ferere nec acerbare familiare iurgium. Scriptum est enim: *Vir iracundus effudit peccatum.* Non est vnus duplici corde, non est vnus qui se cohibere nec sit in iracundia, de quo pulchre Dauid ait: *trafimus, & nolite peccare.* Non iram imperat, sed indulget nature: quam homo praeuerrere non potest, mitigare potest. Ergo et si irascitur, affectus hostis morum recipiat secundum naturam, non peccatum praefer naturam. Quis enim ferat si ipse flegemare nequeat, qui alios gubernandos receperit? Ideo quae Apostolus formam dedit, quia & Episcopum esse oportet irreprehensibilem. Et alibi ait: *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non violentum, non percussorem, non rapinam cupidum.* Nam quomodo conueniunt sibi dispensatis misericordia, & cupientis avaritia? Hae polius quae cauenda acciperim, Virtutum autem Magister Apostolus est, qui cum patientia redarguens docet contra dicentes, qui vnus vxoris virum praecepit esse: non quo exortem excludat coniugij, nam hoc supra legem precepti est: sed vt coniugij calidum feruet ablutionis suae gratiam. Neque iterum vt filios in sacerdotio creare Apostolica iunctetur auctoritate, habentem enim dixit filios, nos facientem: neque coniugium iterare. Quod ideo non praetermisit, quia plerique ita argumentantur, vnus vxoris virum dici post baptismum habitare, eo quod baptismo vitium sit ablatum, quo afferebatur impedimentum. Et vitia quidem atque peccata diluuntur omnia, vt si quis contaminauerit suum corpus cum plurimis quas nulla coniugij lege sociauerit, remittantur ei omnia: sed coniugium non resoluuntur, si quis iterauerit. Culpa enim laetatio, non lex soluitur. Nulla enim culpa coniugij, sed lex est. Quod legis est igitur non remittitur quasi culpa, sed tenetur quasi lex. Ideo & Apostolus legem pollicetur, dicens: *Si quis sine crimine est vnus vxoris vir.* Ergo qui sine crimine est, vnus vxoris vir, tenetur ad legem sacerdotij suscipiendi: qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet conuinat, sed praetragatua excurit sacerdotis. Diximus quid legis est, dicamus etiam quid rationis. Sed prius cognoscamus non solum hoc Apostolum de Episcopo & presbytero statuisse, sed etiam patres in concilio Niceni tractatu addidisse, neque clericum quemquam debere esse qui secunda coniugia fortis sit. Quomodo enim potest consolari viduam, honorare, cohortari ad custodiendam viduitatem, seruandam marito fidem, quam ipse prior coniugio non reseruauerit? Aut quid interiret inter populum & sacerdotem, si isdem adtingeretur legibus? Debet praepondere tunc sacerdotis, licet praeponderat gratia. Nam quia alios praecipis suis ligat, debet ipse legitima praecpta in se custodire. Quam resistebam ne ordinaret? postremo cum coegerit, saltem ordinatio proclaretur. Sed non valuit praescriptio, prauius impetio. Tamen ordinatio nec meam Occidentales Episcopi iudicio, Orientales etiam exemplo probant. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollar superbia. Si dilatio ordinatio desuit, vis cogens est: si non deest humilitas competers sacerdotio, vi causa non habet, vitium non imputatur. Quod si in aliis Ecclesijs tanta superbie ordinandi sacerdotis considero, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, vbi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina Eccle-

lia? Hae enim primis in Occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctae memorie coniunxit, vt in ciuitate positis insituta monachorum teneret, & Ecclesiam tegeret ieiunij sobrietate. Multum enim adiumentum accedit ad sacerdotis gratiam, si ad studium abstinence, & ad normam integritatis inuenientem adstringat, & versantes intra urbem abdicet vsu vrbis & conuersatione. Hinc illi processerunt viri, Elias, Eliseus, Ioannes, qui pelliceis tunicis & caprius exuiis induti, inopis atque egentes, angustius & doloribus afflicti, in solitudinibus errabant, inter alta & condensa montium, inuiatupium, speluncarum horrida, fouearum vadosa, quorum conuersatione dignus orbis terrarum non erat. Hinc illi Daniel, Ananias, Azarias, Misael, qui in aula regia pascebantur, ieiunio alcantur tanquam in desertis cibo aspero, potuque obvio. Meritoque regij serui regij praeualuerunt, & captiuitatem decussio iugo contempserunt, potestates subegerunt, elementa vicium, naturam ignis extinxerunt, hebeuerunt flammam, obstruderunt aciem gladij, strinxerunt leonum ora: & vbi infirmiores elumabantur, ibi fortiores reperiebantur, non refugiebant ludibria humana, qui celestia sperabant praemia, non horrebant tenebras carceris, quibus aeterni luminis gratia resolvebat.

Hos secutus Eusebius sanctus exiuit de terra sua, & de cognatione sua, & domestico otio peregrinationem praetulit. Pro fide quoque exilij dura praepartat atque elegit, coniuncto sibi sanctae memoriae Dionysio, qui posthabuit Imperatoris amicitiam exilio voluntario. Itaque memorabiles viri circumdantiis illis, vallari exercitu cum raperentur de Ecclesia, maiore triumphabant de imperio, quia contumelia terrestri mercebantur mentis fortitudinem, regni potentiam: quibus militaris armorum strepitus extorqueere non potuit fides, subegerunt bellicis animi feritatem, quo inuere sanctis nequirit. Ita enim regis, ita leonis, vt in Prouerbis habes. Confictus est victum se esse, qui rogabat vt mutaret sententiam. Sed illi validiore calamus suum feris gladij arbitrabantur. Denique vulnerata est perfidia vt occideret, non est vulnerata sanctorum fides: non desiderauerunt patrum sepulchrum, quibus reuerabatur coeleste domicilium. Errauerunt toto orbe, vt nihil habentes, & possidentes omnia. Quocumque missi essent, locus deliciarum putabatur. Neque enim illis quidquam deerat, quibus fides locupletans abundabat. Denique locupletabant alios, ipsi inopes ad sumptum, opimam gratiam: tenebantur, sed non mortificabantur, in ieiunijs, in laboribus, in custodijs, in vigilijs. Euaferunt de infirmis fortes, non peccabant deliciarum illecebras, quos saginabat fames, non aduebat eos torrida aestas, quos refrigerabat aeternae spes gloriae, non frangebant glacialis plagae frigora, quibus fuenti spiritui viderat deuotio, non verebantur vincula hominum, quos *Jesvs* soluerat, non desiderabant redimam morte, qui praesumebant, & Christo resuscitari. Denique sanctus Dionysius exegit veris vt in exilio vitam poneret, ne regressus consula institutus & vni infidelium studia plebis aut cleri inueniret, meruitque hanc gratiam, vt pacem Domini tranquillo affectu secum referret. Itaque vt Eusebius sanctus prior leuauit vexillum confessionis, ita beatus Dionysius in exilij locis propiorum martyrij titulo vitam exhalauit. Hae igitur patientia in sancto Eusebio monasterij cohaeruit viti, & diuorior obseruationis consuetudine hausit laborum tolerantiam. Namque haec duo in attentione Christianorum deuotione praestantiora esse quam ambigat, clericorum officia, & monachorum insituta? Ista ad comitem & moralitatem disciplina illa ad abstinentiam assuefacta atque patientiam. Haec vult in quodam theatro, illam in fecreto. Spectatur illa, illa absconditur. Ideo bonus athleta ait: *Spectaculum facti sumus mundo & Angelis.* Dignus sane qui spectaretur ab Angelis, cum lucebatur: vt ad Christi brauium perueniret, cum certaret vt in terris vitam Angelorum insinuaret, in caelo nequitiam Angelorum reselleret. Collucebat enim nequitia spiritibus. Merito mundus cum spectabat, vrmun-

A remissione, non in falsidio, non in exaltatione cordis, sed in timore, inquit, hoc incolatus vestræ impore conseruam. Tempus accessit hac in terra, non perperitatem, ipsi tempore vtamini, qui sciatis vos migraturos. Nolite in diuitiis confidere, quia omnia illa hic relinquuntur: fohavos comitabitur fides. Ecce sane etiam iustitia comes, si fides præcia sit. Quid vos palpat diuitiæ? Non auro vel argento, non possessionibus, non sericis vestibus de vana veltia conuersatione redempti estis, sed pretio sanguine Christi lesu. Ille ergo diues est, qui fuerit heres Dei, Christi coheres. Noli pauperem contemnere, ille te diuitem fecit. Noli egentem fastidire. Ille pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum. Noli inopem refutare. Et Christus propter te pauper factus est, quum esset diues, vt te inopia sua diuitem faceret. Noli quasi diues te attollere. Sine pecunia misit Apostolos suos. Denique primus eorum dixit: *Argentum & aurum non habeo.* Gloriatu in paupertate, quasi refugiat contaminationem. *Argentum,* inquit, & *aurum non habeo.* Aurum & argentum nescit ordine, qui nescit vlt. *Argentum, & aurum non habeo,* sed fidem habeo. Satis diues sum in nomine Iesu, quod super omne nomen est. Argentum non habeo, sed nec requiro. Aurum non habeo, sed nec delidoro: sed habeo quod vos diuites non habetis. habeo quod pluri esse etiam vos arbitramini. Dono pauperibus, vt in nomine Iesu dicam: *Consueſcite manus remittere, & genera dissoluita.* Sed vultis diuites esse? esto te pauperes. Tunc eritis per omnia diuites, si fueritis pauperes spiritui. Non census diuitum, sed animus facit.

Sunt qui se humiliant in multis diuitiis, & recte ac prudenter. Satis enim diues omnibus naturæ lex est, cui cito intenas quod abundet. Cupiditatibus autem, omnis diuitiarum abundantia, inopia est. Denique nemo pauper nascitur, sed fit. Non ergo naturæ paupertas, sed opinio nis est: ideoque cito inuenitur diues naturæ, difficile cupiditati. Et enim quod plus vniſquisque acquisierit, plus sit. Quasi quadam inardescit ebrietate cupiditatum suarum. Quasi quasi necessariam queritis cumulum diuitiarum. Nihil tam necessarium, quod cognoscere quid non sit necessarium. Nec in carnem retorquetis exultationem: Non corporis venter instabilis, sed mentis auidia facit. Numquid caro spes futuri abſulit? Numquid caroſpiciatilis gratia fluuicatem ademit? Numquid caro fidem impedit? Numquid caro aliquid tanquam furioſis dominis, vanis opinionibus adiudicauit? Plus amat caro moderatam frugalitatem, qua exiuit onere, induit salubritate, qua sollicitudinem deponit, adsumit tranquillitatem. Sed nec ipſe diuitiæ vituperabiles. Denique redemptionis animæ viri, diuitiæ eius: quoniam qui pauper donat, redimit animam suam. Est ergo & his materialibus diuitiis virtutis locus. Quasi gubernatores estis in magno mari. Si quis bene gubernat suum nauigium, cito transit fretum, vt perueniat ad portum. Qui autem nescit regere suum censum, onere suo mergitur. Ideo scriptum est: *Post gressu diuitum, ciuitas firmata.* Quæ est ista, nisi Hierusalem que in cælo est, in qua regnum Dei? Bona hæc possessio, quæ fructus perpetuos facit. Bona possessio, quæ non hic relinquitis, sed illic possidetis. In hac possessione qui fuerit dicit: *Portio mea Dominus.* Non dicit, Portio mea ab illis vsque ad illos portæ & diffusa terminos. Non dicit, Portio mea inter illos vicinos, nisi forte inter Apostolos, inter Prophetas, inter sanctos Dei, hæc est enim iusti portio. Non dicit, Portio mea in prætiis, non in siluis, non in campis nisi forte in campis siluæ, in quibus inuenitur Ecclesia, de qua scriptum est: *Inuenimus eam in campis siluæ.* Nō dicit, Portio mea gregeſ equorum. Mendax enim equus ad saligem. Non dicit, Portio mea armenta bouum, asini, oues, nisi forte inter illa se numerat armenta quæ agnoscit possessorem suum, & in illa illa vult consortium habere qui non refugit præſeſe Christi. Et illa ouis sibi portio est, quæ ad immolandum ducta est, & ille agnus coram condente se sine voce, qui non aperuit os suum, cuius in humilitate iudicium exaltatum est. Bene ait: *Coram tendente,* qui super flum, non propria in illa deposuit cruce: qui corpus exiit, non diuitiatem amisit. Non quicquam ergo dicit, *Portio mea Dominus.* Non avarus dicit, quia ve-

nit auaritia, & dicit: Mea portio es, ego te subdum habui, mihi seruisti, mihi te in illo auro vendidisti, mihi te in illa possessione adiuuisti. Non dicit luxuriosus, *Portio mea Christus*, quia venit luxuria, & dicit: Mea portio es, ego te in illo mihi mancipauit continuo, illis te cepi epulatum rebus, ego te addicim teneo gula tui chirographo. An ignoras quia carius tibi fuit mensura tua quam vite pretiū? Tuo te iudicio ruino, nega si potes, sed negare non potes. Denique nihil ad vitam referentis, totum ad mensam expendisti. Non potes dicere adulter, *Portio mea Dominus*, quia venit libido, & dicit: Ego sum tibi portio, mihi te in illius adolescentule aduicti amore, illius nocte meretricis in meas leges, in mea iura migrasti. Non dicit proditor, *Portio mea Christus*, quia statim irruit in eum nequiritia mali, & dicit: Fallite Dominum Iesu, meus est ille. Habemus exemplum, quia cum Iudas pacem a Christo accepisset, *Immisit se in cor eius diabolus*, quasi possessionem suam vendicis quasi portionis suæ retinens, quæ dicens: Non est tui iste, sed meus: meus certe misit, tui proditor, meus plane iste est. Denique recum recumbit, & mihi seruicium epulatur, & mecum pascitur: à te pacem accipit, à me pecuniam tecum bibit, & mihi unum sanguinem vendit. Quam vera diceret, probauit. Denique Christus recessit ab eo, ipse quoque Iudas reliquit Iesum, sequutus diabolum. Quam multos dominos habet qui vnum reſugierit. Sed nos non reſugiamus. Quis reſugiat cum quem sequuntur alligati vinculis, sed vinculis voluntariis quæ soluunt, non alligant, quibus vincit vinculis gloriatur, dicentes: Paulus vincit Iesu Christi, & Timotheus? Gloriosius ab hosti triumphum, quam ab aliis abſoluimur & relaxamur. Quis igitur fugiat pacem? Quis fugiat salutem? quis fugiat misericordiam? quis fugiat redemptionem?

Videtur filij quales euaserint qui hæc fecerunt, quomodo optineant defunctis. Quorum virtutum laudem miramur, eorum studeamus ad ipsi inſultum: & quas prædicamus in aliis, eas in nobis taciti recognoscimus. Nihil molliculum, nihil infraſtum ad laudem peruenit. *Regnum calorum cogitur, & cogentes diripiunt illud.* Festinantes patres agnum manducabant. Festina est fides, alacris deuotio, ipſes impigra contradictiones animi non amat, sed traditionem ab infructuoso otio ad fructum laborum. Quid in crastinum differes? Potes & hodiernum diem lucrari. Cauendum est enim ne & illum non teneas, & hunc amittas. Non exiguum detrimentum est vel horæ vnius. Et vnâ horâ, totius vite portio est. Sunt iuuenes qui cito volunt ad senectutem peruenire, ne subiaccant diuitiis seniorum arbitrio: sunt etiam senes qui velint si possint ad iuuentutem redire. Quorum studium neutrum proba: quia iuuenes falsidiosi præſentium, quasi ingrat, mutationem viuendi requirunt, senes dilationem, cum possit & iuuenta senectutis moribus, & senectus viuere openibus. Neque enim emendationem morum in agis ætas afferit quam disciplina. Quanto ergo magis nos oportet spem atollere ad regnum Dei, vbi vita nouitas, vbi gratia: erit non ætatis commutatio? Non otio, non ſomno merces paratur. Nullum opus dormientis est, nullus fructus otij, imo magis dispendium. Otioſus Eſau amittit primatus benedictionem, quia maluit cibum accipere quam querere. Laborioſus Iacob apud vtriusque parentem inuenit gratiam. Et tamen cum superior eſſet Iacob vulture & gratia, eſſet tamen fratris indignationi, qui sibi prælatum fratrem inuolueri debebat. Ideo scriptum est: *Date locum iræ,* ne alacris indignatio te quoque in peccatum trahat, dum vis reſistere, dum vis vindicari. Potes & ab illo te te remouere culpam, si cedendum putas. Imitare Patriarcham, qui de consilio matris longinquæ petiit. Et cuius matris? Rebecca querit, hoc est patientiæ. Cuius enim nisi patientiæ hoc consilium esse poterat? Amabat mater contra affectum piam omis dimitti filium. Maluit enim sibi cum exulare quam Deo. Et ideo quia bona mater vique deuoluit, iuniori tamen filio benedictionem quam conferre poterat, edidit. Non enim sihum filio, sed impigrum otioſo prætulit, fidem inſido. Sed etiam filio iuniori non parum contulit mandan-

A do minorem filium, ne patricium faceret. Itaque quoniam ob pietatem non propter improbitatem exulabat à parentibus, loquebatur cum Deo, augebatur consiliis, liberis, gratia. Neque his tamen elatus est cum fratri occurreret, sed humilitas adoravit, non vitium illi immittebat, illum furibundum, illum degenerem, sed eum quem in fratre considerabat, ideoque adoravit septies numero scilicet remissionis, quia non hominem adorabat, sed Deum, quem in carne hominis esse venturum praeuidebat spiritum, ut tolleretur peccatum mundi. Quod tibi ex Petri responsione aperitur mysterium, dicente eo : *Si peccaverit in me frater meus, quoties remittam ei? Vides quoniam peccatorum remissio, typus erat illius magni Sabbati, illius quietis perpetua gratia, & ideo contemplatione donatur. Sed quid sibi vult quod & uxores, & filios, & omnes dispersos suos, & praecepit ut ipsi adorarent super terram? Non vitare ut elementum quod plerumque repletur sanguine, in quo officina est scelus, aut vastis plerumque horret cautibus, aut praeceptis rupibus, aut sceleris & ieiunio solo, sed ut carnem praesidio nobis futuram. Et forsasse hoc illud est mysterium quod re docuit Dominus dicens: *Non solum septies, sed & septuagies septies.* Et vos igitur donare iniurias vestras, ut sitis filij Iacob. Nolite exasperari sicut Elia. Imitamini S. David, qui tamquam bonus magister reliquit nobis quod imitemur dicens : *Pro eo ut diligere me detrahebant mihi, ego autem orabam, & cum male diceretur, orabam. Bonum scilicet oratio, qua contumelia excluditur, maledictum repellitur, & in ipsos qui maledixerunt, sequenter retorquetur, ut suo telo vulnerentur. Maledicent, inquit, & in benedictos. Ambienda hominum maledictio, quae acquirit Dominicum benedictionem.**

*Quod superest charissimi, considerate quia Iesus extra portam passus est, & vos egre dimini de hac terrena ciuitate, quia ciuitas vestra superior est Hierusalem : ibi conuerfimini, ut dicatis: *Nostra autem ciuitas in caelo est.* Ideo Iesus exiit de ciuitate, ut vos exiretis de hoc mundo supra mundum sitis. Moyses solus qui Deum videbat, extra castra habebat tabernaculum quando loquebatur cum Deo; & hostiarum quae pro peccato fiebant sanguis quidem altaribus inferebatur, corpora autem extra castra comburebantur, quia nec in intra mundi huius vitia positus peccati deponit, nec sanguis eius acceptus est Deo, nisi de corporis eius exeat inquinamento. Hospitalitate diligite, per quam S. Abraham inuenit gratiam, Christum hospitio suscepit, filium Sara meruit esse iam senectute. Lor quoque Sodomitani exidij causa flagrant, & tu potes suscipere Angelos, si aduenientibus hospitium tuum offeras. Quid de Rahab dicam, quae hoc munere inuenit salutem? Comparimini iis qui alligati tenentur vinculis, tamquam simul alligati. Consolamini in luctu positos. Melius est enim ire in domum luctus, quam in domum gaudij. Illinc officij inierunt boni, hinc vitium lapsus referunt. Postremo illine mercedem speras, hic receptis. Sentire de laborantibus tamquam simul laborantes. Mulier viro deferat, non seruati regendam se praebeat, non coercendam. Iudigna est coniugio, quae digna est iurgio. Vir quoque uxorem tamquam gubernator dirigat, tamquam consortem viri honoret, participet ut coheredi gratia, Matres ab lactate filios, diligite eos, & otare pro iis ut lon-*

grui super terram sint non in terra, sed super terram. Nihil enim longeuum in hac terra, & quod est diu, breue est & magis lubricum. Monet eos ut magis crucem Domini tollant, quam hanc vitam diligant. Maria mater Domini ante crucem filij stabat. Nullus me hoc docuit, nisi sanctus Ioannes Euangelista. Mundum alij concussim in passione Domini conscripserunt, caelum tenebris obductum, refulgens solem, in paradisu latronem, sed post piam consensionem, receptum Ioannes docuit, quod alij non docuerunt quemadmodum in cruce positus matrem appellauerit, plurius putans quod victor suppliciorum pietatis officia matrem exhibebat, quam quod regnum coeleste donabat. Nam si religiosum est quod latroni donatur venia, multo vberioris pietatis est quod à filio matris tanto affectu honoratur. *Ece, inquit, filium tuum; Ece mater tua.* Testabatur de cruce Christus, & inter matrem atque discipulum diuidebat pietatis officia. Condebat Dominus non solum publicum, sed etiam domesticum testamentum, & hoc eius testamentum signabat Ioannes, dignus tanto testatore cessus. Bonum testamentum non pecunia, sed vix aeterna quod non in aramento scriptum est, sed spiritu Dei viui, qui ait: *lingua in ea calamus scribae velociter scribentis.* Sed nec Maria minor quam matrem Christi dicebat. Fugientibus Apostolis ante crucem stabat, & piis spectabat oculis filij vulnera, quia expectabat non pignoris mortem, sed mundi salutem. Aut forsasse quia cognouerat per filij mortem mundi redemptionem a uala regalis etiam sua morte purabat se aliud publico adducum muneris. Sed Iesus non egebat adiutore ad redemptionem omnium, qui omnes sine adiutore seruauit. Unde & dicit: *Factus sum sicut homo sine adiutore inter mortuos liberos.* Suscepit quidem affectum parentis, sed non quae suus alterius auxilium. Hanc imitamus matres sanctas, quae in vnico filio dilectissimo tantum maternae viuitis exemplum edidit. Neque enim vos dulciores liberos habetis, neque illud virgo quarebar solatium, quod alium posset generare filium; Domini feruis imperare non quasi conditione subditis, sed ira ut naturae eiusdem cuius vos estis, consortes esse vos memineritis. *Serui quoque domini seruati cum voluntate* etenim vniuscuique quod naturae est, pariter debet suscipere. Nec filium bonis, fed etiam a perioribus obediunt dominis. Nam quae est vestra seruatus gratia, si bonis seruatis sedulo? Sed si etiam asperos prometteamini. Nam liberi quoque nullam habent mercedem, si peccantes puniuntur à iudicibus: sed illa merces est si etiam non peccantes. Et vos ergo contemplatione Domini Iesu etiam si difficilibus seruatis dominis cum patientia, mercedem habebitis. Si quidem ipse Dominus iustus ab iniustus passus est, & patientia mirabili peccata nostra sua affixit cruci, ut qui illum imitatus fuerit, peccata sua sanguine suo diluat. Ad summum, conueritimi omnes ad Dominum Iesum. Si in nobis vix huius delectatio in bona conscientia, patientia mortis cum spe immortalitatis, confirmatio resurrectionis cum Christi gratia, veritas cum simplicitate, fides cum confidentia, abstinentia cum sanctitate, industria cum sobrietate, conuersatio cum modestia, eruditio sine vanitate, sobrietas doctrix, fidelis sine haereticis remulencia. Gratia Domini Iesu cum omnibus vobis, Amen.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN- SIS EPISTOLARVM

LIBER QVARTVS.

*In quo de moribus, vita, & conuersatione Christianorum professione consono,
& de solitudine, virginitate, & aliis virtutibus ad perfectionis
statum tendentibus agitur.*

Bellicium graui iactatum agitudine dum in infidelitate maneret, vbi vero in Dominum Iesum credidit, conualecentem, vti alia percipiat Sacramenta, quo sanior fiat, efficaciter monet, asserens hanc Dei visitationem fuisse. Epistola.

Ambrosius Bellicio.

A Actatum te graui agitudine signifi-
casti mihi, credidisse in Dominum Ie-
sum, & iam coepisse reualefcere. Ad salu-
tem igitur ea infirmitas fuit, plus a-
culi quam periculi ferens, quia diu
promissu tu remordebis. Hoc est quod
ait: Percutiam & sanabo. Percussit infirmitate, sanauit fide.
Vidit enim interiorum affectum tuum non vacuum pie-
tatis cupiditatis, sed excusit dilationibus. Et ideo admonere
maluit, ita vt saluam non lederet, deuotionem excitaret.
Quomodo enim saluti noceret qui solet dicere, vt legi-
mus in Euangelio: Ego veniam, & curabo eum? Ergo & cum a-
tuis inuaderetur vt inuiseretur domum tuam, sine dubio di-
xit: Ego veniam, & curabo eum. Et si non audisti cum, ille ta-
men quasi Deus insensibiliter locutus est: & si non vidisti
eum, ille tamen quod te in corpore aliter inuiserit, dubitari
non potest. Sed vidisti cum, qui credidisti ei: vidisti eum:
quia recepti cum hospicio tuæ mentis vidisti eum spiritu,
vidisti eum oculis interioribus. Tene ergo hospitem
nouum diu expectatum, sed fero susceptum, in quo & vi-
uimus, & sumus & mouemur. Gulaisti igitur fidei prima
exordia, non fiat verbum occultum in corde tuo. Hæc o-
mnis gratia est, hoc omne munus. Nemo enim penetra-
lia domus de ingressu estimat: siquidem omnis fructus in
interioribus est. Neque enim sapientis est a fenestra respi-
cere in domum, & stulticia hominis audire per ostium. Alia
sunt sacramentorum perfectiorum mysteria, quæ oculis
non videntur, nec auribus audiuntur, quæ præparauit Deus diligentibus eum,
vt dixit scriptura. Alia sunt illa quæ de gloria futura annun-
tiantur Prophetæ, quibus reuelatum est, & euangeliza-
runt sancti spiritus Dei missi de coelo, in quæ concipiscunt
& angelis videre, vt ait Apostolus Petrus. Alia sunt illa, in
quibus est mundi redemptio, peccatorum remissio, gratia-
rum diuisio, sacramentorum participatio: quæ cum ac-
cepit, tunc mirabere tantum donatum esse homini, vt
illud manna quod miramur fluxisse de celo Iudeis: nec
tantæ operationis iudices ad deferendum fuisse. Illud enim
quicunque acceperunt in deserto mortui sunt, præter
Iesum Naue, & Caleb: hoc Sacramentum quicumque
gustauerint, non morietur in æternum. Sanet te Dominus
Iesus. Vale.

*Simpliciano monacho, qui postea ei in Episcopatu successit, quæ sunt
Christiani diuitia, & quod verum est paradoxum, vt solus
sapienti sit vere diues, ostendit. Epistola.*

Ambrosius Simpliciano.

Videbamur proxime in disceptatione incidisse Phi-
lophiam, cum de Apostoli Pauli epistola lumentes
s. Ambrosii tom. 5.

exordium tractemus quod omnis sapiens liber. Verum
postea cum Petri Apostoli Epistolam legerem aduer-
ti quod omnis sapiens etiam diues: nec lexum exceperis,
qui feminas ornatum omnem non in pretiosis monili-
bus, sed in bonis moribus habere scripserit. Quam non
sit, inquit, extrinsecus capillorum implicatio, aut auri cir-
cumpositio, aut habitus vestimentorum ornamentum,
sed ille absconditur cordis homo. Duo sunt igitur, & esse
hominem in homine, & illum esse diuitem, qui sibi nul-
lam diuitiarum vsum requirit: pulchre autem cordis
hominem dixit, eo quod totus sapientia sis absconditus,
sicut ipsa sapientia que non videtur, sed intelligitur. Ne-
mo ante Petrum tali expressione vltus est, vt diceret cor-
dis hominem. Exterior enim homo plurima in se me-
bra habet: interior autem cordis homo totus sapientie
est, plenus gratia, plenus decoris. In incorruptione, in-
quit, quieti & modesti spiritus, qui est ante Deum diues.
Et vere diues, qui in conspectu Dei potest diues videri, in
cuius conspectu terra exiguæ, mundus ipse angustus est:
sed solum illum Deus diuitem nouit, qui sit diues æter-
nitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondat.
Quis autem ante Deum diues, nisi qui etiam & modestus
Spiritus, qui nunquam corrumpitur? Nonne tibi videtur
diues, qui habet pacem animi, tranquillitatem quietis, vt
nihil concupiscat, nullis exagretur cupiditatum procel-
lis, nec vetera fastidiat, & noua querat, & semper deside-
rando, fiat in summis diuitiis inops? Ea est pax vere diues,
quæ superat omnem mentem. Diues pax, diues modestia,
diues hdes: Fidei enim totus mundus possessus est: diues
simplicitas. Sunt enim & diuitiæ simplicitatis, quæ nihil
dicunt, nihil contrarium, nihil suspectum, aut fraudu-
lentum putat, sed puro se fundit affectu. Diues bonitas:
quam si quis seruauerit, pascitur in diuitiis celestis heredi-
tatis: & vt antiquioribus exemplis scripturæ vtamur,
Beatus, inquit, vir, quem arguit Dominus. Admonitionem
autem Dei ne recusaueris. In fame liberabit te à morte, in
prelio de manu ferri liberabit te à flagello lingue te abs-
condet. Fete bestia pacifice erunt tibi, & scies quod in
pace erit domus tua. Mitigatis enim carnis huius passio-
nibus, quæ militare aduersus animam solent, tabernacu-
la tua sine perturbatione erunt, domus sine offensione,
semen sine defectu, posteritas sicut odor agri pleni,
sepultura arborum mellis. Siquidem quando aliquid defe-
ctum arbitramur, tunc accensum critici tui superis matu-
rus inferretur apothecis. Merito iustus semper senerat,
iniquus indiget. Ille iustitias senerat mandato Dei pau-
peribus & egenis, & arbor insipiens & quod putat se ha-
bere, nequaquam possidet. An putas illum possidere qui
thesauro suo die ac nocte incubans, aara & miscra tor-

D
Cor. 7
Sup. 16
2. par.
18. in
marr.
2. par.
Cura
in Pa-
radiso
6.
1. par. 3.

161.

E

Ph. 4
Pro. 13
2. Cor.
8.

F

161.

1. par. 1
161.
164.
1730.

A quetur solitudine? Ille vero eger, & sibi diues videtur, libi pauper esse, qui non vitur eo quod habet, quia dicit alia rapit, alia desiderat. Vbi enim nullus cupiditatis modus, qui fructus diuitiarum? Nemo est diues, qui quod secum hinc auferre non potest. Quod enim hic relinquitur, non nostrum, sed alienum est. Diues Enoch, qui quod habuit secum transiit, & omnem illam bonitatem suam censum celestibus intulit receptaculis: qui ideo rapit, ne cor eius malitia mutaret. Diues Elias, qui viturum suum thesauros curru igneo sublimis sedibus æthereis iniecit. Et tamen ille non mediocres diuitias heredi reliquit, quas ipse non amitteret. Quis hunc pauperem vel tunc dixerit, cum victus quotidiani indigentia monitione mitteretur ad viuum, vt pascetur ab ea, quando ad eius vocem celum clauderetur & aperiebatur, quando ad eius verbum hydria farinae & vas olei non deficiebat per triennium? Sed abundabat, nec minuebatur visus, sed replebatur: Quis illum pauperem dixerit, ad cuius voluntatem descendebat fons, quem in via flumina non condelebant, sed in suum fontem recurrabant, vt sicco Propheta transiret pede? Duos finitimos vetus historia describit, regem Achab, & pauperem Nabuthen: quem horum pauperiorum, quem diuorem credimus? Alter regali fregit diuitiarum prædium, inexpectabilis instabiliusque opibus suis equum pauperis vineam dedecauit. Alter deficiens animo *sanctus dei* *παυρος* *προς* *υμεις*, imperialeque gazas, suo erat contentus palatio. Nomen videtur hic magis diues, hic inanis rex, qui sibi abundabat, suas regebat cupiditates, vt nihil alicuius concupisceret? Ille autem egentissimus, qui aurum suum vile, alienus palmes pretiosissimus æstimabatur? Sed qua ratione egentissimus cognosce. Quia diuitie iniulte congregatae euenerunt, radix autem iustorum manet, & vt palma floret. An non egentior pauperes is qui tanquam vmbra præterit? Hodie impis exaltatur, eas non erit, nec inuenietur aliquis locus eius. Quid est itaque diuitem esse, nisi abundare? Quis autem abundat, qui sit animo contradiet? Qui autem animo contradiet, vique angustior. Quæ igitur in angustis abundantia? Non eger diues, qui non abundat. Vnde pulchre David: Diuites, inquit, egerunt, & eluserunt, quoniam cum haberent scripturarum thesauros celestium, egerunt, qui non intellexerunt, & eluserunt qui nullum spiritalis gratie gustarunt cibum. Nihil igitur affectu sapientis dicitur, ubi insipientis egentius. Nam cum regnum Dei pauperum sit, quid esse locupletius potest? Et ideo præclare Apostolus: *Ostruendo*, inquit, *diuitiarum sapientie & scientie Dei*. Præclare etiam David, qui in via testimoniorum celestium quasi in omnibus diuitiis delectabatur. Expresse Moyses, qui ait: Nephthalim facietas accipientium. Nephthalim, abundantia significatur. Latina interpretatione, vel dilataio. Ibi ergo abundantia, ubi facietas. Vbi autem fames cupiditatum, ubi inexpectabilis appetentia, ibi vitique paupertas. Sed quia vix vlla rei pecuniarie vel mundi huius cupiditas facietatem habet, ideo addidit: Et replebitur benedictione. Secundum hæc Petrus Apostolus definiuit, non in auro & argento & indumentis feminarum esse ornamentum, sed in occulto cordis homine atque abscondito: unde nulla se exeat cultum pietatis, ornatum gratie, vitæ æternæ hæreditatem. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Quæ sui Christianorum hereditas edocet, & cur tamis æstimetur, vt pro ea plerique morti se offerant.
Epistola.

Ambrosius Horontiano.

Epist.
xxviii.

Non otiose querendum putasti, quæ sit rei diuinæ hereditas, & cur æstimetur tanti, vt propter eam plerique etiam mortem suam offerant. Verum si consideres quia & visu humano hæreditatis pecuniarie gratia facit vt venerabiliora fiant iura pietatis, quia hoc quoque plus deferret parentibus, ne laesa pietas patris vilesca-

tur se exheredatione vel abdicatione contumacis pignoris; mirari profecto desines, quæ sit tanta diuina hereditatis appetentia. Est autem hereditas propolita Christianis omnibus. Sic enim dicit Elias: *Ephe hereditas credentibus in Dominum*. Quæ speratur ex repromissione, non ex lege. Quod veteris testamenti exemplo probatur, dicente Sara: *Expelle ancillam, & filium tuum*. Non enim hereditas *filium ancillæ cum filio meo Isaac*, Filius Sara filius Isaac ancillæ Isaac hiantem legem sunt. Ergo antiquior repromissio quam lex. Non secundu[m] Isaac filij per repromissionem, Indefecundu[m] tamen filij ancillæ. Nobis mater libera, quæ non parturiebat, & postea ex repromissione effudit peperitque nascu[m] illis mater Agar, generans in seruicium. Liber est cui gratia promittitur, seruus cui iugum legis imponitur. Prius ergo nobis repromissio quam illis lex, & secundu[m] naturam antiquior libertas quam seruitus. Libertas igitur ex repromissione, ex lege seruitus. Sed licet repromissio ipsa ante legem sit, vt diximus, ex repromissione autem libertas, in libertate charitas, secundu[m] legem tamen est charitas, quæ maior libertate est. Non ergo serui. Et quomodo scriptum est: *Laudate serui Dominum*? Quomodo ipse Apostolus ait: Sed vt serui **C H R I S T I** facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate? Verum est & seruus libera quæ est voluntaria, de qua Apostolus ait: Qui liber vocatus est, seruus est **C H R I S T I**. Hæc est seruus ex animo non ex necessitate. Itaque nos seruus quidem sumus creatoris nostri, sed libertatem habemus quidem per gratiam **C H R I S T I** accepimus, generati ex repromissione secundu[m] fidem. Vnde quæ est libera geniti, libertatis sacrificium deferamus signati in fronte, sicut liberos decet, vt non confundamur, sed legemur signati Spiritu, non carne, Quibus recte dicitur: *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri*. Non dixit, nolite seruire, sed nolite iugo seruitutis contineri. Est enim grauius iugum seruicij quam seruus. Denique Isaac filio suo Esau perenti benedictionem ait: Ecce abbeverare terræ erit tibi habitatio, & a tore celi summo, & super gladium tuum viues, & seruus fratri tuo. Erit autem cum depolietis & solueris iugum illius a collo tuo. Quomodo illud conuenit, vt seruus cum soluent iugum fratris a collo suo, nisi distantiam esse intelligamus seruicij? Quæ igitur sit differentia, ipsa nobis exponat lectio. Bonus Isaac, & bonus nobis, qui secundu[m] ipsum in libertatem nascimur: & bonus pater vitæque filio. Denique quod vtrumque diligere, circa alterum affectu probauit, circa alterum benedictione. Seniori enim filio dixerat vt cibum deferret sibi, & acciperet benedictionem: sed dum ille moram facit, & cibum aggrestem & forensem requirit, frater iunior domesticum detulit ex ouium grege. Bonus cibus omnium **C H R I S T V S** est: bonus cibus est fides, fuit cibus misericordiae, incundus cibus gratia. Hos cibus epulatur populus Ecclesie. Bonus cibus spiritus Dei, bonus cibus peccatorum remissio. At vero ille prædium cibis rigor legis, terrorque poenarum. Agrestis cibus obseruantia literæ potius quam gratia indulgentia. Denique ille populus sub maledicto, nos in benedictione. Velox cibus fides. Prope est enim verbum in ore tuo, & in corde tuo: tardior cibus legis. Denique dum lex expectatur populus errauit. Contulit igitur benedictionem pater impigro & fidei filio: sed quia bonus pater erat, seruauit & leniori filio benedictionem, vt cum seruum faceret fratris sui, non quo familiam suam degeneret vellet seruicium addicere, sed quia is qui regere non potest & gubernare, seruire debet, & subdum esse prudentiori, vt eius regatur consilio, ne sua stulticia precipitetur, & labatur remeitate. Pro benedictione igitur huiusmodi confertur seruus. Denique inter bona annumeratur, inter collatam terræ vberitatem, & rorem celi a summo. Sed quia dixerat, Super gladium tuum viues: neci fortitudinis aut potestatis noceat presumptio. addidit: *Seruius fratri tuo*: vt & carnis fructus vberes, & diuinæ rorem adimpleris gratia, & cum sequaris qui tuo gubernaculo regat. Sed tunc erit illud cum depolietis iugum

E
Eph. 1
Gen. 21
Gal. 4

lib. 1

F
Gal. 4

Eph. 4
Gal. 1

Gen. 12

lib. 1

G

Gal. 1
Gen. 21
Eccl. 1

Gen. 27

H

lib. 1

Arum. Qui curis terrenis se implicat, ab eo te separe. Nemo potest amplecti Dei gratiam simul & seculi. Difficile est celestibus & terrenis curis simul insistere: difficile est Deum simul & mundum diligere. Toto animo odi & da- na quod diligit mundus. Tamen mortuus a labe & af- fectu illius te separe: sicut sepulchrum omni terrenis te abdicare. Contemne viuent quæ post mortem habere non poteris. Omnibus te tribuen non eligas cui miseraris, ne forte præferas illum qui meretur accipere. Incertum est enim pro quo places magis Deo. Non aulicus vii vnde tribuas alteri, ne alieno spolio misericordem te ostendas. Condemna miseratio ista, non proficit. Bonum quod fa- cis, misericordie non inactantia causa facias. Si enim hic laus quæritur, in cælo remunerario amittitur. De his dicitur, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam*. Iustus in cælo, non in terra merces promittitur. Lege quod scripserim, & vide ne quod legendo mitaris, viuendo con- temnas. Vale, & nos dilige, quia te vt filium nos diligi- mus.

Sabino episcopo Placentino, Paulini Aquitani institutum, qui ven- ditis facultatibus reliquit seculo in partes vrbis Nolana cesserit, vixitque solitariam elegantem, pluribus rationibus commen- dat, ostendens gloriam suam esse pro Christo humi- liter fieri. Epistola.

Ambrosius Sabino episcopo.

Paulinum splendore generis in partibus Aquitanie nulli secundum, venditis facultatibus tam suis quam etiam coniugalibus, in hos se induisse cultus ad fidem competi, vt ea in pauperes conferat que redegit in pecu- niam, & ipse pauper ex diuitie factus tamquam de onera- tione graui larcina, domui, patrie, cognationi quoque vale dicat quod impensis Deo feruat. Eligisse autem secreti affirmatur Nolanis vrbis, vbi tumultum fugitiui æuui exigit. Matrona quoque virtuti & studio eius proxime ac- cedit, neque a proposito viri distepat. Denique transiit in aliorum iura suis prædiis, virum sequitur, & exiguo illic coniugis contenta celsipite solatur se religionis & sim- plicitatis diuitis. Soboles ei nulla, & ideo meritum po- sterioris desiderata. Hæc viderent proceres viri, que loquentur? Ex illa familia, illa prosapia, illa indole, tanta præditum eloquentia mistigale & Senati, interceptam fami- liarit nobis luceffionem: fern hoc non posse. Et cum i- pili capita & supercilia sua radant si quando Iudis suscipi- unt sacra, si forte Christianum vir attentior sacro sancte re- ligioni vestem mutauerit, indignum facinus appellant. Equidem doleo tantum esse in mendacio obseruantiam, in veritate negligentiam, vt confundant plerique at- tiores ad sacrosanctam religionem videri, non consider- res vocem dicentis: *Qui me confusus fuerit coram hominibus, confundat & ego cum coram patre meo qui est in celo*. Sed non confusus est Moyses, qui cum esset adicius in domum re- giam, thesauris Ægypti opprobrium Christi præferendū putauit. Non confusus est Dauid, qui ante arcam testimo- ni coram omni populo saltauit. Non confusus est Esaias, qui nudus & discalceatus ibat per populos, oracula cla- mans caelestia. Quid vtiq; tam deforme visibili specta- culo, quam hystionicos innare gestus, & femineo vtu mollire membra? Deliciam comas & luxurie ludibrium est lasciuia saltatio. Quid illud quod ipse cecit- dit, dicens: *Omnes gentes plaustrum auarum*? Nempe li corpa- talia consideremus, tamquam muliebribus intermixtum choreis putamus eum concephare iuuibus, & turpi sono plaudere. Nam & de Ezzechiel dictum est: *Plaudite manib; & percutite pedes*. Sed hæc quæ cor poris aspectu sunt turpia, fa- crosandæ religionis eorum planione reuerenda sunt: vt qui ista reprehendunt, ipsi in laqueos reprehensionis ani- mas suas inducant. Denique reprehendit Michol saltan- tem Dauid, & ait ad eum: *Quid honorificatus est hodie rex Is- rael, quia denudatus est ante oculos puellarum suarum*? Et respo- dit ei Dauid: *Certe non diuino ludam qui elegit me pro parte tuo- & pro vniuersa domo eius, vt constitueret me regem super populum*

israel. Er ludam coram Domino, & denubor ad- huc sic, & ero nugar ante oculos tuos, & cum puellis qui- bus dixisti me denudatum, honorificabor. Non erubuit i- gitur Dauid femineas opinionis, nec opprobria apud mulieres subire pro religionis obsequio verecundus est. Ludebat enim Domino puer suus, & ideo amplius placui- quia ita se humiliavit Deo, vt regale posthaberet salti- gium, & vitium exhiberet Deo quæ seruulus ministre- rat. Denique illa que saltationem huiusmodi reprehendit, iste rilatilis damna, non enim edidit sobolem regiam, ne superbo crearet: & quod verum est nudum esse adcepta po- sterioris suæ meritumque successione. Quod si quis adhuc dubitat, accipiat euangelicum testimonium. Dixit enim Dei filius: *Cantamus vobis, & non saltemus*. Derelicti sunt itaque Iudæi qui non saltauerunt, qui nescierunt ma- nibus suis plaudere, adscite sunt gentes quæ spiritaliter Deo plausum dederunt. Stultus enim complexus est ma- nus suas, & deuorauit viscera sua, id est, corporalibus se implicauit negotiis, & deuorauit viscera sua sicut mors præualens, & ideo non inuenit vitam æternam. Sapiens autem attolles opera sua, vt luceret coram patre suo qui in cælis est, non absumpsit, sed eleuauit viscera sua vique ad resurrectionis gratiam. Hæc gloriose sapientis saltatio, quam saltauit Dauid, & ideo vique ad sedem Christi sub- limitate spiritalis saltationis ascendit, vt videret atque au- dieret dicentem Dominum Domino suo: *Sede a dextris meis*. Ergo si non abscede cecidisse nobis hanc de saltatione in- terpretationem iudicas, non superbedas adhuc lectionis laboti, vt etiam de Esaiam mecum recenscas, quod bene ti- bi cognitum est, illam nō ludibrosæ, sed gloriofissime de- nudatum esse in conspectu populorum occultantium, vt- pote qui oracula Domini ore proprio resubstat. Sed forte aliquis dicat: Non igitur erat turpe vt nudus omni- no iret per populos, cum ei & virilis lux & muliebres occurreret? Non ipsa species offendebat oculos omnium & maxime mulierum? Nōne ipsi nos inspicere nudos ple- rumque tenebant? Denique idcirco in dumentis operi- unt genitalia hominum, ne de formi visu obtutum acie- que perstringant oculos intuentium. Acquiseco & e- gos sed considera quæ figura fit facti huius, quid vt præ- dat species huiusmodi. Eo quod ita nudam bulabant pue- ri Iudzorum, & virgines in captiuitatem deduxer. Sicut puer, inquit, meus Esaias vadit nudus & excalceatus. Potuit quidem hoc & sermone exprimere, sed exemplo ac- cere maluit: vt species ipsa plus inuenter horrois, & quod in propheta corpore auctabantur, in se perime- lerent. In quo igitur horro grauior turpitudinis, in cor- pore propheta, an in perfidiorum peccato, quod tantum in carnis suis ænimmam incidit captiuitatis? Quid si in pro- phetico corpore nihil opprobrii? Ille enim corporalibus non intendebat, sed spiritalibus. Namque in excessu mē- tis non dicit: *Audiam quid loquer, sed quid loquatur in me Deus*. Neque attendit vtrum nudus, an vestitus sit. Denique A- dam ante peccatum nudus erat, sed nudum se nesciebat, quia erat indutus virtutibus. Postquam vero peccatum commissit, nudum se esse vidit, & textit. Nō nudus erat, sed non erubescit, quia erat plenus iucunditatis, & spi- ritualis lætitiæ. Denique qui cum nist vt nudum, ipse man- sit perpetua obnoxius opprobrio turpitudinis. At vero Ioseph ne turpiter nudaretur, vestem reliquit, & nudus aufugit. Quis igitur turpis, illa quæ vestem alienam reuit an is qui suam exiit? Sed vt plenus liqueat quia non fe, ne que ea quæ iuxta pedes Iulii, propheta aspicunt, sed cele- stia: lapidabat Stephanus, & videbat celos apertos, & Iesum ad dexteram Dei stantem, & ideo lapidum diuis nō sentiebat, corporis non considerabat vulnera, sed oculis erat Christo altissus, illi adhaerebat. Ergo & Esaias nudum se non conficiebat, sed diuine vocis organum se præbe- bat, vt promeret quod in eo loquebatur Deus. Sed ceto vt se videret, poterat non facere quod iubeatur? Poterat turpe arbitrar quod imperabat Deus: Sara quia nist, in- credulitatis coarguta est, Abraham laudatus, quia in ver- bo Dei non hesitauit. Et donatus remuneratione maxima quia iubente Deo pie posse fieri cre didit etiam patricidii. Sic igitur qui vt credundæ esset propheta, vbi aliud gere-

batut.

A batur, & aliud figurabatur Iudaei propter flagitia sua delin-
tunt à Domino Deo, & cepant vinci ab aduersariis suis,
conferre se volebant ad Aegyptios, vt sibi essent presidio
aduersum Aethyrios, qui redire magis ad fidem, si boui cō-
sulerent, debuissent. Iatus Dominus significat vanam illi-
spem gerere, qui offensam Domini putant maiore
peccato auxiliari populum Iudaeorum confideret. Hoc secū-
dum historiam. Figura autem illa, qui in Aegyptiis confidit
huius luxurii deditus est, mancipatus lasciuiæ. Nemo autē
se luxuriis committit, nisi qui recedit à præceptis Dei veri.
Vbi autem coepit quæ luxuriari, incipit deuiare à fi-
de vera. Itaque committit maxima crimina, oppro-
bria carnis, & mentis sacrilegia. Ergo qui non sequitur
Dominum Deum suum, ingurgitat se luxuriæ ac libidi-
ni, pestiferis corporis passionibus. Qui autem se ingur-
gitaucit atque immerseit humifodi volutabris, perchi-
dit laqueos incurrit. *Sed enim populus manducare & bi-
bere, & fieri sibi Deos poposcit. Vnde docet Dominus
quoniam qui duobus istis flagitiis generibus dede-
rit animam suam, exiit indumento, non vestis lanæ,
sed virtutis, cuius amictus non temporalis,
sed æternus est. Vale & nos dilige, quia nos te diligi-
mus.*

*Sabino episcopo Placentino, occasione paradoxo qui dicitur: Num-
quam minus solus sum, quam cum solus, & solicius sum
commendat, ac eius commoda recenset.*
Epistola.

Ambrosius Sabino episcopo.

Quoniam tibi quoque complacuit nostrarum vsus e-
pistolarum, in quibus quodcumq; inter absentes præ-
sentem sermo est, pergam frequenter te in meis scriptis
& cum solus sum alloqui. Numquam enim minus solus
sum, quam cum solus esse videor: nec minus otiosus, quā
cum otiosus. Certe pro arbitrio accessio quos volo, & atque
adiungo mihi quos magis diligo, aut quos aptiores arbi-
tror neminem interpellare, nemo interpollat. Tu. ergo te
magis teneo, de scriptis conféro, & prolixiores tuius
sermonem cedimus. Sola erat Maria, & loquebatur
cum angelo. Sola erat quando *superuenit in eam Spiritus
sanctus, & virtus altissimi obumbravit eam.* Sola erat, & ope-
rata est mundi salus, & concepit redemptorem vni-
uersorum. Sola erat Petrus, & totum per orbem conse-
crandarum gentium cognouit mysteria. Sola erat Adam,
& non est preuaricatus, quia mens eius adhærebat Deo.
Postquam vero ei mulier adiuncta est, non potuit inhe-
rere mandatis celestibus, & ideo se abscondebat quando
Deus deambulabat in paradiso. Et nunc deambulat in
paradiso Deus quando diuinas scripturas lego. Paradi-
sus est Genesii liber, in quo virtutes pullulant patriar-
charum: paradysus Deuteronomium, in quo germinat legis
præcepta: paradysus Euangelium, in quo arbor vite bo-
nos fructus facit, & æternæ spei mandata diffundit per
vniuersos populos. Audiens itaque. *Dilige numeros,
audiens: Dimitte omnia tua, & sequere me audiens, Qui te
percutit in maxilla, præbe ei alteram: & hec non faciens, &
vix diligens cum qui me diligit, non dimittens quæ ha-
beo, iniuriam acceptam vilesi vis, & sublatum mihi
extorquere, cum scriptura dicat etiam aliud, id est, plus
quam petiit aut cretum esse, concedendum, video nec
contra mandata Dei facere. Et aperiens oculos consci-
entia, deambulare mihi Deum præsentem recognosco,
cupio me abdere, cupio velare, sed nudus sum Deo: apud
quem nuda & interfecta sunt omnia. Embalscens itaque te-
gere pudenda facinora desidero, quasi membra mei cor-
poris: se sequi Deus amicus videt, solis obumbratus, la-
tebris tectus apparuit. Puto me abscondi, quia corpore
amictus sum. Ipsa est tunica pellicea cum qua Adam de
paradiso eiectus est, nec à frigore tutus, nec cæcis ab
opprobrio, sed fedi iniuriæ & culpe patens. Liqueat igitur
ex his quia soli cum sumus, tunc nos offerimus Deo,
tunc mentem ei nostram aperimus, tunc amicum frau-*

dis eximus. Sola erat Adam quando in paradiso con-
stitutus est, solus erat & quando ad imaginem Dei factus
est, sed non erat solus quando de paradiso eiectus est. So-
lus erat Dominus Iesus quando mundum redemit. Non
enim legatus neque nuntius, sed ipse Dominus solus sal-
utum fecit populum suum: est namque solus est ille,
in quo pater est semper. Vnde & nos soli sumus, vt Do-
minus nobiscum sit. Vale, & nos dilige, quia nos te diligi-
mus.

*Seuero episcopo, Iacobum qui i. verside profectus, vt molestiarum ex-
pers in oratione & contemplatione Deo inuenerat, ad Campaniam se-
num successum elegit, magnopere laudat: acquiritur vero
quod ipse in medio periculorum versetur.*
Epistola.

Ambrosius Seuero episcopo.

Ex ultimo Persidis profectus sinu Iacobus frater &
comprehensor noster, Campaniæ sibi ad quietem
litore, & vestras elegit amoenitates. Aduersus quibus
in locis quasi ab huius mundi vacuum tempestatis
suppetere sibi posse præsumpsit securitatem, vbi post
diuturnos labores reliquum vite exigit. Remota enim
vestri ora litoris non solum à periculis, sed etiam ab omni
strepitu tranquillitatem infundit sensibus, & traducit a-
nimos à terribilibus, & facis curarum æstibus ad hōne-
stam quietem, vtilis commune omnium spectat hinc vo-
bis videatur congruere & conuenire, quod ait David de
sancta Ecclesia: *Ipsi super uaria fundauit eam, & super
flumina preparauit eam.* Etenim liber animus à barba-
rorum incurribus, & præliorum acerbitatibus, vacat o-
rationibus, inseruit Deo, curataque sunt Domini, so-
let illa quæ pacis sunt & tranquillitatis. Nos autem ob-
iecti barbaricis motibus, & bellorum procellis in me-
dio versamur omnium molestiarum sero, & pro his la-
boribus & periculis grauiore colligimus futura vite pe-
ricula. Vnde de nobis prophetica illud concinnare
videtur: *Pro laboribus videri tabernacula Aethiopum.* Etenim
in istius mundi tenebris quibus obumbratur veritas futu-
ræ perfectionis, cum animus tertium & quinquagesi-
mum iam perduxerim in corpore sitis, in quo tam graues
iam dudum sustinemus gemitus, quomodo non in taber-
naculis Aethiopum tendimus, & habitamus cum taber-
naculis Cedar? qui propter tenebrosos operis consuetu-
tiam diiudicare etiam ab homine mortali reformidat.
Spiritalis enim diiudicat omnia, ipse autem a nemine diiudicatur.
Vale frater, & nos dilige, vt facis, quia nos te diligi-
mus.

*Sacra virginis vitam, qua virginitas meritorium non perdere, sed Deo
placere, & celestem gloriam adipisci valeat, & vinum effugit:
& præcipue vt omni calata instantia humil-
tatem sequatur.* Epistola.

Ambrosius episcopus sacre virgini De-
metriadi.

CVir splendissimæ sanctimonie tue sublimis pro-
positum super humilitatis fundamenta consistere pie
& sapienter intelligis, in hoc vique dæ facta virgo Demet-
rias dignationem tue dignitatis inclinas, vt prociue-
nas tuas etiam meo stylo exigas adiuuari. Quod ego, ad
remotitatem facultatis meæ respiciens, omnimodis recu-
sarem, neque tam maturo & erudito animo cohortatun-
culas meas adhibere præferrem, nisi fiduciam effici-
endi id quod iubetur, à iubente conciperem, & tuis
meritis atque orationibus confiderem esse præstandum
vt oritur in deserto aqua, & sicut in sicca terra flumina.
Vnde colloborandum tibi mecum est, vt qui sapientiam
præstat paruulis, & linguas infantium desertas, iubet de cor-
dis mei ariditate proficere quod sitis tua digne possit la-
uare. Quæ ergo materia stylo dabunt, & vnde loquendi
tecum causa sumetur? Si laudes tuas scribere aggrediar,

E
Gen. 2.
Gen. 1.
Gen. 1.
Ezech. 6.
Ierem. 16.

Epist.
F
XXXII

Ps. 2.
Ps. 1.
Rom. 14.

Hab. 3.
G

Gal. 3.
Cor. 1.

H
Epist.
XXXIII

Ps. 100.
Ps. 118.
Sap. 10.

&

A & maiorum seriem quæ per te multum illustratur, cuolam, onerofum me forte & impudenter videri posse arbitror, qui vel humane tibi gloriæ tentationem adulando ingeram, vel tuæ actuum prædicationibus ingenium tuum par esse præsumam. Si vero de commendando virginitatis bono disseram: superflua erit eius nunc propositi infusio, quod tu à primo ætatis tuæ flore sine humanis cohortationibus elegisti, & de quo inter ipsa principia multi qui nunc in Ecclesia præminebant, merito non silienerunt. Vnde cum mirabile erat, & inter præcipua diuine gratiæ exempla numerandum, quod virgo Anicia super omne fastigium trabatæ nobilitatis cuncta, de cuius secunditate ausu atque ataus responsura posteritas, & familie votis expectabatur & patriæ, conuerso repente animo, desiderio caelestium nuptiarum declinasti mortale coniugium. Et vt omnem prolapsum tuam etiam huius virtutis titulo consecraret, primam stirpis tuæ perpetuam & virginem filio virginis spondidisti. Ilam ergo ætatem tuam, & illa principia rationabiliter doctissimi viri suis adhortationibus incitauerunt. Et licet plantationi suæ summus agricola valida ad profectum tuum incrementa præberet, cooperatores tamen gratiæ Deo oportune iam adhibere cœlinitam, vt germē tenerum fortitudinis robur acciperet, & dignos generofitate sua fructus propositi tibi arbor afferret. Nostris autem paginis quid erit loci, & post ornatissima scripta excellentium magistrorum, quid vilitatis in eo quem in dicere dignata es sermone reperies, nisi forte quia & illorū doctrinæ, & tuis studiis ad sublimiores gradus virtutum conuersus proficere, cauendam te clariorem admoncam, & humilitatis tibi sinceritatem fida suggestionē commendem, vt in omnibus actionibus, in quibus tibi es bene conscia, numquam audeas esse secura? De hoc igitur congruentissimo & saluberrimo bono quod Dominus donauerit, disseramus, vt inspectioni nostræ non tantum visibilia eius, sed etiam occulta referentur.

B Est enim multiplex virtutis istius qualitas, & licet in exterius bonis quoque pulchra sit, in intimis tamen suis multo est speciosior, multoque luculentior, vbi nihil obscuro, nihil turbidum, nihil est iniquum: quia pax multa diligentiæ legem Dei, & non effi illa scandalum. Accessuri autem ad beatæ humilitatis intimum, omnem illam abiectiōem que ignauos & inconfidentes animos deprimit, repellimus. Nec generale nomen ita nos iudicio discretionis excludat, vt omnes quoquo modo humiles putemus esse laudabiles. Imitatur quidem plerumque necessitas voluntatem, & ab imagine modestiæ parum differt forma legitimitatis, sed aliud est quod grauatur, aliud quod exercet, nec in eundem finem venit labor indeclinabilis miseriæ, & expetitæ fortitudinis patientiæ. Vnum est pauperatis vocabulum, sed non vna mens pauperum: quia non idem est gaudere bene expensis diuitiis, quod aut gemere de non acquisitis, aut dolere de perditis. Timor etiam quo Deo metuitur, nulla est in appellatione distinctio. Sed aliud est timere quia peccaueris, aliud timere ne pecces. Et ibi est formido de supplicio, hic sollicitudo de præmio. Ob hoc enim de illo feruili metu dicitur quia perfecta charitas fortis mittit timorem. De hoc vere liberari: *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi*. Remota itaque illa specie humilitatis, quæ tota sine fructu est, voluntatis tantum pendamus affectus. Qui etiam si in gradibus meritorum inueniuntur impares, non sunt tamen ab ipsa virtute discordes. Prima ergo humilitatis ratio communis vitz versatur officiis, quibus & diuina clementia conciliatur, & societas humana conuenit. Multum enim ad roborandū dilectionem valet, cum secundum doctrinam Apostoli cum inuicem se homines honore præterant, & alter alterum superiorem existimantes, amant seruire subiecti, & nesciunt timere prælatum, & pauper dinitem non sibi dubitant ferre, & diues pauperem sibi gaudet æquare: cum & sublimis non superbiunt de claritate prolapsi, & pauper non extolluntur de communione naturæ: cum denique non plus tribuitur magnis opibus, quam bonis moribus, nec maior ducitur phalerata iniquorum poten-

tia, quam rectorum inhonora iustitia. Ab hoc æquo & cōmo deſto iure concordie, in quo nullum est gradus superio-
re certamen, nec felicitas aut inflat propria, aut vrit aliena. Pulchre & mirabiliter à plenique profectus ad illam humilitatis fortitudinem, quæ & se extra omnia constituit dignitatem, & mauult apta esse iniuriis accipiendis, quam idonea repellendis: vt impleatur quod ait Dominus: *Qui vult tecum iudicio contendere, & iungam nam tollere, dimitte ei & pallium*. Et quicunque in angustia nulli palle, vade cum illo & alia dicit. Illud quod Apollonius docet, dicens: *Quare non magis iniuriam accipis? quare non magis fraudem patimini?* Tales enim multum ad imitationem ipsius Domini nostri & Saluatoris accedunt, qui cum diues esset, pauper factus est: & cum malediceretur, non maledicebat, & percutienti se non comminabatur. Et quoniam dicitur: *Diligite inimicos vestros, benefacite ei qui vos oderunt*: vt huiusmodi benevolentiam confirmaret exemplum, ipse prois à quibus crucigebatur, orabat. Qui ergo fideliter & scienter intel-
ligunt quo opere salui, & quo pretio sint redempti, nolunt de mundi huius sapientibus, nolunt esse de fortibus, quoniam sicut ait Apollonius: *Que stultia sunt vniuersi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma vniuersi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia deus Deus: & que non sunt, ea que sunt, deficiunt*: vt non gloriatur omni caro in conspectu eius, id est, vt nemo se placeat Deo per mundi sapientiam putet, quæ tota carnalis est, & à vera sapientia cum omni sua vanitate destruitur, Dominus enim nouit cogitationes sapientium, quoniam vana: sūt.

Cum itaque discipuli veritatis humanam gloriam fugiunt, & à temporalium amore deficiunt, vt quæ Dei sunt sapiant, non quæ hominum: proficiunt sensibus, neque vigore cordis amittunt, sed excellentissime intelligenti lumen accipiunt, viuentes quidem in hoc mundo, sed omnes mundi strepitus relinquentes, vt rediunt tempus quia dies mali sunt. Quo autem pretio quibus huius temporis aptius comparatur, quam vt ipsi mundo omnes diuitiæ, omnes dignitates, & vniuersarum cupiditatum materie refundantur, & sancto bestoque commercio ematur Christiana libertas, sanctique filii Dei de paupertate diuites, de patientia fortes, de humilitate sublimis? Non enim, vt dilectores huius sæculi putant, parui cordis aut occiduos fastidire, nec ibi gloriam querere, vbi laudant peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedictur. Vnde si vere intelligatur, contemptus iste teram presentium ad q̄ tēdat, & qualis concupiscat, nihil huiusmodi meritis rectius, nihil inuenitur electus qui sacratissimis desiderijs vniuersa transcendunt, neque ad vllam creaturam quamvis potente in atque mirabilem, sed ad ipsum omnium visibilibus & inuisibilibus ambientem creatorem: cui approquinare, clarescere est: quem timere, gaudere est: cui seruire, regnare est. Sed hæc virtus quæ temporalis copia & patientiæ negligens ad vitam æternam angustia & ardua nititur, non debet voluntarios pauperes in consortium Christianæ humilitatis admittere: eos autem à societate boni huius excludere qui ampla prædia, magnifica patrimonia, & multas in hoc sæculo possident facultates, cum in populo Dei multi semper qui diuitiis bene vterentur extiterint, nec vllō modo veldici vel cogitari liceat quod Abraham & Isaac & Iacob, quorum fides esse Deum Dominus proterat, & adeo vera humilitate caruerint, quia pauperes non fuerant. Aut quod vt sacratissimus Melchisedec, Domini & Saluatoris nostri prædecessor formam, non fuerit perfectæ humilitatis, quia & sacerdotio eminebat & regno. Vel quod beato Iob (de quo Deus pronuntiat, dicens: *Confidera affligentia seruum meum Iob, quod non est secundum eum ex his qui in terra bono innocens, verax, sine defectu pius, abstinent ab omni malo*?) ideo virtus illi defuit, quia fuerunt ei, sicut scriptum est, pecora, omnes septem milie, camelorum tria millia, iuga bouum quingenta, & asine femine quæ pascebantur quingente, & famularum multus nimis, eratq; homo ille magnus eorum quia solis oia. Quasi tunc illius gratiæ participes factus est, quando omnibus facultatibus perditis, vniuersa quoque familia, filiique priuatus, & percutissus vlcere pessimo à planta pe-

A dis vique ad verticem capitis, testa finiem tadebat, sedens
in cinere, ad imaginem elationis postmodum reuocatus
est, quando corporis in columbaria renouata, septem rursum
hilorum triumque filiarum factus est pater, & duplax
substantie est dictus augmento. Abiit autem ab animis
fidelium tam irreligiosa perfusio, vt cuiquam sanctorum
quibus Deus & diuitias est largitus & honores, ad capiendum
vere humilitatis meritum credatur vel opuletia ob-
fuisse vel dignitas, cum eis ad huius virtutis proeuectum ve-
trageque protulerint. Quomodo enim tota vita hominis in-
tentio sit super terram, & tam abundantia quam inopia ma-
teria solent esse peccati, cum vel diues extollitur ad su-
perbiam, vel pauper prosiluit ad querelam, exiterunt ta-
men omni tempore, & in nostra quoque etate non de-
sunt sicut & boni pauperes, ita & boni diuites.

Nec frustra beatus Apostolus Paulus Timotheum ad-
monet, dicens: *Diuitibus huius seculi praecepe non superbe sape-
re, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo qui praestat nobis
omnia abunde ad fruendum, bene agere, diuites fieri in operibus bonis,
facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum
bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam.* Quod vtique
hieri in vniuersa Ecclesia quae per totum mundum est
diffusa non dubium est, & pauperes Christi non eorum
tantum facultatibus sustinent, qui vt expeditiores Domini
sequerentur simul se omnibus suis opibus exuerunt
sed eidem operi etiam illorum substantias deseruunt, qui
possessionibus suis non alter quam rebus pauperum pre-
sunt, vt Ecclesiasticae villicatae sub quadam procuracione
famulentur, elaborantes singuli pro suarum virium por-
tione vt ad victum atque vestitum familie Dei necessaria
conferantur, & simul prospicientes vt in domibus ipso-
rum sub iusto sanctoque modetamine omnes & beni-
gnitas foueat, & disciplina contineat, dicente Apostolo:
*Si quis autem suorum, & maxime necessitum suorum curam non habet
fidem negant, & est infidelis deterior.* Cum itaque Ecclesia Dei,
quae est corpus Christi, ita sit multumoda varietate contex-
ta, vt in vnum decorem etiam quae non sunt paria, & concu-
rant, & de omni genere hominum, & de omni gradu offi-
cium, de omni mensura operum, de omni qualitate vir-
tutum fiat totius edificationis inseparabilis connexio, &
si iudicemus pulchritudo, uel de se sit soliditatem quod non de-
ficiat portio, tantaeque sibi sit pax, tantaque concordia vt
non possit esse nisi omnium quod est etiam singulorum,
indubitanter apparet copulatricem quandam esse virtutem quae
sibi confederatur & conicit multiplex sanctorum vni-
tas & speciosa diuersitas. Haec autem virtus vera humilitas
est, quae inter quoslibet meritorum graduum nunquam sui
potest esse dissimilis. Nam & in officiorum vicissitudine,
& in mansuetudinis lenitate, & in voluntariae paupertatis
electione, inuenitur multa distantia, & alter altero in pro-
positi sui deuotione aut maior aut minor est. In vera au-
tem humilitate nihil diuisum, nihilque non solidum est &
ideo omnes participes suos vnum facit, quia inaequalita-
tem ipsa non recipit. Huius igitur boni proprietates in con-
fessione est gratia Dei, quae tota repellitur, nisi tota susci-
pitur. Sicut enim alienus est & numero fidelium & a sorte
sanctorum qui in aliquo Catholicae veritate dissentit: ita
extra gratiam efficitur qui aliquid de eius plenitudine dis-
ferretur, quasi homo auxilium Dei in quadam actionum
suarum parte egeat, in quadam autem parte non egeat, sit-
que vltimum tempus, vltimumque momentum quo pernici-
sum illi esse non possit si ab eo Spiritus sanctus defuerit.
Qui vtique secundum veram deitatis essentiam vbique to-
tus est, & omnia comprehendit, sed ab illis modo quod
intelligitur recedere, quos deficiunt gubernare. Cessatio
quippe auxilii eius pro absentia accipitur, quam sibi in-
sanisilium vultum putat, qui in iis quae recte gesserit, &
magis quam Deum gaudet operatum. Pene ergo & veraciter
confidens est gratia Dei de cuius hoc primum munere
est, vt auxilium ipsius sentiantur. Propter quod dicit A-
postolus: *Non autem non sperant huius mundi accipimus, sed ipsi
estum qui ex Deo est, vt sciamus quia a Deo donata sunt nobis.* Vnde
si quis est qui aliqua se habere existimat bona, quorum
non Deus largitor sit, sed ipse sibi auctor existat, manifestum
est hunc non Dei spiritum habere sed mundi, & de illa

secularis sapientie tunc doctrina, de qua dicit Domi-
nus: *Perdant sapientiam sapientium, & intellectum prudentium
abscondam, & vbi sapientia vbi scribitur vbi conquisitor huius seculi?
Nonne solum fecit Deus sapientiam huius mundi? secundum quod
sicut ait Apostolus: quidam cum cognouissent Deum, non sunt
Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed contrarij in cogi-
tationem suam, & obsecrati sunt cor vultumque eorum. Dicentes enim
se esse sapientes, stulti facti sunt.*

Vides ne qualis superbiis retributio debeat, & quali
mercede replentur, qui de modo ad cognitionem ve-
ritatis accesserint, suae hoc sapientiae tribuunt, & de natu-
rali ingenio gloriantur, tamquam Deum non Dei munere,
sed proprii intellectus facultate cognouerint: Omnia
quidem elementa mundi, & vniuersae creaturarum natu-
rae, hoc ipsi sui exigunt specie, vt inuisibilia Dei per ea quae
facta sunt, intellecta conspiciantur. & cum pulchritudine sem-
pli & terrae quaedam sunt paginae ad omnium oculos sem-
per patentes, & auctorem suum nunquam tacentes, qua-
rum protestatio doctrinam imitatur magistrorum, & elo-
quia scripturarum. Sed quid illud est quo corporeorum
sensuum exteriora pulstantur in agro cordis, cui impendit
ista cultura, nec radicem potest ferre, nec gemen e-
mittere, nisi ille furmus & verus agricola potentiam qui
operis adhibuit, & ad vitae profectum ex quo sunt pla-
nta perduxit? Sine quoniam contentum a creatura, siue
sacrorum scietis voluminum, siue scientia differentium
sincero & assiduo testimonio praedicet veritatem, neque
qui plantat est aliquid, neque qui replet, sed qui incrementum dat
Deus.

Inter omnes igitur populus hominum, inter omnia com-
missa peccantium, nulla est grauior quam superborum
ruina, maxime cum ipsa elatio in Dei tendit iniuriam.
Nam aliter instantur qui cupiditate extollentis singularis
omnibus appetunt antefecti, alter vero inuicem elatum qui
Dei auxilium resutantes, quae fieri sine ipsis opere non
possunt, ex sua perfici virtute contemunt, & ipem suam
Domino asserunt, atque ad se transferunt, vt adimpleatur
in eis quod scriptum est: *Maledictum homo qui spem habet in
homine, & firmat carnem brachij sui, & a Domino recedit cor eius.*
Haec superbia a diabolo lumbis extorquid, qui quoniam
sua, quam a creatore accepit, potentia & dignitate sibi
placuit, seque auctoris sui gloriae comparat, cum iis angelis
quos in consensum impietatis suae traxerat, & caelestis
sublimitate deiecit est. Et ideo primis hominibus nocere
potuit, quia illis male credulis per mendaciam venenatam
persuasit vt meliores se futuros putarent, si in libertate sui
arbitrii proficerent, quam si in legis datae custodia per-
manerent. Siue itaque in lapsu diaboli, siue in prauari-
catione hominis, iniuriam peccati superbia est: quae con-
gruenter & auaritia nominatur, quia vtraque appella-
tio enim significat appetitum qui et suam mensuram con-
cupiscit excedere, & non dignetur diues esse nisi pro-
ptius, cumque habeat hoc finem. Deo, vt bonorum suorum
ipse sibi fons, ipse sibi sit copia. Haec autem elatio de
peruerso viis donorum Dei nascitur. Nam si conditor natu-
rarum nulla pulchra, nulla sublimitas uaturis rationabilibus
contulisset, vnde se extollerent non haberent. Nemo
enim deus quos non accepit, superbit, ne insulari quisquam
de eo potest, quod a participatione eius alium est.
Numquid gloriatur de sobrietate temulentus, neque de
beneuolentia inuidus, aut de lenitate ferus, vel de castitate
extollitur impudicus. Ipsa se a virtutibus vicia secer-
nunt, & cum in peccatis agitur, non insita per naturam,
sed ex mala voluntate concepta & propria diliguntur,
quia sicut scriptum est: *Mendax de proprio loquitur.* Cum au-
tem in bonis & rectis actibus laudabilis vita deicitur, Dei
quod geritur, Dei est quod amatur. Omne enim datum
est, & omne donum perfectum deus vult, descendens a pa-
tre luminem.

Vnde quia inter vitia aut nulla est aut rara in ciuitate, &
facile spectatur quod de opprobrio gloriatur: malum super-
biae maxime virtutibus est cauendum, quia nullis oppor-
tunitatibus insidiatur quam quibus laus iusta debeat. Cum
ergo per ineffabilem misericordiam Dei capimus libertatem,

E

Ibidem

F

I. Cor. 1

Hier. 17

G

Eccles. 4

Gen. 3

Eccles. 10

H

Iacob. 1

pet.

A perditis filius, mortuus vita reparatur, cum in sacramento crucis & resurrectionis Christi ad nouitatem redit veritas, & ad innocentiam regeneratur impietas, antiquus hostis malignus fremit, & acriter irascitur: & cum innu- meris nocendi artibus humanum genus nitatur euertere sceleris, infidias incitans iras, acutus cupiditates, suades turpia, falsa commentans, & errorum laqueos per opinio- num commenta multiplicans, plus vitium de virtute stitit quam letetur de fragilitate labentium. Multi enim seruientes legi, in lege eius die nocte meditantur, crucifixerunt carnem suam cum desideriis & concupiscentiis, omniumque illecebrarum incensum domuerunt: non damnis victi, non persecutionibus fracti, non prosperitatibus deprauati, mundum istum nec diluxere obsequen- tem, nec timere terreunt. Tantam itaque firmitatem, & tam sublime propositum quam impugnatione diabolus posset adoriri, nisi vt quibus non poterat persuadere viti- orum amorem, immitteret laudis cupiditatem, & inde nouissima intrinseque tentatio, vnde nouit prima dectio: Non itaque desidiolis & tepidis, neque inertiibus & incultis, sed magis quibuldam animis sedulis & bonorum adum probitate ludentis, per gloriam irrepsit huma- nam, & quos impulsione non mouit elatione deiecit. Quanto enim clariore ardet meritis, tanto eos aptiores suis inuenit inuisidias. In paradiso namque Ecclesie consti- tuitur, & virtutum deliciis abundantes, ad confidentiam liberi incipit arbitrii, vt profectus suos in se constitue- rent, & ad arborem propria voluntatis manum presump- tionem extendere. Resisterunt quidem huic impietati recta innumerebilla corda sanctorum, & non solus docti quique pontifices, verum etiam vniuersales Ecclesie ples- bes Apostolicæ sedis exemplo insaniam noui dogmatis horruerunt: sed inueniunt quosdam viperina consilia, quibus doctrinæ suæ virtus infunderetur, & quorum lin- guam per dolos falsificationis armarent. Hinc illa erat na- turæ humane fraudulenta laudatio, & illæ per omnes homines originalis defensio dignitatis. Hinc Adæ pecca- tum exemplo positis asseclatur necuisse, non transire: & quam illi possibile fuerat non violare mandatum, tam liberum esse viuicque declinare delictum. Hinc enatiua baptisimalis parvulorum, qui sola adoptione donari, nullo autem reatu dicerentur absolui. Hinc postremo di- uinæ gratiæ simulata & insinecta confessio, quæ secundum merita datur, non ex qua merita nascerentur, quam patrem superba predicationis quidam sibi cum cetera ab- nuent, & seruauerunt. Sed hoc eos aut nimis impetere, aut valde nequiter fecisse non dubium est, vt omnium homi- num generalem ruinam meritorum privilegio subleua- rent, inter suos tamen hoc tenere ostendebant, quod primum hominum preuaricatio solis imitatoribus ob- fuisse. Naturalem autem facultatem nihil sui in alieno amississe peccato, qui possibile esset & liberum pet volun- tariam deuotionem promereri gratiæ largitatem. Verum istam damnati dogmatis portionem Catholice mentes facile intelligunt, & merito detestantur. Dicite enim Do- mino Iesu: Non est opus sanis medicum, sed male habentibus, non enim veni vocare in sanos, sed peccatores: conuincuntur isti in superbia etiam sine voce clamare. Sani sumus, opus medico non habemus. Quos nobis expectanda sunt præstidia de ope gratiæ, quibus suppetunt vires de incolumitate natu- ræ? Non autem frustra Ioannes protestatur, & dicit: Ecce agnus Dei qui tollit peccatum mundi. Nec frustra scrip- tum est: Nemo mundus à sordibus, nec si vnus dies vicia- tus in terra. Propter quod sicut nunc in Ecclesia inahet constitutio Saluatoris dicentis: Nisi quis renatus fuerit est aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum: ita crassitudo erat in lege præcuratam, vt natus puer nisi die circumcideretur oculo, exterminaretur anima eius de populo suo, nullum in hereditate Israel habitura confortum.

Quæ omnia & multa prout documenta non tanta cura sacris paginis Spiritus sanctus insculpsit, si talis esset na- tura in filiis Adami, qualis in ipso est principaliter instituta. Sed quia filius Dei venit vt solueret opera diaboli, & vt

quæret et saluaret quod petierat, manifestum est omnes in Adam damnatione obnoxios esse nascendo, nisi in Christo liberati fuissent renascendo. Vnde vigilanter nobis confidendum est, in ipso regenerationis munere quid geratur. Quamuis enim ad vnum concurrant omnia scelerum mysterii portiones, aliud tamen est quod visibili- ter agitur, aliud quod inuisibiliter celebratur. Nec idem est in sacramento forma quod virtus, cum forma cum hu- mani ministerij adhibeat obsequio, virtus autem per diuini operis præstiter effectum. Ad cuius virtutis poten- tiam referendum est quod dum homo exterior abluitur, mutatur interior, & fit noua creatura de veteri, vasa iræ in vasa misericordiae transferuntur, & in corpus Christi conuer- titur caro peccati, de impiis infli, de capitis liberi, de filiis hominum sunt filii Dei: qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt. Quod quia dubitauerat accipimus, venissimum est quod Apostolus docet, dicens: Quoniam enim spiritus Dei agitur in istis sunt Dei. Vnde vident quos sceleribus filios velint, qui desuerint omnes homines voluntate propria regi, cum idem Apostolus protestetur & dicat: Qui spiritum Christi non habet, hic non est Christi. Refutata igitur superborum im- pia vanitate, quibus in peccatum etiam illa quæ in eis viden- tur laudanda, vertuntur: nos illam humilitatem, cuius virtus & gloria Dei est, eligamus, scientes prophetam David ce- cisse de sanctis: Domine in homine vultus tuus ambulauit, & in nomine tuo exultauit tota die, & in tua iustitia exaltabitur, quoniam gloria virtutis eorum tui est. Qui & alibi piosse con- fiteatur Dominum in sanctis suis esse laudandum, dicens: Mirabile Deum in sanctis suis, Deus Israel ipse debet virtutum & fortitudinem plebi suæ. Hinc etiam Hieremias concordat, & di- cit: Hæc dicit Dominus: Neglectum sapientem in sapientia sua, & ne gloriatur fortis in fortitudine sua, & ne gloriatur iustus in iustitia sua, sed in hoc gloriatur qui gloriatur, intelligere & scire quia ego sum Dominus. Ipse vero intellectus & scientia vnde habebatur, pandunt Proverbia Salomonis, & dicit: Quoniam Domi- nus dedit sapientiam, & a facie eius scientia intellectus. Vnde in Ec- clesiastice libro ipsius legitur quod & corda & opera ius- tissimam in manu Dei fieri, & tantum in studiis suis profici- ant, quantum eos ille prouexit. Quantum inque, in- quit, laborauerit homo vt quærat, non inueniunt. Et quodcumque dixerit sapiens vt fiat, non potest inuenire, quia vniuersum hoc vidit cor meum, quia iustus & sapiens præ & opera eorum in manu Dei. Tale est quod Apostolus praedicat, dicens: Omne verbum bonum, & omne opus sanctum, donum est Spiritus sancti, sine quo nihil recte agatur. Id- eo inquit gentium magister, & nunc vobis facio quod nunc in spiritus Dei loquens dicit anathema Iesu. Et nunc potest dicere Domi- nus Iesu, nisi in Spiritu sancto. Diuisiones vero sunt gratiarum, id est autem spiritus: & diuisiones ministrarum sunt, idem autem Do- minus: & diuisiones operationum sunt, idem vero Deus qui operatur omnia in omnibus. Vnde quæ autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientie, alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum, alii fides in eo- dem spiritum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio vi- ritutum, alii generalium, alii interpretatio sermonum: hanc- tem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuina singula pro- uat. Sunt & alia innumerebilla testimonium, quæ ex pagi- nis & noui & veteris testamenti quadam conclamatione confirmant hanc esse veritatem: humilitatis excellentissimam dignitatem, vt omnia quæ hominem faciunt Christianum, ad diuinæ gratiæ donum referantur.

Sed tanto in multitudinem sententiarum in vnum con- gerere, immodicum fuit, præteritum cum mihi ferre oporteret ad sanctimoniam tantum, cuius formula eorum quæ com- memorauimus, omnia se aut recordant offendent, aut le- genti, licet quædam etiam breuissimam tantam sint plebitu- dinis, tantaque virtutis, vt nulli aduersarii ingenio pos- sint in sensum alium derogare. Nam quæ contradictio admitti potest in eo quod ipsa veritas discipulis suis per Euangelium Ioannis dixisse narratur? Sicet palmes, inquit, non potest facere fructum nisi manserit in vite, sicet porri nisi me- mauerint. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fiet fructum, quia sine me nihil potest facere. Nonne con- uincitur palmes clatus, quod omni fertilitate vacatur, si

Psal. Gal. 3.

B

Gen. 3.

C

Mat. 9.

D

Ierem. 14. Ioan. 3. Gen. 17.

1. Ioh. 3. 1. Ioh. 14.

E

Ibidem

F

Psal. 11.

Psal. 6.

Hier. 17.

Psal. 119.

G

Ecc. 1.

Ecc. 1.

I. Cor. 12.

H

Ibidem

vitis

A viis vbertate non altius? Quis enim line auxilio gratia fructum potest afferre iustitia? Aut quis audeat dicere se a Christo non diuidi, qui Christum in se diffundit operari? An forte verendum est ne liberum tollere videamur arbitrium, cum omnia per quae propitiatur Deus, ad ipsum diuinum us esse referenda? Quod nequaquam esse consequens veritatis offenditur. Operante enim spiritu Dei iuuatur arbitrium, non aufertur, & hoc agit gratia, vt volūtas peccato corrupta, vanitatibus ebris, seductionibus circumspecta, difficultatibus impedita, non remaneat in languoribus suis, sed per opem miseris medici curata reualecat, & gaudeat se non interrogantem edocui, & non quaerentem esse quaeritum: quia impletur quotidie quod Elaias propheta praedixit: *Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt & qui non audierunt, intelligent.* Quomodo autem hoc fiat, Ioannes Apostolus docet, dicens: *Scimus quia ex Deo sumus, & mundus totus in maligno posuit esse.* Et scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. Quod vitae nunc eadem potentia Dominus indefinenter operatur, qui ait: *Ece ego vobiscum sum omniuius diebus vsq; ad consummationem saeculi.* Vt ergo misericordiam Dei queramus, Dei misericordia est, qui ait: *Miserere boni cui misericordia est, & misericordiam praestabo cui misericordiam praestitero.* Vnde mire per Hieremiam idem Dominus manifestat quod Dei gratiam nemo praeniat merito suo, sed propter dilectionem qua Deus diligit etiam auersos ad misericordiam trahi. Dilectione, inquit, aeterna dilexi te, propterea traxi te ad misericordiam: adhuc edificabo te, & edificaberis virgo Israel, Cui sententia Ioannes quoque Apostolus congruit, dicens: *Non quesiui dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos.* Et infra: *Nos ergo dilexi eum, quoniam Deus prior dilexit nos.* Paulus quoque Apostolus in eadem est sententia, dicens in epistola ad Timotheum secunda: *Collabora Euangelio secundum v. ritatem Dei, qui nos liberauit, & vocauit vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam qua data est nobis ante tempora aeterna.* Ad Titum etiam scribens, docet nullo bono hominis merito Dei gratiam praeueniri. *Erasmus, inquit, & nos insipienter aliquando, incredulae, errantes, seruientes desideris, & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agentes, adhibiles, odientes inuicem. Cum autem benignitas & humanitas eius saluatore nostrum: non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, per lacrum regnerat: attente Spiritus sancti, quem effudit abunde in nos per Iesum Christum saluatorem nostrum, vt iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitae aeternae.* Omnis igitur illuminatum mentium spem motus alienari quidem non potest, si propria hominis voluntate: siquidem nihil recte facit, nisi quod vultus egerit: sed vt ad id quod aequum & utile est, animi tendat intentio, de illius aeternae & incommutabilis voluntatis inspiratione concipitur. Et sicut arte medici fit in oculis caligantibus, vt possint videre quod non vident: nec tamen non ipsorum est visio quam medicus contulerit: ita in cordibus tardis & hebetibus, per Spiritum sanctum acies obducta tergitur, & de vero lumine tenebrose iam & deficientes lucernae lumen accipiunt, nec tamen nisi ipsarum erit quidquid fulgoris acceperint. Vnde dicit Dominus: *tepen veni mittere in terram, & quid vultis inquit accendat?* Et inde iubet, vt lucernae nostrae sint semper ardeutes, vt scilicet superno igne accensus animus non tepescat, sed studet semper ardere: ac si vigorem eius aliqua turbat aduersitas, vnde coepit inflammari, inde polcat igni.

Proinde quia manifestissime & prophetica & euangelica & Apostoli doctrina nec superbus nos vult esse, nec desides: cooperatores nos esse oportet gratiae Dei, vt illam excitantem, iuuantem, locupletantem, & quotidie peruentem vigilanter & sobrie subsequamur, numquam cessantes ab actione gratiarum, quia inter secunda vitae istius & aduersa, quibus gemina semper tentatione pulsamur, si proximis, inde alimur: si istamus, inde sublimamur: si recidimus, inde reparamur. Dicit enim spiritus per prophetam David: *A Domino effusus hominis dirigetur, & viam eius cupiet.* Cum eceiderit, non conturbabitur quia Dominus confirmat manum eius. Non itaq; fru-

stra praecipitur vt boni simus, cum dicitur: *Diuerse a malo, & fac bonum.* Sed nec frustra per Hieremiam dicit Dominus: *Timore meum dabo in corde eorum, & vili ab eo, vt bene faciam eis.* Nec superflua erat praecipio Pauli Apostoli ad Romanos dicentis: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.* cum Corinthiis dicit: *Oramus autem ad Deum vt nihil mali faciat.* In omnibus enim moris Dei atque mandatis vna eademque ratio est & diuinae gratiae, & humanae obedientiae. Nec ob aliud vniquemque datur praecipium, nisi vt quatur praecipientis auxilium. Voces enim docentium, & litterae paginarum quae ad eruditionem audiendum vel legentium Deo seruunt, non carent eius virtute cui seruunt: & quando id quod iubetur, ab obediente perficitur, tunc affectus diuini operis declaratur. Vigilant autem tentatoris insidiae, vt vi proficit deuotio, subrepat elatio, & homo de bono opere in se potius quam in Domino gloriatur. Sed sollicitudo non Apostoli contra hoc periculum monet dicentis: *Cum timore & tremore vestram salutem operamini.* Deus est enim qui operatur in vobis: velle & operari pro bono voluntate. Quam ergo excelsus in mandatis Dei quique proficiunt, tanto maiores habent causas formidinis & tremoris, ne de ipsis probitatis augmentis nisi sibi bene conficiat, & laudis adus, in superbia rapiatur excessus, & sicut immunda vanitate, dum sibi videtur clara virtute. Sed contra hoc periculum quod beatus Petrus in prima epistola praedicit, audiamus. *Si quis, inquit, loquitur, tanquam sermo Dei, qui ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum, cui est gloria & imperium in saecula.* Item inde in epistola secunda: *Gratia, inquit, vobis amplectatur in recognitione Domini nostri Iesu Christi, qui nunc omnia nobis diuinae virtutis sua quae ad vitam & pietatem pertinent, donauit per agnitionem suam, qui vocat nos propriae gloriae virtute, per quam maxima nobis & pretiosa promissa donauit, vt per haec efficiamus diuinae consortes naturae, fidentes eius quae in mundo est conspiciunt corruptionem.* Si ergo omnia quae ad vitam & pietatem pertinent, Deus nobis diuinae virtutis donauit, nihil magis fugiendum est, quam appetitus huius conspiciuntiae, quae virtutem negat diuini operis, amore propriae dignitatis. Er cum alix cupiditates ea tantum bona quae aduersantur immutuant, haec dum omnia de se trahit, simul vniuersa corrumpit.

Cum itaque totius superbiae generale nomen odiosum sit, siue illa de honore suo, seu de nobilitate, vel de immo dicis opibus intumescat, haec pars ipsius omnibus retributionibus nocentior inuenitur, quae videtur iis quas perdis cupit, amica esse virtutibus. Sed quia sublimiora quaeque grauius corrumpit, gaudet princeps superbia eos quos potuerit sua impulsione proferre, ad celsiora creuille. Huic autem mala firmum bonum bonum humilitatis occurrat. Quam ideo diuinitus veram, quae omnium virtutum in expugnabilis fortitudo, & quaedam fucorum est vita iustorum. Discernimus enim ab iis officiis illam quae potest etiam cum mundi sapientibus habere communia, & in eo proprietatem ipsius definitum, quod per omnia Deus subditur. Nec potest quidquam de meritis suis perdere, quorum causas atque proventus non in se, sed in suo auctore constituit. Dignum quippe est vt imago Dei Deo splendeat, & inde pulchra, inde sit compta, dicens: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Alioquin adultera est, & diuino aliena coniugio, si athenis cuiusquam decorem in speculo sui cordis ostentat, aut viliis albis montibus aequiescit ornari, nisi illis quae de thesauris sponsi per sancti Spiritus pignus accepit: Si autem quibus anima Christiana na huius debet continentiae soliditate muniri, quia omnes nuptiale sacramentum in quocumque uocationis viue ordine fulceperunt: quanto magis perdone tua dignitas praesidio huius virtutis armata est, cum de opulentissimis gratiae Dei donis tam multiplex se ingerit materia gloriae? Quamuis enim communis tibi sit cum multarum virginum puritate virginitas, non tam facile reperitur, quae possit tibi magnificentia domus & splendor antiquissimae familiae comparari. De quibus vt non superbas, nec tibi hoc ipsum quod est Christum praeposueris: ad cibus, ipsa est vera humilitas, vera charitas, vera virginitas. Ab

E

Psa 22
Hec 12
Rom 12
1 Cor 13

Phil 1

F

1 Pet 1

Phil 4

G

H

Gal 4

A omni quippe contaminatione mens libera est, quæ siue in se, siue in proximo nihil diligit, nisi quod ex Deo esse notat. Nam amare aliquid quod non ex opere & spiritu Dei sit, non est casta dilectio, sufficit tentatori sublimis & claras animas hac illusionem violasse, ut quas ad illicita non impulit, placendæ libi ad elationem deiecerit. De hac charitate sine dubio Apostolus loquebatur, & istius proprietatem subtilissimè discretionibus eliquabat, dicens: *Si linguam hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habebam, factus sum velut æraentum resonans, aut cymbalum tinniens. Et si habeam prophetiam, & sciām mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuerō omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si erogauerō pauperibus omnem substantiam meam, & si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. In quarum de finitionum formula multo laborarems obsecror, nisi lequerentia demonstraret quæ effectus istius charitatis, cui soli tot opem labores, tot virarum merita non perirent. Esto enim vt multiplex loquendi puericia, quæ non solum ad omnium hominum facundie artem, sed etiam ad angelicæ eloquii perueniret facultatem, si charitate careat inutilis æris longo, & tinnitui f. comparabilis cymbalorū. Esto vt habens prophetiam, scientiam, habens fidem demonibus impetantem, nihil sit, quia charitate sit vacuus, vt etiam ille ab hac esse possit alienus, qui in aliorum pauperum suas distribuit facultates, vel qui corpus suum igne totrendum pro Christo confessione tradiderit: incredibile videretur, nisi beatus Paulus hoc diceret, qui tamen cum eiusdem claritatis membra describeret, doceretque qualis esset hæc virtus, sine qua nullæ possunt prodelle virtutes: *Charitas, inquit, magnanimitas est, benignitas est, charitas non emulatur, non autem perperam, non inflatur, non est ambiciosa, non quærit quæ sua sunt, & reliqua.**

B *Inflatio ergo, & ambitio, & propriorum bonorum superba defensio possunt destruitæ elemosynas, possunt euacuaræ martyria, & si magnas opes amote quis humanæ laudis effundat, & seuu supplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed ea quam de se præsumpsit excipiat.*

C Hoc enim propria fiducia inflari, hoc vanam gloriā quibuslibet ambire dispendiis, hoc postremū est nolle habere quæ Dei sunt, & si suum constituere meritum. vbi diuinum cessat auxilium, hæc superbia omni peccato non centior, omni genere est elationis infamior. A quibuslibet enim lapsibus, elationis fides surgit: quando opem à reparatore suo poscit elatus. Hanc autem tunc nūc si lubet, quia aut difficile peccatum suum superbus agnoscat, aut etiam si intellexerit, non currit ad medicum, sed de se sibi remedium pollicetur, nec vniquam ibi proficit contra vii morbus est ipsa medicina. Hunc autem corruptissimum perbelitæ usus situm, spiritus veteris humilitatis & veteris charitatis excludit. In nullo enim hæc virtutes ab inuicem diuiduntur, & ambatrum tam indisereta coniectio est: vt qui in vna eam constructur, simul vtraque portantur. Sicut enim pars charitatis est humilitas, ita pars humilitatis est charitas. Et si illa recolamus quæ sine bono charitatis infirmitas esse Apostolus delinuit, inueniemus eadem similem debere charitatem, si eis humilitas vera defuerit. Quem enim fructum habebat aut cum inflatione scientia, aut cum humana gloria fides, aut cum iactantia largitas, aut cum elatione martyrium? Vnde quia in diffinitione superbiæ & humilitas tendit & charitas: de vtraque habetur dictum, quod quid de vna est disputatū.

D Superest imne sacratissima Dei virgo, vt sobrio casto iudicio sancti cordis tui arcam discigas, & aculeo cortus elationis obitro inuestiges in te atque diuineres quæ & qualia tibi sponsus tuus dona contulerit, quæ à me non oportuit recenseri, ne aut plura contextem, aut pauca percurrerem. Verecundæ enim tuæ onerosa foret etiam vera laudatio, & ipse contra disputationem meam facerem, si cui ab humana gloria continentiam fuisse, ad eandem te tuis præconis incitare. Ipsa ergo aulam tuæ mentis ingredi, & in secretario purissimæ conscientie tuæ qualia tibi reposita sunt ornamenta circumspice, & quidquid ibi splendidum, quidquid pulchrum pretio-

sumque repereris, diuini operis & muneris esse ne dubites, ita vt in omnibus bonis opulentia tuæ & gratiam donatoris, & ius proprietatis agnoscas. Accepti enim sunt quæ habes, & quidquid tibi diligentia tuilaboris accevit tibi per ipsum est actum, per quem fuerat inchoatum. Itaque vtendum tibi est his quæ largitus est Deus, & ab eodem semper est petendum vt donis eius fideliter & scienter vtaris. Quid enim nobis omni potest esse fine ipso, quandoquidem etiam vt recte oremus, ex ipso est dicente Apostolo: Nam quid oremus sicut oportet, nescimus nisi ipse spiritus postulat pro nobis genitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret spiritus, quoniam secundum Deum postulat pro sanctis. Et ne dubium esset de quo spiritu loqueretur, iam supra dixerat: *Non enim accepti sunt spiritum seruientis timentem, sed accepti sunt spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater. Ita quæ ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quoniam sumus filii Dei: Si autem filii & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen comparatur, vt conglorificemur. Implet igitur Spiritus sanctus organum suum, & tamquam filia chordarum tangit digitus Dei corda sanctorum. Qui ideo cum die Pentecostes in Apostolos plebemque credentium, sicut à Domino fuerat promissus, influxit, iuxta speciem linguarum apparuit ignearum, & loquelis omnium nationum eos super quos infederat, fecit affari, vt dubium non esset per ipsius inspirationem vitem affecum, rationabilem sermonem animis fidelium ministrari: sic tunc ipse Dominus discipulis suis infusaui, & dixit: Cum autem redieritis, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabit enim vobis in illa hora quid loquimini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris qui loquitur in vobis. Quod non in solo magnarum tribulationum tempore credamus fieri, sed etiam in pace præstari. Audiamus Apostolum desinentem quod ipse quoque cogitationes nolite nisi à Deo nobis infusa fuerint, recte esse non possunt. Fiduciam, inquit, rationem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quæ ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Vnde cum sanctorum animis ex Deo fit vtilis meditatio multa petito, efficaciter ex Deo fit, in fide firmatis, in tribulatione patientia, in persecutione victoria, magna est in vera humilitate felicitas, cui Deus dilectio, Deus sapientia, Deus consilium, Deus fortitudo est. Nec dubitatio subiectio iam ex magna parte in illius futura beatitudine est constituta confortio, vbi Deus erit omnia in omnibus. Quod ideo in hac vita ad plenum non potest obtineri, quia nondum in mortale nostrum induit immortalitatem, nec corruptio transit in incorruptionem: caro adhuc cōtra spiritum, & contra carnem spiritus concupiscit. Nec inuenitur in vilo hominum tanta concordia, vt legi mentis lex quæ mēbris est infusa, non repugnet. Propter quod ex omnium sanctorum persona accipitur, quod Ioannes Apostolus ait: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Cum tamē idem ipse dicat: Qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsum in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Vtrumque ergo verum est: quia & nemo sine peccato est, in eo quod nemo est sine lege peccati: & qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia per legem mentis, id est per charitatem, quæ Dei semen est, peccatum non facit. Charitas enim operis multitudinem peccatorum, & sine qua nullum prodest bonum, per quam deletur omne peccatum. Dum igitur corruptibile corpus aggrauat animum, & onerat terrena habitatio sensum multa cogitantem: nō quidem obtinetur, vni animam in omnibus. Deus sit, quia nullus est sine tentationis stimulo, & sine mutabilibus incerto. Sed quia omne datum optimum, & omne donum perfectum de sancto est, de sancto est à patre hominibus, sine dubio inde habetur virtutum omnium portus, vnde habebitur plenitudo: & tanto quique est beator, Deoque coniunctior, quanto plus in eo fuerit gratia diuinæ quam actionis humanæ. Benediciteque Dominum in omni tempore, & laus eius in ore tuo sit semper. Anima autem tua non acquiescat vili in Domino laudari. Superbi quidem refragabuntur, sed manduciati hæc audient, & lætabuntur.*

Vna, martyrium, & miracula beata Agnetis virginis & martyrii apposite describuntur. Epiſtola.

Ambrosius feruus Christi vocatus Episcopus, virginibus facris.

Dicem festum sacratissime virginis celebremus. Hinc Psalmi resonant, inde concipient lectiones: hinc populorum turbe letentur, inde sustententur pauperes Christi. Omnes ergo gratulamur in Domino, & ad edificationem virginum, qualiter passa sit Agnes beatissima, ad memoriam reuocemus. Tercio decimo ætatis sue anno mortem perdidit, & vitam inuenit: quia solum vitæ dilexit auctorem, Infantia quidem computabatur in annis, sed mentis senectus erat immensa. Corpore quidem iuuentula, sed animo caua. Pulchra facie, sed pulchrior fide, & elegantior castitate. Quæ dum à scholis reuertitur, Præfecti Vbis filio adamat. Cuius parentes dū re quisiſſet, & comenſiſſet, cepit occurrere plurima, & plura promittere. Denique deſulter ſecum pretioſiſſima ornamenta, quæ à beata Agnete veluti quædam ſtercora ſunt reſculata. Vnde factum eſt, vt iuuenis maiori perurgeretur amoris ſtimulo, & putans cum meliora velle accipere ornamenta, omnium lapidum pretioſorum ſecum detulit gloriam, & per ſcipulum, & amicos, & notos, & affines, cepit aures virginis appellare, diuitias, domos, poſſeſſiones, familias atque omnes huius mundi delicias reſpromittere, ſi conſenſum ſuum eius coniugio non negaret. Ad hæc beata Agnes tale fertur iuueni de diſſe reſponſum: Diſcede à me ſomes peccati, nutrimētum facinoris, pabulum mortis: diſcede à me, quia iam ab alio amatore præuenta ſum, qui mihi ſatis meliora te obtulit ornamenta, & anulo fidei ſue ſubartauit me, longe te nobilior & genere & dignitate. Ornauit inſtaminabili dextro chero dexteram meam, & collum meum cinxit lapidibus pretioſis. Tradidit auribus meis inſtituabiles margaritas, & circumdedit me uernantibus atque conſulcantibus gemmis. Poſuit ſignum in facie mea, vt nullum præter ipſum amatorem admittam. Induit me cyclade auro texta, & immenſis monilibus ornauit me. Oſtendit mihi theſaurus incomparabiles, quos mihi fedatūrum, ſi ei perſeuerauero, reſponſiſſi. Non ergo potero ad contumeliam prioris amatoris vel aſpicere alium, & illum relinquere, cum quo ſim claritate deuinſa. Cuius eſt generoſitas ſcelſior, poſſibilitas fornor, aſpectus pulchrior, amor ſuauior, & omni gratia elegantior. A quo mihi iam thalauus collocatus eſt, cuius mihi organa modularis uocibus reſonant, cuius mihi virginis iuſtiſſimis uocibus cantant. Iam mel & lac ex ore eius ſuſcepi: iam amplexibus eius caſſis adſtricta ſum, iam corpus eius corpori meo ſociatum eſt, & ſanguis eius ornauit genarum meas, cuius mater uirgo eſt, cuius pater femina nefeſcit cui angeli ſeruauit, cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur, cuius odore reſmiliſcunt mortui, cuius tactu ſouentur infirmi, cuius opes nunquam deſiciunt, cuiusque diuitiæ nunquam decreſcunt. Ipſi ſoli ſeruo fidem, ipſi me tota deuotione committo. Quem cum amauero, caſta ſum, cum retigero, munda ſum: cum accipero, uirgo ſum. Nec decurrunt nuptiis filii, ubi partus ſine dolore luccedit, & ſecunditas quotidiana cumulatur.

Audientis hæc in ſanctis iuuenis, amore corripitur cæco, & inter angelos animi anhelo cruciatur ſpiritu. Hæc hæc læſo ſeruitur, & per alia ſuſpiria amor à medicis aperitur. Funt nota patri quæ fuerant inuicæ à medicis, & eadē paterna uoce quæ fuerant tam dicta filio, ad petitionem virginis reuocantur. Abnegat Agnes beatiffima, & ſe nullo pacto prioris aſſerit ſponſi ſedera violare. Cumque pater diceret in falſibus præſecture fe agere, & idcirco quamuis etiam illuſtrum uirum minime ſibi debere præſerti, cepit tamen uehementiſſime inquirere quis eſſet ſponſus, de cuius fe Agnes poteſtate iactaret. Tunc exiit quidam ex paratiſis eius, qui diceret hanc Chriſtianam eſſe ab infantia, & magicis artibus ita occupatam, vt dicat Chri-

ſtum ſponſum ſuum eſſe. Audientis hæc Præſectus lætus eſſicitur, & miſſa apparitione cum ingenti ſtrepitu ſuis eam tribunaliſus præcipit ſiſti. Et primo quidem blandis eam ſermonibus ſecreſtus pronocat: deinde terribilibus pulſat. Sed uirgo Chriſti nec blandimentis ſeductur, nec terrore concutitur: ſed eodem uultu, eodem animo perſeuerans, & terrentem ſimiliter ſicut blandientem animo dendeſcit. Videns iaque Symphronius præſectus tantum in puella conſtantiam, parentes eius alloquitur. Et quia erant nobiles, & vim eis inferre non poterat, titulū eis Chriſtianitatis oppoſuit. Sequenti namque die Agnetem ſibi præſentari iubet. Et iterum iterumque repetens, replicare cepit de iuuenis amore ueracem, tamen uicentem hominem reſuſcit: hominem uique qui eſt ratioſius capax, qui & audire, & uidere, & palpare, & ambulare poteſt, & ſore lucis ſuis cum bonis ſui: ſi ergo hinc cauſa amoris Chriſti nulla poſſum ratione reſpiciere, quomodo poſſum illa muta & ſurda, & ſine ſenſu, & ſine anima, colere, & ad iniuriarum ſummū Dei uerucem meam uanis lapidibus inclinare? Audientis hæc præſectus Symphronius dixit, Cupio conſultum infantia: tuæ; adhuc te Deos blaſphemantem idcirco diſſecto, quia annos tuos inſta ſenſum aſpicio. Noli ergo te meum ſum ita deſpicere, vt motus Deorum incurras. Beata Agnes dixit. Noli infantium corporum ita in me deſpicere, vt putes me te uelle habere propitium. Fides enim non in annis, ſed in ſenſibus inuenitur, & Deus omnipotens mentes magis comprobare, quam ætates. Deos autem tuos, quorum motus me inuenerit non vis, iſtos ita ſci permittit, ipſi loquantur, ipſi hoc mihi præcipiant, ipſi iubeant te coli, ipſi iubeant adorari. Verum quomam ad hoc uideo te tendere quod impetrare non poteris, quidquid tibi uideatur, exerce. Symphronius præſectus dixit: Vnum tibi eſt duob. elige, aut cum uirginibus deæ Veſte ſacra, aut cum inſectis uis ſortibus in contubernio lupanari. Et longe erunt te Chriſtiani, qui te ita magicis artibus imbuerunt, vt hanc calamitatem inſtrepido animo te poſſe perſeuerare conſidas. Vnde, vt dixi, aut ſacra deæ Veſte ad laudem generis tui: aut ad ingnomiam natalium tuorum eris publicæ abiectionis ſortum.

Tunc beata Agnes cum ingenti conſtantia dixit: Si ſeres quæ eſt Deus meus, non iſta ex ore tuo proferres. Vnde ego quia noui uirtutem Domini mei Ieſu Chriſti, ſecura contemnominas tuas, credens quod neque ſacra ſicem idolis tuis, neque polluar ſordibus alienis. Mecum enim habeo cuſtodem corporis mei angelum Domini. Nam vnigenitus Dei filius quem ignoraſ, murus eſt mihi impenetrabilis, & caſus mihi eſt nunquam dormiens, & deſenſor mihi eſt nunquam deſiciens. Dū autem tui aut ærei ſunt, ex quibus cucurrit melius ſunt ad uſus hominum: aut lapidei, ex quibus ſteruntur plateæ: diuinitas ergo non in lapidibus uanis habitat, ſed in celis: non in ære aut aliquo metallo, ſed in regno ſuperano conſiſtit. Tu autem & ſimiles tui niſi ibi ſortum cultu reſceſſeris, ſimul uos penæ concludit. Sicut enim illi igne conſati ſunt vt fundarentur, ſic colentes eos perpetuo incendio conſulabuntur: non vt fundantur, ſed vt confundantur in æternum, & pereant. Ad hæc inſanus iudex iuſſit eam expoliari, & nudam ad lupanar duci, ſub uoce præconis diſcentis, Agnetem ſacilegram uirginem, Dñs blaſphemiam inferentem, ſortum lupanariſus datam. Statim autem vt expoliata eſt, crine reſoluto tantam denſitatem capillis eius diuina gratia conceſſit, vt melius uideretur ſimilitudo eorum, quam ueſtiſus tecta. Ingreſſa autem turpitudinis locum, angelum Domini ita

A preparatum inuenit, vt circumdaret eam immenso lumine, ita vt nullus posset eam præ splendore respicere. Folgebant enim tota cellula illa quasi radiis sol in virtute sua: & quanto quis curiosior oculis esse voluisset, tanto sibi vilis aciem obtundebat. Cumque se in orationem Domino prostrauisset, apparuit ante oculos eius stola candidissima, & apprehendens eam induit se, & dixit: Grarias tibi ago Domine Iesu Christe, qui me in numero ancillarum tuarum computas, vellem hanc mihi largiri præcepti. Ita namque ad mensuram corporculi eius apertum erat iudicium, & ita nimio candore conspicuum, vt nullus dubitaret hoc angelicis manibus præparatum. Interea lupanar efficitur locus orationis, in quo omnis qui fuisset ingressus, adoraret & veneretur, dans honorem immenso lumini, & maius egeredetur foras, quam fuerat intus ingressus. Cumque hæc ageretur, Præfæcti filius qui auctor erat huius sceleris, venit ad locum cum sodalibus suis inuenculis insultantibus puellæ, cum quibus libidinis suæ se posse credebat ludibrium exercere. Et ingressus ante se fuentes pueros & turpiter fœuentes, cum omni veneratione & ingenti admiratione egressos cœpit impotentes agnere, atque vanos & molles ac miseros iudicare. Et ridens, locum in quo virgo orabat, audacter ingressus est. Et videns tantum lumen circa eam, non dedit honorem Deo, sed intus in ipsum lumen, priusquam vel manu eam contingeret, cecidit in faciem suam, & præfatus est diabolo expatiuit. Videntes autem loci eius quod moras intus faceret, putabant obsecus cum operibus occupari. Et ingressus est vnus ex iuuenibus qui ei familiarior erat, vt congratularetur insultationi eius, & mortuum tum inuenculis, exclamauit voce magna, dicens: Pissimi Romani succurrite, magicis artibus ista meretrix Præfæcti filium interfecit. Fit repente concursus populorum ad theatrum, & varia furentis populi acclamatio. Alii dicebant magnam, alii innocentem, alii facilem conclamabant.

C Præfæctus autem audiens filium suum interiisse, cum ingenti tumultu venit ad theatrum. Et ingressus locum in quo corpus filii eius iacebat exanime, cum ingenti clamore dicebat: Crudelissima omnium feminarum, ad filium meum voluisti apodixen tur artis magicæ demonstrare? Et cum talia atque alia huiusmodi verba perreperet & causam mortis eius ab ea vehementer inquireret, ait ad eum beatissima Agnes: Ille cuius voluntatem volebat petiscere, ipse in eum potestatem accepit. Quare autem omnes quidam ingressi sunt, sani sunt? Quia vniuersi dederunt honorem Deo qui misit angelum suum, & induit me hoc iudicium inuenculæ, & custodinit corpus meum, quod ab ipsis curabulis Christo consecratum est & oblatum. Videntes ergo splendorem angelicum adorabant omnes, & abscedebant illi. Hic autem impudens statim vt ingressus est, seque cœpit & fremere. Cumque manum suam ad me contingendum aptaret, dedit cum angelus Domini in reprobum quam conspicis mortem. Dicit ei Præfæctus: In hoc apparebit quia non magicis artibus ista gessisti, si deprecata fueris ipsum angelum vt restituit mihi filium meum sanum. Cui beata Agnes dixit: Licet fides vestra hoc impetrare non mereretur Domino, tamen quia tunc est vt virtus Domini mei Iesu Christi manifestetur, egredimini omnes, vt solitum est orationem offeram. Cumque vniuersi fuissent egressi, prosternens se in faciem plantam, rogare cœpit Dominum vt iuuenem suscitaret. Orate autem illa apparuit angelus Domini, qui eleuauit eam stentem, & consolatus animum eius iuuenem suscitauit. Qui egressus foras cœpit voce publica clamare & dicere: Vnus Deus in celo & in terra & in mari, qui est Deus Christianorum. Nam omnia templa vana sunt. Dii qui coluntur, omnes vani sunt, & penitus nec sibi possunt nec aliis aliquid auxilium exhibere. Ad hanc vocem omnes haruspices, & templorum pontifices cœturbabatur, & fit per eos vehemens oratio quam fuerat seditio populorum, atque omnes vna voce clamabant: Tolle magam tolle maleficam, quæ & mentes inuat, & animos alienat. Præfæctus autem vi-

dens tanta mirabilia, obstupuit. Sed veritus proserpitionem, si contra templorum pontifices ageret, & Agnetem contra suam sententiam defenseret, vicarium ad seditionem populi iudicem deliquit: ipse autem tristis abcessit, quod eam non potuit post resurrectionem filii suliberare. Tunc vicarius Alpalus nomine, iussit in conspectu omnium ignem copiosum accendi, & in medium eam præcepit iactari flammam. Quod cum fuisset impletum, statim in duas partes diuise fuit flamma, & hinc atque illinc seditiones populos exurebant, ipsam autem penitus in nullo contigebat incendium. Eo magis non hoc virtutibus diuinis, sed maleficijs reputantes, dabant sibi inter se populi, & inuisitos clamores ad celos. Tunc beata Agnes expandens manus suas in medio ignis, his verbis orationem fudit ad Dominum: Omnipotens, adorande, colende, tremende, pater Domini nostri Iesu Christi, benedico te, quia per filium tuum vniuerum euaui minas hominum impiorum, & spurcias diaboli impolluto calle transiui. Ecce & nunc rore caelesti perfusus per Spiritum sanctum focus iuxta me moritur, flamma diuiditur, & ardor incendii huius ad eos à quibus in me iniicitur, effunditur. Benedico te pater precandæ, qui etiam inter flammam intrepidam me ad te venire permittis. Ecce iam quod credidi video: quod speraui, iam teneo: quod concupisui, complector. Te confiteor labijs & corde, te toris vilceribus concupisco. Ecce ad te venio vnum & verum Deum, qui cum Domino nostro Iesu Christo filio tuo, & cum Spiritu sancto viuis & regnas in tunc & sæcula sæculorum, amen. Cumque compleisset orationem, ita omnis ignis extinctus est, vt nec tepore incendii remaneret. Tunc Alpalus virgibus Romanis vicarius, populi seditionem non ferens in guttur eius gladium mergi præcepit. Arque hoc exitu, roso suo sanguinis rubore perfusam Christum sibi sponsam & martyrem consecrauit.

Parentes vero eius nullam penitus tristiciam habentes, cum omni gaudio abstulerunt corpus eius, & posuerunt illud in prædioso loco non longe ab urbe, in qua dicitur Numentana. Vbi cum omnis turba Christianorum concurreret, infidias à Paganis perpeffi sunt: & videtur populum infidelium super se venientem atque in omnes fugerunt. Aliquantum tamen lapidum ictibus læsi fuerunt. Emerentiana autem, qui fuerat collocata eius, virgo sanctissima, licet cathecumena constanter stabat intrepida & immobilis, & his verbis exprobrat eis: Superflui, miseri, caduci, atque atrocissimi, Deum omnipotentem colentem occidistis, & pro defensione lapidum homines inuocentes iugulastis. Hæc & his similia dum turbis fuentibus dicebat, lapidata est ab eis, & orans iuxta sepulchrum Agnetis beatissime emisit spiritum. Non dubium est quod in suo sanguine fit baptizata, quæ pro defensione iulitrix dum confiteretur Dominum, mortem constanter excepit. Eadem denique hora fit terræ motus vehementissimus: & cum nimia esset cæli cernuius, tante corrutiones, tanteque fulgura & tonitrua extiterunt, vt pars maxima insani populi exspiraret. Vnde factum est vt nullus penitus ex eo aduenientibus ad sepulchra sanctorum aliquas molestias exciret. Venientes autem parentes beate Agnetis cum sacerdotibus nocte, abstulerunt corpus sanctæ Emerentianæ virginis, & sepelierunt illud in consilio agelli beatissime virginis Agnetis. Igitur dum parentes beate Agnetis assidue perorationibus vigilarent ad tumulum eius, vident in medio noctis silentio exercitum virginum, quæ omnes ante rextis ceyclabib, iudicæ, cum ingenti lumine præteribant. Inter quas vident beatissimam Agnetem sinili veste fulgentem, & ad dexteram eius agnam nive candidiorem. Hæc itaque dum viderent parentes eius, & qui simul erant, stupore mentis incurrunt. Sed beata Agnes rogat sanctas virgines parumper gradum figere, & stans parentibus suis dixit: Videte me quali mortuum leuatis, sed congaudeat mihi & congratulamini, quia cum iis omnibus lucidas sedes accepi: & illi sum iuncta in celis, & quoniam in terris posita tota animi intentione dilexi. Et his dictis pertransiit. Hæc visi publicæ ab omnibus qui viderant, quoti-

A die vulgatur. Vnde factum est vel post aliquot annos ad Constantiam Constantini filiam hoc factum ab his qui viderant, narraret. Erat enim ipsa Constantia regina virgo prudentissima, sed ita oblecta vulneribus, ut à capite vsque ad pedes nulla membrorum pars libera remansisset. Accepit autem consilio, spe recuperande salutis venit ad tumulum martyris nocte, & licet pagina, tamen credulam animi intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, tepentina homini suauitate corripitur, & videt per visum beatissimam Agnetem talia sibi monita præferentem. Constantia age Constantia, & crede Dominum Iesum Christum filium Dei esse saluatorem tuum, per quem modo confeceris omnium vulnerum quæ in corpore tuo patieris sanitatem. Ad hanc vocem Constantia euigilat sana, & sic sana, ut nec signum in eius membris alicuius vulneris remaneret. Reuerfa igitur ad palatium sanissima, facit gaudium & patri suo Augulfo, & fratribus suis Imperatoribus. Coniunxit ciuitas tota sit lætitia militantis atque priuatis, & vniuersis audientibus hæc. Infidelis gentium confundeatur, & fides Domine lætatur. Interea patrem & fratres Augulos rogat vt baptizentur.

lica beatæ Agnetis constitueretur, & sibi illic mausoleum collocari præcepit. Currit hæc opinio ad omnes, & quotquot credentes ad eius tumulum aduenissent, sanabantur quacumque fuissent infirmitate detenti. Quod facere Christum nullus dubitat vsque in hodiernum diem. Perseuerauit autem Constantia Augusti filia in virginitate, per quam multe virgines mediocres, & nobiles, & illustres, sacra velamina suscepunt. Et quia fides mortis damna non patitur, vsque in hodiernum diem multe virgines Romanæ Agnetem beatissimam quasi in corpore manentem attendunt, & eius exemplo agentes vniuersæ, integræ perseuerant, credentes sine dubio quod perseuerantes perpetuæ victoriæ palmam acquirant. Hæc ego Ambrosius seruus Christi dum in voluminibus abditis inuenissem scripta, non sum passus instructuoso silentio tegi. Ab honore igitur tantæ martyris sicut gesta eius agnouit, conscripsi, & ad adificationem vestram, o virgines Christi, textum passionis eius credidi destinandum, obsecrans charitatem Spiritus sancti, vt labor noster in vestra imitatione fructum in conspectu Domini valeat inuenire. Amen.

S. AMBROSII EPISCOPORVM LIBRI QVARTI FINIS.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANENSIS EPISTOLARVM

LIBER QVINTVS.

C In quo dubia examinantur, questiones explicantur, obscura sacre scripturæ loca dilucidantur, graues ad animarum profectum difficultates diluuntur.

Irenæo poscenti solutionem dubii. An apud Deum sit aliqua differentia charitatis eorum qui in pueritia, & eorum qui in prouectiori crediderunt ætate, dubium examinando respondet. Epistola.

Ambrosius Episcopus Irenæo.

DIFFERENTIA charitatis verum sit aliqua apud Deum, eorum qui à pueritia crediderint, & eorum qui inuentis aut prouectioris ætatis processu, prudenter requirendum putasti. Nam hoc quoque scriptura diuina non pretermisit, neque intactum reliquit. Si quidem Dominus Deus noster ad Ioseph prophetam non otiose ait: Lamentare ad me super sponsam præcinctam saccum super virum eius virginalem, dolens synagogam quæ autem virginitate sua deposita Dei verbo foret, vel animam certe quæ de bonis meritis decidisset, ita offendiculum incidit peccatorum flagitius, vt odia contraheret, & iniquam mentem impietatis, ac perdidit obsoleta foribus, miserabili esset despectui, longe mutata ab illius sponsæ gæta, quæ ante meruere audire: *Sponsa ob tenuissimam fidem iustitia & misericordia.* Nec immetito lamentabilis pronuntiatur, quæ tantorum munctum amiserat pretiū, & virtutum dotallium tam graue suberat dispendium, vt ei virginalis sponsus eriperetur. Nostis enim metris verbū Dei nobis aut viuat, aut moritur. Nam si bona studia atque opera nostra sint, viuat atque operetur in nobis Dei verbū: si tenebrosæ cogitationes operationesque nostræ sint occidit nobis solus Iudæ. Et tunc lamentandum præcipit pro

ca anima. Nam sicut illas gratulandum & epulandum est, cum quib. sponsus est altissimi anime iugendum, cui sponsus fuerit ereptus, sicut de Apostolis scriptum est in Euangelio: *Quoniam cum inseruim. ibi sponsus inuicem abuit in illis diebus.* Ergo & hæc anima habebit ante lætitiæ & exultationem, cum habebit *παρθένος λέγει.* Et ideo non uincibat, quia dies erant epularum & refectionis cum adesset sponsus, inueniens quib. aderat, vberitatis affluentiæ celestis alimentis, vni rigatus, quo corda hominum lætificatur, sed postea quæ sponsum factis suis amisit, inbet in concilio agere poenitentiam peccatorum suorum, & deslere semet ipsam quia mortuus est & emicatus pro ea Christi qui est *παρθένος λέγει.* Si prima ætate conuenit, nec alienus anima hæc videtur experta copulam, sed à principio virginalem fidei lux florem. Christus ille dicat, atque ipsi primi fœderata pietatis mysteris sacros iuuecula cultus recepit, ipsa est Israelitica anima veteris prophetiæ ex genere patriarcharum quæ si inoffensum fidei seruasset curriculum, magni meriti foret sponsa verbi virginalis, tamquam illa quæ apprehendit iustitiam, & obuiabit illi quasi mater, & quasi mulier à virginitate suscipiet illam. Altera quoque est acquisita ex generibus, & vtra sponsa vnius Verbi, quod est magnum mysterium. Idque tibi demonstratur in libro Regnorum. Si quidem David duas uxores

A habuit Achinam Iezrahelitem, & abigeam acquiritam sibi postea. Illam rigidiorem, istam misericordiam plenam & gratiam, hospitalem ac liberalem animam, quae reuelata facie patrem vidit speculata eius gloriam, quae suscepit diuinum illum patrem gratiae rorem, ut habet nominis interpretatio. Quid autem rois patris, nisi Dei verbum, quod humore hieci atque iustitiae infudit corda vniuersorum? Pulchre igitur huic animae verus dicitur Dauid, quod illi Abigae dictum est: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit te hodie huc obuiam mihi, & benedicti mores tui. Et iterum dicit ei: Accende in pace in domum tuam: vide iam: audiui vocem tuam, & reuerit sum faciem tuam.* Denique in canticis etiam haec verba sunt ipsius ad sponsam: *Offende mihi faciem tuam, & infusa mihi vocem tuam.* Et nunc quidem dimissa est, quoniam alterum habebat virum, qui dicebatur Hebraice Nabal, Latine insipiens, durus, inhospitalis, inhumanius, ingratus qui officia neciret referre: sed postea quam defunctus est vir eius, solutam a lege viri accepit eam sibi uxorem prophetam Dauid. Per cuius copulam Ecclesiae creditur ex genitricibus, significantur mysteria, quae amillo, cui ante iuncta fuerat, transiit ad Christum, censu pio diues, humilitas & fidei, misericordiae quoque dotata patrimonio. Sed hoc loco non ista deploratur, sed illa Achinam, quae fuit male sortis in fratrem. Et ideo illi frater factus est in coniunctione. Vnde et persona eorum dictum est: *Posuisti nos in parabolum gentibus, in omniotionem carnis in populo.* Quam nutantem inueniens diabolus, sicut leo dicitur, & incunctatorem eius abstrulit vineam eius, & fecit eum, sub quibus solebat arde requiescere, & accendere facit fructus eius. Quos aridos militat, atque albescentes siccitate nimia, dicitur ad Prophetam Deus. Lamentare ad mihi: sponfam praecinctam cilicio, & super vitum eius virginealem, id est, super animae huiusmodi vel synagoga vitum mortuum. Cum, loco alio expositulus, dicitur: *Ego quod oblita proposui fili, oblita chantatis, immemor gratiae, de via disciplinae, superiorum exoritur affectum amiserit.* Meritoque eius cum scriptis monibus redierit, memorem & retextens fuisse eum blanditias, & pietatis vocabula: Non sicut domesticum me vocabis, & patrem & initiatorem virginatus tuus. Ergo huic animae cui per interperantiam eius mortuum est Dei verbum, & ille *repudiavit* ad se occidit, luctum incidit, intercellorem adhibet, ut vocetur ad poenitentiam, quo possit mereri misericordiam. Illa autem quae bona intellectu, & decora aspectu valde, sicut Abigae acquirit sibi erat in praedio, deiecit aduersarius, & mortuo viro, qui vallatus nequeitis spiritualibus repugnabat, ac resistebat ne sibi speciosa vxor admittet, quasi victor & diligens sponsus incunctatorem confert & gratiam, eum dantes eam ab omnibus pulchritudinis eius impedimentis, & exuens vestimentis captiuitatis: ut depositis omnibus capitis sui capillis, id est, peccatorum crinibus, qui quasi superflui nostro in corpore videntur (quoniam si vir comam nutrit, ingnomina est illi) in vinitudinis Christi studeat occurrere, ut omnem deponat animi perturbationem, & charitate fundata augeatur in Domino Iesu, & vniuerso acquirat incrementa corpori. Hac est anima illa quam lex demonstrat tibi in specie mulieris bonae, quam si videris in praedio, & concupieris accipere in uxorem tibi induces, inquit, *eam in domum tuam, vt tota cum comitibus interiora domus tuae, omnium tuorum viscera possideam, auferas eius superflua, condeas lapsum, & noua eius non satis acuta, ne faciat dolorem, tuarum exuuiarum pallione, atque inanes sensus recidas.* Ideo ait: *Rades eius caput, quo nulla obsecula patiantur oculi sapientis, qui sunt in capite eius.* Et sedebit, inquit, triginta diebus in domo tua, peccata propterea deplorans inuicuitatis, & comenta nequissimi patris diaboli, qui vult congregare quae non generavit huius vii illi numeri purificatione mundata, coniungit clauas aditus. Et pulchre ait: *Postea intrabis ad eam, vt totus ingrediaris in animam tuam, atque intra ipsam te colligas, & in ea habitabis: apud eam commorere, in ipsa tibi fieri omnis conuersatio, vt sis non in carne, sed in spiritu, & proponas ad iungere eam tibi ad consortium vitae, sciens quoniam communicabit tecum de bonis: & perfectus eius gratia, dicas: Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Et illa tibi respondeat: Altissimam te, & inducam te in domum matris meae, & in secretum eius quae me concepit. Bona mater animarum Hierusalem illa quae in caelo est. Eric ergo vxor tua, & inueniens te osculabitur te. Et si postea displicuerit tibi quod caligat corpus suum, & scrutari redigat, non patiens eam lenire, sed exvoluptatibus corporis: nec subiciet eam carni, sed liberam permanere patietis: nec alienabis eam, hoc est enim videri euenire contentem eam, sed permittes seruire ca Deo tuo in castitate fidelis, & bonorum operum sobrietate. Vale, & nos dilige, quia nos te diligim.*

Eidem tamen proponenti dubium, viri duas habentis uxores vnam odibilem, amabilem alteram, quid id significat. Dextera vnam locum explicando, verum duby sensum aperit.

Epistola.

Ambrosius Episcopus Irenae.

Superiore Epistola scriptum liberandam ab aduersariis animam nostram, & cum ea in illo localibus vite subeundum consortium. Et quia sermo iste nobis de Cetero nomio exemplum aliusnisi affertionis suae, quo loci subiectum est de viro qui duas uxores habebat, vnam odibilem, alteram amabilem: non perfundit motus videtur, ne forte duas animas istum libi adfuisse aliquis intelligat: quod fieri nequam potest. Verum ipse non ignoras quod interdum scriptura cum allegoriam dicit, alia ad speciem synagoga, alia ad Ecclesiam refertur ad animam, alia ad verbi mysticum: alia ad diuersas species & qualitates animarum: quae discernit qui diiudicat spiritus. Vnde sequenti capitulo Legis non duas animas, sed diuersas qualitates vnius animae comprehendit arbiter. Est enim amabilis animae species, quae concupiscit voluptariam, quae laborem fugit, punctationes declinat, iudicium Dei negligit. Ideo amabilis, quia dulcis & suavis ad tempus videtur, quae mentem non afficit, sed oblectat. At illa altera tristior, quae zelo Dei conficitur, sicut vxor sancta se totam comparat summi nolit, non patitur, non finat, nihil indulget corpori, nihil voluptati & delectationi relaxat, abdicat ocula de decoris, dura laborum sequatur, graua periculum. Si igitur peperit ei ambae, non potest, inquit, primitiuum filium amabilis in hereditas institutione praeponeat primitiuo filio odibilis, cum sciat odibilis filium primitiuum esse. In quo quia tam praetationem simpliciter significari puto quod non inter primitiuos duas, quam expressionem solum odibilis filium primitiuum habere praetogitiam. Primitiuus enim primogenitus est, sancti autem primogeniti sunt, quia omnis masculus adpariens vultum sanctus Domino vocabitur. Non tamen omnis primogenitus, sanctus. Non enim sanctus Fesus, qui vique primogenitus, sancti autem primogeniti sunt. Denique habes in numeris: *Ece tui Leuit. ad de medio filiorum Israel pro omni primogenito qui aperit vultum, a filio Israel.* *Mhi enim in quo de percussit omni primitiuum Aegypti, sancti autem omne primogenitum Israel.* Ergo Leuitas pro primogenitis accepit, quasi sanctos, sanctos enim primogenitos esse cognoscimus ex epistola ad Hebraeos scripta, in qua habemus: *Sed apostolus asit sion montem, & ciuitatem Hierusalem, & decem milibus angelorum, & Ecclesiae primitiuorum.* Ergo sicut primogeniti Ecclesiae sancti, sic & Leuitae, quoniam ipsi quoque primogeniti. Non enim nascendi ordine sancti, sed sanctificationis munere. Leui enim tertius filius fuit Lia, non primus vique. Quia autem sanctificatus, ipse aperit vultum. Quam vultum? Audi dicentem: *Errauerunt peccatores ab vtero.* Quia intellixit primitiuum qui aperit vultum, intellige vterum bonae matris, ad quod non errat sancti, sed peccatores. Leuique autem auferunt de medio Israel, quia nihil habent commune cum populo, cui primogeniti secularia destruntur. Primogenita enim secularia matris sunt, ad cuius vtero fecerunt Paulus est cum ad gratiam vocaretur Dei. Et ego de medio populi, segregatus, verbum recepit, quod est medium in corde nostro. Vnde & illud dictum est: *Medium autem vestrum stat,*

E

*Heb. 12
1. Cor. 7
Dm. 11*

F

*Epist.
1. Cor. 7
Dm. 11*

G

*1. Cor. 7
Dm. 11*

H

*Gal. 1
1. Cor. 7
Dm. 11*

I

*Gal. 1
1. Cor. 7
Dm. 11*

K

*Gal. 1
1. Cor. 7
Dm. 11*

L

*Gal. 1
1. Cor. 7
Dm. 11*

M

*Gal. 1
1. Cor. 7
Dm. 11*

N

*Gal. 1
1. Cor. 7
Dm. 11*

A quem non videtis. Non otiosus itaque nobis a lege in legem excusatus fuit, ut primogenitum non esse ambilius illius, id est, remissis & voluptariis filium doceremus, quomodo propositi capitulo verba hoc exprimi intendit, dicens scriptura: *Non pater filium ambilius primum propter, cum filium olibilis primum esse. Ille est vere primum, qui sancte matris ductus est parvus: sicut illa vera mater, a cuius utero non erant veri filii, sed peccatores. Ego ille non vere matris filius, non primum verus, sed quasi primum inuenerit sumptus ne egeat, non ut diues sit honoratur. Hic autem dupla ex omnibus accipit, ut abundet: sicut etiam in Genesi habes Patriarchas a fratre suo Ioseph geminæ singulos stolæ donatos munere cum remitterentur ad patrem, ut significarent fratrem reperit Ioseph, quem de sanctum esse crederat pater. Primogenitus itaque hereditatem accepit prerogativam, dicens scriptura: Hic est initium filiorum eius, & huic debentur primogenitalia. A primogenito igitur Dei filii primogeniti sancti, & ab illo initio (quia ipse est initium & finis) initium sanctus nuncupatur, initium filius, cui debetur primum prerogativa, secundum illud ad Abraham dictum: *Eius ancillam & filium eius. Non enim heres est filius ancillæ cum filio suo Isaac.* Quod magis ad hereditatem virtutum quam pecunie spectare, diuino oraculo docetur, dicens *Pater: Omnia, quæcumque tibi dixerit Sara, audi vocem eius: quoniam in Isaac vobis dicitur semen.* Quæ erat alia in Isaac, nisi sanctitatis hereditas, quæ nobilitaret patrem? Et filium quidem ancillæ super nationes præfecit, quia sumpta confertis partim omni: filio autem Saræ dupla dedit, cui non solum temporalia, sed etiam superna & perpetua collata sunt. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.*

Idem Irenæus obsecrat expers epistola B. Pauli ad Ephesios scripta, quare ut per summam illa excipitur: cui S. Ambrosius epistolæ summam tradens, omnem Apostoli mentem breuiter exponit. Epistola.

Ambrosius Episcopus Irenæo.

C Proposisti ut summam epistolæ quæ ad Ephesios scripta est, inculcaremus tibi, quæ obscurior videtur, nisi eius distinctiones collegas, quib. persuadendum putari Apostolus de Dei regno nobis non desperandum. Proposuit itaque primum (quod bonis maximum solet esse ad studia virtutis incitamentum) præmiorum spem, & promissum celestium hereditatem, quæ in passione Christi & resurrectione appropriauerunt. Deinde subiicit nos solum in paradisi reditu nobis reformatum esse per Christum, sed etiam celestis solij honorem per consortium Christi corporis carni huic esse impartitum, ut de ascendendi possibilitate tam non dubites, qui confortia tua in carne Christi regno celesti adhaerere cognoscas, per sanguinem eius reconciliationem factam omnium quæ vel in terra, vel in celo sunt, qui ideo descendit, ut captiuitatem nostram auerteret: ideo ascendit, ut impleret omnia: & per Apostolos, Prophetas, Sacerdotes, confirmationem vniuersorum, & congregationem gentium consummaret. Finem autem spei esse nostræ charitatem ipsius, ut ageamus in ipso per omnia, quia ipse est caput vniuersorum, ad quem omnes secundum mensuram operationis, in vni corpus adificatione charitatis alurgimus. Non ergo desperandum quod capiti vni membra adhaerent, præsertim cum in adoptionem filiorum Dei ab initio sumus prædestinati per Iesum Christum in ipso: quam prædestinationem probant, assertens illud quod ab initio prænumerat est: *Quia reliquit homo patrem & matrem, & adheret vniuersi sui. & erunt ambo in carne vnum: Sacramentum esse Christi & Ecclesie.* Si ergo Adæ & Eux copula Sacramentum magnum est in Christo & in Ecclesia, certum est quod sicut Eua de ossibus viri fuit, & caro de carne eius, & nos membra sumus corporis Christi, os de ossibus, & caro de carne eius. Nulla autem epistola tantum benedictionis intercepti in plebem Dei quantum ista, in qua non solum benedictio nos ad Deo,

sed in omni benedictione benedictos & spirituales & in celestibus significat: adimplet locuples gratiæ testis, & prædestinatos nos in adoptionem filiorum, in illo quoque Dei nos cumulat gratia, abundasse ea ad cognoscendum mysterium æternæ voluntatis: tum præterea in plenitudine temporum, cum pacificarentur omnia in Christo, & quæ in terra sunt, & quæ in celo, forte nos in ipso constitutos, ut quæ legis sunt implemur in nobis, & quæ gratiæ: cum etiam secundum legem electi videremur in inuentis ætate, quæ est vita inmaculata, nihil habentes lasciuie puerilis, & senilis infirmitatis. Docti quoque premium non solum aduersus carnem & sanguinem, sed etiam aduersus omnem militiam spiritualis nequitia, quæ est in celestibus, viduis genere virtutibus. Itaque sicut illis sortito obrigit captiui ex hoste terrarum possessio, ita nobis cecidit fors gratiæ, ut sumus possessio Dei, qui renes possidet nostros, id est, seminarius castitatis & temperantia. Quare hanc sortem agnoscere? Recordare illam quæ cecidit super Matthiam, ut in duodecimum Apostolorum numerum subrogaretur. Sed etiam Propheta David ait: *Sideratum inter medias sortes, eo quod is qui mediis inter veteris sortem & noui testamenti est, recumbens in troque, ad regni celestis tranquillitatem adfiscitur.* Hanc sortem filia Salphæ petebat hereditatis paternæ, & earum petito diuino iudicio probata est. Sed illa petebat in vmbra. Salphæ enim vmbra oris significatur. In vmbra ergo sermonis petebat, loquebatur quod non reuelabatur. Paternæ itaque hereditatis petito Salphæ filiabus in vmbra sermonis erat, nobis autem in Euangelij splendore, & reuelatione gratiæ. Simus itaque nos possessio Dei, & ille nobis portio, in quo sunt diuitiæ gloriæ & hereditatis eius. *Quæ enim diues, nisi solus Deus: qui omnia creauit?* Sed multo magis diues misericordia, qui omnes redemit, & nos secundum carnis naturam ica filios & mortui obnoxios mutauit quasi auctori naturæ, ut sumus filij pacis & charitatis. Quis enim naturam mutare potest, nisi qui creauit naturam? Itaque suscitauit mortuos, & viuificatos in Christo sedere fecit in celestibus in ipso Domino Iesu. Non quo quisquam hominum prerogatiua sedendi meruerit in illa sede Dei, de qua pater soli filio dixit: *Sede a dextris meis:* sed quia in illa carne Christi per consortium eiusdem naturæ caro omnis humani generis honorata est. Nam sicut ille in nostra carne subditus legitur per vnitatem carnis & obedientiam corporis, in quo fuit obediens vique ad mortem: & nos in illius carne confidemus in celestibus. Non ergo fedemus, sed in Christo confidemus, qui solus sedet ad dextram Dei filius hominis, sicut ipse dixit: *Amodo videbitis filium hominis sedentem ad dextram Dei.* In eo enim abundanti gratia eius & bonitas super nos in Christo Iesu, ut operibus mortuos, per fidem redemptos, saluos gratia tantæ donaret liberalitatis munere, in quo velut in resuscitata etiam ipsa natura nouæ seculi creaturæ grauiam, ut in bonis operibus ambulamus creati in Christo, qui ante obnoxios hereditatis vicio degenerauimus. Etenim subtilis inimicitia quæ erant in carne ante, pax facta est vniuersitatis in celo, ut essent homines sicut Angeli in terra, ut essent gætes vnum atq; Isaacitæ, ut in homine vno & nouus homo & vetus sublato pariete mæcriæ, qui vtrumq; diffidioso obice diuidebat, inter se conuenient. Nam cuius naturæ carnis itas, discordias & dissensiones excitaui, & lex nos damnatorum ne uisceris uinculis: Christus Iesus infolentiam atq; intemperantiam carnis mortificatione compressit, legem mandatorum in decretis euacuauit, in quibus ostendit non secundum litteram interpretanda legis spiritualis dogmata, cum & sabbati ignaua otia, & corporalis superflua destrueret circumcissionis, atque omnibus accessum ad patrem in vno reuerteret spiritu. Quomodo enim potest discors esse, ubi vna vocatio, vnum corpus, & vnus spiritus est? Quid enim aliud descendens operatus est Dominus Iesus, nisi ut de captiuitate nos in libertatem vendicaret, & illam captiuitatem vinctam perfidie vinctis subici captiuium faceret alligatum sapientia compedibus, mittente vnoquoque prudente pedes suos in compedes eius, sicut scriptum est:

ueque in terra sunt, suscepisse nostri corporis fragilitatem, nostræ conditionis servitutem. Cur ergo illa servituti corruptionis suæ non patienter sustineant, cum Dominus omnium pro toto mundo se humiliauerit usque ad mortem, servit formam suscepit, peccatum mundi, maledictum etiam pro nobis factus sit. Illius ergo imitantes bonitatem cœlestes creature, licet ingemiscant quod mundi huius vanitati subiectæ sint, consolantur se tamen quod liberabuntur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ, cum filiorum Dei adoptio venerit, quæ est vniuersorum redemptio: Cum enim intraverit plenitudo gentium, tunc omnis Israel salvus erit. Cui enim non ignoscit populo, qui ignoscit etiam illi persecutori suo qui dixit: *Crucifige, crucifige eum*; & : *Sanguis eius super nos & super filios nostros*: Sed quia vanitati etiam cœlestis subiecta creatura est, licet insidit in spe, etiam horum perfidiam & remulentiam vultuare huius mundi lapsum pertinet ad veniam patitur veritatis pietas, & redemptio vniuersitatis. Ergo vt concludamus, & ille tantus ac talis sol, & illa luna quod hodie tenebre non operiunt, & ille stellæ quæ sunt ornamenta cœli, & servitutem coturbationis nunc sustinent, quia corruptibile omne corpus. Siquidem & cœli peribunt, & cœlum & terra preuenibit. Postea autem & sol & luna & cetera stellarum lumina requiescent in gloria filiorum Dei, quando erit Deus omnia in omnibus: qui & in te & in nobis sit per suam plenitudinem & misericordiam. An ipsos quoque Angelos qui in istius mundi laboribus duerta sustinent ministeria, sicut in Apocalypsi legitur Ioannis, non ingemiscere credimus cum adhibentur pœnarum & excidiorum nutriti? Qui habentes vitam beatam, in alienis vtique eam in illo superiore tranquillitatis suæ statu currere, quam nostrorum peccatorum turmis vlticibus interpellari. Et enim qui gaudent vnius peccatoris redemptione, vtique tantorum peccatorum turmis ingemiscunt. Si igitur etiam cœlestes creature & potestates seruutem corruptionis sustinent, sed in spe, vt pro nobis postea & nobiscum leventur, etiam nos passionis huius temporis future spe & expectatione consolamur gloriæ: Vale fili, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Proposita de anime natura questio non videbatur abunde satisfacta, ideo eisdem Horontiano basit etiam scribit epistolam, vt omnem dissat dubitationem.

Ambrosius Episcopus Horontiano.

Superior epistola tuæ inquisitioni respondit, hæc meæ responsionis portio est, quæ non soluit, sed implet superiorem. Nam dum vltiora recensco, mouit me, factor, quia addidit: *Scimus enim quod omnis creatura congemiscit*: cum in priori capitulo sine adiectione dixerit, quia *creatura vanitati subiecta est*. Non enim omnem creaturam, sed creaturam vanitati subiectam dixit. Et iterum ait: *Quoniam & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis*. Tertio autem addidit quod omnis creatura congemiscat. Quid sibi igitur vult ista adiectio? Nisi forte quia non omnis creatura subiecta vanitati est: & quia non omnis vanitati subiecta est, non omnia à servitute corruptionis liberabitur: Quid enim liberetur à servitute, quæ vanitati & corruptionis eius expertis aq̃ue immunis sit? Omnis autem congemiscat, non in suo, sed in nostro labore, & compatiatur illum fortasse spiritum salutis, spiritum iudicatis, expectans adoptionem filiorum Dei, vt communem de redemptione humani generis consequatur leuitiam & exultationem. An propter charitatem igitur suam omnis ingemiscit nostrum laborem, aut propter membrum sui corporis, cuius caput Christus est. Sed sine ita vt diximus, siue simpliciter subiectam creaturam omnem dixerit cōgemiscere & compatiatur, vt voles intellige. Nunc illud consideremus quod adiecit: *Non solum autem illa, sed etiam nos primicias spiritus habentes, ipsi intra nos ingemiscimus, adoptionem filiorum expectantes, redemptionem corpora nostri*. Quid sit adoptio filiorum, superior pagina docet. Et ideo exponendi sensus gratia ad superiorem recurrendum est pagi-

nam. Qui spiritu, inquit, facta carnis mortificat, vivit. Nec mirum si vivat, cum filius Dei fiat qui habet spiritum Dei. Adeo filius Dei, vt non accipiat spiritum scripturam, sed spiritum adoptionis filiorum, eoque vt testimonium spiritui nostro. S. Spiritus reddat quod sumus filij Dei. Testimonium autem hoc est spiritus sancti, quod ipse est qui clamat in cordibus nostris, Abba pater noster & ad Galatas scriptum est. Sed & illud grande testimonium quod filij sumus Dei, quia *sumus heredes Dei, coheredes autem Christi*. Coheres autem est eius qui conglorificatur ei. Conglorificatur veto ille qui patiendo pro ipso, compatiatur ei. Et vt nos horretur ad passionem, adiungit quia omnia quæ patimur, minora sunt & indigna quorum pro laboribus tanta rependatur futurorum merces bonorum, quæ reuelabitur in nobis, cum ad Dei imaginem reformati gloriæ eius facie ad faciem aspiciere meruerimus. Et vt magnitudinem reuelationis futuri extolleret, addidit quod & creatura hanc reuelationem expectet filiorum Dei, quæ nunc vanitati subiecta est, non sponte, sed in spe, quia sperat de Christo grati ministerij sui vel quia & ipsa liberabitur à servitute corruptionis, vt assumatur in libertatem gloriæ filiorum Dei, vt sit vna libertas creaturæ, & filiorum Dei, cum reuelata fuerit eorum gloria. Verum nunc dum reuelatio procrastinatur, congemiscit omnis creatura expectans adoptionis & redemptionis nostræ gloriæ, parturient iam illum spiritum salutis, & volens liberari à vanitatis servitute. Cui coniunxit Apostolus etiam sanctorum gemitum, qui habent primicias spiritus: nam & ipsi ingemiscunt. Quamvis enim de suo merito securi sint, tamen quia futura est adhuc redemptio totius corporis Ecclesiæ, compatiuntur. Cum enim adhuc membra patiuntur corporis sui, quomodo alia membra licet superiora non compatiuntur membris vnius corporis laborantibus? Vnde puro dixisse Apostolum quia tunc & ipse filius subiectus erit, qui subiectus sibi omnia. Qui enim adhuc laborant, nondum subiecti sunt, in quibus fortasse adhuc sit Christus, adhuc efluit, in quibus nudus est, eo quod non impleant verbum Dei, non induant Christum, qui est indumentum credentium, amictus fidelium. Sed & illi in quibus ager est adhuc medicina indigent, & ideo nondum subditi. Subiectio enim ista virtutis est, non infirmitatis. Denique in fortibus & facietibus inaudiam Dei, subiectus est Dei filius. Nunc autem magis in iis laborat qui non subueniunt laborantibus, quam in illis qui sibi postulant subueniri. Hæc est pia interpretatio & vera subiectionis Domini filii, qui ideo se subiect, vt sit Deus omnia in omnibus. Seniam Apostolicum percurramus, nunc consideremus qui sunt primicias spiritus habentes. Et ideo legem inter ceteros quid sit quod primitiarum vel iniri nomine declaraverit. Inina, inquit, arce & lacus tu non fraudabis. Et infra: *Initia primitiarum tuarum inferes in domum Domini Dei tui*. Aliæ sunt primicie, aliæ decimæ, primicie maioris gratiæ, sanctificationis obsecrantissimæ. Ideo placuit Abel, quia non est suum manus moraus, qui de primitiis ouium obtulit. Licet aliqui distantiam velint esse inter primicias & primogenita, id est, quæ primo nascuntur, eo quod collectis feminibus quasi ex omnibus initia offerantur areæ tamē de melle quod primum tollitur, id offertur Domino, sed de hoc aliam. Sanctificari autem videtur primitiarum munere tota areæ melle, sed ipsæ sanctiores primitiæ sunt, similes tamen primitiæ sunt Domini, præcipue Apostoli. Primum enim Deus posuit in Ecclesia Apostolos, qui & plerique Prophetarum, & Evangelistarum Dominum Iesum, quia primi receperunt eum. Recipit eum Symeon Propheta, Zacharias Propheta, Ioannes filius eius, Nathanael, in quo dolus non erat, & ille sub huius requieiebat: Ioseph qui dicebatur iustus, qui sepius eum. Isti sunt primicie fidei nostræ, sed tamen eadem ceterorum natura feminum, quæ primitiarum, licet in aliquibus minor gratia. Potenti est enim Deus ex lapidibus filios Abrahæ excitare. En tibi exemplum de ipso Domino Iesum. In resurrectione mortuorum primogenitus ex mortuis dicitur. Eundem ipse Apostolus primicias significavit, dicens:

E

Gala. 4
Rom. 8

Ibid.

1 Cor. 3

Rom. 8
FEsa. 56
Rom. 8

1 Cor. 12

1 Cor. 12
Rom. 10
Mat. 25

G

Rom. 1

1 Cor. 15
Rom. 9
Ecc. 32
Ecc. 34

Gin. 4

H

Esa. 56
Mat. 23

1 Cor. 12

Luc. 2
Iean. 2
Iean. 3
Mat. 3Coloss. 1
1 Cor. 15

In

A In Christo omnes vivificaverunt, vivificaque autem in suo ordine primitia Christus, deinde illi qui sunt Christi, qui in adventu eius crediderunt. Eadem in illo corporis veritas que in nobis, sed semen et primogenitus ex mortuis dicitur, quia primus exiit ex primitia, quia sanctior omnibus, fructus, qui etiam ceteros consorti sui fructus sanctificavit. Ipse etiam initium eorum quod imaginem, quasi imago invisibilis Dei, in quo secundum divinitatem nihil corporeum, nihil temporale, quia splendor est glorie parentis, et imago substantie eius. Produximus sermonem epistolarem, dum volumus quid sint primitie significare. Primitia ergo nostra Apostoli, electi ex omnibus tunc temporis fructibus, quibus dictum est: *Ex maiora his facietis*. Vidit enim se in eo gratia Dei. Illi, inquam, ingemiscabant, expectantes redemptionem totius corporis, & adhuc ingemiscunt, quia multorum est labor qui adhuc suscitatur. Et si aliquis ad superiora se sublevarat, & adhuc medio corpore exeat fructibus, ingemiscit & co-parturit, donec totos euadat. Ingemiscit utique qui adhuc nobis dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor*? Non ergo nos movet quod ita scripsum est: *Qui primitia spiritus habentes, ipsi autem non ingemiscimus, adoptionem filiorum expectantes, redemptionem corporis nostri*. Scilicet enim apertus est, eo quod primities spiritus habentes ingemiscunt, adoptionem filiorum expectantes. Que ad id, ideo filiorum, redemptio totius corporis est, quando facie ad faciem quasi Dei filius per adoptionem videbitur illi divinum & aeternum bonum. Est enim adoptio filiorum in Ecclesia Domini quando clamat spiritus, *Abba, pater*, sicut habes ad Galatas. Sed illa cetera perfecta, quando resurgit omnes in corruptione, honore, gloria, qui mercantur Dei faciem videre. Tunc enim vere redemptum se humana indicabit conditio. Vnde Apostolus gloriatur, dicens: *Quia se salvi facit sumus*. Salvari enim spes, sicut & fides, de qua dicitur: *Fides tua te salvum fecit*. Ergo creatura que non sponte, sed in spe vanitatis subiecta est, spe saluatur, sicut & Paulus ex se fecit lucrum sibi esse morti, ut cum Christo esset solutus corpore, permanebat in carne propter eos quos Christus acquireret. Spes autem quid est, nisi futurorum expectatio? Vnde ait: *Spes autem que videtur, non est spes*. Non enim que videtur, sed que non videtur aeterna sunt. Nam quid videt quis, quid sperat? Videtur enim tenere ea que videmus. Quomodo ergo que tenemus, speramus? Nihil igitur eorum que sperantur, videtur. Oculis enim non videtur. Nec auris auditur que preparavit Deus diligentibus eum. Ergo si sperari non potest quod videtur, non bene habuit aliqui: *Nam quid videt quis, quid & sperat*? Nisi & forte sic intelligas: Nam quid videt quis, quid & sperat, vel quid expectat? Quia illud verum est, quia id speramus quod non videmus: & ideo quamvis esse videatur a nobis, expectamus illud per patientiam. Expectamus enim expectavi Dominum, & respexit me. Ideo ergo expectamus patienter, quia bonus est Dominus sustinens eum. Et videtur convenire, quia reddidit patientiam, expectamus que speramus, & non videmus. Multum enim facit qui sperat & ea expectat que non videtur, propterea quod intendat mentem ad illud omne quod est sustinere. Pulchre autem dicitur: *Spes autem que videtur, non est spes*: de potestatibus istius seculi, de dignitatibus, de divitiis. Vides nescio quem facibus pre-eminentem in curribus, nihil habet spei in curribus, qui videtur. Nec in ipso celi elemento spes est, sed in Domino celi. Nec Chaldeus in stellis speciem habet quas observat, nec diues in possessionibus, nec avarus in vitiis, sed ille spem habet qui in eum spem suam ponit quem non videt, id est, in Domino J. e. s. v., qui medius nostrum

B stat, & non videtur. Denique que oculis non videtur, nec auris auditur que preparavit Dominum diligentibus eum.

C Quoniam in epistola quam B. Apostolus Paulus ad Romanos scribit, hec habetur: Lex iam operatur, ubi enim iam operatur, ubi autem non est lex, nec pravaricatio. Vnde & consulendum

D Ecce iam in epistola quam B. Apostolus Paulus ad Romanos scribit, hec habetur: Lex iam operatur, ubi enim iam operatur, ubi autem non est lex, nec pravaricatio. Vnde & consulendum

Quoniam in epistola quam B. Apostolus Paulus ad Romanos scribit, hec habetur: Lex iam operatur, ubi enim iam operatur, ubi autem non est lex, nec pravaricatio. Vnde & consulendum

Ambrosius Episcopus Horontiano.

C Once tamen sibi epistole nostrae, ut tanquam inter presentes videantur sermonem cedere. Itaque ex tua interrogatione, tuque ex mea explanatione epistolae scribendis materiam damus. Moveri enim te indicat de quo spiritu dictum sit: *Qui postulat pro vobis gemitibus inenarrabilibus*. Superiora igitur repetamus, ut lectio manifestet quod querimus. Similiter, inquit, & spiritus adiuvantur infirmitatem nostram orationibus. Nonne ubi videtur Spiritus sanctus qui adiutor nobis est, sicut ille cui dicitur: *Adiutor meus, ne derelinquas me, neque desiciam me Deus salutarium meum*? Quis enim alius spiritus qui possit docere Paulum quid oraret? Docet autem spiritus Christi sicut & Christus, orare discipulos suos. Quis autem post Christum doceret nisi spiritus eius, quem ipse misit, ut doceret, & dirigeret nostras orationes? Oramus enim spiritum, oramus & mente. Ut bene neus possit orare, praecedit spiritus, & deducit eam in viam rectam, ne obrepant carnalia, ne minora, ne etiam maiora viribus. Vnicuique enim datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Denique scriptum est: *Petite misericordiam, & pater adiuventur vobis*. Petite caelestia, & terrena adiuventur. Ergo vult nos maiora petere, non in terrenis morari. Ille autem sui quid tribuat, diuidens singulis prout vult. Dicit enim inter diu, scilicet neminem quam nos ignoramus: Non potestis hanc modo accipere. Peto mihi passionem martyrii: spiritus promptus est, sed videns infirmitatem carnis meae, ne dum maiora cupio, maiora intemam, dicit: Non potes hanc accipere. Quales occasiones habui? & de ipso prope hic reuocatus sum. Nouit enim bonus medicus quae elesa cui apta sit infirmitati, & cui temporis ad profectum valetudinis. Interdum opportunus esse sanarentur reddi, quod si inopportune aliquis accipiat, aut non conuenienter, implicatur periculo. Ergo quia nos nescimus quid oremus, & quomodo oporteat, postulat pro nobis Spiritus sanctus (est enim spiritus advocatus nostri lesu) & postulat gemitibus ineffabilibus. Doler enim pro nobis & Christus. Et Deus pater dicit: *Vultum meum doleo*. Et frequenter indignatur cum legimus & dolemus. Gemit autem ut auferat peccata nostra, doceat nos agere penitentiam. Est enim pius gemitus, & plenus aueritatis de quo dicit Propheta: *Et gemitum meum non effusum datus est me*. Non enim latebat ut Adam, sed dicebat: *Ece ego peccator, & gressus qui deliqui*? Ego peccavi, in me vindicam. Ex hoc igitur gemitus spiritus Dei, & ille Propheta gemitus, bene ineffabilis, quia caelestis. Ea enim que in caelo audiunt Paulus, ineffabilia audiunt, ut fari ea homines non debeant, sed quae occultata hominibus. Deo nota sunt. Nouit enim omnia qui scrutator est cordis, sed illa scrutatur quae mundavit spiritus. Nonne ergo Deus quid postulat spiritus, & quae spiritus sapientia sit quia interpellat pro sanctis, sicut habes: *Quia & spiritus interpellat pro nobis*. Pro quibus enim Christus passus est, & quos sanguine mundavit suo, pro iis interpellat & spiritus. Vale, & vos ut filius diligite, quia nos te diligimus.

Quoniam in epistola quam B. Apostolus Paulus ad Romanos scribit, hec habetur: Lex iam operatur, ubi enim iam operatur, ubi autem non est lex, nec pravaricatio. Vnde & consulendum

Quoniam in epistola quam B. Apostolus Paulus ad Romanos scribit, hec habetur: Lex iam operatur, ubi enim iam operatur, ubi autem non est lex, nec pravaricatio. Vnde & consulendum

Ambrosius Episcopus Irenaeo.

D Ecce iam in epistola quam B. Apostolus Paulus ad Romanos scribit, hec habetur: Lex iam operatur, ubi enim iam operatur, ubi autem non est lex, nec pravaricatio. Vnde & consulendum

A arbitrat es, car lata lex si nihil proderat, imo oberat, que operaretur iracundiam, & prauaricationem iutodoceret. Equidem secundum interrogationem tuam certum est non fuisse legem necessariam quæ per Moysen data est. Nam si naturalem legem, quam Deus creator insudis singulari pectoribus, homines seruare potuissent, non fuerat opus ea lege quæ in tabulis scripta lapideis implicauit atque innodauit magis humani generis infirmitatem, quam elaqueauit atque absoluit. Effe autem legem naturalem in cordibus nostris, etiam Apostolus docet, qui scribit: *Quia plerumque & gentes naturaliter ea que legi sunt faciunt, & cum legem non legimus, opus tamen legi scriptum habent in cordibus suis.* Exigitur lex non scribitur, sed innascitur, nec aliqua percipitur lectione, sed profuso quodam naturæ fonte in singulis exprimitur, & humanis ingentia hauritur. Quam debuimus vel futuri iudicii metu seruare, cuius telis conscientia nostra tacitis cogitationibus apud Deum ipsiæ prodit, quibus vel redargitur improbus, vel defenditur innocentia. Itaque cum semper pateat Dominum, tum maxime in die iudicii manifestabitur, quando occulta cordis in examen veniet, que putabantur latere. Quorum tamen proditio, occultorum scilicet, nequaquam noceret, si lex naturalis inesset pectoribus humanis. Est enim sancta, sine verba, sine fraude, consensu iustitia, expertis iniquitatis. Denique intergenus infansit, videamus si quod in ea crimini perierit, si auriat, ambrosio, dolus, seueria, infolentia. Nihil suum nouit, nullo honores sibi arrogat, præferre se alteri ignorat, fraudem nescit, vindicare sese nec vult nec potest. Insolentia quid sit, puro ac simpliciter quid amio comprehendere. Solut hanc legem iudici, qui voluit sibi arrogare quod non acceptat, vt esset sicut creator & conditor suus, & diuinum honorem affectaret. Itaque per inobedientiam offensam traxit, & culpam incidit ex insolentia. Qui si non rapuisset impetum, & obediens fuisset mandatis cœlestibus, prærogatiua naturæ atque ingentia sibi innocentia hæredibus propriis reuenerat. Ergo quia per inobedientiam prærogatiua naturalis legis corrupta atque interlita est, ideo scriptam legem existimatum est necessarium, vt vel partem haberet, qui viuisset amiserat. Et cui perierat quod nascendo assumpserat, discendo saltem cognosceret & custodiret. Simul quia causa deictionis eius superbia fuit, superbia autem orta est ex prærogatiua innocentie: debuit cal lex ferri que subditum Deo & subiectum redderet. Nam sine lege peccatum nesciebatur, & minor erat culpa, ubi erat culpæ ignorantia: Vnde & Dominus ait: *Sinon venissem, & locus non fuisset in peccatum non haberet. Nunc autem excusationem non habent de peccato.* Lata est ergo lex. Primum vt excusationem tolleretur, ne quis diceret, Peccatum nesciui, quia præscriptum non erat quid cauere. Deinde vt omnes subditos faceret Deo agnitione peccati. Omnes autem subditos fecit, quia non solum iudeis data est, sed etiam gentes vocauit. Profecti enim ex gentibus sociabantur. Neque vero exceptus videri potest, qui vocatus defuit. Lex enim quos vocauit, alligauit: Vniuersorum itaque culpa operata est subiectionem, subiectioni humilitatem, humilitas obedientiam generauit. Itaque quia superbia culpam contraxerat, e contrario culpa obedientiam generauit. Vnde lex scripta que videbatur superflua, facta est necessaria, vt peccatum peccato solueret. Sed ne rursus aliquis deterratur, & dicat incrementum peccati factum esse per legem, & legem non solum non profuisse, sed etiam obfuisse arbitrat, habet quo solari suam possit sollicitudinem, quia etsi per legem superabundauit peccatum, superabundauit & gratia. Quid sit hoc, intelligamus. Superabundauit peccatum per legem, quia per legem agnitio peccati, & corpi mihi obesse licet id, quod per infirmitatem vitare non possem. Ad cauendum enim prodest scire: sed si cauere non queam, obfuit nosse. Versa ergo lex in contrarium, tamen ipso peccati incremento facta est mihi utilis, quia humilitas sum. Vnde & dixit David: *Bonum mihi quod humiliatus sum.* Humiliando autem me solui vinculum erroris superioris, quo Adam & Eva ne-

xuerant omnem propterea seriem successionis. Vnde & Dominus quasi obediens venit, vt inobedientia & prauaricationis humanæ laqueus solueretur. Itaque licet per inobedientiam peccatum intravit, ita per obedientiam peccatum solum est. Vnde Apostolus ait: *Quia sicut per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt plures, ita & per obedientiam vnus hominis iusti constituti sunt multi.* Habes igitur vnum, quia lex & superflua fuit, & facta est non superflua. Superflua in eo, quia non fuisset necessaria, si illam legem naturalem seruare potuissent. Sed quia non seruauimus, illa lex per Moysen necessaria facta est, vt doceret me obedientiam, & laqueum illum solueret prauaricationis Adæ, qui laqueus totam adstrinxit hereditatem. Creuit quidem culpa per legem, sed & culpæ auctor superbia, soluta est idque mihi profuit. Superbia enim culpam inuenit, culpa autem gratiam fecit. Accipe aliud. Non fuit necessaria lex per Moysen. Denique subintravit: quod videtur non ordinari, sed vel futurius significare vitæ introitum, eo quod in locum naturalis legis intrauerit. Itaque si illa suum seruasset locum, hæc lex scripta nequaquam esset ingesta. Sed quia illam legem excluderet prauaricatio, ac propemodum aboleuerat, in pectoribus humanis regnabat superbia, inobedientiaque sese diffuderat, ideo succellit illa, vt nos scripto conueniret, & omnes obstrueret, vt totum mundum faceret Deo subditum. Subditus autem mundus eo per legem factus est, quia ex præscripto legis omnes conueniuntur, & ex operibus legis nemo iustificatur: id est, quia per legem peccatum cognoscitur, sed culpa non relaxatur: videbatur lex nocuisse, quæ omnes fecerat peccatores: sed veniens Dominus Iesus, peccatum omnibus quod nemo poterat euitare, donauit, & chirographum nostrum sui sanguinis effusione deleuit. Hoc est quod ait: Superabundauit peccatum per legem, superabundauit autem gratia per Iesum: quia postquam rotus mundus subditus factus est, totius mundi peccatum abfuit, sicut testificatur est Ioannes, dicens: *Ece agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Et ideo nemo gloriatur in operibus, quia uero factis suis iustificatur, sed qui iustus est, donatum habet, quia per lauacrum iustificatus est. Fides ergo est quæ liberat per sanguinem Christi, quia beatus ille cui peccatum remittitur, & venia donatur. Vale fili, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Cum Deus in lege seruati peraque præcepit, vt circumcisio & sabbatum, & alia, quæ per Euangelium euacuata videntur: quæ ratione aduoc. Apostolus dicit: Lex pedagogus noster fuit in Christo: dubitant nonnulli, locum examinatur, & dubitationes perducitur.

Epistola.

Ambrosius Episcopus Clementiano.

Adisti fili hodie lectum in Apostolo, quia lex pedagogus noster fuit in Christo, vt ex ipso iustificemur. Quo vno absolutas arbitror quæstiones que perloque mouere consuevit. Sunt enim qui dicunt: Cum legem Deus Moysi dederit, quid causa est vt per legem in lege sint quæ per Euangelium iam vacuata videantur? Et quomodo vni vtriusque conditor testamenti, cum quod licebat in lege, per Euangelium cæperit non licere, vt est circumcilio corporalis, quæ licet etiam tunc signo data sit, vt circumcisions spiritalis veritas teneatur, tamen quia ratio ne vel in ipso signo fuit? Cur illa diuersitas æstimatur, vt tunc circumcidi pietas crederetur, nunc impietas iudicaretur? Deinde sabbati diem feriatum esse debere obsecrabat ex lege, ita vt si quis aliquod lignorum portasset, mortis fieret reus: nunc autem diem ipsum & oneribus subeundis, & negotiis obeundis sine poena aduertimus deputari. Et præter præcepta sunt legis, quæ præsentis tempore cessare videantur. Quid ergo causa sit consideremus. Non enim oriose dixit Apostolus quia lex pedagogus noster fuit in Christo. Pedagogs cuius est, maturioris, an adolecentis? vtrique adolecentis, aut pueri, hoc est, ætatis infirmæ. Pedagogs enim,

E

Rom. 1.

Rom. 7.

Rom. 5.

F

Rom. 3.

Ibid.

Galat. 1.

Rom. 5.

Rom. 5.

Icor. 1.

G

Rom. 4.

Epist. 1.

Galat. 1.

Epist. XLII.

H

Galat. 1.

Galat. 1.

Nā 15.

Att. 15.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

Galat. 1.

A enim, sicut etiam interpretatio Latina habet, doctor est pueri: qui vtrique imperitiae aetati non potest perfecta adhibere praecepta, quae sustinere non queat. Denique per Prophetam Deus legis ait: Dabo vobis praecepta non bona, hoc est, non perfecta. Quod enim bonum, vtrique perfectum. Item autem Deus Evangelio perfectiora testatur. Siquidem ait: *Non venit legem solvere, sed implere.* Quae igitur istius causa distans, nisi humana varietas? Sciebat dux cernicis populum Iudeorum, lascivum, mobilem, perfidiae promptiorem, qui aure audiret & non audiret, oculis videret & non videret, lubrico quodam infantiae leviem & immenorem praeceptorum, & ideo legem tamquam paedagogum mobili plebis ingenio & menti adhibuit infirmam, ipsaque legis praecepta moderatus, aliud legi voluit, aliud intelligi: vt insipiens saltem quod legeret custodiret, & praescripto litterae non recederet: sapiens intelligeret diuinae mentis sententiam, quam littera non perforaret: imprudens feruaret legis imperium, prudens mysterium. Ideo lex fuerit tantum gladij habet tamquam paedagogi baculum, vt imperfectae plebis infirmitatem pene saltem denuntiatione terreat: Euangelium autem indulgentiam habet, quod peccata donatur. Iure ergo ait Paulus, quia *littera occidit, spiritus autem viuificat.* Littera igitur occidit exiguam corporis portionem: spiritus in telligens, circumcicionem totius animae corporisque custodit, vt superfluis amputatis (quid enim tam superfluum, quam auaritia vitia libidinisque peccata, quae natura non habuit, culpa quae fuit): castimoniam teneatur, frugalitas diligatur. Signum igitur, circumcisio corporalis: veritas autem, circumcisio spiritalis est. Illa membrum amputat, ista peccatum. Nihil imperfectum in homine natura generatur, nec tamquam superfluum iubebatur auferri: sed vt aduicerent qui partem sui corporis amputabant, multo magis amputanda peccata, recidendo eos qui delicta suadent, etiam si quidam vtilitate corporis conuicerentur, sicut habes scriptum: *Si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proinde abste.* Expedit enim tibi vt percat vnus membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Ergo sicut pueris, ita Iudeis mandata praecepta sunt, non plena, sed ex parte, & velut vnam membri sui partem mundum seruare praecepti sunt, qui totum corpus suum mundum seruare non poterat. Sabbati quoque ferias vno die in hebdomada celebrare ipsi sunt, vt nulli oneri subderentur, quia mundanis operibus absoluti, vti namque absissent, vt in illud perpetuum futurorum sabbatum seculorum nulla fecunditatem grauium veherent onera delictorum. Sed quia lubricum populum Deus nouerat, partem in infirmioribus diei vnus obseruatione praescriptit, plenitudinem fortioribus referuauit: synagoga dicim obleruat, Ecclesia immortalitatem. In lege igitur portio, in Euangelio perfectio est. Populus Iudeorum ligna portare prohibetur, hoc est, illa quae consumuntur incendio. Vmbra tenet qui solam refugit. Tibi soli iustitia, vmbra impedimento esse non pallis, aeternum gratiae lux lumen infundens ait: *Vade, & onedo vide ne pecces.* Tibi eterni illius solis imitator ait: *Si quis autem super edificeauerit super fundamentum, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam: vnusquisque opus manifestabitur.* Dies enim Domini manifestabit, quoniam in igne reuelabitur. Et vnusquisque opus quale sit, ignis probabit. Et ideo illud super edificecemus supra Christum. Christus enim nostrum est fundamentum, quod non exuratur, sed melioretur. Aurum melioratur igne, melioratur argenteum. Auditis aurum & argenteum, putas hoc materiale, congregare de fideis, sed ludis operam. Hoc aurum & argenteum vnus habet, fructum non habet. O vnus quae tenetis est, sumptus haereditas. Hoc aurum sicut lignum exurit, non perpetuatur: hoc argentum in die dilolo detrimentum vite tuae, non lucrum affert. Aliud aurum, aliud argentum a te requiritur, hoc est, sensus bonus, verbum optimum. Haec sunt munera Dei, de quibus dicit David: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum in terra, purgatum sepius.* Gratia sensus tui, minor calti sermonis exiguus: splendor fidei, non tinnitus argenti. Hoc manet, illud perit: hoc mercedem habet, & migrat nobiscum, illud detrimentum habet, quod hic relinquitur.

tur. Si quis diuitem putat quod illud argentum repositum & reconditum ei suffragari possit ad vitam, vnus inane portat, quod iudicij ignis abluat. Hic relinquitur lingua vltra diuites, vt vnus vestrum futuro incendio incrementum non addat. Si erogaueris, minuetur vnus: & quod remanseris, vnus non erit. Noli aare recordare, ne has hudo quidem nomine Christianum, opere Iudeus, quod aduentis onera tua tibi esse supplicio. Didum est enim tibi non per vmbra, sed in sole: Si cuius opus mansit mercedem accipiet: si cuius arserit, detrimentum patietur. Et ideo tamquam perfectus, eruditus in lege, confirmatus in Euangelio, vtriusque fidem suscipe testamenti. *Beatus enim qui sentiat super omnem aquam, vbi bos & asinus calcat,* sicut hodie lectum est: hoc est, qui sentiat super populos quae sequuntur testamenti vtriusque doctrinam. Bos est illaratoribus, legis iugum portans, de quo lex dicit: *Boni trinitates non aligabis:* qui habet scripturarum cornua dinarum. Pullum autem affine Dominus in Euangelio in figura populi gentilis adomuit. Puro autem (quoniam diues est verbum Dei) quod etiam illud intelligere debeamus, quia bos habet cornua plena terroris, taurus ferociam habet, asinus mansuetudinem quod bene ad praesentia detrahit, quia beatus qui & seueritatem & mansuetudinem tenet: vt altero disciplina seruetur, altero innocentia non opprimatur. Nimia enim seueritas extorquet plerumque terrore mendaciam. Deus diligi maluit quam timeri. Dominus charitatem exigit, seruis timorem, cum perpetuis in homine terror esse non possit, quia scriptum, sicut hodie lectum est: *Exce in timore vestro isti timebant quos timebatis.* Vale fili, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Quoniam proposita quaestio vim ob rei latentiam non videbatur ex aliter superiori epistola aperuisse, ideo nunc debuit attentionem refrenans, satisface plene conatur.
Epistola.

Ambrosij Episcopi Clementiano.

Etsi sciam quod nihil difficilis sit quam de Apostoli lectione disserere, cum ipse Origenes longe maior sit in nono quam in veteri testamento: tamen quoniam superiore epistola visus tibi sum, cur paedagogus lex diceretur, non absorde explicauit: hodierno quoque sermone vim ipsam Apostolice disputationis imitabor aperire. Superiora enim lectionis eius hoc habent: Eo quod ex operibus legis nemo iustificatur, sed ex fide: *quoniam qui ex operibus legis sunt, sub maledictione sunt.* Christus autem redemit nos de maledictione legis, factus pro nobis maledictum. Non ex lege igitur haereditas data est, sed ex repositione. Etenim *Abrahae dicitur sunt repositionem gratia posita est, donec veniret semen cui repositionem est:* & ideo conclusa sunt omnia sub peccato, vt repositionem ex fide Iesu Christi daretur in credentibus. Postquam autem venit fides, iam non sub paedago, hoc est, sub lege sumus, quia *sumus filij Dei, & omnes sumus in Christo Iesu.* Si autem omnes sumus in Christo Iesu, ergo Abrahae semini sumus, secundum promissionem bereder. Hae est Apostolica conclusio sententiae. Sed occurrit adhuc ei, quod poterat etiam Iudeus dicere, & Ego haeres sum, quoniam filij lege sum. Lex autem, vetus dicitur testamentum. Vbi autem testamentum, ibi haereditas. Et licet ad Hebraeos ipse dixerit, quia testamentum non valet, nisi mors intercedat testatoris, id est, quoniam testamentum non valet quidam viuunt testator, sed eius morte firmatur: tamen qui in Hieremia Dominus locutus est de Iudeis, & ait: *Ecce ego heredes meos mihi sum: leo:* haereditas eos negare noluit. Sed sunt haereditas sine re, sunt & cum re. Et dicuntur haereditas testatoris viuente, qui scripti sunt, sed sine re. Sunt autem haereditas paralyti, qui nihil differunt a serulo, quoniam filij cura oribus sunt & auctoribus. Ita, inquit, & nos eramus Iudei filij elementis mundi huius seruientes. Postquam venimus plenitudine temporis, & Christus aduenit, iam non sumus serui, sed liberi si credamus in CHRISTUM. Ergo dedit illis

ipem

A Ipse hereditatis possessionem negavit. Habet nomen heredis, usum non habet: quia sicut parvuli heredes nomen nudo hereditatis non auctoritatem usurpant, ibidemius et vendi non habent, quia plenitudinem fidei exspectant, ut a curatoribus liberentur. Sicut ergo parvuli, ita et Iudei sub pedagogo sunt. *Lex pedagoga est.* Pedagoga dicitur magister, ut dicitur magister noster Iohannes est Christus. Noli dicere vobis dominam et magistrum quia Dominus et magister vester vnus est Christus. Pedagoga timentur, magister viam libertatis ostendit. Timor ergo ad libertatem perducit, libertas ad fidem, fides ad charitatem: charitas acquirit adoptionem, adoptio hereditatem. Ergo vbi fides, ibi libertas: seruus enim sub mero, liber ex fide. Ille sub liberta, iste sub gratia: ille in seruitute, iste in spiritu. Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas. Sicut vbi fides, ibi libertas, vbi libertas, ibi gratia: vbi gratia, ibi hereditas: Iudeus autem liberta non spiritu in seruitute est, qui non habet fidem, non habet spiritum libertatem. Vbi autem nulla libertas, nulla gratia: vbi nulla gratia, nulla adoptio: vbi nulla adoptio, nulla successio. Non possidet, auctoritatem non habet lectionis. Nam quomodo dicit, *Pater noster*, qui verum Dei filium negat, per quem adoptio acquiritur? Quomodo testamentum nuncupat, qui mortem testatoris negat? Quomodo libertatem usurpat, qui negat sanguinem quo redemptus est? Hic enim est nostre precium libertatis, sicut Petrus dicit: *Sanguine pretio redempti estis*, non agni vitæ, sed eius qui manifestudine & humilitate tanquam agnus aduenit, et totum mundum vna sui corporis hostia liberavit, sic ut ipse ait: *Sicut agnus ductus sum ad immolationem.* Vnde et Ioannes ait: *Eccce agnus Dei, ecce qui tollis peccatum mundi.* Ergo Iudeus heres in liberta, non spiritu, tanquam parvulus est sub curatoribus & actoribus: Christianus autem qui plenitudinem temporis agnouit, qua **C** H R I S T V S aduenit factus ex muliere, factus sub lege, vt omnes qui sub lege erant redimeret: Christianus, inquam, per vnitatem fidei, & agnitionem filij Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis exurgit plenitudinis Christi. Vale fili, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Rom. 4. Ex verbis Apostoli in Epistola ad Romanos: Credidit Abraham Deo, &c. adiutus circumcisionem abolitionem, legem non iustificare, sed fidem que per charitatem operatur.

Epistola.

Ambrosius Episcopus Horontiano.

Si Abraham creditus Deo, & reputatus est in iustitiam: quod autem reputatur ad iustitiam, ex incredulitate ad fidem est: vtique ex fide iustificatur, non ex operibus legis. Abraham autem ipsi suo filij Isaac & Isaac, vnus de ancilla, alter de libera. Et respositum huiusmodi, vt expelleret ancillam, & filium ancille: non enim hetedem fore ancilla filium. Et ideo non ancille nos filios esse, sed libere, qua libertate nos Christus liberauit. Vnde colligitur quod y magis Abraham filij, quæ ex fide. Præstat enim fidei quam generationis heredes. *Lex pedagoga est*, fides libera. Abiciamus ergo opera feruitutis, teneamus gratiam libertatis. Deseramus vmbra, solem secuti, ritus Indolæ deseramus. Circumcisio membri vnus nihil prodest. Denique ait Apostolus: *Eccce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini, Christus vobis nil proderit.* Non quia non possit: sed quia indigno beneficiis suis iudicat, qui vias eius deserunt. Et quidem ante Sephora circumcidit filium suum, & periculum depulit quod imminabat. Sed nec profuit Christus, cum adhuc perfecta differret. Cum parvulus esset populus credentium, venit non parvulus, sed perfectus in omnibus Dominus Iesus. Circumcisus est primo secundum legem, ne legem solueret postea per crucem, vt legem impletet. Cellauit ergo quod ex parte est, quia venit quod perfectum est. Crux enim in Christo non vnus membrum, sed totius circumcidit superflua corporis voluptates. Fortasse adhuc qua-

tur qua ratione circumcidi ex parte voluerit, qui venerat perfecta circumcissionem demonstraturus. De quo non puto esse diutius deliberandum. Nam si peccatum factus est, vt uolstra peccata munda re: si maledictum pro nobis factus est, vt legis maledicta vacuaret: ea ratione & circumcisus pro nobis est, vt circumcissionem legis auferret, daturus salutem crucis. Spiritu igitur ex fide spem iusticie expectandam nobis asserit Apostolus, & in libertatem vocatos, libertatem nostram in occasionem carnis non debere conferre. Siquidem neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides que per charitatem operatur. Et ideo scriptum est: *Diligis Dominum Deum tuum.* Qui autem diligit, vtique credit: & credendo vnusquisque diligit incipit. Denique Abraham credidit & sic diligit ex parte & credidit non ex parte, sed per omnia. Aliter enim habere plenam non poterat charitatem, quia scriptum est: *Charitas credit omnia.* Si non credit omnia, non videtur charitas esse perfecta. Ergo perfecta charitas omnem fidem habet. Non tamen facile dixerim, quod continuo omnis fides perfectam charitatem habet, quia Apostolus dicit: *Si habeam omnem fidem ita vt monte transferam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.* Etenim cum tria sint maxime in viro Christiano, spes, fides, charitas: maior hu est charitas, nihil mihi prodest gratia hoc dixisse Apostolum. Neque enim videtur mihi qui habet omnem fidem, ita vt montes transferat, charitatem non habere: quomodo & illud, Si habet aliquis omnia mysteria, & omnem scientiam: quomodo non habet charitatem, cum dicat Ioannes. *Quia omnis qui credit quia Iesus Christus filius de Deo natus est, & supra ipse dixerit: Quoniam qui de Deo natus est, non peccat? Vnde colligitur: Si is qui credit quia Iesus Christus est, de Deo natus est, & qui de Deo natus est, non peccat, vtique is qui credit quia Iesus Christus est, non peccat: si quis autem peccat, non credit. Qui autem non credit, non diligit. Qui autem non diligit, peccato obnoxius est. Ergo non diligit qui peccat. Charitas enim multitudinem operum peccatorum. Quod si charitas peccandi excludit affectum, quandoquidem etiam timorem excludit foras, plena est vtique perfectæ fidei claritas. Denique Apostoli qui fururi erant amici, dixerunt: *Adauge nobis fides, peccetis à bono medico vt infirmam autem in se fidem sanaret.* Infirmitas adluc fides in iis, cum ad dicit etiam Petrus: *Minime fidei, quare dubitasti?* Ergo fides velut præuia charitatis occupat animam, & præparat fœmus ventura dilectionis. Sic omnis fides est, vbi perfectio claritatis. Ideo puto dici quia charitas credit omnia, hoc est, facit fidem omnia credere, & habere huiusmodi animam omnem fidem. Ac per hoc vbi perfecta charitas, ibi omnis fides: sicut vbi perfecta charitas, ibi spes omnis. Denique sicut omnia credit, ita scriptum est, quia sperat omnia. Ideo maior, quia spem fidemque complectitur. Ianc charitatem habens nihil timet, quia charitas timorem excludit foras: & ideo ablegato & exuto timore omnia sustinet omnia sustinet. Qui ergo per charitatem omnia sustinet, non potest timere martyrium. Et ideo quasi victor alibi in fine ait: *Mihim mundus quicquid est, & ergo munda.* Vale fili, & nos dilige, quia nos te diligimus.*

Super verbis Evangelij secundum Ioannem de illuminatione cæci à natiuitate, publice digreditur, ponendat verba, referat mysteria. Epistola.

Ambrosius Episcopus Bellicio.

Avidi frater lectionem Euangelij in qua decursum est quod præteritis Dominus Iesus vidit a generatione cæcum. Ergo si Dominus vidit, non enim præterit quare nec nos quidem præterire debemus quem præterendum Dominus non præterit, præterit cum a generatione cæcus fuerit, quod non ostendit est positum. Est enim cæcitas que plerumque vi ægritudinis aciem obducit oculorum, eademque temporis spatio mitigatur: est cæcitas que humorum infusiohe generatur: ea quodque vitio plerumque & blabato, medicinz arte depelli-

A tur: vt cognoscas, quod iste qui a generatione sua cæcus est, lanetur, non artis esse, sed potestatis. Donauit enim Dominus sanietatem, non medicinam exercuit. Eos enim sanauit Dominus Iesus, quos nemo curaret. Quam stolidæ autem discipuli interrogant: *Hic peccauit, an parentes eius?* debilitates corporum referentes ad merita delictorum. Et ideo Dominus ait: *Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestarentur opera Dei in illa.* Quod enim nature defuit, creatori competit reformare, qui auctor nature est. Vnde addidit: *Cum in hoc mundo sum, lux sum mundi.* Hoc est, omnes possunt videre qui cæci sunt, si me lumen requirant. Accedite & vos, & illuminamini, vt videre possitis. Deinde quid sibi vult quod is qui vitam restituerebat imperio, salutem præcepto dabat dicens mortui: *Exi foras, & egressus est Lazarus de sepulchro*, dicens paralytico: *Surge, tolle grabatum tuum: & sorrexit paralyticus, & cepit grabatum ipse portare, in quo solutus membrum omnibus portabat.* Quid inquam, sibi vult, quod exipuit & fecit lutum, & superiunxit oculos cæci, & dixit ei: *Vade & laua in Siloæ, quod interpretatur millus: & abiit, & lauit, & videre cepit?* Quæ ista ratio est? Magna, ni fallor. Plus enim videt quem **B** *Ie svs* tangit. Simul & diuinitatem & sanctificationem eius aduertit. Quasi lux tetigit, & lumen infudit. Quasi sacerdos per figuram baptismatis mysteria gratiæ spiritalis impleuit. Exipuit, vt aduertes quia interiora Christi lumen sunt. Et vere videt qui Christi mundatur internis. Lauat filia eius, lauat sermo eius, sicut habes: *Lani vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* Quod

autem lutum fecit, & superiunxit oculos cæci, quid aliud significat, nisi vt intelligetes quia ipse hominem luto illito reddidit sanitati, qui de luto hominem figurauit, & quod hæc caro luti nostri per baptismatis Sacramenta æternæ viæ lumen accipiat? Accede & tu ad Siloæ, hoc est ad eum qui missus est a patre, sicut habes: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* Dilatæ te Christus, vt videas. Venit ad baptismum, tempus ipsum adest, veni festinus, vt tu dicas: *Abiit, & laui, & videre cepi*, vt tu dicas: Cæcus eram & videri cepi, vt tu dicas, sicut ille resulo lumine ait: *Nox præcessit, dies appropinquauit.* Nox erat caritas. Nox erat cum Iudas accedit buccellam a Iesu, & introiuit in eum satanas. Iudæ nox erat, in quo diabolus erat: Ioanni dies erat, qui in Christi pectore recumbebat: Petro quoque dies erat, cum lumen Christi videret in monte. Nox erat aliis, sed Petro dies erat. At vero ipsi Petro nox erat quando Christum negabat. Denique gallus cantauit, & flere cepit, vt emendaret errorem. *Lam enim dies appropinquabat.* Interrogabant Iudæi cæcum: Quomodo vidisti Grandis amentia. Interrogabant quod videbant, interrogabant causam, cum factum viderent. Et maledixerunt ei, dicentes: *Tu sis discipulus eius.* Maledictio eorum benedictio est, quia benedictio eorum maledictio est. Tu sis, inquit, discipulus eius. Tunc profunt, quando nocere se credunt. Vale fili, & nos dilige, vt facis, quia nos te diligimus.

S. AMBROSII EPISTOLARVM LIBRI QVINTI FINIS.

SANCTI AMBROSII

EPISCOPI MEDIOLANENSIS EPISTOLARVM

LIBER SEXTVS.

In quo agitur de iudiciis, arguuntur quidam prauè indicantes, & plura ad rectè indicandum documenta afferuntur.

Syagrium Veronensem Episcopum, quia Iudiciam puellam Deo sacram non per iudici formam, sed per mulierum inspectionem male iudicauerit, grauiter redarguit: pudorisque virginis ab ipse inspectrice iudicium vixit per fallax vixit perat. Epistola.

Ambrosius Syagrio Veronensis Ecclesiæ Episcopo.

Epist.
XLVI.

D

Rospiendum esse ne de nostro, obloquantur iudicio charissimi nostri Veronenses, propriis te xuisti literis. Non arbitror fote, eerte non solent. Aut si obloquantur, de quo obloqui soleant, haud dubie liquet, cum exasperati huc veniant, pacifici ad te reuertantur: præsertim cum hoc iudicium nostrum cum fratribus & consacerdotibus nostris participatum processerit. Tu autem sine alicuius fratris consilio hoc iudicium tibi solus iudicandum putaris, in quo tamen ante iudicium præiudicium feceris, vt puellam Zenonis sanctæ memoriæ iudicio probaram, cuiusque sanctificatam benedictione, post tot annos sine auctore criminationis, sine accusatore, sine professore delationis, in periculum reanus deducendum arbitrare. Cui inuidia esset a vanis, ab hæreticis, vt ipsi volunt, a turpibus personis constata per scelus, per aua-

ritiam, per intemperantiam, quærentibus proprii liberatam flagitij, ab is postremo qui domo eius eieci atque eliminati forent, quod discolora opera subre xerent, quam prima fronte suæ professionis prætenderant.

Huiusmodi accusatores, huiusmodi testes in tuo constituebas iudicio, qui neque accusare audebant, neque delationis se nexu obligare, atque ita inspectioni adiudicandam constituebas virginem, quam nullus argueret, nullus deferret. Vbi hæc cognitionis solemnitas? Vbi talis indicandi formula? Si leges publicas interrogemus, accusatorem exigunt: si Ecclesiæ, *duobus*, inquit, *& tribus testibus stat omne verbum*: sed illis testibus qui ante hæsternum & nudius tertius non fuerint inimici, ne irati nocere cupiant, ne læsi vilesi se se velini. Inoffensus igitur affectus testium quaeritur, ita tamen vt accusator prius in medium procedat. Ipsi illi presbyteri Iudeorum manus suas prius supra caput impoluerunt Susannæ, & accusationem

pro-

A professi sunt & pater addiderunt testimonij auctoritatem, quam impudenter populus sub errore positus acceperat. Sed iudicio per Prophetam reiecti & redargui omnipotens Deus, ut liqueret omnibus eos velle inuidiam prelesinare aduersum innocentis periculum, qui desecraret accusationis argumento, & firmamento probationis, conicientes videlicet quod si praecipuus vulgi auribus inuidia mentem incesceret, praedictum examinanda veritatis inferret. Etenim cum audita praenuntiata, autem obstitit, animum occupant, ne probatio deficeret, ut rumor pro consilio teneatur crimine. Nos igitur accusatorem exequimus, & auctor totius sententiae Maximum perurgendum arbitratum sumus. Verum ille accusationem quam studio informauerat, verbo denulerat, deferuit professione, & tamen affectu urgebat, arte exequabatur, sed fugiebat nomine, quod diffunderet probationi. Denique sparsis rumoribus, etiam epistolis compositis & destinatis, quae sunt acerbe de inuidia delationis, sed nequaquam opprimi potuit integritas & circumueniri. Nam si habuisset probationes non iam inquisitionem tua sententia flagitasset. Quid igitur sibi vellet, & quod spectet quod obstericem adhibendam crederetur, non possum aduertere. Itane ergo liberum erit accusare, omnibus, & cum probatione destituerit, parebit ut gentiliu feceretur perant inspectionem, & adducitur semper sacrae virginis ad huiusmodi ludibria, quae & visu & auditu, horrore & pudori sunt? Denique non minima etiam in tuis litteris tentatae expressiones verendiciae. Quae ergo sine damno pudoris in alienis auribus resonant non queunt, ea possunt in virgine sine eius tentari verendicia? Inuenisti tibi vile maucipium, procacem verulam, cur non abutis praedubio ministerio, & exponas eius modestiam, cum praefertim nihil sanctius in virgine sit quam verendicia? Non enim sacra virgo vt corpore tantummodo integra sit queritur, & non vt in omnibus eius intus sit intacta pudor. Virgo Domini fuit est nexa fulcris ad sui probationem, nec alienis dotibus eget vt se virginem probet, nec additorum oculorumque inspectio, sed obuia omnibus modestia adspicitur integritati. Non placet Deo quam non suorum gratias inorum probat, non probatur Domino quae viuis obstericis indiget testimonio, quod plerumque queritur pretio. Ea ergo tibi locuplet videtur ad fidem, quae & redimi & falli potest, vt excuset eam, & crimine regat, aut nesciat, & non possit flagitium deprehendere? Neque vero illud iustum arbitror, quod tuis comprehendisti litteris, quia nisi inspecta fuerit, integritas perditur, & incerto sui fluctet. Ergo omnes quae inspectae non sunt, periculum subiciunt pudoris? Ergo & quae nupturae sunt, prius inspicantur, vt nubant probatores? Ergo & quae velandae sunt, prius subicienda sunt huiusmodi attentioni? Non enim visitantur, sed attrahuntur: & rectius secundum tuam sententiam inspicitur non probata, quam cōsecrata. Quid, quod etiam ipsi archiatri dicunt non satis liquido comprehendit inspectionis fidem, & ipsis medicis vetulis doctoribus id sententia fuisse? Nos quoque visu hoc cognouimus, saepe inter obsterices obortantur varietatem, & quae non emicant: vt plus dubitatum sit de ea quae inspicendam se praebuerit, quam de ea quae fuerit inspecta. Siquidem & proximo id competit exemplum. Nam quaedam conditionis sterilis Altimia inspecta & refutata, postea Mediolani non meo quidam iussu, sed Niceni ex tribuni & notarij domini vel patroni sui volutate visita est a peritissima & locupletissima huiusmodi artis: & cum simul ista supplerent, vt neque pauperas obstericis suspectam faceret fidem, neque indociles impertiam, tamen adhuc manet questio. Quid profuit igitur eam inspicere, cum damnatio maneat? Nam vt quicquid voluerit, aut impertiam medicam, aut redemptam afferat: ita sine effectu villo iniuria inspectionis est. Quid deinde fiet? Quotienscumque euerserit quoniam credat, totiens virgo attrahatur? Nam si nunquam se visitandam abnuerit, secundum affectionem tuam de crimine confitebitur. Et facilius est vt re-

uter quod nunquam fecerit, quam quod fecerit. Variabuntur igitur obsterices, ne suspectae aliqua reperatur gratia. Erit itaque inter plures (quamquam paucorum etiam in magnis vrbibus hic visus medendi fuit) erit inquam, vel maleuola, vel impertita, quam pudoris claustra praerent, & per impertiam integro notam affligat pudori. Vides in quod periculum inducas virginalem professionem, dum obstericem adhibendam putas: vnam non solum verendiciae suae dispendio, sed etiam obstericis incerto periclitetur. Nunc consideremus quod obstericis officium sit. Legimus etiam in veteri testimonio obsterices, sed non inspectrices. Denique ad parturientes ingrediebantur, non ad virginem: vt partus susceperent, non vt pudorem examinarent. Vnde & obsterices dicunt, eo quod obsterit dolori vel certe pignori, ne laxaris veteri genitalibus claustris in terram debeat. Secundo & terio loco in scripturis inuenimus obsterices adhibitas, sed ubique partui, nusquam inspectioni. Primo vbi Rachel parturit, deinde vbi Thamar parit, tertio vbi necandos mares Phario mandat Hebraeorum obstericibus: quando responderunt illis, non eo more Hebraeas feminas parere quo parunt Aegyptiae: sed Hebraeas prius parere quam introant obsterices ad eas. Qui locus vt luptuosi viliis ad Hebraeorum salutem, ita reliquo confragosus ad obstericem fidem, quae didicerunt mentiri pro salute, fallere pro exultatione. Quid igitur suspecta & dubia captamus, eum maiora sint alia examinanda veritatis documenta & testimonia, in quibus expressiora insignia vel remanet pudoris sint? Quid enim est quod magis publicum sit, quam offensae pudoris, & deffloratio virginis? Nil profecto quod magis se probet, quam caluitas dispendium. Tunc fecit uicarius (dum inuidit magis quam probationi consilium) dissipatus sit per aures vniuersorum, stranguela est libertas calumniam, si peperit nempe, Veronea fuit, viscebatur frequenter a virginibus & mulieribus, in honorem enim semper erat. Vilebatur & a sacerdotibus propter pudicitiae reuerentiam, & grauitatis speculum. Quomodo ergo potuit oculare crimen quod se vel specie vel proderet? Quomodo texit verum? quomodo non trefugit aspectum mulierum oculos saluantium? quomodo parturientis vocem repressit? Sed hoc non patitur dolor. Denique scriptura has maximas dicit dolores qui sunt parturientis. Sic enim inquit: *Dies Domini subitro venit, & improvisus adest, ut dolor partus, qui intercludit omnia, effugia destruat.* Haec est verior documentorum fides, quam erubescunt & mulieres. Denique Elizabeth occultabat se mensibus quinque, eo quod sterilis conceperat in senectute. His signis & ipsa Matris virginis apud ignaros mysterij, probri suspectabatur. Vnde & Ioseph, cui desponsata erat Virgo, suspectum habebat virginem, dum adhuc nesciret Dominicae incarnationis sacramentum. Quid ergo? negamus inspicendas virginem? interim quod nunquam legimus, non adfirmo, nec verum arbitror. Sed quia plerumque ad speciem facimus, non ad veritatem, & erroris gratia compluria frequenter pretendimus (sunt enim qui nesciant recte facere nisi metu) relinquamus hoc illis, quas non verendicia reuocatur a lapsu, sed solus iniurie deterreret metus, apud quas nulla cura pudoris, & castitatis grata, sed penes timor est. Relinquamus vernaculis, quibus formido est deprehendi magis quam peccasse. Abiit a virgine sacra vt obstericem nouerit, partus putatur, & remedium doloris ducitur, non examen pudoris. Relinquamus etiam illis, si quae graubus appetit calumnias, oppressae testimonis, stranguela argumentis, ad id coniungant, vt se offerant inspectioni, quo vel corporis probetur custodia, sitamen deprehendi potest, in quibus natus pudor gratia, & disciplina integritatis. Male tamen se habet causa, vbi potior est carnis quam mentis praerogativa.

E

Exad.

Gen 31

F

Exad.

G

G n.

E a 13.

I. Th.

J.

L. c. 1.

Mat. 1.

H

A Malo morum signaculo, quam corporis claustrum virginitatem exprimi. Iam illud preclarum, quod scripsisti, infirmum tibi a quibusdam quod nequaquam tibi communicarent si eam sine visitatione suscipiendam crederes. Ergo iudicandi accepisti formulam. Quales illi qui volunt prescribere sacerdotibus quid sequi debeamus? Liberauitus itaque te a cognitionis grauissimæ necessitate, ne necesse haberes formulam mandata exequi. Quid nobis futurum est, qui coram studiis non obtemperamus? Sed tamen scio illic plerique esse qui rimeant Dominum. Nam & hic vidimus dudum, & illic esse comperimus, qui compositam hanc querantur calumniam, quos aiunt eo offensus fuisse Maximo, quod ista virgo non circumeat domos, nec eorum matronas salutet atque ambiat. Quid igitur fiet? quo tanto eam exuimus crimine? quomodo persuadebimus, ut cultus assumat nouos, suos exuat? Graue flagitium, virginem intra secreta domos degere, claudi penetrabilis fuit. Si certe lectio docet Mariam domi repperam cum ad eam Gabriel Archangelus venisset. Susanna fugiens turbarum inducitur. Denique cum se lanaret, paradisi claudi iubebat. Quid autem prestantius preteritum in virgine, cuius precipuum opus verecundia, quam lectum? quid tuus secretum, & ad omnes actus expeditus? Mnia enim pudoris inditum, non concitationis. Sed de aliis video, tu nunc mihi respondendum epistola est. Te miror frater, qui tantopere defendis Maximum non fuisse accusatorem, sed parentis dolore doluisse inuidiam spatii rumoris, cum ille se inimicum & aduersarium litigatorem proposito iam iurgio negare non potuerit aduersus sacram virginem iudicantem tamen fuisse, iuroque interiecto discretas ades uxoris suæ ac virginis, diuinam germanitatis inter sorores societatem, aliaque pro dolor! & quod virgo in agro assinitatis suæ refugisset consortium. Quomodo ergo non accusator, qui affectum accusatoris iam dudum exercuit? qui sermone suo accusationem detulit aures tuas impleuit clamore? & testes auditionis dedit? cognitionem poposcit? Quamlibet argumentis negare non potuisti, quod ad Indicium scripseris quoniam Maximum scilicet impulsu aliorum, seu dolore proprio, crimen grane detulit. Sola hæc epistola satis est ad accusationis testimonium. Neque enim te ego tuis ad me datis litteris vrgendum putavi, sed iis lectis quas ad virginem dederas, aduerti directum esse quod ad me scripseras: & tamen cum epistola tua sibi non conuenient, consulendum te, non arguendum putavi. Quid igitur sibi vult illa argumentatio, quia illud detulerit, quod ad me scripseras, delatam videlicet eam in turpi crimine, ita vt editum & obtrutum partum dici allerat? Quali vero istud ad Indicium, non ad me scripseris. Illa vbi audiuit litteris tuis Maximum subditi accusationi, litteras tuas protulit, quibus eum criminis delatorem probauit: ad me datas non legerat, nec quid haberet sciebat. Ego autem exhorui a primo calumniam, quia advertebam non crimen intendi, sed iniuriam virginis desiderari, cuius inspectio & visitatio postulabatur, non aliquod flagitium deferrebat. Quis enim istud a principio fraude compositum, nequaquam sibi congruere & conuenire non arbitrarer? Cucurisse mulieres vires ad monasterium, iactasse partum virginis, & necem pignoris, de monasterio rumorem per populos sparsum, cumque affluisse in aures noui affinis Maximi, ab ipso interpellatum Episcopum, dimissas eas quæ dixisse ferebantur, atque in fugam coactas, vt apud nos patuit eos qui audisse dicent, ad Ecclesiam vocatos prodire, Renatum & Leontium, duos illos iniquitatis viros, quos appoluit Iezabel, redarguit Daniel, subornauit ludæorum populus, vt auctorem vitæ falsæ appetent testimonio. Qui tamen cum simul compoluisent flagitium, simul ingreffi essent viam, & ne quid prater eam, adiuncti Maximo, comitantibus (vt dixit Leontius) iis qui illum rumorem sparserant: tamen vbi in meo assidit iudicio, cum primo de origine causæ quærerem, diuersæ & distantia promerere, non locorum separati, sed mendaciorum diuortio. Cum igitur

sibi ipsi non conuenirent, Metcurium & Leam vilissimæ conditionis & detestabilioris nequitie personas a mandauissent, aufugisset T eudule, non ignara obiciendi sibi incineris, quod ante lectum Renati sola cubitauisset, ancilla prælo esset illa, quæ stupro eiusdem Renati se diceret coniungatam: die ipso qui dictus erat cognitioni, subtraxerunt se Episcoporum conuentui, licet etiam pridie subito se profecturos idem Renatus clamauerit. Vnde ergo iudicio præscripsi diem, & tamen nullo accusante, nullis testimoniis perturbentibus infamiam sanctæ sorori quod peteres coram ipsa inspicere & visitari memoratam virginem. At illa claudis inspectionem quidem recusauit, sed testimonium non declinauit, dicens nihil se in iudicio comprehendisse, nisi quod esset virginis pudoris & sanctitatis. Habitasse eam Romæ in domo nostra, nobis absentibus, nulli eam se virorum familiaritati dedisse, optare eam ea sibi a Domino I s a v partem referuari in regno Dei. Paternam quoque filiam nostram interrogavi, quod ab ea nunquam soleat discedere, cuius charitas, vitæ huius testimonium est. Itaque etsi quod iniuria diceret, fidei Sacramento conferendum foret: sub obestatione tamen professi est alienam criminis quo appetebatur, nec quidquam i nea scire se bonæ vacuum conuersationis. Nutricem quoque libere conditionis interrogauimus, cui & status huiusmodi degeneri seruitio obnoxius libertatem vitæ fatendi daret, & fides atque ætas ad veritatem adimpleretur, & officium nutricis ad cognitionem secreti. Ea quoque nihil se indecorum vidisse, nihil sibi quæ patenti commissum a virgine, aliqua dignum reprehensione. His moti, Indicium inoffensi virginem munere pronuntiauius, Maximum autem & Renatum & Leontium ita inuoluit sententia, vt Maximo si errorem emendaret, spes reditus referuaretur; Renatus autem & Leontius excommunicati manerent, nisi forte probati sui penitentia, & huius facti diuturna deploracione, dignos se præberent misericordia. Vale frater, & nos diligis, quia nos te diligimus.

Inuehitur adhuc in Syagrium Veronensem Episcopum pro contumelia quam virginis disrogauit pudori per mulierum inspectionem, interfrens ex sacris scripturis quantum cum vironis studium apud maiores fuerit aduersus pudicitie temeratores. Epistola.

Ambrosius Syagrio Veronensi Episcopo.

QUæ sint in nostro iudicio decursa, comperta retines, & ideo nunc quasi animæ portionem conuenio meæ, habens apud te pro caluitatis contumelia familiarem & dolentem querelam. Ita ne oportuit inoriam atque inauditam virginitatis causam adindicari, vt non possit absolui? Hoc est, nisi sua iniuria ab honesto pudore traducatur ad indecoram sui corporis oblationem, grande videlicet relatura sui testimonium, vt exponat ludibrio, & procacitatis notetur. Hanc igitur prærogatiuam delituli integritatis, huiusmodi honorificentiam, quæ se lacessiri aut iniuriari gaudeant quæ hoc munus recipiendum pinant, vt amittant libertatem communis abertionis, nec se iure teneant vel sanctæ legis, vel publico, vt non accusatorem exigant, non accertitorem vigeat, sed impudentiam solam induat, ac se fore prociat ad iniuriam? Non ita maiores nostri de fipacibem lababant castimoniam, cum tanta deferebant reuerentia, vt bellum aduersum remeratores pudicitie suscipiendum putarent. Denique tantum tui vironis studium, vt omnes tribules de Beniamin forent, extinguerentur, nisi sexcentos qui bello reliqui tribu, natura editoris loci defendisset. Sic enim lectionis diuinæ serie expressum tenetur, cuius tenor em recensebre congruit. Leuit. vii. aut maior quam opibus, habitabat in pœtibus montis Ephrem. Et quippe tribui sortito obigerat locus

*e. Tim.
Lur. 1.
Dan. 13.*

B

C

D

*e. Reg.
24.
Dan. 13.
Mat. 23.
e. 26.*

E

G

H

Ind. 14.

Ind. 15.

Ind. 16.

Ind. 17.

Ind. 18.

Ind. 19.

Ind. 20.

Ind. 21.

Ind. 22.

Ind. 23.

Ind. 24.

Ind. 25.

Ind. 26.

Ind. 27.

A in possessionem terræ datus pro funico hereditatis. Is sibi accepti iugalem de Iuda Berthelem. Et ut se habeat prima copularum exordia, ardebat iuenculam immo-
 A animi cupiditate: simul quia similibus eius non fun-
 gebarur, exardefcebat magis, atque immane quantum
 exultuabat. Vnde quia nihil referebatur ex parte adoles-
 centule, vel leuitate amoris, vel vi doloris, quod haud
 quam mercede pari secum decerneret, cum eadem
 expostulabat. Hinc frequens iurgium. Quo mulier of-
 fensa, clausis remissit, domum reuertit. At ille amore vi-
 ctus, qui quod speraret non habebat aliud, cum quartum
 iam mensem fluere cerneret, eo contendit, frater quod
 consilio parentum emoluitur animus adolescentule.
 Occurrit proforibus locer, geitrum introduxit, filiam
 reconciliauit, & ut letiores dimitteret, triduo tenuit,
 quali repararet nuptias: ac volentibire, quartum quo-
 que diem conperendinauit, præterentali humanitatis spe-
 cie moras innectendo. Pari modo cum etiam quintum
 diem vellet adiungere superioribus, & iam nouæ de-
 fectis causæ morandi, patente tamen affectu retinendæ
 fidei desiderium non desecet, promissam professionis
 copiam diffudit in mercedem, ut viam cibo curati adori-
 rentur. Post epulas quoque volens dilationem atterere,
 eo quod iam vesper appropinquaret, generi precibus, æ-
 ge licet, tamen acquieuit. Ille iter suum perterritus
 animi, quod dilectam sibi recuperauisset. Qui vno comi-
 tati festulo, cum iam declinaret dies, festino viam celebra-
 bant gradu. Mulier vhebarur iumento, viro nullus sen-
 sus laboris, qui fructu desiderii simul & vario mulieris
 ac vermaculi sermone viuebat. Denique vbi Hie-
 rosolymam appropinquauit, quæ triginta stadiis ab-
 erat, quam tunc lebulæ tenebant, suggestit puer desce-
 dendum in ciuitatem, quia tunc noctem suspecta essent
 etiam illa quæ turtora lauræ, cauendæque renebarum am-
 bigua, maxime quia locorum incole non essent de filiis
 Israel. Et tunc præuertendum, ne quid aduersa studia
 gerentes insidiarum inferrent, obscuro noctis dolum
 querentibus ad perpetrandum facinus satis oportuno.
 Sed domino eius haudquaquam placuit sententia, ut
 inter alacris hospio succederet, cum Gaba & Rama
 non longe abscent ciuitates Benjamin. Itaque
 præualens scitencia posthabuit seruili suggestionem,
 quasi ex conditione consilium æstimator, & non consi-
 lio quamvis infima condicio abluaretur. Et iam sol
 in occasu erat: denique vix occurrit, cum iam virgeretur
 vesper, in ciuitatem succedere. Gabaoites incolebant
 locum, inhospitalis, immites, intolerabiles, omnia ta-
 men tolerabiliores, quam si aliquem hospio recep-
 sent. Denique commodius huic viro Leuita celsat,
 si in Gaba hospitium non reperisset. Verum ne quid
 deesset offensionis, primo ingressu diuersorium non re-
 perit: eum in publico situs alienam misericordiam im-
 ploraret, offendit aduenientem ex agro senem, quem
 vesper ex opere agrestis compulsi uocis decedere. Et cum
 esset ei conspicuus, rogatus quo iret, & vnde aduoca-
 ret, respondit: De Berthelem Iuda reuertor, contendendo ad
 montem Ephrem, & mulier est. um: sed ecce huc
 diuertit, & nemo est qui hospio rece-
 dit, & requiescant. Non quo cibi aut potus sibi, aut pe-
 cuniarum esset indigentia, sed tecti hospio pro-
 siderentur: præterito esset illa, nudum tecti hospitium de-
 siderari. Ad ea senior benigne satis & placide: Pax, in-
 quit, tibi, & succedas hospes pariter & ciuis. Nam & mihi
 origo de montibus Ephraim paritibus, & hic hospitalis ha-
 bitatio, sed tempore diurno incolatus sedes fundauit.
 Itaque receptos domicilio, ministerio sui & subditiis
 hospitalibus iuxta fouet. Hortabatur ad letitiam senior,
 & frequentioribus pronocabat poculis, ut vino adole-
 scentiarum obliuia, cum subito circumstant eos Ga-
 baonites, iuuenes ad omnem proiecti libidinem, nihil
 pensum ac moderatum habentes, quos forma mulieris
 illecebat, & in omnem antemiam præcipitabat. Capri-
 enim eius decore, & per senectutem hospitis, atque in-
 firmiorem subsidii accepta spe potiundi poscunt mul-
 licrem, & pulsant ianuam. Itaque egressus senior roga-

bateos ne hospitales mentis turpi flagitio fœderent, &
 reuerendum ius etiam indomitis barbararum gentium
 nationibus violandum arbitrarerentur contumeliam illi
 sibi, Israelitem virum legitimi tori subnixum copula non
 sine indignatione caelestis arbitri tanta affici contumel-
 lia. Quod vbi parum procedere aduertit, effice sibi filiam
 virginem adiecit, illam se offerre maiore parentis dolo-
 re, sed minore gratie hospitalis dispendio publico fla-
 gitio priuatum dedecus tolerabilius haberi. At illi exa-
 gitati æstu furoris, & inflammati incincto libidinis, eo
 amplius ardebant formam iuenculæ, quo magis nega-
 batur. Et iusticie exortes ridebant verba æquitatis, filiam
 senis quia minore inuidia sceleris offerrebarur, despectui
 habentes. Itaque cum pie nihil proficerent preces, & se-
 niles frustra hospes manus tenderet, desperato præsidio
 rapitur mulier, & per totam noctem iniuriæ impletur.
 At vbi lux finem intemperantiæ dedit, ianuam hospi-
 talem repetit, non quo viri conspectum expoleret,
 quem magis declinandum putaret, contumelia pudore
 miserabilis, sed ut affectum viro referret, quæ casum
 amiferat, & contumelia suæ finis lamentabilis specie
 ante ianuam hospitalem exponeret. Egressus itaque Le-
 uita cum iacentem inuenisset, arbitratus quod verecu-
 dia vulturne nequaquam attollere auderet, consolari
 coepit, quia non voluitate, sed iniuria tanta iniuria suc-
 cubisset, hortari assurgere, & cum repere domum. Sed
 vbi nullum responsum referebatur, quasi quiescentem
 maiore voce & somno excitare. Verum vbi mortis su-
 premæ patuit fides impossitas iumento reliquias domum
 pertrahit, & diuisos artus mulieris in partes duodecim
 misit per singulas tribus Israel. Quo commotus vniuer-
 sus populus conuenit in Mafpah, atque ibi querela per
 Leuitam cognita, omnes in bellum exarsere, stanties
 neminem virorum fas esse in tabernaculum succede-
 re priusquam de tanti sceleris auctoribus vitio capess-
 retur: animis itaque ruebant in prælium. Sed consi-
 lio prudentiorum præcruit sententiam, non temere
 configendum bello cum ciuibus, sed prius verbis ex-
 pendiendum de flagitio, & decernendum conditionibus
 pro delictis. Neque iustum videri ut paucorum sceleris
 precium ad omnes perueniret, & priuata adolescentium
 peccata statum salutis publice labefacerent. Itaque mi-
 serunt viros qui denuntiarent Gabaoitis ut tanti re-
 flagitij offerrent. Sin autem, cognoscerent non minoris
 esse criminis tantum facinus defendisse quam exercu-
 se. Verum illis superba referentibus, consilia pacis bel-
 lo mutata: neque primo aut secundo consilio, cum plu-
 rimis paucis affligerentur, cedendum Israelitæ aduer-
 sus præliis egstinarunt. Quadringenta enim milia viro-
 rum bellantium, aduersum viginti quinque milia Ben-
 iamin tribus & septingentos Gabaoites expertos belli
 iuuenes decertabant. Et cum sinistra forte duo sibi
 cecidissent prælia, animi tamen promptus haudqua-
 quam depoluit Israel vincendi fiduciam, & vlcisendi
 præsumptam spem. Sed quia causa numeroque præstan-
 tiores, inferiores pugnae euentu pedem retulerant, diuina
 offensam rati, ieiunio & fleu maximo reconcilia-
 tionem gratia caelestis affectauerunt. Itaque orata Domini
 pace acriter in bellum reuertuntur, vi potius oracu-
 lum animos dederat, spem accumulauerat. Et simula-
 to a fronte quod cederetur, ac dispositis per noctem in-
 sidias à quod vrbis, in qua locata erat manus hostium,
 dum hic cedunt, & illi sectantur, inuadendi vrbem va-
 cuam facta, copia, & mox admoto statimque aduolun-
 incendio, flammarum fragor atque æstus sacris capite vrbis
 quibus flammæ manifestantur. Quo & suis fracti animi,
 & erecti hostium. Nam & Benjamin viri clausos se & cir-
 cumuentos rati, priusquam à tergo inuaderentur, di-
 spersere sese, atque in desertum fugere coeperunt, econ-
 tra Israel gemino agmine virgæ eos, ac palantes ef-
 fugi. Cæcæ itaque viginti quinque milia, id est, omnes fere
 de viris Benjamin, præter sexcentos, qui arrepto scrup-
 eus rupis munimento, partim loci ingenio & subsidio
 nature, partim deceptione victoribus terrori fuerunt.
 Nam secundæ res cautionis admonent, in aduersis vl-

A tio pro victoria habetur. Nec feminarum numerus tanti discriminis exors fuit, sed omnis tribus Benjamin mulieribus sexus cum pueris & puellis omnique ætate gladio aut igne extinctus, sacramentum quoque additum, ne quis tribus illius viro filiam suam in vxorem daret, quo reparandi nominis omnis aboleretur successio. Belli finis simul atque ira factus, & furor in penitentiam vertit: armilatusque positis in num convenientes viri Israel fleuerunt fletum magnum, & celebrabant ieiunium, dolentes vnam tribum perisse ex fratribus, atque extinctam populi sui validam manum iure quidem pro delicti pretio bellarum aduersum propugnatores flagitiorum, sed misere in sua populum conuerſum viscera, & bello ciuili vtrumque afflictum. Lachrymarum effusio mouit passionem animi, & affectum percussit, scilicet ratio successit. Missique legati ad sexcentos illos Benjamin viros, qui per quatuor menses edito fe præruptum tuebantur rupium, aut deserti indigentia que multitudini obſidentium periculosa foret, deplorauerunt communem illam ærumnam, quod illi contribules isti cognatos & socios amisissent, sed tamen non peius interceptam reparandæ tribus successiõnem: consulere fe in medium quomodo & Sacramenti fides sibi conſilet, & tribus vna nequaquam corpore auſſa in tercia. Aliari itaque posito reconciliacionis, & pacis oblatum sacrificium. Et quia labis Galaad populus erat pene & maledicto obnoxius (obſtinxerat enim se omnis Israel magno Sacramento, vt si quis non ascendisset cum eo ad puniendum flagitium, morte moreretur) duodecim milia bellatorum directæ, vt & viti omnes & mulieres ferro extinguerentur, solas virgines tori exorbes reseruant adoleſcentulas. Interfectis itaque omnibus labis Galaad, solæ virgines quadringentæ extitit ceterorum superſuſerunt. Quas accipiens Israel, statuit viros Benjamin belli metum deponere, & in coniugium sibi fumere integras æui ac pudoris puellas: quibus & causa esset apud viros integra, quod nemo suorum aduersum eos bellum suscepit, & charitatis gratia, qui propter eos supremo supplicio creptæ forant. Hoc igitur modo quadringentis iuuenibus quaſita copularum confortia laet. Sed quia ducenti numero supererant, quibus inguals deerant, iis quoque sine fraude Sacramentorum consilium necepsimus. Dies festus in Silo quotannis celebratur. Ibi exultare solite virgines & choreas ducere in honore religionis, alie prærite matribus, & totum iter agmine vianum repleti. Dixit vnus ex senioribus: Si ducenti illi tribus Benjamin viri intra vineas isti exubias tenderent, donec se omnis fœminea turba effunderet, & surgentes ex vineis vnusquisque quam occurſus de dedit, vxorem sibi vendicaret, fraudi id nequaquam futurum: populum etenim fauere reparandæ tribus successiõni, propter Sacramentum impartire non posse filiarum suarum locietatem: neque tamen cõtra Sacramentum videri si prohibendum non putaret, quia Sacramento neque cogendi neque prohibendi necessitas imposita videretur, illos sibi sine metu consulere oportere. Sane si puellarum parentes vindictam efflagrarent, partim prece, partim etiam retorquendo in ipsos indiligentis culpam custodire, sese reuocatos: quia cum seirent Benjamin viros exortes esse iugalium, cum filiabus processerint: dignam sane tribum iam non pœna, sed misericordia: satis dux fœnerum in eos & debellatam corporis sui partem: inmoderatius extarſisse plebem, vt successiõnem domesticam extingueret, atque ex suis nece: placere Deo non perire populo tribum, neque pro vna muliere tam acerbe consili. Probauerunt consilium Israelite, executi sunt viri Benjamin, & dispositi in vineis loco opportuno & tempore, plenas femine agminis vias occupauerunt. Præbuit illis festum nuptiarum religionis solemnitas. Auſſa de complexu patrum filie tanquam in manum ab ipsis parentibus tradebantur, & velut pactam e gremio matris non abdaci, sed prodierant arbitratris. Ios tribus Benjamin penè intercepta atque extincta breui floruit, documentum exhibens quod magno exitio sit insolentibus vindicta pudicitie, & læſe castitatis vltio. Nec hoc solo loco, sed plerisque scriptu-

ra hoc docet. Nam & in Genesi legimus exercitum questionibus regem Aegypti Pharaonem, quod Saram attentauiſſet, & tamen alienam esse vxorem neficiebat. Est igitur Domino castitatis tuende voluntas, quanto magis est defendendæ integritatis? Vnde nulla debet virginibus sacris itrogari iniuria. Quæ enim non nubunt, & qui vxores non ducunt, habentur sicut Angeli Dei in celo. Et ideo celeſti gratia non inferamus corporalem contumeliam, quoniam potens est Deus, quem nec præuaricatione prætereat & moueat accepti sibi muneris & consecratae virginitatis acerba & grauis contumelia. Vale frater & nos dilige, quia nos te diligimus.

Paternum consulti vt filio suo filiam ex filia, hoc est, neptem aunculo nullatenus coniugio copulare velis, quia est iure interdillum: & licet tale coniugium non prohibetur a lege, expedita tamen non permittit Epistola.

Ambrosius Episcopus Paterno.

Paterni quidem vnanimis mei salutationem legi, sed consultationem haudquaquam paternam, vt velis filio neptem copulare ex filia, sed nec aucto nec patre dignam. Itaque quid consuleris, considera. Omne enim quod agere volumus, prius nomen facti eius interrogemus, & tunc vtrum laudem an vituperatione dignum sit, existimabimus. Verbi gratia, miseri mulieri quibusdam voluptas est, medicorum etiam pueri corporibus vile ferunt. Sed considerandum vtrum coniugi, an extraneæ: deinde nuptæ, an innuptæ. Si quis desponsata sibi & tradita vtatur, coniugio vacat. Quia licet expugnat pudorem, adulterium facit, cuius vel solo nomine reprimunt plurimum tentandi auidia. Hostem ferire victoria est, rerum æquitas, innocentem homicidium. Quod si quis percipiar animo, reuocat manum. Ergo etiam tu videri consulas, quæſo tecum retrahes. Coniugium vis inter filios nostros componere. Quarto vtrum pares copulandi, an impares sint. Sed nisi fallor, compares appellari solent. Boves qui iungit ad aratrum, equos ad curram, pares eligit, & vt ætas conueniat & forma: nec natura disceperet, nec decolorer diuersitas. Tu copulare parat filium tuum, & neptem ex filia, hoc est, vt accipiat sororis sue filiam, diuersa licet matre quam focus eduxit. Interroga nomen religionem: nempe aunculus esse illius, illa huius neptis vocatur. Nec iple te reuocat sonus nominum, cum hic auum resonet, illa hoc nomen ad aunculum quod ad auum referat? Quanta deinde etiam reliquorum confusio vocabulorum. Idem aues & fœcet vocabere, ea quoque tibi neptis & natus diuerso nomine nuncupabitur. Mutuantur etiam fratres diuersa vocabula, vt illa focus fratri sit, iste gener forori. Nubar aunculo suo neptis, & immaculatum pignorum charitas illecebrosus amore mutetur. Super hoc igitur meam ad sancto viro Episcopo vestro expectari sententiam non opinor neque arbitror. Nam si ita esset, & ipse scribendum putaret. Non scribendo autem, significauit quod nequaquam hinc dubitandum arbitretur. Quid enim est quod dubitari queat, cum lex diuina etiam patrum prohibeat couenire in coniugalem copulam, qui sibi quarto sociantur gradu? Hic autem gradus tertius est, qui etiam ciuili iure a consorcio coniugii exceptus videtur. Sed prius sacre legis scita interrogemus. Pretendens enim in tuis litteris quod permillum hoc diuino iure connubium huiusmodi pignoribus existimetur, eo quod non sit prohibitum. Ego autem & prohibitum assero: quia cum leuiora interdicta sunt, de patribus fratribus, multo magis hoc quod actioris est plenum necessitudinis, interdictum arbitror. Qui enim leuiora adstringit, grauiora non soluit, sed alligat. Quod si ideo permillum putas, quia specialiter non est illud prohibitum: nec illud prohibitum sermone legis reperies, ne pater filiam suam accipiat vxorem. Numquid ideo licet, quia non est prohibitum? Minime.

E
Gen. 12.

Luce. 10.

F
Eph. 1. 11.17. q. 1.
c. 6. q. 1.
deſen.
ſata. 6.
c. 1. c. 1.G
Luce. 10.
c. 1. c. 1.Luce. 10.
c. 1. c. 1.
H
Luce. 10.
c. 1. c. 1.

Rom. 1.

In-

A Interdictum est enim nature iure, iure interdictum est lo-
quere est in cordib. singulorum. Interdictum est inui-
olabili preceptione pietatis, titulo necessitudinis. Quan-
ta humilium inuenies non esse interdicta lege per moy-
sen edicta, & tamen interdicta sunt quadam voce nature?

U.C. 8. Multaque sunt quæ licet facere, sed non expedit. Omnia
nimis licent, sed non expellunt: omnia licent, sed non adficient. Si
ergo etiam ab his nos reuocat Apostolus quæ non adficient,
quomodo faciendum putamus, quod & non licet legi-
soralculo, & non adficient discrepante pietatis ordine?

U.C. 9. Et tamen illa ipsa vetera quæ fuerant duriora, temperata
sunt per Euangelium Domini Iesu. Transferunt vetera, ecce
facta sunt omnia noua. Quid tam solemne, quam osculum
inter amicum & neprem, quod iste quasi filius debet,
hæc quasi pater? Hoc igitur inoffense pietatis osculum
suspexit facies de talibus cogitando nuptiis, & religio-
sissimum sacramentum caris pignoris eripies. Sed si
diuina te prætereunt, saltem Imperatorum præcepta, à
quibus amplissimum accepti honorem, haudquaquam
præterire te debuerunt. Nam Theodosius Imperator

B etiam paruulos fratres & consobrinos vetuit inter se
coniuigi conuenire nomine, & seuerissimam penam
statuit si quis temerare ausus esset statum pia pignora: &
tamen illi inuicem sibi æquales sunt: tantummodo quia
propinquitatis necessitudine, & fraternæ societatis li-
gatur vinculo, pietati eos voluit debere quod nati sunt.
Sed dicis aliquid relaxatum. Verum hoc legi non præiudi-
cat. Quod enim ius communione statuitur, ei tantum
proficit, qui relaxatum videtur. Longe diuersa iniuria.

Illud tamen licet in veteri testamento legimus, vt ali-
quis vxorem filii fororem duceret, istud inauduit, vt
quicumque neprem suum in vxorem accipiat, & coniugem
dicat. Iam illud pulcherrimum, quod negasti neprem
tuam aumculo suo tuo filio propinquo semine conueni-
re, quia non agnationis ei legitimo iure, sed cognationis
copulatur necessitudine. Quasi vero & veterini fratres,
id est diuerso patre, sed eadem matre geniti, possint di-
uerso sexu inter se coniugio conuenire, cum & ipsi agna-
tionis ius habere non queant, sed cognationis tantum
sibi titulo commixti sint. Vnde oportet ab eis discendas in-
tentione, quæ etiam si sciretur, tamen tuam familiam
non propagaret. Debet enim tibi filius noster nepotes,
debet etiam neptis charissima pronepotes. Vale cum tuis
omnibus.

Gr. 11. Vetus & immo dicat inter duos fratres & fororem super bonorum di-
uisione vertebatur contentio: sanctus Doctor licet consuetum esset
index, non tamen vt iudex, sed vt compositionis arbitri à paribus
electus decernere maluit: scribit seriem, & Marcellum alterum
fratrem quia arbitrium laudauerit, commen-
dat. Epistola.

Ambrosius Episcopus Marcellus.

Ep. 1. A Pud me decursus est tui textus negotii, quod nō in-
tulisti, sed receptisti: quia erat & pietatis necessitas,
& probande in pauperes liberalitatis voluntas. Cognoui
autem secundum sacre formam præceptionis, in qua me
induit & beatissimi Apostoli auctoritas, & tuæ doctrinæ
ac vitæ forma & disciplina. Nam cum ipse argueret quod
adhuc inter vos maneret veteris iurium, cognos-
centi mihi necessitate partes imposuerunt. Erubui re-
cursare, factor, cum præferri togati vtriusque partis inui-
cem se lacesserent, dicentes vt meo sub examine liqueret
curi parui maiora iuris vel iustitiae suffragia forent. Quid
plura? Cum iam concludi esset dies, & paucorum hora-
rum superesset spatium, quibus tamen alia audire Præfe-
ctus negotia, petierunt cause patroni prorogari pauco-
rum dierum tempora, vt ego residerem cognitor. Tantus
ardor erat Christianis viris ne Præfectus de Episcopi in-
dicatæ negotio. Aiebat præterea nescio quæ gesta inde-
core, & pro suo quique studio iactabat, quæ Episcopo po-
tius iudice quam præfecto examinari oportere. His con-
fusus, simul admonitus Apostolicæ præceptionis, quæ ar-
guit, dicens: Nonne de iis qui intus sunt, vos iudicatis? Et iterum:

Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ec-
clesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verendum vestram
dico. Sic non est inter vos sapiens quicumque qui pos-
set iudicare inter fratrem suum: sed frater cum fratre iudi-
cio conuendit, & hoc apud infideles: recepti cognitione, i-
ta tamen, vt compositionis essent arbitri. Videbam enim
quod si pro tuis iudicarem paribus, posset ille nō acquie-
scere: pro illo ferretur sententia, obediunt tua & sanctæ
fororis defensio. Erat ergo iniqua decernendi conditio.

Postea etiam illis videri iudicia necessitudinis sacerdoti-
alis gratia. Quando enim videtur quemuis alium quam se
quiores putat? Et quod verum erant verusti iurii intol-
erabilia vtrique parti dispendia, si finis eius aut fructus care-
ret, aut liberalitatis solatio. Cum igitur anceps iudicium,
ius controuersum, multiplices ab vtraque parte actiones
cerneret, inuidie plenas supplicationes, rescriptum
quoque obreptiones obtexerunt, aduerterem etiam gra-
ui conditione illum si viciisset, acturum de duplis fructibus,
& de sumptibus annole litis, tuo autem officio non con-
uenire, vt expensas iurii pergeres, nec cōperere vt quid
quam defructibus. Possellor ageres quos percepisses: malui
iurium compositione sedare, quam pronuntiatione ac-
cerbare. Alia enim habebat excitari iuriam. Tum quod est
grauissimum, est iuriosia subalta forent, erant tamen odia
mātura: quæ apud bonos mors dispendia sunt. Inter hos
æstus politus, cum me persona faceret totis, femine sexus,
viduz granitas, amici quoque contemplatio, trino quodā
non perfunctorio conueniret nomine, illud sequendum
putavi, vt neminem vinci vellem, & omnes vincere. Nec
scissile sententia. Vicissit enim omnes germaniti, vicissit
nature, vicissit scripturæ dicenti. Quare non magis inui-
riam accepitis: quare non magis fraudem patimini? Sed
putas te grauatum iactura iuris, damno pecunie. Meliora
vtique sacerdotibus damna quam lucra feculi sunt. Beatissus
est enim dare, quam accipere. Sed forte dicas: Fraudem non de
bui pati, iniuriam non debui perpeti, dānum subire. Quid
ergo? Inferre velles? Sed est tu non inferres, ille se passum
diceret. Itaque vide quid dicit Apostolus: Quare non magis
fraudem pati amini? vt probe videtur qui non patitur fecisse.
Tolerare enim debet qui fortior est. Verum quid ego
ita recum ago, quasi hoc meum & non tuum sit? Tu enim
obtulisti quasi arbitri litis vt foror in diem vite suæ pos-
sederet partem prædii, post obitum eius fratri cederet om-
nis possessio. Neque quicumque vel tuo vel tuo Ecclesie cō-
ueniret nomine, sed sibi haberet, si ita mallet, vt nihil di-
spensaret Ecclesie. Hoc cum ego prædicarem, & præferre
tantam animo tuo infusam liberalitatis gratiam, respōdit
germanus tuus placere sibi oblationem, si metus deterio-
randæ possessionis decederet. Quem admodum enim fe-
mina, & q̄ est amplius vidua, possessionem regeret tribu-
tariam? Quid sibi profuturum, quod sibi iura possessionis
cederes, si maiora ex incultu agri subenda sibi damna ar-
bitraret? Mouebat hoc cytriusque partem togatos. Itaque
omnium conspirante assensu placuit vt Læus V. C. agrum
suscepisset, & certum numerum fumenti, vini, olei, forori
quotannis pensaret. Ergo sanctæ germanæ tuæ non
ius, sed sollicitudo decessit: non fructus, sed culturae la-
bor: non redditus, sed incerti euentus quedam (vt dicitur
vulgo) alea. Si tempestates ventorum graues prouentum
impediunt, forori tamen tua via vberitas manebit. Si ni-
mia siccitate aruerint locorum gignentia, forori tamē tue
stata non minuetur succunditas. Sibi ascribit Læus con-
ditionem oblationis suæ: si necessitates temporum & ex-
traordinarie incubuerint exactiones, germana tua bene-
ficiæ tuo & dispendio Læti immunis erit. Læus autem fe-
proprietate locorum solabatur. Vicissit ergo omnes, Læ-
qui ius loci adeptus est quod non tenebat: foror quā an-
nimus potietur fructibus, iam sine lre, sine iurgio nemo ma-
tampi plenius, nemo gloriosius quam tu vicissit, qui dum er-
ga fororem confirmari vis liberalitatem tuam, in vtrumque
eam fratrem consorrem necessitudinis contulisti. Nam & fratri concessisti proprietatem, & forori vius-
tiam. Nihil autem admittit Ecclesie quod pietati acqui-
ritur. Charitas enim non damnum, sed lucrum Christi est.
Denique charitas, fructus Spiritus sancti est. Apostolico

E
1. Cor. 1.
1. Cor. 8.

F

Ad. 20.

1. Cor. 8.

G

H

A igitur caractere cognitio decursa est. Dolebamur ante quod licet haberes. Profuturum igitur, ut formam induceres Apostolicæ vite et præceptionis. Illud sacerdotio non congruebat, hæc transactio & Apostolicam decet normam. Nec vereare ne immunis sit atque exors Ecclesiæ liberalitatis tue. Habet & illa fructus tuos, & quidem vberiores, habet fructus doctrinæ tuæ, habet tuæ vite stipendium, habet facultatem, quem tuis institutis rigasti. His diues redditibus non querit temporalia, quia æterna possidet. Adhuc autem ei non solum Apostolicos, sed etiam Evangelicos fructus. Dominus enim dixit: *Fecite vobis amicos, & quod mirabile est, ex dissidentibus. Fecisti in ius gerantibus redire fratres, fecisti eos hac charitate, hac gratia securos quod suscipiantur in æterna tabernacula. Christo igitur auctore, & duobus arbitris sacerdotibus, te qui formam prior dedisti, me qui sententiam promissi, facta pax non claudicabit, quando tanta fidei conuenientur suffragia, ut perfidia non possit esse sine pena. Arabit Lætus sorori, cui antea alienos inuidebat labores: mellem Lætus sorori colligit, in qua antefere non poterat alienas donationes: deferet fructus ad sororis horrea, & hoc Lætus faciet, recepta iam etiam nominis sui proprietate. Tunc interea confirmatus in Apostolum Christi, assumens prophetiam auctoritatem dices ad Dominum: Possidisti res meas. Hæc melius Christum possessio decet, ut virtutes sacerdotis possideat sui, hos fructus capiat, qui sunt integritatis & continentie, & quod est amplius, claritatis & tranquillitatis. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.*

Titianus habebat cum neptis causam, Rufinus eius filius & pater nepus, Magister erat officiorum, inde ex lege iudex: quare proposita contra patrem causam fovebat: mox factus est Praefectus praetorio, unde desinit esse iudex, confundens ergo patri, & quia filium honore auctus, & quia ipsa molestia liberatus est. Epistola.

Ambrosius Episcopus Titiano.

C **V**enit tibi innocens victoria, ut sine veri amaritudine potius victorie securitate. Rufinus enim ex magistro officiorum factus est in consilatu Praefectus praetorio, ac per hoc plus esse cepit, sed tibi iam nihil obesse. Est enim aliam praefectus partium. Congaudet vel illi amico, quia honore auctus invidia leuatus est: vel ubi filio, quia liberatus es ab eo quem tibi grauiorem iudicem arbitrabare, ut sine negotio definitiue cum tua nepte, pietatis tue sit, non formidinis. Idemque promptior esto decisionis, cuius & spes potior, & fructus est. Spes, quia pater nepis tue qui de illius sententia sibi plurimum blandicatur, iam quod de eo speret non habet. Ille enim alia curat, praeterita negligit, vel cum illo quod tunc gerebat, depoluit officio: ille negotii sui meritum, non sententiae patronum considerat. Et fructus iucundior est, ut tibi referatur decisionis gratia, qui poteris iam sperare, & non sperare. pietatem spectans necessitudinis, non stimulum offensionis. Vale, & nos dilige te filius, quia nos te ut parentes diligimus.

D *Studio nob. li viro, in causa cuiusdam criminosi iudicio deputato, quam potius partem, clementem, an iustitiam sequi conduceret percontanti, respondet clementiam esse praefereendam. Epistola.*

Ambrosius Episcopus Studio.

Recognoſce puræ affectum mentis, & fidei studium, & Domini nostri Iesu Christi amorem. De quo etiam ego venter responsum propter, confictus altero quoque commissum vobis reſſet custodiam legum, altero autem propter misericordiam & gratiam, nisi de hoc Apostolicam haberes auctoritatem, quia non sine causa gladium portat qui iudicat. Dei enim iudex est in eo qui male agunt, quod tamen est cognitum tibi foret, non otiose scititan

dum putasti. Nam sunt qui eos in communionem non vocant sacramentorum celestium, qui in aliquos capitale sententiam ferendam æstimauerunt. Plerique etiam sponte se abstinent, & laudantur quidem, nec ipsi eos pollumus non prædicare, qui auctoritatem Apostoli ætenuis obſeruamus, ut ius communionem non audeamus negare. Vides igitur quid auctoritas tribuat, quid fudeat misericordia. Excusationem habebis, si feceris: laudem si non feceris. Esti non poteris facere, nec tamen innocentes atterere qualore carceris, sed absolueres, plus quali sacerdos probabo. Potest enim fieri ut causa cognita recipiaris reus, qui postea aut indulgentiam sibi petat aut certe sine graui leuitate (quod quidam ait) habet in carcere. Scio tamen plerique gentiliū gloriam solitos quod incunctam de administratione provinciali securum reuenerint. Si hoc gentiles, quid Christiani facere debent? Ad omnia tamen accipe responsū Saluatoris. Nam cum adulteram reperissent Iudei, obſtulerunt eam Saluatori: capientes, ut si abſolueret eam, videretur legem solueret, qui dixerat: *Non veni legem solvere, sed adimplere. Ii damnalet, videretur aduersum finem venisse propositi sui.* Hoc igitur prævidens Dominus Iesus, inclinat capite scribat in terra. Quid scribat, nisi illud prodigium: *Terra, terra, scribe hoc tibi adulator:* quod de Iechonia Iesū est in Hieremia propheta? Cum Iudei interpellant, in terra scribuntur nomina Iudeorum, cum adeunt Christiani, non scribuntur in terra fidelium nomina, sed in celo. In terra autem scribuntur abdicari à patre proprio, qui patrem tentant, & contumelias irrogant auctori salutis. Cum interpellant Iudei, inclinat caput Iesus: & quia non habet ubi reclinet caput suum, iterum erigit quasi dicturus sententiam, & ait: *Qui sine peccato est, prius lapidet eam.* Et iterum inclinat capite scribat in terra. Audientes illi, exire coeperunt finguli, incipientes à senioribus: vel quod ipsi plura haberent crimina qui diu vixerant, vel quia priores vim intellexerant sententiae, quasi pendentes: & coeperunt via magis peccata delere, qui alieni criminis venerant acculatores. Recedentes ergo illis re. *nausit solum Iesus, & eleuans caput ad mulierem, ait: Tu sum qui te accusabam? Nemo te condemnauit? Et illa respondit: Nemo. Dicit ei Iesus: Nec ego te damno. Vale, & amodo vix ne pecces.* Non damnat, quasi redemptio: corriget, quasi iudex, quasi fons abſoluit. Et quia quando se inclinat Iesus, ideo inclinat viuentes & eleuet, ideo ait remissio peccatorum. Nec ego te damno. Habes quod sequaris. Potest enim fieri ut ille criminulos possit habere ipem correctionis, si sine baptismo est, ut possit accipere remissionem: si baptizatus, ut poenitentiam gerat, & corpus suum pro Christo offerat. Quante sunt ad salutem viæ! Et ideo maiores maluerunt indulgentiores esse circa iudices, ut dum gladius eorum timeretur, reprimere scelerum furor, & non incitaretur. Quod si iugaretur communi, videretur minus nominis vindicta pena. Maluerunt igitur priores nos fieri ut id in voluntate magis abſtinentis, quam in necessitate sit legis. Vale, & nos dilige, quia nos quoque te diligimus.

Quoniam superiore epistola mansuetudinem in iudicio proponendam scripsi, ideo eadem nunc Studio plenius inſtrui quaerens, Dominum Iesum Christum in causa mulieris in adulterio deprehensae iudicium adiungens, iussus respondet. Epistola.

Ambrosius Episcopus Studio.

Eti superiore epistola hanc quam proposuisti quaestioni cum abſoluerim, tamen aliquid plenius requirit tibi ut filio asserere atque exculpere non superferendum. Ac semper quidem decantata quaestio, & celeberrimè abſolutio fuit mulieris eius que in libro Evangelio quod secundum Ioannem scribitur, adulterii rea obſecta Christo est. Id enim Iudeorum commenta est tergieratio, ut si contra legem abſolueretur, contra legem prolata Domini Iesu sententia teneretur. Si autem damnata est ex lege, vacare Christi videretur gratia. Sed vehementior facta est, postquam Episcopi reos criminum grauiſſimorum in iudicio

E

Ioan. 8. Mar. 5.

Ioan. 8. F

Luc. 10. Hier. 27

Ioan. 8. Mar. 5.

Mar. 5.

Ibid.

G

H

Epist. 11.

Ioan. 8.

bll.

A blis iudicis accusare, alii & vtgere vtque ad gladium su-
premaxque mortem. alii accusationes huiusmodi & cru-
entos sacerdotum triumphos probare ceperunt. Quid
enim aliud isti dicunt quam dicebant Iudei, reos crimi-
num legibus esse publicis puniendos, & ideo accusari
eos etiam a sacerdotibus in publicis iudiciis oportuisse,
quos afferunt secundum leges oportuisse puniri? Eadem
causa est, sed numerus minor, hoc est, non dispar iudicii
questio, sed pœne dispar iniuria. Vtiam Christus puniti
ex lege non pallus est, isti minorem numerum afferunt
esse punitum. At quo loco hoc inquit Christus? Nam
plurimum secundum qualitates eorum in quibus
docebat famulos suos, disputationes suas formare di-
gnatus est, vt in porticu Salomonis, hoc est sapientis,
deambulans loquebatur: *Ego & pater vnum sumus*: vt in
templo Dei dicebat: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui
me misit*. Hoc quoque iudicium in templo positus exer-
cet, sicut scriptum est in posterioribus. Sic enim habes
Hic vbi locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo, & ne-
mo apprehendit eum. Quid est gazophylacium? Collatio fi-
delium, sumptus pauperum, requies egenorum, iuxta
quod sedens Christus, vt habes secundum Lncam, duo
zera mulieris viduae diuitum munuscula censuit presen-
tando, diuino videlicet testimonio presertens optimas prœmis
largitatis sedule liberalitatis affectum. Qui tale habebat
iudicium viduam quid ipse iuxta gazophylacium posi-
tus conferebat. Non enim otiose viduam prœtulit duo era
mitentem. Petioli ista paupertas est, fidei opulenta my-
sterio. Ista sunt duo æra quæ Samaritanus ille Euangelis-
ta ad eius curanda vulnera qui incidit in latronis, stabulario
detulit. Ergo & ista specie viduæ, in typo Ecclesiæ, hoc
gazophylacio sacro confertendum putauit, quo pauperi
lanientur vulnera, petegororum ieiunia cadantur. Vn-
de & nunc quid Christus confert, spiritaliter te oportet
expendere. Diuidebat enim populis *argentum igne exami-
natum* eloquiorum celestium, & imaginis regie pecuniam
populorum: annuerat affectibus. Nemo plus misit,
quam qui totum donauit. Satiabat esurientes, replebat
inopes, illuminabat cæcos, redimebat captiuos, paralyti-
cos erigebat, mortuos resuscitabat, & quod est ampli-
us, conferebat absolutiones reorum, peccata dona-
bat.

Hæc sunt duo æra quæ misit Ecclesiæ postea quæ accipit
Christo. Quid enim sunt duo æra, nisi pretium noui & ve-
teris testamenti? Pretium scripturæ, & fides nostra est.
Nam quod legitur, pro intelligentis æstimatur arbitrio.
Remissio iugis peccatorum, vt inquit pretium testamēti
est, quæ peragium in typo annuntiata est, in veritate
completa per Christum. Ideo habes nunc septem dies
purgationem sine trium dierum effe purgatione. Septem
dierum purgatio secundum legem, quæ in specie præsen-
tis sabbati, spiritale sabbatum annuntiatum dicitur
purgatio secundum gratiam, quæ Angelus testificatione
signatur, quia tertio die Dominus reuertitur. Vbi poena
præsentitur, debet esse poenitentia peccatorum: vbi remis-
sio donatur, gratia est. Præcedit poenitentia, sequitur gra-
tia. Neque poenitentia ergo sine gratia, neque gratia sine
poenitentia. Debet enim poenitentia prius damnare pec-
catum, vt gratia possit abolere. Ideo typum legis accipies
Ioannes baptizauit in poenitentia, Christus ad gratiam.

Septimus ergo dies legis mysterium signat, octauus resur-
rectionis: hic habes in Ecclesiæ statu *Da partem illis septem, &
illud æra*. Nam & in propheta Osée legitur dictum ad eum:
Conduc tibi fornices quas quidem denariis: eo quod gemino
ære veteris & noui testamenti, hoc est, integro fidei pre-
mio, mulier illa vago quodam & meretricio gentium con-
uenarum comitatu sulca cōducitur. Et cōducit, inquit, eam
gomor bordes, & semigomor bordes, & neuel vius. Per hordeum
significat, quia imperfectos vocat ad fidem, vt perfectos
redderet: per gomor intelligitur plena mensura, per semi
gomor semiplena mensura. Plena mensura in Euangelio
est, semiplena in lege, cuius plenitudo nouum est testa-
mentum. Siquidem ipse Dominus ait: *Non veni legem solu-
re, sed implere*. Nec otiose quidem anabathmori Plal-
mos Davidicos legimus, & quidem gradib. ascendisse

Ioslem, cum Ezechias iustus rex vitæ huius acciperet com-
matum. Significabat enim esse venturus sol iusticie, q
gradus quindecim veteris & noui testamenti illuminati-
onis esset præsentia suæ luminis, quibus nostra fides ad vi-
tam ascendit æternam. Vnde & hoc quod hodie in Apo-
stolo lectum est, mysticum reor, eo quod quindecim die-
bus apud Petrum mæstret. Vides. n. mihi quod Apostolus
sanctis scripturæ diuine interpretatione in sermone lecti
vario cōferentib. pleni luminis resillit claritudo, igno-
rantiæ vmbra decellit. Sed iam veniamus ad mulieris liti-
as audite absolutionem. Oblata erat a Scribis & Pha-
riseis Dño Iesu adultericia, & hæc oblata frange, vt si hæc
absolueret, legem soluere videret: si vero damnetur, pro-
positum suum mutaret ad reos, quia peccata omnium re-
missurus aduenit. Denique supra ait: *Ego non iudico quem-
quam*. Offerentes ergo eam, dixerunt: Hanc mulierem inue-
nimus publice machentem. Verum quid dicis de ea? Quæ cū dice-
rent? Iesus inclinato capite dixit scribæ in terra. Et cum expe-
ctarent vt audiret eum, erigens caput dixit: Qui sine peccato est pri-
or lapidet eam. Quid tam diuini quæ illa sententia, vis pe-
ccata punit qui exors ipse peccati lit. Quomodo n. scias a-
lieni vltorem, & proprii criminis defensor? Nōne se ma-
gis ipse condemnat, qui in alio damnat quod ipse comit-
tit? Hoc ait dixit, & scribæ in terra. Quid Vtq. dicens:
*Festuca que in oculo est fratris tui vides, trabem autem que in ocu-
lo tuo est, non vides*. Libido enim velut festuca est, cito
accenditur: propterea consumitur. Sacrelegum perfidias, quo
Iudei negabant propriæ salutis ad reos, sceleris magni-
tudinem personabat. Scribæ autem in terra digito quo legem
scripsit. Peccatores in terra stabunt, iusti in celo, hic
aut habes dictum ad discipulos: *Quid est quia vestra testifi-
catia sunt in malis*. Secundo autem scripsit, vt gemino testa-
mento Iudeos scias esse damnatos. Audientes autem hoc ve-
rum exierunt foras vnum post vnum, incipientes a senioribus, & se-
desant cogitantes de se. Remanuit solus Iesus, & mulier in medio
stans. Bene ait quod exierunt foras qui nolebant esse cum
Christo. Foris litera est, inus mystica. Sequens vtriusque enim
diuinarum lectionum quædam velut abscortio solia, non
fructum, qui vivebant in vmbra legis, & solem iusticie vi-
dere non poterant. Denique dicēdentibus illis rem. misit
solus Iesus. & mulier in vultu stans. Donatus peccatum, ius-
tus remanet Iesus, sicut ipse ait: *Eccce remitto, & iam remit-
to, vt dispersimini vniuiusque in sua, & me solum relinquitis*. Non
enim legatus nequius, sed ipse Dominus saluē fecit
populū suum. Solus remanet, quāto potest hoc cuiq. hec
minum cum Christo esse commune vt peccata condonet.
Soli hoc munus est Christi, qui tulit peccatum mundi.
Meruit & mulier absolui, quæ recedentibus Iudeis reman-
sit sola cum Christo. Eleuans aut caput Iesus dixit mulier: Vbi
sunt qui te accusabant? Nemo te condemnat? Et illa respondit: Nemo
Domine. Et ait ad illam Iesus: Nec ego te damno. x. ad. & modo vi-
de ne pecces. Vide lector diuina mysteria, & clementia Chri-
sti. Cū accusatur mulier, caput Christus inclinat, eleuatur aut
vbi defecit accusator. Ita nullā dānari vult, absoluit oēs. Bre-
uiter aut oēs hereticis interimit quæst. dicēdo. Nemo te
condemnat, qui dicunt Christi dū nec iudicis, vel qui ait:
Sedere autē ad dexterā meam vel ad sinistram, non est meum dare vo-
bisc. ecce & hic ait: Nemo te condemnat? Quomodo vtique
interrogat quæ videbat? Sed interrogat nobis, vt nosceremus
non esse condemnaram. Erit etiam humani affectus hæc
consuetudo, vt interrogemus seipsum quæ videamus. Et id
est mulier respondit: Nemo Domine. Hoc est dicere: Quis po-
test condēnare quæ ipse non dānas? Quis potest alium Ius
tali sententia conditione punire? Cui respondit Dñs: *Nec
ego te damno*. Aduerte quomodo propriā sententia repēra-
uit, vt Iudei de absolutione mulieris calānari nihil posset
sed in se magis calūnniam retorquerent si queri vellent.
Dimitte enim mulier, non absolutam, quia deat accēta
tor, non quia innocens approbat. Quid ergo quærentur
qui priores a persecutione criminis, & ab executione sup-
pliciū dēsternunt? Addidit autem deuic. Vade, & modo vide
ne pecces. Emendauit res, non crimē absoluit. Etenim seu-
riore sententia culpa damnatur si vniuiusque crimen sul-
oderit, & in se incipit condemnare delictum. Etenim

B

Ios. 8.

Ecl. 61

Ios. 11.

Ios. 20.

Ecl. 21.

F

Mat. 7.

Ecl. 31.

Ios. 10.

Ios. 12.

Ios. 8.

S. p. 5.

Ios. 8.

Ios. 10.

G

Ecl. 61.

Ios. 1.

Ios. 8.

Ios. 5.

Ecl. 61.

Ios. 11.

Mat. 1.

Ecl. 10.

Ios. 8.

Ios. 8.

cun

A cum reus occiditur, persona magis quam culpa punitur. Vbi vero culpa deponitur, absolutio personæ est: pœna peccati. Quid est ergo? *Ad e. amodo vide ne peccetis* Hoc est,

Ex quo te Christus redemit, corrigat gratia quam pœna non emendaret, sed plecteret. Vale fili, & nos dilige, vt filius, quia nos re vt parentes diligimus.

S. AMBROSII EPISTOLARVM LIBRI SEXTI FINIS.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN- SIS EPISTOLARVM

LIBER SEPTIMVS.

In quo praelara quadam sanctissimi huius Episcopi gesta: insignioresque actiones commemorantur.

Quomodo Mediolani sanctorum martyrum Gervasij & Protasij corpora inuenierit: vbi aliqua de ipsorum etiam sanctorum martyrum passione describuntur. Epistola.

Ambrosius seruus Christi, vocatus Episcopus, fratribus per omnem Italiani constitutis, salutem in Domino æternam.

Epist.
LIII.
Adat. 10

C
Ep. 39.

ibidem

D

IN diuinis voluminibus reus scribitur qui non studuit dare gratis quod ipse gratis accepit. Quid quid enim Ecclesie Domini profuturum erat, subtraxille videtur qui noluit tradere omnibus, quod ipse non celandum accepit. Vnde Psalmographus canit: *Instruam tuam non abscondi in corde meo. veritatem tuam & salutare tuum dixi non celavi misericordiam tuam in concilio multorum.* Et pro hoc opere quasi vicissitudinem à Deo postulans adiecit: *Tu autem Domine ne elonges misericordiam tuam à me.* Quasi diceret Deo: Sicut ego feci alios misericordiam inuenire, ita ipse nō patiaris longe fieri misericordias tuas à me. Aperiamus ergo cur ista premisimus, & vestros animos qui pie de Domino sentitis & creditis, de inuentione sanctorum corporum ad letitiam inuitemus. In diebus itaque transactæ nuper Quadragesimæ cum Dominus donasset mihi vt ieiunantium me faceret esse participem, in oratione positum ita me formus oppressit, vt nec vigilans aperte dominiens integre, viderem apertis oculis duos iuvenes ephebos vestibus candidissimis, id est, colobio & pallio in duros, caligulis caleatos, manibus extensis orantes. Nullam quidem grauidinem patiens, loqui cum eis non poteram: sed quia, vt dixi, pars in me somni incumbebat, qui me ad eorum interrogationem verbum proferre non sineret. Plene autem mihi euigilanti visio eorum elapsa est. Factum est proinde vt rogarem Domini misericordiam, quod si ludificatio demonum esset, absce deretis vero esset veritas, plenius appareret. Ad insperatum vero quod poscebam à Domino, augmentum ieiunium. Similique modo canente gallo, orantes mecum iuvenes apparuerunt. Tertia vero nocte, defecio ieiunij corpore, non dormienti, sed supenti, cum quadam mihi tertia apparuerunt persona, quæ similis esse beato Paulo Apostolo videbatur, cuius me vultum pictura docuerat, in tantum vt ipse mecum, illis tacentibus, loqueretur, dicens: *Hi sunt qui moniti mei obtemperantes, prædica & diuitias respuentes, secuti sunt Domini nostri Iesu Christi vestigia nihil terrenum, nihil carnale concupiscetes, in media hac Mediolanensi urbe per decem annos in Dei seruitio perdurantes, ad hoc pertingere, vt Christi martyres ficerent. Quorum corpora in loco inuenies, in quo stas & oras.*

Duodecim pedum altitudine terra coopertam arcam inuenies, quam arcam superius exaltabis, & in nomine eorum Ecclesiam fabricabis. Cumque eorum nomina requirerem, dixit mihi: Ad caput eorum libellum scriptum inuenies, in quo & ortus eorum & finis scriptus est. Conuocans itaque omnes per circuitum fratres & coepiscopos vrbium vicinarum, & ecclesiarum vniuersas quæ videram, ipsis coram positus, primus ego terræ fossor accessi: ceteri vero Episcopi profecti sunt, & fodientes peneminus ad arcam, quam sanctus promiserat Paulus. Quam aperientes, inuimus quasi in ipsi hora positos sanctos, miro odore fragrantis. Ad Quorum caput libellum inuenimus, in quo erant hæc per ordinem conscripta: Ego seruus Christi Philippus, intra domum meam sanctorum mater Valeria, & pater Vitalis sunt ducti: quos vno ortu geminos genuere, & vnum Protasium, alium Gervasium vocauerunt. Cumque ab intecitato Gervasius & Protasius, hoc est, patre sancto Vitale martyre, & matre sanctæ memoriæ Valeria defunctis, vtrique patrimonio successissent: domum propriam in qua nati fuerant, & res vniuersas datum, & calcullas venūdantes, omnes pretium pauperibus erogauerunt, & familiolæ suæ, quam ingenium fecerant. Post hæc autem Gervasius & Protasius in vno loco conuulso concluderunt, & per decem annos lectioni & orationi adherentes, auno vndecimo conuictionis sue ad palmam martyrii, idola respuentes, sub Altario comite in mediolanensi ciuitate die Kalendarum Iuniarum feliciter perueniunt. Nam: eo tempore sapientissime comite Altasio, qui proficisciebatur ad bellum, quod à Marcomannis fuerat excitatum, occurrerunt ei cultores idolorum cum sacerdotibus suis, dicentes: Si vis latus ad Augustus nostros reuerti & victor, Gervasius & protasium diis nostris cōpelle sacrificare. Vehementer enim dii nostri de eorum contemptu commoti, responsa nobis dare contemnunt. Audiens hæc Altasius comes iussit eos teneri, & ad se perducī. Cumque per duos fuissent ad illum, ait comes Altasius: Hortor vos & moneo, vt à deorū nostrorum iurijs recedentes, ad immolandum eis deuoti fideatis insisteret, vt expeditio meam nimirum celebraret. Reatus Gervasius dixit: Victoriæ de celo debes ab omnipotente Deo requirere, non à simulacris mutis & vanis, quæ oculis habent sine lumine, aures sine auditu, nares sine odore, os sine sermone, manus sine tactu, pedes sine gressu.

fu

A lu, & ventrem abique interioribus probantur habere, & sine flatu esse noscuntur. Tunc indignatus Alfasius comes iussit beatum Gervasium tamdiu plumbatis tundi, quamdiu exhalaret spiritum. Quo remotio, iussit sibi adflare Protasium. Cui & dixit: Miser, vel tu viuere stude, & noli *stus* *stus* *stus* interire sicut & frater tuus Gervasius. Cui beatus Protasius respondens ait: Quis est miser, ego qui te nō timeo, an tu, qui me timere probas? Alfasius dixit: Ego te, miser hominem, quomodo timeo? Beatus Protasius dixit: In hoc probas timere me & laedi, si non sacrificauero diis tuis. Si enim nō timeas re laedi & inae, ad sacrificium idolorum non me compelleres. Ego autem te nō timeas, contemno minas tuas, & omnia idola tua vt stercora reputas, Deum solum qui regnat in caelis, adoro. Audiens haec Alfasius comes, iussit eum fustibus caedi: & dum diu torquebatur, iussit eum erigi, dixitque ei: Protasi, vt quid tam superbus & tam rebellis exis? vis perire sicut tuum probasti perire germanum Gervasium? Beatus Protasius respondit: Non tibi irascor Alfasius comes: nec ego, ne cipla iustitiae quoniam excois tui cordis oculos adoret. Incredulitas enim quae in tuis sensibus regnat, non te permittit videre quae Dei sunt. Nam & Dominus meus Iesus Christus eum malediceretur non maledixit, sed potius vt eis indulgeretur orauit addens & hoc, quia nesciret quid facerent. Vnde & ego tui, comes Alfasii, miserior, quia nescis quid facias. Age ergo quod cepisti, vt mihi possit occurrere cum meo fratre Gervasio hodie benignitas Saluatoris nostri. Tunc comes Alfasius iussit eum capite caedi. Cumque decollatus esset beatus Protasius, ego leuans Christi Philippos abili cum filio meo fursum nocte sancta corpora, & in domo mea, Deo solo recte, in ista ca faeva fepeliui, credens me orationibus eorum consequi misericordiam Domini nostri Iesu Christi: qui cum patre & Spiritu sancto viuat & regnat in secula seculorum, Amen.

C *Marcellinam sororem per epistolam certiorum reddidit de corporum cornuendum sanctorum Gervasii & Protasii martyrum inuentione, translatione, basilica dedicatione, miraculis, & ad populum concione.*
Epistola.

Ambrosius Episcopus Marcellinae sorori.

D *Q*uoniam nihil eorum quae hic te absente gerantur, sanctitatem tuam celare soleo, scias etiam dilectissima soror, sanctos martyres nobis repertos. Nam cum ego basilicam dedicare vellem, multi tamquam vno ore interpellare coeperunt, dicentes: Sicut in Romana, sic basilicam dedices. Respondi: Faciam, si martyrum reliquias inueniero. Statimque subit veluti cuiusdam ardor praesigii. Quid multa? Dominus gratiam dedit, foris adstantibus etiam clericis iussi eruderari terram eo loci qui est ante cancellos sanctorum Felicis atque Naboris. Inueni signa conuenientia: adhibitis etiam quibus per nos manus imponenda foret, sic sancti martyres emineret coeperunt, vt adhuc nobis silentibus acciperetur vna, & sterneretur praeterea locum sancti sepulchri. Inuenimus mirae magnitudinis viros duos, vt praefata aetas ferebat. Olla omnia integra, sanguinis plenum. Ingens concussus populi pertotum illud biduum. Quid multa? Condiuimus integra, ad ordinem transfuimus, vespere iam incumbente ad basilicam Faustae venimus: ibi vigilae tota nocte, manus impositio. Sequenti die transfuimus ea in basilicam quam appellant Ambrosianam. Dum transferimus, cecus sanatus est. Talis mihi ad populum fuit sermo. Cum tam effusam, tamque inauditam considerarem conuentus vestri celebratorem, & diuinae gratiae munerem, qui in sanctis martyribus resulerunt, imparem me, fateor, huic muneri indicabam, ne fieri posse, vt sermo absolute meum, quod vix possumus animo intendere, oculis comprehendere. Sed vbi sanctarum legi cepit scriberetur, largitus est Spiritus sanctus, qui locu-

tus est in prophetis, quod dignum aliquid tanto actu & expectatione vestra, martyrum quae sanctorum meritis proferamus. *Celestia* inquit, *gloriam Dei*. Cum legitur hic Psalmus, occurrit quod non tam elementa materialia, quam caelestia merita dignum Deo praeconium deferre videantur. Hodierna tamen sermone lectione patuit qui *cali* *enarrant gloriam Dei*. Aspicite ad dexteram meam, aspicite ad sinistram reliquias sacrosanctas, videtis caelestis conuersationis viros spectantes animi sublimis trophea. Ipsi sunt *cali*, qui *enarrant gloriam Dei*: haec opera *manuum eius*, quae *annuntiat firmamentum*. Non enim eos secularis illecebra, sed diuini operis gratia ad firmamentum iustitiae passionis euehit. Multoque ante inorum virtutumque documentis annuntiavit in his martyrium, quod aduersus lubricum saeculi huius stabiles permanerunt. Caelum erat Paulus, qui ait: *Nostra conuersatio in caelo est*. Caeli erat Iacobus & Ioannes: denique filii ronitru nuncupantur, & ideo quasi caelum Ioannes verbum apud Deum vidit. Ipse Dominus Iesus perpetui luminis erat caelum, cum enarraret Dei gloriam, sed eam quam nemo ante confecerat. Et ideo dixit: *Deum nemo vidit vngnam, vngentium filius qui est in sinu patris, ipse enarrauit*. Opera quoque manuum: Dei loci ris, audi Iob dicente: *Spiritus diuinus, qui fecit*. Et ideo alueris diaboli tentamenta firmatus, inoffense vestigiis coelestis refertur. Sed veniamus ad reliqua. *Dies*, inquit, *dies erunt verbum*. Ecce veri dies, quos nulla caligo noctis interpolat. Ecce veri dies pleni luminis & fulgoris aeterni, qui non perfunduntur sermone verbi Dei, sed intimo corde etuaturant in confessione constant, in martyrio persequentes. Alius Psalmus dicit: *Quis fuit Dominus Deus noster qui in altis habitat, & humilis respicit in caelo & in terra?* Respexit sane humilia Domini, qui lacrimas subingitibus celsipite reliquias sanctorum suae Ecclesiae reuelauit, quorum animam in caelo corpus in terra. *Suscitatus a terra inopem, & de seruire erigit pauperem*, quos videtis vt eos cum principibus populi sui collocat. Principes populi quos alios in sanctos martyres estimare debemus, quorum iam in numerum, diu autem ignorati Protasius Gervasiusque proferuntur, qui sterilem martyribus Ecclesiam Mediolanensem iam plurimum matrem filiorum, letati passionis propterea fecerint & titulis & exemplis? Nec hoc abhorreo: a vera die: *Dies dicitur erunt verbum*, anima animae, vita vitae, resurrectio resurrectio. Et *nocti* *nocti* *inducit* *nocti*, hoc est caro carni, quorum passio veram fidei scientiam omnibus lucidauit. Bonae noctes, noctes lucidae, quae habet stellae. Sic ut enim stella & stella differunt in claritate, ita & resurrectio mortuorum. Non immerito autem plerique hanc martyrum resurrectionem appellant. Videtur tñ vtrum sibi an nobis certi martyres resurrexerunt. Cognouimus, immo vidimus ipsi multos a demoniis purgatos plurimos etiam vbi vestem sanctorum manibus contigerunt, his quibus laborabant debilitatibus absolutos reperta vultu corporis miracula, quos se per aduentum Domini Iesu gratia terris maior infunderat, vmbra quadam sanctorum corporum plerisque sana ros cernitis. Quanta orania iactantur? Quanta inuenta super reliquias sacratissimas & tactu ipso medicabilia, repositum? Gaudet omnes extrema linea contingere, & qui contigerit, saluus erit. Gracias tibi Domine Iesu q hoc tempore tales nobis sanctorum martyrum spiritus excitasti, quo Ecclesia tua praesidia maiora desiderat. Cognoscant omnes quales ego propugnatores requirit, qui propugnare possint, impugnetur non foleant. Hos ego acquisiui tibi plebs sancta, qui profint omnibus, nemini nocent. Tales ego ambio defensores, tales milites habeo. Quorum quoque maiora, eo ruitura patrocina sunt. Horum etiam illis ipsi qui mihi inuenit, opto praesidia. Veniant ergo & videant stipatores meos, talibus me armis ambiri non nego. Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri magnificabimur. Elifsum scripturam diuinam series refert, cum ab exercitu Syroorum esset obfessus, dixit illi timenti serualo, ne timeret quia plures, inquit, *pro nobis sunt, quam contra nos*. Et hoc probaret, petiit vt oculi Giezi aperirentur, quib. inuenerat adesse vidit Prophetam exercitus angelorum. Nos etiam eos videre non possumus, sentimus tamē. Erant clausi isti oculi quamdiu ob-

E

Psal. 116.

Ibidem

Phil. 3.

Ibidem

Ibidem

Ibidem

F

Psal. 116.

Psal. 116.

Ibidem

G

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

Ibidem

A obruta sanctorum corpora delitescerebant. Aperuit oculos nostros Dominus, videmus auxilia quibus sumus sepe defensi; non videbamus hæc, sed habemus tamen. Itaque trepidantibus nobis quasi dixerit Dominus: Aspicite quātos vobis martyres dedermint referatis oraculis gloriā Domini speculari, quā est martirum passioe præerita, & operatione præsens. Euasimus fratres, & nesciebamus? Inuenimus vnum hoc quo videamur præstare maioribus. Sanctorum martirum cognitionem, quam illi amiserunt, nos adepti sumus. Enuincunt nobiles reliquie sepulchro ignobili, ostenduntur cælo trophæa. Sanguine tumulus madet, apparent cruoris triumphalis notæ, inuolant reliquæ loco suo & ordine repertæ, auxilium humanis caput. Nunc senes repetunt audisse se aliquando horum martyrum nomina, nulumque legisse, perdidit ciuitas suos martyres, quæ rapuit alienos. Et si hoc Dei munus est, camen gratiam quam temporibus sacerdotum mei Dominus Iesus tibi tribuit, negare non possum: quia ipse martyrem esse non metor, hos vobis martyres acquiui. Succedat victima triumphales in locum vbi Christus hostia est. Sed ille super altare, qui pro omnibus passus est, ille sub altari, qui illius redemptioni sunt passione. Hunc ego locum prædestinaueram mihi. Dignum est enim ut requiescat sacerdos, vbi offerre conuenit. Sed cedo sacris victimis dexteram portionem, locum iste martyribus debebatur. Conducamus ergo reliquias sacrosanctas, & dignis adibus inuehamus, totumque diem fida deuotione celebremus. Acclamauit populus ut in Dominicum differretur diem martyrum depositio: sed tandem obtinuit, ut sequenti fieret die. Sequenti die talis mihi ad populum iterum sermo fuit: Hæcerno tradam versiculum, &c.

Hunc habes supra serm. de Sanctis pag. 107

Quod sanctorum Vitalis & Agricolæ martyrum corpora Bononiæ inter ludæorum sepulchra per sanctum Ambrosium episcopum reposita fuerint: de quorum vita, passione, & miraculis aliquando notatur. Epistola.

C Ambrosius seruus Iesu Christi, vocatus Episcopus, dilectissimis fratribus, & vniuersis plebibus per Italiam, æternam in Domino salutem.

E. H. L. V.

Magna atque præcella martyrum testimonia, de quibus vobis scripturus sum, ioster potius attenuat quam explicat sermo. Verum quod sermo attenuat, virtus adauget. Idcirco quod in me minus est, in martyribus luculenter resplendet. Inuitatus itaque à plebe Bononiensi negare præsentiam meam Domino suggerere nullatenus potui: quoniam si fidelibus aderat, ut sua quæ Christus solet mirabilia, suis fidelibus ostenderet. Nam Diocletiani & Maximiani Imperatorum temporibus duo viri. Vitalis nempè & Agricola, pro Christo in ciuitate Bononiæ martyrium passi sunt, quorum corpora ne à fidelibus reperirentur, inier ludæorum sepulchra recondita fuerunt. Christum igitur confitentes, & pro eius gloria morientes, inter eos qui cum negauerunt, indecore sepulti sunt. Locum autem qui omnes latebat, Christus Dominus noster mihi reuelare dignatus est. Vbi ieiunius & orationibus plures habentes excubias, i inuenimus tandem pignora martyrum, prout mihi Dominus reuelauerat, tanquam inter spinas rosam legentes, & omnibus palam manifestata sunt. Aderat populus Christianus cum plausu & læticia. Iudæi ludentes dicebant: Flores vixi sunt in terra nostra. Respondabant Christiani: Tempus inchois aduenit. Alii dicebant: Alii festinauerunt, & nos in eorum labores introimus, & martyrum fructus recipimus: ut quod scriptum est in pleatur, quod qui seminat, & qui metit, mercedem accipit. Iudæi audientes voces plaudentes Ecclesiæ, ridetes dicebant: Vox turgentis audita est in terra nostra. Christiani dicebant: Vineæ florescentes de vno odorem suum. Vnde bene per Prophetam dicitur: Dies dei multas verbum, & vox nocti indicat scientiam. Quasi dicit: Dies dei, hoc est, Christianus Chri-

stiano: & vox nocti, hoc est, Iudæus Iudæo. Certe & ipsi demones confitebantur, & ab hominum corporibus illico egrediebantur. Er multi qui variis vexabantur ægritudinibus, sanctorum tangentes sudaria continuo sanabantur & plura per sanctos suos mirabilia in populi præsentia, dum facia vehenter pignora, operatus est Dominus. Colligam ergo alii aurum atque argentum, & de latencibus eueant vici, legant pretiosa mollium fertate: temporalis iste thesaurus est, & habentibus non infrequenter perniciolosus. Nos legimus martyrum clausos, & plures quidem, quia plura in eis vulnera quam membra fuerunt. Colligimus linguicem triumphalem, & crucis lignum. Namque sicut qui ad conuiuium magnum inuitantur, apophoreta secum referre conficiunt, ita nos conuiuium Bononiæ apophoreta gratiæ & sanctitatis plena nobis referant curauimus. Sanctorum igitur martyrum vni nomen est Vitalis, Agricola nomen alteri. Vtriusque nomen aptum: ut martyrio iam designati ipsi etiam per vocabulis noluerunt. Nam ille Vitalis dictus est, quia passibilis vite conserpuit, viram aliam quæ eterna est, libi compararet ille vero Agricola, qui bonos spiritualis gratiæ fructus fereret, & sui sanguinis effusione meritorum & virtutum suarum platiaria rigaret. Sanctus Vitalis, cum à persecutoribus Christum negaret, impetretur, & ille constantius confiteretur, adeo omni tormentorum genere cruciatus est, ut nullus in eius corpore sine vulnere esset locus. Quare hæc ad Dominum orationem effudit, dicens: Domine Iesu Christe Saluator meus & Deus meus, iube suscipi spiritum meum, quia iam desidero accipere coronam, quam sanctus angelus tuus mihi ostendit. Et completa oratione emisit spiritum. Sanctus vero Agricola mitioribus ita preditus erat moribus, ut ab omnibus impense diligeretur, ideoque eius passionem differrebat. Verum persecutorum hæc indulgentia, quæ iam etiam immanitate martyri videbatur acerbior. Nec enim eorum blandiciis sedulitatis, sed fraudis erant, differrebat quippe coronam. Hinc namque formentis suppliciaque plura in sancto exercere Vitale, ut sanctum tettere nec Agricola; sed Dominus illa in maiorem eius constantiam vertit. Denique videntes nihil proficere, eum tandem cruci affixerunt: sicque Deo spiritum reddidit. Sanctus Vitalis sancti Agricolæ seruus fuerat, mox eius in passione socius, nunc gloriæ confors factus est. Merito autem sanctus Vitalis primo passus est, & ut seruus præcellit, quia domino parabat locum: passus est dominus, ut seruus prudens fidem probaret. Passus seruus, disciplina est domini: hic iniecit, ille impleuit, nihil illi seruitute decerpit. Quomodo autem minus potest quod Christus donauit egregie? Ille quidem homini feruendo didicit quomodo placeret Christo: hic geminam acquiuit laudem, in illo magister, in feruore beneficii mutuo certauerunt postquam equales esse meruerant. Hic illum ad martyrium premisit, ille istum acceperat. Nihil ergo ad meritum hominis conditio detrahit, nihil dignitas auget, sed vtriusque fides consummatur. Nihil scriptum est: Sine liber sine seruus, omni in Christo vnum sumus. & Vnusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino. Apud Dominum enim seruitus & libertas æqua lance penduntur: cum nulla sit maior dignitas, quam seruire Christo, qui tanti nos estimat, ut animam suam pro nobis traderet. Hæc vobis pauca & compendiarie, dilectissimi fratres, de corporum sanctorum martyrum inuentione significare curauimus, ut ipsorum memoriam in Ecclesiis facere valeatis. Passi sunt autem sancti martyres sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus in ciuitate Bononiæ, prouincie Italiæ, pridie nonas Nouembrii, regnante Iesu Christo Domino nostro, cui est omnis honor & gloria in sæcula sæculorum.

Amén.

Cant. 2

Isa. 9

Cant. 2

Psalm. 118

A Gratiano Augusto Anagagat Comiti fraude intercepto, Maximus Galliam occupavit, Imperium inuasis, Valentinianum inuictum ad huc partem sanctum Episcopum unum, secundo ad eum legationem mittit, quanta vero auctoritate constanti, suum peregrit legationem, in hac ad ipsam Valentinianum relationem spectat. Epistola.

Valentiniano Imperatori Ambr. Episcopus.

Et si superioris legationis meae fides ita approbata sit tibi, ut ratio eius a me non quereceret (satis enim claruit eo ipso quod aliquot dies retentus sum intra Gallias, me violentiam a Maximo non recepsisse, neque eius adimplendum quae ad voluntatem eius magis quam ad pacem proderent: denique non commisisse secundam legationem, nisi primam probasset): quia tamen regredienti mihi decernendi secum impulsit necessitatem, ideo hac epistola expositionem legationis meae insinuandam putavi, ne cuiquam sermo veris prius vana intexeret, quam reclusis meis integra & sinceræ veritatis expressa signaculo manifestaret. Cum peruenissem Treuiros, posthinc proceßit ad palatium. Egressus est ad me vir Gallicanus, praepositus cibiculi, ennuclus regius. Proposuit adeundi copiam, quaesivit num rescriptum haberem clementiae tuae. Respondi, habere. Retulit, non posse me, nisi in consistorio videri. Dixi non esse hunc mortem sacerdotalem, certe esse aliquam de qua scereto deberem cum suo principi confabulari. Quid plura? Consultuit eum, sed eadem referenda credit, ut inquireret etiam priora ex illis arbitrio de prompta. Dixi tamen alienum id quidem a nostro munere, sed me recepto officio non me defuturum, gratam mihi esse humilitatem in tuo praesentium, & quod verum est, fraternae pietatis negotio. Vbi sedet in consistorio, ingressus sum, afflatus est ut oscularetur. Dixit ergo inter consistorianos lecti. Hortari cupierunt ut ali vascenderem, vocarent illi. Respondi ego: Quid oscularis cum quem non agnoueris? Sed enim me agnouisses, non hoc loco videres. Commoues, inquit, Episcopo? Non, inquam, in iuncta, sed verecundia, quod alieno consilio loco. Et primus, inquit, me ingressus ingressus es consistorium. Nec illud inquam mei erroris fuit: vocantis, non ingredientis vitium est.

C Cur, inquit, ingressus es? Quia, inquam, tunc vt inferiori pariter petebam, nunc vt equali. Cuius inquit, beneficio equalis? Respondi: Omnia potentes Dei, qui Valentiniano regnum quod dederat restituerat. Ad postremum erupit, dicens: Quoniam me huius, & ille Bauto qui tibi regnum sub specie pueri vendicare voluit: qui etiam barbaros mihi inmisit, quasi ego non habeam quos possim adducere, cum mihi tot milia barbarorum militent, & anno nas a me accipiant. Quod si ego tunc temporis quando venissem, non fuisset recutus, quis mihi obstitisset & virtuti meae? Ad haec ego leniter: Non opus est, inquam, vt commouearis, cum causa nulla sit commotionis, sed patienter audias qui te refutantur istis. Propterea & ego veni, quia prima legatione dum mihi credis, per me deceptum te esse asserbas. Gloriosum mihi est & hoc pro salute pupilli Imperatoris. Quos enim Episcopi magis quam pupillos debemus tueri? Scriptum est enim: *In iudicate pupillo, & in iustitate viduum, & eritis in iudicio accipientes.* Et alibi: *Iudice viduam, & pariter orphanum.* Tamen non exprobrabo beneficium meum Valentiniano. Vt verum eloquar, vbi ego tuus legionibus obstiti quomodo minus influens in Italiam? Quibus rapibus? quae acie? quibus numeris? An vero corpore meo clausi tibi Alpes? Vtrum hoc meum esset, obiectione non timebam, non vererer criminationes tuas. Quibus promissis iusi te vt paci acquiesceres? Nonne intra Gallias iuxta urbem Mogontiacam comes Victor occurrit mihi, quae direxisti vt pacem rogaret? In quo ergo te sefellit Valentinianus, qui prius pacem te rogatus est, quam postulare? In quo te sefellit Bauto, qui deuotionem Imperatori exhibuit suo? An quia principem suum non prodidisti? In quo ego te circumfeci? Qui vbi primum veni, cum dices quod Valentinianus ad te quasi filius ad patrem venire deberet, responderim non esse aequum vt a patre huius puer cum matre vidua penetraret Alpes: sine matre autem tanto itineri dubis rebus committeretur. De pace

vobis legationem commissam, non de aduentu eius promissionem: sponderemus id non potuisse, ceterum est, quod mandatum non erat, me certe nihil ipsi respondisse, adeo vt diceret: Expectemus quid Victor responsum referat. Illum autem liquet me recto peruenisse Mediolanum, negaturque quod postulat. De pace tantum conspireare studia, non de aduentu Imperitoris, quia momentum non oportet. Praesens etiam vbi Victor rediit. Quomodo ergo reuocauit Valentinianum? Legatur iterum missus ad Gallias, qui eius aduentum negarent, apud Valentianum Gallorum me repererint: milites vtriusque partis qui colliderent iuga montium, offendi reuerentes. Quos ergo tuos reuocauit exercitus? Iquas de Italia reflexi aquilas? Quos inmisit barbaros Bauto comes? Et quid mirum si hoc Bauto fecisset, Transfhenanus genere, cum tu minteris imperio Romano barbarorum auxilia, & turmas translimitanas, quibus commutatus provinciarum tributa soluebant? Vide autem quid interit inter tuas militationes, & Valentiniani Augusti pueri manifestudinem. To flagitia quod barbarorum auxilia agminibus Italiae te inuaderes, Valentinianus Hunnos atque Alanos appropriantes Galliae per Alaniam terras reflexit. Quid habet inuidia si Bauto barbaros cum barbaris fecit decedere? Quoniam dum tu militem Romanum occupas, dum is aduersum te vtrique praetendit, in medio Romanum imperii sinu luthungi populabundantur Rhetas: & adeo aduersum luthungum Hunnus accens est. Idem tamen quid de finitimo proterebat Alemanni, & iam vicina uali vegetat Gallias, coactus est triumphos suos deferere, ne tu timeres. Confer virtus quae factam. Tu fecisti incursum Italiae, Valentinianus tuo tibi auro pacem redimit. Aspicere illum quoque qui tibi ad dextera militasti, quem Valentinianus cum posset suum dolorem vilesce, honoratum de te dire fecit. Tenebat cum in finis terris, atque in ipso iunio necis fraternae frater: aut impetus: nec tibi visum est non paribus dignitatis, eiusdem tamen necessitudinis reuocit. Confer ergo te id eodem vtriusque factum. Illi tibi fratrem tuum: viucentem remisit, tu illi vel mortuum dedde. Quod illi reliquias germani abnegas, qui tibi aduersum te fecit auxilia non negauit? Sed vereris ne exuique iunio redit renouetur militibus dolor. Hoc enim alio: Quem viucentem de seauerunt, cum descendit preteritum. Quid cum mortuum times, quem occidisti cum posses seruare? Hostem, inquis, meum peremi. Non ille tuus hostis sed tuus illis. Ille iam non sentit defensionem, tuam causam considera. Si quis aduersum te hodie imperium in his partibus vniuersum putet, quare, vtrum te hostem illius dicas, an illum tibi? Nisi fallor, vniuersum bellum inferet, Imperatorius suum tu. Ergo quem non debueris occidere, eius te liquas negas? Habet Valentinianus Imperator vel fratris exuias, pacis tuae obfides. Et quomodo allegabas quod cum non mandaueris occidi, quem prohibes seculum? Poterit igitur credi quod cum non inuideris vitam, cui etiam sepulchrum inuides? Sed ea me reuerent. Audio te queri quod le ad Theodosium Imperatorem potius contulerint qui sunt cum Valentiniano Imperatore. Quid igitur futurum sperabas, cum tu resurgentes eos ad pacem posceres, captos necares. Theodosius autem munerebus ditaret, donaret honoribus? Quos, inquit, accidit? Respondi, Balionem. At quem virtutem qualem bellatorem? Hecine fuit iusta causa exitii, quod Imperatori suo fidem seruauit? Non ego, inquit, cum iussu occidi. Respondi: Hoc audiuius quod occidi iustus sit. Sed, inquit, si ipse tibi vim non intulisset, iussu eram cum deduci Cabillonem, & tibi viuam exui. Respondi: Ergo propterea & illud creditum est, quod cum occidit. Quis autem filio parendum putaret, cum occisus fit bellator strenuus, miles fidelis, comes utilis? Ita tum defecisti, vt se tractatum diceret. Postea cum videret me abstinere ab Episcopis qui communicabant ei, vel qui aliquos deos hiebat a fide, ad necem petebant, commotus eis iussu me sine mora regredi. Ego vero libenter, et me perlegit iustitias eualum non crederent, ingressus sum iter, hoc solo dolore percutus, quod Theodosium Episcopum fecim in exilium duci compert, cum nihil iam nisi extremum superesset spiritus.

Aritus. Cum de eo convenire comites eius, ne sine veste, sine pluvio pateretur extrudi fenem, extrulus ipse fuit. Hæc est expolitio legationis meæ. Vale Imperator, & cetero tutior aduerfus hominem, pacis inuolucro bellum regentem. Vale.

Doleat sanctus episcopus Valentinianus Augusti & viæ & discessum, commemorat eius pietatem, agit, de eius sepultura.
Epistola.

Theodosio Imperatori Ambrosius Episcopus.

Epist.
LXII.

Silentium meum rupit sermo clementie tue. Nihil enim in tam tristibus reb. melius facere in animum induceram, quam si fieri posset, me ipsum abdere. Sed quia in secessu aliquo delitescere, & sacerdotio exire non poteram, vel silentio intra me latebam. Doleo enim fateor, dolore acerbo, non solum quod immatura ætate Valentinianus Augustus decessit, sed etiam quod informatus fide ac tuis institutis tantam deuotionem erga Deum nostrum in ducatur, atque tanto in me inculcuerat affectu, vt quem ante persequebatur, nunc diligere: quem ante vt aduersari reprobabat, nunc vt parcerem putaret. Quod ego non pro recordatione iniurie veteris exprompsi, sed pro testimonio conuersionis. Illud enim alienum, hoc suum: quod ad te ipsum sibi ita tenuit, vt matris persuasionem excluderet. Ille scilicet non nutritum præferat, ille vt sedulum patrem desiderabat. Ille similes à quibusdam aduentus mei nuntio, impatenter præsolabatur. Quinetiam illis ipsis publici doloris diebus cum sanctos & summos sacerdotes Domini intra Gallias haberet, vt à me tamen sacramenta baptismatis initiaretur, scribendum arbitrarer. Et quod etsi non rationabiliter, amabiliter tamen erga me suum studium testificatus est. Hunc ergo non intimo anhelum spiritum, secretique mentis atque animi vicerum amplectar. Hunc mihi mortuum putes? Immo mihi magis viuum. Quas ego domino deferrebam gratias, quod ita in me conuersus esset, quod ita emendatus, quasi senioris cuiusdam ætatis mores induisset, quas clementie tue, quod cum non solum regno reddidisset, sed etiam, quod est amplius, institutis fidei & pietatis tue discipulus? Hunc ergo non doleam, xui integrum, aut quam sacramentorum quæ deiderat adipisceretur gratiam, repentina obisse morte? Refrigerasti animum (quod etiam ipse dignatus es ferre testimonium in eo dolo). Te Imperator arbitrum teneo affectus mei, te meæ mentis interpretem. Sed flendi tempora alias non deerunt: nunc de sepultura eius, quoniam scriptis clementia tua ita hic procurandum. Sed exors recellit baptismatis, quod cognouerim non repressi. Et hic porphyreticum labrum pulcherrimum, & in vltus huiusmodi apertissimum. Nam & Maximianus Diocletianus focus ita humatus est. Sunt tabule porphyretice pretiosissime, quibus vestiebatur operculum quo regales exiuit claudantur. Hoc fuerat preparatum, sed expectabatur rescriptum clementie tue, cuius perceptione recreate sunt sanctæ filie tue, fili tui Valentiniani sorores, quæ se grauib. afflictiuit modis, & amplius exagitabatur quod diu nihil scriberetur sibi. Vnde is non parum accessit solatii, sed dum inhumanæ sunt reliquæ: nequaquam sibi parcunt. Videtur enim sibi germani sui quotidianum funus tenere. Et re vera cum sine fletu magno ac sine dolore graui numquam sint, tamen quotiescumque eo accedunt, exangues reuertuntur. Eripis igitur consuleris, & charissimis exuiis, si acceleretur sepultura, ne æstiuo penitus soluantur calore. Vix enim superiorem ætatem transigimus. Mandatum tuum seruo, & commendo Domino. Diligat te Dominus, quia tu Domini seruos diligis.

Valentiniano iunioris Arbogasti Comitibus dolo extincto, Imperium sibi Eugenium usurpauit: quo Mediolanum contendente, sanctus Episcopus ne illius tyranni adire videretur, urbem reliquit, illo vero recedente consessum reuertitur, necato denique per Theodosium Augustum Eugenio, eiusq. profligato exercitu, omnem rei seriem describens, rogat vt de hostis exercitu q. ignoscatur qui non uerum in Imperium deliquerunt. Epistola.

Augustissimo Imperatori Theodosio Ambr. Episc.

Epist.
LXIII.

Arbitratus es, beatissime Imperator, quantum ex augustinis litteris tuis comperire longe abesse ab urbe Mediolani, quare tuis credere in Deo desituisse: sed non ego ita impudens, aut virtutis & meritorum tuorum inmemor abui, vt præsumerem celeste auxilium pietatis tue non adfore, quo Romanum Impetium à barbari latronis immanitate & ab usurpatoris indigni solo vindicaret. Festinaui igitur illico reuerti, posteaquam illum, quem iure declinandum putaueram, iam abesse cognoui. Non enim ego Ecclesiam Mediolanensem relinquebam Domini iudicio mihi commissam, sed eius vitæ præsentiam qui sacrilegio se iam miscebat. Rediit itaque circiter Kal. Augustas, ex illo die hic reledi. Hic me augusti clementie tue apices repererunt. Gratas Domino Deo nostro, qui fidei tue pietatique respondit, & formam veteri restituit sanctitati, vt videremus nostro tempore, quod in scripturarum lectione miramur, tantam in prælis diuini auxilii fuisse præsentiam, vt nulli vertices montium aduentus tui cursum retardarent, non hostilia arma impedimentum aliquod afferrent. Pro his gratias me censetis agere oportere Domino Deo nostro: faciam libenter confici meriti tui, certum est placitam Deo esse hostiam, quæ vestro offerretur nomine, & hoc quantæ deuotionis & fidei indicium est? Alii Imperatores in commemorationem victoriae eius triumphales parati iubent, aut alia insignia triumphorum: clementia tui hostiam Deo parat, oblatione & gratiarum actionem per sacerdotes celebrant Domino deiderat. Etsi ego indignus atque impar tanto muneri & tantorum votorum celebratui, tamen quid fecerim, scribo. Epistolam pietatis tue meum ad altare detulisti, ipsam altari imposuisti, ipsam gestasti manu cum offerret sacrificium, vt hdes tua in mea voce loqueretur, & apices augusti sacerdotis oblationis munere funderetur. Vere Dominus propitius est Imperio Romano, quandoquidem talem principem, & parentem principum elegit, vt cuius virtus & potestas in tanto Imperii constituta culmine triumphali, tanta sit humilitate lubnixa, quod virtute Imperatores, humiliat vicerit sacerdotes. Quid exoptes: quidne deiderem? Omnia habes, & vt summam votorum capessam, pius es Imperator, clementiam habes maximam: opto tamen tibi etiam atque etiam incrementa pietatis, qua nihil Dominus præstantius dedit, vt pertuam clementiam Ecclesia Dei sciat innocentium pace & tranquillitate gratulari, ut etiam in eorum absolutione lætetur. Ignosce maxime his qui non ante peccauerunt. Dominus clementiam tuam conseruet. Amen.

Theodosium Augustum ob sanctum in hominibus Theodosianæ perpetratam nulla libertate auctoritatis, redarguit multisq. exemplis ad penitentiam promouet. Epistola.

Augustissimo Imperatori Theodosio Ambrosius Episcopus.

Epist.
LXX.

Et veteris amicitie dulcis mihi recordatio est, & beneficiorum quæ crebris meis intercessionibus summa gratia in alios contulisti, gratia memini. Vnde colligi potest quod non ingrato aliquo affectu aduentum tuum sepe mihi ante hæc exoptatissimum declinare poterim. Sed qua causa hoc fecerim, breuiter expediā. Soli mihi in tuo comitatu us uaruerat ita creptum viderem audiendi, vt loquendi priuaret munere. Mortis frequenter es quod ad me peruenissent aliqua que in consistorio tuo statuta forent. Ego ergo expertus communis usus sum, curti dicit Dominus: *scelus nihil occultum quod non manifestetur*. Verecundia igitur qua potui, satis feci imperiali arbitrio, & prospexi ne aut ipse causam combustionis haberes, cum id egerim: ne quid ad me de imperialibus deferatur statutis: aut ego cum fuero præsens, aut non audiam per merum omnium, & quasi conueniens famam subibo: aut ita audiam vt multi aures pateant, vox intercludatur, vt audire non possim eloqui, ne eos qui in suscipiorem proditoris venerint, le dam in periculo. Quid igitur facerem? Nō audiremi. Sed aures non possem cetera veterum fabularum clau-

Epist.
LXXI.

A claudere. Proderem? Sed quod in tuis iussis timerem, in meis verbis deberem cauere, ne quid cruentum committeretur. Accedat, sed scilicet misericordiam fore omnium, alligaretur conscientia, quo temperetur. Et ibi illud: Sed si sacerdos non dixerit errantis qui errauerit, in sua culpa morietur, & sacerdos res eius poena, quia non admo-
Erit errantem? Accipit illud Imperator anguste. Quod habes fidei studiū, non possum negare? Quod Dei timorem, non dissecor. Sed habes naturae impetum, quem si quis leuare velit, cito vertes ad misericordiam: si quis stimulet, in maius exultat, ut eum reuocare vix possis. Vtiam si nemo mitigat, nullus accendat: libenter eum cōmitto tibi ipse te reuocas, & pietatis studio vincis impetū naturae. Hic ego impetum malui cogitationib. tuis scireto committere, quam meis factis publice fortassis mouere. Itaque malui officio meo aliquid deesse, quam humilitati, & requiri in me ab aliis sacerdotis auctoritatem, quam arte desiderari in me amantissime honorificentiam vt preposui impetui integra esset consilii eligendi facultas.
B Praetendi agnitūnem corporis reuera grauem, & nisi a viris mitioribus vis letandam: vel emori tamen maluisse, quam aduentum tuum biduo aut triduo non expectarem. Sed quid facerem, noui erat. Factum est in vrbe Thesalonicensium quod nulla memoria habet, quod reuocare non potui ne fieret, immo quod ante atrocissimū fore dixi, cum totiens rogarem: & quod ipse fero reuocandū graue facinus pūctū, hoc facinus extenuare non poteram. Quando primum aditum est, quum propter aduentum Gallorum Episcoporum synodus conuenerat nemo non ingemuit, nullus mediocriter accepit, non erat facti tui absolutio in Ambrosii communione. In me etiam amplius commisit exaggeraretur inuidia, si nemo diceret Dei nostri reconciliationem fore necessariam. An pūdet te Imperator hoc facere quod rex propheta auctor Christi secundum carnem protulisset? ait David: Illi dictum est, quia dices qui haberet plurimos greges, viam pauperis ouem propter aduentum hospitis eripuit & occidit: & cognito quod in hoc ipse argueretur, quia ipse fecisset, ait: *Peccauit Dominus.* Noli ergo impatiēter ferre Imperator, si dicatur tibi: Tu fecisti istud, quod David regidictum est a propheta. Si enim hoc sedulo audieris, & dixeris: *Peccauit Dominus* dixeris regale istud propheticum *Venite adoremus, & preciamus in eum. & plerumque ante Dominum nostrum qui fecit mundi creaturam: & tibi: Quoniam pūctus te, dū ait tibi Dominus peccatum tuum, & non morietur.* Iterum cum plebem numerari inuoluit David, percussus est corde, & dixit ad Dominum: *Peccauit veniēter quod feceris hoc verbum, & nunc Domine. rēfer iniquitatem seruī tui, quod deliqui veniēter.* Et missus est iterum ad eum Nathan propheta, qui ei triū optionem conditionum offerret, & quam vellet eligeret: nam cum tribus annis in terra, aut trib. mensib. fugerēt a facie inimicorum suorum, aut triduo mortē in terra. Et respondit David: Angustiae sunt tria haec veniēter, verū tamen incidit in manu D. mini, quoniam multas misericordias cum nimis, & in manu hominū non incidam. Culpa autem erat, quoniam voluit scire numerū totius plebis quae secum erat: quod scire Deo soli debuit reseruare. Et cum inquit, mors heret in plebe, ipso primo die ad horam prandii cum vidisset David percipientem angelum plebem, ait David: *Ego peccavi, & ego pastor malignum feci. & hic rex quod fecit: Et manus tua in me, & in domum patris mei.* Itaq; penituit Dominum, & iussit angelo vt parceret plebi, sacrificium autem offerret David. Erant enim tunc sacrificia pro delictis, haec nunc sunt sacrificia penitentiae. Itaque ea humilitate acceptor Deo factus est. Non enim mirandum peccare hominem, sed illud reprehensibile, si non se cognoscat errasse, non humiliter Deo. Iob sanctus & ipse potens in saeculo, ait: *Peccatum meum non abscondi, sed coram plebe omni annuntiavi.* Ipsi immani regi Saul dixit Iobathas filius suus, Noli peccare in seruum tuum David, & vt qui peccauit sanguinem, innocentem occidere David sine causa? Quia etsi rex erat, peccabat tamen si occideret innocen-

tem. Denique etiam David cum iam regno potiretur, & audisset Abner innocentem occisum Iobathae dūce militum suae ait: *Innocens super ego & regnum meum amolo & vspicio: tetum a sanguine Abner filij Neri: & inuani in dolore.* Haec idem scripti non vt te confundam, sed vt regum exemplis prouocent, vt tollas hoc peccatum de regno tuo. Tollas autem humiliando Deo animam tuam. Homo es, & tibi venit tentatio, vince eam. Peccatum non tollitur nisi lachrymis & penitentia. Nec angelus potest, nec archangelus: Dominus ipse, qui solus potest dicere. Ego vobiscum sum, si peccauerimus, nisi penitentiam deferentibus non relaxat. Suadero, rogo, horrore, admoueo: quia dolon est mihi, vt tu qui pietatis inaudite exemplum eras, qui apicem clementiae tenebas, qui singulos ingentes non patiebaris periculis, tot periculis non doleas innocentes. Etsi in praeliis felicitissime egeris, etsi in aliis quoque laudabilis, tamen apex tuorum operum pietas semper fuit. Id tibi inuidit diabolus quod habebas praestitissimum. Vince eum, dū habes adhuc vix posse vincere. Noli peccato tuo aliud peccatum addere, vt vīrperis quod vīrpasset multis officiis. Ego certe in omnibus aliis licet debitor pietati tuae, cui ingratus esse non possum, quam pietatem multis Imperatoribus praeferebam, vi ad aequabam; ego, inquam, causam in te contumaciam nullā habeo, sed habeo timoris: offerre non audeo sacrificium, si volueris aliusse. An quod in vitiis innocens sanguine non licet, in multorum licet? Non puto. Postremo scribo manu tua quod solus legas. Ita me Dominus ab omnibus tribulationibus liberet, quia non ab homine, neque per hominem, sed aperit mihi interdictum adueriti. Cum enim essem sollicitus, ipsa nocte qua proficisci parabam, venisse quidem visus est ad Ecclesiam, sed mihi sacrificium offerre non licuit. Alia praeterea, vt potui cauere. Sed pertuli amore tuo, vt arbitror. Dominus faciat omnia cum tranquillitate. cedam. Multifarie Deus noster admonet. signis celestibus, prophetarum praecipis, visionibus etiam peccatorem vult nos intelligere, quo rogemus cui vt perturbationes auferat, pacem vobis imperantib. lēuet, fides Ecclesiae & tranquillitatis persequeretur, cui prodest Christianos & pios esse Imperatores. Certe vis probari Deo. Omnis res tempus, vt scriptum est, & Tempus inquit facienti Domine, & Tempus beneplaciti Deo. Tunc offeres, cum sacrificandi acciperis facultatem, quando hostia tua accepta sit Deo. Nonne me delectaret habere gratiam Imperatoris, vt secundum voluntatem tuam agerem, si causā pateretur? Et simplex oratio sacrificium est, haec veniam referat illa ostensionem: quia haec habet humilitatem, illa contemptum. Dei cui vix est quod malit vt fiat mandatum eius, quam deferat sacrificium. Clamat istud Deus, ad populi Moyses annuntiat, ad populos Paulus praedicat. Id facio quod intelligis in tempore plus placere. *Miserationem* inquit, *malo quam sacrificium.* Quare non illi magis sint Christiani qui peccatum condemnant suū, quam qui defendere putant? *Iustus enim in exordio seruauit auctor est sui.* Qui se accusat cum peccauerit, iustus est, non ille qui se laudauerit. Vtiam Imperator etiam ante mihi potius credidisset, cito reuocas, vt sepe fecisti: & tu praeventus es, & ego non delectui quod caue non debeam. Sed gratias Domino, qui vult seruulos suos castigare, ne perdat. Istud mihi commune est cum prophetis, & tibi erit commune cum sanctis. An ego Gratiani patrem non oculis meis praeferaui? Debet veniam sancta alia pignora. Dulce mihi nomen antequam quibus amorem communiter detuli. Amo, diligo, orationibus prosequor. Si credis, sequere. Si quidem, credis, agnosce quod dico. Si non credis ignosce quod facio, in quo Deum praefero. Beatissimus & florentissimus cum sanctis pignoribus fruatur tranquillitatem perpetua Imperator Augustus.

**

S. AMBROSII EPISTOLARVM LIBRI SEPTIMI FINIS.

S. Ambrosii som. 5.

O a

SAN.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN- SIS EPISTOLARVM

LIBER OCTAVVS.

In quo de causis & de negotijs domesticis & familiaribus agitur.

Felici Comensi episcopo scribit, se & lectione sermonis illius, & spe futuri aduentus refocillatum, suumque vi venire non negligat hortatur. Epistola.

Ambrosius Felici Comensi Episcopo.

Epist.
LX.

ET si habui corporis minus vale-
bam, tñ vbi sermonem vnanimis
mihi pectoris tui legi, non medi-
ocrem sumpti ad conualecendū
gratiam, quasi quodā tui alloqui
pulegio refores, simul quia cele-
bre vtrig; nostrum annuntiasti
diē adfore, quo suscepisti guber-
nacula summi sacerdoti, de quo ante momentum cū fra-
tre nostro Bassiano loquebar. Ortus enim sermo de Basili-
ca, quam condidit Apostolorum nomine, dedicatione,
dedit huic sermoni viam, liquidem significabat quod se-
dulo tue quæreretur sanctitatis presentiam. Tum ego no-
stris fabulis interci diem natalis tui, qui foret in exordio
ipso Kalendarum Nouembrium, eumque (si non falleret)

appropinquasse, & crastina celebrandum dievnde post-
hac non excusitum promissi. Ergo de te, quoniam & ti-
biid de me licet, promissi illi, exegi mihi. Præsumptum e-
nim habeo quod affuturus sis, quia debes adesse. Non ergo
te magis meum promillum tenebit, quam tuum insti-
tutum, qui id in animum induxeris, vt quod oportet faci-
as. Aduertis itaque quia non tam promissi auidax, quā tui
conficiis fratri sponendi. Veniigitur, ne duos sacerdotis
redarguas, te qui non aduerteris, & me, qui tam facile pro-
miserim. Natalem autem tuum prosequemur nostris ora-
tionibus, & tu nostri in tuis votis non obliuiscaris. Tene-
ret spiritus conitabitur, tu quoque cum ingredieris secū
dum tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum, facito
nostro more, vt nos quoque tecum inducas cum spiri-
tu. Adolēs aurum illud thymiamaterion, nos ne intermi-
seris. Ipsum est enim quod in secundo tabernaculo est, de
quo plena sapientie oratio tua sicut incensum dirigitur ad
caelestia. Ibi arca testamenti vndique auro recta, id est, do-
ctrina Christi, doctrina sapientie Dei. Ibi dolium aureum
habens manna, receptaculum scilicet spiritualis alimen-
tia, & diuine promptuarii cognitionis. Ibi virga Aa-
ron insignis sacerdotalis gratia, quæ aruerat ante, sed in
Christo restituit. Ibi Cherubim super tabulas testa-
menti, lectionis cognitio sacra. Ibi propitiatorium, su-
pra quod in excelsis Deus verbum est, imago inuisibi-
lis Dei, quod tibi dicit: *Loquitur tecum desuper propitiao-
rium in medio duorum Cherubim.* Sic enim loquitur no-
biscum, vt nos eius sermonem intelligamus: vel quia
non mundana, sed intelligibilia loquitur, sicut ait: *A-
periam in parabulis os meum.* Vbi enim Christus, ibi omnia,
ibi doctrina eius, ibi peccatorum remissio, ibi gratia,
ibi separatio mortuorum ac viuientium. Et Aaron quidem
semel stetit in medio eorum, obiciens se, ne mors transi-
ret ad viuientium agmina à sanctis. Mortuorum. Hic autem
quasi verbum semper stat in singulis, quem nos non
videmus intra nos, separans rationabiles virtutes à cada-
ueribus passionum, & pestilentium cogitationū.
Ite ita, quasi qui in hunc mundum veneris, vt aculeum

mortis hebetaret, & uoratorum eius obstrueret, viuenci-
bus æternitatem gratie daret, defunctis resurrectionē
concederet. Huic tu miles militas bonam militiam, huius
depositum custodis, huius pecuniam faceras, secūdum
quod scriptum est: *Fauorabū gentibus.* Bonum fenus spiri-
talis gratia, quod veniens Dominus cum vltis exiger, &
cum te bene dispensasse inuenierit, dabit tibi plura pro
paucioribus: eritque mihi fructus dulcissimus, quod me-
um in te iudicium comprobabitur. Ordinatio non repre-
hendetur, quam accepisti per impositionem manuum
mearum, & benedictionem in nomine Domini Iesu. Fac
ergo bonum opus, vt in illo die mercedem inuenias, & ego
in te, & tu in me requiescamus. *Multa mesia Christi, sed
pauci operari,* & difficile reperitur qui adiuuent. Verum
hoc verus: sed potens est Dominus qui mittit operarios
in messem suam. Certe in illo ordine Comendū iam
plerique ceperūt credere magisterio tuo, & doctrina tua
verbum Dei receperunt quod dedit credentes, & adiu-
tores dabit, quo & tibi excusandi auferatur necessitas,
quod serius nos inuiseris: & mihi crebrior tue presentia
refundatur gratia. Vale, & nos dilige, vt facis.

Fauslinum, propter obitum germana acerbo dolore marcentem
consolat. Epistola.

Ambrosius Faustino.

ACERBO te doliturum dolore obitum germanæ tue
non ignorabam, non tamen vt à nobis te ablegares,
sed vt nobis te redderes. Nam etsi minus iucunda solatio
mœrentibus, tamen nonnunquam necessaria sunt. Ista
autem abili in secretis iudicium, & inter ferarum diuersa-
tis spelæ, omni humanæ conuersationis vltu abdicato, &
quod grauius est, iudicio tuo. Tantum ne de te comme-
mor quod germana tua, vt propter quam excellere apud te de-
buit conditio humana, quæ tam egregiam feminam ruli-
propter eam apud te minoris prerogatiue sit. Ille cer-
re vita cædentes hoc se mulcebat solatio, quod te sibi su-
persittem derelinqueret, parentem ne nepotibus, præfalem
parulis, auxiliatorem delictis. Tu ita te & nepotib; &
nobis abnegas, vt consolationis illius fructum non sentia-
mus. Illa te cara pignora vocant non ad dolendum, sed ad
consolandum, vt cum te vident matrem sibi non credam
obisse. In te vitam eius sibi manere arbitrent. Sed dolos
quod dudum florentissima repete occiderit. Verum hoc
nobis commune non solum cum hominibus, sed etiam
cum ciuitatibus, terrisque ipsis est. Nempe de Bononiensi
veniens vrbe à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mili-
nam, & Regium derelinquebas, in dextera erat Brizil-
lum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilita-
tem ipso adhuc nomine sonans, ad leuam Appennini
inculta miseratis, & florentissimorum quondam po-
pulo-

Exo. 26.

Heb. 9.

Ps. 140.

Heb. 6.

Nū. 17.

D.

Chrys.

Exo. 25.

Ps. 77.

Nū. 16.

Iean. 1.

Hebr. 5.
1. Tim. 1.
2. Tim. 1.
10.
Dm. 15.
Dm. 17.

2. Tim. 1.

Lucia 10.

Ibi dem

G.

Epist.
LXI.

H.

pulo-

A pulorum castella considerabas, atque affecta religiosis dolenti. Tunc igitur semitaram ubi iam cadauera, terra, neque fides eodem conspectu exposita funera non te admovent vinis, sancte licet & admirabilis fœminæ decelationem consolaborem in benedam, prefererem illam in perpetuum proficere ad diruta sint, hæc autem ad tempus quidem crepta nobis meliorem illæ vitam exigit? Itaque non tam deplorandam quam prosequendam orationibus reor: nec incertissimam lacryis tuis, sed magis oblationibus animam eius Domino commendandam arbitror. Vtrum forte affectus securi te de meritis eius re fide, neque tamen ferre desiderium, quod eam iam non vides secundum carnem, idque tibi summo dolori sit.

1. Cor. 5. Nec illud te mouet Apostolicum, quod ait: *Quia neminem nominis ex hoc secundum carnem: & si cognouimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non nominamus.* Cato enim nostra perpetua esse & diuturna non potest, necesse est occidat ut fugat, necesse est resoluatur ut requiescat, ut fiat quidam huius peccati. Et ideo multis cognouimus secundum carnem, sed nunc iam non nominamus. Ipsum Dominum Iesum cognouimus (nominat Apostolus) secundum carnem, sed nunc iam non nominamus. Iam enim carnis depoluerat euasiam, iam speciem hominis non videbatur, iam pro omnibus mortuus erat, & omnes in illo mortui, ut per ipsum renouaret, & uiuificaret spiritu, iam non sibi, sed Christo uiuant. Unde & alibi ait idem Apostolus: *Pro autem iam non ego, uiuam autem in me Christo.* Merito igitur ante cognouerunt secundum carnem Christum, iam operationibus eius inuisibiliter agnoscunt, iam non carnem eius, sed potentiam spiritus, qui ante perfectior discipulos hominis, & pedibus carnis infestis odii urgebat, postea doctor gentium factus uenerat: maiestatis eius ad predicationem Euangelii instruatque informare cœperat. Et ideo addidit: Si quis in Christo noua creatura: id est, qui perfectus in Christo, noua creatura est, quoniam qui caro est, imperfectus est. Denique ipsi Dominus ait: *Non perui, nichil speramus in seculo hominibus, quoniam carnes sunt.* Carnalis itaque non est Christus, sed hi qui in Christo est, noua creatura est: non nature, non uoluntatis formatus, sed gratie. Veritas itaque que secundum carnem erat, transierunt, facta sunt noua omnia. Quæ illi scilicet que scriba doctus in regno celorum nonit, similis illius pariter familias qui profert de thesauro suo noua & uetera: neque uetera sine nouis, neque noua sine ueteribus. Ideo & Ecclesia dicit: *Quia noua & uetera seruauit tibi.* Sed transierunt uetera, id est, legis mysteria abcondita in Christo facta sunt omnia noua. Hæc est noua creatura, de qua Apostolus ad Galatas ait: *in Christo quoniam Iesu neque circumcisio aliquid ualeat, neque præputium: sed noua creatura, per quam iam renouata caro floret, & spiritum inuenit gratie, quæ ante inuenerat flagitij spinas habebat. Quid ergo est quod mereremur, fratrem ad animam dicitur: Renouabitur sicut aquila inuentus tua?* Quid est quod ingemiscamus pro mortuis, cum iam reconciliationi mundi apud Deum patrem facta sit per Dominum Iesum? Quoniam ergo Christi beneficia tenemus, cum apud omnes, cum apud te pro Christo legatione fungimur, vniueris irrevocabilia eius esse dona, ut credas quod semper credidisti, nec nimio merore meum in dubium adducas sententiam, quia ideo peccatum factus est Dominus Iesus, ut tolleret peccatum mundi, & esset in uisum omnes in salutem Dei, iam non culpe obnoxii, sed iustitie remuneratione securi. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Eusebio Bononiensi episcopo significat, apparitoris prefectura offensam quam contra eum accepit, ut inquit esse, Eusebiumque per uolumen regis laborantem ad forem uenisse. Epistola.

Ambrosius Eusebio Episcopo.

Apparitor præfecturæ, qui propter operas portuantes offensam contraxerat, iam in portu nauigat, opportune autem aduenit. Nam simul ut acciperi litteras, tuas, uidi Præfectum, rogauit pro eo, ignouit illico, iussit retrahi epistolam quam de facultatibus eius publicandis

decebat. Quod si tardius uenisset, nemo magis probabiliter inexplabile illud opus esse portis reformandæ quam ille qui illic naufragium cœperat, nunc te labuillit gubernatorem, ut aliter non posset de uisui nudus exire. Autum parulis tuis laborat, ad hanc iam forem curatum uenit, & uenit sponte. Expectus enim est melius sibi uentre curat. Deumque & bene medicum putat, expectat prandium. Itaque hæc bis ad diem curatur, & cœperat pulchre ualete, sed damnum amorem abstinent gessit, ut sine de uenit se plus capere, & laborabit adhuc, nisi ad medicum huius reuerteretur. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Rogatus Sabino, ut fidelis quos illi misit, desuaret, & qua corrigenda decreuerit, arbitrio suo iudicio corrigat. Epistola.

Ambrosius Sabino.

Remisi tibi libellos, quos tuo iudicio probatores habeo. Ideo misi autem non iudici fauere delectatus, sed promissa a te, & perita a me ueritate illeclus. Male tota tuo corrigatur iudicio si quid mouet, primum ex te prodeat, unde iam renouam nulla falsitas sit, quod iudicium te quod ab illis reprehendatur, itaque accipere te eorum que postulas rogatus. Neque enim legi a me mea que non a me quibus tribui in uulgus, sed in tuum calceum uenire sententia desiderari. Non erit longi subscilicet ita indicatio & mora, ut diu dum est antiquus. Facile est ubi de nostris indicare. Ego certe hinc inuitam tuo prolemdum putari, tamen est liquido decernere, & seruenter dicentem que corrigas, ne tibi uito uerant ea que nobis potuerunt oberepere. Neicio qui enim modo preter imprudentem caliginem que me circumfudit, ut inquitque fallunt iura scripta, & anrem prætereunt, atque nunc etiam de formis delectant, sic etiam scriptorem in hocce sermone sui palant. Incautus plerumque aliquid præmittit, aliquid accipit male uolentis, aliquid est antihugmentum quia alieno examinanda iudicio, non pro ut ita debemus magis quam pro aliena opinionem reuocare, & dilucere omnes scripulis male uolentis. Assumit igitur beneuolus animo autem ueritas, & pertracta omnia sermones uelicia, finis non fortiter blandicie & suauiora uerba, sed fidei sinceritas est, & confessionis sobrietas. Notam appone ad uerbum dubiipondetis, & fallacia staret, & ne quid pro te aduersarius interpretetur. Ego ut renouaretur si congrederi coepit. Male se habet hber qui sine affectore non defenditur. Ipse igitur pro se loquitur, qui procedit sine interprete. Nolite hic tamen non egredietur a nobis, nisi a te accepit auctoritatem. Itaque cum eum fide tua produces, committit tibi. Tamen quoniam non in sermone est regnum Dei, sed in uirtute: uerbum hi offendere, uirtutem professionis interrogo. Professio autem fidei sententia est, quam aduersum Sabellianos & Arianos ita à maioribus traditam tenemus, ut patrem Deum, & filium eius uirgenitum, & Spiritum sanctum ueneremus, hanc Trinitatem uetus esse substantia, maiestatis, diuinitatis, in hoc nomine patris & filii & spiritus sancti baptizare nos, quemadmodum scriptum est: Filium itaque coeternum patri suscepisse carnem, natum de Spiritu sancto & uirgine Maria, æqualem patri secundum diuinitatem in Dei forma, id est, in omni plenitudine diuinitatis, quæ in illo habitat, ut dixit Apostolus, corpora luerit qui in persona hominis formam serui accepit, & se humilitatem usque ad mortem. Ergo & aduersum Photinum hæc nobis sententia est aduersus Apollinarem autem legitima circumspicere, ut consecratum sicut in Dei forma nihil ei defuit diuine nature, & plenitudinis, sic in illa forma hominis nihil ei defuisse quod imperfectus homo iudicaretur, qui ideo uenit, ut totum hominem saluum faceret. Neque enim decebat ut qui perfectum opus in aliis consummaret, hoc imperfectum in se esse pateretur. Si enim aliquid ei defuit, non totum redemit. Si non totum redemit, scilicet igitur, qui dixit ideo se uenisse, ut totum

E

F
Epist.
LXXIICic. 13
IX.

G

C. 13
Pro. 16

C. 13

H
Mat. 13C. 13
Ph. 1.

I. 13

A
Ibidem
Hic. 6

nam hominem saluum faceret. Sed quia impossibile est mentiri Deum, non se fessit ergo quia ita venit, *ut totum redimeret, & saluum faceret*, totum utique suscepit quod erat humane perfectionis. Nostra sententia humilissimi est, *ut meministi*. Si verba libenter mouent, non præiudicant fidei. Etenim sermonem dubium mens non dubia obumbrat, & defendit à lapsu. Hæc tecum præsumimus quæ in libris nostrarum epistolarum resecram si placet, argue in numerum repositam, ut tuo commendetur nomine, & tuis ad nos, & nostris ad te litteris augeatur mutuas amor per Dominum, ut ita legas quo iudices, & quod mouent, scribas ad me. Amor enim verus constantia probatur. Placet iam quod senibus vñ facilius est, quotidiano & familiari sermone epistolas texere, & si quid de scripturis diuinis obuium incidit, attexere. Vale frater, & dilige amantem tui quia plurimum te diligis.

B

Pietatem Sisinnii commendat, quod filio ignouit qui eo inconsulto vxorem acceperat.

Epistola.

Ambrosius Sisinnio.

Epist.
LXXV.

C

Quod filio nostro remisisti meo rogatu, quia te inconsulto vxorem accepit, pietati magis tribuo quam nostri amoris. Plus est enim pietatem ipsam de te im petraui, quam cuiusquam petitionem. Certe sacerdos tuus magis impetrat, cum virtus præualeat. Sacerdotis enim petitio, doctrina pietatis est. Impetravi igitur naturam, impetraui filius, eo plenus, quia postulari contemplatio temporalis solet esse, virtutis autem diurnus habitus, & iugis animarum inductio. Pulchre itaque gestum, ut te patrem recognosceres: simul quia iusta indignatio fuit. Malo enim culpam patris, ut plus laudetur paternæ indulgentia, sed & ipsa paternæ offensio fuit, quoniam venterum hic locum filius tuæ debuisti eligere iudicio, cui fieres pater. Nunc autem naturæ fulcimus, aut electione. In natura casus est, in electione iudicium: magisque in adoptatis offendimus, quam in genitibus filius: quia genitales filios esse degeneres, ad naturam refertur: ad iocis vel ad opione vel copula dedecores esse, nostro errori adscribitur. Fuit ergo quod succederet filio, sed fuit etiam quod remitteret, quia sibi vxorem elegit. Adquisisti filium line electionis periculo. Si bonam duxit, tibi acquisiuit gratiam: si errauit, accipiendo meliores facies, resutando deteriores. Maioriore quidem consilio puella filio à patre traditur, sed maiore obsequii proposito à filio ad patrem ducitur, & à viro lecta ingreditur foceri domum, dum metuit & filius displicere iudicium suum, & iurus ministerium. Illam paternæ electionis prærogatiua attollit atque erigit, istam offensio humiliter metus, inclinat verecundia. Non habebit filius quod in vxorem referat quasi exors culpe, si quid fortasse offensum sit, quod habet vñs: immo amplius elaborabit ut in vtroque suum possit probari, & in vxore iudicium, & in se obsequium. Fecisti igitur quod boni parentes, ut cito ignosceres, sed obsecrasti. Nam antequam rogaretis, non erat ignoscere, sed factum probare. Deinde diutius diserte veniam, & tibi acerbum, & illis inutile. Neque enim paternæ viscera diutius tolerare possunt. Summæ deuotionis proposito Abraham filium suum secundum oraculum Dei offerebat in holocaustum, & quasi exors nature exerebat gladium, ne mora sacrificium decoloraret: tamen vbi abstineret à filio iussus est, gladium libenter recondidit: quia immolare vñgeuitum fidei intentione propria, maiore pietatis studio festinauit ouem subrogare sacrificio. Ioseph quoque ut fratrem iuniorē teneret, simabat iracundiam fratris, & composita à se furti fraude indignatus est: tamen cum aduolueretur ad genua eius vnus ex fratribus Iudas, fletentem, fratrem vñtus & compulsi affectu, diutius tenere non potuit simulationem (seueritatis, remotique arbitris aperuit fratribus quod germani fui essent, & ipse esset Ioseph quem

Gr. 11

D

Gr. 44

Gr. 45

vendidissent nec se memorem suæ esse iniuriæ, & fraternæ vñditionis acerbiter fratrem excusare, atque id quod posset arguere, ad altiores causas referre, eo quod ita oportuisset fieri procurante Deo, ut transiret in Egyptum qui gentem suam frugis externæ egentem pasceret, ut sterilitatis tempore alendis patri & filius subsidio fore. Quid autem de sancto David loquar, qui degenerem filium, & fratrem oblitum sanguine, ad vnus mulieris petitione paternis viscibus mentem emollius domo recepit? Ipse ille Euangelicus pater adolecentiorem filium qui prodegerat omnem substantiam à patre acceptam viuendo luxuriose, regredierem tamen vnus sermone inflexus humilitate, quod in patrem peccasse se fatebatur, occursu pio fuit, supra collum eius cecidit, primam illi stolam, anulum & calceamenta deferri iussit, atque honoratum osculo, donatum munere, admittitque suscepit couiuium. Horum te imitatore præbuit pietate patri, quia proxime ad Deum accedimus: de ideo ego prompte filium nostram adhortatus sum ut etiam hiemali tempore vñ labore exciperet, commodius liber natura nō solum in hospitio, sed etiam in affectu paterno, cum iam succederet indignationi gratia: quandoquidem ut plene te ad similitudinem atque imitationem sanctorum referres, eos accusasti qui compositis mendaciis animum tuum aduersum filios excitandum arbitri sunt. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Sabino causam reddit cur post scripturam prius directam codicem, apertius scriptum transmissit, & ad epistolarum inde ludum cum iniunctis, & vsam illius exponit.

Epistola.

Ambrosius Sabino.

Transmissi peticum codicem scriptum apertius atque enodatus quam ea scriptura est quam dudum dixi, ut legendi facilitate nullum iudicio tuo afficeret impedimentum. Nam exemplaris liber non ad speciem, sed ad necessitatem scriptus est. Non enim dictamus omnia, & maxime uocibus, quibus non minus aliis graues esse ac molestum quia ea que dicantur, imperi quodam prorunt, & profluu cursu feruntur. Nobis autem quibus cura est seilem sermone familiari vsuam vñgem distinguere, & lento quodam figere gradu, aptius videtur propriam manum nostro affigere stylo, ut non tam desulare aliquid videamur, quam abscondere, neque alterum scribentem erubescamus, sed ipsi nobis consili sine vñlo arbitrio, non solum aurius, sed etiam oculis ea ponderemus que scribemus. Velocior est enim lingua quam manus, dicente scriptura: *Lingua mea calamus scribae velociter scribitur*. Sed forte dicas, quia velocitatem ad scribentem retulit. Non te fallit tamen id significari, quod scribae velociter scribentis celeritas sola possit lingue prophetice excipere sermones. Apostolus quoque Paulus filia scribebat manu, sicut ipse ait: *Mea manu scripsi vobis*, ille propter honorificentiam, nos propter verecundiam. Tamen dum adhuc habes de libris iudicium, inter ludamus epistolis: quarum cuiusmodi vsus est, ut diligimus locorum intervallos, affectu adhareamus: in quibus inter absentes imago resulget præsentis, & colloquio scripta separatos copulati quibus etiam cum amico milicemus animum, & mentem ei nostram infundimus. Iam si, ut hortaris, ad quid & de veteribus scriptis redeo: in epistolis, non solum animi conglutinati videntur per veræ doctrine profectum, sed etiam plenioris colloqui species & forma exprimi, ut inter querendi & respondendi mutuas vices assumpta conuenticio in vñum conducere, & coram vñsumptis amicis loare, qui tali se lacessunt & complectuntur munere. Quid autem maiorum nostrorum exempla proferam, qui epistolis suis fidem infuderunt populorum, atque ad integros & confertos scripturunt populos, & præsentem se esse cum abentes scriberent significauerunt, dicente sancto Apostolo qui abentes erat corpore, sed præsens spiritu, non solum cum scriberet, sed etiam cum iudicaret? Denique abentes per epistolam concem-

E

I. Re. 40
Luc. 13

F

Epist.
LXXV.

G

Psal. 44

Cels. 4

H

I. Cor. 13
I. Cor. 13

nabaz,

A nabat, & idem absoluebat per epistolam. Epistola enim Pauli quædam effigies erat eius præsentie, & forma operis. Non enim vñ aliorum epistolæ graues, inquit, & fortes, præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis, talis & Apostoli: sed talis huius epistolæ, vt talis esset forma præcepti, qualis esset operationis substantia: quia quales sumus, inquit, verbo per epistolam absentes, tales & præsentem sumus in opere. Imaginem præsentie suæ in epistolis expreßit, fructum testimonij in opere significauit. Vale, & nos dilige, vt facis.

In lucunditatem Eusebii in filiis, & filiorum benedictionem recenset. Epistola.

Ambrosius Eusebio.

E p^{ist.} LXVII. **F** autius vterque tibi redditus est, nobis vtrumque Ambrosium pignus recessit. Ipse habes quod primum in patre, & quod iucundissimum est in filio minore, quia & virtutis apicem tenes, & humilitatis exhibes gratiam: nos quod medium inter patrem & iuniorem filium. Tecum summa totius domus, & perpetui tati vocabuli iugis successio, apud nos parca mediocritas, quæ & de summo pendeat, & in posteriore subsistat. Tecum igitur requies vtriusque nostrum, quæ eum inuicem nobis refunditur, omnem animi absque sollicitudinem. Tecum is qui & moribus & operibus suis & sobole tali inuenit gratiam apud Dominum nostrum. Tecum is qui inter mundi huius procellas spiritalem nutritiui columbam, quæ ei fructus afferat pacis, vñctæ olivæ integritatis. Tecum is qui ædificauit aram Deo, quem benedixit Deus & filios eius, dicens: Crescite, & multiplicamini. Cum quo testamentum pacis statutum fuit, vt sit ei & filius eius in progeniem æternam. Habes igitur heredem diuinæ benedictionis, confortem gratie, principem iusticie. Sed vide quæso ne iste nostræ Noë agricola, bonus plantator feracis vineæ, eum fuerit amoris & gratie tue iuebratius poculo, tanquam crapularus à vino, diutius quieti indulget: ac si forte indormierit, excitet eum Sem nostri desiderium. Est & ibi

C laphet iunior ex fratribus, qui pietatis reuerentia patrem induat, quem pater & dormiens videret, nec vñquam de pectore dimittat suo, quin semper oculis & complexu teneat, atque euigilans intelligat quæ ei fecerit filius suis iunior, qui latitudo Latine dicitur, eo quod in labiis eius diffusa gratia sit, & in moribus: propter quod benedixit eum Dominus, quia ipse tantquam bonus nepa retrotrorsum rediens patrem texit pio charitatis velamine, & deuote pietati honorem, de quo & pater ait: *Latificet Deus Laphet in domibus suis.* Vnde & in enumeratione generationum præfertur seniori fratri in benedictione substituitur. Præfertur propter honorem nominis, substituitur propter prerogatiuam senioris ætatis, & honorificentiam nature debitam. Sem autem dicitur Latine nomen. Et bene hic noster Ambrosius bonum nomen, in cuius domibus dilatatur Laphet, quia potius est nomen bonum super multas diuitiarum copias. Sit ergo & iste benedictus, & gratia eius super aurum & argentum, sit in portione eius semen Abraham, sit benedictus omnis in posteritate & omni familia iusti viri. Sed maledictus nemo, benedicti omnes. Benedictus enim Saræ fructus. Salutat te Ambrosij, salutatur Parthenius dulcissimus, salutatur Valentinianus paratus ad humilitatem, quod Hebraice Chanaan dicitur, quasi puer fratris sui, cui & nomine suo cessit. Et ideo tantquam Nemroth gemini gigas nominis, venator egregius super terram, de quo dictum est: *Tanquam Nemroth gigas super terram.* Namque ingenio substituitur, viribus validus quos ingenio æquare non potest, viribus superat, vt Comacinas rupes galeæ fecum, & faciem tauro proprio vultu videatur exprimere, posthabitu me indignatus, & paterno eorum vocabulo, metropolitani virum Bononiensis subdium, quia infantie nescit blandicias, & de nutricia gremio ille latus excussit.

Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

D omiliu Sem. Vnde & in enumeratione generationum præfertur seniori fratri in benedictione substituitur. Præfertur propter honorem nominis, substituitur propter prerogatiuam senioris ætatis, & honorificentiam nature debitam. Sem autem dicitur Latine nomen. Et bene hic noster Ambrosius bonum nomen, in cuius domibus dilatatur Laphet, quia potius est nomen bonum super multas diuitiarum copias. Sit ergo & iste benedictus, & gratia eius super aurum & argentum, sit in portione eius semen Abraham, sit benedictus omnis in posteritate & omni familia iusti viri. Sed maledictus nemo, benedicti omnes. Benedictus enim Saræ fructus. Salutat te Ambrosij, salutatur Parthenius dulcissimus, salutatur Valentinianus paratus ad humilitatem, quod Hebraice Chanaan dicitur, quasi puer fratris sui, cui & nomine suo cessit. Et ideo tantquam Nemroth gemini gigas nominis, venator egregius super terram, de quo dictum est: *Tanquam Nemroth gigas super terram.* Namque ingenio substituitur, viribus validus quos ingenio æquare non potest, viribus superat, vt Comacinas rupes galeæ fecum, & faciem tauro proprio vultu videatur exprimere, posthabitu me indignatus, & paterno eorum vocabulo, metropolitani virum Bononiensis subdium, quia infantie nescit blandicias, & de nutricia gremio ille latus excussit.

Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

E p^{ist.} LXVIII. **P** risco amico & æquaro meo dedisti aduenienti literas, ego quoque reuerenti reddidi, quas & pro officio, & amore debui. Vtrumque igitur nostrum tuo officio remuneratus est, qui & mihi tuas, & meas tibi restituit. Ideo eius officij pretium incremento debet adipisci gratia. Vale, & nos frater dilige, quia nos te diligimus.

Attico scribit, literas suas Priscum sibi, & se illi alias reddidisse. Epistola.

Ambrosius Siricio.

P risco amico & æquaro meo dedisti aduenienti literas, ego quoque reuerenti reddidi, quas & pro officio, & amore debui. Vtrumque igitur nostrum tuo officio remuneratus est, qui & mihi tuas, & meas tibi restituit. Ideo eius officij pretium incremento debet adipisci gratia. Vale, & nos frater dilige, quia nos te diligimus.

Attico scribit, literas suas Priscum sibi, & se illi alias reddidisse. Epistola.

Ambrosius Attico.

P risco meo dedisti literas, Priscus meus mihi reddidit, & ego Prisco. Tu Priscum vt soles dilige, & plus etiam quam soles: quod eo fuisse, quia & ipse Priscum meum facio plurimi. Est enim erga eum priscus hic uollet amor, qui à pueritia iam inde nobis cum ætate accreuit simul, sed eum multo post vidi tempore, vt vere mihi non solum nomine, sed etiam tanti intervallo temporis Priscus adueniret. Vale, & amantes tui dilige, quia nos te diligimus.

Felici Comensi Episcopo significat tuberum sibi missorum partem amicum direxisse, & illum quod se amicum nequaquam reuenerit arguit. Epistola.

Ambrosius Felici.

M isti mihi tubera, & quidem nocte magnitudinis, vt isti pori forent eam gaudio. Noctui in sim. vt aiunt, abscondere, sed alius quoque demonstrare maluit. Itaque partem direxi amicis, partem mihi resecuavi. Suae in unius, non tamen ita prepotens, vt compriueret quæcum meam iute excitarem, quod nos tamdiu amantes tui nequaquam reuifas. Et caue posthac ne maiora iuehelas doloris tubera. Nam huius nominis diuersa ratio. Vt enim gratia in mente, ita in corpore atque in affeetu uolesta sunt. De te impetra quo minus te abesse doleam. Nam causa commotionis mee, desiderium est tui. Efficere si potes, vt minus gratus sis. Rem expositi, causam probavi. Interquenda est amantata illa non manipularis sententia, meruisti certe: sed vide quam inoueas, vt delictet iocari, postea tamen ne excusaueris. Etenim quamuis tua hæc vectigalis mihi sit exaltatio, male tamen de te iudicatur, nec de me melius, si aut uiam absentiam muneris. Compensandam, aut me inueneris rodimentum putes. Vale, & nos amantes tui dilige, quia nos te diligimus.

Fygadio & Delphino Episcopis insinuat, Polybium vt vtrique eorum scriberet poposuisse, ac post datam epistolam vtriusque nomine conscriptam alteram exegisse, & ei se illam dedisse. Epistola.

Ambrosius Fygadio & Delph. Episcopis.

P olybii filius noster eum de Africanis regressus patribus, in quibus proconsularem iurisdictionem egregie repræsentauit, aliquantulos nobiscum exegisset dies, summa gratia fe meis viscibus infudit. Deinde cum abire hunc & demare vellet, poposcit vt vtrique vestrum scriberem. Promissi futurum. Itaque dictavi epistolam, & vtriusque conscriptam nomine dedi. Postulauit alteram. Dixi ad vtrumque vestrum datam in ore vtriusque nostro, eo quod sancta mens vestra non epistoliarum numero, sed coniunctione nominum delectaretur: nec perpeti posset vt fieret vocabulorum separatio, quorum affectus conueniret. Ideoque præteritum nostrum

A nostro muneri ut videretur charitatis compendio. Quid plura? Exegit alteram, dedi: ut neque illi negarem quod posceret, nec mihi immutarem, quod in vsum venerat. Ita & ille habet quod vtrique reddat: quia id solum pretendit, ne cum alteri reddidisset, alteri vacuus foret. Et ego vobis iudicasse gratie munus sine vilo dependam offensionis periculo, & diuisionis scrupulo: cum praefertim etiam hanc formam scriptiois Apostolicæ sit, ut & vnius ad plures, ut Paulus ad Galatas: & duo ad vnum possint scribere, sicut scriptum est: Paulus vincentis Iesu Christi, & Timotheus frater, Philemoni. Salutem vobis dico, diligite nos, & orate pro nobis, quia ego vos diligo.

Phile.

splendorem sermonis Candidiani, & frigidorem affectus eius commendat, illoque benedictionem optat. Epistola.

Ambrosius Candidiano fratri.

B
EPIST.
LXXI.

Summus quidem splendor in sermone est tuo, sed magis in affectu elucet mihi. Nam in epistolis mentis tue alpicio fulgorem, dulcissime fiat ac beatissime. Dominus te benedicat, & det tibi suam gratiam. Nam & ipse in epistolis tuis vota magis quam mea merita recognosco. Quæ enim merita mea tuis arquentur sermonibus? Dilige nos frater, quia nos te diligimus.

Cynegium de consultatione sua commendat. Epistola.

Ambrosius Cynegio.

EPIST.
LXXII.

Quam ingenuo te commendasti pudore, quia de co-
nstitueres quod non probares, sed morem gere-
res parenti, ut pietatem non lederes, securus quod non
aliud a me posset referri, nisi quod sanctas deceret neces-
situdines. Ego vero libenter tuam me onera suscepit, &
aio neptem, ut opinor, refudi. Quam nescio plane qua o-
pinione tuum tibi fieri desiderabat, ut autem facere
mutaret. Plura non opus est, ne hoc quoque accedat ad.

verecundiam. Vale fili, & nos dilige, quia nos quoque te diligimus.

*Antonio amoris eius in se, & sui animi in illum com-
mendarat. Epistola.*

Ambrosius Antonio.

Nunquam es tacitus mihi, nec nunquam tuo metratu
mulum silentio querar, qui sciam quod tuo non de-
sum pectori. Nam cum id pendas quod pluri est, qui po-
tes id negare quod saepe etiam in multis defluit, non tam
amoris vili, quam officij vicis studine? Ego vero etiam ex
meo animo tuam vicem aestimo, ut nunquam me tibi, &
te mihi absentem purem, quoniam semper animis hære-
mus. Nunquam tuas litteras mihi deesse opinor, aut meas
tibi, cum te quotidie coram alloquar, in te oculos, stu-
dia, atque omnia officia mea dirigam. His tecum delectat
congregi. Nam litteræ tuæ (ut aperte cum in diuino
congregi) mei loquar, verecundari ne faciunt. Vnde peto ut
superfedeas gratiarum relatu. Mihi enim mei in vos of-
ficii summa merces est, si me debitor erga vos muneri non
desse arbitrarer. Vale, & nos dilige, quia ego quoque
te diligo.

EPIST.
LXXIII.

*Alypio, litteras illius sibi esse redditas, & se suis respondisse se-
gnificat. Epistola.*

Ambrosius Alypio.

Anriochus vir clarissimus reddidit mihi eximieratis
tuas litteras, nec superfluo respondendi munere.
Nam per meos homines dedi litteras, & cum fallor, alia ob-
orta copis geminam epistolam. Sed quia non tam reue-
tienda amicitiæ munus, quam cum laudanda a bitror, oportuit
ipso praefertim regrediente qui me tanto litterarum
tuarum affectu munere, referri aliquod officium sermo-
nis mei, ut ego vtrique vestrum & ille tibi absolue-
retur, qui debebat referre quod acceperat.

Vale, & diligentes te dilige.

EPIST.
LXXIV.

S. AMBROSII EPISTOLARUM LIBRI OCTAVI ET VLTIMI FINIS.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANENSIS PRECATIONES DVÆ.

Precatio prima preparans ad Missam.

SUMME Sacerdos & vere Pontifex IESV CHRISTE, qui te obtulisti Deo patri in ara crucis hostiam puram & immaculatam pro nobis miseris peccatoribus, & qui dedisti nobis carnem tuam ad manducandum, & sanguinem tuum bibendum, & posuisti mysterium in virtute Spiritus sancti, dicens: *Hec quotiescumq; feceritis, in mei memoriam facietis*: Rogo per tuum sanguinem pretiosum, magnum salutis nostræ pretium: rogo per hanc miram & ineffabilem charitatem, qua nos miseros & indignos sic amare dignatus es, ut laudes nos & peccatis nostris in sanguine tuo: doce me scire tuum in dignum, quem inter cetera dona tuæ ad officium sacerdotale vocare dignatus es, nullis meis meritis, sed sola dignatione misericordiae tuæ, doce me queso per spiritum tuum tantum mysterium tractare ea reuerentia & honestate, eaque deuotione & timore, quibus oportet & deet.

Fac me Domine Iesu Christe per gratiam tuam semper illud de tanto mysterio credere & intelligere, sentire & firmiter retinere, dicere & cogitare, quod tibi placet, & expedit animæ meæ. Intret spiritus tuus bonus in cor meum, qui sonet ibi sine fono, & sine strepitu verborum, loquatur omnem veritatem tantorum mysteriorum. Profunda sunt nimis, & sacro tacta velamine. Propter Magnam clementiam tuam, concede mihi hodie & semper Missarum solemniam puro corde & pura mente celebrare. Libera cor meum ab immundis & nefandis, vanis & obnoxii cogitationibus. Muni beatiorum Angelorum pia & fida tutela, atque fortissima custodia, ut hostes omnium bonorum consiliis discedant per virtutem tanti mysterij, & per manum sancti Angeli tui. Repelle à me Domine Iesu Christe & à cunctis seruis tuis durissimum spiritum superbiae, cenodoxiae, inuidiae, iracundiae, fornicationis & immunditiae, dubietatis & blasphemiae. Confundantur qui nos persequuntur, pereant illi qui cuncta perdere festinant. Rex virtutum, castitatis & integritatis amator Deus, celestis rore benedictionis tuæ extingue in corpore meo totum fomitem ardentem libidinis, ut maneat in me tenor totius castitatis animæ & corporis. Mortifica in me carnis stimulos, & omnes libidinis commotiones, & da mihi veram & perpetuam castitatem cum ceteris donis tuis, quæ tibi placent in veritate, ut sacrificium laudis casto corpore & mundo corde valeam tibi offerre: Quanta enim Domine Iesu Christe cordis contritio, & lacrymarum fonte, quanta reuerentia & tremore, quanta corporis castitate, & animi puritate istud diuinum & celeste sacrificium est celebrandum, ubi caro tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in veritate bibitur, ubi summa inuisiunguntur, ubi adest praesentia sanctorum Angelorum, ubi es sacerdos & sacrificium mirabiliter & ineffabiliter constitutus. Quis digne hoc celebrare poterit, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? Scio, & vere scio, & ipsum pietati tuæ conficior, quia non sum dignus accedere ad mysterium tantum pro-

pter nimia peccata mea, & infinitas negligentias meas. Sed scio veraciter, & credo ex toto corde, & ore cōfiteor, quia potes me facere dignum, qui solus potes mundum facere immundo conceptum semine, de peccatoribus facere iustos & sanctos. Per hanc omnipotentiam tuam te rogo, ut concedas mihi peccatori hoc celeste sacrificium celebrare cum timore & tremore, cum cordis puritate, & lacrymarum fonte, cum laetitia spiritali, & celesti gaudio. Sentiat mens mea dulcedinem beatissimæ praesentiae tuæ, & excubias sanctorum Angelorum tuorum in circuitu meo. Ego enim Domine memor venerandæ passionis tuæ accedo ad altare tuum, licet peccator, ut offeram tibi sacrificium quod tu instituis, & offerri praecipisti in commemorationem tui pro salute nostræ. Sulcipe ergo istud quæso sum me Deus, dulcissime Iesu Christe, pro Ecclesia tua sancta, & pro cuncto populo tuo quem acquisisti sanguine tuo pretioso. Et quoniam me peccatorem inter te & eundem populum medium esse voluisti, licet in me boni operis testimonium non agnoscas, officium dispensationis credere non recuses, nec per me indignum famulum tuum eorum salutis pereat pretium, pro quibus victima factus salutaris dignatus es esse redemptio. Profero ergo Domine (si dignaris propitius intueri) tribulationes plebium, pericula populorum, captiuorum gemitum, miseriam orphanorum, necessitates peregrinorum, inopiam debiliū, desperationes languentium, defectus senum, infirmita iuuenum, vota virginum, lamen viduarum. Tu enim miserere omnium Domine, & nihil omissum quæsisisti. Memore quæ sit nostra substantia, quia tu pater noster es, ne irascaris satis, neque multitudinem viscum tuorum super nos contines. Non enim in iustificationibus nostris prosterminis preces nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Aufer à nobis Domine iniquitates nostras, & ignem sancti Spiritus in nobis clementer accende. Aufer cor lapideum de carne nostra, & da nobis cor carneum quod te timeat, diligat & honorificet, te delectetur, te sequatur, & te perfruat. Oramus Domine clementiam tuam, ut sereno vultu familiam tuam sacri tui nominis officia praestolantem aspicere digneris. Et ut nullius sit rituum votum, nullius vacua postulatio, tu nobis preces suggere, quas ipse audire propitius & exaudire delecteris. Rogamus etiam te sancte pater pro spiritibus fidelium defunctorum, ut sit illis salus æterna, ac perpetua sanitas, gaudium & refrigerium sempiternum, hoc magnum pietatis Sacramentum. Domine Deus meus sit illis hodie magnum & plenum gaudium de te panemque & vero, qui de caelo descendisti, & das vitam mundo, de carne sancta & benedicta, agni videlicet immaculati, qui tollis peccata mundi, & potati de fonte pietatis tuæ, qui per hancam milis de latere emanauit crucifixi Domini nostri, ut consolati exultent in laude & gloria tua sancta. Peto Domine clementiam tuam, ut de cenant super hunc panem & calicem istum plenitudo diuinitatis tuæ. Descendant etiam Domine illa sancti Spiritus tui inuisibilis forma, & incomprehensibilis maiestas, sicut quondam in patrum hostias de-

leen-

A igitur charactere cognitio decursu est. Dolebamur ante quod litem haberes. Profuit iurgium, vt formam induceret Apostolica vitæ & præceptionis. Illud sacerdotio nõ congruebat, hæc transactio & Apostolicam decet normam.

Gal. 5. Nec vereare ne immunis sit atque exors Ecclesia liberalitatis tuæ. Haber & illa fructus tuos, & quidem vberiores, habet fructus doctrinæ tuæ, habet tuæ vitæ stipendium, habet securitatem, quem tuus institutus rigalit. His diænes redditibus non querit temporalia, quia æterna possidet. Ad id tibi autem ei non solum Apostolicos, sed etiam Evangelicos fructus. Dominus enim dixit: *Eccite vobis amicos, & quod mirabile est, ex dissidentibus.* Fecisti in ius germanitatis redire fratres, fecisti eos hac charitate, hac gratia secutos quod suscipiantur in æterna tabernacula. Christo igitur auctore, & duobus arbitris sacerdotibus, te qui formam prior dedisti, me qui sententiam prompti, facta pax non claudicabit, quando tanta fidei coniuncturæ suffragia, vt perfidia non possit esse sine pœna. Arabit Lætus fortis, cui antea alienis inuidebat labores: messem Lætus forori colligit, in qua anteferre non poterat alienas donationes: deseret fructus ad sororis horrea, & hoc Lætus facit, recepta iam etiam nominis sui proprietate. Tu interea confirmatus in Apostolum Christi, assumens prophetica auctoritatem dices ad Dominum: *Possidisti meos.* Hæc melius Christum possessio decet, vt virtutes sacerdotis possidat sui, quos fructus capiat, qui sunt integritatis & continentia, & quod est amplius, charitatis & tranquillitatis. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Titianus habebat cum nepte causam, Rufinus eius filius & pater nepotis, Magister erat officiorum, ideo ex lege iudex: quare pro filia contra patrem causam iubeat: mox factus est fructus prætoris, unde desinit esse iudex, conuendat ergo patri, & quia filius honore auctus, & quia ipse a molestia libertatus est. Epistola.

Ambrosius Episcopus Titiano.

C VEnit tibi innocens victoria, vt sine veti amaritudine potiaris victoriæ securitate. Rufinus enim ex magistro officiorum factus est in consulari Præfecto prætorio, ac per hoc plus esse cepit, sed tibi iam nihil obesse. Est enim altarius præfectus partium. Congruo deo vel illi t amico, quia honore auctus inuidia leuatus est: vel tibi filio, quia liberatus es ab eo quem tibi grauiores iudicem arbitrabare, vt si de negotio definitur cum tua nepte, pietatis tuæ sit, non formidinis. Id eoque promptior esto decisionis, cuius & spes potior, & fructus est. Spes, quia pater nepotis tuæ qui de illius sententia sibi plurimum blandiebatur, iam quod de eo speret non habet. Ille enim alia curat, præterita negligit, vel cum illo quod tunc gerebat, deposuit officio: ille negotii sui meritum, non sententia partium considerat. Et fructus incundior est, vt tibi referatur decisionis gratia, qui potueris iam spernere, & non sperueris. pietatem spectans necessitudinis, non stimulum offensionis. Vale, & nos dilige vt filius, quia nos te vt parentes diligimus.

D Studio non li viro, in causa cuiusdam criminis iudicio deputato, quem potius partem, clementiæ, an iustitiæ sepi conduceret percontanti, respondet clementiam esse præferendam. Epistola.

Ambrosius Episcopus Studio.

Recognosco puræ affectum mentis, & fidei studium, & Domini nostri Iesu Christi timorem. De quo etiam ego vereretur responsum referre, constrictus altero quod est commissum vobis propter custodiam legum, altero autem propter misericordiam & gratiam, nili de hoc Apostolicam haberes auctoritatem, quia non sine causa gladium porat qui iudicat. Dei enim vindex est in eos qui male agunt, quod tamen etli cognuit tibi foret, non otiose iustitiam

dum putasti. Nam sunt qui eos in communionem nõ vocent sacramento rum celestium, qui in aliquos capitale sententiam ferendam æstimatorum. Plerique etiam ipse se abstineant, & laudantur quidem, nec ipsi eos pollum non prædicare, qui auctoritatem Apostoli catenis obseruamus, vt ius communionem non audeamus negare. Vides igitur quid auctoritas tribuat, quid iudicare misericordia. Excusationem habebis, si feceris laudem min feceris. Et si non potueris facere, nec tamen innocentes arcerere squalore carceris, sed absolueres, plus quasi sacerdos probabo. Potest enim fieri vt causa cognita recipiatur reus, qui postea aut indulgentiam sibi petat aut certe sine graui leuitate (quod quidam ait) habet in carcere. Scio tamen plerisque gentium gloriam solitos quod incurantem de administratione prouincialium securum reuerentiam. Si hoc gentiles, quid Christiani facere debent: Ad omnia tamen accipe respõsum Saluatoris. Nam cum adulteram reperissent Iudei, obtulerunt eam Saluatori: capientes, vt si absolueret eam, videretur legem solueret, qui dixerat: *Non veni legem solvere, sed adimplere.* Ii damnaret, videretur aduersum hunc venisse propositum: Terra, terra, scribe prævidens Dominus Iesus, inclinans capite scribebat in terra. Quid scribebat, nisi illud propheticum: *Terra, terra, scribe has viros applicatos:* quod de Ichoniah lectus est in Hieremia propheta: Cum Iudei interpellant, in terra scribuntur nomina Iudæorum, cum aduentu Christiani, non scribuntur in terra fidelium nomina, sed in celo. In terra autem scribuntur abdicati a patre proprio, qui patrem tentant, & contumelias irrogant auctori salutis. Cum interpellant Iudei, inclinat caput Iesus, & quia non habet vbi reclinet caput suum, iterum erigit quasi dicturus sententiam, & ait: *Qui sine peccato est, prior lapidet eam.* Et iterum inclinans capite referebat in terra. Audientes illi, exire ceperunt singuli, incipientes a senioribus: vel quod ipsi plura haberent crimina qui diu vixerant, vel quia priores vim intellexerunt sententiæ, quasi prudentiores: & ceperunt via magis peccata desistere, qui alieni criminis venerant accusatores. Recedentes ergo illis remansit solum Iesus, & eleuans caput ad mulierem, ait: *Vbi sunt qui te accusabant?* Nemo te condemnauit? Et illa respondit: *Nemo.* Dicit ei Iesus: *Nec ego te damno.* Vade, & audivit vnde ne pecces. Nõ damnat, quasi redemptio: corrigi, quasi vita, quasi fons abluat. Et quia quando se inclinat Iesus, ideo inclinat vt iacentes eleuet, ideo aut remisso peccatorum. *Nec ego te damno.* Habes quod sequaris. Potest enim fieri vt ille criminis possit habere spem correctionis, si sine baptismo est, vt possit accipere remissionem in baptizatus, vt penitentiam gerat, & corpus suum pro Christo offerat. Quante sunt ad salutem via? Et ideo maiores maluerunt indulgentiores esse circa iudices, vt dum gladius contra timeretur, reprimetur scelus furoris, & non incitaretur. Quod si negaretur communi, videretur criminis foris vindicata pena. Maluerunt igitur priores nostri vt id in voluntate magis abstinentis, quam in necessitate sit legis. Vale, & nos dilige, quia nos quoque te diligimus.

Quoniam superiore epistola manusuetudinem in iudicio proponendam scripsit, ideo eadem manu Studio plenius infra querenti, Domini nostri Iesu Christi in causa mulieris in adulterio deprehenso iudicium adiucens, iussus respondet. Epistola.

Ambrosius Episcopus Studio.

Et si superiore epistola hanc quam proposuisti quaestione uinculam absoluerim, tamen aliquid plenius requirit tibi vt filio asserere atque excusculpere non superfluum. Ac semper quidem decurata quaestio, & celebris absolutio filii mulieris eius qua in libro Evangelii quod secundum Ioannem scribitur, adulteræ rea oblata Christo est. Id enim Iudæorum commenta est tergieruata, vt si contra legem absolueretur, contra legem prolata Domini Iesu sententia teneretur. Si autem damnata esset ex lege, vacare Christi videretur gratia. Sed vehementior facta est, postquam Episcopi eos criminum grauissimorum in iudicio

E

Ioan. 5.

Ioan. 8.

F

Luc. 12.

Luc. 16.

Mat. 5.

Ioan. 8.

Ibid.

G

H

Epist. 11.

Ioan. 8.

b1

A cum reus occiditur, persona magis quam culpa punitur. Vbi vero culpa deponitur, absolutio personæ est pena peccati. Quid est ergo? *adeo, amodo vide ne peccaveris* Hoc est,

E Ex quo te Christus redemit, corrigat gratia quam pena non emendaret, sed pleceret. Vale huius, & nos dilige, ut filius, quia nos te videntes diligimus.

S. AMBROSII EPISTOLARVM LIBRI SEPTIMI FINIS.

SANCTI AMBROSII

EPISCOPI MEDIOLANENSIS EPISTOLARVM

LIBER SEPTIMVS.

In quo preclara quadam sanctissimi huius Episcopi gesta: insignioresque actiones commemorantur.

Quomodo Mediolani sanctorum martyrum Gervasij & Protasij corpora inuenirent: vbi aliqui de ipsorum etiam sanctorum martyrum passione describuntur. Epistola.

Ambrosius seruus Christi, vocatus Episcopus, fratribus per omnem Italiam constitutis, salutem in Domino æternam.

Epist.
LIII.
Ad Mar. 10

N diuinis voluminibus reus scribitur qui non studuerit dare gratis quod ipse gratis accepit. Quid quid enim Ecclesia Domini profuturum erat, subtraxille videretur qui noluerit tradere omnibus, quod ipse non celandum accepit. Vnde Psalmographus canit: *Non tui sunt oculi non abscondi in corde meo, veritatem tuam & salutare tuum dixi: non celauit misericordiam tuam in concilio mulierum.* Et pro hoc opere quasi vicissitudinem à Deo postulans aliecit: *Tu autem Domine elonges misericordiam tuam à me.* Quod si diceret Deo: Sicut ego feci alios misericordiam inuenire, ita ipse non patiaris longe fieri misericordias tuas à me. Apertus ergo cur ita premisimus, & vestros animos qui pie de Domino sentitis & crederetis, de inuentione sanctorum corporum ad letitiam inuitemus. In diebus itaque transactis nuper Quadragesima: cum Dominus donasset mihi vt ieiunantium me faceret esse participem, in oratione positum ita me somnus oppressit, vt nec vigilans aperte dormiens in tegre, viderem apertis oculis duos iuuenes ephēbos vestibus candidissimis, id est, colobio & pallio indutos, caligulis calcatis, manibus extensis orantes. Nullam quidem grauedinem patiens, loqui cum eis non poteram: sed quia, vt dixi, pars in me somni incumbat, qui me ad eorum interrogacionem verbum proferre non sineret. Plene autem mihi euigilanti visio eorum elapsa est. Factum est proinde vt rogarem Dominum misericordiam, quod si ludificatio demonum esset, abscederet si vero esset veritas, plenius appareret. Ad impetrandum vero quod poscebam à Domino, augmentum ieiunium. Similique modo cante gallo, orantes mecum iuuenes apparuerunt. Tertia vero nocte, defecto ieiunij corpore non dormienti, sed stupenti, cum quadam mihi terra apparuerunt persona, quæ similis esse beato Paulo Apostolo videbatur, cuius me vultum pictura docuerat, in tantum vt ipse mecum, illis tacentibus, loqueretur, dicens: *Isti sunt qui monitis meis obtemperant: prædica & diuitias respiciunt, secuti sunt Domini nostri Iesu Christi vestigia nihil terrenum, nihil carnale concupiscēs, in media hac Mediolanensi vrbe per decem annos in Dei seruitio perdurantes, ad hoc pertingere, vt Christi martyres fierent. Quorum corpora in loco inuenies, in quo stas & oras,*

Duodecim pedum altitudine terra coopertam arcam inuenies, quam arcam superius exalabis, & in nomine eorum Ecclesiam fabricabis. Cumque eorum nomina requirerem, dixit mihi: Ad caput eorum libellum scriptum inuenies, in quo & ortus eorum & finis scriptus est. Conuocans itaque omnes per circuitum fratres & coepiscopos vrbium vicinorum, & crederens vniuersa quæ videram, ipsis coram politis, primus ego terra: fossor accessi: ceteri vero Episcopi profecti sunt, & fodientes petriuenimus ad arcam, quam sanctus promiserat Paulus. Quam aperientes, inuenimus quasi in ipsa hora politos sanctos, nullo odore fragrantēs. Ad Quoram caput libellum inuenimus, in quo erant hæc per ordinem conscripta: Ego seruus Christi Philippus, intra domum meam sanctorum mater Valeria, & pater Vitalis filii ducti: quos vno ortu geminos gemere, & vnum Protasium, alium Gervasium vocauerunt. Cumque ab intestato Gervasius & Protasius, hoc est, patre sancto Vitale martyre, & matre sanctæ memoriæ Valeria defunctis, vtrique patrimonio successissent: domum propriam in qua nati fuerant, & res vniuersas rerum, & calcullas vendentes, omnes pretium pauperibus erogauerunt, & familiolæ suæ, quam ingenium fecerant. Post hæc autem Gervasius & Protasius in vno loco coacualo concluderunt, & per decem annos lectiois & orationi adherentes, anno vndecimo conuersionis suæ ad palmam martyrii, idola respuentes, sub Alasio comite in mediolanensi ciuitate die Calendarum Iuniarum feliciter perueniunt. Nare eo tempore superueniente comite Alasio, qui proficiscatur ad bellum, quod à Marcomanis fuerat excitatum, occurrunt ei cultores idolorum cum sacerdotibus suis, dicentes: Si vis letus ad Augustos nostros reuerti & victor, Gervasium & protasium diis nostris compelle sacrificare. Vehementer enim dii nostri de eorum contemptu commoti, responsa nobis dare contemnunt. Audiens hæc Alasius comes iussit eos teneri, & ad se perducere. Cumque perducti fuissent ad illum, ait comes Alasius: Hortor vos & moneo, vt à deorum nostro num iuribus recedentes, ad immolandum eis denoti studeatis insilire, vt expeditio meam vniuiniret celebraretur. Deus Gervasius duxit: Victoriæ de celo debes ad omnipotentem Deo requirere, non à simulacris mutis & vanis, quæ oculos habent sine lumine, aures sine auditu, nares sine odoratu, os sine sermone, manus sine tactu, pedes sine gressu.

C
R 39.
Ibidem

D

H

A *us*, & ventem abique interioribus probantur habere, & sine statu esse uoluntur. Tunc indignatus Alstius comes iussit beatum Gerasium tam diu plumbatis tundi, quamdiu exhalaret spiritum. Quo remoto, iussit sibi adstare Protasium. Cui & dixit: Miser, vultu uiuere stude, & noli *gustare* interire dixit: Interire & frater tuus Gerasius. Cui beatus Protasius respondens ait: Quis est miser, ego qui te nō timeo, an tu, qui me timere probaris? Alstius dixit: Ego te, miser homo, quomodo timeo? Beatus Protasius dixit: In hoc probabis timere me & laedi, si non faciem meo diis tuis. Si enim non timeres te laedi à me, ad sacrificium idolorum non me compelleres. Ego autem te non timeas, contemno minas tuas, & omnia idola tua vt stercora reputans, Deum solum qui regnat in celis, adoro. Audiens hæc Alstius comes, iussit eum subitus cædi: & dnm diu torqueretur, iussit eum erigi, dixitque ei: Protasii, vt quid tam superbus & tam rebellis es? Protasii: vis perire sicut tuum probasti perire germanum Gerasium? Beatus Protasius respondit: Non timeo Alstius comes: nec ego, nec ipsa iustitia: quoniam cæcos ois ostendit oculos attendo. Incredulitas enim que in tuis sensibus regnat, uon te permittit videre quæ Dei sunt. Nam & Dominus meus Iesus Christus cum malediceretur non maledixit, sed potius vt eis indulgeretur orauit: addens & hoc, quia nescirent quid facerent. Vnde & ego tui, comes Alstii, miserior, quia nescis quid facias. Age ergo quod cepisti, vt mihi possit occurrere cum meo fratre Gerasio hodie benignitas Saluatoris nostri. Tunc comes Alstius iussit eum capite cædi. Cumque decolatus esset beatus Protasius, ego seruus Christi Philippus ablati cum filio meo furim nocte sancta corpora, & in domo mea, Deo solo reſte, in ista arca faxe sepeliui, credens me orationibus eorum consequi misericordiam Domini nostri Iesu Christi: qui cum patre & Spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

C *Marcellinum fratrem per epistolam certiorum reddidit de corporum conuentione sanctorum Gerasii & Protasii martyrum inuentione, translatione, basilica dedicatione, miraculis, & ad populum concione.*
Epistola.

Ambrosius Episcopus Marcellinz. forori.

D *Q*uoniam nihil eorum quæ hic te abſente gerantur, sanctitatem tuam celare ſolco, ſcias etiam dilectissimi fratris, sanctos martyres à nobis reſertos. Nam cum ego basilicam dedicare uellem, multi tamquam vno ore interpellare cæperunt, dicentes: Sicut in Romana, sic basilicam deducetis. Respondi: Faciam, si martyrum reliquias inuenietis. Statimque ſubit ueluti cuiusdam ardor præſagii. Quid multa? Dominus gratiam dedit, forſitan etiam etiam clericis iussit erudicari terram eo loci qui est ante cancellos sanctorum Felicis arque Naboris. Inueni ſigna conuenientia: adhibitis etiam quibus per nos manus imponenda foret, sic sancti martyres emittere cæperunt, vt adhuc nobis ſilentibus arripereſet vna, & ſterneretur prædæ locum sancti ſepulchri. Inuenimus miræ magnitudinis viros dnos, vt priſca ætas ſerebat. Oſſa omnia integra, ſanguinis pluita. Ingens conſortium populi pertotum illud biduum. Quid multa? Condiuimus integra, ad ordinem tranſtulimus, veſpere iam incumbente ad basilicam Fauſte uenimus: ibi vigilie rota nocte, manus impositio. Sequenti die tranſtulimus ea in basilicam quam appellant Ambrosianam. Dum tranſferimus, cecus ſanatus eſt. Talis mihi ad populum fuit ſermo. Cum tam eſſuſam, tamque inauditam conſiderare conuenus ueſtri celebrarem, & diuiniæ gratiæ munera, que in sanctis martyribus reſulſerunt, inſperare me, fateor, huic muneri iudicabam, ne fieri poſſet, vt ſermonem abſoluerem, quod uix poſſimus animo intendere, oculis comprehendere. Sed vbi ſanctarum legi cepit ſeries ſcripturarum, largitus eſt Spiritus ſanctus, qui locu-

tus eſt in prophetis, quod dignum aliquid tanto coetu & expectatione ueſtra, martyrumque ſanctorum meritis proferamus. *Celi enarrant, inquit, gloriam Dei.* Cum legitur hic Pſalmus, occurrit quod non tam elementa materialia, quam celeſtia merita dignum Deo præconium, deferre videantur. Hodierna tamen fortuſa lectione paruit qui *celi enarrant gloriam Dei.* Aſpicite ad dexteram meam, aſpicite ad ſiniſtram reliquias ſacrosanctas, videtis celeſtis conuerſationis viros ſpectantes animi ſublimis trophea. Iſti ſunt *celi, qui enarrant gloriam Dei* hæc opera annuntium. *rim, quæ annuntiat firmamentum.* Non enim eos ſecularis illecebra, ſed diuini operis gratia ad firmamentum ſacratiffimæ paſſionis euenit. Multoque ante morum uirtutibus, quæ documentis annuntiauit in his martyribus, quod aduerſus lubricum ſæculi huius ſtabiles permaſerunt. Cæli erat Paulus, qui ait: *Noſtra conuerſatio in celis eſt.* Cæli erat Iacobus & Ioannes: denique ſilii tonitruu auncupantur, & ideo quaſi celum Ioannes uerbum apud Deum uidit. Iſte Dominus Ieſus perpetui luminis etæ celum, cum enarraret Dei gloriam, ſed eam quam nemo ante conſpexerat. Et ideo dixit: *Deum nemo uidit unquam, uingentis ſiſus qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit.* Opera quoque manuum Dei ſiſis, audi Iob dicentem: *Spiritus diuinus, qui ſecit.* Iſte aduerſus diaboli tentamenta firmatus, inoſcuſa ueſtigium coſtitit reſeruaui. Sed ueniamus ad ſecula Dies, inquit, *dei erunt uerbum.* Ecce ueri dies, quos nulla caligo noctis interſolat. Ecce ueri dies pleni luminis & fulgoris æterni, qui non perſunctorio ſermone uerbi Dei, ſed intimo corde et ueraciter in conſeſſione conſtantes, in martyrio perſeuerantes. Alius Pſalmus dicit: *Qui ſunt Domini Deus noſter qui in altis habitant, & humilia reſpicit in celo & in terra?* Reſpexit ſane humilia Domini, qui latentes ſub ignobilis celſipite reliquias ſanctorum læc Eccleſiæ reuelant, quorum anima in celo corpus in terra. *Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem.* quos uidetis vt eos cum principibus populi ſui collocauit. Principes populi quos alios in ſanctos martyres aſſimulare debemus, quorum tam in numerum, diu ante ignoti Protasius Gerasiusque proferuntur, qui ſtercorum martyribus Eccleſiam Mediolanenſem, iam plurimorum matrem ſiliorum, lætari paſſionis propriæ fecerint & titulis & exepſis? Nec hoc abſorbere, aucta fides: *Dies dicere uerbum, anima animæ, uita uitæ, reſurrexerit reſurrexerit.* Et *noſ nocti indicat ſcientia,* hoc eſt caro carni, quoru paſſio ueram fidei ſcientiam omnibus indicauit. Bonæ noctes, noctes lucidæ, quæ habet ſtella. Sic uerum ſtella à ſtella diſſert in claritate, ita & reſurrexerit mortuorum. Non immerito autem plebs hæc martyru reſurrectione appellant. Videro tñ vt tum ſibi an nobis certi martyres reſurrexerunt. Cognouiſtis, inimo uidiſtis ipſi multos à dæmoniis purgatos: plurimos etiam vbi ueſtem ſanctorum manib. contigerunt, iis quibus laborabant debilitatib. abſolutos reparata uetuli corporis miracula, quo ſer aduentum Domini Ieſu gratia terris maior infulſerat, ſymba quadam ſanctorum corporum pleroſque ſana ros cernitis. Quanta oraria iactantur? Quanta indumenta ſuper reliquias ſacratiffimas & tactu ipſo medicabilia reſolueſcunt? Gaudent omnes extrema linea contingere, & qui contigerit, ſaluus erit. Gratiæ tibi Domine Ieſu qu hoc tempore tales nobis ſanctorum martyrum ſpiritus excitati, quo Eccleſia tua præſidia maiora deſiderat. Cognoscat omnes quales ego propugnatores requirã, qui propugnare poſſint, impugnare non ſoleant. Hos ego acquiſiui tibi plebs ſancta, qui proſint omnibus, nemini nocent. Tales ego ad defenſores, tales milites habeo. Quorum quo maiora, eo tuiora patrocina ſint. Horum etiam illis ipſiſ qui mihi inueniunt, ope præſidia. Veniant ergo & uideant ſupatores meos, talibus me armis ambiri non nego. Hi in curribus, & hin equis, noſ autem in nomine Domini Dei noſtri magnificabimur. Eliſeum ſcriptura diuine ſeries reſert, cum ab exercitu Syrorum eſſet obſeſſus, diſſiſe timenti ſerulo, no timere: quia *plures,* inquit, *pro nobis ſunt, quam contra nos.* Et hoc probaret, petiſſe vt oculi Giezi aperirentur, quib. inueneros addeſſe uidit. Propheta exercitus angelorum. Nos eſti eos uidere non poſſumus, ſentimus tamē. Erant claui iſti oculi quamdiu

obru-

A obruta sanctorum corpora delitescerebant. Aperuit oculos nostros Dominus, videmus auxilia quibus sumus sepe defensi; non videbamus hæc, sed habemus tamen. Itaque trepidantibus nobis quasi dixerit Dominus: Aspicite quos vobis martyres dederim; referat ocellis gloriæ Domini speculatur, quæ est martyrum passio præterita, & operatione præiens. Euasimus fratres, non medioerem pudoris sarcinam patronos habebamus, & nesciebamus? Inuenimus vnum hoc quo videamur præstare maioribus. Sanctorum martyrum cognitionem, quam illi amiserunt, nos adepti sumus. Eruuntur nobiles reliquæ sepulchro ignobili, ostenduntur cælo tropica. Sanguine tunulus mader, apparent cruoris triumphalis notæ, inuolatur reliquæ loco suo & ordine repetitur, aulicum lumen caput. Nunc senes repertum ad differe aliquando horum martyrum nomina, titulumque legisse, perdidere ciuitas suos martyres, quæ rapuit alienos. Et si hoc Dei munus est, tamen gratiam quam temporibus sacerdotum mei Dominus Iesus tribuit, negare non possum: quia ipse martyr esse non mereor, hos vobis martyres acquisiui.

B Succedant victimæ triumphales in locum vbi Christus hostia est. Sed ille super altare, qui pro omnibus passus est: isti sub altari, qui illius redemptionem passio. Hunc ego locum prædicationem noster. Dignum est enim vbi requiescat sacerdos, vbi offerre conuenit. Sed cedo facris victimis dexteram portionem, locus iste martyribus debebat. Condauimus ergo reliquias sacrosanctas, & dignis ædibus inuehamus, totumque diem fida deuotione celebremus. Acclamauit populus vt in Dominicum differretur diem martyrum depositio: sed tandem obtentum, vt sequenti fieret die. Sequenti die talis mihi ad populum iterum sermo fuit: Hesterno tradidit versiculum, &c.

Quod sanctorum Vitalis & Agricola martyrum corpora, Bononia inter ludæorum sepulchra per sanctum Ambrosium episcopum reposita fuerint: de quorum vita, passione, & miraculis aliqua notentur. Epistola.

C Ambrosius seruus Iesus Christi, vocatus Episcopus, dilectissimis fratribus, & vniuersis plebis per Italiam, æternam in Domino salutem.

E. i. ff. l. v.

Magna atque præcella martyrum testimonia, de quibus vobis scripturus sum, noster potius attenuat quam explicat sermo. Verum quod sermo attenuat, virtus adauget. Ideo quod in me minus est, in martyribus luculenter respicitur. Inuitatus itaque à plebe Bononiensi negare præsentiam meam Domino suggerente nullatenus potui: quoniam tempus aderat, vt sua quæ Christus solet mirabilia, suis fidelibus ostenderet. Nam Diocletianus & Maximianus Imperatorum temporibus duo vici. Vitalis nempe & Agricola, pro Christo in ciuitate Bononiæ martyrium passi sunt, quorum corpora ne à fidelibus reperirentur, inter ludæorum sepulchra recondita fuerunt. Christum igitur confitentes, & pro eius gloria morientes, inter eos qui eum negauerunt, in decore sepulchri sunt. Locum autem qui omnes latebat, Christus Dominus noster mihi reuelare dignatus est. Vbi ieiunius & orationibus plures habentes excubias, inuenimus tandem pignora martyrum, prout mihi Dominus reuelauerat, tanquam inter spinas rosam legentes, & omnibus palam manifestata sunt. Aderat populus Christianus cum plausu & lætitia, ludæi ludentes dicebant: *Florere vixi sunt in terra nostra.*

D.

Can. 2.

Joan. 4.

Can. 1.

Psalm. 18.

Responderebant Christiani: Tempus incisionis aduenit. Alii seminauerunt, & nos in eorum labores introimus, & martyrum fructus recipimus: vt quod scriptum est impleatur, quod qui seminat, & qui metit, mercedem accipit. Ludæi audientes voces plaudentis Ecclesiæ, ridentes dicebant: *Vox turris audita est in terra nostra.* Christiani dicebant: *Vinea flores dederunt odorem suum.* Vnde bene per Prophetam dicitur: *Dies dicitur vniuersi verbum.* & *nox nocti indicat secretum.* Quasi dicit: *Dies dicit, hoc est, Christianus Christi-*

fianus: & nox nocti, hoc est, ludæus ludæo. Certe & ipsi demones confitebantur, & ab hominum corporibus illico egrediebantur. Et multi qui variis vexabantur agnitionibus, sanctorum tangentes sudaria continuo sanabantur & plura per sanctos suos mirabilia in populi præsentia, dum facta vererentur pignora, operatus est Dominus. Colligant ergo alii aurum atque argentum, & de latensibus eruant venis, legant pretiosa monilia, scilicet temporalis iste thesaurus est, & habentibus non infrequenter perniciosus. Nos legimus martyrum clauos, & plures quidem, quia plura in eis vulnera quam membra fuerunt. Colligimus linguam triumphalem, & crucis lignum. Namque sicut qui ad coniuium magnum inuitatur, apophoreta sicuti refectore confuevit, ita nos ex coniuiio Bononiensi apophoreta gratiæ & sanctitatis pleua nobis referatur curauimus. Sanctorum igitur martyrum vni nomen est Vitalis, Agricola nomen alteri. Vtrique nomen aptum: vt martyro iam designati ipsi essent vocabulis noluerant. Nam ille Vitalis dictus est, quasi per vitæ vite contemptum, vitam aliam quæ eterna est, sibi compararetisse vero Agricola, qui bonos spiritalis gratiæ fructus ferret, & sui sanguinis effusione meritorum & virtutum suarum platur rigaret. Sanctus Vitalis, cum à persecutoribus Christum negaret, impetretur, & ille constantem confiteretur, adeo omni tormentorum genere cruciatus est, vt nullus in eius corpore sine vulnere esset locus. Quare hanc ad Domum orationem effudit, dicens: Domine Iesu Christe Saluator meus & Deus meus, iube suscipi spiritum meum, quia iam desidero accipere & orationem, quam sanctus angelus tuus mihi ostendit. Et completa oratione emisit spiritum. Sanctus vero Agricola maioribus ita pregitus erat moribus, vt ab omnibus impense diligeretur, ideoque eius passionem differrebat. Verum periculator hanc indulgentiam, quam iam etiam immanitate martyri videbatur acerbiore. Nec enim eorum blandicie sedulatis, sed fraudis erant differrebat quippe coronam. Hinc namque tormenta supplicia quæ plura in sancto exercebat Vitale, vt sanctum terretur Agricola; sed Dominus illa in maiorem eius constantiam vertit. Denique videntes nihil proficere, eum tandem cruci affixerunt: sicque Deo spiritum reddidit. Sanctus Vitalis sancti Agricole seruus fuerat, mox eius in passione socius, nunc gloriæ confors factus est. Merito autem sanctus Vitalis primo passus est, & vt seruus præesset, quia domo parabat locum: seruatus est dominus, vt serui prudentes fidem probaret. Passus seruus, disciplina est domini: hic influit, ille impleuit, nihil illi seruatus decipit. Quomodo autem minui potest quod Christus donauit egregie? Ille quidem homini seruando dedit quomodo placeret Christo: hic geminam acquisit laudem, in illo magisterii, in se martyrii beneficiis mutuo certauerunt postquam equales esse meruerit. Hic illum ad martyrium premisit, ille istum accessit. Nihil ergo ad meritum hominis conditio detraxit, nihil dignitas auxit, sed vtrumque fides consummauit. Nihil scriptum est: *Sine liber sine seruus, omnes in Christo vnum sumus.* & *Vnusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino.* Apud Dominum enim seruatus & libertas æqua lance penduntur: eum nulla fit maior dignitas, quam seruare Christo, qui tantis nos affluunt, vt amorem suum pro nobis traderet. Hæc vobis pauca & compendario, dilectissimi fratres, de corporum sanctorum martyrum inuentione significare curauimus, vt ipsorum memoriam in Ecclesiis facere valeatis. Passi sunt autem sancti martyres sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus in ciuitate Bononiæ, provincie Italice, pridie nonas Nouembris, regnante Iesu Christo Domino nostro, cui est omnis honor & gloria in sæcula sæculorum.

Amen.

A Gratiano Augusto An. dragaty Coniuta frande interempto, Maximo Gallum occupavit, Imperium inuisti, Valentinianum inuictum ad huc par Galliarum Episcopum nunti, secundum ad eum legatum mittit. quanta vero auctoritate constantij, suum peregrit legationem, in hac ad ipsam Valentinianum relationem significat. Epistola.

Valentiniano Imperatori Ambr. Episcopus.

Et si superius legationis meae fides ita approbata sit tibi, vt ratio eius a me nõ quæretur (satis enim claruit eo ipso quod aliquot dies retentus sum intra Gallias, me violentiam à Maximo non recepissem, neque iis ad stipulatum quæ ad voluntatem eius magis quam ad pacem prorederetur: denique non commississecundam legationem, nisi primam probasset: quia tamen regredienti mihi decernendi secum imperatoris necessitatem, ideo hac epistola expositionem legationis meae insinuandam putauit: cuiusquam sermo veris prius vana intexeret, quam reditus meus integra & sinceræ veritatis expressa signacula manifestaret. Cum penitenssem Treuiros, postidæ processit ad palatium. Egressus est ad me vir Gallicanus, præpositus cubiculi, eunuchus regius. Poposci adeundum coepit, quæsiuit non rescriptum habere clementer me. Respondi, habere. Retulit, non posse nec, nisi in consistorio videri. Dixi non esse lunc mortem sacerdotalem, certe esse aliqua de quâ scireto deberem cum suo principi confabulari. Quid plura? Consultui eum, sed eadem referenda credit, vt inquireret etiam prioræ illis arbitrio de prompta. Dixi tamen alenundum id quidem à nostro munere, sed me recepto officio non defutum, gratiam mihi esse humilitatem in tuo præsertim, & quod venim est, fraternæ pietatis negotio. Vbi sedit in consistorio, ingressus sum, assitresxit vt oscularet. Ego inter consistoriorum stetit. Hortari coepit ut ali vt ascenderem, vocare illi. Respondi ego: Quod osculatis eum quem non agnoueris? Scit enim me agnouisses, non hoc loco videres. Commotus es, inquit, Episcopo? Non, inquam, iniuria, sed verendum, quod alieno consilio loco. Et primus, inquit, legatione ingressus es consistorium. Nec illud iniqua mei erroris fuit: vocatus, non ingrediens vitium est. Cur, inquit, ingressus es? Quia, inquam, tuæ vt inferiori pacem petebam, nunc vt equali. Cuius inquit, beneficio equali? Respondi: Omnia optentis Dei, qui Valentiniano regnum quod dederat restituit. Ad postremum erupit, dicens: Quoniam me iussisti, & ille Bauto qui tibi regnum sui specie pueri vendicare voluit: qui etiam barbaros mihi inmisit, quasi ego non habeam quos possim adducere, cum mihi tota milia barbarorum militent, & inno nas à me accipiant. Quod si ego tuæ temporis quando venisti, non fuisset retentus, quis mihi obstitisset & virtuti meae? Ad hæc ego leniter: Non opus est, inquam, vt commoueris, cum causâ nulla sit commotionis, sed patienter audias qui te referantur illis. Propterea & ego veni, quia prima legatione dum mihi credis, per me deceptum te esse assestas. Gloriosum mihi est & hoc pro salute pupilli Imperatoris. Quos enim Episcopi magis quam pupilli debemus rueri? Scriptus est enim: Inducite pupillo, & iustificat viduum, & erunt iniuriæ accipient. Et alibi: Inducite viduum, & parit orphanum. Tamen non exprobrabo beneficium meum Valentiniano. Vt verum eloquar, vbi egotus legionibus obstiti quod minus infusus in Italiam? Quibus, rupibus quæ acie? quibus, numeris? An vero corpore meo clausi tibi Alpes? Vtrum hoc meum esset, obediens non tunc erem, non vereretur et inuinationes tuas. Quibus, promissis tuis te vt paci acquiesceret? Nonne intra Gallias iuxta vrbem Mogontiaco comes Victor occurrit mihi, quæ dixisset vt pacem rogaret? In quo ergo te sefellit Valentinianus, qui prius pacem à te rogatus est, quam postulare? In quo te sefellit Bauto, qui deuotionem Imperatori exhibuit suo? An quia principem sum non prodidisti? In quo ergo te circumscripti? Qui vbi primum veni, cum dices quod Valentinianus ad te quasi filius ad patrem venire deberet, respondiderim non esse æquum vt aspero hie mihi puer cum matre videri penetraret Alpes: sine matre autem tanto itineri dubiis rebus committeretur. De pace

vobis legationem commissam, non de aduentu eius promissionem: sponserem nos id non potuisse, certum est, quod mandatum non erat, me certe nihil ipsi pondisset, adeo vt diceret: Expectemus quid Victor responsi teneat. Illum autem liquet nec retento peruenisse Mediolanum, negatimque quod postulabat. De pace tantum conspitare studium, non de aduentu Imperatoris, qui in uenire non oporteret. Præfens etiam vbi Victor rediit. Quoniam ergo reuocauit Valentinianum? Legatum iterum missum ad Gallias, qui eius aduentum negarent, apud Valentinianum Gallorum me reppererunt: milites vtiusque partis qui curodierunt iuga montium, offendi reuerentes. Quos ego nos reuocauit exercitus? quas de Italia reuelli aquilas? Quos immisit barbaros Bauto comes? Et quid miri in hoc Bauto fecisset. Transfrenauit genere, cum tu minteris imperio Romano barbarorum auxilia, & utrasque translimitas, quibus commecatus provinciarum tributa soluebat? Vide autem quid interit inter tuas inuinationes, & Valentinianus Augusti pueri manifestum diem. Tu flagitabas quod barbarorum fipatus agnibus Italia te inuideres, Valentinianus Hunnos atque Alanos appropinquantes Gallie per Alemanniæ terras reffexit. Quid habet iniuidia si Bauto barbaros cum barbaris fecit decedere? Quoniam dum tu militem Romanum occupas, dum is aduersus te vtique percedit in medio Romani imperii sinu Iuthungi populabantur Rhecos, & ideo aduersus Iuthungum Hunnos accitis est. Ideo tamen quid de fuitimo prorebebat Alemanniæ, & iam vicina mali vergebat Gallias, eo dicitur est triumphos suos deferere, ne tu timeres. Confer vtinus quæ factum. Tu fecisti inuictas Rhodias, Valentinianus tuo tibi auro pacem rediit. Aspice illum quoque qui tibi ad dixerat assitit, quem Valentinianus cum posset suum dolorem vlcisci, honoratum ad te dire fecit. Tenebat eum in suis terris, arque in ipsi inuictio necis fratrem frauat utriusque: nec ubi uicem etiam non paribus dignitatis, cuius tamen uicem necessitatem retinuit. Confer ergo te iudice vtiusque factum. Illi tibi fratrem tuum: viuentem remisit, tu illi vel mortuum redde. Quid illi reliquias germani abuegas, qui tibi aduersum te ex Italia non negauit? Sed vereris te exuuiis rediit reuocare multib. dolor. Hoc enim alleges: Quem viuentem decederunt, cum defendit peccatum. Quid cum mortuum uimes, quem occidit cum posset seruare? Hostem, inquis, meum peremi. Non ille tuus hostis sed illius. Ille iam non sentit defensionem, tuam causam confidit. Si quis aduersum te hodie impetum in his partibus vineandum puer, quæro, vtum te hostem illius dicas, an illum tibi? Nili fallor, vltimatur bellum inferi, Imperatorius sum tuus. Ergo quem non debueras occidere, eius re liquias negas? Hæbet Valentinianus Imperator vel feris exuias, pacis tue obfides. Et quomodo allegabas quod cum non mandaueris occidi, quem prohibes sepeliri? Poterit igitur credi quod cum non inuideris vitam, cum etiam sepeliri inuideris? Sed ad me reuertar. Audio te queri quod le ad Theodosium Imperatorem potius contulerint qui sunt cum Valentiniano Imperatore. Quid igitur futurum sperabas, cum tu refugientes eos ad penam posceres, captos necares, Theodosius autem numeribus ditaret, donaret honoribus? Quos, inquit, occidi? Respōdi, Balionem. At quem virum? Qualem bellatorem? Hæcine fuit iusta causa exitii, quod Imperatori suo fidem seruauit? Non ego, inquit, cum iussu occidi. Respondi: Hoc audiuimus quod occidi iussus sit. Sed, inquit, ite sibi vim non intulisset, iussit eum deduci Cabillonem, & ibi vitium exuri. Respondi: Ergo propterea & illud creditum est, quod cum occideris. Quis autem bii parandum putaret, cum occisus fit bellator strenuus, miles fidelis, comes utilis? Ita tunc discis, vt te tractatum dicere. Postea cum videret me abstinere ab Episcopis qui communicabant ei, vel qualesque deuos licet à fide, ad necem petebant, commouis eis iussit me sine mora regredi. Ego vero libenter, etiam plebique infidias easurum non crederet, ingressus sum iter, hoc solo dolore percussus, quod Hyginum Episcopum senem in exilium duci compert, cui nihil iam nisi extremus superesset spiritus.

A

nus. Cum de eo conuenerim conites eius, ne sine veste, sine plumatio paterentur extrudi seueri, extrusus ipse sum. Hæc est expositio legationis meæ. Vale Imperator, & esto tutor aduersus hominem, pacis inuoluto bellum tegetem. Vale.

Dolet sanctus episcopus Valentinianum Augusti esse vitæ discessum, commensurari ei eius pietatem, agere, de eius sepultura.
Epistola.

Theodosio Imperatori Ambrosius Episcopus.

Epist.
LXV.

Silentium meum rupit sermo clementie tue. Nihil enim in tam tritibus rebus melius facere in animum induceram, quam si fieri posset, me ipsum abdere. Sed quia in secessu silentio delitescere, & sacerdotio exire non poteram, vel silentio intra me latebam. Doleo enim fatore, dolore acerbo, non solum quod immatura ætate Valentinianus Augustus decesserit, sed etiam quod informatus fide ac tuis iustitiis tantam deuotionem erga Deum nostrum in duerat, acque tanto in me incuberat affectu, ut quem ante persequeretur, nunc diligeret: quem ante ut aduersarium repellerebat, nunc ut parentem putaret. Quod ego non pro recordatione iniuriæ veteris expropiis, sed pro testimonio conuerfionis illius. Minus enim alienum, hoc iustum, quod ad te ipsum sibi ita tenui, ut matris persuasione excluderet. Ille se me nutritum preferat, ille ut sedulum patrem desiderabat. Ille finis, ad quibuscumque aduentus mei nuntio, impatenter præstolabatur. Quinetiam illis ipsis publici doloris diebus cum sanctos & summos, sacerdotibus Domini intra Gallias haberet, ut à me tamen sacramenti baptismatis initiaretur, scribendum arbitratu est. Quod est non rationabiliter, amabiliter tamen erga me huius studium testificatus est. Hunc ergo non infirmo anhelu spiritui, secretique mentis atque animi visceribus amplectar. Vale mihi mortuum putem? Immo mihi magis viuam. Quas ego domino dederam gratias, quod ita in me conuersus esset, quod ita emendatus, quasi senioris cuiusdam ætatis rebus induisset: quas clementie tue, quod cum non solum regno reddidisses, sed etiam, quod est amplius, inlittulisses fidei & pietatis tue discipulis? Hunc ergo non doleam, & xui integrum, antequam sacramentorum quæ desiderauit adipisceretur gratiam, repentina obfiste morte? Refrigerasti animum quod ante ipse dignatus es ferre testimonium meo dolori. Te Imperator arbitrum tunc affectus mei, te meæ mentis interpretem. Sed flendi tempora alias non decernit: nunc de sepultura eius, quoniam scripsit clementia tua ita hic procurandum. Sed exors recessit baptismatis, quod cognouerim non repressi. Et hic porphyreticum labrum pulcherrimum, et in usus huiusmodi aprissimum. Nam & Maximianus Diocletianus socius ita humatus est. Sunt talia porphyretice pretiosissima, quibus vestiebatur operculum quo regales exiui claudantur. Hoc fuerat preparatum, sed expedabatur rescriptum clementie tue, cuius perceptione recitare sine sancte filie tue, filii tui Valentiniani sorores, quæ se grauius afficiunt modis, & amplius exagitantur quod diu nihil scriberetur sibi. Vnde is non parum accessit solati, sed dum inhumanæ sunt reliquie nequaquam sibi parcunt. Videtur enim sibi getmani sui quotidianum facinus tenere. Et re vera cum sine liqui magno ac sine dolore graui numquam sine, tamen quotiescumque eo accedunt, exangues reuertuntur. Et ipsi igitur consilientur, & charissimi exuiis, si accelererent sepultura, ne ætliuo penitus soliantur calore. Vix enim superiorem ætatem transigimus. Mandatum tuum seruo, & commendando domino. Diligat te Dominus, quia tu Domini seruos diligis.

Valentiniano iniurie Arbogastis Comitis dolo extincto, Imperium filius Eugenius usurpauit: quo Mediolanum contendente, sanctus Episcopus ne illius viui annidi assensum videretur, urbem reliquit, illo vero recedente consilium reuertitur, necato denique per Theodosium Augustum Eugenio, eiusque profligato exercitu, omnem rei seriem describens, rogat ut de hostis exercitu si ignoscatur qui non interum in Imperium deliquerunt. Epistola.

Augustissimo Imperatori Theodosio. Ambr. Epist.

Epist.
LXVII.

Arbitratus es, beatissime Imperator, quatum ex augustis litteris tuis comperi, me longe abesse ab urbe Mediolani, quia res tuas credere in Deo destitui: sed non ego ita impudens, aut vitiosus & meritorum meorum immemor abui, ut præsumerem celeste auxilium pietati tue non adfore, quo Romanum Imperium à barbari latronis inhumanitate & ab usurpatore indigni solo vindicaret. Festinaui igitur illico reuerti, postquam illum, quem iure declinandum putaueram, iam abesse cognoui. Non enim ego Ecclesiam Mediolanensem relinquebam Domini iudicio mihi commissam, sed eius vitam præsentiam qui sacrolegio se iam miscuerat. Rediit itaque circiter Kal. Augustas, ex illo die hic recedi. Hic me augusti clementie tuæ apices repetunt. Gratiâs Domino Deo nostro, qui huius pietatisque respondit, & formam veteri restituit sanctitati, ut videremus nostro tempore, quod in scripturarum lectione miramur, nulli in præliis diuini auxilii fuisse præsentiam, ut tanti vertices mortuum aduentus tui curiam retardarent, non hostilia arma impedimentum aliquid afferrent. Pro his gratias me censere agere oportere Domino Deo nostro: faciam libenter confici meriti tui, certum est placitum Deo esse hostium, quæ vestro offerunt nomine, & hoc quantæ deuotionis & fidei indicium est? Alii Imperatores in commemorationem victoriae eius triumphales parati inibent, aut alta insignia triumphorum clementia tui facilius deparat, oblatione & gratiarum actionem per hostes celebrari Domino desiderat. Est ergo indignus acque imparto muneri & tantorum votorum celebrari, tamen quid fecerim, scribo. Epistolam pietatis tue meum ad alare detuli, ipsam altari imposui, ipsam gestauit manu cum offerrem sacrificium, ut hdes tua in mea voce loqueretur, & apices augusti sacerdotalis oblationis munere fungeretur. Vere Dominus propicius est Imperio Romano, quandoquidem talem principem, & parentem principum elegit, ut cuius virtus & potestas in tota Imperii constituta culmine triumphali, tanta sit humilitate lumbina, quod exortit Imperatores, humilitate vicin faceret. Quid exoptes quod uel desideres? Omnia habes, & ut summam votorum capebam, pius es Imperator, clementiam habes maximam: opto tamen tibi etiam atque etiam incrementa pietatis, quia nihil Dominus præstantius dedit, ut per tuam clementiam Ecclesia Dei cunctis innocentium pace & tranquillitate gratulari, ita etiam in eorum abolitione læteretur. Ignosce maxime his qui non ante peccauerunt. Domini clementiam tuam conseruat. Amen.

Theodosium Augustum ob sciscitanti in homini Theodosio perperatam nulla libertate auctoritate, redarguit multique, exemplis ad penitentiam prouocat. Epistola.

Augustissimo Imperatori Theodosio Ambrosius Episcopus.

Epist.
LIX.

ET veteris amicitie dulcis mihi recordatio est, & beneficiorum quæ crebris meis intercessionibus summa gratia in alios contulisti, gratie memini. Vnde colligi potest quod non ingrato aliquo affectu aduentum tuum sepe mihi ante hac exoptatissimum declinare portem. Sed quia causa hoc fecerim, breuiter expeditam. Soli mihi in tuo comitatu ius naturæ ita creptum videbam audiendi, ut loquendi priuaret munere. Mortuus fuerat quod ad me peruenisset aliqua quæ in consistorio tuo fluctat forent. Ego ergo expertus communis visus sum, cum dicitur Dominus Iesus nobis esse occultum quod non manifestetur? Verecundia igitur quæ potui, satis feci imperiali arbitrio, & prospexi ne aut ipse causam commotionis habeam, cum id egerim, ne quid ad me de imperialibus deferatur statutus: aut ego cum fuero præfens, aut non audiam per merum omnium, & quasi conueniens famam subibo: aut ita audiam ut mihi antes pateant, vox intercludatur, ut audiri non possim eloqui, ne eos qui in susceptionem predicationis venerint, lædam in periculo. Quid igitur facerem? Nō audire? Sed aures nō possem cetera veterum fabularum clau-

Homo.
h. 12.
Odis.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANEN- SIS EPISTOLARVM

LIBER OCTAVVS.

In quo de causis & de negotijs domesticis & familiaribus agitur.

Felici Comensi episcopo scribit. se & lectione sermonis illius. & spe futuri aduentus solacium. simulque ut venire non negligat hortatur. Epistola.

Ambrosius Felici Comensi Episcopo.

Epist.
LX.

Eti si habitu corporis minus valebam, tñ vbi sermonem vnanimis mihi pectoris tui legi, non medicorum sumpsi ad conualecendum gratiam, quasi quoddā tui alioqui pulegio refectus, simul quia celebris vtriusque nostrum amuntialti diē adfore, quo suscepisti gubernacula summi sacerdotii, de quo ante momentum cū fratre nostro Bassiano loquebar. Ortus enim sermo de Basilica, quam condidit Apostolorum nomine, dedicatione, dedit huic sermoni viam, siquidem significabat quod sedulo tue quaereret sanctitatis presentiam. Tum ego nostris fabulis iurexui diem natalis tui, qui foret in exordio ipso Kalendarum Nouembrium, cumque (si non falleret) appropinquasse, & crastina celebrandum die, unde posthac non exculaturum ptomisi. Ergo de te, quoniam & tibi id de me ficer, promissi illi, exegi mihi. Praesumptum enim habeo quod affuturus sis, quia debes adesse. Non ergo de magis meum promissum tenebit, quam tuum institutum, qui id in animum induxeris, vt quod oportet facias. Aduertis itaque quia non tam promissi audax, quā tu consicis fratri spondi. Veni igitur, ne duos sacerdotes redarguas, qui non adfueris, & me, qui tam facile promiserim. Natalem autem tuum proficemur nostris orationibus, & tu nostri in tuis votis non obliuiscaris. Te nos flet spiritus comitabitur, tu quoque cum ingredieris secū dum tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum, factio nostro more, vt nos quoque tecum inducas cum spiritu. Adolēs aurum illud thymiamaterion, nos ne intermitteris. Ipsum est enim quod in secundo tabernaculo est, de quo plena sapientie oratio tu sicut incensum dirigitur ad caelestia. Ibi arca testamenti vndique auro recta, id est, doctrina Christi, doctrina sapientie Dei. Ibi doliū aureum habens manna, receptaculum scilicet spiritalis alimentis, & diuinæ propitiariū cognitionis. Ibi virga Aaron insignis sacerdotalis gratia, quæ aruerat ante, sed in Christo restituitur. Ibi Cherubim super tabulas testamenti, lectionis cognitio facit. Ibi propitiatorium, supra quod in excelsis Deus verbum est, imago inuisibilis Dei, quod tibi dicit: *Loquar tecum desuper propitiatorium in medio duorum Cherubim.* Sic enim loquitur nobiscum, vt nos eius sermonem intelligamus: vel quia non mundana, sed intelligibilia loquitur, sicut ait: *Aperiam in parabolas meum.* Vbi enim Christus, ibi omnia, ibi doctrina eius, ibi peccatorum remissio, ibi gratia, ibi separatio mortuorum ac viuientium. Et Aaron quidem semel stetit in medio eorum, obiciens se, ne mors transiret ad viuientium agmina, funderet mortuorum. Hic autem quasi verbum semper stat in singulis, quem nos non videntus intra nos, separans rationabiles virtutes a cadaveribus passionum letalium, & silentium cogitationū. Hic stat quasi qui in hanc mundum venerit, vt aculeum

mortis hebetaret, deo ratorium eius obstrueret, viuētibz eternitatem gratia daret, defunctis resurrectionē concederet. Huic tu miles militiam bonarū militiam, huius depositum custodio, huius pecuniam fāneras, secundum quod scriptum est: *Fāneras tibi Bonum fāneras Spiritus gratia, quod veniens Dominus cum vltis exiger, & cum te bene dispensasse inuenierit, dabit tibi plura pro paucioribus: erique mihi fructus dulcissimus, quod meum in te iudicium comprobabitur.* Ordinatio non reprehendatur, quam accepisti per impositionem manuum mearum, & benedictionem in nomine Domini Iesu. Fac ergo bonum opus, vt in illo die mercedem inuenias, & ego in te, & tu in me requiescamus. *Multa mesu Christus, sed pauci operari, & difficile reperitur qui adiuvet.* Verum hoc vetus: sed potens est Dominus qui mittit operarios in messem suam. Certe in illo ordine Comensium iam plerique coeperūt credere magisterio tuo, & doctrina tua verbum Dei receperunt, sed qui dedit credentes, & adiutores dabit, quo & tibi exultandi aufferat necessitas, quod scilicet nos inuiseris: & mihi crebrior tue presentie refundatur gratia. Vale, & vos dilige, vt facis.

Faufinum. propter obitum germanæ acerbo dolore marcentem consolatur. Epistola.

Ambrosius Faustino.

Acerbo te doliturum dolore obitum germanæ tue non ignorabam, non tamen vti nobis te ablegares, sed vt nobis te redderes. Nam etsi minus iucunda solatia merentibus, tamen nonnumquam necessaria sunt. Tu autem abisti in secreta mōtium, & inter ferarum diuersas spelæ, omni humanæ conuersationis vsu abdicato, & quod grauius est, iudicio tuo. Tamen ne de te commouit germana tua, vt propter quam excellere apud te debuit condicio humana, quæ tam egregiam seminam tulit, propter eam apud te minoris prærogatiue sit! Illa certe vita excedens hoc se mulcebat solatio, quod te sibi superfluum derelinqunt, parentem nepotibus, præfiliū parulis, auxiliatorem delictis. Tu ita te & nepotibus, & nobis abnegas, vt conolationis illius fructum non sentiamus. Illa te cara pignora vocant non ad dolendum, sed ad consolandum, vt cum te vident matrem fibioni credant obisse. In te eam recognoscant, in te eius præsentiam reneant, in te vitam eius sibi manere arbitrent. Sed doles quod dudum florentissima parem te occiderit. Verum hoc nobis commune non solum cum hominibus, sed etiam cum ciuitatibus, terrisque ipsi est. Neque de Bononiensi veniens vrbe a tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas, in dextera erat Brilillum, a fronte occurbat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nomine sonans, ad leuam Appennini inculca miseratus, & florentissimorum quondam populo-

Hebr. 1.
1. Tim. 1.
2. Tim. 1.
1. Tim. 1.
2. Tim. 1.

2. Tim. 1.

Lucas 10.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

1. Tim. 1.

2. Tim. 1.

A
Ibi dem
Hic. 6

unum hominem saluum faceret. Sed quia impossibile est menti Deum, non fecit illi ergo quia ita venit, ut totum redimeret, & saluum faceret, totum vique suscepit quod erat humane perfectionis. Nostra sententia humilimo di est, ut meministi. Si verba alibi mouet, non preiudicant fidei. Etenim sermonem dubium meus non dubia obumbrat, & defendit à lapsu. Hæc tecum præsumis quæ in libros nostrarum epistolarum reſeram ſi placeat, atque in numerum reponam, ut tuo commendentur nomine, & tuis ad nos, & nostris ad te litteris augeatur mutus amor per Dominum, ut ita legas quo iudices, & quod mouet, ſcribas ad me. Amor enim verus conſtantia probatur. Placeat iam quod ſenſibus uſu facilius eſt, quotidiano & familiari ſermone epistolæ texere, & ſi quid de ſcripturis diuinis obuium incidit, atterere. Vale fratres, & dilige amantem tui quia plurimum te diligis.

B

Pietatem Sifinny commendat, quod filio ignouerit qui eo inconfulto uxorem acceperat.
Epistola.

Ambrosius Sifinnio.

Epist.
LXIV.

Quod filio nostro remisisti meo rogatu, quia te inconfulto uxorem acceperat, pietati magis tribuo quam nostri amori. Plus etenim pietatem ipsum de te mihi petraſſi, quam cuiusquam petitionem. Certe Licerdus tunc magis impetrat, cum virtus præualeat. Sacerdotis enim petitio, doctrina pietas est. Impetravit igitur natura, impetravit filius, eo plenus, quia postulat contemptario temporalis solet eſſe, virtutis autem diuturnus habitus, & iugis animarum inductio. Pulchre itaque gestum, ut te patrem recognoscereſ: ſimul quia iuſta iudgmentio fuit. Malo enim culpam facere, ut plus laudetur paternæ indulgentia, ſed & ſcripta paternæ offuſio fuit, quoniam venturam in locum filix tuæ debuisti chigere iudicio, cui ſeres patri. Ne ſiquat naturalis inſupimus, aut electione. In natura caſus eſt, in electione iudicium: magis que in adoptatis officiū dūm, quod in ſpūalibus filiis: quia gentiles filios eſſe degeneres, ad naturam reſertur: ad iocitos vel adoptione vel copula dedecores eſſe, noſtro errori aſcribitur. Fuit ergo quod ſuccenſeres filio, ſed fuit etiam quod remitteres, quia ſibi uxorem elegit. Adquiſiſti filiam ſine electionis periculo. Si bonam duxit, tibi acquiſiſti gratiam: ſi errauit, accipiendo meliores facies, reſtando deteriores. Maturiore quidem conſilio puella filioſi patre traditur, ſed maiore obſequio propoſito à filio ad patrem dicitur, & à viro lecta ingreditur ſocri domum, dum metuit & filius diſpicere iudicium ſuum, & nurus miniſterium. Illam paternæ electioſis prærogatiua attollit atque erigit, iſtam offenſioſis humiliat metus, inclinat verecundia. Non habebit filius quod in uxorem referat quaſi exors culpa, ſi quid forteſſe offenſum ſit, quod habet vſus: immo amplius elaborabit ut in vtroque ſuum poſſit probare, & in vxore iudicium, & in ſe obſequium. Fecisti igitur quod boni parentes, ut cito ignoſceres, ſed obſecratus. Nam antequam rogaretis, non erat ignoſcere, ſed factum probare. Deinde diutius diſſicere veniam, & tibi acerbum, & illis inutile. Neque enim paternæ viſcera diutius tolerare poſſent. Summa deuotionis propoſito Abraham filium ſuum ſecundum oraculum Dei offerebat in holocauſtum, & quaſi exors natura exerebat gladium, ne morta ſacrificium decoloraret: tamen vbi abſtinerat à filio iuſtus eſt, gladium libenter recondit: & qui immolare vniuentium fidei intentione properabat, maiore pietatis ſtudio ſeſtinavit ouem ſubrogare ſacrificio. Ioseph quoque ut fratrem iuniorem teneret, ſimulabat iracundiam fratribus, & compoſita à ſe ſurti fraude indignatus eſt: tamen cum aduolueretur ad genua eius vnus ex fratribus Iudas, ſterent alii, ſæternu viduus & compaſſus fuerat, diutius tenere non potuit ſimulationem ſeueritatis, remouitque arbitris aperuit fratribus quod germani ſui eſſent, & ipſe eſſet Ioseph quem

vendidisti: nec te memorem ſuæ eſſe iniuriæ, & fraternæ vditionis acerbitate fraterne exulare, atque id quod poſſet arguere, ad aliores cauſas referre, eo quod ita opot uiſſet fieri procurante Deo, ut tranſiret in Ægyptum qui gentem ſuam frugis externæ egenente paſceret, ut ſenſitatis tempore alendis patri & filijs ſubſidio foret. Quid autem de ſancto David loquar, qui deſcendit filium, & ſæternu oblitum ſanguine, ad vnus mulieris petitione paternis viſceribus mentem emollitus domo recepit: Ipſe ille Euangelicus pater adoleſcentiorem filium qui prodegerat omnem ſubſtantiam à patre acceperat viuendo luxuria, regredientem tamen vnus fraternis inſlexus humilitate, quod in patrem peccaſſe ſe ſatebatur, occuſu pio fouit, ſupra collum eius cecidit, primam illi ſtolam, a-nulum & calceamenta deſerui inſiſſit, atque honoratum oſculo, donarum munere, admirabili ſulcepit cõuiuio. Horum te imitatore præbuiſti pietate patri, quia proxime ad Deum accedimus: & ideo ego prompte filium noſtrum adhortatus ſum ut etiam hiemali tempore viz laboretem exciperet, commodius liber natura nõ ſolum in hoſpicio, ſed etiam in affectu paterno, cum iam ſuccelleſſit indignationi gratia: quandoquidem ut plene te ad ſimilitudinem atque imitationem ſanctorum reſerres, eos accuſaſti qui compoſitis mendacis animum tuum aduerſum filios excitandum arbitrat ſunt. Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Salino cauſam redditæ cur poſt ſcripturam prius directam codicem, apertius ſcriptum tranſmiſſit, & ad epistolam inde laudam eum inuitat, & vſum illius exponit.
Epistola.

Ambrosius Sabino.

Transmiſiſti peticum codicem ſcripturam apertius atque enodatus quam ea ſcriptura eſt quam dudum direxi, ut legendi facilitate nullum iudicio tuo offerat impedimentum. Nam exemplis libere non ad ſpeciem, ſed ad neceſſitatem ſcriptus eſt. Non enim dictamus omnia, & maxime noctibus, quibus nolimus alijs graues eſſe ac moleſtiū quia ea quæ dicantur, impetu quodam prorunt, & proſuſo curſu ſerunt. Nobis autem quibus cura eſt ſenſibili ſermone familiari vſu ad vnguem diſtinguere, & lento quodam ſigere gradu, aptius videtur propriam manum noſtro aſſigere ſtylo, ut non tam deſtare aliquid videamur, quam alii condere neque alerum ſcribentem erubelcamus, ſed ipſi nobis conſcii ſine vilo arbitrio, non ſolym auribus, ſed etiam oculis ca pondere-mus quæ ſcribemus. Velocior eſt enim lingua quam manus, dicente ſcriptura; *Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribentia.* Sed forte dicas, quia velocitate ad ſcribentem reſtulit. Non te fallit tamen id ſignificari, quod ſcribe velociter ſcribentis celeritas ſola poſſit lingue prophetice excipere ſermones. Apoſtolus quoque Paulus ſua ſcribebat manu, ſicut ipſe ait: *Mea manu ſcripsi vobis*, ille propter honorificentiam, nos propter verecundiam. Tamen dum adhuc habes de libris iudicium, intercludamus epistolis: quarum cuiusmodi vſus eſt, ut diſtincti locorum intervalis, affectu adhaereamus: in quibus inter abſentes imago reſulget præſentia, & colloctio ſcripta ſeparatos copulac in quibus etiam cum amico miſcemus animum, & mentem ei noſtram inſundimus. Iamſi, ut hortaris, aliquid & de veteribus ſcriptis redeoſet in epistolis, non ſolum animi conglutinati videntur per vere doctrine profectum, ſed etiam plenioris colloqui ſpecies & forma exprimi, ut inter querendum & reſpondendi mutuas veſtes aſſumpta concertatio in vnum conduceret, & coram videatur amicos locare, qui tali ſe læcellunt & completunt munere. Quid autem maiorum noſtrorum exempla proferam, qui epistolis ſuis ſine inſiderent populo, & præſentes ſe eſſe cum abſentes ſcriberent ſignificauerunt, dicente ſancto Apoſtolo quia abſens erat corpore, ſed præſens ſpiritu, non ſolum cum ſcriberet, ſed etiam cum iudicaret? Denique abſens per epistolam conde-

nabat.

Gen. 22

D

Gen. 44

Gen. 47

E

2. Reg. 4
Lucas 1

F

Epist.
LXV.

G

Psal. 44

Coloſ. 4

H

1. Cor. 13
1. Cor. 13

A mabar, & idem absoluebat per epistolam. Epistola enim Pauli quædam effigies erat eius præsentia, & forma operis. Non enim vñ aliorum epistolæ graues, inquit, & fortes præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis, talis & Apostoli: sed talis huius epistola, vt talis esset forma præcepti, qualis esset operationis substantia: quia *quales sumus*, inquit, *verbo per epistolam absentes, tales & præsentia sumus in opere*. Imaginem præsentia suæ in epistola expressit, fructum refectum in opere significauit. Vale, & nos dilige, vt facis.

Incunditatem Eusebii in filiis & filiorum benedictionem reuerset. Epistola.

Ambrosius Eusebio.

F Ausinus vt teque tibi redditus est, nobis vtumque Ambrosium pignus refecit. Ipse habes quod primum in patre, & quod incundissimum est in filio minore, quia & virtutis apicem tenes, & humilitatis exhibes gratiam: nos quod medium inter patrem & iunior rem filium. Tecum lumina totius domus, & perpetui vocabuli ingis succellat, apud nos para mediocritas, quæ & de summo pendeat, & in posteriore subsistat. Tecum igitur requies vtriusque nostrum, quæ cum inuicem nobis refunditur, omnem animi absterge sollicitudinem. Tecum is qui & moribus & operibus suis & sobole tali inuenit gratiam apud Dominum nostrum. Tecum is qui inter mundi huius procellas spiritalem nutriti columbam, quæ ei fructus affert pacis, vñda olina integritatis. Tecum is qui dedicauit aram Deo, quem benedixit Deus & filios eius, dicens: *Crescite, & multiplicamini*. Cum quo testamentum pacis statuit lux, vt sit ei & filius eius in progeniem æternam. Habes igitur hæc de diuine benedictionis, confortis gratia, principem insitit. Sed vide quæso ne ille noster Noë agricola, bonus plantator fetacis vineæ, cum fuerit amoris & gratia tua inebriatus poculo, tanquam caputulus à vino, diutius quæri indulgeat: ac si forte indormierit, excitet eum Sem nostri desiderium. Est & ibi

C apheh inuor ex fratribus, qui pietatis reuerentia patrem inditat, quem pater & dormiens videat, nec vñquam de pectore dimittat suo, quoniam semper oculis & complexu teneat, atque euigilans intelligat quæ ei fecerit filius suus iunior, qui latitudo Latine dicitur, eo quod in labiis eius diffusa gratia sit, & in moribus: propter quod benedixit ei Dominus, quia ipse tanquam bonus nepa retrorsum rediens patrem texit pio charitatis velamine, & detulit pietatis honorem, de quo & pater ait: *Lausque Deum Iaphet in domibus Sem*. Vnde & in enumeratione generationum præfertur seniori fratri in benedictione substituitur. Præfertur propter honorem nominis, substituitur propter prærogatam senioris ætatis, & honorificentiam nature debicam. Sem autem dicitur Latine nomen. Et bene hic dicitur Ambrosius bonum nomen, in cuius domibus dilatat Iaphet, quia potius est nomen bonum super multas diuitiarum copias. Sic ergo & ille benedictus, & gratia eius super aurum & argentum, sit in portione eius semen Abraham, sit benedictus omnis in pollicitate & omni familia iusti viri. Sed maledictus nemo, benedicti omnes.

D Benedictus enim Sara fructus. Salutat te Ambrosij, salutem Parthenonis dulcissimum, salutem Valentinianus paratus ad humilitatem, quod Hebraice Chanaan dicitur, quasi puer fratri sui, cui & nomine suo celsit. Et ideo tanquam Nemtho gentini gigas nominis, venator egregius vñ per terram, de quo dictum est: *Tanquam Nemtho gigas venator ait Dominum*. Namque ingenio subiectus, viribus validus quos ingenio æquare non potest, viribus superat, vt Comacinas rupes expellere secum, & faciem tanto proprio vultu videatur exprimere, posthabitu se indignatus, & paterno exutum vocabulo, metropolitani vñrum Bononiensis subdium, quia infantia nescit blandicias, & de nutricia gremio se illæsus exculsit.

Vale, & nos dilige, quia nos te diligimus.

Narrat Siricius Prisco aduenient litteras dedisse, & se eodem reuerentia alias reddidisse. Epistola.

Ambrosius Siricio.

P Risco amico & æquiuo meo dedisti aduenient litteras, ego quoque reuerentia reddidi, quæ & proficuo, & amore debui. Vtrumque igitur nostrum suo officio remuneratus est, qui & mihi tua, & meas tui restituit. Ideo eius officij pretium incrementum debet adipisci gratia. Vale, & nos frater dilige, quia nos te diligimus.

Attico scribit litteras suas Prisco sibi & scilicet alias reddidisse. Epistola.

Ambrosius Attico.

P Risco meo dedisti litteras, Priscus meus mihi reddidit, & ego Prisco. Tu Priscum vt soles dilige, & plus etiam quam soles: quod eo suadeo, quia & ipse Priscum meum facio plurimi. Est enim erga cum priscus hic noster amor, qui à pueritia iam inde nobis cum ætate accrevit simul, sed cum multo post vidi tempore, vt vere mihi non solum nomine, sed etiam tanti intervallo temporis Priscus adiuuaret. Vale, & amantes tui dilige, quia nos te diligimus.

Felix Comensi Episcopo significat tubernum sibi misissor partem amicitie direxisse, & illum quod se tandem nequaquam reuocaret arguit. Epistola.

Ambrosius Felici.

M iisti mihi tubera, & quidem mitæ magnitudinis, vt stupori forent ea tam grandia. Noli in sim vñ aint, abcondere, sed alius quoque demonstrare malui. Itaque partem direxi amicis, partem mihi reseruavi. Naue munus, non tamen ita præpotens, vt compinceret quædam meam tunc excitatam, quod nos tandem amantes tui nequaquam reuocaret. Et caue posthac ne maiora inuolus doloris tubera. Nam huius nominis diuerfa ratio. Vt cum gratia in mente, ita in corpore atque in affectu molesta sunt. De te impetra quod minus te abesse dolcam. Nam causa commotionis meæ, desiderium est tui. Effice si potes, vt minus gratus sis. Rem expoli, causam probauit. Interquenda est amantata illa non manipularis sententia, meruisti certe: sed vide quam moueat, vt delecter iocari, postea tamen ne excusaueris. Etenim quamuis tua hæc vestigialis mihi sit excusatio, male tamen te iudicat, nec de me melius, si aut tuam absentiam muneribus compensandam, aut me inuneribus rodendum putes. Vale, & nos amantes tui dilige, quia nos te diligimus.

Fygadio & Delphino Episcopis insinuat. Polybium vt vtrique eorum scriberet poposcisse, ac post datam epistolam vtriusque nomine conscriptam alteram exegisse, & ei se illam dedisse. Epistola.

Ambrosius Fygadio & Delph. Episcopis.

P olybium filius noster cum de Africanis regressus partibus, in quibus proconsularem iurisdictionem egregie representauit, aliquantulos nobiscum excessit dies, summa gratia se meis vñibus infudit. Deinde cum abire hinc & demare vellet, poposcit vt vtrique vestrum scriberem. Promissi futurum, itaque dictaui epistolam, & vtriusque conscriptam nomine dedi. Poluit ut alteram. Dixit vtrique vestrum datam meo vñque nostro, eo quod sancta mens vestra non epistolatum numero, sed coniunctione nominum delectaretur: nec perpeti posset vt fieret vocabulorum separatim, quorum affectus conueniret. Ideoque præscriptum

A

nostro muneri ut vteremur charitatis compendio. Quid plura? Exegi alteram, dedi: ut neque illi negarem quod posceret, nec mihi inmutarem, quod in vltim venerat. Ita & velle habet quod vtrique reddat: quia id solum preterit, ne cum alteri reddidisset, alteri vacuus foret. Et ego vobis idcirco gratie munus sine vltio dependam offensiuus periculo, & diuisionis serupulo: cum preterit etiam hanc forma scinprionis Apollolice sit, ut & vnus ad plures, ut Paulus ad Galatas: & duo ad vnum possint scribere, sicut scriptum est: Paulus vincens Iesu Clirilli, & Timotheus frater, Philemoni. Salutem vobis dico, diligite nos, & orate pro nobis, quia ego vos diligo.

Phila.

Splendorem sermonis Candidiani, & fulgorem affectus eius commendat, illoque benedictionem optat.
Epistola.

Ambrosius Candidiano fratri.

B

Epist.
LXXI.

Sumus quidem splendor in sermone est tuo, sed imago in affectu elucet mihi. Nam in epistolis mentis tue alpicio fulgorem, dulcissimè frater ac beatissime. Dominus te benedicat, & det tibi suam gratiam. Nam & ipse in epistolis tuis vota magis quam mea merita recognosco. Quæ enim merita mea tantis tuis æquentur sermonibus? Dilige nos frater, quia nos te diligimus.

Cynegiæ de consolatione sua commendat.
Epistola.

Ambrosius Cynegio.

C

Epist.
LXXII.

Quam ingenue te commendasti pudore, quia de eo consules quod non probares, sed morem gereres parenti, ut pietatem non laderes, securus quod non aliud à me posset referri, nisi quod sanctas deceret uocessitudines. Ego vero libenter tua in me ouera suscepi, & tuo neptem, ut opinor, refusi. Quam nescio plane qua opinione mirum tibi fieri desiderabar, ut autum faceret mutaret. Plura non opus est, ne hoc quoque accedat ad

verecundiam. Vale fili, & nos dilige, quia nos quoque te diligimus.

D

Antonio amore cui epistola se, & sui animi in illum commendat. Epistola.

Ambrosius Antonio.

Epist.
LXXIII.

Nvquam es tacitus mihi, nec vnquam tuo me tractas. Nilum silentio querar, qui sciam quod tuo non desim pectori. Nam cum id pendas quod plaris est, qui potes id negare quod sepe etiam in multis deluit, non tam amoris vltim, quam officij vicissitudinè. Ego vero etiam ex tuo animo tuam vicem æstimò, ut nunquam me tibi, & te mihi absentem purem, quoniam semper animis hæremus. Nūquam tuas litteras mihi deesse opinor, aut meis tibi, cum te quotidie coram alloquar, iure oculos, si diu, atque omnia officia mea dirigam. His tecum delectat congregi. Nam litteræ tuæ ut apertæ cum inuiduo pectoris me ei loquar verecundari me faciunt. Vnde peto ut superledeas gratiarum relatu. Mihi enim nec in vos officij summa merces est, si in debito erga vos muneri non de hisse arbitrarer. Vale, & nos dilige, quia ego quoque te diligo.

E

Alypio, litteras illius sibi esse redditas, & se suis respondisse significat. Epistola.

Ambrosius Alypio.

Epist.
LXXIV.

Antiochus vir clarissimus reddidit mihi eximieris tuæ litteras, nec superfluo respondendi munere. Nam per meos lionino de his litteras, & ni fallor, alia obvia copie geminasti epistolam. Sed quia non tam remedienda iunctis muna, quam cumulan da arbitror, oportuit ipso præsertim regrediente qui me tanto litterarum in arum affecit munere, referri aliquid officium sermonis mei, ut ego vtrique vestrum & ille tibi absolueretur, qui debebat referre quod acciperat. Vale, & diligentes te dilige.

F

S. AMBROSII PPIS TOLARUM LIBRI OCTAVI ET VLTIMI FINIS.

SANCTI AMBROSII EPISCOPI MEDIOLANENSIS PRECATIONES DVÆ.

Precatio prima preparans ad Missam.

SUMME Sacerdos & vere Pontifex IESU CHRISTE, quite obnubilisti Deo patri in ara crucis hostiam puram & immaculatam pro nobis miseris peccatoribus, & qui dedisti nobis carnem tuam ad manducandum, & sanguinem tuum bibendum, & poluisti mysterium in virtute Spiritus sancti, dicens: *Hec quotiescumq; feceritis, in mei memoriam facietis*: Rogo per tuum sanguinem pretiosum, magnam salutis nostre pretium: rogo per hanc miram & ineffabilem charitatem, qua nos miseros & indignos sic amare dignatus es, vt laures nos a peccatis nostris in sanguine tuo: doce me seruum tuum indignum, quem inter cetera dona tua ad officium sacerdotale vocare dignatus es, nullis meis meritis, sed sola dignatione misericordie tue, doce me queso per spiritum tuum tantum mysterium tradere ea reuerentia & honore, eaque deuotione & timore, quibus oportet & deet. Fac me Domine Iesu Christe per gratiam tuam semper illud tanto mysterio credere & intelligere, sentire & firmiter retinere, dicere & cogitare, quod tibi placet, & expedit anime mee. Intrer spiritus tuus bonus in cor meum, qui sonet ibi sine sono, & sine strepitu verborum, loquatur omnia veritatem & totum mysterium. Profunda sunt nimis, & sacro tecto velamine. Propter Magnam clementiam tuam, concede mihi hodie & semper Missarum solemniam puro corde & pura mente celebrare. Libera cor meum ab immundis & nefandis, vanis & obnoxii cogitationibus. Muni beatorum Angelorum pia & fida retela, atque fortissimam custodiam, vt hostes omnium bonorum confusi decedant per virtutem tanti mysterii, & per manum sancti Angeli tui. Repelle a me Domine Iesu Christe & a cunctis seruis tuis durissimum spiritum superbiae, cenodoxiae, inuidiae, iracundiae, fornicationis & immunditiae, dubietatis & blasphemiae. Confundantur qui nos persequuntur, preant illi qui cuncta perdere festinant. Rex virtutum, castitatis & integritatis amator Deus, caelestis benedictionis tuae exingue in corpore meo totum fontem ardentem libidinis, vt maneat in me tenor totius castitatis animae & corporis. Mortifica in me carnis stimulos, & omnes libidinis commotiones, & da mihi veram & perpetuam castitatem cum ceteris donis tuis, quae tibi placeant in veritate, vt sacrificium laudis casto corpore & inuindo corde valeam tibi offerre. Quanta enim Domine Iesu Christe cordis contritione, & lacrymarum fonte, quanta reuerentia & tremore, quanta corporis castitate, & animi puritate istud diuinum & caeleste sacrificium est celebrandum, vbi caro tua in veritate sumitur, vbi sanguis tuus in veritate bibitur, vbi summa misis iunguntur, vbi adest praesentia sanctorum Angelorum, vbi tui es sacerdos & sacrificium mirabiliter & ineffabiliter confidaris. Quis digne hoc celebrare poterit, nisi tu Deus omnipotens offerentem feceris dignum? Scio, & vere scio, & ipsum pietatis tuae confiteor, quia non sum dignus accedere ad mysterium tanti pro-

prii peccata mea, & infinitas negligentias meas. Sed scio veraciter, & credo ex toto corde, & ore confiteor, quia potes me facere dignum, qui saluum potes mundum facere de immundo conceptum semine, de peccatoribus facere iustos & sanctos. Per hanc omnipotentiam tuam te rogo, vt concedas mihi peccatori hoc caeleste sacrificium celebrare cum timore & tremore, cum cordis puritate, & lacrymarum fonte, cum laetitia spiritali, & caelesti gaudio. Sentiar mens mea dulcedinem beatissimae praesentiae tuae, & ex-cubias sanctorum Angelorum tuorum in circuitu meo. Ego enim Domine memor venerandae passionis tuae accedoad altare tuum, licet peccator, vt offeram tibi sacrificium quod tu instituisti, & offerri praecepisti in commemorationem tui pro salute nostra. Sulcipe ergo istud quod summe Deus, dulcissime Iesu Christe, pro Ecclesia tua sancta, & pro cuncto populo tuo quem acquisisti sanguine tuo pretioso. Et quoniam me peccatorem inter te & eundem populum medium esse voluisti, licet in boni operis testimonium non agnoscas, officium di-dispensationis credas non recules, nec per me indigni famulum tuum eorum salutis percat pretium, pro quibus victimam facti salutis dignatus es esse redemptionem. Profero ergo Domine (si dignaris propitius intueri) tribulationes plebium, periculum populorum, captiuorum genitum, miseriam orphanorum, necessitates petegitiorum, inopiam debiliu, desperationis languentium, defectus senum, suspiria iuueniu, vota virginum, lamentum viduarum. Tu enim miserere omnium Domine, & nihil dissonum quaesisti. Memore quae sit solita sublimitas, quae tu pater noster es, ne irascaris satis, neque mutui tui vicerum tuorum super nos contineas. Non enim in iustificationibus nostris prosterimus preces nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. Aufer a nobis Domine iniquitates nostras, & ignem sancti Spiritus in uobis clementer accende. Aufer cor lapideum de carne nostra, & da nobis cor carneum quod te timeat, diligat & honorificet, te delectetur, te sequatur, & te perfruat. Oramus Domine clementiam tuam, vt sereno vultu familiam tuam sacri tui nominis officia praestolantem aspiciere digneris. Ervnullis fictitium votum, nullius vacua postulatio, tu nobis preces suggere, quas ipse audire propitius & exaudire delecteris. Rogamus etiam te sancte pater pro spiritibus fidelium defunctorum, vt sit illis salus aeterna, ac perpetua sanitas, gaudium & refrigerium sempiternum, hoc magnum pietatis Sacramentum. Domine Deus meus si illis hodie magnum & plenum gaudium de te pane vivo & vero, qui de celo descendisti, & das vitam mundo, de carne sancta & benedicta, agni videlicet immaculati, qui tollis peccatum mundi: & potari de fonte pietatis tuae, qui per lanceam militis de latere emanauit crucifixi Domini nostri, vt consolati exultent in laude & gloria tua sancta. Peto Domine clementiam tuam, vt descendat super hunc panem & calicem istum plenitudo diuinitatis tuae. Descendat etiam Domine illa sancti Spiritus tui inuisibilis forma, & incomprehensibilis maiestas, sicut quondam in patrum hostias de-

A scendebar, qui & oblationes nostras corpus & sanguinem efficiat, & me indignum laceratorem tuum doceat. tantum tractare mysterium, ita vt placide ac benigne sacrificium fuscipias de manibus meis ad salutem omnium tam viouorum quam defunctorum. Rogo te Domine per ipsum sacrosanctum mysterium corporis & sanguinis tui quo quotidie in Ecclesia tua paschimur & potamur, abluimur & sanctificamur, atque vnius tue summæque diuinitatis participes efficiamur, quatenus de tui virtutis tuas sanctas, quibus repletus bona conscientia ad altare tuum accedam, ita vt hæc cœlestia Sacramenta efficiantur mihi salus & vita. Tu enim dixisti ore tuo sancto & benedicto: *Panis quem ego dederò, caro mea est pro mundi vita. Et qui manducat me, vita viuet propter me, ipse manet in me, & ego in eo. Ego sum panis viuius qui de cœlo descendi. Si qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Panis dulcissime sana palatum cordis mei, vt sentiam suauitatem amoris tui. Sana ab omni languore, vt nullam præter te amem pulchritudinem. Panis candidissime habens in te omne delectamentum, & omnis saporis suauitatem, qui nos semper reficis, comedat te cor meum, & dulcedine saporis tui repleatur viscera animæ meæ. Manduca te Angelus pleno ore, manducet te peregrinus homo pro modulo suo, ne defecere possit in via, tali recreetur viatico. Panis sancte, panis viue, panis pulcher, panis munde, qui descendisti de cœlo, & da vitam mundo, veni in cor meum, & munda me ab omni inquinamento carnis & spiritus. Intra in animam meam, sana & sanctifica me intus & exterius. Esto tutamen & perpetua salus corporis & animæ meæ. Repelle a me infidelitatem. Hostes recedant procul à presentia tua, vt foris & intus per te inuictus recto tramite perueniam ad tuum regnum, vbi non mysteris, sicut in hoc tempore agitur, sed facie ad faciem te videbimus, cū tradideris regnum Deo patri, & erit Deus omnia in omnibus. Tunc me de sacris satietate perpetua, vt nec deficiam nec sitiam in æternum. Qui cum eodem Deo patre & Spiritu sancto viuis & regnas per omnia secula æulorum, Amen.

Precatio secunda preparans ad Missam.

Summa & incomprehensibilis natura, virtus vitæ, quæ beata, lux inaccessibilis, vera, singularis, & vna sapientia, veritas incommutabilis, sancta, incomparabilis, & æterna dignitas, temporalium rerum sine tempore conditor, videntium & invisibilium inuisibilis æternusque pater, pater & filius & spiritus sanctus, vnus & verus in trinitate Deus. Pater non habens à quo sis, habens tamen sapientiam, id est filium, cui maior vel anterior non sis. Filius habens patrem à quo sis, non tamen habens eui minor vel posterior sis. Spiritus sanctus habens patrem & filium, à quibus sis, non tamen habens quibus vel inæqualis vel impar sis: quia totum in hac æta diuinitate, cui tempus nunquam accidit, æternum ac cœternum, æquale ac coæquale est, in qua alius pater, alius filius, alius spiritus sanctus, sed pater in filio & spiritu sancto, filius in patre & spiritu sancto, spiritus sanctus in patre & filio: quia sicut tua Deus noster natura personas recipit, sic partes nequaquam admittit, cui nec supra nec subius, ante vel retro conuenit, quia corporum lineamenta non recipit. Vnde & tota in locis sine loco habetur, nec tamen tota comprehenditur. Tota namque vbi habetur quia perfectior pars in ea nulla reperitur. Tota autem non comprehenditur, quia videlicet cum in creaturis vnicuique presens efficitur, etiam vltra creaturas totus inuenitur. Quamobrem cum cœlum & terram implet, totus est: cum hominem vnum implet, totus est, nec variatur per singula quæ in singulis rota est: nec de loco ad locum transit cum vnum deserens, alterum petit, quæ semetipsam sine loco & tempore mouet. Hinc merito colendus, hinc adorandus es, hinc incommutabilis, hinc inexcitabilis, hinc agnoscendus, hinc mediator Dei & hominum homo Christus Iesus secundum diuinitatis essentiam, totus cum hominibus in terris, totus erat cum patre in cœlis, cum dicerent: *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui*

*de cœlo descendit filius hominis, qui in cœlo est. Qui videlicet cum forma Dei esset, non rapinam ætuitus esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens in similitudinem hominum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Per hunc te beata Trinitas humanitatis habitum, per huius susceptionis humilitatem deprecor, per huius laceratissimam obedientiam, per huius beatissimam in mortem exoro in primis, vt te Deum meum diligam, te sitis, te toto corde perquam deinde vt proximum iuxta vires atque mensuram in hac ipsa tua dilectione charum semper atque dilectum attendam. Sed hanc dilectionem nulli Domine præstabis, nisi cui vita prius odisse donaueris. Obsecro ergo pia & vera misericordia, solida atque vnicuique mea, vt superbie regnum auferas ab anima mea. Horrendum Domine pauca dumque tam maximum malum, quod Angelos de cœlo proiecit, quod homines de paradiso minuit, quodque initium omnis peccati est, & ad ipsum pertinet quidquid vitij & iniquitatis est, cuius prima & oboles, septem nimirum principia vitij, ex hac virulenta radice profunderunt, scilicet inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuius, atque luxuria: sed & numerosa propropaginis turba ex singulis generatur. Inanis ergo gloria cum plene mentem ceperit, innox septiformem in illa nequitiam gignit, inobedientiam, iactantiam, hypocrisis, contentiones, perniciam, discordiam, ac nouitatis præsumptionem. Sed si huius vera humilitas opponatur, omnis eius nequitia vacuatur. Te ergo deprecor humilitatis magister, vt hanc cordi meo inferas, insertamque custodias, quæ dum cunctis inferiorem se attendit, hypocrisis proptius gignit iactantiam extinguit, hypocrisis excludit, contentione refugit, perniciam emoluit, discordiam præcauet, nouitatis præsumptionem abhorret. Hoc beata humilitatis medicamina morbum elationis sanandum prævidetas, cum per hominem aliumque auctor nostre salutis, tuis ad te veniendus diceret: *Discede a me quia minus sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Et rursum: *Nisi conuerſi fueritis & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœulorum.* De inuidia quoque odium, sultratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio autem in prosperis eius propagatur. Omnia progenies, quæ si animo intromissa dominari ceperit, omnem fuscitatis sobolem extinguit. Qui itaque inuidet vel odit, non alium prius quam seipsum occidit. Qui sultrat & detrahit, prius suas quam aliorum radices euellit. Qui exultat in aduersis proximi, & affligitur in prosperis eius, alieno proximum se petit gladio. Hoc secundum superbie virgulum tunc primo fuit exortum, cum ille de quo scriptum est: *Inuidia autem diaboli mors introiuit in orbem terrarum.* Cain perussit vt liuoris odio fratrem suum funderet sanguinem. Sed nimirum idem Cain inuidus prius suam animam quam alterius carnem petemit. Scriptum quippe est: *Qui odit fratrem suum, homicida est.* Et scitis quia omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Hinc Domine apparet cuius primum homicida est qui alterum odit, in quo vita non est. Quod contra Moyses omnium mitissimus admonet, dicens: *Ne oderis proximum tuum in corde tuo.* Et quia ille qui inuidet & odit, consequenter sultrat & detrahit, hoc malum scriptura sancta præcauendum denuntiat. *Non eris, inquit, sultrator in populo: & Nolite detrahare alterutrum fratres. Qui enim detrahit fratrem, detrahit legi. Qui enim sultrat & detrahit, consequens est vt in aduersis proximi exultet, in prosperis autem animi tristitiam contrahat. Sed occurrat B. Apostolus, & dicit: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Et ecce alius pro terrenis rebus, terrenisque honoribus, alius pro virtutum successibus cuiuslibet inuidet, quemlibet odit, contra quemlibet sultrat, & de quolibet detrahit, de cuiuslibet aduersis exultat, de prosperis autem inestificat. Sed vni cunctis hoc multiplex malum superetur, occurrat Domine quæso illud multiforme bonum, quod potenti virtute resistens non det inuidie locum, charitatis scilicet, quæ fundamentum est omnium virtutum & bonorum: quæ non inuidet, sed congaudet: non odit, sed diligem non sultrat, sed oburgat: non detrahit,**

[sed

A sed agitur: non de aduentis proximi gaudet, sed meret: non de prosperis afflictionem, sed consolationem recipit. Merito autem tale nomen accipit, quod illa carius inueniri non potest quam qui habet, et vix habet. *Deus inquit, charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Cui vix prestatum inuidie suspexit malum, cordis simul & oris inuicenda custodia est: cordis scilicet, ne inuideat, ne in aduersis proximi exultet, ne in prosperis molestiam contrahat. Otis vero, ne suisurret, ne detrahatur. Scriptum quippe est: *Omni custodia serua os tuum, Cor, quia ex ipso vita procedit.* Et rursum, inscriptum est: *Mors, & vita in manibus lingue.* Citius malum quod intus latet, extinguitur, si à prauo eloquio foris lingua frangitur. *Pone Domine custodiā meo: & os tuum circumstante labii meo, vt non declinet cor meū in uerba malitie. Libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua delosa.* Itā autem inuidiam sequitur, quia inter cetera vitia nihil asperius, nihil inuenitur amarius: quæ dum ultra modum efferverit, amittit mentem exulcerat, sensum hebetat, linguam immutat, oculos obumbrat, totumque corpus perturbat. Huc protinus rixæ, contumeliæ, clamoris, indignatio, tumor nitens, & blasphemiarum suscitatur. De qua nimirum scriptura sancta testatur, dicens: *Ita in finis tibi requiescat, & ita viri in finem Dei non operatur.* Sed obsecro Domine contra tam amarissimum iracundiæ malum suauissimum patientiæ bonum, in quo specialiter animarum nostrarum salus collocatur, cum nobis per Euangelium dicitur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Quæ nimirum dum accem & principium in mente suscepit, omnes mo perturbaciones compellit. Rixas & contumelias in exhortationem conuertit, consilium clamorem subornado silentio premit, indignationem tumoremque mentis mansuetudine vincit, blasphemias gratiarum actione repellit. Quod si forte in immensum ita succendat horam patientia succubuerit, nullumne Domine remedium erit. Erit certe. Nam cum huius mali damnationem denuntiat, dicens: *Qui transfuerit fratrem suum, reus erit iudicio: qui autem disceperit fratrem suum, Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, salue, reus erit gehennæ ignis: protinus recuperationem subiungit, cum dicit: Si osses manus tuam ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque ibi manus tuam ante altare, & vade primo reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offerre munus tuum.* Et illud: *Cum iurati ad orandum, remittitis si quid habetis aduersus alterum in cordibus vestris.* Hanc mihi Domine Deus secundam tribue victoriam, si furorē cecatus amicro primam, non me tuo zelo, sed meo vitio cuiuslibet animum offendo. Tristitia quoque iram persequitur: quædam cordis arcani penetret, protinus in eius cubiculo malitiam, rancorem, pusillanimitatem, desperationem, torporem circa precepta, vagationem mentis erga illicita generat. Quæ licet cetera vitia quam sit detestanda, B. Paulus indicat: *Sacra, iniquiens, tristitia mortem operatur.* Sed Domine Deus meus oppone contra facili tristitiæ futuræ beatitudinis leticiam, quæ ex mœrore contractam malitiam vincat beneuolentia, tedio procuratur rancorem pellat sinceritatem, pusillanimitatem fortitudine roboret, desperationem spei fiducia erigat, torporem circa precepta exercitio spirituali repellat vagationem mentis erga illicita, inconcussa stabilitate refrenet. Quod si ad momentum subfracta lætitia, spirituali malum tristitiæ præualuerit, tam quæso quod mones B. Iacobus: *Tristatur quis in vobis: oret æquo animo, & pallsat.* Avaritiæ sequitur tristitiam, quæ in vitroque testamento pari notatur execratione. In veteri namque dicitur: *Auaro nihil est sceleratius.* In nouo autem: & avaritia, quæ est idolorum seruitus. Ex qua profecto sepe nequitie procreantur, scilicet proditio, frauds, fallacia, perurium, iniquitudo, violentia, & contra misericordiam obduratio. Et ecce Domine Deus quilibet amator mundi, non sui, propter metallæ pretiosas, ardeatēs fulgentiæ lapides, seruos & seruas, prædā & fundos ad mortem proximū tradit, fraudem inturrit, fallaciam obducit, perurium committit: & alius inquietus & violentus est propter villam: alius propter gallinam: alius obdurat contra misericordiam, ne tribuat aurum: alius ne porrigat potum. Sed peto mihi

Deus amator castus & verus, vt cum præterite nulla possessio debeat in terra, nihil quod tu non es, concupiscam in terra, semper illius sententia meminerim, quæ dicitur: *Nadus egressus sum de vtero matris mee, nudus reuertar illuc.* Atque illius: *Nihil intulimus in hunc mundum, sed nec asserere quid possumus.* Quæ nimirum dum pie consideratur, mundi contemptum asserere videtur, qui avaritiæ contrarius est. Post hæc restat ventris iniquitas, quæ à necessitate quidem incipit, sed modum necessitatis excedens, ad voluptatem pertransit, dum quæ à licitis ad illicita perueniet, multo incipit lætitiā, scaturientem, immunditiam, iniquitatem, iniquitatem, sensusque hebetudinem circa intelligentiam paritur, cuius mortiferum virus tunc vt cumque vacuatur, cum non qualitas, sed libido in efus præcauerit. Prima enim mulier non exquiritur dapum, sed sola pomidelectatione mortem mundo induxit: & antiquus hostis regem nostrum non de carne, sed de pane tentauit: & sodomaid circum igne & sulphure perierat, quia inter cetera mala paenem in furitatem comedit. Quæ propter clementiam tuā Deus in ploro, vt sicut æger ad medicinam, sic ad fumentas dapes accedam, nequaquam in eis voluptatem appetens, sed necessitati subueniens. Auser si me propter magnam misericordiam tuam omne ciborum noxium desiderium, congruamque seruato tuo ciborum propius tribue abstinentiam, vt intra necessarium modum propriū temperem appetitum: remotaque me omni profusitrapula & ebrietate, sciam in virtute tua abundare, sciam & penuriam pati, nouerim quoque in quibus mihi sufficere esse possim. Ita Domine, ita pater bone noxiis gastrimargiæ lucis arfactis incepta lætitiæ vel scurrilias non pululabit, quæ illos maxime ad insaniam perducit, in quibus crapula & ebrietate dominium sumit. *Sed enim populus manducare & bibere, & succurrere debet.* Contra quos illa sententia venit, quæ dicitur: *Te vobis dimittis, quia habetis consolationem vestram.* Et te vobis qui videtur nunc, quia ploratis & flebitis. Quod contra ijs qui carum suum cruci fixerint cū vitis & concupiscerint eius autem dicitur: *Memorandus vobis vero contristationis, sed tristitia vestra venturum in gaudium: & gaudium vestrum nunc tollit à vobis.* Et rursum: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Immunditia quoque quæ iuxta Apostolum quibuscumque regiis celestis adiutū claudit, vigilanter inuincam, domum mentem vero tardius sua collatione fedabit. Multiloquium inedia prepotenter flicet. Hebetudo sensus circa intelligentiam spiritualis acuminis ingenio cederet, quod sancta parlimonia in mentem propagabit. Venter enim contactus humanos in altū eleuat sensus. Luxuria gastrimargiæ sequitur, quæ dum lætitiæ metas excedit, innox de se excitat mentis, inconsiderationē, inconstantiā, præcipitationē, amorem sui, odiū Dei, affectum presentis sæculi, horrorem autem vel desperationē nignit futurū. Sed peto Domine, vt qui ad ipso pubertatis tempore à complexu carnalis copulæ alienū me esse voluisti, delectationis eius sensu non tangat. Quid enim prodest Domine Deus virginem esse corpore, si contingat mente esse corruptū. Qui enim videtur inuicem ad concupiscendum eam, iam machatus est eam in corde suo. I huc profecto necdum castitatem profello, iuxta Apostolum *melius est nubere quam viri.* Sed obsecro Domine, qui nō licet nubere, nec contingat adiri. Ecce dum pro me sollicitus talia postulo, memuissē charitatis debito, vt & pro aliis exorem. Te igitur amatorem Ecclesiæ tuæ deprecor. Pro sacerdotibus eius, vt verbis simul & meritis vitæ populum sibi creditum ad celestem patriam inuiter. Pro regeb. ducibus, & ijs qui in sublimitate possint sunt, vt patres orphanorum & iudices viduarum secularis exhibeant, miseris inopum, & gemitibus pauperum dolent, nil nisi quod iustum est, in iudicio querant, si que admittunt presentia, ne amittant bona futura. Pro virginibus, continentibus, ac mundo renuntiantibus, vt presentia dispiciant, futura requirant, ne se negotiis secularibus implicent, vt tibi militantes placeant, cui se probauerunt. Pro coniugatis, vt se sibi in uicem carnis debitorum soluant, ne à desiderio patriæ celestis exhoritent. Sed quid ago Domine? Quali oblitus peccatorum in coram proliis orare presumo? O quam in multis offenditque offendo: sed

E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z
non

A
Luce. 7. non subterfite desperationem, cum publicanum in templo iu-
Luce. 22. stificatum attenderet, cum latronem in cruce confiteamur,
Luci. 24. & de cruce ad paradysum transitemus alpicio, cum Ma-
 riam post multas criminum culpas fonte pietatis ablu-
 tam, cum Petrum post negationem Apostolorum gratiam
 recuperasse intueor. Sed rogo ineffabilis pietas, vt cui de
 tantis exemplis presumere donasti, genitus publicani,
 confessionem latronis, lachrymas meretricis, fluctuque
 negantis Apostoli concedas. O Domine, si flagello tem-
 porali scelerata mea vindictuenda prouideris, lachrymolus
 imploro, vt dum contra haereticos deservis, semper in tua
 misericordia recorderis. *Quem enim diligis, corripis flagellis*
autem omnem suum quem recipi. Quibus uimram verbis
 etli virgo percussiois minatur, paternus tamen pietatis
 affectus monstratur. Da ergo inter flagella tolerantiam,
 ne mutuationis notas vt malus seruus incurram, sed
 magis quasi bonus filius gratiarum actiones rependam.
 Illud etiam magnopere peto, vt diem obitus, diem extre-
 mi iudicii, damnationem aeterni supplicij, beatitudinem
 regni futuri semper memineam: quod nemo indefi-
 nitum potest, nisi qui ad vitam praedictatus est: et tunc
 indefinenter Domine recolenda est dies illa, in qua lux
 cum tenebris pugnat, misericordia cum crudelitate desu-
 dat, in qua duetlarius noster mala que fecimus, locuti
 sumus, vel cogitamus, violentissimus accusator retinet,
 iustitiam tuam ad haec puniendam deposcet. Vbi quid sum
 Domine, nisi tu qui iuste iudicas, etiam muliercorditer
 defendas? Recordare quia aduocatus meus es ipse qui
 vindicandum iudicis, peto ne me postulat daemonum
 iradas, dum scelus meum purgatoria poena detergis. Na-
 quid Domine obliuioni tradenda est dies illa, de qua dixit
 Propheta: *Dies, inquit, mea, dies illa, dies tribulationis & angus-
 tiae, dies calamitatis & miseriae, dies tenebrarum & caliginis, dies
 tenebrarum & clangoris,* in qua caelis & terris ardentibus exi-
 bunt Angeli, & se parabunt malos de medio iustorum, &
 mittent eos in caminum ignis, in quem meliores colle-
 ctis zizanias alligabunt in fasciculos ad comburendum. In
 quo à sinistris positi audient impij: *Discedite à me maledicti
 in ignem aeternum, qui parati estis diabolo & Angelis.* In quo
 iam obferatis vitae ianis, extinctis lampadibus, sultae vir-
 gines à thalamo exclusae plorabunt, damnatione inque
 ingemutes clamabunt: *Domine Domine aperi nobis.* & tunc
 dices illis: *Nescio vos.* In quo etiam qui miraculis cornu-
 scuerunt, similiter lamentabuntur repelli. & dicitur: *Domine
 Domine, nomen in nomine tuo prophetauimus: & in nomine tuo
 demonia eiecimus: & in tuo nomine virtutes multas fecimus?* Et
 tunc confiteberis etiam illis quia nunquam nouisti eos,
 subiticiens: *Discedite à me omnes qui operamini iniquita-
 tem.* Quis hic Domine *Deus terribilis in conspectu,* mirabilis in
 maiestatis, faciensque prodigia: quis inquam hic non
 pauca, & à fundo cordis non tremiscat, cum etiam in il-
 los damnari audiat quos in hac vita contigit miraculis co-
 ruscate? Ad quae nimium valet illa sententia, qua dicitur:
*Nescit homo virum amore an odio dignum sit, sed omnia resecr-
 tur in futurum incerta: in quo estis iustus vix saluabitur, peccator
 & impius vbi peribunt?* Etiam Domine Deus indefinenter

meditandum aeternae damnationis supplicium, in quo
 quidquid peccatum excogitari potest, quidquid etiam
 non potest, semper ad celum cuius vermis immortalis, ignis
 inextinguibilis, fœtor inoualebilis est: cuius terra tene-
 brosa, & mortis caligine cooperta, terra miseria & tene-
 brarum est: cuius torrentes in picem conuertuntur, &
 humus in sulphur, ardebitque in sempiternum: cuius lac-
 us sanguine igneque permixtus est: & quocumque susce-
 pit, demetgit in inferum & exurit. O quam horrenda, &
 quam stupenda sunt ista! sed maior est Domine crucia-
 tus, amissio tuae claritatis. Sufficit enim ad plenam misera-
 riam, tua non perfrui beatitudine, in qua iusti receptis cor-
 poribus, sanctorumque Angelorum celsitudini coarctati,
 in aeternam lucem aspicientes sicut sol refulgebunt. Nec
 immerito sole & luna non indigebunt, quia te perenne
 lumen habebunt. *Non esuriunt, neque sitient,* non laborabunt
 neque deficient, non merebuntur neque lugebunt, quia
 quidquid desideratis, quidquid queritis, quidquid miser
 tuae visitatio praestabit, quia in omnibus omnia erit. Nec
 tempus iam illis accedet, quo totos aeternis possidebit:
 nec timebunt ultra iam mori, qui meruerunt beatam im-
 mortalitatem vestiri. Quid autem de hac beatitudine miser
 ergo amplius dicere valeo? quia de illa quidquid dixerio, &
 illa sententia reprimor, quam per Prophetam & Aposto-
 lum dictam intelligo: *Quod oculis non vidi, nec auris audiuit,
 nec in cor hominis ascendit, quae praeparauit Deus diligenti-
 bus suis.* Erunt certe in illa beata vita haec bona quae praemis-
 si, ineffabili, & nobis adhuc incomprehensibili modo. Huius
 desiderio Domine Deus formator & reformator meus,
 huius amore peragam quidquid in hac vita praecipis vt a-
 gam: nec sit vltima minor in claritate, sed perfecta charitas
 lotas inuiti timorem. Et vt efficax haec mea sit deprecatio,
 B. Mariae virginis suffragia peto, quam tanti meriti esse feci-
 cisti, vt prima inter mulieres notum munus offerret, &
 nulla praeter ipsam tam nouum acciperet: nouum scilicet
 munus prima offerret, vt purpurea virgo perseveraret:
 nulla praeter ipsam tam nouum acciperet, vt Deum virgo
 pareret, & post partum virgo maneret. Apostolorum in-
 tercessionem imploro, qui beatissimam beatitudinis pau-
 peratate me, cuiusque passionis veligio insequentes, ad tan-
 tum celsitudinis culmen peruenierunt, vt quaecumque, *liga-
 rent super terram, essent ligatae & in caelo: & quae soluerent super
 terram, essent solutae & in caelo:* quod in extremis sedentes su-
 per duodecim thronos, indicantes duodecim tribus Israel. Marty-
 rum preces poscolo, qui pro veritate non dubitarunt
 sanguinem fundere, nec dilexerunt animas suas vsque ad
 mortem, vt mortis superaret auctorem. Confessorum
 orationes expostulo, qui bella tentantis inimici, dum pie
 viuissent in Catholica pace, vel etiam haereticorum con-
 flictationem diuturno certamine perulerunt, atque (vt
 verum dicam) longioris oculi quique martyrij palmas ac-
 ceperunt. Talium Domine Deus preces nunquam sper-
 nis, si vt pro me exorent, ipse inspiraueris, qui aeterni-
 tate perenni viuis & regnas cuncta per saecula,
 & in omnibus saeculis.

Amen.

F I N I S.

SANCTI AMBROSII

EPISCOPI MEDIOLANENSIS

HYMNI ALIQVOT, DIVERSIS
TEMPORIBVS CONCINENDI.

Ad Nocturnum officium Hymnus I.

ETERNE rerum conditor,
Noctem diemque qui regis,
Et temporum das tempora,
Vt alleues fastidium.
Præco diciam sonat,
Noctis profundæ peragil:
Nocturna lux vianribus
A nocte noctem segregans.

Hoc excitatus lucifer
Soluat polum caligine:
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deserit.

Hoc nauarites colligit,
Pontique miscunt freta:
Hoc ipsa perra Ecclesiar
Canente, culpam diluit.

Surgamus ergo strenui:
Gallus iacentes excitat,
Et somnolentos increpat,
Gallus negantes arguit.

Gallo canente spes redit,
Ægris salus relinquitur,
Mucto latronis conditur.
Lapis fides reuertitur.

Iesu labentes respice,
Et nos videndo cortice:
Si respicias, lapsi cadunt,
Fletuque culpa soluitur.

Tu lux refugis lenibus,
Mentibus somnum discute:
Te nostra vox primum fouet,
Et ora soluamus tibi.

Deo patri sit gloria,
Eiusque soli filio,
Cum spiritu paraclito,
Et nunc & in perpetuum. Amen.

Hymnus II.

SOMNO resecis artubus
Spero cubieuli surgimus,
Nobis pater canentibus
Adeste te deposcimus.

Te lingua primum concinat,
Te mentis ardor ambiat:
Vt actum sequentiū
Tu sancte sis exordium.

Cedant tenebræ lumini,
Et nox diurno fidet:
Vt culpa quam nox intrulit,
Lucis labefcat munere.

Precamur idem supplices
Noxas vt omne amputes,
Et ore te canentium
Laudcris in perpetuum.

Præsta pater piissime,
Patrique compar vnice,
Cum spiritu paraclito,
Regnas per omne seculum. Amen.

S. Ambrosij tom. 5.

Hymnus III.

CONFORS paterni luminis,
Lux ipse lucis & dies,
Noctem canendo rumpimus,
Adiiste postulantibus.
Aufer tenebras mentium,
Fuga ceteras demonum:
Expelle somnolentiam
Ne pigritantes obruat.
Sic Christus nobis omnibus
Indulgeas credentibus:
Vt pro sit exorantibus,
Quod præcinentes psallimus.
Præsta pater piissime.

Hymnus IV.

RErum creator optime,
Reclorque noster aspic,
Nos à quiete noxia
Mertis sopore libera.
Te sancte Christus poscimus,
Ignosce nostro crimini:
Ad confitendum surgimus,
Moralque noctis rupimus.
Mentes manusque tollimus,
Propheta sicut noctibus
Nobis gerendum præcepit,
Paula que gestis cessauit.
Vides malum quod gessimus,
Occulta nostra pandimus,
Preces gementes fundimus,
Dimittit quod peccauimus.
Præsta pater piissime.

Hymnus V.

NOx atra rerum contegit
Terræ colores omnium,
Nos conficentes poscimus,
Te iuste iudex cordium,
Vt auferas piacula,
Sordisque mentis abluas:
Donecque Christus gratiam,
Vt arecantur crimina.
Mens ecce torpet impia,
Quam culpa mordet noxia,
Obscura gestit tollere,
Et te redemptor querere.
Repelle tu caliginem
Intrinsicam quam maxime,
Vt in beato gaudeat
Se collocari lumine.
Præsta pater piissime.

Hymnus VI.

TV Trinitatis vnitas,
Orbem potenter qui regis,
Attende laudum cantica,
Quæ excubantes psallimus.
Iam lectulo confurgimus,
Noctis quieto tempore,
Vt flagitemus vulnecum
A te medelas omnium.

P

Quo

A Quo fraude quidquid demonum
In noctibus deliquimus,
Abstergeat illud calitus
Tux potestas gloria.
Nec corpus adlit sordidum,
Nec torpor iusser cordium,
Nec criminis contagio
Tepefcat ardor spiritus.
Ob hoc redemptor quæsumus,
Reple tuo nos lumine,
Pet quod dierum circulis
Nullis ruamus a tribus.
Præstas parer piissime.

Hymnus VII.

Summæ Deus clementiæ,
Mundique factor machinæ,
Vnus potentialiter,
Trinivque personaliter.
B Nostros pius cum canticis
Fletus benigne suscipe:
Quo corde, puro sordibus,
Te perfruamur largius.
Lumbos iecurque morbidum
Adures igne congruo,
Accincti ut sint petpetim
Luxa remoto pessimo.
Ut quique horas noctium
Nunc concinendo rumpimus,
Donis beatæ patriæ
Ditemur omnes affatim.
Præsta pater piissime.

Sub finem laudum, Hymnus VIII.

Splendor paternæ gloriæ,
De luce lucem proferens,
Lux lucis, & fons luminis,
Dies diem illuminans,
C Verusque sol libabere,
Micans nitore perpeti;
Iubarque sancti Spiritus
Infunde nostris sensibus.
Votis vocemus te patrem,
Patrem perennis gloriæ:
Pater patetis gratiæ,
Culpam ut releget lubricam:
Confirmet actus strenuosi,
Dentem recundat invidi,
Causus secundet asperos,
Doner gerendi gratiam:
Mentem gubernet & regat
Casto, fideh corpore:
Fides calore ferueat,
Fraudis venena nesciat.
Christusque nobis sit cibus,
Potusque noster sit fides:
Læti bibamus sobriam
Ebrietatem spiritus.
D Lætus dies hic transeat,
Pudor sit ut diluculum,
Fides velut meridies,
Crepusculum mens nesciat.
Aurora cursus prouehit,
Aurora totus prodeat:
In patre totus filius,
Et totus in verbo pater.
Deo patri sit gloria.

Hymnus IX.

Aeterna cæli gloria,
Beata spes mortalium,
Celsi tonantis vnice,
Cælitæque proles virginis.
Da dexteram surgentibus,
Emurgat ut mens sobria,
Flagrans & in laudem Dei

Grates rependat debitas.
Ortus resurgat lucifer,
Sparsumque lucem nuntiæ,
Cadit caligo noctium,
Lux sancta nos illuminet.
Manensque nobilis sensibus
Noctem repellat fœculi:
Omnique fine terminum
Purgata seruet pectora.
Quæstiam primum fides
Radice imis sensibus,
Secunda spes congaudeat,
Qua maior extat charitas.
Deo patri sit gloria.

Ad primam diæ horam, Hymnus X.

Jam lucis orto sidere
Deum prececur supplices,
Ut in diurnis actibus
Nos feruet à nocentibus.
Linguam refræmans temperet,
Ne litis horror infonet:
Visum fouendo contegat,
Ne vanitates hautiat.
Sint pura cordis intima,
Abstinet & vecordia:
Carnis tetat superbiam
Potus cibique parcias.
Ut cum dies abscellerit,
Noctemque fors reduxerit,
Mundi per abstinentiam,
Ipsi canamus gloriam.
Deo patri sit gloria.

Ad tertiam diæ horam, Hymnus XI.

Nunc sancte nobis Spiritus,
Vnum patri cum filio,
Dignare proniptus ingeri
Nostro refusus pectori.
Os lingua, mens, sensus, vigor
Confessionem personet:
Flammæ scæigne charitas,
Accendat ardor proximos.
Præsta pater piissime.

Ad sextam diæ horam, Hymnus XII.

Rector potens verax Deus,
Qui temperas rerum vices,
Splendore qui inane instruis,
Et ignibus meridiem.
Exstingue flammam licium,
Aufer calorem noxium,
Confer salutem corporum,
Veramque pacem cordium.
Præsta pater, &c.

Ad nonam diæ horam, Hymnus XIII.

Rerum Deus tenax vigor,
Immotus in te permanens,
Lucis diurnæ tempora
Successibus determinans.
Largire clarum vespere,
Quo vita nulloquam decidat
Sed præmium mortis lætæ
Perennis in inter gloria.
Præsta pater, &c.

Ad vespertinam, Hymnus XIV.

Deus creator omnium,
Polique rector, veltiens
Diem decora lumine,
Noctem soporis gratia.
Arus solutos ut quies
Reddat laboris vsui,

A Meuteſque feſſas alleuet.
Luctuſque ſoluat anxios.
Grates peracto iam die,
Et noctis exortu preces,
Votis (reos vt adiuues)
Hymnum canentes ſoluimus.
Te cordis iam concinant,
Te vox canora concrepet,
Te diligit caſtus amor,
Te mens adoret ſobria.
Vt cum profunda claſerit
Diem caligo noxiū,
Fides tenebras neſciat,
Et nox fide reſuccat.
Dormire mentem ne ſinas,
Dormire culpa nouerit
Caſtos fides refrigeret,
Somni vaporem temperet.
Exuta ſenſu lubrico
B Te cordis alta ſomnient:
Nec hoſtis inuidi dolo
Pauor quietos ſuſcitet.
Chriſtum rogemus, & patrem
Chriſti, patriſque ſpiritum:
Vnum potens per omnia
Foue precantes Trinitas. Amen.
Ad horam Completorij, Hymnus XV.
T Eluſis ante terminum
Rerum creator poſcimus,
Vt pro tua clementia
Sis preſul ac cuſtodia.
Procul recedant ſomnia,
Et noctium phantaſmata:
Hoſtemque noſtrum comprime,
Ne polluantur corpora.
Preſta pater omnipotens
Per Ieſum Chriſtum Dominum,
Qui tecum in perpetuum
Regnat cum ſancto Spiritu. Amen.

Hymnus XVI.

C Hriſte qui lux es & dies,
Noctis tenebras detegis:
Luciſque lumen crederis,
Lumen beatum pradicans.
Precamur ſancte Domine,
Defende nos in hac nocte:
Sit nobis in te requies,
Quietam noctem tribue.
Ne grauiſ ſomnus irruat,
Nec hoſtis nos ſubripiat,
Nec caro illi conſentens,
Nos tibi reos ſtatuat.
Oculi ſomnum capiant,
Cor ad te ſemper vigilet:
Dextera tua protegat
Famulos qui te diligunt.
Defenſor noſter aſpice,
Inſidiantes reprime,
Gubernatos famulos,
Quos ſanguine mercatus es.
Memento noſtri Domine
In graui iſto corpore,
Qui es deſenſor animarū,
Adulto nobis Domine. Amen.

Hexameton, ſine de opere creationis,
Dies prima. Hymnus XVII.

L Veis creator optime,
L Lucem diem proferens,
Primordiis lucis nouæ
Mundi parans originem,
Qui mane iunctum veſperi
Diem vocari præcipis:

S. Ambroſij tom. 5.

Tetrum chaos illabitur,
Audi preces cum ſcleribus.
Ne mens grauata crimine,
Vitæ ſit exul munere:
Dum nihil perenne cogitat,
Seſequē culpiſ illigat.
Calorum pulſet intumum,
Vitale tollat præmium:
Vitemus omne noxiū,
Purgemus omne peſſimum.
Preſta pater piſſime.

Dies ſecunda, Hymnus XVIII.

I Mmenſe cæli conditor,
Qui mixta ne confunderent
Aque fluenta diuidens,
Cælum dediſti limitem:
Firmans locum cæleſtibus,
Simulque terræ riuiſ,
Vt vnda flammæ temperet,
Terræ ſolum ne diſſipet.
Infunde nunc piſſime,
Donum petennis gratiæ:
Fraudis nouæ ne caſibus
Nos error atterat verus
Lucem fides inueniat,
Sic luminis iubar ferat:
Hæc vana cuncta terreat,
Hanc fallā nulla comprimat.
Preſta pater piſſime.

Dies tertia, Hymnus XIX.

T Elluris ingens conditor,
Mundi ſolum qui detegens,
Pulſis aque moleſtiis
Tetrum dediſti immobilem:
Vt germen aptum proferens,
Fuluis decora floribus,
Fœcunda fluctu ſiſteret,
Paſſumque gratam redderet.
Mentis peruſſæ vulnera
Munda vigoris gratia,
Vt facta ſclerū diluat,
Motuſque prauos atterat.
Iuſſis tuis obtemperet,
Nullis malis approximet:
Bonis repleſti gaudeat,
Et mortis ſclerum neſciat.
Preſta pater piſſime.

Dies quarta, Hymnus XX.

C æli Deus ſanctiſſimo,
Qui lucidum centrumpoli
Candore pingis igneo,
Augens decoro lumine.
Quarto die qui flammicam
Solis rotam conſtituens,
Lunæ miniſtras ordini
Vagos recurſus ſiderum:
Vt noctibus vel luminī
Diremptionis termina
Primordiis & menſium
Signum daret noſſimum.
Illumina cor omnium,
Abſterge ſordes mentium,
Reſolue culpaſ vinculum,
Euerſe moles criminum.
Preſta pater piſſime.

Dies quinta, Hymnus XXI.

M Agnæ Deus potentia,
Qui ex aquis ortum genus
Partim reinitis gurgiti,
Partim leuās in aërē:
Demerſa lyphiſ imprimens,

P 2

Subue

A Subuccta celis erigens:
Vt stirpe ab vna prodita,
Diuersa rapiant loca.
Largire cunctis seruius,
Quos inundat vnda sanguinis,
Nescire lapsus criminum,
Nec ferre mortis tadium.
Vt culpa nullum deprimat,
Nullum leuet iactantia:
Eliis mens ne concidat,
Eliis mens ne corruat.
Praesta patet piissime.

Dies sexta, Hymnus XXII.

P **L**asmator hominis Deus,
Qui cuncta solus ordinas,
Humum iubes producere
Reptantis & feræ genus.
Qui magna rerum corpora
Dicta iubentis viuenda,
Vt seruant per ordinem
Subdens dedisti homini.

B Repelle seruis à tuis
Quidquid per immunditiam
Aut moribus se fugietur,
Aut actibus se interficit.
Da gaudiorum præmia,
Dagratiarum munera:
Dissolve litis vincula,
Adstringe pacis fœdera.
Praesta pater piissime.

*In Aduentu Domini ad Vesperas,
Hymnus XXIII.*

C **O**nditor alme fiderum,
Æterna lux credentium,
Christe redemptor omnium,
Exaudi preces supplicum.
Qui condolens interitum
Mortis perire feculum,
Saluasti mundum languidum,
Donans reis remedium.
Vergente mundi vespere,
Vti sponsus de thalamo
Egressus honestissima
Virginis naris clauula.

Cuius forti potentia
Genu curuantur omnia,
Cælestia, terrestria,
Facientur noua subdita.
Oculum sal custodicens,
Luna pallorem retinens,
Candor in altis relucens,
Certos oblectat limites.

Te deprecantur agie
Venture iudex sæculi,
Consecra nos in tempore
Hostis à telo perfidi.

Laus, honor, virtus, gloria,
Deo patri cum filio,
Sancto simul paracito,
In sempiterna sæcula, Amen.

In Natali Domini, Hymnus XXIII.

D **V**eni redemptor gentium,
Ostende partum Virginis:
Miretur omne sæculum,
Talis decet partus Deum.
Non ex virili semine,
Sed mystico spiramine
Verum Dei factum est caro,
Fructusque ventris floruit.
Alius tunc est Virginis,
Clandesta pudoris permanent:
Vexilla virtutum micant,

Verisat in templo Deus.
Procedens è thalamo suo,
Pudoris aula regia,
Gemine gigas substantia,
Alacris vt currat viam,
Egressus eius à patre,
Regressus eius ad patrem:
Excursus vsque ad inferos,
Recurfus ad sedem Dei.
Æqualis æthero patri
Carnis trophæo accingeret
Infirma nostri corporis
Virtute firma perpeti.
Præcepit iam fulget tuium,
Lumenque nox spitat nouum,
Quod nulla nox interpolet,
Fideque iugis luceat.
Gloria tibi Domine,
Qui natus es de Virgine
Cum patre & sancto Spiritu,
In sempiterna sæcula. Amen.

*De Quadragesimali ieiunio,
Hymnus XXV.*

A **V**bi benigne conditor
Nostras preces cum flecibus,
In hoc sacro ieiunio,
Fusis quadragenario.
Secutor alme cordum
Inimita tu scis virum:
Ad te reuersus exhibe
Remissionis gratiam.
Multum quidem peccauimus,
Sed parce contentis:
Ad laudem tui nominis
Confermedelan languidis.
Sic corpus extra conteri
Dona per abstinentiam,
Ieiunet vt incens sobria
A labe proflis criminum,
Praesta beata Trinitas,
Concede simplex vinitas,
Vt fructuosa sint tuis
Ieiuniorum munera. Amen.

Decadem Hymnus, XXV.

E **X**more docti mystico
Seruamus hoc ieiunium,
Deno diurnum circulo
Ducto quater notissimo.
Lex & propheta primus
Hoc præulerunt, postmodum
Christus sacrauit, omnium
Rex arque factor temporum.
Vramus ergo parcius
Verbis, cibis, & potibus,
Somno, iocis, & artibus
Perseamus in custodia.
Vitamus autem pessima,
Quæ subruunt mentes vagas:
Nullumque denus callidi
Hostis locum tyrannidi.
Dicamus omnes cernui,
Clamemus atque singuli,
Ploremus ante iudicem,
Flectamus iram vindicem.
Nostris malis offendimus
Tuam Deus elementiam:
Effunde nobis desuper
Remissionis indulgentiam.
Memento quod sumus tui,
Licet educi plasmatis,
Ne des honorem nominis
Tui precamur alteri.
Laxa malum quod gessimus,

A Auge bonum quod poscimus:
Placere quo tandem tibi
Possimus hic & perpetim.
Præsta beata trinitas.

*Dominica in Passione, Hymnus
XXVII.*

V Exilla regis prodeunt,
Fulget Crucis mysterium
Quo carne carnis conditor
Sulpenfus est patibulo,
Confixa clavis viscera,
Tendens manus vestigia,
Redemptionis gratia
Hic immolata est hostia.
Quo vulneratus insuper
Mucrone diræ lanceæ,
Vt nos lauaret crimine,
Manauit vnda, & sanguine.
Impleta sunt quæ concinit
Dauid fideli carmine,
Dicens, In nationibus
Regnauit ligno Deus.
Arbor decora & fulgida,
Ornata regis putpura,
Electa digno stipite,
Tam sancta membra tangere.

Beata, cuius brachiis
Sæcli pendit pretium,
Statera facta est corporis,
Prædamque tulit tartari.
Aroma fundis corcæe,
Vincis saporem nectaris,
Iucunda fructu fertili,
Plaudis triumpho nobili,
Saluæ ara, saluæ victima,
De passionis gloria,
Qua vita mortem pertulit,
Et morte vitam reddidit.

C O crux æspes vnicæ,
Hoc passionis tempore
Auge pius iustitiam,
Relique dona veniam.
Te sum ma Deus Trinitas
Collaudet omnis spiritus:
Quos per Crucis mysterium
Saluas, rege per sæcula. Amen.

*De Resurrectione Domini, Hymnus
XXVIII.*

C Horus nouæ Hierusalem
Nouam meli dulcedinem
Promat, colens cum sobriis
Paschale festum gaudii.
Quo Christus inuictus leo
Dracone surgens obruto,
Dum voce viua perfonat,
A morte functos excitat.
Quam deuorat improbus
Prædam refudit tartarus,
Captiuitate libera
Iesum sequuntur agmina.
Triumphat ille splendide,
Præcepsus amplitudine,
Soli polique patriam
Vnam facit rempublicam.
Ipsam canendo supplices
Regem precemur milites,
Vt in suo clarissimo
Nos ordinet palatio.
Per sæcla metæ nescia
Patria supremo gloria,
Honorque sit cum filio
Spiritu paracito. Amen.

S. Ambrosij sem. 5.

*Item de Resurrectione Domini,
Hymnus XXIX.*

H Icelt dies verus Dei
Sancto serenus lumine,
Quo diluit sanguis facer
Probrosæ mundi crimina.
Fidem refundens perditis,
Cæcosque visu illuminans:
Quem non graui soluit metu,
Latronis absolutio?
Qui præmium mutans cruce,
Iesum breui querit fide,
Iustusque præcio gradu
Præuenit in regnum Dei.
Opus stupent & angeli,
Poenam videntes corporis,
Christoque adherentem reum
Vitam beatam carpere.
Mysterium mirabile,
Vt abluat mundi luem,
Peccata tollat omnium,
Carnis vitia mundans caro.
Quid hoc potest sublimius,
Vt culpa quærat gratiam:
Merumque soluat charitas,
Reddat que mors vitam nouam?
Hæmum sibi mors deuoret,
Suisque se nodis liger?
Moriatur vita omnium,
Resurgat vita hominum?
Cum mors per omnes transeat,
Omnes resurgant mortui?
Consumpta mors ictu suo,
Perisse se solam gemat?
Gloria tibi Domine,
Qui surrexisti à mortuis,
Cum patre & sancto Spiritu,
In sempiterna sæcula. Amen.

In Ascensione Domini, Hymnus XXX.

O Peatus vois omnium
Sacras ilhuxit dies,
Quo Christus, mundi spes Deus
Conscendit cælos arduos.
Ascendens in altum Dominus,
Propriam sedem remeans,
Gausa sunt cæli regna
Reditu viuigeniti.
Magni triumphum prælij,
Mundi peremptio princepe,
Patris præcians vultibus
Victoris carnis gloriam.
Est eleuatus nubibus,
Et spem fecit credentibus,
Aperiens paradysum,
Quem protoplastus clauserat.
O grande cunctis gaudium,
Quod partus nostræ Virginis
Post putæ, flagra, post crucem,
Paternæ sedi iungitur.
Agamus ergo gratias
Nostræ salutis viuidici,
Nostrum quod corpus vexerit
Sublimem ad cæli regiam.
Sit nobis cum cælestibus
Commune manens gaudium:
Illis, quod se præfencauit,
Nobis, quod se non abstulit.
Nunc prouocatis actibus
Christum expectare nos decet,
Vitaque tali viuere,
Quæ possit cælos scandere.
Gloria tibi Domine,
Qui scandis supra sidera,

P 3

Cum

A

Cum patre & sancto spiritu
In sempiterna secula, Amen.

In eadem seffinitate, Hym. XXXI.

Iesu nostra redemptio
Amor & desiderium:
Deus creator omnium,
Homo in fine temporum.
Que te vici clementia,
Vt ferres nostra crimina,
Crudelem mortem patiens,
Vt nos à morte tolleres?
Inferni claustra penetrans,
Tuos captiuos redimens,
Victor triumpho nobili
Ad dextram patris refides.

Ipsi te cogat pietas
Vt mala nostra superes,
Parcendo, & voti compotes
Nos tuo vultu faties.

B

Tu esto nostrum gaudium,
Qui es futuris præmiun,
Sit nostra in gloria,
Per cuncta semper secula, Amen.

In die Pentecostæ, Hym. XXXII.

Veni creator Spiritus,
Mentes tuorum visita,
Imple superna gratia
Quæ tu creasti pectora.
Qui paracletus dicers,
Donum Dei altissimi,
Fons vinus, ignis, charitas,
Et spiritalis vnctio.

Tu sepius formis munete,
Dextræ Dei tu dignus:
Tu nunc promissum patris
Sermonem ditans guttura.

C

Accende lumen sensibus,
Infinde amorem cordibus.
Infirma nostri corporis
Virtute firmans perpeti.

Hostem repellas longius,
Pacemque dones protinus:
Ductore licet præuio
Vitæmus omne noxiun.

Da gaudiorum premia,
Da granarum munera,
Dissolue liris vincula,
Adstringe pacis fœdera.

Per te sciamus da patrem,
Noscamus atque filium,
Te que vtrinque spiritum
Credamus omni tempore.

Sit laus patri cum filio,
Sancto simul paraceto:
Nobisque mittat filius
Charisma sancti Spiritus, Amen.

De sancta Agnere virgine & martyre, Hymnu XXXIII.

D

Agnes beate virginis
Natalis est, quo spiritum
Cælo refudit debitum,
Pio sacra sanguine.

Matura martyrio fuit,
Matura nondum nuptiis:
Nutabat in viris fides,
Cedebat & sellis senex.

Metu parentes terribi
Claustrum pudoris auerant:
Solum fores custodiæ
Eides teneri nescia.

Prodire quis nuptum putet,
Sic læta vultu ducitur,

Secum nouas ferens opes
Dotata censu sanguinis.
Aras nefandi numinis
Adolere cædis cogitur:
Respondet, Haud tales faces
Sumpserit Christi virginis.

Hic ignis exstinguit fidem,
I hæc flamma lumen eripit:
Hic, hic ferit, vt profluo
Crnore restinguam focos.

Percussa quam ponipam tulit
Nani veste se totam tegens,
Curam pudoris præstitit.
Ne quis recte tam cerneret.

In morte viuabat pudor,
Vultumque texerat manu:
Terram genu flexo petit,
Lapsu verecundo cadens.

Gloria tibi Domine,
Gloria vnigenito,
Vna cum sancto spiritu
In sempiterna secula, Amen.

De S. Agathæ, Hymnus XXXIII.

Martyris ecce dies Agathæ
Virginis emicat eximia,
Qua tibi Christus eam fociat,
Et diadema duplex decorat.
Serppe decens, elegans specie,
Sed magis adibus atque fide,
Tertea prospeta nihil reputans,
Iussu Dei tibi corde ligans.

Fortior hæc crucibusque viris
Expulso sua membra flagris,
Pectore quam fuerit valido,
Tota mamilla docet patulo.

Delicia cui carcer erat,
Pastor ouem Petrus hanc recreat,
Lætiore inde magisque flagrans,
Cuncta flagella cui currit otans.

Ethnica turba rogum fugiens,
Huius & ipsa interit opem:
Quod fidei titulus decorat,
His Venerem magis ipsa premit.

Iam renidens quasi sponsa polo
Pro misens supplica Domino:
Sic sua festa coli faciat,
Se celebrantibus vt fauce.

Gloria cum patre sit genito,
Spirituque proinde facto,
Qui Deus vnus & omnipotens
Hanc nostri faciat memorem, Amen.

Precatio pro pluuia impetranda.

Squallent arua soli puluere multo,
Pallens sicca arua, terra fatiscit:
Nullus ruris honos, nulla venustas,
Quando nulla viret gratia florum,
Tellus dura litit, nescia roris,
Et fons nescit aquas flumina curfus.
Iam carlos refert, aruaque laxas
Fœcundo placidis imbre rogamus.
Abrami meritis impia secla
Donasti pluuia, nos quoque dones.

Pro serenitate.

Obduxere polum nubila cæli,
Absconduntque diem sole fugato:
Iesu parce tua morte redemptis.
Prior diluuium pertulit ætas,
Vt mandaret aqua crimina terræ:
Sed mundata tuo sanguine terra est.
Iam nunc missa ferent ore columba
Ranunc pacifera munus oliuæ.

Exutas liquido flumine terras
Lato significat lapsa volatu.

CANTICVM SANCTORVM

Ambrosij & Augustini.

E Deum laudamus, te Dominum confitemur,
Te aeternum patrem omnis terra veneratur.
Tibi omnes angeli, tibi celi & vniuersae potestates.

Tibi Cherubim & Seraphim incessabili voce proclamant,
Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli & terra maiestatis gloriae tuae.

Te gloriosus Apostolorum chorus,
Te prophetarum laudabilis numerus,
Te inartyrum tandi datus laudat exercitus,

Te per orbem reortarum sancta conuocatur Ecclesia,
Patrem immentis maiestatis,
Venerandum tuum, verum & vnicum filium,

Sanctum quoque paracletum spiritum.

Tu rex gloriae Christe:

Tu patris sempiternus es filius.

Tu ad liberandum suscepitur hominem, non horruisti
Virginis uterum.

Tu deuotio mortis aculeo aperuisti credentibus regna
caelorum.

Tu ad dexteram Dei sedes in gloria patris,

Index credentis esse venturus.

Te ergo quaesumus famulis tuis subueni, quos pretioso
sanguine tuo redemisti.

Aeterna fac cum sanctis tuis in gloria numerari.

Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuae.

Et regne eos, & ex alto illos usque in aeternum.

Per singulos dies benedicemus te.

Et laudamus nomen tuum in saeculum, & in saeculum saeculi.

Dignare Domine die isto sine peccato nos custodire.

Miserere nostri Domine, miserere nostri.

Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum
sperauimus in te.

In te Domine speraui, non confundar in aeternum.

Qui sequuntur Hymni absumi ab editione Romana: quos tamen partim Beda, partim Radulphus Tungerisij, partim etiam veteres libri B. Ambrosio tribuunt.

De Epiphania Domini.

Illuminans altissimus
Micantium altorum globos,
Pax, vita, lumen, veritas,
Iesu faue precantibus.

Seu mystico baptisinate

Fluenta Iordanis retro

Conuerſa tandem tertio

Præsentem sacraris dicim.

Seu stella partum virginis

Caſto micans signaueris,

Et hac adoratum die

Præsepe Magos dixeris.

Vel hydnis plenis aqua

Vini saporem infuderis

Hautſi miniſter conſcius,

Quod ipſe non impleuerat.

Aquas colore videns

Inebriare flumina,

Mutata elementa ſupet

Transire in vſus alteros.

Sic quinque milibus virum,

Dum quinque panes diuidit,

Edentium ſub dentibus

In ore creſcebat cibis.

Multiplicabitur magis
Diſpendio panis ſuo,
Quis hæc videns, mirabitur,
Ingres meatus fontium.
Inter manus frangentium
Panis rigatur profluus,
Intacta quæ non frigerant
Fragmenta ſubrepunt vitis.
Gloria tibi Domine, &c.

In quadrageſima ad tertiam.

I Am ſurgit hora tertia,
Qua Chriſtus aſcendit crucem,
Nil inſolens mens cogitet,
Intendat affectum precis.

Qui corde Chriſtum ſuſcipit,
Innoxium ſenſum gerit,
Voſque præſtat ſedulis
Sanctum muniri ſpiritum.

Hæc hora qua finem dedit

Diri veteris criminis,

Mortisque regnum diruit,

Culpaſque ab eo ſuſtulit.

Hunc iam beata tempora

Chriſti capere gratia,

Fidei replet veritas

Totum per orbem Eccleſias.

Celſus triumpho vertice

Matri loquebatur ſua,

En ſilius mater tuus,

Apoſtoli en mater tua.

Præſentia nuptia ſœdera

Alto docet myſterium,

Ne verpa gens partu ſacrum

Matri pudorem hecſeret.

Cui ſolem cœleſtibus

Ieſus dedit miraculis,

Nec credidit plebs impia,

Qui credidit ſaluus erit.

Nos credimus natum Dei,

Partumque virginis ſacra,

Peccata qui mundi tulit

Ad dexteram ſcendens patris.

In Paſcha ad tertiam.

Hæc eſt dies verus Dei
Sanctus ſereno lumine,
Quo diluit ſanguis ſacer
Probroſa mundi crimina.

Fidem reſcendens perditis,

Cæcoſque viſu illuminaus,

Quem non graui ſoluit metu

Latronis abolituro.

Qui premio mutans crucem

Ieſu breui acquiſiuit fidem,

Iuſtiſque præui gradu

Peruenit in regnum Dei.

Opus ſtupent & Angeli,

Pœnam videntes corporis,

Chriſtoſque adhaerentem reum

Vitam beatum carpere.

Myſterium mirabile,

Vt abluat mundi luem,

Peccata tollit omnium,

Carnis vitia mundans caro.

Quid hoc poteſt ſublimius?

Vt culpa quærat gratiam,

Metumque ſoluat charitas,

Reddat mors vitam nouam.

Hanc ſibi mors deuoret,

ſuiſque ſe nodis liget,

Moriatur vita omnium,

Reſurgat vita omnium.

Cum mors per omnes tranſeat,

Omnes reſurgant morti.

A Consumpta mors icu suo
Perisse se sola gemat.

De Ecclesie dedicatione.

C Hriste cunctorum dominator alme
Patris æterni genitus ab ore,
Supplicum vota pariter ac hymnum

Certe benignus:
Cerne quod puro Deus in honore
Plebs tua supplex resonet in aula,
Annua cuius redeunt colenda

Tempore festa.
Hæc Domus rite tibi dedicata
Noscitur, in qua populus sacratum
Corpus assumit, bibit & beaurum
Sanguinis haustum.

Hic sacrosancti latices veteras
Diluunt culpas, perimuntque noxas
Christimate vero genus & creatur.
Christificalurum.

B Hic salus ægris, medicina fessis,
Lumen orbatis, ventique nostris
Fertur offensis, timor atque incertor
Pellitur omnis.

Dæmonis fræva perit hic rapina,
Pernicæ monstrum paucæ, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
Ocyus umbras.

Hic locus nempe vocatur aula
Regis ætæ cui, niuacque cæli
Porta, quæ sanctos patriam petentes
Accipit omnes.

Turbo quam nullus quatit, aur vagantes
Diriunt venti, penetranque nimbæ,
Non tetricis lædite piceus tenebris
Tartarus horreus.

Quæsumus ergo Deus, vt sereno
Animas vultu, famulos gubernans,
Qui tui summo celebrant amore
Gaudia templi,

C Nulla nos vitæ crucient molesta,
Sint dies læti placidæque noctes,
Nullus ex nobis pereunte mundo
Sentiat ignes.

Hæc dies in qua tibi consecratam
Conspicis aulam, tribuat percinne
Gaudium nobis, vigatque longo
Temporis vii.

Gloria summum resonet parentem,
Gloria natum, pariterque sanctum
Spirantum dulci modulemus hymno
Omne per æuum.

De sancto Modesto.

I Esi corona celsior,
Et veritas sublimior,
Qui consecutus seruulo
Reddis perenne premium.

D Da supplicanti cætui
Obtentu, huius optimi
Remissionem criminum,
Rumpendo nexum vinculi.

Anni recuso tempore
Dies relinquit lumine,
Quo sanctus hic de corpore
Polam migravit præpotens.

Hic vna terre gaudia,
Et liculenta prædia
Polluta cuncta deputans,
Quanus tenet cælestia.
Te nunc redemptor quæsumus,
Vt ipsius consortio
Iungas precentes seruulos
In sempiterna secula. Amen.

De Apostoli Petro & Paulo.

A Postolorum passio
Dicem sacrauit seculis,
Petri triumphum nobilem,
Pauli coronam præferens.

Coniunxit æqualis viros
Cruor triumphalis necis,
Deum secuti præfulcem,
Christi coronauit fides.

Primus Petrus Apostolus,
Nec Paulus impar gratia,
Electiois vas lætæ
Petri adæquauit fidem.

Verbo crucis vestigio,
Simon honorem dant Deo
Suspensus ascendit, dati
Non immemor oraculi.

Præcinctus, vt dictum est, senex,
Et eleuatus ab altcro,
Quo nollet, ibat, sed volens
Mortem subegit a speram.

Hinc Romanæ cellis vertice
Deuotionis extulit,
Fundata tali lûnguine,
Et vate tanti hominis.

Tanta per orbis ambitum
Stipata pendunt agmina,
Trinis celebrantur viis
Festa sanctorum martyrum.

Prodere quis mundum putet
Concurrere plebem poli,
Electa gentium caput
Sedens magistri gentium.

De Martyribus.

A Eterna Christi munera,
Et martyrum victorias,
Laudes ferentes debitas
Læti canamus mentibus.

G Ecclesiarum principes,
Belli triumphales duces,
Cælestis auxilii milites,
Et vera mundi lumina:

Tæte victo seculi,
Spectilque pænis corporis,
Mortis lætæ compendio
Vitam beatam possident.

Traduntur igni martyres,
Et bestiarum dentibus,
Armata sœuæ vulgus
Tortoris insani manus.

Nudata pendunt viscera,
Sanguis sacratu funditur,
Sed permanent immobilis
Viræ perennis gratia.

Deuota sanctorum fides,
Inuicta spes credentium,
Perfecta Christi charitas,
Mundi triumphat principem.

In his paterna gloria,
In his volantes filij,
Exultat in his spiritus,
Cælum repletur gaudiis.

Te nunc Redemptor quæsumus,
Vt ipsorum consortio
Iungas precentes seruulos
In sempiterna secula. Amen.

De vno Martyre.

D Eus tuorum milirum
Sors, & corona, & premium.
Laudes canentes martyris
Abfolue nexu criminis.

Hic nempe mundi gaudia,
Et blandimenta noxia

A Caduca rite deputans,
Perueniatq; caelestia.
Penas cucurrit fortiter,
Et fultulit vixiliter,
Pro re effundens sanguinem,
Aeterna dona possidet.
Ob hoc precatu supplici
Te postcinus puillime,
In hoc triumpho martyris
Dimitte noxam ferulis.
Laus & perennis gloria
Deo patri cum filio,
Sancto simul paraceto,
In sempiterna secula. Amen.

De pluribus Virginibus.

B I Esti corona virginum,
Queni mater illa concipit,
Que sola virgo paruitit,
Hæc vota clemens accipe.
Qui nascis inter hias,
Septus clioreis virginum,
Sponsus decorus glorie,
Sponsusque reddens præmia.
Quocumque pergis, virgines
Sequuntur, atque laudibus
Post te canentes cursitant,
Hymnosque dulces personant.
Te deprecamur largus
Nostris adagere sensibus,
Nescire protius omnia
Corruptionis vulnera. Amen.

*Hildephonsus in sermone de parturitione & purificatione B. Mariæ
virginis, ex quo dantur Hymni B. Ambrosii in honorem virginis
scripti, hæc habet.*

C Si porta Christi per tua
Refecta plena gratia
Tranquilis rex & pertranet
Clausa, vt fuerat secula.

Procatio pro pluvia impetranda.

S Qualent arua soli pulvere nullo,
Pallet siccus ager, terra fatiscit,
Nullus rosis homo, nulla veniunt,
Quando nulla vires gratia florum.
Tellus durat, sitit, nescia rosis,
Fons iam nescit aquas, lumina cunctis,
Herbam nescit humus, nescit aratum,
Magno rupta patet turpis hiatus.
Fervens sole dies, igneus ardet
Ipse vrit aues, fronda rami
Fessis tecta negant, piluis atena,
Siccio dissipatur ovis vianter.

D Ventis ora ferat, bestia ventis,
Captantque viri flamina ventis,
Ventis & voluctes ora recludunt,
Hac mulctet sitim fraude volentes.
Fœtus cetua suos, pignora cetua
Factus cetua sui festa secular,
Fœtus cetua pios in mœta reclinquit,
Quæ sitam quoniam non vehit herban.
Venerunt iuvenes pocula noti
Querentes putei, limphaque fugit,
Et valis vacuus tecta reclinquit,
Fletus heu proprios ore bibentes.
Bos prælepe suum linquit inanem,
Prætorumque volens carpere gramen,
Nudam versat humum, sic pecus omne
Fraudatam moriens labitur herbis.
Radices nemotum rustica plebes
Explorat misero curia labore,
Solarique famem cortice querit,
Nec succos teneros atq; præstat.
Hanc peccata famem nostra merentis,
Sed merce propria Christus faueto,
Quod culpa grauior gratia maior,

Iusti supplicij vincula resoluat,
Iam caros resces, aruæque laxes
Fœcundo placidis imbre rogamus,
Helix meritis impia secla
Donalli pluuiam quoque dones,
Aeternæ genitor gloria Christo
Semper cum genito sit tibi sancto
Compar spiritui, qui Deus vnus,
Pollens perpeius inlyte fecis.

Proferuntate.

O Bdudere polum nubila cæli,
Abfconditque dieni sole fugato
Noctes continuas lydetes nidas,
Et lunæ viduas carpinus ohm.
Æther dira micat igne conuolco,
Conculloque tremat cardine mundus,
Cæli porta tonat, rupaque credas
Axis ætherei vincula resoluit.
Exerefunt pluvias & quora ponti,
Nec fines proprios tan freta norum,
Terrarum medio fluctuat vnda,
Errabunda secat arua carina.

Portus nautæ suos, litora nautæ,
Secellisque suos nautæ requirit,
Holpes iama suis, viribus holpes,
Melles nautæ super nautæ holpes.
Fientes agricolæ culta relinquunt,
Spectant naufragium triste laboris,
Melis læta natat femina, cenlis:
Nati, tecta, pecus, aruæque migrant.

Cernis alia domus culmina ferri,
Miraturque locus culmina poni,
Mellis inter aues, ludere pisces,
Pisces in tremulis ludere tectis.
Eueris vides, arbore nidos
Pillis cum teneris per freta duci,
Nec matrem exilio ponere curas,
Maioræque metu cogere fetus.

Spectat turba virum turba fenestris,
Spectat fœminæ turba pudoris,
Deploantque famem tucta precantium,
Victum iungis nautæ militat.
Ieli parce tua morte redeumpus,
Prior diluuium pertulit aras.
Vt mundaret aqua cumina tecta,
Sed mundata tuo sanguine terra est.
Ranum nulli ferens ore columba,
Ranum paciferæ munus oliuæ
Euitas liquido flumine tectas,
Læto significat lapsa volata.
Aeternæ genitor gloria Christo,
Semper cum genito sit tibi sancto, &c.

EPITAPHIVM SATTRI

fratris B. Ambrosij ab ipso B. Ambrosio scriptum. Ex libro Dungalii
contra Claudium Taurinensem ad
Ludovicum & Lotharium Imp.

Ranio Satyro supremū
frater honorem
Martyris ad læuam de-
tulit Ambrosius.

Hæc meriti merces, vt sacri sangui-
nis humoi

Finitimas penetrās abluat exuuias.

DISTICHA S. AMBROSII DE DIVERSIS

rebus quæ in Basilica Ambrosiana scripta sunt.

Transfiguratio Domini in Monte.

Maier

A

ASSISTATE sua cutilans sapientia vibrat,
Discipulūq; Deū si possint, cernere mōstrat.

Aspice Iohannem recubantem in pectore
Christi,

Vnde Deum Verbum assumpsit pietate fateri.

Angelus affatur Mariam, quæ, parca loquendi,
Ora vercundo soluit suffusa rubore.

Præstolatūr oues sponse de gentibus Iſaac:
Ecce Rebecca venit sublimi vecta camelo.

Iacob fraude bona, patri dum suggerit efcas,
Præcipit eulogium: sed dulcia frustra luerant.

† 1. E
Jan.

Ecce feri norunt sanctis deferre Leones
Atque famem cohibere metu, vatemque vereri.

Ioseph † manipulus Christi Crux, stellaque Christus,
Quem Sol, Luna Deum † terre quoque adorant.

B
† 1. cab
stella.

Ficta quidem Iacob * naris, sed vera loquutus:
Bestia germano quod sit mens inuida, fratri.

Præclari inuidia fratrum quoque pectora mouit:
Seruio quoque datus Patrio dilectus amore.

Nil status inferior præclaris moribus obstat,
Deformem Domine condemnat seruus amorem.

Ætherium spectare polum Patriarcha iubetur,

Stellarumque modo sobolem sperare micantem.

Offert progeniem sanctis altaribus Habran,
Patris ei est pietas charo non patere nato.

Hospitio largus Christum quoque suscipit Habran:
Sarra pudore latis, fida pietate ministrat.

Pascit ones Iacob varias, vos discite, vates,
Diuerso populos virtutum adflescere cultu.

Zacheus in ramo est rapti iam prodigus auri,
† Feminaque immundum miratur itare † cruorem,

Disparibus victum populis prænunciat vnum
Iſaias vates, † socians armenta Leoni.

Hic est Hieremias læratus matris in aluo,
Hostia cui Dominus sepe † monstratur vt agnus.

Helias ascendit equos curusque volantes
Raptus in ætheriam, meritis cælestibus aulam.

Arca Noe nostri typus est, & spiritus, ales
Qui pacem populis ramo prætendit oliuæ.

Pender Abisalon astrictus in arbore guttur,
Ne cælum patricida ferus macularet humumque.

Excipit innocuo viucentem bellua morsu
Cetus, & ad terras Ionam grauius attulit aluo.

F I N I S.

ENARRATIONES, LIBRI, ET TRACTATVS SANTO AMBROSIO

ADSCRIPTI.

Quorum alij quidem prælo hæcenus dati non sunt: alij vero licet iam sub præstantium Ecclesiæ doctorem Augustini, Hieronymi, Leonis, & Bedæ nomine excusi in lucem prodierint: in multarum nihilominus veterum bibliothecarum manuscriptis codicibus sancti Ambrosij nomen præferunt: quare præclari huius Doctores operibus eos adiiciendos esse putauimus. Verum quia proprium ipsorum auctorem certo asserere non audemus, illos veterum manuscriptorum exemplarium & commendationum excusorum codicū collatione recognitos, in calce huius quinti Tomi quasi paterega reponere curauimus. Nostri ergo laboris, studiose lector, boni consule, eoque prudenter frue.

IN APOCALYPSIM BEATI IOANNIS APOSTOLI COMMENTARIA.

CAPVT PRIMVM.

APOCALYPSIS Iesu Christi, quem dedit illi Deus.] Apocalypsis, reuelatio vel manifestatio interpretatur. Quod reuelationis donum & pater filio dedit, secundum quod homo erat, & filius sibi metipsi, diuitias scilicet homini quem assumpsit. Palam sacre seruis suis

quae oportet fieri cito.] Cum hic liber non solum futura, sed & praesentia & praeterita natter, cur hic sola futura Dominum nostrum Iesum Christum seruis suis manifestare dixit: Quia videlicet praesentia visi, praeterita auditi facile cognoscuntur: futura autem, non nisi aut per doctrinam diuinam scripturarum, aut per reuelationem agnoscitur. Et significat, mittere per angelum suum seruis suis Iohanni.] In hoc loco talis titulus scilicet esse videtur. Domini Iesus angelum suum misit, & per eundem angelum seruo suo Iohanni manifestauit quae oportet fieri cito. Qui testimonium perhibuit Iesu Deo.] Hic locus aperte demonstrat, non ab alio Iohanne, sed ab illo qui Euangelium scripsit, hunc librum esse compositum. Qui & in eadem supra peccata Domini, in quo erant omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi, recubuit, de quo immensum fontem sapientiae haurire. Perhibuit ergo testimonium verbo Dei, quando dixit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum. & Deus erat verbum. Sed & in hoc quod sequitur, quare quod oritur. Et testimonium Iesu Christi in uocemque uidit.] Quomodo ergo testimonium perhibuit Iesu Christi in uocemque uidit, cum ipse dicat in eodem Euangelio: Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc. Sed testimonium perhibuit eorum quaecumque uidit, praedicando uidelicet gentibus omnia quae Christo didicerat, miracula quae uiderat narrando, eorumque scribens, quae postea amplius profuturum esse praedixit. Beati qui legunt. & qui audiunt uerba prophetiae huius, & seruant ea quae in scriptis sunt.] Tres species beatitudinis posuit, sed duae nihil sunt, si tertia deuerit. Nam nihil prodest legere & audire mandata Dei, si non seruauerint ea quae legunt & audiunt. Multi namque sunt qui mandata Dei audiunt aut legunt, sed nihil eis iuuat, quia cum corpore praesentes sint, mente sunt absentes. Aut enim ad querendum rebus mens eorum dedita est, aut libidine exagitantur, aut proximum diiudicat, aut contra praetatum superbit, aut fingit se potentem futurum, aut ceteris uanissimis rebus dilucidat. Potest talibus conuenire quod ait Propheta: Aure audieris, & non intelliges, & uidentes uidebunt, & non percipientes. Nonnulli uero sunt qui diuinas scripturas legunt & audiunt, id est, mentem ad eorum intelligentiam accommodant, sed ideo diuinas scripturas dicunt, uersapientes & egregii apud homines habentur, & in saeculi prosperitatibus florent, non ut uicium reprobis corrigant. Sed beati non sunt, quia scripturas diuinas non pro amore Dei, sed pro amore seculi didicerunt. De talibus dicit Propheta: Sapientes ut faciunt mala, bene autem facere nesciunt. Et Dominus

in Euangelio in parabola seminantis loquitur, dicens: Quod autem in spinis cecidit, ij sunt qui audierunt, & sollicitudinibus & uoluptatibus uitae uentis suffocantur, & non referunt fructum. Illi ergo soli beati sunt, qui uideo mandata Dei student discere, ut impleant: ideo in mente recondunt, ut opere impleant: ideo opere impleant, ut eternam beatitudinem assequantur. Tempus enim prope est.] Tempus uidelicet iudicii. Nam si tempus ab aduentu Domini uique ad finem mundi ante oculos ponas, longum inuenies, sed in comparatione priorum temporum breue est. Idcirco septem ecclesias quae sunt in Asia.] Per septem ecclesias, una Ecclesia catholica designatur, propter septem uidelicet dona Spiritus Sancti, quibus illustrata in mundo resurgit. Asia elata interpretatur, quia inter elatos huius saeculi Christus multitudinem fidelium inuenit, ex quibus Ecclesiam suam fabricauit. Et perpende quia totus hic liber in septenario numero constituitur, sicut septem ecclesiae, ad quas hae scriptae dirigitur. Sunt septem candelabra, septem stellae, septem lampades, septem cornua ignis, septem oculi, septem sigilla, septem angelus nubes canentes, septem tonitrua, septem uoces angelus phylas habentes. Nam & draco qui diabolum, & bestia quae Antichristum designat, uerque septem capita habuisse uisus est. Similiter & bestia, super quam mulier meretrix de sede uisa est. Et si diligenter aduertas, totus hic liber in septem uisiones distinctus est. Prima est, quae septem epistolae ad septem ecclesias designatas continet, & cetera quae ibi continentur. Secunda est, in qua sedem in figura Ecclesiae in caelo positam uidit, & supra sedem, Christum sedentem. In tertia, agnus librum & sigilla eius aperuit. In quarta, septem angeli sunt uisi tubis canentes. In quinta septem iterum angeli uisi sunt phylas habentes. In sexta, resurrectio describitur. In septima, gloria sanctorum in figura ciuitatis Hierusalem de caelo descendens demonstratur. Gratias uobis & pax ab eo qui erat, & qui esset & qui uenturus esset, & spiritus, qui in conspectu throni sunt.] Hic tota Trinitas demonstratur. Per eum namque qui erat, & qui esset, & qui uenturus esset, pater designatur. Erat namque ante constitutionem mundi sine ullo initio, est modo post constitutionem mundi, regens omnia quae creantur & gubernantur; uenimus est post finem mundi cum filio & Spiritu Sancto, ut regnet cum sanctis in saecula saeculorum. Per septem autem spiritus, Spiritus Sanctus, eo quod sit septiformis intelligitur. Et ab Iesu Christo, qui esset testis fidelis. Ille ueraciter testis fidelis est, qui nescit mentiri. Qui quod electis suis misericorditer & reprobis, sine dubio impleuit. Qui nec eum qui calice aquae frigidae egent dederit, nec decedat uicium derelinquit. Cuius uerba ita fixa permanent, ut facilius se caeli & terrarum in nihilum redigi, quam aliquid immutari ex omnibus quae facturi esse praedixit. Primogenitus mortuorum. Et princeps regni terra.] Quomodo Christus primogenitus mortuorum dicitur cum ipse in fine temporum sit uatus, aduentumque eius innumerebilibus multitudo hominum praecesserit: Sed primogenitus proprie mortuorum ponitur, sicut primos in populo eos uocamus, qui non etate, sed honore & dignitate ceteros antecellunt. Mortui autem

D
Met. 13
Luc. 8.

5
Inf. 10.
11 & 17

Cap. 1.
Cap. 2.
Cap. 3.
Cap. 4.
Cap. 5.
Cap. 6.
Cap. 7.
Cap. 8.
Cap. 9.
Cap. 10.
Cap. 11.
Cap. 12.

F

Mat. 20.
Mat. 24.

ipū

A ipsi sunt, de quibus Apostolus loquitur, dicens: *Mortui es-
tis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Primogeni-
tus ergo mortuorum Christus est, quia ipse est primus, &
caput omnium electorum suorum. *(Principio regnum ter-
ra.)* Rex autem regendo dicitur. Per reges ergo, Apostoli & ce-
teri sancti designantur, qui semetipsos & alios regere no-
uerunt. Per terram autem, Ecclesia designatur. *Qui dilexit
nos, & lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo.* Ergo quia di-
lexit, lavit. Et quid ista lavatio nobis contulerit, sequen-
tia manifestant. Et scit nos regnum & sacerdos Dei & patri.
Regnum Dei Ecclesia Dei dicitur. Regnum ergo Dei ex
hominibus Christus fecit, quando eos tales constituit,
in quibus ipse cum patre & Spiritu sancto inhabitare &
regnare dignaretur. Nam qui designantur per regnum, im-
pli & per sacerdotes. Sacerdotes ergo Dei electi dicun-
tur, eo quod membra sunt summi sacerdotis. De quo Phil-
mela loquitur, dicens: *Tunc sacerdos in aeternum secundum or-
dinem Melchisedech.* Possunt & aliter electi Dei, sacerdotes
Dei dici, eo quod semetipsos quoties per compunctionem
cordis & orationes, & ceteraque bona opera offerant
Deo, sicut dicit *Psalmista: Sacrificium Dei spiritus contribulatio-
nis.* Est & sacrificium laudis, quod quotidie offerre Deo
sancta Ecclesia consuevit, de quo idem Propheta loqui-
tur, dicens: *Immola Deo sacrificium laudis.* Et iterum: *Sacrifi-
cium laudis honorificabit me.* Ecce venit cum nubibus, & videbit
cum omni oculis, & qui cum pupugerunt. Veniet ad iudicium
Dominus cum nubibus, sicut dicit ipse in Evangelio. Et
tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum potestate
magna & maiestate. Sed quomodo cum omnis oculis vide-
bit, cum scriptura dicat: Tollatur impius, ne videat
gloriam Dei? Videbunt cum impij ad fuisse in iudicio
constituti, in ea forma qua in mundo constitutus ab ho-
minibus videri potuit, sed non in ea qua Deus est. Iusti
autem in ea claritate cum videbunt, quomodo in coele-
stibus positi cum vident & visuri sunt post finem mundi
in perpetuum. Sed & ipsi qui cum pupugerunt, velint
nolint, videre compellentur, impij videlicet Iudei qui cum
crucifixum, vt sciant quem triserunt, sicut scriptum est
in Evangelio: Videbunt in quem transierunt. Et plangent
se super eum omnes tribus terre. Per omnes tribus terre,
soli reprobi intelliguntur. Plangent autem se, cur precepta
Dei contempserunt, cur propter breves gaudia perpetuam
tristitiam acquisierunt. Aliter: *Iesus venit cum nub-
ibus.* Possunt per nubes, Apostoli ceterique predicator-
es intelligi. Venit autem cum nubibus, quando nomen
eius per sanctos predicatoris vniuersis gentibus inno-
tuit. *[Et videbit eum omnis oculus.]* Quia omnes qui oculos
habuerint, eum videbunt cum illis videbat oculis, de
quibus dicit ipse discipulis: *Beati oculi qui vident quae vos vi-
detis.* Habebant impij Iudei oculos, sed eos oculos non
habebant, quibus Deus videtur. Et qui cum pupugerunt. Id
est, qui cum persecuti sunt, & membra eius, & postea ad
fidem illius maxima, ex parte conuersi sunt, ex quibus
fuit Apostolus Paulus. *Et plangent se super eum omnes tribus
terre.* Per omnes tribus terre, omnis multitudo gentium
potest intelligi, quae ad Christi conuersa est, quae quotidie
in Ecclesia Dei posita plangit peccata sua, vt veniam a Deo
consequi mereatur. *Etiā amen.* Confirmatio sermonis
est. *Ego sum a & n.* Quid fit alpha & omega, sequētia ma-
nifestant: id est, Principium & finis. Ipsi dicit Iudeis:
Ego sum principium, qui & loquor vobis. Potest Salu-
ator noster principium ideo dici, eo quod ipse sit princi-
pium, id est, creator generis humani, & auctor salutis. Fi-
nis autem potest dici, quia ipse est finis legis, finis mortis,
omnisque peccationis. *Qui est, & qui erat, & qui veni-
tus est omnipotens.* [Est modo Dominus in mundo Eccle-
siam suam regens, erat ante constitutionem mundi aeter-
naliter cum patre permanens: venturus est ad iudicium,
vt iudicet mundum. Ego Iohannes frater vester, & socius in tribu-
latione, & regno, & patientia in Iesu.] Discipulos vocat fra-
tres, quia vno Christi sanguine redempti, & vna matre,
Ecclesia scilicet, generati erant. Socium se eorum in per-
secutione etiam dicit, quia omnes ecclesiae Domitiani
persecutione turbauerat. Sociam in regno, quia & se mem-
brum Ecclesiae, sicut & ipsi erant, quos Deus acquirerat,

facebatur. Socium se eorum etiam in patientia testatur
esse, quia & ipsi aequanimiter aduersa tolerabant, sicut &
ipse qui pro amore Christi in Patmos insula legatus te-
nebatur. *Etiā autem in spiritu in Dominica dicit.* In spiritu se fuisse
dicit, quia tanta mysteria quae sequebantur, non carnali-
bus, sed spiritalibus oculis videri poterant. Annuas eni-
m homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Domi-
nica autem dies, tempus Euāgelij designat. De quo tem-
pore Apostolus loquitur, dicens: *Ecce nunc tempus accepta-
bile, ecce nunc dies salutaris.* In quo tempore, Propheta myste-
ria diuina gentibus esse pendenda praedixerunt. *Et auditis
post me vocem tanquam tubae dicentis.* Quasi post nos est, quod
ignoramus. Aliter: Vox Domini post nos est, quia nos
quali serui fugitiui sumus: Dominus autem post tergum
nostrum clamat, vt nos reuocet. Post se ergo Iohannes
vocem audiuit, quia mysteria quae tunc ei reuelata sunt
non dum perfecte cognouerat. Quae vox similis tubae di-
citur fuisse. De hac tuba, Propheta loquitur dicens: *Clana
ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo
secula eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Tubam pugnan-
dum milites prouocare solet. Similiter & nos sermo
Dei ad pugnam contra diabolum atque vincere contendit
incitare non desinit. *Quod vides, scribe in libro, & mitte septem
ecclesiis, Ephesus & Smyrna, Pergamum & Thyatiram, Sardis
& Philadelphia & Laodiceam.* Per has septem ecclesias,
vna Ecclesia Catholica, sicut interpretatio nominum do-
cet, designatur. Ephesus namque voluntas, sive consiliū
interpretatur. Smyrna, canticum eorum. Pergamus, diuili-
um cornu: Thyatira, illuminata: Sardis, principum pulchritudinis: Philadelphia, saluans haereticos Dei: Laodicea, tribus amabilis Domino. Ephesus igitur, quae primo ponitur, initium conuersionis vniuersi mundi demonstrat. Interpretatur namque voluntas, sive consiliū. Quod enim melius consiliū, quam voluntas bona, quae homini suadet abrenunciare diabolo, & sequi Christum relinquere vitia: & apprehendere virtutes? Et quia qui ad Deum conuerti volunt, necesse est vt Domini misericordiam implorent, vt perferre possint quod desiderant. Smyrna huic supponitur, quae canticum eorum interpretatur. Ille enim bene cantat, qui misericordiam conditoris in corde confitetur, & humiliato spiritu deprecatur de quo sancti Apostolus loquitur, dicens: *Commenet & psallat in cordibus vestris Domino.* Et quia qui a Deo exaudiri vult necesse est vt vitia derelinquat, & ad bona opera agenda, in quantum virtus suppetit, semetipsum conuertat. Pergamus in ordine sequitur, quae diuiliu cornu interpretatur. Duo cornua in hoc loco, malum & bonum significat. Cornua diuini, quando inter bonum & malum discernentes, malum a bonis repellimus, & bonum amplectimur. Et quia quamdiu in peccatis lacemus, in tenebris sumus, cum autem mala a nobis reiciamus, & bona operari incipimus, quasi a tenebris ad lucem progredimur: non inconuenienter post Pergamum Thyatira sequitur, quae illuminata interpretatur. Et quae ex operatione mandatorum Dei pulchritudo animae accrescit, & quanto quis plus in operatione mandatorum Dei crescit, tanto amplius pulchritudinem animae suae confert, non inconuenienter post Thyatiram, Sardis sequitur, quae principii pulchritudinis interpretatur. Principium pulchritudinis ideo dicitur, quia sanctorum pulchritudo in hac vita inchoatur, & in aeterna beatitudine perficitur. Sequitur Philadelphia, quae saluans haereticos Dei dicitur. Quid est autem haereticus Dei, nisi omnis multitudo electorum, sicut dicit Dominus ad Prophetam: *Haereticus autem mea Isaac?* Et in quo salus electorum consistit, nisi in operatione mandatorum Dei? Nam ille qui venit quare te & saluare quod perierat, illis salutem animarum largitur, qui mandata eius singulis secundum propriam virtutem con-
studit. Laodicea septima ponitur, quia tribus amabilis Domino interpretatur. Tribus autem amabilis Domino est omnis multitudo electorum, quae est Ecclesia, quae per abrenuntiationem vitiorum, & per virtutum operationem ad hoc peruenit, vt tribus amabilis Domino vocetur. *Et conuersi sum, vt viderem vocem eius qui loquebatur mecum.* Cur tam diu aduersus stetit? cur non ad primum icu-

A sermone, aures eius percutientis, ad eum conuersus est, qui a tergo loquebatur? Sed sciendum quod exemplum dedit nobis. Nam ad eum qui scilicet loquebatur, non prius conuersus est, quam nomina Ecclesiarum, ad quas scribere precipiebatur, audiret. Et superius breuiter diximus, per interpretationes nominum septem Ecclesiarum, viam demonstrari, quae ducit ad vitam. Quisquis igitur per hanc viam ire ad Deum desiderat, aut legendo, aut ab aliis audiendo, qualiter per hanc viam gradi debeat, inuestigare debet: quia stultus viator est, qui ad locum optatum ire desiderat, & viam nescit, si non prius dicere studuerit, quae sit longitudo viae, quae asperitas, qui anfractus, quae pericula? vt cum iter scandere ceperit, pericula praecognita facilius transeat. Multos enim vidimus saeculum reliquisse, vt per contemplationis viam vitam aeternam acquirerent, sed qui nescierunt asperitatem viae, subito cecidisse. Sed potest fieri, vt contra hanc testimonium vobis de diuina scriptura aliquis obiciat, quae dicit: *Ne tardes conuerteri ad Deum.* Ad hac ego respondeo, quia iam ad Deum conuertor, cum viam quae ad eum ducit, inuestigare non desino. Et quid est quod dicit: *Et conuersus sum vt viderem faciem.* cum vox non oculis, sed auribus percipitur? Sed sciendum quod Ioannes in spiritu positus, spiritualibus oculis ea quae sequuntur, videre promeruit. Neque opus erat ibi voces verborum persequere, vbi intus erat Deus qui docebat. Alterille competenter verba Dei audit, qui quod audierit, oculis mentis intueri non desinit, donec ea opere impleat. *Et conuersus, vidi septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum auroreum similem sibi hominem.*

Mal. 1.

B Septem candelabra aurea septem Ecclesias designant, sicut ipse exposuit: & septem Ecclesiarum vnam Ecclesiam Catholicam figurant. Quae candelabra aurea dicuntur, siue propter perfectiones quas sancti in saeculo perficiunt, siue propter sapientiam qua illuminantur. In quorum medio Christus itare visus est, sicut ipse dicit in Euangelio: *Ece ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem saeculi.* Sequitur: *Et stitit in medio, & praedicauit ad maiusculam aurea, caput vero eius & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix, & oculi eius tanquam flamma ignis, & pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti: & vox eius sicut vox aquarum multarum.* Et habebat in dextera sua septem stellas: & de ore eius gladius exiit, & parte a iure exibat: & facies eius sicut fulgur in virtute sua.

Mal. 1.

C Sicut septem candelabra & septem stellas significat, ipse per se in eis posuit. Quid autem octo quae restant, significant, persequendum nobis est. Sanctum namque ciuitatem Dei, qui ex omnibus electis constat, quae ab initio vsque ad finem tendit, si diligenter perspicias, in septem partes diuisum inuenies. Prima igitur pars eius, sunt electi, qui ab initio vsque ad diluuium fuerunt. Secunda Patriarchae & ceteri iusti, vsque ad legem dati. Tertia, hi qui sub lege fuerunt. Quarta, Prophetae: Quinta, Apostoli, & qui ex Iudeis crediderunt. Sexta vero pars est gentium multitudo, quae ad fidem venit. Septima electi, qui in fine mundi nascuntur, & contra Antichristum pugnant. Per has igitur septem partes, quod Dominus dedit, docendo redeamus. De octaua, in sequentibus dicemus. Docens igitur, quae est talis tunica, iustos qui ante diluuium fuerunt, designat. Quae cuius coloris fuerit, non dicitur, eo quod nullam aliam legem, nisi naturalem, habuerint. Naturalis autem lex est, creatorum suum diligere, & quod sibi quis non vult fieri, alteri non facere. Hanc legem nullus qui ratione suffultus est, ignorare permittitur. Per zonam autem, Patriarchae, & ceteri iusti qui ante legem fuerunt, designantur. Quae autem fuisse dicitur, quia multis tribulationibus, sicut autem in fornace probati esse noscuntur. Sicut Abraham, qui de igne Chaldaeorum eratus est: sicut Lot, quem Sodomitae afflixerunt: sicut Isaac, qui cecitatem perituli: sicut Iacob, qui persecutione fratris atque socii est afflictus: sicut Ioseph, qui captiuitate & carcere sustinuit, sicut Iob, qui amissionem rerum, diramque passionem pertu-

lit. Eodem modo & de ceteris, quos scriptura commemorat, debemus intelligere. Quae zona mamillas constrinxisse legitur. Per mamillas namque duo precepta charitatis designantur, per quae sanctos patres Deo placuisse certum est. *Caput vero eius & capilli erant candidi tanquam lana alba, & tanquam nix.* Per caput lex, per capillos vero qui ex capite nascuntur, multitudines eorum designantur, qui per legem salui facti sunt. Qui capilli tanquam lana alba, & tanquam nix esse dicuntur, quia videlicet ille populus a tenebris vitiolorum per legem est emundatus. *Oculi autem eius erant velut flamma ignis.* Oculi cuncta quae circa se sunt longe lateque perspicunt. Per oculos igitur Prophetae designantur, qui ea quae ventura erant, longe ante praevidere meruerunt. Qui sicut flamma ignis esse dicuntur, quia spiritu sancto illuminati mysteria coelestia contemplantur. Et pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti. Per pedes, Apostoli designantur, & ceteri qui ex Iudeis crediderunt. De istis pedibus Propheta loquitur, dicens: *Quam pulchri super montes pedes Evangelii, annuntiantis bonum, praedicantis salutem, dicuntis Sion: Regnabit Deus tuus.* Qui similes aurichalco dicuntur, & sicut in fornace quibusdam medicaminibus admixtum diu cor flatur, vsque dum colore auri accipiat, & dicitur aurichalcum. Per as igitur, quod sonorum est, & quod in nigredinem cito vertitur, Iudei designantur, qui legem quidem secundum litteram sonare videbantur, sed velamine nigredinis mente obiecti, spiritalem intelligentiam, quae in ea latebat, intelligere nequebant. As igitur aurichalcum electi conuersum, quando ex Iudeis Apostoli sunt electi. Per fornacem autem, siue mundum, in quo aliquantulum Christus conuersatus est, siue tribulationes quas sustinuit, possunt designari. In hac ergo fornace per doctrinam Euangelij splendorem auri accipere meruerunt. Et vox eius, sicut vox aquarum multarum. Per vocem aquarum multarum, multitudo gentium, quae ad fidem Christi currit, designatur. Et habebat in dextera stellas septem. Quid hoc significet, ipse in sequentibus exponit. Et de ore eius gladius exiit, & parte a iure exibat. Per gladium, electi qui in fine mundi nascuntur, atque contra Antichristum pugnaturi, designantur. Et quia maxima multitudo gentium culturam Christi derelinquens, Antichristum hominem impiissimum pro Deo adorauit, non incongrue illi qui ad errorem eorum concedendis progressus sunt, per gladium designantur. Qui duo acuminia habere visus est, quia ipsi doctores, duorum testamentorum doctrinis eruditi, facile hostes deuincunt. Nam quod de ore Domini ipse gladius procedere visus est, illud significat quod ipse dixit in Euangelio: *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* In his ergo septem ornamentis omnis electorum Ecclesia, quae a nobis in septem partes diuiditur, comprehenditur. Sine his ergo septem partibus non mihi videtur hunc librum quemquam ordinare posse intelligere. De octaua autem quae restat, aliquid dicendum est. *Et facies eius, sicut fulgur in virtute sua.* Per faciem, Ecclesia sicut post resurrectionem futura est, designatur. Et ideo per faciem Ecclesia, quae tunc Deum, sicut dicit Apostolus, *facie ad faciem* videbit, designatur. Quae sicut fulgur visus est, quia sicut dicit Dominus: *Tunc iusti subleuantur sicut folia in regno patris sui.* Inueniuntur in scripturis quaedam his septem partibus conuenientia, vt est illud quod in Iosue legitur, vbi praecipit Dominus, vt circumiret arbori Dei ciuitatem Iericho per septem dies semel in die, facerdotibus cum portantibus, tubisque canentibus, ac populus sequentibus. Iericho namque omne corpus reproborum, quod est ciuitas diaboli, significat: per filios vero Israel, electi designantur: per sacerdotes, praedicatores: per turbas doctrinae predicationis: per populum vero qui eos sequatur, omnes iusti designantur, qui eorum doctrinam sequebantur, & actus imitabantur: per arcam autem quam ferebant, Christus intelligitur, qui in sanctis cordibus eorum habitans portabatur. De praedicatoribus autem qui post Christi aduentum fuerunt, nulli dubium, quod Christum non solum lingua praedicando, verum etiam corde diligendo portauerunt. Illi autem qui aduentum eius pra-

E
Iob. 2.
& 2.

Mal. 1.

F

G

Mal. 1.

I. Cor. 13.

Mal. 1.

H

Iosue 6.

Gen. 21.
Gen. 19.
17.
Gen. 31.
Gen. 31.
Gen. 7.
& 19.

S. Amb. 1. ton. 5.

Q

celle-

A	<p>cesserunt, quomodo illum portauerunt? Portauerunt utique illi. Nam aliqui eorum cum verbis prædixerunt, alii factis præfigurerunt. Quærendum vero nobis est quid circuitus iste, qui per septem dies factus est, designet. Locum namque quem circumsimus, ingressum eius denotamus. Nam cum per viam periculum, si foras aut limum profundum, aut aliquod periculum inuenimus, circumdumque possumus, ingressum eius denotamus, ut periculum evadamus. Iericho namque circumsimus, si iter vite presentis secundum voluntatem Dei persequimur. Nam quamvis cum reprobis habemus, Iericho circumsimus, si ab eorum pravitatibus abstinemus. De hac circuitione dicit Psalmista:</p> <p><i>Circumsi et immolasti in tabernaculo eius hostiam iubilationis. Circumit namque et postea immolavit: quia facta reprobis prius fuit, ut hostia iubilationis eius acceptabilis Deo fieret. Multi enim sunt qui assidue laudant Deum, sed quia vitia se repellere nolunt, eorum laudationis hostia non est acceptabilis Deo. Prima igitur circuitio ad eos iustos, qui ante diluvium fuerunt, pertinet, qui filij Dei dicti sunt. Cuiusmodi igitur Iericho tandem circueunt, quamdiu a societate reproborum se sequuntur. Postquam igitur astra Dei, et populi Iericho civitatem circumierunt, ad castra redierunt: quia unusquisque iustus circuitionis sue tempore expleto, post mortem ad societatem electorum, quæ sunt castra sanctorum, ducatur. Secunda diei circuitus, ad eos qui post diluvium vsque ad Moysen fuerunt, pertinet. Qui et ipsi civitatem Iericho circumierunt, quia ab iniquitatibus reproborum se separaverunt. Nam et Abraham quamvis inter Amorrhæos habitaret, non solum vitia, sed etiam corporum societatem in tantum hortuit, ut filio suo ex hiabibus eorum vellet excutere vortem. Et de Lot, qui apud Sodomitam habitabat, loquitur beatus Petrus, quia audiam et visum iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Eodem modo de cæteris intelligimus. Tertius vero circuitus ad eos qui sub lege fuerunt, pertinet: qui quanta sollicitudine a societate iniquorum se fecerunt debere, ipsa lex manifestat. Propheta vero, ad quos quattuor circuitus pertinet, in tantum peccata principum, hominumque impiorum perscrutatur atque reprobendunt, ut pro hoc quidam eorum lapidati, quidam interfeciti, quidam vero in occisione gladii mortui sint. Apostoli vero, et hi qui ex Iudeis crediderunt, ad quos quintus circuitus pertinet, quanto studio se ab infidelium Iudeorum consilio atque operibus segregaverint, Lucas in adibus Apostolorum narrat. Gentes vero, ad quos sextus circuitus pertinet, quanto ardore se a societate impiorum disfluxerint, martyres requirunt dicant. Septimus vero circuitus ad eos qui temporibus Antichristi fuerint, pertinet: sed illi quomodo Antichristi ministeriumque eius refutabunt perditionem, hic liber manifestat. Septimo ergo die circumventibus sacerdotibus eum arca Iericho, atque vociferantibus, muri Iericho ceciderunt, omnique populus cum tepe suo interfecit: quia prædicantibus in fine mundi prædicatoribus veritas, si nemque mundi annuntiantibus, subito finis mundi adveniet, omnique civitas diaboli destruetur, atque cum ipso capite suo diabolo perpetua morte damnabitur. Legimus etiam in libro Iudicum Sanfonem fortissimum habuisse septem crines. Samfon, Christum significat: per capillos vero, omnes electi designantur. Et sicut capilli adherent capiti, ita omnes iusti adherent Christo, qui caput est omnium electorum suorum. Et sicut capilli Samfonis in septem partes divisi sunt, ita omnes electorum numerus in septem partes pro temporum quali caribus diuisi potest sicut superius demonstravimus. Sed et hoc quod in Salomone scriptum est: Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem, potest huic nostro intellectui convenire Sapientia namque edificavit sibi domum, quando Dominus noster Iesus Christus ab initio mundi vsque ad finem eius, ex numerolitate electorum Ecclesiam sibi construxit et constituit. Excidit columnas septem, quando iis septem temporibus prædicatores qui singulis temporibus conve-</i></p>	<p>nirent, in Ecclesia sua stant, qui et montis salutaribus bonorum operum exemplis eam sustentant. Possimus quod idem Salomon in alio loco ponit, dicens: Da partes septem, nec non & octo: huic nostræ expositionis operi coarpet. Primum igitur quærendum nobis est quid vnde partes facere præcipiunt. Est namque quoddam bonum, & ipsum est summum bonum, charitas videlicet, quæ nisi partiatur, perfectum bonum non erit. Partitur enim in dilectione Dei, & dilectione proximi. Quæ cum vna sit, habet tamen duo brachia, quæ circumquaque extendens, & Deum hominibus, & homines Deo coniungit. Sunt & duæ vite, una quæ actiua, altera quæ contemplatiua nuncupatur. Dilectio proximi ad actiua, dilectio autem Dei, proprie ad contemplatiua pertinet: possimus igitur per septem, omnem electorum multitudinem, per octo veto, Dominum nostrum Iesum Christum intelligere, eo quod octava die resurrexit. Sancti itaque Dei partes septem daturamoris sibi, cum in exercitiis vite actiue occupantur, videlicet cum curam proximi non solum carnalem, sed & spiritalem impendunt. Dant enim partes octo, cum eos ante Dei ad contemplationem eius iterum renovat. Aliter. Partes septem damus, cum sanctis Dei debitam venerationem exhibemus: partes octo damus, cum Deo creatori nostro debitum cultum impendimus. Sequitur: Et cum vidissim eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus.] Ecce locum, qui sibi fite videbatur visio Dominum cecidi tamquam mortuum, quia unusquisque visio sanctus quantum lex ad contemplandum diuinitatem Dei altius cret, tanto apud se introitus inferius cadit: quia in comparatione Dei magnitudo quam patua sit, facile perspicitur. Vnde et tamquam mortuus cecidi, quia in comparatione Dei, se nihil esse perspicit. Ad pedes cecidi, quia in uocationis eius mysterium, quod per pedes figuratur, se nullum modo comprehendere potest per se. Et posuit manum suam super me dicens: Noli timere.] Sicut manus in corpore plurima habet officia, ita & manus Dei in diuinis scripturis plurimas significationes. Iob namque flagellum Dei, manu Dei vocat, cum dicit: Manum tuam longe fac a me, & fortius dico non me timeat. Et iterum ait: Misere mei, misericordiam meam, misericordiam meam. Nam & Hieremiam manu sapientie Dominus tetigit, sicut ipse dicit: Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum, & dixit mihi: Ecce deservit mea in ore tuo, & reliqua. Similiter et Daniel manu confortationis Dei tactus est, quando propter provisionem angelicam in carcerem prostratus iacens, manum ad se missam vidit, quæ eum confortavit, cui & dixit: Loquere Domine, quoniam confortasti me. Hæc ergo confortationis manu idem Ioannes tactus est, quæ eum ne se ultra modum deiceret confortando erexit. Ego sum primus & novissimus.] Si primus, cur dixit Arus filium Dei initium habuisse? Si enim initium habuit, non ipse primus, sed ipse ad quo initium fuisse, fuit. Primus ergo & novissimus ipse est qui sicut finem non habebit, sic nec initium habuit. Et fuit mortuus, & ecce sum vivens in secula seculorum.] Hoc manifestum est. Et habeo clauem mortis inferni.] Qui clauem alius domus habet, quem vult intromittere, & quem vult ab ingressu domus repellere. Per clauem ergo potestas filij Dei intelligitur. Claves igitur mortis & inferni ipse possidet, quia quos vult a damnatione mortis perpetue misericorditer liberat, & quos vult in eodem mortis periculo damnationis, iusto iudicio remanere sinit. Scribe ergo quia vidisti, & que sunt, & que oportet fieri post hæc.] Hic demonstrat non de præteritis, sed futuris tantummodo, sed & de præteritis prophetiam textu.] Scribe ergo quod vidisti, id est, quæ præteritis ita ostensa sunt, & que sunt, & que oportet fieri post hæc, id est, præsentia & futura. Mysterium septem stellarum quæ vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea.] Subauditur quod significant. Quod autem significant, subdignum manifestat. Septem, inquit, stelle, angeli sunt septem Ecclesiarum: & septem candelabra aurea, septem Ecclesie sunt.] Septem igitur angelos, rectores septem Ecclesiarum debemus intelligere, eo quod angelus nūquid interpretatur. Et qui verbum Dei populi annuntiant, nou-</p>
---	--	---

CAPITULUM SECUNDUM.

A in conuentione angelici est, nutriti vocantur. Et sicur per septem ecclesias, vnde Ecclesia Catholica ita & per septem rectores in Ecclesiis, omnes rectores Ecclesiarum Catholicarum nantur.

Et Angelo Ecclesie Ephesice scribit: *Hec dicit, qui tenet septem stellat in dextera sua, ambulat in medio septem candelabrorum, auroreum.* Per dextram Dei, potestas Dei in hoc loco potest designari per illas, sancti predicatorum. Sicut igitur predicatorum mai Deirentur, quia ab ipso gubernantur & reguntur, ipsi sunt copulati, sicut ipse dicit in Euangelio: *Sicut pater, non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic & vos, nisi in me non inseriti.* In medio vero septem candelabrorum auroreum Christus ambulat, sicut ipse dicit Propheta: *Inhabitabo inter illos, & inambulabo, & erigillorum Deus, & ipse erit in populo.* Scio opera tua. Evidelicet quae operibus prius, antequam refrigeraret in te charitas. *Et laborum & patientiam tuam.* Id est, persecutiones, quas pro nomine dei patienter toleras. *Et non potes sustinere malos.* Cum scriptum est diuina nobis praeceptat, ut toleremus malos, cur hic laudat, ut quod non poterit sustinere malos? Sciendum est autem, quod de haereticis non est. Nam proximorum mala aliquando reputantur aliquando patientiam, ut quos correctio non emendat, patientia emendat, ut quos correctio non emendat, patientia emendat. Namque nonnulli qui reprehendere patientiam non suffragantur. Horum aliqui non suffragantur, verum etiam pro parua aliqua re contra proximum commotus fuerit, tandiu iram in corde gestat, donec in actibus proximi aliquid videat, quod reprehendere possit: & tunc laus efficitur, cum reprehensionis vindictam proximo intulit. Quod si aliquid viderit displicuisse, dicit se zelo dei hoc fecisse. Ad te ergo loquor, qui talis es. Cur queris fallere eum, qui occulta cordium considerat? Si zelo dei in te est, cur oculi tui per diuersa vagantur more diaboli, desiderans malum potius videre quam bonum? desiderans in proximo videndum quod reprehendas, non bonum vnde adficeris? Sunt etiam multi, qui eos a quibus aliquan iniuriam pertulerunt, etiam pro minimis delictis impatienter insultantur: eos vero quos diligunt, non solum non reprehendunt, quamuis grauius delinquant, sed etiam tota virtute defendunt. O infelix amicitia, quae illum quem diligit, tacendo & defendendo, diabolo tradit illum vero cui iratus est, reprehendendo a diabolo abstrahit. Corruptio ergo illa iusta est, quae ex dei & amore fraterno descendit: quae non propter iram vindicandam, sed propter animam proximi saluandam profertur. Verum quia haec verbis paucis diximus, ad ea quae cepimus, redeamus. Igitur hoc quod praefatus Ecclesiae Ephesae Domino dicitur, (Quia non potes sustinere malos,) de haereticis debemus intelligere. Omnis enim qui pastor est Ecclesiae, societatem haereticorum quantum potest vitare debet, ne per occasionem familiaritatis eorum, corda simplicium veneno suae malitiae corrumpant. Sicut enim lupus quatuor inter oues sine laceratione earumdem ouium versari non potest, sic nec haereticus inter simplices. Sequitur: *Et tentasti eos qui se dicunt Apostolos, & non sunt, & inuenisti eos mendaces.* Quidam praeter doctores temporibus Apostolorum, Apostolos se esse dicebant, ut per eorum nomina facilius prauam doctrinam in cordibus audientium plantarent. Hos & Apostolus Paulus damnat. Et Dominus in Euangelio cauendos eos infirmat, cum dicit: *Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Hos ergo ille falsos, eorumque doctrinam falsam esse comprobauit. Et patientiam habes, & sustinisti propter nomen meum, & non defecisti. Id est, in hoc apparuit patientia tua, quia in laboribus, quos pro nomine meo sustinueris, non defecisti. Sed habeo aduersum te quod charitatem tuam primam reliquisti. Multi enim sunt, qui initio conuersionis suae in seruicio dei sementes existunt, sed processu temporis tepescunt. Quod huic praefatus Ecclesiae Ephesae

contingit manifestum est. *Memento ergo vnde exideris.* Vnde exilus est? De charitate scilicet. Si de charitate exilus est, de Deo excisus est, quia Deus charitas est. *Et age pauperem tuam.* Videlicet eo quod per torporem & ignauitiam tuam, a charitate distinctus es. *Et prima opera tua facis, autem venio tibi cito, & mouebo candelabrum tuum loco suo, nisi pauperem tuam egeris.* Si per candelabrum Ecclesia Ephesica designatur, cur propter peccatum pastorem, Ecclesia locum suum perdet, cum scriptura dicat: Non morietur pater pro filio, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in peccato suo? Sed sciendum est quod per locum, merces quae illi pro pastoralis cura debebatur, designatur, ut sit sensus: Nisi penitentiam egeris pro eo quod charitatem tuam primam reliquisti, & ad prima opera non redieris, ut quod ore praedicas, opere impleas, mercedem quae tibi pro pastoralis cura debebatur subtraham. *Sed hoc habes.* Videlicet ut candelabrum non moueatur. *Quia odisti falsitatem, & ego odi.* Pro eo quod illorum facta odisti, quae & ego odii, merces quae tibi pro pastoralis cura debebatur, adhuc tibi manet. Nicolaitae vero erant haeretici, quos superius dixi, non posse cum sustinere. *Qui habet aures audienti, audiat quid spiritus dicit ad Ecclesiam.* Quia cunctis aures habentibus dicit: (Qui habet aures audienti, audiat,) aures proculdubio cordis requirit. *Veni in tabernaculum & ligno vite, & quod est in paradiso dei mei.* Duo ligna erant in medio paradisi quibus vnum lignum vite, alterum vero lignum scientiae boni & mali vocabatur. Quorum quod talis erat, ut si quis ex ligno vite comedit, non moreretur in aeternum: si quis vero ex ligno scientiae boni & mali comederit, quamuis esset immortalis, mortalis statim foret. Igitur Ecclesiam significat lignum vite, quod est in medio paradisi. Christus est in medio Ecclesiae suae. Lignum autem scientiae boni & mali quod & ipsum in medio paradisi fuisse dicitur, diaboli significat, qui inter fideles discurrete non cessat, ut quoscunque potest decipiat. Lignum igitur vite ad electos, lignum vero reprobos boni & mali ad reprobos pertinet. Fructus ergo ligni vite electi comedunt, ut in aeternum viuunt cum Domino: fructus vero ligni scientiae boni & mali, reprobi comedunt & moriuntur, quia suggestionibus diaboli, omnibusque vitis & voluptatibus pacuntur, vnde aeternam damnationem sibi adquirent. Et sic mulieri de electioribus fuerunt fructus ligni scientiae boni & mali, quam fructus ligni vite, ita & reprobis de electioribus gloria huius saeculi, quam oculis corporis vident, quam gloria coelestis patriae, quae non nisi oculis spiritualibus videtur. Sed oritur questio, Cur lignum scientiae boni & mali dicatur, cum primo homini scientiam mali ministrasset, non scientiam boni. Quae ita soluitur. Primus namque Angelus quando creatus est, scientiam boni habuit, non scientiam mali. Scientiam vero mali per semetipsum inuenit, ob quam causam de illa coelestis gloria deiecit est. De ligno ergo scientiae boni & mali primus homo comedit, quando illius suggestionibus secutus est, qui scientiam boni & mali habebat. Neque enim lignum, scientiam mali docere potuit, sed diaboli praecceptum dei homini transgredi suavit. Dicit ergo: (Veni in tabernaculum & ligno vite, & quod est in paradiso dei mei.) Ille vincit, qui in bonis operibus vique ad finem vite lae perueit. Vincti ergo. Christus edere de ligno vite dabit, quia praepcepta sua vique ad finem vite seruauit, immortaliuitatis suae gloriam in coelesti beatitudine secundabit, ut cum eo aeternali uiuant, cuius praepcepta in saeculo posita seruare studuerunt. Quod autem partem Deum suum vocat, ad humanitatem pertinet. Et Angelo Smyrnae Ecclesiae scribit: *Hec dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus, & uiuit: Scio tribulationem tuam, & pauperem tuam.* Potest fieri ut Smyrnaeorum Ecclesia eandem persecutionem contribulatores suis in rapina bonorum suorum pertulerit, quam & illa quae apud Hierosolymam erat. Ideoque tribulatio & paupertas eius a Domino, quam pro ipso sustinuit, laudatur. Potest & hoc, voluntaria paupertas intelligi, de qua Dominus dicit in Euangelio: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Sed diuines: pauper videlicet rebus, diues virtutibus. Et blasphemari ab eis quos se dicant Iudeos esse, & non sunt,

A *sed sunt synagoga et ane.* Iudei, confitentes interpetrantur. Iudei igitur Christum blasphemabant: non Iudei, id est confitentes, sed synagoga fatane non inconveneret vocantur. Prædicunt ei aduersa, ut venientia facilius tolleretur possit. *Nihil verum timeas, quæ passurus es. Ecce misit spiritus est diabolus ex nobis in carcerem, ut veniamus.* Id est, quidam ex vobis diabolus, id est misit diabolus in carcerem misisti sunt, ut teneremini vtrum in timore pœnarum a fide cedere, an pro amore Christi mori delibetis. Et habetis tribulationem diebus decem. Tempus quo hæc persecutio crudelis fœuere debet, demonstrat. *Estis fideles vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vite.* Per coronam vite gloriæ sempiternam demonstrat. *Qui habet aures, audiat quid spiritus dicat Ecclesiæ.* Qui vicerit, non ledetur a morte secunda. Quid sit mors secunda, in sequentibus demonstrabimus. Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe: *Hæc dicit qui habet romphæam, & utraq; parte acuiam.* Per romphæam, iudiciaria Domini potestas potest intelligi. Quæ utraq; parte acuta dicitur, propter duo iudicia. Vnum quod factum est per aquam, alterum quod fiet per ignem. Sed excludimus ab hoc intellecto, quod illud iudicium iam peractum, atque per misericordiam Dei abolitum sit. Tunc namque iudicij illius acui in delictum est, quando Deus dixit ad Noë: *Per meentisui iniqui, quia non adiungam vltra aquas diluvius super terram.* Videatur ergo nili per romphæam, diuinam scripturam debere intelligi: quæ propter cæcandam vitia, acuta esse dicitur, & propter duo testamenta utraq; parte acuta demonstratur. Nam & vetus & nouum testamentum hoc bonis indefuenter adiuvant, ut vitia relinquantur, & in nobis operibus & meritis exerceamus, quatenus saluemur. *Et in diebus illis, id est, in diebus quibus persecutio apud vos amplius ferebat, Antipas testis meus, fidei fœdator habitabat.* Apud vos occisus est, & non a vobis, sed ab illis inter quos vos habitatis, in quibus habitabat diabolus. Sed habeo aduersum te paucos, qui habent illos tenentes doctrinam Balai, qui docebat mittere filium coram filijs Israel, ita habet & in tenet doctrinam Nicolaitarum. Legimus in libro Numeri, quod Balac rex Moabitaram ad suggestionem Balai poluerit speciosas mulieres in conspectu filiorum Israel, diis suis sacrificantes. Quarum pulchritudo non solum ad perpetrandam libidinem eos accendit, sed etiam ut de sacrificiis eorum comederent, perduxit. Nicolaitæ vero erant hæretici nuptias detestantes, docenteque fideles, ut quibuscumque vellent miscerentur more bestiarum. Sicut ergo per doctrinam Balai, filij Israel in fornicationis malum dilapsi sunt, propter quod multi eorum petierunt, ita & Nicolaitæ quoddam ex fidelibus, qui apud Pergamum erant, sua prava doctrina in fornicationis malum deiecerunt, docentes eos ut nullo modo se vinculo coniugali recirent, sed quibuscumque vellent, passim miscerentur. Quod autem dicit, *Ita habet aduersum te paucos,* significat paucos ex fidelibus ab hæreticis esse deceptos. Similiter penitentiam age. Hoc quod dicit, similiter, videtur mihi ad angelum Ephesi ecclesiæ respicere, cui dicitur: Penitentiam age, eo quod charitatem tuam primam reliqueris. Quasi diceret: Sicut præcepit angelo Ephesi ut penitentiam ageret, eo quod charitatem primam reliqueris, similiter & tu penitentiam age, eo quod charitatem deiciueris, vti quos tuorum per caritatem amitteres. *Siquo minus, veniam tibi cito.* Solet per aduentum Domini, nos intelligi: vnicuique enim Dominus tunc venit, quando per mortem, animam a corpore separatur, partemque eius cum hypocritis ponit. Homo enim ex anima & corpore consistit. Diuidit Dominus hominem cum animam a corpore separat. Partem eius cum hypocritis ponit, quando animam, quæ secunda

pars est in homine, pro iniquitatibus cum impiis cruciandam tradit. In hoc ergo quod dicit, *Veniam tibi cito,* talis nihil scilicet esse videtur: penitentiam non egeris, veniam tibi cito, ut te per meum, quam prævidere negligis, dissoluam. Sequitur: *Pugnabo cum illis in gladio oris mei.* Id est alium in loco ponam, & ponam gladium verborum meorum in oribus, in quo decitiam aduersarios veritatis. *Qui habet aures, audiat quid spiritus dicat Ecclesiæ.* Vbi cumque hæc ecclesiæ ponitur, vel in Evangelio, vel in Apocalypsi, eundem esse mysticum esse quod dicitur, & ad intelligendum difficile. *Veniam tibi dabo manna absconditum.* Legimus in veteri testamento, quod populum Iudeorum per desertum gradientem Dominus manna pauerit, vsque dum venirent ad terram repromissionis. Per manna igitur sapientia, quæ Christus est, intelligi potest. *Ipsa est enim panis viuus, qui de celo descendit.* Hoc panem aluntur omnes ecclesiæ, in deserto atque in itinere huius sæculi potius, vsque dum veniant ad terram repromissionis, id est, ad ecclesiam beatitudinem, quam tepromisit Deus dilectis suis. Absconditum autem ideo dicitur, quia sapientia Dei super his absconditur, & humilibus reuelatur, sicut ipse dicit in Evangelio: *Confiteor tibi, pater, domine celi & terre, quia abscondisti hæc a sapientibus, & reuelasti ea paruulorum.* Et dabo illi calicem candidum. Per calicem, qui lapis parvus est, & ad calcando sic dictus, Evangelium pollicetur accipere. Quia sicut antiqui horum calicem multum magnum sibi conparant ad patris, & diuidentur numero. Doctores Ecclesiæ multa verba Evangelium, cordibus suis congregant: quorum obscuritates & spiritalis intelligentia & vilitates dum auditoribus suis apertur, quali numeros suos diuidunt & pariuntur. Et in calculo nomen nauis scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Quod est hoc nomen Christi, quod in calculo Evangelij scriptum esse dicitur? In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Et iterum: Ego & pater, vnum sumus. Eisdem Evangelistis alio loco dicit: Qui non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Si Christus æqualem se faciebat Deo, cur dicit Arius minorem esse filium patris? Hoc ergo nomen quod in calculo scriptum est, nullus scit, nisi qui accipit, quia omnipotentiam, diuinitatem, equalitatem filij cum patre nullus scire præualeat, nisi cui doctus Evangelij data fuerit. Et dicit aliud quod non mouet, nam paulo superius dixit: *Venientiam dabo manna absconditum, & dabo illi calicem candidum, & in calculo nomen nouum, quod nemo scit, nisi qui accipit.* Si igitur solis illis qui diabolum vincunt, & manna, & calicem, & nomen Christi datur scientia, ergo impij qui diabolum non vincunt, sed ab eo vincuntur, quomodo baptisma, quomus fide Christi videantur habere, ab hoc tamen munere alieni existit. Sed dicit aliquis: Quomodo litteræ? quique & in diuinis scripturis cruditis, mysterium nominis Christi nescit, quam usque sæculi diligit, & volup tuose viuat? Iste ego duorum hominum similitudinem. mel multum potestatem opponat: ex quibus vnus ex eo cedere solitus erat, alter vero ab eo, quod necessitate cogente, omnibus modis abstinebat. Quis horum tibi videtur sapior? melis satius cognouit? Vtique respondetis mihi, quia is cuius dulcedine perfrui solitus erat. Et tamen si interrogat quis vtroque de melle cuius esset saporis, vterque dulcissimi esse fatetur. Sed diceret ille quod audiat, iste quod expectet: illius lingua loqueretur quod fances ignorabat, isti autem quod delectatio deiecerat. Ille igitur qui mel non ad vitandam, sed ad lucra exaggerata possidebat, eos significat, qui ex scientia diuinari scripturarum gloriam temporalem pliusq; eternam capessunt. Ille vero qui mel ad hoc possidebat, ut eius dulcedine assidue frueretur, eos significat qui madata Dei non pro gloria temporalis, sed pro amore Dei dilexerunt student, ut per eorum operationem, ad gloriam æternam peruenire mereant. Illis mandata Dei, quamuis ea prædicat, dulcia non sunt, quia non dulcedine celestis patriæ, sed dulcedinem terrenam, quæ a maritudinem generat, diligunt. Istis autem mandata Dei spes celestis patriæ dul-

Nb. 11.
16. 4.
16. 4.
16. 4.
16. 4.

Mat. 11.

Exod. 16.

Leu. 16.

F. 16.

Mat. 11.

Leu. 11.

Leu. 11.

Leu. 11.

G. 16.

H. 16.

[illegible]

CAPVT TERTIVM.

Et Angelo Sardinie Ecclesie scribe: Hoc dicit qui habet septem spiritus dei, et septem stellarum. Septem spiritus dei, septem sunt domus spiritus sancti, quoniam Dominum descendit in Prophetas. Elias ostendit, dicens: *Ei requiescit spiritus super fratrem tuum Dominum spiritus sapientie et intellectus spiritus consilij et fortitudinis spiritus scientie et potestatis et repletus cum spiritu tuorum Domini.* De his septem spiritibus, quod Dominum descendit, in frequentibus dicemus. Quid autem septem stellarum, superius dictum est. Sequitur: *Sic ut videris quia non habes quod visus, et mortuus es.* Nomen habet quod visus, id est, nomen Christianum: sed mortuus erat, quia fidei operis, quod est charitas, non habuit. *Ego vigilans, et confirmata cetera que iuxta erant.* Vigilat qui semper bonam operis exercet. Precipitur ergo huius ut vigilet, id est, ut in charitatis operibus semper sit exercet, ne parva bonis quia adhuc videbatur habere, deperdat. Quia fuit corpus mortuum cum fine animae, ita et nos si quibus bonis videamur habere, mortui sumus si charitas defuerit. *Non enim inuenio operata tua plena coram Deo meo.* Non erant plena, sed vacua, quia charitate non replebatur: unde et quingenta virgines factuæ a contubernio sponsi caelestis repletae sunt, quia oleum charitatis in vasis suis habere noluerunt. *In mune ergo habet qualiter acciperis et audieris, et serua et parauit cum agere.* Id est, recordare qualiter fidem Christi in baptismo percepceris: vbi promissis renuntiaturum te diabolo, et omnibus pompis eius. Recordare etiam quid a doctoribus fidei Christianæ, qui tute fidem Christi docuerunt, qualiter te viuere oportere, audisti et serua quod

audisti, & penitentiam age, eo quod à bonis operibus tamdiu torpisti. *Sic ergo non vigilaveris.* Id est, ad bona opera-
ragenda te recipimus non exequatur. *Penitentiam tuam
fur, & nefices qua vena veniam ad te.* Illi Dominus tanquam
fur superuenit, qui eum per mortem ab hac mundana lucta-
tatione subtrahat, qui in prauitatibus suis requiescent,
neque vicis vult abluere, neque ipsam mortem ante o-
culos posuerit, fuit Dominus dicit in Euangelio: *Quia si
sciret pater familias quia hora fur veniret, vigilaret, & non
sineret foras domum suam.* Per patrem familias mentem
debemus intelligere: quia sciret paterfamilias omnibus
qui in domo sunt, principatur, iuxta & mens omnibus ac-
tibus corporis & cogitationibus praeferat. Paterigitur fu-
milis dormit, furque veniens domum eius perfodit
quando mens in delectationibus carnalibus requiescit,
mors dum non praevenerit, atque superuenit, modo cor-
poris perfodius, animam abstrahit. Si autem vigilauerit,
id est, in bonis operibus perseveraverit, mortem nonne
furem, sed vel liberatorem perferet. *Sed habes pater dominus
in Sardis, qui non inquinaverit vestimenta sua.* [Ecce discipuli
pastori negligenti praeponunt, vel faitem in eorum imma-
nitatem proficiunt. Sed mitum cur paucis nomina habe-
re dicant, & non paucos homines. Sed hoc ad excellen-
tiam magnam alius sancti pertinet, cum eum Deus
nominatim scire dicatur, sicut Moysi perfectio vix dicitur:
Novit te ex nomine. Et Dominus dicit in Euangelio:
Et proprias omnes vocat nominatim, & educit eas. Isti ergo pauci,
qui voce Dei laudari merentur, non inquinaverunt vesti-
menta sua, id est, mundiciam quam in baptismo perciperunt,
sordibus vicioorum non inquinaverunt. *Et ambulavit
necesse in albis, quia digni sunt.* Id est, qui bonis operibus, *Qui
necesse fit vestireur vestimentis albis.* Id est, qui per penitentiam
& lacrymarum dulcedinem accipiunt, & vitia omnia à se exple-
rent, eandem mundiciam quam baptizatus possidet, & ipse
conspiciatur. Hoc ideo dicit, ut & patrem Sardis Eccle-
siae, & omnes utrumque peccatores ad penitentiam proto-
cet. *Ego non delebo nomen eius de libro vitae.* Si librum vitae
praedestinationis vocet, quomodo de libro vitae aliquis de-
scire potest, cum Apollolus dicat: *Quos autem praedestinavit,
hos & vocavit: & quos vocavit, hos & iustificavit: & quos iustificavit,
hos & glorificavit.* Nisi forte ita intelligamus: Sunt
multi qui ab hominibus insunt praeputi, sed in conspectu
Dei insunt existent. Ergo homines qui eos iustos estim-
ant, nam in libro Dei eos scriptos esse putant. Sed in die
iudicii, cum facta reprobatorum atque iustorum omnibus
paterebit, haec inscriptio atque falsa scriptio à meritis
eorum delebitur, cum eorum damnatione propter im-
pietatis suis conspexerit. *Et confitebor nomen eius coram pa-
tre meo, & coram Angelo Tui.* Confessio ista tunc fiet nomi-
num iustorum, quando secundum qualitatem meritorum
vulsi fuerint mercedem recipiet. *Et Angelo Philadelphie
describo: Haec dicit sanctus & verus, qui habet clauem David.*
Legimus in libro Regum, quod dixerit Dominus ad
David: *Et erit cum dormieris cum patribus tuis, suscitabo senex tuum
quod egredietur ex te, & firmabo regnum eius in sempiternum.*
Ego eto ei in patrem, & ipse eto mihi in filium. Hoc de
Christo esse dicendum, nullus est nisi perfidus Inducis, qui am-
bigat. Et in domum obsecram nullus nisi per clauem po-
test introire. Filius ergo Dei habet clauem David, quia
ipse hominem amplius ex genere David, quem clauem
David vocat, per quem reformati sunt omnia, & quia Deus
ad David, & quod David de Deo locutus est. *Qui aperit,
& nemo claudit. claudit, & nemo aperit.* Aperit Dominus Iesus
Christus venter testamenti ad intelligenda divina myste-
ria, quod in eo laeant, quod nullus claudere poterit. Claudit
vero obsecravit litterae legalis superduum, quam nullus
aperire poterit. Aperit enim corda gentium ad perci-
piendum doctrinam fidei, quam nullus perfector clau-
dere poterit. Claudit vero atque destruit culturam idolotri,
quam nullus perfector aperire poterit. Aperit etiam di-
vini regni caelestis suis electis, quod nulla vis demonum
claudere poterit: claudit vero eundem adiamperit reprobis,
quod nullus discipulus poterit. *Sic opera tua.* Ecce dicitur
te offum operari, quod nemo potest claudere: quia modici habet
virtutis, & Iherusalim vultum meum, & non meo affum habet.

A ligere. Ipse est namque qui ab oculis mentis caliginem iustorum & omnia peccatorum acuit. *Ego quoque auro, arguo & tango.* Sicut dicit Scriptura: *Quem cum duxit Dominus corripit, flagellat autem eum in omni bonum quem recipit. Accutere ergo, & penitentiam age.* Id est, emulare bonos & penitentiam age, eo quod bonis operibus visus modo torpueris. Ecce flos ad ostium, & pulvis, si qui audierit vocem meam, & aperuerit os suum, intro ad vitam, & exeat ab omni illo, & ille mecum.] Palliat Dominus ad ostium nostrum, cum per scripturam diuinis quotidie nos admonet, vt vitia relinquentes, ad bona opera agendo conuertamur. Vocem eius audimus, & iam aperimus, cum mandata eius tota mentis intentione suscipimus. Ad nos vero intrat, cum nostris profectibus gaudet. Ctenamus nos cum illo, cum de spe celestis glorie exultamus. *Qui vocerit, dabo ei potestatem sedere mecum in throno meo: sicut & ego visus.* & sedes cum patre meo in throno eius.] Vicit Christus diabolum, vincunt & sancti eius. Sed Christus perfectissimus, sancti vero eius non per semetipsos, sed per ipsum. Dedit pater filio potestatem secundum quod homo est, vt sedeat in throno eius. Dedit & filius potestatem suis, vt sedeat & ipsi in throno eius. Christus ad dexteram Dei sedet, sicut dicit Psalmista: *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis:* quia aequalis est patri. Sancti autem non ad dexteram filii sedere dicuntur, sed in sedibus suis, sicut dicit Dominus in Euangelio: *Sedebit & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus.* Ipsi enim non naturaliter vt Christus, sed per adoptionem sunt filij: ideo diuersas sedes fortuantur, secundum meritorum diuersitatem. Præter hoc nobis de quo loquimur, vt in eorum sedium distributione, nos miseri partem habere mereamur, Iesus Christus Dominus noster, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

CAPYT QVARTVM.

Post hac vidi ostium apertum in calo.] Per ostium, Christus intelligitur, qui dicit: *Ego sum ostium.* Per me si quis introierit, saluabitur. Quod ostium apertum esse dicitur, quia omni-bus ad se venire desideratibus, quamuis sceleribus deprimitur, ostium misericordie suæ aperire non dignatur, sicut ipse dicit in Euangelio: *Uenite ad me omnes qui laboratis & onerati estis.* & respiciam vos. Per celum autem Ecclesia designatur. Sed si omnis qui per ostium in ouile ouium, id est in sanctam Ecclesiam introierit, saluabitur: reprobi, quorum innumerabiles multitudines intra sanctam Ecclesiam continentur, quo aditu introierunt? De hoc Dominum interrogamus. Ait enim: *Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit alimunde: ille fur est & latro.* Quicquid ergo hoc quod in baptismo promiserunt, obsecrare nolunt, non per ostium in ouile ouium, sed aliunde ascendunt. Et vox prima quam audini, tanquam tube loquentis mecum, dicens:] Vocem primam, vetus testamentum accipere possumus. Sed melius mihi videtur, vt per vocem primam, Ioannem Baptistam intelligamus: de quo scriptum est: *Et tu puer, propheta altissimi vocaberis, præibis ante Dominum parare vias eius, ad dandum scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum.* Sed ipse Ioannes se vocem vocat, dicens: *Ego vocor clamans in deserto, Dirigite vias Domini, sicut dixit Esaias propheta.* Et quia predicator eius circumquaque qui percrepuit, vox predicationis eius, tubæ similis dicitur. Sed qui vult ista dicat, audiamus. *Ascende huc.* Id est, terrena desere, & ad celestia animum erige. Aliter. Ioannes Euangelista personam eorum in hoc loco gerit, qui per Ioannem Baptistam in Christum crediderunt, & multo tempore existerunt, qui Ioannem Christum æstimabant. Ioannes vero sursum auctores suos mentes erigere suadebat, cum se non Christum esse dicebat, sed aliter, qui post se venturus erat, dicens: Non sum ego Christus. Veniet vero fortior me post me, enim non sum dignus vt solum eum corrigam calceamentis. Ipse vos baptizabit in spiritu & igne. Et iterum: *Illum oportet crescere, me autem minui.* Sed & discipulos suos condescendere sursum monabat, cum se

descendum, & Christum esse sequendum manifesta ratione perdocebat. Deinde sequitur. *Et ostendam tibi quæ oportet fieri post hoc.*] Achi diceret: Si fursum cor exereris, id est, Christum sicut secutus fueris, ea quæ doceo, & quæ veniunt sunt, etiam ipso docente facile cognoscere poteris. Et *flauis iuui sperna.*] Id est, cum in Christum credere cepis, ex carnali spiritalis effectus sum. Et *ecce sedes posita est in calo, & supra sedes sedens.* Per celum Ecclesia designatur. Sedes vero posita in celo, corda sanctorum in Ecclesia cōmōrantium designat. Qui vero supra sedem visum esse sedere, Deus est, qui in cordibus sanctorum suorum inhabitat: quia sedet, sicut Apostolus dicit: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis, & sardis.] Lapis lapidis viridis coloris est: sardius autem rubei. Per viriditatem ergo lapidis, diuinitas nostri Saluatoris: per ruborem autem sardis, eius humanitas designatur. Saluator igitur noster & viriditatem lapidis in se continet, quia secundum diuinitatem per omnia aequalis est patri: & ruborem sardis quia secundum humanitatem homo perfectus existit, sicut scriptum est: Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne subditus. Et *irru erat in circuitu sedis flumini vespere sinar agens.*] In Genesilegimus, quia dixit Deus ad Noe: *Accum mecum ponam in nubibus calis, & recordabor fœderis mei semper tui, quod pactum est inter Deum & omnem carnem viuentem.* Per arcum igitur, qui in signum clementie Dei hominibus in terra consensit, apparet, misericordia Dei non inconuenienter accipitur. Iris, id est arcus, sedem Dei, id est Ecclesiam, circumdabat: quia eius misericordia nos circumdando protegit & gubernat, atque ad visibilibus & inuisibilibus hostibus defendit. *In ipso enim, sicut dicit Apostolus, viuimus, mouemur, & sumus.* Quiaque similitudinem sinaragdi habuisse dicitur est, qui nimis atque gratissime viriditatis est. Lapis vero, de quo superius diximus, viridis coloris est, sicut sinaragdis, sed eius viriditas obscura est. Viriditas vero sinaragdi perspicua est, cuius pulchritudo oculis intrinsecis ad se mirandum petrat. Per viriditatem lapidis, sicut diximus, diuinitas nostri Saluatoris accipitur. Quæ obscurata, & quibusdam nebulis obrecta est, quia diuinitatem redemptoris nostri nulla mens, sicut est, comprehendere potest. Et quanto altius se mens ad perfructandum exeret, tanto amplius caligo ei obicitur. Per viriditatem vero sinaragdi, quæ perspicua est, misericordia Domini recte designatur. Misericordia namque Domini tam perspicua est, vt nullus homo sanam mentem possidens, hanc igniorare valeat. Quis enim immensam misericordiam Dei, quam erga humanum genus exhibuit, & exhibet quotidie, ignorare potest, quamvis verbis perfecte explicare non possit? Sed & hoc quod viriditas huius lapidis hebetatos oculos, si in spiciatur, ad videndum acuit, potest misericordia Dei conuenire. Quando enim in peccatis iacemus, & scelera nostra nos deprimumus, hebetatos oculos mentis habemus. Cum vero consideramus misericordiam Dei, qualiter mereretur & latrones, omniumque scelorum generibus depressos, etiam & persecutores suos per penitentiam ad salutem reduxit, ad spem venie reformamur. Et quia iam in petitionibus fouea deincebamur misericordiam Domini intuentes, atque de ea presumimus, adeam cum offendamus confugimus, vt eius misericordia à morte perpetua liberemur. Quam misericordiam Dei Psalmista intuens, nec eam verbis explicare valens, ipsum Deum misericordiam suam vocauit, dicens: *Deus meus, misericordia mea.* Et in circuitu sedis, sedis viriginiquator & supra thronos, viriginiquator seniores circumstanti vestimentis albis, & in capitis eorum corona aurea.] Viriginiquator seniores in hoc libro aliquando patres veteris testamenti, aliquando noui, aliquando simul vtroque significant. Sed in hoc loco patres veteris testamenti designant, qui viriginiquator sedibus sedisse dicuntur. Quando sedemus, à labore quiescimus. Per sedilia igitur viriginiquator, viriginiquator libri veteris testamenti designantur. Super viriginiquator igitur thronos, viriginiquator seniores sedisse visi sunt, quia patres veteris testamenti à laboribus & curis huius seculi, in lectione & meditatione diuinorum librorum quodammodo quiescebant, Sed

E

i. Cor.

Athanasius in Sym.

Gen. 9.

A. 17.

G

H

P. 149.

que-

A querendum nobis est, cum sedes Ecclesiam hignificet, cur
u circuitu sedis hæc sedilia dispositæ esse dicantur. Nimi-
um quia quisquis paterfamilias, qui domum suam tuam
a latronibus & iniuriis esse desiderat, hanc aut m-
ro, aut sepe, aut pariete circumdat. Similiter Ecclesia &
contra hæreticos & contra paganos, qui fidem Christi in
ea deiciere volunt, veteris testamenti libris munitur.
Quia quando ea qui colit, longe ante aduentum Christi
fuisse prædicit probat, tacula inimicorum fidem Christi
exercere cupientes, longe à se repellit. Qui senes cir-
cumamicti vestimentis albis fuisse dicuntur, & in capiti-
bus eorum coronæ aureæ. Per alba vestimenta, vita pu-
ritas per coronas aut aureas operæ bona designantur. Et de
throno (id est de Ecclesia) procedebant fulgura & voces & toni-
trua. Per fulgura, miracula que per sanctos suos operatur
Deus: per voces, prædicatione per contrita vero, terror
gehennæ ignis designatur. Qui sancti prædicatores
eos quos ante ecclesiam patriæ a vitis reuocare neque-
unt, eis tormenta æterna, quæ impiis præparata sunt,
apponunt: vt quos blanditis nequeunt, saltem terro-
ribus a vitis compellant. Et septem lampades ardentes au-
te throni. Quia in septem lampades, ipse exposuit
cum dicit: *Quæ sunt septem spiritus Dei.* Per septem spi-
ritus Dei, septem dona Spiritus sancti debemus intel-
ligere, quæ in Dominum requeuissæ propheta Esaus
manifestat, dicens: Et requiescit super eum spiritus Domini,
spiritus sapientie & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis,
spiritus scientie & pietatis: & replebit eum spiritus timoris Domi-
ni. Hæc igitur lampades septem, id est septem dona
Spiritus sancti, ante sedem, id est, ante conspectum Ec-
clesiæ suæ ardere dicuntur: quia sine homine hanc vir-
tutum in nocte huius seculi positi, per vitam ad ex-
celsum patriam gradi non possumus. Quod autem Chri-
stum hæc septem dona Spiritus sancti accepisse dicit, ad
humanitatis eius mystrium pertinet. Nam secundum
diuinitatem in nullo augeri potuit, siue quo nihil
esse potest. Verum quæ ipse potest, cur Propheta cum hæc
septem dona in Christum descendisse esse diceret, a ma-
ioribus cepit, & descendendo ad minora peruenit. Sed
non ab eis factum videbatur, si diligenter inspiciamur.
Nam quia Dominus noster Iesus Christus de illa ce-
lesti beatitudine, in qua equalis erat per omnia patri, ad
terras descendit, & homo fieri dignatus est, & angelis
minorari voluit, quos ipse creauerat: non inconuenienter
hæc septem dona descendendo accepit, quia volun-
tatem patris descendendo & humiliando se vsque ad
mortem adimpleuit, sicut dicit Apostolus: *Humiliatus se
magis usque ad mortem, mortem autem crucis.* Nos autem
qui ab ipsa perditionis fovea ad celestia subleuamur,
a minoribus incipimus, vt ad maiora crescendo peruenia-
mus. Quomodo autem hæc septem dona super Christum
descenderint, prout Dominus dedit, breuiter dicamus.
Spiritus sapientie super hominem Christum requeuit,
quando filius Dei secundum diuinitatem, qui sapientia
patris dicitur, in eum descendit. Spiritus intelligentie, in
eum requeuit, quando omnibus virtutibus est ditatus,
sicut in Euangelio scriptum est: *Iesus proficiebat sapientia, &
ætas, & gratia coram Deo & hominibus.* Post intellectum,
consilium sequitur. Consilium a consulendo dicitur.
Nam si aliquid periculum nobis imminet, consilium a
sapiente perquirimus, qualiter periculum euadamus. Si-
militer & cum ad aliquam dignitatem seculi conscende-
re cupimus, consilium quaerimus qualiter ad id quod de-
sideramus, peruenire valeamus. Christus igitur est con-
sulator noster, qui consilium dat qualiter pericula æterna
euadamus: & consilium quod dat ipse, perficit, cum a pe-
nulis æternis nos liberat. Similiter & consilium dat qua-
liter ad hereditatem paradisi peruenire possimus, & ad
ipsa gaudia ipse nos perducit. Spiritus itaque consilii in
hominem Christo descendit, dum a Spiritu sancto precepit
doctrinam Euangelii, in qua consilium consistit omnium
hominum saluari cupientium. Spiritus etiam fortitudinis
super Christum requeuit, quando ad debellandum ho-
stem antiquum fortis inter homines apparuit. De hac sua
fortitudine ipse dicit in Euangelio: *Cum fortis armatus eu-*

podit arrium sumi, in pace sumi omnia que possidet. Si autem for-
tis illo superuenientem videret eum, vinetia arma eius auferet, in
quibus confidebat, & spolia eius diripiet. Post fortitudi-
nem sequitur scientia. Apud homines multe scientiæ
sunt. Sunt namque diuersarum artium diuersæ scientiæ.
Est scientia in litteris, est in mundanis legibus, est in au-
gendis rebus temporalibus, est etiam scientia in præca-
uendis periculis. Sunt etiam multi, qui per subtilitatem
sensuum quædam futura prævident. Sed hæc scientiæ ali-
quando boni, aliquando mali possident. Scientiam vero
quæ in Christum descendit, nulli nisi bonus habere po-
test. Quæ tanta est, quantum nulla mens comprehendere
potest. In ipse enim sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ
absconditi. Videtur itaque mihi per spiritum scientiæ, aliud
factum eius nos debere intelligere. Præuidens namque
Saluator noster, si accessum hominum peccatorum deitaret,
multos sceleratos in desperationis foveam esse deici-
endos, peccatoribus per societatem corporis se confor-
mari voluit manducans videlicet & bibens cum eis, ta-
lentis etiam mercedem non respuens. Qui etiam & la-
troni in introitu domus eius paradisi reponit, vt
omnibus peccatoribus saluari cupientibus, spem veni-
e tribueret. Pharisæi vero, spiritum scientiæ non
habentes, reprehendebant eum, eo quod cum publica-
nis & peccatoribus manducaret. Sedit ipse spiritum scientiæ
possidens, dicit eis: *Non est opus scire medicos, sed male
habentibus: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam.*
De spiritum vero pietatis non est necesse nobis quicquam
dicere. Quid enim tam pius, quam ille qui pecca-
torum non fecit, nec inuenit esse solus in ore eius: & qui cum
posset a morte potestatem sua liberari, se pro salute
generis humani & teneri, & ligari, & confungi, & alapis
cædi, & flagellari, & crucifigi permisit. Spiritus vero ti-
moris Domini, qui vltimus permittit, ad passionem per-
tinet: non quod timore coactus sit, vt pro salute generis
humani moreretur, sed timorem pro obedientia accipe-
re debemus, de qua ipse dicit: *Non veni facere voluntatem
meam, sed voluntatem eius qui misit me patris.* Nam & filius,
qui patri carnali est per omnia obediens, patrem time-
re dicimus, cum illo obedientia non fit timor, sed amor.
De quo timore Psalmista dicit: *Timor Domini san-
ctus permanet in seculum seculi.* Non autem timor, sed cha-
ritas Dei in seculum seculi permanebit. Nunc qualiter
hæc septem dona Spiritus sancti vnicuique fidelium con-
ueniant, breuiter dicendum est. Et quia nos qui perpi-
nuæ præuentionis culpam in perditionis laqueo ince-
bamus, misericordia Dei ad vitam reducimur ab in-
ferioribus: id est, a timore Dei incipimus, vt ad superiora,
id est, ad sapientiā proficiendo et ceteras. Et quibus gra-
dibus Christus humiliando se ad nos descendit, saltem
que nostram notitiam perfecit eisdem gradibus & nos
ad eum ascendere debemus: faciendo videlicet præ-
cepta eius, quæ in donis septem Spiritus sancti continen-
tur. Spiritus igitur timoris Domini super vniuersum
que peccatorem requeiscit, cum confiteretur peccata sua,
iustum iudicium Dei permittens, paenitentia ignis æ-
terni, quæ impiis præparata sunt, ad penitentiam la-
chrymale conuertitur, & amaritudinis fletu incipit,
quod delectabiliter gessit. Spiritus vero pietatis super
quem habet peccatorum requeiscit, dum audiens scrip-
turam dicentem: *Sicut aqua extinguit ignem, ita elemosinæ
extingunt peccatum.* & Dominum dicentem: *Dat elemosinam,
& ecce omnia in manu vestra:* alere egentes, vestire nudos,
& cetera pietatis opera inceptis exercere, vt Deum
aliquando miserando proprium sibi faciat, quem peccan-
do offendet. Vnde & Daniel propheta, Regem impi-
ssimum, vt peccata sua elemosinis redimeret, & miseri-
cordiis pauperum, admonere studuit. A pietate, ad scienti-
æ spiritum descendit. Nam quamuis videtur aliquis
scientiam possidere, stultus est, si male viuat. Quid enim
stultius, quam timorem Dei à mente abicere, vitia delectare,
atque ad Deum tota mente conuerti. Quicumque ergo per
timoris spiritum, peccata sua plangere incipit, & per pietatis
spiritum misericors erga indigentes esse studet, vt Deū aliis

E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

A miserando, misericordem sibi faciat, necesse est vt per donum sancti spiritus, scientia spiritum possideat. Quicumque enim conuerit ad Deum desiderat, necesse est vt per doctrinam diuinorum scripturarum, siue per prædicationem sanctorum virorum didicat, quæ sint genera vitiomm qualiter homines illaqueant, & quibus modis extingui possint: quæ sunt etiam deceptiones demonum, & qualiter contra eos pugnandum sit: hoc est scientia spiritum possidere. Et quia Salomon dicit: Quia quilibet scientiâ, addit & laborem: a scientia ad fortitudinem spiritum conuenit. Nam sicut quilibet prædicator non contra eum qui est in vinculis pugnat, sed potius contra eum qui resistere ei vult: ita & diabolus non contra eum quem viuacis peccatorum confectum renet, dimicat, sed potius contra eum qui peccare desistit, & ad Deum tota mente conuertitur. Quicumque ergo per penitentiam, pietatisque opera à diaboli vinculis absoluti meretur, atq; contra eum per scientia spiritum bellum capit intrare, necesse habet, vt à Spiritu sancto fortitudinis donum accipiat: quo instructus, & interiores hostes, id est, vitia funditus possit extinguere, & exteriores, videlicet tentationes, per patientiam superare, omniaque iacula demonum tuto fidei à se repellere. A fortitudine ad consilium conuenit. Consilium autem salutis nostræ in præceptis consistit Euangelicis. Quisquis igitur vitia in se extinguit, per fortitudinem spiritum potuit, necesse est vt ad mandata Euangelij perstruenda, atque in corde suo reconciliata transcat: ubi consilium repetit, qualiter ad perfectionis culmen conscendere valeat. Et quia mandata Euangelij sine virtutibus custodiri non possunt, à spiritu consili ad intellectum conuenit, in quo perfectio virtutum tota consistit. Intellectus vero donâ à Spiritu sancto fideliter accipitur, cum omnibus virtutibus ditari meretur. Ille autem verum intellectum possidet, qui fide illuminatur, qui pudicitiam mundatur, patientia decoratur, qui humilitate munitur, qui charitatem resurgit, ceterisque virtutibus consummatur. Et quia per orationum virtutem ad perfectiōnis perfectionem conuenit, sapientia intellectui præponitur: in qua tota perfectio consistit. De hac perfectione Dominus dicit in Euangelio: Si uos perfecti esse, uale & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & ueni sequere me. Sunt namque multi, qui ad perfectionis culmen subito conscendere conantur, sed quia per gradus virtutum non conueniunt, facile corruunt. Quid enim prodest insubstantiam relinquere, si iram, odium, ebrietatem, inuidiam, superbiam, vanam gloriam, ceteraque vitia, quæ occurrunt animam, amantem suam non abiciat? Non enim prodest arborem conscendere vt leonem euadat, si serpente in sinu gesserit, cuius ueneno peccat. Nec dicit Dominus illum perfectum esse, qui substantiam tantummodo dimiserit, sed cum qui & substantiam dimiserit, & ipsum secutus fuerit. Sequimur autem illum, quando imitatur. Ad hoc igitur perfectionis culmen ille competenti gradu conuenit, qui prius vitis abrenuntians, per actualem vitam, quæ virtutibus perficitur, ad continentiam conuenit, in qua soli Christo coniungitur, qui est sapientia patris, filiusque Dei, & cuius Hierusalem celestis efficitur. Nunc qualiter descensionis Christi per gradus septem donorum Spiritus sancti ascensionis fidelium conueniat, breuiter demonstremus. Vltimus descensionis Christi gradus est timor Dei, per quem passionem & mortem eius diximus fuisse designatam, & primum ascensionis ad Deum conuenientium. Congruit autem mors Domini iis qui per spiritum timoris Domini peccata sua desierunt, quia in morte Domini remissio consistit omnium peccatorum. Nec perfecta peccatorum esse possit, si ille pro nobis mortuus non fuisset. Sextus descensionis Christi gradus est pietas, & secundus ascensionis penitentia. Congruit autem fidelium pietas cum pietate Domini, quia ille iis qui secundum animam erant miseri, misericordiam suam impendit, ab æterna morte, sua morte eos liberans, & illi qui secundum corpus sunt, misericordiam impendunt, largiendo eis corporum necessaria, quibus in iudicio ipse dicturus est: Quod uis ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Quintus descensionis Christi gradus est scientia,

& tertius ascensionis fidelium. Conuenit autem spiritus scientia: qui fidelibus datur, cum spiritu scientia, qui homini Christo oblati est: quia ille vt peccatores saluos faceret, semetipsum illis conformare non est dignatus: & isti vt peccata euadant, ad eum per spiritum scientia conueniunt, qui potestatem habet dimittendi peccata. Quartus descensionis Christi gradus est fortitudo, & quartus ascensionis fidelium. Congruit hæc fortitudo fidelium fortitudini Christi, quia ea fortitudo illi vincunt diaboli, quæ & Christus uicit, fortitudine uidelicet Christi, non sua, sicut ipse dicit: *Sine me nihil potestis facere*. Tertius descensionis Christi gradus est inquit consili, & quintus ascensionis fidelium. Coniungitur autem consilium fidelium consilio Christi, cum ad præcepta Euangelij seruanda se transferunt, in quibus perfectum consilium consistit omnium sanctorum. Secundus descensionis Christi gradus est intellectus, & sextus ascensionis fidelium. Congruit autem intellectus fidelium intellectui Christi, cum easdem virtutes quas ipse à Spiritu sancto percipit, calide & sancti eius ab ipso percipere merentur. Primus descensionis Christi gradus est sapientia, & septimus ascensionis fidelium: quia Christus est sapientia patris, & ab ipso omnis sapientia oritur. Sancti igitur qui per operationem virtutum Domino copulantur, ab ipso sapientiam, in qua totius bonitatis summa consistit, percipiunt. Quibus ipse per Salomonem loquitur, dicens: *Si quis diligit sapientiam, ad me declinet, & cum inueniet, eam cum inueniet, beatissimam, & uenerit eam. Sequitur: Et in conspectu filii tantum mare uirtutum, simile crystallum.* In templo Salomonis mare æneum fuisse legitur, in quo laubantur facientes antequam accederet ad altare ad hostias offerendas, eris uero splendor quadam nigredine cito obnubilatur. Per mare itaque æneum lex Moysi designatur, quæ fulgorem spiritalis intelligentia, litteræ nigredine obscurat. Et sicut æs si limatetur, splendor eius aperitur: ita & spiritalis intelligentia, quæ litteræ superficiei obscuratur in lege, si à fidelibus uiris diligenter discutiatur, per gratiam Dei manifestatur. In hoc igitur mari facientes laubantur, quia per sacrificia & per quasdam oblationes legales, quædam peccata veteris populi delebantur. Per mare ergo uirtutum, atque crystallum, non inconuenienter nouum testamētum intelligitur. In hoc autem mari tria inuenimus, mare, vitrum, atque crystallum. Per mare igitur, historica per uirtutem, moralis intelligentia: per crystallum autem spiritalis intelligentia designatur. Per uirtutum ergo, ex quo specula sunt, non incongrue moralis intelligentia accipitur: quia sicut homo quidquid turpe in facie gerit, in speculo deprehendere potest, ita & quidquid uitiolum in animabus hominum esse potest, moralis intelligentia patefacit. Per crystallum autem, quæ clarior est omnibus gemmis, & quæ flammis splendoris, sepe etiam & ignem de se emittere solet, spiritalis intelligentia exprimitur, quæ obscura quæque in diuinis scripturis eluciat, mentes spiritalium hominum flammis illuminat, quosdam etiam in amorē Dei, amoris quæ celestis patriæ accendit. Sequitur. *Et in medio sedis, & in circuitu sedis, quatuor animalia, plena oculis autē & retro.* Hoc secundum historiam stare non potest. Neque enim tam parus numerus & ambitus sedis, & mediæ tam obtinere poterat. Sed spiritaliter intelligendum est. Quatuor igitur animalia non solum quatuor Euangelistas, sed & omnes doctores Ecclesiæ, qui eorum doctrinam sequuntur, designant. In circuitu uero sedis quatuor animalia sunt: quia doctores Ecclesiæ populum sibi commissum & à uisibilibus & ab inuisibilibus hostibus quantauertente possunt defendunt. In medio fides consistit, quia uinumque eorum in uirtutibus, omnibusque bonis operibus proficiant, ad morem non desinunt. Quatuor ergo hæc animalia ante & retro oculos habuile uisæ sunt, quia prædicatoris sancti & futura & præterita inspicunt. Ante oculos habent, quia diem iudicii, damnationemque impiorum, gloriamque iustorum domus inspicunt, auditoribus suis quid euere, & quid appetere debeant, ostendunt. Retro oculos habent, quia uitam præcedentium patrum domus intuentur, & ipsi in eorum imitatione proficiunt, eorumque uitam atque doctrinam audi-

A toribus suis anteposunt, ut & ipsi in coram imitatione proficiant. Et animal primum, simile leoni: & secundum animal, simile vitulo: & tertium animal, habens faciem quasi hominis, & quartum animal, simile aquile volanti. Figuras quatuor animalium non omnes auctores vno modo exposuerunt. Sed ab antiquioribus nobis traditum est, ut per leonem Marcum intelligeremus: per vitulum, Lucam: per hominem, Matthæum: per aquilam vero Ioannem: eo quod Matheus a deserto inceptit: Lucas a factore iudeorum, Matthæus ab homine, id est, a Christi generatione: Ioannes vero a divinitate Christi. Quodam vero alium ordinem sequentes, per leonem, Matthæum: per vitulum, Marcum: per hominem, Lucam: per aquilam vero, Ioannem designatum fuisse putant. Nam per leonem, qui rex est bestiarum, ideo Matthæum designatum fuisse dicitur, quod ipse Christus secundum humanam naturam ex regia stirpe descendisse narravit. Ipse etiam tempore natiuitatis eius stellam apparuisse dicit, quæ cum regem celi & terræ, angelorum hominumque fuisse demonstravit: Magos etiam veluti regem mundi ad a lorandum eum ab Oriente perduxit. Sed & regem terræ, id est Hierodem, tempore natiuitatis eius cum omnibus ministris suis turbatum fuisse dicitur: quia sicut quilibet rex qui parue potentie est, alteri regem qui magnæ potentie est, contra se, ut regnum eius iniuriat, venire cognouit, contemnit & conturbat: ita & Christo in carne veniente, qui rex futurus erat mundi, Hierodes turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Nam & munera quæ Magos Christo obtulisse narrat, eum Regem & Dominum esse omnium creaturarum demonstrant. Marcum vero propter simplicitatem eloqui, per vitulum signatum fuisse dicunt: Lucam per hominem, eo quod ipse generationem Christi secundam humanitatem plenius quam ceteri profectus est. Nam quæ ab ipso quatuor in præcepto positi, qualiter circumcisi, qualiter in templo præsentati, qualiter usque ad maturam ætatem erescendo perueniret, didicimus. Ioannem per aquilam designatum fuisse, nullus est qui neget. Et quatuor animalia singula eorum habebant alas suas. Et in circuitu & in insula sunt oculi. Per sententiam numerum qui perfectus est, perfectio sanctorum designatur, ad quam nullus nisi per doctrinam Evangelii, valeat aspergere. Lex enim nullum ad perfectionem adducit. Senas vero alias quatuor animalium si simul iuxeris, viginti quatuor inuenies. Videntur ergo mihi eandem significationem habere, quam & viginti quatuor sedilia, quæ viginti quatuor libros veteris testamenti significasse diximus. Sedilia hæc cum semper terræ heredeant, eos qui in eis requiescunt, ad terram aliquantulum inuehant. Alæ vero eos quibus innexæ sunt, ad excelsa subleuant. Libri igitur veteris testamenti antiquis patribus sedilia fuerunt, quia eos secundum litteram intelligentes, nequaquam ad eorum intelligentiam spiritalem se erigere perfecte potuerunt. Sed hæc sedilia patribus, noui testamenti in alæ conuersa sunt, quia libros veteris testamenti spiritualiter intelligentes, per eorum doctrinam ad excelsa quotidie subleuant. Verum quia hic numerus, id est viginti quatuor, in hoc libro sæpe inuenitur: placuit, ut de sacramentis huius numeri pauca dicamus. Patres autem huius numeri, sunt, vnum, duo tres, quatuor, sex, octo, duodecim. Vnus qui in capite ponitur, vnum Deum significat: duo vero qui sequuntur, duo testamenta indicant. Tres ad Trinitatem pertinent. Post tres non inueniuntur quatuor sequuntur, quia per doctrinam quatuor Evangeliorum, fides nobis sanctæ Trinitatis manifesta est. Post quatuor vero sex, qui perfectus est numerus, sequuntur: quia sine doctrina Evangelii nullus ad perfectionis culmen ascendere potuit, quia lex, sicut perfectioris culmen ascendere potuit, quia lex, sicut perfectioris culmen ascendere potuit, quia lex, sicut perfectioris culmen ascendere potuit. Post sex, dicit Apostolus, nullum ad perfectionem adducit. Post sex, octo sequuntur, quia octo sunt virtutes quæ dimicant contra vitia, sine quarum operatione nullus ad fastigium perfectionis valeat ascendere. Post octo sequuntur duodecim, quia per doctrinam Apostolorum ad fidem peruenimus, quæ mater est omnium virtutum. Quatuor ergo animalia in circuitu & intus plena esse oculis dicuntur. Per circuitum, totum corpus intelligere debemus. Nā Ezechiel cum de iis animalibus loqueretur, dicit totum cor-

pus eorum plenum fuisse oculis. Sancti igitur retro oculos habent, quando audientes comminationem Domini dicentis: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & afflicti retro, apertis est regno Dei: tota virtute laborant, ut in malis quæ se aliquando egisse meminerunt, relinquantur, quamvis ea ante mentis oculos ad humilitatis fuz custodiam ponere non desistant. Ante oculos habent, quando audientes vocem Domini dicentis: Beati illi serui, quoniam cum venerit Dominus, inueniunt vigilantem: bona quæcumque possunt, operari non desistant: ut tempore mortis suæ, Domino veniente parati inueniantur. A sinistris oculis habent, cum omnia tentamenta demonum fidei sedilia mentibus suis repellunt. A dextris oculis habent, cum sollicitè cauent, ne pro bonis operibus extollantur. Siue a dextris & a sinistris oculis habent, cum eos nec prospera erigere, nec aduersa fidei possint inclinare. Infinitis oculis habent, cum desideria carnalia extinguendo calcant. Superius oculis habent, cum ad cælestium patriam toto mentis desiderio anhelant. Intus oculis habent, dum corda sua a fordibus cogitationibus custodiunt. Et reperiunt non habebant animalia, die ac nocte dicunt: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotens, qui eras, & qui es, & qui venturus es. Quia requies reproborum, viua perens est: sequuntur eos tribulatio, quæ finem non habet. Iusti autem in hoc seculo tribulantur, ut requiem æternam possideant, dicente Paulo Apostolo: Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Alter: Sancti requiem non habent, quia laudis Dei & orationibus non cessant, dicente Domino: Operari semper orate, & non desicere. Et Paulus Apostolus loquens, dicit: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Sed querendum nobis est, quomodo sine intermissione orare possimus. Multi enim sunt, qui cum sint assidui in orationibus, in psalmodiis, in Missarum & beatificationibus, & elemosynas multas largiantur: tamen superbia inflantur, anaritia a sibus ardent, pecunias quæcumque ante possunt, congregant in tantum etiam ipsos pauperes, quorum muleris debuerant, quibuldam argumentis infestantur, ut ex eorum patris substantia opes suas angeant, dicentes, hoc te legaliter facere, cum ille lex non sit. Dei sed itropha diaboli. Sed & in monasteriis multi inueniuntur, qui in vigiliis, in Psalmis, in orationibus, & Missarum celebrationibus iuxta dediti, & tamen leuissime ita facile inflantur. Quidam vero ebriati & gula delectantur, quidam etiam odium in corde longo tempore portant. Quidam in bonis quæ agere videntur, fauores & laudes hominum quaerunt. Quidam inuidia, quidam detractionibus, aut ceteris vitis deprimentur. Et quid plura? Omnem sanctitatem quam sermionibus vsurpant, indignis moribus deturpant, atque deuoluunt. Ad istos uero quæritatem demonstrant, quidam similitudinem proponant. Homo quidam usque ad collum defexus in limo tenebatur: cumque vidisset quendam prætereuntem extendens manum, clamabat dicens: Miserere mei, & extrahere me ab hoc luto. Cumque manum extendisset, ei extraheret, iste manum quam extendit, sub luto demerit. Cumque ille qui ad extrahendum venerat, recedere vellet, iste iterum ut erueretur postulabat. Cumque ille secundo ad eruendum manum extendere, iste sicut prius manum sub luto demerit. Cumque crebris hoc faceret, ille iratus dixit: Cur peris ut eruaris, cum in luto peris? Ille respondit: Quia intentum tuum diliges, posside quod elegisti. Similiter & isti Deum deprecantur assidue, vti vitis eruantur, & tamen ipsa vitia in an plebuntur, vti ab eis nullo modo diuelli possunt. Ponant ergo ante oculos, duos vnum doctum assidue orantem, psallentem, Missas celebrantem, & tamen quibuldam vitis subditum: alterum vero indoctum, idiotam, at tamen fidelem, Deum timentem atque amantem, proximum diligentem, patientem, humilem. Quis horum tibi videretur Apostoli sententiam magis feruile, quæ dicit, Sine intermissione orate: ille qui assidue orat, & tamen inuidus est vitis, & operibus bonis dectus? Omnibus claret, istius innocentiam atque bona opera magis exaudire Deum, quam illius voces, cuius vitia quibuldam vitis sordescit. Ille igitur vitis intermissione

E
Luc 9.
Mat. 24
Ephes 6
F
Luc 18
I. Th. 5
G
I

A sione orat, qui congruist temporibus mente & lingua Deum deprecatur, & in bonis operibus assiduus est. Qui quando dormit, aut aliquibus operibus humane vite necessariis est occupatus, opera eius refugient in conspectu Dei, & ipsa sunt intercessores eius apud Deum, sicut ad Cornelium loquitur angelus dicens: *Oraciones tue & elemosine tue commendate sunt in conspectu Dei.* Quid hec quatuor animalia indefinenter dicat, audiamus: (Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.) Ter spiritum Domini vocantes, demonstrent patrem & filium & spiritum sanctum. Quod hac animalia dicunt, (Dominus Deus omnipotens,) a pluralitate transcurrentes ad singularitatem, ostendunt patrem & filium & spiritum sanctum vnius esse dominationis, vnius deitatis, vnius omnipotentiar. Sed querendum nobis est, si quatuor animalia non solum quatuor Evangelistas, sed & omnes doctores Ecclesie designant, cur sanctam Trinitatem indefinenter invocare dicantur, cum sancti Dei aliquando in orationibus, aliquando in lectione, aliquando in predicatione, aut diversis necessitatibus, occupentur. Predicantes ergo sancti dum fidem sancte Trinitatis & merite retinent, & ore profitentur, dum opera fidei adimplent, dum eandem fidem & opera fidei quibuscumque possint predicant, dum etiam in orationibus & in gratiarum actionibus ipsum qui est trinus & vnus Deus, exorant & laudant, dum secundum Apostolum, siue manducant, siue bibunt, omnia in nomine Domini Iesu Christi faciunt, Trinitatem sanctam indefinenter invocant. Quod autem sequitur: (Qui erat, & qui est, & qui venturus est,) tam superius dictum est. Et cum darent illa animalia gloriam & honorem & benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula seculorum, procedebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in secula seculorum. In hoc loco per quatuor animalia, quatuor libri Evangeliorum designantur. Per viginti quatuor seniores, patres novi testamenti accipi possunt. Quatuor ergo animalia gloriam & honorem & benedictionem sedenti super thronum viventi in secula seculorum dant, quia doctrina Evangelii in vniverso orbe legitur & predicatur, per quam gloria & honor & benedictio patri & filio & spiritui sancto datur. Ad vocem igitur quatuor animalium, viginti quatuor seniores ceciderunt ante sedentem in throno, & adoraverunt viventem in secula seculorum, quia sancti Dei per vniuersum orbem constituti, audientes doctrinam Evangelii, humiliter in conspectu Dei, vt cum ipso viuant in secula seculorum. Et misse autem voces suas ante thronum dicentes: Per coronas, opera bona fuisse designata superius diximus. Sancti ergo coronas suas ante thronum mittunt, dum quidquid boni agunt, Deo tribuunt, non sibi, secundum Apostoli preceptum: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Quid hec animalia dicant audiamus: *Dignus est Dominus Deus nosse accipere gloriam & honorem & virtutem.* Superius dixit quatuor animalia gloriam & honorem & benedictionem a Deo accepisse, hic virtutem per benedictionem commutauit. Quid vero aliquis Deo dare potest, aut quid Deus ab aliquo accipere potest, cum ipse sit qui creauit omnia, & sine quo nihil esse potest, & qui dicit in Evangelio: *Sine me nihil potestis facere.* Si enim sancti sine Deo nihil possunt facere quid possint dare illi? Igitur quia hominum talis est natura, vt nihil boni a se habere possint, nisi ab ipso accipiant qui est summe bonus, dat Deus sanctis vias vnde ipse eos remuneret. Regnum namque celorum Deo promissum sanctis viis, at tamen si pretium bonorum operum pro eis dederint. Et quia electi hoc pretium non habent, nisi ab ipso accipiant, ipse dat pretium, vnde ab ipso emanat vitam eternam. Dat itaque sancti gloriam Deo, quando quidquid boni faciunt, eo studio faciunt, vt glorificent Deum patrem, filium filius Dei dicit in Evangelio: *Vt videant vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum qui in celis est.* Nam & Ioannes Petrum dicit morte sua Deum glorificasse. Dant honorem, quando in omnibus quae agunt, honorem Dei querunt, non suum. Superius benedictio tercio loco ponitur, hic virtus. Et quia sancti dum magna faciunt, benedicuntur ab hominibus, conuenit virtus eum benedictione. Sed quantum sancti pro magnis operibus

quae faciunt, laudes hominum detestantur, libera etiam Apostolorum nobis indicat. Nam Petrus & Ioannes cum claudum sanarent, & omnium oculi essent intendentes in eos, quasi sua virtute hoc facerent, Petrus oculorum benedictiones deuitans, dixit ad eos: *Viri fratres, quid vos inuenimus, quasi in nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob suscitauit filium solum, in cuius nomine hic stat coram vobis sanus. Similiter & Paulus & Barnabas cum agrotum in Lystra sanarent, & populi vellent eis sacrificare, sciderunt vestimenta sua, dicentes: *Viri, vt quid hac facitis? Et nos homines sumus, similes vobis.* Possumus & hoc de Christo intelligere, quem secundum humanitatem, & gloriam & honorem & virtutem accepisse manifestum est. Sequitur: *Quatuor creata sunt omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Si erant, quomodo creata sunt? Omnes ergo creature erant in potestate & voluntate Dei antequam crearentur. Creata vero sunt eo tempore, quo disposuit Deus. Ipse igitur qui cuncta creauit ex nihilo, creare dignetur in nobis cōmuniundum, qui vixit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.*

CAPITULUM QVINTVM.

ET vidi in dextera sedentem super thronum, librum scriptum intus & foris, signatum signis septem. [De dextera & signis quod Dominus dedit in sequentibus dicemus. Liber vero scriptus intus & foris non solum vetus testamentum sed & nouum significat. Qui intus scriptus est liberum allegoriarum, foris secundum historiam. Hic igitur liber, vetus & nouum testamentum in se continet, quia spiritalis intelligentia in veteri testamento nihil est aliud, quam nouum testamentum. Et vidi angelum fortem, predicantem vocem agnae.] Angelus fortis, patres veteris testamenti significat: qui voce magna predicauerunt, quia Christum ad redemptionem generis humani venturum esse praedixerunt. Qui est dignus aperire librum, & solvere signacula eius? Interrogatio angelus desiderium sanctorum significat: desiderabant enim sancti videre Christum in carne, & audire sermones eius, eo quod scirent omnia mysteria veteris testamenti ab eo esse reuelanda, sicut ipse dixit discipulis suis: *Amen dico vobis, quia multi prophetae & reges voluerunt videre quae vos videtis, & non viderunt, & audire quae auditis, & non audierunt. Et nemo dignus inuenit esse neque in celo, neque in terra, neque sub terra, aperire librum, & solvere signacula eius.* Nullus namque angelus celum inhabitans, nullus iustus in terra consistens, nullus etiam ex iis qui mortis debitum soluerant, in mundo vnquam apparuit, qui genus humanum de potestate diaboli redimeret, quae redemptionis, apertio est veteris testamenti. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuenit esse aperire librum, nec videre eum. Ioannes in hoc loco personam gerit eorum de quibus mododiximus, id est, parum veteris testamenti flebant enim sancti multum, eo quod mysteria scripturarum sibi abscondita, nullus esset qui eis manifestaret, nullusque esset qui genus humanum perditum, de potestate diaboli erueret. Sed querendum nobis est, cur dicat hic librum a nullo posse videri, cum superius dicat, quod eum in dextera sedentis super thronum viderit. Videbant namque antiqui patres, quorum typum Ioannes in hoc loco tenet, veteris testamenti librum, & non videbant secundum spiritalem intelligentiam. Et vnus de senioribus dixit mihi: *Ne fletis. Ecce vicius leo de tribu iuda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula eius.* Videat mihi eandem significationem habere senioriorum, quidam & Ioanncm, quam etiam angelum fortem: significat enim patres veteris testamenti. Angelus namque fortis interrogat quis esset dignus aperire librum: Ioannes flet, eo quod nullus dignus esset aperire librum: senior vero dicit, quod per Leonem, id est Christum, aperiendus esset liber. Per angelum igitur fortem idem designatur, qui desiderantes aduentum Christi, interrogabant quo tempore venturus esset. Ioannes vero eos significat qui flebant, eo quod tanto tempore tardaret. Senior autem, prophetas designat, qui dixerunt quomodo & quo tem-

A potest venturus esset. Per Iconem igitur de tribu Iuda.
 Christus intelligitur, qui ex tribu Iuda, & progenie Da-
 vid totus est. Leo autem propter fortitudinem vocat-
 ur, quia diabolum vicit, & electos suos ab eis potestate
 eripuit. *Vicia ergo leo de tribu Iuda, radix David*, diabol-
 um vicerat per librum & septem signacula eius, qui lib-
 er non posset aperiri, nisi prius vinceret diabolus, quod
 victoria apertio fuit veteris testamenti. Quomodo fe-
 retur signacula apertum, in sequentibus dicemus. Et vi-
 demus medio tribu & quatuor animalium, & seniorum, agnium
 statum quasi oculum, habentem cornu septem, & oculos septem,
 quasi septem spiritus Dei, missi in omnem terram. Per thronum
 quatuor animalia & seniores, via Ecclesia cum
 cunctis suis ordinibus designatur. Agnus vero non oculi
 sed, tanquam oculis visus est, quia mortem in transi-
 tu gustavit, & paulo post resurgens non moritur, nisi illi
 vitra non dominabitur. *Qui cornua septem & oculos fe-
 retur habuisse visus est.* Quid fuit autem septem oculi, de-
 signavit exponit cum subiungit, *Qui sunt septem spiritus Dei*
 missi in omnem terram. Per cornua vero, sepe regna de-
 signantur. Videntur ergo mihi aliam significationem ha-
 bere cornua, aliam oculi. Per septem namque cornua, om-
 nes electi designantur, qui regnum Deo vocantur, quo-
 rum omnium multitudinem superius in septem partes
 diuisimus. Ad primum igitur cornu, electi qui ante dilu-
 uium fuerunt, pertinent. Ad secundum vero, qui post dilu-
 uium vsque ad legem fuerunt. Ad tertium autem, ij qui
 sub lege erant. Ad quartum, prophetae. Ad quintum, ij qui
 ex Iudeis crederent in Christum. Ad sextum, populus
 gentilis, & cum Antichristo pugnatur. *Et venit, & accipit*
librum dextera sedente super thronum. Superius diximus
 per thronum in throno, Christum designatum fuisse. Sed
 quia ipse dixit: Ego in patre & pater in me, & qui videt me,
 videt & patrem; in hoc loco ledens in throno patrem de-
 signat: dextera vero patris, filius est. Agnus, autem hominem,
 quem Christus assumpsit, designat. Agnus ergo librum
 de dextera fedens super thronum accepit, quia homo
 Christus a sua diuinitate accepit, vt sacramenta ditina-
 rum scripturarum referret. Et cum aperisset librum, quatuor
 animalia & septem quatuor seniores ceciderunt coram agne, habentes
 singuli cornua. & phylax auersus plenas oculos auertit, ut
 sancti orationes sanctorum. Querendum nobis est, quimo-
 do ante relevationem sigillorum liber aperiri poterit.
 Sed spiritualiter intelligendum est. Propheta namque ad-
 uentum Christi, & passionem & resurrectionem euangelii-
 zando per quasdam figuras, aliquando apertis vobis
 praedixit. Sed patriarchae in suis actibus haec omnia
 praefigurauerunt. Christus ergo quando ex virgine natus
 est, quando passus est, & resurrexit, & in celum ascendit,
 librum veteris testamenti aperuit, quia quod ibi signifi-
 cabant, opere impleuit. Postea vero, ea quae in veteri te-
 stamento obfcura erant & in nouo, doctoribus Ecclesie
 per inspirationem Spiritus sancti aperuit. Quae apertio
 refferat est sigillorum. Quod autem scitauerit, quod qua-
 tuor animalia & seniores ceciderunt coram agno, ad cos-
 dem doctores Ecclesie pertinet. Quoties enim natura
 reddunt, & quibusqueque modis haec a sanctis pa-
 tribus praefigurata, & a prophetis predicta sunt, reuoluit
 quodtunc haec quae in Euangelio figurae posita sunt in-
 ueligare non desunt, toties eis liber signatus aperitur.
 Cadunt vero coram agno cum per meditationem diuina-
 rum scripturarum, considerantes immensas clementias
 Dei, humiliant se in confectis creaturis suis & quanto se
 per humilitatem detineant, tanto amplius in amore eius
 exardescunt, quia humilitas quae fit in conspectu Dei, nu-
 merat amorem Dei. Per etharas autem quae animalia & se-
 niores habuisse dicuntur, mortificatio carnis designatur,
 sicut dicit Apostolus: Mortificate membra vestra quae sunt super
 terram: fornicationem, immunditiam, auaritiam, & cetera.
 Phylax vero aures, corda sunt sanctorum, spiritali sapientia
 repleta: quod ad orientantis plena fuisse dicuntur. Quod
 fuit autem ad orientantis plena exponit cum subiungit: Quod
 sunt orationes sanctorum. Et vt haec ad orientantis

Deum alacundie, Plinius. precatur cum dicit. Dirigatur
etiam mea suae incensum in conuictum tuo Domine. ⁊ Laudabit
etiam populus. Populus noster. cauitum plium cauit.
Canticum nostrum, canticum est. Euan. qm. Dignus
est Domine accipere huius, ⁊ aperire signacula. qm. Hoc quod
dicit, ad humanitatem eius pertinet. Nam secundum
dignitatem, nihil accipere potuit. Nam omnia semper
habuit. Cur autem dignus fuerit accipere librum, ⁊ solu-
tere signacula eius, subdono manifestat. Quoniam
assuescit ⁊ rediens in deo in sanguinem, omni tribu ⁊ lin-
gue, ⁊ populo ⁊ natione. Hic demonstrat, ex omnibus
gentibus Ecclesiam fuisse collectam. Nam sicut quidam
hæretici huiusmodi huc accuectum. Et vltimus. Deo nostro
regnum ⁊ sacerdotium, ⁊ regnabitur super nos. ⁊ Sunt
quidam, quile ⁊ alios optime regere uouent, qui etiam
sacerdotes dicuntur, quia semetipsos quidque iuxta
charitatis facessunt per compunctionem coram ⁊ lacrymis
Deo offerre conuenerunt, sicut dicit Plinius. sacrificium
Deo spiritum contristatum. Sine sacerdotibus Deilicet, ut
quod membra sunt summi sacerdotis, de quod dicit Plinius.
tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.
Et uidi ⁊ uocem angelorum multiterum circuli huius.
⁊ seruentur, ⁊ quatuor animalium: ⁊ erat innumerorum milia
millium, dicentium uocem magna. Dignus est agnus qui uisus est
accipere virtutem ⁊ diuinitatem, ⁊ sapientiam ⁊ fortitudinem, ⁊
bonum ⁊ gloriam, ⁊ benedictionem. Per thronum, ⁊
quatuor animalia, ⁊ seniores, uincit Ecclesia cum suis
doctoribus designatur. Angeli uero, qui thronum iudei
Eccl. ciuile uisum sunt, angelus sicut qui ad cubitum Ecclesie
Deo destinati sunt, sicut Paulus Apostolus loquitur, di-
cens: Nomen omnis administratio sunt spiritus in ministerium
suis propter eos qui hereditatem capient salutem. Per maxi-
mum autem numerum, eorum multitudine innumera-
biles designatur: qui agnum magna uoce benedicere di-
cuntur, quia ad quæcumque officia angelis expende de-
signatur, laudibus Dei nunquam cessant. Et sicut liber
in septenario numero totius consilii, utique perfecti
donis spiritus sancti propheta in Christo requiescit
dicitur ⁊ septem benedictiones in hoc loco ponuntur,
quibus assidue angelus Deum laudare dicuntur. Et omnem
creaturam que in celo est, ⁊ que in terra, ⁊ que sub terra, ⁊
que sunt in mari, ⁊ que in ære sunt, auditis dicentes sedenti
in throno ⁊ agno. Per creaturam que in celo erat, angelis
per eam uero que erat in terra, homines: per eam autem
que erat sub terra, qui homines debitor mortis
solutant, designatur. Quod uero dicit, (Et que sunt in mari),
aquis maris intelligere possumus: per mare autem
locum in quo aquæ continentur. Quod uero subiungit,
(Et que in ære sunt), pilces qui in aquis moeantur intelli-
gere debemus. Sed si per omnem creaturam que in ter-
ra, æli, omnes homines intelligere debemus, quomodo
omnes homines Deum laudant, cum pagani ⁊ infideles
blasphematores Dei potius dicendi sint, quam laudato-
res? Inueniuntur autem ⁊ quosdam flagitiosos, qui Chri-
stiani uocantur, qui quamuis Deum laudare uident, Deum
non laudant, quia sicut dicit scriptura: Non est species laus in
ore peccatorum. Et si per omnem creaturam que in terra est,
omnes animas debemus intelligere, quorum corpora in
terre requiescunt, quomodo si qui apud inferos crucian-
tur, Deum laudare credendi sunt? Sed per omnem crea-
turam, que in terra, ⁊ que sub terra est, folios electos
debemus intelligere, qui ⁊ in terra bonis operibus ⁊
uerbis Deum laudare non desistunt, ⁊ in celis cum Do-
mino positi laudibus suis nunquam cessant. Per matre
uero, Ecclesiam, per aquas maris, multitudinem fidelium
populos qui in aquis commorantur, doctores Ecclesie
populus intelligere. Sequitur benedictio, quia fideles
Dei assidue benedicere dicuntur. Benedictio, honor ⁊ gloria,
⁊ postea Deo nostro in sacula saeculorum, Amen. Benedicunt
namque ecclesie assidue Deum, cum uerbis bonis opera con-
iungunt, quæ uero animalia dicuntur. Amen. Amen, confirma-
tio sermonis est. Quatuor igitur animalia dicuntur Amen,
cum facti predicatoribus optant assidue, ut audiores
eorum bonis operibus magis proficiant. Et perignatam
sermes (sacerdotes in facies, ⁊ ad adorauerunt.) Venerunt

S. Ambt. twint. 5.

R

qua

A getentem pacificat, discordantemque ad pacem reducit: dum cum qui in peccatis tacet, ad penitentiam prouocat, dum ad vitam eternam quocumque potest, secum trahere studet. Et vbi breuiter dicam, quibus modis vult ei salubriter alio subuenire, eisdem & ipse quibuscumque potest subuenire paratus est. Ad septem autem septenos si vnum adiungas, quinquaginta sunt. Similiter & ad dilectionem proximi, si vnius Dei dilectionem adiungas, tota charitas integreque perfecta in te efficitur. Altitudo vero arce in triginta cubitos exaltata est, quia ille venalem spem possidet qui a fide sanctæ Trinitatis, sicut nobis ab Apostolis tradita est, atque ceteris documentis, in hoc opere, neque credulitate discordat. Qui enim spem sine recta fide de vita æterna possidenda sibi usurpat, sine dubio semetipsum decipit, quia *sine fide impossibile est placere Deo*. Altitudo itaque arce à magna longitudine & latitudine exorietur, & in cubito sursum consummabitur, quia charitas que ex fide nascitur, in magna latitudine erga proximos curâ semetipsum extendit. Sursum vero in cubito consummatur, quia omnis spes fidelium atque desiderium ad Dominum Dei visionem tendit. Quod autem Noe ad iussione Domini ex omnibus animantibus mundis & immundis introduxit in arce, significat quod mali & boni in Ecclesiâ introducitur. Sed de mundo scripta, & septuaginta de immundis vero bona, & bina, uasculis & seminat arce intro erant. Per munda namque animalia electi, per immunda vero reprobi designantur. Munda itaque animalia in septimo numero ponuntur, quia illi sancti electi sunt, qui per gratiâ Spiritus sancti ab operatione donorum eiusdem Spiritus sancti alieni non sunt. Reprobi vero in secundo numero ponuntur, quia cû solo corpore & anima in ecclesiâ cõstitunt, mète vero extra Ecclesiâ sunt. In sequentibus quoque scriptum est: *Quia aperit Noe fenestrasque quam fecerat, dimisit coruam, quia excedebant & non redirebant, aues, ieiunauerunt aq̃s super terram*. Per coruum autem nigerrimum, Iudæi inhærentes tenebris designantur. Noe igitur de arce coruam emisit, quia Dominus noster Iesus Christus à confortio sanctæ Ecclesiæ populum Iudæorum expulit. Post coruum emisit columbam, quæ cum non inuenisset viam requiescere peruenit, reuersa est ad eum in arcem. Secundo emisit columbam ex arce, quæ venit ad eum ad vesperam, portans in unguine virentibus folijs in ore suo. Tercio emisit columbam, quæ non est reuersa ultra ad arcem. Per columbam, scilicet Spiritus sanctus figuratur, eo quod in columba specie super Dominum descendit. Sed quærendum nobis est quid signi- ficet trina emissio columbæ, & bina reuersio. Tres emissiones, tria tempora significant. Primum ante legem, secundum sub legē, tertium sub gratia. In hoc vero loco, Noe Deum; arce autem, ecclesiam Dei habitationem designat. Noe primo columbam ex arce emisit, quia Deus omnipotens sanctis viris qui ante legem fuerunt, gratiam Spiritus sancti dedit: & qui legem non habebant, diuina precepta que postea data sunt, per donum Spiritus sancti impleuerunt. Sed columba non inuenit viam per amorem requiescere, quia non solum ceteræ gentes, sed & ipsi Iudæi in Aegypto positi in tantum cultum Dei reliquerunt, vt eo tempore quo Moyses natus est, pene nullus inueniretur, in quo Spiritus sanctus habitare dignaretur. Et quodammodo gratia Spiritus sancti ad eum rediit quia missa est, cum homines iniquos desecuerunt. Secundo emisit Noe columbam ex arce, quia Deus gratiam Spiritus sancti hominibus legem puro corde seruauitibus dedit. Vespere autem qui columba ad Noe rediit, tempus quo Christus natus est designat. De hoc tempore Iohannes dicit in Euangelio: *Lex & propheta usque ad Ioannem*: quia postquam Euangelium cepit predicari, circumcisio & multe obseruationes legales nihil profuerunt. Quamdiu legis obseruatio Deo placuit, tandem homines legem seruantes Spiritus sanctus contra comituit. Et sicut columba ad vesperam ad Noe rediit, ita & spiritus sancti gratia huiusmodi desecens, quodammodo ad eum à quo freuit missa, reuersa est. Per vnum vero oliuæ legem possimus intelligere, vel accipere: per folia autem virentia, eos qui per legem salui facti sunt. Columba igitur raui oliuæ cum virentibus folijs in ore suo demittit, cum spiri-

tus sancti gratia eos quos per legem saluauit, quodammodo obtulit. Tercio Noe columbam ex arce emisit, quia dum fidem Euangelij seruauitibus gratiam Spiritus sancti dedit. Quæ non est reuersa ultra ad arcem, quia fides Euangelij tamdiu cum electis manebit, vsque dum veniente Domino ad iudicium, electi qui in hoc mundo inueniuntur, rapiuntur coram Domino in aera, & sic semper cum Domino erunt. Ad demonstrandum vero apertius secundum illi significationem, de tribus patriarchis pauca dicam. In Genesi scriptum est, quia tenuit Deus Abraham, & dixit ad eum: *Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, & offerre eum ibi in holocaustum super vnum montem, quem dixero tibi*. Abraham vero de nocte confurgens, strauit asinum suum, ducens secum duos iuuenes, & Isaac filium suum. Abraham Christum secundum diuinitatem Isaac autem hominem, quem Christus assumptus, designat. Per asinum vero, Apostoli designantur. Abraham autem denotat suæ rexit, quia filius Dei mundo in tenebris ignorantia posito, ex Maria virgine nasci dignatus est. Strauit autem suum quando Apostolus huius mandata Euangelij tradidit. Duos vero iuuenes secum duxit, quia duo patre patre charitatis discipuli huius artem & inuenimus tradidit: duxit & filium suum, quia hominem quem assumptus, ad moriendum pro genere humano tradidit, sicut ipse dixit in Euangelio discipulis suis: *Eccẽ & cõsumis & cõsumamini omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis*. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conpuectur, & posquam flagellabitur, occidet eum, & die tertio resurget. Die autem tertia eleuatis oculis, vidit locum procul. Tres dies, tres decades annorum, & tresque bino menses designat, quo spatio temporum Christus in mundo conuersionis dicitur. Locis vero, Hierusalem designabat, in qua palus est, Christus locum se procul vidit, dixit, cum quotidie in templo prædicaret: quia quâ Iudæi prope essent corpore, propter incredulitatem tamen longe ab illo recederant. Dixitque Abraham patris sui: *Expectate hic cum asino: ego & puer illic vsque properant, possunt adorauerunt, tenebuntur ad vos*. Similiter & Christus expectare dicit ipsos Iudei in illis, vsque dum de Hierusalem reuertetur ad eos, cum diceret: *Omnes vos & andanum patrem in me in ista vobis. Possunt autem reuertere, prædicationem in Galileam*. Et cum conpuectur, dixit Iudæis: *Si me queritis, sinite hos abire*. Tuli igitur Abraham signa holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem & gladium. Dixitque superius, per ligna peccata nostra Christus petuit in corpore suo super lignis, per peccata mortui, iustitiam viuamus. Per manus vero Abraham potestas Domini nostri Iesu Christi intelligitur. In eius namque potestate fuit vt moreretur, & vt non moreretur si vellent, sicut ipse ait: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Per ignem autem, posuit per gladium, eius mores intelligitur. Cum videret ad locum, edificauit altare, & de his signa composuit. Cumque collegisset Isaac filium suum, posuit eum super fruem lignorum. Per altare, crux intelligitur. Cruci enim ergo olus Dei edificauit, in qua homo quem assumptus immolaretur, quo ipso permittente factum est. Super altare vero ligna composuit, & super ligna posuit Isaac filium suum collegit. Illud namque quod immolare volumus, nobis metipsis, supponimus, vt pondere nostro suffocetur, & pereat. Similiter & redemptor noster lignis, id est, peccata nostra in cruce pendens sibi supponit, vt pondere suo atque virtute suffocarentur & deleuerentur. Vincula autem Isaac, afflictionem Domini in cruce designant. Ea vero que angelus ad Abraham locutus est ad hunc expositionem non pertinent. *Leuitus Abraham oculis suis, viditque artem inter vespere herentem coruam, quem asinum obtulit pro filio*. Aries Christum figurat. Per coruum vero, duo precepta charitatis designantur: per vespere, Iudæi. Christus igitur inter vespere heret coruam, quia huiusmodi vespere diligens, & sciens quia gentium vocatio, sua coram esset perditio, noluit primo fidem Euangelij gentibus tradere, sed mirans ad predicandum discipulos per eos, ipse dicit in euangelio: *nam gentium ne abieritis, & in vniuersis*

E
T. 16.
Genf.
12.
Luc. 18.
Genf.
12.
Mat. 22.
Mat. 23.
G
I. 1. v

A Samaritanorum nec inuenerunt: sed iste potius ad oues perditas do-
Mat. 10 *Mat. 10* *Mat. 10*
 mnm frait. Et mulier Chanaanæ dixit: Non sum missa nisi
 ad oues que perierunt domus israel. Et iterum: Non est bonum
 sumere panem filiorum, & mitti in canib. Abraham autem
 a veribus artem abstraxit, atque in holocaustum pro
 filio obtulit: quia pater filium, & ipse filius scmeniptum
 ab amore impiorum Iudæorum separauit, atque homi-
 nem quem alius misit, pro salute humani generis in holo-
 caustum obniti. De eodem vero Isaac scriptum est, quia
 habuit duos filios, Esau & Iacob. Esau venator fuit. & homo
 agricola: Iacob vero simplex habitabat in tabernaculo. Per Esau,
 populus Hebraicus: per Iacob vero, populus gentium
 designatur. Isaac autem vtrumque genitor typum Domini
 tenet, qui vtrumque populum, & illum per legem, & i-
 stum per fidem filio fecit. Esau agricola erat, quia Iu-
 dæorum populus pro terrenis commodis Deo feruiebat.
 Non enim dictum est ad illos: Si pauperes fueritis spiritu, si mi-
 teris, si pacifici, si misericordes, si perfecti: sed pro nomine meo sustine-
 re, beati eritis. & oues vestra copiosa erit in celo: sed dictum
 est ad illos: Si custodieritis mandata mea, & iustitia mea serua-
 ueritis, dabo vobis pluviam temporis sui, & terra proficiet ge-
 men sumum, & pomis arboribus replebuntur, & cetera quæ ad de-
 licias facili pertinet. Vni Esau etiam venator, quia per
 effusionem sanguinum amaretur, hircorum atque vitulo-
 rum Deum placare consueuerat. Iacob autem simplex habi-
 tabat in tabernaculo, quia electi ex gentibus soli, fide bona-
 que voluntate Deo placere studuerunt. Per tabernacula,
 siue diuersas ecclesias, in quibus per vniuersum orbem
 vna Ecclesia catholica diuisa est, siue diuersos ordines pos-
 sumus intelligere. Isaac diligebat Esau, eo quod de venatio-
 nibus illius veferebatur: sed Rebecca diligebat Iacob.
 Isaac, sicut diximus, in hoc loco typum Domini tenet.
 Per Rebecca autem, præsentiam Dei possumus intelli-
 gere. Isaac igitur diligebat Esau, eo quod de venatio-
 nibus illius veferebatur: sed Rebecca diligebat Iacob. Iude-
 o, eo quod ad assidue corroborationibus placaretur. Ma-
 ter vero diligebat Iacob, quia sciens Deus populum
 gentium multo meliorem fore quam populum Iudæorum:
 per præsentiam vite gratia multo amplius eum diligebat.
 Esau cum in venatione uiuaret, ut de agrestibus animal-
 bus cibos patri exhiberet, quatenus ab illo benediceretur.
 Mater Iacob ad percipiendam benedictionem patri appli-
 cuit: quia cum populus Iudæorum obseruationibus lega-
 libus deditus esset, atque ad fidem Christi percipiendam
 tardus occurreret: mater gratia scilicet, populum gen-
 tium, eo quod fidem Christi cum audiente suscepisset, ad
 percipiendam benedictionem quæ Iudæis debebatur,
 Deo obtulit. Qualiter autem ipse populus gentium hoc
 benedictionis donum promeruerit, testant opera Iacob
 per significationem, quæ per benedictionem percipiendam
 egisse deservit. Dixit igitur Rebecca filio suo Iacobi: Offer mihi
 duos haedos optimos, & faciam ex eis escam patri tuo, quibus libenter
 vescitur: ut benedicas tibi coram Domino antequam moriar. Alui
 & artui, dedi que matri. Parauit illa cibos sicut nouerant velle pa-
 trem illam, & vestibus vestis, quæ apud se habebat domi, induit eum,
 pelliculasque hædorum circumdedit manibus. & collum ha
 proterit, deditque montem, & panes quos coxerat, tradidit. Per
 duos hædos, confessionem peccatorum populi gentilis
 & penitentiam intelligere debemus. Duos ergo hædos
 optimos Iacob matri obtulit, quia per confessionem pec-
 catorum & penitentiam, quæ vna est ad fidem eunibus,
 populus gentilis ad eandem fidem percipiendam prope-
 rauit. Qui hædi optimi dicuntur similes, quia valde accep-
 tabilis Deo est penitentia peccatoris, cum abrenuntiatio-
 ne vitiorum, sicut ipse Dominus noster dicit in Euan-
 gelio: Gaudium est in celo super vno peccatore penitentem agen-
 te, quam super nonaginta iustos iusto, qui non indigent penitentia.
 Per vna peccatorum, populum gentium: per nonaginta
 vero iustos, Iudeos intelligi volumus. Qui iusti iudeo di-
 cuntur, quia propter obseruationem legis, iustos se falso pu-
 tabant. Nam ad eosdem iustos Dominus loquitur, di-
 cens: Vobis qui iustificati vobis eam hominibus Deum autem
 non corda vestra. Qui in imperfecto numero ponuntur,
 quia nullum ad perfectum adduxerunt. Per escas autem de-
 lectabiles, quæ Isaac ad sumendum ex duobus hædis præ-

paratae sunt, penitentia opera debemus intelligere. De
 iis escis loquitur Ioannes Baptista, dicens: Facite fructus
 dignos penitentiae. Per vestes vero valde bonas, quæ Esau,
 id est Iudæi domi reliquerant, optima præcepta legis de-
 bebamus accipere, vti est illud: Diliges Dominum Deum tuum ex
 toto corde tuo & ex tota mentis tua, & proximum tuum sicut te-
 ipsum: & multa alia, sine quibus nullus iustus esse potest.
 Hæ sunt optime vestes, quæ Iudæi domi id est in veteri
 testamento reliquerant, eo quod ea obferre non liceret
 populus gentilis indutus & ornatus, ad Deum patrem
 cum cibis operum bonorum periret. Cum cibis autem &
 panes detulit. Per panem scpe verbum Dei designatur,
 quia ille congruenter ad Deum patrem cum cibis ope-
 rum bonorum pertigit, qui & alios quoscumque potest
 ad bona opera agenda admonere non desinit. Sed & il-
 lud nobis querendum est, cur mater pellibus hædinis
 manibus Iacob & collum uidæ protegerit. Pellis namque cum
 ab hædo lubrabitur, caro apparet, vnde delectabiles ci-
 bi confici possunt. Similiter & bona natura cum ratione appa-
 ret, quæ si hæde Deo coquantur, delectabiles cibi ex
 bono nature, Deo preparauerunt. Per collum igitur, eo
 quod in collo scpe superbia apparat, possumus elatio-
 nem mentis intelligere. Per manus vero, opera designatur.
 Collum ergo vniuersique fidelis pellibus hædinis
 circumdatur, cum ad mentis elationem depouendam, ad
 humilitatis fide custodiam peccata præterita ante oculos
 mentis reuocare non desinit. Manus circumdatur, cum
 ne in bonis operibus extollar, peccata præterita ante
 oculos mentis scpe reducit. Possunt namque Iacob cibum sumpti,
 obtulit & Iacob etiam vinum. Si per cibum adiuua vite ope-
 ra designantur, possumus per vinum, quod mentes ho-
 minum alienat, contemplandam vitam accipere, quæ ab
 amore facili mentes quorundam electorum insensibiles
 reddit. Cibo igitur potius sumpto, Isaac Iacob benedixit,
 quia illi benedictionem celestis patriæ ad Deo percipiunt,
 qui cuiusque ad finem vite suæ bonis operibus placare stu-
 dent. Idem vero Iacob cum ingeret, Isaac fratrem suum,
 venit ad quedam locum. Cuiusque suppositi capiti suo
 lapidem, dormiuit illic: viditque in somnis Iacob ad caput suum
 a terra visum ad celum extendit, & Dominum in iuxta se
 angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per cam.
 Per lapidem, Christus intelligitur: Fundamentum enim ali-
 quid nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod
 est Christus Iesus. Caput igitur super lapidem ponimus,
 si ex bonis operibus parciem nostram super Christum
 adificamus. Concordat huius sensui visio scalæ. Duo nam-
 que ligna scalæ maioris, quæ sunt ex vtraque parte, atque
 ab inferioribus ad superiora euegitur duo præcepta cha-
 ritatis designant. Per gradus vero qui in transfertum ex
 vtraque parte iis duobus lignis inferuntur, ceteræ vir-
 tutes designantur. Et sicut duo ligna nisi a gradibus, & gra-
 dus nisi a duobus lignis contineri non possunt: ita & cha-
 ritas sine cæteris virtutibus, & ceteræ virtutes sine cha-
 ritate esse non possunt. Et quemadmodum diuersi gradus
 vni in duobus lignis maioribus ex vtraque parte iuerantur,
 alcentum hominibus per eam non possunt, sicut di-
 citur Ioannes Apostolus: Qui cum non diligat fratrem, suum
 quem vidit, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et sic
 scala ex vna parte terram, ex altera celum tangere visa
 est, & charitas ab inferioribus, proximis, & a superioribus
 vero, Deo coniungitur. Vnde & augeli. Dei per eam ascen-
 dentes & descendentes monstrati sunt: quia sanctos Dei, qui
 per angelos designantur, aliquando amor Dei per con-
 templatium gratiam ad excelsa subleuatur, aliquando am-
 or & cura proximorum ad inferiora reducit. Domini autem
 in iuxta se scalæ vidit, quia quicumque per iter vir-
 tutum ad Dominum confendere fatigatur, postquam vi-
 am sui iuneris fuerit, Dominum omnium bonorum
 auctorem, premiorumque largitorem inueniunt, cum
 quod siue sine gaudebant. Cum vero Iacob reueneretur de
 Mesopotamia Syriæ, visitauitque ad Iordanem transfudit omnia,
 quæ ad se pertinebant remansit solus. Et ecce vir latibatur cum eo
 visum ad matrem. Cumque videret quod eum superare non posset, terri-
 git nectum seniorum etiam, & stabit, manum, dextera, & dextera me-

A nam enim ascendit aurora et dixit: Non diuitia te, nisi benedixeris mihi. Et ait illi: Quo vocaris nomine? Respondit ei: Iacob. At illi dixit: Non vocaberis Iacob, sed Israhel erit nomen tuum. Per Iacob hoc loco quilibet peccator & penitens designatur. Quod vero angelus cum Iacob in figura luctabatur, illud significat quod Dominus dicit in Euangelio: *Regnum calorum vni patitur: & violenti rapiunt illud.* Qui sunt autem violenti, nisi peccatores & penitentes: Qui cum sevident pro scelibus suis mortis perpetuae esse reos, tandem ianuam paradisi precibus pulant, vsque dum eis aditus regni celestis aperitur. Iacob ergo cum Domino luctatur, quomodo quilibet peccator pertimescens penas ignis aeterni, tandiu in precibus persistit, vsque dum ei misericordia diuina succurrit, sicut sequentia manifestant. *Qui non videret quod cum superaret non posset, tergit nervum suum: & statim emarcuit.* Et quia libido ex fenore nascitur, per nervum fenoris, voluptates carnales intelligi possunt. Nervus igitur fenoris peccatoris Dominus tetigit, eam omnia desideria carnalia, ex quibus peccata oriuntur, extinxit: quia fieri non potest, vt a peccatis abstinamus, quando in voluptatibus carnalibus resoluti iacemus. Dixit igitur angelus ei, videlicet ille qui in persona Domini cum eo luctabatur: *Dimittite me, nam enim ascendit aurora.* Ac si dixisset: Desine iam pro timore ignis aeterni flere, quia iam tranquillitas vitis extinctis redit, quare te in perditionis foueas demeruerant. Et quia non igitur profecti mala deferere, nisi bona agere studemus, sequitur: *Dixitque Iacob: Non diuitiam te, nisi benedixeris mihi,* id est, a precibus non cessabo nisi me virtutibus ditaueris: vt qui vsque modo secundum carnem vixi, amodo secundum spiritum viuam. Dixitque ei: *Non vocaberis Iacob, sed Israhel erit nomen tuum.* Id est: Non vocaberis vltra peccatorum vitiorum, sed vocaberis vt videns Deum: & quia ante flebas ne in infernum demergereris, nunc flebis eo quod aliquo tempore a visitatione omnipotentis Dei elongaris, dicens cum Psalmista: *Ita mihi, quia inuolatus meum prolongatus est.* Idem etiam locum post luctationem cum angelo gessit, vno pede clauicasse dicitur. Quam vero clauicasse, super sinum pedem totus inuoluit, aliorum pulvis per terram tangens. Duo igitur pedes, duorum alimentorum genera designant. Sicut namque alimenta corporis, sunt & animae. Alimenta corporis, sicut cibi, potus, & vestimenta Alimenta vero animae sunt Dei verbum, opera bona. Vnusquisque igitur fidelis vno pede pulvis per terram tangit, super altera totus inuoluitur: quia nisi qui sunt mundi, tantummodo ad necessitates corporis subleuandas vitur, sicut dicit Apostolus: *Habentes autem victum & vestitum, in contentis sumus.* In ea vero qua ad salutem animae pertinet, totus incumbit, ne a huiusmodi via Dei, qua salus animae est, deiciat. Ad apertionem secundi sigilli demonstrandum, pauca de multis dicturus, nunc ordinem persequamur. Sequitur: *Audisti secundum animal duci: Veni & vide.* Id est, intellige spiritus ualeret quae patriarchis facta cognouisti. *Et ecce equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei vt sumeret pacem de terra.* Hic color aureo coloris parumper appropinquat, veluti si aureo coloris sanguinem admiscens. Non in congrue sancti viri, qui ante legem fuerant, huic coloris comparantur: eo quod & sapientia claruerint, quae per aurum figuratur, & in persecutionibus & aduersis constantis fuerint, quae per sanguinem figuratur. Sessor vero huius equi, Dominus est, qui in sanctis suis habitat. Huic sessor datum est vt pacem sumeret de terra. Si pax bona est & Deo, de terra quomodo sumpta est? Sed est pax bona: & est pax mala. Pacem malam filij Dei ante diluuium cum filijs hominum habuerunt, quando filias eorum accepissent, & filias eis dederunt, ideoque cum illis aquis diluuij delecti sunt, Sed & filius Israhel precepit Dominus vt facinus non inirent enim Chananais, neque filias eorum acciperent, nec filias filijs darent. Nam de pace bona & mala Psalmista loquitur, dicens: *Cum electo electum eris, & cum peruerso peruersus.* Hinc ergo pax Deus de terra sumpsit, quando istos homines ab impijs separauit mere, non corpore. Et vt inuicem se interficiant. A quibus pax ablata est, consueque ut alius ab alio interficiatur. Na sepe iustitiam iustos, & iniusti iustos interficiunt, sicut Atrai fratres.

Abrahæ secundum traditionem Iudaeorum in igne Chalcedonum, eo quod ignem adorare uoluerit, mortuus est: sicut Abrahæ quatuor reges pro suis impietatibus cum exercitibus interfecit: sicut filij Iacob qui pro stupro fororis omnes Sichimitas interfecerunt. Per gladium autem magni, aquas diluuij accipere possumus, quibus omnis mundus deletus est. Possumus etiam per gladium magnum, exterminium quicunque immitantur intelligere, quatinus habitatores igne & sulphure perierunt, eorumque terram, quae cum impijs in abyduum demissa est. Et cum aperuisset sigillum tertium. Sigilli tertio, ad legem & ad eos qui sub lege fuerunt pertinet. Ad demonstrandum ergo tertij sigilli apertionem, placuit vt pauca de Moyse & de eis qua in lege rationabilia esse videntur dicamus. In Exodo scriptum est, quod cum natus esset Moyses, abscondit mater eius filium suum a parentibus suis. Postea vero scit eum mater filium, circum & lactum eum bitumine ac pulchro, & posito inter infantes, posuit eum in cunctis trespasumini, Moyses Christum figurabat. Per memles autem tres quibus a se conditus est Moyses, tria tempora designat. Vnum ante diluuium: secundum post diluuium vsque ad Moysen: tertium Moysen vsque ad aduentum Domini. In istis tribus temporibus quomodo homines aduentus Christi secundum carnem latuit, a perfectis multis viris praedictum est. Per fellam vero (scilicet, beatam virginem Mariam designata est. Mater ergo sic illi scriptam in qua Moyses ponebatur pteparauit, quia sapientia Dei, quae est filius Dei, beatam Mariam virginem elegerit, in cuius ventre hominem, cui per uirnitatem personae coniungeretur, formauit. Per bitumen vero quod ab aquis solui non poterat, uirginitatem beatæ Mariæ, quae nullo actu carnali violati potuit, intelligere possumus. Per puerum autem, quae cultus est binominis, humilitatem custodit ceterarum uirginum. De qua ipsa loquitur, dicens: *Quare respexit humilitatem ancillae suae, ecce enim ex hoc beatam me dicet omnes generationes.* Per flumen vero, mundus. Per arcum, in quo Moyses positus est, Iudei designantur. Nam in frequentibus in papirione a filia Pharonis inuentus fuisse legitur. Eandem significationem habet careolum in hoc loco, quam & papyrus. Nam careolum, minus aut careolum uulheris foret, ex papirio autem antiquitus libri conficiebantur. Per arcum ergo Iudei designantur, qui prophetas medicos videlicet spirituales, qui vulnera eorum sanare cupiebant, interfecerunt. Idem etiam & per papyrus designantur, eo quod in scripturis sibi a Deo traditis gloriantur, quia legebat, & non custodiebant. Filia ergo Pharonis Moysen a papirione sustulit, quia Ecclesia ex gentilibus fidem Christi suscipiens, eundem Christum a Iudeis credere nolentibus abstulit: filia vero Pharonis, filia videlicet diaboli, populum ex gentibus figurauit. Postea cum idem Moyses eum: Iethro cognati sui palceret, apparuit ei Dominus in igne flammæ rubi, videbaturque quod rubus arderet, & non combureretur. Possumus per rubum qui flammam ex se produciebat, & non comburebatur, beatam virginem Mariam intelligere, quae filium Dei ex suo utero protulit, & uirginitatem non amisit. Sed propter ea quae sequuntur, per rubum, Christum esse intelligendum exitimo, secundum quod hoc mo est. Flamma vero rubi, eius diuinitatem figurat. Rubus ergo ardebat & non comburebatur, quia filius Dei hominem assumens, sicut eius diuinitas non est mutata in humanitatem, vt amitteret quod erat: sic necesse humanitas per diuinitatem ardens non est absumpta a diuinitate, vt amitteret humanitatem, sed ex duabus substantijs humanitatis argue deicitas vnus Christus permanit & permanet, sicut spiritum est: Perfectus Deus, perfectus homo, ex anima rationali, & humana carne subsistens. Locutus est autem Dominus ad Moysen de medio flammæ rubi: *Ne appropinques huic, solum calcas uentum de pedibus tuis: hoc enim in quo stas sanctus est.* Videns illi deus afflictionem populi uici qui est in Aegypto, & gentium eum audire. & descendere liberare eum: sed ueni, mittam te ad Pharaonem, vt eliciat filios Israhel de terra Aegypti. Et post pauca: Dixitque ad Dominum. *Qui ego sum, vt uas tuum ad Pharaonem, & educaui filios Israhel de Aegypto:* Et in frequentibus. Moyses de filijs Israhel loquitur ad Dominum, dicens: *Non audiam uocem meam: sed dicam: Non apparet tibi Dominum.* Et iterum: Obsecro Domine, mit-

E
Gen. 11
Gen. 14
Gen. 24
Gen. 7.
Gen. 19

F
Luc. 1.
Luc. 2.

G
Exod.
Exod. 1.
Exod. 2.

H
Actus
nol. v.
symb.
Exod.

A
Exod 4
Ibidem

1 Car.
10.

AB.10.
Exend.3

Exod. 4

C

Exo. 4

Pf. 113.

Gen. 17

[illegible][illegible]

Quem et fontem sanguinum vocat, quia Christi sanguis est: et dicitur: Filii regis Ecclesie potest communi-
tatem intrare, et in bonis operibus conformationem,
tamquam in Egiptum vadit, quia illi communis sunt in
eris per copulationem membrorum, qui sponsus Eccle-
siae et in terra vocatur & celi. Et quoniam non solumus
omnia que per Moysen in Aegypto gesta sunt commemora-
re, patet de his quoque post egressionem Israelitis populi
ex Aegypto ab eis gesta fuisse, ponamus. Filii figurat populi
Iudaicum & Aegyptio: cunctique per medium flumini
maris transierunt. & aqua eis erant quasi per muro a dex-
tris & a sinistris. Similiter & populus gentium, vir diaboli-
cum, omneque eius facientes caderent, per aquam ba-
ptismatis transierunt. Et quia aere fuerunt filii diaboli, ex-
aquati & spiritus sancto, qui per columnam ignis designaba-
tur, renati effecti sunt filii Dei. Aqua ergo maris filios Iu-
daeorum lavavit. Pharaonem vero cum omnibus facilius
hinc necavit: quia aqua baptismatis imaginem Dei Salu-
toris gerens, peccata quibus populus gentium fecerat,
extinguit: diabolum autem vitiosumque extinguit, qui
delictis cum omnibus populis eius abominatur. Antequam
vero que per muro erant a dextris & a sinistris, scilicet
designabant nostram, quia in his primis percipimus,
quia intrare eis non potest, utraque parte defendens nos &
ab inimicis hostibus & a visibilibus. Postquam
maris Rubi venerunt in Marath, & vias aquas amarae inven-
erunt, quibus bibere non poterant. *Et elefanti Dominus nos
silegitum. quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versa sunt.*
Per aquas amaras, lex Moysi designatur: per legem au-
tem passionem Christi, eo quod in ligno crucis com-
pletur, debemus intelligere. Populus igitur qui ex Aegypto
per egressus est, aquas amaras intravit, quia legem accep-
erunt quam implere non poterunt: sed genus abas
Christi vincitibus amaritudo legis per perficcionem & re-
stitutionem Christi in dulcedinem versa est, quae ab eis
spiritaliter, non carnaliter intellecta est. Illud etiam quod
in Elm duodecim fontes repererunt, & *castantur in Elm
iuxta aquas,* debet significationem habere. Per aquas namque
duodecim fontium doctrina novae testamenti designatur,
quia ad duodecim fontis, id est, ad duodecim Apostolos

E

C₄

481

1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 26

2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 26

● 志摩, 3

G

Exp. 1.

H

1

i de p...

A viuentium mundum emanauit. Per septuaginta aut palmas vetus testamentum designatur, eo quod interpretatio S. praeputia interpetum ad nostrum gentium viget peruenit. His nihil ouit. intermissis, pauca de his quae in lege ista innotabilia esse videntur, dicamus. Praecepit namque Dominus filia Israel: *Non coquis huiusmodi in lacte matris suae. Et iterum: Non arabis fouerit bone & asinus. & non induas vestem, quae: lana lino, contexta sit.* Quid igitur peccat quis, si huiusmodi in lacte matris coquitur, aut quid agricola delinquit, si cum bobus & asinis tegetur, aut quid induit? Sed quid offendit aliquis, si vestem ex lino & lana contextam induit? Sed spiritualiter haec omnia intelligenda sunt. Per huiusmodi namque, vniuersique peccator designatur. Mater haec nostra, primi patentes fuerunt, ex quibus omnes procreati sumus: hoc vero matris, vita fuit, quae de originali peccato processit. Nisi enim originale peccatum fuisset, vitium nullum esset. De hoc maris lacte Platonius loquitur, dicens: *Ex eo enim in iniquitatem conceptus sumus. & in debili pepercit ut mater mea.* Huius igitur in lacte matris coquitur, dum quilibet peccator igne vitiorum vique ad diem mortis suae exurit. Praecepit ergo Dominus, ne coquantur huiusmodi in lacte matris suae, id est, vt peccator non fiat vique in diem mortis suae in peccatis permanere, sed ante diem mortis suae ad bona opera agenda reuertatur, ne peccet. *Non arabis simul in bone & asino.* Per bouem Apolos, careremque praedicatores: per asinum, populum Iudeorum poliumus intelligere. Aramus veto, quando secundum traditionem sacerdotum noscitur populi in bonis operibus exerceamus. In bone igitur & asino simul arat, qui quomodo doctrinam Apolosorum, traditionemque Iudaicam simul feruare nititur. A qua doctrina Paulus Apostolus Galatas reuocare studuit, cum diceret: *O in sensu Galatas, qui vos scissinam veritati meae obediatis?* Dico enim vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest. Possimus etiam bouem, quoniam per sapientem praedicantem ergo, non aratur simul in bone & asino, id est, vt non coquantur Iudei sapientem in praedicationis officio. Hoc autem, quod dicitur: *Non induas vestem ex lana, & lino contextam.* eo secundum sapientem sensum poliumus intelligere. Per laniam namque, quae vestis est omnium, doctrinam Apolosorum: per lino vero, quod ex terra oritur, doctrinam Iudeorum poliumus intelligere. Vestem ergo indeimus, cum nosmetipsos bonis operibus circumdamus: lana autem linoque contexta vitium vestis, quoniam traditionibus Apolosorum etiam traditiones Iudeorum vult obsequere. Praecepit etiam Dominus Moysi, vt si quis leprosus mundatus esset, veniret ad sacerdotem, & offerret duos passeres sacerdoti. Ex quibus illi vnum immolans, decurrere faceret sanguinem eius in aquam vinentem, & utingeret passerem vnum in aquas, in quibus sanguinem immolati passeris decurrere fecerat, cum ligno cedrino, & tunc tunc mundaretur. Per sacerdotem, Christus intelligitur: per duos veto passeres, duorum testamentorum doctores intelliguntur: per aquas autem vinentes, praeccepta Evangelij designantur: de quibus Dominus dicit in Evangelio: *Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aqua viua.* Aquas viuas vocat, eo quod vitam aeternam praesent facientibus ea. Per passerem igitur immolatum, sicut diximus, doctores Iudeorum, sacerdotes videlicet, Scribae & Pharisei designantur. Sanguis vero, qui viciis passeris preflabat, spiritalis est intelligentia, quae in observationibus Iudeorum latebat. Et sicut passer sine sanguine mortuus efficitur, ita & multae observationes Iudeorum, si spiritalis intelligentia desulset, vanae esse viderentur. Postquam ergo sanguis passeris apparuit, atque aquas viuas decurrere, passer mortuus est, quia postquam spiritalis intelligentia, quae in observationibus Iudeorum latebat, per gratiam Domini non erat, tunc sicut manifesta est, observationes legales nihil profuerunt: sed & ipsi qui propter custodiam legis, fidem Christi seruauerunt, secundum animam mortui sunt. Sanguis igitur passeris, aquas vinentibus admixtus est, quia omnis scriptura, quae ad nouum testamentum

peruenit, spiritalibus intellectibus repleta est. Per laniam vero cedrinam, patet per hyssopum repleta est: per laniam autem coccineam, quae sanguinem ignis habet, spiritus sanctus designatur. His tribus qui sic mundati volebat, aspicebat: quia nullus per aquam baptismatis a lepra peccatorum mundari poterat, nisi sub invocatione patris & filii & spiritus sancti. Sed si per haec tria, patet & filius & spiritus sanctus designantur, cur passer viuas quatuor aduiguit? Per passerem namque, viuum, praedicatores noui testamenti designatos esse potest: Sed eos ego ligno cedrino, cocco, & hyssopo passerem vnum adiungo, licet quia Dominus noster Iesus Christus in invocatione Iohannis & patris & spiritus sancti, adiungit simul iterum sacerdotum, nolite a peccatis nostris, qui per leprosum designantur, per cornu invocationis, & per aqua baptismatis abluat. Qui passer in aquis viuens, iungi iubetur, quia qui alios docet in diuinis scripturis, doceri esse oportet.

Nam si cecus cecum ducere tentauerit, ambo in rotam cadit. Qui leprosus septies aspersus praecuratur, quia nullus midius sine domo septem Spiritus sancti peccata esse potest. Quis enim sine timore Dei, incipiente, ceterisque virtutibus filius esse potest? Sed cum vniuersique praedicatores fidei qualiter vivere debeat secundum mandata Dei docet, fides aqua viua aspersum. Post emundationem vero leprosi palat viuis in agro auolare sinebat, quia praedicatores sancti post esplenium officium praedicationis suae, in agro patris caelestis auolare promerentur. In alio quoque loco scriptum est, qui praecipit Dominus Moysi, vt offerrent filii Israel sacerdoti caprum emissarium, poneretque sacerdos narium super caput eius & confiteretur super eum peccata filiorum Israel, & mitteret eum per hominem paratum in desertum, vt portaret peccata filiorum Israel in desertum. Ille autem qui caprum emissarium in desertum ducit, non permittitur in castra ingredi, nisi prius lauter velintum suae. Eandem significationem habet sacerdos, quia & caper emissarius: significant enim Dominum nostrum Iesum Christum. Sacerdos igitur super caprum emissarium peccata filiorum Israel confessus est, quia filius Dei peccata generis humani super hominem quem assumpsit, posuit, vt pro eis ipse moreretur. Per desertum veto, cuius habitationem omnes delictiosi perhorrescunt, & ex deliquit, cunctis rebus valde horribilis. Dixit ergo homo, paratus caprum emissarium in desertum, quia Iudei qui ad hoc feculus perpetrando praesens fuerant, Dominum nostrum Iesum Christum crucifixerant. Illi autem qui caprum emissarium in desertum duxerat, praecceptum est vt lauter velintum suae & sic ingrederet in castra, quia Iudei qui crucifixerant Christum in castra Ecclesiae ingredi non poterant, nisi prius aqua baptismatis abluerentur. Et in Deuteronomio praecipit Moyses filiis Israel, dicens: Si transieris per agrum, & inueneris autem incubantem super pullos suos, ne teneas autem cum pulis suis, sed dimitte auolare autem in campum, & captos tene filios, vt longo viuas tempore in terra quam Dominus Deus tuus dederit tibi. Nam quid diuisiua auicula thies alienos angere poterat? Non. Sed spiritaliter intelligendum est. Per autem vniuersique sancta anima designatur: per pullos autem eius, bona opera intelliguntur. Nam sicut aut pullos suos sub alas congregat, vt eos fouendo nutriat, ita vniuersique sancta anima, opera sua intra cordis secreta recondit, & ea semper agendo multiplicat & nutrit, vt ex his mercedem plenissimam recipiat. Autem itaque cum pulis suis suis inuenimus cum aliquem iustum pro suis bonis operibus amando amplectimur. Autem in agro auolare permittimus, cum eo quem diligebamus pro morte ad regna caelestia consensum gaudemus: Filios vero eius captos tenemus, si eius bona opera in mente retinemus, atque in eorum imitatione proficimus. Et in hoc longiorum vitae nobis adquiremus quae non nisi in caelesti beatitudine consistit. De aperture tertij signi pauca de nobis diximus, nunc ordinem prosecutionum. *Audiat iustum animal, dicens: Vni & vide, Ila est intelligit spiritaliter qui scriptura legi. Et ecce qui iuger & qui se habet super eum, habet animal iustum in manu sua.*

A
Ex 39

Per equum nigrum, doctores legis possumus intelligere. Nigredo enim equi, sine obscuritate legis quam docuerunt, sine duriarum designat. Nam & Moyses velamen habebat super faciem suam, eo quod splendor vultus eius, et spiritalis intelligentia in lege à lippientibus oculis non posset videri. Sed Iordanem equi, Dominus est: flatera vero, æquitate iudicis legis demonstrat, vt est istud: *animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, pedem pro pede, & quale infirmitatibus quis malum, tale & sustineat cogatur. Et audiuit inquam vocem in medio quatuor animalium, dicentem.*] Potest per vocem quæ facta est in medio quatuor animalium, vox Ecclesie accipi, Domini misericordiam implorantis. Sequitur. *Bilabris tritici denario. & tres bilabris hordei denario, & vinum & oleum ne lesit.*] Magna sunt quæ protulit, & valde oblecta. Per triticum namque, ex quo panis optimus conficitur, diuinam scripturam possumus accipere, quæ est panis animatum dicitur veto libere tritici, duo testamentum designant, quibus diuina scriptura dimittitur. Ex his duobus libris tritici magnam ciborum copiam nobis sancti patres præparauerunt, qui eam multipliciter exposuerunt. Denarius autem Dominum nostrum Iesum Christum designat. Binæ ergo libra tritici, denario copulantur, quia quod sancta scriptura loquitur, ad viuius Dei omnipotentem, magnitudinem, bonitatem, quæ seueritatem pertinet. Quidquid enim homini erga proximos agimus, de illo est, non de nobis. Per asperitatem vero hordei, opera sanctorum designantur. Quæ aspera quidem videntur per operationem, sed spes, & saluata facit, sicut dicit Dominus: *tegum ueniam suam est, & omnia mea uale.* Tres autem bilabris hordei sunt. Non in continenter ergo per bibulam numerum, qui perfectus est, opera sanctorum designantur: quia perfectio sanctorum ex bonis operibus accedit. Tres bilabris ergo hordei denario coniunguntur, quia quicquid boni electi hoc sæculo operantur, quicquid aduersi patiuntur, pro amore uisus Dei omnipotentis agunt & patiuntur. Aliiter per equum, si qui per legem salui facti sunt, designantur: per ascensorem eius, ipse datur legem, per flatera vero, æquitate iudicii eius. Consequens est igitur, vt per binas libras tritici, & per tres libras hordei vetus testamentum intelligamus. Per binas ergo libras tritici, duo præcepta chiamus, quæ in lege & prophetis specialiter commendantur, designantur sicut Dominus dicit in Euangelio: *In y. duobus mandatis uos a lex pendet & propheta.* Et per tres bilabris hordei, vetus testamentum possumus accipere, eo quod in tres partes ab Hebraeis diuiditur in prophetas, in legem, in agiographa. Nec inconuenienter per hordeum, quod asperum habet corticem, vetus testamentum designant, propter asperitatem corticis sui. Medullam continet, ex qua panis conficitur, ita & iuxta litteram veteris testamenti, spiritalis intelligentia continetur, ex qua à magistris Ecclesie panis doctrina spiritalis conficitur, ad nutrimentum fidelium proficiens. Scribit enim Apostolus Paulus, quia nullum ad perfectum adduxit lex. Nullum scilicet eorum, qui eam carnaliter intelligunt & operantur: eos vero qui eam spiritaliter intelligunt & operantur, ad perfectionis cultum sine dubio erigit. Tres ergo libra hordei duplicantur, vt ad fenarium, qui perfectus est numerus, perueniant, cum vetus testamentum à doctores Ecclesie primo historialiter, postea spiritaliter intelligitur, cuiusque spiritalis intelligentia operibus impletur. Per denarium autem, æterna vita designatur, sicut Dominus dicit in Euangelio. Precatur igitur Dominum Ecclesia, & dicit: *[Bilabris tritici denario, & tres bilabris hordei denario.]* id est, iij qui duo præcepta charitatis secundum doctrinam legis atque prophetarum, patribus videlicet veteris testamenti similiter & eis qui vetus testamentum spiritaliter intelligunt & operantur, id est fidelibus Ecclesie, denarium vite æternæ dignetur largiri. Per austeritatem vero uini, actum vitæ: per pinguedinem olei, contemplatiuum possumus accipere. Quod ergo dicit, *[Vinum & oleum ne lesit.]* tale est ac si diceret, Eos qui ubi per actum vite operatiue contemplatiue sequitur studuerunt, ne lesis cogatur iudicium veneris. Sequitur: *Et cum aperuisti sigillum quatuor animalium vocem quatuor animalium dicens: Veni & uide.]*

B

Iac. 1.

Mat. 11

C

Mat. 22

Hebr. 2

D

Mat. 22

Aperio sigilli quatuor ad prophetias pertinet, qui aduentum Christi, passionem, & resurrectionem eius, uocationemque gentium & aperto sermone, & per varias figuras prædicant. Saluator igitur noster quatuor sigillum aperuit, quando intelligentiam prophetiarum doctoribus Ecclesie præbuit. Sed de quibus prophetarum non est nobis necesse quidem dicere, eo quod ab eisdem doctoribus expositi sunt. Et quia non solum quæ à prophetis scripta sunt, sed & quæ ab eis gesta sunt, spiritaliter habent intelligentiam, pauca de his quæ per David, Eliam & Eliaum gesta sunt, dicamus. In Regum volumine scriptum est, quia cum David vellet petere ad pugnam contra Philistæum, dixit ad Saulum: *Pascebat seruis tuis regem parui ius* & *veniebat leo vel visus, tollebatque arcitem de medio gregis, & insequitur, percutiebatque eos enee, & cum de ore eorum.* Et illi *consequenti aduersum me, & apprehendebat mentium eorum; & sufficit am, interficiebatque eos.* Nam & leonem & vrsum in iusticiis ego seruis tuis. David Christum significat. Per leonem autem & vrsum, persecutores Ecclesie designantur. Per leonem Imperatores, & ceteri principes terretes per vrsum, Iudei designati sunt, qui Ecclesiam Dei persecuti sunt. Per arcitem vero, martyres designantur. Leo igitur & vrsus venit, arcitem de medio gregis abstrahit: quia persecutores quasdam de Ecclesia fideles tulerunt, quæ pro Christino nemine interfecerunt. Et sicut David leonem & vrsum insecutus petecit, arcitem de ore eorum trunxit, similiter & redemptor noster quosdam ex persecutoribus persecutus est, quando eis penam quam mererantur, in præfenti sæculo interrogauit, sicut primo Herodis, & tertium secundo, & tertio, & multis aliis. Percussit quippe, quando æterna morte dimittit arcitem de ore eorum cuius, quia populum fidelium de laceratione eorum liberauit. Et iterum illi consequente aduersum David, quia temporibus persecutorum cum alij pangerentur alij contra Christum insequerentur vt eius uocem atque cultum funditus extinguerent. Sed David apprehendebat mentium eorum, & iustificabat, interficiebatque eos. Per mentium, quod octi eorum aptoquinque, blasphemie Iudeorum atque paganorum designantur. Christum mentium persecutorum apprehendit, & iustificauit, interfecitque eos, quando Imperatores in Christum credentibus, omnis enlura & error gentilium ita iustificatus est, vt nullus persecutorum anderet os ad blasphemandum Christum aperire. Item, *David cum ad bellum contra Philistinum inuenit, hanc uiam suam tulit secum, quæ non semper habebat in manibus, elegitque sibi quicquid in profundissimis lapide de torrente: & misit eos in petram quam habebat secum, & fundam manu tulit, & percussit contra Philistinum.* Per baculum quo homo sustentatur, Apostoli designantur, qui Christum quasi sustinebant, cum opus propter quod in mundum uenerat, compleuerant, sicut dicit Apostolus Paulus: *Dei adiutores sumus.* Per petram autem, eius humanitas designatur: per quinque lapides, quinque libri Moysi, quos in petram misit, quia scientiam quinque libro rum homini quem assumpserat dedit: per fundam autem eius linguam accipere possumus. Processio vero David contra Philistinum, duobus modis secundum allegoriam intelligi potest. Processit namque Saluator noster contra Philistinum, quando ductus est in desertum à Sydyris sancto, vt tentaretur à diabolo, uincereturque diabolum. Quinque lapides David in petram misit, sed ex uo Goliath protulit: quia Saluator noster scientiam quinque libro rum: ac qualiter possedit, sed ex uo, id est Deuteronomio, tria testamenti assumpsit, ex quibus tres tentationes diaboli deuicit. Et sicut David funda lapidem iecit, & Goliath interfecit: ita & Dominus noster Iesus Christus linguam sanctæ scripturæ testimoniis protulit, & diabolum superauit. Alter: perexit David ad pugnam contra Philistinum, similiter & Christus vt diabolum uinceret, ad passionem properauit. David lapide Goliath decedit, similiter & Christus diabolum morte sua percuit. *Cumque gladium non haberet in manu David, tulit gladium Philisti. & caput illius amputauit.* Iste est gladius, quo diabolum primum hominem, deinde genus humanum usque dum à Christo redimeretur interfecit. Hunc gladium incurrimus,

cum

A cum peccatis. Sed hunc gladium Christus nō habebat, quia peccatum non fecerat, nec inimicus fuerat dolus in ore eius. Originali quoque peccato obnoxius non erat, quia in peccato ortus non fuerat. Christus itaque qui mortem ex debito non habebat, à diabolo, qui auctor eius erat, mortem mutuauit, & per eam eundem principem mortis interfecit. Per capitulum Philistæi, genus humanum in hoc loco designatur. Præcedit David caput Philistæi, quia Christus à corpore diaboliceleorum multitudinem separauit. Detulit illud in Hierosalem, quia multitudinem electorum in caelesti beatitudine, quæ Hierosalem vocatur, collocauit. De Elia vero & Eliseo quamuis eorum facta plena sint spiritalibus sensibus, ea tantummodo proferamus, quæ à Domino in Euangelio commemorata sunt. Nam cum venisset Dominus in Nazareth, dixit ut concies eius: *Quanta audivimus facta in Capernaum, fac & hic in patria tua.* Dixitque eis: Amen dico vobis, quia multe viderant in diebus Elie in Israel, quando clausum est celum, & ad nullam illarum misit eis Elia, nisi in Sareptam. Sidonie ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant in diebus Elisei in Israel, & nemo eorum curauit eis, nisi Naaman Syrus. In regum volumine scriptum est, quia cum cepisset Ahab rex Israel Eliam petiui, præcipiente Domino abijt in desertum, & sicut uox torrentem Charib: carui quoque deservit & panes & carnes uenire, & panes & carnes uenire. Elia Christum figurabat. Per torrentem autem Charib, legem debemus intelligere, Charib, iurepretatur mendacium, non quod lex mendacium sit. Solent namque prudentes proponere auctoribus suis parabolas, ut aptius intelligatur ea quæ dicere volunt, & introducunt bestias & aues loquentes.

B Quod si sola verba parabolarū attendas, mendacium esse pericipies: in vero sensum, veritatem probabis. Similiter & quedam præcepta legiū, si literam tantummodo attendas, inutilia tibi videbuntur, si spiritalem intelligentiam, veritas tibi imago in littera resoluat. Quidam igitur præcepta legalia iudaica mendacium sunt, quia ea carnaliter intelliguntur: uobis autem veritas, quia ea spiritaliter intelligere curamus. Per coturos vero, sacerdotes Iudeorum designantur, velamine cordium suorum renebrosi: per carnes, iuge sacrificium quod mane & vespere offerebatur. Panes autem, panes propositionis demonstrent, qui assidue in conspectu Domini ponebantur. Bibeat vero de torrente, quia in obsecrationibus legalibus Christus delectabatur. Post dies autem multos siccatum est torrentis quia ueniente Christo in carne, & prædicante, obsecratio legalis cessauit, atque ab illo tempore nihil profuit, sicut dicit Dominus *ex & propheta usque ad Ioannem, & cetera.* Et iterum dicitur Israel per prophetam: *Ne offeratur ultra sacrificium in frustra: in conspectu abominatio est mihi. Neomenias & sabbata vestra non feram, quia sunt carnes vestre.* Sequitur: *Dixit Dominus ad Eliam Vade in Sareptam Sidoniorum, & manebis ibi: præcipi enim tibi mulier vidua, ut pascat te. Qui confurgens abiit in Sareptam.* Elia in Sareptam abiit, quia Iudeos perphos Christus derelinquens, per Apostolos suos pertransiuit ad gentes. Sarepta enim, succensa interpretatur, vel angustia panis. Gentiles quippe, qui erant ciuitas diabolica, & qui per Sareptam designantur, igne vitiorum successi erant. De hoc iuge scriptura dicit: *Omnes vos accenditis ignem accendi flammam, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quæ succendit vobis.* Illi namque flammis accincti sunt, qui igne vitiorum vndique excurrunt, qui & angustia panis vocantur, quia nullus prædicator inquam ad eos accesserat, qui pabulum vestri Dei eis impartirent.

C Cumque venisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua, colligens ligna. Eandem significationem habet mulier, quam & ciuitas. Significat enim Ecclesiam ex gentibus congregatam. Vidua enim erat, quia Deum virum suum peccatis suis exigentibus perdidit. Et vocant eam, dicitur ei: *Quod mihi paululum aquæ in vase, ut bibam.* Minora petit ut ad maiora perueniret. Possulum namque per paululum aquæ, quod animi munus refrigerat, voluntatem audientium intelligere: quia sicut sitientis linguam aqua refrigerat, ita & prædicatorum mentes promptus ani-

mus auditum. *Cumque illa pergeret ut afferret, clamauit post tergum eius, dicens: Affer mihi & buccellam panis in manu tua.* Quasi post tergum nobis est quod ignoramus. Elia ergo post tergum mulieris clamauit, quia prædicator sancti gentibus Deum quem ignorabant prædicauerunt. Vnde & per buccellam panis initium fidei possunt intelligere. Et quia illic competenter fidem veniunt, qui student prius peccata sua confiteri, recte subditur: *Dixitque mulier viro Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum potest puerulus capere forme in hydra, & paululum olei in leptyho.* Leptythus, vas erat in quo oleum sernabatur. Possulum vero per farinam, rationem per oleum autem, opera misericordie intelligere. Gentilis erga populum cognoscens se grauiter errasse, confitebatur nihil in se boni esse, nisi tantummodo quod parum rationis, & parum ex operibus misericordie videretur habere. Gentiles namque parum rationis habebant, quia ex parte rationabiles, ex maxima autem parte irrationabiles erant. Quid enim irrationabilibus, quoniam dicere ligno aut lapidi, Deus meus es tu? Habebant & parum misericordie, quia ipsa natura læpe eos hoc impellabat, ut miseris insubernerent. Persa vero, in quibus larina & oleum continebantur, eorum corda designantur. *En collige duo ligna ut ingrediatur, & faciam illud mihi & filio meo, ut comedamus & moriamur.* Ligna que in ciuitate colliguntur, nihil utilitatis habent, nisi virgini comburantur. Per ligna igitur, errores gentilium diabolice fraude inuenerit designantur. Mulier ligna duo colligebat, quia gentilis populus ex doctrinis philosophorum atque poetarum duobus errores colligebat, pro quibus perpetuo incendio traderetur. Sed quid est quod dicit, *Ut comedamus & moriamur?* Nos enim deo coadiuuantur, vitam in corpore seruamus. Hæc autem ideo le dicit comedere ut moriatur, quia doctrina gentilium mortem magis infert, quam vitam. *Adquam Elias Vade, & fac mihi dixisti, verumtamen fac mihi ex vasa seruuli tui sicut merum panem paruum & affer ad me, ubi autem & filio meo facies posita.* Per panem, fides per cinerem vero læpe paupertas designatur, sicut dicit beatus Iohannes ad Dominum: *in cineribus tuis reprehendo, & ego pauperitatem in saula & cinere.* Panis igitur cinere cooperitur, cum quilibet infidelis ad fidem veniens primum studet deserre mala quæ fecit, ut conuenientius ad fidem Christi percipiant, quia in baptismate suum, accedat. Elia itaque præcepit mulieri, ut ex farina panem faceret, sibi que deservet, quia prædicator sancti gentes hortabatur, ut ex rationis bono, quod à Deo perciperant, cibum fidei Deo prepararent, sibi que deservet. Fidem namque vniuersique ad baptismum veniens, prædicatori deservit, cum ad interrogationem sacerdotis qualiter credas, confiteretur. Elia panem quem mulier facere præcepit, comedere quia profectus filiorum, necesse est prædicatorum. Quapropter Elia: mulier præcepit, ut sibi primum, postea libi & filio suo panem prepararet: quia conuersio peccatoris, prædicatorum primo impuratur. Postea vero conuersus panem sibi præparat, cum in bonis operibus semetipsum exerceat, ut hærens calce illi patrie fiat, obdinet. Quod autem ait Elia: Hydria farina non deficit, nec lecythus olei minuetur, vique in die in qua datur? est Dominus pluuia super terram illud tingulicet, quod fides ab electorum cordibus bonaque opera non deficit, vique dum Dominus ad iudicium cum omnibus sanctis suis veniat. Similiter & Eliseus Chitulum figurabat: Naaman vero, populum gentium. *Mit leprosi erant in Israel, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus:* quia veniente Christo in carne, & Iudei & gentes lepra peccatorum suorum circumdacti erant. Sed Iudei in iniquitate sua permanentibus, gentes à lepra peccatorum suorum mandate sunt. Præcepit ergo Eliseus Naaman, dicens: *Vade, & laue te septies in Iordanem, & resipies: sanitatem caro tua, atque mundaberis.* Abiit: & lauit in Iordanem septies, & resipuit: est caro eius sicut caro pueri parvuli, & mundatus est à lepra. A qua Iordanis baptismum figurabat, eo quod in ea Christus baptizatus sit. Naaman aquis Iordanis ablatus est, & à lepra mundatus, quia populus gentium aqua sacri baptismi à lepra peccatorum suorum est expurgatus. Septena vero eius leuatio, septifonam

E
F
G
H
Lue.
4. Reg. 3
Spiri-

A Spiritum sanctum figurabat, per cuius operationem remissio peccatorum in baptismo datur: quia sicut corpus visibiliter aquis baptismatis, ita anima invisibiliter per operationem Spiritus sancti a peccatis omnibus emanatur. Giezi autem qui pretium sanitatis Naaman recepit, leprosumque eis hereditavit, eos designavit qui doctrinam fidei predicationis hominibus vendunt, quos Dominus in Evangelio non pastores, sed mercenarios, vocat. Elifaeus igitur sanitatem contulit, & Giezi pretium accepit, quia ab eis quos diuina misericordia saluat, peruersi doctores pretium sanitatis exigunt. Et ideo heredes leprosi cotinui eliciuntur, quia in malis quibus per grati Dei contemplantur, permanentes, damnationem sibi perpetuam adiungunt. De apertione, quatuor signis, quod ad vetus testamentum pertinere certum est, patet de multis diximus, ut demonstrare nihil aliud esse signillum apertionem, nisi demonstrationem spiritualium sensuum in veteri testamento, quo nobis per Christum facta est. Sequitur. *Et ecce corpus pallidus, & quo sedebat super eum, non nisi mors, & infernus sequatur eum.*

B Videtur huiusmodi quod de equite quarto dicitur, ad antichristum pertinere. Sed quia superiores equites in bonam partem interpretati sumus, ut conuenienter cum apertione nobis signillum, ordinis recitudo cogit, ut & istum in bonam partem intelligamus, quatenus concordet cum apertione quarti signi, quam ad prophetiam pertinere demonstrauimus. Equus igitur pallidus prophetas significat. Pallor vero dicitur in modis accidit hominibus, aliquando namque pauore, aliquando languiore, aliquando morte, totum corpus occupante, multisque modis aliis palefuit homines. Prophetæ ergo, qui populo peccanti prædicabant quod in rapinum & gladium & perditionem darentur, non inconuenienter eorum pallidum habuisse dicunt. Sicut huiusmodi Dominus est, qui in prophetis suis inhabitauit. Sed valde durum videtur, quod nec moris habuisse dicitur. Ipse enim vita est omnium electorum suorum, sicut ipse dicit: *Ego sum vita.* Sed si diligenter scripturas diuitius inspexerimus, inueniemus Dominum nostrum Iesum Christum etiam in ortem vocari. Nam sicut vita est omnium electorum, quibus quotiens vitam a terrena largitur, ita & mors dei potest reproborum, quos pro scelere suis quotidie morti tradit perpetuo. Ipse enim habet potestatem, *animam & corpus perdere gehennam.* Nomen ergo mortis habuisse dicitur, quia Iherosolimitico populo peccanti mortem intulit, sicut in cantico Deuteronomij ipse manifeste demonstrat, eum dicens: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad infernum non finem: deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburent, & cetera.* Hinc equitem infernus sequebatur, quia omnes qui condemnationis prophetarum quas ex ore Domini ad populum pertulerant, contemplerunt, infernus absorbit. Unde & sequitur. *Et data potestas in quatuor partes terre, occidere in gladio & fame & morte & bestiarum.* Per quatuor partes terre, omnis terra designatur. Qualiter autem in gladio & fame & morte & bestiarum consumpti fuerint, libri Prophetarum atque Regum aperte demonstrant. Quærendum vero nobis est, cur apertio quatuor signorum ad vetus testamentum, trium vero ad nouum pertinet. Quia tenor namque sunt elementa, quibus secundum corpus subtilissimum. Vetus igitur testamentum in quaternario numero non inuenienter ponitur, quia lex Moysi nihil aliud populo Hebraico, nisi ea quæ ad quatuor elementa pertinent, re-promittit. Nouum vero testamentum in ternario numero ponitur, quia fides sanctæ Trinitatis, sine qua saluæ non possumus, in eo specialiter commendatur. Et cum aperuisset signillum quintum. Quinti signi apertio, sexti & septimi, sicut iam diximus, ad apertionem noui testamenti pertinet. Et quoniam nouum testamentum apertio fit veteris testamenti, tamen multis in eo obscure ponuntur, quæ necesse est vt exponantur. Igitur signillum quintum, sextum & septimum Saluator aperuit, quando ea quæ per parabolas ipse locutus est, & figuratè gessit, doctoribus Ecclesie patefecit. Sed de expositione noui testamenti non est nobis necesse quidquam dicere, eo

quo & sanctis patribus mirabiliter & multipliciter sit expositum. Quinti igitur signi apertio ad martyres pertinet. Quintum vero signillum tuum Christus aperuit, quando ea quæ per parabolas & quasdam figuras de persecutione martyrum, & glorificatione eorum dixit, doctoribus Ecclesie manifestauit. Aperuit etiam quintum signillum, quando eis caelestem gloriam quam promiserat, contulit, colque in mundo apud homines clarificauit. *Vidi Ipsi alare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & testimonium Iesu quod habebant.* Altare Dei Christus est. Animæ igitur sanctorum sub altare quiescunt, quia sicut capiti supposita sunt membra, eique coherent, ita & animæ sanctorum in caelesti gloria constitutæ, Christo saluatori subiectæ sunt, eique per coniunctionem membrorum necuntur. Et clamabant voce magna, dicentes: *Videte quæ Domine facitis & verum non iudicatis & vindicatis sanguinem nostrum de iis qui habuerunt in terra.* Cum scriptura præcipiat, *non homo pro homine reddere,* & Dominus dicat in Evangelio: *Delicta immorum vestrorum, & benefacite iis qui oderunt vos: quod est quod sancti in caelestibus constituti vltionem de inimicis suis expectant: sed ius sanctos Dei diem vltionum desiderant, in quo & corpora & mercedem plenam laborum suorum a Domino percipient.* Nam huius diem Dominus desiderandum esse discipulis suis manifestauit, cum signa dici iudicii prædiceret, dicens: *Cum autem videbitis hæc facta, respicite & leuate a terra vestra, quoniam appropinquat vltio vestra.* Et in oratione Dominica adhuc petimus adueniat regnum tuum. Verum quia sanctorum resurrectio atque glorificatio in die iudicii fiet, & dies iudicii damnatio erit impiorum, sancti vltionem de inimicis suis possunt, quando perit vt dies Domini veniat, quia eo die damnatione perpetua damnabuntur. Sed hic queritio oritur, cur sancti Domini diem iudicii desiderent, cum Propheta dicat: *Va desolata eritis diem Domini.* Scimus namque diem Domini damnationem esse impiorum, sicut iam diximus. Et quid necesse fuit Propheta dicere: *Va desolationibus diem Domini,* cum nullus impius reperatur, qui aut mortem suam, aut diem Domini desideret, eo quod in eo damnari mereat? Et quia verum est quod Propheta dixit, *imelligendum nobis est quid significat.* Damnatio quippe impiorum, sunt peccata. Quicunque ergo cum hoc totire desiderat, damnationem suam desiderat. Qui equum aut bonem aut aliquid lucis re suum fagari desiderat, damnationem suam desiderat. Qui dum aliquid quod proximo inferre desiderat, damnationem suam desiderat. Igitur quia damnatio impiorum erit dies iudicii, quicunque ea celerata committere desiderat, pro quibus in die iudicii damnabitur, diem Domini, id est, damnationem suam desiderat. Et data sunt illi singula, ipse albe. Stola albe gloria est sanctorum animarum. Singulas stolas albas sancti Dei nunc possident, quia corporibus in terra quiescentibus, stolis animæ beatitudinis æternæ perfruuntur. Binas stolas tunc percipient, eum post resurrectionem animæ cum corporibus gloriam caelestis patrie sine fine possidebunt. Et dictum est illi vt requiescat illuc tempus modicum, donec impleantur caeteri eorum, & fratres eorum interfecendi sunt. Tempus modicum, & tempus est usque ad diem iudicii. Quod modicum idcirco dicitur quia in comparatione futuri temporis valde modicum est. Sancti ergo qui hoc desiderant, vt dies iudicii fiat, in qua & corpora & mercedem plenam laborum suorum recipiant, tempus modicum expectare iubentur, donec impleantur numerus fratrum eorum: quia dies iudicii non venit usque dum impleatur omnis numerus electorum. Sed quærendum nobis est, cur sole animæ pro Christi nomine interfectorum sub altare Dei quiescant, & stolas singulas accepisse legantur, cum omnes electorum animæ sub hoc altare quiescant, caeteraque stolas & ipse possideant. Per animas igitur interfectorum, non solum martyres, sed & omnes animæ iustorum debemus accipere: eo quod & ipsi mundo sint mortui, vt Deus viuere, sicut dicit Apostolus: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Et de semetipso dicit: *Abi mundi crucifixus est, & ego mundo & cunctis qui volunt pie vivere in Christo Iesu persecutionem patientur.* Et iterum dicitur:

E

Rom. 1
Mat. 1

F

Ez. 11
Mat. 6

Amos

G

H

Ez. 11
Gal. 2
Timo. 2
Ab. 1
Mat. 10

A duodecim nulla signati. Ex tribu Issachar duodecim nulla signati. Ex tribu Zabulon, duodecim nulla signati. Ex tribu Ioseph, duodecim nulla signati. Ex tribu Benjamin, duodecim nulla signati.

P. 89. Iudas prior ponitur, Benjamin vero ultimus. Quod si interpretationes nominum inspicere voluerimus, Iudam interioriorem in penitentia, Benjamin vero superiorem reperimus in patria. Nam qui ad Deum concendere desiderat, a minoribus incipit, ut gradatim crescendo maiora penetret, sicut dicit Psalmista: *Humiliavit deum in virtutem.*

Lib. 10. Et quia sancti ad Deum per iter virtutum conficiuntur, subiungit. *Videbitur Deus decorem in Sion.* Iudas confessio interpretatur, Iudas ergo prior ponitur, quia quicumque post peccata ad Deum conuerteri desiderat, necesse est ut primo confiteatur peccata sua, sicut dicit Iacobus Apostolus: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut saluemini:* videlicet ut per confessionem peccatorum & penitentiam, Deum sibi placabilem faciat quem offenderat. Et quia qui salubriter penitet, & desistit mala que fecit, gaudium in celo facit, oculos misericordie Dei ad se conuertit, sicut dicit Dominus: *Conuertimini ad me, & ego reuertar ad vos:* Ruben secundus ponitur, qui visionis filius interpretatur: quia per penitentiam, visionis factus est filius, qui erat antea filius perditionis. Post Ruben

Iacob. Adhuc sequitur, qui accinctus interpretatur: quia necesse est, ut qui peccata se mala gessisse, & peccata in eisdem relabunt, contra omnia vitia armeret, voluntateque carnalisque se praecedat quia non potest fieri ut a peccatis abstinere, qui in voluptatibus carnalibus requiescit. Et quia qui contra vitia pugnat viriliter, iam beatus esse incipit, Aler in ordine ponitur, qui beatitudo interpretatur. Sequitur Nephthali, qui dilatio mea interpretatur. Omnis enim qui fecit se Deum offensibile, & vult ut ei misericordia divina succurrat, debet & ipse misericordiam quibuscumque potest, & quomodo potest, sicut dicit Dominus: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

B Illius quippe mens circumquaque dilatatur quia per dilectionem quam proximis exhibere debet, omnibus quibuscumque potest, miscetur. Post Nephthali ponitur Manasses, qui oblitus interpretatur: quia expedit ut qui peccata sua desistit, qui eleemosynas pauperibus largitur, ut peccata eius dimittantur, eadem peccata ita desecat, quatenus ea penitus oblitus esse videatur. Ille enim per malis quae fecit, deprecans ut ei dimittantur, a Deo exauditur, qui omnia vitia ex toto desistit. Deinde Leui sequitur, qui additus suae allimpru interpretatur: quia qui de peccatis quae fecit, iam penitentiam exercuit, qui contra vitia pugnavit, eaque desinit, qui erga indigentes misericors extitit, atque his operibus hoc promeruit, ut eius peccata dimitterentur, de venia iam securus, rimorem ignis aeterni a mente abiicit, atque in amore Dei ac celestis patrie totus assumitur, utque additur, qui filii Dei nuncupantur & sunt. Sequitur Issachar, qui merces interpretatur. Sed interpretationem huius nominis clarius videbimus, si ea quae mater Lia, eo nascens dixit, ponamus. Ait enim: *Reddidit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo.* Et idcirco appellatus nomen eius Issachar, id est merces. Caro nostra, ancilla nostra debet esse. Vir noster, Deus noster est. Ancillam vero nostram viro nostro damus, si carnem nostram Dei servitio nuncupamus, si eam vigilare, ieiunare, & abstinere compellimus, atque voluptates eius edomamus. Issachar igitur Lia in mercedem datus est a Deo, quia ijs qui carnem domant, qui vitia extinguunt, ea merces datur a Deo, ut virtutes direntur. Et ideo post Issachar, Zabulon ponitur, qui habitaculum fortitudinis interpretatur. *Qua est fortitudo, nisi Deus?* dicitur Psalmista dicit Dominus fortis & potens, Dominus potens in prelio. Et quod habitaculum fortitudinis, nisi habitatio Dei? In illo enim habitat Deus, in quo fides, patientia, cultus, humilitas, charitas, ceteraeque virtutes commorantur. Et quia per operationem virtutum augentur praemia meritorum, Ioseph subsequitur, qui augmentum interpretatur. Benjamin ultimus, immo & superior po-

nitur qui filius dexterae interpretatur. Dextera namque patris, filius Dei dicitur. Et Evangelium loquitur, quia sancti Dei ad dextram Dei ponuntur. Ecce itaque Dei, filii dexterae efficiuntur, cum ab hac vitia subtrahuntur in celestibus sedibus collocantur, ubi nihil est finitum, sed totum dexterum. Igitur quia interpretationes nominum duodecim tribuum usque ad cum finem perducimus, quo in celestibus collocantur, congruuntque ut ea quae sequuntur, ad glorificationem animarum sanctarum transferamus. Post haec dicitur magnam, quam nemo dnumerat poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis stantes ante thronum, & in conspectu agni, amicti stola alba, & palmae in manibus eorum. Et clamabant voce magna, dicentes. J Pet turbam superiorem quem nuncero comprehenditur, electi qui in Ecclesia Dei lingulis temporibus laborant, designantur, sicut iam diximus. Et quia multi sunt vocati, pauci vero electi, & in comparatione reproborum exigua est turba electorum, non immerito numero centum quadraginta quatuor nulla, & electi qui singulis temporibus in Ecclesia Dei laborauerunt, designantur. In caelesti vero beatitudine, ubi singulis temporibus ex omnibus gentibus, tribubus & lingulis congregantur, tanta earum efficitur multitudo, ut nullo numero comprehendi possit. Per stolas autem albas, munditia animarum designantur. Palmae vero in signum victorie ponuntur. Palmae igitur non solum sancti martyres, quibus victoria specialiter adscribitur, sed & oēs electi, qui in hoc saeculo positi contra visibiles & invisibiles hostes fortiter dimicant, in caelesti beatitudine possident. Palmae autem, praemia sunt victoriae sanctorum. Qui & voce magna clamare dicuntur: *Salus Deo nostro, qui sedes super thronum, & agnui.* Sancti Dei nunquam cessant laudare Dei, nec tamen laborant laudando Deum: quia sicut dulcis est sancti visio Dei, sic & laus Dei. Et omnes, magis stant in circuitu throni & sanctorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in medio throni in facies suas, & adoraverunt Deum dicentes, Amen, benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in saecula saeculorum. Amen. Superius nulla millium angelorum in circuitu throni Deum laudare dicuntur: hic autem nullo numero comprehenduntur, sed omnes in circuitu throni stare dicuntur. Possimus per superiores angelos, qui numero comprehenduntur, eos intelligere qui ad diversificationem in mundo de stantantur: eos autem qui sine numero ponuntur, illos qui in celestibus cum Domino conuerantur. Sed & hic septē benedictiones ponuntur sancti superius, ut demonstraret eodem modo & istos benedicere Deum, qui mundum suae gubernatione tuerentur, sicut & illos qui in celestibus cum Domino commemorantur. Et respondens unus de senioribus dixit mihi: *Et quia sancti sunt stola alba, qui sunt & vnde veniunt? Dixi illi, Domine mihi tu scis. Interrogabam, & respondebat. Per seniores namque doctores Ecclesiae per Ioannem vero, auditores intelliguntur. Nam praedicatores sancti gloriam animarum sanctarum quibuscumque modis possunt inrimant auditoribus suis, ut mentes eorum ad amorem celestis patrie accendant. Et dixit mihi: *Et sunt qui veniunt ex magna tribulatione, & lauerunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni.* Hic demonstrat non ad electos, qui in hac vita laborant, sed ad eos qui in caelesti vita cum Domino requiescunt, hanc pertinere. Non enim sancti de magni tribulatione, sed ad magnas tribulationes perferendas in mundum veniunt, sicut dicit Iob: *Homo ad laborem nascitur, & amara volandum.* Et Dominus dicit in Evangelio: *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsi regnum caelorum.* Et Paulus dicit: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum caelorum.* Hic enim tempus est tribulationis, illic tempus pacis. Sancti igitur de magna tribulatione veniunt, qui ab hac vita subtrahuntur, ubi tempus tribulationis est, in aeterna quiete collocantur. Lauebant autem stolas suas, quia animas suas in hac vita positi ab omnibus sordibus peccatorum mundantur, primo quidem per baptismum, postea vero per penitentiam & lachrymas, ac misericordiae opera, & in ceteris bonis operibus. Quae etiam in sanguine agni dealbare fuisse dicuntur, quia animae electorum, quatenus etiam*

P. 89.

Lib. 10.

Iacob.

B

Luc. 12.

Zac. 1.

Mat. 3.

Mat. 5.

C

Gen. 30.

D

P. 23.

E

Mat. 12.

Mat. 13.

F

G

H

Iob. 1.

Mat. 11.

Mat. 13.

A nigredine peccatorum inuoluit, per redemptionem sanguinis Christi candorem mundicie assumpserunt. Ideo sicut ante thronum Dei, & seruauit ei dicit: ac uoluit in templo eius. In conspectu namque Dei sancti Dei assilunt, ac uisione eius indefinenter perscrutantur. Templi uero Dei, celestem patriam, seruitum Dei, amorem Dei uocat. Quod enim seruitum tam acceptabile Deo, quam ut diligatur ex toto corde, totaque uirtute? Et quis ita ardentem diligit Deum, sicut illi qui assidue contemplantur faciem eius? Et qui sedet super thronum, habitaculum super illos.] Thronus Dei, sancti Dei sunt, sicut superius diximus. Qui ergo designatur per thronum Dei, ipsi sunt super quos habitat Deus: habitat uero super sanctos suos Deus, cum eos suo lumine illuminat, circumdat, & tueretur. Non sicut, neque sicut amplius.] Cum Dominus dicat in Euangelio: Beati qui seruauit & sicut iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur: cur hanc sancti Dei nunquam elurire dicuntur? Sed sicut superius diximus, non ad electos qui in hac uita positi, loquitur: quod uidentes iniustitias hominum, eluriant, & sicut iustitiam, cupientes omnes homines iustos esse, sicut ipsi sunt. Eluriant etiam, ut sua iustitia quotidie crescat, eluriant & sicut uirtutem aeternam. Animæ uero sanctorum non eluriant neque sicut amplius, quia eluriant, iamque percipere uitam æternam meruerunt. Et non cadet super eos sol, neque uilius affus.] Per solem, tentationes quas sancti ab hominibus perferunt, possunt intelligere: per æstum, tentationes demonum, siue uoluptates carnales. Et quia sancti in hac uita positi perfectiones iniquorum hominum tolerando uident, tentationes demonum superauerit, desideria carnalia in se exstinguunt, in celesti beatitudine positi nullum laborem in perpetuum sentient. Quoniam namque qui in medio throni est, regit illos.] Regit Deus sanctos suos, cum uoluntates eorum in se disponit, ut nihil uelle possint, nisi quod Deus uult. Et deducit eos ad uita fontes aquarum.] Vita fons Christus est, qui dicit: Ego sum uita. Quod enim sine illo est, mortuum est: quod uero cum illo est, uita est. Ad uitæ fontem Christus sanctos suos ducit, quia ad semetipsum eos ducit, ut sint uiuam cum illo. Per aquas, eosdem sanctos possunt intelligere. Ipse est quippe & fons aquarum, quia ab ipso procedit omnis sanctitas electorum, sicut ipse dicit: Sine me nihil potest fieri. Et absorget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.] Quia tempus fletus huius temporis ridendi in illa beatitudine erit, sicut Dominus dicit: Beati qui nunc lugent, quoniam ipsi tunc consolabuntur.

CAPIT OCTAVVM.

Et cum aperisset signillum septimum.] Apertio septimi signilli ad natuitatem Christi pertinet. Sed querendum nobis est, cur in septimo, non in quinto loco ponatur. In Genesi scriptum est, quia sex diebus fecit Deus cuncta que ex caelo & terra originem sumpserunt, septimo autem requieuit, & idcirco uocatur dies septimus sabbatum, id est requiem. Que est autem requies nostra, nisi Christus? Non inconuenienter ergo in septimi signilli apertione natuitas Christi ponitur, quia ipse est requies omnium sanctorum suorum, quæ per septimum diem figuratur. Et quia ea quæ in natuitate Christi gesta sunt, spiritalem intelligentiam obteniet, septimum signilli Christi aperit, cuius quæ per significationem gesta sunt, doctoribus Ecclesie per inspirationem Spiritus sancti manifestantur. Factum est sicut in caelo quasi media hora.] Per silentium, quæ pax ab Octauiano Augusto, Christo nascente, per uincentium orbem facta est, designatur. Media autem hora silentium factum est, quia pax quam Ecclesia in initio fidei apud paganos habuit, paucis temporibus mansit. Nam a Nerone Imperatore interrupta est, & Petro Pauloque interfectis, præcepit omnes Christianos persequi. Et uide septem angelos stantes in conspectu Dei, & datus sunt illi septem tubæ. Ordo istorum angelorum in sequentibus designatur. Nam sicut præcepit regi aut principem mittitur, qui eius aduentum annuntiet, ita & Ioannes, quia magna erat quæ per angelos designabatur, eorum memoriam facere uoluit antequam ad eorum narrationem

ueniret. Et alius angelus uenit, & stetit ante altare, habens turribulum aureum in manu sua.] Ille angelus Christum significat. Venit autem, quia per incarnationis mysterium inmundi apparuit. Per altare autem aureum, Ecclesia designatur. Quia ante altare stetit dicitur. Iacebat namque Christus in incredulis, qui cum purum hominem estimabat: stabat uero cum fidelibus, qui cum Deum uerum esse credebant. Et ante altare ergo stetit, quia Apostolis & ceteris credentibus, sicut fidelibus, qui cum Deum uerum esse credebant, manifestauit. Per turribulum uero quod in manu tenebat, corda Apostolorum, ceterorumque fidelium demonstrantur. Quod aureum fuisse dicitur, quia corda discipulorum per fidem purificata, & per sapientiam quam à Christo didicerant, erant inaurata. Qui etiam turribulum in manu tenuisse dicitur, quia corda Apostolorum in manu Dei erant, sicut dicit Salomon: Cor regis in manu Dei, quocumque uoluerit inclinabit illud. Numquid coristud Salomonis in manu Dei erat, quando idola adorabat? Nèquid cor Antiochii aut Herodis in manu Dei erat? Numquid corda regis sanctos Dei persequentium in manu Dei erant? Nonne in manu diaboli erant, quid quæque uolebat facinorosa, ea inclinabat. Corda uero regum spiritualium, id est sanctorum in manu Dei sunt, & ideo ad quæcumque uoluerit inclinabit ea. Sequitur: Et datus sunt ei missæ multa.] Missæ multa, præcepta sunt Euangelij. Inmissa enim in turribulum ponuntur, ut calore ignis accepto, fragrantiam odoris sui circumquaque spargant. Similiter & Christus doctrinam Euangelij in cordibus discipulorum suorum posuit, qui igne charitatis succensi, odorem fidei suæ per omnes gentes sparserunt. Unde & sequitur: Ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est in conspectu Dei.] Genera orationum plurali sunt. Orat namque fideles uerbo Deum, deprecantes ut dimittatur eis omnia peccata eorum. Orat & elemosinas largiendo, sicut dicit Dominus in Euangelio: Date elemosinam, & ecce auertit a uos faciem suam. Et in alio loco scriptum est: Sicut & exstinguit ignem, ita elemosina exstinguit peccatum. Orant etiam, ducendo proximos quæ in eis deliquerunt, sicut Dominus dicit in Euangelio: Si miseris uos hominibus peccata eorum, & pater uester caelestis dimittet uobis peccata uestra. Orant nihilominus & præcepta charitatis seruando, quemadmodum scriptum est: Quia in uersa delecta operis charitatis. Illegitur salubriter orat Deum, qui seruauit mandata Dei. Nihil enim prodest nobis elemosina dei uerbi implorare, & operibus ita ire. Super altare ergo aureum de orationibus sanctorum dedit Deus, quando super eorum credentium, fidem, doctrinam, actumque Apostolorum, ceterorumque prædicato rum posuit, ut haberent unde erudiretur, & quod imitarentur. Unde & sequitur: Et ascendit fumus aromatum de orationibus sanctorum, de manu angelis in conspectu Dei.] Per fumum aromatum, non solum orationes fidelium, sed & fragrantia bonorum operum designatur, quæ ab Ecclesia indefinenter ascendit in conspectu Dei. Qui fumus de manu angelis cõcedere dicitur, quia quidquid boni fideles faciunt, operante Deo faciunt, sicut dicit ipse: Sine me nihil potest fieri. Et accepit angelus turribulum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram.] Per ignem, Spiritus sanctus designatur. Angelus itaque, id est Christus, turribulum, id est corda discipulorum, de igne altaris, id est de Spiritu sancto impleuit, quando post ascensionem suam in celum, decimo die Spiritu sancto missa de celo, corda discipulorum impleuit, ac facientiam omnium linguarum dedit. Et si per altare Ecclesia designatur, cur Spiritus sanctus antequam daretur, ignis altaris esse dicitur? sicut idem Ioannes dicit: Nõ dum erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus. Sed spiritus sanctus antequam daretur, ignis altaris erat, quia per remissionis gratiam iam eum Ecclesia possidebat. Nam Dominus ante passionem suam promissit se Spiritum sanctum daturum discipulis suis: & idem Ioannes cum uerba Caiphæ posuisset tentans: Expellit uobis ut unus mortuus homo pro populo, & non tota gens periret, intulit dicens: Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit quia Iesus mortuus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei con-

Proper. 21. Reg. 11.

F

Luc. 11. cels.

Mat. 6.

G Pet. 4.

Mat. 11.

Mat. 11.

Mat. 7.

Mat. 15. c. 16. Ibidem.

Abiunctum est. Et uocem in stellis dicitur Abiunctum. Abiunctum ualde est amarum. Per abisinthium igitur comminationes prophetarum designantur, quas populo peccanti ingerant, predicantes eis quod nisi penitentiam agerent, in peccatis & in carnis uitium suis darentur. Et quod si nec ille penituerit, morte perpetua damnaretur. Et facta est terra pars aquarum in Abisinthium. Illi in amaritudine penitentiae per comminationem prophetarum assumpserunt, quos superius per tertiam partem aquarum diximus fuisse designatos, id est electi. Et multi homines mortui sunt de aqua, quia amara facta sunt. Illi salui esse meruerunt. Mortui sunt enim secundum id quod mali erant, & uixerunt secundum id quod boni esse ceperunt. Et quarta angelus tuba cecinit. Et percussa est terra pars solis, & tertia pars lunae, & tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & dies non luceret tertia pars, & nocti similiter. Sol, luna, & stellae, ad uiam rem pertinent. Nam per solem, populum Iudeorum: per Lunam uero, synagogam per stellas autem, principes sacerdotum & Pharisei designantur. Sed si obscuratum noluerunt credere, transire uoluerunt, superior perturbabitur sensus. Superius enim combustionem terrae tertiae partis, quae sub cantu tubae primi angelii facta est, conuersionem tertiae partis maris in sanguinem, quae sub cantu tubae secundi angelii facta fuisse uita est conuersionem nihilominus tertiae partis aquarum in abisinthium, quae sub cantu tubae tertijs angelii facta fuisse legitur, in bonam partem accipiendam esse demonstrauimus, ideoque ad electos pertinere. Consequens est ergo, ut percussioem solis & lunae atque stellarum in bonam partem interpretemur. Per tertiam itaque partem solis, quae percussa obscurata est, ij qui ex populo Iudeorum in Christum crediderunt, designantur. Obscurati sunt namque impii Iudeis, sed resuscitauerunt in conspectu Dei. Similiter & per tertiam partem lunae atque stellarum quae obscurata est, ij qui ex archi synagogis atque sacerdotibus & ex Phariseis in Christum crediderunt, designantur, quia & ipsi propter lumen uerum, id est Christum, quemque perciperunt, obscurati sunt eis, quorum mentis oculus diaboli obcecauerat, ne in Christum crederent. Nam claritas solis lippientes oculos obcecat magis, quam illuminat. Possumus uero per tertiam partem dicitur Apostolos, per tertium autem partem noctis eos qui ex gentibus crediderunt, intelligere. Obscurati sunt namque etiam Apostoli, qui eorum doctrinam non uoluerunt preperuerant, sed etiam ipsos uisueque perierunt. De hac eorum obscurazione Dominus dicit: *Non enim autem a parentibus & fratribus & cognatis & amicis, & morte affligerent ex uobis, &c. Et uidi & audiui uocem unius aquilae uolantis per medium celum, dicentis uocem magnam: Vae, vae, habitationibus terrarum, & uocibus trium angelorum, qui erant tuba cantum.* Per celum in hoc loco Ecclesia designatur. Aquila uero, Christum & Apostolos eius demonstrat. Aquila ergo per medium caelum uolabat & clamabat, quia Christus primum per Iudaeam, Apostoli uero eius per uarias gentes Euangelium predicauerunt. Quos etiam persecutiones ab aduersariis Ecclesia esse passura, multis modis praedixerat. Ideoque tria uae posuit, ex quibus primum ad haereticos pertinet, qui Ecclesiam Dei multis modis impugnare conati sunt: secundum ad paganos, qui eandem Ecclesiam Dei persecuti sunt, maximamque huius multitudinis interfecerunt: tertium ad Antichristum, qui populum Dei in fine mundi debellaturum est. Nec putare debemus, quod tria uae ad electos pertineant, qui diuersas calamitates ab impiis peritulerunt: id est potius ad eosdem impios, qui eandem calamitatem intulerunt. Unde & *1. vae, vae, habitationibus terrarum.* Impij namque qui nihil aliud quam terram querunt, habitatores terrae iure uocantur: iusti autem qui caelestis semper desiderant, caeli habitatores esse uocantur, sicut dicit Apostolus Paulus: *Non estis autem conuersi in saeculum.*

Et quintus angelus tuba cecinit. Quintus angelus defensores Ecclesiae orthodoxae fidei designat. Tuba cecinerunt, quoniam pro defensione fidei omnibus modis laborauerunt. Et uidi stellam de caelo cecidisse in terram. Per stellam, haereticos designantur, quia sicut stella in caelo resurgens, ita & isti ante quam caderent, doctrina & sapientia resurgebant in Ecclesia. De caelo in terram cecidit, quia ab Ecclesia praecisus, corpori reproborum, qui per terram designantur, sociati sunt. Sed querendum nobis est, cur primum haereticos, qui per stellam & locustas designati sunt, posuerit, & postea persecutores, qui designantur per equites loricatorum: de quibus in sequentibus in cantu tubae sexti angelii dictum est. Quia antequam Imperatores Romanorum Ecclesiam Dei persequi instituerent, haeretici esse ceperunt sicut Nicolai, qui temporibus Apostolorum extitit, & multi alij. Et data est illi datus potestas abijci. Per clauem, librum arbitrium haereticorum, quod habuerunt in malo, designatur: per abyssi uero, corda eorum: per puteum autem, eorum ora designantur. Data est igitur haereticis clauis putei abyssi, quia permittit Deus haereticos esse, sicut dicit Apostolus Paulus: *Operetur haereticos esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant inter uos.* Et aperuit puteum abyssi. Stella quae de caelo cecidit, puteum abyssi aperuit, quia haeretici ad proferenda mala quae in cordibus eorum latebant, ora sua aperuerunt. Et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magna. Per fumum doctrina haereticorum designatur: quia sicut fumus uento impio cito cunctis, ita & doctrina haereticorum per doctrinam haereticorum patrum uelut fumus euasit: ut per fornacem uero sepe corda impiorum designantur, sicut dicit Propheta: *Velut cibum ardens, corda eorum.* Et obscurati sunt sol & aer de fumo putei. Per solem sepe Christum intelligitur: in hoc autem loco membra eiusdem, id est, praedicatores sancti designati sunt: per aerem uero populus fidelis, qui eis subiectus erat. Sed quomodo electi obscurati sunt, quos prauitas haeretica decipere non ualuit? Sed obscurati sunt, quos haeretici decipere potuerunt: qui & in sequentibus per locustas designantur: uerum caritas eorum ceteris fidelibus latere non potuit, sicut lucerna sub modio abscondi non potest. Et de fumo putei exierunt locustae in terram. De fumo, id est, de doctrina eorum qui haereticos chaepellati sunt, magna multitudo haereticorum generata est. In terram exierunt, quia societas electorum separata, eis qui terra uocantur, id est infidelibus coniuncti sunt. Et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terrae. Sepe Deus dicitur dedisse quod permittit. Permittit enim Deus impios male agere, ut ex eorum malis bona operentur. Per scorpiones uero possumus demones accipere: quia sicut scorpiones dum non praedantur, corpora hominum suo ueneno inficiunt & exingunt, ita & demones incauti hominibus uenena malum perfusionem ingerunt, & dum ad perpetranda scelera pertrahunt, eorum animas ueneno suae malitiae infestas occidunt. Potestas ergo locustarum, id est haereticorum, similis est potestati scorpionum, id est demonum: quia sicut demones in hoc semper insidunt, ut quoscumque possunt decipiant, ita & haeretici tota uirtute laborant, ut quoscumque possunt, in foueam suae perditionis demergant. Et praecceptum est illis, ne ledant frumum terrae, neque omne uiride, neque omnem arbori. Quod significat frumum terrae, hoc & omne uiride. Nam sicut superius sub cantu tubae primi angelii per omne frumum uiride quod combustum esse dicitur, electi qui primis temporibus fuerunt, designantur: ita & hic per frumum terrae, & omne uiride, fidelis populus est designatus: per arbores uero, doctores Ecclesiae designantur. Prohibiti sunt ergo haeretici, ne ledant frumum terrae, neque omne uiride, neque omnem arbori: quia non permittit Deus, ut eos qui uiriditatem fidei habebant, id est, qui fidem quam profitebantur, operibus implebant, neque sanctos praedicatores, qui non erant spinae uel tribuli, ex quibus neque uir: neque sicut colliguntur, sed potius arbores bonorum operum fructus ferentes, ex quibus fideles populi reficiantur, haeretici deciperent. Prohibetur: Nisi tantum homines: qui non habent signum Dei in fronte.

A. 8.

F

1. C. 8.

O. 8. 7.

G

M. 1.

H

Sup. 1.

A *bus suis.* Quid est autem signum Dei, nisi caritas? De qua idem Ioannes loquitur, dicens: *Deus caritas est.* Possimus vero per frontes, que qualitates mentium sapissime demonstrant, corda reproborum intelligere. Ille vero facile ab hereticis decipiebantur, qui signum Dei vini, id est, charitatem in cordibus suis non habebant. *Et preceptum est illis, ne occiderent eos.* Quod dicit, (preceptum est illis,) videtur nulli ad demones pertinere. Tanta etenim nequitia demonum, vt filios Deus permisisset, statim vt homio mortale facinus admisisset, eum interficerent. Sed expectat Deus homines impios, vt aliquando penitentia ad eum redeant & saluentur, siue vt iusti per eos probentur. Nam & Psalmista, cum de impiis loqueretur, precabatur dicens: *Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi tui.* Et in Iudicum libro scriptum est: *Quia dimisit Deus Chanaanos & Philistinos, vt in eis experiretur Israel, & haberent scientiam certandi cum hostibus.* Precepit ergo Deus, id est, non permitti vt exterminaretur, siue omnes heretici, siue omnes impii: vt haberent iusti per quos probarentur, *sicut aurum quod probatur per ignem.* Vnde & loquitur: *Sed vt cruciatur mensis quoque.* Per menses quoque, omne tempus vite presentis, quod in quinque aetatibus consistit, possumus intelligere. Prima, namque etas est infans: secunda, pueritia: tertia, adolescentia: quarta, iuuentus: quinta, senectus. In quinque ergo mensibus, id est, in omni tempore vite presentis, non solum heretici, sed & omnes impii cruciuntur. Nam velint nolint, cum ad memoriam mortem penamque quae mortem sequitur, reducant, quamvis de prosperitatibus feculi videantur exultare, cruciantur tamen intrinsecus, eo quod facit se pro scelibus suis eternaliter esse cruciandos. E contrario iusti, quamvis extrinsecus diuersis modis affligantur, intrinsecus tamen de spe celestis gloriæ, quæ se peruenire eos erodunt, exultant. Possimus etiam per quinque menses omne tempus huius mundi intelligere. Primus, namque mensis est ab origine mundi vique ad diluuium: secundus, a diluuii vique ad Moysen: tertius, a Moysen vique ad David: quartus, a David vique ad Christum: quintus, a Christo vique ad consummationem seculi. In his ergo quinque mensibus omnes fabricatores errorum concitantur, iuxta eo modo quo superius diximus: iuxta quod falsas adinventiones suas vident a veritate superari. *Et cruciatur eorum vt cruciatur scorpium, cum percutit hominem.* Diximus superius per scorpionem demones esse designatos. Nam sicut scorpium corpus aculeo vulnerat, vt per vulnus venenum intro mittat, per quod hominem interdicat: ita & diaboli, aut ira, aut superbia, aut libidine, aut aliqua delectatione carnali mentem vulnerat, vt per hoc venenum suæ malitie infundat, animamque interficiat. Cruciaturs ergo locustarum similis esse cruciatus scorpionis dicitur: quia heretici imitantes patrem suum diabolum, per lenia verba atque composita, mentes hominum imperitorum vulnerant, venenumque sui erroris insundentes, eorum animas necabant. Possimus quippe per cruciatum, animarum interfectionem intelligere. *Et in diebus illis querunt homines mortem, & non inueniunt eam: & cupiunt mortem, & fugiunt eam.* Hæc sententia ad electos pertinet. In diebus illis, id est, in diebus quibus Euangelii gratia per vniuersum mundum resurgit, querunt homines mortem. *Querat Paulus mortem, persequendo Ecclesiam Dei, & non inuenit eam:* quia Christus qui est murus impetrabilis, se illi obiciens, a morte quam quærebat, eum retraxit, & ad vitam, quod est ipse, violenter reduxit. Fugit & alij multi qui quærebant mortem, Ecclesiam Dei persequendo, aut cetera mala exercendo: sed fugit mors ab ipsi, quia per predicationem sanctorum ad vitam sunt reuocati. Nos etiam quodam vidimus, qui quæserunt mortem, eam non inueniunt eam, & cupiunt mortem, & fugiunt eam ab eis. Scimus enim quodam fuisse, qui amplius quam oportebat seculum diligentes, multo tempore, multisque modis laborasse, vt carnis suæ desideria perficerent. Sed cum ad id quod operantur, peruenire non possent, se putantes, seculi huius promissis ad diuitias cœlestes acquirendas se conuertit, utque ad earum perceptionem sicut credimus, bonis operibus insisteret, peruenire me-

ruerant. Vidimus nihilominus quosdam monasteria reliquisse, & ad seculum transisse, non seruitio quorundam neimium potentium se tradidisse, vt terrenas diuitias acque possessiones, quas per se habere non poterant, cordi suffragis obtinerent: sed cum ad id quod desiderabant, peruenire non possent, seculum reliquisse, & ad monasteria sua rediisse, atque in bonis operibus vitam terminasse. Is ergo quæserunt mortem, & non inueniunt eam: & cupiebant mortem, & fugiunt eam ab eis. De talibus Dominus sub specie Hierusalem ad Prophetam loquitur, dicens: *Ecce ego sepiam viam tuam sicut, & sepiam eam mueria, & semitas suas non inueniet. Et sequetur amatoris suos, & non apprehendet eos quæret, & non inueniet eos.* Amatores nostri, sunt desideria carnalia. Amatores nostros sequimur, quando in hoc laboramus, vt diuitiarum possessores efficiamur. Vt habeamus vnde desideria carnalia explcamur. Amatores nostros sequimur, & non apprehendimus, quando misericordia Dei impedit, ad hoc quod iustititer desideramus, peruenire non possumus. *Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium.* Per equos fere prædicatores sancti designantur, sicut Habacuc propheta in cantico suo loquitur, dicens: *Pleni sunt domus tui equis, qui tuis in loco aquarum multatur.* Viam fecit Deus in mari equis suis in luto aquarum multatur, quando initio fide pacem mundo largitus est: vt Apostoli Domini per vniuersas gentes, quæ per mare & luto designantur, possent discurre, & semina fidei spargere. Equi ergo Dei ad prælium parabantur, quando prædicatores sancti & verbo & virtutibus ad hoc armabantur, vt genus humanum de potestate diaboli eruerent. Locustæ vero similes equis paratis in prælium esse dicuntur, quia sicut prædicatores sancti tota virtute laborant, vt quoscunque possunt de laqueis diaboli eripiant: ita & heretici ad hoc semper armantur, vt quoscunque possunt decipere, barbarum suæ damnationis inuolant. *Et super caput aurum, tanquam coronam similes auro.* Super per aurum sapientia designatur, sicut superius iam diximus. Per coronam locustarum, sapientia secularis ostenditur. Corona igitur locustarum aurum ipse non erat, sed similitudo in aurum habebant, quia sapientia secularis, in qua heretici maxime confidebant, aurum non erat, id est sapientia, sed potius stulticia, sicut dicit Apostolus Paulus: *Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.* *Et facies eorum, sicut facies hominum.* Homo rationalis est animal. Per faciem vero hominum, diuinarum scripturarum scientiam intelligere possumus quam heretici habere fudebant, vt per eam facilius homines quosque deciperent. Locustæ igitur facies hominum habere videbantur, sed similitudo erat, non veritas: quia heretici videbantur quidem scientiam habere diuinarum scripturarum, sed procul a veritate distabant, quia eam non recte intelligebant. *Et habebant capillos sicut capillos mulierum.* Per capillos qui sine sensu præciduntur, possumus maximam multitudinem infidelium intelligere. Quia heretici facile decipiebantur, quia sicut capilli abque iniuria præciduntur, ita & isti ab Ecclesia sine aliquo dispendio præcisi sunt. Per mulieres vero, diuersas ecclesias possumus intelligere. Habebant igitur locustæ capillos mulierum, quia sicut sancti Ecclesie Dei habebant turmas suas, quæ certis temporibus ad diuina officia celebranda confluxant: ita & heretici habebant populos infanos, qui in diuersis locis conueniebant, nõ ad militaria diuina, sed ad diabolica officia celebranda. *Et dentes eorum, sicut leonum erant.* Officium dentium est, vt quidquid intra se ceperint, retendo consumentes in foueam ventris demergant. Possimus ergo per leones & dentes, persecutores Ecclesie intelligere. Per leones quidē principes: per dentes autem, eos qui corrupto imperio sanctos Dei laniabant. Dentes igitur hereticorum sicut leonum erant, quia sicut pagani Ecclesiam Dei persequuntur, & quoscunque poterant, terroribus atque cruciatibus in perditionis votaginem implicabant: ita & heretici quosdam potentes homines sibi sociantes, Ecclesiam Dei persecuti sunt, multisque more denticulis, minus & impressionibus afflicti, in ventrem suum malicia demerunt. *Et habebant loricas, sicut loricas ferarum: & vexillum eorum,*

AB
EF
AD
DE
DE

Oke

Habet

G

Cor

H

fuit

A *fuit vox equorum multorum currentium in bellum.*] Possunt per alas, verba hereticorum intelligi. Quia sicut alas terrae subleuant, ita heretici suis eloquiis extolluntur. Per equos vero, predicatores designantur, sicut superius iam diximus. Vox igitur alarum locustarum erat sicut vox equorum multorum currentium in bellum, quia sicut predicatores sancti voces predicationum emittunt, cum pergent ad bellum contra diabolum, ut genus humanum de potestate eius liberent, et haereticum circumquaque discurrent, falsam doctrinam spargendo, ut quocumque possint deciperent, et diabolo subiugaret. Et habebat caudas similes scorpionum. Et aculei erant in caudis earum.] Et Elias propheta dicit, quod propheta docens mendacium, cauda est. Haereticus ergo qui propter notitiam diuinam scripturarum populos facit esse estimant, non in conuenienter caudas scorpionum assimulantur, quia eorum doctrina falsa erat, et venenosa: unde et aculeos in caudis habuisse dicuntur. Per aculeos namque, blasphemias quas in diuinis scripturis intermiscibant, designantur. Et sicut scorpio innoxius esset, si aculeus deesset: ita et doctrina hereticorum bona esset, si hanc blasphemiam non funderent. Et possitas eorum nocere hominibus mensibus quinque.] Quid nunc mensibus quinque, superius dictum est. Et habebat super se regem angelum abyssus nomen Hebraice Abaddon, Graece Apollyon. Et Latine habens nomen Exterminans. Certum est omnibus, haereticorum principem esse diabolum, sicut Dominus dicitur lob. ipsi est rex super omnes filios superbiae: unde et exterminator vocatur, eo quod exterminator sit totius bonitatis. Vtrumque autem, et euenit alius duobus. Et sextus angelus tuba cecinit:] Per sextum angelum martyres designantur. Sextus angelus tuba cecinit, quia martyres Christi doctrinam fidei infidelibus propinauerunt. Et audiuo vocem ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est in conspectu Domini, dicens tibi angelus qui habet altare tubam.] Per altare autem, sicut superius iam diximus, Ecclesia designatur. Quattuor vero cornu altaris, quattuor Euangelistas demonstrant. Vocem ergo vnam ex quatuor cornibus altaris aurei audire fidei dicit: quia vna est fides, vna doctrina, quam quattuor libri Euangeliorum docent. Quid autem hanc vocem sexto angelo dicat, manifestat sub eiusd. V. ale. & solue quattuor angelos qui alligati sunt in flumen magni Euphratem.] Primi dicamus quid sint quattuor angeli, quid vincula, quid Euphrates, et postea cur sexto angelo precipiat Euangelium, ut soluat quatuor angelos, diligentius investigabimus. Nam sicut superius in apertione sexti sigilli, quattuor angeli super quattuor angulos terre stitisse videntur, tenent quattuor ventos terre, ne flarent super terram, neque in vltima arborum: ita hic sub cauta tubae sexti angeli, quattuor angeli in flumen magnum Euphratem alligati esse referuntur. Eandem ergo significationem habuit quattuor angeli isti, quia et illi. Significant enim quattuor regna, Assyriorum videlicet, Persarum, Macedonum, atque Romanorum. Et quia potestas quattuor regnorum, sicut superius diximus, ad Romanos successerat: per quattuor angelos in hoc loco Romani designantur. Per Euphratem hic mundus intelligitur. Quid sint ergo vincula quattuor angelorum, superius manifestum est. Nam supra scriptum est, quia vidit homines angelum descendisse de caelo, habentem signum Dei vini, qui clamauit voce magna quattuor angelis, quibus datus erat nocere terra & mari, dicens Nolite nocere terra & mari, neque arboribus, quoadusque finem serui Dei nostri in frontibus eorum. Per angelum qui habebat signum Dei vini, Christum diximus fuisse designatum. Vincula igitur quattuor angelorum verba sunt Domini, non quod Dominus preceperit persecutoribus ut in persecutione cessaret, donec semina fidei per omnes gentes spargeretur: sed quod potestate fecit, hoc dicitur verberis praecipit. Romani namque qui ante aduentum Christi, a caedibus & rapinis atque ab effusione sanguinis generis humani, manus cohibere non poterant, pace ligati sunt, atque ab effusione sanguinis prohibiti sunt. Praecipit ergo vox, quae prociuit ad quattuor cornibus altaris aurei, sexto angelo qui ligabat tubam, ut solueret quattuor angelos: quia doctrina Euangelij hoc praecipit predicatoribus verbi Dei, ut nullis minus, nullis terribioribus hominum impiorum tentantur, ut

cessent ab officio predicatoris: sicut Dominus dicit in Euangelio: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Imperatores quippe Romanorum & ceteri principes terrae, cum viderent religionem Christianam quotidie augeri, & cultum idolorum euacuari, interminati sunt mortem omnibus qui Christum colerent aut predicarent. Voces ergo angelus id est martyres quattuor angelos, id est predicatores suos quasi soluerunt, cum propter insuperabilem euangelizandi consilium, ad persequendos eos se armauerunt. Vide & sequitur. Et solati sunt quattuor angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum, ut interficerent tertiam partem hominum.] Solati sunt quattuor angeli, quasi impii homines pace abiecta, manibusque soluti, quas pax alligauerat, persecuti populum Dei. Quod autem dicit, (Parati erant:) impietatum hominum voluntatem demonstrat: quia antequam tempus persecutionis veniret, voto parati erant ut populum Dei interficerent. Saepe tertia pars hominum, ut superius dictum est, electos significat. Porro quod in horam, & diem, & mensem, & annum, quattuor angeli ut interficerent tertiam partem hominum parati esse dicuntur, possunt ad omnes impios, qui ab initio mundi fuerunt & erunt usque in finem, referre. Per horam quippe, tempus ab initio mundi usque ad diluuium: per diem autem, tempus diluuii usque ad legem: per mensem vero, tempus sub lege: per annum autem, tempus sub gratia designatur. In his ergo quattuor temporibus semper tepotibus persequuntur electos. Et numerus equisus exercitus, vicies milia decem milia: & audiuimus numerum eorum.] Qui designantur per quattuor angelos, ipsi & per eosque exercitum, videlicet persecutores Ecclesiae. Exercitus autem persecutorum equestris esse dicitur: quia sicut habet Deus equos suos id est sanctos predicatorum, qui cum per vniuersum mundum deportauerunt, ita habet diaboli equos suos, id est omnes impios, super quos sedet, & ad perpetranda diuersa scelera impellit: qui vicies milia decem milia esse dicuntur. Per finitum namque numerum persecutorum, innumerebilibus multitudine exprimitur. Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas ignis: & hyacinthinas, & sulphureas.] In hoc loco per equos, infami populi: per loricas vero, quod ictus gladiorum à se repellunt, duritia cordium reproborum designatur, quae ad corda eorum gladii spiritus, quod est verbum Dei, accedere non finit. Quae loricae ignis, hyacinthinae: & sulphureae esse dicuntur. Per ignem plane crudelitas mentis persecutorum: per hyacinthum qui celi signatus habet, honor deitatis, quem diis suis referebat, designatur. Per sulphur vero, quod feret, blasphemias quas in Christum proferebant, designatur. Persecutores igitur loricas ignis & hyacinthinas atque sulphureas habuisse dicuntur, quia partim propter crudelitatem mentis corda sua indurauerant, ut non solum in Christum non crederent, sed etiam sermos eius persequerentur: partim propter defensionem fallorum eorum, partim propter blasphemias quas in Christum ferebant, dicentes eum magnum fuisse & seductorem. Et capita eorum erant tanquam capita leonum.] Per capita eorum, Imperatores Romanorum designantur, quia capita esse videbantur omnium persecutorum: qui etiam propter insatiabilem rabie leonibus assimulantur. Et de ore eorum procedit ignis & fumus & sulphur.] Per ignem, inopia precepta Imperatorum designantur, quibus populus Dei interfici iubebatur: per fumum vero, honor deitatis, quem diis suis deferre iubebant. Et recte per fumum, idololatriae falsitas designatur: quia sicut fumus à facie venti euahescit, ita & cultura idolorum in conspectu predicationis Euangelicae deperit. Per sulphur autem, sicut supra dictum est, blasphemias quas Christo ingerebant, designantur. Ab in tribus plagis interfecta est tertia pars hominum.] Id est, multum martyrum Per ignem videlicet, fumum, ac sulphurem, quae procedebant de ore ipsorum.] Procebat quippe ignis de ore ipsorum, id est iulio impiissima, quae praecipiebat ut sancti Dei martyres interficerentur. Procebat & fumus, quia praecipiebat ut honor Deitatis ab omnibus hominibus diis suis impenderetur. Procebat & sulphur, id est blasphemias

A in Christum, præcipientes ut religio Christiana funditus de mundo extinguatur. *Potestas igitur equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorum.* Superius capita equorum ut leonum esse dicuntur. In ore vero leonum dentes confisunt, quibus continent & dilaniant omnia que creperint. Possunt itaque per dentes, carnesque intelligere, qui in ore leonum, id est, in potestate persecutorum positi, eorum imperio ducti cruciantur corpora sanctorum cruciantur. Corpora igitur sanctorum persecutores in ore, id est in potestate habebant, sed animas non habebant, sicut Dominus dicit in Evangelio: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Et ideo potestas persecutorum tantummodo in ore erat: quia corpora sanctorum in potestate habebant, sed animas non habebant. Occidere poterant, quos vincere non valebant. Per caudas vero philosophorum atque poetarum doctrina designatur. *Nam cauda torum similes serpentes habentes capita, & in nocent.* Recte doctrina philosophorum serpentes assimilatur, quia plena erat mediis & fallaciis. Qui serpentes capta habere dicuntur, quia omnes errores gentilium proprios habebant auctores. Potestas ergo equorum in caudis eorum erat, quia persecutores Ecclesie per doctrinam philosophorum volabant evertere religionem Christianam. *Et ceteri homines qui non sunt occisi in plagis, neque egerunt periculis, aut operibus manuum suarum, ut non adorarent idola aurea & argentea, & arca, & lapidea, & lignea, que neque videre possunt, neque audire, neque ambulare, & non eorum parentem aut hominem suum, neque a veniens suum, neque a formatione sua, neque a furtu suo.* Subauditur, perierunt. Tetra igitur pars, quæ interfecta est, filia facta est, id est electi, ex quibus multi per Christi nomine interfecti sunt: reliqui libenterissime occumberent, si necessitas exegisset. Ceteri vero, id est pagani, qui in Christum credere noluerunt, ut agerent penitentiam ab iniquitatibus suis, perierunt.

CAPVT DECIMUM.

E *tridi alium angelum sortem descendente de celo, amittunt nubem, & irit in capite eius.* Quia superius aduerteritis Ecclesie narraverat, quæ ab hæreticis & paganis palli est, restat ut de prosperitate eius, qualiter inter perfectiones creuerit, narret. Constat namque Ecclesiam in persecutionibus creuisse, & quanto amplius opprimebatur, tanto amplius confortabatur, & crescebat: sicut de filiis Iacob in figura eiusdem Ecclesie scriptum legimus, qui quanto amplius ab Aegyptio opprimebantur, tanto amplius multiplicabantur. Angelus fortis Dominum nostrum Iesum Christum designat, de quo dicit Paulus: *Dominus fortis & potens. Dominus potens in prelio.* Qui descendens de celo amittit nubem, quæ per nubem designata est, induit, ut per carnis assumptionem, se hominibus conformaret, quos redimere veniebat. Per irim vero, eius misericordia designatur, sicut superius diximus: per caput autem, eius diuinitas in hoc loco intelligitur. Irim in capite habebat, quia eius diuinitas ante incarnationem suam tantam misericordiam amplectitur, ut homo fieri pro hominibus non dedignaretur, & ad vltimum pessima morte damnari. *Et factus eius erat sicut sol.* Sæpe per solem Dominus designatur, quia sol omnes creaturas visibiles suo splendore atque pulchritudine antecedit. Sed quæ creatura poterit comparari suo creatori? Verum per figuras visibiles, sapientissimè demonstrantur. In corde igitur electorum Christus sol est, quem cernere per speciem nullo modo desunt, & ad cuius pulchritudinem intueudam, semper venturos esse credunt. *Et pedes eius tanquam columba ignis.* Per columbam ignis, Ecclesiam Dei possumus accipere, quia amore Dei atque proximi indolenter dardet. Per duos vero pedes, duo populos intelligere debemus. Ex duobus ergo pedibus vna columna efficitur: quia ex duobus populis, ex Iudeis videlicet atque gentibus, vna Ecclesia Dei fabricatur. Possumus etiam per duos pedes, duo testamentum intelligere, sicut in sequentiis plenius demonstrabimus. Nec discordat a sensu superioris, eo quod verus testamentum Iudeis, nouum autem

gentibus specialiter traditum sit. *Et habebat in manu sua libellum apertum.* Hic libellus superius septem sigillis signatus fuisse scribitur. Sed de eius apertione, Dominus lægicite, aliqua superius diximus. Libellum igitur apertum in manu sua Dominus noster Iesus Christus tenere visus est, quia sensus diuinum scripturatum doctoribus Ecclesie ipse aperuit. *Et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.* Per pedem dextrum, sicut diximus, nouum testamentum per sinistram, vetus designatur. Possumus autem per mare, populum gentium designare, propter profunditatem ignorantie atque erroris: per terram vero quæ excolitur ut fructum ferat, Iudeos qui excolebantur per disciplinam legis, & fructum ferebant, cum præcepta legalia, quamvis carnaliter, implebant. Pedem ergo suum dextrum Dominus super mare posuit, quando specialibus gentibus doctrinam Evangelii, quam Iudeis tradidit: sicut Paulus eisdem Iudeis loquitur, dicens: *Ubi oportebat primum loqui verbum Dei: sed qui a repulsi sunt illud, & indignos nos iudicasse æternæ vite, ecce conuertimur ad gentes.* Pedem sinistram super terram posuit, quando legem Iudeis specialiter tradidit. Sed nullum moueat, quod posteriora prius cõmota uerit, & priora posterioribus: eo quod in diuinis scripturis hoc sepe contemplant. Ad quod comprobandum vnum tantummodo exemplum proferamus. In Psalmo centesimo quinto, cū dixisset: *Aperta est terra, & deglutit Dabab. & operuit super congregationem Abiron: & exarsit ignis in sinu eorum, flamma combussit peccatores: retrorsum reuertitur, & dicit, Et seruauit vitulum in Ore, & adorauerunt simulacra.* Nec inconuenienter per dextrum pedem, nouum testamentum: per sinistram autem, vetus designatur: quod vetus testamentum vmbra fuerit noui testamenti. *Et clamauit voce magna, quod admodum cum leo rugit.* Clamauit Christus per legem, led non quemadmodum cum leo rugit, quia in vna domo Israel vox eius tantummodo audita est. Clamauit postea per Evangelium, quemadmodum cum leo rugit, quia in omnem mundum vox eius intonauit. *Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.* Per septem tonitrua, septem virtutes possumus accipere. Clamauit Christus per legem, sed septem tonitrua non sonuerunt. Clamauit per Evangelium, & locuta sunt septem tonitrua voces suas. Nam illis quibus lex dicebat: *Maledicti qui non reliquerint semen in Israel:* quibus ab hoc plures uxores atque concubinas habere licium erat, predicta tonitruum necdum sonauerat. Similiter & illi, quibus lex dicebat: *Orandum pro oculis, duntaxat per dentem:* & qualem iustitiam quæ maculam, talem & sustinere cogitur: necdum tonitruum patientie audierant. Et illi tonitruum charitatis necdum perfecte audierant, quibus lex dicebat: *Diligens amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Idem & de ceteris virtutibus intelligendum est. Septem ergo tonitrua locuta sunt, quando per doctrinam Evangelij sublimitas virtutum caput demonstrari. *Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturas etiam, & audiui vocem de celo dicentem mihi: Signa que locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.* Vox de celo, vox est de Ecclesia: scribere vero, est prædicare. Quia sicut scriptor aramento in volumine scribit, vnde legentes exercitentur: ita & quilibet doctor verba Dei scribit, cum ea prædicando in cordibus audientium plantat. Cur ergo per vocem quæ de celo sonuit, prohibuitur est septem tonitrua scriberentur, in actibus Apostolorum, & in epistolis Pauli inuenire possumus. In initio namque fidei prædicatores sancti videntes infirmitates gentium ad fidem venientium, non fantastici eius anteriori Christi præcepta committere, ne forte duritia præceptorum tetrici non non auderent ad fidem Christi suscipiendam accedere: sicut Paulus Apostolus discipulis suis scripsit, dicens: *Tanquam paruulus in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis, adhuc enim estis carnales.* Sed & Apostoli qui erant Hierosolymis, eis qui ex gentibus crediderant, mandauerunt, dicens: *Placuit Spiritui sancto & nobis nihil imponere vobis onera, nisi ut abstineatis ut ab eis que idola immolantur, & a fornicatione & suffocato, & sanguine.* Vox ergo de celo Ioanni loquitur, ne

septem

A septem tonitrua scriberet: quia Apostoli qui per celum designantur, primis predicatoribus preceperunt, ne noverit ad fidem venientes, subito ad celsitudinem virtutum conficere cogere, donec in fide confortati, iam ad operationem virtutum transire possent. Et angelus quem vidi stantem supra mare & super terram cum levasset manus suas ad celum, iuravit per viventem in aeternum, qui creavit celum, & ea que in eo sunt: Et terram, & ea que in ea sunt: & mare, & ea que in eo sunt: quia tempus non erit, sed indicibus vocis septimi angeli, cum aperit tuba canere, consummabitur nyslerium Dei, quod evangelizavit per servos suos prophetas. Nos quando iuramus, volumus ut firmum sit quod loquimur. Dixisse ergo Domini, iurasse est: quia fieri non potest, ut quod loquitur Deus, irritum fiat, sicut ipse dicit in Evangelio: *Calum & terram transibunt, verba autem mea non transibunt*. Cum igitur Christus per viventem in aeternum, & per cum qui fecit omnes creaturas iuravit, per semetipsum iuravit: *quia omnia per ipsum facta sunt, & ipse ipse factum est nihil*. Iuravit autem, non in quibuldam verbis semetipsum obligando, sed dicendo ea quae ventura erant. Per septimum vero angelum, predicatoris qui in fine mundi futuri sunt, designantur de quibus in frequentibus dicemus. Iuravit ergo Christus, quod in diebus septimi angeli consummabitur mysterium Dei, quod evangelizavit per suos prophetas, quia praedixit quod tunc veniret finis, cum omnis electorum numerus fuerit completus. Et audiivi vocem de caelo iocundantem mecum, & dicebant: *Vale, & accipe librum aperiendum de manu angeli stantis supra mare & supra terram*. Vocem primam cum dicit, quando de celo ei dictum est: *[Signa quae locuta sum scripta tonitruis, & nobis ea scribere]*. Eandem quippe vocem iterum audisse dicit: quia eiusdem Spiritus sancti vox fuit illa, cuius & ista. Per Ioannem in hoc loco omnes Apostolos intelligere debemus. Vox ergo diuina Ioanni locuta est, ut iret ad angelum, & acciperet ab eo librum: quia Spiritus sancti gratia Apostolis inspiravit, ut relicti omnibus Christum sequerentur, ut doctrinam Evangelii ab eo perciperent. Et ab eo angelum, dicens ei ut daret mihi librum. Abiecit Apostoli ad Christum, ut ab eo doctrina diuinarum scripturarum intrinsecerent. Et dicit mihi: *Accipe librum, & deuoravillum, & faciet amarum ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulcis lingua tua mel*. Et accipit librum de manu angeli, & deuoravit illum: & erat in ore meo tamquam mel dulcis: & cum deuorasset eum, amaramus est venter meus. Per eos, in quos sapores discit iuravit, corda Apostolorum intelligere possumus: per ventrem autem, in quo omnes spiritus carum commorantur corporis, memoriam peccatorum intelligere debemus. Liber igitur dum deuoratur, ut mel dulcis fuisse dicitur: quia diuina figura dum in mente reuoluitur, vitamque aeternam mandata Dei custodientibus reponitur, dulcis ut mel in corde efficitur: cum vero mentem ad superioribus dei inferiora, id est ad contemplationis caelestis patriae ad peccata sua intendenda deciderit, poenaeque quas in ipso pro peccatis suis passuri sunt, ostendit, quae antea fuerat dulcis in demonstratione caelestis gloriae, amara efficiunt in peccatorum offensione. Possumus etiam hoc de Ioanne proprie intelligere, qui antequam Evangelium scriberet, *Patrius in exilium dulcis est*. Sed quia propter absentiam eius, haeretici Ecclesiam Dei in seculum, post reversionem suam de exilio ad eorum blasphemias destruenda compulsi est Evangelium scribere. Praecipit igitur vox diuina Ioanni, ut iret ad angelum, & acciperet ab eo librum: quia Spiritus sanctus hoc Ioanni inspirando fuisse, ut iret ad Christum non passibus corporis, sed passibus mentis: ad consideranda diuinitatis eius potentiam atque cum patre aequalitatem, ut de diuinitate eius libellum omnibus fidelibus salutiferam posset conferre. Deuoravit vero Ioannes librum, cum scientiam Evangelii quod postea scripsit, plenissime accepit. Liber itaque dum deuoratur, dulcedinem mellis ori exhibuit: quia diuina scriptura quanto amplius in corde rumatur, tanto salubriorem dulcedinem menti exhibet. Possumus autem per ventrem, in quo esca peroleum, carnem mortalem intelligere. Liber igitur qui in ore dulcis fuit, amaritudinem ventri generavit: quia sancti viri quanto amplius in meditatione diuinarum scri-

pturarum dedirunt, quantoque eius meditando dulcor hic in mente, tanto maioris amaritudinem canisunt exhibent, affligendo videlicet eam ieiuniis, vigiliis, abstinencia vitiorum, ceterisque cruciatibus, quibus caro attrahitur. Et dixit mihi angelus: *Opus est prophetarum tuorum populo, & gentibus, & linguis, & regibus multis*. Praedicitur ei, quod ab exilio ad praedicandum reditus sit. Sed cum sancti patres tradant, quod post reversionem suam de exilio tan tummodo in Epheso, & circa adiacentia loca eius praedicaui, ibique mortuus sit, & corpus eius requiescat: quomodo populi, & gentibus, & linguis, & regibus multis prophetasse dicitur? Sed prophetauit, id est, praedicaui per Evangelium suum, quod postea scripsit, omnibus gentibus, & linguis, & regibus multis: quia per omnes gentes dispersum est, & in meditatione eius omnes terrarum populi, regeleque multi proficiunt.

CAPITULUM VNDECIMUM.

Et datus est mihi calamus mensurae similis virgae, & dictum est mihi: Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. Per calamum quo antiqui scribere solebant, Evangelium quod ei datum est ad Domino, & quod postea scriptum sit, designatur: per virgam vero saepe disciplina accipitur. Calamus igitur qui Ioanni datus est, similitudinem virgae habuit, quia disciplina Christianorum est Evangelium. Vnde & templum & altare & adorantes in eo metiri praecipitur. Per templum namque Ecclesia: per altare sancti & perfecti viri designantur qui in Ecclesia consistunt per adorantes autem in eo, cetera multitudo, quae eorum doctrina instruitur, designatur. Templum nempe Dei & altare, atque adorantes in eo vniuersique predicator metitur, dum vniuersique secundum propriam capacitatem spiritualis gratiae doctrinam admittunt, aliter pagani, aliter Christiani: aliter haeretici, aliter catholici. Nam & Dominus dicit in Evangelio, *qui patet similitudo peregrini profuscenti, vocantur serui sui*. & tradidit illi bona sua. Et vni deus quingenti alenti, alii autem duo, alij vero centum viginti, vni quique secundum propriam virtutem. Sequitur. *Attrahit autem quod esset foras templum, ejes foras, & ne metiari illud, quoniam datum est gentibus*. Si foris erat, quomodo foras ejes poterat? Per atrium ergo, Iudei designantur. Iudei vero foris erant, per incredulitatem: sed Ioannes & ceteri Apostoli ad huc eos per amorem in cordibus suis tenebant, sicut dicit Apostolus: *Paulus: Operamur ego ipsi anathema esse ad Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati me secundum carnem, qui sunt Iherusalem*. Vnde praecipitur ei, ne illud metiatur, id est, verba predicationis non eis ministrat, sicut in Evangelio ipse praecipit, dicens: *Nolite mittere margaritas vestras ante porcos, ne concitent eas pedibus suis, & conuersentur ad vos*. Et ad prophetam Ezechielem Dominus loquitur, & dicens: *Ece ego adhaerere faciam linguam tuam palato tuo, & erummas, nec quasi vir oburgans, aut quia domus exasperantis est*. Hocque atrium datum esse gentibus dicitur, quia Iudei propter incredulitatem sui pagani gentibus erant communis: sine traditi erant gentibus, id est, Romanis, ut ab eis decernerentur atque exterminarentur. Et cunctis sanctam calcabant mensibus quadraginta duobus. Subito saltem facit ad Eliam atque Enoch, qui temporibus Antichristi venturi sunt, & pulchro satis ordine videlicet, ut qui iudiciorum dectionem per signum atrij protulerat, coram cunctis iudiciorum tunc subiret. Constat enim Iudaeos in fine mundi predicatione Eliae & Enoch ad fidem Christi effecerunt furos. Cuius tamen itaque sanctam, id est Ecclesiam, Antichristus & ministri eius calcabant, id est, persequuntur mensibus quadraginta duobus, qui faciunt tres annos & dimidium. Et dabo duobus rebus meis, & prophetabunt duobus mille ducentis sexaginta, annis facis. Testes duos Dominus Eliam & Enoch vocat, aduentu ei secundu praecurres, sicut Ioannes praecurrit primum. *Si sunt duo olivae, & duo candelabra in conspectu Domini stantes*. Oliva oleum fert, quod super candelabrum postea ponitur, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Per oleum in hoc loco sapientiam spiritalem possumus accipere. Vniuersique enim olivae sunt, quando apud se quiescentes, per contemplationis gra-

A *Mat. 4.* *Mat. 5.* *ibidem* **A** *Mat. 10.* *Psa. 110.* **B** *Mat. 10.* *Psa. 110.* **C** *1 Reg. 17.* *Exod. 17.* *Exod. 2.* *Esaia 6.* *Hierol. 12.* *Exod. 31.* **D** *Exod. 31.* **E** *Mat. 14.* **F** *Sup. 5.* **G** **H** **I**

Deo deferuire studeat: quando illud desiderat implere, quod Dominus dicit in Evangelio: *Nescitis finis tuas quid faciat dextera tua: visi elemosinatus in abscondito: & paratus qui videt in abscondito, reddet tibi.* Candelabrum vero tunc fit, quando illud implet quod Dominus dicit in Evangelio: *Videtur opera vestra bona. & glorificet patrem vestrum qui in caelis est.* Duo igitur isti sancti modo oliuæ sunt, cum in aliquo loco terae possint, ubi eos maiestas diuina commorari præcepit, per contemplationis gratiam Deo deferuiant. Candelabra tunc fiunt, cum ad expendum prædicationis suæ officium venerint, quando omnibus, videlicet fidelibus & infidelibus verbum Dei annuntiabunt.

De hoc candelabro Dominus dicit in Evangelio: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat, omnibus qui in domo sunt.* Lucerna quippe super candelabrum ponitur, quando officium prædicationis sancto viro traditur, qui bonum quod prædicat, flammis bonorum operum illustrat: lucerna vero sub modio ponitur, quando officium prædicationis alicui reprobo committitur, qui bonum quod prædicat, prauis operibus tegeret, ne lumen præbeat eis qui in domo sunt, sicut scriptum est: Cuius via despicitur, restat ut eius prædicationis contemnat. *Duo ergo oliuæ & duo candelabra in conspectu Domini stare dicuntur: quia in terra positi, illud tempus præstolantur, quo officium prædicationis suæ explant, & mortis debitorum soluant, sicut sequentia manifestant. Et signu voluerit ei nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum:* [Quia igitur Spiritus sanctus loquitur per ora sanctorum, sicut Dominus dicit in Evangelio: *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis: non incogit verba sanctorum ignis vocatur, sicut Psalmista dicit de Domino: Ignitum eloquium tuum vehemiter, & seruu tuu dedit illud.* Ignis igitur exiet de ore sanctorum istorum, & deuorabit inimicos eorum: quia doctrina eorum ita errores Antichristi destruet, ut omnibus sanam mentem possideantibus, nihil videatur esse quod asserere conabuntur Antichristus & ministri eius: Quod autem sequitur: *Et signu voluerit eos ledere, sic oportet cum occidi.* Id eandem rem pertinet. *h. habent potestatem claudendi caelum, ut non pluuat debet propheta eorum: & habent potestatem super aquas, conuertendi eas in sanguinem. & percurre terram omniis plaga quærefqueque voluerint.* Legimus Eliam oratione clausisse caelum, & iterum aperuisse: sed & Moysen aquas in sanguinem conuertisse. Non ergo putandum est Eliam minorem virtutem habere cum ad expellendum officium suæ prædicationis veniet, quam habuit eo tempore quo inter homines conuersatus est. sed potior. Possimus etiam per caelum Ecclesiam, per pluuiam verba sanctorum spiritaliter intelligere. Claudunt namque caelum impiis cum Deus suo iudicio corda eorum ita obducit finit, ut nullo modo verbi Dei aditum accedendi ad cor situm tribuat, ut saluentur. Nam & propheta Esaia caelum Iudæis clausit, cum eia Domino dictum est: *Excaca cor populi huius, & aures eius ageas, & oculos eius claudes, ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde suo intelligant, & conuertantur, & faciem eos.* Clausit & caelum Hieronimus amicis suis, cum dicebat ad Dominum: *Ne propitius iniquitati eorum, & peccatorum eorum a facie tua non deleatur. Viant cernentes in conspectu tuo: in tempore visitationis tue peribunt.* Numquid Moyses non habebat potestatem claudendi caelum & aperiendi? Cui dicebat Dominus, cum populus peccasset: *Dimitte me, & tradatur super me contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Sancti itaque illi quibundam claudunt caelum, ut non descendat super eos imbec miserie cordis Dei, eis videlicet, quos ab errorib. Antichristi reuocare non poterint. Quibundam vero aperit, eis videlicet quos ab erroribus Antichristi reuocauerint. Imbreque super eos pluen, quando suis precibus Deum illis propitium efficiunt. Per aquas quæ in sanguinem conuerti debent, populi designantur: sanguis autem vitæ diuinæ demonstrat. Aquas igitur in sanguinem conuertent, quando gentes quæ a fide Christi discesserint, perpetua morte eis damandas, suo iudicio decerunt. Et cum puerint testimonium suum, bestia quæ ascendit de abyssu, faciet contra eos bellum, & vincet, illos, &

occidet eos. [Bestia hæc, Antichristum significat. Faciet contra eos bellum, quando persequenter vinceret veros illos non superando verbis, sed interficiendo. Vnde & sequitur: *Et iacebunt corpora eorum in platea ciuitatis magnæ, & cruciatur spiritibus Sodoma & Aegyptus, ubi & Dominus coru crucifixus est.* Si per ciuitatem magnam, Hierusalem te testem volumus intelligere, propter hoc quod dicit: *[Vbi & Dominus coru crucifixus est.]* Iam veritate non aberramus: eo quod illa Hierusalem vique ad solum destructa sit, & ista quæ pro ea edificata est, non eo loco, sed in alio sita esse dicatur. Neque Sodoma & Aegyptus dicenda est, eo quod a Christianis incolatur. Similique confidendum, quia ubicumque in hoc libro ciuitas magna ponitur, Babylonem quæ est ciuitas diaboli, & ex omnibus reprobis constat, significat. Quod autem in platea ciuitatis magnæ corpora sanctorum proicienda esse dicuntur, possimus simpliciter intelligere, ut in quacumque platea, quæ ad iustitiam reprobis pertinet, iaceant. Sed melius mihi videtur, ut sicut per ciuitatem magnam omnes reprobos intelligendos esse diximus, ita per plateam contra reprobos intelligamus: iacebunt itaque corpora sanctorum in platea ciuitatis magnæ, quia sancti illi iacent, a quibus nullus esse momentum existimantur: e contrario fidelibus stant, qui quanta sit eorum virtus atque gloria cordis oculis intuentur. Ciuitas vero diaboli non incongrue nominatur Sodoma & Aegyptus nominatur: eo quod Sodoma, cecitas: Aegyptus, tenebræ interpretentur. Quis enim deteriori cecitate atque tenebris parit, quam impij, qui præcipiti gradu, ut in cloacam inferi deiergant, mala operando proptere non desistunt? In platea vero ciuitatis magnæ, ubi Dominus crucifixus est, corpora sanctorum proicienda esse describuntur, quia sicut a membris diaboli Christus crucifixus est, ita ab eisdem iis quo propheta occiditur. *Et videbunt de populo, & tribus & linguæ, & gentibus corpora eorum per tres & dimidium, & corpora eorum non finit poni in monumentis. & inhabitantes terram gaudebunt super eos, & iocundabuntur: & munera mittent inuicem, quoniam & duo propheta cruciauerunt eos qui habitant super terram.* Et post dies tres & dimidium, spiritus vite a Deo intrant in eos: & steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de celo, dicentem illis: *Ascendite huc.* Et ascenderunt in calum in nube, & viderunt illos immos eorum. [Hoc hic secundum historiam implere hominibus quidem incognitum, Deo autem nota sunt omnia. Possimus autem & nos huic historis spiritaliter intelligentiam adiungere. Sed remariam videtur, illam historiam quam intelligimus, spiritalibus sensibus velle adornare. Nam quippe domum extrapositioni, interius ornate valeamus. Sed ne omnino tacuisse videamur, pauca dicamus. Possimus per tres dies & dimidium, tres annos & semis intelligere, quibus iis duo propheta prædicati sunt: per monumenta vero, mentes reproborum intelligere possimus. De his monumentis Dominus loquitur, dicens: *Vobis Scriba & Pharisei, quia estis sicut sepulchra dealbata, quæ foris quidem videntur candida, intrinsecus autem plena sunt omni immunditia, & ostibus mortuorum.* Sic & eos quidem foris pareitis hominibus iustis, intus autem plebis estis rapina & iniquitate. In monumentis igitur reprobis corpora sanctorum non sunt poni, quia doctrinam istorum a mentibus suis abiciunt. Quod autem post dies tres & dimidium spiritus vite a Deo intrant in eos dicitur, & stare super pedes suos: resurrexerunt tempus accipere possimus quod post tria tempora & dimidium quibus non statim, in proximo tamen fiet. Stabant quippe super pedes suos, quando post resurrectionis tempus quæ sit eorum virtus atque magnificentia omnibus impis manifestabitur. Timor vero magnus cadit super inimicos, eorum, cum viderint eos: quia in die iudicii cū viderint eos, gloriæ illorum, turbabuntur timore horribili, dicentes: *Et sunt quæ aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem impropti. Nos insensati vitam illorum estimabamus insensam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos foris illorum est: Et quia Malachias propheta ex persona Domini loquitur, dicens:*

dicens: Ecce ego mittam vobis Eliam Thersitan prophetam, qui
conversetur corda patrum ad filios, & cetera quæ sequuntur. cre-
 duntur Iudeos per prædicationem Eliæ, sicut iuperius de-
 monstravimus, ad fidem Christi convertendos. Possu-
 mus autem per duos testes, duorum populorum prædi-
 catores intelligere, Iudeorum videlicet atque gentium.
 Quia diebus mille dictis sexaginta prophetatum esse di-
 cuntur: quâ omni tempore quo Antichristi persecutio
 atque decipio per vniuersum orbem defunctis, quos-
 que possunt ad viam veritatis adducere studebunt. Et in il-
 labora salus est terrenis magnus.] Nunc ad initium prædi-
 cationis Eliæ & Enoch reuertitur, Tetras motus, sicut su-
 perius diximus, motum cordium solet designare.
 Tetras motus tunc fiet, cum per prædicationem Eliæ &
 Enoch multum penitentiam, multam fidem converten-
 tur. Et decima pars ciuitatis cecidit.] Non sanus sensus esse vi-
 detur, ut per ciuitatem, cuius decima pars cecidit, Eccle-
 siam intelligamus: eo quod hic sermo ad ciuitatem magis
 diaboli, quam ad ciuitatem Dei respiciat. Illius ergo ciui-
 tatis in hoc loco decimam partem contriisse dicite, quam
 superius ciuitatem magnam, Sodomamque & Ægyptum
 vocauit, & in cuius platea corpora sanctorum petres
 dies & dimidium insepulta iacere dicuntur. Et quia per
 denarium numerum sexpe lex designatur, eo quod lex per
 decalogum sit accepta, possumus per decimam partem
 quæ corruit, Iudeos observatores legis intelligere, qui
 per prædicationem Eliæ fidem Christi suscipientes, ad ci-
 uitate diaboli corruunt, & præcidentur. Et occisi sunt terre-
 motu in septem millia hominum: & reliqui in maiorem sunt missi, &
 deciderunt gloriam Dei etc.] Sicut per denarium numerum lex,
 ita & per septenarium sepe gratia Euangelij accipitur. Ecce
 decima pars ciuitatis, quam non ex lapidibus, sed ex
 hominibus constare docuimus, cecidit, & non dec mil-
 lia, sed septem millia, mortua esse prohibentur. Denari-
 us igitur numerus in septenarium cõmurus est, quia
 Iudei observationes legales respuentes, doctrinam Euân-
 gelij suscipiunt: quæ propter septem dona Spiritus sancti,
 per septenarium numerum designatur. Septe ergo millia
 mortua esse describuntur: quia mortuorum diabolo, vt vi-
 uant Deo. Reliqui vero qui in maiorem sunt missi, electi
 eos designant qui videntes conuersionem Iudeorum, ar-
 que diuinitatem scripturam in illis esse completam, in timore
 Dei atque amore proficiunt, Deumque pro eorum con-
 uersione laudare non desistant. *Per secundum abijt, & ecce va-*
terium venit cado.] Vt tertium ad eamala, quæ per Anti-
 christum facturus est diabolus, & ad dicte iudicij pertinet.
 Et quia superius angelum quem vidit stare supra mare &
 supra terrâ, iussisse dicere per viuentem in æternum, quia
 in diebus septimi angelum, cum cõperit tuba canere, con-
 summabitur mysterium Dei: quod euangelizauit per ser-
 uos suos prophetas, dicte iudicij breuiter ponere voluit, &
 ad mala Antichristi postea narranda reuertitur. Quod si
 diligenter inspicimus, videbimus eum hoc ordinate fecisse.
 Scimus namque quia prædicatores sancti, qui in fine mû-
 di nasciturus sunt, hoc prædicabunt, quod dies Domini
 in proximo sit, vt quos exhortationibus ad viam veritatis
 reducere non poterunt, saltem terroribus ad peniten-
 tiam reuocent. Et quia ante persecutiones Antichristi, dies
 iudicij incipit prædicari, eundem diem iudicij Ioannes
 antea ponere voluit, quam ad persecutiones ipsius Anti-
 christi narranda veniet. Et septimum angelum tuba accinit.] Per
 septimum angelum, sicut diximus, prædicatores sancti qui
 in fine mûdi nasciturus sunt, designantur. Tuba canent, cõ-
 verbum Dei annuntiabunt. Et factæ sunt voces magne in celo,
 dicentes.] Possumus per celum, Ecclesiam: per voces vero
 magnas, sanctorum verba intelligere, qui in aduentu Domi-
 ni ad iudicium venientes exultabunt, sicut Dominus
 dicte in Euangelio: Respicite & tendite capita vestra, quia appropin-
 quat redemptio vestra. Factum est regnum huius mundi Domini
 nostri & Christi eius, & regnabit in secula seculorum.] Num-
 quid antea non erat Domini & Christi eius regnû huius
 mundi? Sed regnum huius mundi homines vocauit, in
 quorum mentibus aut regnat Deus, aut regnat diabolus.
 Regnat Deus in sanctis eius: regnat diabolus in eis qui
 sunt ex parte eius. Ipsi est enim rex super omnes filios superbie.

Regnû igitur huius mundi, Domini & Christi eius tunc
 fiet, cum diabolus cum omnibus quos decepit, in infer-
 num demersus fuerit, cum illud implebitur, quod ange-
 lus ad Dauidem loquitur, dicens: Regnum autem & po-
 testas, quod est subter omne celum, tradetur populo lau-
 dorum, qui & obrinebunt illud & regnabunt in seculum, & in seculum
 seculorum. Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent
 in sedibus suis, acciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum, dices.
] Per viginti quatuor seniores in hoc loco animas san-
 ctorum quæ in celesti beatitudine cum Domino com-
 morantur, possumus intelligere. Sedes vero, requira
 sempiternam designat. Viginti igitur & quatuor seniores
 in conspectu Dei sedent in sedibus suis, quia sanctorum
 animæ sine corporibus in celesti beatitudine modo cû
 Domino requiescunt. In facies suas acciderunt & adora-
 uerunt, quia sancti Dei cum viderint iustissimum Dei iu-
 dicium peragi, incarrabilemque eius potentiam, deici-
 entem se per humilitatis subiectionem in conspectu crea-
 toris sui, scientes nihil esse quidquid est, in comparatione
 illius qui Deus est. Gratiæ agimus tibi Domine Deus omni-
 potens, qui es, & qui es sanctus, & qui accepisti virtutem tuam
 magnam, & regnasti. Et irata sunt gentes, quia aduenit ira tua, &
 tempus mortuorum iudicari.] Est Christus domo, postquam
 hominem assumpsit, eiusdem sanctitatis quæ & patri,
 eiusdem æternitatis, eiusdem potentie: atque antequam
 hominem assumeret, æqualis per omnia patri. Accepit
 autem virtutem suam magnam, quando per passionem
 suam diabolum vici. Regnauit vero, quando genus hu-
 manum sibi subiecit. Irata sunt gentes, quia impij homi-
 nes Ecclesiam Dei persecuti sunt, vt nomen Christi de
 mundo extinguerent. Aduenit autem ira Dei, cum dies
 iudicij adueniret. Aduenit tempus mortuorum, iudici-
 i, videlicet vt mortui iudicentur. Illi scilicet mortui, qui
 in hac vita positi, animas suas male viuendo interfecere
 non timeuerunt. Et reddere mercedem seruis tuis prophetis & sen-
 tiis, & timentibus nomen tuum posuisti & magni.] Hoc tri-
 implebitur, quando in die iudicij dicturus est: Venite benedicti
 patri mei percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mû-
 di. Pusillos illos vocat qui minoris sunt mentis, magnos
 quia maiorem gratiam obtinent apud Deum. Et exterius ad-
 di eos qui corruerunt terram.] Corruptores terre, impios vo-
 cat, hoc tunc implebitur, quando dicit: Ite maledicti in ignem
 æternum, & cetera. Sed querendum nobis est, quomodo terra
 corruerunt impii. Semetipsos vitæ male viuendo cor-
 ruerunt, quando in luxuria, ceterisque vitis corpora
 sua enutrierunt. Corruerunt & ahorum terram, eorum
 videlicet, quos & verbis & exemplis ad mala opera agen-
 da pertraxerunt. Nunc ad ea quæ præterfuerunt, id est ad
 mala Antichristi narranda reuertitur. Et vt commodius
 ad ea exprimenda perueniat, ab aduentu Christi incipit,
 atque mala quæ Ecclesia à diabolo passa est commemorans,
 qualiter idem diabolus eundem Ecclesiam per Antichristum
 euertere conetur, annectit. Et æperum est templum
 Dei in celo, & visa est arcasyluamini cum in templo eius.]
 Possumus per templum Dei, beatam Mariam intelligere:
 per arcam vero testamentum, Christum qui ex ea carne
 assumpsit. Templum autem Dei non ideo apertum dicitur,
 quod veteris beatæ virginis Mariæ in pariendo Do-
 minum apertus sit, quasi sit ante partum virgo, virgo in partu,
 virgo post partum: sed ideo apertum dicitur, quia per ipsam
 vilibus nobis factus est Dominus noster Iesus Christus.
 Possumus etiam per templum, venustæ testamentum intelli-
 gere: per arcam, sacramenta quæ de Christo in veteri te-
 stamento continentur. Veniente quippe Christo in car-
 ne apertum est vetus testamentum, atque spiritualis iure-
 ligentia quæ in eo latebat, fidelibus est reuelata. Et facta
 sunt fulgura, & voces, & terremotus, & grandis magna.] Per ful-
 gura, miracula quæ per Christum facta sunt: per voces
 vero, eius prædicatione designatur. Terremotus autem mo-
 tionem cordium designat. Moti sunt namque multi per
 prædicationem Christi ad penitentiam de peccatis suis
 petendam: moti sunt per fidelitatem ab infidelitate:
 moti sunt de malo ad bonum, per bonam conuersionem.
 Et quia grandis terra sol percutere, possumus per præ-
 dinem conuersiones ignis æterni, quæ in Euangelio

Ape inueniuntur, intelligere, quibus corda prauorum percutiuntur, vt respiciant ab iniquitatibus suis.

CAPVT DVODECIMVM.

Et signum magnū apparuit in celo, mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Hæc mulier Ecclesiam designat. Consequens quippe erat, vt post predicationem Christi, eius forma describeretur, vbi predicatione Christi genuit. Possumus autem per celum in hoc loco hunc inuindum, intelligere: per signum magnum, salutem magnam, quam aduentus & predicatione Christi mundo contulit. Per solem vero, Christus designatur, sicut dicit Propheta: *Vobis autem in mentibus nomen Domini innotuit solus iste, & sanctus sub pedibus eius.* Mulier itaque amicta erat sole, quia fideles, ex quibus Ecclesia constat, in baptismo Christum induunt, sicut Apostolus dicit: *Omnes qui in Christo baptizati sunt, Christum induunt.* Per lunam vero, quam sub pedibus suis habuisset, quæ erecit & decrecit, mundum istum possumus intelligere, quem Ecclesia despiciendo calcit, vt libetius ad celestia tendat. Sed quia luna noctem illuminat, melius mihi videtur, vt per lunam, sacram scripturam intelligamus, sine cuius lumine in nocte huius sæculi per viam rectitudinis incedere non valeamus. De hoc lumine

B Psalmista dicit: *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semini meo.* Mulier igitur lunam sub pedibus suis habuisse videtur, quia Ecclesia gressus mentis sue in præceptis diuinarum scripturarum figens, ad celestia quotidie nouit tendere. Quæ etiam in capite suo coronam stellarum duodecim habuisse videtur. Caput Ecclesiæ Christus est: duodecim vero stellæ, duodecim sunt Apostoli. Possumus nihilominus per caput, mentes fidelium intelligere. Mulier ergo in capite coronam stellarum duodecim habuisse videtur, quia mentes fidelium doctrina & actus Apostolorum, cum eos imitari satagunt, extollunt.

C *Et in vtero habens, & clamabat in doloribus, & cruciatur vt pareret.* Quomodo infans in vtero coagulat, humanamque formam accipit atque spiramentum, similiter & Ecclesia infideles quoque, quos in vtero gestat, dum eos prædicando tandem nutrit, vique dum humanam formam accipiant, id est, vique dum in Christum credant, atque animam spiritalem accipiant, quæ in baptismo datur, cum efficiuntur Dei filij. Vnde & clamare in doloribus dicitur, & cruciari vt pareret. Clamant namque Ecclesia prædicando, clamant vero per auditorum suorum salutem Deum prædicando. Cruciani vero vt pariat, cum liget eos quos in peccatis iacere conspicit: sicut Paulus Apostolus in similitudinibus discipulis loquitur, dicens: *Filioli mei, quos iterum percutio donec formetur Christus in vobis.* Et in Actibus Apostolorum Ephesus loquitur, dicens: *Per triennium quoties non cessauit, cum lacrymis innotum vniuique inque vestrum.* Et Psalmista de predicatoribus loquitur, dicens: *Emmes ibant & stabant, mittentes feminas suas. Et visum est aliud signum in celo: ecce draco magnus rufus, habens capita septem & cornua decem, & in capitis sui septem diademata: & cauda eius trahebatur tertiam partem stellarum caeli, & misit eam in terram.* Draco ille diabolum significat. Rufus autem color talis est, ac ferocis coloris sanguineum adnificans. Concordat vero pallidus color, id est, croceus, cum sanguine: quia sanguis dimi effunditur, notrem adducit: pallor autem totum corpus morientis occupat. Recte ergo diabolus habere dicitur eolorem mortis, quia illum inuadit mors intravit in orbem terrarum. Per septem vero capita, reprobi quibus diabolus ad decipiendum genus humanum vias efficit, designantur. Diademata regiam eius potestatem designant. Ipse est enim rex, sicut dicit scriptura, super omnes filios superbie. Nam sicut per septem cornua, omnes electi designati sunt, quos in septem partes diuisimus: ita & per septem capita draconis reprobi qui eis in via Dei deriduerunt, designantur. Primum namque caput draconis fuerunt reprobi, qui ante diluuium fuerunt: quos scriptura filios hominum vocat, quia eis qui filij Dei vocabantur, in hæc uenit fuerunt. Secundo caput diabolus fuerunt, qui post diluuium

D vique ad legem fuerunt inuentores sollicitudinum, di-

E uerforumque errorum, per quos genus humanum decipitur est. Tertium caput diabolus fuerunt, qui postquam lex data est populo Dei, idola colere sua debant. Quartum caput fuerunt falsi Prophete regesque imperij, a quibus populus Dei in tantum decipitur est, vt per suis iniquitatibus in captiuitatem duceretur. Quintum caput fuerunt impij Iudei, qui & Dominum occiderunt, & Apostolos eius persecuti sunt. Sextum caput fuerunt persecutores Ecclesiæ. Septimum vero caput diabolus, est Antichristus. Quid significent autem decem cornua, in sequentibus dicemus, eo loco ubi mulier inextremis super beliam coccineam sedisse videtur. Per caudam vero, quæ finis est corporis, Antichristus designatur. Tertium igitur partem stellarum caeli cauda draconis traxisse videtur, quia Antichristus multos ex iis qui ab hominibus electi putantur, & qui in Ecclesia vel stellæ in celo, scientia & intellectu resurgunt, decipit, atque in perditionis fontem demergit. Et draco stetit ante mulierem quæ paritura erat, vt cum peperisset, filium eius demoreretur. Possumus per mulierem in hoc loco & beatam Mariam intelligere, eo quod ipsa mater sit Ecclesiæ, quia cum peperit qui caput esset Ecclesiæ, & filia sit Ecclesiæ, quia maximum membrum esset Ecclesiæ. Draco igitur stitit ante mulierem, vt cum peperisset, filium eius deuoraret: quia in exordio natiuitatis Christi, cum per Herodem ministrum suum interficere uoluit. Stetit etiam ante mulierem, id est, Ecclesiam, vt eos quos per baptismum Deo generat, male lucente demergeret. Et draco stetit ante mulierem, quia cum peperisset, filium eius deuoraret: quia in exordio natiuitatis Christi, cum per Herodem ministrum suum interficere uoluit. Stetit etiam ante mulierem, id est, Ecclesiam, vt eos quos per baptismum Deo generat, male lucente demergeret.

F *Et peperit filium masculum.* In quantum hoc ad Dominum nostrum Iesum Christum pertinet, quid necesse fuit dicere filium masculum mulierem peperisse, cum omnes sciamus masculum esse Dominum nostrum Iesum Christum? In quantum vero ad Ecclesiam, cur dicit masculum cum peperisset, cura ex uteroque sexa filios & filias quotidie Deo generet? Feminæ quippe sexus fragilis est. Feminæ igitur quæ fortitudine animi afflicta diabolum vincit, atque per bona opera Deo placere studet, non incongrue vii vocatur, quia quantum corpore fir femina, virtute tamen animi viris membris coarquantur. Mulier itaque masculum peperit, quia eius membra quem B. Maria virgo peperit, quotidie Ecclesia parit. Vnus ergo masculus est quem virgo Maria peperit, & Ecclesia quotidie parit, quia Christus cum omnibus membris suis vnus Christus est. Quia relictus erit omnes gentes in virgo ferrea. Hoc insperis expostum est. Et raptus est filius eius ad Deum, & ad thronum eius. Hoc tunc impletum est, quando quadragesimo die postquam resurrexit, ascendit in celum. Rapiuntur quotidie filij Ecclesiæ, id est, membra Christi ad Deum & ad thronum eius, cum post mortem ad celestia perducuntur. Et mulier fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratum a Deo, vt ibi pascat illam diebus mille ducentis sexaginta. Solitudinem Christum vocat. Solitudo quippe dicitur, eo quod sola sit, desertis ab habitatoribus. Similiter & Christus desertus est a suis, sicut Euangelista loquitur, dicens: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Et per Prophetam loquitur Dominus, dicens: *Torcular calcasus solus, & de gentibus non est vir meum.* Mulier igitur fugit in solitudinem: quia Apostoli & ceteri discipuli, ex quibus constabat Ecclesia, relicto diabolo, relicti quæ omnibus quæ possidebant, Christum secuti sunt. Per dies vero mille ducentos sexaginta, tempus quo Christus prædicauit, designatur. Palestina ergo mulier diebus mille ducentis sexaginta, quia Apostoli & ceteri discipuli, ex quibus sicut superius diximus, Ecclesia tunc constabat, per tres annos & dimidium dapibus Euangelij à Domino pasci sunt. Et factum est prætium magnum in euangelio, Michael & Angeli eius prelatantur cum dracone. Quia superius natiuitatem & predicationem Christi breuiter comprehendit, consequens est, quæ qualiter per passionem suam diabolus vicit, subiungat. Michael qui interpretatur, Quis vt Deus, Christum significat. Prælium in celo factum est, id est, propter celum, pro salute videlicet omnium electorum prelatum est Michael cum dracone: quia Christus prædicando, patiendo & moriendo, pro salute generis humani prelatum est. Prælium tunc Angeli Michaelis, id est, Apostoli Christi cum dracone, prædicando videlicet, miracula faciendo, & ad vitium pro

G **H**

E uerforumque errorum, per quos genus humanum decipitur est. Tertium caput diabolus fuerunt, qui postquam lex data est populo Dei, idola colere sua debant. Quartum caput fuerunt falsi Prophete regesque imperij, a quibus populus Dei in tantum decipitur est, vt per suis iniquitatibus in captiuitatem duceretur. Quintum caput fuerunt impij Iudei, qui & Dominum occiderunt, & Apostolos eius persecuti sunt. Sextum caput fuerunt persecutores Ecclesiæ. Septimum vero caput diabolus, est Antichristus. Quid significent autem decem cornua, in sequentibus dicemus, eo loco ubi mulier inextremis super beliam coccineam sedisse videtur. Per caudam vero, quæ finis est corporis, Antichristus designatur. Tertium igitur partem stellarum caeli cauda draconis traxisse videtur, quia Antichristus multos ex iis qui ab hominibus electi putantur, & qui in Ecclesia vel stellæ in celo, scientia & intellectu resurgunt, decipit, atque in perditionis fontem demergit. Et draco stetit ante mulierem quæ paritura erat, vt cum peperisset, filium eius demoreretur. Possumus per mulierem in hoc loco & beatam Mariam intelligere, eo quod ipsa mater sit Ecclesiæ, quia cum peperit qui caput esset Ecclesiæ, & filia sit Ecclesiæ, quia maximum membrum esset Ecclesiæ. Draco igitur stitit ante mulierem, vt cum peperisset, filium eius deuoraret: quia in exordio natiuitatis Christi, cum per Herodem ministrum suum interficere uoluit. Stetit etiam ante mulierem, id est, Ecclesiam, vt eos quos per baptismum Deo generat, male lucente demergeret. Et draco stetit ante mulierem, quia cum peperisset, filium eius deuoraret: quia in exordio natiuitatis Christi, cum per Herodem ministrum suum interficere uoluit. Stetit etiam ante mulierem, id est, Ecclesiam, vt eos quos per baptismum Deo generat, male lucente demergeret.

I **J**

K **L**

M **N**

O **P**

Q **R**

S **T**

V **W**

X **Y** **Z**

215

13

119.
12.

Luc. 12.
Rom. 12.
1st J^{oh}. 2.
Jacob. 4.

F

G

MAC 1.3
FAL 1.5

Pl. 742.

C

Christi nomine moriendo. Et contra *Pugnabit, et Angeli eius.* Pugnabit draco et Angeli eius contra Michaelen, quando diabolus et cetera multitudo demonum Iudeos contra Christum excitaverunt, ut cum interficerent. Pugnabit et contra Angelos Michaelis, quod apostolos Christi et per Indros et per Paganos tandem persecutus fuit, usque dum eos interficerent. Et non valuerunt, neque locus inueniens est coram amplius in caelo. Non valuit diabolus, neque militibus vincere Christum, nec apostolos eius; quia non poterant vincere, vixi sunt. Pugnauerunt namque Christum se per mortem vicisse, sed ex morte eius nonnulli clarui in mundo. Non valuerunt ergo neque locum inuentus est coram amplius in caelo, quia per praedicationem apostolorum, ceterorumque sanctorum, a cordibus electorum qui per celum designantur, expulsi sunt. Et *proiecit ille draco in mare.* *Perpetui artemque,* qui vocat in dracem et *faciunt, qui faciunt vinctum artemque et proiecit ille draco,* et *Angeli eius cum eo missi sunt.* ¶ Recte diabolus *perpetuatus*, sive quod per septemem primum hominem deceptus fuit, quod veneno fidei multaque misis humanum perdidit. Diabolus vero interpretatur, decumulus reus. Ruit quippe primo per suspectum de celo, ruit postea, cum ab electorum cordibus per Christum deiectus est, sicut patens scriptura demonstrat. Satanas autem interpretatur contrarius. Contrarius est enim Deo omnibus bonis hominibus. Vae illis quibus diabolus amicus est. Nam quanto amplius est cultus amicis, tanto amplius et tormentum ingreditur. Infelix est enim amicitia diaboli. Quod autem dicit, *Qui sedunt vinctum artemque*, praefens tempus propter hoc posuit. Seduxerit enim genus humanum, quod per orbem designatur, sed ex magna parte illud per Christum amiserat. Proiecit est ergo diabolus et Angeli eius in terram, quia ab electis expulsi sunt, locos, reprobos, qui per rectam designationem, perierunt. Et audiui vocem angelum de vobis dicentem: *Sine filiis et sine virtute et regnum Deo dabo, et populi Christi erunt.* ¶ Vox magistra de caelo, vocat et Angelorum praedicatione generis humani gaudendum. Deumque laudantium, sicut dicit Dominus in Evangelio: *Gaudium est iustis super vno peccatore qui penitentem iam agente, quam super nonaginta iustis qui non indigent penitentia.* Postquam per vnum peccatorem, populum gentemque per novergantem inuitos, Iudeos intelligere. Quod ad centenarium numerum non pertinet, quia centum ad perfectum aditum lex est. Multo enim maius gaudium factum est in caelo de conuersione gentium, quam de fudorum obseruationibus. In deiectione igitur diaboli facti est salus credentium. Acceperunt etiam virtutem vniuersi diaboli, quia ante vincti erant. Factum est nihilominus regnum Dei nostri, qui in quibus diabolus regnabat, eo ipso regnare patet et filius et Spiritus sanctus. Facti est et potestas Christianis, cum eos, quos diabolus possidebat, caput Christus possideret. Quia proiecit et accitator et ipsorum nostrum qui accitator ibat iusto conspectu Dei nostri dei auctore. ¶ Accitabantur homines apud iudices, cum eorum scelera essent manifestata. In conspectu vero Dei, qui non solum facta, sed et cogitata considerat, quomodo diabolus aliquid accusare potest? Sed accusamur in conspectu Dei, cum peccamus. Accusat et diabolus, cum in peccatis male fuisse deinde deiecit. Et ipsi videntur cum propter sanguinem agni, et propter verbum testimonij sui. Propter languinem agni videntur, quia redemptio sanguinis Christi hoc contulit facit, ut diabolus possint vincere. Vicunt etiam propter verbum testimonij sui, siudem se quidem quam professi sunt, carumque operibus, implendo. Sed vade obsecrum est quod sequitur: *Non dilexerit animam suam usque ad mortem.* ¶ Quomodo enim facit animas suas non diligunt, pro quarum salute arduis quereis ac difficultatibus perantur? Quomodo animas suas non diligunt, pro quibus ceteris vigilis, ieiuniis, abstinentia macerant, arque ceteris virtutibus exerceant? Quod si per animam, vitam praefens intelligere voluerimus: qui sanctus vitam suam non diligit, in qua posuit, illam caelestem gloriam sibi acquirit, quam nec vultus vidit, nec auris audiuit, nec vultum per se comprehendere. Aut quis ad illa fide ista vitam peruenit? Luctum enim magnum confect languis vita praefens, sicut eorum animam

A ex ore huius est, sicut inferor dicitur suae aperuit flumen: quod virtutum, potestas eius funditus extinxit. *Et rursus est draco in mulierem. Et ab ipso primum fuerunt reliqui de semine eius, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Iesu Christi.* Reliqui de semine Ecclesiae electi sunt, qui in fine mundi nascituri sunt. Quemadmodum autem hoc praelium diaboli peragat, in sequentibus manifestatur. *Et iterum super arenam maris.* Per arenam maris; multitudines reproborum qui eo tempore futuri sunt, designantur.

CAPVT XIII.

Et videtur de mari bestia ascendente, et habentem capita septem, et cornua decem. Et super cornua eius decem diademata. *Hic: bestia Antichristi significatur.* Qui vero designatur per arenam, ipsi et per mare multitudo scilicet reproborum. De mari igitur bestia ascendere visa est, quia de societate reproborum Antichristus exurgit: quae bestia, capita septem et cornua decem habere describitur. Similiter et draco superius septem capita habuisse dictus est, et in capitulis septem diademata, per quae omnes reprobos, quibus diabolus ad decipiendum genus humanum usus est, diximus fuisse designatos. Hec autem bestia non in capitulis, sed in decem cornibus decem diademata habuisse describitur. Ideoque per decem cornua, gentes quas sibi Antichristus subiungaturus est, designatur: septem vero capitula, septem vitia principalia designant. Et ut frequentia inelus intelligamus, placuit mihi in enumeratione vitiorum prudentium sequi vestigia, qui de conflictu virtutum atque virtutum egregie disseruerunt. Primum namque vitium posuerunt collatum idolorum, secundum libidinis, tertium luxuriam, quartum superbiam, quintum luxuriam. Quamvis enim libido ita infecta sit luxuria, sicut aliquid membrum corpori, pro quo et pleribus pro libidine saepe luxuria ponebatur: tamen inter libidinem et luxuriam distantia est. Sextum posuerunt avaritiam: septimum blasphemiam, sive discordiam. Et quia eos qui in viris subditur, facile Antichristus decipiet, libique sociabit, recte per septem capitula septem vitia designantur. De his septem vitii Dominus in Evangelio loquitur, dicens: *Cum autem immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca arida, quareat requiem, et non inveniendam: Revertitur in domum suam vide eum. Et cum venerit, invenit soporantem, nudum, et ornatum. Et rursus vadit. Et assumit septem alios spiritus secum nequiores, et intrantes habitant ibi.* Immundus spiritus exiit ab homine, quando diabolus exiit a Iudeis, cum legem accepissent. Ambulat per loca arida, id est, per gentium nationes, quae aridae erant quia viriditatem huius non habebant. Non invenit ibi requiem, quia veniente Christo in carne, gentes quas diu tenerat, amisit. Rediit in domum suam vide eum, quia ad Iudeos possidendos reversus est, eo quod in Christum credere noluerunt. Invenit domum Iudeorum vacuam, quia Christum hospitem non habebant. Querendum vero nobis est, cur eas mentes quae Deum habitare orem non habebant, mundatae et ornatae dixerit. Sed mundatae erant diabolo, non Deo. Quod enim sordidum est in conspectu Dei, immundum videtur diabolo: et quod immundum est Dei, mundum est diabolo. Nam sicut mundus videtur sterens quibusdam animalibus, quam quilibet cibum mundus atque delectabilis: ita et diabolus plus diligit ea corda quae omnibus vitiis sunt repleta, quam ea quae cunctis virtutibus pollent. Scopae autem sunt quae domum a quibusque emundant. Habet igitur Deus scopas suas, habet et diaboli. Scopae Dei sunt quae domum eius emundant, ut in capite habite possit, videlicet confessio peccatorum, poenitentia, lachrymae, et elemosinae. Scopae diaboli sunt, quae secundum domum ipsius evertunt, scilicet amor seculi, levitas mentis, contemptum mandatorum Dei, et multa alia. Septem vero spiritus quos diabolus secum assumptur, septem sunt vitia principalia. Cumque septem satellitibus diabolus Iudeos vique modo possidet. Sed queri potest, cur haec septem vitia principalia diabolo esse deteriora dicantur.

Verum nobis deteriora sunt vitia quam demones, quia illi foris nos impugnant, vitia autem intrinsecus nos affligunt debellant. Nam sicut levis toleratior hostes qui extrinsecus urbem oppugnant, eo quod muros habeant obiectos, quam hi qui intrinsecus possunt iam civitatem depopulantur: ita facilius tolerat demones qui exterius, quam vitia quae intus nos indolenter devalant. Et super capita eius, nomina blasphemiae. Blasphemiam Antichristi plurima nomina habebit, quia multis modis Christi blasphemabit. *Et bestia quam vidi, similis erat pardus, et pedes eius sicut pedes viri, et os eius sicut os leonis erat.* Per pardum, qui fertur diversos colores habere, hypocritas Antichristi designatur: qui cum futurus sit homo nequissimus, variis virtutibus decolorabit, ut facilius stultos quosque decipiat. Per virum vero, qui callidissimus est animal, eius astutia ad decipiendos homines demonstrari potest. Per leonem nihilominus eius crudelitas ad dilacerandum populum Dei designatur. *Et dedit illi draco virtutem suam, et potestatem in agnam.* Virtutem suam diabolus, quae tota mala est, Antichristo dabit, quia in illo habitabit, et per eum quidquid nequitia diaboli excogitare potest, operabitur. Sed cum scriptura dicat: *Non est potestas nisi a Deo*, quomodo diabolus potestatem in agnam Antichristi dabit? Deus dabit Antichristo potestatem, sed ipsam potestatem tantum permittit in malum, ut tota diabolica esse credatur, & sit. Et vidi unum de capitulis eius quasi confusum in mortem, et plaga mortis eius curata est. Diximus superius per septem capita Antichristi, septem vitia principalia esse designata. Per caput ergo quod non occidit, sed quasi occitum visum est, blasphemiam designatur. Querendum itaque nobis est, quomodo blasphemiam quali occisa esse dicatur. Primis namque temporibus Evangelii fuerunt multi haeretici, qui hanc Ecclesiam suis erroribus labefactare conati sunt. Sed omnipotens Deus defensor. Ecclesiae orthodoxos patres, ex filiis ipsius Ecclesiae elegit, quos sanctae scripturae suae replens, per eorum doctrinam omnes haereticos ab Ecclesia sua extripavit. Qui etiam maxime copiam librorum edidit, quibus omnes haereticos quae fuerunt, et quae esse poterat, destruxit. Blasphemiam ergo, quasi occisa esse modo, quia quibus nisi multi, qui multas blasphemias mente concipiant, saltem quod mente conceperint, non audent proferre, ne per illorum doctrinam turpiter conculcantur. Hoc igitur caput, id est blasphemiam, temporibus Antichristi mortuum esse videbitur, sed a diabolo in Antichristo resuscitabitur, quem ad blasphemandum Antichristum intantum accendit, ut omnes blasphematores in suis blasphemias antecedit. Et admirata est universa terra post bestiam. Per terram peccatores homines designantur. Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiae: et adoraverunt bestiam dicentes: *Qui similis bestiae, et quis potest pugnare eum cum eo?* Quomodo draconem, id est, diabolum adorabunt, quem non videbunt? Sed adorabunt Antichristum illi, qui per terram designantur, et in Antichristo diabolum, dicentes nullum esse Antichristo similem, nec esse qui eius fortitudini possit coequari. Et datum est illi os loquenti magno, et blasphemias. Datum est, id est, permillum est a Deo, ut loquatur magna de semetipso, dicens se esse filium Dei, et loquatur blasphemias de Deo. Et data est illi potestas facere missas quadraginta duos. Difficile videtur, ut in tam parvo tempore, id est, in tribus annis et dimidio, omnes gentes sibi subiciat, et ad suam culturam gentes humanum praeparat pascos electos possit adducere. Erunt enim multi electi, sed in comparatione infidelium valde paucissimi. Verum potest fieri, ut primo omnes gentes lux ditioni subiciat, postea vero in superbiam elatus, se pro Deo colit instituat. Nam sicut multi videtur, in tribus annis et dimidio, perfectionis tempus tantummodo comprehenditur, in quo et per se, et per discipulos suos, et per ostensionem signorum mirabilium totus laborabit, ut culturam deitatis omnes homines sibi impendant. Eos autem qui contradicere voluerint, diversis et inauditis tormentis affliget, ut coacti faciant quod voluntarie facere detestabantur. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum blasphemans, nomen eius, et tabernaculum eius, et eos qui in caelo habitant.

A Apertur autem litteram ad blasphemandum Deum, patet videlicet, & filium, & spiritum sanctum. Blasphemabit & nomen Dei dicens Christum non esse Deum. Blasphemabit etiam tabernaculum Dei, id est Ecclesiam Dei, dicens nihil prodele fidelibus religionem Christianam, sed interitum magis asserere quam salutem. *Blasphemabit, & cernit iniquum habitantem*, id est martyres & ceteros sanctos, dicens nihil prodele eos posse cuiquam, filiumque esse quidquid de eis fidelibus asseritur. *Et datum est illi bellum, facere omnes sanctos, & vincere illos.* Faciet bellum cum sanctis quosdam blandiendo, quosdam terrendo, & ad ultimum eis pessima tormenta inferendo, vt eos in erroribus suis inducat: sed fieri non potest, vrin errorem inducantur electi. Vtuer autem illos non superando, sed interficiendo. Et data est ei potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem, & adorauerunt cum omnes qui inhabitant terram. Hoc fecundum litteram implebitur. Multi dicent, cur talia Deus fieri sinat, vt Antichristi genus humanum tam pessime decipiat. Verum duabus causis existentibus talia permittit. Nam ficut ipse dicit in Euangelio: *In illis diebus resurget charis tu multorum, & abundabit iniquitas eorum*, in tantum quippe malitia hominum excrecet, & ita Deum pro suis scelertibus tam pessimo homini subiciantur, atque ab eo decipiantur, testantur scriptura: *Qui regnare facit hominem hypocritam propter perfiditatem populi.* Tracer enim illos Deus, sicut dicit Apollolus, *in reprobum sensum, vt faciant ea, que non conueniunt*, & quibus nihil peius erit: tantum vt quidam mali cogitationes explant, iustissima Dei permissione fier, vt ab Antichristo decepti deterius pereant. Permittere etiam hoc Deus fieri propter probationem electorum suorum, vt ficut *autem probatur per ignem*, ita & illi in persecutionibus Antichristi probentur & examinentur, sicut in Daniele de illis scriptum est. *Elegantur & desolabuntur iuniori.* Sequitur. *Quorum non sunt scripta uerba in libro vite*, qui quocumque ab origine mundi. Libet vitæ prædestinatio est Dei omnipotentis. Reprobi non sunt scripti in libro vite, quia non sunt prædestinati ad vitam æternam. Sed querendum nobis est, quomodo agnus, id est Christus, ab origine mundi occisus esse dicatur. Nam illud quod sequitur, *Si qui habet aures audiendi, audiat.* Vbi cumque in diuini scripturis ponitur, obsecrum esse quod præcessit æconomistis. Aures quippe cordis atque intelligentie requirit. Agnus igitur ab origine mundi occisus est, quia eius mors ab exordio generis humani in sanctis patribus præfigurata est. In primo namque homine præfigurata est, quando eo dormiente, Eua de costa eius facta est. Similiter & in Abel præfigurata est, quia fratre Cain petemtus est. Præfigurata est & per Isaac, quem pater in holocaustis obtulit Domino: similiter & per Ioseph, quem fratres vendiderunt. Præfigurata est etiam mors eius in diuersis sacrificiorum ritibus. Quoties ergo mors Christi in sanctis patribus aut præfigurata aut prodicata est, quasi toties agnos occisus est. Quamuis hoc simpliciter possit intelligi, vt non dicat agnum occisum ab origine mundi, sed nomina sanctorum scripta ab origine mundi in libro agni, qui pro coram salute occisus est. *Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadit*: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Antichristus qui populum Christianum a creatore suo captiuitate, ipse a prelati vitæ captiuitate, & in infernum eruditur. Et qui gladio malitiae suae multorum animas perempturus est, gladioque corporali iustorum corpora occisurus, ipse gladio mortis perpetuis damnabitur. *Thesauri patientia & fides sanctorum.* Id est, patientia & fides sanctorum in persecutionibus Antichristi comprobabitur. Et vidi altam bestiam ascendente de terra, habentem cornua duo similia agni, & loquebatur sicut draco & potestatem prius bestie omnem faciebat in conspectu eius. Hæc bestia autem vtrumque dicitur Antichristi designat deteriorē ceteris, aut multos, qui cum prædicantur sunt. Quæ de terra ascendit vifa est, quia de locietate reproborum exurgit. Duoque cornua similia agni habuisse vifa est. Superius diximus, per septem cornua agni, omnes electos esse designatos; quos in septem partes diuisimus. Per quintum autem cornu diximus Iudeos, qui in Christum credide-

runt, fuisse designatos: per sextum vero, gentes que in Christum similiter crediderunt. Bestia itaque cornua duo similia agni habebit, quia Iudeos & gentes credentes possidebit. Quia quamuis multi credent ex Iudeis per prædicationem Elig in Christum, maxima tamen pars eorum Antichristum sectatur, sicut dicit Dominus in Euangelio: *Ego veni in nomine patris mei, & non recipiunt me: alius veniet in nomine suo, & illum recipietis.* Loquebatur ergo hæc bestia vt draco, quia eius verba diabolica erant. Nam diabolus qui loquitur per Antichristum, ipse loquitur & per discipulos eius, & omnem potestatem prius bestie faciet in conspectu eius. Quod dicit, *In conspectu eius*, significat in nomine eius. Non enim præfens poterit esse Antichristus in omnib. locis, ubi fuerit prædicatus a suis. Faciet namque miracula Antichristi arte diabolica, facient & discipuli eius: sed coram miracula fallā erunt, & non vera, sicut dicit Apollolus: *Lexi aduentus erit secundū operationem satanae, in omnibus virtutibus & signis & prodigiis mendacibus.* Non enim credibile est, vt eos quos Deus excæcauerat aut debilitauerat, finituri possint resistere, sed eos tantummodo quos ipsi falsi fuerint, ledentes in occulto, sanantes in aperto. Sed ipse Antichristus in tanta claritate se hominibus demonstrabit, vt ab insipientibus credatur Deus, sicut dicit Apollolus: *Ita vt in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.* Efficit terram, & inhabitantes in ea adorare bestiam primam, cuius curat a gladii plagis mortui. Efficit signa magna, ita vt etiam ignem faceret de celo descendere in terram, in conspectu hominum. Legimus in libro Job, diabolus ex permissione Dei ignem fecisse de celo descendere, & occisus Iob puerisque consumpsisse. Quod ergo illic per metum fecit, hoc per Antichristum & leuare eius extremo tempore faciet. *Et sedecit habitantes terram propter signa, quæ datur sunt illi facere in conspectu bestie.* Nihil est quod se ledat simplicis quolique quem admodum signorum demonstrationi. Ideoque in multis Antichristi propter signorum operationem facile stultorum multitudinem decipient. Sequitur. *Dicens habitantibus in terra, vt faciant imaginem bestie, quæ habet plagam gladii, & vixit.* Videlicet, vt in imaginibus Antichristi adoretur. Quod autem bestiam plagā gladii habuisse dixit, & vixisse, potest fieri vt arte diaboli lingar se Antichristus in tori & iurgere, vt hoc facile facilius homines decipiat. Quod Simon magus fecisse dicitur. *Et datum est illi daret spiritum imaginis bestie, & vt loqueretur imaginis bestie.* Sed & hoc quodam magos fecisse audimus. Faciebant quippe per necromanticam artem, vt statim viderentur moueri, & loqui. Pollimus hoc aliter intelligere. Igauo speciem habet hominis, sed non est homo. Similiter & Antichristi propter operationem virtutum atque signorum putabitur esse Deus, sed hoc falsissimum erit. Non enim potest fieri, vt homo impitissimus aliquid deitatis in se habeat. Imaginem ergo Antichristi facient, qui cum Deum existimabunt. Ministri vero Antichristi spiritum imaginis bestie dabunt, cum eos qui crediderint in Antichristum, Christum blasphemare compellent, & facient vt quicumque non adorauerint imaginem bestie, occidantur: fideles autem qui Antichristum adorare noluerint, diuersis penis macerantur in inferno. *Erit namque talis tribulatio, sicut dixit Dominus in Euangelio, qualem non fuit ab initio sæculi, neque fiet, ita vt in errore in illam ent electi, si fieri potest.* Et faciet omnes pupillos & magnos, & diuites & pauperes, & liberos & seruos habere charitatem in dextera manu, aut in frontibus suis. Potest fieri vt si nos habemus charitatem Christi, id est crucem, quæ signatur, ita habeat Antichristus proprium charactērem, quo signentur i qui cum crediderint. Possimus & hoc aliter intelligere. Discipuli Antichristi laudatores erunt victorum: & docebunt enim ideo creatum vtrum ceterasque diuitias, vt homines itas abundanter & efficiēter vterentur. Cum autem istam nefandam iustitiam virtutibus affirmauerint, terrentur homines qui proni erunt ad malum magis quam ad bonum, facile decipient. Expe vto per manus, opera intelliguntur. Charactērem ergo Antichristi in dextera manu habebunt, quia opera maligna doctrina Antichristi congruentia exercebunt: habebunt & in fronte, per quam mens cere dicerentur, quæ præstis operibus, quæ pes-

E

1040.1

T. M.

F

161.

161.1

G

Mat. 14

H

finis

A. **I**nnas mentes perant, dignoscitur. *Et ne qui possit vendere, dui enter, nisi qui labuerit ibi ad eum nomini huius, cui numerum nominis eius.* Scimus humanam vitam non posse subsistere, nisi aut vendant aliquando homines, aut emant. Eo itaque Antichristi persequente erga fideles crudeliter gressabitur, quo eis hoc inredictum fuerit, sine quo vivere non poterunt. Facient autem hoc ministri Antichristi, vt in tempore necessitatis, eos qui Christianitatis fide occulte serrare voluerint, deprehendant. *Hu sapientia est. Qui habet intellectionem, computat numerum bestie. Numerus enim hominis est & numerus eius est sexcenti sexaginta sex.* De hoc numero multi multa dixerunt, pluraque nomina reperitur, in quorum litteris hic numerus invenitur. Tamen si aliquid ex his nominibus Antichristi possideat, prævidere non poterunt. Sed id re tam incerta nihil audeo definire. Quis enim, scit, si nomen quod etiam parentibus imponetur, hunc numerum continet?

CAPITULUM XIV

B. **E**t videtur, ecce agnus stabat supra montem Sion: & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius. & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Si diligenter lectum lectionis sequentis inspicimus, hæc quæ de centum quadraginta quatuor millia dicitur, ad electos potius, quorum animæ in celsi beatitudine cum Domino exultant, quam ad eos qui in hac vita laborant, videbimus pertinere. Agnus itaque Christum demonstrat. Sion autem, hierusalem interpretatur. Per montem vero Sion, celestem patriam intelligere debemus. In monte igitur, Sion agnus visus est, quia in celsi beatitudine cum sanctis suis Christus consistit. In superioribus quoque centum quadraginta quatuor millia ex duodecim tribubus electa, & signo fidei signata videtur. Illa ergo centum quadraginta quatuor millia, sicut expositio nominis duodecim tribuum demonstrat, ad electos qui in hac vita laborant, pertinent, ista vero centum quadraginta quatuor millia, electos qui in celesti gloria cum Domino lætantur, significant, hæc textus presentis lectionis manifeste indicat. Sed cum nomen patris & filij tantummodo in frontibus suis eos scriptum habere dicit, & de Spiritu sancto testatur? Quia videlicet ubiqueque patrem & filium legimus, intelligere debemus Spiritum sanctum. Possimus autem per frontes, corda sanctorum intelligere. Nomen itaque patris & filij & spiritus sancti in frontibus suis habent scilicet, quia à mentibus eorum amor Dei nunquam auelli potest, sicut ausus est cordibus quorundam Angelorum, qui propter superbiam de caelo eiecuntur. *Et audimus vocem de caelo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitruum magni.* Sæpe per Ioannem presentis vite fideles demonstrantur. Per aquas vero, populi designantur. Et quia de omnibus gentibus quotidie colligitur electi, & in celesti beatitudine collocantur, sancti Dei in terra constituti, qui per Ioannem designantur, vocem aquarum multarum assidue audiunt, quia doctrinam sanctorum in cælis consensum & cordis auribus sentiant, de virtute qua possunt, coram actus imitantur. Vnde & eadem vox tanquam tonitruum esse dicitur, quod corda audientium tertere solet. Terrerent enim, curi ad eorum perfectionem se ascendere non posse confiderant. *Et vox quam audimus, sicut cithararum cithararum in citharis suis.* Vox cithararum valde est dulcis audientibus. Et quid dulcis fidei habens, quam memoria sanctorum in cælis commemorantium, dum quanta sit eorum gloria mente pertractat, atque vrad hanc quandoque percipiant, suppliciter exorant? *Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui scripti sunt de terra.* Hæc magna obscuritas est. Dicit quippe centum quadraginta quatuor millia non fuisse coinquinatos cum mulieribus, virginæque esse, & ideo canticum novum cantare, quod nemo potest dicere nisi illi soli. Scimus autem quodam ex Apostolis atque martyribus veras habuisse. Nunquid ij qui virginatatem corporis ferre studuerunt, laudes Deo decantant, & isti

in laudibus Dei muti essent? Maxime cum sciamus ex vitroque sexu parum meriti homines, virginatatem corporis visque ad mortem feruisse, sicut sunt infantes & pueri, quos ad virginatatem auertere non permittit. Vidimus etiam quoddam aliquibus peccatis obnoxiosos, virginatatem corporis usque ad mortem feruisse, quos credimus per ignem purgatorium esse purgandos, vt in illorum numero quatuordecim adhiberi mereantur. Nunquid istos tales Apostolis & martyribus quas uxores habuisse scriptura non tacet, prætere adebimus, vt illud canticum sacrum solum Deo offerant, à quo Petrus eiusque similes alieni existunt? *Nam sicut est datus sanctus visio Dei, sic & laus Dei.* Et quemadmodum saturari nequeunt visione Dei, ita nec sacra laudibus Dei. Et quanto proximiores sunt letitiam meritum qualitates Domino Deo, tanto & frequentiores in laudibus Dei. Quis vero digne considerate potest, quod magna pars gloriæ sanctis detrahatur, si laudibus Dei ex parte obnoxiosos? Nec ideo hoc dicimus vt virginatati derogemus, quæ magna est virtus, sociæque Angelorum, sitamen eam vitia non fecerunt. Quis enim perpendere potest, quod magnum bonum, et integritate corporis & animæ possideat? Igitur quia hæc equæ superius de virginibus dicta sunt, & eis solummodo qui virginatatem corporis seruauerunt, intelligere non possumus, necesse est vt indagemus qui sint virginæ, & qui illi qui canticum virginum dicere non poterunt. Nam si superficiem lectionis diligenter attendimus, inuenimus non de solis virginibus, sed de omnibus sanctis animabus hæc esse dicta. Diximus superius, per centum quadraginta quatuor millia, sanctorum animas esse designatas, quæ in celsi beatitudine Deum assidue laudare non desinunt. Per sedem vero, quatuor animalia, & seniores ante quos canticum novum cantare dicuntur, fideles in hac vita positi, ex quibus Ecclesia constat, designantur, sicut in secunda visione dicimus. Antem ledem ergo & quatuor animalia & seniores, centum quadraginta quatuor millia canticum novum cantasse dicuntur. Nouum namque testamentum, canticum novum dicitur, sicut dicit Propheta: *Cantate Domino canticum novum, laus eius ab extremis terre.* Nouum autem testamentum dicitur, eo quod præcedat aliud quod vetus vocatur, lue pro eo quod nouos populos faciat, cum ex filiis diaboli facit filios Dei. Habent & fideles in hac vita populi canticum, sed in istis canticis sæpe confusio fit peccatorum, sæpe pro peccatis deprecatione, deprecommemoratione tormentorum æternorum: idcirco in sicutis sæpe cantantes excitant, læpe in laudibus Dei orare solent, sæpe ad ipem celestis patriæ mentes fideliū eleuant. In illo vero canticum spirituum celestium nihil trille, nihil quod mentem perturbet, resonat. Et quanto amplius depromitur, tanto amphorem vel amplius gaudium & letitiam mentis cantantium infundit. Sicut igitur nouum testamentum dicitur, quia præcessit vetus, ita & aliud canticum spirituum celestium, nouum canticum dicitur, quia præcessit quod vetus est, illis qui ad celestem beatitudinem quotidie transiunt, & nouum est quod perueniunt. Et hoc canticum autem sedem, id est in conspectu sedis, cantasse dicuntur. Quod enim in conspectu nostro est, indefinenter aspicimus. In conspectu ergo fidelium, qui per sedem & quatuor animalia & seniores designantur, animæ fidelium canticum novum cantasse dicuntur, quia sancti viri in hac terra positi, gloriam sanctorum in cælis commemorantium, oculis mentis assidue conspiciunt, atque vrad eorum societatem quandoque perueniant, tota virtute laborant. *Et nemo poterat dicere canticum.* Id est, ne illorum qui per sedem & quatuor animalia & seniores designantur. Vident namque modo fideles viri in terra positi quasi per speculum & in ænigmate gloriam sanctorum in cælis conspiciunt, illudque canticum quia ardentiter desiderant, quasi autem desiderare dicere non possunt, quia *seruum non vidi, nec auris audivi, nec in cor hominis ascendit, quod præcavi deus dignissimum.* Qui de terra empi esse dicuntur. Empti sunt quippe in terra positi, pretioso sanguine Christi. Sed inclus est vt per emptionem, assumptionem intelligamus. Assumpti sunt enim de terra, & in celesti

Sup. ca.

C.

E. 4. 14.

D.

F.

E. 4. 15.

G.

H.

I. 1. 1.

I. 2. 1.

I. 3. 1.

I. 4. 1.

I. 5. 1.

I. 6. 1.

I. 7. 1.

I. 8. 1.

I. 9. 1.

I. 10. 1.

I. 11. 1.

I. 12. 1.

I. 13. 1.

I. 14. 1.

I. 15. 1.

I. 16. 1.

I. 17. 1.

I. 18. 1.

I. 19. 1.

I. 20. 1.

I. 21. 1.

I. 22. 1.

I. 23. 1.

I. 24. 1.

A beatitudine collocati. *h) sunt qui cum mulieribus non sunt coniuncti: virgines enim sunt.* Hic rursum oritur quæstio. Nam si in illa beatitudine diuersi ordines sunt, ut sunt Apostoli, martyres, confessores, & virgines, quomodo omnes sanctorum animæ virgines esse dicuntur, & in tantum virgines, ut cum mulieribus coniungere non fuisse dicantur? Et si verum est quod dicitur (imo verum est, quia non potest fieri) ut Deus inueniat: *Qui videtur mulierem ad concupiscendum causi, iam machatur eam in corde suo;* quomodo omnes sanctorum animæ in toto spatio vite præsentis ab iniquatione mulierum mundi esse potuerunt? Quærendum ergo nobis est quomodo hoc intelligendum sit. Multi quippe fuerunt ante baptismum adulteri & fornicatores, sed in Christum credentes, atque de peccatis suis penitentiam agentes, fontemque baptismatis expectantes, quid in eis sordidum fuit per Spiritus sancti gratiam aquis baptismatis delectum est. Qui in bono quod in eodem baptismo promiscuitur, vsque in finem perseverantes, veniente Domino, ut per mortem ab hac terrena habitatione subtraheret, eorum animæ virgines, id est integre, & ab omni corruptione vitiorum mundi inuentæ sunt. Illos enim ergo animæ iure virgines vocantur, quia eorum omnis corruptio aquis baptismatis bonis; operibus delectata. Fuerunt etiam nuli qui post baptismum multa scelera commiserunt, sed cum per penitentiam & lacrymas atque per misericordiam, cætenique bonis operibus malum quod gesserunt, delecte studuerunt, & in bono propositio perseverauerunt, Domino veniente, eorum animæ virgines reperiuntur. Quidquid enim in eis fuit reprobum, charitatis remediis eis purgatum. Fuerunt & coniugati qui Deum tota vitæ dixerunt, atque in virtutibus vitam delecte studuerunt, illos igitur animæ recte virgines vocantur, quia si quas sordes ex coniunctione seminarum traxerunt, bonis operibus delectum est. Similiter de cæteris pro diuersis intelligendum est. Possimus etiam per mulieres, corpora sanctorum intelligere, per viros autem animas: quia sicut vir & mulier una caro vocatur, ita corpora & animarum homo. Et quemadmodum femina inferior est viro, id est, quæ necesse est a viro regatur, eiusque dominationem penitetat corpus multo inferior est quæ animæ, id est, necesse est a spiritu regatur atque dometur eiusque delicta frangatur. Quod quia sancti facere studuerunt, non sunt coniuncti cum mulieribus: quia ex coniunctione corporum nullas sordes traxerunt, ex quibus Deum nimis offenderent. *h) sunt qui agnum quocumque vult.* Quo vadit qui omnia implet, & totus vbique est? Sed quemadmodum vadit, Apostolus docet, dicens: *Cui vult in se ferretur, & quem vult in lazarum.* Vadit itaque Deus miserando quibuscumque, & a quibuscumque misericordiam suam auferendo. Sequuntur vero sancti, quia quibus ille misericordiam suam largitur, largiuntur & illi, & a quibus abiciuntur, abiciuntur & illi. Hoc de electis in terra positis intelligere non possumus. Sæpe enim miserentur quibus Deus non miseretur, sicut Samuel qui iugebat Saul, quem Deus proiecit a facie sua. Quosdam etiam sancti damnare volunt, quibus Deus miseretur, sicut Ionas, qui cupiebat per Ninivitæ delectum, quos Deus saluare decreuit, & ceteri sunt ex omnibus primitiæ Deo & agni. In lege præceptum est, ut primitiæ frugum offerretur Deo. Per primitias frugum, electi designantur. Nam sicut ex multitudine fructuum parue primitiæ Deo offerebantur, ita & ex multitudine populorum parui numerus electorum eligitur, qui ab Angelis Deo in templo gloriæ celestis offertur, sicut Dominus dicit in Evangelio: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.* Sancti ergo primitiarum morte ex hominibus sunt assumpti, & in celesti beatitudine collocati. Et in ore eorum non est inuentum mendacium. Valde difficile esse videtur quod dicitur. Sunt quippe quedam mendacia valde græuia, sunt alia que inter leuia peccata deputanda sunt, a quibus nostras temporis, nescio si aliquis omni tempore vite abstinere possit, nisi fuerit infans qui loqui ignorat. Non itaque de omnibus mendaciis hoc dictum esse mihi videtur: sed est mendacium valde grauius, cum mentimur ex quo in baptismo promissimus. Hoc ergo mendacium in ore sanctorum non est inuentum, quia hoc quo in ba-

ptismate promissum, vsque in finem vite seruare studuerunt. Et si fuerint aliqui qui post baptismum multa peccata commiserunt, tamen in ore eorum non est inuentum mendacium, quia per penitentiam, charitatisque opera malum quod gesserunt ante mortem delecte studuerunt. *Sine macula enim sunt.* Et hic fati aperte demonstrat, ea quæ in hac lectione conueniunt, non ad fideles qui in hac vita laborant, sed ad eos qui in celestibus sedibus requiescunt, pertinere. Quis enim in hac vita positis sine macula esse potest, cum idem Ioannes dicat: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est.* Animæ vero sanctorum sine macula sunt; quia si quas sordes ex mundana habitatione contraxerunt, aut per penitentiam & lacrymas, charitatisque opera per flagella, aut certe post mortem igne purgatorio delecte sunt. Viri quod sensu, quod si quis textum huius lectionis ad præsentem Ecclesiam trans ferre voluerit, & per centum quadraginta quatuor milia, aut prædicatores, aut ceteros iustos in hac adhuc vita degentes, per notum vero canticum, quod nemo nisi ipsi soli dicere poterant, & euangelium designatum esse censuerit: perpendat sanctum Euangelium non solum ab electis, verum & a reprobis sæpe prædicari, de quibus Dominum in Evangelio dixisse ceterum: *Multi dicunt mihi in illa die, Domine Domine, nomen tu nomen tu prædicauimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo iustitias iudicæ fecimus.* Et tunc confitebor illis, Amen dico vobis, nescio vos: discedite a me omnes, op. arg. inquit ait. De talibus Apostolus loquitur, dicens: *Sunt qui per contumaciam Christum augustinus, nos ferunt, exsiliunt autem se præsentem, non sicut in uerbo meo.* Si quis autem feriem lectionis huius ad ceteros temporis virgines pertinere sinxerit, ad eos videlicet quos amor Dei ad integritatis cultum, adiunctis ceteris bonis operibus quotidie impellit, suum iustitiam loquendo possideat seculum: sed animæ adferre debet, non pollicui seculum conuenit, ut per canticum novum in hoc loco Euangelium intelligat, sed potius gaudium spiritale, quod eis ex custodia virginis accedit. Nullus igitur canticum novum dicere potest, nisi illi soli: quia gaudium virginis nullus habere præualeat, nisi saltem hanc ceteris bonis operibus exornatam quotidie Deo offerre consueuerit. Similiter & qui hanc lectionem eis aptare voluerit, qui cum virginis palma ad celestia regna in conspectu meruerit, ad cetero intellectum non decrepat. Sed sciat non conuenire huius fusi, ut per notum canticum, aliud canticum quod vox, lingua, labis componi potest, intelligat: sed potius virginis præminum, quod a Domino æternaliter percipere merentur. Hocque canticum, nullus, nisi illi soli dicere potest: quia virginis præminum, nullus percipit, nisi qui hanc in sæculo posuit, incontinentem pro Christi amore seruare studuerit. De quibus Propheta Esaias loquitur, dicens: *Hec dicit Dominus euangelus: Qui custodierunt subtrahat, & elegerunt quæ voluit, & tenui sedus me in dabo in domo mea, & in ueris in locum, & uomen melius est illis, & filia mea, nouum semper euangelium dabo eis, quo: non peribit. Et uult dicitur Angelum uoluit in per in finem, celum habentem Euangelium æternum, ut euangelium dicitur, & linguam, & populum, ducunt omnes magna.* Iterum uenerit de cetero comprehendit. Nam sicut superius cum mala Aethiopi nare uellet, ad aduentu Christi inchoat, atque sub spectum Angelorum cuncta comprehendens, ad diem iudicii peruenit. Ille quippe Angelus, Christus & Apostolus eius, ceteroque Christi prædicatores significat. Qui Euangelium æternum habuille dicitur, quia doctrina Euangelii a Christo Apostolis, ceterisque prædicatoribus data est, quæ gentibus prædicant. Quod Euangelium æternum: esse dicitur, quia æternitatem præstat omnibus facientibus illud. Quod etiam super terram sedentibus prædicaturum esse dicitur. Gentres namque quibus Euangelium prædicatum est, nihil aliud quam terram quærebant: totamque requiem suam in terra posuerant. Quid autem iste Angelus prædicat audiamus. *Timete Dominum, & date illi gloriam.*

E
F
Mat. 7.
Phil. 1.
G
H

A damnatio enim luctusque perpetuis eis permanebit. Iusti de spe retributionis æternæ mortem lætam excipient: impij vero de damnatione perpetua timidi, tristissima morte plecentur. Alter Angelus qui exiit de templo, & clamavit voce magna ad eum qui sedebat super nubem, dicens: *Mitte falcem tuam, & mete*. Iste & eos qui in hac terra laborant, designat per templum autem unde exiisse visus est, Ecclesia designatur. Clamavit ergo ad eum qui sedebat super nubem, vt mitteret falcem suam in terram, & metere: quia sancti viri videntes mundum in maligno positum, eiusque miseria horrentes, deprecantur quotidie vt regnum Dei veniat, in quo ab omnibus angustijs liberati, corpora propria recipiant, & in ætænum cum Domino exultabunt. Ariditas vero messis maturitatem eius indicat. Nam sicut messis crescit ad maturitatem quando arida efficitur: ita & numerus electorum vsque ad finem mundi crescit, eorumque maturitas tunc perficitur, cum eorum fides numerus completus. Similiter & quartus Angelus qui exiit de altari, qui habebat potestatem super ignem, eandem significationem habet quæ & secundus, quæ de templo exiisse visus est: significat namque electos in hac vita laborantes. Altare autem Ecclesiam significat, sicut & per ignem vero, charitatem postsumus intelligere, quam in cordibus sanctorum spiritus alius fomentis spiritus sanctus enutrit. Super hunc ignem sancti habere potestatem ideo dicuntur, quia & ipsi possident charitatem, & possidentur ab ea. Iste ergo Angelus clamavit ad tertium Angelum secundam falcem gerentem, quem Christum significasse diximus, vt vindicaret vitiosos vineæ terre. Per quos impij designantur: quia viri sancti videntes quotidie genus humanum à dæmonibus decipi, videntes etiam impios florere, mundaque semper ad deteriora delabi: orant vt dies iudicii veniat, in quo & nequitia demonum cum ipsis auctoribus pereat, & omnis prauaricatio cum ipsis prauaricatoribus accipiat finem, & adducat iustitia imperpetra, quæ nullo fine terminabitur. Vineæ quippe mundum significat, quæ omnino impiorum multitudinem genuit & nutrit: lacus vero, quem infernum vocamus, ideo lacus iræ Dei dicitur, quia vindicta iræ Dei in eo consummabitur. *Et calcatus est lacus extracivitatem*. Per calcationem, demerisionem in infernum postsumus intelligere, per cuiusitatem autem, credentem Hierusalem, quæ ex omnibus electis consistit. Extra hanc ergo civitatem lacus calcabitur, quia à confortio iustorum impij separabuntur, & in infernum decedentur, sicut Dominus dicit in Evangelio: *Exihunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, &c. Et exiit sanguis de lacu vsque ad flos equorum per stadium sexcenta*. Per sanguinem pena impiorum designatur. Per spatium vero mille sexcentorum stadiorum, quod sanguis de lacu exiens occupavit, filii Christiani designantur: Qui numerus quamvis à quaternario numero deriuatur, circuncumque tamen eundem numerum spargens spargitur, sineque eius minime transiit. Similiter & filii Christiani fidem Christi, quæ in quatuor libris Evangelij consistit, in baptismate suscipiunt, sed arctam & angustam viam, quæ intra angustias quaternarii numeri concluditur, relinquentes, quæ ducit ad vitam, per lætam & spatiosam viam quæ ducit ad mortem, incidunt. Verumtamen à quaternario numero non recedunt, quia quamvis opera Christianitatis non habeant, nomen tamen Christianitatis non amittunt. Sanguis ergo de lacu exiit, & mille sexcenta stadia occupavit, quia ea pena quæ demonibus & omnes incredulos absorbebit, etiam falsos Christianos qui fidem vix fuisse habuissent, sed opera fidei non habuerunt, illaqueabit. Per equos vero falsi pastores Ecclesie designantur, qui officium regiminis non pro amore Dei, sed pro amore sæculi suscipiunt. Per frenos quibus equi reguntur, eorum falsa doctrina, designatur. Habet quidem falsi pastores doctrinam in ore, ne ab officio funditus alieni videantur, sed Phariseorum exemplum sequentes, dicunt & non faciunt. Et quia aliud non possunt docere, nisi quod Evangelium loquitur, & in predicatione sua amittunt peccatoribus quas penas parientur nisi corrigantur: vix ad equorum frenos san-

guis perueniunt, quia penas quas peccatoribus minati sunt nisi corrigerentur, ipsi quia vitia sua deferere noluerunt, experientur.

CAPVT XV.

Et vidit aliud signum in celo, magnum & mirabile: Angelos septem habentes septem plagas novissimas: *quoniam in illo consummata est ira Dei*. Sicut superius antequam ad narrationem septem Angelorum tubis enitendum veniret, eorum mentionem facere studuit, ita & hic antequam ad septem Angelorum phialas habentium narrationem veniat, eorum mentionem facit, vt indicet magna mysteria in eorum visione contineri. Sed de iis insequentibus quod Dominus dederit dicemus. *Et vidit tanquam in mare vitreum mixtum igni, & eos qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, & numerum nominis eius, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moysi filii Dei, & canticum agni dicentes*. Quid significet mare vitreum, superius in visione secunda diximus. Sed illic tanquam crystallum esse dicitur, hic autem mixtum igne. Et quia crystallus eximia claritatis est, ignemque defecit cum calore solis accepit, solet emittere, eandem significationem habet illic crystallus, quam hic ignis: significat namque spiritalem intelligentiam quæ in diuinis scripturis inuenitur. Mare igitur vitreum mixtum est igni, quia diuina scriptura mixta est spiritualibus intellectibus. Super mare itaque vitreum iij qui bestiam vicerat, stare vili sunt, quia sancti Dei qui contra Antichristum pugnantur sunt, in preceptis diuinæ scripturæ gressus figunt, nullaque impulsione vitiorum à fide sua moueri poterunt. Per citharas vero quas habebant, mortificatione carnis designantur. Canticum autem Moysi, veteris testamenti canticum agni notum demonstrat: Canticum ergo Moysi & canticum agni cantabant, quia & veteris & noui testamenti sancti prædicabant. Quod canticum quale sit, audiamus. *Magna & mirabilia operata tua Domine Deus omnipotens: iusta & vera via tuæ rex secularium. Qui non timetis te Domine, & non magnificabit nomen tuum: quia tu solus pius es: quoniam omnes gentes veniunt, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifestata sunt*. I. Concordat hoc canticum cum veteri & nouo testamento. Nam septem benedictiones ibi inniuntur, quæ septem partibus, de quibus superius diximus, coaptari possunt. Prima quippe benedictio est: *quia primo tempore conuenire potest, in quo factum est celum & terra, omneque creatura: quæ valde sunt mirabilia*. Secunda est: *iusta & vera via tuæ rex secularium*: quæ congruit parti secundæ, in qua omnes creature quæ habebant spiritum vitæ, iustissimo Dei iudicio aquis diluuij deletæ sunt. Tertia est: *Qui non timetis te Domine*: quæ tertiæ parti, iis videlicet quibus lex data est, congruit, qui timore potius quam amore, legis mandata exercebant. Quarta est: *Et magnificabit nomen tuum*: quam prophetis conuenire manifestum est, qui nomen Dei & prædicationibus & scriptis magnificauerunt. Quinta est: *Qui tu solus pius es*. In quinta parte aduentum Christi appolimus, in qua Dominus noster Iesus Christus, qui solus pius est, & homo fieri pro salute generis humani, & pati & mori dignatus est. Sexta est: *Quoniam omnes gentes veniunt, & adorabunt in conspectu tuo*. Manifestum est, post calcationem Domini omnes gentes ad fidem venisse Christi, quæ in sexto loco posuimus. Septima est: *Quoniam iudicia tua manifestata sunt*: quam ad diem iudicii pertinere manifestum est, in quo iudicia Dei iusta & vera esse manifestabuntur. A cuius iudicii damnatione nos misericordia & pietas Domini & redemptoris nostri Iesu Christi liberare dignetur, qui cū patre & spiritu sancto viuere & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Et post hæc vidi, & ecce aperuit est templum tabernaculi testamini in celo. Visio quanta, ad cuius sensum elucidandos Domino iuvante peruenimus, ex maxima parte visionis superiori concordat, de cuius intelligentia vsquemodo quod Domini gratia largiri dignata est, diximus. Nam sicut illic septem Angelij vili sunt, quibus datae sunt septem tubæ: ita & hic septem Angelis septem phialæ

Sup. c.

F

Hier. 10

G

Sup. c. 1

& 7.

ys. 61.

Jer. 1.

Genes. 7

H

Visio

quanta.

Sup. c. 1.

A data fuisse memorant. Et sicut in cantu tubæ primi Angeli grande magna terram percussit, ita & in effusione phialæ primi Angeli, homines qui per terram sæpe deliquant, per similes vulneribus percussit esse dicuntur. Et quemadmodum in cantu tubæ secundi Angeli tertia pars maris in sanguine versa est, similiter & in effusione phialæ secundi Angeli, totum mare in sanguinem verum fuisse describitur. Sed qualiter isti cum superioribus concordent in frequentibus dicimus, eundem sensum secuti. Eandem ergo significationem habent isti, quam & illi. Significat quippe prædicatores qui fuerunt ab initio usque ad finem. Sed idcirco bis ponitur, quia sicut superioribus demonstrauimus, ea quæ sub cantu tubæ primi Angeli, secundi, terti, atque quartæ gesta fuisse videntur, ad electos pertinent. Porro quæ sub cantu tubæ quinti, sexti, atque septimi Angeli facta fuisse referuntur, quibus & tertia vix coniunguntur, in quibus persecutiones Ecclesiæ, quas ab hæreticis & a paganiis patitur, et ab Antichristo in fine mundi passura est, describuntur, ex una parte ad reprobos ex altera ad electos pertinent: quia impij ex malo quod pœi ingerunt, periculum perpetuum, iusti vero ex malo quod perferunt, gloriam sempiternam sibi acquirunt. Omnia itaque quæ effusione phialarum septem Angelorum describuntur, ad reprobos pertinent. Vnde & primi tubis, quibus exercitus Dei ad pugnam prouocatur, cecidisse dicuntur, sequentes autem, phialas plenas iracundiæ Dei super impios effundisse referuntur. *Et ecce apertum est templum tabernaculi testamini in celo. In Exodo scriptum est, quod fecerat Moyses tabernaculum in deserto: postea vero à Sathomne iam populo in terra reprobationis degente, templum edificatum est. Per desertum igitur, hoc ierusalem: per tabernaculum quod de loco ad locum transierat, prædicti Ecclesiæ designantur, quæ de deserto huius sæculi quotidie ad caelestem beatitudinem transiunt, pergit de virtute in virtute. Vnde dicitur Dominus deus in Sion. Vnde & cortine tabernaculi, quæ diuersis coloribus depictæ erant, pedibus tegebantur & cilicibus, ut demonstrarent mortificationem carnis atque humilitatem, custodiam esse virtutum. Quid autem per terram reprobationis, nisi caelestis patria designatur, quam reprobis uideat diligenter se? Et quid per templum, quod ex optimis lapidibus edificatum fuit, figuratur, nisi caelestis Hierusalem, quæ ex viuis lapidibus, quoti die edificatur. Quid igitur dicitur, Apertum est templum Ecclesiæ, nisi caelestis patria: in hoc templo Plinista habitare desiderabat, cū dicebat: *Uiam peti a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee.* Hoc itaque templum per Christum apertum est, quia aditus regni caelestis per eum omnibus fidelibus patefactus est. *Et exierunt septem Angeli, habentes septem plagas de templo vestiti lapide mundo & candido, & circumdabantur zona aurea.* [Si per templum caelestis patria, & per septem Angelos prædicatores designantur, quomodo de templo exiisse dicuntur? Nunquid sancti de illa caelesti patria ad prædicandum descendunt? Sed sancti prædicatores quasi de caelesti patria exeunt, cum ab illo mittuntur qui est gloria sanctorum, & à quo omnis doctrina eorum procedit. Qui etiam septem plagas habuisse dicuntur. Et superius septem plagas habuisse dicti sunt, eo quod in illis consummata sit ira Dei. Si septem plagas iracundiæ Dei habuerunt, quomodo sancti facti fuerunt? Sed habuerunt sancti Dei plagas septem in potestate, non in penam futuram. Dominus namque dicit in Euangelio: *In regeneratione cum sederit filius hominū in sede maiestatis sue, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Per septem autem plagas, septem vicia principalia, ex quibus omnia mala oriuntur, designantur. Septem igitur plagas, septem Angeli habuisse visi sunt, quia prædicatores sancti in die iudicii septem vicia principalia, id est, omnes operatores malorum ita in potestate habebunt, ut eorum iudicio perpetua pena plestantur. Consummata est vero in sanctis prædicatoribus ira Dei, id est, per illos, quia eorum iudicio ira Dei perficitur. Possunt septem plagas alteri intelligere. Superius omne corpus impiorum in septem partes diuisum. Septem ergo plagæ sunt peccata, quæ vnicuique patri aptius*

conueniunt. Aliiter enim iudicabuntur ij qui ante diluuiū fuerunt, populūque Dei coniunctione feminarum deceperunt: aliter ij qui post diluuiū idololatriam, diuersosque errores inuenerunt, per quos genus humanum deceptum est: aliter ij qui sub lege fuerunt, & mandata Dei non custodierunt: aliter pseudoprophetae, qui populo Dei deceperunt: aliter impij Iudæi, qui Deum interfecerunt, & Apostolos eius persecuti sunt: aliter periculatores Ecclesiæ, qui fidem Christi extinguere conati sunt: aliter ministri Antichristi, qui Christum delirant, & Antichristi sunt secuti: has itaque plagas sancti Dei in potestate habebunt, quia singuli eos qui suis temporibus fuerunt, eorumque monita contempserunt, suo iudicio perpetua pena damnabunt. Per lapidem vero mundum atque candidum, quo septem Angeli vestiti fuisse visi sunt, Christus designatur: de quo dicit Apostolus: *Omnes qui in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Per zonas aureas autem, quibus circa pectora prædicti narrantur, prædicatores sapientia intimatur: quæ corda sanctorum intra se ita concludit, ut extra ipsam per diuersos errores euagari non sinat. *Et vnum è quatuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei videntibus sacula seculorum.* Quatuor animalia quamuis quatuor Euangelistas significant, tamen & simul & singularem Christum significant. Sed quia breuitas non permittit, ut dicamus quemadmodum vnumquodque Christum significet, per illud vnum animal, Christum intelligamus. Phiale vero corda sunt sanctorum, quæ propter sapientiam aurea recte vocantur. Vnus ergo ex quatuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, quia Christus corda sanctorum suorum sapientia repleuit. Vtrum hi sapientia repleti sunt, quomodo iracundiæ Dei plena esse dicuntur? Dominus in Euangelio dicit: *Si non remiseris, & locutus es iuxta sensum, peccatum non habebis.* Nunquid Iudæi ante aduentum Christi peccatum non habebant? Erant itaque antea peccatores, sed peccatum incredulitatis, peccatum blasphemie, quo cum Beelzebub vocabatur, peccatum homicidij, quo cum crucifixerunt, & multa alia scelera quæ aduentum eius traxerunt, non habebant. In phiala autem Christi, in qua vita mundi continetur, Iudæi suis culpis exigentibus mortem inueniunt. Phialæ igitur septem Angelorum plene fuerunt iracundiæ Dei, quia quantum ad reprobos pertinet, prædictio sanctorum iram Dei in se continuit, quia pro eo quod eorum prædicationem contempserunt, iram Dei incurrunt. *Et nuptium est templum suum à maiestate Dei, & de virtute eius.* Diximus superius per templum, caelestem patriam designari: sumus vero si intra domum fuerit, oculos à foris peripiciendum obsecrat, ut non perfecte possint videre ea quæ in domo geruntur. Templum igitur caelestis patriæ modo fumo est plenum, quia electi in hac vita positi, dum oculos mentis, lux ad cōtemplanda caelestia tollunt, obsecrantur quæ caligine, quam transire non possunt, quia m obsecratum fumum vocat. Hanc caliginem Paulus patiebatur, cum, dicebat: *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem faciem ad faciem.* Et iterum: *Nunc autem cognosco ex parte, tunc vero cognoscam, sicut & cognitus sum.* Et notandum, quia hanc hebentationem electi quam diu in hac vita positi sunt, patiuntur: cum autem ad illam caelestem beatitudinem transierint, ab oculis mentis eorum tollitur. Vnde & sequitur: *Et nemo poterat intrare in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.* Nunquid in illa caelesti beatitudine quotidie iusti non introeunt? Sed de ingressione corporum hoc dictum esse intelligimus. In illa quippe caelesti beatitudine iusti non ingreditur cum corporibus suis, vbi cum septem plagis septem Angelorum compleantur. De septem plagis superius diximus, vltima vero plaga erit, cum Antichristus suis erroribus genus humanum inficiet. Finitis autem septem plagis, pro quibus examinandis dies iudicii fiet, sancti corpore sua recipient, atque in templo patris caelestis sine fine cum Domino habitabunt. De hac habitatione dicit Plinista: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sacula seculorum laudabunt te.*

E

Gal. 3.

F

Iam. 3.

G

I. Cor.

II. Cor.

H

P. 11.

CA.

C A P V T XVI.

ET audisti vocem magnam de templo, dicentem angelis septem: *Et effundite septem phialas iracundie Dei in terram.* Vox de templo, vox Domini est precipientis predicatoribus, ut verbum Dei non solum electis, sed etiam reprobis annuntient, quatenus habeant illi vnde corrigantur, & illi vnde deterius damnetur. Per terram vero, peccatores designantur. Predicatores itaque phialas suas super terram effundunt, cum verbum Dei peccatoribus annuntiant. *Et alibi primum primus, & effudit phialam suam in terram.* Et factum est vulnus seuum ac pessimum in hominibus, qui habebant characterem bestie, & eos qui adorauerunt imaginem eius. Primus angelus predicatoris qui ante legem fuerunt designat, sicut & ille qui in precedenti visione tuba primus cecinit vilis est. Sed ibi per tertiam partem terre quae combusta est, electi designantur: hic autem per eos qui vulnus seuum ac pessimum passi sunt, reprobi. *Effudit igitur angelus phialam suam in terram,* quia sancti viri qui ante legem fuerunt, admonitionis verba iniuste impenderunt, ut eos corrigerent. Sed vilis seuum ac pessimum in eos factum est, quia ex predicatione sanctorum deteriores effecti, mandata Dei contempserunt. Vulnus namque seuum ac pessimum est, contemptus mandatorum Dei. Verum si vulnus seuum ac pessimum tantummodo ad reprobos pertinet, & illi tantummodo hoc passus sunt qui characterem bestiarum habuerunt, querendum nobis est quid fit character bestiarum. Quod si per characterem bestiarum superbiam voluerimus intelligere, eo quod diabolus de caelo cecidit, ad terram debemus, multos electos superbie bestiarum habuisse, sed medicamento humilitatis sanatos esse. Et autem aliud vitium pessimum, quod medicamentum penitentiae à se semper excludit. Scimus diabolum esse irreuocabilem, ut nullo modo ab iniquitatis suis corrigi possit. Ideoque qui irreuocabilis est, medicamento penitentiae non requirit: sicut & diabolus ab hoc medicamento alienus exiit. Ergo qui per doctrinam sanctorum patrum à secleribus suis reuocari non poterunt, characterem diaboli habuerunt, qui incorrigibiles & impoenitentes perseverant. Sed quia hoc vitio nostro tempore multo laborant, necesse est ut de magnitudine eius aliqua dicamus. Nam sunt nonnulli ita irreuocabiles, ut quominus sciant prauam esse affectionem suam, nullo modo ab ea reuocari possint, timentes vinci ab hominibus: & ne vincantur, mendacis & perituri atque falsis antibus contentionibus salitatem suam defendere conantur: dumque timent vinci ab hominibus, à diabolo vincuntur. Cetera vero vitia medicamento penitentiae sanantur: istud autem solum est, quod à se salubre medicamento excludit, ne scilicet per confessionem & penitentiam victi esse videantur. Et quia malum suum ut vicissive videantur laudant, completur in illis illud propheticum: *Et qui dixit malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.* Tertius autem quidam esse quae serpenterem vincit & comedit, sed post paululum veneno illum perimit. Similiter & isti gaudent se vicisse proximos, sed talis victoria interfecit eis animarum illorum. Quicumque ergo tales sint, characterem portat diaboli. Per imaginem vero bestiarum, vitia populi intelligere: eo quod ipsa, id est, diabolus, fit auctor omnium malorum. Imaginem itaque bestiae adorant, quoniamque vitis fecit. Nam & Paulus dicit, quod ventres Deos esse salorum predicatorum, inquit: *Quorum Deus ventres est, & gloria in consensione ipsorum qui terreni sapient.* Similiter & avaritiam seruutem vocat idolorum. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare. *Et factus est sanguis tanquam mortui, & omnis anima videri mortua est in mari.* Ille angelus doctores legis significat, sicut & ille qui in precedenti visione secundus tuba cecinit vilis est. Sed ibi tertia pars maris in sanguinem versa fuisse dicitur, per quae electos designatos fuisse diximus: hic autem tota mare in sanguinem verum esse legitur. Vindicta criminalium sceleris secundum legem, erat sanguinis effusio. Per mare igitur praedicatores legis designantur. Quod in sanguinem verum est, quia vindicta

perpetuam pro contemptu mandatorum Dei receperunt. *Omnis vero anima vivens, mortua est in mari:* quia multo exiis qui in mari erant, id est ex numero reproborum, qui per mare designantur, & qui ante perceptionem legis viui, id est iusti videbantur, accepta lege quod iniusti fuerint, ex praeparatione legis comprobati sunt. Sunt etiam modo multi in Ecclesia, qui antequam ad honores ecclesiasticos, huc fecerant: concedunt, sancti & iusti videbantur: verum acceptis honoribus, dum dominum Dei in malum pervertunt, quod mortui & non viui fuerint, omnibus patet. Et tertius angelus effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarum. *Et factus est sanguis.* Ille angelus prophetas designat: per flumina vero fontesque aquarum, duodecim tribus cum suis famulis designantur. Nā & in precedenti visione per tertium angelum tuba canentē, prophetas diximus fuisse designatos. Sed ibi pars fluminum atque fontium versa esse legitur in abissum, per quam eos qui per doctrinam prophetarum amaritudinem penitentiae assumpserant, atque per eam salui esse meruerūt, diximus fuisse designatos: hic autem in effusione phialae tertii angelus, flumina & fontes in sanguinem euerit, qui leguntur. *Angeli igitur phialas suas super flumina & fontes aquarum effudit,* quando propheta sancti impio populo verbum Dei annuntiauerunt. Sed illic ex predicatione sanctorum multo deteriores effecti, non solum mandata Dei contempserunt, sed & ipsos verbi Dei ministros occiderunt. In sanguinem vero versi sunt, quia ipsi libenter mortem perpetuam inoleverunt. *Et audisti angelum aquarum dicentem:* Iustus es Domine, qui es, & qui eras, sanctus, quia haec iudicasti: quia sanguinem sanctorum & prophetarum effunderunt in sanguinem eius deservi videri, quod dixi sunt. Postulus per angelum aquarum, angelus illius populi intelligere, qui videns iusto Dei iudicio populum unicum esse damnatum, laudat sententiam iustitiam Dei omnipotentis. Et quia sanguinem sanctorum & prophetarum iudicant, sanguinem bioctum: quia pro morte temporalis, quam iusti intulerunt, mortem perpetuam receperunt. *Et audisti vocem de altari dicentem:* Etiam Domine Deus omnipotens, vera iustitia iudicasti. Postulus per altare sanctos viros qui eo tempore fuerunt, intelligere, qui laudauerunt iustum iudicium Dei, eo quod impio populo iustitiam damnationem intulerit, sicut legitur Danieli & tres pueros fecisse. Et quartus angelus phialam suam effudit in solem. *Et datam est illi effluere homines, & igni.* Quartus angelus Christum & Apostolos eius, ceteroque predicatoris significat, ut quartum angelum in superiori visione significasti diximus. Sed ibi per solem, populus Iudeorum per tertiam partem solis & lune atque stellarum, fideles qui ex illo populo in Christum crediderunt, designantur. Quartus igitur angelus phialam suam in solem effudit, quia Christus & Apostoli eius quod impii Iudei à Romanis delendi essent, aperitis vocibus praedicant. Nam sicut quilibet serpens accipit à Domino suo gladium, non vnde ipse iuguletur, sed vnde eum iugulebit & Romani effusione phialae in ea perierunt, sed ad vindicandum Christi sanguinem in Iudeos effunderent: vnde & sequitur: *Quia datum est illis effluere homines & igni.* Postulus per eum, oblationem: per ignem autem, famem & gladium, quibus Iudei pene omnes consumpti sunt, intelligere. Datum est ergo soli effluere homines & igni: Quia Romanis datum est à Deo, ut impios Iudeos diversis calamitatibus afflictos, quosdam occiderent, quosdam à sua terra eiecissent. Et qui uenerunt homines effluere magno. Quam magnus fuerit ille exitus, vnde ex Iudeis affluerant, qui vnde Ierusalem legat, & inuenit nullam gentem in omnibus regnis terrarum atrocis perisille. Et blasphemauerunt nomen Dei, habentis potestatem super has plagas. Nam impia fuit gens Iudeorum, ut cum se viderent pro secleribus suis inaudita mala perpetui, non solum à blasphemis Christi in cessauerunt, sed etiam multo deteriores blasphemias in suis afflictionibus contra Deum eorum. Vnde & sequitur: *Neque egerunt penitentiam, ut darent illi gloriam.* Daret namque Deo gloriam, si ex his iniquitatibus penitentiam agerent in Christum credidissent, cuiusque mandata custodissent. Et quintus angelus iudicium phialam suam super sedem bestiarum

sup. 6.8

sup. 14

sup. 15

phal. 3. C. 16. 3.

sup. 15.2

Gen. 9.

E

F

G

Dan. 3.

C. 17. 3.

H

A *Et factum est regnum eius tenebrosissimum: et commundauerunt linguas suas pro dolore, & blasphemiam acrum Deum celi pro doloribus & vulneribus suis, & non egerunt penitentiam ex operibus suis.*

Sup. 9. Quintus igitur angelus orthodoxos patres, qui contra hereticos dimicant, significat: quemadmodum & illi divinus significat, qui in superiori visione quintus tuba cecinit. Et sicut illic per locutus heretici sunt, ita & hic per sedem bestie heretici designantur: bestia autem diabolum significat. Tergit igitur heretici sedes bestie dicuntur, quia in eorum cordibus diabolus inhabitat. *Quintus igitur angelus phalarum suam super sedem bestie effudit, quia sancti viri errores hereticorum detegentes, quae praevalis insunt, manifestare studuerunt.* Factum est vero regnum eius tenebrosissimum, quia illis quibus doctrina hereticorum fulgida videbatur, per doctrinam sanctorum patrum, quod miscra & tenebrosa esset, demonstratum est. *Commundauerunt linguas suas pro dolore, quia singuli singulorum errores reprehendebant.* Qui etiam Deum pro doloribus & vulneribus suis blasphemasse dicuntur. Dolebant quippe heretici, eo quod a catholicis viris semper conuincerentur: vulnera vero eorum erant errores singulorum. *Blasphemauerunt vero heretici Deum pro doloribus suis, quia quanto amplius a catholicis viris superabantur, tanto magis blasphemias ad eos reuincendos inueniebant: impellebantque eos ad Deum blasphemandum proprii erroris quoque profectum.* Qui etiam sine penitentia iussit dicuntur. Vix namque aliquem ex iudicioribus hereseis a inuenies, qui penitentiam egerit ex suis erroribus. *Et fecit angelus effudit phalarum suam super flumen illud magnam Ephrataem, & ficant aquam eius, vi prepararetur via regibus ab oriente soli.* Sexus iste angelus eandem significationem habet, quam & ille qui sexta tuba cecinit: illius visus est significat enim martyres sanctos. Et qui designantur illi per equites, a quibus sexta pars hominum occisa iussit describitur, ipsi & in hoc loco per flumen magnam Ephrataem, persecutores videlicet Ecclesie Dei. *Effudit ergo angelus phalarum suam super flumen Ephrataem, quia quae damnatio persecutorum Ecclesie insit, ipsi persecutoriis suis alioqua reprobatione praedixit.* Peraquam vero ipsa persecutio designatur. *Sicut aquam eius, quia tam diu in predicatione verbi Dei sancti martyres peristerunt, & quidem omnis persecutio finem acciperet, quibuldam ex persecutoribus in infernum demeritis, quibuldam fidei Christianae semperis subiacentibus.* Per reges multitudinem gentium, quae ad fidem Christi confluit, possumus intelligere. *Vixitque regem fucit aqua preparata est: quia iussit persecutionis, libera facultas data est omnibus gentibus ad fidem Christi veniendi.* Sed quomodo ab oriente veniunt, dicuntur, id est a Christo, qui per solem designatur, non non a Christo, sed ad Christum, diaboli relinquentes venerunt: Nisi forte per solem diabolus intelligamus, ut ab ipso ad Christum venerint. Sed melius est ut per solem Christum intelligamus, propter illud propheticius: *Ab oriente autem timentis nomen meum orietur sol iustitiae.* Ab oriente ergo solis, id est a Christo veniunt: quia ipso inspirante & impellente ad eum veniunt. *Ipsi est domus & velle, & perficere quae bona sunt: sicut ipse dixit: Sine me nihil potest fieri.* A Christo itaque veniunt quicumque ad Christum veniunt, quia ipse dicit ut veniant, & ipse suscipit venientes. *Et vidi de ore draconi & de ore bestie, & de ore pseudo prophetarum, exire tres spiritus immundi in mundum vanaum.* Sunt enim spiritus demoniorum facientes frena. Spiritus tres immundi dicuntur designantur Antichristi, qui cum per vniuersum orbem praedicati sunt. Qui quia multi homines sint futuri, spiritus immundi, & spiritus demoniorum vocatur: quia demones in ipsis habitabunt, & per ora eorum loquentur. Qui de ore Antichristi, & de ore pseudo prophetarum eius exiit visus sunt: quia per eorum doctrinam filii diaboli efficiuntur. Quia eam de ore draconis exiit visus sunt, quia per os Antichristi diabolus loquitur. Raris nihilominus, quia sunt reptilia immunda, & in luto viuunt, recte assimulantur: quia sicut ranae in sordidis aquis immorantur, ita & discipuli Antichristi eos facile decipiunt, qui diuersis vitiis & sceleribus non timeant sordidari. Nam & canarum vox rauca & tups, impudissimam

eorum predicationem blasphemis plenam designat. *Et procedit ad regestatem terrae congregat illas in praelium ad diem magnam omnipotentis Dei.* Per reges terrarum non solum reges, sed & populi designantur. Congregant autem illos discipuli Antichristi in praelium ad diem magnam omnipotentis Dei, non quod contra Deum audeant in die iudicii, a quo tam terribiliter iudicabuntur, sed congregant eos in praelium ad persequendum Ecclesiam, ut in die iudicii Dei omnipotentis, perpetua poena damnetur. Et quia finita persecutione Antichristi Dominus ad iudicium in proximo venit, subdit: *Et ecce venio sicut fur.* Dies Domini, sicut dicit Apostolus: *sunt sicut nocte veniet.* Cum enim dixerint, pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. *Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videat turpitudinem eius.* Impii qui in voluptatibus suae carnis veluti in quadam molle seculi requiescunt, & qui nolunt praedare mala quae sequuntur, non in conuenienter dormire dicuntur. Quos Apostolus admonet, dicens: *Surgite qui dormitis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.* Iusti vero qui mala quae sequuntur, praedare student, qui voluptates carnales in se extinguunt, quia iusti virtutum se muniant, ut contra visibiles & invisibiles hostes indefinenter dimicare valeant, non incongrue vigilare dicuntur, idcirco beati sunt. Vestimenta autem nostrum animarum, sunt opera bona. Custodia vestium, custodia est mandatorum Dei. Vestimenta nostra custodimus, si ea quae precepit Deus, operando implemus. Nudi vero estis, quia bonis operibus alienius exiit: Nudi inipsum ambulat, cum ad diem iudicii a bonis operibus vacui deducuntur. Ideo turpitudinem illorum videbitur, quia & angelis & hominibus coram Ecclesia manifestabuntur. *Et congregabit eos in locum qui vocatur Hebraice Armageddon.* Armageddon vero globosus, vix confusio in priora interpretatur. Quae utraque interpretatio dici iudicii coaptari potest. Mons quippe globosus recte vocatur, eo quod globus flammarum vniuersus mundus tunc delatur. Similiter & confusio in priora recte dicitur, eo quod omnes homines in priora statu resurgendo teparentur. *Et septimus angelus effudit phalarum suam in aere.* Per septimum illum angelum praedictores sancti, qui temporibus Antichristi futuri sunt, designantur, sicut & illum significat diximus, qui septimus septima tuba cecinit: legitur per aere veni, vani homines designantur. *Angeli veniunt phalarum suam in aere effudit, quia praedictores sancti vani & inipis hominibus quod perpetua morte sint damnaudi, denuntiabunt.* *Et exiit vox magna de templo a throno, dicens.* Vox magna, vox est praedicatorum sanctorum. Per templum, Ecclesia designatur. A templo ergo vox exiit, quia ab Ecclesia vox sanctae predicationis procedit. *Quae utiam & a throno exiit dicitur, quia Ecclesia Dei, thronus est Dei, & in illa sedens requiescit.* Quid autem haec vox dicat, subdando manifestat. *Factum est.* Id est, finis mundi instat, in quo omnia quae praedicta sunt a Domino & a sanctis, complebuntur. *Et facta sunt fulgura & voces & tonitrua, & terremotus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram.* Per fulgura, miracula quae per sanctos suos facturus est Deus, designantur. Legimus namque in superioribus, Eliam & Enoch plurima signa esse facturos. Per voces, predicationem sanctorum, per tonitrua autem, certorum ignis aeterni expiratio: terramotus vero motionem cotidiam sepe designat. Mouebuntur enim quidam de malo ad bonum, sicut Iudaei qui in Christum crediderunt. Mouebuntur alij de bono ad malum, qui fidem Christi relicti sunt, & errores Antichristi secuti. *Et facta sunt & magna in tres partes, & ciuitates gentium ceciderunt.* Ciuitas magna, ciuitas est diaboli, id est, omnis multitudo reproborum. Per tres partes in quibus diuersa est, Iudaei qui in Christum credere noluerunt, & Pagani quae falsi Christiani designantur. Quod autem dicit: *Et ciuitates gentium ceciderunt.* Iam dici iudicii pertinet. Ciuitates gentium tunc cadunt, cum eo igne qui faciem Domini ad iudicium venientis praecedet, omnes gentes delectantur, sicut dicit Psalmista: *Ignis ante ipsum praecedet, & incombent in cinerem inimici eius.* Et Babylon magna venit in incertum ante Deum, &

Ibidem

Malac.

Phil. 2.

Iuan. 11.

D

Tib.

Eph.

2. Cor.

F

G

H

Sup. 21.

Eph. 6.

E

at. 11.

ab. 13.

F

Cor. 3.

G

H

a calicem vini indignationis eius.) Quomodo Babylon in memoriam avari Damus venisse dicitur, ad cuius memoriam nihil accedere, nihil recedere potest, in cuius conspectu licet praesentia, ita praeterita & futura consistunt. Sed memoriam pro tempore posuit. Babilō igitur in memoriam ante Deum venit, quando illud tempus veniet, in quo et inquit mundum, & reddere vnicuique secundum opus eius. Vinum vero indignationis ite Dei, pona perpetua est, quia per totum iudicio omnes impij cū auctore iniquitatis diabolo damnabuntur. Et omnia insulae fuerit, & montes non sunt insulae.) Eandem significationem habent montes & insulae, quam ciuitates gentium, quae paulo superius dicuntur cecidisse. Per insulas namque gentes, per montes vero etiam principes designantur. Fugere autem dicuntur, cum ab igne in die iudicii delibuntur.

Et grande magnum sicut talentum descendet de caelo in hominem.) In Evangelio scriptum est, quod quidam paterfamilias peregre profectus, dedit viis sermorum suorum quinque talenta, alij duo, alij vero unum. Sed primum & secundum negotiando talenta quae a domino acceperunt, dupliantur, tertium vero fuit in terram, & abscondi pecuniam domini sui. Quaecumque ergo temporalia aut quaecumque artes à Domino accipiunt, pro talentorum acceptione nobis reputabuntur. Iusti igitur qui per primum & secundum seruum designantur, talenta sua duplicant, cum bona temporalia quae à Domino accipiunt, in bonis operibus expēdunt, atque ad bona agenda quocumque possunt, promouunt. Impij vero qui per tertium et signantur, talenta sua in terra abcondunt, quia ex bonis temporibus quae à Domino acceperunt, vitiosius quam virtutes enutriunt. Per grandem, quae ea quae ex terra nascuntur, conuertit & delict, vindicta omnipotentis Dei designatur, quae impios conuerteret, & in infernum demergeret. Quae sicut talentum esse dicitur, quia vnicuique secundum talentum suum qualitatē puniet, & quanto amplius quis deliquit, tanto ampliora tormenta sustinere cogitur. Sed obcurum est valde quod sequitur: *Et blasphemauerunt homines Deum propter plagam grandis, quam in signa facta est reuerenter.*) Quis enim in illo ram dicitur insulorum iudicō blasphemare Deum auderet? Sed blasphemare dicuntur, quia blasphemiae reproborum, quas modo in corde tegunt, conculis manifestabuntur.

CAPIT. XVII.

Et venit unus de septem angelis qui habebant septem phialas, & stetit super altum, dicens: Sicut lupinus sub cantu tubae septimi angeli diem iudicii breuitur comprehendens, ad ea quae praetermisit, redit, atque sanctam Ecclesiam defensionibus, passionibus quas à diabolo perulit, & quas ab Antichristo in fine mundi passura est, annexit: ita & hic sub effusione phialae septimi angeli diem iudicii summam pertransigens, ad ea quae praetermisit reuertitur, atque sub specie mulieris meretricis, ciuitatem diaboli describens, & quas penas pro sceleribus suis passura sit, insequentibus manifestat. Angelus vero phialam habens, praedicator sanctos designat. Ioannes autem typum renet omnium mundum, vnde & subditur: *eni, ostendam tibi damnationem meretricis magis, quae sedet super aquas multas, cum quae fornicatae sunt reges terrae.*) Meretrix ista in aliquibus locis Romam specialiter, quae tunc Ecclesiam Dei persequebatur: in quibusdam vero generaliter ciuitatem diaboli id est, omne reproborum corpus demonstrat. Angelus igitur Ioanni ostendit damnationem meretricis magis, quia praedicator sancti & verbis & scriptis fidelibus ostendit, quae penas impij pro sceleribus suis patiantur, vt coram penis terribi peccatis abstineant. Quae super aquas multas sedere dicitur, quia ex multitudine gentium, quae per aquas designantur, ciuitas diaboli constituitur. Cum quae reges terrae fornicatae esse dicuntur, quia scelera Babylonum atterunt potius, quam destruxerunt. Et insinuat, sunt qui in habent terram de vino prostitutionis eius.) Vinum prostitutionis, diuersi errores, diuersa sunt scelera in ipia ciuitatis. Nam sicut meretrix prostituitur omnibus secum fornicari volentibus, vt coram immundicijs polluantur: ita & omnes impij subiiciuntur de montibus,

cum eorum prauis suggestionibus sceleribus se deiciunt, sicut Propheta ad Hierusalem loquitur, dicens: Et posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transieribus. Terrae autem habitatores, omnes se reprobos vocat. Ebricitas vero, malitia est Babilonis: quia licet ebriolus tamdiu impletur vino, vique dum à mente suauitatis effluat; ita reprobis tamdiu omni malitia: semetipsum replent, vique dum à mente suauitatis effluat in ore Dei, omnemque bonitatem à semetipsum abiciunt, sicut dicit beatus Iob: *Quia bibuli sunt aquam iniquitatis.* Et absit nunc de desertum in spiritibus & vidi mulierem sedentem super beluam coquens, plenam nominibus blasphemiae, habentem caput & cornu decem.) Per desertum, omnis impiorum multitudo designatur, eo quod ipsi delinuerunt Deum, & ideo derelicti sunt à Deo. In deserto igitur mulier meretrix inuenta est, quia ex multitudine iniquorum ciuitas diaboli constat. Bestia vero sicut ipse in sequentibus exponit, diabolum significat. Coccus autem colorem sanguinis habet. & per sanguinem saepe mors designatur. Diabolus itaque sanguinis est, quia auctor est mortis & omnis perditionis. Quia bestia plena nominibus blasphemiae esse dicitur, eo quod ipse diabolus auctor sit omnium blasphemiarum. Qui autem capita septem & cornu decem, angelus in sequentibus exponit, est mulier erat circumdata purpura & cocco, & inaurata & auro, & lapide preciosis, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominacionibus, & immunditia fornicationis eius.) Purpura sanguine tingitur, coccus vero sanguinis habet colorem, immunditia vestimenta regalia, per quae potestas saecularis designatur. Put purpura & coccus sanguinis speciem habet, quia potestas saecularis mortifera est, periculum impietatis afferit, qui eam amplius quam celestem gloriam impielectantur. Solimus etiam per vestimenta sanguinea, opera impiorum intelligere, pro quibus morte perpetua damnabuntur. Quodque sequitur: *Et dixit mihi angelus: per aurum saepe sibi designatur.* Mulier igitur inaurata erat auro, quia scriptum huius saeculi possidebat: quae sibi ait: *apud Deum.* Per gemmas vero & margaritas, eloquentia saecularis designatur. Per poculum aureum, quod manu tenuisse dicitur, philosophorum & poetarum doctrina designatur: quod plenum abominacionum & immunditiae fornicationis dicitur, quia doctrina philosophorum plena erat mendaciis, omnibusque erroribus ad decipiendum hominis humanum complicitis. Et in fronte eius nomen scriptum, Misterium, Babilonis magis, meretrix fornicationis & abominacionum terrae.) Per frontem itaque atque faciem, quod impiorum designatur, quia ex operibus suis intelligitur quod sint filij diaboli, cinique impie ciuitatis. Et mulierem videram de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum.) Numquid Babylon sanguinem sanctorum bibebat? Non. Sed ebria erat, id est, ab omni spiritali ratione aliena. Ebrici erat, quia vltro sanguinis sanctorum ita canababilem fecerat, & amencitordia Dei alienum, vt non esset digna quod aliquo modo se tanti posset consilire. Emiratui sum cum viderem illam, & abominacionem magis.) Mirantur fideles cum vident reprobos tantum in timore Dei alienos, vt sine aliqua trepidatione & innocentiis plurima mala ingerant, & in omnibus flagitijs meretricis delinquant, scientes Deum nullum scelus impunitum relinqueret, nisi prius poenitentia cerneret in meditantibus, quibus peccata sanantur, sicut dicitur: *Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dixi tibi sacramentum mulieris, & bestia quae portat eam, quae habet capita septem & cornu decem.*) Eandem significationem habet bestia in hoc loco, quam & superius diximus draconem habuisse, significat namque: diabolum. Quid sint autem capita septem, & cornu decem, ipse vt diximus in sequentibus exponit. Bestia quam vidi fuit, & non est, & ascensura est de abyssis, & in meretrix illa, Bestia, id est, diabolus, fuit ante aduentum Christi, possidens genus humanum, non est modo, id est, non possidet genus humanum, sicut antea: quia per Christum ab electorum cordibus expulsus est: ascensura est de abyssis, quia temporis Antichristi soluetur fatanas de carcere suo, & eribit, & seducet gentes, sicut sequitur plenus nuntiatio. Et in ieremiam ista, quia cū omni reprobis quos deceperit, & cū omni-

tribus

A inibus satellitibus suis aeterna poena damnabitur. *Et mirabuntur inhabitantes terram: quorum non sunt scripta nomina in libro vite a transfiguratione mundi. videntes bestias que fuerat. & nō est.* Inhabitantes terram eos debemus intelligere, qui amatores terrae erunt magis quam Dei, quos Antichristus facit decipere. Mirabuntur ergo reprobi, quorum non sunt scripta nomina in libro vite, id est, qui non sunt praedestinati ad vitam aeternam: videntes bestiam, id est, diabolum per Antichristum signa facientem, & in Antichristo diabolum ad crantes. *Et hic est sensus, qui habet sapientiam.* Id est, in hoc quod sequitur, magna obicitur est, & sensus ad ea intelligenda valde acutendus est. Et nos rogemus Dominum, ut hanc obicituratem nobis aperiat. *Septem capita septem montes sunt, super quos nubes sedet. & reges septem sunt. Quinque ceciderunt, unus est. & alius nondum venit: & cum venerit, oportet illi brevis tempus numerare.* Diximus superius, per septem capita draconis illos reprobos esse designatos, per quos diaboli genus humanum decipit, quos etiam in partes septem diuisimus, sicut & ceteram multitudinem reproborum. Et quia eandem significationem habet haec bestia de qua loquimur, quam & draconem diximus habuisse designatamque diabolum: eandem significationem habet etiam septem capita bestiarum: quia & septem capita draconis diximus habuisse. Quae & montes dicuntur, quia altiores fuerunt illi in secleribus quam ceteros deceperunt, quia illi qui ab eis decepti sunt in eis insequentibus de Babylone dicit: Quia venerunt peccata eius vique ad caelum. Vocantur miliuminis & septem reges, eo quod ceteris ad perditionem cunctibus ducatum praebuerint. Super hos ergo montes meretur credere dicta est, quia ab his cunctas diaboli in omnibus erroribus atque secleribus informata est. Nam sicut Apostoli fundamenta dicuntur Ecclesiae, ita & diuerso inuentores errorum, fundamenta sunt ciuitatis diaboli. Ex his igitur capitibus, sunt montibus vel regibus, quique ceciderunt, unus erat, alius vero nondum venerat. Primum caput diaboli ceciderat, quia illi qui ante diluuium fuerant, per quos qui filij Dei vocabantur, decepti sunt, in cloacis inferni descendere. Similiter qui post diluuium vique ad legem fuerant, in eadem perditionis fouea demersi tenebantur. Ceciderant & tenij, qui populo Dei, quibus lex data est, idola colere suadebant. Similiter & filij prophetae, qui in quarto loco ponuntur, iam ceciderant in interitum super perditionis, eo quod deceptores fuerint populo Dei. Iniqui vero Iudei, qui Dominum interfecerunt, & Apostolos eius persecuti sunt, qui in quinto ponuntur loco, eo tempore quo Iuxa visio Iohanni demonstrata est, iam a Romanis desuati fuerant. Quinque ergo capita bestiarum iam ceciderant, quae montes regesque nominantur, quia omnes praecedentes & Impij Iudei in quinto loco ponuntur, iam perditionis suae poenas luebant. Unus erat, quia pagani, illi videlicet qui Ecclesiam Dei persecuti sunt, qui & in sexto loco ponuntur, tunc Ecclesiam Dei persequerentur; ob quam causam & iste Iohannes in Patmos insula relegatus tenebatur. Alius nondum venerat, quia Antichristus qui in septimo loco ponitur, nondum venit. *Et cum venerit, oportet illum brevis tempus numerare: quia Dominus Iesus interficiet eum spiritus oris sui & destruet illum: sicut ipse dicit in Euangelio: Et nisi Dominus breuiter uideret dies illi persequantur Antichristum, non foret salua omnia caro: per omnem carnem solos electos designans. Et bestia quae erat, & non est, & ipsa est una est, & de septem est.* Bestia, id est, diabolum, qui ante aduentum Christi dominabatur hominum generi, & modo non teneat illud iura obnoxium, quemadmodum tunc faciebat, ipsa scilicet bestia octaua est. Septem namque partes sunt omnium reproborum: octaua vero pars eorum est, qui diabolum cum ceteris demonibus decipunt. *Et sicut fuerunt auctores perditionis eorum, ita erunt & socij tormentorum.* Unde & sequitur: *Et in interitum vadit.* Haec quae sequuntur, vique ad eum locum ubi angelus de caelo descendisse visus est, ad destructionem Romanorum Imperij proprie pertinent. *Et decem cornua quae visibilia decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem iniquam reges vni hora accipient post bestiam.* Quatuor bestiae Danieli in visione monstratae

sunt, per quas quatuor regna figurabantur. Quarta autem bestia, quae erat fortis atque terribilis, per quam Romani designari sunt, decem cornua habuisse describitur. Per quae ea regna quae Romanum imperium destruxerunt, designata sunt: sicut beatus Hieronymus quorundam assertionem sequens exponit. Eandem significationem habent decem cornua in hoc loco, quam & illa habuisse dicuntur. Significant quippe ea regna, per quae Romanum Imperium destructum est. Partem namque Asiae per se primus abstrulit: postea vero Saraceni totam subegerunt. Vandalis Africam sibi vindicauerunt, Gothi Hispaniam, Longobardi Italiam, Burgundiones Galliam, Franci Germaniam, Hunni Pannoniam, Alani autem & Suci multa loca depopulati sunt, quae eorum subiacbant dominationi. Haec ergo regna eo tempore quo visio Iohanni demonstrata est, potestatem nondum acceperant: sed vna hora tamquam reges potestatem acceperunt, quia singularum istarum gentium potestas paucio tempore permansit. Post bestiam regnum acceperunt, quia destructo regno diaboli per Christum haec gentes propriam potestatem acceperunt. *Et vniuersum caelum habebat, id est vniuersum volentem in malo. Et virtutem suam & potestatem bestia tradiderunt.* Quia eorum virtus atque potestas diabolica fuit, sicut cum agno pugnavit, & agno vinctus illos. Cum agno pugnavit, quia Ecclesiam Dei persecutus fuit, populumque Dei interfecerunt. *Agno vinctus illos,* quia seminus has gentes praeter paucas, ingum huius Christi iam insculpsit. *Quoniam Rex regnum est, & Dominus dominatum.* & qui cum illo sunt vocati, electi & fideles. Qui sunt reges & dominantes, ipsi iusti electi & fideles. *Christus igitur Rex regnum est, & Dominus dominatum.* quia ipse Rex & Dominus omnium sanctorum: & qui cum illo sunt vocati, electi & fideles sunt. Id est sancti, quia ad hoc vocati sunt, ut cum illo in aeternum permanerent, electi & fideles iure vocantur. Vocantur etiam & reprobi, sicut Dominus dicit: *Multij sunt vocati, pauci vero electi.* Sed reprobi ad hoc vocantur, ut inexcusabiles sint: electi vero, ut cum ipso in aeternum perseuerent. *Et dixit mihi: Aqua quae visibilia vbi merces sedet, populi sunt, & gentes, & lingua.* Per aquas omnes gentes, quas vbi Romani subiecerant, designantur. *Et decem cornua quae visibilia bestiae, quod est formicarii.* Formicarii Romani vocati, quae pro defensione fallorum decorum, & Deum creatorem suum persequerentur. Decem itaque cornua illi habuerunt formicariam, quando gentes quae per decem cornua designatae sunt, ad destruendum Romanum Imperium aram implerunt. *Et desolatam illam fecerunt & viderunt:* quando omnes gentes potestatem eius ademerunt. *Et carnis eius manducauerunt.* Quia vero deliciae carnis nutriri, possumus per carnem, diuitias omnium gentium intelligere. Carnem enim manducauerunt, quando opes omnium gentium, quae Romae deferrebantur, acceperunt, & in suis vilius redegerunt. *Et ipsam igni concreuerunt.* Scimus plurimas ciuitates, vicos & caecella, quae Romano Imperio subiacbant, ab gentibus fuisse concremata. *Deum enim dedit in corda eorum, ut faciant quod illi beneplacitum est.* ut deum regnum suum bestiae, donec consummaretur verba Dei. Deus dedit in corda eorum, id est, permisit ut faciant quod illi beneplacitum est, & quod praedictum est a prophetis eius & Apostolis, qui praedixerunt quod potestas Romanum imperium ab his gentibus esset destruenda. *Regnum autem suum bestiae dederunt, donec consummarentur verba Dei, quia secundum illud Iohanni Dei permissionem tamdiu suggestiones diaboli in secleribus perpetrandas secuti sunt, quando consummarentur verba Dei, id est, impleteretur ea quae a Deo & sanctis eius praedicta sunt. Et multae quae visibilia, et cunctae magnae, quae habent potestatem super cunctas gentes terrae.* Haec manifestum est. Scimus enim Romanos eo tempore cunctis regibus terrae dominari. Sed dicit aliquis. Quomodo per mulierem metriceam Romani designantur, cum illis temporibus, quando haec gentes diuersas clades genti humano intulerunt, Romani Christiani extiterint? Ad quos nos respondemus, quia per mulierem metriceam, non electi qui ex eadem gente fuerunt, intelliguntur, quippe mundi gloriam pro amore glorie celestis contempnerunt: sed reprobi, sive pagani, sive falsi Christiani fuerunt. Illorum ergo

go potestas ab his genibus destruxit, quia impia dominatione genus humanum premebant.

CAPIT. XVIII.

Post hoc vidit alium angelum ascendentem de caelo, habentem potestatem ignem: & terra illuminata est gloria eius. Hæc que sequuntur, generatim deo impiam civitatem, id est ad omnes reprobos pertinet. Erat plenius eversionem Babylonis demonstrat, ad primam eius ruinam, quæ per Christum euerla est, reuertitur. Angelus namque ille Christum significat, quæ de caelo ad terram descendere dignatus est, vt nos ad celestia subleuaret. Qui potestatem nostram habere dicitur, quia eandem potestatem habet quam & pater, eo quod æqualis super omnia patri. Terra illuminata est gloria eius, quia per doctrinam fidei eius genus humanum a tenebris ignorantie atque incredulitatis eripitur. Et clamauit in forti voce, dicens: Vox Christi, doctrina est Euangelij. Qui autem hæc vox clamauerit, subdole manifestat. Cuius est cecidit Babylon magna. Dissilei Dei, fecit illi. Dixit enim cecidit Babylonem, quia ipse fecit vt caderet. Quæ bis cecidisse dicitur, quia cecidit primo, cum per doctrinam Euangelij maximam multitudinem electorum amisit, quia ea per fidem Christi præcili citæ sanctæ ciuitatis, id est sanctæ Ecclesiæ facti sunt. Cader secundo, cuncta in vltimo die morte perpetua, quæ in hoc libro mors fecunda vocatur, punietur. Et facta est habitatio demonum. Numquid autem aduentum Christi demones in Babylonem non habitant? Habebant quidem, sed eorum habitatio ignorabitur. Quando autem multitudo electorum ad fidem conuerla est, Babylon habitatio demoniorum facta est, quia illi qui scilicet Christi persecutores, quod habitatio demoniorum in Babylonem semper fuerit, veraciter cognouerunt. Et castrobus omnis spiritus immundus & castrobus omnia valentia immunda & obliuio. Qui sunt demones, ipsi sunt spiritus immundi, & volucres immundæ. Volucres quippe nominantur, eo quod per aerem ipsum more ventorum indesinenter discurrent. Castros Babyloniarum deo vocatur, quia sicut angeli electos Dei custodiunt, ne tam pessime peccentur peccant: ita & demones impios obsecant, ne aliquando ab iniquitatibus suis redipiant, & saluentur. Quia de vino ita eis habebant omnes gentes, & reges terre cum illis fornicati sunt, & mercatores terra de virtute delicarum eius dantes facti sunt. Qui dicit vinum, iure, & quod fornicatio regum cum Babylonem, superius diximus. Per mercatores terrena amores leali polissimus intelligere, qui animas suas pro acquisitione pecuniarum perditioni tradunt. De huiusmodi mercatores Iesus filius Sirach loquitur, dicens: Hic animam suam venalem habuit, quoniam in veta sua prociit inrima sua. Animam suam venalem habuit, quia ea pro acquisitione pecuniarum demonibus tradere non timuit. Delicias virtutum Babylonis vocat, quia sicut electi coar virtute laborant, vt diuitias caelestes adquirant: ita & reprobi totis uisibus insunt, vt diuitias perituras sibi accumbant. De talibus dicit Propheta: Et inique agerent laborauerunt. Et audiui aliam vocem de caelo, dicens. Per celum in hoc loco Ecclesia designatur. Vox de caelo in hoc prædictum de Ecclesia procedens. Sed quid dicit vox illa? Bene de illa popule meus. Dominus per prædicatores suos, vocat electos, vt exeat in Babylonem, non corpore, sed mente. Quemadmodum à Babylonem exire debeant, in sequentibus docet, dicens: Et ne particeps sitis delictorum eius. Illa Babylonem conuenienter exeunt, qui à malis operibus eius se alienos reddunt: sicut Psalmista de semetipso loquitur, dicens: Non sed in consilio vitiorum, & cum iniquis gerentibus non introibo. Et de plagis eius non accipiam. Qui dicit plagæ Babylonis, nisi virtutes quæ animas incedunt. Polissimus enim per plagas Babylonis, poenæ quæ impii preparantur, intelligere, vt sit sensus. Si à secleribus Babylonis abstineritis, à poenis quas in æternum patietur, alieni eritis. Quoniam peruenierunt poenæ eius vtque ad celum, & recordatus est Deus iniquitatum eius. Iniquitates Babylonis omnipotens Deus semper inuocat: sed cum iudicium non erit, videri non videtur quod videt. Per hoc quod dicit, Aliam vocem, illud de-

signat tempus, in quo omnes impii perpetua poenâ decantent. Reddite illi sicut ipsi reddidit vobis. Precipitur electis vt reddant Babylonem sicut illa ipsis reddidit, sive poenâ quod sancti Desimpis iudicabunt, sicut dicit Dominus in Euangelio: In regeneratione cui sedet filius hominis in se & iudicabit eos, sicut vobis, & vos super sedes, & iudicabit eos. Iste autem quod ipse membra sunt eius, cui iudicandi potestas à patre tradita est. Reddunt itaque isti impii mala quæ ab eis passi sunt, cum Christus qui caput illorum est, & cuius membra ipsi sunt, eos perpetua poenâ damnabit. Et dupliciter dicitur, sicut vobis, & iudicabit eos, quia dupliciter Babylon electos Dei percutit, quod corporibus & animabus eorum multa mala iungit. Dupliciter poenâ, ipsa recipiet, quia cum animabus corpora cruciantur: & ipsaque dupliciter duplicantur, quia pro poenis temporalibus atque breuibus, quibus iustos afflixit, poenâ eternam excipiet. In poenâ quæ iustis vobis, miserecei daptum. Per poculum, tribulationes quas ab iniquis sancti passi sunt, poculum intelligere. Quoniam gloriam suam, & in delictis suis tantam dare illis tormentum & iudicium. Quoniam gloriam suam, id est, in superbiam exiit, & in omnibus viciis se implicat tantæ & ampliora tormenta excipiet. Quoniam corde suo dicit: Sed regnum, & vidus non sum, & iudicium non videro. Regnum se Babylon vocat quodammodo, cum se in prosperis suis mundi extollit. Vidam non esse dicit, quia à bonis temporalibus, quibus coniuncta est, & ex quibus luxuriam suam enutrit, non se posse disungi confidit. Vidam non se esse videri, quia impij quamuis sciant se pro secleribus suis esse puniendos, hunc tamen non videre quod vident, in memoriam motus à mente reijciunt, in tristis cogitatio lætiam cordis eorum pervertit. Ideo in vna die venient plage eius, mors, & iudicium. In die iudicii mors perpetua illi veniet, quæ in hoc libro mors fecunda vocatur. Luctus illi veniet, sicut Dominus dicit in Euangelio: Ibi erit fletus, & stridor dentium. Fames illi veniet, id est, fames requie, de desideratibus enim à poenis requiescere, quæ paucior, ad quam requiem nullo modo perueniunt. Et ignis comburens. Id est ignis æternus. Quoniam sortis est Dominum qui iudicabit illam. Et scilicet & plangent se super illam reges terre, qui cum illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt, cum viderint finem incendii sui, longe flantes propter timorem tormentorum eius, dicens: Viximus in illa magna Babylon, cum illa fortis, quia in vna hora venit in idcirco tantum. Quid sit fornicatio regum cum Babylonem, superius diximus. Sed mirum valde est, quod longe sciat dicitur, cum in eisdem poenis & ipsi sunt demergendi, in quibus & ceteri reprobi, qui per Babylonem deliquerunt. Stabant igitur longe mente & voluntate, non corpore, habentes seclera sua, quibus æternaliter cruciabuntur. Stabant longe per desiderium, aliud desiderantes, id est requiem, & aliud patientes, id est tormenta æterna. Et negotiatores terre stebunt & lugent super illam quoniam metes omnia venio etiam amplius. Quia superius per mercatores terrena amores seclis diximus esse designatos, polissimus in hoc loco per negotiatores eos accipere, qui bonum quod facere videntur, veniunt. Sunt tamenque multi, quibus legum secularium scientia datæ, qui causis pauperum in iudiciis poenâ. Sed quoniam non pro amore Dei, sed pro premio rum acceptu doli hoc facient, nec credunt Deo non recipiunt. In eorum vere hæc miseria consistit, vt non beniam aliquem ex his qui locum habent apud principes, qui aliquid verbum ad proximi panis necessitatem instantandam proferat sine premi acceptione. Polissimus & per negotiatores terre eos intelligere, quæ bona quod faciunt laudes ab hominibus requirunt. Polissimus etiam & per eosdem, illos qui gratis celestissimos vendunt, intelligere quod diuina scriptura valde condemnat. Et quoniam multi ex episcopis ab hoc scelere videntur imitantes, ministri tamen eorum in hoc sepe polluuntur. Sed ad magistros respicit, quod quid ad delictis delinquitur. Est & aliud scelus valde pessimum, quod ab his qui archidiaconi appellatur, committitur. Nam ad adulteros presbyteris precium accipiunt, & ceterum malum consensum, quod per auctoritatem quam ab episcopis accipiunt,

A rum in ea inueniens est id est, scilicet intersectionis sanctorum, sicut Dominus dixit impiis Iudeis sub intellectu omnium reproborum in *Verba*, inquit, *super vos omnia sanguis iustus, qui effusus est super terram.*

C A P P T XIX.

P o s t hanc audienti quasi vocem magnam tubarum multarum in celo, dicentium, Alleluia. Salus & gloria, & virtus Dei nostro est, quia vera & iusta iudicia eius sunt, quia inducunt de meritis magna, quae corrigunt terram in prostitione sua, & vindicant sanguinem sanctorum suorum de manibus eius. Et iterum dixerunt, Alleluia & finis eius ascendit in secula seculorum. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas & quatuor animalia, & adorauerunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, Alleluia. Et vox in agna exiit de throno, dicens: Laudate dicite Deo nostro omnes sancti eius, & qui timetis cum passis & magni. Et auditi quasi vocem tubae magnae, & quasi vocem aquarum multarum, & quasi vocem tonitruum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiae agni, & vxor eius preparavit se. Et datus est ei vni opus ut se byssino splendante & candido byssum enim iustificacionis sunt sanctorum. Totam sanctitatem poluit, ut videlicet circumspiciat, eius subtilitas facilius indagari possit. A septem namque vocibus quinque Alletia decantata esse legitur. Primo & secundo a voce tubarum multarum: tertio a viginti quatuor senioribus, & quatuor animalibus: quarto a voce que de throno exiit, non iam Alleluia, sed eius interpretatio decantata est, id est: *Laudate dicite Deo nostro omnes sancti eius.* Alleluia quippe, *laudate Deum sanctum.* Quinque vero a tribus vocibus semel decantata est, id est, a voce tubae magnae & a voce aquarum multarum, & a voce tonitruum magnorum. Scriptura libri huius saepe demonstrat omnem electorum multitudinem in septem partes esse diuisam, sive sub subtilitas, vel intelligentia particum. Iusti itaque qui ante diluvium fuerint, ad primam partem: illi vero qui post diluvium vsque quo lex data est, ad secundam pertinent, sicut sapientiam diximus nullamque legem habuerunt, nisi naturalem, id est, dilectionem Dei & proximi. Sed enim vniuersique se debere timere, & super omnia diligere eum, a quo creatus est, & a quo vita & vita subsidia ministrantur, & nulli se debere facere, quod non vult ab alio pati. Hunc legem nullus qui iusta mentis est, ignorare permittitur. Per totum igitur militem, electi qui ante diluvium fuerint, & qui post diluvium vsque ad illud tempus quo lex data est, designantur. Vocem emiserunt, quia per predicationis suae doctrinam, quouscunque potuerunt, a suis erroribus fecerant eorum. Alleluia decantauerunt, quia secundum naturalem legis notitiam, per bona opera Deo placere studuerunt. Secundo Alleluia dicitur, quia hi qui post diluvium fuerint, secundum eandem legem viuentes, creatori suo iuste viderunt adhaerere. Sed querendum nobis est, cur in veteri testamento si spiritaliter intelligatur, nonum continetur, Alleluia decantauerunt, quia mandata legalia obseruantes, per bona opera Deo placere studuerunt. Per thronum autem propheta designatur, eo quod sedet Deus fuerint, & per eos sua iudicia disposuerunt. A throno vox exiit, quia a prophetis predicatione sancta processit. Laudem Deo decantauerunt, quia ei tota virtute seruere studuerunt. Tuba vero magna Christum significat. Vox tubae, predicationis est Euangelij. Per vocem autem aquarum multarum, multitudo gentium Christum consuetudinem designatur. Per vocem vero tonitruum

magnorum, electi qui in fine mundi nascituri sunt, intelliguntur. Et iure per tonitruum, quia terrorem dei iudicij annuntiabunt. Tres ergo vox semel Alleluia decantauerunt, quia fides sanctae Trinitatis, doctrinamque Euangelij, quae in magna tuba, id est a Christo processit, seruauerunt, & seruabunt vsque in finem. Duze igitur partes, id est prima & secunda, ad legem quam naturalem esse diximus, pertinent. Duae vero quae sequuntur, id est tertia & quarta ad legem quae per Moysen data est. Tres autem quae restant, id est, quinta & sexta & septima, ad legem Euangelij, ut indicent eos in fide sanctae Trinitatis vsque ad finem mundi permanere debere. Quid autem istae tres partes decantent, audiamus: [Alleluia, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens, id est, laudemus Dominum, eo quod destruxit regno diaboli preditoris nostri, ipse in nobis regnare dignatur, qui est Dominus & saluator noster. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiae agni, & vxor eius preparavit se. Idem gaudemus, ideo exultemus, eo quod misericordia conditoris nostri, Ecclesiam suam, quae sumus nos, ita sibi coniungere sit dignatus, ut ipsa contingeret ipso non, quatenus finis cum ipso vna cetera, sicut dicit scriptura. Erunt duo in carne vna, quemque Apollolus de Christo & Ecclesia intelligendum esse docuit. Vxor eius preparavit se, id est, Ecclesia quae vxor agni dicitur, variis virtutibus semetipsam ornavit. Id est datum est illi ut operari se byssino splendens & candido. Quod byssus significet, ipse exponit: Byssum enim iustificacionis sunt sanctorum. Et datus mihi angelus: Scribe, Beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Prandium electorum nunc est, quando in Ecclesia, dapibus euangelij pasceantur. Cena vero tunc erit, quando post resurrectionem in celesti beatitudine aeterna gloria perfruunt. Et quia prandium quod nunc agitur, & bonis & malis recipitur, non omnes beati sunt qui in eo videntur recumbere. Illi autem soli beati sunt, qui in illa cena, quae post finem mundi futura est, recipiunt. Et dixit mihi: Haec verba Dei, vera sunt. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dixit mihi angelus: Noli me feceris, conseruans enim tuum sunt & fratrum tuorum salutem testimonium te in Deum adorasti. Redi proprio sanguinis Christi hoc fidelibus contulit, ut filij Dei, loquique angelorum efficerentur. Ideoque pertinere angelus adorari ab homine, qui super se adorabit hominem Deum. Quapropter confitemini de Ioannis eorumque fidelium vocat. Testimonium vero Iesu est spiritus prophetia. Partes autem veteris testamenti, qui aduentum Christi, passionem & resurrectionem eius praedixerunt, spiritum prophetiae habuisse ceteris finem est, unde & propheta vocatur. Quicunque ergo testimonium Christo perhibet spiritum prophetiae habet. Et radi calum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis & verax. Nullo modo affirmare debemus quod hoc capitulum ad aduentum Christi pertinet, in quo ad iudicium venturum est, sed potius ad electos qui in fine mundi nascituri sunt. Fuit etenim mundi in statu veniet Dominus cum sanctis suis, ut pugnet per ipsos contra Antichristum, & inimicos eius. Et qualis a sanctis, illis praedicabitur, talis & forma eius in hoc loco describitur. Nam per eum Ecclesia designatur: peregrinum albus, homo quem filius Dei assumptus, super quem & sedebat vsque qui etiam fidelis & verax vocari dicitur. Haec duo nomina, id est, fidelis & verax, vnum sensum habent in hoc loco. Recte fidelis vocatur, de quo dicit Psalmista: Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Veracem vero sapientum in Euangelio vocat, dicens: Ego sum via, & veritas, & vita. Sequitur Et omni iustitia iudicat & pugnabit. Non armis Deus in iudicij contra impios dimicaturus est, sed eius iustitia expugnabitur & conteretur. Omnia enim peccata impiorum atque scelera in conspectu eorum audierat Dominus, ut sciant se iustissimo Dei iudicio esse damnatos. Quia autem eius sicut flamma ignis, per oculos Dominus Spiritus sanctus designatur, sicut in tertia visione auctor huius libri exponit: Habebat, inquit, agni oculum septem, qui sunt spiritus sanctus Dei, iussus in omnem terram. Et quia flamma veritatis illuminat, non inconuenienter Spiritus sanctus flama-

A mens esse dicitur, eo quod corda fidelium, & illuminet & incendat in amore Dei. *Et in capite eius diademata multa.* Per diademata multa, multitudo sanctorum exprimitur. *Habent nomen scriptum, quod nomen non habet nisi ipse.* Cum superius dicat, quia vocabitur fidelis & verax: & paulo post, quia vocabitur nomen eius, verbum Dei: quid est quod dicit, quod nomen illius nomen eius nisi ipse? Scit quidem sancti Dei nomen Christi, quod est filius Dei, & nesciunt. Ex parte quippe sciunt, & ex parte nesciunt. In omnibus enim creaturis, quae gignuntur, & gignuntur, nullus filius eorum potest esse patri, quia necesse est ut antecedit qui generat, & subsequatur qui generatur. Sed non talis est natura filij Dei. Nam & quemadmodum pater est suae initio, sic & filius. Et quamvis hoc quomodo fieri possit, considerare non non possumus, in veritate tamen credimus & confitemur, filium per omnia coaequalem & coeternum esse patri. De hac eius generatione propheta loquitur dicens: *Generationem eius qui exierat. Et vestitus erat veste effusa sanguinis.* & vocabatur nomen eius *Verbum Dei.* Postulamus per vestem, compositus Christi per sanguinem vero, peccata nostra, pro quibus mortuus est ipse, hunc ipsam mortem quam pertulit pro nobis, intelligere. Sed quia peccata eorum suorum moriendo deleuit, & ipsam mortem resurgendo calcavit, sicut dicit Apostolus Paulus: *Christus resurgens a mortuis iam non moritur, mori illi ultra non dominabitur:* melius in illi videtur per vestem Christi multitudinem sanctorum intelligimus qui sunt membra eius. Per guttas autem sanguinis, quibus vestis aspersa esse legitur, martyres designantur, qui pro amore Christi sanguinem fundere non dubitaverunt. Ideo vestem Christi, qui ex angelis & sanctis hominibus constat, in illa celesti beatitudine non solum deorsum exorant, *Et exierat qui sunt in caelo, sequebantur eum in eorum albis, vestiti byssino albo & mundo.* Diximus superius, quia qualis Christus a sanctis in fine mundi predicabitur, talis & figura eius hoc loco describitur. Per calceum ergo in hoc loco Ecclesia, per exercitum qui de caelo processerunt Christum sequentes vultus sunt, sancti qui in fine mundi nascuntur, & contra Antichristum pugnantur sunt intelliguntur. Per equos autem, corpora per scissos vero eorum, anime designantur. Albos igitur calceos habuissent vultus sunt, quia ut mundos & nitidos in quantum humana fragilitas permittit, exhibebant in conspectu Dei. Quid si vero byssinum, superius expositum est. *Byssinum igitur insignificationes sunt sanctorum.* Et habet et in vestimento & in seniore *pro scriptum.* Rex regum, & Dominus dominantium. Per vestimentum, sicut superius diximus, sancti per femur autem ex quo humana origo procedere dicitur, hominem quem Christus assumpsit, designatur. In vestimento itaque sito quod ipse sit Rex regum, scriptum habet, quia in operibus sanctorum agnoscitur hunc esse verum Deum, qui tales servos possidet. *Habet & in seniore suo scriptum quod ipse sit Rex regum & Dominus dominantium.* quia in operibus, quae in carne posuit gestis, cognovimus esse hunc esse verum Dei filium. Postulamus etiam per femur, patres veteris testamenti, ex quorum stirpe Christus originem duxit, intelligere: qui & ipsum figuraverunt & quod ipse futurus esset. *Rex regum & Dominus dominantium,* apertis vocibus praedixerunt. Et de ore suo gladius acutus exibat. Postulamus per os Domini, eosdem predicatoribus, de quibus diximus, qui in fine mundi nascuntur, accipere, per quorum os loquitur Deus. Hunc ipse dixit in Evangelio: *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Et ipse dicit per Prophetam: *Si separaveris pretiosum a vili, quasi eorum enim eris.* Per gladium vero, divinam scripturam, sicut superius diximus, intelligere debemus, sicut dicit Apostolus Paulus: *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei.* Qui acutus esse dicitur, quia ad refecanda vitia, divina scriptura acutissima est. Unde & sequitur: *Ut ipse percutiat gentes.* Percutit Christus gladio suo gentes, quando per doctrinam sanctorum suorum, hominum infidelium errores destruit. *Et ipse reges in virga ferrea.* Per virgam ferream, Evangelium diximus fuisse designatum. Reges ergo Christus gentes in virga ferrea, quando per doctrinam sanctorum & Iudeos ad fidem suam converteret, & electos ab erroribus Antichristi defendet. *Et sanguinem*

per felle confringentur. Quamvis quilibet in peccatis incedit, recte vas felle vocatur. Cum autem per penitentiam & lachrymas ad bona opera agenda convertitur fuerit, confringitur vas felle, & ex felle fidei efficitur vas solidum & firmum, & ad ictus tentationum demonum fortissimum. *Et ipse calcavit torcular vinum furoris in ira dei omnipotentis.* Et Elias cum de passione loqueretur, interposuit Dominum dicentem: *Torcular calcavit felle, & de gentibus non est vir meum.* Sed ibi per torcular, crux Domini intelligitur, hic vero non crux, sed locus penitentiae, in quo impij retrudendi sunt, designatur. Eandem quippe significationem habet torcular in hoc loco, quam & lacum superius diximus habuisse, in quo botri vineae terrae, per quos impij designantur, demersi fuisse leguntur. Sed & ipsa calcatio torcularis eandem significationem habet, quam & illic calcationis locus habuisse diximus. Significat namque victimam demersionem impiorum in infernum. Quid vero sit vinum furoris irae Dei omnipotentis, superius diximus. Et vult alium angelum stantem in sole, & clamantem voce magna in vultu aures quae volebant per meridiem calere. Ipse angelus predicatoris qui in fine mundi futuri sunt, significat. Qui etiam & per equites paulo superius designati sunt. Per solem vero, Christum intelligere debemus. Angelus igitur in sole stetit, quia predicatoris sancti in Christo solidabatur, ut et ab eius fide nulla persecutio aucti possit. Per aures autem fideles omnes qui eo tempore futuri sunt, designantur. Per calceum volabant, quia in regis positi, nente in caelestibus habitabant. Postulamus nihilominus per calceum, Ecclesiam intelligere. Per calceum sancti volant, quia duas alas habentes, ad est duo precepta charitatis, circumquaque volant, quibusdam misericordiam imponendo, quodam ab iniquitatibus revocando, *Venite, congregamini ad adventum magnum Dei omnipotentis, ut manducetis carnes regum, & carnes tributorum, & carnes fortium, & carnes eorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium liberorum & servorum, & possidentium & magnorum.* Qui designantur per reges & principes, liberos & servos, ceterosque, ipsi per equos, eorumque aculescentes, principes saltem terre, ac populi quicquid subiciuntur. Cetera vero autem quid aliud est, nisi exterminatio impiorum? Carnes autem impiorum in inferno manducantur, quem vindictam ex malis quae eis intulerunt, excipient. Et quia iusti videntes penam impiorum, in bonis operibus proficiunt, sicut dicit Psalmista: *Et abitur iustus cum videt vindictam in impiis, manus suas lavabit in sanguine peccatorum.* Et vult bestiam, & regem terre, & exercitum eorum congregatum ad faciendum praelium cum illo qui sedebat in equo, & cum exercitu eius. Hic demonstrat non ad adventum Domini secundum ea quae superius dicta sunt pertinere, sed potius ad illud tempus, in quo per sanctos suos contra Antichristum praedictus est, sicut iam diximus. Congregabuntur namque bestiae, & reges terre, & exercitus eorum, ut pugnent contra Christum & sanctos eius, quando Antichristus & innumeratione multitudo gentium quae ab eodecepietur, ad persequendum Ecclesiam Dei exurgent, ut nomen Christi de mundo funditus extinguant. *Et apprehensa est bestia, & cum ea pseudo propheta, qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt charitatem bestiae, & qui adit auctorem in agnitione eius, vultus ipsi sunt in dno in flagnum ignis ardenti & sulphuris, & ceteri occisi sunt in gladio sedentis super eorum, qui procedebat de templo, & omnes eius saturati sunt de carnis eorum.* Apprehendentur bestiae & pseudo propheta eius, quando illud implebitur quod Apostolus Paulus ait: *Quem Dominum Iesus interfecit spiritu oris sui, & destruxit illustratione adveniens sui.* Si Antichristus spiritu oris Domini interficiendus est, quomodo ipse & pseudo propheta eius in flagnum ignis vultu mendi sunt? Est vultus in impium, est & impium. Devota iustorum dicit Propheta: *Quia vultus ex fide vultus, de vitare mala dicit Paulus: Quia vultus male vultus mortis est.* Vitam namque impiorum iusti non incongrue mortem vocant. Similiter & impij vultus iustorum mortem estimant sicut in iudicio dictum sunt: *Isti sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in convitiis vultus impiorum in inferni vultu illorum est in convitiis in inferni vultu, & foris illorum sine bonore.* Antichristus ergo & pseudo propheta eius vultu missi sunt

Eph. 5.

Rom. 6.

Sup. 11.

Mat. 12.

Hier. 12.

Eph. 4.

Eph. 5.

Sup. 11.

11.

F

G

Iud. 7.

H

2 Th. 1.

Bab. 1.

11.

Sup. 5.

lunt in stagnum ignis, id est in malitia sua, viui in ea videlicetque in finem vite sue perseverantes. Quod autem dicit quia ceteri oculis sunt in gladio sedentis super equis: interfectionem istam pro confusione posuit. Nam sancti, quorum doctrina per gladium oris Domini designatur, interfecto Antichristo insulabunt infidelibus, eo quod hominem impium illum, atque omnibus hominibus deteriorum Antichristum, immortalem Deum existimauerunt, quem consubstantialem morte preperitum. Ar illi confundentur & tacebunt in iniquitatibus suis. Omnes ergo ante saturate fuerit de carnis eorum, quia subiecto Antichristo, omnes electi inattabiler gaudebunt & exultabunt, eo quod ante pessimum hoste misericordia diuina eos liberauerit; omneque qui eos persequantur, velut iunius etiam uerit.

CAPVT XX.

Etrid angelum descendente de celo, habentem elanem alysi. Et catenam magnam in manu sua. Damnationem diaboli narrare volens, ad aduentum Christi reuertitur. Tres namque sunt damnationes diaboli. Damnatus est primo, quando de caelesti beatitudine propter iniquitatem suam est deiectus. Secunda damnatio eius fuit, de qua auctor libri huius loqui modo incipit, quando per mortem Christi genus humanum de potestate eius ereptum est, & ipse licet praesens scriptura demonstrat, in abyssum est religatus. Tertia damnatio eius erit, quando in infernum cum omnibus impiis in aeternum cruciatus demergetur. Angelus itaque iste Christum significat: de celsis eius de celo, est incarnatio eius. Clauem alysi, id est inferni, ipse possidet, quia ab ingressu eius quos vult retrahit, & quos vult in eius damnationem cadere, iuste permittit. Per catenam vero magnam, eius potestas designatur. Et apprehendit draconem serpente antiquum qui vocatur diabolus & satanas & regnans cum per annos mille. Apprehendit Christus serpente antiquum, id est diabolum, quando per mortem suam eius destruxit imperium. Per annos autem mille, omne tempus ab aduentu Christi vsque ad finem mundi debemus intelligere vel accipere. Reliquit ergo Christus diabolum non vinculis corporis, sed vinculis potestatis suae immensus, quia cum a cordibus electorum suorum expellens, ab eorum deceptione diuina sua virtute exclusum tenet. Et iussit eum in abyssum & clausit & signauit super eum, vt non seduciat amplius gentes, donec conuincatur mille annis: & post haec oportet illum soli modico tempore. Allegationem diaboli tribus modis possumus intelligere. Possumus namque hoc simpliciter intelligere, vt virtute Dei omnipotentis in abyssum religatus teneatur vsque ad tempus praefinitum. Possumus etiam per abyssum eodem impiorum intelligere, vt a cordibus electorum exclusus, intra angustias cordium reproborum constructus & alligatus teneatur. Possumus & hoc tertio modo intelligere. Diabolus nihil desiderat quam deceptionem hominum: & dum per custodiam Dei omnipotentis qui electos suos custodit & defendere non desistit, ab eorum deceptione atque, quasi quibusdam vinculis eius ius impium illa voluntas religata teneatur. Per gentes vero, quos seducere non permittitur, solos electos debemus intelligere. Tempus modicum, quo post mille annos solutus eius dicitur, tempus Antichristi est. Tunc enim peccatis hominum facitibus, dabitur potestas diaboli tota virtute cetera genus humanum ducendi. Et videt sedes, & sedentem super eas, & iudicium datum est illi. Quia superius narratur quo ordine misericordia diuina quotiens electos suos ab immensissimo hoste diabolo liberet, consequens est vt gloria ad quem eorum animae quotidie perduntur, describatur. Per sedes namque caelestis patriae praesentes vero super eos, sanctorum animae designantur. Quod autem iudicium datum sit sanctis, quod animae in caelesti beatitudine requiescant, in hoc aduertere possumus, cum ad eorum sepulchra demonio ab obsessis corporibus expelli, peritura sepe detegi, atque multiplicata videmus. Et animae interfectorum propter verbum Dei & testamentum testis: qui non adorauerunt bestiam & ima-

gines eius, nec acceperunt charactem eius in frontibus aut in manibus suis: & vixerunt & regnauerunt cum Christo mille annis. Per animas interfectorum propter verbum Dei & testamentum testis, martyres qui diuersis temporibus interfecti sunt, possumus accipere. Per eas vero qui non adorauerunt bestiam & imaginem eius, eos qui ab Antichristo interfecti sunt, puto esse intelligendos. Illi ergo vixerunt & regnauerunt cum Christo mille annis: quia quamuis corpore sint interfecti, secundum animam tamen viuunt cum Christo in caelesti beatitudine. Sed quae tendum nobis est, quomodo electi qui in ista saecula mundi nascuntur sunt, cum Christo mille annis regnare dicantur, cum tempus mille annorum non ad futurum tempus, quod sine fine est, sed ad praesens potius pertineat, quod in fine mundi consummabitur: & in quo hies Euangelij per vniuersum orbem florens, electos quotidie ad vitam aeternam percipiendam ducit. Quod ita soluendum puto. Tempus ab ascensione Christi vsque ad finem mundi, quod per mille annos designatur, omnibus electis deputatum est, vt in eo sine corporibus gloria caelestium Domino perficiantur. Et scimus quia omnes electi membra Christi sunt, & ex multis membris vnum corpus efficitur. Et gloriam vniuersum membrum, conuenient omnia membra. Gaudium igitur praecedentium sanctorum, illorum nihilominus erit qui in fine mundi nascuntur sunt: quia vnum corpus efficiantur cum eis, & in aliis possidebunt quod ipsis deerit. Ceteri vero non vixerunt donec consummaverint mille annis. Ceteri autem, id est reprobis, non vixerunt: quia post mortem non ad vitam ducuntur, quae in caelestibus sanctorum animabus datur: sed in infernum demergunt, quae in hoc libro mors, secunda vocatur. Haec est resurrectio prima: haec autem qui habet partem in resurrectione prima, in resurrectione secunda non habet partem. Quae tendum nobis est, quae sit resurrectio prima. Nam primam resurrectionem non diceret, nisi esset & secunda: nec secundam mortem, nisi esset & prima. Resurgimus itaque primo per baptismum a morte animae. Sed quia dicit beatus ecclesiae eos qui habent partem in resurrectione prima, non nisi de baptismo hoc dictum videtur, eo quod non omnes beati sint, qui per baptismum a morte animae resurgere videntur: eo quod nonnulli post baptismum ipsi libi peccando mortem attrahunt, mentiendo quae in eo promittuntur, atque in suis malis perseverando. Sunt etiam nonnulli qui post perperationem scelorum, quibus sibi mortem intulerunt, ad vitam per poenitentiam & lacrymas, ceteraque bona opera redeunt, quibus Apostolus loquitur, dicens: Surge qui dormis & exurge a mortuis, & illuc abibit te Christus. Sed nec illam primam resurrectionem dicere possumus, eo quod primo per baptismum, secundo per poenitentiam & lacrymas, animae nosae ad vitam reuocantur. Necessit est ergo vt inuestigemus quam vocet resurrectionem primam. Quatuor sunt vitae fidelium. Prima, vitalis: secunda, bona & malae: tertia vero & quarta nullum malum adhaerere potest. Prima est ante baptismum, quae tota mala est. Secunda post baptismum, quae & bona & mala dici potest. Nullus enim fidelium tempus vite praesentis sine aliquibus peccatis transire potest: sicut iste Ioannes loquitur, dicens: Si dixerimus quia peccata non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Tertia est, quae tota bona est, & ad quam series huius lectionis pertinet, quae a passione Christi vsque ad finem mundi extenditur, in qua sancti sine corporibus cum Domino via aeterna perfruantur. Quam etiam primam resurrectionem esse vocat, cum dicit: Haec est resurrectio prima. Tempus itaque a passione Christi vsque ad finem mundi, resurrectio prima vocatur. Quarta, vitalis baptismum erit post receptionem corporum, quae nullo fine terminatur. Igitur quia vita praesens in comparatione vite caelestis mors recte dici potest, sancti prima resurrectione tunc resurgunt, cum ab hac misera vita subtrahuntur, in caelesti beatitudine cum Domino colloquantur. Et sicut est haec prima resurrectio sanctorum, ita est & prima mors impiorum, quando praesentem vitam deserunt, & in poenis demergunt. Secunda vero mors, vltima damnatio est, licet insequentibus exponitur. Beati ergo erunt qui habent partem in resurrectione

A prima, & in his secunda mors non habet potestatem: quia illi tantummodo beati sunt & erunt, qui ante finem mundi in confortio sanctorum adiectioni meruerunt. Multos enim fine mundi instante, ignis purgatoribus purgando cremabit, sed ante iudicium absoluti in sanctorum collegio recipiuntur. Atque in his secunda mors, id est, damnatio vltima non habet potestatem: quia iam nō cum heredi in sinistris, sed cum omnibus in dextris ponitur. *Sed erunt sacerdotes Domini & Christi, & regnabunt cum Christo usque ad finem.* Nominē sacerdotum omnes electos comprehendit. Omnes namque electi, sacerdotēs vocantur: siue quod sint membra lumini sacerdotis, siue quod ipse semetipsum offerre Deo per bona opera non desistat. *Et cum consummati fuerint mille anni soluetur satanas de carcere suo, & exiit, & seducet gentes quae sunt super quatuor angulos terrae, Gog & Magog.* Quod hic carcer vocatur, superius ab his vocatur. Sed interim quatuor oritur. Superius quippe quorundam opinionem sequens, dixi per abyllum corda impiorum designari, in quibus diaboli & cordibus fidelium expulsi, religiosi teneantur. Si ergo per abyllum corda reproborum designantur, quomodo de abylo, id est de cordibus reproborum extra dicitur, quos nunquam derelinquit? Numquid reprobus derelictus est, & inualuit electos? Nullo modo. Alligacionem ergo diaboli secundum litteram intelligendam puto, ut in aliquo abylo loco virtute diuina religionis teneatur, vel certe in inferno vique ad diem iudicii: non siue. *Seducet autem gentes quae sunt super quatuor angulos terrae, quia vniuersas gentes quae infra quatuor plagas mundi continentur, Antichristi in ipsius doctrina per lustrationem illasque alias gentes seducet, nisi quae spiritualiter Gog & Magog vocantur. Gog namque interpretatur regem. Per Gog igitur, qui interpretatur regem, qui designantur qui malitiam suam in corde regentes, iusti ab hominibus videbuntur, cum futuri sint nemine reprobi: Magog vero, qui interpretatur de electo, eos designat qui de loco cordis sui in apertas malitias prorumpentes, omnibus se iniquis elidendo non tacebunt. Tales itaque diaboli per Antichristum facile decipiet. Et congregabit eos in praedium, quorum numerus esset arca tota.* In praedium eos congregabit quia ad Ecclesiam Dei perlegendam eos armabit. *Et ascendent super eam omnes gentes, & circumdabunt eam, & edificabunt super eam, & cinctam dilectam.* Diximus superius, discipulos Antichristi landatores loci vitiatorum, & omnia quae ad delectationes carnales penitent, docere. *Super eam itaque in ergo terrae, & edificabunt, quia vltis huius saeculi vias ingredientur, quae ducunt ad mortem. Castra vero sanctorum & cinctas dilectas, vnam significationem habent, significat quippe Ecclesiam. Castra igitur sanctorum circumdabunt, quia Ecclesiam tota virtute persequuntur, ut nomen Christi de mundo funditus extingant. *Et erunt ignis de celo & deus, & deuorant eam.* Ignis de celo exiet, qui veniente Domino ad iudicium, ignis ante ipsum praecedet, qui non solum omnem caeterum impiorum, sed & ipsum mundum consumit, sicut in nouagelimo sexto Psalmi David loquitur, dicens: *Ignis ante ipsum praecedet, & influmabit in circuitu inimicos eius.* Reprobis namque quamuis cum electis conuersentur, in circuitu sunt quia sicut hostes cinctatem aliquam impugnat, ut capiantur: & Ecclesia a reprobis impugnatur. Sed & in Psalmi quadragesimo nono idem David loquitur, dicens: *Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida.* Quidam hunc versum ita exponunt, quod post necessitatem elementorum pluuia descenderet, quae combustionis cineres abluet. Sed talis expositio absurdissima videtur. Sciuius enim pluuia in mari atque a terra sine per nebulam, siue per exhalacionem solis exurgere. Et sicut aqua lenia quaeque a fundo ad superiorem eleuat: ita & aer aquam aut in nebulam conuertitur, aut per ardorem solis in tenuissimum fumum, & pene inuidibilem redactam, vique ad ea loca vbi consummatio eius est, eleuat: ibique conglobata, primo in densam nebulam, quam nubes vocamus, conuertitur: deinde vento agitante, minutissima guttae simul mixtae, atque sua permixtione graues effectae, ad terras decidunt, plurimamque faciunt. Ecce terra, ecce aer; ecce mare, & ceteraque elementa igne consu-*

mentur. Vide ergo pluuia exurgit, maxime cum secundum Apostolum, *tunc creata liberetur a seruitute corruptionis in libertatem gloriae futurum Dei?* Numquid Deus qui omnia ex nihilo creauit, non poterit mundare creaturam suam suae adiutorio pluuia, praefectam cum ipse mundus in meliorem statum, atque multo pulchriorem reuertatur post ignem? Aut quid in talia ducieris, nisi terra munda. Nā quaecumque sordes ignis abluimur, in cineres mudos conuertet. Numquid non poterit Deus mundos cineres in meliorem statum cum altera terra reuertat, ut necesse est non sit eis ablutionis pluuia? Dicimus aliter: Omnium sordium ablutionis aut terra ebibit, aut in flumina decurrunt, & cum fluminibus in mare. Et quomodo terra possit quam ab igne examinata fuerit, sordes suas ebibit, ut iterum sordet? Aut quomodo in flumina decurrat, & cum fluminibus in mare, cum mare iam non sit, sicut sequentia huius libri videntur facere? Quod si mare in meliorem statum reparabitur, sicut caelum terraeque, a terra sordibus quomodo inquinabitur? Quod si ignis dixerit, ante inuolutionem hanc passurus esse iniquitatem, atque in permutatione eius ad nihilum esse redigendus, non poterit Deus fieri in aqua, ita & in terra calidem fiores ad nihilum reuigere, ut non sit succedat in mare desiliat? Per tempestatem igitur validam, vltimum incertum impiorum possumus intelligere, quem sapientia per Salomonem in vltimo examine in ipso leuissimum esse testatur, dicens: *Ego quod, in interitu vestro videbo, & secundum ab eo vobis id quod iudicabit adueniet, cum tunc repentina cadentia, & interitus quasi repellas ingruent. Et diaboli qui seducit ad omnes gentes, iustis est in flagnum ignis & sulphuris, ubi est bestia & gadophora.* Hoc tunc implebitur, quando Dominus dixerit: *Item dilectum regem eternum, & cetera. Et vbi ab omni die de nocte in saecula seruimus.* A quo cruciatus misericordiae Domini nostri Iesu Christi redemptoris nostri nos liberare dignetur, qui cum patre & spiritu sancto vivit & regnat Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Dominus nostri Iesu Christi misericordia largiente ad lexam vitonem peruenimus: quae breuior est caeteris, eo quod in ea generalis rectitudo, danatio impiorum, gloria iustorum tantummodo breuiter describitur. Et rectum textu loco reuertito vltima ponitur, quia lenius numerus perfectus est, & quidquid sanctis promissum est, in refectione periclitatur. Et videtur huius, *numquam latum, & saltem super eum.* Thronus iste Dei non auro & gemmis ornabitur, sed hominibus iustis. Iste est namque thronus, de quo Psalmista dicit: *Thronus tuus Domine in saecula saeculorum, & aquatatis, & regni tui.* Thronus igitur Dei est omnis multitudine angelorum atque sanctorum. A cuius conspectu fugit terra & caelum, & loci non est inuentus eius. Quae admodum a conspectu sedentis super thronum caelum & terra fugiat, Psalmista ostendit, sicut sapientius iam diximus, qui dicit: *Ignis in conspectu eius ardescent.* Et iterum: *Ignis ante ipsum praecedet.* Fugiet autem terra & caelum, id est, species terrae & caeli: quia ignis sua specie conuincatur, ut possint in aliam reformati multo meliorem & pulchriorem. Quod vero dicit, *Locum non est inuentus eius,* non ideo dicit, ut locum primum amittat, sed speciem. Et vidi mortuos magnos & pusillos, flantes in conspectu throni. Per mortuos magnos & pusillos, reprobi designantur, qui in derelictione mortui ad stabulum conspectu Dei, ea videlicet morte quam primam esse diximus, post paululum in mortem secundam decedunt. Per mortuos vero magnos, eos designat puro, qui aut maiores fuerunt in sceleribus, aut aliciores in saeculi dignitatibus. Per pusillos autem ij designantur, qui eis subiecti fuerunt, vel certe ij qui minus peccauerunt. Et hinc aperti sunt: & alii libri aperti sunt, qui vti. Ij libri multi ad reprobos: vti nus qui est vitae, ad electos pertinet. Reprobi multos libros habent, quia in multis erroribus suis decolunt. Nam pagani multos Deos coluerunt, & in multis erroribus semetipsum deceperunt. Similiter & haeretici multam dogmata praui, & Deo obdila inuenerunt. Falli terum Christiani in multis sceleribus quotidie inuoluuntur.

A tur. Multos ergo libros reprobi possident, quia multis modis Deum offendunt. Electi vero unum librum habent, qui unum Deum cohunt, vnam fidem catholicam continentur, vno vinculo charitatis connectuntur. Sed quærentibus nobis est, qui sint libri isti. Numquid ex aliqua materia visibilibus inuisibilibus fieri libri, in quibus singularum facta describantur? Libri igitur nulli, sunt facta reproborum libri multi aperientur, cum scicita reproborum omnibus manifestabuntur. Per librum autem vite, prædestinationem Dei omnipotentis possumus intelligere. In hoc libro nomina electorum esse conscripta, Dominus in Evangelio manifestat, cum dicit: *Et dicit, qui nomina vestra scripta sunt in calice.* De hoc libro Apostolus Paulus loquitur, dicens: *Quos autem præsumit, hos & prædestinavit: & quos prædestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & glorificavit.* Et indicati sunt mortui ex his, quæ scriptura erant in libro secundum opera ipsorum. Quia secundum errores proprios, & iuxta qualitates scelorum suorum singuli iudicabuntur. Alii enim iudicabuntur heretici, aliter pagani, aliter falsi Christiani. Sed vniuersique ipsorum quanto deterior fuerit in proprio errore, tanto & acius iudicabitur. *Et dedit mare mortui qui in eo erant, & mari & inferno dederunt mortuos suos qui in ipso erant: & indicatus est de singulis secundum opera eorum.* Nunc ad ea quæ præxi mulerat, revertitur. Prius quippe resurrectionis generalis fiet, & postea iudicium exercebitur. Quod ita esse Dominus in Evangelio manifestat, dicens discipulis: *In regeneratione cum sederitis super thronos, iudicabitis duodecim tribus Israel.* Primo regenerationem posuit, & postea ad iudicandum populos os securus esse dixit. Et in Evangelio Iohannis Iohannis Dominus loquitur, dicens: *Veni hora, quando omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei. Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite, qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii.* Ad ultimum igitur Domini de monumentis suis procedent mortui, quia corpora omnium mortuorum pro refectione animarum vivificata, de sepulchris suis exierint. Qui mala fecerunt, in resurrectionis iudicii procedent, quia ad hoc resurgent, vt in corporibus in quibus animæ peccauerunt, in ipsis & iudicentur. Vel quos habuerunt locos in iniquitatibus, habebunt participes in tormentis. Præfens quoque lectio quod ante iudicium futura sit resurrectio ostendit, cum post redditionem mortuorum, quos mare, mittit & infernum reddidit, dicit, iunipus esse & iudicandos narrat. Sed & fides catholica quam frequenter decantamus, hoc demonstrat cum dicit de Domino ad cuius adventum omnes homines resurgere habent cum corpore suis, & redditi sunt de factis propriis rationem. Verum quærendum nobis est quid ligni hoc, mors, mare, & infernus. Scimus quippe aquas ad ablutionem peccatorum nostrorum esse consecratas: sicut dicit Dominus in Evangelio: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Mare itaque ad resurrectionem electorum: mors vero atque infernus ad reproborum deiectionem pertinet. Mare ergo in hoc loco hypostrophum designat. Quasi igitur mare mortuos suos reddet, cum electi qui in ea mundicia quam in baptismo perciperunt, in eam etiam & resurgent, nullam maculam peccati habentes. Mare mortuos suos reddet, quia sicut baptismus abluo, sancti spiritus gratia, electos omnes tempore resurrectionis in conspectu creatoris sui mundos & immaculatos exhibebit. Per mortem autem, corpora impii quæ in terra: suisbus mortua detinentur, per infernum vero, eorum animas, eo quod in inferni claustris detineantur, intelligere possumus. Infernus itaque mortuos dabit, quia animas primam morte detinens, quas detinet, ad recipiendam propria corpora remittet. Mortuam etiam mortuos suos dabit, quia corpora quæ in pulcherrime deiectione, vt vitæ diuina per annuam susceptionem viuificetur, exhibebit. *Et mori & infernum non sent in flagnum ignis, hæc est mors secunda, & omnia qui non est in libro vite scriptus, missus est in calicem ignis.* Mors & infernus nulli sunt in flagnum ignis, id est, animæ cum corporibus. Possumus & per mortem & infernum, eo quod ipsi auctores fuerint mortis, intelligere. Mors & infernus

in flagnum intrentur, quia demones cum cæteris impiis in infernum demergerentur.

C A P V T X L I.

Et vidi celum novum, & terram novam. Primum enim celum, & prima terra abijt, & mare iam non est. Celum & terra, & cætera elementa quæ modo videmus, in igne consumuntur, non vt penitus deleantur, sed vt in ignem transmutentur, sicut superius iam diximus, per ignem reparatur, sicut in Psalmis indicat, dicens: *Ipsi peribunt, & reliqui autem mutabuntur, & natiabuntur.* Quod dicit, *Primum celum, & prima terra abijt,* speciem cuiusmodi ex hac terra transmutari esse demonstrat. Species enim eorum, non essentia transibit, cum in meliorem statum communicabuntur. Quod vero inferi, *[Et mare iam non est:]* possumus secundum litteram intelligere, vt mare penitus deleatur. Aliiter mare iam non erit, quia propriam figuram amittet, sicut celum & terra, vt in pulchriorem formam reparatur. Sed spiritualiter hoc intelligendum puto. Quidquid enim de inuolutione celi & terre dictum est, & literaliter intelligendum est, sicut superius diximus, & spiritualiter. Possumus itaque per celum, animas sanctorum: per terram, corpora sanctorum: per receptionem corporum in hominis naturam atque formam resistentur. Terra noua efficitur, cum corpora sanctorum quæ autem erant mortalia atque corruptibilia, immortalia & incorruptibilia redduntur. Sape per mare inijpi designatur, dicens Elias propheta: *supra quæstiones scribens, quod quiescere non potest, & redemptum fluxus eius in excitationem & lutum.* Mare igitur iam non erit, quia omnis multitudo impijorum cum deceptoribus suis de quibus in infernum detrusa præcurrem mundi facient & sua iniqua habitatione mundum præstabunt. Et ego Iohannes vidi ciuitatem sanctam Iherusalem venientem descendentem de celo, & dicitur, *non sunt sponsa & nuptia nisi viro suo.* Ciuitas Iherusalem, Ecclesia ex omniuita iustis constructa de celo descendit, quia Dominus ad iudicium veniente, cum illo omnis multitudo sanctorum veniet, sicut dicit Elias propheta. *Domini ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus eius, & Salomon in Proverbis: Nolui in portis vestris, quando sederet ciuitas sanctorum in terra.* Quæ sicut sponsa parata & ornata esse dicitur, quia sicut sponsa diuersis nuntiis & ornamentis semetipsam exornat, vt sponsa filio plebeicitatis, & Ecclesia diuersis virtutibus decoratur, vt creatio filio, quæ est sponsa eius, placere valeat. Et audiui vocem magnam de throno, dicens: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis: & ipsi populus eius erunt, & ipse Dominus cum eis erit eorum Deus. Scimus per ciuitatem Iherusalem & tabernaculum Domini, Ecclesiam sape esse designatam. Ciuitas ergo in hoc loco & tabernaculum, Ecclesia vocatur, eo quod in illa habitat Deus, sicut ipse dicit per Prophetam: *habitabo in illis, & uiuam, & ero illorum Deus, & ipse erunt mihi populus, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.* I. Annus omniū hominum immortalis creati sunt, sicut Dominus dicit in Evangelio: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Quamuis enim moriantur peccato, autem morte quam primam & secundam diximus: tamen non ita moriuntur, vt penitus non sint, sed eorum malicia: mors vocatur. Duoque temporis constituit Deus, presentis vite, quod cito finitur: & futura, quod finiri non potest: vnde quæ quod sterui & interor, alterum quod gaudio atque letitia deputatur. Verbi gratia: Si quis vellet in hoc tempore quod breuissimum est, pro peccatis suis flere & lugere, & assidendo semetipsum carnalia desideria extinguere, in alio tempore quod infinitum sequitur, quodque infinitum est, gaudere & exultare in æternum. Si quis autem hoc elegerit, vt in presentis tempore gaudeat, & desideria carnis lux perficat, necesse est vt in futuro luctet, & tristetur in æternum. De his duobus temporibus videtur mihi Salomon edidisse: *Tempus flere, & tempus letandi. Tempus flere est, quando illud nunc est: tempus ridendi tunc erit, quando illud nuncabitur quod Dominus dicit in Evangelio: *hic ridetis, tunc**

7104

F

8107

8108

8109

8110

8111

8112

8113

8114

8115

8116

8117

8118

8119

8120

8121

8122

8123

8124

8125

8126

8127

8128

8129

8130

8131

8132

8133

A cum eorum actus & merita consideramus : descendunt vero, cum ad confiderandum Dei omnipotentiam oculos facitis nitide attollantur. Dicitur igitur claritatem Dei habuisse. Habebat profecto claritatem Dei non suam. Sæpe etenim flos in aqua fulgens, suam claritatem æque largitur, ita vt aqua oculis intuitum reuerberet, sicut & sol. Quemadmodum igitur aqua claritatem solis habet, sed non à seipsa, sed à sole: ita & sancti habent claritatem Dei, sed non à seipsis, sed à Deo, à quo illuminantur. *Et hunc enim fides lapidis pretiosi, & tanquam lapidis speculis, atque crystalli.* Ecce tres lapides posuit, quorum lumen Ecclesie assimilavit, cum sine nomine, duos vero nominati exprimit. Possumus itaque per lapidem pretiosum, patrem per lapidem filium: per crystallum, spiritum sanctum intelligere. Primus sine nomine est, quia pater & seipso est. Secundus & tertius nominati exprimentes, *quia filius à patre est, spiritus vero sanctus ab ipso patre.* Possumus etiam per lapidem preciosum, spiritum per lapidem, fidem: per crystallum vero, claritatem intelligere. Sed potest aliquis dicere, quia in illa vita necessarii non erunt fides & spes. Quod enim videt quis, quod sperat? Ad quod respondemus, quia sicut vestis que ex aliqua materia tangitur, post trichonem materia abiecit colore pulcherrimum in se retinet: ita & in illa vita, fides, spes, humilitas, abibentia, ceterisque virtutibus absque claritate sine accipientibus, splendor quem ex operatione illarum sancti acquirunt, in eis sine fine permanebit. *Et habebat autem in m. lignum & alium.* Ille est murus, de quo dicit Propheta: *Vides fortitudinem nostræ Sion, Saluator portarum in eximio, & antecur.* Per hunc igitur murum Christus cum omnibus membris suis designatur: ita vt per illum, fundamentum, per hecquam vero structura, eius membra figurentur. *Habebat enim portas duodecim.* In Ezechiele scriptum est, quod templum quod ei dedicatum erat, tres portas habuit, Orientalem videlicet, Australem & Aquilonarem. Præcipitque Deus, vt porta Orientalis clausa semper maneret, princeps tantummodo per eam intrante & eivante. Per portam Orientalem, beata virgo Maria figuratur, quæ clausante angelum principis, id est Christum, semper exiit: & post egressum eius clausa in ævi permansit. Porta autem Australis, vetus testamentum: porta vero Aquilonaris, novum designat. Hæcque quia ab Australi parte venire dicitur, Iudeos: qui autem ab Aquilonari, gentes designant. Iudei itaque qui quæ rationem Dei habebant, & quibus lex data fuerat à parte iudei, id est ab Australi parte, in qua sol fernet, non in congruè in Ecclesiam venire dicuntur. Per portam Australis ingrediebantur, quia cognoscen-
B tes in veteri testamento multipliciter Christum esse prophetarum, diversisque modis prefiguratum, eos ad fidem Christi suscipiendam suæ scripturæ pertrahebant. Gentiles vero idololatriam deserventes, illic abrenuntiantes, qui dixit: *Sedulos in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altarium in montibus, sumus ero ab ipso montem in congruè ab Aquilonari parte venire dicuntur.* Per portam Aquilonarem ingrediebantur, quia doctrinam Evangelij audientes, virtutes etiam quæ per Christum & imitatos eius facite sunt admirantes, ad fidem Christi suscipiendam curebant. Præcepit etiam, vt per iter quod quisque intraret, non regrederetur, sed e regione eius egrederetur: videlicet vt qui ingrediebatur, per portam Meridianam, egrederetur per portam Septentrionalem: id est qui ingrediebatur per portam Septentrionalem: egrederetur per portam Meridianam. Iudei, qui os intelligentia veteris testamenti ad fidem Christi suscipiendam perducebat, non debebant reuerti ea parte qua venerant, scilicet vt observationes legales carnaliter impleverit sed egechi potius per portam Aquilonarem, ad Evangelij velidelicet doctrinam meditandam & persequendam se transferre, vt dicerent spiritum trahere, quod autem carnaliter facere satagebant. Gentiles vero qui per portam Aquilonarem ingrediebantur, id est, qui per doctrinam Evangelij illi Ecclesie efficiebantur, non debebant reuerti ea parte qua venerant, videlicet vt ad errores philosophorum periclitandos regrederetur: sed potius post

suscipionem fidei atque doctrinæ evangelicæ, ad portam Meridianam, id est, ad doctrinam veteris testamenti periclitandam se transferre, vt cum huc in co Christum multis modis esse predictum, roboraretur in eis fides Christi. Per portas autem duodecim, quæ Hierusalem habere dicitur, duodecim Apostoli, corinthe doctrina designantur. *Et in portis, angelos vidi duodecim.* Angelus duodecim, ceteros predicatorum, videlicet Apostolorum sequaces, designant. Qui in portis vili dicuntur, quia fidem Apostolorum in concussam tenentes, eorumque doctrinam sequentes, quocumque potuerunt, ad fidem Christi trahere illuduerunt. *Et nominati scripti duodecim tribus: unusquisque tribum.* Per nomina duodecim tribuum, patres veteris testamenti possunt accipere, qui à fide sanctæ Trinitatis non deviarunt. Possimus etiam & per eadem nomina veteris testamenti intelligere. Nomina duodecim tribuum in portis scripta erant, quia doctrina Apostolorum, ceterorumque predicatorum plena est exemplis veteris testamenti. *Ab oriente portæ tres: & ab Aquilone portæ tres: & ab Austro portæ tres: & ab Occidente portæ tres.* Quatuor plagas mundi posuit, vt indicet pæne omnes gentes, quæ inter quatuor plagas mundi continentur, ad Ecclesiam conuenisse. Contra vnamquamque, vero plagam ternas portas se vidisse dixit, id est, simul duodecim: vt indicet nullum intra Ecclesiam ingredi posse, nisi per confessionem sanctæ Trinitatis. Et quia doctrina Apostolorum nihil est aliud nisi Evangelium, & ipsum Evangelium in quatuor libros diuiditur, & vniuersusque libri doctrina in fide tenet: Trinitatis consiliter hæc ciuitas quatuor latera habere dicitur, & per singula, ternas portas: quæ simul iunctæ, sunt duodecim. *Et in muris ciuitatis habent fundamenta duodecim, & in ipsis scripta duodecim nomina Apostolorum.* Quid significant duodecim fundamenta, ipse expost, cum subiunxit, quod in eis scripta essent nomina duodecim Apostolorum agni. Recipientibus sunt à quodam, cur Petrum fundamentum Ecclesie diceretur, in eo loco ubi Dominus dicit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Si Petrus fundamentum est Ecclesie sicut & ceteri Apostoli quæ admodum petra sunt, etiam apostoli demonstrant: ergo super ipsam ædificata est, sicut & super ceteros. Si vero super Petrum Ecclesie ædificata est Ecclesie dicit, ergo super ceteros. Vera est ergo huius iohannis præsentis assertio, quod duodecim fundamenta est Ecclesie dicit, Nec repelli nos à nostro intellectu illud quod Apollonius dicit: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod posuit aliud, quod est CHRISTUS IESVS.* Non enim aliud fundamentum est Petrus, & aliud CHRISTUS IESVS, quia petrus membrum est CHRISTI IESU, sicut ipse dixit discipulis suis: *Vos in me, & ego in vobis.* CHRISTVS namque fundamentum est omnium Apostolorum suorum, similiter & ipsi fundamenta sunt eorum quæ per eos crediderunt. Vnum est igitur fundamentum, id est CHRISTVS, à quo continentur omnia fundamenta, super quem etiam CHRISTVM tota compages Ecclesie constructa est. De hoc fundamento Paulus loquitur, dicens: *Si quis autem ædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, lignum, fenum, stipulam, vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit.* Sex hic posuit species: tres speciosas, & tres viles. Sæpe per aurum sapientia designatur. Aurum supra fundamentum Christi ædificat, qui sapientiam, quæ vitæ couerter, & virtutes hæreticæ, in corde suo recondit, inuitans Psalmistam qui dixit: *In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi.* Per argentum vero, sermo prædicationis exprimitur. De quo idem Psalmista dicit: *Eloquia Domini, eloquia castæ, argentum igitur examinatum.* Argentum supra fundamentum CHRISTI ædificat, qui bonum quod dicitur, alios docet vt eos ad bona opera agenda pertrahat. Per lapides autem pretiosos, bona opera designantur. Lapidis preciosus supra fundamentum CHRISTI ædificat, qui bonum quod docet, operibus implet. Sunt quidam qui verba exhortationis, quibus ceteros perfecte instruant, non habent: sed cum bona opera exercent, lapides preciosos super-

E
F
G
H
I
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
X
Y
Z

A **Rat.** **Pris.** **Des.** **B** **Ad 10.** **Id.** **C** **D**
 claudantur, sicut dicit *Prophecia illius autem ex se vinit. Sancti autem & perfecti viri, qui per clauitatem designantur, auro mundo non inconuenienter assimilantur eo quod & sapientia fuerit & repleti, quae per aurum sepe figuratur & diuersis tribulationibus probati, sicut aurum quod per ignem probatur, vel purgatur. Per vitrum vero mundum, quod clausus est omnibus metallis, Angeli designantur, quos nulla macula peccati visum laesit. Et *fundamentum aperiunt ciuitates, omni lapis de pretioso ornatus.* Superius diximus per duodecim fundamenta, duodecim Apostolos esse de signatos, per lapides autem pretiosos, omnes iusti designantur. Duodecim ergo fundamenta duodecim lapidibus, ob id dicitur, quia in illa beatitudine, Apostoli & ceteri predicator es, per ornamentum habebunt eos, qui per eos crediderunt, quoniam pro illis omnibus, mercedem recipient. *Fundamentum primum lapis.* Lapis vero, viridis ac pulsi coloris est. Significat autem huiusmodi faciales, qui a vitiis abstinentes, quantum eorum viriditas, id est fides, ex mundi actibus aliquantulum obfcuratur, eleemosynis tamen & ceteris misericordiae operibus peccata sua redimere non cessant. Nec abire est, quod tales in primo loco ponantur. Apostoli namque, sicut sepe iam dictum est, timentes in quibus gentilibus primo crediderant, austeriora Domini praecepta committere, ne forte duntaxat praeceptorum tertium, non auderent ad fulcipiendum Christi fidem accedere, scripserunt eis, dicens: *Placet Spiritui sancto & nobis, nihil imponere vobis, nisi ut abstineatis vos tantummodo a fornicatione, & ab eis quos videmus molantur, & a iis, qui fornicant, & sanguinem.* Et in alio loco Petrus conuersionem gentium parans, dicit Iudaeis: *Dei qui non est corda hominum, testimonium perhibens, datus illi Spiritum sanctum sicut & vobis, fide purgatis corda vestra.* Quicumque ergo Deum uirantur, in figura lapidis iaspidis continentur.
Secundum sapphirum. Sapphirus caerulei coloris est sicut hyacinthus, sed gntas habet intermixtas eiusdem coloris, sed nigrioris. Videntur etiam mihi per hunc lapidem faciales quidam viri designantur, caelestia quidem desiderantes, sed in saeculi actibus adhuc occupati, ex qua occupatione quidam in eis latuerit, cunctis patuit. Qui pro eo quod omnibus curis caelestia anteposunt, cali habere colorem dicuntur. Qui in secundo numero ideo ponuntur, quia Deum super omnia, & proximos sicut sepius, laudent diligere. *Tertium chaledoninum.* Chaledonium nubes habet colorem, sed tamen obfcurum, nisi cauendo attingatur. Ipsi vero concutias pulcherrimum colorem & gratissimum ei conferunt. Significat autem & illic faciales quosdam viros, qui quantae sanctitatis ante persecutionis tempus fuerint, homines latuit, sed a persecutionibus suis diuersis tribulationibus atenuati, quantus splendor sanctitatis in eis latuerit, cunctis patuit. Qui non inconuenienter in tertio loco ponuntur, eo quod in conspectu huius sanctae Trinitatis perdurantes, ad martyrii palmam peruenire meruerunt. *Quartum smaragdum.* Eiusmodi pulchritudinis acque viriditatis est, ut tantum ut eque citra se sint, sua vindicta inficiat. Significat autem per predicationes sanctos, qui & fide virides, & virtutis praerati, splendorem suae fidei praedicando circumquaque spargunt. Qui ideo in quarto loco ponuntur, eo quod doctrinam Evangelij, quae in quatuor libros diuiditur, per multa loca diffusinauerunt. *Quintum sardonium.* Sardonius caudatus est, in rubrum colorem parumper declinans. Significat autem simplices quosque & innocentes viros, qui propter vitam puritatem, per lapidem candidum designantur. Qui pro eo quod vigilando, ieiunando, abstinenti, ac diuersis modis corpora sua affligendo martyria sibi imponent, quasi colorem rubrum habere videntur. Qui non inconuenienter in quinto loco ponuntur. Per quintarium enim numerum sepe quinquē sensus corporis designantur. Quia igitur per quinquē sensus corporis scientia exteriorum designantur, & quia exteriorum scientiam quam peccaverunt, aliis impartire studuerunt, recte in aedificio ciuitatis sanctae quantum locum obtinent. *Sextum sardius.* Sardius fuscus coloris est. Qui pro eo quod in rubicundum colorem aliquantulum declinare videtur, parum*

per obfcuratur. Per saluum itaque colorem, qui auro coloris appropinquat, tribulationes quas sancti ab hostibus perulerunt, designantur. Rubicus vero color, martyrium designat. Per sardium igitur sancti & perfecti viri designantur, qui post experientiam omnium virtutum, post diuersas persecutiones, post inmania tormenta quae ab inimicis perulerunt, ad martyrii palmam peruenire meruerunt. Qui non inconuenienter in secundo numero qui per se, tus est, ponuntur, quia & virgibus perfecti extiterunt, & ipsam perfectionem martyrio ornauerunt. *Septimum chrysolitum.* Chrysolitus, totus aureus est, & sepe per aurum sapientia designatur. Per chrysolitum ergo sapientes in Ecclesia designantur, qui propter fulgorem sapientiae, auri apud homines recte dici possunt. Qui congruenter in septimo loco ponuntur, eo quod septem domus Spiritus sancti repleti multis verbis & exemplis ab iniquitate auerterent. *Octauum beryllum.* Beryllus eximiae claritatis est, caeruleum colorem habens admixtum. Significat autem purae vitae homines, & a saeculi actibus per omnia alienos: quine claritatem vitae suae aliquo modo maculant, etiam a consortio ceterorum hominum sequestrari voluerunt. Quorum claritas in caeruleum colorem vertebatur, quia caelo semper intenti, Angelicam vitam inter homines duxisse comprobantur. Qui non inconuenienter in octauo loco ponuntur. Quartarium itaque numerum isti impleuerunt, quia Evangelij praeceptum secuti sunt, qui duxit: *Vale, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & veni sequere me.* Quartum numerum duplicauerunt, quia ad idem perfectionis culmen multos alios secum conscendere iusserunt. *Natum topazium.* Topazius etiam antiquae coloris esse dicitur, iubar suum circumquaque spargens. Saepē per aurum, probati viri, qui igne tribulationis probantur, designantur, quiaque tribulationes ducuntur. Aliquando namque sancti viri diuersis tentationibus, quas a demonibus patiuntur, probantur: aliquando per tribulationes, quae eis a malis hominibus ingeruntur: aliquando per afflictiones, quas ipsi sibi ingerunt: aliquando flagellis deprobantur, & per actus vitae exercitati. Videntur itaque mihi per lapidem topazium ij designari, qui per actus vitae opera ad contemplandam vitam consenserunt, qui prius per actus vitae exercitia probati fuerunt. Nam qui subito ad contemplatiue vitae celestiadum sine exercitiis actus vitae transierunt, facile labuntur. Quod autem hic lapis radios suos circumquaque spargere dicitur, significat illos viros qui per lapidem designantur, ad actus vitae opera praedicando multos pertraxisse, & ad contemplatiue vitae consuetudinem multos etiam secum duxisse. Qui non inconuenienter in nono loco ponuntur. Ter enim tertius, finit numerus. Sancti ergo vii, qui propter amorem sanctae Trinitatis in actus vitae bonis operibus, prius assilientes sceleris, suis exhortationibus quocumque poterunt, fuisse initiationem pertraxerunt, & iterum ad contemplandam sanctae Trinitatis diuinitatem consensentes, multos secum perduxerunt, non inconuenienter in nono loco ponuntur, eo quod talentum quod a Domino perceperunt, non solum duplicauerunt, sed & triplicauerunt. *Decimum chrysoptasum.* Chrysoptasus lapis viridis aureique coloris esse perhibetur. Qui pro eo quod in decimo loco ponitur, possumus per eum quosdam doctores Ecclesiae intelligere, qui & verbis multos docuerunt, & multo plures suis scriptis erudierunt & erudiunt. Qui etiam & luminaria Ecclesiae recte dici possunt. Qui per viridem & aureum colorem designantur, eo quod viriditate fidei, firmitate & sapientia, vitium fulgidum fuerunt. Per denarium vero numerum, verus testamētum, propter decem videlicet praecepta legis, possumus intelligere. Et vetus testamētum sine doctrina noui testamētum nullus intelligere potest, eo quod spiritualis intelligentia in veteri testamēto nihil sit aliud, quam nouum testamētum. Non inconuenienter in decimo loco ponuntur, eo quod scientiam veteris testamētis ac noui plenissimam habuerunt. Possumus & denarium numerum aliter intelli-

gere.

A

gere. Denarius quippe numerus diuidit & ordinat, & perficit omnes numeros. Ita & isti diuiserunt quodammodo scripturas, cum eas exponendo, persequentes & libros partii ordi. Ordinauerunt eas, cum earum officia perscrutarentur: & quae inordinata videbantur, rectum ordinem habuerunt, manifestauimus. Perfectionem autem, cum quae deesse videbantur, suppliciter *indecumum hyacynthi*. Hyacinthus, cuius species hyacinthino colore nomen impoluit, pretiosus linus est, celi throni colorem habens specie sapphirus. Sed ille maculas habet, autis pulcherrimo nullis maculis deturpatum. Significat autem fauces viros, ab omnibus foribus peccatorum alienos, terram corporibus, caelum mentibus fuisse per unanimes de quolibet vi Apollolus, qui dicebat

[illegible]

Phil:

18

Male

Luc. 7
or Ma

Lucy

1

1

Sup 20.

cop.

D

Pfal 50.

507-1000

२०००

5

1999

Ref 10

Бжа 31

H

Pratt

Matt.

540 12

A mendacium fieri dicitur. Quod autem facimus non est mendacium quia quod factum est, non potest non esse factum, sed fit mendacium. Sed factum pro locutione posuit. Peccatum quippe mendacii loquendo facimus, non operando. Postulamus etiam per mendacium, omne peccatum intelligere. Scimus enim, quia Deus veritas est. Peccatum vero, deceptio est animarum. Quidquid ergo contrarium est veritati, atque ad deceptionem animarum pertinet, quamvis videatur verum, mendacium recte dici potest. In illa itaque sancta ciuitate non intrabit aliquid coinquinatum, & faciens abominacionem & mendacii, quia in die iudicii exhibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis ardentis. Nā & illis qui oleum claritatis in vasis suis non habuerint, claudetur ianuā regni caelestis, diciturque illis à Domino: *Atten dico vobis, uosque vos.*

CAPIT. XXII.

B *E*t ostendit mihi flumini aqua vine, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & agni. Licet Ezechiel in vitinacione torrentis demoustratus sit, qui de templo exibat, & decurrebat in mare, de quo ita loquitur: *Et dixit me, iuxta, Angelus mille cubitos, & transiit me vsque ad gemas. Et dixit me mille cubitos, & transiit me vsque ad gemas. Et dixit me mille cubitos, & transiit me per aquam vsque ad renes. Et dixit me mille cubitos, torrentemque non potui transire, quia transiit me aqua torrentis, qui transiit me non potui.* Per torrentem, scripturam diuinam intelligere debemus quae de templo, id est de Ecclesia egreditur, ab ore scilicet praedicatur: Angelus vero Dominum significat. Angelus itaque Prophetam mille cubitos ducit, cum Dominus alicui fidei suae desiderium largitur intelligendi scripturas. Prophetam autem typum tenet eorum qui diuitias scripturas ad hoc dicere volunt, ut ipsi in eis prolucant, & alios per eorum scientiam instruant. Millicentarius vero numerus perfectionem alicuius rei saepe demonstrat. Et prima tria milia de his tribus intelligentiam, secundam ad morem, tertia pertinet ad spiritalem. Angelus igitur transiit Prophetam vsque ad calos, cum ei iustorum intellectum tribuit. Quisquis enim moralem & spiritalem intelligentiam in diuinis scripturis intelligere desiderat, uelle est vi historice intelligentiam prius possidere. Secundo Angelus Prophetam mille cubitos ducit, cum Dominus fidelem suum ad a morem intelligentiam percipiendam accendit. Per aquam vsque ad genua autem transiit, cum moralis scientia sensus ei manifestat. Torrentemque non potuit transire, quia profunditatem diuinorum cretiumque mysteriorum, uisus fient est, persequari potuit. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus, sicut dicit Apostolus: *cum autem venerit quod perfectum est, auanclatur quod est parte est. Et iterum: Videntur enim per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem.* Hunc torrentem idem Paulus transireare se non posse considerans, dicebat: *O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viae eius: Quis enim cognouit sensum Domini, aut qui consiliarius eius fuerat, aut qui prior deus illi, & retribuetur ei? Quoniam incompleta, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in saecula saeculorum amen.* Et propheta Elias: *Oculus non uidit, & non assignate, quae per aquam expelluntur.* Ecce Angelus Prophetam vsque ad locum praefatum duxit, & non cum transiit, quia omnipotens Deus suos sanctos vsque ad contemplanda secreta & arcana mysteria suae diuinitatis perducit, sed nequaquam eos transiit: quia fragilitas humana perfectio non potest comprehendere illa insuperabilia diuina mysteria. Et sicut qui regios cibos odoratus est, & eorum dulcedinem praeiugauit, amplius eos desiderat, quia ille qui nec opus fuit, nec odoratus est, nec qualis esset eorum dulcedinem gustauit, sentit: ita & sancti, qui per contemplationis gratiam dulcedinem patris caelestis saepe degustant, multo amplius in eius amore quod die et nocte, quam illi qui propter dulcedinem feculenti, dulcedinem non sentiunt vite aeternae. Dicit idem Prophetam sequentibus, *vidisse filia in vtraque parte tor-*

rentis, quoniam fructus erat in cibum, & solus ad medicinam. Dugripe, duo testamenta significant. Inter has duas ripas magnus torrentis scripturatum, quia sanctis patribus editus est, decurrit: per ligna vero doctores Ecclesiae designantur, qui in vtriusque ripis, id est, in doctrina veteris ac noui testamenti plantati esse dicuntur: vnde aquas vitae scientiae fructus, & fructus pignunt, & solia. Per fructus namque opera bona per solia autem, verba praedicationis designantur. Fructus in cibum, & solia ad medicinam proficiunt: quia vnusquisque doctor loquens animae medicinam verborum salutis semini tunc ministrat, cum eam prius exemplis bonorum operum pauerie. Ecce Ezechiel torrentem de templo exiisse se vidisse dixit, Ioannes autem non torrentem, sed flumini a sede Dei & agni procedentem, sibi ostentari fuisse dicit. Torrentis ex nimio ardore solis solet siccat, flumini vero nullo ardore exsiccat. Non inconuenienter ergo per torrentem diuina scriptura exprimitur, quae ueniente sole, id est, Domino ad iudicium, siccat: quia post resurrectionem diuina scriptura necessaria non erit. Porro per flumini, qui nullo ardore solis exsiccat, gloria sanctorum perpetua intelligitur. Qui a sede Dei & agni procedere dicitur, quia ab illo flumini glorie sanctorum procedet, a quo illis in carnis positus processit ritus omnium bonorum: qui flumini splendidus tanquam crystallus esse dicitur. Verum quia huius lapidis in hoc libro saepe fit mentio, placuit ut de natura & significatione eius aliqua dicamus. Hic lapis clarior est omnibus lapidibus: nascitur autem in figidissimis locis, a quibus frigus nunquam recedit. Qui ex inferiori parte saxo aliquantulum molliori inhaeret, radicem in eo patenter deligens, seruilique cretens emigat, sexangulum habens, in luminare vero acutus, eundem tamen ordinem sex angulorum vsque ad luminatam seruans. Significat namque vnumquemque perfectum vnum lapidem, vno, qui uidetur. Christum significat. Claritas crystalli, puritatem mentium sanctorum designat: sex anguli perfectionem demoustrant operum bonorum. Ostendit sex angulorum vsque ad luminatam ducit, qui sancti hoc fludent, ut perfectionem bonorum operum vsque ad finem vite perducant. In superioribus vero luminat acuitur, quia omnis intentio sanctorum ad illum tendit qui vnus est, & in quo etiam ipsi vnus sunt. Finitus ergo ille, qui gloriam sanctorum designat, splendorem crystalli habet: dicitur, quia vnicuique fidelium secundum qualitatem operum suorum relinquit, sicut dicit Apostolus: *Stella de stella differunt in claritate, sic & refraclio luminis.* Qui de sede Dei & agni procedere dicitur, quia ab ipso procedit omnis gloria sanctorum, qui accitit est omnium bonorum. In medio plateae eius, Qui etiam in medio plateae ciuitatis decurrere dicitur, quia corda sanctorum perpetua felicitatis dulcedine laetabit. Et ex vtraque parte flumini, lignum vite. I. Ezechiel in vtraque ripa torrens, plurima signa demoustrat sunt, de quibus superius locuti sumus: his autem vite lignum vtraque partem fluminis occupat. Sed illic per multa signa, multo praedicatoris: hic autem per vnu vite lignum, vnus Christus designatur, qui est vita sanctorum fidelium, per vtraque vero partem fluminis, possumus Angelos & homines intelligere. Vtraque igitur partem fluminis lignum vite obtinebit, quia & Angelos & homines sanctos Christus equaliter possidebit. *Afferent fructus duodecim.* Fructus duodecim, Apostoli sunt, omnesque qui eorum doctrinam sunt fecit. Fructus duodecim lignum vite affert, quia in coelesti beatitudine Christus omnium mundum fidelium collocabit. *Per mensas singulos redolens fructum suum.* Menses singuli tempora sunt ab initio mundi vsque ad finem eius, de quibus frequenter diximus. Per uiculus ergo singulos redolens fructum suum, quia omnes electos qui singulis temporibus fuerint, & erunt vsque ad finem, in coelesti beatitudine patri representabit. *Et solia ligni ad sanctorum gentium.* Folia ligni, verba sunt Euangelii, quae sanctorum multis gentibus praeterunt. Et sensus: Omnes gentes quae per doctrinam Euangelii a languoribus animarum saluae factae sunt, in coelesti beatitudine constitutae. Et amen ad deum non erit am-

A *plinu.* Cum dicitur, *Omne maledictum*, demonstrat plurimas esse maledictiones. Maledictionem mortis primus hominibus petranhuit. Et de Christo Paulus dicit, *quod factus sit maledictum pro nobis*, quia *mortuus est*. *Quod est maledictio primi hominis pro nostra salute* [scribit]. Sed & *Cum pro peccatis hominum maledictus est a Deo*. Et contemptoribus. Igitur dicit Moyses: *Maledictus quis non permansit in omnibus*. Similiter & nos cum graviter peccamus, ipsi nominemur pessima maledictione damnanus. Omne igitur maledictio non erit amplius, quia peccatum non erit, nec aliquid quod occasione præbeat peccandi. Maledictio quoque primi hominis in resurrectione delebitur, cum immortalitas omnibus electis fuerit attributa. *Et sedes Dei & agni in illa scripta.* Si modo sunt sancti Dei in hac vita positi, sedes Dei, quanto magis tunc erunt? Quæ est illa scriptura, quæ servi Dei scribunt Deo? a mandando videlicet cum, & sine fine cum laudando. *Et videbunt faciem meam, & nomen eius in frontibus eorum.* Quanta gloria & felicitas quæ sanctis ministrabitur, meis humanis comprehendere non potest, sicut dicit Apostolus Paulus: *Quod oculis non vidit, nec auribus audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentiis*. Sed omnem dulcedinem atque suavitatem illud transcendit, quando videbunt Deum facie ad faciem. Nomen vero Dei est filius Dei. Nomen itaque, quod in frontibus sanctorum, quia ipsi claritas atque species demonstrabit eos esse filios Dei. *Et non vitia non erit.* Dicit ab illo Ioannes: Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Quas ergo tenebras pati poterunt, à quibus Deus afflicte videbitur? Et si de demoniis & impiis intelligere voluerimus hoc dictum, vox nō erit, quia demones cum omnibus impiis iu cloaca inferni perpetuum tenebuntur reclusi. *Et non egredietur lumine lucerna, neque lumine solis.* Dixerimus superius, per lumē in luce ac lumē solis, verus ac novum testamentū esse designatum. Eademque locutione significationem habet lucerna in hoc loco, quam superius diximus lunam habuisse. De lumine autem solis ac lunæ, id est veteris ac novi testamenti, superius aliqua diximus. Hoc igitur lumine non egredietur sancti. *Quoniam Dominus Deus illuminavit illos, & regnabit cum illis in sæcula sæculorum.* Hincque versio septima. Quæ sequuntur, ad admonitionem pertinent ipsius Ioannis, ceterorumque fidelium. *Et dixit mihi: et verba fidelisima & vera sunt.* Hoc bis repetitū ideo, ut nullus considerans obcuritates dictionum, & ea quæ secundum litteram irrationabilia videntur, incredulus existat. Fuerunt enim quidam, qui non intelligentes divina mysteria, quæ in hoc libro continentur, a catalogo divinarum scripturarum eū amputare voluerunt. *Et Dominus Deus spiritum prophetarum suum in Angelum suum ostendit servis suis quæ oportet fieri cito.* Id est, Dominus Deus qui spiritum prophetiarum dedit omnibus sanctis prophetis, ipse misit Angelum suum, id est ipsum, qui loquebatur, qui & Ioanni ostendit omnia mysteria quæ in hoc libro continentur, ostendere servis suis quæ oportet fieri cito. Cum hæc scriptura non tantum ad futurum tempus, sed etiam ad præteritum pertineat, cur ad demonstranda ea tantummodo, quæ oportebat fieri cito, a Deo Angelum dicit esse missum? Quia nimirum præterita facile dignoscuntur: futura autem & incognita hominibus, non nisi per revelationem spiritus sancti, aut per Angelorum ministerium intelligere possumus. Aliter. Quid quid ignoramus: futurum nobis est, quia futurum est, ut ad cor nostrum veniat quod necimus, illud videamus, quod Deus prædestinavit ut sciremus. Non enim scilicet mali nobis prædestinata est, sed ea originaliter peccato descendit. *Eccce venio velociter.* Hoc in persona loquitur Christus, significans eum ad iudicium cito esse venturum. *Beatus qui custodit verba prophetæ libri huius.* Ille servat verba prophetie, id est mandata Dei, qui ea operando implet, & in meditatione coram assiduus est, implens illud Psalmographi dictum: *In lege Domini voluntas eius, & in lege Domini meditabitur die nocte.* *Et ego Ioannes qui audiui & vidi hæc & posui in auxilium & vidi servum, cecidi ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc ostendit, & dixit mihi: id ne feceris.*

rationem enim tuam sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui servaverunt verba libri huius. Deum adora, Car Angelus Domini a Ioanne adorari voluerit, superius in expositione quintæ visionis sufficienter exposuimus. Quærendum vero nobis est, cur repetit quod ante prohibuit iurare. Sed diligenter scripturam inspicimus, non in vani esse factum intuebitur. Nam cum ei quod angelus traxisset, Angelus Christus in sua fide ledente, quantumque animam, & viginti quatuor seniores, ut quatuordecim dicitur Angelum adorare voluisset. Similiter cum ei demonstretur, qualiter ab agno septem sigilla telerata sunt, & ea quæ sub eorum tubarum septem Angelorum gesta sunt, necnon & ea quæ sub effusione phialarum septem Angelorum gesta sunt leguntur, nequaquam dicitur quod Angelum ad orare voluerit. Vbi vero vetum est ad locum, in quo ei ab Angelo demonstratum est, qualiter ipsius Christi, id est Ecclesie, Christo coniuncta est, in eo videlicet loco, ubi scriptum est: *Gaudemus & exultamus, & laudamus gloriam tuam, & cetera*, continuo Angelum adorare voluit. Simili modo & in sequentibus, cum ei demonstrata esset deiectione Antichristi, albigatio diaboli in abyssum, gloria resurrectionis, nullo modo Angelum adorare voluit. Quæ autem in fine huius visionis demonstratum esset ei, qualiter Ecclesia post resurrectionem gloriam Christo in æternum cum illo regnatura sociabitur, continuo Angelum adorare voluit. Coniungitur namque Ecclesia quotidie Christo per fidem, ceteraque bona opera, quæ per abyssum designantur. Coniungitur vero ei post resurrectionem modo excellit, atque nobilis, non iam per partes, sicut modo, sed tota simul in æternum cum illo manens, & sine fine regnatura. Igitur Ioannes bis Angelum adorare voluit, quia binas communionis Ecclesie cum Christo ei demonstrasset. *Et dixit mihi: Ne signaveris verba prophetie libri huius: tempus enim prope est.* Signata est & scriptura illis, a quibus non intelligitur. Præcipitur igitur Ioanni non signare verba prophetie libri huius, id est, ne taceret de obcuritatibus eius abscoudit, sed exponendo potius omnibus, cum scire volentibus manifestet, eo quod dies iudicii, qui in hoc libro diversis modis describitur, prope sit, & necesse habeamus, periculum quod imminet, cor videamus, ne sicut fur incautus occupet, & perdat. Sed cur Ioannes secundum præceptum Angelicum obcuritates libri huius exponere & delevendo manifestare noluit? præsertim cum propter eas obcuritates quidam in errorem & heresim decidant, dicentes Christum post resurrectionem per mille annorum spatium cum omnibus sanctis in mundo carnaliter esse regnaturum. Verum quod non fecit scribere, credimus cum fecisse prædicandum. *Qui nocet, noceat adhuc: & qui in foribus est, fordescat adhuc.* Non præcipiendo, sed comminando dixit. Solent quippe homines hoc genere locutionis terrore quosdam libi subiectos, sicut magistri solent dicere pueris vacantes: Nolite legere, nolite legere. Illi vero intelligentes comminationem esse hoc non prohibitionem, statim incipiunt legere. Hoc etiam modo domini serenos oculos torquentes terrore solent, ut opus libi iniunctum citius explant. *Et qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc.* Ecce venio cito, & merces mea mecum est: reddere unicuique secundum opera sua. Seculi homines, mercedem quæ sibi servientibus debet reddere, aut in faculis, aut in hortis, aut in gibubusdam terree loci habent. Christus autem præmia servorum suorum fecit semper habet, ab ipso enim procedit modo omnium bonitas sanctorum, ab ipso & in futuro procedet omnis gloria eorum. *Ego sum A & O, primus & novissimus, principium & finis.* Beati qui custodiant ista, ut sit potestas illis in ligno vite, & per portas intrent in civitatem. [Postulamus per portas in hoc loco animas nostras intelligere. Et quia assidue peccamus, necesse est ut stolas, id est animas nostras, orando, vigilando, ieiunando, elemosinas largiendo, assidue lauemus. Per lignum vite possumus sapientiam intelligere, dicentes Salomoni: Lignum vite est in quo apprehenditur vita, & qui tenentur ei, beatia. Potestatem in ligno vite, id est in sapientia habent sancti, quia quicumque sapientiam possident, potens est ad omnia vitia extirpanda, ad temptationes demonum devincendas, & ad omnia bona operanda peragenda, sicut dicit Salomoni:

A Necesse est patrem viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnare urbem. Tale ergo per portas intrant in ciuitatem, per illam videbunt portam, quae dicit in Euangelio: Ego sum ostium: per me qui introierit, saluabitur, & ingredietur & egredietur, & pasca inueniet. Possumus hoc & ad futurum tempus referre. Per lignum namque vitae, Christus designatur, vt sepe iam diximus. Sicut enim ex vno stipite ligni, multi rami proceduntia & ex vno Christo multitudo sanctorum. Quicumque ergo laetis spiritalibus, ad est, bonis operibus se ablucere non cessant, potestatem habent in ligno vitae, quia eius membra effecti per illum magna poterunt. Nam sicut ex vno stipite arboris, omnis virtus iam ortum procedit, ita & ex vno Christo omnis potestas sanctorum. Per portam ciuitatis possumus accipere misericordiam & clementiam Dei. *Hae est porta, qua intro aperietur*, quia iustos intra aulam paradisi, misericordia diuina recipiet. Sequitur: *Foris canes & venefici & impudici, & homicidae, & idololatrie, & omnes qui amat & facit mendacium.* Ego Iesus misit Angelum meum testificari vobis haec in Ecclesia. Ego sum radix & genus Dauid, stella splendida & matutina. Dauid, radix est vniuersae stirpis suae. Quia sicut ex vna radice multi rami oriuntur, ita & ex vno Dauid magna progenies est exorta. Cum ergo Dauid fuerit radix Christi, eo quod de stirpe eius Christus fuerit exortus, quomodo Christus radicem se dicit esse Dauid? Christus igitur de radice & stirpe est Dauid. Radix est Dauid, qui ab ipso Dauid est creatus, fient & ceteri homines: filius est Dauid, quia ex eius prole progreditur secundum carnem. Qui etiam stellam matutinam se vocat. Stella matutina, quam Luciferum vocamus, recte Christus vocatur: quia sicut illa mane oriens splendorem suum per vniuersum mundum spargit, ita & Christus vniuersum in mundum, vniuersum mundi faciem illuminauit. Qui non incongruenter Lucifer vocatur, quia veniens in mundum, lucem secum detulit, quia tenebris hominum produxit. De hoc lucifero loquitur Iob, dicens: *Qui produxit Luciferum in tempore suo.* Luciferum in tempore suo Deus pater produxit, quando filium suum in tempore consilio suo ad redimendum genus humanum direxit. *Et spiritus & sponsa dicunt, Veni.* Id est, Christus & Ecclesia omnes homines per scripturas & per praedicatores ad percipiendam praemia aeterna quotidie inuitant. Sequitur: *Et qui audit, dicat, Veni.* Audient autem non solum illi qui diuinas scripturas intelligunt, sed & illi qui ea bona sciunt, per quae saluari possunt. Multi sunt vero qui audiunt, id est, qui diuina mandata didicerunt: sed non veniunt, quia ea opere implere negligunt. Qui igitur audit necesse est vt veniat: & qui iam cepit venire ad Deum per viam operum bonorum, necesse habet vt & alios secum adducendo pertrahat. *Et qui sitit, veniat.* Id est, qui sitit vitam aeternam, ad eam per viam bonorum operum venire se debere cognoscat. *Et qui vult, accipiat aquam vitae gratis.* Hoc superius expositum est. *Confitebor enim omni audienti verba prophetiae libri huius: Si qui appoierint ad haec, apponet Deus super illum plagas scriptae in libro isto. Et si qui diminuerit de verbis libri prophetiae huius, adferet Deus partem*

eius de libro vite, & de ciuitate sancta. & de his quae scripta sunt in libro isto.] Cum superius praecipiat Angelus Ioanni, dicens: Ne signaueris verba prophetiae libri huius, quid est quod idem Ioannes in hoc loco maledictione terrificam damnat eos, quia d scripturam libri huius aliqua addiderint: maxime cum in hoc libro multa inueniantur, quae secundum litteram inutilia & vana esse videbuntur, nisi eis spiritalis intelligentia adhibeatur, per quam intelligantur. Verum non de expostoribus, sed de haereticis hoc dictum esse intelligere debemus. Expositor namque nihil addit aut minuit, sed aut obfcuritates historice exponendo manifestat, aut moralem aut spiritalem intelligentiam demonstrat. Haereticos ergo maledicit, qui in scripturis diuinis ad confirmandam haereticam suam quendam falsam apponebant, & quaedam detrahebant, quae eorum haereti videbantur esse contraria. *Dicit qui testis sumus perhibet istorum.* Etiam vno citro, Amen. *Veni Domine Iesu Christe.* Dicit, *(Veni cito):* Ioannes petit, *(Veni Domine Iesu):* Scnos aduentum Christi multis modis postulare debemus. Postulamus namque aduentum eius in oratione Dominica, quotidie dicentes: *Adueniat regnum tuum*, id est, tempus quod post resurrectionem futurum est, in quo omnes sancti cum Christo suae fuerint regnaturi. In peccatis iacentes, & ideo necesse habemus, vt praeterito deplorando, orando, abstinendo, elemosynas largiendo, adueniamus eius de precemur, vt ad nos misericordiam suam impendendo redeat, a quibus malis nostris irritatus discederet. In tenebris ignorantiae positi sumus, deprecandus est Dominus vt veniat, & lumine sapientiae suae corda nostra illuminet. Ab inuisibilibus hostibus impugnatur, rogandus est Dominus vt veniat, & ab eis inuisibilis potentia nos defendat. Visibiles hostes patimur, implorandus est Dominus, vt veniens, patientiam & tolerantiam nobis in aduersis tribuat, vt non vincamur malo, sed vincamus in bono malo. Sunt etiam alii hostes interiores multo deteriores a quibus indefuente et debellamus: auaritia videlicet, gula, libido, inuidia, ira, odium, superbia, vanagloria, timor mentis, despectio proximi, blasphemiae, & alij multi, quos longum est ponere. Isti sunt itaque hostes pessimi, qui ex nobis procedunt, & nobiscum morantur, & iugiter nos debellant. Habent autem & innumerabilia iacula malorum cogitationum, quibus assidue uos vulserant. Si ergo interiores hostes descenderent, exteriores hostes nullo modo, nisi per istos, ciuitatem cordis nostri possent capere. Rogemus igitur Dominum nostrum Iesum Christum, vt veniat, & istos immanissimos hostes in nobis funditus extinguat, & illis extinctis, perducere dignetur ad gaudia vitae perpetuae. Sequitur. *Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen.* Sit & nobiscum gratia Domini Iesu Christi, & de nobis arma virtutum, quibus muniti, ipso duce atque signifero & ab interioribus hostibus & ab exterioribus defendamur, vt vice aeternae particeps esse mereamur. Qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

COMMENTARIORVM IN APOCALYPSIM B. IOANNIS, FINIS.

DE VITIORVM VIRTVTVM QVE CONFLICTV, S. AMBROSII EPISCOPI AD SIMPLICIANVM LIBER.

Apostolica vox clamat per orbem, charissime, atque in proclitu fidei positus ne securitate torpeat, dicit: *Omnes qui pie voluerunt vivere in Christo lesu, persecutionem patientur.*

Verum quia hoc tempore Christianitas etiam in suis principibus iam religiosa, tamque fidelibus est acuit pie viuendum in Christo lesu vincula, verbera, flagra, carceres, equulei, cruces, & si qua sunt alia diuersa tormentorum genera: quomodo verum erit (dicit quis) quod per Apostolum sonuit, vt omnes pie viuentes persecutionem patientur? An forte pacis tempore nemo vult pie vivere in Christo lesu, & ideo desinit ista? Quis hoc modo vel desipiens dixerit? In hac ergo Apostoli sententia non specialis quorundam, sed generalis omnium persecutio debet intelligi. Et quoniam sunt multi inter filium matris Ecclesie constituti, qui pie viucentes in Christo, contumelias assiciuntur, ac marulenti opprobriis, iniuriis, irrisionibusque lacessuntur: ista ne est illa generalis, inquit, persecutio, quam Apostolus omnes pie viucentes in Christo pati descripti? Verum non istam facile dixerim: cum sint quidam in facie adeo deuoti, quibus nemo prauorum audeat in faciem derogare. Alia ergo ex Apostoli verba intelligenda est persecutio immanior & magis noxia, quam non mortalis torquetur securitas, sed vitorum signa aduersas. Dum enim contra humilitatem superbia, contra Domini timorem inanis gloria, contra veram religionem simulatio: contra submissionem elatio: contra fratrem dilectionem inuidia, contra claritatem, odium, contra libertatem iniuste correctionis, detractio, contra patientiam, ira, contra mansuetudinem asperitas, contra humilem deiectionem, tumor: contra spiritale gaudium, seculari tristitia, contra virtutis exercitum, corporis vel ignauia, contra firmam stabilitatem, inquieti vagatio: contra fiduciam spei, desperatio contra mundi contemptum, cupiditas, contra Dei amorem, amor propinquitatis simplicitatem, furum & fraudis contra veritatem, fallacia atque mendacium: contra puram frugalitatem ac parsimoniam, ventris ingulues, contra moderatum marorem, inepta laticia, contra discretam taciturnitatem, multiloquium, contra illibaram castitatem, carnis immunditia atque luxuria, contra cordis mundiciam, spiritualis fornicatio, contra amorem patrie celestis, appetitus huius seculi opponens, semet emergit: hac (inquam) cum virtutibus obfistere conatur, quid aliud nobis insinuat, quam quod crudelis aduersus conglobas virtutum acies pie viuentium persecutio deserviat? O quam duris, O quam amaris citi congressus superbiis, quae Angelos de caelo eiecit, hominem paratissimo climinatur cuius exercitus atque armorum conflictus victis sunt, quae breuiter comprehensa tetigimus. Sed videamus quem admodum caltra coeli & inferni diuincunt, arma Christi & diaboli decerunt.

Primo superbia tibi dicit.

Certe multis: imo pene omnibus meliores, verboscientia, honoribus & diuitiis, & cunctis tibi carnalia & spiritualia superant charifimata: cunctos ergo despicis, omnibus temetipsum superiorem ostendens.

Humilitas ex aduerso respondet.

Memento quia terra es, quia putredo & vermes es, quia etiam aliquid es, nisi tantum te humiles, quanto in magnis es, perdis omnino quod es. Numquid tu altior quam primus Angelus? Numquid tu splendidior in terra, quam lucifer in caelo? Quod si ille de tanta sublimitate per superbiam cecidit: quomodo tu ad celestem celsitudinem superbiendo deus condescendes? Qui quamdum hic viuis ea conditione teneris, de qua per Sapientem dicitur: Cor rapibile enim corpus aggerat, tumens, & conerit terrena inhabitatio mentem multi cogitantem. Quam densissimis putamus in terra superbia tenebris lutum nostrum involui, si posuimus caelo stella, quae mane orbatur, lucis suae globos amittit? Audi ergo potius lucem veritatis dicentem: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. In quo autem ipsa esset loquenda, ubi praemonitur, dicens: Discedite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuestitu regem animalium vestiri. Audi tumor superbia: audi adhuc dicentem humilitatis magistrum: Omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur, & iterum: Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem & quietum & trequentem sermones meos? Audi quid etiam de illa veritate luce dicat Apostolis, qui te ad eam lectundam inuitat. Ait enim: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se, quae equalem Deo, sed semetipsum exinuit, formam serui accepit: in similitudinem hominum factus, & speciei reperi in vi bono. Humiliatus semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Signatur tanta humilitate se deprimi diuina maiestas, superbiere in aliquo non debet humanam infirmitas.

Inanis gloria dicit.

Age hominum quod vales ostendere cunctis bonum quod agis, vt bonus a cunctis dicas, vt sanctus ac venerabilis ab omnibus prae diceris, vt tanquam Dei electus nolaris: vt nemo te contemnat, nemo te despiciat, vnde iuncti debitorum tibi honorem persoluant.

Timor Domini respondet.

Si bonialiquid agis, non protransitorio, sed pro aeternis id honoribus age. Occulta quod agis, in quantum vales: quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & tunc non tibi imputabitur de ostentatione vili iniquitas. Nam crimen esse non poterit, aliquando videberis infestari quod semper vis celatum haberi. Sic denique duas Redemptoris sententias tibi quasi contrarias videberis adimplere, quibus dicitur: *Qui time re et desinam, nesciat finem, nesciat quid faciat deestera, sed se finem suum in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* & *Vident vestra bona opera, & glorificant patrem vestrum qui in caelo est.* Caeue proflus ne tibi sententia illa conueniat, qua de hypocritis dicitur: *omnia opera sua faciunt vt beati fiant ab hominibus.* Ausen duo vobis receperunt mercedem suam: hoc est: laudes tantum ab hominibus quas amauerunt. Attende ergo tibi in omnibus quae agis, ne cenodoxiae elatione pulsat, cum his qui etiam de miraculorum signis gloriabantur, audias & *Videbam sat anam sicut fulgur de caelo cadentem: sed time, nam scriptum est: Timor Domini gloria, & gloriatio. letitia & corona exultationis.* Timor Domini delectabit cor, & debeat letitiam & gaudium, & longinquum diem. Timens Dominum bene erit in extremis: & in die desolationis suae benedictus. Et infra: *Radix sapientiae timere Dominum, & rami illius longitudo dierum.*

Scribi-

A
Cap. 6
Quia in abscondito nihil boni facis, ne à cunctis cognitis detestaris, fuge te foris, quod intus esse non appetis.

Religio ex adverso respondet.

M
Nequaquam omnino id agas, sed magis satage bonus fieri, quod vides. Nam probum ostenderet hominibus quod non es, qui aliud quam damnatio est? Memor esto vitæ quod dicitur: *Vae vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui mundum quod deservitis estis calices & parophasis, intus autem pleni estis rapina & riuiniu dicitur. Pharisee ecce, munda prius quod intus estis calices & parophasis, ut sit & id quod deservitis estis mundum.* Itemque illud quod inculcando repetitur: *Vae vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, qui foris quidem apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt opus bonorum mortuorum, & omni puritate: sic & vos foris quidem pareitis bonitibus iustis, intus autem pleni estis hypocritis, & iniquitate.* Nec non & illud quod de talibus scriptum legitur: *Venerat ad vos in vestimenta ovium, interfecit autem sunt lupi rapaces.*

Religio obicit.

Cap. 7
Qualis es tu, ut pocius obtemperes, deterioribus famulum exhibeas? Te magis quam illos decet imperatorem alii nec ingenio, nec industria, aut viribus tibi comparari possunt. Obtempera igitur imperio Dei, & non sit tibi vicerius cura de aliquo.

Beata autem charitas respondet.

Si Dei recte obtemperandum est imperio, humano subdinecessit: est magister. Christus namque Dominus dicit: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum qui me misit.* Verum ita licet in quibus oportet, sed si talis qui imperat esse, qualis esse debet per quem Deus imperat, cum vero talis non sit, igitur non debent ei obtemperare. Ceterum Apostolus cōtēstatur: *Non est potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinem resistit.* Quare cum ordinatio hæc diuino firmiter constituta, non est humani obsecranda commens. Quales ergo esse debent hi qui imperant, non est à subditis dicendum. Sequitur enim idem Apostolus: *Qui autem resistunt ipsi sibi dantur in rationem sequuntur.* Et quidem primus Ecclesie pastoribus ipse Dominus dicit: *Sedis quare regerentur dominantur eorum, & qui potestatem exercent inter eos, benedicti vocantur: vos autem non sic sed qui vobis est in maiori omni vobis servus: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & ministrum suum dare pro multis in redemptionem.* Denique quia non omnes tales futuros esse expressit, ideo subditorum omnium personas in discipulis assumens, præmonuit dicens: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei: omnia quæcumque dixerint vobis, servate & facite: quæ autem faciunt nolite facere.* Imponit enim in humeros hominum onera gratia, & importabilia, digito autem tuo iuolunt ea inouere.

Item invidia dicit.

In quo illo vel isto minor es? cur ergo eis vel æqualis vel superior non es? Quia vales quæ ipsi non valent? Non ergo tibi aut suspicioris, aut etiam æquales esse debet.

Vermis dilectio fraternalis respondet.

Si ceteros, o homo, virtutibus antecellere te existimas, tuus in semper, qui in summo loco temetipsum scribas. Imponi enim de alio peior firmitus. Quod si tibi, ut aliter, quidam superiores, alij æquales sunt, quid te lædet? quid te necesse? Cæue priorius, ne dum alius locum celsitudinis invidet, illum in inferis, de quo scriptum est: *invidia de abissi moris inuoluit in ordinem terrarum.* Timet autem illum qui ex parte eius sunt.

Odium dicit.

Ahsit ut tu illum diligas, quem in omnibus con-

S. Ambrosius.

E
trarium habes, qui tibi derogat, qui tibi insultat, qui te iniuriis exacerbat, qui tibi peccata tua impropriet, qui te dicis, operibus acque honoribus semper præire felix. Nili enim tibi inuidet, nequaquam se tibi ita præferret.

Sed sinceræ charitas respondet.

Numquid quia hæc que intras, odio habenda sunt in homine, propria non est amanda Dei imago in homine? Immo Christus, qui in cruce posuit inuicem suos dilexit, & pro eis orauit, aut crucis tormentum discipulis admonuit, dicens: *Diligite inimicos vestros, benedicite eis qui vos oderunt, & orate pro persequentibus & aduersariis vestris: sicut pater vestri, qui in celis est. Quod autem & per Salomona dictum fuerat, sic enim legitur: Si esur inimicus tuus, cibus illius: si sitis, da bibere ei: hoc enim faciens, carbonem in cinerem accumulabis super caput eius. Domini retribuet tibi bona. Hinc sententia Apostoli ex ipsa Christi, cuius sensum habebat, subiungit dicens: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malo.* Quod contra de his fratres odisse noluerunt, per Ioannem dicitur: *Qui odit fratrem suum, homicida est. Si scitis quod omnis hominida non habet vitam æternam in se, uitam tamen. Et tunc: Qui odit fratrem suum, in ueneris, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat, quoniam tenebre obsecrunt ut oculos eius. At inquit: Sinitit mihi quod amares me diligo. Sed Dominus contra ait: Si diligis eos quos non diligunt, quam mercedem habebis? Nonne & publicani hoc fecerunt? Quid tu homo ad hoc iterum obicere uales? Certe qui odit fratrem suum, inuenit in morte, & qui diligit, in Deo manet, & Deus in eo. Omnium ergo amaritudinem fellis euome, & quoquo pacto ualeas, charitatis dulcedinem sune. Nihil enim illa sanius, nihil in vita bearnis, sicut scriptum est: *Odium facit habitum uoluntatis non in omnes non contentendens operier amicitia.* Immo & Deos illa conformare contendit: ideo Ioannes Evangelista hoc alitum insat: *Deus charitas est. Et regis, ut predicator Paulus: Charitas Dei, sed et in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Unde nec minime charitas dilectorum facinorare gere dicitur, sicut scriptum est: *Vniuersa de illa operier charitas.****

Detracho dicit.

Quis potest sustinere, quis silentio regere, quanta iste vel ille patia committit, nisi forte qui consensit?

At in ista correptione respondet.

Nec tacenda sunt mala proximis, nec consensum: sed charitatem fraternalis proximi in faciem redarguendus est: non autem clanculum detrahendus. Quod si à quoquam obicitur. Idcirco se fratrem coram oculis detrahit moles, ne exalperatus non solum non proficiat, sed magis ex correptione scandalum sumat, occurrat scriptura diuina, & uerba uice magis detractionem scandalum esse denuntiat, dicens: *Sedens aduersus fratrem tuum detrahebat, & aduersus suum iuratus tuos ponebas scandalum.* Magis enim scandalum sumit qui sibi detrahentem intelligit, quam qui se corripientem cernit. Et quia non minus delinquentium errata, ut aptiori tempore corrigant, silentio regenda sunt, propterea subiungitur: *Et si scis, & tamen.* Denique ne ex hoc discerit detractiones sibi aplauderent, qui dum semper occulte derogare malunt, nunquam in apertam correptionem præstunt, adhuc insinuerunt: Existimali iniquitatem quod ego tu similis. Ac si diceret: Iniquitas est cogitare, ut detractioni similis appaream, sed ad tempus reticens locum correptioni aptum expecto. Unde & priorius subdit: *Arguam te, & statim contra faciem tuam peccata tua, uelut diceret: Non in occulto, ut est tua consuetudo, sed in aperto, ut est mea sollicitudo, aptum corripienti tempus expectans, peccata remarguam, & etiam delicta contra faciem illius stantia. At inquit: Non est, sed amo quem tu in abscondito, et uicinis reprehendo. Sed respondet: Immo magis inuicem dis & non diligis, unde detrahis, & non corripis. Quam*

X 3

fit aut

A remporum propositis sparia? Numquid scis si crastina vitas dicimmo etiam si vel vnam in hac vita peragas horā? An forte mentem excidit quod Saluator in Evangelio dicit: *Figurate, quia nescitis diem neque horam? Quapropter discite torpētis inertiam, lēperque nīementem, quia regnum cōlorum non tepidi, non molles, non dēdēs, sed violenti, vimque facientes, ut inquit, Saluator, diripiunt illud.*

Euagatio inquit aditit.

Cap. 14 Si Deum esse vbiq̃ credis, cur vnum singulariter locum, quo tāta mala perpetrantur, cultodis, & non potius ad alia transis?

Stabilis vero respondet.

2^a 18. Si ita est vt asseris, quia vbiq̃ esse Deum faceris, ergo nec iste locus defendendus est, quin fugere appetis: quia & in ipso Deus est. Verum inquires, meliorē inquirō, meliorem inuenio. Sed respondeo: Numquid meliorem, aut saltem qualem diabolus & angelus eius atque homo perdidit, inuenies locum? Memor esio itaque quia primus angelus de celo cornū (scilicet namque scriptum legitur: *Videli autem factum sunt fulgur de celo cadentem*.) & primus homo de paradiso expulsi ad terram huius seculi decenit. Attende quia Lot exercitio malorum probatus, inter Sodomitā sanctus fuit: in morte vero lecinritas tedium, inebriatus cum filiabus peccauit. Hoc vagationis tedium adhuc alteram speciem addidit, dum quosdam etiam in suo exercitio perleuerantes a spiritualibus retrahit, vel terrenis negotiis implicat, vel rebus vilissimis litigat occupare. Contra dictum Apostoli arguitur, quia: *Nemo militans Deo implicat se negotiis* (scilicet arboribus, vt ex p̃ccator, cōf. probatur. & ratiūm: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite.

Desperat o dicit.

Cap. 12. Quae & quanta in Deum & in animam tuam commisit, quam gloria crima, quam innumera delicta, & in melius nec iam vitam mutali, ut conuersationem vitellit hachemus cortessit. Ecce enim vt cernis, mala semper confuetudine obligatis teneris. Conaris exurgere, sed peccatorum pondere praegravatus relaberis. Quid ergo tibi agendum, quādo de praeteritis certa damnatio imminet, de praesentibus cōmendatio nulla succurrit, nisi vt non omittas temporalium rerum voluptates, dum futuri faculi promissione consequi retardaris.

Sed spes fiduciae pendet.

1 Reg. 12. 2^a Pet. 2. 3. Si de capitalibus delictis agitur, ecce David adulterio simul & homicidio reus, de inferni faucibus Domini misericordiae describitur liberatus. Ecce impudentissimus Manasses, peccatorum omnium impudens ac fandi dissimulatus, per penitentiam de morte ad vitam rediit. Ecce mulier in ciuitate peccatrix innumens peccatorum sordibus inquinata, ad pietatis fontem anxie currit. Dominiq̃ vestigia lachrymis rigans, capillis detergens, de osculante & vnguento perungens, ablu tota meruit. Denique audiuit: *Remittuntur tibi peccata*. & *Fides tua te saluauit fecit, & a de in pace*. Ecce Petrus negotiationis trine vinculis adstrictus, amarissimis lacrymis nodos prolationis suae resoluit. Ecce seditione simul & fraterni effusione sanguinis lato mortis damnationis obnoxius, vno temporis momento, vnaque confessionis voce, de cruce ad paradysum transit. Denique dicit ei: *Et ecce tuum eris in paradysum*. Pulcherrimum profecto ad effundendum conuersionis exemplum. Nam cito lato in venia relaxatur, vt vberior appareat gratia, quam precatio. Ecce Saulus Ecclesiam Dei persequens, multos post nomine Christi perimens, & madidus pene totus fectorum martyrum cūctore, Domini tandem voce conuersus, Apostolus factus est, & vna electionis nuntiatio. Vbi ergo tot, tantae exempla praecedunt, non deo loco desperationi mala colloquia, cum etiam scriptum sit: *Cum conuersus fuerit peccator ab iniquitate sua, & fecerit iudicium & iustitiam, in ipso ipse vnet*. & in alio loco: Numquid voluitate velim mortem iniqui, dicit ad quā, quan-

tum vt conuertatur ille ad viā suā illud, & viua? De conuersatione vero in melius nequaquam mutata quod aliud respondeam, nisi vt quod heri quique non egit, hodie agat? Nec conuersationem differat de die in diem, dum nescit si vel vnam correctionis habeat diem, semperque pro meritis desuper acceptis, prae conuersationis resiliens, dicat mane vespere: *Ecce nunc capis, haec commutatio dextera excelli.*

Cupiscas dicit.

Certe sine culpa es quod quāda habēda concupiscas, quia non multiplicare appetis, sed egerere pertimescis: & quod male alius retinet, ipse melius expendis.

Sed mundi contemptus respondet.

Ista lēta huius seculi a nemine sine periculo vel offensione procurantur: quia quanto quique plus habet, tanto amplius habere concupiscit: sitque vt modum habendi inuenire nequeat, dum innumeris huius seculi curis deservire festinat. Vt enim ait scriptura: *Diligens argentum non impletur argento*. Hec mirum habendi cupiditas semper bibens, & semper sitis, nunquam desiderium suum implet, quam sit decessenda, Paulus Apostolus iudicat, dicens: *Et auaritia, quae est simulachrorum seruitus*. Quae quam sit amara noxia, salutique contraria, idem Apostolus exponens ait: *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum. & desideria multa tentantur, & nociva, quae deuenerunt homines in exitum & interitum*. Quam si uero decessendus auarus, ipse Sapiens denuntiat eum dicit: *Auaro quidem nihil iniquum*. Quam sit item noxia diuitiarum accumulatio, & certatioque, sanctus Iacobus aperit, dicens: *Agne nunc diuites, plorare, vultumque in miseriis vestris quae adueniunt vobis. Diuites vestre pariter aule sunt, & vestimenta vestra a tinea comesta sunt. Aurum & argentum vestrum argumēto traxit, & erit oculus in testimonium vobis erit, & mandus abiciet vestra sunt ignis*. Sed nec Redemptor vult praeterire silentio huius execrabilis cupiditatis malum, quod quam sit exitiale explicat dum ait: *Quis dissile quae pecuniam habet, intragem in Deum introibit*. Et alibi: *Facilis est camelus per foramen acus transire, quam diuites intrare in regnum caelorum*. Si uigiliamularum reatu cupiditas adeo periculosa proponitur omnibus, quanto magis illis qui de forte Domini sunt, qui seculo renuntiarunt, qui habita & conuersationem huius seculi esse desierunt, exitialis erit! Huc specialiter Redemptoris tendit verba, vt peruiosus destruat auaritia morbus, quibus ait: *Noite solliciti esse anima vestra quid manducetis, nec corpori quid indueamini*. Hae enim omnia gentes indidit quare, & alibi subiungit: *Querite autem primum regnum Dei, & iustitiam eius: & haec omnia adiacent vobis*. O quam beata, o quam secura, o quam amplectenda sententia! Nullus enim in hac vita ita securus est, vt ille qui nihil praeter Christum appetens, ipsum possidet. Cuncta namque quae homini necessaria estimatur, sub lē possessione ipse probatur habere, sicut Paulus diuissimus pauper dicebat: *Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes*. Omnia, inquit, hoc est non superflua vique, sed vite humanae necessaria, ipso conificante ac explicante alibi, dum dicit: *habentes alimenta, quibus regamur, his contenti sumus*. Sed forte diceas de his qui in sortem Domini vocati sunt, plura habere contingit, vt melius ab ipsis quam a popularibus, erogetur Christi pauperibus. Et eis eo consentio, sed prelatas, non autem latibiles, quos maxime illud muliens. Rex exequum docuit, quae diu post tergum ad domum exiens respicit, in statu salis conuersa, spiritum effluit. Vnde & Christus tale quid praecauendum denuntiat, dicens: *Nemo mittet manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*. Hinc Petrus ait: *Melius est illi non cognoscere viam iustitiae, quam post agnitionem retrosum conuerti ab eo quod tradidit illi sancto uadato*. Contingit enim ei illud veri Proverbij: *Causa reuerti ad veniunt suum, & suscitata uolubilis liti*. Qui minime auaritia morbus nunquam melius conpelcitur, nisi cum dies mortis sine intermissione medietur, cum quies post modicum in sepulchro futurus sit homo considerat. Hoc certe si nō nō nō in illius memoria, qui dicebat: *Illo nō p̃cedo, & filius hominis uenit*. Hae ab illis

A
Eccl. 7.
Iob. 1.
1. Ti. 6.
corde non recedebant, qui docebat: *In omnibus sermonibus tui memor are omnia tua, & in saculum non peccabis. Quid tunc rogo, quid nunc diuicie consecrate proderunt? Audi quid sanctus Iob de his dicit: Nudus egressus sum de utero matris mee, nudus & reuertor illi. Audi quid & Apostolus: Nilhil intulimus in hunc mundum, sed nec auferre quid possimus.*

Amor sui dicit.

Cap. 17
Si ea que possides, indigentibus tribuis, vnde te, tibi que subiectos, absque penuria, vel cum dignitate alere valebis?

Sed amor Dei respondet.

1. Cor. 9.
Si Apostoli modum in hac parte tenueris, vtrumque perficere valebis. Hinc enim idem ipse dicit Corinthios ait. *Si volumus prompta esse, secundum id quod habet, accepti est, non secundum id quod non habet. Non enim vi alius sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex equalitate. In presenti tempore vestra abundantia illorum inopia suppletur, vi & illorum abundantia vestre inopie sit supplementum, vi fiat equalitas, sicut scriptum est: Qui multum non abundauit, qui modicum non minorauit. Hinc & Tobias iustus prolem dilectam admonet, dicens: Quemadmodum tibi fuerit, secundum multitudinem fac ex eis elemosynam: si paucum tibi fuerit, iuxta potum ne timeas facere elemosynam. Hinc quoque incarnata veritas docet: *Verumtamen quod superest, date elemosynam. & ecce omnia munda sunt vobis. Audi quoque quod scriptum est: Iudicium sine misericordia illi qui non fecerit misericordiam. Quo contra Prophetam admonet, dicens:**

Exo. 16.
1. Cor. 11.
Frangite esurienti panem vultui, & pauperi vultu tuo indui in domum tuam: si vi letis nudum, operi eum, & a domesticis feminis tui ne despexeris. Memento quid purpurato diuiti congenerit: qui non ideò dimittit eis quod alia rulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit: & in infesto positum ad petenda minima perueniret, qui hic parus negavit. Quid etiam ad sinistram positus index celi dicturus sit, attendite: ite, inquit, maledicti in ignem eternum, qui parati estis diabolo & angelis eius. Esuriam enim, & non desistis iubei manducare, & latera, quæ ibi terribiliter emmerantur.

1. Cor. 16.
Frangite esurienti panem vultui, & pauperi vultu tuo indui in domum tuam: si vi letis nudum, operi eum, & a domesticis feminis tui ne despexeris. Memento quid purpurato diuiti congenerit: qui non ideò dimittit eis quod alia rulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit: & in infesto positum ad petenda minima perueniret, qui hic parus negavit. Quid etiam ad sinistram positus index celi dicturus sit, attendite: ite, inquit, maledicti in ignem eternum, qui parati estis diabolo & angelis eius. Esuriam enim, & non desistis iubei manducare, & latera, quæ ibi terribiliter emmerantur.

Mat. 23.
Frangite esurienti panem vultui, & pauperi vultu tuo indui in domum tuam: si vi letis nudum, operi eum, & a domesticis feminis tui ne despexeris. Memento quid purpurato diuiti congenerit: qui non ideò dimittit eis quod alia rulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit: & in infesto positum ad petenda minima perueniret, qui hic parus negavit. Quid etiam ad sinistram positus index celi dicturus sit, attendite: ite, inquit, maledicti in ignem eternum, qui parati estis diabolo & angelis eius. Esuriam enim, & non desistis iubei manducare, & latera, quæ ibi terribiliter emmerantur.

C
Frangite esurienti panem vultui, & pauperi vultu tuo indui in domum tuam: si vi letis nudum, operi eum, & a domesticis feminis tui ne despexeris. Memento quid purpurato diuiti congenerit: qui non ideò dimittit eis quod alia rulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit: & in infesto positum ad petenda minima perueniret, qui hic parus negavit. Quid etiam ad sinistram positus index celi dicturus sit, attendite: ite, inquit, maledicti in ignem eternum, qui parati estis diabolo & angelis eius. Esuriam enim, & non desistis iubei manducare, & latera, quæ ibi terribiliter emmerantur.

Fortum & frus quamquam diuersum gradum habent locationis, vnum est tamen quod dicitur. Fortum enim dicit.

Cap. 10
Sialinea non tollis, exproptio vel diues vel sufficiens esse non valet.

Frans vero dicit.

Si cuncta que tibi sunt commissa, a libita conignes, & nec modicum quidem tibi referendum existimes; vnde vel propriis vilitatibus consulens, vel amicis & domesticis placebis?

Sed simplicitas ad vtrumque respondet.

1. Cor. 6.
D
1. Th. 1.
Melius est pauperem esse & indigere, uulique ex dato placere, quam aliquem fureto ledere, vel fraude. Qui enim aliena quolibet modo iniuste præcipit, ipse sibi regni ecclesiarum adium claudit. Vnde Paulus prædicator egregius quidam redarguit, dicens: *Sed vos in iniuriam facti & fraudulati estis hoc fratribus. An nescitis quia inique regnum Dei non possident? Atque inter cetera subiungit: Neque furcs, neque auari, neque irascibiles, neque maledicti, neque apaces regnum Dei possident. Fortum igitur & frans a Dei regno hominem excludunt, idcirco vitanda sunt profus.*

Fallacia atque mendacium & ipsa vnum dicunt. Nam fallacia sit ingenio, mendacium autem simplici verbo.

Cap. 10
Fallacia ergo dicit.
Vt ex multis vnum profertis exemplum, cum in nõ dando aliquem illudere queris, in petendo moras innectas, iam habeo, iniquis, quod tibi tribuere possum: celsans vique in corde quod habes, vel vt tibi conferres vel talis, si voluntas inest, tribuas.

Mendacium dicit.

Omnino quod postulas non habeo (licet illud habeat) Nõ ergo artificioso ingenio fides fallacia, sed simplici negotiationis verbo mendacium polecentem frustratur.

Sed veritas ad vtrumque respondet.

Nec artificioso ingenio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam, quia quolibet artis modum mentitur quis, peccat, scriptum est enim: *Qui quod mentitur, occidit animam. Insuper dicitur: Et omnibus mendacibus pars illorum erit in flagro ignis ardentis & sulphuris quod est non secunda.*

Ventris ingluuius dicit.

Ad esum Deus munda omnia condidit, & qui satorati cibo respuit, quid aliud quam muneri concello contradicit?

Sed pars fragilitas, & simplex personarum respondet.

Vnum horum que dicis, verum est. Nam ne homo fame periret, omnia Deus ad esum munda creauit: sed ne comedendi mensuram excederet, abluentiam imperat. Nam inter cetera sua mala fuit iutare Sodoma perit, Domino attestante, qui de Hierusalem per prophetam loquitur, dicens: *Suscepit iniquitas Sodomorum seruis tuis, superbia in futurum accipiam. Quapropter sicut ager ad medicinam, sic ad inmensas dapes quique debet accedere, non volupstatem in illis appetens, sed necessitatem fatisciscens. Hinc veritas per Euangelium monuit: *Attende, inquit, vobis ne forte grametur carnis vestra in crapula & ebrietate. Contra vero & infatigabili aliquorum voracitate Apostolus dicit: Multi enim ambulauit, quasi sapere dicebam vobis, nunc vero & sensus deos, immo crucis Christi, quorum sensu interit, quos Deus venter est, & gloria in padendo sporum qui terrena sapiunt, & alibi: Esia ventris, & ventris esus: Deus autem & huius, & ha desituit. Denique hauc habet, ventricus ingluuiem ille plene ecludi, qui in fumendis dapibus non solum parum animam custodit, hoc est, refecationem semper elucens consummat, verum etiam accuratores fumpul & fauiores epulas, excepta corporis necessitate, & hospitum susceptione cõtemnit.**

Incipit letitia dicit.

Vt quid animi gaudium in nos abscondis? Egredere in publicum lætus: dic aliquid fortis vnde vel tu vel proximi videant fac eos lætos tua lætitia.

Sed sapiens gaudium, moderatusque mator respondet.

Vnde tibi tanta contigit letitia? Num quid nam diabolus vicisti? Num quid nam paruas inferni euasisti? Num quid nam de exilio ad patriam petuisti? Num quid nam de tua electione securitatem aliquam accepisti? An forte in obliuione tibi venit quod Dominus dicit: *Mundus gaudebit, vos vero contristabimini, sed tristitia vestra reuertetur in gaudium. An forte animo excidit quod idem alibi dicit: Vt vobis qui videtis nunc, quia iugabitur & rebitur: Et quod per sanctum Salomonem dicitur: *Risus dolore miscabitur, extrema autem gaudij in luctum vadunt? Et est contra quod per Euangelium docetur: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Rursusque quod per Salomonem dicitur: *Quoniam iusti & sapientes, & opera eorum in manu Dei: Et nescit homo vtrum amare, vel odio dignus sit, sed omnia in futurum referantur incerta. Comprime ergo inanimem letitiam, quia necdum euasisti, penalem ætarnam. Nonne apud homines inanis est æstimatur, qui carceribus tenebris gaudere conatur reclusus?***

Incipit letitia dicit.

Vt quid animi gaudium in nos abscondis? Egredere in publicum lætus: dic aliquid fortis vnde vel tu vel proximi videant fac eos lætos tua lætitia.

Sed sapiens gaudium, moderatusque mator respondet.

Vnde tibi tanta contigit letitia? Num quid nam diabolus vicisti? Num quid nam paruas inferni euasisti? Num quid nam de exilio ad patriam petuisti? Num quid nam de tua electione securitatem aliquam accepisti? An forte in obliuione tibi venit quod Dominus dicit: *Mundus gaudebit, vos vero contristabimini, sed tristitia vestra reuertetur in gaudium. An forte animo excidit quod idem alibi dicit: Vt vobis qui videtis nunc, quia iugabitur & rebitur: Et quod per sanctum Salomonem dicitur: *Risus dolore miscabitur, extrema autem gaudij in luctum vadunt? Et est contra quod per Euangelium docetur: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Rursusque quod per Salomonem dicitur: *Quoniam iusti & sapientes, & opera eorum in manu Dei: Et nescit homo vtrum amare, vel odio dignus sit, sed omnia in futurum referantur incerta. Comprime ergo inanimem letitiam, quia necdum euasisti, penalem ætarnam. Nonne apud homines inanis est æstimatur, qui carceribus tenebris gaudere conatur reclusus?***

Multiloquium dicit.

Non ille reus habebitur criminis, qui plura quidem, sed bona loquitur: sed ille qui licet pauca, mala tamen dicere probatur.

Cui prudens iactantia respondet.

Verum est quod dicis: sed dum multa bona proferri videntur,

A dentur, sepe contingit, ut a bonis inchoata licentia, ad ali-
quod pacium deriuetur, hoc ipsum sancta scriptura pro-
nuntiat: Quia ex multiloquio non fugies peccatum: par-
tens autem labiis intelligens est. Et si forte in multa
verba delectatur crimina, sed numquid declinari possunt
inutilia atque otiosa, de quibus vitia ratio in futuro crit
reddenda? Teneandus est ergo modus in loquendo, & scri-
ptis nonnumquam vitiosis verbis parcendum, sicut Psalmi-
sta sanctus legitur fecisse. Dicit enim: *Obmutui, & humili-
atus sum, & sum a bonis.*

Luxuria dicitur.

Cap. 13. In voluptate cur te modo non dilatas, cum quid te se-
quetur ignores? Acceptum tempus in tuis desideris per-
dere non debes, quia quam citius pertranseat nescis. Si eni-
m Deus in voluptate carnis hominem mulceri volu-
isset, in ipso humani generis exordio malum & feminam
perfecto non fecisset.

Sed libtas castitas respondet.

B Nolo ignorare te quid posc hanc vitam recipies, pi-
xi-mum enim, vel pax te manent. Nam si pie calteque vi-
xeris, sine fine in alia gaudebis vita: si vero impiam ca-
luntiam egeris vitam hanc, æternis incendiis contorque-
beris in alia. Inde ergo eo altius ac purius vivere debes,
quo citius tempus acceptum pertranseat, ignorare te di-
cis. Quod vero in exordio generis humani ad hoc macu-
lum & feminam Deum procreasse profiteris, ut mutui
se amplexibus miscere debeant, omnino verum dicis in a-
liquis: sed postquam humanum genus tam longelate-
que propagatum est, nubendi licentia quibusdam relin-
quitur, hoc est, qui virginatatem vel castimoniam viduale
nequaquam professi sunt: quibusdam vero interdicitur,
ut est, qui virgines vel continentes esse decreuerunt. For-
titer vero nulli impune conceditur. Non atque forte,
aut co:temnendum patet quod Apostolus libris dicit:

Cap. 14. Fugite fornicationem: Omne enim peccatum quodcumque fecerit
homo, extra corpus est, sed fornicatio in corpore fit. Quod si hoc parum pendendum eximas, audi unde postea
in contemptum deplores & gemas. Neque fornicatio, inquit
idem Apostolus, neque adulterio, neque molles, neque masculu-
rum concubitus, regnum Dei possidebunt. O quam momenta-
nea est carnis delectatio quam libis obolubus hora, qua
perditur vita æterna. Quod, rogo, emolumen affert
corpori, quodue tribuit lucrum, id quod tam cito animam
dugit ad tartarum.

Spiritalis fornicatio dicitur.

Cap. 14. Numquid dammandum aliquid agitur, qui in corde li-
bidinis consensit, & ad opus concupitæ libidinis non per-
tinet? Certe non quia peccatum, ut scribit Apostolus, quod
consummaturum fuerit, generat mortem.

Sed inmunditia cordis respondet.

Cap. 14. Omnino delinquit, qui cordis puritatem, animiq;
castimoniam non coluit. Idcirco & omnis auctor inmundi-
tix in Evangelio dicit: Qui viderit mulierem ad concupiscendu-
em iam machatus est eam in corde suo. Unde & per beatum
Iob dicitur: Fornis posui cum oculis meis, ut non intelli-
gam super virginem. Et quid diuiter Deus desuper, & hæ-
reditas sufficiens ex altissimis? Nisi enim Deo auctori no-
stro praxe cogitationis consensus displiceret, nequaqua-
per Elitiam diceretur: *in te nequitia ab animabus vestris co-
ram oculis meis, & in Evangelio aduersus Phariseos non di-*

ceatur: *quid cogitatis mala in cordibus vestris? sed nec Paulus
Apostolus Romanis scriberet: Et inter se cogitationibus,
inueni accusantes, aut etiam deprecantes in die qui iudicat
Deum occultis hominum, secundum Evangelium meum per Iesum
Christum.*

Amor facili dicitur.

Cap. 15. Quid pulchrius, quod honestius, quid vniuersis quid-
ue potest esse delectabilis, quam quod in presenti vita
quotidie certamus: O quam mirabilis ezel canca in aere
iucundo, in lumine solis, in æmulo linæ ante defectu,
in varietate stellarum & cursu: quam oblectabilis terra in
memoria floribus, in fructuum suauitatibus, in pratorum,
riuulorumque amœnitatibus, in segetum culmis luxuriatibus,
in vinearum foliis, & bottonibus plenis palmitibus,
in silvarum vmbis, & palmis virentibus, in equorū
& canum caribus, in ceterorum & caprearum saltibus, in
accipitrum volatibus, in pauonum, columbarum, turtu-
rumque penis & collis, in domorum parietibus pictis,
& laquearibus in organorum, omniumque musicorum im-
pans & cantibus, & in mulierum venustis aspectibus, ca-
rumque supercilis & criuius, oculis & genis, gutture,
labiis, & manibus, atque aliis extrinsecis adhibitis orna-
mentis, nimirum aut & gemmis distinctis mollibus, &
cæteris huiusmodi, quæ lingulam sensus modo tolerare
non potest.

Sed castitas amor patriæ respondet.

Si te ista quæ huc cælo sunt, adeo placent, cur non magis
ca quæ in cælo sunt, te oblectant? Si careat te tanti
æstimatur, patria, ciuitas, & quantum est: Si talia sunt quæ
colunt peregrini, qualia sunt ea quæ possident filij? Si mor-
tales & infert in vita hæc taliter lux dicat immortalis &
beati qualiter sunt in alia remunerandi? Quapropter amor
presentis sæculi, in quo nullus ita nascitur ut non moriatur,
proximus recedit, ut amor futuri, in quo sic om-
nes viuificantur, ut incipeps non moriatur, succedat: ubi
nulla aduersitas turbat, nulla necessitas angustat, nulla
molestia inquietat, sed perennis lætitia regnat. Sed quæres
quid ibi sit, & tanta & talis beatitudo peribit. Aliter di-
cere nemo potest, nisi quia quidquid boni est, ibi est: &
quidquid mali est, nisi quam ibi est. Quod, inquit, boni il-
lud est? Quid me interrogas? A Propheta & Apostolo ex-
plicitur est, oculis, inquit, non videri, nec auribus audiri, nec in
cor hominis ascendere, quæ preparauit Deus in his qui diligunt illi.
Ad hæc felicitate multis sæculi dimittis conspicias: Dami-
an habebat, cū diceret: Quid enim mihi est in cælo: & a te
quid volui super terrâ? Multis & regulibus dapibus & vo-
luptatibus aliis abundabat, & nihilominus clamabat: Sa-
tiabor cum apparuerit mihi gloria tua, & cæcūsum. Situi-
a anima mea ad Deum fortem vimini, quando veniatis & apparebo ante
faciem Dei: tu sumque: Hæc mihi quia molat me prolo-
ngatus est. Hinc & Paulus Apostolus: Desiderium, inquit, habet dis-
solui, & cum Christo esse multo melius. In ista itaq; decursis quæ-
quam, multa præter miserum, tantū te inuoluitur, hoib;
nostri fortia castra, quibus pie viuere in Christo non de-
finet impugnare, quam breuiter demolitur. Ecce, fratres
charissimi, inter cæteras meas occupationes hæc tibi ser-
monē nocturnis horis, inculca licet venustate, dicam, quæ
conscriptis neminem quia epistolarum excedere modum
cognominis libellum potius de vitiorum virtutumque con-
flictu inuicupare malui: in quo si adificationis aliquid re-
pereris, & aliis ipsum legendum tradere curabis.

SANCTI AMBROSII DE VITIORUM VIRTUTUMQUE
CONFLICTU LIBRI FINIS.

Hinc, qui sequitur libellum de fidei explicatione inscriptum, ad nos Roman transiit. Et ceteris illis. D. Episcopus Ruramundus quem
in vetustis codicibus, sub nomine S. Ambrosii se reperisse affirmant. Eam cum diligenter perlegissemus, animus inuenimus ex lib. pri-
mo de Fide ad Gratianum esse exceptum, ac proinde epistolum potius & compendium eius libri esse dicendum, cum ipse collector (quis
quis ille fuerit, non modo sententias a S. Ambrosio expressas, eamque sensum secutus sit, sed etiam verba ipsa integræ hinc transulerit.
Non tamen idcirco per vii labores ad communem vtilitatem susceperit peruenimus esse regendum, quin potius ea que nobis impertiti fue-
rent benignitate, aliis quoque esse communicandos, cum præsertim ex his aliquem fructum percipi posse credamus. Quare opusculum hoc
in vetusto illo exemplari inuenimus accepimus, (singuli prout loci qui ex Ambrosio descripti sunt, sive in collatis, sique ad margines
libri adnotati, excerpti curauimus: delectores omni qua possumus diligenter, sumere capientes: quæ hinc vix innotuisset si sci-
am.)

SANCTI AMBROSII EPISCOPI EXPOSITIO FIDEI SIVE SYMBOLI NICÆNI CONTRA ARIVM

ET PHOTINVM EXPLICATIO.

Nunc recens in lucem eruta, Reuerendiss. D. Vuilbelmi Damasi Lindani episcopi Ruremunden. opera, cum eiusdem notis atque coniecturis.

A
S. Am-
brosii
prologo
lib. 1. de
Fide
ad Gra-
ecan.
Gra. 14
Ibidem
paulo
post.

ABRAM trecentos decem & octo mouerant verba, eoque duxit ad bellum, & ex innumeris trophea hostibus reportauit signos; Dominice crucis & nominis, quinque regum, victiciumque turmatum subacto robore, & vltus est proxima, & fratris filium reducere meruit, & triumphum. Andax negotium verecunda occasione suscipiam, vt de Fide pauca disciprem, de Scriptura testimonis plura contemam: de Conciliis id potissimum legatur, quod trecenti decem & octo sacerdotes, tamquam Abrahæ electi iudicio consona fidei virtute viatores, velut trophæum toto orbe subactis perfidis exultant, nubi videatur hoc esse diuinum, quod eod. numero in Conciliis fidei habemus oraculum, quod in historia pietatis exemplum.

Aliter autem nostre fidei hæc est, vt vnum Deum esse dicamus, neque vt Gentis, filium separemus: neque vt Iudæi, natum ex patre ante tempora, & ex virgine postea editum deuegemus: neque vt Sabellius, patrem confundamus, & verbum, vt eundem patrem aliteramus & filium: neque vt Photinus, initium filij ex virgine disjiciamus: neque vt Arius, plures credendo & dissimiles potestates, plures deos gentili errore faciamus. Quia scriptum est: *Andi Israel, Dominus Deus unus, Deus vnus est.* (1) Deus enim & Dominus nomen magnificentiæ, nomen est potestatis, sicut ipse dicit: *Ego Dominus Deus, nomen hoc meum est.* Et sicut abhi propheta aliter: *Dominus Deus omnipotens nomen est ei.* Dominus ergo & Deus, vel quod dominetur omnibus, vel quod spectet omnia, & timeatur a cunctis. Si ergo vnus Deus, vnum nomen, vna potestas, vna est Trinitas. Denique ipse dicitur, *baptizate gentes in nomine patris & filij, & spiritus sancti.* In nomine vtique ait, non in nominibus. Ipse etiam dicit: *Ego & pater vnum sumus.* Vnum dixit, ne fiat discretio potestatis & nature. Sumus, addidit, vt patrem, filiumque cognoscas, quo perfectus pater perfectum filium genuisse credatur: & pater & filius vnum sint, non consensione personæ, sed vnitæ nature. Vnum ergo Deus, non dios, aut tres deos dicimus, vt inopia Ariatorum hæresis dnm criminari incurrat. Tres enim deos dicit, qui diuinitatem separat Trinitatis, cum Dominus diceudo: *Ita baptizate gentes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, vnus esse Trinitatem potestatis ostendit. Nos patrem, & filium, & sanctum spiritum conuestimur, ita vt in Trinitate perfecta & plenitudo sit diuinitatis, & vnitas potestatis.* Certe ne quis possit errare, sequatur ea, quibus scriptura sancta vt veritate intelligere possemus, filium deuiuit. Is namque verbum dicitur, filius Dei dicitur, Deivritus dicitur, Dei sapientia dicitur, (2) Verbum quia immaculatus, virtus, quia perfectus: filius, quia genitus ex patre: sapientia, quia vnium cum patre, vnum æternitate, vnum diuinitate. Non enim pater ipse qui filius, sed

inter patrem & filium generationis expressa distinctio est, vt ex Deo Deus, vt ex manente manens, plenus & plenio fit. Non sunt igitur hæc inada nomina, sed operatrici virtutis indicia. Est enim plenitudo diuinitatis in patre, est plenitudo diuinitatis in filio, no. 3. discrepans, sed vna diuinitas. Nec consilium, quod vnum; nec multiplex quod indifferens. Etenim si omnium credentium sicut scriptum est, erat anima vna, & cor vnum, somnus qui adheret Domino, vnus spiritus est, vt Apostolus dixit, *sive vir & vxor in carne vna sunt*, si omnes homines quantus numerum ad naturam pertinet, vnus substantiæ sumus; si hoc de humanis scriptura dicit, quia multi vnum sunt, quorum nulla potest esse cum diuinis comparatio: quanto magis pater & filius diuinitate vnum sunt, vbi nec substantiæ, nec voluntatis vlla est differentia? (3) Namque aliter quomodo vnum Deum dicimus? Diuersitas plures facit? vnitas potestatis excludit inmeri quantitatem, quia vnitas (4) numerus non est, sed hæc omnium ipsi principium est. Vt antem vna deitas & patris & filij, & vna dominatio probaretur, ne gentilis aut Iudaice impietatis (5) incurreremus errorem, prouidentis Apostolus, quid se qui deberemus ostendit, dicens: *Vnum Deum pater, ex quo omnia, & nos in ipso, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Sicut enim vnus dicitur Dominum Iesum Christum, (6) patrem Dominum non negatur, ita vnum dicendo Deum patrem, (7) æque deitatis veritate nec diuinem separamus. Vnde non pluralitatem diuinitatis, sed vnitatem potestatis ostendit: quia & in dominatione diuinitas, & in diuinitate dominatus est, sicut scriptum est: *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos.* Vnum Deum communis natura testatur, quia vnus est mundus: vnum Deum fides significat, quia vna fides noui & veteris Testamenti. Vnum Spiritum sanctum testificatur gratia, quia vnum baptismum in nomine Trinitatis est. Vnum Deum propheta dicitur: (8) Apostoli audiunt. Vnum Deum Magi crediderunt, & aurum, tus & myrrham supplices ad Christi cubacula deuenerunt. Auro regem fatentes, vt Deum tunc vocarentes: Thesaurum enim Regis, sacrificium Dei myrrha esse sepulture. Quod igitur voluerunt sibi mystica munera inter abiecta præsepia, nisi vt intelligeremus in Christo differentiam diuinitatis & carnis? Vt homo cernitur, vt Deus adoratur. lacer in panis, sed sulget in stellis. Cum nascentem indicant (9) stelle dominante. Caro est que inuoluitur, diuinitas cui ab angelis ministratur. Ita ne dignitas naturalis maiestatis amittitur, & assumptæ carnis veritas, comprobatur. Hæc est fides nostra: sic fide Deus cognoscitur voluit ab hominibus, sic tres pueri crediderunt, nec incendia circumiecta sentierunt, cum inuidios noxius ignis exareret, & fideles innoxia flamma roararet, quibus aliorum incendia refrigerabant, quia merito fidei perdidit (10) sua poena natura. Aderat enim in specie angelus, qui (11) monebat, vt in numero Trinitatis, vnus esset laudato potestatis. Benedicebatur Deus, videbatur in angelo Dei filius, in cha-

D
Coloss.
Ab. 4.
1. Cor. 6.
Mat. 19.
Ibid. 8.
Liquan.
10. post.
E.
1. Cor. 3.
Eph. 91.
Ibidem
paulo
post.
Eph. 4.
Mat. 2.
F
Luc. 2.
Dan. 3.
al. mu-
nifican-
& spi-

A
Hic
in
f.
m.
f.

Cap. 1.

Cap. 7.

B

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

in
f.
m.
f.

& spiritualis in pueris gratia loquebatur. Scripsit Euangelista Ioannes in epistola sua, dicens: Scimus quoniam filius Dei apparuit, & dedit nobis sensum ut cognoscamus. Venit deus, & simul in vero filio eius Iesu Christo. Hic est verus Deus, & vita aeterna. Verum Ioannes filium Dei & verum Deum dicit. Ergo si verus Deus, utique non creatus: nihil fallax habet, & argue faciat, nihil confusum, & dissimile. Deus igitur ex Deo, factus de lumine, verus Deus de Deo, verus pater natus, non factus, vnus substantia: cu patre. Si nempe noster secundum scripturas dixerunt Patres, qui etiam sacris dogmata deo suis (12) inferentia putauere decretis, vt Antiphetia ipsa se prodere, ne qua huius quibuldam & colobus illa velaretur: Vnum enim faciunt qui non audent explicare quod sentiunt. Ceteris itaque impietas Ariana, non expolitione (13) reseruat: sed damnatione detegitur: qui curiose gelit audire prius damnatam cognoscere, ne laberetur quam expolitam audiret, vt recederet. Eos, inquit, qui dicunt, & tam aliquando quando non erat, & antequam nasceretur non erat, & qui ex nihilo factum, aut ex alia substantia, vel *ex alia* dicunt esse aut inuitabilem & conuertibilem Dei filium, anathematizat catholica & Apostolica Ecclesia. Accepit eos qui talia aliter iure damnatos non humana industria, non compositione aliqua, sed recenti decem & octo, vt supra dixi, Episcopi ad consilium conuenerunt, vt in numero eorum per signum lre passionis & nominis Dominus Iesus suo probaret (14) id adesse concilio. Crux in trecentis, Iesu nomen in decem & octo est sacerdotibus. Arius ergo dicit: Erat quando non erat, sed scriptura dicit: Erat, non dicit, non erat. Denique Ioannes scripsit: *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum.* Ecce quotiens erat, & usquequid dicit, non erat. Cui ergo credimus Ioannem in Christi peccatore recumbenti, an Arius inter effusa viscera voluitanti? Et cognoscimus similes hunc proditoris Arius quoque fuisse perfidiam quoniam similis pueri damnauit. Et alia sunt emia & Arii viscera (puedit dicit vbi) argue ita crepit medijs, prostratus in faciem, qui quibus Christum negauerat, iocunde ora pollatur. Crepit enim, sicut etiam dicitur Petrus Apostolus dicit, quia possidet agru de mercede iniustitiae, & in faciem prostratus crepit medijs, & effusa sunt omnia viscera eius. Non est fortuna innox, vbi in facie sunt patre prene patris processit exple, vt nesci subiret suspitione, qui cuius Dei Dominum negauerit, qui cuius Dei Dominum prodiderit. Venimus ad alia. Arius dicit: Antequam nasceretur, non erat. Sed scriptura dicit, omnia esse per filium. Quomodo ergo alius dedit esse qui non erat? Cui aut dicit impius, quando. & ante: hae vtique duo verba repus ostendit. Quomodo ergo negant tempus ante filium, & volunt prius fuisse qui teporis sunt, & idipsum, quando, & ante, & aliquando non fuisse, sit teporis? Arius dicit ea nihilo Dei filium. Quomodo ergo Dei filium quomodo patrem generatus ex vero quomodo erit? & corde verbis legimus, nisi ex inuis, & inuis in veris filius partis inrelligatur, vt scriptum est, prodice fecerit filius enim aut per adoptionem, aut per naturam est. Per adoptionem nos filii dicuntur, per naturam est. Per adoptionem ergo ex nihilo ille, qui ex nihilo fecit omnia? Non habet finem, qui nescit unde sit. Denique nec Iudei habebat filium, quia nescit unde sit. Et sic dicit his Dominus: Nescitis unde veni, & nescitis: Neque noscitis, neque patre in cuius scitis. Qui enim negat ex patre filium, nec patre, ex quo est filius, nomen, neque filium mouit, quia patre nescit, Arius dicit: Ex alia substantia. Que igitur alia substantia aequatur Dei filio, vt ex ipsa Dei filius sit? Aut quomodo rephendit, quia nos in Deo aut *ex alia* Graece, aut Latine substantia dicimus, cu ex alia dicens de substantia Dei filium, etiam ipsi substantia Dei esse confirmat. Sed si de nomine substantia, aut *ex alia* aut nomine diuina volumus dicere, facile reuincatur: quia & *ex alia* Graece, & substantia Latine frequenter scipia vna memoratur, & Petrus vult nos, vt legimus diuina confortes fieri naturam, (15) Quod si ex alia substantia filium dicit, ipsi se reuincunt, & verbu substantia, quod mentis, comitudo, & filii creaturis, quibus praeter se simulat, cohercet, & Arius dicit creatura Dei filium, non sicut ceteras creaturas. Vera que creatura sicut alia creatura est? Homo non vt angelus, retrahit vt ceteris, sed non vtraque, lumē non vt tenebrae. Nilul ergo praetere donatur, sed ad simplices decipies amaro colore fraudē suae impietatis obducat. Arius dicit mutabile & conuertibile Dei filium. Quomodo ergo Deus, si inuicibilis, & ipse dixerit: *Ego sum, ego sum, & non sum maritus.* Verū nunc nuli propheta illud est ostendit, quod propheta dicit de Domino praeternitū: Et alia, dicens: (16) *Quis ergo? & copulato corde, qui cu membra labia habent, in multo quod populi habent, inuicibilis labia habent, vidi Dominum labiis.* Ergo hic Arius inuenit se dicit, quia videri Dominum labiis: quid ergo de ne dicit quā inuicibilis labia habet, cogor De Deo generatione tractare? Quia igitur de his que mutuo loquuntis erupit, cu David de his que sciebat, on suo cultodia potat: Oū nūti quocumque de Seraphim (17) candente illum carbonem, quem de altari diuino sumptis, vniūque fore sepe deferens Testamentum, immunda adurat labia. At quia tunc Seraphim descendit in figura (18) ad Prophetam tunc autem Dominus reuelat uisum, sed ad nos in carne uenit, non per legatum, neque per nuntium, sed ipse per te ab oculis meis conscientiam meam inuitas, vt ego quoque dudum immundus, sed iam per tuam misericordiam hie inuitus, illi Davidicum carum, dicens: *Psallite in cithara Deum Israel. Gaudebat labia mecum, cantu inuicibilis, & anima mea, quā recemisti.*

ILLVSTRIS. D. ET REVERENDISS. IN CHRISTO PATRI, D. FELICI S. R. E. Cardinali de monte alto. Domino in semper coleui. Sal.

Ide meū isthic ante sequentiū vbi rono tibi voto adscribā quod tū sēro tādē libero, non alia factū est casū, quā quod superiore demū brumā in Belgica sub natalē Domini reuersus, ita in festā praxionibus Colonia versus omnia sensu iuuerā, vt amici sarcinulas meas illic apud eos ante triciūm profugatus & proscriptus depouerā, huc trāsmittere nō fuerint ausi. Immo diū nūc aduehiunt, & deo propitiū in rapaces harpyarum vndiq. riatoribus inhiantium vngues inciderunt, vt qui eadem via vix statimul praecesserant, & qui pone subsequeretur, suis fuerint immaniter spolati vestibus.

Itaque eodē die, quo meas custode & protectore Christo Iesu, Colonia sarcinulas acceptas saluas, codicē illū antiquissimū requisiui, & tibi descendiū meis custigio iussitū, quod Rome dixime habere S. Ambrosii fragmentū, nondum in lucem editum, nimirum Fidei Symbolū ab eo doctissime iuxta ex luculentissime contra veteres illos hereticos Arium aique Photinum, aliosq. Christi Iesu Dei nostri hostes expositum, quod an Catechismi, cuius Paulinus in vita b. Ambrosii meminit, nomen meretur, velle sit censura.

Certe qui libellū seculo perlegerit, institutionē habere fidei catholicae contra impias illas Arii sacrilege iudicet, & Photini impię Platoniciū hereses, iūc in orbe grafiātes, inficiari nequibit: sed, nisi fallor, exordiu potius videtur Catechismi illius, quam opus perfectum. Huc enim sacre videtur, quod sub finem huius commentarioli legitur. Ergo si Eiasa miserum se dicit, quia vidit Dominum sabaoth, quid ergo de me dicam, qui cum immunda habeam labia, cogor de Dei generatione tractare? Quo igitur de his qua metuo, loquens erumpo? Quo voto, immo accuratē adeo excusatione quorsum viro sanctissimo eras opus, si iam suam absolveret Fidei expositionem, aut arduum illū Symboli Niceni explicatum? Hoc autem fragmento prius ille collector voluminis nostri antiquissimū continuis fuisse isto loco videtur, quod argumentum, & quod luculentum Catechismi contra Arianos haberet epitomen, quem ad stabiliendam catholicā Christi Ec-

desia

E
P. 103.
P. 44.

Cap. 4.
Ivan. 6.
Ibidem

Pet. 1.

F

Mal. 3.

Gen. 6.

Is. 18.

G

Is. 6.

Is. 18.

H

(18) ad Prophetam. Male ibi scriptum, ad perfectam.

Vale & nos redamare, multisque precibus adiuuare satage, quia tui nominatim quotidie apud Dominum illo sacrificij Christiani loco Reuerendissime V. P. notissimo nos meminisse non desinimus.

Trasieci ad Mosam Idibus Iunijs anno MDLXXX. ubi halcyonia colligenais dispersis nostris gregibus expectamus exoptatissima, et salutaria licet post triennij exilium impendere castis doctrina pabulis: quod faxit Deus, quicquid sedissimis luporum grassantium, atque adeo denotarum facibus cito eripiat propius.

Vilhem. Damasci Lindanus, Ecclesie Ruramuden. Episcopus indignus.

Sequens libellus, seu potius fragmentum, superioribus annis additum fuit operibus B. Ambrosii Parisii postremo excusis, quod ex m. f. codice vulte vestito in Bibliotheca S. Dionysii reperto de scriptis suis affirmat et qui editioni illi praefatur, atque in eo cum tribus libris de Spiritu sancto coniunctum, hoc titulo: Incipit liber quartus B. Ambrosii de Spiritu sancto. Sed y quoniam Ambrosii quartum librum non esse multa coniectura affecit fuerint, & praecipue ex ipsius dictionis & styli diversitate, illam tantem antiqui auctoris esse cognoscunt. Et lectum innotuimus, in publicum emittere voluerant. Quare iam inter Ambrosii opera sit excusum, nec eo indignum videatur, nos quoque in hac editione illud appositum, ne quid in ea desiderari possit quod in aliis reperitur, vnicuique suum de iudicio relinquamus.

SANCTI AMBROSII
EPISCOPI DE SPIRITU
SANCTO LIBELLVS.

Os autem in carne non est, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitet in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustitiam. Quod si spiritus eius qui suscitavit Iesum a mortuis, habitat in vobis; qui suscitavit Christum ex mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Divino Apostolus modo et divino eloquio sacramentum dominice Trinitatis, et fidei ratio mentibus intimatur. Nam cum dicit: *Aliter: Os autem in carne non est, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitet in vobis*, adiecit, *Si autem spiritum Christi non ha-*

bet, hinc non efficitur. Quid ergo Apostolus aliud quam vni-
uersum Trinitatis eodem Nomen spiritus Dei, spiritus Chri-
sti est spiritus autem Christi et Dei neque a Christo diuisus
aut separatus est quoniam neque Deus ab spiritu suo,
neque Christus idem ab spiritu suo potest separabilis indi-
cari. Si autem inseparabilis Deus ab spiritu suo est, insepa-
rabilis quoque Christus ab spiritu suo est. Ergo spiritus Dei
et spiritus Christi inseparabilis Deus et Christus. Ac per
hoc Deus et Christus et Spiritus sanctus indistincti mani-
festantur, quia semper spiritus in Deo et Christo permiscet
est. Nam quid aliud conuocatione habet et conuocatione
significari contendit, quod intelligatur vnitas, dum per
inseparabilem Deum et Christum, quod inseparabilis est, sunt vn-

A. 254
ti, & veritatis dicamus, vnum intelligunt: Hoc diuinum sacramentum est: hoc in se creatura naturaliter aut inseparabiliter non habet, vt vnus spiritus pateris & filij, aut tres vnus & vnum indiuisibiliter esse nōcatur. Et ideo secutus Apollolus, qui hoc fundamentum fidei de sancta scriptura didicit, de diuina reuelatione cognouit, de cetero non timet & alibi vnum Deum, alibi cum Domino, alibi cum Deo, & Domino sanctum Spiritum predicare: quia siue vnus Deus dixerit, scit se nomen Trinitatis implere: siue autem Dei, & Dominus solomodo memor sit, scit dicere: Ipse autem Deus & pater & Dominus noster Iesus Christus dirigat viam nostram ad vos: & cauere, ipsi dirigant siue Dei & sancti Spiritus faciat mentionem, scit se Christo iniuriam non fecisse, siue Dei & Domini & Spiritus Sancti causis competens vnusque personam aperit, scit dicere: Et omnia hæc operatur vnusque idem spiritus, diuinus singulis prout vult, quoniam & tres deos dicere, impietate est: & vnum non in Trinitatis nomine confiteri, admodum irrelogosum Deniq; sequentia consideremus, quib. hunc sententiam confirmat & solidat. Nam cum dixisset: Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est meus: adiecit, Si autem Christus in vobis est, ergo manifestum est quia per inhabitantem spiritum Christi, Christus habitat: huius autem per inhabitantem spiritum Christi, Christus habitat, vtique & per inhabitantem spiritum Dei, Deus habitat. Deniq; subiunxit: Quod si spiritus eius qui suscitauit Christum ex mortuis, habitat in vobis, hoc est, Dei. Ac per hoc non aliud esse Spiritum sanctum, quam Deus & Christus probauit, per quem Deus & Christus habitaret quoniam in se non habet habitantem, nec Deo potest habere, nec Christum. Sed dicit aliquis: Si per spiritum suum Deus habitat in nobis, & spiritus cum Deo & Christo vnumque idem est, quomodo spiritum dicitur: Quis suscitauit Christum ex mortuis: vtificabit & mortalia corpora vestra quomodo Deus & Christus vnus sunt, cum Christus per spiritum Dei suscitetur ex mortuis? Ad hunc diuinarum sapientie & scientie Dei Veritatem, vt sapienter scribitur: Vere, hoc est, quod oculis non vidit, nec auribus audiuit, nec in cor hominis ascendit, que preparauit Deus diligentibus. Preparauit autem Deus diligentibus se, vt Christus Dominus cum in forma Dei esset, formam serui accepit, vt solus inueniretur vtique cum ergo Christus vtiqueque sit, Deus scilicet & homo suscitatus hæc noui fidei diuinitatis eius ascribitur, quia diuinitas eius aut parati non possent: sed quia verbum Dei: *non factus est & habitauit in nobis*. Ceteri si diuinitas eius pati potuissent, non vtique opus fuisset vt formam serui acciperet: accipere autem formam serui non aliam ob causam, quam vt per eam pro salute diligentium & pati & mori posset. Et ideo recte dicitur. Dominus mactatus crucifixus, & Dominus Iesus Christus ex mortuis excitatus quia spontanea & benignitate & diuina sui ratione per templi sui passionem cuncta ipse suscepit & petiuit. Ac per hoc, id quod Christus excitatur ex mortuis, proficit ad gloriam Dei, & comprobatur omnipotentiam Christi. Sed & sequentia loci huius non minus diligenter inspicere debemus, quoniam alta & profunda doctrina Apollolus ita locutus est, dicens: Quod si spiritus eius qui suscitauit Iesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitauit Christum ex mortuis, vtificabit & mortalia corpora vestra a per inhabitantem spiritum eius in vobis. Primum ergo manifestum est quia omnia Deus & Christus per inhabitantem spiritum suum in nobis operatur, ac per hoc constat, quoniam sanctus Spiritus omnia operatur, quia & mortalia corpora nostra viuificabit is qui suscitauit Iesum ex mortuis, per inhabitantem spiritum Christum in nobis. Et non dixit quia per se suscitatus est qui suscitauit Iesum ex mortuis, neque Christum per se suscitauit, sed per inhabitantem in nobis spiritum Christi, spiritus eius qui suscitauit Iesum ex mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra. Et vique in Euangelio legitur dicere Domino: Sicut pater suscitauit mortuos & viuificauit & filius quousque viuificat. Et non est dictum ibi, quia per spiritum suum suscitauit Deus & Christus. Quid ergo contrarium hoc erit illi sententia? Abiit. Sed intellectus illorum nobis reddatur, & doceatur per Euangelium beatissimi Pauli, qui ratione Deus suscitauit, per inhabitantem

scilicet spiritum Christi in nobis. Ac per hoc aperteissime traditur, quia omnia opera diuina Spiritus sanctus operatur. Et ideo alio in loco idem Apollolus dicit, dicens: *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministeria sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus*. Quomodo est illud, idem spiritus, si aliud est spiritus quam Deus & Dominus? aut quid est illud, idem Dominus, si aliud est Dominus, quam Deus & spiritus? aut quia ratione accipimus, idem Deus, si aliud est Deus, quam Dominus & spiritus? & si essentia vel essetia & diuinitate & auctoritate aliud, & aliud, & non vnum sunt? Nullo modo possunt dici idem, qui longe aliud & aliud gererent. Iuueniatur autem & Apollolus falsus testis & contumax in Deum, qui de adscriberet vbi idem non est. Sed absit hoc Non solum Apollolus laboratur. Nouit autem Deum & Dominum & spiritum sanctum, vnum spiritum omnia in omnibus operantem. Et ne quid forte scrupuli nicus audientium sustineret, quia cum Trinitatis personas ostendisset, Deum cuncta in omnibus dixerat operantem, dicit: scit & Trinitatem vt probare, sicut vt & vnum tenet quamquam error nullus poterat videri, vbi idem Iesum dixerat: solito tamen silio more Apollolus, & prudentia fuit cautela, (immo, vt verius dicam, Spiritus sancti generatione, quæ se regulatorem & doctorem habere sepe proficitur, sicut dixit: Sed docet spiritu, spiritualibus spiritualia comparantur, & alio loco: Nobis autem reuelauit Deus per spiritum sanctum:) reddidit omnia vnum, dicens: *Aliquid datur per spiritum sermo sapientie, alij sermo scientie secundum cundem spiritum, alij fides in eodem spiritu, alij gratia caritatem in vno spiritu, & cetera*. Et in nouissima parte concludens, ait: *Omnia autem hæc operatur vnus atque idem spiritus: qui supra scilicet Deus*. Ergo quia omnia operatur Deus atque idem spiritus, & patrem & filium & spiritum sanctum, in quoniam nomine per regenerationis baptismi recreatur, vnum Deum, quod est nomen vnum, accipere debemus & credere: quia vno atque eodem modo, videmus virtutibus, nec non & prophetationibus, quibus patrem Deum deifemus, de spiritu quoque sancto & de filio edocemur. Sed forte quis dicat, Omnia dixit quæ ad ordinationem Ecclesiæ pertinent: non autem omnia quæ Deus operatur & Dominus operatur & spiritus. Ergo de omnibus vel pauca ponenda sunt, quibus probetur spiritum sanctum omnibus omnino diuinitas operibus adesse, & ipsum omnia implere. Moyses spiritum sancto impletur, & per spiritum prophetæ prescientia docetur, & futura prædicit. Quod propheta omnes deinceps, nunc spiritu sancto pleni prophetae uerunt, & plagas populo imminentes annuntiauerunt, & aduentum Domini & passionem prædicauerunt: probante Domino & dicente per os Zachariæ prophetæ: *Veritatem uerba mea & legitima mea accipite quia ego mando in spiritu meo serui meo prophetæ*. Ac per hoc manifestum est oēs prophetas spiritum sancto prophetasse. Legem quoque ipsam per spiritum sanctum datam accepimus & scriptum. Dicit enim Moyses: *Et dedit Dominus duas tabulas lapideas digito Dei scriptas*. Digitem autem Dei spiritum sanctum dici, Euangelia manifestant. Cum enim Dominus de monem ecclesiet, & accusaret ad Iudeis quod in Beelzebub principem demoniorum, demonio expelleret: secundum Lucam quidem respondisse perhibetur: *Quod si ego in digito Beelzebub demonia: secundum Mattheum vero, Si autem ego in spiritu Dei eiicio demones*. Vnde manifestum est spiritum digitem Dei dici. Cum ergo constet spiritum sanctum digitem dici, manifestum est quia tabulas lapideas spiritus sanctus scripsit, quas Moyses digito Dei ferreas accepit: & spiritus sanctus dedit, quia dignus Dei non aliud quam Deus est, quoniam in omnibus operatur. Virtutes quoque ipsas, quas diuina potentia in Aegypto in doctrinam & in experimentum filij peccatoribus operata est, nunc manifestum est in digito Dei esse perfectas & probantes Domino, qui se in digito Dei, id est, in spiritu sancto eiicere demonia proficitur: quia idem ipse in Aegypto, & spiritus sanctus eadem consummavit & gessit. Quod quidem sensibus nostris innotuit Dominus, in digito Dei

v. Thes.

1. Cor.

12.

B.

Rom. 8.

Ibidem

Ibidem

Rom. 11.

1. Cor. 1.

1. Cor. 2.

1. Cor. 12.

1. Thes. 5.

C.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1.

Rom. 8.

1. Cor. 12.

Rom. 8.

D.

1. Cor. 12.

A se proferret expellere demonia, docens scilicet opera sua, opera est sancti Spiritus: cum opera sancti Spiritus opera Christi sint: opera autem Christi, opera patris sunt (hinc in Evangelio secundum Ioannem legimus, ipso Domino dicente: Amen dico vobis, non potest filius facere à se quicquam, nisi quod videri patrem facientem, quicumque autem illi faciat, eadem & filius facit similiter, &c. sicut pater mittens et filius quasi vniuersaliter ergo hoc gradu & hac ratione agnoscimus opera sancti Spiritus esse opera patris: quia quæ pater operatur, eadem & filius operatur similiter: quæ autem filius operatur, eadem & sanctus Spiritus operatur. Ac sic semper Trinitas vnus Deus & vnus spiritus per se, sed ex se se eadem & omnia in omnibus operatur: quoniam quidem sanctum Spiritum quia in virtutibus suis & potentia diuina agnoscere Egyptij noluerunt, plagis compulsi sunt conuerti. In quos nunc audientes incidat, à Domino admonetur, vt se incipiant dicere: Dignus Dei est. Ac per hoc manifestum est, quia vnus atque idem spiritus omnia in omnibus operatur. Natiuitas quoque ipsius Domini Iesu secundum carnem, nomine per Spiritum sanctum facta prædicatur, euangelizans Gabriele angelo Mariæ & dicente: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: Et iterum Ioseph angelus in somnis apparuit, dicens: Ioseph fili David, ne timeas accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea generatur messias, de Spiritu sancto est. Et inde perspicuum est quia omnia & in omnibus ipse, operatur & perficit. Sed adiut quidam. Omnia quidem diuina operatur, & de vteribus Deus intelligitur, sed nihil tamen sua auctoritate probatur operari, quia omnia per eum Deus operatur & Dominus. Iam quidem de auctoritate eius satis constat cum Deus probatur, Deus agnoscitur, cum inseparabilis à Deo inuenitur, cum vniorem habere cum Deo & Domino manifestetur. Sed quoniam de auctoritate eius queritur quam scriptura non tacuit, edoceri non oportet, priuim quidem cum dicitur: Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuinitas singula prout vult. Diuidit, manifestum est quia non ex impetu operatur alieno: & attendendum, quia quæ prout vult diuidit non est scriptum, quæ aliena sunt, & rursum in Actibus Apostolorum legimus: Desiderantibus autem illis & ieiunantibus Domino dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabam & Paulum in opus ad quod vocati sunt. Quid ergo clarius, quid lucidius ad manifestandam diuinitatem & auctoritatem Spiritus sancti dici potest? Segregate mihi, non enim dixit, Segregate Deo, sed mihi: nec in opus ad quod vocati sunt, sed in opus ad quod vocati. Satis vtique probatur nobis auctoritatem & diuinitatem suam, qui segregat omnem Apostolorum non alij quàm sibi adscripsit: quos & in opus non alienum sed suum aduocasse dixit, quod vtque alienus à Deo & Domino & ab auctoritate diuina facere numquam potuisset: Atque vt clarius luceat Trinitatis hæc auctoritas vna & diuinitas excolenda, Eliæ prophetæ nobis contemplanda prophetatio est, quam per Apostolos ipse Spiritus sanctus nobis interpretatus est, quam ita legimus: Et audiam vocem Domini dicentis. Queris mitti, & qui ibi ad populum istum? Et dixit, Ego, ego sum, mitte me. Et dixit: Vnde, & die populus huic. Aures audieris, & non intelligitur: & videntes videntur, & non aspiciunt. &c. Et vtique modo dicens, supra in eadem visione Dominum sabaoth vidisse se dixit sedentem in throno gloria sue, & Seraphim audiuisse dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth: plena est omnis terra maiestate eius. Et certe Dominus sabaoth, cui laus hæc & gloria redditur, vnus atque idem in prophetis ostenditur, & ipse est qui Eliæ locutus est, dicens: Quem mittas, & qui ibi ad populum istum? Et cum vnus atque idem in prophetis significetur, ab Apostolis tamē & ab Ecclesia Trinitas intelligitur. Vnde etiam tractatum est per omnes tres Orientales Ecclesias, & nonnulli hæc Occidentales, vt in orationibus sacrificiorum, quæ Deo patri offeruntur, vna cum sacerdote voce populus vti ut est, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus sabaoth: plena est omnis terra maiestate eius. Ergo secundum prophetiam constat hoc ad personam Dei patris referri oportere. Ioannes autem Euangelium informans nos, & docet de filio

S. Ambrosii. Ioh. 5.

intelligi debere. Nam cum supradictum testimonium Euangelio inscripserit, & interpretatus esset, postea subiunxit. Hæc dixit Eliæ quædā vultu gloriæ eius, & locutus est de eo. Domino Christo, Paulus autē Apostolus Romæ Iudeis contradicentibus doctrinæ suæ, & blasphemantibus viā Domini Christi, exaltans vocem suam, ait: Bene prophetauit Spiritus sanctus per Eliam, dicens: Vnde, & die populus huic. Aures audieris, & non intelligitur: & videntes videntur, & non aspiciunt. &c. Cum ergo in prophetia diuinitas vna docetur ab Apostolis, & tamen ab Ecclesia Trinitas intelligitur: certissime vtique docetur quia Trinitas idem pater & filius & spiritus sanctus, vnus & vnus Deus fuit. Et cum vnus Deus intelligatur: & agnoscatur, vnus etiam & auctoritatis intelligatur necesse est. Et rursum Dominus in Euangelio huius visionis Trinitatem docet, dicens: Finitis ergo docet omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti, &c. Et cum patris & filij & spiritus sancti significatio edidit, Trinitas tamen ipsius nomen vni obsecrare nos docuit, quod est, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabaoth, hæc est omnis terra maiestas eius. At per hoc concludit scripturæ manifestat, quæ & cum vnus Deum nuncupat, intelledum tamen Trinitatis non amittit: & cum patris & filij & spiritus sancti meminit, nomen non interitum maiestatis vnus. Et quid plura? Desicet mihi pagina, desicet tempus, si cuncta quæ ad probandam diuinitatem Spiritus sancti scripta sunt, reuolue: ut enumerare velero. Hæc autem breuiter dicta sunt ad retinendam impudenciam eorum qui diuinitatem Spiritus sancti, immo vt verius dicam, ipsam Trinitatem abnegare conantur: ipsam autem negant, quando non ita vt est, Deum fatentur: quando non ita credunt, vt scriptura diuina nos docuit, & vt credere oportet, sed prout illos trahebat sensus stultitudo: & vt intelligant quam longe à hæc Dei sunt, aut quam alienā salute quæ est in Christo Iesu, qui Spiritum sanctum, quæ credentes signantur in deiectionis nostre: contristat & abnegare nuntiat: & vt sciant qui talia sentiunt, quia huiusmodi machinantur, quæ neque ad veritatem, neque ad remissionem peccatorum suorum poterunt pertinere, quia scriptum est: Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. sed illi potius sententia subiacere non nesciant, quam diuina mensura idem per os Eliæ protulit, dicens: Et nunc corruum non exstinguatur.

F I N I S.

Tractatus de concordia Matthæi & Lucae narrantis genealogiam Christi, repertus suis Parisiis sub nomine S. Ambrosij duobus per antiquos exemplaribus: altero bibliothecæ S. Victoris, altera S. Dionysij, ut testantur iidem Parisienses, qui nouissime ante nos Ambrosium excudi curauit.

DE CONCORDIA MATTHÆI ET LUCÆ IN GENEALOGIA CHRISTI DESCENDENDA, Tractatus.

N Christi generatione Mathæus & Lucas descendere videntur, propterea quod cū alter, id est, Mathæus descendendo, alter, id est, Lucas ascendendo, eundem generatorem ferunt: Mathæus quidem ab Abraham exordium narrationis fumens, & ad David vsque descendens: deinde per Salomonem vsque ad Ioseph lucam deducit: Lucas vero à Ioseph incipiens, per Nathan ad David, & à David vsque ad Abraham, postremo ab Abraham vsque ad Adam, generationis ordinem reuoluendo ascendit. Vnde contingit vt à David deorsum, cum ille per Nathan ille per Salomonem generationis tramitem deducat, totus pene cōspirationis ordo discedat. Sed quia scriptura sacra diuersa quandoque recita-

E
Ioh. 1.A. 1.
E. 2.

Mat. 1.

F

Eph. 1.

G

Mat. 1.

Luc. 2.

Eph. 6.

H

Mat. 1.

Luc. 1.

A pit, aduersa autem omnino nō admittitūdm non permit-
tere credere contrarietatem, latentem cogimur quere-
re veritatem. Mattheus igitur generationem Christi de-
scendendo computat, ostendens filium Dei per carnis sus-
ceptionem factum esse filium hominis, Lucas eandem
ascendendo refert, demonstrans filios hominum effici fi-
lios Dei per gratiam adoptionis. Propterea etiam Mat-
theus generationis sciem vique ad Christum natum du-
cere volens, non à primo parente Adam, sed ab Abra-
ham exorsus est: vt ostenderet quod susceptio carnis
in filio Dei non fuit primæ conditionis institutio, sed
promissionis postmodum factæ implicitio. Lucas veto à
Christo baptizato incipiens, non in David vel in Abra-
ham, sed nec in Adam finem fecit sed per Dauid & Abra-
hamque Adam transiens ad Deum ascendit: vt aperte
daret intelligi, quod ij qui per generationem carnis filij
sunt hominum, per regenerationem baptismatis in adop-
tionem transeunt deitatis. Ideo Mattheus in genealo-
gia non nisi naturales filios computare voluit: Lucas ve-
ro inter naturales etiam adoptiuos adscribit, vt ostenda-
ret & in Christo nascere vera fuisse carnis susceptio, &
in nobis resuscitantibus non per naturam, sed per gratiam
peruenire adoptioni. Hæc ergo fuit causa quare in genera-
tionis serie alios Mattheus, & alios Lucas patres posuit,
quales, sicut diximus, solos naturales, esse vero natura-
libus etiam adoptiuos communerauit. Quod vt melius pra-
tere possit, vtroqueque narrationem conferamus. Ordo
generationis Christi secundum Mattheum talis est. Abra-
ham genuit Isaac: Isaac genuit Iacob: Iacob genuit Iudam: Iudas
genuit Pharez: Pharez genuit Ephraim: Ephraim genuit Aram: Aram ge-
nuit Aminadab: Aminadab genuit Naasson: Naasson genuit Sal-
mon: Salmon genuit Boaz: Boaz genuit Obed: Obed genuit Iesai, vel
Iesse: Iesse genuit David: David genuit Salomonem: Salomon ge-
nuit Roboam: Roboam genuit Abiam: Abiam genuit Asa: Asa genuit
Iosaphat: Iosaphat genuit Ioram: Ioram genuit Oziam. Tres hic
intermisit Euangelista, id est Oziam, siue Ochoziam, &
Ioas, & Amasiam. Ioram enim primo loco genuit Orhoziam
& Orhoziam genuit Ioas: Ioas genuit Amasiam, & Amasiam de-
iunxit genuit Oziam. Quod ita intelligendum est, genuit vi-
delicet mediis tribus supradictis, qui per illos de semine
cuius processit. Hos autem Euangelista velideo praetermit-
tit vt numerus tessere decadis aquaretur: vel ideo quia
Ioram generi se misit Iezabel: & dictum erat per Pro-
phetam, de domo Achab non esse quemquam regnatu-
rum, nisi in quarta generatione, & ideo memoria eius tol-
lunt eo vique à sancta generatione. Oziam ergo qui & Aza-
cias, genuit Iosaphat: Iosaphat genuit Achaz: Achaz genuit Eze-
chiam: Ezechiam genuit Manasse: Manasse genuit Amon: Amon
genuit Iosaphat: Iosaphat genuit Iechonias: Iechonias genuit Salathiel:
Veritas historie habet quod Iosias genuit Eleachum,
qui & Iosachim, siue Iechonias dictus est: Eleachum autem ge-
nuit Iosaphat, qui & ipse sicut pater Iechonias appellatus
est. Hic demum genuit Salathiel. Dicemus ergo aut vnum
propter supradictam rationem, siue aliam quamcumque
ob causam, praetermissum: aut non esse eundem Iechoni-
am illum de quo dicitur, Iosias genuit Iechoniam: & illum
de quo dicitur, Post transmigrationem Babylonis Iechonias genuit
Salathiel: sed priorem esse patrem, secundum esse filium,
propter separationem autem & diffusionem transmi-
grationis non esse repetitum inter eos generationis con-
nexionem, vt diceretur: Iechonias genuit Iechoniam. Iechonias
ergo genuit Salathiel: Salathiel genuit Zorobabel: Zoro-
babel genuit Abiud. Huc vique ex libris veteribus generatio-
nis ordo reuertitur, qui sequuntur, auctoritas Euangelistæ
confirmat. Abiud genuit Eliachim: Eliachim genuit Azor: Azor ge-
nuit Sadoch: Sadoch genuit Achim: Achim genuit Eliud: Eliud genuit
Eleazar: Eleazar genuit Mathan: Mathan genuit Iacob: Iacob ge-
nuit Ioseph. Hoc modo generationem naturaliter descen-
dit credimus. Nunc secundum Lucam sciem generationis
recolamus, Lucas sic ait: Ioseph erat incipiens qua-
si annorum triginta, & parabat filium Ioseph, qui fuit Ithel, qui
fuit Mathat. Prima fronte contrarietas occurrere vi-
detur. Mattheus dicit Ioseph filium fuisse Iacob, & Iaco-
bum filium Mattheum Lucas dicit Ioseph filium fuisse He-
li & Heli filium non Mattheum, sed Mathat. Sed huius

quaestiois talis à patribus solutio datur. Mattheum qui per
Salomonem descendit, vxorem habuisse Elthan nomine,
de qua genuit filium Iacob: quo mortuo, Mattheum qui per
Lucam descendit, eandem vxorem duxit, & genuit ex ea
filium Heli. Sic ergo Heli & Iacob vterini fratres fuerunt
vna matre, non vno patre editi. Prior Heli duxit vxorem,
& mortuus est sine liberis. Postea Iacob accepit vxorem
statim, vt insisteret semen fratri suo, ex qua genuit Ioseph.
Ioseph ergo filius est Iacob secundum generationem: fi-
lius Heli secundum legem. Deinde generationis ordo re-
vertitur. Ioseph qui fuit Heli, qui fuit Mattheus, qui fuit Levi, qui fuit
Melchior, qui fuit Iacobi, qui fuit Ioseph, qui fuit Mattheus,
qui fuit Amos, qui fuit Nabum, qui fuit Ithel, qui fuit Na-
gæ, qui fuit Maath, qui fuit Mattheus, qui fuit Semei, qui
fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit Ioanæs, qui fuit Refa, qui
fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel: Non puto eundem
hunc esse Zorobabel aut Salathiel, qui insuper in se-
rie generationis secundum Mattheum numerati sunt,
cum & ille Salathiel non filius Neri, sed filius Iechoni-
ae fuerit: & Zorobabel non Refa, sed Abi, & cæte-
ros, inter quos Refa non numeratur, genuerit, vel si
idem sunt, dicendum est quod hic primum vtrius-
que computationis linea in vnum concurat, deinde
mox secundum modum quem in capite generationis
huius signauimus, ab initium deducantur. Qui fuit Elna-
dan, qui fuit Ithel, qui fuit Ioseph, qui fuit Eliezer, qui fuit Ioram, qui
fuit Mattheus, qui fuit Levi, qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit
Ioseph, qui fuit Iosias, qui fuit Eliachim, qui fuit Melchior, qui fuit
Semei, qui fuit Mattheus, qui fuit Sathai, qui fuit David.
Quæ deinceps sequuntur vique ad Abraham, in vtro-
que eadem sunt. Sane quotidi in ipsa generationis linea pla-
re secundum Lucam à David vique ad Dauid, quem secun-
dum Mattheum à Ioseph vique ad Ioseph, quem secun-
dum, contrarium videri non debet: cum ipse successio-
nis generationum in ea patrum multiplicius excreuerint,
vbi citius decedentibus patribus filij numero suo succel-
serunt.

FINIS.

Liber qui sequitur, repertus fuit inter Ambrosij opera,
vi Parisenses restantur, in veteri exemplari msc.
bibliotheca Sorbonica, hoc titulo: Liber primus de
Poenitentia B. Ambrosij. Quem quidem non esse
Ambrosij, tum quod stylus eius & dicendi genus ab
eo dissimile sit, tum quod ipsemet Ambrosius in Pf.
xxxvij. duos tantum libros de Poenitentia scripsisse
dicat, in quibus Quatuordecim præcipue impu-
gnat, quorum hic nulla mentio: tum præterea quod
scriptura aliam versionem auctor hic sequatur,
quam Ambrosius: tum potius ex duritia sermonis,
& nonnullis verbis quibus Africani maxime dele-
ctati sunt, homini Africano esse tribuendum, recte
illi, vt videtur, iudicant. Est fortasse, cum in ex-
tremo libro ipse auctor Victoris fenominari innuat
dicens: Nulla scilicet obliuione Victoris: & Gennadi-
us in catalogo virorum illustrium, atq; etiam Tri-
themius, Victoris quemdam Cartenna in Mauri-
tania episcopum de Poenitentia librum vnum com-
posuisse scribant: non improbabili coniectura per-
suaderi potest, librum hunc ab eo Victoris Cartenna
episcopo conscriptum fuisse, qui ante ultimam ope-
rum B. Ambrosij editionem Parisensem in lucem
non prodierat. Itaque & quia inter Ambrosij o-
pera & sub eius nomine inueniunt, iamq; vulgatus
est, & quia eruditissimos Parisensem ex cognosce-
runt, a nobis in hac editione prætermissum non est: id
que studioso lectori non ingratum fore confidimus.

S. AMBROSII DE POENITENTIA Liber.

PENITENTIA officia & merita narraturus, frater carissime, puto mihi non verbis opus esse, sed factis. Res enim salubris ac necessaria non tam dicenda est, quam docenda: quæ totum habens institum amaritudinis actum, fructum profectum effectum dulcedinis, & fuerit fauibus, cum cordi imperit salutare remedium. Penitentia, inquam, est prius aut damnatio, & in futuro promissa correctio: & velut in aliam vitam ducitur vltis viuendi, dum pia mens, ea quæ sunt a tergo, non respicit. Hanc non ita dictis doceo, sicut gestis exerceo. Et quamvis iusti persona non cõpetat, me tamen in initio mei sermonis accuso. Habet enim iustitia partem errati causâ confessionis: quia licet, vt tu doces. De iustis punire commissâ, sententiam tamen cognitoris præterit in humilitate exercita penitentia. Scriptum est enim: *Penitentibus dedit partem iustitiae, & corrogauit deficientes sustinens, & desinuit illos in sortem veritatis.* Age penitens, propria scelera confidere, pande Deo tuæ iniquitatis arcana, denuda secreta peccatoris tui, & amoue interuæ præteritacionis operculum. Nota sunt Deo cuncta quæ in occulto fecisti: quæ si non dixerit lingua, non potest celare conscientia. Frustra te latenti consolatione deludis, & absconsium putas esse: posse quod sine teste commiseris. Pater Deo omni modo clausus est, & in aperto lucet quidquid non abstruse cogitationis intenebrat. Reum te tibi officio confessionis insinuas, causam tuam in conspectu tuo remiseris: pro accusante compone, dicta in te sub seueritate sententiam, antequam iudicis sentias iracundiam. Et vt mulgas misericordiam, exerce prior in te ipse censuram. Credemini, totum quod suspensus es, sit illico euasibile, cum inuenta fuerit in te humilissimi penitudo iustitiae, scriptura dicente: *Penitentibus autem dedit partem iustitiae, & corrogauit deficientes sustinens, & desinuit illos in sortem veritatis.* Expectat ecce Dominus confessionis munus, si consistent cum non inuoluit reatus. Et cuius fit nota diuini sensibus hominum conscientia, manule lingua prodere quod non possunt occula cordis celare. Penitentia itaque vno actu officia diuersa congeminat. Hinc enim publicat consentit in, inde confessum reuocat innocentem: hinc reatum mundat, inde crimen excusat: hinc obicit propius peccata peccati, inde indulgentiam exigit penitentis: nec permittit puniri confessum, qui penitentem nolit renouare damnatum. O magnificum bonitatis diuinae thesaurum! o singulare clementissimi iudicis institutum! Ad hoc de reis vult confessionis exculpæ vocem, vt nõ inueniat quod vltum in debeat. Et cum apud seculi iudices confessus mox dirigatur pœnam: apud Dominiũ cõfessus statim pergit ad veniam. Nec hoc vllis elicit de cõfiteute tormentis, cum patiens in semetipso officium videatur exercere tortoris. Lucra sunt enim pij iudicis gemitus confitentis: & gaudium cognitoris est sine questione confessio. Acquiratur Domino quod non puniunt inferno, & multum confetur auctori, si deputatus pœnæ venia condonetur. Cupit enim dampnum esse vindictæ quod non vult petire clementia. Nec optat viciis, qui paratis est miseri, ipso de se per Prophetam dicente: *Nolo mortem morientis, quam vt conuerteretur & viuat.* Quibus Sapientia continens Salomonis: *Dens, inquit, mortem non scilicet, nec letatur in perditione viuentium.* Iudicet ergo nostri clementia non optat reos petire vitæ, sed petire sententiæ: nec delicta mortentis exitium, sed festinat magis seruire confessum. *Nolo, inquit, inuitem morientis, sed vt reuertatur & viuat.* Ecce verus vitæ auctor, qui non vult morientis mortem, sed lamenta conuersi: & vult se semper in miseratione esse beneficium, ne iustitia renear iudicatum.

Dampnum ergo in moriente expetitur, qui in vno perditio non letatur, quia in donatore vitæ necesse est

vt ex morte veniat causa tristitia, non quasi ex corporaliũ sensuum lege descendat quod in perditio ac moriente contristat, cum in auctore incorporeo non cadat omne quod venit e corpore. Sed cum nullam capiat ex pereuntis morte lætitiã, tristitia actus in promptu est, vt sit miserantis affectio, non dolentis anxietas: & decurrens ex pietate tristitia, non de passionẽ vlla externa perpassio. Consequens ergo est vt doleat perditum, qui gaudet inuentum: & non letetur ex mortuo, qui gratulatur ex viuo. Hoc per parabola Dominus in Euangelio manifestat, dicens: *Gratulatur & gaudent coparet, quoniam frater tuus mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus est.* Et iterum: *Sic erit, inquit, gaudium in celo coram patre vestro & angelis eius super vno peccatore penitentem agente.* Vnde per Esaiam prophetam Dominus prouocat penitentem, dicens: *Ego sum quia dices iniquitates tuas, & non memoreris: tu autem noli obliuisci, & inducamur: du tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris.* Quid, oro, hac responsione tucundius? quid potest hoc inuitamento dulcius inueniri: prouocare iudicem, dicere aduersum te reum pro se, non vt puniat, sed vt absoluat: non vt animaduertat in confesum sed vt iustificet & seipso conuincat? *Ego autem non memoreris, tu autem noli obliuisci.* Hoc est dicere. Non remanebit penes me memoria facti tui, si proprij non obliuiscaris errati. Et debetur infamia criminis tui, si cuius recordatione compulsi non celles meis auribus confiteri. Vides ergo Deum in flagitia peccatoris intentum, si nullum penitentia exilat officium, & imminet cernicibus rei iram iudicis, cum non placeat gemitus confitentis: illa autem in obliuione ducere quæ tu non quieris publicare: & aboleri criminis notam si non vulneres silentio conscientiam, *Ego sum, inquit, qui deleo iniquitates tuas, & non memoreris: tu autem noli obliuisci.*

Nullum voluit esse temporis punctum, nullum momenti momentum, quod in peccatus tuum irrepit obliuio peccatorum: sed vt ex ceteris quæ ante commiseris: non vt pristinorum oblatione capians, & sit in te non ex delictis præteritorum, sed ex doloris recordatione suspitum. Causum tuum semper aute oculos proponas & lugeas, & funera tua momentis omnibus plangas, mortuum te iugiter sentias, moriturumque sine dubitatio one cognoscas. Hæc Dominus non impubiter ad pœnam, sed detorquebat ad gloriam: & ita memorabitur tui, vt obliuiscatur eorum quæ ante in peccatis egisti, præbiturus tibi pro temporalis luctu æterna quietis inuisia solatia, cum peccata tua euaserint impunita, ipso dicente: *Beati qui nunc lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Tu autem noli obliuisci, & iudicemur. Interca iudicemur, ait: an nunquid Dominus iudicabitur, qui dicit, vt cum peccatore iudicetur? absit. Iudicemur, inquit, tu confitens, ego dimittens: tu offensus debita, ego donando peccata: tu dicens iniquitates: ego te absoluta pietate iustificans. Denique vide quod sequitur: *Die tu prior, iustitias tuas, vt iustificeris, non vt condemnemur: maneat in te premium conuersi, non confessi supplicium: vt iudicium tecum comiter iusti, non nota damnati.* Et tunc carebis cunctis iniquitatibus tuis, cum aduersum te testis & accusator exiteris, *Die tu, inquit, prior iniquitates tuas, vt iustificeris.* Sed nunquid tantquam ignorans prouocat te frater, vt confitearis iniquitates tuas, qui scit antequam fiant? Et tantquam nescius ex te optat audire, qui necdum natus foret ex presentia iudicare. Autne scis in vtero sanctæ Rebecæ geminum parvum vno tempore conceptum, eodemque progenitum, presentia notione testis illud iudicium disparium incertum?

Vult ego te magis nosse quid agatur in te, vt cum exponis medico vitium tuum, necessarium tibi propinet antidotum. Tunc enim poteris perfectum consequi beneficium medicinæ, si non celes medicorum vulnera conscientia. Ceterum qualiter curandus eris, qui ea quæ sunt in te absconsa non pandis? Opinor enim nisi interpellentur medicus, non curatur agrotus. Expectat ergo diu tibi ostendi doloris

A tui causas, ut medicinae remedium iam curatus intelligas. Quid enim medico debeat iusta estimatio penalis, si morbum tuum in te ante cognoveris. Et ut pluribus te non reneam, confessio tua poenitens medicina est, si plene curas, si plene vivificas, nec patitur vulnus tui tenere putredinem: sed mox virgineis, superinductis inderotabilem cicatricem. Hodie si quicquam te morbus corporalis afficiat, & sentias artus tuos intestino graui languore, aut vulnus tuum intelligas tabo & lorde putredinis cancreta, statim curris ad medicum, quatis de arte remedium, excubas ante iandam dormientis, & ante fores eius matutinus saluator adsisit. precibus orare, dona promittere, munera offerre, & totum patrimonium pro tua cupis sanitate proferre, & cum plerumque impericia eius aut grauius languor, aut certe in longa tempore differatur: nihilominus tamen in observatione assidua perseueras, & homo ab homine speras tarda remedia: nec desperas adiutorium profuturum, adhuc non sentias corroboratiois affectum: & non curris ad Deum tuum gratuum medicum, ad vitroicum pigmentarium, qui in curandis animae tuae valetudinibus nullum non patitur fatidum, nec expectat ex sanitate tua praemium, sed magis desiderat premio inunerare curatum: Et utique temporalis medicus hoc solum curat quod ad corpus attinet: ceterum Deus animam laenam, quam peccata conuulserat: & ille profert ad praesens profutura remedia: hic autem adhibet perpetuam medicinam. Et tamen homo nec seipsum potest iuuare medicus, nisi iuuentur Deus. Nam inassum laborat plerumque astantia medicina, si Deus agrotis viuendi tempus non luerit prolongare. Quos nec sibi videbimus nonnumquam posse succurrere, cum praesenti corporalibus vitis fraudantur beneficio sospitans. Nullum ergo beneficium medicinae erit, quando medico ipsi medicina non subuenit. Nemore, crede mihi, melius reficit, quam qui fecit: nec alius iustificat, nisi qui flagellat & curat: Solus nouit operis sui facere rupturas, & limi nostri qualitates speciem in status pristini substantiam reformare, ipso per Prophetam dicente: *Sicut latum signum, sic vos estis in manu mea.* Neque hoc ipsum aliquo intervallo temporis operatur. Mox ut dixeris vicium tuum, illico imperit & adiutorium: imploranda subsidia & conferenda remedia, nullum propemodum tempus interuenit. Hoc tantum expectat, ut fatearis, mora non erit ut lueris. *Dixit tu, inquit, prior iniquitates tuas, ut iustificarer.* Hoc per Ezechielum prophetam idem spiritus reprobinit in iussus: *Impius quauunque die conuersus fuerit ab iniustitia, & iniustitiam fecerit, ipsa die peribunt omnes iniustitiae eius: in sua iniustitia quam fecit, non morietur.* Et alibi: *Dam conuersus fueris & ingenueris, tunc saluaberis.*

C Sed forsitan dicas, Non habeo conscium, & nulli omnino manifesta sunt quae commisi. Quid ergo, si non habes conscium, saltem nescis praesentem Deum conscientiae tuae inuitabilem conscium: Et si facta tua nemo hominum nouit, nempe Deus facta tua & adhuc futura praenoscit. Quid enim non videt, qui ubique & totum videt ipso ad lob dicente: *Quis putet aliquid in latere!* Da nihil locum in quo non sit Deus, qui totus est oculis, & totus est factis, ut tu arbitraris, oculis, sed Deus ubique est, & totus in toto est, ipso dicente: *Calum mihi sedes est terra vero caelum pedum meorum, & Calum & terra ego sumptus.* Vnde & haec illius propheta David: *Quis ibi, inquit, a spiritu tuo, & a facie tua quod fugiam? si ascendero in caelum, ibi eris: descendero in inferos, tu ibi venies. Si recepero penam meam directam, ut in habitum in nouissima maris: etenim illas manus tuas Domine deduci me, & conuulsi me dextera tua.* Frustra ergo dicis non habere te conscium, cum audias Deum totum ubique, & per omnia maiestatis suae ambitione diffusum, cui sit notum quicquid putat absconditum. Sed non habeo, inquit, conscium.

D Hoc recte dixisses, si exemplum Cain patricidarum principum non haberes. Persuaserat ire secum in campum profratri patricidalis impietas, & nihil de fratre

custodire estimans rudis adhuc & noua germanitas, preceptis eius bono simplicitatis obtemperat. Graduantur vno pariter comitatu ambo germani, & patricida insauultus ad perficiendum nefarii iceleris cogitatum quasi locum elegit sine teste. Quasi vero si sibi hominem conscium non haberet, latere aliquid Dei oculo posuisset: aut celare posset studio solitudinis, cum nihil obtutibus celetur auctoritas. At ubi insidi facinoris artifex patricius aptum indicauit locum, & erperando fragino, insiluit in furorem, & patientissimum fratrem, ac minime repugnantem diabolo insubigne interfecit. Res quidem in effectu euidentis erat, sed quantum eam ratu fuerat, sine conscio admitti latebat. Et credebatur crudelissimus hominum sine teste aditum criminis non patere, cum ob hoc ipsum crimen agnosceret, quod occultare cupiebat. Sed ecce rerum Dominus, qui quidquid absconditum putatur in promptu est, & queno non potest latere quod in cogitatione oculis agitur, scriptura dicente: *Cogitatio hominum confitebuntur tui.* & iterum: *Imperfectum necum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur, & iterum: Scrutans corda & tenes Deus, unde idem propheta David: Cogitationes, inquit, meas a longe vidisti: patricidam voce indignationis appellat. Et sciens ferocis facti atrocem spiritum quem gestat negaturum, ut reatum cumulare impii patricidam, simulat se veluti quod admittum fuerat, ignorare. Et dixit, inquit, Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? dixit Cain: Nescio, numquid cussos fratri mei sum ego? In instantiam detestabilem, & audaciam singularem! Fidens negat quod sine teste commiserat. Et creditur sine conscio crimen publicati non posse, cum ipsa negatio reatum magis proderet conscientiae. Quid agis Cain in infelix! Non habes vilium hominem testem: ecce habes effusum sanguinem proditorem: ipse te publicat & accusat. Vox eius aduersum te interpellat auctorem, & facit error diffusum inuidiam, ne latenter praetereat ultio patricidam. Quid, inquit, scis? Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Verum ubi patricida tenuit proditum quod putabat occultum, & sanguine teste conuictus frustra innoxie contumaces inuidias, facinus conlitterat: exoptat in te acris dicitur iudicium, cum exulare non possit conscientia patricidam perpetratum. Sed differtur interim fuerit opem, ut tamen facinoris auctorem diuitius trucidaret lentia sententia, nec celesitas irrogati supplicii compendium magis videretur addicti: & heret poena diuturnitate longior, quoad leuitudine moriendi extenuaret facinus patricidii. Quid ergo tibi super eo blandiris, quod non habes conscium, cum videas testimonium sanguinis innocentes Cain fuisse conuictum pariter & punitum.*

Sed conscium, inquit, non habeo, qui mea facta diuulget. Rodo dicas mihi, si non habes conscium, non habes conscientiae testimonium: aut te ipsum potes effugere, & conscientiam declinare? Conscientiam, inquam, apud quam non moritur omne quod gerimus, quae nos in facis nostris acuat & indicat: Quae cum non habet loquendi vilium, nec latet tamen tenere silentium. Potest conscientia morte subduci, potest tibi ad tempus prodelle testis conscientia vero tecum semper est, & sine te non esse haeret pectori, nec vacuum te deserit, & velut quendam predilectum nullo alio te temporis intervallo discedit: tenet te te, & in sua semper ditione captiuum. Siquando mentem tuam laxior secundum rerum actus auocant, & sensus tuos ceperit facti delectatione iucunditas: subito te illa stimulat, illa medullis pulsant & interpellat sensum, interruptum gaudium, & totam pectoris regionem molliis suspiciis inquitat: & quasi vulturata opprobrio teneatur, non inuenitur bonum remedium quo cutes. Semper enim offenditur cum alius caligatur, & in alieu vulnere primo ipsa percussit. Deinde vis nosse quanta sit leueritas conscientiae? Potest tibi conscientia auro corrupti, potest pecunia comparari: conscientia nihil corruptioris aduenit, manet integrum eius testimonium tota die firmate vallatum. Quin etiam aduersus conscientiam conducitur patricidum, &

defen-

A delentionis ingenio argumenta versutiae conquiruntur & telimouj veritas loquela impudentis calliditate peremerit: index quoque redimuntur, vt facti qualitas excusetur. Vacant hec omnia, vbi mentem conscientia vulnerat: & cum homo moritur, conscientia certe non moritur, quo post mortem corporis in anima iudicatur. Et putas prodele tibi non habere confitium, cum conscientia quotidianum sentias perpetuumque iudicium: sed plane cum nō comitabitur vitio diuina, quē pro priā iudicauerit cōfciētia. Vt et nō necesse est potestas iudicis, vbi confitius sibi reus aduerfium se telis & accusator extiterit. Nam ptocondubio gemituribus eius peccati, si conuincat conscientia facta sua uoluerit confiteri. Tunc enim ex peccatore fit impius, qui in peccatis extiterit induratus, vt & flagitia perferat digna sententia, & contumacia penas luat peruicax conscientia. Frustratur enim commotio iudicis, vbi penitentiis & seueritatis eius dictio confitiois oppugnatione lenitur. Depravatum indignatione iudicium, satisfactio percellit, & comminantis intentio orationis humilitate verecunda temperat. Hoc ex Ninivitis addice, quorum confessione deleta est iam dicta sententia, & averti imminens ira, ne cinis fieret confitentis penitentia. Pendebat supercilium ciuitatem celsius iam vibrata sententia, & admirandae diuinae securis ceruicibus infelcium perurgebat. Iam productus fuerat celestis gladius & vagina, & in vltione peccatorum criminum vehemens inferebatur. Vox preconiis interitum populi minitabatur, & denuntiabat cunctis proximum peritum. Propheta calmo exitum. *Post triduum*, inquit, & Ninivitis ciuitas subuertetur. Hec quid de Deo exigit sceleris, qd peccata meremini? Ipsi domi nostri elementissimam praeuoluit pietatem, de quo tam propinquum & ante tempus exegistis vltionem. Videre itaque mihi videor quantum miseris afflicta angustia, & qualis peristeruerit in tremore necessitas. Consilium metus amittit, remedium desperatio non habebat. Ita enim fuerat portis precipitata celestis, vt ne spatii quidem attributa daram suspitionem criminis relaxaret. Post triduum, inquit, Ninive ciuitas subuertetur. Et quoniam futura erat ubi subuersio, qui iudici urperituri: non vitque hostilia significabat uicium, non armorum strepitum, nec clangorem terribilem bicinuarum, quibus forsitan potenter resistentium obiace agmina, aut praefidis promulgatis partium conferti certamen, aut fuge praefidis sortem prolicere captiuorum: sed diuina indignationis & vindictae celestis interitus praedicatur, cui pugnandus nec fuga subducitur, nec bellicis artibus defendendi cura datur. Quis enim posset irrogatum exitum declinare, quod aetherius fragor incipiebat effundere?

C At ecce miseros non deserit in pauore consilium, & inuenit remedium ex periculo desperatio. Ad seipsos redeunt conscientias suas vice iudicantis interrogant, currunt ad propugnaculum penitentiae, & confessionis seuro opposito declinant sagittam. Itur ab omnibus in curationem criminum facundorum, & in satisfactiois officium exposita morti tuba conspirat. Inducunt sibi necessarium perituri ciuium in ipsis corporibus, animas humilitatis flagello castigant: induunt pro veste cilicium, & pro vnguentis cinere se aspergunt, & acprostrati humo puluerem lambunt. Mortem suam lacrymis funtunt, & vitam plangimoniae prosequuntur: reatum suum gemitibus publicant, & actuum suorum pandunt acana facinora. Omnis atas & sexus in diserte linguabus se aptat officis: depolitus omnis cultus, & delectus ornatus. Sed plane illae sordes corporis ornamenta fuerunt penitentiae, & virtus habitudinis summum fuit deus confessionis: negata quoque sunt ipsi alimenta haerentibus, & gras necdum propriis peccatis infecta, onera sustinuit aliena. Cibum suum mutam pectus effluit, & naturalia pabula brutum animal non accepit. Virius audiebat per memia ciuitatis ciuitatis disparium naturarum, & per omnia recta verbis flebilis consonabanc lamenta plangentium, & vt se-

mel dixerim: terra ingitius confitentium sustinebat. Sed & castra ipsa voce penitentiae personabant. Impletum est quod scriptum est: *Oratio humilium quae nobis penetrat*. Denique sic placuit offensum Deum, sic mitem fecit rigidum, sic demulsi iratum: & mucronem vltionis in theca recondidit, quia conscientiae de se iudicium indicauit. Et ipse reos penae confessio, & vindictae tam deditos, penitentia sibi meo vindicauit. Delectum est scilicet condempnationis elogium lacrymarum, confitio, & absoluti obnoxios penae adspiratione confitio de epulane.

Vide pius Deus tulisse in se iudicium penitentes, & errata lux conscientiae ea adspiratione damnautes, continuo donauit veniam quos destinauerat punire. Et id eo peperit afflictis, vt exempli supplicio, lucra fierent pietates. Probaturum est testimonium in prophetia, quod in superiorem paulo ante disposuimus: Ego sum qui deleo iniquitates tuas, & non tememotabor: naturam noli obliuisci, & iudicemur. *Dictum*, inquit, *prior iniquitates tuas, vt iustificeris, & iterum: Cum conuersus fueris & ingrueris, tunc saluaberis*. Et iterum: *Conuertimini ad Dominum Deum vestrum, qui misericors & pius est: patiens & multa misericors*. & qui sententias recitat aduerfium malitias irrogatas. Vnde & beatissimus David: *Peccatum*, inquit, *meum ego scio, & iniquitatem meam non cooperiri. Dixi, confitebor aduersum me inuissum meum Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei, & iterum: Quia iniquitatem meam ego scio, & peccatum meum cor meum esse semper*. Vides ergo quodiano in se peccanti opus esse iudicio, quo cum conscientia aperitur, & cum publicatur operitur. Et licet notum fit Deo optine quod gerimus, nec occultatur sentibus eius antequam fiat, inuult tamen cordis tui nudare secretum, & facinora prodere conscientiae, vt indulgentiae suae dono operetur turpitudinis nuditatem. Quomodo vultu poluitur venia dimittere confitentem? De talibus Propheta beatissimus cecinit, dicens: *Ecce quaerunt remissionem iniquitatis, & quorum rella sunt peccata. Quoniam hoc euidentius pertinet ad reatos, quorum & iniquitates & crimina baptismo operuntur & teguntur*. Fidelem enim venie locum tenet non iusta confessio, & in tuto est penitentis conscientia, si indulgentiae remissionem non dubitet.

At & contratio peccati cumulis erigitur, si quod committitur, id negatur: quod in facto Cain supra memorauimus, quidam putant auctoriosi facinus abnegare, scilicet penae non est permissus exitus, vt conscientia in facti sui atrocitate publicum frustraretur ex negatione fructum penitentiae. Negans enim est conuictus, non ex voluntate confessus: & punita est in scelere contumacia, quia interrogationem non subiecit est confitens penitentia. Libet igitur pedetentim hic illius vindictae septemplex iterare rationem, & quam causi coelestis tam diuina coacervum sententiam, euidentius rei probatione monstrare, ne enormitate vindictae pateat ad suspitionem iniustitiae via calumniae: quiaquam non i sceleris inuictum, vehemens debeat comitari supplicium, quod longioribus esset posteris in exemplum. Errat enim qui putat vno tenere crimine paritatem, cum eiusmodi sceleris testimonio gossipata sunt omnia facinora. Audio enim Dominum dixisse: *Diliget Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota virtute tua. Diliges proximum tuum tanquam teipsum* vnde, in his duobus mandatis tota lex pendet & prophetae. Cum ergo duobus his preceptis pendat omne quod legis est, videri camque Cain nec Deus dilexisse, cuius primum fabricam violauit, & germanum vehemeter disile quem in incestu impietatis occidit: apparet illum adhuc minus soluisse vindictae, in cuius facto cuncta inueniuntur crimina conuenire. Et iure in illo exercitum septiforme supplicium, in quo vniuersa tenebant scelerata principum. Et tamen si scelerat septem in illo reprehendo flagitia, quibus singulis singula sunt deputata tormenta. Primum enim crimen est, quia non recte diuisit, hoc est, de primiciis terrae fructibus primo comedere antequam obtulit. Secundum est, quia cum muneris tibi dignum videretur accepisse repudium,

A contumacem concepit spiritum: & cum nulla reiecta oblationis culpa p[ro]pter traxisset, quasi vindicandum se infaultus credidit de auctore, si pro hoc fratrem Deo probatum videretur occidere. Tertium crimen est, quod iniudice felle suffectus, & huius amaritudinem venenatus, innocensissimum zelatui truculentam animositate germanum. Quartum est, quod dolo fessell obsecunda tem sibi, ut pariter comitarentur in campum, in quod iustus iniudaret sub ovis simplicitate martyrium parriediorem macularet iniustus. Quintum est, quod fratrem nefarius crudelitatis auctor occidit. Sextum, quod cum scelus perficeret insuper, & negavit, & putavit Deum alicuius facti ignarum, quem conscientie sue secretum multas perfererat, cum competens terulisset in oblationis sue reptobatione repidium. Septimum crimen est, quod post mortem se non credit proditus, particulo puniri, cum ob infamiam criminis publicati ad praesens tempus se postulat occidi. Merito ergo in Cain sepulchrum vindicatum est, in quo totidem praerogata sunt tormenta, quot crimina. Cui tante inflicte sunt plagae, quante numerantur & causae: ut nec iustitia modum ultionis excederet, nec numerum criminum vindicta competens praeteriret. Quod idcirco occiniposui, ne infirmate expositionis praeteriret ita-

B Jam diu me a proposito inchoati operis sentio deviasse, & in aliam detonsile partem cursum celerem dictionis. Sed facilis est ad omnia recursio, & cito reperitur trames declinatae materiae, cum a finibus eius interiecta probationis non exorbitat argumentum. Peccatum ergo, inquit, meum, & inquit aeternam meam non cooperui. Dixi, confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei & iterum: Quia iniquitatem meam ego scio, & peccatum meum contra me est semper. Hoc non solum verbis docuit, sed & factis impleuit: quia non sufficit ad consummationem sapientiae spiritualis verbis praefere virtutem, nisi doctrina ornaretur exerebus. Tunc enim demum tribuitur competens auctoritas magisterio, si proprio innuitur exemplo. Denique Dominus in Evangelio, Qui fecerit, inquit, & sic docuit, maximus vocabitur in regno caelorum. ut & facto doctrina firmetur, & factorem fides ex doctrina accipiat testimonium. Alioquin non erit nixis viribus fundata doctrina, quae verborum phaleris gloria virtutis abuntur. Erit enim faciunda locuplet lingua, non erit plena operum diuinitis conscientia: & priuabitur merito loco, qui privilegio fruitur alieno. Videmus ergo quid gesserit, qui ista cantauit. Vno igitur tempore duo tegi peccata luterperant, & pellexerat principem in facinoris perpetrationem regni licentia. Cum enim vult adulterium cooperire, crimen incidit homicidij. Perfecit tamen verumque non violentia regij stemmatis, nec ambitione potestatis: quia licet de incelsi licentia descenderet adulterium, tamen non ex odio fuerat homicidium perpetratum. Mittitur ergo a Domino Propheta, qui apud cum causus adulterij & eadem peroraret ocelli, & sub quodam colore compositae fabulae eliceret de nesciente iudicio. Sed ubi Propheta quod proposuerat explicuit, fertille comitatus indignatus in se sub veritate sententiam, & discipulorum ignarus in se ipsum exerit ultione. Porro ubi praecursum cognitor proprio le vidit perstringi iudicio, & teum le feli examinari iustissimum adprobauit, nec penam lenire vitae posse iudicij, in quo iudex ipse deturbaret conditione damnati, arripit saluberrimum in tantaretum consiliare consilium. Et cum non posset ad iustitiam iudicij prouocare, confugit ad secretarium penitentiae. Peccatum suum proditum scuit, si iniquitatem suam nulla negationis nube contextit. Dixit aduersum le proptius testimonium, & voce confessionis emissa statim adeptus est veniam peccatorum. Peccavi, enim inquit, huic Domino. At ille Propheta non interposuit absolutionis moras, non effectum distulit remittendi: repente vi manifestatus reas confessionem dedit, indulgentiam criminum ex Dei voluntate depropluit, dicens: Dominus absoluit peccatum tuum. Impletum est illud quod in Psalmo cantauit, dicens: Peccatum meum sciaui,

Et iniquitatem meam non cooperui. Dixi, confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei.

Aliud quoque in sancto David penitentiae aperiunt exemplum. Ita enim tex hic egregius vitae imitabilis inflictor, diuinitis fel cultibus fidei leuitio mancipatur, ut relinquere nobis suorum morum non exemplum, sed monumentum. Contra interdium namque, populum numerari mandauerat, & voluerat iosse cuncti exercitus quantitate. Obsecundum est voluntati regali, & renuntiata totius agminis dinumerata collectio, atque inclute cepit scire quod nocuit. Felicitatem suam popularibus extulit incrementis, & lucra multiplicati exercitus inter principalia gaudia numerauit. Moxad cum alius Propheta diriguit, & non ci, ut primo actum est, subtiliter peccati causa praetenditur, sed iam pro facto proponitur pecualis electio. Et factum est verbum Domini ad Gad prophetam, dicens: Vade ad David, & loqueris: Haec dicit Dominus Tri ego iollo in te eligere vnum ex istis & faciam tibi. Et vi venit Gad ad David, & vniuersum ei, dicens: Elige tibi quidvis velu i tribus suis sanem membris, super terram aut tribus iustisbus iugere te & facie inimicorum tuorum; ipsi persequuntur te, aut tribus diebus fieri mortem in terra, & nunc iusto, & vide quid respondeam ei qui misit ad te verbum. Quam ergo est iunc in animo eius verata pugna conitui? Quae cogitationis fuit in electione turbatio? Hinc inimicorum ingatus, hinc famis vastitas, inde diuina animaduersionis magna terreat. Nihil horum veller incidere, fed offensa non poterat inulta remanere. Inter ipsas tantum electionis angustias, cum vtriusque periculi vallaret articulo, praecedens venie ductus exemplo, acris elegit in ipsa voluntate supplicium & contulit le ad maiorem pernam, ut posset prouocare clementiam. Lenitur enim quid iustitiae, cui de mileratione praefumitur, & apud clementissimum iudicem prima pietatis causa tractatur. Qui euenerat confitentibus donat, penitencias non de voluntate condemnat. Et ideo rex ille deuotus cum deliberationis fluctuat tempeltre, non dimittit anchoram penitentiae, & fidus de pietate torrentis, magnitudinem non contemptus ely vtionis. Et dixit, inquit, David ad Gad: Angustia mihi valde in his tribus: sed melius mihi incidere in manu Domini, quam magna est iustitiae eius valde, quam in manu hominum incidam. Sequitur illico vindicta confellum, & electionem placibilis pecna comitur. Et strages innumera percipitorum, & multitudine populi angelica percussione mactatur: percutitur septuaginta milia de exercitu, & accipit perurgebat dilectum aiumum miserabilis ruina castrorum. Obicit se audotem facti reloplici, & induit contra se uientem iustitiae machaeram, confessionis loriam, puniendum le magis in flans inter punitos exclamat, & optat in se derigant sententiam, ut possit a populo reuocare fracturam. Ecce iam ego, inquit, ego posset peccati, & ego male feci: grex autem hic quid fecit in me manum tuam conuertere, & in demum patri meo. Ecce satisfactio officio pena peccellitur, & in armis confessionis indignatio propugnat: vt nec in vltimus vindicta proederet, & erga populum qualatio zelitus elusula quiesceret, vno actu penitentiae & sibi mercatus est pietatem, & a populo suspendit protinus vtionem, ut merito venie condonatus cantauerit dicens: Dixi, confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei: quia cum adflicter sub desperatione conuicti, dignus reputari meruit expiari: Sed premit te tuorum euortitas peccatorum, & eorum ditione captiuis in eorum oculos non audes arcolere. Probo quidem conscientiae metum, non laudo consilium: sed maiore super indulgentiae consecratione suspetum, non de salutis reparatione penitus desperatum.

Tener enim quandam confessionis partem supplicandi consilio, quae suorum conscia peccatorum non de auctoris remissione dubitat, sed de magnitudine sui sceleris erubescit. Reatum enim agnouisse, confessionis initium est, & proximum fel venie quod

Cap IX

z. Reg. 19.

Ibidem.

F

G

Ibidem.

Ibidem.

P. a. st.

H

Cap. I.

A iniques, abundantia peccatorum. Quinimo tanto magis infidum est confessionis officio, quanto peccatorum graues conseruitur: quod per amicitiam non est dignis exigere, pro impudenti valas obtinere. Audis enim in Evangelio Dominum dixisse, quia qui posuim dominum, minus diligit. Deinde impium facit Deum, si putas cum repudiare conuersum, & effectum negare redeunt, a quo sis perditos affectu conuersationis inquiri. Hoc Apostolus prebuit, dicens: Et si nos infidelis existerimus, ipse fidelis perseuerabit, neque seipsum non potest. An nescis nouis tentatum in inferno Dominum dissulisse vindictam, nec ipsa decima reuersionis vice damnare potuisse, si de preteritis nouem culpis egisset populus penitentiam? ipse dicit: Ecce iam decies exacerbat uis in deserto hoc: Lege librum Iudicum, & inuenies innumeris viciis filios Israel coram Domino fecisse malum, & traditos incurtus nationum: sed iterum conuersum populum per electos duces de captiuitatibus variis liberatum; nec vindicari potuisse commissa, si toties factum sequeretur competens penitentia, quia licet penalis correctio non desisset, non erat tamen conditionis absolutio, sed conuersionis oratio. Dum enim castigatus filius recipitur ad effectum, admonitum eum constat ad satisfactionis officium, non punitionem: nec odij videretur esse correctio, sed amoris, cum reuerso identidem post flagellum non negatur iura pietatis. Denique audi Dominum per Prophetam increpantem huiusmodi verbera fornicatam, & probrobris deditam iniquitatemque contagis voluisse sibi iure conuersionis adflescere. *Et dicit, inquit, postquam fornicata es hac omnia, ad me reuertere: & non es reuersa incompota Iuda. Quod iterum Dominus in Evangelio manifestat, cum iudatos increpat, dicens: Hierusalem Hierusalem que improprie prophetas, & lapidas missos ad te: quousque volui congregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alas suis, & non misisti veniunt, crede, vite nostre actum Dominus expectat, & in quo nos exitus finalis inuenietur, in eo iudicabit, si scilicet multiplicitas septus erratis circumuoluit supra caput tuum vmbra facinorum, oculos nos fecerim caligo perambulet, & peccati iugum tuum certicem incurrit, atque intra conscientia penetrare flagitiorum probum subinde vilnius exulceret: si animam tuam non in desperationis prociectis villatam, cum vium circumcordialis secreti effuderis in confessione sermonem, non negabit remedium venia, qui veit animas saluare, non perdere: quia non vult mortem morientis, conuersum proculdubio suaderat vitam, ipso Domino dicente: *Filius hominis non venit animas hominum perdere, sed saluare: & iterum: Venit enim filius hominum querere, & saluare quod perierat.* Nisi quia prapontentem facis diabolum, si putas quod de faucibus eius Dominus non potest ertere captiuum: aut quemadmodum ille vigilat semper vt perdat, non ita latagit Dominus vtracque*

In hacigitur te veluti presentis loci fiducia vltima confessio latronis inducat, & spem maximam tribuat nouissima desperati non desperandi in cruce confessionis. Omne iugiter vite sue actum illeharocinis enigenat, & egerat semper in seculo diabolice feritatis armigerum, nuncquam Dei meminerat, nulla legis audierat mandata, aut certe si audierat, proclibior ad facinora non curabat, totam spem in desperatione versabat, & exercebat crudelitatem more facinorum satellium: ob hoc namque damnatus in cruce, & cum ipsis criminibus suis affixus ligno pendebat. Tandem perditus tepuit, & in ipso supplicio constitutus magnam sibi mercatus est ex more compendium. Deum enim cum quo pendebat quod agnouit, iudicem futurum cui adhaerebat intermit, conscientie sue crimina explicauit, baptismi sanguinis perfusione prius acquiescit, & cum Domino in paradisu purpuratus confessor intrauit. Hec vera consultatio penitentia, hoc precipuum prius

maneu confitendi, filium Dei quem non ignoras auctorem, credas & iudicem, ipso dicente: *Pater ueni nunc & iudica, sed apud iudicium dedit filio, & ad sepein flutis peruenire capellendam, non presertim, vite consulere, sed de futuro iudicio cogitare.* Primo enim in conspectu iudicis ipse damnatus expoluit, & confessus de criminibus suis impleuit officium penitentis. Deinde enim crucis cernit retentum, intellectus iudicium affio commune esse, non causam. Deum tamen tunc credidit, quando cum ludaea petinaciter abnegauit, & furuonem inuicem in cruce iudicij, memortiam sui commendat iudicio regnari. Hoc Evangelium manifestat. Respondens autem, inquit, abis latro corripiebat illum dicens: Non times Deum qui in eadem damnauit te? Nos quidem in lege quemadmodum egimus: & peruenimus, hic autem nihil mali admiserit. Et dicebat ad seipsum: Domine memeto mei cum ueneris in regnum tuum. Sed vide repente quod meruit, quod ex ore veritatis audiuit, quod ex gratia iudicantis accepit: *Autem dico tibi, hodie inuicem eris in paradiso.*

Sed ais mihi: Peccata peccatis adici, & qui iam cadens erectus fuerat, iterum cecidi: & conscientia mea vilis iam pene curatum peccati exulceratione recurrit. Quid trepidas? quid vereris? Idem semper est qui ante curauit, medicum non mutabis. Non laborabit explorare valetudinis tua causam, nec tentabit erga te nouer medicaminis virtutem examinare, notote tunc cumbit antidoto. Experimentum adiutori non expectat, qui languoris tui nouit originem. Vnde dudum curas fueras, inde iterum curaberis: nec tu eris de remedio medela suspectus, & medicus de reparatione tua securus. Calligabit plane imemperantiam tuam, obiuergatione impenitentiam verberabit. Sed non negabit auxilium, quoniam contemnit agros. Audi Prophetam dicentem: *Nunquid qui dormit non adiuuet vt reseret? Aut qui naufragauit non indet nauigari? aut qui inuicem perdidit nunquid non de desperato non iterum aurat aut seminat? Cuius hic nosser in quodam solo mundi iactat. Nauigandum nobis est, & malorum tendiculis, vela infundenda sunt. Procella frui, ventus consurgit, rempessas infansit. Si ita clauum tenueris, vt manus tue retinacula non amittas, ad portum illibatis mercibus tendes: in vero fluctibus aduersis illius scopulis imprecipitans, ac fluctibus praepeditus inter freta rixantia tumidi gurgitis naufragiens redeundum est ad fabrum, resciendum prius nauigium, merces emenda, cursus pericula subeunda, & praeteriti calis referendi per calas. Et vt liceat perditam reparare, non dubitabis te prius discrimini sub spe incerta committere. Nam proculdubio mendicabis, si post naufragium ad negotiandi vsum reuerti uolueris. nec de egestate atque arumius tuis queri postmodum poteris, si caput sorte naufragij sub ignauia stupore efficiaris calamitati mendici. Et si mudani negotiatoris hec cura est, vt plerumque post naufragij iacturam non desperet praeterita sua damna indoluisse: enolumentum facris, nec expoliatus incursibus detegi ium patitur nuditatem sed sludet magis e paruo conuoluerere, & spebus dubius accupatur potioralucra peccato lenocinante conquire: re: quanto magis ubi animae tuae damna cogitata sunt, & inuestigio reparanda perditio, in qua future ipse damna nuntiant, & vite periret ineliceret quousque amittatur?*

Eundem tibi est ad arnari in idonei lagitoris, & forenore penitentiae satisfactionis oblati vnius consilii be syngrapha, mitte chirographa: tunc tibi ab illo aurum ignitum Dei dono, qualibuscunque, si non pretiosis, mercibus imple nauigium: sensum tuum in comparanda illam pietolum margaritam depende, ex qua aune vite turpidinem possis ornare: vt cum ad ciuitatem magnam delatis mercibus ueneris, lucris dignioribus & mercibus bellissimis amptior sis. Nam si te legnitie supor inualerit, & dominari sensibus, ceperit corporis ignauia, nec vlla animae tuae sensibus argumenta quousque, subiciens cinetibus creditoris, obnoxius feneratori detineberis. Dicitur. liberalis illa sententia quam non valebis tui consensu euadere, ante appellatitiois interiecta voce suspendere: *Omni baluati dabi-*

B

L. 1. 1.

Ca. XII.

F. 1. 1.

G

O

H

Cap. 1.

XIII.

Mat. 1.

Mat. 2.

E. 1.

A
Ibidem

tuz, & abundabit, ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. & : Seruati superuacuum expelle foras in tenebras exteriores, ibi eris fletus & stridor dentium. Tunicam tuam vilissimam operis laniatione confectam non poteris induere: horret tibi vellus tuaeque sit deformis ex macula & non tibi horret anima tua quae sit peccati sordis & sceleris iniquatione polluta? Nisi quia eodem momento tunicam scissas eluere, vt possis cum mundam & sine vilo naui seducias induere, amine vno tuam infestum squalore criminum non desideras recuperare candorem: nec optas dilui conscientiam tuam, quam scias flagitorum illuue & contaminatione seclerum contemnunt. Quis rogo cadit, & non querit surgere? quis infirmatur, & non desiderat conualescere? quis periclitatur, & non optat euadere? quis pauper effectus patrimonium non cupit reparare? Hae sunt firmitur paritur natura, vt illiusmodi emergentibus casibus quilibet redire nequeat ad status pristini qualitatem, amulare priora, vt deteriora percipias, dimitte manus, & semivigiles oculos soliditate inuolue, obdormisc nūquam cingulatore, iace nunquam succurre, & hebetem mentem fugat soporis elide. Penitebit te postmodum tarditatis, cum nihil quod videris amittit tuae proficiat cogitationis. Eris semper facies infirmus, nudus pauperate confectus, & vt ita dicam, homini ebrietate tenui lenius; elogium illud quo nunquam careas, auditurus: *Dormierunt somnion suum, & nihil inueniunt*. Exurge frater, exurge, & male sani consilii pelle torporem: vigila: semper vigila, & esto pro tua salute sollicitus, non vt dormias desperatus. Caue nocturnum furem, ne domus tuae perfoliat parietem, & meridianum iaculatorem figit: volantes euita. Parec enim incurbis incauta lecuritas, & facile dormienti lapsus vt lethali ter feriat. In vigilante fiducia est, in dormiente nihil tutum. Conuenit sobrie menti somnium seruum habere, non dominum. Refugit hostis quem non inuenit dormientem: & *Rectus serus eris quem aduenit Dominum inuenit vigilantem*: quia dicit *Surge qui dormis, exurge a mortuo, & attinges Christum*.

Psal. 71

Psal. 90

Matth.

24.

Ephes.

3.

C

Caput

XIV.

3. Ra. 21

D

Gen. 3.

D

Gen. 3.

3. Reg.

21.

buille metari. Sed ecce sciti canis reuersus ad vomitum suum: & diluissit: oblitus Achab penitentiam suae, statim exposito luctu pergit perempti vineam possidere. Et perditione contentia meritis, qui vineae cupiditate pellectus, innoxius interfecti occisioni consensum. Mox ad eum venerandus Elias propheta mandat, & sententia in eum cum indignatione depromitur, vtracque dudum penitentia frustrata, & vindictae occasione tribuerit sceleris germinat praesumptio. Et ait Elias, ad Achab: *Hic dicit Dominus: Ecce ego super induco super te mala: & incidam post te, & exterminabo te Achab in gentem ad parietem, & contempnum & derisum in Israel: & dabo domum Achab sicut domum Ieroboam filij Nabat & quomodo domum Basa filij Abia, pro omnibus quibus irritasti Deum, & scissisti delinare Israel*. Verum ille cum sententia istam non valeret effugere, ad priorem penitentiam conuertit repente consilium, reatum scilicet conlitterat, elicio deiecit regium potestatem, faciem induit penitentiae, & reueris faciem comminantis taci ro gemitu publicat offensam, non excubabat conscientiam. Factum est, inquit, quomodo audiuit Achab sermones hos, reueris est a facie Domini, & iussit, & fudit vestimenta sua, & accinxit fascio. Tunc dixit Dominus ad Elia: *Vidisti quem admodum reueris est Achab a facie mea? non adducam aduere mala in diebus eius, sed in diebus filij adducam*. Et quoniam petidit timidum reuerentia? & quantum fuerit motum frenat metus? Non orationis pompa, non semonis ornatu, nec eloqui copia placuit Deo, sed multis precibus lachrymarum. Os tacuit, sed cor ingemuit: oculus fleuit, sed conscientia plangit, & veretur diam penitendinis pietas laeuitatibus. Parum fuit eum debitum euasile supplicium, nisi accepisset reuerentia probabilis testimonium. Et probatus est in timore, qui damnabatur in crimine: nec prius quod morte iuxta occisus, inane fuit, sed repetitam identidem culpam iterata lamentatione purguit.

Nec Manasses quoque rex filius Ezechiae tacendus est, qui cunctiorum praetergressus audaciam profanorum, manus tendit impiis contra Deum, & patens inobis degenerans, ex toto prae diuinis cultibus idololorum caput erexit insanum. Hic sacrelogi fauore pollescent, in domo Dei excedant superitionibus aras instituit, simulachris demonum funebat, templi sacra altaria lapideis figmentis impleuit, captiuit auguria, vitium suum maleficis inquinavit, populum ad idololorum obseruationem induxit, caeremoniis polliuit, diabolo mancipavit, & omnia quae diuinis cultibus prohibentur, vltra omnem insolentiam de sperate mentis exercuit. Pro his tot tantisque flagitiis ductus in praedam, & vinculis innoxius, grauiusque compedibus perulit captiui supplicium, atque in Babyloniam transportatus, impietatis suae poenas luit, vt diuinam vltionem sentiret adductus, cuius nunquam antea meminerat induratus. Denique congruo correptus flagello conuertitur, & Deum in poena constitutus agnouit, quem in regno positus antea non quaesivit. Profluit afflictio desperato, & correctio est in agnitione de stimulo correctionis improbus. Fuit vindicta illa mentis perditae medicina, & multum salutis conuulit acceptum, quae ideo verberauit impium, vt Deo faceret acceptum quem diabolus per impotentiam fecerat alienum. Et animae sanitati profuit, quod insiditum fuerat vanitati. Hoc scripatur dominicae fides admittit. Et loquutus est, inquit, Dominus aduersum Manasse & aduersum populum, & non auerunt: & induxit super illos Dominus principes virtutum Affirionum, & comprehenderunt Manasse, & aligauerunt vinculis & compedibus: & adduxerunt eum in Babylonem: & mox afflicti quae fuit Dominum Deum suum, & humiliati: & iniit ante faciem Dei patrum suorum, & orauit ad Deum, & exaudiuit illum Dominum, & reuocauit illum in Hierusalem in regnum eius. Et cognouit Manasse quid Dominus ipse est Deus. Ecce quantum repentina lamentationis ex corde conuersio, peccatum suum fleuit & diluit, & lachrymalis terit quod nefas ineffecit. Omit tamen confusus reatus suus, & veniam meruit satisfactio metari, vsque adeo vtilia sacra quae dudum profani actus comminatione polluerat, in pristinum restituerit venerantem,

8cin

A & in cultum timoris Dei cuncta reponeret. Consummatione conuersi impleuit et propheticum illud diuini oraculi: *Cum conuersus fueris & ingrueris, tunc saluaberis.*

Sed quid ego eorum regum faciam mentionem, quos electi generis origo laudabilis non linebat ab vrbe sacre religionis pessima perfusioe discedere, cum Nabuchodonosor ille ferax & alieugena princeps diuina animaduersione emulatus sit: vt per emendationem vindictæ cogere agnosceret, quoniam sacrilegium fuerat abnegasse. & vtriusque cum crederet, quem per ferociam spiritus aite nefassit, vsque adeo vt qui elatus spiritui perituri Deum se non timuerat ante prædicari, non auderet postmodum super eius incomparabili maiestate reuerenti, cum ingenti in se facti admiratione correctus, non desistit solum Deum verum ex toto corde, decretisque praconantibus confiteri? Sed si male tibi confusus reuerentis orare, habes magisterium publicani, etsi suspexit nequitie, ne cum pro peccatis tuis oraueris, non mereris audiri. Ingressus ille templum fuerat peccatorum mole decuratus cecivisse, & oculorum palpebris graui morbo iniquitatis compressis non audebat alpicere: retro gradibus timidis reuocari, & extenuis se non tam loco quam iudicio conscientie sibi nec ad supplicandum irteuerenter pedem incitari promptus auscia, sed vestibis modis subtrahit, publicæ re, vercundia reum, peccatum peccatoris percussio crebro conuictior, & cor conclui pugni admonitione contudit. Audiebantur oris eius non verba, sed gemitus: & quinque tantum sermonibus celebrata est tota confessio. Hoc Dominus in Euangelio manifestat, homines duos ascendisse in templum adorare, vnus Pharisæus, & alter publicanus, Pharisæus autem cum staret, talia apud se precabatur, dicens: *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri homines iniusti & peccatores, adulteri, quomodo & publicani iste sciens hinc sabbato, decimas de omnibus que possideo. Publicanus autem de longe stabat & neque vocatus in celum voluit locare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Domine, propitijs esto mihi peccatori.* Sed aduerte quid de inspectore cordis exegerit reuerens supplicatio: vercundia mercede munifica sensit Deum, quem cupiebat habere propitium. Et statim meruit iustificari vercundia: quæ probata est in humilitate confessa, Domino dicente: *Deo volens, descendit hic iustificatus in domum suam magis quam ille Pharisæus, quia omnis qui se exaltauerit humiliabitur, & qui se humiliauerit exaltabitur.*

Vbi deinde ponis exemplum mulieris illius peccatricis, quæ criminosa non verbis vix est exposuisset, sed lacrymis, cuius cum orando tacuerit lingua, penitentis officio confessa est conscientia? In domo namque Pharisæi cuiusdam Dominus recumbens, & præparatus velut hominis temporaneum inuitoris ille coniunxit. Hoc percipiens mulier prostrata, Pharisæum domum audacter ingreditur, atque ad pedes Domini recumbens adhaeret, lanas lacrymarum sanctæ vestigia, capillus extergit, osculatur incessanter plantas, & pretioso pedes in adhaerentem, atque omnibus pene membris quibus ante peccauerat, scelerum suorum maculas exspirat. Tunc Dominus, apud quem omnia nostra dictera sunt, Prophetam dicente: *Omnia ossa mea dicent, Domine, quia sumus tui: obsecrantis Pharisæi murmur, oberberet, oculum mulieris cogitationem, sed manifestant fidem admirabili probatione collaudat: & præsert apparatibus inuitatis confitentis obsequium, magis delectatus mulieris factio, quam prandio, cui plus fuit conuersio delectanti, quam pascui, qui cibi desiderio minime dicebatur, condoniosis epulis pascere. Vides, inquit, hanc mulierem contrariam in domum tuam, osculum mihi & aequam pedibus meis non dedidisti autem ex quo intravit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxit, hanc autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa quia dilexit multum. Et conuersus ad mulierem dixit: *Peccata tua sunt tibi peccata tua. Parum est hoc: Postmodum autem vide quid audiat: Filia, fides tua te saluam fecit, vade in pace.* Dudum peccatrix, absoluta mox filia, & in Domini pace confestim absoluta dimittitur, quæ suorum bello criminum vallabatur. Hoc est illud propheticum oraculum: *Cum conuersus fueris & ingrueris, tunc saluaberis, & tunc**

superior inquit actus, vt iustificeris. Cum ergo rotæ talibus documentis agnoscas delectari penitentem sacrificio, nec contritæ cordis & humilitatis spiritus apud pium iudicem verearis petire mercedem, scripta dicentis: *Sacrificium Deo spiritus contritus, cor contritum & humilissimum Deo non spernit, si de profundo luxurizæ, & de mundana voluptatis gurgite festinus emergere, atque ad penitentiam officia capeunda extenuis acerbis abstinere: ne putes quod te ab ipso adeo elongaueris, autem tibi eius obediens mor vt paulatim, fores aperiet, & in tanta cohortis tue misericordiam misericordiam includet, tantum est vt dolores tui quærela delectatur. Quanto in procul abesse scias, tanto celeris proximabit, Propheeta dicente: *Proximum est Deus tribulare corde, & humiles spiritus saluos faciet.* De quibus Dominus in Euangelio beatus, inquit, plangentibus, qui quasi consolabuntur.*

Sed aspera tibi fortassis videtur post voluptates facti penitentia. Verum est, scitis valeat diuinitas tui vitium video animi tui morbum. Sed si curari desideras, mædela impetum non attendas, nec expaulescens reuindem; cum admoeruit tuo vulnere ferramentum, celerior cura sedio nis efficitur. Nam pessime sedulitas medicum palpat, sed non continuo suppurata labe absconditur. Amarus est gustus antidoti, sed vitale ac salutare est, quod citi faucibus insuauet. Curat nos Dominus non vt exteros, extraneos sibi feriat quosque sanauerit delinquentes. Omnia hora, omni die in curandis intentus, nec retardat tempore nec vllis morum obstatibus impeditur, cum inueniens fuerit qui curetur. Vacet enim necesse est beneficium Domini, cum non extorqueat debeat misereri. Aspera est castigatio penitentia, sed lenior efficitur si modus culpe tractetur. Lampidem mundialis pompæ oblectabar ambio, & in serum tibi dominicus seculi vindecabar uncin luxuria remissum, nunc in vinolentia demersum. Hic te modo exercitio alex intentum viderunt, aliud gaudendum, alii in scortum proieciunt, isti lupanariis incipitum, vnguentis obitu aromatis delibatur, & peregrinis circabant oculis infectum. Splendebas vestibus, auro fulgebas, gemmis & pretiosissimis margaritis ornabaris. Vicem ergo vici resine, & scito saltem compensationem temporum tibi ponis reddere. Reciprocam vitam tuam in vitroque actu aequali moderatione parit. Fuit tunc diaboli, cito nunc Deum vero cito iam tuus, qui dudum fueras alienus. Et forsitan si confideres, nullum temporis decoctum, vt id quod reliquum est brene tempus angustet. Vaciam tibi, non tempore vacia dixi non vt torpeas, sed vt negotio confessionis inuisilis. Reuertere in viam a cuius seminis aberraveras, domina que gesseras, quæ te quod fueras. Prius te ipsum inueni, vt quod queris inuenias: & si inuenias abs te ipso, nihil quæras. Sacrum inde, cinerem asperge, in incitio semper ora, in oratione ieiunia. Pretiosa magis hæc line quibus corpus afficitur, vt pulchritudo animi reparetur. Horret humilis vestis, sed hoc valde decet, quod Deo non displicet. Vile est corpus carnis, sed ipse præcipuus sanctitatis ornatus. Et adhuc de indignitate forsitan quereris indumentum, qui nuptiale tunica perdidisti. Et cum appareas scditatis tue nuditate deformis, non cogites qualiter id ridere vestiaris? Non metuis, glo, ne cum illo quid ad regiam cenam vocatus intraui, a conuiuio recumbentium humiliter exprobratus dauratione pellaris, & audias dici tibi: *Amitte quomodo hoc venisti non habens vestimenta nuptialia?* Et cum argumentum non repereris exculandi, dicat: *Tolle amittam tibi & pedibus, & mittam tibi & exteriori, ibi erit ploratio & stridor dentium.* Et vique ille quia non quæsierat aut non accepit, dicitur abieci. Vocatus cum intraui, sed non vestitus accubui. Si ergo is qui nunquam habuit, calicem, quia non quæsiuit, eximit, qualiter tamen plus indendus erit, qui tunc cum accepit & perdidit, & velis nec tunc non potuit?

Sed credo dubitas amissum non polle recipere vestimentum, auræ ob quam nuper dederat, cum petieris, polle negari. Intrare in Euangelio filium inuenimus perditio patrimonii non dicit autem vique eo fuisse perductum, vt egestatis impulsu passor vellet esse porcorum. Is summa in-

E

P. 10.

P. 10.

P. 10.

CAP. XVII.

F

G

H.

Mat. 23.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

A iam: & moraturus utens spatijs, proleat patientiam, ne amittat clementiam, quod debuit tibi censura. Non pœnitentia, mala pœnitentia, quæ errata computat, sed correctæ collaudat. Habes pronissum ad pœnitentiam suadentis, tibi, si non pœnitueris, imputabit, Et dedit illi, inquit, tempus ut pœnitentiam ageret, & noluit pœnitere. Huic simile propheticum illud: Et dixi populo, si formicatus esset omnia hæc, si meruerit: & noluit ad mereri. Ceterum si te in desperationis gurgitem enotumatis tuorum scelerum circumductionis abieceris, aut inueneris tibi dubitaueris represso gradu extirpare congeriem, vel sinistra meutis prolapsu declinor in pronum vergentia adductis lubrica exercitatione vesigia, illico nbi ipse amillæ reparationis adiunxeris, rapier te sorbens in abruptum vorago facinorum, clauduntur oculi nisi nocte peccati, ne veri luminis viderent radium: permittentem mortis se cæcitas opponer, & per ludum quemdam huc atque illuc reuertem ducunt angeli deceptores. Fient iugiter grata cuncta flagitia, & peccandi licetia tibi penitus adulescet: tenebit te diabolus lux liberatæ adducit, ut sit tibi liberum peccare, non videre. Nec finit te respicere ante qui fueras, cum blandimento peccandi dulcedine te criminum fallacissimæ auocauerit. Et ut semel dixim, ita te perendi suscitare decipit, ut delectabilis tibi videatur perire potius quam redire. Omne namque peccatum alique sui delectatione non geritur. Nec alias inescare animum poterit nisi suauitate desiderij illiciti quem deceperit. Dulcis enim mixtura, & suavis sit necesse est fauiscibus peccandi poculi dulcia confectio, ne amaritudinis prima libatæ reuocat haurentem. Sed denique visum est mulier primitiue hominem esse ad speculum & dulce ad cibum arboris illius venenum, cuius postquam inuenta est suauitas, labris comedentis, infecit morientis haustus violentia subtilitas, quod vigena ævulidum mauebat extinxit, & in contrarium per interperantiam te cadentibus vois, ad casulum mundi & specululum seculi de paradiso beatitudinis & prædio securitatis eiecit.

Oro te frater hæc mentas, fugas & expauescas, nec patiaris inimicum de tua perditione gaudere, & in conspectu Dei supercilium immoderatum. quibus te ducem malotiam omnium sociatit octauas. Et cum vnum nemo patiatur diabolus, quis octo sustinere valeat dominatum? Domino dicente: Cum in mundis spiritus exierit ab homine, pertransit in aquas, quærens requiem: & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam a qua exieram. Et reuersus inuenit eam vacantem mundatam sopis & compositam. Tuus vadit & ad locum secum alios septem spiritus inuegitores, & ingressi habitabunt illic: & sunt nequissimi illis hominibus priora prioribus. Si te obsequio bellica septem manus accepisset hostilis, & sub incurfione barbarica tenuisset prædonis vma captivum, quos fletus ederes, quos ciulatus dares, quæ lamenta cædares? Ageres omni die noctueque suspitum, non cibum quereres, potum non desiderares, exhaustus & fame exectus, sola in te asperæ cutis auditas & rugosa macies appareret, rigeret cœceta fordidus coma, & hitu cælestis squalentis verticis, promissæque barbe impressi artus horrent, patrimonium redderes redemptoris sub gladio, diffictis ambulans nudus, pauper atque omni censu euoluus quæstiles euaderes: aut si fuge aditus præberetur: sub maximo incertus discrimine meditare periculum superare. Captiuitatem te tenet auctor scelerum, vinculis non ferreis, sed catenis habet: criminum te ligatum: compedes tibi libidinis imposuit, & vndique te lesperat æquos custodia, legem tibi dedit ut licium ptes omni te quod nō licet, vnum te æternæ mortis fouea demerit, & non ingemiscis salus tuæ damni, spei æternæ dispendium & vice perpetuæ detrimentum? Incedis comptus ornatus vestium, celebras opulentes cibis refectiones, vino mædes, pinguis facis epulis quotidianis animam & torori corporis excolere non quiescis in quiete, ut interim de cæcis criminibus taceam: putas etiam, putas & hoc non esse animaduersionis diuinæ ut nescias quemadmodum debeas de tuis sceleribus pœnitere, Apostolo probante quippe, Præter quod non habueris Deum in

notitia, tradidisti eum in reprobum sensum, facere incontinentiis. Sæciterum: Pro eo quod dilectum veritatem non receperat ut saluaretur, misit Deus illi operationem erroris, ut incideret, qui non crediderat veritati. De talibus denique metuit, ne veniens Corinthi, lugeret multos ex his qui non egerint pœnitentiam ex immundicijs quas fecerunt, & fornicationibus & libidine.

Cogita diuis illius opiparas cernas & copiosarum dapum vberem affluentiam, purpura, murice pingulor, & textilibus inclusi serici nitoris, totum despe presentis temporis, nihil tamen de futuro tractantis. Quid illi post ista omnia reponatur, auscultat. Post purpuram flamma, post epulas egestas, ut aqua guttulam quæceret, qui guttam antea pretiosi nectaris ebibisset, & ab eo peteret, nec tamen acciperet, summatras digiti lumentis solatium, cui in seculo micæ suarum negauerat epularum. Confitere quæso cuncta quibus reum te meminere consistere, & faciem Dei præueni satisfactionis officio, humiliter te eum cor tuum, & in conspectu eius curia cæuit: flede gentia, & esio vultu terre prostrerem: Suscipe gemitum tuum celestis ille protinus aduocatus, & nō prætremittit pro te interpellare patrem tuum, qui fidem præbere consuevit pœnitentibus patrocinium Causam suam non argumentis ad præscriptum genus eloquentiæ perorabit, illico imperatus venie beneficium, quod superaro non expectat aliquid honorarium. Hoc Apostolus probat, dicens: Qui accusabit aduersus electos Dei Deum qui iustificat. Qui est qui condonare? Christus qui mortuus est, verumetiam & surrexit, qui est in dextera Dei, qui & interpellat pro vobis. Concincens Ioannes Apostolus beatissimus in epistola sua ponit & dicitur: diximus quia peccatum non habemus: nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, & fidelis & iustus est Deus qui nobis peccata dimittit, & mundet nos ab omni iniquitate. Si diximus quod non peccamus, mendacem facimus eum, & verbum eius non habemus in nobis. Filio mei, hæc scribo vobis ut non peccetis. Et si quis peccauerit, habemus aduocatum apud patrem, Iesum, & ipse exorat pro peccatis nostris. Omne quod Deus filius Iominus Iesus Christus: qui est via, veritas & vita, loquutus est, lex est: & sub exemplo sui heri docuit quod nobis inscripto mandauit. Neque enim nobis heri aliquid vellet, quod aut ipse non fecerit, aut quod cum nobis fieretibus non placeret, sed nec displicere posset, quod ipse mandasset, quis qui mandasset, ipse autem fecisset. Iam enim fieret doctrina mandati, si in facto doctoris non preter auctoritas. Sed quidquid Domini præcepit, & cetera, inane non erit quod sub imitatione sui facendum esse mandauit. Iam ergo Dominus discipulis hæc custodienda proponit. Attendite vobis: si peccauerit in te frater tuus, dimitte illi, Et si septies in die peccauerit in te, & septies reuertatur ad te, dicens Dimitte me, dimitte illi, & dimittet tibi. Atque ad sancto Apostolo Petto fuisse in causa consultus, & diceret: Domine, peccauerit in me frater meus quous dimittis? illi respondit: Dixit illi Iesus: Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. Qui ergo de dimittenda septies fratri in nos peccanti debita nobis donare imperat, erga nos formam præcepti sui non seruati? Aut qui dixit: Misericordiam plus volo quam sacrificium: misericordia nobis potest negare? Ihesaurum? Hoc est (quod exorata prima venia dixim) credere Dominum Iesum cuncta quæ docuit fuisse mentida si carnos formam custodire suorum noluerit præceptorum.

Et bene quod repente apat huic sententia de comparatione parabolam duorum scilicet seruulorum: de quibus vnus cum ob debitum numerofum erat decocto vna cum vxore & filiis detrahi iubetur, & patricium domini prostratus eius pedibus exoraret, ut tributo sibi spatio omne debitum reddidisset, meruissetque misericordia domini cuncta sibi donari, qui sub conditione talia cruciatus detinebatur addictus, ipse confusio suo debitori noluit miserere: quia oblitus est collocati sibi nuperissime beneficii fluxum torquioris: rati, ut de eius cruciatibus idem quod dudum fuerat donatum exigatur. Inde est quod Dominus Iesus modis orandi ordinem nostrum, dicens: Et dicit vobis debita nostra, sicut & nos

debemus. Et bene quod repente apat huic sententia de comparatione parabolam duorum scilicet seruulorum: de quibus vnus cum ob debitum numerofum erat decocto vna cum vxore & filiis detrahi iubetur, & patricium domini prostratus eius pedibus exoraret, ut tributo sibi spatio omne debitum reddidisset, meruissetque misericordia domini cuncta sibi donari, qui sub conditione talia cruciatus detinebatur addictus, ipse confusio suo debitori noluit miserere: quia oblitus est collocati sibi nuperissime beneficii fluxum torquioris: rati, ut de eius cruciatibus idem quod dudum fuerat donatum exigatur. Inde est quod Dominus Iesus modis orandi ordinem nostrum, dicens: Et dicit vobis debita nostra, sicut & nos

A *Mat 9.
Mar. 1.* dimittimus debitoribus nostris: ut tantum scias posse tibi dimitti, quantum tu proprio dimiciter debitorum: immo vero ut tibi parere videaris, cum alij obsecratis ignoveris. nam iudicio tuo proculdubio iudicaberis, si dimitti tibi ipse cupiens, alij dimittere nolueris. Domino dicente: In quo iudicio iudicaveris in eodem iudicabitur de vobis: Et in qua mensura videri fueritis, in eadem remetietur vobis. Legas volo integritus prophete Zacharie principium, & illic quo roboratus numeris inuenies: *tratus est*, inquit, *Domini* ad patres nostros *ira magna*. Quis non hoc audiens contemnit? Quis non huius vocis tonitru perterritus arescit? aut quem sensum non hac indignatio intinuat turbare? Quis enim status teneri poterat sanitatis vbi tam vehemens ira denuntiabat auctoris? Et parum fuit divisile iram, nisi denuntiaretur & magna, quasi non esset magna, iustitici rei possit vel lenior iracundia. Sed videamus quem exitum promittit tanta commotio. Credo dixit, bellis vos inquierat tumultibus, & captivitatibus vos leuati ditione multato, fame vos afficiat: morbo quamquam morte consumam, ferarum autem belliarum rapiet inopinata valatio, pofugos & vbiq; dispersos agitatib; exilium. Hoc enim intellectu relinquitur, ut magnam vehementior vindicta sequatur. *tratus est*, inquit, *Domini* ad patres nostros *ira magna* dicens ad eos, Quid dixerat audiamus. Conuersimini ad me, & conuertar ad vos: O indignationem de pietate manantem! O magnam iram, quam infert misericordiam! Rius qui sacratissimam quemadmodum misericordiam? Aut si ita miserum, quemadmodum indignationem irascitur? Hoc alius Propheta proloquitur: *Reuertere israel ad Dominum tuum*, propterea quod infirmatus es tu iniquitatibus tuis. Dicite ei: Potens es remittere peccata nostra, non ut accipiamus: gratiam, sed ut accipiamus bona, & reddite ei fructus laborum vestrorum: & epulabitur in bonis cor vestrum. Et alibi: Redite, iuquit, filij delictorum, dicit Dominus. Et iterum. Revertimini filij reuerentes, & amabo tribulationem vestram. His consona David beatus peccatorum solatia decantant, dicens: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in aeternum miser & misericors*.
Nec hoc dixerim, vt latiores admodum videat habere dedisse licentiam, sed vbius diuinitus tribuendae preceps peccandi, magis fonnem in auribus penitentia preceps. Hoc enim sermone meo cadentem erigo, stantem impello: nec praedico innocentem, qui exhortor ad penitentiam peccatorem. Siquidem, ut supra iam diximus, innocentia exigit de Deo debitum vite suae praemii penitentia vero expectat misericordiae beneficium. Non peccare enim timere est, penitere vero plura timere: Nam plerumque offensionibus subiacet secura felicitas: cautior autem ad cuiusdā praeterea efficitur, quem metus emendat: illico sollicitior semper erit qui cauet ne idē tibi incidat, vbi iam antea cecidit. Sic gubernatorē faciunt pericula experta sollicitum, & in offensu sportus nonnumquam veretur intrare, qui vel semel incurrit ex securitate naufragium. Denique scriptura digna, *Qui non tentatur*, est, inquit, *qualis fuit*? Ut ostenderet per temptationis causam tentatum semper effici cautiorem, & per timorē magis corrigi, qui incautus antea fuerit temptationis sciticia. *Vsq; adeo autem peccantibus Dominus optat ignoscere, qui non vult mortem morientis, quantum vi reuertatur* & vniat: ut quos pro facinorosis suis aliquoties desolauit poenae, interpretatur penitentia illico resinit abfoluere: & in recondit in vagina machetam, commutat animaduersionis latifactionem sententiam.
Et quoniam hoc ex Nimirū factio superius sit probatum, amen etiam Hieronymi propheta super eo accipere testimonium, ut ex testimonio plenius tibi probetur exemplum. *Sermo*, inquit, *qui factus est Domino ad Hieronimū* dicens: *Exurge & descende in domum figuli*, & ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, & ecce ipse opus faciebat super lapides: & cecidi vas quod ipse faciebat in manibus suis, & iterum fecit illud vas aliud, sicut placent coram ipso facere. Et factus est sermo Dominus ad me, dicens: Sicut figulus iste non potero vos facere deus israel? Ecce fuit latus figuli vos esset in manibus meū. Et tantum figulus super gentem aut super regnum, vt tollam eos, & vt perdam eos. Et si conuersi fueris, ges illa a malis suis cogitationibus penitentia agam pro malis que cogitabam ut facerem cum, & non fa-

ciam. Et tamen figulus tuus super regnum aut gentem, vt recedisset, & circumplanaret, & fecerit iniqua in conspectu meo, vt non exaudiat vocem meam, penitentiam agam pro bonis que loquutus sum ut facerem cum, & non faciam. Et tunc dicit ad vos: Iuda, & inhabitantes Hierusalem. Ecce ego fingam vasa super vos, & cogito super vos cogitationem. Conuertar, inquit, vniuique a via sua malitia: inchores facite cogitationes vestras. Si uideris quod ligulus non lollat vis pessimi & cogitationibus non malis quibus auctus, ut conuersio penitentia in aliud vas possit fracturas nostras vitiae plasmare. Et vult opus sui subsistam non perire in penitentiam, ne sententia reum reneat, quem confessio exultat. Huic consonat sapientia Salomonis: Sed miserere inquit, Domine omnium, quia omnia peccet, & negliget peccata hominum propter penitentiam, subest enim tibi cor vobis possit, & cum sumamini Dominum, omniuitate parere facit. Conuertamur ergo & confiteamur Domino cum in hoc seculi deprimus comatu, & iudici nostro penitentia vitiumque praeparamus. Non sint temporis nostri otiosa curricula: nec nos nati ad peccandum, sed ad beneagendum conuulsimus. Aut si peccato fuerimus obnoxii, quoniam deesse non potest in hoc mundi theatro quin peccemus, remissamur nolui ut eadē gehennae praecipitium cupiamus. Penitentiam ergo ex fide, oremus ex corde, plerumque ex viscere. Et sicut propheta dicit, *Adornamur & praedicamur* & plerumque ante Dominum qui fecit nos: quia qui seruauit in lachrymis, in gaudio mecum. Felix, heu mihi felix officium lachrymarum, quo fixato tempore colligitur praemia, & beatum seminem incrementum quod in seculo profunditur, vt in laetitia metatur. Scriptum est enim. Felix homo qui agnoscit vulatum suum, leuamus oculos nostros ad montes, unde venit auxilium nobis: quia sicut oculi seruorum in manibus domitorum suorum, & sicut oculi ancillae ad manus domine (ue sic & oculi nostri ad Dominum Deum nostrum vsque dum miseretur nobis).

Necque ita conuersionis nostrae consuetudinis temporis delectationibus prolongemus, vt sub scientia peccandi & delectatione perenni vsque ad extremam praeterea nos in voraginem criminum demergamus, cum videri nobis vltimū diuina digitatione collatum qui terminus claudat habeatur incertum. Et forsitan hoc quod aut prius putatur, aut medium imminens occidit meta iam limitet, sitque debitis finis indignantis Domini ex conuersionis tarditate vocatio, quandoquidem ex admonitione rumpendurum in conuersione moraturum propositum videatur oraculum: *Non tardet conuerti ad Dominum*, & ne differas de die in diem. Subito enim venit irascere, & in tempore vindictae desuper detet. Et iterum: *Fili peccasti, ne adiuuaueris, sed desuper desuper deprecare, ut tibi dimittatur*, & ne adiuuaueris peccatum super peccatum, & dicas: Misericordia Dei magna est, misericordia enim & ira ab illo. Nec nos vsque ad mortem fieri mancipia pariamus, & demus corpora nostra scelerum gitioni, sed obediamus Apostolo dicenti: *Non regnat peccatum in vestro mortali corpore, vt obediat ei: quia peccata decessu non possunt*, certe non regnent, hoc est, ne sine respectu euadendi stat abrupta licentia peccandi. Aut certe si putat aliquis restare sibi tempus ut peccet, & faciat libidine cum iam impetrasset animo corporis vires, tunc ad penitentiam redire iudicium, vltimum vite suae mali tempus edicere quo calcule ante didicerit, quo infirmante cognouerit, ut re si bi, vt ita dicam, de temporis spatio libenter. At cum nobis inopinatus sit exitus terminalis, & vite nostrae dum mala sine exit mortis ignorantia curricula, quomodo sibi quisque superlece ad consentiendum tempus exilium, qui temporis sui tempus ignorat, cum vtique aduocatus dicentē scripturam, *Veni & famus facere*, & laudabo Deum, & in partē vade seculi sancti cum viuis & sanctis conspiciam. Dilato enim temporis confessionem creet, & non desperationem generet, quia exaggetur in dilato dimittitur, qui diuinam patientiam pertrina animositate cogitat. Quod sancti Noe temporibus docetur effectum, cum per centum annos pertraxit patientia implacabilem per mundi ambitum fudit cataclysmum inundante cenitū. Vnde beatus Apostolus ait: *an nunc quid penitentiam veniat in eis, & longam patientiam contemnis*, ignorat quod Deo bonitas ad penitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & cer-

E

Sep. 11.
C. 12.

P

P. 10. 11.
P. 12. 13.

P. 14. 15.

Cap. 10.

G

Eccl. 3.

Eccl. 11.

Eccl. 12.

Rom. 1.

H

Eccl. 17.

Gen. 1.

Rom. 2.

Ioseph.

ter ad exerceendam poenitentiam cohortatur, quantum ex Dominici lectionibus colligere mediocritas ingenij mei poterit, exaravi. Que si iam, ut arbitror, animi studio è proprio instituto sectans, & curibus confessionis insidens tendis ad veniam, accipe me recum in hac cogitatione cõsortem, vt adiundo cõmuni consensu ad metas indulgentie properemus: aut si pigritia inertia prædixus perniciatetui tuam sequi non potero, inemento mei: & cum præmium de Deilargitione mereris, quid vt in orationibus tuis nulla capiaris obliuio? Victoris.

LIBER DE POENITENTIA FINIS

AD POENITENTIAM AGENDAM
exhortatio.

ADMONEO vos frater in cõspectu Dei, timori vestro adigete typorem meum. Quia non timor, timetem me contemnit, sed m̃s suo. Audite ergo que dicitur, *am.* Certus sũ quia homo baptizatus, si vitam, non audeo dicere siue peccato, sed si yam sine crimine duxerit, & alia peccata habuerit, que cotidie dimittantur in oratione dicenti: *Dimitte nobis vitia nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: & p̃s facias quod sibi à Deo cupit feriquã do diem iuerit, vita non finit, sed transit de vita in vitam.* Siue iste voluntate curat ad baptismum, siue in periculo constitutus baptizetur, & exeat ad Dominum vadit, ad requiem vadit. Baptizatus homo si postea defertor, violatorque sacriamenti fuerit, peccat, & Deum repellit à se. Si autem agat poenitentiam ex toto corde, vbi Deus videt, saluabitur: sicut vidit cor Dauid, quãdo in inerepatus à propheta grauitur, post condemnationes terribiles Dei exclamauit dicens: *Peccauit & mox vt audiuit, abstulit peccatum suum.* Quantum valent tres syllabæ. Tres enim syllabæ, *Peccauit* in trib. syllabis flamma sacrificij cordis eius ad cælum ascendit. Ergo qui egerit veraciter poenitentiam, & solutus fuerit à ligamento quo erat contritus, & à Christi corpore separatus, & bene post poenitentiam vixerit, & post reconciliationem, cum defunctus fuerit, ad Dominum vadit, ad requiem vadit, ad regno Dei non priuabitur, & à populo diaboli separabitur. Qui autem postius in vltima necessitate regrediendo suæ acceperit poenitentia, & mox reconciliatus fuerit, vadit, id est, exire de corpore: facit vobis, non illi negamus quod perit, sed non præsumo dicere quia bene hinc exit. Non præsumo, non polliceor, non dico, non vos fallo, non vos decipio, non vobis promitto. Fidelis bene viuens, securus hinc exit. Agens poenitentiam dum sanus est, & reconciliatus, si postea bene vixerit, securus est. Sed dicis. Quid est si bene vixerit? Velin hoc nos instruere sacerdos bone, vt hoc sciamus. Ilh nãdesire te dicis, an ille qui infirmus & impotens est peccare, si poenitentiam accipit, & mox transit, facinora sua relaxantur in die iudicij? Hinc nullam securitatem nobis dat? Quid est bene viuere post poenitentiam? doce nos. Dico vobis, Abstinerè ab ebriolitate, à concupiscentia, à furto, à malo eloquio, ab ipso immoderato risu, à verbo otioso, vnde redditi sunt homines rationem in die iudicij. Ecce quam leuia dixi, vt tacerem grauius & pessera. Et aliud dico: Non solum post poenitentiam ab istis inus hominibus obferuare se debet, sed & ante poenitentiam dum sanus est, quia nescit si possit ipsam poenitentiam accipere, & confiteri Deo & sacerdoti peccata sua. Ecce quod dixi post poenitentiam, dico ante poenitentiam melius. Agens vero poenitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si exierit, an securus hinc exeat ego non sum securus. Poenitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Quod dico attendite. Ego illud planius expono, ne aliquis me male intelligat. Numquid dico damnabitur? non dico, sed nec habebitur dico. Aliud mihi dicis, sancte episcopo. Quid vbi dicam, nescio. Dixi, non præsumo, non promitto, prorsus nescio de Dei voluntate. Vis te frater à dubio liberari, vis quid incertum est euadere? Age poenitentia dum sanus es. Si enim agis veram poenitentiam sanus es, & inuenierit te nouissimos dies, securus es. Ergo cur-

re & reconcileris? Si facis, securus es. Quare securus? Vis dicam tibi quia egisti poenitentiam eo tempore quo & peccare potuisti. Ecce dixi quare securus es. Si autem tune agere vis ipsam poenitentiam quando peccare iam non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Sed vnde scis, inquit, si forte Deus mihi miseretur, & dimittat mihi peccata mea? Bene dicis frater, bene dicis, vnde scio: & dico tibi poenitentia, quia nescio. At ille inquit: Ergo dimitto causam meam Deo. Quid tu me verbis affligis, & non iudici me Deo dimittis? Illius iudicio te cõmito, eius iudicio me cõmendo. Nam si sicri nihil tibi prodesse, non te admonerè, non te terrere. *Dues res sunt: aut igno scet tibi, an non tibi ignoscet. Quid horum tibi futurum sit, nescio, sed dõ cõsiliu: Dimittite in certum, & tene certum.* Et dum viuus, age poenitentiam veram, vt eum veneris iudicium Dei, non à Deo confundaris, sed ab eo in regnum inducaris. Hoc præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum.

Epistola qua respondet cuidam interroganti, cur Deus permiserit monachum quendam à demone vexari: qua repta est Parisij in exemplo mss. S. Germani, post tres libros de epify.

VIx quidam religiosus atque in monachio habitu constitutus tuus, nostro tempore nunc antiqui hostis est inaudita tentatione pulsatus, ita vt idem malignus spiritus vestimentorum eius particulas, & extra illum etiam incompõsitâs, immunda colluuiem crebrius fecedat. Quæ in tantum erat hottenda, secunda & noxia, vt pars vestium quam tetigisset nullus deinceps efferret. Iam quæquam fuisset abluta. De qua cum interrogatus fuisset, eum omnipotens Deus talem versuto serpitenti potestatem in eum dedidisset, vt cordis eius immunditiam fors ostenderet: quod nunquam in exteriori habitu fecisset, nisi interiori omnino corripisset, scilicet aut infidelitate & blasphemia, aut certe inani & vana gloria responderi. Sanies quippe intus in corde foras per vestimenta manauit. Quem, quia longe postulat erat, ego quidem non vidi, sed tamen, vt arbitror, hinc in illo vere præiudi. Quod si ita non est, numquid tamen factum putatur siue causâ aut propterea gestum, vt in eo munditiam cordis feciditas illa seruaret, nec hæc calidus hostis inani gloria fecedat, sicuti Paulus, ne de reuelationis magnitudine tumeret, stimulum carnis accepit? Si itaque horum quodlibet aut certe si non fuerit, numquid tamen quod ad extremum positurus sum verum non erit? Verum est omnino. Verum est quod dico, non esse colluuiem illam extrinsecus animæ noxiam, si ipsa seruare studuerit intus cordis munditiam. Interea sicut tu ipse iudicare curasti, audio quosdam apud vos dicere, non posse aliquem in patria suæ natiuitatis perfectum esse, illud in argumentum assumentes, quod Dominus dixit: *Nemo propheta acceptus est in patria sua.* Quos primum oportet ratione veritatis retelli, & sic demum qualiter intelligenda sit protola sententia demonstrari. Audiant igitur patienter qui hæc dicunt, quia dum sensum sacre scripture prudenter non considerant, pene omnes sacros contentumunt. Si enim ita esset, vt afferunt, ergo quotquot ex Romanis conuersi, apud Romanos degunt, quotquot ex Grecis: apud Græcos quotquot ex Italici, apud Italos: quotquot ex Hiberis apud Hiberos: quotquot ex Germanicis, apud Germanicos: quotquot ex Aquitanicis apud Aquitanicos: quotquot ex Angelis apud Anglos religiose viuunt, imperfecti erunt. Ecce Paulus & Antonius ex Thebæis, apud Thebæos perfecti sunt. Ecce Hilarion ex Palæstina apud Palæstinos perfectus est. Ecce Macarius ex Aegypti, apud Aegyptios perfectus est. Ecce Oxyrynus ciuitas ex propriis ciuibus tota perfecta est. Ecce, vt ad proximis & vicinis nostros veniamus, Protasius & Genasius in propria hæ-

Mediolanensi ciuitate, propriaque domo manentes, ac per decem annos manichorum vitam exercentes, ita perfecti fuerunt, vt inuicem fierent. An forte sola nostra provincia extra hanc regulam erit excepta, vt non de propriis sed tantum de externis habeat monachos? Sarageudum igitur magis est vt ubi quis fuerit, iuxta regulam perfectio uiuat, & non parentum, non propinquorum; non affinium illecebris à via perfectionis declinet. Sic certe iuxta Saluatoris sententiam, patri, matrique, fratribus, foribusque, uxoris, filis, domibus, agris & cunctis que possidet, renuntiare ualebit. Hoc autem dico, non quo lecessores qui de regio ad regnum, de publico ad eremum transierunt, inuana laude non dicam, sed quo etiam illos qui magis affectibus patriam fugiunt, quam gressibus, felices atque perfectos ostendam. Obsecro itaque illos qui hanc apud vos fieri posse denegant, vt vigilantia studio considerent, cur non dixerit Dominus: *Nemo propheta perfectus est in patria sua*, sed: *Nemo acceptus est in patria sua*. Sed ibi quid aliud intelligendum est, nisi quia non acceptum dixit nequaquam receptum? Quod de antiquis prophetis & de ipso dictum intelligi uoluit, qui apud incredulos Iudeos non fuerunt accepti, sed magis sperti, Stephano ad eos dicente: *Quem prophetarum non sunt persequuti?*

Habetur hic tractatus m. sc. in tribus celeberrimis Italiae bibliothecis, Vaticanæ, Mediolanensi, & Mediceæ sub nomine B. Ambrosij Mediolanensis episcopi; cuius tamen non esse, tum ex alijs dubitari potest, tum ex differentis styli, quæ à grauitate Ambrosij, ab elegantiâ, & acumine uerborum cum uenustate coniuncto longe distare uidetur. Sed cum in uetustis libris nomen ipsius nescio qua occasione sortitus iam sit, à nobis in hac editione additus est inter alia opuscula incerti, quæ huic sancto Doctiori tribuenda sint, nec ne, sincere le Toris iudicio relinquimus. Opus certe ipsum non admodum ex politum fatemur. Vel forte si Ambrosius (sunt uero dicendus est auctor) Palladio Græco homini scribens, lingua Latine parum crudit, & adhuc inueni (is enim est, ut coniectur, qui postea Hibernorum episcopus fuit ordinatus) ut eius caparitati se accommodaret, magis aperta, & communiori sermone usus est.

S. AMBROSII TRACTATVS

In quo loca, doctrinam, ac mores Brachmanorum describit.

DESIDERIUM mentis tuæ, Palhadi, quæ immenso sapientie amore incensa, noua semper discere optat, uiuam etiam arduumque opus efficere nos compellit, id uero est Brachmanorum patriam consuetudinem, vitamque recēdere. Ego quippe cum neq. ipsos, neque ipsorum uiderim loca (longe enim terrarum spatio à nostra Europa sunt seiuncti) ea tibi duxerat quæ ab alijs audiui, & quæ à scriptoribus desumpsi, enarrare tenta bo. Brachmani à nonnullis gymnosophistæ, à quibusdam philosophi, seu sapientes Indorum appellantur. Habitant autem iuxta Gangem, fluium totius Indię maximum. Hic uero Gangis ille, quem scripturæ sanctæ Phison appellant, & uisus de quatuor quæ à Paradiso exire perhibentur. Primum igitur Musæus frater noster Dolorem episcopos mihi retulit, quod ipse aliquot ante annos ad Indiam, Brachmanos uidentis studio profecturus, Aricam fere uinuieram regionem peragrauit: in qua refert arbores esse, quæ non solum folia, sed lamani quodam profertur tenuissimum, ex qua uelimenta consueuntur, quæ serica nuncupantur, & ibi insignem quandam conspici lapideam columnam Alexandri nomine hoc titulo sculptam: Ego Alexander hinc per-

ueni, & quod plurimis populorum nationibus regionibusque perulstratis, in Aricam tandem deuenit provinciam prope Indum anhem: quæ defertis circumdatam cernens, feruoribusq. ambulant, eo quod sol omnia incendere (unde maxima aque laboratur penuria, & si illa aliunde aduehebatur, quod cōfessim in suis etiam uasis feruere cerneretur) & cum solis aestum, locorumq. incendium suffere nequirit, protinus in chaos iter delatere, pedem efficeret, & in Europam remeare coactus est. Quædam ergo noua, non autem Brachmanos se uidisse affirmat. Refert nihilominus de Brachmanis aliqua se audisse à scholastico quodam Thebæo, qui ut ait, ob id ipsum, nempe ut ipsos Brachmanos & uideret & alloqueret, in Indiam peregrinari proposuit, & quod tandem miser in captiuitate incurrit. Hic ergo, ut mihi Episcopos retulit, cum lenioris esset ingenti, in forensis aduocationis officio incongrue sibi artibus tacto fatigatus, Indiam uidere & Brachmanorum patriam ac mores cognoscere deliberauit. Quocirca cum quibusdam mercatoribus in Erythræo, siue Rubro mari nauim confendens, nauigant primo sinum Adulicum, & Adulitarum oppidum uidit, mox Aromata promontorium, & Trogloditarum emporium peruenit, hinc & Assumitarum loca atigit. uide solens prosperis flantibus, licet plurimum nauigationis diuturni, Musæum totæ Indię citra Gangem emporium tandem peruenit, ubi quendam Indorum regulum dominari asserbat. Immo, ratus igitur ibi aliquamdiu, obseruataque digresseretur aëris & loci qualitate, ac hominum consuetudine per plures dies esyrenit ei in mentem ad insulam, quæ Taprobane uocatur transfracta: eam illi, quibus beatorum nomen est longissimam ætatem uiuere afferunt (nam vitam hominum centum annis modicum putant) propter miram aëris temperiem, & incomprehensibilem diuini dispensationis iudicii: Huic quatuor moderantur Reges ceteri sapientia, inter quos unus est maximus, cui ceteri subiacent, obediuntq. uille scholasticus referebat Narrabat quoque sic credere facile est, mille insulas Arabici & Persici maris, & quas Mammolis uocant, ibi obtemperare. Hic ille, qui magnetem appellat, repertus lapis, qui ferri naturam ad se uia trahere dicitur. Cum ergo nauis aliqua elauas habens ferreo illic applicuit, illico retineatur, nec quoquam ire permittitur, uel nescio quadam lapidis occultia impediēte, ob id naues ibi ligneis clauis cōstrui dicebat. Quod insula quinque habet flumina, & quidem maxima, quibus tota irrigatur, fertiliorque redditur. Uide & ob maximam celi clementiam poma nullo uinquam tempore arboribus defunt: immo eodem tempore eiusdem arboris dum ramus alter florēcit, alter fructus gignit, ceteri maturos ostendunt fructus. Insuper habet insula hæc dactylos, nucas quas Indici dicitur, grandes & minutas, odoriferas tamen, item & nucas, quas coros uocamus. Homines illius terræ aluntur pomorum, oryza, & lactis cibo, nobiles uescuntur certis quibusdam diebus etiam manibibus ouium caprarumque carnibus. Sues à Thebæis, quæ ad Indię Æthiopique fines aiunt non inueniri ob maximos estus. Induunt gentes insulæ ouium pelles, non spernenda laboratas arte, oues item non lanæ, sed setarum teguntur uelleret lanæ, nec lini habetur ibi usus, ut narrabat scholasticus, & quod de Æthiopis & Persis finibus, & Assumitarum locis ibi mercatores emendi, uendendi, permittuntur ferri gratia conueniunt: & quod piper ibi nascitur, in magna quoque colligitur copia. Ipsa autem admodum parua atque intelligens est, quæ intra seculum faxæ uiuit, & per præcepta magna discurrere natura patriæ edocta consueuit. Piper autem cum raiunculis suis colligitur, autem arboribus quasi quasdam humiles ac paruulas stirpes esse dicebat. Nam & ipsos exiguos homunculos esse, & grauidia quedam capita affert habere cum leuibus & detonsis capillis. Reliquum uero Æthiopum atque Indorum genus omnis naturaliter crispatis horret. In quo loco (adiciet) ab eo qui illic plurimum poterat, ergo illico abripitis auge detentus, eo qui statim creperat mihi etiam acerbe conuiciari, cum quod eorum patriam, scilicet contingere ausus fuim, ei illi neque excusationem, nec defensionem

A meam aquis animis audiebant, non enim poterant lingua mea intelligere sermonem, nec ego criminis causā, quod mihi obieciatur, sciebam, quia illorum verba nō noveram, ex folis tantum nutibus nos mutuos intelligere videbamur. Ego quidem ex aspectu toruo luminum, & ex furo dentium stridore poteram verborum significata nocere: illi vero ex pallore meo atque pauore lenius meos miserecordia magis dignos suspicabantur. Sic itaq; ab eis detentum, per sexennium me in pristinum opus facere iusserunt, expensū autem ex palatio Regis ipsorum vnus tantum modij frumentij quolibet anno. Post sex vero annos, dum paulatim disciscere corundē loquelam, potui multa de vicinis nationibus, locisque cognoscere.

Plin. II.
c. 12.

Tandem Deo propitio de captiuitate hoc modo creptus sum. Rex alius supradicto huic Regi inimicatus, cū apud maiorem illius regionis Imperatorem accersuit, quod uobilem virum, cuiusque Romanum in terrerimam captiuitatem, atque extremum seruitiū redegerit. Quo Imperator audito, confensum illi cognitorē causā transiit, ac deinceps rei veritate perspecta, proxinus eum qui conuictus in memorato crimine videbatur, exui tota iui corporis pelle precepit, eo quod ciui Romano fecisset iniuriam. Dicuntur autē non solum impensius honorare Romanorum Imperatorem, sed incredibiliter timere, tantam qui praclaro polleat ingenio, ac virtute magnifica, & Romanos eo quod armis atq; viribus adeo potentes sunt, vt (si uelit) ad regionis ipsorum excidium valeant peruenire, ipse ergo ille qui ista dicebat, adiciebat quod genus Brachmanorum non ex propria tantum voluntate secularibus rebus renuntiat, sed potius vt ex iudicio Dei pendens, ac diuinitatis ope sustentum. Naturaliter enim nudi in finitimis flumini regionibus viuunt. Nulli apud eos quadrupes, nullus terre cultus, nullus ferti vnus, nulli instrumenti genus, quo feruili quod opus possit. Habent autē illic delicias atque optimas auras, & saluberrime temperatas. Colunt semper Deum, cuius veram quidem ac distinctam noticiam se habere profitentur, omnemq; prouidentie eius ac diuinitatis rationem discernere. Ingiter orant, orantes vero non Orientalem partem vnde oritur sol, aspiciunt, sed caelum potius intuentur.

Quar.
tine l. v.

C Ingiter orant, orantes vero non Orientalem partem vnde oritur sol, aspiciunt, sed caelum potius intuentur. Edunt autem ea quae super terram pecudum more potenter inueniunt, hoc est, arborum folia, & olera siluestria. Abundat etiam apud illos plurimum herba, quam cūtila nomine vocamus, siui & apud Persas. Item est tibi arbor, quae acanthus nominatur. Habēt & patrias arbores quasdam, nescio quos fructus ferentes, quibus vesci semper solent. Viri trans ripam fluminis Gangis in partibus Oceani, in quem fluius memoratus ingreditur, degunt: feminae vero citra Gangem iuxta mediterraneas partes morantur, ad quas earundem mariti Iulio & Augusto mense translaedere consuefunt. Illi enim menses apud eos frigidores videntur, eo quod tunc ad nos sol conuertitur, & supra Aquilonem quem Boream vocamus, vis folis erigitur, quo tempore temperati aeres magis, & ad concubitum magis apti esse dicuntur. Vbi ergo quadraginta cum feminis vix fecerint dies mox ad propria reuertuntur. At cum enixa fuerit vxor alicuius, ediderit vnum vel alterum partum, non transiit vltius ad eam eius maritus, nec vltius cum propria concubitat vxore. Singulis enim filiis in locum patrum substituitur, per totam de reliquo vitam à propriis se vxoribus abstinent. Si autem acciderit vt quispiam sterilem fortatur vxorem, vsque ad quinque annos maritus ipsius ad eam transiit, & ei maritalis praestat obsequium, quae si gratuita per tempus illud reddita non fnerit, mox ab eadem penitus separatur: ob quod non in multis populis eorum diffunditur genus, tum propter locorum difficultatem, tum propter consuetudinem continendi. Haec est ergo vita & conuersatio Brachmanorum. Fluium autē ipsi cum maxima dicunt difficultate vadati, tum propter Ondonitum tyrannum loca illa infestantem, tum etiam timore cuiusdam animalis in supradicto flumio morantis, quod tantae magnitudinis esse dicunt, vt integrū possit elephante deorsum. Eo vero tempore quo Brachmani flumen transire consueverunt, diuino asserunt

Quar.
tine l. v.

judicio dictum animal nō videri in flumio. Maximi etiam dracones illic esse dicuntur, habentes septuaginta per longitudinem cubitos, vnde ego vnus pellem vidisse me memini quadraginta duos in latitudine habentem pedes. Formicae etiam illic esse ad modū palmae hor. inis, leopariones vero ad cubiti humani mensuram adfesse loquuntur: propter quā monstris periculosis et ipsorum transitus locorum. Non tamen vbique animalia ista nascuntur, sed in illis partibus tantum, quae ab hominibus non inhabitantur. Phatimique illic elephanti greges esse dicuntur. Haec sunt quae à Thibeto scholastico de Brachmanis audiuisse se asseruit. Multis quae veto ex historiis de Alexandri vita legi, & quae ex plerisque auctoribus ad hoc facientia de illis desumpsit, nunc subiunctam.

Alexander Imperator, cum ei Macedoniarum solius imperium non sufficeret, neque Philippo patre tantum posset esse contentus, louis Hammonis filium cinet esse dicebat. Et quamuis originem ipsius facile ipsa rei veritas comprobaret, falsis quibusdam tamen, & vt ei videbatur, inuictis modis aliam sui essentiam genus adstruebat. Itaque solenni bellorum apparatu, ac instructis equitum, pedumque militum copiis, Macedoniarum regione confurgens, totum pene peragravit mundi: & antequam in prouinciam Babyloniam accederet, Europam quidem & Asiam veluti quendam parua loca transcurrit: venit tandem in partes nostras quoque orbis, vt eas impuleret, qualescumque cum repressis habere conformes sensibus, ipse dicebat? Sapientia prouidentia mater, habens cum virtute ipsa, quae omnium virtutum caput est, quandam communionem, in solā veritate consistens, a lens omnem facientem naturam, cuius donum est nostrorum sermo verborum, noticiam scientiamque communem scrutans & perspicuens, insensibus inuenit tribus quae merentur, iustus autem parces: da mihi quae te placidam, vt possim ad illa quae cupio, his precibus peruenire, Brachmanos vero bonitate ac sapientia praeditos viros hic praesentes cernere. Veni enim vti quique cognoscerem à Calano, incolae horum locorum, qui ad me festinus accessit, quo nunc persuadente desiderio edificare cuncta plenius, & videre. Brachmani vero & contra Alexandro ista dicebant: Venisti ad nos, inquit, cognoscere sapientiam cupiens: nos autem Brachmani libenter statim talem suscepimus voluntatem. Huismodi enim desiderium in vitae moribus nostris regnum indicatur: quod nunc dicere Imperator ipse voluisti. Philosophus enim non domino alterius obtemperat, sed ipse dominatur: homo enim cum non habet potestatem. Sed quoniam nihil nobis haecenus credens (eo quod vsque ad praesens tempus male de nobis apud te quidem locuti sunt, nunc ad nos vera degustans venisti Calanus enim vir apud nos pessimus fuit, per quem vos Graeci homines Brachmanos agnouisti quidem, bene tamen non potuisti agnoscere ille enim non fuit noster, qui ad diuitias siue aliqua vi exaltatione transiit, cur non sufficit de Tabernaco flumio aquam castitatis haurire, neque pressis lactis cibum sumere, quibus Deo digna mens crescit, quam ille Deo semper habuit inuicem, qua male successus in vitam exaruit, quam quae de sapientia bonis transiit ad vitam voluptatis. Ex nobis autem nullus in prunis ardentibus volutatur, neque vili dolore corpora nostra consumunt, sed vita nostra medicamentum aliquod sanitatis est. Naturali autem beneficio alieni à diuitiis omnibus sumus: a quo etiam vitam nostram mors fine comitatur. Et si interdū nonnulli forte mortaliū, ad quos saliorum venit doctrina verborum, percutere nos vanis tentant sagittis, ingenuitatem tamen nostram laedere ac virtutem non possunt. Vnum atque idem esse mentiri, & credere mentienti. Nocet enim quis & cui falsa persuadet, nocet & sibi, quia dum mendacio credit, non facile ad ipsam veritatem peruenire valet. Infinitatio autem mala iniunctiarum quaedam & certaminum mater est, ex se ipsa iracundiam parit, ex quibus rursus iurgia, & bella nascuntur. Nulla tamen virtus est occidere hominem: latronum enim iste, vt nouimus, mos est. Sed nos virtutem

veram

Atem vetam vocatus contra aurarum mutationes nudo corpore dimittere, desideria ventris abscindere, & varias pugnas abstinentia patientiaque superare. Igitur prius vince hos inimicos ante omnia tuos, si foris videbis tibi, & exinde opus tibi non erit aduerfum quamquam certamina externa committere. Idcirco enim contra eos qui foris sunt, communes bella, ut istos quos intrinsecas habes, alimenta & fomenta suppedites: sed tu vides quod eos quidem, cum quibus foris dimicas, vincis, abis autem quos noiti, qui intra te sunt, superaris.

Considera igitur quanti tyranni in stultorum cordibus degunt: oculi, aures, nares, venter, virilia, totumque corpus humanum, quam multa etiam desideria nascuntur intrinsecus, quibus omnibus genus mortale succumbit & feruit, propter quae cuncta & iugulantur & iugulant. Nos autem Brachmani quia omnia quae intrinsecus habemus bella superamus, iam de reliquo incolumes atque securi in summa pace requiescimus, filius videmus, caelumque suspicimus, aequilum diversarumque avium gratissimas voces semper audimus, nudo subaere arborum foliis nostra corpora contingimus, eorumque fructibus vescimur, aquam bibimus, hymnis Deo canimus, & futuri seculi vitam desideramus, nullumque quod prodesse nobis non possit, audimus. His ergo nos Brachmani moribus contenti vivimus, paucique sermonibus agitis mox tamen. Vos autem dicitis quidem quae debeant fieri, nec tamen facitis, philosophum vos nullum putatis, nisi eum qui novit loqui: vestre enim est omnis sensus in lingua, vobisque in oris vestri labus tota sapientia est. Aurum argentumque colligitis, plurimis fectis & magnis domibus indigetis: affectatis honores, sectamini dignitates, editis tantum atque potatis, quantum inuit expleri, vitimini aequae & vestibis dilicaris semper ac molibus, ea ne facitis, quorum poenitentiam mox geratis: contra vos ipsos veluti contra inimicos vestros solitis loqui, cum tamen habere vos linguae propriam potestatem scitis. Longe profecto meliores sunt illi, qui tacite conficiuntur: non enim se ipsos loquendo reuincunt.

CMutam mercedem ab omnibus accipitis, gloriosum, ut putatis, ornamentum digitis vestris imponitis aurum: vos quoque reminas videmus ornatos, cum scitis quod idipsum, in quo magnopere creditis, quantum ad rem pertinet verum, vobis prodesse nihil possit. Auro enim non extollitur anima, neque corpora nutriuntur, sed e contra per illud vtraque ita vitantur. Nos autem qui cognoscimus veritatem, ipsamque naturam, si coeperimus scire, ibimus ad fluvium, aurumque calcantes, aqua bibemus. Auro enim nequit sedari fames, ac sitis nescit extingui. Non ex auro venit vulnere cura, non agrorum medicina membrorum, non vlla refrenatio cupiditatis immense, sed hortatus magis ac prouocatio maior ad nouam nescio quam concupiscendi libidinem. Et sitis quidem illa naturalis, cum fuerit, cum aquam, quam desideramus, acceperit, sitire mox cessat, similiter etiam naturalis fames quando escam, quam querit, acceperit, coquiescit. Si igitur eodem modo, eade inque natura aut quoque humanus animus desideraret, ubi primum accepisset quod optabat acciperet, sine dubio cupiditas & ipsa cessaret: sed nedum ita non cessat, immo semper noua, & sine aliqua intermissione desiderat, quia non ex commotione naturae desiderium tale procedit. Postremo in quo apud vos homines & ornatus & gloriam, in eodem apud nos spernunt. Calano amicus est vester, sed spernunt & calcantur a vobis. Qui ergo multorum malorum auctor apud vos fuerit, a vobis honoretur & colatur: qui vero est inutilis, proicitur a nobis & illa quae nos omnino non querimus, Calano pro ea quam habuit erga pecuniam cupiditate, placuerunt. Sed non erat notus hic talis, qui animam suam miserabiliter la sit accipere dicit, ob quod neque Dei neque nostri amicus esse visus est dignus, neque in hoc saeculo inter filias habere meruit securitatem, neq. illam sperare gloriam potuit, quae promittitur in futuro.

DAlexander Imperator ubi venit ad silvas, Dandam qui de ipsu in tranitu videre non potuit in silua, n. iacebat, re-

cubens super arborum folia in securitate & pace, proxim^o fonti, quae quasi vber terrae matris in corruptum atq. integrum in os lunum emulgeret confueverat. Misit ad eum Alexander amicum quendam nomine Onesicritum, dicens ei: Onesicrite, memoratum virum Dandam ad me venire festina, aut causam propter quam venire noluierit, iustitia, ut ego ipse ad videndum eum pergam. Cui ille respondit: Faciam cum celebritate quod praecipis. Nascitur iubere tum est, ita menti esse cognoscit tuis iussu obtemperare. Vbi igitur supra dictus ad Dandam nuntius venit, his esse alloquitur ei verbis: Dixit tibi Dei iussu magni, Alexander Imperator, qui est dominus generis humani, ut properes ad illu venire, quia tibi, si veneris, plurima dabit munera, si vero venire noluieris, veluti contemptor te capere puniet. Quae cum ad Dandam aures dicta venissent, non surrexit ex foliis, quibus iacebat, sed tale responsum ridens reddidit, ac recubens: Deus, inquit, maximus parare cuiq. nescit iniuria, sed lumen vite rursum is praestitit amicus, quae suo soluerit fati. Meus ergo ille folus est dominus, qui homicidia vetat, & qui bella non concitat. Alexander vero non est Deus, quia & ipse mortuus est. Quae modum igitur potest esse omnium dominus, qui videri Tyberoboam fluvium folis transfereat, neque per totu mundum sedem sua locatur, non zona? Gadem transit, non in medio orbis cursum folis asperit? quare gentes plurimae nec eius quidem nomen adhuc nosse procurrunt. Si autem non capit ea illa quam possidet terra, fluvium transeat non strum, & inueniet soli tale, quod norit homines sustinere. Quae cum; mihi Alexander pollicetur, si ea praestiterit cuncta inutilia mihi erunt. Ego enim habeo dominu folia, herbas quoque adiacent mihi, vefcor, & aquam potu post habeo alia quae cumque cum sollicitudine colliguntur ac pereunt, nihil legaliter praeter tristitiam quere mihi bus ea atq. habentur, praebent. Nunc igitur securus quidco, clausique oculis mihi omnino custodio. Si autem voluero servare, somnum meum dispoitem mihi omnia vt lac mater infanti ministrat. Ad quaecumque accedere voluero locum, vado, quocumque accipere nolo, nullus sollicitudinis nequillitiae compellor. Et si caput meo voluerit abscindere, animam auferre non poterit: sed caput tantummodo iacens totet anima vero discedens, caput suum veluti partem vestis alicuius relinquet, ac reddet ei, a quo id suscepit, nempe terrae. Cum autem factus spiritus fuero, ad Deum qui cum intra hanc carne in cluist ascendam. Qui cum hoc fecerit, tentare nos voluit, vt videret quemadmodum discedentes ab eo, in hoc saeculo viveremus. Et postmodum cum ad ei fuerimus reuerf, rationem vitae huius a nobis expofcit. Cui assilens ego videbo iniuriam meam, cuiusque iudicium in illos qui iniuriosi mihi fuerunt, intuebor, fufpiria enim gemitusque laetorum incipient laedentem esse fupplicia. Hoc Alexander illis minetur, qui opes desiderant, qui timeant mortem, quia nos vtrumque contemnimus. Nam Brachma ni neq. aurum diligunt, neque mortem verentur: Vade igitur, & hoc Alexander refert: Nihil noarum Dandamis querit, verum si aliquid ex ipsis rebus tu necessarium tibi esse credis, ad eum venire non desigieris.

HQuae ubi Alexander per interuentu audiuit, desiderare plus cepit vt tale virum videret, vtq. qui multas vicerat gentes, vnus & nudus vinceret senex. Pergit igit ea quinquae vel decem amicis ad eas, quas supra diximus, silvas & euenissit ad proximu, atq. ex equo, quo veherebat, exilissit, coronam de capite deposuit, omnesq. & circa ipsum erat, superbie tumore relinquens ad memoratu senem ingressus est folus, & ad pedes ipsius se deducit hoc dicens, Salve Dādami, ego ad te veni, quia tu ad me noluit venire. Cui ille respondit: Ad quid ad nos venistis? quid de vobis sollicitudinis auferre desideras? Quod cupis ipse, nos habere non possumus: quod iterum nos habemus, necessarium tibi non est. Nos honoramus Deum, & amamus hominem, negligimus aurum, contemnimus mortem: vos autem mortem timeatis, honoratis aurum, oditis hominem Deum contemnitis. Ad quem Alexander: Doce, inquit, nos aliquid sapientiae: plenum aium te diuinitate, & cum ipso colloqui sapius Deo, ego vero scire desidero in qua

2. Cor.
1. 19.
degefit
Alex.

Inter.
in uia
Alex.

A re praestantiores. Gracis vos ipsos esse dicatis, & in quo aut melius videas quam alii homines, aut amplius sapias. At ille respondit: Ego, inquit, vellem deferre ad te acceptum à Deo lenium, sed ipse locum non habes ubi donum tale suscipias. Implere enim animam tuam auidae atque immodice cupiditate: quas nunc tecum certare considero, quare ab ipsis conor anellere, quāquam hodie plurimum morerent, eo quod morte nullius gētis vel sanguine polluaris, & quia videtur adhuc homines in civitatibus commemorantes. Tūad Oceanum vsque vis accedere? post quem aliam iterum partem orbis cupis occupare? tunc tristitia afficens, cum nō poteris habere quod vindicas. Quomodo ergo satisfacere desiderio tuo poteris, cum totus tibi serviens mundus animum tuum explere ac satiare non possit? Minor mundo longe tu factus es, & si omnia simul velis vincere, atque vivieris quaecumque tenent homines possidere, tandem necesse est, ut solum habes quantum aut tu iacentem tenere me cernis, aut ego occupare video te sedentem. Ex quo iterum frad alia transiamus, & in aliis quoque tibi similes invenimus. Eodem enim modo quo ipse, omnibus vtor elementis, aere, aqua, & terra, nec quidquam ultra habere desidero, & omnia iuste habeo quaecumque possideo, & si solum omnes fluviis obtineas, plus tamen aquae quam ego ex ipsis haurire non poteris. Haec ergo si à me sapientiam dicas, nihil tibi decet: totumque habebis, si nihil desideraveris. Cupiditas enim paupertatis est mater, quae medicamentum malo, hoc est, sollicitudine nequit curari: quae ita semper omnia quaerit, quasi invenire nil possit: quia non in eis, ad quae iam potuit pervenire, requiescit, sed ex illis quae necdum tenere se cernit, magis magisque cruciatur. Habebis autem maximas cum voluptate opes, si ita tecum vivere voles: & si meis acquieveris verbis, meas divitias possidebis. Amicus mihi est omnium Deus, & de ipsis cum eodem rebus loquor, malorum hominum verba non audio. Caelum habeo pro tecto, terra mihi tota pro lecto est. Fluvij mihi potam ministrant, mensam flumina suppedant. Non vescor animalium visceribus, vt leones: neque intra pectora mea insulche quadrupedum aut volatiliū carnes putrescunt, nec sum mortuorum sepulchrum, sed providentia naturalis omnes mihi fructus vt lac mater infundit. Intelligo ipse quid quaeras: Sapientem me vides, talis & factus sum, itaque vivo vt procreatus sum, & quae Deus faciat agnosco, & quid fieri debeat scio. Vos autem vanitate magna repleri praesagire vos creditis, cum tamē hāc ipsa quae per singulos videtis dies, Dei opera intelligere nesciatis. Ego cuncta cognosco, & vnde, & quando, & quomodo fiant, Pluvias, siccitates, fulmina, tempestatesque praesagio: & hoc est quod me delectat ac relicit, quia Deus habere me communionem quandam atque consilium cum operibus suis fecit. At me quemadmodum angelus venit & si quando aliquid timuerit Imperator, tunc ego deprecor Deum vt bonialiquid ei, cum ad me venerit, praestet, vt cum metu quo laborat, absolvat, vtq; ei fiducia quando mentis inspiaret. Quid esse rectius dicis, laedere homines, an merita quae servare, & quid magis convenit facere filijs Dei, aut evertere cuncta pugnando, an expugnata & diruta insilurare pacando? Non tibi proderit Imperator enormis pondus auri, neque elephantorū, quos fustulit aliis, multitudo: sed haec vox mea, & si meus sermo. Tu vero etiam si me interficere volueris, non timebo, ibo enim ad Deum citius, qui & causam & vitam meam novit. Nihil est quod Deum laedere possit, cuius oculi sunt omnes stellae, sol, & luna, quae omnia tu effigere non potes, neque in te iudicium eius evadere. Noli igitur tu destrueres quae ille construxit: noli tu cupere dissipare ea, quae ille qui effecit, ornare desiderat: noli molare sanguinem civitatum, neque transire supra gentium mortuorum cadauera. Longe enim rectius feceris si tuam curaveris vitam, quam si aliena desideraveris mortem: & si contemptis his quae prosequeris damnis, vera e-lexeris lucra. Cur cum vnam persequeris animam, tot simul vis extinguere nati ones? Quid, delectaris totius seculi malis quid, aliis flentibus, rides? Hoc ipso tamen,

quod memores mei, qui in solitudinibus suis vito, esse voluisti, temetipsum lucraris es. Neque nunc aut certamina perimelcis, aut laedere quemquam cupis, aut virtutem in aliorum malis, quod fecisti semper exeres. Proice igitur à corpore tuo vellera omnium mortuorum, neque defunctis volueris te operire tegminibus, magis enim ipse cum talem te feceris, honorabis, quia temperatur anima in desertis vivens locis. Hoc igitur vitae nostrae propositum magis elige, cuius beatitudine plus quam apud Macedones frui poteris. Qui quidem te per singulos expectant dies, vt reliquas tecum diruant civitates, & quaecumque in ipsis valuerint inveniunt diripiant: quosq; in praesenti die tristitiam arbitror ac dolere, quod incolu-mentes adhuc quādam videant nationes, occasionem nancientes cupiditatem ac rapinam suarum auctoritate nominis tui. Quam ergo securam in Deo vitam poteris obtinere, & vt tibi ipse iam viuas, qui nunc adhuc multa cogitas rapere, multos trucidare desideras: ex quibus iam aliqua fecisti, alia in praesentia facis, alia facturum te esse promittis? Ego vero cum ex hoc mundo recessero, in aere positum te videbo: & tunc quidem lenonem praedicabit meum, quia te inultuodo equitum vel pedum nulla comitabitur, & cum maximo mentis tuae dolore deflebis, hoc dicēs: Sine causa perdidisti totius retroacti temporis vitam, quam in honoribus istius mundi, bellisque consumpsi. Ex quibus intelliges nihil tibi aliud te reliquisse, nisi memoriam solam malorum. Novum enim ego quae divinitas intra se habet, & cum tamen ipse sum apud homines constitutus, mihi quae tunc facies: Bona consilia Dandamis mihi aliquando praebebas. Tunc enim contra conspectum tuum venient omnes quas sine causa expugnaveris animas, apud quas quomodo excusare te poteris?

Libenter haec & sine ulla iracundia Alexander audiebat: at enim in Dandami spiritibus Deo sed inflante dæmone malo inter ipsa principia mutabatur Alexander. Vnde his alloquebatur Dandamis verbis: Scio vera te dicere, de diuino enim genere descendens, in his constitutus es locis, vbi nunc tibi sine ulla molestia, sed cum maxima voluptate vivere licet, & vbi naturalibus divitiis fruis, & quicquid scire. Ego vero inter tumultus variasque formidines vivo, pluresque ex ipsis qui me custodiunt, timeo, & maior mihi plerumque ab amicis metus quam ab hostibus venit, quorumque amplius quotidie quā inimicorum meorum insidias perimelco: & neq; sine ipsis degere queo, neque illis me possim credere: Vito igitur in afflictione, quos enim veror, eorum conspiciunt custodior. Diebus quidem totis variis gentes prosequor ac fustigo, noctibus vero me somnus turbat ac vexat, ne quis in me inopinatus hostis impetum faciat, & si occidero quos formido, tristis efficio: si rursum lenis ac mitis voluero esse, contemnor. Et quemadmodum à tantis reum periculis me eripiam dignor: Nam & si voluero in his desertis, in quibus vos igitur, videtis, id mihi penitus non licebit ob quod apud Deum nunc exulare me possum, quia ipse me in huiusmodi vita statui, & in tali ordine hominum collocaui. Tu vero pro istis quas ego fudi querelis, quia me per omnia recessisti, ac lenius paulisper meos & conflictationibus & praелиs liberaliter: dona mea suscipe, neque ea quae tibi offero, in contumeliam meae volueris recensare. Mihi enim, quando sapientiam, honorat fecisti, non modicum profuit. Hicque finit innotit scruis Alexander vt munera quae spondederat, exhiberent. Qui mox auri argentique optimas species, diuersasque vestes cum oleo ac panibus obtulerunt. Quibus vix Dandamis risit, hoc dicens: Numquid suadere auius istis potes, qui in locis sine hostibus vivunt, vt auri argentumque suscipiant, & melius quam consueverunt, canant? Quod cum fieri omnino non possit, me illis vis esse peiorem? Cur illud accipiam, quod neque edi à me, neq; potari potest? Cur accipiam quod mihi nullatenus proliet? Aut quam ob rem id castodium, quod vi nequam nisi forte vt animam meam per omnia libram huiusmodi nexibus ligem? Cur ingenuitatem ipsius frustra iugo turpissimae servitutis addicam? Quod ego nunquā pror-

A sus efficiam. Sed nec tenere qui liquam volo, qui in solitudinibus vbi nihil vineam, vino. Munera mihi Deus, hoc est, fructus istorum locorum præbet. Nihil enim aut homini vendit Deus, sed sapientiam bonam ei qui nouit eam accipere, laqueum. Velle clausum cum cum qui me ueniat, uere dedit patris. Acce hoc ut cibo uelcor, libenter uolo me tale in, dum nullis corpus meum nexibus gratonouque mihi uelle dulcor est, vbi naturalis uenit fructus, aptus potus ex flumio. Si autem & panes illos dices habere aliquam voluptatem, cui es incensibilis flumio, & reliqua ego ignis eliam facere meum nolo, neque in cibos committere uicos cupio quod de alieno oculis habet. Hos ergo panes ipse qui coxit ignis abinuat. Sed ne aliquam tibi qui sapientiam honoras iniuriam me æstimes irrogari oleam tantummodonit accipio. Quæ ubi Dandamis dixit, continuo surrexit, ac filium peragrans, & colligens ligna, uolem exis maximam fecit, quam igne succendens, hic locutus est uerbis: Brachmanus, inquit, omnia habet, & abunde ex omnibus, ut cupit, pascitur, Insulque oleo mox, pyræque vehementer incensa, talem cecinit huiusmodi Deo: Immortalis, inquit, Deus tibi ego in omnibus gratias ago. Quæ ubi Alexander uidit, abscessit, cuncta secum præter oleum, quæ exhibuerat, reportans, summo opere stupens. Dandamis uero hoc etiam sermonibus suis abdidit, dicens: Tales uenerunt uos sumus. Calamus uero speciem uirtutis quæ est nobis, eo quod uellex se exhibuit presentie, & noscam non imitans est uitam: & quia cum amator Dei esse non possit, fugit a nobis, & migravit ad Grecos, contemptique moribus nostris, se ipsum damnauit immortalis flumio. Tu uero Macedonum male gentis Dominum esse te dicis. Brachmanos uiruperas, & interfici omnes iubes, credens eorum mendacibus uerbis, quod bonum uirum facere non oportet. Nos uero ratione uitæ propriæ Deo nouimus redditorum tunc cum ad eum fuerimus profecti. Omnes enim ipsius sumus, gloriam uanam continemus, quod fuit fructus non possunt. Quomodo uero uos transire ad consuetudinem nostram ualeatis, qui tam male uiuistis? Quæ semper illa quæ bona sunt: dais obliuionis? Nos uero Brachmani, memores quemadmodum procreati aliquando fuimus, & uidentes propter quæ uinere debemus, irreprehensibilem uiuendi curam tenemus, vnumque quæ enim Deus certo propositi eius, cui deputatus est, fine formatur. Latamur in desertis locis, & in montis siluis sedentes, & in his tantum sensibus nostris occupati sumus, ne vquam sermones hominum animas nostras ab istiusmodi talibus ualeant separare. Beatus est ille qui nullius in digne, & qui non alienam gloriam cupit, & qui placere uult omnibus, necessitas est ut omnia iunctus. Nobis necessaria non sunt ciuitates, in quibus latronum multitudine colligitur: magnas uero domos nobis extruat Deus, ac præstitit, mutes pariter, ac siluas: ex quibus simplices sumimus fructus, & puit dona naturæ aque libidinis: libenterque nosmetipsos deficientes post laborem, in solis inculam.

C Quomodo potestis ingenius hominibus imperare, cum scitis uos in porcellæ multorum esse: Vos enim uestris in omnibus quæ concupiscunt, seruatis animabus. Nam si multas habere ueltes desideratis, non ut paucos reges uobis ualeatis, non ut paucos qui ipsas tondant oues, & à quibus ipse lane interuatur necesse habetis artifices. Quod exularis quod mollia uelimenta non habetis? Aequalis enim iocundus esse probatur in minoribus & maioribus rebus. Nam qui exiguum miratur aurum, & multum desiderabit: qui parua ciuitatis fuerit imperator, & maiori cupit imperare, præterea etiam ex modica perpetuæ portione, quæ in uestris splendet uelibus, superbitis: & cum uestris famulis fuerint indumenta, purpurea uos potius esse aliquid existimantes, uelita colore altero splendere curatis. Si autem hoc apud uos bonum non uidetur, pauperes iudicamini, dum parua miramini. Animalia libenter occiditis, quæ terra progenit: quæ tamen ipsi plurimum uobis prodest co-

gnoscitis quidam enim ex ipsis tondentur, alia mulgentur: cum quibusdam agrum colitis, cum aliis dicitis quorum postea eo quod funditis cruorem, gaudetis, talemque necedem ipsis, quæ perit uobis fuerint, redditis vicem: & quorum uellera uos extrinsecus uelatis, eorumdem uos carnes intrinsecus oneratis, & incipitis esse corporum mortuorum sepulchra uicaria. Tapitis ergo tanque inconuenientibus rebus, tanque contrariis uenis gratiata, potest in se recipere. Deri scilicet? Dimittite paulisper memoratorem animalium carnes, quæ occidunt, sic tacere, & quid ex ipsis tibi intellige. Numquid poteris factorem ipsarum ferre non fugiens? Quante lardes, quante impuriæ animabus atque corporibus inferantur humanis, quas cum ipse tollere non possis, includuntur intra illos, atque ab illis inferuntur quibus cili tales desiderantur. Anima incediam parit, ita concreat uonitum: terra uero fructus & flores, qui foras emissis bonis odoribus placent. Tales epulas nobis plantauit Deus, ac præstitit: humanos sensus uos penitus perdidistis. Corpora ueltra feras male olent: receptacula enim estis pecudum mortuorum: leonibus lupis que piores esse cepistis. Lupi enim, si uicerentur pabulis possent, nunquam profecto carnis uelicerentur. Tauri, equi, cerui uelitis herbarum pabulis uiuunt, unde & ualidioribus membris, & neruis fortioribus roborantur. Cur hæc animalia magis non uultis imitari? Cur non editis siluestria? & equum bibitis? Sed cunctis istis inuifmodi epulas uobis preparatis, quas cum non esse cernatis bestias fortiores, ideo ueltris non uentur in infidiis, uos enim queritis ciues plures, expensas plurimas facitis, & in paruis rebus plurimum laboratis propter exiguum uoluptatem: ubi nihil est nisi eorum aperta perditio, in quibus fuerit laboramus. Ergo nihil est ueltra infelicitas uita. Nos nunquam bibimus inuitati, sed necessarium sibi ex fontibus nature implemus officium qui etiam non bibentibus nobis defluunt semper, uos uero propter uentris uoluptatem, & non clementes queritis iuges cibos, & quibusdam artibus uobis multas atque diuersas epulas preparatis: excurretis omne trebit mare, in aëre uolitantibus, in montibus bestiarum uenatione gaudens, caumque uelstrorum uelocitatem mirantes ferarum reprehenditis tarditatem, atque habitatrices eas malarum solitudinum nominatis. Istis igitur rebus insitis, hæc animantia inuestigate, hæc inuestigata festinatis occidere, aut uenientia cauis clausa defertis ad spectaculum ciuitatum: non ut fruges feratis, ex quibus famen, neque ut exinde necessarium aliquid officium hominibus præbeat, sed ut proximæ ac linguinis ueltri, & opus (quod est maius) Dei cum summo dedecore trucidetis, uel ut uolenter uinculis illigatum ferarum moribus ingratas. Et hoc ipsum libenter aspicitis, quod cum hominibus feræ pugnent, & quod illa partem naturæ ueltræ, ac firmitudinis denotent: postea uero illas proflus feras occiditis, ut crudelis casdem, eo quod occiderint hominem, esse dicatis: & quod adhuc scelestius uidetur ac peius, humano sanguine saturati, necdum rot tantique malis expleri, uelstrorum cupitis ciuium uentres replere. Ad hæc, tam dedecorosis, tamque prauis moribus uiuistis, ut & uobis calidas superedificetis domos, quibus ad ueltram exilam uocantem comesta digerit citius compellantur. Insuper & ut proprii corporis interitum nimia ciborum repletionem distendatur, lautiores eligitis epulas, unde peritos quosque procuratis artifices condisendis atque ordinandis epulis. Nos autem precamur Deum, ne aliquando sitiamus: nam hoc interdum modo à regula ueritatis abstrahimur, hoc est, tunc cum necessarium potum nostro corpori danus, ob quod postea oculos & manus nostras ueluti sacrificium aliquod ad radios solis agentes extollimus. At uos etiam legi citi quotiens supra modum conuiuia ueltra celebratis, nec ante ueltris conuersionibus finem imponitis, quam nimia ebrietate fuerit incipiat, & donec ipsam quod sapere uideamini, bibendo perdati, & iunio uini pondere sensus ueltri cordis onerati. Felicitas profecto apud uos esse cre-

A ducam vos; qui infāre dicuntur. Illi enim semper ebrii sunt, cum tamen vinum non emerint; vos autem pro pretio vini nimiam sollicitudinem geritis: quocumque volumetipsum ebrietate polluitis, vosque inuicem verberatis, ac tandem ad sobrietatem reuertis, vix potestis agnoscere quemadmodum ebrietatem vestram custodire valeatis. Audio etiam quod plurima comedentes ea digerere non potestis; & cum tandem à conuiuii voracitate vix recelleritis, omnia quæ vos expleere solent euomitis: ipsamque mutantes puerulo more naturam, ex eadem parte quas escas cupitis, egeratis: capite, non pedibus ambulantes. O stultissimi homines, impletis inglorie viscera vestra atque dispenditis, ut postea iterum arte medicorum corpora vestra vacuetis: turpitudinem per hæc vobis maximamque aggritudinem querentes, adeoque estis infāni, ut ipsam cupitis euertere talicatione naturam, quæ nullam penitus sentiat voluptatem finem habentes voracitatis immodice supplicium non salutem: insatiabilia enim membra fieri ex moribus continuo solent, tormenta comitantur, ita ut postremum quod honeste ac probe vitæ ex tantis deliciis consideratis nihil habeatis. Sed iactare vos audio quia plurima possideris: qui tamen cum aliis multa donetis, vestris admodum pauca præstatis. Vnde vos magis pauperes iudicamus, quia ne panem quidem ipsum parentibus datis: innumeras autem habere opes desideratis. Serui venris vos estis, propterea maxima apud vos turba medicorum est, qui assidua vos purgatione euacuant: faciunt autem id aut ieiunio vel inedia, aut arte medicaminum: qui plurima vina solebatis haurire, subito ne aquæ quidem modicam quantitatem possitis accipere, quotiens aggritudinum necessitate vexamini. Et sicut tunc ultra naturam multum meri bibitis, ita nunc parum quoque aquæ, quod exposcit ipsa natura, desideratis. Nos vero vinum quidem omnino non querimus, aquam autem habemus quam solam volumus, & quæ maxime delectamur & sapienter curamus sitim. Non furere & infāre properamus, magisque nobis mortem, quam ebrietatem precamur, per quam necesse est homines totis & corporibus & sensibus interire. Ebrius enim videtur quidem viuere, sed quantum ad sapientiam pertinet, mortuus iudicatur, perdidit enim sublimem ipsam quam homini dedit Deus mentem. Ecquid ij qui se magnos & gloriosos putant, quam falsa spe, & vanis decipiuntur illecebris, qui aliteris se inuicem manibus cadunt, spoliant, iugulant,

cum tandem & ipsi mortem, quæ necessario eis debetur, expectent? Quid denique de illis viris, quasi de magnis quibusdam & aliorum prouisoribus loquar, qui more turpium scurrarum variis pigmentorum odoribus oleo membra perfusi foris prodire consueverunt: acris ipsius puritatem dissolutione propria polluerunt? Quid de Stoicis philosophis vestris loquar qui cum omnes aut amore teneantur, vobis tamen admiratione vel hude digni videntur? Audimus etiam quod à masculis vestris partem quandam corporis amputatis, in muliebremque sexum illos conuerti gestatis: & quod sit apud vos talis homo, qui neque generare ut vir, neque parere possit ut mulier, & qui in suum tantum dedecus, & in suam tantum vitat iniuriam. Quis talem humani generis prauaricationem, & tam miserabilem casum etiam cogitando non doleat? Quorum nos miseratione dicti vobis prodelle quantum possimus affectamus: quia & superbiam execramur, & inuersionem humani generis naturam diligimus, ac fouemus: & quasi in alto magnifice cuiusdam domus sedentes loco, nudi tam mente quam corpore, quoscunque spectatores nouimus veritatis, & docemus. Et hoc est in quo ceteris hominibus ditiores nos esse putamus.

Macedonia vim omnibus facit, quia tamen prius ab aliis ipsa sustinuit. Omnes autem ad deteriora conuersi, turpes famuli iudicantur. Sed horum omnium malorum quæ nominamus, Brachmani videntur expertes. A nullo enim debellari atque expugnari queunt, quia nullus rei desiderio vel amore tenentur. Tu vero si vera vis sapere ad Indiam veni, habita in solitudinibus nudus, omnes quas diligis, & quibus ornati videris, proiciens dignitates: nam aliter non suscipieris à nobis. Et tunc amabis ea, quæcumque paulo antevideris, quæque miratus es: neque vllus contra te vltius dimicabit, aut quidquam tuorum tibi auferre quis poterit, neque aliena collatione. neque aliorum sudore pascaris, cris enim in omnibus diues. Et quantum desiderare te scribis, ut in aliquo tibi prosum: non inuidemus illis, qui vere piam imitantur Deum. Vniuersam enim humanam ubique naturam volumus quantum per nos fieri potest, meliorem euadere.

Aliqua deesse videntur.

EXPOSITIO IN CAN- TICA CANTICORVM SA- LOMONIS, EX VARIIS OPERVM B. AMBROSII LOCIS EXCERPTA, ET IN VNVM CORPVS COLLECTA.

Ab Antipio Manichaeo Demochare; Deſore Sorbonica.

CAPVT PRIMVM.

SALOMON librum de Prouerbis ſcripſit, in quo moralem locū vbe-
rius expreſſit; naturalem in Ecce-
ſiaſte, myſticum in Canticis canti-
corum: quamquam ſi diligenter
diſcutias, & in Prouerbis myſtica
pleraque reperies, & in Canticis
moralium ſuauitatem. Nam vti-
que myſticum eſt: *Sapientia aſcendit ſibi domum; & ſublat
columnas ſeparem, interſecit ſuſu hoſtan.* In Canticis cantico-
rum & myſticum & morale, in quo blandiciarum ſuaui-
tas, & affectus amantis expiuntur. *Oſculetur me ab oſculo or-
tu ſui, quoniam optima vbera tua ſuper vinum, & odor vnguentu-
rum tuorum ſuper omnia aromata.* Conſiſte ergo virginem
deſponſatam multo tempore & iuſto ſeruente amore, q̃
multa præclara opera dilecti probabiliuſtium teſtium alleſ-
tatione cognouerit, deſiderijs ſuſcipiam, dilatam frequen-
ter, iā non ſeruentem moras, quæ omnia fecilicet vt ſponſū
videret; aliquando voti potitum ſuis, ad imponiſum ſpō
ſi aduentum gaudio turbatam, non querere primordia ſa-
lutationis, non verborum vices, ſed ſtatim q̃ deſideraſſet
exigere. Ita ergo & ſancta Eccleſia, quæ in primordijs mū-
di deſponſata in paradifo, præfigurata in diluui, annūcia-
ta per legem, vocata per prophetas, diu redemptionē homi-
nū, Euang. decorē, dilecti expectaſſet aduentum, impa-
tis moræ in oſcula ruit, dicens: *Oſculetur me ab oſculo or-
tu ſui.* Et delectata oſculis adicit: *Quoniam optima vbera tua ſu-
per vinum.* Et, vt moralis dicamus, intellige mili carnē
illam quæ a malefacta fuerat in Adam ſerpentis veneno, q̃
erimū marcebat ſextore, quæ procedebat in filiab. Sion
alæ ceruicæ, & nutibus oculorum, & itinere pedum tra-
hens tunicas, & pedib. ſuis ludens, crinim cinctiuis &
compoſitis vultib. atq; redimiculis & omni affectaro de-
core plus dedecens: eandem plurimis edoctam oraculis
quod venturus eſſet qui ſerpentis illecebris excluſis, ſan-
ctū Spiritus infunderet gratiam, vt omnis caro videret ſa-
lutare Dei, omnis caro ad Deum veniret, inarſiſſe deſide-
rio: ſed meruentem, ne vt impatiens, vt laſciuia, vt luxurio-
ſa, vt querula, ſicut ante fuerat, diſplacere, & longiore q̃
ferre iam poterat, moxantis aduentus Domini expec-
tatione quateretur, non immurmurantem tamen, nec triſ-
tē gentem, ſed leuantem in omni loco putas manus ſine
ira & diſſipatione, in habitu ordinato, cum vercundia
& ſobrietate ornantem, non interitis criminibus, aut auro
aut margaritis, aut velle pretioſis, ſed iſtis quæ caſtius & bo-
næ conuerſationis decerent gratiam, orate dicenem: *O-
ſculetur me ab oſculo or-
tu ſui, quoniam optima vbera tua ſu-
per vinum.* Iam volebat adherere Chriſto carē iam ſeſtinabat inu-
bere, vt eſſet vnus ſpiritus, & ſicet caro Chriſti, q̃ erat an-
te meretricis, *Oſculetur, inquit, me.* Oſculatur nos Dei
verbum, quando ſenſum noſtrum ſpiritus cognitionis il-
luminat.

Prouerbia Salomonis moralia, Eccleſiaſteſte naturalis,

in quo quaſi vanitates iſtiſus deſpicit mundi: myſtica eius
ſunt Cantica canticorū. In ipſo quoque Canticorū libro
Salomon hanc triplicem ſapientiam (morale, naturale,
& myſticam) euidenter expreſſit: ſicut in proverbis di-
xerat, vt tripliciter ſibi ſcriberet qui ſapientiam eius velle
audire. Ait ergo in Cant. ſponſa de ſpō: *Ecce pulcher eſt cou-
ſortium meum, ecce pulcher eſt & decorus, acclimato noſtra opaca,
trabes domorum noſtrarum cedri: la camera noſtra cupreſſi.* Poſſu-
mus hoc de mortalib. accipere. Vbi enim requieſcit Chri-
ſtus & Eccleſia, niſi in opetib. ſine plebiſt. Denique vbi im-
pudicia, vbi ſuperbia, vbi iniquitas gratib. ait Dominus
Ieſus: *Filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet.* De
naturalibus autem quid accipiamus? *Invintra, inquit, eius
concupiſco & ſedi: & fruſtus eius dulcis in ſaucibus meis.* Qui cum
terrena ſuper greditur, & cū mundana moriuntur, quoniam
enſcipiunt ei mundus, & ipſe mundo omnia quæ ſunt ſub ſo-
le, reſuſcit & contemnit. De myſticis quoque ait: *Introdu-
cite me in domum vnuſ, conſtituite in me charitatem.* Er-
enim ſicut vineam ſuam vitis, ita Dominus Ieſus popuſū
ſuum quaſi vitis æterna quibdam beatiſſis charitatē
amplectitur.

Suſcepit carnem Deus, aſſumpſit animam, per inſtitu-
tam nec legitimam incarnationem conſortium fecit eſſe
legitimam: vt ſit Deus omnia in omnib. Denique vt ſcias
eſſe myſterium, interpretare vocabula. David cum acci-
pis in typo Chriſti. Beth ſabæ, ſabbatū, aut filia plena
vel pureus dicitur iuramentū. Quid igitur expreſſum ſuum
quod filia ſabbati caro Chriſti eſt? *Quia miſi Deus ſilium ſuum
ſacrum ex muliere, ſacrum ſub lege.* Eadem plena, quæ in paſſio-
ne eius legi eſt plenitudo: vel quia plena Spiritus ſancti, *Leſus enim
plenus Spiritu ſancto & reſurrexerit a ſordane.* Eadem etiam puteus
iuramenti, hoc eſt, religionis & fidei. Et bene pureus, quia
ſtunna de ventre eius ſuunt aqua & vinum. Hanc ergo aſſumens ſi-
bi Deus verbum, copulam fecit eſſe legitimam: quod my-
ſterium etiam illæ nuptiæ declaratur, quæ ſunt in Canticis
canticorum, quibus Chriſto Eccleſia, & ſpirituū caro nu-
bit. Et ideo circumciſa ſub & querebat vique Dei verbum
quia vulnerata, quia nuda, quia adultera in omnibus (eſt
immaculata in Chriſto) quæ tunc caro in ſua redemptione.
Hanc ſibi Chriſtus iunxit, vt immacularam redderet ecclē
ſociatū, vt auferret adulterium.

Qui habet eos (mundum) ſeruat mandata Dei quemad-
modum legiſti de Maria, quæ conſecratur omnia Domi-
ni ſaluatoris in corde ſuo vel dicta, vel geſta. Circumciſa
nū ergo cor noſtrum in nihil corporeum, nihil vile que-
ramus, vile autem omne terrenum eſt. Nihil ergo terre-
num, nihil ſeculare, nihil corporeum, nihil leue atque
mutabile in eloquijs conſtituamus celeſtib. *Eloquia enim
Domini, eloquia caſtæ ſunt in myſterio nūm celeſtium in-
maculata & pudica ſinceritas ſpiritali interpretatione re-
ſplendet.* Non adultera in quadam opinione mickannus
terrena diuinis, & illud inuolabile Sacramentū Prophe-
tiæ visionis, aut perentis oraculū, naturę noſtre elimatio-

4. Ita.

Pro. 22.
Iſa. 61.
Ead.Mat. 2.
Cant. 1.

Gal. 6.

G

Ex. 2.
Iſa. 61.
Iſa. 61.
I. Cor. 11.Gal. 4.
Luc. 4.
Iſa. 61.

Cant.

H
Cant. 1.
Eſa. 61.Iſa. 61.
Iſa. 61.
Iſa. 61.
Luc. 2.

Iſa. 61.

vinum, & odor vine in unguentum super omnia aromata. Illa oculum poposcit, Deus verbum & ei totus infudit, & condidit & vbera sua hoc est, dogmata sua, & interioris sapientie discipulus: & unguentum suum dulci odore fragrant, quibus capta, iam dicere veritatem efficitur cuncta: quia cognovimus, quam letitiam omnis corpus voluptaris.

Vnguentum exinanitum nomen tuum. Hoc est, rocus immundis imputatoribus diceretur facinorum forebat hic mundus: tunc ipse ubique lauantis pudicitia, vnguentum fidei, flos integritatis. Aspirat enim in verbo odor gratiae, & remissio peccatorum, quae in totum diffusa mundum: omnia tanquam exinanito replevit vnguento: quia per vniuersos gravis vitiorum colluies deterfa est.

Vnguentum exinanitum nomen tuum. Caro Christi non vidit corruptionem, nec odorem aliquo mortis emarcuit: sed aeterni illius floris & semper virentis odore condita surrexit. Quomodo enim poterat vel in carne marcescere, cuius nomen vnguentum exinanitum est? Exinanitum se, ut pateret tibi. Semper vnguentum hoc erat, sed erat apud patrem, erat in patre. Olebat tantum angelis & archangelis, tanquam intra vas casti, aperuit os patris, dicens: Ecce posui te in testamentum generis mei, in lucem gentium, ut sis in salutem vniuersae ad extremam terram. Descendit filius, repleta sunt omnia nouo odore verbi. Et cecidit cor parvis verbum bonum, fragrant filius, spiritus sanctus exhalauit, atque per omnium fe corda diffudit. Diffusa est enim claritas Dei in cordibus nostris per Spiritum sanctum. In ple De filius in corpore tanquam in vase odorem primo cohibebat filius, opperens tempus quando effunderet, fecit autem Dominus duci in lingua eius in dationem, ut sciam quando oportet dicere sermonem. Venerit hora: aperuit os, exiit vnguentum, quando virtus exibat de eo. Hoc vnguentum exinanitum est super ludaeos, & collectum est a gentibus. Exinanitum in iudaea, & redoluit in omnibus terris. Hoc vnguentum vincta est Maria, & virgo concepit, virgo peperit bonum odorem, Deum filium. Hoc vnguentum effusum est super aquas, & sanctificauit aquas. Hoc vnguentum vinctum fuit res pueri, & humorem eius flamma rorauit. Hoc vnguentum danielis vinctus est, & leonum ora molliuit, feritatem permolluit. Huiusmodi vnguentum quotidie, & nunquam deficit. Accipe vas tuum virgo, & accede, ut possis hoc vnguentum repleri. Accipe vnguentum astringitum trecentis denariis, sed gratis datum, non venditum, ut omnes habere. Gratis virgo vngere, noli contristari sicut ludas, quia hoc vnguentum effunditur, sed confelice in te in Christum. Claude clauas tuas, ne vnguentum effluat. Claude integritatis clauas, loquendi veredindia, abstinentia gloriandi. Hoc quae habet vnguentum, Christum recipit.

Aliud est sobrietatis vnguentum, de quo dicit Ecclesia ad Iosoniam suum: vnguentum exinanitum nomen tuum aliud oleum, quo artus animae & quaedam membra pinguefcunt, unde & David dicit: Impinguasti in oleo caput meum. Et hoc est oleum letitiae, quo vinctus est Christus a Deo patre, ut prae omnibus suis emerneret confortibus. Hoc iubet vngere caput nostrum, ut oleo letitiae obducatur omnis similitudo tristitia, ne videaris ieiunium tuum vendere hominibus, ne videaris contristari in animae tuae salute. Nemo enim tristis coronatur, nemo in melleis triumphat.

Vnguentum exinanitum nomen tuum. Descendat vnguentum illud in animae praecordia, viscerumque secreta, quo non deliciarum odorem sancta Maria, sed diuinae gratiae spiramenta redolebat. Haec pluma Eue re flexit appetentiam: hoc vnguentum fuit odor hereditarii erroris absterfit, hoc vnguentum Marci soror Lazari in pedibus Christi effudit, & tota domus propter odorem fragrant. Nec vlla se pauper puer, nulla se arbitrat inopem, nulla metuar ne pretiosum hoc vnguentum emere non possit, aut fontem ipsum putet effe venalem. Qui scitis, inquit, ite ad aquam: & quicumque non habetis argentum, ite & emite, & bibite sine argento. Et supra ait: Gratis vendidisti ossa, & sine argento redidisti. Ideo pauper factus est Dominus cum diues esset, ut cum omnes emant, & ceteros principis in paupertate complectat. Patere igitur

vasa Domini, ut excipiant hunc fontem aquae vitae, fontem virginis, integritatis vnguentum, odorem fidei & suavis misericordiae gratia florulentum.

Non mediocre illud vnguentum est, quo Christi longae lateque diffunditur nomen. Vnde etiam propheticum dictum est: vnguentum exinanitum est nomen tuum. Ideo exinanitum, ut maiore fides odore fragret.

Vnguentum exinanitum est nomen tuum. Huius virtute sermonis nihil potest effe praestantius. Nam sicut inclusum in vase aliquo vnguentum cohibet odorem suum, qui odor quidam valis illius angustis coercetur: ita ad plures non potest pertinerere, tamen vim suam seruat: cum vero de vase illo quo claudebatur vnguentum fuerit effusum, longe lateque diffunditur: ita & Christi nomen ante eius aduentum in israelitico populo quasi in vase aliquo ludaeorum mentibus claudebatur. Notum enim in iudaea Deus in israel ad vnguentum conuenit eius. Hoc vtiq; nomen, quod vasa ludaeorum angustis suis coarctum continebant. Magnum quidem & runc nomen, cum in iherosolimam atque paucorum haretet angustis, sed magnitudinem sui nondum per corda gentium & in fines totius obliuiderat. Postea vero quam per omnem mundum flos illuxit aduentu, per omnem vtiq; creaturam diuini illud suum nomen extendit, non replemum accessione aliqua (plenitudo enim nescit augmentum) sed repleus vacua, ut esset admirabile nomen eius in vniuersa terra. Initius igitur effusio nominis abundantiorem quam exuberantiam gratiarum, bonorumque caelestium significat largitatem. Ex abundanti enim superfluit quicquid effunditur.

Propterea adolefcentia dilexerunt te. Quae sunt istae adolefcentulae, nisi animae singulorum, quae depositum istius corporis senectutem, renouate per spiritum sanctum? Nolite adolefcentulas arecere, de quibus scriptum est: Propterea adolefcentia dilexerunt te, & introierunt in te in domum in istis suis. Bonae quidem prouidentia, sed dulcis misericordia. Illam enim pauci assequimur, hanc ad omnes peruenit. Propter hanc, inquit, indulgentiam tuam diligunt te anime renouatae spiritus. Vnde & ad animam dicitur: Renoua in te spiritus aquae & mentis tuae. Ad animam enim loquebatur, dicens: Benedixi animae meae Dominum.

Attrahere nos possit te, currentes in odorem vnguentorum tuorum. Verum & summum bonum si illo concupiscibili suo & delectabili anima gauderetur, & dubius his hauserit affectionibus, excludens dolorem & formidinem, incredibiliter exaltatur. Osculantur verbum Dei, modum non capit, nec expletur dicens: Summus es Domine, & in inuicem: tua doce me inquisitiones tuas. Osculantur, inquit, Dei verbum, concupiscunt super omnem decorem, diligunt super omnem letitiam, delectantur super omnia: & ornata, cupit frequenter videre, sepe intendere, cupit attrahi, ut sequi possit. Vnguentum, inquit, exinanitum est nomen tuum: propterea te diligimus adolefcentulae, propterea caramus, sed comprehendere te non possumus. Attrahere igitur nos, ut possimus currere, ut odorem vnguentorum tuorum accipiamus virtutem sequendi. Festinat etiam interna mysteria videre, ipsam requiem verbi, ipsam boni illius summi habitationem, & lucem eius, & charitatem. Festinat ad verbum, & rogat ut attrahatur, ne forte detelinquatur: quia currit Dei verbum, & non est allegatum. Denique exultat tanquam gigas ad currendum viam. Et quia egressus est a summo calce, & conuersus eius vsque ad summum eius: videns fe imparem tanta velocitati, dicit: Attrahere nos. Habemus enim cupiditatem sequendi, quam vnguentorum tuorum inspirat gratia. Sed quia cursus nos equare non possumus, attrahere nos, ut auxilio tuo fiteat, vestigis tuis possumus insilire. Si enim tu attraxeris, curemus & nos, & spiritualis uocantis flabra capiemus. Deponitur enim sarcina quibus uiam tua sulco est: & oleum ruri infunditur, quo curatus est ille qui a latronibus vulneratus est. Ac ne impules tibi videatur quod ait: Attrahere nos. Iam dicerent: Vnde ad nos accipimus laboramus & queramus esset, & propter contristam. Vides quod libenter nos attrahit, ne remaneamus sequeutes. Sed qui uult attrahi, curat ut comprehendat & currat, superiora obli-

E

Lib. 6.
ad e. 7.
Luc. 19.
3. 7. 8.Lib. 1.
de spir.
san. c. 7.
tom. 4.

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

A go dum praeliatur: decora, dum victoriz sue insignibus coronatur.

Sciat *tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis* [Tentotia de exauis mortuorum animalium sunt. Igitur quæ hoc dicebat, mortui erat peccato, viuabat Deo. Et nos ergo mortuamur peccato, ut viuamus Deo. Repleti spiritus iucunditate, & fusiuite lætitiæ, erimus exuuiæ spirituales, carentes infirmitate corporæ, & integro mentis sinu insuam nobis diuinorum mysteriorum gratiam referantes. Tabernacula autem Cedar, pellesue Salomonis corpus hoc dicti, licet ex pluribus locis, tamen inde etiam intellige, quod Adam & Eua vbi imaginem depouere coelestis quam ante portabant, imaginem terreni hominis indientes, tunicas dicti sunt vestiti esse pelliceas. Corporales enim eos fecerat de spiritalibus culpa commissa. Nec illud absurdum intelligendum, quod ita se sponte dictifaciam sicut pelles folis adultas caloribus: eo quod in asperitate licet tribulationem posita, mortificauerit tantum corpus suum, ne illam asperitatem sentire possit. Sicut enim ardorem solis non sentit pellis tabernaculi, eo quod pellis sit animalis mortui: ita hæc mortua peccato, ardorem peccati sentire non poterat.]

Nolite aspicere me, quoniam obfuscatam, quia non est inuitum me sol. Ideo, inquit, fusca sum, quia fol me reliquit iustitiae, qui ante illuminare consueuerat, atque colore me vultus mei, obfusca facie acies oculorum meorum, quibus ante solem videbam, in tenebris ambulo quia diem Christi nescio. Nolite tantum despiciere me: quoniam qui reliquit, potest rursum aspicere, miseretur inquit. Solum congregetur dispersos, delictos requirere, colligere delinquentes. Omnes tribus Israel conuenite, aspice me decorem ante, dilectam. Nolite aspicere me, quoniam obfuscatam sum: hoc est, non hoc solum aspiciatis, quia obfuscatam sum, non est inuitum me sol, & ideo obfuscatam sum. Sed licet sol super iustos, & iustos, super iustos pro gratia, super iniustos pro misericordia: illis mercedem meritorum tribuens, istis peccata dimittens. Ergo nobis non lucebat ante, nunc lucet. Nonnullis oritur, qui oriebatur mihi: quia illis remittit, remittit & mihi. Nolite arbitriari quoniam obfuscatam sum quod punitus reliquerit me sol, & iam non intueatur, nec reuelat nigram. Dissimulauit a me, quia non seruauit mandata eius: reconciliabitur enim videri meorum penitentiam delictorum. Non vidit me sol, quia non recepi adiuuentem, non aperui fenestras, ut lumen vite intraret. Cum aperuero, illuminabit oculos meos, qui venit ut totum mundum illuminaret, & videret etiam non videntes.

Denique quasi orbis terrarum dicit Ecclesia: Noli aspicere me, quoniam fusca sum, quia non respexit me sol: eo quod velut pruinis hiemalibus geluque constrictam gentilis erroris congregationem gentium fol iustitiæ diu indignam æstimauerit, quam serena vultus sui luce illustraret. Nonne tibi videbatur hiberni rigor temporis, quando tuus erat in ludæa tantummodo Deus? Nunc autem plentitudo lucis effulget æstiuæ, quando omnia & in omnibus Christus. *Nomen terra Domini, & plenitudo eius*: Et vere orbis terrarum in Ecclesia, in qua non ludæus tantummodo aut Græcus, non barbarus aut Scythia, non seruus aut liber, sed omnes in Christo vnum lumen: fol omnibus fulget, diues omnibus lucto. Ergo fuscam quando non videmus a Christo: sed quædo videmus, albeamus.

Filius matris meæ pugnauerunt aduersum me. Possunt Apostoli esse filii matris eius, qui vere impugnauerunt synagogam, dicentes: Ecce conuertimur ad gentes, & nationibus verbum Dei fœuare coeperunt. Vel, Filius matris meæ pugnauerunt aduersum me: hoc est, impugnauerunt me corporis passionibus, carnis illecebre decolorauerunt me.

Posuerunt me custodiam in vinis: vineam meam non custodiam. Putant aliqui hoc de illis dici qui synagogam ad legis præcepta contringunt, vel legem custodiant, vineam suam tueant, quam custodire non possunt. Denique custodiebat ut faceret vineam suam autem finem. Quæ sitigitur vinea, venit David testificari nobis, dicens: Vineam ex

Ægypto transfulsi, et cunctas gentes, & plantasti eam. Possunt & propheta intelligi, qui monendo, demittunt adque per vineam suam custodiret synagogam, nihil profecerunt. Fecit enim spinas improbitatis, quæ virtutis vberis fructus deserere debuerat, & ideo co sititur quia populum suum custodire non potuit.

Vineam meam non custodiam. Nemo auferat animæ vestram vineam, & villa olera ferat. Vineam enim quidam fructus virginalis est: conserua vultu olertum plantaria sunt, in quibus frequens zelus est: & ideo sicut olera herbarum cito cadunt atque marcescunt, nisi finem imponat senectus, aut ad perfectum vehat continentia. Non veniat ergo in vos Achab: qui concupiscat vineam vestram delere & extinguere: nec veniat in vos Iezabel, vanum illud & seculare profluium (hoc enim significat vocabulo, vana & vacua iedundantia) sed veniat Nabuthe, qui veniat patte, sicut indicat nomen ipsius interpretatio, qui vineam lingue delectat: sed, & pro eam mortem offert. *Hic est qui lapidatus pro nobis mortuus, pro nobis filius appetitus seismus.* Quis pauper licet venit cum diues esset, ut vos eius inopia ditaretur. Hic est vitis, qui redundantiis gratiæ sue fructus repleuit vniuersum orbem terrarum. Hic in vestris pectoribus alta maneat defexus radice, ut & fructus vestri exuberet, & liquore gratiæ spiritalis corpore vaporis incendia temperent. *Vineam meam non custodiam:* quia spinas, & non vitam attulit, & cunctis peccata pro fructibus.

Iam vero ad sponsum conuersa, Annuntia, inquit, mihi quoniam dilexit anima mea. Cur quem dilexit anima mea, dicis, & non quem diligis? Cur dimisit qui te nebas? Dilexisti partum illud, amisti incredulitate: te nebas, charitatis vinclis, amisti longo fime perdidisti. Ideo nescis vbi pascas, vbi maneas, non si scires, non quæreres. Dicis enim: *Vbi pascas? vbi maneas in meridie?* Meridie nostri esse Ecclesiam, quæ tenet Christum: & tu eum in noctibus quæris? Dic, inquit, mihi Christus, responde vel propter id quia ante carus fuisti atque dilectus mihi: est ergo tante prerogatiuum charitatis amicitia, tu tamen quasi plus responde mihi: *Vbi pascas? vbi maneas?* Reliquisti me, abiisti ad gentes, recessisti longe a me: & illis propriis factus es, a quibus longe erat: factus es prope, quia crediderunt in sanguine tuo. A me recessisti ergo crucem tuam non suscepisti mundi redemptionem, sed ut noxiæ damnationem. Qui autem receperunt te Domine sicut saluati auctorem, in meridie sunt, illis lucis, illis refuges, illis callet gratia tua sicut merides. Mihi martinus eras cum adhuc crederem: sed non credebam plene, quia non sum inuenta in meridie, sicut Ioseph qui cum fratribus suis cenabat in meridie. Illis merides factus es, qui pascuntur in diuitiis tuis, & in te sperant. Ideo sicut dixit David, *Dedecet eorum iustitiam tanquam lumen, & iudicium eorum tanquam meridiem.* Quæris ergo tanquam aliena, quæ proxima eras: tanquam pauper, quæ diues fuisti. Vis lequi quæ præcedebat: ut inam vel lequaris quæ præcedere debuisti.

Annuntia mihi, inquit, quem dilexit anima mea. Quærebat in Ioanne Christum Ecclesia, ipsum causam desiderij, ipsam causam lauari sibi esse commemorans, sicut habes: *Fusca sum, & decora.* &c. Et alioqui synagoga etiam dicit: *Annuntia mihi quem dilexit anima mea:* hoc est, Annuntia mihi Christus quem dilexit anima mea. Cur non potius, quem diligis? Sed synagoga dilexit, Ecclesia diligit: nec vniquam circa Christum suum mutat affectum. *Vbi, inquit, pascis, vbi maneas in meridie?* ne forte viam circum amica super greges sedulam tuorum. Sequi te cupio quasi alumna, quem quasi co pulata ante retinebam: & greges tuos quætere, quia amici meos. In meridiano pascis, hoc est, in Ecclesiæ loco, vbi iustitia respicitur, vbi fulget iudicium sicut merides, vbi vmbra non cernitur, vbi maiores sunt dies, quod eis fol iustitiæ tanquam æstiuis mensibus diutius immoretur.

Annuntia, inquit, mihi quem dilexit anima mea. Synagoga quærebat quem amiserat: vos (Ecclesia filiz) quærite quem non amittatis. Sed cur synagoga dicis, quem dilexisti, & non dicis, quem diligis? Ideo non tunc, quia dile-

E

Eja.

In hort.

ad virg.

gin. re.

4. 31. d.

Psal. 26.

3. Reg.

31.

2. Cor. 3.

Iuan. 12.

F

In Psal.

118. 22.

2. V. 1.

Eja. 5.

Eja. 5.

Eph. 2.

G

Gen. 48.

Psal. 50.

Eccl. 4.

Dan.

post c. 8.

tom. 1.

sup. eccl.

4. Hieron.

c. 1. 18. 1.

H

Psal. 30.

In hort.

ad virg.

gin. re.

4. 31. d.

A
Esa. 61.

xiste te dicis. Cur non potius adhuc diligis, vt possis tenere? Verum illam omittamus. Tu vigo cum cæperis querere, adest. Neque enim fieri potest vt desit querentibus se, qui palam factus est non querentibus, & inuentus est non interrogantibus. Dum tractas & cogitas, præsto est. Dilce interrogare cum venerit, vbi pascat, vbi maneat, sicut illa dicebat: *vbi pascis, vbi manes in meridiano?* Vbi enim Christus manet, nisi vbi ihs in meridie resurgit? Ideoque facta est scriptura docetur testimonio, quod dicit: *in sole pascuis tabernaculum suum. Vnde et alibi idem dicit Propheta: In lumine tuo videbimus lumen.*

Lib. 6.
Ista. c. 2.
Gen. 1.
Ista. 30.

Vbi pascis, vbi manes in meridiano? Recte dicit, Vbi pascis: quia regale est Dei verbum. Vbi manes: quia morale. In meridiano, quia mysticum. Si quidem meridie Ioseph cum fratribus suis in conuiuium confectus, futurorum temporum mysteria teclabatur. Sed etiam David ait, *Regula ad Dominum viam tuam, & spera in enim, & ipse faciet: & educet sicut lumen in solitudinem tuam, & miltium tuum tanquam meridiem.* Et ipse Paulus circumfussit sibi lumen meridie afferens, quando per persecutionem est conuersus ad gratiam.

AB. 9
B

Queritur ergo (Hysagoga) quod derelicta sit, quod destituta sit pauper ex diuiti. Abundabat enim munere gratiarum: sed egeret capere vbi diuinitas præsentia sibi copia denegata est: & ideo vel quasi mercenaria haberi postulat, quæ aut sibi pretiosioris copulæ gratiam vendicabat. *Vbi, inquit, pascis, vbi manes in meridiano?* Mercenaria esse desiderat, quæ sibi vendicabatante dominatum. Mercenaria esse desiderat, quæ ante mercenarios colligebat. Mercenaria vitæque vox ista dicitur est: *Nescite iam circum amilia super greges sodalium inuicem.* Quæ prosclytos ex gentibus ante suscipiebant, nunc ipsi in nationibus vis pro prosclytis suscipi, & tanquam advena congregari. Quam damnosa perditio est. Sed quia in incredula, in iniunctis, sacrilega, ideo eam a gregibus Ecclesie sua separat Christus, dicens: *Nisi scitis, vbi decora in mulieribus, hoc est, Prius te qua ipsa cognosce, & tunc pete vt meis gregibus appropinques.*

Respondit itaque verbum Dei: *Nisi cognoscas te decora inter mulieres: vbi queris quod reuertat sis: nisi te cognoscas, misse prænitentia lapsus tui, nisi intentionem deuotionis approbes, nisi fides tua & sinceritas augeatur, querela nihil proderit. Ac si non cognoscas te quia decora est, nisi pulchritudinem nature tue scrutus, & corporis tui illecebræ non demergant, nec impedimenta ditione autenti tibi creaturæ melioris nobilitas suffragabitur. Cognosce igitur te, & nature tue decorem, & cui quasi exuta vinculis pedem, & mudo exerta velligio: vt carnalia integritate non sentias, velligium mentis tue corporalia vincula, non implicent, vt pes tuus speciosus appareat.*

In Psa.
118. ps.
2. v. 1.
Rom. 1.
Gen. 2.
Deut. 6.

Nisi cognoueris te, inquit, formosa in mulieribus. Noscere ipsum homo, tuæ animæ dicitur. Cognosce te anima quia nō de terra, non de luto es, quia infigis in te Deum, & seiscite in animam viuente. Opus magnificum est homo, Dei inspiratione formatum. Attende tibi, vt lex dicit tibi, id est animæ tuæ. *Secularia te & mundana nesciant, terrestris non mouentur.* Ad illam tota intentione felix, ex culis inspiratione consistit. Grande, inquit, homo, & pretiosum vir misericors: virum autem fidelem opus est inuenire. Dilce homo vbi grandis, vbi pretiosus sis. Vilem te terra demeritat, sed gloriosum virtus facit, fides rarā, imago pretiosum. An quidquam tam pretiosum quam imago est Dei? Quæ primum tibi debet habundare in fundere, vt in corde tuo resurgat quædam auctoris effigies: ne qui merita tuam interciat, non agnoscat auctorem. An quidquam tam pretiosum quam humilitas, vt naturam corporis animæque perspicimus, altero te subicias, altero te recognoscas? Prona in vitium carnis illecebræ: misericordia suadet quia quod alteri contuleris, tibi solius quidquid te procedit, in te reuertit: & quidquid feceris, tibi proficit.

Lib. 6.
Esa. 61.

Quoniam ergo & elephantus vides tibi subditus, & leones esse subiectos, noce te ipsum dō homo: quod non (vt ferunt) Apollinis Pythi, sed Salomonis sancti est, qui ait: *Nisi scis, te formosa in mulieribus,* quamquam multo ante Moyses in Deuteronomio scripserat: *Attende tibi dō homo. Attende tibi, ait lex, & Propheta ait: Nisi scias te.* Cui

Deut. 4.
Esa. 61.

dicat hoc? *Formosa, inquit, in mulieribus.* Quæ est pulchra in mulieribus, nisi anima, quæ in vtroque sexu præstantiam possidet pulchritudinis? Et merito decora est, quæ non terrena, sed celestis non corruptibilia, sed incorrupta desiderat in quibus decus perire non solet. Corporalia enim omnia processu ætatis, aut ægritudinis in aqualitate marcescunt.

E
In Psa.
118. ps.
2. v. 1.
Rom. 1.

Nisi noscas te decora inter mulieres. Quid est se noscere, nisi vt sciat vnusquisque hominem ad imaginem & similitudinem Dei factum, rationis capax, qui terram suam excolere tanquam bonus agricola debeat arato quodam & falcis sapientia, vt vel dura fundatur, vel luxuriantia recedantur, qui inferiori sibi portionem animi imperio debeat gubernare? Vnde etiam in lege scriptum est: *Attende tibi, ne fas visum abscondatur in corde tuo.*

Gen. 1.
Esa. 61.

Tibi, inquit, attende, non vtique dicit pecunia tue, non possit hominibus tuis, non viribus corporis, sed animo tuo, ac menti tue, vnde omnia consista, facta, cogitationeque dimanant. Tibi ergo attende ibi, vbi potioris esse te nosti. Noce te ipsum, quod Apollini Pythia assignant gentes viri, quasi ipse auctor fuerit huius sententia, cum de nostro vituperum ad tra transferant: & longe anterior Moyses fuerit, qui scripsit librum Deuteronomij, quam philosophi qui ista inueniunt. Attende, ait, sibi solis. Aliud enim non sumus, alia sunt nostra, alia quæ citra nos sunt. Nos sumus, hoc est, anima & mens: nostra sunt corporis membra, & sensus eius: circa nos pecunia est, scilicet, vnde vitæ istius apparatus. Tibi ergo attende, & te ipsum scito: hoc est, non quales lacertos habes, non quantum corporis fortitudinem, non quantas possessiones, quantum potentiam: sed qualem animam ac mentem, vnde omnia consista proficiuntur, ad quam operum tuorum fructus referretur. Vnde & Salomon oraculum diuinum secutus scripsit: *Nisi scis, inquit, decora inter mulieres,* hoc est, Nisi cognoscas te mortalem, rationalem, & cito tua peccata faciat, cito dicas iniquitates tuas, vt vituificeris, nisi conuertaris, & prius accules delicta tua: *venit dies mortis, & eras nullum conuersationis remedium est,* præuertis dum non cogitas. Ascende faciem tuam primum sibi claudatur nauis, qui expectare diu non solet negligentes. *Nisi scis te, inquit, decora inter mulieres,* & dicas: *Fuisti lux, sed decora, fulca sū, quia peccasti: sed decora, quia diligit, quia genos tua Abraham. electum genus, dilectum Deus: nichil tibi proderit parum gratia, potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.* Nisi ergo scias te, nichil tibi proderit. Quod si scias te, & cognoscas quia peccato obnoxia es: excundum in calcantis gregum est tibi. Exi ergo, nuda pedes, & pascis hados tuos in tabernaculo pastorum. Quæ sine peccato est, agnos pascit, quæ pascit: quæ autem peccato obnoxia est, pascit hados, qui a multis tuis, non enim potest esse in dextera pastoris sibi, sequatur magis dicentem Petrus: *enim retro me satana.* Sequendo Petrus in dextera meruit collocari, ideoque ei dicitur: *Pasce agnulos meos.* Sed quo exeat audi. Ad tabernaculum, inquit, pastorum, hoc est, ad gentes, ad dispositionem. Ideoque dicit: *Percutit pastor, & dispergetur eum gregem,* vt repleatur totus orbis terrarum grege Christi, significans tunc saluam fore synagogam, cui le huic dispersioni & ipsa foctauerit, quæ repleuit omnem mundum. Tabernacula enim pastorum, regna sunt terre. Ideoque propheta David nationes adiunctoris credituras, ait: *Regna terra ciuitate Deo.* Hoc est ergo quod ait: *Exi tu in calcanti gregum, pascis hados tuos in tabernaculo pastorum,* quia per greges, tegum intelligimus, & quod potestatis sit in gregibus prædare. Prædare autem vnusquisque sibi quædam potestatem regali, si coereat in fe corporis luxus, & seruitus redigat carnem suam. Ideoque dicitur: *Regnum Dei intra vos est.* Vnde pulchre ait ad animam: Exi, id est, exi a seruitute, exi a carnis imperio atque dominatu: & exi non in carne, sed in spiritu: cui ad regem potestatis. Ideoque addidit: *Pasce hados tuos:* hoc est, rege quæ in sinistra tua sunt: nam si non regnaueris, facile labimur. Coerce petulantiam, saluam tuum tuum corporis, & luxuriam irrationabilem: deinde laetis motus: pascere nos non corporis tabernaculis, sed in tabernaculis pastorum, qui regere gregem solunt. Sunt enim amabilia tabernacula israel.

Deut. 4.
Esa. 61.Lib. 6.
Esa. 61.
Gen. 1.In Psa.
118. ps.
2. v. 1.
Rom. 1.

Mal. 1.

Mat. 1.

Mat. 1.
Esa. 61.
Gen. 1.H
Psa. 61.
Esa. 61.
Gen. 1.1. Cor. 1.
Esa. 61.

Nō 27.

A sicut memora obumbra nra super flumen, in quibus animarumqum in proxima dicitur sita, bona exerceat militum, incursum explorat hostiles.

Epue mea in curribus Pharaonis assimilata te proxima mea. In quo dum velocum equorum cursum similitudo Ecclesie comparari videtur, affirmatur diues eius gratia. Non igitur vnam equum diuitis regis accipias, sed absolute pro equitatu, vt sepe diximus: qualis ovis illius est pto grege ouium. Pharaio igitur vt potentissimus rex & pradius, habebat equos potentes. Vnde & scripta dicitur: Curris Pharaonis, quasi potentissimum genus ad bellorum usum, & subsidium preliandi. Denique his curribus Pharaio fugientes Hebreos facile comprehendit. Sicut ergo equi iuncti concorditer trahunt eundem, & patienter suscipiunt iugum, & portant congruam gratia, & iugum illius susceptione mansuescunt: sic & congregatio nationum gentilibus indomita moribus seante iactabat, vbi vero suscepit iugum dicentis: Tollite iugum meum super vos, quia leues est: & omni meum quia suauis: & cepit ipse Christi concordia & mansuetudine populorum esse sublimis, & toto circumferri orbe: tamquam curus esse velocibus iuga uiuendum rapta ascendit ad Ieronimum. Habet enim equos suos Christus, de quibus dicit Propheta: tunc missi in mare equos tuos, turbantes aquas multas, eo quod gentes populos qui mouentur vt aqua multas, & excitantur vt fluctus aquarum multarum, euangelizando commouerit Apostoli, vt alligentes a terrenis idolorum ceremoniis in Christum crederent. Et supra ait: Ascendisti in equos tuos: equitatus tuus sanatus. O bonorum equorum duodecimium mirabile, in quibus fracta pacis, habebat super charitatis: constructi inter se concordie vinculis, & iugo fidei subiecti, quatuor rotis Euangelij mysterium totius orbis finibus innelentes, bonum aurum portantes Deivertum: cuius flagello fugate sunt illecebre faculares, exterminatus mundus istius princeps, in istorum cursum impletus est. O memorabilem equorum grande certamen, o mirandum mysterium! Rotam istam rotam curtebat, & non impediebatur, & iouem refrenantem in vseren testamento erat iura illud curtebat, per quod annuntiabatur. In quatuor partibus rotas, & non curtebantur retrorsum, quia scriptum est: Et in his qui currunt in quatuor vici totius mundi, & sine offensione curtebat, quia bona equorum vna quadrabat. Curtebat igitur equi, non ut dormiret qui ascenderat equos. Annuntiarum igitur nostrum antiqua Iesus, qui nos quocumque vult ascendere equos nostros, hoc est, nostra corpora, & vigilare semper, ne dicitur nobis: Dormias autem qui ascendit equos. Transendum est hoc mare impigre: vix tran situr a vigilanti. Si quis autem dormierit, transire non poterit: sed demergetur vt Aegyptus, cuius & anima & corpus interit. Equi enim & ascendit proicit in mare, qui non sequebantur legem, sed persequebantur.

Epue mea in curribus Pharaonis assimilata te. Virtutis labor querit victoriam, vt possit equare illi que Salomoni est, comparari: vclor ad currendum, habilis ad pandum: quoniam secunditas anime desideratur & queritur. I leg ergo equa pretiosa, & curus Pharaonis veloces: quod aliqui ad ecclesiam referunt & ad populum. Sed hoc loco de anima dicendum suscipimus. Huius equae similis affirmatur haec anima: hoc est, prophetice vel apostolice virtutis: eo quod in eorum annumeretur gregem, qui fecunditate predicationis fide totius orbis terrarum spatia referunt: & quamuis in corpore constituti, nulla tamen cursum spiritualis sentire dipendia. Ideoque laudatur, quod coelesti sibi illuminare precepto, iam speciosa, iam pulchra sit, que vultu praeferat cultus decorem, & edimicula cercius attollat, in qua sunt patientiae & humilitatis insignia. Atque idcirco Ieronimum suam collaudans dicebat.

Quam speciosa facie sunt gemae tuescent in tuis, ceruix tua sicut redimicula. Virtus liberior est, vbi est castitatis conscientia: & portare Christum iugum suauis est ornamenta pietatis ceruix tua esse, non onera. Attamen ergo oculos semper ad Dominum Deum tuum, & quare Deum, & innemnes. Erige ceruicem: redimicula, non vincula geris. Muta

quoque animalia redimiculis gudent, & phalerati sibi magis quam vinculari videntur. Genes sicut turratis praferent insignia vt eundem redimicula ecclesiae, libertatis attollent fiduciam. Leues enim iugum Christi, & ideo ceruix eo non premitur, sed leuatur.

Similitudines aut faciemus tibi ex diffinitionibus argenti, quoadque rex est in declinatione sua. Ex his enim qui legunt sunt & prophetis, mediocriter autem crediderant gloriam Domini Iesu: sed haereditas eius diffusa per populos, quo frequentius examinata, hoc amplius est approbata. Crebre enim persectiones Ecclesiae, in istorum nobis titulos, martyrij victorias edidit. Ita que sicut aurum bonum, in haec Ecclesia quum vitur, detrimenta non sentit, magis fulgor eius augetur, donec Christus veniat in regnum suum, & redinet caput suum in Ecclesie fide. Qui cum venisset ad nos perditas domus Israel, non habebat vbi caput suum velaret: nunc autem iam redolent fides: ideoque dicit Ecclesia: Nunc me ad odorem summi. Et dicit cum praesumptione, expectans retributionem. Olim, inquit, non exalabat synagoga de se nisi retrum odorem micanum & thymiana quod offerebat, abominatio erat apud Deum victimas & holocausta fastidiebat anima eius: nunc vero Ecclesie fides, Ecclesie casta integritas, tamquam nardus suauissimum & amoenissimum odorem spirat.

Colligatio gnta consilium uicui mihi inter vbera mea requiescit. Corpus enim suscipiens Domini Iesus, charitatis se vinculis illigauit: & non solum se membris nostris & passionibus naturalibus, sed etiam cruci vinxit: ideoque sicut colligatio in Ecclesie fide, & morali requiescit gratia. Et tamquam fasciculum de nobis dedit, quem inter vbera nostra continemus: cuius lacerata speciem, fruamur amplexu, satiemur gustu, roboremur contactu.

Botrus Cypri consilium uicui in vineis Euguiddi. Eugaidi, si locum quatinus, regionis cuiusdam que in Iudaea est, locus sic dicitur, in quo opoballum gignitur: si interpretationem, tentatio Latine significatur. In illis enim vineis ligum est, quod si quis compungat, vnguentum emittit, hic fructus est ligni. Si non incedatur lignum, non ita fragrat & redolent: cum autem compunctum fuerit artificis manu, tunc harynam distillat. Sic & Christus in illo tentationis ligno crucifixus illacrymabat populum, vt peccata nostra dilueret, & de visceribus misericordiae suae fundebat vnguentum, dicens: Pater dimitte illi, quia nescit quod faciat. Tunc ergo in ligno compunctus est lignus, & exiit de eo sanguis & aqua, omni vnguento suauiter accepta Deo hostia, per totum mundum odorem sanctificationis effundens: & quasi balsamum exarboris, sic virtus exibat ex corpore. Vnde ait: Sentio virtutem de me exire. Inde opoballum exprimitur dicitur, eo quod compunctio in lignum balsamum per cauem punctiōis erumpit. Compunctus igitur Iesus odorem remissionis peccatorum & redemptionis effudit. Nam & constructus erat, verbum cum esset, homo factus: & pauper factus est, cum diues esset, vt nos illius iudicemur. Potens erat, & despiciendum se praebuit: vt Herodes speremur erum, & illud erit ci. Terram mouebat, & haerebat in ligno: caelum obducebat tenebris, mundum crucifigebat, & crucifixus erat, inclinabat caput & exibat verbum: exinanitus erat, & replebat omnia. Descendit Deus, ascendit homo: verbum caro factum est vt caro sibi verbi solum in Dei dextera vendicaret. Vultus in hunc erat, & thebat vnguentum. Scarabaeus audiebat, & Deus agnoscebat. Respondit & Christus: Ecce bona es proxima mea, ecce es bona: ac tuus columbe. Quoniam cognouerat Ecclesia mysterium, & per totius mundi redemptionem crucifixum Dominum Iesum predaebat, meruit audire: Ecce es bona, quae me bonum dicit: & ipsa bona, que vidisti glorie meae decorem: & ipsa speciosa es, & decora. Quid est autem Christum dicere, Bona es, & decora es, nisi illud euangelicum: Conspiciam ergo faciem tuam, tibi sunt tibi peccata tua.

Quod vero Ieronimum suam oculos columbae habere dicit, ideo dicitur exilium, quod huiusmodi gratissimum sit pu-

E
ibidem
Et ibi
cont.

1. Cor. 3

Mat. 23
Mat. 23

F

1. Cor. 3
1. Cor. 3
1. Cor. 3

1. Cor. 3

1. Cor. 3
1. Cor. 3

G

1. Cor. 3

1. Cor. 3

1. Cor. 3

1. Cor. 3

H

1. Cor. 3

1. Cor. 3

1. Cor. 3

A dicitia, & adulterium nefciat, & coniugii fidem summo & insinola bili studio colat. Ingens ergo & sublime præconiū spoliatur, cum oculos illius columbarum similes esse prædicat. Commendat enim illius excellentem castitatem, integritatem: simplicitatem: vti illius vultu nihil effundit, purum, nihil lascivium, libidinosum, fraudulētum, sed tota eius facies virginali pudore, omnique morum honestate ac simplicitate refulget. Vel ideo oculi eius columba comparatur, quod acutius diuini ingenij oracula prophetarum & diuinæ scripturas non iam secundum historiam sentium, sed secundum spiritum intelligat, spiritalibus spiritualia comparare sciens.

B Sponsa igitur hoc modo commendata, vicissim sponsum collaudat. Ecce, inquit, *formosus confors meus, & quidem pulcher, acclamatio nostra opaca, et abes domorum nostrarum cedri, lacunarum nostrarum cupressi*. [1] Laudat sponsum decorem Ecclesie, quem plus vultu uique tacito laudat affectu, & huius mysteriorum interpretis tacendo plus prædicat. Nam qui arcana diuulgat, immittit Christi decorem. Ideo *ne minus aut margaritæ suis porcis, ne conuulsarum ornamenta præcipua*. Non ergo in tributaculo loquacis & garruli, quia multiloquio peccatum adiungitur: sed in verborum, qui sit parum alloquor, nec sermonis intemperatis, & verborum sobrietate inuicem loquacitatis reuocant, caput suum Christus reclinat. Et merito opacam significat acclamatorem, quia in Ecclesia constitutus virtus obumbrat altissimi. Hæc vmbra David protegit postulat, *que cum per diem sol vireat, vel luna per noctem*. Hanc vmbra spirituales ministrat gratia, torrida lasciuia huius & mundi æstiva fugientibus. Opaca igitur acclamatio Christi & Ecclesie sunt quibus Dei patris æterna illa requies aspirat. In hac ergo requiescunt vniuersæ peccatorum nostrorum æstus fatigati. Quia æstus libido, hos Domini crucis refrigeret, in qua se reclinant, vt utra delicta suscipiat. Si quos culpa lassauerit, hos lesus gremio suscipiat suo, & molli foueat amplexu. Vnde audeo dicere quod caro Christi, acclinat o sit Ecclesia.

C *Trabes domorum nostrarum cedri*. Cedri specie, maiorem qui iussu fuerunt, gloria designatur. Iustus enim vt palma florebit, & sicut cedrus quæ in Libano est, multiplicabitur. Sicut enim cedrus non putrefcit, ita nec maior gloriavilla veritate corrumpitur.

Denique cedrus fulpendendis tectorum est apta calaminibus, & eo quod huiusmodi materies & proceræ sit spatii, nec quorsâ parietibus. Lacunaribus quoque commendatque fastigiis habilis est cupressus. Vnde & Ecclesia dicit in Canticis: *Trabes domorum nostrarum cedri, lacunarum nostrarum cupressi*. In his esse declarans decora sui ornamenta fastigij, qui quasi trabes verticem Ecclesie sua virtute sustineant, & fastigium eius exornent.

Lacunarum nostrarum cupressi. [2] Genus hoc arboris nunquam amittit viriditatem suam, hieme inxta atque æstate comam patet: nec diutius colore maturat. Solam hanc arborem ventus nunquam suo honore despoliat, sola nunquam veteri exiuit amictu, aut nouo flore vestitur. Sic apostolica quoque gratia nescit defectum, sed veritate lustrificat. Anima ergo corrupti nescit, que florentibus meritis vigens, semper iustitiae ceterarumque virtutum culmina patienti magnanimitate subleuat: & ideo non defluit neque deficit, quia nihil in ea timulosum est ac remissum, nihil mobile, nihil lubricum, nihil quod vicio ferminus ex ea possit effundit.

CAPIT SECUNDVM.

E *glossos campi, & lilium conualium*. [3] Quis est iste flos boni odoris, nisi ille de quo in Elia scriptum est: *Exiit virga de radice iesse, & flos de radice eius ascendit*? Radix vique familia Iudeorum est, virga Maria, flos Mariæ Christus. Qui quando nostra respicit in terra, & in agro animæ redoleat, vel in Ecclesia sua vernat: nec frigus possimus timere, nec pluuim vereri, sed expectare iudicij diem.

Eglossos campi, & lilium conualium. [4] In moralibus flos est, inter spinas lilium: sicut in naturalibus solutitix, qui oriens & resurgens illuminat, occidens obumbrat. Ca-

te ne tibi occidat, quia scriptum est: *Sol non occidat super iracundiam vestram*. In mysticis chaties est: quia plenitudo legis est Christus, Et ideo Ecclesia que diligit Christum, vulnerata est charitate.

Eglossos campi. [5] In totam enim terram fides populi extendens exiit, & in spatio lo positus pedes suos Christus. Et ideo pulchre ait flos est esse campi flos erat etiam Paulus, qui dicebat: *Bonus odor Christi summi Deo. Et versos*, qui poterat noua & vetera de suis coram profertur vbi iura.

Eglossos campi, & lilium conualium. [6] Plerique comparationem hanc secundum naturam floris & vsum putant propositi germis aptiore: eo quod lilia nullius annui vltus cultum requirant, nec sicut erga prouentum fructuum ceterorum, ita etiam erga generationem cultus floris, sollicitis in orbem redeat labor actus agricolis. Quibuslibet enim licet vltus agri omne illud quod alitur in flos, quadam virtute gentile esse seque atque in seculi semper manentis animatur: ita vt cum soliorum puberum calum vides aruile, floris tamen natura viuacat, absconditur enim viriditas, non amittitur. Alit vbi vernis fuerit prouocata blanditis, inducitur germinis, comam floris, lilium relumit ornatus. Illud etiam delectat aduertere, quia non asperitibus montium, incultisque siluarum lilia, sed in hortorum amoenitate generantur. Ita ergo, inquit, *campi, & lilium conualium*. Bene filium Christus est, quia vbi martyrum sanguis, ibi Christus, qui est flos sublimis, immaculatus, innoxius, in quo non spinarum offendat asperitas, sed gratia circumfulsa clarescat. Sunt enim spinæ rostrum, quia tormenta sunt martyrum. Non habet spinas inoffensa diuinitas, que tormenta non sentit. Bene, inquam, lilium Christus. Quid enim candidus lilio? quid odoratus? Et Christo quid candidus esse potest? quid suauolentius? *Considerate aut, lilia agri*: quantus fit candor in folijs, quemadmodum stipata ipsa folia ab imo ad summum videantur allargere, vt scyphi expriment formam, vt auri quædam species intus effulgeat, que tamen vallo in circulo floris obsepta nulli pateat iniuria. Est vero & lilium conualium, id est, humilium animarum & incitum. Est ergo mitis, humilis atque inaniueta, vt in se licet lilium germinet Christus. Christi enim lilia sunt specialiter sacre virginis, quatum est splendida & immaculata virginitas. Vnde plerique accipiunt quod Ecclesia videatur dicere: *Ego sum flos campi, & lilium conualium*: quia in hac conuale istius mundi gratiam boni odoris exhalat sedula confessione pietatis. Et quoniam de deserto tractatus hic sumitur: vbi querendus sit Christus, etiam ipse monstrat, dicens: *Ego sum campi, & lilium conualium: amicum lilium in medio spinarum*. [7] Ecce alium locum, in quo solet Dominus diuersari: immo non in vno, sed in pluribus. Ergo, inquit, *flos campi*: quia patientem simplicitatem puræ mentis frequentat. *Et lilium conualium*. Flos enim humilitatis est Christus, in luxurie, non voluptatum, non lasciuie, sed flos simplicitatis, flos humilitatis. *Tamquam lilium in medio spinarum*. Nonne inter asperitates laborum, contritioneque animorum boni flos odoris allurgit, quia contrito corde Deo placatur? Denique quam pulchrum est illud & gratia plenum, vt se flos campi seu agri esse dicat? Immo non plenum ipse est flos campi vel agri, sed est quoque ipse ager. Ager quem benedixit pater in omni benedictione spiritali, de rore caeli & purguedine terre, abundantia frumenti & vini in se habens. Quæ enim species pleni agritui odor? quæ sinitas? Quid defecit purpurantes violas, candida lilia, rutilantes rosas, depicta rura nunc ætemis, nunc variis, nunc luteis floribus, in quibus nescias vtrum species amplius florum, an vltis odor delectet? Denique fertilis ager semper parturientis nouos se fundit in partus, & induit se amicum viriditatis, gratiam fecunditatis assumit, diuersisque comptus germinibus propriis fascipit ornatus. Quam hæc omnia venuste ac proprie Christus possit aptari. Idcirco Dominus dicebat: *Et spes agri meum est*. Cui ipso quippe est Christus quem ipse ante lacula genuit. Dicit ergo: *Ego sum campi, & lilium conualium*. [8]

A Flos odorem suum & lucidus referat, & contritus ac-
cumulat nec amissus amittit. Ita & Dominus Iesus in illo
passibili crucis nec contritus emittit, nec amissus evanuit,
& illa lancea punctione succisus, sacro speciosior
fuit cujus colore vernaculus mori ipse necisus, & mortuus
aeterna vite nuncius exhalans.

B *Tanquam liliū in medio spinarum.* Christus enathem
in medio spinarum, quādo erat in medio Iudeorum. Pul-
chre etiam in liliū dicitur Ecclesia. Sicut enim liliū pul-
chre, ita etiam splendens opera laetorum. Pulcherrime
etiam dicitur est, Liliū consualium, quia in hominibus
magis elucet gratia. Sed hoc liliū in medio spinarum,
hoc est, inter Iudeos & hereticos, hoc est, inter sollicitu-
dines huius seculi, quae mentem hominis animique
compingunt. Possulum etiam aliter accipere: quia sicut
liliū inter spinas eminet, ita super omnes conventus Ec-
clesia Dei resurgit. Refert etiam considerare, quod hoc
liliū splendore circumfulsit, sit, uti autem quod ha-
bet, rubrum fuit, boni & ipsi odoris: eo quod caro Chris-
ti velut morali diuinum claritudine circumfusa, cele-
stis habuerit protectionem gratiae. Denique in posteriori
ait: *Frater meus, candidus & rubens.* Candidus claritas
diuina, rubens specie coloris humani, quem sacramento
in carnationis assumptis. Mentio: & ipsiū quod est tu-
brum, bene olet, quia caro Christi sine peccato est: quam
perfidia contrectans, manus has inquinauerunt: lanti
veniens, pietatis odore fragrantum. Accepit hunc odo-
rem Dominus Iesus fragrantis Ecclesiae suae, & ait: *Ecce pro-*

C *summa mea bona.* Et Ecclesia dicitur Christus: *Ecclesiae bonae fra-*
ter meus, ecclesiae bonus. *Tanquam malum in lignis suis.* Pul-
cherrima collectio. Quia enim pulchrius aptiusque dici
queat, quod ipsiū sponsum arbori mali comparet: Iusmodi
enim pomum odorem gratiam habet, ut ceterorum po-
morum fragrantiam vincat. Et Christus affixus ad lignum
sicut malum pendens in arboris, bonum odorem munda-
nae fundebat redemptionis, quae peccati grauem detestis
fecerem, & vinctum potius vitalis effudit. Dicit ergo:
Tanquam malum in lignis suis, ita conspersionem meam in medio
seculi. Quod loquitur Prophetis & Apollolis intima cor-
da hominū verborum suauitate mellebat. Sed non solum
odor, verum etiam cibis lauiis in malo est. Ergo cibis
lauiis est Christus. Cibis plauis nientes Angelorum
& hominum patens: *cibus qui exierunt imple bonis, & diuites*
de mittit in auras. Denique excellit Christus & sapore & odo-
re & specie. *Gustate, inquit, Prophetae, & videtis quoniam Iesus*
est Dominus. Et tantus est illius odor longe lateque diffusus
ut de eo pater vere dixerit: Ecce odor huius sicut fient odor
agri pleni, cui benedixit Dominus. De specie & decore
quid dicendum? Speciosus, ait David, praestitit hominibus: *diffusa*
est gratia in labiis tuis, tantaque & tam admiranda est ipsius
pulchritudo, ut Angelis in ipsiū sine intermissione con-
spicere concupiscant. Iuxta hanc arborem nostrae ligna
illius frutescant: quia: *sicut arbor mali, inter bona stitit, ita fra-*
ter meus inter meum filiorum: ut hoc videns Ecclesia lae-
tare & gaudeat, dicens:

D *In vmbra eius concupiscit & sed.* Legem enim acceperat,
hanc sequēbatur, hanc adhaerebat. In legem aequieque,
in vmbra Christi requiebat. Vnde vmbra, quae nos ab iniquitate
sola defendit. Qui autem dubium quod lex vmbra sit Christus? *Quid*
est lex dei, scilicet, memoriae, sabbatum, nisi vmbra futuri mundi?
Qui de secundum legem Moysi, ut videam fides dei, & iterum septimum
diem, & susperpetua scilicet? Qui mensis secundum legem
Moysi fuit mensis, sciam primam mensis neome-
niae, & vera Linda in neomenia offerenda? Qui secun-
dum legem Moysi annus, sexilis diebus constat, de qui-
bus ait: *Sex anni seruit Hebraei, & septimo anno liberabitur:* ut
inuentantur sex anni, quibus aliqui operati terram, septimo an-
no remittit illam profectus, & pauperibus, & vltis terrae?
Qui septimus annus, quod conceditur debita omnia He-
braeis? In hac vmbra requiebat patrum fides, propheta-
rum sancta deuotio. Dicit ergo congregatio religiosa,
vel sancta anima: *In vmbra eius concupiscit & sed.* Vmbra eius
est subtilis annus. Quis enim eius in ista videt, ut facie
ad faciem cognoscat, quae anno quinquagesimo com-
plenda, lege praescripta sunt? *Vmbra sunt dies festi secundum*

legem, primo mensis, decima die mensis usque ad quartam undecimam,
& inde usque ad viginti primum mensis. Quia vmbra est ce-
lebens illa inter primum & septimum mensis, in tem-
pore illo anonymo? Vmbra est, sanctificata libertas in
tabbato. *Vmbra est dies festus septimi mensis, neomenia, & memo-*
riale sabbatum septi mensis, decima decima, decemprimum. Vides
quia monas & decas, duo festi dies. Item quinquagesimus
dies, dies tabernaculorum per octo dies. In vmbra huc o-
mnia. In vmbra prima dei vocata, & oī magis vocata in vmbra,
quam in seipso praesentia secundum legem. Constitute mihi
aliquos ex cucumellione credentes, in lege doctos, ob-
seruantiae sollicitos viros, & nunc Euangelij agnitione illu-
minatos, spiritali saginatos gratia, dicit in his Ecclesia
quae videt Christum, quae sponsum recipit, quae cibo eius
pascitur: *In vmbra eius concupiscit & sed.* *Fructus enim dulcis in*
sancibus meo. Qui fructus eius dulcis, in illi praedicato Do-
minice passionis, ut ipse ait: *Ecce haec sunt Domini, filij merces*
fructus ventris? Qui enim dulcor fructus potest esse in fru-
ctibus nostris, quam remissio peccatorum? Et bene flos est
Ecclesiae, quae fructum annuntiat: hoc est, Dominum Iesum
Christum, de quo dictum est Matthei: *Benedicta tu inter*
mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Denique habet Chris-
tus ispirale manna, hoc est, pluniam spiritalis sapientiae,
quae ingenuos & quereuntis de caelo infunditur, & ir-
rorat incentes potum, & fances eorum obdulcat. Qui igitur
intellexit infusionem diuinae sapientiae, delectatur,
nec alium cibum querit, nec in solo pane vini, sed in omni ver-
bo Dei. Qui curiosior fuerit, quirit quid sit istud quod melle
dulcius sit. Respondit illi in illius Dei: *hic est panis quem*
dedisti vobis Dominus manducare. Quid sit iste panis, audit & Ter-
rentium, inquit, quod ordinat Deus. Haec ergo ordinatio Dei,
haec alimonia alit auium sapientis, & illuminat quae ob-
dulcat, replendis veritatis coruico, & melleus tanquā
suo quodam, diuinitatem virtutum suauitate & sermone
sapientiae. Petitioner huius sermonis suauitatem & saluta-
rem gustum qui dicebat: *Quoniam dolci, sancibus meis eloquia*
tua super mel & saccharum oris meo. Mox ergo vbi gustat in-
tricum lauiatis, impatiens ad perfectiora festinat, di-
cens:

E *Introducite me ad domum vini.* Postquam gustasset & co-
medisset dulcedinem fructuum arboris mali, nunc quoque
optat introduci in domum vini, & in cellam vinariam, ubi
bibat vinum: non quod sit momentum libidinis, aut ebrie-
tatis materia, sed quod *Lamelius daret qui amaro sunt animo,*
ut obliuiscantur egestatem suam, & doloris sui non amplius recorden-
tur. Optat se, dico, introduci in domum vini, id est, ubi la-
pientia miscuit in cratere vinum suum, & omnem paru-
lum & insipientem ut ad consilium suum veniat, inuitat
dicens: *Venite, edite panes meos, & bibite vinum quod misit vobis.*
Vinum quippe est gratia Spiritus sancti, quae vbi infun-
ditur, nouam & salutarem laetitiam homini adfert. Vinū
denique est Euangelicus sermo, qui in vitis veteres mitti non
potest. Illi enim iuxta Salomonem edunt cibos impietatis,
& iniquitatis vino inebriantur. Ex vinitis enim Salomonem
vinitum eorum: *vina eorum vna sellis, & lotus amarissimus: furor*
de eorum, vinum eorum, & furor abscondit in sanabilis. Verum
sponsa nostra spiritualium appetens delectationem, & sitim
suam longe meliori potu retingere cupiens: *Introducite*
me, inquit, in domum vini. Iam enim fastidiebat in insipida
quam Synagoga, quam de clisio fonte aquae viuae, ex dis-
sipatis cisternis sibi hauriat, & tota inhiabat ad Euan-
gelicum vinum, quod illi qui patris mensae accumbunt, hila-
riter & liberaliter bibunt. Denique adiungit:

F *Ordinate in me charitatem.* Cum omnibus in rebus,
tum maxime in Ecclesia vere atque manifeste ordinem
& exultationem feruere decet, ut nemo se diues aut hono-
ratum extollat, nemo pauper deiciat, ignobilisque
desperat. Omnibus sit in Ecclesia par atque vna liber-
tas, omnibus impertiat iustitia communis, & gra-
tia.

Ordinate, inquit, in me charitatem. Charitas non potest
esse sine fide. Tres enim sunt velut vades Ecclesiae, fides, spes,
charitas. Cum spes accesserit, fides fundata fuerit, ordina-
tur charitas, Ecclesia copulatur. Operaturque Ecclesia ve-
re charitas in se ordinatur, ut vniuique: ut rebus omnibus, cum

Sep 8.

Enc. 1

modo

A modo venit ad synagoga recta, volensque se induci sed non implicitus est, nec instrictus, qui omnes resoluit. Denique eminebat super retia. *Salut ergo super montes: & transiit super colles.* Super maioris gratie animas salit, inferioris transilique hoc saltu ad ipsas: ad des festinus advenit. Ideoque illa ait: *En ipse flos post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciet per retia.* Venit ergo, & primo post parietem est, vt inimicitias animarum & corporis soluit, sublato pariete qui impedimentum concordie videbatur afferre. Deinde prospicit per fenestras. Quae sunt fenestras, audi Prophetam dicentem: *Fenestra aperta sunt in calo.* Prophetas vtque significat, per quos Dominus genus respexit humanum, priusquam in terras ipse descendere. Et hodie si qua eum anima multum requirit, multum increbitur misericordia: quoniam qui multum requirit, plurimum debetur ei. Si qua ergo anima studiosius eum quaerit, longe audiat vocem eius: & quamvis ab aliis requiritur, praeter ipsas quibus quaeritur, audiat vocem eius. Videt eum salientem ad se venire, id est, propter amorem atque currentem, & transilientem eos qui in homine corde virtutem eius capere non possunt. Deinde prospiciet eum per assignata propheta tum, legendo eos, & tenendo eorum sermones, videt eum prospicientem, sed quasi per fenestram, non adhuc quasi praesentem. Videt eminentem super retia. Quid est hoc, nisi forte quia illa retia nobis sunt, non illi? Retia, eo quod adhuc illa anima intra sensibilia & mundana sit, quae mentem hominis capere, & quodam sinu proprio confueverant inuenire. Posito ergo adhuc in familiaribus, sed tamen quaerente eum, per retia se ostendit.

En ipse flos post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciet per retia. Videt Ecclesia, vel anima iusti salientem sicut hinnulum super montes: repente proximum aspicit post parietem domus suae, prospicientem per fenestras, eminentem super retia: exultat & gaudet, quia etiam ipsa amatur a sponsi: qui tanquam & ipse vultu etus claritatis decore, dilectae primo cum ab eis, ad oscula rogatus adfuerit (rogatur enim cum dicitur: *Osculetur me ab osculis ori sui*) deinde precibus ipsius blanditijs, non spreuerit, dilectae sibi vbera praebuit, atque in interiora domus eam benignus induxit. Deinde tanquam lasciuientia ludens amore, quia velut perterritae sensus amantiss, sepe egressus vt quaereretur a sponsa, sepe regressus vt inuirtetur ad oscula, adfuerit post parientem, prospexit per fenestras, eminentes super retia, vt non totus ab eis, nec quasi totus intraret, & ipse ead se sponsam vocaret, vt venisset ad se inuicem fierent gratiora commercia, amorisque vim mutuis adolere, semper. Exurge, inquit, *veni proxima mea, forma mea, columba mea.* Et in si habas fundatum parietem, non illum medium qui domus vnus separaret membra, sed edificatum supra fundamentum Apostolorum & prophetarum, vt compaginatus eius structura crescat in templum, nec differimet eis interna, sed muniat. Si habcas ergo in te adificationem Dei, & ad Orientem pateant semper fenestras tuae, venit verbum, stat post parietem tuum (*oculi enim Domini super iustos*) prospiciet per fenestras tuas. Quae sunt fenestras istae? Legimus fenestras de quibus dicit Hieremias: *Intrauit mors per fenestras, per quam intrauit auaritia, intrauit libido.* Oculis tuas fenestrae. Si videris mulierem ad concupiscendum eam, intrauit mors per oculum tuum. Si videris possessionem viduae vel minoris, & concupieris inuadere, in defensionem putatis etatem esse vel sexum (*sed non sunt in defensionem, quos Dominus vult esse defensos*) intrauit mors per fenestram. Si videris decorem mulieris, aut thesauros minoris, & tuas excitaeris cupiditatis: intrauit mors per fenestram. Sicut ergo per has intrauit mors, intrauit & vita. Si decore puellae aspicieris sacra, venereris Dominum Iesum, quod in rebus anis venerit etas senectutis, vita immaculata: & ipse filia tua offeras, vt pio coelestis velamine si possessionem minoris non tanquam sollicitus inuasor aspicias, sed qua parens sedulus religioso tuarum affectu: per has fenestras prospiciet Christus, vt vocet ipsam, eminentem super retia. Bene eminet, quia solus est quem retia non inuoluunt peccatorum. Omnes intra retia erant, immo adhuc intra retia sumus: quia nemo sine peccato, nisi solus Iesus

quem non cognoscentem peccatum, peccatum pro nobis fecit pater. Et enim tradidit eum laqueis, tradidit cum rebus, misit eum non in peccato, in quo erant omnes homines, sed in iustitiae carnis peccati, vt de peccato damnetur peccatum in carne. Peccatum erat caro secundum illud, quia hereditario damnam erat maledictio. Peccatum erat illecebra & ministris peccati. Venit Dominus Iesus, & in carne peccato obnoxia militiam virtutis exercuit. Facta sunt membra nostra non arma libidinis, sed arma virtutis. Namque ubi erant incentiua libidinis, ibi nunc sunt domicilia castitatis. Hic ergo venit ad laqueos, sed voluntarius: venit ad retia, sed securus. Plena erant omnia laqueis, repleta rebus. Audi dicentem in via hoc quia ambulabam, absconditum superbi laqueum iusti. Et in libro Sapientiae Sirach moneris vt cognoscas quia in medio laqueorum ambulat. Quot vitia, tot retia quod peccata, tot laquei haereditarii iam te nexius tenebant. Venit ad laqueos Iesus, vt Adam solueret: venit liberare quod perierat. Omnes recubitebantur nullus alium erueri poterat, cum seipsum non posset erueri. Talis ergo necessarius fuit, quoniam vincula generationis humanae delictis obnoxia non tenebant, non cepisset auaritia, non libidinis solus. Is solus erat Iesus, qui cum huius carnis se circumdedit vinclis, captus non erat, non erat alligatus sed dispensus ea atque dissoluens, ad se magis vocat Ecclesiam, prospiciens per laqueos, cernens super retia, vt & ipsa diceret vt vinculis non teneri. Denique eo vtique non longe a vinculis fuit, vt pro nobis subiret & mortem: sed tamen non scirus mortis effectus sed liber inter mortuos. Liber enim erat, qui soluenda mortis potestatem habebat. Denique ipse te doceat, qui ait: *Soluite hoc templum, & in triiduo suscitabo illud.* Audiamus itaque quid dicat. Surge, *veni proxima mea.* Id est, surge ad delectationibus mundi, surge a terrenis, & venia me, quae adhuc laboras. & onerata es, quia sollicita es, sunt mundi. Veni supra mundum, veni ad me quia ego iuxta mundum. Veni prope me, iam pulchra aeterna vita decore, iam columba, id est, mitis atque mansueta, iam tota plena gratiae spiritualis, lure ergo iam retia timere non debet, cumis vocet ad se animam, qui tentamentis & rebus mundi non potuit capi. Nam cum nos homines ambulemus in medio laqueorum, per appetentiam elce, rebus simul & laqueis obnoxii sumus. Ille in corpore positus retia non timebat, sed eminebat super retia, id est, super tentamenta mundi, & corporis passionis: immo & alios eminare faciebat. Ideoque & hanc animam fundare volens, dicebat: *Surge, veni proxima mea.* noli timere retia, iam praeterit hiems: id est, venit pascha, venit indulgentia, venit remissio peccatorum, cessauit tentatio, imber abiit, procella abiit & qualisatio. Ante aduentum Christi, hiems est: post aduentum eius, flores sunt.

Exurge, inquit, veni proxima mea, forma mea. Hoc est, surge a mortuis, exurge a vinculis, quibus circumdata tenebatur; exurge, quia ego resurrexi tibi: solu te vincula iniquitatis, quia ego iam solui tibi: veni, quia iam retia tibi soluta sunt. Virgo peperit, puer natus ex Virgine est: nihil debet muliebri haereditati, quia quasi filius mulieris non teneatur. Certe medium parietem maceria iam solum, qui internorum affectuum concordiam diuidebat, & in diuerfum excitabat dissentiones corporum passionum. Veni ergo secuta: cupio videre faciem tuam, & audire vocem tuam. Veni vt iam me non per retia videas, sed facie ad faciem vultibus amantiss dilecta potiaris. Ethice ista de cula sint. Mystica autem illa, si possumus, vel linea in te nunc extrema. Sedebat intra domum ipsa deuota Domino, intra parietem legis & prophetarum spiritualium lapidum edificatorem fundatum, qui claudere atque valabat domum regiam plenam iucunditatis atque letitiae. Mirabatur thesauros regios, & intubatur sollicita, cupiens sapientiam, quae has sibi diuitias demonstraret, adficeret. In sacroto erat, sed secreti ipsius interpretem requirebat. Venit Dominus Iesus saltem super montes. Nobis sero videbatur venire, sed illi propebat. Saliebat denique & transibebat, vt ludorum corporalia & saecula dogmata transiret. Adfuerit post parietem domus, quae erat in veteri testamento, prospiciens per legis fenestram, propheta

rum

E
Rom. 2.
Cito. 3.
Rom. 6.

F
Ps. 141.
Eccl. 9.

Luc. 19.

F

Ps. 51.
Ps. 82.
2 Tim.
1. Ion. 2.
2. Ion. 3.
1. Cor. 7.
1. Cor. 10.

Eccl. 9.

G

In Ps.
118. 6.
Eccl. 6.
1. Cor. 7.
Ps. 2.
Luc. 2.
Eccl. 2.

H

Thid.

rum carnas. Nondum erant domus illius aperta vestibula, nondum claudes sicut portarum claustra patebant, quibus leges clauderant interna. De superiore tamen, hoc est spirituali parte prospiciens, Ecclesiam vocat, ut per legem & prophetas, Evangelij verice sublimis allurgens, tota Iudaeae interpretationis & nodos introducto collect velisio. Ideoque proxima vocatur, ut adhaerent Christo, mundana non quare: ideo formosa, ut speciosos Evangelicorum pedes proferat: ideo columba, ut spiritualis petat, terra facere inquit.

Ete, inquit, hiems praeterit, ubi abis, discessit filii, flores visui sunt in terra. Ante adventum Christi hiems erat: venit Christus, fecit astatem. Tunc omnia erant florum indiga, nudavitur: pallis est Christus, & omnia ceperunt non per gratia secundari geminatur. Imber abis luxuriae producit, & nubila teris ora hauris, etiam iam purae conscientiae serenitate laxatur. Ideo non erant, quoniam fuba hieme fit, qua non sequitur Domini passionem: non tollit crucem suam, & Christum fequitur. Unde quoniam aliam ob causam secundum Domini sententiam, orandum esse putamus, ne fiat *hiemps nostra vel sabbaro*. nisi forte quia is in montes fugit, frigus & glaciem, procellas & grandinem delictorum timere debet, & optare assidue lucis serenitatem, ne lubrico corporis vestigia infirma labantur: Unde & illa iam secunda procella, iam frigus radicibus nixa latuit, dicens *hiems abis, tempus quare advenit.* Hieme cum arboris ventas suo honore despoliat, & alperitas frigoris teneras frondes in speciem mortis interit. Vere autem resurgunt femina, & tanquam nova aetas naturae viridians adolescit. Cum enim sol ex meridiano decedens partibus super terram redit, noctis ac diei exaequat tempora: & quo magis motus huius adiungit cursum, eo paulatim temperiem aeris huius reducit, & renouaturum elementiam: quae fovens omnia, repetendos cogit partus, ut terra geminat, ac resoluta sulcis semina renouant, virecant arbores, & ad perpetuam quoque conservandi generis eorum quae vel in terris sunt, vel aequi gaudent, animis fortibus successe propagentur. Ast ubi ad aeternam conversiones in Septentriem fe subigit, spacia diurna producit, non his vero arctat & stringit. Itaque quo magis via alidno aeri huius copulatur ac miscetur, eo amplius & ipsum aeternae vaporat, & terrarum exsiccat humorem: adolescere facit semina, & tanquam in succos vitiles maturefcere poma filiarum. Tuni quia fragrantior est, minores vmbrae facit ut meridiano, quoniam ex alio hunc illuminat locum. Itanimum in Ecclesia post infidelitatis ac impietatis hiemem apparente sole iussit factum videmus. Unde verbum dicitur:

Exurge, veni proxima mea, soror mea, columba mea, qui aeternam hiemem praeterit. Antequam illa verbum Dei receperat, hiems erat, in homine, sine fructu visui verbum Dei recepit, & mundus est crucifixus, aeternus est facta. Denique secundo sancti Spiritus vaporata, flos esse caput, & spirare odorem fidei, fragrantiam castitatis, sinceritatem gratiae. At ergo: *Exurge, veni proxima mea, soror mea, columba mea, perfecta mea.* Proxima, utique fidei desiderio formosa, decore virtutis columba, gratia spiritali. *Pennis enim columbae deargentat:* aeternam illam significant potestatem: & columbae volatus, S. Spiritus praesentiam declaravit. Vocat igitur ad se cum Christus veniat, quoniam spiritalibus iam precibus donata veniat. *Quia ecce, inquit, hiems praeterit, imber abis, discessit filii, flores visui sunt in terra.* Videte quem ad modum sancta innotuit Ecclesia. *Hiems, inquit, discessit filii:* ne hiemem nuda formidet: hiemem nec temporis, sed infirmitatis, quae agrum animae secundum omni flore despoliat. Est enim hiems non tereui solis, est hiems mentis, quando animo frigus inlabitur, quando vapor animi evanescit, quando solutur vigor sensus, quando nimius humor exurdat, & mentem grauat, quando interior caligat asperitas. Et ideo ait Dominus: *Videte ne fiat hiemps vestra, hiemps vel sabbaro.* Bonum enim ut tunc dies iudicii vel mortis adveniat, quum viget animi blanda temperies, quum coeleste mychthem serena luce respundet, quum cor nostrum ardet in nobis. Tunc enim Christus es pre-

sens, sicut testantur in Evangelio Ammae & Cleophae, dicentes: *Nonne cor nostrum ardebat in nobis, quoniam in via dicitur nobis scriptum est?*

Imber, inquit, abis, flores visui sunt in terra. Imber impedit flores, at nunc flores videntur in terra. Vbi ante spinae, ubi nunc flores. Boni flores Apostoli, qui diuersorum scripturarum arque operum suorum fuerunt odorem. *Tempus secundum aduenit.* Vbi ante desertum, ubi nunc mellis est: quoniam reciduntur in hominibus opotia & in ruga ferat vinorum facinorosa, excedunt peccata, & marura in hortis frumta conduntur: & qui metit mercedem accipit. Denique iuxta Baptista sententiam, *factus ad radicum arboris positus est, ut omnino arborem non ferentem fructum ex. indat. Vox tunc audita est.* Quia in uerit subridum, Ecclesia enim domus est calitatis. *Audita est in terra nostra.* Bene addidit Prophetam, nolite, quasi admirans quod ubi ante impudicia, ubi calitas. *Fieri protulit grossus filius.* Quae ante infructuosa iubebat excidi, haec in uetus scire iam cepit. Sed quid dubitas, quia grossus dicitur? Propter decuit fructus, ut posteriores meliores afferat: Grossus sicut synagoga fructus abiecit, Ecclesia autem renouatur. Apta autem synagoga arboris istius comparatio est: quia sicut arbor ista solus redundans fluctibus, spem pollefforis in cala spectatorum proeuantem expectatione defficit: ita etiam in synagoga dum doctores cum operibus insecundis, verbis tantum veli foliis recidit: in nobis gloriantur, inanissimae legis cupepat, spes autem falsi expectata proenunt, populi vota credentis illud. Est etiam in natura arboris quo magis credas synagoga specieum comparatione huius expressam. Etenim si diligenter inquiras, discretem ab vlti arborum ceterarum consuetudinem naturae huius inuenies. Namque aliae flores ferunt antequam fructum, pomaque ventura praesentio flum sita designant, haec sola ab impio germinat poma pro floribus. In aliis flos decutitur, & poma nudentur: in hac poma decidunt, ut poma succedant. Ergo priora illa call. fructum, vice floris emergunt. Ita poma quodam nate endi vlti, quae ordinem naturae nescitur, beneficium itaque fructu non possunt. Etenim quia le medio trudere de cortice gima consuevit, ea unum filium itaque huius generis poma prout pumit, de quibus legitur in Cantico Cantorum: *Ficus protulit grossos suos.* Itaque ceteris alibetibus primo vere virgultis, sola filius proprio nescit flores canefecere, eo fortasse quod nullus istius maturior fit vltis poma. Namque succedentibus aliis haec quasi degenerantia respuuntur: &arenti infirma radice, renouatis quibus lit succus vtilior, exarunt. Manent tamen aliqua petrae, nec decidunt, quibus hic proenunt arifert. ut de medio duarum virgarum clauicula breui erumpente promergant, quo geminis telci praefidis, tanquam iature puritatis gremio, succi forti plenioris inolefiant. En elementis aut & promoueat temperie, & prolixioris adulta temporibus, ubi siluestrem aumini succi prius exenent, specie ceteris & maturitatis gratia praefecunt. Specta nunc cultus & animos ludorum, qui quasi pimi fructus malefcerat synagoga, grossi labentis similitudine ceciderunt, ut mansura supra eorum nostri generis poma succederent. Etenim primus synagoga populus quasi radice operum infirmus arenti, vbertatem lapientiae naturalis haurire non porat. Et ideo velut inutilis decidit fructus, ut quasi eisdem elatui arboris fructus, de pinguedine religionis antiquae nouis Ecclesiae populus emerget. Ergo ille qui erat, elci desuit, vlti inieperet qui non erat. Primi tamen ex Isaac, quos naturae validioris ramus exulterat, sub vmbra legis & crucis, in vltique finit succo gemino colorati, grossi maturifcentis exemplo pulcherrimorum gratia fructuum ceteris praefecerunt, quibus dicitur: *Sedebitis super duodecim thronos, iudicantes duodecim tribus Israel.*

Vinea florescentes deducunt odorem. Bene per vineam Ecclesia designatur. Vt enim vitis manit arboribus, ita corpus animae, anima quoque corpori coniungitur. Vt vinea dum iugatur, erigitur, & recita non minuitur, sed augetur: ita plebs sancta dum ligatur, exuritur dum humilitate attollitur, dum regitur, coramatur. Quin etiam ut tener

E

Lug. 24

Cik. de

1. ad. 2.

1. ad. 2.

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

C. in

A scurculus veteris abscissus ab arbore, in alterius scitu radicis infertur: ita populus hic sanctus scurculi veteris cecidit: quibus enodatis, in nouo illo crucis ligno tanquam gremio pie parentis foris molefcit: Spiritusque sanctus in hoc carcerem corpus infusus, velut in altis dimissus teratit fibros, aque salutaris irriguo diluit quidquid est fetidum, membrorumque nostrarum habitus in celestium erigit disciplinam. Hanc vineam diligens agricola fodere, rigare, tondere conseruit: crudelitatemque terrenam molis aggeribus, opera corporis nocti nunc sole torrete, nunc imbre perfundere, stirpare, agrum solius, ne sentibus gemma le datur, ne luxuriet vmbra foliorum, verborumque infructuosa iactantia virtutibus obumbrando, maturitatem indolis naturalis impediatur.

B *Vinea, inquit, florentes dederunt odorem suum.* Nihil gratius florentis odore virtus. Si quidem de flore earum lucus ex pressus poculi genus conficit, quod & voluptati & saluti sit. Deinde quoniam non miferit ex acino vineae vitis vine in arboris sumum, ut cunctas exenat prorsum pete, quam velut amplexu quodam fouet, & qui balsaui brachii ligat, & circumdar lacertis, pampinis vestit, fertis vuarum coronat? Quae ad imitationem vite nostrae primum viuam de higit radicem, deinde quia natura flexibilis & caduca est elanculis quasi manibus quibusdam quidquid apprehendit stringit, hisque fecerit & attollit. Huius est similis plebs Ecclesiae, quia velut quadam fidei radice plantatur, & reprimitur humilitatis propagine, de qua pulchre ait Propheta: *Vineam ex Aegypto transtulisti, & plantasti radices eius, & replevit terram.* Evidenter igitur excipulum vitis ad nostram vite institutionem accendendum esse significauit: quae primum veris tepefacta temperie geminare perhibetur: deinde ex ipsius fructu etiam articulis fructum emittit; de quibus oriens vna formatur, paulatimque augescens immaturis partibus retinet acerbis, nec potest nisi maturam & cocta dulcescere. Vestitur interea vicidantibus pampinis vinea, quibus & aduersum frigus omnemque muriam non exiguo munus libidinis, & a solis ardore defenditur. Quod autem eo vel speculo gratius, vel fructus eius dulcius, videre ferta pendencia velut quadam speciosioris monilia, carere vitas vel autem colore vel putpureo tenentibus? Hyacinthus ceteralque gemmas fulgere existimes, coruscate Indicas, albarum emicare gratiam. Nec aduersus ex his admoneri te homo, ne immaturos fructus tuos dices supremis intuearis, ut plenae temporis etatis opera impetrata decedant? Acerbus enim fructus amariot esse consuevit: nec potest dulce esse, nisi quod ad maturitatis perfectionem adoluerit. Huic viro perfecto nec frigus horrida mortis, nec sol iniquitatis noceat consuevit, quia obumbrat eum gratia spiritalis, & omnia mundana cupiditatis & corporeae libidinis resinguit incendia, defendit ardores. Laudent te quicumque conspiciunt, & agnita Ecclesiae velut quadam palmitum ferta mirentur, plescent singulis fidelium pulcra animarum monilia, delectentur maturare prudentia, splendore fidei, confessionis decore, iustitiae pulchritudine, vberitate misericordiae, ut dicatur tibi: *Exor tua sunt viti abundanti in lateribus domus tuae: eo quod redundantiis vitis fructificas, eo quod muneret liberalitatem interitis.* Pulchre ergo Ecclesia, vel anima cuiusque, fidelis, vinea comparatur, quod exalta sit probitate morum & conscientiae tranquillitate laeta. Quae cum virtutum diuersarum pulchritudine adornatur, tanquam floribus quibusdam vestitur, & suauissimum bonae opinionis fragrantiam longe lateque ex se diffundit. Sed nunc sequentia properemus. Postquam igitur sponsus variis modis sponsam suam ut ad se venire iugitaret, nunc ostendit ei locum ad quem venire debeat.

C *Et veni, inquit, columba mea in tegumento petrae iuxta praemunitiorem.* Surge, ait, securi in tegumento petrae, id est, iuxta praefidii palliois meae, & fidei monimento. *Suscipit enim mel de petra, & oleum de firmissima petra.* Hoc in tegumento animae piorum induta, iam nuda non sunt, & haec illis est praemunitio.

D *Veni ergo, inquit, columba mea in tegumento petrae iuxta praemunitiorem.* Hec est, inquit, iuxta Evangelium. Propugna-

culi fidei tuae, gesta sunt Christi: muri tui subsidia, verba sunt Domini: passio Domini: corporis, tua virtus est.

Offende mihi faciem tuam, & infirma vocem tuam: quia vox tua splanu est, & facies tua decora. Inuauit est vox, quia ore confessio fit ad saluam: & decora facies, quae non erubescit, aut loquens, non confunditur redemptore. Offendit ergo faciem suam, insignemque crucis praefrens: & infirmat vocem suam, audientem praedicationis assumentem. In tegumento enim corporis Christi, quo redempta est a peccato, munimentum gratiae spiritalis inuenit, ut saluata sibi & sentiat & loquatur. Suanis ergo (sponse) vox, quia iuxta diuini testimonii loquebatur: decora facies, quae in confectura regum non confunde-

Offende, inquit, mihi faciem tuam, & infirma vocem tuam. Horatur sponsam ad esidentiam, ut non erubescat crucem Christi, nec eius signaculum. Horatur ad confessionem: vult omnes infidas dimoueri, ut bonus odor fidei spiter, ut dies fulgeat, ut aduersa noctis vmbra non doceat: quoniam qui iuxta Christum est, dicit: *Nos praefrens, dies appropinquauit.* Est & vmbra saeculatum, quae praeterit & dies caelestium Christi, qui sanctus suis luceat.

Offende mihi faciem tuam. Videtur possunt verba haec David esse ad Abigam uxorem Nabal, cui Abiger tunc dicitur: *Benedictus Dominus Deus Israhel, qui misit te hodie hic obuiam mihi, & benedixit mereturi.* Eriturum dicit ei: *Ascende in pace in domum tuam, vide, iam adiuui vocem tuam, & uocatus sum faciem tuam.* (Quae quidem pene eadem hic verba sunt sponsi ad sponsam: *Offende mihi faciem tuam, & infirma vocem tuam.*) Et tunc quidem Abiga illam dicitur dimissa est, quoniam alterum habebat virum, qui dicebatur Hebraice Nabal, Latine insipiens, durus, inloquax, inhumatus, ingratus, qui officia nesciret referre: sed postquam defunctus est vir eius, solum a lege viri accepit eam sibi in uxorem propheta David. Per cuius copulam, Ecclesiae creditur ex gentibus significatur mysteria, quae amisso viro, cuiante iuncta fuerat, transtulit ad Christum, censu pio diues, humilitatis & fidei, misericordiae quoque dotata patrimonio. Iam vero in frequentibus verbis mutata est loquens persona, non enim iam ad sponsam, sed ad sodales loquitur sponsus. Dicit ergo.

Capite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas: ut vineae non stent florenti. Vulpes, fallax est animal, & infidus semper intentum, rapina fraudem exercet. Nihil tutum, nihil otiosum, nihil patitur esse securum, quod inter ipsa hospitium hominum pradam requirit. Haereticis autem vulpes comparat. Denique cum gentes vocet: haereticos excludit. Vulpes enim plenum fraudis est animal: foueam parans, & in fouea semper lateret & desideat. Ita sunt haeretici, qui domum sibi parare non norunt, sed circumspiciunt, ubi alios decipere conantur. Iacob enim domum habitat, haeretici in fouea est: ut fraudulenta vulpes galline illi Evangelice dolum semper intencens. Merito ergo foueas habent, quia domum quam habuerant, perdidierant. Hoc animal neque manifestum inquam (vide & Apollolus ait: *Haereticum postquam correptione deuita*) neque vili vsum est, aut cibo vile. Non enim de hoc dixit Christus: *Meus cibum est, ut faciam voluntatem patris mei, qui in calice est.* Quin etiam cas a fructibus suis relegat, dicens: *Capite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas.* Hoc est, quod minorem vineam, non maiorem exterminat. Et ideo Sampson ad caudas earum faces ligauit, & in melle alienigenarum dimisit, eo quod haeretici fructus incendere conantur alienos, latratibus magis sonori, quam vocibus. Qui enim verbum negant, nec vocem habent. Ad praefrens ore liberat in futurum finem iam vincit: cauda & facibus significantes sui finis incendium.

Prendite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas, ut vineae non stent florenti. Scriptura cum hominem dicit, qui effat inimicem & similitudinem Dei: peccantem autem, non hominem, sed autem serpente, aut equum ad inuenientem feminis, aut vulpeculam, aut iumentum vocare consuevit. De quorum vno ait Dominus: *ite, dicit vulpili, hoc est de Herode.* At habui, cum te fraudulenter interrogari aduer-

teret,

Lib. 1.
Hec. 1.
c. 12. 18.Psal. 79.
Ibid.
Psal. 124.
Ibid.

Psal. 127.

Lib. 1.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.E
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.Lib. 1.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.F
Ex. 17.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.G
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.
Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

Ibid. c. 1.

A tetet, dixerit: *ulpes foveas habent, & vulvae et cali nidor ubi requiescant*: eo quod fraudulentiter in terrestrium passionum quibuldam libalibus demerunt. Vnde etiam *Sapientia binas vulvas sibi nexuit, ad quarum candelas diligant facies, & dimisit eas per menses alaphyptorum*: per hanc figuram significans, quod improbi ac fraudulenti homines, & maxime heretici, libellam linguam habeant ad latrandum, sed exitus impudicos: aut religiosia principia, finem vero fraudis suae incidio deputant. Ideoque *et recitas vulpes dimisit*, eo quod perfidici crucis quidem predicatione se commendare desiderant, sed mysteriis eius tenere non possunt, qui hac predicatione composita & falsa atque simulata vere magis fructus coram alienis: cum vtiq; vera crux Domini non exurat aliena merita, sed fecundet. Meritoque scripsit: *um est: Prendite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas, in vineas nostras forasunt*.] Quo ostenditur, quod vel Dominus Iesus, vel Ecclesia fraudulenterum dolos vineis suis exterminandos esse precipiat, ne paucillus vineis nocent, quia adulti iam vitibus nocere non possunt. Hereticus enim imperfectum tentare potest, non potest plantare perfectum. Vnde bene pusillas vulpes dixit, quia maiores vineas exterminare non possunt, licet foris, & diaboli sibi pusillus. Aut etiam pusillas vulpeculas capi precipit, vt cogitatus malos in ipso principio ne adoleant statim peritas, quemadmodum scriptum est: *Beatus qui alidet paruos suos ad petram*.

Spona igitur ubi tantum sponi sui amorem erga se videt, multa cum fiducia loquitur: *Fraterculus meus mihi, & ego illi*.] Vox ista est sponse, vox ista est virginis. Nam immaculatum corpus a virginitate corpore iure, & palmam castimonie limoso in corpore, sive ad Angelorum conuersationem custodit, virginitas priuata, laus est publica. Quam rarus in terris qui potest dicere: *Fraterculus meus mihi, & ego illi*,] quia aliquis a vitis, quam segregatus ab omni habet peccati, qui nihil habet commune cum saeculo, nihil mundi huius sibi vendit, cui non sit corporaliu possessio cupiditatum, quem non inflamet libido, non stimulet auaritia, non laceret effemine, non luxuria decolorer, non sternerat ambitio, non maceret inuidia, non aliqua negotioru secularium cura sollicitet: verus minister altaris, Deo non nisi varius. Leui enim (vt habet interpretatio) significat, Ipse mihi assumptus: significat, & Ipse meus, significat & tantum, Assumptus, significat & Assumptus mihi. *Ipse idem & mihi Leui*: Deo est, quomodo idem & mihi sacerdos & Deo est: & mihi aduocatus, & Domini deprecator pro me offerens sacrificium, & idem se offerens Domino. Denique & alibi Leui interpretatio dicitur, *pro me*. Et enim si me in omni Leui, pro me estis pro me offerat, pro me estis, si pro me interueniat: pro me est.

Sin autem vocetur a Domino, ipse mihi dicitur: hoc est, non alij tributarius, non decimarius, non de possessione munificens. Ipse mihi hoc est, tanquam abundans: pro his omnibus, non ab hoc decimas, non fructus, non dona quaro, non munera: ipse mihi pro minere est, ipse est pro tributo: non in possessione his munificens mihi, sed ipse mihi possessio, ipse meus fructus, ipse meus census, assumptus mihi, vel assumptus a me. Non potest hoc sine diuina esse gratia. Sicut enim possessio non potest mea esse nisi emero cam, sic non potest esse Leui, nisi fuerit assumptus a Domino. Cum enim assumptus fuerit, recte dicitur, Ipse meus. Denique cum Moysi dictum esset vt populo Iudeorum per tribus singulas diuideret incolatus, & distribueret singulis tribus, portionem tribum Leuiticam excepit Deus dicens filiis Leui: *Non erit portio vestra in medio fratrum suorum*, quia Dominus Deus eorum est. *Et alibi: Ego Dominus portio eorum*. Negatur his terrena diuisio, vt ipsi dum saecularem sibi non vendicant portionem, celestis possessio. Vel hoc laudem nouerint possidere, hoc est, fidei & deuotionis obsequium, multo ditiores quam qui possessionum suarum spatia ampla diffundunt. Quamlibet fines suos extendant, & terra desit, & mare includit infanas cupiditates, & pendunt tributa maiora quam fructus sunt. At vero istis non possidens, nulli nisi Deo militat, supra terram eius est portio, non eum terra defi-

cit, non mari clauditur. Cui portio Deus est, foris potest for est mature. Pro agitur ipse sibi tibi est, habens bonum fructum, qui nunquam possit perire. Pro domibus satis est tibi, vt si habetatio Domini, & templum Dei, quo nihil potest esse pretiosius. Quid enim pretiosius Deo? Aut quid deest ei viro qui potest dicere: *Non contingat mihi gloriari in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem auit mundus crucifixus est, & ego mundo?* Non potest in hoc princeps mundi huius sibi consortium vendicare, in quo nihil inuenit. Ideoque Dominus qui venit docere vt fieret nobis Deus portio, ait: *Venit enim huius mundi princeps, & in me inuenit nihil*. Meritoque imitatores sui esse volens, ait: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam*. Vnde Petrus ostendens in Deo portionem sibi esse, non in saeculo, ait: *Argentum & aurum non habeo, sed quod habeo, hoc tibi do: in nomine Iesu Christi Nazarei surge & ambula*. Hoc est, Hec est fors mea id est portio mea Christus est. In homine igitur Christus Iesu surge & ambula. Hoc est, in portione meadus sum, in portione mea potens sum: merito talis pietatis fructus istius portionis, vt filius & vita donetur, quia hoc est istius patrimonium portionis quam elegi mihi.

Dilectus ergo meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia.] Libum castitatem significat. Sic itaque bonus pastor ubi pascit gregem suum, quae pabula ouibus suis expendat. Quae sunt pascua nostra, hoc est fidelium, nisi Christus? In cuius pascuis se locatum Propheta letatus est, dicens: *In loco pascuis ibi me collocasti. Ipse enim nasus pasci & reficit*. Bona pascua, diuina Sacramenta sunt. Capris illis nouum florem, qui bonum odorem dedit resurrectionis, capris liliu, in quo sit splendor aeternitatis, capris rosam, hoc est, Domini corpus sanguinem. Bona etiam pascua, libri sunt scripturarum caelestium, in quibus quousiam lectione pascimur, in quibus pascitur accrescimus, cum ea quae scripta sunt degustamus, vel summo ore libata frequentius ruminaus. His pascuis gregem Domini significat. Bona etiam Christi pascua, montes consualium (*nam & in his pascit Christus sicut capreolus, aut hinnulus cernuus*) hoc est, in splendoribus sanctorum, qui sicut luminaria istius mundi saecula humilitate fulgentes, virtutum diuersas praestant cacumines, & supra mundum meritis suis eminent. Isti sunt de quibus dicitur: *De hoc mundo non sunt, sed & ego non sum de hoc mundo*: quia supra mundum sunt qui Christum sequuntur.

Domus affert dies, & inclinentur vmbra.] Omnia sunt hic vmbrosa & caliginosa, nusquam verit cognio, nusquam recta experientia rerum. Videmus, ait ille, *num per festum, & in enigmate*, verum cum adspirauerit dies, cum apparuerit Christus vita nostra, vel cum extremi iudicii dies aduenierit, quando audient iusti: *Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi*: tunc discussis vmbis, laetus letis iustorum mentibus aspirabitis dies. Vmbra est ergo vita huius, festina ad solem, vt defendat ab vmbra huius frigore, & calore tibi profundat aeternum. Et ideo iudicet orandum *ne fiat sabbatum meum vel sabbatum*: non tempus diemque significans, sed fringere nos meritis prohibens, & bonorum operum esse ieiunios.

CAPVT TERTIVM.

In cubili meo in noctibus quiesci quem dilexit anima mea, quiesci cum eo, & non inueni.] Acceptatam iam haec anima bona pignora charitatis. Sed quia semper solliciti esse debemus temper intenti, & quia verbum Dei sicut caprea exiit, ac sicut hinnulus cernuus: semper vigilet anima, & praeatendat quae requirit eum, & quae tenere desiderat. Idco quasi sub lapsum tibi, *In cubili*, inquit, *in noctibus quiesci quem dilexit anima mea*.] Qui bene querit in cubili querat, in noctibus querat ne dies fuerit, neque noctes sint. Nullum tempus vacet ut pietatis officio, & si non inuenierit primo, perleuet in quaerendo. *Nullum tempus vacet finit sancta deuotio, & tenebris*. Nam si studeat doctrinis secularibus perperam somno indulget: quanto magis qui Deum cupit cognoscere, non debent fomus corporis impediri, nisi quantum naturae satis est: *David*

A per singulas molles lecturas summi lacryis diluebat: surgebat eu-
noctis mediet, et Domino confitebatur: et tu totam nocte
sopori expositus deputandus? Tunc magis tri orandus
est Dominus, tunc praefida postulanda, cuius cauenti-
a quando videtur libere fecerunt. Tunc maxime quando
tenebrae in circuitu meo, et parietes me operiunt, confi-
derandum quia Dominus omnia inuenit abscondita. Ne di-
xeris ergo circumspectus tenebris, quis me videt: et quem ve-
ro lectus parietibus et inclusis? Quia vultus Domini
sunt erigentes mala.

Deinde si arbitrum non vides, te ipsum non vides? Tunc confiterier testimonium non vereris. Nescis illam caliginem noctis, non oportuerit, sed incertum illi caligecati? Cum somno & cibo seueret corpora, tunc etiam vigor uicatis fopore laxatur, somno releuatur, tunc incipit impari libido concubitus, tunc perturbatur corpus, qualior immunditiam non veretur, caliditas puritas non confideratur, pudicitia gloria non recenseatur. Nox erat quando Iudas prodidit, quando Petrus negauit. Illo igitur pra-

B
cipue tempore iustificacionis Deian mo terexende sunt;
relegenda mandata horratoria. Illa de castitate p recepta
non abiit, ut sui occupata mens flagrantibus libubus,
carnis celsitugur ardorem. Tene illud animo: *Luceba*
singulis noctibus lectum suum. Quis cum lapsis lectus,
latus innotulus, *lucet per singulis noctibus lectum suum*?
Nescit ille qui fletu committit: & cum ipse lacrymabilis,
non habet culpae lacrymas fuit. At ille qui calcitrat corpus
suum, & sui sollicitus gubernator est, atque ingenuus,
& dolens lapsus superius offensam, querit quomodo
abiit fletibus peneit: *ut lucet per singulis noctibus lectum*
suum. Non dormiamus ergo totis noctibus, fed maximam
earum partem lectis & orationibus deputemus. Audi
Ecclie vocem querentis etiam in noctibus Christus!lun
In cubili vocat, *meo in nobis, quatin genit dilexit animarum*.
Accipe legem litterarum. Quare ibi in nobis, orando,
deprecando, etiam lacryis deplendo. Quare ibi in
nobis, quia poluit trecentis labiulis suum, ut quere
ret cum sollicitis discereamus. Ostendimus enim

re uerba confiteantur ei. Cum. Quia inquit in pop-
ulis Ecclesia ex gentibus congregata, & ideo creditur.
Denique aduentus Domini testimonio de propheta
Euangelice plauitque poluerunt. Vnde scriptum est:
Nox nocti indicat scientiam. Quia fuit in noctibus, in per-
secutionibus & aduersis, in tribulationibus & laboribus
domini. Nox est omnis quibus non est perfecta securitas.
Vnde ait Dominus: Venit nox, quando nemo potest operari,
cum in hoc mundo fuerit, luxibus mundi fuerit. Non ergo operetur
in tenebris. Si enim lucem opera nobis, non ope-
ramur in tenebris, sed in lumine. Dies est quibus adhaeret
Christus: nox est, quibus se denegat. Non enim magis ergo
sunt Domino gratias agas, quando in prosperis & felici-
tandis es: sed si tunc adhaeret Christo quando te per-
ficere exagitat, quando aliqua procella perturbat. Quis
est filium? In illo dolore, in illa nocte, in illa tribulatione
memento Domini Dei tui: ne quasi non exaudiris, ingra-
tus sis. Si tunc preueneris erumna. Pulsus es in exilium.
Memento Domini Dei tui, ne pariter erudicis charita-
tem Deo praeferas. Aliquis dicitur oppressus potentia
multis proprias facultates, indiges sumptu? Memento
Domini Dei tui, ne nox te egelatis abducat a deuotionis
affectu. Hoc est enim mandatum legem, ut in nox magis
queras, quando magis exaudiaris a Domino, & possis di-
scere. In tribulatione memento Dominum, & exaudiat me in la-
titudine.

E
 rius est, in foro obreclatio : Christus fides est, in foro
 raris atque perdis : Christus in Ecclesia est, in foro di-
 lexi illa vidua, quam in alio pertraximus libro, cogno-
 scat non obreclatio me locutum illa studio, fed monen-
 di, meque nonasperum, fed sollicitum : gratiam reconci-
 liationis accipiat. In Ecclesia vidua iustificat in foro cri-
 minum. Fugamus ergo forum, fugamus plateas.
 Prudentiam autem non adimere tibi, & sufficiens te munere ad-
 iuuat. Per fenestram enim deus in plateis profertur, fugamus
 plateas. Nō enim iniuria tantum eo est non inueniri quē
 queras, sed etiam plerumque vi non oportet quāvis
 valuit est quāvis in globis videri, qui sibi falso do-
 ctum nomen adiungunt, quāvis proficiunt quam ve-
 recundis. Accipe & secundum alium sententiam.

Quærit ipse Christus in furore, ubi oleum venditur, quod expectantes ipsorum enere confiterentur, ubi vult, ubi leges. Si hoc mortalis est, et forum est, ubi spirituale, ubi disputant patet legis æternæ, quod forum non rebus tumultuosum est, sed Christi tribu habibus gloriæ finem. Quærit in foro, et post quærit in plateis, de quibusque ad patris famulatus. Evangelicæ primum comen-
tentur, colligebantur: qui vocati exitum duntaxat habuimus opibus non putatur. Examine quod dicit, id est etiam et stolorem in tentum meum, et quærit impetum, quærit solentem et volentem in civitatem. Et et anima que dicitur quærit in iumenta, quærit in oves. Est ciuitas nuptia per Christum est ciuitas illa Hierusalem in celo, in qua abundant diuini leges interpretes, et disciplinam periti, per quos verbum Dei queritur. Quærit, inquit, in foro illius ciuitatis, in illo foro ubi tractant iura consulti, ubi oleum venditur, quod Evangelicæ virgines emunt, ut tamen per facies luce lucant, nec eas finibus iniquitatis extinguat. Quærit, inquit, in plateis, in quibus super effluent aquæ de illis fontibus prorumpentes, de quibus Salomon dicit esse rotundum.

Inuenietur enim inquit, custodes, qui circumcincti cuitate[m].
Dum querit[ur] inquit Christus inuenit custodes qui in ciuitate[m] sua[m]
nihil fieri siner[unt] ab his requirit[ur]. Num[quid] quem diligit anima[m] a se ip[s]a
Sed anima que[m] Deum querit[ur] inquit custodes transiit. Sunt enim
mystra que[m] etiam Angeli conspiciunt videri.
Vnde Petrus ait. Spiritus inquit inquit, volui per vos quibus eu-
angelizauit. Nunc i[n] acta missio de eo. Et in quibus conuincit
Angel[us] profu[n]cte. Posteaquam inuenit in foro & placis que[m]
Angeli inuenit in his qui circumcincti cuitate[m]. Et tunc de-
um p[ro]nit inuenit inquit quare[re]t, fortasse quid
in tribulatione & metu solita macis inuenit gratiam.

*Quam modicum ergo transfuit ad eos, intoni cunctis: cum eis, & non dimittit. Ergo qui transfuit cunctos, verbum inuenit. Transfuit Iosabes, qui verbum apud patrem inuenit. Mulier quoque fuit qui in oratorio transfuit Christum, & non inuenit: & quoniam erit in persecutionibus, & oro infestabit. Et ideo quali pot tentationes, qua in periculis fidelium fiunt adiciat. *Quam modicum, inquit, cum transfuit eos, inuenit eum.* Omnis enim qui querit, inuenit, & qui inuenit, adhuc e debet, ne postea auertere. Et quoniam per Euangelium in terris videmus cuncta ista mystra figurata, veniamus ad Magdalenam, veniamus ad aliteram Mariam: confideremus quemadmodum Chrlsum in cubili corporis sui, in quo de funditus iacebat, in noctibus quaerit, rrit, quando dixit illis Angelis: *Idem querit cubilius eius: quoniam eis hic, fuerit eum.* Quia igitur quatuor viceuicem cum mortuis: Quid queritis in sepulchro eum qui iam in celo sit? Quid queritis in vinculis sepulture, viuorum vincula soluentem? Non sepulchrum huius fecit, fed celum est. Ideo dixit max his: *Quia inuenit, & non inuenit.* Tanti non vadit Apollinis iuuare, miseris quarentes, occurrat eis Iesus, dicens: *Auete illi autem asceferunt, & tenuerunt per eum, & adiuuauerunt eum.* Teneat ergo Iesus, fed delectat ut teueri, quia teneat. Denique delectat eum & illa uoluit, que teneat eum, & curata est sanguinis fluxu, de qua dixit: *Teneat me aliquis: non soluto uirum me exiit.* Tange ergo, & fide tene eis, & confringe fidei tene pedes eius, ut virtus de eo exeat, ut sanet animam tuam.*

Tenui, ait, eum & relinquam eum.] Sed quibus tenetur

Chá

A Christus? Non inuita nexibus, non testium nodis, sed vinculis charitatis, mentis habentis si ingitur, & animas teneat affectu. Svis & tu tenere Christum, quae re fugit, nec ponam metas. Inter supplicia enim frequenter corporis, inter ipsas persecutorum manus Christus melius inuenitur. *Quam modicum inquit, fuit cum transiit ab ipso.* Exiguo enim spatio, breuifque momento cum persecutorum manus euasens, nec incubueris potestibus iudici, tibi Christus occurrit, nec te diu enterari patitur. Quae sic Christum requirit, quae Christum inuenit, potest dicere, *venni enim, nec reliquam eum, donec introducant eum in domum matris meae, & in cubiculum eius quae me concepit.* Quae est domus matris tuae, & cubiculum eius, nisi interminum tue secretumque naturae? Hanc domum seruam, huius domus mundato penetrali, ut cum immaculata domus fuerit, nec vllis adulteris conficietur sordibus inquinata, spiritalis domus in sacerdotium sanctum lapide angulari coagmentata conflatur, & Spiritus sanctus habiet in ea. Quae sic Christum requirit, quae sic Christum obsecrat, non relinquat ab eo, ino etiam frequenter reuifitur. Vel domus matris fortasse est, in qua praefulget moralis disciplina: secretum autem illud est, in quo sunt altiora mysteria, in quibus diuinae gratiae mellare dolent. An non omni melle dulcor peccatorum retissimum, Nonne omni foete gratior recessu mortuorum?

B Videntes itaque sponfam filiae Hierusalem Christo inherentes, & adhuc ascendenstem cum eo *(degenat enim quae tibi frequenter quaerere, & consendere ut eos eleuet)* dicunt: *Quae est haec que ascendit a deserto sicut vitis propagata, summo in excelsis, & portat a myrrha & terebinthi pulueribus vnguentum.* Mirantur ascendentes virtutes celorum, quod sine ostensione ascendat, & ex hoc mundo ascendat cum letitia & iucunditate, sicut vitis propagata, & sicut fumus se ad superna subleuat, fragrans pia resurrectionis odorem, & suauitatem fidei. Palchre vero subleuati sunt eius et pulueris comparatione, & vnguenti commemoratione, quia in Exodo legimus compositum subtile thymianae illud vero est incensum in prophetis, quod est sanctior oratio, ut dirigatur in conspectu Domini, sicut & David dicit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Porro desertum a quo sponfa ascendit, mundum hunc intelligimus, qui velut desertum terrae locis & incolis videtur, sentibusque & spinis notum oblitus delictorum. Quapropter filiae Hierusalem mirantur quomodo anima quae ante in inferno derelinquatur, inheret Dei verbo, & ascendat sicut vitis propagata in superiorem subrigens, velut fumus natus ex igne, aequale petens: tum praeterita quod bonis odoribus fragret. Odo autem ille, orationis pia redolet suauitatem, quae dirigat sicut incensum in conspectu Dei. Et in Apocalypsi legimus quod ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum: quae incensa referuntur per Angelum super altare illud aureum quod est ante sedem, & tanquam pie precationis suae fragrat vnguentum, quia de aeternorum & inuisibilium, non de corporalium petitione compositum est. Praecipue tamen myrrham redolet sponfa & tuis, eo quod peccatis mortua sit, & deo uiuat. Vide & in posterioribus: *inquit, inhi ad montem myrrhae, & collem turis.* Audiamus sequentia.

D *En lectulum Salomonis: sexaginta potentes in circuitu eius, ex potentibus Israelitae recentes gladium, dolis bellum.* Haec lectula Hierusalem ascendente non et resiliens videntur, & meritum eius odoribus delectatur, agnoscens quoque Salomonis illius pacifici esse lectulum, etiam comitatur sedulo prosequuntur vsque ad lectum Salomonis, eo quod et vera regis in Christo debeat; lectus enim sanctorum Christi est in quo vniuersorum secula lectantibus praesul corda requiescant. In hoc lecto requiescit Isaac, & benedixit filium iuniorum, dicens: *Filius Domini fraxit tuorum.* In hoc lecto recubis Iacob benedixit duodecim patriarchas. In hoc lecto recubans archiepiscopus sila surrexit a morte. In hoc lecto iacebat viduus defunctus, mortis vincula Christi vocatus vine de soluit. Hunc lectulum sexaginta potentes amboe stricis armati ensibus, & e rudin praehabitis disciplinis: qualis nimirum fuit David

Rex & Propheta, qui ducum omnium fortissimus confiderenter canebat: *Benedictus Dominus Deus meus, qui dolis inanis meas ad praesul, & digitorum meos ad bellum.* Qualis & ille qui omnibus fortissimus exiit, animi constantiam seruans: *Nudus, inquit, sum natus, nudus exiui: quia Dominus destruxit, Dominus destruxit, sit uocem Domini benedictum.* Haec inuictissimi fortitudo, quae bellum cum vitis gerit, quae sola descendit ornamenta virtutum omnium, & iudicia custodit, & quae inestabili oratio aduersus vitia omnia decernit, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersus voluptates, dura aduersus illecebras, quibus autem deferre nesciat, nec (ut dicitur) aut dicat, pecuniam negligit, caritatem fugit tanquam libem quandam, quae virtutem effluuiet. Nihil enim tam contrarium fortitudini, quam luctu vinci. Frequenter pulvis hostibus, inchnat in fugam aduersariorum acie, dum exiuit eorum capitur prelo, inter ipsos quos strauit; miserandus occubuit, & triumphus suis deiecit legiones, dum ipsius decedat, hostes in se reuocant qui fugerat. Fortitudo igitur tam inuictam hostem repellat & proterat, nec tenetur cupiditatis, nec metu frangatur: quia virtus sibi constat, vi fortiter omnia persequatur vitia tanquam virtutis venena. Haec itaque sunt arma, quibus illi potentes qui lectulum Salomonis ambiunt, sunt amati. Horum fortium casta videt Iacob in spiritu: *Castra, inquit, Dei sunt haec.* Teneat autem fortes illi gladiis in manibus, quos pro Christi nomine non relutet: vel quibus corporalia & spiritalia, vmbiam veritate distinguant. Vnum est enim Desertum & effluuium & penetrabilior omnis: *concepit, & pertingens vsque ad dimissionem aeternae, & spiritus compagum quoque de medicinali rem, & discretio cogitationum & vinctum cordis: & non est illa creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius.* Sunt & alij gladii in Ecclesia, de quibus dicitur, Domine ecce duo gladii hic: Ecclesiastica videlicet potestas, & munda. Est & gladius spiritualis, quem Dominus vedia tunica eius impetrat: videntes patrum munium, emas verbum, quo nuda mens penetrali vestitur. Est etiam gladius passionis, ut exuis corpus, & immolare carnis exiuit emittit tibi sacri corona martyrij. Habent ergo fortissimi illi, lectuli Salomonis custodes, huiusmodi gladios in manibus: habent paratos & exeros, ut spirituales nequitas, noliti regis quietem interrumpere volentes, sua virtute oppugnent.

Lectum fecit filius Salomon ex lignis Libani: columnae autem fecit argenteae, reclinatae autem aureae, ascensum quoque de medicinali rem, & discretio cogitationum & vinctum cordis. Quis est iste lectus, nisi corporis nostri species? Namque in gemmis aer specie fulgore ostenditur, in auro ignis, aqua in argento, terra per lignum: ex quibus corpus humanum quatuor constat elementis, in quo nostra recubat anima, si non aspero montium, non humido expers quietis exilat, sed sublimis a vitis luctu fulta requiescat. Vide & David dicit: *Domini opem ferat illi super lectum doloris eius.* Nam lectus doloris esse qui potest, cum dolore non possit qui non habet sensum? Corpus autem doloris, sicut corpus est mortis. *Infixit ergo homo, quae me liberabit de corpore mortis huius?* Et quoniam vesticulum induximus, in quo Domini corporis fecimus mentionem, ne quoniam forte percutit legentem, quod Dominus corpus suscepit doloris, recordetur quia Lectum mortem & dolui & fleui, & in passione est vultu erat, atque ex vultu sanguis, quae inquit, spiritus exualant. Aqua ad haecrum, sanguinis ad potum, spiritus ad resurrectionem. *Vnus enim est Christus nobis spes, fides, charitas.* Spes in resurrectione, fides in laucio, charitas in Sacramento. Tamen ut corpus suscepit doloris, ita etiam stratum in fuit, inuitate vertit, quia conuertit in solitudine carnis humanae. Nam passione infirmus est totum mors, resurrectione: tamen merere pro saeculo, gaudere debet in Domino: tristes ad prementiam, alacres ad gratiam: hiet & fletum sentiens, & gaudere cum gaudentibus oportere gentium doctor salutari praecceptione praesentia.

Multa charitate construat propter filium Iherusalem. Quae sunt iste filiae? Non debet esse oculum, quod superiores videantur quanta generati sunt, inferiores qui posita

E

E

F

Gen 21

E

Luc 21
Lib 16
cap 21
10. d.

G

Lib 5. d.
Verg.
lib 1. d.
175. d.P. 400
Rom.

H

I

Psal 40
Rom 8
C. 17
Rom 12Lib 6
bono
morti
10. d.

A Comparantur enim vtero mulieris partus huius seculi, quoniam fortiores sunt qui in virtute inuentus nati sunt, infirmiores qui tempore senectutis. Defecit enim multitudine generationis hoc seculum tanquam vulva generantis, & tanquam senectus creata robur iuventutis suae, velut marcescit iam virum suum vigore deponit. Ut ergo filius filii Hierusalem, id est, reiores & inferiores animae. Ihs se exhibet, vt luceat imago eius in confessione eorum, luceat in dilectione, luceat in operibus: vt si fieri potest, tota species eius exprimat in ipsis.

Egredimini filie Sion, & videte regem Salomonem in corona coronatum eum match eum in die sponsalium eius, & in die iucunditatis cordis eius. Canunt epithalamium, & vocant ceteras potestates caelorum, vel animas, vt videant charitatem quam circa filias Hierusalem habet Christus. Vnde & meruit coronari a matre quasi filius charitatis, sicut Paulus ostendit, dicens: *Quia Deus cepit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnum filii charitatis suae.* Charitatis itaque filius & scilicet charitas est, non accidentibus habens charitatem, sed habens eam substantia sua, sicut regnum, de quo dicit: *Ego in hoc natus sum.* Ideoque dicunt: *Egredimini, id est, exite de sollicitudinibus & cogitationibus seculi, exite de angustiis corporalibus, exite de vanitatibus mundi, & videte quem res pacificus in die sponsalium suorum habet charitatem, quam gloriosus sit, quia corporibus resurrexerunt eum dedit, & animas sibi coniunxit.*

*Hae magis est corona certaminis, hoc perclarum nomen sponsalium Christi, sanguis eius & passio. Quid enim plus potuit dare, qui tunc enim non peperit: & pro nobis in mortem animam suam obtulit. Quae est autem corona gloriae, nisi Ecclesia, quae caput suum Christum eorum? Quae inmunditas vniuersae terrae, nisi domus populi Christiani, aula sanctorum, de quibus scriptum est: *In omnem terram extendit sonus cornu, & in fines orbis terra verba eorum.* Ergo quia corona gloriae est Ecclesia, ideo dicitur: *Egredimini filie Sion, & videte regem Salomonem in corona quae coronatur eum mater eius in die sponsalium eius, & in die iucunditatis cordis eius.* Ad animas dicitur vt & gustibus & claustris exeant corporibus, extra corporis cogitationes exeant, egrediantur a cupiditatibus, & a curis, & a carnis illius & affectibus lubrici passionibus, supra mundum ascendant, de hoc mundo exeant, Christo occurrant, patrie adiuvant facibus adtentibus relictis. Quali Angeli Christi haec loquuntur: Non potestis videre claritatem eius, gloriam eius, & nisi egrediamini humanam fragilitatis curas, filiae Hierusalem. Quali dicunt: *Quid vultis inter mortuos querere?* Non intra hunc mundum queritur Christus qui supra mundum sitos voluit esse discipulos. *Quae est corona, quae coronatur Christus, nisi corona gloriae?* Ioseph coronam habuit castitatis, Paulus iulitria, Petrus fidei. Singularum virtutum coronae sunt. Solus Christus habet coronam glorie, quae eum Ecclesia coronavit. In hac corona omnes coronati sunt, quia gloria non portio vnius coronae, sed prae-mium omnium coronatum est.*

CAPVT QVARTVM.

D Am vero conuersus sponsus in laudem sponsae dicit: *Ece pulchra es proxima mea, oculi tui columbae, extra taciturnitatem tuam.* [Pulchra es, inquit, in predicatione, pulchra in conuersatione. *Oculi tui columbae.*] Oculi sunt viri, videlicet spiritualibus ornati sensibus, qui ad videnda mysteria intrant, & parati ad penetranda scripturae secreta diuina, rationabili lacte fulgentes, in quibus non sit aliqua doctus maeulosa confusio, sed simplicis affectus pura & immaculata sinceritas. Ideo in aqua abundanti lotas has columbas in litem memorauit. Dentes & genas, & sicut coecineum testiculum labia sponsae, intelligimus animae virtutes, doctorumque dittertates: qui vel spiritali menti alimoniam dispensatione sedula lubitumtrent, vel predicatione Dominice crudelis, sicut verbi quadam linea alligant audientem, vt modica veretudine, & iuuentutis flore grassum. Et si tanta pudore teocentur,

redecorat tamen in his odor Christi: & sicut ingenii, quasi de capite faceret dotali defendit ingentium, sic & in his eluceat pulchritudo doctrinae.

Ece formosa es proxima mea. Christus videns Ecclesiam suam in velamentis candidis, pro qua ipse [vt habes in Zacharia libro propheta] sordida velimenta suscepit, vel animam regenerationis lactato mundam atque ablutam, dicit: *Ece formosa es proxima mea, ecce formosa, oculi tui sicut columbae.* In cuius specie spiritus sanctus descendit de caelo.

Formosa igitur oculi tui sicut columbae, extra taciturnitatem tuam: quod & spiritaliter videat, & nouerit [caput eius] ostendit, & tempus loquendi: vt in tempore sermonum suorum proferat, ne importunitate loquendi peccatum possit incurtere. *Extra taciturnitatem tuam:* Ieo quod & videtur spiritaliter, & nouerit ea quae videri tacite mysteria. *Oculi, inquit, tui sicut columbae.* Hic colunbae id est, Ecclesiae simplicitas designatur & gratia. Vide itaque simplicitatem oculi. Qui enim iustum videt & gaudet, etiam ipse vult iustus esse. Pulchrum est enim vt eo in ahis delectetur, quod vult ipse in se seruare si possit. Est enim iustum bonis, vt castum pudicus, prudentem sapiens affectu pio diligit, misericors liberaliter, virtutes has in aliis amat. Plurisque etiam iusti aspectus, admonitio correctionis est, perfectioribus vero letitia. Nam si tanta vis in naturalibus est, vt animal visum proficiat iustis, ita vt mortui quoque corpus eius animantibus prodelle dicatur, si fuerit demonstratum iis qui huiusmodi inciderint passionem, dubitate possunt quod iusti fuerit aspectus cuius oculi sicut columbae, simplices & pueri? Ergo vniuersa imitatio rationabile tantum virtutem habet, vt sanare hominem possit momento exigo, quod videretur homo iustus, si tamen cum fide ab eo conspiciatur qui vilitatem ab eo percipere desiderat, nihil conserat? Nonne vel ipsi oculorum radij virtutem quodam videntur infundere iis qui fideliter eum videre desiderant? Sed quemadmodum iustus letificat cor innocentium cum videtur, ita & improbi iustorum cognitione torquentur, quia vel tacitis functionum moribus arguuntur? Torquet castitas incontinentiam, auaritia liberalitatem, impetentiam fides.

Oculi, inquit, tui columbae, extra taciturnitatem tuam: eo quod tota spiritalis & simplex sponsa Christi sicut columba [in cuius specie] vt ipse est a iocunde descendere spiritus sanctus] spiritalia videat, & nonent ea quae videntur tacite mysteria. Non enim mediocriter virtus tacere. Est enim & tempus tacendi, sicut tempus loquendi, sicut & scriptum est: *Domini dei nostri lingua mereditur, vt faciam quando oportet dicere sermonem.* Virginitas itaque deo quodam est verecundia, quae commendat silentio. Ideo Ecclesiae gloria intus est, non vtrique in multiloquio, sed in sensibus vel in penitentialibus Sacramentorum. Pergit vero commendare dignitatem sponsi: *Capillamentum tuum vt grex caprarum, quae teclat a sunt amonte Galad.* Ideo capillamentum, quia virtus omnium sensum in capite est. *Oculi enim sapientis in capite eius.* Profunda igitur doctorum prudentia, quae potest ea quae obscurata reuelare, & alta aperire sensum. Capillamentum, verbi altitudo & inuentia quaedam iustarum animarum. In altitudine enim cogitationis humanae certum esse sapientiam. Et quemadmodum tenduntur capite, vt superflua depellant, ita etiam tonsuram animarum gregem, hoc est, multarum animarum virtutes habet lactia Ecclesia, in quo grege nihil possit insensibilem reperire, nihil superfluum: quoniam hi sunt sapientes facit, spiritualis autem gratia ab omni superfluo labor mundant. Sequitur.

Dentes tui sicut grex tonsarum, quae ascenderunt a lano, quae omnes geminos creant, & insequenda non est in eu. Quod specie de capris dicitur, mystice de Ecclesiae grege significandum. Nec vilia tibi animalia ita videntur. Vides quod in altis grex ite palcat, andax in monte. Itaque vt bi alius praecipua, ibi capris nullum periculum vbi alius praecipua ibi gregis huius alimentum, ibi eibus dicio, ibi

A fructus electorum. Spectantur a pastoribus suis dum de-
ruper dependentes. Vbi liquor in cunctis esse non possunt,
vbi facundia arboris fructum integrum subministrant.
Cernere licet vberitate diffusas, super teneram sobole
matrem pietate follicitas. Ideo elegit eas Spiritus sanctus
quibus ceterum venerabilis Ecclesia compararet. Merito
igitur reuelatae sunt animae iustorum, & reuelatae a mon-
te Galaad, hoc est, a transfiguratione resumptionis, eo quod
a synagoga ad Ecclesiam resumptionis caelestis migravit.
Ibi loci itaque monte nascitur thymiana, resina, & ceteri
odores, quos negotiatores illi imitatur, ut habes in primo
libro resstanti veteris, deferbant. Hos odores habet
Ecclesia, quos mercatores ex gentibus congregati, hi-
de & deuotione vixerunt. Itaque licet caprae bonis refe-
deret cibis, & solis calore veruantes, lauantur in flumine &
exultantes munda surgunt de flumine: ita animae iustorum
ascendunt ab spiritali laqueo. Ille sunt vere qui geminos
erunt, in quibus non est facundia aliqua virtutum, stabi-
litas vlla meritorum. Bene geminos creauit, quia conge-
minant sensus suos. Vide habes in Proverbiis scriptum.

B *Et tu scribe beati tripliciter, in conspectu & in cognitionem.*
Triplicem praemittit scripturam, & duo subdidit, consili-
um, & cognitionem. Sed cognitio gemina est, vna in-
corporalium, altera corporalium. Diximus de facundia
re, dicamus de dentibus. Nam & nauigares plerique, &
propeantes, itinere terrento, vbi videntur speciosum ali-
quod locum, delectationis gratia demorantur, palcent
oculos, animamque alleuant, nec memora vlla commendi
putant, sed gratia. Ita & nobis pulcherrimos dentes ius-
tarum animarum considerat cordi est. Docuit enim scri-
ptura pulcherrimos dentes esse iustorum, dicens secundum
litteram quidem de patriarcha Iuda, spiritaliter autem
de Christo. *Illas ostendit a vno, & dentes super lab.* In
quo non vtrique carnis humanae officia, sed diuinae gratiae
munera praedicantur. Docet igitur exemplum, dentes non
esse praeterituros, vbi de oculis differimus. Qui sunt igitur
iustarum dentes animarum, nisi qui infirmum ac du-
rum accipientes cibum, vel frigidum plerumque, vel su-
per modum calentem, aut communiunt, nunc fouent,
nunc temperant, prout qualitas fuerit alimentorum? Du-
ra comminunt, ut calentes litterae in veteri testamentis, &
saecularis intellectus rigor, nisi fuerit spiritus dente solu-
tus, vitia ipsa interclusis ciborum salutarium meatibus, &
gula quam quidam animae inuicibilis edacitate suffocet.
Par est igitur ut diuidas primum, si solida ibi videtur esca
que sumitur, & distinguas eam: arque emollitam sine no-
xa aliqua animae in omnia eius membra naturali diuisione
transfundas, ut vitalem succum omne eius corpus co-
puletur. Nihil cadaverosum, nihil mortuum ore tuo su-
mas, ne dicatur. *Sepulchrum patens est gutta exum:* sed viuū
haucis verbum, ut in tuas uentis ulceribus possis opera-
ri. Hi dentes super hoc candidiores, quia dentes iustorum
sunt. Denique cum omnes in Moyse baptizati in nube &
in mari patres nostri fuerint, non oriole tamen scriptum
est: *quia omnes eandem sciam spiritalem manducauerunt, & om-
nes eundem potum spiritalem biberunt:* ut illis sanctorum den-
tibus maior quidam fulgor accederet, quos post transi-
tum maris Rubri, Marthae fontis amaritudine per ligni
gratiam temperata, agnoscimus esse mundarios: deinde
duodecim fontium potu, postremo petrae spiritalem vi-
dam vomens irriguo. *Petra enim erat Christus. Vide & man-
da manducauerunt, ut toties abluunt manducauerunt panem,* ut scri-
ptum est, *angelorum.* Nunc quoque in Euangelij mysterijs
recognosces, baptizatos licet toto corpore, postea tamen
esca spiritali potumque mundari. Merito ergo David &
oculos interiores purificatos, & dentes ranguam illumi-
natos spiritalium dentium candore, sermonei proferre
dicens? *Fecimus enim & iustitiam.* Ille est verus dentium ful-
gor, vbi bene sibi conficere mentis resonat caepta confessio.
Ille mundus oculus, quem peccatorum grauium tra-
fectus nulla depellit: quem purgamentorum leuium se-
ditibus multat depoluerit. Dicit ergo: *Dentes sui sicut exum
ferunt, quae ascenderunt de laqueo.* Non medioctis illa lauda-
tio.

C *Primum quidem apta comparatione consilium. Ca-*
prae enim & in altis pasci sine periculo nouimus, & in
praeceptis secutas cibum sumere: deinde cum toudetur,
deonerari superfluis. Harum gregi comparatur Ecclesia,
multas in se habens animarum virtutes, quae per lau-
crum superflua peccata deponan, quae mysticam fidei
& moralem gratiam deferant. *С и р и т о,* quae cruce-
stem Domini Iesus verba loquantur. In his forma est Ec-
clesia. Vide ad eam verbum Deus dicit: *Tota forma
est proxima mea, & reprehensio non est in te:* quia culpa denega-
ta est.

Sicut resuscita cocinea labia tua. In cocco species ignis, &
crucis Dominicae sanguis irruat. Cocinea labia Domi-
ni, quae passionem propriam loquebantur. Deique in
Exodo cocconi pro igitur collocatum est. Non enim ex
cocco mundus, sed ex quatuor constat elementis. Sed in
cocco figura ignis expressa est, cuius vapor nisi coelum at-
que aeren, maria terraeque penetraret, omnia tanquam
effluens viribus solueretur. Per resiculum igitur vin-
culum persuationis agnoscerimus per coccum, vel cupidita-
tis ardorem qui scintillarum animis audientium, vel indi-
cium passionis. Bona sunt huiusmodi spongiae vincula, quae
nocere non soleant, vincula gratiae, vincula charitatis, vt
vniuiqueque suis vinculis gloriatur, sicut gloriabatur &
Paulus, dicens: *Paulus vinculus Iesu Christi.* *Hi ligamus vincula
debent: Qui non separabit a charitate Christi? an afflictio, an an-
gustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an pericula, an gla-
dii? Certum sum quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque
instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque
creatura vlla poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo
Iesu Domino nostro.*

Vt cortex mali punicea gena tua, absque eo quod intrinsecus laetet.
Plerumque cito flores in aeterna granata, & fructum afferre
non possunt, nisi conguis peritiorum remediis excolantur:
plerumque succus vancit interior, & fons species
eius pulchra praetendit. Quae non immerito compara-
tur Ecclesia. Ecclesia enim bonum fidei ingentem con-
fessionis praetendit, tot martyrum sanguine speciosa,
& (quod est amplius) Christi cruore dotata, simul pluri-
mos intra se fructus vni iustis pomi vna munitione
conseruans, & virtutum negotia multa complectens. *Sapi-
entiam spiritus celae negotia.* Neque enim Ecclesia in se
theatrali habet negotium, vt opes suas superba vanitate,
quibusvis ostentet: *sed omnia gloria eius,* Psalmista teste adin-
tui: cum in cernit pompae synagoga, vani facientes ad-
ament in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab
hominibus.

Sicut turris David ceruix tua, quae adificata est in Thalpioti:
milliepsi pendunt in ea, omnia iacula potentium. Erecta ad
Deum ceruix, & iugo Christi habilis, quae nullam terras
illecebrarum inflectionem curuetur, sicut Christi regalis
est turris, cui iugum suum Nabuchodonosor non possit
imponere. Condidit enim turrim illam David, ille nam
fortis, & supra murorum edificauit excelsa; vt subsidio
pariter & decori sit. Subsidio, quia hostem praedat & ex-
pellit: decori quia non solum inter humilia, sed etiam in-
ter excelsa supereminet. Ita tamen subsidio vel decori, si
habeat in se verbi dogmata velut quaedam platearum
monilia: habet etiam iacula potentium prophetarum,
quae aduersus omnem extolentem se altitudinem lacer-
tis quibuldam fidelis diringunt. Noli igitur in puluerem
mortis deducere animam tuam, cui Dominus etiam na-
turalem altitudinem tribuit, cui Dominus quoque se excitet &
assurgat. Vnde etiam de hac conuisione animae & cor-
poris dictum oportune accipitur, eo quod in naturali
vite nostra mysterio coniuncta anima corpori velut humi
reptet, & paupere adhaeret, patrum propter hoc terre-
strum habitaculum: partim quia corporis illud de terra est.
Et regionis igitur duerionem, & materia ipsa corporis
nostrum huic concurrit sententia. Ideoque pulchre Apo-
stolus de mortis huius corpore liberari cupit, quia carce-
re quodam claudimur, & in quodam luxurie gurgustio
siti, tenebris inoluimur delectorum. Ergo secundum
voluptatem Dei ambilemus, vt adhaerere dicamur Deo,
Nam qui secundum corpus appetitum vult, caro est,
qui secundum praeccepta Dei, spiritus est. Noli ergo hac

E in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

F in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

G in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

H in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

I in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

K in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

L in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

M in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

N in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

O in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22.
135. 22.
136. 22.
137. 22.
138. 22.
139. 22.
140. 22.
141. 22.
142. 22.
143. 22.
144. 22.
145. 22.
146. 22.
147. 22.
148. 22.
149. 22.
150. 22.
151. 22.
152. 22.
153. 22.
154. 22.
155. 22.
156. 22.
157. 22.
158. 22.
159. 22.
160. 22.
161. 22.
162. 22.
163. 22.
164. 22.
165. 22.
166. 22.
167. 22.
168. 22.
169. 22.
170. 22.
171. 22.
172. 22.
173. 22.
174. 22.
175. 22.
176. 22.
177. 22.
178. 22.
179. 22.
180. 22.
181. 22.
182. 22.
183. 22.
184. 22.
185. 22.
186. 22.
187. 22.
188. 22.
189. 22.
190. 22.
191. 22.
192. 22.
193. 22.
194. 22.
195. 22.
196. 22.
197. 22.
198. 22.
199. 22.
200. 22.

P in Psal.
118. 22.
119. 22.
120. 22.
121. 22.
122. 22.
123. 22.
124. 22.
125. 22.
126. 22.
127. 22.
128. 22.
129. 22.
130. 22.
131. 22.
132. 22.
133. 22.
134. 22

A anima nostra caro, hoc est, vt dicatur caro, sicut & illi qui in diluio perierunt, de quibus dictum est, *Quia caro sunt*, sed imago nostra obfideret animae gubernaculo, fiat anima, & hoc appellari mereatur nomine, sicut appellata est familia patriarcliae Iacob, & generationis eius sancta posteritas. Sic enim scriptum est: *Ille filij Iaba quam dedit Laban Rachel filijs sue peperit hac Iacob animas septem*. Et ibidem: *Omnes autem animae quae intraverunt cum Iacob in Aegyptum, quae exierunt de senioribus illius, praeter uxores filiorum, sexaginta sex*. Et in principio Exodi legimus: *Erant autem omnes animae de Iacob quinquaginta & septuaginta*. Ergo illi qui habitabant cum Ioseph, & de Aegypto exierunt, animae sunt. Qui autem cum essent Angeli Dei, hoc est, vita probitate Angelorum imitantes gratiam (qui enim non ducunt uxores, & quae non habuit, erunt sicut Angeli in caelo) qui ergo cum Angelis viderentur, capiti sunt decore femine, hi caro sunt, sicut Dominus Deus dixit: *Non permiscuit spiritus meus in hominibus istis in aeternum, propter quod caro sunt*. Et merito expectes libidinis Angelis compatitur. Caro enim non sunt, quia non sunt in carne, sed in spiritu: quales erant illi qui doctorem Apostolum sequebantur, quibus ait: *Vos autem non estis in carne, sed in spiritu*. Qui autem corpora feminarum capiunt libidine, caro sunt: atque vitam caro tantum, & non etiam equi adhinnientes: *quia in uxorem, inquit, proximi adhibuimus*.

B *Tota est formosa proxima mea, & reprehensio non est in te*. Pulchritudinem quae potest maiorem exultare decore eius quae amatur a te, probatur iudice, dedicatur Doniui, consecratur Deo semper sponsa, semper innupta, vt nec amor finem habeat, nec dampnum pudor. Pulchritudo ista interior est, non exterior, quae non marcescit, non defuit, qualem in se habuit sanctissimus Ioseph: qui cum esset speciosus facie, & decorus aspectu valde, venustatem sui vultus ad alienam non detrauit iniuriam, sed ad suam feruauit gratiam: hoc le pulchriorem ratus, si non dispensio castitatis, sed cultus pudoris speciosior probatur. Illum esse verum decorem, qui non alienos oculos caperet, nec fragiles mentes vulberaret, sed iudicia acquireret vinctiorum, fraudi nulli futurus, laudi sibi. Est enim hae pulchritudo, non quae lasciuia iunenum luxuriam excitet, & perulantem cupiditatem accendat, sed quae honestatem inducat, incutiat pudorem, venustatem conciet, adfert laetitiam.

C *Peni buc a Libano sponsa, veni buc a Libano: transibis & pertransibis a principio fidei, a capite Sami & Hermon, a Latrubus leonum, a montibus padorni*. His iudiciis ostenditur perfecta & irreprehensibilis virginis animae pulchritudo, altitibus consecrata diuinis, in tot occulis & latibula spirituum bestiarum non inflecta mortalibus, sed intentis mysticis Dei meruisse dilectum, cuius vbera plena lactis, l'num enim lactificat cor hominu. Transibis, inquit, & pertransibis a principio fidei. Non solum transit virgo, sed etiam pertransit, quae festinat ad sponsum. Renuntians mundo transit saeculum, pertransit ad Christum. Vel quia ea quae Christo le dicauit, transiendo ad caelestia, terrena pertranscat. Nam & ipse sponsus su venit a sponsum suum, vt a i'at super montes, transibat super colles. Transibis & pertransibis, Trātibis in saeculum certatura, pertransibis ad Christum triumphantura de saeculo. Audisti quia te a leonum & pardorum, ad est, a spiritualium nequitiarum incurtionibus separauit, audisti quia placet et tuarum pulchritudo virtutum.

D *Adhuc a Libano sponsa, ades, &c.* Hoc est, egredere de corpore, & totam te exue. Non pores enim mihi ades, instantes peregrineris a corpore: quoniam qui in carne sunt, peregrinantur a Dei regno. Ades, inquit, ades. Bene reperitur, quia siue praesens, siue abfens, ades & placere Domino tuo debes. Adesto praesens, ades abfens, & si adhuc corpore es. Mihi enim omnes praesentes sunt, quorum fides mecum est. Adest mihi qui exiit de saeculo: adest mihi qui me cogitat, me intrat, de me sperat, cui ego portio sum. Adest mihi, qui abfuerit tibi, adest mihi, qui le negauit tibi. Ille mecum est, qui intra se non est: quoniam qui in carne est, non est in spiritu. Ille mecum

est, qui ex se ipso h'greditorille iuxta me, qui extra se fuerit ille mihi integer, qui propter me perdidit animam suam. Et ideo, *Ades sponsa, transibis & pertransibis a principio fidei*. Transibis & pertransibis ceteros quae ad Christum peruenit. Transibis fidei merito, & operum claritate, quae lucet sicut Sami & Hermon: hoc est, via lucerna: transit de uitiis tentationibus saeculi, & superat nequitias spiritualibus, legitimi petes coronam certaminis. Et bene, inquit, *Transibis & pertransibis a principio fidei*: quia vi fidei habes adulterium timere non debes. Iudes enim coniugij est, fraus adulterij.

Transibis, inquit, & pertransibis a principio fidei, a cubilibus leonum & montibus padorni. Quod gentiles populi, qui velut bestialium passionum graues patiebantur incurfus, nunc altitudine fidei & sublimitate deuotionis inuicant. Per hos igitur montes Christus aduenit, cum primis uicibus angelicis disputationibus feroces corporis mouit, atque illam altitudinem cordis, & le extollentem superbiā obedientia & humilitate sui deflueris: meritoque fructus mansuetudinis ferre extepere, quos ante grauium diluina passionum subuebant. Pollet & uetus iste accomodari, cum virgo aliqua Deo sacraliter munere offerretur, vt Deus ipse propitius & paternali confecti gratiam, quae caelestium thalamorum immorantem aditus sponsum excutiat, mereatur videre, introduceatur in cubiculum Dei sui regis, mereatur audire dicentem sibi: *Ades buc a Libano sponsa, ades buc a Libano sponsa, & transibis & pertransibis a principio fidei*. Vt transeat saeculum ad illa aeterna pertineat.

Corde nos cepisti, soror mea sponsa, corde nos cepisti ab vno oculo tuorum. Oculi mentis ista sunt, oculi scilicet interioris hominis, nō hi oculi qui ministerio finguntur obtutus. Est enim oculus & mentis & carnis. Sed ille caecus est oculus qui non videt quae diuina sunt, qui frustra mente carnis inflatus est. Est & alius oculus sensus Christi, quae Ecclesia videt Christum, sicut ipse le dicit ad sponfam: *Corde nos cepisti ab vno oculo tuorum*. Merito vno oculo Christus videtur, quia non videtur oculo carnalium, quia deus oculos habens Ecclesia moralium & mysticam, hie oculo plus videt Christum. Mystices enim oculus accidet est moralis dulcor. Vt ille oculis gratia sit, qui Christi sibi plenior acquiescit charitatem. Perique tamen hoc loco accipiunt duos oculos Ecclesiae: vnum qui mystica videt, alterum qui moralia: eo quod sancta Ecclesia non solum moralium teneat disciplinam, sed etiam caelestis doceat secreta mysticis. Et fortasse ille oculum, quibus Paulus videbat aeterna, vbi cepit corporalia non videt. Denique qui Christum non videbat priusquam oculos amitteret, vidit cum posteaquam visum amiserit oculorum. Vidit eum qui dixit, *Quae & Domine?* Videbat vique Christum, quem etiam Dominiui fatebatur. Et infra: *Domine, inquit, quid me vis facere?* Non ergo videbat eum, cuius expectabat impetium? Porro vno oculo viderat eum esse sponfam scribit, dum intelledum suum spiritalem in ipsis anorem defleat, dum illius in le beneficia propendit, cum denique castissimo illo suo oculo nullam mundi carnisque lasciuia expet, sed ei soli adhucere cupit, cuius se esse amicum, columbam, formidam cognoscit. Sed quia oculus mentis & oculis carnis vno oculis sunt, & tunc homo consolatione fulget, cum caro & mens diuersa non cupiunt, sed vnum delictant, vnum requirunt, ideo intenti ad eum cui ait: *Ego & pater vnum sumus* isti quoque oculi vnum esse le consentunt, quia vno atque eodem desiderio officioque fungantur.

Quam pulchra sunt vbera tua a vino: & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Duo vbera sunt testamenti veteris & Euangelij Sacramenta, quibus fideles omnes doctrinae spiritualis lacte nutriuntur. Odor, inquit, vnguentorum tuorum super omnia aromata. Id est, odor resuscitatorum tuorum super omnia aromata. Vide quem nobis tribus virgo procellum.

Primus enim odor tuus super omnia aromata, quae in Saluatoris nulla sunt sepulchrum, & emouit corpus membris, membrorumque redolent obis oleis. Secundus odor tuus sicut odor Libani, Domini corpus in-

regi-

Ex
a-
rile,
David
pse-
et l.

Lib.
de
Nat. de
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

2
Chr.
10.
De in-
aut
Perg.
13. a. r.

A regnitatem, virginem florent castitatem exhalat. Fauum
 tegit mellis tui opera componant. Odor etiam veli-
 mentorum, est odor actum nostrorum. Adhuc igitur
 minus hauris tuis, & odor actum tuorum in indefi-
 nitepe rugitularitate mentis explora. Mulebit te odor
 decetate tuae, & fragrantiam refectionis tua membra
 redolentur. myrrham digiti mei indubant, hoc est, vera si-
 de gratiam spiritualia gesta fragrantibus. Capis ergo virgo
 ex interiore tuo corpore voluptatem, & ipsa tibi dulcis, i-
 psi tibi tuis est, ipsa tibi (quod peccantibus sepe contingit) no-
 meipis displicere.

B *Fauum distillans labia tua sponsa.*] Digna virginitas quae ap-
 paret comparatur, sic labia alii, sic pudica, sic continens.
 Rore pascitur apes, nescit concubitus, mella componit.
 Ros quoque virginis est sermo diuinus, quia sicut ros Dei
 verbi descendunt. Pater virginis est interemera natura
 patris virginis: scetus laborum, experientia iudiciorum, fer-
 tilis suauitatis. In commune labor, communis est fructus.
 Quam te velim filia imitari: cum esse huius apiculae, cui
 citius flos est, ore sabbolus legitur, ore componitur. Hanc
 imitatur filia. *Verba namque dulcia velantur obediunt, nulli
 habeant fraudis, mulierum. vi & potestatem habeant, & granta-
 tio plena sunt: meritorum quoque tuorum tibi aeterna posteritas tuo
 ore patris huius soli tibi, sed pluribus congeriet. Quis enim qua-
 do ate animatus polletur? Ne expectatula horreorum frum-
 entis coactata dimitte, nec vite tuae vni profutura
 nec meritis, raparis eo quod thesaurum ferre non possis.
 Dues igitur esto, sed pauperibus, vi naturae participes tunc
 participes sint etiam facultatum.*

C *Fauum inquit, distillans labia tua sponsa.*] Qui sit fauus, do-
 cemos Salomon. Tu enim dixisti: Fauus mellis, sermones
 boni. Ervete bonus fauus, quoniam melle ducit Ecclesia, mul-
 torum prophetarum velut apum spirituali vbertate con-
 gesta mellis redolentem. Hoc est mel de quo ait: *Mundicia
 pascunt meum cum melle meo. Stillant me huius predicationis,
 quando collida iros calibus vel tuis. Lapis animae mē-
 tis refoventur. Fauum distillans labia tua sponsa, mel & lac sub
 lingua tua. Onem iusti distillat sapientiam, de ore iusti suauitas
 & misericordia mella procedunt. In ore iusti nullus dolus,
 nulla fallacia, nulla est amaritudo peccati. Audit Ecclesia
 verba iusti, audit plebs Dei praeccepta sapientis: delectatur
 alioquin suauitate, moralis disciplina in iocunditate mul-
 cetur, dicens: Quam dulcia sunt iocundationes tuae, super mel
 & suauioris meo, quam mel apum ad horum delectat, sed cito sapor
 eius transiit, & plenumque viscera visio leduntur: ver-
 borum autem moralium est punctum: illa non ledunt.
 Cognosce tamen cui illa credantur. Scripsum est enim:
 In auro in insipienti nihil dicitur, ne quando irridet, ac praedentis tuor.
 Et notet enim & rejecta sermonem tuum statim, qui cum non possit
 sentire suauitatem: Quomodo possint verba Dei dulcia esse
 in faucibus tuis, in quibus est amaritudo nequiae: Quo-
 modo mel & lac sub lingua tua, cum dolum lingua tua co-
 ponat, ut aliud peccator concipias, aliud forenli sermone
 praedens, ut decipias incutiam, cum tibi Petrus Apo-
 stolus dicit, ut decipias omnem multitudine, & faciat similitudinem
 abiectionis, dicens: Sicut dudum genui in conversatione dolis, & sine
 dolosus concupiscite. Ostendens enim vobis quid sit mel & lac
 habere sub lingua, docet vt non maledicere maledice-
 ribus, sed benedictionem referre nouerimus: nesciamus
 edisse nisi viam iniquitatis, vt facere quod execramur, re-
 luctandi caueamus affectu.*

D *Hortus conclusus foror mea sponsa, hortus conclusus foror mea signa-
 tur.* Eo quod in hortis huiusmodi impressum signaculis
 imaginem Dei sincere fontis vnde respiciendat, ne voluta-
 bis spiritualium bestiarum, sparsa coe non fluente turben-
 tur. Et quod vbi integritas, vbi castitas, vbi religio, vbi fida
 sacrorum silentia, vbi claritas angelorum est, illic confes-
 sionum violae, illa virginum, rosa martyrum sunt. Illa est e-
 nim anima pura & immaculata virginitas, quae nullo ter-
 rore prenatum, nullis a fide secularis voluptatis illecebris
 nullo vite amare traducitur.

E *Hortus conclusus, inquit, foror mea sponsa, hortus conclusus, foror mea signa-
 tur.* Landatur sponsa eo quod hortus sit habens in se
 odorem agri illius pleni, de quo dicit Isaac: Odor filij mei
 tanquam odor agri pleni. Bona ergo anima frater ager odo-

res insitit. Et fortasse ager est patriarcha, hortus est ani-
 ma inferioris alicuius, quasi agri portio, & hortus clausus,
 ne incursetur a bellis, & fons signatus, quae integritate
 signaculi perscrutetur, fide propria peccata diluunt. Quo
 merito fons signatus dicitur, eo quod imago Dei inimi-
 sibilis in illa exprimat. Hortus etiam clausus, est Eccle-
 sia sancta, & immaculata virginitas, quae ideo hanc gra-
 tiam meretur a Christo, quia verbum Dei quaerit, desi-
 derat, inuenit, adhuc ante oculos sapientiae, sicut ipsa
 dicit: *Neque vni quidam me, & bono qui vix meo custodierit,
 aliquid meo quod custodierit custodierit postea me inuoluitur.*
 Et bene hortus conclusus, quia hinc ille moralis spiritus
 pudor clauditur, ne pateat ad rapinam. Itaque sicut hor-
 tus furtibus inaccessus vitem redolens, fragrat oleam, rosum
 renidet, vt in vite religio, in olea pax, in rosa pudor sacrae
 virginitatis inoleat. Hic est odor quem Iacob patriarcha
 fragrat, quidam meruit audire: *Ece odor filij mei sicut odor
 agri pleni.* Nam licet plenus omnibus fere fructibus patriar-
 chae sancti fuerit ager, illa tamen fruges maiore virtutis
 labore generauit, hic flores. Accingere itaque virgo, & si
 vis huiusmodi tibi vt hortus aspiet, prophetici cum claude
 praecceptis. Pone custodiam ortui tuo & ostium custodiant
 labia tua.

Hortus conclusus foror mea sponsa.] Salomon in spiritu pa-
 radisi in homine esse euidenter declarat. Et quia my-
 steriora exprimit vt animae & verbi, vel Christi & Eccle-
 siae, ideo ait de virgine anima, vel ecclesia quam volebat
 virginem castam assignare Christo: *Paradisus conclusus
 foror mea sponsa, paradisus conclusus signatur.* Paradisus
 Graece, Latine hortus dicitur. Denique Substantia in pa-
 radiso erat, & sic legitur Latine. Et Adam in paradiso erat,
 & sic legitur. Ergo non te moueat quod alij codices
 Latini hortum habent, alij paradisi. Ibi ergo est casta vi-
 xor, vbi & virgo. Licet virgo excepta habeat claustra &
 signacula sua: led vtrique in paradiso, vt aduersum aestus
 corporis & carnis flagrantium refrigeretur virtutum vim-
 butulis. Hic hortum illum bibe Plato composuit, quem
 Iouis hortum alibi, alibi hortum mentis appellauit,
 font, m enim & Deum & mentem totius dicit. In hunc
 introitilem animam, quam Peniam nuncupat, vt & diui-
 nitatis horti repletur, in quo repletus potu iaceret Por-
 rus, qui neceat esset fundere. Hoc igitur ex libro Cantico-
 rum composuit, eo quod anima Deo aliterrens in hor-
 tum mentis ingressa fir, in quo esset abundantia diuersa-
 rum virtutum, floresque sermonum. Quis autem igno-
 rat quod ex paradiso illo quem legitur in Genesi habere
 hominem vite & signum suauitatis boni & mali, & ligna caetera,
 abundantiam virtutum putantem transcedam, & in hor-
 tum mentis esse plantandum: Quem in Cantico cantico-
 rum Salomon hortum animae significauit, vel ipsam ani-
 mam. Sic enim scriptum est: *Hortum clausum foror mea sponsa,
 hortus clausus, foror mea signatur transiitione tua paradisi.*] Et in-
 fra ait anima: *Exurge Aquilo, & veni Auspex, pressa hortum meum
 & defluant vnguentia mea, & descenda frater tuum in hortum
 suum.*

Hortus inquit, clausus foror mea signatur. Homo quatuor plures
 sensus oculorum auriumque habet, tanto maiora pericu-
 la. Namque mentis viore resolutio, sensum si corporales
 delectationes effundunt, perniciosa nimis, & in appeti-
 tiam plenam granis periculi proruentes quas, si mentis
 viuidae considerata manserit custodia, resistent. Itaque
 caue, ne virgo mentis tuae coim quodam corpore
 voluptratis influxus emolliatur, ne in eius amplexu
 opus omnis resoluatur, & fontem eius aperiat, qui debet
 esse clausus & septus intentionis studio, & consideratione
 rationis.

Hortus conclusus foror mea sponsa, foror mea signatur. Quod signi-
 ficat signatur debet apud te manere mysterium, ne vio-
 letur operibus male vite, quae adulterio castitatis, ne di-
 uulgetur quibus non conuenit, ne garrula loquacitate
 dispergat in perfidos. Bona debet ergo fidei tua esse cus-
 todia vt inuenta vite ac silentij integritas perscrutetur,
 ne securis & otiosis affectibus blanda conciliaricula vo-
 luptatis irreparabile cedat.

Hortus conclusus foror mea sponsa.] Conclusus nimirum, ne

A pla hortus est, qui fructus ferat. Anima quae impietati patet, puluerem habet, qui est infundendus ad fructum.

Exurge, inquit, Aquilo, & veni Austro. J Perierit haec ita accipitur, quasi proiciatur Aquilo, & inuitetur Austro. Quod si ita accipitur, extrahitur ab Ecclesia pestifera glacialis asperitas, & nefas, *legem Austro hyeme vel Sabbato*. & inuitatur Australis veritas temperies. Aut certe, Exurge Aquilo: hoc est, Surge qui dormis, & exurge a mortuis. Populus nationum, qui diuante dormit, euigilauit quando, & ille celsus tibi Christis. Postremo omnes inuitantur ad Ecclesiam, & synagoga populus, & gentium: sed prius synagoga, quia priores ex Iudaeis Apostoli crediderunt, & per ipsos postea nationum populi congregati sunt. Vnde ergo venientem solem nostrum ad Austrum, postea gyrauit ad Aquilonem: Hierusalem, Hierusalem. Venitque ad eam, quam etiam vocare dignatus est. Sed haec Hierusalem terrena est, quae occidit prophetas, hoc est, synagoga Iudaeorum. Quoties, inquit, *solus congregasti filios tuos, sicut gressum pullos suos, & non iussisti: Ecce reliqueris domum vestram desertam.* Gyrauit igitur ad gentes, gyrauit autem gyrauit spiritus Dei, & in gyros suos conuersus est, vt heret Deus omnia & in omnibus.

Exurge, inquit, Aquilo, & veni Austro. aspera hortum meum, & flum. aromatis meo. J Ex omnibus enim partibus mundi odor faceret religionis adoleuit, dilectus quo virginis membra fragrantur. Vnde & Ecclesia altitudinem seruans mysterium caelestium, renitit & feruorem vti procellas, & inuitat vernantis gratia suauitatem: & scies quod hortus suus Christo displicere non possit, aduocat ipsum in spolum, dicens.

CAPVT QVINTVM.

Descendat frater meus in hortum suum, & edat fructum pomiferarum suarum. J Bonas enim arbores & fructificas habet, quae radices suas inierunt in facti socis irriguo, & in bonis fructus nouos fecunditatis germinem pullula uerit: non iam propheciae caduntur secum, sed Euangelica vberitate succedunt. *Descendat frater meus in hortum suum.* J Quanto hoc pulchrius, quod anima ornata virtutibus hortus sit, vel in de paradisu habeat germinantem in quem hortum inuitat verbum Dei descendere, vt animilla verbi inderet caelestis, & eius copiosis irrigata fructificet. Verbum autem Dei palcat animae virtutibus, quod obediens tibi & opudam inuenit, & carpit fructus eius, atque his delectatur. Cum autem descendit in eam Dei verbum, desinit ex calidiorum vnguentum verborum, & diuersarum fragrant longelateque redolentia gratiarum ipsissima.

Descendat, inquit, frater meus in hortum suum, & capiat fructum pomiferarum suarum. J Sed quae sunt ista pomifera? Ligum aridum factus eras in Adam, sed nunc per gratiam Christi pomifera arbor pullulasti. Inuitatur ergo Dei verbum in hortum pomiferarum, vel in hortu nucis in quo sanctus prophetae lectionis & sacerdotis est gratia, quae amara in tentationibus, durat in laboribus, in virtutibus interioribus fructuosa est. Vnde etiam virgo Aaron nucis floruit, non iam natura sua, sed virtute facta. Descendat ergo in hortum suum, vt vindemiet fidem, capiat odores, pabulum caeleste reperat, suauitatem nostrae inellus epulatur. *Vindemiet myrrham meam cum aromatis meis, manducet panem meum cum melle meo.* Quod diuersarum virtutum concretum floribus, illam aptum quae sapientiam praedant, consona ore congregant, sancta Ecclesia in lauis eodiverebus Christi fit. Omnia igitur habemus in Christo. Omnis anima accedat ad Christum, siue corporalius egre peccatis, siue clausi quibidam secularis cupiditatis infixa, siue imperfecta adhuc quidem, sed in terra mentem meditatione proficiens, siue multis aliqua sitia perfecta virtutibus, omnis in Domini potestate est, & omnia Christi sunt ei nobis. Si uults curare desideras, medicus est: si febricibus aestuas, sors est: si gratias inquitare, iustitia est: si auxilio indiges, virtus est: si mortem times, vita est: si tui desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quetis, alimentum est.

Descendit in hortum meum sicut mea sponsa, vindemiet myrrham cum vnguentis meis. J Quae est ista vindemia? Cognoscite vineam, & agnoscentes vindemiam. *Vineam, inquit, ex Egypto transtulisti*, hoc est, populum Dei. Vos estis uinea, vos estis vindemia: quasi vinea plantati, quasi vindemia fructu dedistis. Quae enim melior quam haec vindemia, quae resurrexerit fructus reconditur, quae perpetua laetitia res libatur? Vineatypus nosse est, quod populus de vitis aeterna radice fundatur, sapere minet terneris: ac solum vinea praetextus, uine genuit uineam: nec per se, nec circumfusa uindicta uelutur. nunc intelligam suscipi, cum maioribus faciemus quasi brachii succundae uitis adoleuerit. Agricola quippe pater, vitis est Christus, ar vero nos palmires: qui pili fructum scramus in Christo, cultoris eterni falcis succidimus. Recte igitur vinea Christi, populus nominatur, vel quod crucis in fronte praetextat indit vel quod fructus eius postrema annilegatur atate, vel quod omnibus vt ordinibus vineatur, ita pauperibus atque diuitibus, humilibus atque potentibus, feruis ad dominis in Ecclesia Dei aqua dimensio, nulla discretio fit. Sed animaduertendum quod dicit vindemiasse le myrrham, inimirum amarum passionem & sepulchrum ipsius: vt conspessus cum illo per baptismum in morte, quemadmodum surrexit ille a mortuis, ita & tu quoque in nouitatem vitae resurgas.

Manducet panem meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. J Vides quid in hoc pane nulla sit amaritudo, sed omnis suauitas sit: & in hoc uino cuiusmodi esse letitiam, quae nullis peccati sordibus polluitur? Ne uero eras in conuiuio Ecclesiae: aur gratia odore tibi, aut daleces cibi, aut diuersi potus, aut conuiuii nobiles delectant, aut decentes ministris. Quid Christo nobilior, si illi in conuiuio Ecclesiae & ministris, & ministris: quibus conuiuii recumbentis annecte te lateret, ac te Deo coniunge. Nec fastidias mentiam quam Christus elegit, dicens: *huc in hortum meum foras uoca sponja: vindemiet myrrham cum aromatis meis, manducet panem meum cum melle meo, & bibi vinum cum lacte meo.* J In hortu, hoc est, in paradiso est conuiuio Ecclesiae ubi prius erat Adam quam peccatum committeret, ibi recumbebat lux puluquam culpam crearet ac pararet. Ibi vindemiabitis myrrham, hoc est, Christi sepulchrum: vt conspessus cum illo per baptismum in morte, quemadmodum ille fressit ex mortuis, & tu resurgas. Ibi manducabis panem, qui confirmat cor hominis. Mel gustabis, quo rursus dulcescat meatu suauem. Vinum bibes cum lacte, hoc est, cum decore & sinceritate: siue quod pura simplicitas sit, siue quod immaculata gratia quae in remissione sumitur peccatorum, siue quod paruolus consolationis suae lactet ybendus: vt ablactati in deliciis, in plenitudinem perfectae aetatis adoleascent. *Manducet proximi mei, & bibet, & inebriamini fratres mei.* J Vis manducare, vis bibere: Veni ad conuiuium sapientiae, quae inuitat omnes cum magna predicatione, dicens: *Venite, & edite panem meum, & bibite vinum quod uniusuius dedit.* Delectant cantica, quae epulantem demulcent: Audi hortus, audi cantem Ecclesia: *Manducet proximi mei, & bibet, & inebriamini fratres mei.* J Sed haec ebrietas sobrietas facit, haec ebrietas gratiae, non remulencia est, letitiam generat, non titubantium. Haec ebrietas pudicitiae cultus ethila vini ebrietas foines est libidinis, quo per carnes vaporatur interna viscera, animus ignescit, anima exurit. Senus crumum stimulus libido est, qui nunquam maure quicquam patitur affectum. Nocte feruet, die anhelat, de somno excitat, a negotio abducat, a ratione reuocat, auster consilium amante inquietat, lapos inclinat, caltis insiliatur, potentio inflammat, vsque accenditur. Vnde & Apostolus ait: *Nolite inebriari uino, sed adimpleamini spiritu sancto.* Vino enim qui inebriatur, vacillat & rimbat spiritum qui inebriatur, radicatus in Christo est. Et ideo preclara est ebrietas quae sobrietatem mentis operatur. Bona ebrietas, quae ad meliora atque iucunda facit quemadmodum nectis exequium, vt immemor sollicitudinis animi nectis uolens iucunditatis hilaretur. Bona mentis spiritalis ebrietas. Denique poculum inebriant quoniam praclarum. Sed & alibi habes: *Riuos eius inebria, multiplica generationes eius:* eo

Gen. 14
Lib. 5
de sac.
c. 17
p. 179
28 in
Luce. 24
17. 11
14. 1
c. 116
10. 10
11. 1
Lea. 15
Col. 3
Rom. 6
F
Lib. 5
de sac.
c. 17
Lib. 1
de A.
Lib. 6
Cano. 4
1. 10. 1
Gen. 3
Rom. 6
G
p. 103
Rom. 1
Ela. 2
Eph. 5
bidem
p. 103
Rom. 1
Et al.
quarto
Eph. 5
H
Lib. 4
Sacr. 1
1. 10. 1
Eph. 5
In p. 1
11. 1
1. 17
Rom. 1
p. 103
quod

A quod ebrietas terre quum infufa fuerit imbre celestii, fuscitate semina, fructus multiplicare consueverit. Itaque ubi verbum quod sicut pluuia descendit de caelo, varias terras nostrae, id est animae ac mentis, inebriauit praedicatione diuina, excitatur virtutum studia diuerfarum, fructusque fidei & castae deuotionis adolescit. meritoque ei dicitur: *Infusa est terram, & creuerunt in eam.* Super eptione etenim corporis visitauit, ut sanaret infirmos: inebriauit gratia spiritali, ut animos in ciuitate mulceret. Edie, inquit, *proximi mei, & blate, & mebruiam fratres mei.* Cognoscimus quos fructus & cibos epulatur Deus, quibus delectetur. Delectatur eo si quis mortificet peccatum suum, obliteret culpam suam, sepeliat atque aboleat iniquitates suas. Myrta enim est sepultura mortuorum. Mortui autem peccata sunt, quae vitae suauitatem habere non possunt.

Ego dormio, & cor meum vigilat. [Hansit anima fidelis myrtorum ebrietatem celestem, & velut loquax a vino, & quasi in excessu vel stupore posita, dicit: *Ego dormio, & cor meum vigilat.*] Cum enim verbi praesentis lumine percussus, oculis requieuit in flexis, excitatur a verbo. Est enim sanctorum etiam somnus operarius, secundum quod Iacob sanctus diuina dormiens videbat mysteria, quae vigilans non viderat, de caelo ad terras aeternum petuum sanctus, respicientem Dominum, & pollicentem terrae eius possessionem. Itaque breui somno dormiens in petrauit, quod magno labore postea acquisiuit hereditas eius. Est enim somnus sanctorum feruens ab omnibus corporis voluptatibus, ab omni animi perturbatone, tranquillitatem menti inueniens, placiditatem animae, ut tamquam soluta ex corpore scilicet, & Christo adhaereat. Hic est somnus vitae sanctum. Dormiat ergo caro tua, vigilet fides: dormiant illecebrae corporis, vigilet cordis prudentia: membra tua redoleat crucem Christi, & sepultura odorem nihilis somnus caloris infundat, nullos excitet motus. Pertectus enim non dormitat, qui diuini animam inuenit mysteris. Idcirco David: *Si dederis, inquit, somnum oculis meis, & palpebris meis dormiam anem.*

B *Vox dilecti pulsanis: Aperi mihi for mea ponsa.* [Et si dormitas, si modo deuotionem animae tua nouerit Christus, venit & pulsus eris ianuam, & dicit: *Aperi mihi for mea ponsa.*] Bene soror, quia nuptiae spirituales sunt verbi atque animae. Neque enim animae nortum coniugiorum fudera, & vni copulae corporales, fed sunt sicut angelus in caelo. *Aperi, inquit, mihi,* fed extraneis clande, clande feculo, clande mundo: neque ipsa foras ad illa materialia prodeas, neque tuum relinquas lumen, & alienum requitas: qui materialia lumen tenebrosam infundit caliginem, ut non videatur lumen vere glorie. *Aperi ergo mihi,* noli aperire aduersario, neque locum des diabolo. *Aperi mihi for mea ponsa,* noli coari, aris sed dilatare, & adimplebre. Et quia de caelo orbe certarum viis moleltiarum & offensionis aperi, nec facile habui ubi requiescerem, ideo tu aperi, ut sint filius hominis reclinet caput, cui non est requies nisi in supra humilem & mansuetum.

C *Aperi, inquit, mihi for mea, proxima mea.* [Pulsat ad ianuam etiam quando tu dormis: si tamen vel exercitatus euigiles, vel vocatus ianuam tui pectoris aperias, introibit. Dilce ergo (*appona* Christi.) ianuam tuam temporibus obferare nocturnis: non facile quiquam patientem reperiat. Sponfus ipse vult clausam esse cum pulsat. Ianuam nostra, & nostrum est. Christo propemodum fide debet aperi: nec aperitur, nisi ante pulsauerit Dei verbum. Et illa ianuam quam vult patere ut aperiat, ut resonet os tuum laudum Domini, gratiam sponfi, crucis confessionem, cum symbolum recenses, plalmos in cubiculo tuo concinis. Ipsa est anima quae se Christo aperit, quam nulli vapore carnis exagitant, quam nulla illecebra mundi corrumpunt. Vult enim re omnibus inuigilare momenti, vult ianuam tuam mentis semper inuenire patientem.

D *Aperi mihi for mea ponsa, columba mea, perfusa mea quia caput meum repleuit esse rore, & cineris mei guttu noctu.* [Considera quando maxime pulsat ianuam tuam Deus verbum, cum repleuit caput eius rore nocturno. In tribula-

tione etenim & tentationibus positos visitare dignatur, nequis forte succumbat victus acuminis. Repleuit ergo caput eius rore vel guttis, quando corpus eius laborat. Tunc ergo vigilandum, ne cum sponfus venerit, recedat exclusus. Si enim dormis, & cor tuum non vigilat, discedit antequam pulsat. Si cor tuum vigilat, pulsat, & aperit sibi ianuam possit. Habemus ergo animae nostrae ianuam, habemus & portas, de quibus dictum est: *Tolle portas principes vestras, & eleuati sunt portae aeternales, & introibit rex gloria.* Est ergo & colum in iis, in quibus portas sunt aeternales. Si illa fidei tuae portas velis attollere, intrabit ad te rex gloriae, triumphum portans propriae passionis. Habere etiam iustitiae portas. Nam etiam de his legitimis scriptum, dicitur Domino per Prophetam suum: *Aperite mihi portas iustitiae.* Et infra ait propheta David: *Aula Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion quoniam confortasti portas annu tuarum.* Est ergo anima quae habet ianuam, est quae habet portas. Ad hanc ianuam venit Christus, & pulsat: pulsat & portas. Aperi ergo illi, vult introire, vult sponfam incurrere vigilantem. Noli ergo bono amito i facere moras. Cito recedat, & tu somno torporis tui videris exclusisse pulsantem. Excludis enim cum desidis sus es, cum piger, cum somnolentus. His repagulis Christus excluditur, & si castus, & si sobrius sis, cauene negligens. Maiorem Christo facis iniuriam, quoaduenientem repellit.

E *Quia caput, inquit, meum repleuit esse rore.* [Sicut rores caeli nocturnas amouet siccitates, ita rores Domini nostri Iesu Christi nocturnis & secularibus tenebris gremie vitae stiluant humorem. Hoc est caput quod assu mundi nesciunt atescere. Vnde ait: *Quia si in humido hoc facit, in arido quid faciet?* Hoc igitur caput erat alius, sibi abundat. Et bene abundat caput Christi, quia caput tuum Christus est, qui plenus est semper, nec liberalitatem & charitatem suis, aut diuturna deficit largitate. In hoc caput ferrum non ascendit, quod est infusum ferrum belli, insigne discordiae. Nunc alij cetera vide rores ille qualis sit, scilicet non vulgari humoris. *Cinices autem mei guttu noctu.*] Noli proxima mea accipere cinices corporum capillorum non illa ornamenta, fed crinina lumen cunctis formae non precepta virtutis. Alios cinices Nazareus habet, in quibus ferrum non nascendi, quos nemo praedicat: qui non calanistris compositi, & arte digesti, fed multiplici tripliciter virtutum nitentium gratia refillerunt. Disce in hitoria quales Nazareus cinices habet: quos quando Sampson habuit intactos, numquam vinci potuerunt: cinices perdidit, & nentium virtutis auisit.

F *Caput meum repleuit esse rore.* [Cum ferretur rore est, & inna pernox, tunc largior rores ferunt arua perfundere. Et plerique subare quiescentes, quod magis sub lumine fuisse ferunt, eo plus humoris se capite collegisse senserunt. Vnde & Christus dicit ad Ecclesiam: *Quoniam caput meum repleuit esse rore, & cineres mei guttu noctu.*] Pulchre capillorum meminit. Quam enim speciosa caesaries est: quam reuerenda in senibus, quam veneranda in sacerdotibus, quae terribilis in bellatoribus, quam decora in adolescentibus quam compta in mulieribus, quam dulcis in pueris? Alium sexum crinita, alium tonsa non decet. Ex arboribus licet quae humani fit capitis aestimare. In capite arboris omnis est fructus, ibi omnis est pulchritudo: illius comas nos aut a pluuia regit, aut descendit a sole. Tolle abori comam, tota arbor ingratum est. Quanto igitur maior humani capitis ornatus est, qui cerebrum nostrum, hoc est, fedem originemque nostrorum sensuum capillis capitis mimis & vultu, ne aut frigore vexetur, aut aestu illic enim fons vultus foris est: & ideo ubi imitatio nocet, ibi gratia praeminet. Quid siue capite est homo, cum totus in capite sit? Cum caput videris, hominem agnoscis. Si caput desis, nulla agnitio esse potest: iacet trunci ignobilis sine honore, sine nomine. Solare capite sua principum capita, & duci vultus de matronae ab hominibus adoratur. Non immerito igitur huic quasi consiliorum vultu cetera membra famulantur, & circumferunt illud, sicut intelligantem sicut immanatque in sublime locum uelunt. Vnde cetera foris potestate quo vult dirigat quorundam obsequia ferulo.

Aperi mihi for mea ponsa, columba mea, perfusa mea quia caput meum repleuit esse rore, & cineris mei guttu noctu. [Considera quando maxime pulsat ianuam tuam Deus verbum, cum repleuit caput eius rore nocturno. In tribula-

E
F
G
H

A
Cant. 1
Cant. 1
Psal. 4
Ier. 2
Psal. 62
Ier. 2
Ier. 2

eam virtutes, dicentes: *Quæst hæc quæ ascendit de altari.* Ante paululum dicebat: *Nigra sum*: nunc dealbata cernitur. Nec immerito illic aquam abundantiam, ubi Christus, vnde mens humana repleri cupiat. Has sitit aquas æternas, quas cum biberitis, sitire non possit. Has aquas sitit Propter quam cum dicit: *Sitit in me anima mea.* Sedet ergo Christus super abundantiam aquarum, & super plenitudinem. Et id eo quod baptizatur in aqua, dicit: *Et nos omnes de plenitudine eius accipimus.* Vnde & oculus suppliciorum non alienus est ab Ecclesia: quia etsi baptizati Ioannes in Aenoui, (quod significat oculum suppliciorum) baptizabatur in Salim, ubi erat aquarum abundantia, & duodecim fontes. Hos fontes habet Ecclesia, hoc est, in veritate testamenti duodecim patriarchas, in nouo duodecim Apostolos. Ideoque dictum est: *In Ecclesia benedicite Dominum Deum de fontibus Israel.* His fontibus ante perfunditur quicumque mysteria sacrosancta consequitur. Ibi enim fontes ex æternis fontibus manantes, toto orbe fluxerunt.

In conc. de obi. tu. Val. circa princ. tom. 5.

Gen. cum sum phœnix domum gignens vnguentaria, labia eius labia dissoluta myrrham plenam. Myrrha in ista Ecclesia gratia deservit accipitur, quæ in obitu viri iusti boni doloris sui effundit vnguentum, & vitam eius prædicatio concelebrat. Cui morbo obesse non potuit, eo quod odor prædicationis vniuersorum ore celebris factorem animæ mortis aboluit. Flegit igitur Ecclesia pignus funi, & lacryma eius in maxillis eius.

B
Ther. 1
De vi. ed. Ier. 2
Lib. 2
Iust. 1
Orig. 1
2. Cor. 1
Gal. 6

Labia eius labia dissoluta myrrham plenam. Per myrrham, passionis vnguentum & resurrexerunt gratia declaratur, quæ redimunt vitæ odorem siccitatis mortuorum vilitatibus infundit. Hanc myrrham labia sanctorum in prædicationem distillant, qui Christi passionem loquuntur, & suo ore concelebrant, ac mortificationem eius in suo circumferunt corpore: qualis erat ille qui dicebat: *Mihi alibi gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi misericordia crucifixus est, & ego mundo.* & alibi: *Mortificationem Christi in corpore vestro circumferunt, ut & vita vestra in corpore nostro manifestetur.* Denique labia sanctorum myrrham distillant dicit, quod efficit & potens sit eorum sermo, neque irritant tantummodo tinnitum habens, & aures deducens, sed penetrant usque ad interiora mentis. *Sermonem*, inquit, ille & prædicatio mea non in perfusione sapientie verborum, sed in Dei virtute finitur. In sermone & in labiis sanctorum virtus est: in sermone autem fornicatio illo ac philosophico vanitas inmundi.

C
In psal. 118. ed. 11. v. 2. tom. 3. 1. Cor. 1. 1. Cor. 1

Mithi illius tornatiles, ante, plenæ, thiasis. Tornatiles sunt mponis ipsi, id est perfectiores, propter sapientiam, quæ Christus est: plenæ hyacinthis propter Spiritum sanctum, & plenitudinem charitatum eius. Tornatiles dico, quia omnia ipsius opera quæ vel in creatione mundi, vel post assumptum humanitatem per ipsum facta sunt, perfecta & abholitissima fuerunt. Sic enim scriptum habet: *Vidit Deus cuncta quæ fecit, & erat valde bona.* Denique in Evangelio habet: *Bene omnia fecit, & fides fecit audire, & multos loqui.*

Gen. 1. Marc. 7

Enter eius pyxide cornu super lapidem sapphirinum. Audi Apostolum: *Esis, inquit, eripiscus est Christus ex infirmitate nostra* (ecce venit, id est carnis infirmitas) *viuit tamen ex virtute Dei* (ecce distinctio sapphiri). Sapphirus enim eo quod cæci terent speciem gratæ, quæ sunt diuinitatis eius opera significat: ebur autem propter nitorem ac perpetuitatem, carnis significat saluatoris de qua dem Apostoli sunt dicit: *Quia estis Christum secundum carnem nonimus, sed nunc non nominamus.* Enter itaque eius pyxis eburnea, qui reciperet oracula scripturatum, vel potest dicere: *Enter nunciu dotes, sicut dixit Prophetia.* Dixit enim hac qui inuitator est Christi.

2. Cor. 1. In conc. de obi. tu. Val. 1. Cor. 1. 1. Cor. 1

Crua eius columine marmoræ, fundata super bases aureas. Per hæc significat columnas Ecclesiæ esse Apostolos, qui fundati sunt in timore sancto. Nam sicut Petrus, Iacobus, Ioannes & Barnabas columbæ esse videbantur. Ecclesiæ, sic & quicumque vicerit hoc sæculum filii columna Dei, quam conferunt qui dicit: *Ego confirmavi columnas eius.* Ita & bases aureæ, timor pietatis disciplinæ, quæ in timore sapientia est. In timore ergo sapientium Apostolica prædicatione tamquam super basim auream columnam firmatur. Christi igitur eloquio, & Apostolorum sermoni tribunal est timor

iusti, & basis aurea plena prudentiæ, simulacrum autem bonum tamquam effigies veritatis sermo sanctorum. Et vide tamquam basim auream esse timorem sanctorum. Lege Esaiam: *Vidit quantis subiecerit timorem, ut faceret irreprehensibilem & bonum timorem Spiritus.* inquit, *patet & intellectus, spiritus cognoscitur atque pietas, spiritus timor Domini.* Quamvis timor ei iubeat, ut habeat quod de se possit informari per sapientiam, insinuat per intellectum, consilio dirigitur, veritate firmatur, cognitione regitur, pietate decoratur. Tolle timori Domini iustitiam, & est irrationabilis & insipiens timor, vnus ex illis: *Tota pietas, inquit, timor.* Quibus assidens efficit & Paulus, nisi habuisset Dominum consolantem. Nec otiosum est in Proverbis: *Tunc intelliges timorem Domini.* Quid est tunc? *Cum sapientiam inueneris, & prudens de deo iustitiam tuam: & ipse quærit illam.* Per ueneris, & in thesauris scripturæ sapientiam, tunc intelliges timorem Domini. Et ideo tamquam super basim bonam dicit: *Statue sermo tuo eloquium tuum in timore tuo.* Bene ergo dicit columnas Ecclesiæ, hoc est cruci ipsi, fundata esse super bases aureas: vel & pulchritudine specantes obediens, & fundamentum timoris habens, nullo spirituum tempestatum turbine ab animi constantia valeant dimoueri. Solus enim Christus inambulat animis & graditur in mente sanctorum, in quibus velut aures bases, fundamentique pretiosos solidatæ velut in veris caelestis hærent. Denique addit ipsa: *Species eius ut Labi, deus ut ceteri, in altis habitans, & hominibus respectu, quia species eius sicut cedrus Libani, quæ omnia nubibus, radicem insent teris. Principium eius est celo, posteriora eius in terris, fructus celo proximos educunt.*

E
Ex. 24. 2. Cor. 1

Gustat illius dulcedo, & totius desiderium. Hoc est quod Propheta de eo scribit: *Iudicia Domini vera, inuisibilia in se, in ipsa: desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum; & dulcora super mel & sacum.* Quod scietur in albis, in Christo dulce est, in Christo suauis est, quia ipse suauis est. Denique gustare & videre quantum suauis est Dominus. Delicia gustatis, contenti, quia ipse dicit: *Ego sum, ego sum qui delecto iniquitates tuas, & memini non ero.* Delicia iudicia agentis penitentia, quia ipse dicit: *Gaudium erit in calce super vno peccatore penitentia agente, quæ in novaginta & noui iusti non inducunt paritatem.*

2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

Ex. 24. 2. Cor. 1

res: quo declinasti fratruel tuus, & quæ eius cum iecum: Respōdit.

CAPVT SEXTVM.

Fratruel meus descendit in hortum suum ad arcolas aromatis, ut pascatur in hortis, & lila colligat. Vbi verbum querat agnoscit: nimirum quod inter orationes sanctorum moritur: & in ipsi inhæreat, nouit: & quod Ecclesiam suam, vel animas iustorum suorum inter lila palcat intelligit. Hoc mysterium tibi Dominus in Euangelio demonstrat, cum in sabbatu duccret per seminata discipulos. Moyses per desertum duxit plebem Iudæorum Christus per seminata. Christus per lila ducit, quia per passionem eius desertum floret ut Ildum. Quæritur ergo Christus in hortis, in illis hortibus quæ sunt virtutum ornamento excolunt: pascitur inter lila apud eos qui boni odoris fragrantiam de se exhalant, qualis erat ille qui dicebat. Ecce odor sili me fuit odor agri pleni, cui benedixit Dominus, & Apostolus: Christi bonus odor fumus in omni loco. Pascunt ergo animæ Christum, quæ sunt eundem calitatis mire, odoriferæ odore virtutum. Dicit ergo sponsa: Ego fratruel meo, & fratruel meus mihi, qui pascitur inter lila. Facilis hæc vox, & communis videtur: sed paucorum est. Satis rarus est enim qui hoc potest dicere Deo. Ille enim dicit qui adhæret Deo totis sensibus, qui aliud cogitare non nouit. Pauci, inquam, possunt hoc dicere, cum multis etiam non sit satis Dei filius, qui sunt omnes. Denique ille diues in Euangelio, qui dicitur est: *Si in perfectum esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*: Deum sibi non sufficere indicant. Denique & contritissimus est, quasi plures esset quod relinquere iubetur, quam quod eligere. Ille ergo dicit, Tuus sum: ille dicit, Dilectus meus mihi, & ego illi: qui dicere potest: Ecce omnia reliquimus, & secuti sumus te. Non potest hoc dicere secularis, plures enim dominos habet. Venit liberos, & dicit, Meus es: quia quæ sunt corporis, concupiscit in illius adolescentule amore te mihi vendidisti, in illius concubitu meretricis pretii pro te adimmerari. Venit auaritia, & dicit, Argentum & aurum quod habes, seruitutis tuæ pretium cōspollesco quia tenes, iuris tui emptio, venditio tuæ est libertas. Venit luxuria, & dicit, Meus es: vnius diei conuiuium, pretium tuæ vitæ est ille sumptus epularum: tui capitis licitatio, tui est summa contractus. Venit ambitio, & dicit, Plane meus es. Nescis quod ideo impare alibi feci, ut mihi plebs seruire? Nescis quod ideo potestatem in te contuli, ut meæ te subieceret potestas? Veniunt omnia vitia, & lingua dicit: Meus es. Quomodo ergo qui humilioris illi est, potest Christo dicere: Tuus sum? Respondet hic illic: Non est meus quæ libido succendit, quia mea est castitas. Non est meus quæ cura ipsolandi minores exagitat, quia mea largitio est. Nō est meus quem aura nobilitatis iniquat, quia mea tranquillitas est. Non est meus vini crapula remolentus, illius ambitionis impetrus, gloria secularis cupidus, ebrius in periculum, qui non potest sobrie moderationis seruare vestigium. Non est ergo cuiusvis dicere: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: sed eorum dumtaxat, qui animam à rebus terrenis auulsum habent, & Christo adiunctum: qualis erat Apostolus Paulus, qui dicebat: *Vino autem iam non ego, vivit vero in me Christus, & alio loco: Capio de solui: & esse cū Christo*.

C Pulchra est amica mea, tanquam beneplicata, speciosa ut Hierusalem. Non caducis ista est corporis pulchritudo, vel morbo pettura vel senio, sed nullis obnoxia casibus, opinio bonorum nunquam mortura meritorum: quoniam non humanis iam, sed celestibus digna est copari. Beneplicata est, ait, amica mea. Viritas amoris ex lui per petuitate probatur. Laudatur itaque sponsa à sponso quod tam bene & constanter requiritur enim: ideoque iam nō solum sponso dicitur, sed etiam beneplicata nominatur, quasi ei complacita, qui complacuit patri: & speciosa sicut Hierusalem, licet admiratio ordinata, quod ciuitatis æterna vniuersa habeat mysteria, & admirationis fit omnibus videntibus eam: quia plena ut æquitas atque perfecta est, & fulgorem de verbi lumine mutata, dum in id semper intendit: sit

etiam terribilis ordine quodā ad summam prouecta virtutum. Ideoque sponsa tam quasi perfecta dicit ipsius: *Auerte oculos tuos à me, quia sine aulone peccatorum*. Denotatio, inquit, nimia ad fide possibilibus naturæ & conditionis propriæ supergelata, quia lucem inaccessibilem regionem intueri est grane. Auerte, ait, oculos tuos à me: quod quoniam plenitudinem diuinitatis eius, & splendorem vel luminis subternere nō possit. Possitum tamen & sic accipere: *Auerte oculos tuos à me*, & si tu perfecta es, alia mihi adhuc redimenda sunt animæ, alia fulcienda. Eleus enim me videndo: ego autem ideo descendi, ut omnes eleuem. Et si surrexi, & habeo patris sedem, tamen orphanos non relinquam vos, paterno quasi presidio destitutos, sed præsentia mea vos confirmabo: Habes hoc in Euangelio scriptum: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem mundi*. Auerte ergo oculos à me, quia accitueas. Quanto enim quis ad Dominum intendit, tanto amplius Dominum eleuat, & ipse eleuatur. Vnde & ille ait: *Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me*. Sanctus enim exaltat Dominum, peccator humiliat. Vult ergo auertere illam oculis, ne eam consideret, quod iā ad superiora sequi possit, eleuetur, & ceteras animas derelinquat. Ideo & in Euangelio non omnibus discipulis, sed perfectioribus suam gloriam demonstrat. Constitute nunc aliquem doctorem, quem obsecrat vult aperire audientibus: quem admodum est ipse potens in sermone sit & scienti, concedendat tamen ad eorum incitiam qui non intelligunt, & simplici & pluriore atque viliore sermone vtatur, ut possint intelligi. Si quis igitur inter audientes sequitur sensu sit, qui facile sequi possit, cleuat cū atque excurit. Hunc vidēs doctorem rogaat, ut patitur magis doctorem humilioribus & planioribus imitari, quo & ceteri sequi possint. Quod ait Aquila, Sonant, ut reuelata: sonantem ad admirationem dignam retulit, quali magna & sonora habentem opera, reuelata ad operū clatitatem, vel quod eius anime opera luceant coram patre qui in celis est. Vnde non otiose pallium eius in balatum intelligi, ut aperta meritis & nuda fulgeret.

Quoniam malorum granatiorum generat. Isti sunt generi in quibus solet niteri cecitas: hæc, pulchritudo fulgere: in quibus autem flos inueniat, aut perfectæ ætatis inflare est. Porro sermo multorum sensum, & de diuersis scripturis abundans, sermo angelorum, sermo Apostolorum & prophetarum, quos vobis velut ecclesia sancta complectitur, malorum fluxus est granatorum.

Vna est columba mea. Landatur peritrea sponsa quod fidelis, quod verbo potens, quod fructibus fecunda diuersis, quod vna sicut columba, habens spiritus vnitatem, in quasi pax, quæ fecit utraq; vnum: & quæ non sit composita ex diuersis elementis discreta compugnantiq; natura. Quid enim tam diuersum quam ignis & aqua, æter & terra, ex quibus corporis nostri creatura consistit? Anima autem benedicta omnis simplex, quæ inuitatur dicentem: *Vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis vnum sint*. Necesse enim consummatio atque perfectio. Vnde & addit: *Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus, ego in his, & tu in me: ut sint consummati in vnum*. Hec est ergo vna columba atque perfecta, quæ simplex atque spiritalis neque huius turbatur corporis passionibus, in quo foris pugne, intus timores sunt. Deique hoc verbo vnitatis concordiam & pacem significari scriptura non docet, dicens: *multitudo quæ credent non habebat cor vnum & animam vnam, & vniueri se separauerunt in euilla*. Si ergo formosam, sic perfectam, & vno simplici affectu Deo adherentem admirantes filie Hierusalem exclamant:

Quæ est hæc, proficiens tamquam dilectum, speciosa sicut lili? Prosipit enim tamquam de domo libera, nec dicit: *Tenebra cooperiunt me, & patietur circumdant me, & quis suis visdet altissimus*? Sed ipsa magis lucem expetit tamquam in superioribus domus sue, id est corporis sui, & supra mundum posita diuina intraret, & ad æterna se eleuat, ut adit Deo, iam hmen tuorum operum sicut luna orbem suum toto orbe circumferens,

Prosipit sicut dilectum: tamquam diceret: *Nex preceptis, dies autem appropinquant*. Prosipit sancta anima de loco superiore, tamquam inferiora despicens. Exiit de tene-

Prou. 25

Ierem. 12

Ierem. 14

Mat. 24

Psal. 50

F.

Mat. 23

Mat. 5

Cant. 1

Inuent. de obli-

in Val.

tem. 3.

Mat. 5

C.

Lib. de

Ierem. 1

Eph. 2

Prou. 31

Iob. 7

Ibidem

I. Cor. 7

A. 9.

H.

Ibidem

disput.

in infir-

mit.

Ezech. 23

Iacobo

de obli-

in Val.

A
19. 9. 10.
19. 11.

B
19. 12.
19. 13.

C
19. 14.
19. 15.

D
19. 16.
19. 17.

E
19. 18.
19. 19.

F
19. 20.
19. 21.

G
19. 22.
19. 23.

H
19. 24.
19. 25.

I
19. 26.
19. 27.

K
19. 28.
19. 29.

L
19. 30.
19. 31.

M
19. 32.
19. 33.

N
19. 34.
19. 35.

O
19. 36.
19. 37.

P
19. 38.
19. 39.

Q
19. 40.
19. 41.

R
19. 42.
19. 43.

S
19. 44.
19. 45.

T
19. 46.
19. 47.

U
19. 48.
19. 49.

V
19. 50.
19. 51.

W
19. 52.
19. 53.

X
19. 54.
19. 55.

Y
19. 56.
19. 57.

Z
19. 58.
19. 59.

AA
19. 60.
19. 61.

AB
19. 62.
19. 63.

AC
19. 64.
19. 65.

AD
19. 66.
19. 67.

AE
19. 68.
19. 69.

bris istius faeculi, ut luna resplendens, ut sol resurgens. Igitur tamquam de corpore recedens, & repulsa noctis caligine surgens diluculo sicut fol, appropinquat Deo, & rapido violenti fletu aquila que sunt terrena relinquit. Merito vero celsa fuit luna speciosa dicitur, que toto mundo resplendit, & tenebras faeculi huius illuminavit. Pulchre ait, *Prospiciens, quasi suus de superne prospiciens*, sicut habes: *Dominus decolori prospexit super filium hominum*. Prospiciens ergo Ecclesia sicut luna defectus habet & ortus frequenter: sed defectibus suis crevit, & his meruit ampliari, dum perfectionibus minuitur, & confessorum martyris coronatur. Hec est vera luna, que de fratre sui luce perpetua lumini sibi immortalitatis & gratie mutatur. Fulget enim Ecclesia non suo, sed Christi lumine, & splendorem sibi accersit de sole iustitie, ut dicat: *tuus autem iam non ego, vivit vero in me Christus*. Igitur dum ipsam laudatur a sponso, reverende refurgens coram laudati, deinde sponsi amore reuocata ait:

In horum motu descendit videtur in naturam terrenam, ubi nunc est Ecclesia, nisi ubi virga & gratia flores faceret dotis libet frequenter, ut in amaritudinibus & tentationibus proberetur. Per necem amaritudines intelligimus, per tormentum tentationes, sed tamen tolerabiles, quasi scriptum est: *Tormenta petri ansumit anima nostra*. Itaque descendit in locum amaritudinis, ubi flores vitis, & malorum granatorum specie diversus & multiplex fructus, qui velut vno regimine totius corporis fide & charitate munitur. In illa ergo amaritudine non cognovit se anima. *Corruptibile enim corpus aggregat animam, & terrenum habitans nisi cito mutatur, cognoscere autem se debet*. Sed tentatus est & Petrus, & non se cognovit, nam si cognovisset, non negavisset auctorem. Sed cognovit cum Christis, qui cum respectu cognovit enim Dominus qui sunt ipsius & tamquam suum miserere suae fratri vi bonus rector reuocavit ad lapsum. Rector ergo noster Christus est. Ideoque ait sponsa: *si qui tuus curram Aminadab*. Id quod anima nostra coniungitur corpori, & velut qui in eorum mentem currit, rectorem sui querat, aurigan. Aminadab enim pater Naalon fuit, sicut in Numeris legitur, qui erat princeps populi Iuda, cuius figura refertur ad Christum, qui venit populi princeps animam iusti velut curram agitator ascendens, verbi habens gubernam, ne violentorum equorum furor in abrupta rapiat. Sunt enim tui velut qui timor equi, quatuor affectiones, ita, cupiditas, voluptas, timor, quibus fuerunt cum ceperit agi, nequaquam le ipsa cognoscit. *Corruptibile enim corpus animam grauat, & tamquam iterationabili animalium cursu invitam rapit, volentibus curris velut quodam impetu procurrentem, donec memorat corporis passionis veluti virtute mirentur*. Iacere velut tamquam boni agitatoris est providentia, ne illi animae, que in se non est morti obnoxia, corpus mortale coniungat, agitationem sui faciat esse difficilem. Primo igitur hos veloces corporis motus domitet, & ne rationis infanter deinde caueat ne dispari motu velut qui implicentur bonum aut improbus decoleret, aut tardus impediat, aut turbidus inquietet. Frenit enim equus malitie, seque ita dando curram ledit, granat ingalem. Hinc bonus auriga demulcet, & in campum veritatis emittit, fraudes declinat fractas. Tunc ad superiora cursum est, periculosa ad inferiora descensus. Inde quali emittit, qui bene poterat iugum verbi, vique ad Dominum prae se ducuntur, in quo non sensum est efca, sed paulis qui delectat in celo. Hinc cursum rota sunt, de quibus dixit Propheta: *is spiritus vite erat in rotis* quod cursum animae teras & rotundus finis offensione voluatur.

Posui inquit, me curram Aminadab. Anima ergo currit, qui bonum rectorem sustinet. Sicurus est anima, habet equos velut bonos, vel malos. Boni equi virtutes sunt animae: malique, passiones sunt corporis. Bonus ergo rector noster equos restringit & reuocat, bonos in ciat. Boni equi sunt quatuor, prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia. Mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. Interdum ipsi equi inter se dissident, & auriga curram protendit, aut timor, & se inuicem in pedum, & cursum retardant. At vero boni equi volant, & a terentia superiora le subrigunt, animamque eleuant. maxime si iugum habeant suave, & onus leve dicentes: *Tollite iugum meum*. Ipsi rector est, qui non equos proprios gubernat, ut aequalis omnium cursum sit. Velociter prudentia tardat, iustitia admonet flagello proprio legione, temperantia maulsuores, fortitudo duos reddidit, non copulare discordes, ne forte cursum suum dissipent. Itaque licet inelutabili spectaculo videre vnamquequeque animam cum summo certamine ad celum rapi, festinantes equos qui priores perveniunt ad brachium Christi, quorum prius impondatur palma cervicibus. Illi sunt equi subiecti fidei iugo, adstricti vinculo charitatis, iustitie fratri, retinaculis lobrietatis. Pulchre ergo ait: *Posui me curram Aminadab*. hoc est, pater populi. Ipse autem qui pater populi, idem poter Naalon, id est serpentum. Iam tu recole quod sicut serpens in cruce pependit pro salute vniuersorum, & intelliges illum animam esse pacificam, cui pater Deus prexulit, Christus agnitorque scriptum est & hoc nomen in nobis: *Pater tuus, agitator israel*. Hic ergo agitator dicit: *Converte te super me, convertere te*. Bene & quasi agitator, & quasi ad cursum dicit: *Converte te super me*, hoc est pacifica. Quae enim pacifica est anima, cito se convertit & corrigit, etiam si ante peccavit, & magis eam Christus ascendit, & regere dignatur, cui dicitur: *ascede in equos tuos, & equi tui tui famuli*, & alibi: *Misisti equos tuos Tharsis*. Hi sunt equi Christi.

Posui itaque me curram Aminadab. Si ergo anima currit, vide ne equus caro sit: agitator autem viri mentis, qui regit eam, & motus eius velut quidam equos prudentie habens coeet. Domitaur enim ergo qui ascendit equos, corporis volipatas, nullo est eo quam equites vel agitatoris malum nuncupat. Agitator enim cum disciplina & arte pro arbitrio suo equos agit, vel carretes incitat, vel recedat indomitos, vel reuocat fatigatos, vel mansuetos pro sua voluntate convertit. Vnde cum repperit Elias, & curru quasi ad collem ferretur, clamavit ad eum: *Elihu: Pater pater, agitator israel*. Et equum eius, hoc est, qui populum, Domini bono dictu regebas, constantem meo hos accepisti curram, hos equos ad divina curreris: quia moderatore te humanarum mentium Dominus comprobavit: ite tamquam boni auriga certaminis victor aeterno premio coronaris.

Converte te itaque, inquit, convertere. Ad animam piam dicit hoc Christus: iubet illam paulisper conuerti, ut nobis gloria eius appareat, & requies futura cum sanctis, & postea praecipit eam ad illud supernum sanctorum festinare consortium. Et enim cum fuerit anima nostra pacifica, ut dicat: *Converte te inverte te super me*. Quod pacificam significat, tunc accipiet iter suum signaculum Christum, id est, imaginem Dei, ut sit ad imaginem: quoniam qualis caelestis, tales & caelestes, & oportet nos portare imaginem caelestis, id est pacem.

CAPYT SEPTIMYMA.

Quid videbis in Summitate, quae incedit sicut ebrius castrostrum. Quid videbis, inquit, in ea que multum & aduersus plurimos in corpore prehat est: Et enim pugnant aduersus extraneas hostes, pugnauit aduersus lubricas facili mutationes, pugnauit aduersus corporis fragilitates, aduersus multiplices passiones. Aduersus autem Dominum: *Converte te super me, convertere ad pacem*. Couerfa est ad pacem semel in saeculo, conuersa est iterata communionem ad gratia Christi. Et idem pulchra conuersio eius in saeculo, pulcherrimus incellus eius, & volatus in caelum. Vnde meretur audire: *Speciosi facti sunt gressus tui in calcamentis filia Aminadab*. hoc est, filia principis. Iterritia, inuicta, & tamquam in aeternum consistens est sponsa Christi, habet in manu gladium spiritus, quod est verbum Dei, habet loriceam fidei, habet in capite galeam spei salutaris: quibus animae communia praehier & collectuer non aduersus carnem & sanguinem tantum, sed aduersus mundi rectores tenebrarum suarum, aduersus spirituales nequias in caelestibus. Illud qui pe

quippe est quod superius dixit: *Terribilis ut castrorum acies ordinata*. Nihil enim in se habet effeminatum, nihil molle, nihil languidum: sed semper tarquam in acie & proci-
 de consistit: quæmodum illi qui dicebat: *Benedictus Dominus Deus meus, quod docet manus meas ad prælum, & digitos nros ad bellum*.
 Quam speciosi facti sunt gressus tui in calceamento filia Amina-
 dab. Speciosa es in processu, habitasti in corpore, tamquã calceamento es vna non in involucre, vt quasi superius & eminentior quod velles tuum circumferres sine vlla offensione vestigium. Non est dubium, gressus hic quoque Ecclesie vel anime profectus significari. *Quam speciosi sunt pedes angelorum, autem pacem, evangelizantium bona*. Vtique speciosus dicitur euangelice prædicationis & disputationis progressus, vbi dicitur: *Transgredere flumina*, hoc est, fluentia & lubrica illius mundi transcurrere stabili mentis luce. Quod de anime gressibus dicitur, in posterioribus ipse David caudenter ostendit, afferens quod torrentem iniquitatum anima sua transiret. Sed quid sibi vult quod ait in calceamento speciosus esse gressus Ecclesie? Legimus dictum ad Moysen: *Solve calceamentum pedum tuorum*, quod videtur admonitis, ne corporalibus vinculis teneretur adstrictus. Ergo speciosum hic significat anime pulchritudinem, quæ carne tamquam calceamento vitur, & in eo impedimentum non patitur, sed incessus decore præcellit. Calceat ergo carnis anima Ecclesiastica gratia, vt cutium vitæ huius & transfum cum decore præcellat. Quod si in calceamento suum non inquit luto corporali, nec in vitiorum meret voragine, si cultiget carnem suam ne moriatur ad cutem, & aruina pinguis pondere prægruetur. Bonum calceamentum anime pudicitia est, bonus gressus vestigium est castitatis. Vnam ergo corpore tamquam calceamento ad inferioris opera virtutis, ad ministerium, non ad præcipitum: ad obsequium, non ad delectationem ad obedientiam, non ad dissentium, & in via sapientie collocemus, ne gressus a nostris vis torrentis aliqua concludat. Ideo ad Moysen dictum est: *Solve calceamentum*. Dictum est & ad Iesum Naue: *De Christo autem dictum non est, sed magis scriptum est, dicente Baptista: Noli me videri vir cuius non sum dignus calceamenta portare*: quia illi bene admonentur vt soluant calceamentum suum, qui sine peccato esse non poterant: hic autem non solum calceamentum non soluit, sed etiam calceamenta aliorum absoluit; quia non solum corpus suum peccatis immune seruauit, sed etiam omnium dedit indulgentiam peccatorum. Ergo Ecclesia ad imitationem Christi speciosa est: & in calceamentis omni abluta delicto, speciosa ergo facti sunt gressus tui in calceamento filia Amina-dab. Ieo quod speciosa Ecclesia Euangelij prædicatione processit. In hoc calceamento speciose processit Maria, quæ sine vlla commixtione corpore confectudinis, auctorem salutis virgo genuit. Vnde egregie Ioannes ait: *Non sum dignus solvere corrigiam calceamenti eius*; id est, non sum dignus incarnationis mysterium comprehendere angustis mentis humane, atque inopis vilitate setmonis absolueret. Vnde & Elias dixit: *Generati uerunt qui ex ar-
 rati sunt* speciosi ergo gressus vel Marie vel Ecclesie, quoniam speciosi pedes euangelis, autem. Dicitur itaque ad eam: *Moduli femoris tuorum similes tui quibus opere manuum arduum*. Hoc est, conforas sibi in omnibus factis tuis gratia atque moderato, magnorum aequat insignia triumphorum. Merito hoc additum est, vt posteritas Ecclesie ornamenta caneretur. Per femur enim insigne generationis agnoscimus, iuxta illud: *Accingere gladium tuum super femur potentissime*, quod significat quod filius Dei cum semetipsum exinanisset, vt accineret diuinitatem, & generatione carnis humane prodiret ex Virgine, omnibus esset daturus salutem. Moduli autem dicuntur ornamenta preciosa, quæ superius dicitur materiam ceruicibus solent. Tantus ergo Ecclesie processus significatur, vt ornamentis pretiosissimis comparatus sit, & torquibus triumphanti. Hæc enim ornamenta sunt bellatorum. Vnde & Symmachus *omnesque dicit, hoc est, quod sunt circa collum*. Siue ergo speciosus Christi ex Virgine, siue Ecclesie pro-
 pagatio, specie quidem tamquam manu artificis ro-
 bus adornatis, vere autem virtutis insignis spiritualibus ceuices fidelium coronauit. Sic etiam victores sæcularium præliorum folent strenuorum virorum de natis quibus honorare ceruices, ita Christus iugum nostrum leuauit; vt fidelium colla virtutis insignibus corona-
 ret.
 Imbibus tuis crater tornatis non deficiens misit. Ieo quod in omni doctrina tornatus plenitudine cognitionis & potu non deficiat spiritali. Bonus imbibicus anime, virtutum omnium capax, sicut crater ab iplo fidei anchoræ tornatus. Sapientia enim in cratere miscuit vinum suum, dicens: *Venite, edite panes meos, & bibite vinum quod miscui vobis*. Vere autem alius ille Marce crater tornatis, in quo erat sapientia, quæ miscuit in cratere vinum suum, indeficientem cognitionis pie gratiam diuinitatis suæ plenitudinem subministrans. Habet enim Ecclesia Christi quæ perpetuo scaturientes, quibus abluatur, sanctificatur, purgatur, & quibus etiam carnalium voluptatum ardores extinguitur, habet etiam vinum in cratere sapientie mixtum, quod lætificat cor hominis, quodque omnem sæculi trinitatem, quod secundum Apostoli sententiam mortem operatur, depellit. De hoc cratere dicebat Propheta: *Calix tuus inebrians quam prælatus est*.
 Venter tuus sicut acernus tritici muniti inter filia. Vter eius non solum acernus tritici, id est, cibus fortibus celestibus mysterij signatur, verum etiam tamquam liliis quibusdã moralium suauitate repletur. In Virginis enim vtero simul acernus tritici & lilij floris gratia germinabat, quoniam & granum tritici generabat, & lilium. Granum tritici secundum quod scriptum est. *Amen, amen dico vobis, nisi granum tritici cadens in terram mortuum fuerit, ipsam solum manet*. Sed quia vt vno grano tritici acernus est factus, con-
 pletum est illud prophetarum: *Et omnes vites abundauit fructu*; quia granum illud mortuum plenum fructum attulit. Hoc itaque granum omnes homines perpetua celestium munerum elca laturatur. Consummatum dicit illud prophetici oris eloquium, dicente eodem David: *Cibatus es ex adipe frumenti, & de pectore amille saturasti eos*. In hoc grano esse etiam lilium diuina testantur oracula, quia scriptum est: *Ego sum flos campi, & lilium cratellum*. Venter itaque eius sicut acernus tritici muniti inter filia. Neque enim ipse veteris solum fortis ebrius fuit, quo corda firmaret, sed etiam suauem acerbentium, quo delectaret. Venerit-
 gatur ipse non solum iustitiae velut frumentum cibo replebatur, sed etiam gratie suauitate, quæ forebat sicut lilium.
 Oculi tui stagna in Esecbon, in portu filie mulierum. Nares tue sicut turris Libani, propinquas faciem Damasci. Stagna in Esecbo quid est, nisi in cogitationibus rationabilibus abundan-
 tia, quæ est in portis Ecclesie: cuiusmore deferret multitu-
 do doctrinæ? Filia enim multarum, plurimarum doctrinarum posteritas est. Cuius nares, odor est sacrificiorum floribus omnibus præfatus. Nares tue sicut turris Libani. Ieo quod vnguentum veti facie dicitur, quod descendit de capite in barbam, hoc est, odor est diuinus, odor gratie spiri-
 talis, qui de patre in Christo erat: & sacramento incarnationis descendit in terras, vt omnia fuso repleantur vnguento, emineat præ celsi potestate iudicij, & nares repleat anime, vt bene olentia discernat, & secti volentia sancto-
 rum (qui possunt dicere: *Christi bonus odor sumus Deo*) a fœtidis peccatorum. Hæ sunt nares sicut turris Libani, præ celsis supra mundum: & inde propinquas faciem Damasci, gentilem scilicet populum, adorans fidem eius, cuius gratia de-
 flictorum suorum detergit fœtorum. Facies igitur Damasci-
 tidæ est gentium, nullo obumbrata amictu, nullo ad-
 operata vellicu, nuda ac libera, celo magis intenta quam ter-
 ris. Hanc speculantur & propinquas nares Ecclesie, quod suauem in ea & odorum est aspirationis & gratie colligen-
 tes. Et bene nares eius sicut turris Libani, qui in sacrificiis odor suauis Ecclesie est, in quibus est boni odoris hostia, remissio peccatorum. Summe igitur has nares o homo, vt grauiolentibus florulentia læceras, & tunc vni-
 ficabit Dominus. Nares enim hic interioris hominis sunt, quibus vite odorem carnis eterne, & gratiam celestis vnguenti, genibus quibusdam sensibus hauri-

A mus. Sunt enim quedam interioris hominis membra, cuius manus in tactu, aures in auditu; pedes in processu quodam boni operis altimantur.

Ornatus capiti tui sicut in purpura. Sanguis Christi purpura est, qui in his sanctiorum animas, non solum colore resplendens, sed etiam perficitur, quia reges facit, & meliores reges, quibus regnum donat æternum. Meritoque ad eandem Ecclesie decorem, qui Christi sanguis intrinsecus, Spiritus sanctus inclinat. *Quam palma & succus sua ercharum in delictis tuis.* Palmarum decore virtutis, succus in unditate caritatis, remissione vitiorum, quam nulla veritate amaritudo peccati, & ipsa iam caritas, quæ diligendo Deum, ipsius & nomen accepit, quia *Deus caritatis est.* Ornatus ergo capitis eius gloriosus, quod non regalia diademat, sed Dominici sanguinis insignia coronantur.

Statutus autem sicut palma. Virorum & integritatem pectoris eius ostendit. Nulla est arbor quæ ita perpetuo viret per palmam. Senat quidem indumentum suum semper olea velutinus, sed tamen folia sua sepe commutant; nec ea quali diuturna, sed quasi succedanea præterdunt lux arboris pulchritudini, perpetui integritate velutis vice muneris obumbrantes. Palma autem vineæ cananitarum, pruinis frigidum, viriditatem suam semper cõseruat, conseruatione & diuturnitate, non imutatione foliorum. Nam quæ primo germinat aurum folia, ea sine vlla substitutionis successione conseruat. Statum ergo sponse assimilata est palma, quod viriditatem pueritiae, & illius immo cetera naturalis, quam à primordio accepit, semper conseruat incoleum, tamquam videlicet arbor plantata *secundum decursum aquarum, cuius solum non desolat.* Hanc viriditatem gratie semper florentem in Christo secuta Ecclesia dicitur *in vmbra eius conspicui & sed.* Hanc prærogatiuam domi virentis accepit, & Apostoli, quorum nec solum vmbra quam porrit elabi, vt eorum etiam vmbra curaret egrotos. Obumbrabat enim infirmis corporis fides mentis, & potentia merita virtutum.

Ascendens in palmam, & apprehendens subleuata eam eius. Ipsi charitas, palma est, ipsa est enim plenitudo victoriæ. *Plena vltima cuius legem charitatis est.* Vnde & Ecclesie ait: *Ascendens in palmam, & leuato altitudine eius.* Eminentiæ enim videns verbi, & sperans quod ad eius altitudinem possit ascendere, & scientie summam, dicens *Ascendens in palmam:* vt omnia inferiora relinquat, & ad superiora contendat, ad brauium Christi, vt succus eius fructus carpit & gustet. Suavis enim virtutis est fructus. Vnde & palma offeruntur vincentibus, & eorum in quodam triumphali arbore muniantur. Proximum enim quoddam est palma martyrij, quæ consenti lingue dulcem fructum tribuit, & victorie dextera, vt dixi gloriosum præfatum matum. Est plaus palma martyrii, trians ad cibum, vmbrosa ad requiem, honorabilis ad triumphum, semper virens, semper vestita folijs, semper parata victoria. Aque ideo non marcescit palma, quia maritima victoria non marcescit.

Curramus ergo vt comprehendamus altitudinem palmæ, vt fructus eius carpamus: curramus vt vincamus. Qui vincit, ascendit in palmam, & manducat fructus eius. Hinc philosophi curricula illa animarum in suis libris expressere certamina, nec tam ad palmam peruenire potuerunt, quoniam somnitate verbi, & alta uindem illam animæ necessitauerunt, qui cognouit hæc anima, in qua erat verbi cõuerio. Sic enim ait: *Ego strati me, & super me conuerio eius.* Hæc sensum tertio tertio dicitur in hoc libro. In principio ait: *Frater meus mihi, & ego ei, qui pascitur in bina sponse dei, & amouetur vmbra.* Deinde ait: *Ego strati me, & super me conuerio eius.* Primum ad institutionem animæ: Ideo & præmisit. Frater meus mihi illo enim demonstrat, & etiam adherens Deo sumpti affectum: quod sequitur secundum profectum, tertium secundum profectum. In primo quasi in institutione adhuc vmbra videt, animam, necum verbi appropinquans reuelatione commotis, & ideo adhuc dies Euangelij non resurgebat. In secundum sine vmbraum consuetudine odores pios carpit. In tertio iam perfecta requiem in se verbo ministrat, vt conuerteretur super eam, & caput suum reclinaret.

que requiescat: meritoque iam tenens quem altica queritum inuenire non poterat, inuitat ad eum suum dicens:

Veni frater meus, exeamus in agrum, & requiescamus in castella. Supra ad hortum incitabat, lucidagrum habentem non solum florum gratiam, sed etiam triticum & hordeum: hoc est, solidiorum firmamentum virtutum, vt fructus eius aspicitur. *Requiescamus, inquit, in castella.* Id quæ Adam cum de paradiso eiectus esset, fuerat relegatus; in his requiebat, sed tamen operabatur. Quia tamen ratione exire eum in agrum vellet, intellectus manifestus: est vt quasi bonus pastor pacem gregem suum, lallos alieuet, renouet errantes. Nam et si illa anima noua & vetera seruauit, tamen sunt adhuc velut agni qui lactis succo nutriendi sunt. Ergo quasi perfecta non pro se, sed pro aliis interuenit, vt de sinu patris exeat, vt procedat foras tanquam sponsa de *thalamo suo*, egrediens curat viam, vt in uiribus hieretur, non illo leceret patris folio, & in illa luce inuoretur, quod inuadit equi confederare conuenit: & vt stallum quo & inducatur in domum sponse arque secretum, sit foris sibi, vt nobis intus fructus nostrum, si non videtur & nobis.

Veni frater meus, exeamus in agrum, & requiescamus in castella, & habuisti sponsum ad vineam. Aduersus quemadmodum sponsa verbum inuenit Deum venire in terras & tollit peccata mundi. Ager hic erat ante desertus, sentibus iostorum squalidus delictorum, horridus spinis. Castellum erat in quo relegatus Adam perperam sue posteritatis heredes stinguat exilio. Illo ergo ducit Ecclesia Christum, vt Adam liberet. Deinde exulibus absolutus cepit multum illius ager idoneos habere cultores: & qui erant ante ieiunus, & ætus est vitis æternæ plantationis secumdu. Nec tamen si spiritalibus læta palmisbus eunt, sed adhuc vineas vocat Christum, vbi pallentes sint & orantes, vbi noctibus ac diebus fructus innoxius perferunt. *Veni, ait, frater meus, exeamus in agrum.* Multi aut fructus habent, id est melior est, qui & fructibus reclinat, & floribus. Est ergo Ecclesie ager diuersis fructibus copiosus. Hæc cernas germina virginitatis flore veranitas, illæ tanquam in campis silua ydiutem grauitate pollentem, alibi tanquam vberibus fruge comigij, Ecclesia segetem replentem mundi horrea, & velut maritate vberis fertibus torcularia Domini seculi redundancia, in quibus fidelis contigij fructus exuberat. *Veni frater meus, exeamus in agrum.* Hoc est, venisti eo, vbi diuersarum virtutum fructus pro singulorum meritis deferuntur, vbi abundant meritorium patina. Exeamus ergo in agrum, in quo non vacius labor, sed fecundus prouentus est gratiarum. Quod in terris semina, hic mere, quod ibi sparsisti, hic collige. *Veni, inquit, inquit, frater meus, exeamus in agrum.* Non solum se lauat, sed etiam Christum ad se venire prouocat & inuitat, dicens: *Tibi dabo vbera mea.* Nec sua tantum, sed etiam noua & vetera pollicetur, sicut habes: *Noua & vetera frater meus seruauit tibi.* Et quæ ratione querat, & quæ gratia inuilet, & quemadmodum possit tenere demonstrat, quemadmodum foris morantem expectet ostendit, & vt domum suam ingrediaur implorat, dicens: *Inueniens te foris, osculabor te, assumam te, & adducam te in domum matris meæ, & in secretum eius quæ concepit me.*

Munda agere dederit odorem suum. Plerique discernunt quedam inter mandragoras secum, vt & maris putent esse & seminas, sed seminas grassis odoris. Significat ergo gentes quæ ante se habent cõfessum infirmos euata quædam imbecillitate perfidia boni odoris fructus ferre capid, postquam in aduentum Domini crediderit. Legimus etiam quod in mandragoras accepit domine Rachel a sorore sua Lia, vt concederet ei illa nocte dante cum sancto Iacob. Mandragoras Ruben primogenitus attulerat matri suæ Lize, quæ lippiens oculis synagoge figuram accepit, quia Christi gratiam videns nõ potuit inebetato debilis mentis obtutu. Quo & elataur, quod fructus quos ante synagoga primogenito dei filio suscepit, Ecclesie concessit. Sed quia illius noctis porta con cubitu concepit & genuit Lia lux pollentis hæredem, impletur my sterium, quoniam credentibus Apostolis reliquis iude orbi per electionem gratie filius factus sunt. Vnde ait Ecclesia:

A quo fides tua pleno fulgeat Sacramento. Opera quoque tua luceant, & imago Dei præferant, ad cuius imaginem facta es. Charitas tua nulla perfectione minuitur, quam multa aqua excludere, flumina inundare non possint. Ergo vixit Deus, figuravit Christus. Quomodo? Quia crucifixi ipsius signatus es forma ad illius passionem, accepti signaculum ad illius similitudinem, vt ad ipsius formam refurgas, ipsius vultu figura, qui peccato crucifixus est, & Deo viu. Et tuus homo vetus in fontem demeris, peccato crucifixus est, sed Deo resurrexit.

Pone, inquit, me vt signaculum in brachium tuum, vt signum in brachium tuum: quia valde est vt mori charitas, durus sicut inferi et lucus. Inhinge ergo pectori tuo & cordi tuo hoc signaculum crucifixi, inhinge & brachio tuo, vt opera tua peccato mortua sint. Nihil in his criminis reuiscat, nihil ertoris resurgat. *Pone, inquit, me vt signaculum super cor tuum.* Responsum est: *Amicus & similis tui.* Fulget in te imago iustitiæ, imago sapientiæ, imago virtutis. Et quia imago Dei in corde tuo est, sit & in operibus tuis, sit effigies euangelij in tuis factis, vt in tuis moribus, mea præcepta custodias. Effigies Euangelij erit in te, si percutienti maxillam alteram præbeas, si diligas inimicū tuum, si erucem tuam tollas, & me sequaris. Ideo crucis ergo præportauit, ne tu, ppter me portare dubitares.

Pone me, inquit, vt signum in brachium tuum, & velut signaculum super brachium tuum: Quo signata prudentia tua factorumque documenta promanant, in quibus figura Dei Christus luceat, qui patet: ambitum exactionis naturæ rationis quidquid à parte diuinitatis allumplit, expresse. Vnde etiam Apostolus in spiritu nos dicit effe signatos: quoniam patris imaginem habemus in filio, sigillum filij habemus in spiritu. Hac Trinitate signati caueamus diligentius, ne quod accepimus pignus in cordibus nostris, aut mortuum leuitas, aut vilius aduerterj faciemus, & resignet.

Pone me, inquit, vt signaculum super cor tuum. Qui vidit ipsam tantam deuotionem in Ecclesia, idoneos putat efficiā populos quin corde nostro & in brachio signaculū eius portare possimus. Ipsum enim pater signauit: & qui testimonium eius accepit, signauit, quia Deus verax est. Et ideo operantes cibum permanentem in vitam æternā, signati sunt ad imaginem & similitudinem: Christi, qui est imago inuisibilis Dei. Sic ut ergo Deus verax est, & tu signa in tuo sensu & opere vergetis, vt os tuum non loquatur mendacium, manus tue non operentur opera hominū, que sunt fallacis iustis mundis, illa que Dei sunt: vt pauperibus largiantur, debiles subleuent, mortuos honoret, riuinis sepulcris. His operibus charitas queritur, vt ne mo possit Christus vel periculo mortis auelli. Vnde de ad dictum est: *Vt alida sicut mori charitas, durus sicut inferi et lucus: alia eius, alia ignis flamma.* Inde est quod dicitur: *Quia non separabit à Christo Tribunalis, an angustia, an persecutio.* Et infra: *Confido enim, quia neque mori, neque vita, neque Angeli.* Ea spe etiam zelus diuitis effe charitatis, & alæ eius alæ ignis. Habet alas sicut columba. Sunt enim pennæ columbæ deargentatæ, quibus euolat qui diligit, dicens: *Eue elonga, iuguent, & manum solitudine.* Sed alæ charitatis, alæ ignis, quibus dilectionis inflammatorum. Hoc vapore feruentescit Dominus Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vtemem, sed non exurentem. Est durus ergo zelus charitatis, qui non cedat infernis, cum pro Dei zelo vniuersique nec suis pareat.

Valde sicut mors dilectio. Quia sicut mors finis est peccatorum, ita & charitas: quoniam qui diligit Dominum, peccata desinit. *Charitas autem enim non cogitat malum, neque gaudet super iniquitate, sed omnia subsinit.* Nam qui ea quæ sua sunt non querit, quod mortuo aliena queret? Est & mors illa valida per laucrum, per quod peccatum omne sepelitur, & culpa dimittitur. Talis erat charitas quam deferbat Euangelica illa mulier, de qua Dominus ait: *Remissa sunt peccata tua multa, quoniam multa dilexisti.* Est & illa mors sanctorum martyrum valida, quæ culpam abolet superiorem, & ideo valida, cuius non impar est charitas, quæ adæquatur martyrum passioni, vt aufferat meritum delictorum. Zelus quoque vt inferi, quoniam qui zelum Dei habet, pro Christo nec suis parcat. Itaque & mortem habet

charitas, & zelum habet charitas, & alas ignis habet charitas. Denique Christus diligens Moysen, in igne ei apparuit, & Hieremias habens in se focum diuinæ charitatis, dicebat: *Et erat ignis inflammans in ossibus meis, & dissolutus sum vndeque, & ferre non possum.* Bona igitur charitas habet alas ignis adentes, quæ volitat per pectora & corda sanctorum, & exurit quidquid materiale atque terrenū est: quidquid vero sincerum est, probat, & quod cōtingit in ignem, meliorat. Hunc ignem in terris mittit Dominus Iesus, & resellit fides, accensa deuotio, illuminata est charitas, iustitia resplenduit. Hoc igne inflammavit corda Apostolorum suorum, sicut testatur Cleophas, dicens: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum aperiret scripturæ?* Alæ igitur ignis in flamma, scripturæ sunt diuinæ. Denique aperiebant scripturas, & ignis exibat, atque audientium corda penetrauit. Et vere alæ ignis, quia eloquia Domini, eloquia castas, argentum igne examinatum. Bonæ ergo alæ charitatis vere alæ quæ volitant per tota Apostolorum, & alæ ignis, quæ purgatum sermonem loquebantur. His alis euolat Enoch raptus ad cælum. His alis euolat Elias circum igneo, & e quis ignis ad lūpam translatus. His alis Dominus Deus per columnam ignis deducebat patrum plebem. Has alas habuit Seraphim, quando sumptis carbonem de altari, & tetigit os prophetæ, & iniquitates eius abfuit, & peccata purgavit. Harum alarum igne purgati sunt filij Iulij, & baptizabantur populi nationum, sicut testatur Ioannes, dicens de Domino Iesu: *ipse nos baptizauit in spiritu, & igne.* Merito: *viuentis suos volebat & cor Iui David,* quia alas ignis charitatis sciebat non effe metuendas. Merito Hebraei pueri in fornace ardenti non sentiebant ignis incendia, quia charitatis eos flamma refrigebat.

Aqua multa non potuit extinguere charitatem. Charitas adamante fortior, & vinculum indissolubile. Nulla diluuiā passionum charitatem excludere possunt, nulla eam accendunt flumina inundare. Sicut enim arca in medio diluuii rotis orbis spatii innocua ferebatur, ita & tu aduersus omnium tentationum fluctus immobilis perstas. *Aqua igitur multa non potuit extinguere charitatem, & flumina non concludunt eam.* Quia torrentem transtulit anima diligit. Nulla tempestas, nullum profundum periculum, nullus terror mortis aut pœne vim charitatis immittit. Inlus enim probatur, in his beata vita effe, etiam si multis periculis inuadatur. Non enim fingunt Episcopi dolores corporis, nec vexantur in commodis, sed etiam in ætarnis beatus manet. Neque aduersa corporis, vite beate munus immittunt, neque de eius fiquitate aliquid delibant: quia non in delectatione corporis vite beatitudo est, sed in conscientia pura ab omni labe peccati, etiam eius mēte qui cognoscit quia quod bonum est, hoc delectat, etiam si alperū sit quod autem indecorum, etiam si suauis, non mulcet.

Sunt ergo fastigia pietatis, sunt culmina charitatis, quæ vapore gratiæ peccatoribus humanis adolete consueuerunt: vt multa aqua extingueret atque excludere non queat charitatis, & flumina eam secularium tempestatum nulla concludant. Ideoque charitate fundatus dicit, *Torrentis pertranstulit anima nostra.* Iniqua aqua maris excludere Moysi potuit charitatem: Nempe diluuiis Deum, tum tibi creditur esse per maria. Qui autem non dilexerunt Dei, hi dimissi fluitibus, digni sacrilegijs suis exitum perleuerunt.

Audierunt igitur hæc omnia filij Hierusalem, nimirum quod iam Dominus Iesus Ecclesie sibi copulabat, & quia considerantes magnitudinem verbi, impares fe tantis nuptijs æstimabant, ne forte tante copule pondus sustinere non possent, exultant dicentes: *Soror nuptia parua, & vbera non habet.* Sic enim qui volunt differre nuptias, excubare consueuerunt, vt pretendunt immaturæ ætatis infirmitatē, & adstruant quod vbera non habet, quæ nubilis significat tempus ætatis. Hoc solet symbola commune omnibus virginibus esse nuptiis, vt cum vbera cepertine minere, tunc coniunctionis habiles iudicentur. Turbate igitur quod studio dilectionis vergeat nuptias spoliis, dicunt: *Quid faciemus foror nostre in die qua loquetur in eo?* Vel, vt Symmachus, quia loquatur ei hoc est, ipsam iungit celebrare solet fieri colloquio & confirmatio nuptiarum. Quid ergo faciemus, dicunt turbæ, quia vegetur con-

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

A iunctio spiritualis? A tantis nuptiis excurrere non possint. Nemo est enim qui copulam vel anime & spiritus, vel Christi & Ecclesie non beatum putet. Sed quia plenitudo illis pollicetur, quia ideo differe desiderat, ut illa dilutione velamine vel Ecclesia possit esse perfectior. Dicimur ergo: *Super missam adfiscimus super eam receptacula argentis & hinc est, super missam super eam receptacula culinarum.* Que dudum habebat olculis, iam tunc erigitur pretiosius lavetorū turritatibus, non solum hostias fructurū murtus, verum etiam bonorum propugnacula intrat tua meritorum. Murtus est anima sancti. Habet & Ecclesia murtos suos, que iam perfectior dicitur. Ego enim murtus mutata. Hic est murtus qui habet duodecim portas apostolicas, per quas populo rationum patet ingressus in Ecclesiam. Sed murtus quamvis ambitum totius vrbis includat, tunc tamen est murtus, cum receptacula habuerit preparata in quibus propugnatoris vrbis tunc speclandi ac tuendi possint habere subulum. Sed quia rationabilis hic cimus est, & omnis ptes eius in Deo vrbis non ferret, sed argentea propugnacula requiruntur, eloquiis magis celestibus, quam corporis voluptatibus hostiles imperus repellat conficta. Eo sulta pfectio, eo sultis spsodore, habitor Christi copule indicatur. Et quia iama Christus est: qui ait: *Per meos qui introierit salutem habet.* & Ecclesia iama nuncupatur, quia per ipsam patet populo ad salutem: ne hereticorum contumprari tunc aut verumibus, dicunt filie Hierusalem, vel Angeli vel animæ iustorum: *Adfiscimus super eam abulur culinarum.* hoc est, fidei sublimis boni vrbis. Est enim suavis huius materie odor, quam non vermis, non tinea corrupiat. Ideo huius materie vrbis elegit rectorum fassigis eleuandis, formandisq, literatū elementis, quibus etas puerilis ad studium liberalis eruditionis imbutur. Est ergo materia ista libulinis ad gratia, leuis ad omnis, fassius ad odorem, vrbis ad intermictum scientia, habilis ad ministerium cognitionis æternæ. Sed quomodo aduonum sponam suam diligens Christus vegetat ad copule spiritualis solemnitatem, ita & Ecclesia vrbis decorat capta festinabat ad nuptias. Ideoque morantur & dilations impatiens, quis filie Hierusalem innectere gellebunt, dicit: *Ego murtus & vrbis que tures.* Hoc est, Nolite dnbicare vrbis murtus sim. Ille enim dicitur, *Si murtus est: Ego, inquit, murtus sum.* & non parua vbra habeo, sed vt tures vbra mea fuit. Quomodo dicitis, quia non habeo vbra? Scitis vt murtus habeo sapietia, in quibus est abundantia, scriptū est: *Et abundantia in turritatibus.* His vberibus, id est sensibus, habilem se tantis nuptiis attinabat. Sed filie Hierusalem adhuc non poterat attinere, quia sensum eius abundantiam non videbant. Addidit ergo: *Ego etiam in oculis sponis, qualis que inueniret & habet pacem, illam vrbis pacem que exuperat omnium mentem.* Scriptum est enim: *Qui recte querunt pacem, gaudebunt.* Dicit itaque Ecclesia: *Ego murtus, & vbra mea murtus.* Bene murti Hierusalem, hic Ecclesie, sicut fidei propugnacula, disputationum munimenta, virtutum culmina. Murti Hierusalem Ecclesiarum conuentus sunt toto orbe fundati quoniam quisquis bona fide atque opere in greditur Ecclesiam, fit superius illius cinis & iucola ciuitatis, que descendit de celo. Hos murtos, lapidum xdficitat fructus vrbis. Ego igitur murtus, & vbra mea tures. Murtus est Ecclesia, tures est sint sacerdotis, quibus abundantia de naturalibus verbum & de moribus disciplina. Bonus murtus, quem pius Dominus, sicut ipse ait: *In manibus meis pincti murti tures, & in conspectu meo es semper.* Bona anima, que habet speculatorem Deum, & in manibus eius est, secutiana prophetica, que in manus Domini commendatur vt spiritus, & que in conspectu Dei est. Festinantibus igitur dilecto atque dilecta, celebrata coniunctio spiritualis est, murtus est petra consensu. Ideoque tantā nuptiale canens carmen exultat vt spiritus in Prophetia dicens: *Vinea facta est Salomoni in Beclanum: dedisti vineam in quā crunat.* Clamat ergo spiritus: Plantata est eogregatio populorum, sed vrbis æternæ radice fundata: & spiritualis sub iugum vrbis corde mansero colla subiecta.

Plantata autem in multitudine nationum. Hoc enim intelligendum Beclanum, Syriacum, Aquila, alioque; translationes Græco sermone docuerunt. Repudiata est vrbis copula, quæ fructu afferre non poterat, data est vinea nouis fidelibusque cultoribus, qui non solum facere fructum possent, sed etiam custodire. Vn igitur quis errauit, led reuocata totius spata orbis implevit. Vnam ouem error abduzerat, sed multiuindem populorum Domini gratia congregauit. Errauit homo, led Ecclesia iam murtus est, & murtus validus. Errant aut Dami, murtus est David, qui mandata Dei oblitus non es. Custodita igitur & vallata hæc vinea munimine spirituali, nulle fructus dat Christus, dicens: autem cultoribus. Ideoque ait Ecclesia: *Vinea mea in conspectu meo, nulle Salomoni, & dicens seruus meus fructum.* Perfectio & plenitudo Christi est portio seruulorum. Habes hoc mysterium in Genesi, vbi quinque partes Beniamin fratri iuniori tribuit Ioseph, singulas reliquis fratribus. Domino igitur quinta censum portio & prerogativa deferret, quam illi vtiq, rebus ipse quem diligit, hic dicitur & Pauli, cui dedit ad euocandas gentes sapiente principatum. His igitur fructibus delectata Ecclesia, & spiritualibus id donis exuberans, & ecclesie sponso perpetuo foderet copulata, in hortis ingreditur, & inueniens illic sponsum sedentem, & cum amicis disputantem, dicit ad Christum: *Qui sedes in hortis, amicus intendentes sunt vrbis meæ: vocem tuam infusum mihi.* Delectabatur enim quod in hortis Christi sedebat, & in hortis pntis amicus intendebat voci eius. Sed quia amicus illi de celestibus erat Archangelus, vel dominationes & throni (boni enim expulsi de paradiso fuerant propter inobedientiam celestem mandatorum atque ideo adit Ecclesia vocem eius audire non poterat, quam conpetat audire) ideo ait: *Accum in amicum meum.* Vnde & nos si volumus cum in nobis sedere, finus hortu clausi atque muniti, seramus virtutum flores, & graue hauriamus, vt disputationem cum Angelis Domini scilicet audire possimus. Sed quia intrare erat, vt cum ad plenitudinem penitentie Ecclesia, perfecti omnibus variis tentatur, ideo cum vrbis gratia delectatur, subito cernit in idibus persecutoris: & quæ plus sponso quam fibi rimet, antequam ad perfectioribus Christus magis appetitur in nobis, ideo ait: *Fuge frater meus, & finis gloie capere, aut hinculo certorum super montes aromatum.* Propter infirmos fugit, qui tentantem grauiora ferre non possunt. Ideo scriptum est, vt de ciuitatibus ad ciuitates fugiamus: & si nos in hac ciuitate fuerint perfecti, in nobis fugit, in illis fida statione consistit. Mons igitur aromatum, qui pro martyrio odorem possit beate resurrectionis adferre. *Montes aromatum sancti sunt.* Ad eos confugit Christus, quia fundamenta eius in montibus sanctis. Ad eos igitur confugit, qui sunt cinis stabilia fundamenta. In nobis fugit, in illis fida statione consistit. Mons igitur aromatum Paulus est, qui potest dicere: *Bonus enim odor Christi sumus Deo. Non aromatum David, cinis orationis odor ascendeat ad Dominum, & ideo dicebat: Dirigat oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Fuge ergo, inquit, frater meus, & finis gloie ceruo, aut hinculo certum in montes aromatum. Fugit frater meus plagas, fugit conuictus & streptos fori. Serpentes enim inuisus colubris, & effugians canum, atque humi reptantibus infestis serpentibus, nescit habere nisi in sublimitate virtutum, nescit commemorari nisi in laudibus Ecclesie fassibus, que possunt dicere: Christi enim bonus odor sumus Deo, sed quibusdam odor mortis in mortem, in illis qui pereat: quibusdam odor vite in vitam, in illis vtique qui odorem resurrectionis Domini ex viua fide spiritali sunt aromatum in mores, qui Domini corpus lesu acceperunt, & in laudibus cum aromatis haurerunt. Quicunque enim credidit quia lesus mortuus est, & sepultus est, & resurrexit, hæc excelsam vrbis eamem fidei virtutum fassigis exultant. Id ergo queramus Christum, vbi quærit Ecclesia, in montibus boni odoris, qui excelsorum sublimitate factorum suauem vrbis odorem pro meritum verticibus exhalant.

SERMO SANCTI AMBROSII EPI- SCOPI,

DE PURIFICATIONE S. MARIE,

Ex vetustissimo Exemplari M. S.

Si libenter à fidelibus, quæ sit huius diei festiuitas, perpendatur: eo deuotionis affectu hanc celebrandam suscipient, quo Dominicæ Natiuitatis, Circumcisionis atque Apparitionis solemnitas sunt oblectu. Illius enim est ista solemnitas, cuius & illa. Sed nec minor ista solemnitas, quam illæ. Quod utique in hoc sermone aperitis monstrabimus documentis. Huius quippe diei solemnitas sicut à quibusdam Christianis ignoratur: sic à multis præceteris anni solemnitatibus honoratior habetur, maxime autem eo loco, quo primatum Ecclesiæ Catholicæ in primo pastore sortita est. In tanta enim reuerentia ab illis habetur vt eadē cuncta ciuitatis turba in vnum collecta, imminens ceretorum luminibus coruscis, missarum solemnitas deuotissime concubent; nullusq; aditum publicæ stationis intrat, qui lumen manu non tenuerit: tanquam scilicet Dominium in templo oblati, lino etiam suscepturi fidei lumen, quo interius fulgeant, exterius oblationis suæ religione demonstrent. Hodie namque iuxta legem, atque Euangelium, peractis à Natiuitate Christi quadraginta diebus, in templo est à parentibus idem Dominus præsentatus. Hodie à S. Symeone susceptus, patrie cum sacris muneribus oblatus. Hodie redemptionem Israel expectantibus ab eodem Symeone, & Anna publice prædicatur. O quam piūm spectaculum, quo non nisi p̄i delectari probantur! Stet hinc virgo, & uater: non cuiuscunque, sed Dei. Suscipitur hinc infans, parvulus, virginis filius, cuius diuinitatem nō capit mundus. Occurrit hinc inde Propheta, atque vterq; sexus de p̄cto prophetat. Offeritur oblatio pro puero nō tam, quæ delicta emundet: sed quæ Sacramenta declarat. Et quia huius die præconium attollere cupio, libet ipsam Euangelicam lectionem colloquendo trāscurrere, in qua ista narrati cognosco, quatenus ad ea, quæ dico, illa respondet: imo ad ea, quæ illa narrat, vox exhortationis meæ respondet. Denique Lucas Euangelista veritatis historiam de Christi incarnatione plenius, atque ordinatus ceteris Euangelistis exequens, post Annuntiationem eius ab Angelo factam, post Natiuitatem Angelorum vocibus declaratam, post Circumcisionem octauæ diei in domo parentum, hæc in ordine sequitur dicens: *Postquam implerunt dies purificationis Mariæ secundum legem Moysi, vulerunt etiam in Hierusalem, vt offerrent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulniam sanctum Domino vocabitur.* Cunctis fidelibus liquet, nequamquam Redemptionis matrem ex eius Natiuitate maculā contraxisse, quæ, illorum diurni spatii à sacris ædib; abstinens, purgaretur. Quæ sine humana concupiscentia, sine humano concubitu virgo cōcepit: sine aliqua carnis corruptione virgo peperit, & sine fine virgo permansit: ac per hoc nec masculinus ex ea natus vuluam eius aperuit. Sed hoc iuxta legis narrationem Euangelista contentens clau-

dit impiis sacramentum diuinæ incarnationis, matremq; legem, obseruantem introducit. Sed nec mirum, si mater obleruaret legem, quam eius filius nou venerat soluere, sed adimplere. Sciebat enim quo ordine conceperat, quo vltu pepererat, quis esset, quæ genuerat. Sed legem communem obleruans expectauit purificationis diem: clauit filij maiestatem. Hinc est enim, quod cum in templo duodecim annorum inter doctores legis inueniens filium Ioseph vocauit dicens: *Fili quid fecisti nobis? Ecce pater tuus, & ego dolentes quæreb; amitte: quem proculdubio se sciebat sine concubitu Ioseph concepisse, siue virginali corruptione edidisse.* Sed cur abscondit conceptionis, ac Natiuitatis illius Sacramentum quom vult inmensum? Nūquid non quia inuidit aliis quem ad templum deferens sancti senis tradidit manibus? Absit. Sed, quia, vt spiritus prophetiæ repleta, redemptionem mundi impiis non aperiret. Sciebat enim iam tunc gratia plena, spiritui diuinitatis afflata, quia si hunc huius sæculi principes agnouissent, nunquam pro salute nostra crucifixissent. Offer ergo Beatiſſima Virgo, tanquam legem obseruans in templo, quem edidisti: vt non omnibus, sed paucis reueletur, quis est, quem genuisti. Apparet interim lapis humilis abscissus de monte hinc manibus, vt reprobetur ab ædificandis: vt quæ statum in pedibus percutiens, creſcat in montem magnum, impleatq; orbem terrarum. O quam paruius, o quam magnus est, quem genuisti! Paruus in humanitate: magnus in diuinitate. Paruus in regno Iudæorum: magnus in regno gentium. Sed non ab omnibus in regno Iudæorum paruus æſtimatur. Nam & ipsa, quæ hunc genuisti, ex ipso populo Israel in virgine creuisti. Virga enim de radice Iesse surrexisti: & floruit: virga Aaron fronduit, & nucem peperisti. Et quia p̄z omnibus inmensitatem eius agnouisti, quem sic paruiſſimum exte natum vidisti: proculdubio, quem infansem genuisti, Dominum Omnipotentem tremens adorasti, adorans tremuisti: quem tamen, quia secundum humanitatem filium cognouisti, lætasti, fouisti, aluisti. Quis, putas, nobis possit indicare inter huiusmodi obsequia, animi tui sensum, o beatissima virgo, cum hinc cereres exte natum tantillum infansem: illine attenderes dominum immensum? Hinc creatum, illine creatorem? Hinc infirmum, illine fortissimū? Hinc alendum, illine alentem? & hinc non loquentem, illine Angelos docentem? Quis, inquam, tui peccatoris arcana nobis referare valeat? Quibus modis cogitatum ad vtraque flexit: bas: cum vnum, eundemque Deitæque hominis filium manibus teneas, hinc adorates vt Dominū, illinc oscularis, vt parvulum? Quis ad tam mirabile miraculum non obſtopelſcat? Quis non pene clingit illi? Generat suum puella, & omnium creatorem: nutrit suū, & omnium iustitorem: portat ad templum suum, & omnium rectorem. O admirandum spectaculum, ad quod non solum humana, verumetiam & Angelica suspelcit natura. Ad hoc, fratres, fidei oculos erigite: ad hoc pietatis affectu conuenite. Ibi Christum suscipite pro vobis in

Lmc. 1.

D

Exp. 1.
Num. 8
14. S.
Amb.
lib. 2.
sup. Luc.
cap. 2.

S. Aug.
tom. 7.
lib. 2.
De
per. ori.
c. 4. &
lib. 3.

Den. 11.
Pf. 117.
Mat. 23.

H

A carne inhumatum; sed adorare in sua diuinitate Dominum
excellent. Amplectuntur paruum sed cogitare immen-
sum. Amare inhumatum sed timere excellent. Iam vero,
dilectissimi, si queritur, quid in hisce significatum fuerit
vno, quod redemptor noster a matre, & parentibus ex
ciuitate propria in Hierusalem ad templum Domini por-
tari se voluit; inuenimus ipsam gloriosam matrem, & vir-
ginem, cuiusque propinquos figuram gessisse illius Eccle-
siae, quae ex Iudaea in Aposolis credidit. Quando enim
Ecclesia, non virgo? cuius membra Aposolus affatur di-
cens: *Desponsam vos vni viro virginem castam exhibere Chri-*
sto. Quando ipsa non mater? de qua per Psalmistam dicitur:
Mater sion dicitur: *beata*. Et Dominus in Evangelio: *qui-*
namque scierit voluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater,
et soror, et mater est. Quando electi non propinqui, qui
fratres, & lotores sunt appellati? Mater itaque, ac propin-
qui Redemptorem nostrum a Nazareth in Hierusalem
ad templum deferunt; quia primitiua illa in primis discipulis
Ecclesiae Iudaei repulsa, eiusdem Redemptoris dispen-
sationem ad notitiam gentium perducit. Ipsa enim
Ecclesia non solum ex gentibus: verumetiam ex Iudaea
Hierusalem; id est vltima pacis, recte vocatur. De qua per
psalmistam dicitur: *Hierusalem quae edificatur, vt ciuitas cuius*
participatio erit in idipsum. Ipsa & templum, sicut per Pauli
fidelibus dicitur: *Templum Domini factum est, quod estis vos*. Ac
per hoc cum Aposoli ex Iudaea Christum annuntiantes
veniunt ad gentes, nuntium & Hierusalem ad Hierusalem
conueniunt; & templum ad templum occurrunt: cum hi om-
nes vna sint Hierusalem ciuitas, vnum & templum. In hac
itaque ciuitate, ac in hoc templo ab Aposolis ablatas
Christus excipitur. Vnde & ipsa Ecclesia, Psalmistae voce
Deo patri loquitur, dicens: *Suscipimus, Deus, misericordiam*
nostram in medio templi tui. Sinubus in medio Ecclesiae, quae
est templum tuum. Sine autem iuxta historiam, sine iuxta
mythicum intellectum, cur Christus a parentibus ad san-
ctam ciuitatem, & templum ducatur: causa manifestatur.
Causa subditur: *Vt darent hostiam*, secundum quod dictum
est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos colum-
barum. Preceptum siquidem legis fuerat, vt si cui forte
agnus defuisset, & vnum horum, id est aut par turturum,
aut duos pullos columbarum inuenisset, Deo in oblatione
nisi filii offerret. Nec preiudicaretur ex altero, qui vnum
quodlibet horum obtulisset. Sed, quia utrumque Christi
Ecclesiae; Sacramenta significat, credendum est vtriusque
ad sacrificium matrem inuenisse, atque obtulisse. Denique
in hac oblatione cauium illa praefiguratur oblatio, quae
pro salute mundi oblata est vespere diei: Christi videlicet
passio, per quam sumus Deo patri reconciliati. De hac
quippe hostia per Paulum fidelibus dicitur: *Ambulate in dilectione*, sicut & Christus dilexit vos, & tradidit semetipsum pro
nobis oblationem, & bestiam Deo in odorem suauitatis. Et rursum:
Qui dilexit me, inquit, & tradidit semetipsum pro me. Quia vero o-
mnes electi membra sunt Christi in turture, scilicet, tur-
tutes, atque in columba columbae: designat etiam hac ciui-
tatem oblatione mortificationem electorum, in quibus per
eundem Apostolum dicitur: *Obsecro vos per misericordiam*
Dni, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo
placentem. Sed nulla esse potest accepta Deo mortificatione
oblatio, in quibus non fuerit veritas fidei castitas, veritas
que charitatis concordia. Proinde non fuit causa sacrificii,
quod pro Deo mystice oblatum petebatur, ex turturibus,
et columbis mystice narratur. In turture enim cas-
titas inuenitur, in columba charitas commendatur. Tur-
ture namque in temerariam fertur vni viro fidem: columba
vero altarum cohabitatum non deserit vnitatem. Catho-
licus igitur Christianus tunc vere spiritualis turtur efficitur,
si veram Trinitatis fidem firmitate stabilitate conser-
uet, & haereticis prauitatis sensum, tanquam fornicationis
inquinamenta repulset. Tunc vere erit columba, si lon-
ganimite vique ad finem in Catholica societate permaneat,
& contra trinitarium scandalum immobili firmitate
persistat: vt nec haeretica fornicatio corruptam in corde
fidei castitatem, nec amara dissensio Ecclesiae charita-
tis dissipet vnitatem. Haec est enim Ecclesia Catholica,
quae fidei vni Domino, tanquam legitimo viro conser-

uat, & congregationem multorum multiplicat. Sequitur:
Ecce homo et in Hierusalem, cui nomen Symeon: & homo
iste infans & timoratus, expectans consolationem Israel. Et Spiritus
sanctus erat in eo. Et postquam acceptus a Spiritu sancto, non vi-
sumus se mortuum, nisi primum videret Christum Dominum. Et venit
in spiritu in templum. Nihil minus de sanctitate illi spe-
cialiter homini adscribitur, qui & in Hierusalem, id est
visione pacis, commoratur: & fidei operatione iustus,
& reuerentia timoratus, & Israelis consolatione atri-
tus, & Spiritu sancto repletus, cuiusque responsionis de
incarnati Verbi visione roboratus fuisse perhibetur. O
quam ardenti desiderio homo ille expectabat, secundum
Spiritum sancti promissionem videre in carne Redem-
ptorem! Quae putamus, fuerit instantia orationis eius,
quae diuino responso meruit firmari de his, quae peccabat.
Quae erat gemitum eius continuata verba in sancta
deprecatione? Non enim in perendo cessauit, vltimoque
responsum acciperet super his quae poscebat: fuerunt si-
quidem in retroactis temporibus multi simili desiderio
accensi, Domino attestante, qui ad discipulos ait: *Multi re-*
ges, & prophetae voluerunt videre, quae vos vidistis, & non viderunt:
& audire quae audistis, & non audierunt. Sed ex illis hoc isti
soli concessum est, qui in plenitudine temporis horum
vltimus apparuit. Sed si vigilantibus studio subleuantibus
sanctorum attendimus desiderium, quibus CHRISTVS
vivere est, & mori lucrum inuenimus: non minoris
anxietatis ardore diuinitatem eiusdem Saluatoris intue-
ri velle, quam ille concupiuit inspicere carnem. Hinc
Paulus ait: *Cupio dissolui, & esse cum CHRISTO*, multo
autem melius, Hinc psalmista ex persona Ecclesiae dicit:
Situi animam ad Deum viuam, quando veniam, & apparebo
ante faciem Dei? Quis ergo iam hinc unum videat in vno Symeone multos: immo qui vnum cunctos significat re-
lectos? Qui nunc iusti ex fide, atque operatione, & timorati
ex futura expectatione, & aeterni inueniuntur ex futura
consolatione.

In quibus etiam Spiritus sanctis inesse cognoscitur,
quia & per Apostolum dicitur: *Cheritatem Dei diffusa est in cor-*
dibus vestris per Spiritum sanctum, qui datus est vobis. Et rursum
fidelibus dicitur: *Corpora vestra templum sunt spiritus sancti,*
quem habetis ex Deo: qui quiescentibus accipiunt a Spiritu
sancto, non visibus re: mortem; nisi primum videant
CHRISTUM Domini. Quia in hac adhuc cor-
ruptibili vita, eiusdem Spiritus sancti gratia reuelante, a-
peritis fidei oculis eum, qui se cum illis vique in faciem
faculi manifestum esse promittit, aspiciunt non carne iam
paruum, sed diuinitate immensum. Qui etiam cum
Apostolo dicunt: *Et si noueramus CHRISTUM*
secundum carnem, tunc iam non nouimus. Habitant
etiam isti in Hierusalem, atque Spiritu in templum, quo
CHRISTVS introducit, veniunt. Ipsi etiam sunt
Hierusalem, qui habitant in Hierusalem: ipsi & templum
qui veniunt in templum, in quibus, & a quibus CHRIS-
TVS excipitur. Breuiter ista, fratres, percurramus, ne
dum, quae sint huius diei sacramenta, quodque sanctum,
piumque praetextum indicare studemus: culibet in fa-
studium veniamus. Sequitur: *Et cum inducerent puerum*
IESVM parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem
legis pro eo, & ipse acceptus enim in vlna suis, & benedixit Domi-
nus, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum
verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutem tuam.
Hinc vnus, hinc multorum, immo etiam omnium
adiimpletur expectatio iustorum. Sed dicamus prius
de vno, & sic loquamur de omnibus. Cupimus e-
nim ad hoc studium nostrum insilire, vt quod
de vno dicitur, de omnibus veraciter sentiamus. Et
ecce, dum specialiter de vno venerabili fide cupimus
loqui: occurrunt praedicanda Virginis prudentia, non hu-
mana industria fulta, sed spiritus diuinitatis afflata
que filium oblatum veniens, laeque naturae humilitatem
seruans, prophetae tradidit manibus offerendum, non
ignata vique quis esset, cuius manibus Deum homi-
nemque sacrificio tradereb dedicandum. Offer ergo
Dominum prophetarum, prophetae offert vnicum vni,
immo omnibus in vno, quae omnibus eandem pependit.

Sal-

A Saluatorem. Non enim desinit nuue vique offerre, quem genuit: cum suis sanctis intrinsecoribus eundem Redemptorem electis vniti facit. Et verum fatear, materno affectu id ipsum piissimum facit. Omnes enim filios deputat, quos diuina gratia Christo sociat. Quotid non ipsa mater electorum, sed frater genitrix eorum? Si, inquam, Christus credentium frater, et non ipsa, quæ Christum genuit, sed credentium mater? Quamobrem obsecro, beatissima mater, offer nobis Christum pijs suscipis, quæ hactenus intulere filiis. Sed ne attendas filiorum iniurias, à quibus non, ut dignum est, honoraris. Tolerat enim pia mater irreuerentiam filiorum, quia amore viuicitur generationis. Fove ego etsi tantæ meriti indignos pijs orationibus, quos in viro genuisti: deprecare vnicum filium pro excessibus multorum filiorum. Sed iam, fratres, Christum in vlnas suscipiens, quid vnus specialiter Symeon dicitur, audiamus. At enim: *Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutariem tuam: ac si diceret, longa me expectatione fatigasti, diu remisiisti: sed tandem viso, quem expectaui, iam de humanæ vitæ scandalis me in pace dimittis. Dimittis in pace: quia secundum promissionem tuam per incarnati Verbi mysterium, solutus inimicitis, tibi merui reconciliari. Dimittis in pace: quia video pacem. Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnium. Hoc denique omnes electi dicunt, qui Christum in vlnas suscipiunt, qui fidei oculis saluatorem Dei suscipiunt. Quid enim est Christum in vlnas suscipere, nisi pijs huic operibus in membris suis amplecti? Per vlnas enim, id est brachia, virtus operationis exprimitur. Cum enim in alio effluerent Christum latant, in alio sitientem potant, in alio infirmum, vel in carcere positum visitant, his proculdubio deus actionibus, tantam beatitudinem, quotidie eundem ipsum puerum amplectuntur. Et, quia hæc agentes illum suscipere: se in his plenius de cognoscunt, illum in his videre non dubitant, qui docet: *Quandiu scis huius ex his fratribus meum munus, in his fratribus. Atque eisdem operibus, vt ad pacem Dei redeant, à peccati scandalo absolui se credunt: recte idem Symeon exclamat, dicens: Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutariem tuam. Ac si**

electi dicant: Ideo nos à peccati scandalo secunum promissionem tuam absoluent, iam in pace te cõsalutem passibus amoris propinquat: celsissibus facis: quia fidei oculis salutariem tuum, id est Dominum Iesum Christum in membris eius intrinseci, cumque pijs operationibus amplecti meruimus. De quo adhuc (sue ille, siue isti) Deo patri dicunt: Quod præparasti ante faciem omnium populorum. Nisi a toto patris intelligentia sit populorum, quæ Saluatorem in carne viderit: iuxta literam ratio non statuit, quia eum nec carnem, nec fidei oculis omnes populi conspexerunt. Ante faciem ergo omnium populorum hoc salutariem dicitur præparatum: quia ex omnibus populis in eum crediderunt, qui eum credentes fidei oculis aspexerunt. Nam, quod Dominus Thomas dicit: *Quia videri me Thomas, credidisti: licet qui non viderunt & crediderunt. Hoc de visione corporali locutus est. De qua & subditur: Lumen ad illuminationem gentium. & gloriam plebi tuæ Israel.* Hoc itaque, lumen de tenebris reuelat, hoc inueniat, hoc illustrat. Tunc gentes, sicut scriptum est: Gentium populus, qui ambulat in tenebris, videri lucem magnam: habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis. De quo lumine Ioannes Euangelista testatur dicens: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* De hoc in Epistola sua dicit: *Deus lux est: & tenebræ eo non sunt. De hoc idem lumine in Euangelio ait: Lux venit in mundum, & deleuerunt homines magi tenebras, quam lucem.* Et iterum: *Quandiu sum in mundo, lux sum mundi.* Quandoque cum sit etiam gloria gentium, in eo ad gloriā Israelis dicitur præparatam: quia siue in Patriarchis, Prophetis atque Apostolis, imo etiam in ipso omnium capite Christo, siue in eloquiis Dei, amplius his illa, quam pater, gloriosa indoluit, Apostolo attestante, qui ait: *Quid ergo amplius iudeo, aut quæ vilitas circumcissionis? Multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei. Et rursum: Quorum adoptio est filiorum, & gloria, & resplendentium. & legulatio, & obsequium, & promissa: quorum patres, ex quibus est Christus secundum carnem: quæ sit super omnia Deus benedictus in sæcula.*

Amen.

NOTATIO.

S E R M O hic S. Ambrosio ascribitur, ex vetustissimo codice, manu scripto monasterij Massanensis S. Placidi. Ex quo sancti sermone liquet, do constat, solemnitate purificationis antiquissimam esse. Cuius rei, præter ceteros multos, sunt etiam duo luculentissimi testes, vnus Methodius martyr, qui Decio Imp. pro Christi gloriæ sanguinem fudit: præcipuamque de hac solemnitate concionem Græcæ habuit. Alter vero Cyrillus Hierosolymitanus, qui in homilia, quam hoc solenni die ad populum habuit, his verbis concionatus est: *Lati hodie lampades ornemus: tamquam filij lucis cereos veræ luci Christo offeramus, quantum lumen in reuelationem gentium mundo apparuit: lumen itaque & lumine mutati, supra niuem dealbemur.* Quod autem nonnulli Iustiniano Imperatori hanc diem festi celebratam institutam putant, id à Nicephoro quidem scriptum non negatur. Sed res ita se habuit. Erant tum horribiles terræ motus, at funesta pestis contagio: tamque ob causam, ut Dei iram ille placaret, hanc solemnitate, multis iam ante atibus, toto terrarum orbe institutam, præcipuis pietatis officiis illie Constantinopoli coli voluit. Verum multo quidem ante illam celebratam esse cum illa duæ superiores ostendamus conciones Chrysostomi de eo die ante id tempus in eipisa urbe habitæ, & alia veterum patrum complacere.

NOTATIONES EX PETRI NANNII ET ALIORVM SCHOLIIS SELECTÆ AD HVIVS EDITIONIS VSVM ACCOMMODATÆ.

IN ENARRATIONES DVAS SVPER GENE-
SIM AD HORONTIANVM.

TOMO PRIMO.

OL. 200. f. d. Vides coronas lunarium, luna & stellarum globos conspiciat. Vel allusum ad coronam Atiadnes, vel in genere sidera hic illic quasi flores sparsa coronas appellat: nimirum vnde coronæ stellantes fieri possent, materia pro ipso opere posita, per Metonymiam.

Ibid. g. Calcem leuat. Omnia munia pugilis describit, qui non armis, sed pugnis & calcibus aduersarium oppugnat.

Ibid. h. Tervæque exercitum est hominis, talum corona. Exercitum idem, quod palestra, locus nimirum ubi pugiles sese exercent: aut allusit ad illud Gen. 3. Emisit illum Dominus de paradiso, vt exereret terram.

201. e. Nulla assentantiam punicætor sermonibus. Id est, titil-
letur, scilicet adulatorum blandiloquentis.

Ibid. d. In quo ad similitudinem æterni Dei vix esse innotuit. Miror cur S. Ambrosius Græcam vocem retinuerit. An quia Latini varie hanc effecunt, cum eam modo mætem, modo animum interpretantur, quod vel ex disticho illo apparet:

Si Deus est animus, nobis vt carmina dicunt,
Hic tibi præcipite sit puta mente colendus.

Nec Virgilius hinc longe abluat:

Diue hunc ardorem mentibus addunt
Euryale? An cunque Deus sua dira cupidot

At quod eiyum Græcum illi magis placuerit, quod vñ. 201. vñ. 201. hoc est ab intellectu dno sit dictus, cum Mēs à memuisse, Animus quasi à mēse appellatus sit, quorum verborum vim naturamque vñ. 201. explet An quia Anaxagoras omnia dixerit materia & vñ. 201. conferuati, ad dogma gratiosum alluferit, & vocabulum huic dogmati familiaritate retinuit.

Ibid. f. αὐτὰρ ἐπεὶ πλανήτας. Id est, minime errantes errones.

Ibid. g. Tauri depresso sulcu per totum diem aratro genuunt. Virgilianum est:

Depresso incipitiam tum mihi taurus aratro,
Ingemere.

Ibid. Glomerat gressus superbo. Et hoc Virgilianum:

Insultare solo & gressus glomerare superbos,

Vbi Scruilius, glomerare gressus, id est, vt cum disciplina incedat.

Ibid. h. Tum equis singularibus. Cum scilicet vno equo ad cursum veniant, quales Græci vocant cælitres: non binos trahunt, vt defaliores: non iugis innectant, vt in bigis & quadrigis fit.

202. f. Et abi. & conduxit mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & semicoro hori & neuel vini. Hieronymus haec ter-

S. Ambrosij tom. 3.

tium caput Oleæ sic transfert, Et fodi eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro hordei. Et septuaginta translationem in hunc modum addit: Et conduxit eam mihi quindecim argenteis, & gomor hordei, & neuel vini. Sic Ambrosiana interpretatio ab vtroque nonnihil variat. Vbi in glossa ait, Gomor & corum eisdem esse mensuræ, nimirum triginta modiorum: & neuel, esse dimidium coti.

203. a. Quid igitur opus est vt explorem ortus signorum, atque obitus? Ex Virgilianis verbis hoc deformatum est:

Daphni quid antiquos signorum suspicis ortus?

Nec frustra signorum obitus speculantur & ortus.

Ibid. Cuius stelle obitus nos cremiorum sensibiles, sed spirituum de funclerum triumphales manipulos de tumulis resuscitant. Cremium à cremando dictum: volunt nonnulli Grammatici Cremium id esse, quod dum in farragine cibis frigitur, circa margines combustum adhuc retet. allegantque illum locum Psalmi centesimi primi: Et ossa mea sicut cremium aruerunt: vbi Septuaginta habent: καὶ τὰ ὀστέ μου ἀπὸ τοῦ πυρὸς ὡς κρέμινος. Helychius autem ὁ πυρὸς ὁδοῦ ἵππων hoc est torrem interpretatur. Hic autem sine omni dubitatione crema busta significant, hoc est, ossa, quæ ex vltima sepulchrali residua superant, quæ aliquando reliquias appellamus.

In enarrationem super Genesim ad Sabium.

Ibid. f. Lecto Hexamero. Titulus est multorum veterum Theologorum, qui de operibus sex dierum, quibus mundus conditus est, commentaria scripserunt.

Ibid. g. Ex quibus colligitur paradysum in nostro principali, &c. Principale hic idem est, quod ἡ ἐκείνη ἀμυνία, mens scilicet: id nimirum quod in anima humanum præcipuum est, in quo phantasiæ & imperus motusque animi nascuntur, & vnde ratio emeiget. Hieronymus damnat eos, qui paradysum tantummodo allegorice exponunt.

204. a. Tortuosa angulatur angustibus. Allusum in hoc verbo angulatur, ad eiyon non anguis, quod se circumagat & voluminibus implicet, quia à Prudentio, Ciceroneque meandri appellantur.

Ibid. b. Bonus est enim sapientia cum hereditate, id est, cum fide, quoniam est hereditas credentium in Dominum. Hereditas idem est quod Græci κληρεῖα prædium, possessio, ea pars quæ cuique in diuidi non potest.

Ibid. d. Non morbo vultus. Id est, mundi ciuis. Ita nonnulli philosophi de tua patria responderunt, interrogati quales essent, vnde & illud Poetæ natum est:

Omne solum: solum patria est. vt piscibus aquor.

Dd

In auto-

114. f. Cognovimus itaque, ideo dividuum didrachmi, lege pofitum, quia dividuum generi huius mundi, id est, confectionis faculari, & fui domestici, & posteritati refertur, quibus necessitas & fortiter ex forte, id est, transmissionis deputari. Sensus hic: Didrachmum didrachmi à Iudæis ex lege petitur, quia didrachmum bonorum partem relinquere in heredes oportebat, & fortiter, quam in sua familia nactus erat de successore in successores transmittere, quia prædium non licebat de familia exire.

115. b. Vnde nec numerum monedæ, sed elementum habuerit, quibus ea coras, appellaverunt. Arithmetici videntur, numerum esse noluit. In eis enim numerus est, ubi summa in plura singula dividi potest. Iam dicitur omnem numerum repetita unitate confici, non tamen unitatem esse, sicque omnia à Deo fieri: eum tamen ea ipsa non esse, sed quod sint, ex Deo habere.

116. Si deneger. Deneger est, qui à genere suo deficit. In vtramque partem & bonam & malam capitur, sæpius tamen in deteriore.

In annotationes super Exodum ad Romanum.

214. a. Crebra & iucunda alioque caduntur. Alij caduntur, ut hic duplex lectio est, ita quoque in illo Terentiano versu, unde illud desuper non videtur esse: Veram interea dum sermones cadimus, ubi in aliis libris inveniuntur cadimus.

114. b. Constatum est vultu caput. Iudæi, qui à Egyptiis ritibus quadringentorum annorum incolam assueverant, facile perturbatione ad superstitionem Apis sue Serapidis, quem in specie tauri à Egypti colebant, vitulum vero aliquando capi pro iuvenio siue tauro notum est vel ex Virgiliano.

115. a. Vnde vitulum spectes, nihil est quod pocula laudes. Est alioqui vitulus inter boues gratia ætatis, qualis est puer inter homines, & quod iuvenis siue iuventa inter hoc genus artem, id viciis iuvenis inter homines.

214. c. Denique & patris uba Iacob abscondit in aures, cum simulachrum gentium. Scrupus ne male habuit, cum in aures ab idololatris cultum diversissimas sepeliret Iacob vna cum idolis. Sed hunc scrupulum mihi eripuit Hebræus noster Andreas Balensis, qui respondit in aures ibi vocari, quod sacerdos in cultu numinis aures tegunt, quales fuerat apud Romanos insula.

114. d. Sic Moyses typum illum dissipavit Aegyptium. Typum scilicet & elationem. Id enim significat Græcum vocabulum hoc.

115. g. Ipsi quid melius habes nobis participare. Allatum ad illud Horatii:

*Si quid non isti rectius istis,
Candidus imparci, si non, his vitæ mecum.*

In annotationes super Leviticum ad Simplificium.

215. f. Rara itaque conspectio de peccato, & a peccato. & Afflictio, id est, ut hanc vocem penitentiam, sibi vendicent, & versupet, & agnoscant et errant.

114. d. Quia cito impetu irrationabilis preteritis, & flamma quadam celerissimi motu animam depassitur. Allatum est ad Abudæ Nadab, qui ideo combustus fuerunt, quod alienigenæ incensum Domino adoleverunt: sed hoc plenius postea ipse indicat.

114. e. Facile corruptur ad deteriores. Deteriorare, verbum etiam in Pandectis legum obviat, ne quis tantam barbarum auerteretur.

216. b. Virescit, & passas obnoxium animam penitentia. Obnoxius qui in noxia siue quid in noxia est. Discrimen inter vtrumque Grammatici ponunt, sed auctores his vocibus promiscue utuntur.

114. d. Ideo & alibi legimus duos viros, vnum in quo foris Domini, alterum transmississimum. Hæc inmentes Levitici 6. Cæterum hic iste transmississimus, ad Hieronymum appellatur emissarius, quod in solitiorem emittatur, & à septuaginta Interpretibus ἀποσταλάσκει, quasi dicas ablegatus, siue dimissarius, nam emissarius longe altior est significatio.

S. Ambrosij tom. 5.

nis. Videat diligens lector nam vox dimissarius corrupta sit apud Hieronymum in emissarium.

In annotationes super Leviticum ad Constantium.

216. f. Qui videri circumcisi sunt signatos, etiam opprobrio & illatione dignatos arbitrantur. Eos enim contemptissimo nomine verpos appellare consueverunt.

114. b. Reperimus autem in historia veterum, non solum Aegyptios, sed etiam Asthiopam & Arabum & Phænicum aliquos circumcisi erga suos viros. Sumptum hoc aliqua ex parte ex Euterpe Herodoti est.

In annotationes super Exodum ad Romanum.

219. f. Vi alieni dispendii semen suum advenit. Alii codices habent allectent, quod quidem contactus, sed illud alterum familiare Ambrosio est.

114. d. Veretura est ferrea veterum segetibus inhorrent. Allusionibus Virgilij hæc verba constant:

*Sed fectio ancipiti decetunt, atraque late
Horrefcit strictis seges ensibus, ætæque fulgent
Solæ laccilia.*

In annotationes super Leviticum ad Chrematium.

220. f. Ideo Balazar ille Chaldeum accitit ad fidem, ut Chaldeum superfluo conuiceret. Allusio ad id quod à gentis vitio Mathematici & Genethiaci Chaldei appellantur.

*221. b. Sed & visu facies & dictu affabiles circumcisi. Verfos Matoris cum patula immutatione:
Nec visu facili, nec dictu affabilis vili.*

114. d. Ideo venter sui enim, quasi diuinum, nec elegit quasi prophetam. Diuinum, id est, haereticum, augurem.

In annotationes super cap. 22. Deterior ad Terentium.

223. f. Quid in pulvis quam lenox vox galli nocturnique vicibus solenne murmur ad excitandum & cavendum. Omnis audit generis factus, pulli dicuntur, ut quatuor pedum catuli, proprie tamen partus gallorum pulli appellantur, inde pullarius qui gallinaceos nutrit ad obsecrandum tripudium sollicitum. Plinius lib. 10. capite 21. de gallis. Proxime gloriam sentit & hi nostri vigilantes nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendo que somno natura genuit. Norunt sidera & ternas distinguunt horas interdu cantu, cum sole eunt cubitum, quartæ castrensi vigilia ad curas laboreque; reuocant, nec solis ortum incautus patiuntur obrepere, diemque venientem nuntiant cantu, ipsum vero cantum plausu alarum, hæc tenus Plinius, quam obrem à prudentio appellatur: Ales diei nuntius, ab Antonio Excubitor.

*Excubitorque diem cantu prædixit ales.
Ab eorum cantu Græci duo gallicantus faciunt, Latini vni.*

In Psal. CIV. de vera libertate ad Simplificium.

TOMO SECVNDO.

*407. d. Offendens libertatem nostram in Christi esse sapientia iuxta Stoicum dogma, solus sapiens est liber. Cicero in Paradiso: *omnes viros & omnes reges, & omnes imperatores id est omnes sapientes est liberos, & omnes multos seruos qui enim est libertas? Possit viuenti velis. Quis igitur viuit ut vult, nisi qui recti sequitur, qui gaudet officio, cui viuenti via consideratque: potius est, qui ne legibus quidem propter metum patet, sed eas sequitur atque tollit, quod salutare est: maxime iudicari qui nihil dicit, nihil facit, nisi cogitat deus, nisi libet et accubere: cuius omnia consilia resque omnes quas gerit, ab ipso proficiunt, eodemque seruatur: nec est vilis res, que plus apud eum pollet quam ipsius voluntas atque iudicium?**

408. b. Sed non ille solus liber, qui Dominum licitorem non perit, aut volentem digitum non vidit. Id est, non solum ille liber, qui emptus non est, & de eius capite licitatio

TOMO QVARTO.

14.4. a. Sed aliud esse observat gentilitio more, ut quia luna quid adorandum sit iudicat, ut puta, quintam esse fugiendam, nihilque ea inchoandam. Ex observatione Virgilij Heliodeque dictum, qui quintum diem lunae inauspicatum voluit. Virgilij. Georgic. 2. a.

Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna.

Felices operum: quintam fuge, pallidus Orcus
Eumenidesque facit: nam pariter terra nefando,
Cœrumque lapetumque creat: quæcumque Typhoea.

Hefiodus autem sic:

Πήματα δ' ἑλκεα δὲ καὶ τὸν κατὰ τὴν ἡμέραν.

Ἐπεὶ τὸν γὰρ φασὶν ἐννέα καὶ πρὸς τοσοῦτον.

Sic Virgilius eam diem inauspicatam esse voluit, quia sit natalitius hostibus Iouis. Hefiodus quæ tum Furæ obambulant ad penas sumendas de nocentibus. Servius quod eo die nata sit Pallas dea ferilis. Democritus etiam philosophus in hac opinione fuit. Minus est Virgilium, quintam dixisse cum dixerit Hefiodus quintas, nisi exemplar Virgilianum sit corruptum. Sunt autem sex quintæ in singulis mensibus lunaribus secundum Atticam observationem, qui lunare spatium in tres decades deferunt. Cæterum etiam quartam lunam vulgare proverbum infamat, quia infelices quarta luna nati esse dicuntur.

Ibid. c. Obsequium autem anno tertio et die imperij Diocletiani. Mira loquor, sed ea ter in hac eadem epistola usus est. Paulo enim post sic dicit, *versum non agnoscimus et tertio anno id imperij Diocletiani*: ac deinde in fine huius Epistolæ, sicut & *septuagesimo sexto anno de imperij Diocletiani*. Est autem senlus anno octogesimo, & nonagesimo tertio, ex quo primam ad Imperium Diocletianus pervenerat, non quod tot annos imperauerit Diocletianus, qui septuagesimo octavo anno suæ ætatis extinctus est, sed quod post acceptum à Diocletiano imperium is annus fuerit octogesimo, quo lunaris ratio Paschatis festum in alium diem transiit.

Ibid. h. Indictio enim in Septembris mensis incipit. Indictio quidecim annos continet, hoc est tres Olympiades. Indictiones Beda incipere dicit 8. Calend. Octobris, quæ sententia non pugnat cum Ambrosiana, cum octavo Calend. Octobris octo adhuc dies mensis Septembris residui sint.

In orationem funebrem de excessu Satyri.

14.6. a. In utroque & fidei ambiguum, & vine periculum. Vita aliquando ipsa anima est. Virgil. de Turno:

Vita cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Aliquando idem quod victus Græcico more, quibus *βίος*, & vitam, & victum significat. Digestis de officio prædixit: Noctenuis vitæ homines, sub prætextu aduentus officiorum, vel milium limine vnico, vel breui suppellectile ad aliorum vitam translati iniuriis vexentur, præses provincie providebit. Aliquando mores significat alienius, quæ propter qui operosiores sunt in senbendis ingenuis principum, libros vias vitas inscribunt, non historias. Hinc Plutarchus opus suum *βίος παρὰ νόμους* nuncupavit: atque ex eadem ratione est titulus ille vitæ sanctorum Patrum: atque eam significationem verba S. Ambrosij hic requirunt: hinc est quod Donatus in Phormione dicit: vita, & mores, & animam, & alim entum significat & spatium viteendi.

14.7. c. Nihil mihi profuit vitæ: non habuisse anhelum, nihil statum in eis inspirasse morientem. Summa cum vberitate, & vehementia cum Virgiliano luctu decertat, & in profa elegantissimi carminis vim, & gratiam expurat:

Date vulnera lymphis

Ablam, & extremis si quis super halitus erat,
Ore legam.

Nec aliter Statius secundo silvarum:

Te vultu moriente videt, lingua que cadente
Murmurat in te omnes vacui iam pectoris efflat.
Reliquias.

S. Ambrosij tom. 5.

Solent autem id facere, ut recepta in se per *καταδύσας* morientis anima, quasi eius spiritui deinde potius quam suo victuri essent. Sed S. Ambrosius id luctuosius interpretatur, quasi communione mortis ex fratris anhelum accipere sulderet, ne videretur ad istam *καταδύσας* Pythagorica maledere.

14.8. c. Quam dolores in alpium valle: sumamque nostrâ salutis consistere, lignorumque concessio constituitur. Habent alij pro concessibus congeribus, alij aggeribus, nimirum ista gravis delectatur arborum ut itenera hostibus intercluderentur. Quid melius sit; aliis diuinandum relinquo, nam & concessibus intelligi potest, quasi multa ligna comuni cæde, & simul strata

Ibid. e. Felix igitur iam oportuno obitu, quia non es in hunc servatui dolorem. Eadem imago sententia in verbis Virgilij:

Tuque ô sanctissima coniux

Felix morte tua, nec in hunc lætata dolorem.

Ibid. g. Qualem te nunc ego strata aspicio. Et hoc quoque ad Virgilianum carmen effigiatum est:

Hunc ego te Euryale aspicio.

Ibid. g. h. Quævis tibi dixerunt aliquid, qui se mihi dixisse memoretur: quævis tibi hinc quanta frequenter oborta lætitia, quod os errare in nobis cernerem? quem gratius error, quam iniquitas prolapsa. Et hoc quoque aliqua ex parte à Virgilio mutuo sumptum est:

Dausa Laridæ Tymberque simillima proles
Indifreta suis, gratulæque parentibus error.

Quanti autem hic postum pro quot, ut tanti in evangelio pro totis: quid hoc inter tantos? Itaque eadem significatio *ταῖς* & *ταῖς* dicuntur, quo & numerum continuum, & discretum ostendunt: Ioannis 6. *ὅσα ταῖς τῶν ἐκείνων*, ubi interpret verus: Sed quid hæc inter tantos? Fateor raras huiusmodi locationes, led tamen quia, quanti, pro quorapud probatissimos reperitur, vestibile est eius *ἀνδρὶ* & *ἀνδρῶν*, in eodem sunt receptum esse, Canilis, & quantum est hominum venustiorum, pro quotquot sunt venustiores dicit. Certe cum dictum, tantum numerorum non dicimus, quam magni sunt uimmi: sed quam multi.

14.9. c. Et enim ligari fuit in Oratio. Oratium hic idem genus velitis cum eo, quod nunc in sacrificali cultu solatiditur apud veteres insula nominatur. Cuius extremities vitæ dicuntur, etiam nunc in baptismo pueris iniciendis imponitur: insigne illud, & hostiarum, & sacerdotum est, credo id ideo christianis sollenne fuisse, quod S. Petrus genus christianorum, & regium, & sacerdotale appellat.

Ibid. Quod si homini non refert, simile homicidio indicatum est. Non abhorret hoc ipsum à lege Persica, cuius meminit Xenophon, secundum quam summa pena plecebatur, qui ingratitude consulti essent.

Ibid. a. Est enim huiusmodi gratia vi, vi, & cum refertur, habetur, & habendo refertur. Pulcherrima Antipallage, mutuoque sumpta ex Oratione Ciceronis pro Cn. Plancio. Quamquam dissimilis est pecuniæ debito, & gratiæ. Nam qui pecuniam dissolvit, statim non habet quod reddidit: qui autem debet, æs retinet alienum: gratiam autem & qui refert, habet: & qui habet, in eo ipso quod habet, refert. Hæc enim Cicero. Crispum, inquit Iulianus, agmen orationis rotundumque ac modulo ipso numerorum venustum. Meminit huius sententia Aulus Gellius Notum Atticorum lib. 1. cap. 4.

14.9. f. Nam quid spectatam speridit forensis eius secundum loquitur? Speridit forensibus, id est, agendis causis in foro. Iam enim militiam in duo genera distinguunt in armata, & forenses.

15.0. e. Quid vera illud recenscam, quod supra ipsam infusam pietate progressus, cum quædam incubator communium fructuum mei contemplatione muneri putasset esse tribuenda. Incubator, detentor, qui rebus alienis tuo corpore inheret. Ita Dionysius à Macrobio Siculæ incubator aule nominatur. Metaphora desumpta à canibus, qui roto complexu corporis prædæ, quam raperunt, inminent, qualem Cerberum describit Virgilius.

cini stipendia non absolvisset, vacatione à bellis obtineri non poterat. Cicero pro lege Manilia partem militarium, qui iam concessis stipendiis erant, dimisit. Ideo de senectute, animum tanquam emeritis stipendiis, libidinibus, ambitionibus, contentioni, iniunctiarum, cupiditatum omnium secum esse, hinc factum, ut operam diuturnam & functionem stipendium vocent. Ita Symmachus in illis stipendiis castitatis, vestalem pudicitiam designans. Ita & hic quoque virtutum stipendiis dixit, inde vocabulum deductum, quod militi stipēs dependebantur in familiarum. Operosio & hic quoque fuit in hoc vocabulo exponendo, quia multus est S. Ambrosius in hac voce viri pando.

55. a. *Solue ergo seruo tuo munus gratie tuæ, quoniam ille nunquam negavit, qui ante diem mortis templarium privilegia denegavit his virginibus, quos reuereri possit.* Nou mirum est Sanctiui Ambrosium nihil scribere de genere mortis, quo Valentinianus obiit, quasi tyrannum Abrogasem, qui iam imperio incubabar, & Valentinianum laqueo præfocuerat, spolia opinione tanquam princeps tibi manus attulisset, nondum opportunum existimabat eum eius criminis impetere. Sed est hic nonnulla obicitas, opinorque sententiam talem esse. Solue Valentiniano gratiam baptismi, & Christianitatis, cum ille tibi semper gratificatus sit. Hoc enim puto, quam ille nunquam denegavit. Iam quod sequitur. *Qui ante diem mortis templarium privilegia denegavit, approbato est, vel quod Christianitatem amplexus sit, vel quod Christo gratiam non denegavit, qui templis idolorum sua privilegia denegavit.* prelo Symmacho, præfocorvis, qui nomine totius senatus à Valentiniano peribat, ut templis, templorumque gentilium sacerdotibus sua stipendia incolamus servarentur. Quasi dicat. Solue ergo seruo tuo munus tue gratiæ, quam ille tibi nunquam denegavit. Commutata enim illa per compensationem & parca officia decurrere videntur.

ibid. d. *Hic tui tam, & tuo iudicio vindicatus.* Id est, tibi affertus: allatum ad vindictam secundum libertatem, & securitatem. Qui enim in se servitum peribat, aut qui in libertatem provocabat, assertorem adhibebat, cuius patrocinio iussu tueretur, is Valentiniano Christi erat.

ibid. e. *Da et manibus sancta mysteria.* Apuleius auctor est, malas animas, ubi de corpore egressæ essent, vocat legiones, bonas lares: eas autem, de quibus incertum est, quo in grege essent, vocari manes sed ea differentia postmodum abolita est, ut deos etiam infernales manes appellarent, unde frequens illarum aris sepulchralibus in scripto D.M. hoc est: Diis manibus, adeo ut prorsus sub nomine manum sanctiores animas comprehenderint, vel fortasse allusum est ad illud Virg.

Manibus date Lilia plenis.

Purpureos spargant flores animæque nepotis.
His saltem accumiem donis, & fungar iocanti,
Munere.

ibid. Non ergo soribus Allusum ad carmina illa Virgilij de Marcellio filio Octaviæ sororis Augusti proxime recitata.

ibid. d. *Dixit tamen absens, & dicentem me fidem pro te Christus audiuit.* Optime rescriptum dixi pro dixi, ut illa in finem, quæ facile Lectori hanc impressionem cum cæteris conferent, occurrat. Apparet ex hoc loco, locumque superioris vadem adhiberi solere in baptismo, qui de Cæthecum baptizandum promitteret eum post sacramentum datum in fide mansurum: hanc fidelitatem indicat se absenti Valentiniano apud Christum oblitte. Est enim fidem dicere fidelitatem.

56. d. *Cogitatione ration abiles fidei odor, circumfisionis attentio, ornatus capitis gloriæ.* Sensus hic est: ideo videlicet gloriosius quod non regalia diademata, sed dominici sanguinis insignia coronent. Ita enim loci obscuritas elucidatur. Diadema Actæto falsæ lineæ est, & recte à reuincendo nomen inditum: gemis valonibusque id obitum habebant Reges, nunc adhuc in capitibus Ducum, & Co-

mitum appare, nostris temporibus sponsum adit ornamentum, olin sanctis virginibus semper additum martyrium passus, quod Christi regni essent, Germani vocant een treck.

ibid. g. *Beati ambo si quid mea carmina possunt, Nulla dies unquam memori vos eximet ævo.*

Fortunati ambo, si quid mea carmina possunt,
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo.

In Epistolam V. ad Theophilum & Amyrum.

90. b. *Vel cognoscerent.* Id est, maxime vel potissimum cognoscerent: qualoquutione & Cicero & Horatius vtitur.

ibidem. *Temerandum.* Id est, temere agendum. Lucanus.

Acer & indomitus, quæ spes, quaque ira vocaret,
Ferre manum, & nunquam temerato parere ferro.

ibid. d. *Suscepit enim discipulum in suum.* Sed alij scripti codices habent. *Acceptit eam in sua.* S. Ambrosius videtur ita sentire, quasi tum quoque adhuc vixisset Ioseph, & quasi Ioannes marrem Christi ad se domum transulisset: quam sententiam salis alibi quoque apud eundem reperies, semel in Oratione ad virginem: Neque enim mater Domini Ictu nisi ad possessorem gratiæ demigraret, aliudens ita ad etymen Ioannis. Rursus in instructione virginis: ipse est discipulus, cui mater commendabatur: Quomodo marito tolleret uxorem, si fuerat Maria mixta coniugio, aut visum thori conjugalis cognouerat? Potest quidem hæc sententia S. Ambrosii, ex verbis Græcis colligi, ita ut *accepta* & *id est*, hoc est, transulit ad proprias suas possessiones. Ied & illa quam Ecclia sequitur, ex illis verbis Græcis elicias, hoc est, acceptit eam inter sua, hoc est inter ea quæ ipsius erant, hanc quoque pro sua habuit. Sed Latina interpretatio proba mihi videtur. Acceptit eam in suam: quæ ratione, necessitudinem & quasi adoptionis matris Ioannem apparet cognovisse. Et quid miri si vna aut altera littera in Græcis mutata sit, ut olim fuisse, ita ut *accepta* & *id est*, hoc est, Non mihi verisimile videtur si Ioseph in viuis fuisset, cum vobis & filij eius curam in extremis calamitatibus, quæ etiam alienissimos excitare solent, relicturn fuisse. Neque tamen hic cadit argumentum integritatis Mariæ: si enim Mariæ alij filij fuissent, non cura matris à filiis translata in patrulem fuisset. Sed orbi iam & marito & vnica prole in proximi tutelam committitur.

In Epistolam VI. Synici Papa ad Ecclesiam Mediolanensem.

ibid. b. *Nos sane nuptiarum vota non assermanter accipimus quibus velaminis interfusimus, sed virginum nuptias Deo devotas, maiore honorificentia honoramus.* Hoc illis verbis significatur, nimirum sacerdotibus interesse dum nouæ nuptiæ stant reguntur, ita enim appellatur velum: quo noua nupta faciem abscondit, quod postea dum *ἀναβλέψα* celebrantur deponere solet.

ibid. *Facto igitur presbyterio constitit doctrina nostra, id est Christiana leges contraria.* Facto igitur presbyterio, quasi dicas, habito senatus: est enim *πρεσβυτεριον* seniorum congregatio, ut *senatus* Senatorium apud Lacedæmonios. Erant enim presbyteri in Ecclesia, quod Senatores in Republica. vtrique nomen inditum est à grauiori ætate. Dicit autem Sanctus Ambrosius de sententia presbyterorum, visam eam esse doctrinam aduersariam Christianæ legi.

In Epistolam VIII. ad Sabinum.

92. b. *Quod cum virum interfecerit Apollinare, qui non potest curare, quod Dominus noster Iesum pro nobis seruimus suscepit.* Aut Christus secundum carnem ab Apostolo secus sit dictus, inter plurimas causas & hæc quoque ferri potest quod tamquam furcifer crucem suam tulerit, &

lit, & seruilis supplicio necatus sit.

92.b. In manus tuas commendo spiritum meum. Ex Græcis verbis etiam ita interpretari potest, in manus tuas depono spiritum meum, quasi resumpturus in resurrectione. Sed enim commendo etiam aliquando hoc significatum habet.

93.b. Perdix qui clamauit ut congregaret, quæ non peperit. De sumptum ex 17.c. Hiletemiz : Perdix fouit, quæ non peperit.

In Epistolam IX. ad Theophilum.

Ibid. c.d. Vexari intentione. Intentionem hic vocat contentionem & perniciam, opponitur remissioni.

Ibid. c. Propendet. Sumpta metaphora à lancibus quarum leuior, eleuatur, quæ grauior, propendet. Plautus in Asinaria, Nec dependes nec propendes.

Ibid. c. Aut certe victum inopum itineris suspate. Rectum ne sit valde mecum ambigo, vt hic sit sensus, collatione pauperum vlatum conquirunt, nihil enim hic victus itineris nisi vlatum, quid illi legas pro inopum inopem, vt aut cogantur inopiam gemere, aut si non gemant, ferret? Eo descendetem, nisi vlturpæ proprie diceretur, cum quæ nostra non sunt, occupamus : & victum pauperum in vsu nostrum inique conuertimus.

Ibid. f. Effreytum reperiri. Typum, id est, formam, ratione modum.

In Epistolam X. ad Iulium.

94.e. Pulchre autem quos dicunt vixisse seruauit. *Id est* vocabulū artis hic est, & significare videtur, vbi etiam iouem finium, inter quos momenta sententiarum includi debent.

In Epistolam XII. ad Valentinianum.

97.f. Cum vir clarissimus. Quid differant illustres, speciales, ipseos, clarissimi, peto quid docetur ab Alciatore, libro Disputationum tertio. Maxime autem hic trinitas conuenit viris senatorij ordinis, perfectio vtriusque, perfectio prætorij aliusque nonnullis magistratibus. Est ergo hic dignitatis vocabulum potius, quam satius celebratoris indicium.

Ibid. f. populi tamen exemplum militætoris dori. id est, bellum, in quo quid Syonachus peteret, & ad Principem retulisset, cōtinebatur. Aliud est quinta relatio, cum post quatuor sententias, binas condemnatorias, binas absolutorias, quinto eadem lis ad eum iudicem refertur, à quo postea victus appellari non cadit.

Ibid. f. Sed aurum hoc diligentiū tractes, foris pretium, intrinsecum est. Pretium id, quod rei à tractatione habet, & tantum in numeris, quæ res est, continetur. Hic tamen pretium, ipsum aurum prope modum significat. Si enim paulo post. Omittit absconditam pretio humum, id est, pastoralis casus auro degeneri renitentes. Sic & poeta quidam.

In pretio pretium nunc est, dat census honores. Metallum autem pro re posuit, genete ad speciem contracto: alioqui pretium est quod pro re debetur, præstatione quæ facit, vt merces quæ redditur opere, & præmiū quod virtuti.

Ibid. b. Nam de Senonibus quid loquitur? Quos Capitolij secreta penetrantes Romanæ reliquie non iussit. Id est, iussere valuisse, nimirum inopotes ad hostes depellendos. Virgilius.

Instat vi patria Pyrrhus, nec claustra, nec ipsi
Cultores suffere valent.

Senones autem Celstarum gens, quæ ducē Brenno Romanæ cepit Capitolium quæ obedit, quos noctū furtim ascendentes Maullus strepitum anserunt excitatus de rupe Tarpeia deiecit.

98.a. Quid me casso quæ diæ gregi immixti, sanguine trænata, Apud antiquos cruentate idem erat quod vulnerare.

Ennius apud Ciceronem in primo de Diuinationibus. Quem se intorquent lanians rostroque cruentans. Hic autem ciuenans idem quod cruentare implet.

Ibid. l. Quid dicam bimæstres Imperatores? G. Iuliam, Othone, Vitellium intelligit, quorum Galba septimo imperij mense occisus est, Otho nonagesimo quinto die, Vitellius octauo mense: tres certe annos tria Principes in imperio non expleuerunt, quod eleganti carmine comprehensum est ab Aufonio.

Galba senex, Otho lasciuie, famose Vitelli,
Tertia Vos Latio regnantes nescit ætas.

Nisi hoc potius referri velimus ad Ælium Pertinacem, qui duobus mensibus & diebus 25. & ad Didium qui duobus mensibus & quinque diebus in Imperio fuit: quod certius conuenit cum spatio Ambrosiano.

Ibid. Nam quid dicam illi Cirsium fuerant. quoniam miserabili nonaque exemplo alter capitiū Imperatoris, suo altero capitiū orbis. Id laud dubie de Licinio Valeriano, & filio eius Gallieno intelligendum : quorum patet caput à rege Petrarum Sapote, & vultu a scultore cæticum pro labello subieciar, in miserabili seruitute consensu: ut ait orbē terrarum lux & nequitia perdidit, adeo vt triginta tyranni provincias occupauerint, & femina quoque contra eam diadema sumperint.

Ibid. d. Vix septem Vestalæ capiuntur puellæ. Capi proprie dicuntur virginis cum a: Veniale sacerdotium eliguntur. hac enim formula in eligendo Pontifex viri solet : Capio te Amara. Capere etiam Virgilius simpliciter pro eligere posuit. *Æneidos* 1.

Nunc terras ordine longo

Aut capere, aut captas iam despectare videntur.

Ibid. En totus numerus, quem insula vittati capitis. Insula sedimiri solem : & sacerdotis, & victimæ. Sic enim de immolanda Iphigenia inquit Lærtius lib. 1.

Cui simul insula virginis cireni diadema comptus

Ex vtraque partim alarum parte profusa est.

Est autem insula fascia in modum diadematis, aliquando lata, aliquando tortilis, albo & cocco. Vtræque ab vtraque parte dependet. Virgilius 2. *Æneid* vtrique, Dum quas hostia gessit. Est autem id quoque insigne sacerdotum, vt diadema Regum. Idem *Æneidos* 10.

Nec potulæ Monides Phœbiæ, Triuicque sacerdos,
Insula cui sacra redimebat tempora vitæ.

Cic. contra Rullum, his insignibusque impetij insulis venditis: atque ita metaphoricè insula pro insigni summæ dignitatis capitur : Codice Iustiniani lib. 12. de Consulibus antiquius statutum est, consularibus viris ceteros quidem honoratos ipsius Trabæ summitate, pares vero insulis, consideratione tantum temporis antecire.

Ibid. e. Non vitta capiti decus, sed ignobile velamen vsu nobilitate castitatis. Nimirum quod eximium sit a vsu pudicitie, dum ora prætegit, & lubricis conspectibus defendit.

Ibid. f. Si priuilegium querat sacerdos, &c. Quenam ista lex fuerit non facilius diuinato, nisi si ea quæ sub nomine Valentiniani cum sit Valentis, lib. 10. Cod. Iustiniani ascripta est de decurionibus, cuius hæc verba sunt. Quidam ignauis iustitiam, desertis ciuitatum numeribus capant solitudines : & lectera, & sub specie religionis cum coëtibz *nona* *congregant*. Hos igitur atque huiusmodi deprehensos enui læbebris, consula præceptione mandamus, atque ad munia patriarum subeunda reuocari, & pro temore nostre sanctitatis familiarum etum carere illecebris, quas per eas censuum vendicandas, qui publicæ essent subituri munera functionum. Id autem legem Atticam *ubi* *ad id* *videtur* *videtur* referre, quæ cautum erat, vt si quis facultates suas impares esse diceret ad ferenda publica onera, eas illis cederent, quæ onera in se transferre vellent : meminuit huius legis Atticæ Demosthenes in oratione sua aduersus Leptinem. Est & altera ibidem lex, quæ propius à illud verbo S. An. brosy accedere videtur : Curiales,

inquens,

Ibid. f. Incensa est Basilica. Basilica Viriuius est, ubi ius dicitur, hic autem pro templo usurpatur est.

105. c. *Liet gentilis duodecim Deos appellent, isti triginta annos colant.* Valentinus vnde eius gregales Valentiniani nominati sunt, Platonice scilicet per studiosus fuit, is, vt in Decretis refertur, zonis in origine Dei induxit. Plura de eo Irenaeus. Deos autem illos duodecim Confectus appellat, quod lous consilii interfuit: quorum haec nomina sunt in versu Ennianio:

Iuno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Forum: quod in singulis mensibus secundum gentiles errores praesidebant.

Ibid. d. Quamquam vindictam caelestem non euasit, suos suos persequi heredi. Haeres hic non qui in ius de sancti successit, sed successus esse sperabatur: vt intelligas filium ante patrem in morte ebulisse.

Ibid. Scripsitque eo quod non ferre debuerit, sed vindicare. Non consilium principis facti opus esset, sed tamen fletum punire.

Ibid. f. Si Iulianus non esset vltima Ecclesia, quia praenunciatur erat. Semper praenunciatur eum vocat, quem nunc Appellatam appellamus.

Ibid. g. Igo conuenit eius atque exercitum ex altera parte naturae, quos ante distuleram. Intellego classem Nauarchi, quem Maximus bello mariimo praefecerat, tempestate discedam fuisse. Sunt enim qui duas naturas partes appellant, rem et aquam: aerem & ignem non esse elementa, sed elementata: nata minuit aliunde, non autem primordia aut finem prima rerum naturae.

In Epistolam XIX. ad Constantium.

109. a. *Quia ipse super mariis fundauit eam, & super flumina praeparauit eam.* Hebraei videntur sentire terram aquis inhiere, usque quasi pro fuitis ad fundamentis vii. Habent enim in in quibusdam peculiare physilogiam, inter quae etiam illud est, quod aquas supra caelum constituunt & firmamentum, aut, diuideret inter aquas & aquas: sed Theologi eam cōtōuerfiam interpretatione quasi conciliant, cum Graecorum philosophorum dogmatibus, eo quod aquas supra caelum constitutas caelum cristallinum velint esse. Basilus autem in libris Hexaemeri in simplicitate & quae hoc ipsum interpretatur.

110. a. *Quaraginta exilium.* Quod Cain perpetrato homicidio solum vertit, id postea abijt in omnium gentium mores. adeo vt omnes homicidae, etiam si per errorem, & casu hominem necassent, quasi nefarii patriam, quam sanguine humano contaminauerant, vltro reliquerint. Exemplum plura apud poetas & nonnulla apud Historicos.

Ibid. e. Grande innocentia precipitum. Innocens hic capiti pro simplici & ad hoc paulo post: Innocens dum credit facile, cito labitur.

Ibid. d. Subdola iniquitas defenetratum. Defenetratum, valde visus obligatum & depreffum.

Ibid. e. Propendunt bona. Inclinantur, humi vertunt, oherere suo. Plauis in Afina. Nec dependes, nec propedes quoniam natus nequaquam sis. Cic. In Tusculanis: Tantū propendere illam bonorum animi lanceam, vt & terram & maria deprimat.

Ibid. f. Grauis enim vitio potest alio plumbo suffulta iniquitas. Talentum hic simpliciter immentum pondus significat. Virg.

Argenti, atque auri memoras quae multa talenta.

Gnatis parce tuis.

Apud Homerum etiam bilancem significat.

χρυσὴ πᾶσι καὶ αὐτῷ βαρύνει.

111. b. *Vadatur hunc sermonem meum sancti viri Ioseph.* Vadatur, hoc est, hunc sermonem meum certum esse doceat, & qui subterfugerit nequeat a consuetudine eorum sumpta metaphora, cui reus vadatur, hoc est fidei scotem accipit, de eo in iudicium ad certum diem sitendo, Cic. pro Quintio. hic hominem in praesentia non vadatur, ita fide vadimonio discedit.

Ibid. g. Germinatur autem seruius, ubi seruitur vernaculus. Olim habebant serui peculiosi, eos qui ipsi feriebant quos vicarios appellabant, qualis Sautia apud Plautum in Aferia: Ichorum conditio pessima, eo quod in eius manu sunt, qui nec ipse libertatem habet, nec illis data potest.

Ibid. e. Postremo faciem & oram mutatur. Ex Virgilio verfu desumptum hoc est:

Vt faciem mutatus & ora Cupido

Pro dulci Alcaui veniat.

Ibid. Conciliatio herede nobilitatem quam decolorato. Primo David successit iure natalium designatus fuit Ammon, sed Thamaris fororis stupro decoloratus ante patris obitum occidi meruit. Haereditas deinde ad Abalonem pertinebat, sed is tam impius in patrem, quam ille in foretorem. Ille enim fororis pudicitiam eripuit, & probo oppletam cum summa ignominia statim eiecit: patri & regnum & vitam eripere molitus est. Nefarii ambobus in caelo, atque patricio. Tertius deinde ordine natalium successit designatus Adonias, qui senis decrepit extremum halitum non expectans, eo viuo adhuc regium nomen occupauit, & post mortem eius, coniungens Daulidis in vxorem affectauit. Salomon autem legitimo gradu nascendi ad regnum nullum accessum habebat, vt potest minor Adonia, sed tamen hunc David praeterito maiore filio ad accessionem accessit. Clarior igitur David accessit herede, quam legitimo, fuit illum volens Ammonem, fuit Abalonem, fuit Adoniam.

Ibid. e. Commendo tibi Ecclesiam quae est ad Forum Cornelij. Multae ciuitates a foro nomen habent, vt Forum Appij, Forum Fuluij, Forum Flaminij, Forum Sempionij, Forum Clodij, Forum Liuij, Forum Iulij, ab his quoque colonias deduxerunt appellatae. Forum autem Cornelij fuit forum Cornelium in Italia non longe a Cliteria.

Ibid. Neui enim sum, & quidam attus sapientiae non temere credere. Verba Cicetonis in Epistolis ad Quintum fratrem.

Ibid. f. Nam etiam melendi periti conuident notas agitudines, vi ipsi appellant. Intellegi autem morbos in ipsa sui cruditate & paroxysmo non esse pharmacis curandos, quod sequetur indicant cum subdit: Aut crudior agitudine medicinam respuat.

In Epistolam XX. ad Ireneum.

Ibid. g. Nam cum ex populo Iudeorum, vt plerique arbitrantur, genus duxerit. Fere omnes eum Samium tradunt, nonnulli Thyrenum, ex insulis quas Athenienses eiecit Barbaris occupauerunt. Vnde haufcit S. Ambrosius eum esse ex Iudeorum populo, nouum comperi. Veratam autem eum apud Sacerdotes in Aegypto, apud magos in Chaldaea, multa mentione scriptorum testaturum est.

111. a. *Parietinis quibusdam animarum fufus.* Parietinae sunt parietum ruinae, muri seuiconsumpti. Cicero ad Seruiū Sulpiciū in tantis tenebris & quasi parietinis Reip. Tuleanarum tertio, Magique me mouerant Corinthi subbito aspectu parietinae, quam ipsa Corinthus.

Ibid. b. Atque vt cicadas, autem, aera quidam pasci cupiditatem. Vere sunt cicadas, quia de die in diem viuunt quaeque rumpuntur suo. Cicadas rore veseli ex Plinio libro secundo, capite vigesimo-sexto, ex quarto Aristotelis de animalibus & ex illo notissimo carmine Virgilij apparet.

— Dumque thymo pascuntur apes, dum rore cicadae. Actiores hoc animal maxime ieiunium censet, sed & Plinius Cameleontem in pastu animalium vidit, quod haud dubie vento alitur, vno tractatu cum Cicadas coniungit. Aura autem leuis est spiritus coelo leteno, rore abundans. Quid illud, quaeque rumpuntur suo. Optime & ad cantum, & ad querelas, & acquisitiones temperatum est. Queti enim dicuntur aues in cantando, queti de suis fortunis expostulant. Queter & dicuntur, qui intendunt possessiōibus comparandis, & quetu nomen veritale ab omnibus istis & quae deriuari inflectique potest.

Ibid. ad mortem nati diuinae. Sunt apud Aristotelem animalia

animalia quædam in ponto ἑρμῆς dicta, quasi diurna quod eorum ætas diem vixum non excedat. Et Philosophi apud Lucianum ἑρμῆς ceteros mortales vocant.

Ibid. *Vitatorum serpentium, qui venenato lappi corporis se trahunt.* Ea dicuntur proprie labi, quæ in motu pedibus non nituntur, sed voluntur, vt serpentium & rotarum actus. Virgilius in secundo *Æneidos*.

Pedibique rotarum

Subiiciunt lapus, & in octavo eius libris

Ac dum prima lucis vdo sub lapsa veneno

Perterritat sensus, atque ossibus implicat ignem.

In Epistolam XXI. ad Syriacum.

Ibid. *Ad cum de conferentio nostro aliquos dirigis.* Colligas ex ordine Ecclesiastico conferuos, eorum cum aliis functionem conferuium vocat, & fortasse ex eadem consuetudine humilitatis est, quod Pontifex se seruum seruorum Dei appellat.

In Epistolam XXII. ad Anatolium, & alios de obitu Achilii.

113. a. Actate supparem, non imperem spiritum. Dulcissima agnominatio: est autem hic suppar, idem quod aliquando inferior, & subsequens & quasi successor, & proximi deinde gradus. Cicero de claris oratoribus: Huic ætati suppare Alcibiades, Critias, Theramenes.

Ibid. b. Velus quodam melotidis. Vestes ex pellibus, pro genere animalium, unde sunt, nomina sua fortinunt, Leonitis ex pellibus leonum, Dipthera ex capræ, quam nonnulli theonem appellant, Melotis, siue: Melora otium. *μῆλον* Græci ouem vocant.

Ibid. c. Non aliter etiam eius discipulis imitatione, qui & ipse dixit patri suo & matri sue, non videt. Quid hoc sit in sequenti Epistola. S. Ambrosii repetes sub his verbis: Postius in monasteriis, in quibus cum quæretur ad parentibus vel proximis dicebat: Qui sunt fratres mei, aut quæ mater mea? non noui patrem vel matrem, &c.

In Epistolam XXIII. ad Anysium.

Ibid. b. Medius inter sortes. Verba sunt psal. 67. Si dormiatis inter medios clericos, &c. Iuxta inter tribus sorte diuisa fuit: cuiusque ergo tribus partes Sortes vocant.

In Epistolam XXIII. ad Vigilium.

114. d. Populi sepe conciderunt senore. Romani non ferentes onera vsurarum per secessionem, Sacrum montem occupauerunt.

115. a. Eo quod prosperum indicium, non aduersantium sit visere Deum. Veteres crediderunt conspectum numinis aut Herois pestiferum esse: unde apud Ethnicos solent præcari, vt contra obferas sit. Petrus quoque fulmen numinis ex præsentia eius metuens, dixit. Exi à me domine, quia homo peccator sum, & Vidua in libris Regum putat idem filium esse mortuum quod in contubernio habere prophetam.

Ibid. Aut nullam ignorauitibus. Eandem videlicet, vt par hinc inde conditio esset luendi accipiendique vestes. namta habetur Iudic. 24.

Ibid. c. Quam iam paranympum. Paranympus apud Græcos virtusque generis, alioque nomine *παρυνος* dicitur nimirum, eave qui sponso sponse ad curam nuptiarum adiungitur, fere idem qui in Romanis nuptiis est Auspex, cuius auctoritate potissimum solemnia nuptiarum persequuntur. Lucanus de nuptiis Corneliæ & Pompei contentique auspice Bruto, Iunguntur taciti. Sed regrediar aliquantulum retro ad questionem Samsonis: De comedente exinit cibum & deforti dulce. Si Hebraica verba ita essent *מלכותו* vt fortis is diceretur aliquando, qui acer aut acerbus esset, optime decurreret per antithetam, & in extricabilem videretur ex contrario natura habere solutionem, & prorsus incredibile

S. Ambrosii tom. 5.

quiddam, quod in omni ænigmate obseruari solet. Certe apud Latinos, Sævus nunc pro forti, nunc pro crudeli ponitur: acremque, forte forttem, nunc acerbum dicitur. Sed eam curam ad Hebræos reuicimus. Noster Balenus lingue Hebraicæ peritissimus dixit mihi, vocabulum Fortis istiusmodi ambiguitatem non admittit. Sed si scriptum fuisset meari, hoc est de Leone, idque pronuntiando nonnihil deprauatum esset in mari hoc est acervo, Samsonis verba proxime ad naturam rei accessisse, & tenui quadam luce, ænigmatis obscuritatem adiuuasse. Certe Iosephus ita habet. *וְיָדָהּ מִפְּסוּקֵי יִשְׁרָאֵל עֲלֵהֶם יֵשׁוּעַ הַנָּזִיר אֲדֹנָיִם יִשְׂרָאֵל, hoc est, qui omniuorax est, genuit cibum suauem ex se se, quamquam ipse prorsus insuauis esset.*

116. d. Si dissoluti essent crines septem capituli sui, & quasi in cubiti intexti, discederet ab eo virtus sua. Iosephus, sic habet: *וְיָדָהּ מִפְּסוּקֵי יִשְׁרָאֵל עֲלֵהֶם אֲדֹנָיִם יִשְׂרָאֵל, hoc est tertio iudi cavit comas suas intexi debere. Septemaginta sic *סֵדֵן* *וְיָדָהּ מִפְּסוּקֵי יִשְׁרָאֵל עֲלֵהֶם אֲדֹנָיִם יִשְׂרָאֵל, hoc est: si tenebris septem catenulas siue anulos capitis mei cum trama, & impeggeris cum paxillo in parietem. Vbi elegantissime Septuaginta *סֵדֵן* posuerunt. Sunt enim Cincinni quasi in alieius numinis aut fluij gratiam alere solent. Ceterum quod ait S. Ambrosius quasi in cubitum, sciendum est, cubiturum, hic certam partem machinæ textoriæ significare.**

Ibid. Simul quia debebatur iniuncta ad id tempus fortitudinis viro, vt inderet eum. Illud debebatur tum à scriptoribus vsurpatum, cum id quod fatale, siue in futurum imminabat, indicat voluit Iosephus de eodem Samson, *וְיָדָהּ מִפְּסוּקֵי יִשְׁרָאֵל עֲלֵהֶם אֲדֹנָיִם יִשְׂרָאֵל, nonnumquam hoc ipsum *סֵדֵן* dicitur, vocabulum idoneum iis, quia nomine laui abhorrent.*

In Epistolam XXV. ad Vercellensem Ecclesiam.

117. b. Mihi adhibetur vestra intentio. Est hic intentio idē, quod contentio, futurorum temporum vidit negotia, id est, acta, res gerendas.

118. b. Ad caput suum colligidam. Est autem subcinericius panis testē Hesychio. Sunt autem quatuor genera panum, furnaceus, cratini, subcinericius, & sartaginius.

121. a. Assusce vnu esse. Id est idem & vniformis, non varius & multiplex.

In Epistolam XXVII. ad Simplicium.

125. d. Non sit, inquit, extrinsecus capillorum implicatio. Verba Petri Græca hæc sunt. *ἡ ἐξωθεν ἐστὶν ἀπὸ καπνῶν τοῦ χυλῶν.* Intepres vetus, quæz nō sit extrinsecus capillatura: quidam transtulit plicaturam. Ceterum S. Petrus intellexit omnem ornatum, qui capillis adhibetur, siue eos in nodum colligunt, siue in coymbos glomerant, siue in cincinnos vibrant, siue gradibus frangunt, siue eos quasi in funiculos in triplē, quatuoruplī ordine remittunt siue crobilis innectunt, siue aurea scobe alpergunt.

Ibid. e. In summis diuini inops. Horatius magnas inter opes inops.

Ibid. f. Posterior sicut odor agri pleni, sepultura sicut mors. Ad duo loca scripturarum simul allatum. Gen. 27. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, qui benedixit Deus & Job; Ingredieris in abundantia sepulchrum. sicut inferet acervus tridici tempore suo.

Ibid. Inferretur apotheca. Vbi aliquid reponitur apotheca dicitur, nunc autem Pharmacopolarum officinas ita appellamus.

126. a. Ideo raptus est, ne cor eius malitia mutaret. Verba ex quarto Sapientie: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius.

In Epistolam XXVIII. ad Honorianum.

Ibid. d. Iura pietatis. Id est, iura pietatē necessitudinis

E c

Pie-

In Epistolam XXXVI. ad Irenaeum.

238. f. *Quae mentem non afficiat, sed oblectet.* Afficiat, id est, cruciet, anxiam & agram faciat, fere idem quod conficiat, quod postea subiicit. Poeta quidam:

Iupiter affectu tandem miserere puellae.

Sunt autem affecta, quae fere confecta sunt, & consumpta.

Ibid. g. Sicut etiam comparum suum noster. Coniugem intelligit, translatio sumpta à paribus boum, qui simul iugum trahunt.

In Epistolam XXXVII. ad Irenaeum.

139. d. *Nulla autem epistola tantum benedictionis increpuit.* Increpuit, infonuit, sonitum edidit Virgilius:

At tuba terribilem sonitum procul ære canoro

Increpuit.

Ibid. h. Legem mandatorum in decretis eussuauit. Græca verba Pauli hæc sunt: τὸ νόμον τῶν ἐπιταγῶν ἐδίδασκεν ἡμεῖς. vox ἡμεῖς πολὺν σημαίνει, magnam habet: nunc heretum siue sectum, nunc placitum siue edictum, nunc decretum significat. sic Lucæ 24. ἡμεῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων δεικνύμεν ἡμῶν. καὶ οὕτως ἡμεῖς διδάσκοντες. factum est autem in diebus illis exiit edictum a Cæsare Augusto. Arbiitorque secundum anni discipulos in Iurisprudencia cognoscenda, quod iubet Iustinianum ab edictis appellari, dogmaticos Græco vocabulo appellatos siue fecit credam facit perpetuus græcismus illius proeuium, quod Paudetis à Iustiniano præfixum est, vt prorsus videatur primum Græce natum esse, deinde in Latinam linguam conuersum.

140. b. *Ex quo totum corpus fideliū & sapientium, per harmoniam rationabilium verbi, hoc est enim συναρμολογημένον, id est harmonia verbi compingitur.* Et Græce & Latine interpretatur, verbum Pauli συναρμολογημένον, quod compositum ex συν & αρμολογία.

In Epistolam XXXVIII. ad Honorium.

Ibid. e. Quod ipsum se mouet, & non mouetur ab alio ipsa vbi anima videtur. S. nentia Platonis est in 10. libro de legibus: ψυχὴ δὲ αὐτῆς διακρίνεται καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἄλλοις κινεῖται. Congent S. Ambrosius fere omnium Philosophorum opiniones de anima. Siquidem Xenocrati anima mens est nullo corpore, Zenon igitur, Aristoteli quinta quædam essentia, quam Entelechiam nominat, Aristoxeno corporis intentio quædam, Empedocli cordi suffusus sanguis, Euripidi Deus, Pythagoræ numerus, Dicitur quoque in Iane, Democrito atomi.

141. b. *Quam nostrorum peccatorum panis vitribus interpellat.* Interpolantur quæ ipsecim renouationis accipiunt, vt vestes quæ fullone interpolantur, interpolantur quæ perturbantur & in rerum suarum tenore impediuntur, sed tam sæpe in his libris occurrit interpolari, pro interpellari, vt dubitem num S. Ambrosius promiscue his vocibus utatur.

In Epistolam XXXIX. ad Honorianum.

Ibid. d. Et comparari ait illud fortasse spiritum salutis. Græcè verbum αἰδω & parentio & doleo significat, ad vitam quæ significationem hic allussit S. Ambrosius, quæ in Latina dictione partuio non est.

Ibid. g. Quid fit quod primitiarum, vel initii nomine declarauit, & postea: Licet aliqui & stantim velut esse inter primitias & primogenitas, id est quæ primo nascuntur, eo quod collectæ seminis quasi ex omnibus initiis offerantur arce, tamen de messe quod primum tollitur, id offerat Domino. Hanc differentiam Sanctus Ambrosius facit inter primitias, & initia, quod primitiæ sint ex messe, initia ex tritura. Primitiæ cum arctis sint, initia puro semine consistunt: quod primum metitur, primitiæ quod primum excussio frumento ex tritura colligitur, initia vocat. Declinæ porro, non ordine nascendi, vt primitiæ, non ordine colligendi,

S. Ambrosii tom. 5.

vt initia, sed de numero vocabulum suum trahunt: nimirum quod decima pars sit, eoque modo vigesimæ centesimæ dicuntur. hoc quoque ad id potest: Initia tum proprie vocari, cui Deo initia sint & consecrata. sic primitias esse inicipiendis votis initia in sedendis.

In Epistolam XL. ad Honorianum.

142. g. *Est enim spiritum aduocati nostri Iesu.* Fortasse haud dubie alludum ad vocabulum πνεῦμα παρακλητικόν, quod vel aduocatum vel consolatorem significat.

In Epistolam XLI. ad Irenaeum.

143. a. *Cuius testis conscientia nostra acitū cognitionibus apud Deum ipsa se producit, quibus vel redarguitur, improbitas, vel defenditur innocentia.* Consonum hoc est cum versu Iuuenalis prima est hæc vltio, quod se iudice, nemo nocens absoluitur.

Ibid. b. Insolentia quid sit. Insolentia opponitur modestiæ: propterea hoc vitium eorum, qui recenti fortuna luxuriant.

In Epistolam XLIII. ad Clementinum.

145. b. *Tanquam clausi ergo tabulis cernis hereditatem.* Cernere hereditatem est adire hereditatem. sic enim vulgo præceptum, sed ex fragmentis Vlpiani & ex Codice Theodosij quarto titulo primo, creditio id temporis est quod datur heredi liberum ad cernendum, hoc est consulendum, velit ne adire hereditatem an non? Sed hic cernere hereditatem, idem est quod aspicere, quantum non statim qui aspicit, cernit, ille enim cernit qui rem agnoscit, nec minus animo quam visu perlostrat. vt ex illo prophætico: Vt audientes non audiant, & videntes non cernant.

In Epistolam XLVI. ad Syagrium.

146. b. *Neque delationis nexu obligare.* Nexu proprie est, vbi debitor non soluendo & adductus per iudicem creditori necitur, hoc est in vinculis habetur. Postea significatio translata est ad omnem obligationem. Accusator autem, si appareat, eum calumniatore esse ad penam talionis obligatur, & hoc itine nexum vocat.

147. b. *Denique non minima etiam in tuis literis tentata expressione verecundia est.* Hoc est, dum in literis tuis conaris exprimeere rationem in spiciendæ virginis, pudor te retinuit, quo minus hoc ipsum clare profertes.

Ibid. c. Ea ergo tibi locuples videtur ad fidem, quæ & redimi & falsi possit. Hoc est ea necidonea & sufficiens testis ad fidem faciendam? Allusum ad illud duodecim tabularum: Affidus affiduo vindex esto.

Ibid. Quid quod etiam ipsi archiatri. Archiatri principes medicorum Etiam nostro tempore Medici quidam negant, inter quos Andreas Vesalius in re Anatomica facile primus, hyænen in virginibus non inueniunt.

Ibid. d. Neque indoluit. Indoluitatem pro infirmitate posuit cum indolentia sit impotentia defendendi, sed ex vicino Catarchres. Qui enim doceri nequeunt semper in imperiti sunt. sic & Virgilius.

Is genus in docile, & dispersum montibus altilis Composuit.

Ibid. f. Qui locus vt superiori vultu ad Hebræorum salutem, ita reliquo contragrosso ad obstericem fidem, quæ didicerunt mentiri pro salute & fallere pro excusatione. Id est, qui locus in primis sui paribus, vt vtilis est ad salutem Hebræorum, nam eo modo factum est, vt pueri non sint neccitati abruptus est & inaccessus & auius à fide obstericem, quibus credendum non videtur, cum mendiri pro salute didicerint.

Ibid. Desloratio virginis. Pro deirignatione, verbum apud veteres inusitatum: videtur Metaphora deducta ex illo elegantissimo Epitalamio Catulli.

Ut flos in seipis secretus nascitur hortis
Iguotus pecori, nullo contuitu aratro,
Quem milcent ausu, finit uol, educat imper,
Multi illum pueri, multe optantere puellæ.
Idem cum tenui carpus deloruit vngui,
Nulli illum pueri, nullo optantere puellæ.
Sic virgo dum cæta manet, cum chata suis:
Cum castam amittit polluto corpore florem,
Nec pueris iucunda manet, nec chata puellis.

147. g. *Quam crubescunt & mulieres.* Mulier licet ea est, quæ virgo non est, vel potius quæ vxor est, & tamen quantum potest, prae pudore grauidum vitium celat.

148. g. *Sine visitatione iulipitlam cedere.* Id est, sine inspectione: ne quis eam visitationem intelligat quam amicos accedimus, ut ceteri finis de eorum statu aut valitudine.

Ibid. a. Ergo iudicandi formulam accepisti. Prætoris solent in iudiciis formulam tradendi præscribere, non in omnem partem libetam decernendi potestatem permittere, quod postea abulitum fuit. Quod nobis futurum est, comica locutio, pro quid de nobis futurum est. Sic Terentianus Chaius in Audria: Quid me fiet, pro, quid de me fiet.

Ibid. a. Quid igitur fiet? Omnia quæ sequuntur, Ironice dicuntur, cum qui virginem commendare debuerint, criminandi cunctis se pepererint.

Ibid. b. Testes audientes dedit. Auditionis, id est, famæ, vocabulum etiam Ciceroni in hac significatione usurpatum. Sic & in Plautis: Ab auditione mala non timebit.

In Epistolam XLVII. ad Syagrium.

149. a. *Locus in possessionem terræ datus pro funiculo hereditatis.* Funiculus Græce *χορδή* Spanij cetera magnitudo. Continet autem teste Herodoto in Euterpe sexaginta stadia, hoc est, duas parasangas: lexici tamen parasangam cum funiculo confundunt, sed male.

Ibid. Quo mulier offensæ clauem misit. Signum hoc diuortij & renuntiantis curam familiæ, atque ut mater familias esse desinit.

Ibid. f. Sed prius verbis experiendum de flagitio & decernendum conditio vilis pro d. hili. Alitum ad Id. Teienij.

Omnia prius experti verbis quam armis sapientem docet Apollus. *εἰς ποταμὸν* tertio. *ποδὲ ἄνδρος ἀνὰ πύλιν* *εἰς ποταμὸν* decernitur conditionibus cum offendentis accipiendi quæ legibus de causa discerpatur.

150. a. *Sed mihi ere in sua populum conuersum viscera & bello ciuili vttrunque afflictum.* Lucanus in primo:

Populum quæ potentem,

In sua vitæ conuersum viscera dextra.

In Epistolam XLVIII. ad Paternum.

Ibid. f. Paterni quidem vnamini uici salutationem legi, sed confelsit quem haud quamquam paternam, ut velis filio nepem copularetur. Olim licebat patrum filiam ex fratre in vxorem ducere, vt patet ex fragmentis Vlpiani, cuius verba hæc sunt: Inter cognatos autem ex transuerso gradu olim quidam vsque ad quartum gradum matrimonia contrahi non poterant, nunc autem ex tertio gradu licet vxorem ducere, Sit autem fratris filia, non etiam fororis filia aut amia, aut matertera quamvis eodem gradu sit. Hoc genere connubij primus inter Romanos viusest Claudius Cæsar Agrippina fratris filiam vxorem ducta. Nunc autem Paternus in pari gradu idem ius putat, quæsiuitque quod licitum erat Patruo, num idem liceret Avunculo: Si necesse nuptiæ non erant cum fratris filia, non videri etiam incestas cum fororis filia. Quod sanctus Ambrosius hac epistola refellit.

Ibid. sed consutationem haud quamquam paternam. Per agnominem aliam in proprium nomen, Paternum, quod nomen ipse in aliam mutare volebat.

Ibid. g. Bui qui iungit ad aratrum, equos ad currum pares agit. Alia iam ad illud in Horonis.

Quam male inæquales veniunt ad aratra iuueni,

Tam premittit magno coniuge nupta minor.

Ibid. b. Patruus frater. Qui ex duobus fratribus nascuntur fratres patruales, sororeque patruales appellantur. Cie. in 2. Philippicorum. Sed enim si alter sit masculus, altera sit femina, qui ex duobus patruales, siue altero fratre altera sorore nascuntur, æque fratres patruales vocantur à digniore transumpta significatione: & sic etiam maritos vocamus, cum & vxorem virumque eius intelligimus.

151. b. Nam Theodosius Imperator etiam patruales fratres & consobrinos veniit inter fecerunt continere nomine. Theodosij lex de incestus nuptiis habetur libro 3. cap. 12. sed ibi nulla mentio de patui, vel avunculi cum fratribus fororis filia, nuptiis, sed pteraque in eo codice mutila.

Ibid. c. Tamen tuam familiam non propagari. Quæ mea filia ascitit, non ad meam familiam, sed ad mariti familiam pertinet, aut parit eius, si ipse nondum emancipatus sit: vnde quidam dicunt forem dictam: quod fecit in familiam detur.

In Epistolam XLIX. ad Marcellum.

Ibid. d. Erubui reculare facere, cum presertim rogati vt inique patris iniuncte laceficerem. Togati ex habitu cultuque quo causæ agebant, patroni litium & causidici appellari consueverunt.

Ibid. f. Vt expulsi iurgij posceret. Iurgij litis, dictum enim est iurgium quod iure agatur.

Ibid. g. Possessionem regeret tributariam. Id est, quæ tributum dependunt: vt velt gals, quæ velt gals, quæ si suo die non repleti videntur, magna multa inuolunt proprietarium.

Ibid. h. Sibi ascribit Latronum conditionem oblationis sue. Id est, suo periculo pensionationem sustinebit, etiamque ab oneribus extraordinariis expedit & inde minutum perfoluit. Argumentum quantum ex verbis Ambrosianis colligi datur, tale fuit. Marcellus agros suos fororin vsum fructum, Ecclesiæ in proprietatem dedit: Hanc donationem Læti frater litibus inquietabat, & rescriptis principum donationem. Labe factabat.

152. b. Et hoc i. u. u. faciet, recepta iam etiam nominis sui proprietate. Hoc est hilaris id faciet, proprietarieque & eymologiz sui nominis, quod lætium sonat, respondebit.

In Epistolam L. ad Titianum.

Ibid. c. Vt si de negotio desinuerit. Pro transegeris & finem negotio impolitens, compolita litæ.

Ibid. Ideoque promptior est desinere. Rursus desinere pro transactione siue compositione, cum hinc inde controuersia causa denaliatur, & id solum remanet quod apud vttrumque in confesso est.

Ibid. Vel uuluo, quod uini gerebat officio deposuit. Id est, postquam magister officiorum esse desit, cum ea functione deposuit litis istius iudicandæ curam.

Ibid. Istenegit sui merum. Videtur per istum intelligi nepis merum, qui iam acquiritur causæ, non patrocinijs magnorum virorum innitebatur.

In Epistolam LI. ad Studium.

Ibid. e. Quod incrementum de administratione prouincialium securim reuerent. Ili dicuntur Græce *ἀναγνώρι* imperium administrare; quæ Titi Vespasiani fuisse traditur, cuius vox est, se male perire quam perdere.

Ibid. f. Auersum finem uenisse sui propoliti. Finem id est, scopum siue institutum sui propoliti.

In Epistolam LII. ad Studium.

153. e. Cum Ezechias infusus rex vite huius acciperet commeatum Commecat est certum spatium temporis, ad quod miles castris abesse potest. Terent. & Cyprianus læpe. eadem ratione S. Ambrosi in indul. un. spatium vite, per quod a morte abesset Ezechias. pulcherrima metaphorâ commecatam vitæ appellant.

In Epistolam L.V. ad Marcellinam *forerituli-inuentione*
sanctorum Gerasii & Protasii.

155. a. Nam cum *ex Basilicam*, &c. Basilicæ olim regis domus erant, quod & ethymon indicat, apud Romanos in basilicis principes ius reddebant. nunc autē basilicas templā nominamus.

156. d. Sic in Rom. *se basilicam dedices*, respondit scilicet, si uarietyum reliquias inuenire. Requiriit populus ut basilicam dediceret conditis sub aliarum reliquiis martyrum. Nam id eū obliuio in more fulsere Decretis de consecratione distinctione prima, non vno in loco deprehendere licet, nunc respondet S. Ambrosius id futurum, si vllie martyrum reliquie appareant.

157. d. *Ardo presagii*. Enthusiasmum, hoc est, prophetici spiritus diuinum afflatum intelligit, sed modeste vocatulo vi uoluit.

158. d. *Ad hoc nobis*, &c. Indicat ut arbitror, tantam fiduciam fuisse inuentionum sanctorum, ut non deesset, qui vnam, sepulchrale vas, ad colligendas martyrum reliquias inclinet, et ad crepidinem fossæ subiceret.

159. *Inuenimus*, &c. Sic & Lucanus:

Grandiaque effusis mirabimur ossa sepulchris.

160. *Ad arduum*, &c. Schelera ductorum ita disposuit singula membra suis locis & iuncturis redderentur.

161. *f. Quis nulla*, &c. Legem non interpolat, sed interpretat, hoc est, continuationem eius impedit, nisi obsecralem hoc ipsam sepius obuiam in scriptis Ambrosianis, ut interpolari pro interpolari capi videatur. Est aliqui interpolari cap ut uultis tebus poliendo nona, quasi species adducit.

162. *Quætoraria*, &c. Hoc est quætoraria iactantur supra martyrum ossa, fatias aurem, strophæ, & iustitias intelligit. Plura de ea te superius diximus.

163. *Ad Tullianus*, &c. Videtur hæc scripta cum S. Ambrosio Cæsari basilicam in gratiam Arminorum uoluit cedere, eique obiectum fuit, quod populi cæcitas se stiparet & tumultum faceret.

164. *Erant clausi foci*, &c. Denotat, ostendit enim eius oculos qui cæcus fuerat.

165. a. *Amicum hunc caput*. Virgilianum est.

Amicum hunc caput & sine nomine corpus.

166. *f. succidit uictime*, &c. Indicat eos sepeliendos sub altari, veterum Christianorum more, quod etiam in Apoclypsi clamor ille Martyrum sub altari confirmare uidetur: Viquequo non vindicias sanguinem sanctorum tuorum?

In Epistolam LVI. ad Valentinianum.

157. a. *Me violentum* ad Maximum, non recepit. Ceteris illat oratio. *Ad filios* id est ad Maximianum pro violentia Maximi. Recepit aurem hac significat, approbasse, ut Græcis sumit *ἐκδέχου*.

158. *Quia tamem regrediens nūtiū decernendi fecim imposuit necessitatem*. Decernendi pro disputandi positum uidetur.

159. *b. Certo aliquis*, de quibus secreto debet cum suo principis subitari. Certo profalurem, Cicero in Tullulanis homines mortem optare incipiant, vel certe timere desinant. Horat. lib. 1. Ser. Sat. 9.

Certe uelicio, quid, secreto, uelle loquitur air-bas.

160. *d. Quia inquit, tunc ut inferiori pacem petebam, nunc ut equali*. Id est tunc Valentiniano exili & excluso à regnis pacem postulabam. Superiorem, victorem, inferiorem, imparem & victum, Græco more, qui ita *ὑπερῖον* & *ὑποῖον* appellant.

161. *Et annonas ad me accipiam*. Annonas, salaria: quia olim in frumento dabatur stipendium.

162. *d. Quia quis, quibus numeris*? Numeris, id est, legionibus; quibus à numero nomen imponi solet: sic quarta, quinta decima, decima sexta legio in multam mentionem apud ciuiliū bellorum scriptores.

163. *Quia denotat imperatori exhibitis suis*. Denotionem fidem summam & obsequium ad omnia, qualem præ-

stant, qui se aliorum saluti adiderunt & deuouerunt.

164. *f. Quoniam dum tu militem Romanum occupas, dum i aduersum te vtrique præstas*. Hoc est dum miles Romanus binis hine inde castris, quasi contra seipsum stipendia facit, nimirum in legiones & Maximi & Valentiniani distractus.

165. *In medio Romani imperij flus Iuthungi populatus Rhe-tias*. Arbitror has gentes fuisse Iuthandos, qui nunc in Dania sedes habet. In ratiocinatio imperij Romani inter prædicia Augustanice provincie cohors quarta Iuthungorum ex aphrodito numeratur.

166. *Nec tibi visum est non pariti dignitas, eiusdem tamen necessitudinis retulit*. Occiso Gratiano fratre suo Valentinianus habuit in potestate sua fratrem Maximi, quem non occidit cum posuit. Quod si fecisset, in maclando Maximi fratre, fratris sui necem vltus fuisset. Par quidem in homicidiis ius sanguinis versatum esset, non par dignitas, quia Gratianus Imperator erat frater Maximi homo priuatus.

167. *f. Nisi fallor, vsurpator bellum infer*. Vsurpator, id est inuasor, est enim usurpator proprie, qui non iure, led vsu, rem alienam suam facit. hinc apud Grammaticos, illud vsurpatuue dictum censent quod licentia occupantis ita dicitur, & contra regulam est.

168. *h. Iussit cum deduci Caballum*. Opitior oppidum fuisse Cabalorum, quos Niriobrigensium forum vicinos conitit. hos Cæsar ait, sub clientela Auernorum fuisse.

169. *a. Sine plumatino paleocur extradi senem*, Vestis haud dubie genus, sed an ab opere plumarit dicta sit, aliis diuindandum relinquo. Est autē vestis plumarilis, ubi diuersi colores simul teneant, quales vides in collis animi maxime columbatum, quod ideo fit, quod ex polyimio & staminibus versicoloribus contexta sit. Sed quia resin cōiectura posita est, videat quodque ledior, num plumatini legendum sit ut sit vestis lineæ sue ephod siue alterius forme quæ sæpe lauari solet.

In Epistolam L.V. ad Theodosium.

164. *b. Et veteris amicitie dulcis mihi recordatio est*, & bene-ficiorum, quæ ordo meos intercessionibus summa gratia in illis conuulsi gratia memini. Gratia videtur abundare. Est enim ita contruendum, beneficiorum memini. Nili si velis interpretari, gratie beneficiorum memini, sed genitiuius, qui alterum genitiuium regit, nimum diu dila-rus videtur, non siue vitio *ὀλιγόχρονος*. Est alioqui *παρρη-sias* non ingratus, & quiddam *παρρη-sias* in gratia & graue.

165. *Sed uili in suo comitatu in natura ita crepiū videbam audiendi* Ut & loquendi priuato nunc. Integrum quidem, sed plenus esset, si forma loquendi ad hunc modum co-cepta fuisset: soli mihi in tuo comitatu ita ius nature ereptum videbam audiendi, ut & videndi. Indicat sibi in Cæsaris familia, nec librum fuisse aliorum nec vllum. Comitatus autem hic, est familia imperatoris cō officariis & stipatoribus, quæ olim cohors dicebatur.

166. *b. Aut non audiam per meum omnium*. Quod omnes pte metu mullent & caceant, nec ad aures S. Ambrosij perferant.

167. *Sed aures non possum certa veterum fabularum clau-dere*. Allusum ad id, quod Vlysses locutorum aures cera obturauerit, ne audirent Sirenum cantus.

168. *a. Accipe illud imperator Augyffe*. Concessionem est magna illi dat, ut inoffensus alia detrahatur. Sic & Paulus: Laudo vos, in hoc non laudo.

169. *f. Vsurpes, quod vsurpasse multis officis*, Vsurpes, occupes & peruiaciter teneas, ut iustum videri prætendas quod sceleratum est.

In Epistolam LX. ad Felicem

160. *b. Tamen ubi sermone unanimis mihi pellaris tui legi non medioerem sumpsi ad consensendum gratiam quasi quodam tu alioqui pulegio refutas*. Habent alij libri pro Pulegio polio. Ex auctoritate Diocletidis pulegium extenuat, cale-facit, & concolationes adiuvat, potum cum melle

& alio vitia pulmonis educit, conuulsis succurrit, nau-
scas, & erosiones stomachi bibitum cum posca mitigat,
venenatorum moribus subuenit. Idem ad morum na-
ribus ex aceto, animæ deliquis medetur. Polium autem
quod nonnulli ob depulsionem serpentum *εὐανθεῖον* vocant,
& à canicie verticis sui polium dicitur, deco-
ctum venenatorum moribus succurrit, hydropicis item
& regio morbo laborantibus, & cum aceto etiam sple-
neticis.

In Epistolam LXI. ad Faustinum.

Ibid. g. Inter ferarum diuersarum spelæa. Spelæa, id est, spe-
luncas. Virgilius in Bucolicis:

Certum est in siluis inter spelæa ferarum Mille pati.
Ibid. h. Nempe de Bononiensi veniens vrbē à tergo Glaternam,
ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium. Immittitur ex Seruij
Sulpitij ad Ciceronem de obitu Tulij filiz: Ex Asia re-
diens, cum ab Aegina Megaram versus nauigarem, cœpi
regiones citatam circa prospicere, post me erat Aegi-
na ante Megara, dextra Pyreus, sinistra Corinthus, quæ
oppida quodam remore florentissima fuerant, nunc
prostrata & ditura ante oculos iacent. Cœpi egomet
mecum cogitare, hem nos hominūculi indignatur si
quis nostrum intriit, aut occisus est cum vino in loco
tor oppidorum cadauera proieccta iaceant.

In Epistolam LXIII. ad Sabinum.

161. f. Non erit longi subleui ista indicatio & mora. Cice-
ro nis verba sunt: sine omni conuictione, prouerbium
est de graui causa, quæ non nisi à maximo confesso iudi-
cium cognosci debeat.

Ibid. g. Ipse igitur pro se loquatur, qui procedit sine inter, &c. In-
terpres hic est, quam vulgo mediatorum dicimus, hoc
est, conciliatorem. Cicero in Verrem: Aut qui seque-
stres aut interpretes corrumpendi iudicij esse solent.
Idem in Epistolis: Quo ego interprete nouissime ad Le-
pidum vsus sum.

162. a. Si verba alicubi mouent non præiudicant fidei. Sen-
sus, si verba aliud fortasse sonent, quam nos volumus,
non tamen præiudicium faciunt nostræ sententiæ de re-
ligione.

In Epistolam LXIII. ad Sisinnium.

Ibid. b. Erius animarum induitio. *εὐνοεργία* significat,
nititur eam propensionem, quam parentes aduersus li-
beros suos vergunt, allusum nonnulli, quod ex se que-
rentibus magis patebit, ad illud Terentij: Pro peccato ma-
gno paulum supplicij facis est patri.

Ibid. c. Si quid fortasse offensus sit, quod habet vsus. Hoc est,
sibi impingitur, & offensus aliqua nascitur, vt in vita
fieri solet.

*Ibid. d. Maiore pietatis studio sustinuit: ouem subrogare sa-
crificio.* Subrogare, sustinere, sufficere, subicere ouem
in locum filij ad victimationem.

In Epistolam LXV. ad Sabinum.

Ibid. f. Nam exemplaris liber. Exemplaris liber archety-
pus est, nimirum ad cuius exemplum cetera describun-
tur.

Ibid. g. Vix non tam deserte aliquid videamus, quam abscon-

dere. Deserte proebuccinare.

Ibid. h. Quia absini erat corpore, sed presens spiritus, non solum
conscribere, sed etiam cum iudicaret. Verba sunt Pauli ad Co-
rinthios prima capite quinto: Congregatis vobis & meo
spiritu.

In Epistolam LXVI. Eusebium

*163. a. Fastidius utique tibi redditus est, nobis vtrumq, Am-
brosius pignus resedit.* Facile colligitur ex sequentibus duos
esse Ambrosios, & ipsum auctorem huius libri, & alium
de quo postea ait, salutem te Ambrosij.

Ibid. Ipse habens quod primum in Patre, & quod inconditum
in filio minore. Hic filius minor Parthenius appellatus est.
Videtur autem S. Ambrosius ita scribere ad Eusebium
quasi ad patrem, seu potius ad auium: patet autem Am-
broсий & ipse Ambrosius dictus est, de se vt maior filio
non meminit, in minore filio dicit esse quod amplectetur
Eusebium.

Ibid. Ex perpetuitate vocabuli ingis suscepio. Id est, æterna
propagatio sobolis sub eodem nomine vt gentiles solent,
imcupatæ, quales sunt familiæ Lentulorum, Pilonum,
Fabiorum.

Ibid. c. Sed maledictus nemo. Alludit ad Elogia Noe qui
Cham maledixit, in hac autem stirpe vult S. Ambrosius
nullum esse Cham aut maledictum.

*Ibid. d. Comacinas rupe gestare secum, & faciem tanto pro-
pion vultu videatur exprimere.* Comacinas rupe fortasse
inteligit Alpes eas quæ Como inminent, quo Colonia
Pompeius Strabo deduxit pater Pompeij Magni: sed hæc
deductio loci natalis vultu & moribus præ se ferre videa-
tur.

In Epistolam LXIX. ad Felicum.

Ibid. g. Itaque partem direxi amicis. Noua & apud veteres
inusuata significatione, quæ tamen posterioribus tem-
poribus increbuit. direxi dixit, pro misi.

Ibid. Intorquenda est amentata illa, non manipulari sententia.
Amentum vinculum est & genus habet, quo tela al li-
gata ipso rotatu fortius euibrantur. Est autem mens isto-
rum verborum non gregariam esse sententiam simpli-
cis quasi militis, sed eximiam quasi ordinum ductoris in-
torquendam.

Ibid. Vectigalis. Quasi inctosa, & quæ vectigal dependat
eo quod manufculis comitata veniat.

In Epistolam LXX. ad Fygdium & Delphinum.

*Ibid. h. In quibus proconsularem inuisionem egregie repræ-
sentat.* Id est, proconsulatum administrat.

164. a. Nec mihi immutarem quod in vsu venerat. Bis igitur
scribit ad eisdem, vt & morem semel receptum tue-
retur, & Polybio gratificaretur, quia di singulos deseret
litteras communes.

In Epistolam LXXIII. ad Antonium.

Ibid. d. & c. Cum in diuiduo pectoris mei loquar. Id est, cum
eo qui à pectore diuidi non potest, talem fere Græci ami-
cum vocant *ὁμοειδής*. Est autem non ingrata *ὁμοειδής*
significationis, sic inuicibus pro inuicibili, sic inactis
qui frangi non potest.

F I N I S.

VARIAE LECTIONES IN ALIQVOT B. AMBROSII TRA- CTATVS EX OPTIMORVM CODICVM collatione selectæ, quæ in prioribus editionibus non habentur, melioremque textum Auctoris facere videntur.

In librum de paradiso.

Tom. I.
Pagin.

54. B. Quod viderat. v. c. quod audierat.
ibid. non igitur hylen hunc parad. v. c. non vilem igitur hunc par.
57. G. Bonum autem est lignum cognitiones. v. c. bonum autem est operatorium cognitiones boni & mali lignum.
58. G. Qui vtrumque cognouit. v. c. qui vtrumque nesciat, quam qui perfundior vtrumque cognouit. Grauat enim scire quod vel exsequi vel vitare non vult. Grauat scire quod exsequi vel vitare non possit. Grauat scire. &c.
60. A. Videtur indignum. v. c. videtur sine dubio indignum.
62. A. Iactare errorem. Si enim. v. c. iactare terrorem. sic enim. &c.
ibid. A. A scelere ad confessionem reuertenti. v. c. à scelere ad confessionem, & ad hîdem à latrocinio reuertendi.
ibid. B. Quid itaque dixit Deus? v. c. quid vtiq; dixit Deus.

In lib. de Isaac & anima.

132. H. Cum ad omnem. v. c. cui ad omnem.
133. A. Elicere ancillam. v. c. expelle an.
ibid. Iuit in campum se exercere. v. c. iuit in campum abalienare veter. edit. legunt obambulare infra. cap. 3. huius lib. eleuabat animam suam sicut I. ac in campo, vel ablienabar, vel, vtiq; habent deambulabat. ita enim sequunt veter. lib. illum iacum.
ibid. B. Adhærere Deo. v. c. adhærere Deo. manifesta veri interpretatione signatur.
ibid. F. Exanimare. v. c. exanimum corpus.
ibid. Voluptates, corporis & appetentiam v. c. voluptates corp. & ad petulantiam.
136. A. Fodire & alium puteum & nuntiantes v. c. Fodire & puteum iuramenti. etenim inuenit in eo aquam, & vocauit eum puteum iuramenti.
137. G. Tenentibus & adorantibus v. c. tenentibus pedes, adorantibus.
ibid. Tuis pedibus inharrentem. tecum. v. c. inharrentem, vt tecum ascendat. Noli eam dimittere.
138. D. Et ideo ades sponse. v. c. Et ideo ades, ades sponsa. & sim. sequenti. Transiit terris & pertransiit quæ ad Christum per.
ibid. E. Quæ missa sunt à sponso. v. c. quæ missa sunt sponse.
141. D. Quo inualidi equi conscendere non queant. v. c. quo inualidi sequi non queant.
ibid. H. Quæ surgere iubebatur ait, Exui tunicam. v. c. quæ surg. iubebatur cû aloën redoleret, & myr-

rhæ in signa sepulture ait, Exui.

142. E. Voluit monere v. c. posuit significare.

In lib. de bono mortis.

143. G. Tanto maiore oneretur sarcina peccatorum. à vet. codd. abest vox peccatorum.
ibid. D. A terrenis cogitationibus. v. c. à terr. delectationibus.
147. F. Nihil agnoscat v. c. nihil ad nos.
148. H. Ne tempus craftineat. v. c. ne tempus teramus.
150. E. Quod summum asserunt. v. c. quod vñ asserunt.
In lib. de Jacob & vita beata. lib. 1.
151. G. Omnis ergo temperantia, hunc locum corruptum patet etiam in veteribus libris, sic enim habent. Omnis itaque ex aliis non ex se originem sumit: ideoque secunda est: Nam aut de natu. Iust. aut de vilius. Itaque aut vilitatis asserit est quomodo etiam ferunt priores editiones.
153. C. De varia vestra conuersatione. sed pretioso &c. v. c. conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso &c.
ibid. D. Qui morti pro toto totum obtulit. v. c. qui mortali filium obtulit.
155. C. Præmium etiam si. v. c. præmium & gratiam si durum &c.
ibid. D. Erreconciliet exteriorem hominem &c. v. c. & reconciliet interiorem Deo hominem, atque exteriorem.

Lib. 2.

158. E. Sentibus incultus, sed illa. v. c. sentibus incultus & spinis, sed ille.
ibid. F. Vt marri quod iubebat & v. c. vt matri non posset quod iubebatur negare.
159. D. Festinantes enim fratres. v. c. Festinantes enim patres pascha celebrabant.
ibid. F. Fœnerabit enim. v. c. fœnerauit enim.
161. G. Quæ vtiq; suum seruau. v. c. quæ vbiq; suum ius seruau.
ibid. H. dare consuevit. v. c. fouere consuevit.
164. G. Super omnem mentem esse. v. c. super omnem pacem esse.
166. D. Sedens sub terebinto. v. c. sedens sub lentisco abscondit quæto. vt & paulo ante, abscondit eos sub lentisco.
ibid. F. Primus audierat. primus admonuit. v. c. Vtrum primus audierit videro, interim primus admonuit.
ibid. G. Paulo post infirmaretur benedixit. v. c. Paulo post infirmaretur, & venisset ad eum filius suus Ioseph, velut resumptis viribus sedit supra lectum suum, & benedixit patriarchas, &c.

Deco-

167. B. Decorus magis nitore. v.c. decorus maiore animae, quam corporis pulchritudine.
ibid. G. Sed tuis iuuandis oratis. v.c. sed tuis iuuandis oratis qui gentis sacerdos. &c.

169. E. Spectares peremptorum cadauera. v.c. spectares petordine peremptorum cadauera.
ibid. Non sic illecebrofi cantus. v.c. non sic illecebrofi illi, ut aiunt cāsus Syrenarū traherent audientē.

In lib. de fuga saculi.

173. G. Quomodo cum mortuum iniret. v.c. in eo mortuum inueniret.
174. E. Sicut nycticorax in domicilio. v.c. sicut nycti corax, sicut passer singularis in domicilio.
176. F. Oculus tuus aliena declinet. v.c. oculus tuus alienam declinet.

In tractatum de arbore inter dicta.

In antiquis editionibus hic tractatus tribuitur B. Augustino, inter cuius opera, sed nō huius erant enim existat editus. Veteres autem manuscripti codices nos docent conflatum fuisse ex duabus homeliis B. Augustini adscriptis quae inter se conueniunt, ut tamen facile commixtae appareant. Quoniam ad finem 3. capitis huius tractatus habetur: multa super sunt de eiusmodi questionibus quae explicanda forent. Sed quia hora praeterit, & singula dicere nequimus, ne longitudo sermonis fastidium faciat auditoribus, solvere cogimur. Verum cum debitor dilationem peti, rogo ne debitor praerurat, & creditor absentiam. &c. male interpolata esse apparet nulloque sensum efficeret. *Haec autem in manu. codice ita leguntur.* Multa super sunt, & solvere cogimur. Debitorem ne dico, dilationem peto, sed vereor ne debitor occurrat, & creditor absentiam procuret. SERMO S. AVGVSTINI DE ADAM ET FRVCTV ARBORIS EXPLICIT. INCIPIT ALIVS DE QVOSVPR. Debitum curo solvere sermonem, sed prius meos non inuenio creditores, aliquos video, aliquos requiro creditor piger conueneris vel debitum exigas, quid tuam absentiam procraasti debitor satisfacere debet, & cupit, &c. col. 104. In ea apparuit hominis transgressio, in qua fuerat leuis precepto. v.c. legis precepto.

col. 105. A. Et imminente eius ruina, in praecipitium ne caderet, suffulcit. v.c. & imminente eius ruina velut destina, precepto suffulcit.

col. 106. F. Responde pro suscepta calumnia & ego pro Deo meo. v.c. responde pro suscepto tuo, & ego pro Deo meo. *Responde pro cliente vox temporibus B. Augustini scripta.*

In Apologiam David priorem.

Vetus Codex capitalibus litteris scriptus hunc titulum praefert TRACTATUS S. AMBROSII DE APOLOGIA DAVID AD THEODOSIVM AVGVSTVM.

236. H. Iugularurus auctoris. v.c. violaturus.
238. E. Vbi religioni exhibetur obsequium, Specta &c. v.c. vbi rel. exhib. obsequium. Honestum est enim pro religione facere, & si id incongrui potestati sit. Specta &c.

239. F. Postterrorem vet. omnes libri & editi interpretationem Psalmi 30. quae pag. 392. To. sequens inter Psalmorum errationes habetur huius apologiae addendum: adhaec tandemque ostendunt haec verba quae in huius habetur. Sed iam seipse defendat. Nam quinquagesimum psalmum ad eam scripsit historiam. Et cum priorum gestorum suorum historiam subiecerit de prodicione Dohe. &c. quae hic nescio quo consilio partim omissa, partim interpolata sunt.

In librum de Elia & Ieiunio.

col. 131. E. Tuba canerent. quod foret signum. v.c. tuba caneretur, cuius sonitu dominus reminisceretur populi sui, quo petium conferret auxilium pluresque misericordiae suae incentiua cognoscens in die, in diebus laetitia suae, in neomeniis tuis co-

cinerent tubarum sono. Vnde & David. &c.

232. A. Hanc hereditatem sobrietatis & abstinentiae. v.c. hanc hereditatem sobrietatis abstinentiae.

ibid. E. Gula suadet. v.c. Gula suadet.

ibid. F. Erumpet, inquit. v.c. erumpet inquit.

233. C. Ebrietate perit. v.c. ebrietate est vindicatus.

ibid. D. Vapore ignis non ad. & c. v. vaporem ignis non non ad disp. sui, sed ad gratiam mutabatur.

ibid. E. Vbi quia ieiunium ingressi. v.c. vbi cum ieiunio ingressi.

lim. seq. In medio fornacis statū rotis. &c. v.c. in medio fornacis coepere statum rotis spiritu refrigerantibus humescere.

ibid. G. Cibis inducit in retia. v.c. cibis inducit in foueam, cibis inducit in retia.

ibid. Ieiunium otia querit. v.c. Ieiunium otia ferit, luxu negotia: fertur aliquando coquorum vestigiorum machina, requiescat oblationem. *relle fortasse vestitorum legamus, pro vestigiorum.*

234. B. Eripit vulnera. v.c. & ipse ferit manibus suis vulnera.

ibid. C. Assyriorum. v.c. ebriorum.

ibid. D. Nescit vinum quærere. v.c. nescit vini quærere verulantes.

235. H. Igitur hinc ad conuiuia. v.c. Apage igitur hinc adolescententes. lubricos, ad conuiuia &c.

236. A. Poculis velut visitari pugna. v.c. poculis velut ferentariis in pugna praedivite.

ibid. F. Et adhuc secūdm prophetas. v.c. & adhuc propter hos.

ibid. H. Prauenire lucem, & vacare orationi. v.c. prauenire lucem, occurrere oratione soli iustitia.

237. D. Mane non calcauerunt, neque vesper fecerunt, &c. v.c. mane quia erat, meridie autem non fecerunt. Iazet II OIHICIC NEPICCOC factura superflua est. ex quibus Graecis, litteris capitalibus scripti veteris editionis caratur gratias litteras pro Latinis accipientes Nobis, Thine PICCOT. nihil vocabula effecerunt quorum loco editio Romana quae habetur in textu repositi: significantia quidem aliquid, sed a veteri scriptura toto celo distita. Germana igitur haec est lectio. Iazet voluit se quosque de factura superflua est.

ibid. H. Inuerecundos sub conspectu. v.c. inuerecundos etiam viris sub conspectu.

238. A. Quae obsecris cantibus. v.c. quae saltantibus obsecris verberatur.

ibid. Praeuenire poterunt. v.c. praueuente meruerūt.

239. C. Non semper stadium plenum repetum est. v.c. non semper stadium referunt est spectatōribus.

ibid. D. Vngere oleo iustitiae. v.c. oleo leuitiae.

ibid. H. Iterate tertio & iterauerunt. v.c. iterate, & iterauerunt, & dixit iterate tertio, & iterauerunt tertio.

240. B. Meruit insigni pietatis laudari oraculo. v.c. meruit insigni pietatis aeterni delectis.

In lib. de Nabue pauperes.

245. B. Confitetur auarus semper vbertatem. v.c. confitetur auarus semper vbertate prouentuum, diuilitatem animum calculatur.

ibid. C. Quid hoc melius bono, si pauperibus largiatis. v.c. quid hoc melius: bona sunt, si pauperibus largiatis.

246. C. Quam iudicem tuum effugere non poteris. v.c. quam iudicem tui effugere, &c.

247. A. Tibi crescit quidquid in pauperes erogaueris. v.c. tibi crescit quidquid minueris. Te illo quem pauperi dederis cibo pascis, quoniam qui misereatur pauperis ipse pascitur: & fructus iam in his est misericordiae. *ut addebat.*

ibid. C. Homines depinguntur. v.c. homines puniuntur.

248. A. Sententiam, si largiatis pauperi. v.c. sententiam pauperi largiatis, & feneratis.

ibid. B. Et aeterni iudicis tabernaculum possideret. v.c.

res aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. Sicut anima. &c.

col. 364. G. Fictile vas est, unde & Paulus. v. c. fictile vas est, & si Apostolus, vas est unde & Paulus. &c.

col. 365. C. Pie deuotionis acquireret. Dum confringitur. &c. v. c. pie deuotionis acquireret. Videamus cetera. Quare, inquit, me repulisti & quare tristis incedo dum affligit me inimicus. confringunt ossa mea, exprobaueunt mihi qui tribulant me, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Quare tristis es anima mea? Prima interpellatio.

col. 366. C. Iudica me Deus. &c. *vetus cod. hoc loco nullam separationem facit, sed sequentia superioribus ita connectit ut idem esse tractatus appareat. Ipsi enim verbis quia saluam expectauit à domino, has adnectit. Tertia quoque interpellatio quod in medio hominum, &c. supra autem primam interpellationem, & secundam propheta explicauit. ab eodem codice etiam absum verus psal. 42. interpositi. Quia tu es Deus meus. &c. & Emitte lucem tuam.*

366. E. non immerito turbatur. v. c. non immerito ergo turbatur.

ibid. F. Se futurum. Emitte lucem. v. c. se futurum. Et tanquam ab spe. &c.

ibid. H. Quid mihi multitudo. v. c. Quo mihi multitudinem facer.

169. C. De interpellatione sancti Iob lib. secundus. v. c. de disputatione ascripta de sancto Iob & de psalmo septuagesimo secundo. *Que in scriptis non videtur ipsius auctoris, sed antiquarum, significare autem voluit hunc librum eiusdem esse cum superiore arguementi, id est, de interpellatione sanctorum Iob & Dauid, quod & statim initio huius tractatus declarat auctor, & vtriusque disputationes se discussuram promissit.*

306. A. Ex Mariæ virginis fructu. v. c. ex Mariæ virginis partu.

307. A. quia cum superstities fuerint. v. c. quia cum mortui fuerint, indigebunt; quia requiem. &c.

ibid. C. Decursa estigiur interpellatio sancti Iob. *vetus codex & precedentes editiones ab his verbis incipiunt tractatum. De interpellatione David ex psal. 72 cuius initium ita se habet. Deuusa est interpellatio sancti Iob, nunc adioramur eam interpellationem quam reperimus in psalmis. Ipse qui dem David. &c.*

Epistola ad Vercellenses

col. 51. E. De obitu Valentiniani. v. c. De consolatione Valentiniani.

ibid. E. Referre. v. c. scribere.

ibid. Eo quod dum in eum. v. c. eo quod scribendo dum in eum.

ibid. D. Inuitamentis ceruice. viuuda mentis ceruice.

53. C. Necessitatibus defuturum. v. c. non defuturum.

ibid. G. Quod pauper. v. c. quod populus pauper.

54. D. Quia pius eum. v. c. quia pius eum.

ibid. F. Releueris. v. c. reuelatis.

55. G. Labia eius lilia distillantia myrrham plenam. v. c. labia eius sicut lilia distillantia, myrrhæ plena.

De obitu Valentiniani. Tom. 5.

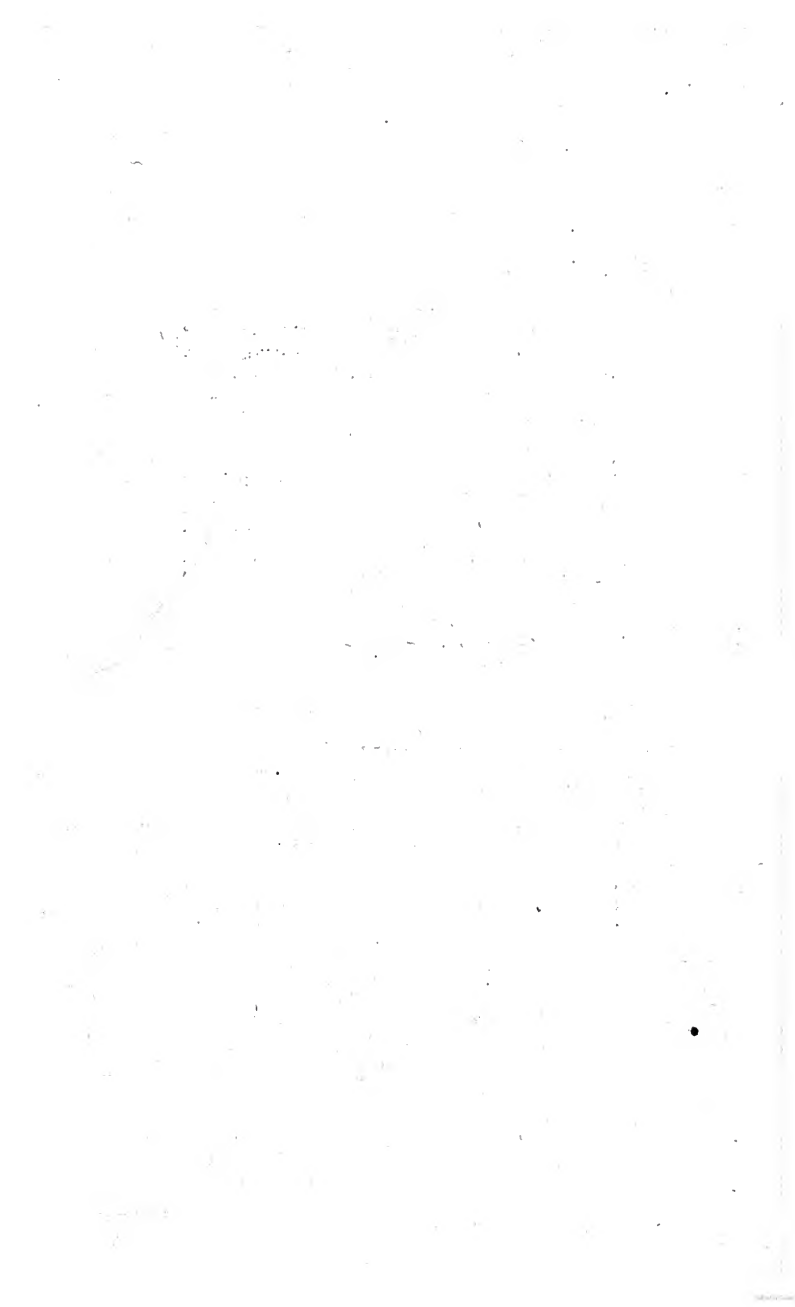
118. E. Cum Damari muliere. v. c. cum Damari uxore sua.

ibid. H. Inflexa conuiuio. v. c. infelici delectata conuiuio.

121. H. Amabat mulier contra affectum pij amoris dimitti filium. v. c. amabat mulier, contra affectum pij amoris dimittit filium.

F J N J S.

LOCI SACRARVM SCRIPTVRARVM A SANCTO

AMBROSIO IN OMNIBVS SVIS

LIBRIS PASSIM EXPLICATI ET

ILLVSTRATI.

Ex Genesi.

IN principio fecit Deus celum & terram. 1. 1. & seq. 6. b. & e. 2. 4. 7. e. 10. 4. 13. 6. a. Terra autem erat inuisibilis & incomperta. 10. 1. 5. 6. e. 16. b. Et tenebra erant super abyssum, & spiritus Dei super, rebaatur super aquas. 10. 1. 6. a. & e. b. 10. 4. 4. 4. 5. 10. 9. 11. f. 1. 16. 3. 4. Et dixit Deus: Fiat lux, & facta est lux. 10.

17. b. 10. 4. 7. 9. f. Et vidit Deus lucem quia bona: & discrevit inter lucem & tenebras. 10. 1. 7. d.

Et vocavit Deus lucem diem, & tenebras vocavit noctem. 10. 1. 5. 7. a.

Et factum est vespere, & factum est mane dies vnus. 10. 1. 5. 7. f. 8. f.

Et dixit Deus: Fiat firmamentum inter medium aquae, & sit dividens inter aquam & aquam. 10. 1. 5. b. 10. 2. 32. 6. b.

Et discretevit Deus inter medium aquae quae erat sub firmamento, & inter medium aquae quae erat super firmamentum. 10. 1. 5. 9. g.

Et vocavit Deus firmamentum, calum. 10. 1. 11. b. & seq.

Et vidit Deus quia bonum. 10. 1. 11. f. 15. d.

Congregetur aqua quae est sub celo, in congregationem vnā, & appareat arida. 10. 1. 13. b. & g. 15. b.

Congregata est aqua in congregationem suam, & apparuit arida. 10. 1. 13. g.

Germinet terra herbam fructi, seminantem (vel spirantem) semen secundum genus suum, & secundum similitudinem, & lignum pomiferum faciens fructum, cuius semen eius sit in ipso. 10. 1. 16. b. 18. b.

Fiant luminaria in firmamento caeli ad illuminationem terra. 10. 1. 23. g. 24. c.

Et sint in signa & in tempora, & in dies, & in annos. 10. 1. 24. g. 26. c. & h.

Producat aquae reptilia animarum viventium secundum genus, & volatilia volentia super terram, secundum firmamentum caeli. 10. 1. 11. b. 10. 2. 39. f.

Producat terra animarum viventium secundum genus, quadrupedes & serpentes, & bestias & pecora, & reptantia terra. & c. 10. 1. 42. d. 43. b. & seq.

Faciamus hominem ad nostram imaginem, & ad similitudinem nostram: & dominabitur (vel, principatum habebit.) 10. 1. 46. g. & seq. 52. b. & seq. 10. 2. 432. a. h. 10. 4. 36. a. 60. a. 63.

Creavit Deus hominem ad imaginem Dei. 10. 4. 55. d. 19. b.

Creavit & multiplicavit. 10. 4. 14. e.

Vidit Deus omnia quae fecit, & ecce bona valde. 10. 1. 60. b.

Cum homo ceteris creaturis praeratus, postremus omnium sit creatus. 10. 1. 200. 201. & seq.

2. Et perfecit Deus die sexta opera sua quae fecit, & requieuit die se-

prima ab omnibus operibus suis. 10. 1. 48. d. 52. f. 202. d.

Hic liber generationis caeli & terra cum facta sunt, quae describitur: Deus caelum & terram, & omne viride agri. 10. 3. 180. c.

Et accepit Deus pulverem de terra, & plasmavit (vel, finxit ex eo) hominem: & insufflauit in faciem eius spiritum vitae. 10. 1. 9. 8. a.

20. 4. a. 10. 2. 5. 42. b. 10. 3. 19. a. b.

Et factum est ad eum in animam viventem. 10. 1. 133. e.

Et plantavit Deus paradysum in Edem ad Orientem, & ibi posuit hominem: & produxit omne lignum pulchrum ad usum, & bonum ad escam. 10. 3. 149. b. 13. f. 206. f. & seq.

Et lignum vitae in medio paradysi, & lignum scientiae boni & mali. 10. 1. 13. 4. e. 10. 5. 140. c. d. e. 206. f. 10. 1. 33. b. 314. a.

Et fons vitae: dicitur ex Eden, qui rigat paradysum. 10. 1. 34. c. 55. e. 10. 2. 322. b. 383. b. 10. 5. 19. 4. e.

Et diuiditur in quatuor initia. Nomen est vni Phison: & nomen secūdi Gien: & flumen tertium Tigris, & quartus est Euphrates. 10. 1. 55. d. & seq. 10. 2. 314. b. 383. b.

Et apprehendit Deus hominem quem fecit, & posuit eum in paradiso operari & custodire eum. 10. 1. 55. e.

Et praecepit Ade, dicens: Ex omni ligno quod est in paradiso, escum, edes: de ligno autem quod est scientiae boni & mali, non edes ex eo. 10. 1. 57. a. 89. e. 10. 4. g.

Qua die autem manducaverit ex eo, morte morietur. 10. 1. 60. b.

Non est bonum solum esse hominem: faciamus ei adiutorem similem sibi. 10. 1. 60. b. 61. b. 10. 4. 11. b. 199. b.

Et finxit Deus aditus de terra omnes bestias agri, & omnia volatilia caeli, & adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea. 10. 1. 61. d. & f.

Et immisit Deus soporem in Adam, & obdormivit: & edificavit columnam quam iunxit de Adam, in mulierem. 10. 1. 61. e. 10. 3. 19. c. d. 10. 5. 19. 4. d.

Hoc nunc eo de ossibus meis, & caro de carne mea, haec vocabitur mulier, (vel, vita) quoniam de viro suo sumpta est. 10. 3. 19. d. 10. 4. 199. b. 200. 6.

Erunt ambo in vna carne & in vno spiritu. 10. 4. 13. f.

Serpens autem erat sapientior omnium bestiarum quae erant super terram. 10. 1. 62. c.

Et dixit serpens mulieri: Quid vitiis dixit Deus, ne edas ex omni ligno quod est in paradiso? 10. 1. 62. f.

Ex omni ligno paradysi manducabimus: de fructu autem ligni quod est in medio paradysi, dixit Deus. Non manducabis ex eo, neque tanges ex eo. 10. 1. 8. c. 62. f.

Et dixit serpens mulieri: Non morte moriemini. sicut enim Deus quia quaecumque die comederitis ex eo, adaperietur oculi vestri, & eritis sicut dii, scientes bonum & malum. 10. 3. 6. 4. b.

Et vidit mulier quia bonum est lignum ad manducandum: & gratum oculis ad videndum, accipiens de fructu eius manducavit, & dedit viro suo simul & manducaverunt ambo. 10. 1. 64. a. b.

Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt quod nudi essent. 10. 1. 58. a. 64. b.

Index Locorum

- Et affuerunt folia fumi, & fecerunt sibi succinctoria. tom. 1.64.10.2.
314. b. 10. 3.34. 4. 7. 4. e. 9. 9. 4.
- Et audierunt vocem Domini deambulantis in paradiso ad vesperas,
& ascendebat se. tom. 1.64. g. 10. 2. 335. a. 10. 5. 119. e
- Adam ubi erat. tom. 1.64. b. 10. 2. 335. a. 414. f. 10. 4. 196. b. 33. a. 10. 2. 4
- Serpens decipit me & manducaui. tom. 1.65. c. 10. 4. 199. e. 10. 5. 117. b
- Male dixisti tu ab omnibus peccasti terra. tom. 1.175. g
- Supra petrum sum, & in videro tua ambulabis, & terram manduca-
bi omnibus diebus vite tue. tom. 1.66. a. 80. g. 2. 03. tom. 4.
188. b
- Et immisitui ponam inter te & inter mulierem, & semen tuum &
semen mulieris. ipsi tibi servabunt caput, & tu illum calcancum.
tom. 1.17. 6. b
- In ista vita pariter filios, & ad vitam tuam conuersio tua, & ipsi tibi
diminuat. tom. 1.4. 19. 9. e
- Male dixit terra in operibus suis. In tristitia manducaui eam omnes
die vite tue. tom. 1.66. e
- Spiras & in istis tibi germinabit terra. tom. 5. 18. f
- In sudore vultus tui manducaui panem tuum, & donec reuertaris in
terram de qua es assumptus. tom. 3. 42. 4. b. 432. b. 4. 10. 4. 114. f
- Terrae, & in terram istam. tom. 3. 42. 4. b. 432. b
- Fecit quoque Deus Adae & vxori eius tunicas pellicae, & induit eos.
tom. 5. 119. d
- Ece A' iam factus est tanquam vnus nostrum ad sciendum bonum
& malum. tom. 1. 57. g. 61. b. 65. a. 252. e
- 4 Adam aut. in cognouit Enam mulierem suam, qua concepit &
 peperit Cain dicens: Acquisiui hominem per Deum. tom. 1.
67. e
- Et adiecit per eum Abel. tom. 1. 67. d. 68. d
- Et factus est Abel posteros omium: Cain autem operabatur terram. tom. 1.
68. i. 71. b
- Et post de cubilibus Cain ex fructibus terra sacrificium Domino. tom. 1.
71. d. 73. 75. 10. 5. 194. d
- Obiit quoque Abel de primis: inuicem suum. tom. 1. 73. a. tom. 4.
135. c. 10. 5. 194. d
- Siriles es fecisti, non autem rellididisti, peccasti: quiesce.
tom. 1. 87. b. b. & 79. a. 208. g. tom. 4. 135. g. 257. a. tom. 5.
259. b
- Adiecit conuersio eius, & tu principillium. tom. 1. 79. e. tom. 4.
257. d
- Enim in campum. tom. 1. 79. d
- Viderit Abel frater tuum? Nescio. Numquid custodis fratrem meum
suum? tom. 1. 79. f. g. 10. 5. 238. f
- Quid facis? Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de
terra. tom. 1. 79. f. b. 80. a. 110. g. 419. tom. 5. 67. g. 76. b. e.
238. f
- Maiores causa mea est, quam vi dimittas. Si derelinques me hodie, &
facies tua abscondam me. tom. 1. 80. d
- C'p'aberis terram, & non angustis virtutem suam da e ti-
bilia, ut & profugus eris super terram. tom. 1. 96. b
- Omnia qui inuenierit me, recidet me. tom. 1. 80. d
- Omnia qui occiderit Cain, septies vindictam exsoluet. tom. 1. 80. g.
10. 5. 259. b. 160. a
- Et posuit signum per Cain, nequis eum occideret. tom. 1. 80. b. 175. f.
10. 2. 3. c. b
- Septies vindictam est ex Cain: in Lamech autem septuagies septies.
tom. 1. 80. g. 10. 5. 259. b. 160. a
- Enos sperauit in nomine Domini Dei. tom. 1. 133. b
- 116 facti sunt quiescere ab operibus nostris, & a tristitia ma-
nuerum nostrarum, & a terra, cui mal dixit Dominus Deus. tom. 1.
83. f
- Noe vero cum quincentorum esset annorum, tres filii nati sunt. Sē,
Cham, & Japhet. tom. 1. 83. g
- 6 Violenter filii Dei (vel. angeli) filius hominum quod essent pul-
chri, misit per eos vxores ex omnibus quas amauerant. tom. 1.
42. 8. b
- Non permancbit spiritus meus in hominibus istis quoniam car-
nes sunt. tom. 1. 46. f. 84. g. 133. d. 10. 2. 425. b. 10. 4. 163. d
- Erunt decem annorum arieti tuum viginti. tom. 2. 42. 8. d
- At gigantes erant in terra in diebus illis. tom. 1. 84. b
- Ab omine r'ique ad pecus, & reptilibus r'ique ad volatilia delebo.
tom. 1. 85. b
- Noe autem inuenit gratiam apud Deum. tom. 1. 85. e
- Tenui, ut omnia hominum viuit ante me, quia repleta est terra iniqui-
tate ab eis. tom. 1. 85. d
- Corrupta autem terra corā Deo, & impleta est iniquitate. tom. 1. 85. d
- Corrupti omnia caro vniu' suam. tom. 1. 85. e
- Facti ibi arcam de lignis quadralis. (vel. laugatis). tom. 1. 85. f. 10. 5.
194. f. g
- Nido faciet in arca. tom. 1. 85. g. 10. 5. 194. e
- Ilumies eam intus & foris bitumine. tom. 1. 86. a. 10. 5. 194. g
- Et facies eam trecentorum cubitorum longitudine, & quinquaginta
cubitorum latitudine, & triginta cubitorum altitudine. tom. 1.
85. g. 86. c. 10. 5. 194. f. g. b
- Colligens facies arcam, & cubito consummasti eam a summo. tom. 1.
68. e
- Inferiora arca bicamerata faciet. tom. 1. 87. e
- Offitium vero facies ex transuerso. tom. 1. 88. g. 10. 4. 7. e
- Quocumque sunt in terra, morietur: &
statim testamentum meum ad te. tom. 1. 87. g
- Arce Noe mylterium declaratur. tom. 1. 85. f. & seq. 86. b. &
seq. 4. 257. a. 10. 5. 194. d. g. 19. 2. d. & seq.
- 7 Intravit, & omnis domus tua in arcam, quia te vidi iustum in
generatione hac. tom. 1. 88. g. 10. 4. 169. d. d
- Ai uenit mundus indus in arcam septem, & septem masculorum
& feminarum: ab immundis autem duo & duo, ut natiuerat semen
in omnem terram. tom. 1. 89. b. 10. 5. 195. b
- Adhuc enim dibus septem ego in ducam plusiam super terram. tom. 1.
89. f
- Et de lebo omnem resurrectionem carniū a facie terra. tom. 1. 90. b
& d
- Et facti omnia Noe quae mandauit ei Dominus Deus. tom. 1. 91. d. f
- In sexcentesimo anno Noe mense secundo, vigesima & septima mi-
nifacium est diluuium. tom. 1. 90. g. b. 93. b
- Et rupti sunt omnes fontes abyssi, & catarractae celi aperta sunt. tom. 1.
91. a
- Et facta est pluuia super terram quadraginta diebus, & quadragin-
ta noctibus. tom. 1. 89. g. 10. 5. 215. f
- Et clausit Dominus a foris arcam. tom. 1. 91. e
- Et exundauit aqua, & tenuit arcam, & serbatur super summum
aquarum. tom. 1. 91. d. f
- Quidam cubitis exaltata est aqua super excelsum montes. tom. 1.
91. b. e
- Et mortua est omnis caro quae mouebatur: & omnia quae erant in ari-
da, mortui sunt. tom. 1. 91. f. & 10. 4. 169. d
- Et dicitur Deus omne surgens quod erat super faciem terra. tom. 1.
91. g
- Et derelictus est Noe solus in arca cum iis qui cum ipso erant. tom. 1.
91. b. d
- Et memor fuit Dominus Noe, & omnium bestiarum, & omnium
numeriorum. &c. tom. 1. 92. a
- 8 Et induxit Dominus spiritum super terram, & cessauit aqua. tom. 1.
92. d. g
- Et clausi sunt fontes aquarum, & catarractae celi. tom. 1. 92. b. d
- Et sedit arca septimo mense septima, & vigesimo mense super mun-
tem Ararat. tom. 1. 92. a. & d
- Apertus Noe fenestram arcae, & emisit coruam: qui non reuersus est,
sed remansit donec succaretur aqua a facie terra. tom. 1. 93. d. 10.
4. 163. d. 10. 5. 149. b. b
- Et dimisit postea colubam, quae non inueniens requiem, regressur
ad eum. tom. 1. 93. g
- Quae extendens manum, suscepit eam, & introductus ad se. tom. 1.
94. e
- Et expectauit septem diebus alius iterum emisit eam. tom. 1. 94. b. d
- Et regressa est columba ad vesperam, habens solum oleum, & rati-
um in ore suo. tom. 1. 94. f. 20. 4. 4. 163. d. 164. b. 10. 5. 10. 5. 189. b. e
- Et cognouit Noe quia descenderat aqua a terra. tom. 1. 94. e
- Et post septem dies iterum dimisit columbam, & quoniam est regressa,
tom. 1. 94. f. g
- In primo & sexcentesimo Noe, primo mense imminuta est a-
qua a facie terra. &c. tom. 1. 95. a
- Et dimissit Noe terram arce. tom. 1. 95. b
- Et dixit Dominus Deus ad Noe. Exi de arca tu & vxores tuae, & filij
tui. tom. 1. 95. d
- Exiit ipse, & vxores eius, & filij, & vxores filiorum eius. tom. 1. 95. f
- Et edificauit Noe altare Deo, & sumpsit a agnū & a vitulum mun-
dit, & ab omni holocaufta. tom. 1. 95. b
- Roegans non adiuuauit in ededecare terram propter opera ho-
minum, qui operantur ei cor hominis diligenter super mala ex-
edificauit sua. Non ergo adiutus prouidere omnem car-

- Et gentem cui fecerunt, iudicabo ego dixit Dominus. 10.1.11d.b
 Post hoc reuerteretur hic cum populo suo multa. 10.1.12.8.a.g
 Tu autem ibi ad patres tuos, nutritum in pace in fenestula domus. 10.1.12d.e
 Quarta autem generatione reuerteretur hic. 10.1.12d.b & d
 Non sunt completa peccata Amorrhæorum. 10.1.13.4.f.g
 Et cum iam sol esset ad occasum flamma facta est. Et ecce fornax fumigabunda. & lapides ignis, quæ pertransierunt per uentria duos filios. 10.1.12.8.b
 Semini tuo dabo terram hanc, & flumine Ægypti usque ad flumen magnum Euphratem. 10.1.12.9.b
 16 Sara autem vxor Abram non peperit ei. 10.1.12.9.e
 Erat autem ipsi ancilla Ægyptia, cui nomen Agar. 10.1.12d.f
 Et ecce iam conclusit me Dominus, ut non pariam intra ergo ad ancillam meam, ut filium facias ex illa. 10.1.12.9.e.12.9.g
 Insuper patior ex te, ego dedi ancillam meam in sinum tuum: ubi autem videri conceptum esse in utero spreta sum coram ab ea: inuiderit Deus inter me & te. 10.1.10.7.f
 Ecce ancilla tua in manibus tuis, utere ea quomodo tibi placuerit. 10.1.12d.b
 Et affixit eam Sara, & fugit a facie eius. 10.1.12d
 Affixit Sara domum meam ego fugio. 10.1.12d.g
 Reuertere ad dominum tuum, & humiliare sub manibus eius. 10.1.12d.b
 17 Ego sum Deus tuus, emoretur in conspectu meo. & ego sine querela. 10.1.10.8.e.12.9.b
 Non vocabitur ultra nomen tuum Abram, sed erit nomen tuum Abraham. 10.1.10.8.e
 Quia patrem multarum gentium constitui te. 10.1.11.9.g
 Et arguote valde. & ponam te in gentes, & reges de te erunt. 10.1.13.0.a
 Circumcidatis omne masculinum vestrum, & circumcidatis carnem præputij vestri. 10.1.13.0.a.b
 Et pueri dicitur circumcidetur vobis. 10.1.13.0.e
 Versus autem tuus & pueri tui circumcidetur. 10.1.13d.b
 Et erit testamentum meum in carne vestra. 10.1.13d.g
 Et qui non fuerit circumcisus masculus, & qui non circumciderit carnem præputij suæ ultra dies, peribit anima illa de genere suo, quia testamentum meum inuenerit perit. 10.1.13d.b & 13.1.a
 Sara vix addidit littera, ut vocetur Sara. 10.1.13.1.f
 Et præcedit in faciem Abraham, & sit. 10.1.13d.b
 Et dixit in corde suo: Si mihi centum annorum natus fuerit filius, & si Sara non concepit annorum pariter? 10.1.13.0.8.b.13.1.e
 Ismael vixit hic in conspectu tuo. 10.1.13.1.e
 Etiam. Ecce Sara vxor tua pariet tibi filium, de Ismael autem exaudivit. 10.1.13d.f
 Quem pariet tibi Sara sequenti anno. 10.1.13d.b
 Tredecim annorum erat Ismael quando circumcisus est. 10.1.1.12d.b
 18 Apparuit illi Deus ad quercum Mambræ, sedente ipso ante ostium in meridie. Et respiciens oculis vidit, & ecce tres viri stabant supra illum, & concurrit obuiam illis. 10.1.1.10.9.f.10.4.133.b.159.b
 Domine, si vique inueni gratiam ante te, ne præterieris seruum tuum: sumat aqua, & lauentur pedes vestri, & c. 10.1.1.11.0.10.4.28.e
 Et sessinavit Abraham in tabernaculum ad Sarra, & dixit ei: Fessima, & conperge res meas ut similaginis, & suis submericia. 10.1.11d.b
 Chentur Abraham ad bonos, sumpsit vitulum tenerum & bonum, & dedit puero, & sessinavit facere illum. 10.1.11d.b.d
 Abraham res meas offerit similaginis, & vitulum vnum. 10.1.11.72.a.10.4.159.b.e
 Et submericia fecit. 10.1.11.72.g
 Manducantes autem illi: Abraham autem adstabat eis sub arbore. 10.1.11.0.d
 Vbi esset Sara vxor tua? Ecce in tabernaculo. 10.1.11d.b
 Reuertit ad te in tempore hoc, in horis, & erit Sara filium. 10.1.11.13.f
 Risit autem Sarra in ipso. 10.1.11.0.f
 Desiderant Sarra fieri mulierem. 10.1.11.9.b
 Non celabo Abraham puero meo quia ego facio. 10.1.11.0.f
 Clamor Sodomorum impletus est apud me. Descendam itaque, ut videam secundum clamorem eorum venientem ad me, & consummabo iustitiam autem, ut faciam. 10.1.11d.b & 10.4.9.6.f
 Et profecti viri inde, perierunt Sodomam. 10.1.11.0.g
 Non perdis civitatem, si fuerint in ea quinquaginta iusti. 10.1.11d.b
 19 Veniunt autem duo angeli Sodomam vestri. 10.1.11.f
 Et Lot sedebat ad portam, & excurreret obviam illis, & adoravit in faciem super terram. 10.1.11d.b
 Viri circumsiderunt Sodomorum circumdederunt domum ab infante usque ad senem, totum populum perierunt. 10.1.11d.g
 Sunt autem mihi due filie, educam eas ad vos, & c. 10.1.11.12d.b
 Et attraxerunt Lot in domum, & ostium clauserunt, & percusservunt illos acutissime, ut etiam ostium domus non perirent. 10.1.11d.b
 Sani tibi hic generi, aut filij, aut filia: educ de loco isto, quia perdimus nos locum istum. 10.1.11.2.a
 Et quando duxerunt eum foras, dixerunt: Ne respexeris ultra istum. 10.1.11d.b
 Pluit Dominus ad Sodomam. 10.4.15.d
 Et vxor eius respexit retro, & conversa est in statum, facta. 10.1.11.2.b
 Pater noster senior est, & nemo est super terram qui ingreditur ad nos, & c. 10.1.11.2.b
 20 Misit Abimelech rex Gerarum, & accepit Sarra, & dixit ei in nocte Deus: Ecce tu morieris propter mulierem. 10.1.11.2.b
 Ego cognovi quoniam tu pro corde fecisti hoc: propter hoc non sum passus te argere illam. 10.1.11.2.a
 Peperit vxor eius & ancilla eius, quas ante concluserat Deus propter Sarra. 10.1.11d.b
 21 Risum mihi fecit Dominus, quicumque enim audierit, congauduit mihi. 10.1.11d.g
 Quia annuntiabit Abraham quoniam dedit infanti Sarra: 10.1.11d.b
 22 Fecit Abraham coniunctionem qua die ablauius est Isaac. 10.1.11d.b
 Et ecce ancillam, & filium eius: non enim hucus erit filius ancille, cum filio suo Isaac. 10.1.11.3.a.10.2.37.6.e.10.5.37.b
 Omnia quacunque dixerit tibi Sara, audi vocem eius, quoniam in Isaac vocabitur tibi semen. 10.1.11.4.a.10.5.13.9.b
 23 Contant Deus Abraham. 10.1.11.4.e
 Et dixit ad eum: Abraham, Abraham. Accipe filium tuum dilectissimum, quem dilexisti Isaac, & vade in terram excessum, & offeres mihi illum in holocaustum in vno iuramento quem tibi dixero. 10.1.11.4.f.10.5.19.5.f
 Exurgens autem diluculo stravit asinum suum, & sumpsit secum duos pueros, & Isaac filium suum, & condidit ligna ad holocaustum. 10.1.11.4.b.10.5.19.5.f
 Et surgens abiit, & venit ad locum quem dixit ei Deus, dicit terra. 10.1.71.b.11.4.b
 Et dicit terra respiciens Abraham oculis suis, vidit locum a longe. 10.1.11.4.b & seq 10.5.19.5.f
 Sedete hic cum asino: ego & pueri pertransibimus usque illuc: & cum adoraverimus, reuertemur ad vos. 10.1.11.4.a.10.1.11.4.b.19.5.f
 Accepit autem ligna holocausti, & imposuit Isaac filium suo. 10.1.11.4.b.10.5.19.5.f
 Dixit autem Isaac: Pater. Qui dixit: Quid est fili? Addidit Isaac: Ecce ignis & ligna, ubi est ovium ad holocaustum? Respondit ei: Deus providet tibi ovem ad holocaustum, fili. 10.1.11.4.b.10.4.10.4.b.19.5.9.9.c
 Cum venissent ad locum, adificavit altare, & desuper ligna composuit. Camque collegit Isaac filium suum: posuit eum super strum lignorum. 10.5.19.5.f
 Et dixit angelus: Abraham, Abraham. Non impies in animum tuum in puerum, neque facias ei quidquam. Nunc enim cognovi quia timeas te Deum, & non peperisti filio tuo dilectissimo propter me. 10.1.11.5.d.10.4.22.8.d.f
 Et respiciens Abraham oculis suis, vidit, & ecce aries vnus suspensus cornibus in virgulto Sabece. 10.1.11.5.d.10.2.33.10.4.19.5.c.10.1.11.5.9.9.b.19.5.b
 Et vocavit nomen loci illius, Dominus vidit: ut dicant hodie, In monte Dominus apparuit. 10.1.11.5.a
 Profecto benedicem benedicam tibi, & multiplicans multiplicabo semen tuum. 10.1.11d.b
 In semine tuo benedicentur omnes gentes. 10.1.11.2.a.2.9.8.b
 23 Et surrexit Abraham a mortuo. 10.1.11.0.b
 24 Et vocavit Abraham puerum servitorem domus sue. 10.1.11.72.a

Pone manum tuam super femur meum, ut adiucem te per Deum cali & terra. & c. & constrinxit eum, ut non acciperet uxorem Isaac filio suo de femine Chanaanorum. 10.1.18.f

Attende tibi mercedem suam meum illo. Quod si noluerit tecum venire mittet in terram hanc, quia eris a iuramento hoc. 10.1.18.f & 134

Et surgens puer profectus est in Mesopotamiam: & occurrit ei Rebecca, habens hyrcanum super humerum, virgo speciosa valde, quam vir non cognoverat. 10.1.18.a.b

Descendit autem ad fontem, & implevit hyrcanum, & ascendit. 10.1.18.d. & 133.b

Et accepit puer in aureas singulorum drachmarum, & duas vias dedit in manus eius, decem aureorum pondus carum. 10.1.18.a.6.133.b

Non comitans dum loquitur ego verba mea. 10.1.18.d

Et profertur vasa argentea & aurea, & vestem, dedit Rebecca. 10.1.18.f & 133.g

Rebecca vocat non fecit mercedem, & venit ad ipsam super camelos. 10.1.18.f

Esau in milia millium, & semen tuum possideat aduersariorum ciuitates. 10.1.133.b

Exiit Isaac exercitum in campum ad meridiem. 10.1.133.b.g. & seq. 10.2.426.a.b

Vidit Rebecca Isaac desubulentem, descendit ad camelum, & caput suum pallio subdebrecepit. 10.1.118.g

25 Dedit Abraham cuncta que possederat, Isaac filium autem comitatum suum, quia non fecit mercedem. 10.1.70.b

Et mortuus est Abraham in senectute bona. 10.1.147.b

Dixit gentes in vtero tuo iunxit, & duo populi ab vtero tuo separabuntur. & populus populum superabit, & maior seruetur minori. 10.1.67.e.135.a.122.498.a

Isaac duas filios habuit, Esau & Iacob. Esau venator fuit, & homo agricola: Iacob vero simplex habitabat in tabernaculo. 10.1.5.196.a

Isaac diligebat Esau, eo quod de venationibus illius refectus esset: Rebecca diligebat Iacob. 10.1.196.a

Iacob dedit Esau cibum quem sibi coxerat. 10.4.9.a

26 Dixit Isaac de Rebecca: Soror mea est. Et sedisti Isaac pater aque, & iterum fecerunt pastores Gerarum. & fudit Isaac puteum, & vocauit eum Inimicitias: eo quod putum alium, & vocauit nomen eius Lathai. 10.1.1.18.f & 134

27 Vade affer mihi de venatione tua, ut manducem. 10.5.99.f

Esau dum in venatione esset, iurauerat, mater instruit Iacob ut bene faceret, ut perciperet. 10.5.196.b

Accipit Iacob ad os, & accipit inde duas hircos teneros, & pulcherrimos, & attulit matremque fecit cibus suus amabat pater eius. 10.1.159.10.5.12.b.135.b

Et accipiens Rebecca filium, Esau filium senioris pulchram, induit eam Iacob filium suum iunioris. 10.1.159.a.10.2.468.10.5.196.a

Et pellibus hirci circumdedit manus eius, & solli nulla proiecit. 10.1.159.a

Attulit Iacob patri cibum, & panes quos coxerat: & cum cemei fecit, obtulit ei vnum. 10.5.196.d

Quid est hoc, quod tam cito inuenire potuisti filium? Respondit Iacob: Quod tradidit Dominus Deus tuus in manus meas. 10.1.159.g

Ipsi qui cum vixit Iacob: ad manus, manus Esau. Et os patris est edentem vestimentorum eius. 10.1.159.b

Et benedixit ei, dicens, Ecce ego filij mei tamquam odor agri pleni, cui benedixit Dominus. & c. 10.1.22.d.138.d.158.a.177.a.10.4.204.d

Et vi egressus est Iacob a facie Isaac patris sui accepta benedictione, Esau senior frater adierat. 10.1.159.c

Frater tuus veniens cum dolo accepit benedictionem tuam. 10.1.1.18.f

De pinguedine terra erit benedictio tua, & a rore calis ad summum super gladium tuum in vineis, series fratri tuo. Eris autem cum de pinguedine illius a collo tuo. 10.1.18.f & 134.10.1.177.a.10.5.126.g

Et dixit Rebecca ad Iacob: Ecce Esau frater tuus ministrat tibi occidet te. Audi ergo vocem meam. 10.1.159.g.10.4.8.b

Fuge in Mesopotamiam ad Laban fratrem meum, & habitabis cum eis diebus paucis. 10.1.173.c.174.a.b

Et mittam ad te, & accipiam te inde. 10.1.174.a

28 Ne accipias uxorem de filiabus Chanaan, sed uxorem vade in Mesopotamiam in domum Batuel, & accipe inde uxorem de filiabus Laban. 10.1.173.c.174.a.10.5.114.b

Vi si inuenieris gentium. 10.1.174.d

Tulit Iacob lapidem, & suppositus capiti suo: vid egredere in sinum Isaac, & angelus Dei ascendens & descendens, & Dominum in iuxta saluauit. 10.1.161.f.10.1.133.b.159.f.10.5.196.f

Statuit Iacob columnam, & vinxit eam oleo. 10.1.162.b

29 Et eleuans Iacob pedes, abiit, & vidit, & ecce puti in agro. 10.1.161.f

Et venit Iacob ad Laban, & omes eius panis. 10.1.161.f

Lia oculis infirmior erat, Rachel autem pulchra aspectu, & decora facie: & dilexit eam Iacob. 10.1.163.d.e

Et accepit Iacob duas uxores, Liam, & Rachel. 10.1.236.g

30 Accipit Rachel mandragoras a sorore sua Lia, quas attulerat ei Ruben primogenitus. 10.1.249.e

Reddidit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo. 10.5.204.d

Et dixit illi Laban: Quid tibi dabo? 10.1.161.g

Erat Iacob pastor ouium. 10.1.171.b.162.b. & seq.

Accipit Iacob virginem Syracinam viridem, & nucinam, & platani, & decorticem eius cortices albos, & apposuit eas in canalibus charum aqua. 10.1.161.g.173.e.208.d

31 Reuertere in terram patris tui, & in gentem tuam, & ego te secum. 10.1.162.b

Dixerunt Lia & Rachel: Numquid est nobis portio aut hereditas in domo patris nostri? nonne sicut aliene affirmamus est? Vendidit enim nos, & deuorauit pretium nostrum. 10.1.207.f.g

Si enim metasti mihi, emissem te cum lactina & tympanis. 10.1.280.b

Cognosce si quid tuum est apud me. Et quassauit Laban, & nihil suum inuenit apud Iacob. 10.1.163.a. & 173.e. & 350.f.1.4.180.a. & seq.

Foras a se Ruben idola patris sui, & abscondit ea in instrumentis camelis, & sedit super eis, & dixit patri: Non potero iungere coram te. 10.1.163.a.174.b.10.4.188.g

32 Vidit Iacob castra Dei, & obuiauerunt ei angeli Dei. 10.1.164.d

Relictus est autem Iacob solus, & lacuatus est cum Deo. 10.1.161.g.10.4.52.b.34.b.10.5.196.b

Et videns quia in superabundantia erat, eriguit latitudinem femoris eius, & obliuiscit uerbum eius. 10.1.162.a.10.2.371.a.10.4.159.f.10.2.10.b.c

Dixit quoque: Dimittite me, iam enim ascendit aurora. 10.5.20.b.c

Respondit Iacob: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. 10.5.197.b

Not: vocabatur vitra Iacob, sed Israhel erit nomen tuum. 10.1.34.a.191.c

Vidi Deum facie ad faciem, & saluus facta est anima mea. Et continuo ortus est ei sol. 10.1.268.f

Et claudicans a femore suo. Propter hoc non manducasti filio Israhel nerum usque ad diem hunc. 10.1.162.a.173.e.10.2.371.a.10.197.e

33 Progrediens Iacob in occursum Esau, adorauit septies pronus in terra. 10.1.164.e

34 Egressa est autem Diana filia Lia vi cognosceret filium indigenarum, & Sychem Iteneum auisum eam dormientem cum illo. 10.1.166.b.208.a

35 Exurgens ascendit in locum Batbel. 10.1.166.e

Accipit Iacob deos alienos, & inuenerat eorum, & abscondit eos, subterruit ibi. 10.1.163.d

Mortua est Rachel, & sepulta est in via Ephraim a hac est Betleem. Et statuit Iacob columnam supra monumentum suum. 10.1.163.d.e

Beniamin filius doloris mei. 10.1.200.a

Et a positum est ad genus suum. 10.1.167.g

37 Iacob amabat Ioseph plus quam ceteros filios, & fecit ei tunica variam. 10.1.179.g.b

Somniauit Ioseph quod manipulum eius staret erectus, & manipuli fratrum conuersi adorarent manipulum iuuenis. 10.1.180.f

Quoniam regnatura regnatura est super nos. 10.1.180.f

Vidit & aliud somnium, quod sol & luna vincerent Iesse adorarent eum. Et obuiauerunt illi pater eius, dicens: Numquid

- venientes veniemus ego & mater tua & fratres tui, & ad-
 rabimus te, super terram. 10.1.180.a.b
- Misit enim Iacob ad fratres, ut videret si restaret ei fratribus &
 omnibus. 10.1.181.b
- Et venit in Sychem: & invenit eum homo errantem in agro. 10.1.
 ibid.
- Et perrexit Ioseph post fratres suos, & invenit eos in Dethiam.
 10.1.176.f.180.d
- Et praecedunt eum de longe venientes, antequam appropiaret
 ad illos: & infamabant ut occiderent eum. 10.1.180.e
- Eccē formosior ille venit: nunc ergo venite & occidam eum, &
 vidimus quid proderunt semina illius. 10.1.181.d
- Et exierunt eum tunicam variam, & protecerunt eum in lacum
 siccum, qui aquam non habebat. 10.1.181.a.236.b
- Et ecce negotiatores Ismaelitis veniebant ex Galaad, qui desere-
 bant aromata & resinas. 10.1.180.g.b
- Venite vendamus eum Ismaelitis: at manus nostra non sunt inie-
 ctæ super eum. 10.1.181.a
- Et resperferunt tunicam eius sanguine hedi.
 10.1.181.a.c
- Sedit autem Iacob vestimenta sua, & stebat solum suum dies
 multos. 10.1.181.d
- 38 Accepit Thamar anulum à Iuda, & monile & virgam. 10.3.
 23.d
- Iuda quoniam filius susceperat ex nuru sua Thamar. 10.1.236.f
- Ioseph autem est in agri Thamar, quam ego. 10.1.191.e
- Quid manus alterius pueri in partu premissa, coccum ligatum,
 reducit manus, vox obsteritica gemina, quod prior alter exi-
 ret, sepius alter incidit: & cui prius Phares, postea Zaram
 ex vivo matris exiit. 10.3.23.b
- 39 Ductus est Ioseph in Aegyptum, & empsit à preposito coquorum.
 10.1.181.b
- Immisit oculi vxor domini eius in Ioseph, & dixit illi: Dormi me-
 cum. 10.1.181.e.f.g.110.b.111.d
- Sidominus meus non fuit propter me aliquid in domo sua, & omnia
 quæcumque habet dedit in manus meas, neque subtraxit a me
 quæquam prater: quia vxor illius est, quovis sacra verum
 hoc malum, & peccata ceram dedit. 10.1.181.d.2.4.27.a
- Et reliquit vestimenta, ut in manibus eius fugit. 10.1.182.g.183.a
 10.3.111.a
- 40 De duobus eunuchis Pharaonis, & somni eorum. 10.1.
 183.g.b
- Memor esto mihi per tempestatem, cum tibi bene fuerit, & facies in
 me misericordiam, & memor cui me. 10.1.183.b
- 41 Vidit Pharaon somnum. Septem iuvenes ascendentes de flumine,
 visus dedit, & pingues corpore, & alia septem vitule visu
 deformes acie corpore, post illas iuvenes ascendebant de
 flumine: & visus sunt, he vitule tenues atque exiles deuorare
 illas quæ præstabant & forma & gratia. Et septem spica pingues,
 electæ & bonæ de terra surgebant: & post eas septem spica exi-
 les & venter corruptæ ac marcidæ, quæ deuorabant septem spicas
 vberes ac plenas. 10.1.183.f.g. & seq. 10.4.26.f
- Septem vacca bonæ, septem anni sunt: & septem spica septem anni
 sunt. 10.1.183.f.g. 10.2.6.f.g
- Et accipiet Pharaon anulum de manu sua, inseruit eum super ma-
 num Ioseph: & induit eum sola hyssina &c. 10.1.186.a
- Et aperuit Ioseph vniuersa horrea, & vendidit Aegyptum: nam &
 illi oppreserat famem. 10.4.26.e.35.a
- Et omnes regiones venerunt in Aegyptum ad Ioseph emere. 10.1.
 186.b
- 42 Vir quid pergressus? Ecce audiui quia frumentum est in Aegypto
 10.1.187.b.c
- Ne contingat eum infirmitas. 10.1.187.d
- Præcepit Ioseph diluere argentum vnicuique in saccum, &c. Et im-
 plementi vtricum super asinos suos, &c. 10.1.187.d
- 43 At famem inuadit super terram. 10.1.188.a
- Deditque homini domare famem & mellis, incensum & guttam, il-
 licem & nites: & argentum duplex accipite in manibus vestris.
 10.1.188.b
- Et Benjamin fratrem suum ex eadem matre. 10.1.187.e
- Argentum vniuersi cuiusque in sacculis nostris invenimus. 10.1.
 188.b
- Argentum vestrum probatum habeo. 10.1.187.f
- Parauerunt autem domus, donec intraret Ioseph mercede. 10.1.187.d
- Sanus est pater vestri senior? Respondent illi: Sanus est pater noster,
 puer tuus. 10.1.187.g
- Ille frater vestre est iunior: Et ingressus in promissum plorat, ait,
 laus saluati suam. 10.1.187.b.189.a
- Quinque partes tribuit Ioseph Benjamin fratri iuniori, singulas
 reliquit fratribus. 10.2.189.b
- Bibunt autem, & emebriati sunt pater cum eo. 10.1.189.c
- 44 Implet Iacob hominum esum, & miscuit vniuersiisque ar-
 gumtum in ore saci: & siphon meum argenteum ducit in
 saccum iunioris. 10.1.189.d
- Et dedocent serui tui senectutem patris nostri cum tristitia ad-
 fressi. 10.1.189.e
- 45 Emitte omnes à me. Et emittens vocem cum sicut: Ego sum, in-
 quit, Ioseph, ad huc pater meus vivit? 10.1.189.f
- Nolite magis esse, neque vobis durum videatur quoniam huc me
 vendidistis. ad vitam vestram misit me Deus ante v.1.10.1.
 191.a.b
- Dedit autem Ioseph eis eorum, & omnibus duplices solas. At Be-
 niamin dedit trecentos aureos, & quinque solas. 10.1.189.d.e
- Et dixit illi Ioseph: Nolite trahi in via. 10.1.189.f
- Et ascenderunt de Aegypto, & venerunt in terram Chanaan
 ad Iacob patrem suum, & nuntiauerunt ei dicentes: Quia Ioseph
 filius tuus vivit, & ipse est princeps totius terre Aegypti. 10.1.189.
 d.g
- Et expanit mente Iacob, non enim crederat ei. 10.1.189.b
- 46 Et eleuans se Iacob venit ad patrem iuramenti, immolauitque
 hostiam Deo. 10.1.192.f
- Ioseph immittit manus suas super oculos patris. 10.1.189.g.b &
 & seq.
- Filius autem Ioseph qui facti sunt eis in Aegypto, anime nouem. 10.1.
 47.b
- Omnes anime domus Iacob quæ descendunt in Aegyptum septua-
 genti quinque. 10.1.192.d.192.b.10.2.357.d.425.d
- At indam missa ante se ad Ioseph, vi occurreret illi. 10.1.192.b
- Admonitio est Aegyptii omnium pastor eorum. 10.1.71.b.207.e &
 & seq.
- 47 Dies annorum vite mee pauci & mali. 10.1.7.g.26.e.143.g
- Et traxit, & terra nostra tui erimus: erit nos in seruitutem regam,
 & prebe semina ne percutiat cultore reddat in terram in solitudi-
 ne. 10.1.7.g.26.e
- 48 Extendens Israel manum dexteram imposuit super caput E-
 phraim qui erat iunior, & sinistram super Manassim primiti-
 sum Ioseph: & ita impositis manibus benedixit eis. 10.1.
 4733.10.2.194.4.199.f
- Deus qui posuit me in iuuentute mea. 10.2.4.7.e
- Suscepit, & hic erit in populum, & hic exaltabitur: sed frater iu-
 nior maior illo erit. 10.2.4.73.f
- Ego do tibi Sichem, præcipuum (vel magnificum) super omnes
 fratres tuos, quam accepi de manibus amoris tuorum in ma-
 cherath & sagitta (vel acu) 10.1.195.e
- 46 Ruben primogenitus meus, &c. durum & temerarium affectum
 me contumelia, non effraus scilicet aquæ ascendisti in cubile per-
 sististi, & polluxisti eorum quod ascendisti. 10.1.195.a.f
- Simeon & Levi consummauerunt iniquitatem propositam. In
 consilium eorum non venis anima mea: erant in ira sua
 occiderunt homines, & in cupiditate sua (vel furore suo) sub-
 ueruerunt taurum. 10.1.195.a.10.2.371.a
- Male dixisti iuramentum, quia peritiam. 10.1.167.e
- Diuidam eos in Iacob, & dispartiam illos in Israel. 10.1.195.g.10.2.
 371.a
- Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua super dorsum inimico-
 rum tuorum. 10.1.195.b.195.c.10.3.120.c
- Adorabunt te filii patris tui. Catulus leoni Iuda: ex germine fi-
 lii tui ascendisti: recumbens dormisti vi leo. quæ suscitabit eum? 10.1.180.f.196.b.c.d.10.2.429.f.14.d.e
- Non deficiet princeps de Iuda. 10.1.218.b
- Donec veniat cui reposcitur est: & ipse est expectatio gentium. 10.1.
 180.f.196.d
- Alligans ad vitem asinum suum, & ad palmitem pullum asine sue. 10.1.196.e
- Lausabit in vino stolam suam, & in sanguine vite anaboliolum su-
 um. 10.1.180.f.196.f
- Hiulet oculi eius præ vino: & dentes candidiores quam lac. 10.1.
 196.g.10.2.482.g
- Zabulon iuxta mare habitabit, & ipse secum accessus nauium, &
 perpendet vigine ad sidonem. 10.1.196.b.197.g.b
- Issachar bouis concupiscit, requiescent inter mulas fortes, & videns

& facti estis portio Domini populus eius Iacob, funiculum hereditatis eius israel. 10.1.175 to.4.244.e
Sicut aquila tetigit nidum suum. 10.2.551.g
Lallauit eis (vel, succurrit) mel ex petra, & oleum de solida petra. 10.2.512.b
Ego autem excitabo eos in emulationem in non gentes: in natione infipienter erunt eis. 10.2.314.b.10.3.147.b.c.10.4.259.d
Infipienter fuerunt ad intelligendum. 10.3.102.g
De vinena Sodomorum vinum eorum, & vitum eorum, vitu Gomorrhoe: vicia eorum vicia sua, vortus amaritudinis in ipsis. 10.1.256.f
Fuerat draconum vinum eorum, & tra affidum infanabilis. 10.1.1bid.e
Ego occidam, & visitabo: percutiam, & sanabo. 10.5.19.g.20.a
33 Et appositus est ad populum suum. 10.1.67.g
Date Leui veretum, date Leui manifestum eius, date Leui sortem suffragij sui, & reuerentem eius viro sancto. Qui dicit patri suo & matri sue, Non nouit: & fratres suos non cognovit, & filios suos abdicauit. 10.4.20.a.207.d.g.h
Beniamin dilectus a Domino habitabit confidenter, & Deus eorum habitabit super eum, & inter duces requiescit. 10.1.200.a
Benedictionis tribui ioseph a finibus calce & vortis. Qui visus est in tubo, veniat super apertum ioseph, & super verticem eius glorificatus inter fratres suos: primogenitus: tunc decor ipseus, cornua vnicuique cornua ipsius: in ipsis gentes veniunt simul vsque ad extremum terra. 10.1.11.2.19.d. & seq. to.2.370.f.g.b.371.c.374.g.437.a
Miridae Ephraim, & tribusque Manassir. 10.1.199.f.10.2.371.b
Gad sicut leo requieuit, consurgens brachia & principes. 10.1.198.a
Dum canit leo leo, & effugiet ex Basan. 10.1.197.g
Nephthalim sicut as accipientium, replebitur benedictione a Domino, mare & aspicum possidebit. 10.1.198.e.10.5.126.e
34 Nemo filii sepulchrum eius vsque in hodiernum diem. 10.1.68.b

Ex lib. Iosue.

2 Ligauit Saba signum coccineum in fenestra. 10.4.91.f
5 Nolletis, an aduersariotum? 10.4.99.
6 Hiericho ciuitas à Iesu Naue capta historio 10.3.64.c.d
Præcepit Dominus Iosue. vi circumiret arca Dei cumque iterum per septem dies semel inde, sacerdotibus eam portantibus, tubisq; canentibus, ac populus sequentibus 10.5.181.b. & seq.
20 Sex ciuitates ad refugia erant vobis, trans Iordanem tres, & tres in terra Chanana. 10.1.170.b

Ex lib. Iudicum.

4 Debbora prophetis indicabat populum israel: que Bnach filium instruxit ad prelium: & luel victoriam quesivit de Sisara, que sitim ipsius Sisare, laltis pulo refrenxit. 10.4.240.b & seq.
6 Hierobab qui & Gedeon, sub arbore quereu frumenta celebrat voga, & excubabat in torculari, & apparuit ei angelus Domini. 10.4.98.
Obtulit autem hadum capturum: & iussit angelus Domini vi poneret carnem & azyum super petram, & ea iure perfunderet. Et extendit angelus calcamen virga quam gerebat in manu, & tetigit carnem & azyum, & erupit ignis de petra, & assumptis sacrificium. 10.4.98.
Et dixit ei Dominus nocte illa: Tolle vitulum saginatum patris tui, & septemque alium vitulum, & destrues aram Baal, & immolabis sacrificium Deo. 10.4.98.
Sisalatus in iuramento israel, quemadmodum locutus es Domine. Ecce ego pono a me vellum in arca, & si vis factus fueris super velus, & super omnem terram siccitas. cognoscat quatin manu me secundum promissa tua populum liberabo. 10.4.98.99.238.a
Et iurauit Gedeon mane, & exsiccatum vellus, & rorem eius misit in pelum. 10.4.99.100.
Et iterum orauit, & fuit siccitas in sole vellere, & ros in omni terra. 10.4.99.339.a
7 Et elegit Gedeon trecentos viros ad prelium contra Madian. 10.4.98.
Et iussit eos hydras vacuas sumere, & hydris facies accensas habere, & in dextris tenere tubas. 10.4.107.b
11 Non enim scia mea, decessisse me, impedimentum in oculis meis, in sinu digne dolorum factus est mihi. Ego enim aperui os meum de

te ad Dominum. 10.4.38.b.218.d
12 Samsonis historia latius explicatur 10.3.109.e.210.211.
Samson populus sibi vxorem ex alienigenis: & pater eius & mater ignorabant quoniam a Domino esset. 10.4.109.
Et ecce leo rugiens occurrit ei, & manibus dispersit illum quasi hadum capturum, & post dies reperit in corpore eius examem apum & mel. 10.4.109.110.
14 Manducante exiuit esca, & de forti dulcedo, (vel, & de tristidule) 10.1.255.d.10.2.278.280.4.110.
15 Cepit Samson trecentes vulpes, & binas filii exiuit, & ad condecum earum alligauit facies, & dimisit eas per menses alligophylorum. 1.2.4.60.f.3.61.a.10.4.110.
Inuenit Samson in maxilla asini aquam, & bibi. 10.4.110.
16 Samson septem crines habuit. Et ait Samson: Si non visus fuero, discedet a me virtus mea. 10.4.110.
Totondit Dalila septem crines capiti Samson, & Dominus recessit ab eo, & sortitudo eius reliquit eum. 10.4.110.
17 Vir Leuita accepit filium iugalem de Bethleem Iuda, & traiecit illi cornu vena eius, & reduct in domum patris sui. & traiecit illi. 533.b.10.4.40.e.10.5.143.b.149.b.150.
20 Iudas erit dux vestre. 10.3.120.6.e

Ex lib. Ruth.

1 Ruth historia exponitur. 10.3.24.e. & deinceps
2 Abiit Ruth in agris, & colligebat spicas quas fugerant maritus intencium. vi aliter se & ierum. 10.4.71.f.b
Quia mulier virtutis erit, & quia benefecit misericordiam tuam nonisimam, plus quam primam. 10.3.24.g
3 Tuiit Booz calcamentum proximi, & acquisiuit sibi Ruth vxorem. 10.3.24.g.10.4.72.f
4 Det tibi Dominus facere virtutem in Ephrata, & sit nomen tuum in Bethleem. 10.3.25.b

Ex lib. i. Regum.

2 Sterilis peperit septem, & populus in filiis infirmatus est, 10.3.67.a.b
Si peccauerit homo in hominem, orabunt pro eo ad Dominum: si autem in Dominum peccauerit homo, quis orabit pro eo? 10.4.186.a.b
Honorificantes me, boni fructuati: & contemptor mei honore priuabitur. 10.1.66.b
17 Palsebat seruus tuus gregem patris sui, & veniebat leo vi. vi. tolleretque artem uic medio gregu, & conseruaret eos, eruebantque eum de ore eorum. &c. 10.3.200.c
Imposuit Saul galeam arcem super caput David, & vrsiuit eum lorica: & ascinctum gladio caput tenente si armatum posset incedere. 10.5.77.d
David cum virga & lapidibus processit contra Abolyphim: & tulit lapidem, & fundauit, & percussit Philisteam in fronte: & tulit gladium eius & interfecit eum, & abstulit ei caput. 10.2.490.g.b.10.4.10.5.77.d.200.g
18 Curre uertit et David percussit Philisteam, puella cum tympanis pallebant dicentes: Saul triumphauit in militibus, & David in decem militibus. 10.3.97.b.234.g.10.2.490.g.10.4.10.5.77.d
19 Fugiebat David à facie Saul. 10.1.274.g
Et intrauit in domum Achinnele, b sacerdotis, & panes propositionum sumpsit, & manducauit: & cecidit ei qui cum ipso erant. 10.3.39.b
22 Dux idamam iussu regis Saul percussit omnium domum Achinnele, præter Abathar principem sacerdotum. 10.3.39.e.f
24 Non mihi contingat a Domino, si fecero hoc verum domino meo, Christo domini inuicere manu meam. 10.2.473.b
25 Accepit David abigeau vxorem Nabal, vxorem sibi: & Achinneam lezabeleum. 10.5.138.a.b.c

Ex lib. ij. Regum.

1 Montes qui essu in Gelboe nequeros neque plania cadat super vortmontes mortui, quoniam isti sublati est prociatio potentium, prædictio Saul, &c. 10.4.136.f.g
Saluabat David tota virtute ante arcam. 10.5.78.d
Coram Domino in labor adhibe, & ero in te ante oculos tuos, vt

honorificetur Dominus
 7 Non tu edificabis mihi domum: sed cum tu dormieris, excitabo
 semen tuum post te, & firmabo regnum eius in sempiternum. to. 1.24.2
 Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium. to.5.18.6
 Vt meminerit Dominus verbum suum.
 11 David deambulabat in solario domus regie, & vidit mulie-
 rem nudam lauantem se, & ingressus ad eam, dormiuit cum ea.
 to.1.23.7. a.24.4. d.2.3.24.5.6
 Occisus est Viri in predio à bellatoribus iussu David: qui uxorem
 eius sibi accepit. to.1.24.5. h.2.4.6. a.10.3. 25.6
 12 Dno viderat in vna ciuitate, vnu diues, & alter pauper diuiti-
 bus: nullius armenta, multe oues. to.1.25.7. a.24.6. b
 pauper habebat eum vnam paruulam, quam alimentum proprium
 quasi filiam nutrebat, & de pauca eius manducabat, & de ca-
 le: eum habebat, & in sinu eius dormiebat. to.1.23.7. f.24.7. b
 Et vixit hospes ad virum illum diuitem, qui pauperis ouem abstulit
 & immolauit eam, &c. to.1.23.7. f.24.7. b
 Et erat vixit ad virum illum, & ait: Filius mortis est qui se-
 cutus hoc: omni relictus in quadruplum, quia non peperit. to.1.
 23.7. f.24.7. b
 Quoniam tu hoc fecisti in occulto, & ego sciam hoc verbum coram
 omni Israhel. to.1.23.7. b
 Quoniam permitte, & Dominus absolvit peccatum tuum. to.1.
 23.6.4
 Et percussit Deus puerum quem peperit vxor Vrie David, & mor-
 tuus est. to.1.24.4. d.6
 Et deperditus est David Dominum pro puero cum agrotaret, & re-
 nouasset, & in clauo laur: vbi videret f. sicutum cum comperit,
 surrexit de terra, & laus se & vixit, & finitavit regem,
 & adit Dominum, & ciuibus suis. to.4.153. f. to.5.
 15.4
 Ego ibo ad eum, ipse autem non reuertetur ad me. to.4.153. f. b
 13 Genit David Dominum, vnum iussit alium partum. to.1.
 23.7. a
 16 Ideo maledictus mihi, quia Dominus dixit illi vt maleficat. Ecce
 filius meus qui exiit de ventre meo, quærit animam meam. to.
 4.18. d
 18 Parat filio meo Absolon, in terra quæ dicitur David: Puere viri?
 &c. Filius meus: Absolon, filius meus Absolon, qui dicit
 mihi mortem pro te. to.2.47.3. a.48.6. f. to.4.1. a.10.3. 35.4
 19 Quis mihi pacem dabit de laqueis filii Beelzebub ad portam?
 to.1.1. b.23.8. b

Ex lib. iij. R-gum

2 Et appositus est ad patres suos. to.1.13.2
 3 Affertur mihi gladius. & diuidit puerum in duas partes, & di-
 te dimidum partem ei in vni, & dimidum alteri. Et respon-
 dit mulier cui erat filius viuens: Nequaquam domine infan-
 tem diuidas, datur potius illi & vivat, & non interficiat eum. Et
 statuit vix dari infan-tem ei mulieri quæ dixerat. Nolte inter-
 ficere eum, &c. to.4.24.5. 21. d.12.7. b.22. a. b. c
 10 Et venit regina Saba ad regem Salomonem, & audiuit omnem
 sapientiam eius, & ait: Verum est firmo quem audiui inter a-
 micos, &c. Beata mulieres tue, & beati pueri tui qui assidue
 tibi, qui audiunt omnem prudentiam tuam. to.4.24. f
 17 Clausum erat calum temporibus Elie, & non erat pluuia &
 terra siccata, & fames magna erat. to.1.1.26. d.10.4. 23.7
 Missus est Elies vt absolveret se ad torrentem Chana: ibi cum vi-
 rit alio m. man: panem assentes, & ad vesperam carne: &
 habebat de torrente. to.3.17. c. to.5.122. 120. b
 Vade in Sareptam Saloniorem, & mandabo ibi: prout enim ibi
 mulieri vni me vtriusque te. to.5.20. d
 Cum venisset ad portam ciuitatis, apparuit ei mulier vidua colli-
 gens ligna. to.5.20. d
 Affert mihi paululum a tua in vna, vt bibam & Affert mihi & in-
 telligit pueri in manu tua. to.5.20. d
 En collige duo ligna, vt vngas, & faciam illud mihi & fili o mio:
 vt concedamus & moriamur. to.5.20. f
 Fac mihi ex ipsa farina subinerit panem paruum, & affert ad
 me. to.5.20. g
 Hideris farina & vas o'i ei non deficiet, v'que in diem quo dabit Do-
 minus pluuiam super terram. to.4.238. a. to.1.20. f. g
 18 Et inposuit Elies signa super ad eum, & dixit vt iterum iterum de

hydria aquam, & dixit: Iterate tertio. & iterum iterum tertio: &
 cum manaret aqua, precatus est Elies, & gressus descendit de calo. &
 consumpsit holocaustum. to.1.25.9. d.4.4.6
 19 Fugit Elies mulierem: & abel, quæ enim persequeretur, & fugit
 ad montem Horeb. to.1.17.4. d.10.5. 12. d. d
 Et surrexit Elies, & comedit & bibit, & abiit in fortitudine cibili-
 bus quibus agitabat diebus, & quæ agitabat noctibus v'que ad mon-
 tem Dei Horeb. to.1.25.1. a. b. to.5.20. c
 20 Non gloriatur gibberosus sicut iustus. to.5.4.6
 Deum mortuum est Dominus non valium. to.1.1.10.6
 21 Dixit Achab ad Nababie: Dammi vineam tuam, & erit mihi
 in hortum oleum: & dabo tibi pro ea aliam vineam, si vero pla-
 cuerit tibi dabo pecuniam. to.1.1.26.2. g. h. 2.63. a. b. to.4.20.7. b
 to.5.12.6. b
 Non fuit hoc mihi a Domino, vt danti tibi hereditatem patrum meo-
 rum. to.1.1.26.2. g. h. to.5.12.6. a
 Et tributus est spiritus Achab, & dormiuit super lectum suum,
 & reuoluit faciem suam, & non manducauit panem iuueni. to.1.
 26.2. b
 Benedixit Orem & regem. to.1.26.6. d
 Inuicisti me inimicum meum: interit, quoniam fecisti malum in con-
 spectu Domini. to.1.26.6. g. b
 22 Et meretrices lauerunt se in sanguine Achab. to.1.26.6. e

Ex lib. iij. Regum

2 Elies curru igneo rapuit in calum est. to.1.25.4
 3 Pater pater agitator Israhel, & eques eum. to.1.26.8. e
 Vbi est Deus Elies? to.1.2.34. b
 Conuincitatio oppidi bona est, sed aqua mala & sterilis sunt, & re-
 conditio n. vase siliis sale, veniens ad exitum aquarum proies in
 aqua, &c. to.1.27.1. b. & d
 4 Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, &
 vade si occideris tibi hominem, non saluet eum, & si saluauerit te
 quæsum, non respondeat ei. to.5.63. c
 Prociuit e Elies super mortuum, vt eum suscitaret. to.2.519. c. d
 5 Dixit puella ex captiuo de terra Israhel: Dominus meus si vult
 mandari, vadat in Samariam, & ibi inueniet eam qui possit
 lepram tollere. to.4.161. f. to.68. d.16.9
 Vade, & laure spiritus in iordane, & respice in sinistram caro tua,
 & mundabitur: laurus Naaman dicit: Nomen boni Abana &
 Pharpar flumini Damasci pro iordane. to.1.332. f. to.1.4.
 163. f. to.68.1. to.5.10. b
 Naaman lepra adhibuit tibi & semini tuo vsque in sempiternum.
 to.3.32. b. to.4.180. g. to.5.102.4
 Cæcidit ferrum securi in aquam, Tunc Elies misit lignum in a-
 quam & ferrum leuatum est. to.4.169. g
 Noli timere: plures enim nobiscum sunt quam cum illis. to.1.2.
 270. d
 Domine aperi oculos per eri huius vt vide e. to.5.17.6. g
 Ascendit sol quidem gradibus ad preces Esaiæ in signum quod
 Esaias rex sanatus erat. to.5.153. d

Ex lib. i. Paralipom.

21 Erunt Domine delicta, inuitatem serui tui.
 Fiat manus tua in me. to.2.338. f
 to.2.346. a

Ex lib. ij. Paralipom.

4 Fecit Salomon mare aneum in quo sacerdotes lauabatur ante
 quam essent in hostias. to.5.195.4
 20 Destruxit Dominus opus tuum, & contrita sunt naues tue, &
 non poterunt ire in Tharsis. to.2.238.7. g

Ex lib. iij. Esdræ.

5 Corona assimilabo iudicium meum. to.1.1.149. b
 6 Et in die secundo iterum creasti spiritum firmamentum. to.1.4.
 12.4
 7 Reuelatum filium meum Teu cum in qui comee sunt, & in an-
 dalunior qui relictus sunt in annis quadringentis. Et erit post
 annos hos, & mortuus filius meus Chrysis & conuertetur sa-
 culum. to.3.12. d
 Cum v'neret iudici dies, reddidit terra defunctorum corpora, &
 palus v'neret & resque in tumbulis requiebat reliquias mor-
 tuorum

tuorum. Et propitiatus reddent animas que his commendate
sunt, & revelabitur a his in super sedem iudicii. 10.1.149.4
10 Stultitia operum multorum non vides luctum nostrum, & que
nobis contigerunt? quoniam non maluit nostra omni tristitia
contristari, & humilitate humilitata est, & luctus validissime.
Et nunc quoniam omnes ingemus & trister sumus, quoniam
omnes contristati sumus: tu vero contristatus in filiis 10.4.150.5
Non recitavit apud tunc sciam dolorem tuum, & fortiter qui tibi
contigerunt casus. 10.4.150.6
Noli facere hunc sermonem, sed confitenti persuaderi. Qui enim casum
suum Confolare potest dolorem suum? 10.4.150.6

Ex lib. Tobie.

6 Surgit primum ambo, & deprecantur Dominum celi, ut detur
voti miseriam & sanitas. 10.4.163.3
11 Vide te fili, amodo libenter moriar. 10.4.167.6

Ex lib. Iodith.

8 Iudith factum brevier explicatur ex hoc cap. & x. xii.
xiii. xiiii. xv. xvi. 10.4.179.7. & seqq.

Ex lib. Eithier.

10 qui fecisti novis signa & prodigia, dividis omne faculum in par-
tes duas, ei qui vult manum populi tui, reliquam alii genibus 10.4.
244.6

Ex lib. Iob.

1 Cum venissent filii Dei ut conspicerent ceram Domino. tom. 1.85.4
2 Mitte manum tuam in eum, & videamus si in faciem te non benedi-
cat. 10.2.328.6. 340.4
Ecce trahe tibi eum, tantummodo animam eius custodi. tom. 4.
187.5
Dic vultum contra Dominum, & morere. 10.1.206.4
Sedona ex capite de manu Domini, quare non & mala tolerabi-
mus? 10.2.307.6
3 Peras dices illa in qua nasci sum, maledicam ei qui maledixit di-
cem illam, qui habet magis in me cum capite meo recideret. tom. 2.
380.6. 3.31.6. 4.86.5. 14.6
4 Affligit lingua te abscon. it. 10.4.4.21.4
5 Sente Domini in corpore meo sunt, quoniam furor habet sanguini
meum: cum incipio loqui, compungunt me. 10.2.339.9
10.4.209.4
6 Vid te v. Themanorum & semitis Sabæorum, quia confuso
nem indicas qui in civitatibus & diuitiis speciem habent. 10.4.
112.4
Numquid non prateritum (sue. tentatio) est via hominibus in ter-
ra? Sicut merces argetur. v. 12. 10.1.14.4. 10.2.307.4
9 Qui facit montes in inextinguibile & nesciunt, & euerit eorum
condidit. 10.1.193.6
Et columna orbis terrarum quasi inuenerunt. 10.2.293.3
Extendit calum solum, & ambulans quasi in pavimento super
mare. 10.4.86.3. 10.2.452.6
10 Manus tuas plasmaverunt me & fecerunt. 10.2.452.6
Memoro quia luctum me fuxit: corium & carnem me induxisti.
osium & nervis inextinguibile. 10.2.444.3
Si peccator tu. custodes me, ab iniquitate autem immiscuit me
non fecisti. Si iustus sum, non possum me erigere: plenus enim
sum confusio. 10.2.294.9
Induxisti super me tentationes. 10.1.144.6
13 Manum tuam longius a me, & formidus tua non inextinguere.
10.4.82.6
14 Quare obstricti aduersum me mala, & apposisti mihi adoles-
centie peccata? 10.2.294.4
14 Mortalis filius multieris brevis vite est. Et hunc fecisti intrare
in iudicium sub conspectu tuo. Qui enim mundus est a sordibus
sed nemo, etiam si vivit deus vite eius super terram. tom. 2.
295.6
Cuius autem dormierit homo, non resurget vsq. ad calum assumpta.
10.2.295.6
Vine in inferno me confertur, abscondit autem me domus. de-
fuit iratus tuus, & placatus mihi tempus in quo memoriam mei fa-
ciat. 10.2.295.6
16 Terra non cooperiet in sanguine carnis mee. 10.2.295.6
17 Excedit approbro & cedebat nabo, & nondum indicium.
18 Dominus turbavit me 10.2.305.4. 10.4.211.6

Miseremini mei amici mei, miseremini, quia manus Domini te-
gisti me. 10.2.339.9. 10.4.41.6. 10.5.183.6
Sustulisti corium (vultu), corpus meum hoc, quod multa mala pas-
sum est. 10.2.453.6
21 Perate me, ego autem loquar, deinde videte me. Numquid
invenietis? 10.4.4.4
Invenietis autem & in diuitiis. 10.2.305.6
Semen eorum secundum amicum: filiorum in oculis. 10.2.
306.4. 6
Bucula eorum non abortit. 10.2.306.6
Manent sicut oves perpetue, puri autem eorum ludunt accipien-
tes phalerum & citraram & delibantur voce psalmi. 10.2.
306.6
Consummaverunt in bonis vitam suam, in requie autem inferni
dormierunt. 10.2.306.6
Discede a me: vias tuas scire nolo. 10.2.306.6
Verumtamen & lucerna impiorum extinguetur: erunt sicut palæa
ante ventum, aut sicut pulvis quem absblat turbo. 10.1.306.6
18 Ipsi ad gehennam ducerent, & in tumbis vigilat. 10.4.6.4
24 Oculi adulteri servabunt tenebras, dices: Non consideravi me
oculum. 10.4.5.6
26 Firmamentum quod sonitus fulguris quid faciet? 10.1.126.2
27 Visit Dominus qui si me iudicavit, & omnipotens qui ad ana-
ritudinem perdidit animam meam: Ipsi autem eorum diuini
qui est in navibus natis. 10.2.339.6. 10.4.113.6
28 Sapientia autem vnde inuenta est? Qui autem efficit loci di-
plura? Nescit homo viam eius, nec inuenta est inter homines.
10.2.295.6. 10.4.137.6
Alysius dixit. Non est in me: & mare dixit. Non est mecum. 10.2.
295.6. 307.4. 10.4.137.6. 120.8.4
Non dabitur autem obryum pro ea: nec aliud quid, quod inter
hominem & retro sit habetur. 10.5.187.6
Latuit omnem hominem, & a volatilibus cali abscondita est. 10.2.
296.6
Nescit sapientiam interitum, nescit malitia. 10.2.296.6
29. Benedictio moriuri in veniente. 10.1.148.4
30 Spiritus domini qui fecit me. tom. 1. 64. 92. 10.2.453.6. 120.4.
112.6
38 Qui produxit luiserum in tempore suo. 10.5.243.6
39 Obstricti parvi ceruorum, numerasti autem mensis earum.
plenus parvi dolores earum solatiis, emittis filios earum, vivunt
tineant: parvi earum emittit, drumpunt filii earum, & mul-
tiplicabuntur in generatione, exibunt, & non revertentur retro.
10.2.362.6
Et volens tibi vinctum servare. 10.2.340.6
40 Adversus draconem in hano, illud eum sunt avem, ligabis eum
sunt passerem puer, imposit super eum manum. 10.4.188.4

Ex Psalmis.

1 Psalmus primus explicatur. 10.2.310.6. & deinceps.
Beatus vir qui non abit in consilio impiorum, & in via peccatorum
non stetit, & in cadebra posuissent non sedis: sed in lege Domini
in suis voluntas eius. 10.1.158.4. 10.2.41.6
Et in lege Domini meditantur die ac nocte. 10.2.455.6. 4.67.6
Ideo non resurgunt iniqui in iudicio. 10.3.119.6
2 Afferunt reges terra, & principes convenerunt in viam. tom. 3.
105.6
Dirumpimus vincula eorum, & abiciamus a nobis iugum ipsorum.
10.2.445.6. 4.74.6
Dominus dixit ad me: Filium te ego hodie genui te. 10.2.261.4. 10.
3.205.6. 10.2.476.6
Posula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem
tuam terminis terra. 10.2.426.6
Reges tui in virga ferrea, & tamquam vas figuli conteres. tom. 5.
185.6
Iraffimmi, & nolite peccare: quia dicitur in cordibus vestris in cubili-
bus vestris compingimini. 10.1.135.6. 10.2.326.6. 10.3.41.4. 10.4.
2.8.4. 6.210.6. 10.5.8.4. 121.4
Sacrificate sacrificium iustitie, & sperate in Domino. 10.2.397.6
Qui ostendit nobis bonam? 10.1.105.6. 10.2.123.6
Signatum est in nobis lumen vultus tui Domine. 10.2.153.6. 10.4.4.
10.8.4. 10.5.133.6
5 Perdes omnes qui loquuntur mendacium. 10.5.254.6
Sepulchrum patris est guttur eorum. 10.5.36.6. 6.4.4.

6 *Laudo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis fructum meum rigabo.* 10.2.44.0.163.37.4.b.10.4.216.4.f

8 *Domine Domine nosse, quoniam admirabile est nomen tuum in vniuersa terra?* 10.4.17.8.4.10.4.17.8.4.f

9 *Ecce in operibus et lactum tuum percipisti laudem.* 10.4.13.0.4

10 *Quoniam video calos tuos, opera digitorum tuorum lunam et stellas quousque fulsisti.* 10.2.37.7.4.b.30.4.17.8.19.8.4.f

11 *Minus est enim paulo minus ab angelis.* 10.4.64.0

12 *Gloria et honore coronasti eum: omnia subiecisti sub pedibus eius.* 10.1.88.2.15.8.d.30.4.19.0.0

13 *Velures celi, et pisces maris, qui perambulauit semitas maris: 1.15.8.d*

14 *Qui exaltas me de portis moris.* 10.4.47.0

15 *Confite Domine Legislatoris imper eis, sicut gentes quoniam homines sunt. Auertantur peccatores in infernum.* 10.2.468.fg

16 *Vi qui Domine recessisti longè?* 10.2.40.8.f

17 *Ignis et sulphur et spiritus pro.ile.* 10.4.112.4

18 *Eligia Domine, eligua casta, argentum igne examinatum, probatum, vel, speratum terra, purgatum lapsum.* 10.2.46.0.b.43.0.d.10.5.18.7.f

19 *Domini rex speciei suae filius hominum: se fecit intelligi, aut veniunt Deum.* 10.4.97.7.fg

20 *Omnes declinauerunt, finit inuitas facti sunt: non est qui faciat bonum, nem est vique ad finem.* 10.3.89.4.112.2.4.10.4.14.7.f

21 *Sapientur patens qui est quousque eorum: lingui sui dolose agebant.* 10.3.122.4.f.20.5.6.b.4

22 *Ve tenus altissimus habiuit eorum: veloces pedes eorum ad effugandum sanguinem.* 10.3.12.2.4.f

23 *Contritio et infelicitas in viris eorum, et viam pacis non cognouerunt: non est timor Dei ante oculos eorum.* 10.3.122.4.f

24 *Domine qui habitabis in tabernaculo tuo, aut qui requiescis in monte sancto tuo?* 10.2.41.7.b.10.4.18.6.4

25 *Qui ingreditur sine macula, et operatur iustitiam.* 10.1.12.1.b

26 *Nescit proficisci pro incho.* 10.4.17.6

27 *Qui pecuniam non dedit tu vsuram.* 10.2.18.3.4

28 *Non reliques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum rederet corruptionem.* 10.4.90.0.f

29 *Notas mihi scripsi vias tue.* 10.5.7.6.b

30 *De deuita tua iudicium meum producat.* 10.3.39.5.f

31 *Subleu me Domine, vespulum oculi.* 10.1.50.6

32 *Vymbra alarum tuarum protege me.* 10.4.16.f

33 *Et inclinaui calos, et densaui.* 10.1.14.7.f

34 *Dedit vocem suam altissimus, et mota est terra.* 10.4.6.9

35 *Cum flectas candelabra.* 10.4.13.0

36 *Communiam eos vi puluerem ante faciem vestri, et vitulum plauri delecto.* 10.2.35.1.f.319.4

37 *Celi erant gloriā Dei, et operum eius omnia annuntiat firmamentum.* 10.3.41.1.b.10.5.12.6.f.15.4

38 *Dies dicitur mercedem, et nox nescit iudicium: clementia.* 10.2.4.11.b

39 *10.2.20.6.f.23.6.b.10.5.6.15.4.f.15.6.d.4*

40 *In eorum terram exiit sonus eorum, et in sinu orbis terra reuerit eorum.* 10.5.6.b

41 *Ipsi tamquam sponsa procedens de thalamo suo: exultauit tamquam gigas ad certandum viam.* 10.2.37.2.b.10.4.8.9.4

42 *A summis calis egressus eius, et occursum eius egreditur a summis eius.* 10.2.37.4.c

43 *Lex Domini: irreprehensibilis, conuertiunt animum.* 10.2.48.4

44 *Timor Domini: flectit permaens in fcaulum oculi.* 10.5.130.6

45 *Lap. mi qui intelligat?* 10.2.39.3.f

46 *Et holocaustum tuum pinguis fiet.* 10.1.7.4

47 *Tribuit tibi Dominus fructum cor tuorum, et omne: petit enim tuas confirmet.* 10.2.12.5.b

48 *Titulus Palmi. In finem pro susceptione matrina. Psalmus ipsi David.* 10.2.31.8.4

49 *Dew Deus meus: vixit in me, quare me dereliquisti longe a salute mea vixit delictum meorum.* 10.2.31.8.4.35.4.37.1.4.43.b

50 *30.3.0.6.b.10.4.59.4.13.7.d*

51 *Ego autem sem veritas, et in bono: oprobrium hominum, et abiectionis plebi.* 10.2.31.8

52 *Omni qui confitebatur me, aspernabatur me: locuti sunt labii et mouerunt caput.* 10.2.47.6

53 *In te prociui sum ex vtero: de ventre in. arie mea Deus meus tu es.* 10.2.36.5.b.10.4.19.4

54 *Vixi: iudicium me vituli multi.* 10.2.27.6.b

Disperant vestimenta mea sibi, & super vestem meam micrunt
 forem. to. 1.28 & 4.38 & 6
 22 Dominum pacis me. & nichil mihi decuit. 1.33.1.14.1.40.4.77.8
 In loco pacis ubi me collocavit. to. 2.46.9 & 10
 Super aquam respicienti educavit me. to. 2.13 & 4
 Virgata & baculatus tuus, ipsa me consolatus sum. to. 2.17 & 5
 Parafrasis confectus tuos mensam aduersus quos tribulavit me. to. 1.35.1.40.1.2.32.1.32.4.165 & 175
 Impingam illi in oleo caput meum. to. 1.35 & 4
 Et calix meus inebriavit quia praeclarus est. 1.110 & 2.321.6.503 & 6
 to. 5.73 & 8
 23 Ipsi super maria fundavit eam, & super flumina preparavit
 eam. to. 1.135.32 & 6.105.10.8.119.8
 Quia ascendit in montem Domini, aut qui stabit in loco sancto
 eius? to. 2.35 & 4.10.4.186 & 4
 Qui non accepit in vanum animam suam. to. 1.147 & 8
 Tollite portas principes vestras, (vel. principii vestri), & eleua-
 mini porte aeternales, & introibit in gloria. to. 2.142 & 2.40.5.3
 237 Effle rex gloriae? Dominus fortis & potens, Dominus potens
 in prelo Domini virtutum. effle rex gloriae. to. 4.76 & 6
 24 Viriatus Domine notasti facili. to. 74 & 4
 Delicta iussentus mea, & ignorantia mea me meminerit. tom. 2.
 295.4.347.8.101.512 & 8
 Anima mea bonis denotabitur, & semen eius hereditabit ter-
 ram. to. 1.148 & 8
 25 Proba me Domine, & tenta me: vix renouis me, & cor meum.
 to. 2.443 & 4.105.73 & 4
 Non fidi in concilio malignantium, & cum iniquis gerentibus non
 introibo. to. 2.312 & 6
 Os habet congregationem malignantium. to. 2.319 & 6.105.121 & 6
 26 Vniuersi per Dominum, haereticumque vni inebriant in domino
 Dominus omnes deuotantes, & videam delectationem Domini &
 confiderem in tempore eius. 1.1.14.2.4.55.1.1.2.363.4.523.8.10.4
 162 & 8
 Circui & immolasti in tabernaculo eius hostiam iubilationis.
 to. 5.182 & 4
 Tu mentis a est iniquitas sibi. to. 1.320 & 8
 Credo videre bona Domini in terra viuientium. to. 1.150 & 2.171 & 8
 to. 2.523 & 6
 27 Etrefloruit care mea, & ex voluntate mea confessor illi. to. 5.
 38 & 8
 28 Vox Domini super aquas, Deus Matiflatu innotuit, Dominus
 super aquas multas. to. 2.164 & 2.10.5.11.18
 Vox Domini confringentis cedros, & c. & dilectus filius vni-
 uersum. to. 5.11.18
 Vox Domini intercidens flammam ignis: vox Domini concu-
 rentu deservit to. 5.12.1
 Vox Domini prepatiens ceruo.
 Dominus dissiluit in habitat arcis. to. 2.424 & 8
 Exaltabo te Domine quoniam inspicisti me. to. 1.140 & 4
 29 Ad vestrum demorabitur fletus, & ad matutinum letitia. to.
 4230 & 8
 Quae vitilui in sanguine meo, dum descendendo in corruptionem to. 4.
 22.67.136 & 6
 In animas tuas commendabo spiritum meum. to. 5.92 & 8
 30 Status in loco spatioso pedes meos: super omnes inimicos me-
 os factus sum opprobrium. Illustras alicui tuam super ceruicem suam
 to. 9.90.140.5.92 & 8
 31 Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt
 peccata: beati vixi cum non impetasset Dominus peccatum. to. 1.
 107.10.3.12.4.12.4.10.393 & 5.239.5
 Peccatum meum fletus, & iniquitatem meam non cooperui. Dixi
 confessor aduersum me in iustitiam meam Domino, & tu re-
 missisti iniquitatem peccati mei. to. 5.160 & 6
 Multi flagella peccatorum. to. 2.105 & 9
 32 Omnia opera eius in fide. to. 4.58 & 8
 Verbo Domini saluati fuerunt. & spiritus eius in omnis virtute
 ram. to. 1.92 & 4.44 & 106.118 & 142.163 & 4
 33 Manifestabo Dominum mecum. to. 5.11 & 6
 Diuites eguerunt & esurierunt to. 2.463 & 2.5.128.4 & 8
 Venit filius, & tu es timorem Domini dabo vos. to. 2.111
 Colige linguam tuam in malo. to. 4.211
 Oculi Domini super iustos. to. 10.7.1
 More peccatorum pessima. to. 1.14.1

- 34 Ego autem cū in aliquo mihi molesti essent, inducē me in ci-
licio, & humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea
in finem meum conuerteret. 1.2.347.g.148.d.362.a
Confessor tibi Domine in ecclesia magna, in populo graui laudabo
te. 10.1.355.e.f
35 Ne desideas à me.
Totus hic Psalmus xxxv. exponitur. 10.2.319.b. & deinde
Titulus Psalmi. In finem. filii Domini David. 110.2.319.b
& seq.
Iudicia tua abyssum multum. 10.2.364.e
Homines & iumenta saluos facies Domine. 10.3.78.b.79.a
Quoniam apud te est forma vite, & in lumine tuo uidebimus lumen.
10.3.277.d.10.4.107.f.108.a.132.d.109.b
36 Totus hic Psalmus xxxvi. explicatur ex ordine. 10.2.323.e
& deinceps.
Noli malignari inter malignantes, neque amulatus fueris faciente
iniquitatem. 10.5.120.d
Quia peccatoris peribunt. 10.5.134.e
Mutuabitur peccator, & non saluet. 10.2.183.g.184.c
Iustus, autem miseretur, & faciet. 10.4.24.d
4 Domine gratus homini duxeris, & uiam eius uolet.
Cum cecideris, non collidetur, quia Dominus supponit manum su-
am. 10.4.241.d
lumenis sui, & senis, & non uidi iustum derelictum, nec semen
eius quatenus perierit. 10.3.41.b
Declina à malo, & fac bonum. 10.2.310.e
Vidi impium exaltatum ut cedro Libani, & transiit, & ecce non
erat. 10.2.404.b.476.b
37 Totus hic Psalmus xxxvij. exponitur 10.2.338.
& deinceps.
Titulus Psalmi. In commemorationem dei sabbati, Psalmus
David. 10.2.336.b
Afflictus sum & humiliatus sum nimis. 10.4.90.g
38 Totus hic Psalmus xxxviij. explicatur. 10.1.346.h
& deinceps.
Titulus Psalmi. In finem pro Idathum, canticum ipsi David.
10.2.346.d
Dixi, custodiam uiam meam, ut non delinquam in lingua mea.
10.4.122.a.3.4.32.c
Pessimi omi meo custodiam, dum confiterer aduersum me peccator.
10.4.231.e
Obmutui & humiliatus sum, & filii à bonis 10.4.2.f.g.18.d
Notum facti mihi Domine finem meum, & nictum diem me-
um qui est, ut sciam quid desit mihi. 10.2.404.g. 10.4.
184.a.184.c
Quamquam in imagine Dei ambulet homo. 10.4.48.b.e
Verum amen pace conuertatur omnis homo. 10.4.18.b
39 Totus hic Psalmus xxxix. exponitur. 10.2.352.g
& deinceps.
Et non reflexi in uanitate & in insania falsas. 10.4.18.b
Sacrificium & oblationes nolasti, corpus autem apasti mihi. bo-
locusta & pro peccato non postulaui, tunc dixi, Ecce uenio. In
capite libri scriptum est de me. 10.2.397.a.10.3.306.b
Vt faceret uoluntatem tuam Deus meus uolui. 10.4.47.d
Non teleni misericordiam tuam in concilio multorum. tu autem
Domine ne elonges misericordiam tuam à me 10.5.154.b
40 Totus hic Psalmus xl. explicatur. 10.2.356.b. & de in-
Titulus Psalmi. In finem, Psalmus ipsi David. 10.1.264.e. & seq.
Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. 10.1.261.g. 10.1.
310.d.465.f
In die mala liberabit eum Dominus. 10.2.328.f.338.b
Dominus opem ferat illi super telum doloris eius: uniuersum stru-
mentum eius uersasti in infirmitate eius. 10.1.403.d.10.4.226.f
41 Totus hic Psalmus xli. exponitur. 10.2.362.f. & de in-
Titulus Psalmi. In finem. filii Domini David. 10.1.264.e. & seq.
Abysus abyssum inuocat in uoce cataractarum tuarum. 10.2.321.g
42 Totus fere Psalmus xlij. exponitur. 10.2.366.c. & de in-
Emitte lucem tuam & ueritatem tuam: ipsa me deduxerunt &
adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua
10.4.128.a.352.a
43 Totus hic Psalmus xlij. explicatur. 10.2.367.f. & de in-
Titulus Psalmi. In finem. filii Domini David. 10.1.264.e. & seq.
367.
- In inimicis nostros ventilabimus cornu. 10.1.199.g
Non egredietis in virtutibus nobiscum. 10.4.114.f
Et in nationes dispersisti nos, posuisti nos in parabolam gentibus,
commotionem capitis in populo. 10.2.476.d
Humiliata est in puluere anima mea, adhæsit in terra uenter
meus. 10.1.266.c
44 Eructauit cor meum uerbum bonum, dico opera mea regi
10.1.99.b.10.3.45.b.46.a.10.4.63.a.10.e
Lingua mea calamus scribæ velociter scribens. 10.2.397.b
10.3.45.b.46.a
Speciosus forma super filios hominum. 10.2.322.b. & seq.
Acingere gladium tuum super femur potentissime. 10.2.486.f
Vixit te Deus, Deus tuus, alto latius pra confortibus tuis. 10.4.35.c
105.e
Assistit regina à dextris eius in vestitu deaurato, varietate circum-
amicta, & quoniam consuevit rex speciem tuam. 10.4.
220.b
Obstinere populum tuum, & domum patris tui. 10.3.19.e.10.5.25.b
Afferantur regi uirgines posteam, proxima eius afferentur tibi. 10.
4.198.a
45 Totus hic Psalmus xlv. explicatur. 10.2.383.b. & de in-
Titulus Psalmi. In finem. filii Core pro oculis, Psalmus Da-
uid. 10.2.382.b
Fluminis impetus latificas ciuitatem Dei 10.1.344.e.10.4.108.e
47 Totus hic Psalmus xlvij. exponitur. 10.2.386.b.c. & de in-
ceps.
Titulus Psal. Psal. canticum filii Core, secunda sabbati. 10.2.385.g
Mons Sion, laeta Aquilonis, ciuitas regis magni. 10.2.386.d
Ibi dolores ut pariuientis, in spiritu uolubrum conuerter nauis
Tharsis. 10.2.394.d.394.e
Exultauerunt filii Iuda propter iudicia tua. 10.2.454.b
48 Totus hic Psalmus xlvij. explicatur. 10.2.389.b. & de in-
Fratrem redimisti, redimet homo. 10.3.22.f
Homo cum in honore esset, non intellexit comparatus esse iumentis
insipientibus, & similibus factus est illis. 10.1.13.b
49 Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius temporales va-
lida. 10.4.108.b.10.5.232.d.f
Est species agri mecum est. 10.1.17.e
Intelligit Deo sacrificium laudis, & reddet altissimo vota tua. 10.1.1.
269.a
Peccatori autem dixit Deus. Quare tu enarras iniustitias meas & af-
sumis testamentum meum per os tuum? 10.2.455.e.469.d.10.4.49.g
Si uidebas silem, concurrebas cum eo. eo. tuum abundanti negoti-
a, & lingua tua concinnasti dolum 10.2.457.d
Scdens aduersus fratrem tuum detrahebas, & aduersus filium ma-
tris tue ponebas scandalum. hæc sciscisti, & tacui. 10.5.
245.g.b
Existimasti iniquitatem quod cor tuum inuoluisti: arguas te, & fla-
tuam contra faciem tuam peccata tua. 10.5.241.b
50 Psalmus quinquagesimus piene totus est ordine ex-
ponitur. 10.2.392.h. & deinceps.
Psalmi Titulus. Psalmus David in finem, cum uenisset ad eum
Nathan propheta, cum intrasset ad Bethabe. 10.1.
242.e.246.f
Misereereretis Deum secundum magnam misericordiam tuam. 10.1.
247.d. & seq.
Et secundum multitudinem misericordiam tuam dele iniquitatem
meam. 10.1.164.g.b
In multum laus tua ab iniustitia mea, & à delicto meo mundata me.
Quoniam iniquitatem meam ego agnosco & delictum meum
contra me est semper. 10.1.248.b
Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: in iustificationem in sermo-
nibus tuis, & uincas cum iudicaris. 10.1.248.d.10.3.121.g. 10.
576.f
Inerta & o. culta sapientia tua manifestasti mihi. 10.2.295.b.
304.g
Afferges me Domine hyssopo, & mundabor: Lauabis me, & super
nitem dealbabor. 10.4.164.b.172.b
Cor mundum crea in me Deus. 10.2.455.d
Et spiritum rectum in nouis in uisceribus meis 10.4.46.f
51 Sicut conuulsula sciscisti delanti. 10.4.47.g
52 Dixit insipiens in corde suo. Non est Deus. 10.4.9.b.67.d
Dominus repressit super filios hominum, scilicet intelligunt requi-
rentes Deum. 10.4.96.c
54 Titulus Psalmi. In finem. 10.1.174.c

Qui dabit mihi pennas sicut columbe & valabo & requiescam?

to. 1. 17. 4. b. to. 2. 1. 4. 7. 4. b. to. 5. 10. d. 7. 2. b

Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate: & non defecit de

plateis vltra & dolus. to. 2. 27. 8. b. c

Nam si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem vique: &

ab eo quia me oderat, absconderem me. to. 4. 4. 2. c

Tu vero homo vniuersi, dux meus & notus meus, qui semper me-

cum dulcis capere cibos: in domo Dei ambulauimus cum con-

sensu. to. 2. 35. 8. d. 359. c. to. 4. 4. 2. e

Descendunt in infernum viuentes.

to. 1. 60. 4. 150. g. to. 3. 5. 8. c

Non est illis commutatio, quia non timerunt Deum.

tom. 2. 374. b.

55 Deum vitam meam nuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in

conspectu tuo. to. 2. 342. g

57 Errauerunt peccatores ab itinere.

to. 5. 13. 8. g

Latusculus iustus cum viderit vindictam impiorum.

to. 1. 43. 9. c. d

58 Fortitudinem meam adeo custodiam, quia Deus suscepit me-

us, Deus meus, voluntas prauentit me. to. 4. 2. 1. 2. a

59 Lababor & didiciam Sicchiam,

to. 2. 364. a. b

Mea anima spes, vbi, o anima mea.

to. 4. 10. 1. c

61 Totus hic Psalmus lxi. exponitur. c. 2. 397. h. & deinde

Titulus Psalmi. Insuper, pro istis, ipsi David saluus. to. 2.

397. b

Namque Deus subiecta erit anima mea?

to. 1. 14. 6. f. to. 4. 9. 4. g

Verumtamen preuium voluerunt repellere, cunctarent in siti, etc

quo benedicebant, & corde suo maledicebant. to. 4. 9. 4. b

62 Situi in te anima mea, adhaesi animam tuam post te.

to. 2. 457. e

Sicut in terra deserta & inuisa & iniqua, sic in sancto apparui

tibi. to. 5. 18. b

Tangam adipe & pinguedine replatur anima mea.

to. 2. 348. d

64 Te decet hymnus Deus in Sion.

to. 4. 3. 17. d

Replemur in bonis domus tua.

to. 1. 150. e

Visti afflictiorem, & inelasti eam.

to. 2. 469. b

Riuos eius inebria, multiplica generationes eius.

ibid.

Benedices eorum anni benigni tui tue.

to. 4. 203. e

65 Qui posuisti animam meam ad vitam, & non dedit comoueri

pedes meos. to. 2. 400. e

Transiimus per ignem & aquam.

to. 2. 410. g

Introbo in domum tuam in iolocaustis.

to. 4. 114. f

66 Benediciti non Deus Deus noster, benediciti non Deus: & in-

uocant eum omnipotens terra. to. 4. 43. e

Iter facite et qui ascendit super occasum, Dominum nomen effici.

to. 5. 54. 8. 51. a

Plurimam voluntariam segregans Deum hereditati sue.

to. 4. 100. c

Dominum dabit verbum euangelicis iudis virtute uolenti.

to. 2. 458. d

Siditiamus inter clerici medii, (vel, inter melius fortes) penne

columbe deargentata, & postiora dorsus eius in specie auri. to.

1. 55. f. 2. 45. b. to. 2. 279. g. 285. b. 47. 4. to. 3. 139. f

Nine decalabuntur in Sion.

to. 2. 363. b

Ascendens in altum caputium duxit captiuitatem, dedit data bo-

minibus. to. 4. 103. a. 10. 5. 41. b. c

Verticem capilli perambulatum in delictis suis.

to. 2. 370. g

Vitatur per uisum in sanguine.

to. 3. 46. a. b

Interp. a seras sine.

to. 4. 115. b. 116. a

Actiue prelabatur manus suas Deo.

to. 4. 116. c

68 Defecerunt oculi mei dum spero in Deo meo.

to. 5. 40. e

O qui eduxit me gratis.

to. 2. 345. e

Detractiones explorantium te ceciderunt super me.

to. 3. 31. 6. f

Eterni in te iunio animam meam.

to. 5. 91. g

Factus sum illis in parabola: aduersum me exercebantur qui se-

debant in porta. to. 2. 376. f

Ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter

exaudi me. to. 2. 319. e

Scio opprobrium meum.

to. 2. 438. e

Erat mensa eorum in laqueum, & in captiorem, & in scandalum,

& in retributionem illis. rom. 3. 14. 8. a. b

Pauper & dolens ego sum.

to. 2. 319. 4. 356. b

70 Quoniam non introiit in negotiationem.

to. 4. 35. b

71 Deum iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis.

to. 1. 24. 4. b

Et permanebit cum sole.

to. 5. 62. a

Descendit sicut pluuia in vellus, & sicut filicidia stillantia super

terram. to. 4. 99. to. 5. 7. a

Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec extol-

latur luna. to. 1. 28. c

Ex vseris & iniquitate liberatus es.

to. 2. 279. f

72 Totus hic Psalmus lxxij. explicatur ex ordine. to. 2.

402. d. & inde.

Titulus Psalmi. Defecerunt Psalmi David filii Jesse, Psalmus

Asaph. ibid.

Paulo minus effusi sunt gressus mei, quia zelant in peccatoribus

pacem. to. 2. 486. b

Non est declinatio mortis eorum, & cum hominibus non flagella-

buntur. to. 1. 65. 10. 2. 499. g

Prodiit quasi ex adipem iniquitas eorum, transierunt in dispositionem

cordis. Et dixerunt: Quomodo sit Deus? & si esset scitum omnino

in altissimo? to. 4. 95. b

Ece ipsi peccatores & abundantes in saeculo obtruncant diuitias,

& c. Et sui flagellati tota die. to. 2. 321. b

Quomodo salui sum in desolationem, subito defecerunt & exter-

minati sunt propter iniquitatem suam, sicut fontium exurg-

unt. to. 2. 437. g

Domine in ciuitate tua ad nihilum deduci imagines eorum. to. 10.

4. 19. a

Quoniam ecce quis se elangant a te, peribunt: perdidisti omnes qui

fonticantur ab te. to. 2. 372. d. 429. b

Mihi autem adhaere Deo bonum est.

tom. 1. 67. g

73 Posuerunt signa sua signa, & non cognouit sicut in vis supra sum-

maum quasi in silua lignorum securibus conderunt ianuam eius

in idipsum, in lignum, & afficiade iecerunt illud. to. 2. 342. b

365. e. & seq.

Dedit eum in escam populi Aethiopum

to. 1. 63. b

74 Ego confirmasti columnas eius

to. 1. 4. 10. 2. 291. b

Colex in manus Domini vini meri plenus est mixto. Et inclinauit

ex locis hoc, verumtamen fex eius non est exinanit. to. 2. 101. d

75 In Trulo Psalmi. Conticum ad Asaphum.

to. 1. 268. a

Norui iudea Deus, in Israel inuagum nomen eius.

to. 2. 342. b

Est factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. to. 1. 268. a

Illu nomen in mirabiliter a montibus eternis

to. 2. 433. g

Dormitauerunt solum sumum, & nihil muerunt omnes viri diuiti-

um suum in uisibus suis. to. 1. 264. e. 268. d

Dormitauerunt qui assiderunt equos.

to. 1. 322. b. 268. d. to. 2. 427. f

Quoniam cogitatio hominis consistebat tibi, & reliquie cogitati-

onis diem festum agere illa. to. 1. 268. g

Orate, & reddite Domino Deo vestro omnes qui in circuitu eius as-

seruati nuerat. to. 1. 314. g. b. & 269. a

Terribilis, & ei qui auferit spiritum principum, terribilis apud re-

ge terra. to. 1. 269. b

76 Voce mea ad Dominum clamaui, vox mea ad Deum, & reple-

uit me. to. 2. 361. b. 368. b. c

Viderunt te aque Deus, viderunt te aqua, & timerunt: & conur-

bate sunt abyssus, multitudo fontium aquarum. to. 2. 383. f

Vox tonitru tui in vota.

to. 1. 168. f

Illuxerunt conuersiones tunc tibi terra.

to. 4. 255. b

77 Quanta audiuiimus, & cognouimus ea.

to. 2. 475. g

Pancu angelorum inuadunt animi bono.

to. 1. 60. a. 165. f

Spiritus vadens, & non rediens.

to. 4. 245. e

Misti in eos iram per angelos malos.

to. 2. 339. e

78 Deum vicerunt gentes in hereditatem tuam.

to. 3. 102. c

79 Titulus Psalmi. Pro Asaph.

to. 3. 73. e

Calabit non pane lacrymarum, & porum dabit nobis in lacrymis

mensuram. to. 2. 313. 4. 5. 10. d. to. 4. 148. 2. 187. e

Vitae ex Aegyptio transfugisti, & plantasti radices eius, & imple-

uit terram. to. 1. 39. 4. 10. 4. 8. 4. e. 175. c

Et videntiam eam omnes transientes viam.

to. 2. 476. b

80 Cantate in iustis mensis tuis.

to. 2. 371. d. to. 4. 160. a

Manus eius in cophine vicerunt.

to. 3. 55. b. 56. a

Israhel sine audieris, non eris in te Deus recens, neque adorabam Deum

alienum. to. 2. 342. g

81 Deus stetit in congregatione deorum, in medio autem deos dis-

cast. to. 5. 119. d

Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.

to. 8. 1. a

82 Deus qui sumus tibi

to. 4. 186. b

83 Concupiscit & afficit anima mea in atriis Domini. to. 2. 342. g

474

Etiam passer inuenit sibi domum, & turtur nidum ubi reponat

pullos suos. to. 1. 86. a

Beatus vir, cuius est ipse auxilium ab te Domine, ascenderit corde

eius. to. 1. 17. 0. 2

- Disposuit in conualle fletus.* 10.1.13.4.10.2.469.b
 84. *Benedixisti Domine terram tuam.* 10.2.432.b
Deus tu conuersus uiuificabis nos. Offende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. 10.2.433.a
Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. 10.2.333.b.433.a.
 375.g
Verum amen prepe timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra sancta. 10.2.433.a
 85. *Custodi animam meam, quoniam ego sanctus sum: saluum fac spiritum tuum: & salutare tuum da mihi.* 10.2.433.a
 10.4.90.g.10.5.92.g.b
 86. *Memor ero Rhodab & Babylonis scientibus me.* 10.2.322.d
Et ecce alienigena & Tyri & populus Aethiopum, hi fuerunt ibi. 10.2.322.d
Mater Sion dicit homo, & homo factus est in ea & ipse fundauit eam altissimus. 10.4.69.d.124.6.f.b
 87. *quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. Affirmatum sum cum descendendis in lacum, factum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber.* 10.3.107.e.f.
 4.70.d.158.f.g
Sicut vulnerati dormientes proiecti in monumentis, quorum non meministi amplius, & quidem ipsi de manu tua repulsi sunt. 10.2.438.a
Traditus sum, & non crediderat. 10.2.384.b
Suscitabo me, & confitebor tibi. 10.4.157.a
 88. *Posui adiutorium super potentem.* 10.4.63.f.70.c.d
Inueni David, seruum meum, in oleo sancto unxi eum. Ipse uocabit me, Pater meus est tu, Deus solutus mea & ego primogenitum patris tui. 10.4.90.f.10.5.92.g
Ponam in faculum faculi semen eius, & sedem eius sicut dies calis. 10.2.411.b
Si iustitias meas profanauerint, & mandata mea non sustulerint, visitatio in virga iniquitates eorum, & in flagellis delicta eorum: sicut cotidiam autem meam non distinxim ab eis. 10.4.187.e
Et sodes eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in aeternum manebit. 10.4.144.b
Tu uero refulsisisti pro nihilo, dissilisti Christum tuum, curristi testamentum serui tui, profanasti in terra sanctitatem eius. 10.2.381.a.10.4.74.b
Factus est in opprobrium uicini sui. 10.4.73.e
Memento Domine qui est substantia mea. 10.4.74.b
 89. *Domine refulsisisti faciem tuam nobis.* 10.2.383.b.10.4.70.f
Prin quam montes steruerint, aut formaretur orbis terre a faculo & uique in saeculum tu. 10.4.72.b
Mille anni in oculis Domini sicut dies hosterne quae patris, & hostriae in nocte. 10.3.80.b.c
Dies annorum nostrorum. 10.1.7.g
 90. *Quia ipse liberauit me de Laqueo uenientium, & a uerbo asperso.* 10.4.2.d
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & aspidem. 10.2.314.e
 92. *Dominus regnauit, decorum induit.* 10.1.33.b.148.f.10.4.174.d
Eleuauit flumina uocem suam a uoce aquarum multarum. 10.1.12.f.10.5.109.a
Eleuauit flumina uocem suam a uocibus aquarum multarum. 10.2.335.e
 93. *Titulus Psalmi. Qui rta sabbati.* 10.1.128.d
Vixit peccator Domine Domine, usquequo peccatores gloriantur? 10.2.402.e.10.4.5.b.c
Qui plantauit aurem, non audit: aut qui finxit hominem, non considerat? 10.4.5.b.c
Dominus sit cogitationes hominum, quoniam uana sunt. 10.4.5.c
Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. 10.1.4.21.c
 94. *Hodie uocem eius audieris non obdormiet corda uestra, &c.* 10.3.123.f
Sicut iurasti in ira mea, sinitroibunt in requiem meam. 10.3.123.g.294.a.b
 96. *Ignitanti ipsi faciem praecedet, & inflammabit in circuitu inimici eius.* 10.3.71.e.10.5.232.e
Psallite Domino in cithara, & uoce psalmi, in tubis dulcibus, & vo. e. tubae cornae. 10.1.129.g
 98. *Et adorare scabellum pedum eius, quoniam sanctus est.* 10.4.123.f.g
- In columna nubis loquebatur ad eos.* 10.2.428.a
 100. *In matutinis interficiam omnes peccatores terre: ut expelletis de ciuitate Dei omnes operantes iniquitatem.* 10.1.338.b.479.e.d
 101. *Ego autem quasi passer fingularis in edificio.* 10.3.69.a
Quia respexit super filium pauperum, & non despectus preces eorum. 10.2.586.a
Ne deducas me in dimidium dierum meorum. 10.2.368.f.g
 102. *Renouabitur sicut aquila iuuentutina.* 10.1.51.f.134.a.145.e
 103. *297.g.1.4.19.15.5.3.8.2.4.1.a*
Non secundum peccata nostrae reddas nobis. 10.2.467.e
 103. *Qui ambulat super pennam uenitum.* 10.5.20.g
Qui facit angelos tuos spiritus. 10.4.104.b
Et uinum laetificat cor hominis. 10.4.61.e
Fecit lunam in tempora, sol cognouit occasum suum. 10.1.24.a
 105. *140.b*
Quam magnificata sunt opera tua Domine? omnia in sapientia fecisti. 10.1.37.97.d.10.4.71.b.97.d
Hoc mare magnum & spatiosum. 10.5.109.a
Omnia a te expectant (vel, ad te spectant,) ut des illis cibum in tempore. Dant ce his, colligunt: aperiente te manus tuam, uiniere si amplebuntur bonitate: auertente autem te faciem, turbabuntur. 10.1.23.b.10.2.318.d
Anseres spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur: emittit spiritum tuum, & creabuntur, & innoxabunt omnem faciem terra. 10.1.93.g.10.4.111.f
 104. *Infernum uenditum est Ioseph, humilium auri in compediis pedis eius.* 10.2.374.g.407.f.10.5.111.e
Fertum petrae finxit anima eius: quia eloquium Domini uisit eum. 10.2.407.g
Eduxit eos in argento & auro. 10.4.114.f
Et expandit nubem ad protegendum eum. 10.5.40.f
 106. *Et appropinquauerunt usque ad portas mortis.* 10.3.56.e.f
Misit uerbum suum, & sanauit eos, & ex omnibus infirmitatibus suis liberauit eos. 10.2.369.a.422.a
Qui descendunt mare in nauibus. 10.2.329.a.b
Posui flumina in desertum, & exitum aquarum in sitim. 10.1.15.e
 108. *Deus laudem meam ne tacearis, quia expectatoris & dolus super me apertum est. Loquuti sunt aduersum me lingua dolosa, & odium pro dilectione mea.* 10.2.378.c.434.a.b
Pro eo ut me diligerent, deridebant mihi ego autem erabam. 10.2.434.a.b.10.4.52.g.105.54.b
Et oratio eius fac in peccatum. 10.1.73.a
Commoti amouerunt se silicij, & mendicant. 10.2.400.d
Scrutetur fenerator omnem substantiam eius. 10.1.163.e
Et persequatur est hominem inopem & mendicum. 10.2.356.f
Uiderunt me & mouerunt caput suum: aduersa me Domine Deus meum. 10.2.348.f.10.1.92.e
 109. *Maledicenti ipsi, & tu benedixisti.* 10.2.4.4.b.10.5.38.a
Dixit Dominus Domino meo, sede ad dexteram meam, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. 10.1.242.f
 10.2.410.f.g.10.4.66.b.110.a.10.5.139.g
Ex uero amicum scilicet genuit. 10.1.242.f.10.4.80.d
Iurasti Dominum, & non peccabit eum: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec. 10.1.73.b.105.b
 10.2.471.e.10.3.296.a.b.100.b
Iudicabit inter gentes, replebit ruinam. 10.2.392.e
 110. *Initium sapientiae timor Domini.* 10.2.431.f.10.4.19.f
 111. *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius cupiet nimis. Gloria & diuitiae in domo eius, & iustitia eius manet in saeculum saeculi.* 10.4.21.c
Iocundus vir qui miseretur & fenerator, disponet sermones suos in iudicio. 10.4.24.a
Dispersit, dedit pauperibus, iniuria eius manet in aeternum. 10.3.19.b.10.5.59.a.b
 112. *Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini.* 10.3.88.e
Qui sicut Dominus Deus noster, qui non alii habitat, & in nihilum respicit in celo & in terra? 10.5.155.f
Et collocet eum cum principibus populi sui. 10.3.7.e.10.5.10.e.22.d
 113. *Idemque conuersus est retrosum.* 10.3.7.e.10.5.10.e.22.d
Omnia que uoluit, fecit. 10.4.81.e
 114. *Dilexi quoniam audiet Dominum uocem orationis meae.* 10.5.58.d
Quia inclinasti aurem tuam mihi, & in diebus meis inuocasti deum. 10.5.58.f.g
Circondatus me dolor mortis, & pericula inferni inuenerunt me.

me. 10.538 b.59.g
 Misericors & iustus Dominus, & Deus noster miseretur. tom. 5.
 59.a
 Humilitas sum, & saluum me fecit. 10.2.472.f
 Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit
 tibi. 10.1150.f.148.e.10.5.59.e.e
 Quoniam eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrimis,
 pedes meos a lapsu. 10.1148.e.150.f.10.498.e.10.5.59.e
 Placebo Domino in regione viuentium. 10.1148.e.150.f.10.5.59.e
 115 Credidi propter quod locutus sum. 10.1.336.e.10.3.16.b
 Ego dixi in exultatione, Omnis homo mendax. tom. 5.31.b.234.g
 204.b
 Quid retribuam Domino pro omniis quae retribuit mihi. tom. 2.
 418.b
 Calicem salutaris accipiam. 10.3.410.e.4.90.g.10.5.73.g
 Pretiosum in conspectu Domini mors sanctorum eius. 10.4.155.b
 Dirui isti vincula mea, tibi sacrificia boſtiam laudis. 10.1.144.10.2.
 442.b
 117 Dominus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Bonum
 est sperare in Domino, quam sperare in homine. Bonum
 est confidere in Domino, quam confidere in principibus. tom. 4.
 87.d
 Exultant sicut ignis in stipite. 10.4.210.d
 Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me. 10.
 1.151.f.10.2108.e.10.4.132.g
 Hae porta Domini, huius introitus per eam. 10.3.237.e
 Confitebor tibi Domine quoniam exaudivisti me, & saluasti me in in-
 salutem. 10.2.329.d
 Lapidem quem reprobaui adificauerunt, hic factus est in caput an-
 guli. 10.2.285.g
 Hic est dies quem fecit Dominus: exultemus & letemur in eo.
 10.4.10.4.10.2.294.b.349.d.368.e.4.132.3.64.b.10.4.
 143.f.144.a.e
 118 Frutulus Palmi cxvii. Alleluia. S. totus Phylmus, expli-
 catur ex ordine. 10.2.412.g. & deinceps.
 Beati nuntii tui in via, qui ambulant in lege Domini. 10.4.21.e
 In via testimoniorum tuorum delectatus sum quasi in omnibus
 viis. 10.2.325.f
 Declina cor meum in testimonia tua, & non in auaritia. 10.1.170.
 410.4.22.g
 Portio mea Domine. 10.4.207.f.10.5.112.d
 Suauis es Domine, & in inuanditate tua doce me inquisitiones tuas.
 10.2.523.f
 Bonum mihi quod humiliatus sum. 10.5.112.e.143.d
 D' effecit anima mea in verbum tuum. 10.1.67.g
 In exercitum Domine perueni verbum tuum in celo. 10.4.157.g
 Dispensatione tua perueniet dies: 10.4.95.f
 Viues facti truius tibi. 10.4.100.b
 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super und & finem ori-
 meo. tom. 2.314.10.5.22.b
 Lucerne pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen iuui: in me.
 10.2.363.b.10.3.67.d.10.5.214.b
 Anima mea in manibus tuis fepit. 10.1.148.b.10.2.513.b
 Haerens factus sum testimoniorum tuorum. 10.2.207.b
 Confige lauis ad timorem tuum in me. 10.4.105.f
 Tempus facienda Domine. 10.4.144.b
 Per decursus aquarum descendens oculi mei. 10.2.314.d
 Septies in die laudem dixi tibi. 10.4.226.d
 119 Hen me, quod incolatus meus prolongatus est. 10.1.60.d.10.2.
 368.b
 Cum odo habentibus pacem, etiam pacificus: cum loqueris illis, in-
 pugnant me grati. 10.2.450.d.10.3.103.g
 121 Stantes erant pedes nostri in atriu tuu Hierusalem. tom. 4.
 237.f.g
 123 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: la-
 queum contrixi est, & nos liberati sumus. tom. 1.140.g.10.3.128.
 829.a
 125 Qui seruit in lacrymis, in gaudio metent. 10.5.266.b
 126 Nisi Dominus adificauit domum, in vanum laborauerunt
 qui edificauit eam. 10.156.b.10.3.19.d.b
 Ecce hereditas Domini: filij merces, fructus ventris. 10.3.114.d
 127 Vxor iustis, ut vis abundans in lateribus domus tua. tom. 2.
 353.g
 128 Et non discessit transientes viam, Benedictio Domini super
 vos. 10.2.376.b.4.76.b

130 Domine non exultauit cor meum neque elati sunt oculi mei:
 neque ingressus sum in magnis, neque in mirabilibus super e.
 sed exaltaui animam meam. 10.3.638.b
 Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam tom. 2.
 348.e
 131 Si desidero somnum oculi mei, & palpebram meam dormitionem,
 donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. 10.2.
 334.b
 Inuenimus eam in campis filia. tom. 3.17.e.10.4.116.tom.5.
 96.g
 Iurauit Dominus David veritatem, & non penitebit eum, de fructu
 ventris tui ponam super sedem tuam. 10.3.22.b
 132 Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam Aaron,
 10.2.431.d.10.4.164.f
 135 Confitemini Domino quoniam bonus. 10.3.89.b
 Fecit Deus solem in potestatem diei, & lunam in potestatem noctis.
 10.1.244.a.26.b
 Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordare
 mur tui Sion. 10.1.139.d.10.4.196.b
 In salicibus in medio eius suscipiendum organa nostra. 10.4.196.b
 Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? 10.4.196.b.
 512.b.197.d
 Exinanite exinanite vsque ad fundamentum in ea. 10.4.197.b
 Filia Babylonis misera. 10.4.197.b
 Beatus qui tenetis, & allidet paruulo suos ad petram. 1.2.444.b.
 512.b.10.4.197.b
 137 Domine retribuas pro me, Domine misericordia tua in facili,
 opera manuum tuarum non omittis. 10.2.452.b
 138 Tu suscipis me, & posuisti super me manum tuam. 10.2.453.b
 Mirabili facta est cognitio tua ex me. 10.1.48.e
 Quo ideo spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Si ascendero in ca-
 lum, tu ibi es: si descendero in infernum, ades. Si sumpergo pennas
 meas ante lucem, & habitui in nouissimo maris: stenim ibi ma-
 nus tua deducit me, & tenet me dextera tua. 10.2.496.f.10.3.
 207.d.1.5.49.b
 Et innoxius dies illucinationis. 10.2.294.b
 Quoniam tu possidisti renes meos. 10.5.139.f
 Suscepisti me ex utero matris meae. 10.2.364.g.b
 Non est absconditum a meum, quod fecisti in occulto. 10.2.391.f
 Inopratum meum viderunt oculi tui. 10.4.74.f
 140 Pone Domine custodiam ori meo, & os meum circum loqui me-
 u. 10.2.444.b.10.4.77.d
 Oleum autem peccatorum non impinget caput meum. 10.3.169.d.e
 141 Effuso in conspectu eius oratio nem meam, tribulationem me-
 am: & ipsum pronuntio, in descendo ex me spiritum meum.
 10.2.457.d
 In via tua qua ambulabam, absconderunt laqueos mihi. tom. 1.
 146.f
 Perit fuga a me. 10.1.174.d
 142 Et non intres in iudicium cum seruo tuo. 10.2.500.c
 Collocasti me in tenebris sicut mortuos seculi. 10.2.335.b
 Et proiecerunt me sicut mortuum abominatum. 10.2.346.b
 Spiritus tuus bonus adducet me in viam rectam. tom. 4.46.
 103.e
 143 Homo vanitatis simile factus est. 10.1.133.f
 In decachordo psalterio psallam tibi. 10.2.361.g
 144 Alienus Dominus omnes qui contrariunt, & erigit omnes elioi.
 10.4.247.d
 Custodit Dominus omnes diligentes se, & omnes peccatores disper-
 det. 10.5.234.b
 146 Adificamus Hierusalem Dominus, & dispersiones Israel congre-
 gamus. 10.3.374.b
 148 Laudate eum omnes angeli eius. 10.3.134.d
 Laudate eum cali celorum. 10.4.11.e
 Et quae omnes quae super calos sunt, laudent nomen Domini. 10.1.11.
 e.10.4.128.d
 Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. 10.1.2.e.5.b.
 7.e
 Statuit ea in saculum saeculi: praeceptum posuit, & non praeerit. 1.1.
 10.d
 Laudate Dominum de terra, dracones. 10.1.11.d
 Exaltatus cornu populi sui. 10.1.115.e
 150 Laudate eum in firmamento virtutis eius. 10.1.11.d
 Laudate eum in sono tubae. 10.4.160.d

Ex Prouerbiis.

- 1 Initium sapientie timor Domini. to. 1. 2. b
 2 Tunc intelligit timorem Domini. to. 2. 42. a
 3 Longitudo vite in dextera eius, in sinistra autem eius dicitur & glo. 1a. to. 1. 42. f. 47. 3 f.
 Si fides sine timore erit, si dominus suauiter requiescit, & non timet, p. meum superueniat tibi, neque impetui in ploratum superuenientibus. to. 2. 33. a
 5 Noli intendere oculos multici, neque capere oculos, neque abripere palpebras. to. 1. 13. 0
 Bibe aquam de uis uas, & de puteorum tuorum fontibus. to. 1. 19. b. 136. d. to. 4. 3. 2
 Fons aque uitae fons propius, & iucunda est enim vxore que ad olensit anima. to. 1. 36. d
 Ceruus amantia, & pullus egi gratiarum conuersetur tecum. to. 1. 15. d
 6 Ne capere oculos tuos. to. 1. 1. 48. to. 4. 188 f
 Alligabit qui ignem in sinu, vestimenta autem non comburent. to. 2. 312. a. to. 4. 188. b. d. to. 5. 110. b
 7 Qui transit per plateas iuxta angulum. to. 1. 69. d
 Infracti tui lectum meum, & tapetis ad Aegypto stratus. Alperilectum meum croco, domum autem meam cinamomo Venisfructu amicitia viscere dilectum. to. 1. 69. b
 Non enim addest vir meus in dono, abisti autem viam longissimam in uelut pecunia accepto in manu. to. 1. 110. c
 8 Metum consilium, & mea uirtute mea prudentia, mea autem virtus per me regere regnant, & tyranni per me obtinent terram. to. 4. 15. d
 Dominum creauit me principium viarum suarum in opera sua ante seculum fundauit me. to. 4. 15. d. 71. c. 72. a. 73. d. 112. f. 113. b. 130 f
 In principio antequam terram faceret, & antequam produceret fontem aquarum, ante omnes colles genui me. to. 4. 72. a
 Cum p. a. i. e. celum, cum illo eram: quando sortis faciebat fundamenta terrae, eram pater illius cuncta disponens. tom. 2. 2. b
 Preparatus volens ad Dominum. to. 4. 15. 2. a. 156 f
 9 Sapientia addidit sibi domum, & subdida columnas sapientie, & in seipsum sua bestias, misit in cratere vinum suum, & parauit suum mensam, & misit suos seruos, conuocans cum aliis. f. m. p. adicatione, d. m. i. Quis est in seipsum declinat ad me. to. 4. 15. d. 112. b. c. to. 1. 182. d
 Filii sapientie fuerunt, tibi sapienteris & proximis autem malum e. malis. solum habui. 1. mala. to. 4. 33. f
 10 Possessio ditium, ciuitas forma. to. 5. 125. f
 Ex multiloquio non effugies peccatum. to. 1. 71. b
 11 Statera adultera, (vis, fallax) abominatio est Domino pondus autem aequum, acceptabile est illi. to. 4. 37. a. to. 5. 110. d
 Anima benedictio omni simplex. to. 1. 132. d
 Qui continet frumentum, selingit illud nationibus. to. 4. 35. f
 Captans prelia frumenti, maledictus in plebe est benedictio autem in cap te cum qui participat. to. 4. 35. b. 2
 12 Possessio pretiosa homo mundus. tom. 4. 2. a
 13 Redemptio anime viri, dicitur ei. to. 2. 211. b. to. 5. 123. c
 14 Ex ore stultorum baculus contumelia. to. 4. 34. a
 Arma intellectus, labia sapientie. to. 5. 109. f
 Innotescit credi omni verbo. to. 4. 32. a
 15 Labia sapientium alligata sunt sensu. to. 2. 334. f. to. 5. 109. f
 Melior est suspensio animi cuius olivum. to. 4. 28. e
 16 Vanus nullus, sermones boni. to. 1. 146. b
 Melior est panis in fauente cum pace. to. 4. 28. a
 Fidei enim totum mundum dicitur non esse. to. 5. 122. b
 Gloria fenum, filii solorum: & gloria solorum, patres eorum. tom. 5. 240. b
 18 Iussu accusauerit fessum in principio sermonis. to. 2. 345. b. 425. g
 439. a. to. 4. 10. a
 19 Non magna lucra de mercede meretricis. to. 5. 110. c
 A Deo preparatus viro vxor. to. 3. 82. f. 83. b
 Qui largitur pauperi, Deo fouetur. to. 2. 183. a. to. 5. 51. c
 Multa agitationes in corde viri, consilium autem Domini obtinet. to. 4. 152. a
 20 Prodigum est vinum, & consensuosa ebrietas. tom. 4. 18 f
 Grande homo, & praeiosum vir miserico: virum autem fidelem opus est inuenire. to. 2. 451. b. 452. d. to. 5. 8. d
- Pondus magnum & exiguum, & mensura duplex: immunda sunt apud Deum. to. 4. 37. a
 Exerabile Domino duplex pondus, & statuta fallax non bona. to. 2. 401. b
 A Domino corriguntur gressus viri, mortali autem quomodo intelligas vias suas. to. 4. 152. a
 21 Corrigi in Dei, quicumque voluerit inclinabit illud. to. 1. 148. b. to. 2. 473. to. 5. 205. e
 Omnis vir videtur sibi iustus, dirigit autem corda Domini. tom. 4. 152. a
 Thesaurum desiderabilem requiescit in ore sapientis. to. 5. 187 f
 22 Dicitum pauperi praepositi erunt, & propriis dominis serui fuerunt. to. 1. 159. f. to. 2. 408. a
 Et tu scribe has tibi tripliciter, in consilium & in cognitionem. to. 2. 482. f. 490. e
 23 Si sederis canere ad mensam potentis, sapienter intelliges ea que apponuntur tibi & mitte manum tuam, sciens quod oportet te talia preparare. to. 4. 15. a. d
 Omne ebriosus & fornicator egredi, & inducit se fissa vestimenta. to. 1. 154. c
 24 Tripe cum qui ducitur ad mortem. to. 2. 445. b
 Lucerna impiorum extinguitur. to. 5. 228. g
 Sicut agri cultura est homo insipiens, & tamquam vinca homo e. gens sensu, si reliquerit cum de labibatur. to. 4. 13. a
 25 Claua & gladius & sagitta ferrata, sic homo est testimentum danti falsum aduersus amicum suum. to. 4. 41. e
 26 Villiora vulnera amici quam voluntaria oscula inimici. tom. 2. 419. d. 479. b. to. 3. 107. f. g. to. 4. 14. a. 130. b
 Melior est vicinus in proximo, quam frater longe habitans. tom. 4. 14. a
 Sapienter esse filii, vir letetur cor meum. Imprudentes autem superuenientes damnum pendunt. Aliter vestimentum tuum: prateriti enim iniurius. to. 2. 285. c
 27 Diuitias & pauperatem ne dederis iudici, sed ordinamini quae opus sunt, & quae abundans: ne replearis innoxiam suam, & dicam, Qui me videt? aut pauper rapiam, & perierit nomen Dei. to. 1. 49. b. to. 2. 445. d
 28 Trias sunt impossibilia mihi fieri, & quantum quod non cognosco: vestigia aquile volantis, & vias serpentis super petram, & seminare nouum nauigantem, & vias vini in iocunditate. to. 2. 517. a. b. e. 52. a
 Talis via mulieris meretricis, posteaquam abluta est, dicitur nihil manifeste. to. 2. 513. c
 to. 5. 29. b. 30. a
 Mulierem fortem quis inueniet? & c. Fere totum hoc caput explicatur. to. 2. 514. a. & seq.
 Binus vestes fecit viro suo. to. 2. 516. f. to. 3. 83. a. to. 4. 62. f
 Ex bysso & purpurea indumentum sibi. to. 2. 285. a. & ead. 516. g. b

Ex Ecclesiaste.

- 1 Que abundantia homini in omni labore suo quo laborat sub sole? Generatio vadit, & generatio venit, & terra stat in seculum. to. 2. 462. b
 Et oriis sol, & occidit, & in locum suum trahit. tom. 2. 463. a
 Ipse Oriens illuc vadit ad Austrum, & gyrat ad Aquilonem: gyrando gyrat spiritum, & in gyros eius conuertitur. tom. 2. 463. b
 Oci torrentes vadunt in mare, & mare non adimpletur. 1. 2. 281. f
 Non satiabitur oculus visu, nec auris auditu. to. 1. 147. b
 2 Feci mihi piscinas aquarum ad irrigandum eis huius saltem germinantem. to. 1. 136. d
 Oculi (vel sensus) sapientis in capite eius. to. 1. 4. 9. e. 86. c. to. 2. 312. e. to. 4. 209. a
 Vitam odio habui. to. 1. 147. b
 3 Tempus amandi, & tempus odio habendi: & tempus belli, & tempus pacis. to. 2. 477. f
 4 Et laudandi ego mortui magis quam viucentes: & optimi iudi caui supra eos cum qui nondum nati sunt, qui non viderunt oculos malorum. to. 2. 71. f. to. 4. 54. b
 Stultum complexus est manus suas, & deuorauit viscera sua. to. 2. 409. d. to. 5. 128. e
 Est vinum, & non est secundus. to. 4. 201. b. 202. a
 Non est finis omni populo eius. to. 4. 202. a

Optimi duo super vinum, qui bene feceris merces bona in labore ipsorum: quoniam si cecideris vinum, alter eriget socium suum. & valebit qui vicinus ceciderit, & non effundetur vinum eriget, & fideminiot duo, eff calor illa. & vinum quomodo calisiet. 10.2.519.b
10.4.202.e

Spartum triplex non cito rumpeat. 10.2.519.d
Vidi vinueros qui vinum, qui ambulavit sub sole cum iuvene secundo, quare regit pro eo: 10.4.201.d

5 Si vinum est vinum, non facias moram reddere illud. Melius est enim non vultum, quam vultum & non reddere. 10.7.11.d
Eflanguor malum quem vidi, sub sole, diuitias custodire in malum possidentis eas. 10.2.312.d

7 Sicut vox spinarum sub folio, ita vox stultorum. 10.2.109.b
Noli festinare in spiritus tuo irasci, quia ira in sinu stultorum requiescit. 10.4.210.d
Bona est sapientia cum hereditate. 10.2.204.b
Noli inflari effinitum. 10.4.183.a

Carcinavit cor meum ut consulerem & quaverem sapientiam & numerum, & viderem impy leitiam & molestiam & iactationem, & inceni ego eam amorem morte. 10.1.47.b
8 Noli fletu in ferore male. 10.2.311.b
Qui custodit mandatum, non cognoscat verbum nequam. 10.1.2.561.g

Hanc malitiam vidi sub sole. 10.2.342.d
Iusti & sapientes, & operationes eorum in manu Dei. 10.4.252.b
10.5.132.f
In omni tempore sit vestimenta tua candida, & solum in capite tuo. 10.4.209.e

10 Si spiritus potestatem habentis ascenderit aduersum te, locum tuum non relinquit: quia carnis iugum debili magna. 10.2.341.d
11 Datis pariem illa septem, & illa quidem octo. 1.169. b.102.e
10.5.133.b.182.e

Si implet es acutis nubes, pluuia in terra effundent. 10.1.5.109.b
Letae adolescens in iuuentute tua: & oblectet te cor tuum in diebus adolescentie tue. & ambula in via cordis tui sine macula, & in affectu mouerunt tuorum. 10.4.210.d

Ex Canticis Cant.

Ofusclet me ab oculis tuis. 10.1.133. b.134.a.10.2.412.b.414.g
532.f.10.4.223.b.224.b.10.5.107.f
Quoniam optima vicia tua super vinum, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. 10.1.134. b.10.2.33.b
10.4.63.b.1754.b

Vagant in exinatum (vel, effusum) nomen tuum, propterea adolescentes dilexerunt te. Attrahet nos, post odorem vnguentorum tuorum curtemus. 10.1.134.e.255.a.10.2.523.e
10.5.50.b.102.4.10.4.g.105.d.164.f.165.g.202.g.232.a
Intro duxit meretrix in cubiculum suum. 10.1.134.e.10.2.413.b
10.1.4.165.g.198.b.225.a

Excitemus & latemus in te: diligamus vbera tua super vinum. 10.1.134.f
Acquisitum dilexisti te. 10.2.416.b

Fugis sum & decora, filia Hierusalem, ut tabernaculum Ceder, ut pallis Salomonis. 10.1.245.a.10.2.395.e.416.b.491.b
10.4.116.e.164.b.207.d
Nolite afflicte me quod olusculata sum: quoniam non est inuitum me fol. Filij matris mee pugnant aduersum me, persecunt me custodem in vineis vineam meam non custodis. 10.1.134.f
245.b.10.2.416.e.463.d

Annonia mihi quem dilexit anima mea, ubi passus, ubi manes in mer dimo. 10.1.26.e.134.f.245.a.10.2.416.e.10.4.209.d.10.g

Nefortis sum circumducta super greges sodalium tuorum. 10.2.416.g.10.2.209.g
Nisi ficiis res nos in mulieribus. 10.1.4.6.e.48 e.134.g.10.2.416.g
452.b.10.4.209.g

Exi tu in calcaneis gregum, & pascas hircos tuos in tabernaculis pastorum. 10.1.135.a.10.2.417.a
Equa mea in cervibus Pharaonis assimilavi te amica mea. 10.1.135.b
10.2.466.g

Species faciamus gene tua ut turris, cervix tua sicut redimicula. 10.1.135.b.10.2.420.e

Similiter uides asirificium tibi ex dysfunctionibus argenti, quod: usque rex est in declinatione sua. 10.2.420.a
Nardus mea dedit odorem suum. 10.2.410.b

Colligatio gutta frater meus mihi, intermedia vbera mea requiescit. 10.2.414.g.420.b
Botrus Cypro consolatur meum in vineis Engaddi. 10.2.410.b
Ecce est bona proxima mea, ecce est bona oculi tui columba. 10.1.134.b

Ecce est formosus confortius meus, ecce pulcher est & decorus: acclimatio iustitia opac, ita beth domum nostram ceder lacumaria nostra cupressi. 10.1.136.f.10.2.426.e
Ego flos campi, & lilium conuallium: sicut lilium in medio spinarum, si amica mea in medio filiarum. 10.1.139.g.241.d
10.2.428.d.1318.a.10.3.70.f.10.4.112.a.203. d. 220.231.d.231.e

Ecce bonus frater meus, est bonus: tanquam malum in lignis filium, ita confortius meus in medio filiorum. 10.2.428.f.10.4.231.e

In vmbra eius concupiscit & sedet, & fructus eius dulcis in faucibus meis. 10.1.136.f.10.2.428.f.419.b.10.5.231.d
Introducite me in domum viui, constituite in me charitatem (vel, ordinate me in dilectionem). 10.1.136.g.10.2.428.f
10.4.231.d

Confirmate me in vnguentis, stipate me in malis, quia vulnerata charitatis est iugum. 10.1.246.d.10.2.429.a.10.4.209.d
10.3.240.b.233.g

Lana eius sub capite meo, & dextera eius complectetur me. 10.1.2.429.e.4733.g
Aduersus vestigia Hierusalem in virtutibus & fortitudinibus agri si ficiis aurum & excitauit charitatem vsque vultum. 10.1.138.e.10.2.361.d.429.e

Vox consolatur meretrix hic aduersus saltem super montes transfluit super colles. 10.1.136.b.10.2.362.a.f.433.e.435.i
10.3.244.b

Similis est confortius meus caprea, hinnuloque ceruorum super montes Bethel. 10.1.362.a.433.b.469.b.10.3.244.a
En ipsi sunt post parietem nostrum, prospiciunt per fenestras, eminent super retia. 10.1.136.g.1137.a.10.2.362.e.434.e.10.3.244.b

Surge, veni proxima mea, columba mea formosa mea, perfede me, quia ecci biemi preterit, imber abiit: dilexisti filium tuum. 2.6.f.137.e.1245.a.10.2.362.d.443.e.f.435.a.b.10.4.198.a
10.3.244.b.98.a

Flores v. si sunt in terra, messis in conspectu (sive, tempus messis v. scilicet) aduenit, vox turris audita est in terra nostra: si p. protinus grossi sunt, vinee florentes dederunt odorem iuueni. 6.1.26.f.137.d.10.2.362.e.f.435.b.10.3.244.a.b.433.e.f.74.a
Surge & veni in columba mea in regimento petra iuxta promissionem: ostende mihi faciem tuam, & insinua vocem tuam, quia vixit tuus esset, & facies tua decora, (vel pulchra.) 10.1.137.d.10.2.436.a.b

Prendite nobis vultus pusillitas exterminantes vinea, ut vinea non frustorent. 10.2.460.f.10.3.61.a.10.4.10.10
Frater meus mihi, & ego ei, qui p. iugum in litu vsque dum afflaret dies, & amouerunt vultus. 10.1.141.e

3 In cubili uicini in nobilibus quasi qui dilexit anima mea: quae finem cum, & non inueni: vultum cum, & non exaudivit me. 1.137.d.245.d.10.2.440.e.495.d.10.4.209.b
Eunquam iugo & circumbo in ciuitate, in foro, in plateis, & quare quem dilexit anima mea. 10.1.137.f.10.2.440.e.10.4.230.b.233.f

Inueniunt me custodes qui custodiunt ciuitatem. 10.1.137.e.f
Quem modicum cum transiit ab eis, inueni quem dilexit anima mea: tenui eum, & non dimittam eum. 10.1.137.e.f.10.2.336.b.388.f.448.f.10.4.151.g

Et inducam eum in domum matris meae, & in secretum, eius quae me concepit. 10.1.137.g.10.2.485.b.10.4.232.
Quae est haec quae ascendit ad deserto sicut vultus prop. fumo incensa, odor sicut iuxta & iure ab omnibus pulchritudine vnguenti. 10.1.137.b.109.f

Inleclum Salomonis, sexaginta potentes in circumcinctu propaginis eius stritum armato, relos, & eruditus praeparatum discipulum. 10.1.193.a.10.4.221.a
Lectum sibi fecit rex Salomon ex lignis Libani, columnae eius argenteae, adlaminarum eius aurearum, domum eius geminis strata. 10.4.226.f

Soror nostra parua, & vbera non habet. quid faciemus sorori nostræ in de qua loquetur in eâ?

Si murus est, addidimus super eum receptacula argentea: & si mu-
ra est, supplantamus super eam tabulas cedernas. 10.2.109.d.romi.
4.215.4

Ego maris, & vbera mea tueris. tom. 1.48.d.145.g.rom.2.109.f.
10.4.220.b

Ego erravi in oculis eius tamquam insueti pacem. tom. 1.145.g.
10.509.g

Vinea facta est Salomoni in Beelamon, & dedit vineam suam in qui
servant. 10.2.509.g

Vitis mea in confectum me, mille Salomoni, & ducenti fructum
fructus. 10.2.509.h.10.4.127.4

Qui sedet in hortu amici intendentes sunt voci tue: vocem tuam in
sonu mihi. 10.1.145.g.10.2.510.4

Fuge fratrem tuum, & similitudo est cervus, (sive capreolus), aut binu-
latus cervus in montes aromatatum. 10.1.145.g.h.10.2.510.10.4.
231.b

Exlib. Sapientie.

1 Deus mortem non facit. 10.4.155.4

2 Tollam iustum, quia iniustus est nobis. 10.2.319.d

3 Invidiam diaboli non introiit in orbem terrarum. 10.1.62.d

4 Melior est sterilitas, cum virtute. 10.4.220.4

5 Sol non eras est nobis, & iustitia lumen non lux: nobis. tom. 1.
318.b.10.3.7.e

7 In manu illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, &
operum scientia disciplina. 10.2.252.b

Spiritus Domini intelligens sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, be-
nignus, immaculatus, discretus, omnem habens virtutem om-
nia proficiens. 10.4.4.g.127.d.229.4.143.b

Splendor est nimis lucis eterne, & speculum sine macula Desine-
re. 10.4.56.e

14 Benedicimus lignum per quod fit iustitia, maledicimus autem
quod fit per manus hominum. tom. 2.443.e.f

Ex Ecclesiastico.

1 Omnis sapientia à Domino Deo est, & cum ipso fuit semper. 10.3.
160.g

2 Homines acceptabiles in fornace humilitatis. 10.2.498.d.e

3 Ignem aditum resinguet aqua, & eleemosyna resinguet peccatu.
10.2.520.4 & seq. 10.5.3.b.30.4

5 Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem.
10.5.166.g

6 Cum amicus misce animam tuam, non cum inimico. 10.1.146.f

7 Aurca est lingua sapientium. 10.5.97.4

10 Hic animam suam venalem habuit, quoniam in vita sua proce-
dit intima sua. 10.5.127.4

Iniuriam omni peccati asperitas est. 10.5.131.g

Seruis sapienti liberi seruiunt. 10.3.173.g.b

11 In fine bonum nudantur opera eius, ante mortem non laudes
bonum quemquam. 10.2.310.d.10.4.199.b

12 Penitentibus autem dedit partem iustitie, & corrogant defi-
cientes suscitare, & delinquentes illos in sortem veritatis. tom. 5.
257.b

19 Vinum & mulieres ducere faciunt à Deo. 10.1.258.4

20 Homo sapiens tacet vsque ad tempus. 10.4.2.4

21 Narratio fatui sermone in via. 10.2.291.b

22 Amicum salutare non erubescam, & à facie illius non me abscon-
dam. 10.4.23.g.41.f

Et si mala mihi evenierint propter amicum, suscitabo. tom. 4.23.f.
41.g.b

Qui dabit mihi laborum meorum signaculum? 10.4.210.f

23 Quia mihi imponit cogitationum mearum flagellum? 10.2.350.e

Qui videt me tenebre: a cooperantibus meis, & parietibus, quæ veror? 10.4.
5.d

Et erit dedecus quod non intellexeris timorem Dei. 10.4.5.d

24 Exere aliusque prodigium. 10.4.60.4.8.4.b.130.4

25 Beatus qui donauit esse habere timorem Dei. 10.4.2.61.d

26 Mulier ebriosa, ita magna, supraducimur suam non celabit. 10.1.
258.4

27 Narratio iusti semper in sapientia, sicut autem sicut luna mu-
tatur. 10.1.28.4.10.2.333.g.10.3.61.h

28 Sepi auris tuas (vel, possiditionem tuam) sicut, & aurum & ar-

gentum tuum alio, & ori tuo fac ostium & vestem, & verbum tu-
um iugum & pendulum. 10.1.508.4.10.4.2.4

29 Perde pecuniam propter fratrem & amicum. 10.4.23.g

Recipe proximum tuum secundum virtutem tuam, & attende tibi
ne cadas. 10.2.286.d

31 Beatus vir qui inuenit in se sine macula, & qui post aurum non
abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris. 10.1.167.d

Ex Egipti.

1 Agnouit bos possessorem suum, & asina præsepe Domini sui. 10.3.
13.b.14.4.10.4.73.d

2 Vaganti peccatrici, semini pessimo: reliquisti enim Dominum, &
ad iracundiam provocasti sanctum Israel. tom. 3.112.e

Omne caput in dolore, & omne cor in masstitia: à pedibus vsque
ad caput est vulnus, cicatrix, & plaga, cum feruere. tom. 2.312.4

341.e

Nisi Dominum sabbath reliquisset nobis semen, sicut Sodoma solli-
scimus, & sicut Gomorra similes essemus. 10.1.45.4

Quid mihi multitudo sacrificiorum vestrorum, dicit Dominus? Ple-
num sum. 10.2.366.b

Neomenias & sabbata vestra edis anima mea. 10.4.139.d

Si fuerint peccata vestra sicut phenicium, vi niam de alio. 10.2.
395.e

Quomodo facta est meretrix civitas fidelis Sion? 10.2.513.4

Carapones vestri miscent vinum aque. 10.1.522.4

2 Et erit in vicesimo diebus preparatus mons domus Domini su-
per verticem montium. 10.5.236.f

3 Auscultam valdam veritatem, prophetam & consiliarium. tom.
3.8.4

Aligemus iustum, quia iniustus est nobis. 10.4.223.f

Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus
eius. 10.5.231.g

5 Cantabo dilecto dilecti vineæ, sicut canticum. 10.3.47.f.g

Vinea facta est dilecto, in cornu, in loco vberi: & maceria circumde-
di, & circumfodi vineam Soreth & aliusque rursum in medio
eius. 10.1.19.4.10.2.326.e

Sussumi ut faceret vnam, fecit autem spinas. tom. 1.134.g. tom. 5.
74.c

Mandabo nubibus meis ne pluant super vineam istam. tom. 4.
99.

Va iis qui consurgunt mane, & siccantur siccat, qui erant vestes
vestimenta, vinum eos comburent. 10.1.526.g

Va qui trahit tu peccata ut sunt longe, & quasi in loco virtuale. 10.2.
272.g

6 Seraphim stabant in circuitu sedis: sex ala vni, & sex ala alteri:
& duabus velabant pedes eius, & duabus velabant faciem, &
duabus velabant. 10.4.54.b.118.f.g

Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabbath: plena est virtus
sua terra maiestate eius. 10.4.67.b.125.b

Et misum est ad me vnum de Seraphim, & in manu habebat car-
bunculum quem torquet ualerat de altari, & reiecit ei mensuram, &
ait: Ecce ter gigibilibus tuis, & absolutis iniquitates tuas, & pec-
cata tua circumspargam. 10.2.472.b

Quem mittam? Ecce ego, mitte me. 10.2.472.b

Videntes videbitis, & non videbitis. 10.5.9.g

Ascendit Esaias ad villam salomon. 10.3.95.g

Butyrum & mel comedit. 10.4.48.b

Petrus signum à Domino in profundum, aut in altum. Et di-
xit: Non petam, neque tentabo Dominum, &c. Et ecce virgo in
vetro accipiet, & pariet filium. 10.1.68.d.10.2.445.4. tom. 4.
48.b.97.f

8 Prinsquam fiat puer vocare patrem ac matrem, accipiet virtu-
tem Damasci, & spolia Samaria. 10.1.68.e

9 Non confundetur qui in angustia est vsque in tempus. Hoc primi
bibe. 10.2.315.c

Populus qui ambulabat in tenebris, lucem vidit magnam. 10.1.57.4

10.2.313.g.10.3.31.b

Puer natus est nobis, & filius datus est nobis. tom. 2.313.g.10.4.71.g.
146.g

Cum principum super humeros eius. tom. 1.197.d.10.3.106.4.10.
4.71.f.76.d

Et facta est mensura in humero eius, & vocabitur nomen eius ad-
mirabile, consiliarius, Deus, fortis, potens, pater futuris seculi,
princeps patrum. Eius implet a disciplina, & pater eius non erit fi-
lius,

- nis super sedem David, & super regnum eius. tom. 3. 21. g.b.
- Auferam a Iudaea caput & caudam, initium & finem. tom. 2. 497.g
- Et erit lux israel in ignem. 10.4.107.f
- 10 Verbum consummationis & breuians faciet Dominum super terram. 10.2.385.d.10.3.219.c
- Exiet virga de radice Iesse, & flos ex radice eius ascendet. 10.1.139.c
- 245.d.10.3.1.d.40.4.112.410.5.28.g
- 21 Et cognoscat super eum spiritus Domini, spiritus sapientie & intellectus, spiritus consilii atque virtutis, spiritus cognitionis atque pietatis, spiritus sancti timoris. 10.2.432.b.10.4.171.g.10.5.189.6.190.b
- Erit radix Iesse, & qui exorietur regere gentes, in eum gentes sperabunt. 10.3.117.d.e
- Et auferetur zelus Ephraim, & inimici Iuda peribunt. Non erit enim Iuda Ephraim Iude, & Iuda non vocabit Ephraim. tom. 2. 324.f
- 12 Et saluet aqua cum delectatione de fontibus Saluatoris. 10.2.341.f.10.3.84.a.b
- 13 Excedens venit, & disperdet Dominus orbem terrarum. tom. 1. 259.a
- 14 Quomodo cecidisti de calo lucifer. 10.3.148.e
- In calum ascendam, super fidem calceponam sedem meam, sedelo in monte excelsio, super montes altos qui sunt ad Aquilonem, ascendam super nubes, & ero similis altissimus. tom. 2. 481.e
- Ece Dominus ascendens super nubem leuem, & veniet in Egyptum. 10.2.428.a.10.3.99.f.10.4.102.f
- Erunt quinquae ciuitates in terra Egypti loquentes lingua Chanaan. 10.4.48.d
- Et inietit illis Dominus hominem qui saluabit eos. 10.2.390.f.10.4.69.g
- 20 Sicut puer meus Esaias vadit nudus & exalceatur. tom. 5. 128.f.129.a
- 21 Oculi tui quid de nocte. 10.4.49.b
- 22 Omnes principes tui fugerunt, quicumque in te valuerant sunt. 10.3.86.d
- Manducemus & bibamus, eras enim moriemur. tom. 1. 69.d.10.3.192.g
- 23 Violat ne uis Carthagini, qui a perierunt, & non amplius euerunt. 10.1.358.b
- Mercatores Phoenicum transgredientes mare in aqua multa: semen mercatorum sunt mesum. 10.1.26.b.358.e
- Erubescet Sidon, dixit mare. 10.1.26.b.358.e
- Et quae post septuaginta annos Tyrus ut cantium meretricis accipere cibum, vagare ciuitatem meretricis oblitam, bene cibum erit, plurimum cantu, ut sit memoria tua. 10.1.258.g
- 24 Secretum meum mihi, secretum meum mihi. 10.4.49.b
- Fenestra aperta sunt de calo. 10.1.136.b
- 26 De nocte vigilat ad te spiritus meus, quia lux precepta tua. 10.2.496.b
- Zelus apprehendit populum inuaditum. 10.2.489.g
- De timore tuo in vtero accipimus, & parturimus spiritum salutis. 10.1.74.b.4130.d.10.2.306.c.351.c.d
- Cadent qui inuadit aut terram, & regem qui in monumentis sunt. Retentum qui alio, senatus est illuc traxero in portum peribit. Ambula populus meus, & intra recessus tuos claudes ostium tuum, abscondere aliquantulum donec transierat ira Dei. tom. 4. 157.a.177.e
- 27 Ego cinix uniuersa, ego cinix obfusa. 10.1.484.137.e.145.g
- 28 Ece misit lapidem in fundamentum Sion. 10.4.112.g
- 29 Populus bic labium me honorat, cor autem eorum longe est a me. 10.4.184.f
- Perdam sapientiam sapientiam, & intellectum prudentium reprobo. 10.3.165.a
- 31 Via tui descendit in Aegyptum. 10.5.11.b
- Beatus qui habet semen in Sion, & domesticos in Hierusalem. 10.1.154.
- 32 Beatus qui seminat super omnem aquam, ubi bor & asinus calcit. 10.5.144.e
- 35 Latere sterilis, & exulta desertum, & flos in silicium. tom. 4. 231.d
- Consulite manum reuicere, & genus dissoluit. 10.1.175.e
- 38 Ex bodum filios faciam qui nuntiabunt iustitiam tuam Da-

- mine Deus saluti mea. 10.306.b
- 39 De femine tuo accipiem, & facient sordones in domo regni. tom. 2. 418.e
- 40 Consolamini, consolamini populum meum, dicit Dominus: sacerdotibus loquimini in cor Hierusalem consolamini eam, quoniam repleta est humilitas eius, solutum est peccatum eius, quia recepit de manu Domini duplicem pecatam suum. tom. 2. 69.d.258.b.648.d.e.f
- Pateat viam Domino, rellat facite semitas eius. 10.2.330.g
- Omnis vallis replebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praeuia in diricta, & aspera in vias planas. tom. 4. 247.e
- Et visitabit omnis caro salutare Dei. 10.3.123.b.138.a
- Clama Quid donabo? Omnia caro sanum, & omnis gloria hominu vi flos serui: aurum fami, & flos decedit: verbum autem Domini manet in aeternum. 10.1.16.e.50.b
- Ascende in montem qui euangelizat Sion. 10.3.58.e.f
- Qui mensus est manum aquam, & calum palmo, & vniuersam terram pugillo: qui statuit montes in libra, & ripas in statera, & memora in sag. Quis cognouit iustitiam Domini, aut quis eius consiliarius fuit, qui instruit eum? Ecce Qui tenet circuitum terrae, & terram velut nihilum fecit. 10.1.2.d.10.4.252.e
- Sicut omnes gentes, ut filii filiorum de vtero, & sicut montem flate re estimata sunt, & ut spiritum estimabuntur. 10.2.315.b
- Fe. a Deus celum sicut caueram, & extendit sicut pellem. tom. 1. 4.b.13.d
- 41 Renouamini in saula. 10.2.367.b
- Ece confinduntur & reuerbuntur omnes aduersarii tui: enim tanquam non sunt. 10.2.315.a
- 42 Non clamabit, neque contendet, nec quisquam audiet in platea vocem eius: domo, ciuitas in victoria iudicium. 10.3.383.g
- Arundinem quassatam non confringet. 10.3.46.a
- Dominus Deus nomen mihi est. 10.4.154.e
- Et ducam caecos in viam quam non nouerunt, & semitas quas nesciunt calcabunt: & faciam illis tenebras in lucem, & praeuia in rellum. Haec verba faciam, & non derelinquam eos. Ipsi autem ionuerunt sunt retro. 10.4.147.e
- 43 Si transiit aquam, tecum sum, & flumina non te confundent. 10.2.314.d.307.a
- Dicit Dominus ad Iacob: Noli metuere: quia tecum sum. Ab Oriente adducam ionem tuum, & c omnes in quibus vocatum est nomen meum. In gloriam enim meam parauit illum, & finxit & fecit illum. Et produxit plebem eam, & oculi eorum sunt caeci, & surdauit aures habent. 10.4.247.e
- Ante me non fuit alius Deus, & post me non erit. 10.4.16.g
- Ece facio noua quae nunc orientur, & cognoscitis ea: & faciam in deserto viam, & in siccata terra iustitiam ad potandum genus meum electum, populum meum quem mihi acquisiui, ut enatus virtutes meas. 10.4.246.e.f
- Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas, & inuenio non ero: tu autem memor esto, & indicemur die tu prior iniquitates tuas, ut iustificeris. 10.1.65.d.89.g.10.2.335.a.436.g.456.f.10.4.193.a.194.b.10.5.22.g.157.e
- 44 Ponam spiritum meum super semen tuum, & benedictiones meas super filios tuos. 10.4.104.d
- Ego extendi celum solum. 10.4.86.e
- 45 Quoniam non est Deus praeter me. 10.4.45.e
- Ego Dominum creans in uala. 1.2.481.b
- Hic est significabit mihi ciuitatem. 10.2.388.b
- Labore Aegypti, & mercatu Aethiopum, & Sabaei vini excedit te transibunt. 10.2.341.e
- Et allegati vinculis te sequentur. 10.2.446.e.10.5.123.f
- Quia in te est Deus, & non est Deus praeter te: tu es Deus, & in sicut tuum, Deus israel saluator. 10.3.110.e.f.10.4.45.e.55.c.e.153.e
- Ego sum, ego sum Deus, quia non est praeter me qui saluet. tom. 4. 245.d
- Per me cipium iuro, nisi exibat de ore meo in iustitia, & verba mea non auerentur, quia mihi flectitur ante genit, & constituitur enim lingua Deo. 10.4.246.e.g
- 46 Ego sum Deus, & dones senescit ego sum. 10.4.200.e
- 47 Transgredere flumina. 10.2.486.e
- 48 Et inueni Dominum Deus misit me, & spiritum eius. tom. 4. 44.d.61.d.119.e
- Exi de Babilone, fugisti a Chaldaea. 10.1.339.d.10.2.4.116

49 Ex vtero matris meae vocavit Dominum nomen meum. r. 2. 319.
e. 10. 5. 92. b
Posuit me sicut sagittam in vestram. & pharetra sua texit me. & dixit
mihiservum meum israel. rom. 2. 429. d. tom. 4. 109. d. tom. 5.
92. b

Pharetra mea protexi eum. 10. 1. 40. d
In te glorificabor. & nuncius dicit Dominus. qui finxit me ex vtero
servum suum ad congregandum iacob & israel ad eum. 10. 2. 319.
v. 10. 40. 9. 5. 92. b

Magnus tibi est vocatus puerum meum. ut statui tibi iacob. Ecce
posui te in testamentum generis mei. in lucem gentium. ut sis in
salutem usque ad extremum terra. 10. 2. 309. 10. 4. 99. f. tom. 3.
92. b

Ecce ego Hierusalem pinxi muros tuos. 10. 1. 47. b. 4. 8. 145. f. 10. 2.
405. b. 4. 75. e. 10. 4. 210. e
In manibus tuis pinxi muros tuos. & in conspectu tuo es semper.
10. 1. 45. f. g

10 Cui vendidi vos sancti auri 10. 2. 280. b
Ecce peccata vestra vendidi vobis. & propter iniquitates vestras dimi-
si matrem vestram. 10. 2. 374. f

Ecce ego inprecatione mea desolabo mare. & ponam flumina de se-
ra. & arefcent pisces eorum. 10. 2. 322. e
Dorsum meum dedit in flagella. & maxillas meas in palmas: vul-
tum autem meum non averti a confusione spoliatorum. 10. 4. 137. b

Omnes vero accendentes ignem accenditis flammis. ambulate in lumi-
ne ignis vestri. & in flamma quam accendistis. 1. 182. b. tom. 5.
201. e
Cui firmavit calum sicut firmum. 10. 1. 4. b. 5. b

Audite me populum meum qui sitis iudicium. quoniam in corde lex
mea est. 10. 5. 50. f
Bibisti calicem ira de manu Domini: calicem enim ruina bibisti
& exinanisti. mea erat qui te confolebar. 10. 2. 339. e

32 Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes. 10. 3. 120. f
Ego ipse qui loquebar. adiunxi. 10. 2. 523. 10. 4. 63. e
Quam speciosus pedes evangelizantium pacem. evangelizantium bo-
na. 10. 2. 486. g

33 Et brachium Domini cui reuelatum est 10. 4. 132. g
Non est speciosus neque gloriosus. & facies eius despecta est. & non est
reputata. 10. 4. 45. e

Homo in plaga. & sciens ferre infirmitatem: qui peccata nostra por-
tat. & pro nobis dolet: & non alius in manu eum esse in doloribus.
10. 2. 398. 10. 3. 101. e. 10. 4. 41. d

Sicut omni ad immolandum ductus es. & sicut agnus coram tondet-
se sine voce. & non aperuit os suum: in humilitate iudicium e-
ius exaltatum est. 10. 5. 123. d

Generatorem eius qui in errabit? 10. 4. 18. b
14 Latere stultus quia non parit. & erumpit & clama quia non partu-
ra. quia plures filii de se et magis quam eius quia habet virum. 10.
1. 113. e. 2. 71. f. 10. 4. 208. e. 137. b

Dilata: oculum tabernaculorum tuorum. & aulatum tuorum. 10. 1.
13. e
Tempus enim breve dereliqui te. 10. 4. 237. b

Est hereditas servitibus Domino. (vel. credentibus in Dominum.)
10. 1. 207. b. 10. 5. 126. e

55 Qui situi. ite ad aquem: & quicumque non habetis argentum.
ite & emite. & manducate. 10. 1. 237. f
Sicut thibet descendit super gramen. & nix super fenem. 10. 2.
438. e

Verbum quodcumque exierit de ore meo. non reuertetur ad me va-
uum. donec compleverit quaecumque volui. 10. 4. 45. e

56 Ille dicit Dominum spoliatum: Quicumque custodierint prae-
cepta mea. dabo illi in domo mea & in muro meo locum nomi-
natum meliorem filiorum & filiarum. nomen aeternum dabo il-
li. 10. 4. 200. f. 206. d

Domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus. 10. 3.
93. e

58 Canes multi. non scientes litteras. 10. 1. 43. b
Vt quid mihi iactant non tunc iactantium elegi. dicit Dominus. 10.
5. 29. b

Solus omnem obligationem iniussit. dissoluit obligationem violen-
tiam committit. & mittit contractos in remissionem. &
omnem conscriptionem iniquam dissimulat. 10. 1. 266. b

genae ejus erunt potestatem tuam. & pauperes sine telio induc in do-
mum tuam si videris nudum. operi eum. 10. 1. 266. b. c. tom. 5.
435. f

17. e
Pinguetenti ossa tua. & erit sicut hortus ebrui. 10. 5. 119. d
Vocaberis edificator sippi. 10. 3. 23. g

19 Telam atene texisti. 10. 2. 371. g. 10. 4. 18. b
Veniet ex Sion qui eripiat & avertat impietatem ab iacob: &
hostilibus a me iustitiam. cum absolvere peccata eorum. 10. 5.
145. g. 149. f. g

63 Quia est iste qui advenit ex Edom. ruber vestimentorum eius ex
Boz. speciosus in solis. 10. 2. 47. 4. 10. 4. 51. b
Tortular calicis solis. & de gentibus non est vir meum. 10. 5.
230. e

Dominus iudex bonis domus israel. 10. 3. 89. e
56 Tota de expandi inanium meam ad populum non credentem &
contradictorem. 10. 3. 147. d

Et parantes demoni mensam. & implemtes Fortune potationem. 10. 1.
254. f. 10. 4. 45. b

Ecce qui servituri mihi. manducabunt. vos autem esurietis: ecce qui
servituri mihi. bibent. vos autem sitient. 10. 1. 60. 1. 214. f
Iurantem super terram. iurantem Deum verum. 10. 1. 88. e

Erit coelum novum. & terra nova. 10. 1. 46. d
Tunc lupi & agni simul pascentur. leo & bos simul pacis mandu-
cabunt. serpentes autem terram vt panem. 10. 1. 30. 1. 10. 4.
188. b

66. Nonne maris mea fecit bacinnia? 10. 4. 12. b
Supra quem requisiam. nisi supra humilem & quietum. & tre-
mentem verba mea. 10. 2. 327. d

Effudit & peperit masculum. 10. 1. 89. e
Quis audivit tale. si parturitui terra vno die. & gens nata est simul.
10. 4. 208. e

Nonne sterilem & parientem ego fecit dicit Don. an. 10. 1.
113. b

Quem ad modum calum novum & terra nova qua ego scio manere
eorum me. dicit Dominus. & c. 10. 4. 158. d

Veniet omnis caro in conspectu meo. vt adoret in Hierusalem dicit
Dominus Deus. 10. 4. 49. f. 247. e

Et exhibunt. & videbunt membra hominum qui premarcati sunt in
me. nam vermis eorum non morietur. & ignis eorum non extin-
guetur usque in bodi aeternum diem. 10. 2. 318. e. 10. 4. 15. d

Ex Hieremia.

1 Priusquam te formarem in utero matris tuae. nomen te. & prius-
quam exires de vulva matris. sanctificavi te. & prophetam in
gentibus posui te. 10. 1. 199. 10. 2. 395. 10. 3. 7. 10. 4. 54. e

Noli dicere. lucrum sum. 10. 2. 417. 10. 2. 67. b
Et misit Dominus manum suam. & tetigit os inicum. & dixit mihi.
10. 4. 182. g

Ecce dedi verba mea in os tuum. & constitui te bodi super gentes &
regna. & edificare & destruere & perdere. & edificare & planta-
re. 10. 2. 369. e

Virgam nacinam egredior. 10. 1. 246. 6. 10. 2. 351. e
Sume tibi baculum nucinum. 10. 5. 106. f

Cur primo baculum. & deinde ollam videri. 10. 2. 351. e
2 Ms derelinquerunt fontem aquae vitae. 10. 1. 133. b

Ego plantavi te vitem fructiferam. quomodo conversa es in amari-
tudinem vitis alienae? 10. 4. 84. e
4 Circumcidite praeputium (vel. ditiarium) cordis vestri. 10. 3. 120. c
f. g. 157. a. b

Ventrem meum doleo. ventrem meum doleo. 10. 1. 176. a
7 Et locutus sum ad vos ante lucem. & misi ad vos seruos meos pro-
phetas ante lucem. 10. 3. 80. d. 10. 5. 7. e

8 Pax. pax. & ubi est pax? 10. 4. 86. b
9 Intravit mor. senescentiam. 10. 1. 60. f. 2. 41. d. tom. 2. 430. g. 10.
4. 233. b

10 Infatuatus est homo i scientia. 10. 4.
Sao Domine quia non est in homine via sua. nec viri est vt dirigat i-
ter suum. 10. 4. 245. d. 252. d

11 Eduxit os Deum de fornace ferrea ex Egypto. 10. 2. 498. e
Ego sicut agnum innocens dultus sum ad immolandum. & nescivi co-
gnationem eorum. 10. 2. 542. c. 554. c. 10. 4. 84. e

Initium signum in panem eius. 10. 2. 319. d
12 Falsa est hereditas mea mihi sicut leo. 10. 5. 144. b
13 Stimulabis Aethiops pellem suam. & pardus variatatem. 10. 1.
435. f

Nunc videbitur ignominia tua. & adulterium tuum. & hinni-

- tu, & alienatio fornicationis tue supra colles. 10.1.125.e
 14 Quare factus es sicut advena in terra, & quasi indigena diuer-
 tem ad diuersum? 10.4.51.b
 16 Ecce ego misit multos pisces et & multos venatores, & vena-
 buntur eos super omnem montem & super omnem collem. 10.1.
 48.f. 10.2.433.g
 17 Scripta est iuda culpa tua graphia ferreo in virgine adamantine,
 & scripta est in peccatore & in corde tuo. 10.4.140.b. 10.5.
 50.e
 Et homo est, & quis cognoscat eum? 10.2.354.4. 379.f. 10.4.
 183.g
 Ego sum, & erat mihi corda & reni. 10.4.54.e
 19 Clamas ut perdas, & congregauit que non peperit. 10.1.43.d. 10.2.
 525.d. & 569.
 Tibi non virtutis exaltatum est. 10.3.88.d
 Vbi est verbum Domini? veniat. Non laborauit sequens post te. 10.5.
 112.e
 18 Sicquid signum istum non potero facere vos domus Israel, dicit Do-
 minus. 10.4.51.a
 Quam affecit virgo Israel? Non deficiet de petra vbera, neque nix a
 Libano, aut declinabit aqua valida vento que portatur. 10.4.
 219.b
 20 & dixisti mihi Domine, & sedulitatem sum, & dixi: Non nomina-
 bo nomen Domini, & non loquar in nomine eius ultra. 10.1.
 473.a
 Et factum est in corde meo vir ignis ardens, flammigerans in oculis
 meis, & dissolutus sum vniuersus, & ferre non possum. 10. 1.141.
 120.2.473.a. 10.4.40.e
 21 O qui edificasti domum suam non cum iustitia. Adificasti do-
 mum, metire superius a eum, post statua, dist. n. i. fenestris, & co-
 signata cedro, & illa minio. Non fecerunt huiusmodi. 10.2.
 535.b
 Abiecit ut lectionis vi vas, cuius non est v. in eo. & c. non exur-
 get ex cinere eius sedens in throno David, princeps adducit in lu-
 da. 10.3.25.g. 10.6.a.b
 23 Quis stetit in substantia Domini, & vidit verbum eius? 10.4.75.
 4.112.a
 24 Restitui illum in terram istam, & dabo illi eam ut possidet me.
 10.4.112.d
 25 Accipe calicem vini meri huius de manu mea, & potabis omnes
 gentes ad quas ego misit te, & vomit & insaniet a facie
 gladii. 10.2.339.d
 Bibite & inebriamini, & vomite, & cadetis, & non consurgitis. 10.1.
 257.a
 26 Noli auferre verbum: forsitan audient, & auertentur. 10.4.
 192.b
 Tunc omnes insurrexerunt in prophetam Domini, volentes occi-
 dere eum: omnia autem populum non permisit. 10.3.122.
 f.g
 31 Dilectione eterna dilexi te, propterea traxi te ad miserationem:
 adhuc edificabo te, & edificabitur virgo Israel. 10.1.5.
 133.b
 Vox audita est in Rama, & fletus & ululatus multus, & Rachel
 plorans filios suos, & noluit consolari quia non sunt. 10.1.2.
 338.e
 Audiens audiuit Ephraim lacrymantem, Castigasti me, & castiga-
 tus sum, sicut vitulum non sum eductus. 10.4.193.e
 Conuertere me, & conuerter, quia in nouissimo captiuitatis mee pa-
 nitentiam egi, & postquam cognoui, ingenuus super dies confusio-
 nis. 10.4.193.e
 Aiuuante mea dilectus mihi est filius Ephraim, puer in deliciis
 10.3.6.b. 7.10.4.193.e
 36 Exsteteci, & vidi, & somnum dulcis factus est mihi. 10.1.
 363.f
 Semen Israel in semen hominum, & iuda in semen animalium. 10.
 379.b
 Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo domum Israel &
 domum iuda testamentum novum, non secundum quod disposui
 patribus eorum. 10.3.124. 6. 145. d. 189. a.
 301.b
 Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit
 Dominus: Dabo leges meas in sensu ipsorum, & in corde ipso-
 rum. Scribam eas: et erit illis in Deum, & sperent in nobis in
 populum, & omnes cognoscent me a passulo eorum usque ad ma-
 gnum quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum

- eorum in memot non ero. 10.2.475.b. 4.320.g. 10.4.145.g. 246.
 d.e. 247.e
 32 Et dabo illi viam alteram, & cor aliud, ut me timeant omnes
 dies: & constituam illi testamentum eternum, quod non auer-
 tam post eos, & timorem meum dabo in cor eorum, ne disce-
 dat a me, & visitabo eos, ut bonos ei faciam. 10.4.245.g
 246.d
 33 Et proiecitur Hieronimus in lacum, in quo non aqua, sed cin-
 num. Abdenegab Actiops rudibus pannu & funibus eleuauit
 eum, & eduxit de lacu. 10.4.116.e
 34 Sicut fletum Lazar desit de vinea Sabana: deserta est cinis la-
 zer. 10.1.257.d
 35 Habitabunt in Babylone filii Sirenum. 10.4.69.b
 36 Calix aureus Babylon in manu Domini inebriant omnem ter-
 ram a vino eius inebriant omnes gentes, ideo commotae sunt.
 Et subito cecidit Babylon, & contrita est. 10.1.257. a. 10.2.
 501.d
 Accipite resinas corruptionis eius, & quo modo sanabitur. Corru-
 ptum Babylone, & sanatum est. 10.1.81.b
 Ecce ego ad te mons corrupte, qui corrumpti omnem terram. 10.3.
 85.a.b

Ex Threnis

- 1 Plorans plorauit in nocte & lacrymae eius in maxillis eius. 10.5.
 51.b
 Manus suas extendit qui tribulatur, in omnia desideria eius, vidit
 animas gentes introeuntes in sanctificationem suam, quibus man-
 dasti ne introirent in ecclesiam tuam. 10.2.451.b
 Ex alto suo misit ignem oculis meis. 10.2.466.d
 Absistit omnes fortis uero Dominus de medio mei, vocatus contra
 me tempus, ut conterer electos meos. Lacum calcasit Dominus
 virginis filia iuda. 10.2.475.b
 In hoc ego fletu, oculi mei caligauerunt a fletu, quia elongasti a me
 qui me consolabatur. 10.2.480.f. 10.4.193.g
 Expandit Sion manus suas, non est qui consoletur eam. 10.2.
 484.b
 Fortis sine filio fecit, ut ab initio mori. 10.2.488.b
 2 Sonuerunt super te manus omnes transientes per viam, sibi la-
 uerunt & mouerunt caput suum super filiam iudaicam: Hac
 est iudaea, dicunt, corona glorie, & succunditas vniuersae terrae
 10.2.476.e. & 569.
 Aperuerunt in te os suum omnes inimici tui, sibilauerunt & fre-
 muerunt dentibus, & dixerunt: Deglutiamus eam, peritiam
 men hoc est dies quam sperabamus, inuicem eam, vidimus. 10.
 2.485.a
 Fecit Dominus quia cogitauit, consummavit verbum suum quod nū-
 dauit a diebus antiquis destruxit, & non peperit, & letificauit
 super te inimicum, & exaltauit cornu tribulantis te. 10.2.
 480.f.g
 Surge me. 11.1. in nocte, in principio vigiliae tua effunde sicut aquam
 cor tuum coram facie Domini, extolle ad Dominum manus tuas
 pro animabus paruulorum tuorum qui deficiunt fame in plateis
 omnium iumentum. 10.2.493.e
 3 Bonus est Dominus sustinens eum, anima que quirit illum.
 Bonum est sustinere & sperare in salutare Dei. 10.1.
 448.g
 Bonum est vitum cum portauerit iugum grave ad inuenture sue: sedit
 singultum. 1. & sedit, quia tulin in singulum verbi. 10.2.493.
 f. 448.g. 10.5.42.f. 499.b
 Dabit in sepulcrum os suum, si tamen est spes. 10.2.451.f
 Dabit percutienti maxillam suam, & iurabitur approbatio. 10.1.
 451.d
 Quia non repellit in eternum Dominus, quoniam cum humilia-
 uit, miserabitur secundum multitudinem misericordiae suae. Quia
 non humiliauit toto corde suo, neque repleuit filios hominum. 10.
 4.184.e
 4 Faciem facie daturum non receperunt, & nobilium misericordiam
 non dederunt. 10.2.483.b
 Appropinquauit tempus nostrum, repleti sunt dies nostri, aduenit
 finis nostrae. Leues facti sunt qui perierunt iusti nos, super aquilas
 celi in montibus accensi sunt, in deserto insidiati sunt nobis. 10.2.
 493.e
 Spiritum autem faciem nostram Cluissit Dominus, comprehensus est
 in interitu nostro, sub cuius vmbra, diximus, viuemus in inter gen-
 tem.

ter. 10. 2. 329. b. 422. b. 476. d. 10. 4. 105 e
Deficiit iniquitates tuae filia Sion, non audivit te expellere ad te. Pili-
tauit iniquitates tuas filia Edom, revelavit super peccata tua. 10.
2. 506. d

Ex Baruch.

- 2 Et scient quia ego Dominus Deus illorum: & dabo illis cor cognos-
cendi me, & aures audiendi. 10. 2. 23. d
3 Quia ego sum in terra et inimi, omni pulchritudo in montibus. 1. 3. 37. d
4 Sic Deus noster, & non reprobabitur alius ad eum qui inuenit omni-
um viam prudentia, & dedit eam Iacob pater suo, & Israel di-
lecto suo. Post hoc in terra visus est, & cum hominibus conversa-
tus est. 10. 4. 55. f. 65. g. 157. d

Ex Ezechiele.

- 1 Et vidi medio ignis similitudinem quatuor animalium: & simi-
liculo vultus eorum facies hominis, & facies leonis a dextris
illius quatuor, & facies vultus a sinistris ipsius quatuor, & facies
aquile desuper ipsius quatuor, & alia eorum exteriora. totum. 4.
235. b
Cum afficerem animam, apparuit rota una super terram conuin-
cta animalium quatuor. 10. 1. 12. 40. 4. 235. e
Et rota una rotam circuebat. 10. 1. 168. f. 10. 1. 4. 128. g. 235. e. 10. 1. 5.
2. b
Cum videret animalia, ibant & rota conuicta illis: & cum eleuantur
animalia a terra, eleuantur et rota. 10. 1. 126.
g.

Et spiritus vias erat in rotis. 10. 4. 234. b
Et audiebam vocem aurum eorum cum ambularent, sicut vocem
aquarum multarum, & vocem sublimis Dei. 10. 1.
126. f

Et super similitudinem throni similitudo quasi species hominis a su-
per. 10. 4. 235. e. g

2 Fili hominis, mitte ego te ad domum Israel, & si forte audierit
& terribuerit. 10. 4. 193. i

Aucit Ex. 10. 16. Iherim, in cuius capite scripta erant lamentatio, &
mors, & ira. 10. 4. 194. a

3 Si uerba tua ingressus fuisti in iustis suis, & fecerit delictum, quia non di-
fusus fuisti, non timebunt memoriam in iustis eius, & iunguntur
deum cum tua exquirant. 10. 1. 104. d

4 Accipe ius fortis iugum, & accipe ius iugum domus Israel, &
confirmabis & iudicabis in ius in quatuor. 10. 3. 15. b

6 Pae de manu, & percute pede. 10. 3. 47. b

9 a facilius mea in pede. 10. 2. 499. g

10 Remota a rotam circuebat in quatuor partibus rotas, & non
conuicta ibant rotas. 10. 1. 427. e

18 Anima que peccat, ipsa morietur. 10. 1. 160. f. 1. 3. 6. 148. f. 10. 2.
317. 10. 3. 138. a. 10. 4. 194. f

20 Et dedit uobis praeceptum bonum. 10. 2. 481. b. 10. 4. 13. b

22 Ete profectus in Hierusalem, & ingressus ibam vos in igne ne
mee, ut iustitiam in plumbis & ferro, (vel & consilium in me
do eius) huc constituit arguentem te: medio fornacis. 10. 2. 421. d.

466.
14 Ego magnum faciam titionem, & multiplicabo signa, & sus-
cendam ignem, ut liqueat caro, & minuetur ius. 10. 1.
317. f

28 In uoluptate paradisi factus es. 10. 1. 54. g

34 Et sustinuit super eos pastorem vnum, & reges eos servum iude-
dum: ipse pascit eos, & erit eorum pastor: & ego Dominus ero
illius Deus, & servus meus David in medio eorum princeps. 10.
4. 50. g. 10. 5. 93. d

37 Educam me Dominum in spiritu, & posui me in medio campo, &
hic erat plenum spiritus hominum. Et ait ad me: Prophetiza super
ossa ista, & dicet illis: Ossa arida audite verbum Domini. Hec di-
xit Dominus spiritus istis: Ecce ego induco in vos spiritum vite.
10. 4. 157. d. d

Et accedebat ego vnumquodque ad nam campaginem. Et vi-
di, & ecce super illam erat & viscerum nascebantur, & ascende-
bat super eam desuper, & partus in bu non erat. 10. 4.
157. e

Aquarum ventis cui spiritus, & ingressus in meritos ipsos, & vi-
sant. Et prophetis suis mandavit mihi, & intrant in eos spi-
ritus vite, & viscerum, & steterunt in pedibus suis congregatio
num multarum. Et ait Dominus: dicit quod ego sum Dominus,
10. 4. 157. e

S. Ambrosii index.

cum aperueris sepulchra vestra, ut educam de sepulchris popu-
lum meum, & dabo spiritum meum in vos, & vivetis. 10. 4. 128.
b. 157. f

38 Propetia prophetia, a fili hominis, & dicit: O Gog, dicit Do-
minus. &c. 10. 4. 68. e

39 Et depradabuntur eos qui depradati eos fuerant, erigunt in deili-
li, dabo & gloriolum nominatum. &c. 10. 4. 68. e

40 Vidi Ezechiel montem, super quem erat ciuitas, & in ea templum.
10. 5. 26. g

Et allucina oculos & vidi, & ecce vis, & in manu eius funiculus a-
grimenis, quo metiebat Hierusalem. 10. 4. 97. d

44 Porta hac reposita ad Orientem, clausa erit, & non aperietur,
& nemo transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel
transibit per eam, eritque clausa. 10. 4. 201. e. 10. 5. 91. d.

237. b
46 Et templum erat per eas habebat, Orientalem, quae clausa semper
erat, & solus princeps per eam intrabat, Australem & Aquilonem.
10. 5. 237. b

Qui ingreditur templum ut adoret, non reuertitur per portam per
quam ingressus est, sed e regione illius egreditur. 10. 5. 237. d

47 Et duxit me angelus mille, & transiit per me iugum ad
tabor, &c. & duxit me mille iugos, & transiit per me iugum
transiit per me iugum, & transiit per me iugum, & transiit per me iugum,
10. 5. 241. b. d

Et super torrente moritur in utraque ripa omnis ligni pumiferi
& erunt fructus eius in cibum, & solus ad medium. 10. 5. 241.
d. e

Ex Daniele.

2 Abscessus est lapu a monte sine manibus, & percussit & commi-
nuit omnia regna. 10. 3. 145. a. 10. 5. 73. a

Et lapu qui est in imaginem, factus est mons magnus, & impluit o-
mnem terram. 10. 5. 237. d

Deus celi excitabit aliud regnum, quod nunquam corrumpetur, &
hoc regnum erit aeternum. 10. 5. 237. e

3 Angelus Domini descendit in fornacem, & exivit flammam i-
gnis: & tres pueri quasi visore benedicebant Deum. 10. 1. 4.
55. g

Benedictus es firmamento celi. 10. 1. 11. b

7 Bestia quarta erat terribilis, & habebat cornu decem in capite.
10. 5. 226. d

8 Invenit se, & ibi aperti sunt. 10. 2. 216. f

9 Vidit, & cornu illud quod faciebat pugnam cum sanctis, & inma-
litate eius, donec vent antiquum dicunt. 10. 2. 371. b

9 Cassant vitulo, & iudicium non erit apud me, & illis erit sacrifici-
um meum. 10. 5. 124. e

10 Et ecce magnum tetigit me, & dixit: Loquere Domine, quoniam
confortasti me. 10. 5. 182. g

12 Multi dormierunt in terra, sed, (vel qui sedent in tumbis ter-
ra) una aperitione exurgent: isti in vitam aeternam, & isti in opo-
robium & confusorem perpetuum: & intelligentes glorie-
bunt ut sciant firmamenta, & ex insulmhi sunt scilicet
cula. 10. 2. 316. f. 10. 4. 156. b

13 Ingenuit Susanna, & dixit: Augustinus mihi affans vadique.
10. 1. 177. d

Exanduit Dominus vocem eius, cum diceret ut periret: & exci-
tauit Dominum spiritum sanctum pueri adolecentis cui nomen
Daniel. 10. 4. 121. f. g

Sub tribus hisce vidisse Susannam contaminatam scilicet fusti testes
dixerunt. 10. 1. 160. d

Ex Olce.

1 Vade accipe tibi vxorem fornicariam, & facis fornicationem.
&c. & peperit filium, & dicit Dominus ad eum: Voca nomen
eius Ierabel. 10. 1. 246. e. 10. 2. 313. a

2 Ecce ego ipsam tuam viam finis & sepiam eam macula, & si-
mitas ius non inueniet. Et sequetur amator suos, & non ap-
prehendet conuerter, & non inueniet eos. 10. 5. 208. e

Dedi illi aurum & argentum. 10. 1. 55. g

Sponsabo te mihi in fide & iustitia & misericordia. 10. 5. 137. d

Vocabon platem meam platem meam: & non dilectam, dilectam.
10. 3. 144. d. 10. 4. 155. e

3 Conducti fornicariam quidam denarii. 10. 5. 113. d

4 Abi, & condaxi mihi quidem argenteum, & coru (vel, go-
mor) herdei, & fenicio (vel, fenigomor) herdei, & neui voi,
10. 5. 113. d

10.1.202 f. 10.353 f

6 Post biduum sanos facit nos, & in tertio die resurgemus, & vivemus in conspectu eius. 10.3.192 g. b

10 Seminante vobis ad iustitiam, vindemiate ad fructum vite, illuminante vobis lumen cognitionis. tom. 1. 136. c. 165. e. tom. 2. 412 g

Ex Iocle.

2 Lamentare ad me super spem praeclaram cilicio, & super visionem eius vigilem. 10.5.137 d. 138. b

4 Dies Domini magnus & praclarus. 10.7.7 b

Et erit diebus illis, Effundam de spiritui meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri & filiae. tom. 4. 100. 104. f. 247. a

Donec veniat dies Domini magnus. 10.1.26. e

Ex Amos.

4 Ecce ego firmavi tonitruum, & creavi spiritum, & nuntians in hominibus Christum suum, faciens lucem & nebulam, & ascendens super excelsa, Dominus Deus omnipotens nomen est ei. 10.1. v. d. 10.3. 54. d. 112. e. f. g

5 Vae desideranti suum diem Domini. 10.5.202 f

Vi quid vobis querere diem Domini. 10.2.7 b

7 Passer etiam caprarum vellens mori. 10.3.83. a

9 Domine qui astringis terram, & movet eam, & inglobat omnes convulsos in ea, & ascendit sicut flumen in consummationem eius, & descendit sicut flumen in Aegyptum. Qui adificat super calum ascensionem suam, & promissionem suam super terram consummat: qui aducat aquam mari, & effundit eam super faciem terrae, Dominus omnipotens nomen est ei. tom. 4. 142. e

Ex Iona.

1 Et fugit Iona in Tharsis. 10.1.173 b

Et Iona dimicabit in ventre navis, & steret. 10.2.380 f

2 Clamavi ad Dominum meum in tribulatione mea, & audivi me de ventre inferni. 10.2.380 g

Absissus circumdoli me non sum, meris caput meum in iussuras montium, descendit in terram, cuius fere sunt continentes aeternales. 10.2.380 g. b

3 Post triduum & Ninive civitas subvertetur. 10.5.259 b

Et visitati sunt facti a magno eorum usque ad parum ipsorum, & praedicatum est in Ninive a rege, dicens: Homines & iumenta non gustent neque pascantur, & aquam non bibant. 10.2.328. e. h. & seq.

Ex Michea.

3 Ecce Dominus procedet de loco suo, & descendet & ascendet super excelsa terrae, & movebuntur montes sub eo, & vallis liquecet. 10.2.372. g

4 Et requiescat vniuscuique sub fovea & vire sua. 10.1.64. e

Torturatum quibula erat. Nunc vi quid cognovisti malum? Numquid rex non erat tibi aut consilium tuum perit? tom. 2. 532. d. e

Cor comprehenderunt te dolores parturientium. 10.2.532. e

Corvina tua ponam foveas, & vngulas tuas ponam aeneas. tom. 2. 532. f

5 Erat Bethleem domus Ephratae minima, vel in paucioribus, et vi sit in millium Iuda. 10.2.532. g

Et egressus eius ab initio a diebus saeculi, & dabit eis usque ad tempus parentis, & erit ei pax. 10.2.533. b

Tunc pax erit in terra Israel, cum venerit Absissus in terram eius, & introvertent in eum septem pastores, & odo morsus hominum. 10.1.202. g

6 Populum meum quid feci illi, aut quid contrivisti, aut quid molestus sum tibi? 10.2.394. f. 10.4.67. e

7 Veni mihi, quia factus sum sicut qui colligit stipulam in messe, & sicut racemum in vindemia. Vae mihi anima, quia perit timor a terra. 10.2.533. d. 10.4.195 f

Noli super audire mihi inimica mea quia cecidi, sed resurgam. 10.2. 323. b. 344. g. 532. e. 10.4.195 f

Et eram Dei sustinebo, quia peccavi ei, donec iustificet ipse, & auferat meam, & educet me in lucem, ut videam iustitiam eius. 10.2.335. f. 533 f

Videbit inimica mea, & operietur confusione quae nunc dicit: Vbi est Dominus Deus tuus? 10.2.333 f

Quia Deus factus tuus, auferet peccata, & transferet impietates. 10.2. 533 g

Ex Nahum.

2 Porta civitatum effracta sunt, montes ceciderunt, & revelata est substantia. 10.4.74. f. g

Ex Habacuc.

2 Iustus autem ex fide vivit. tom. 3. 116. a. 123. b. 148. e.

3 Cornua in manibus eius: ibi abscondit fortitudinem suam. tom. 5. 12. a

Pro laboribus vidi tabernacula Aethiopum. tom. 5. 129. f.

Ascende super equos, & equitatus tuus salus. (vel, sanitas.) Missi equos tuos Tharsis. tom. 1. 141. b. 268. e. tom. 2. 359. g. 4. 17. d. e

Iunxisti in mare equos tuos, turbantes aquas multas. tom. 2. 417. d. e

Viam fecisti Domine in mare equis tuis, in luto aquarum multarum. 10.5.208 f

Ex Sophonia.

1 Servatus sum Hierusalem ad lucernam. 10.2.490. e

Ex Aggeo.

1 Si tempus vobis est, ut habitetis in domibus calatis? tom. 2. 535 f

Ponite iam corda vestra in vias vestras, ascendite in montem, & edite ligna, & edificat domum, 10.2.535. g. 536. b

Calum non dabo reverentiam suam, nec terra eius germinum suum dabit. 10.2.536. b. e

Exortavit illis Dominus spiritus Zerobabel de tribu Iuda, & spiritum Iesu filii Ioseph sacerdotis magni. 10.2.536. e

2 Ahius semel ego movebo calum & terram, & maria & desertum. 10.2.536. d

Et replebo domum hanc gloria, dicit Dominus exercituum. Merum est argentum, & merum est aurum, 10.2.536. d

Magna erit gloria domus istius nonisime super primam, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem. tom. 2. 536. f

Quarto & vicesimo noni mensi, a die quo fundatum est templum Domini, vincam & fons & mologantia & ligna olivae quae non auferunt fructum, ex hac die benedicam. tom. 3. 74. f

Assumam te Zerobabel, & ponam te signaculum, quia te elegi. 10.2.536 f

Ex Zacharia.

1 Iratus est Dominus ad patres nostros ira magna, & dixit ad eos: Converterimini ad me, & convertar ad vos. tom. 5. 266. a. b.

Verumtamen verba mea & legumina mea accipite, quae ego mando in spiritum meo servus meus propheta. 10.5.114. g

Et sequebantur eum equi variorum colorum. 10.4.51. b

2 Nam dicit Dominus omnipotens: Post honorem misit me super gentes quae depradauerunt vos. tom. 4. 63. d

3 Nonne tristicio electus ab igne? Et Iesus indutus erat vestimentum so da, & dixit angelus ad eum: Ecce ablatus peccatus tua. & Nec dicit Dominus omnipotens: Si in vis meum audias, natus, & precepta mea custodieris. tom. 2. 428. b. tom. 4. 71. e. 106. a

Super lapidem vnum superius oculis suis. 10.4.44. a

5 Iniquitas in talente plumbea sedet. 10.2.428 b

6 Ecce ego mittam ad vos seruum meum: Oriens nomen est eius. 1.5.6. d

- ina. 10.4.12.4.18.e
Tu autem cum orabis, intra cubiculum tuum, & clauso ostio pa-
trem tuum ora in abscondito: & pater tuus qui videt in abscon-
dito, reddet tibi. 10.1.19.8.b.17.2.b.73.c.10.2.362.4.18.g.10.
4.17.7.19.8.b
Pater noyer qui est in celis, sanctificet nomen tuum, veniat re-
gnum tuum, fiat voluntas tua sicut in celo & in terra. Panem
nostrum quotidianum da nobis hodie. 10.4.17.5.e.17.8.4.10.5.
2.4.3.f
Et dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus
nostris. 10.1.2.4.8.g.10.4.17.6.a.b
Et ne patiaris induci nos in tentationem, sed libera nos a malo. 10.4.
17.6.e
Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrite tristes: sed vestrite capita
vestra faciem vestram laetate, ne pareatis hominibus qui ieiun-
ant. 10.4.25.4.1.25.5.f
Nolite habere ieiunium vobis ipsis aut in terra, ubi erugo & timea ex-
ternatur, & visus est aduersariis vestris. 10.2.4.6.1.a.10.4.
10.8.b
Thesaurizate vobis thesaurum in celo, vbi neque erugo neque in-
iuncta exterminat, & vbi fures non effodiunt & furantur. 10.4.10.8.b
Lumen corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus simplex fuerit,
totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit oculus tuus
totum corpus tuum tenebrosum erit. 10.2.21.g.10.4.18.1.e
10.4.11.5.e
Nolite debui domini seruire.
Sicut voluitis. 10.2.4.4.8.b
Pente magna & perna adueniunt vobis. 10.5.1.42.f.g.
7. Nolite iudicare vt non iudicemini. 10.1.61.g
Nolite dare filium canibus, nec miserit margaritas vestras an-
te porcos, ne forte calculent eas pedibus suis. 10.2.4.18.10.3.
8.0.4.10.4.19.6.b
Pente, & dabitur vobis quæritis, & inuenietis: pulsate, & aperie-
tur vobis. 10.5.9.9.e
Sives cum suis matris, nostri bona data dare filijs vestris: quanto
magis pater vester, qui in celis est, dabit bona petentibus se. 10.
4.33.102.b
Attendite vobis a falsis prophetis, que veniunt ad vos in vestitu o-
mnium, intus autem sunt lupi rapaces: ex fructibus eorum cognos-
cite eos. 10.1.4.6.c.10.3.61.b.62.c
Nisi quis caligauerit de similibus, aut de tribulibus suis. 10.2.182.1.d
Arbor bona fructus bonos facit. 10.1.4.10.8.b
Multi mihi dicunt in illa die: Domine domine, &c. 10.3.18.6.b
Discede a me omnes qui operamini iniquitatem: nescio vos. 10.2.
32.8.d
Omnia qui audiu verba hæc, & fecit ea, similis erit viro sapienti. 10.
10.2.4.13.e
8. Si vbi petiisse mundare, & dixit ei: Volo mundare. 10.2.313.e
Filijs autem regnicidentibus in tenebris exteriores: ibi erit fletus &
stridor dentium. 10.5.4.8.a
Vulpes foueas habent, & volucres celi nidos vbi requiescant: filius
autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. 10.2.4.18.c
10.2.4.65.f.10.3.60.b.10.4.37.g
Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. 10.2.391.f.10.4.154.f
Factus est motus magnus in mari, ita vt nauticula operiretur flu-
tibus, leues vero dormiebat. & excitauerunt eum, dicentes:
Domine salua nos, peritimus. 10.2.320.a.10.5.4.2.b
Occurrat Iesu duo homines in regione Cæsariæ habentes
demonia, qui in montem montis ibant. 10.5.51.d.e.5.f
9. Cum aufertur ab eis spiritus, tunc reuertunt illi diebus. 10.5.
13.6.e
Nino additamentum panis rudis affuit vestimento veteri. 10.3.
23.0.f
Vini non in vites nouos mittant. 10.2.4.58.e.10.5.10.f
Sicut iugo vestimentum eius, salua ero. 10.4.185.e
Vidi Iesum vinctum in domo principis synagoga, & turbam tumultu-
antem. 10.3.43.10.4.15.8.b
10. In viti genium ne adieritis, & in ciuitate Samaritanorum
ne introieritis, sed potius ite ad domos que perierunt domus Israel.
10.4.214.g
Grati accipitis, grati date. 10.3.45.b.10.4.181.b
Nolite possidere aurum neque argentum, neque pecuniam in conu-
entibus vestris. 10.1.6.4.191.g.10.2.431.b.10.3.61.e
Non petam in via, neque dabo tunicas, neque calcamenta, neque
virgam in manu. 10.1.191.f.10.1.10.3.62.g.b
- In quamcumque ciuitatem introieritis interrogate quis in ea dignus
est, & ibi manete donec excitis. 10.5.75.f
Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. 10.2.4.14.d
Ergo afflusi sunt serpentes & simplices sicut columba. 10.1.175.g
10.3.95.a.10.4.75.d
Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui lo-
quitur in vobis. 10.4.101.f
Cum persequerentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. 10.1.173.a
10.4.15.4
Nolite timere eos qui possunt corpus occidere, animam autem non
possunt. 10.1.47.c.10.2.107.f
Nonne duo passeret vaneunt dipondia? 10.3.68.g.b
Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. 10.4.18.11.0
Omnia qui confisus me fuerat coram hominibus, confitebor & ego
vram coram patre meo qui est in celo. Qui autem negauerit me co-
ram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo. 10.4.1.13.b
Non veni pacem mittere, sed gladium. 10.4.12.b
Qui diligit patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.
10.2.877.f
Nisi quis tollet crucem suam, & sequatur me factus, non est me
discipulus. 10.2.479.b
Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aque frig-
idæ, non perdet mercedem suam. 10.5.14.b
11. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Respondit: Amen.
Ceci vident, claudi amouunt, surdi audiunt. 1.2.4.8.10.4.7.6.d
Maior ex natu mulieris Ioanne Baptista nemo. 10.2.367.g
A diebus Ioannis Baptista regnum celorum cogitur & conuenit
disripimus illud. 10.2.295.c.10.3.46.f.10.1.4.a
Cantamus vobis, & non salis agitis. 10.3.128.e
Et iniquificata est sapientia a filijs suis. 10.3.47.e
Confitebor tibi pater domine celi & terre. 10.4.9.0.10.3.9.1.e
Quia abscondisti hæc a sapientibus & reuelasti ea paruulis. 1.2.4.8.e
Nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem qui nouit, nisi filius,
& cui voluerit filius reuelare. 10.4.97.b.106.g
Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego volve-
ciam. 10.1.19.10.4.110.c
Tollite iugum meum super vos & discite a me, quia mitis sum &
humilis corde. 10.2.472.a.4.75.e
12. Non clamabitis, neque contendetis, neque audietis ququam in pla-
teis vocem. 10.2.491.a
Arduum est quassatum non confringere, 10.3.24.e
13. Fili inducet vestrum. 10.3.119.g
Sicut spiritus Dei eicio demonia, profecto peruenit in vos regnum
Dei. 10.4.128.e
Ideo dico vobis, Omne peccatum & blasphemiam remittitur homi-
nibus: spiritus autem blasphemie non remittetur hominibus
10.4.192.c.d
Qui blasphemauit in filium hominis, remittitur ei: qui autem pla-
stem autem in spiritum sanctum, nec hoc, nec in futurum re-
mitteretur ei. 10.4.102.b.192.e
Arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus
facit. 10.4.192.d
Omne verbum otiosum quod loquutus fuerint homines, reddet ra-
tionem pro eo in die iudicii. 10.2.474.4.10.4.e
Generatio nequam & adultera signum querit, & signum non
dabitur ei nisi Iona propheta. 10.4.389.a
Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca ar-
ida, querens requiem, & non inueniens dicit: Reuertar in do-
mum meam vnde exiui. Et cum venerit, inuenit scopum mu-
datum & ornatum. Tunc vadit & assumit septem alios spir-
itus secum nequiores, & intrantes habitant ibi. 10.5.5.126.
6.295.e
Que est mater mea, aut qui sunt fratres mei? 10.1.142.b
13. Alia ceciderunt in spinas: & cretauit spina, & suffocauit
ea. 10.5.74.d
Vobis datum est nosse mysterium regni celorum, illis autem non est
datum. 10.4.212.b
Qui habet dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, &
quod habet auferetur ab eo. 10.5.78.a.b
Simile est regnum celorum homini qui seminauit bonum semen in
agro suo, &c. inuenerunt homo hoc fecit. 10.1.181.d
Simile est regnum celorum grano sinapi, quod minimi est omni-
um seminum, cum autem creuerit, fit maior omnibus herbi-
bus. 10.1.128.g.10.3.76.a.10.5.12.e.13.e
Simile est regnum celorum fermento, quod accipit mulier ab-

Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. 10.1.52.d.129.b
Quomodo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis? Si ergo David in spiritu vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? tom.4.90.b.125.f
23 Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisei. tom.2.377.g
Aligum autem onera gravia, & imponunt super humeros hominum, ipse autem digito suo noluit eas movere. tom.2.377.g.401.b.476.e
Hic usque in Hierusalem qua occidit prophetas, &c. Quoties volui congregare filios tuos, & noluisse? Ecce derelinquitur tabernaculum vestra desertum. 10.2.384.b.418.463.d
24 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigeret charitas multorum. 10.5.16.4
Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto. 10.3.97.e
Tunc qui in Iudaea sunt fugiant in montes. 10.3.68.a
Et qui in templo, non defendas tollere aliquid de domo sua: & qui in agro est, non trahatur tollere tunicum suum. tom.3.86.b.6.c
Orantes fugite vestra hieme vel sabbato. 10.1.174.g.245.e
10.2.321.e.426.f.431.e.10.3.98.e
Et nisi brevitati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro. tom.5.226.4
10.3.368.g
Propter electos brevitabuntur dies. 10.2.192.4.304.160.c.157.b.172.b
Tunc sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stelle cadent. 10.2.173.b.10.3.98.e
Ab arboribus discite parabolam: cum iam tempus eius tenebuntur, & folia autem, sicutis qui a prope est assas. 10.3.99.d
Celum & terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt. 10.2.461.d
Dedit autem & heri nemo scit, neque angeli caelorum, neque filius. 10.4.85.e.f.6.b
Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, & alter relinquetur. 10.3.87.a.d.8.e
Erunt duo molentes in mola, una assumetur, altera relinquetur. 10.1.72.b.120.2285.g.10.3.87.e.10.5.14.e
Qui sibi fecit paternitatem qua beati sunt venientes, vigilaret utique & non sinit perire domum suam. 10.3.186.e
Quinam est fidelis servus & prudens, quem constituit dominus servum suum? tom.4.84.85.
25 sicut & virgines accepit Lampadibus non tulerunt oleum in vasis suis: prudenter vero acceptum oleum in vasis suis cum lampadibus. 10.2.470.c.d.10.4.204.e
Homo quidam peregre profectus vocavit servos suos, & tradidit illis substantiam suam: & vni dedit quinque talenta, alij autem duas, alij vero unum: unicuique secundum propriam virtutem. 10.3.915.d.4.81.256.a.b.10.5.225.4
Domine quinque talenta mihi dedisti: ecce alia quinque super lucratum sum. 10.4.85
Timens abscondit talentum tuum in terra. 10.3.91.g.tom.4.85.179.a.217.f
Cum venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebis super sedem maiestatis suae. tom.4.74.e.216.b
Esauri: & dedisti mihi manducare: finiri, & potasti me: nudus fui, operuisti me. 10.5.44.g
Discede a me maledicti. osui enim, & non dedisti mihi manducare &c. 10.5.46.4
26 Cum venisset Iesus Bethaniam in domum Simonis leprosi accepit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & recubante illo fudit super caput eius. 10.3.48.b.6.c
Potius vnguentum hoc veniendi tui pretio, & dari pauperibus. 10.4.356.e.358.e.10.3.49.e
Mittens enim vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecisti. 10.3.48.f
At illi constituerunt ei triginta argenteos. 10.4.126.g
Ite in civitatem ad quendam. 10.3.99.g
Accipite & edite ex eo omnes: Hoc est corpus meum. 10.4.166.f.173.b
Tunc esset anima mea vngue ad mortem. 10.1.147.d.10.2.354.b

363.e.10.3.71.d.10.1.410.4.139.4
Pater, si possibile est transire a me calicem hunc: sed non fuit ego volens, sed sicut tu vis. 10.2.354.d.10.3.29.a.10.4.63.f.139.c
10.4.73.g
Vigilate & orate ne intretis in tentationem. 10.1.56.b.10.2.354.b
10.4.261.f.10.3.54.4
Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. 10.3.118.4
Videbitis filium hominis sedentem ad dexteram virtutis Dei. 10.4.110.b
Et tu ex illis es qui cum Iesu Galileo eras, at ille negavit: dicens, Nescio quid dicas. & postea: Nescio hominem. 10.3.102.g.103.d.27
Peccavi, quod tradiderim sanguinem iustum. 10.2.527.b
Et emerunt ex eo agrum seguis in sepulcrum peregrinatum tom.2.399.f.10.3.103.b.10.3.125.f
Innocens sum a sanguine iustitiae. 10.2.401.b
Tunc milites praefici fascipennis Iesum, & chalydem coccineam circumdederunt ei: & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius. 10.3.104.g.105.a
Et arundinem posuerunt in dextera eius. 10.3.104.b
Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum: & cum gustasset, noluit bibere. 10.3.106.a
Qui transibant, blasphembant eum, mouentes capite suo, & dicerent: Vah qui destruebas templum Dei, &c. 10.3.400.e.476.4
Clamavit Iesu voce magna, dicens: Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti longe a salute mea verba delictorum meorum. 10.3.160.g.b.303.f.10.4.47.6.64.d
Tenebra facta sunt super universam terram, & velum templi fissum est in duas partes, & mota est, & petra fissae sunt, & monumenta aperta sunt. 10.3.106.g.b
Multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt, & veniunt in sanctam civitatem. 10.3.116.g
Cum fere factum esset, accipit ad Pilatum quidam homo duce nomine Ioseph, & petiit corpus Iesu. 10.3.108.b
Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra, & voluit saxum magnum ad osium monumenti. 10.3.108.d.10.4.328.b
Vespere autem sabbati qua lucebat in prima sabbati, venit Maria Magdalene & altera Maria videre sepulchrum. 10.3.108.f.g.109.a.b
Et ecce terra motus factus est magnus. 10.3.109.a
Iesum qui crucifixus est, quatuor: non est hic sed foris. 10.1.137.f.10.4.208.e
Et occurrit ei Iesus: dicens: Aue. illa autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius: & adoraverunt eum. 10.1.137.g
Nolite timere ait Iesu. 10.1.150.b
Venierunt discipuli cum nocte, & fuerat sunt eum nobis dormientibus. 10.5.4.d
Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. 10.1.191.b
Ite, baptizate gentes in nomine patris, & filij & spiritus sancti. 10.4.14.d.107.b.113.b.102.d
Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. 10.4.71.d.354.e

Ex Marco.

1 Erat Iesus cum beatus, & angeli ministrabant ei. 10.3.14.b
Descendit spiritus sanctus sicut columba, & mansit super eum. 10.1.196.f
2 Sed ait Iesu paralyticus, qui a quatuor portabatur, & ab eis dimissus est templo. 10.3.86.e.f
Serge, tolle lectum tuum, & ambula. 10.5.24
Videbant, & non videbant: audient, & non audient. 10.2.102.e
Qui seminat, verbum seminat. Sic est regnum Dei, quod aliquid sibi homo iacet semen super terram. 10.1.13.f
6 Filia Herodadis cum salasser, & placuisset Herodi, petiit ab eo caput Ioannis: qui decollatus in carcere. 10.5.68.b
Et contristatus est rex propter iustitiam, & propter discipulorum. 10.4.227.b
Misit digitos suos in auriculam eius, & expressit teigui linguam eius, & ait: Ephetha, quod est, adaperire. 10.4.162.b.167.e
8 Venit rex pesti me, quia non sapi qua Deum sunt, sed qua sunt homini um. 10.2.400.e
9 Et vestimenta eius facta sunt sicut nix candida nimis, qualia sulco super terram facere non potest. 10.3.58.e.f

Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. 10.4.25.6.b
Quid modo dicis bonum? Nemo bonus, nisi tuus Deus. 10.4.61.
 10 **Veni sequere me.** 10.2.34.6.a
Nemo est qui relinquit domum, aut parentes, &c. & non recipiat centes tantum nunc in hoc tempore, &c. 10.1.11.9.d
 11 **Nemo nemo adducit sedem hominum.** 10.3.9.2.d
Et inuenient pulum legatum ante ianuam in transitu, & soluent illum. 10.3.9.2.d.e
Super pulum asina sedet Iesus. 10.1.7.6.f
Venit ad faciliorem ante tempus. 10.3.4.83.b
 12 **Et misit ad illos alium seruum, & illum in capite vulnerauerunt.** 10.3.9.4.6.d
 13 **De deo autem illo & hora nemo scit, neque angeli celorum, nec filius, nisi solus pater.** 10.4.9.1.b.9.6.11.6.d
 14 **Potius vnguentum hoc vendideris denarii trecentis.** 10.1.19.6.c
Et statim & alii iterum cantauit & recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus: & capiti fuit. 10.5.33.4.c. & seq.
 15 **Et percutiebant caput eius arundine.** 10.3.10.4.8.b
Et exercebant illum per puerum, & inducunt eum vestimentis suis. 10.3.10.5.b.c
 16 **Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Salome emerunt armatae, vt vinceret Iesum. Et valde mane vna sabbato veniens ad monumentum ertio iam sole.** 10.5.36.g
Ite in orbem vniuersum, & predicate Euangelium vniuersa creaturae. 10.4.58.g
Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. 10.5.39.e
In nomine meo domania ceciderunt, lingua loquentur nobis serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocet. 10.1.362.g
Assumptus est Iesus in caelum, & sedet a dextris Dei. 10.5.41.d

Ex Luca.

1 **Fere totum Lucæ Euangelium explicatur decem commentariorum libris.** 10.3.3.a.&c. deinceps.
Ne timeas Zabaria, ecce exaudita est deprecatio tua, & vixit tua filia: ubi concipis & paries filium. 10.5.54.a
Ipsi praedicti ante Dominum in spiritu & virtute Eliae. 10.4.44.b
Et ecce eritis auri, & non poteris loqui vti, ne in diem quo hac fueris. 10.5.6.d
Faciam ego, vt impleti sint dies offitij eius, abiit in domum suam. 10.4.3.e
Et abscondit ab Elizabeth mensibus quinque. 10.5.6.4.6.7.b
Aue gratia plena. 10.4.10.4.f
Quæ cum auisset, turbata est in sermone eius. 1.4.6.f.122.f
Quoniam dicit istud, quoniam viuum non cognouit: tam. 4.6.f.10.5.91.d
Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te. Propterea quod nascatur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. 10.2.4.31.a.10.4.10.4.6.8.7.a.13.8.a
Et ecce Elizabeth cognata est. 10.3.21.g
Exultans infans in utero eius, & repleta est spiritu sancto Elizabeth. 10.4.81.g.10.5.6.7.b
Et tu puer, propheta altissimi vocaberis. 10.4.89.e
Propter viscera misericordiae Domini, in quibus visitauit nos orientes ex alto, lucere in qui in tenebris & vltima mortis sedent. 10.1.4.150.c
 2 **Exiit edictum a Cesare Augusto, vt censum proficeretur vniuersus orbis.** 10.5.5.e
Assendit autem & Ioseph a Galilea de ciuitate Nazareth, in Iudaeam ciuitatem David, quæ vocatur Bethlem. 10.5.5.e
Et peperit primumogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in praesepe. 10.5.5.e
Et postea peruenit in regione eadem, vigilans & custodiens te vigiliis noctis super gregem suum. 10.5.5.g.6.c.f.g
Noluit tunc, & ait euangelizari vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. 10.5.5.g
Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. 10.5.6.f
Omnia masculis adaperiens viliam sanctus Domino vocabitur. 10.5.13.g
Et vt darent hostiam parturitum, & duo pullos columbarum. 10.1.126.c

Nunc Domine dimitte seruum tuum in pace. 10.1.143.c.40.11.3.
 132.f
Ecce posuit Iesus hic in ruinam & in refectionem molitionem in Iherusalem, & in signum cui contradicetur. 10.1.2.32.4.10.4.4.8.b
Et tuam ipsius animam periciuisti gladium ad reuelanda cordis aculea. 10.2.4.6.7.b.10.4.22.8.b
Et erat Anna prophetissa, quæ vixerat cum vero suo annis septem à virginitate sua: & hac vidua octoginta quatuor annorum, quæ non discedebat de templo ieiunans & obsecrans ieiunans die ac nocte. 10.4.2.4.4.b
Fuer autem credebatur & confortabatur, & implebatur sapientia, & gratia Dei erat cum illo. 10.4.139.g
Iesus autem proficiebat aetate & sapientia & gratia apud Deum & homines. 10.3.12.14.6.4.139.g
 3 **Et videbit omni caro salutem Dei.** 10.3.123.a.b
Dixerunt publicani ad Iouanem: Magister quid sentimus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam quod praescriptum est vobis, exigatis: inquit, & mittite, &c. 10.1.5.4.7.b.c
Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. 10.4.119.d.125.a.136.d.164.c.168.e.170.b
Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur, filius Ioseph, &c. 10.5.35.b.26.d
 4 **Silfius Dei est, & id lapidi huius vt panis fiat.** 10.2.1.69.g.10.4.15.8.d.10.5.39.d.e
Tibi dabo potestatem hanc vniuersam, & gloriam eternam, quia michi tradita sunt. 10.1.69.b.10.3.117.g
Silfius Dei est, mitte te hinc, & ostendit ei omnia regna terre in momento temporis. 10.1.69.g.b
Et post tentationem descendit ab eo diabolus vsque ad tempus. 10.1.2.373.a
Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me. 10.4.105.d.119.c
Medice, cura te ipsum. 10.2.344.e
Nemo propheta acceptus est in patria sua. 10.5.268.g.269.b
In veritate dico vobis, multa vidua erunt in diuibus Eliam Israel, quando clausum est caelum annis tribus & mensibus sex, cum factus esset fames magna in omni terra, & ad nullam illarum vnusquisque esset Eliu, nisi in Sarcopa Sidem, & ad mulierem viduam. 10.2.328.d.10.4.237.h
Multi lapsi erant in Israel sub Elisao propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus. 10.5.201.b
Socru autem Simon dicitur: natus magni scribae, & rogauerat Iesum pro ea Petrus & Andreas: & statim super illam, & vocauit filium, & remisit illam: & continuo surgens ministrabat illi. 10.4.24.6.b.247.a.d.e
Cum autem salu edisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum, ut ille singulis manus imponens curabat eos. Facta autem dies turba requiebat eum. 10.1.4.230.f
 5 **Assendit Iesus in navim quæ erat Simonis Petri, & rogauit eum vt à terra duceret pusillum.** 10.4.235.f.10.5.4.4.2.4
Dixit Iesus ad Simonem: Duce in altum, & laxa retia vestra in capere autem. 10.4.234.f.g.10.5.4.4.2.4
Præcepit, per totam noctem laborantes nihil cepimus, sed in verbo tuo laxaboretis. 10.4.221.b.223.a
Exi à me Domine, quia peccator sum ego. 10.4.234.f
Si vult, potes me munda. Et respondit ei: Volo, munda te, Et ceteris eum, & dixit: Vade, assidue te sacerdoti. 10.2.422.4.10.4.4.241.b
Quid cogitatis mala in cordibus vestris? 10.4.5.6
Serge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. 10.1.2.357.a
Nunc quid possint filii hominis ieiunare quem diu cum illis esset Iesus? Venient autem dies cum auferetur ab eis Iesus, & tunc tenebunt in illis diebus. 10.5.40.c
 6 **Intrauit Iesus in synagogam, et ibi homo, & manus eius dextera erat arida. Et dixit ei Iesus: Extende manum tuam, & extenditur, & restituta est manus eius sana sicut altera.** 10.1.5.8.f
Sedebat enim Iesus cogitationes eorum. 10.2.39.4.500.f
Et erat pernoctans in oratione Dei. 10.2.39.4.500.f
Beati pauperes, quoniam vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc sunt ieiunantes, & sunt ieiunantes, quia ipsi saturabuntur. Beati qui duntaxat sunt, quia erunt ieiunantes. 10.4.22.a

- Va vobis dicitibus, qui habetis consolationem vestram. Va vobis qui fatuarit estis quia stultieris. 10.4.22.b
 Va vobis qui ridetis, quia stultieris. 10.4.9.a
 Quare perdisit in exitum, prae ei & alteram. 10.5.52.a
 Peccatores peccatoribus fuerant, ut recipiant. 10.2.282.b
 7 Adiecit, ubi discors. & residit qui erat mortuus. & capite loqui. 10.4.158.b
 Inter matrem mulierum uxior non est Ioanne Baptista. 10.5.67.
 c.f.
 Pharisaei autem consilium Dei spernentes, non Baptizati ab eo. 10.4.111.170.e
 Carissimi vobis, & non saluti sunt. 10.4.193.f
 Et iustitia est sapientia. 10.2.450.b
 Duo debitorum erant transgressorii, &c. Qui ergo rem plus dilexit? Respondit Pharisaeus. Et iusto quia in cuius plus donavit. Respondit ei Dominus. Recte iustitia. 10.2.285.b.286.5.106.b.107.e
 Aquam pedibus meis non dedisti: hac autem lacrymā rigavit pedes meos, & capiti meo super pedes meos. 10.2.286.a.10.4.194.b.109.f.10.5.107.c.d.f.g.h
 Conterit Iesus ad mulierem dixit Simon: Remissa sunt peccata eius multa, quoniam dilexit multum. 10.1.142.b.10.2.286.a.10.5.101.b
 Filia fides nate saltem fecit, vale in pace. 10.5.263.e
 8 Meministi, cum videris fructum vium, & volucres alio comederunt illud: & aliud exivit super petram, & natum erat, quia in a'ebat humorem: alius super sinas, & aliud in petra. 10.2.431.g.435.f.10.4.231.e
 Qui habet aures ad audiendum, audiat. 10.2.361.f.389.f
 Mulier quaedam fluxum sanguinis patiebatur ab anno duo: in quoque omne patrimonium suum in medicos et generat. 10.2.369.433.g
 Et accessit retro, & tetigit humiliter vestimentum eius, & continuo cessavit fluxum sanguinis sui. 10.4.734.d.e
 Tetigit me aliquid: nam & ego non virtutem de me ex. 10.2.369.388.b.422.g
 Rogabant Salvatorem demonia, ne iuberet illis ut in abyssum irent. 10.4.74.a
 9 Oportet filium hominis pati. 10.3.182.e.f
 Qui vult post me venire, abneget se ipsum sibi, & tollat crucem suam, & sequatur me. 10.2.108.f.10.5.111.d
 Nam qui me erubescit, & meos servos, hunc filium hominis erubescit. Nam venit in maiestate sua, & patris, & sanctorum angelorum. 10.4.74.e
 Neque enim spiritus est. 10.4.189.f
 Sequar te quocumque ieris. & respondit ei Iesus: Vultus foveas habet, & volutes calidior filium hominis non habet vbi caput reclinat. 10.5.64. & seq.
 Domine, permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum. Respondit ei: Sine ut merui sepelire matrem meam. 10.5.64.e & seq.
 Nemo mittit manum suam ad aratrum, & afficietur, ut aratrum est regno Dei. 10.4.132.g
 10 Neminem in via salutaveris. 10.3.61.e.63.d
 In eadem domo manere, & clientis & biotentes quae quid illi sunt. 10.5.75.f
 Vatiis Corae sim & Bethsaida. 10.2.423.b
 Vidit Satan amicum suum fulgere cadentem de caelo. 10.2.175.g.10.2.306.d
 Ecce dedit vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. 10.4.47.e
 Nolite in hoc gaudere quod demonia vobis subiecia sunt, sed in hoc gaudeat, quod nomina vestra scripta sunt in caelo. 10.2.3143.a.187.a
 Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hiericho qui incidit in latrones: qui illi vulneraverunt, & abierunt seminis relicto. 10.2.503.e.10.4.66.b.186.b
 Et aliquid vulnera eius, infundens oleum & vinum. 10.2.470.a
 Et dicit duo denarios, salutario, dicens: Cur am illum habet, & quod cumque superprocuraveris, ego cum redieris eadem tibi. 10.3.92.d.10.4.83.105.153.b
 Optimam partem sibi elegit Maria, quae non auferetur illi. 10.2.438.b.444.232.g
- 11 Petite, & dabitur vobis: quae sitis, & inmeritis: pulsate, & aperietur vobis. 10.1.383.a
 Quoties magis pater vestri de caelo dabit spiritum bonum petentibus? 10.4.44.102.b
 Quod si in digito Dei cinis de domo. 10.1.248.f.10.2.377.b.10.2.366.10.4.119.b.10.5.254.b
 Generatio haec generat, & nequam est: signum quare, & signum non dabitur ei, nisi signum Ione prophetae. 10.4.97.e
 Lucerna corporis tui est oculus tuus, &c. 10.2.70.f
 Va vobis scriba & pharisaei, qui absconditis clauem scientiae. 10.5.18.b
 12 Sed & capiti capiti vestri omnes numerati sunt. 10.5.21.a
 Homini cuiusdam dicitur fructus vites ager at. ulit. 10.5.43.e
 Qui dicit faciam quod non habeo quo congregare fructum meos? Hic faciam, destruiam heretice mea, & maiora faciam. 10.2.126.g.b
 261.a.10.4.35.e.10.1.43.g.44.a.45.d
 Anima, habet multa bona in annos multos postea manduca bibet, & epulare. 10.2.265.d.10.5.44.a.45.a
 Stulte, hac nocte recipietur animam tuam a te. 10.1.148.b.265.f.10.5.45.d
 Simi lambi vestri praecellit, & lucerna ardentes in manibus vestris. 10.2.471.b.10.5.133.e
 Qui fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? 10.2.186.b
 Sed venit Dominus eius in die qua nescit, & dividet eum, partemque eum cum infidelibus ponet. 10.2.516.f
 Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur? 10.2.465.g.10.4.243.d.1.5.73.b
 Baptismo habeo baptizari, quod veni. 10.2.420.g
 13 Ecce anni tres sunt, ex quo veni querens fructum in ficulinea. 10.2.420.g
 Recit, & non invenio. 10.1.74.f.18.a
 Remittite illam & hoc anno, usque dum feci diem circa illam, & mittam cephalum super os illius, & sic autem, in futurum facies illi. 10.1.191.b.10.4.190.b.217.g.10.5.264.e
 Mulier quae habebat spiritum infirmitatis, inclinata erat, ut sursum revertere non posset. 10.1.19.d
 Hanc autem filiam Abrabe, quam ligavit satanas decem & octo annis. 10.2.445.b
 Simile est regnum caelorum grano sinapi, quod acceptum humo missum in terram suam, & excrevit, & facta est arbor, & volucres requieverunt in ramis eius. 10.5.13.c.d.e
 Simile est regnum celorum fermento, quod acceptum in vultu alfidit in fine patris, donec ei inveniatur totum. 10.4.189.a.180.f.10.5.8.g. & seq.
 Difficile a me omnes operarii iniquitatis: non novi vos. 10.2.317.b
 Ite, dicit illi vulpi: Ecce cinis demonia bodie, & cras semitates perficio, & sequenti in conspectu tuo. 10.2.415.e.460.f.10.2.4.144.b
 14 Quid se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. 10.2.348.d
 Cum facis convivium atque epulas, noli invitare divites, sed voca pauperes. 10.4.29.f
 Homo quidam fecit cenam magnam, & erat excessus, ait: Invoca bonum emi, &c. Mitte ad exitum viam, & de vultu & lacu & claudis intradi hic. 10.4.185.b
 Si quis venerit ad me, & non odierit patrem & matrem, & uxorem & filios, & fratres & fratres, adducit eum, & animam suam, non est me dignus. Vel non potest meus esse discipulus. 10.2.477.b.10.5.64.d
 15 Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & si perdidit unam ex illis, non dimittit nonaginta novam in deserto, & requirit illam quae perierat? Et cum invenit eam, inponit in duodecim flos gentium. 10.1.237.a.f.10.2.306.d.508.b.10.4.105.25.b.231.g
 Si quis enim est in caelo super vno peccatore penitentem agente, quam super nonaginta novam iustis qui non indigent poenitentia. 10.5.196.d
 Mulier si perdidit drachmam unam, accendit lucernam, & mundat domum suam, & invenit eam, convocat amicos & vicinos, & dicit: Congratulamini mihi, quia invenit drachmam: aut quam perdidit. 10.1.212.g.10.5.25.b
 Filium adolescentiorum pergere profectum, consuevit substantiam suam: factum est pastor perierat. 10.2.478.b.10.4.191.g.10.5.

[illegible]

Propterea non potest credere, quia dixit Esaias: Excecati oculi eorum, et induratum est cor eorum, et haec dixit Esaias quando vidit angelum locutus, et locutus est de coram eo. 129 n. 101. 135 f.

Qui in me credit, non credit in me, sed in eum qui me misit: et qui videt me, videt eum qui me misit. 10. 4. 91 f.

Ego lux in hoc mundum veni, vt omnis qui credit in me, in eternum non uincat: et si qui audierit sermonem meum, et crediderit in me, ego non uincam. 10. 4. 187 f.

Qui spernit me, et non accipit verba mea, habet qui iudicat eum: 10. 4. 187 f.

Excepit non sum locutus: sicut dixit mihi pater, uia loquor. 10. 4. 91 f.

Surgit iherosolima, et ponit vestimenta sua: et cum accipit linteam, praenitescit. Et dicit misit quatuor in palatium, et lauit pedes de suppellectile suorum. 10. 1. 360. 10. 4. 99.

Veni ad Simonem Petrum, et ait illi Petrus: Domine, tu mihi Laui pedes? 10. 4. 171 f.

Dicit et Petrus: Non laui mihi pedes in aeternum. 10. 4. 171 f.

Nisi laui mihi pedes non habebis mecum patrem. 10. 2. 390 f.

Domine non solum pedes, sed etiam manus et caput. 10. 4. 171 f.

Qui letet esse non indiget nisi uerbo laui, sed est mundus totum. 10. 4. 164. 171 f.

Sigillat per uos uelut dominus et magister, et vos iudicet Laui pedes. 10. 4. 99. 10. 4. 23 f.

Qui mandauit mecum patrem, laui super me caput meum. 10. 2. 359 f.

Cum stititum patrem dedero, ipse me tradet. Examine uos per baculum introiit in illam laui manus 10. 1. 77. 10. 5. 13 f.

Quod facis, fac ceteris. Qui cum accepit baculum, exiit continuo. erat enim rex. 10. 1. 77 f.

Nunc laui te. 10. 4. 6 f.

Laui clarescit qui filius bonitatis, et Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificauit eum. 10. 4. 90 f.

Animam meam pro te ponam. 10. 4. 63 f.

Id in domo patris me uiuificauit meum. 10. 2. 349. 10. 4. 8 f.

Veni, et accipiam uos ad me ipsum, vt uiuati eum, et uos. 10. 1. 150 f.

Ego sum uia, pater et uita. 10. 1. 50. 10. 4. 82. 131 f.

Nunc uenit ad ueritatem nisperme. 10. 1. 57 f.

Philippe uidet uideret et pater. 10. 1. 4. 6. 10. 4. 142 f.

Pater qui in me manet, ipse uiuam. 10. 1. 4. 6. 10. 4. 142 f.

Credite nobis, quia ego in patre, et pater in me: aliquis uel propter opera, ipse a credit. 10. 4. 73 f.

Opera que ego facio, ipse facit. 10. 4. 73 f.

Qui credidit in me, opera que ego facio, et ipse facit. 10. 4. 73 f.

Quod nunc petitiuam patrem in nomine uero, faciam. 10. 4. 88 f.

Ego ego, pater, et alium paracletum dabo uobis. 10. 4. 4. 10. 4. 7 f.

Paracletus autem Spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo, ille uos decet omnes. 10. 4. 107 f.

Pacem meam do uobis, pacem meam rilingo uobis: non facit uincat, ego do uobis. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Non timetis cor uestrum, neque formidet. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Qui timet cor uestrum, et in me inuenit pacem. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Veni linis uindictam, et in me inuenit pacem. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Sicut mandauit dedit mihi pater, sic fac. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Surgit, ramum bene. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Ego sum uita uera, et pater meus agricola est. 10. 4. 83. 10. 4. 83 f.

Sicut palme non potest facere fructum nisi manserit in uita, sic uos nisi in me manseritis. 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Ego sum uita, uos palmetis, qui manet in me, et ego uiuam, filii fructum, quia sine me nihil potest facere, 10. 1. 64. 10. 4. 191. 10. 4. 20. 1. 4. 6 f.

Lum non dicit per seruos, sed amicos. 10. 1. 436 f.

Ido uos dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi a patre meo, nunc aui uos. 10. 1. 436 f.

Si non uenissim, et locutus es fuissim, peccatum non haberetis. 10. 5. 121 f.

- Qui me odit, & patrem meum odit. 10.4.77.e
Cum venerit paracletus quem ego mittam vobis a patre. spiritum
veritatis qui a patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.
10.4.43.g. 10.5.106.b.4
16 Cum venerit ille spiritus veritatis, deducet vos in omnem veri-
tatem. 10m.4.116.d
Non enim loquetur a semetipso, sed quem audit, loquitur. 10.4.92.a
117.a
Ille clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. 10m.4.
116.e.117.a.126.b.134.f
Omnia quae pater habet, mea sunt. propterea dixi, De meo accipiet,
& annuntiabit vobis. 10.4.63.e.64.b.80.a.e.116.e.117.d.
140.e
Multum cum parturit, tristitiam habet, quia venit dies (vel, hora)
eius: cum autem pepererit, iam non meminit tristitiae (vel, pres-
sure) propter gaudium. 10.2.29.4.e.38.7.d
Ergo modo quidem tristitiam habetis: iterum autem videbo vos,
& gaudebitis cum vestrum. 10.5.97.b.98.a
Ecce nunc a patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, &
vado a patrem. 10.3.288.b.10.4.64.f.106.d
Ego de Deo patre exiui. 10.4.132.a.133.a
17 Pater vocat horam clarificae filium suum 10.4.87.b
Hec est autem vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum &
quem misisti Iesum Christum. 10m.3.4.g. 10m.4.12.e.85
86.87
Et te clarificavi super terram, opera consummavi quod delisti mihi:
& nunc clarifica me pater. 10.4.82.b
Pater omnia mea tua sunt, & tu mea. 10.4.140.e
De hoc mundo non sum, sicut & ego non sum de hoc mundo. 10.2.
328.d
Pater omnis vnum sum sicut tu pater in me, & ego in te, & isti vobis.
10.4.77.g.b
Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. 10.4.77.f.b
Et illexistis, sicut & me dilexistis. 10.4.89.f
Pater, qui delisti mihi, volo ut vbiq; sum, & illi sint mecum,
ut videant gloriam meam 10.1.50.d.10.4.89.c
18 Iudas accepit pariter & ministrum, & venit ad Iesum cum
lucernis & facibus & armis. 10.2.345.d
Abominatus sum, & occiderant in terram. 10.2.360.e
Calicem quem dedisti mihi pater, non vis ut bibam illum? 3.67.f.g
Stabant autem adprimum quia signum erat, & calfaciebant se. 10.
3.102.f
Simile locutus sum, testimonium perhibe de vobis: sicutem bere,
quod me cedidit 10.2.350.g
Numquid & rex discipulis hominis istius: Dicit ille: Non sum
10.3.103.a.b.6.c
Regnum meum non est de hoc mundo. 10.2.26.e.d
19 Milites vestre impura circumdederunt Iesum 10m.3.105.a
Potestatem habeo dimittendi, & potestatem habeo crucifigen-
di. 10.2.310.a
Non habere potestatem aduersus me villam, nisi data tibi esset de
super. 10.2.301.a
Quod scripsi, scripsi. 10.5.60.f
Accipite: mittite vestimenta eius, & secernit quatuor partes.
vnicuique mittit partem. 10.3.105.b
Super tunicam vero miscent sortem, quia erat inconfusus, desu-
per contexta pretoribus. 10.3.105.b
Mater, ecce filium tuum. deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. 10.3.
107.d.10.4.200.b.90.a
Et ex illa hora accipit eam discipulum in sua 10.4.207.d
Cum accipit Iesus actum, dixit Consummatum est. 10m.3.
105.b
Ad Iesum autem cum venissent, ut viderent cum iam mortuum,
non fecerunt cum eius. sed vnum mittunt lancea latus eius aper-
uit, & continuo exiit sanguis & aqua. 10.1.196.g
10.3.107.f.g. 10.4.174.g. 226.b
Rogavit Pilatum ut scriberet (eo quod esset discipulus Domini), oc-
culum autem propter metum Iudeorum) ut tolleret corpus Iesu.
10.3.180.a
Venit & Nicodemus, sciens mixturam myrris & aloes, quasi
libras centis. Et in vultu corpus Iesu linteis & aromatibus, sicut
more Iudeorum sepelire. 10.3.108.b
Frat autem in laeo via crucifixus est, hortus, & in horto mona-
stium nomen: sepulchrum Iesum. 10.3.108.b.10.4.
228.g.b
- 10 Maria Magdalene stabat ad monumentum foris plorans. Ma-
lier quid ploras? quem quaeris? 10.3.109.b.10.4.140.a.105.
229.a.10.3.63.e.37.g
Tulerunt Dominum in eum de monumento, & nescio ubi posu-
erunt eum. 10.4.229.c
Illae existimant quia hortulani esset, dicit eis: Domine, si scissetis
Iesu cum, dicitis mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam. 10.3.
110.a. 10m.5.36.e
Maria, respice ad me. Conuerse illa dicit eis: Rabbis, quod inter-
pretatur, magister. 10m.4.229.c
Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem meum, vade
autem ad fratres meos, & dices. Ascendo ad patrem meum &
patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum 10m.2.
385.c.10.3.109.d.10.3.109.b.110.d.10.4.19.4.77.b.229.
6
Accipite spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remit-
tuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. 10.2.435.a
10.4.127.g.183.a.d
Dominus meus & Deus meus. 10.2.370.e
21 Et nemo discumbentium andebat eum interrogare, Tui quis es?
scientes quod Dominus esset. 10.4.52.a
Simon Ioannis diligis me? Dicit ei: Triguagesis Domine quadi-
ligote. Pasce oves meas, &c. 10.2.59.4.b.10.3.111.d.10.9.b.4
10.4.85.179.d.10.3.33.f.183.f

Ex Actib. Apost.

- 1 Non est vestrum scire tempora & annos, quae possint in sua pote-
state. 10.4.96.b
Et videtibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab eis: co-
rui. 10.5.40.e
Quis fortis est fortis ministris huius. 10.3.143.a.b
Et eccidit fors super Mattheum. 10.4.139.f
2 Factum est subito sonus de celo, tamquam vi magna stridit
stridit, & visum lingua dispersa sunt ignis. 10.7.f.g.10.
170.b.134.f
Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & coeperunt loqui variis lin-
guis. 10.5.41.e.74.b
Et Dominum eum, & Christum scit Deum hunc Iesum, quem
vni crucifixum. 10.5.49.d.146.g
3 Arguuntur & uerum non habeo, sed quod habeo de nobis: In no-
mine Iesu Nazarenus surge & ambula. 10.2.283.f.441.d
3.62.f.10.5.69.b.125.a
Illum quem videri & nosse, consummavit nomen eius, & fides
quae per eum est, dedit integram sanationem istam in consensu
omnium vestrum. 10.4.231.e
Scio quia per ignorantiam cecidisti hoc malum, sicut & prius per ve-
stis. 10.4.164.f
4 Erat autem crederetur ei cor vnum atque anima vna. 10.5.45.f
Et erat illi omnia communia, nec quisquam erat ei egens interpres.
10.5.45.g.b
5 Anania cor tentauit satanas cor tuum, mentiri te spiritui san-
cto, & fraudare de pretio agiti. 10.4.124.122.0
70.d
Non es mentitus hominibus, sed Deo. 10.5.43.a
Quid volui vnam esse tentare spiritum Domini? 10.4.102.e.122.e.d
7 Ille qui fuit in ecclesia in templo, in templo. 10.4.18.e
8 Stephanus vidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dextris Dei, &
ait: Ecce video caelos apertos, & filium hominis stantem ad dex-
teram Dei 10.4.71.f.10.5.117.e
8 Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia domum sancti Spiritus
recredidisti pecunia comparare. 10.4.180.g.b
Poenitentiam age ab hac nequitia tua, & precare Dominum, si
forte remittatur tibi haec cognitio cordis tui. 10.4.192.g
9 Sancte, quid me persequeris? Respondit: Quis es Domine? ego Iesum
Iesum quem tu persequeris. Datum est tibi aduersus Iesum Iesum
caligare. Et ille dixit: Domine, quid me vis facere? 10.2.355.b.
479.f
Vale, quoniam vae electionis tibi. 10.5.69.d
In nomine Iesu Nazarenus surge & ambula. 10.4.70.e
10 Ascendit Petrus in cornu altum, ut oraret circa bernam regis: 10m.
& cum exiret, voluit gastare. 10.5.68.g
Et vidit in oratione caelum apertum, & quattuor initia ligata
vni quodam tamquam linteum, in quo erat cuiusdam gentis
quae suspensa, &c. Hoc autem saluum est per te. 10.1.e

- 11 Numquid repulit Deus populum suum? Absit. Non repulit Deus plebem suam quam praeferuit. &c. Si ergo & in hoc tempore reliqua per electionem gratis salvi facti sumus. 10.3.372.c
379.b.10.4.127.d
Quod quaerit Israel, hoc non est consecutum. 10.3.375.b
Quamdiu ego sum gentium Apostolus, ministerium meum illustrabo, si quomodo emulet carnem meam, & saluos faciam aliquos ex ipsi. 10.3.323.g
Vide ergo donitatem & faveitatem Dei: in eo quidem qui ceciderunt, fecerunt, in te autem donitatem si permanseris in bonitate. 10.2.444.d.4.449.c
Quia si non permanseris in incredulitate, inferentur: potens enim est Deus utrum inferre illis. 10.2.449.c
Quia caritas ex parte in Israel contigit, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fiet. 10.4.247.e
248.c.c
Secundum Evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem dilecti propter patres, &c. 10.4.247.e.248.c
Conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium miseretur. 10.2.404.a.b
O alioquin dicituram sapientia & scientia Dei, quam instructa-bilia sunt iudicia eius, & inuisibilia vix emittit: Quia prior dedit illi, & tribuatur ei. 10.4.463.b.2.484.d
Ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloriae gloriae. 10.1.3.10.4.43.d.83.b.d.g.115.d
12 Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, sicut vnicuique dedit Deus mensuram fidei. 10.4.251.f
Sic fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes: non ut vindicantes, date locum ira. 10.1.123.e.191.d.10.2.466.c.10.4.8.b
13 Non est potestas, nisi à Deo. Quae autem sunt, à Deo ordinatae sunt. 10.3.30.d.e
Vt non timeat potestatem? Fac bonum, & habetis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. 10.3.30.e
Non sine causa gladium portat qui iudicat. Dei enim vindex est in eos qui male agunt. 10.5.152.a
Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo illustratur. rom.2.508.b
Nox praefixa, sed autem appropinquavit. 10.2.411.g
Sicut in die, honeste amulante. 10.2.372.d.10.4.17.a
15 Deus autem patientia & consolationis dei vobis idipsum sapere in alterum passendum lesum Christum: ut vniuerse vno ore honorificetis Deum. 10.4.251.f
Deus autem ipse replet vos omni gaudio & pace in crescendo, ut abundetis ipse in virtute Spiritus sancti. 10.4.251.f.g
16 Adiuuor negeti mei. 10.3.171.b
- Ex epist. 1. ad Corinth.
- Tota haec epist. explicatur. 10.3.161.a. & deinceps
1 Gratias ago Deo meo semper pro vobis, quia in omnibus diuites facti estis in ipso. 10.2.449.a.b
Fidelis Deus, per quem vocati estis in communionem filij eius. rom.4.92.f
Iudei signa petitis, & Graeci sapientiam querant. 10.4.48.b
Nos autem praedicamus lesum Christum crucifixum, Iudaei quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsi vero vocati Iudaei atque Graeci Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. 10.4.55.a.322.g.247.a
Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. 10.1.120.c
Contempnibilia mundi elegit Deus: & quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. 10.3.81.b.110.5.130.f
Qui factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, & sanctificatio, & redemptio. 10.4.70.f.120.g
2 Nihil me iudicavi scire inter vos, nisi Christum lesum, & hunc crucifixum. 10.3.56.b
Es sermo meus, & praedicatio mea non in persuasionem humanam sapientiae verborum, sed in ostensione spiritus & virtutis. rom.2.48.b
Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, quam nemo principum huius saeculi cognovit. 10.4.70.f
Si enim cognovissent, nunquam Dominum maiestatis crucifixum. 10.3.9.b.10.4.64.e.70.f
- Spiritus enim scrutatur etiam alta Dei. 10.4.116.b
Sicut ea quae hominibus sunt, nemo novit nisi spiritus hominibus qui in ipso est: sic & quae Dei sunt, nemo cognovit nisi spiritus Dei. 10.4.95.g.116.f.g
3 Quid igitur? Apollo? quid vero Paulus? Ministri eius cum ei credidisti, vnicuique sicut Dominus dedit. 10.4.255.f
Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: qui autem plantat, & qui rigat, vnum sunt. 10.4.77.f.255.f
Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum meritum. Deicem sumus adiutores, Dei agriculturae estis, Dei edificatio estis. 10.4.255.f
Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod posuimus est, quod est Christus lesus. 10.4.11.f.g.10.5.231.d
Siquis superaedificaverit super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos: lignum solum stipulam vniuscuique opus quale sit ignis probabit. 10.4.40.b.85.5.144.a.d.238.b
Si enim opus aserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit, sicut enim quasi per ignem. 10.5.103.b.10.4.20.b
Tempus Dei sanctum est, quod estis vos: & Spiritus sanctus habitabit in vobis. 10.1.46.f.10.4.124.e
4 Nihil mihi confusum sum, sed non in hoc iustificatus sum. rom.2.432.b
Nolite ante tempus quid iudicare, donec veniat Dominus, qui illuminabit ocula tenebrarum, & manifestabit celsa cordium. 10.1.380.b.10.3.171.d
Speculaculum facti sumus mundo, & angelis. 10.5.115.b
Maledicimus, & benedicimus. 10.4.38.c
Tamquam purgamentum huius mundi facti sumus omnium illustrationi vique ad hunc. 10.2.241.f
Ego vos per Evangelium genui. 10.2.335.d
Non in sermone regnum est Dei, sed in virtute. 10.2.438.d
Quid vultis in vobis veniam ad vos, an in caritate, & spiritum mansuetudinis? 10.3.63.b.10.4.87.a.89.a.105.106.f
Iudicavi ut praesentem eum qui sic operatus est, tradere huiusmodi hominem satanae in vincula carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi. rom.2.481.c.1094.4.404.d.187.f.g.189.a.190.a
Expurgate vetus sermentum, ut sitis nova censeris, sicut estis azymini. 10.4.189.a.b.37.b
Etiam passibam nostrum immolatus est Christus. 10.4.122.b.145.b
Non in sermone nequitiae & malitia. 10.3.76.b.77.a
Epulemur in azymino sinceritatis & veritatis. 10.4.145.g
Scripsi vobis in epistola, ne commiscetis fornicariis, non vique fornicariis huius mundi. 10.5.177.f
Quid mihi de iis qui foris, aut iudicate? 10.3.119.b
Quare non magis iniuriam accipiet? quare non magis fraudem patimini? 10.5.151.g
Omnia mihi licet, sed non omnia vidua sunt. 10.4.22.f
Ecce veni, & venter estis: & hic & has Deus destruet. 10.3.155.f
Tollam ergo membra Christi, & faciam membra in viciis: ut i.49.a.b
Qui adheret meretrici, vnum corpus est: qui autem adheret Deo, vnus spiritus est. 10.2.425.a.10.4.244.g
Fugite fornicationem. 10.1.70.e.10.2.501.g
Qui fornicatur, in corpus suum peccat. 10.4.215.g
Empti enim estis pretio magno. 10.3.69.b
Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter & vos sui corporis potestatem non habet, sed Christus. 10.4.280.b.241.a
Ne tenet vos satanas propter incontinentiam vestra. 10.2.481.b
Volo autem omnes homines esse sanctos, meritosos: sed unusquisque proprium habet donum ex Deo: alius sic, alium vero sic. 10.4.252.c
Bonum est si sic maneat sicut & ego. 10.4.236.g
Melius est nubere quam viri. 10.4.215.a.257.f
Quod si infidelis disciderit, discidas. 10.3.82.f.83.a
Qui enim vocatus est in Domino servus, liberus est Domini, & qui libet vocatus est servus est Christi. rom.1.133.b.1094.4.205.b.126.f
Pretio empti estis nolite fieri serai hominum. 10.3.74.f.407.d.10.4.241.e
De virginibus praecipuum Domini non habeo. consilium autem do tamquam misericordiam concessum à Domino. 10.4.219.b.241.b.105.1.9.d.e

1 Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus omnis consolationis, qui nos exhortatur in omni angustia, et populum & ipsi consolari eos qui sunt in omni tribulatione per exhortationem qua & ipsi adiuuamur a Deo. 10.2.455.d

In Christo autem non sumus est, & non sed est in illo suis. tom. 4. 86.d

Qui vixit non Deo, & qui signauit nos, & dedit pignus spiritum in cordibus nostris. 10.2.234.g. 10.4.103.g

Si enim ego contristo vos, qui estis quasi me laetificet, nisi qui contristatur ex me. 10.2.284.d. 4.58.f

Nam ex multa tribulatione, & angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas non ut contristemini, sed ut sciatis quid charitatem habeam in vobis abundanti. 10.2.438.f

Christi enim bonus odor sumus Deo. 10.4.105.d

Alii odor vite ad vitam, alii odor mortis ad mortem. tom. 3. 136.f

3 Littera occidit, spiritus autem viuificat. 10.4.111.e. 10.144.b

Manet reuelata, vtque in hodiernum diem, quod non reuelatur nisi in Christo per euangelium. 10.2.721.g

Dominus autem spiritus est. Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas. Non omnes reuelata facie gloriam Dei speculantes, ad eandem imaginem reformamur a gloria in gloriam, sicut a Domino spiritus. 10.2.47.g. 10.4.115.c. 10.5.32.b

4 Non autem vestros propter Iesum. 10.3.167.b

Quoniam Deus qui dixit de vobis lumen splendescere, illucit in cordibus vestris ad illuminationem scientie claritatis Dei in faciem Christi Iesu. 10.4.112.d. 4.d

Habemus thesaurum in vase fictilibus. 10.4.30.g

Pressam patimur, sed non angustiamur. 10.2.435.b

Mentem, vel, notificationem Iesu in corpore nostro circumferentes. 10.2.114.d. 10.4.145.a

Mors in vobis operatur, vita autem in vobis. 10.2.114.c

Ipsi exterior homo nosse contemnitur, tamen interior renouatur de die in diem. 10.4.50.b. 10.5.14.e

Nam spectantibus nobis illa que videntur, sed que non videntur. tom. 1. 155.f

Quoniam videntur, temporalia sunt: que autem non videntur, aeterna. 10.2.492.f. 10.5.140.f

5 Nolimus spoliari, sed superest, vt absorbeat quod mortale est, a vita. 10.2.379.d. 10.4.49.g

Cum finis in hoc corpore peregrinatur a Domino per diem enim ambulamus, non per speciem. 10.2.352.a. 427.b

Audemus ergo & conuincimur in iugis peregrinari a corpore, & adesse ad Dominum. 10.2.352.a

Ideo committimus siue absentes siue presentes placere illi. 10.2. 552.d

Omnis oportet nos stare ante tribunal Christi, vt referat vniuiqueque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. 10.2.316.d. 10.4.209.f. 10.5.140.g

Neminem nouimus ex hoc secundum carnem: & si cognouimus secundum carnem Christum, sed nouimus eum non nouimus. 10.5. 161.a

Signis in Christo non creatur, vetera transierunt: & ea facta sunt omniana. 10.4.246.b. 10.5.161.b

Dei erat in Christo, mundum reconciliandi sibi. 10.4.73.f

Qui peccatum non nouerat, pro nobis peccatum factus est. 10.2.492.d. 10.4.159.a. 10.5.50.e

6 Qui nostrum pater ad vos, & Corinthii: cor nostrum dilatum est. Dilatum est & vos. 10.2.387.b

Non angustiamini in nobis, curamini autem in visceribus vestris. 10.2.435.b

7 Fortis pugna, intus timores. 10.2.445.e

8 Abundantius in diuinitate simplicitatis sue. 10.2.400.g

Quoniam Dominus Iesus pauper factus est cum diues esset, vt vos cum inopia diceremini. 10.2.156.g

Et consensum in hoc do: hoc enim vobis vile est, qui non tantum facere, sed & velle capitis ab omni pretio. 10.4.12.d

Nam cum vt alius effectus sit, vobis quoniam angustia, sed ex equalitate in hoc corpore vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abundantia sit ad vestram inopiam, vt fiat equalitas, sunt scriptum est. Qui multum non abundantat: & qui modicum, non indiguit. 10.4.12.c. 10.5.43.b

11 Ipse Iesus transfiguratus se in angelum lucis. 10.2.306.d

12 Sed hominem in Christo ante annos quatuordecim, siue in cor-

pore, siue extra corpus uisus, Deus fuit: rapitum eiusmodi vtque ad terram calum, & in adiuturum. 10.2.61.b. 10.2.329.c. 424.b

Et audiui verba ineffabilia, quae non licet homini loqui. 10.2.61.b, 63.a. 10.2.319.g. 380.b

In magnitudine reuelationis non extollar, datus est mihi stimulus carnis meae angelus satanae, qui me calaphizet: propter quod ter Dominum rogiui, vt discederet a me: & dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. nam virtus in infirmitate perficitur. 10.2.140.b

10.4.185.b. 245.h

Placet mihi in infirmitatibus, in iniuriis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustis, 10.2.450.g. b

Cum infirmus, tunc potens sum. 10.2.6.g. 3.215.f. 10.4.13.10.5. 25.g

Ex Epist. ad Galat.

Tota epistola explicatur 10.3.219.a. & deinde.

1 Si qui vobis annuntiauerit praeterquam quod accepistis, anathematizatus sit. 10.2.212.f

Post annos tunc veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindam. 10.5.153.e

2 Qui operatus est Petro in apostolatus circumcisionis, operatus est & mihi ad gentes. 10.4.124.b

Per legem legi mortuum sum, vt Deo viuam, 10.5.10.d

Viuo autem iam non ego, viuus autem in me Christus. 10.2.60.a. 66.e. 10.5.161.b

3 Quoniam in legem non iustificatur. 10.2.464.e

Lex non est ex fide, sed qui facit illam, vivit in ea. 10.2.464.e

Christus nos redemit de inaequalitate legis factum pro nobis maledictum. 10.4.66.d. 94.e. 139.a. 10.5.50.e

Maledictus omnis qui pendet in ligno. 10.5.50.e

Et quasi infirmi custoditis: habuit a lege, conclusum in eam sicut quem tenenda foret. Itaque lex per dogmos nosse fuit in Christo, vt ex fide iustificemur. Postquam autem fides aduenit iam non sub pedagogo sumus. 10.5.127.a. 139.g. 44.g. b. & 104.212.b. 213.b

4 Postquam veris plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. 10.2.159.b. 10.2.430.c. 10.4.200.b

10.5.10.d

Misit Deus spiritum suum in corda nostra, clamantem, Abba pater. 10.4.44.b

Sed tunc quidem ignorantes Deum, hi qui natura non sunt dei, seruimus. 10.4.86.d. 140.e

5 Dies obitum & mensis, & tempora, & annos: timore ne sine causa laborauerim in vobis. 10.4.123.b

Filii mei quos ego parturio donec formetur Christus in vobis. 10.2.355.d

Abraham deus filium habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera. 10.8.d. 236.f. 10.2.376.g

Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per promissionem. 10.2.377.d. 10.2.512.e

Hec enim sunt duo testamenta: vnum a mente Sinae seruatum generans, alterum ab Hierosolyma quae est libera. 10.2.336.g. 10.2. 377.d

6 Letare stertis quae non parit, erumpit & clamat quae non parturit: quia multi filii deserti magis quam eius quae habet vnum. 10.5. 271.d

7 Vos autem fratres secundum Isaac, promissionis filii estis: sed facite illi, quiscundum carnem natus est, persequatur eum qui facit illius spiritum. 10.4.113.d

8 Expelle ancillam & filium eius: non enim heres erit filius ancillae cum filio meo Isaac. 10.2.377.d

9 State, & nolite iterum iugo serui uti contineri. 10.5.126.f

Ece ego Paulus dico vobis quoniam si cruci damini, Christus vobis nihil proderit. 10.5.145.d

10 Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. 10.3.131.a. 6.138.b

6. Mihi mandatus crucifixus est, & ego mundo. 10.5.57.d. 10.4. 122.b

In Christo Iesu neque in crucifixo aliquid valet, neque per apertum: sed non a creatura. 10.5.161.e

Ex Epist. ad Ephesios.

Tota Epistola explicatur. 10.4.233. & deinde ac breuiter & summario. 10.5.139.a. 40.

1 In quo credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est
pignus hereditatis nostre. 10.4.103.f.120.d
Propterea & ego audita voce vestra, qua est in Domino Iesu, non
cesso gratias agere pro vobis 10.4.251.b
Dei: Domini Iesu Christi pater gloria. 10.4.90.e
Et omnia subiciit sub pedibus eius. 10.4.9.f
Et omnis natura filius, sicut & ceteri. 10.4.249.g.b
Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam charita-
tem suam qua dilexit nos, & cum essetis mortui peccatis, son-
niferum nos Christo, cuius gratia, salvi facti sumus. & con-
fusus est, & confectus fecit in celsissimis Christo Iesu. Gratia
enim estis saluati per fidem & hoc non ex vobis. Dei enim do-
num est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Ipse enim sumus
figmentum, creati in Christo Iesu operibus bonis. 10.4.
82.g.94.d.251.f.263.e.10.5.135.f
Ipse est pax nostra, qui fecit utraque vnum, & medium parietem
macerie soluenti, inimicitiarum in carne sua, &c. 10.2.399.d
10.3.235.b.236.a
Vnicuique vestrum data est gratia secundum mensuram donationis
Christi. 10.4.232.e
Ascendens Christus in altum, captiuum duxit captiuitatem, dedit
data hominibus 10.4.103.a
Dedit Deo quoslibet quidem Apostolos, quosdam autem prophetas,
alios vero Euangelistas, alios autem pastores & docto-
res. 10.4.11.b
In virtum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. 10.4.
70.e.d.10.5.140.a

Quis est caput Christus, ex quo totum corpus harmonia verbi com-
paginatur, & compendium atque cennexum, per omnes inun-
ditum an ministrantem, in mensuram vniuersi, ne partem, &c.
10.5.140.a
Renouamus spiritum mentis vestrae, & induite nouum hominem
qui secundum Deum creatus est in veritate & iustitia & san-
ctitate. 10.4.113.e
Insimul, & nolite peccare. 10.4.2.g
Nolite contristare Spiritum sanctum Dei.
Surge qui dormis, & exurge a mortuis. 10.1.124.g.20.2.
334.b.10.5.160.b
5 Redimenter tempus, quoniam dies mali sunt. 10.2.328.f.10.3.
151.g.b
Vir caput est mulieris, sicut & Christus caput Ecclesie, qui se tradi-
dit pro ea. 10.4.77.f
Quoniam membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus
eius. Propter hoc relinquit homo patrem & matrem, & ad-
haeret vixi, & erunt duo in carne vna. 10.3.19.d.10.5.
139.d.236.f
Sacramentum hoc magnum est. 10.1.19.d.e
6 Non est nobis pale (vel, collectio) aduersus carnem & sangui-
nem, sed aduersus principes & potestates, &c. 10.2.31.g
10.4.160.a

Ex Epistola Philippen.

Explicatur haec epistola. 10.3.245.a & seq.
1 Considerans hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum perfici-
et vsque in diem Christi Iesu. 10.4.215.a
Mibi vinere Christus est, & non lucrum. 10.1.143.g.10.
4.114.g
Cupio dissolui, & cum Christo esse, multo enim melius, permanere
autem in carne magis necessarium propter vos. 10.1.60.d
Quia vobis donauimus est pro Christo, non solum ut in eum credatis,
sed etiam ut pro illo patientini. 10.4.232.a
Aliter alterum existimantes superiorem fuisse, non quae sua sunt in-
genui cogitauerunt, sed quae aliorum. 10.4.33.b
2 Illos enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu: qui cum in
forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo,
sed semetipsum exinanivit, formam serui accipiens. 10.2.499.b
10.1.3.287.b.10.4.164.f.165.b.90.f.104.f.134.f.10.1.5.85.g
92.e
In similitudinem hominum factus, & specie inuentus ut homo,
humilitatis semetipsum factus obediens usque ad mortem. 10.2.
379.e.491.g.10.4.65.b.73.b.93.g.164.c.10.1.5.86.d.92.g
Propter quod Deum illam exaltauit, & dedit illi nomen quod est
super omne nomen, ut in nomine Iesu omni genui flectatur: quo-

niam Dominus Iesus in gloria eius Dei patris. 10.4.73.b.499.g
10.3.96.a
Omnes quae sua sunt quaerunt, non quae Iesu Christi. 10.4.247.b
3 Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu Deo seruimus. 10.4.
112.c.123.f.g
Quae mihi lucra fuerunt, haec duxi propter Christum detrimenta
esse: propter quod omniuius detrimentum passus sum, & asinus
stercora vi Christo lucrisationem. 10.1.2.441.g.10.1.5.37.c.d.
10.4.21.g.10.5.111.d
Vt in illo inueniam non habens meum insitiam quae ex lege est, sed
illam quae ex fide est. 10.2.115.b
Non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim, sequor autem si
comprehendam. Quicumque ergo perfecti sumus, 10.1.4.
32.b
Et gloria in pendens coram qui terrena sapient. 10.3.124.e
Nostra autem conuersatio in caelo est. 10.1.47.g.144.d.242.e
10.4.231.g
Saluator enim expectamus Dominum Iesum, qui transfigurabit
corpus humilitatis nostrae, conformem vi fiat corpori glorie suae,
secundum operationem qua posuit etiam subire et sub omnia, 10.
4.94.f
4 Dominus prope est, nihil solliciti sitis. 10.3.307.d
Deo autem didici, in quibus sum sufficienter esse
Scio & humilitati, scio & abundare. 10.4.27.d
10.4.27.d

Ex Epist. ad Colossen.

Tota haec Epistola exponitur 10.3.322.c. & deinde.
1 Gratias agimus Deo & patri, audientes fidem vestram in Chri-
sto Iesu. 10.4.251.b
Non desimus pro vobis orantes, & obsecrantes, ut repleamini
cognitione voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spiri-
tuali, ambulantes digne Deo. 10.4.104.d
Qui est imago Dei inuisibilis, & primogenitus vniuersae creaturae.
10.1.46.b.10.4.56.d.182.c
In ipso condita sunt omnia in caelo & in terra, visibilia & inuisi-
bilia, omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante
omnes, & omnia in ipso consistunt. 10.1.3.b.10.2.329.d.10.4.71.b
10.1.b.114.d.124.f
Quia in ipso compluit omnem plenitudinem habitare, & per ip-
sum reconciliati omnia in ipso. 10.4.246.b
2 In quo habuit omni plenitudo diuinitatis corporis alter. 10.4.
74.b
Et cum mortui essetis delictis & preputio carnis vestrae, viuificauit
nos cum illo, donans nobis delicta, delicti quod aduersum nos
erat obitographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ip-
sum tulit de medio, affigens illud cruci. 10.2.396.a.10.4.
69.e
Spoliatis saecra, principatus & potestates expoliatis, (vel, tra-
duxit, triumphans illos in semetipso. 10.3.46.b.10.4.
47.a.69.e
Quia non tenet caput ex quo omne corpus, &c. mente carnis insus-
tinet. 10.2.341.b.c.51.c.497.f.g.10.4.115.b
Vt crescant omnia in incrementum Dei. 10.3.222.b
Nec iterum, ne attamen aeternis, ne gustaueritis, quae sunt omnia
ad corruptelam ipso vsu. 10.1.144.e.10.2.474.d.10.1.4.
196.f
3 Quae iussu sunt quaerere, ubi Christus est ad dexteram Dei se-
dens: quae factum sunt sapienter, 10.4.66.b
Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in
Deo. 10.4.233.e
Expoliante vos veterem hominem cum actibus suis, induentes
nouum. 10.3.466.c.10.4.50.b
Omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite. 10.3.19.b.c

Ex Epist. 1. ad Thesalon.

Explicatur tota Epist. 10.5.260.d & deinde.
1 Quomodo conuersi estis ad Deum a similitudine seruare Deo viro
& vero. 10.4.140.e
2 Gratias agimus Deo sine intermissione, & qui operatur in vobis
qui creditis. 10.4.251.
3 Vos autem Dominus multiplicet, & abunde faciat charitatem
in invicem & in omnes, sicut & nos in vobis, ad confirmandam
corda vestra sine querela in similitudine carum Deo, & Pa-

tre nostrum in adventu Domini Iesu. 10.4.121.4
 4 Videtur contrisitionem de dormientibus fieri & ceteri quonon habent spem. 10.1.135.4.10.3.249.4.10.4.146.6
 Ipse Dominus in iussu archangelis & in tuba Dei descendet de celo. 10.4.160.4
 Et moris qui in Christo sunt resurgent. 10.4.160.4
 Etenim qui vivimus, simul cum illis rapemur in nubibus obviam Christo in aera. 10.4.178.6
 5 De temporibus & momentis non habetis opus ut vobis scribamur. 10.4.196.4
 Sine intermissione orate, in omni gratias agite. 10.5.19.1f
 Ipse Dominus sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vestret, & anima & corpus sine macula in die Domini nostri Iesu Christi appareat. 10.4.77.4

Ex Epist. 2. ad Thesal.

Explicatur tota Epist. 10.3.265.4 & deinceps.
 1 Gratias agere debemus Deo, quoniam supererogavit fides vestra. 10.4.25.4
 2 Cum venisset ad fructus hominum iniquitatis, & filium interitum, qui adoratus & exultatus supra omne quod dicitur Deus. 10.1.2.4
 4.2.4
 Quem Dominus noster misit spiritus vestris suis. 10.1.4.45.4
 121.4
 3 Dedit enim autem dirigat corda vestra in dilectione Dei, & patientia Christi. 10.4.125.4

Ex Epist. 1. ad Timotheum.

Tota Epistola exponitur. 10.3.268.4 & seqq.
 1 Lex non est iussu posita sed in iussu. 10.3.24.4.10.4.34.4
 2 Opero ergo primum fides observationes, orationes, passionationes gratiarum actiones pro omnibus hominibus. 10.4.17.7.6
 10.8.4.24.4.8.6
 Deum vult omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire. 10.4.24.7.8.6
 Solo autem viros orare in omni loco; levantes puras manus sine ira & dissimulatione. 10.4.17.7.6
 3 In iussu & mulieris habitu ornato, cum reverentia & sobrietate, non ut terris crinibus, neque in margaritis & aliis. 10.4.6.17.4.7.7.4
 4 Alia lamen viri per filiorum generationem. 10.1.16.6
 Fides erit. Si quis propter autem dicitur, bonum opus desiderat. Oportet enim episcopum irreprehensibilem esse, virum verum, sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem, docibilem, non violentum, non percussorem, sed modicum, non luxuriosum, non cupidum, domus suae bene praefectus. Fides habentem sub iussu, cum omni castitate. Nam si quis domus suae praefectus nesciat, quomodo Ecclesia Dei diligentiam adhibebit? Non neophytum oportet autem & illius estimationem habere bonum ab utroque foris sunt. 10.4.17.9.6 & seqq. 10.5.12.6
 Dicemus fideliter oportet esse graves, non bilingues, non multo vino delectos, non torpore innoxiam, habentes mysterium fidei in conscientia pura. 10.1.4.19.6
 4 Discendum quidem a se, intenciones spiritus boni erroris, & dissimulationis denotant. 10.4.68.4
 5 Corporis exercitatus multumque visitat, pietas autem ad animi virtutem, promissionem habens vitae praesentis & futurae. 10.4.14.4.22.4
 Ipse salvator omnium hominum, maxime fidelium. 10.1.261.4
 4 Virtutes hominum, quae videri videntur. 10.3.39.4.10.4.227.4
 Quoniam quoniam delictis est viam monstrata. 10.1.61.4.150.4
 Vidua elegant non minus fidei annorum quae fuerit virum viri vixit. 10.4.337.4
 Quoniam operibus boni testimonium habet, si filius & lucet, si hostis & recepit, si sanctorum pedes lavavit, si tribulationem patientibus subministraverit, si postremo omne opus bonum fuerit subsecutus. 10.4.337.4
 Quoniam omni hominum peccata manifestata sunt praecedentia in iudicium, quoniam autem autem & subsecutus. 10.1.238.4
 6 Est autem quodam magnus, pietas cum sufficientia. 10.4.22.4
 Qui volunt sancti fieri in iustationem & laudem dei. 10.2.47.4.1.4.81.6
 Radix omnium vitiorum est avaritia: quam quidam appetentes

errant in fide. 10.1.158.4 & 10.7.70.4
 Tricipite coram Deo, qui vivificat avaritia & Christo Iesu. 10.4.69.4
 Beatus & solus potens. 10.4.63.4.69.4
 Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilis. 10.3.1.4.10.4.69.4.87.4.10.5.84.4
 Dilectus huius saeculi precipue non sublimis sapere, & neque in iusticia de iustis non sperare. 10.5.48.4
 Dilecti sine in operibus bonis. 10.5.16.4

Ex Epist. 2. ad Timotheum.

Exponitur tota Epistola. 10.3.277.4 & deinceps.
 1 Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis. 10.1.123.4
 Sicut cui credidi, & certus sum, quia potens est commendatum meum servare in illum diem. 10.2.28.4
 Bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis. 10.2.38.4
 2 Tu autem fili carissime fortitudinem capis in gratia. 10.1.123.4
 Noli verbum contemnere, nihil vtile nisi ad benevolentiam audientium. fructum autem Domini non oportet litigare, sed minime esse ad omnes. 10.1.10.4
 Cognovit Dominus qui sunt ipsius. 10.1.57.4
 Studios autem & sine disciplina quaestiones denota. 10.4.68.4
 3 Omnes qui volunt vivere in Christo Iesu, perfectionem patientur. 10.2.45.4.10.3.5.24.4.6.4
 4 Argue, obsecra, increpa. 10.5.10.4
 Certamen bonum certamus, fidem consummamus. fidem servamus: reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex. 10.2.43.6.4.10.4.5.4
 Non solum autem mihi, sed & omnibus qui diligunt adventum Domini. 10.4.21.4

Ex Epist. ad Titum.

Explicatur. 10.3.283.4 & deinceps.
 2 Loquere quae decent sanam doctrinam: pugna legi, delicta. 10.1.123.4
 3 Eramus enim aliquando insipientes, increduli, errantes in desideriis & volupstatibus. 10.2.106.4
 Haec enim hominum postquam correctione denota, quia subversus est qui huiusmodi est, & quicquid, cum sit & semetipso damnatus. 10.1.123.4.10.2.52.4.10.3.84.4

Ex Epist. ad Philem.

Exponitur. 10.3.286.4 & seqq.
 Tu autem illum ut mea visera suscipe quem ego volueram meum dimittere, ut prote mihi ministeret in vinculis Evangelii. 10.2.472.4
 Fuisse autem idcirco discessit ad bonum, ut aeternum illum reciperet. 10.1.150.4

Ex Epist. ad Hebraeos.

Tota fere haec epistola exponitur. 10.3.247.4 & deinceps.
 1 Novissimis istis diebus locutus est nobis in silo, quem constituit heredes vniuersi, ornati per quem fecit & secula, qui est splendor gloriae, & substantia substantiae eius. 10.4.16.4.81.4
 91.4.107.4
 Purgationem peccatorum facient, sedet ad dexteram magnitudinem in excelsis, tanto melior facili angelis. 10.4.73.4
 Et ad rem cum angelis eius. 10.4.101.4
 In iusto terram in fundas Dominus, & opera manuum tuarum iustitiae. 10.4.86.4
 2 Confirmata est alius nostra testificatio Deo signis & prodigiis variis virtutibus, & spiritus sancti diffusionibus. 10.4.101.4
 Nunc autem nondum videmus omnia illi esse subiecta. 10.4.93.4
 & seqq.
 Subiungendo autem omnia, nihil reliquit ei non subiectum. 10.4.83.4

Nam paulominus minoratum ab angelis videmus Iesum, propter passionem mortis gloria & honore coronatum, ut sine Deo pro omnibus gustaret mortem. tom. 4. 64. g. 90. e. 93. g. 94. b

Decibat autem eum per quem omnia, & propter quem omnia, multum filius in gloriam addidit ducem salutis eorum per passionem consummari. 10. 4. 3. e. 71. c

Ergo quia filij participes sunt carnis & sanguinis & ipse similiter participi factus est erudiendum, ut per mortem destrueret hunc qui mortui habebat imperium. 10. 4. 7. 73. c

Ne enim angelos assumptis, sed semen Abrahæ: unde habuit per omnia fratibus similari, ut misericors fieret & fidelis princeps sacerdos ad Deum, ut expiaret peccata populi. In quo enim passus est ipse & tentatus, potest & tentatus iurare. tom. 4. 73. d. e. 14. g

3 Participes enim Iesu Christi facti sumus. 10. 2. 4. 47. e
4 Post hac die. Festinemus igitur instarcin illam requiem 10. 2. 386. a

Vinum est enim verbum Dei, & validum atque operatorium & acutum & penetrabilis omni gladio acutissimo, penetrans usque ad divisionem anime & spiritus, artumque & medullarum. 10. 4. 79. f. 228. b

5 Qui in diebus carnis sue preces & supplicationes obtulit ei qui posset liberare eum de morte, cum magna voce & lacrymis: & exauditus ab illo patre. Et quamquam esset filius, dicitur ei huiusmodi passus est, obediens patri, &c. 10. 2. 398. g

6 Impossibile est hoc qui semel illuminatus fuit, & gustauerunt donum celeste, & participes facti sunt Spiritus sancti, & bonum gustauerunt Dei verbum virtuteque futuri salutis, lapsos iterum renouari in penitentiam, rursus cruci gentes filium Dei, & ostentatione triumphantes. 10. 4. 19. l. b. e

Abrahæ cum reprobis esset Deus, quoniam nullum alium maiorem habebat per quem iuraret, iurauit per se ipsum. 10. 4. 65. c. 10. 5. 86. a

Impossibile est mentiri Deum. 10. 2. 220. d

7 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui interpretatur rex iustitie & rex pacis, sine patre, sine matre, sine generationis ordine, neque initium dierum neque finem habens, similis autem filio Dei, in æterni sacerdos in perpetuum. 10. 4. 165. f. 173. b. 10. 5. 120. d

Nullum enim ad perfectum adduxit lex. 10. 5. 200. c

Talis enim nobis decet ut esset sacerdos. 10. 1. 172. f
Immaculatus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cæli factus. 10. 4. 73. d

9 Secundum tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, habebat thimiam materiam auream, arcam testamenti, in qua erant manna, & virga Aarons, que erant & postea visus & tabule testamenti, superque cam erant Cherubim glorie, in quod tabernaculum semel in anno solus summus sacerdos intrabat. 10. 4. 172. a. 10. 5. 160. c

Sic enim sanguis zaurorum & hircorum, & cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad carnem emundandam, quanto magis sanguis Christi qui per spiritum sempiternum se obtulit immaculatus Deo? 10. 4. 105. b

Testamentum non valet, nisi mors intercedat testatoris. tom. 5. 144. b

10 Impossibile est enim sanguine taurorum & hircorum peccata mundari. 10. 2. 492. d

Hoc autem testamentum quod testator ad eos, dicit Dominus: Da leges meas in cordibus eorum, &c. Vbi ergo remissio, iam non oblatio pro peccatis. 10. 2. 475. b. 492. a

11 Maius patrimonium agnoscens Moyses thesauri Aegypti opprobrium Christi. 10. 2. 77. d

In capris pellicibus ambulabant, sedisunt, & leonum molibus obstruxerunt. 10. 3. 105. b

12 Cessat Dominus omnem filium quem recipit. 10. 2. 41. e
Sed appropinquasti Sion monti, & cinisti Dei viam, Iherusalem que in celo est, & decem milibus latitum angelorum, & Ecclesie primitiuorum, qui scripti sunt in calo. tom. 1. 75. b. tom. 5. 139. d

Qui in sanguine suo melius loquutus est quam Abel. tom. 1. 174. f

Adhuc ego semel calum & terram monebo. 10. 2. 399. b

Præmonstrer enim consumens est. 10. 4. 49. d

13 Christus veri, & hodie, ipse est & in secula. tom. 1. 202. e

tom. 4. 86. c. 138. f

Iesu extra portam passus est.

10. 5. 268. d

Ex Epist. Iacobi.

4 Dominus superbis resistit.

10. 2. 437. e

5 Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, ut saluemini.

10. 5. 204. a

Ex Epist. i. Petri.

1 Non corruptibilibus argenteo & auro redempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis, sed per adipsi sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi Iesu 10. 2. 37. 4. f. 10. 3. 69. b. 10. 4. 70. b

Qui per ipsum fideles estis in Deum, ut fides vestra & spes esset in Domino. 10. 2. 35. d

2 Et vos tamquam lapides vivi adificamini domos spirituales, in sacerdotium sanctum offerentes hostias spirituales. tom. 3. 17. f. g

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum: qui aliquando non populus nunc autem populus Dei, qui non consensit misericordiam, nunc autem misericordiam consecutus. 10. 4. 247. f. 249. a. b

Quarum non sit extrinsecus capillorum implicatio, aut aurium circumpositio, aut habitus vestimentorum ornamentum, sed ille absconitus cordis homo. tom. 5. 21. d

In incorruptione quieti & modesti spiritus, qui est ante Deum diues. 10. 5. 269. g

Cheris operit multitudinem peccatorum.

10. 2. 484. e

Ex Epist. 2. Petri.

1 Qui coequalem nobis adepti sunt fidem per iustitiam Domini & Saluatoris Iesu Christi. 10. 4. 251. g
Vt nos faceret diuina confortes natura 10. 4. 14. d

Ex Epistola. Ioannis.

2 Aduocatum habemus apud patrem Dominum Iesum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 10. 2. 357. b. 410. h. 500. f
Nolite diligere mundum, neque ea que in mundo sunt. tom. 3. 256. b

Ex nobis exierunt, sed non fuerunt ex nobis. Si enim fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. tom. 3. 190. d
Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus tom. 3. 130. h. 131. a

Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit. 10. 2. 395. b

Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt. 10. 3. 264. h. 265. a

Omnis spiritus qui confitetur Iesum in carne venisse, ex Deo est 10. 4. 251. d

Maior est qui in nobis est quam qui in mundo. 10. 1. 270. c

Nos ex Deo sumus: qui nouit Deum, & audit nos: qui non est ex Deo, non nos audit. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris. 10. 4. 251. d

Perfeda caritas foras mittit timorem. 10. 2. 448. f. tom. 5. 130. c

Omnis qui credit quia Iesus Christus est, de Deo natus est. 10. 5. 145. f

Tres sunt qui testimonium dant in terra, aqua, sanguis, & spiritus, & hi tres vnum sunt. tom. 3. 100. b. 10. 4. 103. e. 123. b. 163. b

Qui sit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, prestat, & dabit illi vitam Deum: qui non prestat ad mortem, est peccatum ad mortem, non de illo dico vt eret. tom. 4. 186. d

Scimus quia mundus totus in malo ergo positus est, & scimus quia filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. 10. 4. 250. d

Ex Apocalypsi.

Totus hic liber explicatur.

10. 5. 148. e & deinceps.

1. Ego sum primus & novissimus. 10. 1. 3. c. 30. 4. 17. 4. d. 202. c

2. Quia

- 1 Quia permittit mulierem: & ad hoc docere & seducere seruos meos, fornicari, & manducare idolis iuravit. *to. 2. 31. 3. 2. 12. c. d.*
- Et dedi illi tempus ut penitentiam ageret, & noluit penitere. *to. 5. 265. a.*
- 3 Sic operatus, quia neque frigidus es, neque calidus. vinum frigidus esses, vel calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euome-
re ex ore meo. *to. 2. 418. b.*
- Consulito tibi ut emas à me aurum igne probatum. *to. 2. 489. b.*
- 4 Et ecce osium apertum in celo, & vox prima quam audui, si-
creti tui, au loquentem mecum. *to. 4. 159. b.*
- Et in concubitu sedis quatuor animalia, primum simile leoni, secun-
dum vitulo, tertium habens faciem quasi hominis, quartum si-
mile angeli. *to. 3. 3. d. 4. 4.*
- 5 Ecce venit leo de tribu iuda. *to. 4. 132. b.*
- 6 Agnus solum aperuit, quem nullus ante aperire poterat. *to. 2. 44. 8. d.*
- Et exiit alium equum visus, & qui sedebat super illum. *tom. 4. 51. b.*

- 8 Va habitantibus in terra. *to. 1. 125. a.*
- 11 Et septimus angelus tuba cecinit, & facta est vox magna de ce-
lo. *to. 4. 159. g. b.*
- 14 Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. virgines e-
nim perinanferunt. hi sequuntur agnum quocumque erit. *to. 3. 212. c.*
- 19 Et vidi calum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat su-
per eum, habebat in capite diademata multa & in seniore suo
nomen scriptum: Rex regum, & Dominus dominum. *to. 1. 359. g. to. 4. 11. b.*
- 20 Beatus qui habet partem in prima resurrectione. *to. 2. 316. g.*
- 21 Et eduxit me spiritu in montem magnum & altum, & ostendit
mibi civitatem sanctam Hierosolimam descendentem de celo. Et
habet portas duodecim, & in portis angelos duodecim, in qui-
bus duodecim tribuum filiorum israel superscripta sunt nomi-
na. *to. 4. 213. d. e.*
- 22 Et ostendit mihi flumen aquæ viue, splendidum tamquam cry-
stallum, procedens de sede Dei & agni. *to. 4. 128. d.*
- Et serui eius seruiunt ei. *to. 2. 463. f.*

F I N I S.

INDEX

LOCUPLETISSIMVS IN OMNIA BEATI AMBROSII EPISCOPI OPERA.

ARON Sacerdos.
1.12.8.f
typum Christi ges-
sit to. 4. 61
in sorte Dni con-
stitutus morre ex-
clussit a populo to.

2.285; b. 5. 5. 11. e
rogatus a plebe & coactus conflavit an-
teum caput vituli to. 1. 214. b. 237. d
& cur vituli caput potius quam alterius
animalis to. 1. 214. c
ei us virga sacerdotialis arida floruit &
germinavit to. 4. 172. g. 1. 160. c. d
cur nucina fuerit to. 1. 188. b
eadem Christi carne significat to. 227. g
in quo Moysi praeferatur Aaron, & in
quo ipse Moyses to. 1. 215. c. d
erravit repedendo Moysen quoad
Aethiops duxerit uxorem to. 1. 215. d.
137. d

moruus est in deserto ipse & Moyses
& Maria to. 2. 49. 9. e
in Abraham simul cum Leui benedi-
tur to. 4. 256. g
eius filij igne consumpti, quod alienum
ignem in templum intulerint to. 4. 39. h
Abdemelech Aethiops Hieremia delatu
lenavit quia mystice exponitur to. 4. 116. b
Abel qui significat to. 1. 67. d. & g
iustus à Deo dictus to. 1. 56. b. c
cur pastor omni fuisse legatur to. 1. 71. c
de omnibus suis primitias obtulit Deo to.
1. 73. f. 260. b. to. 2. 120. b

fide obtulit hostiam to. 1. 260. h
quae Deo placuit, & cur to. 1. 73. e. f. 260. b
169. h. to. 2. 351. h
quae plus placuerit Deo quam Cain
to. 2. 320. b
in eo mundi redemptio annuntiata to. 4. 207. f
eius sacrificium to. 4. 135. c. 197. h
cur illum Deus à furore fratris non de-
fenderit to. 4. 257. e
Abessalo patricia to. 2. 489. a

qua arte populi animos sibi deuinci-
ret to. 4. 28. h

Abigra indignatione David minguit
to. 2. 147. h. to. 4. 8. e

Abimelech rex cur à Deo nulla affectus
sit pena ob Sarram ablatam to. 1. 113. a. b
per Abraham saluatus fuit, vt putauit
to. 5. 206. e

Abire in consiliu impioru quid fit to. 2. 511. a
Abiron, Dathan & Core à terra absorpti to.
4. 38. e

Abiurare similitudine collationis to. 4. 70. c
abiurare depositum to. 4. 163. a

Ablatio spiritalis operum nostrorum
to. 3. 98. d

Ablutio regenerationis to. 4. 257. f
Abner licet hostis, quam benigne à David
acceptus to. 4. 25. d

Abominatio cum aboletur, sanctificatio

cumulari to. 1. 77. e
desolationis abominatio q fit to. 3. 97. d.
abominaciones dzemoniu oblatione
haereticorum arguitur to. 3. 98. b. c
Abortus scilicet melior quam partus
to. 2. 306. c

Abortus u. huius in anima to. 3. 97. h. 98. a. b
ab ortu mulieris calcatur, eiusque pena,
mystice explicatur to. 3. 98. b. c
Abram & Abraham quid interpretatione
Latina significant to. 1. 108. c

cur nomen ei mutatum ibid.
pater geu appellatur to. 7. 1. a. to. 3. 120. b.
to. 4. 71. a. 250. d

& pater fidei to. 1. 130. b. 1. 248. 9. a. to. 3.
235. f.

pater omnium credentium per fidem
to. 1. 108. h. rom. 3. 120. b. 125. d
auctor fidei, princeps familiæ gentium,
& generationis Domini to. 3. 22. b

secundum Hebraeos & Latinos pater
dictus to. 1. 119. 121. f. 18. c

dicitur etiam me, transitus to. 1. 119. g
& pater electionis, pater confessionis to.
1. 150. b

de regione Chaldaeoru vocat to. 1. 107. b
sue patriæ to. 1. 107. b. 1. 107. c. 1. 240. d

Chaldaeus fuit, & à Chaldaeis fugit to. 2.
311. c. to. 3. 14. c. 250. b

de Charta, vel de terra sua exisse quid si-
gnificet to. 1. 104. b. c. d. 119. h. 20. b. c.
124. f. g.

vanus erat antequam nosceret Deum
to. 1. 108. c.

& vnus de populo gentili to. 1. 107. b.
108. c

& idololatre hominis filius to. 3. 128. f.
magis ad gentiles pertinet quam ad Iu-
daeos to. 3. 125. g

iustus exire de terra sua, appetitum ra-
tioni obediens em praeiudicium to. 4. 9. c
credens iustificatus est to. 1. 225. f

subiunctis fecit, & quid significet to.
1. 72. f. g.

à Deo benedictus to. 1. 103. d. 110. f
tres pietarias benedictiones à Deo ac-
cepit to. 1. 115. f

credens Deo, accepit Isaac propter fi-
dem to. 3. 14. c

illi Deo credidit qui Christi est pater to.
3. 126. a

qui crediderit Deo to. 2. 391. g. to. 3. 125. c
Christus illi promissus in figura Isaac to.
3. 126. c. d.

per iustitiam fidei mundi heres factus to. 1.
106. g

& quomodo to. 3. 125. d. e
plura gessit, quam philosophia docue-
rit to. 1. 103. d

de eius actionibus philosophi sua prae-
cepta formauerunt to. 1. 122. e
omni virtute, sed fide potissimum illu-
stris to. 3. 41. g

fortissimus ac patientissimus to. 1. 56. c
liberalis & iustus to. 1. 105. a. b
fons deuotionis ac fidei to. 1. 136. a
impigra fidei deuotione clara to. 1. 176. e
& quare impigra Deo crediderit to. 2.
370. b

bonus pater familias to. 1. 117. e. f
amicus Dei to. 1. 157. d. & seq.

virtutum omnium exemplar to. 1. 103. d. e
ei fides explicatur & laudat to. 3. 23. d. e
nobis est imitanda to. 1. 106. g

& obedientia to. 4. 121. f. to. 5. 32. b
deuotio in Deum to. 1. 103. c. f. g. h. 104. c. d. 114. f. 120. c. 124. g. h

celentis in exequenda iussione Dei to. 1.
71. h

& hospitalitas commendatur to. 1. 109. f
fortitudo, iustitia, & reuerentia to. 4. 10. a

eius diuitiae quae fuerint to. 1. 122. b. e
& sapientia to. 1. 124. g

quare puteum fodit to. 2. 38. h
sapientum dicta praeueniens Deum fec-
tus est to. 1. 105. f. 120. b

anterior Aristotele & Pythagorice to. 1.
129. d

propter Deu cõtempnit omnia to. 1. 104. e
hereditatem patrũ quare trespiceret to. 2.
311. c

illi facta est promissio ante legem & cir-
cumcisionem to. 3. 130. a

in exple futuræ gentis datus est to. 4. 9. c
merito fidei, & non copiis hostes vicit
to. 1. 105. h

eoque signo Dominice crucis supera-
uit to. 4. 14. b. f

viciorum ex hostibus non sibi, sed Deo
tribuit, ac triumpho humilior factus
est to. 1. 105. h

circumcisionis præceptum primus ac-
cepit to. 1. 108. c. d. 216. f

Christus in signo circumcisionis illi
promissus to. 3. 121. a

cur senex circumcidi iussus sit to. 3. 103. g
non ex circumcissione iustificatus, sed
ex fide to. 3. 121. b. 124. d. e

circumcisio carnis ei data est in figuram
circumcisionis cordis to. 3. 157. a

cuius circumcisiõis pater fit to. 3. 126. a
qua ratione adulterium eius cum ad-
cilla defendi possit to. 1. 107. c. d. 108. b

eius filius ex ancilla quid significet, alle-
gorice to. 1. 108. e

non incredulus promissis Dei cum ri-
sit to. 1. 108. h. 114. e

& de potentia Dei securus to. 3. 126. a
laudatur, quia in verbo Dei non flucti-
tavit to. 5. 128. h

non ex parte credidit, sed per omnia to.
3. 145. e
forma est & exemplar fidei to. 3. 126. e
Trinitatis mysterium in typo cognouit
to. 1. 109. f

& in Christum credidit to. 1. 72. b
hospiti

hospitibus manu sua ministravit to.4.
53.b.
ulique pedes laure voluit to.4.99.h
Deum atque angelos hospitio suscepit
to.1.109.h.149.h
quando Christi passionem futuram co-
gnoverit to.1.119.e.216.f
cur puer vocatus cum esset senex no-
naginta novem annorum to.1.110.e.f
eius & Saræ senectus reuirtit to.1.126.e
Zipporim libidines cinitit to.4.9.d
in lumbis eius Leui sanctificatur to.1.
171.a.to.4.256.g
illi & Saræ generantibus respondit
Zacharias & Elizabeth to.1.126.e
horro animi eius & tenebræ quid to.1.
127.e
cur ei magna merces à Deo promissa
to.1.127.f.g
quam sobolem & successionem defi-
derauerit to.1.127.g.h
& quam ei promiserit Deus to.1.131.f
in Isaac facta est ei promissa to.1.142.b.c
cur dictus est animam suam possidere
to.1.110.d.e
quando cepit Deum videre to.1.120.g.h
filium vidit, non patrem to.4.65.c
communium eius in ablactione Isaac
mystice consideratur to.3.98.d
cur Sodomitanis veniam exorare non
poueit to.1.124.c
à Deo tentans vt fortis, & ante proba-
tus, & quomodo to.1.103.f.g.133.h
tentatus fuit, sed non confusus to.1.2.
486.h
filium obtulit Deo in sacrificium to.1.
75.f
quo facta virtutes quatuor ostendit to.
4.10.a.b
huius oblationis mystica interpretatio
to.5.165.g.h
eius sacrificium describitur to.4.159.c.d
cur fidelis Dño comprobatus to.1.54.h
cui hereditatem detulerit, & quom filio
reliquerit to.7.7.h.71.a
mysterium fidei futuræ in eo designat
to.3.1.4.c
fides eius ad gentes translata to.1.130.b
cur filio suo uxorem de femine Chana-
nazem coniungere noluerit to.1.117.f
propago eius pater fidei hereditatem to-
to orbe diffusa to.1.106.f.to.1.438.d
quis sit eius transitus to.1.128.c.d
quomodo in senectute bona mortuus,
vel nutritus dicatur to.1.147.h.1.2.332.f
apud inferos non in pena, sed in refri-
gerio est to.3.128.h
eius semen & generatio, Christus to.1.
71.a.117.f.124.h.to.3.142.b.c.157.b
filij eius qui sunt to.3.142.b.c.247.f
præponuntur gentibus non propter
circumcisionem, sed propter eius me-
rita to.3.175.b
non sunt eius filij qui fidem diuidunt
to.1.128.g
nec qui eius opera non faciunt to.1.2.
132.h
eius esse filij nil prodest, nisi fides ser-
uetur to.2.417.a
illi Ecclesiæ gentium congregatio pri-
mo promittitur to.3.11.f.12.b
posteri illius cur principes Sodomorū
dicantur to.3.17.h
cur ipse & Dauid in genealogia Domi-
ni descripti sint primi to.3.21.e.22.b

eius filij ex libera & ancilla, mystice to.3.
24.d
filij eius sunt Iudæi to.3.120.b
iple nomen dedit Hebrais to.3.150.a
ex eius genere natum esse quomodo
prosit, aut non to.3.120.g.h
eius filius est secundum meritum qui
fidem sequitur to.3.120.h
successio eius secundum carnem, & se-
cundum promissionem, arenæ maris
& stellis comparata to.4.257.g
& cur stellis comparatur to.3.98.g.h
Abrahæ sinus to.3.84.f.1.4.5.f
quid sit to.1.122.e.150.b
cur in eo requiescere dicat iusti to.2.348.c
Abrahamitarum & Machabæorum pue-
rorum insuperabilis animi constantia
to.2.409.f
Abrenuntiatio omnium in baptismo to.3.
255.g.256.h.to.4.167.g
Abcondere se nemo debet to.4.242.c
Abfco jere peccator Deo, phidia est to.3.505.f
Abfens à Deo non est, nisi qui se abfent
facit to.2.326.g
abfentes contemni solent to.1.287.b
Abfinthium cum oleo coctum culices ex-
pellit to.1.17.f
Abfolutio hominis in Dei miseratione est
to.2.239.f
Abfolutio futurorum est condemnatio
præfentium to.2.338.c
sanctorū abfolutio matura est to.2.499.g
perfecta abfolutio est sub Christo dege-
re to.2.519.e
abfolutionem improbis obesse, philo-
sophi disputant to.4.288.c
Abfiorberi à vita quid sit to.1.202.e
Abfinentia to.1.143.f.g
meritoria est to.1.9.h
disciplina est castimeniz to.1.167.h
ad paradifum reuocauit terræ to.1.252.e
abfinentia peccatorum, initium est
bonorum to.2.310.c.f
eius arma non deponenda to.5.21.a
ciborum abfinentia Deo placet to.3.1
eius lottea, contra gula ieiunio to.3.29.f
ea vincuntur spirituales hostes to.3.244.f
via est ad salutem to.4.72.a
abfinentia delicta purgantur to.5.3.g
iuuentutis annos fenefcite facit, vt fiat
morum senectus to.5.118.g
etiam à brutis feruatur to.1.118.g
abfinentia & ieiunium quos viros ge-
nuerint to.5.121.e
mira Timothei abfinentia to.3.179.f
Abfstinere ab eo quod nō est prohibitum,
magna patientia est to.3.175.h
in Quadragesima alternis hebdomadis
abfstinere nihil prodest to.5.21.e
corpus abfstinere non debet à cibo, cū
anima præfentia Dei fignatur to.5.40.d
à lictis etiam abfstinēda est aliquādo, ne
imperialibus scandalo finis to.3.173.
h.176.c.177.e.178.a.b.179.e.182.a
& cur à procreatione multorum filo-
rum to.3.176.b.e
abfstinens quomodo dicatur gratus a-
gere Deo to.3.174.h
abfstinentes se à lictis interdum incon-
cessa præsumunt to.3.173.f
Abundantia copiarum, mater est luxurie
to.1.130.a
malis causa fuit peccandi to.2.450.f
ea frequenter multos extollit to.3.251.g
abundantia fruuenti & vini inter be-

nedictiones Domini cōputatur to.1.2.c
nulla in terris est abundantia, sed in so-
lo Christo to.1.336.d
abundantia in turrib. Hierosolē to.1.388.g
benedictionis abundantia que fit to.1.110.e
diuinitatis abundantia repletur qui
manent in Christo to.3.255.f
Abundantia puteus quid signifi-
cat to.3.255.f
Abundare post mortē quis dicit to.1.319.b
abundare in omni opere bono quid sit
to.3.209.g
Abyssus multitudinem & profundum a-
quarum significat to.1.7.a
à nobis cōprehendi nō potest to.2.295.h
in ea non est querenda sapientia, nec
Deus to.2.107.c.to.4.208.e.f
Academicus disputator quid agat to.1.110.h
Acceat ad Christum, & legem relin-
quens, de seruo fit liber to.3.224.g
Acceptio personarum non est apud Deu
to.3.275.c
nec in eius præfentia to.3.143.b
Accidens in impijs perit, non substantia
to.2.127.b.c.to.4.69.h
Accipere ab eo qui etiam studet, cur indi-
gnum to.3.169.g
Accipiens in impijs festus immittit to.1.
38.b
accipiens pecunie qui sunt to.4.296.b
Acclamatio in ordinatione episcopi & a-
liorum sacerdotum to.4.181.a
Acola & habitator in quo differant to.1.
125.a
in quo aduena, accola, & incolæ to.2.
351.h
accolæ mundi tuetur qui mundum
condidit to.4.293.e
Acculare seipsum, iustus est to.1.104.h
nemo accusare potest eum quem Deus
exultat to.3.223.f
quemodo accusamur in conspectu Dei
to.5.215.c
acculans se, licet peccator sit, iustus ef-
fic incipit & quare to.2.426.g
Accusatio fini iij ius in confessione quātas
habeat vititates to.1.80.e.f
Accusati Dominici tacuit mites cōsideratur
to.3.104.b
Acculator apostolus apud Deum, opera &
confidentia nostra to.3.73.b
acculatorum sui quis fingere possit to.
2.413.g.h
crecentes acculatores erunt non ere-
dentium, in vltimo iudicio to.4.119.g
acculatorum Sufannæ, & Domini exi-
tus to.1.166.d
Acetum bibit Christus, non autem vinum
felle mixtum to.3.106.d.e
acetum arundini impositum mystice
exponitur to.3.106.e
aceto Christum potare debemus, vt vi-
num bibamus, mystice to.3.106.e
Achab ad Eliam dictum, & Eliæ respon-
sio to.2.343.h
cur eius penitentia Dei misericordiam
non commouit to.2.269.e
& cur non inuenit gratiam to.2.342.f
ideo mulier, qui Nabute vineam desi-
derauit to.4.107.b
Achaze metropolis Corinthus to.1.195.d
Acham avaritia in exitum deduxerat om-
nem populum to.4.40.a
Achimelech sacerdos occisus quod Dauid
hospitio exceperit to.4.37.h.41.e

- eius historia mystice explicatur tom. 3. 39.c.d
- Achinnam male fortis in fratrem tom. 5. 13.b
- Acholiis episcopus murus fidei, gratiæ & sanctitatis: & de eius laudibus to. 5. 111. h. 13. f. g.
- Ambrosio nuntiatus in celo requiescere to. 5. 112. h
- eius oratione Gothi perturbati ac terri fuerunt to. 5. 113. h
- in Italiani veniens visitauit Ambrosii: & quos inter se contulerint sermones to. 5. 113. e
- institutio eius à pueris to. 5. 113. e
- talis in corpore visus ab Ambrosio, vt extra corpus putaretur to. 5. 113. f
- Actinofa, quæ Græce *ἀκτινίφωρος* to. 3. 64. c
- Actio finis intentionis to. 3. 4. b
- intentionem perficit to. 3. 4. c
- instructio uel ex intentionis defectu ibid.
- actionis & intentionis natura explicatur to. 3. 4. b. c
- actio bona, sed contemplatio & sapientie studium præstantius to. 3. 65. d
- actiones Christiani hominis quæ to. 3. 4. b. c
- actiones vitæ quales esse debeant to. 4. 9. b. c. 13. a
- actoris prudentis est iudicem sibi conglariare to. 4. 66. g
- Actualia etiam peccata baptismo tolluntur to. 4. 164. g
- Actus debent respondere confessioni to. 3. 180. a
- actum operumque nostrorum teste esse debet publicam existimationem to. 4. 18. g
- omnis actus carnis est extra legem to. 3. 138. c
- actus boni sunt arma lucis to. 3. 154. c
- actus boni & conuersatio bona commendantur to. 3. 131. e. f
- in omni actu querendum quid personis, temporibus atque ætati conueniat to. 4. 17. a
- actus nostri causa et si non omnibus redditur, ab omnibus tamen examinatur to. 4. 18. a
- Adam omnium origo to. 3. 124. d
- Latina interpretatione dicitur homo to. 2. 41. a. f
- & *ἄνθρωπος* siue mens terrena, à Philone to. 1. 55. b. 119. g
- cur post animantia omnia creatus to. 1. 200. d
- in quætera fuerit collocatus tom. 2. 336. f
- cur ei soli de omni ligno gustandum præcipit Deus: Iesum vero ligni scientiæ boni & mali pluraliter interdixit. to. 1. 57. b.
- gratus in paradiso cecidit, quam si cecidisset in terra to. 1. 321. g
- à serpente deceptus, & ab uxore flexus to. 2. 354. h
- per Euam deceptus est to. 1. 321. d. tom. 4. 233. b. to. 5. 102. a
- eum sequutus in lapsu to. 2. 310. b
- dæmone & voluptate deceptus to. 1. 170. f. to. 5. 117. h
- & sermone to. 2. 305. e
- eum surdum fuisse expeditur tom. 2. 336. h
- cum Christo non erat, nec Deum à de- xtris habebat quando à serpente dece- ptus est to. 1. 354. h. 401. f
- quorsum à Deo positus in paradiso to. 1. 308. b
- in paradiso cecidit, ubi magis stare de- buerat to. 2. 325. a
- ante peccatum pictura Dei erat prædo- la to. 1. 47. b
- quasi peccator locum seruare non pō- tulit to. 2. 326. g
- non sua culpa, sed uxoris vicio lapsus est to. 1. 64. a. b.
- per voluptatem & sensum præuicacita- tionem commisit, vt putat Origenes to. 1. 55. b.
- magis peccauit ipse quam Eua tom. 4. 199. e.
- quare non manserit in Christo tom. 2. 355. a
- in paradiso non vt paruulus & omnino ignarus peccauit to. 1. 57. h
- & voluntate, non necessitate peccauit to. 2. 304. f. g. 205. g. h
- dignus fuit pœna, cum peccatum vite- re non curauerit to. 1. 57. h
- credens diabolo præmium immortalita- tis amissit to. 1. 105. h
- Vnde mors ei aciecit to. 1. 58. f
- temperantiæ præceptum transgressus paradisi exul factus est to. 1. 152. e
- per superbiam de paradiso expulsum to. 2. 323. b
- & in castellum relegatus, vt ageret pen- nitentiam to. 2. 326. g
- in insulam peccati relegatus to. 2. 367. a
- de paradiso cecidit expectauit Chris- tum, vt longo liberaretur exilio to. 2. 353. c
- quare in paradiso permanere non me- ruit to. 2. 326. g
- non est læsus quia mandatum accepit, & cur to. 1. 59. b
- ipse, non Eua mandatum accepit à Deo to. 1. 62. d. 63. a
- quem panem ipsi edendum præscri- pserat Deus to. 1. 59. a
- quis sopor in eum immisus à Deo to. 1. 61. d
- cur ei non permisit Deus, neque in- terdixit, ne lignum scientiæ boni & mali tangeret to. 1. 63. a. d.
- eum errori locum daturum, Deo non incognitum to. 2. 308. b
- quomodo ante peccatum nudus & in- durus to. 1. 64. b
- nudus mundanis vestibus, immorta- litatis splendore vestitus to. 5. 75. a
- ante peccatum ndus, sed nudum se ne- sciebat, quia indutus virtutibus tom. 5. 128. g
- omnia animantia vidit, & eis nomen imposuit to. 1. 64. b. c
- arguitur à Deo ob peccatum commis- sum to. 5. 102. a
- quæ sint fictiæ folia, quibus post pecca- tum se operuit to. 1. 64. c. d
- & quid hoc significet to. 1. 515. a
- & cur eis in lumbis se succinxerit to. 1. 64. e
- foliis fe tegendo, resurrectionem Do- mini prophetauit to. 2. 314. h
- quibus donis per peccatum priuatus to. 1. 64. c.
- sapientiæ ac iustitiæ amictiu nudatus to. 1. 100. f
- indumenta fidei perdidit to. 1. 102. a
- in quam miseriam decidit to. 1. 65. b
- quæ ratione in maledictionem incurre- rit to. 1. 176. c. d
- nudus effectus non esset, si se texisset leuius to. 5. 91. g
- cur post peccatum nudus esse describi- tur to. 1. 182. a. h. 244. h. 252. e
- & cur fe ascendit to. 1. 180. d. 182. h. to. 2. 366. g. tom. 4. 196. h. 4.
- cum lateret, ob culpam inuentus est to. 1. 183. a
- peccati sui conscius vultum Domini declinauit to. 4. 366. g
- cur ei peccanti deambulare vilis est Dominus, & Stephano stare to. 2. 384. b
- non expectauit Dominum to. 2. 326. f
- cur tunica pellicea indutus to. 1. 183. a. 252. e
- & quid ea significet to. 1. 183. a
- quomodo male fe indidit to. 2. 405. g.
- eius peccatum naturam insecit huma- nam to. 1. 241. g
- quod nullo pacto Deo imputandum est to. 1. 105. f
- per naturæ successionem in posteror omnes transfusum to. 1. 248. e. tom. 4. 152. d
- & vique in aduentum Domini man- sic to. 1. 64. e
- eius ruina felix to. 2. 354. h
- ipse & serpens diuersa sententia con- demnati sunt to. 1. 65. h. 176. b
- cur continuo penitus non interit to. 2. 326. g
- in eo omnibus præiudicatum est to. 2. 405. f
- calcaneum super fe leuauit, quod à ser- pente est vulneratum to. 2. 359. e
- quando primum legatur humilior to. 2. 379. e
- vitij sui hæreditatem ad nos transmisit ibid.
- quomodo successionis humanæ hære- diatam reliquit obnoxiam to. 2. 390. b
- eius prophætiæ omnes subiaceret to. 2. 390. f. g
- ipse corruens, totius posteritatis gres- sum inflexit to. 2. 560. b. c
- cuius culpa & transgressionem omnes in mortem cecidimus to. 354. e. f. to. 5. 33. a
- eo pereunte omnes perire to. 3. 81. b
- non immerito proiectus de paradiso to. 2. 396. d
- quomodo non fuisse à serpente dece- ptus to. 2. 405. f
- nec laqueos erroris incidisset to. 2. 493. a. b
- quare maledictio subiacerit to. 2. 443. f
- coelestis erat ante lapsum terrenus to. 2. 479. d
- eius dictum de consorte charitatis to. 2. 340. h
- Euam intemperantiæ prouocante co- gnouit to. 5. 77. g
- eius & Noe comparatio to. 1. 99. g
- cui terræ operator factus to. 1. 99. g. h
- quomodo anima eius paupum ad- hærisse dicatur to. 2. 455. a
- eius costa mystice cōsideratur to. 1. 19. e. f
- Adam primi libertas in nouissimo re- formata to. 3. 14. d
- Adam Christi typus, & in eius genera-

- 4
 tionem merito adscriptus to. 3. 17. b
 Seri filius eius posterior cur magis
 quam prior Christi typus ibid.
 duo eius filij, duorum populorum fi-
 gura to. 3. 17. b
 Adam Dei filius vocatur to. 3. 17. b
 eius prauaricatio in cibo, Christi ieu-
 nio soluta to. 3. 18. b
 Adam primi & secundi collatio in traf-
 fessione & repuratione to. 3. 18. c
 Adam primum patiali exilem, secu-
 dus ex deserto in paradysum reduxit to.
 3. 18. c. 29. b
 eius lapsus Christo reparante indigebat
 to. 3. 18. c. d. e
 Adam quare, vnde in eo victi, inde in
 Christo vincere incipimus to. 3. 19. f. g
 eius error fuis vestigijs à Christo expia-
 tus to. 3. 19. h
 manus eius auxilium sanata à Christo in
 eo quariadam manum habebat to. 3. 19.
 f. to. 3. 19. a. b
 eius exilium de Hierusalem in H'eri-
 cho, & denudatio to. 3. 64. d. e
 carnis & spiritus inimicitias inuenit et
 transgressio to. 3. 72. b
 Adam primus folia ficus, secundus fu-
 dum querens to. 3. 69. e
 in Adam omis p'rdicta, id est, vtrum hu-
 manum genus to. 3. 79. b
 eius lapsus mortis necessitatem inu-
 xit to. 3. 101. e
 ad eius similitudinem Petrus à d'uo-
 lo per ancillam decipitur, & eorum la-
 pus comparati to. 3. 102. f. g. to. 3. 33. c. ro.
 5. 26. h
 Adam mortis exordium, Christus vi-
 ctimitas to. 3. 105. d
 ei sepultura in monte Caluarie, 3. 105. d
 vestimenta illius, & Christi in cruce
 nuditas considerantur to. 3. 105. d
 in paradiso nudus, ita & Christus secu-
 dus Adam ibid.
 ipse immortalitatis corruptor, Chri-
 stus resuscitator to. 3. 106. e
 Adam vnus prauaricator, Christus vn-
 us liberator to. 3. 127. h. 129. c. d
 Adam ipsa quoque Eva est to. 3. 127. h
 in eamquam iu massa omnes pecca-
 uimus to. 3. 128. b
 eius peccatum quam mortem nobis
 intulit to. 3. 128. b
 que fuerit Adæ sententia qua omnes
 renebantur ibid. b
 In similitudinem eius qui peccauerunt,
 vel f'ib' to. 3. 128. f
 illius peccatum valde affine idololatriæ
 to. 3. 128. h
 quomodo Adæ sit forma futuri, 3. 129. c
 Eius delicto abundantius gratia dicitur,
 3. 129. c. 130.
 ob eius peccatum omnes apud inferos
 detinebantur to. 3. 129. e. f
 delictum in damnatio Adæ, & Christi
 gratia fuisse considerantur to. 129. a. 130.
 quod delictum non omnes secuti sunt
 to. 3. 129. g. h
 eius prauaricatio corporis mortalitatem
 induxit to. 3. 131. c
 prauaricans v'edidit se peccato, & carni
 deputat to. 3. 134. h. 138. c
 post eius peccatum diabolus accepit
 potestatem ad interiora hominis to. 3.
 135. a. b
 ex quo peccato prouenit repugnancia
 diuine legi to. 3. 135. c
 eius anima magis peccauit quam cor-
 pus to. 3. 135. f
 ipse fabricatus est gradus, per quos dæ-
 mon ad filios eius ascendit to. 3. 135. h
 mortem hæreditatis titulo nobis reli-
 quit to. 3. 138. c
 eius peccatum de foris natum est ibid.
 peccans mortem inuenit to. 3. 19. t. g
 eius imago portat peccator to. 3. 194. a
 cur est forma mortis to. 3. 20. 1. e
 pater est omnium peccantium to. 3. 33. a
 eius anima quando fuerit facta, secu-
 dum hæreticos to. 4. 48. f
 non est portio Dei ibid.
 nec ante eius corpus facta ibid.
 quod corpus è terra est ibid.
 aliter ipse uacuat ceteri homines to.
 4. 50. e
 eius natura sine vitio fuit to. 4. 245. c
 Adam primus & nouissimus, ex eius
 cost. Eva altera formatur to. 3. 19. e. 39.
 Adam & Eva typus Christi & Ecclesie
 to. 3. 19. d. e. f. 34. e
 & animæ & corporis singulorum homi-
 num to. 3. 34. e
 in his mysterium Christi & Ecclesie a-
 guoscitur to. 1. 65. d
 eorum formatio consideratur to. 3. 19. d
 peccatum illorum ex ambitione potissi-
 mum to. 3. 30. h
 magna supplicia timebant post pecca-
 tum to. 3. 394. a
 abscondebant viam suam post culpam
 to. 2. 505. h
 eorum peccandi ratio & effectus in-
 uenitur peccate considerantur to. 3. 34. a. b
 quomodo patet illi incolunt in per-
 petuum viuere sibi potuerunt to. 3.
 497. d
 istius eorum ante & post peccatum to. 3.
 34. d. e
 sic filijs se tegetes, quid mystice signi-
 ficauerint to. 3. 74. b. c
 eorum in conditio in pullo & alius repe-
 sentata to. 3. 92. e
 an in paradiso virginis fuerint to. 101. 4.
 107. f
 Ad hæc te testimonij Domini quis dica-
 tur to. 2. 427. c
 ad hæc te pavimento quid sit to. 2. 424. h
 Adhortatio pulchra ad penitentiam to. 2.
 337. a
 Ad iedon quid sit expenditur to. 2. 318. f. g
 Ad iutorium Dei necessarium to. 2. 478
 Adiuuati à Deo quomodo petendum ibi.
 Admonitio Pauli ad Corinthios 1. 169. e. f
 admonitio prudens & mansueta lauda-
 tur to. 3. 243. a
 Adolefcentiam iudone sequens Domi-
 num in passione, Ioannes Apostolus
 fuit, vt putat Ambrosius to. 2. 331. f
 adolefcentis cuiusdam apophthegma
 to. 4. 19. 6. f
 adolefcentis officia to. 4. 6. c. d
 adolefcentes claris viris ad hæc te de-
 bent to. 4. 17. g
 & propterea iuniorum senum familiarita-
 ti se adiungere to. 4. 16. g
 magis metu quam ratione reuocantur
 à iunioribus to. 1. 189. b
 eorum partes quæ sint to. 4. 6. c. d
 verecundia velut quadam naturæ dote
 commendantur ibid.
 Adolefcentia variatum passionum illece-
 bris feruet to. 1. 69. e. f
 inuoluita viribus, & ad vitium lubrica
 to. 2. 129. 4. h. 295. a
 adolefcentia lubrica, pueritia ignotans
 to. 3. 7. b
 Adolefcentia quid sit to. 2. 426. a
 Adoptron filiorum Dei to. 3. 138. e. f
 duplex est, & quæ perfecta to. 3. 142. b
 adoptionis spiritui significatur lex dei
 to. 3. 138. e
 adoptio gentilium in filios Dei to. 3. 144.
 e. f. 61. h
 adoptionis nostre signaculum est Spiritus
 sanctus to. 3. 102. 1. b
 adoptione pater nobis est Deus to. 4.
 46. f
 adoptio, potestatis est to. 4. 80. c
 adoptionem in filios Dei quomodo
 assequamur to. 4. 89. g
 per spiritum sanctum consequimur to.
 4. 123. c
 Adoptiuus & verus diuersi sunt to. 4.
 60. a. g
 adoptiuus filij Dei sūt homines to. 4. 60. h
 Adorare Deum, eique seruare spiritum de-
 bemus to. 3. 67. f. g
 adorare conseruos relicto Domino nõ
 decet to. 3. 116. f
 adorare Deum in spiritu, quid sit to. 3.
 299. f
 cur Christus adorare dicatur to. 4. 88. b
 adoramus patrem, filium & spiritum san-
 ctum to. 4. 4. 4. f
 adoratores diaboli qui vitijs seruunt to.
 5. 23. d
 Adoratio soli Deo continetur to. 3. 142. a. b
 Christi adoratio non prædicatur Deo
 patri to. 3. 116. d
 Adorea laudis to. 4. 238. e
 Adstringens leuiora, grauiora non soluunt.
 f. d. alligat to. 5. 15. o. h
 Advena quis in hac terra dicatur to. 4. 21. h
 in quo differt ab incolâ & accola to. 2.
 352. a
 Ad ieuu Domini illecebra peccati cepit
 immitti to. 2. 384. f
 facta est æstas, cum ante esset hyems
 to. 2. 435. a
 multa nobis reuelata sunt, quæ antea e-
 rant occulta to. 5. 111. c. d
 aduentu suo quid nobis Christus detu-
 lerit to. 2. 293. f
 quot nobis donauerit to. 5. 2. c
 multa bona nobis attulit to. 2. 434. g. h
 aduentus Christi triplex, in signo, lege,
 corpore to. 3. 74. d
 non solum hominum salus fuit in ter-
 ra, sed etiam angelorum in celo to. 5.
 31. g. h
 cum desiderat Dauid to. 2. 483. f
 aduentus Domini duplex, & proper
 quid to. 3. 97. e. 192. a
 aduentus Domini ad iudiciũ, ad animi
 in hac vita accommodatur to. 3. 99. a
 quomodo in eo virtutes celorum mou-
 entur to. 3. 99. b
 appropinquatis aduentus iudicii to. 3. 99. e
 aduentus Domini ad iudicandum, sicut
 conseruato to. 3. 164. b
 aduentus Domini, futurum iudicium
 to. 3. 161. g. h
 secundus Christi aduentus requies erit
 iustorum & gloria in æternum to. 3. 167. d
 aduentus Christi ad iudiciũ à Spiritu
 & pronuntiatus to. 4. 46. f
 pre ad-

per aduentum Domini quandoque mors intelligitur to. 5.13.d
aduentus Apostolorum per pedes euangelizantium significatus to. 1.14.g
Aduentus Domini celebratus quare instituta to. 5.2.c
eo tempore quid nobis faciendum to. 5.2.c.g
quomodo celebrandus to. 5.3.i
Aduersa tolerare, virtutis exercitium sapienti est: & quid insipienti to. 2.30.7
causam non frangunt to. 2.45.0
lucrum adferunt, non detrimentum to. 3.169.a
amicos probant to. 4.41.1
quomodo facile sperantur to. 2.437.1
nisi explorentur, cito occupant to. 1.43.1
a quo animo toleranda to. 2.45.0.e
nec praefer naturam ea accideat putandum est to. 4.112.g
aduersus qui saepe corriganur to. 1.373.3
in eis iustus iustitiam Dei laudat to. 2.489.h
iis non perturbari, fortitudo est to. 4.14.e
Aduersarius per delectationem nobis operatus est in mortem to. 2.30.8.b
cogitauer sanctos Domini ad sua damna tendere to. 2.374.d
virga obnoxios, iustos forisat to. 2.376.b
nostra culpa est si a nobis non conuertitur to. 2.419.c
aduersarius natus est nobis diaboli. sed premium propositum to. 3.68.h
domestico aduersario nemo grauior to. 2.367.g
quis sit noster aduersarius, cum quo consensire aut non consentire debemus to. 3.73.a.b
aduersarij graues anime nostrae qui sunt to. 1.532.c.de
aduersarij a veteribus Latinis peregrini dicebantur to. 4.112.b
& ab Hebraeis allophyli, id est, alienigenae ibid.
Adulatio fugienda est to. 4.16.g
a se esse debet adsercendotibus to. 4.133.b
non plures facienda quam anima to. 5.101.g
adulatione emulit, ignauit est to. 4.16.g
Adulatio aliis, calliditas est, adulandum cuiquam se exhibere, vanitatis to. 4.17.g
Adulatores verae frequenter omittunt, ne offendant homines to. 3.196.g
Adulterare sensum alicuius sententiae quid sit to. 3.20.0.d
adulterare affectum to. 4.222.d
adulterari non potest virgo Dei to. 4.223.f
adulterans in corde suo seipsum lupanar efficit to. 2.414.b
Adultera vxore deprehensa viro iusto quid agendum to. 3.9.d
adultera consensiens, adulterio se commaculat to. 3.9.d
adulteram absolut Christus to. 5.151.e
Adulter est Euangelij qui redit ad legem to. 3.133.a
adulter est qui dimissa vxore nubit to. 3.82.h
adulter legis, est interpret malus tom. 3.12.0.e.f
adulteri fidei & veritatis qui to. 3.83.b
adulteri sunt legis & Euangelij qui vniu lege iuxerunt se fidei to. 3.133.a
adulteros iudicat Deus, disperdens eos a se to. 2.372.d
Adulterinus sermo to. 4.149.h

Adulterium quam graue sit to. 1.32.e.107.
c. 112.h
fornicatione grauius to. 3.117.g
quot mala pariat to. 1.107.c.f
quam late pateat to. 1.112.h
etiam oculis, & aspectus intentione committitur to. 4.19.h
ante legem non videbatur interdictione to. 1.107.c
diuino iudicio morte puniendum tom. 1.112.h
quomodo non omne damnum to. 1.246.b.c
religionis adulterium grauius quam corporis to. 2.527.f
adulterium, & eius concupiscentia vitanda sunt to. 2.460.e
sub fornicatione a Paulo comprehensum to. 3.117.g
cum periculo perpetratur to. 4.115.a
duplex est & simplex to. 4.216.a
de adulterio vultus meretrici adulterij castitatis to. 4.219.e
pudorem alienae expugnans, adulterij facit to. 5.50.f
quae sint naturae adulteria to. 1.312.a
ea non sunt in piscibus to. 1.312.a
Adulterus noster Christus, cui confidere debemus to. 3.80.f
adulterus noster & Spiritus sanctus to. 4.54.d
Adulterio spiritualis & Christiana tom. 3.136.f
Adulterio fidei quaerenda, non quaestioinum subtilitas to. 3.56.b.c
Adulterio spiritualis ciuitatum Iudaeae to. 3.97.c
Aegrotanti cupiens quid primo requirat to. 2.355.c
in graui morbo cur non esuriat: quod ipse uultu explicat to. 3.41.h
Aegritudines mundi quae to. 3.97.d
Aegrotans quid agere debeat tom. 2.357.c
Aegyptij geometriae & astrologiae dediti to. 1.216.h
odeant immaculata sacrificia, & quid sit to. 1.207.f
eorum naufragij causa inhospitalitas to. 1.137.d
pastores ouium illis abominationi erant to. 1.71.b.207.e
facetotem incitumcismum impiam iudicant to. 1.116.h
Apis & curpissimorum simulacrorum cultores to. 1.120.g
nonnulli ex iis religioni Iudaeorum adhaeserunt to. 3.124.e
eorum libidines timuit Abraham to. 4.9.d
varijs plagis afflicti, quia populum Hebraeorum dimittere nolabant tom. 4.39.c
Aegyptus quid interpretetur to. 4.48.d.t.
3.112.f
carnem, carnisque afflictiones significat to. 1.121.d.e
in ea philosophica eruditio abundauit to. 1.129.f
laborauit autem quam cognosceret veritatem to. 2.435.f
ciuitas diaboli nominatur to. 5.212.f
Aegyptus serpentibus abadans, mystico sensu to. 3.62.g
eius sinum Joseph consilio suo repleuit to. 4.26.a
Aegyptus, qui & Nilus flumen to. 1.129.b
quid significet to. 1.129.b
Amulati & subamulati quid differant to. 2.324.e.f
quae de amulati & amulati, & quae non to. 2.403.c
Amulatio in bono & in malo to. 2.323.g
in amulatione excitare quid sit tom. 2.323.h
amulatione improba alterius animam commouere verticis nequissimum est to. 2.324.a
praua amulatio quae sit ibid
Iudaeus quomodo amulatione praua errauit to. 2.324.a
amulatio vltrex est incredulitatis to. 3.147.c
Anon, oculus suppliciorum dicitur to. 2.337.b.482.a
Anon & Ain in quo differant to. 2.482.a
Aequalitas vitae, decorum acquirit tom. 4.17.g
Aequalis & seruus contraria sunt to. 4.63.b
Aequalitas patris & filij to. 3.233.c. & 1eq. 288.d. & 1eq. 17.g
aequalitas naturae in Spiritu sancto: quo quomodo nascenda to. 4.44.d
aequalitas vna in tribus personis to. 4.45.h
aequalitas diuinarum personarum to. 4.201.a.b
aquinocetium vetis secundum Romanos viii. Kal. April. secundum alios quintino to. 1.93.c
A & Graeco nomine, vel Latino dicitur to. 1.96.f
calidus est, & humidus to. 1.13.g
Ara duo mulieris videtur apud Lucam, duo testamenta significant to. 5.153.b.c
Aere & ferro, pignorum magnitudo intelligitur to. 4.49.d
Aesculapius Hippolyti vulnera curauit to. 4.225.f
eius simulacrum a Dionysio expulsum to. 4.224.e
Aestas de resurrectione exponitur tom. 3.52.b
Aetate, iudicij dies significatur to. 3.73.g
aetatis & hiemis mystica consideratio to. 3.98.e.f
Aethus oleo leuatur to. 4.105.d
Aetas omnis peccato obnoxia to. 1.130.g
aetatis maturitatem quis praecuratur to. 2.494.h
aetas vnicuique officio praescripta tom. 3.9.h
alia liberis creandis, alia regibus aptior ibid.
nulla ad petendum fera to. 5.98.b
& nulla regno Dei infirma to. 3.79.c
vtrum puerilis aetas regno Dei aptior quam adulescentia to. 3.88.b. & 1eq. 17.g
quomodo aetas in hominibus varietur to. 4.50.e
aetas in Deo non est to. 4.64.g.h
aetate consumitur littera legis veteris to. 3.133.f
aetate aut merito quis honorandus est to. 3.154.g
aetate libere non debet facile fides adhiberi to. 3.275.a
in ea difficilior est abstinentia tom. 4.17.b
aetates septem ex Hippocrate, de-

- 6
- cem ex Solone recensentur to.1.26.3.a
 etatum diuersitates non erunt in re-
 surrectione to.4.5.0.e
 etatibus omnibus quid conueniat, in
 omni actu quærendum est to.4.16.h
 Eterna vita quid sit to.4.22.e
 sine gratia Dei non promeretur. to.4.
 253.e
 Eternitas merces iustorum est to.3.13.f
 non habet successionem Ibid.
 eternitas ac potestas Saluatoris nostri
 to.3.28.9.f.g
 eternitas in vera trinitate to.4.43.a
 eternitas euangelice legis ostenditur
 ex eo, quod in cordibus nostris scripta
 sit to.3.133.f
 eternitatem Dei quomodo significet
 scripturæ to.4.72.b
 Ethiopia interpretatur abiecta & vilis to.
 155.h
 Arthropum populi, quibus draco in ef-
 cam datus to.3.58.b
 Eius hæreticus to.4.56.c
 Affabilitas sermonis laudatur to.4.23.a.b
 ad consiliandam gratiam plurimum
 valet to.4.27.f
 Affectatio in gressu vitanda to.4.7.a
 Affectiones animæ quatuor, per qua-
 tuor animalia Ezechielis designantur to.
 235.h
 Afflictus, non caro auctor est culpæ to.1.
 151.a
 aff. ctus plorantis amarus, non lacry-
 marum amarus to.2.42.f
 runc maxime mouetur, quando in do-
 lore & tristitia sumus to.2.147.g
 quantum Dominus eum perpeditat ro.
 2.477.b
 aff. ctus hominum sæpe mutatur to.2.
 462.e
 quare aff. ctum nostrum parare debe-
 mus to.2.445.d
 aff. ctum mens graditur to.3.37.e
 puritatem aff. ctus, non obsequij spe-
 ciem quærit Deus to.3.60.f
 aff. ctus interior cum fide requiritur
 ro.3.78.c
 eum respicit Deus ro.3.86.g
 & ante opus illum intraret to.3.91.c
 affectus nomen imponit operi tom.4.
 12.a
 aff. ctus in largiendo consideratur to.
 4.12.e
 nature aff. ctus in charissimos quoq;
 ro.4.32.a.b
 aff. ctus rationem excludere nõ debet
 to.4.8.g
 aff. ctus naturalis ratione doctrinæ ma-
 gis inuestigandus, quam extrinsecus
 to.4.8.e
 in sum affectum pro beneficio qui re-
 quirit, cum nulla facultas suppetat, lo-
 cupletius quid fortasse reddit, quam
 qui aurum & argentum, vel laborem re-
 pendit to.4.13.d
 Affectus Dei erga nos to.4.44.d
 Affectum parentibus debemus, sed magis
 obsequium Deo ro.5.33.b
 aff. ctus nostri quam fortes aduerarij
 nobis sint ro.2.460.b
 aff. ctibus pijs inest quædam flendi vo-
 lunptas to.5.54.e.f
 Affigere cruci chirographi peccati quid
 sit ro.3.256.b
 Affirmatio cum iuramento cur fidem fa-
 ciat to.3.1
 Afflictionis locus quis, & ubi sit tom.2.
 379.a
 Afflictiones viro forti coronæ, inualido
 sunt infirmitates to.1.147.l
 populus propter peccata contingunt
 to.5.5.h
 Afflictus animus deicere non debet to.
 2.450.h
 Affluencia rerum secularium magna est
 illecebra delinquendi to.2.306.e
 Africana ecclesia virgines multas quot-
 annis consecrat to.4.230.c
 Africani virtus to.5.98.a
 Agabus multa prophetauit to.4.186.e
 Agar Latine interpretatur aduenæ & ac-
 cola ro.1.70.h
 vel habitatio, item versutia to.1.129.f
 ex Abrahæ concubitu filium peperit
 to.1.107.b.c
 typus fuit synagogæ to.2.522.c
 Hierusalem terrenam significat tom.3.
 229.f
 eius superbiareprehenditur ro.1.107.f
 Agar & Sarra quomodo duo testamen-
 ta significant to.2.377.d
 Agri benedictionis, & eius pulchritudo
 to.1.17.d.e.12.d.e.10.2.515.e
 eius odor sanctorum benedictioni cõ-
 paratur ro.1.17.d
 Agri, leges, spicæ, mystice exponantur
 to.3.38.g
 ager cordis durus & incoltus quomo-
 do excolatur to.3.74.f
 ager noster spiritualis arandus tom.3.
 86.d
 agri vniuersi duo operantes qui sint to.3.
 87.a.b
 mundus in scripturis agro frequentif-
 sime comparatur to.3.87.e
 ager mundum significat to.3.105.h
 agri Domini plantatio varia tom.4.
 255.f.g
 ager figuli de pretio venditi Saluatoris
 cureptus ro.5.32.g.h
 quod mystice explicatur ro.3.105.h
 104.a
 agri sit ager iste, & figulus ro.5.32.h
 agri Ecclesiæ Cæsari tributum soluant
 to.5.51.b
 Agere nihil prodest, nisi agatur vt oportet
 ro.2.326.f
 agentem agere in patiente dispositio:
 loquitur de doctrina Euangelij & gra-
 tia to.3.115.d
 omnia viriliter agenda to.4.7.f
 agentes & conscienties rei funt to.3.
 118.a
 agendorum recta ratio to.5.150.f
 Aggæus quomodo interpretetur tom.2.
 536.b
 Agitator & ascensor quæ ratione differant
 to.1.263.d.e.f
 Agnetis virginis fortitudo & constantia in
 martyrio to.2.409.e.f.10.4.16.c
 eius natalis, ætas, virtutes, & martyrij
 celebrantur to.4.218.a. & seqq. tom.5.
 144.e. & seqq.
 eiuldem apparitio to.5.136.g.h
 Agnitio veritatis lætitiæ parit to.2.416.
 a. & seqq.
 Agnoscere & credere in quo differant to.
 2.454.e
 Agnus in pascha immolatus quæ bona
 Iudeis præstiterit to.2.464.f
- agnus legalis spiritalem etiam præstid-
 tauerit to.3.44.g
 typus Christi erat to.5.31.a
 cur iusserit Deus virillum calcæati, &
 baculum in manibus tenentes mandu-
 carent ro.5.62.g.h
 quattredesimaluna immolandum, deci-
 mareteludebatur to.5.31.a
 agnus Christus quomodo occisus ab
 ore nemundi to.3.129.c.d.to.5.117.b.c
 agni & hodi mystica consideratio to.3.
 81.d.e
 agniculus in agnitione matris nescit
 errare to.1.45.a
 Agonis præmium proponi solitum to.
 2.309.h
 Agricola & operator terræ in quo differant
 to.1.99.g.h
 bonus agricola agrum suum afflicte ex-
 ercet to.2.324.h
 agricolæ diligentia in vinea colenda
 spiritualiter accommodatur tom.3.
 94.f
 agricolæ euangelici cultura to.3.99.e
 agricola est Deus to.4.83.g.h
 Paulus quoque Apostolus agricola est
 ibid.
 agricolæ & seminatores duo sint
 to.4.87.a.b
 Agricola & martyres rom.4.205.
 a.c
 S. Ambrosio reuelati sunt tom.5.156.
 c.d
 eorum sepulchrum inter Iudeorum
 sepulchra to.4.205.d
 qui eorum sudaria tangebant, ab agri-
 tudinibus sanabantur ro.5.156.e
 Agricultura spiritualis & fructus de sebi fi-
 gur to.3.86.d.e.87.e.f
 agricultura spiritualis arborum & ra-
 morum to.3.92.h
 agriculturæ laus to.4.35.f
 ea rusticum ornat to.4.179.f
 agricultura Dei, homines to.4.255.f
 Agnitionem spiritualis Christus tom.3.
 93.g
 Agrippa rex Iudææ credebat prophetis,
 non tamen erat circumcissus to.3.230.c
 Ain quid inter preterit to.2.480.a
 Ais, locus qui non videtur, Latine infer-
 nus to.1.149.b
 Ais, mulieris figura tom.1.55.b.61.f.
 126.d
 Ais, & Ais, & Ais, mystice explican-
 tur to.5.99.d & seqq.
 Ais quare dicta sit capra to.1.126.b
 Ais, & Ais, quid significet to.3.377.g
 Alcino horri to.3.272.8.
 Ale spirales quibus ad coelum eleuamur
 ro.3.68.h
 quæ ale virginis sumendæ ro.4.120.e
 Alanorum, & aliarum nationum prælia
 ro.3.96.h
 Ales suas leges habet, quas fori iura non
 solunt to.2.181.a
 ales solius leges ab Hunnis seruauerunt
 to.2.181.a
 Aleatorum domus à feneratoribus ob-
 seruatur to.2.180.h
 eorum vita versatur vt testera tom.2.
 180.h
 lucrum ipsorum quæ adquirit ibid.
 Aleph prima Hebræorum littera inter-
 pretatur doctrina ro.4.412.f.g
 Alexander & Hymeneus correpti suura
 dzmone

INDEX.

de morte propter blasphemiam tom. 3.
270. d.
Alexander magnus ad Brachmanos per-
uenit. t. 5. 270. f. g.
et cum Dandami colloquium habuit.
to. 5. 271. g. h.
ei multa libertate respondet Calanus.
to. 2. 409. e.
puer eius mltre constantie in ministratio-
ne illi sacrificanti. to. 4. 226. a.
Alexandrina ecclesia multas virgines quoti-
annis confecerat. to. 4. 250. c.
eius communionem tenebant episco-
pi Occidentales. to. 5. 89. c.
Alienatio vero est species mortis. to. 3.
241. f.
Alieni sunt a morte secunda qui non pec-
cant. to. 3. 131. e.
alieno debito nemo se obligat. tom. 2.
286. d.
alio qui vritur, suum negligit. to. 4.
16. e.
alienos inimicos vincere non potest,
qui non vincit proprios. to. 5. 26. a.
aliena bona multos fecerunt miseros.
to. 2. 279. h.
aliena non tollere, non magnum est.
to. 3. 191. h.
aliena iurgii non connenit. to. 4. 11. h.
26. d. e.
Alienigenæ copulari quam sibi graue ma-
lum. to. 3. 114. e. & seq.
Alimentum anime, vcrbnm. to. 3. 37. d.
alimentum spirituale non idem omni-
bus, neque eodem tempore conuenit.
to. 3. 34. b.
alimenta virg synagoga non habet, quia
Christum ignorat. to. 5. 52. c.
alimenta corporis deneganda non sunt
euangelicis virgibus to. 3. 179. a.
Aliud sumus nos, aliud sunt nostra, aliud
que circa nos. to. 1. 47. a.
alia sunt que fugiuntur, alia que con-
temnuntur. to. 1. 27. b.
Allegoria est cum aliud geritur, & aliud fi-
guratur. to. 2. 108. d.
in scripturis necessario querenda, ex
Apostoli auctoritate. to. 3. 24. c.
Aligandum est os, ne secularia loquatur.
to. 2. 50. 3. a.
Allium homini cibum & medicamentum
est. to. 1. 45. e.
idem leopardum fugat. ibid.
Allocutio virginibus velandis fieri solita
to. 4. 214. h. 25. a.
Allophyli, hoc est alienigenæ, vitiorum fi-
gura. t. 3. 1.
hoc nomine Hebræi aduersarios suos
appellabant. t. 4. 11. e.
Alloquio Dei viuificatur anima nostra. to.
2. 437. c.
Aloes libræ centum quid significent. to.
3. 108. b.
Alta superbia est. to. 3. 152. b.
altiora facilius penetrat simplicitate
mētis quam leuitate pennarum to. 5. 72. h.
Altare mirabile, & templum magnum,
Christus. to. 2. 422. d.
altare incensæ adolendi vsus in missa
to. 3. 6. e. f.
eius pars dextra quid significet. ibid.
altare Christi adendum cum pace &
charitate. to. 3. 78. d.
altare noui testamenti erigitur, ara ve-
teris delecta. to. 3. 93. f.

altaris ministros quid deceat to. 4. 19. b.
altaris sacramenta post baptismum. to.
3. 107. g.
ad altare accedebant baptizati. tom. 4.
171. h. 172. b. 173. h. 173. a.
altari offerrebantur virgines velandæ
to. 4. 214. h.
& ad altare consecrabantur. to. 4. 220. c.
c. 121. g.
Altum, pro mare, & quid mystice signifi-
cet. to. 4. 235. h.
Aluus cur in posteriore hominis parte lo-
cata. to. 1. 31. d.
Amalech interpretatur rex iniquorum,
& diabolum significat. tom. 1. 3. c.
Amare inimicum quid sit. to. 3. 154. a.
amare non amantes; ad excellentiam
Christianæ pfectionis pertinet. to. 4. 2.
amare in non amante quid debeamus
ibid.
amare, & odio habere eandem rem quo-
modo debeamus. to. 2. 477. c. & seq.
amare, est velle. to. 4. 244. c.
amare id quod non ex opere, & spiritu
Dei sit, non est caritas. to. 3. 134. a.
amandi & diligendi differentia consi-
deratur. tom. 3. 111. c. d.
amari à plurimis vultum est. to. 4.
23. a. g.
amari, coli, diligi, maius imperio est. to.
1. 97. e. f.
amantur interdum qui amari nolunt.
to. 1. 181. e.
amantes Christum stulti sunt mundo
to. 3. 169. c.
amantium desideria ardentia. to. 4. 153. c.
amatores sæculi. to. 5. 226. a. 228. g. h.
Amatitudo magna in domo vxoris tristis
to. 3. 176. e.
amatitudine passionis Christi, nimia
carnis suauitatis temperanda. to. 5. 77. d.
amatitudo vini sinceritati non adin-
scenda, mystice. to. 3. 59. c.
amatitudinem nature humane edu-
cauit Christus. to. 3. 106. a.
amaritudo sermonum Domini medi-
cina est animarum. to. 5. 13. e.
amaritudinem legis fluente euangeli-
ce pietatis exuberant. to. 5. 27. b.
Ambiguitas cur non sit in fide nostra. to.
3. 239. g.
Ambitionis natura & incommoda. to. 3.
30. g. h.
eius remedium. to. 3. 30. g. h. 3. a.
ea potissimum peccantur Adam & E-
ua. ibid.
ambitione caret vera deuotio eod. 31. a.
eam calcavit Christus. to. 4. 66. c.
Ambrosia virgo. to. 4. 197. g.
Ambrosius scripsit commentaria in Elia
to. 3. 15. c.
citatur librum quem scripsit de Viduis. to.
3. 162. a. 2. c. to. 4. 231. a.
& libros de fide. to. 3. 24. h. 64. 2. 91. h.
& librum de Apologia David. tom. 3.
25. f.
commentarium in Psalmum cxviii. to.
1. 135. b.
tractatum in Euangelium. to. 1. 196. d.
& libros duos de Penitentia. tom. 2.
336. f.
Librum suum de fide Resurrectionis
invenire videtur. to. 1. 109. f.
& librum de Paradiso. tomo 1. 119. f.
203. f.

libros de Abel & Cain. to. 1. 199. e. to. 3.
14. t. h.
commentarios in Lucam. to. 2. 361. f.
enarrationem in Psalmum xlviii. to. 3.
22. f.
libros Hexæmeron. to. 3. 70. f.
librum de Noe & arca. to. 4. 7. d.
libros de Fide. to. 4. & alibi 102. g.
enarrationem in Psalmum civ. tom. 5.
125. c.
De Eliaz gestis plurimos libros descri-
psisse testatur. to. 1. 32. b.
& libros Consolationis & Resurrectionis;
qui videtur esse liber de obitu Sa-
tyri fratris, qui in aliquib. vet. mssis.
de Consolatione inscribitur: & liber de
fide Resurrectionis. to. 2. 316. c.
& quinque libros de Fide ad Gracia-
num. to. 4. 139. b.
historias ad ludzcos pertinentes citat
tacito auctore. to. 3. 25. g. h.
angelus in sacrificio videre optat. to. 3. 6. f.
nauigationi descriptionem suam compa-
rat. to. 3. 27. 28.
predicationes eius ad baptismum inui-
tantis. to. 3. 35. d.
Pauli comparatione, scripturam mys-
teria non plene se cognoscere profite-
tur. to. 4. 40. g.
anniuersarium diem sacerdotij sui ce-
lebrat. tom. 3. 89. e.
in concione peccatorum cuiusdam ar-
guit tacito nomine. to. 3. 89. f. g.
pacem Ecclesiæ in Italia describit. tom.
3. 95. a.
sui temporis calamitates, & egreditur
iam morientis mundi vocat. to. 3. 97. a.
eius tempore bella, fames, pestilentia
to. 3. 96. h. 97. a.
cur de Officiis scripserit. tom. 4. 3. b.
prius docere coactus est quam dicere.
tom. 4. 1. c.
vita sacra vendit ad redimendos capi-
uos. to. 4. 30. c. f.
pro viduarum & pupillorum depositis
principum discrimina subire solitus. to.
4. 31. d.
Ticinense depositum tuetur. to. 4. 31. d.
illum Gratianus Aug. paretem vocat.
to. 4. 52. h.
ea que de Fide scribit, imperfecta iudi-
cat. to. 4. 67. h.
duos tantum libros de Fide primum
scripsit. to. 4. 68. h.
& cur postea quinque. to. 4. 85.
pietas eius in fratres & in Ecclesiam. to.
4. 145. h.
Ioannem mortuum non esse videtur in-
telligere. to. 2. 498. f. to. 3. 100. e. to. 4.
146. b. 155. e.
eius reuerentia in Satyri fratrū. to. 4. 147. d.
egrotatio eius. to. 4. 148. f. g.
quos non habuit. to. 4. 150. f. g.
quemdam in clerum non recipit, quod
gestus eius plurimū dedecere. to. 4. 6. h.
cur de dignitate sacerdotali scripserit
to. 4. 179. h.
de tribunalibus ad episcopatum assum-
ptis. to. 4. 1. c. 195. a.
sacerdotū refugio. to. 4. 1. c. to. 5. 121. d.
sepius de virginitate scripsisse se dicit.
to. 4. 198. g.
Vitalis & Agricole martyrum reliquias
Bononiæ collegit. to. 4. 205. d.
ei oratio sup virgine coelestata. to. 4. 211. g.

- trum annorum sacerdos libros de Vir-
ginibus scripsit to. 2.24.f
eius constantia & fortitudo animi in
defendendo Dei Ecclesia p. 10. quia nec
exilium nec mortem formidabat to. 5.
48.e.g.h.49.g.h.50.g.h.51.e.d.101.e.
1.16.6.d.108.g
magno dolore afflictor propter obitu-
rum Valentinianum Imp. to. 5.53.d.e.f
beatiore Minimi minas, quam Impera-
torum amorem putabat to. 5.54.e
Gratiano & Valentiniano preces at-
que oblationes pollicetur to. 5.56.h
Theodosio Imp. valde dilexit to. 5.59.g
eius disceptatio contra Palladium & Se-
cundianum Arianos in Concilio Aquile-
iensis to. 5.83.a.87.h
libenter audit eos qui de suis scrip-
tis aliquid non probant to. 5.43.c
cum Auxentio coram Imperatore de
fide disputare tenuit to. 100.b. & seq.
flectat & orabat Deum in Missæ obla-
tione to. 5.107.c
sermonem habuit super lectionem Iob
ad solam perturbationem, et timore
populi ab Arianis in exilium to. 5.101.g
eius testamento cum sibi proponeretur
vtraretur Ecclesiæ valde to. 5.48.g
quid idem responderit Imperatori iu-
benti ut basilicam traderet, in Arianis
vnum vsum conuertendam to. 5.102.b.c
eras dixit gentium non esse infamandas,
Valentiniano persuadens to. 5.95.a. & seq.
sacerdotalis dignitatem cum vires disci-
mine defendere non recusat to. 5.100.g
Attinenfem Concilium exhortari, vene-
ratur Nicenum to. 5.110.b
tyrannus appellatus fuit: & quid Valen-
tinianus de illo diceret to. 5.103.g
episcopi partes agens, duos liberos con-
tra Symmachii relationem Imperatori
rem dedit to. 5.103.b
in translatione SS. Geruasii & Pionii
sermone habuit: et suum dignum to. 5.155.e
legationis sue ad Maximum pro Valen-
tiniano missionem reddit to. 5.152.a.b
emissum Maximum colloquii to. 5.157.a
Theodosio ratione reddidit cur Mediola-
no habuisset adueniente Eugenio ty-
rannico to. 5.158.e.f
eius iudicium in diiudicandis moribus
aliorum to. 4.6.h.7.a
quibus gestimoterior sue aulis anno
scribatur Senario episcopo to. 5.159.g
Ambulante in via quæ melius possit to. 2.43.e
ambulare in viro suo, quid to. 2.65.h
ambulationem esse valde, vt perueniant
ad Christum to. 2.430.a
ambulare in latitudinem quis dicatur
to. 2.435.h
ambulare nec cursum, nec sensum hone-
stum est to. 2.47.a
Amantes, qui vitæ auctorem non posse
cōdant to. 2.358.a
Amen, hoc est verum, confirmatio ver-
bum to. 2.361.c.b.to. 2.117.b.to. 5.187.d
Amen amen quid significet to. 4.77.h
quare fit quædam in Evangelio Ioan-
nis repetitum reperitur to. 1.361.d
Amen populus respōdebat in preli-
tendis reconciliatione to. 3.81.e
Amianus lapidis natura to. 1.253.d
Amicitia virtutum bona to. 1.157.d
benevolentia cōcedit & copulat to. 4.19.e
ex benevolentia fonte procedit: et usque
effectus to. 4.19.g.h.14
amicitia conferuanda modo tamem to.
4.41.e
eius utilitates to. 4.41.h.42.a
amicitia munia non tam remedienda
quam cumulanda to. 4.164.e
amicitia falsa to. 5.183.c
amicitia diaboli infelix to. 5.215.b
Amicus corporis quo se Apostoli & mar-
tires exuerunt to. 3.92.g
Amicus quid sit to. 4.42.b.c.118.e
amicus est qui diligit, seruus qui timet
to. 2.432.d
amici & socii proditio moderate Chris-
ti exemplo ferenda to. 3.40.b
amicus noster Christus to. 3.65.h
amicus, seruus, mercenarius, qui to. 3.80.g.h
amici personam debet induere qui cor-
ripit to. 3.84.c
amici benevolentia fratris necessitudi-
ni plerumque se exferunt to. 4.14.b
amicus fictus, hostis pessimus to. 5.235.h
amici est plures sint, vnus sunt, in quo b.
vires spiritus & vna sententia est to. 4.14.a
amici omnes in prosperis to. 4.41.g
amici Dei ex inimicis nos fecit Chris-
tus to. 5.127.h
amicis quædam gratificandi to. 4.41.f
amicorum omnia communia to. 4.237.c
Aminadab quid interpretatione significet
to. 1.141.a.10.2.467.a.to. 2.486.f
Christum præfigurauit to. 4.234.a
Amirere & enutrire verborum notio &
differentia to. 3.106.g
amittere quod habueris grauius est quā
non consequi to. 3.119.d
Amygdali fructus amari quo pacto dulces
fiant to. 1.10.d
Ammaus & Cleophas discipuli qui Do-
minum viderunt in Emmaus to. 3.71.c
112.a.10.4.512.g
Amor cui intra donum occisus to. 1.79.e
Amor impatiens to. 2.329.g
amor verus qualis to. 4.148.g
eius utilitatem tenet a se to. 4.153.b
co amplius crederet, quo magis lassatur
afflictus to. 2.471.c
amor successione laudabilior quam pe-
cunie audias to. 1.34.d
amoris prima tela oculorum sunt, se-
cunda verborum to. 1.182.e
amoris lapsus fide non impedit to. 3.45.c
amorem Deo reddere debemus, quia
nil aliud digne preciumus to. 3.49.d.e
amoris copia errans non reprehendi-
tur, sed docetur a Christo to. 3.60.b
amorem quærit in nobis Dominus ex-
citare, seruili timore expulso to. 3.71.b
amor crucis Christi vita est to. 3.194.h
amorem Christi in nos vulnera osten-
dunt to. 4.47.g
amor gratiæ & nature diuersus to. 4.90.g
amor Christi in discipulos ad quid eum
redegit to. 4.96.f.g
amoris vis in operando to. 3.258.e
amor Dei est ignis to. 4.245.e
amor Ambrosij in suos to. 5.1.c
amor inter præsentem gratum, inter ab-
sentes molitum to. 5.1.e
amor in pauperes optimus to. 4.4.a.b
amoris plagæ dulciores sunt cum ama-
rius insiluerunt to. 5.62.f
amor vetus constantia probatur to. 5.162.a
amor Dei ab omni vicio reuocare nos
debet to. 5.23.c
amoris Dei opus destrui a mundi va-
nitate to. 5.18.e
amor & ira sepe mentiri faciunt to. 235.e
Amor pastoris mora vellentis mystica ex-
positio to. 3.85.a
Amphibia animalia quæ to. 1.30.b
appellatur quæ vnam vtroque latere e-
mitunt to. 1.26.g
Amphora quid sit, mystice to. 3.100.e
Amplificatio vtriusque scriptura to. 3.
124.h
Amplius de celestis præmij to. 3.139.a
Amoris, id est, maris reciprocato æstu
accedentis ac recedentis to. 1.27.h
Anabathmorum quindecim Davidicos
Psalms legimus to. 5.133.e
Anabolis quid repræsentet to. 1.196.f.d
Ananias etiam in captiuitate beatus to. 2.
156.a
eius fides celebratur to. 1.56.b
Ananias sibi mentitus est to. 1.232.d
eius auaritia a Petro damnata, non e-
mendata to. 5.72.d
quare crimem admisit to. 2.482.b
& quare a Petro morte punitus to. 4.12.
3.7.g
quomodo pecuniam pariter & salutem
perdidit to. 5.76.b
Ananias & Azor pseudopropheta to. 3.b
Ananias contradicens missus est Paulo
manus imponere to. 3.166.f
Anchoræ & fidei comparatio to. 3.299.e.d
Ancilla cui fuerit quæ Petrum primo pro-
didit to. 3.102.a
ancilla offensa Petrum ad negandum
induxit to. 5.33.c
ancillarum superbia reprimenda to. 1.
307.f.g
Andreas prius sequutus est Christum quā
Petrus to. 3.216.g
Andreas & Petrus rogant Dominum pro
focis to. 4.240.e
Angeli ad ministrum creati funt to. 2.452.f
non semper fuerunt to. 4.86.d
quando iniriunt habuerunt, luxu
ationem Auditor to. 1.35.g.1.308.b.c
eorum auctor Deus esse cognoscitur
ex mundi creatione to. 1.1.e
bona eorum plantario to. 1.54.c
cur filij Dei in lacris literis vocentur to.
1.87.a.b
eorum præsentia iustis resfulget, impiis
tenebris affert to. 1.111.f
gaudent cum peccator vnus a morte ser-
uatur to. 2.315.e.to. 3.79.c
lucrum enim suum putant hominis re-
demptionem to. 2.475.b
in adiuturum & protectionem ho-
minum deputatur to. 2.343.g.370.e
eorum præsentia & cura to. 5.92.h
cum protectionis excubias relaxant, i-
nimiti infidantur to. 2.343.b
Eliam ad celum portauerunt, & Elihu
custodierunt in terris to. 1.179.a
boni custodes sunt to. 2.440.f
greges Domini pastores & custodes
funt to. 3.144.f
an Deum videant to. 3.66.c
gloriam Dei cernunt, ei quæ sit to. 4.74.d
mysterium incarnationis nesciunt to. 3.10.e
non nisi ex reuelatione Christi myste-
rium cognouerunt to. 4.76.c
sacrificium Missæ adfuit to. 3.6.e.f
hominum orationes Deo cōfessit to. 3.88.e
eorum panis est manna & corpus Christi
to. 10.

to. 3. 180. e. f. to. 4. 165. g
audita nuntiant to. 3. 12. d
eorum exercitus quis dicit to. 3. 14. h
angelus laudans, Christum Deum su-
fisse declarant to. 3. 14. h
non regibus, sed hominibus rusticis re-
deptione feculi annuntiauerit t. 5. 6. f
cum pastibus pariter lacerati sunt, & in
eadem festinatione nobiscum ibid.
per lilia & flores significati sunt tom. 3.
70. d & seq.
eis similes erimus in celo, glorie & im-
mortalitatis cōsortes t. 3. 70. d. e. 4. 30. a
ā nobis oblectandi sunt to. 4. 14. 0. f
vbi fides est, vbi adfuit angeli to. 5. 8. a
rationabiles sunt, & hominum cōser-
uatione trāntur to. 3. 79. c. 4. 90. g
angelorum innumerabiles greges ha-
bitant celsis pastat to. 3. 79. b. c
vitam eternam affecit animis prestant
to. 3. 9. h
angelus in resurrectione Domini visus,
vultus aduoc to. 3. 10. 8. g
cur angeli dicantur, cum natura sint spi-
ritus to. 3. 28. 9. b
angeli quando dicantur angeli, & quan-
do ministri to. 3. 28. 9. c
nostræ salutis ministri sunt to. 3. 29. 0. a
cur filius Dei angelos non apprehen-
derit to. 3. 29. 1. g. h. 29. 2. a. 0. 4. 7. d
eorum obsequium ad Ascensionem Christi
to. 4. 4. 8. a
pleni sunt charitate to. 4. 49. e
ad diuersa officia in mundo destinantur
to. 5. 20. 4. g
vehicula sunt sanctorum to. 4. 52. f
Lazarus pauperi ministrabat to. 4. 52. f. g
spiritus sunt & flamma ignis t. 4. 49. e. 51. f
separati sunt a zelum a tritico t. 4. 51. f
immortales sunt, sed non naturaliter t.
4. 69. h
Christo seruiunt & ministrant to. 4. 70. e.
9. 7. b
profectum habent scientiæ to. 4. 76. f
baptismi sacramentū admirant t. 4. 73. a
eorum sanctitas qualis to. 4. 10. 4. a
non nubant to. 4. 106. e
dubitantur cū surgeret Christus t. 4. 165. g
angeli sūt vbi est corpus Christi t. 4. 167. g
angelorum milita quæ tom. 5. 12. e
eorum vestis sanctitas est to. 5. 75. a
angeli dicuntur episcopi & sacerdotes
to. 3. 183. b. to. 4. 167. h
in figura hominū sepe sunt visi t. 4. 133. h
ad custodiam Ecclesiæ a Deo deputa-
tur to. 5. 193. f
Angeli mali to. 3. 169. b
ob intemperantiæ crimen de celo deie-
cti to. 1. 235. b. to. 4. 221. b
quomodo a sanctis iudicabuntur to. 3.
17. 4. g
angeli noctis & tenebrarum, a quibus
spoliatus Adam to. 3. 64. d. e
Angelus nūdus est to. 3. 289. b
nomen est officij, non naturæ t. 3. 288. h
in circuitu hominis ne quis noceat ei
tom. 2. 35. c
non dilecti nisi iussus a Domino, ab
athleta suo ibid
hominī saluando non sufficit tom. 3.
34. h
quid prætendat in circuitu timentium
Dominum to. 2. 375. h. 376. a
angelum apposuit Dominus, qui in-
imicos nostros a tergo insidentes re-

pellat to. 2. 375. a
angelus inuisibilis, voluntate sua vide-
tur to. 3. 6. c
cur Zachariæ in templo appareat to. 3.
6. c
& cur a dextris altaris to. 3. 6. e. f
angeli aspectu cur perturbamur to. 3. 6. f
angelus dux, lapsi hominis reparationi
non satis erat to. 3. 28. d. e
angelus tantum putabatur in lege Dei
filius to. 3. 120. f
angelus ab Ezechiele visus qui Hieru-
salem mericbatur, typum Christi gere-
bat to. 4. 97. c. d
angelum cur adorare voluerit Ioannes
to. 4. 24. 2. e. f
angelus visus ab Asina Balaam quid my-
stifice designet to. 3. 93. a. b
angelus in naratoriam Siloe descen-
dens quid significet t. 4. 104. c. d. 169. e
Angelus in Christi conceptu & ortu
cur capius missus to. 3. 14. g
eius salutatio ad Mariam numquam an-
te audita to. 3. 9. g. f
ad Mariam virginem missus to. 4. 104.
d. 134. e
Angeli magni aduentus to. 3. 93. a
Angulus lapis Christus to. 3. 23. 6. e
Angustia damnatorum quæ sunt t. 3. 119. a
Anicia virgo to. 5. 130. a. b
Anima hominis ad imaginem Dei est t. 1.
95. h. 96. g. 97. d. 105. c. d. f. 106. c
luxum non habet to. 2. 310. b
præcipua hominis substantia est tom. 1.
47. c
eius vis & præstantia to. 1. 47. e. f
virtutes & officia to. 1. 135. a. b
in corpore vbiq; tota viget viuificas
illud to. 1. 52. c. d
imaginem quamdam Trinitatis habet
to. 1. 12. d
ingilectu, voluntate & memoria tam
quam partibus consistit to. 1. 52. d
qua ratione a mente dissent, licet iudi-
cem to. 1. 52. h
semper est, postquam esse coepit to.
1. 52. h
cum sit vita, mortem recipere nequit
to. 1. 148. g
non moritur cum corpore to. 1. 148. c. g
sed post corpus durat to. 4. 161. e
& viuic semper, & in corpore remeabit,
& faciet illud reuiuiscere tom. 5. 54. g
post finem huius vite adhuc futuri am-
biguo suspenditur to. 1. 76. c
tunc vere erit immortalis, cum beati-
tudinē a se, cuta fuerit to. 3. 61. e
eius immortalitas confirmatur to. 1. 81.
a. b. to. 4. 70. a
a Deo repositi, nō interimunt to. 1. 148. h
& permant vel ad præmiū vel ad pœ-
nam to. 2. 375. a
la corpore si iracundiam habet & ti-
morem sibi aduersa to. 1. 96. f
animæ vnius diuersæ qualitate s. 138. f
varie de eius natura & substantia phi-
losophorum opiniones t. 1. 98. a. b. 133. e
& quid vere sit, aliorum de ea opinio-
nibus reiectis to. 1. 133. e
an sit ex ætatis substantia, quid sit secun-
dum Platonem & quid secundum Ari-
stotelen to. 5. 140. d. e
quid sit, ex libro Esdræ, & ex Paulo to.
5. 140. e. f
secundum sui naturam est optima to.

1. 133. f
non est natura corporeæ to. 1. 100. g
sed eius natura præfiosissima to. 2. 315. h
in quos partes diuidatur to. 1. 98. b. 0. 3.
g. 119. h. 126. h
qua ratione sanguis appelletur tom. 1.
98. c
habet nutrimentum vitale & delecta-
bile, quod est sanguis to. 1. 98. b
eius substantia spiritalis vitalis sanguini
commixtus to. 1. 98. b
rationalis autem animæ substantia spi-
ritus est diuinus to. 1. 98. b
voluptas & virtus inter se dissidentes
illam exagitant to. 1. 69. a
quomodo virtutem eligat, aut volupta-
tem to. 2. 311. g
corpori tamquam seruo domina præ-
ferenda to. 1. 73. e. 105. 17. a
eique impetare, non eius illecebris
coniuere debet to. 3. 72. c
eius fortitudo exercitatione solidatur
to. 1. 78. g
carnis cupiditatibus interdum obui-
tur to. 1. 85. a. b
& absorbetur libidinis visu to. 3. 73. b
passionum mole oppressa facile in præ-
cepis tuit to. 1. 88. a
cuius mortus seu affectiones quatuor
sub quatuor animalium nominibus E-
zechiele designat to. 1. 126. g. to. 4. 235.
b. c
passionibus est obnoxia to. 3. 102. d
iisque velut quibusdam procellis con-
sistunt to. 1. 93. f
vigor eius necessitatibus corporis lepe
impeditur to. 1. 144. f
velut currus habet equos, vel bonos
vel malos, & qui sunt to. 1. 40. a
& ipse currus est Dei t. 2. 466. h. 467. a
non est miscenda cum corpore, licet ei
insundatur to. 1. 147. a
& quomodo esse debeat in corpore to.
1. 146. h
ipla corpori vitam tradit tom. 1. 146. g
168. g
& ei compatiatur affectusque eius imi-
tatur & exprimit to. 1. 147. a. b
corpore tamquam indumento vestitur
to. 3. 46. b. 70. a
eoque tamquam calceamento vititur t.
4. 203. a
quomodo ipsa in corporis, & corpus in
eius naturam translat to. 3. 69. g. 72. b.
& seqq.
eius lege gubernari debet corpus to. 3.
138. d
quod est illi secundum naturam, corpori est
contra naturam, & cōuersio t. 1. 217. f
anima & caro integrant verum homi-
nem to. 3. 113. f
anima nominatur tot' interior homo,
quo hic exterior viuificatur & regitur
to. 1. 51. f
& quandoq; pro toto homine accipi-
tur t. 1. 47. g. t. 3. 31. d. e. 138. a
semper est in manu Dei to. 1. 148. h
eadem boni & mali genitrix to. 1. 67. e
Epientie fructibus alitur to. 1. 96. f
eius nata est vt virtutibus alatur to. 3.
43. d
quæ sint eius experimenta to. 1. 100. c
quomodo terra dicatur to. 1. 107. g
a terreo habitaculo grauatur tom. 2.
524. b

eum peccat, caro dicitur to. 3.138.a
 prius diabolo quam à carnis illecebris
 captiatur tom. 3.34.a
 maculata libidine fit caro to. 3.170.e
 carni comparatur, & ipsi caro tom. 2.
 358.e.f
 pollutionibus & vitiiis se exuere debet, vt
 salua fiat to. 1.131.a.b
 quæ sit eius finitas to. 1.93.f.225.e
 & quæ sint aggritudines 1.140.d.to.2.
 523.h. & 524.a
 eius morbi, proportionem quadam cor-
 poris explicatur to. 3.78.d.e
 languor ipsius & mors peccatum est.
 tom. 1.225.f.to.3.61.e
 ipsa est peccati auctor to. 3.34.a
 quibus modis peccet to. 1.100.d
 non peccat in carnem sine desiderio
 carnis to. 3.173.b.c
 quæ in Deo non manet, peccat 1.140.d
 inuenit cum ab ea Dei verbum separa-
 tur tom. 1.172.b
 quæ venit peccato, morit Deo 1.148.f
 interitum patitur cum se iungit deside-
 rio carnis to. 3.170.d
 anima quæ peccat, quomodo mori di-
 catur to. 2.217.e.to.4.69.h.to.5.233.h
 peccati laqueis constituta, sine Deo au-
 silio se nequit exolvere tom. 3.34.d
 anima quæ corrumpi nescit, quæ dicitur
 to. 2.286.c
 quando melius Deum querat to. 1.45.h
 quæ Deo non adheret, mulieri fornicari-
 ci comparatur to. 2.406.c
 eius primitiæ quæ sunt to. 1.73.e
 animæ partus quidam feminini, alij
 masculini to. 1.174.c
 & quibus virtutibus partus isti coale-
 scere debeant to. 1.75.a.b
 quomodo anima sit munienda 1.5.77.c
 magno præsidio munita est, quum in ea
 habitat Dei verbum to. 1.77.c
 quod Dei verbum tamquam igne quodam
 vrenda est eius virtus tom. 1.78.d
 & qualis esse debeat verbum Dei recep-
 tura to. 1.139.b
 sine quo Dei verbum arida, & cad opus
 bonum inuultu efficitur to. 5.16.g
 quæ anima à Deo pingitur to. 1.32.e
 anima pietatis plena hortus est fru-
 ctum ferens to. 2.315.c
 excolenda à nobis est tamquam terra à
 bono agricola to. 2.324.h
 quæ bonis operibus fecunda est, fer-
 tilitati terrarum comparatur to. 2.38.e
 quibus illusionibus cōpleatur to. 2.342.
 quando nudari dicatur to. 1.139.e
 quomodo in vinitate & simplicitate e-
 ius perfectio to. 1.140.b.c
 ea decora quæ fecunda est meritis, &
 indecora quæ sterilis to. 1.140.d
 quæ sit eius pulchritudo to. 1.140.h
 & quæ sint ornamenta to. 5.4.g
 a reque baptizetur, nigra est, & post
 baptismum dealbata tom. 2.399.e
 anima bona continet visibilia, & in
 Deo solo exultat to. 1.138.e.f
 eam iustitiae fragrat odores 1.138.d
 munda esse debet to. 2.324.h
 ab omni labe purgata in quod deficiat
 to. 2.315.f
 quomodo deficiat in salutem Dei to. 2.
 437.e
 magnum ei damnum si fidem amiserit
 to. 2.211.g

quæ sit beata tom. 1.140.e.to.2.473.e
 & qualis impia tom. 2.315.c
 iniusta anima nec viuens clamat tom. 2.
 493.a
 infelix est quæ se malis operibus cruen-
 tauit to. 5.4.h
 eius vulnera grauiora quam carnis to.
 2.336.g
 & labor maior quam corporis 1.2.342.a
 iniusta anima sponsa est verbi 1.2.453.g
 vitur corpore velut instrumento to. 1.
 146.f
 quando tabescit, & quando incassatur
 tom. 2.351.e
 quomodo arescat tom. 2.336.c
 ea quæ conuerti vult, Dei filium requi-
 rit tom. 2.356.b
 animæ conuersione nihil Deo gratius
 tom. 2.374.h
 in hac vita corpori connexa quomodo
 humi repetit tom. 2.425.c
 anima sancta, Dei anima est tom. 5.32.b
 quæ vias Christi ambulat, viuificatur
 tom. 2.425.d.e
 anima omnis sine exceptione inuita-
 tur ad gratiam tom. 2.389.e
 si conuerti decreuit, ipsa se tradit in nihi-
 lum tom. 2.374.h
 quomodo conuertatur to. 2.333.e
 animam suam argento vel auro tedime-
 re non potest homo tom. 2.374.h
 perfecti anima quomodo non fillet
 tom. 2.426.d
 quæ timet Deum, pleno se munit ipsa
 præsidio tom. 2.473.f
 anima nostra ubi viuat to. 2.508.a
 non scindi debet to. 2.366.a
 quomodo confirmanda est to. 2.426.d
 quando humilior to. 2.379.a.437.b
 non est in puluerem mortis à nobis de-
 duenda to. 2.425.c
 quam citharam habet to. 2.367.d
 suas habet ætates vt corpus & quomo-
 do tom. 2.435.g
 eius vigor gubernator & rector est hu-
 ius corporis to. 2.368.c
 & per corpus omne diffunditur tom. 2.
 497.b
 quæ bene sitiat 1.2.363.b
 anima non fiat caro, sed caro anima to.
 2.421.c
 quæ sint eius aduersarij graues 1.2.533.e
 animæ prophetice & apostolice par-
 tus tom. 1.135.c
 anima sancti murus est to. 2.509.e
 verbum Dei videns, corpus hoc non re-
 quirat to. 2.523.g
 quæ Deum querit, iugum verbi tulit 1.
 2.495.a
 deglutato Dei verbo quantum ex-
 fluat to. 2.523.e.f
 animæ prouidus consultor quid pro-
 spiciat to. 2.532.f
 summum bonum desiderare solum de-
 bet to. 2.524.b
 cui summo homo adherens, cibum
 suum & amicum habet to. 2.523.b
 anima fidelis sponsa est Christi 1.3.&
 seq. 83.b
 eius officia erga Christum, ex bonæ vi-
 xoris similitudine to. 2.82.c.d
 ipsa est Hierusalem quæ à diabolo obfi-
 detur to. 3.97.f
 quomodo Bethleem & Hierusalem di-
 catur to. 2.533.a

concipit & generat verbum Dei 1.3.11.f
 & templum est Dei to. 3.20.d
 quæ sit anima in qua incipit formari
 Christus to. 2.533.b
 eam quomodo Iesus tuendam insec-
 perit: & eius processit to. 2.534.b
 quid facere debeat vt Deo appropin-
 quet tom. 2.523.h
 eius vera via, aut lapsus, aut conuersio
 lapsu vnde colligi possit to. 2.532.c
 anima cælesti verbo amore copulata
 mistetia admiranda intelligit to. 3.1
 suam magnitudinem & paruitatem ha-
 bet to. 3.7.a
 ad fidem suscipiendam virtute quadam
 præparatur to. 3.7.g
 anima vitæ locum obinet, caro seminat
 1.3.34.a
 per peccatum laucia à solo Christo fa-
 nati potuit 1.3.1bid.e.f
 eius vestigia ad lumen verbi dirigenda
 1.2.471.b.c
 anima iusta & pia Christi caput vngit
 1.3.47.c.d
 passeri cōparatur in scripturis 1.3.69.a
 interdum carnis voluptatibus irretitur,
 interdum carnem in suas trahit to. 3.72.
 b.c.d
 anima peccato obnoxia & infidelis, in
 sepulchris dicitur inhabitare 1.3.51.d
 eius supplicium formidabile, non cor-
 poris mors 1.3.68.e
 quomodo peccati deformitatem con-
 sideret & exhorreat to. 2.72.d
 anima ob peccati mortua, Christi gra-
 tia resurgens, in adolescente Nain do-
 monstratur 1.3.44.e
 animæ & corporis vitale collegij, ma-
 gnum diuine providentie augmen-
 tum 1.3.70.a
 ipsius negligentia fit, quominus peccatum
 in iplo ordine extinguatur 1.3.72.d
 à peccati copula per Christi gladium fe-
 paratur 1.3.72.e
 quæ diuinis alitur, carnis operta fastidit
 to. 3.72.g
 anima, corpus, & spiritus, Ecclesie mi-
 nisterio sanctificatur 1.3.76.h.77.a
 animæ & corporis, siue animæ & spiri-
 tus consensio omnia impetrat 1.3.77.c
 quando abortum faciat to. 1.98.b.c
 eius nuptie spirituales cito contrahen-
 dæ, vt bona opera cito pariat 1.3.77.d
 anima bona & mala molætes diuer-
 sum triticum, mystice to. 3. & seq. 87.a
 animæ Christi humi gestantis tamquam
 iumentum, felicitas to. 3.92.f
 eius templum diaboli occupat, & in
 eo tamquam antichristus sedet 1.3.97.f.g
 animæ virtutes Christum toto affectu
 recipientes, gratie augmentum conse-
 quuntur to. 3.99.a
 eius crimen est, corporis contaminatio
 to. 3.116.g
 anima condemnata quibus penis affi-
 ciatur to. 3.24.f
 animæ & corporis poena propter pec-
 catum Adæ to. 3.113.3.a.b
 in ea non habitat peccatum, quia non
 est ex traduce to. 3.135.f
 eius peccatum corruptum corpus 1.3id.
 animæ & carnis vitia est in pace 1.3.
 156.c

eius merito aut honoratur corpus aut damnatur to. 3.176.f
anima spe futuri præmii tenetur in preffusis, caro autem corrumpitur to. 3.207.g
affidus tribulationibus purgatur ibidem.
& in passionibus proficit ibid.
in tranquillitate posita totum cor extollit ad Deum to. 3.276.a
anima proferens spinas, maledictioni proxima est to. 3.298.c
etiam virtutibus ornare melius est quàm corpus pretiosis vestibus induere to. 5.2.b
anima Christum excipiens quam sit felix: & quam infelix quæ eum non suscipit to. 4.4.h
animaplena floribus hortus est to. 1.315.c
fructuosa à Deo facta est, sed ipsa sibi impletis puluerem colligit ibid.
animam & carnem purificauit Christus to. 4.4.a
animæ creatio eadem semper quæ fuit in primo parente to. 4.48.f
aut corpore non est condita, nec prior corpore ibid.
numquam in irrationabilibus animalibus antequam in homine fuit to. 4.28.g
non est ex Dei substantia, & aliud quam Deus: & hæresis contra hæc refellitur to. 4.48.g
à Deo, non de Deo facta: nec animæ est ex anima to. 4.48.g
peccati capax est, & in crumina vertitur to. 4.48.g
eius non esse Deum quomodo confiteri ibid.
simul cum corpore resurget to. 4.49.a
51.c
interdum spiritus nomine significatur to. 4.111.h
animæ descriptio mystice to. 4.235.b.c. & seq.
quæ sit eius substantia qua alitur to. 2.437.c
eius nutrimentum, gratia & verbum, to. 3.57.c
& opera bona, & sacra scriptura tom. 5.197.c. 200.a
animæ humanæ voluntas quocumque, to. 4.244.a.b
anima Deo subdita, humanæ potestati non est subiecta to. 5.102.h
in ea, in virtutibus sit ornata, Christus habitat to. 5.4.g
anima proficiens passionum superflua excutit & comminuit to. 2.532.f
animæ orantis qualitas & meritum to. 5.72.g
Anima Christi subdita, non diuinis to. 2.398.e
eius subiectio qualis ibid.
cur tristis, & quomodo timore turbata to. 2.62.f. to. 4.47.a. 63.f. & seq.
ipsa in eo patiebatur, non diuinis to. 3.101.d
eam non reliquit Dei gratia to. 3.84.a.b
anima vera & rationalis in Christo to. 4.45. e. 47.a. b. 48.a
& nostrum per omnia similis tom. 4.47.b
Anima vera & rationalis in Christo to. 4.45. e. 47. a. to. 1.149. a. b

de corpore in corpus non migrant, vt voluerunt Pythagorici to. 1.149. b. to. 4.156. h. 151. c
eum receptacula post hanc vitam to. 1.149. b. f
ordines septem futuræ illarum lætitiæ to. 1.149. d. e. f
quot bonis post hanc vitam fruuntur, to. 1.149. d. e. f
earum mater est charitas to. 3.154.e
maculæ earum fleatibus abludæ to. 3.3.g
omnes à Deo creatæ sunt immortales to. 5.233.h
earum venena sunt vitia to. 5.23.f
animarum tetentarium dominium amissum sit satanas reus carnis Christi to. 3.137.a
animæ per ciuitates quandoque significantur to. 3.91.h
à beatis gubernantur, quemadmodum & ab angelis ibid.
peccatorum animæ quare in sartagine mittantur to. 2.351.f
animas damnatorum ante vltimum iudicium non cruciari, videtur sentire to. 3.84. b
sed quod inferno debitam pœnam recipiant etiam ante iudicium, alibi asseritur to. 3.128.h
animæ quandoque pro manibus, & interdum pro hominibus to. 2.357.d
animarum curæ quis præponatur to. 3.91.h
animæ prægnantes siue vicijs siue virtutibus to. 3.97. h. 98. a. b
animarum multarum conuersio lucrû Apostolorum to. 3.114. g. h. 115. e
animas aliquas natura esse malas dicere, heretice sententia est to. 3.281.a
animæ simul cum corporibus iudicandæ in extremo iudicio to. 4.47. f
earum portis signum Saluatoris appendendum to. 5.77. c
animas in factis iam corporibus creat Deus & infundit to. 4.48.g
carum in membris est Deus, qui etiam capillorum non obliuiscitur to. 5.21. b
animas defunctorum in sui corporis anima liberauit Christus to. 4.74. f
animas mortuorum Deo commendare, & sacrificia pro eis offerre to. 4.151. h
quomodo sancturum animæ sub altare quiescere dicantur to. 5.202. e
ex quare virgines vocentur to. 5.217. b
Animale corpus dicitur dum cibus sustentatur vt viuatur to. 3.193. g
non potest habere hic semper spiritum sanctum ibid.
Animalia rationis experta solas sequuntur corporis voluptates to. 1.43. b. c
cur labore cibum non patent to. 3.17. c
omnia naturæ instinctu se tueri nituntur & remedia sua cognoscunt, to. 1.44. f. 45. b. to. 2.337. g
post conceptum non coeunt to. 3.8. e
cur quæ immunda sunt, à sacrificiis teliuntur to. 1.76. b. g
animalia adulterina damnantur tom. 3.31.a
animalia in arca Noe, gentium typus, to. 3.61.g
animalia facta & nata sunt, sed non renata to. 4.43. f
animalia quattuor in Apocalypsi quid significant to. 3.17. c
animalium quattuor naturæ in quatuor

tuor Euangelij libris representantur to. 3.2
Animalia omnia pariendi tempora præscripta habent, præter hominem to. 1.34. d
omnia terram spectant, homine solo excepto to. 4.43. b
quæ temporum mutationes norunt to. 35. h. 36. a. 44. b. c
cur ob peccata hominum etiam mutuantur, cum ipsa peccandi sensum non habeant to. 1.87. g. h
peffilentiæ tempore ea primum intereunt to. 1.87. h
hominis gratia procreata sunt, alia ad vilitatem, alia ad delectationem, alia ad voluptatem to. 1.87. h
animalium quorundam natura & proprietates to. 2.49. d. e
animalibus omnibus quid innatum to. 4.10. g
Animus hominis non est suarum passionum dominus, sed repressor tom. 1.151. f. g
eius commotio, communis passio & delectationis, & doloris est to. 3.152. c
animus iratus necesse est vt male cogitet to. 3.44. o. h
oblectatur his quæ à lege traduntur to. 3.135. f
in eo non habitat peccatum, sed in carne ibid.
victus illecebris totum hominem carneum facit to. 3.170. e
in vigore naturæ suæ manens carni præstat ibid.
eius merito corpus remunerabitur in resurrectione to. 3.172. g
ipse est qui sanctificat aut polluit corpus to. 3.176. f
gaudet quando aliquid de scripturis percipit to. 3.88. d
animus malo odorantes verba fideliter, remanet in morte to. 3.136. g
animus iniquus procellosus maris inquietudini figuratur to. 1.38. e
eius vigor terrenis voluptatibus hebetatur to. 3.68. g
animus vincere, & cupiditates retere, non facile to. 2.387. a. b
animus secundis rebus extolli solet to. 2.451. b
cum vegetur aduersis, auxilium imporat ibid.
eius ærgo, cupiditates sæculi to. 3.152. c
animi perturbationes, hostes domesticos to. 3.97. a
animus quomodo confirmandus tom. 4.15. b
infidelitatis veneno imbutus difficile impietatem abolere potest, tomo 5.11. c
dum animum relaxare volumus quid cauendum to. 4.7. g
eius motus gemini, cogitationum, & appetitus to. 4.8. f. g
sibi ipse est obseruandus & circumspiciendus to. 4.17. h
eius vis duplex, vna in appetitu, altera in ratione ibid.
animi exagitationem quid sequatur to. 4.18. a
animus in somnis quid agat to. 4.22. f
quomodo bonum capiat to. 2.261. d
animus sumum vniuersique sibi iudicem

- dicem habet, ultorem sceleris & vindicem: criminis to. 3. 110. h
 animorum presentia maior quam corporis to. 4. 52. g
 animorum domini, malitiz & passionum to. 2. 408. h
 eorum æstus varij & graues propter peccatum to. 3. 98. h
 animorum febres maiores sunt quam corporum to. 2. 493. d
 Animositatis disputatum to. 4. 254. b
 Anisus Acholij discipulus, & eius in episcopatu inceptor to. 5. 113. c
 ei benedicit Am brosius to. 5. 114. a
 Anna cum oraret, tacita clamabat tom. 2. 362. a. 485. g
 Anna vidua propheta to. 3. 16. a
 Dominicorum operum prænuntia to. 4. 217. f
 & eius laudes to. 4. 238. c. d.
 Annus ex contrariis temporibus ducitur & completur to. 1. 96. d
 cum incipit, finitur: cum finitur, incipit rom. 1. 96. e
 cur eius initium fecerit to. 1. 93. c
 annus lustris secundum Hebræos & Romanos qui to. 1. 26. h
 & annus solstitialis to. 1. 26. h
 annus Dominice benignitatis quis to. 4. 203. e
 anni tres totius mundi to. 3. 7. e
 anni mundi plusquam sex mille tempore Ambrosij to. 3. 58. e. f
 anni tres quibus venit Dominus finitum scilicet querens, declarantur to. 3. 74. c
 anni, inenses, & dies in scripturis quod mysterium habeant to. 4. 160. c
 Anniversarium diem sacerdotij sui celebrat Am brosius to. 3. 89. d
 Anseres nocturnas excubias custodiunt to. 1. 36. a
 iis plus debet Roma quam suis diis, cum ipsorum vigiliis & cantu à Gallis liberata sit to. 1. 36. a. to. 1. 99. g
 Ante & quando, tempus ostendunt to. 4. 60. g
 ante in scripturis quid significet to. 4. 72. b
 Antichristus describitur to. 2. 341. d
 progreditur ex tribu Dan. tom. 1. 197. e. to. 1. 359. e. f
 ex abyssu ascendit ad præliandum adversus Eliam & Enoch to. 2. 383. f
 eius signa & prodigia per diabolum facta Deo permittere to. 3. 166. h
 antichristus hora tenebrarum tom. 3. 86. f
 in eo resuscitavit diabolum blasphemiam to. 5. 216. g
 eius adventus ante finem mundi: & ibi plura de eo to. 3. 97. e. f. & seq.
 in quo tempore sedebit ibid.
 quicquid adorati sunt to. 5. 216. g
 usurpavit sibi nomen Del to. 3. 166. g. h
 & ab insipientibus Deus putabitur to. 5. 217. f. g
 antichristi aduentus & desolatio mystice ad animum accommodatur tom. 3. 97. f. g
 eum Spiritus sanctus interfecit to. 4. 45. a
 antichristo ac satellitibus suis perditis Dominus adiudicandum venit to. 3. 164. b
 eius regnum to. 3. 166. h
 cur permittitur ei vt multos decipiat to. 2. 117. h
 antichristus aut erit circumcisus, aut ex circumcissione venit, vt Iudæos sibi consiliat ibid.
 post resurrectionem Romani regni venit to. 3. 166. h
 eius aduentum sequebatur paulo post aduentus Christi iudicandum to. 3. 166. f
 quæ sit facturus to. 5. 1. g
 & quomodo effugeretur to. 5. 1. g
 eius interitus to. 3. 166. h
 Antichristi mystici, diaboli & hæretici to. 3. 97. f. g
 Antidorum etiam in veneno reperitur to. 2. 337. g
 Antiochenæ virginis factum to. 4. 223. c. d
 Antiochus profligatur à Machabæis to. 4. 15. h
 eius exercitus contra Machabæos quæritus to. 4. 15. h
 Machabæos necat to. 4. 16. c
 thesaurum templi diripere querit to. 4. 31. b
 Antipatri Afcalonitæ historia to. 3. 25. h
 Anulus pontificatus insigne to. 1. 186. a
 anulus filij prodigi quid sit to. 3. 81. a
 anuli imago in cetera to. 4. 44. g
 Apelles amicus Pauli, in tentationibus Christo fidelis to. 3. 159. e
 Apellis quæstiones proponuntur & explicantur to. 1. 57. c
 Ayme Darj regis concubina quomodo sibi eum lubecit to. 2. 407. h
 Apes bis in anno parunt to. 1. 39. c
 earum operatio laboriosa & grata to. 1. 39. d
 & mella voluptati ac suauitati sunt homini to. 1. 39. e
 eorum eriam suauis to. 1. 39. h
 earum sapientia & virtus to. 1. 39. h
 pietas & oblectantia ergo suum regem ibid.
 apum vita, generatio, regimen, more, quæ singuli & operationes late explicantur to. 1. 39. a. & seq.
 item nonnulla de ipsarum natura to. 4. 220. c. d. 234. g
 apes oleo superinfuso necantur to. 1. 39. h
 & aceto superinfuso reuiviscunt ibid.
 apibus comparata virginitas to. 4. 220. c. d
 iidem comparantur sacerdotes to. 5. 62. b
 Aperire os, quid sit to. 2. 483. g. h
 Apim Aegyptiorum imitatus Hieroboam to. 3. 116. g
 & miræ inerrabiles stellæ to. 1. 202. d
 Apocalypsis scriptor Ioannes Apostolus to. 3. 129. c
 quam non receperunt aliqui, non intelligentes mysteria in ea contenta to. 5. 235. g
 Apollinaristarum hæresis de Christi incarnatione tom. 3. 194. h. tom. 5. 29. a. b & seq.
 ex Davidis loco resellitur to. 2. 403. a
 Apollonius magus è conspectu Domitiani evanuit to. 4. 51. f
 Apophoreta consequi to. 3. 113. d. 237. c
 ad conuiuium deserti solita tom. 4. 205. a. 156. e
 Apostata Iudei to. 3. 144. f
 Apostoli, Christi Ecclesiam congregaverunt to. 1. 129. e
 cuius & fundamenta iecerunt to. 3. 189. h
 eamque suo sanguine plantarunt & propugnaverunt to. 3. 94. h
 non suo, sed Dei verbo mundi conuerterunt to. 3. 92. e
 nec visæ humilitate & patientia to. 3. 62. h
 suarum virtutum exemplo gæcium doctrinam oliebant to. 3. 92. e. f
 & suo martyrio viam ad Christum monebant to. 3. 92. g
 quæ de Deo nobis tradiderunt, omnia ei diuina reuelatione locuti sunt to. 1. 210. e. to. 3. 165. g
 cur hæc candidiores dicantur tom. 1. 196. g
 in terris egeni, in cælis diuites tom. 3. 204. g
 Christi aduentu, non suæ natiuitatis honoratificati fuerunt to. 1. 24. h
 præscripto numero quomodo non reuerentur to. 2. 330. b
 cur vmbra sua curabant ægros tom. 1. 22. c
 illis dedit Christus peccata remittendi gratiam & æquitatem to. 2. 302. tom. 3. 111. g
 eorum sessio in iudicio consideratur to. 3. 100. d. e
 quomodo iudices erunt Iudæorum to. 3. 19. g
 dormientem Dominum cur excitauerunt to. 2. 343. b
 quomodo serpentes tollebant tom. 1. 362. g
 separabantur à se, sed cum Christo manebant to. 2. 373. e
 multa tolerauerunt pro Ecclesia, & salute fidelium, & quam vnus eorum roboratoria to. 2. 373. h. to. 3. 195. h. tom. 1. 206. d
 regna omnia illis paterunt to. 2. 385. b. c
 cur tristes fuerint, cum Christus ad patrem reditum se esse memoraret to. 2. 387. d. e
 præstantiora & actiua membra sunt Christi to. 2. 390. d
 stellarum vice fulgent in mundo to. 4. 62. h
 reges terræ dicuntur tom. 5. 180. a
 filii mundi cur dicti to. 3. 100. a
 eorum dignitas to. 3. 198. h
 quomodo sint boni flores to. 2. 435. d
 per grossos sicut matrescentes intelliguntur to. 3. 74. a. b
 boni mercenarij sunt to. 3. 80. a
 defunctorum Iudæorum reliquæ & semen to. 3. 95. f
 primi ex Iudæis crediderunt, & per ipsos nationum populi congregati sunt to. 2. 462. h
 tamquam sinus & portus quidam iactata genitilicis fuerunt to. 3. 76. c
 eorum fides mons est vbi consistere debemus to. 3. 86. a
 Apostoli verbum viderunt to. 3. 3. f
 eique ministrant, quod exponitur to. 3. 4. b. c
 non omnes Christum videbant tom. 3. 6. e
 à sancto Spiritu virtutem consecuti sunt

fiunt to. 3.7.g.
 testes & signatores sunt Euangelij to. 3.11.e
 à Christo baptizati sunt to. 9.0.a
 cur non in suo, sed in Christi nomine
 miraculafecerunt to. 3.30.e
 eorum rectis, prædicatio est to. 3.35.b
 spicas sabbato euellabant, quod mysti-
 ca tractatur to. 3.38.g
 spirituales cultores sunt to. 3.74.e &
 seq.
 illorum cibus est, fidelium profectus, t.
 3.38.g
 & fructus eorum, lucrari animas mul-
 tas to. 3.114.g. h. 115.f
 in Apostolis Christum vidimus, & quo-
 modo to. 3.45.b
 eorum querela de muliere vnguentum
 effundente, & Christi responso exa-
 minantur to. 3.49.e.f
 Apostoli ad prædicandum missi quæ
 præceperit Dominus considerant t.
 3.53.d.e. 62. e.g. & seq.
 iaculus his prohibitus quid sit to. 3.
 62. e
 illis virga prohibetur, sed etiam conce-
 ditur to. 3.62.g. h. & seq.
 quare nudis pedibus mittantur to. 1.
 486.e.f
 cur eis præceperit Dominus vt nemi-
 nem in via saluarent to. 3.61.e. 63.c
 non eandem rationem in prædicando
 Iudæis & gentibus obseruabāt t. 3.57.c
 Iudæos prius saluati optabant quam
 gentes to. 3.88.e
 Apostolos multiplicatos panes mini-
 strasse, mysterium habet to. 3.55.c.d
 cur eos ante passionem Christus de se
 tacere iussit to. 3.57.a
 Apostolis & discipulis suis Christus sua
 vocabula donauit to. 3.56.e
 & diuitias aut præciosiores illis dedit
 to. 3.62.f
 cur res tantum in transfiguratione in-
 terfuerint to. 3.58.f
 & quid significet quod in monte si-
 mono grauius erant, & in faciem cecid-
 runt to. 2.59.d. to. 4.67.g
 prophetarum merita, & vim efficiendi
 miracula eandem habuerunt to. 3.60.f
 & vberiore gratiam quam illi to. 3.
 125.a
 Apostoli duo ignem in Samaritanos de-
 scendere volentes non peccarunt to. 3.
 60.e
 Apostolorum potestas to. 3.57.g. 192.h
 noluerunt in dissipando occupari pro-
 pter maius bonum to. 3.613. 65.e
 cur infantes Christum adire prohibue-
 rint to. 3.88.d
 à Iudæis reprehensi quod manus non
 lauarent to. 3.89.h. & seq.
 Apostoli suadent, prophetæ terrent to.
 3.93.g
 aliqui eorum crucifixi sunt ad imitatio-
 nem Domini to. 3.94.h
 Cæsaris imaginem, id est, diuitias non
 habebant to. 3.95.b.c
 de prælatione contententes, cautioni
 nobis proponuntur to. 3.100.e
 Apostoli iuliorum magistris in passione
 Domini se occultarunt to. 3.103.a
 eos viso post resurrectionem Domino
 credidisse, aut nō, varia Lucæ & Iosias
 narratio examinatur t. 3.110.g. h. 111.a. e. f.

Apostoli vicarii Christi, doctrinam si-
 gnis confirmabant to. 3.114.a. 115.f
 & Christi legati sunt, & caput in Eccle-
 sia to. 3.186.d. 71.c
 sunt etiam episcopi, atque prophetæ, t.
 3.186.e. 239.b
 & quæ ratione à prophetis differant to.
 4.50.d
 Dei sunt adiutores to. 3.167.a
 & ministri iustitiæ to. 3.213.f.g
 eorum prædicationem calumniaban-
 tur Iudæi quasi fomitem peccandi to. 3.
 122.b.c
 Spiritus sanctus illis datus promissio-
 nes Dei confirmauit to. 3.127.a.b
 Apostolorum prædicationum aduentus
 nomine pedum in scriptura significa-
 tur to. 3.146.g
 cur spectaculum facti sunt mundo, &c.
 to. 3.169.b
 eorum iniuriæ oblectamento erant ma-
 lis & incredulis & temptationes creden-
 tium to. 3.169.b. 195.i
 quare videbantur infirmi to. 3.169.c
 cur non timeant mortem to. 3.201.c.d
 sincere & sine adulatione prædicant
 to. 3.198.e
 suis manibus operantur to. 3.169.
 d
 quamuis licet illis sumptus accipere
 to. 3.178.g
 non testebantur perfectioribus, sed mul-
 ta patientia se humiliauerunt to. 3.169.d
 eorum traditio quod mulieres in Eccle-
 sia debeant esse velatæ to. 3.183.c
 Apostolis quare Christus regnum pro-
 misit, latroni vero paradysum t. 2.534.c
 pereorum meritum & gloriam cognos-
 citur Christi gratia & beneficium to. 3.
 203.a.b
 cur inter se dissidere viderentur to. 3.
 224.b
 nullus eorum fuit gentilis to. 3.234.b
 Apostoli dum docent, scribunt to. 3.
 198.h
 non solum ea quæ erant in possessioni-
 bus, sed ipsorum etiam dominos possi-
 debant to. 3.204.h
 in ipsa pressura Deo hymnos canebant
 to. 3.205.h
 & gloriabantur cum pro nomine
 Christi paterentur to. 3.232.g. h
 inter se constituerant vt memores ef-
 sent pauperum to. 3.208.g
 propter innocentiam pueri interdum
 vocantur to. 3.219.1.e
 Apostolis omnibus datus est Spiritus
 sanctus to. 4.103.h
 qu'illos ad prædicandum desinavit to.
 4.119.c
 Apostoli in Asia & Bithinia euangeliza-
 re prohibiti to. 4.254.h
 eorum fides quare laudanda to. 5.
 9.f
 in Pentecoste baptizati sunt tomo 5
 40.g
 mortui non sunt, quamuis corpora in
 passione sunt caesa to. 5. 69.a
 Spiritu sancto repleti ebtj simul & so-
 brij to. 5. 74.b
 cur variis linguis loquuti sint ibid.
 Apostoli beati, qui pauperes accepe-
 runt quod diuites non habebant rom.
 5.33.h
 eorum electio, consideratur: & cur pau-

perum, non diuini & sapientum to. 3.1
 184.g
 Apostoli dictio explanatur to. 3. 113.
 c
 Apostolo detrabentes, Deum tentare
 videntur to. 3.81.e
 Apostolorum duodecim Euangelium
 to. 3.3.c
 eorum officium & legatio tomo 3. 114.
 a
 Apostoli salū signa non habebant to. 3.
 115.g
 Apostoli veri non sunt, nisi à Christo
 mittantur to. 3.146.g
 Apostolice prædicationis fundamentum
 quæ caret Ecclesia, non est fidelis to. 3.
 53.g
 apostolice traditioni repugnat prædi-
 catio pseudoapostolorum to. 3.168.
 a.b
 apostolica manus ligatos soluit to. 3.
 92.c
 apostolica paupertas propter Christum
 suadet to. 3.95.b.c
 apostolici cophini fragmentorum my-
 stice exponuntur to. 3.56.a
 apostolica vestimenta Christo subtra-
 ta quid significant to. 3.92.f.g
 Apostolatus donum Dei to. 3.114.4
 apostolatus gradus superior, sed tamen
 aliquando egret prophetis to. 3.186.e
 & prophetis quid to. 5.98. h. 99.d.e
 Apparere in sacris litteris de quibus dicat-
 ur, & quid significet to. 3. 6.b
 Appetitus carnalis in spirituales per pec-
 nitentiam transit to. 3.72.g
 appetitus ad aliquid agendum impellit
 to. 4.8.g
 unde ipse dicitur, quod vi quadam se
 repente protipiat to. 4.17.h
 quirationi obtemperare debet to. 4.8.
 g. 77.h
 idque si fiat, facile quod decet, conser-
 uari poterit to. 4.9.c
 & hoc quasi fundamentum est om-
 nium ibid.
 & licet in appetitu vis quædam naturæ
 sit, tamen idem rationi subiectus est le-
 genatur ipsius to. 4.13.a
 qui periturus mente latius se fundit,
 & tamquam effertur impetu frequas ra-
 tionis non suscipit ibid.
 & grauior plerumque ex indignatione
 nimia nascitur to. 4.18.b
 Appropinquare, quid sit to. 2.506.g
 Aqua frigida est & humida to. 1.55.a
 ante Domini præceptum naturam non
 habuit vt laberetur & fluere tomo 1.
 73.h
 se ipsum præcedit, vtget, & sequitur to.
 2.15.h
 quantum descendit, tantum & ascen-
 dit to. 1.14.a
 diutius seruata putrefcit to. 5.10.g
 ea quæ supra firmamentum est, calidar-
 dorem temperat to. 1.10.d
 aqua & ignis in mundo sese inuicem
 temperant to. 1.10.f.g
 eadem cur in varias mutetur species,
 varioque sapores sumat to. 2.11.b.c
 virgultorum omnium est alitrix to. 1.
 21.e
 cuncta quæ terra gignit animantia ab-
 luit to. 3.103.a
 aqua sacramentum Christi to. 3.103.a
 b remissio-

- r missionem continet peccatorum to.
 1.35.a
 aquæ ac terræ circa humanam salutem
 præclara comparatio to.1.35.a
 aqua refectiois quæ sit tomo 2.333.
 a
 aqua superior & inferior mysticæ quæ
 sit to.2.326.b
 eius laudes naturales & mysticæ tom.3.
 100.a.b
 aquæ vter, cum quo electa fuit Agar,
 quid significet to.2.522.c
 aqua gratiæ ubi est panis celestis tom.1.
 363.c
 aquæ & sanguinis ex Christi latere my-
 steria to.3.107.g. to.4.226.g
 aquam priusquam sanguinem fluxisse
 insinuate videtur to.3.107.f.g
 aqua cur vino admiscenda in calice to.
 4.174.d
 aquam in pedes Christi quis mittat to.
 5.107.d
 corpi edibus Christi aquam non dederit
 Plautus to.5.11.7.e
 aqua in misericordiaz comparatur tom.1.
 520.c.d
 bonos mores interdum significat tom.
 31
 & interdum diuersas passionis scula-
 rium cupiditatum to.2.504.h
 aqua maris cur salia amaraque sit to.1.
 10.h
 f. sic in salem conuertitur tomo 1.34.
 f
 aqua amara legem veteris testamenti si-
 gnificat to.5.22.f.27.b
 aquam sordidam singoga habet, vi-
 num Ecclesia to.2.322.6
 aqua quam petebat epulo mysticæ to.3.
 84.b
 aqua puteorum, si nihil hauriatur, cor-
 rumpitur to.2.1267.h
 aqua Iordanis, dictæ aqua & gratiæ, lac-
 crymarum & poenitentiz to.2.328.c
 aquam & lacrymas habet Ecclesia to.5.
 107.e
 aqua quæ fluxit de petra, & manna, cur
 à Paulo dicantur spiritualia to.2.180.e
 aqua et crucis in ysterio consecrata, ad vi-
 sum spiritualis lavacri to.4.163.c
 non mouet sine Spiritu sancto tom.4.
 163.h.168.d
 sine ea non est regenerationis sacra-
 mentum ibid.
 aqua b. pristinatis, gratiam quam à Chri-
 sto suscepit, in Christianos refundit to.
 5.42.f
 consumit flammam, nec ipsa consumi-
 tur to.2.520.h
 eius exco. llemia to.5.3.2.a.b
 aqua in sacramento corpus abluat, spi-
 ritus animam mundat to.3.18.d
 cur aqua materia sit sacramenti bap-
 tismi to.3.110.g
 aqua & Spiritu sancto renascitur homo
 to.3.133.c
 aqua salutis baptismi quidquid sordi-
 ditum est diluit to.3.94.f
 per eam moritur corpus peccati to.4.
 103.g
 quæ in ea est gratia, non ex natura aque,
 sed ex præsentia eius Spiritus sancti tom.
 4.103.f.163.c
 aqua in vinum à Christo conuersa quid
 significet to.5.38.e.f
 quod miraculum consideratur tom.3.
 55.f
 eius in vinum mutatio sufficiens si-
 gnum est ad credendam Dei maiesta-
 tem to.5.9.b
 per quod signum Christus resurrexerit
 nem carnis futuram ostendit to.5.9.c
 Aquæ Dei nutui sæpe paruunt tom.1.13.
 b.c
 earum diuisiones & recessus contra na-
 turam est ad summam Dei virtutem to.
 1.13.b.c
 & earum in mare cōgregatio magnum
 est miraculum to.1.14.c
 aquas veras supra firmamentum esse
 probatur to.1.9.h.10.a.b.c
 genera earum ac species differunt ta-
 men, pondere & sapore to.1.21.b.c
 earum gratia & laus quanta sit to.1.30.
 e.f
 aquæ non bonæ quæ sint to.2.383.e.f
 quæ bonas, & malas virtutes significant
 ibid.
 quæ sint aquæ, de quibus prohibet Hie-
 remias b. bere to.2.314.a.b
 & qui aquarum decus, quos transire
 debet qui ad paradysum redire vult to.2.
 314.c
 aquæ Iordanis retrorsum ante conuer-
 tionem peccata to.5.10.e
 quæ cetera laute conferuntur, Deo-
 mino lauante mundatæ sunt to.5.11.h
 Christi carne n. a. laute, ut ablucendum
 haberent to.5.9.a
 Aquila resurrectionis figura to.3.
 103.3
 ex geminis pullis cur alterum abster-
 git 38.c
 & cur pullos suos radiis solis ubi ciat t.
 138.c
 eius natura & iudicium in examina-
 tis & dignoscendis filius tom.2.364.h
 494.d.e.501.g
 aquila Ieneseus auiculas perquirat to.
 3.27.f
 aquile comparatur in nouatæ bap-
 tismatis to.5.38.e
 aquila volans, & eius vestigia à Salon'o
 ne ignorata, quæ sint to.2.95.a. & seq.
 quare Christus aquilæ comparatur to.
 2.3.3.10.5.38.g.41.b
 aquilæ spirituales circa corpus tom.3.
 87.f
 aquilæ & vultures transmarina cadaue-
 ra sentiunt to.4.51.f
 aquilæ militares to.4.68.e
 Aquila interpres, patris & filij unitatem
 non nouit to.1.57.c
 eius auctoritas in sacre scripture inter-
 pretatione on vbique probanda to.1.
 218.d
 eiusdem translatio to.2.312.b.314.e
 Aquila & Priscilla ex Iudeis credentes, lo-
 cij fuerunt Apostolorum to.3.159.a
 Aquileiensis Concilij acta, & episcoporum
 qui in eo interfuerunt, nomina to.
 582.a
 Aquilo ventus frigidissimus to.4.48.d
 Aquilonis intelligibilis grauis status to.2.
 386.e.463.b
 Aradajdonem effectum significat to.1.
 128.a
 Aras diis gentium non esse instaurandas,
 constans illine uetur Ambrosius to.3.
 95.2.b. & seq.
 aras erigi qui suadet, & qui statuit, faci-
 fecit to.5.95.e
 Aratio spiritualis describitur to.3.86.d
 Aratro figuram crucis imitatur to.5.35.
 f.g
 Arbitri Dei & hominum homo Iesus
 Christus to.3.212.g.h.213.a
 arbiter nostri Deus to.4.43
 Arbitrium eligendi Deus homini dedit t.
 2.59.b
 arbitrij libertas ad dissentendum gra-
 tia & vocationi Dei to.3.127.f
 quæ libertas scripte manet to.4.245.
 d
 arbitrij sui non est qui est emptus to.3.
 173.e
 Arbor fructuosa & sterilis describitur, &
 moraliter explicatur to.3.13.a.b.18.d
 arboris altitudo & securitas ad si-
 dem & opera relata to.3.91.e
 arborem condescende mysticæ expla-
 natio to.3.13.d. & seq.
 sub arbore, vel supra esse, de Nathaniel
 & Zachæo to.3.92.d
 arbor mundum obumbrans Christus
 Dominus to.3.75.g. & seq.
 arboris radix sancta, tam inuoluit, de le-
 ge & Iudeis to.3.91.c.d
 arbor mortis & vitæ to.3.28.e
 arborem vitæ edere indignum, si fecit
 Adam to.3.128.b
 arboris insecundæ & ramorum, præcl-
 sis spiritualibus to.3.92.h.99.a
 arbor in nauis, crux est in Ecclesia to.5.
 35.a
 Arbores omnes aliquid seminis habent t.
 121.g.h
 calcem & frigens ne sunt to.4.5.
 hienne tanquam in morte, Vere resur-
 xerunt to.3.95.f
 eorum differentia ac virtutes explica-
 tæ nequeunt to.2.126.e
 fructus ipsarum & vltus communis est
 omnibus to.123.f
 arborum varia genera laudantur to.1.
 19.h.20.a
 earum duplex villitas to.2.21.f
 arbores spirituales to.3.16.h.17.g
 circa quas Deus faber operatur tom.3.
 213.b
 arbores vnde poma Christus colligit t.
 391.d
 earum naturæ comparatur virtus to.3.
 22.d
 arbores fructifere in Ecclesia Dei A-
 braham, Ioseph, David to.5.32.b.c
 Arca diuini sermonis caute & legenda &
 interpretanda sunt to.1.63.d.e
 Arca Noe, typus Ecclesiæ to.3.20.c.61.b.
 1.4.217.f. to.5.194.f
 eius longitudo, altitudo & latitudo, my-
 stice significat, spem & claritatem signifi-
 cant to.5.194.g
 Arca testamenti figura erat carnis Christi
 to.3.303.e
 mysticæ doctrinam eius significat tom.
 5.
 & sanctam Mariam to.5.78.e
 Archidiaconi super presbyteros potesta-
 tem accipiunt ab episcopis to.5.117.h
 Archisynagoga filiz à Christo cu. a. h. i. h. i.
 storia mystice tractata to.3.52.b.c.e
 Archite. I. aretini dictum to.4.8.d
 Archite. I. sapiens qui iuxta discipulorum
 auctoritas collocat fundamentum tom.3.
 166.h
 Ardu-

Arcturi processus nouit nauta tomo. 4. 99.d
Arcus celestis vericolor, qui Iris vocatur, cur futuram indicet pluuiam to. 1. 99. c inuicibilem Dei virtutem, & multiformem gratiam significat to. 1. 99. d. to. 4. 257. f
 arcum suum Deus cur in nube posuit to. 2. 327. h
 eo nos protegit, in quo & sperandum est nobis to. 2. 378. g
 arcus peccatorum & sagitta quae sunt to. 2. 327. d
 arcum suum quoties extendant maligni to. 2. 327. f
Ardea qua ratione indicet imbres tomo. 1. 36. a
Areae gementes to. 4. 128. g
Arena maris, peccatores designat to. 3. 29. a
Argentum duplex, naturae & gratiae tomo. 1. 190. a
 interdum iusti personam significat to. 1. 225. f
 & interdum doctrinam bonam tomo. 3. 167. b
 argentum purgatum, doctrina sana to. 3. 93. e
Argui constanter non potest a quo accipitur to. 3. 172. f
 arguendi sunt qui mala operantur to. 3. 242. f
 arguentis veritas in quo appareat to. 3. 207. b
Argumentatio optimatio, rem ab origine & capite deducere to. 3. 123. b
Aridam dextram reparauit, qui totum corpus de aridi pulvere protegit to. 5. 18. g
Ariditas, est terrae proprietas to. 1. 15. b
 Ariditas iudicij tempore futura, explicatur to. 3. 98. h
Aries animal vtilissimum to. 1. 126. b
 vehemens natura & violentum ibid.
 mythice quid significet to. 1. 126. c
 nostro sermoni similis to. 1. 126. d
 & similis verbo Dei to. 1. 126. d
 aries cornibus pendens ab Abraham visus quid significet to. 5. 99. a
Arminien concilium, & in eo haereticorum perfidia to. 3. 42. c. to. 4. 60. e
 Chrilium creaturam dixit tomo. 5. 50. d
 illud exhorret Ambrosius tomo. 5. 100. g
 licet in eo maior pars damnavit Arminium, fidei Niceni Concilij sequens to. 5. 100. h
Aristobolus congregator fratrum in Christo to. 3. 159. e
Aristoteles tria statuit rerum initia to. 1. 1. a. b
 mundum esse aeternum posuit tomo. 1. 1. b
 de *anima* animam dixit to. 1. 98. b
 rerum scientiam laudat to. 4. 21. b
 de officio disputauit to. 4. 3. f
 eius opinio de providentia Dei to. 4. 4. a. b
 in quo vitam beatam & summum bonum constituerit to. 4. 21. c
 eius loci indicati, non expresso nomine to. 1. 14. d. 84. b. 127. a. 128. h. to. 2. 181. e. f. tomo. 4. 78. f. 114. 12. tomo. 5. 117. h. 118. f. 140. e
Arius Archiprateria to. 2. 518. e

gentilis erroris heres to. 4. 90. d
 confutatur quod ex oratione Christi suum errorem adtruebat to. 3. 39. g
 eius impietas & perfidia to. 3. 4. g. h. to. 4. 43. c. d. 60. e. 80. b
 maluit imperfectum auctorem habere atque degenerem, quam verum & perfectum to. 4. 9. h
 haerese eius refellitur to. 2. 328. h. to. 3. 16. e. f. 19. b. c. to. 4. 54. g. 71. a. 83. c. 182. g. to. 5. 9. h. & seq.
 Christi opere confutatur to. 3. 136. a. b
 eius dogma explicatur & refellitur to. 4. 43. c. 55. g. h. 56. h. 60. h. 62. 64. a. b. 67. d. e. & seq.
 plures & dissimiles deos gentili more induxit to. 4. 7. a
 Arius Iudae similis viscera sua effudit to. 4. 60. f
 tineae comparatur tomo. 3. 4. g. tomo. 4. 109. a
 patrem ingenuum dixit & genitum & creatum filium to. 4. 140. a
 sempiternum esse negabat Dei filium, & creaturam assererat to. 5. 84. b. & seq.
 quare creaturam dicat Dei filium to. 4. 60. h
 mutabilem filium Dei facit to. 4. 60. h
 61. a
 creaturam perfectam filium dicit to. 4. 75. d
 diuinitatem diuinitat to. 4. 71. g
 quid in Psal. secundo perierit adnotauit to. 4. 86. c
 ex eius impietate processit Eunomius to. 4. 135. d
 quomodo ab Euangelista conuincatur to. 4. 90. c. d
 eius audacia, & temeritas tomo. 4. 97. d. & seq.
Arj & Sabellij dispar impietas profligatur to. 3. 10. a. & seq.
Ariani probare monet adulteratores, id est doctrinae to. 3. 95. e
 scripturas factas falsant & corruptunt, nec martyribus parcent to. 4. 68. b. 122. f
 Iudaeos imitantes, verborum diuinorum falsi interpretes sunt to. 4. 91. a
 quomodo in perfidiam ruerunt tomo. 2. 507. a
 & quare illorum perfidia non praualuit to. 2. 516. d
 errorem suum ex philosophia sumpserunt to. 4. 58. f
 Ennomij personam defugiunt, sed perfidiam testantur to. 4. 56. b
 questionem generis Christo intulerunt to. 3. 13. c
 quid de filio Dei asserant to. 4. 43. b
 dissimilem patri illum faciunt tomo. 4. 55. h
 & omnipotentem esse negant tomo. 4. 94. e
 arque infirmum & paruulum cum dicunt to. 4. 76. g. 77. b
 eorum curiosae questiones de verbi generatione damnantur tomo. 3. 56. b
 quomodo patrem passum fecerunt to. 4. 69. f
 vnum opus patris & filij non agnoscunt to. 4. 73. g
 ex nomine agricolae patrem filio praefecerunt to. 4. 183. g
 in Photini dogma relabuntur tomo. 4. 77. c

in quas sectas sunt diuisi to. 4. 56. f. 2
 maiore sacrilegio detragant Dei filio quam diabolum to. 4. 70. c. 97. d
 deterioris sunt gentilibus tomo. 4. 58. f. 91. c
 & Iudaei perfidos tomo. 4. 63. b. 70. g. to. 5. 51. a
 magisque increduli quam daemones to. 5. 65. f
 more Iudaeorum audire nolunt tomo. 4. 67. h
 velut Iudaei capones miscent aquam cum vino, diuinam humanamque generationem confundentes tomo. 4. 72. d
 eorum fraudulenta confessio tomo. 4. 75. d
 patris sui diaboli opera faciunt to. 4. 92. a. b
 quomodo verbum, substantiam in Dei filio intelligunt to. 4. 60. g. h. 75. a. 131. g. 135. c. f
 eorum quaestiones impiae & blasphemiae refutantur to. 4. 123. c. 5. 50. e. d
 quanta sit eorum perfidia tomo. 3. 66. a. b
 amplius quereutes quam debent, spiritum erroris inuenerunt to. 5. 47. 2
 eos sub lapsum similitudine praecipue excipit Ambrosius to. 3. 61. c. d
 illis displicebat redemptio captiuorum to. 4. 30. e
 etiam armis militaribus Ecclesiam oppugnant to. 3. 84. a
 antichristi Iohanne vocati sunt tomo. 4. 68. b
 eorum disceptatio cum Ambrosio & aliis Episcopis in Concilio Aquileiensi to. 5. 84. a. & seq.
 Christi laudes ferre non possunt, cuius infirmitatem praedicant to. 5. 50. a
 cum Iudaeis & gentilibus conueniunt, Chrilium creaturam dicendo tomo. 5. 100. g
 eorum temeritas contra aeternitatem verbi reuocatur to. 4. 43. b
 confutantur & refelluntur ex pluribus scripturae locis to. 1. 319. c. f. 49. g. h. 1. 3. 20. d. 2. 4. 8. b. 1. 4. 72. c. 73. g. 79. f. g
 eorum argumenta & obiectiones contra filij diuinitatem diluuntur to. 4. 55. h. 56. h. 57. f. g. h. 62. c. 72. c. 77. c. 78. 79. c. 79. h. 82. a. h. 83. a. f. g. 85. h. 87. c. 88. a. b. 91. a. b. 95. a. b. 130. c. d. 130. h. 131. a. f. g. 133. e. f
Ariani, & alij plures deos inducentes arguuntur to. 3. 81. c
 Ariana impietas antichristo tribuitur quod Christo negat to. 3. 97. f. g
 Ariana haeresis ex omnibus haeresibus venena collegit to. 4. 68. a. b
 Arianae perfidiam ex Italia eiecitant gratulatur Ambrosius to. 3. 49. g. h
 arma spiritualia to. 5. 120. h
 arma lucis sunt adus boni tomo. 3. 154. e
 arma quomodo praebemus diabolo, item Deo to. 3. 131. c. f
 arma iustitiae perimunt iniquitatem to. 3. 104. c
 arma spiritualis militiae sunt fortia to. 4. 211. b
 arma iusti quae sunt to. 4. 2. g
 arma fidei nostrae quae to. 5. 4. b
 arma abstinentiae non deponenda to. 5. 25. h

ipſa eſt accuſatrix auari in tribunali diuino to. 5. 45. b
 auaritia mentis, inſatiabilem facit to. 5. 123. c
 auaritia cæca eſt, ſed fraudum ingenio occultata to. 5. 70. e
 quanta mala pariat ro. 2. 312. d. e. tom. 4. 19. h. 30. a. to. 5. 110. e. f
 rapiendo non expletur to. 2. 129. c
 aures diuitiis obſtruit, ne audiat in quos vñs bona ſua impendere debeat to. 5. 45. f
 eius inſalutem quam obſtet benignitati Dei to. 5. 43. f. g
 auaritia militat diabolo, fides Deo to. 2. 350. a
 auaritiæ emolumentum ad ſucceſſorũ iura non peruenit to. 4. 35. e
 Auarus in uocẽ ſenerat, iuſtus per diſpẽ to. 2. 333. c
 à cognitione diuinitatis vigorem ſuæ mentis auerit to. 2. 321. b
 eius cogitationes & ſermones quales ſunt to. 2. 146. f
 ſoli ſterilitas quæ ſua eſt auaro to. 1. 76. f
 auari conditiones to. 2. 450. h. 451. a
 auarus aliena rapiendo, quo plura inuaſerit, eo maiora deſiderat tom. 2. 372. h
 ei ſape inimicus & ingratuſ ſuccedit to. 2. 330. b
 & quæ ipſe ſumma ſollicitudine cõgexit, præcipui ſape effuſione diſſipat hec luxurioſus tom. 4. 18. h
 auarus omnis impius eſt, & ſibi & ceteris nocens to. 3. 276. g
 auaritia in tenebris ſemper verſatur tom. 1. 265. f. g
 auarus clauduit anguſtis ſuæ inſubis to. 2. 436. a
 non poteſt eſſe amator fraternitatis to. 3. 277. b
 nec poteſt eſſe patiens ibid.
 auari maleſtabilis conditio deſcribitur to. 3. 42. a
 & eius mores to. 3. 209. c. f
 auarus deſcribitur: & cui comparatur to. 5. 44. g. h. 45. a
 auarus nunquam quieſcit tom. 3. 277. b
 eius mens metallo comparatur tom. 2. 307. b
 auarus gulæ indulgentiſſimilis tom. 5. 43. h
 & ſimilis inſaniens to. 5. 44. h
 ſemper autem cogitat, & omnia in aurum conuertit ibid.
 gratius aurum inuenitur quam ſolem ibid.
 quanto plus inuenierit, tanto amplius querit to. 5. 44. h
 auari ſtudioſe opes congregant vanitates, & neſcientis cui relinquar heredi to. 2. 350. a. b. to. 4. 18. h
 eius miſeria & confuſio ante tribunal Dei, in quo nullus ei deſenſor aſiſter to. 5. 45. b
 vox eius bruti animalis eſt tom. 5. 45. d
 auarus alienoſe paſcit damno: & alterius egetas, præda illi eſt to. 5. 70. f
 totus ſeruus eſt carnis to. 45. d
 & totius boni egenus to. 45. f
 auarus diues reprehenditur, & quam deteſtandum ſit eius crimen oſtenditur to. 5. 44. 45. 46

Auari ſibi videntur argui & induſtrij to. 2. 351. g
 ſape cupitis fraudantur tom. 4. 37. e. & ſeqq.
 Giezi leproſi poſſident to. 3. 33. b
 ſerui ſunt mammonæ to. 4. 48. d
 conæ magnæ non interfunt tom. 3. 77. h. 28. a
 Auditor legis Deus eſt to. 3. 84. f
 auctor vitæ & ſalutis Chriſtus to. 3. 159. g. 182. e
 auctor peccati diabolus to. 3. 134. d
 Auditoris legis ceſſat circa eum qui liberatus eſt à peccato to. 3. 131. g
 auctoritas & ordo legis non erat ante Moſen to. 3. 132. f
 auctoritas hominis in ſtatu innocentie to. 3. 136. e
 auctoritas iuſtitie naturalis peccandi conſuetudine obtorqueretur tom. 3. 150. d
 auctoritas magiſterij minuitur ſi accipiatur ab eo qui debet argui to. 3. 172. f
 Audacia impunitate nutritur tom. 1. 88. a
 Audire quis dicatur to. 2. 504. c
 audire omnibus iure naturæ commune eſt to. 2. 475. f
 audire, & non recordari, vanum to. 4. 48. c
 audire quem delectant turpia, alterum loqui provocat to. 4. 7. b
 audit L. omnis etiam tacentes tom. 4. 16. c
 audire vocem Dei qui dicantur tom. 4. 68. a
 audire non vult qui non credit tom. 4. 68. a
 audire non vult qui non credit tom. 4. 68. a
 audire quomodo ſpiritus ſanctus dicatur to. 4. 117. b
 audire non eſt in noſtra poteſtate, loqui vero in nobis eſt to. 4. 210. c
 audire & auditus percipere quid diſſerant to. 2. 389. f
 audiendi munus quam præclarum & vile to. 1. 50. d
 audiendi officium quanti momenti ſit to. 2. 475. h
 audiendum eſt prius & tacendi, quam loquendum to. 4. 7. e
 audiendum plus, quam loquendum to. 5. 127. g
 audientes legem ſi peccent, inexcusabiles ſunt to. 3. 153. c
 Auditor quando proſiciat to. 5. 62. f
 auditores legis & factores qui tom. 3. 119. e. f
 auditorum perſonæ conſiderandæ to. 3. 57. c
 auditorum deuotio virtutem loquendi addit concionatori to. 5. 9. g
 Auditor in homine quam excellentes patriæ fructus to. 1. 50. g. h
 licet eo ſape fallatur to. 1. 144. d
 auditus ad fidem pertinet tom. 3. 35. a. b
 Auertio à Deo eſt propriæ voluntatis to. 4. 257. a. b
 Aues dulci cantu ortus dierum ac noctiũ proſequuntur to. 1. 35. c
 propter viles eſcas gratias Deo agunt to. 2. 537. h
 eas diuina providentia nutrit tom. 3. 70. b
 volando aerem ſecant to. 1. 36. b

curalis indigeant ibid.
 & cur omnes habeant pedes to. 1. 16. c
 earum eſca cibulque varius tom. 1. 36. c. d
 cur aliquæ vinguibus armentur ibid.
 quæ aliarum copulationes & confortia declinant ibid.
 genera quedam earum manent ſemper in locis, quedam ſunt aduentitia to. 1. 36. e
 nonnullæ manifeſtæ, aliquæ vero minime to. 1. 36. e
 earum natura moreſque diuerſi ibid.
 cur diuerſa genera pedum habeant to. 1. 39. g. h
 aues ſpirituales in Chriſti ramis requieſcentes to. 3. 76. b. c
 aues, mala ſignificatione in ſcripturis to. 3. 61. a. b. h
 aures & feræ vocis delectatione mulcentur to. 2. 308. c
 Augures, haruſpices, & ſimiles grauius pueriendi to. 5. 23. d
 Auguſtus Cæſar Gothiſ & Armeniſ non imperabat to. 3. 13. c
 eo regnante pax per vniuerſum orbem facta eſt to. 5. 205. d
 Auditas hominum quanta ſit tom. 1. 31. f. g
 Aurei triginta, prætium Chriſti venditi to. 4. 126. g
 Aures quam ingenioſe à natura conſtitutæ to. 1. 50. d. 86. e
 aures ſuam quomodo Deus inclinet to. 3. 58. g
 aures habent aliqui, & audire myſteria non poliunt to. 2. 368. c
 aures extra Eccleſiam non habentur to. 3. 102. b
 earum ornamentum quid ſit tom. 4. 231. a
 aures quæ amputantur, myſtice quæ ſunt to. 3. 101. h. 102. a. & ſeqq.
 eas auertere quando debemus tom. 3. 379. h. to. 4. 7. b
 aurium onera & vulnera tom. 4. 221. c. 235. a
 aures in exorciſmo cur tangantur to. 4. 167. c
 Auricula ſermo amputata & ſanæ quid ſignificet to. 3. 101. g. h. & ſeqq.
 Auricula quomodo conſiciatur, & quid ſignificet to. 5. 277. f. g
 Aurora oculos quo dampnoſe reſtruit mundo to. 2. 318. a
 Aurum quandoque prudentes ſignificat to. 1. 55. e
 & quandoque ſapientiam tom. 5. 187. f. 225. f. g
 incredunt mentem piam, qua Deo ſeruimus to. 1. 225. o
 & aliquando doctrinam bonam to. 3. 167. c
 Aurum qui appetit, fidẽ prodigit to. 5. 70. e
 illius cupiditas vitanda to. 4. 18. g. h
 quæ materia eſt perſidia tom. 3. 237. d
 & offenſionis potius quam commendationis cauſa to. 1. 268. b
 Auri congerendi ſtadium damnatur to. 3. 62. e
 aurum & argentum onus eſt querentis, ſuſceptus heredis to. 5. 144. d
 igne meliorantur, non conſumuntur ibid.

his est materica, nec pretiosum natura,
sed hominum voluntate t. 5. 48. g
cui autem querit, pius iusto se obliu-
l laeius exemplum de iustitia & ini-
stia to. 2. 312. h. 319. a
autum & argenteum spirituale, sensus
bonus & verbum optimum t. 5. 14. d. 4.
aurum bonum, sanguis est Christi to. 2.
319. a

Auentius Arianus pseudoeписcopus to.
5. 49. g. 50. e. 50. f. g. 100. h
Mediolanensem ecclesiam armis occu-
pauerat to. 4. 112. g
gesta illius crudelia & sacrilega to. 5. 49.
g. 50. b
mutato nomine Mercurinum se appel-
lauit to. 5. 51. b
à gentilibus etiam damnatus tom. 5.
50. e
fideles rebaptizandos esse putauit to. 5.
51. d
cum Antheos coram Valentiniano
In p. d. putare volebat to. 5. 50. h. 51. a.
e. e

Aues à Græc's dictus Euphrates tom. 1.
56. a

Auxilium Domini quando postulat
to. 2. 312. e. 357. h
auxilium salutis certum vbi sit tom. 4.
478. a
auxilium Dei studiis nostris cooperatur
to. 3. 19. a. b. & seq.
meritis proficit, non elatis tom. 3.
261. a
auxilium homini proutum est per legem
to. 3. 134. a
auxilium Christi in tribulationibus ex
promissione to. 3. 141. c
auxilium à Deo petendum est in tribu-
lationibus to. 3. 102. c
auxilio Dei in omnibus opus est to. 5.
315. d
eius essentia, pro absentia accipitur to.
5. 134. d
illud sentite, diuine gratie munus est
ibid. e

Azuma subcinericia mystice explicatur
to. 1. 72. g
azuma quid sit to. 3. 170. g
accipitur aliquando in scriptura pro
nouitate ibid.
azuma sinceritatis & veritatis vidit
Moyse & quid hoc sit to. 4. 19. f
azuma comedere in pascha septē dies,
quid to. 5. 28. e
aeterni deprecationis vel aeternae dignitas to.
2. 507. d

B.

Babylon quid significet to. 2. 311. c
Babylon cinis diaboli ex omnibus
reprobis constat to. 5. 212. e
eius ruina duplex to. 5. 227. b
ex ea non corpore, sed mente exeun-
dam ibid. c
eius plagae quae sint ibid. d
Babylonica populi captiuitas mystice con-
sideratur to. 3. 98. f. g
Babylonice turris confusio linguarum
to. 4. 257. g
Babylonij primi idololatrie to. 3. 116. g
Baculus nucinus quid significet tomo. 1.
246. b
Baculus legis in manducatione agni

consideratur to. 3. 110. b. c
Bathel interpretatur, domus Dei tom. 1.
103. h. 121. b
vel domus panis to. 1. 166. c

Balaam Chaldaeus fallaciae plenus ac doli
to. 1. 220. f
magus maleficus to. 1. 232. c. d
cur prophetae gratiam obdudnerit to. 1.
220. f
aliud cupiebat, & aliud mentis excessu
loquebatur to. 1. 220. h
dignam iniquitatis suae mercedem ac-
cepit to. 1. 221. a
fornicationis enim & sacrilegij consi-
liarius fuit to. 1. 221. b. to. 5. 184. c. d
non est electus à Deo vt propheta, sed
tentatus vt diuinus to. 1. 221. c
quomodo petebat vt anima sua de fice-
ret in animis iustorum to. 2. 483. a. to. 4.
106. f. g
qua morte mori optauerit to. 3. 61. d
angelus ad eum mittitur to. 4. 89. h
eius anima in typo populi gentilis an-
gelum videt to. 3. 95. a. b

Balio strenuus miles à Maximo viuis exu-
ri iussu Cabillae to. 5. 157. h

Balneum aduentus lauandi causa, quadran-
tem soluebant to. 3. 75. e

in balneis filij cum parentibus, & gene-
ri cum lucris Romae non lauabant to.
13. c

Balanus ab odoratis lignis vt lacryma su-
dat to. 1. 21. d

Baneiam quid significet to. 1. 129. g
Baptismus ad salutem necessarius to. 1. 130.
e. f. 260. a. 249. f

Ianna est sacramentorum tomo. 3. 107. g
diuino con. filio institutus est to. 3. 47.
d. e

in eo redimit hominem to. 1. 217. g
in eo iustitia omnis constituta est to. 4.
68. d

non potest reiterari to. 2. 225. c. 1. 297.
d. c. f. g. to. 4. 191. c. to. 5. 30. c

velut ignis quidam peccata consumit.
1. 259. h

eius virtus & praedantia tom. 1. 260.
a. b

item efficacia, & inuisibilis ablutio to.
3. 130. g. h

& eff. ctes admirabiles tom. 4. 227. f. g
20. c. to. 5. 30. b. 132. e

eiusdem dona quam multa sint tom. 3.
125. a

& eius gratia quanta to. 2. 521. a
per illum saluatur iustitia, necatur ini-
stia to. 5. 21. f

culpam soluit, non legem: scilicet biga-
miam, & impedimenta ad electionem
muneris & ordinationis pietatis gaudium
to. 4. 19. c. d. to. 5. 121. b. c

eius aqua gratiam quam à Christo susce-
pit, in Christianos refundit to. 5. 42. f

baptismi sacramentum admirantur et-
iam angeli to. 4. 172. g. h

baptismus peccatorum diluuium est to. 5.
21. f

& sepultura criminum, ac renouatio
vircutum to. 5. 19. h

mors est peccatorum, & interioris ho-
minis renouatio tom. 3. 61. d. 83. e. f. g.

279. h
baptismi sacramentum omnia peccata
abluat & dimittit to. 2. 432. d. to. 3. 18. a.

32. a. 84. f. 125. a. to. 4. 183. f. 249. g
in eo totus exterior homo interit to. 4.
40. c. d

& verus homo cruci affigitur to. 4. 19. f. 8.
typus est mortis & resurrectionis Chri-
sti to. 3. 83. e. f. g

baptismi sacramentum perfectum sub-
sidium to. 2. 393. d

tamen fructu interdum caret to. 3. 4. d
cur in aqua institutum to. 3. 4. d

per illud quid operetur Christus to. 2.
393. f

baptismi suscipiendi adhortatio tom. 3.
19. g. h

baptismus triplex to. 2. 421. g. h
baptismus ignis quis, & in igne quis ba-
ptizet to. 2. 421. h. to. 4. 40. c. d

baptismo Ægyptius mergitur, Hebraeus
resurgit to. 2. 533. h. to. 4. 40. c. d

baptismus suscipiens iustificat Deum
& quare to. 2. 491. e

baptismi salutaris sacramentum quo-
modo saluatur accipitur to. 3. 4. d

baptismus salutare lauacrum to. 3. 7. e
eo in naturae primordia reformatur
to. 3. 7. f

& ab omnibus delictorum maculis ab-
luimur, ac caelesti gratia consecramur
to. 3. 28. 29.

baptismi sacramento dum corpus ab-
lutur, anima mundatur tom. 3. 18. d.

to. 5. 132. e
& mentis maculae ablouuntur tom. 3.
32. f

baptismus vt immundi accipiant Chri-
stus mundus baptizatur tom. 3. 19. h.

20. a
baptismi regeneratione Deus & Chri-
sti & omnium pater est to. 3. 22. c

eius gratia inuisibilis per visibilia effe-
cta in baptismo Christi declaratur to. 3.
18. 29.

& per nubem & mare figuratur tom. 3.
44. h

baptismi gratia & effectus in Naaman
baptismo figurata to. 3. 32. g

in primis regeneratione filij Dei effici-
tur to. 3. 38. a

baptismo emergentes veste induen-
tur: hanc seruare mystice admonet to. 3.
38. c

in eo est confessio & venia peccato-
rum to. 3. 47. d

baptismi facit fons, quo immunda la-
uantur, atenta humescunt, ardor re-
stinguitur to. 3. 67. a

baptismi sanctificatio, & lauacri gratia,
per quam renascimur, & fructuosi sum-
us to. 3. 74. f

per eius gratiam mortui saeculo, Chri-
sto resurgimus to. 3. 75. a

baptismi gratia & renouatio to. 3. 87. f
eius beneficia to. 3. 27. c. d

baptismus suscipientes, Trinitatem
constitunt to. 3. 89. b

baptismus ex aqua & spiritu omnium
peccata diluit to. 3. 94. f

baptismo initiati renuntiant mundo,
sed pauci seruant to. 3. 95. c

baptismi promissio, & contractus cum
Deo quam grauis ibid.

baptismi spiritualis lauacri regeneratio
to. 1. 130. c

in eo gratia Dei non requirit gemitum
aut opus aliquod: sed solum ex cor-
de pro-

de professione c.3.150.a.b
baptismus vnus in Ecclesia to.4.159.1.f
qui est in nomine Trinitatis to.4.155.f
163.h.164.a
& vnus in omnibus to.3.185.f.d
& quid requirit to.3.107.b
patientiam docet to.4.110
mundatio animæ est , non corporis
ibid.
baptismus plenus est cum inuocatione
patris & filij & spiritus sancti tom.4.
101.d
baptismi forma per mysterium Trini-
tatis tom.3.126.f.tom.4.54.g.91.b.103.
c.123.h.163.h.169.h
in ea Trinitas & vnitas comprehendit-
tur to.4.54.g
baptismi dignitas to.4.163.b
eius typus & figura in variis rebus de-
signata tom.1.159.g.h.to.4.169.f.g.to.5.
199.e.f.201.g
primum in exordio mundi tom.4.109
in diluio & arca Noe to.3.100.g.to.4.
163.d.168.g.157.f
in transitu maris Rubri to.1.393.c.to.3.
180.e.to.4.40.d.198.g.120.g.163.e.to.
5.168.g
in Iordanis diuisione to.3.7.e.f
baptismus in aqua & spiritu tom.4.
103.e
in Spiritu sancto & igne to.4.107.g
& quis baptizetur Spiritu sancto to.4.
106.b
baptismus in nomine Christi tom.4.
101.c
& in nomine Spiritus sancti tom.4.101.c
ibid.c.m
in baptismo insufflatio , interrogatio-
nes, responsiones, lectio, vinctio, abren-
unciatio omnium to.3.215.g.4.163.
a.164.e.167.g.170.f.g.171.d
in eo tres meriones quomodo olim
fiebant to.4.101.f
baptismi ritus : & quibus in eo renun-
tiamus to.4.163.b
eius mysterij vetulas to.4.163.c
in eo tres testes, aqua sanguis & spiritus
to.4.103.e.f.163.h
& Trinitatis inuocatio to.4.170.b
& qualis de Trinitate fides to.4.164.e
item in eo sacerdos, & leuitus to.4.170.
b.d.171.d
baptismus peccati originale & actuale
tollit to.4.164.g
quomodo mundat secundum legem
& secundum Euangelium to.4.164.h
ad resurrectionem & viuificationem
naturæ humanæ innocens to.4.170.c
in baptismo sacerdotis inuocatio &
spiritus sancti infusio to.4.171.g
baptismus in die Pasche celebrari solit-
us to.4.208.b
consilium Dei est to.4.170.e
& crucis sacramentum to.4.170.g
baptismi fons sepulchri quædam for-
ma est to.4.171.b
baptismo non regenerati pereunt to.4.
160.a
baptismo in expandis culpis quodam-
modo succedit elemosyna to.3.10.b
eius gratia occidua vitæ nostre resui-
scunt to.5.38.e
baptismi aqua sacramentum dicitur to.
3.100.a
quæ gehennæ flammæ consumit, nec

ipfa ab igne peccatorum consumitur
to.5.30.a.b
baptisinalis inuocatio aquæ com-
paratur to.4.38.e.f
eius mysterium cum Dominus bap-
tizaretur institutum fuit to.5.10.f
qua ratione baptismus quo nos ab-
luimus , gratior dici possit eo quo
Christus à Ioanne baptizatus est to.5.
42.g.h
baptismus semel, elemosyna quoties
eam feceris, veniam pollicetur tom.5.
30.c
baptismi Naaman leprosi mystica ex-
positio to.3.32.e.f.g
baptismus noster passio Christi est, to.
3.104.h
baptismi & penitentiae vnum myste-
rium to.4.185.f
baptismus laboriosus , penitentia est
to.3.125.a
baptismus lacrymarum peccatori sine-
detur to.3.41.a
baptismus perditorum non mundat to.
4.164.b
baptismus iterabant Nouatiani to.4.
185.c
baptismus paruulorum to.4.260.h
illum tolerabant Pelagiani tom.5.
132.c
baptismus ad finem vitæ differre
nonnulli to.4.149.c
quos Ambrosius arguit to.5.80.b
Baptismus : hristi oculus gratiarum dicitur
to.2.337.b
baptismus vnicus Christi, omnium de-
lect peccata to.3.90.a
est baptismo Christi pater in voce , &
spiritus sanctus in columbæ specie ad-
fuerit to.5.10.b.c.d.11.g
baptismus Christi aquas sanctificauit,
& in nostrum baptismum inundaue-
it to.5.11.e
eius celebritas quare à Græcis Epipha-
nia dicantur to.5.11.f
baptismus Christi nobis est sepultura.
quæ in eo peccatis mortuatur to.5.
33.b
eo demones cortuerunt , mundus à
culpa mundatus , & ignis gehennæ ex-
tinctus to.5.12.a.b
baptismus Christi, desertum, ieiunium
& tentatio recto ordine disposita to.3.
27.28
baptismus Christi cur Ioannes petie-
rit, & non accepit to.5.41.a
cum soluant qui semel baptizatos re-
baptizandos putant to.5.51.d
Baptismus Ioannis non querendus am-
plius , cum Christi baptismo saluemur
to.5.6.e
baptismus Ioannis oculus suppliciorum
dicitur to.2.337.b.482.a
ad eum quis veniet, & quis ad bap-
tismum Christi to.2.482.a
baptismi Ioannis & Christi differentia
to.3.18.c.d
Baptismata plurima præcesserunt verum
Christi baptismum to.1.217.h
baptismata legis multa & diuersa to.4.
169.d.191.f
baptismorum diluuium to.5.12.b
Baptismalis aquæ efficacia ex verbo Dei,
cui omnia obediunt to.3.34.g
baptismalis iustificatio sine labore &

operibus penitentiae tom.3.124.g.h.
125.a
Baptisterium , secundum tabernaculum
to.4.172.e
Baptizare minus est quam euangelizare
to.3.162.f.g
baptizati eligens , supplicia præuidet
to.2.337.b
qui baptizatur , descendit in mortem
Christi , & ascendit in resurrectionem
eius to.2.338.b.c
baptizari in non quibus dicitur, & quis
in Ain to.2.482
baptizari inuisibiliter to.3.166.g
baptizari in lacte qui dicantur tom.2.
482.c
baptizatur vnus Christus, & omnes la-
uit to.3.10.a.b
baptizati pro mortuis olim quid fa-
lebant to.3.192.e
baptizati à Ioanne cur voluit Christus
to.3.19.a.d. & seq.to.5.10.b
& cur a sermo Dominus to.5.8.e
acertiam inter peccatores to.5.11.h
baptizari volens Christus à Ioanne, ma-
gnam humilitatem ostendit to.5.11.h
baptizandi mos in Epiphania Domini
to.3.5.c.d
baptizandi nomen dabant ibid.
Baptizatus si errauit , quid ei faciendum
to.1.338.e
baptizatus nisi quis sit , ad virtutis cer-
tamen non admittitur to.3.27.28.
aliquando non baptizatus consecutus
est remissionem peccatorum to.3.166.f
baptizatus quæ considerare debeat to.
4.167.c
baptizati ad altare accedebant to.4.171.
h.172.h.173.a
& corpus Christi accipiebant to.4.175.b
baptizati ante & post Christi resurre-
ctionem in quo differant to.3.126.e.f
baptizati iam non debent peccare to.3.
130.f.g.h
baptizati Christum induunt tom.3.
227.e
Barabbas, Latine patris filius dicitur to.3.
105.a
quid significet quod à Iudeis Christo
pzelatus sit ibid.
Barabbas hædum Iudei petebant,
nobis agnus immolatur to.3.81.f
Barabafides celebratur to.1.56.b
Barbari etiam pudoris curam habent,
& naturæ ius non ignorant to.1.104.c
barbaros quos intelligebat Paulus to.3.
115.f
Barbatiuanus hæreticus mericum abstin-
dit virginiam negabat to.5.117.d
eius errores confutantur tom.5.117.d.
e.f
Barnabas Marcum socium assumpsit to.4.
28.a
Basilan confusioem significat tom.1.
197.g
Basilanus episcopus Landensis tom.5.87.
f.88.e.91.a
basilicam quam condidit Apostolorum
nomine, consecrauit to.5.160.b
Basilica extramurana & intramurana to.5.
101.b
basilica baptisterij to.5.101.c
basilica Faustæ to.5.145.d
basilica Ambrosiana ibid.
basilicæ plurimæ à Iudeis tempore Iu-

liani incensa t. 5. 10. 5. c.
 basilicatum dedicatio to. 5. 15. 5. c.
 Passilis hæretici Evangelium to. 3. 3. c.
 Basiliscus noxius serpens, & eius proprie-
 tas to. 2. 4. 5. 3. h.
 Baithael sapientia dicitur, interpretatione
 autem Latina, filia Dei to. 1. 17. 3. c.
 vel domus sapientie to. 5. 1. 14. b.
 Bauro Transfhenanus Comes Valentin-
 nianus, & magister militum to. 5. 10. 5. c.
 157. c. e.
 B:ata vita quid sit to. 4. 2. 0. h. 2. 2. c.
 honestate acquiritur to. 4. 2. 0. h.
 in quo consistat to. 4. 2. 2. c.
 Beatitudo perfecta ex quibus consistat bo-
 nis to. 1. 12. 6. g.
 beatitudo vite in conscientia pura ha-
 beat to. 1. 15. 5. b.
 ligno paradisi comparatur tom. 2. 3. 13.
 h. 3. 14. a.
 in hoc fluctuanti corpore esse non pos-
 set to. 2. 4. 6. 0. d. e.
 eam corporis aduerfa non minuitur to.
 1. 15. 5. b. 167. a.
 beatitudinis fructum ea non habent
 quæ virtutis non habent sensum to. 2.
 3. 10. d.
 beatitudo omnia à Domino est: & bea-
 nus vir quis to. 2. 4. 3. 1. c.
 beatitudinis affectu vere animam effi-
 cit immortalis to. 3. 6. 1. c.
 beatitudo eorum qui nato Christo ius-
 tificati sunt to. 3. 12. 4. g. & seqq.
 beatitudo singulorum vnde æstimanda
 to. 4. 2. 1. c. 2. 1. a.
 inde incipit iudicio diuino, vnde æsti-
 ma æstimatur humano to. 4. 5. 5. g.
 de beatitudine variz philosophorum
 sententiz to. 4. 2. 1. b. c.
 eam in quo collocet scriptura diuina
 to. 4. 2. 1. b.
 quibus rebus acquiratur to. 4. 2. 1. g.
 virtute sola acquiratur to. 4. 2. 2. c.
 quomodo in doloribus esse possit to.
 4. 2. 1. g. h.
 illam impediunt ea quæ videntur bona,
 & quæ illa sunt to. 4. 2. 2. b.
 beatitudo in hoc mundo præparari po-
 test, possideri non potest to. 5. 7. 3. c.
 eius species tres to. 5. 17. 9. c.
 beatitudo cælestis quanta sit, ab iis solis
 qui eam possident, sciri potest tom. 5.
 18. 1. a.
 beatitudinum octo ordo exquiratur &
 explicatur tom. 3. 4. 0. f. 4. 1. & seqq. tom.
 4. 5. g. h.
 earum varis numerus apud Matthæi
 & Lucam consideratur to. 3. 4. 0. e. 4. 1. f.
 eas explicando diuersa quadam ratio-
 ne procedunt Matthæus & Lucas to. 3.
 4. 0. c.
 Beatus qui catnis passiones domitas ha-
 bet to. 1. 12. 3. d.
 qui peccatum declinat to. 1. 15. 8. c.
 qui à voluptate non inclinatur tom. 1.
 17. 0. e.
 beatus vir in nullam miseriã incidere
 potest to. 1. 15. 6. e.
 beatus statim non est qui non est im-
 pius aut peccator & quare to. 2. 3. 10. c.
 beatus iure dicitur qui vitam claudat si-
 ne culpa, & quare ibid.
 beatus qui intelligit super egenum, &
 pauperem, cur dictum, & non potius,
 intellexerit ibid.

beatus cur dicatur quia cõsilio impio-
 rum temperauit to. 2. 3. 10. d.
 beatus quis non sit to. 2. 3. 10. h.
 beatus qui non semel aut bis, sed qui
 per omne vitæ tempus temperat à ma-
 lo to. 2. 3. 10. d.
 beatus erit qui tria iure seruauerit: &
 quæ ea sint to. 2. 3. 10. h.
 beatus qui abstinet à peccatis cõsilio,
 ratione, prudentia to. 2. 3. 12. g. h.
 qui tribulatione non frangitur, & legē
 sequitur to. 2. 3. 13. h.
 qui est imitator Iesu Christi to. 2. 3. 14. a.
 qui lacessitus non irascitur to. 2. 3. 14. b.
 qui compatitur pauperi to. 2. 3. 15. e.
 qui humilitate magis gloriatur quam
 potestate to. 2. 4. 7. 1. h. 4. 7. 2. a.
 qui intelligit super Christi inopiam &
 paupertatem to. 2. 3. 15. f.
 qui nõ iudicat semetipsum in eo quod
 probat to. 3. 15. 6. d. c.
 beatus cui dedit Deus firmamentũ,
 ne deficere possit in illius vitæ tramite
 to. 2. 3. 6. 6. b.
 beatus est qui pauperum necessitati
 subuenit to. 4. 4. b. c.
 beatus quomodo esse quis possit tom.
 4. 19. a.
 beatus, cuius stratum, id est corpus Do-
 minus in infirmitate versat to. 5. 2. a.
 & qui vel in senectute, vel ipsa etiam
 instante morte respicit to. 5. 5. 2. d.
 beatus quid dicat scriptura tom. 4. 2. 1. f.
 beatus est non in passione esse, sed vi-
 ctorem esse passionis to. 4. 2. 2. c.
 Beati qui vere sint to. 5. 17. 9. c.
 beatorum epulæ, impiorum fames in
 Leuit publicani conuiuio figurata to. 3.
 3. 7. c.
 beatorum perfecta vnio & concordia
 to. 3. 6. 1. c.
 beati gloriæ mercedem æqualem non
 habent to. 3. 8. 0. b.
 beati qui iudicantur in hoc seculo ipsi
 se miseros putant to. 4. 4. h.
 beatorum quique tanto est, quanto plus
 in illo dominæ gratiæ quam humanæ a-
 ctus omis est to. 5. 13. 4. h.
 Beelzebub interpretatur, Dominus A-
 quilonis, & diabolus designat tom. 2.
 2. 4. c.
 Belisimulacrum idololatriæ exordium to.
 3. 11. 6. g.
 Bellicus infidelis ægritudine correptus
 credidit in Christum, & cepit conua-
 lescente to. 5. 12. 4. h. 14. 5. h.
 Bellum in nobis ipsis est to. 2. 4. 4. 5. c.
 belli tempus quando to. 2. 4. 7. 7. f.
 bellum internum maius malum est
 quam externum to. 3. 14. 1. f.
 in bello etiam fides & iustitia seruanda
 est to. 4. 11. e. f.
 eius studium à sacerdotis officio alienũ
 videtur to. 4. 14. b.
 bellum nunquam nisi lacessitus Dauid
 intulit ibid.
 & nisi consulto Domino to. 4. 14. c.
 & in eo prudentiam fortitudinis comi-
 tem adhibuit to. 4. 14. b. c.
 bella interna quam multa sustineamus
 to. 3. 9. 7. d.
 bella auctore vsque ad fines terræ, quid
 sit to. 1. 3. 8. c.
 bellorum damna & mala describuntur
 to. 4. 14. 8. c. d.

bellorum tumultus, propinqui iudicii
 nos admonent to. 5. 7. 7. a.
 bellatorum præfida diuinam sapen-
 tiam non merentur to. 5. 5. 1. c.
 bellica disciplina quomodo acquiratur
 to. 4. 3. f.
 bellica virtute insignes multi floruerunt
 to. 4. 15. g.
 in bellica fortitudine non mediocriter
 est honestiæ decori forma to. 4. 16. b. c.
 bellicæ rebus summam gloriam maio-
 res nostri retulerunt to. 4. 14. b.
 in iis spectandum, iusta bella an iniusta
 sint ibid.
 Benacus lacus mari non miscetur tom. 1.
 15. a.
 Bene fenescit, qui bene fenescit to. 3. 2. 8.
 d. bene velle non satis est, sed etiam be-
 neficere to. 4. 11. g.
 benefacta, male cogitata non probat
 Deus tom. 3. 5. f.
 Beneficere nõ satis est, nisi id ex bona vo-
 luntate proficiatur to. 4. 11. g.
 bene vivere, nature lege admonemur
 to. 3. 12. 8. d. e.
 Benedicuntur oblationes in primitiis
 Ecclesiæ to. 3. 18. g.
 Benedictio Dei sanctificationis & gratia-
 rum collatio est to. 1. 19. 5. a.
 est etiam abundantia frumenti & vini
 to. 1. 21. c.
 benedictionem quis non det tom. 2.
 3. 7. h.
 benedictio Christi, & gratiarum actio
 quid diuersitatis habeat to. 3. 5. 5. c.
 benedictionis abundantia est signu-
 ritus to. 3. 15. 8. f.
 benedictio non datur spermentis
 Christum to. 3. 2. 3. c. f.
 benedictiones septem in Apocalypsi
 quibus rebus congruat to. 5. 22. 1. g. h.
 Benedictus in scæula, de patre & filio
 Paulo dicitur to. 3. 11. 7. c.
 Benefactoribus ingrati non debemus ef-
 fere to. 2. 4. 6. 4. e.
 Beneficentia, quæ & liberalitas & beni-
 gentia vocatur, altera ex societatis hu-
 manæ partibus to. 4. 10. h.
 eas retardari non debet, tamen si bene-
 ficium interdum pereat to. 4. 0. b.
 beneficentiam communem quando a-
 mittrimus to. 4. 11. c. d.
 eadem in beneuolentiam & liberalita-
 tem diuiditur atque ex his duobus cõ-
 stat to. 4. 11. g.
 beneficentia non est, vbi nulla est be-
 neuolentia ibid.
 eius opera facienda to. 4. 19. g.
 Beneficium acceptum in rebus secundis
 obliteratur to. 1. 18. 4. b. c.
 beneficii gratiam sequitur censura
 bonæ discipline to. 1. 8. 4. g.
 beneficii gratiæ inaniter videntur qui
 seruunt veteri legi to. 3. 13. f.
 beneficio Saluatoris omnia munda
 sunt to. 3. 15. 1. d.
 beneficium Dei quis irritum faciat to.
 3. 15. 6. a. b.
 beneficium duplici Christus erexit ac re-
 formauit quæ erat lapsa to. 3. 15. 6. h.
 beneficium redemptionis, iustificatio-
 nis, & sanctificationis to. 3. 16. 4. b. 2. 18.
 c. 23. 3. h. 2. 3. 4. 3. 2. 2. 4. f. g.
 beneficii diuini sanguis testis est tom. 3.
 18. 4. a.

quod nonne maius est erga fideles quam
 olim erga Iudæos to. 3.199. f. g
 beneficio tam patris quam filij suble-
 uatum est genus humanum to. 3.220. e
 beneficium reddendum ei, à quo acce-
 pitur to. 4.12. h. 13. a
 nec mensura patis, sed ubertate reddend-
 um ibid.
 in referendo beneficio superiorem nō
 esse, hoc est minorem esse eod. 12. h
 beneficium nō dare cuiquam vix licet,
 non tēdere vero non licet to. 4.13. a
 in reddendo beneficio plus animus
 quam consensus operatur: magisque pra-
 poudat beneuolentia quam possibi-
 litas referendi muneris to. 4.13. e. 29. g
 beneficium plures sunt qui indigent, quā
 qui abundant to. 4.13. e
 beneficium in pauperes magis quam
 in diuites conferendum to. 4.13. f. g
 beneficium quanto melius fit apud bo-
 nos quam apud malos locare to. 4.
 29. g
 beneficium largientis præbent magis
 quam suscipienti permanet to. 5.42. h
 44. d
 quod à principio est beneficium, vñ &
 reate fit debitum to. 5.97. f
 Beneficia à Deo accepta obliuisci non de-
 bimus to. 5.97. f
 beneficia in Iudæos à Deo collata, &
 eorum in gratitudo to. 4.28. e. d
 beneficia diuina copiosa sunt to. 3.6. c
 beneficia referendis virtus mensuram
 necit to. 3.42. e
 beneficia non solum cumulo, aut quā-
 titate, sed aliis conditionibus expendi-
 tur to. 3.42. e
 beneficia Christi erga nos aduersa o-
 mnia superant to. 3.14. b
 eorum memores esse debemus to. 3.
 160. g
 beneficia si præstata sunt, tanto ma-
 gis non aufertenda to. 3.177. b
 beneficiorum Christi erga nos profundi-
 tas to. 3.23. h
 beneficia Dei erga gentiles to. 3.
 254. a
 beneficia plurimos nobis obligare de-
 bemus to. 4.29. e
 Beneficius est qui gratiam cepit, debitor
 quo: reueretur to. 3.41. f
 Beneuolentia non mediocriter est virtus to.
 4.13. e
 pars est beneficentia to. 4.11. h
 sine liberalitate perfectio non est to. 4.
 12. h
 cui & coniuncti est, & ab ea ipsa libera-
 litas proficiscitur to. 4.13. e
 quomodo fit magna to. 4.13. e
 ipsam liberalitatem excedit ibid.
 quomodo in se habeat fortitudinem
 to. 4.13. h
 ex eius fonte procedit amicitia ibid.
 beneuolentia manet, vbi liberalitas de-
 est to. 4.13. e
 eius laudes, vtilitates, & eff:ctus to. 4.
 13. d. e. & seq.
 eam si tollis ex vsu hominum, tanquā
 solem à mundo rueris to. 4.13. e
 beneuolentia facit etiam motum simi-
 litudinem to. 4.13. g
 & in Ecclesia maxime perfeuerat, ibi-
 dem
 quibus tebus ageatur ibid.

ea tantum valere, vt plerumque pignora
 vincat naturæ to. 4.14. b
 eadem facit vt vnus alterum sibi præfer-
 rat to. 4.13. b
 inter dispares mores & studia compa-
 gnanant esse non potest ibid.
 eius velut compar & socius est cum æ-
 quitate iustitia ibid.
 ad conciliandum sibi alios plurimum
 iuuat to. 4.27. f
 beneuolentia Pauli erga Corinthios
 to. 3.169. f
 Beneuolentis se magis quisque credit co-
 silio, quam sapientis to. 4.13. e
 Beniamin iunior Patriarcha interpretatur
 filius dexteræ to. 3.204. d
 Paulum Apostolum præfigurauit to. 3.
 187. b. 183. b. 189. a. b
 Benignitas ad publica & privata iura tuen-
 da necessaria est to. 4.27. f
 & eius commendatio to. 4.30. c
 benignitas Dei grauiora supplicia re-
 probis coaceruat to. 5.73. f
 Berenice Ptolemæi secundum mater, to. 2.
 484. b
 Beryllus quid significet to. 5.239. f
 Betia in Apoc. lypsi antehristum signi-
 ficat to. 5.212. e
 cur septem capita & decem cornua di-
 catur habere to. 5.216. b
 eius numerus, sexcenti sexaginta, to.
 5.218. a
 diabolum item significat, & eius sedes
 sunt heretici to. 5.214. a
 Beſſitz grauidæ coitus abstinent to. 3.8. c
 cur alie angustia, alie prolixa ora ha-
 beant colia to. 1.45. e
 omnes quamuis terribiles & f:re ho-
 minū seruiunt to. 1.46. d
 nihil cum hominibus naturæ commu-
 ni habent to. 1.98. e. f
 cum nocent hominibus, naturæ iura
 non violant to. 1.98. f
 Beth, secunda Hebræorum littera quid si-
 gnificet to. 2.415. b
 Berhania, domus obeditionis interpreta-
 tur to. 2.316. h
 Berhania, Simonis domus, & Christi in
 eam ingressus mystice declaratur to. 3.
 48. e
 Bethleem, domus panis interpretatur to.
 2.532. g. to. 5. e
 & de tribu est Iuda to. 2.533. b
 Bethſabee vxor David, Ecclesiæ typus to.
 3.25. h. 26. a
 & quomodo interpretetur to. 2.46. d
 Bibendum est propter infirmitatem, non
 propter volupstatem to. 5.118. h
 B:gamus licet sine culpa sit, prætorgua
 tamen sacerdotis priuatur to. 4.19. c. d
 to. 5.12. e
 viduas enim ad seruandam viduitatem
 cohortari non possit to. 5.121. d
 Bilabres hordel & tritici, quid to. 5.200. b
 pinarus numerus non est plenus, quia di-
 uisus to. 1.89. c
 vbi in sacris scripturis commendatur,
 & quid significet to. 1.222. h
 idem tamē dicitur etiam perfectus to.
 5.200. b
 Bini cur alicupuli à Christo mittantur, to.
 3.61. g
 Bimpen natura aptura ad conueniendā
 disuncta to. 86. a
 quid mortaliter significet to. 5.194. g.

197. e. f
 Blandicie perfidorum venenatæ sunt t. 4.
 75. e
 Blandicis interdum obrinimus aliqua,
 quæ auctoritate nō possumus t. 3.274. d
 Blaphemari bonum alicuius quid sit t. 3.
 155. g
 blaphematur Deus inter gentes pro-
 pter fideles quomodo to. 3.120. f
 Blaphemia in Spiritum sanctum quæ sit
 to. 3.69. d. e
 blaphemia de Christo, redundat in pa-
 tritem to. 3.120. g
 blaphemia non potest non mala esse:
 & quid mali præter to. 3.141. e
 ea multos tradit satanæ to. 3.270. c. d
 blaphemias antichristi to. 5.217. a
 blaphemiæ impiorum in iudicio paret-
 fient to. 5.225. e
 Bonitas Dei supra meritum nostrum re-
 dundat to. 2.316. b
 bonitas fructus est Spiritus sancti, to. 2.3.
 324. h
 bonitas Dei in omnes est, seueritas in
 paucos: & quomodo seueritas in boni-
 tate sit to. 2.449. d
 bonitas Dei in misericordia q̄ sit, to. 2.449. f
 bonitas popularis est, & aliis abundat,
 omnibusque est grata t. 3.1. 4.4. 2. b
 bonitas affectuosa, popularis simulata
 t. 3.5. e
 bonitas mentis & facti debent consen-
 tire to. 3.5. f
 bonitatem Dei quis agnoscat to. 2.
 401. g. h
 bonitas in homine ex parte, Dei ab-
 solute bonus to. 3.88. h
 bonitas viua & æqualis ritum periorum
 in diuinis to. 3.89. a. b. & seq.
 eadem testimoniis scripturarum affir-
 matur to. 3.89. b. c
 bonitatis substantia ex parte assumpta,
 in filio non degenerat to. 3.89. a
 bonitatis imago, vna bonitas in diuinis
 to. 3.89. c
 bonitas simulata peccatorem non ex-
 cuset to. 3.118. b
 bonitas naturæ, exercitatione perficiē-
 da to. 3.127. e
 bonitas Dei erga gentiles to. 3.149. c
 bonitatem habet Spiritus sanctus, &
 est fides & principia bonitatis t. 4.103. b
 bonitatem, misericordiam & iustitiam
 Deus erga nos seruat to. 5.267. g
 Bononia, alique Italice vrbes tempore
 Amphrosij semiturræ to. 5.160. h. 161. a
 Bononius SS. maritum Vitalis & Agri-
 colæ corpora inuenta t. 4.205. d. & seq.
 Bonosi episcopi causam à finitimis episcopis
 indicandam Synodus Capuensis de-
 creuit to. 5.90. b
 Bonus quo plus meretur, eo presumit ni-
 luis to. 4.15. f
 bonus solus Deus: non excludit Chris-
 tum, neque Spiritu sanctu t. 3.89. a. & seq.
 bonus & iustus quomodo differat to.
 3.127. e
 boni magistris merces vita æternato 3.
 167. c
 bonum ex bonis nasci, laudabile est to.
 3.5. b. c
 bonu & laudabile esse, nō ex hominū,
 sed ex Dei iudicio æstimandum, to. 3.5. e
 bonum Deum credamus, quem iudicē
 famus haberi to. 3.89. e

Beni demonum vexationibus & infidiis
probantur, mali puniuntur to. 3.51.g
propter improbos affliguntur in hoc
mundo to. 3.85.h.86.a
a malis semper oppugnati sunt rom. 3.
12.1.f
corum merces uberior in futuro pro-
pter praeteritas afflictiones to. 3.86.a
boni quocumque in statu probantur to.
5.110.g
bonos & religiosos diabolus in ipsa re-
ligione supplantat to. 3.128.g
bonos omnes nos esse vult Deus : at
nostra culpa mali sumus to. 3.54.f
bonorum & malorum vix quam diffi-
ciles to. 3.12.f
ac fots & exitus diuersus to. 5.120.h
honi soli nomen Dei nouerunt to. 5.
85.a
bonorum conuersatio appetenda to. 5.
127.f
& eorum opera bona imitanda to. 5.
199.h
bonis iungi quantum prodest, & ad quæ
to. 4.27.g & seq.
Bonum sciri non potest, nisi esset mali sci-
entia to. 154.f
naturæ nobilitate præcedit malum to.
183.h
eius de finitione malitia deprehenditur
to. 1140.d
sine timore & tristitia est to. 1122.d
& sine iniquitate & dolo to. 1175.c.f
nulla re indiget to. 1140.d
bonum quandoque male fit to. 3.5.f
si contra voluntatem fiat, malum est to.
3.117.a
qua ratione ex prauo vltu fiat malum to.
1205.f.d
& quomodo etiam ex malo vltu dicitur
non fieri malum to. 3.10.d.c.f
bonum iustitia consequitur, iustitiam
sanctitas to. 1168.e
eius indigentia radix malitiae est to. 11.
140.c
quod bonum est, faciendum to. 157.a
quidquid a Deo proficiscitur, bonum
est to. 1205.d
bonum quod ex voluntate fit, pulchrius
est quam quod ex necessitate to. 4.07.
f.4356.e
bonum eligimus Deo operante to. 3.
4.e
bonum & perfectum differunt & hoc
illo quandoque impeditur to. 3.30.f
bonum agere humanæ imbecillitatis
quam difficile to. 3.57.h.58.a
bonum facere non virtutis gratia, sed
temporalis utilitatis, metenarij est to.
3.79.g
bonum quod est, mors esse non potest
to. 3.114.e
per bonum diabolus homini malum
operatur ibid.
bono bonum est, quod malo est malum
to. 3.133.h
bonum pro malo reddendum est to. 3.
152.e
bonum alicuius blasphemari quid sit.
to. 3.155.f.g
bona vita signum est salutis futuræ to.
3.154.b
ea quando proficit to. 3.233.d
bona doctrina significatur auro, argen-
to, & lapidibus pretiosis to. 3.167.b.c

bonus odor est Deo qui Christum re-
cte affecit to. 3.198.d
bonum est non tacere meritorium glori-
am, vt inuitentur credentes to. 3.
198.f
bona & casta vita moribus ornanda est,
& beneuolentia locupletanda to. 3.
231.g
bonum operari non possunt homines
sine Deo to. 3.232.d
bona conuersatio salutem operatur to.
3.248.g
bonum non est quod non fit per chari-
tatem to. 3.307.c
bonum nihil nisi quod honestum est,
scriptura affecit to. 4.21.e
bonum summum quid sit to. 1.14.2.e.475.
f.8.21.b
videri non potest nisi ab anima purga-
ta to. 1.142.b
ex iis bonis comprehenditur quæ sunt
in creaturis to. 1.171.e.f
Bona naturæ omnibus insunt to. 1.83.h
bona in differentia quæ sunt to. 1.83.h
101.e.f
ea validæ virtutis robur non habent to.
1.84.b
bona aliquando nocent, si eis vti nesci-
mus to. 1.58.g.h
sine iustitia & sapientia plucibus nocue-
runt to. 1.101.e
bona animi, corporis, & externa to. 1.
124.a.b.129.b.c.d
bona aliena multos fecerunt miseros to.
2.279.g.h
bona impiorum specie tantum bona
sunt to. 2.305.f
bona temporalia illecebrosa magis ad
peccatum, quam fructuosa ad viginti
tom. 2.310.c
quare multa in hoc mundo gestimuntur
bona, quæ bona non sunt to. 2.449.b
bona quædam omittenda, quæ maius
bonum impediunt to. 3.61.c.d.63.d
bonorum initium abstinentia pecca-
torum est to. 2.310.e
bona vera quæ sunt to. 1.175.b.c
bonorum pia dispensatio quædam. Do-
mino placeat to. 5.43.c
bona temporalia nostra non sunt to. 3.
69.h
& caduca, fluxa, & inania sunt to. 2.392.
b.c.402.a.c.
bona de se dici audientes pudore affi-
ciuntur to. 3.172.c
bona opera, fidem approbant to. 3.
172.g
bonorum propositum auerti potest
confabulatione malorum, hominum
to. 3.192.h
bona coram Deo & coram hominibus
providere quid sit to. 3.152.d.280.g
bona omnia debent videri in Deo
to. 3.241.b
bonis adnumerantur a philosophis fa-
culi commoda, quæ nos in detrimen-
tis etiam ducimus to. 4.3.e
bona quæ putantur, impedimento sūt
beatitudini to. 4.22.b
bonorum ordinem quem posuerunt
sapientes, ex nostris acceperunt to. 4.
149.b
bona omnia Dei munere proueniunt
to. 4.246.b
bonorum omnium auctor Deus to. 4.

2.51.h.252.a
bona eterna sunt appetenda, & timenda
mala to. 5.162.a.b
Booz & Ruth coniugij mystica explicatio
tom. 4.72.f.g. & seq.
Boreas & Auius quid significant tom. 2.
315.c
Boreas ventus durus to. 4.161.a
Bos naturalis cultus laborum significatio
to. 2.306.b
bos & asinus vtrumque populum si-
gnificant to. 3.75.c.d
significat etiam duo testamenta to. 5.
144.e
bos seueritatem, asinus mansuetudinem
exprimit to. 5.144.f
bos bonem requirit to. 4.146.d
boues imminuentem pluviam sentiunt
to. 1.44.b
bonum venditores de templo eiecit, to. 3.
93.f
Bortionis vallis mystice quid to. 4.84.e
to. 5.108.e
bortus in phalanga suspensus Chri-
stum in cruce significat to. 5.73.h
Brachas accipiebant sacerdotes in veteri
lege cum ad altare accederent, & quid
hoc significet to. 4.7.d
Brachia & lacerti quid in homine præliet
to. 1.51.a.b
capitis fida propugnacula sunt to. 1.
86.f
brachia peccatorum quare à Domino
conterantur to. 3.8.b.c
brachio aduersarij dissolutio conficitur
iustus Dominus ibid.
Brachmani Indorum gymnosophistæ
5.269.c.d
nostros mores redargunt to. 2.7.1.a.b
brauium quod Paulus sequebatur, paucorum
est to. 3.80.b
Britannia, pars orbis extrema to. 1.2.24.g
Britannici flus præstantia to. 1.34.f.g
Bruchus non est sine magna Dei virtute
to. 122.h
Buxi vilitas & laus to. 2.20.a
Byllus & purpura mystice quid designent
to. 2.516.g

C

Cadavera diuinitus grauius foetent
quam pauperum to. 1.48.h
Cadere cito qui dicantur to. 1.375.h
cadit supra collum peccatoris Deus, ubi
iacentem erigit to. 3.80.h
cadit in monte Petrus, & feliciter à
Christo leuatur to. 3.103.c
cadere quam stare, interdum felicius
ibid.
cadere & offendere in quo differant
to. 3.149.d
casus diabolij irreuocabilis to. 3.148.e
Cades quid significet to. 4.208.c
Caduca querere vanum est to. 4.18.h
caduca sunt omnia terrena hæc, & sine
lucro to. 5.111.e
caducorum quam parua sit vtilitas to. 5.
267.a.b
cæcitas & velamen peccati to. 3.99.b
cæcitas ludæorum vnde to. 3.147.a.148.
e.149.c.f.
quæ eorum cæcitas ad tempus facta est
to. 3.148.e.149.d.e.f.
cæcitas gentilium circa resurrectionem
tom. 3.

to. 3. 14. d. e
 cecitas ex diuersis causis provenit to. 5.
 145. h. 146. a
 Cœd naci illuminationis modus consideratur to. 3. 10. 2. b
 quis sanatio non fuit artis, sed potestatis to. 5. 146. a
 cecum sanando eo modo qui refertur in Evangelio, multa mysteria docuit Christus to. 5. 146. b. c. h
 cecorum vultus deformis to. 1. 86. d
 Cœdi in faciem quis dicitur to. 3. 114. d
 Caelum nomen est singulis oribus celestibus commune to. 1. 11. b
 eius etymologia Latine & Græce ibid.
 quare apud Græcos. *νῆπας* dicitur, to. 1. 11. b. 39. f
 caelum continet ignem & aquam, to. 1. 4. b
 eius natura variis modis explicatur, ibid. 4. b. c
 & quam varie à philosophis significata, sed contra veritatem to. 1. 4. b. 5. a
 cuius substantia nata sua corruptibilis est ibi
 caelum non vitum tantum, sed plures to. 1. 9. c
 causa est & origo fertilitatis to. 1. 1. e
 cur appellatum sit ornamentum, to. 1. 23. h
 mentem humanam interdum significat to. 1. 91. a
 substantia intelligibilis est to. 1. 12. 5. e
 quantum quandam naturam à quatuor elementis diuersam atque puriorem obtinet to. 1. 117. b
 cœli regnum cur inditum, to. 1. 126. g
 caelum quis dicitur scandere, to. 1. 337. b
 cur in sacris literis æneum interdum vocetur to. 1. 219. e
 colum clausum & apertum, mystice to. 3. 32. d
 cœli nomine quid significet eo loco, Peccatum in caelum to. 3. 80. f
 eius pulchritudo & fabrica Deum inaccessibilem to. 3. 116. b. c. & 14. g
 caelum clausum ante Christi passionem to. 3. 128. b
 caelum, mare, terra, & ceteri sui gratia referunt to. 4. 149. c. d
 caelum quatuor partibus constans eadem exprimit to. 3. 55. f
 caelum aperire & claudere quis fit, to. 5. 21. c. d
 cœli & terræ mutatio & innovatio, to. 5. 33. c
 Caelus, & terra cur à Deo in primis creata to. 1. 2. b
 rerum omnium sunt cardines, to. 1. 5. c
 cur prius creata simpliciter, deinde à Deo ornata fuerint to. 1. 5. c
 Cœli quos Christus transcendit, qui sunt to. 4. 76. g. h
 cœlorum orbis dum voluntur, nulli sonum aut harmoniam reddunt, et alii qui putauerunt to. 1. 9. d. c. to. 1. 308. & quibus rationibus illud suadet, to. 1. 9. d. e
 quamvis hoc non omnino improbandum alibi asserat to. 1. 140. f
 cœlorum consuetio ordinem sonum mutare nescit to. 1. 462. f. g
 cœlorum regnum duplex, in uoce, &

refurrectione to. 3. 41. e
 cœlorum regnum apte grano sinapis comparatur to. 3. 75. e
 cœli qui in terris enarrant gloriam Dei, qui sunt to. 1. 462. g. h
 Cœlestis imber, qui baptismus dicitur, vitia diluit peccatorum to. 1. 14. b
 cœlestis iustitia lex sequenda est, to. 3. 153. a
 cœlestis quis dicitur to. 3. 193. g
 cœlestis domus corpus immortale significat to. 3. 20. 2. a. b
 cœlestis regnum quomodo & à quibus rapiatur to. 3. 46. f. & seq.
 cœlestia signa inutilia ad vitas hominū indicanda to. 1. 25. d. e
 cœlestia cogitare absque diuino auxilio non possumus to. 1. 170. e
 nec ea scandere absque diuino ductu to. 4. 22. c. d
 cœlestia tractans, non est corruptibilis occupandus to. 3. 69. g
 ea quoque ab iniquitate per Christum soluta sunt to. 3. 106. f
 cœlestibus terrena iunxit Christus & celo descendens to. 3. 14. 1. i
 eadem terrena vincunt to. 3. 163. f
 cœlestium exempla sunt que celebrantur in terris to. 3. 305. b
 cœlestia veritatem habent, Evangelii imaginem, lex umbram to. 4. 18. f
 Cærenoniz legis cessarunt, sabba, neomenia, &c. to. 3. 115. f
 cærenonialis observatio ab iudeis sumis, sed grauioribus adstricta, to. 3. 76. c
 cærenonialis per novam abrogata, to. 3. 115. f
 cærenoniz Iudeorum significantur nomine elementorum to. 3. 127. g
 Cæsar census & in ago to. 3. 95. i
 ei obnoxius qui diuitias habet ibid.
 Cain cui frater occidit to. 1. 324. d
 neminem existimans delicti sui testem illum occidit to. 5. 458. d. e
 & quare eo interfecto non statim interit to. 1. 61. b
 venia indignus fuit, quia crimen negare soluit to. 1. 61. c
 & quare fuerit eius poena to. 1. 80. c
 patricium & sacrilegium commisit to. 1. 61. c
 & cur illud statim à Deo non fuerit puniunt to. 1. 81. d
 sacrilegium scelere suo per vocem addidit to. 2. 346. h. 347. a
 eius seculario & poena diabolo reuerata est to. 1. 61. c
 dictas est acquisito, quod sibi acquireret omnia to. 1. 67. e
 quod genus hominum indicauit, ibid.
 eius dogma improbum abstulit Deus to. 1. 67. f
 cur prius nascatur quam Abel, to. 1. 68. e
 primitias Deo non obulit to. 1. 73. e
 quare dicitur & factus sit terræ operator to. 1. 71. b. 39. h
 eius sacrificium cur Deo gratum non fuerit to. 1. 78. c. g. 260. b
 & quot habuit defectus, to. 1. 78. d. e. & seq.
 quis homicidium eius accusauit, to. 1. 80. a. b
 imprudenter sibi corporis vitam seruari quam penam remitti putauit, to. 1. 80. h
 eius tristitia vnde orta to. 78. c
 ipse terram vel maxime violauit to. 1. 80. b. c
 eius impietas atque impudentia reprehenditur to. 180. a. 39. b. c
 cur ei vita producta est to. 1. 81. b
 & quare à Dei & parentum facie reiectus to. 1. 81. d. g. h
 eius homicidium noluit Deus homicidio in eo vindicare ibid.
 improdum quodam impetu peccauit to. 1. 81. a
 cur à conspectu Domini lateret, to. 1. 366. g. h
 vique ad naturalem mortis sue terminum agenda & penitentia spem habebat to. 1. 81. d
 cur signum accepit à Deo, ne quis eum occideret to. 1. 175. e. f
 quasi seruus signum accepit to. 4. 9. c
 quando exiit à facie Dei to. 2. 396. d. 479. a
 cur in generatione Domini non nominatus to. 3. 37. b
 eius culpa in sacrificio admixta explicatio to. 4. 66. d
 cur male quæsiuit, ac male in carcerem exiit to. 1. 177. b
 recte obulit, sed non recte diiudit, to. 5. 107. e
 cur septem pluri punitione fuerit punitus, & quam graue fuerit eius peccatum to. 5. 119. g. h. 260. a
 quomodo mors illi remedium fuit, to. 5. 110. a
 cur post patricium terram Naid incoluit to. 2. 127. f
 Cain cum Abel comparatio, & quid in eis figuratur to. 4. 107. f
 Cain & Abel sacrificium to. 4. 135. f
 idem synagoga & Ecclesie figura extiterunt to. 1. 67. g
 Ca, phas quomodo prophetauit to. 2. 473. a
 o. dinis causa prophetauit, non proprii meriti to. 3. 186. e. 187. b
 Calani significatio ad Christum refertur to. 3. 45. h. 46. a
 calanum ex arundine fieri, mystice de peccatore & iusto declaratur ibi
 calamus in Apocalypsi Evangelium significat to. 3. 115. f
 Calani responsum ab Alexandro magno laudatum, & Calani epistola eidem Alexandro scripta to. 2. 409. e
 & de Calano nulla to. 5. 2. c. g
 Calatha Latine virgam & dominum significat to. 1. 123. b
 Calaneum primum Adam, Iudas secundum to. 2. 390. d
 & quomodo Iudas calaneum contra Christum leuauerit to. 2. 359. e
 calaneum Christi synagoga est, & qui alij to. 2. 391. b
 calaneo frontem aduersarij precurre, quid fit to. 2. 359. d
 Calceamentum filij prodigi quid fit to. 3. 81. a
 calceamentum solutio, propinquum tecum, mystice exponitur to. 3. 24. h. 25. a
 calceamenta Apostoli interdicta, quod significant, & ibi plura ex lege Moysi to. 3. 62. g

- calceamentorum mystica explicatio to.
3.18.e.f.
- calceamentorum solutio vindemiatu-
rum mystice to.3.94.f.g
- Calix in nianu Domini qualis ad tenn-
dum & ad feriendum to.3.339.c
- calix, pœna vel gladius, ex scriptura, i-
bidem
- calix noui Testamenti, qui in remissio-
nem effunditur peccatorum tom.2.
339.c.d
- calix Domini remissio peccatorum di-
citur: & quomodo inebriauerit gentes
to.2.503.e
- calicis vocabulo quid significetur to.3.
67.f.to.4.89.c.d.10.5.73.g.h
- calix & carnis interioribus contami-
natus, mystice to.3.67.f
- calicem de minorum bibens insulat
calici Domini to.3.181.g
- calicem mysticum sanguinis fuminis
ad tuitionem animæ & corporis tom.3.
184.a
- calices duo, mortis & vitæ, & de vtroq;
to.2.339.c
- Calicium castrum to.5.105.a
- Calligonus Eunuchus mortem Ambro-
sio minatur, & quanta ei fortitudine re-
spondeat Ambrosius to.3.102.h
- Caliphonis philosophi opinio de beati-
tudine to.4.21.b
- Calor corporis in iuuenute maxime fet-
uer to.2.205.a
- Caluarie locus sepultura Adæ to.3.105.e
- Calumnia quid operetur to.2.487.a.b
- calumnia oppressus non facile seruat
potest mandata diuina to.2.487.c
- calumniator & concessor quis sit to.5.
47.d
- Canaliculi & acus parabola mystice explica-
tur to.3.90.d.& seq.
- camele cur comparentur diuites to.5.
46.e.f
- canem comparantur auri to.5.74.h
- Canilli victoriani Capitulio to.5.98.a
- Cancri ad capiendas olivæ fraus tom.1.
32.h
- Candelabra tabernaculi significabant se-
ptem dona Spiritus sancti to.3.303.c.d
- caudelabra septem aurea in Apocalypsi
quid significant to.5.181.b.c
- Canis mira sagacitas in odore colligendo
to.4.44.c
- Canes beneficiorum sunt memores to.1.
45.h.44.d
- eorum vigilantia pro dominis tom.1.
45.h
- Canes muti damnantur ibid.
- dominorum interfectores latentes si-
ue ignotos aliquando indicantur to.1.
44.c.d
- Canes vlcera apostolica lambentes to.3.
83.h.84.a
- Canities in senibus grata, in pueris pro-
digiosa to.1.86.f
- Canonis Missæ verba to.4.173.g.h.& seq.
- Canopeus eunuchus Pompeij interfecto
to.5.99.h
- Cantere, psallere, & saltare scriptura nos
docet to.5.47.g.& seq.
- ad canendi munus principaliter David
electus fuit à Domino, & quare tom.2.
308.f
- canendi modestia, cuius prima discipli-
na verecundia est to.4.6.e
- Canticum quare dicatur testamentum Do-
mini to.2.439.e.f
- canticum deletatur Deus to.2.108.f
- canticum nouum, Euangelium tom.5.
191.e
- canticum quod pueri in Hierusalem
ecinerunt, & non est auditum tom.3.
48.a.b
- Canticum vnum legitur in libro Iudicum
to.2.308.f
- & vnum scriptum à Daniele ibid.
- vnum etiam ab Habacuc ibid.
- canticum vnum ab Esaiâ scriptum, vt
mulcet et auditum corda ibid.
- quod nec inimici obicere illi poterunt
ibid.
- cantica duo Moyfis totum corpus sui
operis illustant to.2.308.e.f
- cantica multa à Salomone edita esse di-
cuntur, vnum tamen canticum cantu-
rum ab Ecclesia recipitur to.2.308.
e.f.g
- cantica David & aliorum prophetarum,
eorumque argumenta to.3.47.f.g
- Cantica canticorum ad quam philosophiz
partem pertineant tom.3.1
- quomodo rationabilem sapientiam
contineant ibid.
- in eis complura mystice explicantur to.
1433.a.& seq.
- Canitena dulcis quæ tom.2.419.e.f
- Cantores multos cur sibi fecerit Salomô
to.2.439.e
- Canti, Cantiani, & Cantianilæ martyrii
to.5.63.b.& seq.
- Capaces spiritualium non sunt homines
carnales to.3.115.c.d
- Capete emissarios figura Christi tom.5.
199.f.g
- Caph, Hebræorum littera quid Latine si-
gnificet to.2.416.g
- Capillamentum caprarum quibus myti-
ce comparetur to.2.482.e
- Capilli mulieribus gloria sunt, & pro vela-
mine to.4.17.f
- eorum amictus quam pulcher & utilis
to.1.86.f
- diuitias interdum significat in scriptu-
ris, & interdum peccata tom.5.107.e.
- 138.c
- aliquando etiam multitudinem popu-
lorum infidelium to.5.208.g
- capilli quibus Christi pedes terguntur,
quid mystice significant to.3.48.g
- capillos nostros Deo esse numeratos,
quomodo intelligendum to.3.68.f.to.
4310
- capilli Nazæorum quid significant
to.3.97.c.to.4.110
- capilli Sampsonis quid mystice desi-
gnent to.4.110
- Capra Græce vnde dicta to.1.126.b
- mystice aquam significat ibid.
- capra peccatores etiam significant to.
3.85.a
- captatum gregi comparatur Ecclesia
to.4.165.b.c
- earum natura & proprietates to.2.482.
d.e.to.4.165.b.c
- captatum capillamentum quibus my-
stice comparetur to.2.428.e
- Caprea vulnerata dictam se ipsam sa-
nat to.1.45.b.c
- Captare pretiorum incrementa, versutiz
est to.4.35.a.b
- Captiuitas intellectum quid sit to.3.111.a
- Captiuitas Babylonica ad animarum vitiiis
captiuitatem accommodatur to.3.98.f
- captiuitas vera quæ sit to.4.214.a
- Captiui à Christo in triumphum traducti
to.3.107.b
- captiuis Ecclesia redimere conseruit
to.4.25.h
- redimendi eos causa confregit vasa
etia Ambrosius to.4.30.f
- eorum redemptio ornatus sacramen-
torum est to.4.30.f
- captui personarum inferendum est
in docendo mysteria Dei tom.3.66.d.
- 396.g.h.297.a
- Capuana synodus contentione Flauiani
& Euagrii de episcopatu Antiocheno
commisit Theophilo Alexandrino to.
513.d
- Caput in homine principem locum obti-
net to.1.49.f.g.87.h
- sensum fons & initium est to.87.h
- eius excellentia to.2.497.e.f
- eiusdem membra singula desciunt
to.1.86.c.d.e.f
- qui sint eius oculi, mystice to.2.377.a
- eius salus, & memborum salus tom.3.
115.f
- caput mysticum Christus est tom.1.
497.f
- & caput credendum, atque omnis crea-
turæ to.3.145.c.187.c.233.d.e
- caput suum omnes gentes mouerunt,
vt legem spiritaliter interpretarentur
tom.2.378.a
- capitis commotio in Iudæis quid signi-
ficet to.2.376.h
- & quid sit caput mouere to.2.476.c
- caput & pedes Christi qui vngant to.3.
48.d.e.g.h
- caput Christi Deus vbi reclinetur to.3.
61.b
- caput & manus in corpore Ecclesie qui
sint to.3.65.c
- caput Ecclesie Christus tom.3.172.h,
- 245.c.233.f.to.4.71.e.77.c.94.c.114.f
- caput viri Christus, vir mulieris, &
Deus Christi diuerso modo to.3.182.g
- caput Christi esse Deum quomodo in-
telligendum to.4.77.c.d.e.f
- caput viri Christi secundum incarnationem
to.4.77.c.203.g
- caput lætum est si pedes fuerint accu-
rati sani to.3.186.d
- caput religionis est caritas to.3.187.d
- capite qui caret, vitam non habet
ibid.
- caput & origo rerum repetenda in cō-
suetudinis to.3.125.b
- Carbunculus lapis, & de eo mystice, to.1.
55.f.6.d
- Carcer & exactor mystice exponuntur to.
3.73.d
- carcer, ignis, vermis, dentium stridor,
no corporaliter sed spiritualiter intelli-
genda to.3.78.d
- carcere mancipatur promissum non
reddens, spiritualiter to.3.95.c
- Carcerem non timere, Ioseph nos docuit
to.3.101.b
- carceribus detentos visitandos esse ad-
monet to.5.44.g
- carceraria claustra to.4.151.e
- Cardinales virtutes quattuor tom.5.
41.f

Caro humana fluctibus feni comparata
 ro.1.16.e.f
 diuerfis paſſionum fluctibus agitur
 to.1.91.d.e
 ad ſimilitudinem Dei non eſt facta, to.
 1.47.e
 eius natura non deſpicenda, to.4.47.h
 quam ſimilis virtutē dicatur, to.1.126.c.d
 caro temporalis eſt, anima diuturna
 46.c
 eadem amictus eſt animæ ibid.
 & illi maxime proxima to.1.114.f
 caro iuſti animæ ſubdita eſt to.4.90.c
 carui ſtudentes, filij etiam carnis diſci-
 pularum to.1.85.a
 eius natura diſciplinæ repugnat to.1.
 84.g
 caro illecebra eſt corruptelæ to.1.81.b
 & eſt diaboli to.3.151.a.b
 ſubdita eſt ſeruituti to.1.82.a
 & quomodo ad ſeruitutem redigatur
 ro.2.387.g
 interdum hominem terrenam ſignifi-
 cat to.1.81.e
 & interdum peccatorem to.1.135.d
 & quandoque eius nomen totus ho-
 mo intelligitur to.1.138.a
 o. cipitur ſæpe in ſcriptura pro operti-
 bus carnis to.3.194.a
 eadem natus eſt animæ to.2.129.a.b
 & corruptionis etiam cauſa, to.1.85.d
 lena eſt vitiorum to.3.34.d
 ac voluptatis omniſque prauæ cupi-
 ditatis ongo to.1.81.d
 ſtimulus eſt mentis to.1.121.d
 & plerique peccati miniſtra, to.4.188.f
 atque animæ aduerſaria to.4.198.e
 caro excitat voluptates, eademque vo-
 luptates excitat to.1.91.f.g
 eadem fluctuat cum anima quatitur
 to.1.296.c
 quam debilis & inferna ſit to.1.120.a
 fragilis eſt, & plena miſeriis to.2.83.d
 moriem in animam tranſfert, & quo-
 modo to.1.146.h
 voluntatis eſt miniſtra to.1.153.a
 velut ancilla gubernanda eſt to.5.17.a
 carnis ſapientia quomodo legi non eſt
 ſubdita to.1.152.h
 caro amittitur facta, quæ amea erat
 venientem to.2.337.d.e
 eam quid in ſcripturis ſignificet, to.3.
 84.a
 per vitium & mulierē cieſta eſt de pa-
 riſu to.5.119.c
 ipſa non eſt in vitio, ſed ea quibus caro
 ſubduat to.2.379.c
 per quid facta ſit locus aſſilationis
 ibid.
 multis etiam humiliatur, & quæ illa
 ſint to.2.379.d
 caro noſtra poſtquam facta eſt obno-
 xia peccato, caro eſt mortis, to.2.337.d
 & quando cæpit eſſe vas electiōis, to.
 1.504.b
 eius crimina, febribus locus Simonis
 declarata to.3.34.a.b
 quomodo in Chriſti ſanguine tingatur
 ro.3.46.a
 eius voluptates inſatiabiles ſunt ro.3.
 79.g
 cinhata eſt, & quando to.2.367.d
 eademque teſtuitur comparatur, ibi-
 dem
 caro ſine affectu, immunis eſt premij

& culpæ to.2.398.c
 eadem quando deſicit to.2.406.a
 caro peccatum erat, & quare to.2.434.a
 eius petulantia Ioannis exemplo cō-
 cenda to.3.7.b
 & illecebris eius reſiſtendum, to.3.19.
 h.30.a
 caro hominis peccatoris, caro erat
 diaboli ro.1.504.b
 ſceminæ locum habet, & poſterior ſa-
 natu to.3.34.a.b
 carnis natura, & diuinitatis gloria in
 Chriſto to.3.13.g.h
 caro omnis in Adam lapſa to.2.509.a
 eius languotes & febres ſpiritales, to.
 3.34.b
 eadem Euz comparata, prior à diabo-
 lo tentatur to.3.14.b
 carnis damnationem nemo poteſt e-
 uadere niſi per Chriſti redemptionem
 ro.3.43.f
 eius luxu & deliciis emolliit cœlum
 non ingreditur to.3.46.c
 caro & languis cœleſtia non reuelat
 & ibi plura ea de re to.3.36.c.d
 carnis victores quomodo Eccleſiæ fū-
 damentum ſiant to.3.56.d
 eadem quomodo in naturam animæ
 tranſcat to.3.68.h
 carnis ſepto inclufa mens, deſidia qua-
 dam grauat to.3.59.e
 caro animæ obediens ex lena vitiorum
 ſtramina virtutis to.3.72.c.& ſeq.
 carnis & ſpiritus diſſenſio poſt pecca-
 tum naturalis, quomodo per Chriſti
 conciliatur to.3.72.a.b.c
 caro voluptatum libidinum, quo-
 modo ſiat templum Dei & ſacramentum
 virtutum to.4.71.c.d
 ane lapſum primi hominis ſpiritui e-
 rat ſubiecta ibid.
 peccati ſeditatem etiam ipſi alio-
 ret to.3.72.d.e
 eius veritas, in quo naſcitur & opera-
 tur peccatum to.3.72.f
 caro & ſcintilla vnum ſermētum quo-
 modo ſufficiant to.3.77.b
 carnis cupiditates compriment mer-
 ces copioſa tribuit to.1.79.a
 ea mens vult, caro efficitur to.3.87.c
 quem multos voluptatū tramites in-
 ueniat to.3.111.e
 eius ſcintilla à Chriſto domitoris mo-
 re frænatur to.3.92.f
 carnis & ſpiritus duæ mentes ex do-
 ctina Apoſtoli to.3.87.a
 carnis circumciſio non prodeſt, ſed
 cordis to.3.121.c
 caro & diabolus quomodo crucifigan-
 tur to.3.131.a.b
 in carne eſſe qui ſit & quid in ea eſſe
 dicantur to.3.133.c.157.a
 caro non eſt mala, ſed quod habitatin
 ea peccatum to.3.133.b
 & quomodo in ea peccatum inhabitet
 ibid.
 ad quam diabolus accedit quaſi ad ſua
 legem ibid.
 per carnem ſibi ſubiecta diabolus
 in alas ſuggeſtiones ingerit animæ, to.
 3.136.b
 caro corrupta eſt, & morti ſubiecta, i-
 bid.e
 eius vitia ſunt opera tenebrarum to.3.
 154.c.d

ſic facta erat, vt ſocietate & coniu-
 gatione animæ non moreretur, to.3.136.c
 omnis deſideriorum in animam trans-
 fert ibid.
 non eſt capax, neque habet iudicium
 diſcernendi, quia natura bruta eſt, ibi.
 nec poteſt inimico adductum claudere, i-
 bid.
 in ea mundanus error ſignatur, to.3.
 137.c
 omnis eius actus extra legem eſt, to.
 3.138.c
 ſapere que ſunt carnis, quid ſit, ibid.
 ab eius deſiderijs qui ſe continet, iux-
 ta mentem legis viuic to.3.137.c
 carnis prudentia inimica eſt Deo, &
 peccatum eſt to.3.137.c.306.f
 eadem eſt duplex: & cur ſic vocetur,
 cum ſit ſuſta & vana ibid.
 carnis ſapientia inimica eſt Deo: &
 quid ea ſit to.3.137.e
 & cur non credat virginem pepiſſe
 to.3.164.b
 carnis mortificatione quid ſit, to.3.138.d
 eius filij ex concupiſcentia nati, to.3.
 142.d
 caro noſtra perpetua ac diuturna eſſe
 non poteſt to.3.161.a
 hoc habet in natura, vt intereat to.3.
 170.d
 eius voluptas à diabolo eſt ibid.
 caro noſtra regnum Dei non poſſide-
 bit niſi in immortalitate veſtigia, to.3.194.a
 moleſtia eius ſuperate, non breuis
 gloriæ eſt to.3.175.g
 corrumpitur in preſſuris, & paſſionibus,
 anima vero renouatur, to.3.202.g
 vocatur terreſtris domus to.3.202.a
 omnis ſub peccato eſt to.1.203.g
 eius ſtimulus reſiſtendum eſt to.2.115.e
 carnis voluntas que ſit, to.3.235.a.b
 carnem in ſeruitutem redigere vni-
 uerſi imperio obediat, quam excellum
 ſit to.4.44.e.f
 carnis reſurrexio erit ſine operibus
 carnis to.4.50.b
 carnem edere aut non edere quomo-
 do liceat to.3.154.f.201.g
 caro noſtra in Chriſti carne honorata
 per conſortium eiſdem naturæ, to.4.
 142.d.to.5.139.g
 carnis reſurrexio magis eſt ſecundū
 naturam, quam contra to.4.156.b
 carni ſolum indulgentes, beſtiis ſunt
 ſimiles to.5.17.a
 carnis mortificatio & humilitas, vir-
 tutum cauſa ſunt to.5.122.b
 Caro & anima veluti quadam coniugij
 lege inter ſe coniunguntur to.1.123.c
 & veluti quibuldam fraternaſ vin-
 culis colligantur to.1.214.f
 quomodo duo homines dicantur to.
 4.198.d.e
 Caro Chriſti aula virtutis, & virginis fru-
 ctus to.4.102.c
 pignus eſt noſtræ ſalutis to.4.94.c
 caro diſpenſationis in Chriſto eſt, quā
 miſerationis titulo & pietatis iure ſu-
 ſcepit to.2.358.g
 ea ab omni delicto fuit munda to.1.
 391.e
 & ſanctificata in vtero, & nata ſine
 peccato to.3.136.h
 ea ſem non fuit vmbra mortis, nec in
 ea fuit aſſilationis locus to.2.379.f

- & quomodo fuerit umbra to. 2.493.f.
 cur subierit quidquid subit to. 2.498.g.
 in ea quomodo peccatum, id est fati-
 na peccaverit to. 3.137.a.
 carnem Christi, Deo patri reconciliati
 epulamur to. 3.128.a.
 in carne peccato obnoxia Christus vir-
 tutis militiam exercuit to. 2.434.h.
 carnem Christus suscepit, ut homo
 viceret, & nos vincere doceret, to. 2.0.
 caro Saluatoris fuit iudeis petra scan-
 dalli to. 3.145.e.
 caro & sanguis Christi pro nobis ob-
 lata sunt to. 3.184.a.
 caro Christi pro corpore nostro offer-
 tur, sanguis pro anima to. 3.184.a.
 eam peccata totius mundi esse aboli-
 tutam, in quo figuratum to. 4.98.
 caro Domini cum videtur, verbum vi-
 detur to. 3.144.h.
 carnem veram suscepit Christus ex
 virgine & passioni obnoxia to. 3.129.
 a. to. 4.77.e. f. 105.e. 112.a.
 q. in eo passus est, non diuinitas, to. 4.64.d.
 & ad quid eam suscepit, to. 4.66.c. 71.c.
 eadem vniuersi naturæ nobiscum, licet
 nouo generationis mysterio, to. 3.136.f.
 h. to. 4.84.b. 141.f.g.
 & quomodo nostræ similes dicatur, &
 in quibus ea differat to. 3.136.h.
 caro Christi per terram in scripturis
 significata to. 4.123.h.
 calami etiam & arundinis nomine de-
 signatur to. 3.145.h. 46.a.
 carnem Christi Apostoli in Domino
 lesu adorauerunt, & nos hodie in mys-
 terijs adoramus to. 4.123.h.
 caro Christi quæ crucifixa est, eadem
 in Eucharistia sacramento to. 4.166.d.
 carnem à Christo suscepit fuisse ne-
 gantes reselluntur to. 4.139.b. g. & seq.
 carnis susceptio in Christo non natu-
 ræ institutio, sed promissionis imple-
 tio fuit to. 5.256.a.
 Carnes animæ quæ sunt to. 2.479.e.
 carnes idem consecrare edendæ non
 sunt, ne scandalum detur infirmis, to. 3.
 177.e. f. 178.b. c. d. 181.b. 182.c. d. & seq.
 Carnalis & spiritalis vnde homo dicitur
 to. 123.b.
 carnalis & spiritalis homo duo opera-
 tes in agro to. 3.87.b. c. e.
 carnalis est omnis incredulus to. 3.31.c.
 carnalis appellatur qui peccat to. 3.134.h.
 carnalis est qui semper ponit in homine
 to. 3.133.c. 166.e.
 carnalis sensus quis sit to. 3.133.e.
 is ita mutatur, vt anteponat voluntatē
 vtilitatis to. 3.196.g.
 carnalis quando non impletur quod
 promittitur to. 3.196.f.g.
 carnalis natiuitas quomodo cessit in
 Christo resurgente à mortuis to. 203.c.
 carnalis vita nobis est communis cum
 bestijs to. 3.294.f.
 carnale est quidquid lex prohibet, to. 3.
 205.e.
 carnale est quidquid est contra legem
 Dei to. 3.137.f.
 Carnales spiritalium doctrina in capaces
 indigni to. 3.115.c. d.
 in iis non potest habitare spiritus Dei,
 nec ad Christum pertinent, to. 1.137.g.
 carnales Israelitici qui sunt to. 3.147.h.
 Carnales cur homines aliqui vocentur,
- to. 3.166.c.
 carnalia & visibilia coli prohibet lex
 Moysis to. 3.134.h.
 spiritalibus subiecta sunt, & per ea cō-
 stant to. 3.163.f.
 omnia corrupta sunt to. 3.210.h.
 carnalia erant quæ in lege Moisaica præ-
 cepiebantur to. 1.121.d.
 carnalia quid præsentent, & quid de car-
 nalibus colligatur to. 2.376.f.
 Carthaginenses cur luxuriam sequuntur
 to. 1.258.f.
 Casti & gutta sepulcrum indicant to. 1.
 188.b. c.
 Casta non est quæ metu & lege cogitur
 to. 4.218.g.
 Castigare amantem est to. 2.449.c.
 castigare corpus quid sit to. 3.180.c.
 castigatio quantum Dauid profuerit
 & quæ castigatio recipitur to. 2.449.d.
 castigatio Dei proficit ad salutē to. 2.451.c.
 castigatio religiosa dulcior quam blan-
 da remissio to. 5.62.f.
 Castificabatur etiam populus per biduū
 aut triduum, vrad sacrificium purus
 accederet to. 4.19.d.
 Castimonia eadem in vxore & viro requi-
 ritur to. 1.107.f.
 quantum requiritur in ministris al-
 tiaris to. 4.19.b. c.
 castimoniam seruare admonetur, to.
 4.188.b. & seq.
 Castitas omnes corporis passionēs abo-
 lere confuevit to. 1.35.g.
 quantum Deo placeat to. 1.104.b. c.
 quæ aliæ virtutes eam comitentur, to.
 1.121.g.
 castitatis studia quantum Euangelio
 præfata sunt to. 2.460.c.
 castitas via est ad salutem to. 4.71.f.
 castitatis vidualis cultus odia to. 3.9.e.
 eius violatores à ministris Ecclesiæ or-
 dio habendi to. 4.20.a.
 castitatis regendæ comes est pudor
 to. 4.6.f.
 castitas angelos facit: & eius laudes, to.
 4.111.b.
 eius virtus triplex est, & quæ to. 2.438.d.
 castitas prima victoria quæ to. 5.98.e.
 castitatis Sufannæ iudicium fuit ille-
 gitium to. 4.156.f.
 castitas & clementia aliarum virtutum
 quædam parentes to. 4.150.a.
 Castorinæ & feticæ vestes to. 4.180.b.
 calatres seipsum anlicear to. 4.242.c. d.
 Castulus ipse byter Arianorum to. 5.101.c.
 Cataphrygæ hæretici to. 3.120.a.
 volebant mulieres ordinari diaconas
 to. 3.172.c.
 eorum prophetæ to. 3.165.a.
 catarchæ mystice quid significet to. 2.364.e.
 catechesis elegans, quia fidelis accom-
 modato quodam ordine instruendus
 est de fide to. 3.57.a.
 catechumenus quomodo in fide imbu-
 dus to. 3.57.d.
 catechumenus de vtero Ecclesiæ ex-
 cutere, graue peccatum, grauius fide-
 lem to. 3.98.c.
 catechumenus cruce signatur to. 4.161.h.
 catechumenus qualis sit antequam ba-
 ptizetur to. 5.165.f.g.
 catechumeni quam doctrinam vitare de-
 beant to. 1.63.c.
 illis non licet sumptus idolis submini-
- strare to. 5.103.e.
 cathedra pestilentie, super quam fede-
 runt Scribæ & Pharisæi to. 2.311.d.
 cathedra venditionum in templo co-
 lumbas à Christo euerse quid signifi-
 cent to. 2.311.d. to. 3.93.f. to. 5.50.b.
 cathedra quid sit to. 4.121.h.
 cauedum est à prauis colloquijs to. 1.192.h.
 cauenda cur magis proponatur in
 primo Psalmo, quam sequenda tom. 2.
 ito. g.
 causa peccati operaturam to. 3.86.b.
 causa quo præstantior, eo debet esse
 cura attentior to. 4.17.b.
 causa in iudiciō, non persona respici-
 da to. 5.77.g. h.
 causæ & principia ad rerum notitiam ex-
 quitenda to. 3.112.
 causæ & semina peccatorum auferen-
 da to. 3.182.a.
 causæ secundæ ex virtute primæ ope-
 rantur to. 3.118.d.
 causarum plerumque & temporum
 prælationes sunt, non semper perso-
 narum to. 4.44.a.
 cæterum spiritale animæ sanandæ ne-
 cessarium to. 3.38.f.
 cautio adhibenda, ne quemuis temere
 admittamus to. 3.60.g.
 cautior ad euitanda præterita efficiunt
 quem timor emendat to. 5.266.c.
 cedrus non putrefcit, & calix eius proprie-
 tates to. 2.416.f.
 eius virtutes, & laus præcipua to. 2.119.h.
 cedri altæ & cin mōre alii limbo to. 2.335.e.
 cena magna Euangelici patris familias ex-
 pheatur to. 3.77.e. 78. & seq.
 eius confortio quinam excludantur
 to. 3.77.h.
 censores christi, qui orbem conquiescere
 to. 3.13.b.
 censoris sermonibus compungimur,
 sed benivolentiæ delectamur seduli-
 tate to. 4.14.a.
 census inquiraris quis sit to. 2.328.a.
 census imperatoris in christi ortu quid
 mystice significet to. 3.13.a. b. c.
 census & professio iustitie to. 3.13.d.
 censum principibus facili solueret
 debemus christi exemplo to. 3.135.b.
 census Ecclesiæ, imago regis to. 5.79.e.
 census calari reddendi interrogatio
 to. 3.95.b. & seq.
 eum cur christus soluit, to. 3.95.c. cē.
 5. nō est in crimine, sed affectu to. 3.42.a.
 centesima salutis & centesima mortis
 quæ sunt, to. 2.180.d. e. centenarius na-
 merus perfectionis, to. 3.108.b. Et ei
 mysterium, to. 4.160.c. d. Centurio ze-
 dicheus synagogam iudeis, non tamē
 erat circumcissus, to. 3.230.c. Eius seruus
 æger, typus populi gentilis, to. 3.43.g. h.
 Quem ciuitatis adire voluit, reguli fi-
 dem noluit, to. 3.44.a. Centurionis ty-
 pus & reuerentia erga christum, fides
 populi nationum, to. 3.44.a. qui & in
 figura gentilis populi, christum venire
 ad se recusat, to. 3.44.a. Eius fides in eo
 eluxit, q. in christo Dei potestatem a-
 gnosuit, ibid. Et quibus præfata sit, to.
 3.44.b. Centurionis fides cōfessat, to.
 5.78.g. h. Cerebrā neruorum sensusq. li-
 nitur, to. 1.50.c. Oculorū ratione locatū
 est in capite, ibid. cur molle extitit, ibi.
 Certamē graue aduersus delectationes

praesentium to. 2.11.g
certamē quadripartitum nobis est. to. 2.31.4.c
certamen nobis debetur quamdiu vi-
uimus, non praemium to. 2.189.f
certamen gentile disputacionis non
est in alterius luctu incendium to. 2.
342.f
certamen graue est iusta hominem to.
2.501.h
certamen spirituale, & corona tom. 3.
32.a
certaminis necessitas propter coronā
to. 3.11.g
certamina crebra vnde oriuntur to. 2.
330.g
errandi studia declinanda, & quae ex
eis sequantur incommoda to. 2.146.e
Cernus agrotans olea ramulculus lana-
tur to. 1.17.f.45.b
ei uenenum est cibus to. 1.18.a
ceruo comparatur Dauid to. 2.362.c.d
eius similitudinem suscipit enā Chri-
stus to. 3.61.g
ceruorum natura innocens & scitis, &
eorum simplicitas to. 2.361.g
ceruos non esse quomodo oporteat
to. 2.362.g.h
Cethura, odorifera dicitur to. 1.70.h
Cethi immensa & ingentis magnitudinis
corpora to. 1.35.f.43.f
cetus magnus diabolus significat, to.
3.31.f
Chalcedonius lapis to. 5.239.c
Chaldaei numerum periti to. 1.14.c
superstitionibus vanis iurei to. 1.07.b
stellas deos arbitrantur to. 1.120.g
eorum sapientia relex araneae similis
to. 1.25.g.h
Chaldaei qui dicantur : & Abraham
quoque Chaldaem fuisse, & fuisse &
Chaldaeos to. 2.310.c.d
Chamaleon varios induit colores to. 1.
40.b
Cham in patrem impius fuit, to. 1.99.e.to.
5.128.h
mystice calorem significat to. 1.99.f.
161.d
Chanana commotionem significat to. 1.
101.d
item humilitatem to. 1.120.h
Chananae mulier euangelica quomodo
Christum inuenit to. 2.362.e.f
quare non mediocrem praerogatiuam
acceperit to. 2.377.d
eius studium & humilitatem laudauit
Dominus to. 2.375.f
illius pertinacia quomodo caelum ra-
puerit to. 3.46.g
cuius panis micas petebat to. 3.83.h
Chananaei qui sint to. 2.517.c
à Chananae diu fuerunt to. 1.99.e
mobiles & inquieti sunt tom. 1.3.f
quid mystice significent to. 1.73.h.74.a
Chaoz fuit to. 5.98.h
Chaos magnum inter bonos & malos to.
2.345.c
chaos inrer diuitem & pauperem quid
sit tom. 3.84.b
Charismatum dona euacuari quid sit to.
3.187.d
Charitas omnium alt maior to. 3.111.e
fide & spe maior atque vberior to. 1.65.
e.136.e
& quomodo to. 2.484.e

cur omnib. virtutib. sit maior to. 3.140.e
inter tria maxima est maior to. 3.42.e
plenitudo legis est to. 1.141.b
fidei conues necessaria to. 3.78.d
quanta sit eius virtus to. 1.144.h
abscondit errorem, & multa etiam
peccata remittit to. 1.141.h.to. 2.394.b
culpam & omnia peccata mortificat
to. 2.479.g
cum superius caeloque nos connectit
to. 1.159.e
alas habet sicut coluba: & eius alae sunt
alae ignis to. 1.141.h.142.a.b
eius igne filij Leui purgati sunt to. 1.141.h
congruere nequit vbi discrepat fides
to. 1.117.e
eam habere vltra libertatem est, & quare
to. 2.408.g
charitas ex fide, ex illa spes, & trium
circuitus to. 3.85.b
charitas palma est to. 1.141.b
clauum habet & gladium, quo anima
vulneratur to. 2.479.h
illius clauis anima & caro nostra con-
figenda ibid.
vulnera eius bona sunt & vitia to. 1.45.d
& vincula eius adamante fortiora to. 3.
341.a
charitas est Deum diligere ex affec-
tu to. 3.67.h
quae sit bona charitas to. 2.408.g
quanta operat & corrigit to. 2.484.e
omnem perturbationem excludit to.
2.504.g.505.a
omnia sperat & credit to. 2.484.e
non cogitat malum to. 2.524.a.b
charitas perfecta itacundiam non ha-
bet to. 3.60.g
foras mittit iramorem to. 3.258.e
quibus operibus quaeritur to. 2.495.h
eius affectus aliena vicia quasi sua de-
let to. 3.115.b
& eum quis debeat in omni suo statu
fructuare to. 2.313.b.c
charitatis pudor cedit to. 3.11.b
charitas cibus est validior to. 3.42.d
nullo tormentorum genere vincitur
to. 3.141.b
eius ordinatio in dilectione inimico-
rum to. 3.42.e
qualitates eius, quas Paulus rececit, in
dilectione inimicorum complentur
to. 3.43.a. & seq.
charitas in Christum elemosynam er-
ga pauperes praecedat to. 3.49.f.g
charitatis & amoris impulsu, non sup-
plicij metu à malo abstinenti to. 3.71.b
eius feruor & opera satisfactoria pan-
nas peccatorum dissoluunt to. 3.75.e
charitas mater est animarum to. 3.154.e
& omnium bonorum to. 3.177.f
quae & seclauda est to. 3.155.f
charitas temperat scientiam, ne exor-
latur to. 3.177.d.178.c
quae licet vno vocabulo appelleretur,
multis tamē consistit to. 3.177.e
charitas edificat ibid.
cuius causa est aliquando dissimulan-
dum to. 3.178.c
charitas est caput & fundamentum re-
ligionis to. 3.187.d
& fructus spiritus to. 3.231.e
quae ex fide est to. 3.245.b
charitas Deus est, & qui ea caret, Deo
caret to. 3.187.e

qui non habet charitatem, ingratus est
misericordiae Dei ibid.
vix praesentem prodest, & in aeternum
cum Deo permanet to. 3.187.e
charitas simulata in quib. sit to. 2.04.d
& quae sit vera charitas ibid.
charitas reddit hominem obediētem
to. 3.233.e.f
omnib. rebus est antepōnenda to. 2.47.a
charitas non simulat, & semper habet
pacem to. 3.238.e
non diuiditur nec scinditur to. 3.262.c
simulatam fidem non habet, to. 2.69.b
charitate nihil dulcius to. 4.31.g
ad correctionem magis proficit quam
timor to. 5.106.h
& eius laudes to. 5.15.e
charitas libertatis, timor est seruiti-
tis : & de charitate legis, & seruitutē
charitatis to. 5.127.a
charitatis, & humilitatis quam sit indi-
cretā connexio to. 5.134.c
charitatis edificatio rimam offension-
is excludit to. 5.140.e
charitas non videtur esse perfecta si non
credit omnia : & an perfectam charita-
tem habeat omnis fides to. 5.145.e
eadem facit ut fides omnia credat to. 5.
145.g
Charitas Dei erga nos, & nostri erga Deū,
qui spiritus appelleretur to. 1.152.h
quam seruitutem operetur to. 1.65.e
Charitas Christi erga nos quanta fue-
rit to. 1.14.d.e
eadem omnes superat tribulationes
to. 3.141.b
charitas Dei in Christo nobis manife-
stata est, cui tradidit illum pro nobis to.
3.141.e
charitas Dei & Christi erga homines
to. 3.155.e.f.203.d
charitas Christi spei nostrae finis est to.
5.139.d
charitas martyrum incomparabilis
to. 1.141.h
charitatem Moysis excludere non po-
tuit aqua maris to. 2.505.a
ob nimiam charitatem quid Elias & E-
liseus fecerint ibid.
charitas beati Pauli erga Iudeos to. 3.
127.a.148.g
& erga Corinthios to. 3.217.e
Cherubim & Seraphim filij Dei lau-
dant to. 2.308.b.to. 4.97.b
Chirographum mortis & chirographum
vitae to. 2.478.c.d
chirographum decreti contra Adam
Christus deleuit to. 3.128.h.133.b.128.c
chirographum peccati à Christo cruci
affixum esse, quid sit to. 3.236.a.b
Chorus & symphonia, Ecclesiae concor-
dia to. 3.81.e.f.g
Charisma vnctio regalis to. 3.124.c
Christiana gens ex quot nationibus co-
gregata to. 1.13.c
Christiana religio non eloquentia, sed
veritatis vi propagata to. 1.13.h.15.a
eadem sua mortalitate & lenitate cō-
gentiles allicit to. 3.71.e
Illi mystica quaedam obsecutus tra-
dant Patres propter infideles to. 3.61.f
christiana libertas quomodo intelli-
gatur to. 3.76.c
christiana & vera prudentia quae sit to.
3.128.e.151.a

- christianiz sapientiz sensus vnus to. 3.
 156.g
 eadem principum sapientiam destruit
 to. 164.g
 Christianiz fraternitatis communio
 to. 3. 161.g
 christiana pradicatio non indiget pō-
 ra & culu carminis to. 162.g. 164.d.f
 christianiz doctinz veritas seipsum
 commendat to. 3. 162.g
 eadem non verbis solis, sed etiam vir-
 tute teste comprobatur to. 3. 164. a. f.
 christiana disciplina ab initio est to. 3.
 164.a
 cuius summa posita est in misericordia
 & pietate to. 3. 173.f
 christianiz conuerfationis feueritas in
 primitiua tēlesia to. 3. 171. b. c
 christianiz legis utilitas to. 3. 180. b
 christianiz actiones sunt ieiunium, vigilię
 &c to. 3. 4. c
 christiana mysteria, præceptorū Chri-
 stianizate perferuntur to. 3. 71.f
 b. istianus gentili aut iudzo filiam nu-
 trui non tradat to. 117.g
 christianus homo & seruus & liber est
 to. 113. a
 eius lucrum quale sit to. 1. 143. g
 ab impiorum cōsilio abstinere debet,
 & quare to. 1. 171. a. b
 ligare non debet to. 3. 172. a
 qui, bonus Christianus sit to. 3. 71.f
 christianus omnis liber est & sapiens
 to. 408.f
 vnde suam habeat dignitatē to. 1. 107. e
 quid semper debeat facere to. 1. 233.d
 christianus in studio virtutum non de-
 bet, esse contentus iure naturę to. 4. 12. g
 ei gloriam est in humilitate, t. 2. 15. f
 n. Tei aut gloriosum in futurum, quā
 exiit pro Christo sibi illata narrare to.
 3. 116. b. c
 & vnc vincit, cum petere putatur, to.
 3. 216.f
 plaudat cum insultat ipsi, & surgit eū
 premitur to. 3. 216.f
 christianus sub lege viuens in carne
 est to. 3. 133. c
 christianus si causam aliquam grauem
 habet, ad Ecclesiam deferat to. 3. 172. a
 christianus, fidus quis sit to. 3. 115. b
 christianus homo constet spiritus &
 carnis to. 3. 111. c
 recte vno comparatur to. 3. 130. g. h
 in Christiano prima est fides, t. 4. 167. c
 christianus populus quare non erret
 & cur iudozorum populus errauit to.
 2. 350. c
 christiani & infidelis nuptię non legiti-
 mę to. 3. 282.f
 christianum nomen sine bonis operi-
 bus non sufficit to. 3. 39. c
 Cluistiani omnes aheretant, quibus est
 legitime cerrandum to. 1. 159. d
 & omnes facit doctes, & quomodo, to.
 3. 39. b. c
 eorum arma sunt oratio, misericordia,
 ieiunium to. 1. 270. c
 in diuitiis simplicitatis suę non defi-
 ciunt to. 2. 330. c
 christiani negligentes quomodo so-
 leant perfecti euadere to. 2. 338. d
 quare sequetur ad legē, & vocetur
 in Euangelium ab Apostolo to. 408. f
 quomodo dicuntur in vmbra esse to. 2.
426. c
 quomodo mysterium omne illis pro-
 fiat to. 2. 467. a. b
 christianorum tempore quædam ac-
 cidere, quę veterum iudozorum tem-
 pore eueniebant to. 3. 3. b
 christiani non nominis, sed factorum
 consideratione discernuntur to. 3. 45. f
 & omnes vnus corporis nomine si-
 gnificantur to. 3. 139. g
 & singuli mēbra sunt Christi to. 173. c
 oēs de vno pane & calice percipientes,
 participes sunt corporis Dñi to. 3. 181. f
 eorum confessio vna to. 3. 156. g. 183. g
 omnes habent vnum baptismum, & vnu
 atque eundem Spiritum sanctum to.
 3. 42. h
 christiani mali tantum iudicandi sunt
 to. 3. 120. a
 christianis omnibus mundus est pel-
 lus: & vis fugiendus est to. 129. f
 christianorum iustitia plusquam Scri-
 batur & Phariseorum to. 3. 152. c
 christiani debent esse pacifici: & eorū
 perfectio to. 3. 151. c
 vocati sunt et sancti sint to. 3. 161. c
 relinquere nō debet cōiugia, t. 3. 174. g
 christianorum contentio & conatus
 ad palmā accipere, & qualis to. 3. 180. b. c
 christiani dicuntur epistola Christi, to.
 3. 198. h
 muniri debent triplici propugnaculo,
 & quod sit to. 3. 263. h
 eorum gloria est in cōlo to. 3. 233. e
 christianorum actus in cōlis sunt, vbi
 est spes salutaris spiorum to. 3. 251. a
 christianis passio vira est, & persecutio
 defensio to. 3. 182. g
 christiani male viuētes Christum la-
 pidant, cruciunt, & occidunt, t. 3. 3. c
 quare facti sumus christiani, to. 3. 39. b. c
 christianorum negligendum in prece
 excitationes to. 3. 48. a. c
 christianorum messis & vindemise que
 sit to. 3. 99. e
 quid deceat Christianos in tribulatio-
 ne to. 3. 101. g
 Christiani & iudæi duo sunt homines
 in lecto vno, & qd hoc significet, t. 3. 2. b
 Christianismus, & vicius eius est a lege fidei-
 tum, non ab omni lege to. 3. 132. h
 Christus eū dicatur primogenitus o-
 mnis creaturę to. 1. 13. d
 ipse hoc est vultus paterni, & imago ve-
 ra Dei inuisibilis to. 3. 46. h. t. 2. 370. a
 & principium in quo Deus fecit cōlū
 & terram to. 3. 4. h
 omnia quęcumque voluit fecit, pleni-
 tudine diuinitatis suę abundās, t. 1. 8. g
 Christus Dei filius est brachiū Dei, vir-
 tus, sapientia, atq; iustitia t. 1. 10. 2. 210. e. f
 & Dei manus est to. 2. 508. e
 eius semen est diaboli semine longe di-
 uersum to. 1. 18. e
 quod semen ad iustitiam est, & regnum
 est Dei ibid.
 idē Christus semē est omniū t. 2. 374. b
 eos quos aligat, liberat to. 2. 384. f
 & quę sint eius vincula to. 1. 20. a
 Christus solum fecit to. 1. 23. g
 p. p. corporis passiōē nouit to. 1. 24. a
 seipsum extinguit, vt omnes impleat
 to. 1. 28. b
 vnus est incantator Ecclesię, qui om-
 nes alios delet incantatores to. 1. 28. e
- eius canticum quam valeat in Ecclesiā
 ibid.
 quale sit eius sacrificium verū & pro-
 prium to. 1. 38. e
 Christus gentilis populi congregator
 to. 2. 355. d
 neminem ielunum dimittit to. 1. 41. e
 gentiles ad se reuocauit, & matri Eccle-
 się nutriendos dedit to. 1. 43. e
 & quomodo plebem gentium dixerit
 ad Ecclesiam to. 2. 370. h
 ipse est petra, quam in aduersis imple-
 di debemus to. 1. 45. e
 quam patris similitudinem habeat to.
 1. 46. h
 quibus dō causis a nobis auertitur to. 1.
 48. e
 Christus nō nouus medicus nouū & mi-
 efix medicamentum aduexit to. 3.
 37. e. f. 38. f
 ad vulnera nostra curanda descendit
 to. 3. 40. c
 quam salutaris medicus sit t. 1. 76. g. h
 optimus est animarum medicus to. 1.
 48. g. to. 3. 79. a
 & solus mundi medicus, sed inuitos
 non curat to. 3. 51. h
 Christus medicum orat vt sua vulne-
 ra: iam ferro sanet to. 3. 38. e. f
 idē est ielunus to. 3. 38. d
 & fms vite æternę to. 1. 15. c
 & vterq; oriens, & lucis æternę clari-
 tiffimum inbar to. 1. 16. d
 Christus pomaia primogenitus, in-
 vnat eum patre semper conuiui. Chri-
 smus est to. 1. 57. a
 iudam elegit, quem proditorē scie-
 bat to. 3. 59. a
 & eius peccati causam non exiit t. 1. 9. c
 quando ab eo recessit to. 2. 82. g
 à quo Apostolo tibi aduoluit, vnus ex-
 plo insultaret in dēderet ista ferre to. 2.
 40. b
 impiis etiam voluntatem suam osten-
 dere debuit to. 3. 59. b
 panis est viuans atque cōlestis, to. 59. a
 quem panem manducet to. 59. a. b
 eius sepultura cur eleuata to. 68. b. c
 & quare in Euangelio sepulchri eius
 elare & distūctē exprimaius, to. 68. e
 eius ortus supra naturę ordinem ad-
 mirabilis, to. 68. e. Et nulla corpore
 generationis conetione visitata fu-
 scatus, to. 2. 361. a. Quibus exemplis
 eius incarnatio probent, to. 1. 38. g
 quare se humiliavit, to. 2. 379. f. Et qua-
 re multis se obicit tentationibus, to.
 2. 313. g. Quattuor genera tentationum
 subit, ibid. Et quomodo diaboli ten-
 tationes reiecit, to. 1. 69. g. h. In con-
 uuiui Ecclesię ministrat, & eique min-
 istrat, to. 1. 70. c. Eius sanguis nostrū
 fuit pretium to. 76. f. g. 217. a
 Christus cur in pullo asine sederit, to.
 1. 76. g. Et cur passus affum ascen-
 dit, to. 115. a. Quatitudo dicitur ve-
 rus leuitas, to. 1. 76. g. Eum exipere nō
 possumus, nisi vitia prius excludamus
 to. 1. 77. g
 caro eius non vidit corruptionem, to.
 1. 84. g
 & cur eadem subierit quidquid suble-
 uat to. 2. 498. g
 cur proximis omnium dicatur, to. 1.
 117. h

Aetitia totius mundi est to.1.133.a
 eius vocationi mora nulla faciendā, to.1.118.d
 cur appelleretur Abrahā filius, tom.1.106.e
 eiusdem Abrahā semen est to.1.117.h
 & ex traduce Isaac to.1.142.g
 totum hominem in veritate circumcidit to.1.108.e
 eius resurrectio humana legis fundamentum to.1.130.h
 filius eius explicatur to.1.136.g.10.1.433.d.e
 Christus fide tenetur to.1.137.g
 ubi & quo tempore querendus to.1.137.1.150.h
 & quomodo querendus to.1.492.f.10.3.109.g.h
 etiam in nobis ipsis querendus est to.2.440.c
 ei quā dīse dicantur to.1.138.e
 quā ratione ad pie animae ianua pulsatur to.1.138.g
 eum pīlantem quando excludamus to.1.130.f.g
 Christus Luctorum est lectus, tom.1.138.a
 animam sanctam diligit tom.1.244.h
 secundum substantiam est caritas, to.1.138.b.c
 ubi moritur & inhxreat to.1.139.f
 recte est animarum nostrarum to.1.140.h
 Christus Petrum respiciens, a lapsu eū reuocauit ibid.
 veluti serpens in cruce pependit, to.1.141.a
 quorū modis signaculum nostrum esse debeat to.1.141.g.h
 quā ratione caput, oculus, vox, & rexta nostra tom.1.141.g.h
 & quā ratione caritas tom.1.142.a
 sōns est vīx omnium to.1.142.c.10.3.110.a.b
 & finis legis, ac plenitudo caritatis, & quare to.1.112.e.1.2.325.e.f.g.3.452.a
 quomodo legem impleuerit to.1.325.e.f.
 eius velle & facere idem est to.1.159.b
 Christus est nostra protectio to.1.40.d
 & vita nostra to.1.150.g
 animæ & corporis nostri virtus to.1.342.b
 ac spes & patientia nostra to.1.150.g
 idem est vita perfecta to.2.430.f
 & nostra in omnibus vita to.2.329.b
 merces est vultus eorum to.2.406.a
 quare dicatur merces nostra to.1.202.h
 liberti eius omnes sumus, non liberi to.1.153.b
 cur serui eius omnes dicamur ibid.
 omnes passiones nostras cruci fide affixit to.1.154.a
 Christus sequendus est, & eius inhzrendum vestigiis to.1.373.d
 & quā ratione vestigia eius a nobis sequenda to.1.154.a.b
 ut scilicet ad paradīsum redeamus to.3.39.b
 illum sequentes quid agere debeamus to.1.499.b
 charitas eius erga nos quanta fuerit to.154.f.e
 quā ratione cohztedes eius esse possimus to.1.154.e

Christus duorum coniugiorum, legis scilicet & gratie sponfus to.1.161.d
 quam apte & quomodo sponfus dicatur to.1.38.b.e
 eius pax que fit to.1.161.g
 qui cum videt, optime videt to.1.167.a
 maledictum factus est, ut maledictum legis solueret to.1.167.e
 eius opprobrium omnibus Aegypti thesauris pretiosius to.1.167.f
 omnes vocat, omnibusque vitam æternam proponit to.1.171.a
 Christus verus princeps sacerdotum to.1.174.e.10.3.19.f
 qui vincit cum iudicatur to.1.177.b
 cur naturaliter a Deo patre vnctus dicatur to.1.174.f
 & quo oleo vnctus to.1.321.b
 incredibili sua charitate & gratia sese in humanum genus diffundit to.1.174.f.g
 in sanguine suo huius quam Abellocutus est to.1.174.f
 eius mors hominem a peccati pena liberat, disolutam carnem adstrinxit to.1.173.h
 cur in Evangelio dicatur interdum factus to.1.173.g
 & aliquando spiritus turbatus ac fluens to.1.189.b
 omnes homines pietate longe superat to.1.191.b
 Christus male a suis venditus pretiosus to.1.180.h
 emptus to.1.180.h
 non omnibus eiusdem est pretij ibid.
 apud eum plus est, qui plus obtinuit gratie ibid.
 a quibus fructuosius ematur to.1.181.b
 & qui eum vendant to.1.360.g
 non proprio peccato, sed conditionis susceptione venditus to.1.182.a
 sanguine proprio redemit quos propria peccata vendiderant ibid.
 eius humilitas in carne suscepta & diuinitatem non humiliauit & gloriam cumulauit to.1.186.a
 caro eius nec detrimentum nec augmentum diuinitati afferre potuit, to.1.243.c
 in eo quod illi impij, resurrexit: eiusque diuinitati nihil vel decedere vel accedere potuit to.1.276.a. & seq.
 secundum carnem adiectionem accepit, quatenus Deus adiectionem operatus est to.1.358.h
 Christus verus Ioseph to.1.188.c
 diuinitatis in repressus est to.1.193.h
 argentum ac pretium nostrum est to.1.188.f
 non argento, sed fide quaeritur & emitur to.1.186.c.187.c
 qui eum amittunt, tecto diuinitate reuerit to.1.190.c
 cur sine auro, sine argento, sine pecunia, sine virga discipulos suos ad euangelizandum misit to.1.101.g
 eius clementia in Iudæos illum iniuria afflictores to.3.33.g
 in nouissimis temporibus populum Iudæorum suscipiet tom.1.194.h
 de tribu Leui secundum carnem originem duxit to.1.195.f
 & ex Iuda descendit, arque in eo vixit demonstrans est to.3.120.c
 cur dicatur ex radice Iesse to.3.157.e

eius genus cur a Mattheo ex tribu Iuda deducatur to.1.195.f
 Christus propria natus est auctoritate, propria potestate mortuus voluente, & propria potestate a mortuis resurrexit, to.1.196.c.d
 cur viris & vna dicatur to.1.196.g
 & cur tribus tantum perfectioribus discipulis resurrectionis sue gloriam reuelauit to.1.140.a. to.1.182.c.d
 & quare ad monentem discipulos, ne cui facile que viderant annuntiarent to.1.38.a.c.d
 Christus maxime omnium diues, qui semper abundat, ac nunquam eget to.1.198.b
 Cur pauper factus sit, cum diues esset, & sic pauper nobis apparuerit tom.1.38.c. to.1.350.f
 & eius paupertas describitur to.1.247.b.c
 non in diuitiis suis, sed in nostra paupere est paupertate to.2.356.f
 quomodo diues in paupertate: & quantum paupertatem eius intelligere oporteat ibid.
 illius inopia nos docet, ambra sanas, fames facit, mors facit, sepultura resuscitat to.1.198.b
 sua resurrectione populo sibi dilecto requiem contempsit to.1.202.h
 substantiam diuinitatis ex patre, carnis vero ex virgine sumpsit to.1.199.c
 mundo se nescienti atque occidenti illuxit to.1.198.h
 in veteri testamento annuntiatus, in nouo nobis est demonstratus to.1.199.a
 Christus nouus sacerdos patri se obtulit pro vniuerso mundo to.1.203.d
 hominum peccata non solum proprio sanguine lauit, sed diuina etiam potestate condonauit to.1.201.a
 a morte, ac seruauit peccati nos redemit to.1.212.c
 cur circumcisionem & baptismum suscepit to.1.212.e
 maluit supra legem soluere, quam id quod legis erat negare ibid.
 cur didrachmam pro se & Petro iussit persoluendum to.1.212.e.h
 Christus ad Virginem, Israel ad Iordanem, & Christianus ad celum patri mansionum numero perueniunt to.1.212.h
 corpus eius cur vera caro, & panis viuus dicatur to.1.213.h
 Christi panis est esca sanctorum to.1.1.98.b.c
 qui panis, eius doctrina est to.1.213.e
 crux illius nostra est victoria to.1.63.f
 & omnes delictaque abscondit errores to.1.238.a.b
 cur aliquando David, & interdum Iesū filius nominetur to.1.243.b
 eius humilitas non ad diuinitatem, sed ad carnem est referenda to.1.244.f
 Christus speciem Ecclesie suæ concipit, eamque sibi in uxorem adsciuic to.1.245.h

& quot in eam beneficia contulit to. 1.
246.d.e
lux Christi, lex est & Euangelii: q̄ lux in
lege p̄terit, & gratia in Euangelio im-
pleuit to. 146.b
cur non iuueniebatur eum a ludais
quereretur to. 1268.b
fortior est ad seruos suos tuendos, quā
diabolus ad infligandos inimicos to. 1.
270.e
eius precepta arma sunt Christianis
to. 1270.f
quomodo dicatur verum vite lignum
secus decursus aquarum plani: a m to.
2.314.b.c
Christus venit in resurrectionem & in
ruinam, & quare to. 2.323.a
ei subditi esse debemus, vt legē adim-
pleamus to. 2.323.e.f
cui esse subiectum bona est gloria to. 2.
498.e
quis Christo subiectus sit to. 2.325.g
quomodo Ioseph & Maria parentibus
subditi esset to. 2.467.b
eius maxima gloria quā sit
ibid.
quis sit eius imitator to. 2.337.e
Christus quem excitet, & quomodo
nos excitet, & nos illum to. 2.334.b
naturalē substantiā carnis suscepit hinc
villo contagio quomodo etiam de peccato
dammavit peccatum in carne, &
quare to. 2.337.d.e
quomodo retorfit in diabolum mali-
cia suā p̄terit to. 2.340.e.f
ab omnibus a quibus conturbatus, &
reppulsi: & inimicos suos vocauit ad
gratiam to. 2.340.g
etiam persecutores suos liberare vo-
luit to. 2.360.c.d
quorsū miseris afflictiis est to. 2.341.f
cum omnia nouerit, peccatum non
cognouit to. 2.342.e
cur non cognouerit gloriantes in su-
perbia, & fragilibus to. 2.442.c
ascendit super omnes cecos ad Ierusa-
lem, homines autem aliter to. 2.349.c
Christus homo videtur & auditur, &
Deus in operib. cognoscitur to. 2.344.c.d
ipse verus est pastor to. 2.392.a
qui in omnibus est sequendus: & quid a-
gere debeat qui eum sequitur to. 2.346.f
cur accersit ante Pilati iudiciū to. 2.
347.f
ipse dies eceli est to. 2.411.h
& fulgor æternus animorum: & quare
missus a patre in terras to. 2.381.c
& cur in terram venerit to. 2.350.c.356.a
a summo cœlo in terras descendens
manebat in cœlo to. 2.374.c
apud patrem pro nobis aduocatus ad-
fuit to. 2.350.d
ei quādo & quomodo videbimus Ibi.
Christus eduxit nos de lacu miserie &
de luto facis to. 2.352.h
quare maximas gratias illi agere debe-
mus ibid.
cur dicatur petra ibid.
quomodo expectatus in Moyse & Aa-
ron, & in Iesu Naue to. 2.353.d
Christus vterum quomodo in princi-
pio veteris testamenti adubret to. 2.353.g
figuratus est etiā tempore Machabæo-
rum to. 2.359.h
idem mortem passurus, in Abel & A-
braham declaratur to. 2.358.g

cur in horto Petrum & duos filios Ze-
bedæ magis assumpserit quam alios
to. 2.354.b
Eius cetero fortis, nec pe-
ccato obnoxia, peccata tamen suscepit
to. 2.354.f.g
Non alterā carnē quam
hanc suscepit & quare filius hominis
dicatur, to. 2.354.g
Christus eiusdem diuinitatis eum pa-
tre, ad mortem voluntarius accessit, nō
necessitate, to. 2.314.e
Et quare mor-
tem suscepit, to. 2.354.f.g
mortuus
est vt impletet iustitiam, to. 2.337.g
Omnes videt, fugientes requirit, & ab-
semditos petere non vult, to. 2.355.a
Quomodo in animā quodā vtrūq̄ for-
marur, to. 2.355.d
Spei nostræ finis
est: & multa de eo to. 2.356.c
Aduocatus & iudex noster est, to. 2.359.h
quomodo se gesserit vt strenuus lucta-
tor to. 2.357.f
Christus agnus a ludais occisus, quē
nunc etiam hostili odio persequuntur
to. 2.354.a
Eum esse Dei filium: Cen-
turio carnifex non negauit, to. 2.359.b
cur dixerit: Deus Deus meus vt quid
derelinquisti me? & quare voluerit se
vermiculo comparari, to. 2.318.c
vermiculo de manu genito compara-
tur, ibid.
Idem vermis est & iudex, &
quomodo, to. 2.318.e.f
Appellatur et-
iam nauis, to. 2.313.b
Eius vestimen-
ta in quattuor partes a militibus diui-
sa & quare ea sunt to. 2.318.e.f
Christus sol institit eleganter de scri-
bitur, to. 2.318.a.b
Quare voluerit ca-
dere super peccatores, & non super in-
fimos, to. 2.360.d.e
Et super quos cadat,
ibid.
Eius caro quos tangit, a morte de-
fendit, ibid.
Eadem caro acclimatio est
Ecclēsiæ, to. 2.426.f
Quare sine pec-
cato & dolo scripturæ sanctæ auctori-
tate signatur, to. 2.460.g
Infirmittates
& inuarias nostras suscepit, to. 2.392.a
nostras infirmitates suscipiens nostros
quoque suscepit affectus to. 2.363.e.f
quare infortium afflictiis & officiis re-
paratur in Euangelio suscepisse, to. 2.
500.e.f
Ideo cecidit, vt resuscitaret: &
quorsum ad patrem respiciat, to. 2.360
b.c
Eius cognitio, sanitas est colla-
tio, to. 2.361.g
Lumen eius videre vo-
lens quid agere debeat, to. 2.363.h
Christus fons Siloæ, & quare, to. 2.364.a
mons est magnus & minor, to. 2.364.c
quomodo ex magno minor, & ex mi-
nore magnus idemque omnia pro-
pter nos, ibid.
Ei soli conuenit cele-
stia diuidere, & occulta deprehendere
to. 2.364.a
In patrem proiectus est ex
vtero virginis, to. 2.365.b
Eius aduen-
tus annuntiatus a lege, & a prophetis
promissus to. 2.365.e
Christus, & Euangelium figuratur e-
gregie, to. 2.377.f
Quomodo hominem
superiorem constituerit, to. 2.365.h
quare manu pulsare dicatur, ibi.
Quo-
modo nobis peccata donauit, to. 2.367.f
qui Christum negat, ipse ab eo se sepa-
rat, to. 369.d
Ei patres sacabant om-
nia quæ gerebant, to. 2.370.a
Christi
participes quid ab eo consequantur,
to. 2.370.c
Qui eum cœternum pa-
tri negant, Deum negant, & quare, to.
2.371.e.f

quomodo factus sit omnis epulationis
nostræ to. 2.373.g
carnem eius in sacramento epulamus
& sanguinem to. 2.373.h.8.1.a
Christus vbi adfuit to. 2.502.d
ei appropinquat quid dicat to. 2.506.h
eius imperiis quis obediatur, to. 2.502.e
& in quo nos ei debeamus offerre, to.
2.502.g
synagoga non penitus derelinquit
to. 2.52.e
quomodo eam non deseruit, & nos re-
demit to. 2.378.a.b
Christus homo secundū carnē, & vltra
hominē secundū operationē, to. 2.379.b
qui sicut est redemptio, ita & miseri-
cordia to. 2.388.a.b
eum nō tūgit nisi fides p̄ce c̄ia, to. 2.385.e
ipse solus reconciliavit mundum Deo
per sanguinem suum to. 2.392.a
nō quā frater, sed quā homo in quo
Deus erat, peccata dimisit to. 2.390.g
exinanitur le, vt nos repleat, to. 2.392.c
Christi gratia, & p̄ beneficia, to. 2.379.g
peccata nostra suscepit, vt portaret at-
que purgaret to. 2.398.e
in quo corpore semel, & in quo saepe
fuerit appetitus to. 2.399.h
ipse solus autem aperuit humanā ad
cognoscenda mysteria to. 2.402.c
eius imitatores, p̄pter quid boni sum-
us: & quid operari debeant qui eum
cupiunt imitari to. 2.406.a.b
Christus cur seruierit to. 2.408.b
iudex est ludais, & aduocatus Christi: a-
nis to. 2.401.o.h
eius iustitiam peccatorum tenebre nō
sequeuntur to. 2.411.h
decorē eius quis imminuat: & in quo
Christus caput suū redlines, to. 2.426.e.f
crucifixus quem odorem emitteret:
& quod sit suus cibus to. 2.428.f
quibus dormiat, & in quibus suscitetur
to. 2.430.b
eum esse creatum quomodo dicendū
to. 2.430.d
Christus verus propheta est, to. 2.447.d
qui primus ingressus est viam noui te-
stamenti to. 2.430.d
quomodo venerit, & quorsum cor no-
strum inflammauerit to. 2.432.a.b
animam & carnem saluat to. 2.433.b
eum perique videre non poterat, to. 2.
433.f.g
Christus artis alieni solutor, to. 2.438.d
chirographū diaboli feneratoris de-
leuit ibid.
ipse debitor est pro senore pauperis:
& quare sit pauper to. 2.283.a
inuitos non vult cogere to. 2.462.a
idem operator est omnium, & opus
nostrum to. 2.458.b
nō est in disputationibus peridolorum,
to. 2.459.d
quomodo ad se trahat oīa, to. 2.463.a.b
Christi quis esse dicatur to. 2.465.b
qui eum sequuntur, supra mundum
sunt to. 2.469.h
quare elegerit quæ stulta sunt mundi
to. 2.484.a
vnam diligit Ecclesiā vt aquila nidū
suum to. 2.512.g
eius gesta quædam to. 2.512.g.h
verus esse homo probatur to. 2.512.g.f
quomodo & quorsū laboret, to. 2.519.b
eius

eius signa in Eliſeo ibid.
 Chriſtus conuenienter puer, ſapiens,
 & pauper to. 2. 519 e
 eius virtus ceca peccatorem to. 2. 435. c. f
 quomodo nos illuminet to. 2. 473. h
 quomodo ei lucebat David to. 2.
 473 b
 per legem adiutor eſt, per Euangelium
 ſuſceptor to. 2. 477. b
 quam diligit mentem to. 2. 477. d
 Chriſti paſſio imago fuit regni cele-
 ſtis to. 2. 475. c
 idem humiliavit ſe, vt nouum conde-
 reſtalementum to. 2. 475. e
 quare ſe vique ad mortem humiliave-
 rit to. 2. 499. c
 non quaerit intra hunc mundum to.
 2. 476. g
 ipſe ſolus habet coronam gloriæ to. a.
 476. h
 quorū noſtras amari tudines bibe-
 rit to. 2. 491. d. e
 Chriſtus ex Deo ante ſæcula genitus,
 in tempore incarnatus to. 2. 492. f. t.
 ſemper eſt orandus to. 2. 494. g
 quomodo ſpolia à diabolo vindican-
 tur to. 2. 504. c
 nobis tanquam maturitas aduenit to.
 2. 523. d
 in quibus nauibus nauiget to. 2. 534. c
 in bonis adiutor eſt nobis, & in malis
 conſervator to. 2. 532. e
 eius ſaciem cur David videre cupiebat
 to. 2. 477. e
 Chriſtus theſaurus noſter, & alia de eo
 to. 2. 533. d
 quis eum lætificet, & lætificetur ab ip-
 ſo to. 2. 534. g
 eius res geſtas Lucas vberius explica-
 uit to. 3. 1
 qua ratione vitulus ſit & ſacerdos to.
 3. 23
 in quatuor Euangelis varie, ſed vere
 expreſſus to. 3. 23
 à ſingulis Euangelis ſti peculiari qua-
 dam ratione deſcribitur ibid.
 Chriſtus vniſus quatuor animalibus in
 Apocalypſi ſignificatus ibid.
 qua ratione dicatur homo, leo, vitu-
 lus, aquila ibid.
 eius paſſio à Luca plenius explicatur
 ibid.
 Chriſti vna perſona, & duæ naturæ ab
 Euangelis demonſtrantur to. 3. 3. h
 14. h
 veramque eius naturam, res ipſæ ab eo
 geſte declarant ibid.
 eius generationes duæ, & naturæ duæ,
 & opera vtrique conſentanea, & 3. 16. d
 Chriſtus dupliciter videtur to. 3. 3. g. h
 illum pariter & prophetæ videtur,
 Iudei non viderunt to. 3. 3. g. & ſeq.
 quidam præſentem non viderunt, nos
 abſentem videmus to. 3. 6. e
 & qui eum vident, & qui non, copioſe
 ſeruatatur to. 3. 3. f. 6. d. e. & ſeq.
 à nobis quoque viſus & conſpectus
 eſt, & quomodo to. 3. 19. g
 illum ſolus vidit qui Deum & homi-
 nem credidit to. 3. 3. h
 in Euangelio videtur, in veteris reſta-
 menti ſcriptura quaeritur to. 3. 45. b

illum videns, patrem videt to. 3. 6. e
 idem filius Dei eſt & Virginis tom. 3.
 3. h
 quem Deum & hominem in vtroque
 perfectum ſcriptura loquitur, tomo 3.
 32. b
 eius diuinitas copioſe aſſeritur to. 3. 3.
 g. h. & ſeq. 9. h. 10. c. 56. c. d. & ſeq.
 quæ ex miraculis operum colligeba-
 tur & adtribuebatur tom. 3. 4. 2. 31. a. b.
 c. 34. g. 35. g. 45. d. e. 99. h
 eadem multis modis comprobata eſt
 to. 3. 35. a. b
 eius res geſte, quædam ab vno, que-
 dam ab alio Euangelis tarum ſcriptæ,
 to. 3. 4. f
 veſtimentorum eius diuiſio myſtice
 ad Euangelis tarum reſetur ibid.
 Chriſti veſtimentum integrum & ſcil-
 ſum to. 3. 4. g
 Chriſtus patris æqualis & conſubſtan-
 tialis, ac verus Deus & homo ibid.
 & vnus cum illo poteſtatis tomo 3.
 30. c
 eius diuinitas aut humanitas à quibus
 impugnata to. 3. 4. f. g
 Chriſtus Dominus legem tollit to. 3. 5.
 ſummus, verus, & perpetuus eſt ſacer-
 dos in lege adumbratus to. 3. 5. h. 6. a
 eius ſacriſcium veteribus hoſtis ſig-
 nificatum to. 3. 6. a
 quod ſacriſcium propitiatorium eſt to.
 3. 6. a
 ipſe totius veteris legis complemen-
 tum eſt ibid.
 eius ſacta ſcripturis veteribus conue-
 niunt to. 3. 32. e
 æternitatem eius ante Mariam, hære-
 ticæ quidam negant to. 3. 31. h
 Chriſtus in noſtro altar præſens, qui
 & immoletur to. 3. 6. f
 cur ex matre deſponſata naſci voluerit
 to. 3. 8. h. & ſeq.
 potius de ſuo ortu, quam de matris
 pudore dubitari voluit to. 3. 9. a
 videtur legem ſoluiffe, ſi ex inuupta
 eſt natus to. 3. 9. b
 & illum iuſte videntur perſequi Iu-
 dei, ſi ex inuupta ortus eſt ibid.
 Chriſtus verbum, quod olim in pro-
 phetis, nunc in nobis loquitur to. 3. 8.
 23. h
 cur de ſe tacere voluerit to. 3. 9. b
 diuinitatem ſuam diabolo occultauit
 to. 3. 9. b. c
 Chriſtus manducare, Ioannes ieiunare:
 quidve ea re ſignificaretur to. 3. 9. h
 ambobus magni appellati, ſed diuerſi mo-
 de to. 3. 9. h. 10. c. & ſeq.
 cur cum peccatoribus manducaret
 Chriſtus tom. 3. 9. h
 Chriſtus Ieſus vbique eſt tom. 3. 10. c.
 95. h
 redimendi officium à matre inchoauit
 to. 3. 10. h. 12. a
 pro noſtris virtutis progreſſa ſeruet &
 ſanctificat in nobis to. 3. 11. d
 marer eius ſecundum fidem, omnis a-
 nima caſta to. 3. 11. d
 Chriſtus ſinūs ventris, & ſos radi-
 cis to. 3. 11. d
 eo naſcente cur cenſus orbi vniuerſo
 indicatus to. 3. 13. b
 natiuitas eius ſpiritualis in anima to. 3.
 13. d

humanam eius generationem Lu-
 cas, caeleſtis Ioannis deſcribit to. 3. 13. e
 hominis redemptionis cauſa incarnatus
 eſt to. 3. 13. f
 & eius incarnationis neceſſitas to. 3.
 28. d. e. & ſeq.
 eius infantia cur deſcribitur, non au-
 tem Ioannis to. 3. 13. f
 Chriſtum in præſepio pie meatur
 ibid.
 eius diuinitas & potentia in infirmita-
 te carnis conſideranda to. 3. 13. g
 quæ diuinitas in ipſo ortu magis ho-
 nis comprobata eſt to. 3. 13. h. 14. f. 15. f
 Chriſti naſcentis paupertas quas diui-
 tias nobis peperit to. 3. 13. g
 eius humanitatem videns, verbum vi-
 debat to. 3. 13. a
 ipſe ſolus per omnia ſanctus & immu-
 culator to. 3. 15. d
 eius generatio omni teſtium genere
 comprobata to. 3. 15. e
 illum in manibus accipere cum Sym-
 meone, eſt fidem operibus compro-
 bare to. 3. 15. g
 Chriſtus Deus & homo, qui cum an-
 gelis verſatur, & cui angeli militant
 to. 3. 14. h
 non gynaſiaſquaſiuit, ſed ſimilem
 plebem to. 3. 15. a
 humana carne indurus, humana voce,
 & affectu de Deo patre quædam dicit
 to. 3. 16. f
 à Ioanne cur baptizari voluerit, verum-
 batur à voce, to. 3. 17. d. 19. a. g. h. 10. f. 10.
 a. b. n. e. f
 dum à Ioanne baptizatur, Deus pro-
 bat to. 3. 10. a
 cur Dei patris vox illi baptizato teſti-
 monium præbuerit to. 3. 18.
 in baptiſmo eius in Iordane tota Tri-
 nitas declarata eſt to. 3. 12. a
 Chriſtus baptizatus aquas mudat, eſt
 que ablundi viti tribuit to. 3. 9. a
 idem ædificationis Eccleſiæ conſum-
 mator to. 3. 19. b. 19. e. f
 quomodo membra corporis eius ſi-
 mus, & de carne & de oſſibus eius to. 3.
 19. d
 humilitas eius ingeſ, ſed diuinitor pro-
 nidentia to. 3. 10. a
 Chriſtus carnem ſuſcepit, atque vlti-
 mo vicit, & nos viuere docuit ibid.
 eius generatio à duobus Euangelis
 deſcripta, repugnantiam non habet
 to. 3. 20. h
 cur potius per Ioseph, quam per Ma-
 riam maiores deducatur to. 2. 11. b
 cur qui eius pater putabatur, ſaber e-
 rat to. 3. 11. a
 Chriſtus ſecundum carnem natus, car-
 nis vſum & ſæculi ſequi habuit in qui-
 buſdam to. 3. 11. c
 eius natiuitas Abraham & David pro-
 miſſa, & oraculis prædicta to. 3. 21. f. g
 oracula ei conueniunt: quæ de ſuo no-
 ne non coherent to. 3. 21. h. & ſeq.
 cur filius David prior loco dicatur to.
 3. 23. b
 eius generatio cur à Luca ad Deum
 perducat to. 3. 23. b
 Chriſti pater Deus ſecundum natu-
 ram, gratiam, & carnem to. 3. 23. c
 eius crux & paſſio in partibus figurata
 to. 3. 23. e

antiquam patrum ante legem fidem
& pietatem testificuit to. 3.23.h
cur ex gentilibus etiam & alienigenis
nasci voluit to. 3.25.a.c
& cur de captiuis quoque nasci voluit
to. 3.26.d
ex peccatoribus etiam prognatus est. r.
3.25.c
& verè ex regali genere natus tom. 3.
26.a
nomine David aliquando appellatur
to. 3.25.e. 26.d
quomodo rex fuerit, & quomodo in
sede David sederit to. 3.26.a.b.c
Christus rex & sacerdos carnaliter &
spiritualiter to. 3.22.d
cur dictus est edificator sepis tom. 3.
23.h
eius genealogia per tessardecadas à
Matthæo distincta examinatur to. 3.
26.d. & seq.
se prægelinealæptima generatione na-
tus est to. 3.8.e
cur secundum Adæ similitudinem na-
sci voluit to. 3.28.a
quomodo legis decreta euacuauit to. 3.
27.h. & seq.
in singulis maioribus varia ratione ex-
pressus to. 3.26.h. 27.a
quibus in rebus patriarchæ à Luca de-
scriptum referent to. 3.26.h. 27.a
& seq.
quæ Damasci & Samaritæ spolia acce-
perit to. 3.27.e
eius baptisimus, desertum, ieiunium &
tenario recto ordine disposita tom. 3.
27.28
Christus omnia omnibus factus est, vt
omnes lucrifaceret to. 3.28
eius ieiunium, vt solueretur prænan-
cia Adam ex cibo verito to. 3.28
& illius reparatio quam apte transgres-
sioni Adæ respondet ibid.
cur se ieiunium & eluculentem aduer-
sario tentandum obuiat to. 3.26.e
quomodo tentantem diabolum vice-
tit to. 3.26.f.g
cur in deserto mandatum Dei imple-
uit to. 3.28.a.b
quomodo post quadraginta dies iue-
iunium elurierit to. 3.28.g
ipse dux est & liberator omnium to. 3.
20.d.e
veram habuit carnem passioni obno-
xiam to. 3.28.g. 29.a
diabolo fraudem fecit, corpore fragili
suscepit to. 3.29.a.c
non secundum diuinam, sed secun-
dum humanam naturam passus &
mortuus est to. 3.29.a. 49.h. 107.d
eius corpus non erat spiritale tom. 3.
29.a
Christi & Adam desertum considera-
tur to. 3.28.c. 29.b.c
eius caro & spiritus suas voces emitte-
bant to. 3.29.a
hominis formam implebat to. 3.29.h
cur post ieiunium esurit, non Elias nec
Moyses to. 3.29.d
de diuino consilio se obtulit diabolo ten-
tando to. 3.29.c.d
cur in deserto perrexit to. 3.29.c
& in deserto quid ageret to. 3.29.c.d
hominem ad lucem spiritalem exer-
cebat ibid.

quibus itineribus hominem in para-
disum reduxit ibid.
à deserto in campum cultum, mox in
hortum discipulos ducit ibid.
eius arma contra diaboli tentationem
considerantur to. 3.29.g.h
quali homo diabolum vincit, vt nobis
prosit to. 3.29.h. 30.b.c
Adæ vincula suis veligiis reoluit to. 3.
30.h
Christum cur non eodem modo ten-
tauerit diabolum, quo tentauit Iob to.
3.31.e.f
ipse Lectoris officium exercuit to. 3.
32.b
eius actiones carnis, diabolitatem de-
monstrabant to. 3.32.c
passio eius non ex necessitate, sed vo-
luntaria to. 3.43.d.e
vtrumque sexum cituratur, prius ho-
minem sanauit to. 3.33.f. & cur 34.a
cur fabbato curare incipiat to. 3.33.f.g
hominem liberando, captum à se o-
pus creationis prolequitur ibid.
Christus fabbati & legis dominus, le-
gem non soluit sed impleuit to. 3.33.g.
39.c
miracula potestate & imperio facie-
bat, homines non ita to. 3.33.g.h
ipse solus hominem lapsum redimere
poruit to. 3.34.e.f
quibus & quomodo dormiaui vigi-
lat to. 3.34.g
eius opera & signa fidem fundant, &
mores influunt to. 3.36.a
in opibus suis virtutum formam no-
bis proponit to. 3.43.h
Christi miracula, ipso modo operan-
di, eius potestatem demonstrabant to.
3.36.a.g
exemplo suo nos docuit instantiam fu-
gere to. 3.36.b. 32.b
eius res gestæ, exemplum viuendi sunt
to. 3.36.c
cur contra legis præceptum, leprosum
tetigit to. 3.36.c
Christus sacerdos ille, ad quem lex le-
prosum mittebat to. 3.36.c. 37.h
qua de causa oraret to. 3.39.h
propter exemplum nostrum orabat, i.
34.a
solus orabat, & quare to. 3.40.a
à Iudeorum perfidia diuinitatis habet
testimonium to. 3.36.g
oculorum cognitione & factorum
maiestate se Deum monstrauit to. 3.
36.g
homini suam domum, id est, paradisi
sum restituit to. 3.37.b
quomodo domicilio & conuiuio exci-
piatur to. 3.37.c.e
Christum nemo à nobis potest aufer-
re, nisi nos ipsi to. 3.37.g
quomodo iustus non vocet, peccato-
res vocet to. 3.37.g
Christum sponsum vt querat & dili-
gat, animam hortatur to. 3.39.b
cum hospitio recipiens, Goliam spiri-
talem suis telis spoliatur to. 3.39.d
hospitio recipiendus est etiam propo-
sito mortis periculo ibid.
illum hospitio non potest excipere,
qui peccati macula non abluit to. 3.
44.a
aridam hominis illius marum sanan-

do, etiam manum Adæ sanauit tom. 3.
39.f
cur Apostolos piscatores, non diuites
& sapientes elegerit to. 3.40.b
Christus morum magister, magis iudi-
cium quam affectum suum apud ho-
mines periclitari voluit ibid.
ascendit cum Apostolis, descendit pro-
pter turbas to. 3.40.c.d
cur docens discipulos, oculos in altum
leuauerit to. 3.40.d
Christum os aperuisse cum discipulos
doceret, mystice explicatur tom. 3.40.
d.e
non alium vitam exitum, sed passionem
elegit to. 3.41.c
affectum pietatis etiam ad ladentes
porrexit to. 3.43.a
quæ de inimici diligendis dixit, eadem
& fecit to. 3.43.a.g.h
vix instar pendit in ligno, & quo-
modo eum vindicare debeamus to.
3.43.e.f
line Christo redemptore damnatio-
nem carnis nemo euadit ibid.
eius humilitas in seruo curando to. 3.
43.h
suo nos exemplo docuit neque conte-
mnere pauperes, neque diuitis nimium
tribuere ibid.
Christum Ioannes quomodo cogno-
uerit vel nesciuerit to. 3.44.g
eius morte & resurrectione obitatur
legis præfata sunt to. 3.44.f
verba legis & promissiones rebus ipsa
comprobauit ibid.
eum venturum lex annuntiat, Evan-
gelium venisse confirmat to. 3.45.b.c
quæ mortuum esse nec sancti ere-
diderunt, Baptista & Petrus to. 3.45.c
& passioem eius ac resurrectionem
etiam Apostoli difficile crediderunt, to.
3.46.g
eius miracula similia in lege vel rara
vel nulla to. 3.45.d
quæ eius miracula cum prophetis
comparantur ibid.
eadem quam multis modis eius diui-
nitatem adstruerent to. 3.45.d
Christus Ioannem laudans, nos ad vir-
tutem inuitat to. 3.45.g
paternæ dispositionis mysteria reuelauit
to. 3.46.a
eius diuinitas & caro indiuidue distin-
cta to. 3.46.a
sanguine eius vitia abluantur tom. 3.
46.a
eius caro, bona arundo, quæ serpentis
caput contriuit to. 3.46.b
Christus quomodo verbum, calamus,
& scriba to. 3.45.g.h
eius diuinitas in passione ab omni in-
iuria immunis to. 3.46.b
Christus est propheta ille, de quo Moyses
prophetauit to. 3.46.d
eius regnum in nobis consideratur to.
3.46.f
Christum regnum nostrum Iudeis
dormientibus nos rapulimus to. 3.47.
a
Christi & Ecclesiæ nuptiæ to. 3.48.a
eius aduentus in mundum, & anima-
rum salus, ingressa ipsius in domum
Simonis demonstrantur to. 3.48.c
vbi cumque Christus est, eo festinan-

- dum to. 3.48. f
ipse pedes suos non lauit, vt nos lau-
mus ibid. g
Christus quomodo amittitur & repe-
riatur to. 3.46. h. 47. a
eius caput & pedes vngere quid sit to.
3.48. d. e. 48. g. h
pro omnibus mortuus est, sed specia-
liter pro Ecclesia passus to. 3.49. d
illi pro tam inultis meritis dignum a-
liquid referre non possumus nisi amo-
rem to. 3.49. d. e
cur discipulos de effuso vnguere mur-
murantes non probauerit to. 3.49. e. f
Christus non vnguentum dixit, sed
fidem & charitatem mulieris to. 3.49. f
eius sanguine fides gentium empti, t.
3.49. g
illum emere etiam pauper potest, to. 3.
49. h
caput Christi vngunt, qui de illius
morte & resurrectione recte sentiunt
to. 3.50. a
corpus eius sunt traditiones scriptura-
rum, & Ecclesia to. 3.50. a
quod corpus predicator crucis vngit
atque ornat to. 3.50. a. b
illud nos debemus vngere, eiusque cru-
cem & sepulchrum ornare ibid.
Christus preceptorum suorum execu-
tor to. 3.50. f
non agnoscit parentes dum foris stant,
mystice explicatur to. 3.50. f. g
natrem non negauit, quam etiam de
cruce agnouit: & quid eare significa-
tum to. 3.50. g
quomodo in tempore dormient to.
3.51. a
& quomodo in nobis dormiat to. 3.
51. b
eius presentiam quidam recusant to.
3.51. a
3.51. a
Gerasenus discedens, ad Ecclesiam
typice transit to. 3.51. b
ad Iudeos missus, prius a gentibus ad-
fensum to. 3.52. d
non sensibus, sed fide tangitur & vide-
tur to. 3.52. f
Christum retro tangere, mystico sen-
su to. 3.52. e
eius diuinitas angustis corporalibus
non erat inclusa to. 3.52. g
cur mortuum viduæ palam, archilyna-
gogi secreto fusciter to. 3.53. c
eius miracula de quinque & septem pa-
nibus copiose tractantur rom. 3.53. h.
35.4. a. b. & seq.
Christus nos hospitio recipit, vnde nō
est recedendum to. 3.55. e. f
quos cibo fuso pascit, prius sanat to.
3.54. a
illum verum Deum non agnoscentes,
deferunt ieiunium in via to. 3.54. c
ipse est via, cuius caput æternus pater
ibid.
eius tribunal, vbi mali excusationem
non habebunt to. 3.54. g
Christus in panibus multiplicandis se
mel gratis egit, & in alio benedixit n.
3.55. c
totius nature auctorem & creatorem
se ostendit to. 3.55. e
eius miracula vera & salutaria, idolo-
rum contra to. 3.55. f. g
Christus panes legis fregit to. 3.55. h
- eius nomen diuinitatem, incarnationem,
& passionem exprimit rom. 3.56. b. c
æterna eius generatio nō curiose ser-
tanda, sed fideliter credenda tomo 3.
56. c
Christum cur Eliam; Hieremiam, Io-
annem turbare putauit to. 3.56. d
discipulis sua sua vocabula & appella-
tiones donauit to. 3.56. e. f
non gloriam, sed ciuitis ignobilitatem
queriuit to. 3.56. g
eius imitatio per ignominiam crucis
to. 3.56. g
in vno eius nomine omnia sunt quæ
ad Deum & hominem pertinent ibid.
Christus petra discipulo suo petre soli-
ditatem dedit to. 3.56. e
cur de se discipulos tacere iusserit to.
3.56. h
principem mundi fallere de se voluit
ibid.
cur de se tacere in mūdō spiritus pre-
ceperit ibid.
diuinitatem suam initio ab Apostolis
predicari noluit to. 3.56. h. 57. a
illum Deum esse, quo ordine genitili
persuadendum to. 3.57. a. b
christum negat qui non omnia quæ
eius sunt, confiteretur to. 3.56. h
eius resurrectio quomodo predican-
da to. 3.57. d
ipse solus mundi peccatum tollere po-
tuit to. 3.57. f
quem Deum esse, Apostoli & genitili-
bus & Iudeis non statim, sed paulatim
persuadebant to. 3.57. c
christus inter mortuos solus liber to.
3.57. f
vitæ premio imbecillos excitat to. 3.
58. a
Christum vitam sequamur, vt mortem
fugiamus to. 3.58. a. b
transfigurationis eius mysterium con-
sideratur to. 3.58. d. & seq.
Christi transfigurati gloria quibus ap-
pareat to. 3.58. g. h
nemo eam nisi vigilans videt to. 3.59. d
idem in scripturis aliis visis, aliis admi-
rabili apparuit to. 3.59. a. b
vnicuique crescit aut minuitur pro e-
ius capiti to. 3.58. h
eius gloria in passione declarata est, to.
3.59. a
altera species eius in monte, altera in
planitie, mystice exponitur ibid. a. b
Christus solus Dei filius, & hunc scire
perfecta est fides to. 3.59. f
pueri simplicitatem qualem doceat, t.
3.60. a
recipitur in suis imitatoribus rom. 3.
60. b
ipse Dei imago per incarnationem vi-
sibilis ibid.
qui reconciliant nos Deo ibid.
Christum solum remanere, disceden-
tibus Moysē & Elia, quid mystice si-
gnificet to. 3.59. f. g
verborum eius contrarietas de his qui
secum sunt, aut non, conciliatur to. 3.
60. c. d
eius verba sensu & sententia non dis-
cordant ibid.
Christus demonia in suo nomine ex-
cipientes vetat prohibere, eosdem igno-
- rat, conciliatur ibid.
eius nomen quomodo etiam malis ad
lumentum sit to. 3.60. c
vbi caput reclinat, vbi non to. 3.61. b
cur discipulum prohibuerit patrem se-
pellere to. 3.61. c
eius oratio de suorum fidelium vni-
tate in celo complebitur to. 3.61. e. f
Christi factum, alterum vitro vocan-
tis, alterum recusantis consideratur t.
3.60. f. g
eius actiones omnes admirabili pru-
dentia & ratione factæ ibid.
in nobis salutariter sepebatur to. 3.61. f. g
qui eum ignorat, legem quoque igno-
rat to. 3.61. b
eius mysteria in lege prænuuntia to.
3.61. b
Christus vita nostra hunc in vmbra,
posset in veritate: & ibi plura to. 3.61. e
eius imitatores esse debemus, præster-
tum in humilitate & mansuetudine, to.
3.61. h. 63. a
eandem suscepit vt diabolum conter-
ret & spoliaret to. 3.66. d
eius crucifixio omnium peccatorum
grauissimum to. 3.68. c
illum offendens quomodo remissio-
nem habeat, Spiritum sanctum nequa-
quam to. 3.69. c. & seq.
diuinitas & humanitas eius confen-
da to. 3.71. a. & seq.
cur noluit esse iudex litium & arbiter
facultatum to. 3.69. g
Christus Dei filius per naturā non per
gratiam in omnia habet to. 3.64. a
magni æstimat, & magno pretio redi-
mit quos diabolus vile vendit, to. 3.69. b
eius sanguinis pretium redemptionis
nostræ magni & pretiosum, to. 3.69. b
litium est & flos to. 3.70. f
diuinitas eius tormenta non sensit, to.
3.70. f
70. f
illius desiderium maturandæ passi-
onis, nostræ salutis causa to. 3.71. d
Christus semper præsens, quomodo
dicatur reueri to. 3.67. b
quem vt martyres Deum esse nega-
uerunt, persecutores quærebant to. 3.69. e
eius aduentus in igne cur futurus to.
3.71. d
suscepto corpore, & quæ corporis sunt
debut subire to. 3.71. e
eius mixtura in horto, non ex meru
mortis, sed ex mota nostræ redemptio-
nis to. 3.71. d
sanguis eius propter abolenda vitæ ef-
fusus to. 3.71. f
qui solus salutem affert to. 3.81. f
Christus filius hominis, id est virginis,
vnus Deus & homo, & spiritus, & san-
ctus to. 3.69. d
eius præcepta sancta, sanctum testan-
tur auctorem to. 3.71. b
inimicitias carnis & spiritus per pec-
catum inductas soluit to. 3.72. b
eius gladius quomodo animam pec-
cato disungat to. 3.71. f
iudex est per naturam, non per gratiam,
victorum & mortuorum to. 3.73. c. d
Christi lex amoris & pietatis quomo-
do inter coniunctos dissidium inuadat
to. 3.71. f. g
eius aduentus hominem rationalem
& spiritalem efficit to. 3.72. a

tant to. 3. 102. a
miraculum eius in sanatione Malchi
& cæci consideratur to. 3. 101. h
cur etiam manus attactu miracula o-
peretur to. 3. 102. b
Christi capiti pietas cum Iudeorum
impletate comparatur to. 3. 102. b
in mortem eius etiam mulieribus sexus
peccavit to. 3. 102. f
tempore passionis eius frigus esse non
poterat to. 3. 102. f
qua ratione Christum hominem ne-
garunt Petrus & Paulus to. 3. 103. b
eum aperte confiteri debemus, non
verbis involutis to. 3. 103. d
Christus testis peccantes respicit, vt
consecratur to. 3. 103. e, f
eo respiciente tum demum fleuit Pe-
trus to. 3. 103. e
ager pretio eius emptus in sepul-
crum, mystice exponitur to. 3. 103. h
illius sanguine emittitur mundus tan-
quam pretio ibid.
Christus à Pilato absolutus to. 3. 104. c
eius coram Pilato accusati taciturnitas
consideratur to. 3. 104. b, c
regem maluit se probare quam dicere
to. 3. 104. c
quare coram Herode miracula non fecit
to. 3. 104. d
vestealabaab Herode mystice indutus
ibid.
eius missio prius ad Pilatum quam ad
Herodem, mystice quid significet to. 3. 104. d, e
passione illius Herodem & Pilatum
factos esse amicos, quid typice signifi-
cat to. 3. 104. d, e
Christi flagellatio consideratur to. 3. 104. g
contumeliæ à militibus Christo illatæ,
eius maiestatem ostendebant rom. 3. 104. g, & seq.
quem rebus consenserunt illuderes mi-
lites, corde non credentes to. 3. 104. h
chlamis eius cocinea & velis putpu-
rea, & corona ex spinis quid significant
to. 3. 105. a
ipse prius crucem portat, postea Si-
mon, mystice to. 3. 105. b, c
non suam fed nostram consecudit cru-
cem ibid. c
quare crucem subiturus, veste purpu-
rea nudatur, mystice ibid. c
Christus Deus & homo, non tamê se-
cundum vtrumque passus to. 3. 105. d
in iudicio vt victor stetit, ad crucem
quasi reus ibid.
crucifixus est in medio terræ, vel supra
Adæ sepulcrum ibid.
eius in cruce nuditas, & Adæ vestitus
conferuntur to. 3. 105. d
quam eius nuditatem imitari debe-
mus ibid.
manus eius in cruce extensæ, quid si-
gnificent ibid.
Christus in cruce regia maiestatem ra-
diabat: quamvis vetris & scarabæus
dictus to. 3. 105. e
vestimentorum eius diuisio foris iocis
consideratur to. 3. 105. g, h
& cur tunica eius non sit diuisa tom. 3. 105. h
milites Iudæi illum crucifixum serua-

bant, quod mystice exponitur rom. 3. 106. b
cur noluit de cruce descendere ibid.
Christus paradisi, vitæ, regnum to. 3. 106. c
cur acetum biberit, non autem vinum
felle mixtum to. 3. 106. d
amaritudines vitæ nostræ suscepit &
edulcauit ibid.
gratiam suam in nos per sacramenta
transfundit to. 3. 106. e
cur spiritum patri commendauerit to. 3. 106. f
vniuersa redemit in celo & in terra, to. 3. 106. f
Christum totum nemo capit nisi pater
to. 3. 106. f
eius spiritus in superioribus & infe-
rioribus, & Christus omnia tom. 3. 106. f
cur voce magna clamans expirauit
to. 3. 106. g
tenebræ & cetera quæ eo moriente ac-
ciderunt, considerantur to. 3. 106. g, h
in eius morte, seculi finis demonstra-
tus, & præsentium occasus ibid.
Christus morte victa quasi triumphator
quidâ copiose describitur to. 3. 107. a
eius triumphus quanto excellentior
triumphus Romanorum to. 3. 107. a, b
qui prope omnes triumphatores effe-
cit ibid. b
mors eius triumphalis quam multa
bona mundo attulerit ibid.
cur duo Evangelistæ verba eius scripse-
rint, Quare me dereliquisti to. 3. 107. c
Christus in cruce pietatis erga matrem
non est oblitus to. 3. 107. d, e
testamentum eius in cruce to. 3. 107. e
ipse solus redemptor, nec matris nec
alterius eguladiumento ibid.
cur post mortem lancea transfixus to. 3. 107. g
eius sanguis vere bibit in sacramen-
to ibid.
corpus eius mortale, & nostro simile,
sed gratia dissimile ibid.
ex latere Christi mortui sanguis pro-
fluens præter naturam ibid.
& ex eo prius aquam manasse quam
sanguinem, subindicat ibid.
eius corpus mortuum, fons vitæ, à di-
uinitate opertum to. 3. 107. h
quod à iusto operitur, ab innocente
vngitur to. 3. 107. b
quib modis ligetur, mystice, to. 3. 108. b
cur non ab Apostolis, sed à Ioseph &
Nicodemio sepelitur to. 3. 107. h
& sepultura eius variæ circumstantiæ
copiose considerantur ibid.
Christo confelitur Ecclesia mystico
vnguento delibuta to. 3. 107. h, 108. h
Christus cur in alieno sepulchro, &
cur solus sepelitur to. 3. 108. b, 1. 4. 22. h, h, to. 3. 108. d
in sepulchro iusti sepelitur, mystice. to. 3. 108. c, to. 4. 22. h
cur in sepulchro nouo sepelitur, liti-
raliter & mystice, to. 3. 108. c, 1. 4. 22. h
eius sepulcrum cur in petra excisum,
& cur lapis admoctus to. 3. 108. d
Christus in nobis humatus diligenter
custodiendus ibid.
enim non sepeliunt qui Deum non
credunt to. 3. 108. d

sepultus est à iusto & Deum vidente in
mysterio ibid.
vel sero, vel nocte adveniens benigne
suscepit to. 3. 108. a
mors eius & communis nobiscum, &
specialis to. 3. 108. b, c
Christus in similitudine hominum ve-
riam differentiā habuit ibid.
eius resurrectionem, & multa ei ad-
iuncta, diuersè narrarunt Evangelistæ,
quæ accurate examinantur to. 3. 108. g, h, & seq.
quo tempore resurrexerit to. 3. 109. a, b, c
quomodo tangitur to. 3. 109. c, h, f, h
110. b, c
cur Magdalenam prohibuerit ne se-
queretur to. 3. 109. c, f, g
eius resurrectio cur à mulieribus vins
nuntiatur to. 3. 109. e, f
qua ratione Magdalene dixerit, se non
ad patrem ascendisse to. 3. 109. g
Christus & ascendens & descens, à pa-
tre nunquam abest to. 3. 109. g
quomodo sanctis suis ascendant tom. 3. 109. g
eius cum Magdalena in horro fermo
to. 3. 110. a, & seq. to. 4. 229. b, c, d.
pater eius & nostræ, est Deus, sed di-
uersa ratione to. 3. 110. d, e
ingressus eius clausi ianuis plateæ ad-
mirandus to. 3. 110. d, 111. f
per resurrectionis qualitatem imperia
penetravit to. 3. 110. g
cur se discipulis post resurrectionem
palpandum præbuit ibid.
post resurrectionem verum corpus
habuit to. 3. 110. g
quare vulnerum cicatrices seruauit
to. 3. 110. g
eius apparitiones diuersæ post resur-
rectionem considerantur to. 3. 111. a, 112. a, b, & seq.
Christus resurgens stetit in medio di-
scipulorum: & an crediderit vel ne,
varia Lucæ & Ioannis narratio exami-
natur to. 3. 110. h, 111. a, g
eius interrogationes ad Petrum, an se
diligat, examinantur tom. 3. 111.
g
in celum ascendens, sui amoris vica-
rium Petrum reliquit ibid.
quomodo coheret, eum post resur-
rectionem Spiritum sanctum &
dedisse & promississe tom. 3. 110. h
111. g
remittendorum peccatorum gra-
tiam Apostolis tribuit tom. 3. 111. g
g
cur spiritum in Apostolos insufflauerit ibid.
quare post resurrectionem discipulis
apparuerit intra conclaue, quibus
in Galilæa promiserat videndum to. 3. 111. h, 112. a
post resurrectionem sæpius se viden-
dum discipulis præbuit to. 3. 112. a
vix est Apostolis in monte, vbi &
mandata illis dedit to. 3. 112. a
multifaria apparentia fidem resurre-
ctionis sue firmare volebat. eod. 119. o, h
Christus fecit abbreviationem & cõ-
pndium legis, quæ eo adueniente cef-
savit, sed non tota to. 3. 112
hereses illum Deum & hominem
negant

- negantes refelluntur to. 3. 113. c. d.
Christiana persona in duabus naturis
quæ duæ eius naturæ in scripturis ex-
primuntur to. 3. 113. b. c. 288. g.
idem magnis præcursoribus n. unia-
tus est to. 3. 113. e.
eius incarnatio pro salute humana in
scripturis continetur to. 3. 113. e.
qui non esset verus homo, nisi esset ex
carne & anima to. 3. 113. f.
cur homo factus, & cur ex femine Da-
uid to. 3. 113. f.
Christus Deus de Deo ante secula na-
tus, cur postea de Virgine nasci voluit
ibid.
eius natiuitas admirabilis, Dei pro-
videntiam erga nos declarat ibid.
in resurrectione plene manifestatus
est; quæ eius resurrectionis causa est ge-
neralis resurrectionis to. 3. 113. h.
mortem illius: eademque postea
operabatur mortuus, qua & vivus to.
3. 113. h.
Christus cur Dominus noster ab Apo-
stole vocetur to. 3. 113. h. 114. c.
per quem omnis dispositio salutis à
Deo, non per legem to. 3. 114. d.
Christum à lege promissum non reci-
piens, legi iniurius est to. 3. 120. d.
illum Deum negantes, Iudei, sacrile-
gi, & blasphemæ to. 3. 120. e. f. g.
Christus Dei filius in lege angelus pu-
tabatur to. 3. 120. f.
quem Deum esse, loco Elicæ insigni
probat ibid.
eius diuinitas post resurrectionem con-
gnita ibid.
Christus, à lege promissus, iustificat
to. 3. 120. h.
promissus est Iudeis & gentibus to. 3.
123. g.
Abrahæ promissus est in signo circum-
cisionis to. 3. 120. h. 121. a.
& cum promissum verax Deus misit
to. 3. 121. f.
cum iudicatus est vici: & bis diabo-
lum vicit ibid. g.
eius aduentum suo peccato impediri
timebat David to. 3. 121. g.
cur salutare Dei dictus to. 3. 121. b.
eius aduentum legem cessaturam, ante
prædictum to. 3. 124. c.
Christus saluator per legem promissus
to. 3. 123. e.
legalia abrogauit to. 3. 123. e. h.
propitiator constitutus à patre, decla-
rauit to. 3. 123. f.
cuius misericordia imploranda, qui fo-
lus peccata remittit to. 3. 122. e.
Christi manifestatio, ipsa iusticia Dei
to. 3. 123. d.
eius passio & mors omnibus necessa-
ria, & proficua, quæ mortem vici, &
peccatum damnauit to. 3. 123. e. f. 126. f.
123. a. 126. e.
pro inimicis & impiis mortuus est, to.
3. 127. e. & seq.
& vi vitam & gloriam nobis acquirere
ret ibid.
quomodo ad tempus & temporis mor-
tuis to. 3. 127. c. d.
apud inferos nequam spiritibus iudica-
uit ibid.
eius passio & mors, ac resurrectio
quid diuerlum operatur, & quid nobis
conferunt to. 3. 126. f. 127. g. h.
ipse docuit quid credendum, & quid
obseruandum to. 3. 123. e.
permisit se diabolo, vt omnes libera-
ret to. 3. 123. f.
liberator est humani generis ex propo-
sito Dei to. 3. 123. f. g.
Christi nati tempus felix & beatissi-
mum decantauit David to. 3. 123. a. &
seq.
eius tempore gratia gentes verberis in-
iunxit to. 3. 123. b.
ipse verus Isaac, in quo gentes benedi-
ctæ to. 3. 123. d.
& heres gentium to. 3. 123. e.
qui in fide sua Iudeos & Græcos vnum
facit to. 3. 123. h.
& cur dicatur heres to. 3. 128. b.
cum promissus & cum datus est, stei-
les parituntur to. 3. 126. a.
Christi pater Deus ille, cui credidit A-
braham ibid.
illum Dei filium credens, sit Dei filius
to. 3. 126. e.
quam multa pertulerit vt digni effe-
rent filiatione diuina to. 3. 126. f.
administer est paucis cum Deo, & ar-
biter ac reconciliator Dei & homi-
num to. 3. 126. g.
per quem omnia beneficia consequi-
mur to. 3. 127. h.
de eo non recte sentiens, fidei præmiis
excidit ibid.
Christo & Deo patri par honor debe-
tur to. 3. 127. h.
eique seruit, est Deo seruire, to. 3. 128. a.
ipse vnus est liberator, sicut Adam v-
nus præuicator to. 3. 127. h. & seq.
ante eius passionem celum erat clan-
sum to. 3. 128. a. b.
chirographum decreti contra Adam
deleuit to. 3. 128. b. 33. a.
eius aduentum patres in limbo spera-
bant to. 3. 128. h.
Christus Adæ regione respondet to.
3. 128. d. e.
idem quomodo agnus occisus à con-
stitutione mundi to. 3. 129. c. to. 5. 217.
b. e.
eius redemptio abundantior quam
delictum Adæ to. 3. 129. d. e. f.
descensus eius ad inferos ad libera-
ndum captiuos, & triumphalis ascensus
ibid. f. g.
Christo omnis Dei gratia attribuitur
to. 3. 130. c. d.
eius incarnatio à Deo decreta propter
hominem à diaboli seruitute libera-
ndum to. 3. 130. c.
ipse nouæ vitæ est auctor to. 3. 130. g.
cuius aduentus satanæ triumphum exi-
nauit to. 3. 130. c.
Christus mortuus est pro omnibus to.
3. 203. b. to. 4. 258. h.
eius mors & resurrectio in baptismo
expressa to. 3. 130. f. g.
ipse est spes nostra, per quem peccato
morimur, & Deo viuimus to. 3. 131. c.
ei commoriendum, vt conuiuiamus
to. 3. 131. a.
per illum vitæ æternæ donum to. 3.
132. f.
qui nos liberauit de sub lege, to. 3. 131. h.
per quem, & non per vllum alterum
gratiæ agende sunt Deo to. 3. 132. f.
- corpus tuum diabolo cingere per-
mit to. 3. 133. a.
per quod eius corpus salui facti ius-
tus, & mortui legi to. 3. 133. a. b.
vici & damnauit peccatum, hoc est
diabolum, corpus suum tradens to. 3.
133. a.
in illum credentes liberantur à lege t.
3. 133. b.
quomodo dicatur factus peccatum, t.
3. 203. g. h.
& quomodo vici & damnauit pecca-
tum de proprio peccato, t. 3. 133. b. 136.
h. 137. a.
quomodo factus pro nobis maledi-
ctum to. 3. 126. a. to. 4. 94. c.
cur dicatur maledictum, & non mae-
dictus, cum pependisset in ligno to.
131. f.
qui Christum male intelligit, in carne
est to. 3. 133. e.
Christus missus est vt diabolum vince-
ret, & statuta Dei erga homines firma-
ret to. 3. 134. g.
eamdem carnem habuit quam nos, in
quam ten non peccauit to. 3. 136. h.
crucifixus est à peccato, tom. 3. 136. h.
137. a.
occiditur etiam in martyribus, tom. 3.
201. c.
lex Christi & Moysis, vno legis diuinæ
nomine significantur to. 3. 136. b.
ad eum non pertinet qui carni Spi-
ritu sancto to. 3. 137. g.
Christus dicitur mortuus causa incar-
nationis to. 3. 138. g.
redemit nos à morte, vnde illi debito-
res sumus propter iustificationem, to.
3. 138. b.
quomodo dicatur heres patris tom. 3.
138. g.
eius coheredes sunt iusti: & quomodo
eius coheredes fieri possimus tom. 3.
138. g. h.
quibus modis dicatur primogenitus
to. 3. 140. e.
quomodo primogenitus est omnis
creatura to. 3. 253. c. d. f.
semper causas nostras agit apud pa-
trem to. 3. 140. h.
non condemnat quos redemit libe-
rat, morte victa genus humanum libera-
uit to. 3. 141. e.
beneficia eius erga nos qualia sunt, 141.
141. b.
in tribulatione præsto est nobis to. 3.
141. d.
per ipsum sunt omnia tom. 3. 145. a.
160. g.
ei nihil est præferendum to. 3. 141. d.
Christus Deus est super omnia to. 3. 142. a.
non vrsupatur dei cetera to. 3. 142. b.
de celo descendens, terrena celestibus
sociat to. 3. 141. e.
super omnes celos ascendit, qui
nostra causa in profundum terræ descen-
dit ibid.
Christi & Spiritus sancti testimonium
reprobati non potest to. 3. 141. f.
non pateretur se adorari nisi Deus es-
set to. 3. 142. a. b.
ei non potest negari nomen Dei to. 3.
142. b.
quando in sacra scriptura vocetur
Deus.

Deus, & quando Dominus ibid.
 eius adoratio non praeiudicat Deo pa-
 tri to. 3.141.b
 Christus est semen illud olim promif-
 sum: & cur semen appellatur to. 3.144.
 g.h
 vitam contulit, quam lex conferre nō
 poruit ibid.
 ipse solus potuit redimere genus hu-
 manum ibid.
 dicitur petra scandalī : & cur Iudaeis
 scandalū fuerit to. 3.145.e
 cur vocatus sit angelus, & Deus to. 3.
 146.e
 eius praedicatio in omnes tertae regio-
 nes to. 3.147.a
 Christi increpatione ad Iudaeos non cre-
 dentes to. 3.147.e
 quotidie peccata remittit conuersis ad
 se to. 3.149.h. 150.a
 cur dicitur viuorum & mortuorum
 dominus to. 3.155.a.b
 restituit nobis pristinam edendi liber-
 tatem to. 3.155.d.e
 Christum diligere quid sit to. 3.157.c
 ipse non placuit sibi, sed patri tom. 3.
 156.f
 innocens à peccatoribus occisus est
 tamquam blasphemus ibid.
 duplici beneficio restaurauit quae erat
 per peccatum lapsa to. 3.156.h
 ministravit gratiam patribus Iudaeor-
 um reprobis tantum to. 3.157.a
 Christum induere quid sit to. 3.157.d.
 e. 202.b
 eius testimonium in quibus confirma-
 tum sit to. 3.161.f
 ipse predicator est circumcissionis cor-
 dium to. 3.157.a.b
 gratias Deo patri agit ob gentium o-
 bedientiam to. 3.157.b.
 saluos facit credentes in sua sapientia
 to. 3.160.g
 eius filies non indigent verbo more co-
 positione, sed eorum splendore po-
 tius oblectantur to. 3.162.g. 164.d
 Christus est Deus pacis, & est cum pa-
 cificis to. 3.158.g. 178.h
 quomodo dicatur diuinus to. 3.162.a
 cum vultus videretur, vicit to. 3.163.g
 aliter populis, aliter discipulis locutus
 est to. 3.166.d
 ipse erat qui ad Moysen loquebatur, t.
 3.181.a
 eius crux quando euacuatur, & quibus
 sit Iustitia to. 3.121. 163.a
 Christum annuntiare in sapientia ho-
 minis, est negare veritatis praedicationem
 to. 3.162.h
 eius infirmitas, magna victoria est to.
 3.163.g
 & eius infirmitas, prodigia faciunt, & de-
 moniis imperant to. 3.163.h
 cur manifestet hominis ocella, to. 3.
 168.c
 eum sciret Iudaei esse furem, cur illum
 non abiicit to. 3.170.c
 eius incarnatio de demonibus & homi-
 nibus ignota & inopinata, to. 3.165.b.c
 eadem aut appellatur mysterium to.
 3.164.d.e
 Christi crucifixi praedicatio scandalum
 est Iudaeis, & stulticia gentibus tom. 3.
 165.e. 164.f
 crucifixus est consilio & voluntate prin-

cipum tenebrarum harum, to. 3.165.a
 eius nomen fundamentum est Euan-
 gelij to. 3.167.b
 cur & à quibus occisus, t. 3.170. h. 184.c
 sanguinem suum pro nobis dedit, t. 3.
 173.e
 eius amantes stulti sunt mundo to. 3.
 169.c
 Christo subiacere nos debemus, pro
 quo & liberet moriendum est to. 3.
 168.a
 ei fit iniuria si speremus aliquid de ho-
 minibus to. 3.168.a
 illumque non recte asserit qui prudēs
 iudicatur à perfidis to. 3.169.c
 eius doctrina dicitur conspectio noua
 to. 3.170.g
 Christi sumus famuli, & eius volunta-
 tem facere debemus to. 3.168.a
 membra eius sunt corpora nostra t. 3.
 172.h
 crucifixus est vt solueret opera diabo-
 li to. 3.181.g
 illum tentasse dicuntur detrahentes
 de Deo to. 3.181.i
 misit nobis Apostolos magistros, vt
 eorum imitatores essemus to. 3.182.e
 eius liberi sunt peccatores iustificati
 to. 3.175.d
 Christus se ipsum resuscitauit tom. 3.
 130.g. 172.g
 & in eo omnes resurreximus tom. 3.
 190.h
 cur dicitur à mortuis excitatus à patre
 to. 3.220.b.c
 ipse est omnium diues to. 3.177.e
 & magister & auctor vitae, tom. 3.182.
 e
 per eum agnouimus mysterium vnus
 Dei to. 3.177.h
 caro eius & sanguis pro nobis oblata
 sunt to. 3.184.a
 seruis suis dat gratiam, nec eos deserit
 in hac vita to. 3.191.f
 Christo repugnat qui facit opera diabo-
 li tom. 3.181.g
 apparuit singulariter Iacobo, sicut &
 Petro to. 3.190.h
 & bis apparuit sancto Paulo tom. 3.
 191.a
 eum resurrexisse negabant pseudo-
 prophetae to. 3.191.g
 cur prior resurrexerit to. 3.192.a
 eius iustitia meruit resurrectionem
 mortuorum to. 3.191.g
 ita nostram naturam habuit, vt vere di-
 catur secundus Adam, & homo to. 3.
 193.h
 Christi imaginem portat Iustus, to. 3.
 194.a
 venturus est redemptionis illis qui eum a-
 mant to. 3.195.b
 quae sit eius gloria to. 3.199.f
 ea apparente euacuatur gloria Mcylis,
 tamquam stella sole oriente, t. 3.199.f
 Christum fecisse vtraque vnum quo-
 modo intelligatur to. 3.197.a
 qui eum recte asserit, bonus odor est
 Deo to. 3.198.d
 ipse est imago & gloria Dei, to. 3.200.
 h. 247.e
 & filius Dei naturaliter, tom. 3.203.
 c.f
 quomodo intelligatur esse imago pa-
 tris to. 3.253.b.c.d

cur dicitur forma vitae to. 3.201.e
 & in quo viuat to. 3.214.h
 Christo resurgente à mortuis cessat in
 eo carnalis nauitas to. 3.203.c.d
 beneuolentia eius & charitas erga ge-
 nus humanum ibid.
 per illum renouata sunt omnia to. 3.
 203.d
 qui in interiore homine habitat to. 3.
 202.d
 per fidem in cordibus nostris habitat
 to. 3.237.g
 & in nobis habitans, fundat nos in cha-
 ritate to. 3.238.a
 factus est homo causa peccati tom. 3.
 203.g
 & vt hominem in Deum adfumeret
 to. 3.208.a
 pauper factus est, vt homines faceret
 diuites to. 3.208.a
 Christo militat qui ei obaudit in fide
 & disciplina to. 3.210.h
 nō solum homines viuificauit, sed eis-
 dem se ipsum sociauit to. 3.210.e
 expoliatus inferis trophaeum anima-
 rum pertulit ad patrem ibid.
 eius Euangelium in legem conuertere
 quid sit to. 3.220.h
 proscriptus videtur stultorum oculis
 to. 3.225.b
 non potest esse minister peccati, cum
 remittat peccata to. 3.224.f
 eum mori non oportuisset, si homi-
 nes per legem posset iustificari t. 3.225.a
 Christi pax libera est à peccatis: & alij
 eius effectus to. 3.218.h
 passio eius & mors, iustificatio est pec-
 catorum to. 3.224.h
 & vita nostra, mortisque destructio, t.
 3.225.b
 ipse mediator est Dei & hominum, to.
 3.226.g. h
 & arbitrat duorum populorum, quos
 reconciliauit, & Deo patri pacificauit
 to. 3.116.h. 236.c
 Iudaeis absbluit opera legis carnalia, &
 gentilibus Deorum numerum, ac fa-
 mulatum elementorum t. 3.226.h
 de minoribus fecit maiores, cum nos
 in libertatem vindicauit tom. 3.
 217.e
 Christo crucifigi quid sit tom. 3.224.g
 crucis eius amor vita est to. 3.232.h
 cur voluit circumcidi to. 3.227.h
 ipse circumcissionis terminus fuit t. 3.
 227.h
 eius voluntatis mysterium tom. 3.
 234.a
 promissus est Iudaeis, non gentibus, t.
 3.234.a
 eum resurrexit à mortuis firmavit o-
 mnia quae docuit to. 3.236.a
 cur dicitur lapis angularis, to. 3.236.c.
 to. 4.116.b.c. 233.e
 eius humilitas & obedientia, to. 3.247.
 f. 248.e
 quomodo Christus & Ecclesia vnum
 sunt to. 3.243.f. g
 seipsum exinanivit sponte to. 3.290.
 g. h
 cur ieiuauit quadraginta diebus t. 3.
 293.a
 quia ratione sedere ad dexteram patris
 dicitur to. 242.h. to. 3.788.f. to. 4.66.
 g. h. 67.a

Christus caput est veteris synagoge,
quam Moyses fundavit to. 3. 377. e
& caput populorum to. 3. 377. a
arque omnium credentium, tom. 3.
333. g
caput est omnis creaturæ to. 3. 192. d.
333. e
& caput est omnium, & quomodo, to.
1. 174. g. 204. b. cto. 3. 240. a
& caput Ecclesie, in qua iterum re-
surgit, to. 3. 84. g. 172. h. 243. d. 253. f. to.
4. 716. 9. 4. d. 115. b
cuius caput est Deus, & ipse est caput
viri, & quare, to. 1. 255. b. to. 3. 182.
g. 10. 4. 77. c. d. e. f. 203. g
Christus iure se exæquat Deo, tom.
3. 247. f
in conversatione verbis & operibus
apparere, esse Deus to. 3. 247. e
quomodo intelligatur formam servit
accepisse to. 3. 247. g
& quomodo intelligatur factus simi-
lis hominibus to. 3. 247. g. h
ei donatum fuisse nomen super omne
nomen, quomodo sit intelligendum
to. 3. 248. b. d. f
Christum esse Deum & hominem pro-
batur multis miraculis to. 3. 147. g. h
in plenitudine divinitatis natus est ad
omnia agenda quæ gessit to. 3. 248. b
vni Deus concessit vt post crucem o-
mnia in nomine eius salventur, tom. 3.
248. d
ipse adorandus est in plenitudine sue
deitatis to. 3. 254. g
in eo creatura omnis debet sperare, in
quo est mysterium omne sacramentum
Dei ibid.
quicum agnoscit, omnium quæ sunt
cognitionem habere videtur ibid.
Christum non esse filium adoptivum
Dei probatur multis argumentis, to. 3.
248. e
in eo est omnium virtus, & ex eo ha-
bent omnes id quod habent to. 3. 254. g
vni eum sibi omnia potest, & per eum
omnes subsistimus, in quo est omnis
scientiæ ratio to. 3. 254. g. h
in eo manentes replentur divinitatis
abundantia to. 3. 255. f
cuius via cur dicatur abscondita mun-
danis to. 3. 257. e
Christum esse cruci elirographum
peccati quid sit to. 3. 262. a. b
doctrina eius non potest esse diversa
to. 3. 264. h
magis vult se amari quam timeri, to. 3.
258. e
laudandus est verbo & opere tom. 3.
258. f
venit ad puniendos malos, & clari-
ficandos bonos to. 3. 266. c
qua ratione præsidium homini tulerit
to. 3. 269. g
cuius veritas pœna est incredulorum, t.
3. 266. e
Christus est vita nostra to. 3. 257. e
& fides omnium to. 4. 11. g
cur mortuus videretur apud mundi sen-
sum to. 3. 257. e
hominem se nasci voluit, sciens se car-
nis contactu minime violari, to. 3. 269. g
conversatiōi humane se miscuit, sci-
ens se peccare non posse ibid.
passus est se occidi, sciens mortem sibi

non posse dominari ibid.
Christi ac Dei vna est voluntas in
uandis hominibus to. 3. 270. g
cur dicatur splendor gloriæ, & imago
substantiæ Dei to. 3. 288. c. d
iudicandi potestatem à patre accepit
to. 3. 289. c
cuius incarnatio cur aliquando vocetur
exitus, aliquando introitus to. 3. 288.
h. 289. a
ipse est rex & sacerdos to. 3. 289. d
cuius nomen ex sacro chrismate duci-
tur ibid.
Christum minoratum esse paulo mi-
nus ab angelis quomodo intelligen-
dum to. 3. 689. d
& quomodo gloria & honore coro-
natus sit ibid.
tentatus est, sed non superatus tom. 3.
292. e
& quomodo tentatus sit per omnia, t.
3. 295. c
cur dicatur fidelis pontifex, tom. 3.
295. e
nostri infirmitatibus comparatur to.
3. 295. b
quidquid egit in carne, preces sunt &
supplicationes pro peccatis humani
generis to. 3. 296. d
eunte autem mortem in hortu finivit, t.
3. 296. e
Christum obedientiam didicisse ex his
quæ passus est, quomodo intelligen-
dum to. 3. 296. f
qua ratione innocens & sanctus to. 3.
302. g
cur dicatur excelsior cœlis factus, ibid.
ipse est sacrificium, sacerdos & hostia
to. 3. 305. d
pro omnibus mortuus est, non tamen
omnium peccata absolvit to. 3. 305. f
ascendendo ad patrem dedicavit no-
bis viam cæli to. 3. 307. a
Christo servare iustum est, & quare, t.
4. 22. f
ipse est verus Deus & homo, ac vnus
Dei & hominis filius, tom. 3. 96. b.
113. f
& sicut verus Deus est, ita verus homo
esse debuit to. 3. 113. f
cur est sapientia Dei to. 3. 68. c. 160. g.
163. e. f
idem est æternæ Dei patris virtus, &
quare tom. 3. 116. d. 330. g. 163. c. 172.
g
Christus est iustitia to. 3. 132. a
& dextera Dei to. 4. 39. d
cuius iudicia quæ sint to. 2. 473. e
duobus modis in scripturis locutus
est, secundum duplicem naturam, t. 4.
46. a
non necessitate, sed voluntate crucem
sustinuit, multa de eo to. 4. 46. g.
47. d. & seq.
ipse nobis effectus est via, veritas, &
porta to. 4. 47. e
de eius passione, resurrectione, ascen-
sione & iudicio fides to. 4. 47. f. g
corpus eius de cruce depositum cui
traditum, & pulchritudinis eius sepultura
considerationes to. 5. 75. f. g. h
Christi in nos beneficiorum largitas
to. 4. 47. g. h
ipse ad imaginem sitam venit, t. 4. 48. a
sine homine patre, ex virgine natus est

tom. 4. 48. e
cuius generatio ex Virgine iniustata &
admirabilis to. 4. 51. a. b
& cur ex Virgine natus to. 4. 71. e
matrem non habet secundum divinam
generationem to. 4. 90. h
quomodo & quare pauper effectus, t.
8. 48. b
de adionem eius post resurrectionem
veritate antiquam ascenderet ad pa-
trem to. 4. 51. e. f. g
Christus ascendens in cœlum, fructum
carnis ad patrem prætulit, & in disci-
pulis iustitiam semina dereliquit: & de
ascensione eius nonnulla tom. 5. 40. e.
41. a. b
Christi nomina, & eorum ratio, t. 4. 55.
a. b
vnctio eius in assumptione humane
naturæ to. 4. 55. d
in eo duæ sunt naturæ, divinitas, &
carnis to. 4. 59. a
& duplex voluntas to. 4. 64. b
cuius doctrinalis ex Deo, alia ex homi-
ne to. 4. 61. c. f
Christus nostra non sua causa doluit, t.
4. 64. e
cuius mœror nostrum mœrorem abo-
levit to. 4. 64. c
Lazarum suscitaturus cur illacymat
& orat to. 4. 64. c. d
lachrymæ eius nos lavant tom. 4.
66. e
cuius anima quomodo turbata ibid.
in eo caro passa est, non divinitas, tom.
4. 64. d
cur iniurias passus sit to. 4. 66. d. e
eius obedientia humanitatis fuit, to. 4.
61. h
Marie matri & Ioseph subditus erat, t.
4. 66. b
quomodo subiectus patri dicatur, &
Marie ac Ioseph tom. 4. 92. c. d. & seq.
Christi infirmitates, nostre virtutes
sunt to. 4. 66. e
in Christo missus quid significet t. 4.
66. f
per ieiunium, non per luxum nobis sa-
lutem attulit to. 4. 69. c
dicatur factus quoad corpus, tomo 4.
69. e
quomodo in carne esse dicatur to. 4.
70. b
Christum non habere adiutorium
quomodo intelligendum tom. 4. 70.
c. d
aliter ipse mortuus suscitatur, aliter san-
cti viri suscitantur to. 4. 70. d. e
quomodo vnus in vtraque natura, t. 4.
71. f. g
Iudæis & hæreticis quare non natus
to. 4. 71. h
in eo geminam substantiam scripturæ
designant to. 4. 72. a. c
Christus carnem veram suscepit, to. 4.
77. e
& illam carnem assumptionem ubi præ-
figuratum to. 4. 71. e. f
eius humanitas nubante solem com-
paratur to. 4. 134. d
ipse hostia, sacerdos & sacerdotium
est to. 4. 73. e
quomodo fidem Ecclesie stabiliet, t.
4. 78. h
de eo multa secundum incarnatio-

nis sacramentum leguntur t. 4.88 a.b
quare passionem & infirmitates nos-
tras suscepit to. 4.88 a
gloriam suam ante resurrectionem ce-
lebat to. 4.88 h
Christum dissentiendo diuidit huma-
num genus to. 4.92 f
eius passionem elementa videre ti-
muerunt to. 4.93 h
idem filius Dei est Virginis to. 4.95 g
qui futura non ignorauit to. 4.96 f.g.
& seq.
eius corporis typus & figura in quo de-
monstrata to. 4.98
Christus in typo vituli, ouis, & hœdi
figuratus to. 4.98 h
lauando pedes discipulorum quæ nos
docuerit to. 4.99
eius caro aula virtutis, & virginis fru-
ctus to. 4.102 c
eadem nostræ salutis est pignus to. 4.
94 c
per terram in scripturis significatur t.
4.123 g
quam Apostoli in Domino Iesu adora-
uerunt, & nos hodie in mysteriis ado-
rauit ibid.
Christum carnem suscepisse negantes
rescuntur to. 4.139 b. & seq.
eius passio ex charitate Dei to. 4.106 g.
h
quæ passio peccata nostra exulit t. 4.
106 a
quomodo traditus à patre & spiritu
sancto to. 4.106 h
eius oracula ex locorum, in quibus di-
catus est, qualitatibus altissima
to. 4.126 c. & seq.
Christi digito scribere, mystice quid
significet to. 4.120 c
& quid in terra scriberet tomo 5. 1. 2.
c. f
eius venditio eum venditione Ioseph
conferatur to. 4.126 g
cur in figura viginti aureis venditus, &
in veritate triginta to. 4.126 g
quare vili pretio venditus to. 4.127 a
& à diuersis diuersimode emptus
ibid.
Christus æternus est cum patre to. 4.
135 h. & seq.
pro Ecclesia passus est to. 4.142 f
eius mors vita omnium, & eiusdem
moris fructus to. 4.155 c
quod sum ingrediat horum, tomo 4.
126 e
natura diuinitatis eius alia à natura cor-
poris to. 4.136 e & 138 a
& nulla in eo naturarum confusio, to.
4.128 c
carnis eius & nostræ diuersa generatio
to. 4.141 f
Christus quomodo Virginis luppar
to. 4.136 f
eius conceptio qualis to. 4.183 g
salua virginitate generatus est to. 4.
199 g. h
cur à Dauid quasi gigas dicatur to. 4.
137 c
quomodo mortuus & resuscitatus. t.
4.137 c. d
de morte triumphando à morte nos
liberauit to. 4.143 c. d
qua die lunæ mortuus & resuscitatus

tom. 4. 144 d. e. 144 f
mors eius carnis fuit, non diuinitatis
to. 5.98 c
eadem variis rebus in veteri testamen-
to prafigurata to. 5.127 e. d
eius caro quæ crucifixa est, eadem ve-
re in Eucharistia sacramento tom. 4.
166 d
Christus sacramentorum auctor t. 4.
173 c. d
laciymauit pro omnibus, & quomo-
do to. 4.146 f
sermonis eius virtus, to. 4.173 d. e. g. h
eius corpus qui accipit, non esuriet
amplius to. 4.175 b
quod frequenter sumendum est t. 4.
175 g
Græci post annum illud sumunt ibid.
de Christi latere cur fluxit aqua & san-
guis to. 4.174 g. h
qui sanguis nostræ redemptionis & li-
bertatis pretium fuit to. 3.107 g. to. 5.
145 b
& nos angelis sociati tom. 5. 129 f. g.
in eum credere vitæ æternæ est to. 4.
187 b
Christus quomodo primus & nouis-
simus to. 4.202 b. c
quomodo dicatur iuuenis secundus
to. 4.102 d
& quomodo granum tritici, tomo 4.
203 c
quæ pro nobis pertulerit to. 4.203 e.
1258 c
in feris suis pati vult to. 5.5 f
eius caro quomodo inoperata, to. 4.
203 g. h
Christus vbi maneat to. 4.209 b
vbi querendus & inueniendus to. 4.
231 c
quibus vinculis tenetur to. 4.232 g
quid in nobis aspiat to. 4.3 b
eius corpus & sanguinem quomodo
sacerdos ministrare debeat to. 4.
241 d
& quomodo se disponere debeant qui
hæc digne suscipere volunt to. 5.4 e
aduentus suo quor nobis donauerit t. 5.
2 c
eius natalem quis non curet tomo 5.
3 d
Christus figura Dei, paternæ natu-
re ambitum exæquat to. 4.220 h
quare prius in fontem descendit
quam Spiritus sanctus to. 4.168 d
qui eum perdant, & qui inueniant to.
5.4 d
cur pannis voluerit inuolui to. 5.5 f
medicus est, & quomodo nobis me-
deatur to. 5.19 g
Christi & Adæ discrimen, tomo 5. 2.
a. b
Christus & Ecclesia hospiti & demul-
comparantur to. 5.75 g
eius beneficia & virtutis inuentura
sunt, & præmia to. 5.106 h
Christum vculari & eius pedes quis
dicatur, & quis non, to. 5.107 g. 108.
b. c
quomodo de cruce testamentum cõ-
didit to. 5.124 c. f
de Christo fidei summa tom. 4.225.
c. d. e
eius charitas, spei nostræ finis est to. 5.
119 d

quis eius coheres sit, & quis ei cõ-
iunctur to. 5.141 e
Christus circumciscus est primo secun-
dum legem, postea in cruce, & quare
to. 5.145 d
pro nobis debitum soluens, nobis re-
ditor effectus est to. 5.107 a
Christus τῷ πατρί ὁμοῦς tomo 5. 137.
h
& verus est Aaron to. 5.160 f
anixæ & carnis immortalitatem no-
bis acquisiuit to. 5.139 e. d
subiectio eius ad patrem, virtutis est,
non infirmitatis to. 5.141 g
& eius obedientia, Adæ inobedientie
laqueum soluit to. 5.143 e
quomodo primo genitus mortuorum
dicatur to. 5.180 a
& qua ratione principium & finis t. 5.
180 d
testis est fidelis, qui nescit mentiri t. 5.
119 h
eius mystica ornamenta quæ sunt t. 5.
181 b. c. d
quomodo illum sequi debeamus t. 5.
190 c. d
incarnationis eius mysteria actibus
suis patriarcharum prænuntiant, to. 5.
193 b. c. 212 c
de qua incarnatione quid male cõse-
riunt Apollinaristæ & alij heretici, t. 4.
113 c. d
bis cum diabolo pugnavit, in deserto
& in cruce to. 5.200 h. 202 a
in iudicio aliter iustus, aliter reprobis
apparbit to. 5.210 g. h
Christus Deus & homo credendus
to. 5.250 f
quomodo scripturas claudit & aperit
to. 5.186 h
quomodo librum veteris testamenti a-
peruit to. 5.19 g. c
cur vocetur leo de tribu Iuda, tomo 5.
193 a
quomodo nomen mortis & elauem
inferni habere dicatur, to. 5.202 b. c.
211 b
Christus vbi est, ibi omnia, tomo 5.
160 d
Chysocorus to. 2. 4. 84.
Chysocoron ibid.
Chrysolitus quid, mystice, to. 4.61 to. 5.
239 e. f
Chrysoprasus to. 2. 484 e. to. 5.239 h
Chrystallus mystice quid, to. 5.109 g.
241 e. f
Chus Nemroth gigantem cur genuerit
to. 1.102 c
Cibus qua ratione & vbi digeratur to. 1.
87 e
initium sumptis postquam factus &
absolutus est mundus, tomo 1. 252.
d. e
eius causa culpa introiuit in mundum
to. 1.252 d
cibi potusq; parcitas vitia necire doc-
cet to. 4.221 b
cibus qualis ab homine querendus, t.
1.176 h
cibus nullus scientia doctrinæq; dul-
cior to. 1.182 a
cibus mentis quis sit to. 4.252 b
cibus validior est charitas to. 5.2 d
cibus Apostolicus, & cibus Christi, t.
2. 478 a

- cibus discipulorum Christi, salus hominum to. 1. 28 g.
 cibus celestis gratie non otiosus, sed inter defensa Christum quærentibus datur to. 3. 53. h.
 cibum Christi nemo accipit, nisi prius finietur to. 3. 54. a.
 cibus solidior, Christi corpus & sanguis to. 3. 54. b.
 cibus Christi nulli deest, nostra culpa esurimus to. 3. 54. f.
 cibus Iesu quo pascimur in hoc die, tota, donec crucemur ad terram promissam to. 3. 54. e.
 cibus non vnus diuersis conuenit to. 3. 55. b.
 cibum curare qui militat regno Dei, indecorum est to. 3. 70. g.
 cibus spiritalis animæ, legendi audientique studium to. 3. 72. c.
 ac verbum Dei, & corpus Christi to. 3. 100. d.
 cibus peccatoris qualis to. 3. 79. h.
 cibus animi fortissimus, eorum celestium cognitio to. 3. 72. g.
 cibus patris nostri Dei, salus nostra to. 3. 81. b.
 cibus & potus noster Christi caro & sanguis to. 3. 87. d.
 cibus bonus quo Deum pascimur, opera bona ibid.
 cibus solidus perfectorum in Christo, lac parvulorum to. 3. 98. d.
 cibus & potus mysticus, celestis gratie communicatio to. 3. 100. d. e.
 cibus sumere cum fratre peccatore cur prohibetur Corinthiis, non autem cum infidelibus to. 2. 17. e.
 cibus inuicibilissimus Dei voluntatem facere to. 4. 13. c.
 cibus spirituales didicisti, magis & minus validi pro cuiusque viribus to. 3. 54. b. c.
 ciborum interdictio qua ratione facta to. 1. 15. a. c.
 eorum delicias homo vndeque parat. to. 3. 2. 3.
 quorum abstinentia Deo est grata to. 3. 1.
 cibus omnibus libere vitumur, id est, non secundum Iudaicas obseruationes to. 3. 76. c.
 ciborum libertatem habemus, interperantiam excludimus ibid.
 cibus quibusdam cur parce vitendum to. 4. 22. g.
 cibus & potibus indulgere quorum sit to. 5. 18. b.
 cibusque epulatur populus Ecclesie, & quos synagoga to. 5. 17. f.
 cicadæ cur meridianis caloribus magis calidæ to. 1. 19. h.
 cicadarum more aura pascuntur qui terræ sedantur to. 1. 12. b.
 cicatrices bonæ quæ sunt to. 1. 34. g.
 cicatrices vulnerum cur Christus seruauit to. 3. 110. g.
 Cicero de officiis scripsit to. 4. 3.
 eius loca ab Ambrosio expressi vel indicati, tacto nomine, to. 1. 100. h. 4. 6. c.
 to. 2. 282. a. 680. h. to. 4. 4. e. 7. f. 14. d. 34. b. c. 38. c. 18. g. 39. a. 118. e. 149. e. 149. f. 154. b. 183. b. 193. f. 224. d. e. 277. a. 234. g. rom. 5. 27. d. 12. d. 119. b.
 ciconia, 3. e. ita aduentitia to. 1. 36. e.
- pia auis vocatur to. 1. 37. e.
 virtutibus beneficentia & gratitudinis nomen tribuit ibid.
 eius pietas egi parentem, tomo 1. 37. d.
 ciconiarum agnens describitur, tom. 1. 37. c.
 Circensium & Theatralium ludorum spectacula, tom. 2. 430. f. to. 4. 28. f. c. 5.
 152. g.
 Circum poculum to. 4. 161. g.
 circumcidi in Christo quid sit, tom. 3. 255. g.
 circumcisio carnis preceptum est castimonie to. 1. 108. d.
 cuius rei fuit signum to. 1. 108. f.
 cur animi & corporis dicatur tom. 1. 130. d.
 quæ si bona fuit, cur adhuc non teneatur to. 1. 108. e.
 eius perfectio quæ sit, & quibus seruatur to. 1. 108. f. g.
 circumcisio vera in spiritu consistit, to. 1. 130. e.
 & quæ hoc tempore à nobis facienda sit to. 1. 130. e. 131. a. b.
 circumcisio cordis intelligibilis, non carnis, Deo grata, tom. 1. 130. d. tom. 3. 169. a. b.
 circumcisionis cordis pater Abraham to. 3. 125. d.
 eum semel Christus minister & prædicator est to. 3. 157. a.
 & quæ sit cordis circumcisio, to. 3. 157. h. to. 5. 185. e. 192. f.
 eius signum cur in solis maribus præceptum to. 1. 130. e. c.
 cur apud Ægyptios quattuordecimo anno fiebat ibid.
 quare iussus est octauo die to. 1. 130. d.
 e. f. 102. e. 117. a.
 circumcisio ethnicis multis opprobrio & ludibrio habetur to. 1. 126. h.
 ab Ægyptiorum sacerdotibus suscipitur ibid.
 & à nonnullis ex Æthiopibus, Arabibus & Phœnicibus ibid.
 cur in membri præputio fiat, to. 1. 127. a. e. f.
 quare ante Christi aduentum & mortem necessaria to. 1. 217. b.
 & cur post Christi passionem enauenerit to. 1. 217. h. 218. b. c.
 eius signo Dei populus à reliquis distinguebatur to. 1. 217. c.
 circumcisio in occulto & in præputio quæ sit to. 1. 217. g. h.
 semini Abraham tantum, non gentibus præcepta est to. 1. 218. c. d.
 pro signo data est, donec gentes Christi fidem amplecterentur to. 1. 218. e.
 circumcisionis mysterium to. 2. 430. a. b.
 eius terminus fuit Christus, tom. 3. 217. h.
 circumcisio, eiusque ritus spiritualiter explicantur to. 3. 15. c.
 circumcisionis legis, gratia per vnum Christum diuersa operatio, tom. 3. 74. c.
 circumcisio corporis Iudeum mundat to. 3. 74. d.
 & magis obest sine fide Christi, tom. 3. 119. c.
 quæ nec iustificauit Abraham, to. 3. 124. e.
- circumcisio legis præuicatori non prodest to. 3. 120. g. h.
 circumcisionis nomine quid intelligat Paulus cap. ij. ad Rom. tomo 3. 150. h.
 in signo circumcisionis Christus Abrahæ promissus to. 3. 121. a.
 circumcisio & præputium, Iudeis & gentes to. 3. 124. b.
 cur eam acciperent filij Abrahæ to. 3. 125. c. d.
 circumcisio signum tantum, & cuius rei to. 3. 125. b. c. 219.
 cur data sit Abrahæ to. 3. 157. a.
 & cur fieret lapide culto tom. 3. 219.
 circumcisio & sabbatum propriam habuerunt iustitiam to. 3. 145. c.
 circumcisionis nomine intelliguntur interdu filij Abrahæ to. 3. 157. a.
 circumcisio & præputium nec obest nec prodest to. 3. 175. b.
 circumcisio reieci batur à Paulo, ceteris Apostolis dissimulatis, to. 3. 178. e.
 circumcisio manifesta, vel corporalis, & circumcisio spiritalis, & de utraque to. 3. 135. h. to. 5. 144. b.
 circumcisionem spiritalem vidit Moyses: sed operuit eam, vt in signo circumcisionem præscriberet, tomo 4. 19. f. g.
 circumcisio & alia quæ in veteri lege licebant, cur in Evangelio non liceant to. 5. 143. h.
 circumcisio sinitur Domino, mystic o seu su to. 3. 15. c.
 circumstantia quæ in omni actu seruanda sunt to. 4. 16. h.
 cithara & alia musica instrumenta spirititaliter declarantur to. 3. 4. 8. a.
 cithara est caro nostra, & quando, to. 2. 367. d.
 ciues mundi, exules patrie & Christi, to. 3. 79. f.
 ciuias illa beata quæ plures habet homines iustos tom. 2. 77. a.
 ciuitas sapientum consilio nititur, to. 1. 77. a.
 ciuitas Dei est Ecclesia to. 2. 47. 9. d.
 ciuitati quare inferatur excidium, to. 2. 529. e.
 ciuitas sine rectoribus, effeminata est, to. 1. 75. c. d.
 ciuitas diaboli Babylon, tom. 3. 210. a.
 ciuitas d. to. 2. 23. c. d.
 ciuitates sex ad refugium dantur, & earum mystica interpretatio, to. 1. 170. h.
 & deinceps
 ciuitates quinque quibus seruus præfuit, quid significent to. 3. 91. h.
 clamare apud Deum qua ratione debeamus to. 1. 73. a.
 clamandum toto corde, si volumus à Domino quo poscimus impetrare, to. 2. 494. c. d.
 clamor qui auditur de cælo tom. 2. 485. g.
 clamor fidei grandis to. 2. 493. h.
 clamor spiritalis fidei, operum, cordis to. 1. 8. b.
 clamor Christi expirantis quid significauerit to. 3. 106. g. h.
 clamor Ecclesie pro peccatorum salute to. 5. 214. b. c.
 clarificare & portare Deum in corpore quid

- quid sit to. 2. 173. e
claritas promissa in quem decider to. 3. 202. c
claritas solis sequantur perfecti to. 3. 199. e
claritas lunæ qui comparentur to. 3. 199. e
Clausus Petrum respexit, & fidei illuminatus est gratia to. 2. 381. b. c
clausi Petri quanta sit operatio duodecim Apostolorum conflata to. 2. 60. g
clausi Petri quanta sit virtus ac præstantia to. 1. 260. f
clausi scientiæ quæ os nostrum aperierunt est, verbum Dei est to. 4. 6. e
clausi timoris qui sint: & clausi quosdam esse spirituales to. 2. 479. f
clausi quibus crucifixus est Christus, ab Helena inuenti, & quid de eis fieri iussit to. 5. 90. f. g
clementia erga peccantes interdum vitio, quam pena to. 2. 60. e
clementia Dei erga gentiles to. 1. 150. c
clementia diuina erga fideles tom. 5. 206. a
clementia ac verecundia ornamto sunt minori ætati to. 4. 6. h
clementia & castitas altarum virtutum quædam parentes to. 4. 170. a
clementia Dei quæ & quanta, to. 5. 257. c. d
Cleophas & Ammaon Dominum videt in Emmaus euntes to. 3. 71. d. 11. a
quo igne dicent cor sum ardere to. 2. 66. d. e
clericatus officium quæ sit est non modicus to. 2. 521. h
clericus non tantum sui officij, sed virtutis opera exercere debet to. 3. 60. d
eius officium demonia eicere ibid.
clericus qui stipendiis de altari consecutus contentus non est, qualis censendus to. 3. 47. e
clericij subire debent iudicium sacerdotum to. 4. 7. a
à fordiosis negotiationis aucupis retrahendi sunt to. 4. 28. g
in quibus rebus se exercere, & quæ cauere debeant to. 4. 17. a. b
eorum diuersa officia to. 4. 17. a. b
clericij milites Christi sunt: & de eorum militia to. 5. 47. d
clericorum officia, & monachorum instituta in Christianorum deuotione præstantiora sunt, & de vitæ quæ vita, to. 5. 121. h. 122. a
coccinea & purpurea vestis Christi quid significant to. 3. 105. a
coccus in manu Zaræ ligatus, quid significet to. 3. 23. f. g. 4. c. d
coccus mystice quid designet to. 6. 2. e
codicum Græcorum & Latinorum varietas to. 2. 128. g. h. to. 3. 120. b. to. 4. 95. c. 123. b. c. 140. d
Coelibus matrimonio præstantior to. 3. 77. g. h
coelibus penæ apud antiquos to. 4. 241. h
Coelites vrangeli sunt to. 4. 206. e
Coscandabinitiam & bellæ & toræ docent to. 3. 8. d. e. f
Cogi in nobis cœlestis regnum quid sit to. 3. 46. f. g
cogitur inferiora potiore to. 1. 46. f
Cogitatio omnis nostri cordis in prom-
ptu est apud Deum to. 2. 380. a
cogitatio quoque inquinat to. 2. 456. d. e
cogitatione & proposito in primis Deo placendum to. 3. 5. e. f
cogitatio omnis dum foras respicit, incurrit delictum to. 3. 138. c
cogitatio sæculi infirma to. 3. 164. g
cogitatio ac meditatio fumentis Eucharistiam qualis esse debeat tom. 3. 184. d
cogitatione aliqua mentem exercere pulchrum est to. 4. 8. f
cogitatio rerum bonarum animum subleuat to. 4. 8. g
cogitationes hominis à nullo possunt sciri nisi ab animo hominis to. 3. 165. e
cogitationes malæ vitandæ sunt to. 3. 265. a. b
cogitationes verum exquirere proprium habent to. 4. 8. g
Cogitationi & sanguini præcepta Dei præferenda to. 3. 50. g
Cognati Iudeorum more qui dicantur to. 3. 21. c
cognati pauperes adiuvandi to. 3. 89. h. 90. a. b
Cognitio mali non est malum, sed mali operatio to. 1. 58. d
cognitio Dei quia vidit immaculatum dies, qualis to. 2. 318. f
cognitionis perfectæ non est, ordinem nescire facienti to. 2. 425. h
cognitio vbi sit: & quomodo cognitionem perfectam habuerit David to. 2. 454. g
cognitio iustitiæ à natura to. 3. 150. d
cognitio veritatis lætitiæ patitur to. 3. 157. d
cognitio mysterij incarnationis, & perfectio vni est, & thesaurus sapientiæ to. 3. 250. c
Cognitionem rerum omnium habere videtur qui Christum agnoscit tom. 3. 300. a
Cognoscere proprie quid sit to. 1. 57. g
non in sola rerum scientia, sed etiam in rerum operatione quæ faciendæ sunt, consistit ibid.
cognoscere multa antequam ea attingas, valde vtile to. 1. 65. b. c
Coheres Christi quis, & quis ei conglomeretur to. 5. 121. e
coheredes sunt Christi, qui sunt filij Dei to. 3. 158. g. h
coheredes Christi quomodo fieri possunt to. 3. 138. h
Collatio potest prodesse, cum exciet mentem to. 3. 156. a
collatio debet esse inter Dei seruos, non altercatio to. 3. 180. c
Collectæ pro sanctis pauperibus tom. 3. 193. h
Colligere panum fragmenta, mystice quid sit to. 3. 55. h
Colloquium familiare quale debeat esse to. 4. 8. g
colloquij prauis assidue vitari mentem to. 3. 192. h. 101. g
Collum super peccatoris Christum cadit, & quare to. 3. 80. g
Collubium to. 5. 154. c
Colluber fugit ceruum, leonem autem interficit to. 1. 18. a
Columba statim in suo ortu timet accipi-
trem to. 1. 57. f
eius gratia in primis laudatur to. 1. 38. e
quare citius præ aliis aubis volat to. 5. 72. h
cur rediit in arcam to. 1. 93. g. h
virtutis puritatisque signum est to. 1. 93. h
& spiritualis gratiæ typus to. 1. 126. e
cur tertio à Noe dimissa non rediit to. 1. 94. g
columba in arca Noe quid significauerit to. 4. 163. d
& cuius rei fuerit figura to. 4. 164. b. c
columba Noe mystica cum oleo ramo to. 5. 108. a
columbæ trina emissio, & bina reuersio quid significet to. 5. 195. b. c
columbæ speciem cur Spiritus Sanctus super Christum in baptismo descendit to. 3. 20. c. to. 4. 119. d. 168. e
columbas vendentes simoniaci to. 3. 93. f. to. 5. 0. b
Columna ignis & nubes quid significet to. 4. 120. f. 168. f. to. 5. 11. c. 217. d
columnæ Ecclesiæ Apostoli: & quis fiat columna Dei to. 4. 23. h
columnæ ignis & nubes Iudeorum duces to. 3. 19. b
columna ornamto mulieribus est, viris autem dedecori to. 1. 86. f
data est mulieribus à natura pro velamine to. 3. 183. d. to. 4. 17. f
Commensationes sunt luxuriosæ consilia to. 3. 154. c
Comites veterum Imperatorum tom. 3. 116. c. to. 5. 104. f
Commendare se quid sit to. 3. 212. b
commendari à Deo quid sit to. 3. 211. c
commendatur patri spiritus Christi, to. 3. 154. d
commendatum quid sit to. 2. 284. d
commendatio gentium in die iudicij ex fide to. 3. 146. c. d
Commendatoris atque interpretis facere scripturæ officia to. 3. 27. f
Commenta hereticorum non potuerunt fidem infringere to. 3. 280. f
Commercio heretici caute abstinendum, ne in eius perniciem labamur tom. 3. 60. g
Commoda propria cum alterius damno non expetenda to. 4. 33. c. d. & seq.
commotio capitis Iudeorum quomodo reprehensibilis to. 2. 377. a
& quæ sit capitis commotio laudabilis to. 2. 377. b. b
communia amissimus, dum propria vindicamus to. 4. 70. b
communia omnia omnibus natura fecit to. 4. 114. a
communicare memorij sanctorum quid sit to. 1. 151. h. 152. a
communicandum non cuius incaute, ne aliena perfidia inuoluamur to. 3. 60. g
communicans mensæ demoniorum Christi corpus crucifigit to. 3. 181. g
communicatio vna patris & filij & spiritus sancti to. 4. 107. g
communio perfidi, fidelis interdicitur to. 3. 61. f
communio fraternitatis Christianæ to. 3. 161. c
commutatio creaturem to. 3. 289. f. g

c^omparatio hominis ad Deum nulla est
to. 3. 46. c
comparationum natura spectanda est,
non species to. 3. 75. c
comparationum seu parabolarum dis-
ficultas inuestigandi ratio to. 3. 76. f
compassio ubi debeat esse to. 3. 128. f
compati Christo quid sit to. 3. 131. h
compendia affectus maxime natura-
lis to. 3. 65. c
compatiendum esse inuicem, to. 3.
152. b. c
compendium est peccatoribus si citius
morianiur, quam diutius in peccatis
versentur to. 3. 171. b
compendium eundi citius in calum, t.
3. 176. h
comptum quid sit to. 2. 44. e. f
comptum quid dicatur to. 3. 3.
complexu Dei peccator erigitur, to. 3.
80. g
compositio verborum queritur in disci-
plinis ab hominibus inuentis, to. 3.
162. g
conari & conatus quid significant, t. 3. 3.
conatus bonos Deus adiuvat, to. 3.
248. g
concedes lignorum to. 4. 148. c
concessa prae terite virtutis est maximae,
t. 3. 1. 6. b
concilium Ariminense, & in eo hereti-
corum perfidia to. 3. 42. c. to. 4. 60. e. f.
to. 5. 100. h
concilij Niceni constitutio de crean-
do episcopo to. 3. 139. c
concilij Niceni concilij, Patres quam
habebant in scriptura similitudinem, t.
4. 54
eius fides de incarnatione Christi to.
4. 138. d. 140. b. to. 5. 100. g
concionatori virtutem loquendi addit
auditorum deuotio to. 5. 9. g
concionatores binas à Deo stolas ac-
cipiunt to. 1. 191. f
concupiscit, gestare, & parere, myrice de
vitiis & virtutibus to. 3. 97. h. 98. a.
& seq.
concupiscere verbum non est satis, parere
oportet, nutrire, &c. to. 3. 98. d
concordia Pauli cum ceteris Apostolis
to. 3. 221. b
concubitus omnis non legitimus culpa
non vacat to. 1. 112. h
concupiscit foris leditur to. 3. 8. d. e
concubitus abstinentia, vxore graui-
da, suadet to. 3. 8. d. e. f
concubitus impudicus fides est e-
brietatis & conuiuij luxuriosi, t. 3. 154. c
concubina vnde dicatur to. 4. 40. c
concupiscentia nulla esset, nisi caro cam
accenderet to. 1. 140. o
cur in senibus & pueris frigeat ibid.
concupiscentia peccandi causa vel ma-
xima to. 1. 151. f
eadem rationem praeuenit tomo 1.
151. h
concupiscentia de bono & de malo
dicatur to. 2. 34. 2. g. h
concupiscentia carnis, fomentum pec-
cati to. 3. 34. b
quare ante legem non putabatur esse
peccatum: & qua ratione cognosce-
retur esse peccatum to. 3. 133. g. h
eius nomine omnia peccata significan-
tur to. 3. 133. h

concupiscentia omnis operata est in
homine impulsu diaboli eod. 134. a
concupiscere aliquid proximi ante legem
spiritus non estimabatur peccatum, t.
3. 133. h
concupiscere plurima nemo debet, &
quare to. 5. 110. a
condemnat se qui quae prius, quam à Deo
condemnetur to. 3. 51. e
condemnat seipsum, qui in alio damna-
tione quod ipse committit to. 5. 153. f
conditio humana qualis sit tomo. 3. 290. o
c
fragilitati est obnoxia to. 2. 32. b
eadem lassia quomodo recreetur, to. 2.
506. d
conditioe deteriores solent inter-
dum vitam mundiorum habere to. 3.
186. a
conditio hominis non impedit eius
commendationem to. 4. 205. b
condolere debemus fratribus in tribula-
tione ac necessitate constitutis, to. 3.
186. d
confabulatio malorum hominum euer-
tere potest bonorum propositum, to.
3. 192. h
confabulatio qualis esse debeat, to. 4.
8. h. 9. a
confessio medicina est erroris, tomo 4.
199. e
ac penarum compendium to. 1. 79. f
& actus perfectae penitentiae to. 5.
25. f
confessionem delictorum curà nobis
exigat Deus ibid.
confessio verecunda plurimum reo
suffragatur to. 2. 338. c
confessio peccatorum iustificat to. 3.
47. c. d
eadem quantum prodest to. 2. 345. g. h
& qualis sit: debeat, à leproso Chris-
tiani regente ostenditur to. 3. 35. g. h
confessio verecundior est post deli-
ctum to. 1. 399. g
confessionem sequitur remissio pec-
catorum: & qui confiteatur, sapiens est
to. 2. 410. b. c
confessio perfecta quid querat to. 2.
502. b. c
confessio criminis non emibescenda,
exemplo David to. 3. 25. f
& eam verecundia impedire non de-
bet to. 3. 35. h
confessio oris, pretium immortalita-
tis to. 3. 35. e
confessio delictorum cum lacrymis, t.
3. 48. f. g
eius necessitas in typo caeci illuminati
to. 3. 90. g
confessio peccati necessaria etiam ore
to. 3. 80. e. f
confessio peccati, & indulgentia publi-
ca to. 3. 81. b
confessionis iaculum contra Goliath
spiritali to. 4. 97. b
confessio de Christo aperta esse debet,
non innoluta to. 3. 56. c
confessio peccati iustificatiouem ob-
tinet, negatio grauat ibid.
confessio lacrymarum tacito veniam
meretur to. 3. 103. c
confessio peccati in die, negatio in nocte
to. 3. 103. f
confessio iudei infusa iosa t. 3. 103. g

confessio fidei debita & salutaris to. 3.
115. d. e
quae & scilicet est comprobanda to. 3.
132. a
confessio Christianorum vna tomo. 3.
156. g
confessionis vis to. 4. 104. d. e
confessio peccatorum ad veniam ne-
cessaria to. 5. 104. a
quae animam à morte liberat, paradisi
aperit, spem saluandi tribuit, to. 5.
21. g
confessio cauta errati, partem habet
iustitiae to. 5. 257. b
confessio penitentis quam sit salubris
medicina to. 5. 258. a
confessio, siue confitens penitentia
quantum Niniuitis profuerit, t. 5. 259.
b
confessio non infida fidelem tenet ve-
nit locum to. 5. 259. g
confessione peccati sui David obtinuit
veniam to. 5. 260. c. d
confessionis quaedam partem tenet
supplicandi confusio, & quomodo, to.
5. 260. h
confessionis initium est reatum agno-
uisse eod. 2. 61. a
confessionis officio quando magis insi-
stendum ibid.
confessionem criminis exigit Deus, vt
operari turpitudinis nuditatem to. 5.
259. f
confessio peccatorum & penitentia
to. 5. 196. d
confessores, martyres & virginis floribus
comparantur to. 5. 70. e. f
confessorum nece tempore Ambro-
sij to. 4. 68. d
confiteri errorem non satis est, sed aliud
requiritur to. 2. 415. g
confiteri Deo peccatorem, impuni-
tatis remedium est to. 2. 508. h
confiteri nolens peccata in vita sua, ius-
tificari non meretur t. 5. 13. g
& ex peccatore sit impius to. 5. 259. a
confitenda sunt peccata indulgenti Do-
mino to. 3. 35. f
confitenda sunt peccata Deo & sacer-
doti in Quadragesima to. 5. 23. g
confitenda esse scelera penitenti, to.
5. 257. b
confitens peccaturus, Deo victori cedit
to. 3. 47. d
confitens gemitus pii iudicis lucra
sunt to. 5. 257. c
confitenti dulcia sunt iudicia, to. 2. 451.
d. e
confitentium peccata apud Deum &
apud iudices, quod discernim, to. 5.
257. c
confidentia quis vtatur to. 2. 458. c. d
confidentia iustorum in Christo to. 5.
145. d
confirmare alios vt possis, quae requiran-
tur to. 3. 100. c
confirmat non semper qui tacet to. 3.
104. c
confirmem fieri spiritualium quid sit, to.
3. 150. h
confundi cui contingat to. 2. 427. c. d
confusio duplex: vna indicens peccatum,
alia quae peccatum abolet, tomo 2.
378. d. e
confusio quare sit confiteri exur ibid.
confu-

Confusio omnis pro Christo bona, ibi-
dem
confusio Christi quibus amata, & qui-
bus iucunda to. 2. 378.e
& quomodo sit confusio gloriæ, ibi-
dem
confusio iusti longe est à confusione
& opprobrio peccatoris, to. 2. 378.g
confusio fructus est peccati, tom. 3.
132.d
confusio opinionum in philosophis
to. 3. 193.c.d
Coniugalis continentia etiam inter iu-
venies laudatur to. 3. 8.e
Coniugium à iugo dictum est, tom. 4.
230.a
coniugium tranquillum & suave qua-
le sit to. 3. 100.d
eius fides castitatem conservat, tom. 1.
117.g.h
coniugium à Deo proficitur, ibi-
dem
à principio Dei iussa copulatum est
to. 3. 6.h
eiusque pater & custos est Deus, to. 1.
104.c. 113.a
coniugium inter pares commendatur
to. 1. 104.a
& inter quos celebrandum sit, tom. 1.
117.g.h. 150.f.g
in primis postulat religionem, tom. 1.
117.h
coniugij fides est propria, fraud adul-
terij to. 1. 124.f. 5.b
in coniugio bonus quisque quod dili-
gat to. 2. 340.h
coniugij stipendia, filij to. 3. 6.h
coniugio quædam tempora sunt præ-
scripta to. 3. 8.d
coniugij præmium, & gratia nuptia-
rum pactus to. 3. 9.a
coniugium omne an sit à Deo, & solui
ne liceat to. 3. 82.f. & seq.
coniugium qualecumque solui nulla
lex impedit to. 3. 83.a
coniugium quo pacto deteriori con-
ditione quam mancipium comparetur
to. 4. 206.g
coniugium non damnatur, neque ci-
bus, sed modus requiritur, to. 3. 85.h
coniugium spirituale animæ cum li-
bris legis to. 3. 95.f
coniugium adolescentis mulieris
periculum est to. 3. 107.f
coniugij reverentia non debetur ei
qui horret autem item coniugij, to. 3.
174.g
coniugij fides non est servanda in fide-
li discipulo ne audiret Christum, ibi-
dem
coniugij labores & incommoda, to. 3.
175.f.g.h. to. 4. 206.e.f
coniugij solutio non est querenda, to.
3. 175.g
coniugio qui abstinet, coronam sibi
comparat to. 3. 175.f
coniugio carentium spes debet esse vi
Deo magis servari to. 3. 176.d.e
coniugium est res maximi laboris to.
3. 177.a
apud Deum non habet præmium nec
pœnam ibi-
dem
in coniugio lex est, non iteratio coniu-
gium to. 4. 19.e
& eo in iterato non culpa inest, sed lex,

quæ per baptismum non tollitur, to. 4.
19.d
coniugium iteratum etiam ante ba-
ptismum cur impedit ad electionem
muneris & ordinationis prærogati-
væ, to. 4. 19.c.d. to. 5. 121.c
coniugij nomen quando incipit, & cin-
quo consistat to. 4. 200.e
coniugium vinculum est, to. 4. 211.f
eius monumenta arma sunt castitatis
to. 4. 239.f
coniugium à Deo sanctificatum, & est
bonum: melius tamen est virginitatem
servare to. 5. 91.b.e
coniugium velamine sacerdotali &
benedictione sanctificari oportet, to.
5. 114.e
coniugium dici non potest ubi non est
fidei concordia ibi-
dem
coniugium inter avunculum & neptem
prohibitum: & quæ ex illo sequantur
incommoda to. 5. 150.g
coniugium inter patruos fratres &
consobrinos Theodosius Imperator
prohibuit to. 5. 150.g.h
coniugia velut oletu pistoria, to. 4. 207.b
coniugia munda sunt: tamen à licitis
etiam abstinendum est to. 3. 73.h
coniugia non debent relinqui à Chri-
stianis to. 3. 174.f
Coniux bona vitum suum dominum vo-
cat to. 2. 515.c.d
coniux bona & viri amans describitur:
& se anima spiritualiter to. 3. 83.e
coniugis decus quando à viro non sit
querendus to. 1. 104.a
eius probro deprehensio viri nullus quid
facit to. 3. 9.c.d
coniugis nomen de Maria quomodo
accipiendum to. 3. 9.c.d
coniuges in maiore castitatem servat
to. 3. 107.f
coniugium nemo alterum fraudare
debet to. 2. 395.a
coniugium induciæ castitatis ali-
quæ propter orationem to. 3. 85.h
coniuges docentur malis rationibus
incredulum se continere debere: & cur
post dies orationis ad usum naturalem
redire debeant to. 3. 73.h
coniuges non debent solliciti esse ad
generandos multos filios to. 3. 76.b
eorum merces apud Deum qualis, to.
3. 176.g
coniuges exuere se vinculo non pos-
sunt to. 4. 206.e
Conium herba ingentes frænat libidines
to. 1. 17.h
Conquisitor sæculi quis sit to. 3. 163.b
Conspicuique catenus diligendi, ne Deus
offendatur to. 3. 173.f
Conscientia criminosa se se occultare
studet to. 1. 103.h
immediabili ultetis atrocitate quan-
doque detegitur to. 2. 315.a
conscientia in suam fugere nem opo-
test, quam homo timere debet, & qua-
to. 2. 310.h
conscientiam aperiri debent esse, variis
exemplis docent to. 1. b. 315.h.e
conscientia bona defensione bonorum
non caret to. 2. 348.e
quando pudore succedat, to. 2. 349.h
& quæ sit bona conscientia, to. 2. 413.
b.c

conscientiæ peccatoris gravissima est
miseria to. 2. 310.b
nec vilius ei locus tuus vel certus, to. 5.
33.e
quæ gravis omnibus fuerit sepulchris
to. 4. 4.f
conscientia vniuscuique se prodita-
pud Deum to. 2. 380.a
eius vermis eleganter consideratur,
to. 3. 78.e
conscientia lugens quomodo lætetur
to. 2. 386.e
conscientiæ obnoxie magna vis, to. 2. 394.a
conscientia bona quid faciat, & quid
mala to. 2. 315.f
conscientiæ bonæ splendor diu per-
manens ubi sit to. 2. 447.b
conscientia vniquemque pro dicit
& accusat to. 3. 73.b
quam peccatores velare student, to. 3.
99.e
& quanta sit eius vis to. 2. 231.d
conscientiæ stimulus & poenitentia
post peccatum commissum, to. 4. 34.c
& eius flagellum & poenitentia, to. 3. 93.g. 4. 34.a
item eius testimonium, accusatio, &
iudicium to. 3. 119.f. & seq.
conscientia peccatorum fuerit iudici-
merum incutit to. 3. 98.h
conscientiæ tormenta habuit Iudas,
pias lacrymas non habuit, to. 3. 103.g
conscientia, & cogitatio bona & mala se
invicem accusabunt in iudicio, to. 3. 120.a
conscientia immunda immundum e-
dit quidquid admittit, licet natura sua
mundum sit to. 3. 156.b
conscientia propria quilibet condem-
na ut to. 3. 156.c
cōtra quam facere peccatum est, to. 3. 156.d
conscientia maculatur si infirma est
circa Deum to. 3. 178.a
conscientia pura non diffidit de auxi-
to. 3. 196.e
eius gloria simplicitas est sinceritas, to.
3. 196.d
conscientiæ malæ est qui fidem sper-
nit to. 3. 270.c
conscientia hæreticorum cur dicatur
cauteriata to. 5. 273.b
in conscientia interiori æstimanda est
beatitudo singulorum, non secundum
forensam abundantiam to. 4. 4.c
conscientia boni operis plusquam aliud
quidquam iustorum mentes explere
potest to. 4. 13.b
conscientiæ tranquillitas, & securitas in-
nocentis viæ beatæ efficiunt, to. 4. 20.h
conscientiæ inter oculos vulnera nulla
pena grauior to. 4. 34.a
quæ reatum suum tacita semper sine
contradictione conuincit, to. 5. 87.h
conscientia hominum diuinis sensibus
est nota to. 5. 257.c
conscientia loquelæ expertis silentium
tenere non potest, to. 5. 258.h. 259.a
conscientiæ culpa grauis, to. 4. 197.a
conscientiam fugere non possumus,
quæ nos in fidei nostris accusat & iu-
dicat: multa de ea to. 5. 258.h. 259.a
conscientia contraxit & nolens peccata
sua cōfiteri, quanto perit puniendi sit,
to. 5. 259.a.b
conscientiæ conscientis in tuto est si indul-
gentia remissionem non dubitet, to. 5. 259.a
conscientiæ nostræ sicut libri peccato-

rum feriem continere debent tom. 1.
376.d
Conferat verbum in hominibus docto-
ris voce to. 3.17.d
Consecratio, non aqua, munda tom. 4.
119.f
consecratio Eucharistia verbis Christi
fit to. 4.125.a
Consecrationis verba to. 4.175.g
Consensus in peccati generatione consi-
deratur to. 3.72.d
Cōsente peccanti & adulari, graue pec-
carum, etiam sine opere to. 3.118.a
Consuetudines dno illi qui omnia impe-
tiant, qui sunt to. 3.77.e
Conferui voluntas non est iudicanda, to.
3.154.h
Consilium Dei sequendum est tom. 2.
415.a
quod incomprehensibile est, & qua-
re to. 3.150.e
consilium diuinum occultum, sed nō
eēte mendum to. 3.47.d.e
quod nec tradidit potest to. 2.134.a
consilio humano nullus pater sibi p-
desse to. 3.167.f
consilium bonis datur, correctio er-
rantes coercet to. 4.12.d
consilio vnusquisque beneuolentis se
magis quam sapientis committit to. 4.
13.e
consilium daturus, prudentia & iusti-
tiapratidus esse debet to. 4.23.h
consilium à quali vito sit sequendum
to. 4.27.a. & seq.
à probis viris petendum, exemplis pa-
trum docemur to. 4.24.g. h. 25.a
& numquam ab improbis accipiendi
to. 4.25.a.b
consilium episcopo salutare tom. 5.
111.e.f
consilium inquit voluntario, praece-
ptum adstringit inuitos to. 4.19.e.f
Consilia impiorum cur cauenda tom. 2.
312.b.e
consilia quando sint salubriora to. 2.
45.d
consilia Dei non cuius aperta: & quan-
tenus & quomodo ea intelligamus, to.
3.8.h
consilium facilius acquiescit, quam
iniuriis succumbatur to. 3.84.d
consilia omnium solus Deus nouit, to.
3.150.e
consilia & cogitationes humanarum in-
firmitatum sunt to. 3.167.d
consilia maxime conciliant homines:
& de illis nonnulla to. 4.23. h. 24.f
consilia ad bene viuendum varia,
& sicut dignae sententiae tom. 5. 127.f. & seq.
Consolatio qualis esse debeat, to. 2. 341.e
& de consolationibus sepe lites excita-
tas fuisse to. 2. 343.f
consolatio quando maior refertur
to. 2. 355.c
& quando fulciatur homo tom. 2.
458.a
consolationem accipere quis dignus
sit to. 2. 455.d
consolatione qui indignent, & consola-
tionis genera to. 2. 488.d.e
consolatio praesentis vitae perpetuam
e remunerationem amittit to. 3. 42.b
consolatio perfecta ex Deo to. 3. 195.d

consolatio magna patientis si habeat
condolentem to. 3. 206.e
consolationis exemplum egregium
to. 5. 34.a.b
Consolari debemus alios exemplo Dei
to. 3. 34.b
consolandi rationes egregiae tom. 5.
160.g.h
Consortia intemperantium cauenda, qui
sub specie iuanditatis venenum inhi-
dunt to. 4. 7.g
Conuersio noua, Christi doctrina est
to. 3. 170.g
Constantiter argui non potest à quo acci-
pitur to. 3. 172.f
Constantia animae nostrae tenenda, &
quare to. 3. 346.h
constantia in rebus gerendis atque cō-
siliis sola potest auctoritatem suam ac-
decorum tenere to. 4. 18.b
Constantia Constantini filia ab Ague-
rana, & alia de ea to. 5. 137.c.d
Constantinopolis bellis vexata propter
Arianos to. 4. 148
Constantinus magnus in fine vitae bapti-
zatus, & primus Imperatorum credi-
dit to. 5. 60.e
Nullas leges praemisit in Concilio Ni-
ceno, sed liberum dedit sacerdotibus
iudicium to. 5. 100.g
Consubstantialitas filij cum patre asseri-
tur & defenditur, tom. 3. 4.g. 10.a. &
seq. 40. 55.b
Consuetudo omnium nostrum in nobis
quae to. 2. 397.h
consuetudo inueterata peccandi quid
faciat to. 2. 372.b
consuetudine & viti peccata augentur
to. 3. 130.a
consuetudo peccandi iustitiae naturalis
auctoritatem opprimitur to. 3. 150.d
quae & hominem magis pronum ad
peccandum reddit to. 3. 135.d
consuetudinis vis to. 3. 176.g
consuetudo malorum hominum fu-
glenda to. 3. 205.b
consuetudinis amor magnus est, to. 5.
96.f
consuetudines variae non edendi carne
certis quibusdam diebus tom. 3. 201.c
Consules adhibebantur in contracti-
bus, &c. to. 3. 113.d
Consummatio multipliciter dicitur to. 2.
465.g
consummationem saeculi sequitur fi-
nis to. 2. 465.h
consummatio malitiae, est consumma-
tio peccatorum ibid.
Consummatum est, Domini verbum ex-
plicatur to. 3. 106.e
Conspicere cum Christo quid sit, to. 3.
237.d
Contemplatio non est otiosa, & est actio-
ne praestantior to. 3. 65.e
Contemptus saeculi & rerum praesentium
quam difficile persuadetur to. 3. 57.h.
58.a
contemptu rerum terrenarum nihil
rectius to. 5. 130.g
Contentio inimicitias parit to. 3. 154.d
non habet gaudium to. 3. 155.g
& numquam est sine lite, to. 3. 276.e
contentio & conatus fidelium ad acci-
piendam promissionis palmam, qua-
lis to. 3. 180.e

contentio pertinax in sermone fami-
liari fugienda to. 4. 8.g
contentiones in primitiua Ecclesia de
disciplina Dominica to. 3. 162.a
contentiones sunt fugiendae to. 3. 155.h.
280.d
quae generant iurgia to. 3. 231.a.b
Contentiosus cur non respiciat Spiritus
sanctus to. 3. 55.g
Contentum non esse suo, contra naturam
est to. 4. 34.e
Contentinencia fidei mater to. 2. 55.e.f
quibus praecipue seruanda to. 1. 112.h
contentinencia inter coniuges laudatur
to. 3. 8.d.e
Contractus fidei in baptismo maior quā
pecunie to. 3. 95.c
Contradictores Euangelicae veritatis Iu-
dæi to. 3. 147.a
Contrarium, contrarium non generat,
sed expellit to. 1. 6.e
contrarium & diuersum quomodo
differant to. 4. 191.e
contraria nobis quae sunt, to. 2. 373.c
contrariis quibusdam res fere omnes
naturae constant to. 1. 96.d
contraria quae videntur ex primis, ex
sequentibus apparet consentanea, to.
3. 110.h
Contristatio Spiritus sancti indignitas
nostra to. 3. 241.e
Contritionis duplex significatum to. 3.
294.c
eius necessitas, vt peccati veniam im-
petremus to. 3. 103.e.f. & seq.
contritio Petri, Iude desperatio to. 3.
103.f.g
Contubernalis luxus & pudor tom. 4.
221.e
Contubernium diuinitatis & corporis
to. 4. 218.e
Contumelia bonae conscientiae non prae-
iudicat to. 2. 305.g
contumelia creatoris soluit ius mate-
monij, & quomodo to. 3. 174.g
contumelia facit se dignum videri, qui
cito mouetur iniuria to. 4. 2. h. 3.a
contumelia quam qui facit, soluitur con-
demnatur to. 4. 34.a
Conuersatio feda in criminibus semper
haeret to. 2. 338.d
conuersationis christianae seueritas in
primitiua Ecclesia to. 3. 171.b.c
conuersatio carere debet scandalis, to.
3. 182.e
& qualis sit eligenda to. 4. 16.g
conuersatio sancta perdurans cum fe-
deratione meretur to. 3. 234.e
conuersatio bona tertotem incurrit de-
linquenti to. 3. 243.b
& salutem operatur to. 3. 248.g
Conuersio est ex peccato sicut remedi-
um de veneno to. 2. 338.d
conuersio vera, eiusque effectus in
Matthaeo exprimitur to. 3. 38.e
ad senectutem non est differenda, to.
3. 98.d
& quam periculosa sit eius dilatio, to.
3. 71.b
conuersio carnalis voluptatis in melio-
rem spiritualem to. 3. 72.g
conuersionis quantitas sit to. 1. 101.h
Conuersio potentum valde viliis to. 3.
114. h. 115.e
conuersionis exemplum singulare, la-

- ito in cruce to. 3. 106. c
 conuersio gentium ad fidem multis
 prophetarum oraculis comprobatur,
 to. 3. 157. d. e
 quæ & ad gloriam Dei pertinet, to. 3.
 234. c
 Conuerſi quis dicatur, to. 2. 313. a
 conuerſi & peccare libere poſſumus,
 to. 3. 122. g.
 conuerſi ad Dominum quid ſit, to. 3.
 200. a
 conuerſus non ſimplici mente, à Chri-
 ſto non recipitur to. 3. 60. f
 conuerſus ad Dominum, Chriſtum vi-
 det, veſtimine ablato to. 3. 99. b
 conuerſum ſe cito nemo glorietur, to.
 3. 100. e
 Conuiuium ſette, & non reſerre, quam
 bonum ſit to. 2. 434. b
 conuiuium cum audimus, non debemus
 moueri to. 4. 2. g. h
 conuiſiſ non mouetur qui abundat
 bonorum operum confidentia, ibi-
 dem
 conuiſiſ non irateſcens Deum habet
 præſulem to. 2. 434. b
 conuiſiſſantes quomodo nos adiuuent
 to. 2. 344. d
 Conuiuium Leui publicani, eiſque vo-
 catio myſtica exponitur, tom. 3. 37. c. e.
 h. 38. a
 conuiuium quomodo Chriſtus excipia-
 tur to. 3. 37. c. e
 conuiuium inite cum gentiliſ liceat,
 to. 3. 37. e
 conuiuium ſpiritale virtus eſt, & bo-
 norum operum merita to. 3. 37. e
 conuiuium luxurioſi fructus mali, to. 3.
 154. f
 Conuiuium & epula: piis menibus infeſta:
 to. 1. 208. c
 conuiuium peccatorum cur Chriſtus uſo
 deſignatur to. 3. 9. h
 conuiuium Chriſti ſui corporis commu-
 nicatio nem deſig. habent ibid.
 conuiuium nimis lauta laqueus diaboli
 ſunt to. 3. 29. f
 conuiuium luxurioſa eſſe vitanda, tom. 3.
 154. f
 conuiuium, ludæi ac ioci cum intemperā-
 tibus eneruant grauita: em virilem, to.
 4. 7. g
 conuiuium extraneorum à miniſtris Ec-
 cleſiæ vt noxia declinanda, ibid.
 conuiuium libidineſ paſcunt, tom. 4.
 188. e
 conuiuium virginibus fugienda, tom. 4.
 225. g
 Copiini duodecim ex panibus cur im-
 plet to. 3. 56. a
 Copiæ ſeculares ſalutem afferre non poſ-
 ſunt to. 2. 463. a
 copiatum abundantia mater eſt luxu-
 riæ to. 3. 30. a
 Cor atteriatum calorique inſini inſitum
 to. 1. 50. c
 duos habet ventriculos: & quid iſ o-
 peretur to. 1. 170. e
 cor noſtrum in noſtra non eſt poteſta-
 to. 1. 170. e
 cogitationum noſtrarum eſt ſcarigo
 to. 2. 456. e
 cor ſi non ſit otioſum, non erunt otio-
 ſa tempora ſua to. 2. 311. e
 cor ſapientum vbi, & vbi cor ſuſtorū,
 to. 2. 311. h
 cor hominis ſurdius quam ſaxum, to.
 1. 22. b
 cor quo creditus ad iuſtitiam, ſi exa-
 gitetur, magnum eſt periculum, to. 1.
 342. h, 343. a
 cor ſigna ſalutis quando demonſtrat,
 ibid. h
 cor Dauid aduerſus Nabal quomodo
 turbatum ſit ibid.
 cor mundū in quo: & eſſe mundi cor-
 dis grande muus to. 2. 396. b
 cor mundum quare Dauid cuperet ha-
 bere to. 2. 396. b
 cor noſtrum quando videamur eſſu-
 dere, to. 1. 401. g
 quomodo ſit circumcidendum, to. 2.
 460. h
 cor hominis quando deſiciat, tom. 2.
 406. b
 quomodo maculetur, to. 2. 456. d
 & quomodo ſit mundandum, tom. 2.
 456. e
 cor ſapientis quale eſſe debeat, tom. 2.
 409. d
 cor ſanctorum ſubtile, & cor ſuperbo-
 rum conglutini eſt to. 2. 450. f
 cor grande à Domino creatum, tom. 2.
 456. d
 cor ſum, manus lauan. lo, Pilatus la-
 uare non potuit, to. 2. 456. d
 cor caſum ſe habere nemo gloriani de-
 bet to. 2. 456. e. f
 cor noſtrum quorſum intendendum,
 to. 2. 457. h
 quomodo clamare dicatur, to. 3. 74. b. c
 cor ſuum quomodo inclinare quis di-
 catur to. 2. 475. e
 corde mundi ſolum videbunt Deum,
 to. 3. 6. e
 cordis oculus an & quomodo homo
 poſſit videre to. 3. 18. c
 ea cognoscere ſolius eſt Dei, to. 3. 36. g
 cor proprium mundandum, vt aliorū
 corda mundare poſſimus, to. 3. 41. b
 cordis ſimplicitatem Deus in primis
 quærit, to. 3. 60. f
 corde aliud premere, aliud ore ſimula-
 re, iuſticiam eſt, to. 3. 68. e
 cor ſublime Deus inhabitat, to. 3. 88. e
 cordis circuncifionem requirit Deus
 to. 3. 121. b
 cor Indorum obſcurum eſt male-
 volentia & malicia to. 3. 147. a
 cor mundum à peccatorum colluſio-
 ne nemo habet, to. 4. 1. e
 cordis meritum aſpicit Deus, tom. 3.
 121. c
 cor noſtrum, & os noſtrum cuſtodite
 debemus to. 4. 1. a
 cordis conuerſio ad Deum ex Deo eſt
 to. 4. 52. d
 cordis hominem, nullus ante Petrum
 dixit to. 4. 209. f. to. 5. 125. d
 corda ſuccellioſis humanæ ſerpentis
 venenis infeſta to. 2. 360. a
 corda potentium inſpicit Deus, to. 3.
 143. f
 corda peccantium an ſint in manu Dei
 to. 3. 205. e. f
 Coraſina ſacra gentiliſm to. 3. 116. g
 Corallum herba in mare, translatus in
 aerem lapis euadit, to. 1. 34. g
 Cote ſiliſ Palmus xliij quare inſcriptus,
 to. 2. 368. d
 Corè, Dathan, & Abiron terræ hiatu
 abſorpti, ibid.
 Cote ſiliij quare boni & approbati, to.
 2. 385. h
 Corinthij ab Apoſtolo Paulo ad fidem
 conuerſi to. 3. 178. e
 quantum doctrina eius profecerint,
 to. 2. 419. a. b
 cur eiſ ſcripſerit Paulus to. 3. 161
 eorum ingratiſ, improbiſ, ſuper-
 bia, gloriatio & perſidia redarguit,
 tom. 3. 168. g. h. 169. e. f. h. 170. e. 190. c.
 191. c
 ita iniuſtitia & fraus in ligando, to. 3.
 172. a
 reprehenduntur etiam inconfidera-
 tiſ in eligendis iudicibus in Ecce-
 ſia, to. 3. 171. h. 172. a
 eorum ſalus in corde erat Apoſtoli,
 to. 3. 198. h
 Coriuthus metropolis Achæ, to. 3. 195. e
 Cornelius centurio donum Dei accepit
 gentiliſ to. 3. 124. a
 Cornix clamans indicat pluuiam, to. 3. 5. e
 cornices ciconiarum ſunt duces & co-
 mites to. 3. 37. c
 amor & pietas earum erga filioſ, to. 1.
 38. a
 Cornu vim & potentiam ſignificat, to. 1.
 199. g. h
 cornu noſtrum eſt Ieſus to. 2. 370. f
 cornua pluribus animalibus quorſum
 conceſſa, fides quoque cornua ſua ha-
 bet ibid.
 Corona luſtando quæritur, non reluſta-
 do to. 2. 311. d
 coronæ iuſtitie vt pro meritis deſerua-
 tur, certantibus quid agendum, to. 2. 311. d
 corona vbi ſit to. 2. 494. h
 corona excellentior magis certanti
 præparata to. 1. 12
 corona cæleſtis certantibus & victori-
 bus propoſita to. 3. 11. c
 corona Chriſti de ſpinis quid ſignificet
 to. 3. 105. a
 corona non datur à Deo niſi poſt vi-
 duiam to. 3. 142. g
 corona quæ Chriſtianis in celo ſerua-
 tur, qualis ſit to. 3. 180. b
 corona diſcipulorum eſt gloria magi-
 ſtri to. 3. 166. c
 corona quomodo à Maria Chriſto im-
 poſita, tom. 4. 203. g
 coronæ multe ſunt to. 3. 118
 coronam ſacram præmia, veritatis
 deſenſione promeremur, to. 3. 11. a
 coronarum ſumma, martyrium, to. 3.
 105. g
 coronandus eſt qui peccati in carne
 manentis premit conſilia, tom. 3.
 136. e
 Corpus humanum cæteriſ omnibus ve-
 nuſtate præſtat, to. 1. 49. d
 ex quattuor elementis conſtat, tom. 4.
 62.
 à quibus tanquam portitoribus ad ſe-
 pulchrum deferuntur to. 3. 44. d. e
 & quattuor contrariis humoribus cõ-
 tinetur to. 1. 96. d
 & eiſ deſcriptio to. 2. 451. g
 nigrum eſt tenebris peccatorum, to. 1.
 55. h
 ceceps animæ poſthabendum, tom. 1.
 72. c
 quæ ſunt eiſ primitiæ ibid.
 indu-

indumenti nomine interdum intelligitur to. 3.46.b
 eius virtus exercitatione augetur to. 1.78.g.h
 corporis lapsus in vitio non est, nisi animus inclinatur ad culpam, to. 1.100.g.h
 eius illecebre emolliunt mentem, ac fleunt to. 1.133.c
 corpus caducum & corruptibile aggrauat animam to. 1.140.e.f. to. 2.379.e
 indumentum est animæ to. 1.142.f
 ac veluti carcer eiusdem to. 1.143.e.f
 & ipsi animæ ac menti inimicum, to. 1.146.f.g
 eius operationes cum animæ operationibus non sunt miscende rom. 1.146.h
 corporis decorem qui diligit, non hominis, sed carnis diligit pulchritudine to. 1.147.b
 corpus hominis quid per transgressionem effectum sit to. 2.511.h
 corpore quomodo vitandum rom. 2.486.d
 eius imbecillitas per vasa fragilia in scripturis exprimitur to. 3.67.f
 corporis debilitas beatitudinem impedit non potest to. 1.167.a.b
 ei quod est secundum naturam, animæ est contra naturam to. 1.217.g
 corporis forma alia à forma gloriæ to. 2.389.f
 eius lasciuiæ virtute comprimentæ to. 3.7.b
 corporis gestus & inclinatione, humilitas & pudor ostenditur to. 3.35.g.h
 corpus & anima duobus passeribus significatur to. 3.68.h
 eorum dissentio, peccatorum fons & origo to. 3.72.b.c
 corpus animæ indumentum, animæ corporis vigor to. 3.70.a
 corpus, anima, & spiritus seruiunt spirituali sanctificationi to. 3.76.h
 corporis habitus in resurrectione purior & subtilior erit to. 3.139.c.d
 corpus homini cum bellis commune to. 3.93.a
 cor dicatur commaculati, si animæ est crimen to. 3.117.a
 corpus est quod tangitur & palpatur to. 3.110.g
 corporis verbo vitur in diuinis ad exprimendam unitatem to. 3.66.e
 corpus peccati quid sit to. 3.131.a
 eius vitia perimenda sunt to. 3.130.h
 corpus mortale propter Adam, immortale propter Christum to. 3.131.c.d
 corporis, animæ, & spiritus concordia Ecclesia indocere studet, to. 3.77.a & seq.
 corpus mortale proprie propter peccatum gehennæ to. 3.131.d
 corpus mortale, id est totus homo, ibid.
 corporis corruptio à peccato animæ to. 3.135.f
 corpus mortis est cuncta peccata to. 313.6.a
 corporis & animæ post resurrectionem vna & simplex natura to. 3.77.d

corpus debet animæ lege gubernari, to. 3.138.d
 quando corrumpi dicitur to. 3.232.c
 eius dissolutio non terret iustos to. 3.132.f
 corporis & animæ pœna propter peccatum Adæ to. 3.118.b
 corpus primi hominis corruptum est per peccatum to. 3.135.c
 à corpore mortis liberari quid sit to. 3.136.a
 corpus recte gubernatum spiritale appellatur to. 3.175.h
 eius nomine quandoque totus homo intelligitur to. 3.138.a
 corporis exemplo probatur alterum alterius egere auxilio to. 3.151.b
 corpori resuscitato Deus præstabit immortalitatem to. 3.172.g
 corpus remuneratur merito animi, to. 3.172.g.176.f
 corpus totum est vir & mulier to. 3.173.b
 corporis portio in ceteris peccatis deperit, in fornicatione totum corpus, ibid.
 corpus mundum, habere, animam vel pollutam nihil prodest to. 3.176.f
 corpus castigare, & seruituti subicere quid sit to. 3.180.c
 corporis vnitas in quo consistat to. 3.183.e
 ei membrum vel infirmum necessarium est: & alterum sine altero esse non potest to. 3.185.f.186.c
 membra eius differunt dignitate, & omnia sunt sibi inuicem necessaria to. 3.185.g.186.c
 cur varia officiorum genera sortita sint to. 3.85.f
 corpus totum condolet si membrum aliquod pariat to. 3.186.c.d
 corporis gloriosi dotes to. 3.193.f.g
 corporis nostri partes perfecte à natura explicatæ sunt, vt necessitati conlueret, & gratiam venustaret to. 4.7.b
 corpus animale & corpus spiritale to. 3.193.g
 corporis pressuræ ad immortalitatem animæ proficiunt to. 3.201.g
 in corporis statu cernitur habitus mentis to. 4.6.h
 motus corporis vox quædam est animi: & de eius motus moderatione, ibid.
 corporis membra pudenda non solè abscondimus ab oculis, sed etiam eorum indicia vsusque suis appellationibus nuncupare indecorum putamus, to. 4.7.c
 in corporis pulchritudine locum virtutis non ponimus, gratiam tamen non excludimus to. 4.7.f
 eius decor qualis esse debeat to. 4.7.f.g
 corporis membra suis functionibus seruiunt, nec vnum alterius vsu patoficium, & sibi mutuo adiumento sunt to. 4.33.e.g
 corpus Ecclesiæ perficitur membrorum concordia to. 3.151.c
 corporis vnus nomine Christiani omnes significatur to. 3.139.g

corpus Christi est Ecclesia, scripturæ, &c. to. 3.371.b.476.h. to. 3.49.h
 & omnes Christiani, non vnus aut duo to. 3.175.c
 corporis Ecclesiæ vnitas to. 3.45.b
 cuius membra multa multo auxilio indigent to. 3.65.e
 corpus & caro & os Christi, Ecclesia to. 3.159.d
 corpus Christi infirmum insecuit diabolum to. 3.29.a
 quod non erat spiritale to. 3.29.a.b
 illud crucifigit qui communicat mensæ demoniorum to. 3.181.g
 corpus Christi verum & mysticum, to. 3.87.f.g
 circa quod aquilæ spiritales volitant to. 3.88.f.g
 corpus Christi depositum de cruce cui traditum: & pulchra de eius sepultura considerationes to. 3.35.g.h
 corpus Christi post resurrectionem vere corpus to. 3.110.g
 corpus Christi digne susceperunt, quomodo se debeant digne disponere, to. 3.4.e
 corporis Christi typus & figura in quo demonstrata to. 4.98
 corpus Christi quod summus non patitur, sed vera caro est to. 4.166.d
 illud qui accipit, non esset amplius, to. 4.175.b
 & frequenter sumendum est, to. 4.175.g
 corpus & sanguis Christi vere in Eucharistia to. 3.53.c
 corpus Christi & sanguis, cibis solidis quo sani & validi pascuntur to. 3.54.b
 corporis & sanguinis Christi dispensatio in paupum multiplicatione præmonstrata to. 3.55.d
 corpus & sanguinem Christi quomodo ministrat & debeat sacerdos, to. 4.241.d
 Corpora post resurrectionem qualia erunt to. 3.110.g
 corporum penetrationem natura non patitur to. 3.110.d
 corporum inuicem contaminatores homines vnde originem ducant, to. 3.117.a
 corpora mortalia viuificantur per bonam vitam to. 3.138.b
 corpora subiecta peccatis non vni habentur, sed innotua to. 3.150.h
 corpora nostra non sunt violanda, quia sunt Spiritus sancti templa, to. 3.167.e.173.e
 & membra Christi to. 3.172.h
 corpora resurrectionem curdicaner celsitua to. 3.195.e
 & quomodo de terra resurgant, to. 4.155.h.156.a
 Corporum passionem in Christo fuerunt, vt essent, angor, &c. to. 3.71.d.e
 correctio in paucis est, error in pluribus to. 3.52.g
 correctio arioris est, non odij to. 3.161.b
 Corrigitur multi vnus exemplo, to. 3.44.f
 Correctio castigat to. 2.308.h
 corruptio, emendatio est to. 2.339.d
 correctioris fraternitatio, to. 3.84.c.d

receptio Domini est nobis salutaris, to. 184.d
 conicio iusta & bona quæ fit, tom. j. 183.e
 correptum seu formidans, quem Psalmum vitare debeat, to. 1.3.28.h
 correptione, in amicitia gratæ quæ aculeos habet, dolorem non habent to. 4.14.a
 correptiones primum; meliores quæ tacta amicitia to. 4.41.f.g
 Corrupti amico facinus acquiescimus quam inimico to. 3.84.d
 Corripimus quem amamus to. 3.197.e
 Corruptibilia in nobis quæstæ, tom. i. 103.g
 Corruptio inuasi primi hominis corpus per peccatum to. 3.135
 corruptionem corporis per peccatum me peccatum to. 3.135.f
 corruptio quid sit to. 3.139.e
 Corruptor sacre virginis acrimia comprehenditur to. 4.216j
 corruptores fidei magna cautela vitandi sunt to. 3.155.e
 Corus futurarum rerum nuntius, i. 93.e & malitiæ symbolum to. 1.93.e.f.h
 curâ Noe primus omnium ex arca emissus to. 1.93.e.f.
 & cur in arca non est reuertus, i. 93.e
 corus figura est peccati, to. 4.163.d
 significat etiam populum Iudeorum, to. 1.195.b
 Costa Christi in typo veteris Adam, vita Ecclesie to. 3.19.d.e
 Creatâa Deo omnia ad hominis vsum & utilitatem to. 1.17.h.18.a
 Creator totius nature Christus in suis miraculis apparuit, to. 3.55.e.66.e
 creatoris cultum nulli creaturæ tribuendum lex nature docet, to. 3.12.d
 creatorem prædicat fabrica mundi, to. 3.147.a
 creator omnium est Deus to. 3.150.f
 eius voluntas non est creatura dei, nosci to. 3.165.f
 Creatura coæterna esse non potest creatori to. 1.1.b
 per peccatum alienata est a creatore, to. 3.155.a
 creatura omnis propria habet priuilegia to. 1.46.e
 & omnis est bona, sed interdum ex praua vrentis mensura fit inala, to. 1.205.i.c.d
 creatura creaturam sine sui fraude ac offensione luteri non potest, rom. 1. 149.g
 creatura omnis Deo seruit, to. 3.85.d
 & in eius est potestate, to. 3.199.h.d
 à Christo accepit quæcumque bona habet to. 2.478.g
 creatura mandî Deum manifestat, to. 3.116.b
 natura iudicio agnoscat creatorem, to. 3.114.h
 & eum venetari debet to. 3.119.f
 illi, quamuis ad Deum deducat, creatoris honor non est adhibendus, to. 3.116.f
 creatura expectat vt compleatur numerus filiorum Dei destinatus ad vitam, to. 3.139.b
 vanitati subiecta non est sponte : & quomodo vanitati subiecta intelliga-

tur to. 1.28.b.10.3.139.b.to. 4.58.g
 creatura facit effectus corruptibiles, to. 3.139.c
 spes eius in conditorem, to. 3.139.d
 cut laborando delectat, to. 3.139.d
 & cut ingemiscit to. 3.139.g
 subiecta est seruicui corruptionis hominum causâ to. 3.139.e
 creatura condita est à Deo per Christum filium suum to. 3.141.e
 non potest saluari nisi in nomine creatoris to. 3.144.g
 & quomodo saluabitur, to. 3.160.g
 creaturam respondere conditori in aduersis, maxima præsumptio est, rom. 3. 144.b
 creatura data est ad vsum voluntibus, to. 3.155.e
 nocere non potest præscientiam & voluntatem Dei to. 3.165.f
 creatura noua est regeneratio nostra, to. 3.212.h
 creatura omnis in coelis & in terris quomodo restauratur, to. 3.234.a
 creatura omnis rationalis accidentia recipit, to. 4.69.h
 creatura rationabilis quid comprehendat to. 4.86.g
 creatura omnis mutabilis, to. 4.20.a
 & per sui naturam obnoxia potest esse peccato to. 4.105.g
 creaturam dicere Christum, contumelia est to. 4.53.
 creaturam perfectam dixit Dei filium Arns to. 4.75.d
 creaturæ aliæ visibiles, aliæ invisibiles, to. 4.141.d
 creaturæ creatorum ostendunt, tom. j. 4.a
 creaturas qui aspicit, & Deum patrem, & Iesum etiam videt, & quomodo, to. 3.4.a
 eorum productio & hominis formatio diuerso opere to. 3.19.b.c
 creaturæ Dei bonæ, abusus malus, to. 3.102.g
 creaturæ hominem reum faciunt, to. 3.116.b
 creaturæ laborant non sine gemitu, & omnes requiem expectant, to. 3.139.e
 creaturam communitario, to. 3.289.g
 creaturæ omnes casui alicui subiectæ sunt, to. 4.57.h.58.a
 Credere difficile solemus quæ non videmus to. 2.3.11.g
 credere in mandatis, & credere mandatis quid sit to. 2.449.g
 credere & agnoscere in quo differant, to. 2.454.e.f
 credimus aut visui aut auditui, tom. 3. 35.a
 credimus facilius quod videmus, to. 3. 110.d
 credere aut non credere, voluntatis est, to. 3.124.f
 credere quod non videas, præmium metetur ibid.g
 credere in credibile Deo auctori, maior laus to. 3.126.e
 qui non credit, captiuus trahitur ad vitam admittenda to. 3.113.d
 credere illud, cuius ratio inuestigari non potest, facit ad laudem Dei, tom. j. 165.h

credere in Christum, vitæ lucra est, to. 4.187.b
 credere oportet corde & opere, to. 5. 10.a
 credi non potest illi, cui obediencia denegatur to. 3.146.f
 credendum & obsequendum est Deo fidei auctori to. 3.7.h.35.a.b
 credendum Deo, & quibuldam etiam hominibus, quia ad Deum cognoscendum, sensum sunt consequuti, tom. j. 20.e
 credendum fideliter quemadmodum Petrus, vt beati sumus to. 3.56.c
 credendo stare ceperunt qui per fidem causæ iacebant to. 3.149.e
 credendum est, non discutendum, to. 4.58.e
 Crelescens loqui potest, incredulus mutus est to. 1.8.e
 credens, iustum Deum probat, & quomodo to. 3.115.h
 credens si firmus est, comparatur filio magistro, to. 3.195.f
 credentes ex corde in Christum, cruciunt Deo non per legem Moysis, sed per legem nature to. 3.132.b
 credentes in Christum eruantur a lege sublato peccato to. 3.133.b
 credentes cur afficiendi sint præmiis ro. 3.139.h
 à nemine iudicabuntur, to. 3.166.a
 credentes vere filij Abraham, to. 3.142.b. 127.f
 & illis datur remissio peccatorum, to. 3.146.e
 credentes & non credentes typo Iacob & Esau significantur to. 3.142.e.f
 credentes in Christum habent legis perfectionem to. 3.145.g
 consequuti sunt electionem, vt filij Dei fierent to. 3.148.a
 eorum tripudij in die iudicij, to. 3.146.e
 credentes cur præter fidem debant orare to. 3.146.e
 credentes accepto Spiritu sancto prophetabant to. 3.111.c
 & habent sensum Dei, to. 3.166.b
 ciues sanctorum & domesticæ Dei sunt to. 3.136.d
 creditibus inuidet satanas, to. 3.160.h
 creditum sensus vnus, to. 3.162.a.181.f
 & vnus in Christo sunt, to. 3.227.e.f
 eorum caput est Christus, to. 3.233.g
 credentes esse verè sapientes vnde cognoscatur, to. 3.164.b
 & vnde cognoscatur Spiritum Dei illos accepisse to. 3.165.e.f
 creditibus quæ mundi sapientia stulta indicat, spiritalia sunt, to. 3.165.g
 illorum exemplo iudicabitur infidelitas to. 3.166.a
 credentes ponere non debent curam omnem in rebus cito perituris, to. 3.176.c
 spes eorum in resurrectione posita est, to. 3.190.f.201.e
 creditibus nouellis præstare faciunt scandalum to. 3.195.h
 credentes in principio fidei ceteris opprobrio erant to. 3.225.e
 quando sint verè fideles, to. 3.235.d
 creditibus omnibus vnus decretum est donum to. 3.227.f
 credendum salutis exemplum in resurrectione Saluatoris consistit, to. 3.234.f

eorum diuersæ sunt probationes, to. 3.
249 d
credentes quales debeant esse, tom. 3.
285. b
Creditor sub hoc homine fraudem facit
to. 2. 280 e
creditor quid debeat imitari, to. 2. 283.
d e
creditores qui plerique credunt, to. 2.
278 e. d.
Credulitas improuida in rebus fidei peri-
culosa to. 3. 60 g
Creteus mendaces & otiosi, tom. 3.
283. h
Crimen multis humiliat ad ruinam, to.
2. 379 f
crimen infantulo persuadens grauiori
supplicio dignus est to. 2. 505. d
cunctis minus esse peccasse aut legē,
quam post to. 2. 134. f
cunctis sit ab inordinatione, tom. 3.
217. g
crimini alieni vltor, proprii defensor,
non est ferendus to. 5. 153. f
crimen non emendat poena, sed ple-
dit to. 5. 154. a
Crines Sampsonis quid præfigurauerint
to. 4. 1. o.
crines Nazæorum quid significant,
to. 4. 110. 232. e
Critas animam sensibilem consistere in
sanguine existimauit to. 1. 98. a
Cruentus spiritalis spiritalis febres parit,
to. 3. 78. d. e
Cruz Christi opprobrium stultis, nobis
autem est virtus Dei atque sapientia,
to. 1. 77. d
quomodo aliis opprobrium, nobis sit
virtus to. 2. 431. b. c
& quomodo Iudeis scandalis, & Græ-
cis stultitia to. 2. 505. f
crucem Christi sicut arborem præte-
rentes bene nauigant to. 2. 387. f
crucis beneficio vniuersa renouata sūt
to. 2. 249. a
cruz Christi Domini non exurit aliena
merita, sed secundat, to. 2. 460. f. g
paradysum nobis reddidit, & eadem est
ligum, quod Dominus Adā demon-
strauit, to. 2. 319. d. e
super aurum & topazion præferenda
est to. 2. 484. d
quæ & salutaris est errantibus, tom. 2.
509. b
eadem quibus præcipitum sit, & qui-
bus vita to. 2. 475. f
& quid sit fidei to. 2. 505. g
virtus Dei est illi qui credunt, tom. 3.
163. a
crucis Christi gloriæ quantum dederit
Petrus ibid.
eius efficacia ex Christi contactu &
passione to. 3. 44. e
cruz & sanguis Christi Patriarchis pre-
tius, & typis expressus to. 2. 23. c. d.
cruis in ligno tamquam via Christus
pendit to. 3. 43. f
per crucis patibulum saluandos homi-
nes, in resurrectione adolefcentis Naim
figuram to. 3. 44. e
cruz fidei plenitudo to. 3. 45. e
gloria & nobilitas nostra, tom. 3. 36. g.
57. d
quam contempto mundo vt tollamus,
Iohannis exemplo à Christo inuitamur,

to. 3. 45. g
crucis insigne trecenti denarii decla-
rant to. 3. 49. g. to. 4. 126. g
eius mysterium qui predicando aperit,
corpus Christi vngit to. 3. 50. a
crucem tollere, & Christū sequi, quid
sit, & quam arduum, to. 3. 50. b. 57. h
cruz nauis est, quæ de synagoga ad Ec-
clesiam transitur to. 3. 52. b
crucem mundo salutem attulisse, qua
ratione incredulis persuadendum, to.
3. 57. e
cruz Domini vt facilius crederetur,
quædam rerum similia dispositio-
nes præcefferunt to. 3. 57. f
crucem fideles vt triumphum Christi
aspiciunt, alij vt supplicium tantum,
to. 3. 59. a
qui eam scandalum aut stultitiam re-
putant, non est Ecclesiæ filius, sed Iudeus
& c. to. 3. 58. e
stulticia est illis qui in petitione sunt, to.
3. 63. a
crucis brachia, humeri Christi, nobi-
le patibulum to. 4. 79. i
eius iudicium in fronte gestamus, to.
3. 94. e
& signum eius qui habent, salu sunt.
to. 3. 163. a
cruz Christi nostra est to. 3. 105. c
eadem trophæum & currus, iunij ha-
lis est to. 3. 107. a
& nostrum vexillum to. 2. 25. b. c
ac signum mortis dei, to. 3. 115. g
crucis scandalum qui petantur, to. 3.
88. f
eius typus serpens Moyses, tom. 3. 95. a
crucis scandalum, Iudeorum in Chri-
stum crucifixum inceptatione figurat
to. 3. 105. e
crucis arbori fideles tamquam sirculi
inscruntur to. 3. 94. f
eius supplicium aliqui Apostolorum
persequebantur to. 3. 94. h
crucem non Iudeus sed alienigena por-
tat post Christum quod mystice con-
sideratur to. 3. 105. b. c
crucis trophæum prius à Christo ere-
ctum, postea à martyribus, ibid. c
crucis Christi locus in medio terræ,
vel supra Adæ sepulchram, to. 3. 105. d
crucem nudi ascendere debemus,
sicuti Christus to. 3. 105. d
crucis mors mysterio nostræ salutis ac-
commodata ibid. d. e
cruz Domini corrupta & vitata omnia
sinceritatis restituit to. 3. 106. e
eius mysterio signati morte secunda li-
berantur to. 3. 115. g
crucis tiralus consideratur, to. 3. 105. h
106. a
cruz Christi quando euacuetur, to. 3.
162. h
in cruce Christum non est infirmitas, &
in euacua est mors to. 3. 163. a
crucis prædicatio incredulis est odor
mortis to. 3. 198. e
cruz Saluatoris mors est peccati, to. 3.
256. c
& peccatorum & maledictum Iudeorum,
to. 3. 226. a
crucis Christi amor vita est, tom. 3.
232. a
crucis signo victoriam obinet Abra-
ham to. 4. 54.

eius mysterio consecratur aqua bapti-
smi to. 4. 16. e. 170. h
cruz Christi quot & quam Iobis bo-
na attulerit to. 5. 35. a
crucis Christi sacramentum ubi figu-
ratum to. 4. 98
& eius encomium to. 4. 105. e. f. g
cruz Christi in Ecclesia, arbor in nau-
to. 5. 35. a. e
crucis sacramentum grande, & multa
de ea to. 5. 35. e. f. g
eius inimici qui sunt to. 5. 48. b
inuentor eius historia, tom. 3. 60. c.
d. e
quam amamus, non lignum, sed
eum ad pendit in ligno adoramus
to. 60. f
cruz Christi legem suam facit, to. 5.
183. h
Crucifixio Christi quid sit, to. 3. 214. f. g
crucifixi corpus Christi qui mens
demoniorum communicat, tom. 3.
183. g
Crucifixio mundi quæ sit, to. 3. 57. d. e. 231.
e. f
crucifixio carnis, & diaboli in carne
to. 3. 179. b. c
Crucifixus mundus cui sit, to. 3. 50. b
crucifixum Christum credentes, fidem
premiunt to. 3. 75. g. h
crucifixi Domini extensæ manus quod
fignificant to. 3. 105. e
Culices absinthij oleo vinctos non attin-
gunt to. 1. 17. f
culpa dignior est venia, quam sequitur
confessio delicti to. 2. 61. g
eius species in animam iusti non redit
to. 1. 93. f
culpa à virtute deletur, to. 1. 93. g
nullam habet substantiam to. 2. 374. h
à n. nullus in laude ponitur, tom. 1.
96. c
culpa & peccandi libido cum ætate
crecat ibid.
& crescit cum prodit, ne cauetur, to.
1. 133. d
eam primo Adam nos traxit ad mortē
to. 1. 154. g
& per inobedientiam irrepsit, tom. 2.
398. c
culpa causa in primis est voluntas, to.
1. 192. g
culpa suum prodit auctorem, tom. 1.
268. g
culpam declinans terram relinquit, to.
2. 310. d
culpa lues intimis viceribus conce-
pta, temporis processu coarctatur,
to. 2. 312. b. c
culpa nostra quam sit nobis grauis ad
uersarius to. 2. 341. a
culpa, non natura delinquit, tom. 2.
351. g
culpa omnis mentem de proprio statu
mouere consuevit to. 2. 400. e
culpa Israel gentibus profuit, & fides
gentium Israel liberauit, & quomodo
to. 2. 401. f. g
culpa docuit hoc, quod erubescimus
esse in idoli, non natura to. 2. 402. e
culpa vacare vnum solatij genus in æ-
rumna to. 2. 291. d
culpa corporales fecit primos paren-
tes de spiritalibus to. 2. 458. f
equatum à sancto viro defecit, to.

2.488.b
culpe reus est qui peccandi occasione
præbet, t.3.82.g
culpam inuitat conuientia, tom.3.
84.c
culpa venabilis quæ sit, & quæ non,
to.3.84.f. o. f
culpa grauiter peccæ modis con-
sequitur to.3.98.b.c
culpa lacrymis est diluenda, to.3.103.e
culpa cito culpam excutit, to.4.8.d
culpa nostra in Christo mortua est, to.
4.103.g
culpe medicina est confessio, tom.4.
199.e
culpe conscientie grauis, to.4.197.a
culpe anchor est animus noliter, tom.
4.188.f
culpa quo maior est, eo maiora requi-
rit iustitia to.4.186.b
culpa prima hominis quomodo magis
nobis profuit quam non nocuit, to.4.104.
c
culpa leuiori sententia damnatur si
vniuersique crimen suum oderit, to.5.
314.a
Cultura dar fructus: ab arboribus ad mo-
res transfert to.3.43.e.f
cultura sedula & diligens in Christi
messa adhibenda to.3.61.h
cultura apostolica & spiritualis, tom.3.
74.e
culture terre similitudo ad animum
translata to.3.130.a
Culturam idolorum humanis error in-
uenit to.3.18.a
Calus simulacrorum apud gentiles qui-
stulus to.3.116.g.h
Capditas, publica & vaga meretrix, to.5.
110.c
& propter mater to.5.122.b
cupularis prauæ motus, voluptatisque
connubium to.3.72.d.e
cupiditatis & contemptus mundi cer-
tamen to.5.127.e.f
cupiditatis seculares ærgo animi sūt
to.3.4.h
quomodo mentem perturbent, to.3.
432.c
cupiditatum causis, tentationes respo-
dent to.3.46.g
cupiditatis febribus comparantur, to.
3.34.a.b
cupiditatum multitudo magnam in
homine tempestatem excitat, tom.1.
241.f
cupiditatis seruile liberor à lege non
deceat to.3.76.c
cupiditatum æstus, in quibus diues e-
pulo ardebat to.3.81.f
cupiditatum nostrorum bella gravissi-
ma to.3.97.a
Cupressi laus in sacra scriptura, to.1.19.h
Cura non est omnino ponenda in rebus
cito perituris to.3.176.e
cura vxoris & filiorum cur dicitur co-
gitatio mandi to.1.176.g
curam omnium ecclesiarum Christus
delegauit Petro to.1.122.a
curæ multiples distrabunt aff:ctum,
impediunt profectum to.3.122.a.b
cura eo debet esse attentior, quo pro-
stantior causa to.4.17.b
Currendum quomodo sit, vt comprehen-
damus to.2.427.d

currentis in stadio leges & præcepta,
to.4.34.b
Curari quid sit, & quis curari dicatur,
& curari quomodo sit bonum, to.2.
436.g
Cynus cur procerius habeat collam, to.
139.h
Cyprianus qua ratione lapis pretiosus,
to.2.514.f
quomodo legat locum Pauliad Rom.
v. qui peccauerunt &c. to.1.129.c
& de eo nonnulla, to.5.73.f. & seq.
Cyrus muliebribus armis fufus intectus,
to.5.99

D

Dacia Ripensis t.4.68.d
Dæmon non scit futura, tom.3.
241.g
dæmones cur quaternarium numerū
vitandum persuadeant, to.1.28.f
animam nostram quomodo in hac vita
maxime vexent, to.1.231.b
lesum Dei filium & venturum sciebāt,
& venisse agnouerunt, to.3.9.b
eorum intelligendi perspicacia, ibid.
ex scripturis præcuerunt se à Christo
Domino in abyssum detruendos, to.
3.51.e
futura non diuinant, sed prophetata
recedantur ibid.f
cur se in porcos miti petierint, ibid.e
eiecit eos eiciunt, to.3.60.d
eorum aliquos eiecitores cur Christus
vocet operariis iniquitatis, to.3.60.c
dæmonibus imperat in fima Christi
to.3.163.h
dæmones Christum crucifixerunt, to.
3.165.a.b
nesciebant Christum esse filium Dei,
ibid.
eis immolantur immolata simulacris,
to.3.181.g
eorum calicem bibens insultat calici
Domini to.3.181.g
et eorum mensæ communicans, cor-
pus Domini crucifigit ibid.
dæmones Christum verum Dei filium
confessi sunt to.4.60.c
eis imperabat Christus non humana,
sed diuina potestate, to.4.74.h
dæmones & simulacra, falsi dij, tom.4.
86.b
peccatores interficerent, si Deus per-
mitteret tom.5.108.a
eorum malicia in scorpione adombra-
ta, to.5.207.g
dæmones dij vocantur, to.4.140.d
quare impiorum custodes dicantur,
to.5.227.b.c
dæmonia per fidem eiecere, Dei virtus
& gloria est to.3.187.d
Dæmoniacus Gerasenicus humani gene-
ris effigies to.3.51.e.f
Daleth quid Latine significet, to.2.424.g
Dalisæ auaritia Sampsonem decepit, to.3.
29.a
eiusdem proditio, qua tradidit Sam-
psonem Palæstinis, to.5.116.c. & seq.
Dalmatus tribunus & notarius, tom.5.
100.6
dæmones vnde dicta vitula to.1.126.c
Dalmati virtutem & spolia Samaritæ que-
nam Christus acceperit to.1.27.e

Damasus Papa, to.3.271.f. to.4.100.
Damnat exultationem non habent ad-
uersus Deum to.3.54.f.g
eorum fames æterna, to.3.37.c.d
damnatorum peccæ, flammæ venientis,
&c. spiritales sunt to.3.78.d.e
quæ pœne merito sunt æternæ, to.3.
78.d.e. 118.f.g
eorum penitentia infructuosa, tom.3.
118.h
angustia eorum & miserie quæ & quæ-
te sunt, tom.3.119.a. tom.5.122.h. 167.
d.e
querimonia eorum quomodo sit iusti-
fita to.4.254.d
Damnatio nulla his qui sunt in Christo,
to.3.136.e
eam nemo euadit, nisi per redemptionem
in Christi tom.3.43.e.f
damnationem quis consequatur, to.3.
231.a
Dæmon & Pythias Pythagore cum vir-
gine Antiochena, & nulte eius vaie
conferuntur to.4.224.d.e
Danula perspicacissima aspectu est, to.1.
48.c
Dan quomodo interpretetur, to.1.197.g.
to.2.359.e
Dandamis Brachmanus, Indorum gym-
nosophia to.5.272.e.f. 272.
eius sancticum, & alia, to.5.273.a.b. oc.
seq.
Daniel verum Abrahamæ semen, to.2.332.h.
333.a
quæ sit per fidem operatus, to.5.6.b.c
eius sapientia commendatur, tom.1.
56.d
in captiuitate etiam fuit beatus, tom.1.
156.a
sacerdotum furta & superstitiones p-
debat, to.1.156.b
icunio leones mansuescit, tom.1.255.c
puer spiritu valido seniores arguit la-
dzorum, to.2.331.d.e
quid ei recte conueniat dicere, tom.2.
365.c
directus ab Assyrijs in testamentum
Domini non deliquit, to.2.373.e.f
senex erat gratus, non ætate, to.2.417.c
quam insuperabilis fuerit, to.4.14.c. 21.
g.h
repletus erat Spiritu sancto, to.4.121.f
eius sapientia & iustitia, to.4.24.d
Danti Venus addit, vt habeat vnde verberare
possit clargiri to.3.210.b
Danubius Ponto se condit, to.1.10.c
Darius Medus Rubrum maie cum Æ-
gyptio pelago coniungere tentauit,
to.1.14.d.e
Dathan & Abiron hæreticos & schisma-
ticos significant to.1.127.f
Daud magnus propheta, ac Deo clarissi-
mus to.1.235.a.b. 236.e
regia potestate ac prophetia clarissi-
mus to.1.156.e
fide potius quam armis hostes superauit
to.1.152.g.f
currenes & cor suum vri veller, to.1.
142.b
eo nemo fortior ac melior inuentus,
to.1.51.h
vehemens desiderii aquæ de lacu Beth-
leem quare temperauit to.1.151.h
Saulis facie cut figeret, t.1.133.g. 175.b
adulteri eius & homicidi etiam quomodo

negantes reselluntur to. 3. 113. c. d
 Christivna persona in duabus naturis
 quæ duæ eius naturæ in scripturis ex-
 primuntur to. 3. 113. b. c. 288. g
 idem magnis præcursoribus n. intia-
 tus est to. 3. 113. e
 eius incarnatio pro salute humana in
 scripturis continetur to. 3. 113. e
 qui non esset verus homo, nisi esset ex
 carne & anima to. 3. 113. f
 cur homo factus, & cur ex semine Da-
 uid to. 3. 113. f
 Christus Deus de Deo ante secula na-
 tus, cur postea de Virgine nasci voluit
 ibid.
 eius natiuitas admirabilis, Dei pro-
 videntiam erga nos declarat ibid.
 in resurrectione plene manifestatus
 est; quæ eius resurrectionis causa est ge-
 neralis resurrectionis to. 3. 113. h
 mortem illius: eademque potestate
 operabatur mortuos, quæ & vivus to.
 3. 113. h
 Christus cur Dominus noster ab Apo-
 stole vocetur to. 3. 113. h. 114. c
 per cum omnis dispositio salutis à
 Deo, non per legem to. 3. 114. d
 Christum à lege promissum non reci-
 piens, & iniurius est to. 3. 110. d
 illum Deum negantes, Iudei, sacrile-
 gi, & blasphemæ to. 3. 120. c. f. g
 Christus Dei filius in lege angelus pu-
 tabatur to. 3. 120. f
 quem Deum esse, loco Elicæ insig-
 ni probatur ibid.
 eius diuinitas post resurrectionem co-
 gnita ibid.
 Christus, à lege promissus, iustificator
 to. 3. 120. h
 promissus est Iudeis & gentibus to. 3.
 123. g
 Abraham promissus est in signo circum-
 cisionis to. 3. 120. b. 121. a
 & cum promissum verax Deus misit
 to. 3. 121. f
 cum iudicatus est victr: & bis diabo-
 lum victr ibid. g
 eius aduentum suo peccato impediri
 timebat David to. 3. 121. g
 cur salutare Dei dictus to. 3. 121. b
 eius aduentu legem cessaturam, ante
 prædictum to. 3. 124. c
 Christus saluator per legem promissus
 to. 3. 123. e
 legalia abrogauit to. 3. 123. c. h
 propitiator constitutus à patre, decla-
 rat ur to. 3. 123. f
 cuius misericordia imploranda, qui so-
 lus peccata remittit to. 3. 122. e
 Christi manifestatio, ipsa iustitia Dei
 to. 3. 123. d
 eius passio & mors omnibus necessa-
 ria & proficua, quæ mortem victr, &
 peccatum damnauit to. 3. 123. c. 126. f
 123. a. 226. c
 pro inimicis & impiis mortuus est, to.
 3. 127. c. & seq.
 & vi vitam & gloriam nobis acquie-
 ret ibid.
 quomodo ad tempus & tempori mor-
 tuus to. 3. 127. c. d
 apud infetos nequam spiritus iudica-
 uit ibid.
 eius passio & mors, ac resurrectio
 quid diuersum operatur, & quid nobis

contulerat to. 3. 126. a. 127. g. h
 ipse docuit quid credendum, & quid
 obseruandum to. 3. 123. e
 permittit se diabolo, vt omnes libera-
 ret to. 3. 123. f
 liberator est humani generis ex propo-
 sito to. 3. 123. f. g
 Christi nati tempus felix & beatissi-
 mum decantauit David to. 3. 115. a. &
 seq.
 eius tempore gratia gentes vberius in-
 uitant to. 3. 125. b
 ipse verus Isaac, in quo gentes benedi-
 ctæ to. 3. 125. d
 & heres gentium to. 3. 125. e
 qui in fide sua Iudeos & Græcos vnum
 facit to. 3. 125. h
 & cur dicatur heres to. 3. 128. b
 cum promissus & cum datus est, stei-
 les pariuntur to. 3. 126. a
 Christi pater Deus ille, cui credidit A-
 braham ibid.
 illum Dei filium credens, sit Dei filius
 to. 3. 126. c
 quam multa pertulerit vt digni effe-
 nus filiatione diuina to. 3. 126. f
 administrat est paucis cum Deo, & ar-
 bitrat ac reconciliator Dei & homi-
 num to. 3. 126. g
 per quem omnia beneficia consequi-
 mur to. 3. 127. h
 de eo non recte sentiens, fidei præmiis
 excidit ibid.
 Christo & Deo patri par honor debe-
 tur to. 3. 127. h
 eique seruire, est Deo seruire, to. 3. 128. a
 ipse vnus est liberator, sicut Adam v-
 nus præuicator to. 3. 127. h. & seq.
 ante eius passionem cælum erat clau-
 sum to. 3. 128. a. b
 ehirographum decreti contra Adam
 deleuit to. 3. 128. b. 133. a
 eius aduentum patres in limbo spe-
 rant to. 3. 128. h
 Christus Adæ regione respondet to.
 3. 128. d. e
 idem quomodo agnus occisus à con-
 stitutione mundi to. 3. 129. c. to. 5. 217.
 b. c
 eius redemptio abundantior quam
 delictum Adæ to. 3. 129. d. e. f
 descensus eius ad inferos ad libera-
 dum captiuos, & triumphalis ascensus
 ibid. f. g
 Christo omnis Dei gratia attribuitur
 to. 3. 130. c. d
 eius incarnatio à Deo decreta propter
 hominem à diaboli seruitute libera-
 dum to. 3. 130. c
 ipse nouæ vitæ est auctor to. 3. 130. g
 cuius aduentus satanæ triumphum ex-
 naniuit to. 3. 130. c
 Christus mortuus est pro omnibus to.
 3. 203. b. to. 4. 258. h
 eius mors & resurrectio in baptismo
 expressa to. 3. 130. f. g
 ipse est spes nostra, per quem peccato
 morimur, & Deo viuimus to. 3. 131. c
 ei commoriendum, vt conuiuiamus
 to. 3. 131. a
 per illum vitæ æternæ donum to. 3.
 131. f
 qui nos liberauit de sub lege, to. 3. 131. h
 per quem, & non per vllum alterum
 gratiæ agende sunt Deo to. 3. 132. f

corpus suum diabolo cunctingere per-
 misit to. 3. 133. a
 per quod eius corpus salui facti lu-
 mus, & mortui legi to. 3. 133. a. b
 victr & damnauit peccatum, hoc est
 diabolum, corpus suum tradens to. 3.
 133. a
 in illum credentes liberantur à lege t.
 3. 133. b
 quomodo dicatur factus peccatum, t.
 3. 203. g. h
 & quomodo victr & damnauit pecca-
 tum de proprio peccato, t. 3. 133. b. 136.
 h. 137. a
 quomodo factus pro nobis maledi-
 ctum to. 3. 226. a. 10. 4. 94. c
 cur dicatur maledictum, & non maledi-
 ctus, cum pependisset in ligno to. 3.
 131. f
 qui Christum male intelligit, in carne
 est to. 3. 131. e
 Christus missus est vt diabolum vince-
 ret, & statuta Dei erga homines firma-
 ret to. 3. 134. g
 eandem carnem habuit quam nos, in
 quam tamen non peccauit to. 3. 136. h
 crucifixus est à peccato, tom. 3. 136. h.
 137. a
 occiditur etiam in martyribus, tom. 3.
 201. c
 lex Christi & Moysis, vno legis diuinae
 nomine significantur to. 3. 136. b
 ad eum non pertineant qui carent Spi-
 ritu sancto to. 3. 137. g
 Christus dicitur mortuus causa incar-
 nationis to. 3. 138. g
 redemit nos à morte, vnde illi debito-
 res sumus propter iustificationem, to.
 3. 138. b
 quomodo dicatur heres patris rom. 8.
 138. g
 eius coheredes sunt iusti: & quomodo
 eius coheredes fieri possimus tom. 3.
 138. g. h
 quibus modis dicatur primogenitus
 to. 3. 140. c
 quomodo primogenitus est omnis
 creaturæ to. 3. 253. c. d. f
 semper causas nostras agit apud pa-
 trem to. 3. 140. h
 non condemnat quos redemit ibid.
 morte victa genus humanum libera-
 uit to. 3. 141. e
 beneficia eius erga nos qualia sint, t. 3.
 141. b
 in tribulatione præsto est nobis to. 3.
 141. d
 per ipsum sunt omnia tom. 3. 145. a.
 160. g
 ei nihil est præferendum to. 3. 141. d
 Christus Deus est super omnia to. 3. 142. a
 non vrsupatur deitatem to. 3. 142. b
 de celo descendens, terrena cælestibus
 sociauit to. 3. 141. e
 super omnes cælos ascendit, qui nos-
 tri causa in profundum terræ descen-
 dit ibid.
 Christi & Spiritus sancti testimonium
 reprobati non potest to. 3. 141. f
 non pateretur se adorari nisi Deus ef-
 fect to. 3. 142. a. b
 ei non potest negari nomen Dei to. 3.
 3. b
 quando in sacra scriptura vocetur
 Deus.

- Deus, & quando Dominus ibid.
 eius adoratio non preiudicat Deo pa-
 tri to. 3.142.b
 Christus est semen illud olim promif-
 sum: & cur semen appellatur to. 3.144.
 g.h
 vitam contulit, quam lex conferte nō
 potuit ibid.
 ipse solus potuit redimere genus hu-
 manum ibid.
 dicitur petra scandali: & cur Iudæis
 scandalum fuerit to. 3.145.e
 cur vocatur fit angelus, & Deus to. 3.
 146.e
 eius prædicatio in omnes terræ regio-
 nes to. 3.147.a
 Christi increpacio ad Iudæos non creden-
 tes to. 3.147.e
 quotidie peccata remittit conuersis ad
 se to. 3.149.h. 3.150.a
 cur dicatur viuorum & mortuorum
 dominus to. 3.153.a
 restituit nobis pristinam edendi liber-
 tatem to. 3.155.d.e
 Christum diligere quid sit to. 3.151.c
 ipse non placuit sibi, sed patri tom. 3.
 156.f
 innocens à peccatoribus occisus est
 tamquam blasphemus ibid.
 duplici beneficio restaurauit quæ erāt
 per peccatum lapsa to. 3.156.h
 ministravit gratiam patribus Iudæo-
 rum reprobis to. 3.157.a
 Christum induere quid sit to. 3.154.d.
 d.e. 202.b
 eius testimonium in quibus confirma-
 tum sit to. 3.161.f
 ipse predicator est circumcissionis cor-
 dium to. 3.157.a.b
 gratias Deo patri egit ob gentium o-
 bedientiam to. 3.157.b.a
 saluos facit credentes in sua sapientia
 to. 3.160.g
 eius fides non indiget verborum cō-
 positione, sed eorum splendore po-
 tius obfuscatur to. 3.162.g. 3.164.d
 Christus est Deus pacis, & est cum pa-
 cificis to. 3.158.g. 3.168.h
 quomodo dicatur diuinus to. 3.162.a
 cum videretur, vicit to. 3.163.g
 aliter populis, aliter discipulis locutus
 est to. 3.166.d
 ipse erat qui ad Moysen loquebatur, t.
 3.181.a
 eius crux quando euacuetur, & quibus
 sit stulticia to. 3.125.f. 3.163.a
 Christum annuntiare in sapientia ho-
 minis, est negare veritatis prædicatio-
 nem to. 3.162.h
 eius infirmitas, magna victoria est to.
 3.163.g
 & eius infirmitas, prodigia faciunt, & de-
 moniis imperant to. 3.163.h
 cur manifestet hominis occultia, to. 3.
 168.c
 cum sciter Iudam esse furem, cum illum
 non abiecit to. 3.170.c
 eius incarnatio de monibus & homi-
 nibus ignota & inopinata, to. 3.165.b.c
 eadem cur appelletur mysterium to.
 3.164.d.e
 Christi crucifixi prædicatio scandalum
 est Iudæis, & stulticia gentibus tom. 3.
 163.e. 3.164.f
 crucifixus est consilio & voluntate prin-
 cipum tenebrarum harum, to. 3.165.a
 eius nomen fundamentum est Euan-
 gelij to. 3.167.b
 cur & à quibus occisus, t. 3.170.h. 3.184.c
 sanguinem suum pro nobis dedit, t. 3.
 173.e
 eius amantes stulti sunt mundo to. 3.
 169.c
 Christo subiciere nos debemus, pro
 quo & libenter moriendum est to. 3.
 168.a
 ei fuit iniuria si speremus aliquid de ho-
 minibus to. 3.168.a
 illumque non recte asserit qui prudēs
 iudicatur à perfidis to. 3.169.c
 eius doctrina dicitur conspectio noua
 to. 3.170.g
 Christi sumus famuli, & eius volunta-
 tem facere debemus to. 3.168.a
 membra eius sunt corpora nostra t. 3.
 172.h
 crucifixus est vt solueret opera diabo-
 li to. 3.181.g
 illum tentasse dicuntur detrahentes
 de Deo to. 3.181.i
 misit nobis Apostolos magistros, vt
 eorum imitatores essemus to. 3.182.e
 eius liberi sunt peccatores iustificari
 to. 3.175.d
 Christus se ipsum resuscitauit tom. 3.
 150.g. 3.172.g
 & in eo omnes resurreximus tom. 3.
 190.h
 cur dicatur à mortuis excitatus à patre
 to. 3.220.b.c
 ipse est omnium diues to. 3.175.e
 & magister & auctor vitæ, tom. 3.182.
 e
 pet eum agnouimus mysterium vnus
 Dei to. 3.177.h
 caro eius & sanguis pro nobis oblata
 sunt to. 3.184.a
 seruis suis dat gratiam, nec eos deserit
 in hac vita to. 3.191.f
 Christo repugnat qui facit opera dia-
 boli tom. 3.181.g
 apparuit singulariter Iacobo, sicut &
 Petro to. 3.190.h
 & bis apparuit sancto Paulo tom. 3.
 191.a
 eum resurrexisse negabant pseudo-
 prophetæ to. 3.191.g
 cur prior resurrexerit to. 3.192.a
 eius iustitia meruit resurrectionem
 mortuorum to. 3.191.g
 ita nostram naturam habuit, vt vere di-
 catur secundus Adam, & homo to. 3.
 193.h
 Christi imaginem portat iustus, to. 3.
 194.a
 venturus est redemptionis illis qui eum a-
 mant to. 3.195.b
 quæ sit eius gloria to. 3.199.f
 ea appetente euacuat gloria Mcylis,
 tamquam stellæ sole oriente, t. 3.199.f
 Christum fecisse vitæque vnum quo-
 modo intelligatur to. 3.197.a
 qui eum recte asserit, bonus odor est
 Deo to. 3.198.d
 ipse est imago & gloria Dei, to. 3.200.
 h. 247.e
 & filius Dei naturaliter, tom. 3.203.
 e.f
 quomodo intelligatur esse imago pa-
 tris to. 3.253.b.c.d
- cur dicatur forma vitæ to. 3.201.e
 & in quo viuat to. 3.214.h
 Christo resurgente à mortuis cessat in
 eo carnalis nauitas to. 3.203.c.d
 beneuolentia eius & charitas erga ge-
 nus humanum ibid.
 per illum renouata sunt omnia to. 3.
 203.d
 qui in interiore homine habitat to. 3.
 202.d
 per fidem in cordibus nostris habitat
 to. 3.237.g
 & in nobis habitans, fundat nos in cha-
 ritate to. 3.238.a
 factus est homo causa peccati tom. 3.
 203.g
 & vt hominem in Deum adfumeset
 to. 3.208.a
 pauper factus est, vt homines faceret
 diuites to. 3.208.a
 Christo militat qui ei obaudit in fide
 & disciplina to. 3.210.h
 nō solum homines viuificauit, sed eisdem
 se ipsum sociauit to. 3.220.e
 expoliatis inferis trophæum anima-
 rum petulit ad patrem ibid.
 eius Euangelium in legem conuertere
 quid sit to. 3.220.h
 proscriptus videtur stultorum oculis
 to. 3.225.b
 non potest esse minister peccati, cum
 remittit peccata to. 3.224.f
 eum mori non oportuisset, si homi-
 nem legem posset iustificari t. 3.225.a
 Christi pax libera est à peccatis: & alij
 eius effectus to. 3.218.h
 passio eius & mors, iustificatio est pec-
 catorum to. 3.214.h
 & vita nostra, mortisque destructio, t.
 3.225.b
 ipse mediator est Dei & hominum, to.
 3.226.g.h
 & arbiter duorum populorum, quos
 reconciliauit, & Deo patri pacificauit
 to. 3.226.h. 236.c
 Iudæis absitulus operæ legis carnalia, &
 gentilibus Deorum numerum, ac fa-
 mulatum elementorum t. 3.226.h
 de minoribus fecit maiores, cum nos
 in libertatem vindicauerit tom. 3.
 217.e
 Christo crucifigi quid sit tom. 3.224.g
 crucis eius amor vitæ est to. 3.232.h
 cur voluit circumcidi to. 3.227.h
 ipse circumcissionis terminus fuit t. 3.
 217.h
 eius voluntas mysterium tom. 3.
 234.a
 promissus est Iudæis, non gentibus, t.
 3.234.a
 cum resurrexit à mortuis firmavit o-
 mnia quæ docuit to. 3.236.a
 cur dicatur lapis angularis, to. 3.236.e.
 to. 4.116.b.c. 233.e
 eius humilitas & obedientia, to. 3.247.
 f. 248.e
 quomodo Christus & Ecclesia vnum
 sint to. 3.243.f.g
 seipsum exinanit sponte to. 3.290.
 g.h
 cur ieiunauit quadraginta diebus t. 3.
 293.a
 quæ ratione sedete ad dexteram patris
 dicatur to. 2.242.h. to. 3.788. f. to. 4.66.
 g.h. 67.a

nis sacramentum leguntur t. 4.88 a.b
quare passionēs & infirmitates no-
stras suscepit to. 4.88 a
gloriam suam ante resurrectionem ce-
lebrat to. 4.88 h
Christum discentiendi diuidi huma-
num genus to. 4.92 f
eius passionem elementa videre ti-
muerunt to. 4.93 h
idem filius Dei est Virginis to. 4.95 g
qui futura non ignorauit to. 4.96 f.g.
& seq.
eius corporis typus & figura in quo de-
monstrata to. 4.98
Christus in typo vituli, ouis, & hœdi
figuratus to. 4.98
lauando pedes discipulorum quæ nos
docuerit to. 4.99
eius caro aula virtutis, & virginis fru-
ctus to. 4.102 c
eadem nostræ salutis est pignus to. 4.
94 c
per terram in scripturis significatur t.
4.123 g
quam Apostoli in Domino Iesu adora-
uerunt, & nos hodie in myleriis ado-
amus ibid.
Christum carnem suscepisse negantes
refelluntur to. 4.139 b. & seq.
eius passio ex charitate Dei to. 4.106.
g. h
quæ passio peccata nostra exuistit t. 4.
106 a
quomodo traditus à patre & spiritu
sancto to. 4.106 h
eius oracula ex loco, in quibus di-
uersitas est, qualitatibus zelumanda
to. 4.126 c. & seq.
Christi digito scribere, mystice quid
significet to. 4.120 c
& quid in terra scriberet tomo 5. i. 2.
c. f
eius venditio cum venditione Ioseph
conferretur to. 4.126 g
cur in figura viginti aureis venditus, &
in veritate triginta to. 4.126 g
quare vilis pretio venditus to. 4.127.
a
& à diuersis diuersimodè emptus
ibid.
Christus æternus est cum patre to. 4.
135 h. & seq.
pro Ecclesiæ passus est to. 4.149 f
eius mors viua omnium, & eiusdem
mortis fructus to. 4.153 g
quorum ingrediat horum, to. 4.
126 e
natura diuinitatis eius alia à natura cor-
poris to. 4.136 e. 138 a
& nullam eo naturarum confusio, to.
4.218 e
carnis eius & nostræ diuersæ generatio
to. 4.141 f
Christus quomodo Virginis suppar
to. 4.136 f
eius conceptio qualis to. 4.183 g
sua virginitate generatus est to. 4.
199 g. h
cur à Dauidè quasi gigas dicatur to. 4.
137 c
quomodo mortuus & resuscitatus. t.
4.137 c.d
de morte triumphando à morte nos
liberauit to. 4.143 c.d
qua de luce mortuus & resuscitatus

tom. 4.144 d. e. 144 f
mors eius carnis fuit, non diuinitatis
to. 5.98 c
eadem variis rebus in veteri testamen-
to præfigurata to. 5.217 c.d
eius caro quæ crucifixa est, eadem ve-
re in Eucharistia sacramento to. 4.
166 d
Christus sacramentorum auctor t. 4.
173 c.d
lacrymauit pro omnibus, & quomo-
do to. 4.146 f
sermonis eius virtus, to. 4.173 d. e. g. h
eius corpus qui accipit, non esuriat
amplius to. 4.175 b
quod frequenter sumendum est t. 4.
175 g
Græci post annum illud sumunt ibid.
de Christi latere cur fluxit aqua & san-
guis to. 4.174 g. h
qui sanguis nostræ redemptionis & li-
bertatis pretium fuit to. 3.167 g. to. 5.
145 b
& nos angelis sociauit to. 5.229 f. g
in eum credere vitæ lumen est to. 4.
187 b
Christus quomodo primus & nouissi-
mus to. 4.202 b. c
quomodo dicatur iuuenis secundus
to. 4.202 d
& quomodo gradum tritici, tomo 4.
203 c
quæ pro nobis pertulerit to. 4.203 e.
f. 138 e
in seruis suis pativole to. 5.5 f
eius caro quomodo inoperata, to. 4.
203 g. h
Christus ubi maneat to. 4.209 b
ubi querendus & inueniendus to. 4.
231 c
quibus vinculis tenetur to. 4.232 g
quid in nobis aspicat to. 4.3 b
eius corpus & sanguinem quomodo
sacerdos ministrare debeat to. 4.
241 d
& quomodo se disponere debeant qui
hæc dignè suscipere volunt to. 5.4 e
aduentu suo quot nobis donauerit t. 5.
2 c
eius natalem quis non curet tomo 5.
3 d
Christus figura Dei, paternæ naturæ
ambitum exæquat to. 4.220 h
quare prius in fontem descenderit
quam Spiritus sanctus to. 4.168 d
qui eum perdant, & qui inueniant to.
5.4 d
cur pannis voluerit inuolui to. 5.5 f
medicus est, & quomodo nobis me-
deatur to. 5.19 g
Christi & Adæ discrimen, tomo 5.28.
a. b
Christus & Ecclesiæ hospiti & domui
comparatur to. 5.75 g
eius beneficia & virtutis incensura
sunt, & præmia to. 5.106 h
Christum oculari & eius pedes quis
dicatur, & quis non, to. 5.107 g. 108.
b. c
quomodo de cruce testamentum cõ-
didit to. 5.124 e. f
de Christo fidei summa to. 4.235.
c. d. e
eius charitas, spei nostræ finis est to. 5.
159 d

quis eius coheres sit, & quis ei cõ-
fiteatur to. 5.141 e
Christus circumciscus est primo cõ-
muni legem, postea in cruce, & quare
to. 5.145 d
pro nobis debitum soluens, nobis cre-
ditor effectus est to. 5.107 a
Christus *ἡ ἀντιλήψις* tomo 5.137.
h
& verus est Aaron to. 5.160 f
animæ & carnis immortalitatem no-
bis acquisiuit to. 5.159 c. d
subiectio eius ad patrem, virtutis est,
non infirmitatis to. 5.141 g
& eius obedientia, Adæ inobedientiæ
laqueum soluit to. 5.143 e
quomodo primogenitus mortuorum
dicatur to. 5.180 a
& quæ ratione principium & finis t. 5.
180 d
testis est fidelis, qui nescit mentiri t. 5.
119 h
eius mystica ornamenta quæ sunt t. 5.
181 b. c. d
quomodo illum sequi debeamus t. 5.
190 c. d
incarnationis eius mysteria actibus
suis patriarcharum prænuntiatur, to. 5.
193 b. c. 212 c
de qua incarnatione quid male sen-
serint Apollinaristæ & alij hæretici, t. 4.
138 c. d
his cum diabolus pugnavit, in deserto
& in cruce to. 5.200 h. 201 a
in iudicio aliter iustus, aliter reprobis
apparebit to. 5.210 g. h
Christus Deus & homo credendus
to. 5.250 f
quomodo scripturas claudit & aperit
to. 5.186 h
quando librum veteris testamenti a-
peruit to. 5.193 g
cur vocetur leo de tribu Iudæ, to. 5.
193 a
quomodo nomen mortis & clauem
inferni habere dicatur, to. 5.201 b. c.
231 b
Christus ubi est, ibi omnia, tomo 5.
160 d
Chrysocterus to. 2.484.
Chrysocteron ibid.
Chrysolithus quid, mystice, to. 4.61 to. 5.
239 e. f
Chrysoprasus to. 2.484 c. to. 5.239 h
Chrysalis mystice quid, to. 5.109 g.
241 e. f
Chus Nemtoth gigantem cur genuerit
to. 1.102 c
Cibus qua ratione & ubi digeratur to. 1.
87 e
initium sumpsit postquam factus &
absolutus est mundus, tomo 1.252.
d. e
eius causa culpa introiuit in mundum
to. 1.252 d
cibi potusque parcas videri nescite do-
cere to. 4.221 b
cibus qualis ab homine querendus, t.
1.176 h
cibus nullus scientia doctrinaque dul-
cior to. 1.182 a
cibus mentis quis sit to. 1.252 b
cibus validior est charitas to. 3.2 d
cibus Apostolicus, & cibus Christi, t.
1.478 a

- elius discipulorum Christi, filius ho-
 minum to. 2. 18. g. h
 cibus celestis gratia non odiosa, sed
 inter defensa Christum querentibus
 datur to. 3. 53. h
 cibum Christi nemo accipit, nisi prius
 faveat to. 3. 54. a
 cibus solidior, Christi corpus & san-
 guis to. 3. 54. b
 cibus Christi nulli deest, nostra culpa
 esturimus to. 3. 54. f
 cibus testis quo pascimur in hoc dele-
 to, donec pasciamus ad terram pro-
 missam to. 3. 54. e
 cibus non vnus diuersis conuenit to.
 3. 55. b
 cibum corace qui militat regno Dei,
 indecorum est to. 3. 70. g
 cibus spiritualis animæ, legendi audi-
 endique studium to. 3. 72. c
 ac verbum Dei, & corpus Christi to.
 3. 100. d
 cibus peccatoris qualis to. 3. 79. h
 cibus animi iustissimus, totum cele-
 stium cognitio to. 3. 72. g
 cibus patris nostri Dei, filius nostra t.
 3. 81. b
 cibus & potus noster Christi caro &
 sanguis to. 3. 87. d
 cibus bonus quo Deum pascimur, o-
 pera bona ibid.
 cibus solidus perfectorum in Christo,
 lac paruum est to. 3. 88. d
 cibus & potus mysticus, ead. his gra-
 tie communicatio to. 3. 100. d
 cibum fumere cum fratre peccatore
 cur prohibentur Corinthij, non au-
 tem cum iudaici to. 3. 121. e
 cibus incommensuratus est Dei volunta-
 tem facere to. 4. 13. c
 cibi spirituales diuersi, magis & minus va-
 lida pro cuiusque viribus tom. 3. 34.
 b. c
 ciborum interdictio qua ratione facta
 to. 1. 15. c
 eorum delicias homo vndique parat.
 to. 3. 2. 3
 quorum abstinentia Deo est grata to.
 3. t.
 cibus omnibus libere vtuntur, id est,
 non secundum Iudasas obserua-
 tiones to. 3. 76. c
 ciborum libertatem habemus, inter-
 perantiam excludimus ibid.
 cibus quibusdam cur parce vtendum
 to. 4. 12. 5. g
 cibus & potibus indulgete quorum sit
 to. 5. 18. b
 cibiquos epulatur populus Ecclesie,
 & quos synagoga to. 5. 17. f
 cicade cur meridianis caloribus magis
 canore to. 1. 19. h
 cicadarum more autem pascuntur qui
 terrena sciantur to. 5. 11. b
 cicatrices bonæ quæ sint to. 3. 34. 5. g
 cicatrices vulnerum cur Christus ser-
 uauit to. 3. 110. g
 Cicero de officiis scripsit to. 4. 7. b
 eius loci ab Ambrosio expressi vel in-
 dicati, tacito nomine, to. 1. 10. h. 14. c.
 to. 2. 18. 2. 68. h. to. 4. 4. e. 7. f. 14. d. 34.
 bc. 38. c. 38. g. 39. a. 118. e. 149. c. 149. f.
 154. b. 183. b. 193. f. 224. d. e. 277. a. 234.
 g. rom. 3. 25. d. 118. d. 129. b
 ciconia uis est aduentitia to. 1. 36. e
 pia uis vocatur to. 1. 37. e
 virtutibus beneficentia & gratitudi-
 nis nomen tribuit ibid.
 eius pietas erga parentem, tomo 1.
 37. d
 ciconiarum agnien describitur, tom.
 1. 37. c
 Ciceoniam & Theatralium ludorum
 spectacula, tomo 2. 430. f. to. 4. 28. f. 15.
 152. g
 Ciceoniam poculum to. 4. 161. g
 ciceoniam in Christo quid sit, tom. 3.
 255. g
 circuncisio carnis præceptum est casti-
 monia to. 1. 108. d
 cuius rei finis signum to. 1. 108. f
 cur animi & corporis dicitur tomo 1.
 130. d
 quæ si bona fuerit, cur adhuc non tene-
 tur to. 1. 108. e
 eius perfectio quæ sit, & quibus serua-
 ta to. 1. 108. f. g
 circuncisio vera in spiritu consistit, t.
 1. 108. e
 & quæ hoc tempore à nobis facienda
 sit to. 1. 130. e. 131. a. b
 circuncisio cordis intelligibilis, non
 carnis, Deo grata, tomo 1. 130. d. tom. 3.
 169. ab
 circuncisio cordis pater Abraham
 to. 3. 125. d
 eiusdem Christus minister & prædica-
 tor est to. 3. 157. a
 & quæ sit cordis circuncisio, to. 3. 157.
 h. to. 5. 185. e. 198. f
 eius signum cur in solis maribus præ-
 ceptum to. 1. 130. c. d
 cur apud Ægyptios quartodecimano
 non fiebat ibid.
 quare iussus est octauo die to. 1. 130. d.
 e. 130. e. 131. a. b
 circuncisio ethnicis multis oppro-
 brio & ludibrio habetur to. 1. 126. h
 ab Ægyptiorum sacerdotibus intolera-
 tur ibid.
 & à nonnullis ex Æthiopicis, Arabi-
 bus & Phœnicibus ibid.
 cur in membris præputio fiat, to. 2. 217.
 a. c. f
 quare ante Christi aduentum & mor-
 tem necessaria to. 1. 217. b
 & cur post Christi passionem euanue-
 rit to. 1. 217. b. 218. b. c
 eius signo Dei populus à reliquis dis-
 tinguebatur to. 1. 217. c
 circuncisio in oculo & in præputio
 quæ sit to. 1. 117. g. h
 semini Abraham tantum, non gentibus
 præcepta est to. 1. 218. c. d
 pro signo data est, donec gentes Chris-
 ti fidem amplecterentur to. 1. 218. e
 circuncisio mysticum to. 2. 430.
 a. b
 eius terminus fuit Christus, tom. 3.
 227. h
 circumsio, eiusque ritus spiritualiter
 explicantur to. 3. 15. e
 circuncisio legis, gratia per vnum
 Christum diuersa operatio, tom. 3.
 74. c
 circumsio corporis Iudeum non
 mundat to. 3. 74. d
 & magis obest sine fide Christi, tom. 3.
 119. c
 quæ nec iustificauit Abraham, t. 3. 124. e
 circumsio legis præuicatori non
 prodest to. 3. 120. g. h
 circuncisio nomine quod intelli-
 gat Paulus cap. ij. ad Rom. tomo 3.
 120. h
 in signo circuncisio Christus Abra-
 hæ promissus to. 3. 121. a
 circumsio & præputium, Iudei &
 gentes to. 3. 124. b
 cur eam acciperent filij Abrahæ to. 3.
 125. c. d
 circumsio signum tantum, & cuius
 rei to. 3. 125. b. c. 219.
 cur data sit Abrahæ to. 3. 127. a
 & cur fieret lapide culto tomo 3.
 219
 circumsio & sabbatum propriam ha-
 buerunt instituta to. 3. 145. c
 circuncisio nomine intelliguntur
 inter dum filij Abrahæ to. 3. 157. a
 circumsio & præputium nec obest
 nec prodest to. 3. 175. b
 circumsio reiciebatur à Paulo, cere-
 nis Apostolis & simulacris, t. 178. e
 circumsio manifesta, vel corpora-
 lis, & circumsio spiritalis, & de vtra-
 que to. 3. 135. h. to. 3. 144. b
 circumsionem spiritalem vidit Moy-
 ses sed operari eam, vt in signo circun-
 cisionem præstaret, tomo 4. 19.
 f. g
 circumsio & alia quæ in veteri lege
 licebant, cur in Euangelio non liceant
 to. 1. 143. h
 circumsio sinitur Domino, mystico sen-
 su to. 3. 15. c
 circumsio quæ in omni actu seruan-
 da sunt to. 4. 16. h
 ciuhara & alia musica instrumenta spirita-
 liter declarantur to. 3. 48. a
 ciuhara est caro nostra, & quando, to. 2.
 367. d
 ciues mundi, exules patriæ & Christi, to.
 3. 79. f
 ciuitas illa beata quæ plures habet homi-
 nes infitos to. 4. 77. a
 ciuitas sapientum consilio nitetur, to. 1.
 77. a
 ciuitas Dei est Ecclesia to. 2. 479. d
 ciuitas quare inferatur excidium, to. 2.
 529. e
 ciuitas sine re core, effeminata est, t. 1.
 75. c. d
 ciuitas diaboli Babylon, tom. 3. 220. a.
 225. c. d
 ciuitates sexad refugium datur, & ex-
 rum mystica interpretatio, to. 1. 170. h.
 & deinceps
 ciuitates quinque quibus letus præ-
 ficitur, quid significent to. 3. 91. h
 clamare apud Deum qua ratione de-
 beamus to. 1. 73. a
 clamandum toto corde, si volumus à
 Domino quod poscimus impetrare, t.
 2. 494. c. d
 clamor qui auditur de celo tom. 2. 485
 g
 clamor fidei grandis to. 2. 493. h
 clamor spiritalis fidei, operum, cordis
 to. 2. 8. b
 clamor Christi expirantis quid signifi-
 cauerit to. 1. 106. g. h
 clamor Ecclesie pro peccatorum sa-
 lute to. 3. 214. b. c
 clarificare & portare Deum in corpore
 quid

quid sit to. 3. 73. e
claritas promissa in quem decider to. 3. 20. c
claritas solis æquantur perfecti to. 3. 193. e
claritas lunæ qui comparantur to. 3. 193. e
Clausus Petrum reperiit, & fidei illuminatus est gratia to. 3. 281. b. c
claus Petri fides est operatione duodecim Apostolorum conflata to. 3. 260. c
claus Petri quanta sit virtus ac præstantia to. 1. 160. f
claus sciencie quæ os nostrum aperitendum est, verbum Dei est to. 3. 40. e
claus timoris qui sunt: & claus quosdam esse spirituales to. 4. 279. f
claus quibus crucifixus est Christus; ab Helena inuenti, & quid de eis fieri iussit to. 5. 90. f. g
clementia erga peccantes interdum villosi, quam pena to. 3. 60. e
clementia Dei erga gentiles to. 3. 150. c
clementia diuina erga fideles to. 5. 206. a
clementia ac verecundia ornamto sunt inuoluntati to. 4. 6. h
clementia & castitas alarum virtutum quædam parentes to. 4. 150. a
clementia Dei quæ & quanta, to. 5. 237. c. d
Cleophas & Ammaon Dominum vidit in Emmaus euntes to. 3. 71. d. 11. a
quod ne dicent cor suum ardere to. 2. 66. d. c
clericatus officium quæ sit est non modicus to. 2. 51. h
clericus non tantum sui officij, sed virtutis opera exercere debet to. 3. 60. d
eius officium demonia elicit & ibid. clericus qui stipendij de altari consecutus contentus non est, quibus censendus to. 3. 47. e
clericij subire debent iudicium sacerdotum to. 4. 7. a
à sordidis negotiationibus ancupis retrahendi sunt to. 4. 28. g
in quibus rebus se exercere, & quæ curare debeant to. 4. 7. h. 8. a
& eorum diuersa officia to. 4. 17. a. b
clericij milites Christi sunt: & de eorum militia to. 5. 47. d
clericorum officia, & monachorum instituta in Christianorum deuotione præstantia sunt, & de vtriusque vita, to. 5. 121. h. 122. a
coccinea & purpurea vestis Christi quid significant to. 3. 105. a
coccus in manu Zaram ligatus, quid significet to. 3. 23. f. g. 24. c. d
coccus mystice quid designet to. 4. 62. i
codicum Græcorum & Latinorum varietas to. 2. 128. g. h. to. 3. 120. b. to. 4. 95. c. 135. b. c. 140. d
Collibus matrimonio præstantior to. 3. 77. g. h
collibus pœnæ apud antiquos to. 4. 242. h
Celibes vtriusque sunt to. 4. 206. e
Cœli abstinentiam & bellæ terræ docent to. 3. 8. d. e. f
Cogi in nobis cœlestis regnum quid sit to. 3. 46. f. g
cogitur inferior à superiore to. 3. 46. f
Cognitio omnis nostri cordis in promissa

præstapud Deum to. 2. 380. a
cognitio quoque inquinat to. 2. 456. d. e
cogitatione & proposito in primis Deo placendum to. 3. 5. e. f
cognitio omnis dum foras respicit, incurrit delictum to. 3. 138. c
cognitio sæculi infirma to. 3. 164. g
cognitio ac meditatio fumentis Eucharistiam qualis esse debeat to. 3. 184. d
cogitatione aliqua mentem exercere pulchrum est to. 4. 8. f
cognitio rerum bonarum animum subeat to. 4. 8. g
cogitationes hominis à nullo possunt sciri nisi ab animo hominis to. 3. 165. e
cogitationes malæ vitandæ sunt to. 3. 265. a. b
cogitationes verum exquirere proprium habent to. 4. 8. g
Cogitationi & linguæ præcepta Dei præferenda to. 3. 50. g
Cognati ludæorum more qui dicantur to. 1. 21. c
cognati pauperes adiuvandi to. 3. 89. h. 90. a. b
Cognitio mali non est malum, sed mali operatio to. 1. 58. d
cognitio Dei quæ vidit immaculatum dies, qualis to. 2. 328. f
cognitionis perfectæ non est, ordinem nescire faciendi to. 2. 425. h
cognitio vbi sit: & quomodo cognitionem perfectam habuerit Dauid to. 2. 454. g
cognitio iustitiæ à natura to. 3. 150. d
cognitio veritatis leticiam parit to. 3. 157. d
cognitio mysterij incarnationis, & c. perfectio viæ est, & thesaurus sapientie to. 3. 250. c
Cognitionem rerum omnium habere videtur qui Christum agnoscit to. 3. 300. a
Cognoscere proprie quid sit to. 1. 57. g
non in sola rerum scientia, sed etiam in eorum operatione quæ faciendæ sunt, consistit ibid.
cognoscere multa antequam ea attingas, valde vile to. 1. 65. b. c
Coheres Christi quis, & quis ei conglomeretur to. 5. 141. e
coheredes sunt Christi, qui sunt filij Dei to. 3. 138. g. h
coheredes Christi quomodo fieri possimus to. 3. 138. h
Collatio potest prodesse, cum excitet mentem to. 3. 156. a
collatio debet esse inter Dei seruos, non altercatio to. 3. 280. e
Collectæ pro sanctis pauperibus to. 3. 193. h
Colligere panum fragmenta, mystice quid sit to. 3. 55. h
Colloquij familiare quale debeat esse to. 4. 8. g
colloquij pauli assiduas vitari mentem to. 3. 192. h. 203. g
Collum super peccatoris Christus cadit, & quare to. 3. 80. g
Collubium to. 5. 154. e
Colluber fugit ceruum, leonem autem interficit to. 1. 18. a
Columba statim in suo ortu timet accipi-

trem to. 1. 57. f
eius gratia in primis laudatur to. 1. 38. e
quare citius præ aliis aubis volat to. 3. 71. h
curredit in arcam to. 1. 93. g. h
virtutis puritatisque signum est to. 1. 93. h
& spiritualis gratie typus to. 1. 126. c
curterio à Noe dimissa non rediit to. 1. 94. g
columba in arca Noe quid significauerit to. 4. 163. d
& cuius rei fuerit figura to. 4. 164. b. c
columba Noe mystica cum oleæ ramo to. 5. 108. a
columbe trina emissio, & bina reuersio quid significet to. 5. 195. b
in columbe specie cui Spiritus sanctus super Christum in baptismo descendit to. 3. 20. c. to. 4. 119. d. 168. e. 170. b
columbas vendentes simoniaco to. 3. 93. f. to. 5. 50. b
Columba ignis & nubes quid significet to. 4. 110. f. 168. f. to. 5. 11. e. 21. d
columbe Ecclesiæ Apostoli: & quis fiat columna Dei to. 4. 43. h
columbe ignis & nubes ludæorum duces to. 3. 19. b
coma ornamto mulieribus est, viris autem dedecori to. 1. 86. f
data est mulieribus à natura pro velamine to. 3. 183. d. to. 4. 17. f
Comestiones sunt luxuriosa conuiuia to. 3. 154. c
Comites veterum Imperatorum to. 3. 116. e. f. to. 5. 104. f
Commendare se quid sit to. 3. 212. b
commendari à Deo quid sit to. 3. 212. b
commendatur patri Spiritus Christi, to. 3. 154. d
commendatum quid sit to. 2. 284. d
commendatio gentium in die iudicij ex fide to. 3. 146. c. d
Commendatoris atque interpretis factæ scripturæ officia to. 3. 27. f
Commenda hæreticorum non poterunt fidem infringere to. 1. 280. f
Commectio hæretici caute abstinendum, ne in eius perfidiam labamur to. 3. 60. g
Commoda propria cum alterius damno non expenda to. 4. 33. c. d. & seq.
commotio capitis ludæorum quomodo reprehensibilis to. 1. 377. a
& quæ sit capitis commotio laudabilis to. 2. 377. a. b
communia amissimus, dum propria vindicamus to. 3. 70. b
communia omnia omnibus natura fecit to. 4. 11. a
communicare memorij sanctorum quid sit to. 3. 151. h. 152. a
communicandum non cuius incaute, ne aliena perfidia inuoluamur to. 3. 60. g
communicans mensæ demoniorum Christi corpus crucifigit to. 3. 151. g
communicatio vna patris & filij & Spiritus sancti to. 4. 107. g
communio perfidi, fidelis interdictum to. 3. 61. f
communio fraternitatis Christianæ to. 3. 162. c
commutatio creaturarum to. 3. 289. f. g

- comparatio hominis ad Deum nulla est
to. 3. 46. e
comparationum natura spectanda est,
non species to. 3. 75. e
comparationum seu parabolarum dif-
ficilis inuestigandi ratio to. 8. 76. f
compassio vbi debeat esse to. 1. 29. f
compati Christo quid sit to. 3. 131. h
companti affectus maxime natura-
lis to. 3. 61. c
compaiendum esse inuicem, tom. 3
152. b. c
compendium est peccatoribus si citius
morianiur, quam diutius in peccatis
versentur to. 3. 171. b
compendium eundi citius in celum, t.
3. 176. h
comptem quid sit to. 2. 44. e. f
comptem quid dicatur to. 3. 3. d
complexu Dei peccator erigitur, tom. 3.
80. g
compositio verborum queritur in disci-
pulis ab hominibus inuentis, tom. 3.
162. g
conari & conatus quid significant, t. 3. 3. d
conatus bonos Deus adiuvat, tom. 3.
248. g
concedes lignorum to. 4. 148. c
concessa praterite virtutis esse maximas, t.
3. 1. 6. b
concilium Atrimenise, & in eo hereti-
corum perfidia to. 3. 42. c. to. 4. 60. c. f.
to. 1. 100. h
concilij Niceni constitutio de crean-
do episcopo to. 3. 139. e
concilij Niceni cccxvii. Patres quam
habean in scriptura similitudinem, t.
4. 54
eius fides de incarnatione Christi to.
4. 138. d 140. b. to. 5. 100. g
concionatori virtutum loquendi addit
auditorum decurio to. 5. 9. g
concionatores binas à Deo stolas ac-
cipiunt to. 1. 191. f
concipere, gestare, & parere, myrice de
vitiis & virtutibus tom. 3. 97. h. 98. a.
& seq.
concipere verbum non est satis. parere
oportet, nutrire, &c. tom. 3. 98. d
concordia Pauli cum cæteris Apostolis
tom. 3. 222. b.
concupiscitio omnis non legitimus culpa
non vacat to. 1. 112. h
concupiscitio foris læditur to. 3. 8. d. e
concupiscitio abstinencia, vxore graui-
da, suadetur to. 3. 8. d. e. f
concupiscitio impudicus foris est e-
brietatis & coquiliij luxuriosus, t. 3. 154. c
concupiscitio vnde dicatur to. 4. 40. e
concupiscitio nulla esset, nisi caro eam
accenderet to. 1. 140. e
cur in senibus & pueris frigeat ibid.
concupiscitio peccandi causa vel ma-
xima to. 1. 151. f
eadem rationem peruenit tomo 1.
151. h
concupiscitio de bono & de malo
dicitur to. 2. 34. 2. g. h
concupiscitio carnis, fomentum pec-
cati to. 3. 34. b
quare ante legem non putabatur esse
peccatum, & quia ratione cognoscitur
esse peccatum to. 3. 133. g. h
eius nomine omnia peccata significan-
tur to. 3. 133. h
concupiscitio omnis operata est in
homine impulsu diaboli eod. 134. a
concupiscere aliquid proximiante legem
spiritus non estimabatur peccatum, t.
3. 133. h
concupiscere plurima nemo debet, &
quare to. 5. 110. a
condemnat se quisque prius, quam à Deo
condemnetur to. 3. 51. c
condemnat seipsum, qui in alio damnat
quod ipse committit to. 5. 153. f
conditio humani qualis sit tomo. 3. 29. 0.
e
fragilitas est obnoxia to. 2. 325. b
eadem lassia quomodo recreetur, to. 2.
506. d
conditioe deteriores solent inter-
dum vitam mundiorum habere to. 3.
186. a
conditio hominis non impedit eius
commendationem to. 4. 105. b
condolere debemus fratribus in tribula-
tione ac necessitate constitutis, to. 3.
186. d
confabulatio malorum hominum euer-
tere potest bonorum propositum, to.
3. 192. h
confabulatio qualis esse debeat, to. 4.
8. h. 9. a
confessio medicina est erroris, tomo 4.
199. e
ac pœnarum compendium to. 1. 79. f
& actus perfectæ pœnitentie tom. 3.
25. f
confessionem delictorum cur à nobis
exigat Deus ibid.
confessio verecunda plurimum reo
suffragatur to. 4. 338. c
confessio peccatorum iustificat to. 3.
47. c. d
eadem quantum prodest to. 2. 345. g. h
& qualis esse debeat, à leproso Chri-
stum rogante ostenditur to. 3. 35. g. h
confessio verecundior est post deli-
ctum to. 2. 399. g
confessionem sequitur remissio pec-
catum: & qui confitetur, sapiens est
to. 2. 410. b. c
confessio peccata quid querat to. 2.
502. b. c
confessio criminis non erubescenda,
exemplo David to. 3. 35. f
& eam verecundia impedire non de-
bet to. 3. 35. h
confessio oris, pretium immortalita-
tis to. 3. 35. c
confessio delictorum cum lacrymis, t.
3. 48. f. g
eius necessitas in typo cæci illuminati
to. 3. 90. g
confessio peccati necessaria etiam ore
to. 3. 80. e. f
confessio peccati, & indulgentia publi-
ca to. 3. 81. b
confessionis iaculum contra Goliath
spiritalem to. 3. 97. b
confessio de Christo sperata esse debet,
non inuoluta to. 3. 56. c
confessio peccati iustificationem ob-
tinet, negatio gratiæ ibid.
confessio lacrymarum tacito veniam
meretur to. 3. 103. e
confessio Petri in die, negatio in nocte
to. 3. 101. f
confessio iudæ infuata to. 3. 103. g
confessio fidei debita & salutaris to. 3.
115. d. e
quare & actibus est comprobanda to. 3.
132. a
confessio Christianorum vna tom. 3.
156. g
confessionis vis to. 4. 194. d. e
confessio peccatorum ad veniam ne-
cessaria to. 5. 202. a
quare antium à morte liberat, para-
dum aperit, spem saluandi tribuit, to. 5.
21. g
confessio cauta errati, partem habet
iustitiæ to. 5. 252. b
confessio pœnitens quam sit salubris
medicina to. 5. 253. a
confessio, siue confitens pœnitentia
quantum Niniuitis profuerit, t. 5. 259.
b
confessio non infida fidelem tenet ve-
nitæ locum to. 5. 259. g
confessione peccati sui David obtinuit
veniam to. 5. 260. c. d
confessionis quamdam partem tenet
supplicandi confusio, & quomodo, to.
5. 260. h
confessionis initium est reatum agno-
uitæ eod. 261. a
confessionis officio quando magis in-
sistendum ibid.
confessionem criminis exigit Deus, vt
operat ruti tudinis nuditatem to. 5.
259. f
confessio peccatorum & pœnitentia
to. 5. 196. d
confessores, martyres & virginis flotibus
comparantur to. 5. 70. e. f
confessorum nece tempore Ambro-
sij to. 4. 68. d
confiteri errorem non satis est, sed aliud
requiritur to. 2. 425. g
confiteri se Deo peccatorem, impuni-
tatis remedium est to. 1. 502. h
confiteri nolens peccata in vita sua, iu-
stificari non meretur to. 5. 13. g
& ex peccatore fit impius to. 5. 259. a
confitenda sunt peccata indulgenti Do-
mino to. 3. 33. f
confitenda sunt peccata Deo & sacer-
doti in Quadragesima to. 5. 23. g
confitenda esse scelera pœnitenti, to.
5. 257. b
confitens peccatum, Deo victori cedit
to. 3. 47. d
confitentis gemitus pii iudicis lacra
sunt to. 5. 257. c
confitenti dulcia sunt iudicia, to. 1. 421.
d. e
confitentium peccata apud Deum &
apud iudices, quod differunt, tom. 5.
257. c
confitenda quis vratur to. 2. 38. c. d
confidentia iustorum in Christo to. 3.
141. d
confirmare alios vt possis, quæ requirantur
to. 3. 100. e
confirmat non semper qui tacet to. 3.
104. c
confirmamentum fieri spirituum quid sit, to.
3. 150. h
confundi cui contingat to. 2. 427. c. d
confusio duplex: vna inducens peccatum,
alia quæ peccatum abolet, tomo 2.
378. d. e
confusio quare sit Christi crucis ibid.
confu-

Confusio omnis pro Christo bona, ibi-
dem
confusio Christi quibus amara, & qui-
bus iucunda to.2.378.e
& quomodo sit confusio gloriæ, i-
bid.
confusio iusti longe est à confusione
& opprobrio peccatoris, to.2.378.g
confusio fructus est peccati, tom.3.
131.d
confusio opinionum in philosophis
to.3.193.c.d
Coniugalis convenientia etiam inter in-
iucnes laudatur to.3.8.e
Coniugium à iugo dictum est, tom.4.
230.a
coniugium tranquillum & suave qua-
le sit to.3.100.l
eius fides castitatem conseruat, tom.1.
117.g.h
coniugium à Deo proficitur, ibi-
dem
à principio Dei iussa copulatum est
to.3.6.h
eiusque præful & cultus est Deus, to.1.
104.c.113.a
coniugium inter pares commendatur
to.1.104.a
& inter quos celebrandum sit, tom.1.
117.g.h.150.f.g
in primis postulat religionem, tom.1.
117.h
coniugij fides est propria, fraud adul-
terij to.1.245.b
in coniugio bonus quisque quod dili-
gat to.2.340.h
coniugij stipendia, filij to.3.6.h
coniugio quedam tempora sunt præ-
scripta to.3.8.i
coniugij præmiun, & gratia nuptiarum
partus to.3.9.a
coniugium omne an sit à Deo, & solui
ne liceat to.3.82.f & seq.
coniugium qualecumque solui nulla
lex imperat to.3.83.a
coniugium quo pacto dereritori con-
ditione quam mancipium compar-
tur to.4.206.g
coniugium non damnatur, neque ci-
bus, sed modus requiritur, to.3.85.h
coniugium spirituale animæ cum li-
bris legis to.3.95.f
coniugium adolescentis mulieribus
periculosum to.3.107.f
coniugij reuerentia non debetur ei
qui horret aut rem coniugij, to.3.
174.g
coniugij fides non est seruanda in fide-
li discedenti ne audiat Christum, ibi-
dem
coniugij labores & incommoda, to.3.
175.f.g.h.104.206.c.f
coniugij solutio non est querenda, to.
3.175.g
coniugio qui abstinet, coronam sibi
comparat to.3.177.h
coniugio carentiam spes debet esse ut
Deo magis seruiant to.3.176.d.e
coniugium esse maximæ laudis to.
3.177.a
apud Deum non habet præmiun nec
pœnam ibid.
in coniugio lex est, non iocunde coniu-
gium to.4.19.e
& eo in iterato non culpa inest, sed lex,

quæ per baptismum non tollitur, to.4.
19.d
coniugium iteratum etiam ante ba-
ptismum cur impedit ad electionem
muneris & ordinationis prærogatiuæ,
to.4.19.c.d.to.5.121.c
coniugij nomen quando incipit, & in
quo consistat to.4.200.e
coniugium vinculum est, to.4.241.f
eius monumenta arma sunt castitatis
to.4.239.f
coniugium à Deo sanctificatum, & est
bonum: melius tamen est virginitatem
seruare to.5.91.b.c
coniugium velamine sacerdotali &
benedictione sanctificari oportet, to.
5.114.e
coniugium dici non potest ubi non est
fidei concordia ibid.
coniugium inter auunculum & nepre
prohibitum: & quæ ex illo sequantur
incommoda to.5.150.g
coniugium inter patruos fratres &
consobrinos Theodosius Imperator
prohibuit to.5.150.g.h
coniugia velut olerum plantata, to.4.207.b
coniugia munda sunt: tamen à licitis
etiam abstinendum est to.3.173.h
coniugia non debent relinqui à Chris-
tianis to.3.174.f
Coniux bona virum suum dominum vo-
cat to.2.515.c.d
coniux bona & viri amans describitur:
& se anima spiritualiter to.3.83.c
coniugis decur quando à viro non sit
querendus to.1.104.a
eius probro deprehensio viri iustus quid
faciet to.3.9.c.d
coniugis nomen de Maria quomodo
accipiendum to.3.9.c.d
coniugis in amore castitatem seruare
to.3.107.f
coniugium nemo alterum fraudare
debet to.2.395.a
coniugium induciæ castitatis alique
propter rationem to.3.85.h
coniuges docentur malis rationibus
incedum se continere debere: & cur
post dies orationis ad vsum naturalem
redire debeant to.3.173.h
coniuges non debent solliciti esse ad
generandos multos filios to.4.176.b
eorum merces apud Deum qualis, to.
3.176.g
coniuges exiure se vinculo non pos-
sunt to.4.206.c
Conium herba ingentes frænat libidines
to.1.17.h
Conquisitor seculi quis sit to.3.163.b
Con sanguine catenis diligendi, ne Deus
offendatur to.3.173.f
Conscientia criminosa se se occultate
studet to.1.103.h
immedicabili vlcere atrocitate quan-
doque detegitur to.2.325.a
conscientia in suam fugere nem o po-
test, quam homo timere debet, & qua-
re to.2.310.h
conscientiam aperiendam esse, variis
exemplis docetur to.2.b.3.25.b.c
conscientia bona defensione bonorum
non eget to.2.348.e
quando pudore succedat, to.2.349.h
& quæ sit bona conscientia, to.2.423.
b.c

conscientiæ peccatricis grauissima est
miseria to.2.310:b
nec vllus ei locus tutus vel certus, to.5.
33.e
quæ grauius omnibus fuerit sepulchris
to.4.4.f
conscientia vniuscuique se prodita-
pad Deum to.2.380.a
eius vermibus eleganter consideratur,
to.3.78.e
conscientia lugens quomodo lætetur
to.2.386.e
conscientiæ obnoxii magna vis, to.2.394.a
conscientia bona quid faciat, & quid
mala to.2.315.f
conscientiæ bonæ splendor die per-
manens ubi sit to.2.447.b
conscientia vniquemque prodit &
accusat to.3.73.b
quam peccatores velare student, to.3.
99.e
& quanta sit eius vis to.2.331.d
conscientiæ stimulus & poenitentia
post peccatum commissum, to.3.148.c
& eius flagellum & poena, to.3.93.g.4.34.a
item eius testimonium, accusatio, &
iudicium to.3.119.f & seq.
conscientia peccatorum futurum iudici-
merum incutit to.3.98.h
conscientiæ tormenta habuit Iudas,
pias lacrymas non habuit, to.3.103.g
conscientia, & cogitatio bona & male
inueniuntur in iudicio, to.3.120.a
conscientia immunda immundum re-
ddidit quidquid admittit, licet natura sua
mundum sit to.3.156.b
conscientia propria quilibet condem-
natur to.3.156.c
cōiux quam facere peccatum est, to.3.156.d
conscientia maculatur si infirma est
circa Deum to.3.178.a
conscientia pura non diffidit de auxi-
lio to.3.196.c
eius gloria simplicitas est sinceritas, to.
196.c.d
conscientiæ malæ est qui fidem sper-
nit to.3.270.c
conscientia hereticorum cur dicatur
cauteriata to.5.273.b
in conscientia interiori æstimanda est
beatitudo singulorum, non secundum
forensam abundantiam to.4.4.c
conscientia boni operis plurimum aliud
quidquam iustorum mentes explere
potest to.4.13.b
conscientiæ tranquillitas & securitas in-
nocentiarum vera & effluunt, to.4.20.h
conscientiæ inter oculos vulnera nulla
poena grauior to.4.34.a
quæ reatum suum tacita semper sine
contradictione conuincit, to.5.67.h
conscientia hominum diuinis sensibus
est nota to.5.257.c
conscientia loquelæ expertis silentium
tenere non potest, to.5.258.h.259.a
conscientiæ culpa grauis, to.4.197.a
conscientiam fugere non possumus,
quæ nos in factis nostris acculat & iu-
dicat: & multa de ea to.5.258.h.259.a
conscientia contumax & nolens peccata
sua cōfiteri, quantopere punienda sit,
to.5.259.a.b
conscientiæ amens in tuto est si indulgē-
tiæ remissionem non dubitet, to.5.259.g
conscientiæ nostræ casti libi peccato-

- rum feriem continere debent tom. 2.
316.d
- Consecrat verbum in hominibus docto-
ris voce to. 3.17.d
- Consecratio, non aqua, munda tom. 4.
119.f
- consecratio Eucharistiae verbis Christi
fit to. 4.12.a
- Consecrationis verba to. 4.17.3
- Consenfus in peccati generatione consi-
deratur to. 3.72.d
- Consentire peccanti & adulari, graue pec-
catum, etiam sine opere to. 3.118.a
- Consentientes duo illi qui omnia impe-
trant, qui sint to. 3.77.c
- Conferui voluntas non est iudicanda, to.
3.154.h
- Consilium Dei sequendum est tom. 2.
415.a
- quod incomprehensibile est, & qua-
re to. 3.150.e
- consilium diuinum occultum; sed non
ex neminem to. 3.47.d
- quod nec tractari potest to. 4.134.a
- consilio humano nullus putet sibi p-
desse to. 3.167.f
- consilium bonis datur, correctio er-
rantes cohercet to. 4.12.d
- consilio vniuersique beneuolentis fe-
magis quam sapientis committitur to. 4.
13.e
- consilium daturus, prudentia & iusti-
tia praevidens esse debet to. 4.23.h
- consilium à quali vito sit sequendum
to. 4.27.a & seq.
- à probis viris petendum, exemplis pa-
trum docemur to. 4.24.g.h.25.a
- & numquam ab improbis accipiendi
to. 4.25.a.b
- consilium episcopo salutare tom. 5.
111.c.f
- consilium inuitat voluntas, praece-
ptum additringit inuitos to. 5.19.e.f
- Consilia impiorum cur cauenda tom. 2.
312.b.c
- consilia quando sint salubriora to. 2.
415.d
- consilia Dei non cuius aperta: & quan-
tenus & quomodo ea intelligamus, to.
3.8.h
- consiliis facilius acquiescit, quam
iniuriis succumbatur to. 3.84.d
- consilia omnium solus Deus nouit, to.
3.150.e
- consilia & cogitationes humanae in fit-
maz sunt to. 3.167.d
- consilia maxime conciliant homines;
& de iis nonnulla to. 4.23.h.24.f
- consilia ad bene viuendum varia, &
suum dignae sententiae tom. 5.127.f &
seq.
- Consolatio qualis esse debeat, to. 2.343.e
& de consolationibus spe lites excita-
tas fuisse to. 2.343.f
- consolatio quando maior referatur
to. 2.455.c
- & quando falcidatur homo tom. 2.
458.a
- consolationem accipere qui dignus
sit to. 2.455.d
- consolatione qui indigeant, & consola-
tionis genera to. 2.488.d.e
- consolatio praesentis vitae perpetuam
remunerationem amittit to. 3.42.b
- consolatio perfecta ex Deo to. 3.195.d
- consolatio magna patientis si habeat
condolentem to. 3.206.c
- consolationis exemplum egregium
to. 3.542.b
- Consolari debemus alios exemplo Dei
to. 3.54.b
- consolandi rationes egregiae tom. 5.
160.g.h
- Consortia intemperantium cauenda, qui
sub specie iucunditatis venenum infu-
dunt to. 4.7.g
- Conspersio noua, Christi doctrina est
to. 3.170.g
- Constanter argui non potest à quo acci-
pirur to. 3.171.f
- Constantia animae nostrae tenenda, &
quare to. 2.346.h
- constantia in rebus gerendis atque co-
siliis sola potest auctoritatem suam ac-
decorum tenere to. 4.18.b
- Constantia Constantini filia ab Agure
sanata, & alia de ea to. 5.137.c.d
- Constantinopolis bellis vexata propter
Arianos to. 4.148
- Constantinus magnus in fine vitae bap-
tizatus, & primus Imperatorum credi-
dit to. 5.60.c
- Nullas leges praemisit in Concilio Ni-
ceno, sed liberum dedit sacerdotibus
iudicium to. 5.100.g
- Consubstantialitas filij cum patre ascri-
bitur & defenditur, tom. 3.4.g.10.a &
seq. to. 4.55.b
- Conuersueto omnium nostrum in subdia-
que to. 3.197.h
- consuetudo inueterata peccandi quid
faciat to. 2.312.b
- consuetudine & vin peccata augentur
to. 3.130.a
- consuetudo peccandi iustitiae naturalis
auctoritatem oppressit to. 3.150.d
- que & hominem magis pronum ad
peccandum reddit to. 3.135.d
- consuetudinis vis to. 3.176.g
- consuetudo malorum hominum su-
genda to. 3.205.b
- consuetudinis amor magnus est, to. 5.
96.f
- consuetudines variae non edendi carne
certis quibusdam diebus tom. 3.201.c
- Consules adscribebantur in contracti-
bus, &c. to. 3.13.d
- Consummatio multipliciter dicitur to. 2.
465.g
- consummationem saeculi sequitur fi-
nis to. 2.465.h
- consummatio malitiae, est consumma-
tio peccatorum ibid.
- Consummatum est, Domini verbum ex-
plicatur to. 3.106.c
- Conspicere cum Christo quid sit, to. 3.
257.d
- Contemplatio non est otiosa, & est actio-
ne praestantior to. 3.65.e
- Contemptus saeculi & rerum praesentium
quam difficile persuadeatur to. 3.57.h.
58.a
- contemptu rerum terrenarum nihil
rectius to. 5.130.g
- Contentio inimiciciae parit to. 3.154.d
- non habet gaudium to. 3.155.g
- & numquam est sine lite, to. 3.176.c
- contentio & conatus fidelium ad acci-
piendam promissionis palmam, qua-
lis to. 3.180.c
- contentio pertinax in sermone fami-
liari fugienda to. 4.8.g
- contentiones in primitiua Ecclesia de
disciplina Dominica to. 3.162.a
- contentiones sunt fugiendae to. 3.155.h.
280.d
- quae generant iurgia to. 3.231.a.b
- Contentiosus cur non respiciat Spiritus
sanctus to. 3.155.g
- Contentum non esse suo, contra natura
est to. 4.34.e
- Contentia fidei mater to. 2.55.e.f
- quibus praecipue seruanda to. 1.112.h
- contentia inter coniuges laudatur
to. 3.8.d.e
- Contractus fidei in baptismo maior quā
pecunie to. 3.95.c
- Contradictores Euangelizae veritatis iu-
dici to. 3.147.a
- Contrarium, contrarium non generat,
sed expellit to. 1.6.e
- contrarium & diuersum quomodo
differant to. 4.191.c
- contraria nobis quae sunt, to. 2.373.c
- contrariis quibusdam res fere omnes
naturae constant to. 1.96.d
- contraria quae videntur ex primis, ex
sequentiis apparet consentanea, to.
3.110.h
- Contritio Spiritus sancti indignitas
nostra to. 3.221.c
- Contritionis duplex significatum to. 2.
294.c
- eius necessitas, ut peccati veniam im-
petremus to. 3.103.e.f & seq.
- contritio Petri, Iudae de desperatione to. 3.
103.f.g
- Contrubernalis sexus & pudor tom. 4.
221.e
- Contrubernium diuinitatis & corporis
to. 4.218.e
- Conumelia bonae conscientiae non pra-
iudicat to. 2.305.g
- conumelia creatoris soluit ius manu-
monij, & quomodo to. 3.174.g
- conumelia facit se dignum videri, qui
cito mouetur iniuria to. 4.1.h.5.a
- conumeliam qui facit, stultitiae con-
demnatur to. 4.34.a
- Conuersatio scda in criminibus semper
haeret to. 2.338.d
- conuersationis hristianae seueritas in
primitiua Ecclesia to. 3.171.b.c
- conuersatio carere debet scandalo, to.
3.82.e
- & qualis sit eligenda to. 4.16.g
- conuersatio sancta perdurans cum fi-
de gloriam meretur to. 3.234.c
- conuersatio bona testorem inculcit de-
linquenti to. 3.243.b
- & salutem operatur to. 3.248.g
- Conuersio est ex peccato sicut remediū
de veneno to. 2.338.d
- conuersio vera, eiusque effectus in
Marthae exprimitur to. 3.38.e
- ad senectutem non est differenda, to.
3.98.d
- & quam periculosa sit eius dilatio, to.
3.71.b
- conuersio carnalis voluptatis in melio-
rem spirituales to. 3.72.g
- conuersionis quantitas sit vis to. 3.101.h
- Conuersio potentum valde vultis to. 3.
114.h.115.e
- conuersionis exemplum singulare, la-
tro

- 170 in cruce to. 3. 106.e
 conuersio gentium ad fidem multis prophetarum oraculis comprobatur, to. 3. 17.d.e
 quæ & ad gloriam Dei pertinet, to. 3. 234.c
 Conuerſi quæ dicatur, to. 2. 313.a
 conuerſi & peccare libere poſſimus, to. 3. 122.g
 conuerſus ad Dominum quid ſit, to. 3. 120.a
 conuerſus non ſimplici mente, à Chriſto non recipitur to. 3. 60.f
 conuerſus ad Dominum, Chriſtum videt, velamine abſoluto to. 3. 99.b
 conuerſum de ſcio nemo gloriatur, to. 3. 100.e
 Conuiuium ferre, & non reſerre, quam bonum ſit to. 2. 434.b
 conuiuium caudamus, non debemus moueri to. 4. 2.g.h
 conuiſiſ non mouetur qui abundat honorum operum conſcientia, ibidem
 conuiſiſ non irascens Deum habet præſentem to. 2. 434.b
 conuiſiſ quomodo nos adiuuent to. 3. 44.d
 Conuiuium Leui publicani, eiſque vocatio myſtice exponitur, to. 3. 37.e.c. h. 38.a
 conuiſio quomodo Chriſtus excipitur to. 3. 37.e.c
 conuiuium inire cum gentiliſ licet, to. 3. 17.e
 conuiuium ſpiritale victus eſt, & bonorum operum merita to. 3. 37.e
 conuiuiſ luxurioſi fructus mali, to. 3. 154.f
 Conuiuiſ & epulæ piis mentibus infeſte to. 1. 208.e
 conuiuiſ peccatorum cur Chriſtus iſ deſignaretur to. 3. 9.h
 conuiuiſ Chriſti ſui corporis communicationem deſignabant ibid.
 conuiuiſ nimis lauta laqueus diaboli ſunt to. 3. 129.f
 conuiuiſ luxurioſa eſſe vitanda, tom. 3. 154.f
 conuiuiſ, ludæi, ac loci cum intemperatibus enervant grauiſſimè virilem, to. 4. 7.g
 conuiuiſ extraneorum à miniſtris Eccleſiæ vt noxia declinanda, ibid.
 conuiuiſ libidinem paſcunt, tom. 4. 188.e
 conuiuiſ virginibus fugienda, tom. 4. 225.g
 Copiæ duodecim ex panibus cur impleri to. 3. 56.a
 Copiæ ſeculares ſalutem afferre non poſſunt to. 2. 463.a
 copiarum abundantia mater eſt luxuriæ to. 3. 10.a
 Coratarium caloriſque inſiti inſitum to. 1. 50.e
 duos habet ventriculos: & quid iſ oporteret to. 1. 170.e
 cor noſtrum in noſtra non eſt poteſtas to. 1. 170.e
 cogitationum noſtrarum eſt ſcaturigo to. 2. 455.e
 cor ſi non eſt otioſum, non erunt otioſa tempora ſua to. 2. 311.e
 cor ſapientum vbi, & vbi cor ſultorum, to. 2. 311.h
 cor hominis ſutius quam ſaxum, to. 1. 22.b
 cor quo credimus ad iuſtitiam, ſi exagitetur, magnum eſt periculum, to. 2. 342.h. 3. 43.a
 cor ſigna ſalutis quando demonſtret, ibid.h
 cor David aduerſus Nabal quomodo tributum ſit ibid.
 cor mundi in quo: & eſſe mundi cordis, grande minus to. 2. 396.b
 cor mundum quate David cuperet habere to. 2. 196.b
 cor noſtrum quando videamur effundere, to. 1. 401.g
 quomodo ſit circumcidendum, to. 2. 460.h
 cor hominis quando deſiciat, tom. 2. 406.b
 quomodo maculetur, to. 2. 456.d
 & quomodo ſit mundandum, tom. 2. 456.e
 cor ſapientis quale eſſe debeat, tom. 2. 409.d
 cor ſanctorum ſubtile, & cor ſuperborum coagulatum eſt to. 2. 450.f
 cor grande à Domino creatum, tom. 2. 456.d
 cor ſuum, manus lauando, Pilatus lauare non potuit, to. 2. 456.d
 cor conſiliū ſe habere nemo gloriari debet to. 2. 456.e.f
 cor noſtrum quorſum intendendum, to. 2. 457.h
 quomodo clamare dicatur, to. 3. 74.b.c
 cor ſuum quomodo inclinare quis dicatur to. 2. 475.e
 corde mundi ſolum videbant Deum, to. 3. 6.e
 cordis oculata an & quomodo homo poſſit videre to. 3. 18.c
 ea cognoscere ſolius eſt Dei, to. 3. 36.g
 cor proprium mundandum, vt aliorum corda mundare poſſimus, to. 3. 41.b
 cordis ſimplicitatem Deus in primis querit, to. 3. 60.f.g
 corde aliud premere, aliud ore ſimulare, iuſticiam eſt, to. 3. 68.e
 cor ſublime Deus inhabitat, to. 3. 88.e
 cordis circuncionem requirit Deus to. 3. 121.b
 cor lidozum obſecratum eſt malevolentia & malitia to. 3. 147.a
 cor mundum à peccatorum colluſione nemo habet, to. 4. 1.e
 cordis meſurum aſpicit Deus, tom. 3. 121.c
 cor noſtrum, & os noſtrum cuſtodire debemus to. 4. 2.a
 cordis conuſio ad Deum ex Deo eſt to. 4. 252.d
 cordis hominem, nullus ante Petrum dixit to. 4. 209.f. to. 5. 125.d
 corda ſuccellioſi humanæ ſerpentis venenis infeſta to. 2. 360
 corda potentium inſpicit Deus, to. 3. 143.f
 corda peccantium an ſint in manu Dei to. 5. 205.e.f
 Coraſina ſacra gentiliſm to. 3. 116.g
 Corallum herba in mare, tranſlatum in aërem lapis euadit, to. 3. 34.g
 Core filiſ Pſalmus xliij quare inſcriptus, to. 2. 168.d
 Core, Dathan, & Abiron terræ hiatu abſorpti, ibid.
 Core filij quare boni & approbati, to. 2. 385.h
 Corinthij ab Apoſtolo Paulo ad ſilem conuerſi to. 3. 178.e
 quantum doctrina eius profeſcerint, to. 2. 419.a.b
 cur eſt ſcripſit Paulus to. 2. 161
 eorum ingratitudo, improbitas, ſuperbia, gloriatio & peſticia redarguitur, tom. 3. 168.g. h. 169.e. f. h. 170.c. 190.c. 191.e
 ita iniuſtitia & fraus in liſigando, to. 3. 172.a
 reprehenduntur etiam in conſiderationis in eligendis iudicibus in Eccleſiis, to. 3. 171.h. 172.a
 eorum ſalus in corde erat Apoſtoli, to. 3. 198.h
 Corinthus metropolis Achaia, to. 3. 191.e
 Cornelius centurio donum Dei accepit gentiliſ to. 3. 114.a
 Cornix clamans indicat pluuiam, to. 1. 35.e
 cornices ciconiarum ſunt duces & comires to. 1. 37.c
 amor & pietas earum erga filios, to. 1. 38.a
 Cornu vim & potentiam ſignificat, to. 1. 199.g.h.
 cornu noſtrum eſt Jeſus to. 2. 370.f
 cornua pluribus animalibus quorſum conceſſa, fides quoque cornua ſua habet ibid.
 Corona luſtando queritur, non relinquendo to. 2. 321.d
 coronæ iuſtitie vt pro meritis deſeratur, certantibus quid agendum, to. 2. 321.d
 corona vbi ſit to. 2. 494.h
 corona excellenſior magis cetiſti præparata to. 1. 12
 corona coeleſtis certantibus & victoribus propoſita to. 3. 31.e
 corona Chriſti de ſpinis quid ſignificet to. 3. 107.a
 corona non datur à Deo niſi poſt victoriam to. 3. 142.g
 corona quæ Chriſtianis in celo ſeruetur, qualis ſit to. 3. 180.b
 corona diſcipulorum eſt gloria magniſtri to. 3. 166.c
 corona quomodo à Maria Chriſto impoſita, tom. 4. 253.g
 coronæ multæ ſunt to. 3. 31.f
 coronatum ſacrarum ptemia, veritatis deſenſione promeretur, to. 3. 12
 coronatum ſumma, mariſmum, to. 3. 100.g
 coronandus eſt qui peccati in carne manentis premit conſilia, tom. 3. 136.e
 Corpus humanum cæteris omnibus venuſtate præſtat, to. 1. 49.d
 ex quatuor elementis conſtat, tom. 4. 62.
 à quibus tanquam poritoribus ad ſepulchrum deſertur to. 3. 44.d
 & quatuor contrariis humoribus cõrineretur to. 2. 196.d
 & eius deſcriptio to. 2. 451.g
 nigrum eſt reuēſis peccatorum, to. 1. 55.h
 corpus animæ poſthabendum, tom. 1. 71.c
 quæ ſint eius primitiæ ibid.
 indu-

Indumentum nomine interdum intelligitur to. 3.46.b
 eius virtus exercitatione augetur. to. 1.78.g.h
 corporis lapsus in vicio non est, nisi animus inclinatur ad culpam, to. 1.100.g.h
 ille illecebræ emolliunt mentem, ac flectunt to. 1.133.g
 corpus caducum & corruptibile aggrauat animam tom. 1.140.e.f. tom. 2.379.e
 indumentum est animæ to. 1.142.f
 ac veluti carcer eiusdem to. 1.143.e.f
 & ipsi animæ ac menti inimicum, to. 1.146.f.g
 eius operationibus cum animæ operationibus non sunt miscende rom. 1.146.h
 corporis decorem qui diligit, non homini, sed carnis diligit pulchritudine to. 1.147.b
 corpus hominis quid per transgressionem effectum sit to. 2.531.h
 corpore quomodo viuendum tom. 1.48.d
 eius imbecillitas per vasa fragilia in scripturis exprimitur to. 3.67.f
 corporis debilitas beatitudinem impedire non potest to. 1.167.a.b
 ei quod est secundum naturam, animæ est contra naturam to. 1.217.g
 corporis forma alia à forma gloriæ to. 2.389.f
 eius laetitia virtute comptenda to. 3.7.b
 corporis gestu & inclinatione, humilitas & pudor ostenditur tom. 3.35.g.h
 corpus & anima duobus passeribus significatur to. 3.68.h
 eorum dissensio, peccatorum fons & origo to. 3.72.b.c
 corpus animæ indumentum, anima corporis vigor to. 3.70.a
 corpus, anima, & spiritus seu totum spiritali significantur to. 3.76.h
 corporis habitus in resurrectione purior & sublimior erit to. 3.195.e.d
 corpus homini cum bellis communis to. 3.93.a
 cur dicatur commaculati, si animæ est crimen to. 3.117.a
 corpus est quod tangitur & palpatur to. 3.110.g
 corporis verbo vitur in diuinis ad exprimendam vnitatem to. 3.66.e
 corporis peccati quid sit to. 3.131.a
 eius vitia penitentia sunt to. 3.150.h
 corpus mortale propriè Adam, immortale propter Christum tom. 3.131.c.d
 corporis, animæ, & spiritus concordia Ecclesiæ inducere solet, to. 3.77.a & seq.
 corpus mortale propriè propter peccatum gehennæ to. 3.131.d
 corpus mortale, id est totus homo, ibid.
 corporis corruptio à peccato animæ to. 3.133.f
 corpus mortis est cuncta peccata to. 313.6.a
 corporis & animæ post resurrectionem vna & simplex natura to. 3.77.d

corpus debet animæ lege gubernari, to. 3.138.d
 quando corrumpti dicatur to. 3.132.e
 eius dissolutio non terret iustos to. 3.132.f
 corporis & animæ pena propter peccatum Adæ to. 3.128.b
 corpus primi hominis corruptum est per peccatum to. 3.135.c
 à corpore mortis liberati quid sit to. 3.136.a
 corpus recte gubernatum spiritali appellatur to. 3.175.h
 eius nomine quandoque totus homo intelligitur to. 3.138.a
 corporis exemplo probatur alterum alterius egerè auxilio to. 3.151.b
 corpori resuscitato Deus præstabit immortalitatem to. 3.172.g
 corpus remuneratur merito animi, to. 3.172.g.176.f
 corpus totum est vir & mulier tom. 3.173.b
 corporis portio in ceteris peccatis deperit, in fornicatione totum corpus, ibid.
 corpus mundum, habere, animam vero pollutam nihil prodest to. 1.176.f
 corpus calligat, & seruituti subicere quid sit to. 3.180.e
 corporis vnitatis in quo consistat to. 3.185.e
 ei membrum vel infirmum necessarium est, & alterum sine altero esse non potest to. 3.185.f.186.e
 membra eius differunt dignitate, & omnia sunt sibi inuicem necessaria to. 3.185.g.186.c
 cur varia officiorum genera sortita sint to. 3.85.f
 corpus totum condolet si membrum aliquot pariat to. 3.186.c.d
 corporis gloriosi dotes tom. 3.193.f.g
 corporis nostri partes perfectæ à natura explicatæ sunt, vt necessitati consuleret, & gratiam venustaret tom. 4.7.b
 corpus animale & corpus spiritale to. 3.193.g
 corporis pressuræ ad immortalitatem animæ proficiunt to. 3.201.g
 in corporis statu cernitur habitus mentis to. 4.6.h
 motus corporis vox quædam est animi, & de eius motus moderatione, ibid.
 corporis membra pudenda non solè abscondimus ab oculis, sed etiam eorum indicia vsuque suis appellationibus nuncupare indecorum putamus, to. 4.7.c
 in corporis pulchritudine locum virtutis non ponimus, gratiam tamen non excludimus to. 4.7.f
 eius decor qualis esse debeat tom. 4.7.f.g
 corporis membra suis functionibus seruiunt, nec vnum alterius vsurpat officium, & sibi mutuo adiumento sunt to. 4.33.c.g
 corpus Ecclesiæ perficitur membrorum concordia to. 3.151.c
 corporis vnius nomine Christiani omnes significantur to. 3.139.g

corpus Christi est Ecclesiæ, scripturæ, &c. to. 3.371.b.476.h to. 3.49.h
 & omnes Christiani, non vnus aut duo to. 3.173.c
 corpus Ecclesiæ vnitatis to. 3.45.b
 eius membra multa mutuo auxilio indigent to. 3.65.e
 corpus & caro & os Christi, Ecclesiæ to. 3.19.d
 corpus Christi infirmum insecuit diabolum to. 3.19.a
 quod non erat spiritale to. 3.19.a.b
 illud crucifigit qui communicat mensæ demoniorum to. 3.181.g
 corpus Christi verum & mysticum, to. 3.87.f.g
 circa quod aquilæ spiritales volitant to. 3.88.g
 corpus Christi depositum è cruce cui traditum: & pulchritudine eius sepultura considerationes to. 3.35.g.h
 corpus Christi post resurrectionem vere corpus to. 3.110.g
 corpus Christi digne suscipiendi, quomodo se debeant digne disponere, to. 3.4.e
 corporis Christi typus & figura in quo demonstrata to. 4.98
 corpus Christi quod sumimus non panis, sed vera caro est to. 4.166.d
 illud qui accipit, non esciet amplius, to. 4.175.b
 & frequenter sumendum est, tom. 4.175.g
 corpus & sanguis Christi vere in Eucharistia to. 3.53.c
 corpus Christi & sanguis, eius solidus quo sani & validi pascuntur to. 3.54.b
 corporis & sanguinis Christi dispensatio in panem multiplicatione præmonstrata to. 3.55.d
 corpus & sanguinem Cl. n. quomodo ministrare debeat sacerdos, tom. 4.241.d
 Corpora post resurrectionem in qualia erunt to. 3.110.g
 corporum penetrationem natura non patitur to. 3.110.d
 corporum inuicem continentiores homines vadè originem ducant, to. 3.117.a
 corpora mortalia viuificantur per bonam vitam to. 3.138.b
 corpora subiecta peccatis non viu habentur, sed moriuntur to. 3.150.h
 corpora nostra non sunt violanda, quia sunt Spiritus sancti templa, to. 3.167.e.173.e
 & membra Christi to. 3.172.h
 corpora resurgunt cum dicantur coelestia to. 3.193.e
 & quomodo de terra resurgant, to. 4.155.h.156.a
 Corporæ passionis in Christo fuerint, vt essent, augeat, &c. to. 3.71.d.e
 Coitæctio in paucis est, error in pluribus to. 3.52.g
 correctio amoris est, non odij, tom. 5.261.b
 Corrumpitur multi vnius exemplo, to. 3.44.f
 Corruptio calligat to. 2.308.h
 corruptio, et auditio est to. 2.339.d.e
 corruptoris fraternitatem, tom. 3.84.c.d

- yreptio Domini est nobis salutaris, to. 8. d.
 cor. no iusta & bona quæ sit, tom. 5. 18. c.
 correctio nem seu formidans, quem Plalmum, qñe debeat, to. 1. 3. 8. h.
 correctio in amicitia græz quæ auctos habet, dolorem non habet to. 1. 4. 4.
 correptiones primum; meliores quæ tacta amicitia to. 4. 4. 1. f. g.
 Corrupturi amico facis æquielimus quam inimico to. 3. 8. 4. d.
 Corripimus quem amam, to. 3. 19. 7. c.
 Corruptibilia in nobis quæ sit, tom. 1. 10. 3. g.
 Corruptio inuasi primi hominis corpus per peccatum to. 3. 13. 5. c.
 corruptiolum corporis peccat animæ peccatum to. 3. 13. 5. c.
 corruptio quid sit to. 3. 9. c.
 Corruptor sacræ virginis accerimus præhenditur to. 4. 21. 6. f.
 corruptores fidei magna cautela vitandi sunt to. 3. 15. 5. c.
 Corus saturatur rerum nuntius, to. 1. 9. 3. e. h.
 & malitæ symbolum to. 1. 9. 3. e. h.
 curi Noe primus omnium exarca emissus to. 1. 9. 3. e. f.
 & cur in arcu non est teuerfus, to. 1. 9. 3. e. f.
 corus figura est peccati, tom. 4. 16. d.
 significat etiam populum Iudeorum, to. 1. 9. 3. b.
 Cossa Christi in typo veteris Adam, vita Ecclesiæ to. 2. 19. d. e.
 Creatæ Deo omnia ad hominis vultu & vilitatem to. 1. 17. h. 18. a.
 Creator totius naturæ Christus in suis miraculis apparuit, to. 3. 55. e. 66. e.
 creatoris cultum nulli creaturæ imbutum lex naturæ docet, to. 3. 18. d.
 creatorem prædicat fabrica mundi, to. 3. 14. 7. a.
 creator omnium est Deus to. 3. 110. f.
 eius voluntas non potest à creatura dinosci to. 3. 61. f.
 Creatura coeterna esse non potest creatori to. 1. 1. b.
 per peccatum alienata est à creatore, to. 3. 15. a.
 creatura omnis propria habet priuilegia to. 1. 46. e.
 & omnis est bona, sed interdum ex præu ventis mensura fit inala, to. 1. 10. 5. c. d.
 creatura creaturam sine sui fraude ac offensione inueneri non potest, tom. 1. 149. g.
 creatura omnis Deo seruit, to. 3. 85. d.
 & in eius est potestate, to. 3. 139. h. d.
 à Christo acceptis quæcumque bona habet to. 2. 47. 8. g.
 creatura mundi Deum manifestat, to. 3. 116. b.
 naturæ iudicio agnoscit creatorem, to. 3. 114. h.
 & eum venetari debet to. 3. 119. f.
 illi, quamuis ad Deum deducat, creatoris honorem non est adhibendus, to. 3. 116. f.
 creatura expectat vt compleatur numerus filiorum Dei destinatus ad vitam, to. 3. 139. b.
 vanitati subiecta non est sponte : & quomodo vanitati subiecta intelligatur to. 1. 28. h. to. 3. 139. b. to. 4. 58. g.
 creatura facit effectus corruptibiles, to. 3. 139. c.
 spes eius in conditorem, to. 3. 139. d.
 cur laborando doceat, to. 3. 139. d.
 & cur ingemiscat to. 3. 139. g.
 subiecta est seruituti corruptionis hominum causâ to. 3. 139. c.
 creatura condita est à Deo per Christum filium suum to. 3. 141. e.
 non potest saluari alii in nomine creatoris to. 3. 144. g.
 & quomodo saluabitur, to. 3. 160. g.
 creaturam respondere conditum in aduersis, maxima præsumptio est, tom. 3. 144. b.
 creatura data est ad vsum volentibus, to. 3. 156. c.
 noscere non potest præscientiam & voluntatem Dei to. 3. 165. f.
 creatura noua est regeneratio nostra, to. 3. 212. h.
 creatura omnis in cælis & in terris quomodo restauratur, to. 3. 234. a.
 creatura omnis rationalis accidentia recipit, to. 4. 69. h.
 creatura rationalis quid comprehendat to. 4. 86. g.
 creatura omnis mutabilis, tom. 4. 102. f. g.
 & per sui naturam obnoxia potest esse peccato to. 4. 103. g.
 creaturam dicere Christum, contumelia est to. 4. 53.
 creaturam perfectam dixit Dei filium Arius to. 4. 75. d.
 creaturæ alie visibiles, alie inuisibiles, to. 4. 141. d.
 creaturæ creatorum ostendunt, tom. 3. 4. a.
 creaturas qui aspiciunt & Deum patrem, & Iesum etiam videt, & quomodo, to. 3. 4. a.
 earum productio & hominis formatio diuerso opere to. 3. 19. b. c.
 creaturæ Dei bonæ, abusus malus, to. 3. 102. g.
 creaturæ hominem reum faciunt, to. 3. 116. b.
 creaturæ laborant non sine gemitu, & omnes requiem expectant, to. 3. 139. c.
 creaturam communitio, to. 3. 189. g.
 creaturæ omnes casui alicui subiectæ sunt, to. 4. 57. h. 58. a.
 Crede difficile solemus quæ non videmus to. 3. 11. g.
 credere in mandatis, & credere mandatis quid sit to. 2. 449. 2.
 credere & agnoscere in quo disceant, to. 2. 45. 4. e. f.
 credimus aut visum audire, tom. 3. 35. a.
 credimus facilius quod videmus, to. 3. 110. d.
 credere aut non credere, voluntatis est, to. 3. 124. f.
 credere quod non videas, præmium meretur ibid. g.
 credere incredibile Deo auctori, maior laus to. 3. 126. c.
 qui non etedit, captiuus trahitur ad vitam admittenda to. 3. 113. d.
 credere illud, cuius ratio inuestigari non potest, facit ad laudem Dei, tom. 3. 165. h.
 credere in Christum, vix lacrima est, to. 4. 187. b.
 credere oportet corde & opere, to. 3. 10. a.
 credi non potest illi, cui obediens denegatur to. 3. 146. f.
 credendum & obsequendum est Deo fidei auctori to. 3. 7. 35. a. b.
 credendum Deo, & quibudam etiam hominibus, qui ad Deum cognoscendum, sensum sunt consequi, tom. 3. 20. c.
 credendum fideliter quemadmodum Petrus, vt beati simus to. 3. 56. c.
 credendo stare ceperunt qui perfidia cæulæ iacebant to. 3. 149. c.
 credendum est, non discendum, to. 4. 58. c.
 Crederis loqui potest, incredulus minus est to. 1. 8. c.
 crededis, iustum Deum probat & quomodo to. 3. 115. h.
 credens si firmus est, comparatur luo magistro, to. 3. 139. f.
 credentes ex corde in Christum, & vident Deum non per legem Moysi, sed per legem naturæ to. 3. 132. b.
 credentes in Christum erunt in lege subdito peccato to. 3. 133. b.
 credentes cur efficiendi sunt primum to. 3. 39. h.
 à nemine iudicabuntur, to. 3. 166. a.
 credentes vere filij Abraham, to. 3. 142. b. 127. f.
 & illis datur remissio peccatorum, to. 3. 146. e.
 credentes & non credentes iuxta Jacob & Esau significatur to. 3. 142. e. f.
 credentes in Christum habent legis perfectionem to. 3. 145. g.
 consequuti sunt electionem, vt filij Dei fierent to. 3. 148. a.
 eorum tripudium in die iudicii, to. 3. 146. e.
 credentes cur præter fidem debeant orare to. 3. 146. e.
 credentes accepto Spiritu sancto prophetauerunt to. 3. 151. c.
 & habent sensum Dei, to. 3. 166. b.
 eius sanctorum & domesticorum Dei sunt to. 3. 236. d.
 credentibus inuider satanas, to. 3. 160. b.
 credentium sensus vnus, to. 3. 162. a. 181. f.
 & vnus in Christo sunt, to. 3. 227. e. f.
 eorum caput est Christus, to. 3. 233. g.
 credentes esse veteres sapientes vnde cognoscatur, to. 3. 164. b.
 & vnde cognoscatur spiritum Dei illos accepisse to. 3. 165. e. f.
 credentibus quæ mundi sapientia stulta indicat, spiritalia sunt, to. 3. 165. g.
 illorum exemplo iudicatur infidelitas to. 3. 166. a.
 credentes ponere non debent etiam omnem in rebus cito perituris, to. 3. 176. e.
 spes eorum in resurrectione posita est, to. 3. 190. f. 201. e.
 credentibus novellis præfatur faciunt scandalum to. 3. 195. h.
 credentes in principio fidei cæuis opprobrio erant to. 3. 225. e.
 quando sint vere fideles, to. 3. 233. d.
 credentibus omnibus vnus decretum est, donum to. 3. 227. f.
 credentium salutis exemplum in resurrectione Saluatoris constituit, to. 3. 234. f.
 eorum

- eorum diuerſe ſunt probationes, to. 3.
249 d
cedentes quales debeant eſſe, tom. 3.
283. b
Creditor ſub hoc homine fraudem facit
to. 2. 280. e
creditor quid debet imitari, to. 2. 283.
d. e
creditores qui pigriori credunt, to. 2.
278. d. e
Credulitas improvida in rebus fidei peri-
culoſa to. 3. 60 g
Cretenſes mendaces & otioſi, tom. 3.
283. h
Crimen multos humiliar ad ruinam, to.
2. 379 f
crimen infantulo perſuadens grauiori
ſupplicio dignus eſt to. 3. 509. d
crimini minus eſt peccaſſe ante legē,
quam poſt to. 3. 134. f
cunctis nō ſit ab inordinatione, tom. 3.
217. g
crimini alieni vltor, proprij deſenſor,
non eſt ſerendus to. 3. 133. f
crimen non emendat poena, ſed ple-
dit to. 5. 54. a
Crines Sampſonis quid præfigurauerint
to. 4. 1. o.
et nes Nizarorum quid ſignificent,
to. 4. 110. 3. 2. e
Critis animam ſenſibilem conſiſtere in
ſanguine exiſtimauit to. 1. 98. a
Traditas ſpiritualis ſpiritalis febres parit,
to. 3. 78. d. e
Cruz Chriſti opprobrium ſtubis, i nobis
autem eſt virtus Dei arque ſapientia,
to. 1. 77. d
quomodo aliis opprobrium, nobis ſit
virtus to. 2. 432. b. c.
& quomodo Iudeis ſcandalū, & Græ-
cis ſtultitia to. 2. 501. f
crucem Chriſti ſicut arborem præte-
rentes bene nauigant to. 2. 387. f
crucis beneficio vniuerſa renouata ſūt
to. 2. 294. a
cruz Chriſti Domini nos exurit aliena
merita, ſed ſecundat, to. 2. 460. f. g
paradiſum nobis reddidit: eadem eſt
ſignum, quod Dominus Ada demon-
ſtrauit, to. 2. 319. d. e
ſuperaurum & topazion præferenda
eſt to. 2. 484. d
quæ & ſalutaris eſt errantibus, rom. 2.
509. b
eadem quibus præcipium ſit, & qui-
bus vita to. 2. 475. h
& quid ſiſt ſideli to. 2. 505. g
virtus Dei eſt iis qui credant, tom. 3.
163. a
crucis Chriſti glorie quantum dederit
Petrus ibid.
eius efficaſia ex Chriſti contactu &
paſſione to. 3. 44. e
cruz & ſanguis Chriſti Patriarchis præ-
uiſus, & typis expreſſus to. 3. 23. c. d
cruz in ligno tamquam vna Chriſtus
pendit to. 3. 43. f
per crucis patibulum ſaluandos homi-
nes, in reſurrectione adoleſcentis Naim
figuratum to. 3. 44. e
cruz fidei plenitudo to. 3. 45. e
gloria & nobilitas noſtra, tom. 3. 36. g.
57. d
quanti contempto mando vt tollamus,
Iouinis exemplo à Chriſto inuitamus,
to. 3. 45. g
cruz inſigne trecenti denarij decla-
rant to. 3. 49. g. to. 4. 12. 6 g
eius myſterium qui prædicando aperit,
corpus Chriſti vngit to. 3. 50. a
crucem tollere, & Chriſtū ſequi, quid
ſit, & quam arduum, to. 3. 50. b. 57. h
cruz nauis eſt, quæ de ſynagoga ad Ec-
cleſiam tranſiit to. 3. 52. b
crucem mundo ſolentem attuliſſe, qua
ratione incredulis perſuadendum, to.
3. 57. e
cruz Domini vt facilius crederetur;
quædam rerum ſimilium diſpoſitio-
nes præceſſerunt to. 3. 57. f
crucem fideles vt triumphum Chriſti
aſpiciunt, alij vt ſupplicium tantum,
to. 3. 59. a
qui eam ſcandalum aut ſtultitiam re-
putant, nō eſt Eccleſiæ filius, ſed Iudeus
& c. to. 3. 58. e
ſtultitia eſt iſi qui in petitione ſunt, to.
3. 163. a
cruz brachia, humeri Chriſti, nobi-
le patibulum to. 1. 79. f
eius iudicium in fronte geſſimus, o.
3. 94. e
& ſignum eius qui habent, ſalu ſunt.
to. 3. 163. a
cruz Chriſti noſtra eſt to. 3. 105. e
eadem trophæum & curruſium ha-
lis eſt to. 3. 107. a
& nō ſolum vexillum to. 2. 5. b. e
ac ſignum moris deuicti to. 3. 115. g
cruz ſcandalum qui perſecutur, to. 3.
88. f
eius typus ſerpens Moſis, tom. 3. 95. a
cruz ſcandalum, Iudeorum in Chri-
ſtum crucifixum in crepatione figurat
to. 3. 105. e
cruz arbori fideles tamquam ſirculi
inferuntur to. 3. 94. f
eius ſupplicium aliqui Apoſtolorum
perſeſſerunt to. 3. 94. h
crucem nō Iudeus ſed alienigena por-
tat poſt Chriſtum quod myſtice con-
ſideratur to. 3. 105. b. c.
cruz trophæum prius à Chriſto vete-
ratum, poſtea à martyribus, ibid. e
cruz Chriſti locus in medio terræ,
vel ſupra Adæ ſepulcrum, to. 3. 105. d
crucem nudi conſeſcendere debemus,
ſicuti Chriſtus to. 3. 105. d
cruz mors myſterio noſtræ ſalutis ac-
commodata ibid. d. e
cruz Domini corrupta & vicaria omnia
ſinceritati reſtituit to. 3. 106. e
eius myſterio ſignati morte ſe cuncta li-
berantur to. 3. 115. g
cruz ſirulus conſideratur, to. 3. 105. h
106. a
cruz Chriſti quando euacuetur, to. 3.
163. h
in cruce Chriſti non eſt infirmitas: &
in ea vicia eſt mors to. 3. 163. a
cruz prædicatio incredulis eſt odor
mortis to. 3. 198. e
cruz ſaluatoris mors eſt peccati, to. 3.
256. e
& peccatum & male dictum Iudeorum,
to. 3. 226. a
cruz Chriſti amor vita eſt, tom. 3.
232. a
cruz ſigno victoriam obtinet Abra-
ham to. 4. 54. e
- eius myſterio conſecratur æquari-
ſini to. 4. 16. f. 170. h
cruz Chriſti quot & quantum nobis bo-
nattulerit to. 5. 35. a. b
cruz Chriſti ſacramentum vbi ſignifi-
catum to. 4. 98
& eius encomium to. 4. 105. f. g
cruz Chriſti in Eccleſia, arbor in nauis
to. 5. 35. e
cruz ſacramentum grande: & multa
de ea to. 5. 35. c. f. g
eius inſinuat qui ſunt to. 5. 48. b
inuentor eius hiſtoria, to. 5. 60. c.
d. e
quam adoramus, non lignum, ſed
eum ſi pendit in ligno adoramus
to. 5. 60. f
cruz Chriſti ſem ſuauem facit, to. 5.
68. g. h
Cruſciſ Chriſto quid ſit, to. 3. 114. f. g
cruz ſcit corpus Chriſti qui menſa
de monitum communicat, tom. 3.
181. g
Cruzifixio mundi quæ ſit, to. 3. 17. d. 231.
c. f
cruzifixio carnis, & diaboli in carne
to. 3. 179. b. e
Cruzifixus mundus cui ſit, to. 3. 50. b
cruzifixum Chriſtum credentes, ſidem
permiſimus to. 3. 75. f. g
cruzifixi Domini extenſæ manus quid ſig-
nificent to. 3. 105. e
Culices abſinthij oleo vinctos non attingunt
to. 1. 147. f
culpa dignior eſt venia, quam ſequitur
confuſio deſiderii to. 1. 61. g
eius ſpecies in animam iuſti non redit
to. 1. 93. f
culpa à virtute delectur, to. 1. 93. g
nullam habet ſubſtantiam to. 2. 3. 74. h
in vniuersis in laude ponitur, tom. 1.
96. e
culpa & peccandi libido cum ætate
creſcit ibid.
& creſcit cum prodirit, ne canetur, to.
1. 133. d. e
eum primo Adam nos traxit ad mortē
to. 1. 153. f
& per inobedientiam irreſpit, to. m. 2.
398. e
culpa cauſa in primis eſt voluntas, to.
1. 192. g
culpa ſumme prodirit auctorem, tom. 1.
268. g
culpa declinans tetram relinquit, to.
2. 110. d
culpa lues intimis vitioribus conce-
pit, temporis proceſſu coaceruatur,
to. 2. 112. b. c
culpa noſtra quam ſit nobis grauis ad
viciat, to. 2. 34. 1. a
culpa, non natura delinquit, tom. 2.
358. g
culpa omnia mente m de proprio tatu
mouere conſuevit to. 2. 40. 2. a
culpa litæa genibus proſtruit, & fides
genium Iſrael libeſcit, & quomodo
to. 2. 401. f. g
culpa docuit hoc, quod erubeſcimus
eſſe nō ad, non natura to. 2. 40. 2. a
culpa vacare vnum ſolati genū in æ-
rumna to. 2. 293. d
culpa corporales fecit primos paren-
tes de ſpiritualibus to. 2. 458. f
equantur à ſancto viro deſcenda, to. 2.
488.

2.488.b
culpa eius est qui peccandi occasione
præbet, 1.3.82.g
culpam inuitat conuientia, tom.3.
84.c
culpa venibilis quæ sit, & quæ non,
to.3.81.f. o.2.f
culpa grauitatem peccati modis con-
sequitur, to.3.98.b.c
culpa lacrymis est diluenda, to.3.103.e
culpa cito culpam excusat, to.3.8.d
culpa nostra in Christo mortua est, to.
4.105.g
culpa medicina est confessio, tom.4.
199.e
culpa conscientie grauis, to.4.197.a
culpa auctor est animus noster, tom.
4.183.f
culpa quo maior est, eo maiora requi-
rit iustitia, to.4.186.b
culpa primum hominis quomodo magis
nobis profuit quam nocuit, to.4.204.
c
culpa leuiori sententia damnatur si
vniuique crimen suum oderit, to.5.
154.a
Cultura dat fructus: ab arboribus ad mo-
res transfert, to.3.43.e.f
cultura sedula & diligens in Christi
messa habenda, to.3.61.h
cultura apostolica & spiritualis, tom.3.
74.c
cultura terre similitudo ad animum
translata, to.3.130.a
Culturam idolorum humanis error in-
ueit, to.18.f
Cultus simulacrorum apud gentes quibus
fuit, to.3.116.g.h
Cupiditas publica & vaga meretrix, to.5.
110.c
& pauperatis mater, to.5.272.b
cupiditatis prauæ motus, voluptuosi
conubium, to.3.72.d.e
cupiditatis & contemptus mundi cer-
tamen, to.5.247.e
cupiditates seculares ærugo animi sūt
to.3.4.h
quomodo mentem perturbent, to.3.
43.e
cupiditatum causas, tentationes respō-
dent, to.3.46.g
cupiditatis febribus comparantur, to.
3.34.a.b
cupiditatum multitudo magnam in
homine tempestatem excitat, tom.1.
241.f
cupiditatis feruite liberis à lege nō
debet, to.3.76.c
cupiditatum æstus, in quibus diues co-
puloa debeat, to.3.81.f
cupiditatum nostrarum bella genissi-
ma, to.3.97.a
Cupressi laus in sacra scriptura, to.1.19.h
Cura non est omnino ponenda in rebus
cito petitis, to.3.176.e
cura uxoris & filiorum cur dicitur co-
rogatio mundi, to.3.176.e
curam omnium ecclesiarum Christus
delegauit Petro, to.3.122.a
curæ multiplices distrahunt affec-
tum, impediunt pro sedum, to.3.122.a.b
cura eo debet esse attentior, quo præ-
stantior causa, to.3.17.b
Curandum quomodo sit, vt comprehē-
damus, to.2.427.d

currentis in stadio leges & præcepta,
to.4.34.b
Curari quid sit, & quis curari dicatur,
& curari quomodo sit bonum, to.2.
456.g
Cyrenus cur procerius habeat collum, to.
129.h
Cyprianus qua ratione lapis presolus,
to.3.514.f
quomodo legat locum Pauli ad Rom.
v. Qui peccauerunt &c. to.3.29.c
& de eo nonnulla, to.5.73.f. & seq.
Cyrus muliebris armis fufus interit,
to.5.99

D

Dacia Ripensis, 1.4.68.d
Dæmon non scit futura, tom.3.
241.g
dæmones cur quaternarium numerū
vitandum persuadent, to.128.f
animam nostram quomodo in hac vita
maxime vexent, to.1.231.b
Iesum Dei filium & venturum sciebāt,
& venisse agnouerunt, to.3.9.b
eorum intelligendi perspicacia, ibid.
ex scripturis præciterunt in à Christo
Domino in abyssum detruendos, to.
3.51.e
futura non diuinant, sed prophetata
recedant, ibid.f
cur se in porcos miti petierint, ibid.e
clericos eos eiciunt, to.3.60.d
eorum aliquos eicēdores cur Christus
vocet operatis iniquitatis, to.3.60.c
dæmonibus imperant infirma Christi
to.3.163.h
dæmones Christum crucifixerunt, to.
3.165.a.b
nesciebant Christum esse filium Dei,
ibid.
eis immolantur immolata simulacris,
to.3.181.g
eorum calicem bibens insultat calici
Domini, to.3.181.g
& eorum mensæ communicans, corpus
Domini crucifigit, ibid.
dæmones Christum verum Dei filium
confessi sunt, to.4.60.c
eis imperabat Christus non humana,
sed diuina potestate, to.4.74.h
dæmones & simulacra, falsi dii, tom.4.
86.b
peccatores interficerent, si Deus per-
mitteret, tom.5.208.a
eorum malitia in scorpione adumbrata,
to.5.207.g
dæmones dii vocantur, to.4.40.d
quare impiorum custodes dicantur,
to.5.217.b.c
dæmonia per fidem eicere, Dei virtus
& gloria est, to.3.187.d
Dæmoniacus Gerasenicus humani gene-
tis filius, to.3.51.e.f
Daleth quid Latine significet, to.2.424.g
Dallaz avaritia Sampsonem decipit, to.3.
29.a
eiusdem proditio, qua tradidit Sam-
ponem Palæstinis, to.5.116.c. & seq.
Dalmatus tribunus & notarius, tom.5.
100.6
Darius vnde dicta vitula, to.1.126.c
Danaei virtutem & spolia Samaræ que-
nam Christus accepit, to.1.27.e

Damascus Papa, to.3.271.f. to.4.100.
Damiani excusationem non habent ad-
uersus Deum, to.3.54.f.g
eorum fames æterna, to.3.17.c.d
damnatorum peccata, flamma veniens,
& spirituales sunt, to.3.78.d.e
quæ per meritum sunt æternæ, to.
78.d. & 118.f.g
eorum penitentia infirmitas, tom.3.
118.h
angustia eorum & miseria quæ & quæ-
sitæ sunt, tom.3.119.a. tom.5.12.h. 267.
d.e
querimonia eorum quomodo sit iniui-
sta, to.4.154.d
Damnatio nulla his qui sunt in Christo,
to.3.136.e
eam nemo euadit, nisi per redemptionem
Christi, to.3.43.e.f
damnationem quis consequatur, to.3.
231.a
Damon & Pythias Pythagoræ cum vir-
gine Antiochena, & milite eius vnde
conferuntur, to.4.224.d.c
Danaus perspicacissima aspectus est, to.1.
48.c
Dau quomodo interpretetur, to.1.197.g.
to.2.359.e
Dandamis Brachmanus, Indorum gym-
nosophista, to.5.272.f. 272.a
eius sacrificium, & alia, to.5.273.a.b. &
seq.
Daniel verum Abrahæ semen, to.2.332.h.
333.a
quæ sit per fidem operatus, to.5.6.b
eius sapientia commendatur, tom.1.
56.d
in captiuitate etiam fuit beatus, tom.1.
156.a
facto eorum furta & superstitiones præ-
debat, to.1.156.b
ieiunio leones mansuefecit, to.1.255.e
puer spiritu valido seniores arguit In-
dorum, to.2.331.d.e
quid ei recte conueniat dicere, tom.1.
365.e
direptus ab Assyriis in testamentum
Domini non deliquit, to.2.373.f
senex etat gratia, non ætate, to.2.427.c
quam insuperabilis fuerit, to.4.14.c.11.
g.h
repletus etat Spiritu sancto, to.4.121.f
eius sapientia & iustitia, to.4.24.d
Dani & Abiron hereticos & schisma-
ticos significant, to.1.127.f
Dauid magnus propheta, ac Deo clarissi-
mus, to.1.235.a.b. 236.e
regia potestate ac prophetia clarissi-
mus, to.1.56.e
fide potius quam armis hostes supera-
uit, to.1.52.g.f
cur renes & cor suum vti veller, to.1.
142.b
eo nemo fortior ac melior inuentus,
to.1.51.h
vehemens desideria aquæ de lacu Beth-
leem quare temperauit, to.1.151.h
Saulis facie cur si geret, to.1.133.g. 175.b
adulteri eius & homicidii criminis quo-

modo excusabile, to. 1. 13. 3. b. 2. 36. 2. 239
b. 2. 42. g
ob quid maxime omnium commen-
dandus to. 1. 236. 2. 140. h
quaratione fit Christi typus, to. 1. 236.
h. 13. 7. a
eius penitentia quanta fuerit, to. 1.
237. b
exierit eius virtutes ac laudes recen-
sentur to. 1. 238. 2. 140. c. f. g
in multis laboribus exercitissimus,
to. 1. 238. f. g
Deum unum ferientem plebem, se of-
fensus, irrogavit to. 1. 239. d. e
peccata sua quomodo operetur, to. 1.
239. d
peccatum cui ei non imputatum, ibi-
dem
ob quid sit lapsus, & qua ratione ab er-
rore reuocatus to. 1. 241. a
etias & Bathabae adulterij mysteria au-
periorum to. 1. 244. d. e. g. h
David humiliatum Larine ingratificat.
to. 1. 144. 2.
cui & Saul quæritus non est inuenus,
to. 1. 252. 2.
quorsum munus pfallendi nobis inoffi-
ciatur to. 1. 308. d
Euangelij præceptum spiritus præui-
dit vitæ præuenit to. 1. 309. a
pfallendo spiritum nequam Saulis sub-
gibat eius prophetia victus, ibid.
ipsi scilicet quæ prouidit, ibid.
David amittant quod nemo homi-
num præsumptat dicere & quanta
Psalms de Christo prædixit, to. 1.
309. a
quid nos docuerit in Psalmis, to. 1.
309. f
ipse à Domino laudatur ibid.
gram principium dedit Psalmis, to. 1.
309. g
iniqui imperatoris præconi comparat-
ur ibid.
cui in Psalmis à premio exorsus sit, to.
2. 309. h
cui duxit perire iter impiorum, & nō
iniquos to. 2. 317. h
pulcherrime sepe commemoratur, to. 2.
3. 8. d
longe anterior fuit Platone, to. 2. 318. h
& antiquior Pythagora & Socrate, to.
4. 3. f
quaratione inuitus to. 2. 320. l
non sui derelictus à Domino, to. 2.
322. b
inuid in inueniente senex, to. 2. 322. e
& in inueniente bellator, in senectute
pacificus to. 2. 322. h
quomodo ventura perfidia tempora
transferit to. 2. 323. 5. h
peccatum quorsum videatur gustasse,
to. 2. 327. f
penitentia gerendæ præcepta toto
scriptorum suorum corpore diffudit,
to. 2. 327. g
eius fides precibus cōueniunt & quod
confessione præuenit Dei nuntium
to. 2. 328. f
quid elegerit, & quomodo eum fides
sua non fecerit, to. 2. 328. g. h
cui mortem populi magis ei gerit
quam suam fugam, aut famem lupet

tetram to. 2. 339. b
quomodo expertus fuerit manū Domi-
ni, to. 2. 339. h
vnde sibi remedium, & spes sanitas,
to. 2. 341. d
querendum semper esse Dominum
putabat to. 2. 343. 2. b
ad consilia non mouebatur, to. 4.
2. h
qualiter se gesserit cum malediceretur
to. 2. 344. d. to. 4. 18. d. e
quomodo aduersarios suos vicerit, to. 2.
344. e
quid intra se loqueretur, cum inimici
eius, tacente se, loquerentur, to. 1.
344. f. g
quare peccata sua recensere non eru-
bescebat to. 2. 145. b
in regno positus iucunda non quere-
bat to. 2. 345. e
quid gratis odio habebatur, & quā-
do inique to. 2. 345. e
quomodo se in sigello Domini offer-
ret, to. 2. 346. b. c.
& quomodo ad Dominum introdu-
ceretur, to. 2. 346. 2. b
quam coronam requireret, to. 2. 346. e
cum aliqui molesti essent, quid fac-
eret, & quare tacere propoluerit, to. 1.
346. f
oculis prophetis figuram aduersarij
agnoscens quid faceret to. 2. 347. d
contra quem magis præliaretur, to. 2.
347. f
quomodo & quare obmuit & hu-
milatus est to. 2. 348. d. 364. e. f
de huius corporis vita cupiebat absol-
ui, to. 2. 349. b
eius consuetudo, pteptis peccata late-
ri to. 2. 350. h
præcipienda Apostolis, Dominus ei
reueiauit to. 2. 352. c
per text legibus humanis nō tenebatur,
sue tamen consuetudine eras, to. 2.
348. 4. 397. a
David fortis & iustus cecidit, to. 2. 361. h
certo comparatur to. 2. 362. c. d
quid scilicet to. 2. 363. a
turbatus est lubricis & scilicet anfractibus
to. 2. 363. d. e
viam comparatur : & quando eum
Deus suscepit to. 2. 364. f
cur Dominum interpellat, to. 2. 365. e
quomodo à Christo auditus sit, to. 2.
371. d
oculorum habuit cognitionem per
revelationem Domini Iesu, to. 2. 382. b
quam multis verbis peccatum suum
refonet, to. 2. 393. 3. b. c
David rex constitutus imperio, deuotio-
ne ac fide subiectus erat Deo, to. 2.
394. d
quare peccatum suum negare non po-
terat to. 2. 394. d
quanto assiduè egerit penitentiam,
to. 2. 394. h. 395. 2. 360. c. d. e.
meito in se deplorauit ipsa inquina-
menta naturæ to. 2. 385. b
quomodo ei candor gratiæ & splen-
dor veritatis effulserit, to. 2. 395. b
ipse baptismati sacramenta vidit, to. 2.
395. c. f
audita solo letatur quia futura esset
teut illi peccatorum, to. 2. 395. f
cum videret interire populum, quid

faciat to. 2. 396. c. d
quare peccatum suum confitens, de
Sion & Hierusalem canat, to. 2. 397. e
cur se, dum in hac vita esset, in flagell-
pararetur to. 2. 403. e. f
quo operimento se operiret in iaculo
to. 2. 403. f. g
David mystica quæque velut sono ru-
be inceptit to. 2. 412. c
in ethica multum exultauit, ibid.
in quibus delectabatur, to. 2. 414. c
quam sibi gratiam pro maximis opta-
uerit to. 2. 422. c
quid faceret vs Jacob imitatur, to. 2.
426. 2. b
in mediis viperarum vt bonus ceruus,
innocens pascebat, to. 2. 434. 2. b
verbo Dei vocatus, & in eo spem ba-
luit, to. 2. 436. 4.
propter mansuetudinem regni huius
re donatus est to. 2. 438. 0
quare doleret to. 2. 438. 7
eius sanctitas in accusando se coram
Deo to. 2. 439. 0
David in quo laudandus, to. 2. 441. h
peccatum proprium confiteri non e-
rudit to. 2. 449. 2
David iudicate quare lateret, to. 2.
449. b
quanto excelsior munere, tanto magis
humilitate sequebatur, to. 2. 456. d
oculos interiores quomodo in verbis
Dei intenderet to. 2. 457. h
quomodo se vitem fictum in gelsi-
dio dicit, to. 2. 458. f
quid recte Deo dicere potuerit, to. 2.
465. c. d
quomodo meditaretur in lege, to. 2.
467. c. d
cur se super omnes docentes intelle-
xisse dicat to. 2. 467. f. g
quibus se præferat senioribus, to. 2.
467. l. 488. a
iniquus quomodo odio haberet, to. 2.
477. d
eius humilitas to. 2. 480. h
cur timeret nocentibus tradit, to. 2.
481. e
quare virget vt veniret Christus, to.
2. 483. f
eius anima quomodo profecit in
melius to. 2. 485. d
quomodo iniquitatis tentationes e-
ualeret to. 2. 486. h
quare Saulis odio capere virget, to. 2.
487. b
quomodo fleuerit to. 2. 488. b
iuuentis & de spectus stravit allophyliā,
& cuius gereret typum, to. 2. 490. h
quomodo iustificauit Deum, to. 2.
491. e
& quomodo tabescebat to. 2. 502. e
quotidie se Deo offerebat, to. 2. 502. f. g
David & Abraham cur primi descripti
in generatione domini, to. 2. 512. 2. 2. 3. b
& cur prior quam Abraham in ge-
neratione domini describatur, to. 2. 512. 3. b
silus ci promissis Salomon esse non
potuit to. 2. 512. h. & c. q.
eius cum uxore Vrie coniugium in-
felicis explicatur to. 2. 512. e. f
David, penitens ex adulterio laudatur
to. 2. 515. 3.
eius nomine Christus intelligitur, to.
2. 515. 2. 2. c.

ei Christus promissus est, & Ecclesie
mysterium reuelatum to. 1. 25 f
in sede David quo pacto Christus se-
deret & regnauit to. 3. 26. h. c.
semen eius aeternum Christus, tom. 3.
26 c
David panes propositionis manduca-
tis historia populo consideratur, to. 3.
39. h. c. & seq.
cur saluauerit antecaram, to. 5. 78 d
eius salatio religiosa & mystica tui,
to. 1. 47. f. ro. 4. 16 h
& quid tunc prouiderit, to. 5. 11. a
David fugiens a Saul, Christi typus, to.
3. 39. b
eius filius Christus secundum carnem
to. 3. 93 b
& idem filius eius & Dominus, tom. 3.
96. a. b.
David & aliorum prophetarum can-
ticorumque argumenta, to. 3. 47. f.
affiduitas eius in orando laudatur, to.
3. 65 g
cum Golia cernens, typus est animæ fi-
delis contra diabolum, to. 3. 97. a. b. c.
idem Goliath victor, n. ar. ym. & do-
ct. cum contra hereticos typus, to. 3.
98 h. 99. a
ex femine eius factus Christus, tom. 3.
19. b
orabat ne suo peccato Messie aduen-
tus impediretur to. 3. 12. g
eius locus ex Psalmo xxxi. à pauperi-
bus, accurate examina. to. 3. 12. g.
& seq.
tempus beatissimum Christi nati præ-
dicant ob peccatorum remissionem,
ibid.
David verus Dominus Iesus, to. 3. 97.
c. d.
idem humilitatis & cautionis magi-
ster, & moralis ab Ambrosio appella-
tur to. 4. 12. 8. e
eius patientia & mansuetudo, tom. 3.
143. e. f. ro. 4. 1. h. 13. g
& virtus in debellando Goliath postquā
victoriam nullum inconfulto Domi-
no aduersus eum prælium, to. 4. 14. b. c.
& nunquam nisi laessitus bellum in-
tulit to. 4. 14. b
quæ pugna cum Golia mystice expouit-
tur to. 5. 100. f. g
in bello prudentiam fortitudinis com-
mitem habuit to. 4. 14. c
Ionahtæ consilii acquiescebat, to. 4.
13. e
quando loqueretur, & quando taceret
to. 4. 13. e
eius officia commendantur, tom. 4. 9.
f. g
in finitendis & remittendis iniuriis
Paulo non infelix to. 4. 18. d. e
eius laus, & virtutes, tom. 4. 9. f. g. 2. c.
24. h. & seq.
in meritoribus fuit beatus, tom. 4. 22. d
ob quas virtutes omnibus fuerit cūctus
to. 4. 23. c. & seq. 2. c.
plantatus eius super Saul, to. 4. 36 f. g
Ambulare nos docuit in corde nostro
tamquam in ampla domo, to. 4. 32. c
mortis periculum potius elegit quam
regnum flagitio sibi comparare, to. 4.
34. e. f. h
in negotiationem se introiit: negat,
to. 4. 35. a

S. Ambrosii index.

cum potuisset inimico regi nocere,
maluit patere to. 4. 36 f
sacerdotium non habuit, to. 4. 90. g
cur Absalon interemptum fluens,
& puerum mortuum non fluxit, to.
4. 95. a. to. 5. 53. a. 163. e
David Dominici corporis est auctor,
to. 4. 239. d. e. f. 110 c
quanta beneficia a Deo accepit, to. 5.
108 e
omnia experius, tandem bonum sibi
esse quod humilitatus fide dixit, rom. 5.
111. e
pro religionis obsequio faminas o-
pauit non erubuit, to. 5. 128. e
regale saltum diuino cultu postha-
buit to. 128. i
ei vno tempore duo peccata si breuiter
tui, & quæ fuerint to. 5. 260. c
peccatum confessione obtinuit veniā
to. 5. 260. d. 160 h
cur præ ceteris prophetis exultet in
rupis Christi & Ecclesie, to. 5. 10. h
De illiari super nimum quis dicatur, to. 2.
395 d. e
Deboratam figuræ Ecclesie, to. 4. 239.
h. 240. a
Debit. reuerendum, & non reddere ve-
recedimus to. 2. 278. f
Debitur quis dicatur to. 2. 278. c
debitur si scio. is quasi prælium, ca-
pitulum dicitur to. 2. 278. h
die nocteque agitur to. 2. 279. d
per huiusmodi quæstiones similes, tom. 2.
279. f
cui omnes fugiunt, tom. 2. 279.
g. h
scipsum condemnat & quare, ibid.
quid a. beati declinare, to. 2. 283. e
debitur est qui ali. quid facit de funera-
toris precum to. 5. 06 a 107. a
debitur qui plus debet, fidelis popu-
lus to. 3. 49. e
debitur aliquibus est Christus, tom. 3.
65 b
Debitores vfarum, criminosis appellan-
tur to. 2. 278. d
debitores scelerum sero dolent, & se-
ro considerant to. 2. 279. a
ad omnem pauent aspectum, to. 2. 279.
e. f
eorum fili pro paterno sceleris in au-
ditionem dedit, to. 2. 280. b
debitores nuiui accipientes, & ingra-
ti in redditione facienda reprehendun-
tur to. 2. 285. e. f
debitores nos fecit culpa, to. 5. 107. a
debitores duo, populi duo, to. 3. 9. c
debitores Deo iunius, etiam si pro illo
mritamur to. 3. 49. d. e
eiusque d. bitores sumus ex contractu
baptismi to. 3. 95. c
Christo debitores sumus propter ius-
tificationem to. 3. 38. b
debitum vineula in hebdomada san-
ctæ. x. xii. foli a
D. birum intergrum Deo reddere non
possumus to. 3. 49. d. e
Decani palarij to. 5. 78. h
Decas numerum omnem completur,
to. 1. 128. e
Decimæ frugum & oblationes Ecclesie
dandæ to. 5. 23. 39. c. d
decimas fideliter dare quid sit, to. 5. 24. a
eas non licet homini retinere, ibid.

Declinare à malo, & facere bonum, to. 5.
197. b
Decori verus quid sit, to. 1. 182. d. e
corporis decor aff. status esse non de-
bet to. 2. 7. f
Decorum idem quod secundum, tom. 1.
140. d
decorum personarum seruat Spiritus
sanctus to. 3. 2. h
decorum in scripturis primum locum
obinet to. 4. 3. e
decori seruandi regula to. 4. 8 g
decorum cum honesto longius, &
quomodo alterum ab altero diuina-
tur, to. 4. 17. b. c
eius gemina diuino, & de vtraque parte
diuisionis to. 4. 17. e. f
decorum est quod si secundum nara-
torem contra turpe to. 4. 17. e
& in cuius vita luceat, to. 4. 17. g
semper est vile to. 4. 18. h
decorum & speciosum quid, to. 1. 140.
b. c. d
decorum & indecorum ex temporum
varietate to. 2. 8. d
Decretum Dei de concordia gentium
& ludorum to. 3. 17. d
decretum de clero in cruce non est fa-
ctum, ut pagani putant to. 3. 336. e
Decursus aquarum qui sunt, tom. 3. 314. a.
487 g
Defectio in salutare Dei quid operetur,
to. 2. 437. e
de defectu semper sequitur: & cuius spiri-
tus adhaere dicitur to. 2. 319. e
Def. et. g. bonus & salutaris quid sit, to. 1.
1. 176. f. g
Deficere quid sit to. 2. 329. e
deficere in via ieiunios quid sit mystice
to. 3. 34. b. c
Defensio sui ipsius, & vltio consideratur,
to. 3. 33. e
Defensiores vitiorum, to. 5. 234. f
Defensio à fornicatoribus sapienter tenetur
to. 2. 280. f
pro pigrore
eos operire multa misericordie effi-
cia couincit to. 2. 282. d
defunctis corporibus humanis à for-
nicatoribus defecit ibid.
eorum animas Deo commendare, &
Missas pro eis offerre, to. 4. 151. h
De electio prima est origo peccati, to. 1.
65 h
sensum allicit, & captat mentem, ibi-
dem
qua ratione serpenti similis dicatur, to.
1. 204. a. b
quare sit euitanda, to. 1. 204. d
vehemens est erroris calcar, to. 3. 308. a
eius illecebram Adam ab vapore de-
ceptus præfiguratur ibid.
delectationes feræ & aves mulerunt,
to. 2. 308. e
quæ & naturalis est ibid.
delectatio futuræ beatitudinis summū
vitiū illecebram to. 2. 308. a
delectatio Domini in Ecclesia est, to.
2. 363. d. e
delectatio hominis spiritualis in quo
sit to. 2. 419. a. b
delectatio intelligibilis quæ sit, rom. 4.
13. b. c
delectationes varietate hominum, rom. 3.
419. a. b
Delectus quarū rerū in primis faciendus,

to. 1.12.4.b.c
 Delitatio non potest esse sancta, & massa
 immunda to. 1.148.h
 Delitatio peccati fomes, to. 1.37.a
 & eiusdem lanua, to. 1.275.d
 quæ & libidinem nutrit, to. 1.188.g
 delitatio, & corporis tenetura cura repren-
 hendunt to. 1.46.c
 delitatio secularis quorum fuganda &
 abdicanda, to. 1.46.f.72.a.b
 deliciarum comes & luxuria ludibriū
 est lascivia saltatio to. 1.118.d
 Delictum incurrit omnis cogitatio foras
 respiciens to. 1.118.c
 delictum ludæorum quibus proficit,
 & auriculari salutem, tom. 1.148.c.f.g.h.
 149.a.g.h.
 delicti pretium, supplicij retributione
 soluetur to. 1.334.c
 delicta quis non abnuat to. 1.394.g
 delicta sua confitens quid videatur fa-
 cere to. 1.421.f.g
 eorum pondera nimis grania, tom. 2.
 532.c
 delicta vnde nascuntur to. 1.318.e
 eorum conscientia non desperandum
 to. 1.11.g
 delicta manducando commissa, ieiunando
 pueniunt, to. 1.27.g
 Delinquentes non coercere quale sit ad-
 mun to. 1.417.a
 Demetrii Epicurei de voluptate senten-
 tia to. 1.118.c.d
 Demetrius apud ætatis flore virginita-
 tis elegit statum to. 1.129.h.130.a
 & eius nobilitas, studium discendi, &
 alia ibid.
 Demetrius innumerales posuit mun-
 dos to. 1.1.b
 eius atomi reuelluntur, to. 1.2.a.b
 Demophilus hæreticus to. 1.88.h
 Demosthenis locus cyriacus, to. 1.131.h
 Deuotus numerus mysticus, valde quæ-
 si. M. yf. commendatus to. 1.222.f
 qui per se dicitur, & pacem æque an-
 tium significat ibid.
 quædoque legem designat, quæ in
 decem continetur preceptis, to. 1.125.
 g.10.5.91.f
 Denarius numerus legem, & octonarius
 gratiam & resurrectionem significat,
 to. 1.75.a
 Denarius spiritualis quibus conditioni-
 bus probetur to. 1.49.c.d
 denariis trecentis crucis insignie de-
 claratum to. 1.49.g
 denarii duo Samaritani Euangelici quo
 significat to. 1.64.h
 denarii seralis distributi quid designet,
 to. 1.93.d
 denarii triginta pretium Christi ven-
 diti to. 1.126.g.127.a
 Dentes & eorum munus in homine quid
 vult, & necessarium, to. 1.50.f.86.f
 denibus scemere quis dicatur, tom. 2.
 327.b
 dentes peccatoris qui sunt ibid.
 dentes instauram animarum qui sunt,
 to. 1.482.h
 iustorum dentes super lacandiores
 ibid.
 & eorum verus fulgor quis sit, tom. 2.
 482.h
 dentium stridor apud inferos qualis
 est, to. 1.78.d.e

Depcha sanitatem significat, to. 1.125.e.f
 Depositum quid sit, & de positionis dictum,
 natalem dici to. 1.72.f.g
 Depositor pignus, & commendatum
 quid sit to. 1.284.d
 illud violans, detrimento honestatis
 afficiunt to. 1.284.e
 depositum quam sit bona fide seruandū
 ibid.
 depositum Euangelij quanta fide cu-
 studiendum to. 1.34.g
 depositum bonum & pignus, spiritus,
 to. 1.106.f
 depositum seminare & reddere quando
 officium est, & quando non, to. 1.19.g
 deposita omnium seruanda, to. 1.31.a.
 b.c.d
 pro depositis viduarum & omnium,
 certamen aduersus regales impetus
 subit Ambrosius to. 1.41.d
 depositum negare, & non restituere,
 eam culpa to. 1.416.a
 Deprecatio etiam in peccatore laudabi-
 lis to. 1.342.h
 deprecatione visitata quæ sit, to. 1.395.g
 to. 1.12.g
 Dere linqui quando nobis videatur, to
 1.415.a.b
 Denio inuidie filia, to. 1.335.g.f
 Descriptio orbis terræ in ortu Saluatoris
 mystice declaratur to. 1.11.b.c
 Deseritum Ioannis Ecclesiam gentium si-
 gnificabat to. 1.16.h
 deseritum Christi & Adam considera-
 tur to. 1.28.c.19.a.b
 eius solitudinem cur Christus penue-
 rit to. 1.29.c
 deserto campus cultus succedit, mox à
 Christo in horto constituitur, mystice
 to. 1.29.h
 deserti nomine mundus intelligitur,
 to. 1.45.g
 desertum, quo dæmoniacus agitur,
 quodam sit, to. 1.51.e
 desertum filii congruit, quod incolit
 qui in Quadragesima ieiunus & castus
 est to. 1.18.a.b
 desertum quodammodo est corpus
 Christiani to. 1.58.b
 desertus in locis Christum constanter
 querentes, ab eo excipiuntur & pollicen-
 tur to. 1.33.h.14.a
 Desiderium quid sit, & quod omne desi-
 derium nostrum ante Christum esse
 constituendum to. 1.342.g
 desideria supra nos extendere huma-
 num est to. 1.487.e
 à desiderii carnis se continens, iuxta
 legem mentis vivit to. 1.177.e
 desideria pati, & non vinci, per se dicitur
 viret to. 1.174.c
 desideria carnalia, diaboli arma, to. 1.
 215.h
 Desidia Christum non requirit, to. 1.15.a
 ea sit ut nō exulescit homo à peccato,
 licet inuitus se peccata dicit, to. 1.155.e
 Desolatio tempore antichristi quæ, mystice
 to. 1.97.d.e.f
 Desperandum quare non est, to. 1.340.g
 desperandum nemini, Zachari exem-
 plo to. 1.91.a.b
 desperandum non est ob delictorum
 conscientiam to. 1.12.g
 neque ob magnitudinem peccatorum
 to. 1.14.g

Desperationis & spei pugna, tom. 1.5.247.
 b.c
 Desipientiam rerum humanarum qui
 ad officia Ecclesiarum accedunt habere
 debent to. 1.14.g.h
 Desponsatio spiritualis anime in prima
 zate facienda to. 1.98.d
 Destinatio vitam æternam cur ingemi-
 scant ad Deum to. 1.139.g
 Detracta cum iniuria alicui persone res-
 tituenda to. 1.33.g
 Detractionis & correptionis pugna, to. 1.
 245.g
 Detractores & maledici deficiuntur, to.
 1.249.h.250.a
 Detriumphari à Deo per Christum quid
 sit to. 1.216.c
 Deuotio reliquarum virtutum fundamen-
 tum to. 1.105.c.f
 eius studium quæ ratione amplecten-
 dum to. 1.104.d
 deuotionis humane officia quibus con-
 tineantur to. 1.70.g.h
 deuotionem impigram & celerem pos-
 tulari Deus to. 1.71.f
 deuotio celer vberioris conquiretur
 fructus to. 1.109.h
 deuotio sancta persuadetur, tom. 1.
 459.h
 Deuotio vera caret ambitione, tom. 1.
 31.a
 eius studium humani officij prætextu
 non est retardandum to. 1.63.d
 deuotio credens maior, malus huius
 accipit to. 1.98.g
 Deus auctor mundi, creatorque mate-
 riæ, & quæ ratione to. 1.1.e.1.c
 ante initium mundi, & initium viuere
 forum to. 1.2.c
 breui & in quoque momento mundum
 abfoluit ibid.c
 quæ non erant, quam velociter fecerit
 to. 1.1.e
 Deus Melchisedec quare nuncupetur
 to. 1.1.d
 qui est sine initio, initium rebus om-
 nibus dedit to. 1.2.d
 fecit quæ videntur & quæ non videntur
 ibid.
 quæ ratione primus & nouissimus, nec
 non principium & finis dicatur, to. 1.
 3.c.d
 Deisplendor & imago filius, to. 1.1.g
 omnia maiestas sua iussit consistere in
 numero, pondere atque mensura, to. 1.
 4.c.d.10.1.101.e
 eius voluntas omnium rerum est fun-
 damentum to. 1.4.f
 non creauit malitiam, quæ ex nobis est
 orta, to. 1.7.c
 mundum creando, fecit quod non e-
 rat to. 1.6.e
 lumen verum est, & lucem inhabitat
 inaccessibilem to. 1.7.b
 eius seruo voluntas est, eiusque opus
 natura to. 1.7.c
 qui sermo, nature est ortus, to. 1.9.b
 ac eiusdem nature virtus, & diuinitatis
 substantia to. 1.10.a
 & sermo eius & operatio idem sunt, to.
 1.7.c
 ipse auctor est lucis, mundus autem locus
 eius, causa est tenebrarum ibid.
 eius sermo quomodo factus in mundi
 creatione dicatur, to. 1.7.c.d

Deus quomodo celi & terræ sit au-
ctor 10.1.8.f
virtus eius efficiens & impassibilis,
qua præclatæ materię passibilis naturę
respondet 10.1.8.g.h
materiam penitus creavit 1bid.
eius præcepta omnia sunt veritas, 10.1.
8.h
non videt vt homo, & quare, 10.1.8.h
eius voluntas rerum mensura est, &
sermo finis est operis, 10.1.8.f.g
ipse naturæ dat legem, cui dedit origi-
nem 10.1.9.a.b
plures mundos & cælos creare potest,
10.1.9.b.c
ei nihil difficile neque impossibile, cul-
velle & facere idem est, 1bid.
eius brachium, virtus, sapientia, & ius-
ticia filius 1.1.10.b.2.4.7.f.g
Deus montium est, non vallium, 10.1.
13.b.10.3.h
eius vox efficiens rei naturæ est, 10.1.
13.h
de petra aquam eduxit, 1.1.4.a.b
rerum vniuersarum plenitudo est, 10.
1.18.f
Dei verbum omni aquarum cursu re-
dundantius 1.1.11.e.f
eius præcipientia quanta fuerit in terrę
creatione 1.1.12.b.c
Dei benedictiones variez, 10.1.12.e
Deus vt foli iustitię, quot appellaciones
& laudes habeat in sacra scriptura, 10.1.
13.d
in rerum creatione allocutus est filii,
10.1.13.g
per Iesum singulis rebus fertilitatem
imperit 10.1.13.h
eius ignis illuminat, & non exurit, 10.
1.14.d.e
& ipse ignis est, qui nostra peccata cõ-
sumit 10.1.14.e
tutos illuminat, impios exurit, 10.1.
24.e
non laborat in maximis, nec fastidiũ
in minimis 10.1.30.c
eius sapientia in singulis rebus conspi-
citur 1.1.33.d
& tam in maximis, quam in minimis
rebus est mirabilis 10.1.46.c
Dei spiritus non permanet in carnali-
bus 10.1.46.f
ipse spiritus est, non caro : & nihil ha-
bet in sua substantia corporeale, 10.1.
46.g. 10.1.377.h
Dei imago quæ sit 10.1.46.h
eius opera adulterare graue est pecca-
tum 10.1.48.b
super humilem requiescit, 10.1.48.d
eius domus diuiti pauperque com-
munis 10.1.49.a
humilitate ac fide in primis mitigatur,
10.1.51.e.f
cur in hominis creatione requieuit,
10.1.51.g
vnus vbiq; totus est, omnia viuificans,
mouens & gubernans 1.1.52.c.d
Deus tria est, & horum trium vnũ
quodque est Deus 10.1.52.f.g
charitas est, bonus, iustus, patiens, me-
tis, misericors 10.1.53.a
eius ciuitas Hierusalem cælestis, 10.1.
54.c
alitudinis & scientię suę thesauros
abscondit in Christo 10.1.54.g

tentauit Abraham, vt sibi filium im-
molaret 10.1.54.h
Dei sapientia fons appellatur in sacra
scriptura 10.1.55.d
vnitate dilexit semper, & præcepit,
10.1.57.a
& omnes vnũ fecit 1bid.
alloquens populum Israel aliud in ser-
mone, aliud in prædestinatione habe-
bat 10.1.57.c
auctor mortis non fuit 10.1.58.f
veluti bonus medicus Adz prohibuit,
ne sibi nocitura gustaret, 10.1.58.f.g
peccandi necessitate homini non im-
ponit 10.1.59.b.c
Iudeos omnes non credituros sciebat
1bid.
& scilicet Adam præuicacitatem, nec
tamen eius præuacacitatis causa fuit,
10.1.59.e
ostendit omnibus se velle omnes libe-
rare 1bid.
Dei mædata corporis auribus non sũt
iudicanda 10.1.59.d
eius præceptis non obediens, peccat
obnoxius est 1bid.
quæ præcepta in cordibus sunt im-
primenda 1bid.
Deus qua ratione bonus, cum in mũ-
dum introire malitiam permisit, 10.
1.61.a.b
humanam non inquinat animam, ibi.
Dei erga nos ostenditur misericordia,
1.1.61.a.b
permisit hominem peccare, vt eius
gratia vberius in eundem hominem
redundaret 1bid.
ficto primo homine ex limo terrę, cur
id esse bonum, vt in reliquis creaturis,
non dixerit 10.1.60.h
maluit plures esse quos saluos posset
efficere, quam vnũ Adam qui liber
esset culpa 10.1.61.b
Deus quia primorum parentum au-
ctor, in mundum venit vt saluos face-
ret peccatores 1bid.
cur tantum agri bestias & volatilia celi
ad Adam adduxerit 1.1.61.d
figendo Euam, cur potius os ex offi-
bus, & carnem ex carne, non autem a-
nimam ex anima sumpsit, 10.1.61.e
nouit hominem fragilem fore, 10.1.
61.g
& cur homini præceptum dedit, ibi-
dem
cur Adz non interdixit neque permi-
sit vt scientiæ boni & mali lignum at-
tingeret 10.1.63.b
eius deambulatio quæ sit, 10.1.64.g
Deus animorum & cogitationum no-
strarum vel maximus inuestigator, 10.
1.64.h
nõ loquitur voce corporea, sed modo
quodam præstantiori 1bid.
eius vocem fideles audiunt, impij non
intelligunt 1bid.
omnium culpas delicta quę nouit, 10.1.
65.b
Adam post peccatum increpauit : &
cur potius Adam quam Euam incre-
pauit 1bid.
Dei seruitus donum est, 10.1.65.d
& ei seruire & obsequi, benedictio est,
10.1.65.d.e
non condemnauit serpentem, vt no-

ceat 10.1.66.a
Deus quod bonum, & non quod ma-
lum est operatur 10.1.66.b
serpenti soli, nõ homini nec terrę ma-
ledixit 10.1.66.e
nihil dat imperfectum 10.1.71.g
& licet immensus sit, attamen rerum
omnium mensuram tenet, 10.1.
72.a
eius verbum est operans 10.1.72.e
in occultis audis, & mundatur in occultis
10.1.73.a
omnium corda & cogitationes nouit,
1bid.
eius opem prius quam hominum im-
plorare debemus 10.1.73.d
cur iurat, cum fide credentis nõ egeat,
10.1.73.g
non iurat, sed iurantium iudex, & pei-
rantium est vltor 10.1.73.h
cito dat quod promittit, & ad remane-
randum sermo non est, 10.1.72.c.10.6.d
eius fides sacramentum est, 10.1.73.g
quæ nobis requirit, 10.1.74.a. 1.74.g
eius dona quot sunt 10.1.74.a
Dei duplex est virtus, altera quę con-
donat, altera qua vin dicat peccata, 10.
1.77.d
non numeribus oblati, sed offerentis
placatur affecta 1.1.78.b.c
in creatione rerum magna vfus est di-
stinctione 10.1.79.a
Deus omnia docet 10.1.79.b.c
mouet nos ad penitentiam, 1.1.79.f.g
& quomodo homines ad penitentiam
cogat 10.1.31.5.g
tutos esse de sanctos audit, & impios
non audit 10.1.80.b.c
cum de se fieri hominem, inuadit diabo-
lus 10.1.80.d
vt homo non cogitat, neque irascitur,
quasi mutabilis existat, 10.1.85.b
& cur mutare sententiam, aut irasci di-
catur 1bid.
cur septima die requieuit ab operibus
suis 10.1.89.f
mundum condidit ob suam maximam
bonitatem 1bid.
ob hominum delicta diluuium misit,
1bid.
quibus modis placetur 1bid.
Deus mauult ignorare, quam punire
1bid.
peccati est immemor, & virtutis remu-
nerator 10.1.89.g
& licet peccatis indignetur, pietatis ta-
men non obliuiscitur 10.1.90.b
digitus eius quid sit, 10.1.90.d. 1.47.f
atramento non scribit, sed spiritu, 10.1.
90.d
Deus in Domino, & Dominus in Deo
est 10.1.90.f
fructuum conditor est ac repartitor,
10.1.95.d
beneficij sui non est immemor, im-
memor autem nostrę iniquitatis, 1bid.
pura cuncta illi sunt offerenda, 10.1.
96.a
cur diluuium non iterauit, 1bid
hominum immuniuit, non auget ærũ-
nas 10.1.96.b
quantam curam hominum getat, 10.1.
99.a
Deus iustorum est 10.1.101.c.d
fidelis est, & falli non potest, 10.1.

73.g.10.4.c.1.181.d
qui eum sequitur, semper tutus est, to.
1.10.4.d
eius precepta omnibus aliis rebus pre
secutenda ibid.
eius patientia in peccatoribus toleran
dis to.1.110.f
omnes iustos & iniustos reuerſae fer
uat to.1.114.a
aliter tentat, ac diabolus faciat, tom.1.
114.e
qua hostia terrarum orbem mundauit
to.1.115.e
Deus mitis acerbitate peccatorum in
dignatur, to.1.114.c
eius verbum duplicem in se continet
causam, naturalem scilicet & mortalem
to.1.126.e
qui ei adhæret, vnus spiritus est, tom.1.
127.e
Dei solam immortalis est substantia, to.
1.131.d
omnia ei sunt possibilia, ibid.
libenter ad se nos attrahit, to.1.134.d
omnium bonorum est auctor & largi
tor to.1.140.e. to.1.37.g
ac vix nostræ fons, to.1.142.c
in se ipso manens, aliis largitur, tom.1.
142.c
Deus hominem pinxit virtutum colo
ribus to.1.145.f
eius imago virtutibus à nobis compa
ratur ibid.
ipse bonorum requies est post mortem,
ac summa tranquillitas, to.1.150.e
spesificant ac discipulam docet, to.1.
152.f
quæ præcipue in hominem contulit
beneficia to.1.153.e
eius munda bona, licet aliquibus cau
satiis existant, to.1.153.d
Dei charitas & beneficentia quanta
fuerit erga nos to.1.154.g
omnia cognoscit antequam fiant, to.1.
168.e. to.2.135.e
eius virtus operatoria est, to.1.171.e
Deo similes qui ratione nos redere
possumus to.1.174.h
cur peccati Adæ in diabolum vindictâ
diffudit to.1.175.f
cur carnem & mortem suscepit, to.1.
176.e
in carcere visitat suos to.1.183.b
Dei misericordia quoumque pene
trat, ibid.
veluti lumen suum effundit iustitiam,
to.1.188.f
non omnibus omnia largitur, tom.1.
190.b. 191.f
ei vivere non possumus, nisi peccato
ante moriamur to.1.193.g
in mundi creatione tempore non in
dugit to.1.202.b
cur sex dierum spatium mundum crea
uerit to.1.202.e
hominis creator est & redemptor, to.
1.204.d
formator per naturam, reformator
per gratiam to.1.103.h
cur hominem fecerit to.1.118.h
hominem perire noluit, tom.1.204.h.
206.b
cur sciens Adam peccatum, eum à
peccato non reuocauerit, to.1.205.g.h
hominem perfectum, ac fœx mentis

arbitrum condidit to.1.206.c
Deum, qui nescit, eius etiam vias igno
rat to.1.208.d
Deo quis totum didrachmum soluat,
to.1.213.a.b
& quæ sint ei perfoluenda, ibid.
cur mentiri non possit, to.1.220.d. to.
2.394.d.e
Deo illud tantum impossibile, quod
sue naturæ contrarium, to.1.220.d
neque inueniuntur, neque mutabiles,
to.1.221.b
& cur immutabiles sit, to.1.220.d. to.4.
37.b. 38.a
Deus nec pretio, nec muneribus fle
ditur to.1.220.f
in angustis & rebus aduersis nobis
semper adest to.1.224.g.h
eius viam sequenti multa pati necesse
est to.1.228.f.g
Dei opera cur postulent celeritatem,
to.1.229.c
ipse solus est sapiens, & auctor sapien
tiæ to.1.229.d. to.1.160.g
& est sapientia per naturam, non per
profectum to.1.47.c
non est maledicus, nec contumeliosus de
lectatur, to.1.238.g
Dei potius quam hominum potestati
committere nos debemus, to.1.239.d
quem nec insipientia, nec impruden
tia aculeare possumus, to.1.240.d.e
solus sine peccato est, to.1.308.g.h
& virtutum Deus est, non criminum,
to.1.242.a
Dei vnus tantum est filius, to.1.242.d
ad eius dexteram sedere homini mor
tali repugnat to.1.242.f
humanam carnem & animam assumens
quid fecerit, to.1.245.c.d
eius misericordia & misericordia quæ
sit to.1.247.d.e.g.h
Deus filius magna virtus est patris, to.
1.247.e
Dei patris & filij non diserepat opera
tio ibid.
non corporeis digitis, sed spiritus gra
tia & virtute celum fecit, to.1.247.f
eius misericordia eodē videretur, to.1.247.f
& quæ sit miserationum eius multitu
do, to.1.247.g.h
Dei patris & filij vnitas com. tobatu
to.1.248.c.f
ipse diuites & pauperes facit, to.1.265.g
innocentes non tradit in manus ini
micorum to.1.268.a
non nobilitati, sed virtuti dat præmiū,
to.1.268.a
deuotionis ac fidei studio, non sacri
ficiorum ambitione delectatur, tom.1.
268.h
internum affectum rimatur, tom.3.
87.b
nec obsequij speciem, sed puritatem
affectus querit, to.3.60.c
cui plus contulit, ab eo plus exigit, to.
1.269.a.b
in promissionibus suis fidelis est, to.3.
121.c
quas spiritus sancti pignore confirma
uit to.3.127.b
eius indignis seruat promissa, to.1.269.e
ipse promissione sua obligatur, tom.3.
123.d
& promissorum suorum obseruatione

iustus apparet to.3.123.d.g
operem & salutem assert, nec fœ pro
ductu to.1.270.e.f
castigat & diligit nos, to.2.113.b.c
& ideo castigat, vt recipiat, ibid.
peccatorum punit, cupiens conuertere,
to.2.135.f.g
omnia salua vult esse
mortem non fecit, nec lætatur in per
ditione viuorum to.2.315.g
non pro nihilo habuit gentes: & quod
filium suum pro omni gente obulerit
to.2.315.h
omnia cum iustitia condidit, tom.2.
316.a
omnes gentes in vnum corpus Eccle
siae congregauit to.2.316.b
quorum viua nonerit, to.2.317.b
quomodo dicatur nō nosse operarios
iniquitatis ibid.
Dei consilium hominibus non facile
manifestum to.3.8.h
quod non potest retractari, tom.3.
234.a
& cur non possit comprehendere, to.3.
150.e.f
quam difficilia sint eius secreta, to.3.
232.e.f
cuius consilia occulta nemo contem
nat to.3.47.e
filius eius mons magnus est, tom.2.
321.f
Deus lux est to.2.322.b.c
eum palam negare dementis est, to.2.
322.f
Ecclesiam synagogæ præferendo, pro
pheta vult est contumeliam, tom.2.
324.c
Deo nō solum subiecti esse debemus,
sed etiam illum obsecrare, to.2.325.e
etiam credendum & obtemperandum
est to.2.327.h
ipse nunquam suos deserit, to.2.332.a
nihilque sine iudicio agit, to.2.332.d
non vult nos sibi & alij seruire, tom.2.
336.e
quomodo prospexerit salutem hominū,
to.2.337.f.g
docet nos qua moderatione eius in
dignati leniatur to.2.338.g
quando vult cognoscere quid dicit, tom.2.
2338.h
cum irascitur in reum differt: cum mi
seretur, propestat vt absoluat, tom.2.
339.b.c
quomodo in remunerando nostram
præueniat precationem, to.2.339.b.c
irasci quomodo dicatur, cum sit passio
num immanis, to.2.339.e. to.3.119.a
sicut respicit bona iustorum, ita & pec
catorum occulta deprehendit, tom.2.
340.g
et si irascitur, ignoscit to.2.340.g
rursum & diligit opus suum quod fecit,
to.2.351.e. to.3.215.d
quomodo nos à perpetuo exilio libera
uerit to.2.351.b
& quomodo cognitus nobis, to.2.351.d
in corporeus ac simplex est & immor
talis to.2.358.g. to.3.165.h
quasi figulus fabricam humane carnis
est operatus to.2.364.f.g. to.3.144.b
quomodo solet filios degeneres ab
dicare, & quomodo nos suscepit, to.
2.364.g

Dei consueto to. 2. 366. g.
ipse non obliuiscitur, & quorum, &
quomodo dicatur oblitus, tomo 2.
365. a
emundat quos aspicit : & in Deum
proici, bonum esse to. 2. 365. a. b
in filio recte complacet, & quare, to.
2. 370. c
non est ei regnum commune cum cri-
mine to. 2. 370. d. e
Deus meus, quis dicat ibid.
Deus solus est, nihilque ei tam pro-
prium, quam semper esse, to. 2. 371. e. f.
to. 3. 103. a
& eius vtrum nomen, semper esse, to. 3.
10. c
quomodo nos ab assil gentibus libe-
ret to. 2. 371. g
eius laudes numquam pratermitten-
de to. 2. 172. a. b
quis à Deo repellatur, separatur ab il-
lo, & non cognoscatur, to. 2. 372. d
& quos ille non dignetur scire, to. 2.
372. d
& quando repellere videatur, to. 2. 372.
e. f.
non mouetur corporaliter ibid.
quare progrediatur egredi, aut desen-
dere, aut exurgere dicatur ibid.
Deus incus cili, & quis quasi ad Deum
intret to. 2. 372. g
quomodo in virtutibus Iudeorum est
progressus to. 2. 372. h
Dei digitus spiritus Dei est, to. 2. 372. h
377. h
qui e recognoscit, & quare auectetur, to.
2. 380. c
Deum quando faciem suam à nobis
auertere putamus to. 2. 381. b
vbi que cum sit & semper presens, quib-
us absente dicatur to. 3. 94. h. e
Dei omnia esse salutaria, tomo 2.
381. d
Dei manus & facies quid sit ibid.
quem corporaliter videre non possi-
mus, & in quo loco fide se homini
moulet ibid.
eumque videre non possumus, nisi
mundi operat transcendamus, tomo 3.
381. f
eius gloriam oculi corruptibiles ne-
queunt sustinere to. 3. 99. c
quare Adze ambulare visus esset, &
Stephano stare to. 2. 381. b
Dei aspectus nostra est salus, tomo 2.
384. d
vbi que magnus est & potens, tomo 2.
386. a
& solus merendus to. 3. 68. e
atque omnibus preferendus, tomo 3.
71. g
Deus cum quo esse dicatur, tomo 2.
387. a
de eius vultu venia procedit, tomo 2.
395. g
quoriam rogandus vt faciem suam à
peccatis nostris auertat ibid.
Deum faciem suam à nobis auertere,
quam gaude fit to. 2. 395. g. h
quomodo proiciat à facie sua, tomo 2.
395. g. h
Deo proximus lapsui non potest esse
vicinus to. 2. 400. e
semel locutus est, & quomodo locu-
tus to. 2. 402. b

in veteri testamento per os propheta-
rum locutus est to. 3. 76. h
volentes curat, & non adstringit inui-
tos to. 2. 403. a
humana curat, & respicit, tomo 2.
405. d
omnibus vult esse causa salutis, non
mortis to. 2. 406. b
& omnes vult bonos facere, tomo 3.
54. f
cuius voluntate nemo cadit, tomo 3.
68. h
Deum quis fugiat to. 2. 406. b
quomodo sedere, aut stare dicatur, to.
2. 410. h
in quibus vere laudetur, to. 2. 412. e. f
quos interdum derelinquat, tomo 2.
372. h
& quos plerumque, quos etiam peni-
tus to. 2. 415. a
Deo adherere bonum est, to. 2. 415.
a. b
qui ei adheret, nullam mutationem
rerum secularium peremiscit, to. 2.
416. c
Ipse nostrarum immemor est iniqui-
tatum, non autem suarum immemor
spontionum to. 2. 436. g
& fallere non potest ibid. h
quare velit obliuisci quæcumque mi-
nitatus est peccatoribus ibid.
in prosperis & in aduersis laudandus
& diligendus est, eique gratias sunt a-
gendæ to. 2. 313. b. 440. d. 454. h
Deo qui placere possit, & qui non, to. 2.
337. d. e. 443. a. b
& ei placere studendum est, tomo 3.
5. e
quid nos oportet facere vt eum vi-
deamus to. 2. 443. d
Dens semper est bonus to. 2. 450. b
& bonus absolute & vniuersæ, homo
ex parte to. 3. 88. h
quasi bonus nobis sit, tomo 2. 466.
d. e
& quare sit bonus omnibus, tomo 2.
402. g
quis eum bonum scire possit, tomo 2.
402. g
Deum solum bonum esse, non exclu-
dit Christum to. 3. 88. h. 89. a
Deus bonus, & iudex quoque, tomo 3.
89. b. c. d
ac bonitatis fons to. 3. 170. b
Deo quid sit proprium to. 2. 450. b
eius amata plus profunt to. 2. 450. c
Deo in seuire quanto quis magis de-
siderat, tanto magis in se excitat aduer-
sa to. 2. 450. d
Deus laboris est expers to. 2. 452. a
cum aliquid operatur, nec labore id
facit, eque arte to. 4. 71. h
vnum & simplex & in compositum
est, quidquid est to. 2. 519. d
imaginem suam vindicat, cum punit
hominem to. 2. 452. d
& iniquus non est cum punit, to. 3. 169.
f. g. h
quantum patiatur nos humilitate
frangi to. 2. 461. c
quomodo creatura omnis Deo fer-
uiat to. 3. 85. d
& quando ei seruient vniuersa, tomo 2.
465. f
quem ipse suum esse negat, to. 2. 465. b

& ab eo discere quis dicatur, to. 2.
418. a
quando à nobis abesse dicatur, tomo 5.
131. c. d
Deus etiam in ipsos proditores plus
to. 2. 474. c
prauitate morum à nobis relinquit
to. 2. 478. h
tempore suo nobis aduenit, to. 3. 483.
g. h
cito venit Iudeis, opportune genti-
bus ibid.
omnibus preest, & quibus sit pro-
plor to. 2. 469. g. h
Deus occultorum factorum arbiter
falli non potest to. 3. 110. a
vbi que presens est, to. 3. 86. a. b. 94. b
202. e
vbi que adest, omnia presens, omnia
videt, & nihil eum praterit, to. 2. 395.
a. 496. f. to. 4. 5. b. c
nihilque illi est obsecratum, tomo 2.
497. a
omnium noticiam in se habet, tomo 3.
52. h
nec quicquam eum latere potest, to. 3.
294. g. to. 3. 538. c
intimam hominum conscientiam
spectat & iudicat to. 1. 124. c
& eius est, cordis occulta cognoscere
to. 3. 36. h
internorum scrutator est, & ei omnia
sunt presentia to. 3. 320. f. to. 4. 59. c
solus omnium consilia to. 3. 150. e
cogitationum acribiter, & secretorum
reus est verax to. 2. 415. f. g
ac sententis & facti arbiter to. 3. 5.
e
eius cognoscit quæ cogitamus, quæ
nosmetipsi to. 3. 294. f
illumque nostrorum adum testem
habemus, quem iudicem sumus ha-
bituri ibid.
eius providentia & scientia etiam de
vilibus to. 3. 68. f. 112. d
Dei vocem populum vidisse, explica-
tur to. 3. 3. f
Deus pater in Christo quomodo vi-
deatur to. 3. 3. h. 4. a
Deum videre quid sit to. 3. 3. h. 4. a
In creaturis conspicitur to. 3. 4. a
voluntatis bonæ operator est, to. 3. 4. a
eius gratia peccata abluunt to. 3. 5. d
Dei & virginis vnus filius Christus, to.
3. 1. h
eius iudicia semper vera de vniuerso
iusque iustitia, non sic humana, to. 3. 5. e
& occultis sunt to. 4. 254. c
& vnde à nonnullis iniusta patentur
to. 4. 4. c. g
ex meritum ratione vnumquemque
iudicat to. 3. 5. f
iusti meritum ex quo metiatur ibid.
eius beneficia supra vocem nostrum
copiosa to. 3. 6. g
Deus natura inuisibilis, à quibus vult
videri to. 3. 6. c
an videatur, & quomodo, tomo 3. 6. c. &
seq.
In veteri testamento apparere pater,
an filius ibid.
& qua specie visus sit ibid.
Dens pater non us antiquis, sed filius
lacetat to. 3. 120. f
Deum nemo vidit vquamquam, locus lo-
annis explicatur to. 3. 6. c. d. 253. c. d

Dei visio nec in futuro saeculo o-mni-bus permittitur to. 3. 6. e
Deus ab omnib. est laudandus, to. 3. 6. h
cui det sua dona to. 3. 7. h
eius immensitas to. 3. 10. b. c
cui nihil est immensum to. 3. 14. 9. e
Deo plenus ad superiora tendit, t. 3. 11. a
eius indulgenti facilitas to. 3. 12. g
sententiam mutat si homo delictum e-mendat ibid.
eius clementia & benignitas quam la-te pateat to. 3. 13. c
que oblata reddit, insperata concedit to. 3. 12. g
& etiam quae non spondet, operatur to. 3. 4. 4. b
& plus tribuit quam rogatur, tota. 3. 10. 6. c
munera eius erga nos quam magna sint to. 3. 13. d
eius beneficia plus quam ipsum dili-gere, ablutunt est to. 3. 7. g
Deo secundum carnem nulla dignior generatio quam virginis to. 3. 11. d
eius cura in fide adfrimens to. 3. 14. g
diuersas naturas conuertere & com-mutare potest to. 3. 17. f
Dei & hominis non est comparatio, t. 3. 18. f
eius auxilium vbique necessarium, to. 3. 19. a. b
gloria eius in omnibus cur quærenda ibid. b. e
Mundum verbo, primos parentes ma-nibus suis formauit to. 3. 19. e
Deum solum haereticis dicunt, trinita-tem personarum negantes to. 3. 20. c
quis eum diligit to. 3. 17. f
& quomodo à nobis diligitur, tom. 3. 20. d
faber est mundi, & animarum, t. 3. 11. a. b
Deus Christi pater secundum natu-ram gratiam, & carnem to. 3. 12. e
Dei patris vox cur Christo baptizatio testimonium præbuerit to. 3. 27. 18.
non est auctor mali, sed permittit & ordinat to. 3. 65. h
auctor est mali pœnæ ex merito pecca-torum to. 3. 51. g
Deus vnus veteris & noui testamen-ti to. 3. 31. h
beneficia sua non desert dormienti-bus to. 3. 32. e
non est personarum acceptor to. 3. 32. e. f. 119. b. 143. b
humanæ voluntati vim non affert, to. 3. 46. d. e
eo imperante insensibilia sensum acci-piunt to. 3. 34. g
eui non credere nefas est to. 3. 35. a
ad largiendum sua bona prodigius, to. 3. 35. f
cui etiam nostra, quæ videntur, bona accepta ferenda ibid.
eius voluntas potestas est to. 3. 36. a
& inter eius præceptum & opus nihil medium tom. 3. 36. a
aliorum meritis & precibus aliis igno-scit to. 3. 36. f
Dei solius est peccata donare: sed etiam per homines to. 3. 36. g. h. 36. g
quem confiteri, gratia eius est maxima to. 3. 12. g
piis lacrymis cito efficitur to. 3. 44. d

iple morum sensus indecora aut ludi-cra non exigit to. 3. 47. h
Deo nihil est quod digne referre pos-simus, nisi amorem to. 3. 49. e
eius beneficiis par reddere nec maximi sancti potuerunt ibid.
Ipsæ prior neminem condemnant to. 3. 51. e
& neminem damnant antequam peccet to. 3. 142. g
& nullum coronat antequam vincat ibid.
eius misericordia ad exiguum fidem inclinatur to. 3. 52. g
Deum tangere possumus, sed non com-prehendere ibid.
Dei bonitas, qui ita studia exigit, vt vi-res ministret to. 3. 54. c
eius gratiam alimenti nomine nulli desit, sed nos gratiam non seruare, to. 3. 54. d. e. f
vnum effe Deum creatorem mundi infideli primo suadendum, mox cete-ra to. 3. 57. a
infirmitatem nostram vt sustentet, t. 3. 57. h
vocat & religiosos facit, quos digna-tur, & quos vult to. 3. 60. e
Dei munera multa gradibus perfectio-nis distincta to. 3. 65. e
capillos nostros Deum connumeratos habere, quomodo intelligendum, t. 3. 68. f
Dei voluntas, pro cognitione posita apud Martheum to. 3. 68. h
& quæ sit eius voluntas to. 121. 6. b
Dei offensus timenda, non diaboli po-terentia to. 3. 68. h
eius providentia declaratur ex Euan-gelio, ne ninium solliciti simus, to. 3. 70. a. b
Deum magistratus nomine intelligi, t. 3. 73. e
à quibus operibus cessauit, & à quibus non alienæ naturæ non est capax to. 3. 75. b
& eius natura simplex est & spiritalis to. 3. 77. d
neminem à regno excludit, sed omnes clementer inuitat to. 3. 78. b. e
eius misericordia peccata remittuntur to. 3. 78. c
Dei amor, parentum amor præfere-n-dus to. 3. 78. g
eius misericordia erga peccatores eu-angelicis parabolis demonstrata to. 3. 79. a
ipse est pater, qui filium perditum re-cipit to. 3. 79. a
eius sollicitudo in peccatore conuer-tendo ibid. a. b
quam sit ad parcendum propensus, to. 3. 79. d. 80. d
eius regno nulla ætas infirma, tom. 3. 79. e
Dei miseratio erga filium prodigum redentem to. 3. 80. g. & seq.
Deus pater misericors in sola Ecclesia inuenitur to. 3. 80. g
eius cibus & gaudium, salus peccato-rum to. 3. 81. b
Deum elegisse quæ non sunt, declara-tur to. 3. 81. b
Deo peccata ignoscanti quidam falsi iusti indignantur to. 3. 81. c. f

an omne matrimonium iungat to. 3. 82. f
non est auctor pugnæ & dissensionis ibid.
Dei iudicium de bonis operibus non esse præueniendum to. 3. 85. e
nullam rem filio abscondit to. 1. 85. f
placari potest, falli non potest tom. 3. 86. a
Deus iustus merita hominum differen-tit to. 3. 86. g
non habitat in abiectione corde, t. 3. 88. d
non in factis agnoscitur, sed in spiritibus, t. 3. 88. g
Deus gentibus ignotus, à Iudeis non receptus to. 3. 88. g. h
vnus est & trinus to. 1. 89. a
in animam illabitur, eique se infundit to. 3. 99. a. b
Deo similis homo, non equalis, & quo modo to. 3. 100. c. d
Deus imago Dei, vnus Deus to. 3. 89. c
perfecta imago Dei cur solus Christus ibid.
eius voluntas nostræ anteferenda, to. 3. 101. c
Dei honor sepe in eo opere elucet, vbi hominis affectus malus to. 3. 104. g
donum non probat quod parentem e-gestiat detrahatur to. 3. 89. h. 90. a
eisdona placent, non spolia & rapinae to. 3. 91. a
donorum suorum negotiationem & vfuram requirit to. 3. 91. g
Deo promittentes & vouentes quam obligati sint to. 3. 92. g
Deum vnum esse, vti vsque testamen-ti doctrina comprobatur to. 96. b. c
qui spiritui adorandus est, eique animo feruendum to. 3. 114. e. f
eius voluntatem cumagimus, omne ne-gotia proficiunt to. 3. 114. g
Dei pietas falli non potest to. 3. 115. c
eius iusticia quomodo in credente re-ueletur to. 3. 115. h
Deum negat veracem, qui Christa non eredit to. 3. 115. h
eius notitia manifesta est ex mundi fa-brica to. 3. 116. b. c
quem totius naturæ auctorem cognou-erunt philosophi to. 3. 116. c
sed ab his neglectus est to. 3. 116. c
eius cultum & honorem nulli creatu-ræ tribuendum, lex naturæ docet, to. 3. 116. c. f. 128. d
gloriam Dei imaginibus mortuorum quam stulte tribuerunt gentiles, to. 3. 116. g
ad malum agendum quomodo trahat to. 3. 117. a
Dei bonitas est, quod malos quæ vol-unt agere permittit to. 3. 117. a. b
& iurans peccata detestanda permittit to. 3. 117. c. f
Deum inculpabilem, & peccata non pun-ite putant peccatores, tom. 3. 117. f. 128. e
non est rerum humanarum incurio-lus, vt perdidit dicunt to. 3. 118. d
merita omnium nouit to. 3. 116. f
ex veritate iudicat, & vnicuique secundum merita bonorum & malorum reddit to. 3. 118. e. f. g
nullam malum impunitum relinquit tom.

tom. 3. 118. d
non solum opifex, sed gubernator est mundi
tom. 3. 118. d
Deus bonus bonum mundum fecit
ibid.
per ministerium creaturam vitam nostram conficiat
ibid.
De patientia erga peccatores, tom. 3. 118. a. f.
quæ modo ad correctionem est, modo ad vitionem maiorem, tom. 3. 118. g. h.
eius iudicium in futurum referatur, t. 3. 118. e.
ipse iniuriarum suarum est vindex, t. 3. 119. a
Deus creator naturæ lumine agnoscitur
tom. 3. 119. f.
quomodo inter gentes propter fideles blasphematur
tom. 3. 120. f. g.
Dei perfecta cognitio per fidem, tom. 3. 121. c.
propter aliquorum perfidiam non id eo credendum indignatur
tom. 3. 121. e
Deum veracem, & hominem mendacem esse, quomodo intelligendum, t. 3. 121. e. f. g.
quomodo dicatur vincere cum iudicatur
tom. 3. 121. i. f. & seq.
non iustificatur ex nostris iniuriis, t. 3. 121. h. 122. a.
& quomodo iustificari dicatur, tom. 3. 47. d.
non potest non amare quod se vitio, tom. 3. 122. a.
non impellit ad peccandum, tom. 3. 122. a. b.
eum non querentes vanitate querunt
tom. 3. 121. e
Dei misericordia tam Iudæis, quam Græcis indigeat
tom. 3. 121. h.
fautor est pietatis, vltor perfidie, tom. 3. 56. e.
Deo tamquam reos prosterni oportet, vt indulgentiam consequamur, tom. 3. 122. h.
eius diuinitas in veteri lege declarata, in noua item
tom. 3. 123. d.
Dei misericordia cur iustitia appeletur
tom. 3. 123. d.
confugientes ad se suscipit
ibid.
propitius nobis est per fidem Christi
tom. 3. 123. f.
antequam Christum mitteret, peccatores diu expectauit
ibid.
eius præscientia de Iudæorum impietate
tom. 3. 123. g.
Deus etiam gentium est
tom. 3. 124. a
& omnium patens
tom. 3. 124. e
eius decretum, vt lege cessante fides proficeret ad salutem
tom. 3. 124. g.
eius gratia vberius ad remittenda peccata
tom. 3. 124. h.
Dei potentiam agnouit & credidit Abraham
tom. 3. 126. b.
Deus, cui credidit Abraham, est Christus pater
ibid.
Deum vt colant, & recte viuant alios docere, legis naturæ est
tom. 3. 128. d.
eius contemptum peccato idololatriæ proprie attribuit
tom. 3. 128. e. f.
de eo plus sentire par est, quam humanam imbecillitas capiat
tom. 3. 126. e.
Deus non est intra, sed vltra rationes & leges mundi
tom. 3. 126. e.

cur quædam interdum faciat præter mundi leges
tom. 3. 126. d.
Dei donum præstantissimum adoptio in filios
tom. 3. 126. e. f.
eius dona ex dantis maiestate, non ex accipientis condicione
ibid.
filium suum pro peccatoribus occidi permittit
tom. 2. 127. f. & seq.
amicis & iustificatis quantum præstet, t. 3. 127. c. f. g. h.
eius providentia in reformatione generis humani in Adam lapsi, tom. 3. 128. a.
Deum verum coluerunt multi in lege naturæ
tom. 3. 128. i.
eius cognitio ante datam legem euasuerat in terra
tom. 3. 129. a.
Dei gratia magis abundauit quam delictum Adæ, tom. 3. 129. d. e. 130. a. b. c.
decretum eius de mittendo filio quare
tom. 3. 130. e.
Deum confiteri dominum, & actibus diaboli famulari, plurimum obest, t. 3. 131. h. 122. a.
Deo fructificare quid sit, tom. 3. 133. b.
eum peccata iudicaturum lex manifestauit
tom. 3. 134. c. d.
quo offenso, vltionem legis incurrit homines
tom. 3. 134. d.
providentiam ratam fecit mittendo filium
tom. 3. 134. g.
inuidiam diaboli vicit mittendo Salvatorem Christum
ibid. m.
eius providentia circa redemptionem hominis
tom. 3. 136. d.
Dei filij quales, tom. 3. 137. g. 138. e. 142. d.
qui eius filij coheredes sunt Christi, t. 3. 11. 8. h.
Dei heredem esse quid sit, tom. 3. 138. h.
ei nota est peccatio omnium spirituum
tom. 3. 140. d.
Dei filius recte dicitur primogenitus
tom. 3. 140. e.
non potest acculare quos iustificat
ibid.
creaturam condidit per Christum filium suum
tom. 3. 141. e.
Deus solus adorandus est, tom. 3. 142. a.
Deo patri non præiudicat adoratio Christi
ibid.
eius præscientia, tom. 3. 142. g. 143. a. c.
Deus iustus est, & nulli male vult, tom. 3. 144. a.
eius iudicium non est iniustum, & illud discernere periculum est, tom. 3. 143. a. b. c. d. e. f. g. h.
quod incomprehensibile est, tom. 3. 150. d.
ei responsio de in aduersis cum magna sit præsumptio
tom. 3. 144. b.
in eo est voluntas cum iustitia, tom. 3. 144. b.
inspicit corda petendum, tom. 3. 143. d.
eius patientia & longanimitas, tom. 3. 144. c. 160. e.
quomodo patientiam suam ostendit
tom. 3. 144. e.
quos vocauit, preparauit ad glo-

riam, tom. 3. 144. e.
eum cognoscere, est vera iustitia, tom. 3. 145. a.
quomodo dies est innocantibus iplum
tom. 3. 146. f.
Dei prædicatio per totum orbem, t. 3. 147. a.
non excludit quos præfciuit, t. 3. 147. f.
et displicet si quis in malis alienis exultat
tom. 3. 149. a.
quorum vocauerigentes ad salutem
tom. 3. 149. b. c.
eius bonitas & clementia erga gentiles
tom. 3. 149. c. 150. e.
& seueritas aduersus Iudæos incredulos
tom. 3. 149. d.
eius gratia semper abundat, tom. 3. 149. g.
iple nullus eget, qui omnium est creator
tom. 3. 150. e. 177. g.
eius scientia & sapientia
tom. 3. 150. d.
quare faciat omnia
tom. 3. 150. f.
auctor est legis naturalis
tom. 3. 151. a.
Deo viuere quid sit, & quid eidem uiuere
tom. 3. 153. a.
miseretur est nostri propter nimiam charitatem
tom. 3. 155. f.
ei nullus per eam placet aut displicet
tom. 3. 155. g.
Dei filij dicitur per gratiam Christi, t. 3. 157. a.
eius decretum de Iudæorum & gentium concordia
tom. 3. 157. d.
Deus pacis Christus est
tom. 3. 158. g.
vere est Deus pacis
tom. 3. 158. b.
& regnum eius est pax
tom. 3. 164. g.
Dei sapientia est Christus
tom. 3. 160. g.
eius beneficiorum memores esse debemus
tom. 3. 160. h.
donat nobis quod credimus, tom. 3. 161. h.
Dei gloriam homini tribuere est quasi idololatria
tom. 3. 162.
cur ei placuerit prædicationem ordinare, quæ mundo stultitia videretur, t. 3. 163. c.
eius sapientia abscondita est, quæ spiritus efficacia est credibilis
tom. 3. 164. h.
quomodo de ei adscribatur mors, tom. 3. 165. b.
per spiritum suum reuelauit credentibus mysterium incarnationis, ac Trinitatis
tom. 3. 165. d.
eius sensus quis sit
tom. 3. 166. b.
Deus spiritus est
tom. 3. 166. e.
& eum adorare in spiritu quid sit, tom. 3. 230. e.
quare adorandus in spiritu & veritate
tom. 3. 230. e.
& quomodo spiritualiter ei seruatur
ibid.
eius gloria, non hominis in predicatione ne querenda
tom. 3. 168. b.
Dei solius est occulta iudicare, tom. 3. 171. d.
præstabit immortalitatem corpori resuscitato
tom. 3. 172. g.
Deum clarificare & portare in corpore quid sit
tom. 3. 173. e.
in quibus habet
tom. 3. 304. d. e.
quomodo in nobis habitat, tom. 3. 167. e.
quem adiuuauit
tom. 3. 174. b.
adiuuat bonos conatus
tom. 3. 148. f.
non potest non esse dominus, tom. 3. 177. h.

aut euret de duobus, & ceteris animalibus to. 3. 17. h.
 qui eum tentare videatur to. 3. 18. c.
 promissit diligenterbus fere regna cæli: sita to. 3. 18. c.
 subueni in tentationibus to. 3. 18. d.
 206. c.
 quomodo adiuet hominem, si tantum permittit tentari quantum potest to. 3. 18. d. e.
 Deus cur dicitur caput Christi to. 3. 18. g.
 eius imago in homine quæ sit to. 3. 18. g. a.
 Dei gloria, & viri gloria differunt, ibid.
 gloria Dei nemini est tribuenda, to. 3. 18. g. d.
 quomodo dicitur gloriosus in omnibus fidelibus ibid.
 eius voluntas prouida & rationalis est to. 3. 18. g. f.
 pulchrum iudicat quod mundus despiciendum existimat to. 3. 18. g. a.
 quale corpus humanum composuerit to. 3. 18. g. b.
 Deo quis caret to. 3. 18. g. e.
 ei nihil est futurum to. 3. 19. f.
 Deo parti tradere regnum quid sit, to. 3. 19. e.
 tradens filio regnum non se illi subiecit ibid.
 & cur filio omnia subiecerit ibid.
 Deum esse omnia in omnibus quid sit to. 3. 19. d.
 Deo parti subicere se filium quid sit ibid.
 præsidia sua non negat in necessitate positis to. 3. 19. d. a. o. 1. b.
 quos ex tribulationibus eripiat to. 3. 19. d. b.
 obsecrandus est tentatione oriente, t. 3. 19. d. c.
 eique agendæ sunt gratiæ cum tentatio cessat ibid.
 quomodo signauit nos, dando spiritum suum nobis pignus to. 3. 19. d. a. b.
 Deum triumphare per Apostolos in Christo quid sit to. 3. 19. d. c.
 Dei prædicatione eorum paratur odor to. 3. 19. d. e.
 multo maius donum dedit fidelibus, quam olim iudeis to. 3. 19. d. f.
 Deo qualis gratia referenda sit ob tot beneficia in nos collata to. 3. 19. d. g.
 quantum concesserit fidelibus to. 3. 20. c.
 excæcat corda incredulorum in pernam ipsorum to. 3. 20. c. f.
 Deum qui cognoscit, cognoscit & opera eius to. 3. 20. c. h.
 Dei sedes cælum to. 3. 20. c. e.
 quare permiserit Apostolos tentari, t. 3. 20. d. g.
 quomodo eorum dantis elemosinam respiciat to. 3. 20. d. g.
 præstat vnicuique auxilium secundum suam bonam voluntatem to. 3. 21. o. b. e.
 bonis meritis prouidet dum permittit tentationibus bonos deprimi, to. 3. 21. d.
 Deus est nomen nature & potestatis to. 3. 22. b.
 benedicitur aliter quam homo, to. 3. 23. f.

Deum non diligit, qui fratrem non diligit to. 3. 23. b.
 eum comparatur Iphazæ to. 3. 23. b. a.
 non solum implet omnia, sed excedit ibid.
 temperatam habet iustitiam, to. 3. 24. o. h.
 quorsum permiserit Christum crucifigi to. 3. 24. g.
 filio quid concesserit to. 3. 24. g. d. e.
 eius virtus apparuit maxime in resurrectione to. 3. 25. a.
 neminem iudicat seruum, nisi peccatorem to. 3. 25. g. e.
 Deus pater cur præcipit dicitur immortalis & inuicibilis, t. 3. 27. o. b. 277. c. d.
 vult omnes homines saluos fieri, sita men ipsi etiam velint : & quomodo hoc intelligendum to. 3. 27. o. f. g. to. 4. 247. g. h. 254. c.
 Dei & Christi vna voluntas in saluandis hominibus to. 3. 27. o. g.
 Deo nihil perfectionis addi potest, to. 3. 33. g. to. 3. 28. o. a. b.
 eique ex carne nihil accessit, to. 4. 64. g. 76. e.
 ipse venit ad nos, cum nos ad ipsum ire non possemus to. 5. 44. f.
 in Dei iniuriam quidquid facere quam graue sit to. 2. 315. e.
 vbi eius iniuria est, vilis nostra reputanda to. 3. 88. d.
 Deo credendum est sine iuramento, t. 3. 29. b.
 cur iuret per se ipsum, to. 3. 29. b. b.
 299. a. c.
 Deo soli debetur sacrificium, to. 3. 302. d.
 & quale sacrificium requirit, to. 4. 135. d.
 Dei patris & filij differentia in quo consistat to. 3. 235. b.
 Deus omnia gubernat, eiusque virtute consistunt to. 4. 4. h. 5. a.
 curam mundi habet, atque omnia scit to. 4. 4. g. h. 5. b.
 eius prouidentia asseritur & comprobatur to. 4. 5. c. d.
 eius fauore vbique tutus quis esse potest, & eo offenso nullibi illatus manere to. 4. 9. d.
 Deum qualem arbitretur qui recte sapit to. 4. 41. d.
 deo quid fides ostendat to. 4. 41. d. & seq.
 vnus Deus est, non tres dii to. 4. 124. g.
 vnus in tribus, & tria vnus est Deus, t. 4. 43. d.
 quomodo vnus & trinus catholice credendus to. 4. 41. d.
 & quomodo vnus in trinitate à Seraphim ostensus to. 4. 67. b. c.
 spiritus & trinitas est to. 4. 43. a. b.
 in Dei natura nulla est dissensio, to. 4. 44. a. b.
 Deum vnum esse qui cuncta creatis, primum omnium est credendum, t. 4. 44. b. e.
 eius est non crepescit, sed semper idem esse to. 4. 44. f.
 Deum vnum qui ratione fides asserat to. 4. 54. c. d. g. h.
 quem iudicem esse futurum credere quantum profit to. 4. 10. e.

eius voluntatem facere, cibus est iuendus to. 4. 13. c.
 Dei & Domini nomen quare dicitur to. 4. 34. e.
 eius varia attributa to. 4. 35. a.
 Deus ex tempore non est, qui fecit tempora to. 4. 35. a.
 & ante eum nihil est to. 4. 38. a.
 numquam est sine sapientia to. 4. 38. a.
 nobis pater est per gratiam to. 4. 39. a.
 ei omnia præstata, etiam quæ futura to. 4. 39. d.
 diuesitatem non recipit, to. 4. 39. d. e.
 semper vbique est, & non transit de loco ad locum to. 4. 64. f.
 in eo non est ætas to. 4. 64. h.
 in Deo quis ordo non sit ponendus, t. 4. 91. b.
 in eo nullus est gradus to. 4. 91. b.
 eius neque dubitate est, neque filii, & quare to. 4. 96. d. & seq.
 Deum solum & creatorem recte dicimus, cum patrem & filium dicimus, t. 4. 86. h.
 hominibus secundum carnem copulatus est to. 4. 88. a.
 de loco non decedit, & quomodo in nos descendere dicitur to. 4. 90. a.
 secundum scripturæ consuetudinem dissimulat se nascere quoniam, to. 4. 96. f.
 Deum corporem esse vnde quidam putent to. 4. 113. f. g.
 quæ. 4. 101. membra corporea autem ibi vult, quomodo intelligendum, to. 4. 114. g.
 in eius præcepto operationis effectus est to. 4. 1. 8. e.
 Deus laudandus, non discutiendus, t. 4. 128. h.
 quid sit, & an aliquid comparetur, t. 4. 131. c. f.
 cur non semper omnes exaudiat, to. 4. 150. a. b.
 Deo sine Deo placere nullus potest, t. 4. 245. b.
 sine veri Dei cultu etiam quod virtus videatur esse, peccatum est ibid.
 Deo mendacium adscribere nefas est to. 4. 247. a.
 Deum verum eum non omnes agnoscunt to. 4. 250. e.
 auctor est bonorum, & virtutum omnium to. 4. 251. h.
 Et auctor bonorum quæ nos facimus to. 5. 10. g.
 quando nobis pater, & quando filius dicitur to. 5. 41. i.
 suorum non est in memoriam, ac nullus obliuiscitur to. 3. 206. c. to. 5. 11. b.
 Deo vero qui militat, quid impendat sibi to. 5. 95. a.
 Deus quid audiat to. 4. 49. c.
 potius vult diligi, quam timeri, to. 5. 144. f.
 omnia Deo plena esse, nec per fidem vltimum eum esse locum to. 5. 96. g.
 ei tunc famus subditi cum aduersis aliquibus vigemus to. 5. 114. f.
 quantum letetur de peccatore resipiente, & quantum doleat de non resipiente to. 5. 337. d. e.
 in eius peccatoris flagitia sit intentus, & quæ ducat in oblivione, t. 5. 337. e. f.
 quam sit ad nostris malis intendendum paratus to. 5. 263. f.

tristia erga nos arbitrio suo cōstituta referat, & quæ sint to. 267. g.
Dei filius est nunquam peccare, to. 5.
122. d. h.
quæ nobis compescit sint to. 4. 66. c.
pro hominibus omnia factus est, to. 4. 66. c. d.
solutus est sine processu, & quare, to. 4. 122. h.
ab impiis quantumvis sint eruditi, nō cognoscitur to. 5. 184. g. h.
& car non nisi à pijs cognoscitur, cum similitudine declaratur to. 5. 84. h. 185. a.
vitos pios ex nomine cognoscit, to. 5. 186. f.
cur permittat impios male agere, to. 5. 207. g.
in operibus sanctiorū verus effe. Deus agnoscitur to. 5. 190. c.
Dij paganorum terra sunt, to. 5. 181. e.
deos diuersos veteres & noni testamētū quidem heretici ponunt to. 5. 3. c. d.
deorum fida miracula trider, Christi vera excolle to. 5. 166. g.
dij qui dicuntur to. 5. 166. c.
deorum pluralitatem more gentili heretici quidam inducebant to. 5. 82. c.
dij Thare, Nachor, & Laban idololatram to. 5. 123. c. f.
deos plures facere gentilis est error, to. 4. 14. c.
dij gentium à suis ijs fratrī sunt, to. 4. 224. c.
dij gentium aras non esse instaurandas Valentinianus grammiscis rationibus persuadit An. b. olius, to. 5. 93. b. & seq.
Deitas patris & filij vna & eadem, to. 5. 128. a.
dextra nobilior eorumq; sortio, to. 5. 18. g. h.
dextra nostra & sinistra quomodo se habent veligentur & quid vtrique significet to. 5. 185. g. 19. a.
dextra patris est filius to. 4. 86. h.
dextra per auariciam contracta, per elemosinam extenditur & quomodo à Christo sanetur to. 5. 19. b. c.
ad dexteram Dei sedere soliti datum to. 4. 88. b. 89. a.
dextra Dei filius & Spiritus sanctus dicitur to. 4. 120. d. e. 126. a. b.
Dextro cherubim to. 5. 135. b.
diabolus aduersarius est noster, to. 5. 27. a. b.
per mentem in scripturis significatur to. 5. 85. b.
& ceti magni nomine to. 5. 31. f.
diabolus semen peccati est, to. 5. 18. e.
& semen eius à femine Christi diuersum est ibid.
diabolus per dicitur imitator gentiles cōgregauit to. 1. 43. c.
à principio in paradiso fuit, to. 1. 54. g. h.
figura eius est princeps Tyri, to. 1. 1. b. d.
eius malicia ad salutem prodest hominibus ibid.
quæ ob viri sancti virtutem, & patientiam clariorē reddidit, & militiam maxime exercuit to. 1. 54. g. h.
eo auctore necesse hominibus iulius

præparatur ibid. h.
diabolus nocens Iudæ, ceteros Apostolos coronauit to. 1. 55. a.
orationibus sanctorum expellitur, to. 1. 55. a.
iulius ecclesiam habitationem eripere nequit ibid.
desiderat victorios ab incolatu supernæ possessionis auerit ibid.
remandi licentiam, non subreuerdi copiam à Deo accepit to. 1. 55. a.
& quomodo tentandi hominis potestatem det illi Deus to. 2. 34. o. a.
non superat hominem, nisi hic sua ipsore labatur ibid.
eius astutia ad varia delectationum genera exquirenda to. 1. 62. c.
humano generi ob inuidiam inimicus est ibid.
& cur primo homini inuidit, ibid. d.
quibus rationibus & consediis existit aut se posse hominem primum decipere to. 1. 62. d.
& cur prius Eum adortus est, to. 1. 62. d.
quibus dolis eam deceperit, to. 1. 62. c. f. g.
quæ sapientie eius venena sint in mundum diffusa to. 1. 62. e.
eius sapientia immanissimis feris perfimilis to. 1. 66. c.
non semper ut apertus hostis aggreditur to. 1. 62. e.
quomodo aliquando venenem iniquitatis in animos nostrorum infundat ibid.
mulis variisque modis hominem tentat to. 1. 62. e. f.
quem tentat ut perdat to. 1. 114. c.
eius minister aud loquitur lingua, a. lund corde mœdatur ibid.
diaboli proprium est fallere, to. 1. 62. h.
eius fraudes & tentaciones cognoscenda, ut cauamur to. 1. 63. c.
tentaciones eius plenè mendacis, to. 1. 64. a.
diabolus idololatriæ est auctor & inuentor, & cur to. 1. 64. a. to. 3. 181. g. h.
eius ministri falsa rebus nomina imponunt, quorum decipiant to. 1. 63. h.
quibus rebus Christum tentare sit ausus to. 1. 69. g.
cur temporalia in tempestate habeat to. 1. 70. a.
voluntarium, & non inuitum ad se trahit sic cum to. 1. 152. h.
cur gloriam Christi videre non potuerit to. 1. 174. a.
an istis quod habuit, & in perpetuum à Deo est male dictus to. 1. 175. g.
hostis communis est omnium, & tamē homini subditus ibid. h.
hominem ledens, reliquias etiam omnia homini subiecta lacerat ibid. h.
non moratur sed à male impeterna condemnatus est ibid.
diabolus famulatur est animæ, to. 1. 278. c.
& famenator peccati to. 1. 280. f.
quomodo matutus est quod non accepit to. 2. 310. e.
eius arma quæ sint to. 2. 335. g.
non est fidelis veritatis assertor, to, 2. 304. c.

& quomodo tenet, & quomodo defendat to. 2. 340. c.
inimicus est sanctis, & defensor adhibetur to. 2. 340. f.
sacissimus text est to. 2. 376. b.
& malicia præfideat to. 2. 342. e.
quomodo vincatur to. 2. 347. f.
quos vellet obtereere to. 2. 361. e. f.
diabolus sonum querit, Christus infertium to. 2. 385. g.
quomodo insidiandi locus ei non concedatur to. 2. 382. h.
in quo habet gloriam to. 2. 414. c.
ipse inceptor est ad peccandum, & idē accusator ibid.
priores se discipulos erudit, to, 1. 433. c.
quos supplantare studeat to. 2. 443. d.
eius mos in congressu cum homine, ut eum facilius vincat to. 2. 443. e. f.
quibus nos liget nexibus to. 2. 443. e. f.
eius diaboli quæ sit to. 2. 474. c. d.
quantas nobis patet insidias to. 2. 481. f. g.
quomodo sit debellandus, to, 1. 493. h.
persequitur Christum in nobis, to. 1. 502. c. d.
in quibus clamauit to. 2. 515. e.
ad eius astutias superandas Christo duce opus erat to. 3. 18. d. & seq.
Liquei diaboli quam multi etiam in virtutis studio to. 3. 28. d.
& à quo, & qua ratione diripi, to, 3. 28. h. 29. a.
quibus collam nostrum inferere non debemus to. 2. 431. a. b.
eius malitia & insidie contra bonos & religiosos to. 2. 8. g. to. 5. 20. g.
diaboli studium separare bonos ab inuicem Ec. lesiaz to. 3. 28. h.
& animas de meritorum gradu precipitare to. 3. 40. a.
Christi corpore infirmo etiam præda obiecta captus est to. 3. 19. a.
& suis laqueis capus ibid.
ea ratione victus est, qua vincere pertenuit to. 5. 215. a.
ad meliora tendentibus maxime insidiatur to. 3. 29. e.
Christi fame laceratus est ad eum tendendum to. 3. 29. e.
eius præcipua tela tria to. 3. 29. f.
cognouit Deū venturum, sed non per hanc infirmam carnem to. 3. 29. e.
quam astute Christum tentauerit ibid.
eius arbitrio nihil sciendum, to. 3. 29. c. f. g.
infirmus est, nec deicit nisi volentem to. 3. 30. b.
scripturas citare non vt doceat, sed vt fallat to. 3. 30. b.
quomodo viciat r'um dignitatem potestatem habeat to. 3. 30. d.
resistente frequenter tentare non auset to. 3. 31. b.
astute quædam primus nuntiat, vt terrori & admirationi sit to. 3. 33. g.
eius natura non est mala, to, 3. 33. h.
vt mentem expugnet, prius carnem aggreditur to. 3. 34. a. b.
eius est Christi uentum in hunc mundum to. 3. 50. g.
cuo est

cur ei permiserit Deus, vt hominis saluti possit insidiari ibid.
in verandis peccatoribus Dei minister est ibid.
diabolus improbus magister fraudem veniens specie regit to. 3. 16. h
non potest lethaliter vulnerare dum gratiam seruamus to. 3. 64. e
sine Dei permissione nihil nocere potest to. 3. 63. h
eius potentia non timenda, sed Dei offensu to. 3. 68. h
peccatores tamquam macchia villi pretio addicit eod. 69. b
propter peccata hominum penam fulsinebit to. 3. 73. b. c
natura candidus, peccato denigratus est to. 3. 85. b
diabolus antichristus Hierusalem, id est animæ oppugnator to. 3. 97. f
qui ei tradatur to. 3. 117. a
ad peccatum explendum adiuvatur ibid.
rebus licitis illicite vt vnamur, studet, to. 3. 117. d
recti ordinis perturbator est ibid.
non audeat profiteri, Ego sum Deus, to. 3. 117. g
Christum tentans non est ausus dicere, Hæc omnia mea sunt ibid.
eius tyrannica præsumptio suis finibus coercetur ibid.
bis à Christo victus, quos tenebatur amiserit to. 3. 121. f
dum Christum tenet, omnes amiserit, to. 3. 123. f
ei magis quam Deo credidit Adam, to. 3. 128. f
cuiuslibet specie idolorum seruiebant homines to. 3. 128. f. 18. g
eius inuidia mors facta est to. 3. 128. h
quia inuidia lex vocat quæ profuturam erat, & eiusdem astutia miteretur Dei exinanita to. 3. 130. c
quomodo in carne crucifiguit, to. 3. 131. b
nostris armis non impugnat, tom. 3. 131. d. e
peccauit in Christo cum illum innocentem occidit to. 3. 133. a. b
diabolus est peccatum, to. 3. 133. b. 134. a. b. f. 137. a
& quare peccatum appellatur, tom. 3. 134. d
eius imp. alio omnis concupiscentia operata est in homine to. 3. 137. h. 134. a
cur homines subilicer post legem fecerint to. 3. 134. a
eius iracundia vnde contra hominem exarserit to. 3. 134. a. d. e
cur dicatur mortuus ante legem, to. 3. 134. b
non tentat eos, de quorum possessione non est securus ibid.
& contra bonos tantum pugnat, quia malos tenet captiuos to. 3. 139. o. a
vnde occasionem inuenit homines insediandi to. 3. 134. d
eius instinctu prohibita admittit homo ibid.
per bonum hominibus malum operatur to. 3. 134. e
nomine inimici intelligitur, tom. 3. 134. f
& vnde apparet inimicus to. 3. 134. f
inuenerit occasionem operandi homi-

nibus mortem per legem ibid.
mortem homini procurauit etiam ante legem, excepta prima causa Adæ ibid.
maiores pænas adiuuenit hominibus post legem apud inferos, vbi est mors secunda ibid.
eius inuidia quomodo à Deo reiecta, to. 3. 134. g
accedit ad carnem quasi ad suam legem to. 3. 135. c
per subiectam sibi carnem suggestiones malas ingerit animæ to. 3. 136. b
& per carnem fallit to. 3. 131. b
eius tentationibus fide armati repugnamus to. 3. 141. d
diabolus altutia, vt etiam electos possit seducere to. 3. 141. e
eius casus irreuocabilis to. 3. 148. e
& character eius est impoenitentia, to. 3. 213. b
eius figura est serpens to. 3. 181. a
diabolus loquitur in membris suis, to. 3. 214. d
ei nihil profuit diuina mysteria nouisse to. 3. 187. c
subtilis est in insidiis to. 3. 198. i
princeps dicitur potestatis, & cur vocetur spiritus aeris to. 3. 234. h. 235. a
cupit vt homines semper male cogitent to. 3. 240. h
eius mors que sit to. 3. 256. c
quomodo à Christo sit alligatus, to. 3. 231. c
cur detineat homines in rerum terrenarum meditatione, tom. 3. 236. f. 237. b. c
venis immiscet falsâ, vt decipiat, to. 3. 264. e
videtur est per id, per quod potestatem habebat to. 3. 291. f
cum alta sapientia apostatauit to. 3. 131. b
eius peccatum fuit superbia to. 4. 47. e
potestatem filij Dei agnouit to. 4. 70. e. f
de diuinitate Christi dubitauit, sed tandem agnouit to. 3. 9. b. c
quam tamen certo non cognouit, to. 3. 26. f
fortibus pusillus est to. 4. 110. c
occasione delicti imperium mortis in vniuersis peccatoribus est sortitus, to. 4. 143. c
nox ex omnium peccatorum to. 5. 1. g
diaboli malitia in scorpione adumbrata to. 5. 107. f. g
filios suos amat, vt perdat to. 5. 31. b
diuersis modis tentat to. 5. 101. c
quot artibus humanum genus peruertere conetur to. 5. 132. a
semper vigilat, vt perdat to. 5. 161. c
peccatores interficeret si Deus permittet to. 5. 208. a
diabolus septem capita habere describitur, & quid ea significant, to. 5. 214. c. d
Diaconi quales esse debeant, to. 3. 272. d. e
4. 19. b
euangelizare possunt, sed sine cathedra to. 3. 239. c
eorum ab Apostolis ordinatio, tom. 3. 61. c
diaconis Domini sanguinis dispensatio conuulsa est to. 4. 16. d
Dialectica diuinitis verborum fluit, to. 2. 318. a

quam vim habeat secundum philosophos to. 4. 162. a. b
dialectorum gloria quæ sit, to. 4. 143. g. h
Dianæ & Hippolyti fabula to. 4. 225. e. f
ei cur equi sacrificentur à gentilibus, to. 4. 225. f
Dibongad apicium tentationum significat to. 1. 231. f
Dicenda quomodo examinare debemus to. 2. 389. h
dicta sine factis plerumque nutant, to. 45. a
Didrachma à Christo solum, & in ore piscis inuentum, mystice exprimitur, to. 3. 33. b
Dies viginti quattuor horarum spatium Dei vti o & lege definitur, tom. 1. 7. h
à luce inchoat, in lucemque definit, to. 1. 8. a
& catus est ad operam to. 3. 215. d
dies duplici modo accipitur, to. 1. 89. b. 90. a
dies & nox sibi inuicem cedunt, to. 1. 24. e
dies aliquando vitium, & nox mulierem significat to. 1. 89. g
& aliquando dies vitam hanc, & nox mortem to. 5. 30. e
diem bonum quis habeat, & qui sint dies mali to. 2. 128. 3
dies hominis alius, & alius Christi, to. 2. 349. d
dies Domini magnus & præclarus quis sit to. 17. h. 26. e
& qua ratione magnus & illustris, to. 3. 68. f. g
dies Domini definitur est to. 3. 168. e
dies Domini cur dies resurrectionis Christi præ ceteris dicatur to. 2. 368. e
dies festus Domini quis sit to. 1. 26. a
dies quibus sit semper to. 2. 463. e. f
quem diem viderit Abraham ibid.
dies carnalis & spiritualis to. 3. 3. f
dies gratiam interdum significat, to. 3. 32. d
dies vnus totum tempus, & secula hoc to. 3. 80. b. c
dies mysticus, cuius horæ duodecim Christus & Apostoli to. 3. 80. c. d. e
dies peccati consensionis dicitur, to. 4. 193. c
dies ire cur dicatur, to. 3. 1. f. 8. f. g. to. 5. 215. b
dies iudicii mala dicitur to. 3. 28. h
& quare mala à Dauidæ appellatur, to. 2. 357. a
ad ipso iudice to. 2. 357. b
eadem acerbius nobis est, quam timeamus ibid. a
dies iudicii & mortis paratos nos debet inuenire to. 2. 406. d
diem iudicii quis expectet to. 3. 163. g
in die iudicii nihil erit occultum, to. 3. 168. e
dies iudicii cur ab Apostolo propefesse dicatur to. 3. 176. a
qui dies non veniet vsque dum impleatur omnis numerus iustorum, tom. 5. 202. h
dies duo generales sacre scripturæ, heu nimium, & hodie to. 1. 202. h
dies vite hominis cur breues & maligni to. 1. 262.

- propriet peccatorum breuiores quam uer-
tes: facti à Deo to. 2. 349. g
& cur palæstra appellentur, to. 2. 349. g
d e
dies immaculatorum cur nouerit
Deus to. 2. 38. f
dies & noctes sunt in hac vita, in æter-
na solides to. 2. 349. c
dies istius mundi quare mali, tom. 2.
357. b
dies in quibus Deus magna est opera-
tus to. 2. 368. e
dies antichristi erunt dies perditionis, to.
2. 368. h
dies cum diu i bibi, ubi antichristus ibid.
dies vite æternæ sunt & permanent,
non prætereunt to. 4. 28. e f
dilectio ludæorum to. 2. 347. e
dilectum non est de promissis Dei
si adhuc tardat to. 2. 356. g
digna uocem possit ordinari preteritu-
rum, neque episcopum, Conuileum
Nicænum decreuit to. 2. 521. c
dignus uel cur appellentur Spiritus san-
ctus, tom. 2. 378. h tom. 4. 119. h 20.
a b
digito scribere Christum in terra quid si-
gnificet to. 4. 120. b, c
dignitas contemptibilis est: si non ha-
beret subiecto to. 3. 185. a
eam per se id sit pensus est maius,
quam non hab. si to. 3. 192. a
dignitas A. o. l. iorum to. 3. 99. b
dignitas o. iuniorum ordinationum & in
episcopio to. 3. 162. f
dignitas episcopalis signa, tom. 3.
27. f
dignitas ecclesiastica quomodo con-
ferri debeat to. 3. 175. g
dignitatem administrationis quam per-
culosa to. 3. 175. g
digni & indigni operibus efficiuntur, to. 3.
179. g
dilectio timorem excludit, tom. 3. 37.
b
dilectio inimicorum rationibus & ex-
emplis suadet to. 3. 42. g & seq.
dilectio Ecclesie: fixa erga Christum, Petri,
Pauli, & dilectione maior, tom. 3. 48.
h 49. a
dilectio erga Deum ex gratiæ munere
to. 3. 49. d
dilectio Deo reddenda, cui alia digni
reddere non possumus ibid.
dilectio firmi Christiani nullis vincen-
torum tormentis to. 3. 141. b
dilectio Pauli erga ludæorum genus, to.
3. 141. f
dilectio inter Christianos, qui fratres
appellantur, qualis to. 3. 153. p
dilectio proximi to. 3. 153. l
facit pro omnibus mandatis, to. 3.
153. g
perficit legem est ibid.
dilectio iniquitatis iniquitas est ibid.
dilectio inimicorum to. 3. 153. h 154.
dilectionis Deus est Christus, tom. 3.
218. g
dilectio Christi super scientiam homi-
num to. 3. 238. b
diligentia ianua est veritatis to. 3. 2
in sacrarum literarum studio neces-
saria ibid.
in diuinis mandatis exequendis adhi-
benda to. 3. 63. c a
- augere quis uel dicatur to. 2. 466. g
diligere amplius est quam custodire, to.
2. 502. h
diligere & amare uerborum vis in re-
sponsione Petri consideratur, tom. 3.
159. d e
diligere aliquid bene, & aliquid bene
obedisse, in nobis est to. 2. 470. a
quid diligere quomodo faciat Imperator.
& quomodo qui timet to. 2. 466. g
diligere Christum quid sit to. 3. 151. b
diligere inimicum quid sit to. 3. 154. a
diligere quos magis debeamus, to. 4.
3. b c
diligere à pleribus bonum de nobis est
testimonium to. 4. 23. g
diligendi vim non minorem h. be-
gratia quam natura to. 4. 3. b
diluclio, cum surgimus, quid nobis faci-
tandum to. 2. 537. d e
diluuium Noe tempore montes abscoun-
dit to. 2. 14. g
iniquitatibus hominum est adscriben-
dum to. 2. 84. f 89. a
eius causæ est corruptela to. 1. 87. l
eius quadragesima diebus extiterit, to. 1.
90. a
typus fuit purgationis animæ nostræ
to. 1. 90. e
& figura baptismi, to. 3. 103. a & seq.
to. 4. 162. g 169. c
cur uerbo fuerit tempore, tom. 1. 90.
g
& cur sexcentesimo Noe anno, tom. 1.
90. h 91. a
eodem mense, eodemque die capiti
imminui, quo capiti erupere, tom. 1.
91. b c
v. gesimo septimo die mensis Aprilis
cepit to. 1. 93. c
quo anno à mundi creatione cepit, to.
1. 95. a l
cui à Deo iteratum non fuit, tom. 1. 95.
ab
diluuium Noe baptismus quidam fuit
to. 5. 21. f
diluuium, in mundi sanguine inquinat
ablutio to. 3. 100. c
diluuium mentis ac sensus describitur
to. 1. 91. b c
Diodorus in quo putauerit esse beatitu-
dinem to. 4. 21. b
Diogenes Laertij loci, tom. 1. 255. g. tom.
3. 42. h. tom. 4. 4. h. 161. e. tom. 5. 1. 8.
b c
Dionysius Areopagita to. 3. 57. e
Dionysij episcopi uirtutes & merita, to.
3. 121. f g
& quanta pro fide suscepit ibid.
in exilio mortuus propiis martyri-
bus uisulo orauit to. 5. 121. g h
Dionysius Irenæus in amicitiam ad-
fiscere uoluit duos Pythagoreos, quos
morte damnauerat to. 4. 38. e
idem Iouis simulachrum, & aliorum
deorum spoliatur to. 4. 24. e f
to. 4. 25. c
Ingenitum non habet gaudium, tom. 3.
155. g
dilectatio quare, & ubi uisanda, to. 3.
155. h
& qualis esse debeat to. 4. 8. g h
discere præ ceteris nihil magis debemus
quam tacere, ut possimus loqui, to. 4. 1. c
discendum est quod docemus: & dum
- docemus, discimus to. 4. 1. c
discipulus, de qua Apostolus, explicatur, to.
3. 97. e
discipuli, si quid faciat to. 2. 368. h
discipulina occultorum quantitas sit, to. 2.
382. a
disciplina magis quam ætas moribus
affert emendationem to. 1. 121. g
eius multiplex diuisio to. 2. 449. f
disciplina buse scientia molesta est, to. 2.
449. g
constituta est insolentia to. 2. 108. a
disciplinæ modus inter. Austeritatem &
indulgentiam to. 3. 8. c
disciplina Dominica humilitati studen-
dum tradit to. 3. 151. b
disciplina Christiana ab initio est, to. 3.
164. a
& eius summa in quo sit, tom. 3. 181. h.
273. f
disciplina ab hominibus immanis uer-
borum quæritur compulsionem, to. 3.
162. g
discipuli tempore passionis & resurrectio-
nis Christi quid facerent to. 3. 38. a
discipulos septuaginta cur binos Do-
minus miserit to. 3. 61. g h
discipulorum. Christi diuicia aut pro-
prietiores to. 3. 62. f
discipuli duo euntes in Emmaus qui
to. 3. 172. a
discipuli de resurrectione Domini du-
bitantes, non tantum Petrus & Ioan-
nes to. 3. 111. e
discipulorum perfectio gaudium est
& corona magistris to. 3. 162. d
& eorum ab eorum magistri sit detri-
mentum to. 4. 16. c
discipulorum certaminibus illustrat
& prestantes uiri magis quam suis uo-
cunt ibid.
discipuli antichristi laudatores emul-
victorum to. 3. 17. b
fidem tantis assimilantur to. 3. 224. d
discordia ex otio est iniustitia, to. 3. 353. j
discordia uitanda est to. 3. 23. b
eius fibra quotum statim amputanda
to. 1. 104. 105. a
ei nec ampla facta esse possunt, tom. 1.
122. g h
siccum bibere, & recumbere differunt, to.
55. b c
disparis fide & deuotione charitatem
communem habere non possunt, to. 3.
114. e
dispensatio predicationis cur olim con-
cessa sit iis tantum qui ex Hebrais
ad fidem conuersi essent to. 3. 224. a
dispensatio fidelis to. 3. 168. b
dispensatores Dei sacerdotes sunt, to. 3.
76. b
dispensatores diuini uerbi ad que te-
neantur to. 4. 179. a
disputationes hæreticorum ueritate dili-
genter euadende to. 3. 62. b c
diffinitio & pugna non est à Deo, to. 3. 82. f
diffinitio fratrum inimica est dilectio-
nis to. 3. 151. b
diffinitio uiri & mulieris generat inter-
dum fornicationem to. 3. 73. g
ubi est diffinitio, nihil est ædum, to. 3.
181. e
diffinitiens in aliquo à ueritate catho-
lica alienus est numero fidelium, to. 3.
151. c

- diffimilitudinis vocem in filio Dei horent catholici to. 4. 6. b.
 dissolutio corporis non affert iustitiam iustis to. 3. 13. e.
 distinctio qualis in Trinitate, tom. 4. 30. c. f.
 distractio animi & affectus ex variis studiis & curis to. 3. 6. c.
 diuersitas plures facit to. 4. 5. b.
 diuersum & contrarium quomodo differant to. 4. 39. c.
 diues improbus & auarus quam delectabilis to. 1. 31. f.
 quis vere sit diues, tom. 1. 22. b. to. 4. 20. g. to. 5. 123. a. b. 125. c. 126. a.
 diues est qui iustus est to. 3. 10. 8. b.
 diues augustinus ex abundantia, tom. 3. 43. g.
 omnia se pecunia vincere posse attribuitur to. 1. 69. c.
 diues mortuus nihil habet, tom. 1. 175. e.
 diuitem cur diuitem interdum vocent, to. 1. 264. f.
 eius natura describitur, tom. 1. 264. f. 266. b.
 diues sua destruit dum nescit æterna, to. 2. 61. b.
 diues qui probari & commendari possit, raro inuenitur to. 1. 167. d.
 diues dei diues est Deo to. 1. 167. h.
 diuitie in Domino nullas est diuitio, to. 2. 325. a.
 & quis diues sit ante Deum, to. 5. 125. c. f.
 diues naturam non recognoscit, to. 2. 277. h.
 humilitatem supplicationis non miseretur ibid.
 nec precibus, nec lacrymis, nec euilibus mouetur to. 2. 277. h.
 diuitiarum quod non habet, permittit ligatur to. 2. 277. h.
 de quo lucrum querat to. 2. 28. a. d.
 diues arogans & superbus post se relictis sermones Dei to. 2. 284. g.
 diues in seculo sicut cedrus in montibus altissimis to. 2. 335. c. f.
 plura habet vendit diabolo tenuis possidet to. 3. 31. d.
 diuitis epulonis, & Lazari pauperis dispar exitus to. 2. 41. d.
 diues epulo qui habuit consolationem in seculo æternam amittit to. 2. 41. c.
 diuitis epulonis parabola, potius huiusmodi tractatur to. 3. 83. c. & f. g.
 diues epulo & pauper Lazari, misit hæreticus & catholicus, to. 3. 83. f. g.
 diuitis filium non adit Christus, seruum adit, & cur to. 3. 44. a.
 diues auarus criminiosus, to. 3. 10. 3. 42. a.
 & pauper est, ac totius hominigenus, to. 3. 42. f.
 diuitem alius esse, quam sibi, præstatius to. 4. 22. a.
 diuitis auaritia & infelicitas, tom. 3. 43. g.
 diues recordari debet, quam sit de bonis a Deo susceptis rationem redditurus to. 3. 44. a. b.
 ad opera misericordie adimplenda persuadetur to. 3. 44. c. d.
 longas tibi promittens annos inuicti-
 cordie opeta differt to. 3. 45. e.
 quomodo te de celo comparetur to. 3. 46. d. e.
 eius exultatio resaturatur to. 3. 45. f. g.
 diues quis sit in Ecclesia to. 3. 112. b.
 diues non est qui aliquo indiget, to. 3. 110. a.
 diues fuit filius to. 3. 116. a. b.
 diuites non abiuuant, quia multis indigent to. 1. 49. b.
 & qui sint diuites egentes, to. 2. 67. h. 268. a.
 à pauperibus vulum auertunt, tom. 2. 277. h.
 & ad pauperes opprimendos proni sunt to. 1. 262. c. d. e.
 diuitum cupiditas insatiabilis, tom. 1. 135. a.
 diuites admodum non sunt to. 3. 49. b. c.
 & eorum insanie cupiditates, reuerentia duntur to. 1. 262. c. d. 263. g. h.
 quia ratione pauperes dicantur, to. 1. 262. g. 263. c.
 diuitum horrea iniquitatis sunt receptacula, non pietatis subsidia, tom. 1. 265. b.
 eorum ieiunia redarguuntur, to. 1. 266. b. c.
 cur miseram seruitutem seruiant, to. 1. 267. h.
 diuites custodes & ministri suarum sunt facultatum, non domini, to. 1. 167. g. to. 5. 44. a. b.
 diuitibus quid magis resonet, & quid ipsi audire non possint, tom. 2. 44. g. h.
 diuites multi quid putent, tom. 2. 464. g. h.
 de elemosinis superbiere non debent to. 4. 238. g.
 eorum mores & superbia, tom. 3. 83. f. g.
 diuitum caduere grauius facit quam pauperum to. 1. 48. h.
 diuites in misericordes, tom. 03. 90. c. d.
 diuitum hospitium non eligit Christus, sed pauperum to. 3. 99. h.
 diuites mylice appellantur ludorum populus, hæretici & philosophi to. 1. 42. b.
 diuitum inceptatio to. 4. 6. b. c.
 licet quis, Achab, an Naburthe, to. 5. 116. a. b.
 diuitis nihil sapientis affectus, nihilque insipientis gentius to. 5. 126. c.
 diuidere hæreticorum est, tom, 3. 4. g. h.
 diuidete Christum quid sit, tom, 3. 162. c.
 diuidui & indiuidui ratio, tom, 3. 106. d.
 diuina humana consuetudine æstimans errat to. 3. 10. a.
 diuinitas humana & fragilia non sunt comparanda to. 3. 11. a. to. 4. 76. c.
 diuina humanitas præferenda sunt, to. 3. 61. c. 63. d. 71. g.
 diuinitas in Christo à passione immunis to. 3. 49. h. 50. a. 71. c. 101. d. 105. c. d.
 quæ morti non potuit esse subiecta, to. 2. 309. d. to. 3. 106. g. to. 4. 47. b.
 & quomodo in morte Christi se habuerit to. 3. 106. g. to. 4. 47. b.
 diuitias Christi copiose adstruitur, to. 3. 10. a. b. c. d.
 diuitias vna trium personarum, to. 3. 10. a. b. 3. 1. c.
 diuitias patris & filij in nullo differunt, tom. 3. 19. c. 20. d. e. tom. 4. 66. a. 69. f.
 eius æqualitas copiose probatur, to. 3. 10. c. f. & l. c.
 & qualis sit inter patrem & filium diuinitatis vnitas to. 4. 77. f. g.
 diuinitatis substantia non videtur, to. 3. 20. d.
 diuinitatis vnitas velut corpus indiuiduum & regnum to. 3. 66. e.
 diuinitas in Christo delectationem non influebat, ut pateretur, tom. 3. 101. a. b.
 à Christi corpore mortuo non recessit to. 3. 107. h.
 diuinitas vnus non sunt quæ diuisi querendi to. 3. 96. a.
 laudibus nostris non augetur, tom, 4. 53.
 diuinitati nulla accessio aut diminutio facta ex illius præcarie, tom. 4. 64. g. 76. e.
 diuinitas in Christo crucifixæ non esset, sed caro to. 4. 64. d.
 nec tui baræ in Christo, sed humanitas, & quomodo to. 4. 8. d.
 diuinitatis & carnis in Christo diuinitas to. 4. 45. c. f.
 diuinitas gradum nescit, nec loco & tempore circumscriptur, tom, 4. 67. b.
 finalitatem non recipit, tom, 4. 76. c. d.
 nulla temporum momenta præscripta habet to. 4. 87. b.
 diuinitatem patris & filij quomodo separant hæretici to. 4. 83. g.
 diuinitas & carnis non sunt separabiles confortia to. 1. 6. c.
 diuitia non permanent to. 1. 4. h.
 diuitio inter fratres & agnatos quæ sitatione scienda to. 4. 105. a.
 diuitio filiaris, ubi virtus consistat, to. 3. 72. c. f.
 diuitio parentum & filiorum, de animæ & peccatis a iustice explicatur, to. 3. 71. f.
 diuitiæ multas excitant tentationes, to. 1. 49. b. c.
 diuitiæ autem exhibent ad culpam his qui eis vti nesciunt, tom, 2. 310. c.
 in diuitiis frequentior tentationis illi ecclesia to. 4. 126. d.
 quæ multa habent victorum lenocinia to. 3. 42. a.
 & nutrimenta sunt victorum, tom, 3. 213. d.
 auaro nec bonæ sunt, nec fructuosæ, to. 1. 8. h.
 eorum abundantia non continetur hominum vicia, sed virtute accide, to. 1. 70. f.
 multos reddidere superbos, tom, 1. 101. e.
 diuitiæ dicuntur, quod diuidant mentem to. 1. 127. d.
 inuisus nihil profunt, tom, 1. 264. c.
 si pauperibus distribuantur, debitorum nobis

nobis efficiunt Deum ; tomo 1. 164.
d.e
ubi sunt recondendæ ; tomo 1. 164.
d.e
diuitias quinescit pauperibus dispen-
sare, is feruus non dominus suus : om est
facultatum to. 2. 168. c. d.
quare dicantur ab Ecclesiis malos
linguor : & quod distendant, & non
expleant to. 2. 112. d.
diuitiæ peccatoris quare fugiendæ, to.
2. 327. a
tamquam fœnum arefciunt, to. 2. 324.
f. g
diuitiæ nou accusantur, sed diuitiæ pec-
catorum, & quare to. 2. 327. h. 328. a
eas contemnendæ esse pulchre admo-
nemur to. 2. 35. o. to. 4. 25. e
diuitiæ terrene negligendæ, to. 2. 381.
f. g
quare citius abire, quam uenerint, to. 2.
392. b
diuitiarum abundantiam cur Deus
contulerit peccatoribus, tomo 2. 404.
g
eas contemnere magnum, sed raram
est to. 2. 442. d
& quam sit admirandus qui eas contem-
nit to. 4. 14. f. 15. d. 25. e
diuitiæ graue tentamentum, & etiam
pauperias to. 2. 445. c. d.
laqueus sunt diaboli to. 2. 474. b. c
earum laqueus ludam strangulauit, to.
2. 474. c
diuitiæ sunt incertæ to. 5. 48. e
ac teræ huius furibus & tinea obno-
xiæ to. 2. 517. g
eædem capillis comparantur, tomo 5.
107. e
eærum superflua parum profint in hac
uita to. 5. 110. e
onei magis sunt cum habentur,
quam dispensio cum erogantur, to. 4.
3. e
quas Dominus non uult simul effundi,
sed dispensari to. 4. 12. c
diuitias quæ mala sequantur, to. 4. 11. c.
d. 18. h. 19. a
diuitiarum congregandarum studium
reprehenditur to. 4. 69. g. h
alienæ nobis sunt, & præter naturam
to. 3. 82. b
non vt propriæ à Deo datæ, sed ad com-
munem vsum to. 3. 82. b
diuitiæ largiendæ sunt, vt Christum lu-
cremur ibid.
diuitiæ non sunt vituperabiles, tomo 5.
223. c
nec omnes criminose to. 3. 83. f
non natura sua malæ, sed ex malo usu
to. 3. 91. a
bonæ & laudabiles sunt ; si quis eis uti
sciat to. 3. 42. a
adiumenta sunt virtutis, & quibus
ibid.
veræ diuitiæ quæ sint to. 1. 70. f
& multa de illis to. 5. 125. e
angelorum diuitiæ quæ sint, tomo 2.
517. g
diuitiæ spirituales non secus ac carna-
les distribuendæ to. 3. 91. g
discipulorum Christi diuitiæ auro præ-
tiosiores to. 3. 62. f
diuitiarum gloriæ quæ sint, tomo 3.
144. c

quare dentur homini to. 3. 224. d. e.
eas habens Cæsar est obnoxius, to. 3.
95. e
diuitiæ misericordiz Dei quæ sint, to. 3.
235. d
& quæ sint diuitiæ superabundantes
to. 3. 235. e. f
diuitiæ cœlestes acquirunt penuria to-
lerata to. 4. 29. h. 30. a
diuitiæ pariunt negligentiam salutis, to.
3. 264. e
ei quæ studendum non est, tomo 3. 276.
g. h
diuitiæ spinæ sunt to. 3. 298. c
quæ impedimento sunt beatitudinis, to.
4. 22. b
eas magnificari ab hominibus vetus est
vicius to. 4. 29. h. 30. a
cupiditas earum quam sit noxia, to. 4.
30. a. b
diuitiæ onei sunt illis vt nesciant, to.
5. 107. e
in earum abundantia continenter vi-
uere laudabile est to. 4. 12. d. e
in iis uic ad iumenta nascendi, nec im-
pedimenta insunt moriendi, tomo 5.
110. e
diuitiæ hie relinquuntur, sola nos com-
mitabitur fides to. 5. 123. a
in quo sita sit earum pulchritudo, to. 5.
111. d
& de earum vanitate to. 5. 122. h. 123. a
diuorum diuina lex prohibet, to. 3. 82. h.
& seq.
diuorum facere eleganter dissuadet
to. 3. 82. g. h
eius materia ad fidei coniugium appli-
catur to. 3. 82. b
docere alios vt recte uiuant, & Deum co-
lant, legis naturæ est to. 3. 128. d
docere nemo potest nisi intelligatur, to.
3. 188. c
doceri nemo est qui nou egeat dum
uiuit, quantumlibet profecerit, tomo 4.
1. c
ad docendum non omnis idoneus, to.
4. 146. f
docendi officium effugere non potest
sacerdos to. 4. 1. a. b
docendi studio dum vacamus, disci-
mus to. 4. 1. c
docendi qualitas to. 4. 22. b
docilis quis sit ibid.
doctor bonus quis to. 2. 396. g
doctoris voce, verbum in hominibus
consecratur to. 3. 17. d
ei ratio & scientia necessaria est, to. 3.
40. e
doctor & minister in Ecclesia mutuis
officiis se adiuuant to. 3. 65. e
eius officium to. 3. 15. e. f
magna cura eligendus est to. 3. 279. e
doctor bonus permanebit incorrupti-
bilis velut aurum : & boni doctoris mer-
ces, & mali pœna to. 3. 167. d
doctores in Ecclesia qui sint, tomo 3. 186.
e. f
doctores & docentes quidam differre
dixit to. 2. 467. g. h
doctores orthodoxi nou secundum
attem, sed secundum gratiam scripse-
runt to. 5. 98. h
doctorum & selectorum est diuina sci-
re, non populi to. 3. 55. h
eis non est dissimulandum in arguen-

do to. 3. 170. f
doctores Ecclesiæ in septem gradibus
disti to. 5. 206. e. d. e
doctores errorum in impletis alios
omnes excellunt to. 3. 216. b
doctrina cœlestis quid possit to. 3. 296. g
doctrina nos ad iustitiam perducere
potest to. 1. 152. g
eius studium omnes animorum pas-
siones mitigare potest to. 2. 20. d. e
doctrina moralis humani est, tomo 2. 412.
c
sine vita bona integritate non habet
to. 2. 411. f. g
qualis sit sue vitæ innocentia : & quo-
modo doctrina mercedem non possit
habere to. 2. 412. g
doctrina vitæ immaculatæ quid præ-
stet to. 2. 467. h. 468. a
doctrina Ecclesiæ, fermentum spirita-
le to. 3. 76. h
eam alius non distribuens culpæ reus
est to. 1. 91. g
doctrina sana & falsa pecunie ratione
distinguenta to. 3. 93. d. e. f
doctrina euangelica tutius traditur ver-
bo quam scripto to. 3. 115. a. b
qui eam tradit, acquirat, tomo 3. 115.
c
doctrina Christi semen est, tomo 3.
144. h
eam confingere ad decipiendum, tur-
pe est to. 3. 200. d
doctrina Dominica cum sit bona, &
salutaris, non debet per rem friuolam
blasphemari : & quando blasphemetur
to. 3. 15. e. f
doctrina pseudoapostolorum, & eius
diuersitas to. 3. 161. c. 162. b. c
doctrinæ Christianæ veritas seipsum
commendat to. 3. 162. g
doctrina mundana quare destruitur :
& Christiana quomodo comproberetur
to. 3. 164. a. 193. c. 215. c
doctrina bona quibus significetur, to. 3.
167. b. c
doctrina mala peribit, tomo 3. 167.
a. d
eadem eia est ignis to. 3. 167. a. d
& quibus significetur : & quod in igne
omnibus apparebit, tomo 3. 167.
c
doctrina humana fermentum est, to. 3.
170. g
doctrina Christi dicitur conspersio no-
na to. 3. 170. g
doctrina Pauli eadem omnibus eccle-
siis to. 3. 175. a
& ex Deo erat to. 3. 190. a
doctrina Christi non potest esse diuer-
sa to. 3. 264. a
doctrina hereticorum pessifera & dia-
bolica to. 3. 273. h
doctrina Dei salutaris : quæ ornatur fi-
de & operibus to. 3. 284. e. g
doctrina Christi alia ex Deo, alia ex ho-
mine to. 4. 65. f
doctrinam factum præcedit : & bene-
facere prima doctrina est, tomo 5.
76. e
ex verbis ornatur, non ex verbis, to. 5.
260. c
doctrina gentium mortem magis in-
fert quam vitam to. 5. 201. f
doctrina & exemplis bonorum multi

- saluati sunt tom. 5. 106. d. e
 doctrina hæreticorum per doctrinam
 Partum euangelii tom. 5. 107. f
 doctrina poetarum & philosophorum
 mendacis plena to. 5. 110. b. 323. g
 doctrina antichristi per omnes gentes
 spargetur to. 5. 132. b. c
 doctrinarum discretio necessaria ha-
 benda to. 5. 136. h
 Dodonæ arbores tom. 5. 97. d
 eas gentium populus adoratis, tom. 5.
 99. a
 Doech Idumzus typus Iudæ proditoris
 to. 3. 39. d
 idem malitiz vino ebrius Achimelec
 sacerdoti necem intulit t. 4. 37. g h
 dogmata Iudeorum corporalia & laxa
 to. 2. 435. b
 dogmata hereticorum vestimenta la-
 cera to. 5. 4. g h
 dogmata omnia falsa in die iudicii in
 confusionem deducuntur, to. 3. 146.
 c. d
 dōrē quos non debeamus, to. 4. 150. c. f. g.
 & seq.
 dolor multiplex est to. 4. 146. f. g
 doloris anteit timor to. 5. 35. f
 eumque tristitia insequitur ibid.
 dolor bonus est ei, cui paratus est fidei
 to. 2. 323. a
 dolor verus quando fit, tomo 2. 343.
 c
 quam grauis sit dolor qui peccati mure-
 nem vulnerat conscientiam, tomo 2.
 531. e
 dolor Christi dolores nostros aboleuit
 to. 10. 1. b
 dolor Pauli ex incredulitate Iudeorum
 to. 3. 141. g. 142. g
 dolorem magnam quis pariat, to. 3.
 197. f
 virtutis dolor voluptatem non minuit
 to. 4. 21. g
 dolor aut ita mentem plerumque exa-
 nimat to. 4. 8. f
 dolor communis in aduersis solatium
 affert to. 4. 150. g
 dolor in aduersis qualis esse debeat, t.
 4. 112. h
 eius incementum est, & ferre quod do-
 leas: & doluisse plerumque solatium
 est dolentis to. 5. 11. e
 dolor grauis plerumque lacrymis exa-
 porat to. 5. 54. f
 dolores parientis quid operetur
 to. 2. 122. f
 dolus Cain non imitandus, tomo 3. 88.
 e
 dolus in venditione, & in omnibus
 contractibus abesse debet, to. 4. 37. a.
 b. e
 dolo cum proximo non est agendum
 to. 3. 240. g
 dominandi libido omnem peruerit po-
 litiam to. 1. 36. h. 37. a
 Dominica dies, quando corpus Christi
 resurget to. 3. 84. f. g
 eius celebratio to. 3. 84. f. g
 & quare nobis sollemnis sit, tomo 3.
 40. c
 in ea non ieiunat Ecclesia, to. 3. 84. g.
 to. 4. 144. d. e
 tempus Euangelij designat, tomo 3.
 180. c
 Dominice orationis explicatio, tomo 4.
175. e. f. & seq.
 in ea veræ orationis partes habentur
 t. 4. 173. h. 174. a
 Dominus quomodo pro seruis suis dia-
 boli fraudibus obuiauit, tomo 3.
 311. e
 ad quid in Christo iunxit carnem &
 lignum to. 2. 319. d. e
 propter quid suscepit seruitutis for-
 nam to. 3. 319. c
 Dominus adueniens duos in vno ho-
 mine condidit to. 2. 335. f
 quare se audiendum præbeat, tomo 2.
 335. a
 quam pius sit to. 2. 335. b
 auxiliator & remunerator est expedā-
 dus to. 2. 335. d
 cognouit qui sunt ipsius, tomo 2.
 335. g
 in nostra mansuetudine requiescit, t. 2.
 337. a
 venit ut omnes redimerentur, & quare
 ad gentes paulatim fuerit conuersus
 to. 2. 328. b. c
 quomodo factus Iudæis in parabolam
 t. 2. 319. b. c. d
 in nauis quatione dormitet, & vigila-
 ret t. 2. 380. e. f
 quorsum in infernum descenderit, t. 2.
 ibid. g
 quare quotidie det vocem suam, &
 resulet in cordibus singulorum, t. 2.
 384. g
 quæ bella abstulerit: & eius vox post
 bella sedata à quibus nos iubet vacare
 to. 2. 385. c. d
 ante aduentum suum in quibus sub-
 limis, & in quibus non, tomo 2. 385.
 e
 qua ratione verè magnus dicatur, t. 2.
 386. d
 quando propositionem suam clausam
 aperiat to. 2. 390. a
 quare vincat cum iudicat, tomo 2.
 394. c
 Dominus se ipsi David iudicandum
 præbuit, vt vinceret to. 2. 394. f
 cum quis iustificet: & quo pacto Da-
 uid Dominum iustificabat, & iustifica-
 batur ab eo to. 2. 394. h
 compassionem nostram & subleuatio-
 nem suscepit to. 2. 398. e
 quomodo quasi bonus negotiator se
 gesserit to. 2. 399. c
 sitit pro nobis, & maxime in passione
 to. 2. 399. g
 cum semper inquirens nullo bono de-
 fecti to. 2. 400. d. e
 semel in se, frequenter in suis seruis
 proditit to. 2. 401. a
 non vult cum aliis confortium habere
 dominatus to. 2. 463. f
 quem corrigit to. 2. 471. e. f
 illuminat sanctos suos to. 2. 487. c. d
 cit apud Pilatum accusatus tacerit, t.
 2. 527. a
 Domini mater cur eligitur desponsata
 t. 3. 8. h. & seq.
 Dominus nosse legitimum vnus tan-
 tum est to. 3. 82. a. c
 Dominus eni vocetur Christus, t. 3. 113.
 h. 114. c
 eius inuocantes remunerationem ac-
 cipient to. 3. 146. e
 Dominum quomodo dicat patrem su-
- lios to. 4. 90. b. c
 Domini correptio bona est, tomo 3.
 182. d
 eius duplex aduentus, tomo 3. 191. h.
 192. a
 Domini laus vbi sit to. 4. 19. e
 domini quid meditati debeant, ne super-
 bia effertantur to. 2. 419. c
 quomodo seruis debeant imperare, t.
 4. 80. b
 dominerum mansuetudo animat ser-
 uos ad obedientiam to. 3. 244. b
 plures domitos habet qui vnum non
 habet to. 3. 92. e
 Domitianus Imperator to. 4. 158. g
 domus populi Christiani lucunditas vni-
 uersæ terre to. 2. 476. f. g
 quem domum à nobis querat Domi-
 nus to. 2. 335. g
 domum quam solus Dominus ædifica-
 & custodit, Ecclesia est, tomo 3. 15.
 2. f
 domus vera paradysus est to. 3. 37. b
 spiritalis domus quomodo ædifican-
 da, ne aliquo impulsu corrumpatur, tomo 3.
 43. f
 que sit domus in quam Gerasenus in-
 betur redire to. 3. 52. b
 domus hospitalis omnibus Ecclesia
 catholica to. 3. 13. c. d
 eam fideles habent, hæretici foueas, t.
 3. 60. h
 domus mystica Dei aut diaboli, homo
 est to. 3. 7. h
 eiusdem domus diuina duorum in-
 tres, & c. mystice declaratur, to. 3. 7. h.
 72. a
 domus celestis significat corpus im-
 mortale to. 3. 202. a
 domus status talis, qualis fuerit forma
 domini to. 5. 116. g
 domus vacua & plene que sint, mysti-
 ce to. 3. 86. c
 Donatiani, & Novatiani heretici, tomo 3.
 120. a
 Donatiani heresis de baptismo, tomo 3.
 162. e
 Donatus hæreticus to. 4. 135. f
 à compaga ornamenti resiliuit, tomo 2.
 514. f
 donec partem, quo sensu in scriptura
 accipitur to. 3. 9. d. 4. 200. c. d
 donum Dei est gratia to. 3. 147. f
 donum æternæ vitæ nobis à Deo per
 Christum datum est to. 3. 132. a
 donum prædican. di non debet abicon-
 di to. 3. 212. a. b
 donum Dei gratis donat peccatum in
 baptismo to. 3. 150. a
 donum vnum decretum est creden-
 tibus to. 3. 227. f
 donum gratiæ Dei omne in Christo est
 to. 3. 233. e
 donum Dei est scire multas linguas, t.
 3. 186. e
 dona Dei negotiatione multiplicanda
 to. 3. 91. g
 quæ agnoscere, & que accepta ferre de-
 bemus to. 3. 35. f
 eorum reddenda nobis est ratio, to. 3.
 225. a
 dona Deo grata non sunt, quæ sunt ex
 rapto to. 3. 92. a
 dona meliora sunt spiritalia, tomo 3.
 229. c

dona diuersa in hominibus non debent officere vitati
 to. 3. 138.g
 diuersa dona prestantur per eundem spiritum
 to. 3. 183.a
 dona Spiritus sancti
 to. 3. 185.c.d
 diuisa sunt vnicuique secundum voluntatem Dei
 to. 3. 186.f.g
 & cur in Ecclesia sint
 to. 3. 187.d
 eadem notabantur candelabris quae in tabernaculo erant
 to. 3. 193.c.d
 lucerne nobis sunt in nocte huius saeculi
 to. 5. 189.b
 dona sanandi potest habere aliquis, qui non sit episcopus
 to. 3. 186.e
 quae a Deo hominibus dantur, non spectant ad meritum illorum, sed ad Dei honorificentiam
 to. 3. 186.g.h
 charissimum dona euacuari quid sit
 to. 3. 181.f
 dona generalia specialibus cumulat Deus
 to. 4. 359.h
 Dorcad' visus quales, & quare docetas Christo appetit
 to. 2. 433.h
 dormiendum non est totis noctibus, t. a.
 440.c
 dormientes quomodo loqui debent
 to. 2. 334.b
 dormientes Christum amittunt, to. 3. 47.a.b
 & eius gloriam non vident, tomo 3. 59.d
 dormitio significat stuporem mentis, quo alienatur a Deo
 to. 3. 142.f
 dotes corporis resurgendis, tomo 3. 193.g
 Dorham Latine quid significet, to. 1. 173.f. 178.a
 Hec interpretati sunt aliqui opinio- n. m. non gloriam to. 4. 82.h. 83.a
 drachma mystice fidem significat, to. 1. 211.f
 drachma pro veteris testamenti pretio, & didrachma pro pretio vtriusque accipitur
 to. 1. 213.a
 drachma a denario diuersa est, to. 1. 181.d
 Dei imaginem continet, to. 1. 181.d
 b. principis figuram & pretium habere debet
 to. 3. 79.c
 drachma perdita homo peccator, mystice
 to. 5. 25.a.b
 qual lucerna reperitur, tomo 3. 67.d
 drachmæ perdita inuenio tractatur
 to. 3. 79.a. & seq.
 draco qua ratione elephantem vincat, to. 1. 182.a
 eius virtus quomodo coneratur, to. 2. 338.a.b
 draconis cultores Babilonij, tomo 3. 116.g
 draco fructus custodiens superandus
 to. 3. 46.f
 draco rufus, diabolus, & cur, tomo 3. 214.c
 draconis capita septem, omnium zita- rum impios designant, to. 5. 214.c
 d. draco maior caput comminutus in e- scam populi & thopum datus, to. 3. 58.b
 dracones plerique sine pedibus sunt, t. 136.e
 dulcia frequenter infunt corpora, to. 1.

355.d
 duritia naturalis arte temperatur, to. 1. 20.d
 dux mirabilis, & bellator egregius quis
 to. 2. 400.a.b
 dux exercitus Domini in veteri lege fi- lius esse ignorabatur
 to. 3. 120.f

E.

E Brona Latine transitum significat, t. 1. 230.a.b
 ebrietas vitanda est
 to. 1. 112.c
 quomodo mala & damna inducat, to. 1. 112.c. 252.h. & seq. & 255.e.f. to. 4. 188.g.h. 239.f.g
 ea duplex est, culpa, & gratia, to. 1. 100.b. 257.d
 humane animæ naturalis, tomo 1. 100.d
 eam sequitur sacrilegium
 t. 255.e.f
 mater est perfidie
 ibid.
 eius effectus, & detestatio, to. 1. 257.b.c
 ebrietas poculi salutaris bona, & du- plex alia
 to. 2. 321.h
 ebrietas bona quæ sit
 to. 2. 469.a
 eius fructus
 to. 3. 154.c
 quandoque pro omni malitia accipi- tur
 to. 5. 225.e
 ubi est ebrietas, ibi luxuria, tomo 3. 243.b
 ebrius saltem leuitatis maculam effugere nequit
 to. 1. 112.c.d
 sobrietatis verba non audit, tomo 1. 185.d
 quæ delinquit, à nonnullis iudicibus criminari non dantur
 to. 1. 257.f
 Ecclesia obumbrati potest, deficere non potest
 to. 1. 134.a.b
 laxatur & exultat, hæresis autem & gentilitas slet atque mæret, to. 1. 13.b.c
 eius aula quæ sint
 to. 1. 181.d
 cur aliquando cum mari comparetur
 to. 1. 15.h
 similis est vineæ
 to. 1. 19.d.e
 quantum seruet æqualitatem, to. 1. 19.d.e
 æqualiter omnibus libertatem & gra- tiam impertitur
 ibid.
 Ecclesie Dei æque dimensionem pau- perum quam diuitum, tomo 3. 94.e
 sua habet tempora perfectionis & pa- cis
 to. 1. 144.a
 cur meridiei similis dicatur, tomo 1. 26.e
 deficiat & ortus frequentes habet, t. 1. 128.c
 quomodo lunæ similis existat
 ibid.
 non proprio, sed lumine Christi fulget
 ibid.
 magis artibus offendi nequit, to. 1. 181.d.e
 sicut serpens exaltatus deuorat colu- bras
 to. 1. 28.e
 super mare, id est, super Euangelium fundata
 to. 1. 32.b
 eius vasa aurea & argentea quid conti- neant
 to. 1. 118.d.e
 iustorum est tabernaculum, tomo 1. 121.b
 cur in hoc saeculo sterilis videatur, to. 1. 129.c.f

eius ancilla est synagoga
 ibid.
 ante saecula predestinata est, to. 4. 72.c
 & semper in Dei predestinatione fuit
 to. 1. 129.g
 eius regnum priusquam synagoga in diuina predestinatione fuit constitu- tum
 to. 1. 159.c.d
 Christum diligens vulnerata est chari- tate
 to. 1. 136.g
 eut vocetur columna, to. 1. 162.h. 231.d.e
 Ecclesia est ubi Deus apparet, t. 1. 166.c
 eius fides omnem gentilitatis obser- uantiam aboleuit
 to. 2. 181.c.d
 inanes ideas, & vana nescit simulacro rum figuras
 to. 1. 174.b
 veram nouit Trinitatis substantiam
 ibid.
 non inuidet cum Iudei redimuntur, t. 1. 191.d.e
 veram fide fundata, hæreticorum pro- cellas, & naufragia spectat Iudæorum
 to. 1. 197.a
 velut portus omnibus laborantibus, & fluctuantibus est refugium, to. 1. 181.d
 eius decor vnde proficiat, to. 1. 198.e.f
 in Dei filio vnigenito florere, to. 1. 199.f
 qui eam sequitur, militat Deo, to. 1. 208.d
 insignem quemdam diuersarum vir- tutum in se continet gregem, to. 1. 181.d.e
 Ecclesia sancta templum est Dei, to. 1. 242.d. e. to. 3. 74.f
 Ecclesia catholica vestimentis Christi peremerit amicta
 to. 2. 38.f
 domus est, cuius vberis redundantia gratiarum est
 to. 1. 322.a
 Ecclesia Christi populus dicitur de co- lo nomen accipitur
 to. 2. 324.c
 vita est, & quomodo
 to. 2. 319.d
 soluit quod accepit: secus synagoga, t. 2330.e
 in quibus consolari se nolit, & in qui- bus gaudeat
 to. 2. 338.c.d
 quomodo in Canticis canticorum re- quirebat Dominum
 to. 2. 341.b.e
 quare, & ubi imago
 to. 2. 355.e
 corpus Christi est, to. 2. 360.g. to. 4. 149.f
 & eius caro
 to. 3. 19.d. 50.a. 84.g. 355.c
 imago est celestium, tomo 2. 363.d.e
 quomodo inimicorum terras possedit
 to. 2. 369.b.c
 non vincitur per peccationibus, sed pro- bat: & quod aliter pugnavit, ac Iu- dæorum populus
 ibid.
 bene nupit Christo, tomo 2. 377.e
 in tribulationibus fundatur: & in qui- bus fluminibus præparetur, to. 2. 359.c.d
 omnia opera diuina cognoscit, to. 2. 395.f.g
 eam quando, & quomodo introduxe- rit Christus in cubitulum, to. 2. 414.g. 418.g
 Ecclesia postquam Apostoli fuere edo- cta Christo, quid dicat
 to. 2. 418.g
 eius gratia dicitur, & quanta sit, to. 2.

419.b.c
& in quo sit eius gratia & gloria, to. 4.
197.h.198.a.b
eiusdem gratia per mulierem figuratur
to. 4.199.d
multos in se curus habet, & quomodo
regatur à Domino to. 2.419.c.d
Ecclesia curus Dei est, & quare Christi
gubernaculis regatur, tomo 2.
419.d
in persecutionibus crevit, tomo 3.
210.c
eius persecutiones crebrae quid nobis
ediderunt to. 2.420.a.b
& quo pacto persecutiones ei noxiae
sint, aut salutares to. 3.93.h
ambulans Dei viam quid dicat, tom. 2.
428.d
pulchre filium conuallium dicitur:
& quomodo lilium inier spinas, ibid.
d
quomodo pulchre dicatur flos, tom. 2.
419.h
tabernacula mansionem habet, per
quam gradiatur to. 2.429.g
domus est panis to. 2.433.h
& domus castitatis to. 2.433.c
eiper quos in typo transiit est diuina
promissio to. 2.437.a
ubi, vel quando Christum quaesivit, to.
2.440.d.e
dum nudatur, quomodo plus ametur
à Domino to. 2.440.f
caelum & mundus dicitur, tomo 2.
463.d
audire verba iusti to. 2.469.b
cotina est glorie to. 2.476.f
quos odores habet to. 2.482.f
ad imitationem Christi est speciosus, t.
2.486.e
cur dicitur filia Aminadab ibid.
quomodo dicat, Nigra sum, & decora
to. 2.491.g. h
principium & finem habet, quare Chris-
tum habet to. 2.497.g
dicere potest tenere se omnia munda-
ta veteris & noui testamenti, tom. 2.
509.c
muros suos habet to. 2.509.e
quare ianua nuncupetur, tomo 2.
509.f
quando coepit esse in hortis, tomo 2.
510.c
tamquam nauis fluctibus iactatur, t. 4.
517.b
sed nunquam potest sustinere naufragi-
um to. 2.512.d
inter tor mundi freta immobilis manet
to. 3.108.h. 109.a
& licet fluctuet in mari, currit in flumi-
nibus ibid.
mater est martyrnam to. 2.514.b
sine fine periculetur est, tomo 2.
514.h
quare spoliis non indiget ibid.
quas vestes faciat viro suo, tomo 2.
516.e
quare flore & fructu abundet, tom. 2.
518.c
eam qui appetit, Christum appetit, t.
533.a
Ecclesiae & synagoga euentus par in
plenisque to. 3.42.a
scripturae sacre libros probat, tom. 3.
3.b

quattuor Euangelistas elegit, ceteros
reiecit ibid.
per vniuersum mundum diffusa est, t.
33.b. 94.h
& ex omnibus gentibus congregata, t.
33.a. t. 4. 238.b. 10. 3. 237.f
atque & ex omnibus constat, t. 4. 242.g
to. 3.193.e
vnum habet Euangelium, Deum vnu
to. 33.b. 84.a. b
quoinodo sancta & immaculata, to. 3.
3.d
eius fecunditas vnde, tomo 3. 9.
c.f
quomodo nos concipiat & pariat
ibid.
eius fecunditas immaculata Chris-
to vtrum aperientie, tomo 3.
15.c
non ab homine corporis, sed à verbo, to.
3.16.h
Ecclesiae edificandae quam multa bo-
na contulerit Deus to. 3.19.a
eius adificationem Christus solus ab-
soluit, & custodit to. 3.19.a.f
eadem continue edificatur, to. 3.19.
c.f
ex Christi latere formata est, sicut mu-
lier de laete viri, to. 3.19.e. to. 4.438.e.
to. 5.194.c
sponsa est Christi to. 3.19.e.f
& eius sponsus est Christus, tom. 4.
72.g
quam parentibus praeluit, tomo 3.
50.h
eius & Christi nuptiae omni hilarita-
te celebrandae, tomo 3. 47. h. 48.
a
Ecclesia quos patientes reliquit, &
cui viro adhæsit to. 3.19.d
vera mater est viucentium, tomo 3.
19.e
quare animas parturit to. 3.98.b.c
Hierusalem est ad caelum transferen-
da to. 3.19.f
eius elogium, & quomodo mereatur, vir-
go, nupta, vidua, &c. t. 3. 23. e. t. 4. 237.
h. 238.a
& quomodo virgo & mater, to. 4. 219.
f.g
Ecclesia libera est, synagoga seruituti
addicta to. 3.24.d
eius corpori non cohaerent haereticis,
3.28.g. h
à Petro ducitur in altum mysterium
fidei to. 3.35.a
eius sumentum in Petro, to. 3.34.b.
56.d
vna est, à qua plures derivantur, to. 3.
35.e
eius precatio adhibenda, vt nobis igno-
scat Deus to. 3.36.f. 80.f
Ecclesia fundator non lacte, sed cibo
vescitur to. 3.42.d
eius & fidelium lacrymarum quomodo effica-
ces ad veniam peccatorum impetrandam
to. 3.44.e.f
quo materno affectu commouetur
ob peccata filiorum, tomo 3. 44.
e
Ecclesiae spiritus & vnitatis, quod Ap-
ostoli videntur & nos videmus, to. 3.
45.b
à synagoga regnum, id est Christum ra-
puit to. 3.46.h. 10. 5. 4.b

& synagoga excludit to. 3.106.a
eius structura surgit ex synagoga ruina
to. 3.96.c
Ecclesia domus Dei est to. 3.183.d
culus portio Petrus & Paulus, & to. 3.
48.h
eius erga Christum dilectio maior,
quam Petri & Pauli, & singularum
ibid.
eam in Petro dilexit Christus ibid.
super Petrum edificata est, tomo 4.
234.f
eique commissa est regenda, tom. 4.
84
Ecclesia & synagoga molentes dux
in Euangelio to. 3.87.a. & seq.
& quomodo molere dicatur, & quo-
modo synagoga to. 5.14.c
Ecclesia sola ex scripturis veritatem
molit to. 3.87.e
ei plus credimus, quam synagoga, t. 3.
48.g. h
synagoga praelia est à Christo, dum
matrem & cognatos non agnoscit, t. 3.
50.h
Ecclesia & synagoga magno freio di-
uulsa to. 3.52.b
fidei praeputium sanitate synagoga pa-
raiam to. 3.52.c
eam egrotasse dum synagoga voluit, in
filia archisynagoga demonstratur, to. 3.
52.e
domus est illa hospitalis praefenda,
& nunquam deferenda, tomo 3. 53.
e.f
Ecclesia & Christus domui & hospitali
comparantur to. 5.77.h
ei maior gratia sub maiori cibo datur
to. 3.55.c
Ecclesiae populus numero non defini-
tur in manducatione panum, to. 3. 55.
c.d
Ecclesiae suae causa gratias patri agit
Christus ibid.
eius fundamentum est Christus, to. 4.
11.g
eiusdem quoque fundamentum est fi-
des to. 3.56.e. 91.b
Ecclesiae filius quis sit to. 3.58.c
eius regnum indiludum & aeternum
to. 3.66.e. 67.c
Ecclesia vnum corpus in Christo est, t.
3.28.f. to. 4. 93.f
quod in vniuersae fidei & charitatis con-
nexum est to. 4.33.f
culus corporis membra multa sunt,
quare minus indigent auxilio, tom. 3.
67.c
regnum eius ex quibus congregatum
to. 3. 67.c
Ecclesia ex duobus constat, aut nesci-
re peccare, aut deuenire peccare, to.
67.c
sepius formis Spiritus gratia illustratur
to. 3. 67. d
Ecclesiae populus ex sicu synagoga e-
mergit to. 3.74.b
eius plenitudo & vberitas, ac synagoga
sterilitas to. 3.73.g. h
ex duorum populorum vocatione eli-
natur to. 3.75.c
omnis sancta & iusta est in Christo, to.
161.c
& sanctificationis nostrae administrat,
3.76.h. 77.a

ac de salute nostra sollicita, to. 3.77.b
Ecclesia mulier illa drachmam querres
to. 3.79.a. to. 3.25.b
eius suffragatio in peccatorum cōuer-
sione to. 3.79.b
census eius, imago regis, to. 3.79.c
eam de se cens, patrimonium effundit,
to. 3.79.e
Ecclesia ad eandem, in qua est pater, qui
prodigum filium recipit, to. 3.80.g
Ecclesia tota peccatoris onus suscipit,
to. 4.189.b
super peccatores flet, to. 4.194.d. 196.c
in morum redemptione gaudet, to. 4.
175.c
eius laticia de peccatoris conuersione
to. 3.81.
Ecclesia & Christi & fidelis anima cō-
iugium to. 3.83.a.b. & seq.
in ea sacramenta, & sanctitas, tom. 3.
87.g
non est grauida, sed à propinquis pa-
peris à iacendi to. 3.89.g
eius tribuendum, ut patres patres a-
lamus to. 3.90.a
eius fines nullo limite circumscripti,
to. 3.91.h
perfectionibus crescit viciis more re-
cedit to. 3.94.f
eius pacem suo tempore deserbit Am-
brosius to. 3.94.g.h
quanto sanguine clarificata est, tom. 3.
94.h
in arrum sanguine clarificata est, to.
1.24.a.b
& eorum passione roborata, tom. 3.
94.h
calamitatibus hereticis to. 3.94.g.h
quasi luna à Christo sole illustratur, to.
3.98.g
eius quid obstat quominus à Christi ra-
diis illustratur to. 3.98.g
Ecclesia sola aures & audiam habet,
to. 3.102.a.b
Christo confepulca est to. 3.107.h
horte frequenter comparatur, tom. 3.
108.b
eius traditio, & catholicam verita-
tem non sequentes, heretici sunt, to. 3.
120.a
quam veram & bonam esse cognoscit
heretici, sed ob perniciam non se-
quuntur ibid.
Ecclesia vniuersalis, & in omnibus ge-
tibus Hierusalem, to. 3.124.d
eius corpus perficitur membris
concordia to. 3.131.e
ecclesia dicitur etiam ea, quæ non est
Christi to. 3.139.g
sed vna est, non multæ to. 3.162.d
Ecclesia Dei quam fiat officinulis,
to. 3.182.e
in ea elaborandum vt imperii profici-
ant to. 3.189.e
paulatim se composuit ac ordinauit,
to. 3.239.d.e.f
eius mira ordinatio corporis compo-
sitioni comparatur, to. 3.239.f
Ecclesia caput est Christus, to. 3.243.c
243.f. to. 4.71.e. 77.f. 94.d. 115.b
à quo illa sumptit initium to. 3.243.e
habuit seniores, sine quorum consilio
labi agebatur to. 3.274.c
continet diuersa hominum genera, to.

3.280.f
licet dicatur sancta, habet tamen viros
improbos to. 3.280.g
tentationes paratur necesse est, to. 3.
291.a
ei nunquam deest consolatio, qui est
Spiritus sanctus ibid.
Ecclesia forma est iusticie, to. 4.11.g
capitulos redimere, & relegendis sum-
pulis pendere consuevit, to. 4.25.h.
26.c
In ea quare maximam æquitatem esse
oportet to. 4.29.d.e
ad quod surum habet to. 4.30.e
Ecclesiam siue auro congregauit, qui
sine auro ministr Apostolos, ibid.
torcular est fontis æterni, to. 4.98.
eius fides corrumpi non potest, to. 4.
122.h
& quomodo eam stabilierit Christus,
to. 4.78.g.h
Ecclesiam vocauit pater, filius, & Spi-
ritus sanctus to. 4.115.c.f
eiusque ministros pater, filius, & Spi-
ritus sanctus constituerunt, tom. 4.118.
b.e
capitulum gregi comparatur, tom. 4.
165.b
Ecclesiam Dei separantes diabolico v-
tuntur spiritu to. 4.192.e
eius corpus scindere conantur hereti-
ci to. 4.133.f
quam sub opinione non l'is Christi-
anum in eam persequuntur to. 4.135.f
etiam Ecclesiam fidem non tenent qui
vinitatem eius discedunt, to. 4.149.e
eius sacramenta antiquiora & diuini-
ora quam synagoga, & præstantiora quæ
manna, to. 4.165.c.f. 168.b. 173.a
Ecclesia sacramentis auctor, to. 4.166.d
vocatur ad celeste conuiuium, to. 4.
174.h
sanguine Domini quæ sita est, to. 4.182.h
propter eam passus est Christus, to. 4.
149.e.f
Christo obedientiam seruauit alligando
& relaxando peccata to. 4.183.e
Ecclesia soli data est soluendi & ligandi
potestas to. 4.183.c. 185.f
per eam acquiritur vita æterna, to. 4.
199.d
speciosa est Euangelij prædicatione,
to. 4.201.a
Ecclesia est virgo, to. 4.206.h. 215.119.d
& quare virgo, vidua, nupta, to. 4.
237.h. 238.a
& cur decora in virginibus, synagoga
in mulieribus to. 4.209.g
dicitur etiam sterilis, to. 4.233.h. 237.g
Ecclesia dies est, nox synagoga, tom. 4.
236.a
eius ager fertilis, & diuersis copis fa-
cundus & diues, to. 4.206.b. 213.8.d.
242.g
quomodo sit multimoda varietate cō-
creta to. 5.131.b
Ecclesia & Christi mysterium, tom. 4.
247.g
vnius est vxor viri, to. 4.242.c
quomodo fit æterna, to. 4.245.b
& quæ sit eius arma to. 4.240.b
supplicat pro omnibus to. 4.248.a
in quibus plorat to. 5.52.b
eius genus sunt sacerdotes, to. 5.52.b
Ecclesia vniuersalis regna, to. 4.248.a

in ecclesia stantes, quid agere, & qui
non agere debeant, to. 5.231.b
nihil sibi nisi fidem possidet, to. 5.98.h
eius possessio sumptus est egenorum,
to. 5.98.h
Ecclesia nihil à similitudine quod pietati
acquiratur to. 5.152.a
aquam & lacrymas habet to. 5.107.e
& ipsa sola habet oscula quasi sponsa,
& quare to. 5.107.h
in ea est oleum, quo ceruices sanctorum
ungit to. 5.107.h
quare Christi pedes lauant, capillis te-
gere, & vnguentis vngere dicitur, to.
5.108.a.b
mundum sub pedibus calcatur, to. 5.114.b
quodlibet parit filius, to. 5.114.f
Infectis cum dolore parit, to. 5.114.c
thronus Dei est, to. 5.215.b
qui eam persequuntur, cum Christo
pugnant to. 5.226.f
periculis bonos & malos, to. 5.219.f
in hac vita imperfecte cognoscitur, p-
per mixta, & zizania to. 5.216.h
Ecclesia pulchritudo in sacerdotibus,
to. 5.52.b
eius ministris quid sit commissum, to.
4.19.f
Ecclesia gentium conuersio in Ioan-
nem & Eliaz cibis figurata, to. 5.17.b
eius ex gentium congregatio Abrahæ
primo promittitur to. 5.21.f
& Petro in visione lintei demonstra-
tur to. 3.86.e. 107.h
In puella captiua Naaman Syri perfi-
gurata to. 4.163.g. 169.f
in Rhur Moabide, to. 3.24.e. & seq.
to. 4.72.f
In Bethsabee David coniugis, to. 3.25.e
eius mendacium in templo Solomonis
expressa to. 3.19.f
à vidua Sarepre typice figurata, to. 3.
32.f
Ecclesia figura vbi significata, to. 4.116
b. c. 128.g. 237.g. h. & seq.
eius typus in Rebecca, to. 2.426.b
in Rachel to. 2.423.g.h
in Maria sorore Aaron, to. 4.218.e
in Rhaab meretrice, to. 3.23.c. 86.b
in leone Sampsonis, to. 4.110.
in templo Hierosolymæ, to. 3.280.g
in Magdalena, to. 2.454.a. b. to. 4.110.
in muliere incuruata, quam Christus
sanauit, to. 3.75.a
in Maria virgine to. 3.92.
in muliere sementum abscondere
in farina sua, to. 3.76.f. 77.b. to. 4.189.c
to. 5.14.b
& in muliere quæ vixit pedes Domini
in domo Simonis, to. 3.48.c. to. 5.105
Ecclesia deserto Ioannis significata, to.
3.16.h
per cœnam Euangelicam, tom. 4.85.
b.c
& per Debboram to. 4.240.b
per arcam Noe, to. 3.61.g. to. 4.257.h
per Samaritanam meretricem, tom. 5.
29.h
& quomodo per mulierem meretricem
intelligatur to. 4.213.e
eius species in muliere simboia Chris-
ti regente to. 4.181.e
in typo mulieris peccatricis in domo
legis iust ficiat to. 3.492.b
eius mysticū in Ninioitis & in terris

- Aulici expressum, to. 3. 67. b
 Ecclesiz largientis exordium in psal-
 mus vigilantiis to. 3. 14. f
 eius ortus & progressio in Petri nau-
 expressa to. 3. 34. g. & seq.
 sub ipso vinee eam eligi confideratur,
 to. 3. 94. e. f
 prius seniori populo, deinde iuniori in
 Maria typice locata, to. 3. 107. f. g
 Ecclesiz matris erga filios pietas in vi-
 dua Naim figurata to. 3. 44. d. & seq.
 Ecclesia primitiua to. 4. 24. a. b
 eus status cum presenti confertur, to.
 5. 15. g. h
 Ecclesia Orientis virgines multas con-
 secrat to. 4. 130. c
 ecclesia quæ est ad forum Corneli, eo
 mandatur Constantio donec ei episco-
 pus ordinetur to. 5. 11. d. e
 Ecclesiz singule temporalem ipsam
 habent to. 3. 9. f
 & cur singulis singuli episcopi decreti
 sunt to. 3. 139. b
 ecclesiis cur sanctus Paulus scribebat,
 to. 3. 16. c
 iis constituebantur rectores In primi-
 tiua Ecclesia to. 3. 183. f. g
 ecclesiz septem vna sunt Ecclesia cum
 septem donis Spiritus sancti, tom. 5.
 179. d
 Ecclesiastes ad quam philosophiz parte
 refertur to. 3. 1
 Ecclesiastica regum fugi loca omnia, licet
 honesta ac sua to. 4. 9. a
 Ecclesiasticis studere diuitiis non debent,
 to. 3. 27. h
 alieni esse debent à secularibus nego-
 tiis to. 3. 279. e
 & ab omni usu negotiationis, to. 4. 4.
 g. h
 ecclesiasticis de scientiam rerum hu-
 manarum, & diuinarum contemptu
 suadet Paulus to. 4. 14. g
 ecclesiasticis futuris militant, seculares
 ptescentibus to. 4. 17. b
 Echidneus brevis pisciculus ingentem re-
 tarda: nauem to. 1. 34. e
 Echidna partu suo rumpitur, & alie eius
 proprietates to. 2. 181. c
 Echidnus marinus furax vel tempe-
 statem, vel tranquillitatem indicat, to.
 1. 33. c
 Echini terreni prudentia in seipso tuen-
 do: a confutando to. 1. 44. b. c
 Echovi resonet to. 1. 49. h. & seq.
 Ecce quid sit to. 1. 118. g. h
 Ecce, in quo opus est paratissus, idem
 est qui in voluptas, to. 1. 34. c. 56. d
 enitri fontem, qui trigit patulum,
 to. 1. 34. c. d
 humanam significat animam, to. 1. 55.
 c. d
 Edere non est peccatum, sed modus re-
 quiritur to. 3. 85. h
 edere & non edere voluntatis est, to. 3.
 114. g
 edere Domino quis dicitur, tom. 3.
 134. h
 edere ex fide quis non dicitur, tom. 3.
 156. d
 edere ad gloriam Dei quid sit, to. 3. 182.
 d. e
 Edom quid Latine significet, tom. 2.
 419. c
 Educatio & disciplina necessaria, tom. 3.
 150. a. b
 Effectus creaturæ corruptibilis, tom. 3.
 139. c
 effectus diuine misericordie, tom. 3.
 200. c. d
 efficacia passionis Christi, to. 3. 296. f. g
 Efficacia verborum Dei, tom. 3. 294.
 e.
 Elymas quæ à Grecis dicantur, to. 1. 72.
 g. 110. b
 Elato peccatum est, to. 3. 151. b
 ac vinolates to. 3. 214. a
 elatio de peruerso usu donorum Dei
 nascitur to. 3. 131. g
 elationis ac superbie quantum sit ma-
 lum to. 3. 133. e. f
 elationis & submissiōnis pugna, to. 5.
 245. b
 Eleazari Machabzi faceret laudes, to.
 1. 167. g. h
 Eleazari militis Iudæ Machabzi forti-
 tudo to. 4. 15. h. 16. a
 Elcti sunt nonnulli ad tempus, tom. 3.
 140. f
 non solis electis, sed omnibus præmia
 celestia sunt proposita, to. 3. 14. c
 & eorum nomina scripta sunt in celo,
 to. 3. 143. a
 electorum securitas, to. 3. 140. f. g. h
 quomodo cælis ad terras descendunt
 to. 3. 187. c. d
 electi sunt septem ætates diuini, tom. 5.
 193. b
 cui septentio numero significatur,
 teptobi binario to. 5. 19. 5. b
 numerus eorum paruus est, tom. 5.
 219. d
 quare sacerdotēs Dei dicantur, tom. 5.
 180. a. 183. f
 eorum probatio, to. 5. 117. b
 Electio status vite libera, to. 3. 174. c
 electionis & voluntatis est virtus, to. 3.
 88. b. c
 Electum in lapidem durefcit, tom. 1. 20.
 h
 Eleemosyna à peccato nos libet, tom. 1.
 259. a. 268. a. to. 2. 445. h
 non est differenda to. 1. 77. c. f
 maximos nobis apud Deum comparat
 fructus to. 1. 268. a
 resistit peccatis to. 2. 120. e
 abstergit quod auidia polluit, ibid.
 cui rei comparatur ibid.
 aliud quodammodo est animarum la-
 uacrum, to. 2. 521. b
 cum aqua baptismi confertur, tom. 5.
 30. b. c
 quam indulgens sit ibid.
 & quam fructuosa & salutaria, tom. 4.
 66. f
 eleemosynæ & misericordie studium
 commendatur & suadet, tom. 3. 17. e.
 39. f. 90. a. b
 eleemosynæ & misericordie lex non
 totum eripit, sed partem, to. 3. 18. c
 eleemosyna prodest si ex charitatis af-
 fectu detur to. 4. 9. f. g
 eius ingens fructus, quæ pro vili pecu-
 niæ celum rependit, to. 3. 69. h
 eleemosyna suadet in parabola vili-
 ci to. 3. 82. b. c
 ex charitatis ordine præstanda est, to. 3.
 89. g. h. 90. a
 presbyteris metito conferenda, to. 3.
 90. a
 ea Deo non placet, quæ ex fraude fit &
 iniusto quaerita to. 3. 91. a. b. & seq.
 eleemosyna largienda suadet, to. 3. 13.
 c. d. to. 3. 189. h. 101. f
 quomodo fieri debeat, to. 4. 19. f
 facienda est sine simulatione, tom. 3.
 208. b
 & non vt videaris ab hominibus, tom.
 3. 209. f
 eam facientes, debitores sibi faciunt
 sanctos to. 3. 208. c
 & thesaurizant sibi apud Deum, to. 3.
 209. f
 eleemosyna prodest si lize to animo fiat,
 ibid.
 debet respondere vltibus largientis,
 to. 3. 208. b. c
 eam qui facit inuitus, mercedem non
 habet, ibid. b
 eius valor spectatur ex animo, non ex
 quantitate to. 3. 209. g. to. 4. 2. 18. f. g
 eleemosyna quæ fit sanctis qui se am-
 do alienantur, cur dicatur iniustitia, to. 3.
 210. a
 quam sit gratum opus, to. 3. 21. h
 quantum valeat ad extinguenda deli-
 cta, to. 5. 3. g. h
 eleemosynam tribuere non valenti
 sufficit bona voluntas, to. 3. 17. e. f
 quæ iustia Deo præcepta est, vt prope
 nullus pauper sit qui valeat excusare
 to. 5. 17. e. f
 eleemosynam bonam quis non possit
 facere to. 5. 2. a. a
 eleemosyna accipientem reficit, & la-
 tificat erogatam to. 5. 4. 8. c
 cum ieiunio confertur to. 5. 17. d
 eleemosyna spiritualis doctrina imperi-
 tis tribuenda to. 3. 91. g. h
 eleemosyna quomodo dispensanda,
 to. 4. 126. b. c. & seq.
 Elegantie verborum nimium studium
 non probatur to. 3. 15. h
 Elementum quæ diuina vocis imperio
 obsequitur, vt mysterium operetur in
 baptismo to. 3. 34. g
 elementum in sacramento ex verbo
 Dei gratie efficiuntiam habet, ibid.
 elementum viibilis, & inuisibilis gratia sa-
 cramenta quam bene constituta, to. 3.
 18. d
 elementa quatuor proprias habent
 qualitates to. 1. 15. c. d
 ratione qualitatū inter se miscntur,
 ibid.
 qua ratione inter se conueniant, & cō-
 neantur ibid.
 car elementa sine Græce *στοιχεῖα* nun-
 cupentur, to. 1. 15. c. d
 inter dum ob hominum scelera dam-
 nantur to. 1. 79. e. f
 ea conseruare solus Deus potest, to. 3.
 4. a
 elementa quatuor quasi quidam por-
 tiores, nos ad sepulchrum deferunt,
 to. 3. 44. d. e
 eorum perduratio, & rerum procrea-
 tio Dei diuinitatem ostendit, tom. 3.
 116. d
 vim sustinendi hominum vitam ha-
 bent ex Dei providentia, to. 3. 118. d
 etiam apud malos non sunt conde-
 munda to. 3. 102. g
 elementa omnia aquam reddunt, to. 3.
 100. a

- instituta sunt à Deo ut sint gubernacula mundi
 to. 2. 35. b
 elemētis mundi qui dicantur subesse,
 qui non. to. 3. 7. b
 elementorum nomine significantur
 ceremonie Iudeorum, to. 2. 27. g
 infirma sunt & egena, to. 2. 28. d
 elementa omnia Christo crucifixo fa-
 mulabantur to. 4. 6. e
 Elephantis cur eminentem habeat pro-
 mulcidem to. 2. 45. f
 & eurgenua non infuscat ibid.
 compactis, & nō distinctis est artubus
 to. 1. 45. h. & seq.
 omnia frangit promulcide, & pedibus
 conterit to. 1. 46. b
 quo ingenio capiat to. 1. 45. f. g
 doctum eius telis transfigi nequit, to.
 1. ibid.
 obedit, inferuitque homini, to. 1. i.
 ibid.
 mitem rimet to. 1. 46. c
 promulcide multum hauritque, &
 moderato contentus est potu, to. 1.
 257. g.
 ætas eius trecentorum annorum, to. 1.
 46. a
 elephantorum maximos in bellis vsus
 to. 1. ibid.
 elephantes multi apud Brachmanos,
 to. 5. 27. 0
 Elis multis per fidem operatus est, to. 1.
 271. a
 non mortuus, sed translatus est, to. 1.
 68. b. c
 & quo genere ignis ad superos trans-
 latus to. 1. 142. b. 2. 2. e
 ab angelis in celum delatus est, to. 1.
 271. a
 cuius captus ad Ecclesiam accommo-
 datur to. 3. 20. c. f
 cur æque ac Moyses beatus, to. 1.
 176. d
 quorū præclara & mirabilia operatus est
 virtute iunij, to. 1. 154. h. 260. c. d
 cur mulierem Iezabel fugit, to. 1.
 174. h
 qua ratione baptismi typum ostendit,
 to. 1. 160. a. b
 non fuit detestatus, & multa de eo, to.
 2. 3. 2. d. e
 et si delictum erat, vivebat ramē apud
 Deum to. 3. 32. e
 vetum Abrahæ semen est, to. 2. 33.
 2.
 quomodo non cecidit to. 2. 36. e
 ei revelationis diuinæ gratie quare re-
 fulgetent to. 2. 41. f. g
 propter Dei zelum quid meruerit, to.
 2. 43. d
 non habitauit in hypogæis, to. 2.
 535. f
 eius virtutes & gratia, to. 3. 7. e
 Eliaz & Ioannis humilitudo, ibid.
 Iordanis aquas diuidēs, quid eare no-
 bis significet to. 3. 7. f
 corum ministerio in deserto pastus, ge-
 stium conuersionem figurabat, to. 3.
 17. c
 eius ieiunium to. 3. 29. d
 Eliaz d'ies qui sunt to. 3. 32. d. e
 eius cibis, in cuius virtute fortissimi
 brulant to. 3. 54. d. e. 55. b
 Eliaz & Christus conferantur, to. 3.
 56. d
 typus est prophetarum, to. 3. 58. g. h
 in monte viuit cum Christo, to. 4.
 58. c
 sed ipse & Moyses discedat, solus Chri-
 stus in monte apparet, & quid mystice
 to. 3. 60. a. b
 quod suam iniuriam igne vltus est, nō
 iniussit fecit, to. 3. 60. e
 eius tempora typus temporum ari-
 christi to. 3. 97. e. f
 vltimo tempore futurus est apostolus
 vna cum Enoch to. 3. 169. a
 & iidem resurrectionis testes sunt, to.
 4. 49. h
 eorum cōpota proiciuntur in platea
 coram populo infidelis, to. 3. 169. b
 Elias eo magis beatus, qui Deo dines,
 to. 4. 12. a
 mortuum suscitatur orando, to. 4. 70.
 d.
 Domini aduenus præcursor est fu-
 turus to. 4. 218. c
 millus est ad viduum tempore famis,
 to. 4. 237. a
 eius habitationis in deserto nominum
 interpretatio, & multa ibi de eo, to. 5.
 122. b. c
 Eliv Latine arietes interpretatur, to. 1.
 224. h. & seq.
 Elizeus cur in desertum fugit, to. 1. 174.
 h.
 eius conuiuium laudatur, to. 1. 42. e
 oratione nō armis hostes superauit, to.
 270. e
 eius panes hordæacci, to. 1. 42. f. g
 ab angelis in terris est custoditus, to. 1.
 271. a
 eius fides commendatur, to. 1. 56. b. c.
 271. a. b
 cur Eliaz spiritalis exiuit filius, to. 1. ibi.
 a. b
 eius gratia, laudes, & merita recensetur
 to. 1. 271. b
 non fuit detestatus, & de eius factis, to.
 2. 332. e
 quare quare se gesserit in Syros, to. 4.
 11. c. f
 quorūm diceret, Vbi est Deus Eliaz?
 to. 2. 343. b
 liberalitas eius in largiendo totum op-
 habuit to. 4. 12. c
 non habitauit in hypogæis, to. 2. 535. f
 eius ossa mortuorum suscitant, to. 3. 7. e
 iussio eius de nemine salutando seruo
 suo facta explicatur to. 3. 63. c
 Elizeus Samaritan liberat, to. 4. 41. a. b
 eius otium cum aliotum otio confet-
 tur to. 4. 32. e
 quomodo honestatem sequitur sit,
 to. 4. 38. g
 mortuum suscitans tactu, Christum si-
 gurauit to. 4. 70. d
 Elizabeth cur mysterium occultet, postea
 patet dicit to. 3. 8. d. e. f
 eius verecundia laudatur, to. 3. 8. d. e. f
 Elizabeth pudor, mox exultatio de suo
 partu, & quare to. 3. 16. f
 non humanum meritum, sed gratiam
 agnoscit in visitatione beate Mariæ,
 to. 3. 11. c
 Ioannis nomen vnde didicerit, to. 3. 12. c
 Mariæ cognata fuit ex tribu Iuda, to. 3.
 21. e
 eius & Mariæ cognatio quam conue-
 niens ibid.
- Elizabeth sterilis partus, virginis par-
 tus fidem addidit to. 3. 21. i
 Elmon deblatiam contempnunt flectur
 sonat to. 1. 311. i
 Eloquentia ambitiosa philosophorum si-
 de simplicitate despicit, to. 1. 22. b
 eloquentia querens studere licea
 Christiano scriptori to. 3. 13. h
 eius phaleris & fæce veritas obfcuratur
 to. 3. 15. a
 eloquentie fuscate diuicias recta fides
 non requirit to. 3. 83. f. g. h. 84. a
 eius lenociniis virilis quedam forma
 sententiarum præferenda, to. 12. b
 eloquentia pugnant sapientes mundi
 contra Deum to. 3. 12. b
 eloquentia pseudoapostolorum, to. 7.
 162. g. h
 eloquentia cedit virtuti diuinæ, to. 3.
 212. h
 Eloquia Domini quomodo quibus con-
 dendo benefaciat to. 2. 14. 8 f
 Elymas magnus à Paulo obeceatus est,
 to. 1. 28. c
 Emendatio ex timore to. 3. 18. d
 emendatio omnium in paucis, ibid.
 emendationis furax ligum est pudor
 ex reprobatione to. 3. 20. d. e
 eius probatio quæ sit to. 3. 20. h
 emendatio vnus, admonitio est alter-
 tris to. 3. 29. c
 Emendi & vendendi æqualis videtur. Co-
 tractus: & ementi & vendenti quoad
 affectum disparitas to. 2. 27. e. f
 emi le vult Christus ab omnibus, to. 3.
 49. h
 empti à Christo serui hominum esse
 non debent to. 3. 17. d. e
 Emeretiana Agnetis collactans virgo
 sanctissima lapidibus obruta, sanguine
 proprio baptizatur to. 5. 36. g. h
 Emmanuel Latine sonat nobiscum Deus
 to. 1. 243. c
 Emmanuel cur dictus Christus, to. 4.
 138. g. h
 Engaddi cuiusdam regionis Iudææ locus,
 to. 2. 410. b
 Latine interpretatur tentatio, ibid.
 in vineis suis quoddam ligni genus ha-
 bet, quod si quis compungat, emittit
 vnguentum, ibid.
 eius lignum pulchre Christo in cruce
 patienti adapeatur ibid.
 Enneadeceteris à Concilio Niceno insti-
 tutus ad inueniendum Pascha, to. 4.
 143. g. 144. h
 Ennon quid significet, to. 2. 480. a.
 b.
 Enoch latine Dei gratia dicitur, to. 1. 6.
 b.
 in celum translatus est, to. 1. 56. 3.
 242. e
 & cur à Deo translatus, to. 1. 133. a. b
 mortem adhuc non vidit, to. 1. 56. d. to.
 3. 8. b
 carbonculo lapidi similis, to. 1. 56. d
 charitatis alius rapus est ad celum, to.
 1. 142. b
 & propter deuotionem, to. 2. 43. 8.
 c.
 quomodo sit Christi typus, to. 3. 27.
 a. b
 septima generatione cur ponitur, to. 3.
 83. d. e
 Enoch & Elias duæ oliuæ & duo cædelaba-
 bra,

to.3.161.f
caput est ceterorum membrorum, i-
bid.
quomodo vii debeat clericis & muni-
cibus to.4.30.c
non potest iudicare infideles, to.3.171.
c.
eius dignitatis signa, to.3.171.f
hiusmodi omnis sustinet, to.3.271.h
an debeat negotiari to.3.271.a
episcopi & prebiteri vna ordinatio est
ibid.b
episcopus est qui primus est inter pre-
biteros to.3.172.f
eius officia to.3.282.d
episcopi minus populum docent, &
verbum dei predicant, c.1.1.a b.79.a
adeffe debet in visitatione feminarum
to.4.7.h
ex bono opere magis quam ex profes-
sione nocendum to.4.179.f
duas ecclesias habere prohibetur ab
apostolo to.4.180.a
episcopum vnus potius vxoris esse
virum, quomodo intelligendum, to.2.
260.g.h
episcopi conditiones & qualitates qua-
les esse debeant, to.3.271.g.283.g.to.
4.180.a & seq.
non debet esse neophytus, tom.3.271.
g.
magis curia eligendus est, to.3.271.
f. & qualis eligendus sit to.3.120.c
an in eligendo quid requiratur, tom.3.
122.c
hæresim fugere debet, & fidem catho-
licam tenere, to.4.180.a
in puppe fluctans sedens nauem aduer-
sus fluxum fluxus gubernat & quomodo
clauum tenere debeat, to.1.08.h
salutis populi causa defecere non de-
bet ecclesiam to.4.98.c
eius sermones quales esse debeant, to.
3.109.b
quo tempore vii debeat circa eos qui
gravi viciore vexantur, to.3.109.c
episcopi sedes edificat in ecclesia, to.4.
182.f
eius ornatus qualis esse debeat, to.4.
180.b
episcopo uo non obediens, & eius meritis
simulata doctrina, ombumbrate deside-
rans, superbi to.4.29.d
episcopo malus reprehenditur, to.4.
181.c.f
dum male agit, & alios perdit, to.4.
181.c
portabit iniquitatem male sub eo mi-
nistrantem, to.3.181.e
episcopus recte assumptus ad episco-
patum, primum omnium cognoscere
debet Ecclesiam Domini fuisse le-
missam, to.3.114.b
episcopo quærela à matre data de in-
trato filio to.3.89.g
peccantem quemdam publice admo-
nendo de cetero crimine, non nomine abi-
dem
ab episcopo Verceilensis ecclesie duo
exigi, que primus in Occidentis parti-
bus Eusebii diuersa confluxit, to.3.
123.a
episcopi sunt angeli to.3.183.a
& ecclesiarum sponsi, to.3.9.c
ad tuendum æreem Domini ordinari

tot. 14.f
 cū singulis singulis ecclesiis de-
 cernunt, to. 1.86.e
 episcopus maiores tegibus, patres pe-
 lebis to. 4.179.e
 et nihil sublimius in hoc seculo, to. 4.
 179.e
 in causa fidei de Imperatoribus iudi-
 cant, non Imperatores de episcopis, t.
 1.160.d
 episcoporum causas ab Episcopis co-
 gnoscendas sanxit Theodorus, to.
 106.e
 episcopos felicius persequuntur Im-
 peratores quam diligunt, to. 5.54.e
 quomodo viduas honoret, tom. 4.
 177.d
 pupillos maxime tueri debent, tom. 5.
 157.c
 Episcopio catholicis, id est Romana Ec-
 clesia to. 4.149.c
 Epistola Pauli Apostolorum salutaris indicium
 est, to. 3.198.h
 et quædam effigies eius præsentat, ac
 forma operis to. 5.161.a
 epistolæ Pauli ad Ephesios brevis summa
 to. 5.139.c. & seq. 139.140.
 epistolæ inter adulescentes præsentium
 sermonem continent, to. 5.149.b
 epistolarum vnius quis sit, to. 5.161.h
 to. 2.189.b
 to. 4.137.c
 Epistolæ panis, quem Latini quotidianum
 dixerunt to. 4.75.b. & 6.69.d
 Epulæ indecoræ et affluentæ à nobis vi-
 dentur to. 1.159.g
 quales sunt cum sumuntur, et cum eger-
 untur to. 2.449.b
 Epularum copie multas gignunt ro-
 metias, etiam de Epicureorum senten-
 tia t. 5. 118.c
 epulæ spiritaliter profectus faciat, to. 2.
 507.g.h
 Epulo diues ob immisericordiam emen-
 tus to. 89.3.g
 eius quicquid fratres quinque corpo-
 ris sensus to. 7.73.a
 epulonis fratres, fames, flamma, &c.
 mystice explicatur to. 3.83.f. & seq.
 Epulum magnum quod in Iacob abrahæ
 inefficet Abraham, cuius epuli effe-
 typos to. 2.495.c
 quæ memores describuntur, to. 1.121.b.c
 quæ insensum domitor mysticus Chri-
 stianizamus to. 3.92.f
 equus albus, rufus, niger, pallidus in
 Apocalypsi quid significant, to. 5.197.e
 194.c. 5.100.a. 100.b
 quæ Christi quæ sint, to. 2.427.d
 quæ interduum predicatoris, interduum
 populum, et aliquando falsos pallores
 Ecclesie designant, to. 5.108.c. 109.f
 g. 221.d
 Eremus Eliam, Eliezer, et Ioanncm pre-
 perit to. 5.218.d
 Eritræum, siue Rubrum mare, tom. 5.
 169.f
 Errans ob amorem non arguitur sed do-
 cetur Christo to. 6.60.b
 errantes quædæ enim non habeant, to.
 2.128.f.g
 eis lex dominatur t. 3. 131.d
 Errare et errasse quid differant, to. 4.
 506.b
 errare non potest qui ducem habet

Spiritum sanctum to. 3. 231. d
 Error ubi nullus to. 2. 337. e
 erroris operatio quid sit, to. 3. 267. h
 error in pluribus est, in paucis corre-
 ctus to. 5. 32. g
 errorem suum non agnoscens in autem
 locus qui cogitaret to. 2. 397. h
 errori reum esse professus est, to. 2.
 506. e
 error humanus inuenit idolorum cul-
 torum to. 3. 118. d
 error omnino caro dicitur, tom. 3. 21. o. h
 error magnus est post gratiam reuer-
 sus lege to. 3. 220. e
 error mandatus signatus in carne, to.
 3. 137. e
 error quoniam iam circa incarnationem
 Domini to. 2. 198. c
 de statu Domini, to. 3. 222. c
 de excommunicatione Dei ex malorum
 hominum scelere to. 3. 163. h
 error aliorum credendum in primi-
 tiua Ecclesia, circa baptismum, to. 3. 62.
 et 168. f
 error eorum qui affertunt animas quas-
 dam naturas, et uasdam naturas, to. 3.
 281. a
 error hereticorum in corpore Christi
 et uero post resurrectionem, tom. 4.
 49. h
 error de filio Dei uide processit, to. 4.
 76. d
 error ex gentilitate quia ratione abso-
 lutum to. 1. 166. h. e
 errores nostros si ipsi corrigemus,
 non a Domino uideamur, tom. 3.
 134. l
 error quidam circa peccatum origi-
 nem baptismum pariter, et ad
 uisitationem reuenerunt, tom. 3. 131.
 h. e
 Errori scilicet facile conuertuntur, to. 1.
 65. a
 error habere nos ipsos magis quam a-
 lios debemus to. 5. 110. a
 Errorio plena iustitia est, to. 2. 27. f
 errorio in bono quis sit to. 3. 60. a
 Erroris cor seipso obliuiscitur, to. 1.
 180. e
 error in carcere posito quid ab aliis ten-
 dendum erit to. 2. 464. c
 Erroris audire & dicere to. 2. 472. h
 credens & obediens propheta, to. 3.
 7. h
 gloriosissime deinde fuit in con-
 spectu populum occurrunt, to. 5.
 228. f
 Erroris & est, to. 2. 94. c. 106. d
 et modus Domini in incarnationis
 fuit reuelatus to. 4. 10. f
 Erroris a laude Christi in iustitia, to.
 3. 2. g
 ipsius caritatem, & caritatis argumentum
 to. 3. 47. g
 Error locos insignis, quod Christus
 probatur to. 3. 120. e
 Erroris otiosus primogenita perdidit, tom. 3.
 123. h
 canis gule primogenita, & studio ve-
 rationis perdidit primogenitum amittit
 to. 1. 65. d. e
 theste primogenita concessi fuit a
 iacob to. 1. 68. g
 cibum suum coquere nesciuit, tom. 1.
 78. d

eius defectus & error uide ortus, to. 1.
 78. e
 hirsutus & indecens erat, to. 1. 140. e
 quare supplantatus a fratre, to. 2. 334. g
 liber natus, & seruus est factus, tom. 2.
 407. f
 typhus fuit malitia, to. 1. 67. e. & ludog-
 rum to. 3. 129. h. 210. a
 Iudaicum populum deliquit, qui
 semitibus uingu in fine mundi excu-
 tiet to. 5. 126. g
 eius vestes legis precepta mystice si-
 gnificant to. 5. 96. d
 Esau & Iacob mysterium to. 5. 196. a
 inter Esau & Iacob non erat beneuo-
 lentia, sed contentio, tom. 4. 11. h
 Esau & Iacob pascitur donec peruenia-
 mus ad terram promissam, to. 3. 54. e
 esca est opus ei to. 3. 156. a
 propter hominem esse, non contra, ibi-
 dem
 in ea est uilitas carnis to. 3. 116. e
 esca uis doctrina uas to. 3. 167. g
 esca destructio to. 3. 172. g
 Eschaton in reuelatione sibi diuinitas
 iustorum gloriam expressit, to. 1. 149. h
 in captiuitate etiam fuit beatus, tom. 1.
 156. a
 Esau liber legens, quod philosopho-
 rum magis reuelatur to. 5. 140. e
 Esau Lame dicitur acceleratio, to. 1.
 219. h. e
 Est tempus diuinitas est, & proprie xer-
 no commentum Deo to. 1. 47. a
 est. Deus scribit dicuntur, peccatores
 autem non sunt to. 3. 79. h. 80. a
 est dicitur Christianus, gentilis non
 est to. 3. 81. b
 esse uerbum ete nitatis est & solus est
 ille, qui semper est to. 3. 103. a
 est in gloria Dei patris quid sit, tom. 3.
 228. f
 est in carne mulierarie intelligitur, to.
 3. 133. e
 Et, syllaba coniuncta quomodo di-
 stinctionem habet to. 2. 491. h
 Etiam signum est fortitudinem, tom. 1.
 224. e
 Et si cuiusdam iuuenis pulchritudo, &
 eius factum to. 2. 10. d
 Etiam si uisum & reuerentis, & quoniam
 causa peccati to. 1. 58. c. 6. a
 malum quo innotuit, in uirum trans-
 ferre non debuit to. 1. 58. e
 sciens prudensque peccauit, & sciens
 uirum in sum iuxta errorem, ibid.
 A te peccatoris causa fuit, to. 5.
 102. a
 eam quia ratione aliqui exsuscitant, quod
 uirum ad peccatum induxerit, to. 1.
 58. h
 minus peccauit quam Adam, to. 4. 199.
 d. e
 Eui h. mini adiuncta, cuncta labora ef-
 fecit Deus to. 1. 61. a
 qua ratione uelut quodam bonum
 uisum adinuenit eum ei culpe exite-
 rant ex to. 1. 6. h
 uerba propagationis hominum po-
 tuit Deo committere, quam uerba
 peccati condemnare, ibid.
 generationis gratia uero adiuncta est, ibi-
 dem
 Dei mandatum serpenti temere retu-
 lit to. 1. 62. h

in quo primum est lapsus to. 1. 63. a
 p. in auit, à qua uirum & mendacit
 inchoauit to. 1. 63. a
 quam fuerit infirmo iudicio, tom. 1.
 64. b
 inuicem habuit uicem, quia confes-
 sa est peccatum to. 1. 61. d
 cuius peccatum cur Deus puniendum
 censuit ibi
 quod uenia dignum iudicaret, to. 1.
 65. h
 à d. abolo mutata est peccatum, to. 1.
 280. d
 Eua uita, & Eua que perierat, quomodo
 saluati sunt to. 2. 129. d. to. 4. 199. d
 cur facta ex costa Adæ, to. 1. 61. c
 ex ossibus Adæ formata, cur enim co-
 coconuit to. 1. 12. c
 Eua & Adam in paradiso an uirginis
 fuerunt to. 4. 207. f
 post egrediens paradisi uirum cognita est
 to. 4. 200. c
 eius formatio ex costa domientis Adæ
 mystice exponitur to. 4. 199. d
 Eua immortalis, post peccatum facta
 est mortalis to. 4. 48. h
 eius cupiditas in omnes feminas trans-
 fusa to. 4. 88. d
 ambitionis illecebris decepta est, to. 3.
 30. h
 Eua, serpens, & Adam in cuiusvis ho-
 minis peccato to. 3. 14. d
 Eua & Iacob Adam est, to. 3. 128. a
 in paradiso nonnullorum sententia
 suscipitur to. 1. 61. f. g
 & mystice uisum significat, to. 1. 119.
 f. g
 typus est Ecclesie to. 3. 19. d. e
 eius ad uirum conuersio Ecclesie ad
 Christum futuram conuersiōem indi-
 catur to. 1. 67. d
 Eua mater omnium uiuentium, Eccle-
 sia est to. 3. 19. e
 Euenerunt sunt Christo, quibus Christus
 nihil prodedit, to. 3. 21. o. e
 Eu generans & stabilis certamen, to. 5.
 217. a
 Eugrj & Flautianis dissensio de ep. coope-
 ra Antiocheno, to. 5. 91. c. d
 Euangelia quomodo uerba Christi
 inuenerunt, & super eius uerba sunt
 missi dicantur, tom. 2. 284. h. tom. 3.
 4. f
 est nulla d. est sapientia to. 3. 1
 singulis diuerso sapientie genere pra-
 stant ibid.
 quatuor animalibus comparantur, to.
 5. 190. g. h
 & quomodo singuli eorum aliquod
 ex quatuor animalibus repræsentent,
 to. 3. 1. f
 singuli singulis uirtutibus excellunt, ibi
 & singuli aliqui uerba & peculiariter
 de Christo scribunt to. 3. 23. 4. f
 eorum uariis scribendi ratio, to. 1. 23.
 Euangelista quatuor in scribendo En-
 angelo Spiritus sancti gratia illustrati,
 to. 3. 2. d. 4. e
 quam facile, ac nullo labore scripserunt
 to. 3. 2. d
 Christi mysteria alia alia scripsit, to. 3.
 4. f
 & c. mutuo supplent, to. 1. 3. 9. c. 10. g.
 107. d. e
 & exponant to. 3. 68. h
 eorum

- eorum narratio consentiens & coherens to. 3.9.c
quod ad rem pertinere exponitur, de ceteris non solliciti to. 3.9.e
cur Maria perpetuam virginitatem v. beatus non explicat to. 3.9.e
eorum in retum circumstantiis describendis diligentia to. 3.13.d
fibi aduersaria non scripserunt, to. 3.10.h.1.2.c.18.e
quedam de Christo breuiter præstrin- gunt, ad maiora propoñentes, tom. 3. 27.e
Christi rebus narrandis & fidem fun- dare, & mores instruere studuerunt, to. 3.36.a
vnus aperit quod aliter obscurius dixit to. 3.47.c
Euangelistæ Lucas & Mathæus de muliere virginæ Dominum vtrum dis- sentiant to. 3.48.b.c.d
Euangelistarum eadem sententia di- uersimodo to. 3.99.d
Petri negatione diuersè videntur nar- rasse to. 3.102.g
plus veritati, quam gratiæ tribuerunt, to. 3.103.a
non discordant, sed mysterio concor- dant in crucis gratificatione, to. 3.105.b
in militibus Christi vestes diuidentibus figurati to. 3.105.g
eorum diuersitas circa multa quæ in resurrectione Domini acciderunt, dis- sentiat to. 3.108.g. & seq.
Euangelistarum Ioannis & Lucæ di- uersitas de Apollolis visu Domino post resurrectionem exanimatur, to. 3.108.h.11.a
ab omni negligentia & men-aci- sus- pitione immunes sunt, to. 3.110.h
Euangelistæ discipuli sunt, to. 3.13.e
eorum diuersitas in loco Eiaz cap. vi. uerborum est, non sensum: & quo- modo intelligendus, tom. 4. 129.a.b
Euangelium cur mare dicatur in sacra scriptura to. 3.13.b
fons est veræ sapientie, to. 3.94.h
eius doctrinæ studium quantum va- let to. 3.152.g
Euangelio qui redimunt, gemium habet redemptionem, & deuctionis, & sanguinis to. 3.153.b
calceamentum eius nos ad veneno- peritis tuetur to. 3.176.b.c
Euangelij lex suauis est, to. 3.127.f
facie ad faciem Christum demonstra- uit to. 3.441.f.g
& fidei doctrina, & morum est ma- gisterium to. 3.500.e
eius effigies quomodo in nobis erit, to. 3.509.e
ad Euangelium quomodo sit accen- dendum to. 3.377.c
Euangelij Ioannis subtilitas & laudes to. 3.104.200.g.h
Euangelij Marci initium quam apte contextum, to. 3.1
Euangelium vnum est, & quatuor li- bros negare non possumus, to. 3.61.f. to. 3.4.e
& quatuor completur & absoluitur li- bris to. 3.128.e
Euangelij quatuor libri quatuor ani- mabus figurantur to. 3.1
Euangelium duodecim Apostolorum, & alia aliorum numerantur, to. 3.32.e
Euangelium vnum est, Ecclesia vna, v- nus Deus to. 3.3.c.d
coarctatum hereticis suis dogmata probanda to. 3.3.e
quomodo completum sit, to. 3.3.d
mentes fidelium confirmat, ibid.
Euangelio & verbo Dei, non signis, vera & falsa discernuntur to. 3.3.f
eius narratio duas in Christo naturas ostendit, ibid.
Euangelij libri diuersa gratia fulgent, to. 1.4.f
Euangelium Deum diligenti scriptum to. 3.4.g
depositum est, & pignus ibid.
eius custodia & situm ibid.
Euangelium Lucæ solemnes ritus qui in contradi-ctibus seruantur habet, to. 3. 13.d.e
eius libera gratia in patriarchis præmò- strata to. 3.32 & seq.
Euangelio iunctus, mortuus est legi, to. 3.132.h
eius præcepta seruanti præmia tribu- untur to. 3.25.g
quæ præcepta meliora sunt quam ve- tus lex to. 3.131.c
historia Euangelij ab omni men- u- cio immunit to. 3.16.f
& eius prædicatio incredibilis, signis credibilis facta est to. 3.135.f.g
cur piscatoribus, non autem sapienti- bus tradita to. 3.40.a.b
quæ iudeis initium dicitur, to. 3.210.a
Euangelium lege præstantius est, to. 3. 24.e
sublimitas eius super legem & philo- sophiam ex inimicorum electione o- stenditur to. 3.42.e.h
eius n. ystera in veteri lege adumbrata to. 3.44.g.h
Euangelij & legis circa Christi aduen- tum officia to. 3.45.b
& eorum differentia, to. 3.113.c.d
& quantum distet Euangelium a lege, to. 3.114.e
Euangelium necessarium est ad plene credendum to. 3.45.c.d
consummatio legis est, & supplemen- tum to. 3.49.2.b
eius doctrina quo ordine geritur, iudic- & tradenda to. 3.57.2.8. & seq.
Euangelium Christi hereticis prauis interpretationibus obscurant, tom. 3. 62.b
eius doctrina spirituali expositione in- diget to. 3.71.c.f
Euangelij libertas quomodo intelli- genda tom. 3. 76.c
grauiora præcipit quam lex, ibid.
legem non sustulit, sed compleuit, to. 3.82.e
ac legis plenitudo est, & plenam men- suram habet to. 3.33.d
naturales etiam voluptates amputati- bid.
eius prædicatio in Ioanne incipit, ibi- dem
Euangelium tempore Ambrosij orbè tetrarum perualerat, to. 3.97.c
eius prædicatio ante finem mundi ad- vincta fidelium spiritualiter accommo- datur to. 3.97.c
Euangelij est perfectio, non legis, to. 3. 200.g
& eius perfectio supra iustitiam legis est to. 3.91.d.132.g.h
Euangelium Dei quid sit, to. 3.111.d
virga ferrea est to. 3.185.g
& rota in medio rotæ to. 3.210.g
in quo differat a lege naturali, to. 3.152.g
g.
eius lex cum sit vniuersalis, quomodo fiat specialis ibid.
& cur dicatur spiritualis to. 3.133.f
Euangelij adulter, qui redit ad legem, to. 3.132.g.h
in nostris cordibus quorundam inscibi- tur to. 3.133.f
Euangelij præstantia to. 3.133.g
consummatio salutis est, to. 3.136.a
aliis odor vite ad vitam, aliis odor mor- tis ad mortem to. 3.136.f
cur dicatur æternum to. 3.219.h
verum est humen to. 3.146.h
cum lege & prophetis congruit, to. 3. 38.e
ad omnes missum est to. 4.254.b
led non omnes ei obediunt, to. 3.146.h
inexcusabiles sunt qui ei non credunt, to. 4.246.g
veritatis eius contradi-ctores Iudei, to. 3.147.a
in animis loquitur spiritualis, to. 3.165.g.
excitat animos nostros ad cognoscen- dū filii creatoris ibid.
eius ius, & fundamentum, to. 3.172.a.c
& mira ac velocissima operatio, to. 3.1 g.h.3.a
Euangelium Christi conuerrere in legem quid sit to. 3.120.h
Euangelij prædicatione speciosa est Ec- clesia to. 4.203.a
Euangelium habet imaginem, lex ver- bram, ecclesia veritatem, to. 4.18.f
Euangeliorum singuli libri quo sapientie genere excellant to. 3.1
eorum in variis scribendi ratione veritatis consensus to. 3.1.5.209.b
omnia vnum Christum expriment, to. 3.2
Euangelia multi scribere conati sunt, to. 3.6.4.e
adulterina euangelia reiecit Ecclesia, to. 3.36.e
euangelia multa composuit heresis, Ecclesia vnum tenet to. 3.84.2
Euangelizans montem debet ascendere, to. 3.38.e
euangelizanti verbum Dei quæ mer- ces debeat to. 3.275.f
euangelizantium aduentus, to. 3. 146.g
euangelizantibus non sunt denegan- da alimenta corporis, to. 3.179.a
Euangelizare maius est quam baptizare, to. 3.162.f.g
euangelizare, plantare est, tom. 3.166.g.
euangelizare secundum traditionem Saluatoris est esse sapientem archiepi- scopum to. 3.167.b
Eucharistia sacramentum remissio peccatorum est to. 2.191.e
Eucharistia sacrificium, Christi præ- sentia & immolatio to. 3.6.f
cuius

eius communicatio Christi comitibus
demonstrata to. 3. g. h
Eucharistia sacramentum; & carnis
Christi realis manducatio adhibetur,
to. 3. 37. h
in Eucharistia sacramento vera & rea-
lis corporis Christi existentia, tom. 4.
166. d
in quo panis consecratione fit corpus
Christi to. 4. 173. d. 176. e. d
eius excellentia & magnitudo, tom. 4.
174. a. b
Eucharistia cibum sacerdotibus &
populo communem fore figuris pre-
monstratum to. 3. 39. b. c
eius typus panis propositionis, to. 3.
39. d
eiusque figura fuit agnus legalis, ro. 4.
44. g. h
& oblatio Melchisedec, to. 3. 29. b. c
sermone, & aqua quae de petra fluxit,
to. 3. 180. e
In figura videtur Sareptanae figurata, to.
3. 45. e
eius sacrum mysterium apud Salomo-
nem praedictum to. 3. 3. c
in panem multiplicatione figuratum,
to. 3. 33. h. 44. f. 55. d
Eucharistia sacramentum inter so-
los fideles to. 3. 61. f. 8
eius mysterium veteres Patres obliu-
iscentiam tradunt propter iudei, to. 3.
61. f
sacramentum viuorum est, r. 3. 180. e
Eucharistia sacramentum christum
est in epulo filij prodigi, tom. 3. 81. a
eam sumpturus debet esse gratus & a-
gnus Dei ibid.
Eucharistia corpus & sanguis Christi,
to. 3. 87. e
verum Christi corpus est, quod edi-
mus to. 3. 100. d
Eucharistia sacramentum insinuat,
to. 3. 107. g
cur appellatur panis angelorum, ibid.
ideum mannae praefert, to. 3. 125. c
celebratum est eiusdem mysterium
inter gentes, neque idem est cena
to. 3. 183. h
medicina est spiritalis ibid.
& memoria nostrae redemptionis, ibi-
dem
eam reuerentia suscepta purificat filij
deuotum ibid.
eam sumentes significant nonum re-
suscitamentum fore consecratos esse, tom. 3.
183. g
denotata pura mente sumenda est, to.
3. 184. b. c
eam qui inconsiderate sumit, non dis-
creti in infidelibus to. 3. 184. d
Eucharistia sacramentum Christi li-
terae conficitur, to. 4. 165. c. 166. 167. c
& seq.
eam Graeci in oriente post annum lu-
mine consecraverunt, to. 4. 177. h
Eucharistia sumpturi more serpenti-
um venenarum inponere debent
to. 5. 23. c
& eam digne suscipere quomodo se
disponere debeant, to. 5. 4. e. f
Euglyphus to. 2. 18. a. c
Eudoxius haereticus, to. 4. 56. c. 17. a
Eugenis tyrannus redarguitur ab Am-
brusio to. 5. 10. 3. b. b

eius praesentiam declinavit Ambro-
sius to. 5. 118. e
Eutyrus, qui plurimum emisit sanguinis
to. 1. 98. e. d
Eunomius haereticus, to. 4. 56. c. 57. a
maulit Deum malum quam bonum
habere to. 4. 10. a
eius personam fugiunt Ariani, & erro-
res sectantur to. 4. 56. c
Eunomianis Ariani procedunt, to. 4.
115. d. e
Euphrates fluuius unde oritur, tom. 2.
55. d
fructum fecunditatem significat, to.
1. 55. h
vinum appellente ibid.
mystice uultus est symbolum, to. 4. 56.
a. b. 118. b. c. 129. c. 108. d
cur uillam deservat regionem, to. 1.
118. b. c
eius aqua vitalis, fons & augens, ibi-
dem
Hebraeorum & Assyriorum lingua
Persis vocatur ibid.
& quid significet mystice, to. 4. 209. c. d
Euphratis iuxta aspectum fluminis, ac reflu-
unt, to. 4. 27. g
Euphratis loci r. 1. 118. e. to. 4. 16. f
E. F. bus matry qualiter segesse con-
tra Arianos to. 5. 72. c
numquam ante cognitus Veccellen-
sis ecclesiae episcopus creatus fuit, to.
5. 17. a. b
temporis sui exitum manifesta reu-
elatione vidit, & multa circa illam visionem
to. 5. 72. g
eiusdem praecordia, virtutes & merita,
to. 5. 72. a. b. c. 21. e. & seq.
& genus martyrij to. 5. 72. c
a d Eusebium scribit librum Ambro-
sin de institutione virginis, tom. 4.
197
Eusebij Niconi edicti epistola in Sy-
nodo Nicena lecta to. 4. 75. b
Eusebius episcopus Bononiensis, to. 5.
161. d. e
Eusebii Caesariensis locus, to. 3. 25. g. h
Eutropius presbyter Thessalonicensis,
to. 5. 112. f
Exactio non damnatur apud Deum, sed
exactio iniqua to. 5. 47. b
Exactorem accedat, to. 1. 280. e
exactor & carcer mystice exponuntur,
to. 1. 73. d
Exaltans se, etiam si vera dicat offendit,
to. 2. 23. e
Exercitatio penae pertinacia & infidelita-
tis to. 3. 148. b. c
Exercitatio a Deo duplex genus hominum,
ibid.
Excellus prophetarum quid sit, tom. 1.
127. c
Excitatus in hac vita Lazarus, requie-
scit in gloria to. 2. 316. h
Excommunicatio tardius ferenda, to. 4.
30. c
Excitantibus se in die iudicii quod fabo-
lus impulerit, quid respondebit Domi-
nus to. 2. 41. c
Exemplum bonorum operum attrahit
multos to. 3. 32. g
exemplo nostro alij adhortandi, to. 3.
19. h. 10. a
& eo dem aliis prodesse debemus, to.
3. 19. h. 20. a. 32. b

exemplo vnius multi corriguntur, to.
3. 44. f
exemplo sanctorum perfidia mundi
dammabitur to. 3. 171. f
exempla magis apta ad persuadendum
quam verba to. 3. 181. c. 188. c
exempla celestium sunt quae celebra-
tur in terris to. 3. 30. 5. b
exempla maiorum proponimus, quae
neque obscuritatem afferant ad intel-
ligendum, neque ad tractandum ver-
fus to. 4. 9. h
exempla quantum proficiant, tom. 4.
222. b
Exercitatio naturam perficit, tom. 3.
127. e
Exercitium corporis carnalium quale sit,
& spirituum quomodo debeat esse,
to. 3. 171. f
exercitio doctrina acquiritur, & visu
proficitur to. 4. 3. f
exercitio proptis ac domesticis om-
nis res augeat to. 4. 50. c
Exhortatio pro consolatione accipitur,
& vice versa to. 2. 455. a. b
exhortatio ad virginem lapsum, to. 4. 216.
f. 17.
ad naturam vite to. 5. 1. f
exhortatio pulchra to. 5. 8. g
Existimatio & fama non negligenda, to. 3.
9. a
Exitus libertatis paganorum qualis, to. 3.
132. d
exitus iulorum vis aeterna, ibid.
exitus dispar suspicentium Christi
motum, & eorum quibus est offendi-
cium to. 2. 355. d. e
Exorcismus in baptismo, to. 4. 167. c. d
Exorcismus clericale officium insinuat,
to. 5. 60. c. d
eorum vis tempore Evangelij, tom. 3.
107. a
cur vocentur magistri in ecclesia, to. 3.
239. e
Expectare non est perficere, sed expectasse
to. 2. 355. g
Expectatio Christi ad penitentiam, & fi-
dem to. 3. 149. g
Exponere & nudari quomodo distanti,
to. 3. 58. c
Exterior homo quid sit, to. 4. 435. g
Exterminari qui dicantur to. 4. 216. d
Exul mundo domesticus est Dei, tom. 1.
439. g
Eulacra horam quis dicatur, tom. 1.
47. b
Eulacra in malis alterius displicet Deo,
to. 3. 149. a
Exultationem perpetuam quis habeat,
to. 2. 455. a
Exuperantius Eusebij martyris discipu-
lus to. 5. 72. b
Ezechiel directus ab Assyriis in terram
Domini non deliquit, to. 1. 173. e
visio rotarum ab eo descripta quid si-
gnificet to. 4. 228. g
cassa mortuorum in spiritu ei ostensa,
to. 4. 157. c. & seq.
Ezechielis per aquam trina traditio
mystice quid significet, to. 5. 241. b

Faber cur putatus sit & distans pater
Christi to. 5. 7. g
fabrum

fabrum pattem, æstimatione hominū
cur habere voluerit Christus, tom. 3.
21.a
Fabrica mundi creatorem prædicat, to. 3.
147.a
Fabricatores errorum, to. 1. 208.c
Fabula Homæcia Sirenum eleganter ex-
ponitur, ro. 3. 17. 28. to. 3. 18.f
Fabule prauorum hominum, to. 3. 18.f
in fabulis quid canendum, to. 4. 9.a
Facere alios quæ vis, facta prior, tom. 3.
20.a
Facienda prius cogitanda, to. 4. 32.f
Faciunt leges, & auditor quis sit, ro. 3. 11. 9.
c.f
Factum vniuscuiusque mente & inten-
tione Deus discernit, to. 3. 60.c
Factum esse, non semper referri ad crea-
tionem, ro. 4. 70.f
Factis distinguuntur, qui eiusdem fidei
nomine continentur, ro. 3. 45.f
Facies plus habent in fumo caliginis, quā
splendoris in lumine, to. 2. 143.d
Facies mortuorum cadauera ardere cō-
fuisse, ibid.
Facies plerumque index est conscientie,
to. 1. 55.b
eius præstantia inter cætera membra,
ro. 4. 49. f. ro. 2. 81.b
facies dei non videtur ab homine, to.
2. 381.d.e
& quomodo videri possit, to. 2. 443. c.d
eius aspectus à nobis quam grauis sit,
ro. 2. 396.d
facies Moysi corporaliter illuminata
to. 2. 487. c.f
faciem exterminare, to. 1. 355.b
in faciem resistere quid sit, to. 3. 124.b
to. 3. 308.g
Facillora quæ videantur, to. 3. 308.g
Facilitas venie incertum tribuit delin-
quendi, to. 2. 443.b
Fallacia omnis non multum durat, to. 3.
237.c
Fallacia & veritatis pugna, to. 2. 248.e
Fallere cepit subtiliter demon legem la-
tam, non imperare, ro. 3. 134.d
Fallitatis reme diuini, to. 3. 239.g
Fallum quid quid est, ab homine est,
to. 3. 184.g
Fames etiam sanctos decet curam habere
to. 3. 9.b
Fames tantum quæ Dei timore sustinetur,
Deo acceptum facit, to. 1. 354.a
fames confecti nullis sensuum volup-
tatibus oblectantur, to. 1. 50.f
fames grauior morte & omnibus im-
pudicis habetur, ro. 2. 339.b. to. 3. 90.a
fames spiritualis, ro. 3. 121.c
fames animarum famelitarum, tom. 5.
205.a.b
fauces æterna impiorum, fatuitatis bea-
torum in Marthei cōiunio exprimitur
to. 3. 37.c
fames iustitie quæ sit, to. 4. 1.b.g
fames peccatoris describitur, tom. 3.
79.b
famis tempore frumentum non oc-
currendum, to. 4. 35.f.g
& subueniendum egenis, ro. 4. 35.a.b
fames magna Eliæ tempore, to. 4. 237.
a.c
fames amica vii g'ntitatis, inimica laci-
nie est, to. 5. 27.b
fames labore fidelem aliquem, te fidei
regendis est culpa, to. 4. 121.b

Familie per virorum originem in scri-
pturis deducuntur, ro. 3. 21.b
Familie curam cur præferam debeat ha-
bere episcopus, to. 3. 32.h
Familie innocens disciplina, & munda
possessio, laus est domui, to. 4. 19.e
Famuli Dei ad fidei perfectionem perue-
nire desiderantes quid faciat, to. 3. 37.a
Famum, in quo est conuentus gentilium,
ro. 3. 105.c
Famuli id est populi fideles, in quibus Ec-
clesia Christum abscondit, tom. 3.
76.f
Famule sunt tres, in quibus Christus
sunt absconditus, to. 3. 76.f. 77.b
Fata nulla sunt, ro. 4. 248.g
Fauere quibus frequentius soleant ho-
mines, ro. 4. 29.f
Favor popularis contemnendus, tom. 4.
28.f
Febres animorum maiores sunt quam
corporum, to. 2. 495.d
Febres spirituales, cupiditates immodera-
te, & ex spiritali cruditate nascuntur, to.
3. 78.e
Fel non recusauit Dominus, sed vino ad-
mixtum, my. lice, to. 3. 106.d
Fel homini datum ad totius corporis vir-
tutem, to. 1. 54.g
Felicitas bonis externis non æstimatur,
to. 4. 4.c
Felix, Nabor, & Victor illustres martyres
to. 3. 75.f
Felicem diaconum mittit Ambrosius ad
Theodosium, ro. 5. 104.a
Felicis Comensis episcopi natalis dies,
to. 3. 160.e
Femina in primis verecundiam tueri de-
bet, to. 1. 110.b
viri spiritus in sibi non debet assumere,
ro. 1. 31.f
fidei actus est viro lege natura, tom. 3.
190.a
femine ratio posterior quam viri ap-
ud Lucam quid significet, to. 3. 4.a.b
femina pudor est illis carere, tom. 3.
8.f
eis nubendi causa quæ sit, ibid.
feminarum sexus fragilior, to. 4. 88.d
& eius defensio, to. 4. 198.g. h. 199.b &
seq.
Fenestra nostra quare claudenda, tom. 2.
430.h
fenestra per quam mors conuenit in-
trate, non vna, ibid.
fenestra est oculus noster, to. 2. 434. f.g
fenestra virginis qualis, to. 4. 233.a
fenestra per quam prolapsit verbum,
to. 2. 434.
fenestra celi prophetas significant, to.
1. 136.h
Fere hominis industria manifestatur, at-
que in hominum mores transiunt, to.
1. 46.b. c. 75.b
omnes suos diligunt ferus, ac tuentur
to. 4. 4.c
ferre omnes hamulo canis sanguine cu-
rantur, to. 4. 46.b.c
Feretrum in quo lacemus exanimis, my-
lice exponitur, to. 4. 4.c
Feria perpetue quando erunt, ro. 3. 38.h
Ferientem referre an liceat, to. 4. 34.b
Fermentum quid significet, & fermenti
in farina absconditi parabola explica-

tur, to. 3. 76.f. & seq.
in scriptura accipitur pro venustate, to.
3. 170.g
fermento humana doctrina significa-
tur, to. 4. 70.f
fermentum verus eicere quid sit, to. 3.
170.g
ferment vis, to. 3. 31.g
eidem Dominus pulchre comparatur
to. 5. 144
symbolum est nostræ salutis, tom. 3.
14.c
Ferus securis demeritur, Elisei præci-
bus supernatus, quid significet, to. 4.
169.h
Feruor gratie æternæ secularis feruorem
excludit, to. 2. 504.a.b
feruore animi conclusi quid faciendo
beamus, to. 2. 493.d.e
Festinatio optis est ad Christum qua-
rendum, to. 3. 35.f
Festus dies Domini qui sit, to. 1. 76.a
festis diebus à seculantibus, non à religio-
sis operibus cessandum, to. 3. 75.b
Fidei ueræ proprietates, to. 1. 20.c
eius solium cur sit crassum & quadri-
dum, to. 1. 21.a
fideles steriles triennium exponitur,
to. 3. 7.e.f
eius duplex figura explicatur, tom. 3.
99.e
Fides proprietates, to. 1. 20.c
eiusdem natura, to. 3. 75.b
eius fructus & solia quid in sacra scri-
ptura significet, to. 1. 66.a
fides spiritualis sub qua iusti sanctique
requiescunt, quæ sit, to. 1. 64.e
ficus quæ secundis fructibus præstat,
resurrectionis symbolum est, tom. 3.
45.c
de ea parabola euangelicæ mystice ex-
ponitur, to. 3. 73.g. h. 74.a. 75
eius solis primi parentes legentes
quid mystice significauerint, to. 3. 74.b
ficus à domino maledicta, anima in-
fructuosa, ro. 3. 87.d
ficus, sub qua Christus Nachanæl vi-
dit, to. 3. 91.d
Fidei uires quæ mala patientur, & quo-
modo pro alieno debito fidei uendū,
to. 2. 186.d.e
Fideli non cadit in terram, to. 2. 360.d
petidi communionem vitare debet,
to. 3. 61.f
eius possessio est rotas mundus, to. 2.
397.d
fidei quid dicatur, to. 2. 358.c.f
fidelis non erit reus diffidit mari-
monij si infidelis discedat, ro. 3. 174.g
fidelis bonus aut malus maior corona
vel pena dignus, to. 3. 119.b
fidelis dispensator, to. 3. 168.b
fideles filij Dei nuncupantur, to. 8.a
vniorem fidelis reuocantes, hæretici in-
tra non habentur, ro. 3. 34.b
membra & caro Christi sunt, tom. 3.
19.d
fidelibus hospitio iungamur, petidos
& hæreticos vitemus, to. 3. 33.f
eius nihil deest, to. 1. 167.g
& diuina semper adfuit præsidia, to. 1.
164.e
fideles diuersi alimento nutriendi, ro.
3. 55.a.b
eorum in primis curam habet Deus,

to.3.69.b
fideles & infideles in mundo agri colæ duo to.3.87.e
fideles & caree humeni factus Ecclesie to.3.98.b.c
fideles cur dicantur baptizati, tom. 4. 167.f
fideles segregati ex Indis & gentilibus to.4.169.e
Abrahæ filij dicuntur to.3.142.c
membris comparantur, to.3.151.b.c
& inuicem membra sunt, to.3.181.f
etiam à lictis se abstinere debent, to.3. 176.c
eis non competit audire linguas quas non intelligunt, to.3.175.c
fideles genus regale to.1.197.a
per gratiam Dei facti sunt digni videre gloriam Christi, to.3.199.g
potiores sunt dum infirmantur, to. 3.218.e
debeant semper portare imaginē Christi adhuc in terra positi, in celis versantur to.3.218.h
eorum prestatæ, futuri seculi gloria cingentur to.3.217.g
fidelibus sermo Dei est auribus salutis æternæ to.3.219.e
fidelium unitas to.3.218.b.c
Fides domini Dei, to.3.115.h.125.c.128.d. to.4.186.g.351.d
& via ad salutem to.4.71.d
fundamentum est Ecclesie, to.3.166.e. to.4.137.b
& fundamentum bonum, quæ ex duobus testamentis confurgit, to.3.76.g
atque Apostolica prædicatione fundata, to.3.133.g
est etiam nostræ salutis fundamentum to.3.297.d
& fundamentum iustitiæ to.4.11.f
radix est omnium virtutum, to.1.79.h
atque eorum stabile fundamentum, to.2.135.f
eius fundamentum est fortitudo, & reliquæ virtutes, to.3.69.b. & Christi nomen to.3.167.b
fidei nostræ principium quod sit, to.4. 61.
fides quid sit to.4.191.h
vnde nascatur & acquiratur, to.4.251.b.& seq.
fides est hominis theca to.4.10.d
abundantiam parit, to.1.41.f
ea in primis nos Deo commendat, to. 1.76.a
partus est animæ to.1.74.h
qualis debeat esse to.1.78.f
eam si opera sequantur, perfectum sit sacrificium to.1.76.a
quæ fides in sacrificio requiratur, to.1. 78.c
& quam doctrinam adiunctam habere debeat to.1.78.d
eius sermo & ætus qualis esse debeat, to.1.78.d.e
cur rationem præuenire nequeat, to.1. 106.g
quam præclaros afferat fructus, tom.1. 110.b.c
fides & humilitas in primis placeant Deum to.1.51.e.f
fide, humilitate & abstinentia Deo placemus to.3.1.

fides Ecclesie quibus modis comparatur to.1.118.b
Christianorum thesaurus est, to.1.118.e
eius facienditas cur certo tempore fuerit reuerata to.1.119.g
fides alia feruentior, alia placidior, to. 1.138.e
fidei ac deuotionis gloriosa uobilitas, to.1.154.f
fides deuotionem præcedit, tom. 1. 192.f
fides naturæ vitium temperauit, & deuotio offensam Adæ mitigauit, tom.1. 241.g
eius partus bonis & præclarus, tom.1. 1.169.b
fide lineæ Petrus ac reliqui Apostoli lauantur ægrocos to.1.181.b.c
eius fundamentum vel maximum est in Christi resurrectionem credere, to. 1.191.h
quæ inanis esset, nisi resurrexisset Christus to.3.191.d
fide resurrectionis Christi gentes ludæos transcendunt to.3.91.b.c
fidei libertas, gratiæque vbertas quantitas sit to.1.198.e
cur veluti mola terenda est, to.1.209.e
eius amissio vel maximum damnum est to.1.111.g.h
fides fari non est, nisi illi accedat gratia baptismi to.1.213.b
dolore probatur magis, atque percipitur to.1.217.c.f
hominibus cælum aperuit, tom. 1. 260.e
eius omne patrimonium quis populus habeat to.2.171.c
fides prompta multum confert, to.2. 308.h
fides vera est hæreditas maiorum, to. 2.126.d
Deo nos repræsentat, to.2.126.g
ea nihil esse in homine pretiosius scripturæ testimonia docent, to.2.140.d
fides & diligentia superiorem locum tenent, inferiorem perfidia, to.2.142.d
fides credentium principalis est, confessio executionis to.2.147.b
fides quæ est bonum mentis æternum, quæ sit to.2.155.a.b
fides hostia nō quasi in via debet esse, & quare to.2.165.g
diebus Domini Iesu extorta est, tom.1. 168.f
fides dulcis, amara perfidia, to.2.169.e
e.d
peccatum minuit to.2.196.a
eius vbertas quid operetur ubi exundat to.2.199.h
omnes homines gentili errore depressos Christo acquisiuit, to.2.400.g
fidem indiens prius debet perfidiam exuere to.2.401.f
eius prerogatiua quæ sit, tom.2.419.g
fides in exercitata languescit, tom. 2. 459.g
eius deuotionem prælia persequuntur ibid.
ab irrationabili pecudum comparatione nos fecerunt to.2.497.f
fides principium Christiani est, plenitudo iustitia to.2.501.a.b

fidei iurantis Deus testis adhibetur, to. 3.1.
fides nostra, vox est to.3.8.c
sine triplici sapientia consistere non potest to.3.2
non vi eloquentiæ, sed veritatis lumen reseruat to.3.13.h
fidei nostræ testes non sapientes, & dicendi periti, sed pastores & simplices, to.3.15.a.b
& eiusdem propagatores non sapientes & diuites cur electi, to.3.40.b
fidei nostræ multa sunt adminicula, ita vt merito credamus to.3.55.a
ad Dei magnitudinem comparata exigua est to.3.52.g
eius articuli scripturarum auctoritate comprobantur to.3.57.c.d
à mundi sapientibus irridetur, tom. 3. 127.b
eam esse rationabilem probat prophætia to.3.151.c
rerum affectu atque exitu adstruitur, to.3.3.f
quam etiam ex historiis Græcis & poetis confirmare licet to.3.57.e
eius constantia signis & prodigiis non indiget to.3.5.f
verbo Dei & ratione fundatur: & quomodo ratione quoque nitatur, ibid.
fidei euangelicæ depositum & pignus custodiendum to.3.4.g
eius integritas, integrum vestimentum to.2.4.h
fidei suscipiendæ præcurrente quadam virtute anima præparatur, to.2.7.f
fides & ineredulitas Zachariæ & Elisæ quid promittat to.3.7.b
fidem exigens, fidem adstruit, tom.3. 112
fide spirituali verbum Dei concipitur & generatur to.3.11.f
in Christi censu & professione vnum, quemque signat to.1.13.b
angelicus testimonis in ipso Christi ortu adstruitur to.3.14.g
eius brachia quibus Christum complectimur, opera sunt to.3.15.g
fidei hæreditatem ad gentiles populos transferendam prophetat Ioannes, to. 3.17.f
fides exigitur post Domini aduentum, signa conduntur to.3.19.h
prior est quam litera to.2.21.e
fide vivebant patriarchæ sine lege, ibidem
eius generatio in sanctis magis attenditur quam feminis to.3.16.d
fidei mensura retinenda, ne in perfidia incurramus to.3.28.e
miraculis operum colligitur, tom. 3. 32.b
complectitur quod humana ratio non comprehendit to.3.15.a
Deo reuelanti innititur, ibid.
ex auditu est to.3.25.147.a
fides gentium ex auditu, immo etiam ex visu to.3.45.b
fidei tactus, quo Christum tangimus, to.3.109.c
fide Christus tangitur & videtur, to.3. 52.f
eius profunda mysteria, in quæ Petrus ducit to.3.35.b
fidei propagatio non humane nature,

sed supernæ vocationis opus, tom. 3.
33.d
eius cibum Iudei gentibus ministrant
to. 3.56.a
fidem & mores nos docuit Deus, to. 4.
66.b
fidei & morum ædificationi student
Evangelistæ, Christi res narando, to.
3.36.a
eius doctrina quo ordinem fidei hon-
orant tradenda to. 3.57.a.b
& eandem gravissima mysteria non
statim in fidei proponenda, to. 3.57.c
fidei spontanea, quam speratis benefi-
cijs credere præstantius, to. 3.36.b
fidel principatum metuit Abraham,
to. 3.41.g
& hinc, pater dictus est, to. 3.126.a
fidei sufficiens est, non circumfessio:
eadem ratio de cæteris, to. 3.124.d. e. f. g.
fides in operibus elucet to. 3.41.h
factis comprobatur, to. 3.45.f.g
fortunam in acuit to. 3.69.b
medicinæ imperitæ prærogativa est,
to. 3.44.a
fides vniuersi, alteri suffragatur, to. 44.b
fides prior ex rebus, quam verbis,
to. 3.41.h
eius sufficiens, quæ per paucos ad mul-
tos peruenit to. 3.45.b
à veteri testamento incipit, in nouo
completur to. 3.45.d
eius resuscitatio maior est cruce Domi-
ni quam ex miraculis to. 3.45.f
eius est ipsa crux Christi, to. 3.57.f
ab hæc solis disparatione & signifi-
catu Iudeos fundanda to. 3.46.g
fides in deo, vniuersum pretiosum, quo
Christus regitur to. 3.50.a
misericordiaz prelata est, to. 3.49.f
fides rei admirabilis fiat ex alia re mi-
rabili to. 3.51.h
in eius via heretici tamquam ieiunium
desunt to. 3.54.c
fidei curiosæ quæstiones vitandæ, &
sincere credendum to. 3.56.b.c
eius simplicitas beata, non curiositas,
to. 3.56.c
fidei mysteria scimus, quamvis modis
ignoremus ibid.
non carnis ministerio, sed diuina in-
spiratione & reuelatione fundatur, to.
3.56.c
fidei similes Petro à Christo data, to.
3.16.e
fides non solum de Christi diuinitate,
sed etiam passionis ad salutem neces-
saria to. 3.56.g
eius integritas vel vno detracto viola-
tur ibid.
paulatim docendo crescit, & proficitur
to. 3.57.b
fidei sinceritas incorrupta ad salutem
necessaria, cum obseruantia manda-
torum to. 3.58.160.h
memoria tollit, & quæ vilia in Christo
visantur, diuina ostendit, tom. 3.59.
a
fides perfecta scire filium Dei, to. 3.59.f
fide perfecta omnes vnum sumus, to.
3.59.g
non necessitatis, sed voluntatis res est
to. 3.127.c
non extorqueatur, sed suscipitur, tom. 3.
77.f

nec vi & coactione, sed humilitatis
doctrina dilectissima est, to. 3.62.h
fidei integritatis causa aduertendum
ne quemuis facile admittamus, to. 3.
60.g
scindi non debes, & ideo Christi tunc
significata to. 3.105.h
cum laudatur, regnum quoque diuidi
necesse est to. 3.66.d
eius lumen legis vmbra antecellit, to.
3.67.d
fidei Christianæ præstantia etiam ho-
stibus eius admittibilis to. 3.71.c
fidei euangelica alia mysteria præce-
ptorum sanctitate facilius persuadetur
ibid.
naturæ vinculis non est obnoxia, sed li-
bera to. 3.71.h
fides bona quæ operum ornatu nitet,
to. 4.62
non sufficit ad salutem & vitam æternam,
nisi charitas accedat, to. 3.78.d. 129.4.d.
129.7.c.d
nec sine bonorum operum merito, to.
74.b.c
fidei & operum coniunctio & necessi-
tas to. 3.97.c. 128.4.h
fidei & operibus sepulchrum Christo,
excinditur & expolitur to. 3.108.c
fides recta & charitas sanctos facit, to.
3.114.b.c
fidei & bonis operibus perfectio viri fi-
delis concitatur to. 3.114.g
quibus etiam promissa vitam spera-
mus to. 3.118.h
fides propitium facit Deum, si bonis
operibus approbatur to. 3.115.b
fidei solida ad huius mundi naturalia seruatur,
to. 3.115.a
pro fide sola nemo securus esse debet,
to. 3.114.h
fides & regnum cælorum se mutuo
consequuntur to. 3.75.e.f
velut semen spiritale est, to. 3.116.c
& quando diuini seminari, to. 3.75.g
fides Christi filij Dei ex lege, prophe-
tis & Euangelio perfecta, to. 3.76.f
à qua seruitute, & quomodo nos libe-
rauerit to. 3.76.c
spes est, & monumentum, to. 3.78.c
& monumentum optimum contra dia-
boli tentationes, ac tribulationes, to. 3.
141.d
eius sensus numquam exinanitur, to. 3.
79.c.d
fidei patrimonium profundit, quibus
Ecclesiæ recedit to. 3.79.e
eius matrimonium quo pacto omni
dinortio & adulterio carere debeat,
to. 3.83.b
fidei integritas cum vitæ sanctitate iū-
genda to. 3.83.f.g
eius imperio insensibilis natura obse-
quitur to. 3.84.h
quæ valida & solida sunt dissoluit, to. 3.
85.b
fidei, charitatis, & spei nexus & circui-
tus ibid.
eius veritas ubi est, ibi sacramenta &
sanctitas to. 3.87.g
fidei contractus maior quam pecunie
to. 3.95.c
diminutionem non patitur, to. 3.96.a
fidei delictario tempore antichristi in vi-
tute in anima peccante, to. 3.97.e. f.

fides deficit ubi antichristus regnat
mythice to. 3.97.f.g
eius sol nubem perfidiaz obsecrat, to. 3.
98.g
fides rosida, perfidia arida, to. 3.98.b
examine remunerare festinat Dominus, to.
3.99.e
fidei ordo seruandus est in credendo,
to. 3.103.b
eius fructus, & flores to. 3.99.e
fidei confessio aperta esse debet, non
inuoluta to. 3.103.d
ex peregrinis domesticis facit, tom. 3.
104.a
ex diuinitas ad humana descendit, to. 3.
105.h
fidei victoria toto orbe terrarum per
Christum to. 3.107.a
eius diuitie, & pauperas, to. 3.108.b
fidei perfectio in libris centum alios
significata ibi
fidei iustum viuere quomodo intelli-
gatur to. 3.116.a
fidei confessio debita & salutaris, to. 3.
115.d.e
requiritur ad salutem, nec sufficit bo-
nitas moralis to. 3.119.c
fides Christiana est iustitia legis, to. 3.
121.a
perfidiam accubuit to. 3.119.g
perfectam Dei cognitionem tribuit,
to. 3.121.c
erratum nebulam auferit ibid.
non docet peccare, sed peccatoribus
consulit to. 3.122.b
docet remissionem peccatorum, & do-
cet etiam periculosum esse peccare, to.
3.122.c
fides Christi quid efficiat, to. 3.123.e
maior est quam lex, & quomodo, to. 3.
123.b. 126.g
perfectio legis est to. 3.145.b
fides erat in lege to. 3.135.e
fide sola nos iustificatos quomodo in
telligendum to. 3.123.e.f
iustificatio sine operibus legis, to. 3.123.
h
fides Christi iustitia, to. 3.123.h. 146.a
fide Christi omnes iustificatur Iudei
& gentiles to. 3.124.b
eius meritum & dignitas, to. 3.124.b.
126.b. 146.b
fides Christi non est inimica legi, to. 3.
124.b
& ad omnes pertinet to. 3.146.e
non indiget orationis ornata, tom. 3.
162.e
nec fecum argumentorum inquiri,
to. 3.83.f.g. 84.a
gaudium operatur, lex itam, tom. 3.
125.e
delicta ignoscit, & saluat, ibid.
fides peritiosa, contra id quod saluat
videt, credit to. 3.126.c
quod credit consequitur to. 3.126.g
fides credentium, ex multorum diffi-
dentia commendatur to. 3.126.d
non humana ratione, sed miraculis com-
mendatur to. 3.127.b
fidei veritatem non tenens, ad eius præ-
mia non peruenit to. 3.126.g
fide catholica, & bona vita renouamur
to. 3.131.a
eam accipimus per legem naturalem,
non per Moysæm to. 3.132.b

fidei lex cur data sit, to. 3. 133. c. 136. f.
 eius legi vetus lex est inferior, non ta-
 men inimica to. 3. 133. e
 fidei lex praesidium artium salutare, q.
 vetus lex non potuit to. 3. 133. f
 in animo est, & corde creditur, ibid.
 eius obiectum to. 3. 146. b
 vnum cum sit, diuersitatem tamen praes-
 tat hominibus to. 3. 136. f
 eadem cum non dicitur lex mortis, to.
 3. 136. f
 eius verba odorantes malo animo, re-
 manent in morte ibid. g
 fidei futuræ mysterium in Abraham
 designatum to. 3. 127. f
 quomodo dicitur abbreviata ex lege,
 to. 3. 144. g
 quia in credulis inutilia est, mercedem
 habet apud Deum to. 3. 146. a
 fidei regula to. 3. 146. c
 ei adinuenienda est oratio, to. 3. 146. c
 necesse est precedat petitionem, to. 3.
 146. f
 per fidem Christi a sefertur velamen in-
 fidelitatis to. 3. 199. g
 fide peregrinamur, non spirita, to. 3.
 202. d. e
 fides est quæ saluat, nō generis propa-
 go to. 3. 214. b
 fides Christiana quam sit certa, to. 3.
 221. a
 ex: rahit hominem à lege, vt iustus sit,
 to. 3. 224. f
 vt perfectio in credendis, debet muni-
 ri charitate fraterna to. 3. 230. e
 in solo patre, & in solo filio integra nō
 est to. 3. 238. b
 eius corruptores magna cautela eui-
 tandi sunt to. 3. 255. c
 fides salutem dat to. 3. 270. g
 mater est omnium virtutum, to. 3.
 191. d
 quantum habet potestatem, to. 3. 270. g
 eius victoria quæ sit to. 3. 277. b
 non poterit insinui hæreticorum cō-
 munitis to. 3. 280. e
 signaculum est diuinæ promissionis,
 ibid.
 altare coeleste est, in quo offeruntur
 quotidie orationes to. 3. 302. e
 nec propter ignauiam, nec metu peri-
 culi deferenda to. 4. 1. f. b
 ad fidem cohortati, quam de ea disce-
 pte, tutius est to. 4. 54
 fides catholica de Deo vno, to. 4. 14. c. d
 de filij Dei dimittit, to. 4. 60. d. & seq.
 fides perfunctoria esse non debet, to.
 4. 14. h
 argumenta excludit: eiusque excellen-
 tia to. 4. 18. e. f
 fides vna veteris & noui testamenti, to.
 4. 55. f
 martyrum sanguine & passione defen-
 sa & confirmata est to. 5. 71. a. b
 fidei laudes & encomia, to. 4. 66. b. c.
 234. d
 fide fracta calamitates sequuntur sunt,
 to. 4. 68. d. e
 eius magnitudinem angustia impietis
 peccata non capiunt, to. 4. 126. e
 fidei plenitudo in sacramento Domini-
 cæ passionis to. 4. 126. g
 fidem habens quare non excludatur a
 venia to. 4. 186. g
 credentibus post lapsum redditur, to.

4. 186. g
 fides vera numquam turbatur, to. 4.
 135. b
 vnum est patrimonium, to. 4. 167.
 h.
 locuples est Deo, sed egenus a seculo, to.
 4. 205. h
 ex fide veritas, non verba penduntur,
 to. 4. 140. g
 & in ea non est querenda ratio, to. 4.
 158. f
 fides vniuersalis resurrectionis in La-
 zaro suscitato to. 4. 157. g. h
 eius medicina quibus non profit, to. 3.
 13. b
 fides Christo promissa seruanda, to. 4.
 167. g. h
 in ea spei nostre patrimonium, to. 4.
 191. h
 fides Christiana regnum Dei est, to. 3.
 13. b
 operatur in: anima quod succūs sinapis
 in corpore to. 3. 13. b
 & quantum valeat, to. 3. 34. e
 fides innuit vt fiat quod creditur, to. 3.
 39. g
 veluti præqua charitatis occupat animā
 to. 3. 145. g
 fidei causa in Ecclesiis agenda est, to. 5.
 48. d
 in fidei vel alicuius ecclesiastici ordi-
 nis causa quis debeat iudicare, to. 5. 100.
 b. e
 fides ætatem augeat: & quid sit fides, &
 quantum possit to. 5. 71. b
 fides catholica mater est marie: to. 5.
 71. b
 fides Christi non rudibus animis irre-
 puit to. 5. 99. e
 fides ea sola est quæ est in Euangelio: &
 multa de ea to. 5. 127. b
 fidei professio, quæ contra Arianos &
 Sabellianos sententia est, necnon con-
 tra Photinum & Apollinarem, to. 5.
 161. g. h
 fide qui intrepidus ambulauerit, per-
 sequentem Ægyptium non timebit,
 to. 5. 11. f
 fides quæ superiora peccata deplorat,
 noua cauere consuevit to. 5. 107. e
 fides abundat fidei, satis census suo diues
 to. 5. 110. b
 non continuo omnia charitate habet
 to. 5. 145. e. f
 fides legis in fide Euangelij confirma-
 tur to. 5. 127. b
 fides & spes quomodo in futuro seculo
 remanebunt to. 5. 237. b
 fides sine charitate mortua est, to. 5.
 137. e
 murus nobis est contra hostes inui-
 sibilis to. 5. 198. g
 numquam deficiet in Ecclesia, to. 5.
 201. g
 fidei gradus quidam to. 5. 63. g. h
 fides regno celorum similis, to. 1. 118. g
 per lucernam intelligitur, to. 3. 67. d
 fides non exigua, sed magna & perfe-
 cta grano sinapis significata, to. 3. 13.
 eius efficacia quam apte fit grano sinapis
 comparata to. 3. 75. & seq.
 fides plane significatur, to. 3. 8. h
 peregrino homini eleganter compa-
 ratur to. 3. 175. c
 comparatur etiam folli, to. 3. 136. f

& petra, vnde mel & oleum, to. 3. 108. d
 eius sublimitas per arborem significa-
 ta to. 3. 91. c
 fides diligenda to. 4. 32. f
 etiam in hostibus exhibenda, to. 4. 11. d
 & in bello seruanda, to. 4. 11. f
 atque omnibus seruanda, to. 4. 31. a. b
 ad nostri commendationem plurimum
 operatur to. 4. 35. h
 in omnibus est decori, to. 4. 37. b
 fidem non deferere fructus est amicitie
 to. 4. 41. h
 fidei consorcio augeatur beueolentia,
 to. 4. 13. g
 Fidi ad obedientiam tur diu non sunt pec-
 cunia redempti, neque qui assentatio-
 ni inuincuntur to. 4. 19. b
 Fiducia martyrum to. 4. 20. a
 fiducia in Domino habere debet qui
 timet Dominum to. 3. 19. a. b
 fiducia maiore nemo viuit quam qui
 ex affectu diligit to. 5. 106. e
 Figulus noster Deus per naturam & gratiam
 to. 3. 105. h
 figuli ager in sepultura emptus myste-
 rium consideratur to. 3. 105. h. 104. a
 figulus comparatur Deus, to. 3. 144. b
 Figuræ & mysteria veteris legis, to. 3. 8. b. c
 figuræ erant veterum ludarum etiā
 peccata to. 3. 15. f
 figuræ veteres quam euidenter res noui
 testamenti expriment, to. 3. 39. c. d
 eadem plerumque veritatis mysterium
 habent in Christo, to. 3. 67. b. c. 15. c. d
 figuræ passionis Christi, to. 5. 117. c. d
 Filia sacerdotis adultera quare atrocius
 puniretur to. 2. 314. b
 filiam matrimonio iugere bonum est,
 melius vero non iungere, to. 3. 129. b
 filius Iudæ illius, in qua non est Deus,
 quæ sunt, to. 3. 88. d. e. filie con-
 fessiois quid faciant to. 3. 188. e
 Filiatio Dei nobis à Christo passione sua
 comparata to. 3. 126. f
 Filius facit quod vult: Pater, & claudat pater
 quod facit Filius to. 1. 1. f. g
 audit semper patrem, & Pater Filium
 per vnitatem nature, voluntatis, atque
 substantiæ to. 1. 1. e. f
 Filium Patris qualem confiteatur fides,
 to. 1. 50. e. f
 Filius Dei quem patrem manducet, to.
 1. 59. a. b
 exiuit ex utero Virginis idem seruus &
 dominus, & quomodo, to. 2. 3. g. f
 vtrunque vnus, non alter ex Patre, alter
 ex Virgine, to. 2. 319. c. 3. 98. d. e. 3. 113. f
 vbi que feruat lux vocabula dignitatis,
 & quomodo to. 2. 319. f. g
 in carne magnitudinis sue nomen in
 amittit to. 2. 319. f. g
 ipse se testificauit to. 2. 319. h
 splendor est gloriæ Patris, & imago
 substantiæ eius to. 2. 361. a. b
 & imago Dei inuisibilis, to. 4. 12. h
 quæ ratione character & imago expressa
 fuit Patris to. 4. 56. e. f
 & cut dicitur imago inuisibilis Dei, &
 character substantiæ eius, to. 4. 142. b
 quod differt à filio hominis, to. 2. 389. g
 à Patre procedit, & Spiritus à Patre &
 Filio to. 2. 199. a
 cut eternis sedis confessus offertur à
 Patre, & quare ad dexteram esset cha-

- saluati sunt tom. 5. 206. d. e
doctrina hereticorum per doctrinam
Patrum euangelicam to. 5. 207. f
doctrina poetarum & philosophorum
mendacis plena to. 5. 210. b. 225. g
doctrina antiehrishti per omnes gentes
spargitur to. 5. 233. b. e
doctrina discretio uecessario ha-
benda to. 3. 296. f. h
Dodoneæ arbores to. 5. 97. d
eas gentium populus adorauit, tom. 5.
99. a
Doeth idumæus typus Iude proditoris
to. 3. 39. d
idem malitæ uino ebrius Achimelec
sacerdoti necem intulit to. 3. 37. g. h
dogmata Iudæorum corporalia & laxa
to. 2. 435. b
dogmata hereticorum uesimenta la-
ciea to. 3. 4. g. h
dogmata omnia falsa in die iudicii in
confusionem deducuntur, to. 3. 146.
e. d
dolere quos non debeamus, to. 4. 150. f. g.
& seq.
dolor multiplex est to. 4. 146. f. g.
dolori anteit timor to. 2. 155. f
eumque tristitia insequitur ibid.
dolor bonus est ei, cui patiens est fidei
to. 2. 323. a
dolor uerus quando sit, tomo 2. 343.
e
quam gratis sit dolor qui peccati rui-
ruene vulnerat conscientiam, tom. 2.
55. e
dolor Christi dolores nostros aboleuit
to. 3. 101. b
dolor Pauli ex incredulitate Iudæo-
rum to. 3. 141. g. 142. g
dolorum magnum quis pariat, to. 3.
197. f
virtutis dolor uoluptatem non minuit
to. 4. 21. g
dolor auris mentem plerumque exa-
nimat to. 4. 8. f
dolor communis in aduersis solatium
affert to. 4. 150. g
dolor in aduersis qualis esse debeat, to.
4. 152. h
eius incrementum est, ferre quod do-
leas: & doluisse plerumque solatium
est dolentis to. 5. 51. e
dolor grauis plerumque lacrymis eua-
porat to. 5. 54. f
dolores parturientes quid operentur
to. 2. 122. f
dolos Cain non imitandus, tomo 3. 88.
e
dolos in uenditione, & in omnibus
contradictibus abesse debet, to. 4. 37. a.
b. c
dolo eum proximo non est agendum
to. 3. 240. g
dominandi libido omnem peruerit po-
litiā to. 1. 36. h. 37. a
Dominica dies, quando corpus Christi
resurget to. 3. 84. f. g
eius celebratio to. 3. 84. f. g
& quare nobis solemnitas sit, tomo 3.
40. e
in ea non ieiunat Ecclesia, to. 3. 84. g.
to. 3. 144. d. e
tempus Euangelij designat, tomo 5.
180. e
Dominica orationis explicatio, tomo 4.
175. e. f. & seqq.
in ea ueræ orationis partes habeantur
to. 4. 173. h. 174. a
Dominus quomodo pro seruis suis di-
aboli fraudibus obuiauerit, tomo 3.
311. e
ad quid in Christo iunxit carnem &
lignum to. 2. 319. d. e
propter quid suscepit seruitutis for-
nam to. 2. 319. e
Dominus adueniens duos in uino ho-
mine condidit to. 2. 335. f
quare se audiendum præbeat, tomo 2.
335. a
quam pius sit to. 2. 335. b
auxiliator & remunerator est expectan-
dus to. 2. 335. d. f
cognouit qui sunt ipsius, tomo 2.
335. g
in nostra mansuetudine requiescit, to.
337. a
uenit ut omnes redimerentur, & quare
ad gentes paulatim fuerit conuersus
to. 2. 328. b. e
quomodo factus Iudæis in parabolam
to. 2. 329. b. c. d
in nau quâ ratione dormiret, & vigila-
ret to. 2. 380. e. f
quorsum in infernum descenderit, to. 2.
ibid. g
quare quotidie det uocem suam, &
resulset in eordibus singulorum, to. 2.
384. g
quare bella abstulerit: & eius vox post
bella sedata à quibus nos iubere vacare
to. 2. 385. c. d
ante aduentum suum in quibus sub-
limis, & in quibus non, tomo 2. 385.
e
qua ratione uere magnus dicatur, to. 2.
386. d
quando propositionem suam elusum
aperiat to. 2. 390. a
quare uincat cum iudicatur, tomo 2.
394. e
Dominus se ipsi David iudicandum
præbuit, ut uinceret to. 2. 394. f
eum quis iustificet: & quo pacto Da-
uid Dominum iustificabat, & iustifica-
batur ab eo to. 2. 394. h
e compassionem nostram & subitum
nomen suscepit to. 2. 398. e
quomodo quasi bonus negotiator se
gesserit to. 2. 399. c
fuit pro nobis, & maxime in passione
to. 2. 399. g
eum semper inquirens nullo bono de-
fuit to. 2. 400. d. e
semet in se, frequenter in suis seruis
proditor to. 2. 401. a
non uult enim aliis consortium habere
dominatus to. 2. 465. f
quem corrigat to. 2. 471. e. f
illuminat sanctos suos to. 2. 487. d
cur apud Pilatum accusatus taceret,
to. 2. 527. a
Domini mater cur eligitur desponsata
to. 3. 8. h. & seqq.
Domini uoster legitimus vnus tan-
tū est to. 3. 82. a. c
Dominus cur uocetur Christus, to. 3. 113.
h. 114. c
eum inuocantes remunerationem ac-
cipiunt to. 3. 146. e
Dominum quomodo dicat patrem si-

lius to. 4. 90. b
Domini correctio bona est, tomo 3.
184. d
eius duplex aduentus, tom. 3. 191. h.
192. a
Domini laus ubi sit to. 4. 15. c
domini quid meditari debeant, ne super-
bia effiantur to. 3. 252. d
quomodo seruis debeant imperare, to.
4. 80. b
dominorum mansuetudo animarum
seruos ad obediendam to. 3. 244. b
plures dominos habet qui vnum uon
habet to. 3. 242. c
Dominianus Imperator to. 4. 158. g
domus populi Christiani iucunditas uiri-
ueræ terræ to. 2. 476. f. g
quomodo domum à nobis quietat Domi-
nus to. 3. 55. g
domum quam solus Dominus ædificat
& custodit, Ecclesia est, tomo 3. 159.
a. f
domus uera paradysus est to. 3. 37. b
spiritualis domus quomodo ædifica-
da, ne aliquo impulsu corruat, tom. 3.
43. f
quæ sit domus in quam Genesius in-
batur redire to. 3. 52. h
domus hospitalis omnibus Ecclesia
catholica to. 3. 51. e. f
eam fideles habent, heretici foueas, to.
3. 60. h
domus mystica Dei aut diaboli, homo
est to. 3. 71. h
eiusdem domus diuisio duorum in-
tres, &c. mystice declaratur, to. 3. 71. h
72. a
domus ecclesiæ significat corpus im-
mortale to. 3. 102. a
domus status talis, qualis fuerit forma
domini to. 3. 116. g
domus uacua & plena quæ sunt, mysti-
ce to. 3. 86. c
Donatiani, & Nouatiani heretici, tomo 3.
161. a
Donatiani hæresis de baptismo, tomo 3.
161. e
Donatus hereticus to. 4. 135. f
à compago ornamenti resiliat, tomo 2.
514. f
donec particula, quo sensu in scriptura
accipitur to. 3. 9. d. r. 200. c. d
donum Dei est gratia to. 3. 147. c
donum æternæ uitæ nobis à Deo per
Christum datum est to. 3. 124. g
donum prædicandi non debet abicon-
di to. 3. 211. a. b
donum Dei gratis donat peccatum in
baptismo to. 3. 130. a
donum vnum decretum est creden-
bus to. 3. 227. f
donum gratiæ Dei omne in Christo est
to. 3. 231. e
donum Dei est scire multas linguas, to.
3. 186. e
dona Dei negotiatio multiplicanda
to. 3. 91. g
quæ agnoscere, eique accepta ferre de-
beamus to. 3. 35. f
eorum reddenda nobis est ratio, to. 5.
225. a
dona Deo grata non sunt, quæ sunt ex
rapto to. 3. 91. a
dona meliora sunt spiritalia, tomo 3.
229. c

dona diuersa in hominibus non debent officere unitati to. 3. 138. g
diuersa dona prestantur per eundem spiritum to. 3. 187. a
dona Spiritus sancti to. 3. 187. c. d
diuisa sunt unicuique secundum voluntatem Dei to. 3. 186. f. g
& eut in Ecclesia sunt
eadem notabantur candelabris quæ in tabernaculo erant to. 3. 103. c. d
lucerna nobis sunt in nocte humi sculi to. 3. 189. b
dona sanandi potest habere aliquis, qui non sit episcopus to. 3. 186. c
quæ à Deo hominibus dantur, non spectant ad meritum illorum, sed ad Dei honorificentiam to. 3. 186. g. h
charismatum dona euacuari quid sit to. 3. 181. f
dona generalia specialibus cumulat Deus to. 4. 259. h
Dorcas à visus qualis, & quare dorcas Christo spectetur to. 2. 433. h
dormiendum non est totis noctibus, t. 440. c
dormientes quomodo loqui debent to. 2. 334. b
dormientes Christum amittunt, to. 3. 47. a. b
eius gloriam non vident, tomo 3. 59. d
dormitio significat stuporem mentis, quo alienatur à Deo to. 3. 122. f
dotes corporis resurgentes, tomo 3. 191. g
Dorham Latine quid significet, to. 1. 171. f. 178. a
Nisay interpretati sunt aliqui opinio-
nem, non gloriam to. 4. 82. h. 83. a
d. achma mystice fidem significat, tomo 1. 211. f
drachma pro veteris testamenti pre-
tio, & didrachma pro pretio viri-
lque accipitur to. 1. 213. a
drachma à denario diuersa est, tomo 1. 110. b
Dei imaginem continet, tomo 1. 110. b
principis figuram & pretium habere
debet to. 3. 79. c
drachma perdita homo peccator, my-
stice to. 5. 25. a. b
qua lucerna reperitur, tomo 3. 67. d
drachmæ perditæ inuentio tractatur
to. 3. 79. a. & seq.
draco qua ratione elephanti vincat, to. 1. 18. a. b
eius virtus quomodo conteratur, to. 2. 338. a. b
dracones cultores Babilonij, tomo 3. 116. g
draco fructus custodiens superandus
to. 3. 46. f
draco rufus, diabolus, & eut, tomo 3. 214. c
draconis caput septem, omnium eta-
tum impios designant, to. 5. 214. c
d. e
draco maior caput comminatus in e-
scam populis Æthiopum datus, tomo 3. 58. b
dracones plerique sine pedibus sunt, t. 136. c
dulcia frequenter insunt corpora, tomo 1.

255. d
duritia naturalis arte temperatur, tomo 1. 20. d
dux mirabilis, & bellator egregius quis
to. 2. 400. a. b
dux exercitus Domini in veteri lege fi-
lius esse ignorabatur to. 3. 120. f

E.

E Brona Latine transitum significat, t. 1230. a. b
ebrietas vitanda est to. 1. 111. c
quot mala & damna inducat, to. 1. 112. c. 252. h. & seq. & 255. e. f. to. 4. 188. g. h. 239. f. g
ea duplex est, culpa, & gratia, t. 100. b. 237. d
humanae animæ naturalis, tomo 1. 100. d
eam sequitur sacrilegium t. 255. e. f
maior est perfrictio ibid.
eius effectus, & desertio, tomo 1. 257. b. c
ebrietas poculi salutaris bona, & du-
plex alia to. 2. 321. h
ebrietas bona quæ sit to. 2. 469. a
eius fructus to. 3. 154. c
quandoque pro omni malitia accipi-
tur to. 5. 225. e
ubi est ebrietas, ibi luxuria, tomo 3. 243. b
ebrius saltem leuitatis maculam effugere
nequit to. 1. 112. c. d
sobrietatis verba non audit, tomo 1. 185. d
quæ delinquit, à nonnullis iudicibus
criminoli non dantur to. 2. 357. f
Ecclesia obumbrari potest, deficere non
potest to. 1. 14. a. b
lætatur & exultat, hæresis autem &
gentilitas flet atque mæret, tomo 1. 13. b. c
eius aulea que sunt to. 1. 110. d
cur aliquando cursu mari comparetur
to. 1. 15. h
similis est vineæ to. 1. 19. d. e
quantam feruet æqualitatem, to. 1. 19. d. e
æqualiter omnibus libertatem & gra-
tiam impertitur ibid.
Ecclesiæ Dei æquæ dimensio tam pau-
perum quam diuitum, tomo 3. 94. c
sua habet tempora perfectionis & pa-
cis to. 1. 24. a
cur meridiei similis dicatur, tomo 1. 26. c
defectus & ortus frequentes habet, t. 1. 28. c
quam luna similis existat ibid.
non proptio, sed lumine Christi fulget
ibid.
magis artibus offendi nequit, tomo 1. 110. d. e
ibid. d. e
sicut serpens exaltatus deuorat colu-
bras Ægyptiorum to. 1. 28. e
super mare, id est, super Euangelium
fundata to. 1. 32. b
eius vasa aurea & argentea quid conti-
neant to. 1. 18. d. e
iustorum est tabernaculum, tomo 1. 121. b
cur in hoc seculo sterilis videatur, to. 1. 129. e. f

eius ancilla est synagoga ibid.
ante secula predestinata est, tomo 4. 72. c
& semper in Dei predestinatione fuit
to. 1. 129. g
eius regnum priusquam synagoge in
diuina predestinatione fuit conti-
num to. 1. 159. d
Christum diligens vulnerata est chari-
tate to. 1. 136. g
cur vocetur columna, to. 1. 164. h. 231. d. e
Ecclesia est vbi Deus apparet, t. 1. 166. c
eius fides omnem gentilitatis obsec-
tantiam aboleuit to. 1. 110. c. d
inanes ideas, & vanas nescit simulacro-
rum figuras to. 1. 174. b
veram nouit Trinitatis substantiam
non
non inuident cum Iudei rediunt, t. 1. 191. d
vera in fide fundata, hæreticorum pro-
cellas, & naufragia spectat Iudeorum
to. 1. 197. a
veluti portus omnibus laborantibus,
& fluctuantibus est refugium, tomo 1. 110. d
ibid.
eius decor vnde proficiatur, tomo 2. 198. e. f
in Dei filio vniogenito floret, tomo 2. 199. f
qui eam sequitur, militat Deo, tomo 1. 208. d
insignem quendam diuersarum vir-
tutum in se continet gregem, to. 1. 110. d
Ecclesia sanctæ templum est Dei, to. 1. 242. d. e. to. 3. 74. f
Ecclesia catholica vestimentis Christi
semper amicta to. 2. 38. f
domus est, cuius vbertas redundancia
gratiarum est to. 1. 322. a
Ecclesia Christi populus dicitur de coe-
lo nomen accipiens to. 2. 324. c
vita est, & quomodo to. 2. 319. d
soluit quod accipit: secus synagoga, t. 2. 330. c
in quibus consolari se nolit, & in qui-
bus gaudet to. 2. 338. c. d
quomodo in Canticis canticorum re-
quiescat Dominiuum to. 2. 343. b. c
quare, & vbi magna to. 2. 355. e
corpus Christi est, to. 2. 360. g. tomo 4. 149. f
& eius cato to. 3. 19. d. 50. a. 84. g. 135. c
imago est celestium, tomo 2. 363. d
quomodo inimicorum terras possedit
to. 2. 369. b. c
non vincitur persecutionibus, sed pro-
batur: & quod aliter pugnavit, ac in-
deorum populus ibid.
bene nupit Christo, tomo 2. 377. e
in tribulationibus fundatur: & in qui-
bus flumibus præparetur, to. 2. 359. c. d
omnia opera diuina cognoscit, tomo 2. 395. f. g
eam quando, & quomodo introdue-
rit Christus in eubulcam, to. 2. 414. g
418. g
Ecclesia postquam Apostoli fuerit edo-
cā Christi, quid dicat to. 2. 418. g
eius gratia diues, & quanta sit, tomo 2.

ac de salute nostra sollicita, to. 3.77.b
 Ecclesia mulier illa drachmam quæres
 to. 3.79.a. ro. 5.25.b
 eius suffragatio in peccatorum cōuer-
 sione to. 3.79.b
 census eius, imago regis, to. 3.79.c
 eam deferens, patrimonium eius fundit,
 ro. 3.79.e
 Ecclesia ad eandem, in qua est pater, qui
 prodigum filium recipit, to. 3.80.g
 Ecclesiæ rota peccatoris onus suscipit,
 to. 4.189.b
 super peccatores flet, to. 4.194.d. 196.c
 multorum redemptione gaudet, to. 4.
 175.c
 eius iustitia de peccatoris cōuersione
 to. 3.81.c
 Ecclesiæ & Christi & fidelis animæ cō-
 iugium ro. 3.83.a. b. & seq.
 in ea sacramenta, & sanctitas, tom. 3.
 87.g
 non est grauida, sed à propinquis pau-
 peris patendi to. 3.89.g
 ei iura tribuenda, vt pius parentes a-
 lamus ro. 3.90.a
 eius fines nullo limite circumscripti,
 to. 3.91.h
 perfectionibus crescit vitis more re-
 cense to. 3.94.f
 eius pacem suo tempore desciuit Am-
 brosius to. 3.94.g.h
 quanto sanguine clarificata est, tom. 3.
 94.h
 martyrum sanguine clarificata est, to.
 1.24.a. b
 & eorum passione corroborata, tom. 3.
 94.h
 calatur ab hæreticis to. 3.94.g.h
 quasi luna à Christo sole illustratur, to.
 3.98.g
 ei quid obiter quominus à Christi ra-
 diis illuereur to. 3.98.g
 Ecclesia sola aures & audire habet,
 to. 3.102.a. b
 Christo conspicienda est to. 3.107.h
 horro frequenter comparatur, tom. 3.
 108.b
 eius traditorem, & catholicam verita-
 tem non sequentes, hæretici sunt, to. 3.
 120.a
 quam veram & bonam esse cognoscit
 hæretici, sed ob perniciam non con-
 quuntur ibid.
 Ecclesia vniuersalis, & in omnibus gē-
 tibus Hierusalem, to. 3.124.d
 eius corpus perficitur membrorum
 concordia to. 3.151.c
 ecclesia dicitur etiam ea, quæ non est
 Christi to. 3.159.g
 sed vna est, non multe to. 3.162.d
 Ecclesiæ Dei quando fiat ostendit, to.
 3.182.c
 in ea elaborandum vt imperiti profici-
 ant ro. 3.189.g
 paulatim se composuit ac ordinavit,
 to. 3.239.d. e. f.
 eius mira ordinatio corporis compo-
 sitione comparatur, to. 3.239.f
 Ecclesiæ caput est Christus, ro. 3.243.c
 253. f. to. 4.71.c. 77. f. 94.d. 115.b
 à quo illa sumptit principium, to. 2.243.c
 habuit seniores, sine quorum consilio
 nihil agebatur to. 3.274.c
 continet diuersa hominum genera, to.

3.280. f
 licet dicatur sancta, habet tamen viros
 improbos to. 3.280.g
 tentationes paratur necesse est, to. 3.
 293.a
 ei nunquam deest consolator, qui est
 Spiritus sanctus ibid.
 Ecclesia forma est iustitiæ, to. 4.21.g
 capuius redime, & relegatis sum-
 pius pendere consuevit, to. 4.25.h
 26.c
 in ea quare maximam æquitatem esse
 oporteat to. 4.29.d. e
 ad quid aurum habeat to. 4.30.e
 Ecclesiam siue autem congregauit, qui
 siue autem misit Apostolos, ibid.
 roscularetur fontis æterni, to. 4.98.
 eius fides corrumpi non potest, ro. 4.
 121.h
 & quomodo eam stabilierit Christus,
 to. 4.78.g. h
 Ecclesiam vocauit pater, filius, & Spiritus
 sanctus ro. 4.115. c. f
 eiusque ministros pater, filius, & Spiritus
 sanctus constituerunt, tom. 4.118.
 b. c
 caprarum gregi comparatur, tom. 4.
 165.b
 Ecclesiæ Dei septantes diabolico v-
 tuntur spiritui to. 4.192.e
 eius corpus scindere conatur hæreti-
 ci to. 4.135. f
 quam sub opinione non in his Christia-
 ni idem persequuntur to. 4.135. f
 erga Ecclesiam fidem non tenent qui
 vnitatem eius discidunt, to. 4.149.c
 eius sacramenta antiquiora & diuini-
 ora quam synagoga, & præstantiora quàm
 manna, ro. 4.165. e. f. 168. b. 173.a
 Ecclesiæ sacramenta auitur, to. 4.166.d
 vocatur ad celeste conuiuium, to. 4.
 174.h
 sanguine Domini quæsit est, to. 4.182.h
 propter eam passus est Christus, to. 4.
 149. e. f.
 Christo obedientiam seruauit alligando
 & relaxando peccata to. 4.183. e
 Ecclesiæ soli data est soluendi & ligandi
 potestas to. 4.183. c. 185. d
 per eam acquiritur vita æterna, to. 4.
 199. d
 speciosa est Euangelij predicatione,
 ro. 4.201.a
 Ecclesia est virgo, to. 4.206. h. t. 5. 119. d
 & qua ratione virgo, vidua, nupta, to. 4.
 217. h. 238.a
 & cur de coram in virginibus, synagoga
 in mulieribus ro. 4.209. g
 dicitur etiam sterilis, to. 4.213. h. 237. g
 Ecclesia dies est, non synagoga, to. 4.
 236.a
 eius ager fertilis, & diuersis copiis fru-
 cundus & diues, ro. 4.236. b. c. 238. d.
 242. g
 quomodo sit multimoda varietate cō-
 texta ro. 5.131. b
 Ecclesiæ & Christi mysterium, tom. 4.
 237. g
 vnus est vxor viri, to. 4.243. c
 quomodo firmata, to. 2.425. b
 & quæ sit eius arma to. 4.243. b
 supplicat pro omnibus, to. 4.248. a
 in quibus ploret to. 5.32. b
 eius genæ sunt sacerdotes, to. 5.32. b
 Ecclesiæ vniuersalis regula, to. 4.243. a

in ecclesia stantes quid agere, & quid
 non agere debeant, to. 5.23. b
 nihil sibi nisi fidem possidet, ro. 5.28. l
 eius possessio lumpus est egenorum,
 to. 5.98. h
 Ecclesia nihil admittit quod pietati
 acquiritur to. 5.152. a
 aquam & lacrymas habet to. 5.107. c
 & ipsa sola habet oscula quasi sponsa,
 & quare to. 5.107. l
 in ea est oleum, quo ceruices suorum
 vngit to. 5.207. h
 quare Christi pedes lauare, capillis re-
 gere, & vnguentis vngere dicatur, to.
 5.108.2. b
 mundum sub pedibus calcas, to. 5.114. b
 quotidie parit filios, to. 5.124. f
 infirmos cum dolore parit, to. 5.114. c
 thronus Dei est, to. 5.215. b
 qui eam persequuntur, cum Christo
 pugnant to. 5.226. f
 recipiunt bonos & malos, to. 5.229. f
 in hac vita imperfecte cognoscitur, p-
 per mixta zizaniam to. 5.216. h
 Ecclesiæ pulcritudo in sacerdotibus,
 to. 5.32. b
 eius ministris quid sit commissum, to.
 4.19. f
 Ecclesiæ gentium cōuersio in Ioan-
 nis & Eliæ cibis figurata, to. 3.17. b. c
 eius ex gentibus congregatio Abrahæ
 primo promittitur ro. 3.21. f
 & Petro in visione lincei demonstretur
 to. 3.86. e. d. 107. h
 in puella captiua Naaman Syri perfi-
 gurata to. 4.163. g. 169. f
 in Rhut Moabitide, to. 3.24. e. & seq.
 to. 4.72. f
 in Bethsabee Dauld coniuge, to. 3.25. c
 eiusdem edificatio in templo Solomonis
 expressa ro. 19.19. f
 à vidua Sareptæ typice figurata, to. 3.
 32. f
 Ecclesiæ figura vbi significata, to. 4.116.
 b. c. 128. g. 237. g. h. & seq.
 eius typus in Rebecca, to. 2.416. b
 in Rachel to. 4.215. g. h
 in Maria sorore Aaron, ro. 4.218. c
 in Rhaab meretrice, to. 3.23. c. 86. b
 in leone Sampsonis, to. 4.110. c
 in templo Hierosolymæ, to. 4.380. g
 in Magdalenâ, to. 2.454. a. b. ro. 4.110. c
 in muliere incuruata, quam Christus
 sanauit, to. 3.75. a
 in Maria virgine to. 3.92. e
 in muliere fermentum abscondente
 in farina sua, to. 3.76. f. 77. b. to. 4.189. e
 to. 5.14. b
 & in muliere quæ vixit pedes Domini
 in domo Simonis, to. 3.48. c. ro. 1.103. h
 Ecclesiæ deserto Ioannis significata, ro.
 3.16. h
 per cenam Euangelicam, tom. 4.185.
 b. c
 & per Debboram to. 4.240. b
 per arcam Noe, to. 3.61. g. to. 4.257. f
 per Samaritanam meretricem, tom. 5.
 29. h
 & quomodo per mulierem meretricem
 intelligatur to. 2.513. c
 eius species in muliere sēmbra Christi
 tangente to. 4.185. c
 in typo maritis peccatricis in domo
 leprosus iussu ficiat to. 3.490. b
 eius mystēriū in Niniuitis & in re vna

- Austris expressum, to. 3. 67. b
Ecclesiarum surgentes exordium in paito-
ribus vigilantibus to. 3. 14. f
eius orsus & progressio in Petri nauis
expressa to. 3. 34. g. & seq.
sub hypovineae eam eligi consideratur,
to. 3. 24. e. f
prius seniori populo, deinde iunioris in
Mariaripice locata, to. 3. 107. f. g
Ecclesiarum matris erga filios pietas in vi-
dua Naim figurata to. 3. 44. d. & seq.
Ecclesia primitiva to. 4. 14. 6. a. b
eius status cum praesenti confertur, to.
3. 15. g. h
Ecclesia Orientis virgines multas con-
secrat to. 4. 23. 0. c
ecclesia quae est ad forum Cornelii, co-
mendatur Constantio donec episco-
pus ordinetur to. 5. 1. d. e
Ecclesiae singula temporalia sponsum
habent to. 3. 9. f
& cui singuli singuli episcopi decervi-
sunt to. 3. 13. 9. b
ecclesiae cur sanctus Paulus scribebat,
to. 3. 61. c
iis constituebant rectores in primi-
tiva Ecclesia to. 3. 81. f. g
ecclesiae sepe in vna sunt Ecclesia cum
sepe in donis Spiritus sancti, tom. 5.
17. 9. d
Ecclesiastes ad quam philosophiae patre
refertur to. 3. 1
Ecclesiasticus regum fugi loca omnia, licet
honestas sua via to. 4. 9. a
Ecclesiasticus studere diuitiis non debent,
to. 3. 27. 6. h
alieni esse debent a secularibus nego-
ciis to. 3. 27. 9. e
& ab omni vni negotiationis, to. 4. 14.
g. h
ecclesiasticis desipientiam rerum hu-
manarum, & diuiciarum contemptum
suadet Paulus to. 4. 14. g
ecclesiasticis futuris militans, seculares
praesentibus to. 4. 17. b
Echeneis brevis pisciculus ingentem re-
tarda, nauem to. 13. e
Echidna partu suo rumpitur, & talis eius
proprietates to. 2. 18. c
Echidnus marinus futuram vel tempe-
statem, vel tranquillitatem indicat, to.
2. 33. c
Echini terreni praesentia in seipso tue-
do ac conferuando to. 4. 4. b. c
cho ubi resonet to. 1. 49. h. & seq.
Elaer quid sit to. 1. 118. g. h
Elaer, in quo opus sit para-tus, idem
est quo v. lapsas, to. 1. 34. c. 36. d
in ira fontem, qui irrigat paradysum,
to. 3. 4. c. d
humanae significat animam, to. 1. 35.
c. d
Elere non est peccatum, sed modus re-
quiritur to. 3. 85. h
edere & non edere voluntatis est, to. 3.
15. g
edere Domino quis dicatur, tom. 3.
15. 4. b
edere ex fide quis non dicatur, tom. 3.
15. 6. d
edere ad gloriam Dei quid sit, to. 3. 18.
d. e
Edom quod Latine significat, tom. 2.
41. 9. e
Educatio & disciplina necessaria, tom. 3.
13. 0. a. b
Effectus creaturae corruptibilis, tom. 3.
13. 9. c
effectus diuinae misericordiae, tom. 3.
20. 0. c. d
efficacia passionis Christi, to. 3. 29. 6. f. g
Efficacia verborum Dei, tom. 3. 29. 4.
r.
Elymas quae a Graecis dicantur, to. 1. 72.
g. 110. b
Elaius peccatum est, to. 3. 151. b
ac vitiosus res to. 3. 214. a
elario de perverso usu donorum Dei
nascitur to. 3. 131. g
elationis ac superbiae quantum sit ma-
lum to. 3. 135. e. f
elationis & submissiois pugna, to. 5.
245. b
Elezari Machabaei facit dotis laudes, to.
1. 167. g. h
Elezari militis iude Machabaei forti-
tudo to. 4. 15. h. 16. a
Elcusi sunt nonnulli ad tempus, tom. 3.
14. 0. f
non solis electis, sed omnibus praemia
coelestia sunt proposita, to. 3. 14. c
& eorum nomina scripta sunt in caelo,
to. 3. 143. a
electorum securitas, to. 3. 140. f. g. h
quomodo electis ad terras descendit
to. 3. 187. c. d
electi per sepe in aetate diluuii, tom. 5.
193. a. b
cur sepe in numero significentur,
reprobi binario to. 5. 19. 5. b
numerus eorum parvus est, tom. 5.
219. d
quare sacerdotes Dei dicantur, tom. 5.
180. a. 183. f
eorum probatio, to. 5. 217. b
Electio status vitae libera, to. 3. 17. 4. e
electionis & voluntatis est virtus, to. 3.
88. b. c
Electum in lapidem duret, tom. 1. 20.
h
Electum ad peccato nos liberat, tom. 1.
359. a. 268. a. to. 2. 445. h
non est differenda to. 1. 77. e. f
maximos nobis apud Deum compar
fructus to. 1. 268. a
resistit peccatis to. 2. 120. e
abstergit quod auaritia polluit, ibid.
cui rei comparatur ibid.
aliud quodammodo est animarum la-
uacrum, to. 2. 321. b
eum aqua baptismi confertur, tom. 5.
30. 0. c
quam indulgens sit ibid.
de quam fructuosa & salutaria, tom. 4.
66. f
eleemosynae & misericordiae studium
commendatur & suadet, tom. 3. 17. e.
39. f. 90. a
eleemosynae & misericordiae lex non
totum eripit, sed partem, to. 3. 18. c
eleemosyna prodest si ex charitatis af-
fectu deit to. 3. 49. f. g
eius ingens fructus, quae pro vili pecu-
nia caelum rependit, to. 3. 69. h
eleemosyna suadet in parabola villi-
ci to. 3. 82. b. c
ex charitatis ordine praestanda est, to. 3.
89. g. h. 90. a
presbyteris merito conferenda, to. 3.
90. a
- ea Deo non placet, quae ex fraude fit &
iniusto quaeritur to. 5. 91. a. b. & seq.
eleemosyna largienda suadet, to. 3. 138.
e. d. to. 5. 189. h. a. 0. f
quomodo fieri debet, to. 4. 159. h
facienda est sine simulatione, tom. 3.
208. b
& non ut videatur ab hominibus, tom.
3. 209. f
eam facientes, & debitores sibi faciunt
sanctos to. 3. 208. c
& infestant sibi apud Deum, to. 3.
209. f
eleemosyna prodest si libero animo fiat,
ibid.
debet respondere vitibus largientis,
to. 3. 208. b. c
eam qui facit inuitus, mercedem non
habet, ibid. b
eius valor spectatur ex animo, non ex
quantitate to. 3. 209. g. to. 4. 218. f
eleemosyna quae fit sanctis qui se a mu-
do alienantur, cur dicatur in iustitia, to. 3.
210. a
quam sit grarum opus, to. 3. 25. h
quantum valeat ad extinguenda deli-
cta, to. 5. 3. g. h
eleemosynam tribuere non valenti
sufficit bona voluntas, to. 5. 17. e. f
quae ita a Deo praecipitur est, ut prope
nullus pauper sit qui se valeat excusare
to. 5. 17. e. f
eleemosynam bonam quis non possit
facere to. 5. 2. 4
eleemosyna accipientem reficit, & laxi-
ficat erogantem to. 5. 48. e
cum ieiunio confertur to. 5. 17. d
eleemosyna spiritalis doctrina impe-
ricis tribuenda to. 3. 91. h
eleemosynae quomodo dispensanda,
to. 4. 16. b. c. & seq.
- Elegantiae verborum nimium studium
non probatur to. 3. 15. h
Elementum aquae diuinae vocis imperio
obsequitur, ut mysterium operetur in
baptismo to. 3. 34. g
elementum in sacramento ex verbo
Dei gratiae efficiendum habet, ibid.
elemento vili bili, & inuili bili gratia sa-
cramenta quam bene constituta, to. 3.
118. d
elementa quatuor propriae habent
qualitates to. 1. 1. c. d
ratione qualitarum inter se miscentur,
ibid.
qua ratione inter se conueniant, & co-
nectantur ibid.
corelementa siue Graece συν-
cupentur, to. 125. c
interdum ob hominum scelera daren-
antur to. 79. e. f
ea conuertit solus Deus potest, to. 3.
4. a
elementa quatuor quasi quidam pe-
ccatores, non ad seculum deferunt,
to. 3. 44. d. e
eorum perditionis, & rerum procrea-
tio Dei diuinitatem offendit, tom. 3.
116. d
viam sustentandi hominum vitam ha-
bent ex Dei providentia, to. 3. 118. d
etiam apud malos non sunt condem-
nanda to. 3. 101. g
elementa omnia aquam reddunt, to. 3.
100. a

instituta sunt à Deo ut sint gubernacula mundi to. 3. 136.b
 elementis mundi qui dicantur subesse, qui non. to. 3. 7.b
 elementorum nomine significantur ceremonie Iudæorum, to. 3. 127.g
 infirma sunt & egena, to. 3. 128.d
 elementa omnia Christo crucifixo famulabantur to. 3. 66.e
 Elephantus cur eminentem habeat promulcidem to. 1. 45.f
 & cur genua non inflectat ibid.
 compactis, & nō distinctis est artubus to. 45.h & seq.
 omnis frangit promulcidem, & pedibus conterit to. 1. 46.b
 quo ingenio capiat, to. 1. 45.f.g
 dorsum eius telis transfigi nequit, to. 1.bid.
 obedit, inservitque homini, tom. 1. ibid.
 mitem rimet to. 1. 46.c
 promulcidem mitem haurit aquæ, & moderato contentus est potu, tom. 1. 257.g
 ætas eius trecentorum annorum, to. 1. 46.a
 elephanti maximus in bellis visus to. 1. ibid.
 elephantes multi apud Brachmanos, to. 5. 170.●
 Elis multa per fidem operatus est, to. 1. 271.a
 non mortuus, sed translatus est, tom. 1. 68.b.e
 & quo genere ignis ad superos translatus to. 1. 142.b. 3. 12.e
 ab angelis in celum delatus est, to. 1. 271.a
 cuius raptus ad Ecclesiam accommodatur to. 3. 10.c.f
 cur æque ac Moyses beatus, tom. 1. 276.d
 quorū præclara & mirabilia operatus est virtute ieiunij, to. 1. 51.g.h. 260.c.d
 cur mulierem Iezabel fugit, rom. 1. 174.h
 qua ratione baptismi typum ostendit, to. 1. 260.a.b
 non fuit derelictus, & multa de eo, to. 2. 332.d.e
 etiam delitatus erat, vigebar tamē apud Deum to. 3. 332.e
 verum Abraham semen est, tom. 2. 333.a
 quomodo non cecidit to. 2. 360.e
 ei revelationis diuine gratiæ quare refulgerent to. 2. 415.g
 propter Dei zelum quid meruit, to. 2. 438.d
 non habitauit in hypogæis, tom. 2. 533.f
 eius virtutes & gratia, to. 3. 7.e
 Elize & Ioannis similitudo, ibid.
 Iordanis aquas diuidit, quid ea te nobis significet to. 3. 7.f
 eorum ministerio in deserto passus, gentium conuersionem figurabat, tom. 3. 17.e
 eius ieiunium to. 4. 29.d
 Elize dicitur qui fuit to. 3. 32.d.e
 eius cibis, in cuius virtute fortiter ambulauit to. 3. 54.d. 55.b
 Elias & Christus conuersatur, tom. 3. 56.d

typus est prophetarum, to. 3. 58.g.h
 in monte visus est cum Christo, to. 4. 58.e
 sed ipse & M. yses discendit, solus Christus in monte apparet, & quid mystice to. 3. 60.a.b
 quod suam iniuriam igne vltus est, nō iniuste fecit, to. 3. 60.e
 eius tempora typus temporum antichristi to. 3. 97.e.f
 vltimo tempore futurus est apostolus vna cum Enoch to. 3. 169.a
 & idem resurrectionis testes sunt, to. 4. 29.h
 eorum corpora proficiuntur in platea eorum populo infideli, rom. 3. 169.b
 Elias comagis beatus, qui Deo dines, to. 4. 22.a
 mortuum suscitatur orando, tom. 4. 70.d
 Domini aduentus præcurtor est futurus to. 4. 218.e
 missus est ad viduam tempore famis, to. 4. 237.a
 eius habitationis in deserto nominum interpretatio, & multa ibi de eo, to. 5. 122.b.c
 Eliu Latine ardetes interpretatur, to. 1. 214.h & seq.
 Elizeus cur in deserto fugit, tom. 1. 174.h
 eius conuiuium laudatur, to. 1. 42.e
 orationem datis hostes superauit, 1. 270.e
 eius panes hordeacei, to. 1. 42.f.g
 ab angelis in tertis est custoditus, to. 1. 271.a
 eius filios commendatur, to. 1. 56.b.e
 271.a.b
 cur Elize spiritualis exiit filius, to. 1. ibi.
 a.b
 eius gratia, laudes, & merita recensentur to. 1. 271.b
 non fuit derelictus, & de eius factis, to. 2. 332.e
 quæ quietate se gesserit in Syro, to. 4. 11.e.f
 quorūm diceret, Vbi est Deus Elize? to. 2. 433.b
 liberalitas eius in largiendo totum q. habuit to. 4. 22.c
 non habitauit in hypogæis, to. 2. 533.f
 eius ossa mortuum suscitauit, to. 3. 7.e
 iussio eius de nemine salutando seruo suo facta explicatur to. 3. 63.e
 Elizeus Samaritanos liberat, to. 4. 41.a.b
 eius ortum cum aliorum otio conferatur to. 4. 32.e
 quomodo honestatem sequutus sit, to. 4. 38.g
 mortuum suscitans tactu, Christum figurauit tom. 4. 70.d
 Elizabeth cur mysterium occultet, postea prædicit to. 1. 8.d.e.f
 eius vetercundia laudatur, to. 3. 8.d.e.f
 Elizabeth pudor, mox exultatio de suo partu, & quare to. 3. 16.f
 non humanum meruit, sed gratiam agnoscit in visitatione beate Mariæ, to. 3. 11.e
 Ioannis nomen vnde didicerit, to. 3. 12.e
 Mariæ cognata fuit ex tribu Iuda, to. 3. 21.e
 eius & Mariæ cognatio quam conuerrens ibid.

Elizabeth sterilis partus, virginis partus fidem adstruit to. 3. 21.f
 Elmon delatatum contemptum fiam sonat to. 2. 15.a
 Eloquentia ambrosii philosophorum in diuinitate simplicitatem despicens, to. 3. 42.b
 eloquentiæ quatenus studere liceat Christiano scriptori to. 3. 13.b
 eius phaleris & fuso veritas oblectatur to. 4. 15.a
 eloquentiæ fucæ diuitias rectas fides non requirit to. 3. 83.f.g. h. 84.a
 eius lenocinis virgines quædam forma feneratorum præferenda, to. 3. 127.b
 eloquentia pugnant sapientes mundi contra Deum to. 3. 127.b
 eloquentia pseudoapostolorum, to. 3. 162.g.h
 eloquentia cedit virtuti diuini, to. 3. 122.h
 Eloquia Domini quomodo quælibet commendando benefacit to. 2. 418.f
 Elymas magnus à Paulo obsecratus est, to. 1. 28.e
 Emendatio ex timore to. 3. 184.d
 emendatio omnium in paucis, ibid.
 emendationis futuræ signum est paucis ex reprehensione to. 3. 206.d.e
 eius probatio quæ fit to. 3. 207.f
 emendatio vnius, admonitio est alterius to. 3. 209.e
 Emendi & vendendi æqualis videntur contractus: & ementis & venditis quoad affectum diuisas to. 2. 374.e.f
 emile vult Christus ab omnibus esse 49.h
 empti à Christo serui hominum esse non debent to. 3. 175.d.e
 Emmentiana Agnetis collactanea virgo sanctissima lapidibus obruta, sanguine proprio baptizatur to. 3. 136.g.h
 Emmanuel Latine sonat nobiscum Deus to. 1. 243.e
 Emmanuel cur dictus Christus, to. 4. 138.g.h
 Engaddi cuiusdam regionis Iudææ locus, to. 2. 420.b
 Latine interpretatur rentatio, ibid.
 in vineis suis quoddam ligni genus habet, quod si quis compungat, emittit viguentem, ibid.
 eius lignum pulchre Christo in cinere patienti adaptatur ibid.
 Enneadæ ceteris à Concilio Niceno institutas ad inueniendum Pascha, rom. 4. 143.g. 144.h
 Ennon qui significat, tom. 2. 480.a.b
 Enoch latine Dei gratia dicitur, tom. 1. 56.b
 in celum translatus est, tom. 1. 56.l. 243.e
 & cur à Deo translatus, to. 1. 53.7.b
 mortem adhuc non vidit, to. 1. 56.l. to. 3. 8.b
 carbunculo lapidi similis, to. 1. 56.l
 eharitatis alis raptus est ad celum, to. 1. 142.b
 & propter deuotionem, tom. 2. 438.c
 quomodo sit Christi typus, tom. 3. 27.a.b
 septuageneratione cur ponitur, to. 3. 83.d
 Enoch & Elias duæ oliuæ & duo cæci bra

INDEX.

Spiritus sanctus	to 331 d
Erroribus nullis	to 337 c
erroris operatio quid sit	to 367 b
error in pluribus est, in paucis corre-	
ctio	to 393 f
erorem fulmen non agnoscit	to 393 f
ferventi ergo vocat	to 2 193 h
etiam vultum profectus est	to 2 196 c
error humanis inveniri idolum cul-	
tum	to 4 18 d
error omnis error dictum est	to 2 110 h
error iniquus est post gratiam reuer-	
sus lege	to 3 120 e
error mundanus signatur in carne	
to 3 137 c	
error quorumdam circa incarnationem	
Dominici	to 2 198 e
de statibus Domini	to 3 122 c
de presentia dei et malorum ho-	
minum fecitate	to 3 163 e
error ab hominibus creditum in primi-	
tivis: Eusebius circa baptismum	to 3 62 e
e 168 f	
error et unquamque runcanam quasi-	
dant naturae. Et ualens damnatur	to 3 281 a
erroris hereticorum de corpore Christi	
et aliter positus credendum	to 4 49 h
error de filio Dei unde processit	to 4 76 c
erroris gentilitatis causa ratione abso-	
luta	to 1 66 b
errores nostros si ipsi corrigere nolu-	
erunt Domino uideantur	to 3 154 i
error res quidam circa peccatum origi-	
nalem gratiam peruenimus	to 3 154 i
baptizati gratiam receperunt	to 3 154 i
Euboeenses facile conuertuntur	to 1 65 a
ex desecrare nos ipsos magis quam a-	
lios debemus	to 3 106 b
Erididit plena libertas est	to 2 107 f
et iustus in bono qui oblit	to 3 60 c
Eras erat seipsum obsequi Deo	to 1 83 c
etiam carcere pectico quid diaboli ten-	
derandis xerx	to 2 464 a
Eufodius et sicut	to 2 472 f
credens et ubique preloquitur	to 3 7 h
ex gloriose denudatus fuit in con-	
stitui populum occursum am	to 3 128 f
serafim de israel	to 2 94 c 16 c
et modas Dominice incarnacionis	
fructus esse	to 2 10 c
Esai. 54. 1. de Christi nativitate	
32 g	
ipsius canticum et canticum argumentum	
to 4 47 g	
Esau locus insignis quoniam Christus	
probat	to 1 130 c
Etiā solius primogenita perdidit totum	
121 h	
causaque primogenita et fluidio ve-	
ratorum gratiam pro dicationis amisit	
to 1 65 d	
flute primogenita concessit fari	
to 1 65 d	
cob	to 1 65 d
ebrius sum coquere nescivi	to 1 65 d
78 d	

eius defectus & error unde ortus, **to. 1.**
78 huiusmodi & inde virus erat, **to. 1. 10. 6**
 quod flammam parat & fratre, **to. 1. 33. 4**
 libet uariis, & seruus est fidei, **tom. 2.**
407 v
 17 pus fuit malicie, **to. 1. 67. 2** & fu-
 go, **to. 1. 29. 13. 20** &
 Iacobum populum designauit, qui
 fideiuitus nugam in fine mundi ex-
 citauit, **to. 1. 10. 6**
 eius uelut legis precepta mystice
 figurant, **to. 1. 9. 6. d.**
 Esau & Iacob mysterium, **to. 1. 9. 6.**
 inter Esau & Iacob non erat bene-
 uolentia, fed contentio, **tom. 4. 11. h.**
 Esau fpiritali parum proficiat, perueni-
 ens ad pacem promissam, **to. 1. 3. 4. e**
 efca est homini, **to. 1. 3. 4. e**
 propter hominem est, non contra, bi-
 dem
 in ea est uoluntas carnis, **to. 1. 1. 18. c**
 efca est in deo, **to. 1. 1. 18. c**
 efca defuncto, **to. 1. 1. 18. c**
 Et idcirco in reuelatione sibi diuinitus ef-
 cas infirmum gloriam exprimit, **to. 1. 1. 18. h.**
 in captiuitate etiam fuit deus, **tom. 1.**
156. a.
 Et fca liber legatus, quod ph losophum
 deus uelut efca, **to. 1. 1. 18. h.**
 Et idcirco Iacobi dicitur accitatus, **to. 1.**
1. 1. 18. c.
 Et fca pater diuinitus est, & proprie etate
 non conuenit Deo, **to. 1. 1. 18. c.**
 et. Deus non dicitur, peccator, et
 autem non fuit, **to. 1. 1. 18. h.**
 et. fca dicitur Chriftianus, gentilis non
 est, **to. 1. 1. 18. c.**
 et. fca uerbum etate nitens est, & folus est
 ille qui, **to. 1. 1. 18. c.**
 et. fca gloria Dei patris quid fuit, **to. 1. 1.**
2. 4. 8. f.
 et. in carne mulcifer intelligimus, **to.**
1. 1. 18. c.
 Et, syllaba conueniens quomodo di-
 uinitas quoniam habet, **to. 1. 1. 18. h.**
 etiam fignat ad fortitudinem, **tom. 1.**
22. c.
 Et fca etiam fca iuuenis pulcherrimus, &
 eius fca, **to. 1. 1. 18. c.**
 Et pater fca fca & fca et fca, & fca
 fca fca fca, **to. 1. 1. 18. c.**
 et. fca non debet, in uirtutem fca
 fca non uoluit, **to. 1. 1. 18. c.**
 Et fca pater fca peccator, & fca
 in uirtutem fca, **to. 1. 1. 18. c.**
 A. Et pater fca fca fca, **to. 1. 1. 18. c.**
 etiam quia ratione aliqui exfultant, quod
 uirtutem peccatum induxerit, **to. 1.**
1. 18. h.
 minus peccatum quam Adam, **to. 1. 1. 18. c.**
d. e.
 Et u. h. mini diuinitas, cuncta labora
 ef fca, **to. 1. 1. 18. c.**
 quia ratione uelut quodiam homini
 uirtutem diuinitas ef fca, **to. 1. 1. 18. c.**
 u. h. v. fca propagnationis hominum po-
 tuit Deo cuius dicitur, quoniam uirtu-
 te peccati conueniunt, **ibid.**
 generationis gratia uirtutem diuinitas
 ef, **ibid.**
 Dei mandatum fca temere reue-
 lit, **to. 1. 1. 18. c.**
 et. fca, **to. 1. 1. 18. c.**

[illegible]

- corum narratio consentiens & coherens to. 3.9.c.
quod ad rem pertinet exponitur, & ceteris non solliciti to. 3.9.c.
cur Mariæ perpetui virginitatem verius non explicant to. 3.9.c.
eorum in rerum circumstantiis deservendis diligencia to. 3.13.d.
sibi adversantia non scripserunt, to. 3.10.h.2.c.108.g.
quædam de Christo brevis præfationis, & maiora propertantes, tom. 3.27.c.
Christi rebus narrandis & fidem fundate, & motes instruere studuerunt, to. 3.36.a.
vnius aperit quod alter obscurus dixit to. 3.47.c.
Euangeliste Lucas & Mattheus de muliere virgine Dominum vtrum dissentiant to. 3.48.b.c.d.
Euangelistarum eadem sententia diverso modo to. 3.99.d.
Petri negatione diversè videntur narrasse to. 3.101.g.
plus veritati, quam gratiæ tribuerunt, to. 3.103.a.
non discordant, sed mysterio concordant in crucis gestatione, to. 3.105.b.
in militibus Christi velles dividendis figurati to. 3.105.g.
eorum diversitas circa multa quæ in resurrectione Domini acciderunt, considerantur to. 3.108.g. & seq.
Euangelistarum Ioannis & Lucæ diversitas de Apostolis visis Domino post resurrectionem examinatur, to. 3.108.h.111.a.
ab omni negligentia & mensuræ inspectione immunes sunt, to. 3.110.h.
Euangelistæ diaconi sunt, to. 3.23.c.
eorum diversitas in loco Egipti cap. vi. verborum est, non sensuum: & quomodo intelligendus, tom. 4.212.a.b.
Euangelium cur mare dicatur in sacra scriptura to. 1.132.b.
sons est veræ sapientie, tom. 4.94.h.
eius doctrinæ studium quantum valuit to. 1.153.g.
Euangelio qui redimitur, gemum habet redemptionem, & deutorionis, & sanguinis to. 1.217.b.
calceamentum eius nos à veneno serpentis tuetur to. 1.176.b.c.
Eua glij lex iustis est, to. 1.127.f.
facit ad faciem Christum demonstrat to. 2.442.f.g.
& fidei doctrina, & motum est magisterium to. 1.300.c.
eius effigies quomodo in nobis erit, tom. 4.309.c.
ad Euangelium quomodo sit accendendum to. 2.377.e.
Euangelij Ioannis subtilitas & laudes to. 1.10.4.100.g.h.
Euangelij Marci initium quam apre contextum, to. 3.1.
Euangelium vnum est, & quatuor liberos negare non possumus, to. 3.36.f.
to. 3.4.e.
& quatuor compleitur & absolvitur libris to. 1.128.e.
Euangelij quatuor libri quatuor animalibus figurantur to. 3.2.
Euangelium duodecim Apostolorum, & alia aliorum numerantur, to. 3.3.c.
Euangelium vnum est, Ecclesia vna, vnus Deus to. 3.3.c.d.
cohabitunt hæretici sui dogmata probanda to. 3.3.c.
quomodo completum sit, to. 3.3.c.
mentes fidelium confirmat, ibid.
Euangelio & verbo Dei, non signis, vera & falsa discernuntur to. 3.3.f.
eius narratio duas in Christo naturas offendit, ibid.
Euangelij libri diversæ gratia fulgent, to. 1.4.f.
Euangelium Deum diligenti scriptum to. 3.4.g.
depositum est, & pignus ibid.
eius custodia & studium ibid.
Euangelium Lucæ solemnes ritus qui in contractibus servantur habet, to. 3.13.d.e.
eius libera gratia in patriarchis præmissa to. 3.25 & seq.
Euangelio sanctus, mortuus est legi, to. 3.132.h.
eius præcepta servantur præmia tribuitur to. 3.15.g.
quæ præcepta meliora sunt quam veteris lex to. 3.124.c.
Historia Euangelij ab omni mendacia immunis to. 3.126.f.
& eius prædicatio ineredibilis, signis credibilis facta est to. 3.135.f.g.
cur piscatoribus, non autem sapientibus tradita to. 3.40.a.b.
quæ iudicij initium dicitur, to. 3.210.a.
Euangelium lege præstantius est, to. 3.24.e.
sublimitas eius super legem & philosophiam ex inimicorum allegatione ostenditur to. 3.42.c.h.
eius n. ylleria in veteri lege adumbrata to. 3.44.g.h.
Euangelij & legis citra Christi adventum officia to. 3.45.b.
& eorum differencia, to. 3.113.c.d.
& quantum distet Euangelium à lege, to. 3.114.e.
Euangelium necessarium est ad plene credendum to. 3.45.c.d.
consummatio legis est, & supplementum to. 3.49.a.b.
eius doctrina quo ordin gēiū, ludę, & tradenda to. 3.57.a. & seq.
Euangelium Christi hæretici pravis interpretationibus obscurant, tom. 3.62.b.
eius doctrina spiritali expositione indiget to. 3.71.c.f.
Euangelij libertas quomodo intelligenda to. 3.76.c.
graviora præcipit quam lex, ibid.
legem non sustulit, sed complevit, to. 3.82.e.
ac legis plenitudo est, & plenam mensuram habet to. 3.53.d.
naturales etiam voluptates amputat, ibid.
eius prædicatio in Ioanne incipit, ibidem
Euangelium tempore Ambrosij orbē terrarum pertraxerat, to. 3.97.e.
eius prædicatio ante finem mundi ad vicum fidelem spiritaliter accommodatur to. 3.97.c.
Euangelij est perfectio, non legis, to. 3.20.g.
& eius perfectio supra iustitiam legis est to. 3.91.d.132.g.h.
Euangelium Dei quid sit, to. 3.115.d.
virga ferrea est to. 3.18.g.
& roia in medio rotæ to. 3.14.h.
in quo differat à lege naturali, to. 3.132.g.
g.
eius lex cum sit vniuersalis, quomodo fiat specialis ibid.f.
& cur dicatur spiritalis to. 3.133.f.
Euangelij adulter, qui redit ad legem, to. 3.132.g.h.
in nostris cordibus quorū inscribitur to. 3.133.f.
Euangelij præsentia to. 3.133.g.
consummatio salutis est, to. 3.136.a.
alibi odor vitæ ad vitā, alius odor mortis ad mortem to. 3.136.f.
cur dicatur æternum to. 3.219.h.
verum est lumen to. 3.46.h.
cum lege & prophetis congruit, to. 4.38.e.
ad omnes missum est to. 4.254.b.
led non omnes ei obediunt, to. 3.146.h.
inexcusabiles sunt qui ei non credunt, to. 4.246.g.
veritatis eius contradictores Iudei, to. 3.147.a.
in animis loquitur spiritalis, to. 3.165.g.
excitavit animos nostros ad cognoscendū sui creatoris ibid.
eius ius, & fundamentum, to. 3.172.a.c.
& mira & velocissima operatio, to. 3.1.g.h.3.a.
Euangelium Christi convertere in legem quid sit to. 3.220.c.
Euangelij prælicatione speciei est Ecclesia to. 4.209.a.
Euangelium habet imaginem, lex vnam, ecclesia veritatem, to. 4.18.f.
Euangeliorum singuli libri quo sapientie genere excellunt to. 3.1.
eorum in varia scribendi ratione veritatis consensus to. 3.20.3.409.b.
omnia vnum Christum expriment, to. 3.2.
Euangelia multi scribere conati sunt, to. 3.3.c.d.4.e.
adulterina euangelia reiecit Ecclesia, to. 3.3.e.
euangelia multa composuit hæretici, Ecclesia vnum tenet to. 3.84.2.
Euangelizans montem debet ascendere, to. 3.58.e.
euangelizanti verbum Dei quæ merces debeatur to. 3.275.f.
euangelizans autem aduentus, tom. 3.146.g.
euangelizantibus non sunt deneganda iumenta corporis, to. 3.179.a.
Euangelizare maius est quam baptizare, to. 3.162.f.g.
euangelizare, plantare est, tom. 3.166.g.
euangelizante secundum traditionem Salvatoris est esse sapientem architectum to. 3.167.b.
Eucharistia sacramentum remissio peccatorum est to. 1.195.e.
Eucharistia sacrificio, Christi præsentia & immolatio to. 3.6.f.
eius

- eius communicatio Christi commissis demonstrata. to. 3. 9. h.
Eucharistia sacramentum; & carnis Christi realis manducatio adstruitur. to. 3. 37. h.
in Eucharistia sacramento vera & realis corporis Christi existentia. tom. 4. 166. d.
in quo panis consecratione fit corpus Christi. to. 4. 173. d. 176. e. d.
eius excellentia & magno ualido. tom. 4. 174. a. b.
Eucharistia cibum sacerdotibus & populo communem fore figuris praemonstratum. to. 3. 39. b. c.
eius typus panis propolitionis. to. 3. 39. d.
eius figura fuit agnus legalis. to. 3. 44. g. h.
& oblatio Melchisedec. to. 3. 296. b. c.
de manna, & aqua quae de petra fluxit. to. 3. 180. e.
in barina viduae Sareptanae figurata. to. 3. 45. e.
eius sacrum mysterium apud Solomonem praedicatum. to. 3. 33. e.
in pascha multiplicatione figuratum. to. 3. 35. h. 34. i. 35. d.
Eucharistia & sacra communio inter fideles. to. 3. 61. f. 8.
eius mysterium veteres Patres obfcurius tractabant propter iherosolimitanum. to. 3. 61. f.
sacramentum viuorum est. to. 3. 180. e. f.
Eucharistia sacramentum expressum est in epulo filij prodigi. tom. 3. 81. a.
eius sumptuosus debet esse gratias & carnis Dei. ibid.
Eucharistia corpus & sanguis Christi. to. 87. e. g.
verum Christi corpus est, quod edimus. to. 3. 200. d.
Eucharistia sacramentum infirmorum. to. 3. 107. g.
cur respellitur panis angelorum, ibid.
ideus manz praefertur. to. 3. 125. c.
celebratum est eiusdem mysterium inter cenam illam, nequidem est cena to. 3. 181. h.
medicina est spiritualis. ibid.
& memoria nostrae redemptionis, ibid.
eum reuerentia suscepta purificare fiti deuotum. ibid.
eam fumentes significant nouum testamentum fuisse conuictos esse. tom. 3. 183. g.
deuota & pura mente fumenda est. to. 3. 184. b. e.
eam qui inconsiderate sumit, non differt ab infideli. to. 3. 184. d.
Eucharistia sacramentum Christi heremone constituitur. to. 4. 165. c. 166. 167. & seq.
eam Graeci in oriente post annum sumere consueverunt. to. 4. 175. h.
Eucharistiam sumptui more serpentinae venenarum deponere debet. to. 5. 23. e.
& eam digne suscipere quomodo se disponere debeant. to. 5. 4. c. f.
Englyphus. to. 2. 84. c.
Endoxus haereticus. to. 4. 56. e. 57. a.
Engenius tyrannus redarguit ab Ambrosio. to. 5. 10. 3. a. b.
- eius praesentiam declinavit Ambrosius. to. 5. 58. e.
Euiratus, qui plurimum emisit sanguinis. to. 1. 98. e. d.
Eunomius haereticus. to. 4. 56. e. 57. a.
manifestum Deum malum quam bonum habere. to. 4. 56. a.
eius personam fugiant Ariani, & erose sectantur. to. 4. 56. c.
Eunomianus ab Ariano procedunt. to. 4. 135. d. e.
Euphrates fluuius unde oriatur. tom. 1. 55. d.
hucinum sacunditatem significat. to. 1. 55. h.
vn scapellenti. ibid.
mythice inlustrat est symbolum. to. 1. 6. a. b. 18. b. c. 129. c. 208. d.
cur nullam desinbat regionem. to. 1. 118. b. c.
eius aqua vitalis, fons & augens. ibid.
Hebraeorum & Assyriorum lingua Perath vocatur. ibid.
& quid significet mythice. to. 5. 209. c. d.
Europaei vniuersi aspectu fluunt, ac resoluuntur. to. 4. 27. g.
Euphratis loci. to. 3. 118. e. f. to. 4. 16. f.
E. f. bus martyr qualiter iegerit contra Arianos. to. 5. 72. c.
numquam antea cognitus Vercellensis ecclesiae episcopus creatus fuit. to. 5. 117. a. b.
temporis sui exitum manifesta reuelatione vidit, & multa circa illam visionem. to. 5. 72. g.
eiusdem praeconia, virtutes & merita. to. 5. 72. a. b. c. 21. e. & seq.
& genus martyrij. to. 5. 72. e.
ad Eusebium scribit librum Ambrosius de institutione virginis. tom. 4. 197.
Eusebij Nicomediensis epistola in Synodo Nicarna lecta. to. 4. 75. h.
Eusebius episcopus Bononiensis. to. 5. 161. d. e.
Eusebij Caesariensis locus. to. 3. 25. g. h.
Eutropius presbyter Thessalonicensis. to. 5. 112. f.
Exactio non damnatur apud Deum, sed exactio iniqua. to. 5. 47. h.
Exactio idem ac creditor. to. 2. 180. e.
ex: clor & carcer mythice exponuntur. to. 3. 75. d.
Exaltans se, etiam si vera dicat offendit. to. 2. 425. e.
Exercitatio pena pertinaciae & infidelitatis. to. 3. 148. b. c.
Exercetur ad Deo duplex genus hominum. ibid.
Excessus prophetarum quid sit. tom. 1. 127. c.
Excitatus in hac vita Lazarus, requiescit in gloria. to. 2. 316. h.
Excommunicatio tardius ferenda. to. 4. 30. c.
Excusantibus se in die iudicii quod diabolo impulerit, quid respondebit Dominus. to. 2. 414. c.
Exemplum bonorum operum attrahit multos. to. 3. 252. g.
exemplo nostro alij adhortandi. to. 3. 19. h. 20. a.
& eodem alius prodesse debemus. to. 3. 19. h. 20. 2. 52. b.
- exemplo vnius multi corrunguntur. to. 3. 14. f.
exemplo sanctorum perbia mundi damnabitur. to. 3. 171. f.
exempla magis apta ad petuendum quam verba. to. 3. 181. e. 188. c.
exempla coelestium sunt quae celebrantur in terris. to. 3. 105. b.
exempla maiorum proponimus, quae neque obsecratione afferant ad intelligendum, neque ad tractandum veritas. to. 4. 9. h.
exempla quantum proficiant. tom. 4. 212. b.
- Exercitatio naturam perficit. tom. 3. 127. e.
Exercitium corporis carnalium quale sit, & spirituum quomodo debeat esse. to. 3. 27. e. f.
exercitio doctrina acquiritur, & vni proficitur. to. 4. 3. f. g.
exercitius propriis ac domesticis omnibus res augetur. to. 4. 5. e.
Exhortatio pro consolatione accipitur, & vice versa. to. 2. 255. a. b.
exhortatio ad virginem lapsum. to. 4. 216. 127. f.
adnatum vni. to. 5. 1. c. f.
exhortatio pulchra. to. 5. 8. f.
Exultatio & fama non negligenda. to. 3. 9. a.
Exitus libertatis paganorum qualis. to. 3. 132. d.
exitus iustorum vita aeterna. ibid.
exitus dispar suscipientium Christi mortem, & eorum quibus est offensum. to. 2. 353. d. e.
Exorcismus in baptismo. to. 4. 167. c. d.
Exorciste clericale officium infirmatum. to. 6. 60. c. d.
eorum vi tempore Evangelij. tom. 3. 107. a.
cur vocentur magistri in ecclesia. to. 3. 139. e.
- Expectare non est perfecti, sed expectare. to. 2. 552. g.
Expectatio Christi ad poenitentiam, & si dem. to. 3. 149. g.
Expoliari & nudari quomodo differt. to. 3. 138. c.
Exterior homo quid sit. to. 3. 135. g.
Exterminari qui dicantur. to. 4. 276. d.
Exul mundo domesticus est Dei. tom. 2. 439. g.
Exultare horam quis dicatur. tom. 2. 47. b.
Exultare in malis alterius displicet Deo. to. 3. 149. a.
Exultationem perpetuam quis habeat. to. 2. 455. a.
Exspectatus Eusebij martyris discipulus. to. 5. 72. b.
Ezechiel directus ab Assyris in terram Domini non deliquit. to. 1. 73. e.
visio rotarum ab eo descripta quid significet. to. 4. 228. g.
ossa mortuorum in spiritu ei ostensa. to. 4. 157. c. & seq.
Ezechielis per aquam trina traditio mystice quid significet. to. 5. 24. b.

F

Fabetur putatus sit & dicitur pater Christi. to. 5. 7. g.

- fabrum patrem, æstimatione homini
exhilarate voluerit Christus, tom.3.
212
- Fabrica mundi creatorem prædicat, to.3.
147
- Fabricatores errorum to.3.10.8
- Fabula Homerica Sirenum eleganter ex-
ponitur to.3.27.18. to.3.34.1
- Fabulæ prauorum hominum, to.3.18.1
- in fabulis quid cauendum, to.4.9.2
- Facere alios quæ vis, fac tu prius, tom.3.
20.2
- Facienda prius cogitanda, to.4.32.1
- Factor legis, & auditor quæ sit, to.3.11.9.
et
- Fatum vniuersalique mente & inten-
tione Deus discernit to.3.60.2
- Fatum esse, non semper referri ad crea-
tionem to.4.70.1
- Factis distinguuntur, qui eiusdem huius
nomine continentur to.3.45.1
- Facies plus habent in fumo caliginis, quâ
splendoris in lumine to.2.144.2
- Facies mortuorum cadavera ardere cõ
sueuissent ibid.
- Facies plerumque index est conscientie,
to.1.55.1
- facies præstantia inter cætèra membra,
to.1.49.1. f. to.2.81.1
- facies Dei non videtur ab homine, to.
2.81.1. d. e.
- & quomodo videri possit, to.1.44.3. d.
- eius auersio à nobis quam grauis sit,
to.2.39.6. d.
- facies Moysis corporaliter illuminata
to.2.48.7. c. f.
- faciem extirminare to.1.255.1
- in faciem resistere quid sit, to.3.114.1
- Facillora quæ videntur, to.2.308.1
- Facilitas veniæ incensum tribuit delin-
quendi to.1.445.1
- Fallacia omnis non multum durat, tom.3.
217.1
- Fallacia & veritatis pugna to.2.148.1
- Fallere cœpit subtiliter dæmon exalta-
ta, non imperate to.3.134.1
- Fallitatis terredium, to.3.239.1
- Falsum quid quid est, ab homine est,
to.3.184.1
- Fama etiam sanctos decet curam habere
to.3.9.1
- Fames tantum quæ Dei timore sustinetur,
Deo acceptum facit, to.1.254.1
- fame confecti nullis sensuum volupta-
tibus oblectantur to.1.50.1
- fames grauius morte & omnibus sup-
plicibus habetur to.2.339.1
- fames spiritualis to.3.132.1
- fames animarum sanctarum, tom.3.
205.1
- fames æterna impiorum, saturata bes-
torum iud. Marchi cõuicio exprimitur
to.3.37.1
- fames iustitiae quæ sit to.3.41.1
- fames peccatoris desideribus, tom.3.
79.1
- famis tempore frumentum non oc-
cultandum to.4.35.1
- & subueniendum egenis, to.4.35.1
- fames magna Elix tempore, rescit
to.2.237.1
- fames amica vii ginitatis, inimica lacti-
tudinis est to.5.27.1
- fame laborare fidelem aliquem, rescit
to.2.12.1
- Familie per vitiorum originem in scri-
ptis deducuntur to.3.21.1
- Familie curam cur præferunt debeat ha-
bere episcopus, to.3.32.1
- Familie innocens disciplina, & munda
possessio, laus est domini, to.4.19.1
- Famuli Dei ad fidei perfectionem perue-
nire desiderantes quid faciant, to.1.137.1
- Fanum, in quo est conuentus gentiliū,
to.5.105.1
- Farina, id est populi fideles, in quibus Ec-
clesia Christi abscindit, tom.3.
76.1
- Farinæ mensuræ tres, in quibus Christus
fuit abscinditus to.3.76.1. 77.1
- Fata nulla sunt to.4.248.1
- Fauere quibus frequentius soleant ho-
mines to.4.19.1
- Fauor popularis continendus, tom.4.
18.1
- Febres animorum maiores sunt quam
corporum to.2.493.1
- Febres spirituales, cupiditates immodera-
tæ to.3.34.2.1
- & ex spiritali cruditate nascuntur, to.
3.78.1
- Fel non recusauit Dominus, sed vino ad-
mixtum, my. lile to.3.10.6.1
- Fel homini datum ad totius corporis vili-
tatem to.1.54.1
- Felicitas bonis externis non æstimatur,
to.4.4.1
- Felix, Nabor, & Victor illustres martyres
to.3.75.1
- Felitem diaconum mittit Ambrosius ad
Theodosium to.5.10.4.1
- Felices Comenles episcopi natalis dies,
to.5.160.1
- Femina in primis verecundiam tueri de-
bet to.1.110.1
- vidi spem sibi non debet assumere,
to.1.7.1
- subiecta est viro lege natura, tom.3.
190.1
- femina faratio posterior quam viri a-
pud Lucam quid significet, to.3.34.1
- femina pudet est illius cætere, tom.3.
8.1
- eis nubendi causa quæ sit ibid.
- feminarum sexus fragilis, to.4.88.1
- & eius defensio, to.4.198.1
- to.3.199.1
- to.3.199.1
- Fenestra nostra quare claudenda, tom.2.
43.1
- fenestra per quam mors consuevit in-
trate, non vna ibid.
- fenestra est oculus noster, to.2.434.1
- fenestra virginis qualis, to.4.233.1
- fenestræ per quas prospicit verbum,
to.2.434.1
- fenestræ cæli prophetas significant, to.
1.136.1
- Feræ hominis industria manifestant, at-
que in hominum mores transeunt, to.
1.46.1
- to.3.75.1
- omnes suos diligunt ferus, ac tueritur
to.1.44.1
- feræ omnes hausto canis sanguine ex-
stantur to.1.46.1
- Peretrum in quo iacemus exanimis, my-
lice exponitur to.4.44.1
- Feræ perpetuæ quando erunt, to.3.38.1
- Ferientem referre an liceat, to.4.34.1
- Fermentum quid significet, & fermenti
in farina abscindit parabola explica-
- tur to.3.76.1. & seq.
- In scriptura accipitur pro veritate, to.
3.170.1
- fermento humana doctrina significa-
tur to.3.170.1
- fermentum vetus eicere quid sit, to.3.
170.1
- fermentis to.5.13.1
- videm Dominus pulchre comparatur
to.5.14.1
- symbolum est nostræ salutis, tom.3.
14.1
- Petrum securis demersum, Elisei pre-
buls supernatus, quid significet, to.4.
169.1
- Feror gratiæ æternæ secularis ferorem
excludit to.2.504.1
- ferore animi conclusi quid facere de-
beamus to.4.93.1
- Festinatio opus est ad Christum que-
rendum to.3.135.1
- Festus dies Domini qui sit to.1.76.1
- festis diebus à secularibus, non à reli-
giolis operibus cessandum, to.3.75.1
- fielne proprietates to.2.10.1
- eius solati aut sit crassum & quadifi-
dum to.1.21.1
- fielne sterilitas triennium exponitur,
to.3.7.1
- eius duplex figura explicatur, tom.3.
99.1
- Ficus proprietates to.2.10.1
- eiusdem natura to.3.71.1
- eius fructus & folia quid in sacra scri-
ptura significant to.1.64.1
- eius spiritualis sub qua iusti sanctique
requiescunt, quæ sit to.1.64.1
- fius qui secundis fructibus prælat,
resurrectionis symbolum est, tom.3.
43.1
- de ea parabola euangelicæ mystice ex-
ponitur to.3.73.1
- eius folius primæ parentes le regenes
quid mystice significauerit, to.3.74.1
- fius à domino maledicta, anima in-
fructuosa to.3.87.1
- fius, sub qua Christus Nathanael vi-
dit to.3.91.1
- Fidelis flores quæ mala patiuntur & quo-
modo pro alieno debito fideiuben-
do, to.2.86.1
- Fidelis non adit in terram, to.2.360.1
- perdidi communionem vitare debet,
to.3.61.1
- eius possessio est totus mundus, to.3.
391.1
- fideli quid dicatur, to.2.358.1
- fidelis non erit reus diffidit matri-
monij fideles discendat, to.3.174.1
- fidelis bonus aut malus maiori corona
vel pena dignus to.2.101.1
- fidelis defensor to.3.163.1
- fideli filij Dei inuincuntur, to.2.84.1
- vnionem fidelis reseruit, luxetis il-
nea non laudatur to.3.44.1
- membra & caro Christi sunt, tom.3.
19.1
- fidelibus hospitio iungamur, perfidos
& hereticos vitemus to.3.51.1
- eis nihil deest to.1.267.1
- & diuina semper adfuit præsidia, to.
164.1
- fideles diuersi alimentis nutriendi, to.
3.55.1
- entum in primis curam habet Deus,

to. 3. 69. b
fideles & infideles in mundo agricolæ duo to. 3. 89. e
fideles & catechumeni factus Ecclesie to. 3. 98. b. c
fideles cur dicantur baptizati, tom. 4. 167. f
fideles segregati ex Iudeis & gentilibus to. 4. 169. e
Abrahæ filij dicuntur to. 3. 142. c
membris comparantur, to. 3. 151. b. c
& iuicem membra sunt, to. 3. 181. f
etiam à licitis le abstinent debent, to. 3. 176. e
eis non competit audire linguas quas non intelligunt, to. 3. 175. c
fideles genus tegale to. 1. 197. a
per gratiam Dei facti sunt digni videre gloriam Christi, to. 3. 199. g
potentiores sunt dum infirmantur, to. 3. 218. c
debent semper portare imaginem Christi to. 3. 218. a
adduc in terra positi, in cælis versantur to. 3. 218. h
eorum pressura, fururi sæculi gloria eriguntur, to. 3. 217. g
fidelibus sermo Dei est nuntius salutis æternæ to. 3. 198. e
fidelium vnitas to. 3. 218. b. c
Fides donum Dei, to. 3. 115. h, 125. e, 128. d, to. 4. 186. g, 251. d
& via ad salutem to. 4. 71. d
fundamentum est Ecclesie, to. 3. 56. e, to. 4. 137. b
& fundamentum bonum, quæ ex duobus testamentis confurgit, to. 3. 76. g
atque Apostolica prædicatione fundata, to. 3. 53. g
est etiam nostræ salutis fundamentum to. 3. 297. d
& fundamentum iustitiæ to. 4. 11. f
radix est omnium virtutum, to. 1. 79. h
atque earum stabile fundamentum, to. 3. 155. f
eius fundamentum est fortitudo, & reliquæ virtutes, to. 3. 69. b, & Christi nomen to. 3. 167. b
fidei nostræ principium quod sit, to. 4. 61.
fides quid sit to. 4. 191. h
vnde nascatur & acquiratur, to. 4. 251. b, & seq.
fides est hominis theca to. 4. 0. d
abundantiam parit, to. 1. 41. f
ea in primis nos Deo commendat, to. 1. 76. a
partus est anime to. 4. 74. h
qualis debeat esse to. 1. 78. f
eam in opera sequantur, perfectum fit sacrificium to. 1. 76. a
quæ fides in sacrificio requiritur, to. 78. e
& quam doctrinam adiunctam habere debeat to. 1. 78. d
eius feror & æstus qualis esse debeat, to. 1. 78. d. e
cur rationem præuenire nequeat, to. 1. 106. g
quam præclaro affectu fructus, tom. 1. 110. b. c
fides & humilitas in primis placent Deum to. 1. 51. e. f
fide, humilitate & abstinentia Deo placeamus to. 4. 1.

fides Ecclesie quibus modis comparatur to. 1. 118. b
Christianorum thesaurus est, to. 1. 118. e
eius sanctitas cur certo tempore fuerit resecta to. 1. 129. g
fides alia feruentior, alia placidior, to. 1. 138. e
fidei ac deuotionis gloria nobilitas, to. 1. 154. f
fides deuotionem præcedit, tom. 1. 192. f
fides naturæ vitium temperauit, & deuotio offensam Adæ mitigauit, tom. 1. 241. g
eius partus bonus & præclarus, tom. 1. 1. 169. b
fide sincera Petrus ac reliqui Apostoli sanarunt ægros to. 1. 181. b. c
eius fundamentum vel maximum est in Christi resurrectione credere, to. 1. 191. h
quæ inanis esset, nisi resurrexisset Christus to. 3. 191. d
fide resurrectionis Christi gentes Iudæos transcendunt to. 3. 91. b. c
fidei libertas, gratiæ quæ vberitas quantitas sit to. 1. 198. e
cui veluti mola terenda est, to. 1. 209. e. f
eius amissio vel maximum damnum est to. 1. 117. g. h
fides satis non est, nisi illi accedat gratia baptismi to. 1. 213. b
dolore probatur magis, atque perspicitur to. 1. 217. e. f
hominibus cælum spernit, tom. 1. 260. e
eius omne patrimonium quæ populus habeat to. 2. 271. e
fides prompta multum confert, to. 1. 308. h
fides vera est hereditas maiorum, to. 2. 326. d
Deo nos repræsentat, to. 2. 326. g
ea nihil est in homine pretiosius scripturæ testimonia docent, to. 2. 340. d
fides & diligentia superiorem locum tenent, inferiorem perdidit, to. 2. 342. d
fides credentium principalis est, confessio executionis to. 2. 347. b
fides quæ est bonum mentis æternum, quæ sit to. 2. 350. a. b
fides hostia nō quasi in via debet esse, & quare to. 2. 365. g
diebus Domini Iesu exorta est, tom. 2. 368. f
fides dulcis, amara perfidia, to. 2. 369. c. d
peccatum minuit to. 2. 396. a
eius vberitas quid operetur vbi exundat to. 2. 399. h
omnes homines gentili errore depressos Christo acquisiuit, to. 2. 400. g
fidem induens prius debet perfidiam exuere to. 2. 401. f
eius prærogatiua quæ sit, tom. 2. 419. g
fides inexercitata languescit, tom. 2. 459. g
eius deuotionem prælia persequuntur ibid.
ab irrationabili pecudum comparatione nos fecerit to. 2. 497. f
fides principium Christiani est, plenitudo iustitiæ to. 2. 503. a. b

fidei iurantia Deus testis adhibetur, to. 3. 1.
fides nostra, vox est to. 3. 8. c
sine triplici sapientia consistere non potest to. 3. 2
non vt eloquentia, sed veritas huiusue resurgit to. 3. 13. h
fidei nostræ testes non sapientes, & dicendi periti, sed pastores & simplices, to. 3. 15. a. b
& eiusdem propagatores non sapientes & diuites cur electi, to. 3. 40. b
fidei nostræ multa sunt adminicula, ita vt merito credamus to. 3. 35. a
ad Dei magnitudinem comparata exigua est to. 3. 32. g
eius articuli scripturarum auctoritate comprobantur to. 3. 57. c. d
à mundi sapientibus iter detrahit, tom. 3. 127. b
eam esse rationabilem probat prophetia to. 3. 151. c
rerum affectu atque exitu adstruitur, to. 3. 3. f
quam etiam ex historis Græcis & poetis confirmare licet to. 3. 57. e
eius constantia signis & prodigiis non indiget to. 3. 3. f
verbo Dei & ratione fundatur, & quomodo ratione quoque nitatur, ibid.
fidei euangelicæ depositum & pignus custodiendum to. 3. 4. g
eius integritas, integrum vestimentum to. 2. 4. h
fidei inspicende præcurrente quadam virtute anima præparatur, to. 3. 7. g
fides & incredulitas Zachariæ & Elisæ quid promerita to. 3. 7. g
fidem exigens, fidem adstruit, tom. 3. 11. a
fide spirituali verbum Dei concipitur & generatur to. 3. 11. f
in Christi censu & professione volumus quemque signat to. 3. 13. b
angelicus testimonii in ipso Christi ortu adstruitur to. 3. 14. g
eius brachia quibus Christum complectimur, opera sunt to. 3. 1. g
fidei hereditatem ad gentiles populos transferendam prophetat Ioannes, to. 3. 17. f
fides exigitur post Domini aduentum, signa conduntur to. 3. 19. h
prior est quam litera to. 2. 1. a
fide vberbat patriarchæ sine lege, ibidem
eius generatio in sanctis magis attenditur quam feminis to. 3. 26. d
fidel mensura retinenda, ne in perfidia incurramus to. 3. 28. c
miraculis operum colligitur, tom. 3. 32. b
complectitur quod humana ratio non comprehendit to. 3. 31. a
Deo reuelanti innititur, ibid.
ex auditu est to. 3. 35. a. 147. a
fides gentium ex auditu, immo etiam ex visu to. 3. 41. b
fidei tactus, quo Christum tangimus, to. 3. 109. c
fide Christus tangitur & videtur, to. 3. 52. f
eius profunda mystetia, in quæ Petrus ducit to. 3. 35. b
fidei propagatio non humane naturæ,

sed supernæ vocationis opus, tom. 3.
35.d
eius cibum Iudei gentibus ministrarunt to. 3.56.a
fidem & mores nos docuit Deus, to. 4.66.b
fidei & morum ædificationi student Euar. gelistæ, Christi res narrando, to. 3.36.a
eius doctrina quo ordinem fidei hōi in tradenda to. 3.37.a.b
& eiusdem grauissima mysteria non statim infideli proponenda, to. 3.37.c
fidei spontanea, quam speratis beneficijs credere præstantius, to. 3.36.b
fidei principatum meruit Abraham, to. 3.41.g
& fidei pater dictus est, to. 3.126.a
fidei iustitiasus est, nō circumfessionē eadem ratio de ceteris, to. 3.124.d.e.f.g
fides in operibus elucet to. 3.43.h
fides comprobatur, to. 3.45.f.g
fortitudinem acuit to. 3.69.b
medicinæ imperitiæ prætergatiua est, to. 3.44.a
fides vniu. aliter suffragatur, to. 3.44.b
fides plenior ex rebus, quam verbis, to. 3.44.b
eius succellit, quæ per paucos ad multos peruenit to. 3.43.b
à vereti testamento incipit, in nouo completur to. 3.45.d
eius test. ficio maior ex cruce Domini quam ex miraculis to. 3.45.f
eius est ipsa crux Christi, to. 3.57.f
ab Ap. solia disputatione & signis ap. iustitiam fundanda to. 3.46.g
fides ita inuētur peritiosum, quo Christus vngitur to. 3.50.a
misteriorum prælati est, to. 3.49.f
fides rei admirabilis fiat ex alia re mirabili to. 3.53.h
in eius via heretici tamquam ieiuni deficiunt to. 3.54.c
fidei euasio quæstiones vitandæ, & fidei recitandum to. 3.56.b
eius simplicitas beata, non euasitas, to. 3.56.c
fidei mysteria scimus, quamuis modū ignoremus ibid.
non canis magisterio, sed diuina inspiratione & reuelatione fundatur, to. 3.56.c
fidei firmitas Petro à Christo data, to. 3.16.c
fides non solum de Christi diuinitate, sed etiam passionē ad salutem necessaria to. 3.56.g
eius integritas vel non detractū violatur ibid.
paualatim docendo crescit, & proficitur to. 3.57.b
fidei sinceritas incorrupta ad salutem necessaria, cum obseruantia mandatorum to. 3.58.f.60.h
mentem a tollit, & quæ villam Christo videtur, diuina ostendit, tom. 3.59.a.b
fides perfecta scire filium Dei, to. 3.59.f
fide perfecta omnes vniu. sumus, to. 3.59.8
non necessitatis, sed voluntatis res est to. 3.197.c
non extorqueatur, sed suadet, tom. 3.77.f

nec vi & coactione, sed humilitatis doctrina diffeminata est, to. 3.61.h
fidei integritas causa aduertendum ne quemuis facile admittamus, to. 3.60.g
scindi non debet, & ideo Christi tunica significata to. 3.105.h
cum incinditur, regnum quoque diuini necesse est to. 3.66.d
eius lumen legis vmbra antecellit, to. 3.67.d
fidei Christianæ præstantia etiam hostibus eius admirabilis to. 3.71.e
fidei euangelica alia mysteria præceptorum sanctitate facilius persuadentur ibid.
naturæ vinculis non est obnoxia, sed liberata to. 3.71.h
fides bona quæ operum ornatu nitet, to. 4.61
non sufficit ad salutem & vitam æternam, nisi charitas accedat, to. 3.78.d.294.d.297.c.d
nec fine bonorum operum merito, to. 74.b.e
fidei & operum coniunctio & necessitas to. 3.91.c.184.h
fidei & operibus sepulchrum Christo, excinditur & exsoluitur to. 3.108.c
fides recta & elatius sanctus facit, to. 3.114.b.c
fidei & bonis operibus perfectio viri fidelis continetur to. 3.114.g
quibus etiam promissam vitam speramus to. 3.118.h
fides proprium facit Deum, si bonis operibus approbatur to. 3.175.b
fide sola adita legi naturali seruatur, to. 3.115.a
pro fide sola nemo secutus esse debet, to. 3.14.h
fides & regnum cælorum se mutuo consequuntur to. 3.75.c.f
velut semen spirituale est, to. 3.166.c
& quando dicatur seminari, to. 3.75.g
fides Christi filij Dei ex lege, prophetis, & Euangelio perfecta, to. 3.76.f
à qua leruitate, & quomodo nos liberauerit to. 3.76.e
spes est, & munimentum, to. 3.78.e
& munimentum optimum contra diaboli tentationes, ac tribulationes, to. 3.141.d
eius sensus numquam exinanitur, to. 3.79.c.d
fidei patrimonium profundum, quib. Ecclesia recedit to. 3.79.e
eius matrimonium quo pacto omni diuortio & adulterio cætere debeat, to. 3.83.b
fidei integritas cum vitæ sanctitate iugenda to. 3.83.f.g
eius imperio insensibilis natura obsequitur to. 3.84.h
quæ valida & solida sunt dissoluit, to. 3.85.b
fidei, charitatis, & spei nexus & circuitus ibid.
eius veritas vbi est, ibi sacramenta & sanctitas to. 3.87.g
fidei contractus maior quam pecunie to. 3.95.c
diminutionem non parit, to. 3.96.a
fidei desolatio tempore antichristi in yfice mania peccante, to. 3.97.c.d

fides deficit vbi antichristus regnat mystice to. 3.97.f.g
eius sol nube perfidie obcuratur, to. 3.98.g
fides rosida, perfidia arida, to. 3.98.h
eam remunerare festinat Dominus, to. 3.99.e
fidei ordo seruandus est in credendo, to. 3.103.b
eius fructus, & flores to. 3.99.e
fidei confessio aperta esse debet, non inuoluta to. 3.103.d
ex peregrinis domesticos facit, tom. 3.104.a
ex diuinitas humana descendit, to. 3.105.h
fidei victoria toto orbe terrarum per Christum to. 3.107.a
eius diuites & pauperes, to. 3.108.b
fidei perfectio in libris centum aloes significata ibid.
fide iustum viuere quomodo intelligatur to. 3.116.a
fidei confessio debita & salutaria, to. 115.d.e
requiritur ad salutem, nec sufficit bonitas moralis to. 3.119.c
fides Christiana est iustitia legis, to. 3.121.a
perfidiam accusabit to. 3.119.g
perfectam Dei cognitionem tribuit, to. 3.121.e
errorum nebulam auferit ibid.
non docet peccare, sed peccantibus consulit to. 3.122.b
docet remissionem peccatorum, & docet etiam periculosum esse peccare, to. 3.122.c
fides Christi quid efficiat, to. 3.123.e
maior est quam lex, & quomodo, to. 3.123.b.126.g
perfrictio legis est to. 3.145.b
fides erat in lege to. 3.139.e
fide sola nos iustificatos quomodo intelligendum to. 3.123.c.f
iustificati sine operibus legis, to. 3.123.h
fides Christi iustitia, to. 3.123.h.146.a
fide Christi omnes iustificatur Iudei & gentiles to. 3.124.b
eius meritum & dignitas, to. 3.124.b.126.b.146.b
fides Christi non est inimica legi, to. 3.124.b
& ad omnes pertinet to. 3.146.e
non indiget orationis ornatu, tom. 3.162.e
nec fucum argumentorum inquit, to. 3.83.f.g.84.a
gaudium operatur, lex iram, tom. 3.125.e
delicta ignoscit, & saluat, ibid.
fides peritiosa, contra id quod sit aut videt, credit to. 3.126.c
quod credit consequitur to. 3.126.e
fides credentium, ex multorum diffidentia commendatur to. 3.126.d
non humana ratione, sed mira oculis commendatur to. 3.127.b
fidei veritatem nō tenens, ad eius primam non peruenit to. 3.126.g
fide catholica, & bona vita renouatur to. 3.312.a
eam accepimus per legem naturalem, non per Moysaem to. 3.112.b

fidei lex cur data sit, to. 3. 133. e. 136. f
 eius legi vetus lex est inferior, non ta-
 men inimica to. 3. 133. e
 fidei lex praesidium attulit salutari, q.
 vetus lex non potuit to. 3. 133. f
 in animo est, & corde creditur, ibid.
 eius obiectum to. 3. 146. b
 vnam sit, diuersitatem tamen praes-
 tat hominibus to. 3. 136. f
 eadem cur non dicitur lex mortis, to.
 3. 136. f
 eius verba odorantis malo animo, re-
 manent in morte ibid.
 fidei futurum mysterium in Abraham
 designatum to. 3. 127. f
 quomodo dicitur abbreviata ex lege,
 to. 3. 144. g
 quia incredulus stultitia est, mercedem
 habet apud Deum to. 3. 146. e
 fidei regula to. 3. 146. e
 ei adiungenda est oratio, to. 3. 146. e
 necesse est precedat petitionem, to. 3.
 146. f
 per fidem Christi aufertur velamen in-
 fidelitatis to. 3. 199. g
 fides peregrinamur, non spiritum, to. 3.
 202. d
 fides est quae saluat, non generis propa-
 go to. 3. 214. b
 fides Christiana quam sit cetera, to. 3.
 221. a
 extahit hominem a lege, vi iustus sit,
 to. 3. 224. f
 ut perfectio sit credentis, debet multi-
 plicari charitate fraterna to. 3. 230. e
 in solo patre, & in solo filio integra non
 est to. 3. 238. e
 eius corruptores magna cautela sus-
 tandi sunt to. 3. 255. c
 fides saltem dat to. 3. 277. g
 nater est omnium virtutum, to. 3.
 292. d
 quantum habet potestatem, to. 3. 270. g
 eius victoria quae sit to. 3. 277. b
 non poterit infringi haereticorum co-
 mmentis to. 3. 280. e
 signaculum est diuinae promissionis,
 ibid.
 altare caeleste est, in quo offeruntur
 quotidie orationes to. 3. 302. e
 nec propter ignauiam, nec metu peri-
 culi deferenda to. 4. 15. b
 ad fidem cohortati, quam de ea dice-
 bate, tutus est to. 4. 54
 fides catholica de Deo vno, to. 4. 54. c. d
 de filij Dei dinimare, to. 4. 60. d. & seq.
 fides perfunctoria esse non debet, to.
 4. 54. h
 argumenta excludit: eiusque excellen-
 tia to. 4. 58. e. f
 fides vna veteris & noui testamenti, to.
 4. 55. f
 martyrum sanguine & passione defen-
 sa & confirmata est to. 3. 71. a. b
 fidei laudes & encomia, to. 4. 66. b. c.
 234. d
 fidei fracta calamitates sequuntur sunt,
 to. 4. 68. d. e
 eius magnitudinem angusta impiorum
 peccata non capiunt, to. 4. 116. e
 fidei plerumque in sacramento Domini-
 cae passionis to. 4. 126. g
 fidem habens quare non excludatur a
 venia to. 4. 186. g
 credentibus post lapsum redditur, to.

4. 186. g
 fides vera nunquam turbatur, to. 4.
 135. b
 veternum est patrimonium, to. 4. 167.
 h.
 locuples est Deo, sed egenus seculo, to.
 4. 205. h
 ex fide veritas, non verba penduntur,
 to. 4. 140. g
 & in ea non est querenda ratio, to. 4.
 158. f
 fides vniuersalis resurrectionis in La-
 zaro suscitato to. 4. 157. g. h
 eius medicina quibus non prodest, to. 3.
 13. b
 fides Christo promissa seruanda, to. 4.
 167. g. h
 in ea spei nostrae patrimonium, to. 4.
 191. h
 fides Christiana regnum Dei est, to. 3.
 13. b
 operatur in anima quod succus in apas
 in corpore to. 3. 13. b
 & quantum valeat, to. 3. 34. e
 fides inuivt fiat quod creditur, to. 3.
 39. g
 veluti praeuia charitatis occupat animam
 to. 3. 145. g
 fidei causa in Ecclesia agenda est, to. 3.
 48. d
 in fidei vel alicuius ecclesiastici ordi-
 nis causa quis debeat iudicare, to. 3. 100.
 b. e
 fides aetatem auget: & quid sit fides, &
 quantum possit to. 3. 71. b
 fides catholica mater est martyrum, to. 3.
 71. b
 fides Christi non turbidus animis irre-
 puit to. 3. 99. e
 fides ea sola est quae est in Euangelio: &
 multa de ea to. 3. 127. b
 fidei professio, quae contra Arianos &
 Sabellianos sententia est, necnon con-
 tra Photinum & Apollinarem, to. 3.
 161. g. h
 fide qui intrepidus ambulauerit, per-
 sequentem Aegyptum non timebit,
 to. 3. 11. f
 fides quae superiors peccata deplorat,
 nota cauere consuevit to. 3. 107. e
 fides abundat sibi, satis censu suo diues
 to. 3. 110. b
 non continuo omnem charitatem ha-
 bet to. 3. 145. e. f
 fides legis in fide Euangelij confirma-
 tur to. 3. 127. b
 fides & spes quomodo in futuro saeculo
 remaneant to. 3. 237. b
 fides sine charitate mortua est, to. 3.
 187. e
 mutus nobis est contra hostes inuisi-
 biles to. 3. 198. g
 numquam deficiet in Ecclesia, to. 3.
 201. g
 fidei gradus quidam to. 3. 63. g. h
 fides regno celorum similis, to. 4. 118. g
 per lucetnam intelligitur, to. 3. 67. d
 fides non exigua, sed magna & perfectio
 grano sinapis significata, to. 3. 38. e
 eius efficacia quam apte fit grano sinapis
 comparata to. 3. 75. & seq.
 fides plane significatur, to. 3. 83. h
 peregrino homini eleganter compa-
 ratatur to. 3. 175. e
 comparatur etiam soli, to. 3. 136. f

& petra, unde mel & oleum, to. 3. 108. d
 eius sublimitas per arborem significa-
 ta to. 3. 91. e
 Fides diligenda to. 4. 23. f
 etiam hostibus exhibenda, to. 4. 11. d
 & in bello seruanda, to. 4. 21. f
 atque omnibus seruanda, to. 4. 31. a. b
 ad nostram commendationem plurimum
 operatur to. 4. 23. h
 in omnibus est decora, to. 4. 37. b
 fidem non deferere fructus est amicitie
 to. 4. 41. h
 fidei confortio augetur beneuolentia,
 to. 4. 13. g
 Fidei ad obediendum tur diu non sint pec-
 cunia redempti, neque qui assentatio-
 ni iniunguntur to. 4. 29. b
 Fiducia martyrum to. 3. 202. a
 fiduciam in Domino habere debet qui
 timet Dominum to. 3. 19. a. b
 fiducia maiore nemo videtur quam qui
 ex affectu diligit to. 3. 106. e
 Figulus noster Deus per naturam & gra-
 tiam to. 3. 103. h
 figuli ager in sepulturam emptus mys-
 tice consideratur to. 3. 103. h. 104. a
 figulo comparatur Deus, to. 3. 14. b
 figura & mysteria veteris legis, to. 3. 8. b
 figurae etiam veterum Iudaeorum etiam
 peccata to. 3. 25. f
 figurae veteres quam euidenter res noui
 testamenti expriment, to. 3. 39. c. d
 eadem plerumque veritatis mysticium
 habent in Christo, to. 3. 67. b. c. 115. c. d
 figure passionis Christi, to. 3. 117. c. d
 Filia sacerdotis adultera quare atrocius
 puniatur to. 3. 14. b
 filiam matrimonio iugere bonum est,
 melius vero non iungere, to. 3. 129. b
 filiae Iudae illius in qua non est Deus,
 quae sint, to. 2. 388. d. e. filiae confessio-
 nis quae faciant to. 3. 388. e
 Filiatio Dei nobis à Christo passione sua
 comparata to. 3. 126. f
 Filius facit quod vult Patre, & laudat patrem
 quod facit Filius to. 1. 11. f. g
 audit semper patrem, & Pater Filium
 per vnitatem naturae, voluntatis, atque
 substantiae to. 1. 11. g
 Filium Patri aequalem confiteatur fides
 to. 3. 51. e. f
 Filius Dei quem panem manducet, to.
 1. 59. a. b
 exiit ex utero Virginis idem semus &
 dominus, & quomodo, to. 2. 3. 9. f
 vertique vnus, non alter ex Patre, alter
 ex Virgine, to. 2. 319. e. f. 328. d. e. 3. 113. f
 vbiq. seruatur vocabula dignitatis,
 & quomodo to. 2. 319. f. g
 in carne magnitudinis suae nomen non
 amittit to. 2. 319. f. g
 ipse resuscitauit to. 2. 318. h
 splendor est glorie Patris, & imago
 substantiae eius to. 2. 362. a. b
 & imago Dei inuisibilis, to. 2. 142. b
 qua ratione clarior est imago expressae
 Patris to. 2. 56. e. f
 & cor dicitur imago inuisibilis Dei, &
 clarior substantiae eius, to. 4. 142. b
 quid differat filio hominis, to. 2.
 389. g
 à Patre procedit, & Spiritus à Patre &
 Filio to. 2. 199. a
 cur et vnus sedis confessus offeratur à
 Patre, & quare ad dexteram esse dicitur

tur to 4.410.f.g.to 3.95.h
 Filium stare, vel ad dexteram patris se-
 dere quid sit to 4.66.g.h.75.f.g
 ei soli datum ad dexteram sedere, to 4.
 88.h.89.a
 & cum ad dexteram Patris sedere quo-
 modo intelligendum to 5.41.d.
 nunquam digressus est a Patre, to 2.
 365.b.c
 & nunquam ab eo derelictus, tom. 2.
 415.b
 in hunc mundum tanquam ceruus ad-
 venit to 2.362.c.d
 Filius quare in nobis Deo placuit, to 2.
 370.c.d
 quando in montium fissuras descen-
 detur, & quid aduentu suo fecerit, to 2.
 380.h
 a Patre omnia accepit lure generatio-
 nis to 2.388.c.d.97.a
 & ab eo omnia haberi iure nature, nō
 dono gratie to 3.64.a
 cum ex Patris substantia generaretur,
 omnem potestatem assumpsit, tom. 3.
 71.c
 non est minor Patre to 4.97.b.c
 quare nihil a se facit to 4.90.d.e
 nihil sine Patre facit, quia communis
 operatio est, & unitas potestatis, to 5.
 127.c
 in rubo Moysi apparuit, & in eremo
 fuit to 4.38.e
 an solus apparuerit veteri testamēto,
 an etiam Patre, & Spiritus sancto
 to 3.6.g
 quomodo visus a patribus, to 4.133.h
 134.a
 patris apparuit, & latebat quis
 esset to 3.120.f
 in sancta Trinitate quomodo moralis
 dicatur to 3.12
 Filius & Patre quomodo vicissim alius
 in alio videatur to 3.13.h.4.a
 filius sempiternus asseritur, to 4.16.g.
 57.58
 & eius cum Patre æqualitas defendi-
 tur to 3.10.a.& seq.95.h.& seq.
 & diuinitas asseritur to 4.91.e
 patri coequalis & coeternus est, to 5.
 230.a.b
 filij sempiternitas paternæ maiestatis
 insignie to 4.57.b
 a Patre non voluntate, non opere, non
 tempore discrepat, to 3.116.f
 nec est dissimilis Patri, to 4.55.h.36.a.
 b.& seq.
 incomprehensibiliter generatus est,
 to 4.57.d
 eius generatio ante omnia & æterna,
 to 4.72.b
 ac inuisitata & admirabilis, to 4.58.a
 Filius Dei non Elias, aut Moyses, sed
 solus Christus to 3.59.f
 Filius Patrem, & Patre Filium reuelat,
 to 3.64.a
 filius hominis, id est Virginis Christus
 to 3.70.c
 Filius Dei & hominis an & quomodo
 iudici diem ignoret, to 3.87.f.h
 totum hominem suscepit ex Virgine,
 to 4.51.c
 Filius Dei vnus & vni genitus quomo-
 do intelligatur to 5.91.c
 genitus, primogenitus, vni genitus le-
 gitur, & quare to 4.60.d.e

personaliter, potestate vnus, 1.5.89.a
 natus est, & non factus to 4.43.f
 & quomodo factus dicatur in scriptu-
 ris to 4.70.h.71.a
 Filium factum esse ad quā pertinet,
 to 4.71.e
 in diuinis genitus dicitur, non creatus
 to 4.61.91.e.h.& seq.
 Filium a Deo factum, non ex eo natum
 asserentes confutantur, to 4.139.c
 filius Dei montis dicitur, to 2.321.f
 cur ad nos descendit, to 5.8.h
 spiritus est to 4.43.a.b
 eius origo ad patrem referenda, to 4.
 43.c
 A patre genitus, sed non dicitur geni-
 tus post patrem to 4.46.c
 patris verbum dicitur to 4.45.e
 Filius bonus quem admodum & Pater in
 diuinis, copiose probatur, to 3.89.a
 & seq.
 ac bonus, verus, & omnipotens asseri-
 tur to 4.61.c.& seq.63.64
 ex eo quod mittitur a Patre, non pati-
 tur iniuriā, to 3.96.a
 missus a patre & Spiritu sancto, to 4.
 44.c
 & missio minorem eum non facit, to
 4.65.d
 quomodo dicatur a Patre missus, to 4.
 90.a
 non ideo minor quo Pater et inimicos
 subiciat, & cetera mundi huius, to 3.
 96.b
 eadem facit, quæ Pater, quia vna deitas
 ibid.
 Filius Dei, qui ex æterno erat, ignora-
 batur a creatura to 3.113.f
 cur dicatur hæres Dei, cum Deus non
 sit mortuus to 3.138.g
 patitur filius per corporis factam eni-
 m to 4.65.h
 dicitur mortuus causa incarnationis,
 to 3.138.g
 se ipsum pro nobis dedit, to 4.119.f.g
 eiusdem est substantiæ cum Patre, to 3.
 150.f
 regnabit in æternum cum Patre, to 3.
 192.b
 quomodo Patrem dominum dicat, to
 4.117.h.138.a
 quomodo subiectus sit Patri, tom. 4.
 92.g.93.94
 non sic subicitur Patri, sicut filio crea-
 tura to 3.192.c.d
 Filius Dei ante tempora a Patre natus, to
 4.54.c
 temporum conditor est, to 4.55.h
 præcipium non accepit vquam, & fi-
 nis est omnium to 4.90.c
 secundum diuinitatem indicum scrip-
 tus, secundum humanitatem circum-
 scribitur loco to 4.44.f
 de Filio Dei sedes a Patribus exposta,
 to 4.60.d.& seq.
 Filium Dei non esse creaturam asseri-
 tur contra Arianos to 4.58.g.h
 quem creaturam non esse quomodo
 intelligant Ariani to 4.75.d
 creatura dici non potest, to 4.91.h.92
 Filium proprium Dei se dicere quo-
 modo interpretetur Euangelista, to 4.
 65.a.b
 qualiter vita, sapientia & virtus, to 4.
 78.b

cur Patrem æter, to 4.79.f
 immortalitatem habet, & quomodo,
 to 4.87.a
 Filium formam serui accipere quid sit,
 to 4.90.f
 ei famularum throni, dominationes,
 &c. to 4.97.a.b
 quare Patris dextera dicitur, to 4.113.
 g.120.d
 dicitur etiam paracletus, to 4.107.e
 eius appellationes variz in scripturis,
 & earum ratio to 4.132.f.g
 Filius impius, & iniustus quis, to 2.529.e
 filius contritui quomodo fidelis quisq;
 esse possit cum Iasobo & Ioanne, to 3.
 58.c.d
 Ecclesiæ filius quis sit to 3.58.d
 filij perdit cum patre reconciliatio tra-
 ctatur to 3.79.a.80.& seq.
 filius prodigus cui cui adhæsit, in
 quam villam missus, &c. to 3.79.g
 typus est peccatoris, to 4.191.g.& seq.
 filij prodigij parabola copiose tractatur
 to 3.80.a.b.81.82
 filius prodigii reuolvens, totum gen-
 us humanum, demonstrat, vel pecca-
 torem quemuis to 3.81.b.c
 filius prodigus quis sit, & quod sit pa-
 trimonium ab illo perditum, & quod
 conuersus accipere omne, quo fuerat
 priuatus to 5.164.a.b
 filius quomodo a mercenario differat,
 to 3.80.a.g
 filius sibi ipsi nemo est, nec filius sine
 patre esse quis potest to 4.56.h
 filius quis dicitur aut per adoptionem, aut
 per naturam to 4.60.g
 filius frequenter corripitur, quam feru-
 us to 2.47.1.e
 Filij Israel verno tempore Ægyptum reli-
 querunt to 1.3.b
 parentes suos diligere debent, to 4.4.e
 filij ancillæ paternæ hereditatis partici-
 pes esse non debent to 1.114.a
 filij in scripturis pro operibus pietum
 que vltipantur to 2.106.b
 filij tenebrarum sole iusticie priuati,
 to 2.405.a.b
 filiorum procreatio Dei munus est, to
 3.6.g
 nuptiarum sunt premij, to 3.8.f.9.7.h
 parentum magni meritis obsequium
 rependere filium debent, to 3.16.f
 eorum debitus honor erga parentes,
 to 3.89.e.& seq.
 marum pauperum non pascentes re-
 prehendantur to 3.89.f.g
 filij Dei quoniam dicantur, to 4.256.e
 filij nostri patuli nutriendi & abla-
 tandi, de operum perfectione intelli-
 gitur to 3.98.d.e
 magis de parentum quam de sua salute
 sine solliciti to 3.107.e
 filij Dei sumus in Christo, quo dono
 nullum præstantius to 3.126.e.f
 & quales sint to 3.137.g.138.e
 filiorum Dei adoptio, to 3.138.e.161.h
 eorum dem testimonium, to 3.138.g
 iidem sunt coheredes Christi, tom. 3.
 138.f.g.128.b
 filiorum Dei spes to 3.138.h
 eorum numerus certus destinatus ad
 vitam to 3.139.b
 Abrahæ filij qui sunt, to 3.142.b
 non præponuntur gentibus propter
 dicitur

circumcisionem sed propter merita
Abrahæ t.3.175.b
filij terre in terra scribuntur. t.3.64.g.h
filij promissionis t.3.142.c.d
filij carnis ex concupiscentia, tom.3.
142.d
& filij Dei ex fide ibid.
filij Dei dicuntur per gratiam Christi, t.
3.157.a
alienos filios nemo præponit suis in a-
more t.3.169.f
filios proterandi causa ducitur vxor, t.
3.173.b
filij ex conjugis lictis cur dicantur san-
cti t.3.174.f
filiorum & vxoris cura cur sit cogita-
tio mundi t.3.176.e
filij ad quid instituendi t.4.146.b.c
filiorum detractio est vituperatio pa-
tris, & eorum laus, & gloria t.3.212.e
debent cognoscere se aliquando futu-
ros patres t.3.244.a.318.b
filij aut natura, aut electione suscipiun-
tur: & de utroque t.5.162.b
filij in Euangelio geniti non minus di-
ligendi, quam coniugio suscepti, t.4.3.b
filiorum profectus merces est prædi-
cationum t.5.101.g
Finis ex principio pendet t.4.57.h
finis noster qui vere fit t.1.76.c.d
aditionum vitæ finis est tranquillitas a-
nimæ t.1.222.f
finis verus non vnus, sed omnium finis
erit t.3.349.b
finis disciplinæ nostræ, & studiorum
quis t.1.404.g
finis quis dicitur t.2.398.h
virtutum omnium finis quis, tom.2.
461.h
sapientie & iustitiæ finis summus, quis
t.2.505.b
finis quam obrem à Deo data sit lex, t.3.
131.h
sanctificationis finis, est vita perpetua
t.2.132.d
finis mundi consolatio fidelium, to.3.
176.e
qui in proximo est t.3.176.b
finis traditio regno & expleta resurre-
ctione est t.3.192.b
finis eorum qui simulant se esse: mini-
stros Dei t.3.243.g
fines seculorum qui sint t.3.181.f
Fimbriam Christi tangere quid sit, t.3.32.g
firmamentum quid sit t.2.9.a.c
intra aquas fluens solidum est, ibi
firmamentum celum est particulare
t.1.11.b
cur sic appelleretur t.2.11.d
aere solem factum est t.2.122.e
aere aliquando significat t.2.39.g
firmamentum intra aquam & aquam
mystice exponitur t.2.316.h
firmum est omne quod statuit Deus, to.1.
9.a
fiscus bonorum principum non sacerdotum
damnis augendus, sed hostium
spoliis t.2.57.a.b
flagella nihil proficiunt post mortem, to.2.
401.e
flagella iusto remedia salutis sunt, to.2.
460.c
Christi flagella mystice non vacant, t.
3.104.g
flagello & virga Christus peccatores cor-

tigit tom.3.93.g
in eis se iactantes, animalibus muris
sunt derisores t.3.3. t.2.393.g
flagitia occulta in iudicio omnium o-
culis parebunt t.5.185.c.187.b.224.f
flagitiosus ore omnium laudatur, to.1.
322.f
flagitiosus cui mandata Dei nolit intel-
ligere t.2.311.b
Flavianus grauius culpatur, quod à Con-
cilij decretis ad Imperialia rescripta
confugerit t.5.93.d
flet quis nesciat t.2.440.b
fleuerit quare Deus in carne, to.4.66.
d.e
fletit Christus pro omnibus, & quo-
modo t.4.146.f.g
fletus vbertatem genæ lacrymis rotantes
declarat t.5.51.h
flet debemus magis culpam, quam eru-
nam t.2.488.b
floruit caro Christi, & quomodo, tom.3.
38.g
flos Christus in nobis floret & fructificat
to.3.11.e
flores huius mundi angeli sunt, & viti san-
cti, martyres, &c. t.3.70.e.f
flores redolentes suauitatem Christi qui
to.3.18.f
flores virtutum, poma meritorum habet
Ecclesia t.3.108.b.e
Florianum adolescentem lapsum ad po-
nitendam hortatur Ambrosius, to.3.
117.f
fluxus & fluentia stare fecit Helias, to.5.
10.e
flumen mundus carcerum Iudæis, tom.5.
197.f
flumina de ventre credentium manantia
quæ sint t.5.122.c
flouiorum nomina varia, quæ la diuersa
maria demerguntur t.1.10.e.f
flauus dicitur Christus, & quare, to.5.
109.b
flouiorum & fontium perennitas admi-
rabilis to.3.55.c
fluxus & refluxus maris causa, to.1.17.
g.h
fluxum sanguinis patiens mulier geniti-
tatis est animæ penitentis typus, to.3.
52.e.f
Fluxus vel multum malorum granatorū
mystice quid to.5.32.c
fodiendi ratio spiritalis to.3.74.f
folia dicuntur virtutes sine fide, tom.2.
314.g
fecunditas parentum donum Dei est, t.3.
6.g
fenebris pecunia semper patit t.2.281.f
plantata vitæ euellitur to.2.281.f
fenerare est hominem occidere, tom.2.
282.a
cui fenerare debeamus t.2.282.h
quomodo & quid fenerare dicitur in
istis, & quo pacto multis etiam sanctis
conferitur t.2.183.h.284.a.333.b
fenerare in Ecclesia sacerdotes quo-
modo & quid dicantur t.2.284.a
bene fenerare licitum est: & quis fene-
rator imitandus, tomo 2. 285. h.
286.a
fenerare vetus esse, feneratores non
excusat t.2.286.b
iustus per diem fenerat, iustus in no-
cte to.2.335.e

feneratio in lege reprehensa, to.2.335.
b.c
& duplex est t.2.332.b.c
fenerator quomodo irruat in debito-
res t.1.279.f
inter quos vnus t.2.181.a.b
maris similis est t.2.281.g.h
feneratores & debitoris qualis alpe-
dus t.2.279.e
ei obligatus, ipse se sua culpa vendit, t.
2.280.e
fenerator & ipsius pecunia echidnæ,
vel viperæ similis t.2.281.c
fenerator caelestis, & quam ei pecu-
niam debeamus t.3.49.d
fenerator bonus quis dicitur, tom.2.
283.a
fenerator durus diabolus est, & cur, t.
5.106.h.107.a
feneratores Iudæ comparantur, & dia-
bolo t.2.278.b.c.d
quæ sua reputant lucra t.2.279.b
dispensio deputant quod ab alio pos-
sidentur ibid.
eorum varietate proprietates, to.2.277.
h.28.a
feneratorum nequitia quid operetur
t.2.278.c.d
vitam & patrimonium obligant ibid.
quos tendant vltimum laqueos, to.2.
279.b.e
eorum pecunia numquam quiescit, &
multa de ea t.2.278.e.f
feneratorum pecunias qui perunt,
naufragium suscipiunt: & qui accipi-
unt, quomodo decipiuntur, tom.2.
278.e
feneratoribus vendi, grauissima di-
uine execrationis pena, tomo 2.
280.b
carnifices diuitiores sunt, t.2.280.d.e
eorum immanitas exatit t.2.281.f.g
varia sibi fecerunt vocabula t.2.281.g
de quod dicitur to.2.282.a
semper solent peiorare to.2.282.f
quid debeant deponere t.2.282.h
feneratores peccatores dicuntur, t.2.
283.a
quid faciunt t.2.286.e
fenum ignis consumit, sed eorum perfici-
tur, mystice to.3.71.e
eo significatur doctrina mala, tomo 2.
167.e
feno superflue dicitur, aur terræ, quid interfit
to.3.55.b.c
fenus malum quod to.2.403.c
& quod bonum, & quod à sanctis pro-
hibitur to.2.277.f.g
fenus, quia fenum t.2.278.c.d
fenoris vnda magis lactatur, quam maris
t.2.278.e.f
fenus accipientes in illud absum-
ant, & quæ inde patiantur mala, t.2.
278.g.h
fenoris & belli elegans comparatio, &
eorundem elegans oppositio, tomo 2.
278.h
ei obligatus venditur quotidianum pre-
tio t.2.280.b
fenus mendaciæ radix t.2.180.c
idem est ac funis t.2.280.g
eius fors in infinitum extenditur, to.2.
281.g
pecunia sua non soluitur, sed augetur
to.2.278.b

INDEX.

in pius diuina lege prohibitum, tom. 2.
281. h
fenoire populi sepe conderunt, t. 3.
114. d
fenois spiritualis lodieta recusans, e-
get to. 2.184. c
fetus in utero corporum committione
ladrur to. 3.8. e
fetus spiritualis in anima, abortus,
&c. to. 3.97. h. 98. a. b
folia suspecta siue fructus, mystice, tom. 3.
99. e
folia verba, & inanis vmbra legis signi-
ficat to. 3.73. h. 74. b
foliorum luxuria, verborum infructuo-
sitas to. 3.94. f
ex foliis vestes confectæ, mystice, to. 3.
99. e
is contemere se quirit peccator coa-
ram Deo, sed frustra to. 5.129. d
fons vitæ, summum est illud bonum,
quod omnes appetimus, tom. 1.142.
b. c
fons in medio Paradisi dicitur Euan-
gelium to. 3.194. e
fons ibi est, ubi est Christus: & quare
ipse fons to. 1.32. h
fons misericordie quis sit, tom. 2.120.
c. d
baptismi fons diuinitus sanctificatur
to. 3.18. d
fons sacri toris quibus & cur exarscat
to. 3.98. h
f. ntes quos habet Ecclesia, t. 2. 482. d
fontes duo decim, & palmæ septuagin-
ta quid sint mystice, to. 4.208. c. 279. b
to. 5.27. d. e. 198. h. 199. a
fontes confusio, tum linguas, palmæ mar-
tyrum victorias denotant to. 5.23. c. d
fontes Apostoli dicuntur, qui vena-
rum sapientia pœuili dulcedinem stil-
lant to. 5.12. e
fons elici, quam non intrare grauius, t. 3.
119. d
fontes exant ladal, qui nolunt effecū
Christo to. 1.13. f
fortis stans Christus non agnoscit, to. 3.
30. f. g
fois est qui in Christo non est, tom. 3.
92. d
fortis qui sunt, damnabuntur in die iu-
dicii to. 3.171. d
forma sine materia nihil potest efficere, t.
1.140. d
forma doctrinæ, in quam traditi sunt
iusti, quæ sit to. 3.112. b
forma mundi præterit to. 3.176. c
forma vniuersaliusque legis in quo de-
beat videri to. 3.184. e
forma & imago legis Dei quæ ibid.
forma vitæ Christus, mortis Adam, t.
3.210. c
Dei forma quid sit to. 3.247. h
nihil differt à Deo to. 3.247. c
forma instrumenti cognoscitur per effi-
giem instrumenti to. 2.318. g. h
formica tempora nouit pluuiæ ac fereui-
tatis to. 1.144. b
elus industria laudatur to. 1.43. g
formositas corporis pro virtute non ha-
betur to. 4.7. f
& cur eam in decore posuerit Cicero
ibid.
formæ ferrea & dura quæ, tom. 1.498.
e. f

fornax aurea trium puerorum ibid.
fornicari corporale delictum est, quoda-
nimam & corpus attingit to. 3.173. b
fornicatio fugienda to. 3.173. a. b
fornicationis spiritualis, & munditiæ cot-
dis pugna to. 3.249. c
eius species multiplex to. 3.244. e
facit filios diaboli, qui erant filij Dei
ibid.
fornicatione cur Paulus posuit ad Rom.
capti. non adulterium, &c. to. 3.117. g
eam exculant leges Romanorum, non
tamen lex Dei to. 3.117. g
ambos fornicatores vniū facit, to. 3.
173. a
cur sit grauidum peccatum, tom. 3.
173. b
in ea deperit totum corpus, non au-
tem in ceteris peccatis to. 3.173. b
fornicatio spiritualis to. 3.185. b
fornicator in corpus suum peccat, & de
hoc pulchre rationes adducuntur, t. 2.
342. a. to. 3.173. b
quomodo intelligitur peccare in cor-
pus suum to. 3.73. c
fornicatores penitentiam agere non
possunt, nec item recipi in Ecclesiæ com-
munionem, error est Nouatiani, to. 3.
217. h
forte & fortis, dubitantis verba sunt, t.
4.96. d
tamen in scripturis non semper dubi-
tationem significant to. 4.97. a. b
fortis quis sit to. 4.14. d. e. f
fortis viri est sentire dolorem, non stupe-
rem habere to. 3.101. b
quomodo animus præparare & mu-
niri debeat to. 4.13. b
gloriæ appetentiam cauere debet, t. 4.
15. f
fortis ad feminandum erit fortis ad
metendum to. 3.232. d
fortium & infirmorum ratio diversi-
mode habenda to. 3.60. b
fortior quare sepe percussus velit, to. 2.
360. a
fortitudo ubi est, ibi iracundia to. 1.36. a
in quibus prophetis, & antiquis patri-
bus maxime clariuit to. 1.36. b. c
fortitudinis exercitum pœnis pro le-
ge non excedere to. 1.167. h
fortitudo Christiana ple persequutio-
nem patitur ex fide, eiusque officia, t. 3.
41. h
firmamentum fidei fidel to. 3.69. b
inter principales virtutes tertio loco
constituitur to. 4.9. g
fortitudo numquam incomitata vir-
tus to. 4.14. b
sine iustitia fit insolentia to. 1.129. c
nec sine ea est virtus, sed iniquitatis
materiam to. 4.14. b
in quo maxime consistat to. 4.14. c. d
magis in virtute animi quam in viri-
bus corporis est ibid.
fortitudo velut excellior ceteris virtu-
tibus in qua diuidatur to. 4.14. d
fortitudinis comitem prudentiam Da-
uid in prælio habuit to. 4.14. c
eius officia, & virtutes, to. 4.10. g. 15. e.
233. c. d
fortitudo defendit omnia virtutum
ornamenta, & contra omnia vitia de-
ceat to. 4.13. e. f
nihil eam contrarium est, quam lu-

croviaci to. 4.10. f
auaritiam & iracundiam repellere de-
bet to. 4.15. e. f
fortitudo vera quæ iure vocatur, to. 4.
14. b
non solum secundis rebus, sed etiam
aduersis probatur to. 4.16. b
in laboribus & peticalis cernitur, to. 4.
23. h
fortitudo bellica in nostris, scriptura
exemplis ostenditur to. 4.15. g. h
in ea non mediocriter honesti ac decori
forma est to. 4.16. b. c
fortitudo eorum qui per fidem vice-
runt, gloriosa to. 4.14. c
fortitudo principum præceptum non medio-
cre, ex Paulo to. 4.14. f
fortitudo à Deo precibus petenda, t. 3.
190. b
fouea hereticorum est, domus infidelium
to. 3.60. h
fraxum equo Constantini ex vno clauo-
rum Christi Helena fieri præcipit, &
quare to. 5.60. g. & seq.
fraxum habena spiritualis linguæ, t.
3.92. f
fraxum quoddam luxuriantis animæ
exhaustum corpus to. 5.29. c
fragile quod est, sublime esse non potest
to. 3.7. g
fragilitas humana ptona vt labatur, to. 2.
468. c
eadem arundine significata t. 3.104. g
fragilitas humanæ naturæ, to. 3.78. h. 79. a.
134. h
eam excusare non debemus, qui Dei
imagine muniti sumus to. 1.68. h
fragmenta panis à discipulis collecta mys-
tice considerantur to. 3.55. h
fragmentis pluribus Christus legis
præcepta quasi panes diuidebat, to. 3.
55. h
frater quomodo corripiendus, to. 2.444.
e. f
fratrem suum persequens, à lege sacer-
dotum to. 2.496. d. e
fratris senioris inuidens minori que-
rela arguitur to. 3.81. e. & seq.
frater quis vere dicatur to. 3.15. g
frater fratrem examine t. 3.171. d
fratris de fundi semen à fratribus fu-
siliari in lege Moysis sancitum, to. 4.
72. f. g
quod mystice petra tractatur, to. 3.22. e.
95. e. f
fratres sumus omnes iure naturæ, t. 1.
98. f
& ex baptismi regeneratione, tom. 3.
115. c
fratrum insidiatore quàm grauior pe-
reant to. 1.98. e. f
eorum odia frequentia to. 1.116. d
fratres duo Evangelici prodigii & se-
nioris, opuli duo to. 3.81. f. g
fratres intra & extra esse debemus, t. 3.
88. e
fratres in scripturis qui etiam dicantur
to. 4.220. f
fratres Domini qui fuerint, & in quo
gradu to. 3.222. b
fratres Christi ex Ioseph to. 4.200. f
fratres salui to. 3.159. b. 314. f. 323. a. b
fraternitas nostra cum Christo multat mi-
sericordie, ac humilitatis ipius est, t. 3.
291. d

fraternitatis Christianæ communio, t. 3 69 g. 161. h
fraternitas Christi maior quam sanguinis to. 3 15. f
fraternitas patrimonium non iudice, sed pietate media diuidendum, tom. 3. 69 g
fructus omnis quam sit carnis, tomo 4. 37. a
fraudem omnem excludit veritas, tom. 3. 171. a
fraus non diu latet: & de simplicitate t. 3 68. e
fraus in largiendo vitanda to. 4. 12. a
fraus peritque misericordiam querunt, & affingunt ærumnam, tomo 4. 12. b
fraudenti sæpe cupitis fraudantur, t. 4 37. a
fraudentos reprobant Deus, simplices & innocentes eligit to. 3. 61. b
frigidus quis dicatur to. 3. 519. d
frigus hyemale peccata significat, to. 3. 102
frigus non corporis sed mentis erat quando Petrus negavit to. 3. 120. f
fructificare Deo quid sit to. 3. 133. b
fructificat mortificandæ qui peccat, t. 3 133. d
fructus in Deo ferendus, ut perpetui fiamus to. 2 136. e
fructus nisi mariti dulces esse nequeunt to. 1. 19. f
eorum diuersitas vnde oritur, tomo. 1. 21. c. d
fructus iustorum qui sunt, to. 1. 64. c. d
aliqui ob necessitatem, aliqui ob voluntatem dari to. 1. 96. f g
fructus gratia; faciunt, alij; gratia; tunc to. 3. 17. h. 18. a
fructus ex iustis non expectandos, ab actionibus ad mores transferat, t. 4 3. e f
virtutis fructus in spiritui querit Christus to. 3. 74. c
fructus bonorum operum, & seminis & meritis spiritualis to. 3. 87. e. f
fructus meritum, & virtutem significat to. 3. 88. b. c
fructus peccati consilio to. 3. 132. d
fructus iustificationis to. 3. 136. b
continui luxuriam fructus qui sunt, t. 3. 154. c
fructus spiritus charitas est, tomo 3. 231. e
fraus huius commendat to. 1. 70. a. b
frauentum & palcat iuriales, to. 3. 18. g. h
fucus in mulieribus quam reprehendendus to. 1. 45. a. 104. 219. e
fucus elegantis uti vult, nullat colorum oculos peritituge to. 5. 97. g
fucatum nihil placeat to. 4. 72. b
fuga gloriola & salutaris quæ sit, to. 1. 173. b. 174. h. 175. e. f. 176. e
fuga huius sæculi velociter facienda, t. 1. 174. g
fuga nostra quo tendere debeat, to. 1. 175. d. e
fugere ab huius sæculi illecebris cur debeamus to. 1. 175. e
& qua ratione to. 1. 177. f
fugitiuorum flagella suscepit Christus, t. 3. 104. g
fulgere in lumine qui non possunt, tom. 2. 2. a. f

fulica maris rem: pelatam prænuntiat, t. 1. 36. a
pullos aquila reiectos nutrit, tom. 1. 38. d
fullo Evangelicus quis sit to. 3. 59. b
fumus dicitur doctrina hæreticorum, to. 5. 107. f
funda, baculus & lapis David mystice quid significant to. 5. 100. h. 201. a
fundamentum ciuitatis Dei quale sit, t. 2. 128. b. c
Ecclesie fundamentum Petrus, to. 3. 56. d
fundamentum fidei est Christi nomen to. 3. 167. b
religionis fundamentum charitas, t. 3. 187. d
fundamentum nostræ salutis est fides to. 3. 197. c
fundamento debent congruere superædificia to. 3. 167. a. b
fundamentum ciuitatis diaboli doctores mali sunt to. 5. 226. b
fundamentum quomodo solus Christus, & quomodo etiam Apostoli, t. 5. 237. g
funes peccatorum qui sunt to. 2. 445. g
funes agris dimeudiis, to. 2. 444. f. t. 3. 93. g
funerum defunctorum tertia, septima, trigesima, vel quadragesima dies quid to. 5. 37. c. d
fures multi, qui rapiunt verbum, tomo. 2. 459. a
furenti resistere quod se ueritate non queat, contra officium est to. 4. 49. g
furore neque imprudens si quis alium petemur, ipsum habere debet impunitatis to. 1. 6. h
furori atque indignationi cedere laudabile est to. 5. 123. h
furum feruile viciu, & quam sit contra naturam to. 4. 33. g
furto quæ sit sciens suscipere, ut fraude tur qui amiserat, contra officium est, t. 4. 19. g
furti & fraudis cum simplicitate certamen to. 5. 148. c. d
furta seruorum occultata to. 4. 33. g
furta seu rapina; diuitum publice, ibi. suis iusticiis instrumentum, & quomodo in iusticiis deficiat, to. 2. 515. h. 516. a
furta infirmæ conditioni plerumque rediverunt to. 2. 363. e
furorum spem præsentium damno emittit, qui volunt to. 3. 12. h
futura & non præsentia spectantes appetunt regno Dei to. 3. 78. d
futura pro præteritis dicere scripturnæ mos to. 4. 72. b
futura scire nobis non conducit, to. 4. 96. a
furorum indicium præstat species præsentium to. 4. 148. b. c
futura vigore mentis præiudicat, ingenij est to. 4. 15. b. c
futura rebus cogitatione promissa obuiare, fortis viri est to. 4. 15. c
futura pauciores quam præsentia præferant to. 4. 17. b
futura militent Ecclesiastici, præsentibus secularibus ibid.
futura dum perimecimur, præsentia corrigamus to. 5. 20. a

G.
Gabaonitarum fraus to. 4. 37. b
Gabriel Archangelus to. 4. 46. d
Gad propheta ad Dauidem missus à Domino to. 2. 338. g
Gadgad Latine tentationem significat, t. 219. h
Gad propositi illi Dauid, & quorsum, to. 2. 338. g
Galaad possessionem vel incolatum significat to. 1. 181. b
Mons ubi nascitur thymiana, & alii odores to. 1. 481. g
Galatzæ secircuncidi patiebantur, tom. 2. 225. c
multa passi sunt ab infidelibus ibidem ibidem ibidem
Galli nocturnus cantus quam vilis, to. 40. h
gallinæ Evangelicæ quæ vulpes infideliter to. 3. 60. h
Ganges fluuius apud Hebræos phiton dicitur to. 1. 55. d. to. 5. 169. d
Indiæ fluius ibid.
Gaudium in hoc mundo nec fuit, nec est, neque erit viqueam, tomo 5. 73. f
gaudium & lætitia credentium in die iudicii to. 3. 146. c. d
in emendatione est to. 1. 97. c
gaudium Apostoli est purificatio populi ibid.
gaudium cordis to. 3. 198. h
iustis subsecuntur opera bona, tom. 3. 231. c
presentis vite fragile est, tomo 3. 235. h
gaudendum semper in Domino, to. 3. 231. c
gaudendum est si fratrem viderimus honestatis, pietatisque cultorem, to. 3. 186. d
Gazophylacium quid significat, tom. 3. 153. b
Gedcon fide potius quam armis vicit impericos to. 1. 56. b
eius exprophetae Ambrosius Theodosio, ne videret sumat de iudicis to. 5. 106. a
eius sacrificium quid præfigurabat, to. 4. 99.
pedes Angelorum volebat. ibid. 99
eius huius quid significabant, to. 1. 107. h
Gehenna mors secunda, to. 3. 128. b. 128. g. h
gehennæ metus poenarum temporalium metum excludit to. 3. 10. e
Geminorum ortus Phares, & Zaram, t. 23. b
Gemitus quem Deus non deficit, to. 2. 342. c
ante omnia signum Spiritus sancti ponitur ab Apostolo ibid.
Petrus quomodo cognitus, & exauditus ibid.
Perfidus Achab per gemitum inuenit sergionem, nisi manens inuidia amabilis t. 1. 151. f
perfectioris gemitus non prædicatur, sed qui habet conuerfionem, t. 2. 342. f
iustorum gemitus to. 3. 159. g
gemitus creaturæ vnde to. 3. 159. g

Genitricem proprietatis to. 2. 48. f.
 Generalia Domini series, siue ex Ioseph, siue ex Maria dicta eodem tenetur to. 3. 21. e
 eiusdem circa Mattheum & Lucam differenter accurate examinauit, to. 3. 21. b. e
 eorum peccatores quidam adnumerantur à Martho, non autem à Luca to. 3. 41. b. c
 de ecclesiasticis decades Matthei examinatur to. 3. 26. e
 & Ioseph à Luca Partiarthae in Christi figurabant to. 3. 26. g. h
 Generandi vii quandoque ab initium bellum & elementa docent to. 3. 8. f
 generationem, non colum naturam intendere, bellum demonstrant, to. 3. 8. e
 Generatio ex parte æterno non habet tempus to. 2. 49. 4. g
 humano more non est estimanda, to. 3. 10. a
 laboris expertus to. 3. 16. f
 eius modum rimari non est humane infirmitas to. 1. 16. e
 generatio ex eo est, qui est to. 4. 61
 super omnia to. 4. 17. e
 æterna & ante omnia to. 4. 17. f
 generationis diuine secretum, tom. 4. 97. d. e
 per eam, inter patrem & filium expressa distinctio to. 4. 83. b
 generatio Christi, cui magis ex Ioseph, quam ex Maria describitur to. 3. 21. b
 generatio nota in Christo nascitur occisum, nascitur morbum & pollutionem, & ignorat famem & sitim, tom. 3. 26. 8. g. h
 generatione propria pater est Christi pater to. 4. 46. f
 generatio humana in primis parentibus preuincata saluatur per filios, & posteritate corrigitur to. 1. 64. e
 generatio femina in lumbis existit to. 1. 64. e
 generationis humane exempla ad diuinam non faciunt to. 4. 57. e
 Genibus flexis ira Dei mulcetur, tom. 1. 51. e
 Genitium membrorum usus to. 1. 51. e
 Genitium, & creatum an idem sint, to. 4. 59. e
 Genitis macula virtuti non est impedimento to. 3. 25. c
 eius inutilitas quomodo prodest, to. 3. 12. c. d
 genitis prærogatiua non sequitur Deus to. 3. 119. e
 Gens insipiens Iudæorum nationi prelatam quæ sit to. 2. 31. 4. c
 gentes celestium creaturarum comparatione, vt quæ cadens estimata, to. 2. 16. a
 gentes multæ à Domino eradicata, vt Iudæi possessionem inuenient, to. 2. 369. b
 earum nationes quare electæ, tom. 2. 374. h
 Optobrium Cracis Christi omnibus secularibus diuitiis prætulit, tom. 2. 375. g. h
 gentium electio salus Iudæis, & quare to. 2. 378. h
 repulsi propter Israhel & contra,

tom. 2. 492. f
 erant Diaboli arma to. 2. 50. 4. b
 earum fide Diabolus vulneratus, ibid. merito toto o. b. caput regale circumferunt to. 2. 50. 4. c
 gentes fidei aduersæ, & iu veteri Testamentum, & iu ortu Christi religioni sanctæ auctantur to. 3. 14. d
 gentium Ecclesia locutis, & melle Siluestri significata to. 3. 17. a. b. c
 eas Iudæicæ superstitiones à conuersione tetradabant to. 3. 23. h
 earum vocatio, & ingressus in Ecclesia in Ruth Moabitide significatus, to. 3. 24. e. & seq.
 gentes quæ in legem non crediderant, priores in gratiam crediderunt, tom. 3. 52. c
 ea cum conuersio non humana ope, sed Dei monente to. 3. 52. g
 per baptismi gratiam ab imundo spiritui liberata to. 3. 66. h. 67. a
 in typo Niuinitarum, & Regine Austriacæ Christum conuerfa, tom. 3. 67. b. c
 gentes & Iudæi per baptismi significatione fructuosi to. 3. 74. f. g
 earum vocatio pauperum ad carnam inuocationem significata to. 3. 78. b. c
 dicuntur non esse propter infidelitatem to. 3. 81. b
 semper mortuæ, per gratiam viuificatae ibid. c
 earum vocatio Apostoli nota, tom. 3. 88. e
 Deum ignorantes non sunt à culpa immunes to. 3. 88. g
 earum vocatio, & Iudæorum reprobatum in parabola apud Lucam, tom. 3. 91. e
 per Christum earum vocatio primo facta to. 3. 92. c. d
 earum conuersionem optati sunt Apostoli non suo, sed Dei verbo, ibid. e
 sub Diaboli potestate erant, tanquam lumenta, ab Apostolis saluta ibid.
 Verbum Dei, & fidem ad Iudæos transmittunt to. 3. 104. e
 Vocatio ad fidem per Apostolos, to. 3. 114. a
 Christi legem sine Moyse lege susceperunt ibid.
 per gentes, Christianos intelligit Apostoli ad Romanos to. 3. 119. f
 earum vocatio to. 3. 122. g
 ad emulationem Iudæorum ad gratiam admissæ ibid.
 vberius inuitatæ, per gratiam Christi tempore to. 3. 125. b
 non in Isaac, sed in Christo benedicte to. 3. 125. d
 h. ueritas Christi ibid. d. e
 sub regno mortis erant, quod destruitur to. 3. 129. c
 quam iusticiam apprehenderint, to. 3. 135. a
 earum commendatio in die iudicii ex fide to. 3. 146. d
 eis data est salus ex delicto Iudæorum to. 3. 148. c. 149. b
 Oleatio significatur to. 3. 149. a
 acceperunt misericordiam ad optobrium Iudæorum to. 3. 150. b
 earum impietas, & ignorantia, tom. 3. 150. b

eis quid de Iudæis arduum & incredulum videretur to. 3. 150. e. f
 eis nulla facta erat promissio, to. 3. 157. b
 per misericordiam assumptæ sunt ad salutem ibid.
 ad fidem conuertendas multis oraculis prophetarum comprobatur, to. 3. 156. f. g. 157. d. e
 participes factæ sunt in spiritualibus Iudæorum credentium to. 3. 158. d
 debetores sunt Iudæorum credentium ibid.
 debent tribuere temporalia Iudæis credentibus, cum spiritualium eorum participes facti sint ibid. d. e
 eis Christi crucifixi prædicatio fluctuata to. 3. 165. e
 Ipse & Iudæi facti sunt pacifici per Christum to. 3. 216. h
 gentium vocatio ad gloriam Dei pertinet to. 3. 33. e
 earum mundatio Petro ostensa in visione Iheri to. 3. 61. g. h
 earum conuersionem propheta Ioannes to. 3. 17. f
 gentes, quæ relaxe ditionem non sperant hoc vno solantur se, quod post mortem sensus futurus non sit, tom. 3. 34. g
 Gentilis populus cui ignobilis, pauper, & claudus to. 1. 87. a. b
 Idem omnia adeptus est bona ibid.
 in seruo Centurionis ægio typice à Christo sanatus to. 3. 43. g. h
 eius fides in cæturione Euangelico figurata to. 1. 44. a
 in Denoniaci Genensis, & iu filius Noe figuratus to. 3. 51. c
 per capras significatus to. 3. 81. a
 item per senes & spinas ibid.
 in camelo figuratus to. 3. 90. d
 in Zachario ostensus to. 3. 91. b
 alini typi significatus to. 3. 82. f
 eius figura pullus asine to. 3. 92. c. d
 eius, & Iudæici concordia in typo Herodis, & Pilati to. 3. 109. g
 gentium conuiuium inire an liceat, to. 3. 37. e
 gentilis Idololatra quo ordine de fide instruendus to. 3. 57. a
 fidelis est Abraham filius to. 3. 121. a
 Iudæum condemnat to. 3. 121. b
 gentilem accedere volentem lex non prohibebat to. 3. 124. a. 125. b
 ipsi & Iudæi eodem modo iustificantur to. 3. 124. b
 fide vt Abraham, non operibus legis iustificatur to. 3. 124. d. f. g
 vocatus ad fidem non debet circumcidi to. 3. 175. b
 gentium labor inanis to. 1. 76. e
 quid memoria tenere debeant, vt custodiant to. 3. 359. c
 eorum vitia eradicata à Christo, to. 2. 369. e
 merito iam non sunt aduenæ & peregrini, & quare to. 2. 399. f
 de nostris habent quæcunque præstantiora locuti sunt to. 2. 409. a
 quare lignum adorem to. 2. 414. b
 eorum vitia & conuersio per aliam illam præsepis significata to. 3. 13. h
 fax & lapidibus merito comparantur to. 3. 17. f.
 lep.

lapidibus purabatur inesse diuinitatem
to. 3.17. f
fixa adorabant to. 3.88. g
gentiles etiam & alienigenæ eam in
Christi genealogia nominati, tom. 3.
25. a
gentiles leprosi in Naaman typicè munda-
ti to. 3.52. f
Iudeis munera oblata rapuerunt, to. 3.
46. g. h. 4. 7. a
gentilium scriptorum testin. omnis vi-
timur ad eos redarguendum, tom. 3.
59. b
gentilium conuersio in passionem Christi
monumentis apertis figurata, to. 3.
59. a. b
ipsi & Christiani se vicissim salutabam
to. 3.65. c
vna lingua in Chati vi passeret laqueo ca-
pitnet Christum, & Apostolos libe-
rari to. 3.76. c
ipsi & Iudei in duobus fratribus pro-
digo & seniore significari, tom. 3.81.
f. g.
Mittis puniendi, quam Iudei ibid. f
pergruina Deo, nunc domestici, to. 3.
104. a. b
gecorum appellatio intelligit Paulus
to. 3.112. c
et Cham & Iaphet originem ducunt, to.
3.59. b
gentiles & Iudei peccantes sine lege
per legem puniendi to. 3.119. d
quo legi Moyses non crediderim, rei
sunt ibid.
quomodo cogitationibus suis in iudicio
accusabuntur to. 3.119. g. & seq.
eos, & Iudeos eos ostendit Paulus, to.
3.122. c. e. & f. 3.122. h
ex corde conueniunt, quod Iudei, lex
& propheta de Christo prædicantur
to. 3.132. b
ante fidem acceptam non erant plebs
Dei to. 3.144. c
adoptati in filios Dei ibid.
eorum iustitiam plusquam scribarum,
& phariseorum to. 3.145. b
cum essent in radice mala, inserti sunt
in bonam arborem to. 3.149. g
eorum vocatio Iudeorum æmulatio
est to. 3.149. b
otiose debent pro Iudeorum conuer-
sione ad fidem ibid.
gentilium copia ad fidem conuersa il-
luminabit Iudeos to. 3.149. i
per misericordiam Dei nobilitati iuni
to. 3.157. d
eis Christus abstinuit nomen Deorum
& familiarum elementorum, to. 3.
226. h
eorum status ante Christum to. 3.235. h
eorundem cæcitas circa resurrectionem
to. 3.240. c
olim erant mortui to. 3.246. a
eorum falsa religio to. 3.257. b. c
morte gaudent, & quare to. 3.258. c
eorum mores to. 3.257. b. & seq.
Gentiles quid de Diis sentiant to. 3.258. f
gentilium baptismi lauacra sunt, non
baptismi to. 3.269. d
eorum impletas to. 3.255. c
gentiles & Iudei in omni mundo, to. 3.
122. h
apud Iudeos gentes sunt abominabi-
les tom. 3.142. a

Gentilitas aduentu Christi ab Idolis in se-
rio millesimo anno purgata est, to. 3.
29. h
flet & meretur, verèque exultare non
possit to. 3.125. b. c
eius errores qua ratione abscondantur
to. 3.166. d. e
figuratur in muliere pariente fluxum
languinis to. 3.52. c
tanquam oleaster in olium Iudaicam
inletra to. 3.52. c
gentilium, & Iudeorum confortia vi-
tanda, quorum etiam cōfabulatio pol-
lutio est to. 3.8. b
eorum festiuitates declinandas ibid.
Genus humanum propter imbecillita-
tem naturæ à peccatis abstinere non
possit sine Dei auxilio to. 3.131. h
saluatur per misericordiam Dei, to. 3.
103. a
si se ab initio dilexisset, iniquitas in eo
non esset to. 3.153. g
non poterat redimi nisi à Christo, to. 3.
144. h
fiabile uatum est tam patris, quam filij
beneficio to. 3.120. c
est valde appetens gloriæ, tom. 3.
508. b
liberatur à Christo morte victa, to. 3.
141. c
gens regale fideles to. 3.197. a
gens incredulorum duplex, to. 3.148.
b. c
Geon qui Nilus apud Græcos Ægyptium,
Æthiopiamque circuit to. 3.55. d
prope illam data est lex Israelitis, ibid.
g. h
significat quendam terræ hiatum
ibid.
quendam castitatis figura ibid.
Geraseni cur Iesum ab eorum finibus dis-
cedere voluerint to. 3.126. g
à quibus Christus discedit, synagoga
typus to. 3.52. b. c
Gerasij & Prothasij gemellorum mar-
tyrum, & eorum corporum inuentio
to. 3.154. g. & seq.
eorum vita, & martyrum ibid.
in translatione corporum cæcus illu-
minatur to. 3.155. c
Gesta extrinsecus à patribus Hebræorum
ad spirituales nostram eruditionem
spectant to. 3.223. b. c. 3.236. c
gestus corporis cum verecundia fieri
debet to. 4.6. c. f
Giezi lucrum turpe imitantes damnan-
tur to. 3.33. a. & seq.
eius semen cur in æternum muletum
ibid.
Gigantes cur à Deo electi non fuerunt, to.
3.70. d
terre filij non fuerunt to. 3.84. h
eorum mentio in scripturis, to. 4.69.
a. b
cur ex angelis, & mulieribus genti di-
cantur to. 3.85. a
homines fuerunt cuius carnis solum
studentes, nullamque animæ enram
habentes to. 3.85. a
eorum fabula apud poetas allegorice
explicata to. 3.85. a
contra Deum pugnaſſe fallunt, to. 3.
102. c
Gimel latine quid to. 2.419. f
Gladius quidam bonus to. 4.251. g

gladium gloriæ aufert, qui Christum
in spiritum accipit to. 3.33. d
eius cum Davide certamen ad vnum
quemque fidelem accommodatur, to. 3.
97. a. b. c
eius gladius sermo hæreticorum est, to.
3.97. b
gladius peccatoris contrarius gladio
spiritus sancti to. 3.32. c
gladius spiritus sancti quid, & quid
spiritus nequissimi ibid.
gladius spiritualis lucidus, & prius ef-
ſe debet to. 3.5. a
gladij emptio, & gladij duo consideran-
tur to. 3.100. f. g
Verbi & passionis to. 3.100. g
spirituali auris male audiens amputa-
tur to. 3.101. h. & seq.
Gloria diuinitatis omne aliud superat bo-
num to. 3.142. d
æterna ad humanæ virtutis incessantia
à Christo proposita to. 3.35. g. h
eius premium non solum electis, sed
etiam aliis propositum to. 3.12. c
beatorum non aqualis to. 3.80. b. c
talis dabitur iustis, que danis con-
grua sublimitati to. 3.200. b
gloria promissa spiritus sanctus fide-
libus est pignus to. 3.197. a. 200. c
coelestis confortes erunt, qui fuerunt
passionum participes to. 3.201. c
quid sit to. 3.102. b
gloriam meritorum bonum est non
racer, vt inueniatur credentes, to. 3.
226. d
gloria sub Christo, quæ sub aliis con-
iuncta to. 3.384. f. g
gloria Dei vbique cur querenda, to. 3.
192. b
gloria nostra est crux Christi to. 3.56. g
gloria & immortalitas Angelorum
per resurrectionem cōsortes erimus
to. 3.70. d. e
gloriam Christi sibi partiti sunt hæ-
retici to. 3.166. g
gloriam Dei nomen hominis tribue-
re est quasi idololatria, to. 3.162. g. 166. c
suam querit qui fidei Christi verbis
exornare vult to. 3.162. g
Dei non hominis quærenda est, in præ-
dicatione Euangelij to. 3.168. a
in gloriam Dei aliquid facere quid sit
to. 3.182. d
Deo, non hominibus tribuenda, to. 3.
185. d
confidentia simplicitas & sinceritas
to. 3.196. c
Christi quæ sit to. 3.259. c. f
Apparens in vultu Moysis nulli pro-
fuit to. 3.184. d
in vultu Moysis erat figura gloriæ
Christi ibid. f
Moyses euacuatur apparens gloria
Christi sicut stelle oriente sole, ibid. f
Christianorum in celo est, to. 3.275. c
glorandus in Domino, to. 3.164. c. 275. f
qui gloriantur in Domino non possunt
confundi to. 3.164. c
gloriantur quæ possit to. 3.212. a. b
gloriantur & sperant in Deo diuinor-
um to. 3.166. c
gloria Iesu Christi est, cum Dei nam
Christianorum impletur desideria
secundum Euangelicam disciplinam
to. 3.252. a

gloria

gloria vna patris, & filij to. 4. 66. a
 Gloriz conſiderare cauendum eſt, ne inſolentius abuturur to. 4. 16. f
 gloriarī non poteſt viliſ deditur, to. 5. 13. h
 gloria vana boni operis mercedem & fructum auferit to. 3. 41. b
 immoderatus appetita ſequitur non curit, vſurpata autem ſemper, tom. 4. 15. f
 contemnenda Chriſti exemplo, to. 3. 56. g
 quā glorioſus eſt pro Chriſto mori, quā in hoc ſeculo regnare, tom. 1. 144. a
 ſecularis ſublimitas quā inanis ſit, t. 3. 45. g
 gloria carnis, & ſpiritus, hominis, & Dei to. 3. 121. c
 diſtintum gloria quā ſit to. 3. 144. c
 peſſimo diſtintum gloria erat in pecuniis accipiendis to. 3. 213. e
 ſuperbotum gloria decidit ſicut flus ſecū to. 3. 214. a
 inanis eſt velle vincere, vbi non eſt primum to. 3. 231. g
 gloriari quā ratione homo debeat, t. 1. 154. d
 neminē licet de peccatis gloriari, t. 1. 240. c
 non decet in virtute propria gloriari, t. 1. 71. e. f
 gloriatio noſtra in quo ſit to. 3. 126. g. h
 Corinthiorum redargitur to. 3. 170. f
 gloriſicatio immutationis in futura vita to. 3. 119. b
 gloriſicatur filius Dei per ſpiritus ſanctum to. 4. 41. h
 Goliath in fronte percuffus quid ſignificet to. 5. 77. c. d
 Gothi & Armenij Auguſto non parebant, quando natus eſt Saluator, to. 3. 13. b. e
 eorum fides laudatur ibid.
 eorum, & aliarum gentium praelia tempore S. Ambroſij to. 3. 66. h. 97. a
 ipſi & Armenij S. Ambroſij tempore credebant to. 3. 97. c
 Gothi, ſub Gog nomine deſcribitur Ezechiel propheta to. 4. 68. b. c
 Gothorum & aliorum aduentus in Eccleſiam to. 5. 102. e
 Grados virtutum ſunt, & praeiorum, t. 3. 41. d. e
 Grani mirabilis ortus & incrementum deſcribitur to. 1. 17. c. d
 trinitis & ſinapis Chriſtus ſimilis, & quā ratione to. 3. 75. h
 Gratia virtute ſola comparatur, tom. 1. 56. f. g
 Dei quā ratione valeat ad Deo comparari to. 1. 115. f
 in ſecundo Adamo ad vitam nos reuocauit to. 1. 135. g. h
 Dei remiſſionem peccatorum nobis clargitur to. 1. 161. g. h
 Quā ratione equaliter ſingulis diſtinditur to. 1. 112. a. b
 gratia Chriſti nos tēdem, & ludaeorum reliquias iuſtificauit to. 3. 78. b
 ſpiritualis amiſſio quā vacuum eum faciat, quē ſolebat repellere, tom. 2. 195. c
 Quare nobis ſeruanda to. 2. 356. d
 apoſtolica neſcit deſectum t. 2. 416. f

Veri hominis ibi, vbi vera fides, to. 4. 447. b
 in lingua Eccleſiae quomodo, tom. 2. 317. e
 Gratia diſcernendi prophetas to. 3. 3. a
 diuinit in humano ingenio efficacia, t. 3. 3. d
 eius adiumento compta facile complentur to. 3. 3. d
 alicui inſunditur ad ſcribendam, to. 3. 3. d
 Gratia Dei eſt ſanctitas noſtra to. 3. 4. e
 ea cum libero arbitrio in bono opere ibid.
 Scribendi Euangelium quibus data ibid.
 eam meruiſſe Euangelistas ibid.
 eius viſ efficit, quod natura non poteſt to. 3. 6. b. c
 ea promeretur quā naturae vires excedunt to. 3. 6. d
 ea peccata ablantur to. 3. 5. d
 radix meriti to. 3. 6. d
 eius ſpiritus ad vitā ſpiritu diuerſus, t. 3. 7. b. e
 eius ſpiritus non ſolis coëctetur, non tempore, non morte to. 3. 7. c
 animo inſula virtutibus eum replet, t. 3. 7. c. d
 eam habenti nihil deest to. 3. 7. c. d
 gratia ſpiritus etiam poſt obitum, in ſanctorum corporibus ibid.
 praeueniens, & praeprans animam ad credendum to. 3. 7. g
 ſpiritus ſancti neſcit tarda molimina to. 3. 11. a
 gratia diuinae munera, iuſtitiae, factis, meritis quoque concedi to. 3. 11. e
 eam lex non dabit to. 3. 16. h
 eam conferunt ſacramenta nouae legis to. 3. 18. e
 eius, & poenitentiae fructus, to. 3. 17. h
 18. a
 gratia ſacramentorum author Deus, t. 3. 18. e
 diuinae neceſſitas in omnibus rebus noſtris to. 3. 19. b. c
 prior quam lex to. 3. 23. c. & ſeq.
 Euangelij a Paſtarchis lege abſolutis praemonſtrata to. 3. 25. d
 eius non fuerunt expertes ſub lege pie militantes ibid.
 gratia Dei, non propria virtute conſidendum to. 3. 25. e
 eam conſert baptiſmus to. 3. 27. 28.
 Lucis, & dei nominis ſignificatio, to. 3. 32. d
 ea, & dona Dei non dantur iure gentis, & cognationis to. 3. 32. e. f
 gratia Dei, & ſacramenta pretio non taxantur to. 3. 32. h
 non datur inuito to. 3. 33. c
 eius neceſſitas ad reſurgendum a peccato to. 3. 34. c
 non ex lege, ſed ſupra legem, to. 3. 35. g
 36. e
 eibus, & potio animae to. 3. 37. c. d
 iuſtificat, non lex to. 3. 37. d. e
 eam reſpuit, qui poenitentiam ſolūdit to. 3. 32. h
 eius opus legis otium to. 3. 38. h
 finis legis to. 3. 42. d
 reſurgere volentibus praſtito eſt, nec vili deſicit to. 3. 47. a
 eam quis a Deo ſperet to. 3. 47. d

eius effectus dilectio erga Deum, to. 3. 49. e
 eam ex peccati cognitione, & poenitentia conſequitur to. 3. 50. c
 Dei nulli deest, ſed nos gratiae, to. 3. 54. d. f. g
 gratiae ſpiritualis indumentum, quo peccantes denudantur to. 3. 64. e
 eius, & legis comparatio to. 3. 67. d
 quibus nequam deſit to. 3. 70. g
 minorem ſeruitutem abſtultit, ſed gratia praecipit to. 3. 76. c
 ſpiritualis hominem ſanctificat, tom. 3. 76. h
 Sacramentalis to. 3. 81. a. b
 gratiae viuificatio ſpiritualis, tom. 3. 81. b. e
 eius libertas ſeruitutem culpae excludit to. 3. 85. e
 gratia diſagnoſcenda, & noſtra natura non ignoranda to. 3. 85. d
 gratiam ſpiritus ſancti nondominantes, ab Eccleſia Dei eiiciuntur to. 3. 95. e
 eius augmentum ob Chriſti aduentum in animam to. 3. 99. a
 gratia Dei dimittuntur peccata, & boni ſanctificantur to. 3. 99. e
 eius, & vitae aeternae communio, ex ſacramento ſua perceptione, tom. 3. 100. d
 peruenientis neceſſitas ad peccatum deſcendum indicatur to. 3. 102. e. f
 ei non propriis vitiis innitendum, to. 3. 113. a. b
 gratia, & miſericordia Dei poſt peccatum reſormatur to. 3. 103. h
 Dei vberior quam precatio hominis to. 3. 106. e
 per ſacramentum in nos transfunditur to. 3. 106. e
 remittendi peccata quā excellens, t. 3. 111. g
 iuſtificans peccatores a Chriſto data, t. 3. 113. h. 114. a
 gratia, & pax quid ſint to. 3. 114. b. c
 gratiae recipiendae quaedam praeparatio requiritur to. 3. 115. c
 gratiae Dei vberitas in remittendis peccatis to. 3. 124. h
 vberior Apoſtoliſ data, quā prophetis to. 3. 125. a
 vberior Chriſti tempore to. 3. 124. h
 redemptionis per Chriſtum abundantior, quā delectum Adae, to. 3. 129. d. e
 130
 eius regnum to. 3. 129. g. 130. d
 vitam conſert per Chriſtum, tom. 3. 129. g
 quomodo per iuſtitiam regnet, tom. 3. 130. d
 eius fructus dum iuſtitiam ſequitur to. 3. 130. d
 gratia Dei omnis ad Chriſtum reſertur ibid.
 accepta per peccatum amittitur, to. 3. 131. a
 ei non ſubſunt peccatores, ſed iuſti, t. 3. 131. e
 eadem reddit hominem ſecurum a ſuggeſtioniſ Demonis, to. 3. 135. d. e
 donum Dei eſt to. 3. 147. g
 non eſt merces ibid.
 gratia duplex to. 3. 147. h
 gratia Dei in baptiſmate, vt ſe gerat, t. 3. 150. a. b

gratia nomine petiti dominus & iudici-
plurim intelligitur to. 3. 131 b
datur singulis pro qualitate fidei, to. 3.
186. d
gratiz Dei donum omne in Christo, t.
2. 233. c
datur a Deo pro vicibus vniuersi cuiusq;
to. 3. 238. g. h
gratia reddendo habetur, & habendo
redditur to. 3. 49 d
gratiz referendæ mensura cumulatior
habetur to. 3. 42. e. f
gratiz gravis datur etiam malis tribuuntur
to. 3. 60. d
eorum diuisiones ad operationes di-
uinas to. 3. 111 g
abundant, ubi abundauit peccatum, t. 3.
50 c
preparat voluntatem to. 4. 261. c. d
quos vult replet Spiritus sanctus, to. 4.
41 g
non est minus uelemens ad diligen-
dum quatuor natura to. 4. 13 b
gratiz diuine diuersa opera t. 4. 256. c
tantum habetur, quantum Deus dona-
uit to. 4. 252 e
gratiz baptismalis efficacia ad renoua-
tionem animæ to. 3. 72. e
gratiam talem consequitur finis, vt
audemus vocare Deum patrem, to. 3.
138. e. f
gratias Deo agendas de sumpto cibo
to. 3. 107. g. h
gratias agere, & benedicere Christum,
quod interfit to. 3. 55. c
gratias Spiritus sancti multipliciter di-
cuntur to. 4. 43. h. 4. 4. 2
gratia in B. Virgine quam copiosè &
singulis to. 3. 9. g
Gratianus Imperator bellum gerens,
quando ad eum scriptis S. Ambrosii pri-
ores duos libros de fide, tomo 4.
68. c
scribi sibi de fide postulat to. 4. 68. h
S. Ambrosium parentem suum vocat
ibid. 32. 53
audire de Spiritu sancto cupiebat, t. 4.
102. h
eius obitus to. 2. 40. a. b
Gratis iustificati sumus to. 3. 103. a
Gratis accepta spiritualia, gratis danda
t. 3. 32. g
grati ingratiq; natura hominis de-
scribitur to. 1. 120. h
gratuita Dei munera to. 4. 249 c
grauia quæ to. 2. 377. g. h
grauitas in seibus commendatur, t. 4.
6. d
Gregorius Nazianzenus to. 1. 100
Grecorum codicum lectio qualis, t. 4.
175. a
eorum varietas to. 3. 44. b
auctoritas eorumdem t. 4. 14. e. d
Graeci & Iudei distinctio non est apud
Deum to. 3. 146. c. d
Gressus hominum, qui a domino diri-
guntur t. 2. 317. b
gressus mentis affectus est t. 3. 37. c
gressus pro profectibus animæ accipi-
untur to. 2. 86. b
gressus Moysis, & parum quando a
Deo diriguntur to. 2. 33. g
quid sciendum, vt gressus nostri diri-
gantur ibid.
gressus nostros non esse indendos sic-

ut uxoris Loth, & Aegyptiorum ibid.
Grossi ficus Synagoga Synbolice si-
gnificatur scripturis to. 3. 43. c
grossi ficus decedentes Iudei, idem
maurescentes Apostoli, tomo 3. 74. b.
f. g
Grues frequenter peregrinantur, to. 1.
36. e
earum pollicia, naturalisq; militia de-
scribitur ibid.
hominibus polliciam indicant ibid.
Gygis fabula ex Platone, & quid sub
illa significatur, tomo 4. 34. d. e. f. &
sequi
Gubernatio corporis pendet ab ani-
ma to. 3. 132 d
gubernator Christianus in huius vitæ au-
guratione querendus to. 3. 51. a
gubernator nauis præcipuus quis, t. 1.
396 g
gubernator sui qualiter se debet gere-
re to. 2. 445. e. f
quando plus laboris impendit, to. 1.
452. f
Gula multos interficit, frugalitas neru-
nem to. 1. 70. a. b
eius vitium quam noceat ibid.
gula telum Diaboli, ideo cauenda, t. 3.
29 f
à paradiso regnantem expulit, tomo 1.
253. e
eica infirmitas, & mortis est, tomo 1.
152. f. g
excitat petulantiam to. 1. 25. 4. a. b
mala, quæ ab ea proueniunt, to. 3. 167.
f. g
vitium detestandum ibid.
gulosus seruunt ventri, & libidini, to.
4. 48. d
Guilielmi Lindani coniectura, & cen-
sura in episcopulum S. Ambrosii de fide
t. 1. 251. 252.
Gustare & videre mortem quid sit, t. 3.
58. b
Guttur quod officium præstat in ho-
mine to. 1. 51. a

H.

H Abacue sine pennis volauit, tomo 1.
102. a
habituaculum in busto suo, quibus sit.
to. 1. 391. f
habitus sapientie Dei, & verbi, tomo 4.
44. c
habitus superfluous non impetrat, nec
reclat de se hæc credit, tomo 4. 44.
c
habituatio Christi post resurrectionem,
ubi to. 4. 47. h
Hæc duo confessio, & penitentia pec-
catorum to. 5. 196. d
hæc duo peccator to. 5. 199. a
hædini pellibus collum, & manus cur
tegarant t. 1. 196. e. f
hædi sacrificium pro delictis, tomo 4.
99
Hæmorrhoeæ curatio to. 4. 234. 4. e
Hæres qualis esse debeat to. 1. 131. f
hæreses sunt mortuorum t. 3. 138. g
finire sunt scriptis, testatore sentes, t.
5. 144. h
hæredem esse Dei, quid sit t. 3. 138. g
hæreses finire sunt paruuli sub tuto-
ribus to. 5. 144. h

hæredes Dei sunt baptizati t. 3. 137. f
Hæreditas nostra apud Deum quid sit, to.
3. 138 g
hæreditas vera est Christus, tomo 1.
207. h
sola est seruientibus Domino, tomo 1.
391. d
hæreditas Christi totum hominem li-
berauit to. 1. 47. 4. h
hæreditas Christi commoda, tomo 1.
475. a
hæreditas ab Adam à nobis relicta qua
lis sit to. 3. 138. b
hæreditas regni celorum acquiritur
per bona opera to. 3. 285. d
hæreditas Adæ, & Christi discernen-
to. 2. 474 h. 475. a
hereditarij à nobis ex reprobatione, non
ex lege to. 3. 126. d
hæreditas domini iuxta legem sunt fi-
lij Abraham, & credentes, tomo 1. 47.
e. f
hæreditatem Christianis omnibus ef-
ferre proposuit t. 5. 126. e
hæreditas rei diuine tanti æstimator,
vt propter eam plerique vitam offer-
rant to. 5. 126. d
Hæresis igni debita, in incendio peritura
to. 3. 56. c
Scyllæ comparatur to. 4. 56. c
velut hydra vulneribus suis creuit, t. 4.
36. c
hæresis Marcionis, & Manichei, to. 3.
161. d
Noatiani de fornicatione, tomo 3.
173. c
hæresis Nouaria, & Donatiani, de ba-
ptismo to. 3. 162. e
hæresis Patricianorum to. 3. 23. b
hæresis quorundam essentium animas
quasdam naturas esse malas, to. 3.
28. a
in primitiis Ecclesiæ, tomo 3. 138. a. 161.
b. c
hæresis quomodo serpat, tomo 4. 130.
a. b
non est si fides non sit in hominum sa-
pientia to. 4. 45. f
hæreses variz hæreticorum de Chri-
sto to. 3. 162. c
dicuntur malæ filiz Ecclesiæ, tomo 2.
517. h
hæreses, & fabulæ hæreticorum, to. 3.
285. e. f
clausus auitibus prætereundæ, tomo 4.
56. d
Hæretici bestiz dicuntur, tomo 5. 89.
g. h
nomine pecoris intelliguntur, tomo 4.
50. c
nisi venerint ad Ecclesiam spiritum
Christi habere non poterunt, tomo 4.
45. a
falsum Christum mentientes, tomo 4.
46. d
Sapientiores Paulo esse volunt, qui ca-
signant corpus suum to. 5. 117. e
Paulum Magistrum luxurie qui impu-
denter appellent to. 5. 91. f
vbiq; damnat to. 5. 91. f
hæretici sunt, qui Mariam Virginem
concepisse, sed non peperisse dicunt, t.
5. 91. f
dicunt aliquando ieiunasse, tomo 5.
91. f

- Concilium congregatum contra Ecclesiam
to. 4. 194. e
heretici impij
to. 4. 44. a
inter se dissidentes, contra Ecclesiam
conueniunt
to. 4. 56. e
scripturæ verba truncant
to. 4. 49. e
disputationem subterfugiunt, tom. 5.
81.
heretici homines perdit
to. 4. 50. e
quomodo voluerint Christum, to. 4.
126. e. f
vim venenorum suorum in quo con-
sistunt
to. 4. 56. a. b
vt commendat sua praua colloquia,
solent inter disputandum patientiam
fingere
to. 3. 181. d. f
impugnatores fidei, & veritatis inimi-
ci
to. 2. 467. a
heretici dicentes de usu iniquam pa-
tri filium
to. 4. 14. d
Libros hæreticos corruptunt, to. 4. 112. f. g
heretici circa Adæ animam, to. 4. 48. f
cur semel tantum debeant corripit, 3.
185. f
ab vniuersali
to. 4. 128. a
erubescunt stultos appellari à mundo
to. 2. 164. d
baptisma Christi se habere putant, to. 4.
45. a
heretici canes, & lupi rapaces, tom. 5.
90. g. h
non habent Spiritum sanctum, tom. 4.
45. a
scripturas falsarunt, tom. 4. 95. e. tom. 5.
81.
heretici de resurrectione
to. 4. 148. a
omnes lupi sunt
to. 2. 434. d
heretici Episcopi perniciæ, à Conci-
lio deponantur
to. 5. 82
heretici qui, secundum Apostolum, c.
4. 68. b
phantastica corpora in resurrectione
ingentes
to. 4. 49. h. 50. a
mentuntur
to. 4. 44. a
à colloquiis fidelium arceantur, to. 2. 3.
111. e
Vulpes similes
to. 5. 65. b
heretici qui sunt
to. 3. 185. f
quare sensus suos moueant
to. 2. 334. f
commendant suos errores interposi-
to Christi nomine
to. 3. 167. b
heretici qui se inferunt, perfidia af-
ferentes iudicandi sunt
to. 5. 81
hereticos plus damnat scripturarum li-
tera
to. 4. 112. g
hereticus non potest supplantare perfe-
ctum
to. 2. 460. g
lupo comparatur
to. 5. 185. c. d
superflua loquitur
to. 2. 459. d
intentus abstinentie corporis falsam
habet imitationem
to. 2. 106. d
seipsum damnat, & quali poena damne-
tur
to. 2. 328. a
Hæreticorum princeps Diabolus, tom. 5.
209. b
praua prædicator
to. 3. 164. d
argumenta contra Spiritum sanctum
to. 4. 0. b. g. 112. c. d. 113. g
comentacula propheta extra Eccle-
siam sunt
to. 4. 18. e
synagoge commentacula satanae, to. 4.
45. b
disputationes versutæ, tom. 4. 55. h.
56. a
quorundam inaduerterentia circa diu-
nitatem Christi
to. 2. 500. d. e
hæreticorum malitia
to. 5. 90. g
oblatio in Deum abominatio
proficit
to. 4. 45. b
conscientia cut dicatur cauteriata, to. 3.
273. b
hæreticorum infamia
to. 4. 51. f
calliditas
to. 2. 512. e
hypocritæ
to. 3. 181. d. e. f
plyta nomen, perfidia vna
to. 4. 56. b
qui perniciosisimi
to. 4. 129. b. 130. a
impia arque horrenda de Christo do-
gmata
to. 5. 82
Arrianorum perniciosa
to. 5. 81. 82.
obiectio de resurrectione dissoluitur
to. 4. 50. c
doctrina pestifera, & diabolica, tom. 3.
273. b
hallucinari quid, & quid hallucinatio
to. 2. 426. a
Hamilitis mors
to. 5. 99. h. 100. a
harmonia membrorum humanorum
to. 4. 33. d
harundo aurea quid
to. 5. 338. c
Hebdomada vna quare dies vna appella-
tur in scripturis
to. 1. 7. b
septem diebus concluditur tom. 2.
337. a
veteris testamenti, & dicitur noui, tom. 1.
202. e
Hebræi ob insolentiam rerum secunda-
rum dicitur à Deo in manibus hostium
to. 5. 114. f
quamquam Christum negauerint, eru-
diti affixerint, ab eo tamen plus di-
liguntur, si vel sicut salutis suæ au-
ditorem cognouerint, tom. 2. 138.
e. d
cum transierunt mare rubrum aqua non
vino vsi sunt
to. 5. 18. h
ab Abraham non ab Hebet accin-
tantur
to. 3. 350. a
Heleni Constantinianæ mater laudatur, to. 5.
60. c. & seqq.
eius sapientia in Cruce Domini
ibid.
eius eucronia
ibid.
Helleborum efica est coracibus, tom. 1.
17. h
varias ægritudines sanat
ibid.
Helie, & Christi comparatio, tom. 5.
62. h
Helias vere diues
to. 5. 126. a
quales diuitias reliquit Helias
ibid.
Christi typus
to. 5. 201. b
Helias stare fecit fluens, Christus enim li-
na
to. 5. 13.
Helie cibis à conis præstitus mysti-
ce quid
to. 5. 201. c
cibus mane panis, vespere carnes, to. 5.
122. b
Helie & Vidue mysticum colloquiū
to. 5. 202. d. e
ietant quadraginta diebus aqua, &
colloquuntur
to. 5. 119. a
Helias & Enoc sub diem iudicii marty-
rio à perfidis afficiuntur
to. 3. 164. b
Heli filij erant filij penitentia, tom. 2.
311. d
Helius dicitur typus & figura Christi, c.
2. 519. c. d
Heliomones ob gula vitium in quor in-
citant pericula, & ægritudines, tom. 1.
26. h
He quid latine significet, tom. 2.
427. f
heptateuchum Numerorum librum
appellat Ambrosius
to. 5. 106. f
Heracitus falsæ & improbe opinio-
ne animam esse ignem existimauit, tom. 1.
98. b
Merillus beatitudinem in rerum scientia
posuit
to. 4. 21. b
Herodes Christum inique querens non
meruit illum inuenire
to. 5. 8. f
salutari præmium crudeliter promi-
sum perfoluit
to. 4. 38. a
Herodias Ioannem Baptistam neci adiu-
dicauit, quare
to. 5. 102. b
quibus artibus mouem Ioan. Baptiste
attentat
to. 4. 98. b
Herobal idem qui Gedon
to. 2. 440. h
Her latine dicitur pauper
to. 2. 440. h
quando magis cognouit descendam lu-
dazam
to. 2. 476. f
quæ se fuit
to. 2. 491. c
ætare corporis verecunde preten-
debat
to. 3. 332. e
coronam accepit, & ait
to. 5. 112. c
in inuenit, & ex
to. 3. 332. f
Hierusalem captiuitatis ærumnis flagella-
ta
to. 2. 491. c
à Romano exercitu destructa, tom. 2.
504. f
visio patris dicitur
to. 5. 187. e
quæ seruit, & quæ libera
to. 2. 376. d
bona mater animarum
to. 3. 138. e
supramentis bibi calicem domini
to. 2. 339. e
metterici vocabulo appellatur hæc
terrena
to. 2. 513. a
Hierusalem superior dicitur mater no-
stra
to. 3. 229. f
Hirundo sapienter nidum struit, tom. 1.
37. f
eius pietas & prudentia erga filios
ibid.
nouit temporum mutationes, tom. 1.
44. b
Hirundo in frustis moris
to. 2. 308. g
Hodie, & heri quid significet, tom. 4.
86. c
homicida Dei voluntatem & vindictam
eundem non potest
to. 1. 99. a
Homo rectam sui formam diligenter cõ-
siderare debet
to. 1. 43. b. c
more peccatorum viuens quam repreh-
ensibilis
to. 1. 11. b
nil infelleus expectat quam ad bel-
losum moris declinare
to. 1. 53. b
eius natura inimitis reprehenditur, 1.
112. 44. f. g
sua videtur ignorare remedia, tom. 1.
45. c
ægritudine laborans ad Christum refu-
gere debet
ibid.
magis illi nocet incredulitas, quam le-
thale virus
to. 1. 46. e
seipsum noscere debet
to. 1. 46. c. f
homo vetus, & nouus quid sit, tom. 1.
46. f
qua ratione ad Dei similitudinem fa-
ctus
to. 1. 46. g. & seqq.
ad præteritum dicitur, & quare
ibid. 47. h
preciosa Dei pictura est
to. 1. 48. a
imago & gloria Dei est
to. 1. 48. e
quibus prædictis à Deo muniat, to. 1.
48. e
quilibet perpendat quid in eum ingre-
diatur, & quid ab eo egrediatur, tom. 1.
48. f

- hominis dotes quantæ sint, ibid. 4.8. e.
f. & seqq.
eius corpus ceteris omnibus gratia &
venustate præstat to. 1.49. d. e.
quidquidque defecit ib. 49. e. f.
eius oculi quam præclaro fungantur
officio to. 1.14. b.
eius caput vbi est sensum plenitudo,
teliquis imperat membris, to. 1.49. g.
& seqq.
eius vultus est animi quedam imago, 1.
1.49. h.
oculorum aspectu quâ ratione ani-
mantibus omnibus antecellat, tom. 1.
50. g.
auium pollet inter cætera animalia
ibid.
diuina vocis est organum ibid.
solus inter animalia quæ corde sen-
tit, ore exprimit to. 1.51. a.
eius est aditus sermonis, & aula ver-
borum ibid.
venter eius cur mollis, & eius pulmo
cordi contiguus ibid. b.
eius dignitas explicatur to. 51. b.
eius creatio admiranda, reformatio
admirabilior to. 51. b.
multa sunt ei incomprehensibilia, &
cogniti difficilia to. 1.54. e.
In paradiso collocatus pignus habebat
immortalitatis ibid.
per solam animam significatur, tom. 3.
138. a.
facile succumbit peccato, tom. 3. 135.
d.
suis mundanæ fabricæ to. 1.201. h.
homo duplex, interior, & exterior, 1.1.
131. e.
eius præstantia to. 2.451 h.
Intellexit per legem quomodo pec-
cator infirmus eaderet to. 3.134. a.
necrangi debet aduersis, neq; extollit
prosperis to. 2.311. f.
eius in Ecclesia non debet velare caput
to. 3.183. a.
non dicitur beatus in temporalibus, 6.
2.310. c.
eius liguum scientiæ boni & mali inter-
dictum to. 1.202. h.
dicitur viator, & quare to. 2.311. e.
Dei genus est, & iuxta suum genus spi-
ritualia seminare debet to. 1.16. g. h.
eius mens oneratur cupiditate pecu-
niæ to. 1.19. d.
eius facultates & dona narrantur, to. 1.
202. a.
magnificum opus Dei ostenditur, t. 2.
452. e.
quomodo dicitur opus Dei, to. 3.156. a.
propria voluntate factus est malus, 1.1.
205. e.
hominem totum suscepit Deus, to. 4. 51.
b. c.
eius mens quanta sit, alta atque pro-
funda to. 4. 199. a.
conditio eius miserabilis to. 2.294. f.
quomodo se morti fecit obnoxium, t.
2.315. g.
eius status ante Christum, tom. 3.
154. b.
hominis hostes qui sunt to. 1.127. h.
homo aliquando teatut probet, ali-
quando, vt exiat to. 3.118. d.
quando se à Deo desertum putat, to. 3.
218. d.
- desertit à Spiritu sancto duabus cau-
sis to. 3.137. g.
homo nullius ponderis & disciplinæ ci-
cadis comparatur to. 5.112. b.
seipsum cognoscere nequit, nisi post
captum & cognitionem cæterarum
rerum to. 1.54. g.
hominis desidia fit, vt non excusetur à
peccato, licet inuitus peccasse fateatur
to. 3.135. e.
eius nomine vniuersa humana natura
comprehenditur to. 4.87. d.
fit hostia Christi, & quomodo, tom. 1.
144. a. b.
se cognoscit hominem, si nouit igno-
scere to. 5.58. d.
eius præmia terrarum fructus & præ-
clara cæli lumina existunt, tom. 1.
200. f.
quid facere debet, vt eius misereatur
Deus to. 1.139. g.
Chalæzorum lingua enos dicitur &
quare to. 1.132. b.
cur data sit lex to. 3.135. b.
præuicatione primi hominis perdi-
ta est incolunitas to. 4.245. a.
quæ gratia præcipue ei collata à Deo, t.
2.358. g.
sibi est caligo vel lumen, tom. 2.379.
f. g.
hominis theca quæ fit to. 1.40. d.
Christo debet quicquid habet, tom. 1.
186. g.
quomodo fit inexcusabilis, tom. 2.394.
d.
hominem peccatorem quomodo scri-
ptura appellat to. 2.452. d.
in quo debet esse diues to. 2.459. e.
eius infelicitas, & iustificatio, tom. 3.
135. h.
non potuit lex subuenire to. 3.135. e.
homo efficitur cælum præsentia Chri-
sti to. 3.305. c.
eius culpa fructu nosior, quam innocen-
tia to. 1.154. d.
qua ratione fit similis Deo, tom, 1.
172. h.
homo in terris degens viuere non po-
test absque peccato to. 1.83. b.
sibi ipsi causa est improbitatis & mali
to. 1.6. f.
per allensum mancipauit se peccato, t.
3.135. e.
animalis homo nihil existimat posse
fieri sine commixtione to. 3.165. h.
homines iure naturæ inter se velut fratres
coniunguntur to. 1.123. c.
prauit viuendi sunt to. 3.267. g.
delectabantur Apostolorum iniuriis
to. 3.169. b.
nomine mundi significati, tom, 3.
148. f.
quomodo in primo homine sine vicio
conditi to. 4.245. a.
debitores sunt non natura, sed culpa, t.
51.07. a.
eorum natura ad malum lubrica est, t.
1.242. h.
eorum corda durioribus faxis furdiora
apparent to. 1.22. b.
qui non vi atque influxu stellæ imm,
sed Dei gratia & propriis operibus
salutem æternam consequuntur, to. 1.
25. a.
quomodo per adiutium Christi re-
- nouati sunt to. 2.291. i.
ideo distinguuntur meritis apud Deum,
non personis to. 3.127. f.
Honestas vilitatis est complex, & c. con-
tra to. 4.39. a.
cum voluptate copulandam non esse
sensere doctores gentium, & quare, t.
5.118. f.
honestas & turpitudine contrariæ, to. 4.
34. e.
eius splendor quantus to. 4.20. g. h.
sola honestas expetenda ibid.
nullis impeditur aduersis to. 4.39. e.
turpitudinem quasi mortem fugit, to.
4.17. c.
eam lequitur mira vilitas to. 4.38. g.
à sapientibus sola expetenda t. 4.34. d.
amicitiæ præferenda to. 4.41. d.
quantæ cura à patribus to. 4.39. f.
Honore digni reputantur pedes euange-
lizantium, & qua ratione, tom, 5.
22. c.
eius sublimitas vix sine onete peccati
to. 5.127. h.
honores, qui sine culpa teneti non pos-
sunt, cauendi to. 5.127. h.
bonis artibus querendi, to. 4.29.
c. d.
eius exhibendus honor, to. mo. 3.133.
g. h.
Honorius Theodosio patri quadragin-
ta diebus victum petioluit, tom, 5.
57. d.
Horæcum opera sanctorum, tom, 5.
200. b.
imperfectos significat to. 5.153. d.
Hora velyna totius vite portio est, to. 5.
133. g.
hora, dies, mensis, & annus t. 5.209. e.
hora temptationis, dies iudicii, t. 5.187. b.
Horonitanum, quid sit anima, per epistola-
m docet Ambrosius to. 5.140. d.
Hortus claustris dicitur virginibus, tom. 5.
119. c. d.
hæreni cur Christus est ingressus, to.
4.131. h.
Hospites damno etiam proprio tuendi, t.
4.40. b.
hospitalitatem diligendam fore, to. 3.
124. c.
secundæ esse exemplo Abrahæ, tom. 5.
124. c.
hospitium voluntarium magis, quan-
necessarium esse debet, tom. 5.114. d.
hospitialis vir qualis esse debet, tom. 4.
28. d.
hospitalitatis magna gratia, tom. 5.75.
g. h.
quis ordo seruandus to. 4.28. d.
hospitalitas pietosæ commendat, t.
4.28. b. c.
eius iura & teligio seruanda, tom, 1.
37. d.
eius laudes ac fructus to. 1.109. g.
quæ requirit verus hospes ibid.
quam Deo grata ibid. h.
apud barbaros etiam inuolabilis, to. 1.
111. h.
hospes Christus hospitalitatis domus
Ecclesia to. 5.75. h.
Hostia viua, & sancta quæ fit, to. 3.150. g. h.
offertur post liberationem nostram, t.
3.150. h.
oblata apud veteres cur occidebatur, t.
3.150. h.

dicebatur peccatum, tom. 3. 103. f.
 305. f
 eius oblatio non habebit locum in die iudicii tom. 305. f
Hofius domesticus detestabilior est extraneo tom. 4. 59. f
 hosius interior quis tom. 2. 367. g
 eius inunctiones, & infolentia tom. 4. 148. c. d
 hosibus promissa fides seruanda, tom. 239. c
Humanarum rerum negocia variant status, & mutant vires tom. 5. 99. h
 earum status quam lubricus, & incerta conditio tom. 4. 147. h
 nulla comparatio, si diuinis humana conferantur tom. 4. 55. b
 humana consilia infirma, tom. 10. 3. 167. g
 humana fragilitas sine peccato esse nequit, quia tamen consecrata est dignitatem maximam propter incarnationem Christi tom. 3. 291. g. h
 humanæ sapientie placere non debet, qui annuntiat verbum Dei, tom. 3. 164. f. 196. c
 humana caro sacro similis, tom. 1. 16. e
 humanum genus liberatum à Christo morte victa tom. 1. 181. c
 humana mens difficile consequitur Trinitatem tom. 4. 43. c
 humana infirmitas est quasi pædagogus potius iustitiae tom. 5. 153. b
 Humilitas excellentissima virtus, tom. 5. 132. h
 humilitas quantum valeat tom. 5. 59. c
 humilitate Abraham dictus est pater fidei tom. 2. 499. b
 qualis virtus tom. 2. 461. c
 se omnibus inferiorem reddit, tom. 4. 132. h
 profecit Christo non ad diminutionem, sed ad gloriam tom. 3. 269. g
 nihil appetendo, omne, quod contemnit, adipiscitur tom. 2. 471. b
 ea duplex est tom. 4. 27. c
 de consolationem sequitur tom. 4. 415. f
 sine furore est vera humilitas, tom. 5. 110. f. g
 quam sit in homine pretiosa, tom. 2. 451. c
 eius mensura: in omnibus tenere grande est tom. 2. 472. b
 humilitas S. Pauli tom. 3. 168. c. & seq.
 humilis & mitis non est, qui ad conuicia respondere cogitur, tom. 4. 2. g
 humiliari cui semper contingat, tom. 2. 478. c
 humiliari Christo quis dicatur, tom. 2. 286. a
 humiliare se quisque debet, magis quam exaltare tom. 2. 483. c
 non inuidet potenti tom. 3. 181. b
 humilitatis voluntarie prima ratio, tom. 5. 132. d. & seq.
 magis apra iniuriis accipiendis, quam inferendis tom. 5. 150. c
 inclinari se libenter tom. 1. 286. f
 hæc docere debet Episcopus suos subditos tom. 5. 110. f
 in hoc mundo contemnitur, sed Dei iudicio compotatur tom. 2. 425. g. h
 humilitas, & confessio ad consequen-

dum grauam, vi. tutes aptissimæ, tom. 1. 188. a. b
 cum sit deiectionis perturbationis, quid operetur tom. 2. 450. d. e
 est spes nostre fidei tom. 5. 92. b
 nutrit amorem tom. 5. 193. d
 pulchritudini intrinsecus tom. 5. 150. c
 qua: ratione dicitur bona, tom. 2. 472. d. e
 sanctorum virtus maxima, tom. 2. 518. d
 eius gradus multi tom. 5. 150. d
 virtutum omnium caput dicitur, tom. 2. 497. g
 gloriosa est apud Deum tom. 2. 213. h
 humilitate delicta nostra purgamus, tom. 2. 454. f
 exemplis commendatur, tom. 2. 472. b. & seq.
 in iuuenibus rara, ac adeo admiranda tom. 2. 491. f
 inæqualitatem non recipit, tom. 5. 151. c
 humiles dum à diuilibus opprimuntur, sua humilitate exaltantur, tom. 2. 329. e
 humilitatis speciem multi habent, virtutem non habent tom. 5. 56. h
Humores in homine quatuor, tom. 4. 44. b
Hunni populi solis alex legibus obtemperant tom. 2. 281. b
 hos populos, & Alanos per Alemaniæ terras reflexit Valentinianus, tom. 5. 157. e
 Hyaciurhus sanctos designat, & impolutos homines tom. 5. 240. a
 quandoque idololatriam, tom. 5. 209. g
 Hydæ dentes seminati in regione Thebana tom. 4. 157. c
 hylicæ Gedeonis quid significat, tom. 4. 107. h
 hycens erat ante aduentum Christi, tom. 4. 436. d
Higuius Episcopus qualis fuerit, tom. 5. 157. h. 158. a
 deceptus in exilium actus à Maximo tom. 5. 158. a
Hymeneus, & Alexander ob blasphemiam correpti sunt à Demone, tom. 3. 170. d
 Hymeneus, & Philethus negabant resurrectionem futuram tom. 3. 250. d
 Hyannum S. Ambrosij de Trinitate certatim canebar populus, tom. 5. 51. c
 hymnos canebar ad Inuicem Apostoli & martyres in ipsa preclara, tom. 3. 205. g. h
 Hypocrita qui alienam induit & fingit personam tom. 2. 254. h
 Hypocritis pseudo-apostolorum, tom. 3. 166. d. 179. f
 Hypocrita querere luxuriosum est, tom. 5. 55. f
 Hypocri acrimonia designat purgati nostra interiora per asperionem sanguinis vituli, id est, Christi, tom. 3. 304. h
 significat Christi humilitatem, tom. 3. 303. h
 ei comparatur virtus humilitatis, & quo ratione ibid.
 eo purgatur pulmonis vitium ibid.

L

L
Acob vnde dictus est tom. 3. 113. a
 animo fucata prauidebat, licet oculis presentia non aspiceret, tom. 1. 66. h. & seq.
 christiani populi typus tom. 1. 59. a
 mortuus nepoti iuniori benedixit, tom. 1. 167. a
 in Christo resurgentem vidit Ecclesiam tom. 1. 1. b. d.
 magis animi candore, quam corporis pulchritudine, decorus, tom. 1. 1. b. d. c
 decorus erat, Esau hispidus, tom. 1. 140. e
 eius benedictiones, quas in duodecim constitit filios enarrat, tom. 1. 167. c. & seq. 180. e. & seq.
 hanc mortem immortalitatem censuit tom. 1. 1. 67. e
 in mortis articulo diuina fundebat oracula tom. 1. 1. b. d. f
 cur in Mesopotamiam aufergitur, quibus virtutibus præfulsit, tom. 1. 173. e
 cur supplantari appellatus, tom. 1. 177. a
 laudabili dolo fratri benedictionem præcipuit tom. 1. 59. c
Iacob & Esau duos populos demonit tunc tom. 3. 229. h. 230. a
 Iacob Esau septies adorantis typus, tom. 1. 164. e. 10. 5. 124. a
 Iacob vxores & filij adorantes Esau, quid mystice tom. 1. 124. a. b
 exilio voluntario partidicum euitauit tom. 1. 158. b. e
 eorum mentis diuina gratia infundebatur ibid.
 eius continentia ac fides commendatur tom. 1. 50. h. & seq.
 cur ouium pastor inducitur, tom. 1. 71. b
 cum septuaginta quinque animabus in Ægyptum profectus est, tom. 1. 192. h
 dexteram super Ephraim imposuit, licet iunior esset à Manasse, tom. 1. 194. b
 imitandus proponitur tom. 2. 384. h
 in quibus tom. 4. 159. e
 iunioris ætate, consilio veteranus, tom. 2. 417. d
Iac ius cum Christo fuit in monte, præ cæteris martyrium sumpsit, tom. 3. 105. f
Iacobi, & Iohannis zelus de igne in Samaritanos immitteudo consideratur, tom. 3. 60. e. f
 Ioseph præ cæteris dilexit tom. 1. 179. h
 tunica diuitem loorem fecit, tom. 1. 1. b. d.
 fratres inuidia moti exarserunt, tom. 1. 1. b. d. g. h
 tunica cruenta typus passionis Christi tom. 3. 46. b
 Lacta cum Deo, quid significat, tom. 1. 161. h
 post Iudam cur claudicabat, tom. 1. 1. b. d. & 162. a
 impigra & vicia eius inueniunt, tom. 1. 166. e. f
 quot sit peccatorum ætumnas, tom. 4. 153. f. g
 in miseris beatus tom. 4. 12. c
 eius virtutes recensentur, tom. 1. 58. c. d. e. f. 166. f. 167. b

clementia commendatur, tom. 1. 166.
 b. e.
 fecer mystica tom. 5. 196. f.
 singulari quadam animi laborumque
 patientia praestitit tom. 1. 179. c.
 incensuras & pinguis factus fuitres
 ludere tom. 2. 351. f.
 illi: appellatur tom. 1. 158. d.
 facit beneficentia & celestis beati-
 tudinis gratia abundavit ibide.
 quibus de causis Esau praeparatus, tom. 1.
 ibide. h. & 159. d. e.
 vidit Deus, & quomodo; tom.
 368 f.
 figuram tetralic bonitatis tom. 1. 67. e.
 p. puli Christiani figura, tom. 3. 219 h.
 230. a.
 eo temperantiam genitricis primatus
 obtinuit tom. 1. 152. c. d.
 cum diuitiis humilitatem possidebat
 tom. 3. 156. h.
 Iacantia honorum operum fugienda,
 retinenda humilitas; tom. 3. 36. b.
 32. b.
 quam fallax sit tom. 3. 103. f.
 iacantia telo tentat Diabolus, tom. 3.
 73. c.
 Iana animae nostrae quantum sit custodi-
 enda tom. 2. 34. f.
 cum oramus claudenda ibide.
 Ianum hominem quando verbum Dei
 pulsit tom. 2. 462. a. b.
 Iana nostra fides ibide.
 Ianuarias calendas colore peccatum
 grate tom. 3. 8. b.
 Iaphet Noe filius larvae significat lati-
 tudinem tom. 1. 84. b.
 Iasonis sacerdotis Iudeorum impietas, t.
 3. 103. e.
 Iapetus filius tom. 3. 259. b.
 Iapides Christi diuinitas tom. 3. 188. e.
 Iatece volutus tom. 4. 237. e.
 Icteric visum animal prodest, tom. 2.
 413 g.
 Idioma scripturae tom. 3. 9. h.
 Idololatria caput totius erroris, tom. 3.
 132. a.
 contra legem naturalem, ibidem 128.
 d.
 caput regni mortis tom. 3. 129. b.
 idolorum specie Diabolus seruebatur
 tom. 3. 128. g.
 idololatria gentium tom. 3. 88. g.
 lignum & lapidem Deum vocabant, t.
 3. 117. b.
 quasi fluta & vecores tom. 3. 116. g.
 eius auctores Babylonij tom. 3. 116. g.
 contemptus Dei est tom. 3. 128. f.
 maxime Dei iniuria tom. 3. 150. b.
 idololorum cultum error humanus in-
 uenit tom. 3. 181. c.
 idololorum vanitas tom. 3. 122. c.
 idola dicuntur Dij tom. 3. 184. g.
 eius cultus tom. 3. 163. c.
 Idololatrie causa permittit Deus Ele-
 ra tom. 3. 117. c.
 grauissimum delictum tom. 3. 117. e.
 fons omnium vicioium tom. 3. 117. g. h.
 Nihil homini magis inimicum, tom. 3.
 207. b.
 Idololatrie non omnes erant ante le-
 gem Moysi tom. 3. 128. g.
 exterminanda tom. 3. 181. c.
 idoli portio quae tom. 3. 8. f.
 Ierchonia Ierusalem rex Israel tom. 3. 248. g.

Incur quare plenam finitum habeat, t. 1.
 37c
 Ieiunij vis quanta fit to. 1. 23. d
 Ieiunandi princeps fit to. 3. 9. h
 Ieiunij adipe pinguefciunt, tom. 3.
 119. a
 eius origo antiquissima to. 1. 23. d
 Ieiunium muris est Christianis inex-
 pugabilis Diabolo to. 3. 13. g
 eo caro labefcit, & anima pinguefcit
 ibid.
 eius virtus quanta to. 3. 13. g
 Ieiunium inditum violare non leue
 peccatum est, ex scripturis declaratur
 to. 3. 26. b
 quare a Christo inditum, tom. 5. 17.
 f. g
 quadragenarium diuinitus institutum
 t. 2. 8. c
 quadragesimalis obseruantia quomodo
 recte indit a Domino, tom. 3. 28.
 d. e
 quomodo Intulit & manet, tom. 5. 19.
 b. c
 quod fit Deo acceptum to. 3. 13. e
 Ieiunium subterfugientium excusa-
 tiones to. 3. 4. c
 Ieiunantes a cibo, & non f. abstinen-
 tes malo, Diabolo similes esse, to. 3.
 30. f
 Daniele, tres pueros, Iudith, & E-
 ster fortiores efficit, tom. 5. 119. a
 Daniel clausit ora leonum, & ibidem
 118. a
 Ieiunium sine elemosyna lacerna si-
 ne oleo simile to. 5. 18. h
 praeferat elemosyna ieiunio, ibidem
 17. d
 quadragesimalia a bonis commendun-
 tur, quae praeferat to. 3. 10. c
 idem non feruat, qui quadragesima die-
 bus non feruat, to. 3. 21. b
 idem quomodo differat ab aliis anni
 ieiuniis ibid.
 quomodo diligenter obseruandum, to.
 3. 28. b
 fidele certamen virtutis ibid.
 Ieiunium, & fides pedes anime permi-
 tto, to. 2. 2. c
 Ieiunus esse nequit, qui gratia rehitur
 Saluatoris to. 3. 4. d
 Ieiunium & abstinentia regunt pecca-
 ta to. 1. 23. f
 quare non est inditum inter Pascha
 & Pentecosten to. 4. 4. c
 Ieiunio quanta Moyses commuerat
 Domino to. 5. 20. c
 Ieiunio laetitia corporis castigatur, to.
 3. 20. b
 Ieiunium duplex anime, & corporis, to.
 3. 37. h
 Ieiunium quo caro conficitur, insigni-
 ter commendatur ibid. c
 per Ieiunium homo fit proximus Deo
 to. 2. 119. a
 Ieiunat ille, qui dum habet, quod edat,
 abstinet to. 2. 21. c
 Ieiunium contritio est, & humilitatis
 animae, s. f. d. vero corporis, tom. 4.
 48. g
 Ieiunium ad caelestem nos mensam
 perducit to. 4. 19. e, 3. 54. f
 Ieiunium optimam est commendationem
 to. 1. 21. d

ieiunio Niniae fecit morte liberari, t. 2.52.b.
 ieiunium peccatum interficit, tom. i. 255.c.
 est facilius reconciliatio, tom. i. 254.d.
 ceramen est nostrum to. 251.f.
 ieiunium Domini vnum fuit, tom. j. 26.c.
 ieiunio quasi quibusdam caltris mulierum ieritis, t. 215.f.
 ieiunium opetimentum est, tom. 2. 403.f.g.
 ieiunium alterius alteri prodest, to. j. 25.h.
 ieiunij quadragesimalis, et Hebraeorum ieritis in defuncto similidum, t. j. 27.2.b.
 ieiunium producit libido castimoniam to. 218.f.
 ieiunia Christi tentari possunt, superari non possunt to. j. 20.f.
 tur quadragesima diebus to. j. 293.b.
 cur voluit Christus ieiunare, to. j. 114.b.c.
 ieiunio nobis salutem attulit, t. 69.a.
 ieiunavit, et oravit S. Ambrosius, to. 134.c.
 ieiuniorum tempore nimium cenantes, parum conserunt animis, tom. j. 22.a.
 ieiuniis attenuanda caro to. 48.d.
 ieiunia, vigilia, volupstatum ieiunio, christianae actiones, tom. 3. 40.b.c.
 ieiuniorum caltra defesentes quae malitiam inuadunt to. 52.g.
 nam qui fugit ieiunia nudus est, et patitur vulneri to. j. 91.b.
 ieiunia ieiuniorum Deo minime gratia to. j. 139.c.
 ieiunia nostra mansiones sunt ieiuniorum to. j. 22.b.c.
 ieritis ieritis to. j. 22.b.c.
 epe vtrum patris proprio firmavit asseruit to. 2. 409.d.
 Melius fuisse nihil promittere, quam promissum cupere obseruare, t. 43.b.
 b. c. e. e. historia, to. 4. 208.f.g.
 efficit radix filiorum Iudaeorum to. 4. 112.a.
 pssus incitium et finis to. 2. 439.a.
 ieiunium donauit chrytogramum de lendo to. j. 141.f.
 veniens in terras non emigravit a patrie, sed in patre mansit, tom. 2. 401.e.
 per sumptionem corporis, Dei gloriam non minuit ibid.
 solus prophetaeum enigmata, et legis mysteria in Evangelio reuelauit, to. 2. 498.d.
 super eazum eum, et nullo tempore circumferbitur to. 2. 494.g.
 non similitudinem, sed veritatem hominis suscepit to. 2. 491.g.
 ieiunio quomodo a scripturis sagitta dicitur to. 2. 523.f.
 ieiunio quasi iudex bonus in quibus clamauerit ibid.
 de effuso vnguento idem cum aliis apostolis sentit, sed alio affectu, tom. 2. 336.e.
 ieiunio in nomine petendum, tom. 4. 54.h.
 quorundam quadragesima diebus ieiunauerit to. 2. 526.c.

- plenus Spiritu sancto à Iordane re-
gressus to. 2. 314. a
Iesus die dominica resurrexit, tom. 1.
130. e
sibi Ecclesiam ex peccatoribus con-
gregavit to. 2. 386. e
Iesus Naue plebis animos profunda pace
compulsi to. 5. 109. f
cuius fuit typus to. 4. 85.
solum similitudinem sacri nominis fer-
nauit to. 2. 491. d. e
Moysen semper secutus, tomo 4.
28. a
Iesus Naue, & Caleb iuvenes cur præ-
ceteris à Moysè approbati, tomo 2.
417. e
solum fuerint tentationis expertes in
populo Isr. & itico ibid. 505. e
honestatem salutis prætulit, to. 4.
36. e
Iesus Naue quomodo fecit stare so-
lem contra Gabaonem, tomo 2. 37. o.
a
quaratione Christi exitit typus, to. 1.
242. e
Iesus animarum nostrarum auriga, 2.
427. f
vitam suam pro omnibus obtulit, to. 5.
107. a
Cunctissimus semper inspicendus, to. 3.
33. d
iple sapientia & Verbum Dei, tom. 2.
313. h
ipsum dicere sine Spiritu sancto non
possumus to. 3. 184. f. g
solus erat quando mundum redemit
to. 5. 129. e
si separatur à patre in iuriam illi facit,
& quomodo to. 2. 423. b
venit ad laqueos, vt Adam folueret, t.
2. 434. h
beneficis magis, quam metui allice-
re voluit homines ad bonum, to. 5.
106. h
per quid homo cognoscatur, to. 3. 398.
c. d
per obedientiam genus humanum re-
demit to. 2. 423. e
Iesus sequens quare laborare non potest
to. 5. 112. e
non vocatur Dominus hominum ad-
ulatione. sed Spiritus sancti veritate, t.
3. 184. h. 185. a. b
cum scripturam eum nominat, modo
Deum, modo hominem intelligit, to. 3.
113. b. e
quare sibi Diabolum à dextris statuit
to. 2. 405. f
in corruptibilis cur carne in corrupti-
bilem suscepit to. 2. 374. g
illum factum hominem negant aposto-
lini to. 5. 92. b
stat vt ad vocat, sedet vt iudex, to. 5.
117. d
semper alloquendus to. 2. 333. h
Izabel synagoga typus to. 5. 122. d
quid significet to. 4. 207. b
veritatem inimica to. 2. 336. e
uxor Achab, typus auaritie, to. 2. 165. h.
266. f
cuncta Eliam insciantia est to. 5. 102. b
Ignis omnia consummeret, nisi aqua es-
set vim temperaret to. 1. 10. o
calidus est & siccus to. 1. 19. c
exurit peccata to. 4. 40. a. b
culpam non hominem exurit, c. 1. 2. 5.
h. 216. a
ignis crudelitas mentis to. 5. 109. g. h
ignis charitatis diuersi, prælatique ef-
fectus to. 1. 42. a. b
ignis diuinus æternus Deus, tomo 4.
49. e
ignis consumens dicitur ibid.
nobis lucet Deus, vt peccata nostra
consumat to. 5. 119. g
ignis Christi passio to. 5. 196. g
ignis à Christo in terram missus, to. 3.
71. c. d. 72. e
ignis Deus, rubus Moysis to. 5. 119. g
ignis in rubo, Deus in carne, tomo 5.
119. g
ignis in nouo testamento qualis, to. 2.
490. c. d
ignitum Dei eloquium triplex, tomo 2.
490. e
ignis iudicii tempore addebit ante Do-
minum to. 3. 98. e
ignem duplicem carnis, & reum po-
stulat Laurentius to. 5. 73. d
ignobilis mundo quis to. 3. 169. e
Ignorantia ludæorum circa Christum, t.
3. 145. f. g. 161. b
ignorantia eius rei, quam ignorare
non licet, non excusat, tomo 3. 119.
g. h
non licet ignorare quod ad salutem at-
tinet to. 3. 212. h
eius quod quis scire tenetur to. 3. 32. e
ignorantia quare causa laboris, to. 2.
404. f
ignorantia gentium to. 5. 130. e
ignorantes viam Domini, non ingre-
diuntur in requiem Domini, tomo 5.
39. d
ignoscendi facilitas Dei exemplo com-
mendaue to. 3. 36. f
Illicitum est eum aliter sit, quam con-
sum est to. 3. 317. g
illicita sunt nocte to. 3. 34. a
Illycos de mala doctrina Arianorum ca-
uendos esse fidelibus to. 5. 111. e
Imago Dei Christus to. 3. 100. f
imago Dei homo to. 4. 48. a. & seqq.
imago mundi superioris est hic mun-
dus inferior to. 3. 121. e
imago & forma legis Dei, tomo 3. 184.
c. f
quo modo intelligitur in homine, to. 3.
183. a
imago similitudinem supponit, to. 4.
56. e
imago sua nemo sibi potest esse, ibid.
56. f
patris qua ratione filius sit, to. 4. 56. d.
c. f
per imaginem Dei ad imaginem Dei
luminis to. 4. 56. f. 89. 3
imago Dei plusquam caro veneranda
to. 5. 17. a
imago quæ à nobis seruanda est in hac
vita, vt in alia ad veritatem peruenia-
mus to. 4. 18. g
suam ne inueniat aduersarios in no-
bis cauendum ibid.
Christi in anima obliterat videtur i-
magines eod. 19. a
Christi in homine à Diabolo cor-
rupto to. 4. 48. b. c
in homine obscurari potest, deleri nõ
potest ibid.
- imago Dei quæ to. 4. 48. b
virtus est non infirmitas, sapientia est, & iustitia ibid.
in imagine Dei, quando ambulamus
to. 4. 48. b. c
ex cuncta flagitia à corde nostro exclu-
dit ibid. c
imago sanctitatis to. 4. 48. e
imago filij & patris eadem, to. 3. 81. b. c.
to. 4. 56. g
imago plena Dei solus Christus, to. 3.
100. e
imaginem veritatis nostræ Iudæi ha-
buerunt to. 3. 180. d
in imaginem Dei Reges habent, tomo 3.
153. c
imagines nunc videtur per fidem, post
mortem videntes ipse videbuntur, to. 3.
187. g
Imbecillitas humana to. 4. 44. b
immemorem nostri Deum facimus, cum
peccamus to. 5. 21. a
Imitatio sanctorum preces nostras ted-
di Deo gratas to. 3. 151. h
imitatio sanctorum hospitalitatem fecit
tur to. 5. 156. e
Immaculatus quis to. 2. 413. d
in misericordes rei sunt apud Deum, to. 3.
172. c
imobilis quis to. 2. 400. b
Immolationis carnis cur abstinendum
to. 3. 178. d. 182. d
Immortalitatem præstabit Deus corpori
resuscitato to. 3. 172. g
immortalitas alia naturæ diuine, alia
nostræ to. 4. 70. a
immortalitas diuinitatis ostensa, to. 4.
51. b
corporum quomodo significata ibid.
immortalitatis animæ dogma confir-
mat to. 4. 81. b. e
Impacificus quis sit to. 3. 15. e
impoenitentium hæreticorum error
quantus to. 5. 223. c
impatience afflicti quæ excludit, to.
2. 44. g
impatiens Saulis to. 3. 143. f
Imperator in his, quæ fidem non sedunt,
descendunt censet S. Ambrosius, to. 5.
107. f
honorificum est, si Ecclesie dicatur fi-
lius to. 5. 51. e
Deo subditus sit, si diatius capiti impe-
rare to. 5. 102. e
facere ea censetur, quæ ceteros facere
iubet to. 5. 106. e
imperatoris defuncti filius quantum
debeat populo & mulieribus, tomo 5. 98.
a. b
imperatorem fidelem inuenire, ma-
gnum ac difficile to. 5. 58. a. b
imperatoris Valentiani verba com-
motionis plena to. 5. 102. g
imperatoris omnia esse asserere au-
daci to. 5. 101. d
imperatoris consiliorum to. 5. 100. c
imperatoris hæresim & adulteram
basilicam habere non licet, tomo 5.
102. c
imperator Deo magis subditus esse de-
bet to. 5. 58. a. b
imperator non displicere suo quem-
queungi munere to. 5. 1. d
imperatoris non est libertatem dicen-
di denegare to. 5. 104. d
impe-

imperatoris fides militum est virtus, to. 5. 57. f
 imperator leges fert, quas primus ipse
 custodiat to. 5. 100. e
 eius leges super leges Dei non sunt, i-
 bid. e. f
 imperator Deo militat, & sacre fidei,
 to. 5. 9. 5. a
 eius hostes pulsatur, si Deorum atz ex-
 timentur to. 5. 99. g
 imperium nemo sponte deponit, to. 1.
 37. a
 imperator in ea quæ diuina sunt, nullū
 imperiale ius habet to. 5. 102. e
 in causa religionis consulere debet sa-
 cerdotes to. 5. 106. b
 intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiā,
 to. 5. 91. d
 imperare cessauit Dæmon post legem
 datam to. 5. 134. a. b
 imperans Dæmonis in forma Christi
 to. 3. 6. h
 imperatoris potestas magna, sed Deo
 maior to. 5. 103. d
 imperatores omnia regunt, sed iustū
 vnicuique seruant to. 5. 97. e.
 ad diuinū exempli imitationem admo-
 neant to. 1. 319. f
 facilius persequuntur Episcopos, quā
 diligant to. 5. 54. e
 sacerdotium magis optantur, quam sa-
 cerdotis imperium to. 5. 102. e. f
 imperatores senatus libris suis, non
 sibi præfert to. 5. 99. g
 intra veteri iure a sacerdotibus dona-
 tum non vitupera to. 5. 103. f
 imperitio non habet scientiæ talis est, qua-
 lis imperitio vitæ to. 3. 187. g
 impietas mater delictorum, to. 1. 174.
 e. f
 impietas Gentium to. 5. 105. c
 impius quo pacto non inueniatur, sed
 inueniat to. 2. 405. b
 impius est velut bellua, to. 2. 315. e. d
 impius quis & quis peccator, tom. 3.
 124. h 125. a
 impius vix super exaltet, to. 2. 315. e. f
 impius in hac via milites fortis sunt in ter-
 ritus to. 1. 80. e
 a terra sunt maledicti ibid.
 eorum poenæ in die iudicii, to. 3. 226. d
 quomodo dei ieiunent, dum alleluantur,
 to. 2. 404. h
 impij non omnes, sed omnes peccato-
 res ibid. 5. 11. b
 eorum exitum vt Iob prædicet, to. 2.
 438. a
 eorum animæ quibus doloribus affi-
 ciuntur post hanc vitam to. 1. 149. f
 quia non crediderūt iam iudicati sunt
 to. 2. 5. 16. h
 quomodo euanescent, to. 2. 405. a. b
 impiorum & peccatorum poenæ dicit
 se to. 2. 3. 128. h
 Impleri tempus patendi de solis iustis
 dicitur in scripturis to. 2. 122. a
 Impossibile naturæ, possibile gratiæ, to.
 3. 5. e
 multiplex iter dicitur, to. 4. 78. e. f
 Impotuita tenebras perit, & falsa poe-
 vers ostendit to. 5. 89. d
 Improbis angust exercitatio, tom. 1.
 88. a
 eius societas criminosa, to. 2. 366. g
 improbas Corinthiorum, to. 3. 169. f

improbo mala adfusi & affluuta sunt,
 to. 1. 80. e. d
 eos magis præsentia, quam futura sol-
 licitant ibid.
 improborum nulla est vita, ibid. e.
 improbus non est defendendus, to. 4.
 29. e
 in seipso torquatur to. 2. 436. d
 improbandus Episcopus, qui laicis in
 episcopale subsistit to. 5. 9. 5. h
 improbi iustorum cognitione quate-
 torquentur to. 2. 433. h
 plerumque seruatur, vt in illis mani-
 festerit diuina iustitia to. 3. 143. g
 pulseria simulantur to. 3. 98. f
 eorum anima in secunda ibid.
 imprudentia hominum Dei altitudinē
 non capit to. 5. 102. e
 impudici enebriant, ebrietatis, & co-
 uitij luxuriosi fructus to. 5. 154. e
 impudēt panem de celo accipimus,
 qui panem terræ pauperibus non da-
 mus to. 5. 4. g
 Impunitas Incentium est peccandi, to. 4.
 96. b
 Impunitatis spe deterior sit peccator,
 to. 3. 118. f
 Immunditia est abiicienda, quia cor-
 ruptio est to. 3. 171. a
 immundum nihil est, to. 3. 156. b
 immundum est quicquid siue Christo
 est to. 3. 105. e
 immundum esse non potest, quod Do-
 mini est to. 3. 182. a
 Immutatio quæ futura sit in resurrectione
 to. 1. 40. b
 Inanis gloriæ & timoris Domini pugna,
 tom. 5. 244. p. h
 inanis esset fides nostra nisi Christus
 resurrexisset to. 3. 191. t
 Incarnatio Christi to. 3. 200. e. f
 similitudinem hominum habuit cum
 differentia to. 3. 108. b
 lucem attulit mundo, to. 2. 378. e. d
 eius incarnationis etiam Spiritus san-
 ctus creator to. 1.
 incarnatio est sepes fidelis to. 5. 92. b
 eadem asseritur, & profigitur Apolli-
 nariū to. 5. 92. 91.
 incarnationis Dei mysterium, vniuer-
 salis est creaturæ to. 4. 90. e
 incarnatio ob quid facta, to. 4. 47. 3. e
 cur appelleretur mysterium, to. 3. 164. d
 cur vocetur exitus, to. 3. 188. h
 incarnatio verbi propter peccatum
 abolendum to. 3. 13. f. g
 vt nobis Deus reconcilietur, to. 3. 60. d
 per eam in agna Dei Christus visibilis,
 to. 3. 60. b
 De monibus & hominibus ignota, to.
 3. 165. e
 incarnationis Christi necessitas, to. 3.
 26. f. & seq.
 eius mysterium Angeli nescierant, to.
 3. 10. e
 incomprehensibile to. 4. 103. a. b
 inoperatum esse quomodo quidam
 dicunt to. 4. 74. f
 incorruptum probant Euangelistæ, to.
 3. 9. f
 incarnationis mysteria, to. 4. 134. e. &
 seq.
 incarnationis ac Trinitatis mysterium
 Deus eruditibus reuelauit per spi-
 ritum suum to. 3. 165. d

Incarnationis sacramentum quis Patri
 ascribit to. 4. 69. d
 incarnationis sacramentum, to. 4. 49. b
 incarnationis causa dicitur mortuus
 Christus filius Dei to. 3. 138. g
 eius modus ante Angeli inuatum i-
 gnотus to. 3. 10. e. f. 112.
 incarnationem Verbi Trinitas fecit,
 to. 4. 45. c. 113. b
 solum pertinet ad verbum, to. 4. 31. e
 eam qui hæretici non crediderint, to.
 4. 63. g. h
 Incantationibus & superstitionibus va-
 cantes, quantum Deo displiceant, to. 5.
 33. e. d
 incensum propheticum est oratio sin-
 thorum to. 1. 209. f
 incensi adoleudi in Missa visus, to. 3. 6. f
 incensa multa doctrina Evangelica,
 to. 5. 205. f
 Incipere apud Deum terræ non, to. 4. 23.
 4. 4. f
 Incola, aduersus, & accola quomodo diffe-
 rant to. 3. 11. h. 33. a
 Incommoda & labores coniungit, tom. 3.
 175. f. g
 Incomparabilis quis dicitur, tom. 4.
 65. g
 Incongruum est vt patet subsistat fi-
 lio to. 3. 192. c
 Incontinentes in matrimonio velut quidā
 admittere to. 5. 119. b
 Incorporationis mysterium, to. 4. 22. h
 Incorporatum proprie in loco non est, to.
 1. 4. d
 Incredulitas Iudeorum quibus ipsos be-
 neficij priuati to. 3. 141. h. 2. 4. 2. a
 Incredulitas silentio puniendi, to. 3. 7. h
 quantum obicit to. 2. 309. a. b
 Incredulitas velamen auferret per fidē
 Christi to. 3. 199. g
 Incredulitatis poena, to. 3. 148. b. c
 eius iuxta exultatio to. 3. 147. c
 Incredulitate omnia esse esseclia a Deo,
 quomodo est intelligendum, tom. 3.
 150. e
 Incredulus omnis est carnalis, tom. 3. 133.
 c.
 Incredulorum duplex genus, tom. 3. 148.
 b. c
 eorum peridia quanta sit, to. 3. 65. f. g
 Incredulorum poena to. 3. 146. d
 Incredibilis predicator crucis Christi o-
 dormitoris est to. 3. 198. e
 Inceptio Christi ad Iudæos non credē-
 tes to. 3. 194. e
 Indicia Vitæ sanctimonialis a Maximo
 edicti & obriti patris accusata, tom. 3.
 148. b
 eadem in monasterio peripisse, & pat-
 tum necesse diffamata est, to. 5. 143. d
 eam Ambrosius inoffensibilis criminis vir-
 ginem pronuntiat to. 5. 148. f
 Indigne nuntius innoxie conuersationis re-
 tinentium dedit to. 5. 148. f. g
 Indignum est saluti epistola Apostoli, to.
 3. 198. h
 Indignum in mense septembris incipit, to.
 4. 144. h
 Indignatio Dei erga homines qualis, to.
 4. 184. e
 Deo tributa quid significet, t. 3. 72. a. b
 Indignitas, & presumptio magna est ho-
 minem respondere Deo in aduersis,
 to. 3. 144. h

Indigno sancta minime committenda, to. 4.19.e
 Indorum cibus to. 5.169.f.g.h
 eorum satuta brevis, to. 5.169.h
 Indotio ad fidem quomodo facta est per naturam, & non per legem, to. 3.131.a
 Induere Christum quid sit, tom. 3.154.d
 Indulgendi facilitas peccatum elicit, to. 3.84.e
 Indulgentia quomodo exhibenda, to. 4.189.h
 Pseudoapostolorum reprehensibilis, to. 3.172.g
 Indulgentia peccatorum est fructus seminis olim promissi Christi nominis, to. 3.144.h
 Indulgentiam desperare non debet, qui vult regere penitentiam, to. 3.67.c
 Indulgentiam quis non consequatur, to. 3.122.h
 Indulgentiæ diuinæ exemplum Zacharias to. 3.12.g
 Indulgentiam non habebit, qui alteri non donauerit to. 5.127.f
 Indumentum fidei ex quibus constat, to. 2.185.c
 Industria locum non habet, ubi adest necessitas to. 4.126.c
 Inexculpabiles sunt qui peccant legem audientes to. 3.123.c
 Infalibilitas præscientiæ Dei, to. 3.141.a
 Infancia quomodo regno Dei apta, to. 3.88.b. & seq.
 Infancia Christi cur descripta, non autem Ioannis to. 3.113.f.g
 Infantiæ impedimenta nesciunt Ioannes to. 3.12.b.c
 Infantes qui to. 5.127.b
 Christi verba fugientes, qui, tom. 3.88.d
 Infelix dicitur homo, quia nascitur sub peccato to. 3.135.h
 Infernus inferior & mors secunda, to. 3.129.f
 eius pænx, quæ to. 5.168.c.d
 inferni patris propter peccata propria addicuntur to. 3.128.b
 infernus superior in quo patres destinebantur to. 3.128.b.c
 Infernum quomodo euaderet homo, lex indicauit to. 3.134.a
 inferorum ignis qualis, tom. 3.78.d.e
 inferorum portæ quæ sunt, tom. 3.56.c.f
 inferior facile facit quod superiorem videt facere to. 3.114.c
 inferior conditione multa potest, quæ superior non potest, tom. 3.148.a.277.f.g
 inferiores non possunt superioriorem se se constituunt to. 3.165.f
 Infidelis de iis quæ fidei sunt, quo ordine instruendus to. 3.57.a. & seq.
 infidelis discens à matrimonio fidelis in Deum, & in matrimonio peccat to. 3.174.g
 Infidelis iam iudicatus est, tom. 3.166.a
 Infideles intelliguntur Mundi nomine to. 3.184.c
 sunt inexcusabiles to. 3.144.c

non possunt iudicari ab Episcopo, to. 3.171.c
 non sunt digni intelligere, tom. 3.189.b
 non sunt rogandi ad iudicandum, to. 3.172.a.b
 non sunt à Deo to. 3.177.g
 occidunt à lege, non à fide, tom. 3.136.f
 dum viuunt, sunt in Inferno, to. 1.150.f.g
 Legendi sunt, si moriantur, tom. 3.171.c
 non spiritaliter mori, sed mortui dicuntur to. 3.81.e
 eorum communio fugienda, tom. 3.103.c
 Christianam Religionem coguntur reuereri to. 3.71.f
 Infideli matrimonium dirimenti non est seruanda fides to. 3.174.g
 Infidelitas nascitur ex duritia cordis, to. 3.293.b
 iudicabitur exemplo spiritualium, to. 3.166.a
 Infidelitatis genus esse, in diuinis rebus, nec gaudere prosperis, nec flere contrariis to. 5.78.c
 infidelitatis causa otitur obstinatio, to. 3.199.g
 infideli nec diuitias, nec possessionem habent to. 2.391.d
 Infirma Christi Dæmonis imperant, & prodigia faciunt to. 3.161.h
 infirma mundo quæ sunt, tom. 3.161.h
 164.a
 infirmari in Christo quid sit, tom. 3.218.c
 infirmari in superioribus, est non exercere potestatem to. 3.118.f
 Infirmitas Christi magna Victoria est, to. 3.163.f
 non est in cruce Christi ibid.
 infirmitas corporis mentis patit fortitudinem to. 1.6.g
 infunditur corporibus interdum peccati causa to. 3.270.d
 sepe salutaria to. 3.78.c
 sepe sobriam fecit animam, to. 4.210.f
 infirmitas in Christo fortitudo est, to. 453.
 infirmitas nostra quomodo à Deo ad bonum erigatur to. 3.57.h
 infirmitas hominis ad præcepta Dei seruanda vnde orta sit, to. 3.134.h
 Infirmitas veteris legis, to. 3.133.g.136.c
 1345.a
 infirmitas orationis nostræ vnde sit, to. 3.140.a
 à Spiritu sancto adiunatur, tom. 3.140.a
 infirmitas fortis est, cum corpus ieiunio celsescit, & anima puritate pinguescit to. 3.25.g
 infirmitas naturæ humanæ comparatur vasis fictilibus to. 3.201.a.b
 infirmitatis bona to. 3.30.a
 infirmitates nostras Deus ipse succipit to. 4.69.c
 Infirmitas obedire debet mandatis, tom. 2.443.f
 infirmum labi cogens plus astringitur to. 5.104.g
 Infirmi non iudicandi to. 3.88.f

non excludendi, sed tolerandi, & iniunctandi to. 3.60.b.g
 soli in Quadragesima comedant, aut cum aliis infirmis to. 1.17.d
 peccata elemosinis redimant, cum ieiunio non possunt to. 5.17.d.e
 infirmi cur prius sanantur à Christo, to. 3.40.c
 eorum ac ratio per Christum ad morbos animæ accommodantur, tom. 3.40.d.e
 infirmitati subiectus est homo, tom. 3.181.d
 Infirmi, antequam Domini cibum manducent, sanantur to. 1.54.a
 infirmi spirituales, quibus medici præsentia grauis est, non curantur, to. 3.181.d. & seq.
 infirmi attrahit ad se Dominus, to. 2.371.f
 Infirma difficile docere potest humilitatem to. 2.472.a.b
 Insuperbia & ambitio destruere possunt elemosinas to. 5.182.c.d
 Ingenium gratia rigarum facilitate, & copia ad scribendum redundat, tom. 3.34.d
 ingenium suum quorsum quisque nosse debet to. 4.172.c
 ingenium naturæ est, inuenitio diligencie to. 1.176.h
 Ingenia hominum diuersa, to. 1.105.c
 callida, & multifaria sunt vitia, to. 1.32.h
 ingenio ad quid vtendum sit, to. 1.33.a.b
 Ingratitudo graue peccatum, tom. 3.128.c
 ingratiudo Iudeorum, tom. 3.292.f.g
 ingratiudo Corinthiorum, to. 3.168.g
 Ingratus quis to. 1.96.a
 ingratus diuinis beneficiis offenditur diues Euangelicus to. 5.43.f
 Ingrati animi nota scienda, to. 1.43.h
 Ingrati reprehenduntur à Christo, to. 3.85.e
 Ingredi Deo qui dicantur, to. 3.187.e.10.4.49.f.g
 Inhonestum ariditatem, & mortem afferre to. 4.17.d
 Inholpiralitas Sodomitanis supplicij, & Aegyptiis naufragij causa fuit, to. 1.37.c.d
 Inimicus quis to. 1.357.c
 inimicus quare non est super Christum letatus, to. 2.360.h
 semper insidiatur to. 2.347.e
 inimicus vnde apparcat Dæmon, to. 3.134.f
 inimicus quomodo auctoritatem resistendi non habet to. 2.366.a.b
 cui magis insidietur to. 1.334.d
 inimicus frequenter diuersa inebius nostris infert to. 2.311.b
 inimicum diligendum esse, est mandatum nouæ legis to. 1.53.h.154.a
 eundem diligere quid sit, to. 1.54.a
 inimicum diligere præclarum, & mirabile est to. 1.179.f
 Inimici Dei quam cito deficiant, tom. 1.59.e
 Inimici nostri qui, & inimicos sequendos non esse to. 1.373.c.d
 Inimici.

- insipientes est laudare seipsum, tom. 3.
213.h
Insipientes non sunt liberi, tom. 2.
409.h
hereditatem non habent, to. 2.39.d
insipientes erant, qui de carnis circū-
fusione gloriabantur, to. 3.14.b
Insipientia quam sit deterioris conditio-
nis to. 2.407.e.f
Insitio spiritualis to. 3.94.f
Insolentia mulierum visi etiam notantur
to. 3.190.b
Insolentia scopolus, in quo naufragiū
fit bonum, to. 3.25.e
Inspectio & reuerentia virginum, cauē-
da to. 3.147.c
Inspectio vernaculis, & impudicis, nō
catis virginibus relinquatur, tom. 5.
147.h
Instructio: Diemonis homo prohibita ad-
mittit to. 3.114.d
Instructores S. Pauli Apostoli, tom. 3.148.
g.
Integritas hominis qualis debeat esse, to.
3.265.b
spirituale munus est to. 2.481.d
intellectus & scientia vnde habeatur,
to. 3.132.f
intellectus, quasi diligens quæstor, to.
2.368.a
visitatur, ut spiritus to. 2.493.h
intellectum: captiuare, quid sit, tom. 3.
203.a
Intelligens est, qui Deum quærit, tom. 3.
122.c
intelligere super egenum, & pauperē
quis dicatur to. 2.465.f
Intemperantia quot modis, & malique
parat to. 3.87.e
intemperantia animam reddit inque-
ntem to. 3.276.a
Intemperantia animus describitur, to. 1.
121.g
Intentio, & actio quomodo se interdu-
m excedat to. 3.4.c
intentio, & actio quid sint, eamque
ordo, & differentia copiose tractatur,
to. 3.4.b.c.d
intentio, & actio gemina virtus homi-
nis perfecti to. 3.4.a
intentio cassa, qua actione destruitur,
to. 3.4.d
intentione factum cuiusque discerni-
tur to. 3.60.a
Intentionem potissimum intueretur Deus
to. 3.5.c
Intentionis bonæ interdu opus ma-
lum, & contra to. 3.5.f
intentionis incuria fructum impedit
actionis to. 3.4.d
Interuallio Sanctorum asseritur, tom. 3.
36.c
interpellatio Christi pro nobis, tom. 3.
140.h
Interpres fidus mysteriorum tacido plus
predicat to. 2.416.e
Interpres malus, & corruptor legis de-
scribitur to. 2.120.c. & seq.
Interpres scripturarum Prophetarum, to.
3.173.h
Interpres scripturarum quanta ad expli-
candum intelligentia adhibenda, to. 3.
108.h
interpunctione deprantur scripturæ
to. 3.4.g
- Interrogatio non semper fit ex dubitatio-
ne to. 3.110.a. ut. c. d
Interrogationes, ac responsiones Moy-
sis, & Desapientiarum continent feminā,
to. 5.99.d
Intellectus cur finitatus, inflexaque existant,
to. 1.85.g. h. & icq.
cur in se inuicem tot oribus circum-
flectantur to. 1.51.c
eorum versus ibid.
In trinitate aliquid vni personæ proprie
attribui, quod omnibus conuenit Pau-
li expositione probatur to. 3.2.
Inuenta Diaboli vi multas à Christi chari-
tate separet to. 3.141.e
inuentor Idololatricæ Sathanas, & cur.
to. 3.181.h. 234.h. 235.a
inuercedia mulierum vitis est oppro-
brium to. 3.190.b
Inuidia Sathanæ aduersus Christum, to. 3.
203.h
eiusdem in credentes, to. 3.160.b
eius inuidia peccatorum mundus post
legem creuit to. 3.114.g
Inuidia Diaboli vnde exarsit, to. 3.134.
d.e
inuidia veniz, & gratia fraternæ re-
prehenditur to. 3.81.d.e
inuidia est inter æquales, tom. 3.81.h
fallum appellat illud, quod scit esse vo-
rum to. 3.269.g
humilitate reprimatur, to. 1.121.a
inuidia, & dilectionis fraternæ pugna
to. 5.245.d
Inuidi, & improbi fugiendi, to. 4.30.h
inuidi & improbi uoluntatem, tom. 4.
30.h
Inuidi aliorum scripta legunt non vt imi-
tentur, sed vt reprehendant, tom. 5.
92.c
Inuisibile est, quod speciem non habet,
to. 1.63
inuisibile pingi non potest, tom. 3.253.
h.
inuisibiliter baptizati to. 3.166.g
Inuocatio filij Dei ad salutem, tom. 3.146.
f.
inuocatus Dominus semper à quo
habemus vt semper finis, tom. 5.38.
g.h
inuocantes Dominum accipient re-
memorationem to. 3.146.d.e
Inula herba multa apud Brachmanos, to.
5.270.c
In achim aurum in obsidione seruans, nec
dispensans, in captiuitatem ducitur,
to. 4.30.h
Ioannes Baptista in Prophetia natus, in
veritate petemptus to. 5.66.g
eius natiuitas, & natiuitatis series, to.
5.66.g. h
quate ex se his mulieris frigido sangui-
ne natus to. 5.67.b
eius prærogatiua, & excellentia, to. 5.
67.e.f
eius vita, & mors quid continerent ty-
pice to. 5.68.a.b.c
Maiorum virtute nobilis, to. 3.5.b.g
propter opus Domini natus, & defun-
ctus to. 5.165.h
quibus potissimum de rebus ab Evan-
gelista Luca commendatur to. 2.352.
a.
quomodo honestatem secutus, to. 4.
38.h
- cur se in desertum recepit, tom. 1.74.
h.
quomodo cordis occulta videbat, to.
5.18.b.c
quomodo venit in virtute & spiritu E-
lie to. 2.22.a.b
quomodo legis typum suscepit, tom. 2.
245.f
Dicitur est Angelus to. 5.165.h
quomodo dicitur est minimi, & saluator
crefcere to. 5.62.d
qua ratione Mariæ præsentia in vero
eruditus est to. 1.139.b.c
quærens Christum inuenit, to. 1.130.c.
h.
quibus gradibus ad immortalitatem
ascendit to. 3.12
quomodo natus est Zacharias obmutuit,
& Elisabeth abcondit to. 5.6.d
quate ab herode occisus, tom. 4.34.
g.h
iuuenis ætate, sermonibus senex, to. 4.
28.b
obsecratione, non voluptate creatus,
to. 5.66.h
natus Zachariæ ora relaxat, to. 5.67.
c.d
quomodo magnus satorum dicatur, to.
3.72.b
personam gerebat populi Iudaici, to. 3.
18.e.f
quomodo Christum cognouit, &
nescieuit to. 3.19.d
Legis typus to. 3.4.g
maior omnibus natis mulierum, to. 4.
256.h
iple, & Christus magni dicuntur, sed
dissimilitudine to. 3.9.h. & seq.
propugnatoribus imperij, & triumphato-
ribus præfatur to. 3.7.b
deliciarum contemptor, to. 3.7.b
quasi magnus athleta in vero victus,
& exercitatus to. 3.12.a
non dum natus Christum euangelizaret
to. 3.7.b
Christi baptismum petens, cur nō ac-
cepit to. 5.43.a.b
typus legis baptizatur ad penitentiam,
Christus ad gratiam to. 5.155.d
in vero Christi præsentiam agnouit,
to. 4.81.g
nullam infantie sensit ætatem, tom. 3.
12.c
in vitro spiritus gratiam accepit, to. 3.
7.c
abstinentiæ magister, & nouus terra-
rum Angelus to. 5.119.a
in vitro prior gratiam sensit, & aduentum
domini to. 3.11.c
oculo diurni sensum intelligendi ha-
buit to. 3.12.h
Lucerna erat to. 2.470.e
& natus, & mortuus prænuntius, to. 3.
7.g
prius cepit prædicare, quam Christus
to. 3.216.g
Ioannes de anu, Iesus de Virgine na-
tus, cur to. 5.116.g
illum adhuc in vitro vltim rationis ha-
buisset videtur sentire to. 3.12.c.h
euntē in loqui, & sentire spiritualiter
exponitur to. 3.112.e.f
eius prædicatio fructuosa, to. 3.7.d
eiudem patris religiosus, & mysticus
to. 3.8.e.g

per totius illius caput abscissum, Christi-
tum à synagoga separatum demon-
strat to. 5. 117. h
similitudo eius cum Helia, to. 3. 7. c
decolatio eiusdem consideratur, to.
4. 127. a. & seq.
Ioannis ieiunium, & Christi madauca-
tio, quid significet to. 3. 9. h
eius constantia nec vires desiderio la-
bescit to. 3. 7. b
eiusdem prædicationem post triennium
fuisse mystice demonstrat, to. 3. 7.
e. f
Ioannis carcer mystice explicatur, to.
3. 44. h. cur discipulis ad Christum mit-
tatur, & cut duos ibid.
eius interrogatio, tu es, qui venturus
est, mystice exponitur to. 3. 45. b
ad Christum laudatur to. 3. 45. g
Ioannis vires, valles, & colles mystice
explicatur to. 3. 7. g
illius, & Isaac natiuitas similis, to. 3.
116. a
zona pellicea Ioannis quid significet,
to. 3. 68. a. b
illius encomia to. 3. 67. d. e. f. g
eius nomen à quodam Elia Beth, to.
3. 12. c
eiusdem mortis quæ fuit causa, to. 4.
218. g
Ioanni ubi nomen impostum, Zacharia
loquitur, mystice explicatur, to. 3.
8. a. b
Ioannes Euangelista diuina mysteria plenius
penetrant to. 3. 107. c. d
solus vidit Mariam stare ante Crucem
to. 3. 161. d
multis nominibus ornatur, to. 2.
329. a
Ioannes Christum plurimum diligens, &
ideo plurimum redamatur, to. 3. 60.
b.
non obiit to. 3. 8. b
an fuerit mortuus aliqui dubitauerunt
to. 2. 498. f
nō esse mortuum videtur sentie Am-
brosius to. 4. 146. b
Christi pendens in Matrem pietate
cur solus scitpserit to. 5. 124. e
iple, & Petrus de resurrectione Domi-
ni non dubitauerunt to. 3. 111. e
præ cæteris vidit magna mysteria, to. 3.
173. f
in pectore Christi recubuit, to. 1. 141.
e.
cur suo Euangelio Aquilam exprimat,
to. 3. 2
resurrectionem Domini verberis ex-
pressit to. 3. 2
cur prius Christum agnouit in litore,
to. 4. 52. a
cur supra Christi pectus caput deflexit,
to. 1. 66. b
Ioannes, Iacobus, & Petrus columæ
vocantur to. 2. 431. h
Ioannes dignus testis Christi tanti re-
statoris to. 5. 124. e
idem iuxta traditionem patrum mor-
tuum peribatur to. 3. 111. e
in sinu Verbi recubens Verbum a
patre Deum vidit to. 3. 80. h
magis mystica scitpserit, & eius Euange-
lij laudes to. 4. 100. g
Ioannem Christum mortuum non
putasse, quidam dixerunt, to. 3. 45. c

Ioannis Euangelij initium praua in-
terpunctione deprauatum, to. 3. 4. g
elegantè examinatur, to. 3. 13. e. f
eiusdem verba, quod factum est, to. 2.
328. g. h
eius euangelium quam sapientie paritè
contineat to. 3. 1
Ioanni iuniori Apostolo cur Maria com-
mendata to. 3. 107. e. f
Iob in tribulationibus beatus, to. 4. 12.
d. e
ob fortitudinem commendatur, to. 4.
13. h. 14. a
animo non egrotabat quamuis corpo-
re doleat to. 3. 105. a
remedium sanitatis inuenit, to. 2. 346.
a.
non est derelictus à Domino, to. 2.
332. c
de semine Esau genitus, to. 2. 333. c
multa passus est, postquam ratiudis est
nocenti to. 2. 483. b
grauiter in hac vita flagellatus fruitur
æterna to. 2. 455. c
quintus ab Abraham to. 1. 142. f
non frangebatur obrederatione inimi-
corum to. 2. 450. e
quantum derelictus to. 2. 415. a
quando plus est probatus, to. 2. 501. f
Licet derisus, non tamen humilita-
te caruit to. 3. 130. h. 31. a
cur tot plagis & iniuriis affectus, to. 1.
336. d
semper immobilis to. 3. 140. a
Nepos Esau to. 3. 142. f
Iob, & amici eius septem diebus tacue-
runt to. 2. 343. f
ei similem se facit Ambrosius, to. 5.
101. h
cur à Deo in diaboli potestatem est da-
tus to. 1. 105. h
in tribulationibus semper Deum be-
nedicebat to. 2. 391. e. f
tentatus est, virtutum Deum esse do-
ceat to. 2. 47. f
fortiter cum Diabolo pugnavit, & vi-
cit to. 2. 105. h
cur cum Domino tentandum dedit
to. 2. 104. g. h
quare tanti tentationibus perire non
potuerit to. 2. 463. h
ex tentationibus clarus to. 5. 43. e
eius lectio nem impeditur nihius Dia-
bolus hostis periculis, to. 5. 105. g
eius querimonia & lamentatio de tribu-
lationibus consolatoribus malorum
to. 2. 341. e
eius & virtus & patientia importuna
Diaboli malicia clarior euasit, to. 1.
54. g
Iob & Davidis loci conferuntur, & di-
stinguuntur to. 2. 339. g
in quo habuerint firmamentum, to. 2.
403. c
Iob tentationes tentationibus Christi
conferuntur to. 3. 14. d
iple & Christus non eodem modo re-
tati, & quare to. 3. 31. e
quædam prophetice & mystice loque-
batur to. 3. 31. f
Iob interpretatio, to. 2. 451. b
I. el Synagoge mala deplorat, to. 5.
137. g
Ionas domine passionis figura, to. 2.
380. f

Christi iypus to. 1. 173. b. c
eius exemplum adducitur ad arguendū
Iudeorum perfidiam to. 2. 389. b
eiusdem fuga quæ fuit to. 1. 173. b
tum cur cetius excepit, & reddidit, ibi-
dem.
inuius mixturæ ad prædicandum Ni-
niuitis to. 3. 179. e
Ionas quam ob causam Davidis m-
licitudinem imitaretur, to. 4. 13. g. h
eius fortitudo to. 4. 16. b
quantum pietati derulerit, to. 4. 41. e
Ionath solente ieiunium victoria
impedita est to. 5. 126. b
Iordanis probatur contra Egyptum, &
diuidit terram repositionis, to. 2.
363. g. h
descensionem significat to. 1. 124. b
præfigurauit baptismum, to. 3. 101. h
201. a
ibi nunc est, ubi Christus est, to. 5. 42. g
retorsum conuersus, quid nos agno-
neat to. 2. 403. a
Iordanis, & baptismi similitudo, to. 5.
22. d
Iordanis qui diuidit terram Christus,
to. 2. 365. h
eius diuisio baptismum Christi signifi-
cauit to. 3. 7. f
illius impetualucum sui carnis petidi-
dit to. 5. 10. e
Iordanis ascensio, & descensio, to. 1.
338. b
eius vitæ quæ ripam T ribus Indorum
incolerunt to. 2. 364. a
Iordanis aqua super os draconis m-
tenda to. 2. 338. b
in Iordane multa mirabilia facta, &
quid mirabilia to. 4. 10. e
I. c. f. h. quare ratione innocentiam seruauit,
& ingratum cimen, atque peccati labem
euitauit to. 1. 182. e. f
plures animi castimoniam, quam cor-
poris vestimenta fecit ibid.
licet seruus fecit, senile tamē nescit
ingenium ibid.
verus Hebræus, se veteris interpretis,
to. 1. 184. a
virtutes illius recitantur ibid.
Ioseph, quam primum à Pharaone co-
gnitus, honores accepit to. 3. 183. a
cur in sicum lacum est missus, to. 1.
79. e
iniurias non propulsauit, sed gratiam
semper pro contumelia retulit, to. 1.
179. f
non vitis inierat, sed obliuiscens,
cum siccioribus epulabatur to. 2. 325. e
eclestem & diuinam significat gratia,
to. 1. 180. g
qua ratione Christi figura extitit, to. 1.
180. e. f. g. 181. a. 188. g. h. 189. 190. 191.
198. g. 199. 206. g. h
erat aspectus speciosus to. 1. 182. d
præclarum est castitatis exemplum, to.
1. 179. e
proprie vultus venustatem nō ad alien-
nam iniuriarum, sed ad propriam adhi-
buit gratiam to. 1. 182. d
in carcere spiritu sapientie prædixit
erat to. 1. 167. f
Ioseph ne raptus andare nudus au-
spexit to. 5. 128. h
carcerem non timere nos docuit, to. 3.
201. a. b

- quandoque poterat dicere se inaniem, & deipsum to. 2.49.0.g
quas peripulos sit arumnas, tom.4. 153.f
ac imperantia ad reliquas pervenit virtutes to. 1.12.0.g
famis tempore horrea omnibus aperuit to. 4.37.e
ver. dius, sed non a Domino, to. 2.37.4.g
idem figura Christi ibid
eorum habuit castitatis, tom. 2.47.6.g
iualoit et tamen falsum subire, quam verum to. 4.12.d
et in ierusalem erat, non tamen miser, sed beatus to. 4.22.d
Ioseph libertas, & alie virtutes commendatur to. 4.26.d. 2.1.f. & seq.
eius humilitas & castimonia, to. 4.27. a. b. c. 110. f. g
eiusdem venditio cum Christi venditione confertur to. 4.80. b. c
Ioseph in fratre benignitas, sub indignationis velamine to. 5.16.2.e
illius servitus beatorum, quam Pharaonis dominatio to. 1.82.e
eiusdem servitus miserabilis, quod veraculo serviebat to. 5.111.b
eius exemplum perpetuus non effertur saculi ostendit to. 5.111.a. b
in temptatione virtus eius emicuit, to. 3.31.g
eius augmentum to. 3.20.4.e
illius humilitas humilitatis Christi, p. 105. 11. a
eiusdem castitas to. 4.188. d
illiusonica cruenta typus passionis Christi to. 3.46. b
eiusdem castimonia diaboli malitia magis illustrata to. 55. h
pro castitate tuenda mortem contempnit ibid.
Ioseph in Egypto, existenti quomodo mendicis lucebat to. 3.18. e
Ioseph Christi pater fiber to. 5.21. a
coniux Mariz quomodo intelligatur, to. 3.9. d
Ioseph iustus Mariz veterum templum Spiritus sancti violare non potuit, to. 3.9. e
conceptum suscepit filium, quem non genuit to. 5.7. a
caelestis consilij mysterium non intellexit to. 4.20.0. e
fide dignus testis ubique describitur, to. 3.9. d
Quomodo duos patres habuerit, to. 3.22. e
Ioseph, de Mariz pudore suspicio, to. 3.9. c. d
consilium de dimittenda Maria probatur to. 3.9. d. e
eius iustitia demonstratur, tom. 3.86. g.
eius & Mariz eadem Tribus, & familia to. 3.21. e
cur magis in ortu Christi eius generatio describatur, quam Mariz, tom. 3.21. b
Ioseph Mariz coniugem passioni diuine tempore vivum fuisse, videtur sentire, to. 3.9. c. d. to. 7. f
Ioseph ab Antinathia hortulus, fuit floribus odoriferis plenus, to. 5.13. e
Ioseph Dominum spei sciens, & Mariz
- eundem vtero gestantis collaris, to. 5.14. a
Iosias unde sibi ab universis amore acquiescit to. 4.32. f
Iosias Regis exemplum Theodosio obicit Ambrosius to. 5.106. f
Iosias Gabaoitis fraudulenter fidem exhibuit to. 4.37. b. i
Iosias Hierico expugnantis historiam, to. 3.64. c. d
Iovinianus, & sectatores eius a Siricio Papa damnati to. 5.90. h
idem & eius Sectatores Manichii fuerunt, & ex urbe Mediolanensi repulsi, to. 5.91. h
Iovinianus, & alij heresum inventores nominantur to. 5.90. b
eundem, & alios hereticos post Siricium Papam damnat S. Ambrosius to. 5.91. h. 92. a
Iouis simulacrum a Dionysio expoliatum to. 4.22.4. e
Iphigenia immolatio, to. 5.57. e
Ira graui passio, & quomodo sint multi eius effectus to. 3.32. a. b
ex peccato nascitur to. 3.12.5. e
ira ex reprehensione est malum signum, to. 3.106. e
ira si permanferit dat occasionem diabolo gloriandi to. 3.24.0. h
ira non diu retinenda to. 3.60. e
ira si vitari non potest, saltem temperanda to. 5.127. f
quomodo temperanda, tom. 4.210. d. e
213. d
ira abstinendum ob multas causas, to. 2.32.6. b
iracundia precavenda to. 1.191. f
temperanda, tom. 3.240. g. h. tom. 4.177. f
consilium tollit to. 4.15. f
fugienda est to. 3.150. e
quomodo reprimatur, tom. 4.418. e. & seq.
iracundia non est, ubi plenitudo charitatis to. 3.60. g
iracundia, & libido reliquorum vitiolorum educantur to. 4.410. a
iracundiam temperantia reprimat, to. 1.96. f
iracundiam cohibere non minoris virtutis est, quam non irasci, to. 3.42. a
iracundus reprehenditur, & eius natura deplungitur to. 5.121. a
iracundus peccatum effodit, to. 2.42.3. f
non potest non irasci to. 1.151. g
ira & patientia certamen, tom. 5.24.6. a. b
ira Domini vultus qui, tom. 2.340. f. g
ira dandus est locus, to. 1.159. g
iram vincere, & indignationem cubere ad fortitudinem pervenit, tom. 3.41. h
iram magnam vehementior sequitur vindicta to. 5.266. b
iram suam quis fugiat, tom. 2.337. b.
irascens verba to. 3.169. e
irasci quomodo dicatur Deus a passionibus immunis to. 3.119. a
Irma & scribit S. Ambrosius to. 5.119. a
c. 138. f. 139. c. 142. a
Iris misericordia dei, to. 5.210. e
- Iris** flores bonorum to. 2.312. g. h
Isaac dominice generationis, & passionis figura to. 1.131. b
latine risum significat, to. 1.131. a
mitis, humilis, & mansuetus, ibidem b.
eiusdem virtutes commendantur, ibidem c.
qua ratione aequalitatem in filios servavit to. 3.142. e
non minus humilis quam locuples, to. 5.130. h
Isaac Christi humanitas to. 5.395. g
eius non sit immolatus, sed Christus, to. 4.57. f
nobilis qui patris pietatem posteris reliquit to. 3.5. b
filius Abraham legitimus, to. 1.106. f
filius Abraham cur datus a Deo, tom. 1.114. g
typus & figura Christi, to. 1.115. a. 136. b. 10. 3.142. c. 129. h
Isaac filius liber & evangelij gratia, to. 5.126. e
quomodo in laboribus beatus, tom. 4.22. e
immaculatus eut Abraham datus, to. 1.56. b
vera immaculati agni figura, ibidem c.
eius potius ad genus suum, quam ad populum suum dicitur appositus, to. 1.68. a
Dominice incarnationis typus, ibidem c.
Isaac ablaesus quantus evaserit, to. 4.495. e
Isaac figura Christi, sed diminuta, to. 3.153. d
Isaac ablaesus mystice, to. 3.98. d
significat naturam Christianorum, qui in libertate nascuntur, tom. 3.229. e
Isaac unde dicitur to. 3.113. b
syncretis in primis mentis puritate perscrutatur to. 1.179. d. e
Isaac fratres qui sunt to. 3.142. e
eius vincula Christi associata, tom. 5.159. h
Isa nudus & discalceatus prophetauit, to. 5.128. e
Isidus sacra capite & superciliis rasis celebrantur to. 5.128. e
Ismael filius Abraham illegitimus, tom. 4.106. e. f
Ismael ancilla filius Iex Moysi, to. 5.126. e. f
Ismael Iuxtorum significat mariuitatem, to. 3.129. e
Israel Isaac dictus, quia Deum vidit, to. 1.18. d
Israel verus & spiritualis est, qui credendo videt Deum to. 3.147. e
Israel carnalis non credidit, tom. 3.147. b. c
Israel inter gentes potest numerari, to. 3.316. b
Israel vnus cur electus, to. 4.248. e. & seq.
viqueque obsecratur, to. 4.250. f
quare non est consequens quod querebat to. 2.375. b
propter laborum tolerantiam quid fecerit to. 4.488. e
cur decimo tercio gratis annuo circum-

cifus to. 1.31.f.g.
 Ifrael in quo profunda fides ad Deo-
 gnoscione deduct to. 1.168.b
 Ifraelitæ veri to. 4.23.8.a
 Ifraelitæ nomen exponitur, tom. 3.5.e
 Ifraelitæ carnales quis sint, to. 3.147.h
 Ifraelitæ vere sunt fideles, to. 3.141.c.
 144.f
 Ifsahar dicitur merces, to. 1.197.e
 Italia aliquando tentata, mutata numquā,
 & quæ confessoris mittere solet, to. 4.
 68.e
 Itakam à Iudæa & Arriana perfidia li-
 beratam gratulatus S. Ambrosius, to. 3.
 94.g.h
 eius stectus in morte Valentini, to. 5.51.
 h.
 Italis fractibus omnibus scripsit, S. Am-
 brof to. 5.154.b
 Iter nostrum ductui Iesu committendū,
 to. 4.18.d
 Iubilanni mysterium to. 3.84.e
 numerus quinquagesimæ annorum re-
 cursus dicitur to. 1.393.a.b
 iucunditas vera quæ sit to. 1.449.b
 Iudei vnde dicti to. 1.173.a
 quando esse ceperunt, to. 4.173.a
 ex tempore Iudæ Machabei dicti, to. 3.
 115.g
 ex facie ducunt originem, to. 3.142.f
 eorum propagatio ab Abraham per Isaac
 to. 3.142.c
 Iudæa non agnouit Dominum, & quare,
 to. 3.88.e
 eius fides ubi figurata to. 4.99
 in eum notus est Deus ibid.
 spiritalis ubi to. 4.105.a
 ei primum lux alluit, to. 4.138.b
 Iudæa gens de profecta Ecclesiæ tor-
 quetur inuidia to. 3.124.a.b
 Iudæa plebs qualis to. 1.321.a
 Iudæa fidelem & pietatem violauit, & in
 vtroque Christum fidei, & pietatis au-
 ctorem to. 4.126.f
 Iudei grauius puniuntur quam gentiles,
 to. 3.88.g
 Deum quem nouerunt non recepe-
 runt ibid.
 eorum priuilegia, vnde & crimines gra-
 uius ibid.
 eis sicut pueris mandata sunt præcepta
 non plena, sed ex parte to. 1.144.b
 quæ maxime Deum offenderint, to.
 4.137.f
 propter incredulitatem maximis be-
 neficiis se ipsos priuarunt, to. 3.141.h
 eorum asti. Otio Iulio Tito à Ioanne pre-
 ius to. 5.23.h
 licet sit tunc adherentes, to. 4.70.g
 timuerunt carnem in Deo credere, i-
 bid.
 eorum error circa filium Dei, tom. 4.
 90.b.f
 eorum plurimi crediderunt, to. 3.147.g
 per mare, & per nubem purificati, to.
 3.180.e
 viderunt Deum in vestire, & non cre-
 diderunt to. 3.168.f
 Sacrillegij accusantur to. 1.86.a
 Christi diffidant misericordiam, tom. 1.
 141.b
 ex operibus suis malunt iustificari, quā
 gratiam accipere ibid. 3.e
 quotidie ad gratiam inuitantur, to. 1.
 191.f

S. Ambrosij index.

cur omnium nouissimi Christi fidem
 amplectentur to. 1.9.b
 eorum populus primogenitus Ifrael
 dictus, & cur populus duræ ceruicis
 appellatus 1.195.b
 credentes non synagoga, sed Ecclesiæ
 fructus sunt to. 3.74.g.h
 eorum & gentium populus B. uer, &
 Afino significatur to. 3.71.c.d
 panem Christi non manducantur, sed
 olera prophetarum to. 3.76.b
 ipsi & gentiles in vnum congregaban-
 tur to. 3.77.e
 iugo corporalis obseruationis subie-
 ctā magna cæna excluduntur, tom. 3.
 78.a
 eorum dilectio salus in gentibus, to. 1.
 375.g
 vere in opprobrium sunt positi genti-
 bus ibid.
 in Babyloniam adducti gentibus mul-
 to meliores habebantur to. 1.375.h
 quare gentibus sint positi in parabola,
 ibid.
 quare pigri sederent to. 1.376.a
 quando eis se Dominus ostendit, ibi-
 dem
 zelum Dei habent, sed non secundum
 scientiam to. 2.432.f
 eorum populo lex tanquam pædago-
 gus pueri data to. 5.143.h
 eorum populum propter multa pue-
 ro comparat S. Ambrosius ibid.
 eis spes hereditatis, non possessio data
 to. 5.155.a
 eorum exterminium à Iosepho descri-
 ptum to. 5.203.d
 qui cantante Christo non saluauerunt,
 reprobat to. 5.158.e
 quomodo & quare sicerint, to. 1.399.h
 reprobat to. 4.232.a
 eorum populus quare derelictus, to.
 4.193.g
 inexcusabiles to. 2.293.h
 eorum nomina in terra scribuntur,
 Christianorum in celo, to. 5.152.e
 Christum non vident, to. 1.347.g
 olim populus Dei, nunc populus er-
 roris to. 5.50.g
 in Prætorio Dominum Saluatore
 persecuti sunt to. 5.8.b
 de vero doctrinæ fonte doctrinam
 haurire noluerunt to. 1.133.b
 eorum ingratitude in Christum, to. 2.
 319.c.d
 Christum solem occidere conati, ob-
 securati to. 4.6.e
 religiosam Christianorum pietatem
 irridebant to. 5.156.d
 eorum populus quibus ante Christi
 aduentum abundauerit diuitiis, to. 1.
 247.a
 eorum amencia venisse non credit,
 quem vider, to. 3.14.d.e
 hereticorum fratres to. 3.83.f
 eorum perfidia vereri testamento re-
 tunditur to. 3.84.b
 in Ioanne ieiunant, Christiani in Chri-
 sto pascuntur to. 3.91.i
 eorum populus mutus, & quare to. 3.
 8.b
 vernaculi dicuntur to. 1.130.e
 Iudæos ementes Christum execrantur
 S. Ambrosius to. 4.126.f.g
 eorum mira incredulitas, to. 4.17.b

eorum inuidia de bene dictæ vege-
 tum typice to. 3.81.f. & seq.
 Sacrificia perdidit to. 3.81.g
 indulgentiam desperare non debent,
 si uolunt agere penitentiam, to. 3.67.e
 secundum corpus legem intelligentes,
 inuitia obseruant to. 3.67.h
 dum licet inhaerent, gratiam oraculi
 corrumpunt to. 3.12.f.g
 eorum regnum quando euerit, &
 quando manerit to. 3.22.g
 dura fuerunt ceruice, to. 1.108.f.g
 eorum impudentia, to. 3.8.e
 regnum eorum in Iechonia defecit,
 to. 3.125.g
 Iudæorum Tetarchæ quando excepe-
 rint ibid.
 gentilibus celestia vitæ alimonia
 ministrant to. 3.56.a
 quando debuerit mentem attolere,
 to. 1.439.f
 eorum populus per ficum arborem si-
 gnificatus to. 1.73.74.
 in Ecclesia aliquando crediti, to.
 3.73.g
 eorum discessio à Christo, in Adam &
 Eua figurata to. 3.74.b.e
 per circumcisionem non sunt purifi-
 cati ibid. h
 quomodo ex sterilibus fructuosi fieri
 possunt to. 3.74.f
 munera sibi oblata neglexerunt, &
 quæ gentiles tapuerunt to. 3.46.g
 inania obseruantes, graui de spiciendi
 to. 3.90.a
 eorum vanitas in Sycomoro expressa,
 to. 3.91.e
 populo eorum multa à Deo data, to.
 3.91.e
 dum legis spiritalis verba corporaliter
 interpretantur, falsa assunt, to. 4.64.d
 Dei vocem non audierunt, ibid. h
 sibi claustrant aures, ne Dei vocem
 audiant ibid.
 eorum error aperuit viam salutis gen-
 tibus to. 3.148.f.g. 149.a.b.g
 Iesum videntes non viderunt, tom. 3.
 3.h
 eorum de Christi aduentu ineptain-
 credulitas to. 3.11.e
 in matrimoniis contrahendis de ni-
 bia ad tribum non transibant, to. 3.21.e
 in eo, qui spiritum immundum habet,
 baptisificati to. 3.15.h
 Diabolo quomodo peiores, tom. 3.
 34.a
 falsis interpretationibus legem violat
 to. 3.19.f
 Iudæos immerentes quibus pluuus ir-
 rigauit Deus to. 3.41.e
 eis, si credant, misericordiam præroga-
 tualernant to. 3.41.e
 cur eis lex data to. 3.24.a
 in Christo omne vinculum charitatis
 soluerunt to. 2.37.1.a.b
 serpentis interrogatione imitabantur
 to. 3.37.d
 nec pluuus, nec threnis prophetici
 crediderunt to. 3.47.f
 ob perfidiam iuste reiecti ibid.
 quia verum regem tenuerunt, deinde
 falsi sine re subiecti to. 1.197.g
 cur non possint dici indigni ad fidem,
 to. 3.148.g
 Iudei sine gratia to. 4.266.d

eos nihil aliud, quam Christi inierim
audire delectar to. 3.100.g
non amabant Deum to. 4.236.a
eorum sacrilegia contra Christum,
pertransiunt à prophetis, to. 3.33.f
eis pius predicandum erat, tom. 3.
149.h
eorum peccatum grauissimum, tom. 3.
149.h
Iudeorum populus omnia amittit bo-
na to. 1.87.b
credentes in crucifixum rident, to. 4.
47.f
eorum mens in iudicia, ac tentatio, to. 1.
41.f
Iudeorum confusio exitanda, & qua-
re to. 1.8.b
eerci to. 4.148.a
sciunt clauem non habent, tom. 2.
448.d
eos dimisit Dominus, & quid statim
eis acciderit to. 2.184.b
quemodo ore benedixerint, & corde
maledixerint to. 2.199.h
prophetas habent, sed non quoniam illi
prophetauerunt to. 2.504.d
quod. 4. ypsos 430. annos mortui sunt
to. 1.128.d
ei qui dei filii & quo to. 2.114.b.c
fiat opus vendit to. 2.374.f
eorum illos prophetantes habent, to.
3.8.a
eorum inierit peregrinantur à Christo,
to. 2.397.f
Christianorum vincula, & carceres &
tormenta experiant, to. 5.4.g
eorum noluit Christum audire, tom. 1.
180.c
quomodo possit to. 3.144.f
crimina leges putant to. 4.103.f
sepe post viduam lapsi, & post scilicet
tium correat to. 1.372.h
salutem non recuperant, to. 2.500.b
eorum sacrificium quando cessauit, to.
2.555.f
in fine mundi Enoch & Elia pre dica-
tione conuerunt to. 5.211.g
eorum imprudentia arguitur, tom. 3.
117.e
in imagine veritatis nostre habuerunt
to. 3.108.e
quomodo eis Dominus Iesus spolia
abstulerit to. 2.104.c
sicut eum sunt obliui, to. 2.373.b.c
eorum exiliū quomodo dubio-
lennet to. 2.483.b
circa Christi sepulchrum domestico te-
stimonio reuincuntur, to. 3.107.h
eorum captiuitas toto orbetrarum
obsequium Christum, to. 3.98.g
eorum conuersio ante iudicium, to. 3.
99.d
Iudæi in iuda patriarcha to. 3.120.c
eorum in Chritum persecutiones, ab
Spiritu sancto pronunciate, tom. 4.
46.f
eorum impietas sepe descripta in scri-
pturis to. 3.122.f.g
non omnes mali ibid.
semper increduli to. 3.122.h
eorum diminutio quid sit, to. 3.148.f
eorum duritia in arte Christi multis
argumentis exaggeratur, tom. 3.107.
b.c
Iudæi & Græci in fide Christi vnum

fiunt to. 3.122.h
sepe ob seclera contra Deum admittit,
alienigenarum imperio, & Tyrannidi
subiecti fuerunt to. 1.77.e
eorum à Deo defectiones, to. 4.144.f
eorum reliquæ quæ sunt, to. 3.144.f
saluberrime to. 3.147.f
eorum cibus in deserto ad nos myti-
ce accommodatur to. 3.54.d.e
spiritalem sensum scripturæ carnaliter
inuerunt to. 3.95.e
eis quam multa abstulit Deus, to. 3.
8.a.b
cur credimus to. 4.55.f
filium negantes patrem non nouerunt,
ibid.
eorum nobilitas à tripartite maiorum
genere to. 3.120.b
eos lex accensit to. 3.119.g
florantis Ecclesiæ processibus cruci-
atur to. 2.360.g
Pilato minus excusabiles, to. 3.104.h
eos Antichristum Christo prælauros
in Barabbæ petitione adumbratum,
to. 3.104.h
eorum gloria & sens carnalis est, to. 3.
121.c
quis dicatur spiritualis to. 4.205.h
fuit de lege gloriantur, Christum
non recipientes to. 3.120.d
Christum blasphemantes, to. 3.120.g
gentibus blasphemandi materiam pre-
bebant to. 3.120.g
eos semper Paulus contempnit, & cur,
to. 3.119.b
nullam habent gratiam, sed clausis tri-
balis atriem non possident hereditate-
tem to. 5.145.b
in hereditatem & celum peccator
id est contra legem, & Euz gelum,
to. 3.67.a
nullam habent fidem, & spiritus liber-
tatem to. 1.145.b
negantes Iesum Dei, non possunt di-
cere Patri noster to. 5.145.b
heredes dicuntur licet non spiritu, ibid.
legem spiritalem ignorant, to. 2.466.g
ideo liberi esse non merentur, tom. 2.
467.c
fieri facti to. 3.8.g
Ecclesiæ bonis torquentur, ibid.
eorum uocatio quibus ignorat, to. 3.8.g
inuidet gentibus credentibus, to. 3.
147.b.c
in oculis fuit to. 4.121.b
in die Palmærum Christum vel inuiti
Deum regem non confitentur, to. 3.93.c
post Christi passum non inuiti, ibid.
à Christo & templo celi to. 3.93.f
in celsa eiecit absque vilo termino,
to. 3.93.g
eorum incredulitate non est gauden-
dum to. 3.149.a
perfidia to. 3.145.b.c
propter incredulitatem gentibus de-
terioris to. 3.189.c
non est eis insultandum, to. 3.149.h
verbo Dei destituit to. 3.8.a.b
vocabantur Dei filij in figura, to. 3.127.h
eorum cecitas ad tempus, to. 3.148.e.
149.b.f
in iuis diuitiis egnerunt, to. 2.330.c
eorum magna imprudentia, to. 5.127.e
seruunt hominibus libere, to. 1.159.f.g
eorum præcia a nostram utilitatem,

to. 3.181.b
sibi auctores sunt proprie confusio-
nis to. 5.60.h.61.h
peccauerunt in Deum, non recipien-
do Messiam to. 3.156.f
alieni saluti hostes to. 3.162.a.b
non excusantur à crimine diffidentia,
to. 3.147.b
per diffidentiam lapsi sunt, to. 3.149.c
se ipsos reprohos fecerunt, spernentes
Dominum suum to. 3.149.b
credebant se fuisse redemptos crucifi-
gendo Christum to. 3.165.b.c
eis post transfugam maris rubri non sit
imputata præterita mala, to. 1.118.o.e
cur eis ascribitur peccatum crucifixio-
nis Christi, cum ignorarent ipsum esse
filium Dei to. 3.165.b
non licebat ignorare filium Dei, to. 3.
165.b
Non precludat Dei misericordia, si cō-
ueruantur to. 3.149.e
eorum excitas ex malevolentia, to. 3.
147.a
est scandalum est prædicatio Christi
crucifixi to. 3.163.e
quomodo fuerit eis offensio, in primi-
tias Ecclesiæ to. 3.182.e
Christum nescientes, nesciunt & legē,
to. 3.63.b
intra Ecclesiam qui to. 4.123.g.h
Iudeorum populus alio pede claudunt,
to. 3.87.b
in lege etiam clauduntur ibid.
In Antichristum credunt, qui Christum
noherunt credere to. 4.371.f
quomodo patrem suum Diaholum o-
portuit uideri to. 4.92.b
reportante Iuda pretium quare re-
cepere noluerunt to. 4.94.g.h
in compendiosis facti to. 3.163.g
omnes diuinitate dicunt, quidam nos
ibid.
cur non crediderunt, cum uiderant, to.
3.147.a
cuniam patris sceleris ad addiden-
tium, Dominum uidentes, to. 3.68.e
Iudeorum scelus to. 3.147.e
cur non impleuerunt legem, to. 3.145.b
eorum priuilegio narratur, to. 3.121.c.d
mendaces quia Christum negauerunt
to. 3.121.f
Deum negant esse ueracem, to. 3.115.h
eorum & Græcorum impietas descri-
bitur to. 3.122.123
eorum durities reprehenditur, to. 3.94.h
Antichristo credunt to. 3.97.b
eorum delictum profuit mundo, to. 3.
148.f.h
condamnant cum audiunt leges & pro-
phetas ad fideles pertinere, tom. 3.
147.c
eorum ignominia est gentium con-
uersio to. 3.150.b
ipsi sibi fuerunt, & sunt causa perditionis
to. 3.147.e
per ignorantiam non crediderunt Chri-
sto to. 3.145.g
Iudæi & gentiles facti sunt pacifici per
Christum to. 4.226.h
abominabuntur gentiles, to. 4.142.a
non est distinctio illorum apud Deum
to. 3.146.c.d
eos post conuerit to. 3.149.g
licet inuenerit to. 3.145.b

contradictum Evangelicæ veritati, to. 3.147.a
non receperunt meritiū & promissionem patrum to. 3.146.d
plerique non erant eis credituri, to. 3.141.g
cur eis Christus fuerit scandalum, to. 3.145.e
perebant signa to. 3.163.d
perierunt ob superbiam to. 3.181.b
præcepit Deus vt post egressum ex Ægypto azymis vescerentur, & quare, to. 3.170.g
cur prostrati in deserto, to. 3.180.f
Iudzorum credentium participes facti sunt gentes in spiritualibus, to. 3.158.d
cur dicuntur baptizati in Moysē, to. 3.180.e
mare transiit cooperante Spiritu sancto to. 4.120.f
eorum nobilitas ac dignitas, to. 3.141.b
adorauerunt militiam Cæli, to. 4.101.e
coram vultu specialis ligandi corpora mortuorum to. 3.108.b
Iudica plebs non aliter quam per Evangelicam disciplinam seruanda, to. 3.141.d.e
Iudas Christum tradens à numero Apostolorum fuit exterminatus, to. 3.181.a.b
nihil profuit fuisse cum Apostolis cū ipse tradidit saluatorem, to. 3.187.b
quidam excusandum putant, to. 3.159.e
Iudei anticipatores to. 3.181.a
patientiam Domini ferre non potuit, to. 3.154.e
Iudam cum primū sathanas cepit, Christum eum deseruit to. 1.77.f
insultu caruit to. 1.78.f
eius oratio cur in peccatum conuersa, to. 1.181.d
penitus derelictus to. 2.415.a
Iudæ proditoris cum Iudæis collatio, to. 2.354.f
non est læsus à Christo, quia fuit electus to. 3.143.b
erat aliquando bonus to. 3.143.b
Dei beneficio à proditoris consilio reuocari debebat to. 3.159.b.e
perit in eo consiliū, in quo alij visiuntur, & saluantur to. 2.182.a.b
non imprudenter, sed prouide à Christo electus est to. 3.40.b
constritatus est de effusione sanguinis, to. 4.194.g
quid dixerit, vt delinqueret ibi, to. 3.120.c.d
sibi validus apostolatus gloria videbatur to. 2.390.e
cur non meruit veniam, to. 2.216.a
maledictio feneratorum damnatus, to. 2.278.b
illius predicationem execratur S. Ambrosius to. 4.126.f.127.a
eiusdem nequitia to. 5.16.d.e
auaritia studio, laqueum proditoris incurrit to. 4.122.f
in quo tolerabilior Iudæis, to. 2.199.f.g
quæsiuit auaritiā, & inuenit facilitatem to. 3.121.a
quare non fuerit abiectus à Christo, cū

seuerit esse forem to. 3.170.e
electus est ad tempus to. 3.140.e
peccauit in Spiritum Sanctum, to. 3.105.g
eius, & Petri penitentia dissimilis, ibid.f
eiusdem spontaneum supplicium consideratur to. 3.103.f
Iuda dormiens Christi verba non audiuit to. 1.197.g
panem accipies à Christo, cur fuit magis à Diabolo captus to. 1.147.e
validus fuit sui sceleris reus, to. 3.399.e
seuerissimus sui iudex fuit, to. 5.32.f.g
Iū te cor possessio Diaboli to. 5.96.h
eius impietas in infidioso osculo consideratur to. 3.101.f.g
inert sacrificia prodicionem sanguinis Domini cogitauit to. 3.73.f.g
Iudæ proditoris typus Dæch Idumæus, to. 3.19.d
eius exemplo cauendi perfidii, ne eorū exemplo perirentur to. 3.34.b
eiusdem amaritudo quanta, to. 2.183.d.e
eius osculum labiorum fuit, non eorūdis to. 5.84.e
Iudas magis voluntatē suā peritit, quā sit domini seueritate punitus, to. 2.400.f
Non per naturam, sed per voluntatem deliquit to. 3.21.a.b
de eodem euidens propheta, to. 2.353.d.e
eius conatus inanis contradidit pulchre ostendit to. 2.353.f
quare insulsa fuerit in aurem magister illi to. 2.354.a
ei osculanti quid dominus dixerit egregie ponderatur to. 2.354.d
eidem quæ verba palmarū apte applicantur to. 2.351.b.e
Iudas Patriarcha typus Christi & cur, to. 1.180.e.f.10.3.120.e
ei promissa, de eo non verificantur, sed de Christo to. 3.120.e
eius & Thamar natus historia explicatur to. 3.122.g
eiusdem munera Thamar data exponuntur to. 3.23.b.c
Iudæ Machabei fortitudo to. 4.16.e
Iudæ Apostoli Epistola citatur, to. 3.51.b
Iudex virorum, & mortuorum Christus, per naturam, non per gratiam, to. 3.73.d
Iudex Christus non raptorem, sed suarū terrarū largitorem damnat, to. 5.46.a
Iudex malus Dei Iudicium non effugiet, to. 3.118.d
Iudex bonus, quid faciat to. 5.100.g
impius excommunicatus à fidelibus, suo superfluo heredi penas luit, to. 5.105.c.d
nec inuidia, nec timori cedere debet, to. 3.104.h
impuendiis reis moderationem ac patientiam seruare debet, to. 81.c.d
Iudex in scriptis de solo filio Dei dicitur to. 2.289.b
Iudex Deus timendus magis, quam terreni indices to. 5.46.f
iudicis non est federe in sinistra, to. 3.257.d

iudicis iniuria est, si iure eius cogitationem à seruo procedat iudicium, aut sententia to. 3.168.e
iudicis non est sine accusatore damnare to. 3.170.e
iudici in quo dumtaxat negotio caceleat to. 4.29.e.f
ei in Dei causā tacere minime licet, to. 4.29.f
iudicis in re censura quomodo temperanda, quis doceat to. 2.309.a.b
iudici publico dici solet, hodie etis dies facrorum, ius dici non potest, to. 3.172.a
iudicem sibi cōciliare prudentis actoris est to. 4.66.g
Iudices de fidelibus, aut gentiles impie postularat Auxentius to. 5.100.g
iudices capitalium causarum ad communionem ab aliquibus non vocabantur to. 5.152.e
iisdem iudices à communione abstinentes laudantur ibid.
quid de hoc sentiendum, to. 5.152.g
non ex potestate, sed ex equitate debet formare sententiam to. 5.127.e
iudices nonnulli gentiles gloriarī soliti, quod incrementum de prouincie administratione securim reuexissent, to. 5.152.e
iudicium impiorum typus Pilatus, to. 3.104.h
Iudicium duplex distinguitur, to. 2.500.c.d
iudicium Christi & Apostolorum consideratur to. 3.100.d.e
iudicium omne Christo traditum, to. 4.49.a
iudicium domini iustorum est consolatio to. 2.489.e
iudicium graue quod sit, to. 2.355.a.b
iudicium appropinquare, vnde conuenire possunt to. 2.111.g
iudicium Christi quantum distat à iudicio hominum to. 2.316.e
iudicium verbi to. 2.141.e.f
Dei non est iniustum, to. 3.143.e
efficitur illud to. 3.194.f
iudicium Dei to. 3.143.b.e & f.c.
illud discernere periculosum est, to. 3.143.e
futurum Dei iudicium, to. 3.102.g
incomprehensibile est to. 3.150.d
iudicium vltimum, & quæ ad illud pertinent, quo pactū in vnoquoque efficiamur, mystice, to. 3.96.e.f.97.e
eiusdem an scire expedit, to. 3.96.e
iudicium venire, quomodo nobis expedit to. 2.316.f.g
illud non timere solius Christi est, to. 2.166.b
Iudicium vniuersale verum imminet, to. 3.166.d.e
iudicium filij Dei quare iustum, to. 2.501.b
iudicium cælestis lætus expectādis beatorum to. 2.438.d.e
iudicium Dei verum vniuersique secundum mensuram reddens, to. 3.118.c.g
Iudicium vaginalis pudoris per inspectiones, vt pote fallax vituperatur, to. 5.147.e
iudicium de alterius peccato sæpe maius sit peccatum to. 2.40.f
iudicium optimi viri de nobis ipsis

non deficiendum to. 4.17.g
 bonorum negligere vel arrogantia,
 vel dissimulationis est to. 4.17.g
 Iudicij diem præueniet Antichristi adue-
 tus to. 3.97.e
 Iudicij dies iræ & ultionis in peccatis, to.
 3.127.f
 Iudicij dies to. 4.50.g
 cui dicatur à Paulo prope esse, tom. 3.
 176.a
 Iudicij dies timendus to. 5.12.f
 idem maxime considerandus, to. 5.46.f
 Iudicij generalis dies, in quo Domi-
 nus reuertetur to. 3.65.b
 Iudicij generalis typus in Christo cru-
 cifixo to. 3.105.d
 Iudicij diem an, & quando filius igno-
 roret to. 3.85.e.g.h
 Iudicij dies quotidie fugiendus, & quo-
 modo to. 3.86.a.b
 eius tempore caelum, & terra transi-
 bunt to. 3.86.a
 eius tempore ad quos montes fugien-
 dum sit ibid.
 eius dies bonis non est formidolosa, i-
 bid.
 Iudicij ultimi tempus, to. 3.86.a.87.
 finis iustitiae to. 2.181.i
 nihil erit occultum to. 3.168.
 eius diem icare non prodest, tom. 4.
 96.a
 Ierusalem significatur, to. 3.73.g
 quis expectet to. 3.161.g
 eius diucretio, & meritum diuicimè,
 to. 3.18.g
 opera & cogitationes apparebunt, &
 nos accusabunt, tom. 3.73.b.119.g &
 seq.
 metum non habentes reprehenden-
 tur to. 3.67.h
 dies defunctus to. 3.168.c
 Iudicia Dei occulta to. 4.34.c
 quam dulcia to. 2.43.e
 quomodo sanctum & peccatorem iu-
 uent to. 2.50.8.f.g
 non sunt ab euentu to. 3.5.e.f
 Iudicia Dei vera, hominum sepe falsa,
 ibid.e
 nunquam sunt iniqua to. 4.46.c
 Iudicia Dei, & Iudicia oris eius non ea-
 dem, & quare to. 2.4.18.h
 Iudicia secularia quæ sint, to. 3.171.g
 à Iudiciis temerariis abstinendum, to.
 3.41.c
 Iudicanda non sunt occulta, to. 3.171.d
 Iudicare de alio graue, & cui conceda-
 tur to. 2.500.d
 Iudicandi rectam formam docet nos
 Christus to. 5.127.c
 Iudicare alterutrum prohibemus, to.
 3.68.e
 Iudicij filij armata ieiunio, Assyriorum
 exercitus strauit to. 2.154.c.d
 eius factum to. 4.39.d.c
 eiusdem ieiunium to. 4.39.d.c
 honestas intuitu vitæ periculum sub-
 iit to. 4.38.e.f
 legis, & Christi diuersum to. 3.14.d
 iuga quinque quæ sint to. 3.78.b
 Iulio, & Augusto mensibus proce-
 rationi operam dant Brachmani, tom. 5.
 270.c
 Iulianus Apostata templum Hierosoly-
 mis reparari iussit to. 5.105.a
 lege Christianis docendi, & loquendi

vsum denegauit to. 5.95.b.c
 coimperator Christianus quidam a-
 ram deiiciens martyrem effectus est, to. 5.
 105.d
 Iulianus reliquit Christum, lum se philo-
 sophie deit etiam to. 5.61.b
 Iuliana vidua commendatur, to. 4.105.h
 eius ad filios exhortatio, to. 4.206.a &
 seq.
 in meatum Samaritani mystice expli-
 catur to. 3.64.h
 iumenta saluanda quæ sint, to. 3.79.b
 Iumentum Dei Christum vehens, to.
 3.92.g
 iurare bene cui contigit to. 2.471.d
 iurare quare prohibitum in Euangelio
 to. 4.227.b
 quid sit to. 5.95.e
 iurandum frequenter non est, tom. 4.
 210.c.213.c
 iuramentum temerarium quam ma-
 lum sit to. 4.38.a.b
 qua ratione seruandum, to. 2.73.h
 iurare in aram idolatriæ est, to. 5.95.e
 iuramentum quid debeat præcedere,
 to. 2.471.d
 iuramentum Dei cui sit per ipsam, &
 non per aliud to. 4.298.h.299.a
 iura cui concedatur, to. 2.471.d.e
 irando Deum testem adhibemus, to.
 3.4
 Ius nature triplex to. 3.128.d
 Ius iurandum periculosum est, to. 3.105.a
 ius commune natura generauit, viur-
 patio ius scilicet periculis to. 4.11.a
 Ius Evangelicum to. 3.171.h
 Ius matrimonij soluit contumelia crea-
 toris circa eum, qui relinquitur, ne ac-
 cuseur alij copulatus to. 3.174.g
 iusta sunt, quæ præcipit Christus, to. 3.
 132.a.b
 Iustificatio per solam Christi fidem, non
 per legem, to. 3.115.h.116.a.147.h.148.a
 per gratiam Dei: fit iustificatio pecca-
 toris to. 3.5.d.e
 non ex lege, sed gratia to. 3.37.g
 renouatur est peccatoris, to. 3.72.c
 perfecta est post Christi resurrectionem
 to. 3.126.f
 non ex legis operibus, sed ex libero
 nobis data to. 5.143.f
 per uisum Christum est, non per le-
 gem to. 3.123.a
 mandatum sequitur to. 3.5.g
 non erat in lege, sed in Euangelio, to. 3.
 113.c.d
 quomodo in nobis impletur, tom. 3.
 137.b
 Iustificatio id est iustum iudicium, to. 3.
 5.g
 est opus iustitiae to. 2.450.c
 ex morte Christi est to. 3.201.a
 sine operibus legis, to. 3.123.h
 Iustificationem per fidem Christi non
 omnes consequuntur, to. 129.g.h.130.a
 Iustificatio Abraham, & aliorum, non ex
 circumcisione, sed ex fide, to. 3.124.d.
 e.g.
 baptismalis sine labore, & operibus
 præiustitiæ to. 3.124.g & seq.
 Iustificatio ad gratiam pertinet, purifi-
 catio, & sanctificatio ad circumcisi-
 onem to. 3.74.c.d
 Iustificatio animæ, non corporis à Deo
 confertur to. 4.8.a

eius figuram to. 3.38.a
 eam lex non dabat, sed promittebat
 per Christum to. 3.120.h
 eius fructus to. 3.36.b
 in illo datur spiritus sanctus, tom. 3.
 118.a
 Iustificaciones Dei ubi melius docen-
 tur to. 2.450.c.d
 Iustificatur homo, peccata propria cõ-
 ffitendo to. 3.47.c.d
 gratis iustificati sumus to. 3.150.g
 Iustificari Deus quomodo dicitur, to.
 3.47.d
 Iustificati tuti ab illusione Diaboli, to.
 3.127.f.g
 Iustificare se volentes in lege se absti-
 nebant etiam ab uis passis, tom. 3.173.
 h.
 Iustificacionis beneficium, to. 3.164.c
 Iustificacionem mereat, quin uia cõ-
 fiteri non uult to. 5.41.g
 Iustificari quis dicitur, to. 1.72.f. to. 2.
 478.b
 Iustificatos nos gratis esse quomodo
 intelligendum to. 3.123.f
 Iustificatos Deus non potest accusare
 to. 1.140.h
 Iustificatus, si dicat sibi meruisse gra-
 tiam, meretur to. 4.254.d
 Iustitia sententia naturæ inserta, to. 3.130.a
 Iustitiam sequentes, pertinent à ius-
 tingu gratia to. 3.30.d
 Iustitia mundana, & Dei ubi sit, tom. 3.
 131.e.f
 Iustitia prima est cognoscere creatore.
 deinde seruare quæ præcipit, to. 3.145.a.b
 lex est sequenda to. 3.173.b
 Iustitia humana est quasi pedagoga ad
 Iustitiam potiorum to. 3.153.b
 Iustitia Christiana prohibet vindictam
 to. 3.151.f
 qui persequitur eam diligit to. 3.289.d
 Iustitia est elemosynam dare, tom. 3.
 210.a
 Iustitia & præscientia Dei in quo diffe-
 rant to. 3.143.a
 cum æquitare quam sit sociabilis, to. 4.
 13.h
 Iustitiam naturalem partem ex le, par-
 tem ex Græcis Romani acceperunt, to.
 3.121.f
 nec immortis terrore deferenda, tom. 3.
 45.g
 est quasi materia virtutum, to. 3.41.g
 quod vis facere alterum, ipse perici-
 fas to. 3.19.h
 est meriti seruare mensuram, tom. 3.
 47.g
 portas habet to. 2.367.h
 gentilis plusquam scribarum, & phari-
 sæorum to. 3.112.e
 in eo tantum qui credit reuelatur diu-
 na iustitia to. 1.172.b
 Iustitiam obseruare volenti obstaten-
 tes, sunt ministri Diaboli, to. 3.347.a
 in omnibus custodienda, to. 4.33.a
 ad virtutes omnes complectitur, tom. 3.
 129.c
 superiorem vite non prodest, si eadem
 in fine vite non adsit to. 1.130.f
 Iustitia Domini, quicquid bene acci-
 dit, deferendum to. 1.72.f
 Iustitiæ vera forma est, non la dete, &
 legenti renouate to. 5.121.f
 qui pauperibus largitur, manet in æter-

- num to. 1.210.b
 eius fructus tranquillitas, to. 1.122.h
 per omnia possidere soli Deo suppetit
 to. 1.492.f
 iustitia & abundantia pacis orta tem-
 pore Christi to. 1.368.c
 iustitia impia est, humane fragilitate
 non ignoscere to. 1.277.h
 omnium virtutum vilissima, tom. 1. 36.
 a.
 vbi est, ibi aliarum virtutum concordia
 to. 1.56.a.b
 omnium virtutum mater to. 1.56.c
 hominem iuniorem reddit, to. 1.33.b
 ea nihil splendidius to. 1.486.b
 quomodo iniustitie contrariatur, to.
 2.319.a
 non est virtus priuata, sed publica, to.
 2.48.c.to. 3.12.c
 iustitie forma quomodo cognoscitur,
 to. 2.319.a
 iustitie potest aeterna, to. 4.76.c.f
 imperia confirmat, iniustitia dissoluit,
 to. 4.27.f
 eiusque quæ to. 1.443.c.f
 omnibus proficit to. 1.320.a.b
 in tres partes diuisa à philosophis, to.
 3.42.h
 est legis Dei, & mandatorum obserua-
 tio to. 1.5
 cultor inris alieni, vindicæ proprietatis,
 & summi unicuique conseruans, to. 4.
 24.d
 bonum quoddam singulare, tom. 1.
 89.d
 verecunda est to. 1.95.e
 moralis sine fide ad salutem non sufficit
 to. 3.119.c
 cognoscitur natura duce to. 3.15.d
 vetus Ecclesie to. 3.167.h
 mundi ad tempus innocentes facit, to.
 3.104.e.f
 egregie commendat aliquem mirari
 prætere to. 4.27.e
 per se à bonis to. 3.127.e
 iniustitia terrena non facit reum, tom. 3.
 192.h
 Christi meruit resurrectionem mor-
 tuorum to. 3.191.g
 iustitie arma perimuntur iniquitatu,
 3.104.e
 eius via tenenda est, vt ad misericordiam
 vere veniat to. 3.263.e
 cut dicatur condemnatio peccatorum
 per Christum to. 3.262.f.g
 eius promissum opus reddere, tom. 3.
 262.g
 quis exquirat to. 2.494.d.e
 lumen est to. 2.328.d.e
 commune commodum non lumen ex-
 pectat to. 2.320.a.b
 potest acquiri dicendo to. 1.152.g
 iustitia naturalis quæ to. 3.145.a
 præcipua inter virtutes, & eius species
 to. 4.150.b.c.d
 iustitia legis cur non magna sit, tom. 3.
 146.a
 iustitia Dei puniuit, etiam in statu natu-
 ræ declarata to. 3.128.c.d
 iustitia in libertate, & libertas in con-
 fessione est to. 1.410.b.c
 iustitiam inuenit qui cupit, declinet
 luxuriam to. 5.7.h
 vera quæ sit to. 3.145.a
 iustitiam diligens non se auerit à Chri-
 sto to. 1.416.b
 iustitia Moisaica legis, to. 3.445.h
 iustus à iustitia to. 5.86.e.f
 iustus etiam si in equale sit, semper
 iustus, & quare to. 2.402.h
 vt feget in aduersis, to. 3.91.e.f
 iuste viuere est, cum tranquillitate vi-
 uere to. 5.122.h
 Iustus communis pro suis habet, sua
 pro communibus to. 4.10.a
 Iustum est, vt vnique pro merito
 respondeatur to. 3.143.a
 Iustus semper sperat in verba Dei, to.
 2.494.g
 cum contemnitur à peccatore, quid
 doleat ibid. 438.f.g
 magnitudine virtutis to. 1.97.e
 animi passionibus impetatur, ibid.
 nunquam meretur to. 88.b.c
 Dei testamentum est ibid.
 iusti multi videntur hominibus, pauci
 Deo to. 1.88.h
 qui sint apud Deum ibid.
 iustus mandata accipit, seruus imperia
 to. 1.90.e
 omnes passionibus superat veluti specu-
 larice virtute viuere to. 1.94.a
 non. quam virtute se exarit, tom. 1.94.
 g.
 totum se diuino committit imperio,
 to. 2.95.e
 quando accusatoris vocem excludit,
 to. 2.435.g
 vult se accusare potius, quam alios dis-
 crimare to. 2.439.a.b
 Iusto benedictionis gratia, & pulteri-
 tatis hereditas datur, to. 1.110.f
 maximum patris propugnaculum, to. 1.
 110.g
 si derelinquitur à seculo, non derelin-
 quitur à Domino to. 2.322.c
 obuiam it Deo, non fugit, tom. 1.180.
 c.
 iustus quare se extollere non debet,
 to. 2.194.g
 in eternum cadit, sed non conturbatur,
 to. 2.331.b.c
 iustus semper faceret, iniquus indiget
 to. 4.125.h
 in Cælo, non in terra merces promit-
 titur to. 5.128.a
 nouit quomodo dissoluit peccatorum
 vincula to. 1.320.c
 Ipsi suos agnoscit, to. 2.194.f
 Iustum fides, non lex facit, to. 5.50.d
 Iustus & bonus quomodo differant,
 to. 3.127.c
 in aduersis iustitiam Dei laudat, to. 2.
 488.g.h
 ipse sibi lex to. 2.408.c
 iustus exorta inuidia quid agere de-
 beat to. 1.163.a
 quando & quomodo terram posside-
 re dicitur to. 2.330.d
 eius aspectus plerique admonitio di-
 citur to. 2.453.g
 iustus nullis frangitur iniuriis, tom. 1.
 505.c
 in humilitate gloriatur, to. 2.498.c
 reuocatur nunquam à diuinis præceptis
 recedit to. 1.122.c
 omnes passionum impetus compellit
 to. 1.125.b
 à nullo iudicandus to. 3.68.c
 ei semper bonus est Deus, to. 2.402.
 h.
 quomodo omnia ei transeant, tom. 2.
 353.h
 & præsentia prætereunt ibid.
 eum videre quam preciosum facit, to. 2.
 454.b
 iustus quis esse velit, to. 2.453.g
 nihil terrenum loquitur, to. 2.424.f
 vt bonus agricola agrum suum arat, to.
 2.402.h
 vitam finiens, vitam non finit, tom. 5.
 268.b
 dictis & rebus probatur, to. 4.21.d
 eum ex fide viuere quomodo intelli-
 gitur to. 3.115.h.116.a
 meritum sponsum iudicium Christi
 referuat to. 2.348.e
 quis solus iudicare potest, to. 2.409.a
 suam putat fratris ætumnam, tom. 2.
 357.a.b
 optat probati to. 2.471.g
 vere laudabilis coram Deo, to. 3.5.e
 accusator est sui in principio sermone
 to. 2.65.c. & tom. 2.393.h
 cum videtur multis est grauis, tom. 2.
 433.f
 sapere sibi nescit to. 2.393.h
 sibi cibum & cultus peruiquit, tom. 2.
 347.e
 Spiritus sanctus est ei requies, & refre-
 ctio to. 2.333.a.b
 intrat ad Dominum sicut Mysis in-
 trabat in nubem to. 2.372.g
 nemo natura, sed gratia to. 3.5.d
 Iusti in Paradisum sepe rapiuntur, to.
 1.61.h
 eum colligunt fructus to. 2.64.c
 eorum fructus qui sint ibid.
 eorum mens non solum Deo patens,
 sed etiam eum alloquitur, to. 2.64.g
 eorum confitentia in Christo contra
 omnia Diaboli inuenta, to. 3.141.d
 iusti quomodo sunt sibi lex, to. 3.141.b
 gaudent ad tempus dissolui, to. 3.132.f
 eorum merces est vita æterna, ibidem
 232.c.d
 iustorum & iniustorum differentia,
 to. 2.294.g.h
 vtrique religiosi to. 3.191.h
 vnum suum cum Deo to. 3.173.a
 eorum domus vbi to. 2.391.e
 eorum spes velut anchora, to. 3.299.c.d
 eorum securitas to. 3.140.f.g
 Iusti facti sunt sibi iustitie, non ex le-
 ge actiores, sed ex corde æuoluntate
 to. 3.132.a.b
 nouerunt vias Domini, to. 2.397.g.h
 erunt similes Christo in gloria, tom. 3.
 200.d
 non scribuntur in terra to. 2.364.g
 ad claritatem transfuerandi, to. 4.49.g
 implorant penas videbunt, to. 4.50.h
 qui iusti ante Deum, & qui ane homi-
 nes to. 3.5.e
 quare in sinu Abrahæ requiescere di-
 citur to. 2.48.e
 multa & varia habent certamina, to. 1.
 174.c
 post hanc vitam quibus fruuntur laci-
 ris to. 2.49.d.e. & fco.
 eorum vita odor fragrans, to. 3.48.d
 quorum Dominus eos tentari per-
 mittar to. 2.178.h
 cur interdum subiciantur tentationi-

bus to. 1.29.g
eorum est propria peccata agnoscere, to. 1.24.2.f
sciunt se vitam æternam consecuturos to. 3.13.f
nunquam soli ro. 4.32.f
non terrore pœne, sed honestatis regula reuocantur à culpa to. 3.34.e
lapides transeuntes appellantur, to. 1.23.1.d
eorum cœnastia to. 2.424.f.g
rationabilem animam ab irrationabili sciungere debent to. 1.101.g
vix pietiudinem habent, ro. 3.12.a
eorum diuitiæ quæ to. 5.46.e
quemodo à Deo postulata recipiant, to. 2.362.a
timere non debent fremitum peccatorum ibid.
in quo gloriantur to. 2.306.b
eorum spes to. 3.141.d
Iusti in se diuini non sunt, to. 1.127.c
bere se fenekunt to. 1.118.d
resurgunt in consilio iustorum, to. 2.316.h
conium iustitiam in lucem educit Deus to. 2.323.d
eorum præmium to. 3.141.d.e
eos nomen Dominus, iniustos ignorat, to. 2.318.e.& seq.
Iustus sibi diæ est in tenebris, to. 2.328.e
eorum sempiterna est vita, to. 1.81.e
eorum officia quæ sunt, to. 1.316.e
soli resurgunt immortales ad gloriam, to. 3.194.b
in iustum est pro peccatoribus exorare to. 1.131.e.f
eos diabolus de superioribus ad inferiora deiecit tentat, to. 5.10.g
iustorum & iniustorum differentiam loquendo to. 2.320.e
eorum fiducia to. 3.138.f
in corpore positi spiritualiter viuunt, to. 3.210.h
eorum remuneratio quando erit, to. 2.335.d
eos dum vident quidam in honoros, & inopes Deum acquant, to. 4.4.c
Iustus Episcopus to. 5.98.h
Iustus an possit agnoscere vitam suam vt corrigat to. 2.417.b.c
fragilitate ætatis, & ignorantia mandatorum celestium delinquit, ro. 5.32.f
beatus qui bene vinit to. 1.166.f
Dei mandata custodite quam difficile sit to. 1.17.d
inter seniores electus quis ibid.
temporalia, magis quam æterna conficiat to. 2.332.e
tanquam improbus peccat, to. 1.96.e
peccando faciat to. 2.332.e
in silentio insinuat, to. 2.415.h
Inuentus in portante pauci, sed admodum laudati to. 5.52.e.f
sponsi ab opere nuptiali abstinentes laudantur to. 3.8.e
Inuentus vitis abstinet, vel ipsa in vestibulo relinquere magnum est, to. 5.52.f
iuuentutis anni congrua correptione, sunt præueniendi to. 2.415.c.d
senescere moribus potest, to. 5.113.g
iuuentus etiam est in senectute voluntatibus indulgere to. 3.111.e
iuuentus vix lubrica sunt, & quam

magnum sit, à vitis iuuentutis abstineret to. 5.52.f
iuuentutis laquei cauendi, to. 4.188.f
iuuentus ad vitia pendet, to. 2.332.e
est frenanda ne modum egrediatur, to. 2.84.f
alecitate iuuentus veluti quadam doctocommendatur to. 4.6.d

K

K O R N quid significet to. 2.493.c

L

L A B A N vera bona, & vitæ suæ vitia non elegit to. 1.208.a.b
cur præclaras Iacob virtutes comprehendere minime potuit to. 1.173.c.f
quæ sita idola cur non inuenerit, to. 5.99.f
Laborum to. 5.100.a
Labia quæ aperit Dominus, to. 2.397.b
sapientum quare sensu alligata dicantur à Salomone to. 2.334.f
labia nostra quædam nostra vincula sunt to. 2.247.c
predicantis quando melsillant, to. 2.469.a

Labor commendatur to. 3.17
pro vita æterna libenter subeundus, ibid.
maioris, maior corona to. 3.31.c
cum potius hic subire quam prosperitate frui quare orandum, to. 2.306.e
humanis sine gratia inanis to. 3.3.d
inuite suseptus durior, to. 1.36.137.a
eum quemodo fugiant homines, to. 2.515.f
quid eum amare faciat ibid.
cureo ingemiscit, ac doleat creatura, to. 3.139.e
potest esse sine molestia, to. 3.215.c
laborem suum cassum conquiretur S. Ambrosius apud Mediolanum, to. 5.61.f
aliquando non onus, sed vñus ac disciplina est to. 1.78.g
labor discipuli in opere bono dat gloriam magistro to. 3.162.d
Laborando male cogitationes, & multa pericula prohibentur to. 3.161.h
Laborantis spes est fructus aliquis, to. 3.178.h
ei dandum esse mercedem Deus iubet ibid.

Laborare cur soli homini præcipitur, to. 3.2

Lac spiritale emungitur ex peccatore cœueto to. 1.85.a
eo primum, mox esca nutriendi fidelibus to. 3.42.d
lactis cibis doctrina est, to. 4.203.g.h
lactis, & cibis gratia to. 3.42.d
lac matris perseverantia in celere, to. 5.199.a

Lachryma lauat delictum, quod pudor est ore confiteri to. 3.103.e.to. 5.33.e
pascunt frequenter mentem, & allignant to. 5.54.d
legationem pro delictis solent suscipere to. 2.342.g
eorum officium qui sit fecit, to. 2.266.f
carum baptismus peccatore abluit,

to. 3.42.a
eorum vis ad veniam obtinendam Petri exemplo to. 3.103.e.f
carum vis, & potestas, to. 2.487.g.5.33.e
peccatoribus diligendæ, to. 5.127.f
arma, & munimenta facietis, to. 5.48.g
delicta lauant to. 3.48.f.g
Christi quemodo pro omnibus, to. 4.146.f.g
lachrymæ passis vbi bene, to. 2.363.b
aliorum in malis propriis consolationem afferunt to. 4.146.b
non solum doloris, sed etiam lætitiæ sunt to. 3.148.c
pletatis sunt indices ibid.
lachrymæ sororum Valentiniani abstergere non vult S. Ambrosius, to. 5.54.f
lachrymæ arborum diuersæ diuersas habent vires & facultates, to. 2.11.d
Lacus & flagna, quæ mari non miscuntur to. 1.135.g
lacus de infernis, to. 5.111.b.c
Læti per se deorum est to. 3.97.h
Lætitia perpetua & diuturna quare iustamentis celestibus, to. 2.386.d
salutaris redditur cui debetur, to. 2.396.e.f
eam pauci veritatis ignicio, to. 3.157.d
læuli temporalis est, to. 2.386.d
lætitie inextæ, & gaudij sapientis pugna to. 5.248.g
Lætus vir consularis Marcelli episcopi frater to. 5.151.h
Lagenam aquæ portari mystice quid, to. 3.99.1100.a
Læti in Ecclesia audiant, & discant, ro. 5.100.c.d
eos de episcopo in fidei causis indicasse inaudium est to. 5.100.c
Lamech quare grauior culpa, quam Cain to. 1.81.d
Cain interfecit, & ob id septuagies septies puniuit ibid.
eius condemnatio to. 3.84.f
Lamed quid significet to. 2.460.g
Lancea cur post mortem Christi transfixa to. 3.107.g
Lanificum sanctum to. 2.516.a
Laodicea tribus a nobis Domino, to. 5.180.f
Lapis angustis Christus to. 3.236.e
lapis offensiois Christus, to. 3.145.c
quemodo Christus dicitur lapis angustis to. 4.116.b
lapis vocabulo in scripturis sæpe Christus significatur to. 5.77.c
lapis si ad lapidem teratur ignem excutit to. 2.348.h
lapis aurum, argentum, stipula, frons quid to. 5.237.g.238.a
lapis peccatorum cœtibus impositus to. 4.194.e
lapis molaris in inferiori lex Myus superior Euangelium to. 5.21.g
lapides viui Christum clamantes, to. 3.93.c
lapides pretiosi sunt in Ecclesia, & semper erunt, & qui sunt to. 2.14.e.f
lapides clauantes seniores actiones populi Christiani to. 5.502.b
lapides pretiosi sunt quos non contritignis to. 3.167.b
pretiosis significatur bona doctrina, ibid.

lapides tres significant tres personas
Trinitatis to. 237. a
in filios Abraham conuertendi gentes
sunt to. 318. f
lapidum vestis sacerdotalis mystica in-
terpretatio to. 61
Lapsum in suis plerisque gloriantur
399. f
lapis quis timere non poterit, to. 2.
468. d. e
Laqueus alius ceruicibus cito innodatur
to. 2. 446. b
laqueus mundi quot sunt, to. 1. 145. e.
f. 146. c. d
multi quacumque progredimur, to. 3.
28. f.
illi, quibus non implicatur iustus, sed
impeditur vbi to. 3. 361. a
laquei Diaboli to. 4. 47. d. e
& quo & qua ratione contriti, to. 3. 28.
h. 29. a
largiri de proprio non habenti magnum
est to. 3. 192. h. 193. j
largiatis duo genera to. 4. 28. f
lascia verba virginis vitanda, tomo 3.
9. f
lascinia quibus comparatur à peccatis, to.
4. 69. a. b
lascia quando lumen habeat, tomo 2.
343. c
Latini scripturæ codices nonnulli ab hæ-
reticis falsati to. 4. 112. c
latini homines græco cantare solebant
illo verbo bono sono oblectati, quam-
uis non intellerent to. 3. 188. e
latitudo arce charitas numero quinquag-
enario consecrata to. 5. 195. h
latro quorsum solitudines obsecrat, to.
325. d
latro cum Christo crucifixus nequitia
suam meliore proposito mutauit, to. 2.
319. b
ad ludæ, & Iudeorum condemnationem
absoluitur to. 2. 354. e. f
in eo plus amittit draco, quam sustulit
in Iuda ibid
eius penitentia fera, sed vera, tomo 5.
261. d
eius in cruce pendens fides, spes, &
charitas, meritum & præmium, tomo 5.
34. b. c
eius præstitit tantam gloriam, to. 5.
34. e
eius fides quanta to. 5. 261. d. e
larronis præcis votum iardus quam
premiu Dei retribuens, tomo 2.
339. d
larrorum criminum reus est tam cito
à Salvatore paradisu promouetur, to.
533. h
larronem ipsa hora paradisi suscepit,
qua Deus suscepit to. 5. 34. e
quomodo illo die fuerit in paradiso, to.
310. e
fides eius cum apostolorum fide con-
fertur to. 5. 34. h
eiusdem cum Perro collatio, tomo 5.
34. d. e
cum Iuda prædicatione confertur, tomo 5.
34. c
larrones duo cum Christo crucifixi
quid mystice significant to. 3. 105. e
eorum dissensio, & collocatio ad dexte-
ram, & sinistram mystice exponitur
ibid.

vnus, an ambo Christum conuiciati, t.
3. 106. e
latro in cruce conuersionis appetendæ
pulcherrimum exemplum ibid.
larrones spirales, qui Adam in Hiero-
descendentem spoliauerunt, to. 3.
64. d. e
Latus vici quare mulier to. 2. 386. f
latus à Christo ostenditur discipulis, t.
4. 51. e
in eo cur percussus Christus, tomo 4.
48. e
latus Aquilonis quomodo Paulus, to.
2. 386. f
latera principis quare dicantur, tomo 2.
386. f
latera diaboli qui to. 2. 386. f
Lauacrum penitentiae, & gratiae, tomo 3.
20. a
lauacrum mysterium quando institutum
to. 5. 10. f
lauacro Deservuatur iustitia, & iustitia
necatur to. 5. 21. f
lauacro Domini non desuit mysterium
Trinitatis to. 5. 10. a. b
Laudare Deum commendare votum est,
& soluere to. 5. 71. f. g
laudare se defensio aliquando est, non
arrogantia to. 2. 480. g. h
laudari vnusquisque debet alterius ma-
gis, quam proprio ore to. 2. ibid.
laudari in hac vita definita prædica-
tione quare nemo possit to. 2. 310. d
Laudatio plena viri iusti ex quibus ducen-
da to. 3. 5. g
laudationes sanctorum in scripturis à
parentum virtute to. 3. 5. b
in eis quis ordo seruatur to. 4. 219. a
Laurentius martyr ardore suo mundum
illuminauit, & calefecit to. 5. 73. a. b
cum vnus exureretur quid diceret, to.
2. 409. f
eius martyrium quam gloriosum, to. 5.
73. a. & seqq.
virtute animi ignis vincebat naturam
to. 4. 16. f
cum tribus pueris in camino ignis pos-
sitis confertur to. 5. 73. c
ipse & Christus, quis eorum prior pro
Christi nomine pateretur, contendit
to. 4. 16. e. d
eius laudes to. 5. 73. b
grano synopsis comparatur, to. 12. h. 13. a
quos thesaurus Ecclesie appellauerit
to. 4. 30. g. h
maluit autem Ecclesie erogare pauperi-
bus, quam persecutori reueretur, to.
4. 30. h. 31. a
eum precatur Saryrus pro reditu, to. 4.
147. f. g
Laurentius Iulianæ filius to. 4. 206. b
Laurus victorie insigne to. 1. 19. h
Laurus excitat animos ad virtutem, tomo 3.
157. e. f
nulla ante mortem perfecta, to. 1. 244. b
ex portante tunc surgit, cum quis in-
nocens inuenitur to. 3. 153. d. c
laus gloriæ Dei est, cum multi acqui-
runtur ad fidem to. 3. 25. 4. c
boni operis non à nobis exigenda, sed
ad Deum referenda to. 3. 81. g
laus vnus plerumque est adiutorio
alterius to. 3. 169. g. h
laus filiorum patris est gloria, tomo 3.
212. c

Lazarus pauper de cicatricibus lacerato iu-
latus to. 2. 341. d
quare in gremio Abraham consolatione
non inuenitur to. 2. 455. c
eius & diuitis dispar exitus to. 2. 492. d
eius, & epulonis historia potius quam
parabola to. 3. 83. e. f
Lazarum fleuit Christus to. 2. 266. f. g
eius suscitatio consideratur, to. 4. 157. g
& seqq.
eadem patris & filij opus ostenditur, to.
2. 350. c
eadem peccatori penitentia mystice ac
commodatur to. 4. 194. c. d. & seqq.
de eius tumulo quare Christus voluit
Iudas lapidem tollere, to. 4. 157. h.
1. 82. 194. d
Lectio libri alicuius navigationi compa-
rata to. 3. 27. 3
lectio frequens quid operetur, tomo 1.
415. f
sacrarum scripturarum, pabulum ani-
mæ to. 3. 29. h
ex variis totius die in quadragesima
to. 5. 19. e
ei magis quam voluptati intendere do-
cuit non Christus to. 5. 112. a
lectio loci varia to. 2. 467. e. 373. h
Lectus paruuli mentio to. 4. 50. d
lectoris officium quando Christus ex-
ercuit to. 3. 32. b
Lectus paralytici mystice consideratur, to.
3. 37. a. b
nysticus, in quo Dominus requiescit
to. 3. 59. h
doloris quis to. 2. 387. 4. e
animæ caro infirma est ibid.
Legati idolorum lacerantibus relicta, va-
lere, Christianis non valere dolet S.
Ambrosius to. 5. 98. e. f
Legati Concilij pro pace Ecclesie ad im-
peratorem scribunt to. 5. 89.
Legalium vis soluta, to. 3. 123. c. h. 2. 44. d.
e
legere & non recordari vanum, tomo 4.
48. c
legitimi dicuntur quia filij Dei sumus, to.
391. c
Lenocinia delictorum quare cauenda, to.
2. 479. b
Leo aliarum ferarum consortiū spernit
to. 3. 43. e
solum rugita cuncta alia deterruit animo
ibid.
gallum præcipue album timet, tomo 1.
45. b
agrotans deuorando simiam sanatur
ibid.
leopardus capra agrestis sanguine lapa-
ndum pellic to. 1. 45. b. c
idem alij oporem fugit ibid.
leo scorpius aculeo occiditur, to. 1.
46. c
in terris terribilis, in fluctibus dulcis
to. 3. 50. d. e
ob superbiam hesterni cibi reliquias
aueratur to. 1. 43. e
Leones principes Ecclesiam persequen-
tes to. 5. 208. h
leorum capita imperatores Romano-
rum to. 5. 209. g
eorum dentes principum satellites, &
associes to. 5. 208. h
Lepra mentis to. 3. 32. e. h. 36. b
eiusdem curatio to. 3. 36. b

a) imi stupris merces to.3.31.h
 Leprosi de manu cur Christus ingressus
 moraliter. & a) ylice to.3.48.b.c
 leprosi fundatio a Christo fida con-
 fiteatur to.3.35.h
 ei mandato cur Christus silentium im-
 posuerit to.3.36.b
 cur eum Christus tergeret prelibante
 lege ibid.
 cur eum Christus ad sacerdotem mit-
 tar to.3.36.b.c
 curatio eius a Christo facta, legis ad san-
 nandum imbecillitatem ostendit, to.3.
 36.c
 eius mundatio sacerdoti probanda my-
 stice & ad confessionis sacramentum
 accommodatur to.3.36.c
 leprosi spirituales nonnulli repudiand-
 ine alios continent to.3.37.b
 Leui sanctificatio to.4.25.g
 eius interpretatio to.4.41.b
 eius filij charitatis igne purgati, to.4.
 142.b
 Leui frater Iacob sacerdotij Christi ty-
 pus to.3.27.a
 Leuita verus quis to.1.214.c
 praestantissimus quis to.2.422.c
 leuita ipse meus, vel ipse pro me ap-
 latur to.4.19.b
 lenit mundanis se voluptatibus abdic-
 ant to.1.77.c
 eos quare oportet terrenis non tene-
 ri cupiditibus to.4.19.b
 eorum munus non medio ere, to.4.19.
 c. f
 primogeniti nuncupati, to.1.75.h, to.3.
 138.g.h
 nundo leue abdicant vt placeant Deo, to.
 1.75.a
 cur eos Moyses primogenitos, & alio-
 rum de demptores appellauit, to.1.77.
 b.c
 Dei interpretes, ac ministri, tomo 1.
 77.c
 eorum Deus est portio to.4.214.c
 cur Moyses eis terram non diuulset, to.
 4.207.f
 leuitae vxoris stuprum & tribus Benja-
 min excidium to.5.149.f
 leuitae quid significet in sacra scriptu-
 ra to.1.276.f
 leuitae quis to.2.483.h.484.a
 Lex duplex alia naturalis, alia scripta, to.1.
 172.d
 naturalis vniuersalis est to.3.332.f.g
 nobis innascitur & recta est to.5.143.b
 custodiatur & sit in cordibus nostris, to.
 2.355.d.e
 lex naturae nos ad omnem humanita-
 tem alitngens quae to.4.33.c
 quomodo per legem Moyscam re-
 formata to.3.123.c
 & per Moyscam confirmatur, to.3.
 123.c
 peccatum interdicat ibid.
 ante legem Moysi non penitus obliu-
 rata to.3.128.d.c
 ei peccati d. f. xmitras nota to.3.128.c
 legis naturalis preceptum quod tibi
 non vltis, &c. to.3.128.c
 semper est nec vnquam iguorata, to.3.
 128.d
 ea se apud Deum reos homines olim
 non putabant to.3.128.d
 vnum solum Deum docet colendum

ibidem d.
 omnes homines dum viuunt tenet, to.
 3.132.f.g
 ea perducit ad fidem non Moysca, to.3.
 132.b
 qualis ante Moyssem to.3.132.f
 ea, & Euangelium in quo differant, i-
 bid. h
 ei fide addita Dens homines saluare de-
 creuit to.3.135.a
 peccatis hominum obliuiscitur, to.3.
 116.c
 eius Deus est auctor to.3.133.b
 eius obliuiscitur ob fidem meritum ha-
 ber apud Deum to.3.124.c
 eius partes tres to.3.118.d
 Lex vetus tota typus erat futuris to.3.137.d
 n) ystis plena to.3.137.f
 quorsum Moysi data to.3.129.b
 legis sensum ante legem obliuiscunt
 non subiecti regno mortis, to.3.129.b
 legis Moysi transgressores regno mor-
 tis subiecti to.3.129.b
 aucta vnus Dei cur cepit ibid.
 eius perfectionem habet in Christum
 credentes to.3.145.h
 quare Iudaeis non profuit, to.1.467.
 a. b
 legibus non poterit commendare
 Iudaeos in die Iudicij to.3.146.d
 legis iustitia cur non magna sit ibid.
 Moyses obliuiscitur & fidem meri-
 tum habet apud Deum to.3.124.d.e
 ei non sub. st. cur data est remissio, to.3.
 136.g. 133.a. 135.c
 legem Moysi tenebantur credere gen-
 tiles to.3.139.c
 Iudaeos accusat to.3.119.d
 legem facere & audire qui dicuntur, to.
 3.139.c. f
 legis opus, quod gentes sine lege offe-
 diunt, quid sit to.3.119.f
 legis Moysi officia, & gloriatio vera, to.
 3.120.d
 ciuitariam facti, qui Christum non re-
 cipit to.3.120.d
 legis doctor sine Christi fide dux per-
 ditionis to.3.120.c
 eam abrogauit Deus hominum infir-
 mitati consulens to.3.115.a
 lex non iustificat, sed fides Christi, to.3.
 115.h. 116.a. b. 145.h
 Moysi data ad reformationem legis na-
 turae to.3.116.c
 lex scripta non esset ingressa, si lex na-
 turalis suum seruasset locum, to.5.142.h.
 143.a
 quando dicitur mortua to.3.132.a
 quomodo fuit necessaria to.3.178.a
 naturae adiutrix ibid.
 lege data quomodo peccatum abundauit to.3.130.a
 eius utilitatem diabolus in detrimen-
 tum vertit to.3.130.c
 lex ad salutem aeternam obtinendam
 quid proficiat to.3.130.c
 lex vetus cur occidere incepit, non
 viuificare to.3.120.c
 ei mortui sumus per Christi corpus, to.
 3.133.b
 lex vetus peccata puniebat, nouus con-
 donat to.1.123.d
 vetus in quibus abrogata vel non, ibi.
 eius data cum Euangelij gratia con-
 ferret to.5.127.b.c

peruenit gratia to.3.135.c
 per numerum denarium significat, to.
 3.71.a. 91.f
 lex carnis in carne Christi non fuit, to.
 4.48.a
 legi qui viuunt reus erit to.3.133.a
 impleto, & a Christo probatur, to.3.
 39.c
 a) iudeis violabatur falsis interpretati-
 onibus to.3.39.f
 in praesentibus futura praefigurabat
 ibid.
 iterata sollicitudines reddit negligentes
 to.3.221.b
 peccati notitiam induxit to.1.58.a.b
 lege carnalis abfolveretur peccatum, to.1.
 55.g.h
 peccatoribus dominatur to.3.132.h
 ei quis non mortuus to.2.504.c
 in lege quomodo aequitas, to.1.504.
 c. f
 in ligno scientiae boni & mali probatio
 fuit hominis, in quo deceptio Salu-
 toris to.2.104.b
 legem audientes si peccent inexcusa-
 biles sunt to.3.135.c
 lex multa habuit subsidia ad mundan-
 dum, sed nullum plenum, &que peris-
 dum to.2.393.d
 legis mandatum non est mors, & est
 mortem operetur to.1.135.f
 legis meditatio quid faciat, to.1.461.
 b.c
 fidetorum quae sit to.3.219.226.g
 quomodo praedagogus antequam Chri-
 stus veniret to.3.127.d
 antiquae legis praepcepta quorsum ro-
 data to.3.221.d
 data est in monte Sina to.3.229.f
 mortis iusta est, quia punit peccatores
 to.3.135.c
 Moyses opera non iustificabant, to.3.
 145.b. 214.c. 217.b.c
 quo pacto Euangelium praeterficeret, to.
 2.476.d
 quare data, & gratia promissa, to.3.
 131.h
 a) lege declinare quomodo cito vni-
 cuique contraxit to.2.438.c.d
 charitatis praeuincia est to.5.127.a
 Dei, diligenter examinanda, & custan-
 da to.1.129.c.f
 triplex, quae nos, ad Deum conuertet
 peccissimus to.1.171.f.g
 lex & prophetiae verbo incipiunt, in
 verbo desinunt to.3.59.g
 legis praepcepta Christus tanquam pa-
 nes diuise to.3.54.f
 vetus legis fide inferior non inimica, to.
 3.133.c. f
 veteri seruientes minuere videntur
 gratiae beneficium to.3.133.f
 lex fidei auctori nobis praedictum salu-
 tare, quod vetus non potuit, to.3.
 133.f
 lex docet to.2.508.g
 eius vis tota in vinculo charitatis, ibid.
 eam impleuit, qui proximum diligit
 ibid.
 voluntarios querit to.2.337.a
 quid sit, & quid praecipiat to.2.337.b
 quid in adiunctione doceat to.2.337.c
 eam quomodo pec omnia custodie-
 mus to.2.435.f.g
 quis per omnia custodiat ibid.

lex quid præster to. 2. 437. g. h
vmbra fuit Christi to. 2. 418. f. g
per occultia myſteria nunciavit Chri-
ſtum to. 2. 444. f
eius interpretatio corporalis quando
morta ibid.
legis Moſaice iuſtitia vnde, to. 3.
145. b
quate clamabat annuncians Euan-
gelium to. 2. 464. e
eius finis Chriſtus ibid.
quomodo abyſſus ibid.
eius auxilium infirmis, niſi Ieſus ve-
riſſet in terras to. 2. 369. f
lex merita examinat to. 2. 370. b
legis meſſura eſt, gratia ſuperabun-
dans to. 1. 376. d
quare non à principio caput ſynagoga
to. 2. 377. c. d
quomodo mota ſit to. 2. 377. g
Moſayca neminem faciebat perfectu
to. 3. 101. c. d
legis & Evangelij circa vtiſiorem differ-
rentia to. 3. 100. g
eius obſervatio non in ſola littera, to. 3.
81. f
non deſicit, ſed completur in Euan-
gelio to. 3. 82. b
lex data, vt omnes obediant Deo, to. i.
172. c
lex cur dimidium tantum didrachme
pro redemptione animæ exigebat, t.
212. f. g
lex & prophetæ cum Euan-
gelio to. 4. 18. e
legem tollere Paulus maxime ſtudiſt
to. 3. 112.
Chriſto adueniente ceſſauit, ſed non
tota ibid.
verus oneroſa & ad dactiem in multis
data to. 3. 112.
lex & Evangelium Dei ſunt, & in quo
differt to. 3. 113. c
lex ſine fide nihil proſuit to. 3. 123. c
adimplere per ſedem Evangelij, to. 3.
124. b
eius ceſſatio in lege pronuntiata, ibid.
ſeueritatem gladij habet, euangelium
indulgentiam, quo peccata donantur
to. 3. 144. b
legis veteris typus Ioannes Baptiſta, t.
3. 45. h
legis teſtimonium ad ſtipulatione Euan-
gelij indiget ibid.
eius obſcuritates Chriſto mortuo &
reſurgente paterunt ibid.
eius verba Chriſti factis explicata, &
completa ibid.
eius, & Evangelij circa Chriſti aduen-
tum inter ſe differunt to. 3. 45. b
lex peccatum indicat, non facit, to. 3.
131. e. g
legis petiti Iudaorum arguuntur, to. 3.
68. c
eius & gratiæ comparatio to. 3. 67. d
legis iuſtiſſima imago eſt non veritas
to. 2. 464. e
per Moſen data, veræ legis figura, t.
492. c
Iudaici data ob eorum infirmitatem, t.
3. 24. e
quomodo vtilis aut inutilis, & de eius
per Chriſtum euacuatione, ibidem
a. b
cui bona, & cui non to. 3. 14. a

eius gratia ex intellectu corporali à
Chriſto ablata to. 3. 14. b
legis bona nõ ſolum audire, ſed etiam
exequi debemus to. 3. 72. d
legis petiti Iudaorum legis ignari, t. 3.
64. b. c
lex diminuta in Euangelio conſummata
tur to. 3. 49. a
peccatorum oculorum remiſſione
non habebat ibid.
peccatum denuntiare potuit, cõdonare
non potuit to. 3. 123. d
Patrem & filium prædicauit, & incar-
nationis faciem nouum to. 3. 64. b
laſte iuſſimus potat, & ſuo tramite ad
gratiam ducit to. 3. 42. d
ad altitudinem Euan-
gelij inimicos diligen-
tis non pertingit to. 3. 42. e
lex Moſis Chriſti aduentum im-
p-
mis ſignificabat to. 3. 110. g
Moſayce ſenſum quis intelligat, to. 3.
269. c
lex cur in tabulis lapideis ſcripta, to. 4.
120. b
lege promulgata nulla peccatori excu-
ſatio relinquitur to. 1. 107. c. d
lex mortis vnde dicta ſit to. 3. 135. e
eius non eſt promiſſa hæreditas, ſed fidei
to. 3. 125. e
ſaluare non poterat ibid.
quid illa operetur ibid.
legis præſentificatio quomodo ſublata
ibid. f
fide quomodo ſit minor to. 3. 126. g
verus manifeſtauit Deum iudicaturæ
peccata to. 3. 134. b
ad vitam data eſt ibid.
non ſolum de præſentio, ſed de futuro
peccantem reum facit ibid.
cõminatur peccatoribus
lex mulierem ad dolores adſtrinxit, to.
4. 24. f
duplex, ſecundum litteram, & ſpiritu-
alis to. 3. 218. e
legis perfectio dilectio eſt to. 3. 153. b
carnis legi mentis frequenter repu-
gnat to. 2. 325. h
lex mortis quos tenet to. 3. 133. e. f
neceſſaria & bona, quæ ad gratiam mit-
tit to. 3. 50. c
ubi impletur, pietas non lædatur, to. 3.
50. f
lex minus graui præcepit, quam Eu-
angelium to. 3. 76. c
lex concupiſcentiam prohibet, to. 3.
133. h
verus ideo ligauit, vt à cupiditatibus
abſolueret to. 3. 76. c
eius ſequaces eſturiunt, gratiæ ſarum-
tur to. 3. 37. c. 37. e
veteris obſervationes dicto & facto
aboluit Chriſtus, vt gratiam induce-
ret to. 3. 138. g
lex oritur, gratia operatur to. 3. 38. h
quantum prior Euangelio inferior, t. 3.
39. a
in lege fundatus noui vera à falſis di-
ſcretione to. 2. 459. d
legi mori Deo viuere eſt to. 3. 133. a
lex verus Iudeus, & hæreticos deuſi-
cit to. 3. 84. b
legis obliuſ quis to. 2. 473. h
legem adhuc leuantes iniuriam Deo
Pariti faciunt to. 3. 114. b
ſpeciem habuit, ros veritatem, t. 3. 6. a

eius vmbra & figuræ in Chriſto com-
pletæ ibid.
lex Moſayca cur à Deo data ſit, tom. 3.
142. h. 141. a
Moſi verus teſtamentum dicitur, t. 3.
144. h
non eſt inimica promiſſioni diuinæ,
Immo eam confirmat to. 3. 237. b
lex Chriſti gratiæ, non eruditio, t. 3. 50. g
tur proſuit, eſt iuſtificatio non potuit
to. 3. 154. c. d
eius dicatur ſpiritalis to. 3. 135. a
lex Dei in corde iuſti eſt to. 2. 334. g
quæ in tabulis ſcripta eſt prodeſt, to. 3.
225. h
lex Chriſti vult omnes homines ſalvos
fieri to. 3. 231. h
diuinæ Philoſophi noluerunt humili-
tatem to. 3. 193. a
legis præcepta ſunt conſona luminis
naturali to. 3. 135. d
legis vindicta ad timorem, & cognitio-
nem diuinæ proſicit to. 3. 96. c
Moſayca in locum naturalis quomodo
ſubſtituerit to. 3. 144. b
qua ratione, bona cum fuerit, cauſa
peccati to. 1. 135. e
pariem non potuit dare to. 2. 505. e
lex Dei, & lex peccati repugnant, to. 3.
231. e
lex ſpiritus eſt lex fidei to. 3. 133. f
lex ſemper fuit to. 3. 144. b
non præſtat, quia carnem non mor-
tificat, t. to. 3. 154. b
Chriſtiæ vtilitas to. 3. 180. b. c
cur à Deo data ſit to. 3. 133. b
eius plenitudo in Chriſto t. 4. 92. c
Moſaycam implet, qui proximum di-
ligit to. 3. 133. g
in lege quando meditandum, t. 2. 463. g. h
per legem inuenit diabolus occaſi-
onem operandi homini mortem, to. 3.
134. f
lex tacens & loquens in Ioanne, & Za-
charia repræſentata to. 4. 8. b
à Chriſto non ſoluta, ſed adimpleta, t.
3. 9. a
legem quomodo male interpretetur
doctor legis inſidelis, tom. 3. 120. e. &
ſeqq.
Verus tota Dei patris adiutorie præ-
dicat, filius latet ibid. f
legis præſentificatio non prodeſt circũ-
ſpectio to. 3. 120. g. h
iuſtificationem dare non potuit, ſed
per Chriſtum promiſit t. 3. 120. h
legis tranſgreſſor, qui Chriſtum ne-
gat ibid.
lex Chriſti quomodo diſſidium inter
coniunctos ſuadet to. 3. 71. g
mentis, peccati, & carnis quomodo te
oppugnat to. 3. 72. c
Iudeum non ſanctificat, qui carnalia
ſecutur to. 3. 74. d
lex fidei ſignificatur in ſpiritu adoptionis
to. 3. 138. e
culpam damnat, malitiam non tollit.
1. 175. f. g
Moſayca ſpiritalis eſt, non tamen vires,
cui homini data ſit to. 3. 136. e
quomodo dicatur victus peccati, to. 3.
194. d
Moſayca peccatum cognouit, ſed
culpa

- culpanon relaxatur tom.5.143.f
 Moſayca, & Euangelica quomodo duc,
 & vna to.3.136.a
 legem à Deo in paradifo datam Chri-
 ſtus in deſerto cuſtodit to.3.136.a
 ante Moſem non lacebat to.3.132.f
 noua legis mandatum apſolicos diuigi
 debere to.3.133.g
 ſine lege viuere quid ſit to.3.134.b
 lex fidei, cur data ſit to.3.133.e
 euangelica cor dicatur ſpiritualis, verus
 vero non item to.3.133.f
 eius fulgor non in litera, ſed in intelle-
 ctu eſt ſpiritualis to.2.487.c.d
 Euangelice perfectio to.3.132.b.133.a
 lex Dei quomodo pugnet contra inſi-
 deles to.3.131.o.h.131.a
 lex vera quæ to.2.409.c
 legis veteris imbecillitas, tom.3.133.g
 139.e.2.0.217.b.c
 lex mentis diuino nſitur ſauore, to.1.
 75.d
 Moſayca initiatrix ſalutis to.3.136.a
 legis ſcientia firmat animos to.3.138.a
 data eſt vt timor eſſet peccanti, tom.3.
 139.c
 Moſis curappelleretur lex timoris, to.3.
 138.o
 quomodo ad vitam & ad mortem da-
 ta to.3.134.c
 ex verus, quare in tabulis lapideis ſcri-
 pta to.3.133.f.134.h
 lex peccati in membris habitat, tom.3.
 136.f
 per legem promiſſum eſt homini au-
 ſilium to.3.134.a
 Moſayca quomodo facta ſit lex mortis
 to.3.139.d
 legem domini ſeruare, & mediari o-
 portet to.3.132.h
 Moſis viſibilis & carnalis coli prohi-
 bet to.3.134.h
 legis fidei præſtantia, & efficacitas, to.3.
 133.g
 eius notitia maior, magis reuere facit
 peccantem to.3.131.b
 legis Dei nomine intelligitur Moſay-
 ca, & Euangelica to.3.136.b
 lex pedagogus paruulorum, to.2.464.e
 lex neſcit iraci to.2.339.e
 eius perfectio ſi ſes to.3.145.f
 lex ſpiritualis, & ſpiritus differant. to.3.
 136.g
 annuntiatrix Chriſti eſt, tom.2.483.h
 484.a
 lex Euangelica conſummatrix ſalutis
 to.3.136.a
 lata eſt vt excuſationem tolleretur, to.5.
 143.c
 legis veteris litera ætate conſumitur, to.
 3.133.f
 lex quæ diligenda eſt to.2.504.f
 cut nonnullis cibos prohibuit, tom.1.
 132.d
 ſcribitur lex noua in animo per Spi-
 ritum ſanctum to.3.139.a
 legem implere quid ſit to.3.145.b
 lex mentis qualis ſit to.3.145.g
 tota per fidem impletur to.3.145.a
 leges quatuor numerantur to.3.133.g
 leges humane quid poſſint, & quid
 non to.3.100.e.f
 Romanæ ex Athenis perlate ſunt, to.3.
 132.f
 leges regum Chriſtiani ſeruare de-
 bent tomo 3.35.b
 dux in nobis ex doctrina apoſtoli, to.3.
 87.b
 legum ſeueritas quid efficere debeat
 to.2.338.e
 Lia lippientibus oculis ſynagogæ ſigu-
 ram accepit, to.1.165.e. to.2.495.e.f
 libellus repudiij à Moſe permiſſus;
 non à Deo iuſus to.3.82.h.83.a
 Liber inuolutus verus Teſtamentum, to.3.
 203.b.c
 liber ſcriptus intus, & foris quid, to.3.
 192.f
 liber vitæ prædeſtinatio to.5.217.b
 qui aperietur in die iudicij to.2.316.e
 Libros canonicos probat Eccleſia, to.3.
 3.c
 libri non boni cur interdum legantur
 ibid.
 monetis ſimiles to.3.3.b
 eis legendis magnum iudicium adhi-
 bendum ibid.
 Liber quis to.2.409.g.410.b.c
 liber à Deo ſeruus eſt peccati, tom.3.
 132.d
 liber qui accipit remiſſionem pecca-
 torum to.3.229.e
 non debet ſuperbire ob libertatem, to.
 3.175.c
 qui Dei eſt ſeruus to.3.85.e
 liber qui mundi amore non capitur, to.
 2.182.c
 liber, qui ſine aſſertore non defendi-
 tur, male habet to.1.159.e.f
 liberi ſumus à lege per Chriſtum, to.3.
 131.h
 liberalitate acquirere multitudinis dila-
 tionem, quam ſit laudabile, tom.4.
 25.f
 liberalitas nec ſuperflua circa impo-
 tuos, nec reſtriſta circa indigentes, to.
 4.25.g
 in pauperes to.4.195.h
 eius varia genera numerantur ibid.
 non eſt diſſerenda to.1.285.h
 in ea ſobrietate ſeruanda maxime ſacer-
 dotibus ibid.
 ei ſicut modus, ſic etiam calcar adhi-
 bendum to.4.26.d
 liberalitas quid ſit to.4.28.d
 liberalitas ſine beneuolentia, & bene-
 uolentia ſine liberalitate non eſt per-
 ſecta to.4.12.d
 liberare alios quis recte poſſit, to.2.390.h
 liberari à corpore mortis quid, tom.3.
 116.b
 volentes à damnatione liberari, corri-
 gant viam ſuam to.5.5.h
 liberos non habere, apud Iudæos da-
 forme to.3.12.h
 liberis carentes legibus multati ibid.
 Liberij Papæ Sermo in velatione Mar-
 cellinæ to.4.215.b. & ſeqq.
 liberati noſtræ vim Deus non inſert, to.3.
 33.c
 Libertas arbitrij ad bonum & malum, to.
 2.359.b
 iuſtorum to.3.136.g
 libertas ubi nulla formido, to.2.408.o
 natura antiquior, quam ſeruitus, to.5.
 126.e
 libertas noſtra in Chriſti ſapientia eſt
 to.2.407.d
 in Chriſto leſu quæ ſit to.3.213.b
 Chriſtiana qualis ſit to.3.76.c
 hominis ſpiritualis vera to.2.408.h
 ſapientia, non inſipientia conuenit, to.2.
 409.h
 in quo conſiſtit, & quis ſemper liber, to.
 2.408.c
 beneficio ſaluatoris quæ to.3.135.d
 paganorum maculis plena to.3.132.d
 quanta ſit in lege nature to.2.409.c
 Libertus Domini quis to.2.384.f.g
 liberi omnes ſumus Chriſti, non li-
 beri to.1.153.b
 liberi ſunt, qui legibus viuunt, tom.1.
 409.d
 Librum arbitrium Dei gentia luuat non
 auferre to.5.133.a
 nihil ſui in alieno peccato amiſiſſe, im-
 ple aſſertur Pelagiani to.5.132.c
 Libido circa eſt to.5.132.c
 velut feſtucia to.5.133.f
 corporis plerique iam ſenes non eru-
 beſcunt to.2.312.b
 ſeruicibrosi & gulones to.4.48.d
 eius calor ibid.
 hominem ſubiicit ſeruituti to.3.87.f
 oculis excitatur, & ebrietate ſuccendit-
 ur to.1.141.g
 quibus mentem obtruit tenebris, to.1.
 312.f
 eius vſus abſorbet animam to.3.173.a.b
 eius igitur non eſt alendus alimen-
 to luxurie to.4.188.g
 quibus inflammatur & conuulſatur, ibid.
 Videtur dulcis cum ſeruatur, ſed eadem
 excrucians cum producit to.2.449.b
 contra naturam cum mulierum, tum vi-
 rorum to.3.127.d
 ſanus ſtimulus to.1.70.e
 procax, importuna, perulans, to.1.182.
 f.g
 dominandi omnem peruerit politiam
 to.138.h
 qua ratione cohibenda to.1.87.f.g
 Licet, nec licet de fide diſputare, nec de la-
 cerdote iudicare to.5.100.c.d
 licent multa, ſed non item expediunt
 to.3.172.e
 licitis abſtinere, maxime ad aliorum ſa-
 lutem, gloria eſt to.3.213.d.e
 licitis interdum pro illicitis viuunt, ne
 obſini fratri, to.3.177.e.g.178.b.c. & ſeq.
 179.e.f.182.a
 Lien lecoris attrahit ſordes to.1.51.c
 Lignum vitæ in Paradifo poſitum Dei ſa-
 pientiam ſignificat to.1.54.c.d
 pietatis radicem ſignificat to.1.203.h
 ſcientiæ boni, & mali cur à Deo in pa-
 radifo poſitum to.1.54.f.g
 Idem qua ratione humano proſurgit
 neri to.3.54.h.155.a
 euſdem queſtio explicatur to.1.63.a
 idem in medio paradifi productum, to.
 1.77.e
 euſdem aſſumptio quid præſtiti, to.1.
 58.e
 quate in medio aliorum in paradifo, to.
 2.313.h
 cor præceptum non eſſe goliſtandum, to.
 1.89.e
 lignum ſpes reſurrectionis poſtquam
 illud Ieſus teigit to.3.44.e
 lignum viride Chriſtus designatur, to.5.
 203.4.141.h
 in tempore dabit fructum, & non ſem-
 per to.2.314.e
 per illud ingreſſa mors, & vita, to.4.48.e

Accidit homini fuit
to. 1205 a b
Ad infirmitatem, sed homini factum est hi
Paradisi
to. 138 g h
Aperit eum cineribus effusis
to. 139 e m
Apostoli Nove quod significat
t. 163 d
Apostoli vocati laudati sunt doctores
to. 105,
129 f
Pecunia significatur
to. 195 g
de spirituali
to. 167 c
Ligna terrae in lignum ferre non debent di-
citur
to. 234 e
Ligne Christi nam mystice quid, tomo 3.
to. 2
Ligne Deo, Christus est mundo, to. 2
474 f g
Ligne ab Apostolis suscipiuntur, et ibi de
vultu p. 61 h z
to. 392 d
Lilli populi studio quanta in scripturis, to.
17 e f
Libenter ex templo extraxit fides non
flaret Deo co. Adamus, t. 2037 g o
d. c
Ecce natura corporis narratur, eiusque
Auge huius virgines comparatur, to. 3
700 c, l. seq.
eum in infandine, quaestio de modis
transformationis perstringitur, tomo 3
700 g
Libens visas acutus finius
to. 451 f
Libera revocatus, quam manus, tom. 2162
g
Mente non habet patit
t. 127 g
reputanda, et praeparanda ad
to. 101 c
Important qualis
to. 312 e f
omnes in predicatione Christi r. libe-
to. 312 j
non potest complecti omne quod
to. 318 d
modicum est membrum, at maxima
tractat
to. 1210 h, k, l. seq.
firmanda
to. 1267 b c
fraternum & retinaculum spirituale, t. 3
92 f
Fidelis ad errorem, proclivis ad lapsum
to. 2347 f
Instanti videretur non tam necessari-
um, quoniam d. ille
to. 1230 n
Ingratuus multatum ex merito Dei no-
mine
to. 319 e
Apote iustum
to. 1327 b
cautem, si cum valde vitiosus, ne effru-
strum
to. 1357 g
Illius exitum adiecit, autium cor Deus
confudit
to. 162 b. o. 4. 257 g
Interum loquor decursum, & Petri, t.
3107 h
Inguis alius loqui est novum Testamen-
tum praeferre
to. 189 a b
Iterum mysticus sensus exquirentius, to. 3
24, c108 c
Cuius soli in inherere, & gratiam ora-
toralium corrumpunt
to. 121
cum sequenti veritas non colligitur, to.
315 d, e
Ide posterior
to. 23, c
Itere cur dicit Moysi
to. 199 b
Iligere non debemus cum infidelibus, a ma-
tri nonulo dilectandi, quia odio Deo
diffidit
to. 1175 a
Ingis vitanda
to. 172 a b
Ins displicendo carere, non mediocriter
lucrum
to. 128 29.
Ites de rebus si levitaverit, t. 398 h, k
Interim hic, desideria operam dantes, gra-

uer peccant
to. 523 b, c
Item transactio Apostolicam habet
normam
to. 532 a
Iustus plebs filii Episcopus ad denota-
tionem exordium
to. 511 a
Locus Paulatus Hebraeos cap. v. quoniam
legatus S Ambronio
t. 239 g
Locuta circumspectibilem devorandi natu-
ram habeat
to. 140 e
Minitia est ultionis diuinæ, to. 140 c
Sensus Ioannis populi signis figilla, t.
347 b c
Locute haeretici sunt, r. 207 f, g. 208 f
Magnam Dei offendunt virtutem, t.
218 h
Causa coronae secularis sapientiae he-
reticorum
to. 520 f
Logica facultas naturalis, & moralis phi-
losophiae portio
to. 126 e
Mors in marium, & virtutum, t. 210 g
Mors Dei verbum validum & acutum
to. 210 d
Longuinitatis Dei sicut mala preparata d
prenata bona ab corona, t. 3144 c
Longum in unum nihil
to. 512 e
Longe felix Dominio facere quis dicatur
t. 300 c
Loquitur Christiani est ius honorem & po-
tentiam reducere
to. 339 f
Liquid ut possis dixisse accere, to. 434 c
Liquid ut totum loqui debet in ecclesia,
quo profect omnibus
to. 347 c
Liquid virtutem addedit S. An. bio-
logico actum audientium
to. 122 g
Loqui nos decet multis modis, t. 2334
c. d
Loqui secundum Deum quid, tomo 3.
115 h
Liquid semper oportet
t. 2334 a b
Liquetas quantum malum, tomo 2
328 b
Liquidum eum consilio quosum, t.
2344 a
Loqui pauci clare vitilios est, quam mul-
ti obscure
to. 338 g
Loqui male indicat turpem vitam, to. 3
221 b
Lo in hospitalitatibus incendio subduci So-
domorum
to. 124 c
Cb hospitalitatem Sodomitarum supple-
bit illa susque detestit
t. 428 d
Cum infirmum tu eligeres conditum
to. 105 b
Cum accusatus iniuria dignus, t. 1105 b
Latue declinationem significat, tomo 1.
120, c122 g
Sens hilarum qui seipso acerbis qua-
ratione excusandum
t. 17 d. 232 b c
Sens sanctus & hospitalitas commen-
datur
to. 111 f, & l. seq.
Vini vicecepti est, t. 1112 d. 212. 259 a
Cui dicitur est carcere argento, to. 112 f
In regione deligenda imprudens, to.
124 a
Loci Sodomitarum erimina, quam inip-
plicita fugere maluit
to. 1077 c
Vnus in Sodoma inuentus, qui non tre-
taretur
to. 2505 e
Sens vxor tentationis laqueo euaderet
non posuit
ibid.
Retro reliquit Sodomitanam flagitia, t.
524 d
Pudente commixtionis non erat in-
cessum
to. 1460 e
Sens vxor quate decepta
to. 2466 f

teno tepescis nisi quid
to. 38 f
Totopaphi Homericis
t. 3747, 8
Lubricum hereticis quilibet inuenire
debet
to. 2390 a
Lucas & Paulus laudans
to. 40 e
Quedam ab aliis scripta praeterit, i. bi-
bid f
Cum enumerat peccatores in genealo-
gia Chrifti
to. 235 f
Christi maiores ex patriarcharum lin-
de apse descripti
to. 326 h, & l. seq.
Quattuor filiorum Iacob in Chrifti ge-
neratione nomina posuit, & quatuor, t.
26 h
Etus Euangelium copiosum
to. 2
Etus historia historicos
ibid.
Etus istius Evangelica omnes philoso-
phiz virtutes complectitur tem. 31
Quia faciedale officium per Incarn-
in Christo liberetur tradit
to. 310
107 e
Librum Actuum Apostolorum
to. 110
Hilo scriptum
to. 511
Viri charissimi S. Paulo
to. 2260 b
Vituli species figurati
to. 2
Luce & Marthe locus conciliatur, to. 3
36 g h
De uno & duobus caecis discursus, t.
59. 90 f g
Et muliere vngente Dominum, to. 3
48 b, c
Non discrepat de Domini generatio-
ne
to. 320 h. 2
Chi Chrifti generationem ad Dei m-
retulit
to. 322 g
Chrifti generationem apte deicript
populi baptismum
ibid.
Luce, & Ioanis diductas examinatur
to. 210 h & l. seq.
Lucerna ad rependendum dogmatum,
fides est
to. 367 d
Lucernae typice & vere
to. 367 d
Lucerna due quas duo principes fe-
cerunt non accendunt, mystice confir-
derantur
ibid.
Lucerna in Chrifti corpore vitam d
monstrat
to. 2363 h
Eius via Evangelium
ibid.
Ad quam sen. et putredine debemus,
que
to. 2379 b
Eius lumen obscuratur, cum res ob-
scure suffulget
to. 57 b
Lucerna spiritalis quo igne accendit
tur
to. 27 c
Lucifer à communione catholicorum se
diussit
to. 149 f
Idem pre fide exultat
ibid.
Propriacpius est voluntate, tomo 1.
28 d
Lucifer quoque dicitur Christus, to. 5
243 b
Incitare ad onemur
to. 2367 g
Luctatores veri qui
to. 410 f g
Lucta spiritualis
to. 329 b
Nobis cum saculo est
to. 235 h
Cum Iacob quod significat, to. 435 b
In Iudum prohiberi Lycij
to. 412 d
Ius à lachrymis in quo differat, tomo 3
234 a
Lucus studium tentamentum pudoris est
to. 598 c
Chi uianum hominis quale sit, to. 343 g
Gh
tupe quid
to. 272 b
Extribus lacris nefarium
to. 332 d

pro Christo mori t. 3. 141. d
initium in arca, damnum videtur in
conscientia to. 5. 23. c
lucrum facit mors cum peccator, to. 3.
33. d
lucrum afferunt aduersa, non detri-
mentum to. 3. 168. h
Ludibrio esse probro duci solet, tomo 5.
116. f
ludi fortis varia to. 2. 281. b
ludi cum intemperantibus enervant
grauitatem vitalem to. 4. 7. g
ludis ac gaudiis quadraginta luctus &
lectio digna succedat to. 5. 17. c
lues dira morborum quando serpit, to. 2.
312. f. g
Ingere non debemus mortuos in Domi-
nio to. 3. 263. f
lugendi infideles, si moriantur ibid.
lugentes consolamur to. 5. 124. a
consolandos esse ibid.
lugere debet pater si filius male agit, t.
3. 217. g
lun. bis illudit Diabolus t. 2. 342. a
lumen ludorum quasi lucerna sub mo-
dio to. 2. 343. c. d
lumen Christus, & mandata Dei, to. 3.
78. d
lumen verum Christus Iesus, t. 2. 343. c.
382. c
lumen solis diuersum est à lumine dici
to. 1. 24. c. d
diuersum est species quædam discolor
ibid.
solis illuminandi & vaporandi vim ha-
bet ibid.
solis ignem est ibid.
lumen naturæ peccati turpitudinem
ostendit to. 3. 117. h
lumen tenebras non recipit, t. 4. 44. g
lunæ virtus quanta to. 1. 27. f
Luna decima quarta inquitenda ad cele-
brandam passionem Domini, tomo 1.
143. f. g
signum salutaris to. 1. 28. f
pro die quandoque capitur, t. 4. 143. b
eius crenta effigies synagoge tene-
bras signat to. 5. 203. b. 207. b
pro f. celsa to. 1. 28. c. to. 4. 50. d
Luna pro mundo, & pro sacra scriptura, t.
5. 214. b
lun. nis non corporis immutationem
patitur to. 2. 24. a. b
eius cetera mysteria to. 1. 28. a
cornua cur aliquando fulgeant, tomo 1.
24. b
luminare magnam dicitur, & quomo-
do to. 1. 27. a. b
obtinenda quædam à sole habet officia
to. 1. 27. f
eius tam defectus, quam accretione va-
riant elementa to. 1. 27. f. g
cur rot facit mutationes to. 1. 28. b
quæ ratione eclipsatur to. 1. 24. h
eius quarta si pura sit, indichum erit fe-
renitatis to. 1. 29. f
magis carminibus deduci nequit, to.
1. 28. d
minuitur, vt elementa repleat, tomo 1.
28. b
Christi mysterium annunciat, t. 1. 28. c
eius claritas qui comparatur, tomo 3.
193. c
causæ fluxus maris, atque refluxus, t. 1.
27. g. h

lunaris annus qui sit, tam apud Hebræos
quam apud Romanos to. 1. 26. h
lupus à squilla foliis abhorret to. 1. 45. d
obest si aliquem videndo præuenit, to.
2. 453. h
lupo leonem insequenti similis au-
rus to. 5. 70. f. g
lupus matinas tener to. 1. 30. e
luporum natura copiose exprimitur, to. 3.
62. a. c. d
eorum rabies absentibus pastoribus
plus præualeat to. 5. 1. e
ab Ecclesiæ fugandi to. 5. 119. g
luscina peruigil & infomnis to. 1. 40. f
die ac nocte canit to. 1. 37. h
luteolentis pedibus non incedendum, t. 3.
140. d
lutum carnis nostræ excoquendum, to. 4.
52. e
oculis cæci impostum quid significet
t. 4. 172. a. b. to. 5. 146. a. b
lux inaccessibilis quam pater inhabitat,
quæ sit to. 3. 10. c
nullam habet cum tenebris societa-
tem to. 1. 24. e
lucem diuinitatis nulla vmbra mortis
interpolat to. 1. 26. f
Christus to. 2. 317. a
eius natura to. 1. 7. c
eius gratia non solum in splendore,
sed in omni alia viliitate probatur, ibi.
in luce quis to. 2. 380. d
lux splendorem generat, to. 2. 411. g. to.
4. 81. e
non quum sine splendore to. 4. 58. c
eius arma sunt boni actus to. 3. 154. c
luxe Christi superueniente quæ bona
sequatur to. 2. 411. g. h
Luxurie malum to. 4. 167. g
luxuriosus pena est carere diuinis, to. 3.
24. b
luxuries videtur esse iucunda, sed ex-
hausto patrimonio fit amara, tomo 2.
449. b
quæ ratione temperanda to. 1. 99. c
inimica iustitiæ to. 5. 68. b
consumit ornamenta naturæ, tomo 3.
79. f
eius actus à sanctis nos diuidit ibid.
luxuriosis domus sepulchrum est, t. 2.
391. c
carne nostra contemnimus, luxu-
riose viuendo to. 4. 49. d
luxurie se tradens, quæ mala incurrit
to. 5. 129. a
quam inhonesta & superflua, tomo 1.
87. f
luxuriosi celatas habent domos, to. 2.
555. h
quam partem eligant to. 2. 442. d
incipientes luxuriari, incipiant deuita-
re à fide veta to. 5. 129. a
eorum fructus qui to. 3. 154. c
ibi luxuria, vbi ebrietas to. 3. 243. b
committunt opprobria carnis, & in-
eius sacrilegia to. 5. 129. a
qui viuunt luxuriose in carne viuunt
to. 3. 133. c
luxurie, & castitatis certamen, tomo 5.
249. a. b
luxuria hominis quousque progressi
est to. 1. 97. h
seminarium, & origo vitiatorum, tomo 1.
97. h
vianda luxuriosa conuiuia t. 3. 154. c

luxus quot excitat perturbationes, t. 1.
253. g
fugendus to. 3. 466. c
Lyctorum lex de luctu t. 4. 132. d
Lydia mulier to. 3. 205. h
Lymbus vbi Patres deincebantur, t. 3.
128. b. h

M.

M Achaborum fratrum laudes, t. 1.
168. b. & seq.
eorum mater cur beata to. 1. 167. g
eludim in filiorum martyrio sortitu-
do, ac pietas commendatur, t. 1. 169. a.
& seq.
eorum martyrium enarratur, to. 4. 16. c
& seq.
Macedones deuoto animo perceperunt
verbum fidei to. 3. 107. d
Macedonius presbyter Theofalonicensis
to. 5. 112. f
Macbeth latine sonat ab initio, tomo 1.
218. e
Maceria & sepes quid, & earum myrica
expolitio to. 3. 23. f. & seq.
macula peccati omnes ab initio infecti
to. 3. 5. d
macula grandis mulio auferret lus-
cro to. 2. 399. d
Magdalena Christum à Christo requie-
bat to. 5. 16. e
ad sepulchrum persequens omnium
prima Christum vidit to. 5. 36. g
à Christo obstricta quod resurrex-
it non obliuiscitur, illum quæret in sepulchro
to. 5. 37. h
fessum obsequium, a quo petfecta ad cre-
dendum ibid.
scrutatur in mundo, quem magis de-
beatur vocare de C. 30 to. 5. 37. h
ei cur dicitur, nolui me tangere, ibid. h.
& 38. a
eius penitentia to. 5. 263. d. e
eius & Sephani comparatio citra vi-
sionem domini to. 1. 109. h
eius & Domini congressus in hortu
consideratur cod. 11. 10. a
Dominum non cognoscens, excusa-
tur, & laudatur ibid. a. b
Dominum tangere prohibetur, t. 3. 109.
c. h
eius susceptio matutina, tomo 2. 318.
b. c
prima resurrectionem contemplata
to. 3. 219.
eius pulchra interrogatio, tomo 5. 36.
e. f
Christum quasi mortuum stens, & qua
si sepulchrum in tumultu requirit, re-
prehenditur to. 2. 385. e
quando agnouit Christum resuscita-
tum to. 4. 11. h
Magdalene plures an fuerint, to. 3. 136.
g. h. 17. b
Magdalena Domini sermoni intentus
epulas recubabat to. 4. 164. d
Magi tres reges esse dicuntur, tomo 5.
8. g
Christum regem hominem, & Deum
comprobat to. 4. 48. b
vnum Deum agnoscunt to. 4. 55. f. g
ardore fidei imitandi to. 5. 8. f
spolia Samaritanæ quomodo Christo ob-
tulerunt to. 3. 27. e
eorum

- corum dona to.4.23.b.2.39.a
quid significant to.4.55.g
roytica sunt to.3.14.b.c.10.5.8.g.h
eorundem aduentus ad Christum con-
cipio explicatur to.7.14.b & seq.
ea facere pollicetur, quæ ad diuinam
tantum potentiam attinent, tomo 1.
21.b
magis Christo non comparandus, r.4.
51.f
magi diuinitatis cultores sed magicis
artibus to.3.4.4.d
eos ad Balaam genus ducere, historia
quædam docet to.3.14.d
eorum prestigie Dei potentie non
comparande to.4.51.g
Magister versus Christus to.2.4.48.e
idem magister, & auctor vitæ, tom.3.
182.e
quod docet, ipse exequi debet, tom.3.
50.f
quod docet opere, discipuli in corde
describunt to.3.59.f
bonus incorruptibilis permanebit ve-
lit autem to.3.167.c
Magisterij auctoritas minuitur, si ac-
cipiatur eo, qui debet argui, tom.3.
172.f
magistratum spectacula exhibetium
sulticia to.5.44.e.f
Magnes lapis ferrum attrahit, tomo 5.
269.g
eius vis in attrahendo ad se ferrum, t.1.
204.b.c
Magnificencia Dei in rebus gestis appa-
ret to.3.164.c
magnificencia animi maior, quam cu-
iuslibet corporis to.2.363.a
Magnificari Dominus quomodo dicatur
to.3.11.g
Maiestas diuina quo pacto nobis præex-
cellenter videatur to.2.386.c
Maiestas Spiritus sancti to.4.46.d
Maiestatis Christi plenitudo, tomo 7.
290.g
eam irritare magnæ sulticie est, to.2.
314.c.d
Maior & minor in corporibus distin-
guiscent to.4.64.g
Maior est qui euangelizat, quam qui
baptizat to.3.166.h
maius est quod omnibus prodest, to.3.
188.b
Malchi auriculæ amputatio mystice ex-
plicatur to.3.101.g.h & seqq.
Maledictis suis artibus præcipitur, to.5.
110.d
maledicorum sermones, lingue flagel-
lum dicantur to.4.21.b
maleuolorum inuidiam temperan-
dam, non timendam putat S. Ambro-
sius to.5.50.h
Maledicta persequentium minime ti-
menda docuit nos Dominus, t.5.54.b
maledictum fecit, & referte, qui
non possit to.2.434.b
Maledictio hominam ambienda, quæ ac-
quirit Dominicam benedictionem, t.
5.124.b
illis quis subiectus to.2.417.g
maledicta qui non sentit, beatus, to.2.
434.b.c
Maliginitas quæ vitia gignat to.3.117.f
maxime abstinere Episcopi petitione, t.
5.120.a
plus nocet, quam malitia to.5.120.a
absconditam habet maleuolentiam, t.
5.120.a
maliginitas præsentis sæculi t.3.120.e
maligium quid to.2.468.c.d
Malignus ab iniusto nihil differt, tomo 5.
122.f
Maligni, & spurij habent pacem, sed ad
damnationem to.3.218.h
eum non in emulationem excitandi, t.
2.323.h
ad emulationem malignitatis non la-
cessendi to.2.324.f
Malitia quid sit to.1.6.d
est boni indigentia to.1.140.d
malitia est fons peccati t.2.477.e
caput iniquitatis to.3.117.f.h
malitia peccatorum quæ in eorum ma-
litiarum reuertitur to.2.327.e
ei cedere multum prodest to.3.151.a
Immitis & agrestis est to.1.97.e
in terris versatur to.1.176.b
visu maxime augeatur ibid.
In omnium rerum auctorem sœuit
ibid.
tempore antecedit virtuti, tomo 1. 68.
g.h
cur passionibus, & cupiditatibus ani-
mæ miscetur to.1.93.h
Malum qui vincat to.3.153.a
quod est viciosum to.1.143.b
nullo apud Deum impunitum, to.3.
117.f
malum in terris, bonum in cælo est, t.
1.174.a
malum pœnæ immittit Deus t.3.57.g
malum malo non corrigitur, t.2.185.g
ne fiat, datur in rectoris to.3.10.f
ad illud operandum, vel itacundia, vel
cupiditatis incendere nos conseruit, t.
1.58.d.e
illud non reprehendens, cum possit,
peccat to.3.118.a
malum sine boni sententia discerni non
potest to.1.54.f
si queratur, agitur, vt inueniatur, to.1.
120.g
homini accidit ex mala eius electione
to.1.205.d
maius est fieri seruum ex liberto, quam
nasci to.3.230.c
eius cognitio non est malum, sed mali
operatio to.1.58.d
illud vitare non magnum est, nisi bo-
no adheratur to.3.151.f
illius cognitio sæpe nobis prodesse po-
test to.1.63.d.e
malum etiam pœnæ nostra merita pe-
peterunt to.3.85.b
prius in nobis oritur, deinde bonum
cognoscimus to.1.68.e
illud homini Diabolus operatur per
bonum to.3.134.c
malum illud proptie est quod meum
crimine implicat, & conscientiam li-
gar to.1.6.h
illius homo sibi auctor est to.3.51.g
naturæ ordine bonum subsequitur, t.
1.83.h.84.a
ad malum vel bonum tria ducunt ho-
minem to.4.48.c.d
Mala facienda non sunt, vt eueniant bo-
na to.3.122.b
inexplorata plus frangunt animam, to.
4.18.e
in causa sunt vt bona emineant, tomo 4.
140.e
omnino fugienda, etiam si quis credat
se non posse conuinci to.5.109.h
cuncta peribunt to.3.119.f
mala creans quomodo dicatur Domi-
nus to.1.481.h
malorum omnium vna est causa & cõ-
ditio to.3.122.h
malis proximi, & alienis gaudere di-
splicet Deo to.3.149.a
qui ita facit facile decipitur, tomo 3.
149.b
Malus ignorans, & non intelligens, to.3.
121.e
non propterea excusatur, quod malos
punit to.1.155.f
malò quod malum est, bono bonum
est to.3.133.h
mali ad deum resurgunt to.4.49.a
alienis delectantur erroribus, tomo 1.
100.f
non possunt damnationis suæ causam
in Deum referre to.3.14.f.g
non sunt digni intelligere mysterium
Dei to.3.189.a.b
mali de vitis ad virtutes, boni de virtu-
te in virtutem transferant to.3.36.a
eos Deus cur permittat to.5.208.a
eorum confabulatio euertere potest
bonorum proprium to.3.192.h
eos non vitare sed honorare malorum
fames to.3.118.a
eorum contubernium, & alloquium
fugendum to.3.103.e
eorum odium aduersus bonos, tomo 3.
121.e
male viuendo carnem nostram con-
temnimus to.4.49.d
male intelligit Christum, qui obseruat
legem factorum to.3.219.
Mala vitæ corruptit totum hominem,
sicut fermentum totam massam, to.3.
171.a
mala doctrina intelligitur sub ferme-
nti nomine to.3.170.g
significatur lignis, fumo, stipula, to.3.
167.c
peribit ibid.b
ignis est effa ibid.c
mali mores constanter arguendi sunt
to.3.168.b
mali doctoris pœna to.3.167.d
mali Angeli to.3.169.b
malos euentus habere solent nuptiæ
innitæ to.3.177.c
malus odor Deo, qui Christum non re-
cte esserit to.3.198.d
Mammone iniquus interpretatur, tomo 5.
46.c
cur ita dicatur to.3.82.b
ei quis seruit to.5.46.c
eius seruus avari & raptores, tomo 4.
48.d
ei, & Deo seruire non possumus, to.3.
182.c
eius seruus iniusta to.3.82.b
Mammillæ duo charitatis præcepta, to.5.
277.e.f
Mammillæ insulz mille Muriis satrapæ
obediunt to.5.269.f
Manassis Regis penitentia, tomo 5. 262.
g.h
obliuionem significat, tomo 1. 194.
b

- Mandatum est fugere in persecutione, t. 3. 115. h
vnum custodire & aliud prævaricare, nihil prodere to. 2. 414. f
mandatum caeleste, quæ vita custodiat to. 2. 460. e
maximū in lege quod to. 2. 466. f
mandatum, & iustificatio to. 5. 5. g
quam latum sit to. 2. 466. b
mandatum Dei datum Adæ, nullum habui vitium to. 1. 62. b
eoque nimis custodienda, tom. 2. 414. d
Mandato Dei nihil omnino addendum, vel detrahendum est, tomo 1. 62. h
mandata diuina mature exequenda, t. 5. 65. d
eorum obseruantia, simul cum fide requiritur to. 5. 60. g
eorum perfectio continetur in Charitate to. 1. 310. d
mandatorum caelestium vbi non possit esse custodia to. 2. 477. g
Mandati nomine lex intelligitur, tom. 5. 134. e
Mandatis Dei non obediens, in culpam incurrit to. 1. 57. g
Mandata quam diligenter exequenda, t. 1. 118. d. e
secunda sunt to. 3. 62. f
legis mandata quis faciat ex voluntate, & quis iniuriis to. 2. 312. h
plena sunt testimonio to. 2. 477. f
Mandatorum ad formam inuitandum vitis to. 1. 17. h
mandatorum mores esse ad feminas plerique putant to. 2. 495. e
eas accepit Rachel à Lia sorore sua, ibid.
Liz matri suæ auitul Ruben ibid.
Manducare cum abstineri debeamus, de operationis est genus to. 2. 19. c
Manichæus Christi factio redarguitur, t. 3. 162. b
Deum in carne uenisse negat, tomo 4. 94. f
veram carnem Christi negat, tomo 5. 91. h
Christum hominem negat, non tamē negat esse crucifixum, to. 2. 516. f. to. 3. 220. b
eius error to. 4. 56. h 57. a. 63. g. 90. d
fastidium turpitudine in adiungebat, t. 221. c
eius & sectatorum mores fallaces, & capciosi to. 3. 281. e
eorum hypocrisis ibid.
Manichæi & Marcionis hæreses, tom. 1. 162. h
eorum hæresis prophetas non suscipit to. 5. 509. c
Diabolum autorem carnis crederet to. 4. 67. e
eorum obediētia contra filium Dei eod. 71. a
eorum hæresis, de incarnatione Christi to. 1. 193. h
Manuli bonorum operum, to. 3. 87. e
Manna quo à Christo pascimur, to. 3. 54. d. e
abconditum quid to. 5. 184. f
manna & aqua, quæ fluxerunt de petra, cur dicantur spiritualia to. 1. 180. e
figura eucharistiæ to. 5. 180. e
car hodie è celo non pluuit, tomo 1. 209. d
spirituale quid sit ibid.
quo nutriti sunt Hebræi, fabule erat, t. 209. h
in alietum diem non seruabatur, to. 1. 209. g
panis Angelorum cum carne Christi confertur to. 4. 165. h. 171. e
sapientia Christi to. 5. 184. e
quid esset, Patres antiqui non intellexerunt to. 5. 99. b. c
colligentes plasmam opus esset, non cibum, sed vermes seruauerunt, to. 5. 212. a
Manfio apta pro vniuersi cuiusque meritis data à Domino to. 2. 349. c
manifestiones filiorum Israël to. 2. 222. e
cur numero xlii. fuerint to. 2. 11. d
manifestiones ad quas Ecclesia cum delectione succedit to. 2. 429. c
eorum merita quare varientur, tom. 2. 418. e
Manifestionibus iisdem unum Christum in virginis utero descendit, & Christianus in cælum ascendit to. 1. 212. a
Manifestu est in arca, diuersi ordines in Ecclesia to. 5. 194. f
Manifestu omnibus grata to. 2. 389. d
laudatur to. 3. 61. a
morum præsertim to. 4. 23. a. b
Manifestu D. Pauli to. 3. 169. e
maximū est humani cordis fumentum to. 2. 313. f
manifestu dominorum impellit, secus ad obedientiam to. 3. 144. b
Manifesti qui sint, & merito possident terram to. 2. 317. a
Manus fortis cito sanat to. 2. 351. e
manus Domini non perdere, sed sanare conuenit to. 2. 346. b
sancto lob omnia abstulit, & repperit tuit to. 2. 351. d
spiritus deiur to. 2. 453. b
plenitudo bonitatis est to. 2. 181. d
multa significat to. 5. 181. f. g
quid denotat to. 2. 339. g
cum iustis tangit, sanat, non vulnerat to. 2. 328. e
manus sapientia quæ to. 2. 473. e
manus Moyfi leprosa Iudeorum obstinationem significat to. 5. 198. c. d
manus est totius corporis propugnaculum to. 2. 51. b
manus aridæ sanatio per Christum ad Adm. manum accommodatur, tom. 3. 39. f
manus sanctæ sunt, quando cor mundum est to. 3. 271. b
eatum vati, & præclata narrantur officia to. 5. 11. a. b
cur eis eleuatis orandum to. 5. 53. f
manum nostram Christū tenere quid to. 3. 33. b
manus impositione immundi spiritus cieci to. 1. 60. e
harum opera eadem, quæ digitorum, t. 4. 112. a
eorum impositiones in sacerdote ordinato to. 4. 181. e
item in ægrotis to. 4. 181. f
Martha ananiam dinem significat, t. 1. 222. f
Martha aqua legem Moyfi, lignum eis inanesum, Christi passionem significat to. 5. 193. g
per illud lignum aquæ dulces efficitur to. 5. 221. c
Marcello Episcopo scribit sanctus Ambrosius to. 5. 151. c
Marcellina S. Ambrosij soror, to. 5. 102. b
106. e
eadem S. Ambrosij soror virgo, t. 4. 151. e. f. 221. c
à Liberio consecrata to. 4. 225. b
eidem de martyrum inuentione scribit S. Ambrosius to. 3. 355. c
eidem de statu Ecclesiæ Ambrosianæ ratio redditur to. 5. 101. b
fratris ægrotanti assidet, to. 4. 148. f. 151. c. d
quam doluerit obitum fratris, tom. 4. 151. d
Marcellinam S. Ambrosij sororem exagitant somnia to. 5. 101. b
Marcionis hæresis de Christo, to. 3. 112. b. h. 116. g. 169. e
Marcion certo comparatur to. 5. 112. e
legem non suscipit to. 2. 466. g
phantasmata iudicauit corpus Christi to. 4. 61. g. 90. e
Marcus Petri frater to. 1. 103. a
Barnabæ affinis to. 3. 213. g
proprium eius in Euangelio confitebendo to. 3. 105. h
eius initium examinatur to. 3. 1
leonis formam sua narratione exprimit to. 5. 30. b
Marcomanicum bellum to. 5. 190. b. c
Mare historicus sensus to. 5. 190. c
infernus dicitur to. 5. 228. f
non ad nauigandum, sed ad mundi ornam & perfectionem Deus creauit to. 1. 318. d
oceano longe exortu magis æstuat, t. 1. 127. h
aëlicum immensæ magnitudinis habet pices to. 1. 34. f
ad escam & cibum, non ad mercatum & periculum vti debemus, tom. 1. 238. e
mare eut salum amaramque habet aquam to. 1. 112. a
cur æquor appelletur to. 1. 13. h
non inundat terram, & magnum Dei miraculum est to. 1. 14. e
eius vis æterna cohibetur to. 1. 14. d
Indicum superius est mari Ægyptio, t. 1. 11. d
quaratione vnum, & plura dicatur, t. 1. 11. d
mare quid sit to. 1. 14. f
à diuersis locis diuersa sumit vocabula to. 1. 14. f
cur bonum sit appellandum, tom. 1. 115. f. g
ei cur aliquando Ecclesiæ assimilatur, t. 1. 15. g. h
mare æneum lex Moyfi to. 5. 190. e
plura quam terra continet animalia to. 5. 10. c. d
symbolice designatur mundus, t. 3. 139. b. to. 4. 208. f
rubrum baptisma, to. 3. 180. e. to. 5. 109. a. 198. g
eius nauigatio quam periculosa, to. 1. 238. e
mare vitæum simile erythrali spiritibus intelligentiæ to. 5. 190. g
scriptura diuina to. 5. 109. a
Margarita Christi to. 5. 63. e
Mare-

Mater dormiendo filium opprimit
mylicia ad opera accomodat, to. 3.

matrem cur non agnouit Christus, t. 3.
50 g.

matris merita erga filios, tomo 3.
27. f.

matris filiorum Zebedi petio, & e-
talem elegans excusatio, tom. 4. 88.

Matres quomodo se habere debent ir-
filios tom. 5. 124. d.

hac filius praeber debent, tom. 1. 113.
g. h.

quos laudauerunt filios magis diligunt
ibid.

à Deo honorantur filiorum fecundi-
tate to. 3. 6. h. 8. f.

Materia non reperta, sed facta à Deo cō-
tra philosophos, to. 1. 7. g. h.

à Deo creatam fuisse multis probatur
argumentis to. 1. 8. f.

non est sine initio to. 1. 4. a.

materia arboris, quae causa mortis fue-
rat per crucem fit causa salutis, tom. 5.
35. e.

materie possibilis natura praeclare ef-
ficienti & impassibili Dei virtuti re-
sponderet to. 8. f.

Mathaeus non regum successiones, sed
generaciones describit, to. 3. 26.
e. f.

eius & Lucae loca recondantur, to. 3.
56 g. h.

iecum & Mareus humana de Christo
verberis perleceat to. 3. 10. e.

hominis specie cur figuratus, to.
3. 2.

in tota diligentissime persecutus, to.
3. 12.

Matthaei Apostoli Evangelium, tomo
3.

cur foras Apostolus lectus, tomo 3.
6. a.

in locum Iudae quare susceptus, tom. 2.
360. f. g.

Matrimonij gratia qua de causa solui-
tur to. 1. 113. h.

indissolubile continet vinculum, t. 4.
206. f. 241. f.

vinculum indissolubile docet Euan-
gelium to. 3. 112. h.

eius molestia to. 3. 175. f. g. h.

Matrimonium omne an sit à Deo, &
an solui liceat, tomo 3. 82. f. &
seqq.

Christiani, & infidelis non est legiti-
mum ibid.

Christianum indissolubile, tom. 3. 82.
f. g. h.

indissolubile etiam in lege nazuae, to. 3.
83. a.

si se o. n. ni diuortio & adulterio care-
re debet to. 3. 83. b. e.

non reprehenditur, sed ei praefertur
integritas to. 3. 77. h.

id cum virginitate conferret, to. 4. 119.
b. & seqq.

matrimonium est, quod est contra le-
gem Dei to. 3. 174. h.

raam non est, quod est sine Dei deuo-
tione to. 3. 174. g.

eius vis soluitur per cōsummationem crea-
toris circa eum, qui reliquitur, ne ac-
cusetur ibid.

vis quamvis legitimus, non semper
decorus to. 3. 8. d.

matrimonialis officij abstinentia lau-
datur ibid.

per illud saepe adipiscimur castitatem
to. 3. 174. e.

Deo gratum to. 3. 6. h.

eius honor & stipendium filiorum su-
scriptio to. 3. 6. h. 9. a.

cuius via bona plena & directæ, longior
tamen to. 5. 119. f.

morte dirimitur to. 3. 112. h.

matrimonium verum Inter Ioseph &
Mariam to. 3. 9. c. d.

Matufala quæ ratione Christi typus, t. 3.
27. a.

matutium officium saltem diebus
dominici omnes audiant viri, & fami-
linæ to. 5. 24. c.

Maximus quare fuerit destitutus, tom. 5.
105. h.

Ladros vindicare voluit ibid.

Balionem interfecit innoxium, tom. 5.
157. g.

Iudæ accusatorem venia donat S.
Ambrosius, si emendet, tomo 5.
148. f.

porphyretico sepulchro conditus, t. 5.
158. c.

Maximus virginis accusatorem falso ne-
gabatur Sygnus to. 5. 48. b.

canendum iussit Valentiano S.
Ambrosio to. 5. 158. a.

eius nuntiatio, & Valentiniani man-
fuetudo to. 5. 157. e. f.

Maximi & S. Ambrosij colloquium, to. 5.
157. b. c.

Maximiani Diocletiani sepul-
chrum, ex qua fuerit materia, tomo 5.
158. c.

Mediator Dei & hominum Christus
to. 4. 46. h. 47. d.

Medicamentum Christi quam efficax
to. 3. 33. f. 38. e. f.

Medicina spiritalis nō gentis, aut na-
tūe iure deferretur to. 3. 32. e. f.

de vulnere sumptit exordium, t. 2. 336.
f. g.

Christi plus addit ad salutem, quam
infirmas detrahit sanitati, tomo 3.
216. f.

causam correptio est to. 2. 345. h.

spiritualis, & charitatis to. 3. 183. h.

Medicina vera quæ to. 2. 337. c.

eius prima, & valida secta quæ, t. 2. 336.
f. g.

antiquior in herbis, & succis consistit
to. 1. 20. f.

eius principium est morbi causæ inci-
dere to. 1. 9. 3. a.

Medicus animarum Christus, tomo 3.
79. a.

nostrum omnipotens est to. 3. 4. h.

medicus Deus infirmum premio mi-
nerat to. 5. 258. b.

medico Christo pandenda cordis in-
firmas to. 5. 257. h.

perfectus nemo nisi Christus, tom. 2.
369. e.

Samaritanus multis medicamentis sa-
nat to. 3. 64. f.

temporalis & æterni discernimen, to. 5.
238. b.

spiritualis exigit minus à nobis, quam
debetenus propter nostrā infirmita-

tem tom. 3. 132. e.

medici scientia non est bona nisi ea, vt
oportet, vtatur to. 1. 58. g. h.

medicū quis roget, tomo 2. 421.
g. h.

eius gloria est multos curare, tomo 3.
234. c.

eius est herbarum genera, & vires nos-
se to. 1. 20. f.

quando magis desideratur, to. 2. 483. f.

quod ægroto daturus est poculū prius
gustat to. 5. 27. g.

terret, vt curet to. 2. 355. c.

medici prime huiusmodi ab experien-
tia vocati sunt to. 2. 355. c.

eorum exemplo Episcopus admo-
netur à S. Ambrosio de lenitate in hære-
ticos to. 5. 111. e. f.

Mediolanensis Ecclesia, ab hæreticis ve-
xata to. 4. 112. g.

Mediolanensis plebis feruor, & deuotio
to. 5. 101. g.

eius ingens lætitia to. 5. 101. g.

Mediolanensium fides, ac patientia
laudatur to. 5. 101. g.

eorum ridicula in Lunam supersticio
to. 5. 61. g.

eorum auaritia, stultitia, & ebrietas ar-
guitur to. 5. 61. g.

Meditari in lege Dei, quanti momenti sit
to. 4. 15. e. f.

meditari plene quis dicatur, tomo 2.
313. b.

Meditatio quotidiana tollit superbum, &
facit vigilantem to. 3. 151. g.

mandatorum celestium quantum pro-
fit to. 2. 436. c. d.

splendentis semper in corde, & ore tui, t.
2. 333. h.

diuturna quid poterit to. 2. 334. f.

sumens corpus Christi qualis debet
esse to. 3. 184. c.

mel siue stre, quo Ioannes vebatur,
nisi exponitur to. 3. 17. e.

mel & butyrum manducare, tomo 4.
48. b.

Mei siue de hec rex pacis, atque iustitiae, t.
1. 2. 105. h. to. 3. 300. b.

humilis, licet faceret doro, & regno di-
tatus to. 5. 130. c.

figura siue dotij Christi, to. 3. 296. a. b.

300. a. b. to. 5. 120. c. 1. o. h.

eius sacrificium cuius figura, to. 3. 23.
c. d.

sine patre, & matre, similis filio Dei, t.
4. 165. f. 171. b. to. 5. 174. c. 110. c.

non augetur, sed vir to. 4. 73. e.

Mem quid latine sonet to. 2. 466. d.

membra Christi sunt corpora nostra, t. 3.
172. h.

meteticis adherentia desinunt esse
Christi ibid.

eorum nomine fideles t. 3. 151. b.

nostra tam iniquitatis, quam iustitiae
arma to. 1. 52. h. to. 2. 410. a.

membra à capite non separari, tom. 4.
51. e.

eorum diuersitas in Ecclesia, & mu-
tuum auxilium to. 3. 65. d. f.

membra cetera patiuntur cum vnum
parit to. 3. 197. d.

corporis cur singula fortia sunt varia
officia to. 3. 185. e. f. g.

licet sint diuersa in vnum conueniunt
ad vniuersum corporis to. 3. 185. g.

corpore, dignitate differunt ibi.
vna & eadem erunt in resurrectione,
nec eorum augmenta erunt, to. 4. 50.
c. f

memoria terra Iordanis quis, to. 2. 363.

g. h

memores esse debemus beneficiorum

Dei to. 3. 160. g

memoria ex intellectu, & voluntate oritur

to. 3. 3. d

memoria Dei in nobis to. 4. 44. e

memoria delictorum grauat conscientiam, nisi medicina poscat, to. 2.

345. h

Mendacium cauendum esse, to. 3. 240. h.

to. 3. 31. c. b

multa in quibus est to. 3. 31. b. 235. a

firm habet, veritas vbertatem, to. 2.

399. h

illud amantes filij diaboli sunt, to. 3.

31. b

duplex est verbi, & facti ibid.

non virtutis, sed infirmitatis est, to. 1.

210. d. e

Mens idem in anima, quod anima in corpore

to. 1. 136. c. d

humana sensibus medijs rerum notitiam apprehendit to. 1. 93. d

eius finis prestantia declaratur, to. 1. 201.

e. f. to. 4. 179. a

diuina vitibulum, atque inuitibulum substantias, originis, & causas rerum continet to. 2. b.

ea, quia nihil habet homo prestantius Deo deputanda to. 4. 43. e

superborum non facit fructum Deo dignum to. 3. 203. a

eius stimulus caro to. 1. 126. d

mens humana etiam in bonis operibus turbatur to. 2. 180. d

hominis puta ante adolescentiam lubricum to. 2. 379. g

humana mens difficile affequitur Trinitatem to. 4. 43. c

valida corporis sensibus impetrat, to. 1.

122. b

perfecta nihil terrenarum rerum attingit to. 1. 125. d

sibi conscientia ualiquomodo se gerat, to. 3. 204. h

impia, quae Christi sunt nescit cognoscere to. 1. 173. c. f

mens nostra per sensus corporis, & gestus manifestatur to. 3. 67. f

virtutis est domicilium, tomo 1. 99.

h

cum carnis illecebris sepe lostratur, to. 3. 190. h

in omnes sensus habet regium imperium to. 1. 132. a

suipius domina quod faciat fructum to. 1. 89. a. b

infirma non capit verbum Dei, to. 3.

51. g

humana diaboli astutia, facile decipitur to. 3. 18. g

carne itaquam sepe inclusa desidia uatur to. 3. 59. e

puta corpus in suas voluptates attrahit to. 3. 72. c

eius cibus quis to. 1. 91. h 212. b

à contaminatione libera nihil amat, quod ex Deo non fit to. 5. 13. g

mens cibus quae fit to. 1. 101. a. b

eius corruptelae causa fit, to. 1. 91. f

sobria omnes colubet passiones, to. 1.

89. 6. 15. 2. a

sapientiam, & timorem moderatur to. 1. 96. f. g

mens quando virtutis praesentiam ferre non potest to. 1. 112. h

eius arguo auaritia to. 3. 4. h

mentem deuotum ubique exaudiat Deus to. 1. 116. f

mentis pie amplexus qui, tomo 2.

383. f

eius infantiam turbans graui obnoxius est poenae to. 1. 505. d. e

mentis magis quam facti altimator Drus to. 3. 5. f

differt ab anima to. 1. 52. g. h

eius sanitas quae fit to. 1. 92. a

mentis pie quam preclarus sit fructus to. 1. 126. a

eius profectus vnde oriatur, tomo 1.

91. f

eius sobrietate corporis est medicina, to. 1.

189. b

paterfamilias animae dicitur, tomo 3.

182. g

mentis stupor alienat à vero, to. 3.

242. f

duplex in homine ab Apostolo posita to. 3. 87. a. b

natura sua carni contraria to. 3. 87. e

ei maximus propinquus, & affinis sermo est to. 1. 214. f

sermone imprimis comprehenditur to. 1. 109. h

vi purgetur, à quibus rebus disingenda ibid.

sola remanet immortalis ibid.

eius beatitudo describitur, to. 4. 114. c

tota sapientiae splendor illuminatur to. 1. 121. b

sapientiae inuentus aliter ibid.

in loco deserto maxime probatur ibid.

pauit scientiam, & scire desiderat, to. 1.

52. g. h

Mensa diuinae scripturae lectione condatur to. 3. 172. a. b

mensa Domini Eucharistiae sacra mentum to. 3. 184. d

mensae caelestis alimonia sani, & validi pascuntur to. 3. 54. b

mensa malorum maledicta, & quare, to. 3. 148. a

mens fragilitas commendatur, to. 1.

42. e

Mensis primus anni ab æquinoctio incipit to. 4. 144. h

primus anni qui sit, & quare primus dicitur to. 1. 91. c. d

mens ab initio Lunae veteres obseruare consueuerunt to. 3. 71. d

mentis, & mentiendi credere idem est to. 5. 270. h

mentis quis dicitur to. 2. 320. d

mentis verbo, & habitu turpe est, to. 1.

233. f. g

Mercurarius quis sit to. 3. 80. 2. g. h

mercenarij boni qui sunt ibid.

ei & serui sunt sepe ameli to. 3. 127. f. g

mercenarij omnes sumus, to. 5. 110. c.

114. c

Merceres & remuneratio virtutem torpente excitat to. 3. 406. f

gratia manet est to. 3. 147. h

non discernitur, ubi non discernitur

sexus

qualis est eis, quorum opus est qualile to. 2. 310. b

varia ac diuersa to. 1. 212. d

magna parus laboribus redduntur Deo to. 3. 101. h

bonis operibus à Christo Domino redduntur to. 1. 66. e

ea caeteri, qui facit aliquid coactus, to. 3.

208. b

sequitur facilius non expectantem, to. 3.

3. 1

merces boni operis to. 3. 2

eam petere ab eo, cui seruieris, est innocentis conscientiae to. 2. 419. 2. h

mercedem sperare, & despicere quid differant to. 2. 76. f

non otio, nec somno paratur, qui ministrando spiritalia, carnalia consequuntur to. 3. 217. b

boni operis in caelo reconditur, to. 3.

182. a

peccatorum mors est to. 3. 122. e

secularium qui non debeantur, & ecclesiastice to. 2. 441. a

nou est ea dignus, qui operatur inuitis to. 3. 179. e

maior debetur illi, qui tradidit inuicem doctrinam to. 3. 166. h

infortum vita aeterna, to. 3. 132. c. 322. d

merces contingunt apud Deum, to. 3.

176. g

opis Paganorum turpis est, to. 3. 122. d

merces magna pietatis est, habere quod vsum est satis to. 5. 110. e

merces perfecta virtutum Deus est, to. 2.

244. 2

Mercurius & Lea vili sumus conditionis amandati ad quod to. 5. 148. e

netetrix non aqua diluitur, sed pollutis aqua quod tangit to. 6. 29. g

eius oculi laquei sunt peccatoris to. 1.

69. a. b. 241. d

eius fuci, & fraudes describuntur to. 1.

69. a. b. 241. d

meretrix est omnis anima, quae se em suam vendit, & deformes querulus quirit to. 5. 110. c

meretrix Roma to. 5. 226. c. d

meretrix, quae typus est Ecclesiae, to. 2.

31. h

meretricum turpitudines, ac uicia, & teguntur to. 1. 148. c. f

mergi ab assiduitate mergendi dicuntur to. 1. 35. h

quomodo futuram indicant tempestatem ibid.

meridies quid in scripturis, tomo 2. 4. 6.

f

in ea Abraham aduenientem gratiam sibi querebat to. 2. 47. a

in ea Ioseph receptis fratribus instaurat conuiuium ibid.

meridie tempore virtus diuina lucet operatur ibid.

eam quae habet merides quomodo aliquis sibi fit to. 2.

244. 7. b

meridies porta quid sit to. 5. 237. d

Meritum nostrum est gratia to. 3. 6. d

meritum laudatum dona Dei & cetera dicitur to. 3. 126. e

bonorum operum asseritur, to. 3. 274. g.

144. b

- eos ubi aliquid, quam Christi interiori
 audire delectat to. 5.100.g
 non amabat Deum to. 4.236.a
 eorum sacrilegia contra Christum,
 praenuntia à prophetis, to. 3.33.d
 eis prius praedicandum erat, tom. 3.149.h
 eorum peccatum grauissimum, tom. 3.149.h
 Iudeorum populus omnia amisit bo-
 na to. 1.87.b
 credentes in crucifixum tident, to. 4.47.f
 eorum mens in fida, ac tenebrosa, to. 1.43.f
 Iudeorum consortia euadenda, & qua-
 re to. 1.8.b
 eorum to. 4.148.b
 scientia clauem non habeat, tom. 2.448.d
 eos dimisit Dominus, & quid situm
 eis accidit to. 2.384.b
 quomodo odo ore benedixerint, & corde
 maledicebant to. 2.199.h
 populi habent, sed non quem illi
 peccatauerunt to. 2.504.d
 quid sit, quibus 430. annos morati sunt
 to. 1.128.d
 eorum dei & quo to. 3.114.b.c
 si a culpa veniunt to. 1.374.f
 cur nullo prophetante habeant, to. 3.82
 cur merito peregrinantur à Christo,
 to. 299.f
 Christianorum vincula, & ceteros &
 omnes expentia, to. 5.104.g
 eorum Christum adorare, tom. 1.180.a.b
 quomodo pollat to. 3.144.f
 eorum leges putant to. 3.105.f
 sepe post Iordanem lapsi, & post seruiti-
 um correcti to. 2.372.h
 filium non receperunt, to. 2.500.b
 eorum sacrificium quando cessauit, to. 2.351.f
 in fine mundi Enoch & Elie predica-
 tione conuertentur to. 5.121.g
 eorum imprudentia arguitur, tom. 3.117.e
 imaginem veritatis nostrae habuerunt
 to. 3.108.e
 quomodo eis Dominus Iesus spolia
 abstulerit to. 2.1371.b.c
 Litteram suam sunt obliui, to. 2.1371.b.c
 eorum exitium quomodo dubius
 inuenit to. 2.485.b
 eorum Christi sepulchrum domestico re-
 fectio testimonio tenentur, to. 3.107.h
 eorum capitiotas toto orbe terrarum
 obnegatum Christum, to. 3.98.g
 eorum conuersio ante iudicium, to. 3.99.d.e
 Iudaei à Iuda patriarcha to. 3.120.e
 eorum in Christum perfections, ab
 Spiritu sancto pronuntiate, tom. 4.46.f
 eorum impietas saepe descripta in scri-
 pturis to. 3.122.f.g
 non omnes mali ibid.
 semper incerduli to. 3.122.h
 eorum dimissio quid sit, to. 3.148.f
 eorum ducta in morte Christi inuis
 argumens exaggeratur, tom. 3.107.b.c
 Iudaei & Graeci in fide Christi vnum
 sunt to. 3.123.h
 sepe ob seclera contra Deum admisa,
 alienigenarum imperio, & Tyrannidi
 subiecti fuerunt to. 1.77.e
 eorum à Deo defectiones, to. 4.244.f
 eorum reliquiae quae sunt, to. 3.144.f
 saluabuntur to. 3.147.f
 eorum cibis in deserto ad nos mytti-
 ce accommodatur to. 3.54.d
 spiritalium sensum scripturae carnaliter
 innuntiat to. 3.95.e
 eis quam multa abstulerit Deus, to. 3.82.b
 cur credimus to. 4.55.f
 filium negantes patrem non nouerunt,
 ibid.
 eorum nobilitas à triparte maiorum
 genere to. 3.120.b
 eos lex accusat to. 3.119.g
 florentis Ecclesiae processibus cruci-
 tur to. 2.360.g
 Pilato minus excusabiles, to. 3.104.h
 eos Antichristum Christo praesuros
 in Barabbae petitione adnuntiatum,
 to. 3.104.h
 eorum gloria & laus carnalis est, to. 3.121.e
 quis dicitur spiritus malis to. 4.205.h
 frustra de lege gloriantur, Christum
 non recipientes to. 3.120.d
 Christum blasphemantes, to. 3.120.g
 gentibus blasphemandi maiorem argu-
 ebant to. 3.120.g
 eos semper Paulus enepent, & cur,
 to. 3.119.b
 nullam habent gratiam, sed clausis ta-
 bulis aeternam non possident heredi-
 tatem to. 5.145.b
 in hebdomadam & octiduum peccauit
 id est contra legem, & Eam gehennam,
 to. 3.67.a
 nullam habent fidem, & spiritus liber-
 tatem to. 1.145.b
 negantes filium Dei, non possunt di-
 cere Pater noster to. 4.145.b
 heredes dicitur littera non spiritus, ibi
 legem spiritalem ignorant, to. 2.466.f
 ideo ubi esset non merentur, tom. 4.467.e
 tenui facti to. 2.81.g
 Ecclesiae bonis torquentur, ibid.
 eorum vocat gentibus ignota, to. 3.80.g
 inuidentes gentibus eredenibus, to. 3.147.b.c
 in occulto sunt to. 2.121.8
 in die Palmaram Christum vel inuiti
 Deum regem confitentur, to. 3.93.e
 post Christi passum nem inuiti, ibid.
 à Christo è templo echi to. 3.93.f
 in exilium eieci absque villo tetnato,
 to. 3.93.g
 eorum incredulitate non est gauden-
 dum to. 3.149.a
 perfidia to. 3.145.b.c
 propter incredulitatem gentibus de-
 teriores to. 3.189.e
 non est eis insultandum, to. 3.149.h
 verbo Dei destitui to. 3.82.b
 vocabantur Dei filij in figura, to. 3.127.h
 eorum cecitas ad tempus, to. 3.148.e
 149.b.f
 in suis diuitiis egerunt, to. 2.330.e
 eorum magna imprudentia, to. 5.127.e
 seruunt homine vt subiecti, to. 1.159.f.g
 eorum poena ad nostram utilitatem,
 to. 3.181.b
 sibi audiores sunt propriae confusio-
 nis to. 5.60.h.61.h
 peccauerunt in Deum, non recipi-
 endo Messiam to. 3.56.f
 alienae salutis hostes to. 3.162.a.b
 non excusantur à crimine dissensionis,
 to. 3.147.b
 per dissensionem lapsi sunt, to. 3.149.e
 seipos reprobos fecerunt, spernentes
 Dominum suum to. 3.149.b
 credebant se fuisse redemptos crucifi-
 gendo Christum to. 3.165.b.c
 eis post transfusionem matris rubri non sūt
 imputata praeterita mala, to. 1.180.e
 cur eis ascribitur peccatum etiam innoxio-
 nis Christi, cum ignorent ipsam esse
 filium Dei to. 3.165.b
 non liceat arguere filium Dei, to. 3.165.b
 Non precluditur Dei misericordia, & cō-
 uertatur to. 3.149.e
 eorum cecitas ex maleuolentia, to. 3.147.a
 eis scandalum esset praedicatio Christi
 crucifixi to. 3.163.e
 quomodo fuerit eis offensio, in primi-
 tia Ecclesiae to. 3.181.e
 Christum inescientes, nesciunt legē,
 to. 3.64.b
 intra Ecclesiam qui to. 4.125.g.h
 Iudeorum populus a quo pede claudus,
 to. 57.b
 in lege etiam claudierunt ibid.
 In Antichristum credunt, qui Christum
 noluerunt credere to. 2.371.f
 quomodo patrem suum Diabolum co-
 nortantem viderunt to. 4.92.b
 reprobant Iuda pretium quare reci-
 pe noluerunt to. 4.94.g.h
 contempnentes iusti to. 3.163.g
 auentes diuulge dicunt, quid ad nos
 ibid.
 cur non ereditetur, cum videretur, to. 3.147.a
 cumulum patris sceleribus addide-
 runt, Dominum occidentes, to. 3.68.e
 Iudeorum scelus to. 3.147.e
 cur non impleuerunt legem, to. 3.145.b
 eorum privilegia natiuitas, to. 3.121.c.d
 mendaces quia Christum negauerunt
 to. 121.f
 Deum negant esse veracem, to. 3.115.h
 eorum & Graecorum impietas descri-
 bitur to. 3.122.123
 eorum avarities reprehenditur, to. 1.94.h
 Antichristo credent to. 3.97.g
 eorum delictum profuit mundo, to. 3.148.e.h
 etiam dicitur cum audire leges & pro-
 phetas ad suales pertinere, to. 3.147.e
 eorum ignominia est gentium con-
 uersio to. 3.150.b
 ipsi sibi fuerunt, & sunt causa perditio-
 nis to. 3.147.e
 per ignorantiam non crediderunt Chri-
 sto to. 3.145.f.g
 Iudaei & gentes facti sunt pacifici per
 Christum to. 1.226.h
 abominabuntur gentiles, to. 1.12.a
 non est diuulge diuulgetur apud Deum
 to. 3.146.c.d
 eos possit conuerti to. 3.149.g
 licet inuicibatur to. 3.145.b

contradicunt Evangelicæ veritati, to. 3.147.a
non receperunt meritum & promissionem patrum to. 3.146.d
plerique non erant eis credituri, to. 3.142.g
cur eis Christus fuerit scandalum, to. 3.143.e
tegebant signa to. 3.143.d
perierunt ob superbiam to. 3.181.b.c
precepit Deus vt post egressum ex Aegypto azymis vescerentur, & quare, to. 3.170.g
cur prostrati in deserto, to. 3.180.f
Iudeorum credentium participes factæ sunt gentes in spiritualibus, to. 3.158.d
cur dicuntur baptizati in Moysè, tom. 3.180.e
mare transiunt cooperante Spiritu sancto to. 4.120.f
eorum nobilitas ac dignitas, to. 3.141.h.1.2
adorauerunt miliciam Cæli, to. 4.101.e
omnes vius specialis ligandi corpora mortuorum to. 3.180.b
Iudaica plebs non aliter quam per Evangelicam disciplinam seruanda, tom. 2.451.d.e
Iudas Christum tradens à numero Apostolorum fuit excommunicatus, tom. 3.181.a.b
nihil profuit fuisse cum Apostolis cum ipse tradidit saluatorem, tom. 3.187.b
quidam excusandum putant, tom. 2.339.c
Iudei anticipatores to. 3.181.a
patientiam Domini ferre non potuit, to. 2.334.e
Iudam cum pirænam Iathanas cepit, Christus eum deseruit to. 1.77.f
iustitia currit to. 1.78.f
eius oratio cur in peccatum conuersa, to. 1.161.d
penitus derelictus to. 2.413.a
non est Iesus à Christo, quia fuit electus to. 1.59.b.c
erat aliquando bonus to. 3.143.b
Dei beneficio à prodicionis consilio renouari debebat to. 1.59.b.c
perit in eo conuincio, in quo alij viuificantur, & saluantur to. 2.282.a.b
non imprudenter, sed prouide à Christo electus est to. 3.40.b
contritioms est de effusione vnguenti, to. 4.194.g
quid dixit, vt delinqueret sibi, to. 2.320.c.d
sibi validas apostolatus gloria videbatur to. 2.390.e
cur non meruit veniam, to. 2.216.a
maledicto sonatorum damnatus, to. 2.178.b.e
illis prodicionem execratur S. Ambrosius to. 4.126.f.127.a
eiusdem nequitia to. 3.26.d.e
auaritie studio, laqueum prodicionis incurrit to. 4.121.f
in quo tolerabilior Iudeis, t. 2.399.f.g
quæ fuit auariciam, & inuenit faciliorem to. 2.321.a
quare non fuerit ab eis à Christo, cõ

scuerit esse furem to. 3.170.c
electus est ad tempus to. 3.140.e
peccauit in spiritum Sanctum, tom. 3.103.g
Iesus, & Petri penitentia dissimilis, 1.161.f
eiusdem spontaneum supplicium consideratur to. 3.103.g
Iuda dormiens Christi verba non audiuit to. 1.197.g
panem accipiens à Christo, cur fuit magis à Diabolo captus to. 2.47.c
validus fuit sui sceleris testis, t. 2.399.e
fenerissimus sui Iudex fuit, to. 3.12.f.g
Iu se cor possessio Diaboli 1.5.96.h
eius impietas in infidioso oculo consideratur to. 3.101.f.g
inter sacrificia prodicionem sanguinis Domini cogitauit to. 3.73.f.g
Iudei proditoris typus Dæch Idumæus, to. 3.39.d
eius exemplo cauendi perisidi, ne eorū exemplo periclitemur to. 3.34.b
eiusdem amaritudo quanta, to. 2.383.d.e
eius oculum laborum fuit, non cordis to. 5.84.e
Iudas magis voluntate sua petiit, quā sit domini seueritate punitus, to. 2.400.f
Non per naturam, sed per voluntatem deliquit t. 2.321.a.b
de eodem euident propheta, to. 2.333.d.e
eius conatus inanis contra dominum pulchre offenditur to. 2.333.f
quare insufurauerit in aurem magistri sibi to. 2.334.a
ei osculanti quid dominus dixit egregie ponderatur to. 2.334.d
eidem quæ verba Palmiste apte applicentur to. 2.321.b.c
Iudas Patriarcha typus Christi & cur, to. 1.180.e.f. to. 3.120.c
ei promissa, de eo non verificantur, led de Christo t. 3.120.c
eius & Thamar notus historia explicatur to. 3.22.g
eiusdem munera Thamar data exponuntur to. 3.23.b.c
Iudei Machabei fortitudo to. 4.16.c
Iudei Apostoli Epistola citatur, tom. 3.31.b
Iudei virorum, & mortuorum Christus, per naturam, non per gratiam, tom. 3.73.d
Iudex Christus non raprotem, sed suarū rerum largitorem damnat, tom. 3.46.a
Iudex malus Dei Iudicium non effugiet, to. 3.118.d
Iudex bonus, quid faciat t. 2.500.g
impus excommunicatus à fidelibus, suo superitis heredi penas luit, to. 3.103.c.d
nec inuidia, nec timori cedere debet, to. 3.103.h
impuniendis reis moderationem ac parientiam seruare debet, to. 1.81.c.d
iudex in scripturis de solo filio Dei dicitur to. 2.89.b
iudex Deus temendus magis, quam terreni iudices to. 3.46.f
iudici non est sedere in sinistrali, to. 3.257.d

Iudicis inuina est, si iure eius cogitationem à seruo procedat iudicium, aut sententia to. 3.168.e
Iudicis non est sine accensore damnare to. 3.170.c
Iudici in quo duntaxat negotio tacete liceat to. 4.29.e.f
ei in Dei causa tacere minime licet, to. 4.29.f
Iudicis irati censura quomodo temperanda, quis doceat to. 2.309.a.b
Iudici publico dici solet, hodie est dies factorum, ius dici non potest, to. 3.172.a
Iudicem sibi cõsiliare prudentis actoris est tom. 4.66.g
Iudices de fidelibus, aut gentes imple pollicular Auxentius to. 5.100.g
Indices capitalium causarum ad communionem ab aliquibus non vocabantur to. 5.152.e
idem Iudices à communionē abstinentes laudantur ibid.
quid de hoc sentiendum, to. 3.152.g
non ex potestate, sed ex equitate debet formare sententiam to. 3.117.c
Iudices nonnulli gentiles gloriosi soliti, quod in cœcūm de provincie administratione fecerant reuocassent, to. 3.152.e
Iudicem impiorum typus Pilatus, to. 3.104.h
Iudicium duplex distinguitur, to. 2.300.c.d
Iudicium Christi & Apostolorum consideratur to. 3.100.d.e
Iudicium omne Christo traditum, to. 4.49.a
Iudicium domini Iustorum est consolatio to. 2.489.c
Iudicium graue quod sit, to. 2.335.a.b
Iudicium appropinquare, vnde concludere possimus to. 3.117.g
Iudicium Christi quantum distet à Iudicio hominum t. 2.316.c
Iudicium verbi to. 2.316.c.f
Dei non est iniustum, to. 3.143.e
efficiat est to. 2.319.f
Iudicium Dei to. 3.143.b.c. & f. c.
illud discernere periculosum est, to. 3.143.e
futurum Dei Iudicium, to. 3.102.g
incomprehensibile est t. 3.150.d
Iudicium vltimum, & quæ ad illud pertinent, quo pæcto in vnoquoque efficiamur, mystice, t. 3.96.e.f. 97.c
eiusdem an scire expediat, to. 3.96.e
Iudicium venire, quomodo nobis expediat to. 2.316.f.g
illud non timere solius Christi est, to. 2.166.b
Iudicium vniuersale vtrum imminet, to. 3.266.d.e
Iudicium filij Dei quare iustum, to. 2.501.b
Iudicium celestis latus expedit beatus t. 2.438.d.e
Iudicium Dei verum vniuersale fecundum mercedem reddens, to. 3.118.g
Iudicium vaginalis pudoris per inspectrices, vt ore fallax vituperatur, to. 3.147.c
Iudicium de alterius peccato sepe maius sit peccatum to. 1.140.f
Iudicium optimi viri de nobis ipsis

non deficiendum to. 4.17.g
bonorum negligere vel arroganter,
vel dissimulationis est to. 4.17.g
Iudicij diem praeueniet Antichristiade
tus to. 3.97.e.f.
Iudicij dies irae & ultionis in perdidit, to.
3.127.f.
Iudicij dies to. 4.50.g
cur dicatur à Paulo prope esse, tom. 3.
176.a
Iudicij dies timendus to. 5.22.f
idem maxime considerandus, to. 5.46.f
Iudicij generalis dies, in quo Domi
nus reuertetur to. 3.65.b
Iudicij generalis typus in Christo cru
cifixo to. 3.105.d
Iudicij diem an, & quando filius igno
retur to. 3.85.e.f.g.h.
Iudicij dies quotidie fugiendus, & quo
modo to. 3.86.a.b
eius tempore caelum, & terra transi
bunt to. 3.86.a
eius tempore ad quos montes fugien
dum sit ibid.
eius dies bonis non est formidolosa, i
bid.
Iudicij ultimum tempus, to. 3.86.b.187.
finit iustitia to. 2.181.a
nihil erit occultum to. 3.168.
eius diem scire non prodest, tom. 4.
96.a
Ier. 23.17. significatur, to. 3.73.g
quis expectet to. 3.161.g
eius diucretio, & meritum distime, to.
3.18.g
opera & cogitationes apparebunt, &
& nos accusabunt, tom. 3.73.b.119.g. &
seq.
metum non habentes reprehendun
tur to. 3.67.h
dies definitus to. 3.168.c
Iudicia Dei occulta to. 4.35.c
quam dulcia to. 2.432.e
quomodo sanctum & peccatorem iu
uunt to. 2.508.f.g.
non sunt ab euentu to. 4.5.e.f.
Iudicia Dei vera, hominum saepe falsa,
ibide.
nunquam sunt iniqua to. 4.46.e
Iudicia Dei, & iudicia oris eius non ea
dem, & quare to. 2.418.h
Iudicia secularia quae sunt, to. 3.171.g
ad iudicia temerarius abstinendum, to.
3.43.c
Iudicanda non sunt occulta, to. 3.171.d
Iudicare de alio graue, & cui conceda
tur to. 2.500.d.e
Iudicandi rectam formam docet nos
Christus to. 5.127.c
Iudicare alterutrum prohibemus, to.
3.168.e
Iudicij filij armata leuium, Assyriorum
exercitus situr, to. 2.54.c.d
eius factum to. 4.239.c
eiusdem ieiunium to. 4.239.d
honestatis intuitu vitæ periculum subi
it to. 4.38.e.f.
legis, & Christi diuersum to. 3.24.d
Iuga quinque quae sunt to. 3.78.b
Iulio, & Augusto mensibus procrea
tioni operam dant Brachmanii, tom. 5.
270.c
Iulianus Apostata templum Hierosoly
mis reparari iussit to. 5.105.a
lege Christianis docendi, & loquendi

vsum denegauit to. 5.95.b.c
eo imperatore Christianum quidam a
ram deliciens martyr effectus est, to. 5.
to. 5.d
Iulianus reliquit Christum, dum se philo
sophiae deuit etiam to. 5.61.b
Iuliana vidua commendatur, to. 4.205.h
eius ad filios exhortatio, to. 4.206.a. &
seq.
Iumentum Samaritani mystice expli
catur to. 3.64.h
Iumenta saluanda quae sunt, to. 3.79.b
Iumentum Dei Christum vehens, to.
3.92.g
Iurare bene cui contigit to. 2.471.d
Iurare quate prohibetur in Euangelio
to. 4.227.b
quid sit to. 5.95.e
Iurandum frequenter non est, tom. 4.
210.c.213.c
Iuramentum temerarium quam ma
lum sit to. 4.38.a.b
qua ratione seruandum, to. 1.73.h
Iurare in aram idololatriae est, to. 5.95.e
Iuramentum quid debeat precedere,
to. 2.471.d
Iuramentum Dei cui sit per ipsum, &
non per aliud to. 3.298.h.299.a
Iura cui concedatur, to. 2.471.d.e
inrando Deum testem adhibendum, to.
3.1
Ius naturae triplex to. 3.128.d
Ius iurandum periculosum est, to. 3.183.a
Ius commune natura generauit, virtus
patio ius fecit priuatum to. 4.11.a
Ius Evangelicum to. 3.171.h
Ius matrimonij soluit contumelia crea
toris circa eum, qui relinquitur, ne ac
cusetur alij copulatus to. 3.174.g
Iusta sunt, quae praecipit Christus, to. 3.
132.a.b
Iustificatio per solum Christi fidem, non
per legem, to. 3.115.h.116.a.147.h.148.a
per gratiam Dei: sit iustificatio pecca
toris to. 3.5.d.e
non ex lege, sed gratia to. 3.37.g
renouatix est peccatoris, to. 3.72.c
perfecta est post Christi resurrectionem
to. 3.126.f
non ex legis operibus, sed ex lauacro
nobis data to. 5.143.f
per mysterium Christi est, non per le
gem to. 3.123.a
mandatum sequitur to. 3.5.g
non erat in lege, sed in Euangelio, to. 3.
113.c.d
quomodo in nobis impletur, tom. 3.
137.b
Iustificatio id est iustum iudicium, to. 3.
5.g
est opus iustitiae to. 2.450.c
ex morte Christi est to. 3.202.a
sine operibus legis, to. 3.123.h
Iustificationem per fidem Christi non
omnes consequuntur, to. 129.g.h.130.a
Iustificatio Abrahae, & aliorum, non ex
circumcisione, sed ex fide, to. 3.124.d.
e.f.g
baptismalis sine labore, & operibus
penitentiae to. 3.124.g. & seq.
Iustificatio ad gratiam pertinet, pnrifi
catio, & sanctificatio ad circumcissionem
& legem to. 3.74.c.d
Iustificatio animarum non corporis à Deo
conficitur to. 4.8.a

eius signum to. 3.138.a
eam lex non dabit, sed promittebat
per Christum to. 3.120.h
eius fructus to. 3.336.b
in illo datur spiritus sanctus, tom. 3.
138.a
Iustificationes Dei ubi melius docen
tur to. 4.10.c.d
Iustificatur homo, peccata propria co
nfitendo to. 3.47.c.d
gratia iustificati sumus to. 3.150.g
Iustificati Deus quomodo dicatur, to.
3.47.d
Iustificati tui ab illusione Diaboli, to.
3.127.f.g
Iustificare se volentes in lege se absti
nebant etiam ab vuis passis, tom. 3.173.
h.
Iustificationis beneficium, to. 3.164.c
Iustificationem meretur, qui in vita co
nfiteri non vult to. 5.13.g
Iustificari quis dicatur, to. 1.72.f.10.a.
478.b
Iustificatos nos gratis esse quomodo
intelligendum to. 3.123.f
Iustificatos Deus non potest accusare
to. 3.140.h
Iustificatus, si fidem sibi meruisse gra
tiam, meretur to. 4.254.d
Iustitia femina naturae inserta, to. 3.130.a
Iustitia sequentes, pertinent ad iu
gnem gratiae to. 3.130.d
Iustitia mundana, & Dei ubi sit, tom. 3.
131.e.f
Iustitia prima est cognoscere creatore.
deinde seruare quae praecipit, to. 3.145.a.b
lex est sequenda to. 3.133.b
Iustitia humana est quasi paedagogus
ad iustitiam ponitorem to. 3.153.b
Iustitia Christiana prohibet vindictam
to. 3.152.f
qui per se eam diligit to. 3.289.d
Iustitia est elemosynam dare, tom. 3.
210.a
Iustitia & praesentia Dei in quo differ
rant to. 3.143.a
cum aequitate quam sit sociabilis, to. 4.
13.h
Iustitiam naturalem partem ex le, partem
ex Gratia Romani acceperunt, to.
3.132.f
nec mortis terrore deferenda, tom. 3.
45.g
est quasi materia virtutum, to. 3.43.g
quod vis facere alterum, ipse prius fa
cias to. 3.19.h
est meriti seruare mensuram, tom. 3.
47.g
portas habet to. 2.367.h
gentilis plique scribarum, & phari
saeorum to. 3.132.e
ineo tantum qui credit reuelatur diu
ina iustitia to. 2.117.b
Iustitiam obseruare volenti obstat
eius, sunt ministri Diaboli, to. 3.47.a
in omnibus custodienda, to. 4.33.a
virtutes omnes complectitur, tom. 1.
129.c
superioris vite non prodest, si eadem
in fine vite non adfit to. 2.130.f
Iustitiae Domini, quicquid boni ac
cidit, desiderandum to. 1.71.f
Iustitiae vera forma est, non laedere, &
laedenti renouere to. 5.122.f
qui pauperibus largitur, meretur in aeternum

num to. 3.210.b
 eius fructus tranquillitas, to. 5.112.h
 per omnia possidere soli Deo suppetit
 to. 1.429.f
 iustitia & abundantia pacis orta tem-
 pore Christi to. 1.368.e
 iustitia impia est, humane fragilitati
 non ignoscere to. 5.127.h
 omnium virtutum vilissima, to. 1.36.
 a.
 ubi est, libalium virtutum concordia
 to. 1.56.a.b
 omnium virtutum mater to. 1.56.c
 hominem iuniorena reddit, to. 5.33.b
 ea nihil splendidius to. 2.486.b
 quomodo iniustitiz contrariatur, to.
 2.319.a
 non est virtus privata, sed publica, to.
 2.481.d. to. 3.152.c
 iniustitiz forma quomodo cognoscitur,
 to. 2.319.a
 iniustitiz portæ æternæ, to. 4.76.e.f
 imperia consummar, iniustitia dissolvit,
 to. 4.127.f
 eius quæ to. 1.443.e.f
 omnibus profecit to. 3.19.a.b
 in tres partes diuisa a philosophis, to.
 3.42.h
 est legis Dei, & mandatorum uberna-
 tio to. 1.5
 cultus intrinsecus, vind. ex proprietatis,
 & suorum cuique consuetas, to. 4.
 14.d
 bonum quoddam singulare, to. 1.
 89.d
 verecunda est to. 1.95.e
 moralis sine fide ad salutem non sufficit
 to. 3.119.c
 cognoscitur natura duce to. 3.119.d
 velitis Ecclesie to. 3.107.h
 munditia et tempus innocentes facit, to.
 3.104.e.f
 egrege commendat aliquem muneri
 præserto to. 4.27.e
 perit. & bonitas to. 3.127.e
 iniustitia terrena non facit reum, to. 3.
 192.h
 Christi meruit resurrectionem mor-
 tuorum to. 3.191.g
 iustitiae arma perimunt iniquitatem,
 3.204.e
 eius via tenenda est, vt ad misericordiam
 vere veniat to. 3.261.e
 cur dicatur condemnatio peccatorum
 per Christum to. 3.261.f.g
 eius promissum opus reddere, to. 3.
 261.g
 quis exquirat to. 2.494.d.e
 lumen est to. 1.328.d
 commune commodum non iunim ex-
 pectat to. 3.220.a.b
 potest acquiri dicendo to. 1.152.g
 iustitia naturalis quæ to. 3.145.a
 præcipua inter virtutes, & eius species
 to. 4.150.b.c.d
 iustitia legis cur non magna sit, rom. 3.
 146.a
 Iustitia Dei punitiva, etiam in statu natu-
 re declarata to. 3.128.b
 iustitia in libertate, & libertas in con-
 fessione est to. 2.410.b.c
 à finem inuenit qui cupit, declinet
 luxuriam to. 5.7.h
 vera quæ sit to. 3.145.a
 iustitiam diligens non se auerit à Chri-

sto
 iustitia Moisaica legis, to. 2.416.b
 iustus à iustitia to. 3.145.h
 iustus etiam si in equale sit, semper
 iustus, & quare to. 2.402.h
 vt se gerat in aduersis, to. 1.392.e.f
 iuste viuere est, cum tranquillitate vi-
 uere to. 5.122.h
 iustus communia pro suis habet, sua
 pro communibus to. 4.10.a
 iustus est, vt unicuique pro merito
 respondeatur to. 3.143.a
 iustus semper sperat in verba Dei, to.
 2.494.g
 cum contemnitur à peccatore, quid
 doleat to. 4.10.a
 magnitudine, & multitudine virtutis
 augetur to. 1.97.e
 animi passionibus impetatur, ibid.
 nunquam moritur to. 88.b.c
 De retestamentum est ibid.
 iusti multi videntur hominibus, pauci
 Deo to. 1.88.h
 qui sint apud Deum ibid.
 iustus mandata accipit, seruus imperia
 to. 1.90.e
 omnes passionibus superat veluti specu-
 lantur virtute viuunt to. 1.94.a
 nunquam virtute se exait, to. 1.94.
 g.
 totum se diuino committit imperio,
 to. 1.95.e
 quando accusatoris vocem excludit,
 to. 2.425.g
 vult se accusare potius, quam alios dis-
 crimare to. 2.439.a.b
 iusto benedictionis gratia, & posteri-
 tatis hereditas datur, to. 1.110.d
 maximum patris propugnaculum, to.
 1.10.g
 si derelinquitur à seculo, non derelin-
 quitur à Domino to. 3.312.c
 obuiam it Deo, non fugit, to. 1.180.
 c.
 iustus quare se extollere non debet,
 to. 2.294.g
 interitum cadit, sed non conturbatur,
 to. 2.331.b.c
 iustus semper fœneratur, iniquus indiget
 to. 1.125.h
 in Cælo, non in terra merces promit-
 titur to. 5.118.a
 nouit quomodo dissolvat peccatorum
 vincula to. 2.320.c
 lapsus suos agnoscit, to. 2.294.f
 iustum fides, non lex facit, to. 5.10.d
 iustus & bonus quomodo differant,
 to. 3.127.e
 in aduersis iustitiam Dei laudat, to. 1.
 488.g.h
 ipse libet to. 2.408.c
 iustus exorta inuidia quid agere de-
 beat to. 1.163.a
 quando & quomodo terram posside-
 re dicitur to. 2.330.d
 eius aspectus plerisque admonio di-
 citur to. 2.443.g
 iustus nullis frangitur iniuriis, to. 1.
 505.c
 in humilitate gloriatur, to. 2.498.c
 tentatur nunquam à diuinis præceptis
 recedit to. 1.122.c
 omnes passionum impetus compellit
 to. 1.125.b
 à nullo iudicandus to. 3.168.c

ei semper bonus est Deus, to. 2.402.
 h.
 quomodo omnia ei transant, to. 2.
 333.h
 & presentia prætereunt ibid.
 eum videre quam pretiosum sit, to. 2.
 434.b
 iustus quis esse velit, to. 2.453.g
 nihil terrenum loquitur, to. 2.424.f
 vt bonus agricola agrum suum arat, to.
 2.402.h
 vitam finiens, vitam non finit, to. 5.
 268.b
 dictis & rebus probatur, to. 4.21.d
 eum ex fide viuere quomodo intelli-
 giunt to. 3.115.h. 116.a
 meritum & opus iudicium Christi
 reuerat to. 2.348.e
 quis solus iudicare potest, to. 2.409.a
 suam putat fratris ærumnam, to. 2.
 357.a.b
 opari probari to. 2.471.g
 vere laudabilis coram Deo, to. 3.5.e
 accusator est sui in principio sermonis
 to. 1.65.c. & to. 2.393.h
 cum videtur multus est grauis, to. 2.
 433.f
 fauere sibi nescit to. 2.393.h
 sibi castum & cultus perit, to. 2.
 347.e
 Spiritus sanctus est ei requies, & refe-
 ctio to. 2.332.a.b
 inrat ad Dominum sicut Mycetus im-
 trabat in nubem to. 2.172.g
 nemo natura sed gratia to. 3.5.d
 iusti in Paradisum sepe rapiuntur, to.
 2.61.h
 facti colligunt fructus to. 1.64.c
 eorum fructus qui sint ibid.
 eorum mens non solum Deo præsent,
 sed etiam eum alloquitur, to. 1.64.g
 eorum confederia in Christo contra
 omnia Diaboli inuenta, to. 3.141.d
 iusti quomodo sunt sibi lex, to. 3.121.a.b
 gaudent ad tempus dissoluti, to. 3.132.f
 eorum merces est via æterna, ibidem
 212.c.d
 iustorum & iniustorum differentia,
 to. 2.294.g.h
 vtrique resurgent to. 3.191.b
 vnum sunt cum Deo to. 3.173.a
 eorum domus ubi to. 2.191.e
 eorum spes velut achora, to. 3.199.c.d
 eorum securitas to. 3.140.f.g
 Iusti facti sunt iustitiz, non ex lege
 actiorem, sed ex corde ac volutate
 to. 3.121.a.b
 nouerunt vias Domini, to. 2.397.g.h
 erunt similes Christo in gloria, to. 3.
 200.d
 non scribuntur in terra to. 2.164.g
 ad claritatem transferrandi, to. 4.49.g
 impiorum penas videbunt, to. 4.50.h
 qui iustitiam Deum, & qui ante homi-
 nes to. 3.5.c
 quare in sinu Abrahæ requiescere di-
 citur to. 2.348.c
 multa & varia habent certamina, to. 1.
 174.c
 post hanc vitam quibus fiuntur læti-
 tiis to. 1.49.d.e. & seq.
 eorum vita odor fragrans, to. 3.48.d
 quorum Dominus eos tenet per-
 maneat to. 2.478.h
 cur interdum subiciuntur tentationi-

bus to.1.129.g
eorum est propria peccata agnoscere, to.1.242.f
sciunt levitatem æternam consecuturos to.3.132.f
nunquam soli to.4.32.f
non terrore prece, sed honestatis regula reuocatur ad culpam to.3.34.e
lapides transientes appellatur, to.1.237.d
eorum cunctis to.2.424.f.g
rationabilem animam ab irrationabili sciungere debet to.1.103.g
vix plenitudinem habeat, to.3.32.a
eorum diuitie quæ to.3.46.e
quemodo à Deo postulata recipiant, to.1.362.a
timere non debent fremitum peccatorum ibid.
in quo gloriantur to.2.306.b
eorum spes to.3.141.d
lusi inter se diuisi non sunt, to.1.127.c
bene senescunt to.1.118.c
refurgant in consilio iustorum, to.1.316.h
eorum iustitiam in lucem educit Deus to.2.323.d
eorum præmium to.3.141.d.e
eos nouit Dominus, iniustos ignorat, to.2.318.c.& seq.
iustus sibi diem est in renebris, to.2.318.e
eorum sempiterna est vita, to.1.81.c
eorum efficacia quæ sunt, to.1.156.c.d
soli resurgunt immortales ad gloriam, to.3.194.b
iustorum est pro peccatoribus exorare to.1.131.e.f
eos diabolus de superioribus ad inferiora deicere temat, to.5.20.g
iustorum & iniustorum differentiam loquendo to.2.320.e
eorum fiducia to.3.138.f
in corpore positi spiritualiter viuunt, to.3.210.h
eorum remuneratio quando erit, to.2.335.d
eos dum vident quidam inhonoros, & inopes Deum accusant, to.4.4.c
Iustis Episcopis to.5.98.h
Iumentis an possit cognoscere viam iustam vt corrigat to.2.417.b.c
fragilitate ætatis & ignorantia mandatorum celestium delinquit, to.5.32.f
beatus qui bene viuunt to.1.166.f
Dei mandata custodire quam difficile sit to.2.417.c.d
iuste seniores electus quis ibid.
temporalia, magis quam æterna considerat to.1.312.e
tanquam improbus peccat, to.1.96.c
peccando se iudat ibid.
in silentio insinuat, to.2.415.h
Inuenies iugum portantes pauci, sed admodum laudati to.5.52.e.f
sponsi ab opere nuptialii abstinere laudantur to.3.8.e
iuuentutis vitis abstinere, vel ipsa in vestibulo relinquere magnum est, to.5.52.f
iuuentutis anni congrua correctione, sunt præueniendi to.2.415.c.d
senescere moribus potest, to.1.113.g
iuuentus etiam est in senectute voluptatibus indulgere to.3.111.e
iuuentutis vix lubrica sunt, & quam

magnum sit, à virtutis iuuentutis abstinerere to.5.52.f
iuuentutis laquei cauendi, to.4.188.f
iuuentus ad vitam pendet, to.2.332.e.g
est frenanda ne modum egrediatur, to.3.184.f
alacritate iuuentus veluti quadam dote commendatur to.4.6.d

K

K O M quid significet to.2.493.c

L

L A B A N vera bona, & vix suæ villæ non elegit to.1.208.a.b
cur præclaras Iacob virtutes comprehendere minimè potuit to.1.173.e.f
quæ sit idola cur non inuenerit, to.3.99.f

Labarum to.5.100.a
Labia quæ aperit Dominus, to.2.397.b
sapientum quare sensu alligata dicantur à Salomone to.2.334.f
labia nostra quædam nostra vincula sunt to.2.247.c
prædicantis quando meli fiant, to.1.469.a

Labor commendatur to.3.17
pro vita æterna libenter subeundus, ibid.
maioris, maior corona to.3.31.e
cum potius hic subire quam prosperitate frui quare orandum, to.2.306.e
humanis sine gratia inanis to.3.3.d
inuite sulcepit durior, to.1.363.37.a
cum quomodo fugiant homines, to.2.155.f

quid eum amare faciat ibid.
cur eo ingemiscat, ac doleat creatura, to.3.139.e
potest esse sine molestia, to.3.215.e
laborem suum cassum conuenit S. Ambrosio Mediolanensi. to.5.61.f

aliquando non onus, sed vsus ac disciplina est to.3.78.g
labor discipuli in opere bono dat gloriam magistro to.3.126.d

Laborando male cogitationes, & multa pericula prohibentur to.3.126.h
Laborantis spes est fructus aliquis, to.3.178.h

ei dauidam esse mercedem Deus iubet ibid.

Laborare cur soli homini præcipitur, to.3.2

Lac spiritale emungit rex peccatore cõuerso to.1.85.a
eo primum, mox esca nutriendi fidelis to.3.42.d
lactis cibis doctrina est, to.4.203.g.h
lac legis, & cibis gratie to.3.42.d
lac matris perseverantia in seelere, to.5.199.a

Lachryma laus delictum, quod pudor est ore confiteri to.3.103.e.to.5.33.e
pascunt frequenter mentem, & alleuatur to.5.54.d
legationem pro delictis solum suscipere to.2.342.g
eorum officium quæ sit felix, to.4.66.f
eorum baptismus peccatore non abluat,

to.3.41.a
eorum vis ad veniam obtinendam Petri exemplo to.3.103.e.f
eorum vis, & potentia, to.2.487.g.to.5.137.e
peccatoribus diligendæ, to.5.127.f
arma, & munimenta sacerdotis, to.5.48.g
delicta lauant to.3.483.g
Christi quomodo pro omnibus, to.4.146.f.g

lachrymæ pavis ubi bene, to.2.363.b.c
aliorum, in malis propriis consolationem afferunt to.4.146.b
non solum doloris, sed etiam lætitiæ sunt to.3.148.e
pletatis sunt iudices ibid.
lachrymas sororum Valentiniani abstergere non vult S. Ambrosius. to.5.54.f
lachrymæ arborum diuersæ diuersas habent vires & facultates, to.2.21.e.d

Lacus & flagna, quæ mari non miscuntur to.1.154.a
lacusque Delis infernus, to.5.121.b.e
Læti per peccatum est, to.3.97.h
Lætitia perpetua & diuturna quare in sacramentis celestibus, to.2.386.d
salutatis redditur cui debetur, to.2.396.e.f

eam patitur veritatis agnitio, to.3.157.d
laculi temporales est, to.2.386.d
lætitia inceptæ, & gaudij sapientis pugna to.5.248.g

Læzus vir consularis Marcelli episcopi frater to.5.151.h

Lagenam aquæ portati mystice quid, to.3.99.1100.a

Laici in Ecclesiâ audiant, & discant, to.5.100.c
eos de episcopo in fidei causâ iudicasse inaudietum est to.5.100.e

Lamech quare grauior culpa, quam Cain to.1.21.d
Cain interfecit, & ob id septuagies septies puniuit ibid.

eius condemnatio to.3.84.f
Lamed quid significet to.2.460.g

Lancea cur post mortem Christi transfixa to.3.107.g
Lanificum sanctum to.2.316.a

Laodicea tribus ac abilis Domino, to.5.180.f

Lapis angularis Christus to.3.136.e
lapis ostensionis Christus, to.5.145.e

quomodo Christus dicitur lapis angularis to.5.100.e

lapis vocabulo in scripturis sæpe Christus significatur to.5.77.e

lapis si ad lapidem teratur ignem excutit to.2.348.h

lapis aurum, argentum, stipula, fœnum quid to.5.237.g.h.238.a

lapis peccatorum ceruicibus impositus to.4.194.c

lapis molaris inferior lex Moysi superior Euangelium to.5.21.g
lapides viui Christum clamantes, to.3.93.c

lapides pretiosi sunt in Ecclesiâ, & semper eunt, & qui sunt to.2.142.e.f
lapides clamantes seniores ac fortiores populi Christiani to.5.102.b
lapides pretiosi sunt quos non corrumpit ignis to.1.167.b
pretiosus significatur bona doctrina, ibid.

- lapides tres significant tres personas
Trinitatis to. 5. 237. a
in filiis Abrahæ conuertiendi gentes
sunt to. 5. 18. f
lapidum vestis sacerdotalis mystica in-
terpretatio to. 4. 61
Lapsus in suis pletolque gloriosi, to. 3.
393. f
Lapsus quis rimere non poterit, to. 2.
468. d. e
Laqueus altis ceruicibus cito innodatur
to. 2. 446. b
laquei huius mundi quot sunt, to. 1. 145. e.
f. 146. c. d
multi quicumque progredimur, to. 3.
28. f.
illi, quibus non implicatur infus, sed
impeditur vbi to. 2. 363. a
laquei Diaboli ro. 4. 7. d. e
& quo & quatuor contriti, to. 3. 28.
h. 29. a
largi de proprio non habenti magni est
to. 3. 192. a. 193. a
largitis duo genera ro. 4. 28. f
laqueia verba virginis vitanda, tomo 3.
9. f
laqueia quibus comparatur à peccatis, to.
4. 69. a. b
laqueia quauo lumen habeat, tomo. 2.
343. c
Latini scriptorē codices nonnulli ab hæ-
reticis falsi, to. 4. 112. c
latini homines græce cantare solebant
illo verbo, non sono oblectati, quam-
uis non intelligerent to. 3. 188. e
latitudo arce charitatis numero quinquag-
enario consecrata to. 5. 193. b
latro quæsum solitudines obsecrat, to. 2.
345. d
latro cum Christo crucifixus nequitia
suam meliore proposito mutauit, to. 2.
359. b
ad Iudæ, & Iudæorum condemnatio-
nem absoluti to. 2. 354. c. f
in eo plus amittit draco, quam sulsit
in Iuda ibid
eius penitentia fera, sed vera, tomo 5.
281. d
eius in cruce pendens fides, spes, &
charitas, meritum & præmium, tomo 5.
34. b. c
eius fides præfixit tantam gloriam, to. 5.
34. c
eius fides quanta to. 5. 261. d. e
latrois præcitis votum tardus quam
præmium Dei remunerantis, tomo 2.
339. d
tantorum criminum reus euit tam cito
à Salvatore paradysum promeretur, to.
5. 23. h
latrone ipsa hora paradisi suscepit,
qua Deum suscepit ro. 5. 34. e
quomodo illo die fuerit in paradiso, to.
2. 106. c
fides eius cum apostolorum fide con-
ferretur to. 5. 34. h
eiusdem cum Petro collatio, tomo 5.
34. d. e
cum Iuda proditor confectus, tomo 5.
34. c
latrones duo cum Christo crucifixi
quid mystice significant to. 3. 105. e
eorum dissensio, & collocatio ad dexte-
ram, & sinistram mystice exponitur
ibid.
vnus, an ambo Christum conuicti, to.
3. 106. c
latro in cruce conuersionis appetendæ
pulcherrimum exemplum ibid.
latrones spiritales, qui Adam in Hier-
ico descendente spoliauerunt, to. 3.
64. d. e
Larus viri quare mulier to. 2. 386. f
latus à Christo ostenditur discipulis, to.
4. 51. e
in eo cur percussus Christus, tomo 4.
48. e
latus Aquilæ quomodo Paulus, to.
2. 386. f
latera principis quæ dicantur, tomo 1.
386. f
latera diaboli qui to. 2. 386. f
Lauacrum penitentiae, & gratiæ, tomo 3.
20. a
lauacrum mysterium quando institutum
to. 5. 10. f
lauacro Deservatur iustitia, & iniustitia
neccatur to. 5. 21. f
lauacro Domini non desunt mysterium
Trinitatis to. 5. 10. a. b
Laudare Deum commendare votum est,
& solueret to. 172. f. g
laudare se defenso aliquando est, non
arrogantia to. 2. 480. g. h
laudari vnusquisque debet altitatis ma-
gis, quam proprio ore to. 2. ibid.
laudari in hac vita definita prædica-
tione quatenus non possit to. 2. 310. d
Laudatio plena viri iusti ex quibus ducen-
da to. 3. 5. g
laudationes sanctotum in scripturis à
parentum virtute to. 3. 5. b
in eis quis ordo seruetur to. 4. 119. a
Laurentius martyr caritatis sue mundum
illuminauit, & calefecit to. 5. 73. a. b
cum vnus exureretur quid diceret, to.
2. 40. f
eius martyrium quam gloriosum, to. 5.
73. a. & seqq.
virtute animi ignis vincebat naturam
to. 4. 16. f
cum tribus pueris in camino ignis po-
sitis confertur to. 5. 73. c
ipse & Xistus, quis eorum prior pro
Christi nomine pareretur, contendit
to. 4. 16. c. d
eius laudes to. 5. 73. b
grano synopsis comparatur, to. 3. 12. b. 12. a
quos thesaurus Ecclesiæ appellauerit
to. 4. 30. g. h
maluit aurum Ecclesiæ erogare pan-
ribus, quam persecutori reservare, to.
4. 30. h. 31. a
eum pteatur Satyrus pro reditu, to. 4.
147. f. g
Laurentius Iulianæ filius to. 4. 106. b
Laurus victorie insignis to. 1. 19. h
Laurus excitat animos ad virtutem, tomo 3.
157. e. f
nulla ante mortem perferda, to. 1. 144. b
ex potestate tunc surgit, quam quis in-
nocens inuenit to. 3. 153. d
laus gloriæ Dei est, cum multi acqui-
runt ad fidei to. 3. 234. c
boni operis non à nobis exigenda, sed
ad Deum referenda to. 3. 81. g
laus vnus plenusque est adhortatio
alterius to. 3. 169. g. h
laus filiorum patris est gloria, tomo 3.
212. c
Lazarus pauper de cicatricis ferore sub-
latus to. 2. 341. d
quare in gremio Abrahæ consolatio-
nem inuenit to. 2. 455. c
eius & diuitis dispar exitus to. 2. 492. d
eius, & cælonis historia potius quam
parabola to. 3. 53. e. f
Lazarus fleuit Christus to. 2. 416. g
eius suscitatio consideratur, to. 4. 157. g
& seqq.
eadem patris & filij opus ostenditur, to.
2. 350. c
eadem peccatoris penitentia mystice ac-
commodatur to. 4. 194. c. d. & seqq.
de eius tumulo quare Christus volue-
rit Iudæos lapidem tollere, to. 4. 157. h.
158. a. 194. d
Lectio libri alicuius nauigationis compa-
rata to. 3. 17. 3
lectio frequens quid operetur, tomo. 2.
459. f
sacrum scripturarum, pabulum ani-
mæ to. 3. 29. h
ex vel oratio tota die in quadagesima
to. 5. 19. e
ei magis quam voluptati intendere do-
cuerunt Christus to. 5. 112. a
lectio locitaria to. 2. 467. e. 375. h
Lectus paruuli mentio to. 4. 39. d
lectus officium quando Christus ex-
ercuit to. 3. 52. b
Lectus paralytici mystice consideratur, to.
3. 37. a. b
mystice, in quo Dominus requiescit
to. 3. 99. h
doloris quis to. 2. 387. d. e
aninie caro infirma est ibid.
Legata idolorum sacerdotibus relicta, va-
lere, Christianis non valet dolet 5.
Ambrosius to. 5. 98. c. f
Legati Concilij pro pace Ecclesiæ ad im-
peratorem scribant to. 5. 89.
Legalium vis soluta, to. 3. 123. c. h. 2. 144. d.
e
legere & non recordari vanum, tomo 4.
48. c
legitimi dicuntur quia filij Dei sumus, to. 2.
191. c
Lenocinia delictorum quare cauenda, to.
2. 479. b
Leo altarium ferarum consortium spernit
to. 3. 43. e
solum rugit cuncta alia deterrere animas
ibid.
gallum præcipue album rimet, tomo. 1.
45. b
agrotans deuorando simiam sanatur
ibid.
leo pardus capta agrestis sanguine lan-
guorem pellit to. 1. 45. b. c
idem alij odorem fugit ibid.
leo scorpionis aculeo occidit, to. 1.
46. c
in terris terribilis, in fluctibus dulcis
to. 3. 10. d. e
ob superbiam hesterni cibi reliquias
auiatur to. 1. 43. e
Leones principes Ecclesiam persequen-
tes to. 5. 108. h
leonum capita imperatores Romano-
rum to. 5. 109. g
eorum dentes principum fatellites, &
officiale to. 5. 108. h
Lepra mentis to. 3. 32. e. h. 36. b
eiusdem curatio to. 3. 36. b

lex quid præstet to. 2.437.g.h
 umbra fuit Christi to. 2.428.f.g
 per occultas mysteria nunciavit Christum to. 2.442.f
 eius interpretatio corporalis quando mortua ibid.
 legis Moysæ iustitia vnde, tomo 3. 145.b
 quare clamabat annuncians Euangelium to. 2.364.e
 eius finis Christus ibid.
 quomodo abyssus ibid.
 eius auxilium infernum, nisi Iesus verisset in terras to. 2.369.f
 lex merita examinat to. 2.370.b
 legis mensura est, gratia superabundans to. 2.376.d
 quare non à principio caput synagogæ to. 2.377.c.d
 quomodo moysi fit to. 2.377.g
 Moysæ neminem faciebat perfectum to. 3.101.c.d
 legis & Evangelij circa vitiosem differentia to. 3.100.g
 eius observatio non in sola litera, to. 3.81.f
 non deficit, sed completur in Evangelio to. 3.82.b
 lex data, ut omnes obediant Deo, to. 1.172.e
 lex cui dimidium tantum didachmæ pro redemptione animæ exigebat, to. 2.12.f.g
 lex & prophetæ cum Evangelio congruunt to. 4.18.e
 legem tollere Paulus maxime studuit to. 3.112.
 Christo adveniente cessavit, sed non tota ibid.
 verus onerosa & ad dactylium in multis data to. 3.112.
 lex & Evangelium Dei sunt, & in quo differunt to. 3.119.c
 lex sine fide nihil prodest to. 3.123.e
 adimplere per fidem Evangelij, to. 3.124.b
 eius cessatio in lege pronuntiata, ibid.
 severitatem gladij habet, evangelium indulgentiam, quo peccata donantur to. 3.144.b
 legis veteris typus Ioannes Baptista, to. 3.45.h
 legis testimonium ad stipulationem Evangelij indiget ibid.
 eius obsecrationes Christo mortuo & resurgente pauperunt ibid.
 eius verba Christi factis explicata, & completa ibid.
 eius, & Evangelij circa Christi aduentum officia to. 3.45.f
 lex peccatum indicat, non facit, to. 3.131.e.g
 legis periti Iudeorum arguuntur, to. 3.68.e
 eius & gratiæ comparatio to. 3.67.d
 legis iustificatio in eam est non veritas to. 2.464.e
 per Moysen data, verè legis figura, to. 4.92.c
 Iudeis data ob eorum infirmitatem, to. 3.124.a
 quomodo utilis aut inutilis, & de eius per Christum evacuatione, ibidem a. b
 cui bona, & cui non to. 3.124.a

eius gratia ex intellectu corporali à Christo ablata to. 3.114.b
 legis bona non solum audite, sed etiam exequi debemus to. 3.72.d
 legis periti Iudeorum legis signari, to. 64.b.c
 lex diminuta in Evangelio consummatur to. 3.49.a
 peccatorum occultorum remissione non habebat ibid.
 peccatum denuntiare potuit, condonare non potuit to. 3.123.d
 Patrem & filium prædicaui, & incarnationis facta neutrum to. 3.64.b
 lacte infirmos potat, & suo tramite ad gratiam ducit to. 3.42.d
 ad altitudinem Evangelij inimicos diligenis non pertingit to. 3.42.e
 lex Moysis Christi aduentum imprimis significabat to. 3.210.g
 Moysæ sensum quis intelligat, to. 3.269.c
 lex cui in tabulis lapideis scripta, to. 4.110.b
 lege promulgata nulla peccatori excusatio relinquitur to. 1.107.e.d
 lex mortis vnde dicta sit to. 3.135.e
 ei non est promissa hæreditas, sed fidei to. 3.125.e
 fulare non poterat ibid.
 quid illa operetur ibid.
 legis prædicatio quomodo sublata ibid.
 fide quomodo fit minor to. 3.126.g
 vetus manifestavit Deum iudicaturum peccata to. 3.134.b
 ad vitam data est ibid.
 non solum de præterito, sed de futuro peccantem reum facit ibid.
 comminatur peccatoribus ibid.
 lex mulierem ad dolores adstringit, to. 4.242.f
 duplex, secundum literam, & spiritalis to. 1.218.e
 legis perfectio dilectio est to. 3.153.b
 carnis legi mentis frequenter repugnat to. 2.125.b
 lex mortis quos tenet to. 3.133.e.f
 necessaria & bona, quæ ad gratiam mittit to. 3.30.c
 ubi impletur, pietas non laeditur, to. 3.50.f
 lex minus gravis præcepit, quam Evangelium to. 3.76.e
 lex concupiscentiam prohibet, to. 3.133.h
 vixus ideo ligavit, ut à cupiditatibus absolueret to. 3.76.e
 eius sequaces esuriunt, gratia saturantur to. 3.37.c.37.e
 veteris observationes dicto & facto aboluit Christus, ut gratiam induceret to. 3.38.g
 lex oritur, gratia operatur to. 3.38.h
 quantum prior Evangelio inferior, to. 3.39.a
 in lege fundatus nonuit vera à falsis discernere to. 2.459.d
 legi mori. Deo vivere est to. 3.133.a
 lex veteris Iudeis, & hæreticis deinde cit to. 3.84.b
 legis oblitus quis to. 2.473.h
 legem adhuc lævantes iniuriam Deo Patri faciunt to. 3.114.b
 speciem habuit, non veritatem, to. 3.64.a

eius umbra & figura in Christo completez ibid.
 lex Moysæ cur à Deo data sit, to. 3.142.h.143.a
 Moysi veteris testamentum dicitur, to. 144.h
 non est inimica promissioni diuinæ, immo eam confirmat to. 3.227.b
 lex Christi gratia, non cruciatur, to. 3.50.g
 cur profuit, et si iustificare non potuit to. 1.154.c.d
 cur dicitur spiritualis to. 3.135.a
 lex Dei in corde iusti est to. 2.334.g
 quæ in tabulis scripta est prodest, to. 3.235.h
 lex Christi vult omnes homines saluos fieri to. 3.231.h
 diuinæ Philosophi noluerunt humilitate mentem to. 3.195.a
 legis præcepta sunt consona luminis naturalis to. 3.135.d
 leg. vindicta ad timorem, & cognitionem doctrinæ proficit to. 1.96.c
 Moysæ in locum naturalis quomodo substituitur to. 3.144.e
 qua ratione, bona cum fuerit, causa peccati to. 1.135.e
 pacem non potuit dare to. 2.505.e
 lex Dei, & lex peccati repugnant, to. 3.231.e
 lex spiritus est lex fidei to. 3.133.f
 lex semper fuit to. 3.124.b
 non prævaluit, quia carnem non mortificat, to. 1.154.b
 Christianæ villitas to. 3.180.b.c
 cur à Deo data sit to. 3.131.b
 eius plenitudo in Christo to. 1.492.c
 Moysæ impler, qui proximum diligit to. 3.135.g
 in lege quando medianum, to. 2.469.g.h
 per legem inuenit diabolus occasio operandi homini mortem, to. 3.134.f
 lex tacens & loquens in Ioanne, & Zacharia representata to. 4.8.b
 à Christo non soluta, sed adimpleta, to. 3.9.a
 legem quomodo male interpretetur doctor legis infidelis, to. 3.120.e & seqq.
 verus tota Dei patris auctoritatem prædicat, filius læcet ibid.
 legis prædicatio non prodest circumvicio to. 3.120.g.h
 iustificationem dare non potuit, sed per Christum promisit to. 3.120.h
 legis transgressores, qui Christum negant ibid.
 lex Christi quomodo dissidium inter contrarios suadet to. 3.71.g
 mentis, peccati, & carnis quomodo se opponant to. 3.72.c
 Iudeum non sanctificat, qui carnalia sedatur to. 3.74.d
 lex fidei significatur in spiritum adoptionis to. 3.138.e
 culpam damnat, malitiam non tollit, to. 1.175.f.g
 Moysæ spiritalis est, non tamen virg, & quere to. 3.136.e
 cui homini data sit to. 3.135.b
 quomodo dicitur virtus peccati, to. 3.194.d
 Moysæ peccatum cognoscitur, sed culpa

culpa non relaxatur tom. 5. 143. f
 Moſayca, & Euangelica quomodo duc,
 & vna to. 3. 116. a
 legem à Deo in paradifo datam Chri-
 ſtus in deſerto cuſtodit to. 3. 112. g
 ante Moſem non latebat to. 3. 112. f
 nouæ legiſ mandatum iſquicquid dili-
 gere to. 3. 113. g
 ſine lege viuere quid ſit to. 3. 113. g
 lex fidei, cur dicit ſit to. 3. 113. e
 euangelica cur dicatur ſpiritualis, vniu-
 ſero non item to. 3. 113. f
 eius ſolus non in litera, ſed in intelle-
 ctu eſt ſpirituali to. 3. 113. c. d
 Euangelica perfectio to. 3. 132. h. 133. a
 lex Dei quomodo pugnet contra inſi-
 deles to. 3. 110. d. 111. a
 lex vera quæ to. 2. 409. c
 legis veteris imbecillitas, tom. 3. 133. g
 139. c. 2. 2. 117. b. c
 lex mentis diuino nititur fauore, to. 1.
 75. d
 Moſycainitiatix ſalutis to. 3. 136. a
 legis ſcientia firmat animos to. 3. 188. a
 data eſt vt timor eſſet peccanti, tom. 3.
 109. c
 Moſys cur appelleretur lex timoris, to. 3.
 138. 0
 quomodo ad vitam & ad mortem da-
 ta to. 3. 134. c
 ex vetus, quare in tabulis lapideis ſcri-
 pta to. 3. 133. f. 134. h
 lex peccati in membris habitat, tom. 3.
 136. f
 per legem promiſſum eſt homini au-
 ſilium to. 3. 134. a
 Moſayca quomodo facta ſit lex mortis
 to. 3. 139. c. d
 legem domini ſeruare, & meditari o-
 portet to. 3. 132. h
 Moſys viſibilia & carnalia coli prohi-
 bet to. 3. 134. h
 legis fidei præſtantia, & efficacitas, to. 3.
 133. g
 eius notitia maior, magis reuere facit
 peccantem to. 3. 131. b
 legis Dei nomine intelligitur Moſay-
 ca, & Euangelica to. 3. 136. b
 lex pædagogus paruulorum, to. 2. 464. e
 lex neſcit iriſci to. 2. 339. e
 eius perfectio ſiles to. 3. 145. b. h
 lex ſpiritualis, & ſpiritus differant, to. 3.
 136. g
 annuntiatrix Chriſti eſt, tom. 2. 483. h
 484. a
 lex Euangelica conſummatrix ſalutis
 to. 3. 136. a
 lata eſt vt excuſationem tolleretur, to. 5.
 143. c
 leges veteris litera ætate conſumitur, to.
 3. 133. f
 lex quæ diligenda eſt to. 2. 504. f
 cur nonnulli cibos prohibuit, tom. 1.
 152. d
 ſcribitur lex noua in animo per Spiritu-
 ſanctum to. 3. 199. a
 legem implere quid ſit to. 3. 145. b
 lex mentis qualis ſit to. 3. 145. a
 nota per fidem impletur to. 3. 145. a
 leges quatuor numerantur to. 3. 133. g
 leges humane quid poſſint, & quid
 non to. 5. 100. e. f
 Romanis ex Athenis perlate ſunt, to. 3.
 132. f
 leges regum Chriſtiani ſeruare de-

bent tomo 3. 135. b
 duæ in nobis ex doctrina apoſtoli, to. 3.
 87. b
 legum ſeueritas quid efficere debeat
 to. 2. 338. e
 La ſippientibus oculis ſynagoge ſigu-
 ram accepit, to. 1. 163. e. to. 2. 495. e. f
 libellus repudiij à Moſye permiſſus,
 non à Deo iuſus to. 3. 82. h. 83. a
 Liber inuolutus verus Teſtamentum, to. 3.
 203. h. c
 liber ſcriptus intruſus, & foris quid, to. 3.
 192. f
 liber vitæ prædeſtinatio to. 5. 217. b
 qui aperitur in die iudicij to. 3. 166. e
 Libros canonicos probat Eccleſia, to. 3.
 3. c
 libri non boni cur interdum legantur
 ibid.
 monetis ſimiles to. 3. 3. b
 eis legendis magnum iudicium adhi-
 bendum ibid.
 Liber quis to. 2. 409. g. 410. b. c
 liber à Deo ſeruus eſt peccati, tom. 3.
 132. d
 liber qui accipit remiſſionem pecca-
 torum to. 3. 229. e
 non debet ſuperbire ob libertatem, to. 3.
 175. c
 qui Dei eſt ſeruus to. 3. 85. e
 liber qui mundi amore non capitur, to.
 2. 182. c
 liber, qui ſine aſſertore non defendi-
 tur, male habet to. 159. e. f
 liberi ſumus à lege per Chriſtum, to. 3.
 131. h
 liberalitate acquirere multitudinis dilec-
 tionem, quam ſit laudabile, tom. 4.
 25. f
 liberalitas nec ſuperflua circa impor-
 tunos, nec reſtriſta circa indigentes, to.
 4. 15. g
 in pauperes to. 4. 195. h
 eius varia genera numerantur ibid.
 non eſt uſtiferenda to. 1. 285. h
 in ea ſobrietate ſeruanda maxime facer-
 dotibus ibid.
 ei ſicut modus, ſic etiam calcar adhi-
 bendum to. 4. 26. d
 liberalitas quid ſit to. 4. 28. d
 liberalitas ſine beneuolentia, & bene-
 uolentia ſine liberalitate non eſt per-
 ſecta to. 4. 11. d
 liberare allos quis recte poſſit, to. 2. 390. h
 liberari à corpore mortis quid, tom. 3.
 116. b
 volentes à damnatione liberari, corri-
 gant vitam ſuam to. 5. 5. h
 liberos non habere, apud Iudæos de-
 forme to. 3. 12. h
 liberis carentes legibus multati ibid.
 Liberij Papæ Sermo in velatione Mar-
 cellinæ to. 4. 215. b. & ſeqq.
 liberati noſtræ vim Deus non inſert, to. 3.
 33. c
 Libertas arbitrij ad bonum & malum, to.
 2. 359. b
 iuſtorum to. 3. 134. g
 libertas vbi nulla formido, to. 2. 408. d
 natura antiquior, quam ſeruitus, to. 5.
 126. e
 libertas noſtra in Chriſti ſapientia eſt
 to. 2. 407. d
 in Chriſto Teſu quæ ſit to. 3. 213. b
 Chriſtiana qualis ſit to. 3. 76. c

hominis ſpiritualis vera to. 2. 408. h
 ſapientia, non inſipientia conuenit, to. 2.
 409. h
 in quo conſiſtit, & quis ſemper liber, to.
 2. 468. c
 beneficio ſaluatoris quæ to. 3. 135. d
 paganorum maculis plena to. 3. 132. d
 quanta ſit in lege naturæ to. 2. 409. c
 Libertus Domini quis to. 2. 384. g
 liberi omnes ſumus Chriſti, non li-
 beri to. 2. 153. b
 liberi ſunt, qui legibus viuunt, tom. 2.
 469. d
 Libertum arbitrium Dei gratia lauat non
 auferit to. 5. 133. a
 nihil ſui in alieno peccato amiſſiſſe im-
 pe aſſertum Pelagiani to. 5. 134. c
 Libido circa eſt to. 2. 211. h
 velut feſtucia to. 5. 133. f
 corporis plerique iam ſenes non erub-
 ſcunt to. 2. 312. b
 ſenileſ ebriofus & gulones to. 4. 48. d
 eius calor ibid.
 hominem ſubiicit ſeruituti to. 3. 85. e
 oculis excitatur, & ebrietate ſuccenditur
 to. 1. 241. g
 quibus mentem obtruit tenebris, to. 1.
 311. f
 eius viſus abſorbet animam to. 3. 173. a
 eius ingens non eſt alienus alimentum lu-
 xuriæ to. 4. 18. g. h
 quibus inflammatur & contrahitur, ibid.
 Videtur dulcis cum ſeruet, ſed eadem
 excrucians cum proditur to. 2. 499. b
 contra uirtutem cum mulierum, tum vi-
 rorum to. 3. 147. d
 ſexus ſtimulus to. 1. 70. e
 procax, importuna, perulans, to. 1. 182.
 f. g
 dominandi omnem peruertit politiam
 to. 1. 38. h
 qua ratione cohibenda to. 1. 87. f. g
 Licet, nec licet de fide diſputare, nec de la-
 cerdotio iudicare to. 5. 100. c. d
 licent multa, ſed non item expiunt
 to. 3. 172. e
 licitis àſſumere, maxime ad aliorum ſa-
 lutem, gloria eſt to. 3. 215. d. e
 licitis interdum pro illicitis vitiis, ne
 obſint ſtatu, to. 3. 177. c. g. 178. b. c. & ſeq.
 179. e. f. 182. a
 Lien iccoris attrahit ſordes to. 1. 51. c
 Lignum vitæ in Paradifo poſitum Dei ſci-
 pientiam ſignificat to. 1. 504. c. d
 pietatis radicem ſignificat to. 1. 205. h
 ſcientiæ boni, & mali cur à Deo in pa-
 radiſo poſitum to. 1. 54. f. g
 Idem qua ratione humano proſeque-
 neri to. 3. 54. h. 55. a
 illuſem quaſtione explicatur to. 1. 63. a
 idem in medio paradifi, productum, to.
 1. 27. e
 euſdem aſſumptio quid præſticit, to. 1.
 58. c
 quare in medio aliorum in paradifo, to.
 2. 313. h
 cur præceptum non eſſe quæſtandum, to.
 1. 89. e
 lignum ſpes reſurrectionis poſtquam
 illud Ieſus tetigit to. 3. 44. e
 lignum viride Chriſtus designatur, to. 5.
 203. d. 24. c. h
 in tempore dabit fructum, & non ſem-
 per to. 2. 314. e
 per illud ingreſſa mors, & vita, to. 4. 48. e

ex te bonum fuit. to. 1. 205. a. b.
non confuta, sed homini factum est in
Paradiso. to. 1. 58. g. h.
periculis capimus effurire. t. 2. 139. e.
an circa Noe pñm significet. t. 4. 163. d.
lingua nec leuigata sunt doctores; to. 1.
19. f. i.
peccata significauerunt. to. 5. 196. g.
doctrina. to. 5. 167. e.
Erga terram, si uolunt, si non dare di-
cuntur. to. 2. 134. e.
Ligare Christum n'yssice quid, tomo 3.
102. a.
lignus Deo, glorius est mundo, to. 2.
47. f. g.
ligat ab Apostolo soluntur, & ibi de
uinculis pñi fuit. to. 3. 92. d.
Lili pñchritudo quanta in scripturis, to. 1.
27. e.
lilium exemplo excitat fides non
fuit; Deo uoluntatis, tomo 3. 70. c.
d. e.
eorum natura copiose narratur, eique
Angeli & uirgines comparantur, to. 3.
200. h. & q. q.
eius uis inuidie, quaestio de modis
reuerentionis perititurus, tomo 3.
70. g.
linas uisitas acutū Timas. to. 4. 51. f.
lingua uerborum in manus, to. 1. 102. g.
mentem non in se, dicit. to. 1. 27. g.
reperitenda, & pñatandis auditis
to. 1. 101. c.
t' quoniam quisque. to. 3. 112. e. f.
omnis in predicatione Christi re-
colitur. to. 5. 131. g.
non potest compleri omne quod
est. to. 3. 18. d.
modicum est membrum, at maxime
tractat. to. 1. 230. h. & seq.
ferenda. to. 5. 147. b. c.
sternum & retinaculum spirituale, to. 3.
91. f.
lucis ad errorem, procluis ad lapsum
to. 2. 347. f.
linguam moderari non tam neces-
sarium, quam de filio. to. 1. 230. d. i.
Iniquitas iniquitatis & gentio Dei
omni. to. 3. 136. e.
Apo. sollicitum. to. 3. 137. b.
earum effluuium ualde vitiosum, neces-
sarium. to. 1. 50. f. g.
linguas tantum ad effluuium cui Deus
confudit. to. 3. 162. b. to. 2. 357. g.
luteum locupletatioris, & Petri, to.
3. 107. h.
linguis alius loquitur est nomen Testimen-
tium pñdixit. to. 3. 189. a. b.
littere mysticas sensus exquirentis, to. 2.
14. 10. c.
et luti solum inhaerent, & gratiam ora-
torum corrumpunt. to. 3. 12. a.
eam sequenti ueritas non coheret, to.
3. 15. d. e.
fide potest. to. 3. 23. c.
littere car dicit Moysi. to. 4. 199. b.
littere non debemus cum infidelis, & ma-
trimonio discedendi, quia odio Deus
discedit. to. 4. 175. a.
littera uisitata. to. 1. 172. a. b.
litteris dispensio carere, non mediocre
lucra. to. 4. 18. 19.
littere de rebus si se uisitata, to. 3. 98. b. c.
litteris in uisitata, peram dicitur, to. 3. 98. b. c.

uiter peccant. to. 5. 23. b. c.
litteram translatam Apostolicam habet
normam. to. 5. 132. a.
linus plebs in Episcopos ad deuotionem
excitant. to. 5. 121. a.
Locus Pauli & Hebræos cap. v. quomodo
legatur. t. 5. Anbro. to. 2. 59. b. c.
locuta cur infamabilem deuorandi natu-
ram habet. to. 4. 40. e.
minuta est uelocitas diuinitas, to. 2. 40. c.
eius iohannis populi gentilis figura, to.
3. 17. b. c.
locutæ heretici sunt, & 3. 207. f. g. to. 8. f.
magnam Dei ostendunt uirtutem, to. 2.
216. h.
earum coruæ secularis sapientia hæ-
retici. to. 5. 20. f. g.
logia facilius naturalis, & moralis phi-
losophia potius. to. 1. 126. e.
logia in mari, & uirtutum, to. 2. 110. g.
logia Dei uerbum ualidum & acutum
to. 1. 10. d.
longanimitas Dei sic mala præparat ad
penam: cito bona ad coronam, to. 3. 144. c.
longum in mundo nihil. to. 5. 124. e.
longe fæc Dominus facit quis dicitur
to. 2. 500. c.
loquuntur Christi sectis honorem & po-
tentiam, & edicere. to. 3. 198. f.
loqui uis potius dicitur acere, to. 4. 11. e.
loqui uis potius dicitur debere in Ecclesia,
qui prodest omnibus. to. 3. 47. c.
loquendi uirtutem adhibet. t. 5. Anbro.
loquendo audientium. to. 5. 10. g.
loqui nos decet melius modis, to. 2. 334. c. d.
loqui secundum Deum quid, tomo 3.
113. h.
loqui semper oportet. to. 2. 334. a. b.
loquacitas quantum malum, tomo 2.
328. b.
loquendum cum consilio quoniam, to.
2. 314. a.
loqui panca clare uisus est, quam mul-
ta. b. c. to. 3. 188. g.
loqui male indicat turpem mentem, to. 3.
21. b.
Lo in hospitalitatē incendio subditi Sodo-
mitarum. to. 1. 124. c.
et hospitalitatem Sodomitarum supple-
cia fæc hisque iteris. to. 2. 6. d. c.
eius inuicem in eligendo consilium
to. 1. 105. b.
et auaritia inuidia deripit, to. 1. 105. b. c.
lutea declinationem significat, tomo 1.
120. c. 12. g.
eius huiusmodi seipso acerbis quam
ratione excludens. to. 1. 7. d. 112. b. c.
eius sanctitas & hospitalitas commen-
datur. to. 1. 101. f. & seq.
uini uide decepti est, to. 1. 112. d. 143. 239. a.
cur dicitur est carere argento, to. 1. 112. f.
in regione degenia inprudens, to. 1.
124. a.
loth Sodomitarum crimina, quam sup-
plicia ferat maluit. to. 1. 117. e. f.
uauis in Sodomam inueniens, qui non te-
raretur. to. 2. 505. e.
eius uxor tentationis laqueos euadere
non potuit. ibid.
retro reliquit Sodomitam fugit, to. 1.
52. d.
puellæ commixtionis non enast in-
celsum. to. 2. 460. c.
eius uxor carere decepta. to. 2. 466. f.

retro respiciens, quid. to. 3. 8. i.
Lotophagi Humerici. to. 3. 27. h. i.
lubricum hereditatis quisquam non meretur
debet. to. 2. 390. a.
Lucas a Paulo laudatus. to. 3. 4. e.
quodam ab aliis scripta præterit, to. 1.
11. f.
cur enumerat peccatores in genealo-
gia Christi. to. 3. 25. c.
Christi maiores ex patriarchis in-
de apte descripti. to. 3. 26. h. & seq.
quoniam filiorum Iacob in Christi ge-
neratione nomina posuit, & quare, to. 3.
26. h.
eius Euangelium copiosum. to. 3. 2.
eius stylus historicus. to. 3. 25. c.
eius in stylo Euangelica omnes sapien-
tiae uirtutes complectitur. tomo 3.
quæ ad faciem illiuscum per incur-
in Christo liberetur tradit, tomo 3.
107. c.
lumen Achem Apostolorum historico
stylis scriptis. to. 3. 11. i.
fuit chauffus S. Paulo. to. 3. 26. b. c.
uini pñe figurat. to. 3. 2.
Lucæ & Matthæ locus conciliatur, to. 3.
56. g. h.
de non & duobus caris diuersitas, to. 3.
51. c. 90. f. g.
de muliere uigente Dominum, to. 3.
48. b. c.
non discepat de Domini generatio-
ne. to. 3. 20. h. 2. a.
cur Christi generationem ad Deum
retulerit. to. 3. 22. d.
Christi generationem apte descriptis
post baptismum. ibid.
Lucæ, & iohannis discipulis exanimatur
to. 3. 10. h. & seq.
Lucerna ad reperendum dragmatum,
fides est. to. 3. 67. d.
lucernæ typice & ueræ. to. 3. 67. d. e.
lucernæ quæ duas duo principes fæ-
cet omni accendunt, & in illis conti-
nuerat. ibid.
lucerna in Christi corpore uiam dñi
monstrat. to. 2. 563. h.
eius uia Euangelii. ibid.
ad quam flecti intendere debemus,
quæ. to. 2. 379. b.
eius lumen obscuratur, cum tunc uis
illis effulget. to. 5. 7. h.
lucernæ spirituales quo igne accendun-
tur. to. 2. 21. c.
lucet ad communionem catholicam
diuinit. to. 4. 149. 9.
inde pro fide exultat. ibid.
propria captus est uoluntate, tomo 1.
28. d.
lucifer quoque dicitur Christus, to. 3.
24. b.
lucrare adu onemur. to. 2. 367. g.
lucratore uer qui. to. 2. 40. f. g.
luta spiritualis. to. 3. 29. b.
nobis cum seculo est. to. 2. 35. f. g.
item Iacob quid significet, to. 4. 32. b. c.
luctum prohiberi Lyei. to. 4. 152. d.
luctu & lachrymis in quo differt, tomo 3.
214. a.
luctu filium tentamentum pudoris est
to. 5. 98. e.
Chituius hominis quale sit, to. 3. 143. g. h.
uixit quid. to. 1. 272. b.
ex rebis lacris nefarium. to. 3. 12. d.

- pro Christo moti t. 3. 141. d
inultum in arca, damnum videtur in
confidentia to. 5. 23. c
lucrum faci mors cum peccatur, to. 3.
13. d
lucrum afferunt aduersa, non detri-
mentum to. 3. 168. h
Ludibrio esse pro bro duci solet, tomo 3.
116. f
ludi fors varia to. 2. 281. b
ludi cum intemperantibus enervant
gratiam virilem to. 4. 7. g
ludis ac gaudiis quadragesima luctus &
lectio diuina succedat to. 5. 17. c
lues dira morborum quando serpit, to. 2.
312. f g
lugere non debemus mortuos in Domi-
no to. 3. 163. f
lugendi infideles, si moriantur ibid.
lugentes consolamur to. 5. 124. a
confolandis esse ibid.
lugere debet pater si filius male agit, t.
3. 217. g
lun. bis illudit Diabolus t. 2. 342. a
lumen ludeorum quasi lucerna sub mo-
do to. 2. 343. c d
lumen Christus, & mandata Dei, to. 3.
78. d
lumen verum Christus Iesus, t. 2. 343. c.
382. e
lumen solis diuersum est à lumine dici
to. 1. 24. c. d
diurnum est species quædam discolor
ibid.
solis illuminandi & vaporandi vim ha-
bet ibid.
solis ignem est ibid.
lumen naturæ peccati turpitudinem
ostendit to. 3. 117. h
lumen tenebras non recipit, t. 4. 44. g
lunæ virtus quæ to. 1. 27. f
Luna decima quarta inquitenda ad cele-
berram passionem Domini, rom. 4.
145. f g
signum salutis to. 1. 28. f
pro die quandoque capitur, t. 4. 145. b
eius cruenta effigies synagoge tene-
bras signat to. 5. 203. b. 207. b
pro te ecclesia to. 1. 28. c. to. 4. 50. d
Luna pro mundo, & pro sacra scriptura, t.
5. 214. b
lun. nis non corporis immutationem
patitur to. 1. 24. a. b
eius cætera mysteria to. 1. 28. a
cornu cur aliquando fulgeant, to. 1.
24. b
luminata magnus dicitur, & quomo-
do to. 1. 27. a. b
inluncta quadam à sole habet officia
to. 1. 27. f
eius tam defecit, quam accretione va-
riant elementa to. 1. 27. f. g
cur rotat cinationes to. 1. 28. b
qua ratione ecclesiatur to. 1. 41. h
eius quarta si pura sit, indicium erit fe-
renitatis to. 1. 29. f
magis carminibus deduci nequit, to.
1. 28. d
minuitur, vt elementa repleat, to. 1.
28. b
Christi mysterium annunciat, t. 1. 28. e
eius claritati qui comparatur, to. 1. 3.
193. e
causa fluxus maris, atque refluxus, t. 1.
27. g. h
lunaris annus qui fit, tam apud Hebræos
quam apud Romanos to. 1. 26. h
lupus à squilla foliis abhorret to. 1. 45. d
o bestia aliquem videndo præuenit, to.
2. 453. h
lupo leonem insequenti similis æu-
rus to. 3. 70. f. g
lupus marinus tenet to. 3. 30. e
luporum natura copiose exprimitur, to. 3.
62. a. c. d
eorum rabies absentibus pastoribus
plus præualet to. 5. 1. e
ab Ecclesiâ fugandi to. 5. 119. g
lucifina peruigil & infomnis to. 1. 40. f
die ac nocte cauit to. 2. 337. h
littulentis pedibus non incendendum, t. 3.
110. d
lutum carnis nostræ excoquendum, to. 4.
51. e
oculis cæci impostum quid significet
t. 4. 172. a. b. to. 5. 146. a. b
lux inaccessibilis quam pater inhabitat,
quæ fit to. 3. 10. c
nullam habet cum tenebris societa-
tem to. 1. 24. e
lucem diuinitatis nulla vmbra mortis
interpolat to. 1. 26. f
Christus to. 2. 317. a
eius natura to. 1. 7. c
eius gratia non solum in splendore,
sed in omni viliari probatur, ibi.
in luce quis to. 2. 380. d
lux splendorem generat, to. 2. 411. g. to.
481. e
nunquam sine splendore to. 4. 58. c
eius astra sunt bonitatis to. 3. 154. c
lucis Christi superueniente quæ bona
sequantur to. 2. 411. g. h
Luxuria malum to. 5. 167. g
luxuriosi præua est carere diuini, to. 3.
24. b
luxuries videtur esse iocunda, sed ex-
hausto patratiorio fit amara, tomo 2.
449. b
qua ratione temperanda to. 1. 99. c
inimica iustitiæ to. 5. 68. b
consumit ornamenta naturæ, tomo 3.
79. f
eius astra à sanctis nos diuidit ibid.
luxuriolis domus sepulchrum est, t. 2.
391. e
carnem nostram contemnimus, luxu-
riose viuendo to. 4. 49. d
luxurie se tradens, quæ mala incurrit
to. 5. 129. a
quam inhonesta & superflua, tomo 1.
87. f
luxuriosi cæcitas habent domos, to. 2.
555. b
quam patrem eligant to. 2. 442. d
incipientes luxuriant, incipiunt deuia-
re à fide vera to. 5. 129. a
eorum fructus qui to. 3. 154. c
ibi luxuria, vbi ebrietas to. 5. 243. b
committunt opprobria carnis, & mē-
tis sterilitas to. 5. 129. a
qui viuunt luxuriose in carne viuunt
to. 3. 13. c
luxurie, & castitatis certamen, to. 5.
249. a. b
luxuria hominis quouque progressi
est to. 1. 97. h
feminarum, & origo vitiorum, to. 1.
97. h
vitanda luxuria consilia t. 3. 154. c
- luxus quot excitat perturbaciones, t. 1.
253. g
fugendus to. 3. 46. c
Lycolorum lei de luctu t. 4. 152. d
Lydia mulier to. 3. 205. h
Lymbus vbi Patres deinebauer, t. 3.
128. b. h
- M.
- Machabæorum fratrum laudes, t. 1.
168. b. & seq.
eorum marer cur beata to. 1. 167. g
eiusdem in filiorum martyrio fortitu-
do, ac pietas commendatur, t. 1. 169. a
& seq.
eorum martyrium enarratur, to. 4. 16. c
& seq.
Macedones deuoto animo perceptorum
verbum. fidel to. 3. 107. d
Macedonius presbyter Thessalonicensis
to. 5. 112. f
Maceloth latine sonat ab initio, tomo 1.
228. e
Mactra & spes quid, & earum mystica
expositio to. 3. 23. f. g. & seq.
macula peccati omnes ab initio infecti
to. 3. 5. d
macula grandis multo aufertur lau-
cro to. 2. 193. d
Magdalena Christum à Christo require-
bat to. 5. 16. e
ad sepulchrum perseuerans omniun
prima Christum vidit to. 5. 6. g
à Christo obiurgata quod resurrexerat
in obliuio, illum quæret in sepulchro
to. 5. 37. h
festina obsequium, non perfectæ ad cre-
dendum
feruatur in mundo, quem magis de-
beret vocare de celo to. 5. 37. h
ei cui dicitur, noli me tangere, ibid. h.
& 38. a
eius penitentia to. 5. 269. d. e
quæ ratione comparatio circa vi-
sionem domini to. 1. 109. h
eius & Domini congressus in hortu
consideratur eod. 101. a
Dominum non cognoscens, exculat-
tur, & laudatur ibid. a. b
Dominum tangere prohibita, t. 3. 109.
c. h
eius suscepio maritina, tomo 2. 318.
b. c
prima resurrexionem contemplatur
to. 3. 219.
eius pulchra interrogatio, tomo 3. 36.
c. f
Christum quasi mortuum flens, & qua
sepulchrum in tumultu requirit, re-
prehendunt to. 2. 385. e
quando agnouit Christum resuscita-
tum to. 4. 51. h
Magdalena plures auferunt, to. 3. 156.
g. h. 17. b
Magdalena Domini sermoni intena
epulis recubabat to. 4. 42. d
Maji tres reges esse dicuntur, tomo 3.
8. g
Christum regem hominem, & Deum
comproban to. 4. 48. b
vnum Deum agnoscunt to. 4. 55. f. g.
ardore fidei immundi to. 5. 81.
spolia Samarie quomodo Christo ob-
tulerunt to. 3. 27. e

eorum dona to.4.33.h.239.a
quidificent to.4.55.g
mythica sunt to.3.14.b.c.10.3.8.g.h
eorundem aduentus ad Christum co-
pofice explicatur to.2.14.b & feq.
caficere pollicentur, quæ ad diuinau
tantum potentiam attinent, tomo 1.
23.b
magis Christo non comparandus, t. 4.
51.f
magi diuinitatis cultores fed magis
artibus to.3.4.d
eos a1 Balaam genus ducere, hiftoria
quædam docet to.3.14.d
eorum præfigit Dei potentie non
comparandæ to.4.51.g
Magifter verus Chriftus to.2.44.8.c
idem magifter, & auctor vitæ, tomo.3.
181.e
quod docet, ipfe exequi debet, tomo.3.
50.f
quod docet opere, difcipuli in corde
defcribunt to.3.9.f
bonus in corruptibilibus petmanebit ve-
lur aurum to.3.167.e
Magifterij auctoritas minuitur, fi ac-
cipiatur ab eo, qui debet argui, tomo.3.
171.f
magistratum fpectacula exhibetum
ftultitia to.3.44.e.f
Magneſ lapis ferrum attrahit, tomo.3.
269.g
eius viſi in attrahendo ad ſe ferrum, t.1.
204.b.c
Magiſtrocucia Dei in rebus geſtis appa-
ret to.3.164.e
magiſtrocucia animi maior, quam cu-
ſuſibet corporis to.2.163.a
Magiſtrati Dominus quomodo dicatur
to.3.11.g
Maieſtas diuina quo pacto nobis præ-
cellentior videatur to.2.386.c
Maieſtas Spiritus ſancti to.4.46.d
Maieſtatis Chriſti plenitudo, tomo.2.
290.g
eam irritare magne ſtulticie eſt, to.2.
314.c.d
Maior & minor in corporibus diſtin-
gi ſolent to.4.64.g
Maior eſt qui euangelizat, quam qui
baptizat to.3.166.h
maius eſt quod omnibus poteſt, to.3.
188.b
Malchi auriculæ amputatio mythice ex-
plicatur to.3.101.g.h & feq.
Maledictio ſuis artibus præcipitatur, to.3.
110.d
maledicorum ſermones, lingue flagel-
lum ducunt to.4.111.b
maleuolorum inuidiam temperan-
dam, non timendam putat S. Ambro-
ſius to.5.50.h
Maledictio perſequentium minime ti-
menda docuit nos Dominus, t.5.54.b
maledictum ſentire, & teſeire, qui
non poſſit to.2.434.b
Maledictio hominum ambienda, quæ ac-
quiritur Domini beneficentiam, t.
5.14.b
illius quiſ ſubiectus to.2.417.g
maledicti qui non ſentit, beatus, to.2.
413.b.c
Malignitas quæ vitæ gignat to.3.117.f
maxime abſiſt in Epilcopi petitione, t.
5.120.a

plus nocet, quam malitia to.5.120.a
abſconditam habet maleuolentiam, t.
5.120.a
maliginitas præſentis ſæculi t.3.120.e
maliguum quid to.2.468.c.d
Malignus ab iniuſto nihil diſſert, tomo.3.
112.f
Maligi, & ſpurij habent pacem, ſed ad
damnationem to.3.218.h
eur non in æmulationem excitandi, t.
2.323.h
ad æmulationem malignitatis non la-
ceſſendi to.2.324.f
Malitia quid ſit to.4.6.d
eſt boni indigentia to.1.440.d
malitia eſt ſons peccati to.2.477.e
caput iniquitatis to.3.117.f.h
malicia peccatorum quæ in eorum ma-
litiâ reuertitur to.3.327.e
ei cedere multum prodeſt to.3.152.a
Immitis & agreſſilis eſt to.1.97.e
in terriſ verſatur to.2.176.b
vſu maxime augeatur ibid.
iu omnium rerum auctorem ſeuit
ibid.
tempore antecedit virtuti, tomo.3.68.
g.h
cur paſſionibus, & cupiditatibus ani-
mæ miſceret to.1.92.h
Malum qui vincat to.3.153.a
quod eſt vicioſum to.2.143.b
nullum apud Deum impunitum, to.3.
117.f
malum in terriſ, bonum in celo eſt, t.
1.174.a
malum pœnæ immitit Deus t.3.51.g
malum malo non corrigitur, t.2.285.g
ne ſati, dati ſunt rectores to.3.101.f
ad illud operandum, vel iſta cuncta, vel
cupiditas incendere nos conſuevit, t.
1.58.d.e
illud non reprehendens, cum poſſit,
peccat to.3.118.a
malum ſine boni ſcientia diſcerni non
poteſt to.1.54.f
ſi queratur, agitur, vt inueniatur, to.2.
310.g
hominini accidit ex mala eius electione
to.1.305.d
maius eſt fieri ſeruum ex libero, quam
naſci to.3.230.c
eius cognitio non eſt malum, ſed mali
operatio to.1.58.d
illud vitare non magnum eſt, niſi bo-
no adharreat to.3.151.f
illius cognitio ſepe nobis prodeſſe po-
teſt to.1.63.d.e
malum etiam pœnæ noſtra merita pe-
petrant to.3.83.h
ptius in nobis oritur, deinde bonum
cognoſcimus to.1.68.e
illud homini Diabolus operatur per
bonum to.3.134.e
malum illud proptie eſt quod mitem
erimine implicat, & conſcientiam li-
gar to.1.6.h
illius homo ſibi auctor eſt to.3.51.g
naturæ ordine bonum ſubſequitur, t.
1.83.h.84.a
ad malum vel bonum tria ducunt ho-
minem to.4.48.c.d
Mala faciendæ non ſunt, vt eueniant bo-
na to.3.112.b
inexplorata plus frangunt animum, to.
4.18.e

in cauſa ſunt vt bona emittant, tomo.1.
740.e
omnino fugienda, etiam ſi quis credat
ſe non poſſe conuiſci to.5.109.h
cuncta peribunt to.3.109.f
mala creans quomodo dicatur Domi-
nus to.2.48.h
malorum omnium vna eſt cauſa & cõ-
diſio to.3.112.h
malis proximis, & alienis gaudere di-
ſplicit Deo to.3.149.a
qui ita facit facile decipitur, tomo.3.
149.b
Malus ignorans, & non intelligens, to.3.
121.e
non propterea excuſatur, quod malos
punit to.1.155.f
malo quod malum eſt, bono bonum
eſt to.3.153.h
mali ad quid reſurgunt to.4.49.a
alienis delectantur erroribus, tomo.2.
100.f
non poſſunt damnationis ſuz cauſam
in Deum reſerre to.3.14.f.g
non ſunt digni intelligere myſterium
Dei to.3.189.a.b
mali de vitiſ ad virtutes, boni de virtu-
te in virtutem tranſeant to.3.36.a
eos Deus cui petmittat to.5.208.a
eorum conſulatio euertere poteſt
bonorum propoſitum to.3.192.h
eos non vitare ſed honorare malorum
fames to.3.118.a
eorum contubernium, & alloquium
fungendum to.3.103.e
eorum odium adueſus bonos, tomo.3.
121.e
male viuendo carnem noſtram con-
temnimus to.4.49.d
male intelligit Chriſtum, qui obſeruat
legem factorem to.3.219.
Mala vitæ corruptip totum hominẽ,
ſicut fermentum totam maſſam, to.3.
171.a
mala doctrina intelligitur ſub fermenti
nomine to.3.170.g
ſignificatur lignis, ſæno, ſtipula, to.3.
167.e
petibit ibid.b
ignis eſt eſca ibid.e
mali mores conſtanter arguendi ſunt
to.3.168.b
mali doctoris pœna to.3.167.d
mali Angeli to.3.169.b
malos euentus habere ſolent nuptiæ
inuſitæ to.3.177.e
malus odor Deo, qui Chriſtum non te-
ſteſſerit to.3.198.d
Mamm non iniquus interpretatur, tomo.3.
46.e
cur ita dicatur to.3.82.b
ei qui ſeruit to.5.46.c
eius ſerui anari & raptores, tomo.4.
48.d
ei, & Deo ſeruire non poſſumus, to.3.
182.e
eius ſeruitus iniuſta to.3.82.b
Mammillæ duo charitatis præcepta, to.5.
277.e.f
Mammolæ inſule mille Muricis ſatrapæ
obediunt to.5.169.f
Manafſis Regis poenitentia, tomo.5.261.
g.h
obliuionem ſignificat, tomo.1.194.
b

Mandatum est fugere in persequutione, t.

3. 115. h

vnum custodire & aliud prædicare,

nihil prodest to. 2. 414. f

mandatum celeste, quæ vita custodiat

to. 2. 460. e

maximè in lege quod to. 2. 466. f

mandatum, & iustificatio to. 2. 466. b

quam latum sit to. 2. 466. b

mandatum Dei datum Adæ, nullum

habuit vitium to. 2. 62. b

eoque nimis custodienda, tom. 2. 414.

d. e

Mandato Dei nihil omnino addendum,

vel detrahendum est, tomo 1.

62. h

mandata diuina mature exequenda, t.

5. 63. d

eorum obseruantia, simul cum fide re-

quirunt to. 2. 50. g

eorum perfectio continetur in Chan-

tate to. 2. 130. d. e

mandatorum celestium vbi non possit

esse custodia to. 2. 477. g

Mandati nomine lex intelligitur, tom. 3.

134. e

Mandatis Dei non obediens, in culpam

incidunt to. 2. 57. g

Mandata quam diligenter exequenda, t.

118. d. e

secunda sunt to. 2. 62. e

legis mandata quis faciat ex voluntate,

& quis iniustus to. 2. 312. h

plena sunt testimoniis to. 2. 477. f

Mandagoras ad formam inuitandum vi-

tilis to. 2. 117. h

mandagoras motes esse ad scintillas

perque portant to. 2. 495. e. f

ipse accepit Rachel à Lia sorore sua,

ibid.

Liz matri suæ atrulit Ruben ibid.

Manducate cum abstinerere debeamus, de

operationis est genus to. 2. 229. c

Manichæus Christi factio redarguitur, t.

36. a. b

Deum in carne venisse negat, tomo 4.

94. f

veram carnem Christi negat, tomo 5.

91. h

Christum hominem negat, non tamē

negat esse crucifixum, to. 2. 516. f. 10. g.

220. b

eius error to. 4. 56. h. 57. a. 63. g. 90. d

facile ergo turpitudine adiungebat.

t. 221. c

eius & sectarum motes fallaces, &

captiosi to. 3. 281. e. f

eorum hypocrisis ibid.

Manichæi & Marcionis hæreses, tom. 1.

162. h

eorum hæresis prophetas non suscipit

to. 2. 109. e

Diabolam autorem carnis credebat

to. 4. 67. f

eorum obediatio contra filium Dei

cod. 71. a

eorum hæresis, de incarnatione Chri-

sti to. 3. 193. h

Manipuli bonorum operum, to. 3. 87. e. f

Manas que à Christo pascimur, to. 3. 54.

d. e

abconditum quid to. 5. 184. f

manna & aqua, quæ fluxerunt de petra,

cur dicantur spiritalia to. 5. 180. e

figura eucharistie to. 5. 180. e

car hodie è celo non pluit, tomo 1.

20. g. d

spirituale quid sit ibid.

quo nutriti sunt Hebræi, subtile erat, t.

120. g. h

in alterum diem non seruabatur, to. 1.

20. g

panis Angelorum cum carne Christi

conferuntur to. 4. 165. h. 172. e

sapientia Christi to. 5. 184. e

quid esset, Patres antiqui non intellex-

erunt to. 5. 99. b. c

colligentes plusquam opus esset, non

cibum, sed vermes seruauerunt, to. 5.

22. a

Manio apta pro vniuersalique meritis

data à Domino to. 2. 349. c

mansiones filiorum Israël to. 1. 222. e. f

cur numero 12. 11. fuerint to. 1. 11. d

mansiones ad quas Ecclesia cum dele-

statione succedit to. 2. 429. c

carum merita quate varientur, tom. 2.

418. e

Mansionibus iisdem numero Christus in

virginis utero descendit, & Christianus

in celum ascendit to. 2. 213. a

Maniuncule in arca, diuersi ordines in

Ecclesia to. 5. 194. f

Maniuetudo omnibus grata to. 2. 189. d

laudatur to. 3. 63. a

motum præsertim to. 4. 13. a. b

Maniuetudo D. Pauli to. 3. 169. e

maximè est humani cordis fomen-

tum to. 2. 313. f

manuendo dominorum impellit: set-

uos ad obedientiam to. 3. 24. b

Maniueti qui sunt, & merito possident

terram to. 2. 327. a

Manus fortis cito sanat to. 2. 351. c. d

manus Domini non perdere, sed sanare

consequitur to. 2. 346. b

sancto lobo omnia abstrulit, & repræsen-

tat to. 2. 351. d

Spiritus dicitur to. 2. 453. b

plenitudo bonitatis est to. 2. 181. d

multa significat to. 5. 182. f. g

quid denotat to. 2. 359. g

cum iustos tangit, sanat, non vulnerat

to. 2. 328. e

manus sapientie quæ to. 2. 473. e. f

manus Moyfi leprosa Iudæorum ob-

stinationem significat to. 5. 198. c. d

manus est totius corporis propugna-

culum to. 1. 51. b

manus aride sanatio per Christum ad

Adæ manum accommodatur, tom. 3.

39. f

manus sanctæ sunt, quando cor mundum

est to. 3. 271. b

eorum varia, & præclara narratur ofi-

cia to. 5. 1. a. b

cur eis eleuatis orandum to. 3. 35. f

manum nostram Christi tenere quid

to. 3. 33. b

manus impositione immundi spiritus

eciedi to. 3. 60. e

harum opera eadem, quæ digitorum, t.

4. 121. a

eorum impositiones in sacerdotem or-

dinaio to. 4. 181. e

item in ægrotis to. 4. 185. f

Martha amaritudine significat, t. 2. 224. f

Martha aqua legem Moyfi, lignum eis

immersum, Christi passionem signifi-

cat to. 5. 198. g. h

petitum lignum aquæ dulces efficit

to. 5. 22. e

Marcello Episcopo scribit sanctus Am-

brosius to. 5. 351. e

Marcellina S. Ambrosij soror, to. 5. 101. b

106. e

eadem S. Ambrosij soror virgo, to. 4. 151.

c. f. 221. c

à Liberio consecrata to. 4. 223. b

eidem de martyrum inuentione scribit

S. Ambrosius to. 5. 355. c

eidem de statu Ecclesie Ambrosianæ

ratio redditur to. 5. 101. b

fratrum ægrotantia assidet, to. 4. 148. f. 151.

c. d

quam doluerit obitum fratris, tom. 4.

151. d. e

Marcellinam S. Ambrosij sororem ex-

agitabant somnia to. 5. 101. b

Mardonis hæresis de Christo, to. 5. 123. b.

h. 116. g. 169. c

Marion ceto comparatur to. 5. 512. e

legem non suscipit to. 2. 466. g

phantasmata iudicauit corpus Christi

to. 4. 63. g. 90. e

Marcus Petri frater to. 5. 103. a

Barnabæ affinis to. 5. 213. g

proprium eius in Euangelio confen-

dendo to. 3. 105. h

eius initium examinatur to. 5. 1.

leonis formam sua narratione expri-

mit to. 3. 2.

Marcomannicum bellum to. 3. 150. h. c

Mate historicus sensus to. 5. 19. g. c

infernus dicitur to. 5. 228. f

non ad nauigandum, sed ad mundi or-

natum & perfectionem Deus creauit

to. 1. 35. d

oceani lunc exortu magis æstuat, t.

1. 27. h

athlenticum immensæ magnitudinis

habet pices to. 1. 34. f

ad escam & cibum, non ad mercatu-

rum & periculum vti debemus, tom. 1.

238. e

mare cur salis amaramque habeat a-

quin to. 2. 112. a

cur æquor appelletur to. 1. 13. h

non inundare terram, magnum Dei

miraculum est to. 1. 14. c

eius vis ære cohibetur to. 1. 14. d

Indicum superius est mari Ægyptio, t.

1. 18. d

qua ratione vnum, & plura dicatur, t.

ibid. e. f

mare quid sit to. 1. 14. f

à diuersis locis diuersa sumit vocabula

to. 1. 14. f

enr bonum sit appellandum, tom. 1. 15.

f. g

ei cur aliquando Ecclesia assimilatur, t.

1. 15. g. h

mare æneum lex Moyfi to. 5. 19. g

plura quam terra construit animantia

to. 3. 30. c. d

symbolice designatur mundus, t. 3. 139.

h. 20. b. c

rubrum baptisma, to. 3. 180. e. to. 5. 109.

a. 198. g

eius nauigatio quam periculosa, to. 1.

238. c

mare vitæum simile crysallo spiritus

lucis intelligitur to. 5. 190. g

scilicet pura diuina to. 5. 109. a

Margarita Christus to. 5. 63. e

Marg-

Margaritha vbi nascitur t. 3. 14 g
 Maria virgo to. 4. 33. e
 festa Pasche templum petebat, to. 4. 218. e
 quomodo in passione Domini verum matris præbet affectum, tomo 5. 124. f
 eius vterum solus Christus aperuit, quoniam macularum exiit t. 3. 15 d
 vterum non solum concepit, sed peperit nysliche to. 3. 15. h
 sympanum sumens cæteras ad candendum Deo, hortabatur, tomo 2. 308. d
 cur tandum manserit apud Elisabeth, t. 3. 12. a
 peperit Emanuel, id est, nobiscum Deum to. 3. 13. h
 eius taciurnitas to. 3. 15. h
 passivus fidem colligit, & dicit ibid.
 fidei argumenta conferebat in corde ibid.
 eius contemplatio ante crucem Iesui, t. 3. 107. c. d. to. 5. 124. f
 prophetavit to. 3. 7. c
 velleri comparatur to. 3. 7. a
 plena Spiritu sancto to. 3. 7. d
 ex domo David fuisse, ex scripturis cetero colligitur to. 3. 11. d
 spectabat vniuersi sui passio, t. 5. 54. d
 eius virginitas testimonio Christi in cruce probatur to. 3. 108. e
 arca Testamenti dicitur to. 3. 78. e
 vberius altis fœcibus prophetavit, t. 3. 11. a
 de vtro non concepit to. 4. 46. h
 ex partu corruptionem non sensit, t. 4. 46. h
 ex eadem natus est Christus ibid.
 eius conceptio sine contagione viri ibid.
 cur gratia plena to. 3. 9. g
 eam locum Christus commendauit, t. 590. c. d
 eius & sanctorum omnium suffragia posuit S. Ambrosius to. 5. 163. f
 partum edidit, quem sexus conseruandine non creauit to. 3. 6. h
 cur dicatur vellis to. 4. 7. a
 eius corpus materialis gladius t. 6. 11. a
 iocit to. 3. 16. a. b
 verbo feta to. 4. 46. d
 quomodo ex ea catenæ suscepit Christus to. 4. 48. a
 exploditur et tor decemium alios habuiss. filios to. 5. 90. b. c
 sola loquebatur cum Angelo, t. 5. 125. c
 in salutatione Angeli veredicta & prudens to. 3. 9. f
 sola erat quando operata est mundi salutem ibid.
 perpetua eius virginitas, to. 4. 199. g. & seqq.
 diligens filium quid faciat t. 2. 4. 66. g
 Virga de radice Iesse to. 4. 11. a
 eius exemplum inuenit matrem similes to. 5. 124. f
 terra, est, quæ lignum vitæ produxit, t. 2. 114. a
 appellatur manna to. 2. 318. d
 oraculis portæ & zechiel, t. 5. 90. b. 9. a
 etiam post partum virgo to. 3. 9. e
 eius virginitas quareius opus erat, t. 3.

Eua: gelistis atitur ibid.
 dicitur sicella viminea to. 5. 197. f
 eius sedulitas erga cognatam, tomo 3. 11. b
 cur a me conceptum desponsata, to. 3. 2. h. & seqq.
 eius fama noluit Christus suspicionis libe villa aspergi to. 3. 9. a
 eius virginitas & pudore integra & opinione inuolata ibid.
 eius matrimonium magno Dei consilio ordinatum to. 3. 8. h
 eius nuptiæ principem mundi felle runt to. 3. 9. a
 Maria soror Aaron loquacitatis penam patitur to. 3. 13. a
 synagoga typum tenet, & ihiopissa Ecclesie to. 1. 137. d
 femine dux gminis to. 5. 119. c
 Mariz & Mariz historia explicatur, t. 3. 65. d. e
 earum studia diuersa to. 3. 4. c. d
 Maricos coniuges amare lex diuina est, t. 2. 477. d. e
 Marii uxores non cognoscant ante octauam Pasche to. 5. 24. c
 Maritus vxoris mores tollat, & emendet to. 3. 82. f
 ei eleganter persuadetur, ne vxorem dimittat to. 3. 82. g
 Martyres merito colimus, qui periculis suis nostris vilitatibus militanti, to. 5. 71. a
 eorum memoriz quanta lacrimare, & frequentia celebrare to. 5. 69. f
 Mediolanum martyrum populos possidet to. 5. 70. h
 intercessores Mundi, principes fidei sunt to. 5. 71. g
 eorum corpora merito honoramus, t. 5. 71. g
 eorumdem passio vindemia, to. 5. 71. g
 imitandi sunt to. 5. 73. e
 lingua silent, & persudant t. 5. 76. e
 in vno loco conditi omnibus prebuit communionem suscipi to. 5. 76. f
 cum iudicantur vincunt to. 5. 76. f
 eo. nas sanguis clamat non voce, sed causa to. 5. 76. g
 cæli sunt qui enarrant gloriam Dei, t. 5. 155. e
 dies sunt, qui eruant verbum, tomo 5. 155. e. f
 eorum reliquias in terra latentes reuelando respexit dominus to. 5. 155. f
 per volucres intelliguntur to. 4. 38. e
 eorum fiducia to. 3. 202. a
 eis preparata est habitatio æterna in cælis to. 3. 202. a
 eis loquitur spiritus sanctus, tomo 4. 44. e
 moriendo viuunt to. 1. 60. c
 eorum sanguine Christiana religio amplificata est to. 1. 217. e
 Ecclesie thesaurus sunt to. 4. 235. g
 eorum opera etiam Dæmones continentur to. 5. 65. f
 cur voluit eos Dominus in diuersis locis pati t. 5. 66. d
 ij nobis specialiter sunt veniendi, quorum reliquias possidemus, tomo 5. 66. d
 obfessus a Dæmonibus liberare conseruauerunt to. 5. 66. d
 marty: filia & præmium parturit, t. 5.

bis ad exemplum to. 5. 66. e
 Martyrum fiduciam ægritudinis fugant to. 5. 156. e
 eorum reliquiarum multa & præclara miracula to. 5. 155. g. h
 Ambrosius to. 5. 155. h
 eorum reliquias thesaurus precliosus collegit S. Ambrosius t. 5. 156. e. f
 eorum animæ in cælo, corpus in terra to. 5. 155. f
 Martyres catechumeni suo sanguine abluuntur to. 5. 55. d. e
 Vibium, & plebium propugnatores sunt to. 5. 155. h
 eorum passionis Christi sunt, tomo 3. 201. c
 veluti boni serpentes, se gesserunt, t. 2. 414. d
 Iesum crucifixum non erubescunt to. 2. 416. a. b
 eos vi vocet Christus in sponsa, to. 2. 436. a. b
 Martyris infirmitas passione soluitur, mors resurrectione to. 2. 435. e
 Martyres granum sinapis sunt, tomo 3. 75. f
 floribus comparantur to. 3. 70. f
 eorum tormenta sunt spinæ torturum to. 3. 70. f
 eorum passionis, & triumphi, tomo 3. 55. c. d
 Ecclesiam plantantur to. 3. 94. h
 eorum palmæ Christi veste cocconia designat to. 3. 105. a
 tropheum Crucis post Christum erexerunt to. 3. 105. c
 quomodo viam nobis sitauerunt, to. 3. 92. g. h
 Reges sunt, & supplicum patroni, t. 3. 92. b
 sæcili victores ibid.
 eis grandes laquei tyrannar parati, t. 2. 474. b
 Martyr in tormentis confiscentur de se ibitur to. 1. 503. h
 ei Davidis verba applicantur, tomo 2. 465. e
 martyrum passionis fortitudo clare to. 4. 16. e
 Martyrium finis, & palma beatorum to. 3. 41. c
 Martyrium an optandum t. 2. 102. a
 eius tempus quando to. 2. 477. f. g
 eius lucrum to. 3. 141. e
 eius corona præstantissima, to. 3. 100. g
 eius victoria persequens iudicium, t. 5. 76. f
 iustitiam vini, cordis læticiam præstat, t. 5. 73. h
 huic se temere offerre non decet, to. 4. 15. b
 vindemia comparatur, & quate, to. 5. 73. g
 martyrij gloria quibus acquiritur, t. 3. 124. h
 martyria multa to. 2. 501. h
 Mæculum vterum matris aperiens, solus Christus to. 3. 15. e
 eius lex vterum aperiens de Christo, & de Ecclesia explicatur, tomo 3. 15. e
 masculorum libido detestanda, t. 3. 117. a. d. e
 Meternimorum charitas to. 3. 154. c

Mater dormiendo filium opprimit
mylicae ad opera accommodatur, to. 3.

matrem cum non agnouit Christus, to. 3.
50.g

matris metia erga filios, tomo 3.
27.f

marris filiorum Zebedei petitio, & e-
iusdem elegans exortatio, tomo 4. 88.
b.c

Mares quomodo se habere debent in
filios to. 3. 124.d

hac filiis praebeere debent, tomo 1. 113.
g. h

quos laetauerint filios magis diligunt
ibid.

à Deo honorantur filiorum fecundi-
tate to. 3. 6. h. 8.f

Materia non reposita, sed facta à Deo e-
tra philosophos to. 1. 7. g. h

à Deo creatam fuisse multis probatur
argumentis to. 1. 8.f

non est sine initio to. 3. 4. a

materia a bonis, quae causa mortis fue-
rit per crucem sit causa salutis, tomo 5.
35.c

materiae passibilis natura praeclare ef-
ficienti & impassibili Dei virtuti re-
spondet to. 1. 8. f

Matusus non regum successiones, sed
generationes describit, tomo 3. 26.
e. f

eius & Lucæ loca reconciliantur, to. 3.
56. g. h

item & Marcus humana de Christo
verberis percutit to. 3. 107.c

hominis specie cur figuratur, tomo
3. 2.

moralia diligentissime profectus, to.
3. 12

Matthaei Apostoli Evangelium, tomo
3. 3.

cut forte Apostolus lectus, tomo 3.
6. a

in locum Iudæ quare fuisse, tomo 2.
36. o. f. g

Matrimonij gratia qua de causa solu-
tur to. 1. 113. f

indissolubile continet vinculum, to. 4.
206. f. 24. f

vinculum indissolubile docet Euan-
gelium to. 3. 32. h

eius molestia to. 3. 175. f. g. h

Matrimonium omne an sit à Deo, &
an solui liceat, tomo 3. 82. f. &
seqq.

Christiani, & infidelis non est legiti-
mum ibid.

Christianum indissolubile, tomo 3. 82.
f. g. h

insolubile etiam in lege naturæ, to. 3.
83. a

fidei omni diuitio & adulterio care-
re debet to. 3. 83. b. c

non reprehenditur, sed ei praeferitur
integritas to. 3. 77. h

id cum virginitate confertur, to. 4. 219.
b. & seqq.

matrimonium est, quod est contra le-
gem Dei to. 3. 174. h

ratum non est, quod est sine Dei con-
suetudine to. 3. 174. g

eius vis soluitur per eorum etiam crea-
toris circa eum, qui relinquitur, ne ac-
cusetur ibid.

vis quamvis legitimus, non semper
decorus to. 3. 8. d

matrimonialis officij abstinentia lau-
dantur ibid.

per illud saepe adipiscimur callitatem
to. 3. 174. c

Deo gratum to. 3. 6. h

eius honor & stipendium filiorum su-
ceptio to. 3. 6. h. 9. a

eius via bona plena & directæ, longior
tamen to. 5. 119. f

morre dirimitur to. 3. 132. h

matrimonium verum inter Ioseph &
Mariam to. 3. 9. c. d

Matufala quæ ratione Christi typus, to.
27. a

matutinum officium saltem diebus
dominici omnes audiant viri, & so-
minæ to. 5. 24. c

Maximus quare fuerit destitutus, tomo 5.
105. h

Iudas vindicare voluit ibid.

Balione interfecit innoxium, tomo 5.
157. g

Iudæ accusatorem venia donat S.
Ambrosius, si emendat, tomo 5.
148. f

porphyretico sepulchro conditus, to.
158. c

Maximum virginis accusatorem falso ne-
gabat Syagrus to. 5. 48. b

cauendum insinuat Valentiniano S.
Ambrosius to. 5. 158. a

eius iunitatio, & Valentiniani man-
festatio to. 5. 157. e. f

Maximi & S. Ambrosij colloquium, to. 5.
157. b. c

Maximiani Diocletiani socij sepul-
chrum, ex quo fuerit materia, tomo 5.
158. c

Mediator Dei & hominum Christus
to. 4. 46. h. 47. d

Medicamentum Christi quam efficit
to. 3. 33. f. 38. e. f

Medicina spiritalis nõ gentis, aut na-
turæ iure deferretur to. 3. 32. c

de vulnere sumptis exordium, to. 3. 33. c.
f. g

Christi plus addit: ad salutem, quam
infirmis detrahit salutem, tomo 3.
216. f

eadem correptio est to. 1. 345. h

spiritalis, & carnalis to. 3. 183. h

Medicina vera quæ to. 2. 332. c

eius prima, & valida secta quæ, to. 3. 33. c.
f. g

aniquilior in herbis, & succis consistit
to. 1. 20. f

eius principium est morbi causas inci-
dere to. 1. 93. a

Medicus animatum Christus, tomo 3.
79. a

nostrum omnipotens est to. 3. 4. h

medicus Deus infirmum pignori mu-
nerat to. 5. 238. b

medico Christo pandenda cordis in-
firmas to. 5. 157. h

perfectus nemo nisi Christus, tomo 2.
369. e

Samaritanus multis medicamentis fa-
ciat to. 3. 64. f. g

temporalis & æterni discrimen, to. 5.
258. b

spiritalis exigit minus à nobis, quam
debetur propter nostram infirmita-

tem tomo 3. 132. c

medici scientia non est bona nisi ea, vi
oportet, virtutis to. 1. 58. g. h

medicum quis roget, tomo 2. 431.
g. h

eius gloria est multes curare, tomo 3.
234. c

eius est herbarum genera, & vires no-
se to. 120. f

quando magis desideratur, to. 2. 483. f

quod ægroto daturus est poculi prius
gustat to. 4. 27. g

terret, vi caret to. 2. 355. c

medici primo *quis uelut* ab experien-
tia vocati sunt to. 2. 355. c

eorum exemplo Episcopi ad o-
nem S. Ambrosio de lenitate in hære-
ticos to. 5. 11. e. f

Mediolanensis Ecclesiæ, ab hæreticis ve-
xata to. 4. 12. g

Mediolanensis plebis feruit, & deuotio
to. 5. 101. g

eius ingens lætitia to. 5. 102. g

Mediolanensis fides, ac patientia
laudatur to. 5. 101. g

eorum ridicula in Lunam superstitio
to. 61. g

eorum auaritia, stultitia, & ebrietas ar-
guitur to. 5. 64. g

Meditari in lege Dei, quæ tantum momenti sit
to. 4. 355. e. f

meditari plene quis dicatur, tomo 2.
333. b

Meditatio quodiana tollit soporem, &
facit vigilantem to. 3. 371. g

mandatorum celestium quantum pro-
fit to. 4. 436. c. d

sapientie semper in corde, & ore sit, to.
2. 333. b

diuturna quid poterit to. 2. 334. f

funeris corpus Christi qualis debeat
esse to. 3. 184. c

mel siluestre, quo Ioannes uelcebat,
myrice exponitur to. 3. 17. c

mel & butyrum manducare, tomo 4.
48. b

Melchisedech rex pacis, atque iustitiae, to.
1. 2. 105. h. to. 3. 300. b

humilis, licet sacerdotio, & regno di-
ratus to. 5. 13. o. h

figura sacerdotij Christi, to. 3. 256. a. b.

300. a. b. to. 5. 12. o. c. 1. o. h

eius sacrificium cuius figura, to. 3. 23.
c. d

sine patre, & matre, similis filio Dei, to.
4. 165. f. 171. b. to. 5. 174. c. g. 120. c

non angelus, sed vir to. 4. 73. c

Mem quid latine sonet to. 3. 466. d

membra Christi corpora nostra, to. 3.
172. h

meretrici ad hærentia desinunt esse
Christi ibid.

eorum nomine fideles to. 3. 351. b

nostra tam iniquitatis, quam iustitiae
arma to. 1. 132. h. to. 1. 40. a

membra à capite non separari, tomo 4.
51. c

eorum diuitias in Ecclesiæ, & mu-
tuum auxilium to. 3. 65. d. e. f

membra cætera pariterunt cum vnum
paritur to. 3. 197. d

corporis eor singula fortia sunt varia
officia to. 3. 185. e. f. g

licet sint diuersa in vnum cunctum
ad vultum, corporis to. 3. 185. g

- corporis, dignitate differunt ibid.
vna & eadem erunt in resurrectione,
nec eorum augmenta erunt, to. 4. 50.
c. f.
- memor de terra Iordanis quis, to. 2. 36j.
g. h.
- memores esse debemus beneficiorum
Dei to. 2. 160. g.
- memoria ex intellectu, & voluntate ori-
tur to. 3. 3. d.
- memoria Dei in nobis to. 4. 44. e.
- memoria delictorum grauior confes-
sionem, nisi medicina poscat, to. 2.
345. h.
- Mendacium cauendum esse, to. 3. 24. o. h.
- to. 3. 31. c. b.
- multa in quibus est to. 5. 1. b. 2. 12. a.
- multa habet, veritas vberat, to. 2.
399. h.
- illud amantes filij diaboli sunt, to. 3.
31. b.
- duplex est verbi, & facti ibid.
- non virtuosus, sed infirmus est, to. 1.
210. d. e.
- Mens idem in anima, quod anima in cor-
pore to. 2. 13. 6. c. d.
- humana sensibus medijs rerum noti-
tiam apprehendit to. 1. 93. d. e.
- eius sensus praesentia declarat, to. 1. 120. i.
c. f. to. 4. 129. a.
- diuina visibilibus, atque invisibilibus
substantiis, origines, & causas rerum
continet to. 1. 1. b.
- ea, quae nihil habet homo praesentiam
Dei deputanda to. 4. 38. e.
- superbium non facit fructum Deo
dignum to. 3. 103. a.
- eius finis caro to. 1. 121. d. e.
- mens humana etiam in bonis operi-
bus turbatur to. 2. 180. d.
- hominis pura ante adolefcentie lubri-
cum to. 2. 379. g.
- humana mens difficile assequitur Tri-
nitatem to. 4. 43. c.
- valida corporis sensibus imperat, to. 1.
122. b.
- perfecta nihil terrenarum rerum ar-
tingit to. 1. 125. d. e.
- sibi conscientia mali quomodo se getat, to.
3. 20. 4. h.
- impis, quae Christi sunt nescit cogno-
scere to. 1. 173. c. f.
- mens nostra per sensus corporis, & ge-
stus manifestatur to. 3. 67. f.
- virtutis est domicilium, tomo 1. 93.
h.
- eum carnis illecebris sepe laetatur, to.
3. 150. h.
- in omnes sensus habet regium impe-
rium to. 1. 152. a.
- uisus domina quod faciat fructus
to. 1. 89. a. b.
- infecta non capit verbum Dei, to. 3.
51. g.
- humana diaboli astutia, facile decipi-
tur to. 3. 18. g.
- carne tanquam sepe inclusa desidia gra-
uatur to. 3. 59. e.
- pura corpus in suas voluptates attra-
hit to. 3. 72. c.
- eius cibis quis to. 1. 91. h. 212. b.
- à contaminatione libera nihil amat,
quod ex Deo non fit to. 3. 135. g.
- mens ebria quae fit to. 1. 101. a. b.
- eius compelle causi quae fit, to. 1. 91. f.
- sobria omnes cohibet passionem, to. 1.
89. 6. 15. 2. a.
- sapientis iram, & timorem moderatur
to. 1. 96. f. g.
- mens quanto virtutis praesentiam fer-
re non potest to. 1. 122. h.
- ei us arguo auaritia to. 3. 4. h.
- mentem deuorant ubique exaudit Deus
to. 3. 116. f.
- mentis pie amplexus qui, tomo 2.
383. f.
- ei us infantiam turbans graui obno-
xius est poenae to. 1. 505. d. e.
- mentis magis quam facti altimator
Drus to. 3. 5. f.
- dissert ab anima to. 1. 92. a.
- ei us sanitas quae fit to. 1. 92. a.
- mentis pie quam praedictus sit fructus
to. 1. 126. a.
- ei us profectus vnde oclatur, tomo 1.
91. f.
- ei us sobrietas corporis est medicina, to.
1. 89. b.
- paterfamilias animae dicitur, tomo 3.
181. g.
- mentis stupor alienat à veto, tomo 3.
242. f.
- duplex in homine ab Apostolo posita
to. 3. 87. a. b.
- natura sua carni contraria to. 3. 87. e.
- ei maximus propinquus, & affinis sermo
est to. 1. 114. f.
- sermone imprimitur comprehenditur
to. 1. 119. h.
- ut purgetur, à quibus rebus dissonen-
da ibid.
- sola remanet immortalis ibid.
- ei us beatitudo describitur, to. 4. 114. c. d.
- tota sapientie splendore illuminatur
to. 1. 121. b.
- sapientiae inuentis alius ibid.
- in loco deserto maxime probatur
ibid.
- parit scientiam, & scire desiderat, to. 1.
52. g. h.
- Mensa diuinae scripturae lectione consi-
deratur to. 5. 17. a. b.
- mensa Domini Eucharistiae sacramen-
tum to. 3. 184. d.
- mensae caelestis alimonia sani, & validi
poscuntur to. 3. 54. h.
- mensa malorum maledicta, & quare, to.
3. 138. a.
- mensae fragilitas commendatur, to. 1.
42. e.
- Mensis primus anni ab æquinoctio inci-
pit to. 4. 14. h.
- primus anni qui fit, & quare primus di-
citur to. 1. 95. c. d.
- mensis ab initio Lunae veteres obser-
uare consueverunt to. 2. 371. d. e.
- mentis, & mentiendi credere idem
est to. 5. 27. o. h.
- mentis quis dicitur to. 2. 320. d.
- mentiri verbo, & habitu turpe est, to. 1.
233. f. g.
- Mercenarius quis fit to. 3. 80. a. g. h.
- mercenarij boni qui sunt ibid.
- ei & serui sunt sepe amici to. 3. 127. f. g.
- mercenarij omnes sumus, to. 5. 110. c.
114. c.
- Merceres & remuneratio virtutum torpen-
tem excitat to. 3. 41. f.
- gratia non est to. 3. 147. h.
- non discernitur, ubi non discernitur
lexus to. 2. 31. b.
- æqualis est eis, quorum opus est & qua-
le to. 3. 10. o. h.
- varia ac diuersa to. 1. 121. d.
- inopia parui laboribus redditur à
Deo to. 3. 20. h.
- bonis operibus à Christo Domino
redditur to. 3. 67. c.
- ea carere, qui facit aliquid coactus, to. 3.
208. b.
- sequitur facilius non expectantem, to.
3. 1.
- merces boni operis to. 3. 2.
- eam potest ab eo, cui setuleris, est in-
nocentis conscientiae to. 2. 419. 2. h.
- mercedem sperare, & deservare quid
differant to. 2. 161. i.
- non otio, nec somno paratur, to. 2. 161. g.
- magna non est eorum, qui ministrant
de spiritualia, carnalia consequuntur
to. 2. 117. b.
- boni operis in celo reconditur, to. 5.
18. a.
- peccatorum merces est to. 3. 132. e.
- secularem qui non debeant to. 2. 442. a.
- non est ea dignus, qui operatur inuitis
to. 3. 179. e.
- maior debetur illi, qui tradidit in ceram
doctrinam to. 3. 166. h.
- iustorum vita æterna, to. 3. 132. c. 322. c.
- merces coniungit apud Deum, to. 3.
176. g.
- opis Paganorum turpis est, to. 3. 132. d.
- merces magna pietas est, & haec
quod vultu sitis to. 3. 110. e.
- merces perfecta virtutum Deus est, to.
2. 442. a.
- Mercurius & Lea vilissimæ & indignissimæ
amandatae quid to. 5. 148. e.
- meretrix non aqua diluitur, sed polluti-
pâ quod tangit to. 5. 29. g.
- ei us oculi haque sunt peccatoris, to. 1.
69. a. b. 241. d.
- ei us fuci, & frandes describuntur to. 1. 110. b.
- to. 1. 69. b. 241. d.
- meretrix est emissa anima, quæ se em-
issam vendit, & deformes querit quæ-
rit to. 5. 110. a.
- meretrix Roma to. 5. 225. c. d.
- meretrix, quæ typus est Ecclesiae, to. 1.
51. h.
- meretricum turpitudines, ac vitia de-
tegiuntur to. 1. 148. c. f.
- mergi ab assiduitate mergendi dicuntur
to. 2. 35. h.
- quomodo futuram indicant tempesta-
tem ibid.
- meridies quid in scripturis, tomo 1. 4. 6.
f.
- in ea Abraham aduenientem gratias
sibi querebat to. 2. 47. a.
- in ea Ioseph receptis fratribus instaurat
coniuium ibid.
- meridiei tempore virtus diuinæ lucis o-
peratur ibid.
- eam quæ habeat ibid.
- meridies quomodo aliquis sibi fit to. 2.
247. b.
- meridiei porta quid sit to. 5. 231. d.
- Meritum nestum est gratia to. 3. 6. d.
- meritis horarum dona Dei conce-
ditur to. 3. 126. e.
- bonorum operum asseritur, to. 3. 274. g.
144. b.

vinus alteri suffragatur t.3.44.b
 eos aut etate quis honorandus, t.3.153.g.h
 per meritum Apostolorum cognoscitur Christi gratia, & beneficium Dei, t.3.201.b
 apud Deum ex quo t.3.124.d.e
 meritum & promissionem Patrum laudari non recipiunt t.3.146.d
 meritum de congruo, ut quis in Ecclesiam Dei admittatur t.2.24.f
 merita diuina, diuersa accipiunt premia t.1.191.f. t.3.41.d.e.f
 solida & inania gratis, & paucis compariata t.3.18.h
 post mortem mutari nequeunt, t.3.384.b
 iustorum & iniustorum discernit Deus t.3.15.g.18.f
 cuncti in bonis t.3.17.h
 sanctorum apud Deum nobis proficiunt t.3.36.e
 meritis cum praeiugium peccatorum non suffragatur t.3.21.e
 quoniam non penitentur t.2.460.c.d
 eorum otio seruandus t.2.88.h
 meritis propriis non perueniunt ad cognitionem Dei & ad salutem, t.3.215.d
 merita omnium ponit Deus, t.3.116.f
 eorum rationem in vnoquoque iudicando Deus inuenit t.3.3.f
 merita iuxta ex quo metietur Deus ibid.
 eorum premium sperandum, tom.3.7a
 eorum fructum habemus ex gratia sanctificationis t.3.74.f
 eorum gloria non est facienda, ut inuentur credentes t.3.126.d
 fidelium valent apud Deum, t.3.69.b
 et & Deus hominum discernit, & remunerat Deus t.3.86.f.g
 merces tres in baptismo quomodo omnino fiant t.4.170.f.g
 merum iustitia Dei t.3.12.f
 Mesopotamia cui ita appellatur, t.1.55.d.e
 ubi Asia, & de Tigri & Euphrate fluminibus, & quomodo figura Christi, t.5.114.b
 Ecclesiae typus t.1.118.b t.5.114.b
 Messis Christi sollicitam culturam requirit t.3.61.d
 Christianorum quae t.3.99.e
 vltimam bonorum glorificationem significat t.5.220.g
 Michael latine nomen dicitur mors, tom.1.219.a
 Michael, qui ut Deus, interpretatur, & Christum quomodo significet, tom.5.214.h
 Michas quid latine significet, tom.2.532.c.d
 Michol sterilis facta est, ne super eos protuleret t.3.128.e
 Midas regis fabula t.3.155.f.g
 Miles fidelis propria signa sequitur, t.3.355.e.f
 nihilitem Christi verum nihil molle decet t.2.311.g.h
 eundem quid deceat, t.1.106.a. t.3.47.a. & seqq.
 milites diuidentes Christi vestimenta typus Evangelistarum t.3.101.g
 idem haeretici sunt t.2.318.f.

nihilum laetitia, & in alari ocula, t.3.102.g
 eorum officia t.3.18.b.c
 eorum plenas t.3.105.e.f
 nihilum furentium admittabilis conuersio t.3.102.e.d
 eorum falsa excusatio t.3.47.a
 eorum fides, ac virtus, & in Imperatorem libera t.3.101.f
 militum peccata etiam clericis congruant t.3.47.d
 militaria secundum carnem est desiderii carnis obtemperare t.3.210.h
 militare Christo est obedire in fide & disciplina t.3.210.b
 militie celestis dux t.3.14.h
 militia passionum nostrarum misericordia est t.2.455.a.c
 eius amara sunt sortia t.3.210.b
 Millesimi anni mysterium, t.4.160.c.d
 minus decem & quinque quid significant t.3.91.f
 militie voluntarius habet premium, t.2.472.f
 ministri Dei Reges t.3.153.e
 ministri altaris, secundum nuptias non permittit t.4.19.e
 ministros solertes plurimarum operationum habet Dominus, tom.2.433.h
 ministrare & videre explicatur, t.3.42.b.c.d
 minor qui est, imperfectus est, tom.4.55.a
 minoratus in sermone quid sit, tom.4.64.f
 miracula cur necessaria fuerint in primitia Ecclesia t.3.44.d.e
 ea experire imbecillae fidei argumentum t.3.3.f
 vidualis non vixit fidem faciente, t.3.35.d.e
 eorum vis ad conuertendos homines ad fidem, & penitentiam, tom.3.63.g
 insistant ad fidem t.3.115.g
 Christi quae t.3.9.h
 eius doctrina Evangelica per Apostolos comprobata t.3.114.2.115.g
 eius fides colligitur t.3.32.b
 miracula facere non proficit ad meritum t.3.187.d
 eorum interdum faciat Deus t.3.151.a
 cur non suo, sed in Christi nomine facerent Apostoli t.3.30.c
 Sanctorum ossa qua virtute efficiant, t.3.7.c
 in Christi nomine operantur etiam mali t.3.60.d
 miracula Christi eius diuinitatem ostendebant t.3.4.2.34.g
 Christi ipso modo operandi eius potestatem comprobant t.3.36.a
 Christi vera, & non phantastica, t.3.53.b
 diuinae potestatis quae t.4.238.b.e
 ea cur non solum, sed attritu Christi operatur t.3.102.b
 Christi a Spiritu sancto pronuntiata, t.4.46.f
 Christi a prophetis praedicta, & tunc prophetarum miraculis comparantur ibid.
 primum quod fecit Christus quomodo

magnum t.3.9.b
 miracula Christi aliorum miraculum probatio erat t.3.52.h
 Misael fide commendatur t.3.156.c
 Misericordia denarius Agab, fecit peccata Saul t.2.426.h
 diuina quantum egeramus t.2.501.d
 eius multitudo in lauro regenerationis est t.2.393.d.e
 eadem vbi recte polcar t.3.193.e
 Misericordia Domini plenam effecit, cum, ut David non dixerit t.2.448.a
 ut viuat in aeternum cui praestitum sit, t.2.455.e.f
 de Caelo petenda t.2.321.e.f
 Saluatoris quanta t.3.41.h
 aliter agit angelus & aliter homo, t.2.444.b.c
 ea & cognitione Christus reformatur quae erant lapsa t.3.156.h
 per illam Genesios nobilitati sunt, t.3.17.d
 illius operibus studendum, t.3.158.d
 eam qui a Deo sperat misericors esse debet t.3.158.d
 illius tributum ibid.
 eius affectus t.3.200.c.d
 scienda est leti animo t.3.151.d
 multiplex est ibid.
 animae, interea purificat t.3.159.g
 in hac vita habet laudem, in extremo autem iudicii die coronam, tom.3.285.d
 diuina omnes indigent t.3.123.a
 eadem cui iustitia appellatur, tom.3.119.b
 diuina fide & operibus meiemur, t.1.70.h
 eadem non excludit ludos, si conuertantur t.3.149.a
 per illam saluator humanum genus, t.3.150.g
 erga fratres maxime commendatur, t.3.61.b.c
 diuina piis lachrymis cito fit dicitur, t.3.44.d
 eidem quid comperat t.2.372.c.d
 eadem magis a nobis petenda, quam imploranda iustitia nostrorum peccatorum conficit t.2.483.c.d
 eius officium a domesticis & propinquis incipere debet t.3.90.b
 sine fide non habet meritum, tom.3.49.f
 erga poenitentes laudatur, & indignatio arguitur t.3.81.d. & seqq.
 magna est merces t.3.454
 gloriam quaerit mercedem auerit, t.3.41.b.e
 plenitudo virtutum, & commune praeceptum t.3.18.b
 in pauperes eius vtilitas t.3.67.g
 eadem in Caelum nos deducit, tom.3.69.h
 eadem parabolis Evangelicis commendatur t.3.84.b
 animae redemptio est t.2.211.g.h
 diuina quomodo terra plena sit, t.2.448.a
 eadem per Ecclesiam iam omnes gentes diffusa t.2.1.bid.
 eadem per dexteram altaris significatur t.3.6.e.f
 eius affectus quando magis pulcrit, t.2.485.b

- diuina data est apostolis in predicatione to. 3.199.e
secundum rationem est dispensanda. to. 4.43.g.h
nemini poterit imputare nisi habuerit iustitiam to. 3.199.e
etius est donare peccatum, & quomodo to. 3.300.a
diuina in omnem carnem, rom. 2.3.00.c.d
etius diuitie to. 3.137.d
eidem ingratum est, qui charitate caret, to. 3.187.a
iustitie est portio to. 2.443.e
inopibus omnibus iure debetur, to. 2.435.g.h
diuina est redemptio humani generis, to. 3.164.b
iusta etiam iniusta to. 2.443.g
ipla iustitie est to. 5.59.a
a peccato liberat to. 2.444.b
non sine iustitia, nec iustitia sine misericordia in Deo est to. 5.59.a
eius dilatare vana & inutilis, to. 5.45.f
eam exercens tot filiorum pater vocatur, quod sibi facultatis acquirat, to. 5.44.c
ea quis opus non habet, rom. 2.444.b.
omnis ex Deo est to. 3.195.d
illam exercentem quanta gloria sit in alio laetulo to. 4.44.c
diuina quis liberetur, to. 5.00.c.d
Misericors Deus cur non semper solet, to. 4
Misericors, qui remittit, atque ignoscat to. 1.14.b.c
m. fericos est, vt inuulnerabilis maneat to. 2.327.d
Missa est memoria Christi, qui semel in Cruce oblati est to. 3.05.h.306.a
in quadragesima quotidie audiat, to. 5.24.c
eius sacrificium pro viuis, & defunctis to. 3.165.f.g.
pro mortuis infinuatur, rom. 3.61.g.h.
licet pluries in pluribus locis celebretur, est tamen vna eademque hostia, to. 3.05.h.306.a
eius sacrificium affertur, to. 3.6.e.f
in eo Christus immolatur ibid.
eatum eck. bratio to. 191.b
Mistis a Patre quomodo dicatur filius, to. 4.89.h.90.a
1. Christi quid significat, tom. 4.66.f.
Mistis sunt in scripturis interdum maiores ad minores to. 4.89.h.90.a
Mittam Persae celebrant, Caelestem Africi, plerique Venerem pro diuinitate nominis, non pro varietate nominis, to. 1.99.e.f
Moabitae non intrare in Ecclesiam vtique ad quartam generationem exponitur, to. 2.192.f.g. to. 3.25.e
Mobiles, lubrici ad delinquendum, to. 2.400.c
moderate erga peccatores seruanda, to. 4.182.h
Modestia decet maxime Christianos, to. 3.181.b.c
retrahenda praeteritum in communis consuetudine to. 3.12.c
in sermone maxime laudatur, tom. 3.259.e.f
Modus & mensura ad legem pertinet, non ad gratiam to. 3.67.d
Mola asinaria gentilis populus, tom. 3.88.f.
eiusdem ad collum suspensio mystice explicatur to. 3.88.f.g
mola & lapis supermolatis, dum pecuniam pretis non diligenda, & quid sit vtrumque to. 2.285.g.h
Molentes dux in Euangelio quae sint, & quid molant to. 3.87.a. & seqq.
molendi officium quomodo fiat, to. 3.22.c
molit Synagoga inutiliter, tom. 3.3.a.
molit Synagoga, molit Ecclesia, sed diuersimode to. 5.14.c
Monachorum vita laudatur, to. 5.68.d.e. 141.b.c.236.a
Monas non est numerus, sed numeri principium to. 1.113.b
Monasteria virginum antiquitus instituta to. 4.215.e.f
Moneta probata, & adulterata, de vera, & falsa doctrina to. 3.93.d.e.f
monet spirituales libri sacri, tom. 3.1.b.e
Montanus cum Priscilla, & Maxilla Scille comparatur to. 2.512.e
Mons de monte sine manibus abscissus Christus est to. 5.73.a
Mons in scripturis Diabolum significat, to. 3.85.a.b
mons Oliueti mystice consideratur, to. 3.1
Mons in scripturis regna Diaboli interdum significant to. 4.74.g
interdum viros Sanctos, tom. 3.86.a.
Montes, ad quos fugiendum est Iudicij metu, qui sint to. 3.86.a.b
montes, qui tubant, & qui transferuntur in Paradisum to. 2.383.g
Montes aromatum Sancti sunt, to. 2.510.a.b
Montem ascendere cum Christo quid sit, & quomodo fiat to. 3.39.g.h
cur tres soli cum Christo in transfiguratione montem ascendunt, tom. 3.38.g
montis ascensio necessaria, vt Christum videamus, mystice to. 3.38.h
Monumenta aperta in passione Domini, Gentilium conuersionem figurant to. 3.59.a
Mora ex sensibus collecta mystice, to. 3.84.h.85.a
Morbi & italia flagella poena peccati, to. 3.51.g
Moralis doctrina in Lucae Euangelio, to. 3.1
moralis pars ad legem naturae pertinet to. 3.118.d
moralis omnis doctrina suauis, tom. 2.408.a
moralia studia primo sunt mystica, to. 2.412.g
moralia quare saepe tractauerit S. Ambrosius to. 4.162.g
Mori arboris, & fructus mystica tractatio to. 3.84.h.85.a
Mors erat in primitiua Ecclesia munera offerendi aduentibus Presbyteris, to. 3.183.f.g
mores avari to. 3.209.e.f
boni, a quibus interdum significati, tom. 3.1
de homine proprie dicuntur, tom. 3.1
malis sepulchrum quoddam animae suae to. 3.44.e
viduarum quales debeant esse, tom. 3.274.g
mores idonei praedicatoris, to. 3.196.g.h
mali casualiter arguendi sunt, tom. 3.168.b
magis commendant statum, quam statum mores to. 3.116.f
eorum similitudinem attedit scriptura potius, quam genus to. 3.117.g
Mori Deo quid sit to. 3.115.a
Mori in Christo arduum, sed g. oisus, & quis in Christo moriatur, to. 2.380.a.b
mori debet, qui nascitur, to. 4.146.b
mori non timebant Apostoli, tom. 3.201.d
pro religione dulce & gloriosum, to. 2.168.d
mori non timuit Valentinianus, to. 3.34.b
mori communitur quid, to. 1.60.f
mori nemo grauius, quam qui peccato viuere to. 2.88.h
moriendum est libenter pro Christo, to. 3.167.h.1.66.a
moriens ad poenam, moritur ad mortem to. 2.60.e
mori, & mortuum esse quid differant, mystice to. 3.81.b
mori quotidie quis dicatur, to. 3.1
mori nundo quid sit to. 3.214.g
mortuorum plus solemus diligere, to. 2.114.g
Mors multiplex, to. 3.61.c.d. & seqq.
quid sit to. 3.128.h
mors secunda gehennae propriis peccatis incutitur to. 3.128.h
corporalis ex peccato Adae ibid.
mors Christi, vita nostra to. 3.267.d
mors Christi a spiritu sancto pronuntiata to. 4.46.f
est iustificatio peccatorum, to. 3.125.a
eam viuere, corpus suum tradens, to. 3.132.c
eam, an & quomodo Christus timeuerit to. 2.71.d
ea saluati sumus to. 4.47.d
omnibus profuit to. 3.236.c
in Christo humanae fragilitatis est, non diuinitatis to. 4.73.b
soluti enigmata prophetarum, to. 3.76.e
Christo obuiare nequit to. 4.47.f
mors corporis nec in Christo excepta, to. 4.146.b
pecuniae pretio differri non potest, to. 4.146.b
pari visu diuem & pauperem eripit, to. 4.146.b
requies est corporis to. 1.142.f
vita huius est testimonium, to. 1.147.h
quomodo non mala, to. 1.147.e. & seqq.
eius meditatio quid, to. 4.154.e.f
triplex secundum scripturas, & de finibus to. 4.154.f
per virginem Euiam dominam est, ei per Mariam venit, qui illam vinceret, to. 4.48.e

non tunc in ligno scientiæ boni & mali,
sed ab homine inuenta est, to. 1.20.4.
h.
à Deo damnata per Christi passionem,
to. 3.71.e
vitæ est contraria to. 1.59.a
per peccatum in omnes propagata,
to. 1.43.c
iustificatio tenere non potest, to. 3.126.
f.
quomodo per fenestram intrat, to. 2.
430.h
multifariam intrat ibid.
laudabilis, cum datur occasio, alio modo ac-
cipienda to. 4.32.f
Mors secunda quæ fit, to. 3.126.e
æquo animo toleranda suadet, to. 4.
146.a.b
quomodo & in quibus regnauerit ab
Adam vsque ad Moysen, to. 3.128.c.f. &
seq.
secunda quæ peccatis ante Christum
apprehenderit, to. 3.128.g. h. 129.f.g.
per inuidiam Diaboli facta, to. 3.128.
h.
mors & resurrectio in baptismo qua-
lis to. 3.130.31.f
mors vera, infidelitas & corruptio vitæ est,
to. 3.131.e
mors spiritualis peccatoris, & infidelitas
diuerfam habent rationem, to. 3.128.
b.
misericordia Dei in quietem n. uitæ adest
to. 3.137.a.b
species est somni & quietis, to. 3.53.
a.
ab innoceat homine non est timenda
to. 1.99.a
Mors, qua per baptismum peccatum
sepelitur, prædata to. 1.143.h
per lignum ingressa, & per lignum ex-
clusa to. 4.48.c.f.
non est malum, si animæ minime nocet
to. 1.143.h. 147.d.e
de terra est to. 3.102.b
illam per fidem vitæ credentibus, to.
3.118.e
aliquando somnus in factis literis ap-
pellatur to. 1.147.g
mors ad vitam quæ fit to. 1.99.a
stipendium plenitudo, ætæ finis
nereedis to. 1.147.h
mors peccatorum cur dicatur pessima
to. 1.148.a
martyrium quam efficax, to. 1.141.h
hominibus cum ciuitatibus & terris
communis est to. 3.160.b. 161.a
non naturæ finis, sed culpe, to. 1.59.
h.
nouissima quomodo in vnoquoque
fidelis destruat, to. 3.97.e
mors vera peccatorum, to. 1.79.d
dulcis est quies to. 1.148.h
peccatorum finis to. 1.145.b.c
mors ista magis est peccati fuga, quam
mortis dei timor, to. 1.400.
a.b
mors baptismi, vitæ est nostra, rom. 1.
60.f
quos depascit to. 2.392.a
& quos deuorabit to. 2.392.a
cur minime timenda to. 1.149.h
Mors mortem facit to. 1.149.e
dirimit vinculum matrimonij, to. 3.
180.h

Christianis non nocet, sed eam modo
pietatis to. 5.102.h. 103.a
vnde: acciderit A. & to. 1.58.f
in Cruce victa to. 3.163.a
quomodo ascribatur Deo, to. 3.165.
b.
honestæ redemptionis vitæ est, to. 2.345.
d.
indiscreta quæ fit to. 1.58.g
viro est, rebus to. 2.403.e
mors diuinitatis quæ fit to. 3.256.e
mors est, viuere secundum carnem,
to. 3.138.e
morte primam bonis, to. 1.143.b.
c.
quare dicatur malum, to. 1.143.c. 229.
a.b
quæ bona, quæ mala, quæ media, to. 1.
143.c.d.e
timor est à corporis vinculis solutio,
to. 1.143.a. 147.e
mors imitatio, quæ fit in hac vita, to.
1.144.b.c.d. 145.d.e
quibus rationibus bona videatur, to. 1.
144.b.c.d. 147.e
eam cur Deus post peccatum subtrahere
per misit in mundum, to. 1.145.e
mors hæc vniuersorum est transiit,
ibid.
vniuersum sepultura ibid.
mundum redemit ibid.
impiorum amara est to. 1.147.c
terribilis non est, sed eius opinio, to. 1.
147.e
hæc quæ quies portus, in iustis naufragi-
um ibid.
eam quæ ratione metuamus, to. 1.147.
e.
eadem vitam fit reditus ibid.
eius lex quæ tenet to. 3.133.e
eius catus in manu vitæ, to. 2.345.
d.
eius clausura efficitur moriente Christo
to. 3.107.h
illius contemptus Sandatum, & San-
ctorum martyrio ostenditur, to. 2.409.
c.f.
mortis hora agnoscenda, & metuenda
to. 3.168.b
eius utilitas in bonis, & contra in malis
to. 3.127.f.g
eam vincere Christus nos docuit, to. 3.
101.a.b
eius militaria in Christo consideratur,
to. 3.101.a.b
mortis emigratio quando optabilis,
to. 3.13.d
eius forma Adam, to. 3.203.e
eiusdem destructio post resurrectionem
to. 8.5.a
eius acerbitas non ipsi morti, sed cul-
pe tribuenda to. 1.147.g
eiusdem metu, non esse deferenda pie-
tatis officia to. 2.277.c.d
è mortis corpore liberari, quid sit, to. 3.
136.b
mortis sagitta peccatum, to. 3.159.d.
eius lex vnde dicta sit to. 3.133.e
mortis Domini pecunias dabatur, qui su-
munt corpus illius, digne, to. 3.184.
c.
eius destructio, resurrectio mortuorum,
to. 3.171.a
illam timere non esse perfectionis, to.

3.54.a
eum non fit metuenda, sed potius piis
optanda to. 5.54.g
est in: dicta est caro to. 3.136.c
eam operatur tristitia secundum mun-
dum to. 3.206.f
eam timere communis est affectus, to.
2.354.h
quæ suum laborum sapientes expe-
tunt to. 1.47.f
mortem non esse terribilem, quæ im-
mortalitatem redimat to. 3.68.e
eam insipientes car timeant, to. 1.147.
f.g
ante mortem ne laudaueris aliquem,
non otiose scriptum to. 2.110.c.d
cavidi: Christus genus humanum li-
berauit to. 1.141.e
illam hereditatis titulo nobis reliquit
Adam to. 3.118.b.c
eam generat peccatum, to. 3.137.d.
26.c
morte vnus, publicæ calamitates ex-
piat to. 3.57.e
illam timens, Christum sequatur, to. 3.
58.a
eam gustare, & videre quid sit, to. 3.
58.b
eadem dicitur ille, qui in fide non perma-
net to. 1.104.g
Mortem Græci à fine vitam appellauit
to. 1.147.g
eam hominibus procreauit Diabolus,
etiam ante legem, excepta prima causâ
Adæ to. 3.13.4.f
mortem nihil ad nos, asserunt Epi-
scopi to. 5.11.8.b
mortem secundæ fructum facit, quæ pec-
catum to. 3.133.d
morte mori, quid proprie secundum
factam scriptum to. 1.60.d
eam non timens non metuit amare
barbaros to. 5.49.a
eius portæ quæ to. 3.57.a
morte viuere quid sit, & quomodo
dicatur to. 1.60.c
mortem secundam reus euadere non
possit to. 3.133.b
Mortalitas hominum vnde, to. 4.245.
a.
mortalia corpora viuificantur per
bonam vitam to. 3.138.e
Mortificatio carnis to. 3.138.d
mortificatio Christi in corpore nostro
to. 4.54.h
Mortuus dicebatur Diabolus, quia cessâ-
bat ab illusione hominis ante legem,
to. 3.134.a
mortuus est qui sæculi errores sequi-
tur to. 3.234.h
mortuus in peccato, nec discendit
docendi tempus habet, to. 3.84.b
mortuus iudicandus estis, in quo spes
non est to. 3.171.d
Mortuus spiritualiter, & in feretro ia-
cens, dicitur to. 3.44.e
Mortuum esse mundo quid sit, to. 3.
233.h
Morui in Christo Deo viuunt, to. 1.
80.b.c
quini: omino moriuntur, to. 5.220.
d.
non sunt lugendi to. 3.265.f
mortui magni, & pusilli reprobi, to. 5.
232.h

mortui & viuentes spirituales qui sunt
to. 3. 9. c. f.
passi sunt tempore resurgentes, Chri-
stum triumphantem precedunt, to. 3.
107. b
non sunt legendi, propter fidem resur-
recti sunt to. 3. 33.
mortui nostri spirituales legendi, qui
sunt to. 3. 41. a
mortui duo à Christo suscitati, alter pa-
lam, alter secreto quid significent, to. 3.
51. c
mortui, quibus communicare non de-
betur, quia sunt to. 3. 61. d
non est o, sed sacra altaris refectione
refecti sunt to. 3. 61. d
mortui quidam viuunt, & c. contra, to.
3. 8. b
mortui sunt, quos deserit spiritus San-
ctus to. 3. 138. a
Mortuos aliter Christus, aliter sancti
viri suscitauit to. 4. 70. c
eorum calauerat nihil inter se habent
discriminis to. 1. 48. h
eorum corpora ligabatur Iudæ, to. 3.
107. h
eis officia pietatis deferenda, to. 1. 116.
b.
eos sepelire magnum pietatis officium
to. 2. 277. d. e
eorum resurrectione, to. 3. 192. c. f. 193. c
194. b
mortui seculo qui, & qui non, to. 2.
335. b
Mesasoth disciplinas significat, to. 1.
229. d
Morus animi quare vniuersique ex-
tueret debet to. 4. 17. g. h
Moyse spiritum Sanctum cognouit a-
ternum to. 4. 109. c
cur faciem regis Pharaonis aufugit, to.
1. 177. b
qui vi caput sicut puluerem com-
minuit to. 1. 209. c. f
diuini verbi minister to. 4. 210. g
quia Christo in monte visus, to. 4. 58. c
Apollolus significauit, to. 5. 192. a. b. c
cui grandis factus, neporem Pharao-
nis negare ait to. 2. 377. d. e
diuino, illius spiritu hominum etro-
res consultauit to. 1. 1. c
aba quæa nomen accepit to. 1. 1. c
eius virtutes, ac laudes, to. 1. 68. a. 215.
d
vidit Deum facie ad faciem, & ore ad
os, cum summo Deo locutus, to. 1.
215. d
quæ de mundi creatione, atque initio
locutus est, à Deo accepit, to. 1. 2. a. b.
202. a
diuina virtute rubrum mare diuisit, to.
1. 8. h
Dei spiritum accepit, to. 1. 42. h
in rerum creatione explicanda huma-
nam contempnit philosophiam, ibi-
dem
descripsit, quæ nos ad virtutem accen-
derent ibid.
plus Christi opprobrium, quam Ægy-
pti thesauros estimauit, to. 1. 56. c. d.
129. f
præclatus Christi venturi exitus typus
to. 1. 68. a
Dei nomine decoratus est ibid.
per Dei verbum interit, to. 1. 68. b. e

eius translatio potius visa, quam inter-
ritus ibid.
eius sepultura cur ignotata est, to. 1.
ibid.
pascent oues, quid mystice significauit
to. 1. 71. b. e
cur quædam per ænigmata docuit, i-
bid.
in quibus tribulationibus non parum
beatus extitit to. 4. 21. g
quod diuinum suum ereditur, & q-
lucrum to. 4. 21. h
quanta pro plebe pertulerit, & quam
fuerit à plebe dilectus to. 4. 23. b. c
cum taceret, clamabat, cum otiosus
esset, præliabatur to. 4. 32. d
eius factam, manum in sinum iterum
arque iterum mittentis quid adu-
braret to. 4. 39. c. d
vnde exorsus sit tentamenta bellice
fortitudinis to. 4. 44. d
ei ducenti populum, quomodo Iesus
adisset to. 4. 48. d
ipse & Paulus quædam scribunt, vt sua,
non vt à Deo to. 3. 83. a
ipse & Helias cum Christo quid signi-
ficent to. 3. 58. g
eius oratio contra Amalech, to. 5. 35.
g.
eius domus quæ sit, & quis eius domi-
nus to. 1. 188. d
typus populi, & legis to. 3. 8. b
ei data sunt literæ to. 3. 109. b
eius gloria euacuatur appatente Chri-
sto to. 3. 109. c
eius ieiunium to. 4. 29. d
eius, & Christi lex, vno legis diuine
nominis explicatur, to. 3. 13. b
interfecit Ægyptium to. 1. 77. d
multa populo Iudæico prohibuit, pro-
pter illius duritiam to. 3. 172. c
in limbo ambulat mari, to. 1. 202. a
ei in rubo quis visus, to. 1. 370. f. g
quare non sit traditus in opprobrium,
to. 2. 350. h
de petitionibus negocij iudicabat, to.
2. 281. a. b
non vidit totam diuinitatis plenitudi-
nem, sed potiora Christi, to. 2. 381.
e.
eum voluit Dominus ad peticiendâ
legem in montem ascendere, to. 2.
382. c
& quorsum to. 2. 388. f
eius manus lepra infecta & sanata, to. 4.
5. a. b
cur Deum interrogauit, quod est no-
men tuum to. 2. 371. c. f
eius natiuitas mystice quid, to. 5. 197.
c. f
eius canticum, & argumentum, to. 3.
47. g
tacendo clamauit ad Dominum, to. 2.
362. a
eius lex vim persuadendi populis, gen-
tesque vocandi non habuit, to. 1. 129.
f. g
prophetiz causa Aatoni præfertur, to.
1. 215. d. e
ei quæ à Deo iussa sunt in monte Sinai
quid significant mystice, to. 2. 226. d.
g. h
eo nemo propinquius Deum vidit, to.
2. 215. d
eius sepulchrum nemo ad hunc vsque

diem inuenit, ac nouit, to. 1. 231. c. f. 4.
76. c
cauendo serpentis apprehendit, & os
eius aperuit to. 2. 421. b. c
quorsum, & quando cantico locutus,
to. 2. 308. d
à Deo fuit eruditus to. 1. 129. f
eicur sub ignis forma Christus appa-
ruit to. 1. 41. h
oratione vicit Amalechias, to. 1. 226.
b.
quæ ieiunij beneficio à Deo obtinuit,
to. 1. 233. b. 4
eo uerno prudētor, ac rerum peritor
fuit to. 1. 215. d. e
cogitum trede Pharaonem, to. 3. 179.
c.
aulæ Pharaonis fidei opprobrium præ-
tulit to. 1. 167. c. f
inuluit ex esse, cum posset, to. 2. 442.
d. e
ante Deum mutum se animal profite-
tur to. 2. 318. d
quanti pretium animæ suæ estimauit
to. 3. 340. d
humanæ animæ iunginem nobis cla-
re explicauit, & quare to. 1. 98. a. b
cur ab anno vigesimo populum ad præ-
lium apellatum deici iussit, to. 1. 226.
f.
omni Ægyptiorum sapientia præditus
fuit to. 1. 16. 42. h. 129. c. f
cur lex data non esset, si homines ser-
uassent legem iustitæ, to. 2. 169. d
anre cum qualis lex naturæ, to. 3. 132.
g.
typum sacramentorum cælestium præ-
figurauit in lege to. 1. 195. b. c
tacens ore, clamabat spiritu, to. 2. 485.
f. g
aumo & mente transiit materialia,
to. 2. 335. f
legis figuram accepit to. 2. 442. f. g
in Exodo multa fecit miracula, to. 2. a.
330. f. g
eius affectus to. 2. 443. c
offenses se Deo pro plebis errore, eius-
dem plebis peccata deiecit, to. 1. 239.
e.
gracili erat voce to. 2. 494. a
rogauit Deum, vt se ei monstraret facie
ad faciem to. 2. 442. g
quomodo præcessit, & vidit Deum,
to. 2. 486. c
imperio, sobole, ac potentia clarissi-
mus erat to. 1. 156. d
in vertice montis, & populus in imo
quid significet to. 2. 497. a. b. c
Iordanem fluium nullibi transiit, to.
1. 232. a. b
ei & Iosue viam cæterorum hominū
interdixit Dominus to. 5. 11. h
diem suæ mortis prædixit, to. 1. 232.
c. f
non est inuenta sepultura, to. 1. 68.
b. e
Moyse lex dicitur initiatrix, to. 3. 136. a
bona est, to. 3. 269. c
dicitur mortis, & quare, to. 3. 136. f
eius lex timoris, per totum ibid.
dicitur spiritualis, quæ peccare prohibet
to. 3. 134. h
non potuit prouidere peccatoribus,
to. 3. 199. c
quomodo facta sit lex mortis, ibid.

- vifibilia & carnalia Cali prohibet, to. 3.14.f.
eius fenfum quis intelligat, to. 3.169.c.
- Myfles, & Hieremias à Deo electi vrotacula Dei prædicarent populo, to. 4.6.e.
- Mulier nomen fexus eft, to. 1.2.0.0.b.
intra paradifum facta, to. 1.5.6.e.
viro inferior ibid.
portio viri r. 3.173.b. 243.e.
prior decepta, viram deinde decipit, to. 1.5.6.f. 61.a.
in viâ adiuventum facta ibid.
vini prædium indiget ibid.
priusquam deciperetur, viri habuit gratiam ibid.
de viro fumpta eft ibid.
guftato ligno fcientie boni, & mali peccauit, ita utque fe peccaffe nouit, to. 1.5.8.d.
poftquam peccauerat virum ad peccatum inuiare non debuit, ibid.
vitem ad peccandum allicere iterauit peccatum ibid.
nō inuim trahere ad pacem confortio, fed ab hac eum reuocare debebat, ibidem.
- & fi mulier prius peccauit, fibi etiam peccit redemptionem to. 1.61.b.
in Ecclefia taceat to. 4.133.b.
eius loquacitas vitium eft perlonæ, nō fexus r. 3.15.b. 190.b.
eas deest magis audire in Eccl. quam loqui to. 3.19.0.a.b.
officium prædicationis ei non mandatur, & quare r. 3.109.f. 118.c.
orare debet in humili habitu, to. 3.271.b.
- peccatum & bonum in quo habuit, to. 3.111.12.a.
licet infidelis fit, cum viro debet libi-
tare, &c. contra to. 3.174.g.
eius virque corporis vna eademque natura to. 1.6.e.
eorum diffentio plerumque eft caufa furtificationis to. 3.173.g.
viro fubdita to. 1.19.0.a.b.
non debet contriftari caufa fubiectionis to. 3.173.f. 183.e.
debent fe aliquando continere, vt valeant orationi ibid.
eorum voluntas vna ibid.
in carne vna to. 3.173.a. 183.c.
cur imilem peccatores, to. 1.174.g.
vir caput eius quomodo, to. 4.77.d.
viro deferat, non feruiat, to. 5.12.4.d.
e colla viri facta non ex reita vt Adam, cur to. 1.61.b. to. 4.48.e.
myftica fignificatio, rom. 3.10.9.b. & feqq.
per eius os mors, & vita, rom. 3.10.9.f.
- cur primæ refurrectionis myfteria acceperit to. 3.102.a.
Adam, & Petro occasio lapfus, ibidem.
- eius verecundia & pudor, quam fit laudandus to. 1.110.d. & 118.f.
impudicitia vitanda to. 1.241.c.d.
viri pueros etiam improbos ferre debet to. 1.22.d.
mariti delectum parentibus relinquat to. 1.118.e.f.
- eius natura inconftans & varia, tom. 3.232.f.
- non poteft aheri nubere, fi virum fuū quacunq; ex caufa dimiferit, tom. 3.174.d.
- quando ei liceat non reuertendi virum, to. 3.174.d.
- eius & virginis diuerfa follicitudo, to. 3.176.g.
- pro nupta & pro virgine accipitur, r. 3.176.e.
- pingens fibi vultum reprehenditur, to. 48.a.
- quanto magis hominibus fplendida videretur, eo magis defpiciunt à Deo, to. 3.271.b.
- decora tentatio eft, to. 4.199.f.g.
corporis delectatio to. 1.132.e.
- ei data eft coma pro velamine, tom. 3.183.d.
- Mulieris adulteræ abfolutio, & multa de ea to. 5.133.e. & feq.
- abortiuum procurans homicidij rea to. 5.23.e.
- reddet rationem in die iudicii, tom. 5.23.e.
- Mulier amica fole B. Virgo, to. 5.214.f.
- item Ecclefia ibid.
Euangelica quæ omne patrimonium in pauperes erogauit, cuius habeat fpeciem to. 2.483.f.g.
- eam faluati per generationem futurâ quomodo intelligitur, to. 3.271.d.
- Mulierum fexus ad decipiendum vfitatus to. 5.31.e.
- eorum mos in lufta to. 4.152.d.e.
- reprehenditur ibid.
inuicem libidine inuolantes, tom. 3.117.c.
- relictæ fenioræ matris, inuiorem frequentes male audiunt, r. 3.107.f.
- qua de caufa nubant to. 3.8.f.
- eorum illecebræ quantam vim habeant to. 1.17.b. 141.d.
- eorum infolentia mariti etiam notantur to. 4.192.h.
- eorum defenfio, to. 4.199.b.c. & feq.
- circa fepulchrum Domini, eiſi timide, tamen deuote to. 3.108.e.
- Multiloquium adhuc ad peccatum facit to. 1.71.h.
- eo peccatum incurritur to. 2.430.h.
- eius & tacturnitatis oceramen, rom. 5.24.8.h.
- Multiplex cur dicatur ſpiritus ſanctus, to. 4.44.g.
- Munda ſunt omnia ſecundum legem naturæ to. 3.182.a.
- munda ſunt omnia coniugia, tom. 3.173.h.
- mundam vitam facit ſinceritas, tom. 3.152.b.
- Mundana doctrina deſtruitur, quia ſolis verbis, nullo teſtimonio aſſeritur, to. 3.164.a.
- mundana omnia cur ſint vana, tom. 3.139.e.
- omnia peribunt to. 3.19.0.e.
- cur ſint vacua to. 2.392.c.d.
- eis obtemperare eſt in carne eſſe, to. 3.137.f.
- Philofophi noluerunt humiliare mentem diuine legi to. 3.193.e.
- rationes vnde ſint to. 3.163.h. 164.a.
- Mandato noui teſtamenti ſpirituales to. 3.25.e.
- ta eſt, veretur corporalis, tom. 3.305.a.
- Mundus ſaluabitur magna ex parte, to. 148.f.
- ante Chriſti aduentum in renebris orat to. 1.3.h.
- agro comparatur frequentiffime, to. 3.8.g. 87.e.
- his factus eſt ad ſimilitudinem ſuperioris to. 1.171.e.
- inferior eſt in errore non ſuperior, to. 3.171.e.
- eſt imago ſuperioris to. 3.171.f.
- hunc indicabunt ſancti, ibid.
- piſtino receptatur to. 3.87.a.
- agon plenus certaminum, to. 1.20.0.e. f.
- eius fabricæ initium cælum, & finis homo to. 1.201.a.
- eum non d. ligere, eſt eſſe in carne, extracarnem to. 3.74.e.
- eo deficientie præcepta vetera cū ſoluitur to. 3.19.9.a.
- non eſt incretus, aique æternus, vt deſendit Auiſtoleſ, nec ſemper cit, vt conſeſit Plato to. 1.1.b. 2.f.
- in veteris initio à Deo creatus eſt, & quam decenter to. 1.3.b.
- non habuit initium, quia eſt obicula-
ta figuræ concludi non debet, rom. 1.2.e. f.
- creatum eſſe à Deo probatur multis Prophetarum oraculis to. 1.2.d. e.
- eius ſauum eſſe aliquando ſine in probatur tam Euangelij, quam Pauli Apoſtoli dictis to. 1.2.f.
- eius varia ſine erunt initia Philoſophi, quorum omnes reſiſtuntur opinionones to. 1.1.a. b. e.
- eſt diuine ſpecimen operationis, to. 1.3.e.
- eius admirabilis fabrica vnitas, & econ-
cordia to. 1.3.d. e.
- plures Deus facere potuit, to. 1.9.e.
- tribus inundationibus quantur, vel nimio æſtu vixatur to. 1.10. e. f.
- eius quatuor explicatur tempora, to. 1.56.b.
- à Deo gubernata certa lege, to. 3.126.d.
- eius leges, & rationes inuicem excedit Deus to. 3.126.d.
- illum in genitum multi dixerunt, to. 4.141.a.
- factus non natus eſt to. 4.43.f.
- illum condidit ſapientia to. 4.43.d.
- eſt pelagus Chriſtianis to. 3.159.f.
- fugendus eſt illis to. 3.139.1.g.
- totus caro eſt to. 3.137.f.
- eum gubernare, non minus eſt, quam creare to. 3.188.d.
- eum animauit ſpiritus ſanctus, rom. 4.45.d.
- omnis ex Gentibus, & Indis conſta-
bat to. 3.122.h.
- eius dies vnus, & ſæcula horæ, tom. 3.80.e.
- eius elementis qui ſubiecti, & qui non to. 3.7.b.
- eius peccatum nullus præter Chriſtū rollere potuit to. 3.37.f.
- eius nomine homines ſignificantur, to. 3.148.f.
- ei renuntiandum, vt Chriſti ſimus, ro. 3.25.e.

ei renunciamus in baptismo, ibid.
eius deſtruccio ſpiritualis in quo, to. 3.
96.f
eius occaſum iam inſtare, purbaſi S.
ctus Ambroſius to. 3. 96.h
eius iuſtitia facit innocentem ad tem-
pus to. 3. 131.e
eius fabrica prædicat creatorem, to. 3.
147.a
eiudem perſidia ſanctorum exemplo
damnatur to. 3. 171.f
eiudem pulchritudo Deum creatori
manifeſtat to. 3. 176.b
eius opifex nemo poteſt eſſe niſi Deus
to. 3. 116.b
eius tempeſtates, ac procelle, tom. 3.
139.f
eius ſollicitudo valde onerat mentem
to. 1. 19.c.d
eius partes ſi corrumpantur ac mutetur,
neceſſe eſt vt eius ſimilitur vniuer-
ſitas iſdem ſubſiciatur paſſionibus,
to. 1. 2.f
eius conſortia vitanda to. 4. 48.d
totus in conſpectu Dei anguſtus terra
exigua to. 5. 115.e
deſerto arido, & immundo loco ſimilis
to. 5. 16.g
eo quomodo vtendum, tom. 2. 5. 24.g.
h.
eum crucifigere quid ſit, to. 3. 231.f
inſidelitas dicitur, quia viſibilia ſequi-
tur to. 3. 169.b
ei ſulti ſunt Chriſtiani, tom. 3.
169.c
ei ignobilis quis dicitur ibid.
eius fauor quæ maior, eo magis cauendus
to. 3. 11.a
eius contemptus à Chriſto ſuadet
dum Ioannem laudat to. 3. 44.g
ipſe à Deo eſt, opera eius à Diabolo,
to. 3. 30.d
eius amittes myſticæ to. 3. 7.e
eiudem innouatio, to. 5. 233.f
ei cui profuerit delictum Iudaorum,
to. 3. 148.e
ſex diebus formatus eſt, tom. 2. 337.
a.
habuit principium à Deo quod Dauid
teſtimonio confirmatur, tom. 1. 2.
c.
eius cupiditates meritum cœleſte im-
pediunt to. 3. 40.g
eius tentationes to. 4. 44.d.e
ei mortuus quis ſit to. 3. 212.h
eius ſipientes in carne ſunt, to. 3. 137.
f.
quomodo eos Deus confundat, to. 3.
163.h 164.a
eius obediencia quare nos delecta-
re non debeant to. 2. 345.c
eius vltum ſonnus eſſe, nos docuit
Chriſtus to. 5. 111.a
ei Chriſti prædicatio ſtultitia videtur,
to. 3. 164.d
eius nomine intetudum intelliguntur
inſideles to. 3. 187.a
eius finis eſt traditio regno, & impleta
reſurrectione to. 3. 192.b
eiudem ſapientiam Deus ſtultitiam
fecit to. 3. 165.b
eius ſpiritus quis ſit to. 3. 165.f
non poteſt ſcire quæ Dei ſunt, tom. 3.
165.e
eiudem forma præterit, tom. 3. 176.c

eius finis in proximo eſt, tom. 3. 176.
b.
quatuor elementis velui, quatuor cõ-
trariis quibuſdam continetur, to. 1. 96.
e.f
non cognouit Deum in ſapientia ſua,
to. 3. 163.c
quibus ſit crucifixus to. 3. 232.h
quaratione nos effugiet, tom. 2. 336.
a.
claudus, & cæcus ante aduentum Do-
mini to. 2. 483.f
quare plenus ſanctorum virtutum, to.
2. 414.a.b
quæ elegit Deus, contemptibilia & i-
gnobilia exiſtimat, cum vere non ſint,
to. 3. 163.h 164.a
eius anni pluſquam ſex millia, tom. 3.
58.e
eius tempus, & opera ſenario ſigni-
cata to. 3. 58.e
Munus in Eccleſia oblatum totius po-
puli ſit to. 3. 183.g
munera offeramus Deo auius no-
ſtras to. 3. 8.f
eſſe debentur in Eccleſia primitiua ad-
uenientibus Preſbyteris, tom. 3. 183.
f.
humiliant præpoſitos to. 3. 472.g
exceſſum oculos, & vltim auctoritatis
inclinant to. 3. 207.f
Murena pretioſa eſt to. 3. 10.e
Muriſis picis laus to. 1. 14.g
Murmurationis malum to. 4. 168.f
murmurare quid ſit to. 3. 181.a
Murus eſt Chriſtianiſiciſmum, tom. 5.
25.g
quando munitior dicitur, to. 2. 509.e
Muri Hieruſalem qui to. 2. 398.h
eos munit, & Deum provocare pec-
catis nihil proſeſt to. 5. 77.f
Mafeus Dolonorum Epifcopus, tom. 5.
269.d
Muſica quædam inſtrumenta Iudaorum
quomodo ſpiritualiter exerceat, to.
3. 48.a
Muſtela aquarilis ſuaſis to. 1. 30.e
Muſtum ſpirituale to. 3. 85.h
Muſatio ſeruo in tempore eſt, to. 3. 127.
c.
Murus eſt, qui integram fidem non con-
ſeruat to. 3. 62.e
ſpiritualiter quis to. 3. 8.b.c
bonus quis to. 2. 344.c
bonus quid intra ſe loquatur, dum ta-
cet to. 2. 11.d.
Muto quare Dominus labia terigerit,
to. 2. 336.d
Mutuum ſumere, nec diuici, nec paupe-
ri expedit to. 2. 185.f.g
Muzitum Indiz extra Gangem emporii,
to. 3. 161.e
Myrica improbe indicium eſt calliditatis
to. 1. 122.a
Myrica Chriſti ſepulcrato ſignificat, to.
1. 70.c.d
Myſterium fidei ſilento operitri debet,
to. 1. 110.b
abſconditum à ſeculis reuelatum eſt
in Chriſto & per Chriſtum, to. 3. 160.g
future fidei in Abraham, tom. 3. 141.
c.
vnius Dei per Chriſtum agnouimus,
to. 3. 177.g
Euclariſte celebratum eſt inter cœ-

nandum, non autem ipſum eſt cœna,
to. 3. 183.h
trinitatis to. 3. 185.b
Myſterium Trinitatis explanat D.
Paulus to. 3. 165.d
humanæ ſapientie ſtultum videtur il-
lud credere to. 3. 165.h
Myſterium incarnationis, to. 4. 47.d.e
f.g
myſterium ſacrament Dei omne in
Chriſto eſt to. 3. 254.g
voluntatis Chriſti to. 3. 127.a
myſterio fidei condicetur efficiencia ſpi-
ritualis to. 3. 165.g
magnum eſt in vltate viri & femina,
to. 3. 243.f
Myſteria fidei non poſſemus ſcire, ſi mû-
di ſpiritum haberemus, tom. 3. 165.f
vnius quomodo abſcondita, tom. 2.
418.e
ſecreta ſcripturarum quomodo adē-
da to. 3. 272.e.f
Dei non ſunt peruulganda, to. 1. 72.g.h
73.b
admittenda quomodo animæ noſtræ
reuelentur to. 3. 1
ſuperna ſcrutari non licet, tom. 4. 57.
d.e
ſacramentorum diuerſa, tom. 5. 125.b.
c.
interna veritatis quantum ſceti poteſt
comprehenda to. 2. 388.f.g
ſcripturæ diuinæ ſcrutari & examina-
re diſticit S. Ambroſ. to. 2. 375.c.d
fidei congruent naturæ noſtræ, non
humanæ ſapientie verbis, to. 3. 165.
e.
eadem cur mundo ſtulticia videntur,
to. 3. 164.h
ea non nōſt ſi ſpiritus Dei, tom. 3.
165.e
diuinarum profunditas quomodo
perquirenda to. 4. 247.g.h 248.a
in Myſticis fruſtus cur ſit, & in moralibus
ſolium to. 2. 314.g
myſtica ratione vnita humana, & diui-
na natura to. 4. 47.b
myſtica ſaluant, & à morte liberant, to.
2. 314.g
eum communionem augeat bene-
uolentia to. 4. 213.g

N

NAAMAN Syrus aquæ Iordanis
mentionē à lepra mandatus, tom. 4.
163.f.g
quid ſignificet to. 4. 168.b.c
eiudem hiſtoria accurate exponitur,
to. 3. 32.c. 33.a. & ſeq.
Naſon interpretatur ſerpentinus, to. 2.
419.d
Nabal quare malus, & durus, to. 5. 18.a
verbum vxoris ferre non poſuit, & in
mortem incidit to. 2. 443.a
Nabaiſ maritum typus to. 5. 94.c.d
laudatur ob vineæ deſenſionem, to. 3.
94.h
eius exemplo Eccleſiam dare Auxen-
tio reſcuiſt Sanctus Ambroſ. tom. 5.
49.h
typus fuit Chriſti, & eius nominis ſi-
gnificatio to. 4. 207.b
quare inter ſanctos habetur, tom. 2.
326.d

- elus constantia to. 4.22.b
 unde beatus ibid.
 eliquid causa fuerit mortis, tom. 4.36.g.h
 Nabuchodonosor Regis poenitentia, to. 5.263.a
 Naid latine commotionem significat, to. 1.257.b
 Nains Adolascensit historia ad peccatoris iustificacionem spiritualiter accomodatur to. 3.44.d. & seq.
 Nates curtangantur in exorcismo, to. 4.167.d
 eur duplici constant foramine, tom. 1.50.e
 simz contra naturam videntur, tom. 1.86.f
 animaz a fectore criminum aueritende, to. 2.431.c.d
 quomodo spirituali gratia subito replentur to. 2.433.e.f
 diutius, quam auditus, vel oculi sumum seruati obiectum to. 5.56.e
 ineficacum deformitas quanta sit, to. 1.86.e.f
 Narratores superflui sunt hirundines, to. 2.459.d
 Nascendi varias habent origines, & principia to. 1.17.a.b
 Nati non prodesse, nisi redimi profuissent to. 3.19.g
 non nasci quomodo longe optimum, to. 4.154.b
 nati diuersimode homines, tom. 4.50.e
 Natalis Domini dies quanta deuotione celebrandus to. 5.1.a. & seq.
 eo die omnis aliquid Deo offerant, to. 5.5.h
 natalis Domini gratia quae sit, tom. 5.3.g
 eius festiuitate in multis fuscipiamus, ibid.g.h
 nouus sollapellatur to. 5.7.b
 qualiter eum ornati expectare debeamus to. 5.3.d.e
 natalis cur appellatur baptismus, to. 5.11.b.c
 natalis dies sacerdotij quotannis ab Episcopo celebratur to. 3.89.d.e
 natalem diem Felicis profectum se orationibus profectum S. Ambrosius, to. 5.160.c
 natalis Imperatoris die quanta letitia, & concursus to. 5.3.b
 Natam prophetie dignitate Chritum exprellit to. 3.127.a
 Natoris Silue significatio, tom. 4.104.d
 Nachamael dubius venit ad Christum, to. 1.141.f
 visus sub fien mystice quid significet, to. 1.141.f. to. 1.91.d
 Natiuitas Chriti a spiritu sancto pronuntiata to. 4.46.f
 eiusdem significatio to. 4.46.d
 ab Angelis laudata, nunc vero ab hominibus to. 5.6.f
 duplex gloriosa diuinitatis per Patrem, immaculata per virginem matrem, to. 5.7.f.g
 ipsa, & Ioannis Baptiste breuiter descripte to. 5.6.c.d
 quare a seculo ignorata to. 5.6.c.h
 in ea omnia noua sunt facta, to. 5.7.c
- illam celebrare disponetibus quae sint fugienda to. 5.5.a
 casualis cessuit in Christo resurgente, to. 3.191.c.d
 eius quam multi & varij testes fidem astruant to. 3.15.f
 rarus est Dominus silens, & secreto sicut pluuia in vellus descendens, to. 5.6.h
 natiuitate sanctorum cur laudandum, to. 5.11.b
 natiuitates hominum frustra ab Astrologis ponderantur to. 1.14.g.h
 Natura initio fructus esui, fontes potul dedit to. 5.118.g
 creata increata comprehendere non potest to. 4.46.b
 naturae diuinae, & humanae in persona redemptoris commercium, tom. 4.47.g
 naturae vnitas in Deo, tom. 4.43.d.45.f.g
 natura Dei, pax & charitas, tom. 4.44.a.b
 pater ordinem naturae quaedam facit Deus to. 3.126.d
 naturas diuersas conuerrere, & commutare Deus potest, tom. 3.17.f. to. 5.9.b
 natura omnis bona to. 3.127.e
 eius fructus consentaneus iustitiae, ibid.
 naturae lex in tres partes distributa, to. 143.b
 ei in scripta iustitiae femina, tom. 3.130.a
 eius bonitas etiam disciplina indiget, to. 3.130.b
 eam homo peruertere non potest, mitigare potest to. 3.121.a
 in aliquibus corrigi non potest, to. 1.96.a.b
 eius affectum, & coniunctionem non tollit lex Chriti to. 3.71.f
 eius leges iura sanguineos seruandae, ne Deo ledamus, tom. 3.78.g
 natura humana ouis perdit in Adam, ibid.
 naturae nostrae corruptae vls inferenda to. 3.82.e
 natura quomodo casum, & electio iudicium facit to. 5.162.b
 humana vi quadam ad virtutem cogenda est to. 3.46.f
 eius lumen peccati turpitudinem ostendit to. 3.117.b
 omnes pauperes gignit, tom. 1.161.d
 omnes similes procreat, omnesque simili claudit gremio, sepulchri, tom. 1.261.d.e
 quomodo induxit ad fidem, to. 3.131.b
 in ea habemus vt cognoscamus a quo, per quem, & in quo sumus creati, to. 3.132.a.b
 eius lex qualis ante Moysen, to. 3.132.f
 vniuersalis est ibid.f.g
 omnes tenet ibid.
 ea duce cognoscitur iustitia, to. 3.150.d
 non avertit mala, sed quaedam solum impediunt ea, vt senectutem & infir
- mitatem to. 1.6.g
 à Deo originem sumpit, vt lex, tom. 1.9.b
 naturae rerum Dei verbo, & iussu conuertitur to. 1.14.b
 nihil delinquat to. 1.10.a
 eius adulteria quae sint, to. 1.31.1
 eius lex quae sit to. 4.33.f
 eius, & carnis vtilitas, to. 1.34.g.h
 natura mala inter bona, & ea quae indifferentia sunt, quare constituit, to. 1.83.g.h
 eius bona omnibus insunt ibid.
 eius ordo si confundatur, rerum interitus sequitur to. 1.96.d.e
 eius ordo quare aliquando mutandus, to. 1.68.e
 diligentia est vincenda, to. 2.334.b
 ea est veritatis magistra, tom. 1.44.c.d
 in quocunque genere animalium maris & foeminae sexum distinxit, tom. 1.233.f
 naturae dux in Christo, tom. 3.3.f. 4.2.13.16.d. to. 4.47.a.g.h. 65.e
 naturae vnitas, ex operationis vnitate, in patre & filio probatur, tom. 5.4.a
 naturas perituras cum perditionis iudicij fine quomodo scriptura inducat to. 1.35.f
 in resurrexione non variabuntur, to. 4.50.e
 Naturale omnibus animantibus est viuere, & mori to. 2.358.f.g
 naturale est viuere in consortio naturae, to. 3.65.e
 naturalis ratio vult vt quis inde viuat, vbi laborat to. 3.179.c
 naturalis sapientia quomodo purco humanum figurat to. 3.1
 eius nomine etiam, quae supra naturam sunt, comprehenduntur, ibid.
 eadem examinatur to. 3.1
 eam aliquando superat institutio, to. 1.70.a.b
 Navigatio huius vitae qualis, & de gubernatore, & nauis, to. 3.50.h. 51.a
 nauigationis commentaria sua comparat S. Ambrosius & in ea apte ludit, to. 3.27.18.109.a
 Nauis Petri typus Ecclesiae varie consideratur to. 3.34.g
 nauis sine arbor, Ecclesia sine Cruce stare non potest to. 5.33.f
 nauis Ecclesiae pereunte mundo omnes, quos suscepit, seruat illaefos, to. 5.42.b
 nauim Ecclesiae ascendit Dominus, in qua Petrus Magister est constitutus, to. 5.34.c.d
 naues duae in Euangelio, quarum altera turbatur, & quomodo to. 3.35.d.e
 Apostolorum piscibus repletae quid significant, tom. 3.35.d. tom. 5.41.h. 42.a
 naues sunt corpora nostra, tom. 2.387.f
 Nazarenorum capilli mystice explicantur to. 3.97.c. to. 4.31.e
 Nazarius martyr in Ecclesia Mediolanensis continetur to. 5.71.b
 eius vita breuiter enarratur, to. 5.71.c
 eius ius in mare superagas anbulauit to. 5.71.e
 Necellarius nihil tantum est, quam co

gnoscere quid non sit necessarium, to. 5.123.b
necessarium fuit Christum iuxta carnē
fieri sub lege to. 5.127.h
Necessitas ubi est, nō habet locum indu-
stria to. 1.26.b
Solutis omni necessi ate maior, tom. 5.
46.f
Neemias templi institutioni a Rege
Persarum prefatus to. 4.39.f.g
Negatio Petri tractatur, tom. 3. 102.g &
149.g
Negatio dūs in suppliciis, si pēnitentiam
egerint, venia danda to. 4.183.c
Negligentia predicatio grauiat potius,
quam emendat to. 5. 12.d
quod tempus habent, respiciant, to. 5.
172.h
eos Deus deferere consuevit, to. 2. 43.
b.e
an resellendi sint ab opere, tom. 2. 417.
g.
Negligentia Doctoris in tedagundo
reprehensibilis to. 3. 140.a.b
humana cupiditate peccandi, infirma-
ni iuxta sine vigorem, to. 3. 134.f
salutis ex diuitiis to. 3. 264.c
nostri pulchre carpiunt, to. 4. 97.c.d
eius accubitus Diaboli suggestiombus,
repressionem potest to. 3. 134.f
Negotiorum cupiditas insatiabilis, to.
1. 70.f
eorum lucrium publicum est damnum
to. 4. 9.c
reprehenduntur ibid. b.e
Nominante mortem laudandus, & quare
to. 1. 147.h
nemo sine peccato quā ratione, to. 5.
110.f
uemo se altari etdat, nisi prius eius
virtutes probauerit to. 1. 66.f.g
nemo Prophetia in patria sua gratis
quare to. 5. 269.a.b
Ne mortuorū
per interpretationem dicitur. Athopos
to. 2. ibid
Neomenia dies Lunares quas obseruauit
Iudæi to. 3. 227.g
Neophytus quis to. 4. 180.c
Sanctus Ambrosius cum neophytus
esset, contra doctrinam B. Pauli ordina-
tus Episcopus to. 5. 121.d
neophyti unde nominati, to. 5. 38.e
Neophytus, vel neophytus, quid significet,
to. 4. 19.g
Neophilum mystice interioris hominis
diuitias significat to. 5. 126.c
dilatus per misericordiam, to. 5. 104.
b.
Nepis aennoio coniugio minime fo-
etanda to. 5. 50.f.g.h
Neptunus cur Hippolytum discipuli,
to. 4. 215.e.f
Nequitia quæ vitia patiat, tom. 3. 117.
g.
contra nequitie spiritualis ineurus
quid agendum to. 2. 108.h
nequitie spirituales quibus superen-
tur to. 2. 337.g
Neurus quid to. 2. 171.a.b
Nerui a cerebro originem ducunt, to. 1.
50.c.d
quomodo a cælestibus dicantur esse, to. 2.
448.a.b
Neruis, & Vlyssis facundia apud Ho-

merum to. 3. 52.b
Nicaena Synodus statuit clericum non
fieri, qui secunda coniugia secutus sit,
to. 5. 121.c
eius fidelem Theodosius Valentiniani
pater sequitur, & probat, to. 5. 56.f
Nicaena Synodi patres de impiis triu-
phauit, & quam habeant in scriptura si-
militudinem to. 4. 54.60.c
eiusdem de incarnatione fides, tom. 4.
90.f. 140.a.b
hanc amplectitur S. Amb. vsque ad
gladium & mortem to. 5. 100.g
Nicodemus & Ioseph eut potius quam
Apostoli Dominum sepehuerunt, & bi-
bi plura de eis to. 3. 107.h. 108.a.b
Ex infirmis fortes facti to. 3. 60.b
Nicodemus nocturnus ad Dominum
aduertus quid significet, to. 1. 108.a
Nicolaitarum hæresis to. 5. 84.c
huiusmodi detestatur ibid.
pernitentiā ibid.
Nilus eut aliquando Ægyptus est appel-
latus to. 1. 119.b.e
eius verno tempore apud Ægyptios ex-
under to. 1. 51.d
Ninivitarum quantæ fuerint sapientie, to. 2.
529.d
eorum exemplum supplicium denun-
tiat, & remedium demonstrat, tom. 3.
67.b
eorum exemplo clamādum est ad Do-
minum, vt misericordiam repetamus,
to. 5. 19.f
placuit eis eorum, & penitentia, to. 5.
319.c.d
Ninivitarum regis sapientia commen-
datur to. 2. 528.g.h
eiusdem exemplum ibid.
Nix, quæ vitem bonum non laedit, tom. 2.
4. 84.f
ei vitem Dei comparatur, & plura
de nix to. 3. 19.b
Nobilitas generis sine virtutis imitatio-
ne non prodest to. 1. 268.b. to. 3. 17.f
eam quomodo proficiat, aut non, to. 3.
121.c
vera bonum ex bonis nasci, tom. 3. 5.b.
nobilitas parentum bonorum, ibid.
Sanctorum qualis ibid.
Iohannis Baptiste pietas hæreditaria,
to. 3. 5.c
nobilitas & gloria nostra crux Christi,
to. 5. 66. 17.d
contra Christum quæ sit, to. 3. 169.c
nobilitas, ac dignitas Iudæorum, to. 3.
141.h. 142.a
plurimos sicut superbos, tom. 1. 10.t.
c.
eius iactantia plerumque homines in-
flammat to. 2. 469.c.f
nobilitate malorum non insolescendū
esse to. 3. 25.c
Nocere alteri, contra naturam, to. 4. 34.
a.
Nocturnus, quo nex obscurior, eo libentius
circumular to. 1. 40.g
eius oculi splendore solis hebetantur,
to. 1. 161.
quæ non imitanda to. 2. 517.h
sapientium latus mundi symbolum,
to. 1. 40.g
hæreticorum, & gentium figura, to. 2.
538.ab.

modi quibus corpus Christi ligatur, to.
3. 108.b
Nec ex arca egressus agricola euasit, to. 1.
59.g.h
Nec iusti merito eius domus a diluuiio
seruata to. 1. 88.h
hædatur to. 1. 89.a. 95.c.h
eum Adam comparatur, to. 1. 99.g
eum post diluuium prius vineam plan-
tauerit to. 1. 100.a
non auctor, sed cultor tantum vineæ
fuit to. 1. 22.d
inebriatus, & vino consopitus est, ibi-
dem
vinum ignotans, eo deceptus est, to. 1.
112.d
eum post exactum diluuium anno 350.
obierit to. 1. 100.c.f
amicū indutus erat sapientie, to. 1. 100.
e.f
natus quare non erubesceret, to. 5.
128.g
quare ad semen futurum referuatus,
to. 2. 335.c
propter insitiam fuit diluuii victor, &
generis humani factus superstes, to. 2.
438.c.d
quando excurus est pallio, to. 2. 440.f
qua in terra vineam suam plantauerit
to. 2. 324.h
inconditate, & lætitia plenus nudatus
non erubuit to. 3. 128.g
prælo lapidi similis to. 1. 156.f
filiam elatus secunditate, to. 1. 64.
f.g
idem quod virtus aut tequies, to. 1. 9.
a.
vino obrutus non per intemperantiam,
sed per ignorantiam nudatum se pro-
buit to. 2. 232.g
eius filius Cham quare prius quam li-
pher generis dicatur to. 1. 84
eius filij populorum gentium figura
to. 3. 3.c
apud Deum gratiam inuenit, to. 1. 85.
c.
eius in arcam ingressus, & egressus or-
do, & ratio explicatur, to. 1. 95.c.
eius arca typus Ecclesie, to. 3. 200. 210. 5.
41.b
iustitie seminarium fuit to. 1. 83.c
ad genus hominum renouandum ser-
uatus a Deo ibid.
eius vita, mores & gesta enarrantur, i-
bid.
eius arca cur in diluuium motu impelle-
batur in certo to. 1. 86.b.c
Seminarium gentium, to. 4. 257.f
in eius filiis non erat morum concor-
dia to. 4. 19.g
Noe tres filij propagatores generis
humani to. 3. 38.f
eius tres filij quid significant, to. 1. 83.
g.h
Noe quomodo Christi typus, to. 3. 27.a
Nomen Dei vbi est, ibi secutitas, tom. 2.
360.a.b
a Deo sanctis imponitur to. 3. 12.d
ab auctu carnis, aut spiritus habet ho-
mo to. 3. 123.b
aliquis omissum ignobilitate arguit,
to. 3. 128.b
super omne nomen, quomodo intelli-
gendum esse Christum, to. 3. 148.b.
c. 143.d.e

- Dei non potest negari Christo, to. 3. 235.b
 nomine concupiscentiæ omnia peccata significatur to. 3. 133.h
 peccati Diabolus intelligitur, to. 3. 133.b. 134.d.f
 cur intelligatur to. 3. 134.d
 legis Dei intelligitur lex vetus, & noua to. 3. 136.b
 animæ totus homo intelligitur, to. 3. 138.a
 Principum huius sæculi quid intelligantur to. 3. 164.h. 165.a
 membrorum fideles, to. 3. 151.b.c
 circumcissionis intelliguntur filij Abrahæ to. 3. 157.a
 nomen Christi est fundamentum fidei to. 3. 167.b
 nomine elementorum significatur ceremonie Iudeorum, to. 3. 227.g
 thesauri intelligitur sacramentum, to. 3. 101.a
 nomines Christi commendant suos errores hæretici to. 3. 167.b
 mundi intelliguntur infideles, to. 3. 184.d
 nomina electorum in cælo scripta sunt to. 3. 143.a
 Hebræa rationabilis interpretationis non sunt vacua to. 2. 411.e.f
 veteres ex occasione imponebant, to. 3. 113.a.b
 minimum in diuinis tripartita distinctio, & de eorum singulis, to. 4. 61.62
 Nonam horam Quadragesimæ tempore cibum non prænuntiat to. 5. 17.e
 Noscere seipsum quid sit, to. 2. 416.g. h.
 noscere teipsum cui falsò dictum tribuatur to. 2. 416.d
 noscere seipsum prudens est, to. 4. 149.e
 Notitia sacræ scripturæ multum prodest, to. 3. 282.a
 notitia maior legis magis reum facit peccantem to. 3. 181.b
 Noua in natiuitate Christi omnia quia nouum fuit, quod Virgo peperit, to. 5. 7.c
 noua creatura est regeneratio nostra, to. 3. 232.h
 noui patris non merentur obsequia, to. 5. 11.c
 nouis vetera copulare, aut super vestire quomodo prohibeamur, to. 3. 38.c.
 nouus homo post baptismum, to. 3. 194.a
 Nouatianus ob repulsam Episcopatus schisma composuit to. 4. 189.e
 verba Domini, ad Petrum, non audiuit to. 2. 352.c.d
 eius hæresis de baptismo, to. 3. 162.e
 eiusque hæresis de fornicatione, to. 3. 173.e
 eiusdem error de Pœnitentia, to. 3. 217.h
 Nouatiani ex quibus scripturæ locis petram suam errorem deprecantur, & eorum confutatio, to. 4. 186.a. & seqq. 197.b. & seqq.
 Iudeis de suscitatione Lazari contristatis comparantur to. 4. 194.e
 nudos se appellant to. 4. 183.a
 Stoicos imitantur in æqualitate peccatorum to. 4. 183.b
 eorum dogmata confutantur, to. 4. 183.c.d
 baptismum iterant to. 4. 185.c
 Nouatus hæreticus to. 4. 58.b. 135.e
 nemini penitentiam dandam putauit to. 4. 183.e
 eius error de Ecclesia to. 3. 180.g
 Nouembri mense pridie nonas passi sunt Vitalis & Agricola to. 5. 136.h
 Nouerca habebatur à quodam vxoris loco, apud Corinthios, quem D. Paulus tradidit satanæ to. 3. 170.c.d
 Nouitas Christi veritatem legis expulsi, to. 5. 161.c
 temporum admonet nos nouitate vite & motum to. 5. 14.e
 Nox data est ad quietem, non ad munus & operis functionem, to. 3. 215.d
 ipsa & dies sibi inuicem cedunt, to. 1. 24.e.f
 tetræ vmbræ est to. 1. 24.e.f
 super Iudeos maior incubuit, cum dixerunt, sanguis eius super nos, to. 5. 6.c
 veterem hominem significat, qui per baptismum innouatus est, to. 3. 154.b.
 & quibus se denegat Christus, to. 1. 440.c.d
 nocte ad precandum surgendum est, to. 2. 446.c.d
 eadem tentamenta multa proferunt to. 2. 446.d
 rector tercia nocte to. 2. 446.f
 primogeniti Ægyptiorum interempti sunt to. 2. 446.f
 quare nobis nocte media surgendum, to. 2. 447.c
 nox vt tempus labile tentantis, ita etiam & cœne to. 2. 446.e.f
 unctionum si aduenierit, quid sciendum to. 2. 447.b.c
 nocte quare orandum to. 2. 494.h
 periculis malique opportuna, to. 1. 222.e
 sæculum hoc significat to. 3. 154.b
 nocte sunt illicita to. 3. 14.f
 noctis tempore cur dicat Dominus se adueniunt to. 5. 1.f
 noctes corpora sanctorum sunt, to. 5. 155.g
 noctu adueniens Nicodemus, & alij à Christo admittuntur, to. 3. 108.a.b
 Nox verus est homo to. 1. 204.e
 animæ vis præstantior, to. 1. 201.d.e
 hominis omnia videt, & non videtur, to. 2. 116.d.e.f
 Nubere in Domino quid sit, to. 3. 177.c
 nubere qui, contemnit, præparat sibi coronam to. 3. 175.h
 nubere melius est, quam turpem vitam agere to. 3. 177.a
 quomodo sit melius, quam vi, cum ipsum vt malum omnino sit, to. 3. 174.b.c
 nubere non potest alteri, si virum suum quacumque de causa dimiserit, to. 3. 174.d.e
 nubere debent vt filios procreent, to. 3. 8.f
 eorum, qui nubent merces apud Deum, to. 3. 176.g
 Nubes illa lucida, quæ ascendit em Christum suscepit, quæ to. 5. 40.f
 cadem consideratur in monte, to. 3. 59.f
 eius vmbraculo protegit Deus, quos post iniurias ducit ad requiem, to. 5. 40.f
 nubes mystice prophetæ, to. 3. 99.b. 100.a
 nubes in quibus Christus videtur quæ sint, & ibi plura de nubibus, to. 3. 99.b.
 Nuxis pomum amarum in cortice quid significet to. 5. 106.f
 Nudari, & spoliarî, quomodo differant, to. 5. 38.e
 Nudus Adam ante peccatum, post illud folijs indutus, quid to. 5. 75.a
 nudus est ille, quem culpa nudauit, to. 1. 182.h
 nudum, & vestitum esse quid in sacra scriptura significat to. 2. 247.e.f
 nudus nascimur to. 5. 110.e
 spiritualis quæ sit to. 3. 51.c
 nudos nos ipsos inspicere nonnumquam reueremur to. 5. 112.f
 Numerus Presbyter Thessalonicensium, to. 5. 112.f
 Numerorum liber vnde appellatus, to. 1. 222.c
 Numerus cccxvii. vialis est, to. 1. 113.b.
 numerus lxxv. remissionis peccatorum est to. 1. 192.g. h
 fenarius, & octonarius mystice considerantur to. 3. 8.d.e
 quæ triginta dierum non vacat mystico to. 5. 303.f.g
 quaternarius superstitiose non est cauetendus to. 1. 28.e.f
 cur videatur declinandus, to. 1. 28.e
 nominarius lites, diffidia bellaque diuinis oraculis indicat to. 1. 122.f.g
 vincti quatuor quæ sacramenta conueniunt to. 5. 191.c
 quatuor, quinque, sex, septem mystice consideratur to. 3. 54.h. 55.a
 centesimi, & millesimi mysterium, to. 1. 60.c.d
 Septenarius mundus, & sacer, to. 1. 89.c
 Denarius & octonarius mystice considerantur to. 3. 75.a
 trecentismus Christi Crucem significat to. 1. 101.e.f
 numerus certus filiorum Dei destinatus ad vitam to. 3. 139.b
 numerus curam sollicitudinemque Dei citra nos denotat, to. 5. 21.b.
 numero Christus pastor perditam onem agnoscit to. 5. 11.b
 Nummularij boni & mali mystice, to. 3. 93.e
 nummularij spirituales in Prophetis probandis to. 3. 93.e
 Numerus est scriptura, vnde vltura existitur to. 3. 93.e
 Nuptia sollicita est, quomodo impleantur maritalis officij to. 3. 176.g
 Nuptia in seruitutem aut venditur, to. 4. 206.g
 nuptæ à nubibus dicuntur, to. 4. 207.d.
 Nuptiæ secundæ asseruntur, to. 4. 237.d.e
 easdem non prohibet S. Ambrosius, sed

nee suadet to. 4.241.d.e
earum gratia to. 4.242.e
bonæ fidei ibid.
secundæ permiffæ sunt à Deo, to. 3.177
b.c
primæ sub benedictione Dei celebrantur to. 3.177.d
vnde dicitur to. 3.178.g
Christi saltare nos cogunt, to. 5.112
inuitæ fœdit malos euentus habere, to. 3.177.f
secundæ cur concessæ sint, tom. 3.177.d.
sanctæ, & Deo gratæ to. 3.6.g.h
eas damnans hæresis reputatur, to. 3.6.h.28.h
spiritalis, in quibus plaudendum, & saltandum to. 3.47.h.48.g
Christianorum quæ to. 3.78.c.v
non dammandæ to. 4.210.a.229.h
eis integritas præferenda, to. 4.229.i
eas damnantes damnat Ecclesia, to. 4.230.b
non omnes Deus iungit to. 3.82.j
Gentiles, & Christiani non habent iustitiam to. 3.82.k
spiritalis Christi cum Ecclesia & fidelium anima to. 3.83.b.& f.v
spiritalis quibus rebus separantur aut continentur to. 3.83.j
nuptiarum præmialiberi, tom. 3.97.h.
Nomen quid sit to. 3.8.b
Nictæoræ & passer Paulus in Christianis quiescit to. 3.76.f
Nymphæ mulier denota tempore I. Pauli, quæ per totam Domum figuræ Crucis scripsit to. 3.260.b
O
OBDURATIO peccatoris quantum Deo duplicatur, to. 5.261.a.b
Obsecutio Abrahæ defcribitur, tom. 1.15.a.b
Obsecutio Christi, to. 3.248.e.296.f
fuit causa nostræ salutis, tom. 3.296.g.
ex charitate to. 3.233.g
nobis necessaria est to. 3.296.g
nostra recompensat confortium diuinitatis to. 4.47.g
eius gratia ibid.
obedire Christo iustum, to. 3.112.b
Oblatio Christi pro humano genere, to. 3.241.g
semel facta est, & sufficit omnibus credentibus to. 3.106.c.d.g
Melchisedech figura fuit Christianæ, to. 3.296.b.c.e
hæreticorum quæ to. 4.43.b
sacra pro defunctis infundatur, to. 3.61.f.g
oblatio filij templo to. 4.208.f.g
oblationis in M. f. gratiam magnam sensit S. Ambrosius to. 3.108.g
facta in fide integra, & mente libera purificatur à spiritu sancto, tom. 3.157.g.
oblationes eorum, quæ munda sunt, cur Deo fieri debeant to. 1.96.a.b
oblationes Ecclesiæ ita conferuntur, ne suorum quis inopia detrahatur, to. 3.89.j.90.a
bonæ debentur in primitiua Ecclesia, to. 3.89.j

to. 3.89.j
Obsequium externum non placet Deo sine interio affectu to. 3.60.f.g
Obiletrices Rachel & Thamar parentibus adhibuit in scripturis, tom. 5.147.e.f
earum munus partus susceptio, non mulieris inspectio to. 5.147.c
earum indicium in inspicendis puellis fallax & incertum to. 5.147.d
Obrectatoribus non est præbenda occasio to. 3.217.b
Obtrusio oritur infidelitatis causa, tom. 3.199.g
Obumbratio spiritus Sancti, & eius effectus to. 3.59.e.f
Occulta indicia, & consilia Dei, tom. 4.46.c
reuelata David quæ to. 2.382.b.c
occulta Christi delictis setuando, diabolo insidians locus non datur, to. 2.382.g
cortus nosse diuinæ solius potestatis est to. 4.117.a
nostra seruanda to. 2.382.h
dilectio cauentur, quam cognita, to. 5.120.a
causa licetæ solius Dei est to. 3.177.d
hominis Christus potest reuelare, to. 3.168.c
Occupatus in multis minus proficiscitur, to. 3.67.c
Octaua dies resurrectionis sanctificata, to. 2.383.h
resurrectionem significat, to. 1.225.d
to. 3.55.a.58.d.e.to. 5.133.d
ea cur circumcisio fieret, to. 3.15.d
eius dignitas to. 2.412.d
Omnarius numerus mysticus, tom. 3.75.d
idem est resurrectionis to. 3.75.a
eius vis, & fructus explicatur, to. 1.202.e.f.203.c.d
Oculus mentis quomodo splendet, to. 2.522.a
eius officium quid to. 2.480.a
suppliciorum à Baptista demonstratur to. 2.101.b
duplex, & de viroque to. 2.457.f
domini non aspernatur iustorum inuicta to. 2.486.a
suppliciorum quare non alienis ab Ecclesia to. 2.482.c.d
mundus quis to. 2.483.a
prædicat futura to. 2.480.g
multipliciter victus to. 2.480.a.b.c
inextinguibilis, laqueus amatoris est, to. 2.445.a
corporis, & animæ sanatus in S. Paulo, to. 2.422.a.b
interior totum corpus illustrat hominis to. 2.379.g
sapientis, in capite eius to. 3.85.g.h
vno merito Christus videri dicitur, to. 2.457.f
mythi, ut acutior, mortalitatis dulcor, to. 2.482.b.457.f
oculi ad eum dirigendi, & quorsum, to. 2.430.g
duos habet Ecclesia, to. 2.457.f.482.b
qui in Christum deficiunt, qui, tom. 2.481.g.h
eos mihi peritisset Iesus, nulli Eusebio gratia rescripsisset to. 2.412.a.b
ante eos qui semper habendum, to. 2.

334.c
eorum vis in homine magna, & præstantissima to. 1.49.e.h.50.a.b.c.36.a
quare à vanitatibus auertendi, & ab omni pompa seculi to. 2.430.f.g
eorum veracundia est, ut nec videre viros vellet femina, nec videri, tom. 4.6.f.
eorum supercilia quid operentur, to. 1.50.b.c
spiritalis to. 3.3.g
sapientis in capite, stulti in pedibus, to. 3.65.f
oculorum anima velamen, quando, & à quo auferatur to. 2.421.h
eos deficere quid sit to. 2.421.h
frenandi sunt to. 4.188.d
Prophetas significant to. 5.81.e
veluti speculatores quidam in capite sunt to. 2.86.c
oculorum animæ quædam est passio, quæ ingratæ sunt, & erget medicos, to. 2.421.h
cōs ante, retro, à dextris, & à sinistris, habere quid to. 5.191.c
agris solis lumen modestum, & tenebræ gratæ to. 3.51.e
corporei splendorem diuinitatis terre non possunt to. 3.59.c
nostrum non sunt oculi lupi, tom. 2.430.c
mystici auertendi à vanitate, to. 2.431.a
Domini quæ dies iustorum, to. 2.328.g.h
oculorum Christi docentis eleuatio, quid significaret to. 3.40.d
O si nos quæ ratione debeamus, to. 2.477.f.g
O si nos hominem separat à Deo, tom. 5.127.f
depoetere debent, qui saluati cupiunt, to. 5.24.c
seuans in corde non dormit, sed mortuus est to. 5.3.b
odio quæ nobis esse debeant, to. 11.2.469.f
Satanæ aduersus credentes, to. 3.160.b
eius & charitatis pugna, to. 5.245.d.i
odio habens vel vnum hominem, iustus ad alate accedere non potest, to. 5.245.f
o illo habere exitiale, & nimis capitale est to. 4.232.a
vnde apud bonos mores dispendia sunt, to. 5.151.f
O iohannes seruatur in maribus, quæ propitia in audiu, & oculis obiecta, to. 4.50.f
agni, in sacra scriptura, electorum significat benedictionem to. 174.f.e
et odor bonus est Deo, qui relecti sunt Christum to. 3.198.d
vini fragrans vita iustorum, tom. 3.48.d.
et comparatur prædicationi Dei, tom. 3.198.c
odor mortis est incredulis Crucis prædicationi to. 3.198.d
odores virtutes significant, to. 3.108.b.
Orationes orationes sanctorum, to. 5.195.c
Orationes in malo animo verba fidei, re-

pena, vel premio afficitur, tom. 3. 18.
g. h.
eorum magis quam generis claritas
vindicanda tom. 17. f.
operibus nostris bonis Dominum pa-
scimus tom. 8. d.
bonis destitutus à Deo maledictus, i-
bid.
eorum laus est, vel culpa, tom. 3. 87. e.
f.
bonorum merita spirituale conuiuii,
tom. 1. 37. e.
nostrorum fructus segeti, & spicis me-
rito comparatur tom. 3. 38. g.
eorum necessitas ad veram iustitiam,
tom. 3. 127. d.
eorum meritum asseritur, tom. 3. 24. f.
bonis praeium promittitur, tom. 3. 25. g.
malum non facit Deus, sed permittit,
& ordinat tom. 3. 30. d.
bonorum labor Christiano sponso ac-
ceptus tom. 3. 83. h. c.
eorum merces fœnerata, tom. 3. 83. g.
operibus suis minime glorandum, to-
3. 16. a.
operum bonorum fructus, & corona,
tom. 1.
eorum laus à Deo expectanda non à
nobis exigenda tom. 3. 8. f.
opera nostra parvis nostris sunt, tom. 3.
98. c.
ad opera bona per uigili labore incum-
bendum tom. 3. 98. c.
epuloratio quæ sit tom. 2. 116. b. c.
bona & nostra sunt, & Dei, tom. 3. 4. c.
sine fide vana sunt tom. 3. 67. b.
male erant aduersarius, & accusator
nostris in die iudicii tom. 3. 7. a. b.
bonorum faciendam requirit Deus
tom. 3. 73. g. h. 74. b.
operum fructus in ecclesiis, nec satis
est esse in Ecclesia tom. 3. 74. f. g.
bonorum exemplum attrahit multos,
tom. 3. 32. g.
bona uel profunt periculo, tom. 2. 35. b.
bona inducunt gaudium, tom. 2. 32. d.
operibus est fides oranda, tom. 3. 30. f.
b. c.
opera Dei apparent tom. 3. 164. c.
Oracula Prophetarum uel martirum
quo idem lumen mittebat Dominus
sub lege tom. 7. g.
Pythouis fallax tom. 3. 165. f.
Orandum frequenter, propter frequen-
tia peccata tom. 3. 65. h.
orandum quomodo, tom. 2. 430. c. to. 4.
177. f. 188. c. 141. c.
quid sit ignoramus tom. 4. 44. h.
potius scire, quam cum uociferatio-
ne tom. 3. 90. b. & seq.
orandum ut eas tentatione subueniamus,
quas ferre possumus tom. 3. 1. g.
orandum est, quod cupis impetrare,
tom. 3. 1. e.
ut iustitia Dei pretereat in nobis, tom. 2.
32. f. g.
orandum cum aliquod pietatis officii
aggreddimur tom. 3. 40. a. e.
spiritui, & mente tom. 3. 188. f. g.
quid nobis in hoc corpore, tom. 2. 345. f.
g. h.
notit quare tom. 1. 494. g. h.
orandum pro fratribus, tom. 3. 244. h.
pro infirmis, & quibus David verificu-

lis utendum tom. 2. 357. d. e.
pro ministris Euangelij tom. 3. 118. f.
pro aquis & aliis vilibus poscendis,
tom. 3. 65. h. & seq.
pro propria salute tom. 3. 164. f.
pro his, qui sunt in periculo, tom. 3. 38. f.
pro ludis, vt conuertantur ad fidem,
tom. 3. 149. b.
pro omnibus, maxime vero pro Prin-
cipibus tom. 3. 270. e.
orandum quando magis est Dominus,
tom. 2. 440. a. b.
Orans quomodo redimatur, tom. 2. 334. a.
Orare docuit nos Christus, tom. 3. 54. a.
& ordinem posuit tom. 5. 265. h.
ut ueniat regnum Dei, quid tom. 3. 139. g.
in carne quid sit tom. 3. 244. h.
quæ debemus tom. 2. 494. c. d.
orare in spiritu quid sit tom. 3. 244. h.
orare semper debet homo, etiam san-
ctus, & iustus tom. 2. 496. d.
pro calumniantibus, & persequentibus
charitas nos iubet tom. 2. 348. b.
Orarium inuoluat collo Satyrus, & quæ ita
se delectat in mare, tom. 4. 149. c.
oraria vestimenta multa super reliquias
sanctorum Gerualdi, & Prothasij à fi-
delibus deuote protecia, tom. 5. 15. f.
g.
Orat Christus ut homo nostri causa, non
quasi infirmus, ut hæretici blasphemant
tom. 3. 49. h.
Oratio nostra qualis esse debeat, tom. 2.
504. g.
quomodo bonum scutum infirmitatis,
& triumphantis tom. 2. 348. b. c.
humiliantis le nubes penetrat, tom. 2.
342. e.
plena disciplinæ tom. 2. 432. a.
quæ non dirigitur in Deum, tom. 2.
506. h.
cam uolare facit uita bona, tom. 2. 506. f.
c. f.
innocentium ascendit, tom. 2. 506. f.
quæ in finem conuertitur deprecantis
tom. 2. 348. b. c.
eius dispirat tom. 2. 507. e. f.
ubi effunditur, ibi tecta peccata, tom. 2.
363. c. d.
ex ea nihil insolens, aut superbum pro-
cedat tom. 2. 342. f.
ea curse David incuruabat, tom. 2. 342. e.
e.
eam appropinquare quid sit, tom. 2. 506. h.
eius quanta sit vis, tom. 2. 216. b. c. 270. d. e.
oratio, quæ delectatur Dominus, tom. 2.
419. h.
peccato grane sit tom. 2. 506. f. g.
quo debeat descendere, tom. 2. 38. h.
quæ castitatis, & elemosinæ operibus
adiunatur, excedit mundum, tom. 5. 71. f.
f.
sancta omnem superbiam humiliat,
tom. 5. 70. b.
crebra suadet tom. 4. 216. d.
ea Deo propius accedimus, tom. 2. 146. d. e.
assidua esse debet tom. 2. 78. f. g. h.
eius partes, & quid continere debeat
tom. 4. 117. h.
eius genera plura sunt, tom. 5. 205. f.
quando citius exaudiatur, tom. 5. 35. g.
abque confusione uila, distincta sit,

tom. 2. 78. e. f.
oratio Sancti Ambrosij in dedica. t. uine
rempit tom. 4. 211. g.
quæ sunt principales virtutes ad iunctas
habere debet tom. 2. 69. a. b.
fidelium apostolico pingue sit succo,
tom. 1. 78. h.
lu diuini laudibus inchoanda, tom. 4.
198. c.
bona, cum in montem ascenditur, id-
que moraliter explicatur, tom. 3. 39. g.
h.
eius studium Christi exemplo com-
mendatur tom. 3. 39. h. 40. a.
seruens reconciliat nos Deo, tom. 3. 80. d.
e.
Ecclesie efficac pro uenia peccatori
impetranda tom. 3. 80. f.
non tam loci, quam animæ deuotione
commendatur tom. 3. 114. f.
eam impedit coniugium, tom. 4. 106. d.
vitalis est tom. 4. 206. c.
Christi propter exemplum, & imita-
tionem nostram tom. 3. 26. e.
quam sit bonum scutum contra aduer-
sariu tom. 5. 5. h. 54. a.
eadem optimum scutum, quo maledi-
ctum, & iniuria repellitur, tom. 5. 124. b.
non est diuulganda tom. 2. 7. a. c. f. h.
postulat humilitatem, ibid. 73. a.
ea peccatum contrahere, grauissimum
est tom. 2. 73. a.
eius ornatus non debet adhiberi ad
predicationem fidei tom. 3. 164. f.
precauit acceptabilis sit magis, absti-
nendo à licitis incedum, tom. 3. 173. h.
eius auxilium à Demetriade postulat
S. Ambrosius tom. 3. 129. h.
nostræ infirmitas tom. 3. 104. a.
quomodo à spiritu adiuuatur, ibid.
id impetrata non obest ibid.
cur frequenter effundenda est, tom. 73. b.
malorum, efficacior est, tom. 3. 44. f.
ea multa à Deo imperramus, tom. 3. 6. g.
orationis Dominica expositio, tom. 4.
179. e.
orationes pro Regibus, & pro malori-
bus tom. 4. 147. h. 248. a.
orationibus deuota saginatur anima,
tom. 5. 20. b.
Orbis terrarum aliquando est dissolu-
endus, vt requies sit fatigatis, tom. 1. 9. c. d.
Ordinatio Episcopi & Presbyteri uita est,
tom. 3. 126. h.
ordinationum omnium dignitas in E-
piscopo est tom. 3. 161. f.
Ordo conueniens quis tom. 3. 312. h.
sermonis, in consilio aliquem, que-
rendus tom. 2. 343. f.
ordo erit post hanc uitam claritatis,
& gloriæ, sicut ordo meritum, tom. 2.
149. d. e.
ordo, & series quædam etiam in pec-
catis est tom. 3. 99. e.
naturæ quando confunditur, rerum
interitus sequitur tom. 1. 96. d. e.
ordo resurrectionis tom. 3. 63. g. h.
eius ignorantia perturbat negotiorum
nauitatem tom. 2. 435. h.
eundem perturbatio, & rebus uis afficer
quam concessum est, peccatum indu-
cit tom. 3. 117. d. e.
ordines omnes sunt in Episcopo, tom. 3.
239. c.

- ordines in diuinitate ro.4.44.a.b
ordines honorum apud Christum, ro. 2.107.e
Orcis Bacchi tom.4.118.g
Orons mystice quid significet, tom.3.13.d.e
oriens Christus Dominus ibid.
Origenes longe minor in nouo quam in in veriter testamento fuit, rom. 5.144.
O multorum interpretationes diligenter ex-
eussit indagine ro.1.426.e
Originale peccatum baptismo tollitur
ro.4.164.g
idem asseritur ro.2.394.g.h
illud negant in nobis Pelagiani, tom. 5.131.e
declarat ro.3.128.a.b
eius grauitas ro.1.304.f
non poterat expiari sacrificiis legali-
bus ro.3.206.b.e
Origo & caput rei querenda ad contro-
uersias soluenda ro.3.115.b
origo virorum, non mulierum, in scri-
pturis cur radatur ro.3.11.b
mulieris est vir ro.3.183.a.c
Orionis ortus explorat nauta, tom.4.95.d
Ornamenta animæ quæ ro.5.4.g
ornamenta petriola, vt commutent a-
nimam ro.2.314.b
Orthodoxa fides Christiana, tom.4.180.a
Ortus Christi sanctorum læticiae commu-
nis à iæculo quomodo ignoratus, ro.5.6.b
O iusti, quod medietabitur sapientiam,
inrenti homo est ro.2.313.f.g
os nostrum, & cor nostrum custodire
debemus ro.4.2.a
os luum, & linguam custodiri, qui ha-
bet modum, & mansuetudinem, & patientiam ibid.e
quare speruicet Iesus, & quare David
ro.2.485.f.g
illud habet anima ro.2.1.bid.
hominis, aditus verborum, fons dispo-
sitionis, & index voluntatis, rom.1.51.e
a.
nostrum clauis verbi Dei, & oratione
aperiendum ro.3.40.e
os solum in cælum ponere quid; & qui
finit, qui illud in cælum ponant, ro.2.401.b.404.a
nostrum clamant, cum tacet, ro.2.485.g.
h. per totum
os Dei propheta, ro.2.419.a
os iusti quousque medietabitur sapien-
tiam ro.2.134.d
eius, ac lingue officium quatuor uilece
recclesiæ ro.1.50.e.f
ore nostro nihil cadatur solum fumen-
dum ro.2.482.h
Omnia turba decantans prophetia Christi
fuit repetit ro.3.45.f.g
Oculum amoris iudicium, tom. 3.101.f
Dei quid sit ro.3.134.a.b
sanctorum ro.3.159.g
charitatis signum ro.3.107.f
synagoga caruit ibid.f
pignus est nuptiarum, & prius ritui
coniugij ro.5.107.h
Iudei non habent, qui sponsum ne-
ficiunt ibid.
- ofensa solum habet Ecclesia quasi spō-
sa ro.5.107.h
ofculandi pedes Christi, mystica expo-
sicio ro.3.48.g
ofcularur Christum, qui illum confite-
tur ro.5.107.g
eius pedes ofculari, qui Euangelium
legens, illum agnoscit ibid.
Ofsalia corporis, alia animæ, ro.2.340.
K
capitis cur tecta sint cute arque capil-
lis ro.1.51.d.e
ofsa in spiritu ab Ezechiele visa, rom.4.157.158.ex parte
Ostium Christi ro.5.188.e
Ostium Christi aditus pulsandum, quod
Paulus aperiri sibi optauit, & Ioannes
vidit ro.3.662.b
ostis clausis quomodo introire possit
Christus ro.4.51.f.g
Ostrea, & crescent Luna, pleniores sunt,
ro.1.17.f
Orium fugiendum, ro.3.98.f.164.b
eius, ac fons fructus nullus, ro.5.113.
G
Onofiac tardi ad bene agendum argu-
tur ro.3.80.b.c
otiosi non sunt, qui studio sapientie,
& diuine contemperationi vacant, ro.3.65.e
otiosi, & in ciuitate residentes Christi
eibo non pascuntur ro.3.53.h
otiosa verba, cachinni, deambulationes,
& strepitus in ecclesia vitanda, ro.5.23.b
Ouis animalis, uictuofum, t.1.76.b
quæ enauit, à pastore querenda ne
percat ro.2.108.h
ouis, drachmæ, & filij prodigi parabo-
la explicantur ro.3.79.a.8.feq.
ouis perditæ inuentio, & reductio tra-
datur ibid.8.f.9.g
in Adam perditæ natura humana à Chri-
sto leuatur ibid.
oues naturæ instinctu lupos metuunt,
ro.1.57.f
ouium, bouum, & columbarum vendi-
tores mystice ro.3.95.f
ouium uelut lopi cauendi, tom. 3.62.
e.d
ouium amor in S. Ambrosium pasto-
rem ro.5.47.g
uicæ unde dicta ro.4.75.d
- P
Pacifica omnia in diuinitate,
ro.4.44.a.b
pacificus est, qui neminem lædit, ro.3.151.e
pacifici septimo loco positi considerat-
tur ro.3.55.a
soli fruuntur spiritu sancto, tom.3.155.
g.
Pœnitentia quid sit, ro.2.336.h. to.5.256.e
vno actu diuersa officia congemina-
tibid.
vera statim habet fructum, ro.3.197.f
quomodo agenda ro.5.24.g
Niniuitarum ro.5.259.e.d
eius sacramentum quanti Deus faciat,
& quod ad pœnitentiam vocet pecca-
tores ro.5.264.d
eam non agens in quæ, & quantæ inci-
dat incommoda ro.5.265.a.b
- Davidis exemplo qui corrigendi, ro.2.396.g.h
quando non habet fructum, ro.3.102.
g.
malum accidens improbitatis vrit, to. 2.315.g.h
per eam fit carnis interitus ad profe-
rum spiritus ro.4.40.d
tam agens ad quæ debeat esse paratus,
ro.2.138.e
eam Pharisei simulabant, ro.5.24.g
eam non agere quis videatur, ro.5.24.g.
quid faciat vere pœnitentem, ro.5.25.b
eam agere quis dicatur ro.5.25.b.e
hominis humilantis se qualis, tom.5.25.e
maximo conatu agenda, ro.4.189.g
maruta & fillicite quare agenda, ro.4.190.h
asseritur contra Nouatianos, rom.4.193.b
eam agens non solum dolere debet de
peccatis, sed etiam se emendare, ro.4.193.b
iulli denegatur, & omnia peccata rem-
ittit ro.4.186.f.8.feq.
per eam veniam consequimur, ibid.
non bona sua, sed commissa debet enu-
merare peccata ro.2.342.g
patientiam querit ro.2.344.d.g
quomodo in omnibus exigenda, ro.2.346.b
laboriosa, sed gratia suauis, tom.2.349.
h.
eius medicina quanta ro.4.193.h
varie multi modi enumerantur, ro.4.196.a.b
peccati tene diu est, non in cœntiū,
ro.4.196.b
cum humilitate, fletu, & oratione fa-
cienda ro.4.196.b
tam congrue agere paucis contingit,
ro.4.196.e
non dicitur, & tunc est ro.4.196.f.g
priuata & publica ro.4.96.d.e
eam non agere opprobrium est, ro.2.432.d
agenti eam dulcia sunt iudicia ibid.
eam agens accusare se debet, ro.2.338.e.f
quare se ad pœnam debeat offerre, ibi-
d.
prius debet damnare peccatum, quam
gratia illud possit abolere, rom.5.153.c.
d.
eam agere bene dicitur, defecit iniqui-
tas sua ro.2.449.a
eam agere vera est medicina, ro.2.337.
c.
eam agens sollicitus sit, ne iterum pec-
cet ro.2.206.f
post uoluptates sæculi aspera videtur,
& quid agendum sit, qui à morbo
curari desiderant, ro.5.263.e.f
quare illam agere debemus, rom.5.16.
e.
quando legitime fuit prædicata, ro.2.337.e
eam agens vilibus, & sordidis vestimen-
tis inuebantur ro.4.185.g
non habet exultationem ad confesio-
nem ro.3.206.f
eius effectus ro.3.206.f.g
ea peccata abluuntur ro.4.226.f

quam fit lapsus necessarius ro. 4. 216. a
 quanta, vel qualis esse debeat ibid
 quomodo non verbis, sed actu agend-
 est ro. 4. 216. a
 eam argentum institutus, & apparatus
 to. 4. 16. a. b
 illa homo interior renouatur, tom. 4.
 50. b
 Pagani cur in sacris velarent oculos, to. 3.
 189. e
 Palatii secreta nec nouit, nec querit S.
 Ambrosius to. 5. 101. d
 palatina officia numerantur, tomo 5.
 101. d
 Palastus qui dicitur to. 2. 349. d. e
 Παλῆς Græcorum quid ro. 2. 331. g
 Palladis sacerdotum to. 4. 218. f
 Palladius hæreticus to. 4. 56. c
 ipse & Secundianus Episcopi hæretici
 reuultu perfraxerunt to. 5. 81.
 soliambo in occidente Arian, tom. 5.
 89. a
 eius in conelio confictus, & conde-
 mnatio to. 5. 81. & seqq.
 illi inscribitur liber de moribus Brach-
 manorum to. 5. 208. a
 Palas salutaris per multos labores ex hoc
 mundo rapienda to. 2. 46. f
 in sacris literis est victorie insignis, t. 1.
 19. h
 in martyribus suis ad cibum, honora-
 bilis ad victoriam to. 5. 127. c
 eius laudes to. 5. 27. c. & seqq.
 palma & brauium paucorum est, to. 3.
 80. b
 palmatum, & oliuarum rami quid si-
 gnificent to. 5. 31. f
 earum ramos frustra portat, quem di-
 bolus superat to. 3. 2. e
 earum rami Christo adueniente eri-
 guntur to. 3. 91. a
 Palmarum nitentes auro to. 2. 317. d
 Pal mus quid sit to. 2. 349. f. g
 Pampinus cur trifolium videatur, t. 1. 20.
 g. h
 Panætius, & Cicero vnde ex Aristotele
 transfulerunt quædam de fortitudine
 to. 4. 14. e
 Panis animæ verbum Dei to. 3. 79. g
 & scripturarum lectio to. 3. 29. h
 panes tres ab amico petendi mystice
 to. 3. 65. h
 mysticus, quem Christus frangit, ver-
 bum Dei, eiusque multiplicatio, to. 3.
 55. e
 celestis verbum Dei, tom. 1. 209. e.
 to. 3. 83. h. to. 3. 196. e
 & vbi vult to. 2. 363. b. e
 quo confirmamur, virtutes sunt i Deo
 nobis collatæ to. 3. 74. d. e
 Christi omnibus frangit, sed multi
 nolunt manum extendere, tomo 3.
 54. f
 panis, quem orando postulamus, qua-
 lis ro. 4. 475. g
 hordeaceus, & triticeus diuersis datur
 mystice to. 3. 55. b
 esurienti datus quid in dante operatur
 to. 5. 44. d
 subiectus, fides, & penitentia, t. 5.
 201. f
 panis, & micæ Chananzæ mystice, t. 3.
 83. h
 panis Angelorum Sacramentum Eu-
 charistie ro. 3. 180. e. f

verbi Dei, & resurrectionis, tomo 3.
 75. h
 boni & mali confessio mystica ad ani-
 mam relata ro. 3. 87. a. b. c
 panis, Christus, & fideles eius, tom. 3.
 77. b
 à coruis Elizæ manebat allatus quid, tom. 5.
 122. d
 panis multiplicati varietas considera-
 tur to. 3. 54. f
 verus, qui faciat vniuersos t. 2. 533. a. b
 vitæ, & mortis, & quomodo ille man-
 ducetur to. 3. 58. h
 conuertitur in Christi corpus, & vera
 fit eius caro tom. 4. 273. g. 176. d. e
 panem seculum non cupit, qui pane refi-
 citur Saluatoris to. 5. 26. g
 duplicem non manducauit Israel, quo
 confirmatur cor to. 3. 76. h
 integrum qui nequit dare pauperi, vel
 fragmentum: aliquid tribuat, tomo 5.
 17. f
 bonus est Dei facere voluntatem, to. 1.
 59. e
 primo homini Deus præscripsit eden-
 dum to. 1. 59. c
 paupum multiplicatio bis à Christo fa-
 cta curuatio numero to. 3. 54. g. h
 copiose tractatur, to. 3. 53. & seqq. 55. d.
 & seqq.
 panes septem, & pisces duo, quid signi-
 ficient to. 3. 55. c
 integros turbæ, pueri, & mulieres
 comedere non possunt mystice, to. 3.
 55. h
 legis à Christo fracti, & diuisi, tomo 3.
 55. h
 propositionis vnde fiant, & à quibus
 edantur to. 1. 87. e
 typus fuerunt Eucharistie, tomo 3. 99.
 b. c
 à misin uolui cur uoluit Christus, to. 5.
 1. e. f
 Parabola filij prodigi copiose tractatur, t.
 3. 9. per totum.
 vineæ, in qua operarij conducti, tracta-
 tur to. 3. 80. b
 vilicis iniquitatis tractatur, tom. 3. 82. a.
 b. c
 ouis, drachmæ, & filij prodigi parabola
 recto ordine posite, tom. 3. 50. c. &
 seqq.
 earum ratio ad inuestigandum diffi-
 cilis to. 3. 76. f
 eis vsus est Christus ob malitiam ho-
 minum, vt audientes non intelligerent
 to. 3. 189. a
 Paracletus cur sic dicatur to. 4. 44. d
 Paradisus locus, in quo positus est homo,
 dicitur Eden to. 1. 54. c
 eius mystica & præclara interpretatio
 to. 1. 55. c. d
 solus Deus omnipotens fingere po-
 tuit to. 1. 54. b
 primus Adam nudus ibi habitauit, &
 secundus intravit to. 3. 105. d
 medium eius, quam mortis causam
 continet ar. to. 1. 57. d. e
 in hac vita solus Paulus Apostolus, aut
 aliquis eius similis videre potuit, to. 1.
 54. a
 exales quas vestes habent, tomo 3.
 99. e
 eius lignum, quod dicitur vitæ, Dei sa-
 pientia est to. 4. 54. d. e

qua ratione anima dicitur paradisi, t.
 1. 61. f
 eius quæ bestia, agri, & volatilia cæli
 dicuntur, quid significant mystice, t. 1.
 61. e. f
 regio vniuersum dicitur to. 5. 19. c
 in quo fuit larro illo die t. 3. 106. d
 ad eum redire cupientes, igne probati
 oportet to. 2. 499. b
 duplex assignatur, inferior, & celestis
 to. 3. 171. f
 Adam ab eo exul factus, tom. 3. 28. c. &
 seqq.
 plurima habet ligna, & quæ fructifera
 to. 1. 54. c
 quid fit, Davidis verbis explicatur, t. 1.
 55. c
 vbi sit, quid sit, qualis sit, explanare dif-
 ficile est, positus ad orientem, tomo 1.
 54. a
 quid mystice sit to. 1. 205. f. g
 quid sit ex Ioseph sententia, to. 1. 105.
 f. g
 ad eum redire cupiens, quos debet
 transire decursus aquarum to. 2. 114. d
 in quem rapus est, S. Paulus non est
 exultandum esse hylæ to. 4. 54. b
 Latine hortus dicitur, tomo 1. 203.
 f. g
 Deuteronomium, in quo germinant
 mandata legis to. 1. 119. c
 liber Genesis, in quo Patriarcharum
 virtutes pullulant to. 3. 90. g. h
 Ecclesia dicitur, Doctores vero aubo-
 res to. 5. 194. b. c
 Paralytici curatio, quæ mirabilia continet
 to. 5. 2. a
 eius lectus & cætera mystice exami-
 nantur to. 3. 74. b
 eius per decem dimissio mystice tra-
 ctatur to. 3. 86. b. c
 paralytici morbi sanatio explicatur, t.
 3. 36. e. 37. a. b
 Patere cui nocere possis magna gloria, f.
 127. f
 Paudus celeris corporis, & animæ mo-
 tus variat to. 1. 43. e
 Parentes propter Deum relinquentes, t. 3.
 90. b
 sunt colendi, & quomodo sit primum
 mandatum to. 3. 24. j. h
 quomodo ex Christi lege honorandi,
 & obseruandi to. 3. 71. f
 sunt maxime honorandi, to. 3. 89. g. &
 seqq.
 parentes honorandi præceptum sol-
 uebant ludæi to. 3. 90. a
 eos esse honorandos etiam in Cruce
 Christus docuit to. 3. 107. c
 debent bene instruire filios, & se fi-
 lios aliquando fuisse, retinendi, t. 3. 15.
 4. 24. a. 25. h
 prius sunt alendi, quam Ecclesie tribus-
 honorandi to. 3. 90. a
 quomodo Christus suo exemplo nos
 docuit to. 3. 16. f
 quantum illis debeamus, explicatur, t.
 3. 16. f
 non reseruant eos Christus, sed magis
 defendendos docuit to. 3. 50. g
 boni filii ignoscunt to. 3. 162. c
 eum aliquando in filiis puniunt, tom.
 1
 foris stantes non agnoscit Christus,
 mystice exponitur to. 3. 50. f. g

cauales filij thelaurizant t. 3. 117. b
 spiritualis debent à filiis sustentari, t. 3. 217. b
 eis religio preferenda to. 3. 12. f
 verendi sunt to. 1. 101. b
 filios æque diligere debent, tom. 1. 13. g
 erga filios qua ratione se gerere debet to. 1. 179. g. to. 3. 127. e
 eorum benedictiones & maledictiones quanti faciende to. 1. 194. a
 eis summa deferenda est observantia to. 1. 194. a
 Pares mystice quædam delictorum emendationis declaratur t. 1. 359. d. e
 luto, & cæmentis constat ibid.
 pares legis à Christo quomodo solutus to. 3. 23. h. & seqq.
 Particida scelerum fructus consequi nequeunt to. 1. 79. d
 eos elementorum etiam vitæ benignitas to. 1. 79. e
 porticidium scelerum omnium maximū est to. 1. 81. d
 Pessimonia qualis to. 4. 150. a
 Participes erunt gloriæ cælestis, qui fuerunt participes passionum, tom. 3. 201. e
 Partus abortus mystice de actibus animæ to. 97. h. 98. a. b
 tempus parienti de solis iustis dictum to. 3. 12. a
 partus spiritualis maturitas non pendet à tempore to. 3. 98. b
 s. r. n. aus, & informis mystice de cathemeno, & fidelis ibid.
 partum celari difficilissimum, to. 5. 147. g
 parturientis dolores graues, t. 2. 387. e to. 3. 147. g
 Partus Mariæ Virginis sine corruptione to. 4. 46. g. h
 Partus nuptiarum gratia, & coniugij precidium to. 3. 9. a
 partu vno suscepto ab xoribus abluent semper Brachmani t. 3. 170. d
 Patulus cuius culpæ non sit apud iustum iudicem to. 1. 57. h
 non est in sua potestate, & per consequens est, quasi servus to. 3. 227. f. g
 sub mundi elementis to. 3. 7. b
 parvus & magnus secundum animam to. 3. 7. b
 parvulos nostros ablatere debemus, id est, operari to. 3. 58. c. d
 parvulus à matre dormiente oppressus mystice de operibus nostris, t. 3. 98. c. d
 perfo. ætatis in Christo t. 3. 98. d
 qui quidam damnantur to. 4. 250. e
 quibus Deus cælestia revelavit, qui sine, ibi plura to. 3. 65. h
 parvuli sumus in hac vita ad comparationem futuræ to. 3. 187. g
 Pascha quid significat, to. 4. 141. h. 168. b. c. 5. 37. b
 quid sit, & quomodo à Christianis celebrandum to. 5. 37. a
 vere anni principium, to. 4. 142. h. eius laudes to. 4. 141. h. 143. e. f
 celebrantes quid meminisse oportet to. 2. 464. f
 æternam beatitudinem præfigurant ibid.
 eius celebratio usque ad Pentecosten

per omnes dies to. 3. 84. f
 in Concilio Nicæno definita, tom. 4. 143. g
 cur luna decimaquarta celebratur mystice to. 4. 145. f. g
 eius celebratio quæ necessaria, & multiplici de ea to. 4. 143. g. h. & seqq.
 in typo, & in veritate to. 7. 72. e
 immolatio; & non transiit, tom. 3. 170. h
 recte quis illud celebret to. 5. 37. b
 cum Hebræi festinantes manducabant to. 1. 72. b. c
 manducate festinanter quid sit, tom. 3. 226. g. to. 3. 46. h
 pascha, azims, & cetera spiritualia habemus to. 3. 96. f
 eius consideratio to. 3. 99. h. & seqq.
 significat transitum animarum ad virtutem, & à passionibus carnis ad gratiam to. 1. 13. b. c
 paschalia gaudia cum sanctis martyribus communicanda to. 4. 143. f
 trophæum est to. 1. 25. f
 pasche & Pentecostes consideratur, t. 3. 84. f
 paschali tempore, & dominicis diebus non ieiunat Ecclesia ibid.
 Pascha bona fidei quæ to. 2. 235. a. b
 divina sacramenta sunt, & libri sacræ scripturæ to. 2. 469. h
 Passerum Deus non obliuiscitur, & ibi plura de passeribus mystice, to. 3. 68. f. & seqq.
 passer singularis in domo Paulus Apostolus to. 3. 76. b
 Passio Christi vita nostra est, & mortis destructio to. 3. 225. b
 spontanea est to. 4. 47. c. d
 non debet pudere nos, quæ passus est Christus to. 4. 97. f
 non ex Iudeorum, sed ex voluntaria oblatione fuit to. 3. 33. c. d
 eius necessitas to. 3. 57. f
 eius amarior succus voluptates nostras carnales temperat, tom. 3. 75. h. 76. a
 pacem fecit inter circumcisionem, & præputium to. 3. 136. a
 humilitatis exemplum exitit, & sacramentum salutis to. 3. 88. f
 ad corpus non ad diuinitatem pertinet to. 3. 46. b
 diuinitatem non attingit, tom. 3. 88. a. b
 tot d
 ipsa grano synapsis significata, resurrectione vero grano tritico to. 3. 75. h
 in ea tenebræ & alia quæ accidunt considerantur to. 3. 106. g. & seqq.
 etiam eos sanat, qui in ea vulnerati sunt to. 3. 102. g. h
 eam omnibus salutarem, Iudeis exteriori fore tristatur Christus, to. 3. 101. d. e
 sufficit omnibus credentibus ad salutem to. 3. 196. f. g
 ex se est sufficiens, sed non omnibus efficax to. 3. 105. f
 ipsa & mors Christi quam admirabilis ex Sanctorum pietate to. 4. 45. c
 eadem & resurrectio etiam ad erendum difficilis to. 3. 56. g
 à Luca copiosius narratur to. 3. 2
 redemptio nostra est, to. 4. 126. h. 127. a
 argumenta diuinitatis conueniunt, to. 4.

137. d. e
 eius vaticinium to. 4. 141. e
 omnes tulerunt to. 2. 476. e. f
 peccata nostra excussit to. 4. 106. h
 ex charitate Dei eod.
 die dominica non potest celebrari, to. 4. 145. f
 eius significatio eod. 46. g
 passionis calicem exemplo domini eligere debemus to. 4. 1. b. c
 Passiones martyrum, Christi passionis sunt to. 3. 101. c
 passionis & labores S. Pauli, to. 3. 214. g. h. 215. d. e
 Passiones, & infirmitates nostras Christus vere suscepit, to. 3. 101. a. b. c. d. e
 earum tolerantia difficilis to. 2. 466. a
 Passiones ne à delectationis dulcedine intus excidentur, cauendum, to. 2. 109. c. & seqq.
 eis animis nostra grauiatur ibid.
 eorum alie bonæ, alie malæ, & noxiæ dicuntur to. 1. 97. f
 passiones animæ irrationabiles menti subiectæ esse debent to. 1. 98. b. c
 earum quanta vis sit, explicatur, tom. 1. 88. b. c
 eis natura Dei immortis est, & quomodo Deus dicatur ita to. 3. 109. a
 Pastor Christus, qui ouem perditam reducit to. 5. 79. a. & seqq.
 ut saluum gregem habeat, eum frequenter enumerat to. 3. 21. b
 spiritualis sollicitudo quanta, t. 3. 61. h
 pastores pecorum apud Hebræos Reges fuerunt to. 2. 207. f
 pastorem in Christi octu vigiliis, mystice declarantur to. 3. 14. f
 hominum sacerdotis sunt ibid.
 pastorem fides de Christi natiuitate, multorum incredulitatem cõdemnat to. 3. 15. a. b
 pastores Bethleem de Christo idonei testes ibid.
 verbum viderunt ibid.
 pastorem persona villæ ad prudẽtiã, perniciosa fidei ibid.
 prædicatores significant to. 3. 5. g
 cur primum pacem, & Saluatoris ortum primum omnium audierit, to. 5. 6. f
 Ecclesiarum pastores lupi heretici cor prosequuntur to. 3. 62. b
 tam boni, quam mali describuntur, t. 1. 123. a. b
 mystice rectores sensuum vocantur, t. 1. 123. a. b
 Pater sine filio nullus to. 4. 44. b
 pater in diuinis sine initio est, & à nullo est to. 4. 43. d
 origo deitatis, & bonitatis recte in filio, & Spiritu Sancto intelligitur, to. 4. 43. d
 neque factus dicitur ibid. e
 quomodo iudicium dederit Christo, t. 2. 33. h
 eius & filij in diuinis vna est operatio to. 3. 81. b
 ipse & filij in diuinis vnum sunt, t. 4. 55. f
 semper audit filium, & filius patrem per vnitatem naturæ, voluntatis, & quæ substantiæ to. 1. 11. f. g
 ipse & filius qua ratione vnum dicuntur to. 1. 244. f

solus in diuinis totum filium caput, t. 3.
107.f
eius, & filij potestas vna to. 3. 30. b. e
eius & filij in diuinis vnus deus vnus
vna deitas to. 3. 128. a
ipse & filius vnus sunt per lunas &
nominis vnitatem to. 2. 122. b. c
per Spiritum sanctum cognoscitur, t. 1.
4. 41. h
eum cui rogare velit Christus, tom. 4.
34. h
ip. l. bonus, & filius & Spiritus sanctus
to. 3. 89. a
eius & filij opus vnum, regnum vnum
& non diuisum to. 4. 73. g
eorundem vna maiestas, gloria, & sub
stantia, eod. 74. c. 10 mo 3. 118. a. &
seqq.
in filio quomodo videatur to. 4. 2. a
patris & filij operationis, & virtutis vi
tutis to. 3. 118. d
filio omnia in re mature, & substantie
dedit to. 3. 64. a
ip. l. & filij vna diuinitas, vna indicie
to substantia to. 3. 4. g
vnicus filio patris to. 3. 38. f
filium vnitatis substantie signatur, t. 1.
17. a. b
ip. l. & filij vna sedes, & vna maiestas
tom. 1. 41. d. e
eorum communis operatio & vnitatis
potestas to. 3. 127. c
totum quod habuit filio dedit, tom. 3.
69. c
quicquid ipse habet, habet & filius, i. b.
11. d
radix est filij ibid.
ip. l. & filij equalitas to. 3. 99. f
eodem copiose explicatur to. 3. 10. f
a quomodo totus in filio, & totus filius
in patre to. 2. 328. g. h
in sancta Trinitate naturalis dicitur, t.
3. 1.
quorsum nobis Verbum suum mani
festauerit to. 2. 312. c
patris & filij expressa distinctio, tom. 4.
55. a
complectitur in filio to. 2. 361. a
eius unio filius to. 3. 203. f
eius, & filij vna gloria, virtus, & diu
initas to. 3. 119. b. c
pater & filius semper simul sunt, to. 3.
10. e
de filij diuinitate optimus testis, to. 3.
20. e
incomprehensibilis, & inaccessibilis,
& inestimabilis to. 4. 92. a
quomodo intelligatur esse in filio, t. 3.
203. f
ipse, & filius, & Spiritus sanctus indi
catur, & de singulis, to. 4. 43. f. & seq.
Verbum genuit to. 4. 43. f
Spiritus est, sanctus est ibid.
Pater, Filius, & Spiritus sanctus quo
modo, & quare pro nobis dolent, t. 3.
142. g
quoniam filio inimicos subiecit, & a
lia huiusmodi in scripturis repetit
tur: non tamen argunt filium mi
nem to. 3. 96. f
pater Christi non est homo, sed Deus
to. 4. 48. g
illum Christus negare non poterat
ibid.
Christi, & noster est Deus, verum di

uerio modo to. 3. 110. d
pater nobis Deus est, cū bene agimus
iudex cum peccamus to. 3. 3. h
pater noster cui Deus dicitur, tom. 3.
114. c
Paterfamilias quomodo se cum filiis
gerere debeat to. 4. 114. c
debet gaudere, si filius bene se gerat, t.
3. 117. g
debet legere ob prauos filij mores, ib.
gaudet cum filios suos sanos corpore
videt, & mente deuotos inuenit, to. 3.
39. b
in filium diligenter quomodo se ge
rere debeat, & quomodo erga negli
gentem to. 3. 13. g
filio cito ignoscit, verum obsecrat, t.
3. 162. c
pius etiam in gratias filius bene optat, t.
3. 168. h
pater in filij, & filius in patris nequitia
redargitur to. 1. 100. e
ei, & metri quomodo renunciandum
sit propter Christum to. 3. 78. g
patris & filij vocabula ad pietatem,
non ad mortem incitare solent, tom. 1.
115. b
eius filique mutuos amor maxime cō
mendantur to. 1. 44. e
eius & filie connubium prohibetur
iure naturæ, non scripto to. 3. 146. f
patris, & filij prodigi reconciliatio tra
ditur to. 3. 79. a. & seqq.
eius clementia in illo suscipiendo ex
plicatur to. 3. 40. e
eiusdem ad filium concursus, amplex
us, vestitus, &c. explicatur, ib. & seq.
patrisfamilias operatio conductus
in vineam parabola explicatur, t. 3. 80. b
paterfamilias cur sit vocatus, qui am
phoram gestabat to. 3. 82. c
patrisfamilias stratum magnum, &
amphora mystice explicatur, tom. 3.
99. h
pater fidei Abraham to. 3. 225. f
pater malorum diabolus est, non excū
dō, sed decipiendō to. 3. 31. a
patres etiam ob filiorum ortum Deo
gratias agunt to. 3. 6. g
patres qui, & quis pater bonus, tom. 2.
368. b
patres apud inferos detinebantur ob
patrum peccatum to. 3. 129. d
a Christo ex inferis liberati, & in trium
phum ducti ibid.
in inferno superiori detinebantur, t. 3.
128. b. f
a preceptis erant immunes, sed de celo ex
clusi to. 3. 1. 8. b. f
sub ipse aduentus Christi, in huiusmo
di reuerentia ibid.
quoniam in huiusmo di essent, non tamen
ad regnum mortis pertinebant ibid.
patrum consuetudo mystica nostre
religionis oblectus referentem est
propter infidelitatem to. 3. 61. f
Paterna spiritalis filia S. Ambrosij, to. 3.
148. f
Paterno scribit sanctus Ambrosius, to. 3.
87. b
Patens, qui seipsum continet, quam sit
fuitis to. 2. 347. d
eius magna consolatio est, si habeat
condoleantem to. 3. 206. c
eius gloria est pati in infelice to. 3. 164. d

patientior ad iniuriam potentior con
stituitur in regno to. 3. 74. g
Patientia necessaria est in communi co
municu ex consuetudine, tom. 3. 238.
f
humilitatis indicium est, tom. 2. 451.
c. d
quando magis probatur, tom. 4.
145. h
necessaria vt Christus medicinam af
ferat peccatis nostris to. 3. 52. a
saluat homines to. 3. 204. b
partim ad correctionem, partim ad
malorem vitionem, tom. 3. 118.
g. h
quomodo probationem operatur, t. 3.
127. a
Patientia in perferendis iniuriis, quod
bonum operetur to. 3. 42. h
patientia Dei erga peccatores, to. 3. 107.
c. 144. e
in quo posita sit hec virtus, tom. 3.
140. a
nitigat delicta magna to. 3. 344. d
remissionem est aduersus quosdam zeli
mi agnitioes to. 2. 147. g
patientia Davidis to. 3. 143. c. f
multum meretur a Domino, tom. 3.
140. a
patientia principum Christus, t. 4. 71.
109. a. to. 2. 309. a
et in filijs, promissum expectatio, t.
4. 18. e
eam semper comitatur letitia, tom. 1.
208. a
cum humilitate discipulis suis com
mendat Dominus to. 3. 62. h
eam faciet S. Ambrosius fororibus
Valentinianis, exemplo Davidis, to. 3.
55. a
Patria nostra Paradisus est to. 5. 8. g
eius auctor & affectus non est damnan
dus to. 3. 307. c
amicis preponenda to. 4. 41. c. f
pro ea multa pericula subeunda, to. 4.
33. h
non est derelinquenda to. 2. 529. f
quodammodo dulcis est mater, to. 2.
529. e
Patriarchæ apparuit filius Dei in lege, qui
post incarnatus est to. 3. 120. f
patriarchæ triplicis sapientie virtutem
habebant to. 3. 1.
a Luca descripti quibus in rebus Chris
tiani exprimerent, tom. 3. 26. d. &
seqq.
ip. l. Propheta, & Angeli edificatores
Ecclesie to. 3. 19. a. g
per fidem sine lege vivebant, tom. 3.
23. c
consimili Euangelij gratia resulerunt
to. 3. 21. c
legis vinculis absoluti veluti sub graui
vicerunt to. 3. 21. c
patriarcharum primis pietatis ordo
secundus regum, & sacerdotum, ibi
dem d.
eorum pietas non a lege, aut ab aliquo
homine, sed sapientie munere infusa
ibid. d.
Patriarchæ Christum viderunt, & e
ius passionem ipsis experserunt, ibi
dem.
eorum patres, quid significant, to.
34.

- eorum, gilla, in yfletia retum: fuit futu-
 raturum to. 119. h
 eorum finis est fecerunt quidam quie-
 ris aeternum to. 119. h
 eorum aeternum casta, puraque fl. ruit reli-
 gione to. 119. h
 Partimonium æqualiter filiis distribu-
 endum est to. 118. a
 immortalitatis, non pecunie querend-
 um to. 118. a
 non dicitur vera substantia to. 118. a
 eius augmentum cauendum est, ne in
 animæ detrimentum to. 118. a
 illud & corpus vitro offert S. Ambro-
 sius, sed non ecclesiam to. 118. a
 diuinum datur petentibus to. 118. a
 Partimonium errores de Christo, to. 118. a
 273. b
 Pauci nobis plerique sunt to. 118. a
 Paulini Aquinani viri doctissimi, & nobi-
 lissimi viri extima to. 118. a
 Paulinus Episcopus Antiochenus, to. 118. a
 89. b
 Paulus vas electus cur sit to. 118. a
 eius epistola quæque melle dulcior la-
 de candidior to. 118. a
 absque per epistolam damabat, & ab-
 solebat to. 118. a
 eius locum in epistola ad Romanos
 perhibendum explicat S. Ambrosius
 to. 118. a
 eius de Chriſtina differendo pertractare
 difficultum to. 118. a
 eis ſignum, dam apparuit, eis viſa pi-
 dicta cognouit S. Ambrosius, to. 118. a
 114. d
 peccatus est Ecclesia Dei zelo le-
 gis Moſaice to. 118. a
 prædicatione cernitur to. 118. a
 habere primatum in prædicatione
 gentium, ſicut S. Petrus in prædicatione
 circumſiſionis to. 118. a
 refutit S. Petrus propter circumſiſio-
 nem to. 118. a
 in Trinitatis nomine baptizati præce-
 pit to. 118. a
 non fuit dauidi Ephraim in fide, ſed con-
 firmavit to. 118. a
 eius institutiones & epistolæ genera-
 les sunt, & ad omnes ecclesias pertine-
 res to. 118. a
 plus gaudebat in patiendō, quam ante
 exultabat in persequendo to. 118. a
 ante conuersionem percutus est Ec-
 clesia error, non malitia, to. 118. a
 cur nihil voluerit Corinthios accipere
 to. 118. a
 gentium magister to. 118. a
 cur adierit S. Petrum to. 118. a
 concordiam habuit cum Apostolis, to. 118. a
 112. b
 eius laudes to. 118. a
 ex tribu Benjamin fuit to. 118. a
 Paulus non propriam humanæ ſipientiæ
 verba, ſed ſpiritus gratiam & virtutem
 ad prædicandum habuit to. 118. a
 optimus athlete Chriſti to. 118. a
 eius ſollicitudo in miniſterio Euange-
 lij reſedit apud Corinthios annis 17, &
 menſes 10, to. 118. a
 cur vocatus ſit Apſtoli to. 118. a
 vocatæ collegam piſcatōrum, to. 118. a
 2. b
 eius humilitas, to. 118. a
 119. a
 118. c
 h. 200. g
 perſecutiones poſſus eſt vltra ceteros
 1. 3. 110. e. 111. b. 216. h. 137. a. & ſeq. 118. g
 pro Corinthiis multa poſſus eſt, to. 118. a
 169. e
 medicus fuit ſalutaris ibid. f
 eius humilitas non proſciebat apud
 Corinthios ibid. e
 eiſdem admonitio ad eodem ibid.
 eius eharitas eiſdem to. 117. c
 cur miſerit Timothei ad Corinthios
 to. 116. g
 Legatione Chriſti ſungebatur, to. 116. g
 122. e
 cur tradiderit illum fornicarium ſata-
 næ to. 117. d
 horrat Corinthios, vt viuere ſe-
 cundum profeſſionem Chriſti, cum
 iam eſſent nouæ vitæ cultores, exem-
 plo azymorum to. 117. d
 Saulus in tertium cælum raptus cor-
 poraliter to. 117. d
 mentis & corporis certamen quomo-
 do temperaret to. 117. d
 quæ ceteris Apoſtoliſ abundantiſ
 laborauit to. 117. d
 qualis exiſtente, & qualis ſuturerit, t.
 235. c. d
 quæ corpus ſuum merito caſtigaret
 to. 117. d
 verbiſus prædicatum cur aliquando v-
 ſus to. 117. d
 raptus proprij corporis vſum non ſen-
 tiebat to. 117. d
 ſe æſtimate vſe ſecura to. 117. d
 per Benjamin figuratus to. 117. d
 quare Deo adult. audet to. 117. d
 cur interdum a Deo prohibitus aliqui
 bus prædicare to. 117. d
 eius oratio ad Athenienſes, quam pru-
 dens, & artiſcioſa to. 117. d
 eius epistola ad Hebræos ſummarim
 Irenæo poſcenſi explicat S. Ambro-
 ſius to. 117. d
 eius locus ad Rom. V. circa veritatem
 leſionis accuratè examinatur, to. 117. d
 118. h. & ſeq. g
 quomodo pugnet aduerſus Chana-
 nezorum gentes myſtice to. 117. d
 in periculis ſuis quomodo ſe gereret
 to. 117. d
 qualiter eſſet to. 117. d
 eius gaudium eſt purificatio populi, t.
 3. 21. f
 zur nomen ſuum ponat initio episto-
 læ, contra vſum epistolatum, t. 3. 195. c
 ſua ſcribat manu to. 116. a
 apud Corinthios hyemem agit, Ephe-
 ſi Pentecoſten myſtice to. 116. a
 mendico Lazaro comparatur, to. 116. a
 83. g
 eius hiſtoria de morſu viperæ, to, 116. a
 62. g
 negat ſe eſſe Apoſtolum hominis, t. 3.
 103. a
 Pauli contra aduerſarios remedium, t.
 2. 163. h
 anathema optat eſſe pro ſatribus ge-
 nere inimidis ſide to. 116. a
 tonſerat verbi to. 116. a
 celeſtis arbitrij voluntarius executor
 to. 116. a
 coronam iuſtitiz habuit ex perſecuto-
 re prædicator: cito concepit, cito pe-
 perit to. 116. a
 in epistola ad Romanos legem paſſim
 euſcur to. 116. a
 ſolum Chriſtum ſcit, queſtiones ca-
 rioſas deuotans to. 116. a
 in epistola ad Rom. que tractet, &
 quid præcipuum expectet to. 116. a
 Pauli, & Sauli nomen explicatur, to. 116. a
 113. b
 Apoſtoliſ factus, antea Benjamin ra-
 pax to. 116. a
 fidelis factus, quomodo nos conſole-
 tur to. 116. a
 peccatum ſtebat alienum to. 116. a
 quare ſum reuocationem publicæ
 riæ to. 116. a
 non de ſcientia, ſed de ignorantia glo-
 riarur ibid.
 eius reuelationis cōmemoratio quid
 opereur to. 116. a
 ei Davidis verba adaptantur, to. 116. a
 a. b
 de acceptis talentis lucreti reddidit
 ibid.
 decem ciuitatibus præfici meruit, ibi.
 per Orientem, Illiricum, & Italiam pe-
 nian: Domini diſpenſauit ibid.
 ſi ſteſſet, cuiſdem ſum non conſum-
 maſſet to. 116. a
 quæ certamina ſubierit to. 116. a
 dereliſtus ab hominibus apud Deum
 abundauit to. 116. a
 quis fuerit in alterius paſſione, & quis
 in ſua to. 116. a
 ſecræta, quæ vidit in rapto, dicere non
 præſumpſit to. 116. a
 bene perſitus ſuit in lege to. 116. a
 ex perſecutore Chriſti, ſit martyr, to. 116. a
 49. a
 non egrediebatur terminum conſeſ-
 ſe poſſetia to. 116. a
 non gloriabatur in magnitudine pe-
 catis to. 116. a
 gloriabatur de ſalute erudentium, ibi.
 dura primum, mox maniſeſta oratio-
 nem vſus eſt ad Corinthios to. 116. a
 dum episcopum vult vnus vxoris vi-
 rum, cæleſtem non excludit, tomo 5.
 121. b
 quomodo Chriſtum conſeſſus, quem
 antea negabat to. 116. a
 cum Lupus eſt ſet diabolus ex perſecuto-
 re factus eſt gentium doctōr, tomo 1.
 200. a
 ſingulari quadam continentia omnes
 carnis libidines ac impetus ſuperauit
 to. 116. a
 ei interdum eſt ne ſublimiter re-
 uelationum ſe extollet to. 116. a
 eius dolor ob ludæorum ineredulita-
 tem to. 116. a
 Athenis diſputans doctōr, & facun-
 doſus ſuperat to. 116. a
 ad omnes miſiſ, cur de Iudizis tacuit
 to. 116. a
 cur ſe dicat debitorem doendi, to. 116. a
 115. e
 bonus diſpenſator, & ſupererogator
 to. 116. a
 eius raptus ad tertium cælum quomo-
 do intelligendus to. 116. a
 mons dicitur ſpeculatorius, to. 116. a
 non modo ob tribulationem ceſſabat
 loqui verbum Dei, ſed etiam in ipſiſ
 vinculis, & in carcere inueniebat, qui
 ipſum magniſi Dei loquentem, au-
 dierat

dirent tom. 3. 279 g
quod nam ostium sibi aperiri optave-
rit to. 3. 66. b
cur se serum Christi dicat to. 3. 113. b
in Iudaisimo locum Doctoris habuit. c.
3. 113. b
abfens per epistolam damnabat, & ab-
soluebat, to. 3. 162. h
quomodo secundum carnem quoti-
die moriebat, to. 2. 380. c. d
vas electionis quid deplorauerit, to. 3.
379. a
Elynam magum obcecauit t. 1. 28. e
Architectus sapiens to. 3. 166. h
non eadem omnibus predicabat, to. 2.
379. a
eius charitas erga Iudæos to. 3. 141. f
eiusdem sollicitudo erga ecclesiam, t. 3.
207. b
in quibusiam sibi placerit, to. 2. 329.
c. f
illum Macedonum peccata maxime
vocabant to. 2. 341. f
Dei sola miseratione conuersus est, t. 1.
220 a
quomodo interpreteret Esaiæ locum
to. 2. 316. b
eius virginitas to. 3. 174. b
eius doctrina eadem omnibus eccle-
siis to. 3. 175. a
probat se Apostolum to. 3. 178. e
dum oraret in templo vidit Iesum
ibid.
ex quo se liberum ostendat, to. 3. ibid.
179. f
circumcisionem abolebat, cæteris A-
postolis dissimulans, & propterea
a Iudeis credentibus non vocabatur
Apostolus to. 3. 270. b
car nollet sumptus accipere, to. 3. 179.
b. 13. a
malebat mori, quam Euangelij iura
violare to. 3. 179. c
eius doctrina ex Deo to. 3. 190. d
non blandiebatur peccatoribus, ibi-
dem
cur vocet se abortiuum to. 3. 191. a
tempore minor est apostolis, non di-
gnitate to. 3. 191. b
vnam, atque eandem gratiam accepit,
quam ceteri Apostoli to. 3. 191. c
eius preflata in Asia to. 3. 196. b
cur in infirmis iudicibus gloriabatur, to. 2.
66 g
in ignobilioribus nostri corporis par-
tibus explicandis omnem vim Philo-
sophia superauit to. 3. 166. h
Ecclesie Dei peccatorum inhonestus
& inglorius fuit to. 3. 187. a
vbi iorem, quam plures alij ex Apo-
stolis, gloriam est consecutus, romo 1.
ibid.
Edrae, non Platonis fuit imitator, to. 1.
149. h
cur per fenestram egredia sportam di-
missus to. 3. 173. h
eius raptum in paradysum explicat, t. 1.
61. h
cur arcana Dei in se custodit, rom. 1.
61. h
solum per Christi gratiam se à vi, & le-
ge peccati liberandum confidit, t. 1. 63.
g. 75. c
quasi legis interpres cuncta sua bona
diuine tribuit gratie to. 4. 71. f

Christi potissimum Crucem prædica-
uit to. 1. 188. b
cur interdum iunior appelleretur, to. 1.
189. a
eius cæcitas, Christi exitit stetus, to. 1.
ibid. b
cælesti electus est iudicio to. 1. 190. b
eius prædicatione mandauit populum
Iudæorum, & omnem eorum rescidit
gratiam to. 1. per totum. ibid.
iactantiam veietur to. 4. 234. g
omnium se fecit seruum to. 3. 179. f
omnibus omnia factus est, non tamen
simulauit to. 3. 379. a. b. c. 180. a
quomodo factus est infirmus in infirmis
to. 3. ibid.
eius ceruix gladio percussa magis la-
dis, quam sanguinis vndam dedit, t. 3.
69 e
nunquam sibi in hoc seculo cotinam
ausus est postulare to. 2. 326. h
quo confugit, vt liberaretur à lege pec-
cati to. 2. 403. f. g
eum veluti lupum nocturnis tenebris
oberrantem offusa luce Christus ob-
cecauit to. 1. 200. a
ei quorsum Dominus angelum satanæ
adhibuit to. 2. 423. c. f
non erat præsumptor to. 3. 211. d
à Domino potestatem acceperat, to. 3.
151. h
quem dolorem ob Galatas sentit, t.
2. 387. c. d
vir erat abscondens sermones suos, t.
2. 418. e. f
cur corpus suum castigaret, to. 3. 180. c
eius raptus qualis extiterit to. 1. 134. e
vocaus à Deo cur ceciderit, & horro-
re animi turbatus est to. 1. 127. f
quare noctem nesciebat, to. 2. 180. d. e
ob vipeæ morsum, habitus est pecca-
tor to. 1. 46. d
persecutiones, & pericula pati non
timuit; diuino doctrina fideliter Eu-
angelium prædicaret t. 3. 201. c. f
eius vocatio Ecclesie firmitas fuit, t. 1.
136 h
eius prudentia maxima to. 3. 214. c
cur scripserit Hebræis, tom. 3. 287. in
proemio.
in vinculis Iesu gloriatur, to. 2. 384. f. g
eius ad vocandas gentes, sapientia prin-
cipatus datus est à Domino, t. 2. 509. h
cum Dauide confertur to. 2. 499. e
in terris nihil terrenū redoluit, t. 1. 191. e
operatur suis manibus to. 3. 204. c
eius passionis, & labores, to. 3. 214. g. h.
215. a. & seqq.
ei gratia data est, vt dignus esset Euan-
gelium prædicare to. 3. 166. h
medicus spiritalis to. 3. 179. g
raptus ad vitam, quid esset antea, to. 2.
329. c
vltus est penula, more Romanorum, cū
ad curiam venit to. 3. 282. g
omnium optime mysterium Trinita-
tis explanauit to. 3. 165. d
Ipse, & Myyses quomodo quædā scrip-
serant, quæ à Deo non sunt scripta, t.
3. 82 a
fortibus virginitatem, infirmis vero
nuptias proponit to. 3. 19. e
quando remedium populo cerit, & libe-
tem inuenit to. 2. 338. a. b
præiudit multa mala futura, & Hæretici

cotum, & Iudæorum to. 3. 281. d
erat benignus to. 3. 204. d
Isaia fuit to. 3. 124. f
gloriatur ob penitentiam Corinthi o-
rum to. 2. 206. h
Pauper nemo nascitur, sed fit t. 5. 123. a
non deferendus, vt ad diuitum transi-
eamus to. 4. 90. a. b
pauperibus largiendum, non tamen
ex rapinis to. 3. 90. d. e. & seqq.
eius hospitium elegit Christus, tom. 3.
99. h
qui non indiget, non dicitur pauper, t.
5. 110. a
quid querat to. 2. 516. b
liberalis laudabilior to. 3. 42. a
eius manus, Christi Gazophylacium
to. 5. 18. a
quibus consolari seipsum debeat, to. 4.
48. h
mysticus quis, & quid audiat, & seruet
to. 2. 330. b. c
accepit, & continuo soluit, & quare, ibi.
fomum dormit, quem dices non po-
test to. 2. 284. g. h
panem sæculo, apud Deum fit diues, t.
1. 267. h
qui largitur ei, fenerat Domino, to. 1.
265. c. 267. h. & seqq.
ei prodest inopia to. 1. 48. h
ei potius faciendum, quam diui, t. 10. 4.
39. f. g
ei ministrare idem quod Christo, to. 4.
240. f
qui ei tradidit, accipit to. 3. 90. a. b
cum voluit aduerfatij valere, to. 2.
327. d
Pauperes beati qui to. 3. 40. g
pauperes, diuites, seruos, dominos
discernit Ecclesia to. 3. 94. a
pauperes sunt pedes Christi, t. 1. 186. a
Christi imagines cum sint, non inueni-
endi to. 2. 464. a. b
eius imperiti, quibus doctrina tribu-
enda to. 3. 91. g. h
pro beneficiis acceptis Dominum re-
munerantem faciunt t. 4. 22. f
non irridendi, neque exacerbandi, t. 3.
88 e. 43. h
pauperes, parietes, & cognati sunt sub
leuandi to. 3. 89. h
diuitibus sicut, ac sobrietate sunt diui-
tes to. 1. 268. g. h
abundantes qui sint to. 1. 270. b
pauperes Christi ei eorum facultati-
bus qui ei omnibus opibus exuerant,
& eorum, qui diuitias possident fultu-
rari to. 5. 131. b
in terrena substantia participes facien-
di to. 5. 3. f
vere thesauri Ecclesie to. 4. 30. g
hospitio suscipiendi to. 3. 78. c
propter eos passus est Dominus, to. 2.
336. e
quare nimis facti sumus to. 2. 336. f
à propinquis pascantur, Ecclesiam nō
gaudent to. 3. 89. f
eorū inopiam subleuant omnes p
facultatis mensura tenentur t. 3. 18. b
eorum vita non est in sacculis inclu-
denda to. 4. 26. d
eorum amicitia diuitum amicitia non-
numquam melior to. 4. 42. b
eorum pectora horrea vera dicuntur
to. 1. 265. d. e

non tunc in ligno scientie boni & mali,
sed ab homine inuenta est, to. 1.10.4.
h.
à Deo damnata per Christi passionem,
to. 3.171.e
vitæ est contraria to. 1.59.a
per peccatum in omnes propagata,
to. 1.413.c
iustificari tenere non potest, to. 3.126.
f.
quomodo per fenestram intrat, to. 2.
430.h
multifariam intrat ibid.
lausabilis, cum datur occasio, illico ac-
cipienda to. 4.32.f
Mors secunda quæ sit, to. 3.126.c
æquo animo toleranda suadet, to. 4.
146.a.b
quomodo & in quibus regnaverit ab
Adam, vique ad Moysen, to. 3.128.c.f. &
seq.
secunda quos peccantes ante Christum
apprehenderit, to. 3.128.g.h. 129.f.g
per insidiam Diaboli facta, to. 3.128.
h.
mors & resurrectio in baptismo qualis
to. 3.130.a.131
mors vera, infidelitas & turpis vita est,
to. 3.131.e
mors spiritualis peccatoris, & schismatici
diuerfam habent rationem, to. 3.128.
b.
misericordiam Dei in quietem mortuam est
to. 3.37.a.b
species est somni & quietis, to. 3.53.
a.
ab innocente homine non est timenda
to. 1.99.a
Mors, quæ per baptismum peccatum
sepelitur, præclara to. 1.141.b
per lignum ingressa, & per lignum ex-
clusa to. 4.48.e.f
non est malum, si animæ minime noc-
ceat to. 1.143.b. 1.147.d.e
de terra est to. 3.102.b
illata per fidem vira est eredenibus, to.
3.28.c
aliquando summus in sacris literis ap-
pellatur to. 1.147.g
mors ad vitam quæ sit to. 1.99.a
stipendiorum pleuitudo, æc summa
mercedis to. 1.147.h
mors peccatorum cur dicatur pellissima
to. 1.148.a
martyrium quam efficax, to. 1.141.h
hominibus cum ciuitatibus & rebus
communis est to. 3.160.h. 161.a
non naturæ finis, sed culpæ, to. 1.5. 19.
h.
nouissima quomodo in vnoquoque
fidei deservatur to. 3.97.c
mors vera peccatorum, to. 1.79.d
dulcis est quietis to. 1.148.h
peccatorum finis to. 1.147.b.c
mors ista magis est peccati fuga, quam
morientis decimetum, to. 2.400.
a.b
mors baptismi, vita est nostra, to. 1.
60.f
quos depascet to. 1.392.a
& quos deuorabit to. 2.392.a
cur minime timenda to. 1.149.h
Mors mortem facit to. 1.59.c
dirimit vinculum matrimonij, to. 3.
180.h

Christianis non nocet, sed eam modum
pietatis to. 5.102.h. 103.a
vnde acciderit Adæ to. 1.58.f
in Cruce victa to. 3.163.a
quomodo ascribatur Deo, to. 3.165.
b.
homo & redemptio vitæ est, to. 1.345.
d.
indifferetia quæ sit to. 1.58.g
viro est requies to. 2.403.e
mors diaboli quæ sit to. 3.156.e
mors est, viuere secundum carnem,
to. 3.138.e
morte priuamur bonis, to. 1.143.b.
c.
quare dicatur malum, to. 1.143.c. 229.
a.b
quæ bona, quæ mala, quæ media, to. 1.
143.c.d.e
mors est à corporis vinculis solutio,
to. 1.144.a. 147.e
mors imitatio, quæ sit in hæu, to.
1.144.b.c.d. 145.d.e
quibus rationibus bona videatur, to. 1.
144.b.c.d. 147.c
eam cum Deus post peccatum subintrare
permisit in mundum, to. 1.145.c
mors hæc vniuersalis est transiuis,
ibid.
vitiatorum sepultura ibid.
monium redemit ibid.
impiorum amara est to. 1.147.c
terribilis non est, sed eius opinio, to. 1.
147.e
mors quietis portus, iniustus naufragij
ibid.
eam quæ ratione metuamus, to. 1.147.
c.
eadem vitam sit reditus ibid.
eius lex quæ vtenar to. 3.131.e
eius exitus in manu vitæ, to. 2.345.
d.
eius clausura effusa motiente Christo
to. 3.107.h
illius contemptus Sanctarum, & San-
ctorum martyrio ostenditur, to. 2.409.
c.f
mors hora agnoscenda, & metuenda
to. 3.168.b
eius vultus in bonis & contrariis malis
to. 3.127.f.g
eam vincere Christus nos docuit, to. 3.
101.a.b
eius tristitia in Christo consideratur,
to. 3.101.a.b
mors emigratio quando optabilis,
to. 3.13.d
eius forma Adam, to. 3.201.e
eiusdem destructio post resurrectionem
to. 3.85.a
eius acerbitas non ipsi mori, sed cul-
pe præbenda to. 1.147.g
eiusdem metu, non esse deferenda pie-
tatis officia to. 2.177.d
est mortis corpore liberari, quid sit, to. 3.
136.b
mors fugata peccatum, to. 3.194.
d.
eius lex vnde dicta sit to. 3.133.e
mors Domini penas dabunt, qui su-
mant corpus illius in digne, to. 3.184.
c.
eius destructio, resurrectio mortuorum,
to. 3.271.a
illam tuere non esse perfectionis, to.

3.54.a
cur non sit metuenda, sed potius piis
optanda to. 5.54.g
ei subiecta est caro to. 3.136.c
eam operatur tristitia secundum mun-
dum to. 3.206.f
eam timere communis est affectus, to.
2.354.h
quali finem laborum sapientes expe-
tunt to. 1.147.f
mortem non esse terribilem, quæ im-
mortalitatem redimat, to. 3.68.e
eam insipientes cur timeant, to. 1.147.
f.g
ante mortem ne laudaueris aliquem,
non otiose scriptum to. 2.310.c.d
ea victa Christus genus humanum li-
berauit to. 3.141.e
illam hereditatis titulo nobis reliquit
Adam to. 3.139.b.c
eam generat peccatum, to. 3.137.d.
236.c
morte vnus, publicæ calamitates ex-
piat, to. 3.57.e
illam timens, Christum sequatur, to. 3.
58.a
eam gustare, & videre quid sit, to. 3.
58.b
ei addidit, ut ille, qui in fide non perma-
net to. 1.104.g
Mortem Græci sine ratione appel-
lant to. 1.147.g
eam hominibus procurat Diabolus,
etiam ante legem, excepta prima causa
Adæ to. 3.134.f
mortem nihil ad nos, asserunt Epicu-
rei to. 5.118.b
mors secundæ fructum facit, qui pec-
cat to. 3.133.d
morti mori, quid proprie secundum
sciam scripturam to. 2.60.a.d
eam non timens non metui arma nec
barbaros to. 5.49.a
eius portæ quæ to. 3.57.a
mortem viuere quid sit, & quot meritis
dicatur to. 1.60.
mortem secundam reus euadere non
potest to. 3.133.b
Mortalitas hominum vnde, to. 4.245.
a.
mortalis corpora viuificabuntur per
bonam vitam to. 3.138.i
Mortificatio carnis to. 3.138.d
mortificatio Christi in corpore nostro
to. 4.54.h
Mortuus dicebatur Diabolus, quia cessa-
bat ab illusione hominis ante legem,
to. 3.134.a
mortuus est qui sæculi errores sequi-
tur to. 3.254.h
mortuus in peccato, nec discendi nec
docendi reus habet, to. 3.84.b
mortuus iudicandus estis, in quo spes
non est to. 3.171.d
Mortuus spiritaliter, & in seculo la-
cens, de crebrior to. 3.44.e
Mortuum esse mundo quid sit, to. 3.
232.h
Mortui in Christo Deo viuunt, to. 2.
80.b.c
quini: omnino moriuntur, to. 3.220.
d.
non sunt lugendi to. 3.265.f
mortui magni, & pusilli reprobi, to. 5.
232.h

mortui & viuentes spirituales qui sint
to. 1.19. e.f.
passiuis tempore resurgentes, Chri-
stum triumphantem precedunt, to. 3.
107.b
non sunt lugendi, propter fidem resur-
recti mis. to. 3. 53.
mortui nostri spirituales lugendi, qui
sint to. 3. 41.2
mortui dno à Christo suscitati, aliter pa-
lam, aliter secreto quid significat, to. 3.
53.c
mortui, quibus communicare non de-
betur, qui sint to. 3. 61.
non ois, sed sacra altaris tfectionis
testificantur to. 3. 61.
mortui quidam viuunt, & è contra, to.
3. 8.b
mortui sunt, quos deserit spiritus San-
ctus to. 3. 38.2
Mortuos aliter Christus, aliter sancti
virescunt, to. 70. f.
eorum cadauera nihil inter se habent
discriminis to. 4. 8. h
eorum corpora ligabant Iudaei, tom. 3.
107. h
eis officia pietatis deferenda, to. 1. 116.
b.
eos sepelire magnam pietatis officium
to. 1. 177. d. e
eorum resurrexio, to. 3. 19.2. e. f. g. 19. c.
194. b
mortui saeculo qui, & qui non, tom. 1.
33. b
Moses discipulis significat, tom. 1.
129. d
Mox animi quare viuisque cau-
debat, to. 4. 17. g. h.
Moyse spiritum Sanctum cognouit æ-
ternum to. 4. 109.
cur faciem regis Pharaonis auersit, to.
1. 175. b
cum viili caput sicut puluerem comi-
nuauit to. 1. 109. e. f.
diuini verbi minister to. 1. 120. g
cuius Christo in monte visus, to. 4. 18. c.
Apostolos significauit, to. 5. 19.2. a. b. c.
cur grandis factus, nepotem Pharao-
nis negauit to. 1. 377. d. e
diuino assuetu spiritu hominum erro-
res consulauit to. 1. 1.
ab aqua nomen accepit to. 1. 1. e
eius virtutes, ac laudes, to. 1. 68. a. 215.
d. e
vidit Deum faciem ad faciem, & ore ad
os, cum summo Deo locutus, tom. 1.
215. d
que de mundi creatione, atque initio
locutus est, Deo accepit, to. 1. 2. a. b.
20.2
diuina virtute rubrum mare disijcit, to.
1. 8. h
Dei spiritum accepit, to. 1. 42. h
in rerum creatione explicanda huma-
nam contemptit philosophiam, ibi-
dem
descripsit, quæ nos ad virtutem accen-
derent ibid.
plus Christi opprobrium, quam Ægy-
pti thesauros æstimauit, tom. 1. 56. c. d.
129. f
præcibus Christi venturi exitit typus
to. 1. 63. a
Dei nomine decoratus est ibid.
per Dei verbum interit, to. 1. 68. b. c.

eius translatio potius visa, quam inte-
ritus ibid.
eius sepultura cui ignorata est, tom. 1.
ibid.
pascent oues, quid mystice significauit
to. 1. 71. b. e
cur quædam per ænigmata docuit, i-
bid.
in quibus tribulationibus non parum
beatus exiit to. 4. 21. g
quod damnum suum crediderit, & q-
lucrum to. 4. 21. b
quanta pro plebe petulerit, & quam
fuerit à plebe dilectus to. 4. 23. b. c.
cum taceret, clamabat, cum otiosus
esset, prælabatur to. 4. 32. d
eius factam, manum in sinum iterum
atque iterum mittentis quid adun-
baret to. 4. 39. c. d
vnde exorsus sit tentamenta bellicæ
fortitudinis to. 4. 14. d
ei ducenti populum, quomodo Iesus
adesset to. 2. 42. d
ipse & Paulus quædam scribunt, vt sua,
non vt à Deo to. 3. 83. a
ipse & Helias cum Christo quid signi-
ficent to. 3. 58. g
eius oratio contra Amalech, tom. 5. 35.
g
eius domus quæ sit, & quis eius domi-
nus to. 1. 88. d
typus populi, & legis to. 3. 8. b
ei datæ sunt literæ to. 3. 19. b
eius gloria euacuatur apparette Chri-
sto to. 3. 199. c
eius ieiunium to. 1. 49. d
eius, & Christi lex, vno legis diuine
nomine explicatur, to. 3. 136. b
inierit Ægyptum to. 1. 77. d
multa populo Iudaico prohibuit, pro-
pter illius duriciam to. 3. 172. e
in iubo ambulauit nati, to. 1. 102. a.
in iubo quis visus, to. 2. 37. o. f. g
quare non sit ita iustus in opprobrium,
to. 2. 35. e. f.
de petitionibus negotij iudicabat, to.
2. 281. a. b
non vidit totam diuinitatis plenitudi-
nem, sed potiora Christi, tom. 2. 381.
e.
eum voluit Dominus ad percipiendâ
legem in montem ascendere, tom. 2.
382. c
& quorsum to. 2. 388. f
eius manus lepta insecta & lanata, 1.4.
55. a. b
cur Deum interrogauit, quod est no-
men tuum to. 2. 371. e. f.
eius nascitas mystice quid, to. 5. 197.
e. f.
eius canticum, & argumentum, to. 3.
47. g
tacendo clamauit ad Dominum, to. 1.
362. a
eius lex vim persuadendi populi, gen-
teque vocandi non habuit, tom. 1. 129.
f. g.
prophetie causa Aaroni præfetur, to.
1. 315. d. e
ei quæ à Deo iussa sunt in monte Sinay
quid significant mystice, tom. 1. 216. d.
g. h
eo nemo propinquius Deum vidit, to.
2. 151. d. e
eius sepulchrum nemo ad hunc vsque

diem inuenit, ac nouit, to. 1. 23. f. to. 4.
76. c
candam serpentis apprehendit, & os
eius aperuit to. 1. 41.2. b. c
quorsum, & quando cantico locutus,
to. 2. 30. d
à Deo fuit eruditus to. 1. 129. f
ei cur subiguis forma Christus appa-
ruit to. 1. 141. h
oratione victr Amalechitas, tom. 1. 216.
b.
quæ ieiunij beneficio à Deo obtinuit,
to. 1. 253. b. e
eo nemo prudetior, ac retum petitor
fuit to. 1. 215. d. e
cogitur ire ad Pharaonem, tom. 3. 179.
e.
aula Pharaonis fidei opprobrium pre-
tulit to. 167. e. f.
nuluist rex esse, cum posset, to. 2. 442.
d. e
ante Deum mutum se animal profes-
tur to. 2. 318. d
quanti pretium animæ suæ æstimue-
rit to. 2. 340. d
humanæ animæ imaginem nobis cla-
re explicauit, & quare to. 19. 8. b.
cur ab anno vigesimo populum ad præ-
lim aptissimum delapsus, to. 1. 12. b.
f.
omni Ægyptiorum sapientia præditus
fuit to. 1. 1. e. 41. 1. 129. e. f.
cur lex data non esset, si homines fer-
uenter legem naturæ, to. 3. 169. d
autem cum qualis lex nature, to. 3. 132.
g.
typum sacramentorum caelestium præ-
figurauit in lege to. 2. 195. f.
tacens ore, clamabat spiritu, to. 1. 485.
f. g
animo & mente transiit materialia,
to. 2. 355. f.
legis figuram accepit to. 2. 442. f. g
In Exodo multa fecit miracula, tom. 2.
330. f. g
eius affectus to. 2. 443. c
offerens se Deo pro plebis errore, eius-
dem plebis peccata deleuit, to. 1. 239.
e.
gracili erat voce to. 2. 49.2
rogauit Deum, vt ei monstraret faciem
ad faciem to. 2. 443. c
quomodo præcesserit, & viderit Deum,
to. 2. 486. c
imperio, sobole, ac potentia clarissi-
mus erat to. 1. 356. d
in vertice montis, & populus in imo
quid significet to. 2. 497. a. b. c
Iordanem fluuium nullibi transiit, to.
1. 132. a. b
ei & Iosue viam cæterorum hominū
interdixit Dominus to. 5. 111. h
diem suæ mortis præuidit, tom. 1. 232.
e. f.
non est inuenta sepultura, tom. 1. 68.
b. c
Moyse lex diuina inleuita, to. 3. 136. a
bona est, to. 3. 169. c
dicatur mortis, & quare, to. 3. 116. f.
cur lex mortis per totum
ibid.
dicatur spiritualis, quæ peccare prohibet
to. 3. 134. h
non potuit providere peccatoribus,
to. 3. 199. c
quomodo facta sit lex mortis, ibid.

- visibilia & carnalia Cali prohibet, to. 3.134.f
 eius sensum quis intelligat, to. 3.129. c.
- Mythes, & Hieremias à Deo electi vt oracula Dei prædicarent populo, to. 4.6.e
- Mulier nomen sexus est, to. 4.100.b
 intra paradysum facta, to. 1.56.e
 viro inferior ibid.
 portio viri to. 3.173.b. 243.e
 prior decrepta, virum deinde decepit, to. 1.56.f. 61.a
 in viui aduentum facta ibid.
 vitii præsidio indiget ibid.
 priusquam deciperetur, viri habuit gratiam ibid.
 de viro sumpta est ibid.
 gustato huius scientie boni, & mali peccanti, ita ut quæ se peccasse nouit, to. 1.58.c.d
 postquam peccauerat virum ad peccandum inuitare non debuit, ibid.
 virum ad peccandum alliciens iterauit peccatum ibid.
 non virum trahere ad peccandum consilium, sed hac eum reuocare debbat, ibidem
- & si mulier prius peccauit, sibi etiam peperit redemptionem to. 1.61.b
 in Ecclesia taceat to. 4.133.b
 eius loquacitas vitium est per se non sexus to. 3.15. 190.b
 eas decet magis audire in Eccl. quam loqui to. 3.190.a.b
 officium predicationis ei non mandatur, & quare to. 1.109.f. 111.c
 orare debet in humili habitu, to. 3.271.b
 peccatum & bonum in quo habuit, to. 3.111.12.a
 licet infidelis sit, cum viro debet habitare, & contra to. 3.174.g
 eius virique corporis vna eademque natura to. 1.6.e
 eorum dissentio plerumque est causa fornicationis to. 3.173.g
 viro subdita to. 3.190.a.b
 non debet contristari causa subiectionis to. 3.173.f. 183.c
 debent se aliquando continere, vt vacent orationi ibid.
 eorum voluntas vna ibid.
 in carne vna to. 3.173.a. 183.c
 cur inuicem peccatores, to. 3.173.g
 vir caput eius quomodo, to. 4.77.d
 viro deferat, non seruiat, to. 5.124.d
 & colla vni facta non est tetra vt Adam, cur to. 1.61.b. 61.a. 4.48.e
 mystica significatio, to. 3.109.h. & sequi.
 per eius os mors, & vita, to. 3.109.f.
- cur primæ resurrectionis mysteria accepit to. 3.102.e
 Adam, & Petro occasio lapsus, ibidem
 eius verecundia & pudor, quam sit laudanda to. 1.110.d. 118.e.f
 impudicitia vitanda to. 1.141.c.d
 vitii vires etiam improbos fect debet to. 1.32.d
 mariti delectam parentibus relinquat to. 1.118.e.f
 eius natura inconstans & varia, to. 3.232.f
- non potest alteri nubere, si virum suum quacunque ex causa dimiserit, to. 3.174.d
 quando ei liceat non reuertari virum, to. 3.174.d
 eius & virginis diuersa sollicitudo, to. 3.176.g
 pro nupta & pro virgine accipitur, to. 3.176.e
 pingens sibi vultum reprehenditur, to. 1.48.a
 quanto magis hominibus splendida videtur, eo magis despiciatur à Deo, to. 3.271.b
 decora tentatio est, to. 4.199.f.g
 corporis delectatio to. 1.132.c
 ei data est coma pro velamine, to. 3.183.d
 Mulieris adulteræ absolutio, & multa decet to. 5.153.e. & seq.
 abortiuum procurans homicidij reat to. 5.23.e
 reddet rationem in die iudicii, to. 3.23.e
 Mulier amica sale B. Virgo, to. 5.214.f.
- item Ecclesia ibid.
 Euangelica quæ omne patrimonium in pauperes erogauit, cuius habet spem to. 2.483.f.g
 eam saluari per generationem filiorum quomodo intelligitur, to. 3.271.d
 Mulierum: sexus ad decipiendum visus to. 5.33.c
 earum mos in lectu to. 4.152.d.e
 reprehenditur ibid.
 inuicem libidine infantes, to. 3.117.c
 relicto seniore marito, iuniorem sequentes male audiunt, to. 3.107.f
 qua de causa nubant to. 3.8.f
 earum illecebræ quantam vim habeant to. 1.117.b. 241.d
 earum infolenia mariti etiam notantur to. 1.191.h
 earum defensio, to. 4.199.b.c. & seq.
 circa sepulchrum Domini, eius timor, tamen deuotæ to. 5.108.c
- Multiloquium aditum ad peccatum facit to. 172.h
 eo peccatum incurritur to. 2.430.h
 eius & taciturnitatis certamen, to. 3.248.h
- Multiplex cur dicatur spiritus sanctus, to. 4.44.g
- Munda sunt omnia secundum legem nature to. 3.182.a
 munda sunt omnia coniugia, to. 3.173.h
 mundam vitam facit sinceritas, to. 3.152.b
- Mundana doctrina destruitur, quia solis verbis, nullo testimonio assecratur, to. 3.164.a
 mundana omnia cur sint vana, to. 3.139.e
 omnia peribunt to. 3.190.c
 cur sint vacua to. 2.392.c.d
 eis obtemperare est in carne esse, to. 3.137.f
- Philosophi noluerunt humilare mentem diuine legi to. 3.193.c
 rationes vnde sint to. 3.163.h. 164.a
- Mundatio noui testamenti spiritualis to. 3.305.a
- ta est, veteris corporalis, to. 3.305.a
- Mundus saluabitur magna ex parte, to. 3.148.f
- ante Christi aduentum in tenebris orarar to. 3.148.f
 agro comparatur frequentissime, to. 3.18.g. 87.e
 hic factus est ad similitudinem superioris to. 1.171.e
 inferior est in errore non superior, to. 3.171.e
 est imago superioris to. 3.171.f
 hunc iudicabit sancti, ibid.
 pistino repræsentatur to. 3.87.a
 agro plenus certaminum, to. 1.200.e.f
- eius fabricæ initium celum, & finis homo to. 1.101.a
 eum non diligere, est esse in carne, extracamen to. 3.14.c
 eo deficiente præcepta vetera celsabitur to. 3.199.a
- non est incertus, atque gremius, vt defendit Aristoteles, nec semper eius, vt censuit Plato to. 1.11.b. 2.f
 in veteris initio à Deo creatus est, & quam decenter to. 3.13.b
 non habuisse initium, quia est orbicularis figuræ concludi non debet, to. 1.2.e.f
- creatum esse à Deo probatur multis Prophetarum oraculis to. 1.1.d.e
 eius futurum esse aliquando suum probatur tam Euangelij, quam Pauli Apostoli dictis to. 1.2.f
 eius varia fuerunt initia Philosophorum, quorum omnes rotantur opinioniones to. 1.1.a.b.c
 est diuine specimen operationis, to. 3.10.c
 eius admirabilis fabrica vnitæ, & concordia to. 1.8.d.e
 plures Deus facere potuit, to. 1.9.c
 et tribus inundationibus quantus, vel nimio altius exaruit to. 1.10.e
 eius quatuor explicantur tempora, to. 1.56.b
- à Deo gubernatur certa lege, to. 3.126.d
- eius leges, & rationes interdum excedit Deus to. 3.126.d
 illum ingenuum multi dixerunt, to. 4.141.a
- factus non natus est to. 4.43.f
 illum condidit sapientia to. 4.43.d
 est pelagus Christianis to. 3.139.f
 fugiendus est illis to. 3.139.f.g
 totus caro est to. 3.137.f
 eum gubernare, non minus est, quam creare to. 3.188.d
 eum animauit spiritus sanctus, to. 4.45.d
- omnis ex Gentibus, & Iudeis constabat to. 3.122.h
 eius dies vnus, & sæcula horæ, to. 3.80.c
 eius elementis qui subiecti, & qui non to. 3.7.b
 eius peccatum nullus præter Christum tollere poterit to. 3.57.f
 eius nomine homines significatur, to. 3.148.f
 ei reuincendum, vt Christi finis, to. 3.95.e

ei renunciamus in baptismo, ibid.
 eius destructio spiritualis in quo, to. 3.
 96.f
 eius occasum iam instare, putabat Ss.
 ctus Ambrosius to. 3. 96. e
 eius infirmitas facit innocentem adtem-
 pus to. 3. 112. c
 eius fabrica prædicit creatorem, to. 3.
 147. a
 eiusdem perfidia sanctorum exemplo
 damnatur to. 3. 171. f
 eiusdem pulchritudo Deum creatorem
 manifestat to. 3. 171. c. b
 eius opifex nemo potest esse nisi Deus
 to. 3. 116. b
 eius tempestates, ne procellæ, tom. 3.
 139. f
 eius sollicitudo valde onerat mentem
 to. 1. 19. c. d
 eius pactes si contrumpantur æ muer-
 tus, necesse est vt eius similitudo vniuer-
 sitas iisdem subiciatur passionibus,
 to. 1. 1. f. g
 eius confortia vitanda to. 4. 48. d
 totus in conspectu Dei angustus terra
 exigua to. 5. 125. e
 deserto arido, & immundo loco simi-
 lis to. 5. 16. g
 eo quomodo vtendum, tom. 2. 52. a. g.
 h
 eum crucifigere quis fit, to. 3. 231. f
 infidelitas dicitur, quia visibilia æquiu-
 cat to. 3. 169. b
 ei stulti sunt Christi amantes, tom. 3.
 169. e
 ei ignobilis quis dicitur ibid.
 eius fauor quo maior, eo magis cau-
 endus to. 3. 31. a
 eius contemptus à Christo fauatur
 dum Ioannem laudat to. 3. 45. g
 ipse à Deo est, opera eius à Diabolo,
 to. 3. 30. d
 eius amittes mystice to. 3. 7. e. f
 eiusdem innouatio, to. 5. 23. e. f
 ei eur profuerit delictum Iudæorum,
 to. 1. 148. e. f
 sex diebus formatus est, tom. 2. 337.
 a.
 habuit principium à Deo quod Dau-
 dis testimonio confirmatur, tom. 2.
 c.
 eius cupiditates meritum celeste im-
 pediunt to. 3. 40. g
 eius tentationes to. 4. 44. d. e
 ei mortuus quis sit to. 3. 311. h
 eius sapientes in carne sunt, to. 3. 137.
 f.
 quomodo eos Deus confundat, to. 3.
 163. h. 164. a
 eius oblectamenta quare non delecta-
 re non debeant to. 2. 343. e
 eius vnum somnum esse, nos docuit
 Christus to. 5. 111. a
 ei Christi prædicatione stulticia videtur,
 to. 3. 164. d
 eius nomine interdum intelliguntur
 infideles to. 3. 18. d
 eius finis est traditio regno, & impleta
 resurrectione to. 3. 92. b
 eiusdem sapientiam Deus stultitiam
 fecit to. 3. 163. b
 eius spiritus quis sit to. 3. 165. f
 non potest scire quæ Dei sunt, tom. 3.
 165. e
 eiusdem forma præterit, tom. 3. 176. e

eius finis in proximo est, tom. 3. 176.
 b.
 quatuor elementis veluti, quatuor cõ-
 trariis quibusdam continetur, to. 1. 96.
 e. f
 non cognouit Deum in sapientia sua,
 to. 3. 163. c
 quibus sit crucifixus to. 3. 132. h
 quæ ratione nos effugiet, tom. 2. 336.
 a.
 claudus, & cæcus ante aduentum Do-
 mini to. 2. 483. f
 quare plenus sanctarum virtutum, to.
 2. 41. 4. 2. b
 quæ elegit Deus, contempnibilia & i-
 gnobilia existimat, cum vere non sint,
 to. 3. 163. h. 164. a
 eius anni pluriusquam sex millia, tom. 3.
 58. e
 eius tempus, & opera senario signifi-
 cata to. 3. 5.
 Munus in Ecclesia oblatum totius popu-
 li sit to. 3. 183. g
 munera offeramus Deo animas no-
 stras to. 3. 8. f
 offerebantur in Ecclesia primitiua ad-
 uenientibus Presbyteris, tom. 3. 183.
 f.
 humiliate præpositos to. 3. 47. 2. g
 excæcant oculos, & vñm aucto-ritatis
 inclinant to. 3. 207. f
 Murena pretiosa est to. 4. 30. e
 Muricis piscis laus to. 1. 34. g
 Marmurationis malum to. 4. 168. f
 murmurare quid sit to. 3. 181. a
 Murus est Christianis incertum, tom. 5.
 25. g
 quando minor dicitur, to. 2. 509. e
 Muri Hierusalem qui to. 2. 398. e
 eos munire, & Deum promouere pec-
 catis nihil prodest to. 5. 77. f
 Mafseus Dolentorum Episcopus, tom. 5.
 269. d
 Musica quædam instrumenta Iudæorum
 quomodo spiritualiter exercenda, to.
 3. 48. a
 Mustella aquatilis suavis to. 1. 30. e
 Mustum spirituale to. 3. 85. h
 Mutatio rerum in tempore est, to. 3. 112.
 c.
 Murus est, qui integram fidem non con-
 fitetur to. 3. 62. e
 spiritualiter quis to. 3. 8. b. e
 bonus quis to. 2. 344. e
 bonus quid intra se loquatur, dum ta-
 cet to. 2. ibid.
 Muro quare Dominus labia tetigerit,
 to. 2. 336. d
 Mutuum suuere, ne diuidi, nec paupe-
 ri expedit to. 2. 185. f. g
 Muzirim Indiæ citra Gangem empori-
 um, to. 3. 161. e
 Myricæ improbe indicium est calliditatis
 to. 1. 12. a
 Myrica Christi sepulchrum significat, to.
 1. 70. c. d
 Mysterium fidei silentio operiri debet,
 to. 1. 110. b
 absconditum à sæculis reuelatum est
 in Christo & per Christum, to. 3. 160. g
 futuræ fidei in Abraham, tom. 3. 141.
 c.
 vnus Dei per Christum agnouimus,
 to. 3. 177. g
 Euchæristia celebratum est inter cœ-

nandum, non autem ipsum est cœna,
 to. 3. 183. h
 trinitatis to. 3. 185. h
 Mysterium Trinitatis explanauit D.
 Paulus to. 3. 161. d
 humanæ sapientie stultum videtur il-
 lud credere to. 3. 165. h
 Mysterium incarnationis, to. 4. 47. d. e.
 f. g
 mysterium sacramenti Dei omne in
 Christo est to. 3. 254. g
 voluntatis Christi to. 3. 134. a
 mysterio fidei conditur efficacia spi-
 ritualis to. 3. 165. g
 magnum est in vnitare viri & feminae,
 to. 3. 243. f
 Mytheria fidei non possemus scire, si mû-
 di spiritum haberemus, tom. 3. 265. f
 diuina quomodo abscondita, to. 2.
 418. e
 secreta scripturarum quomodo adcõ-
 da to. 3. 27. e. f
 Del non sunt peruulganda, to. 1. 72. g. h
 73. b
 admiranda quomodo animæ nostræ
 reuelentur to. 3. 1
 sapientia scrutari non licet, tom. 4. 57.
 d. e
 sacramentorum diuersa, tom. 5. 125. b.
 c
 interna veritatis quantum fieri potest
 comprehendenda to. 3. 388. f. g
 scripturæ diuinæ scrutari & examina-
 re distat S. Ambrosius to. 2. 375. c. d
 fidei congruunt naturæ nostræ, non
 humane sapientie verbis, to. 3. 165.
 g.
 eadem cur mando stulticia videtur,
 to. 3. 164. h
 ea non pœuit nisi spiritus Dei, tom. 3.
 165. e
 diuinorum profunditas quomodo
 perquirenda to. 4. 247. g. h. 248. a
 in Mysticis fructus cur sit, & in moralibus
 solum to. 2. 314. g
 mystica ratione vnita humana, & diui-
 na natura to. 4. 47. b
 mystica saluant, & à morte liberant, to.
 2. 314. g
 eorum communione augetur bene-
 uolentia to. 4. 13. g

N

NAAMAN Syrus aquæ Iordanis
 meritione à lepra mundatus, tom. 4.
 163. f. g
 quid significet to. 4. 168. b. e
 eiusdem historia accurate exponitur,
 to. 3. 32. e. 33. a. & seq.
 Naalon interpretatur letipentinus, to. 1.
 419. d
 Nabal quare malus, & durus, to. 5. 118. a
 verbum vtrius ferre non potuit, & in
 mortem incidit to. 2. 343. a
 Nabath martyrum typus to. 3. 94. c. d
 laudatur ob vineæ defensionem, to. 3.
 94. h
 eius exemplo Ecclesiam dare Auxen-
 tio recusant Sanctus Ambrosius tom. 5.
 49. h
 typus fuit Christi, & eius nominis si-
 gnificatio to. 4. 207. b
 quare inter sanctos habetur, tom. 1.
 326. d

eius constantia to.4.11.b
vnde beatus ibid.
ei quid causa fuerit mortis, tom.4.36.g.h
Nabuchodonosor Regis penitentia, to.5.163.a
Naid latine commotionem significat, to.1.157.b
Naim Adolescentis historia de peccatoris iustificationem spiritualiter accommodatur to.3.44.d.& seq.
Nares cur tangantur in exorcismo, to.4.167.d
aur duplici constant foramine, tom.1.50.e
limæ contra naturam videntur, tom.1.86.f
animæ à ferore criminum auertendæ, to.2.431.c.d
quomodo spiritali gratia subito replentur to.2.433.e.f
diutius quam auditus, vel oculi sum feruati oblectum to.5.50.e
incisuram deformitas quanta sit, tom.1.86.e.f
Narratores suppositi sunt hirundines, to.2.459.d
Nascendi varias habent origines, & principia to.1.17.a.b
Nasci non prodest, nisi redimi per os iustet to.3.15.g
non nasci quomodo longe optimum, to.4.154.b
nasci diuersimode homines, tom.4.50.e
Natalis Domini dies quanta desolatione celebrandus to.5.3.a.& seq.
eo die omnis aliquid Deo offerant, to.3.5.h
natalis Domini gratia quæ sit, tom.3.3.g
eius festiuitatem nidi suscipiamus, i. bid.g.h
notus sol appellatur to.5.7.b
qualiter enim ornat expectare debeamus to.5.3.d.e
natalis cur appellatur baptismus, to.5.11.b.c
natalis dies facerdotij quotannis ab Episcopo celebratur to.3.89.d.e
natalem diem Felicis profectum se orationibus profectetur S. Ambrosius, to.5.160.c
natalis Imperatoris die quanta lætitia, & concursus to.5.3.b
Natum prophetie dignitate Christum expellit to.3.27.a
Natorie Silæ significatio, tom.4.104.e.d
Nathanæel dubius venit ad Christum, to.1.141.f
vilius sub sicu mystice quid significet, tom.1.141.f.to.1.91.d
Natiuitas Christi à spiritu sancto promissata to.4.46.f
eiusdem significatio to.4.46.d
ab Angelis laudata, nec veto ab hominibus to.5.6.f
duplex gloria diuinitatis per Patrem, immaculata per virginem matrem, to.3.7.f.g
ipsa, & Ioannis Baptiste breuiter descripte to.5.6.c.d
quare à seculo ignorata to.5.6.h
in ea omnia noua sunt facta, to.5.7.e

illam celebrare disponentibus quæ sint fugienda to.5.5.a
carnalis cessauit in Christo resurgente, to.3.207.c.d
eius quam multi & varij testes fidem asstant to.3.15.f
natus est Dominus silenter, & secreto sicut pluuia in vellus descendens, to.5.6.h
natiuitate sanctorum cur lætandum, to.3.12.b
natiuitates hominum frustra ab Astrologis ponderantur to.1.44.g.h
Natura initio fructus esul, fontes potui dedit to.5.118.g
creata incretam comprehendere non potest to.4.46.b
naturæ diuine, & humanæ in persona redemptoris commercium, tom.4.47.5
naturæ vnitas in Deo, tom.4.43.d.45.f.g
natura Dei, pax & charitas, tom.4.44.a.b
præter ordinem naturæ quædam facit Deus to.3.126.d
naturas diuersas conuertere, & commutare Deus potest, tom.3.17.f.to.5.9.b
natura omnis bona to.3.127.e
eius fructus consentaneus iustitiæ, i. bid.
naturæ lex in tres partes distributa, to.3.143.b
ei inserta iustitiæ semina, tom.3.150.a
eius bonitas etiam disciplina indiget, to.3.161.h
eam homo peruertere non potest, mitigare potest to.3.121.a
in aliquibus corrigi non potest, tom.1.96.a.b
eius affectum, & coniunctionem non tollit lex Christi to.3.71.f
eius leges ita vix consanguineos seruandæ, ne Deum lædamus, tom.3.78.g
natura humana ouis per dita in Adam, ibid.
naturæ nostræ corruptæ vis inferenda to.3.81.e
natura quomodo calum, & electio iudicium facit to.5.162.b
humana vi quadam ad virtutem cogenda est to.3.46.f
eius lumen peccati turpitudinem ostendit to.3.117.h
omnes pauperes gignit, tom.1.261.d.e
omnes similes procreant, omnesque simili claudunt gremio, sepulchri, tom.1.262.d.e
quomodo induxit ad fidem, to.3.132.b
in ea habemus vt cognoscamus à quo, per quem, & in quo sumus creati, to.3.132.a.b
eius lex qualis ante Moysen, to.3.132.f
vniuersalis est ibid.f.g
omnes tenet ibid.
ea duce cognoscitur iustitia, to.3.130.d
non assert mala, sed quædam solum impediunt, vt venientem & infir-

mitatem to.1.6.g
à Deo originem sumpsit, vt lex, tom.1.9.b
natura rerum Dei verbo, & insinu conuertitur to.1.14.h
nihil delinquit to.1.30.a
eius adulescentia quæ fuit, to.3.13.i
eius lex quæ sit to.3.13.f
eius, & carnis vilitas, to.1.34.g.h
natura mala inter bona, & ea quæ in differentia sunt, quare constituit, to.1.82.g.h
eius bona omnibus infunt ibid.
eius ordo si confundatur, rerum interior sequitur to.1.96.d.e
eius ordo quare aliquando mutandus, to.1.68.e
diuersitas est vincenda, to.2.334.b
ea est veritatis magistra, tom.1.44.e.d
in quocunque genere animalium maris & feminæ sexum distinxit, tom.1.233.f
naturæ duæ in Christo, tom.3.3.f.4.a
13.g.16.d.to.4.47.a.g.h.65.e
naturæ vnitas, ex operationis vnitate, in patre & filio probatur, tom.3.4.a
naturas peritus cum perditionis consuetudine quomodo scriptura inducat to.2.315.f
in resurrectione non variabuntur, to.450.e
Naturæ omnibus animantibus est viuere, & mori to.2.358.f.g
naturale est inuare confortem naturæ, to.3.65.e
naturalis ratio vult vt quis inde viuatur, vbi laborat to.3.179.e
naturalis sapientia quomodo puteo intramenti guttata to.3.1
eius nomine etiam, ea quæ supra naturam sunt, comprehenduntur, ibid.
eadem examinatur to.3.1
eam aliquando superat institutio, to.1.70.a.b
Natiuitas huius vitæ qualis, & de gubernatore, & nauis, to.3.50.h.51.a
nauigationis commentaria sunt compariat S. Ambrosius, & in ea pte ludit, to.3.27.28.109.a
Natus Petri typus Ecclesiæ varie consideratur to.3.34.g
nauis sine arbore, Ecclesia sine Cruce flere non potest to.5.35.f
nauis Ecclesiæ pereunte mundo omnes, quos suscipit, seruauit illatos, to.5.42.b
nauim Ecclesiæ ascendit Dominus, in qua Petrus Magister est constitutus, to.3.34.e.d
naues duæ in Euangelio, quarum alteraturatur, & quomodo to.3.35.d.e
Apostolorum piscibus repleta quæ significet, tom.3.35.d.e.tom.3.41.h
naues sunt corpora nostra, tom.3.387.f
Nazaræorum capilli mystice explicantur to.3.97.c.to.4.232.e
Nazarus martyr in Ecclesia Mediolanensi coninetur to.5.7.1.b
eius vita breuiter enaturatur, to.5.71.c.d
electus in mare supra quas ambulauit to.5.71.e
Necessarius nihil tantum est, quam co-

gnoscere quid non sit necessarium, to. 3.123.b
 necellarium fuit Christum in via carnis
 fieri sub lege to. 3.127.h
 Necellarius vbi est; nō habet locum indu-
 stria to. 1.126.b
 Filii omni necessitate maiores, tom. 3.
 46.f
 Necemini templi institutioni a Rege
 Persarum prefatus to. 3.39.f.g
 Negatio Peni tractatur, tom. 3.102.g.&
 103.g
 Negatio bus in supplicis, si penitentiam
 egerint, venia danda to. 4.183.c
 Negligentes predicatio grauius potius,
 quam emendet to. 5.12.d
 dum tempus habent, respiciant, to. 5.
 17.g.h
 eos Deus deserere consuevit, to. 2.43.
 b
 an refellendi sint ab opere, tom. 2.47.
 g
 Negligentia Doctoris in tedarguendo
 reprehensibilis to. 3.149.a.b
 humana cupiditate peccandi, infirma-
 tur natura in vigore, to. 5.134.f
 saluus ex diuitiis to. 3.164.c
 nostra pulchre carpitur, to. 2.407.c
 cui attribuitur Diaboli suggestionibus,
 reprimi non potest to. 3.134.f
 Negligentia cupidas insatiabilis, to.
 1.170.e.f
 eorum lucrum publicum est damnum
 to. 4.11.e
 repetere indantur ibid. b.c
 Nemine ante mortem laudandus, & quare
 to. 1.147.h
 nemo sine peccato quā ratione, to. 3.
 110.f
 nemo se altari credat, nisi prius eius
 virtutes probauerit to. 3.6.f.g
 nemo Prophetia in patria sua genitus
 quare to. 5.269.a.b
 Nemini venator to. 2.446.a
 pericleret peratorem dicitur. A. h. i. u. s.
 to. 2.11.b
 Neomenia dies Lunares quas obseruauit
 Iodari to. 3.127.g
 Neophytus quis to. 4.180.c
 Sicut Ambrosius cum neophytus
 esset, contra doctrinam B. Pauli ordina-
 tos Episcopus to. 5.121.d
 neophyti vnde nominati, to. 5.38.e
 Neophytus, vel neophytes, quid significet,
 to. 4.49.g
 Nephthalmi mystice laterioris hominis
 diuitias significat to. 5.126.c
 dilataris per misericordiam, to. 5.204.
 b.
 Nepis a uenulo coniugio minime so-
 cianda to. 3.130.f.g.h
 Neptunus cum Hippolytum discipuli,
 to. 4.235.f
 Nequitia quæ viua parat, tom. 3.137.
 g.
 contra nequitie spiritalis incursum
 quid agendum to. 3.308.b
 nequitie spiritalis quibus superen-
 tur to. 2.331.g
 Neruus quid to. 2.171.a.b
 Nerui a cerebro originem ducunt, to. 1.
 50.c.d
 quomodo caelestibus dicantur esse, to. 1.
 448.a.b
 Nestoris, & Vlyssis facundia apud Ho-

merum to. 3.159.b
 Nicena Synodus statuit clericum non
 fieri, qui secundum coniugium secutus sit,
 to. 5.121.e
 eius filium Theodosius Valentiniani
 pater sequitur, & probat, to. 5.36.f
 Nicena Synodi partes de impijs triu-
 phant, & quam habebant in scriptura si-
 militudinem to. 4.34.60.c
 eiusdem de incarnatione fides, tom. 4.
 90.f.140.a.b
 hanc am, lectur S. Ambr. vique ad
 gladium & mortem to. 5.100.g
 Nicodemus & Ioseph cum postius quam
 Apostoli Dominum sepeleuerunt, & l
 hi plura de eis to. 4.107.h.108.a.b
 Ex infirmis fortes facti to. 3.60.b
 Nicodemi nocturnus ad Dominum
 adueniens quid significet, to. 1.108.a
 Nicolaitarum heresis to. 5.184.c
 huiusmodi deicitur ibid.
 peccatorum ibid.
 Nilus curaliquando Ægyptus esse appel-
 latus to. 1.129.b.c
 cur verno tempore apud Ægyptos ex-
 uident to. 1.51.d
 Ninivitarum quante fuerint sapientia, to. 2.
 329.d
 eorum exemplum supplicium denun-
 tiat, & remedium demonstrat, tom. 3.
 67.b
 eorum exemplo clamandum est ad Do-
 minum, ut misericordiam reperiamus,
 to. 5.19.f
 plantis eorum, & penitentia, to. 5.
 359.c.d
 Ninivitarum regis sapientia commen-
 datur to. 2.318.g.h
 eundem exemplum ibid.
 Nix quæ verem bonum non lædit, tom. 2.
 4.81.f
 eivertum Dei comparatur, & plura
 de nixe to. 5.59.b
 Nobilitas generis siue virtutis imitati-
 o non prodebet to. 1.168.b.103.17.f
 eadem quomodo prolis, aut noui, to. 3.
 121.c
 vera bonum ex bonis nasci, tom. 3.5.b.
 c.
 nobilitas parentum bonorum, ibid.
 Sanctorum qualis ibid.
 Iohannis Baptiste pietas hæreditaria,
 to. 3.5.c
 nobilitas & gloria nostra crux Christi,
 to. 3.56.g.17.d
 contra Christum quæ sit, to. 3.169.c
 nobilitas, ac dignitas Iudæorum, to. 3.
 141.h.141.a
 plurimum scilicet superbos, tom. 1.101.
 e.
 eius in cæntia plerumque homines in-
 flammant to. 2.369.e.f
 nobilitate maiorum non insolecendum
 esse to. 3.25.c
 Noceat alteri, contra naturam, to. 4.34.
 a.
 Noctas, quo nex obscurior, eo l. benius
 circumulat to. 1.40.g
 eius oculi splendore solis hebeantur,
 to. 1.161.
 quare non imitanda to. 2.517.h
 sapientium latus mundi symbolum,
 to. 1.40.g
 hæreticorum, & gentium figura, to. 2.
 338.ab.

no. quibus corpus Christi ligatur, to.
 3.108.b
 Noe ex arca egressus agricola euasit, to. 1.
 99.g.h
 Noe iusti merito eius domus a diluuiio
 seruata to. 1.88.h
 laudari to. 89.a.91.e.h
 cum Adam comparatur, to. 1.99.g
 cur post diluuium prius vineam plan-
 tauerit to. 1.100.a
 non auctor, sed cultor tantum vineæ
 fuit to. 1.12.d
 inebriatus, & vino confosus est, ibi-
 dem
 vinum ignorans, eo deceptus est, to. 1.
 112.d
 cur post exactum diluuium anno 350.
 obierit to. 1.100.c.f
 amicum indutus erat sapientia, to. 1.100.
 c.f
 nō satis quare non erubesceret, to. 5.
 128.g
 quare ad semen futurum resecutus,
 to. 2.353.c
 propter iustitiam fuit diluuii victor, &
 gentis humani facies superstes, to. 2.
 438.c.d
 quando exortus est pallio, to. 2.440.f
 qua in terra vineam suam plantauerit
 mystice to. 1.124.h
 iucunditate, & lætitia plenus nudatus
 non erubuit to. 5.128.g
 prae se lapidi similis to. 1.166.d
 litorum claritas fecunditate, to. 1.84.
 f.g
 idem quod virtus aut requies, to. 1.94.
 a.
 vino obrutus non per immoderantiam
 sed per ignorantiam nudatum se pro-
 buit to. 1.122.g
 eius filius Cham quare prius quam l.
 pher genitus dicitur to. 1.84
 eius filij populorum gentium figura
 to. 3.10.c
 apud Deum gratiam inuenit, to. 1.85.
 c.
 eius in arcam ingressus, & egressus or-
 do, & ratio explicatur, to. 1.95.e
 eius arca typus Ecclesiar, to. 3.100.c.105.
 41.b
 iustitiae seminarium fuit to. 1.83.e
 ad genus hominum renouandum ser-
 uatus a Deo ibid.
 eius vita, mores & gesta enarrantur, i-
 bid.
 eius arca cur in diluuium motu impelle-
 batur incerto to. 1.86.b.c
 Seminarium gentium, to. 4.257.f
 in eius filijs non erat mortem concor-
 dia to. 4.39.g
 Noe tres filij propagatores generis
 humani to. 3.18.f
 eius tres filij quid significet, to. 1.83.
 g.h
 Noe quomodo Christi typus, to. 3.27.a
 Nomen Dei vbi est, ibi securitas, tom. 2.
 360.a.b
 ab actu carnis, aut spiritus habet ho-
 mo to. 3.123.b
 alicuius orissum ignobiliare arguit,
 to. 3.128.b
 super omne nomen, quomodo intelli-
 gitur dictum esse Christo, to. 3.148.b.
 c.1248.d.e

- Dei non potest negari Christo, to. 3.
235.b
nomine concupiscentie omnia pec-
cata significatur to. 3. 133.b
peccati Diabolus intelligitur, to. 3. 133
b. 134.d.f
cur intelligatur to. 3. 134.d
legis Dei intelligitur lex vetus, & no-
ua to. 3. 136.b
animæ totus homo intelligitur, to. 3.
138.a
Principum huius sæculi quid intelli-
gatur to. 3. 164.b. 165.a
membrorum fideles, to. 3. 151.b.c
circumcisionis intelliguntur filij A-
bramæ to. 3. 157.a
nomen Christi est fundamentum fidei
to. 3. 167.b
nominæ elementorum signifi-
cantur
ceremonie Iudeorum, to. 3. 227.g
fieri intelligitur sacramentum, to.
3. 201.a
nomine Christi commendant suos
errores hæretici to. 3. 167.b
mundi intelliguntur infideles, to. 3.
184.d
nomina electorum in cælo scripta sūt
to. 3. 143.a
Hebræa rationabilis interpretationis
non sunt vacua to. 3. 412.e.f
veteres ex occasione imponebant, to.
3. 113.a.b
nominum in diuinis tripartita distin-
ctio, & de eorum singulis, to. 4. 61. 62.
Nomina horum Quadragesimæ tempore
cibus non præueniunt to. 5. 17.e
Noscere seipsum quid sit, to. 1. 416.g
h.
nosce teipsum cum falso dictum tribua-
tur to. 2. 112.d
noscere seipsum prudentis est, to. 4.
149.c
Notitia sacræ scripturæ multum prodest,
to. 3. 281.a
notitia maior legis magis reum facit
peccantem to. 3. 181.b
Nova in nascitate Christi omnia quia
nouum fuit, quod Virgo peperit, to. 5.
7.c
nova creatura est regeneratio nostra,
to. 3. 232.h
nouus patris non meretur obsequia,
to. 5. 11.c
nouus vetera copulare, aut super vesti-
re quomodo prohibeamur, to. 3. 38.
c.
nouus homo post baptismum, to. 3.
194.a
Nouatianus ex repulsa Episcopatus
sclisima compoluit to. 4. 189.e
verba Domini, ad Petrum, non audiuit
to. 2. 152.c.d
eius hæresis de baptismo, to. 3. 162.e
eiusque hæresis de fornicatione, to. 3.
173.c
eiusdem error de Pœnitentia, to. 3.
217.h
Nouariani ex quibus scripturæ locis per-
petram suam errorem de promissis,
& eorum confutatio, to. 4. 186.a. &
seqq. 191.b. & seqq.
Iudeis de suscitatione Lazari contri-
statis comparantur to. 4. 194.e
mundos se appellant to. 4. 183.a
Stoicos imitantur in æqualitate pec-
catorum to. 4. 183.b
eorum dogmata confutantur, to. 4.
183.c.d
baptismum iterant to. 4. 185.c
Nonatus hæreticus to. 4. 58.b. 135.e
nemini pœnitentiam dandam putauit
to. 4. 183.e
eius error de Ecclesia to. 4. 180.g
Nouembri mense pridie nonas passi sunt
Vitalis & Agricola to. 5. 136.b
Nouerca habebatur à quodam vxoris lo-
co, apud Corinthios, quem D. Paulus
tradidit satanæ to. 3. 170.c.d
Nouitas Christi vetustatem legis expulit,
to. 5. 161.c
temporum admonet nos nouitatem
vitæ & morum to. 5. 14.c
Nox data est ad quietem, non ad muneri-
s & operis functionem, to. 1. 8.a. 3. 215.d
ipsa & dies sibi inuicem cedunt, to. 1.
24.c.f
terræ vmbra est to. 1. 24.e.f
super ludæos maior incubuit, cum di-
xerunt, sanguis eius super nos, to. 5.
6.e
veterem hominem significat, qui per
baptismum innouatus est, to. 3. 154.
b.
& quibus se denegat Christus, to. 2.
440.c.d
noctæ ad precandum surgendum est,
to. 2. 446.c.d
eadem tentamenta multa proferunt
to. 2. 112.d
tentator retia laci to. 2. 112.d
primogeniti Ægyptiorum interem-
piti sunt to. 2. 446.f
quare nobis nocte media surgendum,
to. 2. 447.c
nox viri tempus habile tentamenti, ita
etiam & cœnz to. 2. 446.e.f
restitutionum si aduenierit, quid facien-
dum to. 2. 447.b.c
noctæ quare orandum, to. 2. 494.h
periculis mali quæ opportuna, to. 1.
222.c
sæculum hoc significat to. 3. 154.b
noctæ sunt illicita to. 3. 14.f
noctis tempore cur dicat Dominus se
aduenturum to. 5. 1.f
noctes corpora sanctorum sunt, to. 5.
155.g
noctæ adueniens Nicodemus, & alij à
Christo admittuntur, to. 3. 108.a.b
Nox verus est homo to. 1. 204.d.e
animæ vis præstantior, to. 1. 201.d.e
hominis omnia videt, & non videtur,
to. 1. 112.d.e
Nubere in Domino quid sit, to. 3. 177.c
nubere qui, contemnit, præparat sibi
coronam to. 3. 175.h
nubere melius est, quam turpem vitæ
agere to. 3. 177.a
quomodo sit melius, quam vi, cum i-
psum vii malum omnino sit, to. 3. 174.
b.c
nubere non potest alteri, si virum suū
quicumque de causâ dimiserit, to. 3.
174.d.e
nubere debent vt filios procreent,
to. 3. 8.f
eorum, qui nubent merces apud Deū,
to. 3. 176.g
Nubes illa lucida, quæ ascendētem Chri-
stum suscepit, quæ to. 5. 40.f
- eadem consideratur in moure, to. 3.
59.f
eius vmbra propterea Deus, quos
post iniurias ducit ad requiem, to. 5.
40.f
nubes mystice prophetæ, to. 3. 99. b.
to. 0.a
nubes in quibus Christus videtur quæ
sunt, & ibi plura de nubibus, to. 3. 99.
b.
Nucis pomum amarum in cortice quid
significet to. 5. 106.f
Nudari, & spoliari, quomodo differant,
to. 3. 38.e
Nudus Adam ante peccatum, post illud
foliis indutus, quid to. 5. 75.a
nodus est ille, quem culpa nudauit, to.
1. 82.h
nudum, & vestitum esse quid in sacra
scriptura significat to. 1. 245.e.f
nudi nascimur to. 5. 110.e
spiritualis quæ sit to. 3. 51.c
nudos nos ipsos inspicere nonnum-
quam reueretur to. 5. 128.f
Numerius Presbyter Thessalonicensis,
to. 5. 112.f
Numerotum liber vnde appellatur, to. 1.
211.c
Numerus cccxvii, vitalis est, to. 1. 25.
b.
numerus lxxv. remissionis peccatorū
est, to. 1. 192.g.h
senarius, & octonarius mystice consi-
derantur to. 3. 8.d.e
quæ draginta dierum non vacat myste-
rio to. 5. 303.f.g
quaternarius superstitiose non est ca-
uendus to. 1. 28.e.f
cur videatur declinandus, to. 1. 28.e
nouenarius lites, diffidia bella quæ di-
uinis oraculis indicat to. 1. 112.f
viginti quatuor quæ sacramenta conti-
neat to. 5. 191.c
quatuor, quinque, sex, septem mystice
considerantur to. 3. 54.h. 55.a
centesimi, & millesimi mysterium, to.
160.c.d
Septenarius mundus, & sacer, to. 1.
89.c
Denarius & octonarius mystice consi-
derantur to. 3. 75.a
trecentessimus Christi Crucem signifi-
cat to. 1. 101.f
numerus certus filiorum Dei destina-
tos ad vitam to. 3. 159. b
numerus curam sollicitudine quæ
Dei circa nos denotat, to. 5. 21.
b.
numero Christus pastor perditam ouē
agnoscit to. 5. 21.b
Nummularij boni & mali mystice, to. 3.
93.e
nummularij spirituales in Prophetis
probandis to. 1. 93.g
Numerus est scripturæ, vnde vsura exigi-
tur to. 3. 93.e
Nupra sollicita est, quomodo impletus
maritalis officij to. 3. 176.g
Nuprin scruuitum auro venditur, to. 4.
206.g
nuptiæ à nubibus dicuntur, to. 4. 207.
d.
Nuptiæ secundæ asseruntur, to. 4. 257.
d.e
easdem nō prohibet S. Ambrosius, sed

nee suadet to. 4.241.d.e
earum gratia to. 4.242.f
bonæ sunt ibid.
secundæ permittæ sunt à Deo, to. 3.177
b.c
primæ sub benedictione Dei celebrantur to. 3.177.d
videt dictæ to. 1.118.g
Christi saltare nos cogunt, to. 5.11.a
inuitæ solum malos euentus habere, to. 3.177.f
secundæ cur concessæ sint, tom. 3.177.d.
finitæ, & Deo gratæ to. 3.6.g.h
eas damnans hereses reputatur, to. 3.6.h.8.h
spirituales, in quibus plallendum, & saltandum to. 3.47.h.48.a
Christianorum quæ to. 5.78.c.h
non dammandæ to. 4.240.a.229.b
eis integritas præferenda, to. 4.229.b
eas damnantes damnant Ecclesiæ, to. 4.230.b
non omnes Deus iungit to. 3.82.j
Gentiles & Christiani non habent fauorem
in omnia to. 3.81.i
spirituales Christi cum Ecclesiæ & si
dell' anima to. 3.83.b & c
spirituales quibus rebus sepecentia
aut continentur to. 3.83.i
impiorum præmia liberi, tom. 3.97.h
Natus quid sit to. 3.8.b
Nicticorax & passer Paulus in Christianis
quis sit to. 3.76.f
Nymphæ mulier deuota tempore D. Pauli,
quæ per totam Domum figuram Christi
scriptæ to. 3.260.b

O

Obedientia peccatoris quantum Deo displicat, to. 3.261.a
Obsequia Abrahæ describitur, tom. 1.15.a.b
Obsequia Christi, to. 3.248.a.296.f
fuit causa nostræ salutis, tom. 3.296.g
ex charitate to. 3.233.g
nobis necessaria est to. 3.296.f.g
nostra recompenfat consortium diuinitatis to. 4.47.g
eius gratia ibid.
obedire Christo iustum, to. 3.312.b
Oblatio Christi pro humano genere, to. 3.244.g
semel facta est, & sufficit omnibus credentibus to. 3.306.c.d.g
Melchisedech figura fuit Christianis, to. 3.296.b.c.e
hereticorum quæ to. 4.45.b
sacra pro defunctis iustis, to. 3.61.f.g
oblatio filij in templo to. 4.208.f.g
oblationis in Missæ gratiam magnam sentit S. Ambrosius to. 5.108.g
facta in fide integra, & mente loca purificatur à spiritu sancto, tom. 3.157.g
oblationes eorum, quæ munda sunt, aut Deo fieri debent to. 1.96.a.h
oblationes Ecclesiæ ita confectas, ne sicut quis inopie detrahatur, to. 3.89.h.90.a
bene dicantur in primitiua Ecclesiæ,

to. 5.83.g
Obsequium externum non placet Deo sine interno affectu to. 3.60.f.g
Obsequies Rachel & Thamar parientibus adhibet in scripturis, tom. 5.147.c.f
earum munus partus susceptioni; non mulieris inspectio to. 5.147.e
earum iudicium in inspicendis puellis fallax & incertum to. 5.147.d
Obsequatoribus non est præbenda occasio to. 3.217.b
Obsequio ortus infidelitatis causa, tom. 3.199.g
Obsequio spiritus Sancti, & eius effectus to. 3.59.c.f
Occulta indicia, & consilia Dei, tom. 4.46.c
reuelata David quæ to. 2.382.b.c
occulta Christi fideliter seruando, diabolo insidandi locus non datur, to. 3.382.g
coram nosse diuine solius potestatis est to. 4.117.a
nostra seruanda to. 2.382.h
difficilis caueatur, quam cognita, to. 5.120.a
cauillare folius Dei est to. 3.171.d
hominis Christi potest reuelare, to. 3.168.c
Occupatus in multis minus proficit, to. 3.61.c
Octaua dies resurrectionis sanctificata, to. 2.385.h
resurrectionem significat, to. 1.225.d
to. 5.55.a.58.d.e.ro.5.153.d
ea circumsusio heret, to. 5.15.d
eius dignitas to. 4.412.d
Octonarius numerus mysticus, tom. 3.15.d
idem est resurrectionis to. 3.75.a
eius vis, & factus explicatur, to. 2.202.c.f.203.c.d
Oculus mentis quomodo splendet, to. 2.532.a
eius usum quid to. 2.480.a
suppliciorum à Baptista demonstratur to. 2.103.b
duplex, & de viroque to. 2.457.f
domini non aspernatur iustorum munera to. 2.486.a
suppliciorum quare non alienus ab Ecclesiæ to. 2.482.c.d
mundus quis to. 2.483.a
premiat fortuna to. 2.480.a.b.c
multipliciter viciat to. 2.480.a.b.c
inertit, & iniquitatis est, to. 2.445.a
corporis, & anime sanatus in S. Paulo, to. 2.422.a.b
interior totum corpus illustrat hominis to. 2.379.g
sapientis, in capite eius to. 1.85.g
vno merito Christi videri dicitur, to. 4.157.f
mysticus acutus, moralis dulcor, to. 2.482.b.457.f
oculus coram dirigendi, & quorsum, to. 2.450.g
duos habet Ecclesiæ, to. 2.457.f.482.b
qui in Christum deficiunt, qui, tom. 4.481.g.h
eos in aperuisset Iesus, nulli Euzegij gratia reuoluitur to. 2.412.a
ante eos, qui semper habendum, to. 2.

354.c
eorum vis in homine magna, & præstantissima to. 1.49.c.150.a.b.c.386.a
quare à vanitatibus auertendi, & ab omni pompa seculari to. 2.410.f.g
eorum veracitudo est, nec videri eos velis formis, nec videri, tom. 4.6.f
eorum supercilia quid operentur, to. 1.50.b.c
spiritualis to. 3.3.g
sapientis in capite, stulti in pedibus, to. 3.63.f
oculorum anima velamen, quando, & à quo aueratur to. 2.421.h
eius deficere quid sit to. 2.457.g
seruanda sunt to. 4.108.d
Propheas significant to. 5.181.e
velut speculatores quidam in capite sunt to. 2.86.c
oculorum anime quædam est passio, quæ ingratæ est, & eget medico, to. 2.421.h
eos ante, retro, à dextris, & à sinistris, habere quid to. 5.191.c
argens solis lumen modestum, & vnebra gratæ to. 3.316.e
corporei splendorem diuinitatis terre non possunt to. 3.59.c
nocti non sint oculi lupi, tom. 4.230.e
mystificauerendi vanitate, to. 2.431.a
Domini quæ dies iustorum, to. 2.328.g.h
oculorum Christi docentis eleuatio, quid significaret to. 3.40.d
Oculus nostris qua ratione debeamus, to. 2.477.f.g
Olimus hominem separat à Deo, tom. 5.127.f
deponere debent, qui saluati cupiunt, to. 5.124.c
seuans in corde non dormit, sed mortuus est to. 5.31.b
odio quæ nobis esse debeant, to. 2.469.f
Satanae aduersus credentes, to. 3.16.c
b. eius & charitatis pugna, to. 2.45.d.r
odio habens vel vnum hominem, a tenens ad alium accedere non potest, to. 5.31.a
odio habere exitiale, & nimis capitale est to. 4.23.a
odio apud bonos mores dispensandum, to. 5.31.f
Olor diutius seruatur in naribus, quod propius in auditu, & oculis obiecta, to. 4.50.f
agni, in sacra scriptura, electorum signum fuit benedictionem to. 1.171.c
edior bonis est Deo, qui recte alit Christum to. 3.198.d
vini fragrans vita iustorum, tom. 3.48.d
ei comparatur prædicatio Dei, tom. 3.198.e
odor mortis est incredulitatis prædicatio to. 3.198.e
odores virtutes significant, to. 3.108.b
Oratione uocationes sanctarum, to. 5.195.e
Orationes malo animo verba fidei, re-

pro 12. vel primario auctor, rom. 3.18.
g.h.
eorum magis quam generis claritas
vindicanda to. 3.17.f
operibus nostris bonis Dominum pro-
ficiamus to. 3.8.d
bonis deficiamus a Deo maledictus, i-
bid.
eorum laus est, vel culpa, tom. 3.8.e.f.
f.
bonorum merita spiritalia conuiciu,
to. 3.37.e
nostrorum fructus segeti, & spici meri-
to comparatur to. 3.38.g
eorum necessitas ad veram iustitiam,
to. 3.12.d
eorum meritum asseritur, to. 3.24.f
bonis primum promittitur, to. 3.15.g
malum non facit Deus, sed permittit,
& ordinat to. 3.30.d
bonorum labor Christiano sponso ac-
ceptus to. 3.35.b.c
eorum merces sanctorum, to. 3.33.g
operibus suis minime gloriantur, to.
3.46.a
operum bonorum fructus, & corona, to.
3.1
eorum laus a Deo expectanda non a
nobis exigenda to. 3.8.e
opera nostra partus nostri sunt, tom. 3.
98.c
ad opera bona peruiigi labore incum-
bendum to. 3.98.c
epulatoria que sunt to. 2.16.b.c
bona & nostra sunt, & Dei, to. 3.4.e
sine fide vana sunt to. 3.67.b
male erant aduersarius, & accusator
nostrum in die iudicii to. 3.73.a
bonorum fecunditatem requirit Deus
to. 3.73.g.h.74.b
operum fructus necessarius, nec satis
esse in Ecclesia to. 3.74.f.g
bonorum exemplum attrahit multos,
to. 3.232.g
bona nil profunt perfido, to. 3.235.b
bona inducunt quidam, to. 3.231.d
operibus est fides oranda, to. 5.505.
b.c
opera Dei apparent to. 3.64.c
Oracula Prophetarum velut matutinum
quoddam lumen mitebat Dominus
sub lege to. 3.7.g
Pythons fallax to. 3.163.f
Orandum frequenter, propter frequen-
tiam peccata to. 3.61.h
orandum quomodo, to. 2.430.e.to.4.
177.f.188.c.141.e
quid sit oramus to. 4.44.h
potius secretis, quam cum vociferatio-
ne to. 3.190.b.&f.g
orandum vt eas tentatione subueamus,
quas ferre possumus to. 3.31.g
orandum est, quod cupis impetrare,
to. 3.31.e
vtilitatem Dei preterdat in nobis, to. 2.
322.f.g
orandum cum aliquod pietatis officiu
aggreddimur to. 3.40.a.e
spiritus, & mente to. 3.188.c.f
quid nobis in hoc corpore, to. 2.345.
g.h
non equare to. 2.494.g.h
orandum pro fratribus, tom. 3.244.
h.
pro infirmis, & quibus David veticu-

lis viuendum to. 2.357.d.e
pro ministris Euangelij to. 3.158.f
pro aquis & aliis vtilibus poscendis,
to. 3.65.h.&f.g
pro propria salute to. 3.164.f
pro his, qui sunt in periculo, to. 3.138.f
pro ludis, vt conuertantur ad fidem,
to. 3.149.b
pro omnibus, maxime vero pro Prin-
cipibus to. 3.270.e
orandum quando magis est Dominus,
to. 2.440.a.b
Orans quomodo tenditur, tom. 3.334.
a.
Orare docuit nos Christus, to. 3.54.a
& ordinem posuit to. 3.165.h
vt veniat regnum Dei, quid to. 3.139.g
in carne quid sit to. 3.244.h
que debemus to. 2.494.c.d
orare in spiritu quid sit to. 3.244.h
orare semper debet homo, etiam san-
ctus, & iustus to. 2.496.d
pro calumniantibus, & persequentibus
charitas nos iubet to. 3.348.b
Orarium innouit collo Satyrus, atque ita
se deiecit in mare, to. 4.149.e
oraria vestimenta multa super reliquias
sanctorum Genasij, & Prothasij a fi-
delibus deuote proiecta, tom. 3.155.
g.
Orat Christus vt homo nostri causa, non
quasi infirmus, vt hæretici blasphemant
to. 3.49.h
Oratio nostra qualis esse debeat, tom. 2.
504.g
quomodo bonum seutum infirmita-
tis, & triumphantis to. 2.348.b.e
humilitatis se sub penetra, tom. 2.
342.e
plena disciplinæ to. 2.412.a
quæ non dirigitur in Deum, tom. 2.
506.h
cam volare facit vita bona, tom. 3.506.
e.f
innocentiam ascendit, to. 2.506.f
quæ in sinum conuertitur deprecantis
to. 2.348.b.c
eius dignitates to. 2.507.e.f
ubi effunditur, ibi testis peccata, to. 2.
363.c.d
ex ea nihil insolens, aut superbum pro-
cedat to. 2.342.f
ea curse David ineuabat, tom. 2.342.
e.
eam appropinquare quid sit, to. 2.506.
h.
eius quam sit vis, to. 2.216.b.c.276.d.e
oratio, qua delectatur Dominus, to. 2.
419.h
peccato graneleto to. 2.506.f.g
quod debeat descendere, to. 2.382.h
quæ castitatis, & eleemosynæ operibus
adiunatur, excedit mundum, tom. 5.71.
f.
sancta omnem superbiam humiliat,
to. 5.70.b
crebra suadetur to. 4.126.d
ea Deo propius accedimus, to. 2.146.d.e
assidua esse debet to. 1.78.f.g.h
eius partes, & quid continere debeat
to. 4.117.h
eius genera plura sunt, to. 5.205.f
quando citius exaudiat, tom. 5.35.
g.
absque consensione vlla, distincta sit,

to. 1.78.e.f
oratio Sancti Ambrosij in dedica. a. i. ne
templi to. 4.211.g
quatuor principales virtutes a diuinitas
habere debet to. 1.69.a.b
fidelium apostolice plangit succo,
to. 1.78.h
in diuinis laudibus inehanda, tom. 4.
198.e
bona, cum in montem ascenditur, id-
que moraliter explicatur, to. 3.39.g.
h.
eius studium Christi exemplo com-
mendatur to. 3.39.h.40.a
feruens reconciliat nos Deo, to. 3.80.
d.
Eclesiæ efficac pro venia peccatori
impetranda to. 3.80.f
non tam loci, quam animæ deuotione
commendatur to. 3.114.f
eam impedit coniugium, to. 4.206.d
vitalis est to. 4.206.c
Christi propter exemplum, & imita-
tionem nostram to. 3.36.e
quam sit bonum scutum contra aduer-
sarium to. 5.51.g.h.4.a
eadem optimum scutum, quo maledic-
tum, & iniuria repellitur, to. 1.14.b
non est dissimulanda to. 1.72.e.f.h
postulare humilitatem, ibid. 73.a
ea peccatum contrahere, grauissimum
est to. 1.73.a
eius ornatus non debet adhiberi ad
predicationem fidei to. 3.164.f
precantis acceptabilis sit magis, ablu-
nendo a leicis interitum, tom. 3.173.h
eius auxilium a Demetriade postulat
S. Ambrosius to. 3.129.h
nostræ infirmitas to. 3.104.a
quomodo a spiritu adiuuetur, ibid.
ei impetrata non obest ibid.
cur frequenter effundenda est, to. 1.73.
b.
mulatorum, efficacior est, tom. 3.44.f
ea multa a Deo impetramus, to. 3.6.g
orationis Dominice expositio, tom. 4.
179.e
orationes pro Regibus, & pro maiori-
bus to. 4.147.h.248.a
orationibus deuota signatur anima,
to. 5.20.b
Orbis terrarum aliquando est dissolu-
endus, vt requies sit fatigatis, to. 1.59.c.d
Ordinatio Episcopi & Presbyteri vna est,
to. 3.126.h
ordinationum omnium dignitas in E-
piscopo est to. 3.161.f
Ordo conueniens quis to. 3.121.h
sermonis, in consilio aliquem, que-
rendus to. 2.343.f
ordo erit post hanc vitam claritatis,
& gloriæ, sicut ordo meritorum, tom. 1.
149.d.e
ordo, & series quedam etiam in pec-
catis est to. 3.99.c
naturæ quando confunditur, iterum
interitus sequitur to. 1.96.d.e
ordo resurrectionis to. 3.163.g.h
eius ignorantia perturbat negotiorum
naturam to. 3.235.h
eiusdem perturbatio, & rebus vtiliter
quam concessum est, peccatum indu-
cit to. 3.117.d.e
ordines omnes sunt in Episcopo, to. 3.
239.c

ordines in diuinitate ro.4.44.a.b
ordines honorum apud Christum, to. 2.507.e
Ortya Bacchi tom.4.118.g
Orens mystice quid significet, tom.3.23.d.e
oriens Christus Dominus ibid.
Origenes longe minor in nouo quam in in veteri testamento fuit, tom.5.144.g
multorum interpretationes diligenter excussit indagine to.2.426.c
Originale peccatum baptismum tollit to.4.164.g
idem asseritur to.2.394.g.h
illud negant in nobis Pelagiani, to.5.132.c
declatur to.3.128.a.b
eius gentilis to.3.104.f
non poterat expiari facit legis legibus to.3.306.b.c
Origo & caput rei querenda ad controuersias soluenda to.3.125.b
origo virorum, non mulierum, in scripturis cur tractatur to.3.21.b
mulieris est vir to.3.183.a.c
Orionis ortus explorat nauta, tom.4.95.d
Ornamenta animarum quae to.5.4.g
ornamenta pretiosa, vt commutent animos to.2.314.b
Orthodoxa fides Christiana, tom.4.180.a
Ortus Christi sanctorum laetitia communis a saculo quomodo ignoratus, to.5.6.h
O iusti, quod meditabitur sapientiam, interit homo est to.2.333.f.g
os nostrum, & cor nostrum custodire debemus to.4.2.a
os suum, & linguam custodit, qui habet modetiam, mansuetudinem, & patientiam ibid.c
os aperuerit Iesus, & quare Dauid to.2.485.f.g
illud habuit anima to.2.11.b
hominis aditus verberum, sed disputationis, & index voluntatis, tom.1.51.a
nostrum clauis verbi Dei, & oratione aperiendum to.3.40.e
os suum in coelum ponere quid, & qui sint, qui illud in coelum ponant, to.2.401.h.404.a
nostrum clamat, cum tacet. to.2.485.g. h. per totum
os Dei propheta, to.2.419.a
os iusti quousque meditabitur sapientiam to.2.134.d
eius, ac linguae officium quam vile ac necessarium to.1.50.e.f
ore nostro nihil caduerosum fumentum to.2.482.h
O ianna tibia decanians prophetia Christi respicit to.3.45.f.g
Oculum amoris iudicium, tom.3.101.f
Dei quid sit to.3.134.a.b
sanctorum to.3.159.g
charitatis signum to.5.107.c
synagoga caruit ibid.f
pignus est nuptiarum, & prerogatiua coniugij to.5.107.h
Iudei non habent, qui sponsum nesciunt ibid.

ocula solum habet Ecclesia quasi sponsa to.5.107.h
oculandi pedes Christi, mystica expositio to.3.48.g
oculatur Christum, qui illum confitebatur to.3.107.g
eius pedes oculatur, qui Euangelium legens, illum agnoscit ibid.
Ossa alia corporis, alia animae, to.2.340.g
capitis cur tecta sunt cute atque capillis to.1.51.d.e
ossa in spiritu ab Ezechiele visa, tom.4.157.158.ex parte
Otiū Christus to.5.188.c
Otiū Christi assidue pulsandum, quod Paulus aperiri sibi optauit, & Ioannes vidit to.3.662.b
otiosi clausis quomodo introire possunt Christus to.4.51.f.g
Otiē, crescente Luna, pleniores sunt, to.1.17.f
Otiū fugiendum, to.3.98.f.164.b
eius, ac somni fructus nullus, to.5.123.g
Otiū, ac tardi ad bene agendum arguuntur to.3.80.b.c
otiosi non sunt, qui studio sapientiae, & diuinae contemplantionis vacant, to.3.65.e
otiosi, & in ciuitate residentes Christi cibum non pascuntur to.3.5.3.h
otiosa verba, carchinni, deambulationes, & illeptus in ecclesia vitanda, to.5.23.b
Ovis animal fructuosum, to.1.76.b
quae trauerit, a pastore querenda ne pereat to.2.508.h
ouis, drachmae, & filij prodigi parabola explicatur to.3.79.a.& seq.
ouis perditae inuentio, & reductio tractatur ibid.& seq.
in Adam perditam naturam humanam a Christo leuatur ibid.
oues naturae instinctu a lupo metunt, to.1.57.f
ouium, bouum, & columbarum venditores n. ystice to.3.93.f
ouium vestitu lupi cauendi, tom.3.62.c.d
ouium amor in S. Ambrosio passio rem to.5.47.g
vicia vnde dicta to.4.75.d

P

PACIFICA omnia in diuinitate, to.4.44.a.b
pacificus est, qui neminem laedit, to.3.152.e
pacifici septimo loco positi considerantur to.3.55.a
soli fruuntur spiritu sancto, tom.3.135.g
Poenitentia quid sit, to.2.336.h.to.5.256.c
vno actu diuersa officia conueniunt, ibid.
veta statim habet fructum, to.3.197.f
quomodo agenda to.5.24.g
Niniuitarum to.5.259.c.d
eius sacramentum quanti Deus faciat, & quod ad poenitentiam vocet peccatores to.5.264.d
eam non agens in qua, & quantalacini dat incommoda to.5.265.a.b

Davidis exemplo qui corrigendi, to.2.396.g.h
quando non habet fructum, to.3.202.a
g. malum accedens improbitatis vrit, to.2.355.g.h
per eam sit carnis interitus ad profectum spiritus to.4.40.d
eam agens ad quae debeat esse paratus, to.2.138.e
eam Pharisaei simulabant, to.5.24.g
eam non agere quis videatur, to.5.24.g
g. quid faciat vere poenitenti, to.5.25.b
eam agere quis dicatur to.5.25.b.c
hominis humilitatis se qualis, tom.5.25.c
maximo conatu agenda, to.4.189.g
marata & si, illicite quare agenda, to.4.190.h
asseritur contra Nouatianos, tom.4.193.b
eam agens non solum dolere debet de peccatis, sed etiam se emendare, to.4.193.b
nulli denegatur, & omnia peccata remittit to.4.186.f.& seq.
per eam veniam consequimur, ibid.
non bona sua, sed commissi debet emendare peccata to.2.342.g
patientiam quare to.2.344.d.e
quomodo in omnibus exigenda, to.2.346.b
laboriosa, sed gratia suauis, tom.2.359.h
eius medicina quanta to.4.193.h
vanz multi modi enumerantur, to.4.196.a.b
peccati remedium est, non inueniunt, to.4.196.b
cum humiliate, seruo, & oratione facienda to.4.196.b
eam congrue agere paucis coniungit, to.4.196.c
non d. f. renda est to.4.196.f.g
prius a publica to.4.96.d.e
eam non agere opprobrium est, to.2.432.d
agenti eam dulcia sunt iudicia ibid.
eam agens accusare se debet, to.2.338.c.f
quare se ad poenam debeat offerre, ibidem
prius debet damnare peccatum, quam gratia illud possit abolere, tom.5.153.c.d
eam agere bene dicitur, defectu iniquitatis tua to.2.449.a
eam agere vera est medicina, to.2.337.c
eam agens sollicitus sit, ne iterum peccet to.2.206.f
post volaptrates saeculi aspera videatur, & quid agendum sit ei, qui a morbo curari deliderat, to.5.265.c.f
quare illam agere debemus, tom.5.16.c
quando legitime fuit praedicata, to.2.337.c
eam agens vilibus, & sordidis vestimentis inquebantur to.4.185.g
non habet exultationem ad confessionem to.3.206.f
eius effectus to.3.206.f
ea peccata abluuntur to.4.226.f

quam sit lapis necessaria to.4.216.a
 quanta, vel qualis esse debeat ibid
 quomodo non verbis, sed actu agend-
 est to.4.216.a
 eam gentium institutio, & apparatus
 to.4.216.a.b
 illa homo interior renouatur, tom.4.
 50.b
 Paganus cur in sacris velarent oculos, to.3.
 189.c
 Palatii secreta nec nouit, nec querit S.
 Ambrosius to.5.101.a
 palatina officia numerantur, tomo 5.
 101.d
 Palæstra qui dicantur to.2.349.d.e
 Παῖς Græcorum quid to.2.331.g
 Palladis sacerdotes to.4.218.f
 Palladius hæreticus to.4.56.c
 ipse & Scennidians Episcopi hæretici
 uersæ perfidie to.5.81.
 soli ambo in occidente Arriani, tomo 5.
 89.a
 eius in concilio confictus, & conde-
 mnatio to.5.83.& seqq.
 illi inscribitur liber de moribus Brach-
 manorum to.5.20.8.a
 Palma salutaris per multos labores ex hoc
 mundo rapienda to.3.54.g.h
 in sacris liris est victoriæ insigne, to.1.
 19.h
 martyribus fraus ad cibum, honora-
 bilis ad victoriam to.5.27.c
 eius laudes to.5.27.c.& seqq.
 palma & brauium paucorum est, to.3.
 80.b
 palmarum, & oliuarum rami quid si-
 gnificent to.5.31.g
 earum ramos frustra portat, quem diu-
 bolus superat to.5.32.c
 earum rami Christo adueniente eui-
 gantur to.3.91.a
 Palmarum uicentes auro to.2.315.d
 Palæus quid sit to.2.349.f.g
 Pampilius cur trifolium videatur, t.220.
 g.h
 Panætiæ, & Ciceto vnde ex Aristotele
 trausulerunt quædam de fortitudine
 to.4.14.c
 Panis animæ verbum Dei to.3.79.g
 & scripturarum lectio to.3.29.h
 panes tres ab amico petendi mystice
 to.3.65.h
 mysticus, quem Christus frangit, verbum
 Dei, eiusque multiplicatio, to.3.
 55.e
 celestis verbum Dei, tom.1.209.e
 to.3.83.h.to.5.196.e
 & ubi uiuus to.2.363.b.c
 quo confirmamus, virtutes sunt à Deo
 nobis collate to.3.54.d.e
 Christi omnibus frangere, sed multi
 nolunt manum extendere, tomo 3.
 54.f
 panis, quem orando postulamus, qualis
 to.4.175.g
 hordeaceus, & riticens diuersis datur
 mystice to.3.55.b
 effusit datus quid in dante operatur
 to.5.44.d
 subcinerit, fides, & penitencia, to.5.
 201.f
 panis, & melle Chananeæ mystice, to.3.
 83.h
 panis Angelorum Sacramentum Eu-
 charistiæ to.3.180.e.f

verbi Dei, & resurrectionis, tomo 3.
 75.h
 boni & mali confessio mystica ad ani-
 mam relata to.1.87.a.b.c
 panis, Christus, & fideles eius, tom.3.
 77.b
 à coruis Eliæ mane allatus quid, tomo 5.
 122.d
 panis multiplicari varietas considera-
 tur to.3.54.f
 verus, qui satiat vniuersos to.2.53.a.b
 vitæ, & mortis, & quomodo ille inan-
 ductetur to.3.58.b
 conuertitur in Christi corpus, & vera
 fit eius caro tom.4.273.g.176.c.d
 panem seculi uou cupit, qui panem refi-
 citur Saluatoris to.5.26.g
 duplicem non manducauit Israel, quo
 confirmatur cor to.3.76.b
 integrum qui nequit dare pauperi, vel
 fragmentum aliquid tribuat, tomo 5.
 17.f
 bonus est Dei facere voluntatem, to.1.
 59.c
 primo homini Deus præscripsit eden-
 dum to.1.59.e
 panum multiplicatio bis à Christo fa-
 cta cur vario numero to.3.54.g.h
 copiose tractatur, to.3.53.& seqq. 55.d.
 & seqq.
 panes septem, & pisces duo, quid signi-
 ficient to.3.55.c
 integros turbæ, pueri, & mulieres
 comedere non possunt mystice, to.3.
 55.h
 legis à Christo facti, & diuisi, tomo 3.
 55.h
 propositionis vnde fiant, & à quibus
 edantur to.3.87.e
 typus fuerunt Eucharistiæ, tomo 3.99.
 b.c
 à misinuolui cui voluit Christus, to.5.
 1.c.f
 Parabola filij prodigi copiose tractatur, t.
 3.79. per totum.
 vineæ, in qua operarij conducti, tracta-
 tur to.3.80.b
 vulci iniquitatis tractatur, tomo 3.82.a.
 b.c
 ouis, drachmæ, & filij prodigi parabola
 recto ordine posita, tom.3.50.c.&
 seqq.
 earum ratio ad inuestigandum diffi-
 cilis to.3.76.f
 eis vñs est Christus ob militiam ho-
 minum, vt audientes non intelligerent
 to.3.189.a
 Paracletus cur sic dicatur to.4.44.d
 Paradisus locus, in quo posuit esse homo,
 dicitur Eden to.1.54.c
 eius mystica & præclara interpretatio
 to.1.55.c.d
 solus Deus omnipotens fingere po-
 tuit to.1.54.b
 primus Adam nudus sibi habitauit,
 & secundus intrauit to.3.105.d
 medium eius, quam mortis causam
 continet to.3.57.d.e
 in hac vita solus Paulus Apostolus, aut
 aliquis eius similis videre potuit, to.1.
 54.a
 exules quas vestes habuit, tomo 3.
 99.e
 eius lignum, quod dicitur vitæ, Dei fa-
 ciunt to.1.54.d.e

qua ratione anima dicitur paradisi, t.
 1.61.f
 eius quæ bestie, agri, & volatilia cæli
 dicuntur, quid significant mystice, t.c.
 61.e.f
 regio viuorum dicitur to.5.59.e
 in quo fuit latro ille die to.10.6.d
 ad eum redire cupientes, igne probari
 oportet to.2.499.b
 duplex assignatur, inferior, & celestis
 to.3.171.f
 Adam ab eo exul factus, tom.3.28.c.&
 seqq.
 plurima habet ligna, & eaque fructifera
 to.1.54.c
 quid sit, Davidis verbis explicatur, t.1.
 55.c
 vñ sit, quid sit, qualis sit, explanate dif-
 ficile est, positus ad orientem, tomo 1.
 54.a
 quid mystice sit to.2.205.f.g
 quid sit ex Iosephi sententia, to.1.205.
 f.g
 ad eum redire cupiens, quos debent
 transire decursus aquarum to.3.514.d
 in quem raptus est, S. Paulus non est
 existimandum esse hylen to.1.54.b
 Laine hortus dicitur, tomo 1.205.
 f.g
 Deuteronomium, in quo germinant
 mandata legis to.5.129.c
 liber Genesis, in quo Patriarcharum
 virtutes pullulant to.3.50.g.h
 Ecclesia dicitur, Doctores veto arbo-
 res to.5.194.b.c
 Patalycti curatio, quæ mirabilia continet
 to.5.2.a
 eius lectus & cætera mystice exami-
 nantur to.3.37.a.b
 eius per rectum demissus mystice tra-
 ctatur to.3.86.b.c
 patalycti morbi sanatio explicatur, t.
 3.56.e.37.a.b
 Pacere cui nocere possis magna gloria, t.
 5.127.f
 Pardus celetes corporis, & animæ mo-
 rus variat to.1.43.e
 Parentes propter Deum relinquendi, to.3.
 90.b
 sunt colendi, & quomodo sit primum
 mandatum to.3.241.h
 quomodo ex Christi lege honorandi,
 & obseruandi to.3.71.f
 sunt maxime honorandi, to.3.89.g.&
 seqq.
 parentes honorandi præceptum solu-
 bent ludæi to.3.90.a
 eos esse honorandos etiam in Cruce
 Christus docuit to.3.107.e
 debent bene iustissime filios, & se fi-
 lios aliquando fuisse, remissis, to.3.151.
 d.244.251.h
 prius sunt alendi, quam Ecclesiæ tribua-
 mus to.3.90.a
 honorandos Christus suo exemplo nos
 docuit to.3.126.f
 quantum illis debeamus, explicatur, t.
 3.16.f
 non refutant eos Christus, sed magis
 defendendos docuit to.3.50.g
 boni filii ignoscunt to.4.161.c
 cur aliquando in filiis puniantur, tom.
 1
 fidei flantes non agnoscit Christus,
 mystice exponitur to.3.50.f.g

cariales filij thesaurizant t. 3. 217. b
 spiritaliter debent à filiis sustentari. t. 3. 217. b
 eis religio praeferenda t. 3. 72. f
 verendi sunt t. 1. 101. b
 filios æque diligere debent. t. 1. 118. g. h
 erga filios quæ ratione se gerere debent t. 1. 179. g. to. 3. 117. e
 eorum benedictiones & maledictiones quanti faciendæ t. 1. 194. a
 eis summa deferenda est obsequantia t. 1. 194. a
 Patres mystice quædam delictorum eminentia declaratur t. 2. 399. d. e
 luto, & cæmentis constat ibid.
 patres legis à Christo quomodo solubant t. 3. 13. h. & seqq.
 Patricidæ scelerum fructus consequi nequeunt t. 1. 79. d
 eos clementior etiam vitæ benignitas t. 1. 79. e
 pericidium scelerum omnium maximum est t. 1. 82. d
 P. rimoniam quis t. 4. 150. a
 P. ricipes erant gloriæ cælestis, qui fuerunt participes passionum; t. 3. 201. e
 Perius abortus mystice de actibus animæ t. 3. 97. h. 98. a. b
 tempus pariendi à iustis iudicium t. 3. 12. a
 patrus spiritualis maturitas non pendet à tempore t. 3. 98. b
 s. venatus, & informis mystice de catechumeno, & fidei ibid.
 partum celari difficillimum. t. 3. 147. g
 Parturientes dolores graves. t. 2. 387. c. t. 3. 147. g
 Partus Mariæ Virginis sine corruptione t. 4. 46. g. h
 Partus nuptiarum graui, & coniugii præmium t. 3. 9. a
 partu vno suscepto ab vtriusque abiliunt semper utrachmani t. 3. 120. d
 Patruus cuius cuiq; non sit apud iustum iudicem t. 1. 35. h
 non est in sua potestate, & per consequens est, quasi ferus t. 3. 22. f. g
 sub mundi clementia t. 3. 7. b
 perius & magnus secundum animam t. 3. 7. b
 paruulos nostros ablatere debemus. id est, opera t. 3. 98. c. d
 paruulus à matre dormiente oppressus mystice de operibus nostris. t. 3. 98. c. d
 pens. & ætatis in Christo t. 3. 98. d
 cur quidam damnantur t. 4. 150. e
 quibus Deus caelestia remanet, qui sint, ibi plura t. 3. 65. h
 paruuli sumus in hac vita ad comparationem futuræ t. 3. 187. g
 Pascha quid significat. t. 4. 141. h. 168. b. c. t. 3. 7. b
 quid sit, & quomodo à Christianis celebrandum t. 3. 72. f
 vere anni principium. t. 4. 142. h. eius laudes t. 4. 142. h. 143. e. f
 celebrantes quid meminisse oportet t. 2. 464. f
 eternam beatitudinem præfiguratur ibid.
 eius celebritas vsque ad Pentecosten

per omnes dies t. 3. 84. f
 io Concilio Nicæno definita. t. 4. 143. g
 cur luna decimaquarta celebratur mystice t. 4. 145. f. g
 eius celebratio quæ necessaria, & multa de ea t. 4. 143. g. h. & seqq.
 in typo, & in veritate t. 3. 72. c
 immolatio, & non transitus. t. 3. 170. h
 recte quis illud celebret t. 3. 37. b
 cur Hebræi festinantes manducabant t. 1. 72. b. e
 manducare festinanter quid sit. t. 3. 126. g. to. 3. 46. h
 pascha, azima, & cetera spiritualia habemus t. 3. 96. f
 eius consideratio t. 3. 99. h. & seqq.
 significat transitum animarum ad virtutem, & à passionibus carnis ad gratiam t. 1. 3. b. e
 paschalia gaudia cum sanctis martyribus communicanda t. 4. 143. f
 trophæum est t. 4. 251. f
 pascha, & Pentecosten considerat. t. 3. 84. f
 paschali tempore, & dominicis diebus non ieiunat Ecclesia ibid.
 Pascha bona fidei quæ t. 4. 513. a. b
 diuina sacramenta sunt, & libri sacre scripturæ t. 2. 469. h
 Passerum Deus non obliuiscitur, & ibi plura de paschibus mystice, t. 3. 68. f. & seqq.
 passer singularis in domo Paulus Apostolus t. 3. 76. b
 Passio Christi vita nostra est, & mortis desertio t. 3. 225. b
 spontaneus est t. 4. 37. c. d
 non debet pudere nos, quæ passus est Christus t. 4. 97. f
 non ex Iudeorum, sed ex voluntaria oblatione fuit t. 3. 33. c. d
 eius necessitas t. 3. 57. f
 eius amarior succus voluptates nostras carnales temperat. t. 3. 75. h. 76. a
 pacem fecit inter circumcisionem, & præputium t. 3. 236. a
 humilitatis exemplum exitit, & sacramentum salutis t. 3. 88. f
 ad corpus non ad diuinitatem pertinet t. 3. 46. b
 diuinitatem non attingit. t. 3. 88. a. 101. d
 ipse grano synapsi significat, resurrectionis vero grano tritici t. 3. 77. h
 in ea tenebræ & alia quæ acciderunt considerantur t. 3. 106. g. & seqq.
 etiam eos sanat, qui in ea vulnerati sunt t. 3. 103. g. h
 eam omnibus saluare. Iudeis exitalem fore tristabatur Christus. t. 3. 101. d. e
 sufficit omnibus credentibus ad salutem t. 3. 196. f. g
 ex se est sufficiens, sed non omnibus efficax t. 3. 305. f
 ipse & mors Christi quam admirabilis ex Sanctorum pietate t. 3. 45. c
 eadem & resurrectio etiam ad erendum difficilis t. 3. 36. g
 à Luca copiosius narratur t. 3. 2
 redemptione nostra est. t. 4. 126. h. 127. a
 argumenta diuinitatis continet. t. 4.

137. d. e
 eius vaticinium t. 4. 141. d. e
 omnes redemit t. 4. 76. e. f
 peccata nostra excussit t. 4. 106. h
 ex charitate Dei eod.
 die dominica non potest celebrari. t. 4. 145. f
 eius significatio eod. 46. g
 passionis calicem exemplo domini eligere debemus t. 3. 41. b. c
 Passiones martyrum, Christi passionis sunt t. 3. 101. c
 passionis & labores S. Pauli. t. 3. 214. g. h. 215. d. e
 Passiones, & infirmitates nostras Christus vere suscepit. t. 3. 101. a. b. c. d. e
 eorum tolerantia difficilis t. 2. 466. a
 Passiones ne à delectationis dulcedine intus excipientur, cauendum. t. 3. 209. c. & seqq.
 eius anima nostra grauatur ibid.
 eorum alie bonæ, alie malæ; & notæ dicuntur t. 1. 97. f
 passionis animæ Irrationabiles mentis subiectæ esse debent t. 1. 98. b. c
 eorum quanta vis sit, explicatur. t. 3. 88. b. c
 eius natura Dei immunit est, & quomodo Deus dicatur ita t. 3. 119. a
 Pastor Christus, qui omem perditam reducit t. 3. 79. a. & seqq.
 ut saluum grægem habeat, eum frequenter enumerat t. 3. 51. b
 spiritualis sollicitudo quanta. t. 3. 61. h
 pastores pecorum apud Hebræos Reges fuerunt t. 1. 107. f
 pastores in Christi ortu vigiliæ mystice declarantur t. 3. 14. f
 hominum sacerdotes sunt ibid.
 pastorem fides à Christi naturæ, ministerio incredulitatem eodem t. 3. 15. a. b
 pastores Bethleem de Christo idonei reffes ibid.
 verbum viderunt ibid.
 pastorem petiona villa ad prudētiam, præiosa ad fidem ibid.
 predicatoris significant t. 3. 5. g
 cur primum pacem, & Saluatoris ortum primi omnium aduersit, t. 3. 6. f
 Ecclesiam pastores lupi hærecici contempnunt t. 3. 62. b
 tam boni, quam mali describuntur. t. 1. 113. a. b
 mystice reffores sensum vocantur. t. 1. 113. a. b
 Pater sine filio nullus t. 4. 44. b
 pater in diuinitate sine initio est, & nullus est t. 4. 43. d
 origo deitatis, & bonitatis recte in filio, & Spiritu sancto intelligitur. t. 4. ibid.
 neque factus dicitur ibid. e
 quomodo iudicium dederit Christo. t. 2. 333. h
 eius & filij in diuinitate vna est operatio t. 3. 81. b
 ipse & filius diuinitate vnum sunt. t. 4. 33. f
 semper audit filium, & filius patrem per vnitatem nature, voluntatis, atque substantiæ t. 1. 116. g
 ipse & filius qua ratione vnum dicuntur t. 1. 144. f
 solus

tota in diuinis totum filium cepit, t. 3.
 102.f
 eius, & filij potestas vna to. 3. 30. b. c.
 eius & filij in diuinis vnus dominatus
 vna deitas to. 3. 128. a.
 ipse & filius vnus sunt per unitatis, &
 nominis unitatem to. 2. 122. b. c.
 per Spiritum sanctum cognoscitur, t.
 4. 41. h
 eum cur rogare velit Christus, tom. 4.
 34. h
 ipse bonus, & filius & Spiritus sanctus
 to. 3. 89. a
 eius & filij opus vnum, regnum vnum
 & non diuina to. 4. 73. g.
 eorundem vna misestas, gloria, & sub
 stantia, eod. 74. c. tomo 3. 118. a. &
 seqq.
 in filio quomodo videatur to. 3. 4. a
 patris & filij operationis, & virtutis v
 nitatis to. 3. 118. d.
 filio omnia iure nature, & substantie
 dedit to. 3. 64. a
 ipse & filij vna diuinitas, vna indicie
 to. 3. 4. g.
 vnus filio presens to. 2. 378. f.
 filium unitate substantie signauit, t. t.
 17. a. b
 ipse & filij vna sedes, & vna maiestas
 to. 2. 141. d. e.
 eorum communis operatio & vnitas
 potestatis to. 5. 27. c.
 totum quod habuit filio dedit, tom. 3.
 69. c.
 quicquid ipse habet, habet & filius, i.
 bid. d.
 radix est filij ibid.
 ipse, & filij æqualitas to. 3. 99. f.
 eadem copiose explicatur to. 1. 10. a
 quomodo totus in filio, & totus filius
 in patre to. 2. 328. g. h.
 in sancta Trinitate naturalis dicitur, t.
 3. 4.
 quæsumus nobis Verbum suum mani
 festauerit to. 2. 322. c.
 patris & filij expressa distinctio, tom. 4.
 55. a
 completæ in filio to. 2. 361. a
 eius amor filius to. 3. 203. f.
 eius, & filij vna gloria, virtus, & diu
 nitas to. 3. 19. b. c.
 pater & filius semper simul sunt, to. 3.
 20. e.
 de filij diuinitate optimus testis, to. 3.
 20. e.
 incomprehensibilis, & inaccessibilis.
 & inexcitabilis to. 4. 97. a
 quomodo intelligatur esse in filio, t. 3.
 203. f.
 ipse, & filius, & Spiritus sanctus in te
 larent, & de singulis, to. 4. 43. f. & seq.
 Verbum genuit to. 4. 43. b.
 Spiritus est, sanctus est ibid.
 Pater, Filius, & Spiritus sanctus quo
 modo, & quare pro nobis dolent, t. 3.
 142. g.
 quamuis filio inimicos subiiciat, & a
 lia huiusmodi in scripturis repetant
 tamen arguant filium mino
 rem to. 3. 96. d.
 pater Christi non est homo, sed Deus
 to. 4. 48. g.
 illum Christus negare non poterat
 ibid.
 Christi, & noster est Deus, verum di

ueris modo to. 3. 110. d.
 pater vobis Deus est, eū bene agimus
 index cum peccamus to. 3. 3. h.
 pater noster cur Deus dicatur, tom. 3.
 124. c.
 Paterfamilias quomodo se cum filiis
 gerere debeat to. 4. 14. e.
 debet gaudere, si filius bene se gerat, t.
 3. 117. g.
 debet lugere ob prauos filij mores, ib.
 gaudet cum filios suos sanos corpore
 videt, & mente deuotos inuenit, to. 3.
 39. b.
 in filium diligentem quomodo se ge
 rere debeat, & quomodo erga negli
 gentem to. 3. 13. g.
 filio cito ignoscit, verum obsecrat, t.
 3. 162. c.
 pius etiam ingratis filius bene optat, t.
 3. 168. h.
 pater in filij, & filius in patris nequitia
 redarguitur to. 1. 100. e.
 ei, & matri quomodo renouandum
 sit propter Christum to. 3. 78. g.
 patris & filij vocabula ad pietatem,
 non ad mortem inchoare solent, tom. 3.
 115. b.
 eius filique minus amor maxime cō
 mendatur to. 1. 44. e.
 eius & filie concubinam prohibent
 iure nature, non scripto to. 3. 146. f.
 patris, & filij prodigi reconciliatio tra
 datur to. 3. 79. a. & seqq.
 eius clementia in illo suscipiendo ex
 plicatur to. 3. 40. e.
 eiusdem ad filium concitus, amplex
 us, vestitus, &c. explicatur, ib. & seq.
 patrisfamilias operarios conducunt
 in vineam parabola explicatur, t. 3. 80. b.
 paterfamilias eub sit vocatus, qui am
 phoram gestabat to. 3. 81. c.
 patrisfamilias statum magnū, &
 amphora mystice explicatur, tom. 3.
 99. h.
 pater fidei Abraham to. 3. 123. f.
 pater malorum diaboli est, non eccle
 siæ, sed decipiendo to. 3. 37. a.
 patres etiam ob filiorum ortum Deo
 gratias agant to. 3. 6. g.
 patres qui, & quis pater bonus, tom. 2.
 368. b.
 patres apud inferos detinebantur ob
 paternum peccatum to. 3. 129. d.
 a Christo ex inferis liberati, & in resur
 rectione ducti ibid.
 in inferno superiori detinebantur, t. 3.
 128. b. f.
 à preiis erant immunes, sed de cælo ex
 elsi to. 3. 1. 8. b. f.
 sub ipse aduentus Christi, in ipso bo
 erant reseruari ibid.
 quamuis in limbo tenebant, non tamen
 ad regnum mortis pertinebant ibid.
 patrum consuetudo mysteria nostræ
 religionis obsecutus referentem est
 paterfamilias to. 3. 61. f.
 Paterna spiritualis filia S. Ambrosij, to. 3.
 148. f.
 Patrem scribit sanctus Ambrosius, to. 3.
 87. b.
 Patens, qui seipsum continet, quam sit
 fortis to. 2. 347. d.
 eius magna consolatio est, si habeat
 condoleantia to. 3. 206. c.
 eius gloria est pati iniuste t. 3. 164. d.

patientior ad iniuriam potentior con
 stituitur in regno to. 3. 74. g.
 Patientia necessaria est in communi con
 uicta ex consuetudine, tomo 3. 238.
 f.
 humilitatis indicium est, tom. 2. 451.
 c. d.
 quando magis probatur, tomo 4.
 145. h.
 necessaria vt Christus medicinam af
 ferat peccatis nostris to. 3. 52. a.
 saluat homines to. 3. 204. b.
 partim ad correctionem, partim ad
 maiorem vitionem, tomo 3. 118.
 g. h.
 quomodo probationem operatur, t. 3.
 127. a.
 Patientia in perferendis iniuriis, quod
 bonum operetur to. 3. 43. h.
 patientia Dei erga peccatores, to. 3. 17.
 c. 14. c.
 in quo posita sit hæc virtus, tomo 3.
 140. a.
 mitigat delicta magna to. 2. 344. d.
 remedium est aduersus quassam ani
 mi agri tudinem to. 2. 347. g.
 patientia Davidis to. 3. 143. e. f.
 multum mereat à Domino, tomo
 3. 140. a.
 patientia principium Christus, t. 4. 71.
 to. 9. a. to. 2. 309. a.
 Christi, promissorum expectatio, t.
 4. 18. e.
 eam semper comitatur lætitia, tom. 1.
 20. 8. a.
 cum humiliate discipulis suis com
 mendantur Domini to. 3. 61. h.
 eam facit S. Ambrosius fortibus
 Valentianus, exemplo Davidis, to. 3.
 55. a.
 Patra nostra Paradisus est to. 3. 8.
 eius amor & affectus non est damnan
 dus to. 3. 301. e.
 amici proponenda to. 4. 41. e. f.
 pro ea multa pericula subeunda, to. 4.
 33. h.
 non est derelinquenda to. 2. 529. f.
 quomodo dulcis est mater, to. 3.
 529. e.
 Patris hæc apparuit filius Dei in lege, qui
 post incarnatus est to. 3. 120. f.
 patriarchæ triplices sapientiæ virtutum
 habebant to. 3. 1.
 à Luca descripti quibus in rebus Chri
 stum exprimerent, tomo 3. 26. d. &
 seqq.
 ipsi, Prophete, & Angeli edificatores
 Ecclesiæ to. 3. 19. a. g.
 per suam sine lege vincebant, tom. 3.
 23. e.
 consimili Euangelij gratia resulerunt
 to. 3. 21. e.
 legis vinculis absoluti velud sub gratia
 vixerunt to. 3. 23. c.
 patriarcharum primus pietatis ordo
 secundus regum, & sacerdotum, ibi
 dem d.
 eorum pietas non à lege, aut ab aliquo
 homine, sed sapientiæ munere insula
 ibid. d.
 Patriarchæ Christum viderunt, & e
 ius passionem typis explicuerunt, ibi
 dem.
 eorum putres, quid significant, to.
 3. 1.

dirent tom. 3. 179. g
quod nam ostium sibi aperiri optave-
rit to. 3. 66. b
cur se ferum Christi dicat to. 3. 113. b
in Iudaismo locum Doctoris habuit. t.
3. 113. b
absens per epistolam danna bat, & ab-
soluebat, to. 3. 162. h
quomodo secundum carnem quodi-
die moriebatur to. 2. 380. c. d
vas electionis quid deploraverit, to. 2.
379. a
Elynam magum obcecavit t. 1. 28. e
Architectus sapiens to. 3. 166. h
non eadem omnibus predicabat, to. 2.
389. a
eius charitas erga Iudæos to. 3. 141. f
eiusdem sollicitudo erga ecclesias, t. 3.
207. b
in quibusiam sibi placuerit, to. 3. 29.
e. f
illum Macedonum peccata maxime
vexabant to. 3. 141. d
Dei sola miseratione conuersus est, t. 1.
210. a
quomodo interpretetur Esaiæ locum
to. 2. 316. b
eius virginitas to. 3. 174. b
eius doctrina eadem omnibus eccle-
siis to. 3. 175. a
probat se Apostolum to. 3. 178. c
dum oraret in templo vidit Iesum
ibid.
ex quo se liberum ostendat, to. 3. ibid.
179. f
circumcisionem abolere, ceteris A-
postolis dissimulans, & propterea
à Iudæis credentibus non vocabatur
Apostolus to. 3. 270. b
cur nollet sumptus accipere, to. 3. 179.
b. 123. a
malebat mori, quam Euangelij iura
violare to. 3. 179. c
eius doctrina ex Den to. 3. 190. d
cur in infirmitatibus gloriabatur, to. 1.
6. g
in ignobilioribus nostri corporis par-
tibus explicandis omnem vim Philo-
sophiz superauit to. 1. 46. h
Ecclesie Dei persecutor in honestas
& inglorios fuit to. 3. 27. a
vberiore, quam plures alij ex Apo-
stolis, gloriam est consecutus, tomo 1.
ibid.
Ephes, non Platonis fuit imitator, to. 1.
149. h
cur per fenestram s'ignis in sportam di-
missus to. 1. 173. h
eius raptum in paradysum explicat, t. 1.
61. h
cur arcana Dei in se custodiuit, tomo 1.
61. h
solum per Christi gratiam se à vi, & le-
ge peccati liberandum consilij, t. 1. 63.
g. 75. c
quasi legis interpres cuncta sua bona
diuine tribuit gratie to. 1. 71. f

Christi possimum Crucem prædica-
uit to. 1. 188. b
cur interdum iunior appelleretur, to. 1.
189. a
eius caritas, Christi exivit stetit, to. 1.
ibid. h
cælesti electus est iudicio to. 1. 190. b
eius prædicatione mandauit populum
Iudæorum, & omnem eorum reſcidiſſet
gratiam to. 1. per totum. ibid.
Iactantiam veteretur to. 4. 234. g
omnium se fecit seruum to. 3. 179. f
omnibus omnia factus est, non tamen
simulauit to. 3. 239. a. b. c. 180. a
quomodo factus est infirmis infirmis
to. 3. ibid.
eius ceruix gladio percussa magis la-
ctis, quam sanguinis vndam dedit, t. 5.
69. e
nunquam sibi in hoc seculo coronam
ausus est postulare to. 2. 326. h
quo confugit, vt liberaretur à lege pec-
cati to. 2. 403. f
eum veluti lupum nocturnis tenebris
oberrantem offusa luce Christus ob-
cecavit to. 1. 200. a
ei quorū Dominus angelum suum
adhibuit to. 2. 413. c. f
non erat præsumptor to. 3. 211. d
à Domino potestatem acceperat, to. 3.
151. h
quem dolorem ob Galatas sentiret, t.
2. 387. c. d
vix erat abscondens sermones suos, t.
2. 418. e. f
cur corpus suum castigaret, to. 3. 180. c
eius raptus qualis existeret to. 1. 134. e
vocat à Deo cur ceciderit, & horro-
re animi turbatus est to. 1. 127. f
quare noctem nectebat, to. 2. 380. d. e
ob viperæ morsum, habitus est pecca-
tor to. 1. 46. d
persecutiones, & pericula pati non ti-
muit; dūmodo omnibus fideliter Eu-
angelium prædicaret t. 3. 201. c. f
eius vocatio Ecclesie firmata fuit, t. 1.
136. h
eius prudentia maxima to. 3. 214. c
cur scripserit Hebræis, tomo 3. 287. in
proemio.
in vinculis Iesu gloriatur, to. 2. 384. f. g
ei, ad vocandas gentes, sapientiz prin-
cipatus datus est à Domino, t. 2. 509. h
cum Davide confectur to. 2. 499. e
in terris nihil terrenū redoluit, t. 1. 191. e
operabatur suis manibus to. 3. 204. c
eius passiones, & labores, to. 3. 214. g. h.
215. a. & seqq.
ei gratia data est, vt dignus esset Euan-
gelium prædicare to. 3. 166. h
medicus spiritualis to. 3. 179. g
raptus ad vitam, quid esset antea, to. 2.
329. c
vixus est penula, more Romanorum, cū
ad curiam venit to. 3. 282. g
omnium optime mysterium Trinita-
tis explanauit to. 3. 165. d
Ipse, & Moyses quomodo quædā scri-
pserunt, quæ à Deo non sunt scriptæ, t.
3. 83. a
fortibus virginitatem, infirmis vero
nuptias proponit to. 3. 219. e
quando remedium populo cerit, & salu-
tem inuenit to. 2. 335. a. b
præiudit multa mala futura, & Hæretici

corum, & Iudæorum to. 3. 281. d
erat benignus to. 3. 104. d
Iſraelita fuit to. 3. 142. f
gloriarum ob penitentiam Corinthi-
orum to. 3. 106. h
Pauper netto habetur, sed fit t. 1. 22. a
non deferendus, vt ad diuitem trans-
eant to. 3. 90. a. b
pauperibus largiendum, non tamem
ex rapinis to. 3. 90. d. e. & seqq.
eius hospitium elegit Christus, tomo 3.
99. h
qui non indiget, non dicitur pauper, t.
3. 110. a
quid querat to. 2. 516. b
liberalis laudabilior to. 3. 42. a
eius maris, Christi Gazophylacium
to. 5. 18. a
quibus consolari seipsum debebat, to. 1.
48. h
myſticus quis, & quid audiat, & ſenſet
to. 2. 330. b. c
accipit, & continuo soluit, & quare, ib.
somnia dormit, quem diues non po-
teſt to. 2. 264. g. h
pauper seculo, apud Deum ſi diues, t.
2. 267. h
qui largitur ei, ſenſet Domino, to. 1.
265. c. 267. h. & seqq.
ei prodest inopia to. 1. 48. h
ei potius faciendum, quam diui t. 1. 40.
39. f. g
ei ministrans idem quod Christo, to. 4.
240. f
quid tradit accipit to. 3. 90. a. b
eum voluit aduersarij vulnerare, to. 3.
317. d
Pauperes beati qui to. 3. 400. g
pauperes, diuites, seruos, dominos t. 6
dicuntur Ecclesia to. 3. 94. c
pauperes sunt pedes Christi, t. 2. 286. a
Christi imagines cum sint, non in-
tendunt to. 2. 464. a. b
eiam in periculis, quibus doctrina tribu-
enda to. 3. 91. g
pro beneficiis acceptis Domini re-
muneratores faciunt t. 4. 29. f
non intident, neque exacerbandi, t. 3.
88. c. 43. h
pauperes, pariter, & cognati sunt sub-
leuandi to. 3. 89. h
diuitibus fide, ac sobrietate sunt dico-
res to. 3. 268. g. h
abundantes qui sint to. 3. 271. b
pauperes Christi ex eorum facultati-
bus qui se omnibus opibus exercent,
& eorum, qui diuitias possident susten-
tari to. 3. 131. b
in terrenis substantia participes facien-
di to. 3. 3. f
verethesauri Ecclesie to. 4. 30. g
hospitio suscipiendi to. 3. 78. c
propter eos passus est Dominus, to. 3.
338. e
quare nimis facti sumus to. 2. 316. f
à propinquis pascuntur, Ecclesiam nō
grauant to. 3. 89. f
cordi inopiam subleuare omnes p. fa-
cultatis in eſura tenentur t. 3. 18. h
eorum vita noui est in sacculis inclu-
denda to. 4. 26. d
eorum amicitia diuitum amicitia non
numquam melior to. 4. 42. b
eorum prætorum horrea vera dicuntur
to. 2. 265. d. e

per penitentiam reformatur & ablu-
tur. to. 3. 12. g.
secedit se ipso, & a Deo to. 3. 8. a.
ab eius iudiciis hic liberari non medio
cre est to. 2. 37. b.
quare tacere iubetur à Domino, to. 2.
45. 9.
eius anxietas ob formidinem diuini iu-
dicii to. 3. 4. d.
illum redentem quam elementer
exipiat pater celestis, to. 3. 8. g. & seqq.
ei nulla suffragatur prerogativa meri-
torum to. 3. 2. d.
quare in infidetur iusto to. 3. 4. 6. g.
quamuis sit corpore formosus, anima
tamen est maxime deformis, to. 3.
46. e.
quo grauiora commisit, eo fit insolentior
to. 3. 18. a.
quot modis moriatur ibid.
eius status inobilis & inconstans, to. 1.
86. e.
ei proprium est, faciem Dei aufugere
to. 3. 18. c.
siccitantum folia colligit to. 1. 64. c.
aliorum delinquentium exemplis
excusatur nititur to. 1. 64. d.
Dei conspectum fugere nequit, to. 1.
64. g.
non vult, opera in lucem prodire, to. 1.
ibid.
sero propriam agnoscit culpam ibid.
iustitiam, & potentiam diuinam
formidans, quid agat ibid.
omnis seruus est to. 1. 82. a.
tòcinatentur, cum eius iniquitates
produr to. 1. 26. g. h.
non est sub gratia to. 3. 13. 1. g.
morti secundæ fructificat to. 3. 35. d.
obest tibi, non spiritui quem accepit.
3. 13. h.
portat imaginem Adæ to. 3. 19. a.
dicitur mortuus, licet uiuat, 2. 3. ibid. b.
resurget immortalis ad penam, ibid.
visi uendit, sed magno pretio redi-
mitur to. 3. 69. a. b.
peccatores inimici Dei sunt, to. 4.
51. f.
publii ei ciuibantur ab Ecclesia, to. 3.
17. o. d.
eorum conscientia iudicii merum af-
fere to. 3. 98. h.
eorum, & impiorum penæ diuerse a-
pud inferos to. 3. 128. h.
eorum salus non est desperanda, to. 3.
99. c.
eis subuenit per Christum decretum
Dei fuit to. 3. 123. g.
eis consentire, quam graue peccatum,
etiam sine opere to. 3. 118. a.
eorum inepta excusatio refellitur, to. 3.
47. a.
eorum passionem primum Christus san-
at to. 3. 17. e. 38. e.
eos quomodo afflicti Christus, & in-
flos relinquit to. 3. 77. g. & seqq.
in peccati, non solum non erubescit,
sed gloriari solet to. 3. 31. o. b. c.
peccatores tres, siue tres species pec-
catorum exprimentur in primo pila-
mo to. 3. 31. c. d.
omnes peccatores, sed non omnes im-
pi to. 2. 31. o. h.
eorum sananda vulnera, primum quam ad

Christi mentem accedamus, to. 3.
34. a.
putredo fungit, & vermes oriuntur, to.
3. 78. d.
eorum corpus to. 3. 11. 8. a.
gratie vestimentum amittunt, to. 3.
64. e.
cicis dominatur to. 3. 132. a.
post baptismum, quanta futura sit co-
fusio to. 3. 71. c.
cum mansuetudine provocandi sunt
ad emendationem, ne nimia fenestra-
te correat, se defendere incipientes,
peiores euadant, to. 3. 65. g. h. 3. 31. h. 83. h.
deiciant ab eo, quod est secundum na-
turam to. 2. 31. e. & seqq.
eis melius est, si cicis moriatur, quam
si diuitius in peccatis versentur, to. 3.
171. b.
in opprobrium traduntur aduersario
to. 1. 35. o. h.
designantur numero arenæ maris, to. 3.
299. a.
non ita lugesit, ut desperent, to. 3. 30. d.
non semper sunt puniendi to. 3. 60. e.
eis non est blandiendum, sed admo-
nendi sunt, ut respiciant to. 3. 19. o. d.
peccatum non deserventes draconis
membra sunt to. 2. 33. 8. a. b.
ipse, & ipse quomodo dispari ratione
epulentur to. 1. 1. b. d.
accedunt ad Diabolum, & lucem spiri-
tualium amittunt to. 5. 8. g.
eorum consilio to. 2. 48. c. f.
eorum gaudia insequitur dolor, to. 1.
41. b. c.
lucem odio habent, tanquam criminu
testem to. 1. 78. b. c. 80. d.
eos dum videmus abundare prospi-
cimus, plerumque mutatur affectus, to. 2.
92. 2. g. h.
abyllum perant to. 2. 32. 6. h.
non omnes eodem modo pereant, to.
2. 33. d.
redcentes benigne excipiendi, to. 3.
79. c. f.
alij cæli, alij terræ to. 2. 47. 8. c. d.
eis lex comminatur to. 3. 134. d.
ab Apostolis ad bonum inuitabantur
to. 3. 169. d.
Peccatum est mors spiritualis animæ, to. 3.
44. e.
non est substantia to. 3. 135. c.
illud non committere quam sit diffici-
le to. 3. 128. g.
pndote melius, quam timore coërce-
tur to. 3. 13. 1. e.
in spiritum sanctum, quomodo non re-
mittatur to. 3. 69. c. d. & seqq.
Iudæ in spiritum sanctum fuit, to. 3.
103. g.
illud non deservimus, nisi Christus nos
respiciat to. 3. 103. c.
eius impunitate deteriores sumus, to. 3.
117. f. 112. f.
eius turpius non naturali lumine cogno-
scitur to. 3. 117. f. & seqq. per totum.
peccatum est, secundum carnem am-
bulare to. 3. 33. 7. c.
alienum arguens à peccatis debet esse
alienus to. 4. 37. f.
eius maculas qui nōdum abluunt, Chri-
sti presentia grauat to. 3. 44. a.
eius remedium omnes querere debe-
mus to. 3. 19. h.

penitentia lachrymis abluatur, to. 3.
44. e.
Adæ minus abundantiæ, quam gratia, to.
3. 119. c. g.
prioris est boni to. 3. 13. c. e.
femen est inimici to. 2. 38. 8. e.
vius piena vario satisfactionis genere
diffoluitur to. 3. 73. d.
eius vires dicitur confusionis dies, to. 4.
19. 3. d.
non in re bona est, sed in malicia vien-
tis to. 3. 30. d. e.
ex lege originem duxit to. 1. 10. c.
eo celestia dona spiritus amittuntur, to.
3. 80. f.
carnales facit, iustitia spirituales facit
to. 3. 123. d.
peccatum cognitum etiam ante legē
Moyfis to. 3. 123. b.
peccatum non fore impunitum lex
Moyfis docuit ibid.
peccatum iuterdictum lege naturali
ibid.
peccatorum indulgentia per Christu
cur dicitur iustitia Dei to. 4. 12. d.
peccatum lex punire poterat, non cōdo-
nare to. 3. 123. c. d.
peccatum multitudinis vnius moris
expiatum ex Græcis historicis, to. 3.
57. e.
mundi nullus homo tollere potuit
ibidem
quidam graue sit, purgatur tamen ab-
stinencia, & mundatur elemosinis, to.
3. 3. g.
in Deum, & sub Deo quomodo diffe-
rent to. 3. 128. c. f.
non excludit gratiam gratis datam, to. 3.
60. e.
eius auctor anima ipsa to. 3. 34. a.
peccati generatio ex tentatione, con-
cupiscentia consensuque, to. 3. 1. b. d.
b.
peccatum perpetratur, pudor & eru-
bescencia consequitur ibid.
peccati deformitas, post factum pate-
scit ibid.
peccatum animam ita deprimit, ut iam
emergere sine Dei auxilio non possit
ibid.
peccati frequens actus animam vehem-
entius colligat ibid.
peccati vulnus à solo Christo sanari
potuit to. 3. 16. h.
iram gignit to. 3. 125. e.
eius regnum to. 3. 128. e.
eius fomes impunitatis spes, to. 3. 128. c. f.
eius laces est animæ laces to. 3. 61. c.
eius imago to. 4. 48. b.
eo carere melius est, quam emendare
to. 5. 8. g.
illud nescite sapienter est to. 3. 67. c.
eius emendatione diuina semetipsa mu-
tatur to. 3. 12. g.
eius macula omnes naturaliter infecti
to. 3. 5. d.
suum vnumquemque agnosce, non
mediocriter est to. 2. 39. 3. d. e.
eius abolendi causa Christus incarna-
tus to. 3. 18. e.
illud confiteri Domino indulgenti, non
est timendum to. 3. 35. f.
an homo sine peccato esse possit, to. 3.
5. d.
Dei gratia abluatur to. 3. 5. d.
illud

illud pona reperit to. 3.85.h
non tollitur nisi lachrymis & penitē-
tia to. 5.159.e
peccatum vnum mortem attrahit, sed
gratia Dei per Christum iustificavit
uos ex multis peccatis to. 3.139.f
peccata consuetudine ingrauescunt, t.
3.190.a
peccatum lege data quomodo abund-
davit ibid.b
Peccati confessioni natura & vere san-
dia repugnat to. 1.215.f
illud sine magna satisfactione deleri
non potest to. 1.229.f
quibus dominetur to. 3.131.g
eius servitus to. 3.131.g
auctoritate legis reum facit peccato-
rem to. 3.131.g
eius fructus quales to. 3.132.d
est mors ibid.
eius quia illic mors to. 3.132.e
non fit per legem, sed ostendit, to. 3.
132.f
illud prohibere spiritale est ibid.
quomodo debeat intelligi, ante legem
fuisse mortuum to. 3.134.b
ante legem latum non latebat, sed igno-
rabatur, quod Deus iudicaturus esset
ibid. c
quomodo intelligatur tenuisse, ibid.
c
putabatur non imputari, cum imputa-
retur ibid.
animæ corrumpit corpus to. 3.135.f
non linit animam in quo vult ibid.
eius pondus ibid.
eius lex in membris habitat, to. 3.136.f
illud crucifixe Christum ibid. h
damnatum est à Deo in carne, t. 3.137.a
cur & quotuplitter sit damnatum à
Salvatore to. 3.137.b
quomodo damnatur à nobis ibid.
generat mortem ibid. d
non est nisi fixa to. 3.138.d
externa specialiter reddit hominē car-
nalem to. 3.170.e
vnius cognitum, & non reprehensum
multos contrahit ibid. f
grauē est post acceptam fidem eo terri
ad legem to. 3.127.a
illud subsequitur tristitia to. 3.216.f
de foris oritur ibid. h.
tunc non videtur, cum obiurgatur, t. 3.
242.f
crucifixum est à Christo to. 3.256.c
deuictum dicitur mortificationem, to. 3.
ibid.
eius nomine qui intelligantur, t. 3. ibi. c
eius causa inferitur interdum corpo-
ribus infirmitates to. 3.270.d
figita mortis to. 3.194.d
eius pretium est pœna, quæ soluitur, t.
1.246.h
gelidius comparatur t. 1.458.g.h
eius fomenta clausi sunt confingenda
to. 1.479.e
eiusdem lanæ sunt delicta t. 3.275.a
mentem depravat, & obcurat, t. 3.118.g
cur in carne habitat to. 3.135.f
illo, & culpa Dei gratia minuitur, & a-
minuitur to. 1.216.h
eius victor, & corona celestis redimunt
ascendit Valentinianus t. 3.56.d
eius lex data est ad mortem, to. 3.134.
c.d

ei se mancipavit homo per assensum, t.
3.155.e
per illud primi hominis corpus inua-
sit corruptio ibid. c
commisit dolens, quantum proficiat
to. 1.294.a.b
Peccatum non facere, quare ultra na-
turam sit to. 2.111.f.g
peccatum per fragilitatem intrans, ex-
cat per sobrietatem ibid.
in gr. uia non abundum, t. c. c. in leuio-
rioribus standum ibid.
quomodo magis alliciat, quam virtus
to. 2.112.d
eius scintilla grande incendium exci-
tat ad instar ignis ibid.
in eo quare non standum t. 2.112.b.c
grauē li fletibus non delectur, addatur
oleum misericordie to. 5.3.g
peccatum de crucifixione Christi eut
ascribatur Iudeis, cum ignorant i-
psam esse filium Dei to. 3.165.b
ingenij aciem perstringit aeternitas, t.
23.d
equum facile Deus indulget, t. 3.112.g
Peccati origo in primorum paren-
tum transgressione describitur, tom. 3.
71.d
peccati genitores corpus, & nimia
ibid.
peccati generatio ex carnis concupi-
scentia, & animæ consensu describitur
ibid.
peccati seditionem quo pacto anima
abhorret ibid. c
peccatum etiam abhorret interdum
caro ipsa ibid.
pudori esse debet, non eius confusio
to. 3.25.f
ei ab, quæ timore Dei renunciare non
possunt to. 1.2.h
eius consuetudo iusticiam naturalem
opprellit to. 3.150.d
peccatum ubi abundat, quomodo su-
perabundet gratia to. 3.150.c
peccatum agnoscens currit ad peni-
tentiam, & gratiam consequitur, ibid.
peccati cognitio per legem ibid.
illud agnoscere & erubescere debe-
mus to. 3.131.e
alterius à nobis sobrie iudicandum, t.
1.240.d
ut pudore minuitur, ita defensione au-
getur to. 1.79.f.g
illud in Deum, velut in auctorem na-
turæ refertur, purpissimum est, t. 1. ibid.
quomodo stercina sit to. 1.259.a.b.c
aqua abluitur, igne exoritur t. 4.40.b
pretio sanguinis Christi remittitur, t. 1.
130.f
futuri supplicij comminatione ceter-
etur to. 3.42.c
eius consuetudo hominem grauat, ita
ut facilis ei succumbat to. 3.135.d
eius confessionem requirit Deus, ta-
mentis omnia nouit to. 3.80.c
eius, & Deilex to. 3.86.g
peccati reus, qui peccandi occasionem
præbet to. 3.82.g
peccatum ex eo grauius, si legitimam
adulatur to. 3.83.a
nisi hic fuerit remissum, non habebi-
mus requiem to. 2.351.d.e
ubi expolietur, & absorbeatur, tom. 2.
348.g

qua ratione legendum t. 1.241.b.c
eius auctor diabolus est, t. 3.134.d. to. 3.
83.c
in cælim quod to. 2.478.h. & seq.
eius vultus Christi lana suffunditur, t.
57.2
illud est crucifigendum, ut moriamur
peccato to. 4.105.f
eius remissio ex Dei misericordia, to. 3.
78.c
peccatum quomodo non imputatur
ante legem to. 3.118.c.d
peccatum per legem naturalem mo-
tum, & à veteribus vendicatum, ibi-
dem.
peccata Deum non punire, olim ho-
mines absurde putabant, to. 3.118. c. d.
129.d
Adæ peperit repugnantiam legi dini-
næ to. 3.82.h
duplex comitit, qui iudicat, to. 3.168.e
illud condemnate, non de fensere de-
bemus to. 3.118.a
mortalis viuens, quis in infernum de-
scendit to. 3.18.e
eo carere grande luctum est, t. 3.97.g.h
eius fomes to. 3.118.a
sub eo venditum est: quid sit, t. 3.133.h
nullam peti, etiam potest habere sub-
stantiam to. 2.351.f.g
primam ex voce processit, t. 3. 347.h
eius pœna, morbi & demonum vexa-
tiones to. 3.131.g
illud permittit, non immitit Deus, t. 3.
117.a
ei subiectionem esse quid sit to. 3.134.h
liberos fecit obnoxios to. 3.107.a
quod mentis, & corporis communia
est, vna baptismi abluitione mundatur
to. 3.18.d
sepius remittendi mystica expositio
to. 3.84.c
peccatum de carne nascitur, & in eius
vicio operatur to. 3.72.f
peccatum per occasionem, saluate, dū
ex eo penitentia oritur to. 3.118.d
peccatum aliud patit, & peccatorum
catena texitur to. 3.117.f
peccatum quantum hebetudinem, &
causam inducit ibid.
peccatum primi hominis inter ani-
mam, & carnem inimicitias induxit, t.
3.72.b.c
inde emanat: quod caro animæ non
obtemperat ibid.
ex delictis oritur to. 3.72.a
adolescencie mitiore sententia, quam
senectutis attingitur t. 2.444.g. l
Peccatum cognitione incrementum
sumpsit to. 1.15.c.e
eius fructus est mors to. 1.152.a
est prauitatio to. 1.57.h
in prauitante, non in mandante cul-
pæ est to. 1.59.e
non consistit, nisi in interdictione præ-
detet to. 1.59.d
si non esset, virtus non eluceret ibid.
nihil aliud est, quam legis diuine præ-
uaricatio, & celestium inobedientia
præceptorum ibid.
Adæ vique ad Christi aduentum per-
manet to. 1.69.h
non remittitur, nisi illud prius confi-
temur to. 2.60.c
prius eius origo est delectatio, t. 1. 65.h

virga ferrea cœtetur, & graphio scribitur ferro
to. 2. 24. 7. h
illud agnoscere, & confiteri quam vile sit
to. 2. 1. 8. e
Adz per naturæ successionem in posteriores omnes transfusum est, t. 1. 248. e. f
illud non committere solius est Dei, t. 1. 215. e
illud emendare, elusque perire sapientis est
to. 2. 25. f
omne quæ re iniquitas sit
to. 3. 395. h
ferrum est penetrabile
to. 2. 407. f. g
aut donatur, aut deletur, aut regitur, & quomodo
to. 2. 395. g. h
peccatum omne fidei mysteriis abluatur
to. 3. 96. a
ei subiectus facit, quod non vult, to. 3. 135. b
eius nomine cur diabolus intelligatur
to. 3. 134. d
apud quos renixerit
ibid. e
peccatum originale declaratur, tom. 3. 128. a. to. 2. 394. f. g
eius gruitas
to. 3. 504. f
non poterat explari sacrificiis legalibus
to. 3. 106. e
peccata Christi sanguine abluuntur, t. 3. 46. a
lachrymis abluuntur, to. 3. 103. e. & seq. per totum.
ea remittendi potestas à Christo Apostoli concessa, & ab eis ad sacerdotes transmissa
to. 4. 191. f
eorum remissio, quam prædicant Apostoli, non inducit peccatum, to. 3. 122. c
peccata nobis dimisit Deus, vti iam nõ peccemus
to. 3. 130. e
peccatis vivere, & mori quid sit, & quid Deo
to. 3. 130. e
peccatis moritur in baptisate, ne amplius peccemus
ibid. g
peccatis admittis gratia accepta perditur
ibid. h
peccati corpus quid sit
to. 3. 131. a
peccata quomodo destruantur
ibid.
peccatis qui obediunt, si vere mortales
ibid. d
peccatis ferulentes mortem secudam incurunt
ibid.
peccatorum regnum
ibid.
peccata nostra arma diaboli
ibid. e
peccata illustrium virorum, quid nos doceant
to. 3. 131. u. g
peccata penitentia lachrymis abluuntur
to. 3. 25. b. c
peccata exequenti adiutor diabolus, t. 3. 117. a
peccatum animæ est corporis contaminatio
ibid.
peccata nostra natura mulierum, & virorum
to. 3. 117. c
peccata poena peccati
ibid. d
peccata sunt rebus licitis illicitæ vi, aliterque vti quam concessum est. ibid.
peccata remittendi gratia quando Apostolis tributa
to. 3. 111. h
peccata remittendi gratia in primis excellent
ibid.
peccata dimittit solus Deus, & dimittendi daz gratiam
ibid.
in quo non regnent
to. 2. 170. d. e
gratia & leuita
to. 2. 375. a
eorum remissio quam lex nescibat, lu

Euangelio consummata
to. 3. 49. a. b
suppliciiis reprimuntur
to. 1. 91. g
grauia onera sunt
to. 2. 337. a
sunt a duertarius, & accusator noster, t. 3. 75. b
eorum remissio non erat in lege, sed in Euangelio
to. 3. 113. c
ad tempus impugnant fauces, nouissimæ amara sunt felle
to. 5. 26. c
ea celantes vulpibus similes, to. 5. 65. a
ab illis abstinere ob ignorantiam, aut inopotentiam non est virtutis, tom. 3. 88. b
ea committimus voluntate nostra non impulsu Dei
to. 3. 122. a
peccata remittere, tegere, non imputare idem significant
to. 3. 124. h
peccata & iniquitas quomodo differunt
ibid.
peccati corpus tribus gradibus constat
ibid.
peccatorum varietas grauium, & leuium
ibid.
peccatorum remissio per penitentiam laboriosa
ibid.
eorum remissio in aquis continetur, t. 3. 35. a
paria non sunt, nec paria puniuntur
to. 3. 98. b. c
peccata sanguine taurorum & hircorum mundari impossibile
to. 2. 492. d
peccatis suis unusquisque descendit, t. 2. 503. e. f
quantum animam curuent, to. 2. 488. e. f
nostra quomodo in antotem culpæ referantur
to. 2. 533. g. h
omnium remissio per Christum, to. 3. 84. f. g
ea committimus frequenter, & ideo frequenter orandum
to. 3. 66. d
ea qui fugit, spiritum ambulat
to. 3. 231. b
Dei verbo remittuntur
to. 2. 77. d
quandam feriem, & ordinem habent
to. 3. 93. e
committi deesse debemus
to. 3. 41. a
sua quis prius facere debeat
to. 2. 365. f
eis venundamur, & quomodo, tom. 3. 62. h
singula portæ mortis sunt
to. 3. 56. e. f
maiora maiori indigent penitencia, t. 4. 183. e
peccata à nobis Dei misericordiam auerunt
to. 1. 84. f
verecundia & pudore tegenda sunt, t. 2. 78. d. 100. e
eis diabolus vendimus, at elemosynis & bonis operibus redimimus, tom. 3. 259. a
eis exarus sub lege non est
to. 3. 111. g
omnia vno concupiscentie nomine significantur
to. 1. 134. a
non possunt dimitti per legem Moysi
to. 3. 136. e
eorum indulgentia est secundum seminis olim promissa, quod est Christus, to. 3. 144. h
eorum remissio, nõ nisi per Christum
to. 3. 141. d
peccatorum in Deum ceciderunt super Christum
to. 3. 156. h
hymæ, & frigore significantur, tom. 3. 98. e
eorum materia & species ex triplici diabolica ratione ostenditur
to. 2. 31. b

peccatorum illecebra diuiniæ & rubi
to. 3. 78. e
eorum vinculis à Christo absoluiuntur
to. 3. 71. d
ea in cubiculis nos compungere debent
to. 3. 21. d
prius lugenda, & sic precandum, to. 3. 103. e
captiue animæ dominantur
to. 3. 98. f
eis finem asserere, & bona remunerare festinat Deus
to. 3. 99. e
eorum iustificatio est mors Christi, to. 3. 225. a
inter Deum & hominem separant, t. 5. 21. a
ea committendo accedunt ad diabolum, & licem spirituum non habent
to. 5. 8. g
si de medio tollantur proximus sit nobis Deus
to. 3. 21. a
nostra non proficiunt Deo
to. 3. 121. g
ea facere adiungemur
to. 2. 185. f
ea condonat Deus aliorum merito, & intercessionem
to. 3. 36. f
per homines tanquam per iudices puniuntur
to. 1. 71. h
in Christo & in Christum in quo differant
to. 3. 178. c
eorum remissio vita eterna est, t. 1. 14. f. g
ea committenda non sunt, quia pius Deus
to. 3. 130. e
quomodo deleantur
to. 2. 338. f
grauioribus delendis Ecclesiæ lachrymæ adiungendæ
to. 3. 44. c
ne Dominio faciamur, quid impediatur
to. 2. 325. e
nostra transfunditur in Christum per sacramentum
to. 3. 106. e
prima ampugnanda, vnde alia fiunt, t. 3. 117. h
sanctorum, & lapsus vitia
to. 3. 103. e
omnium deleuit, qui omnium peccata suscepit
to. 3. 10. b
interdum per populos à Deo vindicantur
to. 1. 71. d
Deo inimicos nos faciunt
to. 3. 123. c
in Ecclesiæ damnantur
to. 4. 185. f
ea donatæ solius Dei est: sed etiam per homines
to. 3. 36. g. h
eis renuntiandum
to. 3. 86. f
eorum rubes lumen impedit, quo Christum videmus
to. 3. 86. f
viri sunt recta
to. 2. 763. c. d
minimis carere nequaquam possumus, capitalibus vero omnino carere debemus
to. 5. 26. f
quædam non nisi per orationem, elemosynam dimittuntur
to. 5. 19. e
eorum modus creuit post legem, austeritas, & inuidia satanz
to. 3. 134. h
ea committimus idem maculam, & diabolo consentimus
to. 5. 25. d
in ælis vacant, & in terris frequentantur
to. 2. 436. a
cui nos aggrauant, quid agendum, t. 2. 34. t. d
ex ligere disciplina est
to. 5. 112. b
omnia tenebrosa sunt
to. 2. 351. a. b
eorum remissio in sola Ecclesiæ est, vbi est puer
to. 3. 80. g
veri eorum remissio est in lege euangelica
to. 2. 412. d
peccatorum absolutio ex gratia, t. 3. 114. b
ea dimittit, qui sibi volunt, dimittat aliis
to. 3. 265. h. 266. a

1. d. us sapientia recessum significat, to. 1. 66.b
ei tributa est potestas uiuificandi homines to. 3. 55.f
facturum quoddam fuit sapientia, t. 1. 86.f
Pecunia, qua proditus est Iesus, totius mundi captio fuit to. 5. 32.g
vili est, sed fit pretiosa per fidem, to. 2. 34.b
aqua per uicem comparatur to. 5. 43.a
melle quærit a nianum commaculat, ut lepra corpus to. 3. 32.h
spiritus cuius usum Deus requirit to. 5. 91.g
eam commode, & non ferre iustitiam to. 2. 277.f.g
hereditatem facit, t. 2. 283.g
i. etiam, qua Christus, æget emittit mystice inactur to. 1. 103.g
cuius quanta vis to. 5. 55.b
eam quare habeant, & non habent Ineri to. 2. 284.a
eam non querit Christus, sed gratiam to. 5. 49.h
in eius cupiditatibus inneterans non est laudabilis to. 2. 306.a
per dicitur propter factum, t. 2. 277.h
fenebris patris dolosi, in alio inestimit to. 2. 281.e.f
caedem pini in fide sententia, t. 4. 29.b
homini est uicium to. 4. 112.g
ipse est aut fructus to. 2. 391.a
pecunia Domini scriptura diuina, to. 5. 93.d
adulterina hæreticorum est doctrina to. 3. 93.d.f
Pecus id est Ethnicus, & publicanus, t. 4. 50.c
peccatorum passus communis, t. 4. 55.f
Pecunia uallata per uicem, quid dicitur to. 2. 4. 59.g
Pelagia An i. chena uirgo cuius maritus, & foribus se in suum præcipitem dedit to. 4. 48.e
Pelagianorum hæresis unde incepit, t. 5. 132.b.e
eorum dogmata confutatur S. Ambrosius to. 3. 251.g
Pelagus mundum aliquando significat, t. 3. 159.f
Penuriam tolerata diuina celsitudo acquirit to. 3. 251.g
Pera Apostoli interdita, quid significet to. 1. 62.g
Peressit est diuina ylcionis minister, t. 77.c
perfectiones digitorum to. 4. 37.e
percurrit Deus peccatores præceptis iustitiae to. 5. 20.a
Perdit diabolus comparatur to. 2. 535.e
aliqua futurorum to. 1. 42.g
eius natura qualis to. 2. 535.d
Peregrinatio in hac uita, in celo fit clausa, t. 127.g
peregrino homini non facile creditur to. 3. 132.a.b
peregrini, in quorum sepultura emittit ager signi, qui sunt to. 5. 43.a.b
peregrini, riduz, & pauperes in mariuam Domini resistent to. 5. 3.g
eorum sepultura pecunia Christi vendit, & emittit, t. 10. 102.g
donentur, & eius, sed per am, ibi

ab uibem non sunt accendi tempore famis to. 4. 35.f
Peregrinatio uitæ presentis deploranda to. 3. 61.c
longuina est eius, quæ se Christo separatur to. 3. 79.e.f
Peregrinatio Domino quid sit to. 3. 202.e
peregrinatur fide non specie ibid.
Perf. cio Christianorum to. 3. 132.e.h
eam præstat Spiritus sanctus, t. 4. 43.g
eius forma duplex to. 4. 32.d
Legis fides est to. 3. 145.b.g
perf. cionem legis habet, qui credit in Christum ibid.
Perf. cionis quis to. 3. 19.2.h
vocat, qui cum fide uitam habet ream to. 3. 197.e
ne dormiat mystice to. 2. 426.b
æquant solis charitatem to. 3. 193.e
bonum operatur to. 1. 51.a
uine non est expectare, sed expectare in ylu to. 2. 32.g
perf. cionis nullus potest sine fauore Dei to. 2. 415.a
eam, & superiora peccata, quæ doluit, obliuiscitur, vi fecit, t. 2. 348.f
perf. cionis nemo ante Christi aduentum fuit to. 1. 103.a
perf. ciores, & fundiores Christum resistentem arguit to. 3. 110.e
eorum est latari to. 3. 97.h
Christum formatum parant ibid.
perf. cionem ab eo, quod bonum est, interdum impedit to. 3. 30.f
in perf. cio succedit, & illud cum plet, sicut euangelium legem to. 3. 81.d
non in principio, sed paulatim fit, to. 3. 57.b.e
perf. ciores legisator Deus Enangelio resemat to. 5. 142.a
perf. cionem illud cui, nihil deest, t. 1. 163.a.22.f
P. india quando exorta to. 2. 168.e.f
omniū fecerunt mater to. 3. 235.b
omnia maculat ibid.
eius causa aut insolita malitia, aut accedens timor to. 3. 68.e
eam pius exuere debet, qui indur fidei to. 2. 401.f.g
sine auctoritate est to. 2. 358.d
ea cælum hominibus clauum fides aperuit to. 1. 260.a
perf. cionem Iudeorum non est grandium to. 3. 149.e
f. cionem non exulare to. 2. 326.f.g
Mundi f. cionem exemplo dimittunt to. 4. 171.f
Perf. cionem despiciat vineam Christi, to. 2. 476.b.e
ei non profunt opera bona to. 3. 235.b
perf. cionem facit necessitas to. 2. 483.b
eis dicitur Iesus mystice to. 2. 372.e.f
eorum blanditie uenosa, to. 4. 42.e
eis etiam seruanda fides to. 4. 37.b
admonendi sunt per uenit, t. 3. 242.h
Periculum nostrum cogitemus, to. 5. 23.g
grande non est ciuium in quibus degesimus to. 5. 24.b
Peripateticorum opinio, in quibus consistat sum uicium bonum to. 4. 22.b
Perire quis dicitur to. 2. 406.b.c
perire uero potest, cui non est subitatus Christus to. 2. 497.f.g
Peritilla interpretandorum sermonum, Dei donum est to. 5. 186.e

Peritiorum est feneratorum sacramentorum to. 2. 282.f
Perpetuum bonum magnopere afficiendum to. 2. 466.e
perpetua amittere, qui non uult, reimpotia non subest haralus to. 5. 110.e
succedere ad possunt, nisi terrena desecuerit to. 2. 462.b
Perf. & Holofernes i. ludii uisitati, to. 4. 38.e
corum rex populum dimittit, to. 5. 42.e
Perfector pio uultu iuuenis est cotona to. 3. 100.g
quare fiat in Ecclesia to. 2. 340.a.b
eam quis gratis patitur to. 2. 501.e
eius epota quam pulchre nobis potest tunc to. 2. 455.g.h
eius bona narrantur ibid.
eam patitur, & in hunc quis perfit, ibi eius perfitio uicini est ceteris probatio to. 3. 41.d
grauissima fuit in orthodoxis, to. 5. 101.d
capiebantur boni, & produntur infirmi to. 3. 58.h
Perfectorum martyrum unum ianum quem habuit, ut Christus negatur, & se Deus to. 2. 69.e
bonorum multum, t. 2. 458.h, & seq. c. 16. plurimas quemodo, ut his proficiat to. 2. 501.e
plures sunt qui non uidentur, quam qui committunt ibid.
graves qui ibid.
Perit ueritas salutem operatur, t. 3. 147.e
Dei uerum est to. 4. 153.e, & seq.
coram patit to. 3. 208.f
non est uoluntas neque currens, to. 2. 455.b
horæ uoluntatis retinenda, t. 3. 88.b.c
perit ueritas est in bono, & malo abstinendum to. 3. 37.a
perit ueritas cum Christo in deserto, ut pascatur to. 3. 54.f
perit ueritas est in ad opelone filiorum Dei to. 3. 167.h
Perit ueritas in diuinis sela proprie diuini Spiritus sanctus to. 3. 42.1
personarum uerum uia æqualis bonitas to. 1. 89, & seq.
eorum corpus semper uerum to. 4. 44.b
omnes tres aduand ibid.
eorum diuinitas, & substantie ueritas assertur to. 3. 10.a.b, 96.b
substantialiter sunt æquales, to. 4. 44.c
eorum præceptis, t. 4. 45.4.6.b
eis aliquid sperantia trahunt, q. o. omnes conuenit to. 2. 2
casu confandere hæresis est to. 3. 28.h
personarum ratio habenda est, & maxime conuersio to. 2. 239.e
non est in præsentia Dei, to. 3. 143.a. 163.b
Perit ueritas & incredulitas parus, to. 3. 148.b.c
Perit ueritas multa sunt in hac uita, t. 2. 304.b
Pes dum flectit, exprimit humilitatis affectum to. 3. 50.b
pedes quid significant, & quomodo Christi pedes latuati & uingendi, t. 3. 48.f.g
eos lauat, qui uicinis etiam peccata dimittit to. 5. 107.d
fuerit peccator eos teneat, to. 3. 8.e.g
difici.

discipulorum Christi lotio in quo p-
figurat **to. 4. 99.**
animæ sunt fides atque ieiunium, **to. 2. 2. c.**
animi qui **to. 4. 229. a.**
puluerulentos Christus suis hospiti-
bus lauat **to. 3. 35. c.**
benedicentiam stantes mystice, **to. 2. 400. c. d.**
prohibendi & non prohibendi quo-
modo mystice **to. 2. 468. c. d.**
nostros quomodo Dominus secutur à
lapiu **ibid. c.**
eis lutulentis non incedendum, **to. 3. 92. g.**
eorum in homine magnus & mitabi-
lis visus **to. 1. 51. e.**
cur calceamentis ornantur **to. 3. 86. a.**
cur bini tantum in homine **to. 1. 112. a.**
Pessilentia quid faciat **to. 2. 339. a. b.**
animarum quomodo contrahatur, **to. 3. 312. d.**
omnis huius mundi eorum p-
publico peccato contacta vnius mor-
te expiata **to. 3. 57. d.**
Peccati considerandum est non solum
quid, sed à quo possit **to. 3. 69. g.**
peccentium corda Deus inspicit, **to. 3. 143. d.**
petitiones duas Dominus reprobat, &
quas approbat quot **to. 2. 323. b.**
petere quid semper à Domino debemus
to. 2. 403. c.
petendum est auxilium in tribulationi-
bus **to. 3. 102. c. d.**
petendum confiderit si merita suf-
fragantur **to. 2. 419. g.**
Petra angularis Christus, **to. 3. 145. e. 180. c.**
fidei fundamentum significat, **to. 3. 180. d.**
non dedit aquas, sed Christus, **ibid. 112. f.**
quæ emisit aquas pro Hebræis, cur da-
tur sequens **ibid.**
eius percussio mystica **to. 1. 185. g.**
petra scandalum intelligitur caro Iesu-
toris **to. 3. 145. f.**
in qua serpentis vestigium non appa-
ret, quæ sit **to. 2. 512. b. e.**
supra quam ædificandum sit, exponi-
tur **to. 3. 56. e. f.**
petræ scissæ in passione Domini quid
significent **to. 3. 106. g. h.**
Petrus Ecclesiæ fundamentum, **to. 3. 73. h.**
56. c. ro. 4. 124. f
fidei princeps **to. 3. 2.**
eius trina negatio, & trina confessio, **to. 3. 103. f.**
eius penitentia imitanda **to. 3. 103. f.**
fratres lubetur confirmare, **to. 3. 100. e.**
eius infirmitas excusatur, penitentia
laudatur **ibid. f.**
eius penitentia, & lachrymæ, **to. 3. 103. d. e. & seqq.**
eiusdem lachrymas lego, satisfactio-
nem non lego **to. 3. 103. e.**
cur racens fleuit **ibid.**
non fleuit, nisi postquam Dominus re-
spexit **ibid.**
eius confessio omnia de Christo com-
plectitur **to. 3. 103. c.**
eius tenatio documentum fuit ad la-
lutem **to. 4. 202. a.**
ad scapulærum Domini pinus inq-
editur, quia claves habet **to. 3. 103. f.**
eius peccatum in filium hominis, non
in Spiritum sanctum **to. 3. 103. 1.**

solus hamo piscari visus est **to. 3. 35. b.**
eius interrogatio si peccaverit, &c.
quodsum **to. 2. 331. c.**
vbi fleuit dicitur **to. 2. 131. g.**
mandati Domini de non habendo au-
ro primus executor **to. 3. 62. e. f.**
postquam negavit Dominum, cur fletu
do tacuit **to. 3. 33. e.**
exemplum præbuit, quo curemus pec-
cata nostra **ibid. f.**
ei quantum fletus profuerit **to. 5. 33. f.**
Simone in magnum volentem ex alto
deiecit, ac traxit **to. 1. 28. e.**
sero conuertitur, qui primam Domini
vocem secutus est **to. 3. 100. e.**
male credentes abscondit **to. 3. 101. h.**
eius visio linthei magni, quid, **to. 3. 9. d.**
107. h
eius exemplum & altare **to. 4. 225. b.**
beatus nuncupatur ob multas causas
to. 2. 360. a. b.
in monte Eliam & Moysen cum filio
Dei videt **to. 4. 58. c.**
ei roganti, Domine quo vadis? Romæ
iterum crucifigi respondisse Christum
to. 5. 49. e.
eius sermo titubantis melior, quam do-
ctria multorum **to. 2. 384. d. e.**
ei quare commissum, vt paceret gregem
to. 2. 466. g.
coronam fidei habuit **to. 2. 476. h.**
eius lachrymæ potius, quam peccatorum
lætitia expetenda sunt, **to. 1. 41. b.**
omnem habuit fidem, vnde claves ac-
cepit **to. 3. 75. f.**
eiusdem fides qualis **to. 4. 51. f.**
super aquas ambulat **ibid.**
iple est cultor ille orans ne ficus exci-
datur **to. 3. 74. d.**
eius & Ade similis purgatio, **to. 5. 32. c.**
sermone non mente titubavit, **to. 2. 384. d. e.**
vbi ipse est ibi Ecclesia **to. 2. 360. d. e.**
eius zelus, cum Christus caperetur, **to. 3. 101. g.**
in auriculæ amputatione, eius auditus
declatur **to. 3. 101. h.**
in monte, quamvis inficeret, pietas
tamen vult tabernacula edificare, **to. 3. 106. f.**
ipse & singuli Apostoli, quare gloria-
rentur **to. 2. 4. 24. b. c.**
quomodo non otiose plebem rege-
runt **to. 2. 39. 4. b. c.**
quare cunctum consummauerit, **to. 2. 430. c. d.**
tentatus seipsum non cognovit, **to. 1. 40. b.**
pauper & dives erat **to. 2. 24. 7. a.**
Petrus æternis porta **to. 4. 77. b.**
fideliter factus, postquam fidem se per-
didisse deiecit **to. 5. 63. g.**
excusatur, quod pietatis affectu lapsus
sit, nec Christum morituri putat
nec lauari sibi pedes patiur **to. 3. 45. f.**
super fluctus ambulans reptententus
Domino **to. 2. 419. f. g.**
quare vellet manere, vbi Eliæ, & Mo-
yses vidit in transfiguratione, **to. 4. 22. a.**
lachrymis errorem deleuit **to. 1. 41. a.**
per crucem suam honorificavit Domi-
num Iesum **to. 5. 49. e.**
per gratiam emendavit errorem, **to. 2. 387. a. b.**
eiusdem Ecclesia omnes, quos suscepit
confirmauit, & flos **to. 5. 42. b.**

quare à Christo suppressa reprehensio
lus **to. 5. 116. d.**
ieiunans novum testamenti gratiam edo-
ctus est **to. 5. 118. a.**
trina charitatis confessione, trinum e-
ius lapsum aboleuit **to. 2. 38. b.**
cur post trinum tantum negationem
fleuit **ibid.**
in cruce scandalizabatur **to. 4. 47. c.**
gus, Iacobi, & Ioannis, qui solum
Christo mortem ascenderunt, præro-
gatiua **to. 3. 38. f.**
idem & Paulus peculiari prærogatiua
inter Apostolos præcelluerit, **to. 5. 119. e.**
ambo æquales meritis **ibid.**
ambo pullum gentilitatis soluerunt, **to. 3. 92. e.**
ambo montes sunt, in quorum fide
constitimus **to. 3. 86. a. b.**
ambo à Nerone interfecti **to. 5. 205. d.**
eorundem præconia **to. 5. 200. f. g.**
ipse & Ioannes quantum sui copula e-
lectantur **to. 4. 8. b.**
ipse & Andreas rogant Dominum pro
sociis **to. 4. 12. o. e.**
eius titubatio omnium petra, & firmi-
tudo **to. 3. 103. c.**
Petrus titubavit, non labitur. fluitat non
præcipit: ut si ceciderit à Christo & tige-
tur **ibid.**
Petrum, dum Christum negare videba-
tur, omnia dixisse, **to. 3. 103. a. b. c. & seqq.**
ipse & Paulus doctores gentium au-
diores martyrum **to. 5. 63. d.**
fuit terroribus profectus **to. 4. 49. h.**
in mari dilectione plus quam pedibus
ambulavit **ibid. 50. a.**
melius quam filij Iisæ, in mari ambu-
lavit **to. 4. 50. b.**
natali suo nos abunde refecit, **to. 5. 68. f.**
propter Christum argentum repperit,
per Christum argenti nitore ditatur,
ibid.
eius consilium splendidius coniunctio
Eliæ **ibid. g.**
ei vas ostensum cum animalibus quid
ibid. h
eius cur primum signum fuerit san-
ctio clandi **to. 5. 69. c.**
ipse & Paulus vna die passi **ibid. d.**
& vno loco fide eodem tyranno, **to. 5. 69. h.**
crucis à Domino potestatis, Paulus ve-
ro scientie clausum accepit **to. 5. 69. g.**
ipse & Paulus Romæ passi cur **ibid. h.**
vnum Ananiam puniens, alios corri-
git **to. 5. 70. d.**
Petrus seorsum ab aliis primo mane
Dominum post resurrectionem vidit
to. 3. 111. b.
eius deuotio, & amor erga Dominum
multis argumentis comprobatur, **ibid. & seqq.**
an Christum diligeret ter interrogatus
to. 3. 111. c.
Petrus à Christo sui amoris Vicarius
relictus **ibid.**
ob maiorem erga Christum charita-
tem omnibus præfatus **ibid.**
Petrus interroganti D. diligis, cur re-
sponderet, amo **ibid.**
ei non solum agni, sed cives commen-
datur **ibid. e.**
resurrectionem Domini credidit: im-
mo Iohannes **ibid. e. 64. a.**

maritimum quomodo noluerit ibid.
perferuntiam polliceri non ausus:
qui ceciderat ibid.
est credens resurrectionem Domini:
eo tamen viso de alio turbati potuit
maluit causam flere, quia diceret, 1.33.d
ante la hymas peccator, post lachy-
mas passus factus est 10.33.f
eius nanis ducitur in altum Chelito o-
nuita 10.33.g
ei dicitur, duc in altum, id est in profun-
dum disputatorium ibid.
cui petra v. Christus 10.33.b.63.g
eius & Pauli natalem nō celebrantem:
arguit S. Ambrosius 10.33.d
quare rei Christum negant 10.41.a
eius tantum clauē nobis celum aperit-
tur 10.1.2.60.f
eius clausus est fides Apostolorum sym-
bolum o. flata ibid.
eius hamus non occidit, sed conseruat
10.33.h
in nēis excessu vidit celum apertum
10.2.20.d
ei elegauerat Christum curam omniū
Ecclesiarum 10.2.22.b
ipse, Iacobus, & Ioannes columnæ ap-
pellantur 10.2.23.h
ei plens auctoritas in Iudisismi predi-
catione concessa dignoscitur ibid.
primus inter Apostolos, tom.3 178 g.
222.b
ipse, & Paulus curiosi de fide questio-
nem vitare docuerunt 1.33.6.b.e
de Christo suam non populi sententia
protulit ibid.56.e
Petrus à petra Christo soliditatem fir-
mitatemque accepit ibid.
Petrus altera nauis, I. synagoga ad nauem
Ecclesiam vocatur 10.33.f
eius humilitas, & prudentia in spi-
ritu capta 10.3.35.e
eius negatio, etiam defenditur mysti-
cis rationibus 10.3.102.g. & seqq.
eius negatio, eiuldemque eieciuntque,
& Evangelitarum varietas confidit
10.3.102.d. & seqq.
Petrum cur ancilla prima, noui vi pro-
diderit 10.3.102.e
Petrus promissio de ponenda anima, in-
cauta, & imprudens ibid.f
Petrus, & Adam lapsus comparatur, 1.3.
102.f
Petrum peccasse, nouum, ac mirum vi-
sum est ibid.g
Petrus negauit, non peierauit, 1.3.103.a
quare merito sacerdos electus, 1.2.371.b
quorum plena palearum verba locuti
10.2.274.d
eius patrociniū mafus, quam petru-
bationis teniamentum ibid.
quando Ecclesie prepositus ibid
Petrus nauis, typus Ecclesie, varie con-
siderantur 10.334.g. & seqq.
Petrus firmamentum Ecclesie, ibid
Petro soli dicitur, duc in altum, & quid
significet 10.3.35.a
Petrus Ecclesiam ducit in altum my-
steriorum fidei ibid.
Petro cur trina dilectionis integratio
facta 10.2.393.g.h
quando à Domino illuminatus, 10.2.
39.4.d.e
sumum fidei tenere pronūciatus est

& quare 10.2.398.c.d
Petrus Alexandrinus contra Arianos fa-
cit 10.4.100.
phantasma non fuit enanescere Chri-
stus ab oculis discipulorum, 10.4.51.e.f
phantasma putabant Apostoli Christi
post resurrectionem 10.4.51.d
Pharao superbus, & immitis, 1.2.481.f.g
quare præcipitatus in mare, 10.2.327.
g.h
q. omodo maluit portionem esse dia-
boli, quam Dei 10.2.442.e.f
cum populo suo sumerfus quale ex-
emplum 10.2.489.b
eius filia Ecclesie ex gentibus, 1.5.197.g
seruatus est, vt multa signa in eo osten-
derentur 10.3.143.g
eius somnium mystice declaratur, 10.1.
185.h
illius nomen erat commune apud o-
mnes Reges Egypti 10.3.143.f
eius tot malis: fuit eius à Deo, 10.1.113.a
Phares id est dimio, 10.2.377.g.h.1.3.23.f
Phares, & Zaram gemini: & curanbo-
rum. Marthas meminerit 1.3.23.a.b
eorum mysticium 10.3.23.b
Phariseus cur in Evangelio expulsus, 1.2.
497.h
eius Christi pedibus aquam non dedi-
dit 10.5.107.d
eius & publicani comparatio, 1.3.90.e
Pharisei quare dicti 1.2.377.g.h
à separatione dicti 10.3.23.f
eorum blasphemie 10.4.192.e
eorum observationes inuiles, 1.3.67.
g.h.68.d
Phariseorum ille f. iustitians Iudo-
rum arrogantiam declarabat, 10.3.
81.f
Phe quid significet 10.2.484.h
Pinitis contra Sacerdotum, 10.3.93.d.222.f
Philadelphus saluans hereditatem Dei, 1.
518.f
Philemon nulla erat Ecclesiastica digni-
tate præditus 10.3.286.c
ei plurimum d. ferri volens D. Prulus:
sibi sent comparauit 10.2.332.f.g
Philemus & Hymeneus ex radice Sadu-
ceorum 10.3.280.g
negabant resurrectionem futuram, 10.
3.280.d
Philippus Candacis eum: eum baptizat
10.3.92.e
à Gazan Azotum ab Angelo ductus
10.4.52.f
Philippus Gemasij, & Protasij corpora
domi sepelisse, scripto testatur, 10.1.5.
154.g
Nem, Geruasij & Protasij operationibus.
misericordiam à Deo sperat, 10.5.153.b
Philistia Samsonis sponsa incensa à suis
10.3.115.g
Philistæi Samsoni cæco, & captiuo conui-
ciantur 10.5.113.a
Philobosses: eum Iudaicum spiritibus
percepit 10.3.156.g
Philomati Epicurei de voluptate semen-
tia 10.5.117.h
Philosophia duplex, naturalis, & moralis
10.1.126.e
aurum se quætere dicit, & versat lutū
10.2.319.a
mottis est mediatio 10.4.154.e
terrena quæ, & qualis 10.3.555.d
triplex tribus patriarchatum puteis u

gurata 10.1.100.g.i.
rationalis visionis puteo significata, 1.
3.1.
philosophia mundi in scripturis repe-
ritur 10.3.1.
triplex in tribus Salomonis libris, 10.
3.1.
eius morale patrem Mattheus opine
m tractantur 10.3.1.
mortalis quomodo abundantiæ puteo
declatur 10.3.1.
philosophia Gentilium 10.4.218.g
pereunt modo medicinam afferre nō
poterat 10.3.51.h
philosophiz summi magistri dictum
10.2.480.h
eius traditiones ex verisimilibus col-
liguntur 10.1.8.g
Philosophi huius Mundi quales, 1.2.338.
a.b
multa ex sacris libris hauserunt, 10.1.
149.b
fidem nostram irident, & verbis pug-
nant 10.3.12.e
eorum error de materia prima, reperta
non fuit 10.3.51.e
eorum diuinit inuiles, id est eloquen-
tia 10.3.41.b
minus Latinis, sed propriis verbis vi-
des 10.3.13.h
sapientiam triplicem ponunt 10.3.
eorum insipientia, & in Deum ingratu-
tudo 1.3.116.f
eorumdem inscientia, & phalerati firmo-
nes 10.3.63.g
eorum errores de Deo, & Mundi ga-
bernatione 10.3.126.d
Gentilium cultum referunt 1.5.98.e
eorum variae de beatitudine opiniones
10.4.21.b
eorum placita reiciuntur 10.4.21.e
eorum gymnasia 10.4.214.d
eorum i. pinio, qui Deum hominum
cuiam habere negant, expulsi, 1.
199.a
gloriz suarum testimonia non habent
10.1.149.h
veros animæ usus ignorat, 1.1.141.b.c
vnum principium, & primam causam
posuerunt 10.3.116.6.e
Phueus sacerdos zelus 10.1.114.e.f
eiusdem zelus in sacrelogos comen-
datur 10.3.60.e.f
eius zelus D. Petrus imitatur, 10.3.97.
a.b
Phinon oris partemioniam significat,
1.2.31.a
Phisou latine otis conmutationem signi-
ficat 10.1.55.g
mystice prudentiam significat, 1.3.55.e
à Græcis Ganges appellatur, 1.3.55.e
Phoenix Arabia degit 10.1.40.b
quingentes viuit annos ibid.
quæratione se ipsum renouat, & resu-
scitat 10.1.40.c
corporeos coitus ignorat, & alla de ea
10.2.494.d.e
Photinus negabat Christum esse Deum
10.4.67.d
eius error de Christo, 10.3.113.b.121.c
220.b
Chil. i. opere: fellitur 10.1.36.a.b
eius, & Apollinarius dogma confutauit
S. Ambrosius 10.1.61.h
eius hæresis 1.3.4.e.248.f.1.4.126.c
Phori-

Phorinianorum eouentus vt interdicitur, rogat Synodus to. 5.32.
Phrygia Sacra t. 4.218.g
Phrygum facta fententia, tom. 3.122.1
Phrygi vates Romæ vifunt, tom. 5.99.
f.
Pietas vera quæ fit to. 1.2.4.d.e
timorem Dei feruat to. 2.32.8.a.b
quantum valeat to. 1.76.g
eius facramentum quod, tom. 4.47.
h.
omnium vitærum est feminarium, to. 4.50.a
eius forma, & fpecies qualis, to. 4.152.
a.
ad omnia vtiliffima t. 4.22.e.f
lenat laborem to. 1.166.g
pietas eæ caſtigare, quem diligit, to. 5.61.f
erga propinquos commendatur, to. 1.35.e.38.a
eius aſcenſus ſcalarum ſimilis, to. 2.310.
e.
prima in Deum, ſecunda in parentes, to. 2.311.a.b
crudelitatis eſt domina, tom. 2.159.
e.
tacito vultu frequenter offenditur, to. 1.100.h
pietatem naturalem lex Chriſti non tollit to. 3.71.e.f
Piger quis non poſſit eſſe, tom. 2.447.
g.
Pignus quid ſit to. 2.284.d
non eſt retinendum to. 2.283.e.d
quod lex iubet reddi ante ſolis occaſu quod to. 2.284.d
ſpirituale à ſpiritu cuſtoditur, tom. 2.284.e
debitoꝝ reddendum, to. 2.284.f
vidue deraſſe graue eſt, to. 2.283.g.h
pignus Euangelium eſt to. 3.4.g
pignori fides, & diligentia debetur, ibid.
Pilatus iudex iniquitatis to. 2.501.a
lauans manus ſuas, ſe inquitauit, to. 2.401.b.c
ſine iniquitatis teſtis to. 2.485.b
Chriſtum abſoluit to. 1.104.c
eius, & Herodis amicitia typus concordiz duorum populorum, ibidem.d
e.
eius ſcelus Chriſtum eodemnanis quale to. 3.104.h
typus fuit iudicum iniquorum, ibidem
eius præſumptio iniqua, dum dixit poſteſtatem habeo to. 5.127.d
de eo h. beuit to. 4.46.h
Pileum miſitum to. 4.223.h
Pinca naturæ imaginem reſert, tom. 1.21.
h.
mirum naturæ artiſcium offendit, to. 1.21.h
Pinna templi perfectio eſt ſacramenti, to. 5.20.g
Pſcauionis ſpiritalis felix ſuccellus Chriſto impetrante to. 3.55.d
pſcauiones ſpirituales Apoſtolorum, to. 3.55.a.b
Pſcauoribus cor potius tradita Euangelio prædicatio, quam ſapientibus, to. 3.40.b
Pſces natando aquam ſecant, to. 1.36.b
cauda veluti renigio videntur, ibid.

cut per propontidem in Euſinum traſcant to. 1.33.h
quomodo debemus eos imitari, to. 4.171.d
pura & ſimulata eorum natura, to. 1.30.h
eorum pietas ergo ſortis natos, ibidem
varijs partus explicantur ibid.
diuelli diuerſos gignunt, & allos aliud marale to. 1.33.e.f
cur denſos acutoſque dentes habeant, to. 1.31.d.e
loco pulmonis bianchijs vtuntur, to. 1.31.e
extra aquam viuere nequeunt, to. 1.31.b.c
ſcario excepto non ruminant, to. 1.31.d.e
maior minorem deuorat, tom. 1.31.e.f
herba, ac vernibus nutritur, to. 1.31.d.e
adulterianon vorunt, tom. 1.31.a
eorum interitus peccatorum conſerſio to. 1.206.g
Piſlico vnguento, conſepelitur Chriſto Eeckſia to. 4.107.h. 108.a
Piſcino itundus ſignificatur, tom. 3.87.
a.
Pius vere quis ſit to. 1.76.a
piis domus Eccleſia, patria Cælium, to. 2.391.e
Pix humilitas Mariz Virginis, to. 5.197.
f.
Placans Dominus quantum proſit, qui iratus reddit ſanctatem, tom. 5.18.g
Placere debemus Deo, non hominibus, to. 3.211.b
placere in carne quid ſit, tom. 3.212.e.
l.
omnibus per omnia quid ibid.
Plagas noſtras cutat Dominus, ita vt cicatrices minime remaneant, tom. 5.4.
h.
plagæ Ægypti breuiter narrantur, to. 4.39.b. & ſeq.
Planctus hominum vitæ non imponunt neceſſitatem to. 1.25.d.e.f.g
planetatum varijs alpectus motus Aſtologiſ quam ſit inutilis, tom. 2.25.e.
f.
Plantare eſt Euangelizare, & ad fidem attrahere to. 3.166.g
Plantata ſolent emori, niſi Deus deruet getam vitam to. 3.166.g
Placer, viz, ſpes myſtice explicantur, to. 3.78.c
Platonis & nonnullorum philoſophoꝝ de anima ſententia to. 5.140.e
quendam inter dūm Iouis, inter dūm mentis hortulum ſinxit, tom. 1.145.g.
h.
philophiz pater, tom. 1.103.d.124.
e.
inter omnes ſæcularis ſapientiz tenet principatum to. 2.318.h
eiſdem documenta de forma luſtitiz ibid.
louem Deum & mentem totius dixit, to. 1.145.g
eam ſinxit Rempub. quam nec vidit, nec audiuit vquam to. 1.103.e
non ſemper fuiſſe, at ſemper futurum eſſe mundum arbitratu eſt, tom. 1.1.b

eius conuiui qui faciunt, tom. 1.146.
c.
Myſis libros legit, to. 1.86.h. tom. 2.488.f
eius ſententia cum Diſci Pauli Apoſtoli diſſo, de ignobilioſibus noſtri corporis partibus, comparatur, to. 1.86.h
Plebis amor quomodo concilietur, to. 4.24.a.b
Pleniſſimo maieſtatis Chriſti, to. 3.290.
g.
Pluuiæ & niue coeleſti cor noſtrum ſecundatur to. 3.59.e
à mari ſolis radijs hauritur, tom. 1.15.
g.
eam pluit Deus ſuper ingratos, quod myſtice de Iudæoꝝ populo exponitur to. 3.43.e
enndem populum Iudæoꝝum pluuijs prophetis irrigauit Deus, ibid.
Poſſum Chriſti quæ to. 1.216.e.f
myſticum bibendum, & quod ſit, to. 2.311.f.g
poſſum Chriſti ebrietatis quid oporetur, to. 2.478.a.b
Podetis veſtis laſcos ante diluuium ſignificat to. 5.277.d
Pœna corrigi errantem, to. 2.488.
damnate animæ qualis to. 3.72.e
eam cur Dominus diſſecrat, tom. 3.257.d.
eam rediit Deus ex peccati menſura, to. 3.118.c.d.f
qua nulla maior quæ to. 2.320.b.c
ex ſola carentia conſiderant, to. 3.84.
h.
Doctozis mali quæ to. 3.167.d
eius formidine mali dereretur, to. 3.118.e
eorum, qui veritate cognita eam noluerunt amplecti, quæ to. 3.148.b.e
infidelium & incredulorum quæ, to. 3.146.d
Iudæorum ad noſtram vilitatem eſt, to. 3.181.b
eorum quædam abſolutio debitoꝝ eſt to. 2.499.e.f
pro modo culpæ interrogata, tom. 3.98.
b.c
perſicam generatur to. 3.125.e
eius metu ad vitæ integritatem aduenit to. 2.351.e.f
eius vniuiſique ſibi eſt auctor, to. 3.51.e.f
corporis non eſt metuenda, ſed æterna animæ to. 3.63.e
ex peccato prodiſſam temporalis, quæ æterna to. 3.85.h
peccati ſatisfactione diſſoluitur, to. 3.73.d
veluti preteritum pro peccato à nobis extigit Deus to. 1.246.g.h
grauior præuaricatoris, quam ignorantis to. 3.88.g
incredulorum quæ, to. 3.145.g. h. 200. e.f
Iudæorum perſequentium Chriſtiannos quæ to. 3.266.a
indigne ſumentium Eucharistiæ ſacramentum to. 3.84.d
apud inferos manent poſt mortem, to. 1.147.f.g
æternis iureto damnati torquentur, to. 3.118.e.f
impicram iuſti videbant, tom. 4.50.
h.

ore Gentium ciantur nobis ad red-
dendum to. 3. 59. b
eorum lumina in scripturis non desit
ibid.
eorum fabulis multa, quæ ad mores
pertinent, obvoluntur, tom. 3. 27.
28.
eorum ludibria de transmutatione ho-
minum in feras to. 4. 61. g. h
eorum fabulæ de inferorum penis re-
siliuntur to. 1. 147. g
eorum versiculi diuine scripturæ in-
ferni repetuntur to. 4. 69. a
eisdem viuit D. Paulus Apostolus, i-
bid.
eis vitæ, vt poetarum fabulas destruant,
to. 3. 57. e
Polemon ex impudico, & lubrico adole-
scente Xeno ratis factus audito, ma-
gnus euasit Philolophus, tom. 1. 255.
g. h
Polybius proconsul Africa, tom. 3. 159.
c.
Polypi astutia & fraus to. 1. 32. g. h
Pompei magni exitus to. 3. 59. h
Pomum immaturum, si exagietur, depe-
rit to. 5. 11. f
poma, & flores mystici virtutum, &
meritorum to. 3. 108. b
spiritualia, quæ Christus colligit, to. 3.
91. d
eorum varia genera laudantur, to. 1. 10.
f. g
Pondera delictorum graui, tom. 2. 409.
h. d
eadem deponenda ibid.
Pontificis definitio to. 3. 19. 5. f
eius officium, & signa to. 3. 195. g
Pontus Euxinus estate dulciore habeta-
quas to. 1. 34. b
Popularis fauor contemnendus, tom. 4.
28. f
Populus Christianus emprus à Deo, to. 1.
374. f
idem pretiosus, Iudæorum sine pretio
ibid.
nationum quomodo appellatus à Deo
& quomodo populus Iudæorum, to. 2.
328. b. c
populus Iudæorum sub lege est tan-
quam sub viro to. 3. 77. a. b
respondabat in penitentis reconcilia-
tione to. 1. 81. e
omnis in vno sacerdote ad Deum lo-
quitur to. 3. 82. a
Genilis per asinum significatus, to. 3.
88. f
à laqueo ereptus to. 3. 76. c
in demoniaco Galatenco figuratus,
to. 3. 51. e. f
iunior seniore Iudæorum superauit,
to. 3. 88. d. e
grauis qui sit to. 2. 355. e. f
pauper, Ecclesiæ aliena sibi eloquia
murmurat to. 5. 105. c
populi Mediolanensis ardor pro Epil-
scopo & Ecclesia to. 5. 101. g
Iudæorum diues ob eloquia sibi credi-
ta to. 5. 55. g
de eo to. 2. 461. g. h
nationum, legem, quam non audiuit,
impleuit to. 2. 355. d. e
Nationum vbi Deum suum querebant
to. 2. 385. e. f
in filiis Noe figurati to. 3. 51. e

duo iuni in vno populo teu piebe, to. 3.
112. f
liberatus vitus, à paucorum morte,
resiliuntur historię to. 3. 57. f
duo cum Christo typice crucifixi, to. 3.
105. e
Israel & Gentilis illi consentientes, o-
mnia impetrant to. 3. 77. e
in Iacobi fratibus, prodigo, & seniore
septuaginta to. 3. 81. f. & leg.
Populus arbor in scriptura sacra quid
significet to. 1. 19. h
in quos demones mitti petuit, qui sint,
to. 3. 51. f
quos pascit filius prodigus, tom. 3. 79.
g. h
Porta nostri cordis quare diligenter
elauda esse debeat to. 2. 370. g
eustodiam sæculi aperuit, tom. 5. 49.
b.
portæ duodecim Apostoli, tom. 5. 137.
d. e
æternales quæ sint to. 4. 77. b
moris & inferi quæ to. 3. 56. e. f
initium quæ, to. 1. 350. f. g. to. 3. 56. f. to. 4.
36. c
suas quique custodite debet, to. 2. 342.
c. d
Portianum basilicam petunt in Ecclesiā
Artiani per præfectum, tom. 5. 101.
c.
Portio mea Dominus, quis in terris pos-
sit dicere to. 2. 441. a
cui Deus est, totius possessor est natu-
ræ to. 2. 441. c
eam esse sibi in Deo quomodo D. Pe-
trus ostenderit to. 2. 441. d. e
nullam se in hoc sæculo habere quo-
modo ostendit D. Paulus, to. 2. 441. d.
f.
multæ propositz sunt homini, tom. 2.
304. g
impj qualis sit to. 2. 304. g
à Iacobo filio Ioseph præstantior om-
nibus deputata to. 2. 364. b
Portus nostrorum laborum visio Dei, to.
2. 518. d
Possessio vera quæ sit to. 1. 76. g
quæ homini est locupletior, to. 1. 340.
a.
pretiosa, homo mundus, tom. 2. 441. d.
dem
possessionum alie vtiliores, alie æm-
pniore sunt to. 1. 105. b
Posteritas vera quæ sit, to. 2. 307. a
Postulatio Christi contemni non potest,
to. 3. 140. h
eam hies præcedit to. 3. 146. f
Spiritus sancti pro nobis qualis, to. 3.
140. c
Potantium sacramenta & oblationes
reprehenduntur to. 3. 157. e
Potationes immoderate, & atque iteratæ
reprehenduntur to. 3. 156. a
Potentia Dei to. 4. 51. g. h
vbi maxima to. 4. 14. b. c
filij eadem est, quæ Dei patris, tom. 3.
205. d
Spiritus sancti quæ to. 4. 47. d
impiorum, pulvis to. 2. 315. d
potentiam Domini sequitur deuotio
seruorum to. 5. 9. f
Potentiam suam in patientia ostendit
Deus, dum peccata diu dissimulat, to. 3.
144. c

Potentiam conuersio vitus valde, to. 3.
114. g. h
Potestas iustitiam non soluit, sed iustitia
potestatem to. 1. 240. b
mala est posse, quod non liceat, tom. 2.
501. a. b
quomodo à Deo, & quomodo à dia-
bolo to. 3. 50. d. e
subiicitur Deo to. 1. 241. a
impeandi est velut stimulus quidam
peccandi to. 2. 411. a
sæpe obicit ibid.
non est resistendum to. 3. 51. b. c
Apostolorum quæ, to. 3. 157. g. 157. h.
198. a
in potestate auctoritatis est, qualem velit
condere creaturam to. 3. 144. b
eam non habebat diabolus autem pec-
catum Adæ ad interiora hominis, to. 3.
135. a. b
potestatem sua circa obedientiam legis
homo aut vi non possit, tom. 3. 154.
h.
ei exhibendus est timor, to. 3. 155. f
data est ad glorificationem, non ad de-
structionem to. 3. 181. c
non est data contra veritatem, tom. 3.
218. f
potestatis Ecclesiæ vnitatis, tom. 3.
185. f
Apostolorum erat cum mensura, to. 3.
218. f
potestas Christi quæ to. 3. 129. h
potestas mundi quibus artibus salu-
tis via nos reuocet, to. 1. 146. d
Præceptum vbi est, ibi lex, to. 4. 14. h
datur, vt quætur præcipiens auxilium
to. 5. 135. e
Improbatio obediendum, tom. 2. 57.
g.
præceptum in lege veteri, de lucis, a.
ris, & idolis coniungendis, tom. 3. 182.
d.
Christi talenrum quoddam pretiosum
to. 2. 521. h
Domini non vnus est loci, sed mundi
totius to. 5. 28. a
præcepta Dei in cordibus non habentes,
nou habent legem to. 2. 76. c
nouarum virtutum quomodo à nobis
in Euangelio cognita, tom. 2. 355. a. b.
b.
præcepta Dei corporali necessitudine
præferenda to. 5. 50. g
seruanda sunt voluntarie, tom. 3. 179. d.
c.
sua magistri exequatur Christi exem-
plo to. 3. 50. f
Christi iusti sunt to. 3. 131. c
Euangelij validiora to. 2. 485. g. h
ea qui præterit non hominem spernit,
sed Deum to. 3. 263. d
alta, & sublimia quæ to. 2. 388. h
maiorum seruanda to. 4. 75. c
legis humani naturali non sunt contra-
ria to. 3. 135. d
viuenti seruare tenetur homo, tom. 2.
391. a. b
præceptis Domini exerceri quid sit,
to. 2. 455. h
præceptorum Christi facilitas, tom. 3.
131. c
legis Moisaicæ pondus, tom. 3. 145. b. c.
d.
eorum, & verborum mensuram ser-
uare,

uare, quare conueniat, to. 4. 28. g.
 celestium oblationum virtutum omnium fundamentum, to. 3. 43. f.
 precepta sua Christus optine plenit, & exequi de cetero, to. 3. 43. g. h.
 Præcipium quod I, to. 3. 22. g. h.
 Per conium nobilitatis, & dignitatis gentis Iudeorum, to. 3. 14. h. i.
 Prædicatione, to. 3. 40. e.
 Prædixit Deus eorum præsentia, quorum merita prædicauit, to. 4. 89. d.
 Prædixit in futurum in Christo, tom. 5. 139. d.
 Prædicandum verbo & vita, tom. 3. 40. g.
 prædicandi officium non mulieribus, sed uiris mandatur, & quare, to. 3. 109. f.
 prædicandum erat prius Iudeis, to. 3. 149. h.
 prædicans in Ecclesia magna quid faciat, to. 3. 55. f.
 ei qui cessit auctorem eius non recipit, to. 3. 146. g.
 alius prædicantes, & corpus suum non caligantes reprobi sunt, tom. 5. 117. e.
 prædicantiam gloria quæ, tom. 3. 26. h.
 prædicari aliquibus interdum prohibet Deus, & quare, to. 3. 115. e.
 Prædicatio Dei comparatur odori, to. 3. 198. e.
 eadem uisus in fines terre, to. 3. 198. e.
 prædicatio Crucis iudiciu victæ mortis, to. 3. 10. d. e.
 regnum credulitas, incredulitas uero prædicatio operatur, to. 5. 12. d.
 Apostolorum à Iudeis reprehensio, quasi fomes peccati, to. 3. 122. b.
 Apostolorum, eorum rebus comparatur, to. 3. 31. b. h.
 Evangelica calciameto nuptialis figurata, to. 3. 88. g.
 eius fructus est conuersio multorum, to. 3. 115. d.
 Christianæ ueritas erit pœna incredulorum in die iudicii, to. 3. 266. e.
 sermo Sanctorum est, tom. 2. 458. c. d.
 eius dispensatio cur commissi olim sit iustitiam, qui ex Hebraismo ad fidem conuersi essent, to. 3. 254. b.
 ea querenda est Dei, non hominis gloria, to. 3. 162. a.
 Christianæ mysteria ideo uidentur inlatamundo, quia sunt illi ignota, tom. 3. 164. h.
 Christi crucifixi scandalum est Iudeis, to. 3. 163. e. 164. f.
 nemi testamenti, to. 3. 200. c.
 Christiana non indiget pompa & cultu festiuitatis, to. 3. 163. g. 164. f.
 non humana, sed Dei uerbo continetur, to. 3. 91. e.
 eius ueritate negat, qui nūcia Christi in sapientia hominis, to. 3. 162. h.
 Sacerdotis, in plebe falsitatis est correctio, in laudandis conuictio, tom. 5. 62. c.
 Verbi Dei panis mysticus quibus diffusis augeat, to. 3. 55. e.
 p̄sentio prophetarum, tom. 3. 160. f. 162. c. g.
 Prædicatio Evangelij qualis esse de-

beat, to. 3. 63. a.
 eius sermo Domini sermo estimandus est, to. 3. 54. g.
 quo ordine Gentilem, Iudeum, Christianam emendare et debet, tom. 3. 56. g. h.
 ea debet dicere quæ intelligantur ab auditibus, to. 3. 188. f. g.
 audientium personas considerare debet, to. 3. 57. b.
 cum infimo populo compassionem infirmari debet, to. 3. 55. f. g.
 Crucis Christi eius corpus uirgit, atque ornatur, to. 3. 49. h. 50. a.
 uerbi Dei in suo thesauro nihil adulterine pecunie admisceat, tom. 3. 93. d. e.
 eius effectus, scilicet, & fructus in Di. Paulo ostendit, to. 3. 115. d. e.
 orare debet, & accipiat dominum interpretandi, & studium suum proficiat ceteris, to. 3. 88. d. e.
 prædicatores humane sapientie reprehenduntur dupliciter, to. 3. 196. c.
 idoneorum mores, to. 3. 196. h.
 cur dicantur Angeli, to. 3. 289. b.
 cur mitti, ibid.
 prædicatores fidei in salutem diuinitus sunt, quæ traderent populo, tom. 3. 164. g.
 Prædictorum multorum domus Romæ incensæ nemine vindicare, tom. 5. 105. a.
 Præfate non solent se ceteris, qui sunt prædicantes, to. 3. 214. e. f.
 Prægnantes mulieres concubitus abortus, legis pœna, & ceteris a commodatio, to. 3. 98. b.
 eam percussiones quomodo puniunt, to. 4. 48. g.
 prægnantes, quibus uerbum dicitur quæ sint in uirtute, to. 3. 98. a. b. c. d.
 Prælati est fratres confirmare, tom. 1. 100. c.
 prælatorum, & subditorum pericula, to. 5. 32. c.
 Prælationis contentio cauenda, to. 3. 100. c.
 Præmium celestis gloriæ, uirtutis meritis tribuit Deus, to. 3. 18. h.
 eo, & remuneratione dignis tribulatione probatur, to. 3. 127. a.
 celestis magnitudo, to. 3. 139. a.
 meritorum consequitur, to. 3. 2.
 ipsum & pœnam pro meritis tribuit Deus, to. 3. 118. g. 123. b.
 eius spes ad uitam incitat, tom. 4. 191. h.
 celeste acquiritur per tribulationes, to. 2. 454. e. f.
 præmia, & supplicia pro factorum qualitate discernit Deus, to. 3. 15. g.
 eius ad uirtutem, & fidem prouocatur, to. 3. 41. 64. 120. 2. 24. 270. 5. 139. e.
 ei propolis in imbucillatur nostram sustentat Deus, to. 3. 218. b.
 eorum tuum apud Christum, tom. 5. 91. b.
 incipientiam & perfectorum an sint eadem, to. 3. 41. g.
 suum sperare, quis non poterit, to. 2. 402. e.
 eorum spe, homines etiam mortem continentum, to. 3. 139. a.
 non dormientibus, & orantibus, sed

uigilantibus, & laborantibus promittuntur, & dantur, to. 1. 68. g. h.
 Præparatio ad gratiam ex uirtute quidam imperio, to. 3. 7. g.
 & eadem ad gratiam recipiendam requiritur, to. 3. 11. d. e.
 præparatio ad gloriam, to. 3. 14. d.
 Præputera plerumque offendunt, to. 2. 425. g. h.
 Præputium non obest, nec prodest, to. 3. 175. b. c.
 Præputia Iudeorum, to. 3. 142. g. 149. h.
 ipsius non commendabit in die iudicii, to. 3. 146. d.
 Præscientia, to. 3. 147. f. 175. a. 267. b.
 præscientia Dei falli non potest, to. 3. 115. e.
 Dei quæ sit, to. 3. 43. a. b.
 de ea, to. 3. 142. g. 143. a. c. h. 2. 13. g. 278. g.
 ipsa, & iustitia in quo distat, tom. 3. 143. e.
 præscientia Dei spiritus nouit, tom. 3. 165. d.
 Prædicti ideo prædestinantur in futurum scilicet, ut, si similes fiant filio Dei, to. 3. 140. e.
 Præsentia diligimus, dum futura non credimus, to. 5. 9. g.
 ea negligere futurorum spe, ratum & difficile, to. 3. 37. h.
 eorum cupiditas regnum colorum impedit, to. 4. 9. e.
 Præsentium, in quo Christus natus est, & ceterum conuersionem adhibuit, tom. 3. 13. h.
 Præsentia Demonum in hæreticorum synagoga, to. 4. 45. b.
 Præsentium ualde damnatur, tom. 3. 275. b.
 magna est, dum homo respondet Deo in aduersis, to. 3. 14. a. b.
 peruenit consolare, to. 2. 31. 5. c. d.
 Præsentatio per mulierem inchoata cit, to. 3. 183. b.
 omnis in illam accepit remunerationem, to. 2. 479. c.
 eam sequitur confusio, to. 1. 149. c.
 eius lignum, to. 4. 48. c.
 per uocationem Adæ subleuata est postea diaboli ad hominis interiora, to. 3. 152. a.
 Præsentator quis, to. 2. 479. b. c.
 Græce apostata dicitur, Latine transgressor vocatur, & quare, tom. 2. 479. b. c.
 Præueniens gratia, qua disponimur ad credendum, tom. 3. 7. g.
 Prædictum iustorum præsentis uita, to. 5. 239. f.
 Prædicta Quarta ægelus tempore præsentibus eroganda, to. 5. 29. f.
 Prædictio lotum ad salutem à Deo tribuendam quam uultis, to. 3. 16. e.
 impetria non obest, tom. 3. 140. c. d.
 eorum spirituum uota est Deo, to. 3. 140. e.
 precibus insistendum, ut tribulationes tolerent, to. 3. 131. h.
 preces teurgium, to. 3. 102. a. b.
 Præbent olim Episcopi vocabantur, to. 3. 239. e.
 cur cum duplici honore honorandi, to. 3. 164. e.

- resbyteri, & Diaconi laudandi, qui nequaquam patiuntur, diuitias a suo munere abscisse to. 5. 12. e
eis elemosinæ tribuendæ, tom. 3. 90. a.
- Presbyterium pro Synodo, tom. 5. 90. h.
- Presbiteri Pauli, & Sylæ in Macedonia, to. 3. 206. a
- pressuris, fame, sui, nuditate caro contumitur, sed anima spe futuri præmijs renouatur to. 3. 201. g
- Pretio vili venditi sumus, sed mai. no redempti to. 3. 69. a
- preti. nrm captate incrementa vertit in aet. to. 4. 35. a
- Pretiosi lapides non corrumpuntur ab igne to. 3. 167. a
- premi hominis corpus corruptum est per peccatum to. 3. 135. g
- Præmissa Dei Sancti, & præcepta Ap. s. c. II, to. 5. 141. h
- sentium, & animæ, quas D. o. offere debemus, quæ to. 4. 75. e
- eatum vis & sanctitas vnde oritur, to. 1. 75. g h
- quas quotidie Deo offerre debemus, quæ to. 2. 495. d
- permittit, & decimæ differunt, tom. 5. 141. g
- Præmissa Ecclesia to. 4. 246. a. b
- Primogenitus ex mortuis dicitur Christus to. 4. 48. a
- Primogenitum esse, quomodo rei Christo conueniat to. 3. 140. e
- Primogeniti sunt omnes Sancti, non e. contra to. 5. 158. g
- primogeniti appellantur, qui iustitiam difficiunt to. 4. 75. g
- primogenita omnia non sunt sancta, to. 1. 75. g
- Præius in scripturis quomodo filius dicitur to. 3. 10. a. & seq.
- primum tempore non semper prælatius, & postea effectus, facit prius consilio to. 3. 13. a. 39. a
- Princeps mundi Mariæ nuptiis deceptus to. 3. 4. c
- princeps mundi captiuus ducitur in triumpho Christi to. 3. 107. a
- eum Christus quomodo fallat, tom. 3. 56. h
- dei doctorum omnium est auctor, to. 2. 48. a. b
- Principi exhibendus est honor, tom. 3. 153. g
- principem principum, principes sacerdotum quare non cogitent, tom. 2. 424. a. b
- principes seculi non demones, sed homines videntur intelligere, tom. 3. 9. b. c
- principes seculi Christum Deum non agnouerunt to. 3. 9. b
- Mundi quomodo nos opprimere conentur to. 2. 303. f
- boni & mali quomodo differant, to. 5. 104. c
- Romanorum principes nō crucifixerunt Christum to. 3. 165. a
- qui aduersus nos detractant, to. 2. 423. c. d
- huius seculi qui sunt to. 3. 164. h
- seculi per ignorantiam Deum maiestatis crucifixerunt to. 3. 165. a
- gerunt vicem Dei to. 3. 153. e
- eorum exemplum inferiores maxime mouet to. 3. 114. e
- eorundem blanditiæ populorum animos sibi deuincunt to. 4. 25. e
- Principium in Christo ad quid referatur to. 4. 71. e. d
- viuunt & vnam causam cognouerunt Philosophi to. 3. 116. d
- sanctur pro principatu, virtute, & diuitiis Christi to. 3. 106. e
- vbi est, ubi necessario est finis, to. 3. 96. e
- eius vxor ad varia refertur, multisque dicitur modis to. 1. 2. g. h
- principia, & origines requirēda ad rerum notitiam to. 3. 112
- Prior est in numero, qui post Christum est to. 2. 373. b. c
- prioris lapsus sequens errorē corriget to. 5. 96. g
- Philai A & Aquila socij Apostolorum, to. 3. 159. a
- Prius diligere profuerit S. Ambrosius huius, cum nomine eius, tom. 3. 165. f
- Præilegit Gentilium sæpe decepti, & lapsi in nulli Christiani, to. 5. 95. b
- Prouatio vera vult sit to. 3. 146. e
- spem facit to. 2. 419. g h
- emendationis quis fit to. 3. 107. h
- probatio omnis tentatio est, sed non e. contra to. 3. 218. d
- probanus tribulationibus merito remunerationem sperat to. 3. 127. a
- Procella mentis ac sensuum, quam periculosa to. 1. 91. a
- procellæ, ac tempestates mundi, to. 3. 139. f
- Procerum Seculi in Paulini conuersione colloquio to. 5. 128. b. c
- Proceres eorum effusi sunt, de quibus pulchre dicitur to. 2. 330. g. h
- Proci to. 4. 222. d
- Prodigales quid sit to. 4. 28. e. f
- Prodig a facient infirma Christi, tom. 3. 163. e
- Prodigus filius quis sit, & quod sit patrimonium ab illi. peritum, & quod non uerfus acceperit unum, quo fuerat priuatus to. 5. 264. a. b. c
- eius penitentia to. 5. 264. a
- ealem imitanda to. 5. 24. h. 25. a
- Profectus fidei contra Arianos, & Sabellianos, nec non contra Photinum, & Apollinarem to. 5. 161. h
- profectio Virginum, tom. 4. 212. e. seq.
- calitatis to. 3. 11. b. c
- profectio ex Augusti edito explicatur to. 3. 13. b
- Progredi quis non bene dicitur mystice, to. 2. 373. b. c
- Prohibita non licent to. 5. 150. h. 151. a
- prohibita multa lege naturæ, quæ non sunt prohibita secundum legem scriptam to. 5. 151. d
- prohibita non desiderare, non longe est a virtute to. 3. 176. e
- Promissio facta Abraham, tom. 3. 142. b. c
- figura fuit Christi to. 3. 142. e
- facta ei in Isaac impleta fuit in Christo, to. 3. 143. c. d
- promissio facta Abraham ex fide origi-
- nem habuit, non ex lege, tom. 3. 125. g
- nulla erat facta gentilibus, tom. 3. 157. b
- promissio Dei ex misericordia obligat eum ex iustitia to. 3. 122. d
- facta Deum Baptismo, vel voto seruanda to. 3. 90. e
- Regni cælorum iustus facta non peccatoribus to. 3. 113. h
- Christi veniunt, & iam dari eodem signo comprobata to. 3. 126. a
- promissioni diuinæ lex non est inimitica to. 3. 227. b
- eiusdem signaculum fides nostra, to. 3. 280. e. f
- promissionem, & meritum parum iudicem non receperunt to. 3. 146. d
- promissiones Dei fideles, & Spiritus sancti donum confirmant to. 1. 127. a
- promissionis filij to. 3. 142. d
- promissæ rei spes obedientiam excitat to. 3. 66. b
- promissum reddere pertinet ad iustitiam to. 3. 113. d
- illud saluare, & sacramentum eundem, non nunquam contra officium est, to. 4. 19. g
- promissa temere non sunt prædictanda to. 4. 228. d
- promissa Dei conditionem conuincit habere to. 3. 25. g
- promissa Dei in resurrectione complectenda to. 3. 58. e
- omnia non sunt semper soluenda, to. 4. 38. b. c
- Promptus ad culpam, promptior sit ad lamenta to. 5. 127. f
- Propagatio iudeorum ex Abraham per Isaac, to. 2. 144. h
- Propheta os Dei dicitur to. 2. 419. a. b
- eum qui pascit to. 5. 122. d
- prophetæ ad Iudæis sceleratis oculis, to. 3. 68. d
- eorum virtus egregia, to. 2. 454. b
- alia ratione miracula faciebant, quam Christus to. 3. 45. d. e
- prophetæ consensum Iezabæ, to. 3. 97. e
- errare non poterant ibid.
- prophetæ & lex promittunt, to. 3. 123. c
- eis quomodo dicantur esse subiectus Episcopus to. 3. 189. h
- sunt explanatores scripturarum, to. 3. 259. b
- multi fuerunt in primis iua Ecclesia, to. 3. 259. b. c
- veri & falsi in populo veteri, tom. 3. 3. b
- eorum terrores, & Apostolicæ prædicationes to. 3. 93. g
- disposuerunt fundamenta Ecclesie, to. 3. 236. e
- ipsi & Apostoli viam nobis ad Christum munierunt to. 3. 92. g
- iplorum & veterum sacrorum cessatio in Zachariæ silentio figurata, tom. 3. 8. a
- aut iam nulli reperiantur in veteri populo to. 3. 80. a
- eorum ænigmata intelligenda, ibidem e.
- Christi prænuncij to. 3. 113. e
- nubes sunt to. 3. 99. b. 100. a. b

corum mos in prophetando, to. 4. 138.
a.
Angeli dicuntur to. 3. 126. g
quæ de Deo nostris tradiderunt, omnia
ex divina revelatione locuti sunt,
to. 1. 210. e
cur pati excessum dicantur, rom. 3. 127.
d.
in excessu mentis positi quibusdam in
sanire videbantur to. 2. 333. c
veros & falsos discernendi gratia in ve-
reri populo to. 3. 3. b
eorum spiritui futura pro præsentibus
sunt to. 1. 259. b
Ecclesie ædificationem annuntiarunt
to. 2. 332. c
cupierant videre Christum, rom. 4. 50.
d.
ab Apostolis maxime differunt, ibi-
dem
cur vna cum populo Iudæo captivi
ducti fuerint to. 1. 81. b
eorum vaticinia de liberatione gene-
ris humani to. 3. 123. f. g
eis idem est Christo veniente legem
cessantem to. 3. 124. b. c
dupliciter intelliguntur, to. 3. 186. d. e
falsi cauendi ro. 3. 62. c. d
minus gratiæ consecuti, quam Aposto-
li to. 3. 123. a
modo cantauerunt, modo fluerunt,
& cur to. 3. 47. g. h
dum Spiritu sancto replerentur, tunc an-
te cunctis ro. 12. 7. e
scripturarum sunt interpretes, to. 3. 188.
a. b
Prophetæ & Patriarchæ ædificatores
Ecclesie to. 3. 19. a. g
Prophetiæ gratia cur multis aliis quo-
cæ. at. x ro. 120. e
eius donum non ex merito loqueretur,
sed ex Dei reuelantis gratia proficiet
to. 1. 120. f
prophetia annunciat to. 1. 308. b
vera ex diuini spiritus afflatus, rom. 3. 9.
b.
non solum verbo, sed factis constat, i-
bid.
per partem, filium & Spiritum Sanctum,
to. 4. 117. g. h
Jacob de Dan, Iudæ Christum supple-
tanti applicatur to. 3. 135. f. g
datur pro modo accipientis, to. 3. 135.
a.
non conceditur omnibus, to. 3. 186.
f.
probat nostram fidem esse rationabili-
em minus credenti, & obsequenti
datum to. 3. 7. h
prophetia S. Pauli de hæreticis, to. 3.
187. in Proemio
veram historiam scribit, & mysterium
simul continet ibid.
prophetiæ de Christo in Evangelio
completæ to. 3. 33. c
non solum rebus, sed etiam verborum
prophetiæ complentur to. 3. 12. d
prophetarum saturarum prædictio,
to. 1. 194. h. 195. a
Prophetant Christo nascente omnis se-
xus, & profectus to. 3. 16. a
prophetans omnem plebem ædificat,
to. 3. 188. a. b
Prophetare non probat prophetam

esse iustum to. 3. 187. b
prophetandi studium profuit Ecclesie
to. 3. 188. a. b
Propitiator noster Christus, to. 3. 133. f
propitiatorium super arcam positum
to. 3. 103. e. f
quid significaret
Propitium mutare in melius non leui-
tas; sed virtus est to. 2. 484. g
Proprietates rerum singularum explicari
non possunt to. 1. 21. e
Proprium non est, quod ex comuni
plurimum sufficit sumitur, to. 3. 45. g
propria profundete toletabilis est,
quam aliena to. 2. 484. g. h
Prosapia in matrimoniis contrahendis
spectanda to. 1. 117. f. g
Proselyti ex gentibus Israëlitis populo
copulabatur to. 3. 143. c. d
Prospera omnia succedunt, cum Dei vo-
luntati agimus to. 3. 114. g
huiusmodi quo plura eo magis me-
tuenda to. 3. 30. g. h
prosperare potest evenire, quicquid sim-
pliciter sub Dei deuotione sit, to. 3. 228.
e. f
prosperitas impiorum nos sepe ad a-
mulationem prouocat, to. 2. 125. g. h
prosperitas omnium rerum in quo,
to. 2. 537. a. f
Protinus fuit bus cæsus capite plectitur
to. 3. 55. b
Protectione diuina qui videantur priua-
ri to. 2. 381. f. g
Pronerbiu de avaro to. 2. 52.5. e. f
Prouerbum; Puer machizai, rom. 3.
27. f
Proui lere bona coram Deo quid sit, &
quid coram hominibus, rom. 3. 208. g
Providentia Dei uenim deficit, tom. 4.
24. c. d
semper viget to. 4. 260. d. e. f
ratam fieri Deus mittendo filium, to. 4.
45. d. e
viro forti plurimum conducit, to. 4.
15. b. e
circa redemptionem hominis, to. 3.
70. a. l. 136. d. ro. 5. 49. b. e
apuli nostri numerantur, rom. 3. 68.
f.
Proximus quis sit to. 1. 117. h
maxime diligendus Christus, to. 3. 61.
b. c
eum qui diligit, Mosaim legem im-
plet to. 3. 153. g
eundem fallere graue est, alienum ve-
ro indecorum to. 2. 393. g. h
illum diligere debemus propter Deum,
to. 3. 151. f
eum non cognatione, sed misericor-
dia facit to. 3. 61. c
et condolendum est, si sit in aliqua ne-
cessitate to. 3. 186. d
proximum suum benignitate promissum
decipere maxime condemnat
Deus to. 5. 110. c. d
proximis debemus placere, to. 3. 156. e.
f.
eos quid pariat to. 3. 231. a
Prudens immortalia mortalibus, impru-
dens immortalia immortalibus præfert,
to. 3. 18. e. f
prudens est prospicere, ne frequen-
ter peccet to. 3. 122. g
eius est, omnibus fieri, to. 3. 179. h. 80. a
pro lenes per aurum in sacra scrip-
ta significantur to. 1. 55. c
non solent se ceteris præferre, rom. 3.
114. f
Prudentiam quomodo definunt sapientes
to. 4. 23. h. 149. a. b. 235. c
Christiana quæ to. 3. 128. e. 151. a
eius officia to. 3. 41. g
carnis inimica est Deo, to. 3. 17. d. 306. f
eodem peccatum est, & alia de ea, to. 8.
137. d
Dei circa redemptionem hominis, to.
3. 116. c
eadem: erga omnes, sed magis erga fi-
deles to. 3. 69. b
eadem circa hominum peccata olim i-
gnota to. 3. 128. c. d. g
perfecta non a uelocatione, sed a la-
bere, & diuturna meditatione, ac Dei
gratia proficiunt to. 1. 204. a. b
canticus eius in respondendo laudatus,
to. 3. 95. a
prudencia, & insipientia simul conse-
quuntur to. 1. 207. f
eius virtutes principales quæ, to. 1.
367. g. h. 308. a
naturalis profutura videt, sed noxia non
linquit to. 1. 17. e
in quo consistit to. 4. 143. a. b
quæ præstantior to. 4. 45. f
Valentiniani in grauibz negotiis, to.
5. 52. g. h
famulati non subiacet, to. 2. 408. a. b
mundana filio filii principum vici-
ari to. 3. 1
mundi, & spiritualis quomodo differant
ibid.
adhibenda est, ne quem incaute admit-
tamus to. 3. 60. g
quando operetur omnia, & cum omni-
bus bonis habet consortium, to. 2. 25. c
multis prodesse debet to. 1. 155. f
sine iustitia nocet to. 1. 129. c
mundam resistentibus datur ethica-
citas spiritualis, to. 3. 165. g
ubi eadem est, ibi malitia reperitur, to.
1. 36. e
Primus quinquagesimus penitenti-
bus aptus to. 2. 116. f. g
psal. 38. quare pro Idithum inscriptus,
to. 1. 146. d. e
psal. Dilixi, Theodosio accommoda-
tus to. 5. 58. d. e
psal. 33. solus in roto psalterio seruo Do-
mini inscribitur to. 2. 39. b
psal. 36. moralibus præceptis testetur
David to. 5. 119. h
psal. 39. totus ex persona Christi est,
to. 2. 355. g. h
psal. 41. quid docet, to. 2. 367. f. h. seq. g.
psal. 48. explicatio to. 3. 22. f
psalmus quilibet Davidis, conscientia
peccatricis medicamentum est, to. 3.
336. f
psal. Deus venerunt gentes, interpretatur
egregie S. Ambrosius, to. 3. 99. c.
psal. pro torcularibus cur inscripi,
to. 1. 94. c
psal. insidendi to. 4. 226. e
psal. 111. 118. institutum to. 3. 106. b
psal. 21. titulus declaratur, to. 2. 318. a
totus digestus ex persona saluatoris,
to. 2. 116. d
psalmorum libet inter alias scripturas
præcipue dulcis to. 8. a. & seq.

- eorum ordo cur secundum ordinem
gestorum non sit, to. 1.39.2.h.& seq.
Psalmodum liber quid contineat, to. 2.
308.3.09.
Psalms 77, quid intra se comprehendat
to. 1.309.0.b.c
Psalms quid, effectus eius, & copio-
sissima laus to. 1.309.2.a.& seq.
psalmi nihil habent, nisi quod suum
est to. 1.310.b
psalmos cum patribus in ecclesiis
fidelit dicit S. Ambrosius, tom. 5. 102.
f.
illis, & Thetionis Iudaeorum populus
eruditus non proficit to. 3.47.f
Psalms in laetitia to. 2.461.g.h
psallere quomodo oporteat, to. 2.439.
d.e
Psalmodia in ecclesia insinuantur, to. 3.81.
e.
Psalterium in quinque libros diuiditur,
to. 1.361.d.e
quomodo vnum cum sit, in quinque
libros diuiditur ibid.
psalterium spiritaliter sumendum,
to. 3.48.2
est homo consummatus in Christo, to.
1.361.g.h
Psalms Herodiadis filia Synagoga si-
gnat to. 3.68.b
Psalms humanam exprimit vocem, to. 1.
361.f
Pseudopostoli in tribulationibus pro
nomine Christi erubescunt, tom. 3.
212.g
Pseudopostoli querebant occasionem
accipiendi to. 3.17.2.f
non religionis, sed questus causa cir-
cumbant to. 1.172.g
eorum indulgentia reprobabilis, i-
bid.
sperebant nuptias per hypocrisis,
to. 3.158.b.c.173.f
pro desideris hominum non diuina,
sed terrena decantant to. 3.190.d
euenire nitebantur Colossenses, to.
3.251
volunt videri prudentes mundo, to. 3.
167.g
etiam ciuitates non adtribuenda,
sed ad auferendam salutem, tom. 3.198
g.
eorum prauitas to. 3.250.h
praeedicabant questus & glorie causa, to.
3.2.0.1.261.d
peccantibus blandiebantur nolentes
accipere to. 3.179.b
praesentis utilitati studebant, to. 3.204.
c.
operari Diaboli to. 3.215.f
dicebant ab Apostolica traditione, to.
3.168.b
eorum traditiones peruerse, tom. 3.
168.f
vitiis manducarent fingeant Te se-
fe praedicatores to. 3.261.g
eorum hypocrisis de Christo, & erro-
res to. 3.161.c.161.d.162.b.c.166.d
illorum dissensiones circa illa, quae ob-
lata benedicuntur, to. 3.183.g
eorum astutia serpentum, tom. 3.205.
f.
eorum modus in dicendo, to. 3.166.c.
d.
eorum gloria in pecuniis accipiendis
to. 3.215.e
Pseudoprophetae in veteri populo, to. 3.
1.b
Christum annuntiabant, tom. 3.96.
f.
negabant resurrectionem, tom. 3.191.
g.
Publica priuatis praestant, tom. 4.145.
h.
Publicanos quate iustificatus exiit de
templo, to. 1.478.c
Publicani Euangelici poenitentia, to. 3.37.
c.e.38.e.to.5.163.b.c
publicanorum & exactorum peccata,
to. 5.47.c
Pudenda sunt honesta, dam teguntur, to.
3.186.a
Pudicitiae quanta antiquitus reuerentia
deferretur, & aduersus temeratores
pudicitiae bella gesta, ex scriptura testi-
monii to. 5.148.b.149.
nos separat à brutis, & angelis adiungit
to. 2.400.f.g
eius fructus quam dulcis, tom. 4.221.
e.
bonum animae calceamentum, tom. 2.
486.d
pudicitia cum salutis periculo defen-
ditur, sit praestantior, to. 1.183.a.b
Pudor per totam significatus, tom. 4.112.
f.
eius & verecundiae in peccato magna
est gratia, quae culpam tollit & iniuriis
restitu to. 1.79.c
pudor & verecundia in sanctis, tom. 3.
8.d
melior bonitatis magister, quam timor,
to. 3.84.d
exhibitione est signum emenda-
tionis future to. 1.206.d.e
plerumque corrector est castitatis, to. 2.
455.h
Puella cuiusdam factum, tom. 4.221.g.
h.
puellatum & virginum pudor, & vir-
ginitas to. 3.91.f
Puer quomodo potest iure naturae esse
perfectus, antequam concupiscentia
crimen effugiat, vel illius criminis
amittat to. 1.38.a.b
ob quandam infirmitatem peccat, to.
1.96.c
quem imitandum Dominus proponit
ipse Iesus est to. 3.88.c.to.5.37.f
genium populus to. 3.88.c
bona & mala significationes, to. 3.6.h.
7.a
quomodo etiam vit interdu sit, to. 3.
7.a
puer tres in camino ignis clausi, to. 4.
58.c
Christum prosequentes, tom. 3.88.c.
d.
regno Dei apti quoniam sint, to. 3.88.b.
& seq.
gulosi potriguntur cibi quandoque,
to. 5.45.a
virum leues, ita & corpore saltandi
amici to. 3.47.f
Pueritia & adolescentia animae, ibid.
femilis quae to. 3.88.b.c
pueritiae error adolescentiae lubricum,
to. 3.7.a
pueritiae simplicitas laudatur, to. 3.88.
b.& seq.
- as innocetia, bonitas, tom. 1.45.
g.
qualem suadet Christus, tom. 3.60.
a.
Pugna & harmonia quomodo diffident,
to. 3.81.f
vitiis fortis, & eius tentationes, to. 3.97.
a.
pugnandum potius glorie, quam pec-
cuniae causa to. 1.106.a
Pulchritudo vera quae sit to. 1.12.a
vera dici non potest, quae virtutis de-
focumatur to. 3.38.e
multos efficit luxuriosos, tom. 1.101.
e.
corporis in vita frequenter trahit, to. 1.
58.h
audet, nec vitia, quos accendit, tom. 4.
222.d
quomodo dicatur, to. 4.202.h
Virginitas quae to. 4.210.g.h
Pulli, & asinae ligatae historia mythis ex-
ponitur to. 3.92.c.& seq.
pulli gallinae miluius natura timent,
to. 3.57.f
Pulmo quare cordi finitimus, tom. 1.51.
b.
valde vilis cordi ibid.
eius officium to. 1.31.b.e
Pulsat Christus cor nostrum quomodo,
to. 5.183.a
Pulsus praedicatorum pedibus exciten-
dis quid significat to. 3.35.e.f
Punitionis finis grauius quod semel suscep-
ta bonam vitam post reliquerit, to. 3.
259.a
Purgatione omnes indigemus, to. 2.420.
c.f
Purgatoria poena to. 5.168.b.c
purgatorio ignis post mortem, to. 3.
167.c.d
Purpura, & abyssi eloquentia haereticor-
um to. 3.84.a
purpurea, & coccinea vestis Christi,
quid significat to. 1.05.a
purpurea veste cur exutus Christus, cui
duceretur ad crucem to. 3.105.c
Pusillanimitas à nobis per Spiritum
sanctum expellitur to. 4.44.e
Pusillitas Zachari quid significet, tom. 3.
91.b.c
Pusillus & magnus secundum animam,
to. 3.6.h.7.a
pusilli, qui scandalizantur, qui, tom. 3.
50.e
pusilli, & infirmi non tentandi to. 3.88.
e.f
quos Deus scandalizari non vult, clerici
sunt to. 5.75.b
eorum, & viduarum causa praecipua,
to. 4.31.b
Puteus visionis quid significet, tom. 3.
1.
in sacris literis profundae doctrinae al-
titudinem significat to. 1.96.a.b
putei Patriarcharum triplicis sapientiae
figura to. 3.2.
Pyriades, & Orestes cum Sistro, & Laurentio
conferuntur, to. 4.106.c.d
Pythagoras quid faciebatur cabirum ritus
to. 4.226.e
eius infirmitas to. 4.15.g.h
eius doctrina ex Iudaeorum libris hau-
sta to. 5.111.g.h
discipulis suos prohibuit, communē
homi.

hominum viam ingredi, to. 5.11.g
cum Iudæum genere scriptores aliqui
asserere 1.4.11.g h
Pythagoræ duorum factum cū
Iephre, & eius filia conferat, to. 4.38.
c.d
Pythagoræ Virginis factum, tom. 4.218.
g
Pythion locutus est per Sibyllam, tom. 3.
165.f
coniecturis solitus erat diuinare, to. 3.
ibid.
eius spiritus potior inter mundanos,
to. 3. ibid.
noluit locum inter cælestes habere,
to. 3. ibid.

Q

QUADRAGENARIUS numerus
vnde habuerit exordium, to. 5.21.
c.f
mysticus est to. 3.19.c.d
Quadragesima cum tempore venis indi-
cta fit to. 5.28.d.e
quare seruatur to. 5.15.b
eius ieiunij obseruantia commenda-
tur to. 3.29.d
non tam sacerdotum, quam Dei præ-
cepto indicta to. 5.28.d
eius tempore valde erat occupatus S.
Ambrosius to. 5.11.e
totam violare sacrilegium est, to. 5.26.
a.b.27.f
sex habet septimanas, septimam ad-
didit Theleporus to. 5.15.a
eius tempore noctu & die in lege Dei
miciandum to. 5.16.e.f
eius dies cæteris aptiores sunt ad pec-
cata diluenda to. 5.23.h
eius tempore quomodo nos gerere de-
bemus to. 5.16.f. & f. q. q.
eius tempore qua hora prandendum,
to. 5.17.c
eius ieiunium sub pœna peccati obli-
gatum to. 5.17.c
eam quis faciat to. 5.21.e
cur quadragesima duos dies habeat a-
postolus Sanctum Ambrosium, & quot
fines gesta mysteria in tali numero, to. 5.
21.c
eam cur Dominus ieiunauerit, tom. 5.
16.d
eius obseruantia to. 4.226.d
viram præcitem, Pascha futuram si-
gnificat to. 5.16.e
spiritualis messis est, & vindemia, to. 5.
16.f
in ea quotidie ieiunandum, nisi infir-
mitas prohibeat 1.5.17.c.d
eius dies sancti cur instituti, to. 5. 19.
e.
eam, nō quinquagesimam seruare de-
bemus to. 5.21.c
in ea nihil dediturum secularium co-
gitandum to. 5.22.a
in ea iustificamur lauacro, pascimur sacra-
mentis to. 5.21.g
quadragesimus dies ad delenda pecca-
ta institutus to. 5.19.a
Quadragesima duas mansiones designat
quadragesimæ numerus, tom. 5.22.b.
27.e
Quadrans in balneis dari solebat laudandi
causa to. 3.73.e

quadrantis nouissimi solutio explica-
tur to. 3.73.e
Quadratum quid sit 1.1.85.f.g
Quadratura lapidis est Christiāna perfe-
ctio to. 5.238.g
Querendus Christus vbi & quomodo,
to. 3.109.g
querendum non est, quod non licet
scire to. 3.59.e
querere probationem Christi loquē-
tis in Apostolo quid sit to. 3.218.b
querit Deum vir intelligens, to. 3. 122.
d.e
Questio de ligno scientiæ boni & mali
comedendo explicatur 1.1.62.e.f
Questiones sultæ quæ sint, to. 3.285.c
Questiones, & pugnæ cum hæreticis vi-
randæ 3.98.b.c
Euangelicæ complures examinantur de
his, quæ acciderunt circa sepulchrum,
& resurrectionem Domini, to. 3.109.e
& seq.
de rebus fidei plus offensionis, quam
ædificationis habentes, vitandæ, to. 3.
56.c
eas tollendi optima ratio ab origine
incipere to. 3.127.b
insensate fugiendæ sunt, tom. 3. 281.
b.
quæstiones de edenda, & non edenda
carne to. 3.154.e. 156.d.e. & seq.
Questus est peccati mors, tom. 3. 152.
e.
magnus, pietas est to. 3.276.g
omnis huius sæculi animarum dispen-
dium est to. 5.87.a
Quare, & cur serpentina vox, tom. 3. 37.
d.
Quartadecima Luna signum salutis, to. 1.
28.f
Quercinarius numerus minime cauē-
dus to. 1.28.f
quibus modis commendandus, to. 1.
22.g
cur à Dæmone, & Ethnicis damnetur,
to. 1.28.f
eius vis & mysterium to. 1.28.f
decadem complet to. 1.28.c
Quatuor animalia in Apocalypsi reuelata,
quid significant to. 3.2
quatuor & quinque millia non eodē
panum numero fuisse satiatā confide-
rantur to. 3.54.g.h
Querela carere quid sit to. 3.5.g
Quies vbi non sit 1.2.486.b
est vltima mundum post sextum dicam,
to. 3.54.g.h
quæ ex lege conicitur in Euangelio,
reuelatur to. 2.421.f
Quindecim graduum palmi, & quindecim
gradus Ezechiz quid significant, to. 5.
153.e
Quinquagesima quare à quibusdam ser-
uetur to. 5.15.b
eius dies omnes festiui, nec ieiunium
habent, neque flexis genibus orationē
to. 5.40.b
eius dies omnes sicut Dominica ve-
nerandi to. 5.40.c
in ea ieiunare nec diuinis literis præ-
cipi, nec auctoritate maiorum traditū,
to. 5.11.b.c
Quinquagesimus numerus remissionis
est to. 1.101.f. to. 2.192.h. & seq.
eum in pœna Domini passionem latē

celebramus to. 2.393.a
Quinque fratres Epulonius mystice quin-
que sensus corporis, to. 3.72.2.83.f.g
quinque minæ, & talenta quid signifi-
cent to. 3.91.f
quinque ciuitates seruo negotiatori
tradite quid to. 3.91.g.h

R

RACHIEL Ecclesia est, in qua be-
nedicitur plebs Dei, to. 2.338.b.c
gratiæ figura fuit to. 2.163.d.e
in vita Ephrata sepulta quid significet,
to. 2.166.d.e
Radice excisa arbor non fructificat, to. 3.
118.a
Ra'ab meretricis historia, tom. 3.64.c.d.
86.b
ecclesiæ typum habuit 1.1.512.h
hospitallitate salutem inuenit, to. 5.124.
c.
quantum animam suam fecerit, to. 2.340.
d.e
quomodo mutata to. 2.359.b
eius, & confusio eius cur memor
fit Deus to. 2.322.d
Rameffes turbulentam quandam com-
morationem significat 1.1.221.c.d
Rami arboris prædicantur, cum san-
ctorum exempla imitatur, to. 5.12.b
ramiarboris synapsis Apostoli sunt, to.
5.13.c
& Christi arboris 1.3.76.b
in die palmarum Christo strati quid si-
gnificent to. 3.92.h. & seq.
Raphidim laudatio iudicij interpretatur,
to. 2.428.c
rapina suauitatis subdita, to. 2.484.f.g
Raptores cælestis regni quanam sint, to.
3.46.f.g
raptores fumus illius posteri, de quo
dictum, Bcniamin lupus rapax, to. 4.
6.g. to. 5.4.b.c
Raptus Valentinianus forte ob peccata
populorum to. 5.55.f
Ratio mentis oculum purgat, & acuit, to.
3.1
rationi mors irrationabilium passio-
num mortem operatur 1.1.80.h
cæteris animæ viribus imperare debet
to. 1.80.g
diuine mentis connexionem admiran-
da intelligit to. 3.1
quomodo regere debeat appetitum,
to. 4.8.g
talentum hominis est, & quomodo ab-
scondatur in terra 1.5.91.g
perforam habenda est, maxime in
conuersatione to. 3.219.f
naturalis hoc habet, vt quis inde viuat
vbi laborat to. 3.179.c
abest, vbi est fides to. 4.158.e.f
cibus est mentis to. 3.72.c
rationes mundanæ vanæ sunt, tom. 3.
165.h
Rationabilis creatura quid, & multa cum
stellis, communia habet, & quæ, to. 4.
86.g.h
rationabile cæteris animæ virtutibus
supereminet to. 4.116.g
Rationalis Philosophia caruisionis puto
demonstratur to. 3.1
rationis moralis, naturalis sapientiam
sacris literis ostenditur to. 3.1

Rebecca quam bona mater, to. 5. 10. h. 11.
a.
myſtice patientiam ſignificat, to. 1. 8.
e. 159. g. to. 5. 12. 4. a
eccleſia ſuit figura to. 1. 13. h
patientia ſua nodum ſterilitatis abſol-
uit to. 1. 13. c
cur Jacob Eſau prætulit to. 1. 18. f
non tam Jacob prætulit fratris, quam
obtulit ibid.
genuit in typo to. 3. 14. e
non filium filio, ſed impigram oculoſ
præſentit to. 5. 12. 4. a
conueniens ad nuptias velat è, tom. 4.
125. g
duas ac diuerſas humani ingenij nar-
uras in vtero geſſit to. 1. 67. e
eius virtutes, ac laudes to. 1. 118. c. d
gratiam ſignificat to. 5. 19. 6. c
Receptacula mundi quæ, to. 3. 82. e
Receptor prudens, vt ſciret debeat, to. 5.
9. g
non debet iudicare occulta, tom. 3. 171.
d.
reſtores eccleſiis conſtituebantur in
primis: Eccleſia to. 3. 183. f. g
reſtores tenebrarum harum qui ſunt,
to. 3. 244. d
Recombe, & diſcumbere differunt, to.
3. 51. b
Reddendus Deo cenſum fidei & bonæ ac-
tioneis to. 5. 5.
reſdere ad debitum perinet, to. 3. 65.
b. c
Redemptus ſumus Chriſti morte, to. 3. 175.
e. 10. 4. 47. d. e
Redemptio noſtra quid ſit, tom. 3. 168.
b.
per ſanguinem facta eſt to. 4. 69. d
humani generis non uſi per Chriſti,
to. 3. 144. h
ex propoſito diuinæ benignitatis, to. 3.
123. f
eius pretium quam magnum, to. 3. 69.
a. b
eius memoria eſt Euehariftia, to. 3. 184.
a.
ex diuina miſericordia, tom. 3. 185.
d.
Redemptor qualis electus, tom. 2. 59. o. f.
g.
ei gratias agit, qui Euchariftiam debita
reuerentia ſumit to. 3. 184. c. c
ei quomodo plures per redemptionem,
quam per creationem debeamus, to. 3.
13. g. h
Redemptor, vt idem eſſet, qui fuerat crea-
tor, decuit to. 4. 69. d
eius benefecium, to. 3. 164. b. c. 118. e
eiſdem clementia to. 4. 47. f
Regeneratio quid ſit to. 4. 171. c
eius ſacramentum to. 4. 159. b
eius myſterio anima innouatur, to. 3.
72. e
noſtra eſt noua creatura, to. 4. 132. h
eius ſacramentum quomodo deleatur
peccata to. 2. 153. d. e
hominis ex aqua, & Spiritu ſancto, to. 5.
10. g
Regere ſeipſum quomodo oporteat, to. 2. 1.
445. e. f.
regere ſeipſum plus eſt, quam aliis im-
petare to. 1. 175. a
Regina Auſtriæ typus gentilitatis, to. 3. 67.
b. c

Regio viuorum deſcribitur, tom. 5. 60.

a.
longinqua quæ ſit to. 3. 79. f
Regnare quid ſit to. 3. 168. h
regnare qui vult cum Chriſto, non po-
teſt gaudere cum ſeculo, tom. 5. 7. h
Regnam Chriſti, & Eccleſia indiuiduum,
arque perpetuum, to. 3. 66. d. & ſeq.
Dei in Spiritu ſancto to. 3. 66. g
Dei eſt pax to. 3. 146. g
ablatus eſt à Iudeis, & datum eſt gen-
tilibus to. 3. 149. h
illud quinam obtineant, to. 3. 172. c
quomodo intra nos ſit to. 3. 75. f. 83. e
in ſimplicitate fidei eſt, to. 4. 56. b
non commendatur ſplendore veſti-
rum to. 3. 170. a
Chriſti quale to. 3. 26. c. d
cælorum, & ſiſe fe mutuo conſequi-
tur to. 3. 75. e. f
apte grano ſynapsi comparatur, ibid., &
ſeq.
ab illo gentiles, Iudei, & hæretici ex-
cluduntur to. 3. 77. h. 78. a
Dei nemo excluditur niſi ſua culpa, to.
3. 78. a. b
Dei aſcripto opes non requiruntur, to.
3. 86. e
regno cælorum qui ſunt apti, to. 3. 78.
c.
illud, & ipſius pretium dat nobis Deus,
to. 5. 192. d
quomodo, & à quibus rapitur, tom. 3.
46. f
paris, & filij, & Spiritus ſanctorum
eſſe colligunt to. 2. 199. a
Iudeorum, quomodo cæperit, & quan-
diu manſit to. 3. 122. g
regno iradito mundi ſinis eſt, tom. 3.
192. b
regnum moris in Iodæa deſcribitur
primum, in gentilibus deſtruitur, to. 3.
184. e
peccati quam graue fueſit, tom. 3. 84. e
in regno Dei gratia, non ætatis erit: &
mutatio to. 5. 125. g. h
gratia quod to. 3. 129. g. 130. a
moris quod to. 3. 129. b
peccati quod to. 3. 130. e. e
gratia æternum, peccati non, ibid.
regnum Dei & diaboli ibid.
cælorum, vim facere, quid ſit, tom. 3.
82. e
Dei in cœlis to. 4. 52. b
cælorum eſt ſine vllis ærumnis, to. 4.
50. c
Chriſti in nobis conſideratur, to. 3. 46.
f.
à ſynagoga Eccleſia illud rapuit, tom. 3.
46. h
cælorum, ſtudio & vigilantia rapiendū
to. 5. 48. f
regnum cælorum non niſi Chriſtus
eſt to. 5. 4. a
Chriſti quando, & quomodo miſere-
mus to. 2. 598. f. & 399. per totum
cælorum quomodo cogi dicitur, to. 5.
4. h. 5. a
moris ob præuaricationem Adæ in
quos fueſit, vel non, tom. 3. 128. e. f. &
ſeq.
cælorum, qui non intrat, neceſſario
remanet in inferno to. 5. 10. g
regnum tradere Deo patri, quid ſit, to.
3. 192. e

cælorum, eſt vera requies, to. 3. 192. g.
h.
regno Dei militantes, nouit tex ipſe,
quomodo paſcat to. 3. 70. g
regni, quod filio Deus dabit, traditio
quæ ſit to. 3. 192. c
regna omnia perſidit Deus voce ſua
inclinant to. 2. 184. f
regna, & potentia huius ſæculi ſomnia
to. 1. 83. d
Religio neceſſitudini, pietasque propin-
quitate eſt præterenda, to. 1. 214. e. 10. 3.
61. f
Chriſtiana adeo moralis, & mitis, vt et-
iam Gentiles alliciat to. 3. 71. e
nihil habet falſi to. 3. 189. e
paſſione martyrum eſt deſenſa, tom. 1.
217. e. & ſeq.
Religio ſancta ex gentibus aduetſariis
reſtormum habet to. 3. 14.
eius præſentia vgeri, plurimum valet
ad metum delinquendi, tom. 5. 96. f. g
eius cauſa ad Episcopos pertinet, to. 3.
96. a
eius caput Chariſias to. 3. 187. d
eius fundamentum cadet Charitas, ibi.
eius cauſa parentibus eſt præterenda,
to. 3. 71. f
ea nihil ſine, ſiſe nihil ſublimius, to.
5. 94. a
Religioſiſti inſati, & indignati, vlti onē
vero quætere non debet, to. 3. 60. g
eiſque inſatiæ diabolus porſuſi-
mum reddit to. 3. 30. e
Reliquæ ſanctorum ſpicum operandi
miracula adhuc reſtinent to. 3. 7. e
colenda ſunt to. 3. 147. e
reliquæ ſanctorum ſunt ſancti, tom. 3.
123. f. 124. g. 129. f. g
de ſanctorum per verbum abbreviatum
to. 3. 145. g
Remedium falſitatis eſt, vt ſub prætextu
veritatis inuocat error, tom. 3. 239. g
remedia quædiana non deſini, vti nō
deſiunt quodiana peccata, to. 5. 73. e
remedia tria, quibus ex huius mundi
naufragiis ad verum ſalutis portum p-
uenimus to. 1. 171. d. e
remedia animæ plura to. 3. 67. g
Remiſſio peccatorum, quam fides docet,
non impellit ad peccatum, to. 4. 12. b. e
remiſſio vera peccatorum eſt in lege
Evangelica to. 2. 4. 22. d. 5. 3. 30. 1. e
remiſſio peccatorum tollit omnia pec-
cata to. 3. 56. b
non eſt niſi per Chriſtum, to. 3. 144. h
remiſſio peccati liberat à lege, to. 2. 41. g
remiſſio peccatorum omni melledu-
clior to. 2. 48. h
remiſſio nimia in magiſtratu, queſe-
ſenon debeat to. 4. 29. e
remiſſiores quare plerique in præce-
ptis, & verbis eſſe vclint to. 4. 28. g
Remittenda iniuria, & ſecrebro ignoſci-
dum to. 3. 84. e. f
Remittere, tegere, non imputare idem
ſignificant to. 3. 124. h
Remuneratio Dei, actus & merita reſpi-
cit to. 3. 86. g
à ſolo Deo expetenda to. 5. 118. a. b
credendum in die iudicij, to. 3. 146. c. d
eam accipient inuocantes Dominum,
146. e
Remans, & Leontius falſi teſtes, & in-
quiſiti viri to. 5. 14. 8. d
fluoro

stupro coinquinata ancilla, eius in la-
dicam probum effinxit ibid.
Renes peccata abscondita, corda cogita-
tiones to. 5.185.c
nostri seminatum castitatis, à Deo
poscitur to. 5.199.e
animas quidam, qui in nobis venarum
perignorat laborum, to. 2.405.d
Renouamur de malo ad bonum, & de
bono ad melius transiendum, to. 5.14.
e.
renouare vitam quis dicatur, to.
5.14.e
Renunciamus omnes mundo in bap-
tismo, quod pauci observant, to. 3.95.c
Repellat à mandatis Dei qui dicantur, to. 2.
418.a
& quomodo quidem repellantur, to. 2.
418.b
Repetitio vitiis Christi de amore Petri er-
gane an fuerit superflua, to. 3.209.b
Reprobamur, & excludimur à regno cul-
pa nostra, non Dei to. 3.78.a.b
reprobum videri quid sit, to. 3.218.f
Repromissio antiquae legis, rom. 3.216.
c
ex ea libertas, ex lege servitus, to. 5.
126.e
Repitilla alia sunt venenata, alia mansueta
to. 2.97.f
repitilla dicuntur serpentes, & pisces,
to. 1.30.b
Repudium lex humana permittit, divina
prohibet to. 3.82.h
repudiandam non esse uxorem, to. 3.
82.f.g
Repugnantia hominis eteae diuinae legem
fluxit ex Adæ peccato, to. 3.155.c
Requies vera est regnum celorum, to. 3.
292.g.h
magna, quæ votum implet diligentis,
to. 3.60.a
exoptatur à creaturis to. 3.142.g.h
eam sine labore, & gaudium abque ius-
titia non sequi non possumus, to. 2.125.
a.b
requies vera in quo to. 2.386.a.b
Res Dei non potest sine spiritu Dei edifi-
ci to. 3.105.d
re bona interdum male vitium, nec
propterea res est mala to. 3.30.d.e
rei mortuæ imago simulacrum, to. 3.
181.g
res mundanæ cur vanæ sint, to. 3.139.
c.
eorum status ibid.
aliæ proprie ad nos spectant, aliæ no-
stræ dicuntur, aliæ circa nos sunt, to. 1.
47.a
diuinæ Imperatoribus minime subie-
cte to. 5101.d.e
res sunt nobis, non Deo, cum ipsi ni-
hil sit futurum to. 3.190.f.g
creatur circulo quodam mluuntur, &
creantur to. 1.128.a
sunt ante verba to. 3.664.f
faute compere, prudentes videntur, to.
3.164.f
omnium principium, & finis sunt pre-
stantiora to. 1.200.h
sacramm venditio detestabilis, to. 3.32.
g.h
Reliquia spiritualis quæ sit, to. 1.81.h.c
Resistendum non est potestati, to. 3.153.
b.c

Respicere quomodo dicatur Dominus,
to. 2.485.h. & seq.
Respondendi cautio laudatur, to. 3.95
2.
Responiones in baptismo quid signifi-
cent to. 4.163.a
Respublica beata saluet, si Valerius in di-
diuiciu seruate potuisset, rom. 5.34
h.
eam boni Imperatores parentibus, &
filiis pretererunt to. 5.61.e
eam gerere non criminofum, to. 5.
47.a
Restituenda prius ablata, deinde pauperi-
bus largiendum to. 3.92.a.b
restituere nolens Deo decimas, & pro-
ximo suo, non est vete panitens, to. 5.
124.a
Resurgens Dominus resurrectionem
praestitit vniuersis to. 5.37.c
resurgens homo quomodo iam non
compositus, sed vna, & simplex natura
to. 3.77.c.d
caro nostra iam non est fragilis, neq;
vilius iniuriis obnoxia ibid.
resurgentes erimus similes Angelis
gloriosi, & immortales to. 3.70.f
eorum corpora cur dicantur caelestia,
to. 3.193.e
eorum preces to. 3.202.b
resurgendum corporum qualitatem
ostendit Christus to. 3.110.f.g
eorum immortalitas sine amaritudine
futura to. 3.106.d
eorum habitaculum perenne, caelum,
to. 3.111.f.g
resurgentium in gloria diuersi ordines
deferuntur to. 1.149.c.f
eodem modo omnes resurgent, to. 1.
450.e
corpus & anima resurgit to. 4.51.c
Resurrectio generalis, & perpetua ex sin-
gularibus comprobata to. 3.52.h
resurrectio duorum mortuorum ad
Christi imperium alterius palam, alte-
rius secreto mystice explicatur, to. 3.53.
c.
eius numerus octo to. 3.55.a
resurrectio Christi in quo ab aliis dif-
ferat, & quomodo praedicanda, to. 3.
57.d
non est nisi mortui to. 3.58.b
facta octaua die to. 3.18.d.e
resurrectionis tempore promissus
Deus complebit ibid.
resurrectionis gloriam impij non vi-
debunt ibid.
ea facta corporum nostrorum habitus
putior, & subtilior erit to. 3.59.c.d
Christi, in Ioseph somnio reuelata, &
figurata to. 1.179.h
mortuorum, quadrupla nouitate cor-
pora humana restituet to. 2.7.g
eius gratia, merces repromissionum
Dei to. 2.377.h
eam negantes, à D. Paulo redargun-
tur to. 3.91.c.d.e
probatum to. 4.49.f
erit tam malorum, quam bonorum, i-
bid.f.g
vera, quæ ibid.g
carnis, sine carnis operibus erit, to. 4.
50.b
in ea qualis erit caro to. 4.50.f.g
de ea, vide to. 4.101.f.g

in vera carne quæ erit ibid.
eius vocabulum quid significet, to. 4.
51.a
Christi, securitas æternitatis, to. 3.131.c
resurrectionem Christi quomodo as-
sequi possimus ibid.
bina, prima & secunda to. 5.231.f
generalis iudicij præcedet, to. 5.233.
c.
Domini merito celebranda, to. 3.84.f.g
Christi vera humanæ salutis causa, to. 1.
130.f.g
mortuorum omni melle dulcor, to. 2.
485.h
mortuorum mortis est destructio, to.
3.192.c
aflat, & messioni comparatur, to. 3.99
d.e
spiritualis legis mortuæ to. 3.91.f
resurrectionis ecclesie consortium legi-
cis obseruatores habebunt ibid.
eius fœditas omnibus à Dauide iniur-
matur to. 2.41.f
mortui adolescentis ad animam ob
peccatum mortui amputatur, to. 3.45.
a.
de resurrectione, quomodo, & quali
corpore fiat, quæ sit perstringitur, to.
3.70.g
Christi, vitæ to. 5.37.c.d. 4.1.a
eius plenam speciem in paralytico
Christus ostendit to. 3.36.h
resurrectio meûs, corporis quæ perse-
cuta sanatio ibid.
resurrectio corporum opus plane di-
uinum, & maximum to. 3.16.h
resurrectionis tempore terram nostrâ
possidebimus to. 3.41.c
resurrectionis symbolum fœcus, to. 3.
43.e.f
resurrectionis Christi mysterium: eius
post triduum inuentio designant, ibi-
dem.f
eius mysterium cur multis primum
reuelatum to. 1.110.c
duas habet formas to. 3.257.d
ea omnia inimici vincula soluantur,
to. 3.360.h
eius tempore Deum non omnes vide-
bunt to. 3.66.c
corporis Christi mystici erit alia to.
3.84.g
resurrectio gemina Christi ib.
resurrectionis perpetua iucunditas
omnis fatigationis cessatio ibid.
resurrectionis mysterium absconditum,
to. 3.84.h
post eam non est nobis manducandum,
nec bibendum to. 3.75.h. 74.a
Christi negabatur à Pseudopropheta,
to. 3.191.g
eius fides voluit firmare Christus
multifaria apparitione, rom. 3.190.h.
191.a
Christi grano tritici: passio synapsi si-
gnificatur to. 3.75.h. 74.a
Domini difficultates ex diuinitate
narrationum examinantur, to. 3.108.g.
& seq.
Domini cur viris à mulieribus nuncia-
ta to. 3.109.e.f
resurrectionis mysterium non fœle
ab omnibus capitur to. 3.110.c
resurrectionis de qualitate dubitauit
S. Thomas, quam Paulus docuit, to. 3.

- 110.d
Christi omnem de ea ambiguitatem
sustulit to.3.113.h
resurrectio Christi generalem tribuit
resurrectionem ibid.f
resurrectionis Christi fide gentes lu-
dicos traufcendunt to.3.113.a
corporum, phanizis exemplo con-
firmatur to.11.9.e
mortuorum cur a Deo introducta, to.
1145.c
Christi fructus to.3.116.f
quid defusctis, quid peccatoribus, &
quid sanctis to.2.411.f.g
Saluatoris est exemplum gloriæ, & fa-
lutaris credendum to.3.234.f
carnis affertur contra hæreticos, to.4.
48.v. quæ ad 53.
mortuorum, meritis iusticia Christi,
to.3.191.g
Christi inflar veris omnia florida, ac
florencia reddit to.5.41.a
eam futuram negabant Hymeneus, &
Philetus to.3.280.d
eius ordo to.3.263.g.h
fiet in momento to.3.194.b
mortuorum, iusticia videtur sapienti-
bus mundi to.3.165.g.h
Carnis erit, to.3.192.e.f.g. 193.b.c.d.e.f.
194.b.c. per totum
resurrectione Christi omnia elemen-
ta gloriantur to.2.411.f.g
dicituriple Christus to.4.43.h
mortuorum qua ratione ducta, to.1.
106.f
eius tempore duo populi in vno con-
gregabuntur to.3.77.c
Carnis magis est secundum natumam,
quam contra to.4.456.b
eius inago baptisimus to.3.190.g
resurrectio Christi to.4.455.a
per aquam figurata to.3.190.h
Christi est iustificatio nostra, to.3.267.
d.
gloriosa de cælis to.3.202.b
Christi passionis pœnas destruxit, to.4.
47.f
maritima quid nobis conferat, to.2.
412.h
de ea, habetur, to.4.152.b.155.f.156.&
seq.
resurrecturi sumus cum omnibus mē-
bris to.4.50.f
resurrecturum flere prohibet Domi-
nus to.3.44.d
resuscitatur idem, quod mortuus, to.3.
58.b.c. 4.58.b. 55.d
resurrecturus omnes in Christo, to.3.
190.h
Rece Apollotam to.4.236.a
eorum reus predicatio Evangelij, to.
3.35.b
Retributio quæ appellatur a Davide, to.
2.475.e
eius meritum medium est vel in bo-
no, vel in malo to.2.360.g.h
Retro quis non sit to.2.400.e
retro respice ad Sodoman, tom.3.86.f
Reuerentia coniugij non debetur ei qui
horret auctoritate coniugij, to.3.174.g
Summa adhibenda comedendo Chri-
sti corpori to.3.184.c
Reuertitur in se, quid Christum redit,
to.3.80.a
Reus sine excusatione quis, to.2.527.g.h
reus est magis ille, cuius delicta multi
tribulantur to.3.197.f
est corporis & sanguinis Christi, qui
communicat indignè to.3.184.b.c
reus est, qui viuunt legi to.3.133.b
mortē secundā euadere nō potest, ibi.
reum plus fecit illud, in quo diffi-
cile peccatur to.3.445.c
rei sunt prompti ad danda munera, vt
sibi humiliter præpositos, to.3.172.g
non solum sunt agentes, sed etiam cō-
sentientes to.3.118.a.b
rei adnotati Imperatori se offerre pro-
hibentur to.2.443.b.c
Requis iure vere dicitur, to.2.473.e.f
legibus non est solutus, & peccans, le-
gis suo soluit exemplo to.2.40.h
cælesti studiosus, quam terrenō ler-
uendum to.5.14.g
Reges ad pœnam legis non vocan-
tur to.2.394.d
ex genere Abraham qui to.1.130.b
eorum lapsus populorum est pœna,
to.1.146.c.d
eorum constitutionibus est obtem-
perandum to.3.35.b
mundi, in quorum domibus homines
delicati sunt to.3.46.c
ipsi, & Imperatores per Comites adiri
solebant to.3.166.e.f
cur terz Imperium a Deo accipiant,
to.1.130.b
reges terræ, id est, Ecclesiæ Apostoli,
to.5.180.a
Deo subditi sunt, to.2.483.c
cur excreant to.3.153.c
habent imaginem Dei to.3.153.c
diti sunt, ne malum fiat to.3.153.d
eorum est, plerique fontes
ministri, & iudices Dei sunt ibid.e
eis obediendum est ob duplicem cau-
sam to.3.153.d
non temere arguendi a sacerdotibus,
to.2.343.h
eis quando non est a sacerdotibus par-
cendum to.1.343.h
reges, & nationes Christo triumphatori
voluntarie subactæ, to.3.154.h
eorum pœnitentiæ insigne purpura, to.
3.152.g
reges boni qui to.2.386.h
Ridēdi tēpus nō est in hoc mūdo, to.3.73.f
ridere cum maledicimur, quam pul-
chrum to.2.305.f
Rigata solent emori, nisi Deus det vege-
tam vitam to.3.166.g
Roma regni caput, & sedes, to.3.115.e
peregrinas superstitiones recepit, to.3.
99.e
cum toto orbe non erubescit longuam
conuerti to.5.98.a
fornicaria mulier in scriptura dicitur,
quando, & cur to.5.126.f.g
in alienos paulatim successit ritus, to.
5.99.e
de Genilibus qui conuerterat, to.5.
97.h. 98.a
Romana Ecclesia to.4.169.e
totius orbis caput, vbi Apostolica fides
viget to.5.89.g
eius formam in omnibus sequebatur
S. Ambrosius to.5.93.f
Apostolorum symbolum custodit, & ser-
uat to.5.91.d
in omnes venerandæ communionis
iura diffundit to.5.89.g
Romanæ mulieres vino abstinebant
stittas causā to.1.138.d
Romani vt moraliter boni laudantur,
to.3.114.c
Romanorum fidelis laudatur, & si tunc
adhuc imperfecta to.3.114.c.d.h
Romanorum fides multis proficit, &
quare to.3.114.d
Romanos initio minus instructos in
fide crebro commemorat, to.3.114.d.h
115.a
Romanos natione, & adoptione in-
telligit Paulus to.5.119.c
Romanis cur potissimum prædicare
optabat Paulus ibid.
eos amant, & metuant Brachmani, to.
5.270.b
quorum imperium teste D. Hierony-
mo ab Hunnis, & Vandalis destructū,
to.5.216.e.f
eorum principes non emiserunt
Christum to.3.162.ab
multum in Iudæa seruabat legem in-
cursum to.3.110.c
eorum imperium Iulio Augusto de-
tum to.2.381.b
Romanorum Imperio ibi primum fi-
des violata est, vbi fracta est Deo, to.4.
68.d
Romania credendum Christo faciles
to.3.102
Romani a Iudeis decepti circa obser-
uationem legis ibid.
Romanorum fidem cur laudat Paulus
qui Galatis irascitur ibid.
Romani caput omnium gentium, ibi-
dem
non sunt barbari to.3.132.f
acceptant leges ex Athenis, to.3.132.
f.
bellis ciuilibus frequenter attriti, to.1.
383.b
cogebant penulati ad curiam ire, to.3.
182.f.g
Hierusalem expugnauerunt, to.3.97.
d.
caput portæ in templum proiecerunt,
ibid.
Romphæa ignea ingressu Paradisi quid
denotet to.2.314.b.c
iudiciaria Domini potestas, to.10.5.184.
a.b
diuina est scriptura ibid.
Ros facti fontis in quibus exarefecat, to.3.
98.h
humorem a sole exciuium restituit,
to.2.27.f
copiosior nocte serena to.1.27.f
Rosa speculum est humanæ vitæ, to.1.19.a
rosæ natiuitas sunt, spinæ tormenta,
to.3.70.f
Rubem primogenitus inter filios Iacob,
to.2.370.h
Rubri maris transitus to.4.120.f
eius mystica cum baptismo compa-
ratio to.5.22.e
Rubeus Christus, flamma diuinitas, to.5.
197.g.h
rubeus Moysi Beata virgo ibid.
eius folia serpentes interimit, to.1.
175.e.f
Rudis in fide solet extolli superbia, maxi-
me si accipiat ordinem to.3.262.g
rudes in malum qui sunt, to.3.160.a.g
Rufinus

Rufinus ex magistro officiorum in Consulari, factus Praefectus praetorio, to. 5. 1152.c
 Rupte quis dicatur to. 3. 442.c
 Ruina mortis perpetuae quae, tom. 3. 360. b.
 Rumorosis magister militum a pueritia Gentilium superstitioni deditus, to. 5. 103.c
 Ruth Moabitici Ecclesiae typus, eius historia explicatur, to. 3. 24.c.f. & seq.
 Ruth, & Boos coniugium mystice explicatur to. 4. 72.g

S

SABAOTH quid significet, tom. 4. 76.g
 Sabbatum quid to. 2. 337.a
 illud non soluebat Christus, sed adimplerebat to. 3. 39.c
 eius panem qui manducant, to. 5. 51.a
 eius dies ordine posterior sanctificatione legis anterior to. 3. 385.h
 Sabbati secunda, quae to. 2. 385.h
 sabbatum *Sabbatum* exponitur, to. 2. 385.h
 sabbato a quibus operibus esset ferendum ex legis intentione, to. 3. 39.f
 typus futurarum ferarum, tom. 3. 74.b
 aeternae beatitudinis, & quietis, to. 3. 38.h
 sabbati legalis vis soluta est, tom. 3. 38. h.
 eo a quibus operibus cessandum, to. 3. 75.c
 sabbatum, & circumcisio propriam habuerunt iustitiam, to. 3. 145.c
 sabbati, & abse Iudaice observationes gentium conversioni impediunt erant to. 3. 23.g
 sabbato Christum crasse, & in sepulchro fuisse mysticum, to. 3. 84.g
 illud secundum legis solemnitatem custodientes vnam sabbati dicunt, nos primam sabbati to. 2. 385.h
 sabbato Christus incipit curare, & quare to. 3. 33.f
 sabbatum vnius diei praecepit lex, Euangelium immortalitatem, to. 3. 144.c
 eius sanctificatio ante legem erat praemissa to. 3. 75.a.b
 sabbatum soluebat Christus, sicut Deus to. 4. 65.a
 eo muliere infirma a Christo sanata quid mystice significet, to. 3. 75.a.b
 sabbato curandum, ne fuga fiat, to. 3. 98.f
 sabbata dierum, mensium, & annorum, to. 3. 84.f
 Sabellius haereticus pyrata dicitur, to. 2. 512.e. rinea, to. 3. 4.g
 eius haereticus, & multa de eo, tom. 4. 43.c
 eiusdem stultitia ibid.
 aequae impius cum Ario ibid.
 eiusdem peruersum dogma & haereticus Arii contrarius, & reiciuntur, to. 3. 102.a. & seq. to. 4. 43.c
 eius de lubricatione filij error, to. 3. 20. b. 69. & to. 4. 93.b
 confudit personam to. 4. 67.f
 confudit diuinitatem to. 4. 118. b.
 patrem & verbum confudit, tom. 4. 54.f

Sabinus episcopus Placentinus, to. 5. 92. z.
 eadem S. Ambrosii narrat laudes S. Paulini Aquilani to. 5. 118.b
 eadem libros corrigendos transmittit, to. 5.
 Sabaz viri volentes sequuntur Christum, to. 2. 341.c
 Saeclum non esse portandum quid sit, to. 3. 62.e
 Sacerdos sacerdotum confectet instar Moysi erga Eleazarum to. 5. 120.g
 supplicatur pro populo; eligatur a Deo, probetur a sacerdotibus, ibidem h.
 nedum grauioribus, sed ne minimis quidem fugitijs strahis ibid.
 eius mores quales esse debeant, ibidem
 eiusdem vita populi vitae praeponderare debet to. 5. 121.d
 ligans alios praecipit, debet ipse legittima praecipi custodire ibid.
 dignitatem suam cognoscere debet, to. 4. 180.e
 oculus est Ecclesiae to. 4. 181.e.f
 quomodo cognoscere aequitatem conuenit to. 4. 29.d
 offendi non debet, quod inferius minitler bono aliquo opere exiliminationem accumulet suam ibid.
 quae ipeccare debet, ut vnicuique congruat deputet officium, tom. 4. 17. a.
 quam debeat, esse mundus mente, & corpore to. 4. 19.d
 quous parere debet ibid.
 quomodo sine patre, & matre debeat esse, & quae in eo requiruntur, tom. 5. 120.c
 eius fuga vera quae sit to. 11. 71.b
 eius oblationis verba to. 4. 174.b
 tune magis impetrat, cum virtus praetuler to. 2. 424.h
 eius petitio doctrina pietatis est, ibidem
 eius arma sunt insignia religionis, to. 3. 64.d
 in loquendo libertas plurimum prodelt Imperatori to. 5. 104.d
 silentium illi culpam, Imperatori periculum parit ibid.
 in causa De laudandus ibid.
 ingreditur semel in anno Sancta Sanctorum, significat ingressum Christi in Caelum to. 3. 103.f
 non tam delectabilia, quam vilia persudat to. 5. 106.f
 dura praetendat denuntiare, tristitia non formidet ibid.
 sacerdos typicus, & verus lucernam diuinam accendentes to. 3. 67.d
 vita eius praeponderare debet, sicut praeponderat gratia to. 5. 122.h
 eius missam & sacrificium offerentis dignitas, & puritas to. 4. 179.f
 dicitur Angelus to. 4. 180.d
 proprio officio, & factoque ministerio peccata remittit to. 1. 77.d.e
 verus quis to. 2. 422.f
 non potest esse sine testamento, lege & praecipis to. 3. 300.g
 sacerdoti Christi quis adhaereat, & quis a sacerdotibus separatus, tom. 5. 47. h.

nullus nocere debet, sed omnibus perdesse to. 4. 36.e
 in clausis pecunia non debet interuenire ibid.
 sacerdotem sacerdos consecrare debet to. 5. 120.f
 ut dicatur vinum aquae permiscere, to. 2. 522.a
 eius monumenta quae to. 5. 48.g
 eius ordinandi consideratio quaua esse debeat to. 5. 121.d
 vox populi ad Deum to. 4. 8.a
 magnus est verbum Dei, to. 1. 171.h. 165. a.b
 circa vulnus graue quomodo se habere debeat to. 2. 443.h
 circa leprosi mundationem mystice, to. 1. 36.c
 Ad quem lex leprosum mittebat, Christus to. 2. 443.h
 oculorum cognitio esse debet, de leproso loquitur, & ad confessionem accommodatur to. 3. 36.c
 sacerdos Christus & carnis origine, & secundum spiritum to. 3. 128.b. 22.c
 sacerdos est eternam monete, to. 5. 159.a
 verum quis videat to. 2. 421.b.c
 sacerdoti tyrannus infirmitas est, to. 3. 102.f
 quam sibi vitam quaerere debeat, to. 5. 112.b
 summus sacerdos in baptismo, tom. 4. 171.g
 vnus in Euangelio quia immortalis, to. 3. 101.e
 tibi sepeliri debet, ubi esse confueat to. 5. 156.b
 eiusdem officium munus est Spiritus Sancti to. 3. 176.a
 sacerdotes ac sapientes praecipit colere castimoniam decet, to. 1. 153.b
 eos numquam tyrannos fuisse, sed tyrannos sepe pertulisse to. 5. 102.f
 eiusdem iuanis gloria & prodigiosa fugienda to. 4. 28.
 eorum vehemens & copiosa vindicta quae to. 5. 63.c
 eis quis se ostendere non audeat, to. 2. 422.h
 secundum Aaron dimittendi peccata non erat attributa potestas, sed Euangelio reuerata to. 3. 52.d
 veteribus quare permittatur vxores ducere to. 3. 172.d
 Christianis cur non liceat vxores habere ibid.
 apibus comparantur, & quomodo, to. 5. 62.b
 eorum vehemens est vindicta, populis verbi pabulum subtrahere, tom. 5. 62. h.
 moderatores tutarum est, & studiosos pacis; nisi cum & ipsi inueniuntur Deliant Ecclesiae contumelia, tom. 5. 104.f
 delictis intenci, & in gubernis to negligentes quam graui & caua peccandi, to. 3. 71.b
 noue legis Christum immolant, to. 3. 6.e
 eorum tenes & virtutes possidere maluit Christus, quam censum, tom. 5. 52.b
 pastores sunt rationabilium ouium,

16
 c. dñs Epientie recessum significat, to. 1.
 66. b
 ei tributa est potestas viuificandi homi-
 nes to. 3. 35. f
 sacrarium quoddam fuit sapientie, t. 1.
 86. f
 Pecunia, quia proditus est Iesus, totius
 mundi cinis fuit to. 3. 32. g
 vili est, sed fit pretiosa per fidem, to. 2.
 340. b
 aque petecorum comparatur to. 4. 45. a
 male quatuor annorum commanuit, vt
 lepra corpus to. 3. 32. h
 spiritualis cuius vsum Deus requirit
 to. 3. 91. g
 eam commodare, & non facere resu-
 sus est munus to. 2. 127. f. g
 h. re. dñm, nec maledictum facit, t.
 2. 285. g
 pecunia, qua Christus, agere emittit my-
 stice datur to. 3. 103. g
 eius quanta vis to. 3. 45. b
 eam quare habeat, & non habent
 Iudei to. 2. 184. a
 eam non querit Christus, sed gratiam
 to. 3. 45. h
 in eius cupiditatis inueterat non
 est laudabilis to. 2. 306. a
 per dñm est propter fratrem, t. 2. 27. h
 famulus i. i. i. dñm in alio inuenerit
 to. 2. 281. e. f
 ea redemption non f. dñm, t. 2. 29. b
 homini est viciu to. 4. 112. g
 ipse est maritus sanctus to. 1. 391. a. c
 pecunia Domini scriptura diuina to. 3.
 93. d. e
 adulterina hereticorum est doctrina
 to. 3. 93. d. e. f
 Petrus id est Eschicus, & publicanus, t. 4.
 50. c
 peccatorum passus communis, t. 4. 35. f
 Pelagia valida peccatoribus, quid dice-
 ret to. 4. 2. g. f. g
 Pelagia An i. schena virgo cum matre,
 & f. totius vici in flumini precipitem
 dedit to. 4. 38. t
 Peragianorum heresis vnde incepit, t.
 5. 12. b. c
 eorum dogmata consulat S. Ambro-
 sius to. 5. 132. e
 Pelagus mundum aliquando signat, t.
 3. 139. f
 Peius a tolerata diuitiis celestibus acquiri
 to. 3. 231. g
 Pera Apostolorum interdita, quid signifi-
 cet to. 3. 62. g
 Perensio est diuine vltionis minister, t. 1.
 77. c
 perennationes digitorum to. 4. 37. e
 percutit Deus peccatores preceptis
 suis, t. 1. 30. a
 Perdis diabolo comparatur to. 2. 51. e. f
 aliena fuerit vna to. 1. 40. g
 eius natura qualis to. 2. 51. d. e
 Peregrinus in hac vita, in czlo fit ciuis, t. 1.
 127. g
 peregrino homini non facile creditur
 to. 3. 132. a. b
 perigrini in quorum sepultura emittit
 ager ligni, qui sunt to. 5. 45. a. b
 peregrini, viduz, & pauperes in nar-
 tate Damiani relictur, to. 5. 3. e
 eorum sepultura pecunia Christi ven-
 ditio, t. 1. 107. g
 domesticus, & eius: facti per f. tem, ibi.

ab videri non sunt accendi tempore fa-
 mis to. 4. 35. f
 Peregrinatio vite presentis deploranda
 to. 3. 61. e
 longinquae est eius, qui se a Christo se-
 parat to. 3. 79. e. f
 Peregrinari a Domino quid sit to. 2. 2. e
 peregrinamur fide non specie ibid.
 Perit dñs Christianorum to. 3. 152. e. h
 eam praestit Spiritus sanctus, t. 4. 43. g
 eius forma duplex to. 4. 32. f
 Lepis fides est to. 3. 145. b. g
 perit dñm legis habet, qui credit
 in Christum ibid.
 Perit dñs quis to. 3. 19. a. h
 vocatur, qui cum fide vitam habet re-
 clam to. 3. 197. c
 non dormitat mystice to. 2. 416. b
 equatur suis charitati to. 3. 193. e
 bonum operatur to. 1. 55. a
 eius non est expectare, sed expectasse
 n. y. i. e to. 2. 272. g
 perfectus nullus potest esse sine kno-
 te Dei to. 2. 415. a
 cum, & superiora peccata, quae doluit,
 oblituit, vt legerat to. 2. 348. f. g
 perit dñs nemo ante Christi aduentu
 fuit to. 1. 2. e. a
 perit dñs & fundiores Christum
 resurgentes iungunt to. 3. 110. e
 eorum est latari to. 3. 97. h
 Christi num formatum paruit ibid.
 perit dñm ab eo, quod bonum est, in-
 terdum impeditur to. 3. 50. f
 in perit dñm succedit, & illud con-
 plet, sicut euangelium legem to. 3. 82. d
 non in principio, sed paulatin: fit, to. 3.
 57. b. e
 perit dñs legis laetor Deus Euangelio
 relesauit to. 5. 144. a
 perit dñm illud est, cui nihil deest, t. 1.
 163. a. 12. f
 Perit dñs quando exorta to. 2. 168. e. f
 omnium scelerum mater to. 3. 235. b
 omnia maculat ibid.
 eius causa iam in solita malitia, aut acci-
 dens timor to. 3. 68. e
 eam prius exuere debet, qui induit fi-
 dem to. 2. 340. f. f
 sine auctoritate est to. 2. 358. a. 1
 ea caelum hominibus clauum fides a-
 peruit to. 2. 260. a
 perit dñs Iudaeorum non est gratulan-
 dum to. 3. 149. c
 f. e. i. p. os exulare to. 2. 316. f. g
 Mundi scelerum exemplo domina-
 tur to. 4. 171. f
 Perit dñs despoliat vineam Christi, to. 1.
 47. b. e
 ei non profuit opera bona to. 3. 235. b
 perit dñs in licere nescit, to. 2. 483. b
 eis dormit Iesus mystice to. 2. 372. e. f
 eorum blanditiae venenose to. 4. 45. e
 eis etiam seruanda fides to. 4. 37. b
 admonendi sunt pñtentes, t. 3. 142. h
 Periculum nostrum cogitemus, to. 5. 23. g
 grande non est ieiunantibus in qua-
 dragesima to. 5. 24. b
 Peripateticorum opinio, in quibus con-
 sultat sumum bonum to. 4. 12. b
 Perire quis dicatur to. 2. 406. b. c
 perire nemo potest, cui non est subla-
 tus Christus to. 2. 497. f. g
 Perit dñs interpretandorum sermonum,
 Dei domus est to. 3. 186. a

Perit dñm est feneratorum sacramen-
 torum to. 2. 282. f
 Perpetuum bonum magnopere affectan-
 dum to. 2. 466. e
 perpetua amittere, qui non vult, retri-
 butio non subtrahat aliis to. 5. 110. c
 succedere i. o. p. s. sunt, nisi terrena de-
 fecerint to. 2. 406. a. b
 Perit dñs & Holofernes a Iudith iuperat, to.
 4. 38. e
 eorum rex populum dimittit, to. 5. 42. e
 Pericuto pio milita summa est corona
 to. 3. 100. g
 quare fiat in Ecclesia to. 2. 340. a. b
 eam quis gratis patitur to. 2. 301. c
 eius epōa quam pulchre nobis i. o. c-
 cessi. rine to. 2. 459. g. h
 eius bona narrantur ibid.
 eam pati i. o. c. & in i. o. c. perit dñm,
 eius perit dñm vltimi est certioris
 probatio to. 3. 41. d
 grauissima fuit in orthodoxos, tom. 5.
 101. d
 ea praeantur boni, & produuntur i. o. c.
 mi to. 3. 58. h
 Pericutores martyrum vnum tarum
 quae etiam, vt Christus negauerit esse
 Deus to. 2. 69. e
 bonorum multi sunt, t. 2. 458. h. & seq.
 et i. o. p. s. i. o. c. modis, i. o. c. p. o. c. f.
 plures sunt qui non videntur, quam
 qui cecuntur ibid.
 graues qui ibid.
 Perit dñm in salutem operatur, t. 3. 147. e
 Dei deum est to. 3. 232. e. & seq.
 non eorum parit to. 3. 108. f
 eam est voluit neque currentis, to. 2.
 455. b
 bonae voluntatis retinenda, t. 3. 88. b. e
 perit dñm i. o. c. in bono, & a malo
 abstinendum to. 5. 37. a
 perit dñm eorum cum Christo in de-
 scendo, vt pascatur to. 3. 54. f
 perit dñm eorum est in adoptione filio-
 rum Dei to. 3. 161. h
 Perit dñm i. o. c. diuini sola proprie-
 tate Spiritus sanctus to. 3. 4. 1
 perit dñm eorum vna equalis bonas
 to. 2. 89. & seq.
 eorum cultus temperatus to. 4. 44. b
 omnes tres adoranda ibid.
 eorum diffin. dñm, & substantiae vnitatis
 asseritur to. 3. 102. a. b. g. b. b
 existantialiter sunt aequales, to. 4. 44. c
 sunt propter pietates to. 4. 45. 1. 4. 6. 1
 eis aliquid i. o. c. parit dñm, vt i. o. c. o.
 omnibus conuenit to. 3. 12. h
 eas confunderet hereses est to. 3. 28. h
 perit dñm ratio habenda est, & ma-
 xime in conuersione to. 2. 239. e
 non est in praesentia Dei, to. 3. 149. a.
 163. b
 Perit dñm & incredulitas pñtens, tom. 5.
 148. b. e
 Perit dñm multae sunt in hac vita, t. 1.
 2. 304. h
 Pes dñm flectit, exprimit humilitatis
 affectum to. 3. 50. b
 pedes quid significant, & quomodo
 Christi pedes lauauit & vnguentis, t. 3.
 48. f. g
 eos lauat, qui vultis etiam peccata di-
 mittere to. 5. 107. d
 sunt peccatores teneat, t. 3. 48. g
 dñm.

discipulorum Christi locio in quo pignurata to. 4.99.
animæ sunt fides atque ieiunium, to. 2.2.c.
animi qui to. 4.22.g.
pnlrulentos Christus suis hospitibus lauat to. 3.55.c.f.
benedicentium stantes mystice, to. 2.400.c.d.
prohibendi & non prohibendi quomodo mystice to. 2.468.c.d.
nostros quomodo Dominus seruat à lapu ibid.
eis ludentis non incedendum, to. 3.92.g.
corum in homine magnus & mirabilis visus to. 1.51.e.
cur calcamentis ornantur to. 3.186.a.
cur bini tantum in homine to. 1.112.a.
Pessilitia quid faciat to. 2.339.a.b.
animarum quomodo contrahantur, to. 312.d.
omnis huius mundi corruptela, ibid.
publico peccato contracta vnius morte expiata to. 3.57.d.
Peccati considerandum est non solum quid, sed à quo posulet to. 3.69.g.
petentium corda Deus inspicit, to. 3.143.d.
petitiones duas Dominus reprobat, & quas approbat quot to. 2.325.b.
petere quid semper à Domino debeamus to. 2.403.c.
petendum est auxilium in tribulationibus to. 3.102.c.d.
perendum confideret si merita suffragatur to. 2.419.g.
Petra angularis Christus, to. 3.145.c.180.a.
fidei fundamentum significat, to. 3.180.d.
non dedit aquas, sed Christus, ibi. 31.f.
quare emisit aquas pro Hebræis, cur datur sequens ibid.
eius percussio mystica to. 5.18.g.
petra scandali intelligitur caro saluatoris to. 3.145.f.
in qua serpentis vestigium non appareat, quæ sit to. 2.512.b.e.
supra quam ædificandum sit, exponitur to. 3.56.e.f.
petræ scissæ in passione Domini quid significant to. 3.106.g.h.
Petrus Ecclesie fundamentum, to. 3.73.h.
56.c.10.4.234.f.
fidei princeps to. 5.a.
eius trina negatio, & trina confessio, to. 3.103.f.
eius penitentia imitanda to. 3.103.f.
fratres iubetur confirmare, to. 3.100.e.
eius iustitiam excusatur, penitentia laudatur ibid.f.
eius penitentia, & lachrymæ, to. 3.103.g.
d.e. & seqq.
eiusdem lachrymas lego, fatisfectionem non lego to. 3.103.e.
cur rancens fletit ibid.
non fletit, nisi postquam Dominus respexit ibid.
eius confessio omnia de Christo complectitur to. 1.103.c.
eius tenatio documentum fuit ad salutem to. 4.202.a.
ad sepulchrum Domini primus ingressus, quia claves habet to. 3.168.f.
eius peccatum in filium hominis, non in Spiritum sanctum to. 3.103.i.

solus hamo piscari visus est to. 3.35.a.b.
eius interrogatio si peccauerit, &c. quorsum to. 2.331.c.
ubi flexus dicitur to. 2.332.g.
mandati Domini de non habendo aut primus executor to. 3.62.e.f.
postquam negavit Dominum, cur fletu tacuerit to. 5.33.e.
exemplum præbuit, quo curemus peccata nostra ibid.f.
ei quantum fletus profuerit to. 5.33.f.
Simone magnum volante ex alto deiecit, ac stravit to. 1.128.e.
sero conuertitur, qui primam Domini vocem secutus est to. 3.100.a.
male credentes abscondit to. 3.101.h.
eius visio lineæ magni, quid, to. 3.9.d.
107.h.
eius exemplum & alare to. 4.225.f.
beatus nuncupatur ob multas causas to. 2.360.a.b.
in monte Eliam & Moysen cum filio Dei videt to. 4.58.c.
ei roganti, Domine quo vadis? Romam inquit respondisse Christum to. 5.49.e.
eius sermo tribulans melior, quam doctrina mutorum to. 2.384.d.e.
ei quare commissum, vt pasceret gregem to. 2.466.g.
coronam fidei habuit to. 2.476.h.
eius lachrymæ potius, quam peccatorum lætitiæ expendæ sunt, to. 1.41.b.
omnem habuit fidem, vnde clausæ. 12. cepit to. 3.75.f.
eiusdem fides qualis to. 4.51.f.
super aquas ambulat ibid.
ipse est cultor ille orans ne sic excidatur to. 3.74.d.
eius & Adæ similis puaricatione, to. 5.33.c.
sermone non mente titubavit, to. 2.384.d.e.
ubi ipse est ibi Ecclesia to. 2.360.d.e.
eius zelus, cum Christus caperetur, to. 3.101.g.
in auriculæ amputatione, eius auctoritas declaratur to. 3.101.h.
in monte, quamvis inscietur, pie ramem vult tabernacula edificare, to. 3.106.f.
ipse & singuli Apostoli, quare gloriantur to. 1.424.b.c.
quomodo non otiose plebem regere iussus to. 2.394.b.c.
quare cursum consummaverit, to. 2.430.c.d.
tenitatus seipsi non cognouit, to. 140.h.
pauper & diues erat to. 1.247.g.
Petrus æternalis porta to. 4.97.b.
fideliter factus, postquam fidei se perdidisse fletuit to. 5.63.g.
excusatur, quod perierat affectu bis lapsus sit, ne Christum mortuum putaret lauari fidei pedes patitur to. 3.45.c.
super fluctus ambulans reprehensus à Domino to. 2.419.f.g.
quare vellet manere, ubi Elias & Moyses vidit in transfiguratione, to. 4.212.a.
lachrymis errorem deleuit to. 1.413.
per crucem suam honorificavit Dominum Iesum to. 5.49.e.
per gratiam emendauit errorem, to. 2.387.a.b.
eiusdem Ecclesia omnes, quos suscipit confertur illis to. 5.41.b.

quare à Christo suppressæ reprehensus to. 5.41.b.
Iesum noui testamenti gratiam edo. 1.118.a.
Quæ est trina charitatis confessio, et tunc eius lachrymæ aboleuit to. 2.38.b.
cur post trinum tantum negationem fletuit ibid.
in cruce scandalizabatur to. 4.47.c.
gnus, Iacobi, & Ioannis; qui soli cum Christo mortem ascenderunt, prærogatiue to. 3.38.f.
idem & Paulus peculiariter prærogatiua inter Apostolos præcelluerunt, to. 5.119.e.
ambo æquales meritis ibid.
ambo pullum gentilitatis soluerunt, to. 3.91.e.
ambo montes Iudei, in quorum fide confissimam to. 3.86.a.b.
ambo à Nerone interfecit to. 2.205.d.
eorundem præconia to. 5.200.f.g.
ipse & Ioannes quantum filii copula delectantur to. 4.28.b.
ipse & Andreas rogant Dominum profectu to. 4.24.e.c.
eius titubatio omniū petra, & firmitudo to. 3.103.c.
Petrus titubavit, non labitur stuitat non precipitatur: si cadit à Christo erigitur ibid.
Petrum, dum Christum negare videbatur, omnia dissile, to. 3.103.a.b.c. & seqq.
ipse & Paulus doctores gentium auctores marium to. 5.65.d.
fuisserotibus profecti to. 4.49.h.
in mari dilectione plus quam pedibus ambulati ibid. 50.a.
melius quam filii Israël, in mari ambulauit to. 4.50.b.
natali suo nos abunde refecit, to. 5.68.f.
propter Christum argenti tempus, per Christum argenti nitore datur, ibid.
eius consuium splendidus consuius Eliæ ibid.g.
ei vas ostensum cum animalibus quid ibid.h.
eius cur primum signum fuisse finetio clandi to. 5.69.c.
ipse & Paulus vna die passi ibid.d.
& vno loco sub eodem tyranno, to. 5.69.h.
crucis à Domino potestatis, Paulus vero scientiæ clauem accepit to. 5.69.g.
ipse & Paulus Romæ passi cur ibid.h.
vnum Ananiam puniens, alios corrigigit to. 5.69.h.
Petrus seorsum ab aliis primo mane Dominiū post resurrectionem vidit to. 3.111.b.
eius deuotio, & amor erga Dominum multis argumentis comprobatur, ibi. & seqq.
an Christum diligeret et interrogatus to. 3.111.c.
Petrus à Christo sui amoris Vicarius relictus ibid.
ob maiorem erga Christum charitatem omnibus præfatus ibid.
Petrus interroganti D. diligit, eut responderit, amo ibid.
ei non solum agni, sed oues commendatur ibid.
resurrectionem Domini credidit rem Ioannes ibid.e. 64.a.

Phosinianorum conuentus vt interdic-
tur, rogat Synodus to. 5. 82.
Phygya Sacra to. 4. 118. 2.
Phygyum fecit sententia, tom. 112. 1.
Phygy iures Romæ viuunt, tom. 5. 99.
Pietas vera que sit to. 1. 114. e.
timorem Dei feruat to. 2. 18. a. b.
quantum valeat to. 1. 76. g.
eius sacramentum quod, tom. 4. 47.
h.
omnium vitium est seminarium, to.
4. 10. a.
eius forma, & species qualis, to. 4. 151.
2.
ad omnia vilissima to. 4. 11. e. f.
lenat laborem to. 1. 166. g.
pietas est castigare, quem diligis, to. 3.
61. f.
erga propinquos commendatur, to. 1.
35. e. 38. a.
eius ascensus scalarum similis, to. 2. 310.
e.
prima in Deum, secunda in parentes,
to. 2. 311. a.
crudelitas est domina, tom. 1. 159.
e.
tacito vultu frequenter offenditur, to.
1. 10. h.
pietatis naturalem lex Christi non
tollit to. 3. 71. e. f.
Piger quis non possit esse, tom. 2. 447.
g.
Pignus quid sit to. 2. 184. d.
non est retinendum to. 2. 185. c. d.
quod lex iubet reddi ante solis occasum
quod to. 2. 184. d.
spirituale à spiritu custoditur, tom. 2.
284. e.
deboribus reddendum, to. 2. 184. f.
videtur detrahere graue, sit, to. 2. 185. g. h.
pignus Euangelium est to. 3. 4. g.
pignori fides, & diligentia debetur, i-
bid.
Pilatus index iniquitatis to. 2. 501. 1.
lauans manus suas, se inquitauit, to. 2.
401. b. e.
sux iniquitatis testis to. 2. 485. b. e.
Christum absoluit to. 3. 104. e. f.
eius, & Herodis amicitia typus con-
cordiæ duorum populorum, ibidem. d.
e.
eius scelus Christum condemnantis
quale to. 3. 104. h.
typus fuit iudicum iniquorum, ibi-
dem.
eius presumptio iniqua, dum dixit po-
testatem habeo to. 5. 127. d.
de eo habetur to. 4. 46. h.
Pileum militum to. 4. 123. h.
Pinea naturæ imaginem refert, tom. 1. 21.
h.
mirum naturæ artificium ostendit, to.
1. 21. h.
Piana templi perfectio est sacramenti, to.
5. 10. g.
Pileationis spiritualis felix successus Chri-
sto impetrante to. 3. 15. d.
pileationes spirituales Apostolorum,
to. 3. 15. a. b.
Piscatoribus cur potius tradita Euan-
gelij prædicationem quam sapientibus, to. 3.
4. b.
Piscis natando aquam fecant, to. 1. 56. b.
cauda veluti remigio vtuntur, ibid.

cur per propoutidem in Euxinum tra-
seant to. 1. 33. h.
quomodo debemus eos imitari, to. 4.
171. d.
pura & insulata eorum natura, to. 1.
30. h.
eorum pietas ergo sanctus naros, ibi-
dem.
varij partus explicantur ibid.
dinefci dueros giungunt, & alios aliud
matalic to. 1. 33. e. f.
cur densos acuto sine dentes habeant,
to. 1. 31. d. e.
loco pulmonis brachii vtuntur, to.
1. 11. e.
extra aquam viuere nequeunt, to. 1. 31.
b. c.
sacro excepto non vnuant, to. 1. 31.
d. e.
maior minorem deuorat, tom. 1. 31. e.
f.
herba, ac verumis nutritur, to. 1. 31.
d. e.
adulteria non norunt, tom. 1. 31. a.
eorum interitus peccatorum conuer-
sio to. 4. 206. g.
Pulcro viuente, consepelitur Christo
Ecclesia to. 3. 107. h. 108. a.
Pistrino mundus significatur, tom. 3. 87.
a.
Pius vere quis sit to. 1. 76. a.
pius domus Ecclesia, patria Cælum, to.
2. 191. e.
Pia humilia Mariæ Virginis, to. 5. 197.
f.
Placatus Dominus quantum profit, qui
iratus reddit sanitatem, tom. 5. 18. g.
Placere debemus Deo, non hominibus,
to. 3. 211. b.
placere in carne quid sit, tom. 3. 212. e.
f.
omnibus per omnia quid ibid.
Plagas nostras curat Dominus, ita vt cle-
ricos minime remaneant, tom. 5. 4.
h.
plagæ Aegypti breuiter narrantur, to. 4.
39. b. & seq.
Planez hominum vitæ non imponunt
necessitatem to. 1. 25. d. e. f. g.
planetarum varij aspectus motus A-
strologis quam sit inutilis, tom. 1. 25. e.
f.
Plantare est Euangelizare, & ad fidem ar-
trahere to. 3. 166. g.
Plantata solent emori, nisi Deus derue-
getam vitam to. 3. 166. g.
Plataz, viz, sepes mystice explicantur,
to. 3. 78. e.
Platonis & nonnullorum philosophorū
de anima sententia to. 5. 140. e.
quemdam internum Iouis, interum
mentis hortulam finxit, tom. 1. 45. g.
h.
philosophia pater, tom. 1. 103. d. 124.
c.
inter omnes secularis sapientie tenet
principium to. 3. 118. h.
eiusdem documenta de forma luiticie
ibid.
Iouem Deum & mentem totius dixit,
to. 1. 145. g.
cum finit Rempub. quam nec vidit,
nec audiuit vquam to. 1. 103. e.
non semper fuisse, at semper finitum
esse eundem a:bitratu est, tom. 1. 1. b.

cus conuulz qui facies, tom. 1. 146.
e.
Myxifilis broz legio, to. 1. 86. h. tom. 2.
488. f.
eius sententia cum Dini Pauli Aposto-
li dicto, de ignobilioribus nollit eor-
poris paribus, comparatur, to. 1. 86. h.
Plebs amor quomodo eouclietur, to. 4.
14. a. b.
Plenitudo maiestatis Christi, to. 3. 290.
g.
Pluuia & niue celesti cor nostrum feci-
datur to. 3. 59. e.
ad inari solis radiis hauritur, tom. 1. 15.
g.
eam pluit Deus super ingratos, quod
mythice de Iudæis populo exponitur
to. 3. 45. c.
enidem populum Iudeorum planis
prophetis iriganit Deus, ibid.
Poculum Christi quile to. 2. 126. e. f.
mysticam bibendum, & quod sit, to. 2.
311. f. g.
poculi Christi ebrietatis quid operetur,
to. 2. 478. a. b.
Potestis veitis in istos ante diluuium signi-
ficat to. 5. 277. d.
Poena corrigit errantem, to. 2. 488.
damnate animæ qualis to. 3. 72. c.
eam cur Dominus d. fluctat, tom. 3. 257.
d.
eam red. lit Deus ex peccati mensura,
to. 3. 118. c. d. f.
qua nulla maior quæ to. 2. 320. b. c.
ex sola carentia confidatur, to. 3. 84.
b.
Doctores mali quæ to. 3. 167. d.
eius formidine mali deerrentur, to. 3.
118. c.
eorum, qui veritate cognita eam no-
nuerunt amplecti, quæ to. 3. 148. b. c.
infidelium & incedulorum quæ, to. 3.
146. d.
Iudeorum ad nostram utilitatem est,
to. 3. 181. b.
eorum quedam absolutio debitorū
est to. 2. 499. e. f.
pto modo culpa perroganda, tom. 3. 98.
b. c.
peritiam generatur to. 3. 125. e.
eius metu ad vite integritatem admo-
nemur to. 2. 351. e. f.
eius vnuquique sibi est auctor, to. 3. 51.
c. f.
corporis non est metuenda, sed eterna
aunæ to. 3. 68. e.
ex peccato prodit tam temporalis, quā
eterna to. 4. 81. h.
peccati satisfactio dissoluit, to. 3.
73. d.
veluti pretium pro peccato a nobis exi-
git Deus to. 2. 46. g. h.
gravior præuicatoris, quam igno-
tis to. 3. 88. g.
incedulorum quæ, to. 3. 145. g. h. 200. e. f.
Iudeorum perse. quentium Christi-
nos quæ to. 3. 66. a.
indigne sinuentium Eucharistie Eucha-
mentum to. 3. 184. d.
apud inferos manent post mortem,
to. 1. 147. f. g.
atque in merito damnati torquentur,
to. 3. 181. e. f.
iniquorum iusti videbunt, tom. 4. 50.
h.

oeix Gentilium etiamur a nobis ad re-
darguendum to. 1. 59. b
eorum lumina in scripturis non desunt
ibid.
eorum fabulis multa, quæ ad mores
pertinent, obuoluntur, tom. 3. 27.
28.
eorum ludibria de transmutatione ho-
minum in feras to. 4. 61. f. g. h
eorum fabulæ de inferorum penis re-
flectuntur to. 1. 47. g
eorum versiculi diuinæ scripturæ in-
ferri repetuntur to. 4. 69. a
eisdem vitur D. Paulus Apostolus, i-
bid.
eis vititur, vt poetarū fabulas destruat,
to. 3. 57. e
Polemon ex impudico, & lubrico adole-
scente Xenio tatis factus audior, ma-
gnus euasit Philophorus, tom. 1. 33.
g. h
Polybius proconsul Africæ, tom. 3. 159.
c.
Polypi astutia & fraus to. 1. 32. g. h
Pompei magni exitus to. 5. 99. f
Pomum innumarum, si exagitetur, depe-
rit to. 5. 111. f
poma, & flores mystici virtutum, &
meritorum to. 3. 108. b
spiritualia, quæ Christus colligit, to. 3.
91. d
eorum variā genera laudantur, to. 1. 20.
f. g
Pondera delictorum grauiā, tom. 2. 409.
h.
eadem deponenda ibid.
Pontificis definitio to. 1. 99. f
eius officium, & signa to. 3. 129. f. g
Pontus Euxinus citate dulciores habita-
quas to. 1. 34. b
Popularis fauor contemnendus, tom. 4.
28. f
Populus Christianus emprus a Deo, to. 2.
374. f
idem pretiosus, Iudeorum sine pretio
ibid.
nationum quomodo appellatur a Deo
& quomodo populus Iudeorum, to. 2.
318. b. c
populus Iudeorum sub lege est tan-
quam sub viro to. 2. 377. a. b
respondebat in penitentis reconcilia-
tione to. 3. 81. e
omnis in vno sacerdote ad Deum lo-
quitur to. 3. 82. a
Gentilis per asinum significatus, to. 3.
88. f
à laqueo ereptus to. 3. 76. c
in demonico Gerasenico figuratus,
to. 3. 51. e. f
iunior seniore Iudeorum superauit,
to. 3. 88. d. e
grauis qui sit to. 2. 355. e. f
pauper, Ecclesie aliena sibi eloquia
mutuatur to. 5. 103. c
populi Mediolanensis ardor pro Epi-
scopo & Ecclesia to. 5. 101. g
Iudeorum diues ob eloquia sibi credi-
ta to. 5. 33. g
de eo to. 2. 462. g. h
nationum, legem, quam non audiuit,
impleuit to. 2. 355. d. e
Nationum vbi Deum suum querebant
to. 2. 385. e. f
in filiis Noe figurati to. 3. 51. e

duo sunt in vno populo seu plebe, to. 3.
122. f
liberatos vnus, a. 1. paucorum morte,
rellantur historiæ to. 3. 57. f
duo cum Christo typice crucifixi, to. 3.
105. e
Itzel & Gentilis illi consentientes, o-
mnia impetrant to. 3. 77. e
in Lucobi scriptis, prodigo, & seniore
reprehendunt to. 3. 81. f. & seq.
Populus arbor in scriptura sacra quid
significet to. 1. 19. h
in quos demones mitti petiit, qui sint,
to. 3. 51. f
quos pascit filius prodigus, tom. 3. 79.
g. h
Porta nostri cordis quare diligenter
clausa esse debeat to. 2. 370. g
custodiam excus aperuit, tom. 5. 49.
b.
portæ duodecim Apostolorum, tom. 5. 137.
d. e
æternales quæ sint to. 4. 77. b
mortis & inferi quæ to. 3. 56. e. f
initium quæ, to. 1. 30. f. g. to. 3. 56. f. to. 4.
36. c
suas quique custodire debet, to. 2. 342.
c. d
Portianam basilicam petunt in Ecclesia
Atriani per præfectum, tom. 5. 101.
c.
Portio mea Dominus, quis in terris pos-
sit dicere to. 2. 441. a
cui Deus est, totius possessor est natu-
ræ to. 2. 441. c
eam esse sibi in Deo quomodo D. Pe-
trus ostendit to. 2. 441. d. e
nullam se in hoc seculo habere quo-
modo ostendit D. Paulus, to. 2. 441. d.
f.
multæ propositæ sunt homini, tom. 2.
304. g
impij qualis sit to. 2. 304. g
à Iacobo filio Ioseph præstantior om-
nibus deputata to. 2. 364. b
Portus nostrorum laborum visio Dei, to.
2. 518. d
Possessio vera quæ sit to. 1. 76. g
quæ homini est locupletior, to. 2. 340.
a.
pretiosa, homo mundus, tom. 2. 441. d.
dem
possessionum alie vtiliores, alie ame-
niores sunt to. 1. 105. b
Posteritas vera quæ sit, to. 2. 307. a
Postulatio Christi contemni non potest,
to. 3. 140. h
eam fides præcedit to. 3. 146. f
Spiritus sancti pro nobis qualis, to. 3.
140. c
Potantium sacramenta & obsecrationes
reprehenduntur to. 2. 257. e
Potationes immoderate, atque literate
reprehenduntur to. 2. 256. a
Potentia Dei to. 4. 51. g. h
vbi maxima to. 4. 14. b. c
filij eadem est, quæ Dei patris, tom. 3.
205. d
Spiritus sancti quæ to. 4. 47. d
implorant, pulsus to. 2. 315. d
potentiam Domini lequitur deo
seruulorum to. 5. 9. f
Potentiam suam in patientia ostendit
Deus, dum peccata diu dissimulat, to. 3.
144. c

Potentium conuictio vitis valde, to. 3.
114. g. h
Potestas iustitiam non soluit, sed iustitia
potestatem to. 2. 240. b
mala est posse, quod non liceat, tom. 2.
501. a. b
quomodo a Deo, & quomodo a dia-
bolo to. 3. 30. d. e
subicitur Deo to. 3. 241. a
imperandi est velut stimulus quidam
peccandi to. 2. 141. a
sepe obest ibid.
non est resistendum to. 3. 51. b. c
Apostolorum quæ, to. 3. 157. g. 97. h.
198. a
in potestate auctoris est, qualem velit
condere creaturam to. 3. 144. b
eam non habebat diabolus ante pec-
catum Adæ ad interiora hominis, to. 3.
135. a. b
potestate sua circa obedientiam legis
homo cur vi non possit, tom. 3. 134.
h.
ei exhibendus est timor, to. 3. 133. f
data est ad ædificationem, non ad de-
structionem to. 3. 128. c
non est data contra veritatem, tom. 3.
218. f
potestas Ecclesiasticæ vnitatis, tom. 3.
185. e. f
Apostolorum erat cum mensura, to. 3.
211. f
potestas Christi quæ to. 3. 39. o. h
potestas mundi quibus artibus à salu-
tatione via non redocet, to. 1. 14. 6. d
Præceptum vbi est, ubi lex, to. 4. 241. h
datur, vt quærat præcipiens a uxi-
limum to. 5. 133. e
improbo non obediendum, tom. 1. 57.
g.
præceptum in lege veteri, de lucis, a.
ris, & idolis coniungendis, tom. 3. 182.
d.
Christi talentum quoddam pretiosum
to. 2. 511. h
Domini non valet est loci, sed mundi
totius to. 5. 28. a
præcepta Dei in cordibus non habentes,
non habent legem to. 1. 76. c
nouarum virtutum quomodo a nobis
in Evangelio cognita, tom. 2. 355. a.
b.
præcepta Dei corporali necessitudine
præferenda to. 3. 50. g
seruanda sunt voluntarie, tom. 3. 179. d.
e.
sua magistri exequatur Christi exem-
plo, to. 3. 70. f
Christi iussu sunt to. 3. 112. c
Euangelij validiora to. 2. 485. g. h
ea qui præterit non hominem spernit,
sed Deum to. 3. 261. d
alta, & subtilissima quæ to. 2. 388. h
maiorum seruanda to. 4. 77. c
legis humani naturali non sunt contra-
ria to. 3. 135. d
viuenti seruare tenetur homo, tom. 2.
391. a. b
præceptis Domini exerceri quid sit,
to. 2. 455. h
præceptorum Christi facilitas, tom. 3.
132. c
legis Moisaicæ pondus, tom. 3. 145. b. c.
d.
eorum, & verborum mensuram ser-

uare, quare conueniat, to. 4. 28. g
caelestium obiectario virtutum om-
nium fundamentum, to. 3. 41. f
præcepta sua Christus opere impleuit,
& exequi debuit, to. 3. 43. g. h
Præcipit qui i, to. 2. 12. g. h
Præconium nobilitatis, & dignitatis gen-
tis Iudæorum, to. 3. 14. h
Prædicatione, to. 3. 14. o
prædestinavit Deus eorum præstia,
quorum merita præcursit, to. 4. 8. d
prædestinatus sumus in Christo, tom. 5.
119. d
Prædicandum verbo & vita, tom. 5. 40.
g
predicandi officium non mulieribus,
sed viris mandatur, & quare, to. 3. 10. f
110. c
prædicandum erat prius Iudeis, to. 3.
14. g
predicans in Ecclesia magna quid fa-
ciat, to. 2. 35. f
et qui resistit auctorem eius non recipi-
at, to. 3. 14. g
aliis predicans, & corpus suum non
caliginis reprobis fuit, tom. 5. 117. c
predicantium gloriaque, tom. 3. 261.
h
predicari aliquibus interdum prohibe-
bit Deus, & quare, to. 5. 115. c
Predicatio Dei comparatur odori, to. 3.
19. c
eadem vsque in fines terræ, to. 3. 19. c
predicatio Crucis iudicium vixit mor-
tis, to. 3. 21. o. d. e
regnum credulis, incredulis vero pæ-
nam operatur, to. 5. 12. d
Apostolorum à Iudeis reprehensi,
quasi fomes peccati, to. 4. 122. b
Apostolorum, eorum rebus compa-
ratur, to. 4. 135. a
Euangelica calciametum nuptialium fi-
scita, to. 3. 8. g
eius fructus est conuersio multorum,
to. 3. 115. d
Christiane veritas erit pæna incredu-
lorum in die Iudicii, to. 3. 266. c
sermo Sanctorum est, tom. 2. 458. c.
d.
eius dispensatio cur commissa olim sit
iustitiam, qui ex Hebraismo ad idem
conuenit esset, to. 3. 234. b
ea quæ tendit ad Dei, non hominis glo-
ria, to. 3. 163. a
Christiane mysteria ideo videtur illu-
ta mundo, quia sunt illi ignota, tom. 3.
164. h
Christi crucifixi scandalum est Iudeis,
to. 3. 63. c. 164. f
noni calumniati, to. 3. 200. c
Christiana non indiget pompa & cul-
tu sermone, to. 3. 61. g. 164. f
non humano, sed Dei verbo continet-
ur, to. 3. 92. c
eius veritatem negat, qui nūcia Christi-
um in sapientia hominis, tom. 5. 162.
h
Sacerdotis, in plebe falsitatis est cor-
rectio, iudicandis contestatio, tom. 5. 62.
c
Verbi Dei panis mysticus quibus di-
uisus augetur, to. 3. 55. e
pseudoprophetarum, tom. 3. 160. f. 162.
c. g
Prædicat Euangelii qualis esse de-

beat, to. 3. 63. a
eius sermo Domini sermo æstimandus
est, to. 3. 54. g
quo ordine Gentilem, Iudæum, Ca-
tholicum in ecclesiam tradere debeat, tom. 3.
56. g. h
ea acriter dicere quæ intelligantur ab
audientibus, to. 3. 188. f
audientium personas considerare de-
bet, to. 3. 57. b
cum infirmo populo compatiens in-
firmari debet, to. 3. 55. f. g
Crucis Christi eius corpus vixit, atq;
ornat, to. 3. 49. h. 50. a
verbi Dei in suo thesauro utilitas ad ter-
rene potuit adniscere, tom. 3. 93. d.
e.
eius effluuiis, utilitas, & fructus in D.
Paulo ostendit, to. 3. 115. d. e
orare debet, ut accipiat donum inter-
pretandi, & iustitia suum proficiat
ceteris, to. 3. 188. d
predicatores humane spiritus re-
prehendunt dupliciter, to. 3. 196. c
idoneorum mores, to. 3. 196. h
cur æqueum Angelis, to. 3. 289. b
cur multum ibid.
predicatoribus fidei infirmis diuini-
tus sunt, quæ tradentur populo, tom. 3.
166. g
Prædictorum auctoritas domus Romæ
incense nemine vindicante, tom. 5.
105. a
Præferre non solent se ceteris, qui sunt
prædicantes, to. 3. 214. c. f
Pregnantis mulieris concubitus abor-
tus, legum pæna, & apostolica accommoda-
tio, to. 3. 98. b
ea in percutiens quomodo puniatur,
to. 4. 48. g
pregnantes, quibus vsque dicitur quæ sint
in vixit, to. 3. 98. a. b. c. d
Prælati est fratres confirmare, tom. 3. 100.
c.
prælatorum, & subditorum periculi,
to. 5. 32. c
Prælationis contentio cauenda, to. 3. 100.
c.
Præmium celestis gloriæ, virtutis meri-
tis tribuit Deus, to. 3. 18. h
eo, & remuneratione dignus tribula-
tionem probatur, to. 3. 127. a
caelestis magnitudo, to. 3. 139. a
meritum consequitur, to. 3. 2
ipsum & pænam pro meritis tribuit
Deus, to. 3. 118. g. 123. b
eius spes ad virtutem iaciat, tom. 4.
191. h
caeleste acquirunt per tribulationes,
to. 2. 454. c. f
præmia, & supplicia pro factorum qua-
litate dicuntur Deus, to. 3. 15. g
eis ad virtutem, & fidem promouamus,
to. 3. 42. c. 43. a. to. 4. 24. c. to. 5. 139. c
eius propostis inobedientiam nostram
sustinet Deus, to. 3. 238. b
eorum tituli apud Christum, tom. 3. 91.
b.
incipientium & perfectorum an sint
eadem, to. 3. 41. g
futura sperare, quis non poterit, to. 2.
40. c. e
eo, uti spe, homines etiam mortem
concernunt, to. 3. 132. a
non dormientibus, & orantibus, sed

vigilantibus, & laborantibus promi-
tuntur, ac dantur, to. 1. 63. g. h
Præparatio ad gratiam ex virtute qua-
dam superiori, to. 3. 7. g
& eadem ad gratiam recipiendam re-
quiritur, to. 3. 15. c. d
Præparatio ad gloriam, to. 3. 144. d
Præposita plerumque offendunt, to. 2.
42. g. h
Præputium non obest, nec prodest, to. 3.
175. b. c
Prærogatiua Iudæorum, to. 3. 142. g. 149.
h.
iplos non commendabit die Iudicii,
to. 3. 146. d
Præscientia, to. 3. 147. f. 173. a. 267. b
præscientia Dei falli non potest, to. 3.
113. c
Deique sit, to. 3. 132. a. b
de cæcis, 142. g. h. 143. a. c. h. 232. g. 8.
spes, & utilitas in quo differant, tom. 3.
143. a
præscientia Dei spiritus nouit, tom. 3.
165. d
Prædicti ideo prædestinantur in futurum
seculum, ut similes fiant filio Dei, to.
3. 140. c
Prædicti diligitur, dum futura non cre-
dunt, to. 5. 9. g
ea negligite futurum spe, ratum &
difficile, to. 3. 37. h
eorum cupiditas regnum celorum
impellit, to. 3. 92. c
Præputium, in quo Christus natus est, &
ritum confectionem adumbrat, tom. 3.
13. h
Præstigia Demonum in hærescorum sy-
magis, to. 4. 45. b
Præsumptio valde damnatur, tom. 3. 275.
b.
magna est, dum homo respondet Deo
in aduersis, to. 3. 144. a. b
præstare consulat, to. 2. 131. c. d
Prævaricator per mulierem inchoata est,
to. 3. 181. b
omnis iustam accepit remunerationem,
to. 2. 479. c
eam sequitur confusio, to. 1. 149. c
eius lignum, to. 4. 8. c
pneumatione Adæ subiecta est po-
testas Diaboli ad hominis interiora,
to. 3. 135. a
Prævaricator quis, to. 2. 479. b. c
Graece apostata dicitur, Latine trans-
gressus vocatur, & quare, to. 2. 479.
b. c
Præueniens gratia, qua disponimur ad
credendum, to. 3. 7. g
Prædictum iustorum præsentis vite, tom. 5.
229. f
Pseudia Quadragesima tempore pæ-
nitentibus etroganda, to. 5. 29. f
Prædictorum ad salutem à Deo obedi-
endum quam vixit, to. 3. 16. c
impedit non obest, tom. 3. 140. c.
d.
omnium spirituum vox est Deo, to. 3.
240. c
prædictis insistentium, ut tribulationes
tolerent, to. 3. 131. h
preces resurgendum, to. 3. 201. a. b
Præbyteri olim Episcopi vocabantur, to.
3. 239. c
cur tunc duplici honore honorandi, to.
3. 264. e

- presbyteri, & Diaconi laudandi, qui nequaquam patiuntur, diutius alio munere abesse
to. 5. 112. e
eis elemosynæ tribuenda, tom. 3. 90. a.
- Presbyterium pro Synodo, tom. 5. 90. h.
- Præfura Pauli, & Sylæ in Macedonia, to. 3. 106. a.
- presumptus, famæ, fidi, nuditate caro corruptur, sed anima spei auri præmij renouatur
to. 3. 101. g.
- Pretio vili vendidisti sumus, sed magis redempti
to. 3. 69. a. b.
- pretium capere incrementa veritatis est
to. 4. 35. a.
- Pretiosi lapides non corrumpuntur ab igne
to. 4. 167. k.
- præmi hominis corpus corruptum est per peccatum
to. 1. 133. c.
- Primitia Dei Sancti, & præcipue Apostoli, li.
- sensum, & animæ, quas Deo offerre debeamus, quæ
to. 1. 75. e. f.
- earum vis & sanctitas vnde ostenditur, to. 1. 75. g. li.
- quas quotidie Deo offerre debemus, quæ
to. 2. 495. d.
- fructus, & decimæ differunt, tom. 3. 141. g.
- Primitiæ Ecclesiæ
to. 4. 146. a. b.
- Primogenitus ex mortuis dicitur Christus
to. 4. 48. a.
- Primogenitus esse, quomodo per Christum conueniat
to. 1. 114. c. e.
- Primogeniti sunt omnes Sancti, non contra
to. 5. 118. g.
- primogeniti appellantur, qui iustitiam dicantur
to. 1. 75. g.
- primogenita omnia non sunt sancta, to. 1. 75. g.
- Primum in scripturis quomodo filius dicitur
to. 3. 10. a. & seq.
- primum tempore non semper prælatius: & postea effectus, facit prius consilio
to. 3. 38. h. 39. a.
- Princeps mundi Mariæ nuptiis deceptus
to. 3. 4. c.
- princeps mundi captiuus ducitur in triumpho Christi
to. 1. 107. a.
- eum Christus quomodo fallat, tom. 3. 56. h.
- dictatorum omnium est auctor, to. 2. 48. a. b.
- Principi exhibendus est honor, tom. 3. 153. g.
- principem principum, principes sacerdotum quare non cogitarent, tom. 2. 42. a. b.
- principes seculi non demones, sed homines videntur intelligere, tom. 3. 9. b. c.
- principes seculi Christum Deum non agnouerunt
to. 3. 9. b.
- Mundi quomodo nos opprimere conentur
to. 2. 503. f.
- boni & mali quomodo differant, to. 5. 104. c.
- Romanorum principes non crucifixerunt Christum
to. 1. 165. a.
- huius sæculi qui sunt
to. 3. 164. h.
- sæculi per ignorantiam Deum maiestatis crucifixerunt
to. 3. 165. a.
- gerunt vicem Dei
to. 3. 153. c.
- eorum exemplum inferiores maxime mouet
to. 3. 114. c.
- eorundem blanditiæ populorum animos sibi deuincunt
to. 4. 25. c.
- Principium in Christo ad quid referatur
to. 4. 71. c. d.
- viuum & viuam causam cognouerunt Philosophi
to. 3. 116. d. e.
- fuerunt pro principatu, virtute, & dignitate Christi
to. 3. 106. a.
- vbi est, ibi necellarius est finis, to. 1. 96. c.
- eius vxor ad varia refertur, multisque dicitur modis
to. 1. 2. g. h.
- principia, & origines requirenda ad reuerenti notitiam
to. 3. 112. c.
- Pater est in numero, qui post Christum est
to. 1. 373. b. c.
- pateris lapsus sequentis errorem corrigat
to. 5. 96. g.
- Petrus & Aquila socij Apostolorum, to. 3. 159. a.
- Petrum diligere profectetur S. Ambrosius huius cum nomine eius, tom. 3. 163. f.
- Petilegijs Gentilium sepe decepti, & lapsi in animum Christiani, to. 5. 95. b.
- Probatio vera vbi sit
to. 3. 146. e.
- ipem facit
to. 2. 419. g. h.
- emendationis quæ sit
to. 3. 107. h.
- probatio omnis tentatio est, sed non est contra
to. 1. 218. d.
- Probatum tribulationibus merito remunerationem sperat
to. 3. 127. a.
- Procella mentis ac sensuum, quam periculosa
to. 1. 91. a.
- procellæ, ac tempestates mundi, to. 3. 139. f.
- Procerum Sæculi in Paulini conversione colloquio
to. 5. 128. b. e.
- Proceres eorum effusi sunt, de quibus pulchre dicitur
to. 3. 3. o. g. h.
- Proci
to. 4. 221. d.
- Prodigalitas quid sit
to. 4. 28. e. f.
- Prodigia faciunt infirma Christi, tom. 3. 163. e.
- Prodigius filius quis sit, & quod sit patrum innum ab illis periculum, & quod si uersus accepit omne, quo fuerat priuatus
to. 5. 264. a. b. c.
- eius penitentia
to. 5. 264. a.
- ealem imitanda
to. 5. 24. h. 25. a.
- Profectio fidei contra Arianos, & Sabellianos, nec non contra Photinum, & Apollinarem
to. 5. 161. h.
- profectio Virginum, tom. 4. 222. & seqq.
- calitatis
to. 3. 11. b. c.
- profectio ex Augusti edicto explicatur
to. 3. 13. b.
- Progredi quis non bene dicatur mystice, to. 2. 373. b. c.
- Prohibita non licent
to. 5. 10. h. 15. a.
- prohibita multa lege naturæ, quæ non sunt prohibita secundum legem scriptam
to. 5. 10. h.
- prohibita non desiderate, non longe est virtus
to. 3. 176. e.
- Promissio facta Abraham, tom. 3. 142. b. c.
- figura fuit Christi
to. 3. 142. e.
- facta et in Isaac impleta fuit in Christo, to. 3. 142. c. d.
- promissio facta Abraham ex fide origi-
- nem habuit, non ex lege, tom. 3. 125. g.
- nulla erat facta gentilibus, tom. 3. 157. b.
- promissio Dei ex misericordia obligat eum ex iustitia
to. 5. 123. d.
- facta Deum Baptismo, vel voto sanctificanda
to. 3. 91. e.
- Regni caelorum iustus facta non peccatoribus
to. 3. 143. h.
- Christi vniuersi, & iam dauidicum signum comprobata
to. 3. 126. a.
- promissioni diuinæ lex non est inimitica
to. 3. 127. b.
- eiusdem signaculum fides nostra, to. 3. 28. o. e. f.
- promissionem. & meritum patrum laudari non receperunt
to. 3. 146. d.
- promissiones Dei fideles, & spiritus sancti dono confirmantur
to. 3. 127. a.
- promissionis filij
to. 3. 142. c. d.
- promittere se ipsos obedientiam exigit
to. 3. 66. b.
- promissionem reddere pertinet ad iustitiam
to. 3. 123. d.
- illud soluere, & sacramentum euodere, non nunquam contra officium est, to. 4. 19. g.
- promissa temere non sunt præuaricanda
to. 4. 228. d. e.
- promissa Dei conditionem eorum unclâ habere
to. 3. 157. g.
- promissa Dei in resurrectione eo implenda
to. 5. 38. e.
- omnia non sunt semper soluenda, to. 4. 38. b. e.
- Prompsit ad culpam, promptior sit ad lamenta
to. 5. 127. f.
- Propagatio Isaacorum ex Abraham per Isaac, to. 1. 144. h.
- Prophecia Dei dicitur
to. 2. 419. a. b.
- eum qui pascit
to. 5. 122. d.
- propheciae Iudeis sceleratis oculis, to. 3. 68. d.
- eorum virtus egregia, to. 2. 454. h.
- alla ratione miracula faciebant, quam Christus
to. 4. 45. d. e.
- propheciae confusionis Iezabel, to. 3. 97. c.
- errare non poterant
ibid.
- propheciae & lex promittunt, to. 3. 123. c.
- eis quomodo dicitur esse subiectus Episcopus
to. 3. 189. h.
- sunt explanatores scripturarum, to. 3. 239. b.
- multi fuerunt in primitiua Ecclesia, to. 3. 339. b. e.
- verit & falsi in populo veteri, tom. 3. 3. b.
- eorum tetiores, & Apostolicæ persuasiones
to. 3. 93. g.
- disposuerunt fundamenta Ecclesiæ, to. 3. 136. e.
- ipsi & Apostoli viani nobis ad Christum munierunt
to. 3. 94. g.
- iporum & vererum factorum cellario in Zachariæ silentio figurata, tom. 3. 8. a.
- eur iam nulli reperiantur in veteri populo
to. 3. 8. a.
- eorum enigmata intelligenda, ibidem c.
- Christi prænunciij
to. 3. 113. e.
- nubes sunt
to. 3. 99. b. o. o. a. b.

eorum mos in prophetando, to. 4. 138.
a.
Angeli dicuntur to. 2. 126 g
quæ de Deo nostris tradiderunt, omnia
ex diuina reuelatione locuti sunt,
to. 1. 10 e
cur pat excessum dicantur, tom. 1. 127.
d.
in excessu mentis positi quibusdam in
fauore videbantur to. 2. 335 e
veros & falsos discernendi gratia veni-
teri populo to. 3. 3. b
eorum spiritui futura pro præsentibus
sunt to. 1. 259 f
Ecclesiæ ædificationem annuntiant
to. 2. 332. c
cupierant videre Christum, tom. 4. 50.
d.
ab Apostolis maxime differunt, ibi-
dem
eor vna cum populo Iudæo captiui
ducti fuerunt to. 8. 8. b
eorum vaticinia de liberatione gene-
ris humani to. 3. 123. f g
eis istum esse Christo veniente legem
cessuram to. 3. 124. b. e
duplicitate intelliguntur, to. 3. 126. d. e
falsi cauendi to. 3. 62. d. e
minus grati consecuti, quam Aposto-
li to. 3. 123. a
modo cantauerunt, modo sicutur,
& cur to. 3. 47. g. h
diuin Spiritu sancto replentur, tui ban-
tur, æt æt æt to. 1. 127. e
scripturam sunt interpres, to. 3. 188.
a. b
Petrus & Paulus archæ ædificatores
Ecclesiæ to. 3. 19. a. g
Prophetia gratia cur malis aliquando co-
c. 11 e
eius donum non ex merito loquenti,
sed ex Dei reuelantis gratia profici-
tur, to. 1. 220 f
prophetia annunciat to. 1. 308 g
vera ex diuini spiritus reuelatione, tom. 3. 3.
b.
non solum verbo, sed factis constat, to. 4. 117. g. h
Jacob de Dan, Iadæ Christum ipsam
tangit applicat to. 2. 359. f. g
d. cur pro modo accipientis, tom. 3. 151.
a.
non conceditur omnibus, tom. 3. 186.
f.
probat nostram fidem effectationem ab-
ilem to. 3. 51. e
eius munus credenti, & obsequen-
tium datum to. 3. 7. h
prophetia S. Pauli de hæreticis, tom. 3.
187. in Proemio
veram historiam scribit, & mysterium
finis continet ibid.
prophetie de Christo in Euangelio
complete to. 3. 33 e
non solum rebus, sed etiam verborum
prophetie complentur to. 3. 116. d
prophetiam futuram prædicit, to.
1. 194. h. 195. a
Prophetant Christo nascente omnis se-
xus, & profectio to. 3. 16. a
prophetas omnem plebem ædificat,
to. 3. 188. a. b
Propheciæ non probat prophetam

esse iustum to. 3. 187. b
prophetandi studium profuit Ecclesiæ
to. 3. 183. a. b
Propitiator noster Christus, to. 3. 123. f
propitiatorium super arcam positum
quid significaret to. 3. 103. e. f
Proposui mutare in melius non leui-
tas, sed veritas est to. 2. 484. g
Proprietates rerum singularum explicari
non possunt to. 1. 21. e
Proxima non est, quod ex comuni
placuum sufficit sumitur, to. 3. 45. g
propria profundere tolerabilis est,
quam aliena to. 2. 484. g. h
Prospia in matrimonitis contrahendis
spectanda to. 1. 117. f. g
Propheta ex gentibus Israëlito populo
copulabatur to. 5. 14. 3. c. d
Prospera omnia succedunt, cum Deo vo-
luntatis agimus to. 3. 114. g
huiusmodi quo plura eo magis me-
ritum est to. 3. 30. g. h
prosperare potest tunc, quicquid im-
plicitat sub Dei deuotione sit, to. 3. 123.
e. f
prosperitas implorant nos sepe ad æ-
mulationem provocat, to. 2. 135. g. h
prosperitas omnium rerum in quo,
to. 2. 517. a. f
Protinus sustinuit cæsus capite plectitur
to. 5. 155. b
Protectione diuina qui videntur priua-
ti to. 2. 381. f. g
Pronerium de auro to. 2. 425. e. f
Prouerbia; Puer macharam, tom. 3.
27. f
Prouerbia bona coram Deo quid sit, &
quid coram hominibus, tom. 3. 208. g
Prouidentia Dei nemini deficit, tom. 4.
244. e. d
scilicet viget to. 4. 260. d. e. f
ratam facit Deus mittendo filium, to. 4.
41. d. e
viro sancti plurimum conuoluit, tom. 4.
13. b. c
circa redemptionem hominis, tom. 3.
70. a. b. 136. d. to. 5. 49. b. c
capilli nostri numerantur, tom. 3. 68.
f.
Proximus quis sit to. 1. 117. h
maxime diligendus Christus, to. 3. 63.
b. e
eum qui diligit, Mosaisam legem im-
plet to. 3. 133. g
eundem fallere graue est, alienum ve-
ro indecorum to. 2. 393. g. h
illum diligere debemus propter Deum,
to. 3. 131. f
eum non cognatione, sed misericor-
dia facit to. 3. 65. e
ei condolendum est, si sit in aliqua ne-
cessitate to. 3. 186. d
proximum suum benignitate promif-
sorum decipere maxime condemnat
Deus to. 5. 110. c. d
proximis debemus placere, to. 3. 156. e.
f.
eos quid pariat to. 3. 231. a
Prudens immortalibus impendens
mortalia immortalibus præfert, to.
5. 8. e. f
prudens est prospicere, ne frequen-
ter peccet to. 5. 122. g
eius est, omnibus sanctis, to. 3. 179. h. 180. a
prudens per aurum in sacra scriptu-

ra significatur to. 1. 55. e
non solent se ex teris præferre, tom. 3.
214. f
Prudentiam quomodo definiunt sapien-
tes to. 4. 23. h. 149. a. 235. e
Christiana quæ to. 3. 128. e. 151. a
eius officia to. 3. 42. g
carnis inimica est Deo, to. 3. 137. d. 306. f
eadem peccatum est, & alia de ea, to. 3.
137. d
Dei circa redemptionem hominis, to.
3. 116. e
eadem erga omnes, sed magis erga fi-
deles to. 3. 69. b
eadem circa hominum peccata olim i-
gnota to. 3. 128. e. d. g
perfecta non a deificatione, sed a la-
bore, & diurna meditatione, ac Del
gratia proficitur to. 2. 404. a. b
cautio eius in respondendo laudatur,
to. 3. 95. a
prudencia, & insipientia simul conse-
dire nequeunt to. 2. 107. f. g
eius virtutes principales quæ, to. 1. 1.
367. g. h. 308. a
naturalis profutura videt, sed noxia nō
relinquit to. 1. 17. e
in quo consistit to. 4. 149. a. b
quæ præstantior to. 4. 149. f
Valentiniani in grauibz negotiis, to.
5. 52. g. h
famulatu non subiacet, to. 4. 108. a. b
mundana falso sibi principatum viciat
to. 1. 1
mundi, & spiritualis quomodo differ-
ant ibid.
adhibenda est, ne quem incaute admit-
tantur to. 3. 60. g
quando operetur omnia, & cum omni-
bus bonis habeat consortium, to. 4. 25. e
multis prodesse debet to. 1. 51. f
sine hostia nocet to. 1. 129. e
mundum resistentibus datur effica-
cia spiritualis to. 3. 167. g
vbi eadem est, ibi malitia reperitur, to.
1. 56. e
Psalms quinquagesimus penitenti-
bus aptus to. 2. 216. f. g
psal. 38. quare pro delictum in scriptis,
to. 2. 246. d. e
psal. Dulci, Theodosio accommoda-
tus to. 5. 58. d. e
psal. 35. solus in toto psalterio seu vo-
mini inscribitur to. 2. 39. b
psal. 36. moralibus præceptis refert
L'aud to. 5. 619. h
psal. 39. totus ex persona Christi est,
to. 2. 357. g. h
psal. 41. quid doceat, to. 2. 367. f. & seqq.
psal. 48. explicatio to. 3. 22. f
psalmus quibus Davidis, conscientie
peccatricis medicamentum est, to. 3.
336. f
psal. Deus venerunt gentes, interpret-
atur egregie S. Ambrosius, to. 3. 399.
e.
psalmi pro torcularibus cur inscripti,
to. 3. 94. c
psalmi, dicendi to. 4. 226. e
psalmi in iustitiam to. 2. 306. b
psalmi. titulus declaratur, to. 2. 318. a
totus digestus ex persona saluatoris,
to. 2. 216. d. d
psalmonum liber inter alias scripturas
precipue dulcis to. 8. a. & seqq.

- eorum octo cur secundum ordinem
gestorum non fit, to. 2. 392. h. & seq.
Psalmodum libet quid continet, to. 2.
308. 309.
Psalms 77 quid intra se comprehen-
dat, to. 2. 309. b. c.
Psalms quid, effectus eius, & copio-
sissima laus, to. 2. 309. a. & seq.
psalmi nihil habent, nisi quod suum
est, to. 2. ibid.
psalmos cum patribus in ecclesie basi-
lica dicit S. Ambrosius, tom. 5. 102.
f.
illis, & Thronis Iudeorum populus
eruditus non proficit, to. 2. 47. f.
Psalms in laudibus, to. 2. 361. g. h.
placere quomodo oporteat, to. 2. 459.
d. e.
Psalmodia in ecclesia in usu sunt, to. 3. 81.
e.
Psalterium in quinque libros diuiditur,
to. 2. 361. d. e.
quomodo vnum cum sit, in quinque
libros diuiditur, ibid.
psalterium spiritaliter sumendum,
to. 3. 48. a.
est homo consummatus in Christo, to.
2. 361. g. h.
Palatia Herodiadis filia Synagogam si-
gnat, to. 3. 68. b.
P. tacus humanam exprimit vocem, to. 1.
362. f.
Pseudopostoli in tribulationibus pro
nomine Christi erubescunt, tom. 3.
212. g.
Pseudopostoli querebant occasionem
accipendi, to. 3. 17. a. f.
non religionis, sed queris causa ci-
cumbant, to. 4. 172. g.
eorum indulgentia reprobabilis, i. ibid.
spectabant nuptias per hypocrisisim,
to. 3. 158. b. c. 173. f.
pro desideris hominum non diuina,
sed terrena decantant, to. 3. 190. d.
e. et terte nitebantur Colossenses, to. 3.
252.
volunt videri prudentes mundo, to. 3.
167. g.
circuibant ciuitates non ad tribuenda,
sed ad aufertendam salutem, tom. 3. 298.
g.
eorum prauitas, to. 3. 250. f.
predicabant queris & gulae causa, to.
3. 210. h. 261. d.
peccaminibus blandiebantur nolentes
accipere, to. 3. 179. b.
praesentis vilitatis studebant, to. 3. 204.
c.
opertari Diaboli, to. 3. 213. f.
discedunt ab Apostolica traditione, to.
3. 168. b.
eorum traditiones peruerse, tom. 3.
168. f.
vitiosius manducarent fingeant se se-
pe predicator, to. 3. 261. g.
eorum hypocrisis de Christo, & erro-
res, to. 3. 161. c. 161. d. 161. b. c. 166. d.
illorum dissensiones circa illa, quae ob-
lata benedicebantur, to. 3. 183. g.
eorum astutia serpentinis, tom. 3. 205. f.
eorum modus in dicendo, to. 3. 166. c.
d.
eorum gloria in pecuniis accipiendis,
to. 3. 213. e.
Pseudoprophetae in veteri populo, to. 3.
3. b.
Christum annuntiabant, tom. 3. 96. f.
negabant resurrectionem, tom. 3. 191.
g.
Publica priuatis praestant, tom. 4. 145. h.
Publicanus quare iustificatus exiit de
templo, to. 2. 478. c.
Publicani Euangelici penitentia, to. 3. 37.
c. e. 38. e. to. 5. 163. b. c.
publicanorum & exactorum peccata,
to. 5. 47. c.
Pudenda sunt honesta, dum teguntur, to.
3. 186. a.
Pudicitia quanta antiquis tuerentis
deseretur, & aduersus temeratores
pudicitiae bella gesta, ex scriptura testi-
monis, to. 5. 148. h. 149. a.
nos separat à brutis, & angelis adiu-
git, to. 2. 400. f. g.
eius fructus quam dulcis, tom. 4. 223. c.
bonum animae calcamentum, tom. 2.
486. d.
pudicitia cum salutis periculo defen-
ditur, fit praefantior, to. 1. 185. a. b.
Pudor per totam significatus, tom. 4. 122. c.
f.
eius & verecundiae in peccato magna
est gratia, quae culpam tollit & minuit
reatum, to. 4. 79. c.
pudor & verecundia in sanctis, tom. 3.
8. d.
melior bonitatis magister, quā timor,
to. 3. 84. d.
ex reprehensione est signum emenda-
tionis futurae, to. 1. 206. d. e.
plemque corrector est nostri, to. 2.
355. h.
Puella cuiusdam factum, tom. 4. 221. g. h.
puellatum & virginum pudor, & viuē
di ratio, to. 3. 91. d.
Puer quomodo potest iure naturae esse
perfectus, antequam concupiscentia
crimen effugnoscat, vel illius crimē
admittat, to. 1. 58. a. b.
ob quandam infirmitatem peccat, to.
1. 96. c.
quem imitandum Dominus proponit
ipse Iesus est, to. 3. 88. c. to. 5. 37. f.
gentium populus, to. 3. 88. c.
bona & mala significatione, to. 3. 6. h.
7. a.
quomodo etiam vir interdu sit, to. 3.
7. a.
pueri tres in camino ignis clausi, to. 4.
58. c.
Christum prosequentes, tom. 3. 88. c.
d.
regno Dei apti quoniam sint, to. 3. 88. b.
& seq.
gulosi porriguntur cibi quandoque,
to. 5. 45. a.
vt animo leues, ita & corpore saltandi
amici, to. 3. 47. f.
Pueritia & adolescentia animae, ibid.
sensilis quae, to. 3. 88. b. c.
pueritiae error adolescentiae lubricum,
to. 3. 7. a.
pueritiae simplicitas laudatur, to. 3. 88.
b. & seq.
- etas innocentiae, bonitas, tom. 1. 69.
g.
qualem fuisse Christum, tom. 3. 60. a.
Pugna & harmonia quomodo dissident,
to. 3. 81. f.
vini fortis, & eius tentationes, to. 3. 97.
a.
pugnandum potius glorie, quam pe-
cuniae causa, to. 4. 106. a.
Pulchritudo vera quae sit, to. 1. 12. a.
vera dici non potest, quae vitis defor-
matur, to. 3. 38. c.
multos efficit luxuriosos, tom. 1. 101.
e.
corporis in vitia frequenter trahit, to. 1.
38. h.
audita, hec vitia, quos accendit, tom. 4.
223. d.
quomodo dicitur, to. 4. 201. h.
Virginum quae, to. 4. 220. g. h.
Pulli, & asinae ligatae historia mystice ex-
ponitur, to. 3. 91. c. & seq.
pulli gallinae imilios natura timent,
to. 3. 57. f.
Pulmo quare cordi finitimus, tom. 1. 51.
b.
valde vitis cordi, ibid.
eius officium, to. 3. 31. b. c.
Pulsat Christus cor nostrum quomodo,
to. 5. 183. a.
Pulsus praedicatorum pedibus excuten-
dus quid significat, to. 3. 132. f.
Punien. si iam grauius qui semel suscepti
bonam vitam post reliquerunt, to. 3.
259. a.
Purgatione omnes indigemus, to. 2. 420.
c. f.
Purgatio poena, to. 5. 168. b. c.
purgatorius ignis post mortem, to. 3.
167. d.
Purpurea, & abyssi eloquentia haeretico-
rum, to. 3. 84. a.
purpurea, & coccinea vestis Christi,
quid significat, to. 3. 105. a.
purpurea veste cur exutus Christus, cui
diceretur ad crucem, to. 3. 105. c.
Pusillanimitas à nobis per Spiritum
sanctum expellunt, to. 4. 164. e.
Pusillitas Zachari quid significet, tom. 3.
91. b. c.
Pusillus & magnus secundum animam,
to. 3. 6. h. 7. a.
pusilli, qui scandalizant, qui, tom. 3.
50. e.
pusilli, & infirmi non tentandi, to. 3. 88.
c. f.
quos Deus scandalizari non vult, clerici
sunt, to. 5. 7. f. b.
eorum, & viduatum causa praecipua,
to. 4. 3. 11. b.
Puteus visionis quid significet, tom. 3.
11.
in sacris literis profundae doctrinae al-
titudinem significat, to. 1. 126. a. b.
putei Patriarcharum triplicis sapientiae
figura, to. 3. 4. a.
Pyades, & Orestes cum Sixto, & Lau-
rentio conferuntur, to. 4. 6. c. d.
Pythagoras quid faciebatur cabitum iurans
to. 4. 226. e.
eius institutum, to. 2. 415. g. h.
eius doctrina ex Iudeorum libris hau-
sta, to. 5. 111. g. h.
discipulos suos prohibuit, communē
homi.

hominum viam ingredi, to. 5.111.g
cum Iudeum genere scriptores aliqui
asserere to. 5.111.g h
Pythagoræ duorum factum cū
Iephre, & eius filia confetur, to. 4.38.
c.d
Pythagoræ Virginis factum, tom. 4.218.
g
Python locutus est per Sibyllam, tom. 3.
165.f
conicetur solitus erat diuinare, to. 3.
ibid.
eius spiritus potior inter mundanos,
to. 3.1bid.
noluit locum inter cœlestes habere,
to. 3.1bid.

Q
VADRAGENARIUS numerus
vnde habuerit exordium, to. 5.12.
c.f
mysticus est to. 5.29.c.d
Quadragesima cur tempore veris indi-
cata sit to. 5.28 d.e
quare seruatur to. 5.15.b
eius ieiunij obseruantia commenda-
tur, to. 5.29.d
non tam sacerdotum, quam Dei præ-
cepto indicata to. 5.28.d
eius tempore valde erat occupatus S.
Ambrosius to. 5.11.e
totam violare facilegium est, to. 5.26.
2.b.27.f
sex habet septimanas, septimam ad-
didit Theleporus to. 5.15.a
eius tempore noctu & die in lege Dei
mediandum to. 5.16.e.f
eius dies cæteris aptiores sunt ad pec-
cata diluenda to. 5.23.h
eius tempore quomodo nos gerere de-
bemus to. 5.16.f. & seq.
eius tempore qua hora prauendum,
to. 5.17.e
eius ieiunium sub pena peccati obli-
gat to. 5.17.e
eam quis faciat to. 5.21.e
cur quadragesima duos dies habeat a-
put Sanctum Ambrosium, & quot
sint gesta mysteria in tali numero, to. 5.
22.e
eam cur Dominus ieiunauerit, tom. 5.
26.d
eius obseruantia to. 4.226.d
vitam præseutem, Pascha futuram si-
gnificat to. 5.16.e
spiritualis messus est, & vindemia, to. 5.
16.f
in ea quotidie ieiunandum, nisi infir-
mitas prohibeat to. 5.17.c.d
eius dies sancti cur iustitui, to. 5.19.
e.
eam, nō quinquagesimam seruare de-
bemus to. 5.21.e
in ea nihil delictiarum secularium co-
gitandum to. 5.22.a
in ea iustificamur lauacro, pascimur sa-
cramentis to. 5.21.g
quadragesimus dies ad delenda pecca-
ta institutus to. 5.19.o.a
Quadragesima duas mansiones designat
quadragesimæ numerus, tom. 5.22.b.
27.e
Quadrans in balneis datus solebat lauandi
causa to. 3.73.e

quadrans nouissimi solutio explica-
tur to. 3.73.e
Quadratum quid sit to. 3.83.f.g
Quadratura lapidis est Christiana perfe-
ctio to. 5.238.g
Querendus Christus vbi & quomodo,
to. 3.109.g
querendum non est, quod non licet
scire to. 3.59.e
querere probationem Christi loque-
tis in Apostolo quid sit to. 3.218.b
querit Deum vir intelligens, to. 3.122.
d.e
Questio de ligno scientiæ boni & mali
comedendo explicatur to. 64.e.f
Questiones Iuliz quæ sunt to. 3.285.e
Questiones, & pugnæ cum hæreticis vi-
tandæ to. 3.98.b.c
Euangelicæ complures examinantur de
his, quæ acciderunt circa sepulchrum,
& resurrectionem Domini, to. 3.109.c.
& seq.
de rebus fidei pluri offensionis, quam
ædificationis habentes, vitandæ, to. 3.
56.e
eas tollendi optima ratio ab origine
incipere to. 3.127.b
in senfata fugiendæ sunt, tom. 3.281.
b.
quæstiones de edenda, & non edenda
carne to. 3.154.e. 156.d.e. & seq.
Questus est peccati mors, tom. 3.132.
e.
magnus, pietas est to. 3.276.g
omnis huius sæculi animarum dispen-
dium est to. 3.87.a
Quare, & cur serpentina vox, tom. 3.17.
d.
Quatradecima Luna signum salutis, to. 1.
28.f
Quatrenarius numerus minime cau-
endus to. 1.22.f
quibus modis commendandus, to. 1.
222.g
cur à Dæmone, & Ethnicis damnetur,
to. 1.28.f
eius vis & mysterium to. 1.28.f
decadem complet to. 1.228.e
Quatuor animalia in Apocalypsi reuela-
ta, quid significant to. 3.2
quatuor & quinque millia non eodē
panum numero fuisse satiata conside-
rantur to. 3.54.g.h
Querela catete quid sit to. 3.5.g
Quies vbi non sit to. 2.486.b
est vltra mundum post sextum diem,
to. 3.54.h. 55.a
quæ ex lege conicitur in Euangelio,
reuelatur to. 2.422.f
Quindecim graduum psalmi, & quindecim
gradus Ezechie quid significant, to. 5.
153.e
Quinquagesima quate à quibusdam ser-
uetur to. 5.15.b
eius dies omnes festiui, nec ieiunium
habent, neque flexis genibus orationē
to. 5.40.b
eius dies omnes sicut Dominica ve-
nietandi to. 5.40.c
in ea ieiunare nec diuinis literis præ-
cipi, nec auctoritate maiorum traditū,
to. 5.21.b.c
Quinquagesimus numerus remissionis
est to. 1.101.f. to. 2.192.b. & seq.
eius sem post Domini passionem læti

celebramus to. 2.393.a
Quinque fratres Epulonis mystice quin-
que sensus corporis, to. 3.72.283.f.g
quinque minz, & talenta quid signifi-
cent to. 3.91.f
quinque ciuitates seruo negotiatori
traditæ quid to. 3.91.g.h

R

R A C H E L Ecclesia est, in qua be-
nedictur plebs Dei, to. 2.338.b.c
gratie figura fuit to. 1.163.d.e
in vita Ephrata sepulta quid significet,
to. 1.166.d.e
Radice excisa arbor non fructificat, to. 3.
118.a
Ra'hab metreticis historia, tom. 3.64.c.d.
86.b
ecclesiæ typum habuit to. 5.112.h
hospitalitate salutem inuenit, to. 5.124.
c.
quantā animam suam fecerit, to. 2.340.
d.e
quomodo mutata to. 2.359.b
eius, & confessionis eius cur memor
sit Deus to. 2.322.d
Ramefis turbulentam quandam com-
motionem significat to. 1.223.c.d
Rami arboris præcidiuntur, cum san-
ctorum exemplum imitatur, to. 5.12.b
rami arboris synapsi Apostoli sunt,
to. 5.13.c
& Christi arboris to. 3.76.b
in die palmarum Christo strati quid si-
gnificent to. 3.92.h. & seq.
Raphidim laudatio iudicij interpretatur,
to. 2.418.c
rapina avaritiæ subdita, to. 2.484.f.g
Raptores celestis regni qui nati sunt, to.
3.46.f.g
raptores fumus illius posteri, de quo
dictum, Benjamin lupus rapax, tom. 3.
46.g. to. 5.4.b.c
Raptus Valentinianus forte ob peccata
populorum to. 5.55.f
Ratto mentis oculum purgat, & acuit, to.
31
rationi mors irrationabiliū passio-
nem mortem operatur to. 1.80.h
cæteris animæ viribus temperare debet
to. 1.80.g
diuinæ mentis connexionem admiran-
da intelligit to. 3.1
quomodo regere debeat appetitum,
to. 4.8.g
talentum hominis est, & quomodo ab-
scondatur in terra to. 3.91.g
personarum habenda est, maxime in
conuersatione to. 3.29.f
naturalis hoc habet, vt quis inde viuat
vbi laborat to. 3.179.c
abest, vbi est fides to. 4.158.e.f
cibus est mentis to. 3.72.c
rationes mundanæ vanæ sunt, tom. 3.
163.h
Rationabilis creatura quid, & multa cum
stellis, communia habet, & quæ, to. 4.
86.g.h
rationabile cæteris animæ virtutibus
supereminet to. 4.116.g
Rationalis Philosophia cur visionis pure
demonstratur to. 31
rationis moralis, naturalis sapientia in
sacris literis ostenditur to. 34.

- Rebecca quam bona mater, to. 5. 10. h. 11.
 a.
 mystice patientiam significat, to. 1. 85.
 c. 139. g. 5. 124. a
 ecclesie fuit figura to. 1. 133. h
 patientia sua nodum sterilitatis abso-
 luit to. 1. 135. c
 cur Iacob E. sui praxulit to. 1. 138. h
 non tam Iacob praxulit fieri, quam
 obtulit ibid.
 genuit in typo to. 3. 142. e
 non filium filio, sed impigrum otioso
 praxulit to. 5. 124. a
 emveniens ad nuptias velat se, tom. 4.
 123. g
 duas ac duersas humani ingenij natu-
 ras in vtro gessit to. 1. 167. e
 eius virtutes, ac laudes to. 1. 118. c
 gratiam significat to. 1. 9. d
 Receptacula mundi quæ, to. 1. 382. e
 Reclot prudens, vt segete debebat, to. 5.
 9. g
 non debet iudicare occulta, tom. 3. 171.
 d.
 redtores ecclesiis constituiebantur in
 primis Ecclesia to. 3. 183. f
 redtores venerabuntur harum qui sunt,
 to. 3. 244. d
 Recumbite, & discumbere differunt, to.
 3. 53. b
 Reddamus Deo censum fidei & bonæ a-
 ctionis to. 5. 5. e
 reddere ad debitum pertinet, to. 5. 65.
 b. c
 Redempti sumus Christi morte, to. 3. 175.
 c. 4. 4. 47. d. e
 Redemptio nostra quid sit, tom. 3. 168.
 b.
 per sanguinem facta est to. 4. 69. d
 humani generis non nisi per Christum,
 to. 3. 144. h
 ex proposito diuinæ benignitatis, to. 3.
 123. f
 eius pretium quam magnum, to. 3. 69.
 a. b
 eius memoria est Eucharistia, to. 3. 184.
 a.
 ex diuina misericordia, tom. 3. 285.
 d.
 Redemptor qualis electus, tom. 2. 39. o. f.
 g.
 ei gratias agit, qui Eucharistiam debita
 reuerentia sumit to. 3. 184. a. e
 ei quomodo plures per redemptionem,
 quam per creationem debeamus, to. 3.
 132. h
 Redemptor, vt idem esset, qui fuerat crea-
 tor, deuit to. 4. 69. d
 eius beneficium, to. 3. 164. b. c. 218. e
 eiusdem clementia to. 4. 47. f
 Regeneratio quid sit to. 4. 171. e
 eius sacramentum to. 4. 239. b
 eius mysterio anima innouatur, to. 3.
 72. e
 nostra est noua creatura, to. 3. 232. h
 eius sacramento quomodo deleatur
 peccata to. 3. 133. d. e
 hominis ex aqua, & Spiritu sancto, to. 3.
 10. g
 Regere seipsum quomodo oporteat, to. 1.
 445. e. f
 regere seipsum plus est, quam alius im-
 perare to. 1. 175. a
 Regina Austri typus gentilitatis, to. 3. 67.
 b. c
 Regio viuorum describitur, tom. 5. 60.
 a.
 longinqua quæ sit to. 3. 79. f
 Regnare quid sit to. 3. 168. h
 regnare qui vult cum Christo, non po-
 test gaudere cum seculo, tom. 5. 7. h
 Regnum Christi, & Ecclesie indiuiduum,
 anque perpetuum, to. 3. 66. d & seq.
 Dei in Spiritu sancto to. 3. 66. g
 Dei est pax to. 3. 146. g
 ablarum est à Iudeis, & daum est gen-
 tilibus to. 3. 149. h
 illud qui iam obtineant, to. 3. 172. e
 quomodo intra nos sit to. 3. 75. f. 83. e
 in simplicitate fidei est, to. 4. 56. b
 non commendatur splendore veibo-
 rum to. 3. 170. a
 Christi quale to. 3. 26. c. d
 colorum, & fides se mutuo consequit-
 tur to. 3. 75. e. f
 apte grano synapsi comparatur, ibid., &
 seq.
 ab illo gentiles, Iudei, & heretici ex-
 cluduntur to. 3. 77. h. 78. e
 Dei nemo excluditur nisi sua culpa, to.
 3. 78. a. b
 Dei ascripto opes non requiruntur, to.
 3. 86. e
 regno colorum qui sunt apdi, to. 3. 78.
 c.
 illud, & ipsius pretium dat nobis Deus
 to. 5. 192. d
 quomodo, & à quibus tapitur, tom. 3.
 46. f
 patris, & filij, & Spiritus sancti vnum
 esse colligitur to. 2. 199. a
 Iudæorum quando cæperit, & quan-
 tiu manserit to. 3. 22. g
 regno tradito mundi finis erit, to. 3. 192.
 b.
 regum mortis in Iudæa deinde in
 primum, in gentiliis destruitur, to. 3. 192.
 c.
 in regno Dei gratia, non aetatis erit
 mutatio to. 5. 123. g. h
 gratia quod to. 3. 129. g. 130. a
 mortis quod to. 3. 129. b
 peccati quod to. 3. 130. c. e
 gratia æternum, peccati non, ibid.
 regnum Dei & diaboli ibid.
 colorum, vim facere, quid sit, tom. 3.
 82. e
 Dei in coloris to. 4. 52. b
 colorum est sine vllis ærumnis, to. 4.
 50. c
 Christi in nobis consideratur, to. 3. 46.
 f.
 à synagoga Ecclesia illud tapuit, tom. 3.
 46. h
 colorum, studio & vigilantia rapiendū
 to. 3. 48. f
 regnum colorum non nisi Christus
 est to. 5. 4. a
 Christi quando, & quomodo inuote-
 mus to. 3. 198. f. & 199. per totum
 colorum quomodo cogi dicatur, to. 5.
 4. h. 5. a
 mortis ob prauaricationem Adæ in
 quos fuerit, vel non, tom. 3. 128. e. f. &
 seq.
 colorum, qui non intrat, necessario
 remanet in inferno to. 5. 10. g
 regnum tradere Deo patri, quid sit, to.
 3. 192. g
 colorum, est vera requies, to. 3. 292. g.
 h.
 regno Dei militantes, nouit rex ipse,
 quomodo pascat to. 3. 70. g
 regni, quod filio Deus dabit, traditio
 quæ sit to. 3. 192. e
 regna omnia perfidit Deus voce sua
 inclinauit to. 3. 184. f
 regna, & potentia huius seculi somnia
 to. 3. 183. c. d
 Religio necessitudini, pietasque propin-
 quitati est præferenda, to. 1. 214. e. to. 3.
 61. f
 Christiana adeo moralis, & emite, vt et-
 iam Gentiles allicit to. 3. 72. e
 nihil habet falsi to. 3. 189. e
 passionem martyrum est defensa, tom. 1.
 217. e. & seq.
 religio sancta ex gentibus aduerfariis
 testimonium habet to. 3. 14. d
 eius præsentia vigeret, plurimum valet
 ad memum delinquendi, tom. 5. 96. f
 eius causa ad Episcopos pertinet, to. 5.
 96. a
 eius caput Caritas to. 3. 187. d
 eius fundamentum eadē Caritas, ibi.
 eius causa parentibus est præferenda,
 to. 3. 72. f
 ea nihil maius, fide nihil sublimius, to.
 5. 94. 4
 Religiosus vir ita sit, & indignatus, vt non
 vero quætere non debet, to. 3. 60. f
 eius laqueum ita canit diabolus positi-
 mum tendit to. 3. 30. e
 Reliquie sanctorum spirituum operandi
 miracula adhuc retinent to. 3. 7. e
 coloris fuit to. 4. 1. 47. e
 reliquia sanctorum sunt sancta, tom. 3.
 123. f. 147. h. 40. g
 non solum per veniunt abbeuatarum
 to. 4. 65.
 Reliquia falsitas est, vt sub prætextu
 venientis inducat errorum, to. 3. 239. g
 remedia quotidiana non desini, vt in
 delinqua quotidiana peccata, to. 5. 73. e
 remedia tria, quibus ex huius mundi
 naufragis ad verum salutis portum p-
 veniunt to. 1. 171. d. e
 remedia animæ plura to. 3. 67. g
 Remissio peccatorum, quam fides docet,
 non impellit ad peccatum, to. 3. 122. b. c
 remissio vera peccatorum, est in se-
 pte Evangelica to. 2. 422. d. 5. 3. 10. e
 remissio peccatorum tollit omnia pec-
 cata to. 3. 136. b
 non est nisi per Christum, to. 3. 144. h
 remissio peccati liberat à lege, to. 1. 131. g
 remissio peccatorum omni melle dul-
 cior to. 2. 485. h
 remissio nimia in magistratu, quare ef-
 fe non debeat to. 4. 29. e
 remissiones quare perique in præcep-
 tis, vt verbis esse velint to. 4. 28. g
 Remittende iniuriæ, & crebro igno-
 cendum to. 3. 84. c. f
 Remittite, regere, non imputare idem
 significant to. 3. 124. h
 Remuneratio Dei, ædus & merita respici-
 cit to. 3. 86. g
 à solo Deo expectanda to. 3. 118. a. b
 et de iudiciis in die Iudicii, to. 3. 146. c. d
 eam accipit innocentes Dominum,
 146. e
 Renatus, & Leontius falsi testes, & in-
 quitatis viri to. 5. 148. d
 supro

stupro coinquinata ancilla, eius in Indiciam probum effinxit ibid.
 Renes peccata abscondita, corda cogitationes to. 5.185.e
 nostri feminatim tactatiss, à Deo possidentur to. 5.119.e
 animæ quidam, qui in nobis vexantur per ignorantiam laborem, to. 2.405.d
 Reuocamur de malo ad bonum, & de bono ad melius transiendo, tom. 5.14.e
 renouare vitam suam quis dicatur, to. 5.14.e
 Renunciamus omnes mundo in baptismo, quod pauci obseruant, to. 3.95.e
 Repellat mandatis Dei qui dicantur, to. 2.418.a
 & quomodo quidem repellantur, to. 2.418.b
 Repetitio uirga Christi de amore Petri erga se an fuerit superflua, to. 3.209.b
 Reprobamur, & excludimur à regno culpa nostra, non Dei to. 3.78.a.b
 reprobum uideri quid sit, to. 3.118.f
 Repromissio antiquior lege, tom. 5.126.e
 ex ea libertas, ex lege seruatur, tom. 5.126.e
 Reptilia alia sunt uenena, alia mansueta to. 5.97.f
 reptilia dicuntur serpentes, & pisces, to. 3.30.b
 Repudium lex humana permittit, diuina prohibet to. 3.82.h
 repudiandam non esse uxorem, tom. 3.82.f.g
 Repugnancia hominis circa diuinam legem fluxit ex Adæ peccato, to. 3.135.c
 Requitæ vera est regnum celorum, to. 3.292.g.h
 magna, quæ uotum implet diligenter, to. 3.60.a
 exoptatur à creaturis to. 3.142.g.h
 eam sine labore, & gaudio absque iustitiæ consequi non possumus, to. 1.225.a.b
 requies uera in quo to. 2.386.a.b
 Res Dei non potest sine spiritu Dei edificari to. 3.105.d
 re bona interdum male uimur, nee propterea res est mala to. 3.30.d.e
 rei mortuæ imago simulacrum, to. 3.181.g
 res mundanæ cur uanæ sint, to. 3.139.c
 earum status ibid.
 alie proprie ad nos spectant, alie non. 3.72.d
 diuine Imperatoribus minime subiecte to. 5.101.d.e
 res sunt nobis, non Deo, cum ipsi nihil sit futurum to. 3.190.f.g
 creatæ circulo quodam minuantur, & crescant to. 1.23.a
 sunt ante uerba to. 3.64.f
 fatæ compescentes prudentes uidentur, to. 3.164.f
 omnium principium, & finis sunt presentia to. 1.200.h
 sacrarum uenditio detestabilis, to. 3.32.g.h
 Refina spiritualis quæ fit, tom. 1.181.b.c
 Resistendum non est potestati, to. 3.153.b.c

Respicere quomodo dicatur Dominus, to. 2.485.h & seq.
 Respondendi cautio laudatur, tom. 3.95.f
 Responsiones in baptismo quid significent to. 4.163.a
 Respublica beata fuisset, si Valentinianus diutius seruare potuisset, tom. 5.34.h
 eam boni Impetratores parentibus, & filiis præstulerunt to. 5.61.e
 eam gerere non criminofum, tom. 5.47.a
 Restituta prius ablata, deinde pauperibus largiendum to. 3.91.a.b
 restituere nolens Deo decimas, & proximo suo, non est uere penitens, to. 5.24.a
 Resurgens Dominus resurrectionem præstiterit uictis to. 5.37.e
 resurgens homo quomodo iam non composuit, sed una, & simplex natura to. 3.77.c.d
 caro nostra iam non erit fragilis, neque uilis iniuriis obnoxia ibid.
 resurgentes erimus similes Angelis gloriosi, & immortales to. 3.70.f
 eorum corpora cur dicantur celestia, to. 3.193.e
 eorum peccata to. 3.202.b
 resurgendum corporum qualitatem ostendit Christus to. 3.110.f.g
 eorum immortalitas sine amaritudine futura to. 3.106.d
 eorum habitaculum perenne, celum, to. 3.111.f.g
 resurgendum in gloria diuersi ordines describuntur to. 1.459.e.f
 eodem modo omnes resurgent, tom. 4.50.e
 corpus & anima resurgit to. 4.51.e
 Resurrectio generalis, & perpetua ex singularibus comprobata to. 3.52.h
 resurrectio duorum mortuorum ad Christi imperium alterius palam; alterius secreto mystice explicatur, to. 3.53.c
 eius numerus octo to. 3.55.a
 resurrectio Christi in quo ab aliis differat, & quomodo prædicanda, tom. 3.57.d
 non est nisi mortali to. 3.58.h
 facta octaua die to. 3.18.d.e
 resurrectionis tempore promissi, sua Deus complebit ibid.
 resurrectionis gloriam impij non uidebunt ibid.
 ea facta corporum nostrorum habinus purior, & subtilior erit to. 3.59.c.d
 Christi, in Ioseph somnio reuelata, & figurata to. 1.179.h
 mortuorum, quadrupla nouitate corrupta humana restituet to. 3.77.g
 eius gratia, merces re promissionum Dei to. 2.377.h
 eam negantes, à D. Paulo redarguuntur to. 3.191.c.d.e
 probatur to. 4.49.f
 erit tam malorum, quam bonorum, ibid.f.g
 uera, quæ ibid.g
 carnis, sine carnis operibus erit, to. 4.50.b
 in ea qualis erit caro to. 4.50.g
 de ea uide to. 4.10.f.g

in uera carne quæ erit ibid.
 eius uocabulum quid significet, to. 4.51.a
 Christi, securitas æternitatis, to. 3.131.c
 resurrectionem Christi quomodo assequi possimus ibid.
 bina, prima & secunda to. 5.231.f
 generalis iudicij præcedit, to. 5.333.c
 Domini merito celebranda, to. 3.84.f.g
 Christi uera humanæ salutis causa, to. 10.130.f.g
 mortuorum omni melle dulcior, to. 2.483.h
 mortuorum mortis est destructio, to. 3.191.e
 ætati, & messioni comparatur, to. 3.99.d.e
 spiritualis legis mortuæ to. 3.95.f
 resurrectionis caeleste consortium legis obseruatores habebunt ibid.
 eius festiuitas omnibus à Davide instituitur to. 2.111.f
 mortui adolescentis ad animam ob peccatum mortuum aptatur, to. 2.45.a
 de resurrectione, quomodo, & quali corpore fiat, quæsitio petistringitur, to. 3.70.g
 Christi, uiriliter to. 5.37.c.d. 4.1.a
 eius plenam speciem in paralytico Christus ostendit to. 3.36.h
 resurrectio mētis, corporisq; perfectio sanatio ibid.
 resurrectio corporum opus planediuini, & maximum to. 3.36.h
 resurrectionis tempore terram nostrā possidebimus to. 3.41.e
 resurrectionis symbolum fœcus, tom. 4.43.c.f
 resurrectionis Christi mysterium eius post triduum inuenit designauit, ibidem.f
 eius mysterium cur mulier primum reuelatur to. 1.110.c
 duas habet formas to. 3.257.d
 ea omnia inimici uincula soluuntur, to. 3.160.h
 eius tempore Deum non omnes uidebunt to. 3.61.e
 corporis Christi mystici erit ab omni munica die to. 3.84.g
 resurrectio gemina Christi ib.
 resurrectionis perpetua incuncta, & omnis fatigationis cessatio ibid.
 resurrectionis mysterium absconditum, to. 3.84.h
 post eam nō est nobis manducandum, nec bibendum to. 4.51.c.d
 Christi negabatur à Pseudopropheta, to. 3.191.g
 eius fidem uoluit firmare Christus multifaria apparitione, tom. 3.190.h. 191.a
 Christi grano tritici: passio synopsi significatur to. 3.75.h. 74.a
 Domini difficultates ex diueritate narrationum examinantur, to. 3.108.g. & seq.
 Domini erit uitis à mulieribus nutrita to. 3.109.e.f
 resurrectionis mysterium non scilicet ab omnibus capitur to. 3.110.e
 resurrectionis de qualitate dubitauit S. Thomas. quam Paulus docuit, to. 3.

- to. d.
 Christi omnem de ea ambiguitatem
 subleuit to. 3.113. h
 refurctio Christi generale tribuit
 refurctioem ibid.
 refurctiois Christi fide gentes lu-
 dæos tranſeunt to. 3. 1. a
 corporum, phenicis exemplo con-
 firmat to. 1. 9. e
 mortuorum curâ deo introducta. to.
 1. 14. e
 Christi fructus to. 3. 12. 6. f
 quid defuit, quid peccatoribus, &
 quid sanctis to. 2. 411. f. g
 Saluatoris est exemplum gloriæ, & fa-
 lutis credentium to. 3. 13. 4. f
 carnis affectus contra hæreticos, to. 4.
 48. v. que ad 53.
 mortuorum, meruit iustitia Christi,
 to. 3. 191. g
 Christi inſtar veris omnia florida, ac
 florentia reddit to. 5. 41. a
 eam futuram negabant Hymeneus, &
 Philetus to. 3. 120. d
 eius oculo to. 3. 194. b
 fiet in momento to. 3. 194. b
 mortuorum, iustitia videtur sapienti-
 bus mundi to. 3. 105. g. h
 Carnis erit, to. 3. 19. 2. e. f. g. 193. b. c. d. e. f.
 194. b. c. p. et totum.
 refurctioe Christi omnia elemen-
 ta gloriantur to. 2. 311. f. g
 dicitur ipse Christus to. 4. 43. h
 mortuorum qua ratione diuerſa, to. 1.
 106. f
 eius tempore duo populi in vno con-
 gregantur to. 3. 77. c
 Carnis magis est secundum naturam,
 quam contra to. 4. 156. b
 eius imago baptisus to. 3. 103. g
 refurctio Christi to. 4. 165. a
 per aquilam figurata to. 3. 150. d
 Christi est iusticia nostra, to. 3. 126.
 d.
 gloriosa de cælis to. 3. 102. b
 Christi passionis pœnas defuit, to. 4.
 47. f
 miracula quid nobis conferat, tom. 2.
 412. h
 de ea, habetur, to. 4. 152. b. 155. f. 156. &
 seq.
 refurcturi sumus cum omnibus mē-
 bris to. 4. 50. f
 refurcturum flere prohibet Domi-
 nus to. 3. 44. d
 refurctur idem, quod mortuus, to. 3.
 58. b. 2. 4. 58. b. 155. d
 refurcturus omnes in Christo, to. 3.
 190. h
 Rete Apostolorum to. 4. 236. a
 eorum recta prædicatio Euangelij, to.
 3. 31. b
 Retributio quæ appellatur à Davide, to.
 2. 477. e. f
 eius meritum medium est vel in bo-
 no, vel in malo to. 2. 360. g. h
 Retro quis non sit to. 2. 400. e
 retro respice ad Sodoman, tom. 3. 86. f
 Reuerentia coniugij non debetur ei qui
 horret auctoritate coniugij, to. 3. 174. g
 Summa adhibenda comedendo Chri-
 ſti corpori to. 3. 84. c
 Reuertitur in se, quia d. Christum redit,
 to. 3. 80. a
 Reus sine excusatione quis, to. 2. 527. g. h
 reus est magis ille, cuius delicto multi
 tribulantur to. 3. 197. f
 est corporis & sanguinis Christi, qui
 communicat indignè to. 3. 184. b. c
 reus est, qui viuus legi to. 3. 133. b
 mortis secundum euasere nō potest, ibi.
 reum plus fecit illud, in quo diffi. ille
 peccat to. 3. 145. c
 rei sunt prompti ad danda munera, vt
 sibi humilient præpositos, to. 3. 172. g
 non solum sunt agentes, sed etiam cō-
 sentientes to. 3. 118. a. b
 rei ad notari Imperatori se offerre pro-
 hibentur to. 2. 44. 3. b. c
 Rex quis iure vetere dicitur, to. 2. 473. e. f
 legibus non est solutus, & peccans, le-
 ges suo soluit exemplo to. 1. 240. h
 celeſti studiosus, quam terreno ser-
 uendum to. 5. 14. g
 Reges ad pœnam legibus non vocan-
 tur to. 2. 394. d
 ex genere Abrahæ qui to. 1. 130. b
 eorum lapsus populorum est pœna,
 to. 1. 245. c. d
 eorum constitutionibus est obtem-
 petandum to. 3. 33. b
 mundi, in quorum domibus homines
 delicati sunt to. 3. 46. c
 ipsi, & Imperatores per Comites adiri
 solebant to. 3. 116. e. f
 cur tetze Imperiū à Deo accipiant,
 to. 1. 130. b
 reges tetze, id est, Ecclesie Apostoli,
 to. 5. 180. a
 Deo subditi sunt, to. 2. 483. c
 cur creantur to. 3. 153. c
 habent imaginem Dei to. 3. 153. c
 dat sunt, ut malum fiat, to. 3. 153. d
 eorum est, placere iustis to. 3. 153. d
 ministri, & indices Dei sunt ibid. d. e
 eis obediendum est ob duplicem cau-
 sam to. 3. 153. d
 non temere arguendi à sacerdotibus,
 to. 2. 343. h
 eis quando non est à sacerdotibus par-
 cendum to. 2. 343. h
 reges, & nationes Christo triumphato-
 ri voluntarie subactæ, to. 3. 154. h
 eorum potestatis insignie purpura, to.
 3. 152. g
 reges boni qui to. 2. 386. h
 Ridet tempus nō est in hoc mūdo, to. 3. 73. f
 ridere cum maledicimus, quam pul-
 chrum to. 2. 305. f
 Rigata solent emori, nisi Deus det vege-
 tam vitam to. 3. 166. g
 Roma regni caput, & sedes, to. 3. 115. e
 peregrinas superstitionis receptis, to. 5.
 99. e
 cum toto orbe non etabescit longeva
 conuertit to. 5. 98. a
 fornicaria mulier in scriptura dicitur,
 quando, & cur to. 5. 226. f. g
 in alienos paulatim succellit ritus, to.
 5. 99. e
 de Gentilibus qui conuerſatur, to. 5.
 97. h. 98. a
 Romana Ecclesia to. 4. 169. e
 totius orbis caput, vbi Apostolica fides
 viget to. 5. 89. g
 eius formam in omnibus fequebatur
 S. Ambrosius to. 5. 93. f
 Apostolorum symbolum custodit, & ser-
 uat to. 5. 91. d
 in omnes venerande communionis
 iura diffundit to. 5. 89. g
 Romanæ mulieres vino abstinebant ca-
 stitatis causa to. 3. 158. d
 Romani vt moraliter boni laudantur,
 to. 3. 14. e
 Romanorum fides laudatur, & si tunc
 adhuc imperfecta to. 3. 114. c. d. h
 Romanorum fides multis proficiua, &
 quare to. 3. 114. d
 Romanos initio minus instructos in
 fide crebro commemorat, to. 3. 114. d. h
 115. a
 Romanos natione, & adoptione in-
 telligit Paulus to. 3. 115. e
 Romanis cur potissimum prædicare
 oporbat Paulus ibid.
 eos amant, & metuent Brachman, to.
 5. 170. b
 quoniam imperium teste D. Hie tony-
 mo ab Hunnis, & Vandalis deſtitu-
 to, to. 5. 216. e. f
 eorum principes non crucifixerunt
 Christum to. 3. 143. a. b
 multi in sedes seſuebant legem incu-
 cernisse to. 3. 230. c
 eorum imperium Iulio Augusto debui-
 tum to. 2. 386. b
 Romanorum imperio ibi primum fi-
 des violata est, vbi fraſta est Deo, to. 4.
 63. d
 Romaniam credendum Christo faciles
 to. 3. 112
 Romani à Iudeis decepti circa obser-
 uationem legis ibid.
 Romanorum fidem cur laudat Paulus
 qui Galatis traſcitur ibid.
 Romani caput omnium gentium, ibi-
 dem
 non sunt barbari to. 3. 152. f
 accepterunt leges ex Athenis, to. 3. 152.
 f.
 bellis ciuilibus frequenter attriti, to. 2.
 385. b
 cogeant penulati ad curiam ire, to. 3.
 284. f. g
 Hierusalem expugnauerunt, to. 3. 97.
 d.
 caput portæ in templum proiecerunt,
 ibid.
 Romphæa ignea ingreſſu Paradisi quid
 denotet to. 2. 314. b. c
 iudicialia Domini potestas, tom. 5. 182.
 a. b
 diuina est ſcriptura ibid.
 Ros ſacri fontis in quibus exareſcat, to. 3.
 98. h
 humorem in ſole excitatum reſtituit,
 to. 2. 27. f
 copioſior nocte ſetena to. 1. 27. f
 Roſa ſpeculum est humane vitæ, to. 1. 19. a
 toſæ martyres ſunt, ſpinæ tormenta,
 to. 3. 70. f
 Rubem primogenitus inter filios Iacob,
 to. 2. 370. f
 Rubi maris tranſitus to. 4. 120. f
 eius myſtica cum baptiſmo compara-
 tio to. 5. 2. e
 Rubus Chriſtus, flamma diuina, to. 2. 169.
 g. h
 rubus Moyſi Beata virgo ibid.
 eius folia ſerpentes interſiciunt, to. 2.
 17. e. f
 Rudis in fide ſolet extolli ſuperbia, maxi-
 me ſi accipiat ordinem to. 3. 162. g
 rudis in malo qui ſiat, to. 3. 160. a. g
 Rufinus

Rufinus ex magistro officiorum in Consulatu, factus Praefectus praetorio, to. 5. 112. c.
 Rugie quis dicatur to. 2. 342. c.
 Ruina mortis perpetua quae, tom. 2. 360. b.
 Rumoribus magister militum à puericia Gentilium superstitioni deditus, to. 5. 103. c.
 Ruth Moabitibus Ecclesiae typus, eius historia explicatur, to. 3. 24. c. f. & 74. b.
 Rnth. & Boos coniugium mystice explicatur to. 4. 72. g.

S

SΑΒΟΤΗ quid significet, tom. 4. 76. g.
 Sabbatum quid to. 2. 337. a.
 illud non soluebat Christus, sed adimplebat to. 3. 39. c.
 eius panem qui manducant, to. 3. 55. a.
 eius dies ordine posteriori sanctificationis legis anterior to. 2. 38. 5. h.
 Sabbati huius secunda, quae to. 2. 38. 5. h.
 sabbatum dicitur exponitur, to. 2. 38. 5. h.
 sabbato à quibus operibus esset feriandum ex legis intentione, to. 3. 39. f.
 typus futurarum feriarum, tom. 3. 74. b.
 eius tunc resurrectionis, & quietis, to. 3. 38. h.
 sabbati legalis vis soluta est, tom. 3. 38. h.
 eo à quibus operibus cessandum, to. 3. 75. b. c.
 sabbatum, & circumcisio propria habebant iurisdictionem, to. 3. 14. 5. c.
 sabbati, & aliae Iudaicae observationes gentium conversioni impedimento erant to. 3. 23. g.
 sabbato Christum curasse, & in sepulchro fuisse mysterium to. 3. 84. g.
 illud secundum legis solemnitatem custodientes viam sabbati dicunt, nos primum sabbati to. 2. 38. 5. h.
 sabbato Christus incipit curare, & quare to. 3. 33. f.
 sabbatum vnius diei praecepit lex, Evangelium immortalitatem, to. 5. 144. c.
 eius sanctificatio ante legem cur praemissa to. 3. 75. a. b.
 sabbatum soluebat Christus, sicut Deus to. 4. 65. a.
 eo muliere infirmam à Christo sanata quid mystice significetur, to. 3. 74. a. b.
 sabbato cur ostendimus, ne fuga fiat, to. 3. 98. f.
 sabbata dierum, mensium, & annorum, to. 3. 84. f.
 Sabellus hereticus pyrra dicitur, to. 2. 512. e. tinea, to. 3. 4. g.
 eius haereseis, & multa de eo, tom. 4. 43. c.
 eiusdem stulticia ibid.
 quae impius cum Ario ibid.
 eiusdem peruersum dogma & haereseis Arii conferuntur, & reticiuntur, to. 2. 512. & seq. to. 4. 43. c.
 eius de inbitione filij error, to. 2. 20. b. 69. d. to. 4. 93. b.
 confundi petiones to. 4. 67. c.
 confundi diuinitatem to. 4. 118. d.
 patrem & verbum confundit, tom. 4. 54. f.

Sabinus episcopus Placentinus, to. 5. 92. a.
 eidem S. Ambro. narrat laudes S. Paulini Aquinani to. 5. 128. b.
 eidem libros corrigendos transmittit, to. 5.
 Sabzi viri volentes sequuntur Christum, to. 2. 341. c.
 Saeculum non esse portandam quid sit, to. 3. 62. c.
 Sacerdos sacerdotum consecratur instar Moysi erga Eleazarum to. 5. 120. g.
 supplicaturus pro populo, & eligi ut à Deo, probetur à sacerdotibus, ibidem h.
 ne dum grauioribus, sed ne minimis quidem flagitijs sit asinus ibid.
 eius mores quales esse debeant, ibidem
 eiuldem vita populi vitae praeponderare debet to. 5. 121. d.
 ligans alios praeceptis, & debet legem legis praecepti custodire ibid.
 dignitatem suam cognoscere debet, to. 4. 180. c.
 oculus est Ecclesiae to. 4. 181. c. f.
 quomodo cognoscere aequitatem conuenit to. 4. 29. d.
 offendi non debet, quod inferior immitit bono aliquo opere exiluminationem accumulet suam ibid.
 quae ipse debet, ut unicuique congruum depnet officium, tom. 4. 17. a.
 quam debeat, esse mundus mente, & corpore to. 4. 19. d.
 quibus parere debet ibid.
 quomodo sine patre, & matre debeat esse, & quae in eo requiruntur, tom. 5. 120. c.
 eius fuga vera quae sit to. 1. 171. b.
 eius oblationis verba to. 4. 174. b.
 tunc magis impetrat, cum virtus praevalet to. 2. 424. h.
 eius petitio doctrina pietatis est, ibidem
 eius arma sunt insignia religionis, to. 3. 64. d.
 in loquendo libertas plurimum prodest Imperatori to. 5. 104. d.
 silentium illi culpam, Imperatori periculum parit ibid.
 in causa Dei audiendus ibid. e.
 ingrediens semel in anno Sancta Sanctorum, significat ingressum Christi in Caelum to. 3. 103. f.
 non tam delectabilia, quam vtilia persuadeat to. 5. 106. f.
 dura praetendat denuntiare, tristitia non formidet ibid.
 sacerdos typicus, & verus lucernam diuinam accendentes to. 3. 67. d.
 vita eius praeponderare debet, sicut praeponderat gratia to. 5. 122. h.
 eius missam & sacrificium offerentis dignitas, & puritas to. 4. 179. f.
 dicitur Angelus to. 4. 180. d.
 proprio officio, & factoque ministerio peccata remittit to. 1. 77. d. e.
 verus quis to. 2. 422. g.
 non potest esse sine testamento, lege & praeceptis to. 3. 100. g.
 sacerdoti Christi quis adhaereat, & quis à sacerdotibus separetur, tom. 5. 47. h.

nulli nocere debet, sed omnibus prodest to. 4. 36. e.
 in causis pecunia non debet interuenire ibid.
 sacerdotem sacerdos consecrare debet to. 5. 120. f.
 ut dicatur vinum aquae permiscere, to. 2. 322. a.
 eius monumenta quae to. 5. 136. c. 37. b.
 eiusus diuinandi consideratio quanta esse debeat to. 5. 121. d.
 vox populi ad Deum to. 5. 84. a.
 magnus est verbum Dei, to. 1. 171. h. 163. a. b.
 circa vulnus graue quomodo se habere debeat to. 2. 443. h.
 circa propositi mundationem in luce, to. 4. 36. e.
 Ad quem lex proleptum mittebat, Christus to. 1. 36. c. 37. b.
 oculorum cognitio esse debet, de profundo loquitur, & ad confessionem accomodat to. 3. 36. c.
 sacerdos Christus & carnis origine, & secundum spiritum to. 3. 148. b. 155. c.
 sacerdotis est erratum monere, to. 5. 159. a.
 verum quis videat to. 2. 424. b. c.
 sacerdoti tyrannis infirmitas est, to. 5. 10. f.
 quam sibi vitam quaerere debeat, to. 5. 112. b.
 summus sacerdos in baptismo, tom. 4. 171. g.
 vnus in Evangelio quia immortalis to. 2. 101. e.
 ibi sepeliri debet, ubi esse confuevit to. 5. 56. b.
 eiusdem officium munus est Spiritus sancti to. 3. 176. a.
 sacerdotes ac sapientes praeceteris colere custodiam debet, to. 1. 135. a. b.
 eos nunquam tyrannos fuisse, sed tyrannos sepe pertulisse to. 5. 102. f.
 eiusdem iuanis gloria & prodigiosa fugienda to. 4. 187. c.
 eorum vehemens & copia vindicta quae to. 5. 63. c.
 eis quis se ostendere non audebit, to. 2. 422. h.
 secundum Aaron dimitrendi peccata non erat attributa potestas, sed Evangelio reueretur to. 2. 352. d.
 veritibus quare permittebant uxores ducere to. 3. 272. d.
 Christianis car non liceat uxores habere ibid.
 apibus comparantur, & quomodo, to. 5. 62. b.
 eorum vehemens est vindicta, populis verbi pabulum subtrahere, tom. 5. 62. h.
 moderatores eorum debent, & studiosos pacis, nisi cum & ipsi inueniuntur Dei aut Ecclesiae conuincula, tom. 5. 104. f.
 deus intenti, & in gubernis to negligentes quam grauius aequa plebs, to. 3. 71. b.
 nouae legis Christum immolant, to. 3. 6. e.
 eorum renes & virtutes possidere mandauit Christus, quam certum, tom. 5. 152. b.
 pastores sunt rationabilium omnium,

to. 3. 14. f
veros habet Ecclesia, falsus heresis, to.
5. 28. f
cum Moyle montem ascendere sine
leoe: præcepit Dominus, tom. 5. 11. h.
inacc. effam vulgo viam sibi quærun, i-
bid.
officium docendi efugere non po-
sunt to. 4. 1. b
imitari debent Aaronem, to. 5. 12. d
sacerdotibus idolorum periebant Gē-
tilēs à Christianis alimenta præstari, to.
5. 98. e
Christianorum cum Gentilibus con-
ferti S. Ambrosius to. 5. 98. e. f
Christianorum periculum, ne facile-
giat mendaces proderent, to. 5. 99. f.
sacerdotes de sacerdotibus iudicare
voluit Theodosius Imperator, 5. 100. c.
eorum nobilitas summa, tom. 4. 11. o.
8.
post Christi passionem semetipsos
Deo pro hostiis offerre coeperunt, to.
1. 2. 42. g
aliis peccata dimitunt, to. 2. 45. 3. a
non debent esse cupidi honoris, & am-
bitionis to. 3. 25. 4. e
eorum administratio quo prædicto maxi-
morum to. 2. 52. a
eis meliora sunt damna, quā lucra se-
culi to. 2. 41. 4. g. 5. 15. f
puriorem panem manducare mystice,
to. 3. 87. e
sacerdotes quomodo omnes sumus, i-
bid. & tom. 5. 180. b
plures in lege veteri, quā mortales, to.
3. 101. e
veteres semper offerebant pro se, &
pro populo, quia ipsi etiam erant pec-
catores ibid. h.
in iudiciis accusatores esse plerique vo-
lebant to. 3. 87. e
boni quod sentiunt, libere pronuntia-
re debent to. 5. 104. c
eis honor est impendendus, tom. 5. 39.
c
Dei, quantā reuerentia debeatur, to. 5.
74. f
veteres gerebant vmbra veris sacer-
dotij Christi to. 3. 302. e
ad legendum Christum horruit S.
Ambro. to. 2. 35. o. d
nihil commune cum moribus inco-
ndite multitudinis habere debent, to. 5.
111. h
quidam quia plus tribuerunt paupe-
ribus, plus abundarunt to. 4. 3. b
vocantur Sancti to. 3. 19. 5. d
pecuniam Dei scelerantur, tom. 5. 160.
e.
eorum officia & merita considerantur
to. 4. 167. h. 164. e
Domini quales to. 2. 32. 8. a
eorum vita populo ad imitationem
proposita to. 3. 39. b
eos patres vocat S. Ambrosius & fratres,
mystici quoque to. 5. 180. a. 193. e
eorum epitheta & dignitas, to. 4. 179.
b. c
eis nihil dignitas in hoc seculo, ibidem
c.
potestatem ligandi, & soluendi non v-

lupant to. 2. 352. c. d
eis quid præcipue curæ esse debet, to.
5. 114. d
Ecclesiæ sunt genæ to. 5. 52. a
sacerdotum principes à tribu Leui ca-
piebantur to. 195. f
Sacerdotij virtus non mediocri, & quid
sacerdotij cauendum to. 5. 120. h
eius gratia numquam matcescit, & suo
munere committit sibi florem pote-
statis habere, virga Aaron ostendit. to.
5. 120. g
dignitatis quanti faciendi sit, to. 5. 100.
e.
quid sibi vendicet to. 5. 111. h
S. Ambrosium à merore abducit, to. 4.
151. e
sacerdotalem cibum etiam populo co-
munem figuratum esse in veteri testa-
mento to. 3. 39. b
eius excellentia apud Hebræos, to. 3.
300. e
eius in iustitiam non vendibile, & fe-
licitati u n to. 3. 93. c
eius professio etiam in ecclesiis serui-
tu reuocabat S. Ambrosium, tom. 4.
149. a
legale figura est sacerdotij Christi, to. 3.
5. h
sacerdotij sui diem annuuerfariū ce-
lebrat S. Ambro. to. 3. 89. d
Christi non habet finem, sicut legale,
to. 3. 101. e
Christi, & Aaron differant inter se, to.
3. 101. a
Christi tanto melius est, quanto cele-
stia terrenis, & æterna temporalibus præ-
stantiora sunt to. 3. 104. a
eius translatio significat transference-
ntiam legem to. 3. 300. g
Sacramentum Dominice passionis qua-
tum innocentia sumendum, tom. 1.
109. f. g
Dei, thesauri nomine intelligitur, to.
3. 101. a
Eucharistia pie sumendum ac deuote,
to. 3. 184. c
sacramentum baptismi Christi, to. 4.
219. e
vini etiam sacre Eucharistia commu-
nio to. 3. 61. f
Sacramentum vocatur aqua baptismi,
to. 4. 249. c. to. 3. 100. a
sacramenti nomine abque additione
Eucharistiam intelligit S. Ambrosius to.
3. 9. h
eius mysterium quam cōsentaneæ per
visibile, & inuisibile consecratur, to. 3.
18. d
eius ratio ex verbo, & elemento erudi-
te explicatur to. 3. 18. d
sacramentum incarnationis, to. 4. 49.
c.
per sacramentum baptismi gratia con-
ferunt to. 3. 18. e
sacramentum custodire, & promissum
soluere nonnumquam contra officium
to. 4. 19. g
Sacramenta etiam legis veteris præ-
ferenda sacramentis to. 3. 193. d. e
sua penitentibus largitur Deus, to. 4.
193. d
sacramenta altaris, & poculum, tom. 3.
107. g
veteris testamenti iudeis, noui bapti-

zatus tenet to. 3. 81. h
eis lucrum quæ entes da ministrant, to.
3. 32. h
eorum vfu gratiam, & vitam consequi-
mur to. 3. 10. d
sacramentorum per Christum effica-
cia ad abolenda peccata, to. 3. 106. e
sacramenta ibi sunt vbi Ecclesia, & Ec-
clesia, to. 3. 87. g
& sermone suo conficit Christus, to. 4.
173. c
sacramenta Ecclesiæ antiquiora, quam
synagoga to. 4. 165. f. 68. b
præstantiora quam manna, to. 4. 165. f.
sacramentorum, res & elementum ex
verbo Dei vim super suam naturam ac-
cipiendi agendi, quæ eorum naturam ex-
cedunt to. 3. 34. g
coelestium typum Moyses præfigura-
uit in lege to. 2. 195. b. c
eorum gratia to. 3. 81. a
eorum participationi qui ad inuicem
ibid.
sacramenta tyrannorum, tom. 4. 127. c.
aurum non quærun, ne auro emun-
tur to. 4. 30. f
eorum auctor Christus, to. 4. 175. c. d
Sacrisse imprimis in Trinitatem crede-
re debet to. 3. 72. a
Sacrisse Christi immaculatus, to. 3.
304. b. c
omne quatuor res requirit, tom. 1. 301. e.
missæ vbi Christus assistit, Christus im-
molatur to. 5. 65. f
Christi cruciuntur, eiusque fructus, to.
3. 62. a
Deo acceptum quale sit, tom. 1. 216. b. c.
eius, & oblationis veteris cessatio, to. 3.
124. c
oris voluntarium quod sit, to. 2. 47. 2. f.
8.
eius apparatus qualis to. 1. 114. h
idem, & oblatio pro mortuis insumit-
ur to. 3. 61. f
quomodo mystice intelligitur, to. 4. 77.
h. 78. d
spirituale, & hostia, anima est & corpus
mundum to. 3. 62. b
primizium quale sit proprie, tom. 1.
78. c
sacrisse Abelis to. 4. 197. h
Trinitati pari mensura deuotionis of-
ferendum to. 1. 72. b
debetur soli Deo to. 3. 202. d
illud non pure offerentes Iudei similes
to. 3. 73. f
commendatur celebrare, & gratia,
to. 1. 72. d. 72. c
Christi verum & pudicitia corporalis,
& gratia spiritualis to. 1. 8. e
vbi Deo sit gratum, pingue ac nitidum
esse debet to. 3. 75. c. g
spiritualis Deus querit to. 4. 35. c
Christi sacrificij magnitudo, to. 3. 301. g
semel oblatum ibid.
Sacrificia legalia non poterant expiare
peccatum originale to. 3. 306. c
veterum ratio intelligenda, tom. 3. 8.
b
eorum multitudo in veteri lege, deno-
tat imperfectionem to. 3. 67. d
legalia

legalia figura sacerdotij Christi, tom. 3.
6. a
distinda, non confusa esse oportet, to.
1. 7. 8. f
non minus sapientie, quam iustitie, t.
5. 9. 9. a
nostra ut respicere dignaretur, quo pa-
goe gesserit Dominus, tom. 2. 3. 6. 6.
h
eisternarius conuenit numerus, to. 1.
11. 4. h
quatuor postulant, vt commendentur
to. 1. 7. 8. c
sacerdotis, quæ pro delictis offerreban-
tur, succellit sacrificium penitentiae, t.
5. 15. 0. d
Sacriligium, & adulterium est violare vir-
ginem to. 4. 21. 6. d
accusare reprehenditur ibid.
Sacriligi morte Pharaonis puniuntur, t. 2.
32. 7. 5. h
Sacrum commercium diuinae, & huma-
nae naturæ in Christo to. 4. 47. g
Sacrorum librorum iudex Ecclesie, t.
3. 5. c
Saduceorum secta pessima t. 3. 95. c
Tenant Dominum in questione de
resurrectione ibid.
Sacerdotem figere quid sit to. 1. 17. 2. h
lubricum est to. 2. 31. 8. c
In maligno positum est ibid.
quis fugiat to. 2. 33. 7. b
eius omne tempus vna dies Domino
to. 5. 9. h
saeculi via tortuosa to. 2. 31. 7. b
eius contemptus res ad persuadendum
difficilis to. 3. 57. h
mare est procellosum, tom. 3. 27. 18. in
proemio to. 4. 17. 1. d
ei renuntiare, sapientie initium, to. 2.
43. 1. f. g
seculari subiacerit malignitati, to. 2. 33. 5.
d. e
saeculum in sacra scriptura quid indi-
cat to. 1. 7. h
eius finis in Christo morte demonstra-
tus to. 3. 10. 6. c
saeculo stultus, Deo est prudens, to. 3.
16. 7. f
eius gloria quam fragilis & inanis, t. 3.
4. 5. g
eius cogitatio infirma to. 3. 17. e
eius vanitatibus occupati diuina igno-
rant to. 3. 9. c
eius principes qui sunt to. 3. 9. b
saeculi huius potentia, omnium est, t. 2.
18. 4. a
eius conquisitor quis to. 3. 115. e
eius malignitas to. 3. 20. 6. c
mari eleganter comparatur, tom. 3.
30. g
eius errores qui sequitur, mortuus est
to. 3. 23. 4. a
Saecula æterna, & superuentura, to. 4.
44. f
praeterita, praesentia, & futura, tom. 4.
95. e
horæ sunt temporis, quibus operari
vocatur to. 3. 8. 0. d
eorum fines qui sunt to. 3. 11. b
Secularis cum Deo dicere non possi-
tus sum to. 2. 46. 4. h
ei nihil tam placidum videatur, quam
voluptas to. 1. 135. h
in paupertate positus non agit gratias

tom. 2. 39. 3. e. f
saecularis vita magis tentationibus ex-
posita to. 3. 30. c
saecularia omnia caduca, & momenta-
nea to. 3. ibid.
eustransiens pertransit ad paradysum, t.
2. 33. 7. f. g
in saeculo remanent, & nostra non sunt,
quæ nos non comitantur, tom. 3.
6. 9. h
conremnenda sunt, vt spiritualia sem-
piterna mereamur to. 3. 40. f
saecularibus doctrinis tumentes, to. 4.
2. 45. e
saeculares sollicitudines spiciat, tom. 3.
43. e
Sagitta mortis peccatorum to. 3. 19. 4. d
sagitta perditionem incertum valent
innoceam, nisi fidei scuto repe-
lantur to. 2. 32. 7. c. d
quando vulnerare dicuntur, tom. 2.
3. 19. 4. d
Salmundi Apostoli to. 3. 10. 0. a
eius proprietates naturales carnes serua-
te, mystice to. 3. ibid.
siles Britannici solidi, candidi & salu-
bres to. 1. 34. f. g
Salem oppidum est iuxta Scythopolim, t.
3. 19. 9. g
Salim quid significet, t. 2. 33. 7. a. b. 4. 2. c. d
Salua Christi, sermo Christi, tom. 5.
14. 6. b
Salicis vincula Christi vincula indicant, t.
1. 19. h
Salomon Latine sonat pacificum, tom. 1.
2. 4. 2. b. 2. 4. d. e
sacre scripture puteus ad moralem.
naturalem, & mysticam doctrinam te-
nuit to. 1. 115. 6. f
quem se profiteretur to. 2. 44. 2. c. e
paternæ mentis interpres, to. 2. 34. 7. a.
b. 37. 7. b
ei tria erant impossibilia ad cognoscen-
dum, & quantum quod non agnoue-
rit to. 2. 34. 7. b. 511. i
eadem ante aduentum Domini scire
non potuit to. 2. 511. c. e
quid solum à Deo postulauerit, tom. 2.
511. c. d
eius sapientia to. 4. 33. b
cur in Canticis Canticorum animam
nostram hortum appellauit, tom. 1.
145. h
Salomonis iudicium plenus sapien-
tie & iustitie narratur, tom. 4. 24.
a. b
eius & reginæ Saba mystica interpre-
tatio to. 4. 24. i
in Canticis canticorum vel anime, &
verbiuel Christi, & Ecclesie mysteria
exprimit to. 1. 204. f
eius posteriora graui non carent erro-
re to. 2. 33. 7. a
quid cum Hiram haberet, tom. 2. 38. 7.
g. h
merito sibi à Domino intellectum po-
stulauit to. 2. 49. 3. a. b. c
in Canticis triplicem expresse sapien-
tiam to. 1. 115. 6. f
eius inuidiosa sapientia to. 2. 33. 7. a
eis prouerbis res continent morales,
Ecclesiastes naturales, Cantica Canti-
corum myticas to. 1. 115. 6. c
Salomon quam institutionem in libris
suis sit securus to. 2. 411. g. h

quæ meretur accipere sapientie di-
sciplinam to. 2. 417. e. f
Latine vmbra significat t. 1. 21. 0. c
Christi exidit typus to. 3. 87. c
Dei sacerdos non fuit to. 1. 2. 1. f
à Deo petiti, & obtinuit sapientiam, t.
1. 15. 6. c. d
multa cantica tripliciter dicitur, & vni
recipit Ecclesia to. 3. 10. 8. f
Deo condidit templum, at lui corpo-
ris templum seruare non potuit, to. 1.
2. 41. e. f
ei conuenire non possunt, quæ in
Christo euidenter complentur, t. 3. 21.
h. & seqq.
cur tam grauius errare permittitur, ibi
eius templum Ecclesie typus, to. 3. 70.
c. 19. f
eius destructio mystice explicatur, t. 3.
96. e
qua vestitus gloria fuerit indutus, i-
bidem
tres libri trinam sapientiam demon-
strant to. 3. t
reina sapientia folers ibid.
eius libri tres asseruntur, ibid. to. 2. 23.
c. d
eiusdem & aliorum prophetarum sa-
pientia to. 2. 51. 2. b
eis iudicium de duabus mulieribus, t.
3. 98. c. to. 4. 2. 4. a. & seqq.
eius lapsu admonemur fugere contu-
bernium infidelium to. 3. 104. 3
cognouit naturas animalium, tom. 2.
515. d
Salphad vmbra oris significatur, tom. 4.
20. 7. f. to. 5. 139. f
Saltatio luxurie comes, & ludibrium, to.
4. 193. f
quæ præcipitur in Euang. ibid.
quæ lasciuia & indecora, & quæ religio-
sa to. 3. 47. g. h. to. 5. 128. d
spiritalem à nobis Deus requirit, to. 5.
78. c
Saltatio Davidis corporeo turpis aspe-
ctu, religiosæ contemplatione reue-
renda to. 5. 128. d
Saluari quare nullus potest secundum li-
teram legis to. 2. 37. 7. e. f
Saluator de Iudeis, Euangelium de lege
proceffit to. 5. 43. a
voluit mandata legis, quæ ipse cono-
bat complere ibid.
damnauit peccatum tripliciter, tom. 3.
115. b
Saluator ille est, qui lucatus est cum
Iacob to. 4. 4. 1. b
Saluator nascente humani generis sa-
lus, & Solis claritas innouatur, tom.
5. 7. b
missus sub lege à genitibus occupatur
to. 5. 4. b
quorum aquam à muliere postulat
to. 2. 510. d
eius aduentu aduersarie potestates tur-
bantur to. 5. 84. e
eius caro fuit Iudeis petra scandalii, t. 3.
145. f
eiusdem beneficio omnia munda sunt
to. 3. 155. d
eius resurrectio est exemplum salutis,
& gloria credentium to. 3. 24. c
ipse panis est to. 5. 26. h
eum qui vulcattingere, quid agere de-
beat to. 5. 8. b
quomo-

- quomodo interpellat pro nobis, ro. 3. 14. o. h
 ubria multa, quæ perfunctorie noxia indicantur to. 3. 37. g
 Solutandi, & efficiorum huiusmodi eorum mercia etiam inter Gentiles & Christianos erant to. 3. 63
 Christus Apostolis interdixit, to. 3. 63 c. 61. c
 Salutare Dei æternam concupiscendum to. 2. 457. d
 Salutare Dei quatenus quibus sit intentionis to. 2. 508. d. e
 Christus est ro. 2. 433. a. 457. b
 & cur Christus dicatur to. 3. 123. b
 Salutare in osculo Sancto, est Ecclesie salutatio to. 3. 219. a
 Salutatio Angeli ad Mariam plane noua ro. 3. 9. f. g
 salutatoris usus pertinet ad humanitatem to. 1. 63. c
 fratrum solatium huicem præstat, to. 3. 52. b
 Salus humano generi per Christi corpus parata est to. 3. 133. a
 creature non nisi per omnem creaturam to. 3. 143. g
 ab homine vnde petenda ro. 1. 164. f
 nulla maior, quam esse cum Christo, to. 2. 333. e
 eorum longe, quorum est serium iudicium to. 2. 500. a. b
 vera vbi sit to. 2. 478. b
 nomen Dei gloria est to. 3. 233. g
 innotum à Domino to. 2. 316. d
 promissa est Christianis omnibus, non vni solum ro. 3. 181. b. c
 nulla est apud Deum sine Christo, to. 3. 146. d
 ex diuina misericordia to. 3. 285. d
 salus Corinthiorum erat in corde Apostoli to. 3. 198. h
 emanauit in Gentiles ex Iudæorum delecto to. 3. 161. c
 Salutis futuræ signum est bona vita, to. 3. 114. a
 est solum in Christo ro. 3. 159. g
 salutis fraternæ studere quid, to. 3. 156. a
 humane signum in mari præcessit, to. 3. 35. a
 nostre pretium sanguis Christi, to. 3. 173. e
 eius negotiorum quanto studio, & sedulitate procurandum to. 3. 48. f
 eius necessarii omnibus necessitatibus præferenda to. 3. 48. b
 nostre fundamentum est fides, to. 3. 297. e
 eius negligentiam diluit parient, to. 3. 264. e
 eam operatur conuersatio bona, to. 3. 248. g
 animarum efusione Christi discipuli to. 3. 38. g
 ereptam sibi, non imperatorem deservit populi to. 3. 53. c
 Samaritanis Syriis oblesit to. 4. 4. r. a
 eius spolia Christus accepit, to. 3. 27. h
 Samaritana mulier mystice celestium præceptorum cultus dicitur, to. 3. 64. f. t. a
 177. a
 Ecclesie Gemitum ipsum tenet, to. 3. 220. g. 3. 29. h. to. 1. 136. e
 eius crimina misericordia magis detestatur, quam puteus to. 3. 29. g
 Samaritani Evangelici historia explicatur to. 3. 64. f. & seqq.
 eius meritum to. 4. 211. f
 Samaritani sub lege sunt, quia accipiunt quinque libros Moysis, to. 3. 179. g. 95. f
 ducunt originem à Persis, & Ægyptiis to. 3. 179. g
 inhospitales non punit Dominus, & quid ea res doceat, to. 3. 60. g. 63. b
 Samech interpretatio to. 2. 475. g
 Samsonis ortus, & eius parentes, to. 3. 114. f. & seqq.
 de Tribu Dan Index fuit in Israël, to. 2. 359. e. f
 diuino natu alienigenam coniungem poposcit, & accepit to. 3. 115. a
 eius mater Sancta Angelico digna oraculo eod. 114. g
 eiusdem historia mystice explicata, to. 3. 115. 116. per totum.
 ubi uxoriam clarus, sicut humilitas est to. 3. 116. g
 eius oratio ad Iudæos illum Palestinis proletere volentes to. 3. 115. f
 conuulsus columinis triumphauit occisus ro. 3. 113. g. h
 Nazareus per mulierem proditus, gratiam non retinuit to. 3. 114. f
 Dallam mei ericem perdit amauit, to. 1. 241. d. e. 327. e
 maxilla sinist. mille Palestinorum occidit, & alios fugauit to. 3. 115. h
 per fidem inimicos superauit, to. 1. 56. b
 fuit Christi typus to. 3. 182. c
 eius crines electi omnes ibid.
 maxime omnium fortissimus, to. 1. 237. c
 rebus bellis reuoluit gloriam, to. 4. 14. b
 eius consideratio to. 4. 232. e
 à Gazis circumdatus euasit, to. 3. 116. b
 eius gesta Spiritus sancti dicta, to. 3. 8. b. & seqq.
 eius historia non verborum sacri libri serie, sed sensu narratur to. 3. 114. f
 eius factum cum trecentis vulpibus, to. 3. 115. e
 mystice hoc factum explicatur, to. 3. 42. g
 eius sepultura præstantior, quam potentia fuit to. 3. 116. h
 Samuel vnde nomen accepit, to. 4. 208. g
 quæ per fidem operatus est, to. 1. 56. b. c
 mortuus prophetat to. 3. 7. b
 Sanctificatio nostra est voluntas Dei, to. 3. 150. h
 non traditur, sed infunditur to. 4. 34. i
 eius beneficium to. 3. 164. b. e
 eius finis est vita æterna to. 3. 132. d
 animæ, corporis, & Spiritus, to. 1. 79. h
 Sanctificatio Sabbati ante legem in signo præmissa to. 3. 75. a
 Sanctificati in vtero matris Hieremias, & Ioannes to. 3. 7. a
 Sanctimonia reuelat & splendens, to. 3. 359. g. h
 Sanctitas vera non potest esse sine perfectione Christi to. 3. 295. e
 acquiritur peccatorum remissioni, & bonorum à quibus æmulatione, to. 3. 132. d
 spiritus, quomodo perficiatur, to. 3. 205. e
 sanctitate caro Christi differt à nostra to. 3. 136. h
 Sanctuarium Dei ingredi admonemur, to. 2. 404. f
 Sanctus ter repetitus apud Isaiam quid significet to. 4. 67. b
 ter repetitus per omnes fere orientales Ecclesias, & nonnullas occidentales in Missa dici, vnde habuerit originem to. 3. 251. d
 in lege de primogenitis solus Christus est promissus to. 3. 15. c
 Sanctus commune bonum, to. 3. 12. b. 6. g
 factorum generatione laudandum, to. 3. 6. g
 per Dei gratiam Deum honorat, to. 3. 4. d
 ab his quæ fortis sunt, se colligit, to. 2. 365. d
 quo sanctior eo humilior, to. 2. 365. a. b
 quid de lucro pecuniarum arbitretur to. 2. 430. e
 inuoluntarius odio habet, non iniustum to. 2. 504. f
 in quo probari velit to. 2. 344. h
 non in hae vita, sed in Deo laudabitur to. 3. 67. c
 quare ad iudicium veniat, & non impius to. 2. 459. g
 iudicabunt hunc mundum, to. 3. 171. f
 quare cælum dicatur to. 2. 463. d
 in die Domini exultat to. 3. 49. d
 Sancti omnes sunt numerati, to. 1. 212. b
 ex aliqua præcipua virtute magis insignes & magis remunerati to. 3. 46. f
 cum infirmantur, potentiores sunt, to. 2. 340. g. h
 eorum esse velle, carnem propter animam flagellari ibid.
 conuersatione non in carne, sed in cælo sunt to. 2. 443. a. b. 5. 4. h
 montes in scripturis appellantur, to. 3. 86. a
 in montibus sancti, criminosi in vallibus to. 2. 555. g
 affliguntur variis tentationibus, to. 3. 31. e & seqq.
 eorum imitatio reddit orationes Deo gratas to. 3. 151. h
 nihil volunt hic possidere to. 3. 150. g
 in terris degentes cum Angelis & reliquis celestibus haberi commercium to. 2. 270. h
 expectant, donec compleatur numerus confessorum to. 3. 304. e
 segetibus fecundis mystice comparatur to. 3. 38. g
 cur Dei providentia permittente in peccata aliquando labantur, ro. 1. 236. a. b
 vitia non ignorant, sed emendantur to. 1. 179. c
 quorum lapsus nobis utilis, to. 3. 103. e

qui in fide recta, & charitate sunt, to. 3. 114. b
iudicabunt etiam spirituales potentias to. 3. 171. g
stellis designantur to. 3. 199. a
aduerfus quos sit collatio, to. 2. 494. h
eis sicut dulcis est visio, ita laus Dei, to. 3. 204. f
illis dicitur Christus ministrare in celo to. 3. 301. c
eorum exempla, & passiones nos ad Christum deducunt to. 3. 92. f
eorum vita ceteris est norma viuendi to. 179. e
eorum preces plus valent, quam arma ad hostes superandos to. 1270. f. g
eorum in innocentiam, quam penitentiam imitari debemus, to. 2. 233. h. 179. e
eorum corpora demonia expellant, & perisuria detergant to. 3. 11. d
eorum beneficio sunt diuites in celo, qui dant ipsi elemosinas, to. 3. 208. d
eorum gratiam copatamur, dum pauperibus largimur to. 3. 20. b
etiam a parentibus laudantur in scriptis to. 3. 5. b
eorum cautela necessaria est, tomo 4. 99.
eorum privilegium, vti Deo nomen acciperent to. 3. 112. c
eorum imitator hospitalitatem sectantur to. 3. 171. a
eos honorantes, vel perennes Christum honorant, vel spernunt, tomo 3. 61. c
opant excedere de corpore, tomo 3. 202. c
eorum mors malum dicenda est mors to. 3. 68. g
permanent to. 2. 396. d
eorum exemplo perfidia mundi damnatur to. 3. 171. f
eorum plantatio quia a Deo est, non e. radicabitur to. 1. 54. b
quorum sum omnis operarius, non desidiosus to. 3. 107. e
eorum patrocinium asseritur, to. 3. 36. f. 97. a. b
sunt obsecrandi to. 4. 140. f
eorum reliqui gratiam miraculorum adhuc retinent to. 3. 7. b. c
eorum semen magis ex fide, quam ex generatione estimatur to. 3. 26. c
membra Christi sunt, impij diaboli, to. 4. 71. c
omnes primogeniti, non tamen contra to. 4. 202. g. h
verecundi to. 3. 74. h
dimittant, cum feriantur to. 1. 113. a
& scripserunt probatur exemplis ibid. cur dicantur a Paulo vocati, tomo 3. 115. e
aut e secula predestinati erant, tomo 4. 71. c
spiritualibus semper inrendunt, to. 2. 462. h
pro seipis securi nobis tamen compatiuntur to. 3. 141. d
Sancti viri, & prophete nubes sunt, to. 3. 99. b. 110. a
eos decet habere bonum testimonium aliorum to. 3. 9. a

eis Deus est omnia to. 1. 114. e. f
eis opulencia non obstat to. 3. 131. a
si non secundum artem, secundum spiritum, qui supra artem est, scripserunt to. 3. 98. h
Sanguis Christi pretium nostre redemptionis magnum, & pretiosum, tomo 2. 294. a. to. 3. 69. b. 173. e
idem aurum bonum to. 2. 319. a
eiusdem sumptus to. 4. 192. b
idem a peccato mundum redemit, to. 4. 30. f
sanguis Christi ex vino, & aqua, to. 4. 173. g
Christi purpura est, quae inficit sanctorum animas to. 2. 486. e
idem pro mundi vita, & vidis abolendi effusus to. 3. 72. f
idem bibendus to. 2. 107. g
sanguine Christi carnem nostram tingere debemus to. 3. 46. a
idem vere bibit in sacramento, to. 3. 33. c. 107. f. g
ex Christi corpore mortuo proficiunt preter naturam to. 3. 107. g
sanguis & aqua ex Christi latere, mystice to. 3. 107. g
sanguis Christi clamat ad patrem ad interpellandum pro nobis, tomo 3. 296. e
in veste Christi, peccata nostra, tomo 3. 230. b
sanguis & corporis Domini reus, to. 3. 184. b
ipse & caro Christi pro nobis oblata sunt to. 3. 185. h. 184. 3
sanguis Christi offertur pro anima nostra: caro vero pro corpore, tomo 3. 184. a
suum Christus dedit pro nobis, tomo 3. 171. e
idem mandat animam to. 3.
sanguis, quem animae usum praestat, to. 2. 98. c
eius mandatio vetita to. 3. 184. a. b
innocens effusus quomodo clamare dicatur to. 3. 90. h
habet vocem suam, quia clamatur ad Deum, sicut clamavit in Abel, tomo 4. 16. c
Abel vindictam a Deo de fraterno scelere poscebat to. 3. 296. e
sanguinis martyrum corona vox, to. 3. 66. b
hic coram, & tantorum apud Hebraeos emundabat carnem to. 3. 304. b
sanguinis, & carnis opus to. 4. 50. g
Sanitas corporis, & animae labore, & studio comparatur to. 3. 31. e
spiritualis a Christo impetrandae ratio demonstratur to. 3. 32. e
sanitatem acquirit prius homo apud Lucam, quam formam.
idque mystice de anima, & corpore exponitur to. 3. 34. a
sanitatem obtinere volens arguit, non reformidat to. 3. 33. f
Sapere prudenter naturae donum, mentis opus to. 3. 47. e
aliud communiter, aliud perfecte, & de utroque to. 4. 33. b
sapere iuxta doctrinam Christi, to. 3. 156. g
ad lobrietatem, quid sit to. 3. 16. a
sapere alta superbia est to. 3. 152. b

sapere, quae carnis sunt, quid sit, tomo 3. 137. e
sapere oportet modeste, & non superbe to. 4. 47. a
Sapiens nullus nisi fidelis to. 1. 114. d. e
cur dicitur omnia possidere ibid.
eius & principum, & finem meditari to. 3. 116. h
& humanis casibus providere, tomo 1. 127. d. e
eiac. fidei presto sunt omnia, tomo 1. 124. d. e
eius officium to. 1. 129. h. 141. c
bonus, & peritus est to. 1. 130. a
doloribus non frangitur corporis, to. 1. 153. b
quibus delectetur bonis to. 1. 137. g. h
ceteris imperare debet to. 1. 159. g
nunquam inanis to. 1. 161. a
omnes a se passionem reiecit to. 3. 96. g
praeterita recordatur, & futura considerat to. 1. 100. h
iniuriam suam occulat to. 2. 82. g. h
ei quis similis to. 2. 498. c
sibi & plurimis sapit to. 3. 83. g. h
et nihil alienum, nisi quod viuit incongruum to. 3. 110. b
quocumque accesserit, sua habet omnia ibid.
& eius totus mundus possessio est, ibidem.
qua ratione adiuuat insipientem, to. 1. 26. g
omnis liber, & diues to. 3. 125. d
cordis humo appellatur to. 1. 159. f
eius effectus nihil opulenciae, insipientis nihil egentis to. 3. 126. c
ipse sibi medicus to. 3. 24. 8. h
omnis liber: insipiens servus, tomo 2. 407. d
constans est animo ibid.
defectum rerum ignorat to. 2. 407. f
vult omnia, quae sunt bona to. 2. 498. c
omnia quae facit bene facit ibid.
non est servus quod rationibus probatur ibid.
voluntarius non est virtutis executor ibid.
in indifferetibus quomodo moueatur ibid.
eius est velle, seruire vero est insipientis to. 2. 1. b. d.
liber est secundum Apostolum ibid.
eicetiam servituti est libertas, ibid. 408. g. h
sapiens solus quis to. 2. 409. a. b
quomodo quasi victor insurgat ibid.
in naufragio positus insipienti naufragio utrum debeat, si possit tabulam extorquere to. 4. 34. b
nihil agniti quod honestum est, ibidem c
sapientia latebra non spes impunitatis sed innocentia est to. 4. 14. d
indubius est legi voluntate, & non necessitate to. 2. 312. h
sapiens est, qui tacere nouit to. 4. 1. d
sapiens oculus in capite eius, tomo 2. 347. b
ei nihil deest, & mundus est parcia, to. 2. 35. e
quando labia sua intelletu alligasse dicitur to. 2. 147. e
magis sapiens, quis antiquior, tomo 2. 368. b

- à sapientia dicitur to. 4.86.e
 solus est diues to. 5.125.d
 seculi huius vanitatem cognoscens
 quid desideret to. 2.351.g.h
 eius & insipientis contrarij affectus, t.
 2.194.h
 cum luna non mutatur to. 2.128.a.b
 sapientis omnis clamat in corde suo. t. 2.
 494.c.d
 nō metu frangitur, nec potestate mu-
 ratur to. 2.407.b.c
 quando tacere, & loqui debet, confi-
 siderat to. 2.347.d
 sapiens vere quis sit to. 3.65.e
 sapiens solus est Deus to. 3.160.d
 sapientis increpationem pauci audiūt.
 & pauciores sequuntur to. 2.311.g.h
 S. p. eies mundi magis inflati sunt, quan-
 tum dicitur to. 3.163.h
 eos qua ratione Deus confundit, to. 3.
 164.a.165.h
 inter flumina sacra circa cultum Dei, rom. 3.
 116.h
 calliditia ignorant to. 3.63.g
 in tenebris ambulat to. 1.40.g
 in quibus erant ibid.
 de nostris legibus auxerunt, rom. 4.
 149.b
 iurare gestant supplicium animos
 disputant iunculis quibusdam, tomo 3.
 255.b
 in carne sunt to. 3.137.f
 sapientes quos dicit diuus Paulus in
 epistola ad Romanos, to. 3.115.e.
 116.e
 perfecti qui sunt to. 3.164.g
 sapientes rectores inconfusi populus
 quos sum adhibebant to. 2.360.a.b
 Sapientia diuina inenarrabilis, impetru-
 xit, & incorrupta to. 1.70.f
 eius quorū preclari sunt fructus, ibid.
 ex, veluti quodam diuino cibo, beatiti-
 ce, & ovescant to. 2.121.a
 abscondita est to. 3.164.h
 Dei non est humana ratione possibilis
 ibid.
 est Spiritus efficacia credibilis ibid.
 vera cum Deo semper fuit ibid.
 vera fuit ante secula predestinata in
 gloriam nostram to. 3.164.b
 & cur dicitur predestinata ante secula
 in gloriam nostram ibid.
 Dei ab huius mundi est diuersa, tomo 1.
 129.e.f
 Sapientia genita Deus, & creator: crea-
 ta virtus animæ to.
 Dei omne tempus antecedit, tomo 4.
 45.e
 & fecit omne tempus ibid.
 non finit, sed in ea facta sunt omnia, t.
 4.71.b
 & abiturus filio to. 4.55.b
 Coniunctus est to. 3.154.e to. 4.45.a
 sententia ubique querenda de Christo
 intelligitur à D. Ambrosio, tomo 1.
 91.d
 diuina mater nostra, etique obtempe-
 randum to. 3.47.e
 diuina est sempiterna iustitia, to. 1.46.
 g.h
 quantum condidit to. 3.45.d
 sapientia Dei sepe sōns appellatur in
 sacra scriptura to. 3.55.d.e
 sic v. r. i. u. m. est, quæ ad celum nos
 ducunt ibid. 55.e
 ea omnes homines sunt redempti, ibi.
 sapientia & scientia Dei to. 3.150.d
 diuini studij actionem antecellit, t.
 3.65.d
 Sapientia vera à Deo proficiscitur, tomo 1.
 50.h
 & omnia à Deo est to. 3.160.g
 eius pulchritudo quanta sit: & quod
 nullum cum vitulis habeat commercium
 to. 4.25.d
 eius singule partes singulis sanctissi-
 mæ Trinitatis personis accommoda-
 tur to. 3.61
 vbi est, ibi vita to. 3.250.c
 vera est in disciplina Dominica, tomo 3.
 245.h
 Dei cultus est to. 1.75.e.f
 quo magis queritur, eo profundior iu-
 dicatur to. 2.375.c
 splendor est lucis æternæ, & manatio
 omnipotentis gloriæ to. 1.54.d
 semper patitur to. 2.367.h
 perfectior, & imperfectior to. 2.368.a
 ea nihil melius, atque præstantius, t. 1.
 110.a.b
 regendi officium nunquam amittit, t.
 1.161.f.g
 eius vis quanta to. 1.130.a
 triplex in libris Euangeliorum, tomo 3.
 31
 eius certo aliquo genere singuli Enan-
 gelistæ præstant ibid.
 & triplex in Lucæ Euangelio demon-
 stratur ibid.
 virtutum fundamentum est, to. 4.19.f
 eius quedam est mensura, tomo 1. 212.
 a.b
 sapientie Christianæ sensus vnus, to. 3.
 156.g. 354.f
 eius thesaurus est cognitio Incarnatio-
 nis, Passionis, & Resurrectionis Chri-
 sti to. 3.250.g. 354.g
 vltima accedit ætate to. 1.118.a.b
 omnium est mater to. 1.114.e.f
 vera non est sine fide Christi, tomo 3.
 115.e
 vbi est, quæ ad sint bona, to. 2.407.d. &
 seqq.
 sapientie altitudo, & fidei latitudo in
 S. Paulo to. 2.435.h
 sapientie oculis cognoscere: nemo
 potest sine Iesu to. 2.184.c. 388.f
 imprimis à Deo optanda est, tomo 1.
 177.b
 in quatuor initijs virtutum diuiditur, t.
 1.55.e.f
 inuentis sublimis est to. 2.348.c.d
 eam habens quid facere debeat, to. 1.
 382.a
 sapientie conuiuium præ ceteris cō-
 mendat to. 1.70.b.c
 eius ebrietates quot parat fructus, ibid.
 d
 eius consilium omnibus bonis ple-
 num to. 1.70.g.h
 voluntates discriminant to. 2.389.h
 eam quare Christus absconderit, to. 2.
 389.e
 eius fons omnibus abundat, to. 2.389.
 g.h
 Sapientie alta credenda, & non curio-
 se inuestiganda to. 2.195.g.h
 eam inuenire volenti quid agendum
 ibid.
 eam quis nouerit ibid. 296.a
 triplex à Philosophis constituitur, to.
 3.1
 & triplex in veteri testamento reperit-
 ur ibid.
 triplex etiam tribus Salomonis libris
 declaratur ibid.
 naturalis puteo iuramenti significatur
 ibid.
 spiritualis vere principatum possidet
 to. 3.1
 non videtur, sed intelligitur, tomo 5.
 145.d
 eius pulchritudinem in dedecus ver-
 sitatis nonnulli transfigurant, tomo 5.
 112.b
 eius merito Iacob prelatum est fratri se-
 niori to. 2.407.e
 sapientie libertatem non admittit
 iracundus to. 2.407.g.h
 eius pars prima Deum timeat, tomo 3.
 119.f
 nos à sensu laboris abducit, to. 2.404.f
 summus finis quis to. 2.275.a
 et nullum est cum vitis cōtributium
 to. 4.25.d
 Christianorum esse vere sapientiam,
 unde cognosci possit to. 3.164.b
 Christiana destruit sapientiam princi-
 pium to. 3.164.g
 nostra in Christo abscondita est, to. 2.
 383.a
 vera asferri non potest to. 2.139.e
 eius altitudinem scire supra homines
 est to. 2.295.g.h
 sapientia cauet delictum, penitentia
 abolet to. 3.67.c
 vbi inuestiganda to. 2.307.b.c
 vera quæ sit to. 3.137.d
 Sapientia humana quomodo à sapientia
 Christi differat to. 2.460.d
 mundi inanis ostenditur in scriptura
 diuina to. 1.
 & eius inanis to. 1.
 eadem magis verborum furo, quam
 rationibus subnixia ibid.
 humane placere non debet, qui annū-
 ciat Euangelium to. 3.43.h
 sapientiam sapientum quomodo Deus
 perdat to. 3.163.a
 mundi Deus stultam fecit, to. 3.163.b.
 167.g
 cur petatur à Grecis to. 3.163.d
 huius mundi stultitia est apud Deum
 to. 3.137.d
 humana dupliciter reprehenditur, t. 3.
 196.d
 dea to. 4.45.f
 eius imbecillitas to. 3.163.h
 eius stultitia to. 3.163.f
 sapientia mundi qualis to. 3.130.f
 sapientia carnis inimica est Deo, to. 1.
 146. f. 2.337. e. 3.137. e
 eadem stultæ est ibid.
 sapientia carnis cur non credit vigi-
 nem perperile to. 3.164.b
 eadem non debet inflari, tomo 2. 348.
 c.d
 Supplices cuius coloris sit to. 5.39.b
 eo seculares homines Deum rimen-
 tes significatur ibid.
 Sardinis principium pulchritudinis in-
 terpretatur to. 5.180.f
 Sardius lapis cuius coloris sit, to. 5.279.d
 eo Christi humanitas significatur, t. 5.
 188.e

eo etiam significatur martyres, to. 5.
239. c
Sardoneius cuius coloris sit to. 5. 299.
eo innocentes viri significantur, ibi-
dem.
Sareptana vidua typus Ecclesie, to. 3. 12. f. t.
5. 201. c
Sarmationis, & Barbariani vaniloquo-
rum hominum errores consulantur, to.
5. 17. d
Sarra Abraham vxor in litere adiectione
benedicetur to. 110. 8. g. h. 191. c
eius fecunditas to. 3. 126. a
quia iustitiae dilectate coarguita est, to.
5. 118. h
principalis dicitur to. 3. 7. 6. d. e
veram virtutem, ac sapientiam signifi-
cat to. 119. e. f
typus Hierusalem celestis to. 2. 29. g.
& typus Ecclesie to. 1. 131. c
in typo genuit Isaac to. 5. 142. b
Satanas in Angelum lucis, tom. 3. 141. d.
113. f
frequentet multos filios to. 3. 113. f
et iusti in interitum carnis, quid sit, r.
4. 187. b. 188. a
sua habet cornuta to. 2. 3. 1. b
eius regnum diuinum to. 3. 4. h
hominis triumphatior à Christo victus
to. 3. 11. 10
invidi credentibus to. 3. 160. b
vult homines pertrahere in errorem, to.
3. 160. b
eius effugia suis artibus victa, tom. 3.
2. 8. d
querunt zelo Christum occidit, to. 5.
127. a
eius securitas de possessione hominis
to. 3. 128. e
reus carnis Christi amisit dominium
animarum retentorum to. 3. 137. a
invenit Idololatricæ, & cur, tom. 3.
181. h
eius arma contra Christum in deserto
que to. 5. 126. e
ei raditus est quidem à D. Paulo, qui
abutebatur nouerca & cur, tom. 3.
170. e
potest fingere aliquam creaturam ad
tempus to. 3. 141. c
eius iudicia aduersus Christum, to. 3.
203. h
peccatum est to. 5. 137. a
Satietas æterna in multiplicatorum pa-
nam manducatione figurata, tom. 3.
55. d
nulla in huius vitæ circulo, tom. 3.
147. b
Satisfactio, peccati poena dissoluitur, to.
3. 73. d
Saturitas castitatem prodigit, non ille ille-
cebrum to. 5. 17. h
Saturus frater S. Ambrosij quantum ab
eo obsecratus to. 4. 147. d
eius funus quantum idem S. Ambro-
sius coluerit ibid. e
que amoris indicia ostendit, ibid.
a
eiusdem innocentia, efficacia, & alie
virtutes ibid. & g. 149. f
è naufragio ereptus, to. 4. 147. c. h. 149.
b. c
agit gratias à naufragio liberatus, to. 4.
149. b. c. 147. e
reuocatur à Symmacho to. 4. 148. d

coniugium tefugit to. 4. 150. a
cur vxorem non duxerit ibid.
quæte testamentum non fecerit, ibi-
dem.
Saut quia mandata non custodiuit; re-
gnum amisit, ac spiritum, tom. 1. 69.
a. b
cur non quæsius à Dauide inuentus
est to. 1. 167. h
misit Agab quare contraxerit of-
fensam to. 2. 443. g
ipse; & Absalon Dauidem sanctum
persecuti sunt to. 3. 703. f
cur tentauerit Dauidem insidiis, to. 2.
324. d. e
eius faciedores persequens historia
mystice declaratur to. 3. 39. d
eius arma mystica que to. 5. 77. d
eum allophyliis pugnaturis icinium
indixit to. 3. 26. a
eius impatentia to. 3. 143. f
aliquando fuit bonus to. 3. 141. b
electus est ad tempus to. 3. 140. f
inobedientie causa spiritui malo fuit re-
pletus to. 3. 139. g
S. ulio qui postea Paulus, vnde dictus, to. 3.
115. b
in baptismo cum moribus inuadit &
nomen to. 5. 21. f
Scandalizare fratrem, est contra charita-
tem to. 3. 155. f
Scandalizare puillos, grane peccatum
est to. 3. 98. b
Scandalum infirmis non est præbendum
to. 3. 88. f. g
eo exigerit puillorum est, to. 2. 505. d.
to. 3. 88. f
Inuenit prædicatio Christi to. 5. 132. h
crucis qui plantatur to. 3. 68. f
Scandali petra quomodo Christus, to. 3.
125. f
Scandalum diligentibus non est, to. 2.
505. f
protulit à conuersatione esse debet, to. 3.
181. f
vitandum etiam in iis, que licite vide-
rentur to. 3. 177. e. 178. b. c. 181. b
Seucrius natura ad Christum accom-
modatur to. 3. 105. e
Seamus solus inier omnes pisces tumi-
nare videtur to. 1. 11. d. e
S. hila vitandum to. 3. 162. a
in eo quomodo non sit fides, tom. 4.
145. e
Schismatici sepe agnoscunt: & ob perui-
caciā non redeunt ad Ecclesiam ve-
ram to. 3. 120. a
Scientia quid sit to. 1. 147. b
eius omnis ratio in Christo, tom. 3. 26.
a
Scientia Dei to. 3. 74. e
Scientia quibus modis declaratur, to. 4.
95. g
eum petens credit mandatis Dei, to. 2.
443. g
Dei donum est to. 4. 252. g
Scientie clausi Doctores necessarii que
to. 3. 40. e
per fidem assumitur to. 2. 351. g
Legis firmat animos; & protocat ad
speciē in gloriam profectum, tom. 3. 188.
e
Scientia inuit to. 3. 177. d. f
ideo temperanda est charitate, ibid. &
178. e. 187. f

sine charitate nihil potest, a, tom. 3.
187. c
& sine ea obest to. 3. 177. g
non debet parere scandalum imperi-
tioribus to. 3. 172. e. 178. a
terrena quibet, quia auocat à Deo, to. 3.
233. a
inuultus est homini imperfecto, tom. 1.
63. g
hostia imperfecta est, sicut & vita, to. 3.
187. g
Scientia boni & mali si non esset, bon-
um à malo discernere non possemus
to. 3. 54. e. f
boni, & mali ad hominum utilitatem
tributa à Deo ibid.
boni & mali promissæ humano ge-
neri non conueniebant to. 1. 63. h
boni & mali bona fuerit primo homi-
nini to. 1. 57. g
boni & mali multumariam Deus pri-
mo homini prohibendum cecit, ibi-
dem.
Scite hominem, melius est, quam nescire, e.
3. 38. f. g
scire bonum simul, & malum, quam
pulechum ibid.
scire, quod exequi, vel vitare non velis
grauius est ibid. 66. g
scire non est bonum, nisi eo, ut oportet,
ut ametur ibid.
S. uio, quod non licet, non est querendum
tom. 3. 59. d
S. uin Latine quid to. 2. 504. e
Scipio non primus scuit solus non esse
cum esset solus to. 4. 11. c
Scipionis A. ricani virtus to. 5. 203. d
Scorpi Dei & diaboli to. 5. 216. f
Scorpiones dæmones to. 5. 207. g
Scitba Christus quid, & quo calamo scri-
psit to. 3. 45. h
scribit ex tribu Symeon funderant
to. 1. 195. e
licet interpretacionem secuti sunt,
non spiritus inuictum to. 2. 77. g. h
in vanum laborauerunt to. 2. 391. a
eorum de extra arefacta clauem scientie
tenere non poterit to. 5. 18. f
Scribendi ratio hominis Christiani non
verbis, sed rerum proprietate addita
to. 3. 15. h
Scripentes minus boni quæte interdum
leguntur to. 5. 3. d
debent à deis animam crebris ex cur
fionibus recreare, to. 3. 27. 28. in pro-
prio.
Scriptum à Deo non est, quod ob huma-
nam fragilitatem scriptum est, tom. 3.
23. a
scripto minus tuto traditur doctrina,
quam verbo to. 3. 119. a
Scrupula vnumquemque saluant, &
arcent prætereant to. 5. 161. f
Scripta Apostoli cur non conueniant
omnino ordinati, quæ nunc est in
Ecclesia to. 3. 330. e
Scriptura diuina mare est, & quæte, to. 3.
109. b
vno sermone plura significat, tom. 3.
87. e
quomodo nos ad non refugendum
peruenimus hortetur to. 2. 338. h
attento animo legenda to. 3. 7. e
eius interpretis, & commentatoris of-
ficia ibid.
eius

eius lectior qualis esse debeat *ibid.*
 eius mysteria religioso fidei ductu in-
 telligenda *ibid.*
 eius lectio difficilis, & periculosa in-
 finis in fide *to. 3. 169. h. 109. a.*
 plurima habet, quæ non nostro inge-
 nio, sed diuine dispositionis altitudine
 sunt metienda *to. 1. 54. e. f.*
 eius mysteria penetrare arduum, *to. 3.*
 40. g.
 paradus est *to. 5. 129. c.*
 eius verba qui diligenter rimatur, quo
 perueniat *to. 2. 375. f. g.*
 spiritaliter intelligenda *to. 1. 97. c.*
 quamdam rerum meminit, quæ in
 fabulis peccatorum sunt, *to. 3. 27. 18. in*
proem. 1.
 eius simplex intellectus interdum cõ-
 stare nequit: id spiritalis querendus
to. 3. 44. g. 43. c. e.
 armis comparatur, quæ tradenda signa-
 to laudant *to. 3. 18. b.*
 eius studiosi quidam infantes, alij fe-
 ces, alij vii sunt mystice *ibid.*
 scripturæ mystici sensus cognoscendi
ibid.
 plures interpretationes patitur, *to. 3.*
 21. c.
 eius sensus historicus, mysticus, mora-
 lis *to. 3. 9. e.*
 pecunie nomine significatur, *to. 3.*
 93. d.
 non sermonis venustate: sed rerum ma-
 iestate resurgit *to. 3. 13. h.*
 verus puteus profundior, & obscurior
to. 5. 12. e.
 de Christo loquitur modo ut Deo mo-
 do ut homine *to. 3. 113. d.*
 eius verba accurate legenda ad tollen-
 das contrarietates *to. 3. 110. h.*
 nihil otiose ponit, aut frustra, *to. 3.*
 19. c.
 eius veterem versionem nec in vno
 verbo inquirere vult S. Ambrosius, *t.*
 3. 13. h.
 eius verba elegantia causa non immu-
 tanda *ibid.*
 eius litteralis ductus spiritali sensu
 temperatur *to. 3. 7. l. e. f.*
 eius verba magno cum examine po-
 nuntur *to. 2. 311. b.*
 eius verba integre proferenda, *to. 4.*
 247. h.
 quomodo nos quotidie exerceat, *to. 2.*
 498. e.
 conuiuium sapientie est, singuli libri
 singula sunt ferula *to. 4. 13. c.*
 non cuius obuia, sed diligenter inda-
 gationem requirit *to. 3. 76. g.*
 eius spiritalis intelligentia quando
 maxime querenda *to. 3. 68. f.*
 scriptura diuina triplex *to. 3. 123. d.*
 semper loquitur *to. 5. 67. g.*
 animum nostrum confirmat, ac docet
to. 1. 78. d.
 eius pretium fides nostra est, *to. 3.*
 153. c.
 à dignioribus semper rebus sumit ap-
 pellationem *to. 4. 2. a.*
 in sensu, non littera *to. 3. 35. f.*
 eius idiomata quædam *to. 3. 9. d.*
 scripturæ interpretandæ forma sim-
 pliciter, atque alior *to. 3. 71. f.*
 condescendit nostræ infirmitati, *to. 3.*
 302. b.

verborum proprietate notanda, *to. 3.*
 11. c.
 mundi sapientiam vacuat *to. 3. 1.*
 habet fluuios, fontes & fauum mellis
to. 5. 109. b.
 cur vtar præterito pro futuro, *to. 3.*
 109. f.
 eius locus, in quo Christus videtur du-
 bitate, explicatur *to. 3. 97. h.*
 iram quomodo Deo tribuit, *to. 3.*
 118. h.
 ei is sensus non est inuertendus, *to. 3.*
 100. d.
 allegorici vtens ad quæ eas refert, *t. 5.*
 138. 1.
 eius vera interpretatio quantum affe-
 rat fructus, & falsa quantum incom-
 modi *to. 1. 64. d.*
 eius sensus toto animo & corde ver-
 sandi, & discutiendi *to. 1. 78. h.*
 scripturæ sacræ ab hæreticis depraua-
 tæ, & quare, *to. 3. 50. g. 27. f. 113. a. 123.*
 b.
 earum verior lectio quomodo depre-
 hendatur *ibid.*
 Trinitatem cõternam, & perfectam
 loquuntur *to. 3. 31. a.*
 earum perceptione summoque ani-
 mus gaudet, & excitatur *t. 3. 188. d.*
 scripturarum memores esse debemus
to. 2. 149. e.
 earum interpretes cur dicantur pro-
 phetare *to. 3. 188. a.*
 earum consuetudo de Christo loquen-
 tium *to. 4. 71. d.*
 earum interna mysteria panis micæ, *t.*
 3. 83. h.
 earum intentionem, & diligentiam af-
 sequi, opus est *to. 4. 1. c.*
 earum lectio quam vtilis ad leuandas
 temporum calamitates *t. 1. 83. e. f.*
 earundem lectio alimentum cælestis, *t.*
 3. 29. h.
 eis inuentum cum Deo loquitur, & pa-
 ne cælesti pascitur *ibid.*
 earum historiarum gratiæ habent
 detracto mysterio *to. 3. 24. c.*
 hæretici prauis interpretationibus eas
 obfcurant *to. 3. 62. b.*
 scripturarum verus interpres hæreti-
 corum conatus illudat *to. 3. 61. b. c.*
 earum mysteria magis discutienda,
 quam verba *to. 3. 90. d.*
 earum testimoniis fidei nostræ myste-
 ria comprobanda *to. 3. 57. d.*
 sanctæ sunt, & Christum saluatorem
 annunciant *to. 3. 113. c.*
 earum testimonium grauissimum, ibi
 scripturæ sacræ, quæ intelligineque-
 unt, non sunt reprehendendæ, *tom. 1.*
 34. f.
 earum sensus in traditione Ecclesiæ est
to. 3. 120. a.
 earum diuersa fluencia fuit *t. 5. 109. b.*
 eas transcare, ac perperam distinguere
 hæreticorum mos *to. 3. 4. g.*
 vestimentum Domini sunt *ibid.*
 mysteriis, & obfcuritatibus in uoluit
to. 3. 8. b.
 diligenti studio considerandæ, *to. 3. 1.*
 in proemio.
 eas sequendas esse ne erremus, *tom. 3.*
 10. a.
 earum testimoniam de trium perso-
 narum bonitate *to. 3. 89. a. b.*

earum auctoritas sequenda, *to. 3. 89. b.*
 earum lectio vtilis nauigationi com-
 paratur *to. 3. 27. 28. in proemio.*
 earum historiarum ita cognoscendæ, ut a-
 ctum nostrorum conformatio fiat, *t.*
 3. 19. b.
 earum mita abundantia *to. 4. 108. b.*
 scripturæ sacræ diuersa recipiunt, ad-
 uerfa non admittunt *to. 5. 23. 6. a.*
 diuine bonis mundanæ sapientie non
 carent *to. 3. 1.*
 earum deprauatio *t. 3. 4. g.*
 earum notitia multum prodest, *tom. 3.*
 182. a.
 Scripturæ sacræ singulorum librorum
 momenta verborum *to. 3. 15. a.*
 lacrarum scripturarum tractatori quid
 agendum *to. 3. 2. in proemio.*
 earum studium quibus in rebus impie-
 ditur *ibid.*
 scripturæ de Christo aliis virtute re-
 fulgent, aliis carnales apparent, *tom. 3.*
 59. a.
 scripturarum discordia, quæ videtur in
 littera, spiritui soluitur *to. 3. 97. h.*
 earum traditiones corpus Christi sunt
to. 3. 49. h.
 scripturis ipsis diuinus diabolus hære-
 ticos facit *to. 3. 30. b.*
 scripturarum non verba, sed pondus
 examinare debemus *to. 3. 88. f.*
 eis abutuntur hæretici ad suas opinio-
 nes adstruendas *to. 3. 3. c.*
 earum typica, & moralis expositio, *to.*
 3. 91. f.
 scripturæ poetarum luminibus non
 carent *to. 3. 59. a.*
 Scurum bonum, quod omnia aduersarij i-
 gnita spicula repellant, oratio, *to. 5.*
 33. h.
 Scyllæ hæresis comparatur *to. 4. 5. 6. c.*
 Scyllæum ilius *to. 4. 69. a.*
 S. Sebastianus martyr Mediolari orien-
 dus *to. 2. 50. f. 1.*
 Secare naturam in diuinis quid sit, *to. 4.*
 43. d.
 Secretum alicuius reuelatibus aptus ver-
 ficulus *to. 2. 358. c.*
 quomodo seruandum *to. 4. 148. d.*
 Secta Gentilium qualis *to. 5. 97. g.*
 variz in primitiis Ecclesiæ circa veri-
 tatem Euangelij *to. 3. 161. b.*
 Secundæ res mentem extollunt, *tom. 5.*
 114. f.
 plurimos supplantauerunt, *to. 2. 464.*
 b. c.
 Secundiani Episcopi Ariani in concilio
 disceptatio, & condemnatio, *tom. 5.*
 87. h.
 Securitas hominum per gratiam Dei, *t.*
 136. d.
 Securus quis intret *t. 2. 367. a. b.*
 securus de vita futura, vitæ presentis
 curam non habet *to. 3. 201. d.*
 Sedere Christum à dextris Patris quid, *t.*
 3. 95. h. 303. c. to. 4. 77. f.
 & Soli filio dictum *to. 4. 88. h.*
 & cur sedet *to. 5. 2. d.*
 Sedere quis dicatur *to. 4. 312. a.*
 odium significat *to. 5. 119. h.*
 peccatoris est, surgere penitentis, fla-
 resti *to. 3. 80. g.*
 sedentes detrahunt, stantes Deum
 laudant *to. 5. 119. h.*
 Sedes David in qua Christus sedet, alia ab

- laudent tom. 5. 11. h
 Sedes David in qua Christus sedet, alia ab
 ea, in qua sedet Salomon t. 3. 12. b
 editor in Ecclesia to. 4. 18. f
 sedes duo decim Apostolorum quales
 futuræ t. 3. 10. e. t. 4. 8. a
 Seges fecunda meritum, tomo 3. 8. 6.
 d
 agri spiritualis, sanctorum fecunditas
 to. 3. 38. g
 Selmon id est vmbatio t. 2. 16. h
 Semi diabolus amentem fecit, to. 2. 34. 7.
 e. f
 Semen omnium Christus to. 2. 17. 4
 Davidis & Abrahæ Christus t. 3. 11. f
 minium, Christus, & quomodo in
 arborem creuerit to. 3. 76. a
 Semen Abrahæ omnes fideles, to. 3.
 125. g
 semen in omnium exterminat Deus, &
 quod sit illud to. 3. 33. b
 malum malus fructus facere, de homi
 nis voluntate to. 3. 112. g
 semen iustitia naturalis magisterio fo
 uendum to. 3. 119. d
 sanctorum inagis in fide, quam in ge
 neratione est to. 3. 26. e
 semen in scripturis alicuius aliquis di
 citur non solum ratione sanguinis, sed
 imitationis to. 3. 35. e
 eo sub lato, & radice excelsa fructus ac
 cescunt to. 3. 117. f
 semenis cultura, & messis spiritualis
 to. 3. 87. f
 seminis fraterni suscitatio mystice, t. 3.
 21. e. 95. e
 Seminari fides quomodo dicatur, to. 3.
 77. g
 Semidei apud Platone in qui dicantur, t. 1.
 49. h
 Semita recta non relinquenda, tomo 2.
 350. g
 semite nostræ dirigende to. 2. 415. e
 Semper esse diuinum est to. 2. 46. g
 Senatus numerus perfectionem signifi
 cat to. 5. 11. a
 mundi tempus significat to. 3. 38. e
 Senatorum Christianorum libellum pro
 aris Deorum non erigendis à Damaso
 accepit S. Ambrosius to. 3. 59. f
 Senectus bona quæ sit to. 1. 74. h
 plena miseris to. 1. 81. b
 eius laudes, & commoditates, tom. 1.
 6. g
 vivere potest operibus to. 5. 74. b
 vite superioris portus, non autem nau
 fragium esse debet to. 1. 168. a. b
 non aotis, sed moribus veneranda, t. 1.
 68. f
 graues adolescentie motus sedat, ibi.
 venerandæ dignitatis est t. 1. 188. f
 venerabilis quæ to. 5. 64. d
 quam velis inuenire to. 1. 77. a
 mentis & virtutis laudatur, tomo 3.
 111. e
 eius tempus non expectandum, vt eo
 uertatur to. 5. 98. d
 senectutis emendatio feta, & cõmune
 liosa est, ai Symmachus t. 5. 97. a
 inuenire est melior t. 2. 332. f
 bonæ spem vita immaculata, to.
 4. 18. b
 senectus motum in pueris, innoce
 tia infantum reperitur in senibus, to. 5.
 37. d
 quæ se emendare non potest, erabe
 scat to. 5. 98. b
 apud omnes est honorabilis, t. 3. 27. d
 Senex beatus, qui bene vixit t. 1. 166. e. f
 minister ad laborem ineptus non pro
 pretea expellendus to. 3. 82. e
 eius mens plena libidinis quam re
 prehensibilis to. 1. 111. g
 senes quidam iuuentute, & contra, t. 2.
 331. e
 eos ab opere nuptiarum naturam re
 uocat to. 3. 8. d
 cupientes ad iuuentutem peruenire,
 improbantur to. 5. 113. g
 senum sterilius generatio pei natu
 ram impossibilis t. 3. 126. d
 eis asperum est corripia iunioribus, t.
 3. 174. b
 Senior in malam partem de peccati fene
 strate to. 3. 81. d
 lidem electos significat to. 4. 211. e
 eorum sedes, requies vite æternæ
 ibid.
 seniores habuit Ecclesia, sine quorum
 consilio nihil agebatur, tomo 3.
 274. e
 debent esse exemplo iunioribus, to. 3.
 184. e
 Senus sacre scripturæ historicus, mora
 lis, mysticus to. 3. 13. b
 interius interdu non constat, sed spi
 ritualis etuendus to. 3. 49. g
 spiritualis in scriptura quando & cur
 querendus to. 3. 44. g. 68. g
 scripturæ, interdu solus spiritualis, t.
 3. 55. d
 spiritualis in littera legis querendus, t.
 3. 55. d
 sensus mysticus in scripturis queren
 dus to. 3. 9. d
 moralis & mysticus ex historia, tom. 3.
 39. e
 moralis & mysticus de eodem scriptu
 ræ loco to. 3. 30. h
 eorum tem, & mysticum considerat. S.
 Ambrosius to. 3. 44. a
 sensus diuine scripturæ non est inuer
 tendus to. 3. 200. e
 sentum Mosæ legis quis intelligat,
 269. e
 sensus Dei nemo nouit, nisi spiritus
 Dei to. 3. 165. f
 & quis sit ibid. 45. d
 sensus Christi t. 4. 44. e
 omnium fidelum vnus esse debet, t. 3.
 161. h. 161. a
 sensum accipiunt insensibilia ad diu
 næ vocis imperium to. 3. 40. h
 sensus menti adiutor est maximus, t. 1.
 61. f
 ipse & gestus corporis mentis inter
 pretes to. 3. 67. f
 vite quare ibi, ubi est sensus doloris, t.
 2. 391. h
 carnalis quis fit to. 3. 132. e
 idem ita mutatur vt ante ponat volun
 tatem vitæ itat to. 3. 196. f
 Sensus externi cur in capite collocati
 to. 1. 50. e
 eorum organa nerui sunt ibid.
 eorum vis & natura breui tempore co
 gnoscitur to. 1. 173. d
 omnium quædam requiritur tempe
 rantia to. 1. 130. f
 eorum alij domiti, & mansueti, alij in
 domiti sunt to. 1. 75. e
 omnes mentis impetio sunt subicien
 di to. 1. 87. e
 eorum & mentis procella perniciolosi
 fima to. 3. 91. h
 passionibus obtenebrant homines, ibi.
 eorum vnusquisque tribus periculis
 rebus to. 1. 9. f
 veluti ostia quedam mentis existunt, t.
 1. 93. d
 oculorum, cur omnium periculisissimis
 ibid.
 eorum delectationes aliquando men
 tem inflectunt to. 1. 10. d
 delectationibus facile capiuntur, to. 1.
 135. a. 170. e
 & eorum delectationes quæ mens super
 are potest ibid.
 humani cur capis similes dicantur, t.
 1. 126. d
 cur & tæ femineis appellerentur voca
 bulis ibid.
 si pre decipiuntur, ac tandem intereunt
 to. 1. 120. a. 148. d
 sensus, & opera carnis repudianda, t. 4.
 32. e
 sensibus corporis nō percipitur Deus
 to. 3. 6. d
 quibus corporis voluptates periu
 rantur præcipue sunt t. 3. 72. a
 quinque exteriorum vius t. 1. 126. h
 lidem quomodo duo iures se diuidit
 mystice to. 3. 72. a
 sensus quinque hominis intentiois, t. 1.
 2. 361. f
 sensus quinque corporis quinque pa
 nibus significat to. 3. 54. h
 & quinque passeribus to. 3. 68. f
 nylicis quinque fratres Epulonis, t. 3.
 83. f
 Sententia pro condemnatione, tom. 4.
 48. e
 sententiam excipere ibid.
 sententia lata in Adam obstitit, quo
 minus totus homo reparatus sit Chri
 sti gratia to. 3. 32. d
 sententia decreti contra Adam quæ fue
 rit to. 3. 128. b
 Sepes vineæ quid significet, tomo 3.
 94. b
 sepes exitus, plateæ, vineæ, mystice expli
 cantur to. 3. 78. e
 Sephoræ filij spirituales circumcisi, to. 5.
 158. d
 Septem numerus vniuersitatis, tomo 3.
 67. a
 ad legem pertinet, octo ad Euangelij
 to. 3. 66. f. to. 5. 158. e
 septem panibus pauciores à Christo
 fuisse sciatis, mystice consideratur, t.
 3. 55. a
 septem partes actiua, octo contem
 platiua significant to. 5. 18. d
 Septenarius quietis, & remissionis est nu
 merus to. 1. 80. g. h
 cur in sacris litteris commendatur, t. 1.
 202. d
 mundus facit, & plenus est, t. 1. 89. b. c
 ad pacificos pertinet to. 3. 55. a
 eo plenus est liber Apocalypsis, to. 3.
 179. d
 remissionis peccatorum typus est, t. 5.
 124. a
 & in remissione peccati consideratur
 to. 3. 84. e

INDEX.

am & uoluntatem in vltis, to. 1.22.2.f. & seqq.
 futuræ quietis est symbolum, tom. 4. 152. a
 Septuaginta vicorum sententia magis sequitur Ecclesiasticis S. Ambrosius, to. 2. 449. g. h
 Sepulchrum Christi cur Ioseph, cur nouum in petra excisum, lapis cur adnotatus to. 10. 8. a. & seqq.
 alieno cunctillatus Christus, tomo 3. 36. d
 Sepulchrum peccatrix anima in habitat to. 3. 51. d
 à quo nos Christus liberat, quod sit, t. 3. 44. e
 ei cur mali comparati to. 3. 12. 2. e
 Sepulchro circumdanti quidem viciniores & qui sint to. 2. 31. 6. h
 in secreto hominis bono, & malo sententia exponitur to. 3. 10. 8. c
 Sepulchra pretiosa frustra ab hominibus conuolantur to. 1. 14. 9. a
 eis comparantur doctores hypocritæ to. 3. 68. e
 ea vltique scriptura diuina pro vilibus ducit, & qui illis comparentur, tom. 2. 391. e
 quibus pro domibus sint ibid.
 ea sibi adificantes metito argui Dominus ibid.
 quæ relinquere admonetur ibid.
 Sepultura Christi Christianis est requies to. 5. 33. a
 nobis est Christi baptismus, ibidem b
 sepeliunt nobis Christus ad salutem, t. 3. 61. f
 Sepultura Christi à Spiritu sancto pronuntiata to. 4. 4. 6. d
 iustorum quæ sit, & quid sit ponere eibum super eam to. 3. 61. f
 Sepultura in agro figuli non est omnia mystice to. 3. 10. 4. a
 eadem ex pecunia Christi vendita, ibidem.
 Sepeliendi officium religiosum, tom. 3. 61. c
 Sepelire patrem cur quemdam Christus prohibuerit, tom. 2. 391. f. tom. 3. 61. c
 Seraphim quibus alis ad Esaiam euolauit to. 1. 14. 2. a. b
 & quotum Esaiæ labia carbone tegerit to. 2. 410. g
 de loco ad locum transit, & quare, t. 4. 106. b
 eiusdem, & Spiritus sancti missiones conferuntur to. 4. ibid.
 Serica regio to. 5. 269. d
 Sermo diuinus quorsum vtrius, to. 2. 490. d
 & mundat cum audiat, tomo 2. 393. d
 Sacre scripturæ humilis rerum veritatem magis adstruit to. 3. 13. h
 sermonis vis in religione est necessaria, non sonus dulcis to. 3. 111. g
 eius ornatus non est adhibendus in prædicatione Christi to. 3. 17. c
 sine vita non est sermo Dei, tomo 3. 40. g
 sermo de Deo panis mysticus, qui, dū diuiditur, augetur to. 3. 51. a
 qualis esse debeat, vt quis conciliet si-

bi audientium affectum, tomo 4. 17. g
 de rebus diuinis præclaris, & omnibus præferendis to. 1. 211. g
 sermo hominis initium est erroris humani to. 4. 1. d
 Dei ignitus, ac feruens to. 4. 49. e
 dubium mens non dubia obumbrat, & defendit à lapsu to. 5. 161. a
 bonus ad correctionem, & disciplinam necessarius to. 1. 151. f. g
 nullus ad merendum utilis, ad peius dendum infirmus ibid.
 medicinalis pensandus est, tomo 2. 343. f
 eius ordo in consolando querendus ibid.
 fortis, suspiriosus, feruens, & lacteus qui fit to. 1. 146. b
 sermo Dei nuncius est salutis æternæ fidelibus to. 1. 198. e
 fluctuantis errore multi etiam stabili corde firmati cecidere to. 1. 146. f
 importunus quando maxime elabatur to. 1. 347. f
 fucus quantum penetret animam, & quot sint per eum decepti, tomo 2. 306. a
 vniuus cito polluit mentem, tomo 3. 127. f
 sermo de scripturis maxime esse debet to. 4. 8. h. 9. a
 in familiaribus abstinere contentio, to. 4. 8. g
 sermonis caput habeat rationem, & finis modum to. 4. 8. h
 iudiciosus itam excidat ibid.
 sermo S. Ambrosii ad Theodosium in causa Episcopi, & Monachorum ob conflagrationem synagogæ, tomo 3. 106. e
 mysticus celestium scripturarum sicut panis to. 2. 469. a
 sermones Dei pleni veritatis sunt, atque iusticie to. 2. 394. c
 sermones insolentium quales esse soleant to. 2. 391. f
 suos sine fraude, & dolo vniuersique ponderare debet to. 5. 110. d
 proprii auctores suos palpat, vt errata non videant to. 5. 161. f
 sermonum phætax, & elegantia non magnopere æstimanda to. 3. 13. f
 inanes fugiendi to. 3. 242. c
 Serpens venenum alit, & in venenum antidotum est to. 2. 337. g
 quomodo nobis prodesse possit, ibidem.
 quomodo incitandus ibid.
 eius concubitus ibid.
 eius in uatura mysterium fidei demonstratur ibid.
 intelligibilis quomodo nobis moriatur ibid. 338. a
 suspensus in deserto typus Crucis, t. 3. 95. a
 eius natura in custodiendo capite imitanda ibid.
 eius venenum, Christi medicamentū excludit to. 3. 180. f
 eius astra in sentatione primorum parentum to. 2. 310. b
 serpentem draconem conuertit Babylonij to. 3. 116. g
 in suo progressu spre Diabolo compa-

ratur to. 3. 92. c. to. 5. 115. b
 in paradiso absque Dei voluntate non est generatus to. 1. 54. f. g
 in paradiso nonnullorum sententia figura delectationis fuit, to. 1. 55. b. 119. g
 corporeæ delectationis exitus typus, t. 1. 65. h
 cur pectore, & ventre repleat, eique terra est cibis to. 1. 66. b
 à Deo est maledictus to. 1. 66. e
 cur bilinguis existat to. 1. 62. f
 serpentis poma custodiens fabula alulone quodam moraliter explicatur to. 3. 18. d. e
 ænens à Moysen in ligno suspensus cuius proprius typus, to. 1. 230. d. 236. f. to. 2. 434. c. 511. h. to. 5. 35. b
 diaboli figura est to. 1. 54. g
 prius quam bibat, venenum euomit to. 5. 24. e
 serpens per inobedientiam peccatum introductus to. 1. 413. c
 serpens primus cur crucifigatur, to. 3. 35. b
 serpentibus comparantur mundi sectatores to. 5. 112. b
 rubi folijs interimuntur, tomo 1. 17. e. f
 Sero quid significet to. 3. 109. b
 sero, & nocte, & occulte Christum aduentus ab eo non relictus, tom. 3. 108. a
 serum labore queritur, tomo 2. 311. f. g
 Sero quis dicatur to. 2. 340. e. f
 seruile libero, minus velle putatur, t. 5. 111. b
 seruile cum iusticiis à lege liberatos non decet to. 3. 76. c
 seruile Deo ita magna dignitas, vt nulli sit maior to. 2. 419. g. h
 & quomodo sit Deo seruendum, to. 3. 131. h. 4. 47. g
 seruut Deo omnis creatura, tomo 3. 24. d
 seruens ex animo talis est fortis, qualis intus to. 3. 259. a
 seruendum tempori to. 3. 151. g. h
 seruile iusticie libertas est, tom. 2. 153. a. b
 seruile aliis quis debeat, tomo 1. 159. d. e
 seruile debet, qui se nescit gubernare, & esse subditus prudentiori, tomo 5. 126. h
 Seruitum sponte delatum magis, quam imperio exactum placet to. 5. 64. e
 seruicia mulierum in Apostolis prædicantes to. 3. 17. 8. g
 Seruitus sub Christo pretiosa, ac gloriosa libertas to. 1. 153. a. b
 Seruitus in Christo carnis est: dominatus diuinitatis to. 5. 91. c
 nostra in Deum qualis debeat esse, t. 3. 173. e
 seruinitas Dei Christianus populus illogice ceteris prestat to. 2. 61. d. e
 seruile legis quomodo Christiani sunt absoluti to. 3. 76. c
 seruatus consolabilis quæ to. 2. 464. a. b
 seruitus gemina, corporis vna, animæ altera to. 1. 408. g. h
 eadem & libertas apud Deum æqualitate penditur to. 4. 205. b
 quando gennetur to. 5. 111. b
 ei cor-

ei corpus subilicere quid sit, romo 3.
180.c
libera quæ 10.5.127.f
eius iugum grauius, quam feruitus
ibid.
feruitutis iniuria domini æquitate le-
uatur 10.2.64.b
eius stipendium liberat 10.2.319.g
insipienti conuenit 10.2.407.h
que necessitate cogitur in honora, quæ
pietate deferunt honorata, romo 3.127.
a
feruitus peccati voluntaria, & iniusta
10.3.82.b 132.a.135.f
peccatoris miseria 10.2.92.e
& eorum quos deuorauit mors, tom. 2.
392.a
Seruus Christianus ita seruire debet Do-
mino carnali, vt non blasphemetur dō
Atrina Christi 10.3.175.c
ita se debet gerere; vt libertatem me-
reatur ibid.
seruus est, qui imprudenter agit ibid.
sapienti liberi seruiant ibid.
pretio emptus debet magis seruire: vt
aliquo modo gratiam reddat redemi-
tori ibid.
eum pudere non debet laze condico-
nis ibid.
Seruus Christi liber est à feruitute le-
gis 10.3.175.a
seruus & liber idem sunt in fide, 10.4.
110.h
seruum Christi non custodia cōspici-
tis, sed hominis prouidentia seipre cō-
sueuit 10.5.49.b
boni libertatem Christus amat, rom. 2.
420.a
seruus Dei liber est, & regni particeps
10.3.85.e
seruum quid aliquem faciat, 10.2.407.
f. 10.3.175.c
seruus, & miseriam feruitutem feruus
quis 10.2.408.h
malum vendit Dominus, non bonum
10.2.174.g
seruus est, qui est in peccato, 10.1.12.
2. 1.2.125.
seruum non facit aliquem vadio nec
pretium 10.2.407.h
quis vocatur liber 10.2.384.f
non vno facto absoluitur, 10.2.4.
485.c
eius honor Domino deferretur, tom.
4.53.
serui conditionem non despexit Chri-
stus 10.3.444.a
Domini qualis esse debeat, tom. 1.125.
f.g.
in Domino liberus est Domini, 10.2.
419.h
non est suus alicuius, sed illius, à quo em-
prus est 10.3.173.f
seruus inuitus facit, amicus volunta-
rius 10.2.436.e
serui, filij, amici, & mercenarij differē-
tia 10.3.80.g
serui pueri aliquando vocantur à
Dominis 10.1.117.c.f
quid agant, vt salui fiant, romo 3.
124.f
seruos diabolus vili æstimat, quos Chri-
stus caro redemit 10.3.69.a
omnes famuli non naturæ conditione,
sed culpæ 10.3.101.g.h

eorum diffensiones concordiam Do-
minorum sæpe dissoluant, romo 1.
104.h
eorum & adolescentium quam sit pul-
chritudo copulatio 10.4.18.a
serui cur omnes nascantur, romo 1.
153.b
eis decernitur pœna, liberis autem gra-
tia conferretur 10.1.236.f.g
Christi quomodo montes sint, tom. 2.
386.f
serui peccatorum cum remissionem
accipiunt, sunt Christi liberi, romo 3.
175.d
hominum qui sunt ibid.
serui humiles esse debemus, non bona
opera iactare 10.3.85.d
serui natura sumus, gratia filij Dei
ibid.
boni & mali, omnes ab Ecclesia vesti-
ti, & quomodo 10.2.516.d
serui ad vineæ colonos missi, tom. 2.
94.c
Seth Christi typus, & cur in eius genera-
tione numeratus 10.3.174.a
Seueritas nimia plerumque extorquet
errore mendacium, romo 2.408.
c.f
summa in munere quare cauenda, 1.4.
39.c
seueritas Dei in ludæos 10.3.149.d
seueritas Christianæ consuetudinis in
primitiis Ecclesiæ 10.3.171.b.c
quibus exhibenda 10.4.190.a
& qualis esse debeat 10.4.28.g
Seuerus cæcus ad Gernalsij, & Protalij
ambriam illuminatus 10.5.65.g
Seuerus presbyter Thesalonicensis, 1.5.
112.f
Seuero Episcopo scribit S. Ambrosius, 1.
5.129.f
Seueritina quare celebratur, romo 5.
15.a
eius ratio supputatur 10.3.110.d
Seuus non est in Deo 10.4.72.c
eius diuersitas erit in resurrectione
contra hæreticos, rom. 4.43.h. 4.4.
a.b
50.g
seuus vtique à Christo sanatur, sed ho-
mo prior, & quare 10.3.13.g. & seqq.
principalis prius est creatus, 10.2.310.
a.b
virilis muliebri decore facile capitur
10.1.
seuus non est vitium sed personæ, 10.3.
15.b
Siagon locus, vbi Samson egregium cer-
tamen consummavit 1.5.115.h
Sicera ex diuerso rerum conficitur gene-
re 10.1.227.a
etiam parit ebrietatem 1.2.256.h
eam vocant Hebræi omnem potum,
qui ebrietatem inducit ibid.
Sichima ascendens interpretatur, tom. 1.
364.b
Ecclesiæ dicitur, & Maria ibid.
Siculi cuiusdam calliditas, romo 4.37.
e
Sidonij superstitiosi, & scelesti homines
1.1.197.b
Sigillorum septem libri signati in Apoca-
lypsi apertio: & quid vnum quodque
significet 10.5.150.d.e. & seqq.
Signaculum Spiritus sancti, quo signati
sumus 10.3.81.a

promissionis diuinæ est fides nostra, 1.
3280.e
adoptionis nostræ est Episcopus, 10.3.
102.d
Signati ad similitudinem, & imaginem
Christi, qui sunt 10.2.495.g.h
Signum filij hominis Crux, romo 5.22.
g
illud qui habent salutem sunt, romo 3.
163.a
Crucis signum est mortis aculeus, 1.3.
115.g
signum pacis deulit in diluio colum-
ba: ipsa pacem Christum in lauacro, 10.
5.10.d
signum suum posuit Deus in frontibus
singulorum, 10.2.365.f
signum iustificationis 10.3.138.a
signum rei prestantioris iudicium est
10.1.218.d
signa, & prodigia non sunt fundamen-
tum fidei nostræ 10.4.1.
eis non indiget in fide fundatus, ibi-
dem.
conduntur post Domini aduentum, &
fides exigitur 10.3.19.b
cur petantur à ludæis 1.3.161.d
non credentibus dantur, credentibus
autem promissa 10.5.99.d
in sole & luna iudicij tempore mystice
exponuntur 10.2.97.g
eorum, & prodigiorum villitas, tom. 3.
116.d
eorum efficacia doctrina Apostolicæ
comprobata 10.3.114.a.115.g
eorum virtute commendatur regnum
Dei 10.3.170.a
functi iudicij vniuersalis, tom. 3.266.
d.e
signa dignitatis Episcopalis, romo 3.
271.f
signa Zodiaci in utilia ad vitas hominū
significandas 10.3.114.d
signa semper sunt in bello, & quis eorum
vires 10.2.365.g
quædam sunt, quæ victor imponit vi-
ctis 10.2.110.f
aliena quæ 10.2.110.f
sua quorūdam ponit Antichristus, ibi-
dem.
ea posuit pueri Hebræorum Nabu-
chodonosor ibid.
Silenarium remedium est aduersus quas-
dam animi ægitudines 1.2.147.g.h
eo plagam vici lob 1.2.146.h
securum, & decorum quod 1.2.347.e
securum validum 10.2.346.f.g
eius virtus diffilis 1.3.50.a
ad omnia vtile 1.2.348.f
silentio fugimus periculum, & difi-
cultas redde loqui 10.4.1.c.d
silentium Zachariæ quid significauerit
10.3.8.a
silentium in Ecclesiā 10.4.163.d
silentium, & pax sub Augusto, romo 5.
205.d
Silique filij predigi mystice explicantur
1.3.79.g.h
Siloë piscina figura baptisimi, romo 4.
164.b
Similago quid mystice significet, romo 1.
110.b
quid in sacra scriptura significet, romo 1.
72.b
bona, & reproba, à quibus, & ex qui-

Rebecca quam bona mater, to. 5. 12. h. 11.

a. mystice patientiam significat, to. 1. 85.

c. 159. g. to. 5. 12. a. 4.

ecclesie fuit figura to. 1. 113. h.

patientia sua nodum sterilitatis absoluit to. 1. 135. e.

cur Jacob Esau preterit to. 1. 158. h.

non tam Jacob preterit fuit, quam obulit ibid.

genit in typo to. 3. 141. e.

non filium filio, sed impigrum otioso preterit to. 5. 12. a. 4.

cur veniens ad nuptias velat, rom. 4. 21. g.

duas ac diuersas humani ingenij naturas in vtero gessit to. 1. 67. e.

eius virtutes, ac laudes to. 1. 118. c. d.

gratiam significat to. 5. 19. 6. c.

Receptacula mundi, quæ, to. 3. 182. e.

Reclor prudens, vt fe gerere debeat, to. 5. 9. g.

non debet indicare occultata, tom. 3. 171. d.

reclor ecclesie constituebantur in primitiua Ecclesia to. 3. 181. g. h.

reclor reuebratum harum qui fuit, to. 3. 244. d.

Recombeite, & discumbere differunt, to. 1. 5. b.

Reddamus Deo censum fidei & bonæ actionis to. 5. 1. e.

redde ad debitum pertinet, to. 3. 65. i.

Redemptus sumus Christi morte, to. 3. 178. e. to. 4. 47. d. e.

Redemptio nostra quid sit, rom. 3. 23. b.

per sanguinem facta est to. 4. 69. d.

humanæ generis non nisi per Christum, to. 3. 144. h.

ex proposito diuinæ benignitatis, to. 3. 123. f.

eius pretium quam magnum, to. 3. 69. a. b.

eius memoria est Eucharistia, to. 3. 184. a.

ex diuina misericordia, tom. 3. 285. f.

Redemptor qualis electus, tom. 2. 59. o. f.

g. e. gratias agit, qui Eucharistiam debita reuerentia sumit to. 3. 184. a. c.

ei quomodo plures per redemptionem, quam per creationem debeamus, to. 3. 135. h.

Redemptor, vt idem esset, qui fuerat creator, deuit to. 4. 69. d.

eius beneficium, to. 3. 164. b. c. 118. c.

eiusdem clementia to. 4. 47. f.

Regeneratio quid sit to. 4. 171. c.

eius sacramentum to. 4. 159. b.

eius mysterio anima innouatur, to. 3. 72. e.

nostra est noua creatura, to. 3. 132. h.

eius sacramento quomodo deleatur peccata to. 2. 113. d. e.

hominis ex aqua, & Spiritu sancto, to. 5. 10. g.

Regere seipsum quomodo oportet, r. 2. 44. e. f.

regere seipsum plus est, quam aliis imperare to. 1. 175. a.

Regina Antiochia typus gentilitatis, to. 3. 67. b. c.

Regio viuorum describitur, to. 5. 60. a.

longinqua quæ sit to. 3. 79. f.

Regnare quid sit to. 3. 168. h.

regnare qui vult cum Christo, non potest gaudere cum sæculo, tom. 4. 7. h.

Regnum Christi, & Ecclesie indiuiduum, atque perpetuum, to. 3. 66. d. & seq.

Dei Spiritu sancto to. 3. 66. g.

Dei est pax to. 3. 146. g.

ablutum est à Iudeis, & datum est gentilibus to. 3. 149. h.

illud quinam obtineant, to. 3. 172. c.

quomodo intra nos sit, to. 3. 75. 1. 85. e.

in simplicitate fidei est, to. 4. 56. b.

non commendatur splendore verborum to. 3. 170. a.

Christi quale to. 3. 126. c. d.

celorum, & fides se mutuo consequitur to. 3. 75. e. f.

apte grano synopsis comparatur, ibid. & seq.

ab illo gentiles, Iudei, & hæretici excluduntur to. 3. 77. h. 78. a.

Dei nemo excluditur nisi sua culpa, to. 3. 78. a. b.

Dei scripto opes non requiruntur, to. 3. 86. e.

regno celorum qui sunt apti, to. 3. 78. c.

illud, & ipsius pretium dar nobis Deus to. 5. 192. d.

quomodo, & à quibus capitur, tom. 3. 46. f.

patris, & filij, & Spiritus sancti vtrum esse colligunt to. 2. 199. a.

Iudæorum quando ceperit, & quando uauit to. 3. 212. g.

regno tradito mundi suis est, tom. 3. 192. b.

regnum meritis in Iudæa de gentilibus, in gentilibus destruitur, to. 3. 192. b.

peccati quam graue fuerit, tom. 2. 84. c.

in regno Dei gratia, non ætatis est, to. 3. 123. g. h.

mutatio to. 3. 123. g. h.

gratiae quod to. 3. 123. g. 130. d.

mortis quod to. 3. 129. b.

peccati quod to. 3. 130. e. e.

gratiae æternæ, peccati non, ibid.

regnum Dei & diaboli ibid.

celorum, vim facere, quid sit, tom. 3. 81. e.

Dei in cælis to. 4. 12. b.

celorum est sine vllis ærumnis, to. 4. 50. c.

Christi in nobis consideratur, to. 3. 46. f.

à synagoga Ecclesia illud tapuit, tom. 3. 46. h.

celorum, studio & vigilantia rapiendū to. 3. 48. f.

regnum celorum non nisi Christus est to. 5. 4. a.

Christi quando, & quomodo minoremus to. 3. 198. f. & 399. per totum

celorum quomodo cogi dicatur, to. 5. 4. h. 5. a.

mortis ob peccatationem Adæ in quos fuerit, vel non, tom. 3. 128. e. f. & seq.

celorum, qui non intrat, necessario remanet in inferno to. 5. 10. g.

regnum tradere Deo patri, quid sit, to. 3. 192. g.

celorum, est vera requies, to. 5. 12. a. g. li.

regno Dei militantes, nouit rex ipse, quomodo pascat to. 7. 0. g.

regni quod filio Deus dabit, traditio qua sit to. 3. 192. c.

regna omnia perdidit Deus voce sua inuoluit to. 2. 138. 4. f.

regna, & potentia huius sæculi omnia tom. 1. 183. c. d.

Religio necessitudinis, pietasque propinqua tati est præferenda, to. 1. 2. 4. e. to. 3. 61. f.

Christiana adeo moralis, & mitis, vt etiam Gentiles alliciat to. 3. 71. e.

nihil habet falsi to. 3. 189. c.

passione martyrum est defensa, tom. 1. 217. e. & seq.

Religio sancta ex gentibus aduersariis testimonium habet to. 3. 14. d.

eius presentia verget, plurimum valet ad merum delinquendum, tom. 5. 56. f. g.

eius causâ ad Episcopos pertinet, to. 5. 96. a.

eius caput Caritas to. 1. 187. d.

eius fundamētum eadē Caritas, ibi. eius causâ parentibus est præferenda, to. 3. 71. f.

causâ maius, fide nihil sublimius, to. 5. 94. a.

Religiosi viciat, & indignati, vt ratione vero querere non debet, to. 3. 50. f. g.

ei laqueum iactantia diaboli perissimum tendit to. 3. 30. e.

Reliquie sanctorum spirituum operanda miracula adhuc retineant to. 3. 7. e.

colore dicit to. 4. 1. 4. 7. c.

reliquie sanctorum saluum fecerunt, tom. 3. 123. f. 125. g. 126. g.

non debent per verbum abbreviatum to. 3. 124. g.

Religiosi falsitatis est, vt sub prætextu uentis inuacat erretent, to. 3. 339. g.

remedia quotidiana non desinit, vbi nō desinit quotidiana peccata, to. 7. 5. e.

remedia tria, quibus ex huius mundi naufragis ad verum salutis portum pueniunt to. 1. 171. d. e.

remedia animæ plura to. 3. 67. g.

Remissio peccatorum, quam fides docet, non impellit ad peccatum, to. 4. 122. b. c.

remissio vera peccatorum est in lege Evangelica to. 2. 422. d. 1. 3. 10. e.

remissio peccatorum tollit omnia peccata to. 3. 136. b.

non est nisi per Christum, to. 3. 144. h.

remissio peccati liberat à lege, to. 3. 136. g.

remissio peccatorum omni melledior to. 2. 486. h.

remissio nimia in magistrali, quare esse non debeat to. 4. 19. d.

remissiores quare plerique in pietate, & uerbis esse uolunt to. 4. 28. g.

Remittende iniuriæ, & crebro ignominidum to. 3. 84. c. f.

Remittere, regere, non impare idem significant to. 1. 124. h.

Remuneratio Dei, actus & merita respicit to. 3. 86. g.

à solo Deo expetenda to. 1. 128. a. b.

credendum in die iudicii, to. 1. 146. c. d.

eam accipit inuocantes Dominum, to. 1. 146. e.

Renatus, & Leontius falsi testes, & iniquitatis uiri to. 5. 148. d.

stupro coinquinata ancilla, eius in Iudicium p[ro]batur effinit ibid.
 Renes peccata abscondita, corda cogitationes to. 5.185.c
 nostri seminarium castitatis, à Deo possidentur to. 5.119.c
 anime quidam, qui in nobis vexantur per ignorantiæ laborem, to. 2.405.d
 Renouamur de malo ad bonum, & de bono ad melius transiendo, to. 5.14.c
 e.
 reuolare vitam suam quis dicatur, to. 5.14.c
 Renunciamus omnes mundo in baptismo, quod pauci obseruant, to. 3.95.c
 Repelli à mandatis Dei qui dicantur, to. 2.418.a
 & quomodo quidem repellantur, to. 2.418.b
 Repetitio r[ati]o[n]is Christi de amore Petri erga se an fuerit superflua, to. 2.209.b
 Reptibimur, & excludimur à regno culta non ita, non Dei to. 3.78.a.b
 reprobum videri quid sit, to. 3.218.f
 Repromissio antiquior lege, to. 5.126.c
 c.
 ex a libertas, ex lege seruitus, to. 5.126.c
 Reptilia aliis sunt venenata, alia mansueta to. 2.97.f
 reptilia dicuntur serpentes, & pilces, to. 1.30.b
 Repudiū lex humana permittit, diuina prohibet to. 3.82.h
 repudiandam non esse vxorem, to. 3.82.f.g
 Repugnantiæ hominis circa diuinam legem fluxit ex Ade peccato, to. 3.115.c
 Requies vera est regnum celorum, to. 3.292.g.h
 magna, quæ votum implet diligentiis, to. 3.60.a
 exoptant à creaturis to. 3.142.g.h
 eam sine labore, & gaudium absque iustitia nonsequi non possumus, to. 1.225.a.b
 requies vera in quo to. 2.586.a.b
 Rei Dei non potest sine spiritu Dei edisci to. 3.105.d
 re bona interdum male vitium, nec propterea res est mala to. 3.200.d.e
 rei mortuæ imago simulacrum, to. 3.181.g
 res mundanæ cur vane sunt, to. 3.139.c
 e.
 earum status ibid.
 alia proprie ad nos spectant, alia non ita dicuntur, alia circa nos sunt, to. 1.47.a
 diuinæ Imperatoribus minime subiectæ to. 5.101.d.e
 res sunt nobis, non Deo, cum ipsi nihil sit futurum to. 3.190.f.g
 creatæ circulo, quodam minuuntur, & crescent to. 1.123.a
 sunt ante verba to. 3.164.f
 farum compe, prudentes videntur, to. 3.164.f
 omnium principium, & finis sunt præstantiora to. 2.200.h
 sacrarum venditio detestabilis, to. 3.32.g
 Regina spiritualis quæ sit, to. 1.181.b.c
 Resistendum non est potestati, to. 3.33.b.c

Respicere quomodo dicatur Dominus, to. 2.485.h. & seq.
 Respondendi canticum laudatur, to. 3.95.g
 e.
 Responiones in baptismo quid significant to. 4.163.a
 Respublica beata fuisse, si Valentinianus diutius seruare potuisset, to. 5.34.h
 eam boni Imperatores parentibus, & filiis prætulerunt to. 5.61.e
 eam gerere non criminofum, to. 5.47.a
 Restituenda prius ablata, deinde pauperibus largiendum to. 3.92.a.b
 restituere nolens Deo decimas, & proximo suo, non est vere penitens, to. 5.24.a
 Resurgens Dominus resurrectionem præstitit vniuersis to. 5.37.c
 resurgens homo quomodo iam non composuit, sed vna, & simplex natura to. 3.77.c.d
 caro nostra iam non erit fragilis, neque vilius iniuriis obnoxia ibid.
 resurgens erimus similes Angelis gloriosis, & immortales to. 3.70.f
 eorum corpora cur dicantur coelestia, to. 3.193.e
 eorum preces to. 3.202.b
 resurgentiū corporum qualitatem ostendit Christus to. 3.110.f.g
 eorum immortalitas sine amaritudine futura to. 3.106.d
 eorum habitaculum petenae, caelum, to. 3.111.f.g
 resurgentiū in gloria diuersi ordines describuntur to. 1.149.c.f
 eodem modo omnes resurgent, to. 450.c
 corpus & anima resurgit to. 451.c
 Resurrectio generalis, & perpetua ex singularibus comprobata to. 3.52.h
 resurrectio duorum mortuorum ad Christi imperium alterius palam, alterius secreto mystice explicatur, to. 3.53.c
 eius numerus octo to. 3.55.a
 resurrectio Christi in quo ab aliis differat, & quomodo prædicanda, to. 3.57.d
 non est nisi mortui to. 3.58.b
 facta octaua die to. 3.184.e
 resurrectionis tempore promissa sua Deus complebit ibid.
 resurrectionis gloriam impij non videbunt ibid.f
 ea facta corporum nostrorum habitus purior, & subtilior erit to. 3.59.c.d
 Christi, in Ioseph somnio reuelata, & figurata to. 1.179.h
 mortuorum, quadrupla nominare corpora humana testatur to. 2.217.g
 eius gratia, merces promissionum Dei to. 2.377.h
 eam negantes, à D. Paulo redarguuntur to. 3.191.c.d.e
 probatur to. 4.49.f
 erit tam malorum, quam bonorum, ibid.f.g
 vera, quæ ibid.g
 carnis, sine carnis operibus erit, to. 450.b
 in ea qualis erit caro to. 450.g
 de ea, vide to. 450.f.c

in vera carne quæ erit ibid.
 eius vocabulum quid significet, to. 451.a
 Christi, securitas æternitatis, to. 3.131.c
 resurrectionem Christi quomodo assequi possimus ibid.
 bina, prima & secunda to. 5.211.f
 generalis iudicium præcedit, to. 5.233.c
 Domini merito celebranda, to. 3.84.f
 Christi vera humane salutis causa, to. 1.130.f.g
 mortuorum omni melle dulcor, to. 2.485.h
 mortuorum in mortis est destructio, to. 3.192.c
 æstari, & messiōi comparatur, to. 3.99.d.e
 spiritualis legis mortuæ to. 2.95.f
 resurrectionis coelestis confortum legis obseruatores habebunt ibid.
 eius festiuitas omnibus à Davide incitatur to. 1.431.f
 mortui adolescentis ad animam ob peccatum mortuum apianit, to. 3.45.a
 de resurrectione, quomodo, & quali corpore fiat, quæ sitio perstringitur, to. 3.70.g
 Christi, virilitas to. 5.37.c.d. 4.1.a
 eius plenam speciem in paralytico Christus ostendit to. 3.36.h
 resurrectio m[eu]s, corporis quæ perfectio sanatio ibid.
 resurrectio corporum opus plane diuinum, & maximum to. 3.36.h
 resurrectionis tempore terram nostri possidebimus to. 3.41.e
 resurrectionis symbolum scus, to. 3.43.c.f
 resurrectionis Christi mysterium: eius post triduum inuentio designauit, ibid.e.f
 eius mysterium cur mulieri primum reuelatum to. 1.110.c
 duas habet formas to. 3.257.d
 ea omnia inimici vincula soluantur, to. 2.160.h
 eius tempore Deum non omnes videbunt to. 3.6.e
 corporis Christi mystici erit alia to. 3.84.g
 resurrectio gemina Christi ib.
 resurrectio perpetua iucunditas, & omnis fatigationis cessatio ibid.
 resurrectiois mysterium absconditum, to. 3.84.h
 post eam non est nobis manducandum, nec bibendum to. 4.41.c.d
 Christi negabatur à Pseudopropheta, to. 3.191.g
 eius fidem voluit firmare Christus multifaria apparitione, to. 3.190.h
 191.a
 Christi grano tritici: passio synopsis significatur to. 3.75.h. 74.a
 Domini difficultates ex diueritate narrationum examinantur, to. 3.108.g. & seq.
 Domini cur viris à mulieribus mirrata to. 3.109.e.f
 resurrectionis mysterium non facile ab omnibus capitur to. 3.110.c
 resurrectionis ex qualitate diuinitatis S. Thomas. quam Paulus docuit, to. 3.

- no.d
Christi omnem de ea ambiguitatem
sustulit to.3.113.h
resurrectio Christi generalem tribuit
resurrectionem ibid.
resurrectionis Christi fide gentes lu-
daeos transcendunt to.3.9.1.a
corporum, phœnicis exemplo con-
firmatur to.1.49.e
morum curâ deo introducta, to.
1.145.g
Christi fructus to.3.112.f
quid defunctis, quid peccatoribus, &
quid sanctis to.2.411.f.g
Saluatoris est exemplum gloriæ, & fa-
lus crederetur to.3.114.f
carnis afficitur contra hereticos, to.4.
48.v. quæd. 53.
mortuorum, meruit iustitia Christi,
to.3.191.g
Christi iustitiam omnia floridâ, ac
florencia reddit to.5.41.a
eam futuram negabant Hymeneus, &
Philetus to.3.280.d
eius ordo to.3.263.g.h
fieri in momento to.3.194.b
mortuorum, stultitia videtur sapien-
tibus mundi to.3.165.g.h
Carnis erit, to.3.192.e.f.g. 193.b.c.d.e.f
194.b.c. per totum.
resurrectione Christi omnia elemen-
ta gloriantur to.2.1.f.g
discipule Christus to.4.45.h
mortuorum quâ ratione diversâ, to.1.
106.f
eius tempore duo populi in vno con-
gregabantur to.3.77.e
Carnis magis est secundum natumam,
quam contra to.4.456.b
eius imago baptismus to.3.103.g
resurrectio Christi to.4.65.a
per aquam figurata to.3.103.d
Christi est iustificatio nostra, to.3.267.
d.
gloriosa de cœlis to.3.302.b
Christi passionis pœnas destruxit, to.4.
47.f
maritima quid nobis conferat, to.1.2.
412.h
de ea, habetur, to.4.152.b. 155.f. 156. &
seq.
resurrecturi sumus cum omnibus mœ-
bris to.4.50.f
resurrecturum flere prohibet Domi-
nus to.3.44.d
resuscitatur idem, quod moritur, to.3.
58.b. 4. 58.b. 55.d
resurreximus omnes in Christo. to.3.
190.h
Rece Apostolorum to.4.136.a
eorum recta prædicatio Evangelij, to.
3.35.b
Retributio quæ appellatur à Davide, to.
2.475.e.f
eius meritum medium est vel in bo-
no, vel in malo to.2.360.g.h
Retro quid non sit to.2.400.e
recto respice ad Sodomam, to.3.86.f
Reuerentia coniugij non debetur ei qui
horret auctorem coniugij, to.3.174.g
Summa adhibenda comedendo Chri-
sti corpori to.3.182.c
Reueritur in, se, quid Christum redit,
to.3.80.a
Reus sine excusatione quis, to.2.517.g.h
rens est magis ille, cuius delicto multi
tribulantur to.3.197.f
est corporis & sanguinis Christi, qui
communiatur indignè to.3.84.b.c
reus est, qui vivit legi to.3.133.b
morti secundâ eadem non potest, ibi,
reum plus fecit illad, in quo diffi-
cile peccatur to.3.145.c
rei sunt propriâ danda munera, vt
sibi humiliter præpositos, to.3.172.g
non solum sunt agentes, sed etiam cõ-
sentientes to.3.118.a.b
rei adnotati Imperatoris se offere pro-
hibentur to.2.443.b.c
Requis iure veredatur, to.2.473.e.f
legibus non est solutus, & peccans, le-
ges suo soluit exemplo to.2.40.h
conlecti studiosius, quam terteno ser-
viendum to.5.14.g
Reges ad pœnam legibus non vocan-
tur to.2.394.d
ex genere Abrahæ qui to.1.150.b
eorum lapsus populorum est pœna,
to.2.446.c.d
eorum constitutionibus est obtem-
perandum to.3.35.b
mundi, in quorum domibus homines
delicati sunt to.3.46.c
ipsi, & Imperatores per Comitatus di-
fidebant to.3.116.e.f
cur tertæ Imperium à Deo accipiant,
to.1.130.b
reges tertæ, id est, Ecclesiæ Apostoli,
to.5.180.a
Deo iudicii sunt, to.2.483.c
qui cœcentur to.3.153.c
habent imaginem Dei to.3.153.c
dici sunt, ne malum fiat, to.3.153.d
ibid.
eorum est, plectere fontes
ministri, & iudices Dei sunt ibid.d.e
eis obediendum est ob duplicem cau-
sam to.3.153.d.e
non temere arguendi à sacerdotibus,
to.2.443.h
eis quando non est à sacerdotibus par-
cendum to.2.343.h
reges, & nationes Christo triumphato-
ri voluntarie subactæ, to.3.154.h
eorum potestatis insigne purpura, to.
3.152.g
reges boni qui to.2.386.h
Rideat tēpus nō est in hoc mōdo, to.5.73.f
ridere cum maledicimus, quam pul-
chrum to.2.305.f
Rigata solent emori, nisi Deus det vege-
tam vitam to.3.166.g
Roma regni caput, & sedes, to.3.115.g
peregrinas prædicationes recepit, to.5.
99.e
cum toto orbe non erubescit longæua
conuerti to.5.98.a
fornicaria mulier in scriptura dicitur,
quando, & cur to.5.226.f.g
in alienos paulatim successit ritus, to.
5.99.e
de Gentilibus qui conquerebatur, to.5.
97.h. 98.a
Romana Ecclesia to.4.169.e
rotius orbis caput, vbi Apostolica fides
viget to.5.89.g
eius formam in omnibus sequebatur
S. Ambrosius to.5.93.f
Apostolorum symbolum custodit, & ser-
uat to.5.91.d
in omnes venerandæ communionis
inra diffundit to.5.89.g
Romane mulieres vino abstinebant ca-
stutatis causa to.2.158.d
Romani vt moraliter boni laudantur,
to.3.14.c
Romanorum fidei laudatur, & situnc
adhuc imperfecta to.3.114.c.d.h
Romanorum fides multis profuit, &
quare to.2.114.d
Romanos initio minus instructos in
fide crebro commemorat, to.3.114.d.h
115.a
Romanos natione, & adoptione in-
telligit Paulus to.3.115.c
Romanis cur potissimum prædicare
optabat Paulus ibid.
eos amant, & meruunt Brachmani, to.
5.270.b
quorum imperium teste D. Hierony-
mo ab Hunnis, & Vandalis destructum,
to.5.226.e.f
eorum principes non crucifixerunt
Christum to.3.165.a
multi in Iudæa seruabant legem in-
cunctis to.2.13.a.c
eorum imperium Iulio Augusto dæ-
tum to.2.381.b
Romanorum imperio ibi primum fi-
des violata est, vbi fracta est Deo, to.4.
68.d
Romaniam credendum Christo faciles
to.5.222
Romanis à Iudeis decepti circa obser-
uationem legis ibid.
Romanorum fidem cur laudat Paulus
qui Galatis traiecit ibid.
Romanis caput omnium gentium, ibi-
dem
non sunt barbari to.3.132.f
accepterunt leges ex Athenis, to.3.152.f
bellis ciuilibus frequenter attriti, to.2.
385.b
coquebant penulati ad curiam ire, to.3.
281.f
Hierusalem expugnauerunt, to.3.97.
d.
caput porci in templum proiecerunt,
ibid.
Rompheza ignea ingressu Paradisi quid
denotet to.2.314.b.c
iudicialia Domini potestas, rom. 5.184.
a.b
diuina est scriptura ibid.
Ros sacri fontis in quibus exarefecit, to.3.
98.h
humorem à sole excitatum restituit,
to.2.27.f
copiosior nocte serena to.2.127.f
Rosa speculum est humanæ vitæ, to.1.19.a
rosæ nariæ sunt, spinæ tormenta,
to.3.70.f
Rubem primogenitus inter filios Iacob,
to.2.370.h
Rubri maris transitus to.4.120.f
eius mystica cum baptismi compa-
ratio to.5.226.e
Rubus Christus, flamma diuinitas, to.5.
197.g.h
rubus Moyli Beata virgo ibid.
eius folia serpentes interimit, to.2.
176.e.f
Radis in fide solet extolli superbia, maxi-
me si accipiat ordinem to.3.162.g
rudes in malum qui fiat, to.3.160.a.g
Rufinus

Rufinus ex magistro officiorum in Consulatu, factus Praefectus praetorio, to. 5. 113. a. c.
 Rugire quis dicatur to. 2. 342. e.
 Ruina mortis perpetua quae, rom. 2. 360. b.
 Rumoribus magister militum a pietatis Gentium superstitioni deditus, to. 5. 103. e.
 Ruth Moabitae Ecclesiae typus, eius historia explicatur, to. 2. 4. c. f. & leg.
 Ruth, & Boos coniugium mystice explicatur to. 4. 72. g.

S

SABATH quid significet, tom. 4. 76. g.
 Sabbatum quid to. 2. 337. a.
 illud non soluebat Christus, sed adimplebat to. 3. 39. e.
 eius panem qui manducant, to. 4. 55. a.
 eius dies ordine posteriori sanctificationis legis anterior to. 2. 38. 5. h.
 Sabbat huiusmodi quae to. 2. 38. 5. h.
 sabbatum *ἡμέρας* exponitur, to. 2. 38. 5. h.
 sabbato à quibus operibus esset feriandum ex legis intentione, to. 3. 39. f.
 typus futurarum feriarum, tom. 3. 74. b.
 æternæ resurrectionis, & quietis, to. 3. 38. h.
 sabbati legalis vis soluta est, tom. 3. 38. h.
 eo à quibus operibus cessandum, to. 3. 75. b. e.
 sabbatum, & circumcisio propriam habuerunt iustitiam, to. 3. 14. e.
 sabbati, & alie Iudaice observationes gentium conuersioni impedimento erant to. 3. 32. g.
 sabbato Christum curasse, & in sepulcro fuisse mysterium to. 3. 84. g.
 illud secundum legis sollicitudinem custodientes vnam sabbati dicunt, nos priuam sabbati to. 2. 38. 5. h.
 sabbato Christus incipit curare, & quare to. 3. 13. f.
 sabbatum vnius diei præcepti lex, Euangelium immortalitatem, to. 3. 14. e.
 eius sanctificatio ante legem cur præmissa to. 4. 75. a. b.
 sabbatum soluere Christus, sicut Deus to. 4. 65. a.
 eo muliere infirma à Christo sanata quid mystice significetur, to. 3. 75. a. b.
 sabbato curandum, ne fugat, to. 3. 58. f.
 sabbata dierum, mensium, & annorum, to. 3. 84. f.
 Sabellus hæreticus pyrata dicitur, to. 2. 312. e. finis, to. 3. 4. g.
 eius hæreses, & multa de eo, tom. 4. 43. e.
 eiusdem stulticia ibid.
 æque impius cum Ario ibid.
 eiusdem peruersum dogma & hæresis Arij confutatur, & reiciuitur, to. 3. 10. a. & seq. to. 4. 43. e.
 eius de subiectione filij error, to. 3. 10. b. 69. d. to. 4. 93. b.
 confudit personam to. 4. 67. e.
 confudit diuinitatem to. 4. 118. a.
 patrem & verbum confudit, rom. 4. 54. f.

Sabinus episcopus Placentinus, to. 5. 92. a.
 eisdem S. Ambrosii narrat laudes S. Paulini Aquinani to. 5. 128. b.
 eidem libros corrigendos transmittit, to. 5. 92. a.
 Sabzi viri volucres sequuntur Christum, to. 2. 341. e.
 Sacculum non esse portandum quid sit, to. 3. 62. e.
 Sacerdos sacerdotum conferret instar Moysi erga Eleazarum to. 5. 120. g.
 supplicaturus pro populo, eliga utrum Deo, proberetur à sacerdotibus, ibidem h.
 ne dum grauioribus, sed ne minimis quidem flagitiis straheretur ibid.
 eius mores quales esse debeant, ibidem
 eiusdem
 eiusdem vita populi vitæ præponderare debet to. 5. 121. d.
 ligans alios præceptis, debet ipse legis præcepti custodire ibid.
 dignitatem suam cognoscere debet, to. 4. 180. c.
 oculus (i. Ecce) fixus to. 4. 181. e. f.
 quomodo eognoſcere æquitatem conuenit to. 4. 29. d.
 offendi non debet, quod inferior minister bono aliquo opere eximiationem acumen let suam ibid.
 quæque iustitiae debet, ut vnicuique congruum deputet officium, tom. 4. 17. a.
 quam debet, esse mundus mente, & corpore to. 4. 19. d.
 quomodo parere debet ibid.
 quomodo sine patre, & matre debeat esse, & quæ in eo requiruntur, tom. 5. 120. c.
 eius fuga vera quæ sit to. 1. 171. b.
 eius oblationis verba to. 4. 174. b.
 tunc magis impetrat, cum vitius præualeat to. 2. 424. h.
 eius petitio doctrina pietatis est, ibidem
 eius arma sunt insignia religionis, to. 3. 64. d.
 in loquendo libertas plurimum prodest Imperatori to. 5. 104. d.
 silentium illi culpam, Imperatori periculum parit ibid.
 in eam Dei audiendus ibid. e.
 ingreditur semel in anno Sancta Sanctorum, significat ingressum Christi in Cælum to. 3. 103. f.
 non tam delectabilia, quam vitia persuadent to. 5. 106. f.
 dura prætentat denuntiare, trisilia non formidet ibid.
 sacerdos typicus, & verus lucernam diuinam accendentes to. 3. 67. d.
 vita eius præponderare debet, sicut præponderat gratia to. 5. 122. h.
 eius missam & sacrificium offerentis dignitas, & puritas to. 4. 179. f.
 dicitur Angelus to. 4. 180. d.
 proprio officio, sacroque ministerio peccata remittit to. 1. 77. d. e.
 verus quis to. 2. 422. f. g.
 non potest esse sine testamento, lege & præceptis to. 3. 300. g.
 sacerdoti Christi quis adhareat, & quis à sacerdotibus separatus, tom. 5. 47. h.

nullum nocere debet, sed omnibus perdesse to. 4. 36. e.
 in causis pecunia non debet interuenire ibid.
 sacerdotem sacerdos consecrare debet ut dicatur vinum aquæ permiscere, to. 2. 521. a.
 eius monumenta quæ to. 5. 65. c. 37. b.
 eius ordinandi consideratio quarta esse debet to. 5. 121. d.
 vox populi ad Deum to. 4. 8. a.
 magnus est verbum Dei, to. 1. 17. h. 163. a. b.
 circa vulnus graue quomodo se habere debet to. 2. 443. h.
 circa leprosi mundationem mystice, to. 3. 36. e.
 Ad quem lex leprosum mittebat, Christus occulorum eognotur esse de deo, de se profecto loquitur, & ad confessionem accomodat to. 3. 16. e.
 sacerdos Christus & carnis origine, & secundum spiritum to. 3. 14. b. 22. c.
 sacerdotis est errantem monere, to. 3. 159. a.
 verum quis videat to. 2. 422. b. c.
 sacerdoti tyrannis infirmitas est, to. 3. 103. f.
 quam sibi vitam quætere debeat, to. 3. 112. b.
 summus sacerdos in baptismo, tom. 4. 171. g.
 vnus in Euangelio quia immortalis to. 3. 101. e.
 ibi sepeliri debet, ubi esse ceteri consueui to. 5. 56. b.
 eiusdem officium manus est Spiritus sancti to. 3. 76. e.
 sacerdos ac sapientes præ ceteris, colere castimoniam decet, to. 1. 135. a. b.
 eos nunquam tyrannos fuisse, sed tyrannos sepe perturbasse to. 5. 102. f.
 cisterne iohannis gloria & prodigiosa fuga to. 4. 28. e.
 eorum vehemens & copiosa vindicta quæ to. 5. 63. c.
 eis quis se ostendere non audebat, to. 2. 422. h.
 secundum Aaron dimittendi peccata non erat attributa potestas, sed Euangelio reſeruat to. 2. 352. d.
 veritibus quare permittit vixores ducere to. 3. 172. d.
 Christianis cur non liceat vixores habere ibid.
 apibus comparantur, & quomodo, to. 5. 62. b.
 eorum vehemens est vindicta, populis verbi pabulum subtrahere, tom. 5. 62. h.
 moderatores turbarum esse, & studiosos pacis, nisi eum & ipsi inuocauerint Dei, aut Ecclesie contumelia, tom. 5. 104. f.
 delictis intenti, & in gubernis negligentes quam graui & ceu peccandi, to. 3. 71. b.
 nouæ legis Christum immolant, to. 3. 6. e.
 eorum tenes & virtutes possidere manu: Christus, quam ceterum, tom. 5. 152. b.
 pastores sunt rationabilium ouium,

to. 3.14.f.
veros habet Ecclesia, falsus heresis, to.
5.28.f.
cum Moysē montem ascendere sine
plebe precepit Dominus, to. 5.111.
h.
inaccessam vulgo viam sibi querunt, i-
bid.
efficiū docendi efigere non pos-
sunt to. 4.1.b
imitari debent Aaronem, to. 5.110.d
sacerdotibus dolorum prebent Gē-
tiles à Christianis alimenta prelati, to.
5.98.e
Christianorum cum Gentilibus con-
fessio S. Ambrosius to. 5.98.e.f
Christianorum periculum, ne sacrile-
gi, aut mendaces proderentur, to. 5.99.
f.
sacerdotes de sacerdotibus iudicare
voluit Theodosius Imperator, to. 5.100.
c.
eorum nobilitas summa, to. 4.210.
g.
post Christi passionem semetipsos
Deo pro holis offerre coeperunt, to.
1.242.g
aliis peccata dimitunt, to. 4.53.a
non debent esse cupidi honoris, & am-
bitionis to. 3.254.e
eorum administratio quo pacto maxi-
morum to. 2.522.a
eius meliora sunt damna, quā lucra se-
culi to. 4.14.g.h. 5.151.f
puriores panem manducare mystice,
to. 3.87.e
sacerdotes quomodo omnes sumus, i-
bid. & to. 5.180.b
plures in lege veteri, quia mortales, to.
301.e
veteres semper offerebant pro se,
pro populo, quia ipsi etiam erant pec-
catores ibid. h
in iudiciis accusatores esse perique vo-
lebant to. 3.87.e
boni quod sentiant, libere pronuntia-
re debent to. 5.104.c
eis honor est impendendus, to. 5.39.
c.
Dei, quanta reuerentia debeatur, to. 5.
74.f
veteres gerebant vrbem veri sacer-
doti Christi to. 3.302.e
ad loquendum Christum honorat S.
Ambro. to. 2.350.d
nihil commune cum moribus incon-
dite multitudinis habere debent, to. 3.
111.h
quidam quia plus tribuerunt paupe-
ribus, plus abundarunt to. 4.3.b
vocantur Sancti to. 3.195.f
pecuniam Dei scelerantur, to. 5.160.
c.
eorum officia & merita considerantur
to. 4.167.h. 164.e
Domini quales to. 2.318.a
eorum viis populo ad imitationem
proposita to. 3.9.b
eos partes vocat S. Ambrosius & fratres,
mystici qui to. 5.180.a. 193.e
eorum epitheta & dignitas, to. 4.179.
b.e
eis nihil dignius in hoc seculo, ibidem
c.
potestate regandi, & soluendi non v-

surpant to. 2.352.c.d
eis quid precipue curae esse debet, to.
5.114.d
Ecclesie sunt genae to. 5.52.a
sacerdotum principes à tribu Levi ca-
piebantur to. 1.93.f
Sacerdotij virtus non mediocris, & quid
sacerdoti cauendum to. 5.112.o.h
eius gratia numquam marcessit, & suo
munere committit sibi florem pote-
statis habere, virga Aaron ostendit. to.
5.120.g
dignitatis quanti faciendus sit, to. 5.100.
e.
quid sibi vendicet to. 5.111.h
S. Ambrosium à matre abducit, to. 4.
151.c
sacrosanctum cibum etiam populo co-
munem figuratum esse in veteri testa-
mento to. 3.99.b
eius excellentia apud Hebræos, to. 3.
300.e
eius nisi misterium non vendibile, see-
taturum to. 3.93.e
eius professio etiam in ceteris serui-
tijs reuocabat S. Ambrosium, to. 4.
149.a
legale figura est sacerdotij Christi, to. 3.
5.h
sacerdotij sui diem annuerisarium ce-
lebrat S. Ambro. to. 3.89.d
Christi non habet finem, sicut legale,
to. 3.101.e
Christi, & Aaron differant in re, se, to.
3.101.a
Christi tanto melius est, quanto cele-
stiteris, & eterna temporalibus pre-
stantiora sunt to. 3.104.a
eius translatio significat transferri et-
ernam legem to. 3.300.g
Sacramentum Domini passiois quā-
tum innocentia sumendum, to. 1.
109.f.g
Dei, thesauri nomine intelligitur, to.
3.101.a
Eucharistia pie sumendum ac deuote,
to. 3.184.e
sacramentum baptismi Christi, to. 4.
149.e
vniuersum sacra Eucharistia commu-
nio to. 3.61.f
sacramentum vocatur aqua baptismi,
to. 4.249.c. to. 3.100.a
sacramenti nomine abque ad ditione
Eucharistiam intelligit S. Ambrosius, to.
3.9.h
eius mysterium quam cōsentanea per-
visibile, & inuisibile consecratur, to. 3.
18.d
eius ratio ex verbo, & elemento eni-
te explicatur to. 3.18.d
sacramentum incarnationis, to. 4.49.
c.
per sacramentum baptismi gratia con-
ferrur to. 3.18.e
sacramentum custodire, & promissum
soluere nōnum quam contra officium
to. 4.19.g
Sacramenta euangelica veteris legis pre-
ferenda sacramentis to. 2.391.d.e
sua penitentibus largitur Deus, to. 4.
193.f
sacramenta altaris, & poculum, to. 3.
107.g
veteris testamenti Iudeus, noui bapti-

zatus tenet to. 3.81.h
eis lucrum quae entes damnantur, to.
3.32.h
eorum vsu gratiam, & vitam consequi-
mur to. 3.100.d
sacramentorum per Christum effica-
cia ad abolenda peccata, to. 3.106.e
sacramenta ibi sunt vbi Ecclesia, & fu-
des to. 3.87.g
& sermone suo confici Christus, to. 4.
171.c
sacramenta Ecclesie antiquiora, quam
synagoga to. 4.165.f. 68.b
prestantiora quam manna, to. 4.165.
e
sacramentorum, res & elementum ex
verbo dō vni super flum natum acci-
pit agendi, quae eorum naturam ex-
cedunt to. 3.34.g
caelestium typum Moyses praefigura-
uit in lege to. 2.395.b.c
eorum gratia to. 3.81.a
eorum participationi qui admittendi,
ibid.
sacramenta tyrannorum, to. 4.227.
c.
autum non querunt, nec auro eman-
tur to. 4.50.f
eorum auctor Christus, to. 4.73.c.d
Sacris iis impmis in Trinitatem cele-
re debet to. 1.72.a
Sacramentum Christi immaculatum, to. 3.
304.b.c
omne quatuor res requirit, to. 1.302.
c.
mixta vbi Christus a iustis, Christus im-
molarur to. 3.61.f
Christi cūentum, eiusque fructus, to.
3.62.a
Dei acceptum quale sit, to. 1.216.b.
c.
eius, & oblationis veteris cessatio, to. 3.
124.c
oris voluntarium quod sit, to. 2.472.f.
g.
eius apparatus qualis to. 1.114.h
idem, & oblatio pro mortuis infirmat-
ur to. 3.61.f
quomodo mystice intelligitur, to. 3.77.
h. 78.d
spirituale, & hostia, anima est & corpus
mundum to. 3.61.b
primitiuum quale sit proprie, to. 1.
78.c
sacramentum Abelis to. 4.197.h
Trinitati pari mensura deuotionis of-
ferendum to. 1.72.h
debetur soli Deo to. 3.202.d
illud non pure offerentes Iudei sumes
to. 3.73.f
commendatur celebrare, & gratia,
to. 3.71.d. 72.c
Christi verum & pudicitia corporalis,
& gratia spiritualis to. 1.38.e
vbi Deo sit gratum, pingue ac acidum
esse debet to. 3.75.c.g
spirituale Deus querit to. 4.33.e
Christi sacrificij magnitudo, to. 3.101.g
semel oblatum ibid.
Sacrificia legalia non poterant expiare
peccatum originale to. 3.306.e
veterum ratio intelligenda, to. 3.8.
b
eorum multitudo in veteri lege, deno-
tat imperfectionem to. 3.67.d
legalia

legalis figura sacerdotij Christi, tom. 3.
6. a
distincta, non confusa esse oportet, to.
1. 7. 8. f
non minus sapientie, quam iustitie, t.
5. 9. 9. a
nostra vt respiciere dignaretur, quo pa-
cto se gesserit Dominus, tom. 2. 3. 6. 6.
h
cisterrenarius conuenit numerus, to. 1.
11. 4. h
quatuor postulant, vt commendetur
to. 1. 7. 8. c
sacerdotalis, quæ pro delictis offerrebant,
inuestit sacrosanctum penitentiae, t.
5. 11. 0. d
Sacriliegium, & adulterium et violare vir-
ginem to. 4. 16. d
accerrime reprehenditur
ibid.
Sacriligij more Pharaonis punirentur, t. 2.
3. 7. g. h
Sacrum commercium diuinæ, & huma-
næ naturæ in Christo to. 4. 47. g
Sacrorum librorum iudex Ecclesia, t.
3. 3. c
Saduceorum secta pessima to. 3. 95. e
Tendant Dominum in questione de
resurrectione ibid.
Seculum fingere quid sit to. 1. 172. h
lubricum est to. 2. 328. c
in maligno positum est ibid.
quis fugiat to. 2. 337. b
eius omne tempus vna dies Dominio
to. 5. 9. h
seculi via tortuosa to. 2. 317. b
eius contentus res ad persuadendum
difficilis to. 3. 57. h
mare est procellosum, tom. 3. 27. 18. in
proemio to. 4. 171. d
ei renuntiare, sapientie litium, to. 2.
411. f. g
seculi subiacet malignitati, to. 2. 335.
d. e
seculum in sacra scriptura quod indi-
cat to. 1. 7. h
eius finis in Christo morte demonstra-
tus to. 3. 106. e
seculo stultus, Deo est prudens, to. 3.
167. f
eius gloria quam fragilis & inanis, t. 3.
45. g
eius cogitatio infirma to. 3. 17. e
eius vanitatibus occupati diuina igno-
rant to. 5. 9. b
eius principes qui sint to. 5. 9. b
seculi huius potentia somnium est, t. 1.
184. a
eius conquisitor quis to. 3. 111. e
eius malignitas to. 3. 202. c
mari eleganter comparatur, tom. 3.
30. g
eius errores qui sequitur, mortuus est
to. 3. 234. a
Secula æterna, & superuentura, to. 4.
44. f
prædicta, præsentia, & futura, tom. 4.
95. e
horæ sunt temporis, quibus operari
vocatur to. 3. 80. d
eorum fines qui sunt to. 3. 181. b
Secularis cur Deo dicere non possit,
tunc tum to. 2. 464. h
ei nihil tam placidum videtur, quam
voluptas to. 1. 133. h
in paupertate positus non agit gratias

tom. 2. 393. e. f
secularis vita magis tentationibus ex-
posita to. 3. 30. e
secularia omnia caduca, & momenta-
nea to. 3. 10. d
eintrantem pertranfit ad paradisi, t.
2. 335. f. g
in seculo remanent, & nostra non sunt,
quæ nos non comitantur, tom. 3.
69. h
contemnenda sunt, vt spiritualia sem-
piterna mereamur to. 4. 40. f
secularibus doctrinis rumentes, to. 4.
245. e
seculares sollicitudines spiritus, tom. 3.
45. e
Sagitta mortis peccatum to. 3. 194. d
figitur per horum incautum vulne-
rant innocentem, nisi fidei scuto repel-
lantur to. 2. 327. c. d
quando vulnerare dicantur, tom. 2.

Salmundi Apostoli to. 3. 100. a
eius proprietates naturales carnes leua-
te, mystice to. 3. 10. d
fides Britannici solidi, candidi & salu-
bres to. 1. 34. f. g
Salem oppidum est iuxta Scythopolim, t.
3. 199. g
Salim quid significet, t. 2. 337. a. b. 48. 2. c. d
Salus Christi, sermo Christi, tom. 5.
146. b
Salicis vincula Christi vincula indicant, t.
1. 19. h

Salomon Latine sonat pacificum, tom. 2.
242. b. 244. d. e
sacra scriptura puteos ad morem
naturalem, & mysticam doctrinam re-
tulit to. 2. 136. l
quem se profiteretur to. 2. 424. c. e
paternæ mentis interpret, tom. 2. 347. a.
b. 377. b
ei tria erant impossibilia ad cognoscen-
dum, & quorum quod non agnouit
rit to. 1. 347. b. 511. c
eadem ante aduentum Domini scire
non potuit to. 2. 511. c. d
quid solum à Deo postulauerit, tom. 2.
511. c. d
eius sapientia to. 4. 33. b
cur in Canticis Canticorum animam
nostram hortum appellauit, tom. 1.
145. h
Salomonis iudicium plenius sapien-
tiæ & iustitiæ narratur, tom. 4. 24.
a. b
eius & reginæ Saba mystica interpre-
tatio to. 4. 24. l
in Canticis canticorum vel animæ, &
verbi vel Christi, & Ecclesiæ mysteria
exprimit to. 1. 204. h
eius posteriora graui non carent erro-
re to. 2. 37. a
quid cum Hiram haberet, tom. 2. 387.
g. h
merito sibi à Domino intellectum po-
stulauit to. 2. 493. a. b. c
in Canticis triplicem expressit sapien-
tiam to. 1. 116. f
eius inuidiosa sapientia to. 2. 237. a
eius prouerbia res continent morales,
Ecclesiæ naturales, Cantica Canti-
corum mystica to. 1. 116. c
Salomon quam institutione in libris
suis sit securus to. 2. 411. g. h

quare meruit accipere sapientie di-
sciplinam to. 2. 411. e. f
Latine vmbra significat t. 1. 130. c
Christi exidit typus to. 3. 87. c
Dei factus non fuit to. 1. 142. f
à Deo petiit, & obtinuit sapientiam, t.
1. 136. c. d
multa cantica scriptis esse dicitur, & vni
recipit Ecclesia to. 2. 130. 8. f
Deo condidit templum, at sui corpo-
ris templum seuerare non potuit, to. 1.
241. c. f
ei conuenire non possunt, quæ in
Christo euidenter complentur, t. 3. 24.
h. & seqq.
cur tam grauitate errare permittitur, ibi.
eius templum Ecclesiæ typus, to. 3. 70.
c. 19. f
eius destructio mystice explicatur, t. 3.
96. e
qua velitus gloria fuerit indutus, i-
bidem.
tres libri trinam sapientiam demon-
strant to. 3. 1
trinam sapientia solers ibid.
eius libri tres afferuntur, ibid. to. 2. 323.
c. d
eiusdem & aliorum prophetarum sa-
pientia to. 2. 519. a. b
eis indicium de diaboli mulieribus, t.
3. 98. c. to. 4. 24. a. & seqq.
eius lapsu admonemur fugere coniu-
benium infidelium to. 3. 104. a
cognouit naturas animalium, tom. 2.
135. d

Salus vmbra oris significatur, tom. 4.
207. f. to. 5. 139. f
Saltatio luxurie comes, & ludibrium, to.
4. 193. f
quæ præcipitur in Euang. ibid.
quæ lasciuia & indecora, & quæ religio-
sa to. 3. 47. g. h. to. 4. 128. d
spiritalem à nobis Deus requirit, to. 5.
78. c
Saltatio Davidis corporeo turpis aspe-
ctu, religionis contemplatione reue-
renda to. 5. 128. d
Saluari quare nullus potest secundum li-
teram legis to. 2. 377. e. f
Saluator de iudeis, Euangelium de lege
processit to. 5. 45. a
voluit man data legis, quæ ipse conde-
bat complere ibid.
damnauit peccatum tripliciter, tom. 3.
137. b
Saluator ille est, qui lactatus est cum
Iacob to. 4. 51. b
Saluator nascens humani generis sa-
lus, & Solis claritas innotauit, tom.
5. 7. b
missus sub lege à gentibus occupatur
to. 5. 4. b
quorum aquam à muliere postulat
to. 2. 520. d
eius aduentu aduersarie potestates rur-
bantur to. 2. 131. c
eius caro fuit iudeis petra scandalii, t. 3.
145. f
eiusdem beneficio omnia munda sunt
to. 3. 135. d
eius resurrectio est exemplum salutis,
& gloria credendum to. 3. 234. c
ipse pons est to. 5. 26. h
eum qui vult attingere, quid agere de-
beat to. 5. 38. b
quomo-

qui in fide recta, & charitate sunt, to. 3.
114. b
iudicabunt etiam spirituales potentias
to. 3. 171. g
fidelis designatur to. 3. 199. a
aduersus quos fit colluctatio, tom. 2
494. h
eis ficut dulcis est visio, ita laus Dei, to.
5. 204. f
illus dicitur Christus ministrare in celo
to. 3. 302. e
eorum exempla, & passiones nos ad
Christum deducunt to. 3. 9. 2. f
eorum vita ceteris est norma viuendi
to. 1. 179. e
eorum preces plus valent, quam arma
a. hostes superandos to. 1. 270. f
eorum tam in innocentiâ, quam pueri-
tiam imitari debemus, tom. 2. 435. h.
179. e
eorum corpora demonia expellant, &
peritura deiequant to. 3. 131. d
eorum beneficio sunt diuites in celo,
qui dant ipsis elemosinas, to. 3. 208. d
eorum gratiam cōpatiamus, dum pau-
peribus largimur to. 3. 202. b
etiam à parentibus laudantur in scri-
pturis to. 3. 5. b
eorum cantela necessaria est, tom. 4.
99.
eorum privilegium, vt à Deo nomen
acciperent to. 3. 112. e
eorum imitator hospitalitatem celebra-
tur to. 1. 172. a
eos honorantes, vel sperantes Chris-
tum honorant, vel spernunt, tom. 5.
63. e
oprant excedere de corpore, tom. 2.
202. e
eorum mors minime dieſda est mors
to. 5. 68. g
permanet to. 2. 396. d
eorum exemplo perſida mundi da-
minat to. 3. 171. f
eorum plantatio quia à Deo est, non e-
radicabitur to. 1. 54. b
quorū ſonus operarius, non deſi-
dioſus to. 5. 107. e
eorum patrocinium aſſeritur, to. 3. 36. f.
97. a. b
ſunt obſecrandi to. 4. 140. f
eorum reliquie gratiam miraculorum
adducunt to. 3. 7. b. c
eorum ſemen magis ex fide, quam ex
generatione æſtimatur to. 3. 26. c
membra Chriſti ſunt, impij diaboli, to.
4. 72. c
omnes primogeniti, non tamen con-
tra to. 2. 402. g. h
verecandi to. 3. 74. h
comitant, com ſeruiunt to. 5. 113. a
& ſcripturæ probatur exemplis ibid.
cur dicantur à Paulo vocati, tom. 3.
115. e
ante ſecula prædeſtinati erant, tom. 4.
72. c
ſpiritualibus ſemper intendunt, to. 2.
462. h
pro ſeipſis ſecuti nobis tamen compa-
tiantur to. 5. 141. d
Sancti viri, & propheta nubes ſunt, to.
3. 99. b. 1. 10. a
eos decet habere bonum teſtimoniū
aliorum to. 3. 9. 2.

eis Deus eſt omnia to. 1. 114. c. f
eis opulencia non obſult to. 5. 31. a
ſi non ſecundum artem, ſecundum ſpi-
ritum, qui ſupra artem eſt, ſcripſerunt
to. 5. 98. h
Sanguis Chriſti prædant noſtræ redem-
ptionis magnam, & pretioſum, tom. 2.
494. a. to. 5. 69. b. 173. e
idem aurum bonum to. 2. 319. a
eiudem ſumptio to. 4. 192. b
idem à peccato mundum redemit, to. 4.
30. f
ſanguis Chriſti ex vino, & aqua, to. 4.
173. g
Chriſti purpure eſt, quæ inſicit ſancto-
rum animas to. 2. 486. e
idem pro mundi vita, & vitis abolen-
dis effuſus to. 3. 72. f
idem bibendus to. 3. 107. g
ſanguine Chriſti carnem noſtram tin-
gere debemus to. 3. 464. a
idem vere bibitur in ſacramento, to. 3.
51. c. 107. f. g
ex Chriſti corpore mortuo proſtans
præter natam to. 3. 107. g
ſanguis & aqua ex Chriſti latere, myſtic-
ria to. 3. 107. g
ſanguis Chriſti clamat ad patrem ad
interpellandum pro nobis, tom. 3.
296. e
in veſte Chriſti, peccata noſtra, tom. 5.
230. b
ſanguis & corporis Domini reus, to. 3.
184. b
iple & caro Chriſti pro nobis oblata
ſunt to. 3. 183. h. 184. a
ſanguis Chriſti offeratur pro anima no-
ſtra: caro vero pro corpore, tom. 3.
184. a
ſuum Chriſtus dedit pro nobis, tom. 3.
173. e
idem mandat animam to. 3.
ſanguis, quem animæ vſum præſtet, to.
1. 98. e
eius manducatio vetita to. 3. 184. a. b
innocens effuſus quomodo clamare
dicatur to. 5. 90. h
habet vocem ſuam, qua clamat ad
Deum, ſicut clamaui in Abel, tom. 4.
16. c
Abel vindictam à Deo de fraterno ſce-
lere poſcebat to. 3. 296. c
ſanguinis martyrum coronator, to. 5.
66. b
hircorum, & taurorum apud Hebræos
emundabat carnem to. 3. 304. b
ſanguinis, & carnis opus to. 4. 50. g
Sanctas corporis, & animæ labare, & ſtu-
dio comparatur to. 3. 32. c
ſpiritualis à Chriſto impetrandæ ratio
demonſtratur to. 3. 32. c
ſanctatem acquirit prius homo apud
Lucam, quam formina.
idque myſticæ animæ, & corpore ex-
ponitur to. 3. 34. e
ſanctam obtinere volens arguit, non
reformidat to. 2. 33. 9. f
Sapere prudenter naturæ donum, men-
tis opus to. 3. 47. e
aliud communiter, aliud perfectè: &
de utroque to. 4. 33. b
ſapere iuxta doctrinam Chriſti, to. 3.
156. g
ad ſobrietatem, quid ſit to. 3. 162. a
ſapere alta ſuperbia eſt to. 3. 152. b

ſapere, quæ carnis ſunt, quid ſit, tom. 3.
157. e
ſapere oportet modeſte, & non ſuper-
be to. 4. 47. a
Sapiens nullus niſi fidelis to. 1. 124. d. e
eius dicitur omnia poſſidere ibid.
eius & principium, & ſinem medicari
to. 5. 116. h
& humanis caſibus providere, tom. 1.
127. d. e
eiſque ſideſi præſto ſunt omnia, tom. 1.
124. d. e
eius officiū to. 1. 139. h. 141. c
bonus, & petius eſt to. 1. 130. a
doloribus non frangitur corporis, to. 1.
153. b
quibus delectetur bonis to. 1. 135. g. h
ceteris imperare debet to. 1. 159. f. g
nonquam inanis to. 1. 163. a
omnes à ſe paſſiones reiſcit to. 5. 96. g
præterita recordatur, & futura conſi-
derat to. 1. 100. h
iniuriam ſuam occultat to. 2. 82. g. h
ei quis ſimilis to. 2. 427. h
ſibi & plurimis ſapit to. 3. 88. g. h
ei niſi alienum, niſi quod vitium in-
congruum to. 5. 110. b
quocumque acceſſerit, ſua habet omnia
ibid.
& eius totus mundus poſſeſſio eſt, ibi-
dem.
qua ratione adiuvet inſipientem, to. 1.
26. g
omnis liber, & diues to. 5. 125. d
cordis homo appellatur ibid.
eius effectus niſi opulencia, inſipientis
niſi egenus to. 5. 126. c
iple ibi medicus to. 2. 348. h
omnis liber: inſipiens ſeruus, tom. 2.
407. d
conſans eſt animo ibid.
deſectum rerum ignorat to. 2. 407. f
vult omnia, quæ ſunt bona to. 2. 498. c
omnia quæ facit bene facit ibid.
non eſt ſeruus quod rationibus probat
ibid.
voluntarius non eſt virtutis executor
ibid.
in indiſcretibus quomodo moueat
ibid.
eius eſt veſte, ſeruire veto eſt inſipienti-
tis to. 2. 161. d
liber eſt ſecundum Apoſtolum ibid.
ei etiam ſeruire eſt libertas, ibid. 408.
g. h
ſapiens ſolus quis to. 2. 409. a. b
quomodo quaſi victor inſurgat ibid.
in naufragio poſitus inſipienti nauſtra-
go verum debeat, ſi poſſit tabulam ex-
torquere to. 2. 434. h
niſi agnitiſi quod honeſtum eſt, ibi-
dem c
ſapienti latebra non ſpes impunitatis:
ſed innocentie eſt to. 4. 34. d
ſubditus eſt legi voluntarius, & non ne-
ceſſitate to. 2. 312. h
ſapiens eſt, qui tacere nouit to. 2. 41. d
ſapiens oculus in capite eius, tom. 2.
347. b
ei niſi deſect, & mundus eſt patria, to. 4.
35. c
quando habia ſua intellectu alligat: di-
ciunt to. 2. 434. 7. e
magis ſapiens, quis antiquior, tom. 2.
368. b

- à sapientia dicitur to. 4. 86.e
 solus est diues to. 5. 125.d
 seculi huius vanitatem cognoscens
 quid desideret to. 2. 35. 1. g. h
 eius & insipientis contrarij affectus, t.
 2. 29. 4. h
 cum luna non mutatur to. 1. 28. a. b
 sapiens omnis clamat in corde suo, t.
 49. a. c. d
 nō metu frangitur, nec potestate mu-
 tatur to. 2. 40. 7. b. c
 quanto tacere, & loqui debet, confi-
 siderat to. 2. 34. 7. d
 sapiens vere quis sit to. 3. 65. e
 sapiens solus est Deus to. 3. 160. d
 sapiens in crepationem pauci audiūt.
 & pauciores sequuntur to. 2. 311. g. h
 S. p. dies mundi magis inflati sunt, quan-
 erudi to. 3. 163. h
 eos qua ratione Deus confudit, to. 3.
 162. a. 165. h
 cur illi facti circa cultum Dei, tom. 3.
 116. h
 exaltati ignorant to. 3. 63. g
 in tenebris ambulat to. 1. 40. g
 in quo bus errant ibid.
 de nostris legibus auxerunt, tom. 4.
 149. b
 iteritire gestunt supplicium animos
 disputant uiculis quibusdam, tom. 3.
 255. b
 in carne sunt to. 3. 137. f
 sapientes quos dicit diuus Paulus in
 epistola ad Romanos, tom. 3. 115. e.
 116. e
 perfecti qui sint to. 3. 164. g
 sapientes rectores in consilijs populis
 quorsum adhibeantur to. 2. 360. a. b
 Sapientia digna inenarrabilis, impermi-
 xta, & incorrupta to. 1. 21. c. f
 eius quot preclari sint fructus ibid.
 ea, veluti quodam diuino cibo, beatini
 cœli uescuntur to. 2. 212. a
 abscondita est to. 3. 64. h
 Dei non est humana ratione possibilis
 ibid.
 est Spiritus efficacia credibilis ibid.
 vera cum Deo semper fuit ibid.
 vera fuit ante secula predestinata in
 gloriam nostram to. 3. 116. d
 & cur dicatur predestinata ante secula
 in gloriam nostram ibid.
 Dei ab huius mundi est diuersa, tom. 1.
 129. e. f
 Sapientia genita Deus, & creator crea-
 ti virtus an mæ to.
 Dei omne tempus antecedit, tom. 4.
 43. e
 & fecit omne tempus ibid.
 non facta, sed in ea facta sunt omnia, t.
 4. 71. b
 & uisum filio to. 4. 55. b
 & uisus est to. 3. 55. e. to. 4. 45. a
 & uisus ubique quærenda de Christo
 tribuitur à D. Ambrosio, tom. 1.
 39. d
 diuina mater nostra, eique obtempe-
 randum to. 3. 47. e
 diuina est sempiterna iustitia, to. 1. 46.
 g. h
 mundum condidit to. 4. 45. d
 sapientia Dei sepe fons appellatur
 in sacra scriptura to. 1. 55. d. e
 fons uisum est, quæ ad cælum nos
 ducunt ibid. 55. e
- ea omnes homines sunt redempti, ibi.
 sapientia & scientia Dei to. 3. 150. d
 diuine studium ad actionem antecellit, t.
 3. 65. d
 Sapientia uera à Deo proficiscitur, tom. 1.
 50. h
 & omnis à Deo est to. 3. 160. g
 eius pulchritudo quanta sit; & quod
 nullum cum uiculis habeat commercium
 to. 4. 25. d
 eius singule partes singulis sanctissi-
 mæ Trinitatis personis accommoda-
 tur to. 3. 1. e
 ubi est, ibi uita to. 3. 250. c. e
 uera est in disciplina Dominica, tom. 3.
 245. h
 Dei cultura est to. 1. 175. e. f
 quo magis queritur, eo profundior iu-
 dicatur to. 2. 375. c
 splendor est lucis æternæ, & manatio
 omnipotentis gloriæ to. 1. 54. d
 semper partitur to. 2. 367. h
 perfecta, & imperfecta to. 2. 168. a
 ea nihil melius, atque præstantius, t. 1.
 110. a. b
 regendi officium nunquam amittit, t.
 1. 161. f. g
 eis uis quanta to. 1. 130. a
 triplex in libris Euangeliorum, tom.
 3. 1
 eius certo aliquo genere singuli Euan-
 gelistæ præstant ibid.
 & triplex in Lucæ Euangelio demon-
 stratur ibid.
 uirtutum fundamentum est, to. 4. 19. f
 eius quædam est mensura, tom. 1. 212.
 a. b
 Sapientie Christianæ sensus unus, to. 3.
 176. g. 254. f
 eius iheraustus est cognitio Incarnatio-
 nis, Passionis, & Resurrectionis Chri-
 sti to. 3. 250. c. 254. g
 uictima accedit ætate to. 1. 118. a. b
 omnium est mater to. 1. 114. e. f
 uera non est sine fide Christi, tom. 3.
 115. e
 ubi est, quæ ad sint bona, to. 2. 407. d. &
 seqq.
 sapientie altitudo, & fidelitudo in
 S. Paulo to. 2. 435. h
 sapientie occultata cognoscere: nemo
 potest sine Iesu to. 2. 284. e. 388. f
 imprimis à Deo opranda est, tom. 1.
 177. b
 in quatuor initia uirtutum diuiditur, t.
 1. 55. e. f
 mentis sublimis est to. 2. 348. c. d
 eam habens quid facere debeat, to. 1.
 382. a
 sapientie conuiuium præ ceteris cõ-
 mendat to. 1. 70. b. c
 eius ebrietas quot parat fructus, ibid.
 d
 eius consiliatum omnibus bonis ple-
 num to. 1. 70. g. h
 voluntates discriminant to. 2. 389. h
 eam quare Christus absconderit, to. 2.
 389. e
 eius fons omnibus abundat, to. 2. 389.
 g. h
 Sapientie alta credenda, & non curio-
 se inuestiganda to. 2. 195. g
 eam inuenire uolenti quid agendum
 ibid.
 eam quis nouerit ibid. 296. a
- triplex à Philosophis constituitur, to.
 3. 1
 & triplex in ueteri testamento reperit-
 ur ibid.
 triplex etiam tribus Salomonis libris
 declaratur ibid.
 naturalis puteo iuramenti significatur
 ibid.
 spiritualis uere principatum possidet
 to. 3. 1
 non uidetur, sed intelligitur, tom. 3.
 145. d
 eius pulchritudinem in dedecus uer-
 situtis nonnulli transfigurant, tom. 3.
 112. b
 eius merito iacob prælatum est fratri se-
 niori to. 2. 407. e
 sapientie libertatem non admittit con-
 tractus to. 2. 407. g. h
 eius pars prima Deum timet, tom. 3.
 119. f
 nos à sensu laboris abducit, to. 2. 404. f
 summus finis quis to. 2. 175. a
 in nullum est cum uiculis cõtributuum
 to. 4. 25. d
 Christianorum esse uere sapientiam,
 unde cognosci possit to. 3. 164. b
 Christiana destruit sapientiam princi-
 pium to. 3. 164. g
 nostra in Christo abscondita est, to. 2.
 383. a
 uera sensum non potest to. 2. 159. e
 eius aliquid inuenire scire supra homines
 uult to. 2. 295. g. h
 sapientia cauet delictum, penitentia
 abolet to. 3. 67. e
 ubi inuestiganda to. 2. 307. b. c
 uera quæ sit to. 2. 117. d
 Sapientia humana quomodo à sapientia
 Christi differat to. 2. 460. d
 mundi inanis ostenditur in scriptura
 diuina to. 3. 1
 & eius inuitas to. 3. 1
 eadem magis uerborum furo, quam
 rationibus lubrica ibid.
 humanæ placere non debet, qui annũ-
 ciat Euangelium to. 3. 43. h
 sapientium sapietum quomodo Deus
 petat to. 3. 162. a
 mundi Deus stultum fecit, to. 3. 116. b.
 167. g
 cur petatur à Græcis to. 3. 163. d
 huius mundi stultitia est apud Deum
 to. 3. 137. d
 humana dupliciter reprehenditur, t. 3.
 196. d
 de ea to. 4. 45. f
 eius imbecillitas to. 3. 167. h
 eius stultitia to. 3. 163. b. f
 sapientia mundi qualis to. 3. 130. f
 sapientia carnalis inimica est Deo, to. 1.
 146. f. to. 2. 337. e. to. 3. 137. e
 eadem stultæ est ibid.
 sapientia carnis cur non credit uirgi-
 nem peperit to. 3. 164. b
 eadem non debet instari, tom. 2. 348.
 c. d
 Sapphirus cuius coloris sit, to. 5. 139. b
 eo seculares homines Deum timen-
 tes significatur ibid.
 Sardinis principium pulchritudinis in-
 terpretatur to. 5. 180. f
 Sardius lapis cuius coloris sit, to. 5. 279. d
 eo Christi humanitas significatur, t. 5.
 188. e

eo etiam significatur martyres, to. 5.
139. e
Sardonix cuius coloris sit to. 5. 29.
eo innocens viri significatur, ibi-
dem.
Sarepna vidua typus Ecclesie, t. 3. 32. f. t.
5. 101. c
Sarmationis, & Barbariani vaniloquo-
rum hominum errores confutantur, t.
5. 117. d
Sarra Abraham vxor in littere adiectione
benedicuntur to. 1. 108. g. h. 131. c
eius fecunditas to. 3. 126. a
quia tunc inere diluati coarguit, t.
5. 118. h
principalis dicitur t. 2. 376. d. e
veram virtutem, ac sapientiam signifi-
cat to. 1. 129. e. f
typus Hierusalem celestis t. 3. 229. g
& typus Ecclesie to. 1. 131. c
In typo genuit Isaac t. 3. 142. b
Satanas in Angelum lucis, tom. 3. 141. d.
213. f
frequenter multos f. lit to. 3. 123. f
ei 131. d. in Interitum carnis, quid sit, t.
4. 187. h. 188. a
sua habet corrua to. 2. 57. t. b
eius regnum diuisum to. 3. 4. h
hominis triumphator à Christo victus
to. 3. 13. c
Inuidi credentibus to. 3. 160. b
vultu homines permanere in errore, to.
3. 160. b
eius effusia suis artibus victa, tom. 3.
28. d
quorum zelo Christum occidit, to. 3.
127. a
eius securitas de possessione hominis
t. 3. 118. e
reus carnis Christi amiser dominium
animarum retentorum t. 3. 137. a
innotuit Idololatrie, & cur, tom. 3.
181. h
eius arma contra Christum in deserto
quæ to. 5. 26. e
et traditis est quidem à D. Paulo, qui
abnebatu nouerca & cur, tom. 3.
170. e
potest fingere aliquam creaturam ad
tempus to. 3. 141. c
eius iustitia aduersus Christum, to. 3.
203. h
peccatum est to. 3. 137. a
Satietas æterna in multiplicatorum pan-
nam manducatione figurata, tom. 3.
55. d
nulla in huius vitæ curricula, tom. 1.
147. b
Satisfactio, peccati poena dissoluitur, t.
3. 73. d
Saturitas castitatem prodigit, nontit ille-
cebrum to. 5. 127. h
Satyrus frater S. Ambrosij quantum ab
eo obsecratur to. 4. 147. d
eius finis quantum idem S. Ambro-
sius coluerit ibide
quæ amoris indicia ostendit, ibid.
a
eiusdem innocentia, efficacia, & alie
virtutes ibid. & g. 149. f
è naufragio ereptus, to. 4. 147. c. h. 149.
b. c
agitur gratias à naufragio liberatus, to. 4.
149. b. c. 147. c
reuocatur à Symmacho to. 4. 148. d

coniugium refugit to. 4. 150. a
cur vxorem non duxerit
quate testamentum non fecerit, ibi-
dem.
Sui quia mandata non custodiuit, re-
gnum amisit, ac spiritum, tom. 1. 269.
a. b
eius non quæritus à Dauide inuenitus
est to. 1. 167. h
miseris Agab quare contraxerit of-
fensam t. 2. 443. g
ipse; & Absalon Dauidem sanctum
persecuti sunt t. 2. 303. f
eius tenuerit Dauidem insidiis, to. 2.
314. d. e
eius sacerdotes persequenti historia
mythice declaratur t. 3. 39. d
eius arma mystica quæ to. 5. 77. d
cum allophylis pugnantis ieiunium
indixit to. 3. 26. a
eius impatentia to. 3. 143. f
aliquando fuit bonus t. 3. 143. b
electus est ad tempus to. 3. 140. f
inobediencie causa spiritui malo fuit re-
pletus to. 3. 139. g
Sulus qui postea Paulus, vnde dicitur, t. 3.
113. b
in baptismo cum moribus imitatur
nomen to. 5. 21. f
Sandalizare fratrem, est contra charita-
tem t. 3. 155. f
Sandalizare pusillos, graue peccatum
est to. 3. 98. b
Sandalum in infernis non est præbandum
to. 1. 88. f. g
eo exigiari pusillorum est, to. 2. 505. d.
to. 3. 88. f
Iudæi prædicatio Christi to. 5. 112. h
crucis qui parantur to. 3. 88. f
Sandalis petra quomodo Christus, t. 3.
155. f
Sandalum diligentiibus non est, to. 2.
505. f
procul à conuersione esse debet, t. 3.
182. f
vitandum etiam in iis, quæ licere videt-
ur to. 3. 177. e. 178. b. c. 181. b
Seirabzi natura ad Christum accom-
modatur to. 3. 105. e
Seatus solus inter omnes pisces rumi-
nare videtur to. 3. 116. e
Sulisma vitandum to. 3. 161. a
in eo quomodo non sit fides, tom. 4.
149. e
Schismatici sæpe agnoscunt, & ob perui-
cacia non redeunt ad Ecclesiam ve-
ram to. 3. 120. a
Scientia quid sit to. 1. 147. b
eius omnis ratio in Christo, tom. 3. 26.
a
Scientia Dei to. 3. 144. c
Scientia quibus modis declaratur, t. 4.
95. g
eius petens credit mandatis Dei, to. 2.
443. g
Dei donum est to. 4. 252. g
Scientia clausi Doctoris necessaria quæ
to. 3. 40. e
per fidem assumitur to. 2. 355. g
Legis firmat animos, & prouocat ad
spem melioris profectum, tom. 3. 188.
a
Scientia in ut to. 3. 177. d. f
ideo temperanda est charitate, ibid. &
178. e. 187. f

fine charitate nihil prodest, & tom. 3.
187. c
& sine ea obest to. 3. 177. g
non debet parere sciam dñm imperi-
tionibus to. 3. 177. e. 178. a
terrena obstat, quia auocat à Deo, to. 5.
252. a
inutilis est homini imperfecto, tom. 1.
63. g
nostra imperfecta est, sicut & vita, to. 3.
187. g
Scientia boni & mali si non esset, bon-
num à malo discernere non possemus
to. 3. 5. e. f
boni, & mali ad hominum visitarem
tributa à Deo ibid.
boni & mali promittit humano ge-
neri non conueniebat to. 1. 63. h
boni & mali bona fuerit primo homi-
nini to. 1. 57. g
boni & mali tui uiuam Deus primo
homini prohibendam cecit, ibi-
dem.
Scire bonum, melius est, quam nescire, t.
1. 58. f. g
scire bonum simul, & malum, quam
pelebrum ibid.
scire, quod exequi, viri non velis
grauis est ibid. 63. h
scire non est bonum, nisi eo, vt opor-
tet, vitare ibid.
Scire, quod non licet, non est querend-
um to. 3. 59. d
Scin Latine quid to. 2. 501. c
Scipio non pius scin solus non esse
cum esset solus to. 3. 10. c
Scipionis A'ricani virtus to. 3. 10. c
Scorpe Dei, & diaboli to. 5. 216. a
Scorpiões demones t. 5. 107. g
Scriba Christus quid, & quo calamo li-
pserit t. 3. 45. h
scribæ ex tribu Symeon sumebantur
to. 1. 191. e
littere interpretationem secuti sunt,
non spiritus intellectum to. 2. 277. g. h
in vanum laborauerunt to. 2. 291. a
eorum de extra arefacta clauem scientie
tenere ne possunt to. 5. 18. f
Scribendi ratio hominis Christiani non
verbis, sed rerum proprietate addita
to. 3. 13. h
Scriptores minus boni quare interdum
leguntur to. 5. 1. d
debent scilicet animi crebris excu-
sionibus se creare, to. 2. 27. 28. in pro-
mio.
Scriptum à Deo non est, quod ob huma-
nam fragilitatem scriptum est, tom. 3.
82. a
Scripto minus tuto traditur doctrina,
quam verbo to. 3. 119. a
Scripta sua vnumquemque fallunt, &
attem prætereunt to. 3. 161. f
Scripta Apostoli qui non conueniunt
omnino ordinationi, quæ nunc est in
Ecclesia to. 3. 139. e
Scriptura diuina mare est, & quare, to. 5.
109. b
vno sermone plura significat, tom. 3.
82. e
quomodo nos ad non refugendam
penitentiam hortetur to. 2. 338. h
auctori animo legenda to. 3. 27. e
eius interpretis, & commentatoris of-
ficia ibid.
eius

eius lector qualis esse debeat *ibid.*
 eius mysteria religioso fidei ductu intelligenda *ibid.*
 eius lectio difficilis, & periculosa infirmis in fide *to. 3. 169. b. 109. a*
 plurima habet, quæ non nostro ingenio, sed diuinæ dispositionis altitudine sunt metienda *to. 1. 4. c. f*
 eius mysteria penetrare arduum, *to. 3. 40. g*
 paradus est *to. 5. 129. e*
 eius verba qui diligenter rimatur, quo perueniat *to. 2. 375. f. g*
 spiritualiter intelligenda *to. 3. 97. c*
 quorundam rerum meminit, quæ in fabulis pœtarum sunt, *to. 3. 2. 18. in proem. i. x*
 eius simplex intellectus interdum cõstare nequitur d spiritualis querendus *to. 3. 44. g. 43. c. e*
 arithm. comparatur, quæ tractanda signa-
 tos habent *to. 3. 15. b*
 eius studiosi quidam infantes, alij scies, alij vitiis summi *ibid.*
 scripturæ mystici sensus cognoscendi *ibid.*
 plures interpretationes patitur, *to. 3. 21. c*
 eius sensus historici, mystici, morali-
 lis *to. 3. 9. e*
 pecunie nomine significatur, *to. 3. 93. d*
 non sermonis venustate, sed rerum ma-
 lestate efusget *to. 3. 13. h*
 vetus puteus profundior, & obscurior
 to. 5. 122. c
 de Christo loquitur modo vt Deo mo-
 do vt homine *to. 3. 11. d*
 eius verba accurate legenda ad tollen-
 das contrarietates *to. 3. 110. h*
 nihil otiose ponit, aut frustra, *to. 3. 19. c*
 eius veterem versionem nec in vno
 verbo immutare vult. S. Ambrosius, *c. 3. 13. h*
 eius verba elegantiæ causâ non immu-
 tanda *ibid.*
 eius literalis duritia spirituali sensu
 temperatur *to. 3. 71. c. f*
 eius verba magno cum examine po-
 nuntur *to. 2. 311. b*
 eius verba integre profertenda, *to. 4. 247. h*
 quomodo nos quotidie exerceat, *to. 2. 478. c*
 consuetudinem sapientie est, singuli libri
 singula sunt fœcula *to. 4. 13. c*
 non cuius obuia, sed diligenter inda-
 gationem requirit *to. 3. 76. g*
 eius spiritualis intelligentia quando
 maxime querenda *to. 3. 68. f*
 scriptura diuina triplex *to. 3. 132. d*
 semper loquitur *to. 5. 67. g*
 animum nostrum confirmat, ac docet
 to. 1. 78. d
 eius pretium fides nostra est, *to. 3. 153. c*
 à dignioribus semper rebus sumit ap-
 pellationem *to. 1. 1. a*
 in sensu, non littera *to. 3. 51. f*
 eius idiomata quædam *to. 3. 9. d*
 scripturæ interpretandæ forma sim-
 plex, atque alior *to. 3. 72. f*
 condescendit nostræ infirmitati, *to. 3. 302. b*

verborum proprietate notanda, *to. 3. 11. c*
 mundi sapientiam vacuat *to. 3. 1. habet fluuios, fontes & fluui in mellis*
to. 5. 109. b
 cur vitatur præterito pro futuro, *to. 3. 109. f*
 eius locus, in quo Christus videtur du-
 bitare, explicatur *to. 3. 97. h*
 iram quomodo Deo tribuit, *to. 3. 118. h*
 ei is sensus non est inuertendus, *to. 3. 200. d*
 allegorici vtens ad quæ eas referat, *t. 5. 138. f*
 eius veta interpretatio quantum affe-
 rat fructus, & falsa quantum incom-
 modi *to. 1. 64. d*
 eius sensus toto animo & corde ver-
 sandi, & discutiendi *to. 1. 78. h*
 scripturæ sacræ ab hæreticis depraua-
 tæ, & quæ, *to. 3. 50. g. 97. f. 115. a. 123. b*
 earum verior lectio quomodo depre-
 hendatur *ibid.*
 Trinitatem cõternam, & perfectam
 loquantur *to. 3. 312. a*
 earum perceptione summopere ani-
 mus gaudet, & excitatur *t. 3. 188. d*
 scripturarum memores esse debemus
 to. 2. 419. e
 earum interpretes cur dicantur pro-
 phetæ *to. 3. 188. a*
 earum consuetudo de Christo loquen-
 tium *to. 4. 71. d*
 earum interna mysteria panis micæ, *c. 3. 83. h*
 earum intentionem, & diligentiam af-
 sequi, optandum est *to. 4. 1. c*
 earum lectio quam vtilis ad leuandas
 temporum calamitates *t. 1. 83. c. f*
 earundem lectio alimentum cæleste, *c. 3. 29. h*
 eis intentus cum Deo loquitur, & pa-
 ne cælesti pascitur *ibid.*
 earum historiarum parum gratiæ habent
 detracto mysterio *to. 3. 124. c*
 hæretici prauis interpretationibus eas
 obscurant *to. 3. 62. b*
 scripturarum vetus interpres hærei-
 corum conatus illudic *to. 3. 62. b. c*
 earum mysteria magis discutienda,
 quam verba *to. 3. 90. d*
 earum testimonii fidei nostræ myste-
 ria comprobanda *to. 3. 57. d*
 sanctæ sunt, & Christum saluatorem
 annuntiant *to. 3. 113. c*
 earum testimonium grauissimum, ibi
 scripturæ sacræ, quæ intelligine que-
 unt, non sunt reprobendæ, *to. 1. 34. f*
 earum sensus in traditione Ecclesiæ est
 to. 3. 120. a
 earum diuersa fluena sunt *t. 5. 109. b*
 eas truncatæ, ac perperam distinguere
 hæreticorum mos *to. 3. 4. g*
 vestimentum Domini sunt *ibid.*
 mysticis, & obscuritatibus in uoluz
 to. 3. 8. b
 diligenti studio considerandæ, *to. 3. 2. in proemio.*
 eas sequendas esse ne erremus, *to. 3. 10. a*
 earum testimoniam de trium perso-
 narum bonitate *to. 3. 89. a. b*

earum auctoritas sequenda, *to. 3. 89. b*
 earum lectio Vlyssis navigationi com-
 paratur *to. 3. 27. 28. in proemio.*
 earum historiarum ita cognoscendæ, vt
 quum nostrorum conformatio sint, *c. 3. 19. b*
 earum mira abundantia *to. 4. 108. b*
 scripturæ sacræ diuersa recipienti, ad-
 uerba non admittunt *to. 5. 23. c*
 diuersa bonis mundanæ sapientie non
 cadent *to. 3. 1*
 earum deprauatio *t. 3. 4. g*
 earum notitia multum prodest, *to. 3. 282. a*
 Scripturæ sacræ singulorum libran-
 timenta verborum *to. 3. 15. a*
 lacrarum scripturarum tractatori quid
 agendum *to. 3. 2. in proemio.*
 earum studium quibus in tebus impê-
 ditur *ibid.*
 scripturæ de Christo aliis virtute re-
 sultant, aliis carnales apparent, *to. 3. 59. a*
 scripturarum discordia, quæ videtur in
 littera, spiritus soluitur *to. 4. 97. h*
 earum traditiones corpus Christi sunt
 to. 3. 49. h
 scripturis ipsis diuini diabolus hære-
 ticos facit *to. 3. 30. b*
 scripturarum non verba, sed pondus
 examinare debemus *to. 3. 88. f*
 eis abutuntur hæretici ad suas opinio-
 nes adducendas *to. 3. 3. c*
 earum typica, & moralis expositio, *to. 3. 91. c*
 scripturæ poetarum luminibus non
 cadent *to. 3. 59. a*
 Scutum bonum, quo omnia aduersi, in-
 gnita spicula repellantur, oratio, *to. 5. 35. h*
 Scyllæ hæresis comparatur *to. 4. 56. c*
 Scyllæ litus *to. 4. 69. a*
 S. Sebastianus martyr Mediolano oriun-
 dus *to. 2. 50. c. f*
 Secrete naturam in diuinis quid sit, *to. 4. 1. d*
 Secretum alicuius reuelatibus aptus ver-
 ficulus *to. 2. 358. e*
 quomodo seruandum *to. 4. 148. d*
 Secta Centilium qualis *to. 5. 97. g*
 varie in primitiua Ecclesia circa veni-
 tatem Euangelij *to. 3. 161. b*
 Secundæ res mentem extollunt, *to. 5. 114. f*
 plurimos supplantauerunt, *to. 2. 464. b. c*
 Secundiani Episcopi Ariani in concilio
 disceptatio, & condemnatio, *to. 5. 87. h*
 Securitas hominum per gratiam Dei, *t. 3. 136. d*
 Securus quis intrer *t. 3. 67. a. b*
 securus de vita futura, vix præsentis
 curam non habet *to. 3. 201. d*
 Sedere Christum à dextris Patris quid, *c. 3. 95. h. 302. c. to. 4. 71. f*
 & Soli filio dictum *to. 4. 88. h*
 & cur sedet *to. 5. 2. a*
 Sedere quis dicatur *to. 2. 312. a*
 otium significat *to. 5. 119. h*
 peccatoris est, surgere penitentis, ita-
 te iusti *to. 3. 80. g*
 sedentes detrahunt, stantes Deum
 laudant *to. 5. 119. h*
 Sedes David in qua Christus sedet, alia ab
 athen.

laudant tom.3.119.h
Sedes Dauid in qua Christus sedet, alia ab
ea, in qua sedet Salomon t.3.26.b
editor in Ecclesia to.4.182.f
sedes duodecim Apostolorum quae
futurae t.3.100.e. & 4.89.a
Seges fecunda meritorum, tomo.3.86.
d
agri spiritualis, sanctorum fecunditas
to.3.38.g
Solomon id est vmbriato t.3.363.h
Semei diabolus amicum fecit, to.3.47.
c. f
Semen omnium Christus to.2.374.d
Dauidis & Abrahæ Christus t.3.21.f
minutum, Christus, & quomodo in
arborem creuerit to.3.76.a
Semen Abrahæ omnes fideles, tomo.3.
125.g
semen impiorum exterminat Deus, &
quod sit illud to.2.331.b
malum malos fructus facere, de homi
nis voluntate to.3.122.g
semen iustitia naturalis magisterio fo
tendum to.3.129.d
sanctorum magis in fide, quam in ge
neratione est to.3.26.e
semen in scripturis alicuius alicuius
citatur non solum ratione sanguinis, sed
imitationis to.3.33.e
eo filiato, & radice excisi fructus ascen
dant to.3.117.f
sementis cultura, & messis spiritualis
to.3.87.f
femini fratrum suscitatio mystice, t.3.
212.95.e
Seminari fides quomodo dicatur, tomo.3.
77.g
Semel apud Platonem qui dicitur, t.1.
149.h
Semita recta non relinquenda, tomo.2.
330.g
semitæ nostræ dirigendæ to.2.415.e
Semper esse diuinum est to.1.46.g
Senarius numerus perfectionem signifi
cat to.1.11.a
mundi tempus significat to.3.38.e
Senatorum Christianorum libellum pro
ari Deorum non erigendis à Damaso
accipit S. Ambrosius to.3.95.f
Senectus bona quæ sit to.3.74.h
plena miseris to.1.81.b
eius laudes, & commoditates, tomo.1.
6.g
virere potest operibus to.5.74.b
vire superioris portus, non autem nau
fragium esse debet to.1.168.a.b
non annis, sed moribus veneranda, t.1.
68.f
grauitas adolescentie motus sedat, ibi
venerandæ dignitatis est t.1.188.f
venerabilis quæ to.5.64.d
quam vilis iuuentuti to.4.77.a
mentis & virtutis laudatur, tomo.3.
111.e
eius tempus non expectandum, vt co
uertatur to.3.98.d
senectus emendatio fera, & cõume
liosa est, ait Symmachus t.5.97.a
iuuentute est melior to.2.332.f
bonæ stipendium vita immaculata, to.
4.28.b
seuectus morum in pueris, innocen
tia infantum reperitur in senibus, to.3.
37.d

quæ se emendare non potest, erubescit
to.5.98.b
apud omnes est honorabilis, t.3.274.d
Senex beatus, qui bene vixit t.1.166.e.f
minister ad laborem ineptus non pro
pterea expellendus to.3.82.c
eius mens plena libidinis quam re
prehensibilis to.111.g
senes quidam inuenerunt, & contra, t.2.
332.e
cosas opere nuptiarum naturam re
uocat to.3.8.d
cupientes ad iuuentutem pertinere,
improbantur to.5.143.g
semen sterili generatio per natu
ram impossibilis t.3.126.d
eis asperum est corripit à iunioribus, t.
3.274.b
Senior in malam partem de peccati seue
ritate to.3.81.d
idem ele Quos significant to.4.113.e
eorum sedes, requies viæ æternæ
ibid.
seniores habuit Ecclesia, sine quorum
consilio nihil agebatur, tomo.3.
274.e
debeant esse exemplo iunioribus, to.3.
284.e
Senius sacre scripturæ historicus, mora
lis, mysticus to.3.13.b
litteralis interdu non constat, sed spi
ritualis eruenit to.3.49.g
spiritualis in scriptura quando & cur
querendus to.3.44.g. 68.g
scripturæ, interdu solus spiritualis, t.
3.53.d
spiritualis in littera legis querendus, t.
3.55.d
senius mysticus in scripturis queren
dus to.3.9.d
moralis & mysticus ex historia, tomo.3.
39.e
moralis & mysticus de eodem scriptu
ræ loco to.3.30.h
eorum, item, & mysticum considerat S.
Ambrosius to.3.44.a
senius diuine scripturæ non est inuer
tendus to.3.200.c
senium Moysæ legis quis intelligat,
269.e
senius Dei nemo nouit, nisi spiritus
Dei to.3.165.f
& quis sit ibid. 45.d
senius Christi t.4.44.e
omnium fidelium vnus esse debet, t.3.
161.h. 162.a
senium accipiunt insensibilia ad diui
næ vocis imperium to.3.40.h
senius menti adiutor est maximus, t.1.
61.f
ipse & gestus corporis mentis inter
pretet to.3.67.f
vitæ quæ ibi, vbi est senius doloris, t.
2.391.h
carnalis quis sit to.3.133.e
idem ita mutatur vt anteponat volun
tatem vitæ t.3.196.f
Senius externi cur in capite collocati
to.1.54.c
eorum organa nerui sunt ibid.
eorum vis & natura breuit tempore co
gnoscitur to.1.173.d
omnium quædam requiritur tempe
rantia to.1.130.f
etiam alij dormiti, & mansueti, alij iu

dormiti sunt to.1.75.e
omnes mentis imperio sunt subicien
di to.1.87.e
eorum & mentis procella perniciosa
vina to.3.91.h
passionibus obtinebant homines, ibi
eorum vniuersique tribus periculis
rebus to.1.91.f
veluti ostia quedam mentis exitus, t.
1.93.d
Solomoni, cur omnium per se altissimis
libid.
eorum delectationes aliquando men
tem inficiant to.1.120.d
delectationibus facile captantur, to.1.
135.a. 170.e
& eorum delectationes quæ mens im
petare possit ibid.
humani cui capitis similes dicantur, t.
1.166.d
cur Græce femineis appellentur voca
bulis ibid.
sepe decipiuntur, ac tandem interit
to.1.120.a. 148.d
senius, & opera carnis repudianda, t.4.
32.e
senibus corporis non percipitur Deus
to.3.6.d
quibus corporis voluptates periu
rant, tres præcipue sunt t.3.72.a
quinque exteriorum visus t.1.126.h
idem quomodo duo in tres se diuidit
mystice to.3.72.a
senius quinque hominis interioris, t.
2.161.f
senius quinque corporis quinque pa
ribus significat to.3.34.h
& quinque passibus to.3.68.f
mystice quinque fratres Epulonis, t.3.
83.f
Sententia pro condemnatione, tomo.4.
48.e
sententiam excipere ibid.
sententia lata in Adam obstitit, quo
minus totus homo reparatus sit Chri
sti gratia to.3.136.d
sententia decreti cõtra Adam quæ fac
rit to.3.128.b
Sepes vineæ quid significet, tomo.3.
94.b
sepes exitus, plateæ, viæ, mystice expli
cantur to.3.78.e
Sephore filij spirituales circumcisi, to.5.
198.d
Septem numerus vniuersitatis, tomo.3.
67.a
ad legem pertinet, octo ad Euangelii
to.4.66.f. to.5.138.e
septem panibus pauciores à Christo
fuisse faciatos, mystice consideratur, t.
3.55.a
septem partes actuum, octo contem
platiuum significant to.5.182.d
Septenarius quietis, ac remissionis est nu
merus to.1.80.g
cur in sacris litteris commendatur, t.1.
202.d
mundus sacer, & plenus est, t.1.89.b.c
ad pacificos pertinet to.5.55.a
eo plenus est liber Apocalypsis, to.5.
179.d
remissionis peccatorum typus est, t.5.
124.a
& in remissione peccati consideratur
to.3.84.e

INDEX.

et de occultis ministris, to. 1.20.2.7. & seqq.
 futuræ quietis est symbolum, tom. 4. 152.a
 Septuaginta vitorum fentētia magis sequitur Ecclesiast. S. Ambrosius, to. 2. 449.g.h
 Sepulchrum Christi cur Ioseph, cur nouum in petra excisum, lapis cur adnotus to. 3. 10.8.2. & seqq.
 alieno cur illarus Christus, tom. 5. 36.d
 sepulchrum peccatrix anima inhabitat to. 3. 51.d
 à quo nos Christus liberat, quod sit, t. 3. 44.e
 et cur nali comparat to. 3. 122.e
 sepulchro circumdati quidem viuētes & qui sunt to. 2. 316.h
 in seculo hominis bono, & malo sensu mystice exponitur to. 3. 108.c
 sepulchra pretiosa frustra ab hominibus construuntur to. 1. 149.a
 eis comparantur doctores hypocritæ to. 3. 68.e
 ea ubique scriptura diuina pro vilibus ducit, & qui illis comparentur, tom. 2. 391.e
 quibus pro domibus sunt ibid.
 ea sibi adificantes merito arguit Dominus ibid.
 quæ relinquentes ad monesur ibid.
 Sepulchra Christi Christianis est requies to. 3. 33.a
 nobis est Christi baptismus, ibidem b
 sepelitur nobis Christus ad salutem, t. 3. 61.f
 sepultura Christi Spiritu sancto pronuntiata to. 4. 46.d
 iustorum que sit, & quid sit ponere cibum super eam to. 3. 61.f
 sepultura in agro signi non est omnium mystice to. 3. 104.a
 eadem ex pecunia Christi vendita, ibidem.
 sepeliendi officium religiosum, tom. 3. 61.e
 sepelire patrem cur quemdam Christus prohibuerit, tom. 2. 391.f. tom. 3. 61.c
 Seraphim quibus alis ad Esaiam euoluunt to. 1. 142.a.b
 & quorum Esaiæ labia carbone tēgerit to. 2. 410.g
 de loco ad locum transit, & quare, t. 4. 106.b
 eiusdem, & Spiritus sancti missiones confirmantur to. 4. ibid.
 Serico regio to. 3. 269.d
 Sermo diuinus quorsum trahit, to. 2. 490.d
 & mundat cum audiuit, tom. 2. 393.d
 sacre scripturæ humilis rerum veritatem magis adstruit to. 3. 113.h
 se monis vis in religione est necessaria, non sonus dulcis to. 3. 212.g
 eius ornatus non est adhibendus in predicatione Christi to. 3. 17.e
 sine via non est sermo Dei, tom. 3. 40.g
 sermo de Deo panis mysticus, qui, diuiditur, arguitur to. 3. 15.e
 qualis esse debeat, ut quis conciliet si-

bi audientium affectum, tom. 4. 17.g
 de rebus diuinis præclarus, & omnibus præferendus to. 1. 211.g
 sermo hominis initium est erroris humani to. 4. 1.d
 Deignitus, ac feruens t. 4. 49.e
 dubium mens non dubia obumbrat, & defendit à lapsu to. 3. 162.a
 bonus ad correctionem, & disciplinam necessarius to. 1. 151.f.g
 nulus ad merendum vtilis, ad persequendum infirmus ibid.
 medicinalis pensandus est, tom. 2. 343.f
 eius ordo in consolando querendus ibid.
 fortis, suasorius, feruens, & lacteus qui sit to. 1. 146.b
 sermo Dei nuncius est salutis æternæ fidelibus t. 3. 198.e
 fluctuantis errore multi etiam stabili corde firmati cecidere to. 2. 146.f
 importunus quando maxime elabatur to. 2. 347.f
 facinus quantum penetrer animam, & quot nris per eum decepti, tom. 2. 306.a
 vauus cito polluit mentem, tom. 3. 127.f
 sermo de scripturis maxime esse debet to. 4. 8.h. 9.a
 in familiaribus sit peritiam contentio, t. 4. 8.g
 sermone caput habet rationem, & finis modum to. 4. 8.h
 tædiosis iram excidat ibid.
 sermo S. Ambrosii ad Theodosium in causâ Episcopi, & Monachorum ob consanguineam synagoga, tom. 3. 106.e
 mysticus celestium scripturarum sicut panis to. 2. 469.a
 sermones Dei pleni veritatis sunt, atque iustitie to. 2. 394.e
 sermones insolentium quales esse soleant to. 2. 391.f
 suos sine fraude, & dolo vniuersique ponderare debet t. 5. 110.d
 proprii auctores suos palpant, ut errata non videant to. 5. 161.f
 sermonum phalaræ, & elegantia non magnopere æstimanda to. 3. 15.f
 inanes fugiendi to. 3. 242.c
 Serpens venenum alit, & in venenum amissum est to. 2. 337.g
 quomodo nobis prodesse possit, ibidem.
 quomodo incitandus ibid.
 eius concubitus ibid.
 eius in natura mysterium fidei demonstrat ibid.
 intelligibilis quomodo nobis moritur ibid. 318.a
 suspensus in deserto typus Crucis, t. 3. 95.a
 eius natura in custodiendo capite imitanda ibid.
 eius venenum, Christi medicamentum excludit to. 3. 180.f
 eius astutia in tentatione primorum parentum to. 2. 310.b
 serpentem draconem conuertit Iahonij to. 3. 116.g
 in suo progressu apte Diabolo compa-

ratum to. 3. 92.c. to. 5. 215.b
 in paradiso absque Dei voluntate non est generatus to. 1. 54.f.g
 in paradiso nonnullorum sententia figura delectationis fuit, to. 1. 55.b. 119.g
 corpore delectationis exitus typus, t. 1. 65.h
 cur peccatore, & ventre reptat, eique terrena etibus to. 1. 66.b
 alio est maledictus to. 1. 66.e
 cur bilinguis existat to. 1. 62.f
 serpentis poma custodiens fabula allusione quadam moraliter explicatur to. 3. 18.d.e
 æneus à Moyse in ligno suspensus cuius proprius typus, to. 2. 30.d. 236.f. to. 2. 434.c. 511.h. to. 5. 35.b
 diabolici figura est to. 1. 54.g
 prius quam bibat, venenam euomit to. 5. 24.e
 serpens per inobedientiam peccatum intro duxit to. 2. 433.c
 serpens primus cur crucifigatur, to. 3. 35.b
 serpentes comparantur mandis leuiores to. 5. 112.b
 rubi foliis interimuntur, tom. 1. 17.c.f
 Sero quid significet to. 3. 109.b
 sero, & nocte, & occulte Christum aduentum ab eo non reiciuntur, tom. 3. 108.a
 serum labore queritur, tom. 2. 311.f.g
 Seruire quis dicatur to. 1. 340.e.f
 seruire libero, minus vile putatur, t. 5. 111.b
 seruire cuiuslibet à lege liberatus non deest to. 3. 76.c
 seruire Deo ita magna dignitas, vt nulla sit maior to. 2. 419.g
 & quomodo sit Deo seruendum, to. 3. 131.b. t. 4. 47.g
 seruit Deo omnis creatura, tom. 3. 24.d
 seruatus ex animo talis est foris, qualis intus to. 3. 359.a
 seruendum tempori to. 3. 151.g
 seruire iustitie libertas est, tom. 1. 153.a.b
 seruire aliis quis debeat, tom. 1. 159.d.e
 seruire debet, quis nescit gubernare, & esse subdus prudentiori, tom. 5. 126.h
 Seruitum sponte delatum magis, quam impetio exactum placet t. 5. 64.e
 seruita mulierum in Apostolis prædicantes to. 3. 178.g
 Seruitus sub Christo pretiosa, ac gloriola libertas to. 1. 132.a.b
 seruatus in Christo carnis est dominatus diuinitatis to. 5. 91.e
 nostra in Deum qualis debeat esse, t. 3. 175.e
 seruitus Dei Christianus populus iocæceris præstat to. 1. 65.d.e
 seruitus legis quomodo Christiani sunt absoluti to. 3. 76.c
 seruitus consolabilis quæ t. 2. 464.b
 seruus gemina, corporis vna, animæ altera to. 2. 408.g.h
 eadem & libertas apud Deum aqua lance penduntur to. 4. 105.b
 quando gemitur t. 5. 211.b
 et ent.

ei corpus sublecare quid sit, *tom. 3. 180. c*
 libera quæ *to. 5. 127. f*
 eius iugum grauius, quam seruus
 ibid.
 seruutis iniuria domini æquitare leuatur
to. 2. 464. b
 eius stipendium libertas *to. 2. 199. g*
 insipienti conuenit *to. 2. 407. h*
 quæ necessitate cogit in honore, quæ pietate defertur honore rata, *tom. 5. 127. a*
 seruus peccati voluntaria, & iniusta
t. 3. 82. b 132. a. 135. f
 peccatoris miseria *t. 3. 92. e*
 & eorum quos deuorauit mors, *tom. 2. 392. a*
 Seruus Christianus ita seruire debet Domino carnali; vt non blasphemetur doctrina Christi *to. 3. 175. c*
 ita fe debet gerere; vt libertatem mereatur *ibid.*
 seruus est, qui imprudenter agit *ibid.*
 lapienti liberi seruiant *ibid.*
 pretio emptus debet magis seruire; vt aliquo modo gratiam reddat temerari *ibid.*
 eum pudere non debet suæ conditionis *ibid.*
 Senus Christi liber est à seruitute legis *to. 1. 171. a*
 seruus & liber idem fuit in fide, *to. 4. 210. h*
 seruum Christi non custodia corporalis, sed hominis prouidentia sepius cōsuevit *to. 5. 49. b*
 boni libertatem Christus amat, *tom. 2. 420. a*
 seruus Dei liber est, & regni particeps *to. 3. 85. e*
 seruum quid aliquem faciat, *to. 2. 407. f. to. 3. 175. c*
 seruus, & miseriam seruutem seruus quis *t. 2. 408. h*
 malum vendit Dominus, non bonum *to. 2. 374. g*
 seruus est, qui est in peccato, *to. 1. 182. a. t. 2. 35. f*
 seruum non facit aliquem veditio nec pretium *to. 2. 407. h*
 quis vocatur liber *t. 2. 384. f. g*
 non vno facto absoluitur, *tom. 2. 483. c*
 eius honor Domino defertur, *tom. 4. 53. b*
 serui conditionem non desepit Christus *to. 3. 44. a*
 Domini qualls esse debeat, *tom. 1. 123. f. g*
 in Domino libertus est Domini, *to. 2. 419. h*
 non est sui arbitrii, sed illius, quæ emptus est *t. 3. 173. f*
 seruus iniustus facit, amicus voluntarius *to. 2. 436. e*
 ferui, filij, amici, & mercenarij differētia *to. 3. 80. g*
 ferui cur pueri aliquando vocentur à Dominis *to. 1. 117. e. f*
 quid agant, vt salui fiant, *tom. 5. 124. f*
 suos diabolus vili æstimat, quos Christus caro redemit *to. 3. 69. a*
 omnes seruus non naturæ conditione, sed culpæ *t. 3. 101. g. h*

eorum diffensiones concordiam Dominorum sepe dissoluant, *tom. 1. 104. h*
 eorum & adolecentium quam sit pulchra copulatio *to. 4. 18. a*
 ferui cur omnes nascamur, *tom. 1. 133. b*
 eis decernitur pœna, libertis autem gratia conferuntur *to. 1. 336. f. g*
 Christi quomodo montes sint, *tom. 2. 386. f*
 ferui peccatorum cum remissionem accipiunt, sunt Christi liberi, *tom. 3. 175. d*
 hominum qui sint *ibid.*
 ferui humiles esse debemus, non bona opera iactare *to. 3. 85. d*
 ferui natura sumus, gratia filij Dei *ibid.*
 boni & mali, omnes ab Ecclesia vestiti, & quomodo *to. 2. 516. d*
 ferui ad vineæ colonos missi, *tom. 3. 94. c*
 Seth Christi typus, & cur in eius generatione numeratus *to. 3. 17. a*
 Sinceritas nimia plerumque extorquet errorem mendacium, *tom. 2. 408. c. f*
 funina in munere quare cauenda, *t. 4. 29. c*
 seueritas Dei in Iudæos *to. 3. 149. d*
 seueritas Christianæ consuetudinis in primitiua Ecclesia *to. 5. 171. b. c*
 quibus exhibenda *to. 4. 190. a*
 & qualis esse debeat *to. 4. 28. g*
 Senerus cæcis ad Geruasij, & Prorati similitudine illuminatus *to. 5. 65. g*
 Seuerus presbyter Thelalonicus, *t. 5. 112. f*
 Seuerio Episcopo scribit S. Ambrosius, *t. 5. 129. f*
 Seragelina quare celebratur, *tom. 5. 15. a*
 eius ratio supputatur *to. 5. 114. d*
 Serus non est in Deo *to. 4. 72. c*
 eius diuersitas est in resurrectione contra hæreticos, *tom. 4. 43. h. 44. a. 50. g*
 serus uterque à Christo sanatur, sed homo prior, & quare *to. 3. 13. g. & seqq.*
 principalis prius est creatus, *to. 2. 350. a. b*
 virilis muliebri decore facile capitur *to. 2. 15. b*
 serus non est victima sed personæ, *to. 3. 15. b*
 Siagon locus, vbi Samson egregium certamen consummauit *t. 5. 115. h*
 Siceræ ex diuerso rerum conficitur genere *to. 1. 227. a*
 etiam pariter brietatem *t. 1. 316. h*
 eam vocant Hebræi omnem porum, qui ebrietatem inducit *ibid.*
 Sichina ascensum interpretatur, *tom. 2. 364. b*
 Ecclesia dicitur, & Maria *ibid.*
 Siculi cuiusdam calliditas, *tom. 4. 37. e*
 Sidonij supersticiosi, ac scelesti homines *t. 1. 197. b*
 Sigillum septem libri signati in Apocalypsi apertio: & quid vnum quodque significet *to. 5. 130. d. e. & seqq.*
 Signaculum Spiritus sancti, quo signati sumus *to. 3. 81. a*

promissionis diuine est fides nostra, *t. 3. 280. c*
 adoptionis nostræ est Episcopus, *to. 3. 202. d*
 Signari ad similitudinem, & imaginem Christi, qui sunt *to. 2. 495. g. h*
 Signum filij hominis Crux, *tom. 5. 22. g*
 illud qui habent salui sunt, *tom. 3. 163. a*
 Crucis signum est mortis deitæ, *t. 3. 115. g*
 signum pacis detulit in diluuiio columba ipsa pacem Christum in lauacro, *to. 5. 10. d*
 signum suum posuit Deus in frontibus singulorum *to. 2. 565. f*
 signum iustificationis *to. 3. 138. a*
 signum reipresentioris iudicii est *to. 2. 218. d*
 signa, & prodigia non sunt fundamentum fidei nostræ *to. 3. 1. f*
 eis non indiget in fide fundatus, ibidem.
 conduntur post Domini aduentum, & fides exigitur *to. 3. 19. b*
 cur petantur à Iudæis *t. 2. 163. d*
 non credentibus dantur, credentibus autem promissa *to. 5. 99. d*
 in sole & luna iudicij tempore mystice exponuntur *to. 3. 98. g*
 eorum, & prodigiorum villitas, *tom. 3. 126. d*
 eorum efficacia doctrina Apostolicæ comprobata *to. 3. 114. a. 115. g*
 eorum virtute commendatur regnum Dei *to. 3. 170. a*
 futuri iudicij vniuersalis, *tom. 3. 266. d. e*
 signa dignitatis Episcopalis, *tom. 3. 271. f*
 signa Zodiaci inutilia ad vicas hominū significandas *to. 2. 5. d. e*
 signa semper sunt in bello, & quis eorum vsum *to. 2. 365. e*
 quedam sunt, quæ victor imponit victis *to. 2. 114. d*
 aliena quæ *to. 2. 114. d*
 sua quorsum ponet Antichristus, ibidem.
 ea posuit pueris Hebræorum Nabuchodonosor *ibid.*
 Silentium remedium est aduersus quassam animi agriudines *t. 2. 147. g. h*
 eo plagam vicit Iob *t. 2. 346. h*
 seutum, & decorum quod *t. 2. 347. c*
 seutum validum *to. 2. 346. f. g*
 eius virtus difficilis *t. 2. 50. a*
 ad omnia vile *t. 2. 14. 8. e*
 silentio fugimus periculum, & discimus recte loqui *to. 4. 5. d*
 silentium Zachariæ quid significauerit *to. 3. 8. a*
 silentium in Ecclesia *to. 4. 163. d*
 silentium, & pax sub Augusto, *tom. 5. 205. d*
 Silicij filij prodigij mystice explicantur *t. 2. 79. 5. h*
 Silos piscina figura baptismi, *tom. 4. 164. b*
 Similago quid mystice significet, *tom. 2. 110. b*
 quid in sacra scriptura significet, *to. 1. 72. b*
 bona, & reproba, à quibus, & ex quibus con-

- bus conficitur mystice, to. 3. 86. h. & seqq. 87. b. & seqq.
- Similes Deo qua ratione efficiamur, to. 3. 100. c. d
- Similitudo morum potior, quam origo generis to. 3. 17. g
- similitudo morum facit benevolentiam to. 4. 13. g
- similitudo Patris, & filij consideratur to. 4. 63. h. 64. a
- similitudo carnis Christi cum nostra quomodo intelligatur to. 3. 13. 6. h
- similitudo angelica in resurrectione nobis promittitur to. 4. 10. a
- Simon phariseus nec aquam, nec lacrymas habuit to. 5. 10. 7. c
- capillus cui non habuit ibid.
- ut oboliuit, sed non recte diiuit, ibi. c.
- Simonis leprosi domus & Christi in eam adueniens mystice declaratur, to. 3. 18. b. c
- Simon Cyrenensis crucem gestans post Christum consideratur, tom. 3. 105. b. c
- Simon magus à Petro damnatus, ad penitentiam tamen inuitatus, tomo 4. 192. d
- magico volatu alta petens à S. Petro in terram deiecit, to. 1. 28. c. to. 5. 70. a
- eius superbia Petri humilitate vincitur to. 5. 70. a
- ipse, & eius sectatores gratiam mundi- nates to. 3. 91. c. f
- pei ætem voluit: ut populo Christiani- no scandalum esset to. 3. 141. d
- Simonia Giezi ca damnatur, to. 3. 32. g. h. 32. a
- à simonia labonon solum Episcopus, sed familiares abstineant, tom. 3. 32. g. h
- Simplex, & purum nihil præter sanctissi- mam, & indiuisam Trinitatem, to. 1. 117. b
- simplices, & innoxias mentes inhabi- tat Deus to. 3. 41. b
- Simplicianus monachus postea S. Am- broij successit to. 5. 125. c
- Simplicitas maximum cordis humani fon- tamentum to. 2. 324. c. f
- qualis esse debeat to. 2. 324. c
- inter mundi astutias, ac fraudes locum non habet to. 1. 94. a
- eius merito quid careat to. 4. 36. c
- Deo grata to. 3. 15. a. 60. f
- aduersus simulationem, & fraudem suaderet to. 3. 68. c
- quid & qualis to. 4. 149. g
- laudatur to. 4. 209. g
- animi quantum valeat to. 4. 129. c
- ei prudentia iniungenda, tom. 3. 91. a. b
- puerilis etiam in adultis requiritur, to. 3. 88. d
- incauta præsertim in rebus fidei repre- henditur to. 3. 60. g
- ea & sinceritas gloria conscientie, to. 3. 196. c
- cum simplicitate tribuenti nihil deest to. 1. 51. d. e
- apparbitio die in die to. 2. 168. e
- cum simplicitate tribuere quid sit, to. 3. 171. d. e
- simplicitas pastorum eorum testimo- nium commendat to. 3. 15. a
- simplicitas suprema in diuinitate, to. 4. 42. h
- Simulacrum Gentilium nihil est; quia videtur imago rei mortuæ, tomo 3. 181. g
- simulacrorum cultus quando coepit immolari to. 2. 384. f
- idem quam stultum apud Gentiles, to. 3. 116. g
- eis immolata demoniis immelaban- tur to. 3. 181. f
- simulacris Gentilium, lanacta porti- cus, & plateæ occupata to. 5. 99. f
- diabolus sub eis adoratur à Gentilibus to. 3. 181. g
- Simulata diuturna esse non solent, to. 4. 18. h
- Simulatio, & fraus redarguitur, tomo 3. 68. c
- eius, & religionis prælium, to. 5. 245. a
- in charitate non est to. 3. 121. c
- Sin octaua mansio Rubus interpretatur, & de ea to. 1. 225. f
- Sinaitica interpretatio tentatio, to. 1. 497. b. c
- metaphoram eius per interpretationem significat to. 2. 376. d
- etiam interpretatur merces ibid.
- Sinapis ac fidei egregia comparatio, to. 5. 11. c. f
- eius grano apre Christus Dominus si- gnificatur to. 5. 75. f. g. h. 76. a. to. 5. 23. c
- eidem quam apre regnum celorum comparatur to. 1. 75. e
- eidem apudissime comparatur fides, ibi. & seqq.
- Sinapis parabola, vbi multa de sinapi mystice exponuntur to. 3. 75. 76. c
- Sinceritas humilis naturæ ab Adami cor- rupta à Christo restituta, tomo 3. 106. c
- ea, & simplicitas gloria conscientie, to. 3. 196. c
- mundam vitam facit to. 3. 171. a
- Sindon, qua Christi corpus inuolutum mystice to. 3. 107. h. 108. b
- Singularis numerus in eternum in scrip- tura per pluralem exprimitur, to. 3. 106. c. d
- Singularitas ad personam spectat, tomo 4. 87. f
- Sims in quo Christus requiescit, virtu- tum operatione colligitur, tomo 5. 11. c. d
- idem in Patre, in Iosue, & Maria qua- lis ibid.
- ibi est, vbi est virtutum habitaculum ibid.
- sinus animæ secretum orationis eius to. 2. 348. c
- Sion altitudo sue ciuitas Hierusalem, & alia de ea mystice to. 3. 145. c
- Sirenes quarum memini scriptura, quæ to. 2. 379. b
- earum interpretatio ibid.
- earum fabula ex Homero narratur, & moraliter explicatur to. 3. 27. 28.
- earum mentio apud Egiptum & Hiere- niam to. 4. 69. b
- Sirdio per præsum scribit S. Ambrosius to. 5. 165. e
- Sitis Christi ad quid to. 4. 88. a. b
- perfidium nescia to. 2. 199. h
- Smaragdus nimis ac gratissime viridita- tis est to. 5. 188. f. 239. c. d
- de misericordia Dei explicatur, tomo 5. 188. g
- & de prædicatoribus to. 5. 239. d
- Sobrietas bonum, quia ebrietas inala- lum to. 5. 63. f
- mentis est corporis medicina, to. 1. 89. a
- quæ præcellat in Virginibus, tomo 4. 210. f
- sobrietas & temperantia absque pietate in Deum quales to. 1. 129. c
- ei studendum est to. 3. 243. b
- eius commendatio to. 4. 126. c
- eius vnguentum quale sit to. 1. 255. a
- Sobrius quis, & quis iuste sobrius, to. 2. 456. a
- sobrii possunt habere fiduciam argu- endi to. 3. 143. b
- Sociabile nihil tam est, quam cum aequi- tate iustitia to. 4. 14. a
- Societas criminosa in culpa est, tomo 2. 389. e
- Socoth tabernaculum significat, to. 1. 235. g
- to. 1. 418. c
- Socrates moriturus se ad semideos, id est optimos viros properare dixit, to. 1. 149. h
- Socrus Simonis Petri sanatur, tomo 4. 240. c
- eius sanatio moraliter quid significet to. 4. 241. c
- Sodomæ caritatem, & Gomorthæ sterilitatem significat to. 1. 94. f
- luxuriam, & lasciuiam significat, to. 1. 106. g. h
- eam fugiendam, & retro respiciendam mystice to. 3. 16. f
- eius gestatur memorauit Moyses, to. 3. 118. a
- eiusdem, & Gomorthæ excidium cur Moyses descripsit to. 3. 128. d
- Sodomæ to. 3. 117. a. d. e. h
- Sodomitæ si decem viros iustos habuis- sent non perissent to. 4. 76. h. n. o. g. h
- eur Lot orium inuenire non potue- rint to. 1. 173. f
- omnium impurissimi, to. 1. 110. e. 112. b. c. 123. e
- Sol verus quis appellandus, & quis no- uus quo fonte nascatur to. 5. 7. d
- sol & luna mundi oculi sunt, tomo 1. 86. d
- precipuus est cæli decor to. 1. 1. b. d.
- eius claritas æquabuntur perfecti, to. 193. e
- creatura est to. 4. 49. f
- bonus est ministerio, non imperio, to. 23. f
- adiutor est terre fecunditatis, non creator ibid. 23. a. f
- interdum terre fructibus damno est to. 1. 1. b. d.
- vanitatis, & corruptioni subiectus est, to. 1. 1. b. d.
- Deum laudat omnium rerum autorem to. 1. 1. b. d.
- quando accusatur, & vitetur ab homi- ne to. 1. 1. b. d.
- eius lumen diuersum à lumine diei, to. 24. c. d
- illius lumen est igneum to. 1. 24. d
- ipse, & reliquæ stellæ quando signa di- cantur to. 1. 24. g
- qua ra-

qua ratione diuersa anni tempora efficiat
to.1.16.c
eius beneficio quando fructus mature-
rescant to.1.16.e
luminare magnum cur dicatur, tom.1.
17.a.b
quare cubitalis videatur to.1.17.c
eius magnitudo mente potius quam
oculis apprehenditur to.1.17.d
iple & luna illuminant tenebras, fo-
uent femina, fructusque augent, to.1.
17.f
cilicino sacco coopertus Iudæorū ob-
tenebratio to.1.17.a
populum Iudæorum signat, t.1.17.b
prædicatores catholici to.1.17.d
eius proprietates to.1.17.e.f
eius ortus, & creatio describitur, to.1.
23.d
eiusdem pulchritudo, & gratia quanta
sit to.1.23.d.h
huius visibilibus cum sole inuicibili pul-
chritudine comparatio to.1.23.d.e
eius luminis laus & præstantia, tom.1.
6.a
alias res illuminans propriam non a-
mittit lucem to.1.9.4.f.g
humore, ac rore altius ad sustinendam
ardorem to.1.10.g.h
natura sua est calidus to.1.10.g
iunior est herbis, ac fructibus terræ, t.
1.16.c
patientie Christo obsecratur, t.2.4.12.a.
b.c
Iudeis tenebras, Mariæ exhibet clari-
tatem nascenti Christo to.1.7.b
maior nascente domino præcedit,
stella per diem alieni temporis officia
ministrat to.1.7.b
foliis Christi radij Apostoli sunt, to.1.
7.e
fol Christi lucet iusto, occidit peccato-
ri mystice to.1.7.e
eius, lune, & stellarum signa in iudicio
mythice explicantur to.1.14.f
fol in Christi morte cur defecerit, to.1.
10.g
Sol iustitiz omnibus est ortus, to.2.44.7.
h
quomodo lucet super iustos, & inius-
tos to.2.44.6.f
præuenit vult to.2.49.6.a.b
quomodo nobis crescat, aut minuat
to.3.98.g
in nobis oriens quid præstet, to.2.318.
b.c
Solarius non est minus tribulatione, t.3.
195.d
solaria & si minus iucunda merenti-
bus, nonnumquam necessaria sunt, t.
1.160.g
Sollicitudo illius qui præest cæteris, to.3.
171.d
nimia victus, & vestitus ex Euangelio
refutatur to.3.70.a.b & seq.
refutatur to.3.70.a.b & seq.
refutatur to.3.70.a.b & seq.
alia est mulieris, alia virginis, to.3.176.
c.f
S. Pauli erga Corinthios to.3.192.g
sollicitudines vite sacrarum scriptura-
rum studio exuende to.1.
Sollicitus de Mundo non potest esse soli-
citus de Christo to.5.7.d
solliciti sunt Christiani de vestibus spi-

ritualibus in die natalis Domini, to.5.
2.d
Solitudo commendatur variis scripturæ
exemplis to.5.129.c
quæ nobis offerat bona ibid.
appetenda exemplo Moysis, qui so-
lus extra castra habitabat, tomo 5.
124.b
eam, & eremum in urbem inducere
magnum est to.5.121.e
Solueret ligatos officium est Apostolicū
to.3.91.d.e
Solus & vnus in diuinis quomodo intel-
ligi debeant, tomo 3.89.a.b. tomo 4.
70.b
Solus sapiens quis to.2.409.a.b
de patre in diuinis dictum an filium
excludat to.3.10.a.10.b. & seq.
de tribus personis dici potest, tom.3.
10.b
solus fuit in passione Dominus, sed
non solus in lauacro gratiam quæsiuit
to.5.10.c
Solus finis, & Dominus nobiscum erit
to.5.129.d
Solus coniugij non est querenda, to.3.
175.g.h
Solus sunt omnia terrena to.5.111.a.b
Solus imago mortis t.4.131.b.c
mentis fugiendus to.3.66.a
difficillime obrepit stantibus, tomo 3.
231.f
somnia qui Christi non dormiunt,
non habent Christi quietem, tomo 1.
268.d
somnia quomodo indulget David, t.
234.b
eum præcedat oratio to.4.126.e
Solus caput Valentinianus orabat non
gemmis, sed osculis to.5.54.d
eorumdem manus quomodo orabat
Valentinianus to.5.54.d
Solus & fortio to.4.107.f.g.h
extra hominum iudicium, to.3.5.h.6.a
forte Matthiæ electio cur facta, tom.3.
6.a
sors Domini est, qui sustinuit Domi-
num to.4.442.c
sors, quæ debitoris est luenda suppli-
cio to.2.1278.c.d
in pecuniis vnde dicta, & alia de ea, ibi-
dem.
to morte non distat to.2.180.f
ludi varia to.2.180.h
Sortes duæ, & de utraque, tom.2.181.
b.c
dormientium, quæ dicuntur à Davide
to.2.1278.f.g
Sortitio vestimentorum Christi cur fa-
cta militibus to.3.6.a
Sotheris martyrium, to.4.217.h & seq.
eius sanctitas, & constantia in fide, t.4.
210.h
Spadones qui, & quot sunt, tom.4.206.1.
242.c
damnantur to.1.31.a
Specialium expressio lucem narrationi
affert to.3.47.c
Species voluntaria, & naturalis, to.3.6.b
Sperans in Domino non deficit, tomo 2.
366.a
Sperans meliora, nunquam lenioribus
frangitur to.2.477.g.h
Spes est futurorum expectatio, tomo 3.
142.c

certa iustorum de vita æterna, tomo 3.
132.e
eam qui ponit in homine carnalis est
to.3.133.c
iustorum est velut anchora, tomo 3.
299.d
eius robur confidentia est, to.2.477.
g.h
eius gaudium tolerantur tribulationes
to.3.131.h
solorum Dei to.3.131.h
in Christum crucifixum locandæ, t.4.
47.f
totam qui posuit in Christo, sic gloria-
tur in cruce eius to.3.132.g
spes glorie est consolatio tribulatio-
num præsentium to.3.267.d
eorum est, quæ non videtur, tomo 3.
142.d
iustorum in Christo to.3.141.d
eam ad regnum Dei attollere oportet
to.3.113.g
promissorum maximum esse solet bo-
nis ad studia virtutis incitamentum, t.
2.403.c
nostre finis Caritas Christi est ibid.
sola nostra non confundit affectum
to.2.477.g.h
obedientiam excitat to.3.66.b
spes, quæ videtur, non est spes, tom.3.
139.h
si aufertur, patientia perpetua esse nō
potest to.2.477.g.h
eius, caritatis, & fidei nexus, tom.3.
83.b
aqua multos deuorat, tomo 2.312.
d
maior in maiori tribulatione, t.2.126.
h.127.a
spes fidelium non confunditur, licet à
perfidis irideatur ibid.a
spes nostra confirmata per Spiritus fan-
cti aduentum ibid.a
futurorum magna consolatio est in af-
flictionibus sæculi to.2.363.e.f
confidentiam facit to.2.419.h
non confundit to.2.477.g.h
eius merium t.3.139.h
in quo non est, pro mortuo est habend-
um t.3.171.d
credentium posita est in resurrectione
t.3.190.f.102.e
eam habens in Christo, separare se de-
bet à consortio perfidorum, to.2.477.
e
laborantis est fructus aliquis, tomo 3.
178.h
spes ex fide t.3.146.a
iustificationis ex fide per spiritum, t.3.
250.e
spes hominum in hoc sæculo quomo-
do vanæ t.5.111.b.t.3.164.c.181.d
eam habens qualis debeat esse, t.2.503.
h & seq.
à quibus se debeat separare eam ponēs
in Christum t.2.477.e
non erubescit t.2.477.g.h
Spicas sabbato euelluntur Apollolo-
rum historia mystice exponitur, to.3.
38.g
Spina semper homini est proxima, tom.1.
19.a.b
impio barbaris faciat calcaneum Chri-
sti to.5.107.d
spina cordis quomodo etiam vetbum

Dei vulnerate possunt to. 5. 74. c
eis quomodo cōtonatur Christus to. 5. ibid.
peccatoribus to. 5. ibid.
spīnatum corona quid significet, to. 3.
104. h
spīrituales ex vinea extirpandæ, to. 3.
94. f. 95. b
ex quibus ficus non colligitur, to. 3.
43. c
eas titillatione peccati gēminat caro
to. 5. 18. f
spīnæ, & fentes genres significant, to. 3.
83. a
spīritus rōrum martyrum tormenta fi-
gificantur to. 3. 70. f
Spīritualis & carnalis homo vnde dica-
tur to. 3. 123. b
& quid vtrumque faciat ibid.
spīritus quis to. 3. 166. e
spīritualis & verus Israhel quis, to. 3.
147. e
spīrituale quomodo intelligatur corpus
post resurrectionem to. 3. 193. e
spīrituali voluptate gustata carnem a-
nima fassidit to. 3. 72. g
spīritualis quando non implet quod
disponit to. 3. 196. g
spīritualis sensus in exponendis scri-
pturis quam necessarius to. 3. 71. e
spīrituales hostes sobria mente, &
confidentia pura superantur, to. 3.
244. f
spīrituales sunt credentes ea, quæ mū-
di sapientia stulta iudicat, to. 3.
165. h
spīrituales omnia iudicant, to. 2.
& à nemine iudicantur ibid.
Spīritualia vendentes damnantur, to. 3.
32. h
a quis semper meditetur, to. 3. 243. b
spīritualia cuncta subtilia, to. 1. 209. g
spīritualium conformem fieri quid sit
to. 3. 150. h
spīritualiter vivit, qui facit, quod Deo
placet to. 3. 210. h
spīritualiter seminare quid sit, to. 3.
322. c
Spīritus sanctus fons, ac principium bo-
nitatis to. 4. 102. g
patri, & filio æqualis, non maior, to. 3.
69. d
in eum peccantes quomodo dicantur
remissionem non habere, to. 3. 69. d. &
seqq.
à patre, & verbo productus est, to. 4.
43. a
eiusdem munus 42. h
ante omnem creaturam, ac extra om-
nia tempora ibid. 43. a
Spīritus sanctus tercia persona proprie
nuncupatur ibid.
patri, & filio coæternus ibid. b
spīritus bonus ex bono filio accepit, to.
3. 89. a
cooperatur in baptismo Christi, to. 3.
32. a
non potest habitare in homine ficto,
& subdito peccatis to. 3. 153. a
eo accepto evadit sumus à timore ma-
lorum actuum to. 3. 38. e
eo prophetant omnes prophetæ, ac
per ipsum lxx est data to. 3. 254. g. h
Deus est, & vnus Deus cum patre, &

filio to. 1. 5. 155. b
eius auctoritas ibid.
eius sempiterna diuinitas to. 4. 33.
eius obumbratio qualis sit, to. 3.
59. f
apostolis infunditur to. 4. 65. h
in baptismo Christi specie columbæ
to. 4. 168. d
signum credentium, & filiationis Dei
to. 3. 126. f
eius in filio plenitudo virtutum, to. 3.
7. c
eius est teplere ibid.
dictum & rerum vbertatem Evan-
gelistis subministravit to. 3. ibid.
in scripturis vbique sermonem suum
retinet to. 3. 11. d
eius cum patre, & filio vnitas compre-
batur, to. 1. 247. e
to. 4. 124. d. h. 126. 127. tom. 3. 39. h. 174. f.
251. d
adiutorio suo iustificat to. 3. 137. h
in quo permaneat to. 3. 166. e
semper est paratus ad bonum ibid.
fuit est promissionum diuinarum, to. 3.
200. b
ad iustificationem datur, to. 3. 138. a.
eius variz appellationes, to. 4. 43. g.
142. c
nescit tarda molimina, to. 3. 11. a.
spīritus sanctus, & corpus res valde
disparæ to. 3. 10. g
post resurrectionem Domini, quomo-
do promissus, & datus, to. 3. 110. h.
111. g
sepius datur propter diuersas gratias
to. 3. 111. h. 112. a
quare à Christo in filiatus ibid. a
à patre, & filio à æterno procedit, &
donum dicitur to. 3. 59. h
nūquam tam aperte datus fuit, quam
in die Pentecostes eod. 40. a
eius gratia, quam animam non visitet,
& quomodo nos ad eius aduentum
debeamus præparare ibid.
in Ecclesia gratiarum le fonte diffun-
dit to. 4. 45. a
non habitat in elementis, sicut in cre-
dentibus, & quare to. 3. 255. c
eius opere Christus factus, to. 3.
113. f
eius nomine Christus intelligi potest,
& quomodo to. 3. 69. d
spīritus, & virtus bene iunguntur, to. 3.
7. d
Spīritus sancti virtus in Apostolis, i-
bid. d
eius virtutes septem principales, to. 4.
171. g
bonus non secus, ac pater, & filius, to. 3.
89. a
eius operatio à patris, & filij operatio-
ne nullo modo se iungenda est, to. 1.
247. e
quomodo animæ secunde aspirare
consequitur to. 2. 315. b. c
domini est to. 3. 39. h. to. 4. 244. b
eius septiformis gratia in septem pani-
bus demonstrata to. 3. 55. c
eius gratiam mundinantes ab Ecclesia
Dei reiciuntur to. 3. 93. e. f
quomodo tempus dicitur inhabitare
to. 4. 124. e. f

Dominus sicut pater, & filius, to. 1. 4. 124. g. h. 125. a
fluvius de fede Dei procedens in Apo-
calypsi Iohanni reuelatus to. 4. 118. d
eius dona non vni omnia: sed diuisa, to.
3. 105. g
donorum eius diuisio in vestimentis
Christi figurata ibid.
spīritu sancto cuncta animantur, to. 4.
44. c
super aquas latus ibid.
aduocatus noster to. 4. 44. d
et seruitutem to. 4. 112. c
adorandus est & non est creatura con-
tra hereticos ibid. a. b. 1. 114. f
regenerat sicut pater, & filius, to. 4. 113. c
filium clarificat, ac ab eo clarificatur, to.
4. 116. e
post resurrectionem semper manebit
in sanctis to. 3. 193. g
quare vocetur paracletus to. 4. 228. h
non respicit contentionem to. 3. 108. b
gaudet in suis pacificis ibid. a
purificat quicquid ipsi offertur fide in-
tegra, & mente sobria to. 3. 157. g
adiutor orationis nostræ infirmis
to. 3. 140. a
quomodo possetur pro nobis ibid. c
decorum personarum seruat, to. 3.
12. h
charitas, & amor est to. 5. 39. h
latet in omnibus iustis datus ibid.
quo animæ ornamēto recipiendus
40. b
eius munera; non argentum, aut au-
rum, ascēdēs Christus laqueus est, to.
5. 41. e
vere spīritus est to. 4. 43. c. 44. c. d
neque natus, neque factus dicitur, to. 4.
43. e
seruatur etiam omnia alia Dei ibid.
initio creati ibid.
quos vult, gratia sua replet, to. 4.
43. g
gaudet, cum bene agimus, to. 3.
60. f
contristatur, cum sumus ei inobedien-
tes, & quomodo intelligatur contristi-
ari to. 3. 241. c
non indiget letitia ibid.
non habitat in corde subdito peccatis
to. 3. 263. d
non potest errare to. 5. 271. e
replet orbem terrarum, & quomodo
to. 4. 46. f
eius dona diuini ordine in Christum,
& homines descendunt to. 5. 189. b
eius dona singula quomodo in Chri-
stum descenderint ibid. c
auctor est prophetarum to. 4. 117. h
Christum vult to. 4. 119. e
in columbæ specie descendit quomo-
do intelligatur to. 3. 20. e. 1. 119. d
eius dictus spīritus sanctus ibid.
creator est diuine incarnationis, to. 3.
31.
spīritus sapientiæ, & cognitionis exi-
sit to. 1. 84. g
spīritus Dei, accepisse credentes, vn-
de cognoscatur to. 3. 165. f
spīritus sanctus datus hominibus cur
non permanet to. 1. 84. g
in Christo permansit ibid.
spīritus sanctus non est inter creaturas,
sed super omnia to. 4. 43. a. & seqq.
eiusdem

- eiudem iubilitatis cum Patre, & filio, to. 4. 101. b. & seq.
 cognitus in veteri testamento, tom. 4. 109.
 ab Abraham cognitus ibid.
 Dominus, ac creator t. 4. 109. g. h.
 gratia, & pax cum Patre, & filio, to. 4. 109. f.
 à solo Deo datur t. 4. 133. c.
 oleo laticris significatus ibid.
 vnguentum Christi dicitur, to. 4. 109. d.
 peccata condonat to. 4. 106. a.
 torrens voluptatis est to. 4. 122. a.
 non potest habitare in eo, qui carnalia sequitur to. 3. 137. g. to. 4. 146. f.
 spiritus sancti pignore promissiones Dei in Apostolis confirmat, tom. 3. 127. a.
 datur credentibus, vt bonis operibus inniti possint to. 3. 128. c.
 nescit peccare to. 3. 137. h.
 adoptionis nostre signaculum, tom. 3. 202. d.
 eius dona to. 3. 188. c.
 pro quibus interpellat t. 5. 142. g.
 eius oracula, & profunda, tom. 5. 102. d.
 vivificat reos mortis to. 3. 199. c.
 nusquam abest to. 3. 164. b. c.
 eius diuinitatem negantium pœna, to. 5. 253. f.
 eius septiformis gratia in gentes multiplicata to. 3. 67. a.
 quæ vult agere to. 4. 63. h.
 spiritus sancti multum, & ebrietas, to. 3. 94. b. c.
 an illi visus to. 3. 6. b.
 doctor diuinitatis colendæ, & vice regendæ to. 3. 2.
 in sancta trinitate rationalis dictus, i. bid.
 non auferitur, nisi Domini voluntate, to. 2. 296. b.
 in Baptismo operatus to. 3. 94. f.
 pœntentiam diligit to. 5. 17. g.
 duabus causis desectit hominem, to. 3. 137. g.
 cur Apostolis sub specie igneæ carum linguarum datus sit to. 5. 134. f.
 spiritus pro nobis postulans, spiritus sanctus est to. 5. 142. e.
 cur vita sit t. 3. 137. h.
 eius & Christi testimonium reprobari non prodest to. 3. 146. f. g.
 fidem fugit to. 3. 204. d.
 eius dona cut in Ecclesia, to. 3. 183. d.
 Spiritus sanctus digitus Dei dicitur, to. 2. 377. h. to. 3. 66. e. tom. 4. 120. a. tom. 5. 12. a.
 Spiritus sancti typus to. 4. 40. a.
 Spiritus principalis firmamentum nostrum est to. 2. 396. c. f.
 eius quidam Deum Patrem arbitrantur ibi.
 quidam referunt ad Dominum Iesum to. 2. 396. f.
 eo confirmata quanta habeat bona, ibid.
 Spiritus reclus quis to. 2. 396. b.
 Spiritus sapientiæ subtilis est, tom. 1. 209. g.
 idem omnibus fidelibus pro possibilibus infunditur to. 2. 334. a.
 Spiritus mori non potest to. 3. 137. h.
- illum dare solius Dei est to. 3. 166. g.
 spiritum suum Christus cur patri commendauerit to. 3. 107. f. g.
 hominibus, vt sic integer qualis debebat esse t. 3. 273. d.
 spiritus nouit præscientiam Dei, to. 3. 163. d.
 eo bene, aut male agimus, to. 4. 48. d.
 eo, & mente otandum to. 3. 188. f.
 spiritu non carne Christum agnoscimus to. 3. 6. e.
 eius, & carnis gloriatio t. 3. 121. c.
 ei obsequendum, non carnis illecebris to. 3. 29. h. 3. 50. a.
 eius & carnis dissensio vnde orta : & quomodo per Christi gratiam conciliatur to. 3. 72. b. c.
 spiritus ambulat, qui peccata fugit, to. 3. 31. b. c.
 Spiritus mundi quis sit to. 3. 163. f.
 inter mundanos qui potior, ibid.
 mundanus non potest scire, quæ Dei sunt ibid.
 Spiritus sanctus diabolus to. 3. 235. a.
 spiritus immundi post mortem Christi voci iurante obediunt, tom. 3. 107. a.
 falsa veritas immiscetur, vt decipiant, to. 3. 164. g. h.
 eorum electio in nomine Iesu per manus impositionem to. 3. 60. c.
 eos, cur Christus prohibuerit de se loqui to. 3. 36. h.
 Splendor quid significet, to. 4. 61.
 splendorem diuinitatis oculi nostri ferre non possunt to. 3. 59. c. d.
 splendor in vultu Moysis figurat gloriæ Christi to. 3. 199. e.
 Spolia, quæ sine labore inueniuntur, quæ, to. 2. 504. c.
 multa quis habeat ibid.
 Indæorum Christianis populus habet ibid.
 Sponsa quomodo verbum Dei inuinit, vt veniat in terras to. 2. 49. 5. a.
 osium sponsæ Christo aperuit, & quid acceperit t. 2. 48. 5. g. h.
 eam mellis tuncera decant, tom. 5. 115. b.
 sponsa huius Ecclesiæ, & fidelis anima to. 3. 83. b.
 Sponsalia inter decem testes fieri solita, to. 4. 215. a.
 Sponsus quomodo Christus dicatur, to. 3. 8. c.
 ei vt adhaereat, animam hortatur, to. 3. 8. h. c.
 Scabulum duo denarii dati quid significet to. 3. 64. h.
 Scabulum Christi, in quo vulneratus fuit to. 3. 62. h.
 Scabulum Samaritani, & scabularius, to. 65. a. b.
 Scadia currentium to. 4. 34. b.
 Scire quorsum debeamus, tom. 2. 318. c.
 spiritualiter, quid sit to. 5. 119. g.
 stare, sedere, surgere mystice, to. 3. 126. g.
 Standum vbi non sit to. 2. 311. h.
 stare debemus & quomodo, to. 2. 311. a.
 standum vt sit in bonis t. 2. 311. h.
 stare, qui fide stat in Ecclesia, tom. 5. 119. g.
 & stat cum Deo ibid.
- stare vigilantiam demonstrat, ibid.
 stantibus difficile subterfugimur, to. 3. 131. f.
 Satera iustitia est to. 1. 215. e.
 Iudicij legalis æquitas t. 5. 199. g.
 Statorem vniuersique proprio habet in ore to. 3. 31. h.
 quem solvere Deo debeamus ibid.
 Statere plus est, quam stare, tom. 2. 471. d.
 Statutus facere contraria ignotat est, to. 2. 469. d.
 Statuæ pusillitas quid significet, tom. 3. 91. b.
 ei nihil possit adtingere, ad licitum & spiritualiter exponitur, to. 1. 70. c.
 Status in nocentia t. 3. 136. d.
 hominis ante Christum, tom. 3. 54. b. 235. h.
 Status rerum humanarum, tom. 3. 139. b. c.
 Status vite distincti, tom. 3. 174. b. c. d.
 vite libere eligendus, tom. 3. 174. 2. b.
 Stella ab stella in claritate differt, tom. 4. 30. d.
 stellæ filios Ecclesiæ significant, to. 4. 198. d.
 earum nomine semen Abraham intelligitur t. 4. 50. d.
 mystice viti sancti, quomodo in iudicio cadent to. 3. 98. g.
 clarioribus qui comparantur, to. 3. 193. c.
 & qui mediis inter claras, & obscuras, & quitrices ibid.
 earum exemplo probatur homines fore dissimiles in gloria ratione meriti to. 3. 19. 3. e.
 stellæ prædicatores to. 5. 182. h.
 stellæ pharisæi t. 5. 20. 3. a. 207. b.
 in sacra scriptura sanctos designant, to. 3. 299. a.
 Sphenus primus martyr illo pice significatus, qui didachma habebat in ore, to. 3. 35. c.
 quomodo Christum stantem vidit, to. 4. 75. f.
 & illum videns lapidari non formidabat to. 2. 523. g. to. 5. 100. g.
 quare martyrio constas, tom. 2. 400. d.
 immobilis fide ibid.
 in ore habuit statorem iustitiae, tom. 1. 31. h.
 eius / & Magdalene circa visionem Domini comparatio to. 3. 109. h.
 Stercora to spiritualis, & ibi plura de stercore to. 3. 74. c.
 Sterilis partus semel in promissione Christi iterum in executione, tom. 3. 121. d.
 Sterilitas apud Iudeos opprobrium erat, to. 3. 8. f.
 Sternitratore diabolus qui, tom. 4. 48. d.
 & quomodo miseræ animæ insistentur ibid.
 Stimulus verbi Domini Saulum ex persequente Apostolum fecit, to. 5. 109. c.
 stimulus carnis est resistendum, tom. 3. 215. e.
 Stipendium eorum, quæ se peccato abstinent, est vita æterna to. 3. 321. f.

- stipendia militie cur constituta, to. 3. 18.b
- Stipula significatur mala doctrina, to. 3. 167.b.c
- Stolici peccata omnia æqualia putant, to. 4. 183.b
- unde acceperint illud: Omnia sapientis esse to. 1. 124.d
- dicentes, quæ in terris gignuntur, omnia ad usum hominis creati: & homines hominum causa esse creatos: de scripturis nostris acceperunt, to. 4. 11. a.
- Stola signum est amictus sapientie, to. 1. 186.a
- qua Iacob induitur, quid significet, to. 1. 159.a
- qua nudatus populus Iudeorum, nos sumus induit to. 1. 168.c
- filij prodigi mystice explicatur, to. 3. 80.h
- stolarum gloria sanctorum, to. 3. 202. g.
- lingule gloria animarum ibi- dem
- binæ gloria animæ, & corporis, ibi- dem
- Stomachus capitis affectionibus con- foris to. 1. 86.g
- Stratum magnum patris familias mys- tice consideratur to. 3. 99.h
- stratum, unde vnus assumitur, alter re- linquitur to. 3. 86.f.g
- Stridor dentium in inferno, to. 5. 48.a. b.
- Studium vincendi, parit litem, to. 3. 156. a.
- prophetandi proficit Ecclesiæ, to. 3. 187.h. 188.b
- iniquitatis vitandum to. 3. 171.a
- studia varia narrante, to. 1. 508.d. e.
- Studio nobili vito scribit S. Ambrosius, to. 5. 52.d.h
- Stultiloquia fugienda to. 3. 278.a
- stulticia est gentibus prædicatio Chri- sti to. 3. 163. e. 164. d.
- Stulticia est crux Christi illi, qui sunt in perditione to. 3. 163.a
- stulticia prudentia carnalis, to. 3. 137. d.
- Stultum est, quicquid homines sine Deo sapiunt to. 3. 167.f
- stultus nihil est, quam peccare, to. 3. 137.d
- Stultus de falso est to. 3. 214.a
- boni accusator est, to. 3. 217.a
- eius oculis Christus proscriptus vide- tur to. 3. 225.b
- consilio nutat incerto to. 1. 89.c.d
- à prudentiori gubernari debet, to. 5. 126.h
- sibi solus stultus est, to. 1. 88.h
- stultus, qui in cibo, & potu spem suam collocat to. 1. 167.f
- stultus seculo prudens est Deo, to. 3. 167.f
- stulti sunt mundo Christi amantes, to. 3. 169.c
- quos dicit Paulus in Epistola ad Ro- manos to. 3. 115. e
- eis etiam imperare, est seruus, to. 1. 408.g
- regere se non possunt to. 1. 407.e
- stulti qui to. 1. 191.c.d
- Suauius gratia amaritudine in fragili- tate humane excludit, to. 2. 310.d
- Subcinericia azyma quid mystice signifi- cent to. 1. 72.g
- Subditus Deo quis to. 2. 315.e
- reddit gloriosum Domini obsequis, to. 3. 185.h
- Subiectio Christi magisterium virtutis humane, non imminutio potestatis est to. 1. 389.g.h
- metuum sedulam facit seruitem, to. 2. 463.f
- subiectio bona qualis to. 2. 315.e
- Subiectum esse quid sit to. 4. 92.g.h
- & quis sit subiectus potestati, to. 3. 153. b.
- Substantia vel, *essentia* quid in Deo, to. 4. 75.b
- eius nomen quare auferant à Deo A- rianis to. 4. 131.f.g
- nomen substantie asseritur in diuinis, to. 4. 131.c.d
- substantie vnitas in Deo, to. 4. 43. c.
- substantiam Dei cur naturam appelle- mus to. 3. 248.f
- eam in Deo negare non possumus, to. 4. 74.e
- eius vxor frequentissima in scripturis, to. 4. 75.a
- hoc verbo sunt vsi patres Nicææ, to. 4. 75.b
- Substantia vera quæ sit, to. 1. 235.c
- nulla Dei filio æquatur, to. 4. 60. h.
- nostram suscepit Christus, to. 4. 47. f.
- substantiam animæ suæ ante Deum ef- fecit Dauid dixerit to. 3. 51.b
- mundi non præterit, sed forma, to. 3. 176.c
- substantia quatuor corporis humani, to. 4. 44.b
- substantiarum destructio, to. 4. 43. f.
- Suburra naui to. 4. 234.g
- Suffocati in aquis qui sunt; mystice de- claratur to. 3. 51.f
- Suffragante apud Deum, & homines no- eodem modo est opus, to. 3. 116. e. f.
- Suggestiones diaboli non timet homo per gratiam Dei to. 3. 136.d.e
- sulphur blasphemie impiorum, to. 3. 209.g
- Sumptus accipere licebat Apostolis, to. 3. 124.g
- de sumptibus dandis ad Deorum sacri- ficium antiqua fuit Gentilium cum Catholicis controuersia; & fidei Parru persequo Gentilium cessit, to. 5. 103. e.
- Superedificandi verbum, quo scriptura vitium nouum esse to. 3. 19.f
- superedificia quæ sunt, to. 3. 167.a
- Superbia diaboli qualis fuerit, to. 4. 47.e
- to. 5. 131.g.h
- quomodo congruenter auaritia dica- tur to. 5. 131.g.h
- superbia duplex to. 5. 131.f.g
- grande malum, to. 5. 131.f. 133.g. 166. e.
- de petuendo vsa donorum Dei nascitur to. 5. 132.g
- omni peccator nocentior, to. 5. 134. e.
- quibus opportunus infidetur, to. 5. 131.h
- maximum peccatum in homine est, to. 2. 437.d. e. to. 3. 152.b.c
- ea gratiam suæ naturæ amittit diabolus to. 2. 437.d.e
- à Dei cepti iniuria ibi- d.
- multiplicis culpæ materia esse decla- rat à D. Paulo to. 2. 437.c
- eius vnus quomodo excludatur, ibi- dem
- quot afferat damna to. 5. 91.g
- quid vitij habeat, unde colligatur, to. 2. 423.c.d
- hominem ptima deiecit, to. 2. 472. b.
- cauenda, to. 2. 322.g. to. 3. 88.d. 132. a.
- stare nequit, nec si ceciderit resurgere, to. 2. 323.b
- qualiter causa sterilitatis, & humilitas sit concordantia to. 3. 74.e.f
- superbia ex bonis operibus damnatur to. 3. 85.d.e
- eius & humilitatis pugna, to. 5. 244. e.
- de virtutibus nascentes cæteris perni- ciosior to. 5. 133.g
- eius nomen odiosum ibi- d.
- velut infamia habetur to. 2. 103. a
- Superbus qualis aduersus seruos Dei, to. 2. 481.e.f
- magis offendit; quam humilis nulla virtutum dore subnixus, to. 2. 423.d. e.
- superbus est, qui non exhibet honorē principi suo to. 2. 153.g
- superbus quomodo de vero sit, to. 3. 213.h
- eius gloria de cide, sicut flos sceni, to. 3. 114.a
- eum solet inclinare humilitas, to. 3. 232.a
- aut peccatum non agnoscit, aut a seipso sibi promittit mediam, to. 5. 134. e.
- quare omnis immundus in conspectu Dei to. 2. 478.h
- eius crimen quantum, to. 2. 423. e. f.
- superbo oculo fratres nostros paupe- res despiciere, quam graue sit, ibi- d.
- superbi pes quare erret, to. 2. 322. g.
- superbi quomodo insultent iusto, to. 2. 450.e
- eis quare Deus resistit, to. 2. 423.f. 437. d. e. to. 3. 201.h. 203.a
- eorum prosperis succubibus multè- ri solent to. 2. 437.f.g.h
- per id, quod se extulerint, deiectiones erunt to. 2. 432.f.g
- eorum digna retributione, to. 5. 131. e
- eorum ruina nulla maior, to. 5. 131. f.
- eorum mens non facit fructum Deo dignum to. 3. 203.a
- diuersi eorum genera to. 5. 131.e.f
- Superbia solent parere maiorem sollici- tudinem to. 3. 209.b
- Superioris est inferiore m ad colloquium excitare to. 1. 188.g
- superiora quis edificet, & quis non, to. 2. 435.h

Superfperare de quo dicitur, tom. 2. 477.
c.
Superflitio ridicula to. 5. 61. g
ca nihil deterius to. 1. 130. a
superflitiones Gentilium in observa-
tione temporum to. 3. 128. e
Supplantes qualem dolum faciat, to. 2.
359. e
Supplicandi aliquid modus, to. 4. 196.
c.
Supplicium grande quod, tom. 2. 396. c.
d.
eius meus plurimos à malo coërcet,
to. 4. 96. b
supplicia Christi to. 4. 47. f
supplicia formidine grauiorum sup-
pliciorum vincuntur, to. 3. 15. h
eorum denunciantur à peccatis de-
terremur to. 3. 37
Surdo quare Dominus tetigerit aures i
Euangelio to. 2. 136. d. i
Surgere de somno quid fit, tom. 3. 15. a
b.
Sufanna maluit honesta morte oppro-
brium vitare, quam turpem viui subire
to. 1. 177. d. to. 4. 39.
bene sibi conscia to. 2. 487. i
Dei transe loquebatur, tom. 2. 344.
d.
eius silentium ibid.
contempta mortis seruauit innocen-
tiam to. 2. 409. d. e
tacuit, & vicit to. 2. 137. c
eius castitas quantum potuerit, ibi-
dem
eius iudicium simile iudicio Saluato-
ris to. 2. 485. g
meliore vlt è iudice, quam Dominus
to. 2. 485. h
pudicia, & silentio Prophetæ meruit
defensionem to. 1. 183. a
apud Deum pudica to. 1. 24. c
eius silentium magnè fuit castitatis im-
diciu to. 4. 1. h. 2. a
à duobus falsis testibus condemnata
est to. 2. 267. d
Suspecti de heresi, si purgare se velint, nò
excludantur to. 5. 111. e. f
Suspicionis arbitrio nullus iudicandus,
to. 5. 127. h
Syagrius Episcopus Veronensis arguitur
à S. Ambrosio to. 4. 146. g. 148. g
eius literæ ad iudiciu, & S. Ambro-
sij parum sibi conuenientes, tom. 5.
148. b. c
ante iudiciu præiudiciu fecit, to. 5.
146. g
pelleam sine accusatore inspectioni
adiudicauit to. 5. 146. g. h
Sychem humerus, siue dorsum signifi-
cat to. 1. 103. h. 120. f. 180. c
Symmorium Zachæus concedens, quid
significet to. 3. 91. b. c
Syllabis tribus David à Domino peccati
veniam intravit to. 5. 263. h
Symbolum ad verbum to. 4. 42.
& eius fides to. 4. 11. b
recensendum quotidie to. 2. 28. a
symbolum commune omnibus virgi-
nibus nuptis to. 2. 509. d
Symeon læsi pudoris vltor Christi ty-
pus to. 3. 27. a
Symeon, Zacharias, Ioannes Baptista, &
Nathanæel primicie Euangelij, tom. 5.
141. h

eius exaudicio to. 5. 204. c. d
Domini expectauit aduentum, tom. 2.
300. a
eius in templum aduentus, complexus
&c. ad nos moraliter accommodauit
to. 3. 15. g
Symmachianum originem trahit ex Pha-
risæis to. 3. 29.
eorum error de Christo
ibid.
Symmachus vrbis præfectus quæ retule-
rit ad Valentinianum Imperatorem,
to. 5. 96. c. 103. b
tris continebat eius relatio, & quæ, to.
5. 97. g
quæ validissimis rationibus incipiunt
eugri à S. Ambrosio to. 5. 96. d. e
Symmachus hæreticus vnitatem Patris,
& Filij non credit to. 5. 97. c
symphoniz, & chotus Ecclesiæ concor-
dia to. 3. 81. e. f. g
symphoniz nuptiales, & saltatio virgi-
nibus cauende to. 1. 1. vel. 1.
Symphronius præfectus, to. 5. 13. e
eius filius impudenter ad Agueuam
accedens à diabolo præfocatur, tom. 5.
135. b
Synagoga cur ante iuit Ecclesiæ, to. 2. 59.
c.
nox est to. 4. 236. a
cur sanata non est to. 1. 180. g
ritui corporali, & obseruationi, quan-
do nupitit to. 2. 377. d
eius destructio in templi ruina figura-
ta to. 5. 96. e
eius sensus Ecclesiæ libertas, to. 3. 14.
ed
ea hiems, populus Iudæorum imber,
to. 2. 362. e
eius caput quomodo mortuum dica-
tur to. 2. 476. d
typice in Gerasenis Christum secum
non vult to. 3. 21. b
ad Ecclesiæ transiret crucis nau-
igio ibid.
ea quo modo non penitus derelicta,
sed credenti medicina referuata à Chri-
sto ibid.
eius typus filia Israhel, to. 3. 52. c
synag. g. infirmitas; Ecclesiæ sanitas,
to. 3. 52. e. f
eius immaturus fructus grossissimus
comparatur to. 3. 43. e. f
quomodo Deum irritauit, to. 2. 324.
a
propter motes metetricios à Domino
condemnat ibid.
syragge mysteria ante Christi mortē
velamine obducta to. 3. 107. a
ad Ecclesiæ conueniens to. 3. 35. d
Ecclesiæ est ancilla to. 1. 129. e
seruus, & non liberospitit ibid.
nec initium, nec finem habet adeo est
confusa to. 2. 497. g. h
angusta est Ecclesia veto nullis finibus
circumscripta to. 3. 93. g
nullquam remanet ibid. h
eius principes suo se condemnanti iu-
dicio to. 2. 400. b
Synagoga Mediolani diuino cepit ere
mari iudicio to. 5. 104. g
impietatis domus, amentē receptacu-
lum est ibid. e
eis aqua quomodo facta sit, to. 2. 522.
c. d
alimenta vitæ non accepit, tom. 2. 522.

c. d
vinca Domini to. 3. 94. b. & seq.
labrutas fecit to. 5. 74. e
ea cur decora in mulieribus, Ecclesia
in virginibus to. 4. 209. g
eius conuenientia sunt Christianitate
enacuata to. 5. 6. e
d. Functi martirij semen suscitare debuit
myrice to. 3. 93. e. f
septem viros habuit ibid.
infucuosos per arborem huius signifi-
ca to. 3. 73. g. & seq. 74. 75. e
conius, & repudiata auctor fidelium,
& perfidorum to. 3. 93. f
ei, & Ecclesiæ similia contriisse, tom. 3.
3. b
eam fructum non ferre in æternum,
quo sensu intelligatur to. 3. 74. g. h
eius dextera aruit relinquens Christu,
to. 5. 18. h
Synagoge hæreticorum conuenientia
fatant to. 4. 45. b
Syrtaciani heri fraude venditi, tom. 4. 37.
t.
Syricius Papa Romanus hæreticos dam-
nat to. 5. 90. h
idem, vt bonus, ac vigilans pastor com-
mendatur à S. Ambro. to. 5. 91. a
eum vt parentem diligit S. Ambrosius
to. 5. 112. e

T Græca littera trecentum significat,
tom. 1. 105. h
Tabernaculum Dei sumus, tom. 2. 365.
h.
tabernaculum testimonij corpus hoc
nostrum to. 2. 471. a
interius significat celum, tom. 3. 303.
e.
exterius apud Hebræos retinebat fig-
uram mundi to. 3. 303. c
primum, & secundum veteris templi,
to. 3. 5. h
secundum solus ingrediebatur summus
sacerdos ibid.
idem figura baptismi to. 4. 172. g
tabernaculum templi Iudaici duo, to. 3. 5.
h. 6. a
Tabesceus in charitate Dei, beatus est, to.
2. 502. d. e
Tabule lapideæ, in quibus scripta erant
vetus, iudicant, legem ipsam non
diu duraturam fuisse, tom. 3. 133.
f.
tabulis emptionis consules adhiben-
tur to. 3. 13. e
Tacendi virtus rarior, quam loquendi,
to. 3. 92. f
eadem maxima est, tom. 4. 198. 2. 225.
g. tacendo Christus Dominus non con-
firmat accusationem, tom. 3. 104. b. c.
d. e
tacendo multos loqui, scripturæ testi-
monia demonstrant to. 2. 347. f. g
tacere quando oportet, tom. 2. 305. f.
378. f. g
Taciturnitas medicina est, tom. 2. 343.
f.
interdum habetur pro consensu, to. 2.
527. b
Tactus voluplus ingens, & iudicium cer-
uissimum to. 1. 50. e

- ta in fidei, non corporali Christum i-
 gimus to. 3.109. c. 109. h. 110. a
 Tangere Christum est credere, tom. 3. 32.
 f.
 tangere Deum possumus: comprehē-
 dere non possumus ibid. h
 rigi, & palpati quod potest, corpus est
 to. 3. 110. g
 tangunt Christum resurgentem per-
 fectiores to. 3. 110. c
 quo p. & t. terigit Christum S. Thomas
 si non credebat ibid.
 Tau quid Latine to. 2. 506. a
 Tauri sanguis letalis est homini, tom. 1.
 18. b
 Teclum, ex quo non descendendum, quid
 mystice to. 3. 84. g
 Tegere, remittere, non imputare idem il-
 lignificat to. 3. 124. h
 Temperantia vel circa res naturales, aut
 morales versatur to. 3. 113. g
 ubi est, ibi plerumque est in tempera-
 tia to. 3. 56. a
 in cibo, & opere coniugali suaderit,
 to. 3. 87. h. 86. a
 eius officia quæ to. 3. 41. g
 temperantia fortiores viris iudith fe-
 cit to. 3. 118. h
 ea, & leuius quantum S. Patres præ-
 stiterunt to. 3. 118. h. 119. a
 naturæ est maxime conueniens, to. 3.
 118. g
 præstantior est voluptate, tom. 1. 168.
 c.
 in iis versatur præcipue, quæ negantur
 to. 1. 151. g
 eam imprimis iussit Deus seruandam
 to. 1. 152. e
 eius vis maxima to. 1. 152. c
 eius patres to. 4. 16. g
 concupiscentiam nõ euellit, sed com-
 primat, ac moderatur, tom. 1. 151. g. 152.
 c.
 laudabilior est in concupiscentia, quā
 in cibis obseruata to. 5. 119. a. b
 Tempestas quomodo infurgit, ubi do-
 minica serenitas conualescit, to. 5. 42.
 c.
 tempestates mundi to. 3. 139. f
 Templum corpus Christi, tom. 1. 388.
 a.
 idem est Maria virgo to. 5. 213. g
 idem est anima fidelis to. 3. 20. d
 templum Dei spirituale, tom. 3. 92. b.
 c.
 idem anima to. 3. 97. f
 in singulis est fidelibus to. 3. 96. e
 verum quis consideret, tom. 4. 122. d.
 e.
 suum Deum sanctitatis, non mercato-
 ris vult esse domicilium, tom. 3. 93.
 c.
 Ecclesie Dei celestis patria est, tom. 5.
 212. b. c.
 templo Dei Episcopus nihil decerpere
 potest to. 5. 48. h
 templum Dei Cæsaris ius esse non po-
 test to. 5. 51. d
 à sacerdote tradi non potest ibid.
 templum Hierosolymis reparantes i-
 gne conflagrarunt to. 5. 105. a
 templum Salomonis typus Ecclesie,
 to. 3. 119. f. g
 templum Dei sumus, tom. 3. 167. e. 173.
 e.
- templa idolis antiquis condita esse
 de manibus Cimbrorum, tom. 5. 104.
 h.
 templa diuersa, eorumque distinctio
 mystice tractantur to. 3. 96. e. f
 Tempus à mundo non ante mundum
 sumptum initium to. 1. 42. a
 ex mundo est, & mutationem efficit,
 to. 3. 127. c
 illud accepimus in terra, nõ perpetui-
 tatem to. 5. 123. a
 ea omnia perfectam, & absolutam for-
 mam inducunt to. 3. 99. c
 totum est dies vna, & sæculum horæ,
 to. 3. 80. b. c.
 tempestati feruendum to. 3. 151. g
 illud antecedit Dei sapientia, & verbu,
 to. 4. 43. e
 singulorum hominum in conspectu,
 ac voluntate Dei est to. 1. 85. d
 eius iactura quam periculosa, to. 3. 123.
 f. g
 tempus iudicii cur dicatur abbreviatu
 esse à D. Paulo to. 3. 76. c
 tempora sunt hyems, ver, æstas, & au-
 rummus to. 1. 26. c
 eorumdem qualitates eorum puniunt res
 atque conseruant to. 1. 96. d. e
 tempora vel ætates mundi quatuor e-
 narrantur to. 1. 56. a. b
 Temporalia à Deo moderate perçeda, to.
 1. 69. c. d
 ea sequentes vxori Lot comparantur,
 to. 2. 73. b
 Temulentos aggreditur, & luxuriosos
 occupat inimicus to. 5. 5. f
 Tenebræ nullam habent cum luce societa-
 tem to. 1. 14. e
 tenebræ sunt vniuersa comparatione
 lucis æternæ to. 3. 382. e
 earum occulta quare in die iudicii alle-
 ritur Dominus illuminaturus, tom. 1.
 380. b
 à Deo nõ sunt factæ, quia lux tenebrās
 non gignit to. 1. 6. e
 earum locus, & cause mundus est, to. 1.
 7. c
 in Christi morte quid significant, to. 3.
 106. g. h
 lucem gestare non possunt, tom. 5. 40.
 f.
 à nobis per Spiritum sanctum expel-
 luntur to. 4. 44. e
 tenebræ exteriores quæ sunt, tom. 3. 78.
 d.
 tenebratum opera sunt vitia carnis, to.
 3. 154. b. c
 tenebræ sunt qui repugnant Euangelio
 to. 3. 146. h
 Tentamenta grana quæ, tom. 2. 445. b.
 c.
 Tentatio duplex, tribulatio, & prosperi-
 tas to. 5. 43. e
 humana quæ sit to. 3. 181. c. d
 quasi sagitta penetrat interiora homi-
 nis to. 3. 350. b. c
 ei non debemus nos exponere, to. 3.
 312. a
 in ea nemo est, quin commouetur, ni-
 si ei Dominus adiutor adsistat, tom. 2.
 379. a
 eius illecebra in diuitiis frequentior,
 to. 4. 176. c
 ea cessante gratiæ agendæ sunt Deo, to.
 3. 196. c
- ea oriente Deus est deprecandus, to. 3.
 196. c
 tentatione vexari bonos Deus permit-
 tit, tum ne exollantur, tum vt merita
 ipsorum augeantur, to. 3. 216. d
 probatur iustum to. 3. 218. d
 Dei probatio est to. 3. 218. d
 diaboli semper est tentatio, tom. 3. 218.
 d.
 Tentationis maior materia in diuitiis,
 quam in paupertate to. 3. 31. d
 vt eam subeamus, quæ ferre possumus,
 orandum to. 3. 35. g
 eius utilitas to. 3. 31. c. d. e. g
 eiusdem nemo potest esse expertus, to. 3.
 179. a
 eius ordo, & progressio in peccato, to.
 3. 34. b
 eiusdem infideliis præuenire oportet,
 to. 2. 446. f
 tentatio Sanctorum inanis gloria, to. 3.
 26. c
 tentationes diaboli aduersus homines
 tres præcipue to. 3. 29. f
 earumdem aduersus hominem potes-
 tas cur ei permittitur to. 3. 51. g
 asperiores sunt, quæ fiunt per mulieres
 to. 3. 101. h
 tentationes quis non timeat, to. 1. 471.
 g. h
 quantæ to. 2. 294. e. f
 eas qua voluntate det Dominus, to. 2.
 533. b. c
 quando cautiende sunt to. 2. 101. c
 tentationes, & calumnie afflictionis
 notitiæ gehennæ to. 2. 513. d. e
 tentationum procellis perturbantur,
 etiam qui cum Christo sunt, tom. 3. 57.
 a.
 tentatio fidei exercitium est, ibid
 earum duplex species, tom. 5. 43. c. &
 seq.
 huius mundi quia ratione laudabiles,
 & fructuosæ dicantur, to. 1. 231. f. 228.
 a. b. 219. g
 earum tempus, tempus est humilitatis
 animæ nostræ to. 2. 437. b
 tot sunt, quot cupiditatum genera, to.
 3. 31. b
 eandem aggressio quomodo nos
 turbare non possit to. 2. 464. d
 eis quam sit obnoxia secularis vita, to.
 3. 30. f
 tentationibus dæmonum quam gra-
 uiter infestemur to. 3. 97. a
 Tentator quod ad illicita impellere ne-
 quit, eos elatione delirare tentat, to. 5.
 134. a
 Tepiditas in bonis operibus detestabilis
 Deo to. 3. 191. f
 Tepidus, qui fidem cum operibus non
 coniungit to. 5. 167. e
 Termini inter vicinos illibati custodian-
 tur to. 5. 111. f
 Ternarius numerus mysticus, tom. 3. 12.
 a.
- Terra in aëre pendet, an super aquam,
 an in medio mundi sit posita, & quid
 de ea sentiendum to. 1. 1. c
 eius stabilitas non à centro, sed à Dei
 iudicio, ac potestate sumenda, to. 1. 4.
 d. e
 sola Dei voluntate immobilis manet, i-
 bid.
 est frigida, & arida to. 1. 15. c

non ex se, fed humida fit aquarum affinitate to. 1.19.d
 eius species est generatio, atque virilitas to. 1.16.f
 eam germinantem ac fructiferam Deum verbum fecit to. 1.16.c
 quod accepit reddere cum seniore, to. 1.17.c.d
 terra, & mare omnes gentes, to. 5.20.3
 f.
 patribus promissa, quam mires possident, quæ sit to. 5.4.c
 cur primum germinet, deinde herbescat, & tertio fructum, & semen ferat, to. 1.18.e
 terra erat omnes homines, & quare, to. 1.384.g
 ista, quam gerimus, quo pacto nos capiat, to. 1.
 tentationum est locus, to. 1.72.f
 contempnitur hominum iniquitatibus to. 1.133.b
 supra eam, vel super sacrum discumbere quid intelit to. 3.55.c
 aliquando reprobos, nonnunquam Christum significat, to. 5.215.h. 223.a
 a.
 multo hominum labore alimenta ministrat to. 1.326.f
 terra Domini sine vilo labore fructificat, & multa de ea egregia, to. 2.326.f
 f.
 ista amaritudinibus impletur, to. 2.330.d
 d.
 istius & alterius differentia, to. 2.329.h
 h.
 quare fugienda to. 1.336.a
 reprimendis non possidetur gladio to. 1.369.h
 eius possessio quam præclara, ibid.
 in Christo benedicunt, to. 2.432.h
 h.
 singula ad speciem quendam viam producit to. 1.17.g, h
 cur ferrea aliquando vocetur, to. 1.219.c
 c.
 nostra quomodo sicut in sancto, appareat Domino to. 5.28.a
 eius exemplo producamus de spinis peccati totam iustitiam to. 5.28.e
 ei qua ratione post peccatum Deus maledixit to. 1.176.c
 eius genera duo arenosum, & fructuosum to. 1.102.c
 communis est to. 4.237.b
 ipsa, arbores, & herbe curante solem creant to. 1.24.c
 tetra non est maledicta, sed caro præuatricarix to. 2.432.h
 eius patrum, & ambitum querere vanum est to. 1.42.g
 sine sole potest esse fecunda, to. 1.24.e
 e.
 communiter omnibus est data, to. 5.45.g
 eius fertilitas non solum, fed Deo tribuenda to. 1.24.h
 animantia omnia pascit, to. 4.149.d
 tanquam fundamētum est, in quo consistimus to. 2.461.h
 terra, quæ fructifera stat in seculum, quæ sit ibid.
 ante solem facta fuit visibilibus, to. 1.23.d
 eius requies 3 generatione, to. 1.8.f

hilum seminaibus lætis exercitia sterile sit ibid.
 non suis, sed nostris visibus fructus affert to. 5.44.c
 nobis dormientibus fructuaria est, to. 1.18.g
 eam fortuito substituit, nec a Deo creatam esse afferentes impij sunt, to. 5.45.g
 eius fructus diues solus inuadit, & sibi concludit to. 5.44.c
 non omnia ventri & delictis diuitis producit ibid.a
 Terræ motus ingens to. 5.136.h
 terræ motus iurgente Domino aliis refusus, & aliis metus fuit, to. 3.109.a
 a.
 conuersionem, & prædicationem significat to. 5.106.a. 113.a
 Terrenus in terram cadit, to. 2.360.d.e
 terrena despicienda, to. 4.74.c.d. to. 4.35.b
 vincuntur à cælestibus to. 3.163.f
 earum occupatio regno cælorum consequendo impedimentum præbet, to. 3.77.h
 eam non querentibus, sed diuina, gratia inquam deficit to. 3.70.g
 eis non debemus adhaerere, to. 2.328.e
 e.
 cælestibus confunda sunt per Christi descensionem to. 3.241.c
 despicienda sunt nec cælestibus abducuntur to. 3.256.f
 eorum contemptus ad cælum properantem est necessarius to. 1.231.g
 terrena si confectantur cum spiritualibus nulla sunt to. 3.101.h
 Terrigena quis to. 1.389.g
 Terror diuini iudicii excludit hanc errorem humanum to. 2.503.d
 terror nunquam grauis est non timetibus to. 5.7.f
 enim peccatoribus inouit Apostolus, to. 3.118.d.e
 Tertullianus creaturæ aliquas hereses, to. 3.187.c
 quomodo legitur locum D. Pauli ad Romanos to. 3.129.b.c
 Theσσαlacades Mathæi in Christi generatione examinantur, to. 3.26.d. & seq.
 Testamentum Christi in Cruce, to. 3.107.c
 eut sit in scripturam testante viuente, to. 3.304.f
 quando debeat fieri to. 3. ibid.e
 Testamentum verus fidei firmat, to. 3.84.b
 eius mundatio tota corporalis, to. 3.905.a
 in acta erat figura carnis Christi, to. 3.303.c
 cur in nouum mutatum est, to. 2.203.d
 eius completa veluti figuræ & typi non tacebantur to. 1.236.f.g
 eius auctor Deus to. 3.99.a.b
 Christi vestigia ostendit, quæ in Euangelio videtur to. 3.45.b
 testamentum vetus, & nouum fidei obligo, & complementum to. 3.45.d
 testamentum nouum inuenit locum, quia vetus erat imperfectum, to. 3.302.h
 robotatum est sanguine Christi, to. 3.305.a

eius mundatio est tota spiritalis, to. 3.305.a
 eius prædicatione to. 3.139.d
 absolutus verus to. 3.305.a
 eius promissio in Prophetis, to. 3.114.b
 b.
 eiusdem figura to. 3.184.a
 nouum & verus sanguine Christi consummatum to. 1.88.c. to. 3.184.a
 virtusque doctrina consentiens, to. 3.96.b. 184.a
 virtusque vnus est Deus contra hereticos to. 3.311.h
 virtusque vnus conditor Deus, to. 5.143.h
 prioris israel, altero vero Nationum & Gentium æquifus est populus, to. 1.202.f
 prioris passio alterius vero gratia est propitia to. 1.202.f.g
 Testamentum vetus noui auctoritate confirmatur to. 4.59.a
 eius & noui præcepta & facta continentur to. 1.59.b
 De gratia est to. 1.71.g
 eura in sacra scriptura vocatur, ibidem
 noui ac veteris doctrina concurrere debet to. 1.78.c
 Testamentum nouum David annunciat, 39. Psalmo to. 2.355.g
 canticum nouum est, to. 2.355.a.b
 verus ad istius mundi redemptionem non præualebat to. 2.364.c
 virtutem vnus est sapientia, ibid.
 testamentum duo gladij duo, to. 3.100.g
 g.
 denarij duo to. 3.65.a. 93.d
 duo Abraham mulieres to. 2.377.b
 duo eiusdem coniugia to. 2.377.b
 duo lapides morales to. 3.1.f
 eorum vna est infallibilis fides, to. 3.173.g
 Testamentum Christi, & Spiritus Sancti reprobis non potest to. 3.141.f
 fidele to. 2.497.d
 ab humanitate tulit diuinitas, to. 4.47.g
 cæleste à Synagoga ad Ecclesiam migravit to. 2.482.f
 Christi quibus confirmatum sit, to. 3.161.f
 Pastorum de Christo ob eorum simplicitatem grauius to. 3.46.a
 filiorum Dei to. 3.138.g
 Trinitatis quis improbet, to. 3.304.e
 duorum verum est ibid.
 magistri est in discipulis obedientibus to. 3.112.a
 testimonio Domini quis adhaereat, to. 2.27.c
 Testis verus, qui to. 5.127.g
 vnus fidei faciendus non est falsus, to. 3.14.g
 nihil de suo ad rerum gestarum seriem adde debet to. 1.62.h
 testes quales esse debeant, to. 5.246.g
 quæ multi, & diuersi de Christi narrate to. 3.15.f
 tres regenerationis nostre, aqua, sanguis & Spiritus to. 3.100.b
 testes in scriptis to. 4.215.f
 in accusationibus adhibendi, qui paulo ante

ante inimici non fuerint, tom. 5. 146.
g.
Teufles & signatores Evangelij Aposto-
li 103. 13. e
teffes Dei Enoch, & Elias, tom. 5. 111.
h.

Teth interpretatio 10. 2. 44. 8. e.
Teudule mulier ante lectum Renati sola
cubauit 103. 14. 8. d.

Thaet Latine significat tolerantiam, tom. 1.
219. e

Thales aequum omnium initium censuit,
tom. 1. 1. e

Thamar tamquam iusta defenditur, tom. 3.
31. h

Thaus partus geminorum mystice expo-
nitur 103. 14. a. b
eius munerata sacerdoti data exponuntur
103. 14. a. h

Thoumata vrbis temporibus Samfonis Pa-
læstinorum frequentata innotat, tom. 5.
115. a

Thure latine estuporem significat, tom. 1.
128. g. h

Thuris quid 10. 2. 387. g

Thebeus iuuenis Brachmanos penetra-
uit, & captiuus factus est, tom. 5. 269. e.
f.

Thecla S. Pauli discipula, 10. 4. 213. c.
ob virginitatem Leonibus obiecta, et-
iam ipsi venerabilis fuit, tom. 5. 119. c.
eius & Pelagie constantia in martyrio,
tom. 2. 409. f.

Thermanorum, & Sabzororum feminae fa-
cerdotibus virandæ 10. 5. 106. c.

Theodosius Episcopus Othodurensis, tom. 5.
92. a

Theodosius qualis fuerit Imperator,
tom. 5. 58. a. d
eius religio 15. 57. e
eiusdem charitas 10. 5. 38. d
illius pietas 10. 5. 106. c

Quæ & quanta accepit à Deo benefi-
cia, tom. 5. 203. a
fide triumphos acquisiuit, tom. 5. 57. f.
ob quas virtutes à S. Ambrosio dilec-
tus 10. 5. 59. f. g

venit patruales, & consobrinorum inter
se coniugio copulari 10. 5. 151. b
eius in Eugenium admiranda, & ex-
cellens victoria 10. 5. 158. g

pro triumphalibus arcibus, sacerdoti
hostias præparabat 10. 5. 158. g
ei æternam abolitionem commendat S.
Ambrosius 10. 5. 158. g

ob hostium cædem in victoria à sacra-
mentis ad tempus abstinent, tom. 5. 159.
g.

in gloria Germanum amplectens in-
troducitur à S. Ambro. 10. 5. 59. f
in celo vere regem se esse cognoscit, ibid. g.
patris Valentiani 10. 5. 96. a

eum Valentiniano filio exprobrantem
inducit S. Ambro. 10. 5. 96. a
eundem in imperatris suæ patrociniū
falso adscitit Symmachus, tom. 5. 96. g.

eius insignis fides, & sapientia, tom. 5.
100. c

ei in os loqui non dubitat S. Ambro-
sius 10. 5. 105. c

eum pro his, quid Ecclesiam confu-
gerant implorat S. Ambrosius, tom. 5.

103. h
eius clementie quantum se debere fa-
teatur S. Ambrosius 10. 5. 106. c

eiusdem laudes à S. Ambrosio explica-
te 10. 5. 104. c. f.

eius sententiam iniustam contra in-
fantes synagogæ redarguit S. Ambrosius
10. 5. 104. f

exultat domus Episcopi flagitium filio
intercedente condonauit, tom. 5. 105. a.

ei beneficia à Deo collata commemo-
rat S. Ambrosius 10. 5. 106. a

eiusdem beneficia in se commemorat
S. Ambrosius 10. 5. 106. a

eius mortem terræ motus, pluuie &
renubrosa caligo prænuuciabant, tom. 5.
106. f. g

regnum non deposuit, sed mutauit, ibid. g.
filios non destituit, quos pietatis suæ
reliquit hæretes 15. 106. g

ei celebratur quadragesimus dies ad-
flesse altaribus Honorio 10. 5. 106. g

supplantator tyrannorum, & quassila-
cob, idola abscondit 10. 5. 107. a

eius fides militibus triumphos acqui-
siuit 10. 5. 107. a

quo magis iratus eo magis pronus ad
veniam 10. 5. 107. f. g

patentis magis, quam iudicis vices ex-
plebat 10. 5. 107. f. g

post peccatum veniam postulat, tom. 5.
108. g

quia dilexit Deum suum, meruit San-
ctorum consortia 10. 5. 109. b

eius mira & publica de peccato com-
misso penitentia 10. 5. 109. b

ob Theodosianicium immeritam cæ-
dem redarguitur 10. 5. 158. g

naruta impetu laborabat, tom. 5. 159. a.

pietate præcipuus 10. 5. 159. e

Theodosij religio, virtus & humilitas
commendatur 10. 5. 158. f

Theodosio defectus naturæ suæ pru-
denter intimatur 10. 5. 159. a. b

idemque arguitur, tom. 5. 159. b. c. e.
f.

Theodosij sacramentum in se suscipit
S. Ambro. 10. 5. 106. c

eius clementia erga inimicos commemo-
ratur 10. 5. 106. c. d

admonetur Dei nomine vt Ecclesiam
lauet, & cognitionem in monachos
rollat 10. 5. 108. d. e. f

Theodosius presbyter Theodosianensis
10. 5. 111. f

Theophilus Alexandrinus, tom. 5. 93. c.

Theriacæ ex quo conficiatur, 10. 1. 63. c. f.
10. 2. 357. g

Thesaurus noster quis sit 10. 2. 461. a
redemptio est bonis, laqueus malis,
tom. 5. 110. a. b

eius nomine intelligitur sacramentum,
tom. 3. 101. a
sapientie est cognitio incarnationis,
Passionis, & Resurrectionis Christi,
tom. 3. 250. c

thesauri sæculi caelestes tollunt, tom. 5.
461. f

Thiaria illuminata 15. 180. f

Thomas de quo dubitauerit circa Christi
resurrectionem, tom. 3. 110. d. e

quid digito meruerit 10. 2. 507. c

quando diuinitatem Christi plene fue-
rit confessus 10. 2. 386. c

ei adscriptum Euangelium relictur,
tom. 3. 3. c

eius digitis nos quoque Christi vulne-
ra feruntur sumus 10. 3. 45. a

Thronus Dei Sancti Dei 10. 5. 205. a

thronus Prophetæ 10. 2. 219. d

thronus, animalia, & seniores, Ecclesia
est cum suis ordinibus, tom. 5. 193. a.

Tibicines ad lectum excitandum in fu-
nere adhibent 10. 3. 53. a

Ticinenfis Episcopus quomodo deposi-
tum viduæ seruauit 10. 4. 31. d

Tigridis erga propriam sobolem amor,
tom. 1. 44. d

Time Dominum, & præsume de Domi-
no 10. 3. 19. b

timendum semper esse in aliquo of-
fensum 10. 3. 149. c

timere non poterit, qui cum Christo
est 10. 2. 355. a

Timor duplex, terribilis, & liberalis, tom. 5.
130. c

bonus qualis 10. 4. 261. d

discipline plenus non nutat ad lapsum
tom. 2. 431. g

ludorum sine fide, & dilectione, tom. 3.
37. b

ei non est subditus, qui Christum ti-
met 10. 2. 433. b

Dei qua ratione concipere possumus,
tom. 1. 14. c. d

eum qui dicatur ante oculos habere,
tom. 3. 112. g

timorem Christi habens dignus est
Christo 10. 2. 479. f

ipse est legis, charitas Evangelij, tom. 5.
127. a

bonus, & malus 10. 5. 124. g

Domini secundum scientiam esse de-
bet 10. 5. 102. f

Dei, & secundum scientiam, qui inter
nos habent 10. 2. 411. f. g

non debet esse irrationabilis, ibid.

Sanctus basis quedam verbi est, ibi-
dem

timore quæruntur quædam quæ scien-
tiæ suæ referuntur Deus, tom. 2. 309. a.

& seq.

Dei, inimici terrorem à nobis pellit,
tom. 2. 270. d. e

timor penę vitis 10. 3. 17. e

ad libertatem perduxit, libertas ad fidem
10. 5. 145. a. b

timor & dolor prauis interpretes, tom. 3.
41. h

doloris anteit 10. 1. 451. c

Dei inter virtutes est numerandus, tom. 1.
152. g

Timotheus matre Iudæa, patre Graeco
natus est 10. 3. 121. a. b

vocatur à S. Paulo clarissimus & fidelis
filius 15. 249. b. c

ab eodem circumciliis & quare, tom. 3.
213. a. 268. g. h

etiam à licitis abstinebat, tom. 3. 179. f.

quantum ad ætatem erat iuuenis, sed
moribus senex 15. 275. g. h

Timotheus Alexandrinus Episcopus ve-
tustas diffusionibus aliorum, tom. 5. 89. b.

Timotheus presbyter Theſſalonicen. to. 5.11.f.
 Time & ærgo ſpiritualis hæretici, to. 3. 4.g.h.
 Titanum vallis mentio in ſcripturis, t. 4. 69.a.b.
 Titano ſcribit Sanctus Ambroſius, to. 5. 152.c.
 Titulus crucis conſideratur, to. 3. 105.h.
 106.a.
 legenduſeſt, & quid in eo legatur, ibi- dem.
 Titus vocatur à S. Paulo ſocius, quia erat Epifcopus to. 3. 208.h.
 cur non ſit compulſus circumcidi, t. 3. 123.c.
 Tobias viſitulos communem magis inſuriam, quam ſuam priuam dolebat t. 3. 277.c.d.
 eius exemplum gratis manuda pecunia t. 5. 114.d.
 magis de obſequij impedimento, quâ de caritate doleuit t. 2. 177.f.
 eius liber propheticus t. 2. 277.c.d.
 neque pignus, neque fidei uſum recepit t. 2. 286.c.
 ſuam contumeliam minore pretio ſuorum peccatorum arbitrabatur, t. 3. 277.e.
 edicto regis non renouabatur à pietatis officio t. 2. 177.c.d.
 ob caritatem non eſt conſeſſus, t. 2. 177.f.
 Toga viriſque parda, id eſt patroni cauſam to. 1. 102.f.
 tolerare debet, qui fortior eſt, tomo 5. 101.e.
 Tolerantia Apoſtolorum pro ſalute fide- lium t. 3. 195. h. 201.b.c. 205.g.
 Tonitru ſilius quomodo fidelis quique eſſe poſſet cum Iacob, & Ioanne, to. 3. 58.c.d.
 tonitru Gehennæ timor to. 3. 179.a.
 comminationem ſignant t. 3. 206.a.
 tonitru ſepemq. t. 5. 110.f.g.
 Tonſus coram tondeute de Chriſto myſtice t. 5. 123.d.
 Topæus homines aduſi, tomo 5. 239.f.
 eius hoſtia to. 2. 484.b.
 eiusdem qualitates to. 2. 484.c.
 Torcular vineæ quid ſignificet, tomo 3. 94.b.
 toculer infernum ſignificat, tomo 5. 230.c.
 Torporis, & in diſtrectu alteratio, tomo 5. 246.h.
 Torques inſignia ſunt victoriæ, tomo 5. 56.c.
 premium eſt miſitum t. 4. 203.b.c.
 Torrens voluptatis fons Paraſiſ, qui di- miſit in quatuor flumina, tomo 5. 521.a.
 ceſſauit Iudæis, ut nobis abundaret, t. 2. ibid.
 torrens voluptatis Spiritus ſanctus, t. 2. ibid.
 torrens voluptatis varie acceptus, t. 2. 322.c.f.
 propter ſacrilegia ſynagoge ceſſauit, t. 2. 322.a.
 torrentis, & fluuij diſtrentia, to. 5. 241.c.
 torrentem voluptatis potabilis eſe, & non torrente quaſi de torrente cur di-

amæ tomo 2. 312.b.
 torrens voluptatis de fonte paraſiſ ex- plicatur ibid.
 Tractatio nem fidei habendam eſſe in Ec- cleſia docet S. Ambroſius, t. 3. 100. 101.
 Tradere quomodo dicatur Deus ad ma- lum agendum to. 3. 116.h.
 tradere aliquem ſatanæ quid ſit, tomo 3. 270.c.d.
 tradere regnum Dei Patri quid ſit, t. 3. 192.c.
 tradi vniuiſque quamobrem dica- tur to. 2. 482.c.
 Traditio humana eſt ſagina ſenſus carna- lis t. 3. 217.c.
 Traditio Apoſtolorum mulieres de- bere eſſe velas in Eccleſia, to. 5. 83.c.
 traditioni Apoſtolicæ repugnat præ- dicario Pſeudopoſtolorum, tomo 3. 168.b.
 traditiones Iudæorum contrarie diſti- nis to. 3. 184.h. & ſeqq.
 Pſeudopoſtolorum peruerſæ, tomo 3. 168.f.
 Tranquillitas animi quæ t. 4. 14.h.
 ibi eſt vbi S. Petrus nauigat, tempeſtas vbi Iudas adiungitur to. 5. 42.b.
 Transfiguratio Chriſti to. 4. 49.g.
 eius viſio quid ſibi voluerit, tomo 4. 58.c.
 eiusdem myſterium t. 3. 58.d.e.f.
 Tranſire oportet vt videamus, & recum- bamus to. 3. 83.d.
 Tranſitus bonus de peccatis ad iuſtitiam to. 3. 37.c.
 ex hoc mundo ad Deum, qua ratione faciendus to. 1. 175.h.
 maris rubri baptiſmi figura t. 3. 180.c.
 Translatio ſacerdotij indicat legis tranſla- tionem to. 3. 300.g.
 translationem ſcripturæ reuerendam eſſe to. 3. 13.h.
 translationes martyrum, tomo 4. 205.a.b.
 Tranſubſtantiatio aſſeritur, & quomodo fiat t. 4. 173.c.d.
 Trecentæ ſimul numerus Chriſti crucem ſignificat t. 1. 101.f.
 Trecenti cubiti perfectiſſima triuitatis conſeſſio t. 5. 194.h.
 Trepidare inſirmitas eſt, tomo 2. 503.g.
 Trepidatio à verbis Dei quomodo bona to. 2. 503.h.
 Tres electi in montem cum Chriſto a- ſcendunt, & quare t. 3. 58.e.f.
 Triacſus, quæ Deus erga nos arbitrio ſuo conſtituta teſtatur, & quæ, tomo 5. 267.g.
 Tribuendum vniuiſque quod debetur, t. 3. 153.e.f.
 tribuenti ſimpliciter nihil deſt, to. 3. 151.d.
 tribuere ſimpliciter quid ſit ibid.
 Tribulatio commendatur, tomo 2. 513.d.e.
 quantum proſit t. 2. 501.f.g.h.
 quomodo patientiam operetur, to. 3. 127.a.
 eam quæ fuit Dauid to. 2. 492.g.
 eam quærens non reſugit t. 2. 492.h.
 Lætitia ſuccedit t. 2. 313.g.h.
 tribulationes bonæ, quæ, tomo 2. 338.f.g.
 eis cur gloriamdam to. 3. 126.d.

quanto maiores fuerint, eo maiori in- digent auxilio to. 2. 83.c.
 toleranti ſpe to. 3. 151.h.
 in fine mundi quæ. t. 3. 176.b.
 coniugi. to. 3. 197.f.g.h.
 ipſæ, & preſſuræ exempla ſunt futuro- rum meritorum in his qui pro Chriſto patiuntur, in illis vero qui eas non ſe- runt ſunt perditionis t. 3. 265.h.
 earum vilicias t. 3. 31.b.c.f. & ſeqq.
 Tribulatio Deus adeſt, ne ſuper te, quod poſſuit, reuertatur to. 3. 81.d.
 Tribuli diuicie ſeculi ſunt, tomo 5. 28.f.
 tribuli, & vna myſtice explicantur, t. 3. 43.c.f.
 Tribus ſua à Iudæis in coniugis confer- uantur to. 3. 21.c.
 tribus decem ad Aſſyrios ductæ & duæ Babyloniam quare to. 2. 314.b.c.
 Tribus Iudæorum vicini qui fue- rint to. 2. 377.d.
 Tributum Cæſaris non negatur, tomo 5. 51.d.
 nullum provincis Indixit Valentinia- nus to. 5. 53.b.c.
 tributum ſoluenda ſunt regibus, tomo 3. 159.c.
 Triennij quo Ioannes prædicauit myſtice explicatio to. 3. 7.c.f.
 eo omnis mundi ætas viſque ad Chri- ſtum myſtice comprehenditur ibid.
 triennium ſicilicet ſeculis ibid.
 Trigma auri Chriſti venditi pretium, t. 4. 126.g.h.
 Triuitas lux inacceſſibilis, virtus incompre- henſibilis, & ſubſtantia incomprehenſi- bilis to. 4. 46.e.
 eius myſterium oſtendit S. Paulus, t. 3. 113.g.
 eius vna voluntas, & poteſtas, contra quodam hæreticos t. 3. 162.b.
 eius indiuidua copula Dauidis loco ex- preſſa to. 2. 496.g.
 Triuitatis ſanctæ vocabulum grande my- ſterium to. 4. 46.e.
 diuinitas qualis credenda, tomo 4. 43.c.
 tota nobis adoranda to. 4. 44.a.
 nunquam aliquid extra ſe ſingulatum opera nouit to. 4. 45.c.d.
 incarnationem Verbi effecit, t. 4. 45.e.
 113.b.
 eius æqualitas aſſeritur, to. 4. 45.h. 46.a.
 ſine principio, & fine to. 4. 43.c.
 hanc mens humana difficile aſſequi- tur ibid.
 de ea dictum egregium ibid.
 in vnitæ conſiſtenda to. 4. 44.a.
 tota regalis ibid.
 vniuiſe poteſtatis eſt ibid.
 ſupra mundum, ſupra tempora, in crea- ta, inuilibilis, incomprehenſibilis, in- teſtigibilis, quam in typo vidit Abra- ham to. 4. 159.b.c.
 in baptiſmo Chriſti to. 4. 168.e.
 Trinitatis myſterium triplicem ſapien- tiam continet to. 4. 41.
 Trinitatis perſonæ ſingularem tripli- cis ſapientię partes tribuuntur, ibi- dem.
 in Trinitate perſonæ aliquid commu- ne proprie accommodare licet, tomo 5. 2.
 in Trinitate aliquid vni perſonæ attri- buti, quod

- bui, quod omnibus conuenit Pauli ex-
emplo probatur *ibid.*
Trinitatis sanctæ eadem virtus, pote-
stas, operatio *ibid.*
Trinitatis operationes extrinse sine
discretione sunt *to. 3. 165. d.*
Trinitas qua ratione in Deo intelli-
gatur *t. 3. 284. g. h.*
eius mysterium Abraham, & Moyse pa-
refactum *to. 4. 72. a.*
eius mysterium Prophetæ ostendunt,
to. 3. 99. b.
vna & eadem substantia *t. 2. 158. h.*
eam fatentur Dæmones, quam Ariani
regant *to. 5. 66. a.*
eam contra Sabellianos, & Arianos fa-
tetur S. Ambrosius *to. 5. 161. g. h.*
eius adoratio semper fit à sanctis viris
to. 5. 192. a. b.
eius iuregrum mysterium non creden-
tes, non resurgunt ad gloriam, *to. 5. 98. f.*
eius vnitas & distinctio, *to. 3. 30. e.*
Trinitatis mysterium credendum: nō
cuiuslibet scrutandum *to. 3. 166. c.*
Trinitatis mysterium quomodo cate-
chumenis explicandum, *to. 3. 57. d.*
eius indissolubilis distinctio, *to. 4. 79. d.*
eius substantia quomodo indistincta,
& qualis sit eius distinctio, *to. 4. 81. h.*
de ea tota male sentit, qui de vna perso-
na etrat *to. 4. 89. e. f.*
eius vna est sententia, & operatio, *to. 4. 92. a. b.*
Trinitas, hoc est patris, & filij, & Spi-
ritus sancti vnum nomen, *to. 4. 107. b. e.*
Trinitatis personæ vnum lumen, & v-
nus ignis sunt *to. 4. 107. f. g.*
Trinitatis vnitas non personarum, sed
potestatis *to. 3. 31. f.*
eiusdem vna est vox *to. 3. 97. b.*
sola est inmutabilis *to. 2. 461. f.*
eius vnitas explicatur *t. 5. 150. b.*
eius vnitas asseritur, *to. 4. 54. c. 119. h.*
eius vna potentia *to. 4. 65. g.*
eiusdem vna diuinitas, sanctificatio &
operatio *to. 5. 68. c.*
in ea neque est Sabelliana confusio,
neque Ariana distinctio, *to. 4. 117. g.*
quid trinitas, & quid vnitas significet,
to. 2. 322. c.
eius indiuidua vnitas substantiæ: sed
personarum distinctio *to. 3. 66. c.*
Trinitatis opera indiuisa *ibid.*
Trinitatis vna potestas, magnitudo, o-
peratio *to. 3. 69. c. d.*
Trinitatis singulæ personæ, Deus, Do-
minus, Sanctus *ibid.*
Trinitatis mysterium in trina acclama-
tione sanctas *ibid. e.*
eius vna deitas, & vnus dominatus, *t. 3. 82. c.*
est totius salutis perfectio, *to. 3. 219. a.*
eius mysterium explicatur, *to. 3. 161. d.*
185. a. b. c. d. 127. b. 138. b. 153. b. c. d. 162. g. h. 167. d. 170. g. h.
Trinitatis sanctæ unitas vnica, & di-
uinitas vna ex Esaiâ ostenditur, *to. 5. 119. f.*
Trinitatis intellectum non excludi
per id quod scriptura vnum Deum nū-
cupat *to. 5. 251. e. 256. h.*
Trinitatem: qui dicantur negare, *to. 5. 256. b.*
- eius vnitas demonstratur, *tom. 3. 96. b. c.*
eius mysterium per fidem cognosci-
tur *to. 3. 121. d.*
Trinitatis essentialis vnitas, *to. 3. 142. b.*
Trinitatis vna, & æqualis bonitas, *to. 3. 89. a. b. & seq.*
Trinitatis mysterij copiose tractatur
ibid.
Trinitatem confiteatur, qui baptizā-
tur *to. 3. 89. b.*
coæterna, acque perfecta in facris scri-
pturis ostenditur *to. 3. 32. a.*
Trinitas in baptismo Christi declarata
to. 3. 32. a.
eius distinctio, & vnitas copiose expli-
catur *to. 3. 10. a. & seq.*
Trinitas immensa *to. 3. 10. c.*
eius operatio in mundi creatione ap-
paruit *to. 1. 5. f. g. & 6. per totum*
eius opera, *to. 3. 150. f. 185. a. c. d. 206. f.*
eius mysterium consideratur, *tom. 3. 20. b. c.*
non potest à se separari, *to. 3. 10. b. c.*
eius æqualitas asseritur, *tom. 3. 85. f. g.*
eius mysterium brachij, dextræ, & di-
gitij similitudine explicatur, *tom. 3. 66. e.*
illud Deus reuelauit credentibus per
spiritum Sanctum *to. 3. 165. j.*
quando illud noscere possumus, *to. 1. 260. e. f.*
omnium optime explicuit D. Paulus,
to. 3. 165. d.
illud credere, mundo stultum videtur,
to. 3. 165. h.
Trinitatis forma in baptismo, *tom. 3. 116. f.*
Trinitatum est, non lætandum ob grauiā
delinquentium peccata, *tom. 3. 170. f.*
tristari secundum Deum quid sit, *to. 3. 206. e. f.*
Tritus cui anima Christi, & turbata, *to. 4. 47. a. b.*
Tristitia & dolor Domini sub passionis
tempore, vnde oritur *to. 3. 71. d.*
ex tribulationibus parit deinde gau-
dium *to. 3. 104. g.*
est in malo opere *to. 3. 197. c.*
secundum Deum, vitam operatur, *to. 1. 66. d. e. to. 3. 206. f.*
secundum mundum operatur mortē.
to. 3. 206. f.
dolorem insequitur *to. 1. 152. d.*
eius & gladij spiritualis certamen, *to. 5. 246. g.*
eā à populo ob increpationem fufce-
pta gaudet S. Ambrosius *to. 5. 62. d.*
sublequitur peccatum *t. 3. 251. c. d.*
Triduum diuina scriptura, *tom. 5. 200. a.*
post hordeum in alimoniam datur my-
stice *to. 3. 55. b.*
eius, & molentium diuersitas mystice,
to. 3. 87. a. c.
Triumphus Dei per Apostolos in Chri-
sto, quis sit *to. 3. 198. c.*
ibi maior, vbi mens interna mandatur
to. 2. 198. e.
de corpore suo, & de deliciis, vere ma-
gaus est, *t. 3. 7. b.*
trinitas, Ro. 1. 1. p. m. p. d. s. c. b. b. u. r. u. t.
- & ad Christum accommodatur, *to. 3. 107. a. & seq.*
Troglydytæ *t. 2. 484. b.*
eorum emporium *to. 5. 169. e.*
Trophæum Crucis à quibus erectum, *to. 3. 105. b.*
Taberna magna Christus *to. 5. 229. d.*
sermo Dei *to. 5. 180. f.*
septima hebdomadis requiem signifi-
cat *t. 4. 160. c.*
tubæ in scripturis quid significant, &
multa de eis *to. 4. 159. g. h. & seq.*
prædicatores sunt *to. 5. 119. a.*
septem sacerdotales in expugnatione
Hierico *to. 3. 64. d.*
Tubera prægrandia accepit à Felice S.
Ambrosius *to. 5. 165. g.*
grata in munere, at in corde, & in affe-
ctu molesta *ibid.*
eorum diuersa significatio *ibid.*
Tumulus spiritualis, mali mores, *tom. 3. 44. e.*
eum in terris non habuit Christus, qui
sedem habet in cælis *to. 4. 36. d.*
Tumoris & deiectionis pugna, *to. 5. 246. e. f.*
Tunica Christi cur non diuisa, *tom. 3. 98. g.*
cur de seipso contexta *ibid.*
tunicæ relinquendæ mystica tractatio,
to. 3. 86. e.
Turba Christo acclamat mox illum eru-
cifixura *to. 3. 93. b. e.*
non videt Christum in monte, sed in
loco inferiori *to. 4. 40. c.*
turbæ impedimentum ne lesum videā
mus *to. 3. 91. b.*
ei, pueris, mulieribus ex Christi pane
multa superflue mystice exponitur, *to. 3. 55. h.*
Turbari cur merito contingat, *to. 2. 366. c.*
Turdi in fine autumnii nos redeunt, *to. 1. 36. e.*
Turbulum corda Apostolorum, *tom. 5. 205. e.*
Turpelucrum quod sit *to. 3. 27. b.*
turpe esse non potest, quod imperat
Deus *to. 5. 128. h.*
turpe est sensus expertia parere Deo,
hominem vero sensu præditum ei non
obtemperare *to. 1. 13. b.*
turpe est aliquem profiteri credidisse,
quod falsum est *to. 3. 191. d.*
turpe est cōfingere disciplinam ad de-
cipiendum *to. 3. 200. d.*
turpia omnia & polluta abicienda sūt,
vt diuini esse possint gloriæ collecti-
bidi. *ibid.*
Turpitudō fugienda *to. 3. 171. a.*
Turris David quorū supra muros ex-
cella edificata *to. 1. 425. b.*
turris in vinea edificata quid significet
to. 3. 84. h.
Turris cur in Domini circumsione ob-
lata *to. 1. 38. e.*
immaculati corporis indicat castimo-
niam *to. 1. 126. e. f.*
eius proprietates *t. 2. 494. d.*
nidus suos squilla folijs à lupis defen-
dit, *to. 4. 45. h.*
eius propria est pudicitia, *tom. 1. 39. a.*
turtures, amissæ pari concubiu abiti-
nent *to. 5. 118. g.*
Turru.

Turne is piscis mortue aculeus letalis est
to. 1.34.e

Tyberobos Indix fluuius, tom. 5. 271.
f.

Tygris fluuius Assyrios versus fuit, tom.
55.d.to.2.314.a.b
omnium velocissimus to.1.55.h
eum Assyri colunt ibid.
myrice animi fortitudinem, & pruden-
tiam significat to.1.55.h.118.b.c

Thymalli piscis laus eximia, tom. 1.50.e.
f.

Typus vmbra est veritatis, tom. 4.73.e.
f.

in populo Hebræo, in nobis veritas,
to.2.4.28.c.d.

credentium, & non credentium ha-
betur in Iacob, & Esau, to.5.14.e

spiritualis vnctionis fuit in regibus lu-
dæorum to.5.197.a

typo nihil ex eo detraxit, quod hu-
mana diuini non sunt comparanda,
to.3.21.a

Tyrii Carthaginem conderunt, tom.1.
238.f

Tytus vrbis plena luxuria, tom. 1. 258.
c.

V

VALENS Gothica profanatus im-
pietate torquei, & brachiale mo-
re Gentilium induitur, to.5.82

Valentia Gallie Vrbis to.5.157.e

Valentinianus suam fidem lauit, & perio
consecrauit to.5.56.g

in S. Ambrosio Deum requirebat, to.5.
57.a

vt Italiam hoste liberaret periculo se
obiecit to.5.51.f 53.b

eius mortis causa laudis plena, to.5.51.
f.

eius mors vniuersis luctum attulit, ibi-
dem

exate immaturus, sed consilio senex,
to.5.51.f.g

ludo etiam iuuentutis abstinendum
putauit to.5.52.e

eius abstinencia admittibilis, tom.5.52.
g.h

eius mira continencia erga mulierem
scenicam to.5.52.h.53.a

eiusdem pietas iubentis nihil creanti
statui in sanctis diebus contra accusa-
tos to.5.53.a

eius zelus in negando Gentibus Deo-
rum suorum iura to.5.53.a

quantum quæsiuit fuerit de promissa S.
Ambrosij itinere in Gallias, tom. 5.
53.e

contra plures hostes præliatus est, to.
56.b

eius pulchra conuersio in terra, & pul-
cherimus volatus in celum, tom. 5.
56.b

corpore vt calciamento, non vt inno-
luero vilius est to.5.56.b

eius anima pulchra per virtutis decore
suas vero per gratiam to.5.56.d

quod in rectis seminauit in celis meri-
to to.5.56.d

in Iacob tranquillitate quiescit, ibi-
dem

à Christo gratia spiritali illuminatus,
to.5.56.e

eius virtutes to.5.52.g.h.53.d.e

eiusdem dictum celebre, to.5.53.b

quantum faceret sanctum Ambrosium,
to.5.53.c.55.h.57.a

illius mors quando S. Ambrosio inui-
ciata to.5.53.d

eius mortem acetbe delect S. Ambro-
sius to.5.53.f.58.a.b

nouus annis, sed fide veteramus, tom.5.
57.g

sumorem ne Deorum aras instaurer
compella: S. Ambrosius to.5.55.a

ei audacter minatur S. Ambrosius tom.5.
56.a.b

eundem redarguit S. Ambrosius fidei
causas to.5.100.d.e

eius excitationem, quod cathecume-
nus esset non accepit S. Ambrosius,
to.5.103.e

obit ætate primæua, sed virtute vete-
ranus to.5.54.h

eius mores in adolef. etia admittibiles,
ibid.

quod obiecit fragilitatis est, quod talis
fuerit admirationis ibid.

eum cum soteribus omnes provincie
desseuerunt to.5.55.b

magis soterum destructionem quam
suam mortem dolebat, to.5.55.b.c

& si baptizatus non fuit, gratiam tamē
baptismi accepit, quia poposcit, tom.5.
55.b.e

ei vt misericordiam non neget Chri-
stus, orat S. Ambrosius to.5.55.c.d

non metuit hominibus displicere, vt
soli S. Ambrosius placeret in Christo, to.5.
55.d

eum sua pietas abluir & voluntas, ibid.
b.

eius singula membra laudat Ambrosius ex
Canticis Canticorum to.5.55.f.g

eiusdem anima laudatur à S. Ambrosio
to.5.56.a

illum vt aquilam in celum volantem
respicit S. Ambrosius to.5.56.a

odium in S. Ambrosium in amorem
commutauerat to.5.58.a

à S. Ambrosio fide instruitur, tom.5.
55.f

S. Ambrosium vt ab illo baptizaretur
in Galliam euocarat, to.5.53.d.55.c.d

ei quam exoptatus aduentus S. Ambro-
sius to.5.51.d.e

eius pietas pro fratrīs reliquiis & se-
pultura to.5.53.f

non amittit gratiam, quam poposcit, to.
5.55.g

Chianti imitator orabat, to.5.54.a

pro omnibus quos diligebat, morti se
obtulit, ne ipsi perirent to.5.54.b

eius amor erga sorores ibid.

soterum causam ad iudicem remisit,
ne aut pietatem, autis læderet, to.5.
54.c

illius soterum virtus to.5.54.c.d

eum soterum cordibus semper affixu
cupit S. Ambrosius to.5.54.f

eius vitam suis aunis fultire voluit
S. Ambrosius ibid.e

eius tumultus, aula palatii ibid.g

idem ex Porphyrii tabulis præparatur
to.5.58.c

eius mortem duplici de causa defendit
to.5.51.g

illius, idem probatam per epistolam

cupit S. Ambrosius to.5.57.a

Maximo fratrem viuam reddidit, to.5.
157.f

ei catechumeno baptismus in voto
profuit to.5.55.d

Valentini error to.4.136.f

eiusdem error de incarnatione, to.4.
61.h

Valentiniani hæretici triginta æonas co-
lebant quos Deos appellabant, tom.5.
105.e

illos ab hominum consortio excludi
iuber Theodosius to.5.106.a

coram sanum incensum, tom.5.105.
c.

Vallis in lacia scriptura significat hære-
sim & Gentilitatem to.1.15.e

valles & colles aliquando animas si-
gnificant to.5.7.g

Valor statene salutis ex morte Cruxi
cognoscitur to.1.15.f

Vanæ estipes in homine, to.5.164.c.18.d

Vane qui currant to.1.430.f

Vane glorie laqueum religiosi tendit
diabulus to.5.18.g.19.b.30.a.b

Vanitas rerum humanarum describitur
to.1.48.g.h.53.30.c.14.g.h

huius mundi quanta to.10.70.f

de ea plures in locis meminit David
to.2.402.e

prudentie carnalis to.3.157.d

ei quomodo sit subiecta creatura, to.3.
158.h

ei confidunt non querentes Deum,
to.3.122.e

solicitudo huius vitæ est vanitas, to.2.
431.b

vanitas nihil peius to.1.150.a.b

vanitates non aspiciunt, qui in via Dei est,
to.2.430.f

omnes huius mundi Christus in sua
carne crucifixus to.2.430.f

Vapor Dei Spiritus Sanctus, tom.4.44.
f.

Vas sicut lineam Ecclesiæ puritatem si-
gnificat to.5.68.h

vasa fictilia sumus omnes, tom.2.364.
g.

figuli humani alia in honorem, alia in
contumeliam to.2.102.f

aurea domus Dei igne meliora fieri,
to.3.71.e

domo non tollenda quæ, to.3.86.g

templi erogare quomodo crimine, quo-
modo misericordia to.4.30.h.1.1

tribus de causis ea confregit, gere, cõ-
dere, & vendere, etiam iniuncta licet, ibi-
dem

fictilibus comparatur nature humane
infirmitas to.3.201.a.b

Vau quomodo interpretatur, to.2.412.h

Verba Christi infantes lugentes qui sunt,
to.1.88.d

Velamen positum in facie Moysi myste-
re quid to.3.199.g.h

eum illud aufertur, Christu videamus,
ibid.

illiusque gloriam speculamur, tom.3.
58.h

incredulitatis aufertur per Christi fide
to.3.199.g

illud auferte quid sit, to.3.200.a

velatus carne to.4.45.e

velatur quæ ante mundum fuerat,

& quæ futura sunt	to. 4.45.h	Venter hominis cur mollior cæteris partibus	to. 1.15.b	415.e	quantum vim habeat	tom. 1.59.d
Ventilatio in morte Christi quid significet	to. 3.07.a	spiritualis replendus est & paratur, to. 3.98.c	memoria est peccatorum, tom. 5.211.c	415.f	quando vulnerat	to. 4.233.h
Velle bene non facit esse, nisi ad illud benefacere	to. 4.11.g	mentis est, qui semine verbi concipit spiritum	to. 2.355.d	415.g	fecit omne tempus	to. 4.435.e
velle & perficere Deus in nobis operatur	1.148.f.g	et deitatem quis	to. 2.355.e	415.h	vita est	to. 2.328.h
Vellus autem ubi alatur, tom. 1.34.g		eius curam habere non potest, quia alimentum verbi coelestis acquirit, to. 3.26.h	ei semper studere turpissimum est, to. 1.87.d	415.i	in nouum & vetus est testamentum, to. 2.313.f.g	313.f.g
Vellus latus in metalli speciem conuertitur	to. 1.34.g	eius curam habere non potest, quia alimentum verbi coelestis acquirit, to. 3.26.h	eum repletur euacuandus, cum euacuatur replendus	415.j	in pignibus anime medetur, to. 1.93.a	
Vellus ut monachorum & virginum gloriatur ab Imperatore compellitur, to. 3.88.h.89.a		eius & libidinis serui sunt ebrii, & gluttones, to. 4.48.d	inferioris officium	415.k	omnino reuelantur, to. 2.340.b.c	
Vena plus sanguinis quam spiritus habent	to. 1.98.b.c	eius & libidinis serui sunt ebrii, & gluttones, to. 4.48.d	eius & libidinis serui sunt ebrii, & gluttones, to. 4.48.d	415.l	libentius predicandum est facientibus, quam negligentibus, to. 5.77.e	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius, in gloriis, & parsimonie rixas, to. 5.248.e	eius delectatio	415.m	illud ruminemus veluti munda animalia	to. 5.17.b
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.n	verbum Saluatoris ubi collocandum, to. 5.9.g	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.o	verbo Christi quid pascitur, terrestria quando vulnerat	to. 5.16.g
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.p	Dei præuenit omnia	to. 1.72.d
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.q	ante orationem in omnibus, & omnia penetrans	ibid.
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.r	verbum est ubi Deus est	ibid.
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.s	in medio Sanctorum	ibid.
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.t	illud quomodo Apostoli viderint, to. 3.3.f.g	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.u	non mutato loco omnia sui replet presentia	to. 3.69.h
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.v	velox est	to. 1.72.d.134.c.d
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.w	lumen est	to. 1.381.f.g
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.x	attente, & diligenter audiendum, to. 3.61.d	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.y	medicina est, to. 2.381.f. to. 3.64.g	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.z	omnia nobis factum ostendunt, to. 2.382.g	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.aa	fluvius est, quo Paradisus intelligibilis irrigatur	to. 1.383.j
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ab	scribitur est velociter scribens, & quare, to. 2.397.b	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ac	quomodo nos ad coelestem gratiam provocauit	to. 2.436.f
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	omnia penetrat	to. 3.16.a
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	epulas suas habet	to. 2.507.f.g
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	vivum, & efficacem	to. 2.513.b.c
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	quibuscumque apparere gloriosum, alius sine decore	to. 3.58.h.59.b
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	melli, niuibus, pluvii que comparatur	to. 3.59.b. to. 5.99.b
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	ad ludem recessit, & ad nos venit, to. 3.8.a	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	in Prophetis operatur	ibid.
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	visum nobis, si bona sunt nostra studia	to. 5.157.g
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	moritur in nobis, si tenebrosa sunt opera nostra	ibid.
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	in celo in æternum permanere quid sit	to. 2.461.c
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	ostium prouocat, & dormientem excitat	to. 2.462.a
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	eo anima pascitur, & delectatur, to. 3.29.h.100.d	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	omni avarum cursu redundantius, to. 1.21.f	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	verbi Dei osculum quid sit, tom. 1.134.a	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	eius presentia anime nostre eruditur	to. 1.138.g
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	ingitur pulsata animam nostram, to. 1.41.e	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	virtutibus anime	to. 1.146.a
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	sponsus est anime, pascitur	ibid.
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	quomodo corpori vivum, to. 4.47.a	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	illud non omnes audiunt, qui ubi videntur audire	to. 2.358.c
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	ei semper possumus inhære, tom. 2.339.d	
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad	semen est	to. 1.144.h
venarum pullus vel infirmitas, vel falsus indicium	to. 5.1.d	eius delectatio	eius delectatio	415.ad		eo crea-

- eo creata sunt omnia, & cur in ipso creata
to. 1. 3. g. h.
verbi operatio, & verbum Dei idem est
to. 1. 6. b. c.
verbum (Era) quid & quomodo significet
to. 1. 5. c.
verbum (fiat) iubentis est, non zelantis
to. 1. 9. a.
brenians quid sit
to. 3. 14. 4. g.
verba Dei effundit, qui aure percipit,
& ad cor non transmittit, to. 4. 77. g.
quam recte dulcia dicuntur, to. 2. 4. 6. h.
Verbum nostrum quale sit, tom. 4. 7. f.
conspicere non est fati, sed parere, & nutrire oportet
to. 3. 9. d. h.
vocem præcedit
to. 3. 16. h.
illamque sequitur
to. 3. 17. d.
veritatis an ex corde possit offerri, to. 1. 4. 3. e. f.
illud quis possit servare
ibid.
illud cognoscere maius quam administrare
to. 2. 4. 16. g.
eius varietatem non attendit, vbi idem est sensus
to. 3. 13. h.
credentis, & veritatis, to. 3. 14. d. e.
eomnibus traditur doctrina Evangelij
quam scripto
to. 3. 11. a. b.
quando ex ore peccatoris tollitur, to. 2. 4. 3. e. f.
eius via dura pectora penetrantis in Christi morte figurata
to. 3. 10. 6. h.
voco est præstantius
to. 3. 3. f.
non nisi de ea procedit
to. 5. 1. o. c.
verbum fiat, fiat, diuersas habet significationes
to. 2. 1. 6. i. c.
verbum otiosum periculosum, & quomodo
to. 2. 1. 5. 8. d. e.
eius reddenda est ratio
to. 4. 21. f.
verba diuine scripturæ magno cum examine ponuntur, & singula expendenda
to. 2. 311. b. to. 3. 13. h. 9. o. c. d.
ea negligimus, & mysteria spectamus, ibid. c. d.
minorem faciunt fidem, quam ipse res
to. 3. 45. b.
eorum proprietas in scripturis sacris attendenda
to. 3. 11. d. e.
vt sonant in sacris scripturis, sunt accipienda
to. 1. 4. 1. f. g.
solemnia sunt, quæ dicuntur in baptisate
to. 3. 162. f. g.
moralia cui credantur
to. 4. 69. c.
eorum splendor Christi fidem obfcurat
to. 3. 163. g.
eorundem splendore regnum Dei non commendatur
to. 3. 17. o. a.
eorum infidie fugiendæ, tom. 4. 7. o.
B.
verbis pluribus idem significantibus vitæ sacra scriptura ad amplificationem
to. 3. 12. h.
eorum compositio quaeritur in difficultatibus laueatis ad hominibus, tom. 3. 163. g.
sacrilega grauius puniendi supplicii, to. 2. 327. f.
eorum audacia dimittant prudentes mundi contra Deum
to. 3. 127. b.
effectum non habent, sed habent peccatum
to. 2. 120. f.
eis exempla præstantiora sunt ad imitandum
to. 1. 18. e.
non possunt resistere veritati, to. 3. 19. 3. d.
verba & lingua apud S. Paulum, to. 3. 8. c. d.
verba vitæ dolces sunt cibi, to. 2. 35. 5. c. d.
Vercellensis Ecclesia super alias in eligendo Episcopo maximam exigit considerationem
to. 5. 121. e.
eius ius in clericis, quam in monachis vita, & actio
to. 3. 122. e. f.
eam vt Sanctum sibi Pastorem eligat horruit S. Ambrosius
to. 5. 117. a.
ei vitio datur, quod sola pastoris solatio defuit
to. 5. 117. b.
Vercellensis in Episcopi electione discordes increpauit
to. 5. 117. b.
Verecundia commendatur
to. 4. 6. e.
retinenda est
ibid.
quæ prohibet peccata confiteri, quantum obicit
to. 4. 35. g. h.
eius, & pudoris cura in Sanctis, to. 3. 8. d.
excusat reum, pudor suum acuit auctorem
to. 2. 4. 15. b. c.
ea, & pudor mulieris seruandus, tom. 1. 110. o. e.
quantum virgini congruat, to. 1. 118. g.
nuptius præire debet
to. 1. 118. g.
ipsa & erubescencia in confessione requiritur
to. 3. 35. h.
ipsa & clementia ornamento sunt minori ætati
to. 4. 6. d.
in adolescentibus commendatur vt dos nuptiarum
ibid.
pulchra & suauis gratia, to. 4. 5. a.
non solum in sacris, sed ipsi inspectantur sermonibus
ibid.
in omni vfu loquendi commendatur, ibid.
pudicitie comes, quæ in ipso iussu, & gestu tenenda est
ibid.
Vergiliarum colligationes, tom. 4. 9. 5. d.
Veritas in Deo semper est, tom. 3. 19. 6. h.
est vita
to. 3. 270. c.
veritas diuine naturæ ex corruptibilibus rebus comprehendit minime potest
to. 1. 1. e.
fidei est fundamentum, to. 2. 502. h.
quæ Evangelica
to. 3. 172. c.
doctrinæ Christianæ seipsam commendat
to. 3. 162. g.
eius habuerunt imaginem Iudæi, to. 3. 180. d.
eiusdem contraditores sunt Iudæi, to. 3. 147. a.
ipsa erit pena incredulorum in diuinitatibus
to. 4. 166. c.
ex Prophetiarum oraculis colligenda, to. 1. 321. e.
eius regula egregia
to. 4. 29. d.
omnem fraudem excludit, to. 3. 171. a.
arguentis in quo appareat, to. 3. 107. b.
eam prior agnouit rusticatio, quam superba dominatio
to. 5. 6. g.
eius incorruptio pulchritudine relicta, fucata quærit hereticus, to. 3. 78. b.
ei maxime tribuendum, to. 3. 103. a.
eius cognitio lætitiæ parit, to. 3. 157. d.
eius recipiendæ homines carnales incapaces
to. 3. 315. c.
eius discipuli quid fugiāt, & qui quærant in hac vita
to. 3. 266. a.
simplicitatis confors, superbia iugum
to. 3. 28. d.
simplex dicendi sermo non indiget, to. 3. 15. a.
veritas in ecclesiis, vmbra in legibus, in Evangelio quomodo, tom. 2. 350. o. d.
in Evangelio quare solgetur, tom. 2. 352. h.
in synagoga fuit, & in Parthis & quædam Iudæi denauerunt
to. 2. 462. g.
quando ab illis recessit
to. 2. 462. g.
eam sola Ecclesia possidet, to. 2. 462. g.
diligentia, & labore inueniuntur, to. 3. 1. e.
eius oppugnatōribus resistendum, to. 1. 1. b. d.
eius defensores coronantur
ibid.
eius veniam elegit hereticus & peccatores dicere non possunt, to. 1. 27. a. b.
illius via non est habendi Iudæi & cupiditas possidendi
to. 2. 427. b.
eiusdem via non est honor faciendi
to. 2. 427. b.
sollicitudo mandati
to. 2. 427. b.
æternorum est, vanitas temporalium, to. 2. 1. b. d.
eius viam ambulare quomodo debemus
to. 2. 1. b. d.
veritas manifestata est per Christum, & per Apostolos ad Deigloriam, to. 3. 196. h.
Vermiculi de manna geniti, tom. 2. 318. d.
Vermis in ligno, Christus in Cruce, to. 3. 105. e.
de Iuda & puta retrahit, to. 2. 318. d.
quo damnati eduntur, quis sit, to. 3. 78. e.
vermis cornigeri ortus, & natura
to. 4. 0. a. b.
vermiculus qui fuit
to. 1. 130. e.
Verus gentilium potestatem cur aliquando citantur Apostoli
to. 4. 57. e.
Verus à veritate dicitur
to. 4. 88. c. d.
verum à falso in rebus à Christo Domino gestis, quomodo discernatur, to. 3. 3. f.
in falsum mutauerunt Idololatras, & quomodo
to. 3. 117. b.
alta radice fundatur
to. 4. 18. h.
illud declinare vir bonus non debet, to. 4. 37. g.
à quocunque dicatur, dicitur à Spiritu sancto
to. 3. 184. g.
verum corpus, & anima in Christo, to. 4. 45. e.
vera perpetua, & solida sunt, to. 4. 29. a.
vera dicuntur quis condempner, to. 3. 166. a.
Vespere quid faciendum, to. 2. 312. a.
Vespere autem Sabbati quid sit, to. 3. 109. a.
Vespertilio est quadrupes dentefque habet
to. 4. 40. h.
Vespertilio sibi inuicem adherentes volitant
to. 1. 40. h.
Vestis virginis castitas non erat perpetua
to. 4. 218. f.
Vestales virginis laudat, & commendat Symmachus
to. 1. 97. a.
eis subiecta subsidia incommoda Romanæ Impætoris auctoritatis Symmachus ibid. c.

- cautum integritas sine lucris promerari non potest to. 5. 98. d
 eorum ac Christianarum virginum comparatio to. 5. 98. ef
 Vestimentum vetus quod sit, to. 3. 38. a. c. d
 integrum fidel integritas, tom. 3. 4. g.
 vestimenta candida in Baptismo quid significant to. 4. 16. b.
 vestimentorum Christi diluio Evangelistis accommodatur to. 3. 4. f
 eorum usitatio mystice exponitur, to. 3. 6. a. 105. g. h
 quomodo ab hereticis scindatur, to. 3. 4. g.
 vestimenta ambulanti Domino prosterunt, qui corpora per abstinentiam nacentur to. 5. 12. b
 ab Apostolis Christo subtrahit quid significat to. 3. 92. g. h
 Vestire & vngere corpus Christi mystice to. 3. 100. 7. d
 Vestis Christi coccinea, & purpurea quid significat to. 3. 105. 4
 alba cum Christus indutus est ex leuitatur to. 3. 104. e
 purpurea recte primum Christus indutus, postea exutus to. 3. 105. 4
 eius nomine corpus significatur, to. 3. 46. b
 vericolem non probat Christus, to. 3. 38. b. c
 nuptialis sponso placens, quæ sit, to. 3. 38. b. c
 baptismalis conferenda, to. 3. 38. c. 78. c. d
 vestis vetus lex, gratia Evangelium, to. 3. 38. g
 duplice vestitus Christum Deum, & hominem credentes to. 3. 83. c
 vestis gratie spiritalis, qua peccando denudatur to. 3. 64. e
 lana linoque contexta, lex, & Evangelium to. 5. 199. c
 velis inconfusa Christi, sapientia eius to. 3. 318. f
 vestis Christi corpus eius est, tom. 3. 250. b
 vestes Apostolorum martyrum corpora sunt, quibus nobis via sternitur ad regnum to. 3. 27. d
 ferice, & molles arguuntur, tom. 3. 46. b. c
 vestibus Apostolorum cur via Domini ad templum operatur to. 3. 27. c. d. e
 vestes quas habeant Paradisi caules, to. 3. 99. e
 vestes pauperibus debitas tinez deuorant to. 3. 117. g
 Velitrus gloriosus Salomoni mystice explicatur to. 3. 70. d
 vestitus belluinus Iohannis mystice declaratur to. 3. 17. a. b
 Venus iuxta, & bona est, tom. 3. 153. g.
 non est nouo contrarium, tom. 3. 184. a.
 vetus homo ante baptismum, tom. 3. 194. 4
 veteris nonis copulare, aut superuicere quomodo prohibeamur, tom. 3. 38. c.
 veteris præcepta cessabunt, deficiente Mando to. 3. 199. 2
 Vexilla videlicet præuatori comiti in nime committenda to. 5. 104. b
 Via bona, Christi est to. 2. 317. b
 item quæ sit bona vide to. 2. 476. c
 angusta Christi passio & mors, tom. 3. 90. d
 in qua ieiunia deficiunt mystice exponitur to. 3. 34. b. c
 rectam tenere quare melius, tom. 2. 375. h
 iniquitatis fugienda to. 2. 311. f
 iustorum angustior, iniustorum latior, to. 2. 311. f. g
 Domini in mente quomodo paranda, to. 7. 67. h
 fidei puritas est ibid.
 quæ ducit ad cælum maxime anime perpendenda to. 2. 444. f
 omnis non dirigit ad cælum, to. 2. 444. f.
 requiritum Deum Christus est, to. 2. 457. d
 lubrica peccatorum quorsum fugienda to. 2. 468. b
 sitam quisque corrigens non confunditur to. 2. 415. c
 Christi, quæ ducit ad templum fides est, to. 5. 27. d
 rectam sequi iustum est to. 3. 140. f
 rectam tenere, quid sit to. 3. 140. f
 viam Domini currere quomodo oportet to. 2. 427. d
 via ab Apostolis, & Prophetis strata incedendum to. 3. 92. g. h
 legis, via iustorum, & via testimoniorum to. 2. 429. h
 nobis lex Dei est via to. 2. 428. c. d
 via sæculi qualis to. 5. 112. a
 salutis gentibus aperuit iudæorum error to. 3. 149. g
 via alie sunt, quas sequi debemus, & alie quas custodire to. 4. 1. e
 rectæ & tortuosæ morali sensu explicatur to. 3. 7. e
 habentes malos exitus quæ, to. 2. 444. f.
 suas hominem ambulare, & Dei, quid sit to. 2. 425. f
 Dei ambulare volens, carnis vias deserere debet to. 2. 425. f. g
 multæ nobis à Doctore prouiso sunt assignatæ, & de vna quaque, to. 5. 119. c. d. e
 via, plateæ, exitus, & sepes, mystice explicatur to. 3. 78. c
 via duæ, altera iustorum, peccatorum altera to. 2. 311. f. g
 Domini rectæ, errantium peruersæ to. 2. 415. e
 duæ mystice to. 3. 14. b. c
 bonorum, & malorum describuntur egregie to. 3. 122. f
 omnes ambulando in finem omnium viarum, qui est Christus perueniunt, to. 2. 430. a
 hominis magnopere præcauendæ quæ to. 2. 474. a. b
 Visi legem quomodo Christus præscripsit to. 2. 427. h
 Viator ambulare debet, ne cum nox occupet in via to. 2. 311. e. f
 viatores sumus viæ huius, to. 5. 110. b
 Vicini Dei gerunt Principes, to. 3. 15. g
 Vicini sese inuicem charitate complectuntur to. 5. 111. f
 elus molesti vulpes sunt to. 5. 6. a
 Vicissitudo beneficiorum seruanda, non iniuriarum to. 3. 41. e
 Victimæ magnæ fuit taurus, to. 2. 370. h
 nulla maior, quam quæ mundi totius peccatum suo cruce mundauit, to. 2. 370. h. 371. h
 Victor Christus, qui destruxit diabolicam mortem to. 5. 41. c
 idem post triumphum dona largitur, to. 3. 163. f
 qui in tertenis positus captiuus perfidie non fuit to. 2. 373. e
 Victor Mogontiaci pacem expectiturus S. Ambrosius conuenit, to. 5. 157. d
 Victoria gloriosa non est, nisi ubi fuerint laboriosa certamina to. 4. 5. g
 fide magis Imperatoris, quam militum virtute acquiritur to. 4. 14. b
 victoria causa tentatio to. 3. 41. b
 maxima est delicias, & corporis lasciuia deprimit to. 3. 17. d
 in hoc vite cursu sine alterius fraude querenda to. 4. 34. b
 nobis non in armis, sed in Saluatoris nomine spectanda to. 5. 77. d
 victoria fidei to. 2. 277. b
 munus est, non est potestas, donatur, non dominatur to. 5. 99. e. f
 victoria & triumphus Christi elegantissime representantur, to. 3. 107. a. b
 Victoriam Deum esse Gentiles credere to. 5. 99. f
 illius aram Romæ strui maxime rogabant to. 5. 99. f
 Victorinus legat ad Rom. V. qui peccauerunt to. 3. 129. c
 Victus, & vestitus nimia sollicitudo amputatur in Evangelio, to. 3. 70. a. & seq.
 Videmus etiam nos Christum, & pendentes spectamus, & quo modo sit intelligendum to. 3. 45. b
 videndi Christum duplex ratio, to. 3. 3. g. 6. e. f
 videre vocem Dei quomodo sit intelligendum to. 3. 3. f
 Christum quomodo possumus, to. 3. 99. a
 verbum num congrue dicatur, tom. 3. 3. f
 videre quibus sit inutile to. 1. 64. a
 videri aliquid in alio an possit, tom. 3. 44. a
 videt qui diuinitatem agnoscit, to. 3. 6. c
 vidisse & ministrasse verbo Apostolos quid sit to. 3. 4. b
 Vidua quomodo definiatur, to. 4. 217. c
 vidua duo æta mitem in Gazophylacium Ecclesiæ typus to. 5. 15. 3. b
 Sateptana Prophetæ officio indigni putabat to. 3. 44. a
 typus fuit Ecclesiæ to. 3. 52. f
 eius filii in Naim suscitatio ad peccatores accommodatur, to. 4. 44. d. e
 viduæ cum virginibus copulata, to. 4. 236. g
 iuniores cur vitanda, to. 1. 189. a. b
 eorum patrimonio per blandimenta exhaustiores clerici arguuntur, to. 5. 47. e
 eandem consolatio, to. 2. 245. g
 malus execratur S. Ambrosius, tom. 3. 275. b

- earum deposita sine ulla offensione seruanda to. 4. 31. b
earum meritum vnde to. 4. 16. g. h
eis liberum scriptis S. Ambrosii. tom. 3. 32. f
earum status commendatur exemplo Annæ to. 5. 91. e
pauperes nutritæ Ecclesia. tom. 3. 89. g
honorandæ sunt to. 3. 127. e
olim in primitiua Ecclesia admittēbat ut ad stipendia Ecclesiæ. tom. 3. 127. e
e.
quales esse debeant to. 3. 274. f. g
Viduitas Deo grata to. 3. 16. a
via bona est, tamen aspera. to. 5. 119. l
eius pœnæ apud antiquos. to. 4. 24. v
eius exemplum magisterium virginitatatis to. 4. 109. a
eius, & virginitatis gratiam iudei ignorabant to. 3. 22. h
Vigilandum ne quis Christum tollat de cordis nostri conspectu to. 3. 4. d
vigilandum est semper spirituali vigilia to. 3.
vigilandum est in orationibus. tom. 3. 25. d
vigilandum est semper, & quare. to. 2. 322. to. 3. 192. h
vigilandum est ad Diaboli astutias præcauendas to. 3. 322. f
vigilantes solum Christi transfigurationis gloriam vident to. 3. 32. h
Christum reperiunt, dormientes amittunt to. 3. 47. a
vigilare perfectioribus, laborare autem imperfectioribus conuenit. tom. 3. 56. h
vigilare omnes debemus, & conuersationem non differre to. 3. 72. b
vigilare qui bona opera semper exercet to. 1. 86. d
Vigilantia quam sit fructuosa. tom. 1. 97. f
ex quotidiana meditatione. to. 3. 151. b
Vigilia in nocte, & manus impositio. to. 5. 151. d
Vigiliis Episcopus Tridentinus. tom. 5. 114. b
Villa terrena occupationes significat. to. 3. 81. d
eam ementes auaritia regno Dei alieni. to. 3. 77. g. h. 78. a
Villicus iniquitatis in quo probetur, & laudetur to. 3. 82. a. b
eius parabola tractatur to. 3. 82. a. b
villicii alienarum facultatum omnes sumos to. 5. 82
Vincedus est inimicus in bono. tom. 3. 153. a
Vincere quis dicatur to. 5. 59. a
vincere non possumus, nisi Deum, qui certantes adiut inuocemus. tom. 5. 59. a
Vincit Deus cum iudicatur; exponitur to. 3. 121. f
vincit qui gratiam Dei sperat. to. 5. 59. a
Vinculum matrimonij in dissolubile morte soluitur to. 3. 132. h
vincula, quibus Christus est ligatus, mystice considerantur to. 3. 102. a
vincula peccati to. 3. 92. a
Christi, quam dulcia, & gloriosa. to. 3. 133. f
a peccatorum vinculis nos soluit Christi to. 3. 75. c
complura sunt in hoc sæculo, & quæ. to. 1. 42. 3. a. b
inuisibilia quomodo soluenda. tom. 1. 44. f. g. h
carnis vinculis illecebra nos ligat. to. 1. 44. f. h
vinculis alligati Christum sequuntur. to. 2. 446. a
Christi sequenda, venatorum fugienda to. 1. 1. b. d.
Vindemia spiritualis describitur. to. 3. 94. f. g
fidei to. 3. 86. e
malorum, vitium est supplicium. to. 3. 228. f. g
Vindicta Dei sunt Reges. to. 3. 153. c. d
Vindicta Dei seuerata to. 2. 404. h
vitanda est. & Deo remittenda. tom. 1. 133. e. f. to. 3. 152. f. g. h
omnis data esse videtur. tom. 2. 338. g. h.
eam aliquando Sancti fecerunt contra peccatores zelo Dei to. 3. 60. e. f
eam querere timemus est ibid.
Vinea est mundus to. 5. 121. c
in sacra scriptura quam accommodate Ecclesiam Dei significat. to. 1. 18. g. to. 3. 94. e. f
est in agro nostro insistentia, & Achab petenda deneganda. tom. 2. 326. d
à Domino plantata in cordibus fidelium to. 2. 326. e
eius sepes & torcular mystice explicatur to. 3. 94. b
vineat Ecclesia quante Sanctorum sanguine consecrata to. 3. 94. g. l
eius parabola in quam operarij conducti sunt. tractatur. to. 3. 80. b & seq.
ludæorum cur relicta to. 2. 326. e
locata parabola explicatur. tom. 3. 94. b. & seq.
Domini quæ sit to. 3. 94. b. c
eius cultura spiritualiter accommodatur to. 3. 94. f
spiritualis cultus peruiget D. Saluator to. 3. 94. f
eius fructum cur paternitas tet quoque sitit to. 3. 7. e. f
vineæ minores sunt, quas vulpes exterminant to. 3. 61. a
Vinum edificat cor hominis. tom. 1. 19. a. b
eius effectus to. 4. 8. f
eius vis quanta, quætaque eius incommoda to. 4. 221. b
vinum & oleum Samaritani mystice explicatur to. 3. 64. g
vinum actiuavita, oleum contemplatiua to. 5. 100. d
immodice sumptum quam sit perniciosum to. 1. 22. d. e. 351. f. 355. g
ipsum à Deo, temulentia veto, & ebrietas ab homine oritur. to. 1. 22. d. e.
351. d. e. & 355. g
delectationis gratia datum hominibus to. 1. 100. e
moderate sumptum corpori maxime confert to. 1. 22. d. e. 100. b. c
eius vis maior veneno to. 256. e. f
eo venenum excluditur ibid.
eo obrutus secreta facile patefaciunt. to. 1. 17. f
Immoderate sumptum alienare solet à Deo to. 1. 138. a
ipsum & aqua in calice infunduntur, & consecratur Christi sanguis. tom. 4. 173. f. & seq.
eius & aquæ figura in calice. to. 4. 173. h
contemplationem significat. tom. 5. 196. f
felle mixtum cum Dominus bibere non licet to. 3. 106. g. h
sincerum pro ætæro reddit Christus, gratiam pro peccatis ibid.
vinum libidinem accendit. to. 4. 188. g
quantia malinducat ibid.
vini ex aqua facti nitraculum confederantur to. 3. 55. f
ira Dei damnatio vltima. tom. 3. 220. c.
ira, errores Gentilium. tom. 3. 220. h.
solum est in omni creaturis veritate proficit to. 3. 106. g. h
post diluuium à Noë ad sustentationem humanum to. 3. 108. g
Viperæ Mæcenæ concubitus appetit. to. 1. 32. c
cum illa concubitur venenum euomit to. 1. 32. c
eius os calcare lethale est. to. 1. 34. e
Viri perfectus quis to. 3. 7. a. l. 5. 140. a
bonus quæ facere debeat. tom. 1. 123. a. b.
prudens quæ ratione differat ab imprudenti to. 1. 124. a
perfectus, & fortis describitur. tom. 1. 136. e. 173. h
nec habitus, nec moribus imitatur feminam to. 1. 233. e. f
ei coma est detori. to. 1. 86. f. to. 3. 183. d
ipse & vxor pietatis officia communia habere debent to. 1. 10. a. b
vir & mulier sunt ambo in carne vna. to. 3. 77. b. 183. b. c. 243. e
sunt totum corpus to. 3. 77. b
eius portio est mulier. to. 3. 77. b. 183. b. 243. f
equum vna volutat to. 1. 173. f
viro non licet corpus suum alij tradere to. 3. 173. g
debent conuenire in re vxoria. tom. 3. 173. g
eorum dissentio generat fornicationem to. 3. 173. g
debent aliquando continere, et vacare orationi to. 3. 173. g. h
cur inuitem sint debitorum. to. 3. 173. g
ei mulier cur debet subici, to. 3. 182. g. 183. a. 190. a
cur sit caput mulieris. to. 3. 182. g
eius caput Christus to. 3. 82. f. g
anteponendus est mulieri. to. 3. 183. a
quæ ratio dicitur esse mulier maior to. 3. 181. h
cur non debet velare caput. to. 3. 182. h.
in eo videtur Dei gloria to. 3. 183. a
ad imaginem Dei factus est. to. 3. 183. a
eius gloria & Dei gloria to. 3. 183. a
non debet superbiere, quia præponitur mulieri to. 3. 181. e
eius & mulieris quam diuersa sint officia to. 1. 74. b
quo in loco factus to. 1. 56. g
melior

- melior muliere inuentus, to. 1. 16. f.
 à muliere deceptus ibid.
 non fuit seductus ibid.
 per vxorem est lapsus ibid.
 mulier honorem deferre debet, to. 1.
 16. g.
 in paradiso positus ibid.
 ipse & mulier vnus naturæ, to. 4. 77. d.
 paritur pro muliere to. 4. 48. e.
 ei quando liceat vxorem dimittere, to.
 3. 27. f.
 sublimem se humiliare laudabile est,
 to. 3. 28. f.
 in scriptura non excludit confortem
 copulæ, sicut nec homo confortem na-
 turæ to. 2. 310. a.
 posterior ad lapsum, to. 1. 310. b.
 vx. ti. est gubernator to. 1. 312. d.
 simplici nil pretiosius to. 4. 00. g.
 cuius via in iuuentute cognosci non
 possunt, quis to. 2. 112. g.
 eius & vxoris vna eademque natura, &
 corpus : vnusque fons generis exitus
 humani to. 1. 6. b. c.
 placide & humane vxorem tractare de-
 bet to. 1. 32. d.
 non ita lege constituitur, sicut mulier
 to. 3. 174. d.
 caput est mulieris to. 3. 174. d. 2. 14. d.
 ipse, & mulier cur debeant simul h. bi-
 rare to. 3. 174. f. g.
 sancti fides atque iustitia alios sapere
 malis vendunt to. 1. 110. g. h.
 vxorem dirigat, & tanquam consuevit
 vita honoret to. 5. 124. d.
 muliere vehementior to. 1. 130. d.
 ei iungenda non est, quæ habet volun-
 tatem seruandi virginatatem, tomo 3.
 177. b.
 vir nomen sexus est to. 4. 72. e.
 sine vxore, quasi sine domo est, to. 1. 61.
 c.
 publicis, mulier domesticis aptior of-
 ficiis to. 1. 61. e.
 ei subiecta est mulier lege naturæ, to. 3.
 190. a. 143. e.
 et non licet quod mulieri non licet, to.
 2. 107. e.
 nullus præter vxorem feminam
 cognoscere debet, to. 1. 112. h. 113. h. &
 seq.
 prudentis est omnibus omnia fieri, to.
 3. 180. a.
 vii. ita debent diligere vxores suas, vt
 pro illis ponant animas suas, si opus est
 to. 3. 243. e.
 seipsum in muliere diligant, to. 3. 143.
 g.
 feminarum oculos cauant, to. 1. 184.
 a.
 eorum originem non mulierum quæ-
 rit scriptura, & quare to. 3. 21. a. b.
 à viris probis petendum consilium, to.
 4. 14. g.
 improbi fugiendi to. 4. 35. a.
 eorum nulla sapientia ibid. e.
 Virga Hebræorum typus Mariæ, to. 5.
 91. e.
 nucina quid significet, to. 1. 246. c. to. 5.
 106. f.
 ferrea quæ to. 5. 185. g.
 euangelium significat to. 1. 185. g.
 lignæ lex to. 5. 185. g.
 Moyses serpens facta quid significet,
 to. 4. 39. b. c. to. 5. 198. b.
- virga ludæos significat, to. 5. 198. b.
 disciplinam significat to. 5. 211. f.
 Virga Apostolis modo interdicta, modo
 concessa quid significet, to. 3. 61. g. &
 seq.
 ea non perfectiores, sed infirmiores
 indigent to. 6. 3. b.
 ea eominanda, sed mansuetudo ex-
 hibenda to. 3. 62. e.
 sacerdotalis florentis figura, to. 4.
 49. d.
 eius & flagelli mystica explicatio, to. 3.
 93. g.
 Virginitas fons & origo pudicitie, to. 5.
 119. d.
 maxime commendatur, to. 3. 176. g.
 204. c. d. to. 4. 206. h.
 eius, & viduitatis gratia Iudæis ignota,
 to. 3. 22. h.
 eam etiam bestie imitantur, to. 4.
 223. c.
 à multis tentatur to. 4. 208. e.
 veritas est ibid.
 eius sanctitas etiam aspectu violatur,
 to. 5. 119. c.
 ei nuptias præfentes vt hæretici dā-
 nantur to. 5. 90. g. h.
 eam matrimonio Ecclesia Romana
 anteponit to. 5. 90. g. h.
 cum matrimonio comparatur, to. 4.
 219. b. & seq.
 Gentilibus venerabilis to. 4. 228. g.
 principalis est virtus to. 4. 218. c.
 quare in martyribus laudanda, ibid.
 eam quanti faciendam ducat S. Paulus,
 to. 5. 119. d.
 hortu in scriptura comparatur, to. 5.
 119. c. d.
 corporale Dei templum esse meruit,
 to. 5. 119. b.
 omnibus in Christo profuit, to. 5. 119.
 b.
 virginitatis temeritate insignia, to. 5.
 147. f. g.
 vt fons imaginem Dei refert, to. 5.
 119. e.
 eius via bona, sed sublimis, & ardua, to.
 5. 119. f.
 candore significata to. 4. 209. e.
 eam nullius esse preter assertebant Bar-
 barianus, & Sarmation to. 5. 117. d.
 eius vis to. 4. 223. f.
 matrimonio præfertur to. 3. 77. g. h.
 laudatur, & defenditur contra hæreti-
 cos to. 5. 119. b. c.
 apibus comparatur to. 4. 210. e.
 eius patria cælum to. 4. 223. e.
 matrum non eligit to. 1. 118. e.
 ea nihil præclarior to. 5. 17. f.
 eius castitas quam fix excellens, to. 4.
 209. e.
 virginitas gentium to. 4. 205. c. d.
 commendat virginem apud Deum, &
 homines to. 3. 175. f. g.
 eam seruare consilium est, non præce-
 ptum to. 3. 175. f.
 compendium eundi citius in cælum,
 to. 3. 176. h.
 pretio non emitur, sed virtutis studio
 possidetur to. 5. 98. d.
 eius prætoratus in Ioanne, to. 4. 52.
 a.
- Virgo, & desponsa Christi mater cur, to.
 3. 8. h. 9. a.
 portauit, quem mundus capere, & cō-
- tinere non poterat to. 5. 119. b.
 eius partus to. 4. 210. c.
 Quæ subiecta est, to. 5. 177. b.
 deare humilis esse debeat, to. 4. 204.
 a.
 eius lapsus in turpitudinem quam de-
 plorandus to. 4. 214. a.
 virginis Antiochenæ martyrium, to. 4.
 223. c.
 lapsa nec cælum, nec terram inueni
 potest: eiusque exaltationes reiciuntur
 to. 4. 214. e. f. g.
 quæ amittit bona, to. 4. 214. b. &
 seq.
 ei quæ cauenda, & sequenda sunt, to. 4.
 225. e. f. g.
 virginis Deo dicat velatio, vestimen-
 ta, paupertas, & profectio, to. 4. 204. g.
 h. 209. g. 210. a. b.
 eius pudor singulorum virtutum co-
 mes to. 4. 222. h.
 virginis Pythagoræ factum, to. 4. 218.
 g.
 sacra secularis viros fugere debet, to.
 4. 211. f. g.
 Christum quomodo querere debeat,
 to. 4. 209. b. c.
 orationi debet insistere, & quam de-
 beat esse cana to. 4. 210. a.
 ei silentium seruandum, to. 4. 211. a.
 b.
 in ea nil verecundia sanctius, to. 5. 147.
 b.
 eius integritas quomodo probanda,
 to. 5. 147. b.
 Virginis corpus templum Dei, to. 4.
 223. b.
 Virginem peperisse stultum putat Mū-
 dus to. 3. 163. h. 164. b. 165. h.
 Virginis partum Maria ex scripturis di-
 cederat to. 3. 10. f. 11. a.
 in publico sermones non miscrat, to. 5.
 11. b.
 quo castior eo sit homilior ibid.
 virginis cuiusdam constitia quæ pro-
 positio Virginitatis reuocabatur, to. 4.
 221. g. h.
 eius laudes to. 4. 219. g. h. 221. a. b.
 eius partus Christum deuit, to. 3. 113.
 f.
 in prophetis pronuncius ibid.
 in hoc maxime laborat, vt affectum
 carnis vincat in cæteris non ita, to. 3.
 175. g. 176. e. f.
 virginis lacry oscula petebat matro-
 nx in Ecclesia to. 4. 215. e.
 Virgo dei spiritus Dei concepit, to. 4.
 46. h. 134. d.
 Virginis Maria vita omnium virginū
 disciplina to. 4. 222. h.
 de viro non concepit to. 4. 46. h.
 per partum corruptionem non sentit
 ibid.
 eius & Deivnus filius Christus, to. 3.
 3. h.
 sacra obstrictum nunquam posuit, to.
 5. 147. h.
 nihil præstantius habet, quam intra
 penetralia domus se continere, to. 4.
 148. b.
 etiam ore pudica sit Mariæ exemplo,
 to. 3. 15. b.
 virginis partum lex primogeniti pro-
 motiebat to. 3. 35. d.
 præter naturam est to. 4. 166. d.

eius partum quam absurde iudei non credant to. 3.18. c
 eius fides ex partu sterilis comprobatur to. 5.12. h
 sine commissione peperit, tomo 3. 133. c
 virginem permanere bonum est, to. 3. 175. f
 eius, & mulieris non eadem sollicitudo to. 3. 176. g
 de Deo sollicita est libera à molestiis coniugij to. 3. 133. f
 virginis vterus cur electus sit ad partum dominicum to. 3. 136. h
 virgo dicitur quia ex se nihil gignit, c. 1. 89. c
 Virgines quales esse debeant Matris exemplo addiscant to. 9. f. c. 4. 222. d
 earum pudor virorum paucis, sollicitudo, &c. ibid.
 earum odor to. 4. 220. c. e
 earumdem pulchritudo quæ, to. 4. 210. h
 ad alcare faciuntur, c. 4. 214. h. 221. g. h
 earum studij Deus delictatur, to. 4. 222. c
 eis plateæ fugiendæ to. 4. 230. h. 231. a
 eis, quantum fama pudoris periclitatur, quid agendum to. 5. 147. h
 morum signaculo magis, quam corporis clausitro exprimentur, tomo 5. 147. h
 earum inspectio non sine magna causa facienda to. 5. 148. h
 virginibus sacris locus in Ecclesia separatus concedatur to. 4. 215. c
 in templo Hierosolymis deputatæ, to. 4. 218. e
 sacris nulla est irroganda iniuria, to. 5. 150. e
 in orationibus, & aliis virtutibus se exercere debent to. 4. 219. c. d. e
 earum educatio summa pietas, to. 4. 25. h
 earumdem exercitio & vita qualis tempore S. Ambrosij to. 4. 211. c
 matris ætate velandæ to. 4. 230. c
 virgines interdum appellantur mulieres in scriptura to. 3. 175. a. b
 earum mores quales esse debeant, c. 4. 204. a. b
 in eis Angelorum vita aspicitur, to. 4. 204. c
 grauius puniuntur, si in rebus diuinis erunt negligetiores to. 3. 176. g. h
 nullæ consecratæ ab Orientali Ecclesia to. 4. 230. c
 ipsæ & Apostoli resurrectionem Domini viderunt to. 4. 228. h
 magna indigent custodia, & cur, to. 5. 117. g
 eis lilia, martyribus rose, & confessionibus violæ accommodantur, to. 3. 20. f. to. 4. 205. d
 Virgines qui sunt to. 5. 218. f
 Virtus prima non frangi aduersus nec ex tolli prosperis to. 2. 113. c
 eius via angusta to. 2. 317. a
 rara peccata multa, & passionum tolerantia difficilis to. 1. 466. a. 496. d
 Dei maxime in resurrectione mortuorum apparere to. 3. 251. a
 ipsius specula quæ to. 4. 96. a
 virtutis & meritis se consequuntur, vt filios, & fructus to. 3. 108. b

in infirmitatibus consummatur, to. 1. 6. g. to. 2. 143. a
 ea nihil perfectius to. 1. 24. b
 eius proprium est à beneficiis iuchore to. 1. 84. f
 salutaris est fundamentum, tomo 1. 85. c
 eius progressus ad præstantiora semper tendit to. 1. 214. h
 ipsa est bonitas & tentationibus clarior elucescit to. 1. 226. a. f
 nulla abique labore est to. 1. 76. a
 perfecta quæ to. 1. 76. a. 155. h
 exclusâ malitia introduciunt, to. 1. 77. c. f
 eius species quatuor sunt principales, c. 1. 78. f
 eius splendorem oculis videre nō possumus to. 1. 144. f
 eius studium corporis delicias excludit to. 1. 98. c. d
 indilcreta pro vitio habetur, to. 1. 5. a. 9. c
 eius amicus non temporalis, sed æternus to. 5. 129. b
 ab ipsa vitia feceruntur, tomo 5. 131. h
 eius est opus carnis lasciuia comprime to. 3. 7. b
 acquiritur studium to. 1. 131. f
 eius officia corporis debilitatibus non impediuntur to. 1. 155. g
 ea prædicto nihil deest to. 1. 156. c
 vera quo tendat to. 1. 159. g. h
 perfecta nullis rebus perturbatur, c. 1. 161. f. g
 naturæ antiquitatis est præferenda, c. 1. 68. f
 diuinitate, & gloria anteit maliciæ, ibidem.
 eius insignia apud ignatos non extant ibid.
 quibus omnes voluptatis fraudes patefaciat to. 1. 69. f. g. h
 ipsa pretiosa, peccatum vile, tomo 3. 69. b
 sola est mortuorum comes, tomo 3. 69. h
 eius fundamentum fides to. 3. 69. b
 ipsa fulget non verborum ornatus in mysterio Christi to. 3. 168. a
 virtute signorum commendatur Dei regnum to. 3. 170. a
 virtus animi omnem abscondit dolorem to. 4. 21. d
 generis masculam delet, to. 1. 24. j. h. & seq. to. 3. 15. c
 propterea nemini confidendum, sed gratie culpam tollit, & delet to. 1. 93. h
 ipsa & malitia simul consistere nequeunt ibid.
 in mente velati in domicilio commoratur to. 1. 93. h. 94. a
 lumen est proprium to. 1. 94. d
 ipsa & sapientia fulgent sermone, ibidem.
 animi quid præstare debeat, tomo 1. 96. a
 eius exordium est abstinere à peccatis to. 2. 310. e. f
 in cuius progressu ad imperfectiora ad perfectiora procedendum quomodo Christus docuerit to. 2. 310. f. g
 eius laborem fingimus, vnde nobis i-

psis vim inferre necesse est to. 3. 44. f
 arboribus est similis to. 5. 28. d
 eius studium etiam diaboli laqueis plenum to. 3. 8. f. g
 eius gradibus in celum ascendunt, nō luxu, & deliciis to. 3. 46. c
 virtus spiritus sancti, & scilicet c. 3. 7. g
 virtus est patris filius to. 4. 46. c
 Dei spiritus sanctus to. 4. 44. f
 aliqua vberior in sanctis vberius consequitur præmium to. 3. 41. d
 virtus vbi nō mine, & significatione elegantior consideratur to. 3. 5. d. e
 virtus est nōle peccare, non autem ignorare to. 3. 88. b. c
 virtus tolerandi datur à Christo, to. 3. 216. e
 nolentium nulla est to. 4. 16. c
 præmiis excitant to. 3. 42. c. 41. a
 eius fundamentum nunquam superat to. 4. 149. g. h
 altissimi in Ecclesia constitutos obnubrat to. 2. 41. c. e
 insuperabilis, & interminabilis, to. 4. 46. c
 eo eminenter, quo status inferior, c. 5. 210. g
 ei verba resistere nequeunt, tomo 3. 193. d
 Virtutes omnes in Deo to. 4. 255. g. h
 in mundo florent per Christi mortem to. 3. 59. h
 à Deo acceptas nostra negligentia amittimus to. 3. 51. d
 sine fide folia sunt, agitantur vento quia non habent fundamentum, to. 2. 314. g. h
 Gentilium, & Iudeorum quare non habebant fructum to. 2. 314. g. h
 omnium fons est spiritus sanctus, c. 4. 104. a. b
 earum gradus sunt, quibus etiam præmiorum incrementa respondent, to. 3. 41. d
 Virtutes Cardinales quæ ibid. f
 Celorum, quæ Christi aduentu mouentur quæ sunt, de anima intelliguntur to. 3. 99. a. b
 animæ fidelis Christi aduentu plenioris gratiæ infusione augentur, to. 3. 99. a
 segetes, & spæce mystice to. 3. 38. g
 earum, & virorum confectus, to. 5. 244. c. d
 diuitiæ Christi sunt, diaboli veto opes, sunt crimina to. 5. 107. a
 earum plenitudo ex gratiæ infusione to. 3. 7. c
 inter se connexæ, to. 5. 26. c. d. to. 4. 150. b
 indiuiduæ to. 4. 24. a. c. d
 earum distinctio ibid. d
 earum sublimitas lectus in quo quiescit Deus to. 3. 99. a
 Theologalium nexus, & circumspectio, c. 3. 83. h
 earum sublimitas mens dicitur, to. 3. 86. a
 quatuor morales to. 3. 86. c
 earum fundamentum oblationis præceptorum to. 3. 43. f
 virtutes spiritus sancti to. 4. 171. g
 virtutibus animæ quando non sit pax to. 3. 129. a
 omnia apud Deū abundantia est, c. 5. 94. a

- virtutes, facere, Dei gloria est, tomo 3.
187. d
eatum vestigia inflexibilia to 5. 112. d
Vis diuina humano ingenio ac sermone
incomprehensibilis, cum etiam ineffa-
bilis to 1. 8. e
consequens quæ to 1. 176. g
vim factus Deo non compellendo,
sed fendo to 5. 4. a
vim facere regno Cælorum quid sit, 3.
34. d
eam nature nostræ corruptæ facere
debemus to 3. 82. c
vis inscendens humanæ menti, vi virtutis
rem amplectatur to 5. 46. f
Vni ut tepellere an liceat, tomo 4.
34. b
Viscera spiritalia to 3. 44. f
animæ quæ, & quæ corporis, tomo 3.
396. b
interiora sunt septem to 1. 203. d. e
confedum eibum accipientia cur in
ibi feruati loco possit to 1. 87. c
Visibilia, & carnalia coli prohibet lex
Moyfis to 2. 134. h
Visibilem & inuisibilem creator Deus
to 4. 42. g
Visio si deficit Apostoli, non deficit fides
erga credentem Domini, to 5. 10. 5.
40. e
an ex Deo sit oratione probat S. Am-
brof. to 5. 114. c
duorum iuniorum S. Ambrosio facta,
& eadem eum tertio viro visionem de-
clarante to 5. 114. c. d
spiritalis, quæ Iesus videtur, to 3. 3. g. h.
6. e
Visione corporis, & verbi Apostoli
Christum viderunt to 3. 3. g
corporalis ad videndum Christum non
sufficiebat to 3. 3. h. 6. e
Visionis Dei à creatura questio tracta-
tur to 3. 6. c & seqq.
comprehensionis totius plenitudinis
diuinitatis nulli creature data, ibidem
c
duplex mentis, & oculorum, ibidem
d
Dei in resurrectione etiam non facilis
to 3. 6. e
Dei soli mundo eorde permissa, ibi-
dem.
qua videmus Deum à corpore longe
effert. ibid.
spiritalis ibid.
spiritalis puteus quid significet, tomo
3. 1. t
Visus acior, & celestior ad percipien-
dum quam auditus to 3. 321. f
visu se per fallitur to 1. 144. d. e
Vita diuinitas to 4. 47. a
vera quæ to 2. 432. g
ipsa per Christum tum etiam noua, to 3.
130. g
nostra Christus est to 3. 82. 257. c
ex his non hæc præsens, sed futura, to.
3. 116. a
præsens veluti umbra to 1. 157. e. f
qualis sit to 1. 230. 1. f
non quies, sed peregrinatio est transiens
to 1. 230. b
eius beneficium Dei manere nos ad-
monet quæ quid defuturum timeamus
to 3. 70. a
eius veritas ex mandatione demon-
stratur to 3. 33. b
Vita est spirandi munere frui, to 3. 143.
b. c
vitæ huius calamitates exprimuntur, to
1. 143. d. e
æterna remissio est peccatorum, to 1.
ibid. f. g
æternam qui non conlequitur, dicitur
non esse ibid.
hæc peregrinatio quedam est, tomo 1.
143. d. f
remissionibus est referta to 1. 144. g
mortuorum est regio to 1. 150. f
casta, & bona moribus ornanda est, to 3.
237. g
æterna est viuere sine pena & habere
gloriam to 3. 232. c
bona tunc creditur, & habetur lan-
cta, si sub nomine sit Christi, tomo 3.
237. d
ibi est ubi sapientia to 3. 250. e
Christi cur dicatur mundanis abscon-
dita to 3. 252. c
mundam habere nihil prodest, si ha-
beatur us sordidum to 5. 244. b
mala corrumpit totum hominem sic
ut fermentum totam massam, tomo 3.
171. a
eius turpitudine fugienda to 3. 171. a
eam mundam facit iniecit, ibi-
dem.
morti contraria est to 1. 60. a. b
ad mortem quæ sit to 1. 60. h
viuere & vitæ mori quid fiat, tomo 1.
ibid. d
viuere quid proprie secundum scriptu-
ras to 1. 60. c
ea qui mori dicantur to 1. 1. ibi. h
ei viuere quomodo ambigunt, to 1.
60. d
ei viuere quot modis dicatur, to 1. 60.
d. e
eorum bona qui Deo viuunt, to 1. 60.
e. f
eorum mala qui peccato viuunt, to 1.
ibid.
media quæ sit to 1. ibid.
eius & mortis communitas quæ sit, to
1. ibid.
æterna cibo, & potu mysticæ signifi-
cata to 3. 100. d
sine gratia non permanet, tomo 4.
253. e
bona signum est salutis futuræ, tomo 3.
134. b
hominis nunc intra centum annorum
curriculum aclanditur to 2. 349. g
antequam doctrina querenda est, to 2.
412. g
huius principium mortis exordium
est to 4. 160. c
æternis est plena, tomo 4. 135. f.
154. b
cum æterna conferatur to 4. 161. d
& quare fugienda to 4. 161. d. e
cur scæno similis dicatur to 3.
humana an sine peccatis transigi pos-
sit to 3. 3. d. e. & seqq.
huius curvis via dicitur to 2. 311. d
quomodo transeat similitudine osten-
ditur to 2. 311. e
vitam mutat, qui vult accipere vitam
to 3. 4. e
hæc in vmbra est, tomo 2. 421. b. 431. e &
508. e. f
vitam aliena morte sibi querere an vi-
ro Christiano liceat to 4. 34. c
æterna est merces Doctoris boni, to 3.
167. d
patrens nobis concessa est, vt modeste
eam transigamus cum Dei gloria, to 3.
167. h
beata honestate acquirunt, tomo 4. 10.
h
quid sit to 4. 12. c
bona etiam sine doctrina habere gra-
tiam to 2. 412. g
vita pecudum in homine repetende-
da to 1. 45. c
præsentis gaudium fragile, tomo 3.
215. h
eius auctor Christus to 3. 182. e
eius status distincti, tomo 3. 174. b.
c. d
eiusdem status libere eligendus, to 3.
174. b
æterna est finis sanctificationis, tomo 3.
132. d
est stipendium eorum qui se abstinuer-
unt à peccato, caret omni tædo, nulla
quæ habet successum & eius do-
num à Deo per Christum est nobis da-
tum to 3. 132. f
hæc non ad quietem, sed ad laborem
data, & quare eam Deus breuem fecit
to 1. 307. d. e
degeneret arguit animos, tomo 4.
25. e
carnalis est communis cum bestis, to.
3. 194. f
æterna glorificatio qualis, tomo 3.
118. h
queritur non sola fidei professione,
sed vitæ bonitate ibid.
præsentis peregrinatio deploranda, to
3. 61. e
mundam esse agendam post remissio-
nem peccatorum to 1. 150. g. h
eam cur crebro discipulis suis pro-
mitteret Christus to 3. 3. h
eius magnus amor à rebus arduis de-
terret ibid.
æterna est vera vita to 3. 177. e
nostra imago vitæ futuræ, tomo 3.
277. e
illuminatur per Euangelium, tomo 3.
258. h
facinorosi visum hominum to 4. 4. f
ipsa & doctrina simul debent conue-
nire to 3. 40. g
eius breuitas velox nos ad conser-
uationem efficere debet to 5. 166. g
huius cuius lubricus, & æquosus, to 1.
98. d
æternæ & temporalis disparatio, to 3.
7. h
bona semel suscepta non debet relin-
qui to 3. 275. a. b
spiritualis est nobis cum Angelis com-
munis to 3. 294. f
præsens est tempus ad penitentiam
opportunitatem to 3. 295. d. e
peregrinatio est to 5. 8. g
hæc in loco mortis est to 2. 420. c
humana fornaci æstuantis similis, to 1.
128. h
hominis quadruplex to 3. 337. g. h
eius milicia primum exercenda, to 2.
412. g
eius lex to 3. 136. e
præsen-

presentis curam non habet, qui est futurus de futura to.3.201.d
mundiorum vt plurimum habere solent, qui sunt conditiones inferiores, to.186.a.3
eius vias nobis nobis fecit Dominus resurgendo to.5.76.b.c
presens consolatio perpetuum consolationem amittit to.3.42.b
vita, & viuificans est Spiritus sanctus to.4.43.g.h
nostra Christus nunc in vmbra, postea facie ad faciem & ibi plura, tomo 3. 61.e
vera cognitio est Dei, & sancta conversatio to.3.131.g
nostra cœpit ex inspiratione diuina, t. 2.452.g
eius forma Christus to.3.201.e
vita perfectæ quæ to.1.135.c
vita geminæ legis & fidei, gratiæ & libertatis, mysterium to.3.21.e.124.b.c
Vita duæ, actiua, & contemplatiua: quænam perfectior, & quomodo felicitas inueniatur to.3.65.e
S. Vitalis vitam præsentem cum æterna commutauit to.3.156.e
toto corpore vulneratus angelum sibi coronam monstrantem asperxit, to.5. 156.f
iple & Agricola martyres Bononiæ, passi inter Iuliorum sepulchra reconditi: locus ubi lacebant S. Ambrosio reuelatus, & de inuentione ipsorum lætitia to.3.156.e.d
eius & Agricole sudaria tangentes à multis infirmitatibus sanabantur, t.5. 156.e
S. Vitalis fuit S. Agricolæ seruus, to.5. 156.g
sub Diocetiano, & Maximiano passi sunt to.3.156.e
eorum laus ex allusione nominis, & eorum martyrium, tomo 4. 206.e. to.5. 156.e
Vitalis in tormentis oratio ad Dominum to.4.206.b.c
S. Gervasij & Protasij patres, tomo 5. 154.g
Vitalianus & Maianus laudantur, tomo 5. 78.h
Vitis sapientia esse ostenditur, tomo 1. 353.c
eius & vineæ mystica accommodatio ad animam fidelem to.3.94.c.f
eius multe præclaræque laudes, to.1. 19.b.e.f
humane vitæ per similitudinem Ecclesiæ prebivalde similis, ibid.
Vitium effundendi mysteria, quando non oportet, quadripartitum est, to.4. 418.e.f
Vitia singula qua ratione à nobis fuganda to.1.172.a
in eis non est permanendum, to.2.311.b
prima quorūdam canenda, eleganti similitudine dicitur to.3.131.e
eorum causas qui nouit, nouit emendare to.5.74.c.f
hominum sunt varia to.2.484.g
eius mortem acquirunt to.3.131.e
eis dedit non possunt dicere positio mea Dominus to.3.113.c
per legem ostenduntur, non sunt

tomo 3.133.d.e
vetera non sunt iterum sumenda, to.3. 240.f.g
virtutibus obliuiscuntur to.4.27.a.b
eorum hostis Christus to.3.210.h
æternalia in seipso reddunt ad doctrinam spiritualem & gratiam, tomo 3. 115: c.d
facilius viuuntur si scripturarum peccatione delectemur to.3.188.d
leuitari adiuncta peiora sunt, tomo 1. 124.h
fugienda, virtutes sectandæ, & odio palchali tempore parcendum, tomo 5. 32.c
corpori annexa quæ to.1.151.c
carnis sunt opera tenebrarum, to.3.153.f.g
ipla & delicta vnde oriuntur, tomo 3. 138.c
eorum maximus est fomes cum vicio si vident se non vitari, sed honorari, t. 3.112.a
omnium fontes continentur in trina illa diaboli tentatione to.3.31.b
vitia omnia de domino suo in peccatorem allegantur to.2.465.a.b
Vitulus signatus cato Christi, tomo 3. 81.a
victima sacerdotalis to.3.81.b
pro mundi vita immolatus, tomo 3. 2.
vitulus, & sacerdos Christus ibid.
cuius Lucam Euangelistam figeret, to.3. 22.e
victima immaculata est, to.4.98.99.in pœnitentia.
eius figuratio ex auro, & igne Iudæorum to.3.102.g
terre laborique deditum est animal, t. 1.126.b.c
mythice terram significat, tomo 1. 126.c
Vituperatio patris est detractio filiorum to.3.212.c
Viuentis in Ecclesia sancta, quomodo se gerat to.2.155.h
viuentis peccatum pro mortuo habetur to.3.134.b.c
qui olim pro mortuo baptizabatur, to. 3.192.e
viuentes & mortui spiritualiter qui, t. 2.19.f
Viuentis & mori peccato, & Deo, to.3.130. e.131.c.214.f.g
sibi quid sit to.2.364.f
viuentis tam sapientibus, quam insipientibus conuenire to.1.118.d
bene potius est sapientis ibid.
spiritui quid sit to.3.231.g
ad peccatum, est gratius, quam in peccato mori to.1.247.b.c
viuentis bene incredibile est eum, qui male loquitur to.3.241.a.b
viuentis & mori naturæ functio est, t.5. 116.f
sine lege quid, to.3.114.b
secundum carnem mors est, tomo 3. 138.e
viuificatio vt continua sit in hoc corpore misericordia Dei opus est, to.2. 460.e
viti. sunt mortalia corpora per bonam vitam to.3.138.b
Vlcera medicis Lazari consideran-

tur tomo 3.231
Vitionis, & defensionis consideratio, t.3. 100.f.g
eius studium non habet perfectæ virtutis to.3.60.g.62.h
Vitionem legis incurritur homines offenso Deo to.3.134.d
Vltor in crederet est & eius, tomo 3.47. c.
Vlysses quomodo euasit Sirenas, to. 4. 69.b
viciu nauigatio, tomo 3.27.28.in pœnitentia.
eius fabulosum factum narratur, to.5. 34.h.35.a
eiusdem exemplum scripturarum sacramenta cognoscenda excitantur, t. 3. 27.28.in pœnitentia.
Vmbra Christi gratia, vmbra mortis peccatorum to.3.79.f
legis, lux gratiæ to.3.67.d
vmbra tenet, qui solem refugit, to.5. 144.c.d
naturaliter corporali adhæret, tomo 1. 24.e.f
meridiana cur cæteris minor, tomo 1. 26.e
salutis quæ to.1.26.f
vmbra dicitur maior, & minores sint to.1.26.f
earum varietas in diuersis locis, t.1.26.f.g
Vntio capitis, & pedum Christi quænam sit to.5.41.d.e.f.g
qua Christiani vnguntur in sanctum sacerdotium to.3.39.b.c
in capite cur fiat in baptismo mystice to.4.164.f
spiritualis typus fuit in regibus Iudæorum to.1.197.a
vngere, & operire corpus Christi mystice to.1.107.h
vnguntur Christi corpus, & ornatur Christus prædicatione to.3.50.a
Vnguentum corporis Christi fideles sunt, & quomodo to.3.50.a
quo Christus vngitur quale sit, & quomodo ematur to.3.50.a.b
in baptismo to.4.164.f
vnguento pistico conspexitur Christo Ecclesia t.3.207.h
fragrans, quo Christus vngitur, mores boni to.3.48.g.h
peccatoris penitentia t.3.48.e.f
optimam quo Christi pedes vnguntur, Ecclesia habet t.3.48.h.49.a
vnguento oleum luxuriosi hominis est t.3.49.e
effusi Apostolorum quæta examinator, & Christi responsio, tomo 3. 49. e.f
vnguentum quo Christus vngitur fides, & charitas & hoc Christo placuit ibid.f.g
quod discipuli vendi voluerint mystice explicatur ibid.g.h
Vnguis in resurrectione non creuit, t.4. 50.c
vngues in eremo per annos quadraginta populo Israëlico non creuerunt to.4.50.c
Vnicuique peccatorum sententia inter ferarum genera non inuenitur, tomo 1. 199.f
Vniu peccata inter nos, & Deum in te-

INDEX.

resurrectione erit	to. 3.61.e	vocationi, & gratia Dei dissentientes	to. 3.127.f	nos Paradiso exiit	to. 5.117.h
Vinitas in Deo quid significet, tom. 4.45.f		iuste puniuntur	to. 3.127.f	carnis à diabolo est	to. 3.170.d
ibi est, ibi nulla est differentia, tom. 3.203.f		vocatos nos per filie nouimus, sed an ad Dei gloriam electi penitus ignoramus	to. 5.14.h	fensus diuino inimica mandato, to. 1.62.e	
potestatis Ecclesiasticae to. 3.181.e, f		Volandi gratia, quae animae data est, peccato auferitur	to. 3.68.h	ea nihil magis placidum, & iucundum hominibus saecularibus videtur, to. 3.133.h	
virtus est in Trinitate, to. 3.142.d, to. 4.43.a, 4.6.d		Volatilia suas artes habent	to. 2.125.g	serpens est pessimus	to. 5.117.h
pace in & concordiam significat, to. 1.117.g		caeli curas nuncupantur, tom. 1.11.b.c		ad paradysum perducere non potest, t. 117.h	
eius vis quanta	to. 4.87.d	sunt tertium genus animantium, to. 1.37.d		primum fuit demonis spiculum in Christum	ibid.
virtus naturae diuinæ in personis, to. 4.44.f		eius cur pabulum abnudet hominibus vero desit	to. 3.70.b	ei indulgere eorum est, qui nihil post resurrectionem sperant	to. 5.118.b.c
virtus & aequalitas totius hominis in hac vita: sed magis post resurrectionem	to. 3.72.a, c, d	Volatus autem	to. 4.68.d	eius suauitatem non epulae: sed continens vita facit testibus Epicureis, to. 5.118.d, e	
summa est in Deo	to. 4.43.a, d	Volucres caeli nequitias spirituales signare	to. 3.6.e, f	carnis insatiabilis	t. 3.79.g
in Trinitate veneranda	t. 4.44.a	volucrum nomine martyres intelliguntur	to. 4.30.d	ipsi illicite, labor deterrere viduos, to. 3.83.f	
virtus Christianorum	to. 4.183.g	Voluntas Dei immobilis	to. 2.400.b	saeculi quadam carnali declaratione nos delectat ut decipiat	to. 2.379.c
diuinæ maiestatis quomodo offenditur	to. 4.43.c, d	Dei eius potestas est	to. 3.36.a	eius illecebrae describuntur, to. 4.68.h	
in fidelibus vnde necessaria sit, t. 3.218.f, g		eadem est sanctificatio nostra, tomo 3.150.h		carnalis in spirituales multo suauiore commutatio	to. 3.72.g
fide perfecta in Christo	to. 3.59.g	Patris, & Filij in diuinis vna, to. 3.101.c		ipsa ac dolor reliquiarum passionum duces	to. 1.132.c
virtus est fidelium, diuisio vero haereticorum	to. 3.4.h	pro cognitione posita apud Matthaeum	to. 3.68.h	voluptates, & illecebrae carnis fugiendae, virtus vero labor amplectendus	to. 3.188.f
virtute corporis Ecclesiae fit, ut quod pasci fecerunt omnes fecisse videantur	to. 3.45.b	ei nihil potest resistere	to. 3.144.a	alio corporis, alio mentis, & quomodo se mutuo vincant	to. 3.73.b, c
corporis in quo consistit	to. 3.185.f	eivim infetre nequit Diabolus, tom. 3.44.c		omnino fugiendae	to. 3.59.e
eius nutritia obis confusa	t. 4.46.a	à Deo ad bonum monetur	to. 3.4.c	eis deditur potius illis similes, qui in aequis suffocantur	to. 3.51.f
virtus, & societas naturae	to. 4.45.g, h	sensualis hominis	t. 3.243.e	eorum de sapientia Deo similes efficiuntur	to. 3.100.d
Vnus Deus in Trinitate, quomodo à Seraphin offensus	to. 4.67.a, b	à Domino preparantur	to. 4.156.f	carum illecebrae sitentes, & scopuli nostrae salutis	to. 3.27.18.in precentio
vnus, & solus in diuinis quomodo intelligi debeat, to. 3.88.h, 89.a, 4.112.g, 140.b		voluntatem Christi facere debemus, t. 3.168.a		corum orationum nimia dulcedo facit a maiori passionis Christi temperanda	to. 3.76.a
vnus Deus credendus	to. 4.44.c	hominis aut sensualis, aut animalis, to. 4.256.f		carum lenocinia laquei animorum, t. 3.68.g, h	
eius mysterium per Christum agnoscimus	to. 3.187.g, h	vna est Christi & Dei in saluandis hominibus	to. 3.270.g	eorum in fouera rationis talentum quidam abscondunt	to. 3.91.g
vnus aliquando intelligit scriptura etiam in pluraliter loquatur, to. 3.106.c, d		vna est Christi & Dei in saluandis hominibus	to. 3.208.a, b	corporis malorum est	t. 1.140.c
vnus baptisma in omnibus, tom. 3.183.d		apparuit in opere	to. 3.270.g	eas reprimens sanctus, non tam anorum, quam virtus laudatur, t. 3.111.d	
vnus genere, & specie	to. 3.79.b	Christi voluntatem implet, qui confusum ut conuertat peccatorem, tomo 3.231.h		Votum quid sit	to. 1.71.d
vnus sunt Christiani	t. 3.238.f, g	carnis quae	to. 3.235.a	eius obligatio	to. 3.95.c
vnus fides credentium vnus habet sensum, vnus opus	to. 3.181.f	voluntatis Christi mysterium, to. 3.234.a		illud non vovere est melius quam postea non reddere	to. 1.71.d
vnus operatio, & aequalitas in tribus personis diuinis	to. 4.45.h, 4.6.a	humana vel ad virtutem, vel ad vicium prona	to. 1.151.f	eius prima gratia est celeritas solutionis	to. 1.71.f, 72.g
Vna Sabbathi est dies dominica, tomo 3.194.c		rationem sequens ab errore nos reuertat	ibid.	Vota parentum quanti filiis estimanda	to. 1.194.a
Vocabulum resurrectionis, quid significet	to. 4.55.a	Voluntati nostrae, non alteri causae nostrae sunt ascribenda peccata, tomo 1.152.g		eorum ad impletio suadent, t. 4.139.c	
sanctissime Trinitatis	to. 4.46.e	in lege non solum in studio, sed etiam in facto est	to. 1.313.a	votis & precibus quotidianis quare opus sit	to. 2.357.b
vocabula Prophetas reddunt obcuras	to. 4.49.c	praua debet esse nostris operationibus	to. 2.313.a	Vox Christi Domini Angelorum legionibus potentior	to. 3.101.g
Vocare quid sit	to. 3.140.f	libera voluntate peccamus, & conuertimur	to. 3.36.c	iusiur & castitatis quam magna, to. 4.493.h	
Vocati quomodo iam sancti, tomo 3.195.c		libera est ad credendum, & non credendum	to. 3.124.c, f	praedicatio	to. 5.189.a, 206.a, 229.d
Vocatio gentium ludaeo ignota, t. 3.81.g, & Gentilibus	to. 4.259.d	ex intellectu oritur	to. 1.52.e	animi passiones, affectusque significant	to. 1.101.g
Christi aurorum ad sanctitatem est, t. 3.161.c		quomodo preparatur per gratiam, to. 4.261.c, d		Dei efficit rei naturam	to. 1.13.h
vocatio est diuinae voluntatis & dignationis	to. 3.60.e, 61.c	conferui non est iudicanda, tomo 3.154.g		operum	to. 3.82.a
vocatio Dei quae	to. 3.144.d, e	nostrae culpa est quod damnatur, to. 3.154.f, g		nostra fides	ibid.c
ipsa & inuocatio Dei ad omnes pertinet	to. 3.78.b, c	voluntatis fuit pari Christum, tom. 4.47.d		tuta est supra fundamentum virtutis & sine co lubrica	to. 2.347.d, b.
Gentium ad Dei gloriam peruenit, t. 3.234.c		provida & rationalis est	t. 3.183.f		
à Prophetis & Apostolis cognita, to. 3.239.d		eadem nostrae proferenda Christi exemplo	to. 3.101.c		
		voluntas humana fons & origo peccati	to. 1.152.g		
		Voluntas huius saeculi vana est, t. 1.184.a			

- noſtræ quæ to. 2. 361. h
prophetæ eſt, quæ ad Deum peruenit
to. 2. 362. a
Domini à populo auditur, quomodo
intelligendum to. 3. 3. f
aquarum multarum multitudine gen-
tium to. 5. 22. d
monitorum multorum electi in fine
mundi naſcuntur to. 5. 22. d
vox Dei to. 3. 3. f
vox quid ſit il. 1. i
Vites exultant, ſi vel vnius mar yris reli-
quis iuniantur to. 5. 70. h
Viri eſt deſideris agi, vel vinci, tomo 3.
174. c
Vitis Latine lux mea dicitur, tom. 1. 245.
e f
Vina ſeu dolium cum manna myſtice
quid to. 5. 160. c
Vitis fraudis plena to. 1. 43. h
partus edit informes 44. a
lingua format, effugitque natos, ibi-
dem. —
quadam herba vultosa ſibi illata me-
detur ibid.
Viſui & Valentis mentio, tom. 2. 512.
e
Viciſſitudo torbator pacis, & hetericus, ro.
58. g
eius fama rupti conuicio laudata, to. 5.
89. h
eius vitia, & ſactiones to. 5. 89. e f
Vitia eſt quicquid ſorti accidit, tom. 0. 2.
282. c
vide dicitur to. 2. 281. e f
difficilem exigit Dominus, tomo 2
333. c
eius dolores parus exiſtunt, to. 2. 281.
e f
ea n imponere ſuffocare eſt, tomo 2.
282. a
exigi quomodo poſſit ab eo quem li-
cet ſine crimine occidere, tom. 0. 2.
282. e
eius viſi vbi eſt viſ belli, tom. 2. 282.
e
ſcripturarum, & ſacri eloqui, to. 3. 93.
e f
eius i opietas to. 5. 114. f
verbi cæleſtis à ſeruo relata, to. 3. 91. f
g h
lux pecuniæ requirit Deus, tomo 3.
91. g
Chriſtianis maxime cauenda, tom. 5
114. d
eam ab inope extorquere inhumanū.
& ſimpium eſt to. 4. 33. f
vſuræ pecuniarum condemnantur à
lege to. 2. 177. f. j.
vſuræ Græci vſuræ eſt partus dicunt
to. 2. 281. e.
inferunt ſeruitutem to. 2. 278. d
eis ſolatus redditur libertati, tomo 2.
278. d
eis opulentia minuitur, & paupertas
non leuatur to. 2. 281. f. g
earum emolumenta captans ſupplan-
tator eſt, & quod vir Chriſtianus debet
dare pecuniam ſine vſura to. 5. 114. d
quam ſit durum ad vſuram dare, ibi-
dem.
Vulturarius eſt egrius to. 1. 278. a b
eſt imitator corvis ibid.
ſine glia occidit to. 2. 281. e
vſurarii venenum, gladium, & laqueum
porrigunt u ſteris to. 2. 278. a b
Vulturator bellum inferit, Imperatorius
ſuum uertit to. 5. 157. g
Vulſus huiusmodi abſorbet animum, tom. 3.
173. a b
corporealis licitus, & illicitus eſſe po-
teſt to. 3. 117. c
vſus malus poteſt eſſe vel bonæ, ſine
bonitatis præiudicio to. 3. 30. d e
vtendum eſt rebus humanis vt cito pe-
riturus to. 3. 176. c
rebus vitaliter ac conſeſſum eſt, pecca-
tum inducit to. 3. 117. d
Vter recte dicitur inſtus to. 2. 458. d e
de hoc corpore dicitur to. 2. 458. f
Vires boni qui ibid.
eis comparantur propter humanam
fragilitatem to. 3. 38. d
quomodo pleni ſeruantur, ſpirituali-
ter tractantur ibid.
Vterus virgineus cur electus ſit ad partū
Dominicum to. 3. 116. h
ſpiritualis, quo Chriſtus formatus, &
concepitur to. 3. 98. a d
veritatis, & ſepulchri integritas
Chriſti corpus cuſtoditur, tomo 3.
35. h
Vile & honeſtum idem apud Chriſti-
anos to. 4. 12. g
illud ſolū iudicandum, quod in com-
mune proſit to. 4. 12. a b
vulgo ſolū dicitur quod quaeritur
eſt to. 4. 12. g
in ſcriptura honeſtum dicitur, to. 4. 12.
f. g & ſeqq.
non ſibi, ſed multis quaerit, qui vult
placere omnibus to. 4. 13. c
vile nil iam eſt non diligere, & nil iam
inutile, quam non amare, tomo 4. 23.
a
vtilis ſibi eſſe non poteſt, qui inutilis
eſt omnibus to. 4. 34. b
Vtilius eſt loqui pauca, quæ intelligantur,
quam prolixam habere orationem: ob
ſeruat to. 3. 188. g
vitiſſima amantibus ſunt præſenda
to. 1. 105. b
Vtilitas noſtra reſpueda vbi diuina eſt
in iura to. 2. 88. d
vulgo dicta honeſtatem vincere non
debet to. 4. 35. a
eius & honeſtatis conſortium, & quod
eandem vtilitas quod honeſtas, to. 4. 22. h.
36. f. 37. g
carnis eſt in eſca to. 3. 156. c
carnis & animæ eſt in pace, tomo 3.
156. c
alia corporalis, alia pietatis, tomo 4.
22. h
pecuniæ apud ſapientiam carnis pluriſ
habetur to. 4. 32. h
duplex, & quæ to. 4. 21. d
vtilitas Chriſtiane legis to. 3. 180. b
Vita & tribuli myſtice explicantur, to. 3.
43. e
eius inſtar Chriſtus pendit in ligno
ibid. f
vix ſpiritualis expreſſio in torculari, c.
3. 94. d
Vulnus lateris Chriſti quantum nobis
proſuerit to. 2. 337. f
ex eo ſons vitæ ſacrarum æternæ, to. 2.
341. f. g
medicum quaerit, medicum confeſſio-
nem to. 2. 317. h
peccati ſentire bonæ mentis eſt, to. 2.
393. h
vulneta Chriſti omnem odorem grati-
æ redolebant to. 2. 341. f. g
illius amoris extimium oſtendunt, to.
4. 47.
ſua curare debet qui arguitur, & non
alterum vulnere to. 2. 344. d. e
animæ interdum ferro, & taurino cu-
tanda to. 3. 38. e
vulneribus pro Chriſto ſuſcepſis, vi-
tam non amittit, ſed propagat, to. 5.
48. h
vulnerum cicatrices cur Chriſtus ſer-
uauit to. 3. 110. g
Vulnerando alium nemo ſe ſanctat, tom. 1.
344. d. e
Vulnerati dicuntur hæretici, tomo 3.
89. b
Vulpes pirit lachryma vitam ſibi longio-
rem parat to. 1. 4. b
eius fraudes & inſidie to. 1. 4. d
quale animal to. 5. 64. a
quæ Chriſtianorum appellandus, to. 5.
65. b
eius natura accurate deſcribitur, eique
hæretici comparantur to. 5. 65. g h
lazarus cauſa reſonans, rapinam huius
diſerexet to. 5. 64. h
eius plerique Chriſtiani ſimiles, tomo 5.
65. a
Vulpes ſine mare pariunt, tomo 1. 38.
g.
vide ad centum annos viuunt, ibi-
dem.
futuras hominum clades annuntiant
to. 1. 40. d
Virtus Dei quem ſpectat, illuminat, to. 2.
381. b
liberior eſt vbi eſt caſtatis integritas
to. 2. 420. a
quorundam videtur in Eccleſia quo-
rum cor eſt in agro to. 5. 47. h
eius pulchritudo tenementum ſolent
eſſe pudoris to. 4. 210. h
Vxor dilecta & odioſa myſtice, tomo 5.
138. f
multos deſceit to. 2. 77. e f
vā ſanctorum caput to. 5. 50. d
eius cauſa Salomon inſipiens factus
ibid.
quibus moribus ornata eſſe debet, to. 1.
104. a
& qualis to. 1. 17. g. h
ne quæ dicitur, neque nobilior ſit viro
ibid.
eam ducere myſtice carnali, & ſeculari
vix ædhere to. 2. 297. h
in ea ducenda mores potius diſcurren-
di, quam decore to. 5. 50. d
ducitur cauſa procreandum filiorum
to. 3. 173. h
ea carentes expeditores ſunt ad pro-
merendum Denm to. 3. 176. d
eius, & filiorum cura cur ſit cogitatio
mundi to. 3. 176. e
eam ducens inueſtit ſibi vincula men-
tis, & quomodo to. 2. 423. a b
eam non ducentes ſunt Angeli in celo
to. 2. 423. d
vxor bona laudatur, & vitgo bona præ-
fertur to. 5. 91. b
citra maritum vt ſe gerere debeat, &
contra to. 5. 124. d
eam quis ducere poſſit to. 1. 174. c

eius de viro zelotypia reprehenditur, t.1.107.e
 morosa, & impatiens reprehenditur t.1.12.d.e
 eam non quozore est magis Deo acceptum t.3.175.h
 eam ducent non peccat t.3.177.a
 ea grauida à coitu abstinendum, to.3.77.f
 eam non esse dimittendam eleganter suadet to.3.81.f.g
 eius mores tolerandi, & emendandi ibid.
 ea non dimissa non licet alteri nubere ibid. h
 bonæ officia erga virum ad fidelem animam applicamur t.3.83.b.e
 Vxor Agni Ecclesia to.5.119.f
 vxor Christi Ecclesia, virgo & fidelis anima t.3.83.b

Z.

Z Abulon habitaculum fortitudinis to.5.204.d
 Zabulus quid to.4.86.g
 Zacharias, & eius nobilitas t.3.5.b
 eius laudatio plena vnde fumatur, to.3.5.g
 idem pater Ioannis summus sacerdos ibid. h
 eius ineredulitas silentio punitur, to.3.12.c.f
 murus quid significauerit to.3.8.a
 quia secum loquebatur cum obmuerat to.2.344.e
 typus populi, & legis to.3.8.b
 eius taciturnitas, & locutio mystice explicatur to.3.8.b.c
 eius, & B. Matæ fides expenditur

tom.3.10.c.f.10.g
 eius silentium, locutio, scriptio, moraliter exponuntur to.3.12.e.f
 ipse multis verbis, Elisabeth paucis propheteret to.3.12.h
 eius cum Elisabeth partus correspondet Abraham, & Sara to.3.126.a

Zacheus avaritiam eliciens Christum excipit to.1.77.f
 cur veniam meruerit t.1.99.e
 vidit Christum, & lumen accepit, to.2.381.c
 eius historia mystice explicatur, to.3.90.h.91.a.b
 diuitias obtulit, vt Christum acciperet t.3.82.c
 quomodo mutatus to.3.359.a.b
 eius exemplo nemini desperandum, t.3.91.a

Zadic Latine consolatio to.2.488.c.d
 Zain quid to.2.436.c
 Zaram gratia, & Christi typus, t.3.23.b.c. f.24.c.d

Zara interpretatur oriens t.3.23.d
 eius manus ligata Christi typus, t.3.23.c.24.c

Zelator fidei magnus, qui iniquos docet t.2.396.g

Zelus leuitatis est to.2.489.f.g
 quam salutatis to.4.31.f
 inter nos esse debet ibid.
 humanus ab inuidia generatur, t.4.32.f
 Dei vita est to.2.489.f
 quantum sit efficax to.1.141.h
 hunc obtinet Christus ibid.
 bonus & vtilis in sacerdotem t.1.489.f
 eum quis sacerdos habere debet, to.2.489.f

Phinees ibid.
 Mathathie to.2.489.f

durus quis to.2.489.f
 ad vitam & ad mortem t.2.489.d
 ad culpam, & ad gratiam t.2.490.a
 zelo fidei populum gentiliū vitam fibi acquisiuit æternam t.2.489.g
 ob illum Elias rapus ad cælum, to.2.489.f

hunc omnes habentes sibi inimicos putant qui sunt hostes Dei, to.2.489.f
 inimicitias parit to.3.154.d
 Zelus & simulatio data est Iudeis vt conuerterentur ad Christum, tom.3.148.e

eo exacerati sunt Iudei to.3.149.f
 zeli quedam est mensura & disciplina t.2.490.a

zelo magno acquisitus populus natio num, & quare t.2.490.b.e
 zelum aliud, aliud parat cælum, tom.2.323.h

zelum Dei habent sancti to.2.489.g
 in angelis neceffarius est & quare, t.2.489.g

in errantes qualis esse debeat, t.3.183.b
 Zelotypia in vxore, vel viro quam perniciosa to.1.107.d.e

Zeno sanctæ memoriæ Veronæ Episcopus to.5.146.e

Zeno Stoleorum princeps to.1.124.e
 solum & summum bonum dixit, quod honestum est to.4.21.b

Zizaniorum seminator to.3.87.a
 Zona patriarchas designat t.5.177.e

pellicem Ioannis mystice declaratur, to.3.172.b
 zona aureæ sapientia doctorum, to.3.132.f

zona Gades to.5.171.f
 Zorobabel ex Tribu Iuda Christo comparatur to.2.336.c.d

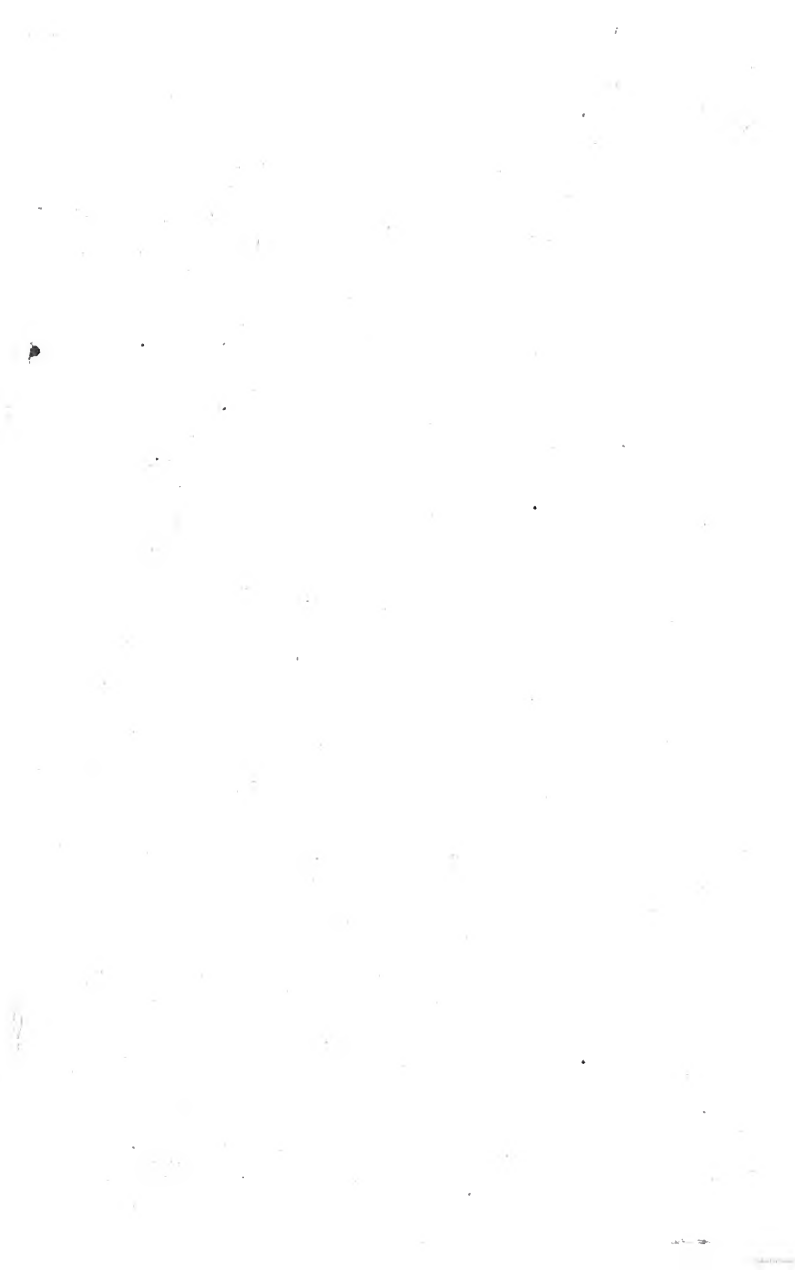
*JNDICIS VERBORVM, ET SENTENTIARVM
 in omnia S. Ambrosij opera Finis.*

MOGVNTIÆ,

Typis IOANNIS VOLMARÆ

M. DC. XVI.

ADVERTENTIAE THEOLOGICAE SCHOLASTICAE, SIVE ANIMADVERSIONES IN S. AMBROSII MEDIOLAN. EPISCOPI

OPERA:

AUCTORE

Ferdinando Velloso, Episcopo Lucensi,

Hac nouissima editione, S. Ambrosii operibus recens adiunctæ.

INDEX QVÆSITORVM.

1. An sit paradysus terrestris.
2. An Meses mortuus sit.
3. An sacerdotes ligent & absoluant.
4. An anima sanctiorum ante diem iudicii Diuina uisione fruantur.
5. An Gigantes ex Angelis & mulieribus sint geniti.
6. An mulieres pradari liceat.
7. An Abraham cum Agar congressus fuerit adulterium.
8. An Angeli ante mundum coaditi & an eos solum edant.
9. An omnes anime post hanc uitam ignibus probanda sint.
10. An intrare in caelos uera & iusta peccatum sit.
11. An peccata dimittantur mortuis in inferis.
12. An anima Christi aequali habeat cum Deo omnipotentiam.
13. An Maria Virgini uulsa in partu fuerit aperta.
14. An Christus Dominus sapientia profectus sicut aetate.
15. An liceat Christianis aliquid proprium habere.
16. An Christiani bellum gerere liceat.
17. An Petrus Christi Deitatem negauerit.
18. An sine confessione & satisfactione penitentia proficiat.
19. An mors Christi sit ligenda.
20. An Deitas ab humanitate Christi morte separata fuerit.
21. An omnes homines uigilant ad aeternam uitam.
22. An omnes infidelium uita peccatum sit.
23. An liceat marito adulteram repudiare uxorem, & uxori adulterum repudiare uirum; & an Synodus Tridentina clandestina irritare matrimonium uoluerit.
24. An Isaac frater Domini filius fuerit Ioseph.
25. An Apostoli gentibus quatuor precepta presuerint.
26. An Episcopi & presbyteri sui idem.
27. An fide sola sine operibus iustificemur.
28. An in lege fuerit uera remissio peccatorum.
29. An deus delictorum mensura extra quam non est salus.
30. An uera penitentia sit ad peccata cessare.
31. An quis sine Christo habere, & in eo habitare.
32. An deus uisitans paradysum.

PRIMUM QVÆSITVM.

An sit paradysus terrestris.

Mox si uis libet de paradysum, in hec uerba. Plantauit Dominus paradysum. Gen. 2. duo à communi Theologo confensu aliena asserere uidetur. Primum, quod in terra non sit, sed in tertio coelo: qui error Origeni tribuitur, cum enim in præfatione libri proponat, sciens illi assensu quid, & qualis sit paradysus, maximum est huiusmodi inquisitionis difficultatem ex coposissimum ostendit quod Paulus in hanc paradysum rapus, neget se remissile posse in eo corpore, an extra corpus illum uiderit, addens etiam fide in eo audire & uideri quod non licet loqui. Et ne putet quod Paulus non in caelestem, sed in terrestrem paradysum sit rapus, idem in expositione secundæ epistolæ ad Corinthios aperte asseruit Apostolum sublatum ad celos in paradysum Dei Patris excessum.

2. Cor. 12.

Secundum est, quod ad imitationem philosophorum uidetur paradysum, & quæcumque in eo scripta sunt iuxta allegoriam in Aduers. in S. Ambrosii.

telligere, reiecto historico sensu, hoc est: per paradysum animam, per hominem mentem, per feminam sensum, per sergentem delectationem, per lignum scientiæ boni & mali, sapientiam, & per ceteras arbores, uirtutes animæ infinitas. Quam allectionem apertioribus uerbis exprimit in epistola ad Sabiniū, sic scribens. Lædo licet non uirtutem paradysum fulserim requirendum parati, & quam de eo habere sententiam significandum, id est, relictæ uerbi diuini cognoscere: ego autem iam dudum de eo scripti nondum ueteranus sacerdos; sententia autem de eo diuersa esse plurimorum comperi, nam Ioseph locum terræ dicit resectum arboribus, uirgultisque plurius, irrigari etiam flumine, qui diuiditur in quatuor flumines. Alij aliam: omnes tamen congruunt in paradysum ligni uitæ radicatum, & lignum scientiæ, quæ different bonum & malum, & cetera quod ligna plena uirtutis sunt, & rationabilia, & quibus colligitur paradysum ipsum non tereuina uideri posse, non in solo aliquo, sed in nostro principali, quod animatur & uiuificatur uirtutibus animæ, & habet infusione spiritus Dei. Hæc Ambrosius.

Origenis dogma fuit, quod scriptura de paradysio tradidit, totum in sensu allegorico intelligendum esse, ex eo quia in sacris litteris nusquam inuenitur paradysum illum plantatum fuisse in terra. Deinde quod frustra dixerat Moyses, hanc hortum post se factum diem materialibus plantis & arboribus fuisse consensum in terra, cum ante scriptisset omnes plantas & arbores terra die fuisse à Deo productas. Item, quod frustra & inani consilio Deos horum terre tractat primis parentibus constructus esset, qui nec ipsi statim peccantibus uisui futurus esset, & post Adæ peccatum à nemine colendum esset. Hic accedit quod Hieronymus his consideratis pronuntiabit, paradysum fuisse à Deo conditum, antequam ipse fieret coelum & terram, significans non esse in hac uisibili terra frum, sed in illa terra uiuentium, quæ ante hanc infusione in mundum in inuisibili mundo creata est.

De hac questione disputauimus supra, 3. tomo Hieronymi, & quid circa eam tenendum sit, diffinitimus ex mente S. Thome. p. 2. q. 103. per quatuor articulos illius questionis. Vide ibi. Rationes uero in dicta vi uidentur paradysum terrestrem non esse, sed in sensu allegorico, quæ de eo traduntur, esse intelligenda, parum aut nihil lucent, nam quod primo loco inducitur, ex his litteris non constare, an paradysus sit in terra, falsissimum est: Moyses enim clariissime inquit, paradysum à Deo in regione terræ Orientalem, quæ dicitur Heden, conditum, Heden uero esse proprium nomen loci apparet ex 4. c. Gen. ubi legitur cum habitauit ad Orientalem plagam Heden, & ex hec. 12. ubi habetur Heden fuisse prope Charam Melopotamias regionem. Illud uero quod Moyses scribit, hortum deliciarum post se factum diem à Deo conditum, non repugnat eo, quod prius retulit plantis, scilicet, omnes tertia die conditas: fieri enim potest, ut Augustinus censet, quod plantæ quæ tertia die secundum quidam rationes feminales productæ fuerant, iterum post opera sex dierum ætate producantur & absolutæ sint: vel iuxta Chrysostomum sententiam dici potest, omnes plantas, uas cum paradysus plantis tertia die simul conditus. Moyses uero post opera sex dierum iterum per epilogum meminit productionis plantarum paradysi, qui etiam si à nullo post peccatum incolebatur, cum tamen ante tantæ mentis superfluum esse dixerit: sicut enim, teste Augustino, dicendum non esse homini frustra datam immortalitatem corporis, cum ipse consecraturus non erat, ita neque paradysum illum estimare oportet frustra conditum esse, quia post peccatum ibi habitatio magna non fit, aut illi uisibile homini ad habitandum non seruatur, prodest tamen ad eruditionem, ut agnoscat fide inde culpa primi parentis etiam, & ut per ea quæ corporaliter in eo esse scribuntur, ad ipsi uisibilia & inuisibilia caelestis paradysum mysteria animarum attolant. Ad id autem

Genes. 4.
Genes. 12.

quod vltimo loco ex verbis Hieronymi violenter detorque-
re. paradisi videret conditum esse a Deo in illo inuisibili
mundo, qui huius visibilis mundi constitutionem præcelsit, re-
spondens, id talis tibi inipuit: ratio enim humana capere non
potest, quod paradisi locus et ceteros locus, immo et cetera omnia
ante terram fuerit, sed cum ad significat voluisset, quod antequam
Deus celum et terram distinguendo et orando perfriceret, para-
disi tracta de plautocrit, vñp. Hieronymus, i. c. comment.
Danteque palam fecit his verbis: Cunctis ante eorum deliramenta,
vñp. et ceteris et imaginibus in vocatæ frequenter, ipsam conatur eue-
tere veracem, vt patet ad illud, et flumina, et arbores putant allego-
rie legibus de bere fabulare.

Pro Ambrosio respondemus, credendum non esse ipsam Origeni
in hac parte assensibilem, præsertim cum in expositione facti capitis
ad Corinth. constit. inter alios, geminum esse paradisi, alie-
rum ceterum, in quo Adam fuit conditus, alterum celestem, in
quo Paulus fuit captus. Eius verba sunt hæc: Hic et Hierusalem
superior, est et superior, quam matrem nostram vocat Apostolus,
est et inferior paradisi, in quo homo positus maadatum et vt o-
peretur ei, et vt cultoretur ei, accipit, et ille celestis, in
quem rapuit Apostolus, audiuit verba a eadem, &c.

SECUNDVM QVÆSITVM.

An Mosis mortuus sit.

Mat. 14. Ambrosius libro de Cain et Abel, cap. 1. petenda hunc
locum *Mat. 14. Gen. 1. et c.* positum huius penodi, vt mortuus est Moyses per verbum
Dei, &c. cuius vocabuli occasione affuit Mafon omondum esse
mortuum, sed falsissimum in meliore vitam, sicut Helias, quod
cum scriptum dicit Moysen mortuum esse, voluit intelligi non de
interitu, qui hic per separationem animæ a corpore, sed de transla-
tione ad felicem et beatam vitam, sicut enim scriptum: Non locutus
de Mose, sicut de ceteris, sicut enim mortuus est, sed per verbum
Dei mortuus est: Dum enim neque de ceteris neque ad
interitum caput, unde et addit scriptum: Quia nemo fuit sepul-
crum eius, quod ad translationem magis quam ad interitum intelli-
gitur: mors enim scilicet quædam animæ et corporis: mortuus
eligitur per verbum Dei, ait scriptura, non secundum verbum, vt
aduersus nos auctum moris, sed gratie nuncius expressum, qui
translati magis quam de ceteris est, cuius nemo nouit sepul-
crum: qui enim in certum vel minus eius potest deprehendere,
quam secum esse Dei filius in Euangelio demonstrat: denique

Mat. 17. et Helias simul est qui quidam vult, qui translati curia est, non
sepulchrum, neque mortuus esse legimus, vñ enim qui cum Dei filio
est. Moyses autem mortuus quidem legimus, sed per verbum Dei
mortuus, per quod facta sunt omnia, per verbum igitur Dei non
ipsius operis, sed firmamentum est, non ergo utrumque relapsus in
terram deprehenditur respectu solutionis, sed tanquam verbi cele-
stis operatione donatus et munus, et quæta magis caro cui
omne bñtum accipitur.

Hylarius Canone 20. in Matth. in hanc periodum, Accedit ad
eum mater filiusque Zebadi, Mat. 20. tradit Moysen uodum
esse mortuum, sed viuere vñque ad tempus Antichristi, i. eo sim-
ul cum Helia propheta occideretur, verba eius sic habet: Christus
allumens Petros, Jacobos, et Ioannem, apparuit cum glorie sue ha-
bita, Moysi et Helia in noue comitantibus, et hos quidem eod-
em duos prophetas præuenientes aduentum cuius intelligimus,
quos Apocalypsis Ioannis ad Antichristo peccincedos esse dicit,
licet: vñque de Enoch, vel de Hieremia, plurimorum extitit opi-
ones, quod alterum eorū, sicut Heliam, mori oportebat, sed non
posuimus veritatem fidei, quam Dominus tribus superioribus
testibus reuelauit, sensus nostri opinionem corrumpere, neque alios
venituros exstimator, quam qui ad spem fidei dei venisse con-
spicere solent, et quoniam vñque Euangelicam veritatem non osee-
fit opinari, tamen si qui conditioem et mortem et sepulchri Mose
diligenter aduertit, si et sceleratam scripturam legendam A-
postoli auctoritatem cognitionem adeptus fit, intelligit omnia
ita esse tractata, vt Mose potius ita videri.

Ambrosius in hunc locum, Collocat autem paradisi voluptatis
Cherubim. Gen. 3. tradit Mose cum corpore viuentem fuisse
translatum in paradisi voluptatis, vt ibi vñque ad consumma-
tionem seculi viueret cum Euorh, Helia et Ioanne. Et eandem
sententiam confirmat in expositione illius, Plantauit Dominus
paradisi Heden.

S. Thom. 3. pte. q. 47. art. 3. in solutione ad secundum argu-
mentum inuenit mortui Mose mortui esse, et quando ceteris trans-
figurationibus apparuit, ab inferis resurrexisset, et addit non fuisse intel-
ligendum esse, quia et enim Moysi mortui resurrexisset, sed
quod anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut
Angeli apparent, Helias autem apparuit in proprio corpore, non
quidem de celo missus allatus, sed de aliquo eminenti loco, in
quo fuerat in curru igneo rapus. Ex qua doctrina constat dis-
crimen quod assignat inter apparitionem Moysi et Helie, quia
Mose apparuit, anima eius a quo corpore assumpto, Helias
in proprio corpore: euidenter ergo assignat quod Mose mor-
tuus est, postquam non apparuit in proprio corpore, sed sola eius
anima, corpore aliquo assumpto. Nec est eadem ratio de Helia et

Enoch quæ est de Mose, quia de his duobus scriptura expresse af-
firmat, quod rapti sunt, et nauat corpore et anima a præfati
seculo cuius contrarium expresse affirmat de Mose, nam Deut. 34.
habetur, quod dixit Dominus ad Moysen, Ecce tu dormies cum
Patribus tuis. Et ca. 4. vñque terra promissionis, dixit illi Dominus,
Videris cum oculis tuis, et non transibis ad illam, mortuusque est ibi
Moyses iuxta Dominum. In terra Moab, inuentus Dominus, et se-
peliuit eum in valle tere Moab contra Phogor.

Pro Ambrosio et Hylario respondemus, pñt eos locutos fuisse,
ex quo loco citato post mortem Moysi subiungit scriptura. Est
non cognouit homo sepulchrum eius vñque in præsentem diem,
et quo operari vñque translatum fuisse, sicut Helias et Henoc, vel
quod non est mortuus morte comuni, vt ceteri homines, sed
morte speculæ, quia mortuus est, vt iterum corpus reuocaretur,
vt Virgo Beatiſſima. Verior tamen sententia est quam S. Thom.
insinuat.

TERTIVM QVÆSITVM.

An sacerdos ligens et absoluit.

Ambrosii ceterumque ex opere de Cain et Abel in exposi-
tione horum verborum, Adam autem cognouit uxorem suam q-
perit Cain, addit Magister Sennicius, 4. dist. 18. vt atten-
deris quod sacerdos neque ligat, neque absoluit peccatores,
sed tantum pronuntiat et ostendit a solo Deo ligatos vel ab-
solutos, in confirmationem fidei sententia citat Ambrosium loco ci-
tato sic habentem, Verbum Dei dimittit peccata, ligandos est effu-
dit, et ceteris quidem officium suum exhibet, sed nullius potestati-
nis excoct. Quælibet hæc diffinita est supiorum q. Beati Hiero-
nymus, ad 4. Vnde ibi.

Arimaduetorum tamen casibus, vt Ambrosio ab hac
suspensione videretur, et eos admonem, qui compulsi sunt
summissis delectationibus, ne gaudent a iulis ad fontes concurre-
re, et ipsi Patrum sententias apud auctores suos equare: ple-
rumque quomodo accidunt, vt abbreviatis et collectores vel et in-
taria vel et nimio breuitatis studio colligunt, quæ sententia, aut
mutatis, aut interruptis, et tape transpositis verbis, quædam in-
mutatis, vt ex illis notus ac plane dictus sensus oritur. Hæc di-
uim, vt lectorem admonam, Ambrosium longe aliter sensisse quæ
a Magistro Sennicius citatur, verba enim eius ad litteram in
hunc modum habet. Remittuntur peccata per Dei verbum, cuius
sententia interpret est, et quidam excoct, et remittuntur etiam per
officiu sacerdotis, facitque ministrum. Quæ sicut verba, Ambro-
sius idem exponit, vt ostendat, non Iohannem Deum, sed pñt
sacerdotes peccata remittere, sicut apertius id ipsum explicauit li.
1. de præsentia, c. 4. inquit: Quis spiritum sanctum accipit, et
soluendo peccata potestatem accipit, et ligandi, si enim in scriptum
est: Accipite spiritum sanctum, quorum remissionis peccata, re-
mittuntur eis, et quorum retineatis, retenta erunt, ergo qui so-
lvere non potest per quæ, non habet spiritum sanctum: munus
spiritus sancti est ostium inter sacerdotem, ius suum spiritus sancti
loquendi ligandi, et ceteris. Ex qua littera constat, quantum
longius a sententia Magistri Ambrosii distet.

QVARTVM QVÆSITVM.

An anima sanctorum ante diem iudicii Diuina visione fruatur.

Ambrosius lib. 1. de Cain et Abel hunc locum enarrans, Con-
cepit et peperit Cain. Gen. 4. sentire videtur animas defun-
ctorum vñque ad diem iudicii de sua salute incertum esse. Ait enim:
Soluere a corpore animæ, et post hunc vñque ad hunc adducit tamen
futuri iudicii animi suspensum. Apertus horum habet in libro de
bono mortis, c. 10. vñque ad diem iudicii committit ius terra
in abditis receptaculis, ibi, vñque ad diem iudicii expectare glo-
riam Dei, sic scribit: Scriptura est hinc habitaculo animarū propæta-
na nuncupat, et occultas quædam hinc hinc, eo quod iustis qui
precederunt videntur vñque ad diem iudicii per plenum tempo-
ris debitis sibi remuneratione fraudati, mirabiles autem, et ceteros esse
similem diem iudicii, coronæ enim dies expectant ab omnibus,
vt mira cum diem et vñque ceteris, et vñque palmis adifican-
ter videntur, ergo dum expectant plenam diem spiritus sancti
animæ remunerationem debent, alias manet pena, alias glo-
ria. Et in eod. vocat locum locum, qui non videtur, quæ
perunt omnes animæ corporibus ceteris. Quæ verba referre opor-
tet ad consummatam felicitatem animæ et corporis, ac miscuit.
Non enim credendum est Ambrosium in ea fuisse sententia, qui
verba hæc prima fronte præfati sunt, cum ipse multis locis aliter
animas sanctorum ante diem iudicii visione esse ceteris. Vñque
fuit, sicut in epistola 39. ad Thelidon. debitoru Acolij, ibi inquit.
Est igitur Acolius superiorum locum, possidet ciuitatem æternam
illius Hierusalem, quæ ex celo est, videt illi vñque ibi manantem
immoles, purum aurum, lapide pretiosum, lumen sine sole per-
petuum, et hæc omnia iam dudum quidem ibi competat, sed tunc
facit ad faciem. Et io communiter epistola ad Philippum super
Phil. 3. Caput 10. de Paulo ait: Deus enim non habet dissoluta, et
cum Christo esse, multum melius et iustitiam, vt tam præfati in
Deum, vt exoptatis promissis fruatur. Et in primam ad Corinth. 1. Cor. 13.
Ereutes

Dubium tamen est, si Rex vnus Christianus bellum indicat aduersus alium Regem, bellum verò sit iniustum, & milites existimatio esse iustum, qui & expensas faciunt, & similes iter prædas, a tales postquam eis confiteritur bellum fuisse iniustum, ea quæ surripuerunt, restituerentur. Dico primo, ratione acceptioris milites non tenent restituere, quia ad illos non spectat de iustitia vel ini-

[illegible]

Rom. i.
1. Reg. 16.

vim præcepti, quousque extendendo vel lex aliqua Divina, vel humana illud hæret, iuxta verbum illud Ciceronianum, Res a natura proficiscit & consuetudine approbatas legum virtus, & religio laus; & ut etiam legem Evangelicam nulla inveniunt lex plures viros prohibens, ergo quamquam aliquo modo esset pacti consuetudo diffinim, nulla tamen prohibitio erat, quæ dispensatione inderet: Ideo illa consuetudo genibus approbata, pro ratione & necessitate temporum, & indigentia propagandi generis humani, potuit illud licitum fieri. Hæc ratio non videtur confirmare verba Augustini, id est, quod tunc plures viros accipere nulla lex vetabat, & quod huius nomine Ambrosij 11. q. 4. Causa obicitur: Quatinus erat, Obicitur, inquit, Iacob quatuor viros, quod quia tunc mos erat, crimine non erat, si ergo nulla lex tunc erat prohibitum, nullæ ergo exi gebatur dispensatio.

1. argumens. Secundo, qui Abraham non videtur ingressus ad Agar nisi per viros suos videtur, quod Sacerdos non fuisset peccata, nisi quia per licitum illud consuebat, non ergo ob dispensationem illam ubi fecundum adhibuit uxorem, & idcirco apparet in polygamia Iacob.

2. argumens. Tercio, quia Iacob qui erat mac Gentilis, Iacob cum Lia coniugato, vitio oblitus Rachel in secundam uxorem, quam postea rogavit ut viros acciperet, quod non fecisset, nisi quia viros in plurium sub lege naturæ videretur.

3. argumens. Vltimo, per totum hoc tractatum per viros plures non per se est conditio matrimonij, sed accidentariae proprietatis ingenio multum, si n. per se peccat & iustit, nulla est consuetudo pacti, id autem quod accidentaria est, non mutat rei naturam.

4. conclusio. Nihilominus statuitur fecunda conclusio. Nunquam fuit licitum viro plures simul habere viros, nisi ex aliqua saltem interna inspiratione, quæ vim Divinæ dispensationis habebat. Declaratur conclusio, cum dispensatio super aliqua prohibitionem fieri debeat, fuit qualis est prohibitio, sed accidentaria, sed ex lege Evangelicam nulla fuit quæ plures simul habere viros prohiberet. & idcirco non requirebatur expressa extrinsecus dispensatio, sed tamen illa prohibitio erat in se iure naturali in mentibus hominum impressa, nisi vbi per corruptionem naturæ erat deleta. Probatur nunc conclusio, Primus, quia cum plures viros uxores pacem domus & tranquillitatem impediunt, & præsertim officium reddunt, quod præcipue per viros plures in mundo nonnullam respiciat, & subinde laudem naturæ, ubi primum etate diffundat. Secundo id patet, nam proculdubio talis lex erat Adæ fuit impressa, cum videns Eam ex vnicæ costæ conditam, dixit, erunt duo in carne una, cum ergo in Abraham & Iacob laudem naturæ non fuerit obrebratetur (vt in Lamech) nunquam plures viros sibi sociaret, nisi inter alia quæ inspiratione Divina fuissent admovent, si fuerit prohibitio erat iustitiae, talis esse dispensatio.

1. Ratio. Hinc eadem conclusioem assensit Innoc. III. c. Gaudemus, de divorcijs, dicens, Nullemque licuit simul plures viros habere, nisi cui fuit Divina reuelatione concessum, non dicit dispensatione extrinsecus verbo facta, sed reuelatione intrinseca. Spiritus.

2. Ratio. Dubitatur tamen, quibus facta licuit huiusmodi reuelatio. Respondetur, quod Abraham prima, & forte Isaac & Iacob. Et licet Sacerdos dicit, citata tenet, quod non alius patribus fuit facta huiusmodi reuelatio, nisi solum illis, in quibus permansit talis cultus Dei, quia illa fuit causa electionis, sed nihilominus verisimilius est, cum omnibus descendens ab Abraham, & cum omni gente illius legi Moyses fuisse dispensatum, neque opus fuisse reuelatione in linguis, sed ea quæ facta fuit Abraham in consuetudinem abire, ut totus populus pro lege illam duceret.

Mox difficultas est, an cum quibus fuerit dispensatum. Nō desunt qui parent omnibus infidelibus polygamiam fuisse licitam: sed ratio, quæ id coniunctat, non apparet, nam iure naturæ nemini gentium licuit dispensatio viro, cum non fuerit facta nisi ad propagandum populum Israel, non est cur ad gentes ampliata crederetur. Et ita tenet Paludanus loco citato, quæ nisi foret per ignorantiam inuicibilis exculatorem, maxime illi qui commercium cum fidei habebant, per eorum exemplo ad ducere, probabile est, & valde, nulla gentium fuisse quam licitam, neque eorum matrimonij fuisse licitam.

Ad primū argumens. Ad argumenta Durandi respondetur, ad primum, quod est commixtio plurium uxorum cum uno viro, non fuit runc legem expressa, & præcepto exiunctis interdicta, erat nihilominus per internam inspirationem se prohibita, & vni per contrarium conditionibus personarum tempore fuisset contra ius reuelatum, non esse legem, nam si licitum fuit in hoc per ad ius naturæ, moribus hominum variatis, possunt variari, atque non quoniam non est facile huiusmodi varietates agnoscere & diffinire, necesse est, vi per quæ iustitiae legem inspiratur, eandem mentem illuminat, quando licet contra dicere, illa dicitur dispensatio: quare sola consuetudo non sufficeret genus humani exculat.

Et quævis fortasse necessitas propagandi gentium humanum pro reuelatione sufficeret tempore. Tamen aliter, & ibidem Patrum, ratio naturæ illi non docet, quia necesse est non erat, nisi ad propagandum populum Iudæorum, qui rete vultu Dei coleret. Et similiter respondetur ad Augustinum, quia Patriarchæ ad faciebant ad propagandum cultu Dei, & Divina tamen inspiratione, unde exoritur fuit mos, qui crimen exculat. Ad secundum de Sacerdotibus, quod fore eadem fuit facta reuelatio, vi marito per uaderet ingressum ad ancillam, vel soror ambobus, quod de hac re Isaac consilium

credidit. Quod autem Iacob duas filias Iacob matrimonio coniunxit, voluit quia facilius erat, sibi esse licitum, vel quia forte in lege naturæ propter cæcitatem luminis naturalis putabat, sibi licere. Aliud vero, quod prima vxore contententem, non sibi filiam fidei matrimonij; negatur propterea, quod matrimonium per se requirit illa libertas ne viro sit impedimentum per vnam uxorem ad reddendum alteri. Et similiter negatur accidentaria esse perturbationem pacis propter corruptos mores vxorum, imo per se ea natura rei nullum quidam multum fecit ad hoc excoptatum de iure, sed accidit, si sunt mulieres, vi huiusmodi diffinitio non obstat.

Confirmatur conclusio postea, nam fixum pluralitatem Divinæ dispensatione est: licet ita, si tunc licet, licet et tunc modo iudicibus, qui legi-vni possunt, si tunc licet, licet et tunc modo, ut notat Innocentius, c. ex quo, Gaudemus, citans illud Pauli, quod ad nos de his qui forsint, consequens tamen est falsum, quia si quilibet illorum ad hoc consentiret, matrimonium non esset dissolubile, si pueri illi fuisset ratum, cum contrarium diffinitum est ab ecclesia eodem c. Gaudemus, & ceteris, & licet naturalis plures viros illis permitteret, matrimonium propter legem Evangelicam non esset illis irrita, dissimulatur tamen post eorum consensum, sunt ipsi irrita per eorumque cum soli prima, & ideo nunquam nisi per specialem inspirationem fuerit licitum. Quod si quis arguat patitur si iudat contrarium addidem, matrimonium cum pluribus vxoribus dissolubile, & tamen etiam si licet, & tamen etiam si licet, si non fuit licitum, nisi per Divinam dispensationem, quæ dispensatio iam per Christum abrogata est, cum gentibus, vno nunquam fuit Divinus dispensatio, & ideo tam gentes, quam Iudæi rehti sunt in iure naturæ, vi in matrimonium illorum cum plures vxoribus non sit validum.

Tertia conclusio. Modo post Evangelicam legem promulgatam, nemini toto orbe licet plures viros ducere, quod ex post, si prima illa attendatur, nullum contrarium potest dici. Nam præter primum, sunt iura & nulla. Probatur, quia ab obrebrando matrimonij vi habet sacramentum, quod ex licet Christi, si pudentis in Cruce pronuntiat, significans coniunctionem eius cum vna ecclesia, & assumptionem vius naturæ humane in vniuersa persone, & ideo secundum matrimonij, quod non retinet hanc significationem, non est licitum etiam, atque adeo neque matrimonium cum pluribus vxoribus. Secundo, matrimonium cum pluribus vxoribus, quia sunt contra naturam, non solum fuerit licitum, nisi ex dispensatione Dei ob causam legitimam, quæ nulla alia creditur quam multiplicatio populi Dei ad eius cultum, licet autem Evangelica non est illa vi populo singulari, sed toti orbi, ergo illa causa iam cessauit. Quapropter, Christus legem coniugij ad primum iam institutione reuocauit, vi neque repudiare licet vxorem, neque plures ducere. Vnde quæritur, Iudæi licet ne vxorem dissolueret, negant responsum legem in eo, per actum naturæ. Non legem, inquit, qui fuit hominem a principio malum & feminam fecerit, hoc est, vnicum & vnicam, & dixit, propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adheret vxori suæ, & erunt duo in carne una. Quæ verba sunt cõformata monogamie, vnde indissolubilitate præcipiens, inquit, Quos Deus coniunxit, homo non separat. Tercio confirmatur ea verba illi & subdit, Duo vobis, quia quævis qui dissimulat, non habet vxorem, nec habet, ceterum si dimissa vxore, non licet viro aliam ducere, multo minus prima reuertitur, alteram ducere licet. Ex his colligitur.

Quarta conclusio, ab Evangelicæ legis tempore non licet super hoc dispensare, vi quæ possit simul plures viros habere. Probatur, quia superius Divinum, nulla, nisi per Divinam reuelationem, cadit dispensatio, nam cum Papa non sit nisi Vicarius Christi, nec vi superius leges dispensare. Et confirmatur, quoniam si quis esse possit dispensandi causa, illa postmodum est religio, illi infidelis cum pluribus vxoribus conuenit ad fidem, ne propter difficultatem se adiungere separandi, & si non oportet reuocantur, sed tunc nulla tenus dispensatur, imo omnino separantur ergo nulli testat dispensandi causa, vi desinitur, illi q. Decretalium per totum titulum de sponsa duorum, & alibi vult Innocentius III. in prælimiis q. Gaudemus, de divorcijs, quibus loci diffinitur, quod qui de facto duas vxores habet, excommunicationi subiacet, & quod cum secunda adulterium committit, & lege civilis iuramentum, vt C. ad leg. Iuliam, de adulterijs, cum quibus, & corporali supplicio afficitur, ne capeatur ius in fronte impellito, non vero habentur iniquum quibus suspici, quia Mulsam licet iam in hoc vxoribus, & de sacramento Evangelicis male sentientes. Contra hæc autem veritatem militat & videtur Canon illi, qui esse possit dispensandi causa, & ubi alii sunt mulieres in matrimonij concepta non valuit debitum reddere, vt poterit aliam ducere, dummodo prius subdij opem non subtrahat. Gratianus non curat Canonem glossare, sed ait, facis Canonibus, imp. Apollonius & Evangelicæ doctrinæ ex contrariis, quia permittit bigamiam, vitare uxore viuente. Et multi Theologi autem Gregorij etiam etiam tamen non licet de posthæc maius ostendit: & ideo dicendum est, quod Iohannes de sponsa illa, quæ infidelis gratia dimittit, & potest. Vnde intelligitur, & vbi dicunt, de illis uoluntatis, qui conuertebantur ad fidem, qui poterat infideles vxores relinqueret. Sed neutra solutio fastidit, quia tunc non præcipitur, vt opem subdij priori conferret. Alii dicunt illam viro toleratam in illis qui conuertebantur, ea, si de autem fuerit. Sed neque hoc recte dicit. Ideo legimus solutio est, quod loquebatur de infirmitate, quæ matrimonij dimittit, quæ est

Concl.

1. Ratio.

2. Ratio.

Math. 19.

Concl.

1. Ratio.

Ad primū argumens.

Ad secundum argumens.

est frigida; et maleficus, vi habetur, e. consulationi, de frigiditate & maleficiis, quod si non posset habere uxorem, saltem habere vi foretorem. Et Can. requilibi, 33. q. 1. idem ait Gregorius Magnus, nempe, quod si in hoc casu impotens quis contraxit, tanquam cum habenda vi forcia, & alteram postuloerit ducere, aliam priorem.

Dubium tamen est vitium circa hanc questionem, quid si casu aliquo humanum genus ad extremam hominum raritatem deciderit, an tunc casu multiplicatione necesse vi plures ducere, saltem an posset ecclesia super hoc dispensare. Et idem est de religio, an liceat ei in hoc casu matrimonio concia hère. Respondetur ad hoc primo, quod nisi extrema necessitas ingruerit, hoc non licet, quia non nec tempore Adæ, neque veto Noe seculo illa dispensatio legitur. Et ideo, si vult solus vi esse superflua, eugere, vi amplioris sobole propageat. Nam neque si quis vultis paucissimi seculares essent superflui, liceret religiosis vi uxoris operam dare, quare nullo minus vi plures ducere, neque ecclesia vquam super hoc dispensaret. Si vero vir ille vnicam uxorem haberet sterilem, aut senio confectam, tunc extrema esset necessitas ducendi aliam. Nihilominus Securus loco, testis testimonio, quod in simili casu forte approbatio vel dispensatio specialiter concessa esset ecclesiæ sed nihilominus addidit et, nullam illa opus esse revelatione præter naturam clamorem, & ideo tunc liceret illi aliam uxorem accipere, quæ esset facienda. Alij vero dicunt, in simili casu existimandum esse, quod voluntas Dei sit quod mundus finiatur. Et ideo potius consolatundum est voluntati Divinæ, quæ cetera leges Deo instituitis agere. Et hæc solutio nisi iudiciali obstat de aduocatu Antechristi, & simili. forte sufficiens posset.

Pro B. Ambrosio fuit quæ de finemur, Abraham non idididisse congregatorem cum Agar, id enim fecit ad evitandum utrumque inter ancillam & liberam, & finalem & Isaac, & propter rationem mysterii, abolitionisque veteris Testamenti, & quia Deus revelatione interitorem cum illo dispensavit in polygamia, ut ex textu colligi potest, nam postquam illam à Sara accepit ut uxorem, Moyses exivit. Et dedit cum Sara viro suo in uxorem. Sunt qui existimant Ambrosium solutionem præmissæ dissolutionis, non ex fide, sed ex aliorum mente protulisse, & ob id statim solutionem ferendam & rectam eiusdem questionis, veluti ex propria fide didisse.

Gen. 14.

OCTAVVM QVÆSITVM.

An Angelus ante mundum conditus, & an tali sonum edidit.

Ambrosius in initio præfationis in Psalmos in locum hunc, *Beatus vir qui non abiit*, Psalm. 1. dicit Angelos ante lucubilem mundum fuisse, asserit etiam celos rotas quo cedere perpetuum fontem. Primum quod asserit de Angelis, creatos fuisse ante mundum, disputamus supra tomo 9. Hieronymi ad trigessimum tertium quæstionem. Secundum quod asserit de celos fontem vocalem fuisse non edere nisi huiusmodi. Laudant Angeli Dominum, psalluntque portantes cælestium, & ante initium mundi. Cherubin & Seraphim quoque insinuat canore vocis suæ dicunt, Sanctus, Sanctus, ipsum quoque axem cæli ferre expressit ferre eum quidam perpetui concensus insinuat veritati, ut sonus eius exterius terrarum paribus audiretur, ubi fuit quædam secreta naturæ, neque id ab vfu ortus videretur alienum.

Philo Iudeus in libro de somniis allegorice petradans historiam de putris Iacob in eo, hæc verba enucleat, Rursus ferat alios putres, quos fodatis fecit patris sui Abraham, Gen. 36. cum obiter incidisset in sermone eorum, qui laudat Deū, asserit orbis cælestes vocalis harmonia sonos, qui ex eorum circuitione conficiunt, continuo celebrare Deum. Verba autem eius sunt hæc, Cælum perpetuo cœcant suorum morum reddit harmoniam suam insinuat, que, si posset ad nostras aures pervenire, in nobis excitaret in potentes aures & insana delirium, quo simulati rectum ad viduum necessarium obliuisceremur non paulo, eibo, potaque per fuisse dimissis, sed quemadmodum immortalitatis candidati. Divinis consummatur musice cantibus, quales cum Moyses extra coenæ simul audivisset, fertur per quadraginta dies, totidemque noctes, neque paucem, neque aquam gustasse. Itaque cælum iohannem musice accherypum videtur mihi, non propter alius id esse elaboratum, quam ut rectum parentis hymni à deo caneretur & musice.

Licet enim ad Angelum nam præceptorem fimum de Deo loquens hoc ipsum elegantissimè versibus breviter complexus est inquis, Apertuit numeros cælis, iussitque sonoros exerece modos, partisque agitare coras.

Ancilem libro primo de imagine mundi horum positione approbas, asserit personam cam declarat in hunc modum, Septe cælorum orbem dulcissima harmonia voluitur, ac fassibiliter coeque ut eorum circuitione efficiatur, qui sonus ideo ad nostras aures non pervenit, quia vtra acce, & eius magnitudo nostra angulum audium excedit, nullus enim à nobis sonus percipitur, nisi qui aere efficitur, sed à terra vique ad firmamentum cælestis musice insinuat, ad cuius exemplar nostra musica inventa est.

Epiphanius lib. 8. Panar. huiusmodi sententiam, ut rem fabulosa & nuda dignam reicit. Subscribit illi. Itemque libro adversus

hæresis hæc asseritionem inter damnata Marcionem dogmata collocat. Et Basiliius in Exameron homin., tam veluti debilissimo fundamento inania contemnit. Et hæc fecerunt cōmuniter amplectuntur Doctores tam philosophi quam Theologi.

Pro Ambrosio & Patribus, qui cum sequuntur, respondetur, quod ipse Ambrosius sententiam suam retractavit in Exameron, veluti cautillat & sine fundamento, & idelicet rationatioris, quib. inepti quidam philosophi tæneri tænerant, veluti proposita quædam signia, quæ a veteri præfatum Marcionem ipsi deducebant, contentum, & omnino itaque vana fabulosa & excludi & reici. Hæc sint satis de hac questione. Curiosus hæc consulat libros de Cælo Aristotelis.

NONVM QVÆSITVM.

An omnes animæ post hanc vitam ignibus probantur.

Ambrosius in commentariis Palsteri in quinquens intelligitiam huius clausula, *Gladium ipsum intravit in cordagorum*, Psalm. 36. sententia creditur Origini dicens, si qui fuerit, qui fuerit, qui fuerit sunt homines, vni Christo dempto, cetera mandans, & aliquo modo vi eos igne classagatoris mundane in de iudici. Eius verba hæc sunt, Ignis non exanimat, dicit David, ergo omne igne examinabuntur, & Malactias dicit, Ecce venit Dominus omnipotens, & quis suffinebit eum aduentus eius, quoniam ipse venit sicut ignis confans, & sedebit confans & purgens sicut arum & ætænum, & purgabit filios Levi igne, ergo purgabunt filii Levi, igne hæc hiel, igne Daniel, sed etiam hii per ignem examinabuntur, dicunt tamen, transibunt per ignem & aqua, alii in igne remaneant, illi reus sunt, vi hiebat poeius, qui in fornacem nulli sum, Vt mihi sit opus, arum arum, & labori huius pacis detrimendum, & si falsus facies Dominum seruos suos, falsus erimus per fidem, sic tamen falsi qui per ignem, & si non exurent, tamen videntur. Rursus in expositione Psalmi 118. super illud, Hæc humilitatem meā, & etueme, &c. inquit. Omnes oportet probare per ignem quicunque ad paradisi tēdē desiderant, oon enim oculis sciri potest, quod exiit Alam & Deo de paradisi, postur Deos in exte paradisi gladium versatile, omnes oportet transire per flammas, succelle iohannes Evangelista, quia dixit, x: Dominus, ut de co diceret ad Petrum, Sic enim volo maoer, quid idet? tu ne loquere: de morte eius aliquid dubitavit, de transitu per ignem dubitare non possumus: succelle sit Petrus, qui clausit regni cælorum accepti, oportet dicit, Transivimus per ignem: sed iohannes cito verbatim ignis gladium, quia non iocundetur in eo iniquitas, quem dicit æquitas, si quid in eo viti fuit chaites. Divina de cois, ille examinabitur ætænum, quoniam in azob vt plumbum, donec plumbi tabeferat ardore, si nulli argenti in me inuenit fuerit, & conculcabit. Ergo quia exaio ad suus, sic nos agamus vt iudicio probati mereamur Divino, teneamus id posui humilitate, vt cum vnaquique oisium venerit ad iudicium Dei, ad illos ignes, quos transivimus fuisse, dicat, Vi de humilitatem meam, & etueme. Hæc ex Origine scire ad literam transibit.

Psal. 36. Malact. 3.

Ioh. 11.

Psal. 69.

Origines homil. 3. in Psalm. 36. in hæc verba, Gladium euaginatorem peccatorum, Psalm. 36. alii in, quod post hanc vitam boni quam mali sunt ignem gehennæ addidit, hæc inquit? Si in hanc vitam positi fuerimus in nobis interire peccatum, ut quoniam omnino a nobis, neque per cogitationem, neque per opus, neque per verbum peccati gladium proficiat, non indigemus pena ignis æterni, non reuerbis extortibus condemnabimur, neque illis sup plicis quæ peccatoribus imminet, subiacemus, si veto in hac vita contemimus, quomodo nos Divina scire utæ verbus & extat vel emendati eius correctionibus volumus? eorum est quia mancos igitur, qui præparati est peccatoribus, vt veniant ad idillum ignem, in quo vniuersique opus quale sit ignis probabit, & vt ego arbitror, omnes nos recte ad illum ignem necesse est, etiam in Paulus sit aliquis, vel Petrus: sed illi tales audient, Etiam si petra feciss, flamma non aures te: si vero aliquis me similis peccator sit, veniet quidem ad illum ignem, sicut Petrus & Paulus, sed non sit transiet, sicut Petrus & Paulus, & quemadmodum ad rubrum mare venerunt Hebraei, veniunt & Ægypti, sed Hebraei transiunt mare rubrum, & Ægypti dimitti sunt inopio, hoc modo etiam nos, si quidem Ægypti sumus, & sequimur Pharaonem diabolum, præceptis eius obediētes demet gemur in illum flumem fuisse lacum igneum, cum inuenta fuerint in ois peccata: si autem sumus Hebraei, & sanguine agni immaculati redempti, si non portamus nobiscum fermentum ois, inquit, ingrediemur quendam flumem ignis, sed hæc Hebraei ut aqua dextra Lauque tui vniuersi qui vniuersi sumus.

Ex in fine libri 8. commentationum in psalmum ad Romanos hæc habet verbum, Omnes quidem qui beati sunt, succelle sit illud, sicut ex gentibus, præteritis temporis Euangelice doctrinæ sermo putreæ, vt fiorat tales, sicut etiam illi, ad quos Dominus dicit, Ecce iam vos mundi estis propter sermone, quod locutus sum vobis, qui vero verbo Dei & doctriæ Euangelice purificationes persuevit, in fribus & penalis purificationibus semetipsum sequebat, vt igne gehennæ in cruciatibus purget, quem oque Apostolica doctrina, neque euagelium sermo purgare

Malach. 3. purgavit, secundum illud quod scriptum est, Et purificabo te igne, ad purificationem vero neque ipsa purgatio, quæ per penam ignis adhibetur, quantis temporibus, quantisque sæculis de peccatoribus exeat cruciatus, solus scire potest ille, cui Pater omne iudicium tradidit.

Et rursum homil. 13. in Hieremiam idem repetens ait, Si peccati
 & peccatorum fons non polluitur, lausabit Dominus fides il-
 liorum & filiarum Sion in collibus, & iterum mox dicit peccatum esse
 non pollutum nitropotamque mundari, id est spiritum uide, spiritum
 confubtilios & paxem. Forſitan & ſeſus baptiſm Spiritu ſancto,
 & igne: non quia exſtem in Spiritu ſancto, & aquequeque baptiſm
 ſuo ſanctus baptiſm Spiritu ſancto, & aqua qui poli homi-
 ne magiſterium Dei rurſus & ſanctiſſima accipit, & tunc ipſum
 pectendi, beatus qui lauſum & conſecrit Spiritu ſancto, & igne
 lauſero non indiget, miferabiliter autem & omniſter dignus, qui
 poſſum, ut Spiritu ſancto baptiſm & aqua igne, beatus qui lau-
 ſerit, natus in ſeſſione ſanctiſſima & carnis & ſanguinis

Apos. 10. bet parte in resurrectione prima: si quis se uenerit laucum Spiritus sancti, ille in resurrectionis primæ parte communicat, si quis uero in secunda resurrectione letuatur, ille peccator est, qui ignis indiget baptismo, qui combustionem purgatur, ut quidquid habuerit lignorum, feni & stipulæ ignis e consumat.

Heteronymus libro in Annot. ad eodem opinione Ambrosij apparet assidue, vii ediffens illud ex cap. 7. Erec vocationem ad iudicium, & deorauit abyssum, & comederit filium suum, &c. sic habet. Vocatus igitur ad iudicium & deorauit primum abyssum, id est, omnia genera peccatorum, ligna, fenus, stipulam, & postea comedit filium partem. hanc et, ad factos illos peruenit qui in peculium Domini, & in eius domus reperiuntur, tempus enim est vi iudicium incipiat a domo Domini. Et in Ezechiel precipitur ibi, qui peccata filiorum sunt. A sanctis me incipite. Et in psalmo legimus, Si culus opus altaris, dirimentum patietur, & deficiente laque, qui eum ad altare pergerint, cumque comederint in peccato, & eum fecerint ad locum veritatis, & ad altare, faciemus in peccato. & de iudice dicitur, nonne iudex iustus est? Nonne iudex iustus est, & de iudice dicitur, nonne iudex iustus est?

lectus. Conuincit nonne, et ceteris fecisse non tempore loci. Con-
spicitur anima mea. Sed et ceteris animam, &c. et ceteris. Me-
morat. Propheta arduum, et difficile, et ceteris. Quia autem
non uiuere in conspectu ipsius mundus fit, quomodo deus debet
potest esse iudex, in quo obois est ille iudex. Nonne obedi-
ens, in quo subiens, sunt graui illa expande a peccatis animi
supplicia? **Beate Maria** animam gladius pertransiuit. et uelut
retrahit multorum cordium cogitationes, si ego in iudiciu feceris
inter capax illa Dei Virgo uentura est, dedicare quis auderet
Deo iudicari

Badius uirum contra Edoix caput, in illis propositis uerbis, Ex-
purgat Hicstalem in ciuitate illa & spiritus auri, ad ean-
dem sententiam declinat, inquit, Hic autem in spiritus iudici-
& spiritus auri ad eandem refertur profectionem fuisse eamque
quod spiritus iugem ferit in fenestru fororis. Et pulo pro, Hic post
eaque in uita notitia in ciuitate illa & spiritus auri ob-
noxia sunt, iniqua tales autem purgat penem, & hic ex-
gandi ferit spiritus auri, fuisse aduocatum. Eritatem in eadem
commentat in expeditio illa Edoix. In iudigatione ite Domi-
ni uirtute ferit tota, inquit, Delatata Propietate ferit uitaque
inquit, purganda ipse purganda in ciuitate illa & spiritus auri
ita omniomodo in eximium cominatur, ferit uirtute, uita-
que in qua Apollo ferit auri, spiritus auri uirtute afficit de-
tinentum patet, ipse tamen fallitur, fere lameo quae ipse

Laetantius Firmianus longe ante Hieronymum et Hylarum de haecis igne loquens in 7. Diuitia institit lib. exp. 1. ita scripsit. Idem iugiter innoxius vna eademque virtute potentia & maiori munitur impio, & receivut, & quantum corporibus afflueret, tantum refumer, at si bipie xternum pabulum flumina fuffrabit sed & iufus cum iudicaveit fed. et igne examinet: tunc quorum peccata vel pondere vel nomeo praevaleunt, perfestinguuntur igne, arbor comburentur, in quibus antem plana iulfria & marcia vitietur scit, ignem illum non sentient, habent enim aliquid in fei, quod vim flammæ repellat ar reciciat, taot vi effi innocentia, vi ab eis ignis illi refugii innocui, qui accipiat Deus hanc potestatem, vt impios trahat, iustos obremperet.

Disputant Doctores Scholastici de hac quaestione. 4. sentent. distinct. 48. & primo quaeritur, an aliqua sit futura mundi purgatio per ignem. Ad quod respondetur sequentibus conclusionibus.

1. Causa-
fio.

Prima, mundus in die iudicii purgandus est. Conclorho hxc col-
ligitur ex libro Apocalyp. 21. Vidi eorum uolam et terram o-
miam, primum eorum eolum, et prima terra abiit, et loquitur de
clima confirmatione uindictae omnis: uindicta enim requoratio alius
terre per aliquam purgationem, et in purificatione metallorum co-
specimus, cuius alibi Paulus. Corin. 7. vbi ait, Terra figurat
mundi huius, praterite autem figurat et per purgationem im-
mutari. Ratio conuulsiois fit colligui mundum propter homi-
nem conditorem, ut sic dicit Phisicorum habet Aristoteles, et
neq. Faciam hominem, ut patet in philosophia. uoluntate
et, et bellis terre et. Omnes iudicij filij pedum
cor, locus uero debet proportionari locum, inmundum, que et
et claps, impetio gloriam hominis, ad quem finem alioquin
est: nam. Corin. 7. ait Paulus, Corruptio incitum uerum non
possibile: et Apocalyp. ultimo. In ingressu ciuitatis glorie, in
quis, quos maucit ueracis, impudici, homicidæ, zidico homines
quoniam ab omni claps et ab omni terrore autem anregnum

aditque parentem gloriam in populi ducem creatur et verum corpore
dilecti caritatem quae in seculum hominibus deditur, conditum
dilectum incontinentiam, atque indecentiam et eorum culpam con-
statum, unde purgari debent, vi fulgore glorie et splendens, sicut
basilica, dum ad quae facilitate polluitur, non sicut inde et facili-
tatem, quoque parentem, et filium elementa omnia sunt per
fuerunt, cum mixta omnia sunt. Hanc universam Paulus Ro-
m. 8. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828.

[illegible][illegible]

Rozs. 8

2. *Conclu-*
sio.

- 3. Conclusion
- 50.

3

purgabit ignem, qui apud nos est. Vicus vero illi ignis, cum sit supernaturalis, specie differt a virtute ignis nostri. Et elementis, licet ignis ipsi omnes sint eiusdem speciei: quapropter ignis ille non solum ascendit secundum usum ignis, sed circumquaque diffunditur, sequendo commixtibilem materiam, veluti in igne domum in flammam etiam ad flumina conspicimus.

Dubium tamen est, an ignis ille ante iudicium veniat. Respondemus sequenti conclusione, Ignis ille iudicium precedere. Hec conclusio constans est illo passim. Ignis ante ipsum praedicit, et in alio passim. Ignis confectus eius extendit, & iuxta. Ante faciem eius ignis vorax. Ratio autem conclusionis est, quia ignis duo erunt effectus, nunc purgatio mundi, alter complicatio damnatorum in inferno. primus antecedit iudicium, secundus subsequitur sententiam iudicis, quia erit eiusdem sententiae executio, et quo fit consequens ut iudicium antecedit. Quod autem prior effectus praevaleat iudicium, probatur. Resurrectio mortuorum praecedet iudicium, vt. Thellanus. quatuor ait Apostolus, illi qui tunc repetentur viui capientur obuiam venienti Christo, atque ad eam tunc mori tunc vivit excitati, beati vero resurgent in gloria, quae est terminus & finis resurrectionis animarum & corporum, in illa illud t. Cor. ij. Seminatur in ignobilitate, surgent in gloria in illo, ergo tempore articulo innovabitur mundus, vt vobis mundus fuerat innovatus homini, quod Paulus confutavit verbo illo Rom. o. vobis. Ipse crucifixus assumptus, quod prius in gloria liberaverat glorie filium Dei. Colligitur etiam veritas haec ex eo quod in momento resurrectio cessabit tempore, ac proinde moris cessat, quae quidem cessatio ad eandem mundi innovationem spectat.

Angus. Augustinus libro 10. de Civitate Dei, recensent illa quae tunc contingent, confabrationem mundi post iudicium, & damnationem multos in ignem eternum connumerat: sed quia vna cogitatio eo ordine illa regit, quae sunt euentura, adeo labili, & mutabilia videntur esse credendum est quibus autem mundi, et quo ordine veniant, magis tunc rerum expectantia debeat. Quam omne id perfecta hominis intelligentia valeat consequi. Quod si quis arguat, huius effecti antecellens, nulli in aduentu Domini reperiuntur viui, quia omnes connumerat, quod tamen est contra illud Apostoli i. Thellano. 4. Nos qui vivimus, rapiemur obuiam Christo in aere. In se saltem notandum, quod prius in illo momento, quo antecedit resurrectionem, erit electi virtutem naturalem in omnes, quos vivus reperit, cum probos, quam reprobos, voverit in cineres resoluendo, & licet omnes iustitiam, cum aliquo tamen differant, quia unusquisque eruebitur, electos vero, si nihil purgandum habeant, vt Doctores, Scholastici dicunt, in illa combustionem nullum dolorem sentiant, Deo fit dispensatio, quia nulla est ratio cui creetur. Verum cum quod sit in aere in eternum vitae, fit ex parte dei, dolorem sentiant, & sicut dicitur, vt Luc. 17, praeterea resercent, & de cinis, qui tunc reperiuntur viui, nulli sunt puri, quod ignis cruciabitur. Et quod Augustinus libro 20. de Civitate Dei, capit. decimo octavo, loquitur, Ille igitur tunc nihil nocere iustis, intelligi potest, postquam fuerint, qui et coram iustis voluerint sustinere, probabilius poterit. Et simile est de tribus pueris in camino ignis, seu cum illi a dolore eorum praesentia, & omnes electi, si non habeant quod purgari debeat: nam si aliquid purgandum habebat, cruciabitur illo igne, non solum in obitu, verum secundum animas in illo brevissimo tempore, quo erunt mortui, veluti in purgatorio plures in vtroque qualitate & quatuordecim perannum, quoniam rei sunt, vt Augustinus & Patres docent. Quod si quis arguat, mors illa brevissimo tempore tenet animas a corporibus separatas, quomodo ergo tunc subire poterunt omnes purgari? Respondetur tripliciter esse causam. Prima, quod tunc reprobis & perfectioribus praecedentibus adeo erunt electi purgati, vt peccatum expurgandum resitet. Secunda, quia cum viui & volutave illam noctem infestam patiantur, per multum erit eis satisfactio, veluti de Cypriano martyre ait Augustinus, quod passiones saepe sunt eiusdem purgati. Tertia causa est, quod tormentum illud tantum erit ratione atrocitatis, quanto minus eternum. Et quibus constat solutio argumetorum, intelligitur enim Paulus aliquos tunc viuos reperiendos, dum ignis advenit, quo consumpti, resurgunt, & ibunt obuiam Christo.

Dubium aliud est, an ignis ille & celos & omnia elementa purgabit. Ad quod sequens conclusio respondetur. Prima, caelestes aere igne non attingentur, atque adeo neque per ipsum purgabuntur. Pro his probationibus notandum id quod iuxta dicitur, nempe, binam fore purgationem, rerum corporaliū videlicet, & ab extranea permixta natura, & a fœcibus & contagione delictorum. Caeli autem prima purgatione non indigent, quia in ipso nihil est admixtum extraneae naturae, imo neque contrarium quidquam habet, quod eis inhaerere, aut occidere possit. sed solo motu localis obris fervunt, qui licet non cessabit, motus autem illa cessatio non fiet per aliquam applicationem agentis, sed solo Dei iussu. Ex quo fit, quod nec ab infestatione peccati sint expandi, quia non peccatum in illis, fœcio terra, aere, & mari, & quia solo motu nobis ferviunt, hominibus cessantibus ab illo cessabit. Quod si quis arguat de caelo empyreo, quia in illo Angelus deliquit. Respondetur, nulla purgatione egeat, eo quod illius inde fuerint delicti, praeterquam quod vii Deus se beatissimum ostendit, in illa delictorum opus non est. Quod si

quis arguat ex illo David, Opera manuum eorum sunt caeli, ipsi peribunt. Et Petrus 2. Cant. 3. Caeli cadentes solentur. Respondetur, quod omnia caelum non intelligitur obiter caelestis, sed passis aeris, vt 10. libro de Civitate Dei ait Augustinus, quae conflagratione ignis purgabitur: vel si intelligatur de orbibus caelestibus, peccabunt, non quod efficiantur peccata, sed quia eo ius motus peribit. Et similiter Petrus: caelos tegionem aeris vomitant, in quo significatio dicitur caeli pluviae, & celos rotas, & hoc solus, inquit, artus & purgabitur.

Secunda conclusio, Tria elementa nempe terra, aqua, & aër, caelestia purgationem ignis conflagratione in sua substantia, altera purgationem purgabitur. Pro intellectu conclusionis notandum, quod duo fuerunt de hac opinione. Prior, quod omnia elementa reiceantur aetate suam materiam, mutanda tamen quantum ad imperfectiorem, & caelum solum & terram permanant, quod ibi fudebat ex illo Apocal. 11. Vidi caelum novum, & terram novam. Et quod ibi affirmant, ignem & terram in formam caeli esse transmutata, est contra communem sententiam Augustinum, qui tenet rerum mundum in caelis & elementis innovandum. Et per consequens debet elementa secundum substantiam suis formis perdurare, & ideo saltem est, quod ignis propter suam lucem, & aqua propter suam diaphaneitatem in caelestibus substantiis transformetur: & ideo Augustinus super illud Pauli, Praesentia figura mundi huius, ait: Nunc mundus sublevari, sed quod pulchritudinis eius peribit: nam sic olim per aquam fuit purgatus mundus, & elementa omnia fuerunt servata, & sic in fine mundi sicla confluent. Tum etiam, quia igne & aqua sublevis, mundus non remaneat petri, sed tunc: Ioannes vero in Apocalypsi, vomine terre quidquid vis obse lux conietur cepit edentem, veluti Genesim primo, In principio creavi Deum, & terram.

Quod si quis arguat, ut aliorum, qui aiebant quatuor elementa secundum substantiam perdurare, quod ignis purgabitur, quod illis qualitates adhuc & passus. Sed neque haec opinio venturi consonat, quoniam cum tunc elementa sint perficienda, nihil quod ad eorum perfectionem & naturam accinet, amittent: quatuor vero illae qualitates fuit propriae passionis elementorum, eorum naturalibus principis ingenerat, atque adeo ad eorum secundum perfectionem pertinet, & veli ribile concitat hominibus, & ideo, eorum substantias permanentes, consequent illis qualitatibus denudati: cuius testimonium est illud, quod quatuorque caliditate fervet, si remaneat aut ignis, scilicet in solam naturam frigidiorem reducere. Quibus opinio multo depulsa, restat veritas nullae conclusionis, nempe, quod elementa in suis substantiis permanentibus, purgabitur ab impuritate, quam per mixtum actionem & passionem contraxerunt per vapores & exhalationes aristas, & figurat, cessante natura mundi caeli, omnia illa cessabunt purgationem ab impuritate & infestatione nostrorum delictorum, quae purgatio nihil illius in quo quidam per illum ignem reconciliationis, vt homine Deo reconciliari, veluti in eis & gratias, & ipse statui beatorum idoneus, sicut quae immunda sunt, aqua, & igne, & hyssopo mundantur, vt antiquius fuit, & omne tepala violata. Quod si quis arguat ex illo Apocalypsi 18. Primum caelum, & prima terra abiit, & iam mare non est, vii caelum videtur viscipari procreare, vt Augustinus loco citato. Respondetur prius, quod si solum significatur eorum innovatio. Quod si quis de illa purgatione ambigat, quia natura ignis talis est, vt non possit resalire inundare, quam illas in cineres convertendo, aut in seipsam transformando, maxime quam cum ignis sit obvilissimus elementorum, & reliqua possint in illum conuertere, ita ergo fit. Respondetur ad primum, quod si ignis ille, vt instrumentum diuinae virtutis & quidem, & ideo nisi ager vtque ad elementorum confusionem, sed vtque ad purificationem, praefertur cum occupante naturae illi quidquid puritatis confumit, vt in metallorum liquatione & purificatione experientia docet. Ad secundum respondetur, elementa esse perficienda, & ideo cum consumptur omnia perficiuntur, quia non est superfluitas, praeterquam quod sunt perficienda non in se tantum, sed vt veluti mundi partes, qui in eo elemento existit imperfecit.

Tertia conclusio, ad elementorum ignis suo proprio loco existens, ille purgatio non ignis non peruenit. Probatur authoritate Apostoli, & interpretatione Augustini libro secundo de Civitate Dei. rapit. deici moedao, qui conseruit purgatio omnes ius mundi cum illa quae perditionem facit facti, cum ergo tunc aqua ille non ascendet nisi eubis quiddecim super caelum unius mundi, fit vt neque ignis illatus fit progrediatur. Et in Magister Gen. 7. sententiam, & Theologi assensum. Ratione id etiam probatur, quia elementum ignis non habet peritioris aliqui & quibus purgatur, & a obris visib. & iniquitatibus fœcissimum est, terra ergo, & aqua, & aer vtque ad medium regionem purgandae sunt, quia haec eiusmodi commixtioribus fœcibus sunt, & obris visib. polluantur. Vnde cum Petrus Apostolus nomine caelum ardentem aeterni intellexit, fit vt aquam & terram dignetur, quae eodem calore tabescunt, vnde Augustinus eodem loco loquitur inquit ad Petrum, istos illos aeterni, non illos superiores ethicos appellat.

Quarta conclusio, mixta non purgabitur, sed cuncta illa in caelestibus: enimvero quibus cessante caeli motu, generatio caelestis cessabit, nihilominus tamen mixta, & quae genita est, vt plantae, metalla, atque id genus reliqua, non illos perirent, nisi illo igne cuncta cum animalibus inflammatae & consumerentur.

Vltimo

Ultimo dubitatur, utrum ignis ille inuoluet reprobos in inferno. Respondetur conclusiue affirmatiue, ignis ille, lata sententia iudicii, procius damnos corripit, & conuulsos in inferno obrutur, iuxta illud Psalmi 96. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. & Psalm. 49. In conspectu eius ignis exardescit, & in circuitu tempestas valida. & Daniel. septimum. Ignis fluitans rapidus, qui egrediebatur à facie eius, ubi ait vna gloria, ut bonos purget, & malos puniat, & altera, ut peccatores tradat in gehennam. Ratio conclusiouis hec colligitur. Tota purgatio mundi & renouatio propter purgationem & renouationem hominū est facienda, purgatio autem humani generis fiet per separationem electorum à reprobis, sicut grana à paleis sequegrat, iuxta illud Matth. 3. Cuius ventilabulum in manu fuit, & permandabit aream suam, ergo quia officium ignis illius erit purgare orbem, & maxime mortaliū genus, reprobos velut paleas iussit, qui grana sunt felicia, separabit, & proteret in tenebras exteriores. Ignis vbi primum Christus prateriit illud. Ite maledicti, & demones homines furitipet, & ignis vtriusque in tarta ta concludet. Præterit enim ergo simul ac sanctissime Deus per pulu illū celum ardorem, elementorumque calorem, ac mixturam exultationem, concludit, dicens. Cum igitur hæc omnia diuoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, expellentes & propertantes in adueniū Domini Dei.

Re vera unquam de auribus nostris cadere illa verba debent, Venite benedicti, & Ite maledicti: aut ab oculis spectaculum illud dimoueri precensim fæmoleseuissimi iudicis ventilabro permandantia arcum suam. Sane mortales inuoluit in æreuo, veluti in hoc sæculo fumus eorum paleas cum paleis emmixta, congestio esse: & tribuitur Dei maiestatem ventilabrum manu tenentem ad ventilandum æreum, & ardet huiusmodi furtum, quo includenda sunt grana, & à suis iustis inferni ventis flammis purgantur, vorantur paleas: contemplantur ergo, Dominum veniente, quod in illo æreuo latente altissimi in hoc sæculo eorum grana, quos in illam ventilatus ventur Aquilo, à quo pandetur orbem malum, abita Dei iussit flammis, & tanquam paleas miserandas surripit. Videat illic euoluit magnates, antistes, reges, sacerdotes, monachos, doctores, ac magistros, cum summa ingnomia aciem sua multitudine denudat, & flammis ardet, in illam tatarum vocat ignem agi præcipit. Videat & contra quam plurimos in hoc Sæculo nullo in pretio habitos, velut grana productos suorum mactatorum pandere, quæ per Dei gratiam comparant, ad dexteram eedere, vadere in cœlestia horrea recondantur. Omnium stupendum miserandumque biuium, quo fatetis fratibus, libet à parentibus, nati à vxoribus separantur, eunchipane id genus ætiffimissimis vinctulis dissoluti, illi ibunt in vitam æternam, atque alij in ignem æternum.

Ex dictis constat quæ sit continui sententia Theologorum iuxta quæstionem propositam, quæ est electos expiatione indigentes ignem dolare purgandos, in quibus vero nihil est purgandum, sine vilo dolore & cruciatu casualis, reprobos vna cum ipso igne denoluit, in infernum demerit, fando vero, qui nunc Deo fruuntur, in expectes debere esse ab omni diuini & consensu gratione, tum quia mortui non resurgunt nisi postquam ipse illi ab officio purgationis cessauerit, deposita facultate purgandi, tum quia sanctorum corpora post resurrectione adeo erunt spiritualia & impassibilia, ut ignis purgationis non sint amplius capacia.

Pro Ambrosio & Patribus, qui in eius sententiam consensuerunt, respondetur, quod communis schola Theologorum Scholasticorum dissidet ab illis, finalium Augustinus libro 20. de Ciuitate Dei, cap. 8. vbi inquit, sanctos furas in speciebus mundi paribus, in quibus non ascendit flamma illius in cœnti, quemadmodum neque oleum vili deinde diluuii, talia quippe illi in eis corpora, ut illi sint vbi esse voluerint, fed neque ignem conflagrationis illius peruenirent immortales ætate inco: utribiles facti, sicut viorum trum erumpibilia corpora atque mortalia in camino ardenti viuere illa posuerunt. Et libro 21. de Ciuitate Dei, cap. 26. & 27. confutat dogma Originis. An Originis verba interpretati quæne de igne vltimæ conflagrationis, quæ die iudicii purgabit quoniam, nempe de electis non purgatos, & conuoluet omnes reprobos, dubium est. præ autem posset in sententiam aliorum Patrum adduci.

DECIMUM QVÆSITVM.

An inuare in causa vera & iusta peccatum sit.

Ambrosius in expositione Psalmi 118. hæc sententiam explicans, *Inuare, & flammis custodire iustitiam inuare*, inquit, ideo Dominus, qui uenit docere parulos, imbucere uouos, formare perfectos, ait in Euangelio, non inuadum omnino, quia infirmis loquebatur denique non ad solos Apostolos loquebatur, sed ad turbas: voluit enim ne inuare, ne petieris. Et addit: Non inuare, neque per cœlum, neque per terram, neque per Hierosolymam, neque per caput tuum, per ea videlicet, quæ subiecta non fuit potestati tue, Iurauit Dominus, eo perirebit eum. Iure ergo ille, quod sacramenti sui ponere non poterit. Et quid iurauit Dominus? quia Christus in æternum sacerdos est. Nihil in æternum, nunquid impossibile, quod iurauit Dominus? auauquid poterat

Adnot. in 5. Ambros.

esse inuocabile? noli ergo surpare exemplum sacramenti, qui implendi sacramenti oio habes potestatem. Vide de hac quæstione supra tertio tomo Beati Chrysostomi ad fixum, & ad vltimum quæsitum.

VNDECIMUM QVÆSITVM.

An in infidelitate manentibus peccata dimittantur.

Ambrosius in commentariis inquires allegoriam litteræ Zadick, à quæneipit hie vetustulus, *Iussit et Dominus & res illius iudicium tuum*, Psalmi. 118. videtur esse hæc sententia, quod manente peccato infidelitatis, delicta infidelibus à Deo remittantur. Ita enim scribit, Est & aliud consolatius genus his, qui grates coluerint panas, seu fringuntur est in Eia, Consolamini populum meum, quoniam solutum est peccatum eius, etiam si fides decrat, pota à suis fecerat.

Distant Doctores Scholastici de hac quæstione, 4. diffinit. 14. & 15. Sancti Thom. 3. parte, quæstio. 86. articulo tertio, quærit, utrum possit per penitentiam vnum peccatum sine alio remitti? Et respondet, impossibile esse per penitentiam vnum peccatum sine alio remitti. Probat primò, quia peccatum remittitur in quantum offensa Dei tollitur per gratiam, nullum enim peccatum potest sine grana remitti, omne autem peccatum mortale coartatur gratiæ, & excludit eam, impossibile ergo est, quod vnum mortale sine alio remittatur. Secundo, quia mortale nullo potest sine vera penitentia remitti, ad quam pernet de ferere peccatum, in quantum est contra Deum, ergo nō potest effecere penitens, qui deuo peccato pernet, & non de alio: enim dupliciter est peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum (quod ad rationem vere penitentiam requiritur) de omnibus peccatis penitenter: vnde sequitur quod impossibile est per penitentiam vnum peccatum sine alio remitti. Tertio, quia hæc esset contra perfectionem misericordie Dei, cuius perfecta sunt opera, Deuteronom. 32. vnde eius misericordia, totaliter miseretur. Et hoc est quod Augustinus dicit in libro de penitentia. Quædam impietatis infidelitatis est ab illo, qui dimidiam sperat veniam. Et turpius eodem libro, Sunt peccata, quæ penitentia peccatis, hoc est non omnino, reseruantur sibi quædam, in quibus delectationis hæretice amittentes Dominum simul mutū & iudam à deo mouio liberatæ, per hæc docens nos, nunquam nisi de omnibus sanari.

De conclusione S. Tho. non est quid dubium. Tamen quæ formidet eam de potentia Dei absoluta affirmare & sustinere. Sentit tamen S. Tho. planus est, nempe, quod est implicatio cōtradictionis Deum peccatum mortale pñse siue omnibus remitti, quia sine gratia peccatum remittere ad potest, hoc est, si eo quod mortaliū sibi fecit gratum: hæc certe omnia tioris S. Th. demoustrant: impossibile enim est Deum vnum peccatum mortale aut originale remittere, nisi hominem in sua gratiam reuocad, cum ergo hominem nequeat habere gratum, nisi iustum, & iustus nemo ille possit, si originali aut mortali peccati, repugnat ergo vnum absq. omib. remitti: imo consilio non est, ut consilio ad mortale, & originale, infirmum forte, quod neq. vltim veniale per penitentiam remittitur sine alio: nisi penitentia legitima est venialis culpa, quatenus fuerit eorum charitatis remittit, in omnia venialis ferri debet, in quibus eadem est ratio, quamuis per seueram charitatis possit remitti vnum veniale, cui homo oon adhæret abque alio, cui adhæret.

Quod si quis arguit de peccatis obliis. Apparet enim nemine per formam sacramenti absolui, nisi à peccatis, quæ coexistit est. Si ergo patiens aliquorum obliis, absolui non a absoluit, vnde colligitur, quod aliqua remittitur sine reliquis. Argumentum tamen hoc contra conclusionem non militat, primum, quia modo loquimur de remissione per penitentiam virtutem, per quam quidem, si sit legitima contritio, etiam in genere ante aqua fiat singulorum indagatio, sit omnium remissio. Secundo, quia et in confessione qui ex sua culpa non fecit sufficientem iudagatiō, & ideo non est memor omnium tunc neque ab obliis, neque ab his, quæ coexistit est, absoluitur: ita tamen sufficientem iudagatiōem fecit, & absque culpa sua quoniamdam est obliis, gratiam recipit, atque adeo remissionem omnium, & talis in ius casu dicitur est absolui ab obliis, non formaliter, quia non sunt confessi, fed extenuæ & confectiue, quia cum persona absoluitur, ab omnibus absoluitur, licet si postmodum in memoriis venerint, teneatur ea necessario confiteri.

Dubium tamen est, postquam vnum mortale sine alio remitti non potest, an veniale peccatum possit remitti sine mortali. Respondet S. Thom. 3. parte, q. 87. art. 4. conclusio negatiua. Ibi, qui existit in peccato mortali, nullum veniale remittitur. Probat, quia remissio enlpx, quæneq. sit, nunquid sit nisi virtute gratiæ, quia vt Apostolus ait Rom. 4. ad gratiam dei penitentia, quod Deus alieu non imputet peccatum, & vbiueque: absque excepione loquitur gloria, etiam intelligitur de veniali, cum peccato aut mortali gratia non sit simul, possibilia.

Conclusio S. Thom. est communis Doctorum omnium antiquorum. Nihilominus Secuti adhærent suo fundamento, oempe, quod peccatum remitti, non est nisi peccatum coodori aut solui, inferre inde, quod in inferno potest dimitti veniale sine mortali, & maiori ratione poterit in hoc facere. Et diffin. 17. quæst. 1. ait, quod existens in mortali potest facere pro pena mortalis remissi,

remissi, quia apud ipsum culpam non est nisi reatus poenae. Durandus dist. 16. q. 2. concludit opinione 1. Th. eff. communem, iudicium tunc potest veniale sine mortali remitti. Aceptio 3. Thom. vertit est. Ibi enim Dominus non attendit quoniam admodum nulla possit esse remissio culpe in homine per eius actum, nisi fit Deo acceptus, quia inter non peccatores & ipsum Deum nulla est ratio iustitiae, sed secundum suam acceptationem, cum ergo nullus adus peccatoris, quia nullus ibi mortale bonus, fit opus amici Dei, per nullum ergo actum peccatoris fieri potest remissio culpe, quantumvis leuissima. Unde Ecl. 34. Donauit iniquum non probat aliter, nec recipit in oblationibus iniquum, nec tantum in oblationibus facit, quoniam corruptibilis peccator. Et Gregorius ad Ricardum ait, Neque apud Deum quid datur, sed quod datur attenditur: respicit enim ad Abel, & munera eius. Et Augustinus de Civitate Dei, cap. vltimo, iuxta verbum Iudae Baptistae, Ioan. 3. Facite fructus dignos poenitentiae, inquit, dignos elemosinas pro peccatis eius, & quae ab ipso peccatores incipiunt: unde colligit, quod qui poenitentia non misereatur placeat Deo, nihil pro fructu peccatoris potest dignum obire. Et Dominus per Elisam ca. clausit. Vix gentes peccatrici, &c. Et subdit, Quid mihi multumdo videretur vestram, dicit Dominus? plenus fuit holocaustum autem arietum, non offeratis ultra sacrificium fructus. Opera ergo peccatorum Deo non placent, nam si ad remissionem venialium valent, non fructus facient. Quod si quis dicat, ideo opera non fuisse Deo grata, quia mala intentione fiebant, ibi etiam nihil aliud ponitur in causa, quam quod in peccato fuerit, quia fuerit, & quod peccatoris plene erat. Unde Paulus 2. Corinth. 13. Si deditur in cibis pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita et aedem, charitatem autem non habebam, nihil mihi proderit. Est & ratio virgens ex illo Matth. 6. Si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester coelestis dimittet vobis peccata vestra. Et tamen qui ait, in peccato mortali potest dimitti veniale, nec recte concedat, etiam illi, qui odio fausti tenent, potest veniale remitti, petere. Dimittit nobis debita nostra, fuit & nos dimittimus, quia tamen merito petit. Tum etiam, quia concedere illi genus peccati potest remitti nisi per Christum, & meritum passionis eius, est impius error, contra Paulum Rom. 3. & contra Ioan. 1. Cano. cap. 1. & 4. Et tamen si vera est moderata opinio, sine Christi virtute, & sine respectu ad meritum passionis eius, post peccatum ad vicius naturae elicitum remitti peccatum, & atque adeo Iudae, Sarracenis, idololatriis, illud potest remitti, quod patet. Pelagianum dogma superest.

Ad 4. genera mortuorum, & ad primum Durandus, Ad remissionem peccati venialis non requiritur infusio gratiae sicut ad remissionem mortalis, ergo potest veniale remitti sine mortali mortale enim, inquit, 3. venialis dicitur, quia in peccato sunt tria, scilicet, culpa, quae consistit in deordinatione adus, & offensae, quae est privatio gratiae, & reatus poenae aeternae: in veniali autem iuxta illi non deordinatio adus, alique privatio gratiae, & alique reatus poenae aeternae, ergo ad remissionem venialium infusio iuxta illi non per dispensationem illius. Respondetur, quod licet veniale non sit culpa simpliciter, quae est privatio gratiae, est tamen offensae secundum quid, quia est quaedam obsecratio amicitiae, alius non habere reatum poenae, & ideo ad remissionem eius non sufficit quaeunque reordinatio, sed illi, qui fit Deo placens, & virtuti passionis Christi imitatur. Secundo, arguit Durandus. Si puer veniens ad vitam rationis committit veniale, quod fit solum cum originali, in quo moriturus, vel punietur in inferno pro illo veniale quia finita vel infinita, si finit, fortiori ratione potuit iuxta hanc via solvere extra gratiam, si finit, infinita non est dicendum puniri, quantum veniale non debet nisi poena finita. Respondetur, quod in doctrina Sancti Thomae calus non est admittendus, quia prima secundum quaestione 89. articulo sexto, probat, venientem ad vitam rationis necessarium esse ante reate suam vitam in Deum per auxilium necessarium, per quod conversionem remittit originale, aut si id omittat, peccet aeternitatem. De hoc autem nihil ad praesentem. Et ideo dicendum est, quod illi in inferno non potest remitti veniale, eo quod non potest satisfacere, quia licet ei non deberetur nisi poena temporalis, tamen ratione poenae, quoniam est Deo grata, sed inimica, ideo nunquam fiet solutio. Tercio, quia opera castitatis in non tali, aut horae etiam D. Thom. in 4. dist. 13. q. 1. articulo 3. valent ad conversionem bonorum temporalium, & ad dispositionem ad gratiam, ergo eadem ratio valens ad remissionem venialium. Respondetur primo, quod quantumvis D. Thom. appellat meritum congrui, non tamen respectu Dei ratione sui actus, sed propter decentiam, quae est in Deo, qui vbiq; que inuenit aliquid dispositionem, remunerat illam, imo non est tanta decentia, quia quae sitiens in gratia illi temporalia peccata. Considerandi ergo sunt tres gradus meriti. Primus est de condigno, sub quo cadit meritum bonorum & gloria ipsius merenti, neque potest fieri nisi ab homine deo est in gratia. Secundus est de congruo, & hic non est nisi a homine casti: nec in gratia, qui potest mereri alii bonum meriti in Deum, ac subinde gratiam, & potest etiam mereri bona temporalia, quae non conferuntur ex iustitia, sed ex Dei equitate & decencia: & hunc gradum boni ueritatem appellat meritum de digno. Tertius est improprie hominem exultantem in peccato, quando ex virtutibus suis facit opera naturalia bona, per quae meretur bona reposita apud Deum, quatenus retributor est naturalium virtu-

tutum: tamen nonnunquam auxilio supernaturali disponat peccator ad gratiam. Nulla ergo est colluctio, quia inferius, valere illa opera ad remissionem culpe, ut quae ab ipso: via gratiae fieri non potest, mortale vero tollit gratiam, sine qua nullum peccatum usque veniale neque mortale remittitur.

Dubium vltimum est, quomodo remittatur veniale, an sine poenitentia possint remitti. Respondet S. Th. 3. parte, q. 87. ar. 1. per sex conclusiones.

Prima conclusio: Vtunque peccatum tam mortale quam veniale est peccatum hominis a Deo, differunt tamen, quia per mortale fit perfectio separatio usque ad aeternum, ideo enim dicitur mortale, quia totum prius vitae, quod est grata, sed per veniale fit imperfectio separatio eius aeternum a Deo, quia retardat nomen, nec tam prompte statuitur in ipsum, & ideo est quoddam genus deordinationis, & ideo mortale simpliciter est contra legem, veniale prae legem.

Secunda conclusio: Vtunque peccati genus remittitur per poenitentiam. Conclusio de peccati, & sensus illius est, quod non solum per poenitentiam remittitur veniale, sed quod aliquod genus poenitentiae fit eius remissionem necessarium, per quod venio- uatur a bono peccato, cui praeferat ordinem adhaere.

Tertia conclusio: Ad remissionem mortalis peccati poenitentia requiritur, nempe, ut homo actualiter mortale commissum decesset, quantum in ipso est, videlicet, ut diligenter adhibeat ad actum inter morandum singula, ut singula decesset.

Quarta conclusio: Veniale remissionem venialium non requiritur actualiter expressa poenitentia, sed tamen neque sufficit habitualis, quia habetur per habitum charitatis vel poenitentiae virtutis. Primum pars dicitur constare, quod cum veniale non sit aeternum, non requirit delectationem, quae fit conuersio. Secunda vero inde, quod si habetur infirmitas, existens in charitate nullum habet veniale, quod non sit illi.

Quinta conclusio: Ad remissionem venialium requiritur displicentia virtutis, licet autem contingat, quod quis coactus fuerit in Deum & ex Diuina, ut cuiusdam fibroque, quod eius ab hoc mori reuocetur, displicentiae, & dicitur si commisit, etiam si tunc de se illo non cogitet.

Sexti conclusio: Hae virtutes poenitentiae non sufficiunt ad remissionem mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligenter inquisitionem. Et notandum quod ad remissionem obliuio sit requiritur poenitentia formalis, quia post sufficientem inquisitionem per veniale remittitur. Appropio, aliqua esse peccata venialia a mortibus disticta, ut S. Thom. probat 1. q. 88. & 89. circa primam & secundam & quartam conclusionem nulla est difficultas. Circa tertiam est aduertendum, quod ad remissionem mortali exigitur delectatio actualis & formalis, nec ad indulgentiam peccati, Deus qui ut habetur Eccles. 1. subiecit hoc illi pauperem, compus indagandi omnia peccata expectat, sed in quacunque hora, ut Ezech. 18. & 33. habetur, ingemere peccato, iuxta hunc, aliquos fuisse conuersos, ut non possit homo nisi longissimo tempore in gratiam Dei redire, quod desiderat. Deus habet de salute hominum, repositum. Mox ergo S. Thom. est, quod de per se, & ex natura poenitentiae debet homo, dum tempus habet, sed praeteritum dum est ut praeteritum confessionis, singula peccata mittere explorare, licet non possit tot numero de stationibus habere, quoniam sunt peccata, sicut in singula singula feratur complexio in omnia ad mentem non mouit.

Difficultas ergo praesentis est circa quatuor conclusiones, quomodo si dicitur inter virtutes diligenter inquirere venialium non Durandus dist. 16. q. 1. hanc doctrinam D. Thom. non admittit sufficientem requiri aliquam displicentiam & contritionem formalem & adualem. Et ratio prima est quia D. Thom. etiam facit, quod veniale dicitur inordinatum conuersioem ad bonum immutabile, inordinatum autem non reuertitur nisi perauerionem actum ab illo bono commutabili, ac per displicentiam ad actum illius peccati. Secundo, quia si non requiritur displicentia, sufficeret ergo quicunque adus fuerit castitatis, ut ait D. Thom. arguendo tertio, hic vero non sufficit, nam nihil expellit nisi per suum contrarium, & actus vero castitatis nulli veniali contrarius est, quoniam non repugnat, ut homo Deum actu diligit, & maneat in proposito venialiter peccandi: & eadem ratione nec sufficit furor charitatis, quia nec ulla est contrarius venialibus, quoniam contrarius, ut quod deinde Deum diligit, & tamen venialiter peccat, Ioan. 8. Si quis diligit Deum, & tamen dicitur, Si dixerimus, quod peccatum non habemus, &c. Tertio, quia cum in scriptura nullum praeter poenitentiam legatur sufficientem remedium peccati, patet, imo temere videtur loqui qui veniale excusat. Et accedit auctoritas Aug. de vera & falsa poenitentia, cap. 8. Poenitentia, inquit, absidue peccati, absidue nec cessat, est in multis non offensum omnes, quae quod de remittitur, si semper deplorationem, vbi inquit nec cessat, est poenitentia de venialibus. Sed hic non obstatibus, reuocanda est sententia S. Thom. & quia est communis Doctorum, ideo non fit solutus nec multis demonstrat. Fundamentum autem opinionis est diffinitio inter veniale & mortale, nempe, quia mortale est aeternum a Deo, veniale vero a Deo non aeternum, neque hominem minime Dei facit, & ideo Deus opera eius, tanquam est grata, acceptat. Secundo, ad remissionem venialium, propter eorum frequentiam etiam in hominibus perfectis, statuta est dispensatio. Tercio, quia ratione benedictio episcopii, & in multa alia, fortiori ergo ratione sufficit

actus charitatis. Tercio si vera esset opinio Durandi, vix posset cō-
fiteri differencia inter mortale & veniale quantum ad remissionem:
nam si dicitur, sufficere decessationem in genere ad remissionem
venialium, etiam illa sufficit ad remissionem mortuorum. Quar-
to, quia peccata venialia non sunt de necessitate confessiois, ergo
neque de necessitate formalis contritionis, neque est occasione
aliquorum infortiorum, licet sit consilium illa scrutari & confite-
ri: neque iocet homines illi, qui egerge amicos morem gereret
ab eo exigi vt de minimis offensis decessationem habeat. Postre-
ma Aug. in Enchiridion. 71. loquitur, de quotidianis breuibus li-
beribusque peccatis, sine quibus breuitas non dicitur, quod iuda
oratio fidelium satisfaciit, scilicet, Pater noster, ad venialium ergo
remissionem non illa decessatio requiritur. Et per hanc ad pri-
mum argumentum, Durandi.

Secundum querit, an quicunque, actus charitatis, vel quicunque
fecerit sufficiat omnia venialia, aut aliqua remittere.

Ad quod Scotus dist. at. q. 2. respondet, peccata venialia in
hac vita remitti per actum Deo magis acceptum, quam veniale est
difficile. Hanc autem sententiam non amplius videtur: quicun-
que enim actus charitatis gratur est Deo, & magis complacet, quā
quodcumque veniale est difficile. Vnde secundum Scotum per
quemque actum charitatis remittentur omnia venialia: a
consequens tamen est falsum, quia peccatum non nisi per contri-
tionem tollitur: illat tamen hominem habere propositum merito-
di, dicendum verba obicit, & tamen actus etiam seruati Deum
diligere. Secundo, quia secundum Scotum, quicunque actus me-
ritarius, vt oratio, datus elemosinam, & similia, omnia venialia re-
mitteret, quia non est maius ratio de vno quam de alio: consequi
autem est contra illud Iohannis. Si dixerimus, quia peccatum non
habemus, &c. Solutio ergo fiat in his propolitionibus. Prima,
nullus actus, nec feruit charitatis vllum peccatum veniale remit-
tit, quando eius adest complacentia, aut propositum. Hanc est no-
ta. Secunda, nullus actus, aut feruit charitatis vllum remittit ve-
niale, etiam absque eius complacentia & proposito, nisi illud est
contrarium, quia nihil pellitur nisi per luum contrarium, & illa
sola dicitur penitentia virtualis, id est autem est contrarius venia-
li, quia si menti occurrerit, displiceret ei, & doleret se commisisse,
& ille reputatur feruit charitatis respectu illius peccati. Ex quib.
sequitur quod ad actus charitatis non nouquam potest omnia venia-
lia remittere, vt si fit tam tunc, vt cuiuscunque tunc re cordatur,
est displicere: quandoque non occurrat illi quidam, & non
omnino, fiat enim diligens Deum magis esse illi, quam veniale re-
mendum in oratione, quando ad loquendum tenet, ita quod si vnius me-
moriam adest, illud displicere, statim ad se remota memoria alterius,
non displicet. Et per hoc respondetur ad Augustinum dicentem,
quod de venialibus quotidie agitur in ecclesia penitentia, non q
intelligi debet necessarii, sed salubre & utile, & ideo addidit, quod
illa per sacramenta ecclesie, & ordinationes saepe fugantur.

Sed an astrictus fidelis delendum veniale. Et apparet non
sufficere, cum enim non fit delator de offensa Dei, & venialis culpa
fitaliquis offensa, non est ei contraria. Nihilominus respondemus,
attributionem venialium illius, qui est in gratia & charitate,
posse sufficere ad delendum aliquam venialia, non ex parte obiecti,
quia est timor inferni, sed ab extrinseco, quia procedit a gratia,
& imperatur ab caritate, quia ratione illa actus sufficeret delecte-
re veniale, si tunc memoretur. cōcurrere. Sed per se alia opera exte-
riora, vt per elemosinas, orationes, ieiunia, remittunt venialia
respondens secundum modernos remitti, opera enim illa, licet
ex parte obiecti exteriorem non videantur habere repugnantiam
ad venialia, sed tantum quantum ad actum dilectionis interiori-
um, ex quo procedunt, sufficiunt venialia remittere.

Cita solutionem primi argumenti S. Thom. animaduerten-
dum est, non fati esse Christianis habere propositum colendi reli-
gionem in his quorum transgressio est mortale, nempe, si qui
contempnunt legem quam nihil est faciens, absque delectatione
committunt, mortaliter delinquent. Si vero quis venialiter pec-
cat, solum continentem legem in hac particula, ac si non effectus
mendacio iocosa veniens, talis non est damna datus de mortale, nisi
foras ratione eminentis peccati, dum omnia venialia contem-
neretur, nam vt ait in regula Augustinus. Qui minora contem-
nunt, in maiora paulatim deficiunt.

Sed an ad remissionem venialium requiritur gratia, respondet
S. Thom. loco citato art. 4. ad duas conclusiones. Prima, ad re-
missionem venialium non requiritur si habitus gratie infundatur,
sed sufficit motus eius, & charitas. Probat, quia vnum-
quodque per suum contrarium tollitur, veniale autem non est
contrarium gratie vel charitatis habituali, sed tantum retardat, &
reparat eius actum, ergo ad remissionem non requiritur infusio
noui actus, sed sufficit actus illius habitus, qui prius fuerat in-
fusus.

Secunda conclusio, quandoqueque de nouo gratia infunditur,
venialia remittuntur. Probat, quia in habentibus liberum
arbitrium, in quibus solis possit esse venialia, non contingit
infusio gratie sine actuali motu liberarii bitui in Deum, & in pec-
cata, talis autem motus charitatis sufficit ad remissionem venia-
lium. Modeste tenent contra propositum conclusionem S. Thom.
absque vilo augmento gratie possit venialia remitti per actum re-
missionem quum sic habetur. Cuius contrarium tenet S. Thom. 1.
2. q. 24. art. 6. Sed prius conclusio S. Thom. intelligi debet non
passe fieri remissionem venialium sine augmento gratie in gene-
ali.

Aduert. in S. Ambrosio,

regratix: & ratio est, quia non potest fieri si oca dū charitat, s-
omnis autem bini in oia dū est meritiarius, ergo per ipsum accep-
tatur homo ad maiorem gloriam, per gratiam vero formaliter ho-
mo acceptatur ad gloriam, ergo fit tunc maior acceptio, deinde
ad maiorem gratiam genere gratia: ratio vero quare charitas non
augetur per actus remissionis est, quia est habitus operarius vo-
luntarius, ex quo elicitur actus: & in naturalibus calidum non augetur
per actus remissionis, sed gratia non est habitus operarius, sed ac-
ceptatio ad gloriam, id est illa charitatis non augetur, & augeri gratia.

Cita secundam conclusionem venialium ad difficultas, nam cum
per venialia non apponatur obex gratia, potest quis vere dolere,
de mortalibus, manere complacentia venialium, tamen remittuntur
mortalia sine venialibus, respondemus S. Tho. hoc non negare,
quia per infusionem gratia non deletur peccatum, cui volunt
adhærere, sed loquitur, ubi non ponitur obex, & dom regulati-
ter hominem suorum peccatorum penitet, nam secundum com-
munionem vsum, dum quis contritur, omnium peccatorum penitet,
nullum excipiens, & ideo talis penitentia omnia venialia, etiam
obita delet, quia non solum est penitentia virtualis, sed etiam
formalis & actualis.

Sed an peccata venialia remittuntur per actum benedictionis, &
alia sacramentalia, respondet S. Thom. In eo citam art. 1. venialia
tribus modis posse remitti. Prima per infusionem gratie, ubi non
ponitur obex. Secunda modo per aliqualem motum delectationis
in peccatum, & hoc patet ita ad hoc possit concurrere, scilicet,
confessio generalis, pectoris, & oratio dominica: nam
non solum illa ligum est penitentis, in actione Dominica
primus, vt dimittatur vobis debita nostra: tertio modo remit-
tuntur per matrem reuerentiam in Deum, & ad res diuinas, & hoc
modo remittuntur per benedictionem Episcopi, per aspergionem
quoque benedicti, per quamlibet sacramentalium in actionem, quā
lis fit in sacramentum confirmantis, & in collatione ordinum, &
per orationem publicam ecclesie ad id instituta, quales sunt
collegetur in Missa.

Conclusio hanc S. Tho. non solum est concessio generalis Do-
ctorum, verum factu omnibus, motu, & vñ esse celebrata. Vnde
verius:

Orans, in finibus, cens, confisus, dani, benedicens.

Orans, oratione Dominica: tunc, quia benedicti edens, Eu-
charistiam: confisus, confessione generali: dani elemosinam,
benedicens Episcopus: dani, hoc ad omnibus generale est, & vultum
eorum veniale remittit, si opponatur obex, vt S. Thom. docet ad
secundum argumentum.

Cita primum modum est dubium, an sola infusio gratie, quo-
modoque fiat, per se absque actu charitatis sufficit, remitti
omnia venialia. Et queritur ppter sacramenta, an ex opere
operato remittant omnia venialia. Caietanus illo articulo al-
duo requirit ad remissionem venialium, scilicet, gratiam, sicut
etiam infusio, quae fuerit infusio, & ad eam vsum eius
& matrem, & ita vñ est dicitur S. Thom. articulo predicto, q.
patet q. 79. art. 4. dicit per Eucharistiam remitti venialia, tamen quia
datur per modum refectionis, tamen etiam quia per Eucharistia ex-
citatur deuotio charitatis, cui venialia contrariantur, & est argu-
mentum de omnibus sacramentis, cum annis per se habeant in-
fundere gratiam, ergo & venialia remittunt. Vi medium est remitti-
mus in hac causa, probabile est, per omnia sacramenta remitti om-
nia venialia, solo illo actu concurrente, quo quis illud suscipit,
licet non concurrat illi actus dilectionis, & ille est vñ gratia,
nam si per sumptionem aquae benedictae, & quod sit illam actum
hominis reuerentur rem diuinam, suscipit remissionem venialium,
multum satis per actum, quia suscipit sacramentum: ex quo fit, vt
quodcumque sacramentum quis accipit, putans se esse contritum,
suscipit remissionem illius venialia, quorum non ponit obex, nam
illa attritio infunditur vñ gratia, per gratiam sacramentalem.

De oratione Dominica est text. de penitentia dist. 3. Cano. de
quod iudicant, Augustinus in Enchiridion. c. 7. Et enim penitentia
humilium & bonorum facilius peccata quod iudicant, in qua peccata
contundimus dicentes. Dimittite nobis debita nostra, &c. De con-
fessione generali est consuetudo ecclesiastica. Et hac de causa di-
citur in Prima, & in Completoria, & aspergitur eorum faciem
eorum faciat, permittitur ante gradum altaris. De aqua benedicta
text. de consecr. dist. 1. Cano. de rebus sacris dist. 1. Canon. de
lo dist. 1. Cano. Medicana. De aliis sufficit antiquissimus ecclesie
vñ.

De istis sacramentalibus dubium est, an habeant virtutem remitti-
endi venialia. Quidam essent nullam aliam habere virtutem, quā
excitare deuotionem, vt de venialibus penitentem. Et S. Thom. vi-
detur ita sentire in solutione ad primum argumentum, q. 6. Et
venialia non remittuntur nisi per penitentiam formalem aut virtuali-
tem, sed aspergo aqua benedicta benedictio Episcopi, & reliqua,
nulla habent rationem penitentiae, ergo non sufficiunt ad remissi-
onem venialium, in quantum infusio animi ad motum peni-
tentiae. In contrarium tamen est, quia saepe, qui se aspergit aqua
benedicta, non excitatur motus eius, neque habet memoriam venia-
lium: & de contra si quis accipiat aquam non benedictam, quia potat
esse benedictam, quamuis motus eius excutitur, & de venialibus en-
gilen, non obstat p huiusmodi aspergionem, nec de rebus sacris
dist. 1. c. 2. hoc habere vim remittendi venialia ex vñ aium eccle-
siae ex opere operato, vt patet et verba, quia aqua benedictur,
alioquin non plus referret dicere, Credo, q. Patet noster, & aspergit
aqua

[illegible]

Sed de purgatione est dubium, quia modo ibi remittuntur venialia. De quo Iulianus vaticenensis Doctorum Purgatorium. Tenendum tamen est, vel quod in primo ingurgitatione purgatorij per illum alicuius dilectum charitatis, cum quod de hac vita decesserunt, qui durati toto tempore purgatorij, remittuntur omnia venialia, etiam si homines in complacenta eorum decesserit, quia tunc illa charitas ratione fit iuxta, quia hinc est, et insertis aliud malum, et ab omni conscientia liberati, et est penitentia virtualis omnium venialium. Et hanc solutionem tangit S. Thom. q. 7. de malo, articulo 12. vel quod veritas hinc est, dicendum quod per actum charitatis, et per orientem conversationem in omni tempore, quo veniale posuit, remittitur culpa, et pena remittitur, nam est actus Deo placens, et actus tentionem in omni bono et abstinentia.

Ea dā arguēmentum in contrarium fiet: solūm, quod in purgatione nullum potest esse inritum, et eo quod illuc purgationes sunt extra viam, ac petinde extra a flatum mittendi aut demerendi, respondemus, illuc nullum posse esse aug. nescitum meritis gratia: aug. gloria hoc enim proprium est victoribus, atamen cum sit firibiles adūs chantans, nihil oblat, quo minus sit sufficiens venialia quoad culpam remittit, quia nulli p. noma peccato et cuiusque debita solus potest, nisi prius tētratur culpa, per quam ratione flammata, cōmōdetur et

[illegible]

DVODECIMVM QVÆSITVM.

*An anima Christi aequalem habeat cum Deo omni-
potentiam.*

Ambrosius in Lucæ commentariis hoc locum explicans, *Hic erat magnus et filius altissimi vocabatur*. Lucæ. v. iusfuit tri-
buere: *magis Christi æqualem omnipotentem cum Deo*, quod
Theologion recipiunt, ne creaturam æquent creationi, cum e-
nim perdomum istam interpretaretur, *hic scriptis*, Nonideo,
inquit; Angelus erat magnus, quod ante Virginis partum non
fuerit magnus, sed quia potentiam, quam Deus illius naturaliter
habet, non erat ex tempore accepturus, v. rna sit persona ho-
minis.

[illegible]

scipium, et tunc esse illi dictum est: Desine curare scipium, quia si conuenit, et de eiusdem esse omnium possibilem et si magnanimum. Hoc appropio, quando dicitur: Idem, quare, an Christus habuerit omnipotentiam simpliciter, idem est autem Christus an habuerit virtutem tantam, quando nec omnes modis omnibus, quibus infirmis immutabilis est: et respondet negatiue, anima Christi fuit priuata tali potentia. Probatur, omnis potentia est proprium Dei autem Christi, illi specialiter conueniens, quia omnis potentia omnes omnes conuenit creaturę potest competere. Secundo, quia omnis virtus ad ea conuenit locum, hinc passiva materiam, quare ergo anima, talis est breuiter ergo forma est infinita, ut enim forma finita, et forma est finita, immensitas et virtus infinita, ut enim forma finita, quia creatura, ergo statum habebat virtutem finitam, et per consequens non habuit omnipotentiam simpliciter.

[illegible]

Dubium tamēn, an Deus posset communicare creaturæ com-
muniorem non simpliciter & absolute, sed respectu, & per
comparationem ad alia. Respondetur, Respondeo negativi. Pri-
mo, quia de ratione omni potentie est, quod possit omnes creatu-
ras possibili tanquam causa efficiens producere, hoc autem re-
spectu, quia omne pondus quodlibet est, quod sit causa efficiens
tanquam causa productrix alius tanquam causæ causæ, & tamēn
tamēn illud habet effectus illud, ergo si res causæ, a potent
omnes creaturas possibili productrix. Consequens est, quod habet om-
nes perfectiores omni creaturæ possibili, sed quicquid, quicquid
creatura data, potest in infinitis quibusdam argumentis perfectior
esse, quod habet omnes creaturas possibili, sed quicquid, quicquid
creatura habet respectu ad creaturam, ergo. Secundo, quia vellemus
creatura est agens naturale, vel liberum, in naturale, vel liberi, tunc omnia
a productibilibus suis productrix, & infinitis suis productrix, & ahi-
latur. Probatur quia omnes agens naturale tamper se producit, & ahi-
latur de patens ahi, cum ergo vellet omnes potes, potest infinitis
creaturis, quod habet omnes creaturas possibili, sed quicquid, quicquid
ergo possit agens, vellet creaturam, vellet creaturam, vellet creaturam,
ergo creaturæ, & creaturæ, ergo non est omni potentia, quia non
haberet omnia nec efficienda, & idem. Ex quibus patet ratio de
Doctori Patiens, nam respondens futurum est afferre ahi-
latur Christi existentem in loco, potest produci alio loco,
nam producere rem aliquam est efficere quod res alia possit
existere, & alio loco, & alio loco, & alio loco, & alio loco,
in alio loco ponere, non est producere. Respondeo, quod
habet deus de celebrare, quod anima Christi de hoc autem
existens in celo & ponit ibi panis percipi, hoc autem est hereti-
ci, ergo. Item, quod pacto anima Christi possit quod
producere. Respondet Doctor illi, quod mediantem finem quod, romam
quod, quod, quod, quod, quod, quod, quod, quod, quod, quod,
generare, fieri hominem, in infinita omnia forma in materia, & idem
generat hominem, vellet omnia forma in materia, & idem

Contra fententiam S. Tho. arguitur illo Matth. virum, Da-
ta est mihi omnis potestas in celo & in terra, vbi Doctores per
celum intelligunt superiora, per terram inferiora. Ad hoc respo-
det S. Thom. loco cito ad primam argumentum de mente Hiero-
ny-
ni

probo, qualitas illa virtutem habebat infirmis sanandis, et moribus vincendis; miracula ergo fuit impedita, nec non morte Christi operaretur, et eo quodque autem absurdum est, non ergo talis qualitas constituenda est.

4. Ratio.

Vltimo, quando aliquis instrumentum aliquo virtutis non infuit qualitate aliquam in illud, sed solum motum passivum, quo instrumentum mouetur, et de ferat potest, Diuitias autem humanitatis creaturam in quantum instrumentum ad miracula facienda, nullam ergo qualitate inprimis habuit.

Ad argumentum autem respondemus: ad primum, Virtus de illo exibat, et sanabat omnes, et ad Cyrillum, et loca Evangelii, facram scripturam, et sanctos loqui more humano, et secundum nolum modum loquendi. Vnde fecit in omnibus, et in omnibus naturis quibusque virtutes quod distinetur, ita scriptura de Christo loquitur, vixit commodus virtutem hanc nobis explicaret, vixitque hominibus non solum facili et peripetui intellegendum. Quod considerans S. Thome. locis citatis suam sententiam retractavit. Ad secundum, gratia est qualitas distincta ab anima, ergo et virtus illa, negatur collectio, quia de gratia et virtutibus infusis, quod sui qualitates ab anima distinctas habemus ex distinctione ecclesiarum. Clem. viii, de summa Trinitate, et fide Catholica, e. Maiore, et Conely Florentini, et Tridentini. Qualitatem autem hanc esse addendam humanitati Christi nullum sanctorum affirmat. Ad tertium respondemus, esse quodvis differentiam. Prima est, quia humanitas Christi erat quod miraculorum metioria de condigno, et de lege ratione virtutis hypostatica, ceteri autem sancti tantum de congruo et ex merito Dei. Secunda, quia humanitas Christi erat instrumentum conuictum, et erat virtus Diuinitatis in virtute personae, humanitas alioquin sanctorum respectu miraculorum erat instrumentum a Diuinitate separatum, sicut maius mea scriptura 3. laude, quod baculo mouet, ita et in sanctis humanitas Diuinitate erat separata. Tertia differentia est, quia virtus miraculorum in Christo erat per modum habitudinis permanentis, virtus vero operaturum miraculorum in sanctis, erat per modum dispositionis transiens, vnde Christus ad faciendam miracula ita verbaque, humanitate, sicut nos habuimus pro nostra voluntate vitium. Quarta differentia, Christi operaturum miracula auctoritate, ceteri sancti tanquam ministri orantes et deprecantes. Ad argumentum ergo negandi est, quia Christi operaturum miracula omnes sanctos non excederet.

Dubium iam est, in Christi humanitate esse aliquam efficaciam habentem effectum miraculorum, vel solum in quantum verbo Diuino uia operatur. Respondens, Christi humanitatem consideratam etiam in quantum non virtutem, habuisse potentiam respectu miraculorum. Probatur primo, quia multi sancti habebunt potentiam miraculorum, et quorum humanitas non erat verbo uia, a fonte ergo Christi humanitas, cum effectum illis. Secundo, Christus Christi habuit potentiam aliquam respectu miraculorum, ergo et Christi humanitas. Tercio, ad vnum Petri miracula habebat, ergo et fortiori ad praesentia humanitatis Christi. Quarto, si merita fuerat causa gratiae, ergo similiter humanitas Christi. Vltimo, si factus Evangelicus virtute ad solutionem confert gratiam, ergo et Christi humanitas: ita tenendum est, humanitatem Christi habuisse aliquam efficaciam respectu miraculorum.

Durandus, 3. sententia dist. 4. q. vltima, tenet humanitatem Christi ad miracula peragenda non concurrere effectiue, sed tantum per modum orationis et impetrationis propter praesentiam Diuinitatis, et ideo impetrat omnia, quae a Deo petuntur: quod ex eo constat, quia in aliquibus miraculis orabat Patrem. Idem asserit de sacramentis, quod non conferunt gratiam, sed Deus ad praesentia sacramenta in dei gratiam, et ita habent se tanquam causa, sicut opus. Et huius sententia sunt Scotus et Moderni. Ceterum tenet conclusionem contrariam, nempe, humanitatem Christi vere et effectiue concurrere ad faciendam miracula. Primo, quia potissima gratia inter dona creaturae communicata est miracula facere, tale ergo donum fuit communicatum animae Christi. Secundo, quia humanitas Christi omnium gratiarum habuit plenitudinem, sed vix illud non ad miracula effectiue concurrere ipsa attingendo, ergo. Tercio, quia si per modum orationis et impetrationis tantum miracula fecisset, sequitur quod ad effectum affirmatum, humanitas Christi miracula fecisset: sequela probatur, quia si quis precibus meis curat, vel saltem, ego propter neque curro, nec saltem ego Christi humanitas precibus, miracula operatur, ergo non proprie, et tamen effectiue Christus miracula faciebat nulla oratio preuia, vnde de demonibus, et mari impetabat, et Lazarus, Veni foras, dixit. Vltimo sancti semper per contactum, et manus impositionem, operantur miracula, vnde ille Marei vltimo uox, Super tyrum manus impone, et bene habebunt: et hoc nulla oratione preuia, quod ergo sancti est ceterum, Christus non est de negandum. Confirmatur Iosepho, ad imperium Iosepho fecit conuictum Gabson. Et quod hoc fit sententia S. Thome. constat, quia aliter humanitatem Christi habere virtutem operandi miracula, non tamen ad creationem, neque annihilandum, et si ad miracula solum per modum orationis et impetrationis concurreret, hoc praedictum ad creationem concurrere, vnde Patrem orat, quod nam manus impone, et Angelum eret, non ergo solum per modum impetrationis, sed effectiue ad miracula eorum operatur. Et hoc est vnum argumentum, ex quibus probatur Christum esse verum Deum, quia auctor oraturum miracula operatur,

ceteri vero sancti: non sic, sed per orationem. Et haec est sententia B. Gregorii 2. dialogorum, vii. inquit, quod sancti aliquid imperatores miracula operantur, vnde quando Petrus Tabidum suscitauit Actuum 9. aliquando ex porcatore, vnde quando Ananias et Saphira inculpato occidit Actuum 5. aliquando ex oratione et postulatione.

Dubium tamen est, quia patet Christi humanitas miracula attingebat. Videtur enim effectiue illa non attingere, vnde in solennitate Lazari, benedictum sequitur effectiue miracula attingebat, virtus et operatione ignis calorem attingit, sed Christi operatio ad suscitandum Lazari nihil eundem, ergo: probatur, quia maxime vox illa, Lazare veni foras, Lazarum aitque, sed virtus vocis illius tantum habebat virtutem ad corpus Lazari disponendum, et animam illi reuocant, ergo. Item quia S. Thome 3. dist. 16. quae 2. articulo 3. inquit, quod eoque Angelo, neque animae Christi virtus aliqua spiritualis ad operanda miracula fortim prestat, sed illa parabat per modum orationis et impetrationis. Hic tamen mutant sententia Caeterum respiciat deinde, nemo, quod Christi humanitas effectiue miracula attingebat per delegationem imperij Diuini, deferendo Diuinum ipsum imperium ad corpus Lazari, qui animam erat reuocant. Quam sententiam muratur Sancti 2. Theopetia, ubi supra, ubi ait quod sicut imperium Dei praesentia, et hominibus per Angelos, vnde quando Deus dedit legem Moysi, ita imperium Diuinum nonnullis creaturis in rationabilibus per homines.

Dubium iam est, in imperium diuinum quid deferat rei, circa quam miraculum est operandum? Si dicatur, quod est talis rei declarata, et imperium Diuinum illi representare. Contraque etiam omnibus rebus rationabilibus potest imperium Diuinum deferri, et tamen non possint illis illud declarare, quia cognoscunt non sunt capaces: si dicatur quod est concessum Diuino Deo ad faciendam miracula, applicat, ergo creatura potest ad creationem et conseruationem, nam si Deus hanc legem faciat: quod quodcumque ergo vim Deus vni Angelum illico eret, statuta ratione, polium ergo facere, quod exequio Diuini imperij ponatur in illo, et quod eret, vnum Angelum, et haec creatura potest ad creationem concurrere, quod iuxta S. Thome. Nihilominus dico, deferre imperio Diuinum, esse effectum Diuini applicat: Sed hoc est quod quoniam, quid est effectum Dei applicat? Dico esse principium ipsius operum tamen rei, in qua fieri effectum est miraculum, applicat equa postea, secundum legem Dei effectum applicat: vnde gratia, quod de Lazari fuit suscitatus, Christi humanitas applicat suam voluntatem, et vocem ad suscitandum Lazarem, et ad reuocandum animam corpori, quibusque, secundum legem posuit esse in esse Dei conuictus ad Lazarem suscitandum, quia erat, quod quoniam, Dei humanitas vellet miracula aliquod facere, Deus eo conuictus, et ita tenenda sunt illi conclusiones.

Prima conclusio, Christi humanitas, et Godi fecit miracula concurrunt per virtutem sibi a Deo communicatam, et sunt vera causa instrumentale, et non tantum causa fine quaerit, et accidentalis. Ita conclusio est Sancti Thome 2. 2. quae 178. articulo 1. ad primum, et de potentia, quae 4. articulo 4. et coexistit illo Actum 6. Stephanus plenus gratia et fortitudo effectus signa et prodigia magna in populo.

Secunda conclusio, humanitas Christi, et facti aliquam eorum conueniunt ad miracula per virtutem aliquam instrumentalem et habitus: probatur ex illo Pauli 1. Corinthi 1. Propter quod et Dominum iogauit &c. et tamen impetrare nec potuit quod rogauit, si tamen virtutem miraculorum habentem habuisset, facili nec potuisset satisfactionem superare, et loquens de operibus ioculorum in qui Ioan. 6. Patet meo vique modo operari, et ego opor, et Io. 10. Opera quae ego facio in nomine Patris mei, et in nomine patris mei, et cap. 1. Patet in me non esse ipse facit opera.

Tercia conclusio, humanitas Christi vere et effectiue ad miracula potanda concurrere. Haec sufficenter probata est contra Durandum, Scotum, et Modernos.

Contra hanc tamen doctrinam sunt duo argumenta. Primum, quia videtur Christi humanitatem nullam actionem praestare circa ea, quae supernaturaliter attingebat. Probatur, quia non egebat aliqua dispensatione naturali, cum Diuinitas id operatur, maxime quia omne instrumentum debet habere aliquam virtutem, saltem instrumentalem esse effectum, quem operatur. Et haec est ratio, quare creatura non potest creare, secundum S. Thome. quia non potest operari, neque attingere ad id quod nihil est, eod ergo modo in nostro casu. Respondetur ad argumentum negando contra ante dictum, quoniam Christi humanitas habebat actionem naturalem per eorumque, quae tangebat corpora, sicut facramenta habent effectum naturalem, cum tamen spiritualiter, sic et humanitas Christi habebat actionem naturalem per eorumque, sicut facramenta et forma sacramentum: et hoc erat sufficiens ad hoc quod Christi humanitas operatur miracula vel faciam etiam facti, et cum operatur secundum argumentum est, Christi humanitas in absentia, et ad maxima distantiam operatur miracula, non ergo erat instrumentum ad illa praestanda, accedens patet ex pluribus locis Evangelii, collectum probatur, quia nullus potest vel instrumentum ad aliqua actionem sine conuictu naturae. Respondendo dupli ex instrumentum, vnum naturale, et tale requirit praesentiam causae principalis, vnde per eternalitatem Diuini-

Caeterum

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

Conclu-

non patuit. Probatur conclusio. Voluntas signi Dei, quia conditio, non semper adimpletur, eadem est de voluntate antecessenti, ergo Christi voluntas, non semper adimpletur. Et hoc potest claudicare omnia argumenta in contrarium. Notandum tamen quo ad hanc voluntatem conditionatam, effectum dicendum inter animam Christi & voluntatem Dinam, quia in Deo non est alia deus clarius inefficax voluntas Dinam, nempe, vellem quod omnes saluarentur, & hinc voluntas hinc in Deo est metaphorica, & impropietas anima vero Christi vere fuit ista: veli efficere vellem calicem passionis & crucis transire, & quia erat adus inefficax voluntas, idcirco non est adimpleta: sicut & Deus multa vult inefficaciter voluntate facere, & antecedente quod non adimpletur: vulnere enim omnes homines falvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire. s. ad Timor. 1. quod tamen non fit. Vide S. Tho. 3. parte, q. 1. art. 1. & 6.

Pro B. Ambrosio respondet Magister fecit. q. dist. 14. & ait, sententiam Ambrosii intelligendam esse de persona Christi, non in quantum est Dei, sed in quantum est hominis, nam licet via sit filij Dei & filij hominis persona, tamen in quantum Dei est persona semper, & naturaliter omnipotens habuit, sed in quantum est hominis non semper habuit, quia non semper fuit, & secundum hoc, quod vivit etiam hominis, persona, accepta aetate & tempore potentiam, quam naturaliter & semper habuerat, in quantum Dei personam quantum vero hominem, creatori equari non potuit, quia repugnaret eternitati. Et hoc est quod Ambrosius ait, quod ex tempore acceptus est hominem.

DECIMUM TERTIUM QVÆSTIVM

An Maria Virginitas in partu fuerit
perpetua.

Ambrosius libro 1. commentariorum in Lucam, exponens hunc locum, *Omne masculinum adperiens vulvum, sanctum Dominum vocabitur*. Luc. 1. fœnit virginitas vulvum in partu adaptatum, & refecula Vaginæ clausura. Quod pugnat cum diffinitione omnium Theologorum, qui docent Christum fœnit in dolores, ac foribus partum, clauso virginis utero, per integra virginatatis clausura partu diffisse, insar radii solari per vitri soliditatem sine vili vitæ labe diffusi. Verba autem sunt, *Qui dixerat ad Prophetam, pinguem te formam: in vtero nati es, & in vulva matris sanctificatus es: qui vulvum sanctificavit alienum, ut Propheta assereret, hic est, qui aperuit matris suæ vulvum, ut immaculatus exiret.*

Origenes homilia 1. in Lucam pertractans eandem clausulam, asseruit matris Christi vulvum in partu adaptatum, his verbis, *Omnium mulierum ad partum infantis, sed viri totius vulvum referat matris vero Domini eo tempore vulva reclusa est, quo & partus edidit, quia sancti verum, & omni veneratione dignum ante nativitatem Christi masculum omnino non tetigit.*

Tertullianus similiter eodem modo præfente periodum edificat in fine libri de carce Christi fit intulit, *Hæc denique vulva est, propter quam & de alij scriptum est, Omne masculinum adperiens vulvum, sancti Domino vocabitur. Quis vixit sanctus qui Dei filius? Quis proprium vulvum adperit, & qui clausam parturit? Cæcæ enim omnes vixit parturit. Itaque, magis, patet ista est, quia magis clausa erat. Virginitas non virgo die illa est quam virgo, saluam quam mater accepit oupta. Et quidquid vltra de hoc retractandū est. Cum hæc apostolus Apostolus nun ex virgine, sed de muliere equum filium Dei pronuntiavit, agnovit ad partem vulvæ nuptialis passionem.*

Diputat S. Th. de virginatate B. Mariæ, 3. parte, quæst. 15. articulo primo, quærit an B. Maria virgo fuerit ut concipiendo: & respondet conclusivè affirmativè, quæ est deinde, & probatur primo verbo Dei expresso Est. 7. Ecce virgo concipiet in vtero, & pariet filium: & Ecce 44. Hæc porta erit clausa, & non aperietur, quia per eam ingreſſus est rex Israel: & mysterium hoc adumbratum est Exod. 3. per rubrum, quem Moyses vidit ardere, neque comburebatur, quia virgo plena fuit igne Divino, neque debuit comburi, quia virgo erat permixta. Hoc idem designatum est in velleto Gedeon. Secundo probatur traditione scripturæ, & testimonio fidei propoſitionis, Natus est ex Maria Virgine, & conceptus est de Spiritu sancto, & traditio Patrum. Hieronymus enim, & Augustinus super Matth. cap. 1. affirmant, Beatissimam Virginem in conceptione Christi vere virginem permixtissimè. Tertiò probatur ex diffinitione Conciliorum, nam in Nicæno Symbolo, & Apostolorum cum cæteris postea sequentibus ecclesiæ affirmat, Conceptus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine. Et idem probatur ex illo Luc. 1. Quomodo fiet istud quoniam virum non cognovit? & quæ agnoscitur. Patres omnes eodem ordine cœnunt, quod Virginitatem virginatatis servavit, quod antea emiserat, permixtissimè ergo virgo in Christi conceptione.

Dubium tamen est, an ex illo loco Efficiat sufficienter probetur quod permixta virgo. Videtur enim quod non, quia propositio illa, virgo concipiet, in rigore est vera, licet tempore conceptionis contrarietur. Sed idcirco sufficienter probatur ex illo loco, & quia fit probum, quia Patres omnes locum illum concorditer ita exponunt, quæ amplius testimonium, quia cōmunitate conceditur, illa virgo mater, est puerilis, & non virgineque veta, quia est eorum com-

munem modum concipiendi: modus enim communis concipiendi est, quod virgo concipiat matris virgo. Sed eorum hoc est quia traditio Hebræa loco Virginis habet, Alma concipiet. Dico vocem, alma, in Hebræo duas habere significationes. Prima, alma, id est, abscondita & iocunda. Secunda, alma, hoc est, quod fit apta oupti, & in hoc sensu locus est verus, & probat intentionem. Arguitur tamen ex verbis, quæ sequuntur, & vocatur nomen eius Emanuel, quia in Hebræo habetur, Voca bit, concipiet ipsa virgo. Dico Evangelium hoc exponere, cum ait, Emanuel, id est, non odium Deum: & alibi vltra, in vtrum & melius comedet, videret reprobat malum, & eliget bonum: ita illa dictio, Vt potest ad advertentiam accipitur pro, quoniam, sciat reprobat malum, &c.

Secundum argumentum S. Th. est Fausti Manichæi, & Ebionitarum, & in solutione assignat rationes, quare in Cripura fœnit cœnuntur genealogia Ioseph taceat genealogia Virginis, & inquit duo de mente Hieronymi, & Augustini super Mat. cap. 1. primum, quod Ioseph ordinis generationis non ponitur pater Domini, quia vixit non fuit, vixit non fuit, sed ponitur in Christi genealogia, & cœnuntur Virginis, quia non est in eo, scilicet, ut vir mulieres in fœte genealogia taxantur. Secundo dicit, quod Maria & Ioseph erant ex eadem tribu, & ideo vir propinquissimus cum ducere cogeretur, quod patet ex illo Numer. vltimo, ubi habetur de filiabus Saphad, quæ a Mose petierunt, videri dater viris, & Mose præcepit, quod contabatur cum viris propriis tribus. quod & beata Virgo fecit. Quod si quis quærit, quid Mathæus enarrat fœnit aliquis, & inter cæcæ fœnit annumerat, cum viri fuerint peccatrices: dico ideo illa, quia Christus vixit peccatores falvos facere, & ne in desperationem tenderent, idcirco in genealogia fit mentio de peccatoribus, & specialiter de mulieribus, quæ demon illudens, sape in desperationem inducit. Liraus lo iocum illum Numer. vltimo, inquit, quod lex illa habebat locum in fœnitibus habebat hereditatem ex successione, & ne hereditas ad extraneos transiret, tenebatur eum esse ex eadem tribu: unde fœnit non semper contabatur, cum viri essent tribus, maxime quia Patres affirmant Beatam Virginem esse ex dupli tribu, nempe, ex tribu Iuda, & ex tribu Levi. Contra hoc tamen est argumentum, quia eodem cap. paulo inferius, Mose expressit, quod omnes viri contrahant cum famulis eiusdem tribus, & assignat rationem, ne tribus Domini confundatur. lex ergo illa indubitanter, & valet illud loquitur, ut ideo intelligi debet de omnibus viris, & de omnibus feminis. Respondetur, licet fœnit fuisse exceptas duas tribus, nempe, Leviticam, & tribum Iuda, quæ erat tria, & Levitica sacerdotibus, & illæ duas tribus poterant adinvenire mulierem: & ratio dispensationis fuit: prima, propter obedientiam eam. Secunda, vt reges haberet cum fœntibus conversationem, & non generarent leges. Tertia, propter pacem confirmandam, & inter eos essent iurgia, cum essent ambo præcipue tribus. Burgundiam non placet esse Leonorem, Lian, & ait, illum legem Numeri. vltimo, non esse iuxta illam, sed tantum intelligi debere de feminis habebatibus hereditatem, quod in rex, significatur, vt ne hæreditas vnius tribus ad aliam transferatur: si ergo femina bonis hæreditatibus carebat, poterat cum vito alienæ tribus contrahere. Ex quo iunior argumentum cœra Augustinum & cœmuenem opinionem, quia de B. Virgine non constat, an bona pateris habuerit, & ex consequenti quod Ioseph & virginitatem eiusdem tribus. Secundo, quia duo quod essent eiusdem tribus, non tamen constat, quod virgo fuerit femine David, poterant eam procedere ex diversa familia, nam Iudas duas filios habuit, nempe, Phares, & Zaran, ergo licet constat esse eiusdem tribus, non tamen constat, quod essent eiusdem familie, & ex consequenti, quod virgo, esset ex femine David. Tertiò, Hieronymus, Augustinus, & communis opinio tenet, scripturam non consuevit feminas tenere in genealogia, & tamē, Paulus cap. 1. narrat genealogia Hebræorum, & ibi ponitur Harba, & Abigail fœntes David: non ergo cœnuntur esse, quod Evangelia genealogiam Virginis narratur. Vltimò, quia possent Evangelia scribere genealogiam Virginis, quæ ad genealogiam patris sui Ioseph, & sic, etio. non esset consuetudo tenent genealogiam multum, ut haberetur genealogiam Christi. Pro solutione questionis, & cœnuntur hatur opinionem consilio quatuor conclusiones.

Prima conclusio. Certum est, Virginem Mariam, & Christum descendisse de femine Abraham, & ex femine David. Probo ex illo Gen. 22. In femine tuo benedicetur omnes gentes terræ, quod & Phœbus Paulus ad Gal. 3. inquit, In femine autem, non in femibus, quia in vno Christo benedicenda erant omnes gentes terræ, & Ierusalem, qui factus est ex femine David secundum carnem: & Propheta regius, Iuravit Dominus veritatem, & nō fustulit eum, quia de fructu ventris tui posui super sedem tuam, ita quod hæc conclusio de fide, probo ex illo Hierem. 23. Sufcitabo ex David semen iustum, quod Patres, Glossæ, & Doctores sacri de Christo exponunt.

Secunda conclusio, cœnuntur istum fuit, quod Evangelia, Christi genealogia taceat ex Abraham & ex David. Probo ex illo, ex perit Evangelia quando aliquid gestum narrant, statim allegat prophetia de te. Vt adimpletur quod dictum est, item, Sic scriptum est per prophetas.

Tertia conclusio, Evangelia genealogiam Christi ex Abraham, & ex David diffinitur ex illo, quod Patres, quia Mathæus statim in principio primi capitis ait, Liber generationis Iesu Christi filij

1. Conclu-
fa.

1. Conclu-
fa.

1. Conclu-
fa.

filij

ex tertio viro esset, multis anni. Christus illum excedere debet. Ioannes vero tempore fuit æqualis Christo, ergo. Quod vero Ioannes atate non fuisse Christo, probat, quia Ioannis Evangelium movetur est anno prima Titiani Imperatoris, & a nativitate Christi: viqueque primatum Triantii annum præcedit centum annis, cum ergo Ioannes nonagenarius mortuus sit, fuit ergo vixit anno minor Christo, ex quo conuincitur quod non potuit esse filius nativitate ex tercia filia Beate Anne. Conclusio alia Fabii & Abulcani est, quod necesse Maria Cleophe, neque Maria Salome fuerunt foretæ B. Virginis. Eius verba sunt hæc, Non est credendum quod Beata Anna habuerit viros, probat, quia in historia Beate Anne habetur, quod Virginem Beata concepit, cum iam senex esset, non ergo fiat cum hoc, quod postea duobus viris nupsit.

Conita hæc tamen sententiam est virgens argumentum ex illo Ioannis 19. Stabant iuxta Crucem Iesu Maria mater Iesu, & Maria Cleophe, & Maria Magdalene. Et Patres Greg. & Doctores Scholastici tradunt, quod Maria Cleophe & Salome erant sorores Virginis. Respondet Faber ad hoc, quod non erant sorores via sanguinis, sed per quamdam affinitatem legalem, quia Cleophas & Iosephus id eo dicitur: ebant fratres, quia erant viri duorum fororum. Et hoc hoc respondetur ad argumentum commune, quod est, quia in Evangelio vocantur filii Christi, est, ita, sed fratres vocabantur etiam cognationem populi, cui ex illis vocabatur Ioseph & Cleophas erant veri fratres, qui tamen non erant filii viri duorum fororum. Iosephus de antiquitatibus libro secundo, cap. 16. inquit, quod filii Maria Cleophe & Christus erant consobini secundum exultationem populi ex quibus sententia Fabii maximam habet apparentiam. Et ad argumenta in contrarium responderet pro Alberto, quod historici qui etiam in contrarium non solum in contrarium volent veritatem, quia in eis aliquid vixit vixit conuincitur: & illis opponimus huiusmodi Eusebii, & Egiptii, qui sunt maioris auctoritatis.

Iosephus.

Dubium tamen est, cum D. Hieronymus, & communiter Patres huiusmodi communem recipient, ut potius adhaerendum sit Respondemus, in seholis disputantibus etiam sustinet posse opinionem in Fabii, extra scholas vero tendenda est sententia communis, quia ecclesia eam recipit. Martinus de Magistris tractatu de temperantia, in solutione quartæ argumenti tenet, Iosephum patrem putatum Christi, fuisse virum Mariæ Cleophe, & ex illa suscepisse Iacobum minorem & Iosephum. Hoc tamen non est prædictum, quia non communis opinio tenet, quod permissit virgo. Secundo, quia non notat illas rationes secundum mutuum Iosephum. Tertullianus libro de castitate, habet sententiam in partem, nomen Virginem Mariam, postquam Christum Dominum peperit, non fecerat virginatam. Idcirco tamen Hieronymus inquit, non esse mutuum quod illi assensum, & in errore: & ceterum maiorem meretur, quia cum illi assensum, iam tunc de gemine ecclesie non erat. Alij dissentunt fuisse impotem Tertullianum ab hæreticis. Si libet, conuenit Hieronymum contra Helvidium, & Augustinum libro de hæreticis locutionibus. In solido Iosephum Mariæ fuisse diffinitum secunda Synodo Constantinensi, etiam in principium, & habetur libello epistolatum epistola ad Imperatorem Iulianum, & libro de ecclesiasticis dogmatibus. c. 69. Et Athanasius libro de passione c. 3. Beda magister Parisiensis scripsit librum contra Fabium, qui intulatur de triplici concubio Anne. & impugnat Fabrum, & sufficit opinio communem. Contra id etiam Iosephus ipse aliam tractatum de hoc, & similiter appositam opinionem communem. Similes tamen quæstiones, ut Paulus concludit, quia superflua sunt, & ad edificationem ecclesie non conducent, omittenda sunt, & ab illis abstinendum, cum ecclesia iam communem opinionem receperit.

Dubium tamen est, an mater Dei virginatam conuerit. S. Th. loco citato, art. 4. respondit duobus conclusionibus. Prima conclusio, Beata Virgo emisit votum virginatam. Probat ex illo Lucæ. Quoniam virum non cognoscit, id est, firmo animo proposito virum non cognoscere. Item, quia virginatam ex voto vi Sancti Thomæ. probat 2. q. 131. art. 4. dignum est, quoniam sine voto, & Augustinus libro de sancta virginatate ait, annunciant Angeli Mariæ respondit, Quomodo hoc fuit, quoniam virum non cognoscit? Ergo proinde non dicitur, nisi prius erigatur Deo iussit. Secunda conclusio, votum virginatam, antequam cum Ioseph contraheret, solum fuit conditionatum, postquam vero contraxit absolute votum. Probat, quia tempore legis scripte oportebat matrimonium non viti absolute, sed votum in desiderio tantum habere, voluntatem fuisse. Unde in consensu sponsæ amplexu suscepto, & consensu confensio ambe absolute videtur. In prioribus conclusionibus Doctores omnes conueniunt, deinde Martinus, qui tractatu de temperantia opusculum S. Th. contendit. Staudum tamen est in opinione communis, quæ est communis Doctorum Scholasticorum, 4. dist. 10. Et probatur, quia laice virginatam non solum per se exaltari debet, sed etiam virginatam & firmam castitatem, ita tamen si mita tamen ad originem trahi, ex voto, ergo laice virginatam B. Virginis ex proposito firme exaltari procedit.

Dubium tamen est, an antequam sponsa esset, virginatam conuerit. Et arguitur pro parte negatiua. Primum, quia non licuit Virgini postea virum ducere, conuixit vero per verba de presenti cum Ioseph, & non est credendum, quod imprudentem esse gerit ante deponatorem votum, ergo ante non votum. Secundo, quia

in lege scripta virginatam non erat laudabili, quinimo stilitas prohibita erat, ut patet c. Reg. 1. de Anna matre Samuelis, & de B. Elisabeth. Ergo tunc virginatam non erat laudabile, videtur quod B. Virgo non debuit contrahere. Tertio, quia Christus Dominus natus est ex femine David secundum carnem, & cognoscit autem non poterat perquam Deus defendere debet, ut ergo aduentus Mariæ non impediret nulli ex femine David licet virginatam conuerit. In contrarium tamen est, quia Magister, 1. dist. 30. citat Augustinum libro de nuptiis in partem affirmatiuam, & est sententia S. Th. art. 4. citato ad 2. & in 4. dist. 17. q. 1. & Alexander, Scotus, Bonaventura, Durandus, Richardus, & omnes in eadem distinctione, & est opinio c. m. m. Theologorum, quod antequam contraheret, solum habuit votum seruauit virginatam, neque, si Deo placeret, post matrimonium verò absolute votum emisit. Probat primum, quia B. Maria fuit virgo per exaltationem, sed virginatam est votum dignitatis, S. Th. autem loco citato, ergo ante matrimonium votum consequentiam probat, quia nihil obstat, qui firmat propositum, caluitatem seruare, aut vel post votum. Secundo, quia fides Catholica est, B. Mariæ perpetuo fuisse virginem, habuit ergo perfectissimum statum virginatam, qualem matrem Dei decebat, sed status foras firmatam, firmatam non stabiliter nisi per votum, ecclesiasticum ergo est, Virginem votum emisit. Tertio probatur ex verbiu Virginatam Anglum, Quo modo placet, & alind non dicitur, conuerit. Sed S. Th. 4. dist. 17. q. 1. inquit, quod quoniam virginatam in lege per se virtus, tempore ergo modum, quod post concepit, & iterum gabbat, ad quod Angelus respicit, Spiritus sanctus fuisse in te, & c. Possit tamen quis quætere, quare Evangelista hæc perperetatem viti non expressit. Respondemus, reliquie ut notam, cum dicitur, vocatur filius Dei, cum ergo conciperet & partum Virginem desponsat, ut notum est, quia, post partum virginitatem, & licet Mariam dicitur, Christum primogenitum Virginis, non infans alium populi cum gemitu, sed quod nullum antea gemitum tam virginem hæreticis primogenituræ censetur.

Ad rationes in contrarium respondemus, Virginem ante nuptias non vultu virginatam simpliciter, sed sub conditione, nuptias Deo placere, & aliud non dicitur, conuerit. Sed S. Th. 4. dist. 17. q. 1. inquit, quod quoniam virginatam in lege per se virtus, tempore tamen legis Moyses matrimonium ei præferebat propter expectationem beatorum virginatam per viam generationis venturi, & ideo B. Virgo sub conditione vultu.

Dubium iup' est circa hanc doctrinam. Primum, an licitum esset abique, etiam in lege illa virginatam seruare. Secundo, an votum virginatam fuisse absolute, vel conditionatum. Ad primum respondemus S. Th. 4. dist. 17. q. 1. art. 2. ad secundum, quod post multiplicatum genus humani nullum fuit peccatum a matrimonio abstinentie, quia præcepti necessitas inquit, in lege Multi post sufficientem propagationem populi non peccabant, qui a matrimonio abstinentie, itaque adeo multo minus qui virginatam seruantes. Quod si quis arguat ex illo quod, 7. habetur, licet videtur matrimonium non preceptum tradit ad populum Israeliticum augendum, & ex consequenti virginatam videtur prohibita, & stilitas in populo illo oppositio dabatur, non ergo debuit Virgo virginatam conuerit. Respondemus, quod dum populus erat exiguus, ut in Abraham, Isaac, & Iacob, est ita, secus postquam populus multiplicatus. Sed citat, quia propter expectantiam Messie veniri necesse erat a matrimonio abstinere. Respondemus, quod licet Abraham, ut Gen. 22. habetur, fuerit fusa promissio, quod ex femine suo Deus benedicturus esset omnes gentes, ex tunc tamen Iuda, defensus erat Christus, iuxta illud Michæ 5. Et tu Bethleem terra Iuda nequequam minima es in principibus Iuda, & ex tunc exierat dicitur: quare illo vineculo aliter viti non tenebatur. Tum etiam, quia licet aliqui ex illis viderent, ad prouidentiam tamen Dei spectabat, ut neque, per quam defendere debet Christus, deficeret. Item, quia si tam licita esset obligatio matrimonii, sequeretur quod si quis ex matrimonio prolem non fuisset, retineretur ad secundas nuptias coniugare, & quod tamen scriptura non obligat quinimo laudat abique prole in vidua te cerna est. Et ideo est valde probabile, semper etiam post corruptam naturam, virginatam fuisse prælatam a maiore quippe quæ a deo promissionem, & opera spiritualia est lege aptior. Quia gratia maius sapientes caltem videri elegerunt. Unde de Abel nulli historia refert vxorē habuisse, & ita Patres tradunt, quod virginatam Anglicam ab illo genus humani decora: concepti ergo ita est, cur ob eandem causam, ob quam in lege nuptiarum virginatam laudabilior erat, in lege etiam fuit eundem gradum excellentie non obenerit. Et, obstat hoc exemplum Iuda, & Hierusalem, & ita Hieronymus aduersus Iulianum, c. 16. ab vxoribus abstinentur: & Iosephus lib. 18. antiquitatum ait, ante Christi aduentum collegium Efferorum fuisse in deserto Iuda, morte nostrorum monachatum & Anachoritarum, qui sanctissima debebant vitam ab vxoribus abstinentes, quorum institutum secutus est Baptista. Verum, Virgo uigilantiam habuisset reuelationem in speciali, exemplum tamen virginatam exoleuit in sua gente habere.

Sed quid ad S. Th. qui contrarium sentit videtur? Respondemus, intelligere in initio illius legis, & mutasse contentum, a. a. q. 7. art. 4. ubi diffinit virginatam simpliciter præferendam esse matrimonio: & art. 4. citato non dicitur Apocritice, sed ait videtur, quod

fuerit

Probatum primo ex perfectione animæ Christi, quia omnis anima est in potentia ad recipiendum species intellectuales, et cognoscendumque illas, quod est in potentia ad aliquid recipiendum, est imperfectum si ergo anima Christi esset in potentia ad qualitates illam recipiendum, et eam non habere, esset imperfecta, in perfectione vero non esset posita in Christo, ergo. Secundo, quia Christus naturam humanam reprobatur tanquam instrumentum ad operandum, sed natura humana, quia aperta intellectuale est, reprobatur per cognitionem creatam, ergo. Tercio, cognitio principiorum est naturalis, sed Christus naturam humanam integram assumptio naturalis, ergo cum cognitione et fecitque principiorum. Quarto, quia finis cuiusvis operis est per operatio, operatio autem rebus animæ est cognitio, habuit ergo cognitionem naturalem. Collectio patet, quia si cognitio esset naturalis non habuisset, frustra Deus illam assumptioem enim esset frustra, quod fieri suum non assequitur. Vltimum probatur, quia conclusio 5. Thom. est definita 6. Synodo generali, actioe 4. 3. 11. et 17. et subdit rationem Synodus, quia Christus esset verus et perfectus homo, sicut verus et perfectus Deus, contra Macharian, et alios hereticos in Christo operationem Diuinitatis naturam ponentes. Et in damnationem illorum sufficit, quod si ex parte intellectus et voluntatis operationes creatas non habuisset, non ergo actus libero et meritorio, quibus nobis saluare meriti, habuisset, quod dicitur, est affirmare Christi humanitatem non fuisse instrumentum nostre redemptionis. Et ut constet hanc esse mentem Patrum, eorum sententiam referam.

Hieronymus in illud Egipt. 7. Vt sciat reprobatum alium, et eligere bonum, inquit, licet multa post secula de eo Euangelista testetur: Puer autem procreatus erat et sapientia, et locutus autem, vt veritas humani corporis appareat, tamen adhibere parauit iudicium habuit boni malique, inde enim vt per hanc verba uocamus in locum humani corporis, Diuinitatem non perinde esse sapienter, vt in illud Hieronymus 1. Nonum eratuit Dominus inuita in eternum quidem actus proficere videbatur sapientia, sed perfectus vi in vitro semine continetur.

Ambrosius de incarnationis Dominice facta. c. 7. Deus in carne perfectionem naturæ assumpsit humanæ, sicut sensus hominis, et perfectum ergo animam assumpsit, non imperfectam. Egit. 7. epist. 47. ad Romanos altem edictum, Accipit plenitudinem perfectionis humanæ, vt esset perfectus in vniuersa natura.

Augustinus in illud de Trinitate. Mox vt Verbum veniret veterum, factum esset perfectissimum. Et super Ezech. Non habuit enim oioo Iustus animæ mentem, quod posset proficere. Et illud versum Psal. 64. Beatus cuius eligis et assumptio, de vniuersa humanitate interpretatur.

Remigius in illud. Et receperat sunt et cetera, ait, Sed non quid tunc primo apertum foret et cetera, secundum humanam naturam illi enim cedebat tenet, quod non minus apertum sunt et cetera quam post.

Græcorum quem refert philosophus D. Th. in carena, exponit secundum humanitatem proficere, non quod ipsa augmentum, quæ ab initio fuerit perfecta, acciperet, sed ex eo quod paulatim manifestabatur.

Damasceus, Qui proficere dicunt Christum gratia, non videntur vniorem, quæ est secundum hypostasim.

Theophilactus, Diuinitatem, quæ dicebatur, et agebantur ad peccato non quasi duodecim annorum, sed qui illi perfecti viri. Euangelista vero interpretatur, quod cum proficere illum sapientia, subditur, et statuta, profectum enim caritas, sapientia dicit profectum.

Leo episcopus ad Leonem Augustinum. 97. Deici assumptam naturam beatitudinis, vt glorificatio glorioseque permanet, loquebatur autem de incarnatione. Et alio item loco Cyrillus citat in hęc verba: Assumpsit Verbum humanitatis naturam in sua ratione perfectam. Cyrillus in Ioan. 1. c. 17. Vidimus, inquit, gloriam Christi a Deo sublimiorem creaturam gloriam: vt meritis quique compos nulli aliquam vigenitiam Dei filio illam consequente faceret. Pleur enim erat veritas et gratia. Non enim mensura dicitur, vt ceteris, sed in perfectione perfecta inest, sed si ipsa est, inquit, gloria eius gratia et veritas, quomodo sapientia et gratia proficere apud Leona fecerit? aut quid accedente posset ad plenum: verum quia magis enim in dies homines admittabatur, illorum potius de seipso opinio, quam illius perfectæ credebatur gratia, vt magis in dies cognoscere, magis illum crederetur gratia crescere arbitratore. Et idem repetit c. 10. ioi illud. Et de plenitudine eius omnes accepimus. Hanc veritatem Caluista dissoluit.

Questio per prius circa hanc questionem est, an anima Christi per scientiam incretam alibi, creata hanc omnia cognoscere potuerit? Circa quam questionem est sententia singulari Ioannis de Ripa, 3. dist. 1. q. 4. quæ absoluitur frequentibus conclusionibus. Prima conclusio. Anima Christi et quælibet alia, potest per Diuinitatem cognoscere quicquid per scientiam creatam cognoscere vallet. Itaque si Deus alius intellectus hypostatis vniueris per vniorem illam, omne illud sciret. Secunda conclusio. Ita in Christo factum fuit, quod eius anima omnia per Diuinitatem cognoscerebat, itaque in eius anima omnia per creatam aliquid creata. Tertia conclusio, Beati habent scientiam omnium immediate per solam visionem et vniorem ad essentiam Diuinam, finis aliquid qualitate vel gratia creata. Quarta conclusio, impossibile est essentiam Diuinam vni aliquid intellectui formaliter, quia per illam cognoscatur et intelli-

gat omnia. Quomodo modum non fiat albedinem patiens variis quibus albus formaliter fiat. Sadeque hanc potentiam duplici argumento. Primo, ex autoritate: diffinitioni Augustini, 4. de Trinitate, cap. vltimo, vbi inquit: Visio beatifica est summum bonum, quod Deus est beatus, est ergo qualitas eterna, alia de beatificatione per qualiter aliquam. Et Hugo lib. de sapientia Christi scripsit verba fortiora, Indubitate altissimo, in anima Christi habundantiam scientiam creatam fuisse, nam qui scientiam creatam adhibuit in Christo, et aliter ponit quam spiritualiter intellegit. Auctores, 3. de Anima Comm. 16. ait, quod intellectus hominis separatus intelligit per intellectum creatum separatim a rebus, quod inuoluit, homines immedia: et per scientiam Diuinam intellectum intelligere, & non per creatam. Ratione fit fidei, essentia Diuina potest aliquid formaliter intelli, ergo et sapientia Diuina, et respectum formaliter intelligere. Antecedens patet in incarnatione: Christi, ubi essentia Diuina humanitati est communicata. Consequentia probatur, quia non est maior repugnancia de sapientia quam de essentia. Secundo, Deus potest supplere vicem et absqueam species intelligibilis, ergo vicem notitiae, ita quod Deus faciat quicquid notitia facere debet: antecedens patet: Deus potest de potentia sua efficere potest, quod ergo sine specie intelligibilis Petri recorderetur, quia species enim ignoro, quia species ad productionem notitiae efficitur eorum: vniueris autem vbi efficitur Deus (supra posset), consequenter patet, quia eadem repugnancia est primi et secundi, sed potest primo, potest ergo & secundum: & ex consequenti intellectus per vniorem efficitur Diuina sine qualitate aliquid potest esse immediate sapiens. Cōfirmatur ex doctrina S. Th. 2. part. q. 11. art. 1. et argumentum ad hominem. Omnes enim rationes, quibus probatur S. Thom. quod Deus non potest supplere vicem notitiae, eorumque rationes, species supplere non potest, sed potest supplere vicem species, potest ergo & vicem notitiae.

Sententiam hanc impugnant omnes Scholastici. Capreolus, 3. dist. 14. q. vnica. Marthus, 3. p. 10. art. 1. et Caietanus, 2. part. q. 16. art. 3. Vnde statim conclusionem contra dictam opinionem.

Impossibile est intellectum cuiuslibetque beatum intelligere, vel immediate cognoscere per Diuinitatem libi vniueris. Contrarium asserit et cetera: inquit, de deo asserimus Christi per se Diuinitatem libi vniueris habuisse scientiam creatam, et illam habere, formaliter sapiens non esset, quoniam innotesceret, nam ad intelligendum qualitas, notitia, vel aliquid creatum requiritur. Secunda hanc probatur, Primo, ex 4. Synodo Constantiensi. 1. Ratio.

Quia eouta Macharian diffinitum est, io Christo esse duas notitias impermixtas, et ita duas proprietates, & duas volitiones, ergo & duplex cognitio, via intellectus Diuini, et alia humani. Et contrarium est hereticum, quia contra diffinitionem huius Concilij, Rationibus efficacissimis idem probatur. Si enim in Christo non esset aliqua cogitatio, vel volitio humana, sequeretur Christum nihil nobis mutabile, consequens est hereticum. Collectio probatur, non habuit cognitionem vel voluntatem humanam, ergo non meruit. Pater, quia per Diuinitatem merere non potuit. Secundo probatur a S. Thom. de veritate, q. 10. art. 1. Diuinitas sine essentia Diuina in hac re aliquid intellegit non potest, neque esse formaliter in hac re, ergo per eam intellectus formaliter intelligere non potest, antecedens est de eadem: consequentiam probatur, quia ad hoc quod intellegat per aliquam formam intelligat, requiritur quod illi formaliter in hac re, quemadmodum ignis calefacere non potest nisi per calorem libi inhaerentem, neque patet esse alius libi inhaerent libi albedine. Et ratio est, quia de ratione actus intellegendi notitia est, quod in hac re, non tamen de ratione actus intellegendi Dei, quod est substantia, et substantia repugnat inhaerere, vt ait Aristoteles 1. Metaphysica. Tercio, quia omne intelligere de et esse eundem rationem cum potentia intellegendi, essentia autem Diuina alterius rationis et ordinis est ab intellectu creato, quia est infinita, intellectus ergo oporteret per essentiam Diuinitatem formaliter intelligere neque. Consequentia est nota, minor est de hęc. Maiorem probatur, quia hanc est causa quare intellectus auctor per notitiam creatam, vt pura vniueris, intelligere non potest, quia maiorem dissonantiam inter notitiam, et vniueris potentiam, et intellectum, quod ergo modo in casu notitiae. Quarto, quia nulla creatura per essentiam Diuinitatem immediate humanitatem vniueris potest aliquid formaliter intelli, ergo neque intellectus per essentiam Diuina libi immediate vniueris intelligere: antecedens est notum: consequentia patet, quia intelligere est actus vitalis, et nullus per se ipsum cognoscere potest, sed per notitiam ab illa distans, ergo nec per se ipsum cognoscere potest, per notitiam ab eo distans. Vnde ratio, quare anima Christi, aut beati aliquid, mediantem essentia Diuina, intelligere non potest, est, quia omnis notitia potest cognoscere debet inhaerere, et essentia Diuina aliquid inhaerere non potest, quia esset in eam perfectio. Vltimum atque eorum est Caietani, q. 9. artic. 1. Intelligere, siue cognoscere est effectus, est vitalis actus procedens ab anima nota, ergo per essentiam Diuinitatem sine quod Deus aliquid suppleri non potest, esse, et immediate vniueris: consequentia est nota: antecedens probatur, quia intelligere est actus vitalis, diuinus ab anima, vnde defectus, non potest tunc actus proprio generare, neque per additionem alterius domum ad edificare, neque per calefactionem alterius ignis, ignis iste calefacere, ita neque per actum intellectus ab alio productum intelligere.

Ratio hanc Caietanus cauitati solet, primo, quia fundamentum

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

4. Ratio.

falsolimitur, nempe, quod Deus noticiam aliquam in intellectu nostro immediate producere non potest: quod falsum esse constat ex Arist. 3. de Anima, Intellegere est quoddam pati; cum ergo ad intellegendum requiratur non, receptio speciei, & notitiæ productio, & intellegere potius est recipere, quā producere, sequitur quod Deus potest in intellectu nostro producere. Secundū, quia instituit hanc Maxime. Omnis actio vitalis innascere in esse & conservari dependet ab anima, itaq; per Deum suppleri non potest: hæc tamen maxime tam habet locum in actionibus, quæ à potentia non distinguuntur, tanquam res à se, ut ambulatione, perneratio, quæ immediate à viis potentis dependant, & non distinguantur ab illis: tamen in actionibus, quæ distinguuntur tanquā res à te, Marima habet instantiam, sicut cognitio quæ à potentia tanquam res à te distinguitur, & ideo potest à Divina essentia suppleri. Maxima tamen Cæteris potest hanc defendi, nempe, quod omnis actio, quæ natura sua à potentia noticiæ est producibilis, de per se & regulariter à potentia nostra dependet, quod si aliud fiat, id erit de per accidentem. Secundū respondetur, non loqui de actionibus, quæ simpliciter sunt actiones, & ita verum est, quod ait Cæterarum vi et diffinitio suppleri, patet, loquitur enim de actionibus, quæ est motus, vt provenit ab eis: bene enim sequitur, iste agit, ergo eius actio provenit ab illis: de actionibus vero, quæ non sunt simpliciter actiones, id falsum est. Vnde cum intellegere sit quoddam pati, potius est passio quam actio: de ratione autem passionis non est quod possit producere alio, qui patitur, ideo per Deum tantum potest quæ per noticiam à Deo producantur intellegere.

Quod si queratur, quæ potest intellegere est passio quam actio? Dico id esse, quia intellegere simpliciter, non est noticiam producere, quia ad productionem notitiæ phantasmata & intellectus agens simul concurrunt, & tamen phantasma & intellectus agens non intellegunt, id intellegere quodammodo est noticiam recipere, & ex consequenti pati, nam recipere patet est: signum huius est, quod intellegere possit, nisi solum recipit & intellegit, & non producit: sed noticiam ab intellectu agente recipit, & quia non potest intellegere, nisi noticiā sibi inhaerentem habeat, quod est quoddam pati, ideo notatur deinde, quodammodo noticiam recipere, sed non simpliciter, vnde intellegere est habere noticiā sibi inhaerentem, ipsum informantem, & valiter innotentem, quod est verè pati. Et ideo diximus de ratione huius, quod est intellegere, esse, quod habeat noticiam sibi, formalem inhaerentem, & vitalitā à noticiā immutetur, & hoc est pati.

Ad argumenta in contrarium. Ad primum, quia Augustinus inquit, quod visio beatifica est summum bonum, ergo nō est qualitas, alias Deus beatificaret per aliquam qualitatem. Respondemus dupliciter, Primum, Augustinum loqui de visione beatifica obiectivè, non subiectivè: obiectivè autem Deus ipse visus, subiectivè vero actus Deus videndi. Secundū, visionem beatificam, quæ est actus videndi Deum, esse actum creaturæ, & vocatur sibi summum bonum causatorem, quia est illa in nobis summum bonū causatur, & hoc modo loquendi videntur Patres: vnde Deus est beatus per visionem beatificam formaliter, quia illa visio est ipsius substantia, nos vero sumus beati illa visione non formaliter, sed solū obiectivè, vel casualiter. Ad Hugonem respondetur, neq; glorari, neq; confundi posse, ipse enim tenet illam singulariter opinionem, quæ contrarij est tenendum. Ad primum argumentū respondetur secundū consequentiam, quia est maxima disparitas rationis, nam existentia nō requirit vt sit ad existentiam, & ideo per alienam existentiam extrinsecam sibi communicatam potest quæ existere, vt accidens non per se, sed per subiecti existentiam existit: existentia enim nō semper est actus existentis, patet in materia, quæ habet extrinsecam compositi, & in incarnatione Christi humanitas & creature corporis non per se suam existentiam, sed per aliam, hoc est, suppositi Divini, existit: intellegere tamen, semper est actus intelligentis, & sequeperitur quod quis per noticiam alterius intelligat, est enim effectus formalis & per noticiam vitalis, quæ per potentiam Divinam suppleri nō potest, & sic est maxima disparitas.

Ad primum argumentum.

Ad secundum argumentum.

Ad confirmationem.

Ad secundum respondetur, negando consequentiam, quia licet Deus vicem speciei suppleri possit, nō tamen noticiæ. Pro quo ad advertendum ad intellectionem concurrentem speciei & noticiæ, speciei effectus tanquam causa efficiens, sicut & obiectum efficitur effectum, noticiæ autem effectus tanquam formalis. Ad primum ergo dico, Deum posse suppleri vicem speciei, quia potest suppleri vicem causæ efficientis, nō tamen noticiæ, quia non potest vicem causæ formalis supplerere: nam obiectum concurrat effectui, ita & speciei: & cum obiectum per se non possit esse in potentia, in absentia ipsius speciei supplet vicem obiecti, & quia speciei concurrat effectui, patet Deus vicem eius suppleri, quia vero noticiæ est qualitas, quæ potentia formaliter cognoscit, ideo concurrat formaliter, & Deus non potest vicem causæ formalis suppleri. Ad confirmationem respondetur S. Thom. 1. part. 2. art. 1. quod beatus Deus cognoscat per noticiam incretam vt bis, quæ per beatum comprehendit Deum, & perinde effectus quæ beatus atq; Deus, quia ad us illos incretas est comprehendendi, per quem Deus cognoscitur quantum cognoscibilis est, si ergo per illum actum beatus Deus cognoscere, cum comprehendere, & ita quæ beatus effectus per Deum. Tertium, quia tollitur gratia beatitudinis illa illud hominibus, in domo Patris merita siones multæ sunt. Et Clementius. Ad nostrum, & charitatis, diffinitur beatos indigere lumine gloriæ cleantem intellectum ad Deum videndum & contemplandum, vbi supponitur, quod visio beatificata effectus

Advert. in S. Ambrosio.

ab intellectu procedit, & quia intellectus non potest illam artingere, ideo lumine gloriæ eget.

Hoc supposito, est quæstio, an Deus ab aliquo beato per aliquā similitudinem creaturæ videri possit. Et an visio tantum sit aliquā similitudine ipsius Dei. In scholis de hac quæstione multum fuit modum dicendi. Et est argumentum, visionem beatificam esse nō posse nisi mediāte aliqua Dei similitudine, vt causa, & est illa Canon Ioan. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, videmus tamen cum fieri est, visio ergo quæ subsequitur, mediāte similitudine peccentur fit. Hoc cum verba significare videntur. Et Augustinus 14. de Trinitate, c. 6. & 9. explicans hoc testimonium Iohannis, inquit, quod notitia est naturalis similitudo eius cuius est notitia: cum ergo beati in patria noticiam Dei habeant, habebunt & similitudinem. Ratione probatur, quia omnis cognitio intellectus fit per similitudinem cognoscens ad obiectum cognovum, visio autem beatus est cognitio intellectus, beatus nam per intellectum cognoscit beatitudinem, si ergo per aliquam similitudinem potest cognoscere ad obiectum noticiam, quod est essentia Divina. Secundū, quia visio illa & notitia beatifica est similitudo Dei non ergo inconuenit Deum per similitudinem seu per speciem videri. Consequens est nota, intendens probare, quia notitia est qualitas mentalis ergo est similitudo formalis obiecti: collectiōem probare, quia propriam est qualitas vt notitia formalis significat formaliter, non ergo inconuenit Deum per similitudinem aliquam videri.

Pro solutio quæstionis fuit duo modi interpretandi S. Th. Primum Primum supposita distinctione, quod duplex est similitudo: quædam obiectivā, & est id ad quod potentia tanquam in obiectum terminatur & finituralia: est similitudo subiectivā, vel mediā tendendi in ipsum obiectum, vt speciei visio quæ pariter videtur, quæ est principium vel medium, quæ potentia tendit in obiectum. Hoc hic solutio prima opinio tenet has duas conclusiones. Prima conclusio, similitudo omnis obiectivā impedit, ne obiectum, sicut in se, videatur, hoc est dicere, quod similitudo obiectivā, iuncta causæ noticiam impletam vel abstractam & confusam ipsius obiecti, ita impedit, ne obiectum clare videatur: vbi causa, regis imago non causat noticiā intelligentis, sed confusam & abstractam: & ita modo dicitur Doctores, nō Deum in hac via cognoscere, non eam cum fieri est, sed per vellicā & similitudinem vt Paulus 1. cor. 13. cum cognoscimus, inuilibilia enim Dei per creaturas ab eo formata intelligimus.

Secunda conclusio, similitudo subiectivā non impedit quominus obiectum videatur sicut est, hoc est, innotuit cognoscitur, nam speciei cognitio est distincta & innotuitur nam non impedit. Hoc supposito ad S. Th. quando 1. part. q. 12. art. 2. negat Deū per similitudinem videri potest, intelligi obiectivam, videri, per aliquam speciem videri, potest tamen per subiectivam videri, quia beati in patria efficiuntur Diuini per aliquam qualitatem & similitudinem vident, non per obiectivam, quia effectus Deum confusum & abstractum videre, sed per subiectivam: & hoc modo exponunt S. Th. Qui tamen hoc nunquam somniari loco enim citato duplicem vniōem distinguit, artem, quod res alia dupliciter aliter videri potest: primo modo per seipsum immediate, alio modo per similitudinem. Postea, inquit, quod quædam est vniōem vniū intellectus & menti beati, non per similitudinem aliquam: expressè confirmat ceterarum doctrinam istorum, & ita dicit, capresse art. 1. quæstionis non ad tertium. Et tertio contra gratias, cap. 15. inquit, quod Deus per nam similitudinem videtur, sed per seipsum immediate, & per suam essentiam.

Ideo est secundus modus exponendi S. Th. qui in hac conclusione consistit. Beati in patria vident Deum, non per aliquam speciem, bene tamen per aliquam noticiam, quæ est similitudo ipsius Dei, nam cum S. Th. dicit, non vident per similitudinem, intelligendum est de similitudine quæ est speciei, nam tamen negatur de similitudine quæ est noticiæ. Rationes S. Th. id suadere videntur, quia si speciei Deitatis possetur, oculo esset ibi, quia legitime hinc priuaretur, speciei enim est ad præsentandum obiectum, Deus autem intellectus casualiter beati est præsentans, quia tamen videtur per noticiam, necessaria est notitia. Secundū, ratio S. Th. est, quia si speciei media datur, ratione cuius in obiectum Diuini tendemus, sequeretur, quod potentia creata beati beati fuerant, patet, nam intellectus potest producere Dei visionem, & per consequens se beatificare, quod hæreticem est, sequitur ergo quod speciei Deitatis non est admienda. Beate est ratio postrema huius sententia.

Aduersus tamen hanc sententiam sunt duo difficilia argumenta. Primum, notitia & verbum identificantur, in beati tenentur, beati formate verbum, ergo vel fatendum est, beatos non habere noticiam, vel si habent, quod etiam habeant verbum. De hoc S. Thom. 1. part. q. 17. art. 1. & quæstione 14. articulo 1. Triplex autem est opinio de verbo & notitia. Prima Senti & Durandij, qui inueniunt, verbum & noticiam idem potius esse. Secunda Capreoli, & Cæterarum, & aliorum Thomistarum, asserentium distinguendum, noticiam, ergo & verbum. Tertia Magistri de Victoria, scilicet, verbum distinguendum à noticiā realiter, nam tanquam res, sed, tanquam modus realis, sicut sensus & sedens, homo & humanitas, sunt enim eadem res, licet realiter distinguantur. Ex hoc respondendo ad argumentum. Beati in patria habent noticiam, & notitia est eadem res cum verbo, ergo habent verbum, negatur collectio, quia verbum

Secundus modus ad Victoriam.

Argumentum. Argumentum. Argumentum.

**2. Argu-
mentum.**

& notitia distinguuntur realiter, tanquam modus realis, vi expostum. argumetur, quod distinctio sufficit ad hoc quod unum negetur de alio. Secundum argumetur cum est, beati patia habent notitiam Dei. Ergo habent speciem Dei, probat collectionem, quia perfectior & expressior est Dei notitia, quam eius similitudo, si ergo in beatis ponitur notitia, ergo & species. Respondetur antecedente dicitur, negando collectionem ratiōem est, quia species effectus est, & ex se repræsentat obiectum, & ideo & beati species habent, possent scilicet beatificari, quia possent ad beatum beatificum producere, notitia vero obiectum repræsentat et formaliter, & quia species effectus obiectum præsentat. habet enim omnem efficientiam quam habet obiectum, hinc est, quod beati non habent speciem Dei, quia esset eiusdem perfectionis cum ipso Deo, sed verum notitia solum repræsentat, adeo hominem non beatificat, sed Deus beatus sit illi, hac ergo ratione in beatis ponenda est notitia Dei, non autem species.

Resolutio huius questionis tribus conclusionibus absolvitur. Prima conclusio, beati in patria nullam speciem habent, per quam Divinam essentiam intueantur. Conclusio hæc est communis Theologorum, & assertio est patrum et temeraria: & probatur primo, omnis species ex natura sua est similitudo repræsentativa obiecti, ergo in patria non potest esse aliqua species repræsentativa Dei, antecedens est notitiam, consequentiam probat, quia talis species esset infinite perfecta, & æqualis perfectionis cum essentia Divina, quia si species est naturalis similitudo obiecti effectus, et ratio tante perfectiōis & potest obiectum, hoc autem est omnino falsum, ergo. Secundo, si potest dari substantia, quia Deus sicut in se, effectus duos rationes, ergo non est omnino, & effectus, quia talis species, dari potest, quod Deus ipsum repræsentat: antecedens est notitiam, consequentiam probat, quia ad repræsentandum impertinet illi quod sit substantia accidentis. Secunda conclusio, beati in patria nullam formam Dei verbum, per quod essentiam Divinam vident. Hæc est communis Theologorum. Secundo probatur ex prima conclusione, beati in patria nullam habent speciem, ergo neque verbum: antecedens patet ex conclusione prima: consequentia probatur, quia verbum clarior & expressior similitudo Dei est, quam species, sed repugnat speciem Deitatis dari, a fortiori ergo & verbum. Item verbum a theologis assignatur, vi obiectum sui præsentat, & proportionetur potentia, sed Deus est obiectum præsentat proportionatum & commensuratum intellectui beati, disponens potentiam per lumen gloriæ, fuffragans ergo potest verbum. Conclusiones illæ sunt veræ & certissimæ. Punctum difficultatis est in tertia conclusione, quia talis est, beati in patria non vident Deum per aliquam similitudinem, sed essentia Divina immediate intellectui beati inveniunt, scilicet omni qualitate & similitudine, quod essentiam Divinam repræsentat. Pro explicatione huius conclusionis sunt fundamenta. Primum per notitiam intuitum nullam formam verbum. Ita S. Thom. 1. parte, questione 1. articulo 4. ascendendum, est enim accidit intentionali est intellectui cognitionis, sicut in generatione physice naturalis: in generatione autem naturali quatuor concurrunt, generans, semen, actus generandi, & effectus, vel embrio: sic & in cognitione intellectuali, est generans, nempe obiectum, produciens notitiam, species, quæ habet velut semen, nam licet semen est similitudo imperfecta & cõfusa generantis, eodem modo species intellectualis est similitudo cõfusa & imperfecta ipsius obiecti. Tercio in cognitione reputatur actus cognoscendi, qui est natura: ideo sicut actus generans in generatione non est similitudo generantis, ita notitia est actus cognoscens, sed non similitudo cognoscens, notitia enim nihil aliud est quæ actus cognoscendi, verbi causa, ambulatione non est qualitas, sed actus ambulationis, locutio, actus loquendi: sic notitia seu cognitio nihil aliud est, quam actus cognoscendi, non vero similitudo: unde notitia cõtracta Summum illius omnes, non est terminus mentalis, nec mater in mente, vi qualitas, sed est actus transiens. Vnde quando Doctores dicunt notitiam esse qualitatem, vel manere in mente, notitia rursus capitur pro verbo, vel pro specie, distinguunt tamen a verbo vel specie, & quia notitia non est qualitas, ideo nullo modo est similitudo obiecti. Quartum quod reputatur in generatione est naturalis, est effectus, in cognitione vero intellectuali est verbum ipsum, nam effectus foris est similitudo expressa generantis, eodem modo in generatione intellectuali, effectus est similitudo expressa præsentat. Vicinam fundamentum est, quod verbum est quædam species, quæ est expressa similitudo ipsius obiecti producta à potentia cognitiva: unde quando aliquis habet obiectum absens, vel illud cogitat & reducat obiectum proportionatum potentia, ponitur verbum: potentia enim cognoscitiva informat species, produciunt qualitatem quandam, quæ est idolum vel verbum potentie: hinc in Trinitate per similitudinem vocatur verbum, quia Pater se respectu verbum produxit, nempe Filium. Ex quo infero primo, quod species non est verbum, patet ex definitione: verbi, nam verbum est expressa similitudo obiecti, species autem est cõfusa & imperfecta, distinguuntur ergo species à verbo.

Secundo infero, quod verbum est terminus actionis, quæ est cognitio, hoc est, potentia mea cognoscens cum dicitur species intelligibili, cognoscendo tanquam terminum verbum ipsum produci, quod est naturalis similitudo obiecti, sicut calor est terminus calefactionis, & Filius est terminus in actu generandi, ita verbum per actum cognoscendi produciunt tanquam terminus illius actus, unde verbum à notitia ipsa caliditate distinguitur, sicut calor & terminus à lus.

Tercio infero, quod in potentia vel cognitione visiva, secundum S. Thom. nullum ponitur verbum: quod est valde notandum, ratio est, quia obiectum in sensibile est proportionatum quæritur, est enim præterea, quia potentia mea visiva immediate ad obiectum terminatur, & non à idolo. Similiter ergo actus in visione beatifica: visio enim illa est notitia intuitiva, & potentia intellectiva beati dissoluta per lumen gloriæ, & immediate ad effectum Divinum terminatur. Ex his sequitur conclusio posita, beatos in patria nullam habere similitudinem Dei, quia, nempe, neque verbum habent: notitia vero non est similitudo, sed actus intuitus. Et licet hæc videatur opinio nova, eam tamen infirmat S. Th. ad ill. 49. & C. pro eadem dicit, q. 1. Caietanus, 1. p. q. 1. art. 1. Et pro hac opinione, nempe, non dari notitiam, quæ sit similitudo Dei, est ratio demonstrativa: in patria nulla datur species repræsentativa Dei, ergo neque notitia, quæ sit similitudo eius: antecedens est omnino: consequentiam probat, secundum modum scilicet expressior & perfectior similitudo obiecti est species quam notitia, sed non datur species Deitatis a fortiori, ergo neque notitia. Secundo, quia secundum S. Thom. non datur aliqua species, quæ repræsentet Deum, quia effectus infinite perfectus, sed similitudo in potentia repræsentat Deum effectus infinite perfecta, repugnat ergo dari notitiam, quæ similitudo Dei sit, & cum repræsentet: minor probat, quia quanto obiectum est maius perfectionis, tanto notitia est perfectior, si ergo obiectum est infinita perfectionis, ergo & notitia perfectior. Patet inducere, delevit obiectum, sed non obiectum, sed gelum usque ad infimum, non ergo dari potest aliqua notitia vel similitudo Dei. Et ad argumentum S. Thom. beati in patria non habent speciem, concedo, ergo neque notitiam, non concedimus, habent tamen aditum beatificum, quod beatificatio: visione obiecti beatifici. Et eodem modo potest ad omnia alia argumenta respondere. Et ad id Ioannis, cum 33. parent, similes et ceteris, quoniam videmus quem sicut est. Deo si similitudinem, non habet ratione aliquid qualitatibus, quæ Deum ipsum repræsentat, sed verum potentia intellectualis, quæ per lumen gloriæ elevatur, vi Deum videt.

Ad aliud visio est similitudo, negamus ex his, quæ diximus.

Citæ secundum argumentum S. Th. quod est, Lux mixta offuscatur per maiorem, vi constat de luce candele in præsentia solis, omnis autem lux ita creata collata ad actum, habet se sicut lux, non offuscatur ad maiorem, ergo offuscatur ab illa, & ex eadem quæ Christus non habuit speciem aliquam creatam. Pro solutione notandum, quod lux est qualitas, quæ inhaeret luminis, quia lumen produci, lumen vero effectus est lucis diaphani, & productum in corpore ipsius luminis. Hæc hypothesi respondet S. Th. lucē candele per lucē solis offuscari, quia lumen eiusdem ordinis ex parte, ac semper luminis, lumen autem candele in actu producti, non offuscatur à lumine solis, vi ex parte actus, non autem à candela illuminato, sed postea à sole illuminari. Ratio est, inquit S. Thom. quia si lux diuersum ordinem, vnum in genere illuminantis, aliud in genere illuminati: & hæc ratio in se creata Christi non offuscatur per scientiam Divinam, sed potius perficitur & augeatur, quia habet se ad illam sicut lumen candele in actu ad lumen solis, unde loquitur. Et ratio lux, quod illuminat omnem hominem. Sed est notandum quod lux candele non dicitur à luce solis offuscari, eo quod impeditur à productione factus, sed ex eo quod lux solis impedit, ne lux candele ita precipitatur. Quod si queratur, unde lux potest? Dico rationem esse, quia si duo obiecta vni potest præsentari, & illorum alterum est excedens, alterum ab immutatione impedit, quia totam aduertentiam potest occupare, vi experientia est de dubus consiliis alteri campante, aliter ex parte.

Dubium tamen est, circa hæc rationem. Videtur enim infirma, maxima enim, quam assumi, videlicet, Omne quod agit, in quantum est in actu, agit, non habet locum nisi in causa principali, in causa tamen instrumental: habet fallaciam: penicillus enim, quod imago fit, non habet in se formam per quam agit, quia causa instrumentalis ad hoc vi oportet non requiritur quod fit in actu: sicut enim in se non cognoscit, sed sicut gratiam, sed non sicut causam instrumentalem, sicut ergo modo in nostro casu cessat maxima causa Christi humanitas est causa causæ & gloriæ instrumentalis, quia in se gratiam & gloriam contrahit. Quinimo de causa principali maxima non videtur verum: pipet enim est causa principalis caloris, tamen in se calorem formaliter calorem non continet, ergo maxima falsa. Respondet, Sancti Thom. hic loqui, vi Theologum, non vi metaphysicam, maxima autem illa est omnium philosophorum: & Sancti Thom. non procedit demonstrative, sed Theologicè, & sic supposita. Et ratio est, quia

Cognitio
intellectu-
na simili
generati-
ni natura-
li.

Verbum si-
milis ad
expressa
obiecti.

Thom. 1. 1. quæst. 60. art. 2. Inquit, ex actibus virtutis infusus non-
natus generatur habuit, quia quantumcumque actus foris diuis,
temperantia, & ceterorum virtutum infusum producat, non-
natus generatur habuit, quia actus illi sunt supernaturales, &
ideo ex illa habitudine naturæ produci nequeunt. Quo supposito,
est talis, quoniam Christus nunquam aliquam virtutem vel ha-
bitum acquisivit præter infusam acquirere potuisset, quoniam Deus
illi communicauit, scientiam vnde acquirere potuit, & de facto
acquirit, & ideo necessum non fuit, scientiam istam illi comu-
nicari. Ratio vero quare Christo virtutes acquirere non fue-
rint infusæ est, quia habet virtutes infusas, & secundum illas o-
perabatur, est quia ex actibus virtutum infusum virtus acquirit
generari non potest, ideo necessum fuit, ut illi communicarentur,
cum illas comparare proprio matre non possit, scientiam ramen
acquirere potuit libere proprio acquirere, ideo necessum non
fuit, illas sibi infundere. Secunda ratio est, quia virtutes infusæ ap-
petitum sue acquisitionis, non efficiunt, necessarii ergo fuit
Christo infundere virtutes infusas: & cum acquirat ad moderan-
das passionis ostendunt, & tales omnino solæ erant in Christo,
ideo necesse non fuit quod illi infunderentur. Tertia ratio, quia
soluitur quæstio propoſita, quia Adam statim sua creatioe
scientia acquisita est, vnde, quia æque præterit & ceteris est, Christus
vero potest etiam, ideo, non ita cum scientia acquisitionem habuit.
Quod est quia ratione naturalis probam, quia in Christo à prin-
cipio collata fuisse scientia acquisita, vel fuisse sine phantasmati-
bus cum speciebus, vel cum phantasmatis, sine speciebus, vel cum
virtute, sed nullum istorum, ergo. Non primum, quia est contra
naturam, quia habet scientia sine phantasmate rationi repugnat,
sequetur enim quod scientia sua à phantasmatis non depen-
deret, & talis habere scientiam sine speciebus, & ex consequenti
scientia acquisita non esset.

Neque, quidam dicunt, potest, quia sequeretur Christum tali scien-
tia vti non posse, cum speciebus careret, et sic, phantasmata haberet,
nam cum species non haberet, actum non posset producere, im-
plicat enim actum sine speciebus produci.

Neque, tertium, quia tunc sequeretur, Christum phantasma non pos-
se, neque, aliquem actum naturalem exerce-
re, & sequela patet, quia tunc haberet sensus, licet phantasmatis dispositum & perfectum,
& ita non posset uti per se, nec sine maxima causa ex
hoc enim pueri ex causis leuissimis plorant, quia scientia rerum
eius desiderio necesse fuit, quod Christus scientiam proprio labore
compararet, maxime cum à principio ætatis sue organorum
dispositionem non haberet, ut scientiam acquisitionem subito sibi
posset comparare.

Pro Ambrosio respondet Magister Sententiarum, 1. dist. 14. & ait, eius
virtus non se esse accepit, vnde, puerum potuit sedum per ætatis
invenirent à liquidis illi speciebus accipere, sed quod ex profes-
sione & ostensione illa sapientia quoties magis ac iugiter proficere,
& iuxta hominum exultationem inde sapientia sua crescere
ac proficere videtur. Quod ipse Ambrosius expellit de incarnationis
Domini, sacramenta cap. 7. ubi sic habet, Deus in carne per-
fectione naturæ assumpti humanæ, suscepit sensum hominis, &c.
Ete claudis, Perfectum ergo animam assumpti verbum, non im-
perfectum. Et lib. 7. capit. 4. ad fratrem tuum enim confitum in-
quirit, Accepit plenitudinem perfectionis humanæ, vt esset per-
fectus in veritate naturæ.

DECIMUMQVINTVM QVÆSTVM.

*An liceat Christianis aliquid proprium
habere.*

Luce 12. Ambrosius hunc locum tangens, *Congregabo omnia quæ
sunt mihi & benam, &c.* agens de diuitie, cuius ager sua
fructus vberis attulit sentire videtur, quod ne mini liceat tunc aliquam
ut propriam possidere. Eius verba sunt hæc, Quid inuitum est, in-
quit, si cum aliena non inuadam, propria diligenter seruo. O im-
pudens dictum, propria dicunt quæ tunc quibus reconditis in hunc
mundum decessit, quando in hanc ingressus locum, quando de
venire matris exili, quibus quoque factis, quibusque, subdij
stipendia ingreſſus? Aduertunt tunc in hunc mundum dicere
apostolo Paulo dicente, Nihil enim intrinsecus in hunc mundum,
sed neque, auferre quidem quid possimus: habentes autem victum
& vestitum, his contenti sumus, tunc cōmuniter omnibus homini-
bus data est, proprium nemo dicat, quod est cōmune, plusquam
sufficeret proprium & violentem obtinuit. Et paulo post, Nut-
quid, inquit, est Deus, ut nobis non equaliter distribuatur sub-
sidia, ut quidem efficitur abundans, his vero decessit
& egerent, essentia paucis, quæ tunc de necessitate induram
est, quod tunc reclusis: misericordiam redemptio & absolutio pec-
unia, quam tu in terra desolis: totæ ergo scias inuadere bona,
quot possis præstare dum velis.

Basilus subdit Ambrosio in eundem locum, talibus enim vi-
tibus. Cui, inquit, diuites, iniuria facta, si mea retineo & cō-
seruo: qualia mihi deus, inde accepta sunt? Quid enim proba-
bitur, si qui, theatro spectandis loco occupat, deinde ingreſſentem pro-
hibet, ut quodam spem illi ipsius indicant, quod cōmuniter omni-
bus vitam propiciam est: tales sunt diuites, communia enim
pro occupant, & ipsi præter anticipationem propria faciunt, &
Aduertit in S. Ambrosio,

existimant sua esse, quandoquidem si vni quisque ad sua necesse-
ratis consolationem capere id quod recludat, egeret dimitteret,
nemo esset diues, nemo inops: nonne audis et vtræque credidit
nam eandem rursum in terram reuertetur? Presentia vero vnde ubi
sunt? si causa spontaneo dicit, impus es, non cognoscis conditio-
nem? si vero casualiter efficitur & dicitur rationem nobis ob quam ac-
cepisti: unum inuitum est Deus, qui iniquitatem nobis ad vitam ne-
cessaria distribuit: cur tu quidem diues es, ille vero egerus? Et in-
tra, Nonne es prædator, qui ea quæ æque dispendia suscipiſti,
tibi ipsi propria facis, eluisti enim et panis, quem tu detines: audi
est pallium, quod tu in vestitum & cōtibus: indigentes est argenteum
quod tu desolium habes: quare tot hominibus iniuria facis,
qui dante potes, &c.

Doctores Scholastici de hac questione disputant dist. 7. &
S. Thom. 1. 1. quæst. 66. articulo primo, quo queritur, an possessio
rerum fit naturalis homini, & in secundum articulum, an sit naturale
quod sit diuisa dominia. Et quia materia est lastima, prae-
tertem questionem sequentibus conclusionibus absolutam. Suppo-
sit, aliter enim Ambrosius, & Basilii esse prouident inspicendam,
ne & defectu aduerſetur in errorem Apostolorum quibus labatur
de quibus Augustinus libro de hæreticis ad Quodouideum ex
libro secundo, Epiphanius aduersus hæreses sic scribit, Apostolici,
quod illi nomine arrogantes illi vocauerunt, eo quod in sua cō-
munionem non recipere videntes coniugibus, & ceteris possi-
dentes, quales habet Catholica ecclesia, monachos, & clericos
plurimos, sed ideo illi hæretici fuit, quoniam sic ab ecclesia sep-
arantes nullam spem putant eos habere, qui videntur his rebus, quibus
ipsi careant. Similes sunt isti Encratites, hoc est, qui extraordi-
nari sue seculo renuntiant appellatur. Ex quo constat, quod
diuisio rerum adeo est rationis conformis, ut non aduersum
sit. Ratione Conſtantiam de hoc etiam daturus est Ioan-
nes Hus, quia ne galatens quidam proprium possidere posse
fide. Hoc supposito fit prima conclusio. Vtriusque innocentie con-
cors erat rerum possessio in communi, præterquam vxorum, sic & se,
conditioni naturæ corruptæ vsque adeo congruens est dominio
rerum diuisio, vt citra miraculum genus humanum longo sæculo
durare non posset. Prior patet de se liquet, tunc enim tempore ter-
ra sua sponte fructus tulit, & per talia cultum indigebat, iuxta
illud Genes. secundum. Tulit Deus hominem, & posuit eum in
radio volucribus, vt operetur, & cultoretur illum: post pec-
catum vero dictum est homini, in labore vultus tui reſectus panis tuo.
Florem ætatis illius officiebat Ethnicus ille, qui sic scribit,

*Ipsa quoque, immunda, & rursus, in ista, nec vlla
Saucia vomeribus, per se dabit omnia telus,
Contentisq; nihil, nullo cogente, creant.*

Quapropter nulla tunc erat cura, aut quod fructus terræ deſer-
ret aut quod vlla inter felices illius oriretur discordia.

Posterior autem patet ex duabus radicibus contrariis probatur. Contra
Illam enim Societatem seu Platoniam vxorum & libetorum cō-
munitatem in Republica non opus est multis impugnatæ canoni-
bus, vt ipse apparat ab Aristotele, primo, quia charitas, quæ per illi
communione curatur fuit, per eandem labefacta, pietas
nim philosophi illi, quod tunc omnes viros vocarent quæque
mulierem, mea vxor, & pueros omnes, mei filij, & iuuenes fenio
quem liber, meus pater. Id autem optine Aristoteles redarguit.
Perparum enim id ad charitatem refert, nam amor illi tenuis est: his-
que esset, si eum tantillum mellis in aqua multa, quam dulcem fa-
cere nequit: imo inde citius langueret amor, quod nemo filium
proprium filium seu patrem cognoscere, & inde ferre
filium & patrem, eo quod ratio filius patrem, & pater filium
cognoscere. Secundum, quia fape ex lucentibus vultus depre-
henditur proles cuius patris sit, & ob id tunc animus hominis non
posset esse propenſior in suos liberos quam in alienos, & ideo na-
tura ipsa communitati illi consule reſtatuat. Tertio, quia post
naturam lapſam fieri non possit quia inter homines ingens oritur
cur, ac subinde inter patres & filios inuicem tunc fieri inopie ca-
sum, nec ad inueniunt amores & coius. Quæstio adeo
de naturalis diuisio vxorum & filiorum, vtriusque natura integra
permittit illa vxorum & libetorum & abſoluta est, vniquisque
suum vxorem habere, iuxta illud. Erut duo in carne vna. Vltimo,
quia licet verus lex, gratia propagandi peculiarem De populum,
in hoc dispensauerit, nunquam tamen vna vxor duobus subere
viris, sane vt ea ueritate incerta tura prolium.

Hæc ergo cōmunitate consula & communis prætermissa, ostendimus
quam fit congruens naturæ corruptæ possessionem diuisio, idque
ex duabus radicibus corruptis, nempe ex natura humanæ negligen-
tia, & ex cupiditate Quod Christianus poeta dixit sic scribens,
Si deus & nostri vultu promittitur vobis.

Prælia reſerant, pax fore lex fore.

Etenim dum terra ex vna parte propter hominis inobedientiam
spūas & tubulos ferre cepit, & sudore vultus humani indigere, ut
ipsum aleret, atque homo ex altera parte, postquam illi ventum
multis fuit cupiditatis plenus, necessaria fuit rerum diuisio &
possessio, quæ tunc colenda, & suauis & humana & eximie de-
modum feruit, talis autem possessio in communi esse non po-
tuit, ergo necessarii sunt diuisio. Et quod illi quidam probant, ut 1. Ratio,
Aristoteles ait, iustitiam intelligere possunt hæc possessionem in
communi, nempe, quod iusti essent proprii, suis vero com-
munes, & tunc contra, vt agri essent communes, & suis diuisi,

quorum peccata remitteret, remissa esset, & quorum reitue-
rent, reneque essent: illi tamen Apollonius, & eorum pulchros iudi-
ces peccatorum iudicavit, quorum iudicio peccatores subieci, ad
quos sua peccata deferrentur: non autem accusator sui esse potest,
nisi quem erratum poenitentem, quibus Deum offendit, & qui legiti-
me confessus, seculis subdatur, ut secundum eius arbitrium le-
gisfacturum esset. Huc ergo est fundamentum Evangelicū
etiam parium poenitentia. Vnde Chrysostomus Can. perfecti, de
poenitentia dicit, perfecti, inquit, poenitentia egredi peccatorem
omnia liberiter facit, in corde enim contrito, in ore confessio,
in opere tota humilitate est et fundit peccata. Quocirca
vita sine peccatorum genera, scilicet, in corde, ore, & opere, tot
sunt poenitentia partes, quae ad singulorum remissionem sunt ne-
cessariae.

Securus, 4. Sent. dist. 6. q. 1. inquit, ista tria non esse partes poe-
nitentiae, neque est virtus, neque est sacramentum, nam vir-
tus poenitentiae est habitus quidam permanens, non habent par-
tes, isti autem sunt actus transitori, neque sunt partes poeniten-
tiae, vt est sacramentum. Tenet etiam dist. 14. q. 4. quod sacra-
mentum poenitentiae non est nisi sola sacerdotis absolutio, qua
virtus elauim ad conferendam gratiam applicatur, ex quo dist.
16. q. 1. inferit, huiusmodi adus poenitens non esse partes poeniten-
tiae, sed potius dispositionem praeparatam, vt digne suscipiatur sacra-
mentum. Sed profecto negat, quod tres istae sint partes poeniten-
tiae, est negare vult esse Theologum, sed hanc de omnes
Doctores, quos non ore partes poenitentiae appellat: quia etiam
hoc est negat auctoritatem sanctorum Patrum, a quibus sermo
hæc deriuatus est, ad subinde generale sacerdotum iudicium, qui ita
in tota ecclesia loquuntur. Sunt ergo partes poenitentiae sacramen-
tum, Nam cum omne sacramentum consistit ex materia & forma, susci-
piuntur, non potest, quod sola absolutio sit poenitentia, ex quo fit
vt adus istius materia sacramenti, pro qua suppositi omnia sacra-
menti, cum omni modo formam, seu baptismum (supponit per ab-
solutum, & ideo ista sunt tres partes materiales sacramenti, sicut
carnes & ossa sunt partes materiales hominis.

Durandus dist. 16. q. 1. alter hunc numerum partium inficiat,
dicens, quod sola confessio est materia sacramenti, eo quod
est materia proxima, nam contritio non est nisi dispositio, quia
esse potest sine sacramento, praeterquam quod cum sit iustus in
mente, non est sensibile signum. Et quod satisfactio non sit pars sa-
cramenti, sed fructus eius, probatur, quia sequitur sacramenta-
lem formam, tum per contritum, quia non est essentia, vt patet in
confessione, quae fit sub articulo mortis, vt nullam in potest sa-
tisfactio. Et ideo dist. 4. inquit, sacramentum hoc vocandum esse
sacramentum, non quidem poenitentiae, sed confessionis. Quod ex
eo falsum esse constat, quia peccata ipsa confessio coartituum
includit, & propitium satisfaciendi, super quo ferunt absolutio.
Quare omnes actus istius materiae ad gratiam sacramenta-
lem partialiter coartituum cum forma. Et hæc est veritas, & legitima
Theologia, quam ecclesia vult, & Synodus Florentina huius ver-
tutis fuit. Quarta sacramentum est poenitentia, vbi docetur sa-
cramentum supponere pro adus poenitentiae. Et subditur, cuius
quasi materia sunt actus poenitentiae, qui in tres distinguntur par-
tes: neque vero ait, quasi, sed non sunt vera materia, sed quia non
sunt materiae istius effectus appropinquat, vt abluo, & chrismatio, qua-
rum prima, inquit, est cordis contritio: secunda, oris confessio:
tertia, satisfactio pro peccatis ferenda ab iudice sacerdotis. Prae-
terea, contritus error damnatus fuit primo a Leone pontifice X.
deinde a Conclio Tridentino, dist. 14. Can. 4. sub his verbis, Si
quis negauerit ad integrum & perfectam peccatorum remissionem
requiri tres adus poenitentiae, quasi materiam sacramenti
poenitentiae, videlicet, contritionem, confessionem, & satisfac-
tionem, quæ tres poenitentiae partes dicuntur: aut dixerit duas
tantum esse poenitentiae partes, retores se scilicet locos et con-
scientia, agnito peccato, & hinc conceptam esse Evangelicam vel absolu-
tionem, quæ etiam fit pro Christo remissa peccata, anathema
sit. Post hos ergo facti canonem istum non est negare tres esse par-
tes poenitentiae. Sed veritas hæc tanquam de fide Catholica am-
plexanda est.

Ad argumenta Durandi. Est primum, quia nonnumquam
homo contritus sine contritioe cum sola attritioe, quod suffi-
ciat ad sacramentum. Secundo Alexander III. c. Quod quidam, de
poenitentia. & remissio, vt illi qui non habent propitium abiti-
nendi in futurum, nihilominus confiteantur, & tamen si conse-
ssio esset pars sacramenti, esset peccatum sacrilegium, quia cum sit
sacra, sacramentum esset. Ad primum respondendo, quod attri-
tio est immita contritio, dum forma sacramentali informatur,
fit etiam pars sacramenti. Ad secundum negamus confessionem
illius, qui non habet firmum propitium emendandi vitam esse
sacram, si tamen poenitens defectum propitii confiteatur, quia
confessio non est illa, nisi vt veritatem aliquod elatur: vnde licet
confessio illa inualida sit ad gratiam, tamen valent ad peccatum
obediendum prelatum, qui illum posuit solutus documentis
admoerere.

Ad argumentum aliud est. Contritio est in corde, confessio in
ore, satisfactio in opere, quorum primum ad interiorem pertinet
poenitentiam, & duo ad exteriori: poenitentia vero interior o-
mnem est sacramentum, quia non est figurum sensibile, ergo tantum sunt
duae partes. Respondendo, quod quamuis contritio, quantum ad

essentiam sit in corde, tamen quantum propitium continet con-
fessionis, & satisfaciendi, ad exteriori pertinet poenitentiam.
Quod si quis arguat, si contritio secundum suam essentiam non
est pars sacramenti, sed quantum includit confessionem, et
per se non sit pars, atque adeo non sint oīe duae partes. Respon-
det S. Thom. art. 2. ad primum argumentum non dicere confes-
sionem essentiam non esse partem, sed quod secundum essentiam
est in corde, nihilominus secundum suam essentiam est pars
scilicet, quantum est dolor, & desectatio peccatorum pro pro-
posito ex tollendi: sed quia peccatum non tollitur nisi per pro-
positum confessionis & satisfaciendi, in sua essentia includit
idem propitium confitendi & satisfaciendi, & ideo sunt tres
partes habentes diuersas rationes, inter quas contritio est illa-
rum initium. Nam cum confessio & venditio peccati fieri ab
homine possit, vel inuito, eum potius ad iudicem, & solum ad re-
compensam dam inuitam sine intentione auertere, vel ab ipso
auctore, ad reuocandum amicitiam, contritio illa, quae propiti-
um hoc politemiam habet, distinda pars est a confessione & sa-
tisfactione secundum se consideratis. Itaque contritio potest
pars sacramenti, sed per se, non est figurum sensibile, nisi quantum
per confessionem & satisfactionem innotescit, sicut contritio non
interi contrahentium matrimonium.

Vltimo arguitur, in sacramenti nouae legis confectur gratia
sed per satisfactionem talis non confectur, quia subiequitur ab-
solutioem, imo vero quandoque non est oīe essentia, vt dum quis
in articulo mortis confectur, ergo non est pars. Respondendo, satis-
factionem confectur gratiam prout est in proposito, & auctum est
haec exercitatio, fides baptismum adultum accedentem graui, cum
illi auctur. Confidatate solui oīa ista audienda & hanc satisfactio,
quando vt elauim est inuoluta ad sacerdotem, prelatum, quendam
modum habet augendi gratiam, tanquam pars sacramentalis, præ
satisfactione illa, quam quis sua sponte facit: quapropter sacer-
dotes non bene poenitentibus confidunt satisfactioe paratis, non
iniungendo eis dignas poenitentias.

Ad argumentum Durandi supra factum, quod cum sine satis-
factione possit esse legitimum sacramentum, sequatur non esse
partem, negatur consequentia: nam licet sine satisfactioe
confictio non possit, sine parte tam eīe integrali, qualem nos ponim
satisfactionem, esse potest: homo cum quamuis sine anima
existere non valeat, sine manu tamen esse, Ideo.

Dubium est, an prædixaria sint partes integrales poeniten-
tiae. Respondendo conuolue affirmatiua, tria hæc partes esse inte-
grales poenitentiae. Vt enim ad propitium spectat, tria sunt ge-
nera patium, scilicet, essentialem, vt materia & forma, & subieci-
uam, vt species generis, scilicet, homo & equus animalis, & po-
tentialem, vt poenitentia anime, scilicet, intellectus & voluntas,
quæ dicuntur eius partes. Hæc constat, non esse partes compo-
nentes essentiam sacramenti, vt materia & forma. Quidam ta-
men dicunt, quod etiam partes subieciue, ita vt sit sint præ-
dicationes quocunque, contritio est poenitentia, confessio est poe-
nitentia, &c. Sed quod hoc fit falsum inuadepart, quia in singu-
lis partium subieciue est tria subiecta generis, & ideo ve-
rum est, quod homo est animal, & equus est animal: contri-
tio vero non est sacramentum poenitentiae, neque confessio,
sed omnes simul tres partes sub contratione superueniens for-
mae absolutioem, vt ex volumus. Alii vero dicunt, quod effectus
partes potentiales, itaque sicut anima per potentias, sic poeniten-
tia sacramentum per has partes operatur. Sed neque hoc est ve-
rum, quia partibus potentibus adest subiectum secundum totam
suam essentiam, oīem quod intellectus sit anima, imo est pro-
prium eius accidens, vt ait Aristoteles, sed quod sit in tota essentia
anime: tota enim essentia adest intellectui, & tota voluntati.
Sacramentum vero poenitentiae non totum conficitur, vt Du-
dandus existimat, sed totum (forma scilicet sacramenti) adest om-
nibus simul, sicut anima in forma totius corporis. Et hæc
est propria ratio partium integralium, videlicet vt simul sumptæ
recipiant formam. Illæ enim sunt partes integrales, & quibus per-
fectio tonus integratur. Et ex his tribus partibus vicem mate-
rie informatae per formam absolutioem integratur sacramentum
poenitentiae.

Contra hanc tamen distinctionem sunt duo argumenta. Pri-
mum, peccatum cordis, oris, & operis sunt partes subieciue, hoc
est, species, imo genera peccatorum, nam quodlibet per se est pec-
catum, ergo etiam poenitentia cordis, oris, & operis sunt partes
subieciue poenitentiae: negatur consequentia. Ad cuius intell-
du aduertendum est, quod peccata cordis, oris, & operis pos-
sunt duobus modis considerari. Vno modo per se & absolute
eundem suam rationem, quæ in aliqua harum potentiarum con-
summatum, & isto modo sunt species, imo genera peccati. Exem-
pli gratia, hæresis, quæ in intellectu consummatum, per se est pec-
catum cordis: similiter consensus in delectione venerea sine or-
dine ad opus: concubina vero per se est peccatum, quod consum-
matum in ore: homicidium vero adulterium, quod consummatum
in opere: & isto modo non est simile de poenitentia, eo quod malum
est in singulis defectibus confectur, hoc vero non est in inte-
grata causa. Alio autem modo distinguuntur illa peccata, non tan-
quam genera, sed quæ quod gradus eadem peccati: vt si quis con-
sensat in homicidium, & dicat se perpetraturum, & tandem per-
petret, tunc quidem est peccatum habens gradum de corde, ore, &
opere

operet: quare tunc fatise est confitit homicidium, & tunc illi gradus habent sicut partes integrales, atque huius instat se habent haec tres partes penitentiae, quae sunt confessio, confessio, & satisfactio.

Secundo arguitur, ex partibus integralibus, simul & aequaliter constituitur totum, sicut linea ex suis partibus, sed hoc non contingit hic, ergo non sunt partes integrales. Respondetur ad maiorem, inter partes quaslibet integrales esse ordinem ad invicem, duertimodo tam: cum nam quidam habent ordinem sicut tantum, sicut consequenter se habentur, vt partes exercituum sicut se tangant, sicut partes aerei, sicut etiam colliguntur, sicut partes domus, sicut etiam componuntur, sicut partes linguae, & haec partes quae non lineari sunt successibus, quae habent duos diversitates, simul & aequaliter constituitur totum. Quodam vero habent insuper ordinem temporis, vt mane, merides, & vespere: & istae, quae sunt successus non eodem momento constituitur, sed successione. Aliae vero partes praeterea habent ordinem virtutis, sicut partes animarum, quarum prima virtus est cor, & quaeque pendet, & inter reliquias aliae ab aliis. Et ita modo se habent partes penitentiae, quarum reliquiae, vt legimus sint, ex contritione pendentes, & successu temporis vnam integram materiam sacramenti constituit.

Pro Ambrosio respondetur, eius verba referenda esse ad publicam penitentiam, non enim oportet confitit & satisfactioem publicae quod occultum est procedere, sed sicut illi occultis lachrymis, & confessionibus secretis solis corde non accusare delectum, quod pudent non publice confitit. Quod vero Ambrosius inquit, lachrymas & confessiones, & satisfactioem non legimus, Magister Sci. 4. d. 11. art. 17. ait, neque confessionem, neque satisfactioem ex latere, quia multa facta sunt, quae scripta non sunt, & quia forte confessio, quae nunc viam, nunc nondum ita expresse diffusum erat, cum, & eius partes esse de iure Divino, vt Concilia definiunt.

Pro Chrysostomo respondetur, inaniam haereticorum in ipsos retorquens, & vix verba eius, sicut sufficiens, sed non perit de his, neque vltra satisfactioem & indulgentiam opus est, cur Chrysostomus ubique praedicat opera satisfactioem penitentiae, siquidem homini in Matthaeo r. ostendens quod non sufficit a peccato cessare, nisi satisfactioem, per ea, quae delictis per peccatis aduersa sunt, auri agnoscat penitentiam, penitentiam dico, non solum vt a malis perhibe de his, vt penitentiam vt bonorum operum fructibus impleatur. Facite, inquit Ioan. fructus dignos penitentiae, quod autem modo fructificat potestatem, & trique peccatis aduersa facimus. Verbi gratia, aliena rapuit, incipe donare iam propria: longo tempore es fornicatus, a legitimo usu coniugii suspendere ad perpetuum continentiam facit paucorum dierum castitatem meditare: neque enim vultu rari sufficit ad saltem tantummodo specula de corpore euellere, sed etiam oportet remedia adhibere vultibus. Rursus homini in Palma. os. ita scripsum est. Cum peccatum attuleris mortem, eum sufficit ad salutem, confessio enim penitentiam monstrat, satisfactio veniam sibi Diuina pietate conciliat. Et infra sequitur Petrus est Dei offensum non satisfactio placare, quam per eandem Dei bonitatem offendere. Et paulo post, Confessio reddit quod peccatum detraxerat, eum penitentiam quod delectatorum macula solidaretur, seipsum viciu, satisfactioem antidotum recurreat. Hae Chrysostomus. Pro quo auctoritate haereticis respondentes, dicimus, sicut Deo, vt nobis iam culpa quae penitentiam concedat, vt peccatis iam faceret de offensa delectum, sed magis satisfactioem & indulgentiam ad penas temporales expiatis, quibus post condonata crimina, in haec in alia vita sumus obnoxii.

DECIMVMNONVM QVAESITVM.

Chrysostomus an legenda sit.

Ench. 13. Ambrosius illud, *Ecce Hierusalem nolite flere super me, &c.* Postquam Dominus inter mortem ad sanctos conuulset, ad Crucis fermentum traxit erumpit in verba triumphalia, non lugebit, sed iam triumphum victor suum attollat, ac deinde eundem quoniam triumphum iam vidimus, eundem suum triumphum ascendat.

Theophylact. Theophilactus eandem elausulam elucidans inquit, Mulieres quidem quidem hominum est Virile lachrymans & plorans, quasi quae quidam & celsior Domino plorant, compatiuntur praefidentes magnam, & inhumiliter lamentantes: at ille non approbat, sed magis incipit alibi, voluntate enim patiebatur, non decess autem lamentari enim, qui sponte & pro salute omnium patitur, sed conuulset est, vtilis magis laudibus effertur & celebratur, per eum enim & mors delectata est, & inferus captiuitas factus, laetitia eam huius, qui sponte patiuntur, nullam considerationem adferunt, proinde Dominus eam, quae ipsum lugebat, incipit.

Beza. Beza lib. 6. comment. in Lucan. sic scribit, Ne me, inquit Christus, mortuum lamentemini, cuius facta resurrectio mortem solere potest, enim mors & omnem mortem, & ipsum mortis destructura est antiochem.

Erasmus. Erasmus colligit ex his, non licet Christiano viro passionem

Christi delectare, mortemque ipsius lachrymis prosequi, quia Christus mortem suam non lugubrem, sed gloriosam esse voluit, neque deplorari voluit, sed adorari, vt quae sponte pro totius mundi salutis facta sit.

Communis consensus Patrum tenet sententiam contrariam Erasmi, & praedicat auctoritates Patrum accipiant sicut est sensus, quo Christus ad multos lugentes dixit, Ecce Hierusalem nolite flere super me, sed super vos flete. Quibus sane verbis non prohibuit se a feminis Hierosolymitanis pro quodam charitatis affectu penderet & de eorum delectis, neque enim credibile est Christum in his autem velle ut reprehendit, & quod consoleretur nunc sentis fuisset, amicitiae rati fuisset, & Diuini prophetae oracula futurum praedixerat. Nam, vt cetera omittam, Maria matris animam iuxta Simonem vaticinium dolens gladius in morte filii transiit, huius autem dolorem ac lachrymas nemo credat a Christo damnatas, nisi profusus desipiat, aliud ergo flendi genus Christus filiabus Hierusalem prohibuit, nempe, mulierum aliquot ex eam & indecorum luctum, quae nondum agnoscentes Diuinum filium Dei potentiam, & ineffabilem charitatem, qui voluit & libens pro salute suorum vltimo propegit ad mortem, lugebant illum, vt infirmum & imbecillum hominem inuito animo dira & indigna patienter, neque se potentem ab hostilibus iniuriis defendere, huiusmodi dignum Reum compescens Christus, admonet vt se ipsas potius ac lachrymas suas huiusmodi ratione deplorat, quibus immineret melius scilicet calamitates, & inexcitabilem vrbis exitum. Ex his liquet Christum non prohibuisse neque damnasse plura ex religiois lugeudi morem, quo Christiana ecclesia singulis annis memoriam passionis & mortis Christi lugubri pompa & flebilibus caeremoniis celebrat. Nihil enim ecclesia ipsius Christi edocta consensum esse, vt filii sui, qui membra sunt Christi, Christo capiti conformentur, dolenti & patienti condolentes & compatiens, proindeque huiusmodi flendi titium insitui, in quo potissimum ac maxime omnium iussu lugeri peccata nostra, vt prope causa mortis Christi. Vnde Paulus ad Hebraeos, Recogitate enim cum, qui islem sustinuit aduersus, semetipsum a peccatoribus contradiendo, vt non fatigati in animis vestris deficientes, id est recogitantes intelligens expiationem delictorum nostrorum Christum in mortem adgressum. Quod & propheta Zacha. itaque praecipuum mouit, inquit, Plangent super omnes tribus terrarum, non dixit tantummodo, plangent cum, sed plangent se super eum, hoc est, flagitii posita lupum eum, qui peccati missum mortem sua filii. Erasmus ceterum in assertionem hanc, sicut & in alii.

VIGESIMVM QVAESITVM.

Deiut ab humanitate Christi an morte separata fuerit.

Ambrosius lib. 10. in Lucam docens quomodo Redemptor noster exipauerit, locum hunc chieidans, *Et haec dicitur expiavit.* Loez 23. viderit sentire, humanitatem Christi mortem a Diuinitate verbi fuisse separatam, sic scribens, Ego non erubescere fieri quod Christus non erubuit vix magna profectus, cōtēctus secessum Diuinitatis & conpositis, sic enim habet: Clamauit Iesus voce magna dicens, Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Clamauit homo Diuinitatis separatione mortuus, nam cum Diuinitas mortis libera sit, vique meo esse non poterat, nisi vti discederet, quia vti Diuinitas est.

Hylaius Canone 33. in Matth. hunc locum edidit, Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me? Matth. 17. sententia Ambrosii subleuabit, sic inquit, Clamor verum ad Deum conpositis vox est recedens a dei verbi Dei contemta derelictum, denique ex reliquiatur exelamauit dicens, Deus meus Deus meus, quare me dereliquisti? sed relinquitur, quia erat humanitatem morte peragendum.

Doctores Scholastici de hac quaestione, Sentent. diffin. 11. & S. Thom. 3. parte, q. 50. artic. 2. quod querit, an Diuinitas fuerit separata in triduo ab humanitate. Et respondit negatue. Ratio eius est, quia illa quae Deus gratis dar, & alicui communicat, ratio ipsius peccator nunquam auferuntur, quia sine penitentia finit per dona Dei, vno autem animae & corporis ad Diuinitatem finit per gratiam facta, Diuinitas ergo nunquam a corpore separata est. Dubium tamen est, an conclusio ista sit de fide. Ratio dubitandi est, quia plerique Doctores cum Alexandro Alenfentore, Christum naturam irrationalem non posuisse finem, non ergo esse de fide Diuinitatem in triduo fuisse corpori vniat: proba, quia in triduo corpus erat irrationale, ergo. Ad hoc dicimus: primo, conclusioem S. Thom. esse de fide: & illam negare haereticum esse. Pater, quia articulus fidei est, quod Christus spiritus est non ratione Diuinitatis, neque ratione animae, ex ratione humanitatis verbo vniat. Secundo dico fidei ad Alexandrum, & eos qui illum sequuntur, non posse adferre naturam irrationalem, eamque finem vniat bene tamen tantum medium: & ita corpore erat medium, vt verbum vniat toti creaturae rationali & isto modo neque Alexandrum, neque alii negant quod Deus non possit creaturam irrationalem assumere.

Dubium, tamen est, si Diuinitas corpori non maneret vniat,

Pro Ambrosio.

Mat. 17.

vnita, an Christus dicentis mortuus. Respondetur affirmatiue, quia ad esse mortuum fuit, quod anima esset separata, & sicut Petrus ex animis vixit & proprie mortuus dicitur, ita & Christus, anima & corpore separata.

Circa rationem S. Tho. quod dicit, quod gratia gratis datur non auferentur sine peccato illius, cui communicatur, est dubium, & argumentum, quia contrarium arguitur. Respondendo dupliciter. Primo, illa que datur gratia & permanenter ad vitium suum consequuntur, non peccantur nisi ex propria culpa, quae veru dante transiunt & per modum dispositionis, nil prohibet, cum non peccant vitium suum deinde, quod sine culpa peccantur. Secundo dicitur, quod anima est causa rationalis, ratione cuius Diuinitas ab humanitate separatur, & quare corpus dimittit, quia quod fuit aliud & simpliciter non vnam dimittit.

Dubium tamen est, an mortui Christi fuit separata Diuinitas ab anima. Respondet S. Tho. art. 1. conclusionem negatiua, quae est de fide. Et probatur, quia de fide est, quod descendit ad inferos secundum animam Diuinitati vnitam, ergo. Dubium tamen est, an ista sit concedenda. Deus est anima, sicut conceditur ista, Deus est homo. Respondendo in triduo id affirmat haereticum esse, sicut modo assumat istam, Deus est humanitas. Doctores tamen scilicet aliter cum S. Thoma. art. 1. ad tertium, assent, istam esse concedendam, Christus habebat animam, & non solum hanc, sed etiam istam triduo erat vera, Christus est rationalis & est intellectus: & ita in triduo concedenda sunt omnes propositiones, quae non requirunt rationem animam ad corpus. Dubium tamen est, an Christus in triduo humanitatem dimiserit. Si conceditur, aliquid ergo assumptum, quod dimisit, id autem est contra Damascenum, Quod enim fuit aliud assumptum nonquam dimisit. In contrarium est, quod non dimisit humanitatem, ergo vnebat, & veritate est: quod est contra fidem. Ad hoc respondet Durandus, & optime 3. dist. 11. q. 3. proprie non dimisit humanitatem, sed rationem, quia quod dimittit ut rigore per se manet, humanitas vero non per se manet, sed Diuinitati vnita, ergo proprie non dimisit humanitatem. Secundo dicit, datur quod concedatur dimisit humanitatem, id tamen afferre contra Damascenum non esset, neque contra id, quod ecclesia recipit, intelligitur enim non dimisit, permanentes, quod semel assumpti, sed ad tempus, & hoc nil obstat. Ex quo patet solutio ad argumenta.

Dubium tamen est, quod modici omnes mortuae loco citato, an Christus dimiserit aliquas alias partes. Verbi gratia, in vita sua nutritur, & agebat: in nutritione autem & amentatione perdebant minores partes, & manente augere. Dubium est, an haec patet in Christo pueritiam. Respondetur, si deus dicitur in augmentatione Christi nihil perire, sed sine perditione illarum partium augmentabatur. Sed si hoc esset verum, certe Christus non esset duobus humanibus: quod tamen affirmandum non est, quia est contra veram philosophiam. Erat dicimus, multas partes dimisit Christi tempore quo agebatur. Et Damascenus intelligit de parvis essentialibus, & de per se.

Circa solutiorem ad primum argumentum artic. 3. est dubium, quomodo haec conclusionem S. Tho. illud, Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam. Respondet S. Thoma. intelligi illud de separatione animae a corpore, & non de separatione a Diuinitate. Sed contra arguitur, quia actiones sunt suppositum, non ergo potest de corpore intelligi, quod ponat animam suam a se. Secundo, quia Christus non dicit corpus ponit animam sed ego pono animam: ex quo videtur S. Tho. non consenti respondere. Ideo dicimus, hoc loco animam non fuisse per altera parte compositi, sed prout, ac si diceret, Ego pono animam meam, & iterum famo eam. Ex animam pro vita usurpare phrasim est scripturam, vt patet lo. 10. Bonus pascit animam suam dat pro ouibus suis, & loas. 11. Qui perdit animam suam, in vitam aeternam euasit eam, id est, qui perdidit vitam, euasit eam. Vnde Augustinus locum illum, ut ex laetitia rogo vsq. no licet animam falsam facere, inquit, quod intelligitur, & loquitur de vita: & item inquit lib. 1. de quer. Euangel. q. 7. Et ita dicimus, quod locum illi, Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam capiendo animam pro vita, optime consonat conclusionem S. Thoma.

Dubium vitium est, an Christus in triduo fuerit homo. Respondet S. Thoma. art. 1. dubium est. Prima conclusio, quae est de fide, dicit, quod Christus in triduo fuit homo. Secunda conclusio, secundum vulgarem & communem modum loquendi concedi potest, quod Christus fuit homo mortuus. Circa hoc dubium Doctores aliter errauerunt, licet non in sensu, sed in verbis, vt patet Hugo, lib. 1. de sacramentis, partes. cap. vltimo, & Magist. Sen. 3. dist. 11. & ibidem Doctores Scholastici qui quod non propriam debant fecerant. Ideo arguitur contra primam conclusionem. Ergo est modo vera, Socrates est homo, & ista, Adam est homo, ista est anima & ista, in triduo, Christus est homo, quia praedicatur vere praedicatur de subiecto. Secundo ex Durando, qui in triduo erat vera, Christus erat rationalis, ergo & homo, nam quando differentia praedicatur de aliquo, de eodem praedicatur species. Tertio ista est modo vera, hic est homo, quando Christus fuit in sepulchro, habuit ergo nam de vera, & ita est modo homo erat in sepulchro. Quarto ista erat vera,

Christus est in sepulchro, ergo ista erat, Christus fuit homo. Ex quibus videtur, quod assertio S. Thoma. fuit vera. Ad hoc dicit, quoniam hanc dupliciter disputari potest. Vno modo in rigore Dialiectico, an ista in triduo vera, Christus est homo, sicut ista, Adam est homo. Alio modo Theologice, si Dialiectice, Capitulo 3. dist. 11. q. 3. non ad primum argumentum Auerrois contra S. Thoma. dicit, istam, Christus in triduo fuit homo, in rigore Dialiectico esse falsam, quia regulari, & copula absolute a tempore, quando praedicatur est de essentia & ratione subiecti, intelligenda est, quando ex parte subiecti non ponitur aliqua determinatio, quae una conueniat essentiae subiecti subiecto, & quia in Christo fuit deus nature, & alia illarum conuenit illi accidentaliter, ista est falsum, Christus in triduo fuit homo. Et quando obicitur ei, quod est contra S. Thoma, qui concedit istam, Christus est homo, respondet, quod licet ista sit vera, Christus est homo, tamen cum determinatione temporis danda in triduo est falsa, quia copula absoluti a tempore: ista tamen, Adam hodie est homo, Antichristus hodie est homo, sunt falsae, quia per illam determinationem est, vt copula non absoluti a tempore. Et ad replendum, quia quando copula absoluti a tempore, propositio est vera, siue sit, siue non sit, respondet id esse verum, dummodo non implicat aliquod accidentale & contingens, quia aequiuale huius, Deus & homo est homo, & deo est neganda. Item, quia Christus est nomen compositum, sicut alibi, vnde sicut in ista, albus homo est animal, copula non absoluti a tempore, ita necque in ista, Christus est homo in triduo, & ita inquit, quod est arguenda, addit dicens, istam, hic est homo, in triduo esse veram. Haec proinde. Ad hoc dicitur primo, quod quantum ad rigorem Dialiecticum, & utrumque est probabile, ita, quod ista in triduo sit vera, Christus est homo, sicut ista, Socrates est homo, Adam est homo. Secundo dicit, Sancti Thoma hic non fuisse disputantem in rigore Dialiectico, sed solum Theologice, & ita dicitur quod Christus in triduo actualiter non erat homo, vitan dicens, vt nos videmus, & vt Capitulo aut, non dimittit, an ista sit vera vel falsa, Christus est homo, sed tantum, an Christus est homo in triduo. Et inquit esse falsam, sicut istam, Adam est hodie homo. Socrates est hodie homo. Sed contra hoc est argumentum, quia haec est materia naturalis, Christus est homo, ergo in triduo erat vera & necessaria. Respondendo, ad hoc quod propositum sit in materia naturali, fari est, quod per se illam potestatem creaturam possit contrarium fieri, non tamen impedit, quod Deus possit contrarium facere, quia Deus potest naturam & materiam in materia mutare, quia ista, Deus est homo, ab aeterno fuit in materia mutata, in triduo in materia contingenti, modo vero in materia naturali.

Dubium est de veritate istius: Christus est Christus in triduo. Et probat, quod non esset vera, quia haec erat vera, Christus est in sepulchro, sed haec aequiuale huius, Christus est Christus in sepulchro, erat ergo illa vera. Dico ad hoc certum esse, quod Christus supponit verbo sustentante naturam humanam, &ideo illa est vera, & quia ista est de nomine: sed quia verisimilis est, quod Christus in triduo non erat homo, ideo non erat Christus: quod ex eo constat, quia Christus est vnica persona ex duabus naturis Diuina & humana subsistent, in sepulchro haec vna non constabat ex illis duabus naturis, non ergo erat Christus. Item, quia Christus idem est quod Messias, Messias idem quod Rex, sed in triduo non erat Rex, ergo neque Christus. Praeterea, in triduo eo erat Iesus, sed Iesus & Christus pro eodem supponunt, ergo, Item, quia si Deus ab initio misisset, & assumptum corpus & animam, istam cum non infirmaret, non esset Messias, neque Christus, quia promissus iuxta finem ex hoc non, ergo in triduo non erat Christus, nihil enim conducti, quod corpus & anima prius esset coniuncta, cum tunc esset separata. Vltimo arguit Durandus Dialiectice, quia post resurrexerunt illa est vera, iste homo fuit in sepulchro, ergo habuit vniam de praesenti veram, hanc, scilicet, ista homo est in sepulchro, id est, in iymbus quod in hoc dicitur, conuenit sequitur, quod ille homo ex illis in sepulchro esset homo ex illis in iymbus, sed cum non esset, falsum, ergo. Moderni dicunt, quod quando in propositione aliqua implicatur aliquod accidentale, et in ista, albus fuit nigrum, vel est propositio vniuersalis, vt ista homo cuncti, quod tales propositiones prius sunt resoluenda, quam tunc esset separata, & ideo illa debet per se resoluere, hoc est in sepulchro, id est, Filius Dei est in sepulchro. Sed, in ista illam esse veram per hoc docet, capiendo patrem pro toto, sicut illam, Lazarus est in sepulchro, quia de rigore tamen loquitur, & ita credo quod ista, Christus est Christus, loquendo de Christus in triduo, simpliciter est neganda. Ad argumenta, & ad primum autem est respondendum. Ad secundum respondendo, rationalis & dupliciter fuit, vno modo complete, vnde differentia vna speciei, alio modo incomplete, prout est in anima rationali. Primum modo in triduo rationale non dicebatur de Christo, Christus est rationalis. Secundo modo sic, & hoc non sequitur, ergo est homo, quia tunc non erat differentia speciei, sed rationalitas erat in anima Christi. Ad tertium respondet Durandus, 3. dist. 11. q. 3. quae, quod modus illi ponendi id esse habet fuisse aliquem, nam non valet, ille hominis fuerit in hac anima, ergo & modo fuit. Ad quartum dicit, quod propositio illa erat vera per hoc docet, quia illam pati pro toto, & quia tunc conuenit fuit in sepulchro, ideo illa erat vera, Christus,

Christus fuit in sepulchro, ex quibus constat argumenta non con-
cludere.

Pro Ambrosio responder Magist. Sentent. 3. distinct. 21. ubi dicitur dicta eius & Hilarij, & inquit am paratum non de qua ambrosio loquitur est esse accipiendum, sicut intelligitur delectio, quo illis ve bis significatur, Vt quid me delectaui, hoc est non secundum solutionem, & diuisionem visionis Dei & hominis, sed secundum fuisse non protectionis, qua diuinitas humanitatis patrociniatur ad tempus deficiens, hominē iūm in tormentis, doluitque, & more delectuit paratum ad defensionem, non diuturnam vniuoc.

VIGESIMVMPRIMVM
QVÆSITVM.

*Homines omnes an ad aeternam vitam
eligantur.*

[illegible][illegible]

Et quia optatio hæc plebeis acutibus applaudit, ideo opere prædiximus illam esse. Quæ et primum, quam fit extorta expositio verborum Pauli, quod prædefinitur, et, velinde palam fit, quod amœo hæcenus excoigitur: omnes enim tam Græci quam Latini Patres, sub verbo, prædefinitur, vnicum genus prædefinationis intelligunt, in quo vnamini inter intelligunt & agnoscunt oppositionem ad verbum, præobavit, non rationem ad alios communiter definitur, nam, pte, non id subnotat quod præaliis aliis definitur, sedmopter prædefectionem æternitatis ad remptus gratiæ & mutabilem effectum, quomodo Patres omnes contemplant, qui super præfati loci. Jacob dicit. Egeu-

[illegible]

Ad obiecta respondetur, & primum est, quod exhortet animas adieci clementiam Deum, ut non oblectetur iulium suum, meditatur fuisse penas ante peccatum, tanquam multitudinem, quam creauit mortualem, odio habuisset, anequam esset odio digna. Argumentum hoc, si faderetur finem Lutherano- rum digneatur. Itebatur illos ferire, ut qui autem, Deum pro sua voluntate odisse quodammodo: atque ideo aut inaudat, anequam quicquam boni uel malum gerent, ne illis sua cespere ualeant, & falsi ferre: quia ratione Deum facit auctorem malis. Patres autem & Scholastici non sic impie loquuntur: sed hoc priorius quod in tempore fieri, & eternum esse, non debet. Vnde fuit neminem uisum nisi ob commissa delicta, uti neminem probat, nisi ob eandem culpam prauiam, quod fuit, ut iustitiam suam ostenderet: neque hoc negari potest, nam quanto ab illo, cum omnibus pueris posset Deus per factum eam prospicere, et cuique inter peccata licet, cum illa gignat, quod fuit in illis: non fuit inter Tyrios & Sydonis, quos ait Christus credidit, & fidei, & iustitiae. Præterea, quomodo cum Pharaone & reliquis obsecratorum porrent specialibus auxiliis emolli- re, totum peruenit ad illud, quod a nemine parca quod debet: at licet responso faciat, ut Deus ab iniquitate uideatur, pietatem non faciat: nam cum neque prædestinati quicquam debet, & cupulos reficit, et cuius uoluntate fuit iustitiam illis, non autem in illis, profecto nulla est causa finalis, nisi quam dat Paulus, ut iustitia Dei appareat, quod in infernus non esset, adeo illis non fuit, quod ergo causam finem certissimam temporaneis effectibus, qui in æternitate facere praui, eandem tribuimus probationi: punit enim malos ad ostensionem gloriæ sue, & eodem modo, quod a nemine parca quod debet, eodem modo reprobat. Solus, eundem finem Deum, cum tantam multitudinem odio habuisset. Respondetur, quod quæso, an sit error, propterea quod tantam multitudinem permittit præcipit ire in predicationem, quantum in die iudicii confitebitur: quod si non ob hoc dicitur, profecto neque fuit, & fuit eadem in tempore, decreuit in æternitate.

Obúcie

1 Petr. 1.
Ezechiel.

Obiici & illud Petri, quod Deus noli aliquos perire: & quod non vult: moti te impio, id magis vult te avertatur, & fexcenta, inquit, bis milia nati sunt. Sed tepe vadit ipse nobis, nunquid Deus o-ho habet peccatores, & perfectio o-dio odit illis, qui in peccato decedunt, & odio est Deus iniquis, & iniquitas eius. Profecto, respondet: non vult, nisi sub distinctione, scilicet, quod voluntate antecedenti noli aliquos perire, consequenter tamen permittit perire peccatores, & odio habet illis. Has ergo differentias voluntarium, quae per effectus dedprehendimus, & concedimus esse illis semperitatis. Reliqua argumentorum phantasma per hanc evanescit. Non ergo erat, ut ille recedens episcopus in prologo iubeat illi dicere, punctum se praedestinationis vera ratione attigisse, quae Augustinus ex ceteris sanctis Paulus celum finierat fuisse. His diuideris, liquet responsum ad protem quæstionem Pauli, a illam restare in Deo iniquitatem, ea quod in sua praedestinatione nulla sunt praeuia humana debita misericordiae, sed tantum reprobationis demerita. Et ideo quod bonus fuerit in aliquos, nemo aliter inquirat tribuere vult: nisi causis oculis. Inter Evangelicam parabolam, nequam est. Et sane mirandum, infatuos illos praedestinationis hoc non animadvertere, quemadmodum neque ipsi aliter possunt respondere: nam licet gratia donemus eis, praedestinationis propter sua bona opera praeuia electos fuisse, tam negare nequeant, eadem opera praeuia non nisi Deo auctore perfici, respondere tunc, ut his praeterea auxilium praestitum, ut ipsi in inspiratione assensum. Ad quod respondere aliud nequeunt, quam quod non respondimus, ergo in operibus debita gratia nulla potest esse praesentium acceptio, id est in operibus iustitiae. Quid quod perperis Paulus, non aliter libet Deum in iniquitatis macula, quam dicenda quod pro suo beneficium illi vult in se, et quem vult iudicari. Sed tamen si capta ad iudicium finali meremur, quia operibus illi vult in se, itaque ad acceptio est, ut, si non pro conditione operum redderet premium, non recedat ad beneficium Dei, sed aliter, quod vult in se reddat in opera sua: ob idque David misericordiam & iudicium canebat Domino: & Christus inquit, Non veni iudicem mundum, sed ut saluum faciam mundum: quia primus aduentus summa est misericordia: quando vero venturus est, iudex erit.

Psalm. 110.
Ieron. 11.

Igitur si in genere quæritur, cur quosdam praedestinationis, quosdam vero reprobo, licet, respondemus, quod praedestinationis nulla est in nobis causa, reprobationis vero merum (quoniam putamus demeritum) est in nobis, finis autem in Deo, nempe manifestatio iustitiae eius. Si autem in partem illi eternam pergas, cur hos praedestinamus, ut Iacob & Paulum, hos vero reprobo, ut Esau & Iudam? Respondet super Iosannam Augustinus, Cur hunc trahas, & illum non trahas, noli iudicare, si non vis errare: quoniam rationalis ratio est, quia effectus praedestinationis: & ideo subdit: Nondum trahens, ostendit trahens: at non dixit, Non est praedestinationis, ut ad praedestinationem, tametsi quia res nobis abditæ est & tecondita, opere sibi quique apud Deum potest, vitam & ergo Domine in numero sui praedestinationis.

Propter.

Circa praedestinationem, ad detur causa illius, an non? fuerat diuersa sententia Doctorum, quoniam rari, quam sequitur Ambrosius, tenet quod opera iustorum praeuia fuerunt causa iustificationis, non illa qui in puncto iustificationis conueniunt, sed ea quae per vim gratiae subleuantur, ut pura quod Deus penitus constituit gratiam suam communicare illis, quos praefixit bene illa iustorum, sicut rex quique prouidentissimus cum donaret equo in bello, quem nollet, itenue illo praedatorem, illi quæ antem concederet, quem existimaret constanter propagatorem. In qua opinione non plures Praetores fuerunt, ut constat ex illo quod refert Prosuper in epistola ad Augustinum, his verbis: Illud etiam quilibet diluatur quæsumus, patenter insipientiam nostram sciendo demonstrat. Quod tamen prius de hac te opinionibus, penitus omnium pars inueniunt & una sententia, quia postpositum & praedestinationem Dei secundum praesentiam receperunt, ut his hoc Deus alio vasa honoris, alios contumelie fecerit, quia finis vultusque ab eo certus fuit, & in eo ipso gratia adiutorio, in qua futurus esset, voluntate & actione praefixit. Quia etiam video plebsque multos iam uae temporis hanc opinionem plausibiliter suscipere, & fœderit, nam alia periculis nequeunt, quomodo non sit Deus praedestinationis acceptor: & praeterea quomodo praedestinatione non tollat libertatem arbitrij: praeterea quod Paulus affirmat reddendum unicuique iuxta opera sua, ubi innotuit, gloriam pro meritis reddi, quæ effectus sunt gratiae.

1 Augustinus.

Opinio tamen illa est omnino falsa, & scem scriptura aduersa, cuius ratio est, quia opera, quæ effectus sunt praedestinationis, nequeunt esse ipsius causæ mortis & efficiens, de qua illi loquuntur, opera autem illa effectus sunt praedestinationis, non ergo sunt causa: praedestinationis enim est destinatio ad illum supernaturalem finem, quem naturæ viciis attingere non valeamus, & ideo quodcumque medium non illuc perducit, effectus est praedestinationis. Quod Paulus sapienter nos admonet, ubi praedestinationis vocat nos misericordiae, quæ Deus praepraeparauit gloriam. Quo fit, illa, quæ reconciliamus gratia, effectus sit praedestinationis, iuxta illud, Quos praedestinasti, hos & vocasti, & eisdem iustificasti, id est, quia praedestinasti iustificasti, cum ergo opera, quæ

gloriam sunt merita, effectus sunt & munera eiusdem gratiae, quæ recte videtur, sit, ut & eadem opera effectus reddunt illi eiusdem praedestinationis. Atque hic potius latens vana sententia, concedimus enim, quod inter effectus praedestinationis saltem causa alterius, aut nullus esse potest causa praedestinationis: & cum vtrique tribuamus praesentibus prius finem, motum inde perperam, ut Deus Iacob, verbi gratia, praedestinatus ad vitam, & ob id contulit gratiam, adiunxitque eius arbitrium, ut exieret opere, per quæ ille perduceretur: quæ opera tamen effectus sunt gratiae, nam & causæ gratiae. Quo demum fit, ut gloria quæ superuenit illi finis sit quidem in intentione Dei prima, in executione tamen posteriora. Et hanc ratione Pauli discoloraret, qui vbi vultus loquitur de gratia, illam ait gratis & absque operibus non impendi: vbi autem de gloria, illam potius operum esse nobis aliter propter opera. Est ergo paradoxus unus cum se infert, opera quæ sunt gratiae, sunt causa gloriae, ergo sunt causa praedestinationis ad gloriam, sed hoc consequitur quod Deus praedestinatus non, ut per hanc gratiam actus opera promoueretur ad gloriam. Et tunc conficitur mens secundum argumentum contra illam opinionem, resque tenet in costellum, quod ipsi contra nos conuincunt. Autem quippe, nisi Deus ob praeuia opera iustorum, eos praedestinaret, acceptorem esse personatum: hoc enim neque ipsi credere valent observatione nostra: nam si merita illa, ob quæ homines praedestinamus, non nisi praecedente auxilio Dei sunt: responduntque ei & auctores, verbi gratia crucifixi latronibus, aliter proposuit efficiat, efficiat, aliter vero minime, etiam nulla causa, nisi quancumque quoniam debet. Sed tertio arguitur, reprobis ca, ut male vultis sapientem Deum conferre gratiam, ergo & quam latetur praedestinationis non conferre reprobis tanquam causam bonum vultum eius, eadem namque est ratio ex parte Dei communicandi omnibus gratiam suam. Nisi dicimus quia dixit, Quando duo praeuia baptizantur, quorum alter reprobos est, aliter vero praedestinationis, diuersos quoque rationibus ab illis dignis habere, non recipiunt in gratiam suam, vnde tunc propter ea consequetur, quod gratia praedestinationis collata propter opera praeuia minorem habet rationem gratiae, quam illa quæ donatur reprobis omnino gratia. Adde, quod cum praedestinationis ipsi sapere Deus imperari gratiam, quia male veniunt, relabatur in culpam, falsum est, quod praedestinationis gratia conferatur semper ob opera praeuia, neque adeo fit, ut neque praedestinationis fiat propter huiusmodi opera. Quarta argumentum est insolubile, quod Augustinus facit in epistola ad Sixtum, Gratia, quæ paulum in baptismo abluunt, qui ante vim rationis obent mortem, non illis datur propter opera praeuia, quia nunquam factum sunt, ergo nequei victum essent, illam recipient talis ratione, vultus enim rationis est gratia ipsa ipsa: nisi denegamus illam mercedem quæ propter eadem opera praeuia est, quod ex parulis tales perdidit, talesque saluatum, qualis vultus illos in aeternis meritis, si ad adultam seruarentur, aut, si eadem diuina praedestinet. Quam resiamus eadem epistola ad Sixtum & libro de praedestinatione Sanctorum Augustinus dixit, nempe, quod Deus opera, quæ nunquam erant, vel conueniret pauli, si enim Deum, qui futurus erat bonus, illa causa per baptismum confuisset, si uultus tunc illum propter quod quod illa bona opera praeuia tribuit: neque si Deus videretur esse mala opera, quæ ipsius perperatius erat, si superuideret, veta esset sententia sapientis, quod non nunquam illis rapuit esset, ne alia mutaret intellectum eius, autne filio deciperet animam illius. Et his ergo Augustinus huius, & lib. 1. contra Iulianum, & super illis, concludit, quod praedestinatione non sit in operibus, neque praecedens, neque subsequens: quod plane Paulus obique proclamatur, quippe qui absque illa operum distinctione omnia exequitur ad causam gratiae, aut enim: Non ex operibus iustitiae quæ fecimus nos, sed secundum fidem misericordiam saluos nos fecit, & hæc ex operibus, et gratiam non est gratia, & quam plurimam. Neque vero istos sententias contrarie perperam, quæ illam & Paulum consilium: In hoc operibus, inquit loquitur, efficitur, non quia nos diximus Deum, fed quoniam ipse prior dixit nos. Et Paulus, Qui prior deditur, & reprobis, & electis nos ante vultu diuinitatis sapientiae, & scientie Dei. Etiam si opera praeuia causa fuerit praedestinationis, cessaret omnino ratio dubitationis, aliamque esse personationem acceptorem, & atque adeo nulla superesset admirandi occasio: ac demum, nam cum te ordines, qui est in executione, iudicari debeat o de praedestinationis, neque absque periculo afficiant, ne opera praeuia fuerit causa ipsa.

Sunt praeterea Patrum testimonia, quæ ante eandem ecclesiasticam aduersus Pelagianum posuimus animos legentium in diuersam forte opinionem propellere. Itemque Origines super illud,

illud, Cuius vole miferetur, & quem vult indurari. Sciens, inquit, & prænoscens vniuersumque motibus & propolito virtut ad ea operumenda, quæ vniuersumque animus ac voluntas elegit: veluti patet familiis, qui sagaciter contemplantur feruorum ingenia, singulos illis inuenitibus & officiis deputat, ad quæ aptos prænoierit. Erpofit in illis. An non habet potestatem fingulus, &c. Iacob, inquit, quia mandauit femper pium, fecit vix ad honorem, &c. Ius autem, cuius amandam agnita iuram vidit, fecit vix ad conuentionem.

Chrysost.

Et Chryfostomus repert illud. Cum nondum nati fuissent, interrogans eos ius gratia in nondum nati vnum præ altero elegerit. Respondet, causam esse, quod Deus non spexit autem admodum homo, v. ex reum sine bonum iudicet, aut malum, sed antequam quicquam geratur, non ita quod hic malus, ille vero vultus ius: quam sententiam semper defendit.

Hieron.

Hicronymus in prologo super Malach. Omnis, inquit, Iacob dilexit, Eia autem edui habuit, quia Iacob pium, &c. Ius autem fecit futurum iniquum. Et super eundem locum Ambrosius, sciendo quid vniuersumque futurum esset, dixit: Minor erit dignus, & maior iudex. Et infertus super illud, Miferetur cuius miferetur, id est, si miferentiam dabo, quem præcui recte corde reuerentur ad me. Et subdit, quod cum Deus totus, quem sciat obaudire, & cum non vocet, quem scit, minime obaudire.

Ambrosius.

Pro defensione Ambrosii & ceterorum Patrum respondemus, quod loquimur de operibus subiectis gratiam, cuius vlti causa fuit prædestinationis, non quidem quali effectus, sed finalis: largitur enim Deus nobis gratiam propter eius bonum vltim, hoc est, non quia bene ex vltim sumus, sed vt bene viamur: quam forsalc hoc fuit vltim, quod prædestinauit Deus inter aditos eos potius, quos præcibit ac assensuros, & cooperatos, non quod illa opera præuia essent causa prædestinationis, sed dispositiones ad eius effectum, scilicet, ad gratiam. Quod vero Augustinus lib. 53. quæst. 68. super verbum Malachiam, Iacob dilexit, &c. cui vult miferetur Deus, & quem vult indurari, sed huc voluntas Dei iniusta esse non potest, venit enim de occultis meritis, non enim casibus (vt opinantur cœculi) osculum habere de meritis subiectis gratiam, sed loquimur de præcedentibus: tenebatur enim tunc erroris illi, antequam esset antistes, vt to questionibus super hanc epistolam esse videtur apud ipsum. De quo error postea fide retractatur. l. lib. Retractat. cap. 23. ubi cum ecclesia damnante Pelagium omnia hanc meritis diffinitur. Quod denique Petrus, Satagat vt per bona opera certam vltimam vocationem & electionem faciat, nihil obstat, quia neque vile opera absolute causam effectus prædestinationis, sed tantum esse causam, per quam Deus instituit ipsam exequi, facit, quæ vult, vt non ad prædestinationem suam perducit: fit ergo electio nostra & vocatio certa per nostra opera, & scilicet per causas secundas effectus sunt Dei effectus, quos per illas perficere constituit. Vide de hac questione infra romo secundo Chryfostomi, ad quæstionem decimum tertium.

VIGESIMVM SECVNDVM QVÆSITVM.

An omnis infidelium vita peccatum sit.

Ambrosius libro: de uocatione gentium cap. 3. inuenit videtur, omnia infidelium opera esse peccata: nihil aut eis fide posse, quod bonum sit. Sic enim habet, Siue cultu Dei iuram quod virtus videtur peccatum est, neque placere vltim Deo sine Deo potest. Consecutus illi Ancilum hunc locum explicamus, Omne quod non est ex fide, peccatum est. Roman. 14. his verbis, Omnis infidelium vita peccatum est, & nihil bonum, sine summo bono, vbi dicit agnitione veritatis æternæ, falsa virtus est, etiam in optimis moribus opera quæ videtur probabilia propter fidem fieri, vt magnæ virtutes & castus ceterum extra viam. Neque ab his diffinitur autem commemoratibus Originis in Iob, 31. qui cap. primo ita scribit, Vt breuitate acque audacter dicam, omnia quæcunque fecerim homines, sine in virginitate, sine in abstinencia, sine in corporis castitate, sine in bonorum suorum distributione, omnia gratia faciam, si non in fide fecerint: omnem enim eorum fecerunt & omnem iustitiam, quam fecerint quis fortis à vero Dei fide frustra facit, in perditione facit, non prodest eis, non ad iuram cum in diem ite, ad quod refert illi Paulus dicens, omne quod non est fide est, peccatum est.

Ferus.

Ferus libro primo comment. in Martham, enarrant hæc peritendum, Arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit, Marth. septimo, inquit, Ex hoc conlequitur, quod nullum bonum & Deo gratum bonum est extra fidem, imo soli fides bona opera facit. Ratio huius est, quia sine fide & gratia homo nihil aliud est quam in iustitia & mala arbor, non igitur potest bonos fructus ferre. Virtutes igitur philosophorum bonæ non sunt. Papii uti species habeant boni, non tamen è bona arbore producantur, aut enim ex amore, vel spelandi, aut rimore vniuersi per hoc procedunt: nec solum bonos fructus ferre non potest natura nostra citra gratiam, sed & malos producit iuxta

Adventin S. Ambrosii.

illud Sentus & cogitatio hominis prona est ad malum. Item omnes hypocritæ sunt, & omne os loquatur eumendicum. Item, Vane sunt omnes, vana opera eorum, vanaque omnia consilia eorum. Item, Omnes errauimus, vanusque in viam sumus, &c. Vides igitur nedum non bonum, sed malum esse quicquid extra fidem fit. Hanc eandem sententiam habet in explanatione illius sententia Iohannis cap. primo. Vita erat lux hominum, & idem in illud eundem capitulo. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, aut, Hic igitur verbum daturur contra veterem virginitatem, atque adeo omnes vires nature, quæ naturaliter propagantur transcurrunt in bobem: tutum illi lux, Decius plenitudine omnes acceptus, inquit, Maledicta sunt non solum quæ nos agimus, sed quæ nos aguntur, maledicta est eorum ooltri cogitatio, ratio, os, manus, pedes, maledicta sunt in nobis omnia contingit, siue lara, siue tristitia. Hinc est quod in Iactis in eadem, in tribulatione franguntur & desperant: & infra super illi verba loant. Les per Moysem data est, air, quamvis ipse lux in se bona sit, tamen si non addit gratia, nihil facit nisi hypocrisis: & in illud Ioh. 1. Lux venit in mundum, &c. Christus, air, primis manifestat, omnia nostra efficitur tenebris & peccata.

Doctores Scholastici disputant de hac quæstione, 2. Sentent. dist. 41. §. 5. Thom. secunda, secunde quæstione decima, articulo quarto. quod querit vtrum omnis actus infidelis sit peccatum, & respondet vna conuolutione negatur. Non oportet quod infidelis in omni opere suo peccet, sed quod aliquod operum operatur ex infidelitate, tunc peccat. Probat, quia licet peccatum mortale tollat gratiam gratiam facientem, non tamen tota liter corrumpt bonum naturæ, vnde cum infidelis fit mortaliter, infidelis gratia careat, remanet tamen in eis aliquod bonum naturæ. Vnde manifestum est, quod infidelis non possit operari opera meritoria, quæ sunt ex gratia, bene tamen aliquot operum possit opera, ad quæ iustitiam bonum naturæ. Ad id, Et quia si actus habent fidem, potest committere opera aliud, & ex eo non refert ad fidem finem, veniat, vt etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis potest operum aliquod bonum facere, eo quod non refert ad finem infidelitatis.

Dubium primum circa hanc questionem est, an infidelis sit peccatum. Et ratio dubii fuit in S. Thome quæstione decima, articulo primo. vbi inquit, quod infidelis dupliciter accipi potest, vno modo secundum putam negationem, sicut in illis qui nihil audiunt de fide, & in his non habet rationem peccati, sed magis penam. Alio modo potest accipi positum, & secundum contrarietatem ad fidem, quæ quis repugnat audiri fidei, vel contrarietatem ipsam, in quo proprie periturus infidelitatis. Et secundum hoc infidelis est peccatum. Et quæ inquit, quod infidelis infidelitate negatur damnatur quidem propter alia peccata, quæ sine fide meriti non possunt, non autem propter peccatum infidelitatis, quia Dominus dicit Ioh. 13. Si non verum, & locus eius non fuisset, peccatum non haberet, quod Augustinus exponit de peccato infidelitatis, quod non creditur in Christum.

Dubium est circa hanc doctrinam S. Thome, quia arguit aliquis non esse infidelitatem negatiam, quando aliquis nihil vultum de fide audiuit, quia quando ly, in capitulo negatur, non dicitur aptitudinem aliquam in subiecto: vnde non ligum indidit, quia nullam habet aptitudinem ad scientiam: quia autem de fide nihil audierunt, aptitudinem habent ad fidem, non ergo tales sunt infideliter negatur, sed potius priuatur. Respondetur, quod S. Thom. accipit infidelitatem negatiam, prout negatiam opponitur positum, non prout oppositum priuatur. Secundo dico, quod infidelis illa dicit potest negatur, quia fides est cognitio supernaturalis, ad quam homo ex suis naturalibus attigere non valet, & ideo in ordine ad illam, qui fidei careat, non sunt in potentia propinqua, quod ad priuationem requiritur. Tercio dico, quod S. Thome loquitur mortaliter, et non Metaphysice.

Quod infidelis positum sit peccatum mortale, est communis consensus Patrum & Doctorum Scholasticorum. Et probatur vno modo, quia talis infidelis facit contra præceptum fidei, ergo peccat. Antecedens patet Maior vltimo, Qui non creditur, eodem modo. Sed contra hoc est argumentum, videtur enim quod Deus iustitiam hominibus ad credendum: quod ex eo patet, quia nullus illi, qui eius facultatem naturam excedunt, obligatur, huiusmodi autem sunt supernaturalia, ergo collectio patet, quia supernaturalia facultatem hominis excedunt: antecedens probatur, quia iustitiam non tenetur inuenire promoueri, & oque eius se equitatem facere. Respondeo ad hoc Deum in prima hominis conditione illum condidit, quasi in quodam gradu supernaturali, ex eo quod fons nam illum ad imaginationem suam, vltimam Dicitur fecit cum capax. Et quo infertur, quod fecit homo inuile conueneretur ex eo quod Deus illum ad imaginationem suam planuauerit, & capax Dicitur visionis fecit, sic & iustitiam hoc conueneretur, quod illi media necessaria ad beatitudinem præcipiat. Vnde ad argumentum respondetur negando antecedens, quia fuit ex ead rationabilis, vltimæ cogi potest illi iustitiam, & eius vt fiat miles, sic & homo cum capax sit virtutibus, quod apparat media ad illam consequendam: consensum enim rationi est, quod cum Deus angusticoriam suam

Gen. 3.

A. 9. 4.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

E. 33.

vellet homini communicare, quod ipse aliquid ex suo ponat, & faciat ad illam confitendum. Secundo respondemus cum S. Thoma q. 2. art. 5. ad primum, quod licet ex verbis nostris id non possimus, sed est, quod id cum auxilio speciale Dei possumus: idem possumus, quod per amicos possumus.

Dubium gravius est circa secundam conclusionem S. Thomae in qua tenet infidelitatem negativam non esse peccatum, quod est conclusio peculiaris illius. Et scire omnes scholasticos tenent contrarium. Et primo Adrianus quodlibet 4. q. 2. inquit, infidelitas, quum S. Thoma appellat infidelitatem esse peccatum, quia est ignorantia vincibilis, & per se peccatum, quia contra preceptum de fide. Et pro expositione fidei oporiet ostendere, quod homo articulum fidei triplici via potest habere cognitionem. Vno modo lumine naturali, iuxta id Psal. 4. Signatur est super oculos lumen vultus tui, & Rom. 1. inuisibilia Dei per ea quae facta sunt intellectui conspiciuntur. Secundo adducendo ab aliis via humana, Tertio modo supernaturalem, sicut Apostoli edocui sunt articuli à Christo, & alii ab Apostolis: & sic non possunt aliqui edoceri, iuxta id I. Ioan. 2. Vñdico docuit vos. Secundo notat quod ea, quae homo discere potest, sunt in duplici differentia. Quia dicitur ad salutem fuit necessaria, ut articulum cognitionis, & decalogi praecepta. Alio vero sunt, quae non sunt ad salutem necessaria. Qui contra dicitur sunt usurarii, quia simoniaci? Hoc supposito, ponit quatuor propositiones. Prima, ad aliquem huiusmodi inveniendum, si illi eorum, quae non sunt necessaria ad salutem, fiat et quod homo faciat quod humano modo facere potest: sentit vir prudens facere, verbi gratia, si facturus contractum aliquem, ignorans an sit usurarius, quaxat ab aliis fide dignis, an talis contractus licitus sit, an usurarius. Et hoc dicit satis esse, ad hoc, quod ignoranti subiectionem inveniabilis sit. Et quod secundam conclusionem in se, quae est respondere questionibus, iudicet de re remotissimis Indis communi, ubi fides non creditur, nec potest, nec cogitur, re non possunt, quia fides est ex auditu, tales licet nunquam nihil de fide audierint, à peccato infidelitatis non excusantur, quia ad habendam gratiam non se disponunt, praecepta naturalia seruando, quae se servarent, profecto à Deo illuminarentur ad hoc quod fidem reciperent. Haec sententiam communiter modernae sequuntur. Et addunt, hoc non solum de infidelibus verum habere, verumtamen de veris tunc. nempe, quod si à suo praesto auditu Deum trinum non esse, delinquent ignorantia vincibilis, quia si se ad gratiam disponunt, Deum illi erant non permittere. Idem tenet Alexander 2. parte, q. 119. membro 8. Denique opinio moderatior est.

S. Thoma. contra illud omnes modernos tenet, ignorantia peccati fidei in his, qui nihil viderunt audiunt de fide, nullum esse peccatum, & ita inveniabiliter esse: alia enim, si peccatum esset, inveniabilis esset. Et probatur primum, & est argumentum ad hominem contra ipsos, qui nullum preceptum ponunt de fide, si ergo praeceptum non est de fide, vnde est quod Infideli damnum. Secundo arguitur ex illo Ioannis 21. Si non venissem & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent, ergo ubi nullus audiuit, nullum est peccatum, maxime si humano more audire non potuerunt. Et Rom. 10. Quomodo dicent ei quem audierint, si ei diceret, nisi audiant, nullum modo credent. Quod si fides quia dicitur, si se disponunt, audirent: hoc nihil est, quia Paulus de praedicatione externa loquitur, ad quam homines mittuntur. Tertio est vigens argumentum, quia aucti tenentur se disponere, ad hoc quod per miraculum illuminentur, aut oia: non secundum, quia ipsi tenentur, sit esse quod à visis & Doctoribus fide dignis inquirant, tales tamen apud illud non fa nt, ergo, neque primum dicit potest, quia hic miracula expectanda non sunt, alia Deo ecclesiae lux sufficienter non providenda, quae sufficiens à hoc consistit, quod sine miraculo novo homines edoceri, & salvari possunt. Quarto, qui si quis à Doctoribus aliquarum expositionem audiret aliumque locum scripturæ, de his quae ad salutem sunt necessaria (scilicet, interiori revelatione contenta ei fieret) deberet credere Doctoribus, & non revelationi interiori: alias veniens daretur videret, revelationem sibi fieri, & se esse fidei peritos Theologos. Et ita tenentia est B. Augustinus in questionibus, quia ipsi tenentur, & allegatur Adrianus, qui inquit, Si oia non fides dicitur, neque ad quem rumor aliquis doctrinae peruenit: rum, quia non suo vitio ignorat, immo est à damnatione. Quinto, quia illa quae sunt fidei, hominum captum excedunt, donec ergo audiant credere oia tenentur: antecedens est novum: consequentia probatur ex B. Augustino lib. 3. de libero arbitrio c. 12. ubi inquit, Non enim quod naturaliter noscitur, & quod naturaliter est potest, de quatuor aliis ad resum, sed quod scire non habuit: sed iste motus humanus scire non potuit, excusatur ergo à culpa. Vltimo, quia sequitur, quod quis infidelis esse propter peccatum fidei: si sequitur, sit, verbi gratia, casus, quod iste primo veniens ad eum rationis, in Deum le convertat, & gratiam habeat, & cum hoc ignorat articulos aliquos, & praecepta aliqua decalogi, & furatur, tunc ille non excusatur ab infidelitate, & tamen non alius peccatum aliquod aliud infidelitatem: ergo propter solam furum est infidelis. Probatur, qui non facit quod in se est ad tollendam infidelitatem, non ergo excusatur à peccato infidelitatis. Tum etiam, quia distinctio illorum est vana, nempe, quod non necessitas ad salutem non sufficit diligenti assidui possibiles modo homo ad addibere, io alius autem se.

Ad rationem illorum, & primo arguit, quia ignorantia illa est

fibi in penam aliorum peccatorum, quum ergo in peccatis maneat, ignorantia illa non est inveniabilis. Antecedens probatur ex illo Rom. 1. Propter peccata tradidit Deus in reprobum sensum & Ofec. 14. Si peccator venerit ad confitendum prophetas, ergo Dominus decipiam prophetas, ut illam hoc ausum in penam peccati est & Esai. 29. Propter peccata populi sapientia facientium delinquent, & intelligentia intelligentium abscondetur & 2. Thessalo. 1. Eo quod non reverteretur charitatem veritatis, ut falsi ficeret, idem mittit illi in omni operatione erroris & loquor de aduocis Antichristi populi ignorantia non infidelitatem peccatum est. Quod si dicitur hanc quae dicit, et, tollunt omnia praecepta naturalia servare non tamen potest illi illuminari, & audire, cum longe à Christianis dicit. Respondent, quod tunc supernaturaliter illuminabitur, ut constat ex illo. Ioan. 2. Vñdico docuit vos & in Psalmo, Dabit Dominus significationem timoribus vestris fugiant à facie vestra. Et quibus contendunt, ignorantiam talem inveniabilem esse. Nos tamen dicimus, verum esse, Deum fere permittere non in errores & ignorantiam in penam peccatorum incidere, ignorantiam tamen ipsa non semper est peccatum, etiam si sit vincibilis: concedimus ergo in fidei peccato peccata sua ignorantiam fidei habere, non tamen in fide, quod ignorantia illa peccatum sit quia solum obligatur credere quod audierit, ut constat ex illo Ioan. 21. Si non venissem, & loquor eis non fuisset, peccatum non haberent: excusantur ergo pro peccato infidelitatis non peccato ignorantiae, quia non inveniuntur. Ad omnes autem antea tenent respondemus, eis non fuisse: sensus enim est, quod Deus exerceat illum corda, & per scientiam de praetextibus penitentem, & in Deum converterentem. Ad aliud, quia est peccatum de fide, ergo non possunt excusari, cessamus consequentiam.

Dubium tamen est, quia ex dictis sequi videtur, quod idola esse falsos deos adorare, Infidelis & Indis peccatum non esse & idem de Sarracenis, qui Mahometum pro Deo colunt, & qui illi inveniabiliter ignorant an sit tantum verus Deus, hi autem an Christiani sit verus Deus. Ad hoc dicimus, circa peccatum idololatriae ignorantiam inveniabilem cadere non posse, cum lumine naturalium sit, tantum esse vnicum Deum, per magnum ergo tempus circa hoc cadere non potest ignorantia, quia sit inveniabiliter tum etiam, quod ad prouidentiam Dei spectat, quod in vanaque quae protinua sunt qui necessaria ad fidem doceant, quod vero qui ignorat Deum trinum & vnum esse, non obstat, quia vires naturales homines credit. De Sarracenis suum dicimus, illos non posse inveniabiliter ignorare, eorum scilicet & fidem erroneam esse, cum enim multis contentent, qui in lumine etiam naturali repugnantiam includunt, quomodo per arum tempus, quando primum veniunt ad fidem rationis, ignorare possint. Et forsitan hoc habet verum sententia aduersari quodlibet 4. q. 2. nempe, quod quando quis ad salutem ex culpa sua necessitate ligatur, ignorantiam illam peccatum esse. Sed et ergo, cum videtur enim solum Infidelis illos, qui solum adorant, quia experientur quod est causa generationis omnium, excusant. Item, qui acquiritur longum tempus ad veritatem Dei cognoscendam, dicimus tamen non excusari, quia ex lumine naturali, si vellent id facilius cognoscere possent, sed quia vitii pluribus suis offuscati, malitia eorum excaecavit eos, & ideo parum dum veritatem quaerere.

Dubium tamen suboritur, ad hoc quod infidelitas negativa Paganorum sit peccatum, sit sit quod pariter eorum nullum aliquam fidei habuerint. Verbi gratia, si populi infideles Infidelis fidei temporis Apostolorum (ut aliqui volunt) fuit praedicata, dico, non fuisse eorum parentes fidem audire praedicata, ut infine excusabiliter teneantur credere, ita quod ignorantia inveniabilis excusant possint, oia licet ab hinc mille annis fuerit eis praedicata fides, si tamen propter malitiam hominum obliuio sit tradita, & ob id eorum posteritas ignorat, non videtur quin tales inveniabiliter ignorent, ac si fide ibi non quum fuisset praedicata. Vnde stat, quod aliquo tempore ignorantia sit vincibilis, per quando non longo ante tempore fides praedicata, & est malitia audientium incipit in alia ignorantia generari, postea vero post longum tempus fit inuincibilis, cum iam illi qui se ignorant, ubi maximam temporis intercessionem non audiret aliquid de fide. Secundo dico, quod Sarraceni non habent ignorantiam inveniabilem fidei Evangelicam, cum sine tempore, & frequenter fidei Evangelii audiant, & saltem maiores eorum & principes eorum non excusantur. Quod si quis, nunquid quando primum illi audiunt fidem nostram praedicari, teneantur fidem credere? Dico quod non teneantur fidem credere, eo quod est peccatum, quoniam illic credere oia est opus virtutis, neque meritorium: quando vero Evangelii doctrina illis sufficiens praedicata, & non credunt, tunc est peccatum.

Dubium aliud est, an possit sufficientem Evangelii promulgationem possit quia sine fide explicata Christi fidem consequi Deo. Respondeo hoc respondere agnoscere, ex eo quod si Doctor exterior desecret, Deus tamen interitum illum illuminabit. Et probatur ex illo à Doctorum 4. Non est aliud nomen fidei ubi, in quo oportet non falsos fieri, etc. Et ex illo Actuum 6. de Cornelio, qui licet in gratia esset, praecipuum tamen illi aliud accere, ut fidem experirent habere. Et ex illo Marci vltimo. Qui non crediderit, condemnabitur. Ignorantiam tamen est, quia parum est baptizatus.

c. Propositio
110.

2. Propositio
110.

Augul.

baptizatus, cum primum ad usum rationis perueniret, moriatur, saluabitur, & tamen sine fide explicita & cognitione Dei, ergo. Ad hoc communiter respondetur, casum non debere admitti, nempe, quod talis moriatur, & sine cognitione Dei, sicut neque prædictus moriatur gratia. Ita tenet Sancti Thomæ de veritate, 4. articulo 11. ad primum argumentum, & inquit, ita certissime tenendum est, quod Deus illum illuminabit. Moderos sufficientem sententiam oppositam, scilicet, fuit, quod ad eum aliqui moriantur sine cognitione explicita Dei & gratia. Probatur primo, talis adulescens baptizatur, & membrum Christi, ergo non moriatur, saluabitur. Secundo, quia id quod attulerit, fundamentum non habet in scriptura. Item argumentatur Aristoteles, quia si puer est baptizatus, & educitur inter infideles, & conuincit aliqui de fide audierit, firmiter ad usum rationis moriatur, saluabitur. Probatur, quia si postquam talis venit ad usum instant rationis, oportet quod debet esse creditum, cum deliberat tempore indiget, si talis medio illo tempore moriatur, affirmandum non est, quod talis damnetur, ergo. Secundo, quia ille non habet viam aliquam humanam per quam posset de veritate doceri, & Deus non promittit reuelationem interitum, nisi quando talis se dispotuerit, si ergo talis moriatur, saluabitur, & tamen sine Dei cognitione. Tertio, quia si postquam non possit saluari sine fide explicita Christi, maxime ex illo Actuum 18. Non est alius oportet in quo oportet non saluari fidei, nisi in nomine Domini Iesu Christi, id tamen non obstat, quia loci illam non probat, quod quis sine fide Christi iustificari non potest: sed potest quis iustificari sine fide explicita Christi, vi communis Theologorum tenet, ergo & saluari.

Magister Soro 4. sen. dist. 9. q. vnicæ art. 2. primum dicit ad opinionem Modernorum: solumtenet, quod qui inuoluntarilyt perit ante Christi fidem, eum de iustitia sine reuelatione aliquam moriatur, saluatur eternam consequitur. Probatur sequenti bus argumentis.

Primo, quia cum gratia facit acceptatio ad gloriam, gratis dicitur quod aliqui requiratur ad obinendam gloriam, quod non erat requiritur ad obinendam gratiam, atque adeo fides implicita sufficit ad gratiam, & explicita requiritur ad gloriam; quod si non requiritur, non est ergi neque, posse quempiam cum fide implicita fide alia reuelatione mori.

Secundo, ad obinendam vitam æternam nihil aliud requiritur, quam scire et credere, iuxta illud Marc. 9. Si vis vitam ingredi, serua mandata, ille autem, qui est in gratia per fidem implicitam quod requiritur, non est Deo gratia, ergo habet totum quod requiritur, vi gloriam obinet.

Tertio, quia Actuum 4. Non est aliud nomen datum sub celo hominibus, in quo oportet esse saluari fieri, scilicet, non accipitur tantum pro gloria, sed pro salute, quæ fit per gratiam: nam præceptum non datur de gloria, sed de medio ad gratiam, vi qui obinet remissionem orationis, cum ergo ille, de quo loquimur, obinet gratiam, fit in eadem eisdem nominis fidem, quæ illi sufficit. Confirmatur, cognitio illa nominis Christi, non solum nobis, sed & cunctis mortalibus per peccatum Adæ fuit, ad salutem necessariam, vt D. Thom. 2. 2. q. 1. articulo 7. docet, quæritur ergo, verum hoc seculo adhibet aliam obligationem explicitam fidei super illam, quam ante aduentum Christi adferebat, vel nullam: si aliquam, ergo ignorantia iniuncti obiter non sufficit fides implicita, vt fit in gratia nullam, ergo eadem fides implicita sufficit ad gloriam, sicut hoc legaturus. Item sicut dixit Petrus, Non est datum aliud nomen sub celo, &c. ita dixit Paulus, Sine fide impossibile est placere Deo, sed per fidem implicitam homo placet Deo, postquam est in gratia, ergo ulla præterea fides expectanda est ad obinendam gloriam.

Quarto, quia exire quidpiam sine necessitate ad obinendam gloriam, temerarium est: dicere autem quod post fidem implicitam, quæ ad gratiam sufficit, exigitur explicita ad gloriam, est tem sine necessitate exigere: grati ergo extinguitur aliud quidquam exigi, cum cuiusque exitus in gratia perfecta est ætali iuxta, nisi reliqua aliquæ peccatorum in purgatorio remouentur.

Quinto, quia fides explicita non aliter est necessaria, quam sicut baptizatus, nempe necessitate præcepti & finis ad obinendam indulgentiam gratiam: quare qui per ignorantiam ad illo præcepto excoitatus, nullam habet eius fidei necessitatem. Vnde qui dicunt esse necessariam ad gloriam, & non ad gratiam, affirmant non esse necessariam necessitate præcepti: quod falsum est.

Vltimo, quia cum illa reuelatio seipsum apud remotissimas gentes sine miraculo non posset, debent frequentia miracula sine necessitate admitti, uno consequens fieret, Deum non satis prouide fidei per ordinariam media prouentem, si quidem abique miraculis non posset. Ex eo colligitur, quod a censura doctus indicantur, quod qui ignorantia inuincibili Euangelij laborant, sine fide explicita per solam implicitam, quemadmodum gratiam, ita & gloriam obinere possunt. Quid autem circa quætionem hanc tenendum sit, respondemus per sequentes propositiones. Prima propositio, hæreticum est asserere, quod adulescens, qui non est baptizatus, obinet remissionem peccatorum per solam reuelationem naturalem, cum primum ven-

Aduert. in S. Ambrosij

rit ad usum rationis. Probatur: quia iste non est baptizatus invere, neque habuit baptismum in voto, ergo non saluabitur, conuenientia est de fide, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest ingredi regnum Dei & Concilio Tridentino sess. 6. Can. 4. diffinitum est, quod nullus potest saluari sine laqueo baptismi in re vel in voto: nam Anianus gratia Deo, tamen Deus ad illum Paulum misit, ut quo eum erudiret, & ad Cornelium Angulum, vt æteter Petrus & Philippum ad institutum eunuchum: si ergo illi fides implicita fuit, si neciter ad salutem, sed oportuit adhuc aliud facere, non ergo sufficit quod ex naturalibus quis in Deum conuertatur, nisi fides præcellat.

Propositio secunda, de fide est, quod post promulgationem Euangelij sine fide explicita Christi nullus est viam æternam consequitur. Probatur conuoluto, profectio Euangelicae dem potius est quod consenti fidei explicitam Christi, hoc enim docet & præcipit Euangelium, cum ergo viuenas mortalium tenetur Christo credere, de eius Euangelio consequens est, vt reneantur habere fidem explicitam, eandem quæ fit ad salutem necessariam. Secundo, quia id ipsum non docuit Christus dicens Marc. 16. vltimo, Eunt in vniuersum mundum, predicare Euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Quid autem omnis creatura crediderit, vtique Euangelium ipsum, quod præcipit, prædicare iussit: credere autem Euangelio Christi, id est fidem explicitam habere de Christo, quam qui non habuerit, condemnabitur. Ex quo fit, quod fides explicita non necessaria est ad salutem, tum subinde in præcepto, sicut & baptismus, ideo simul componitur, qui crediderit & baptizatus fuerit, eodem ergo modo est necessaria Christi fides explicita. Tertio, Apostolus ad Galatas 3. 1. nonne peracti iniquitatem, Priusquam inuenerit Euangelium, angelus, & sub lege custodiebamur conuoluit cum eadem, quæ requirenda erat, ergo sicut ante sufficiebat ad salutem velata fides, ita & nunc requiritur reuelata. Vnde Augustinus libro 19. contra Faustum. cap. 14. Antiqui, inquit iusti, dicentis suis intelligebant ventum ad prænuuntiam reuelationem fidei, ex qua, licet adhuc coopectæ & abscondita, tamen ipsi uidebant, id est in fine capituli. Nam autem reuelata est fides, in quam includitur etiam populus, quamuis sub lege custodiebantur: ad quid autem reuelata, nisi vt hoc seculo fie explicita, prout obicit, quæ antiquis illa abscondita. Quarto, Athanasius in Symbolo fidei ait: Quæcumque vult saluus esse, ante omnia opus est vt teneat Catholicam fidem. Quid est quicunque? Reuera, quicunque post promulgatum Euangelium in toto orbe fuerit, futurique fit: fides autem Catholicæ, inquit, hæc est, vt vram Deum Trinitatem & Trinitatem in unitate veneremur. Et postius Disiunctis articulis fides: Sed occellatur est etiam ad æternam salutem, vt iocantationem quoque Domini nostri Iesu Christi fidei credat: ac demum absolutis prædictis articulis humanitatis, concludit. Hæc est fides Catholicæ, quam nisi quod fideliter finituerit crediderit, saluus esse non poterit. Vnde Concilio Tridentino sess. 4. decreto, diffinitur, quod sine fide omnia Catholicæ impossibilia est placere Deo. Et vocat fidem Catholicam, quæ explicatur in Symbolis Apostolorum, Athanasij, & Nicæni.

Tertia propositio, asserere quod nunc aliqui saluem æternam assequi possint sine fide explicita Christi, forte non est satis rursus. Conuoluto hæc est S. Thom. de veritate, quæst. 14. artic. 2. ad primum argumentum. & 3. Sentent. dist. 25. quæst. 1. articulo 2. quæstionula 2. ad primum, vt tenet, quod parulus baptizatus, veniens ad usum rationis, certissime tenendum est, quod a Deo illuminabitur, antequam moriatur. Deus enim facienti quod in se est, in his qui ad salutem fidei necessaria, nunquam deficiat: ita fidem explicatorem ei reuelabit aut per magistrum interuocum, aut per hominem & doctorem externum, aut per Angelum: sicut mihi Ananiam ad Paulum, à quo eruditur, & Angelum ad Cornelium, vt Petrus aduocaret, vt ab eo erudiretur, & Philippum ad Eunuchum, vt de necessitate ad salutem influeretur. Et probatur conclusio ex illo Marc. vltimo, Qui non crediderit, condemnabitur: sed ille non credit, ergo damnabitur. Respondent, quod talis impletur credit. Contra, quia si fides implicita hodie ad salutem sufficeret, sequitur quod apud Barbaros & Infidelis salus est fide cognitione aliqua explicita Christi: probatur, quia secundum opus opinari per fidem implicitam, quam habet aliqui, alii vtique gratiam, fidei ergo moriatur, consequetur saluam, & tamen sine aliqua cognitione quilibet quod asserere turum non est. Quod si dicatur, non esse eandem rationem de Barbaris, & Infidelis, & de adultis baptizatis inter ethiocos entrutro, qui nunquam aliqui audiuit de fide, quia ille, qui baptizatur est, est membrum Christi, alij vero, qui nequeio re, oque in voto sunt baptizati, non sunt membra Christi, ideo non saluantur: contra, quia secundum communem sententiam Theologorum, baptismus illos parulis inuoluntarilyt perit propter actum fidei Christi profectio non possunt ad salutem reuocari, ideo ad baptismum tenetur, vt perscipiam fidem profectio: Barbari autem omnes & Infidelis, cum iam sunt adulti, fidem non proficiunt, ergo salutem non consequuntur. Confirmatur supposito quod præcepta dantur de adultis & de habebis, nunc sic, ex quæ in facit literis nobis traduntur intelligenda sunt de adultis, ergo de adultis, quia parulus sine fide

2. Propos.

argu.

Concilium Trident.

3. Propos.

1. argu-
mentum.

2. argu-
mentum.

3. argu-
mentum.

4. argu-
mentum.

5. argu-
mentum.

6. argu-
mentum.

1. Propos.

ſide habere non poſſunt, cum vſurationis careant. Sed in facris literis ſua loca expreſſa, quibus habetur, quod quæ ſine fide explicata Chriſti non poſſunt ſaluari, ergo illa de adultis ſunt intelligenda: antecedens patet Epheſ. 1. Gratia eſt ſalutis per fidem, &c. De enim donum eſt, & ad Rom. 1. Iuſtitia uitæ Dei per fidem Ieſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum, &c. Item Jo. 1. Sic ut Meſſias calceatus ſerpentem in deſerta, &c. ut omnia qui credidit in eum non periret, ſed habere vitam æternam. & Iuan. 1. Ego ſum vita, & veritas: & nemo venit ad Patrem, niſi per me, hoc eſt, niſi per fidem explicatam me ipſius, & Actuum 26. Crede in Dominum Ieſum Chriſtum, & ſaluſ eris, tu, & domus tua, & in Symbolo Arianæſi, Neceſſarium eſt ad ſalutem, ut incarnatio nati Domini in ſoli Ieſu Chriſti fideliter credas. & Auguſtinus ad Operatum Episcopum, epistolâ 17. Illa eſt, inquit vera fides, nullas de prædicationibus ſanctum, tum 7. capit. 7. vbi de prædicatione Cornelii diſputat, inquit, quod quando elemoſinas aliquat faciebatur, fidem aliquam habebat: tunc ſine fide Chriſti explicata ſaluti poſſet, non eſſet monitus, ut Petrum accerteret, ut de neceſſaria ad ſalutem cum inſtrueret. Ex quibus conſtat veritas conſolationis aſſerte.

Ad argumenta modernorum, & præcipue Altiſſidoreſis, libro 3. tractatu 2. quæſitione 3. Ad primum reſpondeo, antecedenti dato, negando conſequentiam. Ratio eſt, quia adultus, ad hoc, quod perſe de Chriſto veniat & iocetur, oportet quod sit per proprium actum: illa eſt enim diſcreta inter parvulum & adultum, nempe, quod ex vultu Chriſti veniat per alium ſcilicet, per fidem eccleſiæ, vel parentum, adultus vero per proprium actum debet Chriſto venire, ſed primus actus neceſſarius debet eſſe actus explicite fidei, ille ergo eſt neceſſarius, & implicitus non ſufficit. Ad ſecundum dicimus, quod quoniam fundamentum aſſertionis poſuit expreſſe tunc facris literis habetur, nempe, quod faciendum quod in ſe. Deus illuminabit. Et adducit S. Thom. loco citato fundamentum Actuum 10. de Cornelio, & Actuum 13. vbi Angelus miſit Philippum & Eunuchum, ut illum doceret, & de fide eundem docuit. Sicut ergo hoc Deus illuminavit, idem erit de omni homine, qui quod in ſe eſt, fecerit. Et hinc patet ſolutio rationum modernorum, & Altiſſidoreſis. Et ad primum reſpondeo, quod ſi talis de facto mortuus medio illo tempore, eſt argumentum, quod conſeſſio non fui perfecta, neque vbi debuit fieri facta ſit, maxime, quia de liberato non tantum moras requirit, ſicut illi inſignitatem. Ad ſecundum reſpondeo, quod ſicut Cornelius & Eunuchus ſic etiam illuminati, ſic & quilibet, ſi ſe diſponat, quod ſi non illuminatur, ex culpa ſua eſt. Ad tertium reſpondeo, quod perſe de Chriſto iuſtificatione ei negamus, quia illa ſine fide Chriſti non fit.

Ad rationes de ſiſtenti Magiſtri Soto reſpondeo: ad primum, quod fatigat ad obſervandum gratiam, idem ſufficit ad conſequendum gloriam, id negamus, quia legi conſonum, quod Cornelius & Eunuchus fide implicita ſunt iuſtificati, & tamen ſine fide explicata Chriſti non ſunt ſaluti æternæ conſecuti, ut conſtat Actuum 8. & 10. Et primum non repugnat ſcripturæ. Secundo vero oportet ſortetur eccleſiæ, quæ tenet, nec ſalvum eſſe ad ſalutem æternam, incarnationem Domini noſtri Ieſu Chriſti fideliter credere, & tamen fine actu expreſſo, incarnationem, & medium redemptionis credere non poſſumus. Ad ſecundo, quod ad vitam æternam obſervandum, ſat eſt iuſta dæſeruat, quare non oportet eſt iuſtificationem auam expectare. Reſpondeo mandatum Dei eſſe, quod ſine fide Chriſti mediatoris nullus ſalvatur: eſt de facto qui ſi iuſtificatus, & ſic reſultavit Cornelio & Eunuchus neceſſaria ad ſalutem, & ſic illi reſultavit, quod ſi non reſultet, argumentum eſt quod non perfecte diſponit, neque perfecta fuit iuſtificatione, neque ad conſequendum vitam æternam ſufficiens. Ad tertium reſpondeo, quod locustille Actuum 4. Non eſt aliud nomen datum ſub celo hominibus, in quo oporteat nos ſalvus fieri, eſt vnum ex præcipiis fundamētis aſſertionis poſite. Et quando inferunt, quod ſalus illic non accipitur tantum pro gloria, ſed pro ſalute, quæ fit per gratiam, reſpondeo, quod illud perfectum eſt in ſeſu aſſertionem beatitudinis. Et hac conſeſſione ſecunda ſufficiens probauimus, quod ſine fide explicata Chriſti poſt promulgatum Euangelium, nonquam illud eſt ſalutem aſſertur. Ad quartum, quia exigitur aliquid ad obſervandum gloriam fine neceſſitate, remuneratur eſt: reſpondeo, quoniam aſſerte, quod ſine fide explicata Chriſti per ſolam implicitam, ſicut quis poſt obituere gratiam, ira & gloriam, gratia & affectio talis eſt repugnat, quia contra communem ſenſum Patrum & Doctorem Scholaſticorum. Et ſimiliter reſpondeo ad quoniam. Ad ſecundum inferunt Doctores fatetur ſine quæſitione. Quod hodie de facto nullus per fidem implicitam ſufficeret in Deum conuerſitur, ſi ergo talis conuerſio non eſt ſufficiens, neque perfectæ, concluditur, quod ſine fide explicata mediatoris Chriſti non eſt ſalutis. Et vbi clarius venias eluceſcat.

Dubium eſt, an per fidem implicitam ſine actuali & explicata fide Chriſti, hodie quæſtificationi poſſit. Pro expeditione dubij notandum, quod hoc poſſet dupliciter intelligi. Primo, an ſine fide in comuni, ut eſt illa, de qua Paulus ad Hebr. 11. Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quod iocuentibus

ſe remuneratur eſt. Vel ſecundo, ſine fide explicata & particulari Chriſti tunc ſit.

Prima propoſitio. Quis iuſtificari poſſet ſine fide Chriſti explicata. Hæc eſt communis Patrum & Doctorem Scholaſticorum. Et probatur: quia ſtat nunc, quod quis apud Barbaſos vel Inſulanos quod in ſeſu faciat, vbi Deus conuerſatur, tali Deo communicat gratiam, & ſine fide explicata Chriſti, ergo. Antecedens probatur: quia ſicut in legem actus multi inſtrumentis naturalis in Deum conuerſatur, & etiam iuſti, quod Deus ad ſuam gratiam & amicitiam recipiat, quos tamen non ſtatem illuminabat, ut conſtat de Cuthin & Euancho, ſimiliter ergo nunc poſſet quis in Deum conuerſi, & gratiam recipere, & iuſtificari, & tamen ſine fide explicata Chriſti.

Secunda propoſitio, quod vero quis iuſtificari poſſit ſine fide in particulari, ſine in comuni, etiam non videtur. Concluſio tamen hæc ſtatuitur contra modernos aliquos, qui tenent, quod perfectam cognitionem naturalem poſſunt in Deum conuerſi. Itaque deſentit Caietanus 2. 2. q. 10. articulo 4. & intendit probare Caietanus 2. 2. q. 89. art. 6. vbi inquit, quod veniale non ſtat ſimul cum originali ſolo. Et probat: quia primum, quod puto occurrit, cum primum ad ſalutem venit, eſt de proprietate debetate: ſi talis poſt deliberationem viam virtutis eligit, confequitur gratiam, & remittitur ei originale: ſi vero in via virtutis deſicit, peccat mortaliter, tunc arguitur ſic: Puer ſi eligit viam virtutis & veritatis, & propoſitum eſt & teſte vivere, per hoc habet gratiam, & non habet fidem ſuperſtaturalem, ergo per ſolam cognitionem naturalem poſſet iuſtificari. Secundo, quia ſecundum legem communem in quocunque inſtanti poſſet quis iuſtificari, & tamen ſecundum legem communem non in quocunque inſtanti poſſet de fide illuminari, ergo. Maior probatur ex illo Ezech. In quocunque hora ingreſſus peccator, & ex illo propheta, Ego dixi confitebor aduerſum me inſultum meum Domino, & tu remiſiſti. &c. Minori patet: quia fides ex auditu eſt, ſed in inſtanti qui non poſſet audire, ergo. Tertio, quia ad hoc quod aliqui accedat ad Deum, ſat eſt quod cognoscit Deum eſſe, & remuneratorem eſſe, illa ſurem poſſunt ex illo naturalibus ægoſi, non ergo indiget hanc fide, neque cognitione aliqua ſuperſtaturalem, ad hoc quod iuſtificetur.

Dicimus tamen Sancti Thom. non ſufficere ſententiam, quoniam, multis in locis contrarium aſſertit: & primo, 2. 2. q. 10. articulo 1. vbi expreſſe inquit, quod peccata inſubſtantia fide remitti non poſſunt. Etiam, quod damnatur, non propter ſolam inſubſtantiam, ſed & propter alia peccata, & c. 2. 2. q. 10. articulo 13. articulo 4. aſſertit, quod ad iuſtificationem peccatorum requiritur mutus in Deum per fidem, & probat ex illo Rom. 9. Iuſtificetur ex fide, & 1. Sent. diſt. 19. q. 1. articulo 1. ad ſecundum, art. quod iuſtus diſtinguitur ab impio per actum fidei formatum, & 3. parte, q. 86. articulo 1. ad ſecundum, & in c. 2. ad Rom. lect. 3. idem affirmat. Hoc ſuppoſito, probo inſententiam oppoſitam eſſe veram, primo, Hicem 3. Conuerſe non Dominie, & conuerſetur, vbi Hicem 3. inquit, Attendit, quam occurrunt ei Deum aditum, & quanta ſit hominis fragilitas, neceſſarium eſt ſicut auxilium, & 112 & conſpectu ſuperſtaturalem, ut quis inſiſteret, & Paulus ad Rom. 1. adducit illud Abacuc. 1. Iuſtus ex fide vivit, & cap. 3. Iuſtiſta Dei eſt fide ſolu Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum, & ſimiliter ſtatim vbi que Paulus abundat, & ad Hebr. 1. adducit quæſtionem ſine fide iuſtificationis, & concludit, ſine fide ergo impoſſibile eſt placere Deo, & tamen ſi per ſolam cognitionem naturalem quis iuſtificari poſſet, Paſtamentum nullum eſſet, hoc enim ſalutem totum capite intendit ad hoc ergo quod quis inſiſteret, neceſſaria eſt fides implicita, vel expreſſa. Secundo, quia Concilio Chalcedonenſi primo, hæc vultis pars contra Pelagium eſt diſtincta, & adducit Concilium contra illum illud Pauli 2. Corin. 13. Non quod ſufficiens ſumus cogitare aliquid a nobis, quæ ex nobis, ſed ſufficiens noſtra eſt Deo eſt: cogitavit autem, quæ de ſalute ſua delibet, eſt aliquid, quoniam ex maximo perſonam, ergo ex Deo eſt. Et etiam determinatio Calceſti Patris, epistolâ 2. ad Gallios, cap. 9. & 10. Suet etiam teſtimonia ad hoc item Beati Auguſtini in Pſal. 13. in principie propoſitionis Pſalmi inquit: Chriſto credimus, cum bonam vitam in iuſtiam ingredi. & libro ad Galatiam trium quoſum, q. 48. 211. Credo ad meritum comparatur, & ibidem: Vivere non poſſunt, niſi ſine fide, & recte vivere non poſſunt, niſi credant. Quæ ſine fide inchoandum. Et plurius alia loca idem expreſſe confirmant. Vnde Caietanus aſſertit, contra, quia legimus, quod inter gentes pauci cognoverunt Deum, & tamen multi illum iuſtificati ſunt, non ergo eſt neceſſaria cognitio fidei ad iuſtificationem. Dicimus ad hoc, quod omnes quocunque illi iuſtificati ſunt, in cognitione fidei, tamen veram Deum cognoverunt, & ſine hac cognitione nulli illum iuſtificaretur. Ad ſecundum argumentum, maiori dæſa, negamus minorem, nam interius illuminabatur 1. Deo: unde quæſo

talis fuit, tener in Deum convertitur, effo, non fit peccator exterior, Deus tamen interius illi inluminabit. Et ad argumentum, quia oportet quod doceatur in tempore, distinguo: vel ad hoc quod doceatur exterior, et dicitur, vel interior, et sic Deus in instanti peccatum docet. Pro solutione tenij et notandum, quod dupliciter possunt dici, quod aliquis, vel modo, secundum quod est prima causa, et hinc est iam naturalium, a quo omnia inesse et consurgunt dependunt. Secundo modo cognoscitur potest, in quantum est finis supernaturalis. Dicimus ergo, quod prima cognitio neque ad saltem, neque ad iustificacionem est sufficienti, sed requiritur secunda, nempe, quod cognoscatur in quantum est finis, et obiectum supernaturalis. Et hanc solam cognitionem sufficiens iustificare, et hanc ex virtute nostre habere non possunt. Et Caicarius videtur tene ad hanc sententiam in epistolam Pauli ad Hebræos, cap. ii. ubi inquit, quod nulla scilicet scientia speculativa, neque ratio aliqua hanc fidem sufficit ad vere Deum cognoscendum, quod sumptum est ex Thoma, 2. 2. q. 113. art. 4. ad secundum argumentum.

Pro explicatione principalis questionis, an scilicet omnis actio infidelium in peccatum, et notandum, duplices esse infideles: quosdam, qui Deum verum colunt, sed tamen cum aliis aliquos vanos, et ceteros infideles falsos, vel ludici et Sarraceni. Et inter istos duobus non est, quin aliquod bonum opus faciant. Alij vero sunt infideles, qui sunt idololatæ, et plures deos venerant. De istis ergo infidelibus, an illorum adhibeant omnes sint peccata. Gregorius Armi. 2. distinct. 18. q. 1. tenet has duas conclusiones. Primam, infideles, qui verum Deum non cognoscunt, non potest aliquod bonum opus morale facere. Secundam, Omnis actio infidelium infidelis, est peccatum. Probat primo, quia non datur actus aliquis indifferens parti culari, tunc fit: ad hoc quod actus aliquis sit bonus moraliter, oportet quod omnes circumstantie sint bonæ, bonis ergo actio infidelium est peccatum. Antecedens patet, quia bonum consistit ex iustis et causis, consequentia probatur, quia in omnibus actibus istorum infidelium deest circumstantia iustitiam. Secundo, quia exercitatur propter sed diligit et peccatum, sed talis est infidelis, quia dilectione non creatur non refertur in Deum, quin illam propter se, vel pariter et vorem diligit. Tercio, quia sequitur, quod diuitias et honorem, et quolibet temporalis passiones propter se diligit: si sequela probatur, quia si non tenetur in relationem in Deum, nulla mala circumstantia adest hoc autem contra Augustinum est, qui inquit, quod si vir vendit, est peccatum, ergo. Quarto, quia sequitur, quod vere virtutes essent in infidelibus, quod est contra Augustinum, inquit in Psal. 67. ait. Nulla bona opera censenda sunt. nisi quæ ex dilectione decessunt. Et in Psal. 31. Nullum opus bonum est, nisi quod ex religione procedit, et lib. 4. contra Iulianum, et lib. 5. libro de Civitate Dei, c. 15. diuinitatem esse deum virtutis, nisi ex fide procedat: fide in gentibus non fuerunt vere virtutes, ergo neque actus virtutum, et itaque quod non tenetur ad bonum. Quinto probatur ex glossa super illud ad Rom. 14. Omne quod non est fide, est peccatum, et ibi glossa ait, quod omnis virtus infidelium est peccatum.

Communis sententia Theologorum tenet sententiam contrariam. Magister Sentent. loco citato, Albertus Magnus. Bonaventura, Alexander Alen. 2. part. quest. 11. membro 3. ad quantum argumentum. Durandus, 2. distio. 41. quest. 1. Sancti Thom. quest. 10. artic. 4. et Caicarius ibidem, et Capreolus eadem distinctione, quest. unica. ad primum pont. sequentes propositiones.

Prima, ad hoc quod actus aliquis sit moraliter bonus, non requiritur quod actualiter in virtutum finem referatur, sed sufficit virtualiter relatio, hoc est, quod obiectum habeat bonum, et fiat propter bonum bonitatem. Et addit Caicarius, quod secrete perierit in causis efficientibus, similiter et in finalibus, nam scito, dato, fit via prima causa omnium efficientium, sunt tamen alie cause primæ in suo genere: vi in genere calidiorum prima causa caloris est ignis in genere frigidiorum, aqua: si ficato, fit vna virtutis finis, qui est Deus, non tamen recipit, quod finis alij virtutis finis in genere generis, vna genere generis politici finis virtutis est pax, in genere animalium bonum. Secundo ait Caicarius, quod refertur omnia in Deum, fiat dupliciter: Vno modo explicite, ut quando quis de elemosina propter Deum, et id exprimit exterioribus verbis, vt prope dicitur, elemosinam huius diei dicit propter Deum, quæ est relatio explicita, et effectus opus meritorium. Secundo modo implicite, vt quando bonus dicitur, fiat tamen Deo ordinare: verbi gratia, Deum feci hoc dum aliquod bonum, vt patenter diligit, et ait, dicit, quod ille talis Deum ignoret, diligit tamen patentes effectum, qui implicite Deum diligit, ex eo quod virtus rei illa bonitas Deo creata, et sic implicite in Deum refertur. Quod si quis dicit, hoc esse gratis dictum: non tamen est, quia verum dicit. Thom. inquit. 1. 2. quest. 1. artic. 4. ad hoc quod quis aliquid faciat propter finem, non opus est quod finem præcogitet: si huiusmodi enim propter finem infidelis, qui tamen non cognoscit, et itaque qui patenter honorat, si fit infidelis, propter finem venerat, et tamen finem non cognoscit. Tercio ait, Deum esse diligendum propter se, naturaliter est cognoscibile: et ita sentit Arri. 12. Met. primam causam esse propter se diligendum. Quia dicit, iure tamen nature non omnes tenent Deum finem propter se diligit, cum id lumine solum natura.

Ad iur. in 5. Ambrosius.

turali boni tempore cognosci non possit, sed requiruntur inducere temporis. Ex quo inferat, ad aliquem actum esse moraliter bonum, non requiritur quod explicite referatur in Deum, quia non statim homines possunt Deum cognoscere, sed fiat est, quod implicite referatur operando propter bonum finem hominum.

Secunda propositio Capreoli, tempore quo quis tenetur præceptum Diuini, adimplet, tenetur Deum, quo illud adimplet, actualiter vel virtualiter in Deum referre: virtualiter relatio est, quod talis fit in gratia, quæ omnia opera in Deum refert, vel quod aliquando se, et sua in Deum reuelatur. Probat et Sancti Thom. qui 1. Sent. distio. 41. quest. 1. art. 2. ad quantum argumentum asserit, non tenetur quilibet omnem suum actum in virtutum finem dirigere, quia illud impossibile est. Tum etiam quia præceptum illud est affirmatiuum, non ergo obligat ad semper, sed solum pro tempore, quo quis tenetur Deum diligit. Et idem tenet Sancti Thom. 1. 2. q. 88. artic. 2. ad secundum, et ita mens eius est, quod quando præceptum de charitate dicitur, homo tenetur opus illud ex charitate facere, expressum Deum referendo: ut si occurrat præceptum de continentia, de dilectione patrum, vel alius simile. Non tamen conclusionem contrariam vltimam affirmamus, nempe, quod quantumcumque quis fit in moralibus, potest præceptum de venientia patrum, vel elemosinam danda adimplet: nullum enim est præceptum, quod, quantum ad ipsius substantiam, sine gratia adimpleri non possit. Primo, quia non est præceptum de habenda gratia, non enim datur præceptum de habitibus, sed de actibus. Secundo, quia sequitur, quod nullus est effectus, an præceptum aliquod adimplet, cum certus esse non possit an habeat gratiam. Tercio, quia circumstantia illa esse de necessitate confessionis: et tamen nullus quamuis dimittat confessionem circumstantiam illam confitetur. Quarto, quia sequitur, quod ad implendum præceptum iuris Diuini, quilibet tenetur se ad gratiam disponere, et de peccatis contriti: et ubi gratia, si præceptum de danda elemosina currit, ad dandam elemosinam teneatur de peccatis contriti: patet, quia tenetur præceptum in gratia adimplet, ergo tenetur se ad illam disponere: et alia periculo se exponere præceptum non adimplendi. Vnde S. Thom. de malo, q. 1. art. 5. ad secundum, impugnat opinionem Gregorii, quia ex illa sequitur non debere nos sollicitos peccatis in moralibus existentionibus, quod finem in Deum conuertens pro obligationem mandatorum Dei. Patet, quia secundum illum existens in mortalibus seruando mandata, confiteretur ergo illum mortalitatem. Quod si quis arguat, quia Paulus 1. Cor. 10. inquit, Omnis in gloriam Dei facite, facere autem in gloriam Dei, est facere propter Deum, ergo Dico, quod si locutus habet sensum, quod Capreolus existerit, sequitur contra ipsum, quod quando aliquid ex consilio facimus, tenemur illud in Deum referre, cum dicitur, Omnia que facitis in gloriam Dei facite, opera autem consilij non tenentur explicite in Deum referre, ergo neque aliter. Vnde locus exponitur, primo negatur, Omnia in gloria Dei facite, hoc est, contra gloriam Dei, neque charitati obuiantes. Secundo, exponitur affirmationem, id est, omnia facite propter bonum bonitatem, id est, propter finem a Deo constitutum, vt si comeditis propter necessitatem sustentationis corporis.

Tertia propositio Capreoli, quando non currit præceptum aliquod de charitate, non tenetur homo opera sua in Deum referre, vt si quis nunc elemosinam daret, non est præceptum, sed ex consilio, non tenetur opus illud in Deum referre. Conclusio hæc est vera, et communis theologorum. Quid autem tenendum sit, respondendo ad questionem per sequentes propositiones.

Prima propositio, Ad hoc, quod aliquis actus sit moraliter bonus, non requiritur quod in Deum referatur, neque formaliter, neque virtualiter, sed fiat est, quod finem habeat bonitatem. Probat: quia si omnis actio infidelium esset mala, et peccatum, sequitur quod nullus infidelis posset se ad gratiam disponere: patet, quia per actum in malum nullus se ad gratiam disponit. Quod si dicatur, est ita, vt communis Theologorum tenet, quod ex prius naturalibus nullus posset se ad gratiam disponere: contra, quia si ita esset, sequitur quod infidelis nullo modo se posset ad gratiam disponere. nisi prius Deum abique illa dispositione illius, illi infundat cognitionem leuaturalem: sequela probatur, quia infidelis non potest se disponere nisi per actum bonum, sed actum bonum habere non potest, nisi prius habeat cognitionem supernaturalem, quia ad bonitatem actus requiritur relatio in virtutum finem, refert autem in virtutum finem non potest nisi prius cognoscatur, requiritur ergo cognitio supernaturalis. Secundo, quia occurrat materia præcepti infidelis est effectus perperus, quia si faciat peccatum, finem adimplet, similiter peccat, præceptum transgrediens, ergo. Respondet Gregorius, conueniat in Deum. Contra, quia talis, vt probatur, ex naturalibus non potest se in Deum conuercere. Tercio, quia sequitur quod talis saltem æternam assequi non possit: patet, quia talis nullo modo potest se ad gratiam disponere, probatur: quia maxime præceptum in virtutibus seruando, et operatur virtutem, sed per hoc non, quia secundum Gregorium peccat, ergo. Quarto, quia sequitur quod infidelis melius esset per horam dormire, quam parentes et patriam ab hostibus liberare: quod absurdum est, probatur quia dormiendo non delinquit, liberat ab autem patres, et patriam

d. 3. peccat,

Opinio
Gregorii.

Propositio
no.
Capreolus.

Propositio
no.
Capreolus.

Ad qua-
situm
Propositio
no.

peccat, ergo, unde conclusio posita evidenter est vera, & Gregorii opposita falsa.

2. Propo-
sitio.

Secunda propositio, Quotidienae preceptum, preceptum de dilectione Dei super omnia, denique, potest homo in mortalitate implere, etiam sine relatione aliqua in suum finem. Pater: nam si est qui quod refutit, & parvus in io gravi necessitate subuenit, preceptum adimplet.

3. Propo-
sitio.

Tertia propositio, quicunque Deum vere diligit, & est in gratia, omne ius adus boni, qui ex dilectione & gratia procedunt sine relatione vicerit, in Deum virtualiter referuntur, etiam si de Deo non cogit, verbi gratia, si quis censurus in gratia, elemosinam dedit, actus illam Deum refertur: ratio est, quia dilectio Dei super omnia quodammodo omnia includit, & omnia bona opera in Deum refertur. Hinc Boetius loco citato ait, quod religiosus, qui ex dilectione Dei & caritate ingressus est religionem, per omnia opera quae faciunt ad religionem attentiva, meretur, dato, illam Deum vult referre, quia ex primo actu opera alia factum habent. Ad id Gabriel, quod non solum per opera, quae ad religionem pertinent, sed etiam per alia opera quae in obedientiam prelatum spectant, meretur: ratio est, quia in prima obedientia cetera alia opera in Deum virtualiter referuntur.

Ad argumenta Gregorii respondetur: Ad primum dicimus, ad hoc quod adus aliquis sit moraliter bonus, facit, quod finis proximus sit honestus, quod modo circumstantia aliqua nulla non opponatur. Ad secundum respondetur ex Gaetano, quod dilectio aliquis proprie se facit dupliciter. Primo modo vltimate, & isto modo nulla creatura aliquam diligere debet, quia solus Deus vltimate potest licite diligi. Secundo modo non vltimate, ordinando dilectionem in finem aliquem proximum, qui tamen oportet sit virtutis: & ista modo diligit licet creatura aliquas propter se, virtutes, quae secundum se sunt bonae & appetendae. Ad tertium, negamus consequentiam: & ratio est, quia virtus de se est bonum honestum, & datur temporaria absolute finem honestum habet, pecunia vero & cetera temporalia, non sunt, neque appeti possunt tanquam finis & bonum honestum, sed totum sunt bonum vile. Ad quartum ex Beato Augustino respondetur, primo, Augustinus qui ad idem, quod in gentibus non fuerunt virtutes, intellegit virtutes, quae sunt fuerant, non perducere vult ad virtutum finem. Secundo dicimus, quod virtus potest dupliciter considerari: primo modo secundum quod est dispositio ad optimum finem spectat, quod est Deus clarior & honestior Augustinus simpliciter videtur, quando dicit, quod la gentibus non fuerunt virtutes. Secundo modo, considerat virtutes secundum quod est dispositio ad totum finem, & secundum quod disponit ad facilitatem naturalem: & isto modo Augustinus aut oon negat, quod in gentibus fuerunt virtutes. Et oon negamus quod isto modo non fuerunt virtutes in gentibus: oam videtur ex philosopho, ubi dicitur, quod virtutes sunt salubritas. Tercio dicimus, Pater & Sanctos illam illud vocat bonum & verum, quod ad vitam aeternam conducit, & quia sine charitate & gratia vitam aeternam aliqui voo possunt, ideo Augustinus dixit, opera gentium esse potius vera, quam virtutes. Ad vltimum argumentum respondet Sanctus Thom. quodlibet. 1. art. 4. ad primum.

Sed et argumentum viginti ex doctrina Sancti Thom. quicquid, quod amicus adus infidelis procedens ex infidelitate, est peccatum. Arguitur sic. Omnis adus infidelis est, ex genere suo sit bonus, & procedit ex infidelitate solum virtualiter, ergo est malus: antecedens probatur: quia virtualiter referuntur in suum finem Deum, sicut adus Christiani in verum Deum, si Deus sit virtus, ex quo propositus adus habet quatenus imperat ut similes ergo est de infidelis. Pro solutione notandum, quod aliquid refertur in Deum stat dupliciter, voo modo explicite & formaliter, voo modo de elemosina actualiter propter Deum. Alio modo virtualiter ad quod relatio habitualis oon sufficit, voo cum ex habitu operatur, sed requiritur virtualis, quod potest dupliciter: voo modo quando adus procedit ex intentione praecedenti, verbi gratia, quando ego dico, crastina die propter Deum te iubeo, & postea per peccatum aliquod propositum istud non intertempo: si crastina die intentionem, est, Deus memoris oon occurrat, ieiunium tale virtualiter in Deum refertur, quia propositum praecedens manet in virtute. Item est de illo, qui propositus propter Deum adit B. Iacobum, & postea intire de Deo oon recordatur. Alio modo opus refertur virtualiter in Deum, quia virtualiter continetur in ipsa voluntate finis, verbi gratia, infidelis absolute vult parentes honorare, tale opus virtualiter in Deum refertur, non primo modo, quia non procedit ex intentione finis, cum enim prius opus habuit, sed secundum modo, nempe, quia bonum illud honestum includitur in ipsa voluntate finis, scilicet Dei, quia bonum honestum de se ordinatur in Deum. Ex his duo, primum, quod quando aliquid refertur virtualiter primo modo in finem, quia scilicet, procedit ex intentione finis rangon ex causa, si finis est malus, opus est malum, est, si genere sit bonum, verbi gratia, dare elemosinam propter inasam gloriam, opus est malum: sic de Saracenis & infidelibus opus procedens ex amore filii Dei, est malum, & peccatum: unde si Saraceni honore parentum, vel Mahometi placeat peccat. Secundo dico, quod modo virtualiter refertur, secundum modo illi opus ex genere suo bonum refertur in suum finem, neque opus ex genere

malum in suum bonum, sed opus bonum refertur in suum bonum, malum vero in malum. Vbi absolute est pariter loquente iam suum bonum refertur, quia in Deum, est cum bonum honestum inde tales adus, si illis malus finem non appetunt, virtualiter in Deum referuntur. Secus est, si Saraceni formaliter in Mahometum referunt, vel si ante resutit, quia voo primo modo virtualiter in malum finem refertur. Ex hoc ad argumentum dicimus, talia opera quae de se in suum honestum virtualiter in Deum, si peccata, quia non referuntur virtualiter in idem, bonum, voo omne pariter de se ordinatur in Deum, tanquam in bonum commune: & vniuersale.

An autem liceat bona temporalia sine aliqua relatione amare, vel honorare, vel famam appetere? Dico primo, non effecandum rationem de bono honesto & vili, quia bonum honestum est bonum propter se, bonum vero velle propter aliud. Secundo dico, amari etiam bona vilia sine aliqua adus in vltimum finem, non esse peccatum, cum sint vere bona, vnde non solum bona honesta, sed etiam vilia absque peccato appeti possunt. De quo Doctores Si holsaeti, 1. dist. 41.

Caictanus artic. 4. citato dubitat, an liceat obis illas & idola Saracenis & infidelibus vendere, vel Pascha legem iudaeis. Videtur enim id non licere, efficit enim cooperari peccati illorum, cum demus illis peccandi materiam. Et respondetur per dicta, si posito, quod quia infidelibus positi vendunt, sunt in triplici respectu, quia aut sunt talis conditionis, quod illi vti non possunt, nisi in ministerium infidelium suae, & tunc est prima conclusio, Talia infidelibus vendere, peccatum est. Secundo modo, possunt effectus quae ad alia sunt viles, vti panis, oleum, & agnus. Et si contra eodemo, si quis in hac ratione infidelis vili vendiderit, nempe, vti in ritibus & sacrificiis abutatur, peccat, si vero e contra, non peccat, eo, quod dicit infidelis emere ad usum infidelitatis ministeria ecclesiae, vnde est tertia conclusio. Vendere infidelibus, res, quae bona & malo vni sunt apti possunt, nullum propter illud peccatum, quia vnde vnde sunt illi res, res male virtutes. Ratio est, quia vendens peccatum illorum vitiare non tenetur. Quod si quis arguat, quia hoc est peccatum illorum cooperari, dico, quod dicitur & de per se peccatum alienus oon operari non licet, de per accidens vero vti voluntas alienus ad vilitatem propriam licet. Vnde in his oon est vltimum ministerium infidelitatis, quia licet possint vitiare, non tamen tenent.

Pro defensione Ambrosii, & Anselmi tenent Sanctus Thom. 1. quodlibet. 1. art. 4. & assentit contra asserta barbarum posse intelligi, hunc, vel quod viti infidelium non potest esse sine peccato, cum peccata sine fine non tollantur, vel quia quod arguit ex infidelitate, peccatum est. Vnde ibidem subdit, quia omnis infidelis viuens, vel infideliter agens, vehementer peccat: hinc autem non consequitur infidelis in quilibet opere peccare, sed tantum in illis, quae ex ratione infidelitatis procedunt, & in ista idola formaliter refertur: bonitas enim naturalis rationis, quae deperat ad optima, oon est in illis penitus exincta & abolita.

Fertur in locis citatis emanens est, videtur enim in illis haerere in Lutherani fuisse, de causis naturam humanam sine perditione infidelitatis quare oratio non possunt nullum intelligere & facere, & ob id omnes infidelium actiones, aequae tam ipsas virtutes, & omnia Christianorum opera, quantumlibet bona, si habet specialia gratificata gratia dno hanc, esse mala & hypocritica. Hunc autem errorem detestat sancta Synodus Tridentina sessione. 6. Cano. 7. his verbis, si quis dixerit, oves omnia, quae ante infidelitatem sunt, quicunque ratione facta sint, vere esse peccata, aut quousque videntur esse peccata, tantum grauius peccare, anathema sit.

VIGESIMVM TERTIVM QVÆSITVM.

An liceat marito adulteram repudiare videtur, & contra adulteram repudiare virum, & an Synodus Tridentina clandestinam irritare matrimonium valdeat.

Ambrosius in Commentariis huic locum dicens, Praeceptum, non ego, sed Dominus vocem in voo non dicens, quod si dissensit, manere inuicem, duas habet sententias ab Ecclesia non receptas. Primam, licet voo dimittere adulteram vxoem, & ea viuentem accipere aliam. Secundam, imparia esse iura coniugii, & ob id non licere vxo viro adulterum dimittere, neque ab eo dissensit. Cuius enim scriptum, Non permittit mulier nubat, si uirum causam fornicationis suae apostat, non siliat impellente scilicet, si uir quare vxoem, quia infestior non omnino hac lege vxoem, quia potior, si tamen apostatet vxoem, aut vxoem quare vxoem, ne alij possit nubere mulier, oon recusat ad illud: & vxoem vxoem oon dimittit, sed audiat autem, quod excepta fornicationis causa: & idco non licet esse in adulterio re, quod si dissensit, manere sic, quia vxo licet ducere vxoem, si dissensit in vxoem peccatum, quia non itale cogit infringi licet mulier. Hanc sententiam posteriori reprehendit Hieronymus in epistola Fabio, inquit, Praeceptum Hieron. Domitius

August.

Domini votum non dimittit, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, necesse inuicem i quid quod vis precipitur, hoc consequetur redire ad continentiam, non enim adultera vxor dimittenda est, & vir mechus recondendus. Apud nos enim quod non licet feminis, atque non licet viris, & eadem seruatus pati condicione censetur. Eidem sentit Augustinus libro primo, de sermone Domini in monte, cap. 26. quorum auctoritatem Pontifices & omnes Theologi Scholastici sequentes, decessunt in causa dimittit parat esse vi & vxoris conditionem. Prior quaque sententia damata est Concilio Tridentino, sessione 24. Canon. 7. Et quia quaestio haec supra discussa est, tamen recurrenda Chrysostomi, ad duodecimum quaestum, haec sint verba. Vide ibi.

Quia cum Concilium Tridentinum de irritatione clandestini matrimonij ageret, & plures Doctores sententiam circa articulum propositum, nempe, an expedit quod Ecclesia matrimonia clandestina irritet in futurum, tulisset, quia visum fuit Patribus non sufficienter esse de hac re instructos, praecipuum mihi fuit, ut sententiam meam circa hanc rem fecerim. non enim etiam ex illis eorum, qui sentiat fuit, venientiam in propositum articulum eueniens. Et quia quaestio proposita maxime coniunctum est, quid mihi acciderit, cum confessionibus articulis secularium audiret, inret quosdam vix occurrerit, qui cum viderent publice & in facie ecclesiae conuenerat, inuita non sit peccatissimis hominibus, si affecerit, quod aliqui ex illis clandestini cum viginti contraxerint. Et quia multi etiam hoc non plene attigerunt, quibus rationibus Synodus fuerit adducta, clandestinitate irritat, sententiam, quoniam si dixisset, haec scilicet: facite non pigebit legem, quae haec est.

Circa praesentem articulum, an expedit quod Ecclesia matrimonia clandestina irritet in futurum, tria dicamur. Primum, an Ecclesia matrimonia clandestina irritat possit. Secundum, an expedit quod illa irritet. Tertium, quid modus & forma in huiusmodi irritatione adhiberi debeat. Ad primum, hac vnica auctoritate respondetur, Ecclesia potest matrimonia clandestina irritare. Quam veram & Catholicum existimo: & illam suadeo triplici modo. Primo traditione Patrum & Ecclesiarum. Secundum, differentiationibus Conciliorum. Tertium, rationibus Theologicis. Circa primum medium, Euangelium patet, qui anno censetur a Christo polli Ecclesiae praefuit, subserbere videtur, matrimonia clandestina irritat. Cuius sententia habetur jo. quae. 5. c. alter, vbi asserit, quod talis non coniugii, sed adulterii, vel concubinae, vel supra & fornicationis, potius quam legitima coniugii esse non debuerit. Siergo coniugium non fuit, tunc Patris sententia, poterit ergo Ecclesia irrita esse, declarare. Ex quo vires argumentum sumitur, quod ecclesia ritum ab Apostolis accepit. Et sic diuersis temporibus in ea diuersas res suis singulis, sic & diuersis viis matrimonij clandestini. Neque satisfacit glossa, quae communiter assignatur, nempe, quod in foro contentioso talis non fuit legitima matrimonia, bene timore in foro conscientiae. Coorta quodamque, Axioma Theologorum communis est in materia de contrahendis, quod contractus qui est inualidus iure forti, non ligat iure poli, ergo, sicut contractus eorum, qui iure forti sunt irriti, sunt etiam iure poli: si ergo cum matrimonia clandestina ciuili iure puniantur, poterit ergo ecclesia illa ea ratione, quae matrimonium est, contractus ciuili & naturalis, iure poli irritare, sicut iure ciuile iure forti irritat de facto. Alexander etiam III. idem etiam diffinitur, in quibus, similitur contrahentes non esse compellendos vinculum agnoscere, nisi ipsi hoc sponte vellet publicare, quia tunc ab Ecclesia recipiendi sunt, ergo iudicio Ecclesiae auctor publicationem non fuit legitima matrimonia. Probo: quia quod Ecclesia non acceptat, irritum habet. Vrbanius etiam Papa, jo. quae. 2. ita diffinitur, Quoniam Canon non legem quae auctoritas talia spolia oia oia probat, ita sententiam temperamus, vi principum cum filia, matris & paternae assensu, quod copiam est, perficere volumus, concedamus. Et Nicolaus ad consilia Bulgorum, & habetur jo. q. 1. Can. Nostre, idem diffinit. c. 11. q. 3. Ca. Patrem puellae, & jo. q. 3. Ca. Quis vxor esse debeat a parentibus tradita, sponso accipienda, idem est diffinitum.

Diffinitionibus etiam Conciliorum, in quibus clandestina haec matrimonia prohibentur, ita quoque turpia & illicita idem probatur. Exprimam illius Concilium Carthaginense III. & Africanum IV. Can. 17. & Synodus Tridentina Can. 8. & Can. 41. & Synodus Augustina. Can. 19. & habetur jo. quae. 1. Can. Viduum, neque filiam alterius extra voluntatem parentum, aut raptore praefatum, aut Regis beneficium existimare postulandum, & Aurelianen. IV. Can. 11. Nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam: coniugium, quod coorta parentum voluntatem copulatur, vellet capitiui iudicari, & Synodus Turonica secunda, c. 11. & Tolentina III. Can. 10. & Aquiganens. & Meliten. Can. 10. & 6. & Laren. Can. Cum iure diffinitur, Praedecessorum nostrorum vestigia inhaerendo, clandestina coniugia penitus inuolunt, prohibentur, ne quis sacerdos talibus interire praesumat. Ecclesia autem non prohibet nisi quod de se malum est, & licet multa fieri prohibeantur, quae tamen facta reocent, ut si quis postquam votum religionis emisit, de facto contrahat matrimonium, vel copulam consensum, nihilominus cum similes contrahat, tanquam iniquos & illicitos, Ecclesia prohibet poterit illos irritos & inualidos habere. Patres etiam, qui Conci-

lio Colonienfi praefuit, Can. 31. in hanc sententiam subseripsit. Nam post verba Easitit hunc Canonem, qui sanctissimus est, addiderunt Cupimus in Ecclesia Concilio generali, renouari, clandestina illa matrimonia tollenda, quae nunc possum, non palam, sed solum iure pueros & puellas extra parentum consensum, per leuones & lenones copulant, ex sola causa libidinis, non Dei respectu, sed diaboli instinctu coniunguntur, idque sepius uero abque debito consensu. Et probant quia quibus debetum consensum vocet, in re tanta, quae telicini non potest, cuius non consensum, sed pacta, vel temulentia, vel insidia, vel libido in causa fuit. Et concludit, inde non inuicem non coniugia & adulteria, contra iura, super, vel fornicationes sanctus ea Pontificis appellat.

Ius etiam ciuile huc sententiae concinit, I. in sponsa, t. eodem titulo, & de iur. nupt. l. nuptus, quibus iuribus diffinitur, quod nuptus non constat nisi hi consentiant, sub quorum potestate constituntur. Et merito iure ciuili talia coniugia irrita habentur iudicant enim similibus contrahentibus in oia rebus, Diuino, & humanum violat, & specialiter internum ius. Vnde in Iamartique in illorum, qui clandestine contrahunt, volens vobis Damianus proponere exemplum, Euan adducit ad Adam, ut ipse tantum abouum pater, inter eos matrimonium conciliat. Idem legitimus de Imaele. cui maior vxor accepit de terra & Egypti: & Abraham, vocato Eleazar, dixit ei, pone manum tuam super femur meum, &c. Gen. 26. Vnde Isaac & Rebecca ex consensu parentum amborum copulati sunt. Idem etiam legitimus de Iacob & vtriusque uxore. Et Sichem pater, vtriusque dixit, Accipe mihi puellam hanc coniugem. Et Thamar dixit Alphonso, Nolite esse stultici hanc, quia potius pete me. 1. Reg. 19. Rege, qui mehi non negabit. Et Paulus, qui matrimonium iungit i. virgineum suam, bene facit. Ex quibus conuincitur, liberos contrahere, minus esse parentum: & quod clandestine copulantes, esse contra honestatem, reuerentiam, & obedientiam parentibus debitam. Cum ergo iuxta illi, quia quanta mala ex huiusmodi nuptijs male contrahendis oriuntur, non sit expectus, & iure Naturali, Canonico, & ciuili prohibentur, nihil ergo est quod prohibeat, quod Ecclesia clandestina matrimonia in futurum irrita esse diffinit.

Rationibus Theologicis idem probatur. Primo, quia potestas Ecclesiastica & spiritualis ita perfecta & fibi sufficiens est, sicut ciuili & temporalis, sed potestas ciuili de facto plures contractus ciuiles irritat, qui lege naturalis valde essent, ergo potestas, Ecclesiastica coorta matrimonio clandestini irritat: potest collectio est oia. Probatur antecedens ex illo Ios. 24. vbi, Sicut misit me Pater, ita & ego misit vos, cum placentiis potestatis quam a Patre accepit ad id ad iurisdictionem ecclesiae: deinde ex illis potestatis, quae sacramenta condidit, quia haec necessarium fuit, quod in ecclesia reliquerit: facultates enim, & auctes, & huc superioris illam de sunt, quanto auctes fidelitatis aeterna temporaltem excedit, eo hinc spiritualis potestas excedit finem temporali, ut inquit Innocentius, cap. folite, de maioris & obediens. Spirituales autem tanto sunt temporali digniores, quanto auctes corpori praefertur. Vnde Paulus Hebr. 7. dignitatem sacerdotij Euangelici praefert dignitati temporali, ex quo dicit Melchisedech, qui erat Dei sacerdos, benedixit Abraham: & ideo ita, sine contradictione maior est qui benedicit, quam qui benedicitur. Abraham typum gerbat potestatis temporalis, Melchisedech spiritualis & ita sine contradictione potestas ecclesiastica & spiritualis dignior est potestate temporali, quod etiam antecedens. Mirum proinde, quia irritat etiam in eo oculo etiam cum agnoscit tabellam, si, numerus septem relium non addit, Instruct. de testamentis, §. fin. & hac consuetudine, C. de testamentis, & in regno Hispaniae, i. 3. Tauri, potestas etiam ecclesiastica plures contractus, qui iure naturali valde essent, irritat. Iure enim Pontificis causum esse, actus ecclesiae sine tribus praecedentibus contrahentibus distabantur, to. quae. 1. Can. et enim, c. 11. quae. 2. C. in excep. p. ne. Mitabile ergo est, quod potestas Ecclesiastica ita dignat sit temporalis, & temporalis sit fibi sufficiens, & potest coorta, qui iure naturali sunt valde, irritare, & tamen ecclesiastica non possit: si ergo temporalis potest, & fortiori ergo potestas ecclesiastica clandestina matrimonia in futurum irrita esse diffinit potest.

Secundo, quia quando Christus inuoluit matrimonium in esse 2. Ratio, sacramenti, dicens, Quos ergo Deus coniunxit, homo non separet, non potest autem naturae contrarius matrimonij, sed tantum matrimonio Christianorum addidit prius legem, quae nunc possum, non ferret, sed prout matrimonium esset contrarius in lege aeterna, & publica, & princeps temporalis, experitis malis & in eo modis, quae ex matrimonijs clandestinis oriuntur, potest clandestina irritare, ergo a fortiori & ecclesia, cum oia possit saluti animarum subseruire, nisi illa irritet, non assignabitur remedium aliud: cum ergo possit ecclesia contractum oia rebus irritare, conuenit quod quid superius asseritur: collectio est non antecedens, sed consequens, & de his, qui in potestate omnia Patrum: minor probatur: aliam enim potestatem spiritualis ad effectum sufficientem proutsum, quod est clandestina occurrere & sine testibus contrahantur, & occultum Deus iudicat, potestas ciuili de illis irritare nequit: nec tamen autem matrimonium contra sanctum & quid maius quam inuentum existimare humanum, si ergo concubius vagos accubant & damnantur, & de his, qui stuprum vel adulterij perpetrant, penam capitis suis legibus damnant, quis dubitet, quoniam sicut legibus, concubius vagos damnetur, possit

Gen. 1.

Gen. 21.

Gen. 26.

Gen. 19.

Gen. 14.

1. Reg. 19.

1. Cor. 7.

1. Ratio.

Alexander
terriu.

Vrbanius.

Nicolaus.

Potent et claudens irrita habere? Quod si princeps temporalis id fecit non exequitur, non est ex defectu potestatis: potestas enim secularis sibi sufficiens est, sed quia ecclesia id, & rationabiliter interdicta: enim ratione qui sacramentum est, rationem ecclesiasticam induit ratione spirituali, quam in se includit, & eadem causa in tribunaliis diversis agitur, & quia quæ sunt valida, & quæ invalida matrimoniæ ex sacris literis diffinidum est, quæ ratione cogito non ad principes seculares, sed ecclesiasticos spectat.

3. Ratio. Tercio, quia religio maius bonum est quam matrimonium, & vinculum coniugii vineulum est quam matrimonium, cum falsus illud, sed ecclesia irrita: vana, quæ cum solemnitate ecclesiæ non sunt emissæ, & vota impuberum, vt habetur 33. q. 5. Can. Mauesum. & Can. Nonnulli, & c. equiui, pari ergo ratione potest claudens matrimonium irritare. Consequentiam proba, quia votare, ita est de iure naturali & diuino, sicut indissolubilitas vineuli matrimonij, & sicut vota sunt & voluntarie continentia, sic & alter vovet.

4. Ratio. Quarto, quia ratio & natura matrimonij, sicut cuiusvis aliteris re, ex fine pensanda est, præcipuum autem huius matrimonij est debita & religiosa liberorum educatio, & perpetua autem sapientia nominis adulescentis & spiritus filios raro & fere nunquam Christianæ & religiose educari, ex octava ergo rei similes contractus, quia præceptum filij matrimonij contrarij sunt, ab ecclesia relegati sunt, hoc autem emendandum fieri nequit, nisi tales contractus sint, quæ eorum contractum irritando, claudens irritare.

5. Ratio. Quinto, quia stando in iure naturali & diuino, pascendi sunt gradus, qui vltra primam, & quinta recta linea continentur, prohibiti: ecclesia autem diuersis temporibus gradus diuersos prohibuit. Aliquando enim se primo gradus a similitudine vel coequalitatis coniugij copulam possent inhiibere, post verò ad quartum gradum tertiumque, vt eon debet, cum ceteris, de affinitate, & coequalitate. Et ergo ecclesia statuto suo personarum talibus gradibus contrahentes illegitima posuit, & illa matrimoniæ habet irrita diffinire potest, ergo vt malis obstat, quæ ex claudens occurrunt, illa irrita esse diffinit.

6. Ratio. Sexto, quia ecclesia, quæ nunc est (hoc tantum dempto, quod scripturam sacram condere non potest, quia scripturam eode, est ex immediata Dei reuelatione loqui, ac si Deus ipse loqueretur) tante potestatis & auctoritatis est, sicut ecclesia quæ fuit tempore Petri, & Apostolorum, & Patrum antiquorum in fauorem autem religionis Patres antiqui, ex publico, de conuersione coniugatorum, istis diuini interpretantes, diffinuerunt, quod matrimonium ratum per professionem religionis appropiet & dissoluatur. Et Paulus in fauorem fidei, quod confirmatum per conuersionem alterius ad fidem, dimittit, i. Corinth. 7. inquit, His qui matrimonio coniuncti sunt, præceptum, non ego, sed Dominus, vxorem a viro oon de fcedere, quod si discesserit, manere inuopram, aut viro suo reconciliari: & viro vxorem non dimittat, nam ceteris ego dico, non Dominus: insinuas quod id non vult haberi tanquam de iure diuino, sed tanquam a talino Apostolica, i. quia fiat vxorem haberi infidelem, non dimittat illam, & c. Et conclusit, quod si voluerit discedere, dicat, non enim seruimus subiectioni, aut forori, sed huicemodum ecclesiæ, ergo quæ alicuius diuini aut imperatoris, i. fauorem matrimonij diffinire potest, claudens illi in futurum irrita haberi: proba, aliam enim cum malis omnibus quæ est illis oriatur, mederi non possit, nisi illa irritando, ecclesia quæ nunc est, motz potestatis & auctoritatis nõ efficit, sicut ecclesia quæ olim fuit, neque in necessitate ad saltem sufficientem illi prouisum esset, cum eodem oon fat esse temporalis, secularis ecclesiæ sacras, multam etiã capitis addidit, quia cum ioculo contrahantur temporales pœne exequi nequeunt. Solum ergo testat medium hoc vt in futurum ecclesia claudens irrita diffinit.

7. Ratio. Septimo, axioma Theologorum est 4. dist. 34. agentium de impementis, quæ natura sua matrimonium dirimunt, quod vis matrimonij iure peccato esse oon potest, matrimonij natura sua est irritum: eoque affigebatur instantia, vñs autem claudens irritum de se & ex oatura sua est peccatum mortale, quia iniustitiam includit contra primum legem Naturalem, diuinam, & Humanam: ergo sicut quando alia impedimenta vñs debito matrimonij opponuntur, ecclesia irrita declarat, similiter ergo eadem ratione poterit claudens illi in futurum irrita diffinire. Et confirmatur, quia significasti, deo qui duxit quam polluit per adulterium, ecclesia debuit indidit & dolis irrita matrimonia, in quibus præceps fidei dario cum in nichilatione ius mortem coniugum, cum ergo claudens sine dolis & indidit maxima ratio autem iustitiam fuit. Quod si proba, Lutherus enim affirmat, ecclesiam non posse personas ad sacramentum ordinis illegitimæ, eoque ad sacramentum matrimonij, neque gradus aliquos prohibere, qui iure naturali & diuino non sunt prohibiti. Arguitur sic: Propo-

sitio sapiens hæresim est, quæ est hæresis propinqua, & quæ secundum sententiam Sapientem aduersat fidei, vt illa, Nullus in Hispania confectus est hæresim, vel, Non est heum lingere, aut quid plures saluatur in fluxu cœnophagi, quum in calibum. Sed ista sunt maxime proxima & conuolucæ, ecclesia non potest claudens irritare, & ista, ecclesia non potest prohibere illegitimæ, ecclesia non potest prohibere gradus, qui iure naturali & diuino non sunt prohibiti. Iste autem fiat formaliter hæresis, & vt tales contra Lutherum damnatæ, ergo & hæc quæ est illis proxima, ecclesia non potest claudens irritare, sapit hæresim. Item cum dicitur, quæ in fauorem hæreticorum ecclesiam, & contra fideles effectus videntur argumetur, ecclesia tenetur claudens irritare, & non obtinuit quod tentauit, si ergo hoc non potest, ergo neque gradus qui iure naturali non sunt prohibiti, prohibere, neque personas, quæ sunt legitime secundum sua naturæ & diuini illegitimæ.

Item, quia propofitio sapiens hæresim, secundum aliam eius diffinitionem, est illa, ex qua, cum aliqua quæ rationabiliter negari non potest, inferunt vna, quæ est formaliter hæresis, & vponet ex illa, sub ista hostia: quam feceris elemam, non est corpus Christi, cum illa, Sacerdos iste est vir probus, & prestiterit verba consecrationis supra maritum debitam, & cum intentione debita, quæ rationabiliter negari non potest, inferunt illa, quæ est formaliter hæresis, Sacerdos profertur verba consecrationis supra debitam materiam non vere confectam: de ideo illa, & quæ inferunt, sapit hæresim. Similiter ista, Sanctissimus Pius I. vñs est Papa, quia ex illa cum ista, quæ rationabiliter negari non potest, Dominus Pius I. fuit legitime & dominus Cardinalibus electus in Papam, inferunt, ista, quæ est formaliter hæresis, Rēf. & legitime electus & dominus Cardinalibus totum Papam, non est Papa. Tunc arguitur sic, ex ista, ecclesia non potest claudens matrimonium irritare, cum ista, quæ rationabiliter non potest negari, subuenit non potest omnibus incommodi, quæ ex claudens matrimonij omniunt, nisi ecclesia illa irritat, inferunt illa, quæ est formaliter hæresis, Ius ecclesia non est potestas ad obuiandum malis & incommodi, quæ in illa oriuntur, quæ hinc expellunt, ecclesia nõ est sufficienter prouisa de remediis ad saltem necessitas, quæ est formaliter hæresis. Et per hæc ad primum.

Ad secundum, an felicit expediat quod ecclesia in futurum claudens matrimonium irritet, aliter oon vna respondetur. Nemo expedit, sed necessarium videtur, quod sancta Synodus irrita esse in futurum declaret & diffinit: quæ ex incommodi ex huiusmodi suppositis male contractis oriatur. Suedat primum, quia ex huiusmodi claudens matrimonij affinitas contrahitur, obidum autem est, quod cum ascensibus & omnino iniquitatibus affinitas contrahitur. Secundo, quia facit aza ad vltima, quia quæque multem alteri efficit copulam, facile cum sollicitat: vt patet de Pharaone & Abimelech, qui Abrahamem sollicitauerunt, quia oon vñs vorem, fed forem cum vocabat. Tertio, paratur via ad stupra, incestus, & abortus, vt passim expiratur. Quarto, quia filii ex tali coniugio habent non legitime habentur, & quia in peccatis concepti: vt in plurimum ad malum sunt prouisi. Quinto, quia nulum finem & debet educationis proficiat, fed triplex bono matrimonij oppositum: bono fidei, quia regulat & vt in plurimum fidei violatur: bono prolis, quia raro aut nunquam religiose educatur, & variis periculis tam animæ quam corporis exponitur: bono sacramenti, quia quilibet illorum pro suæ neipficienæ facile matrimonium dissoluit. Vltimo, quia claudens permittit, postposita sua ocula occulte contraxerunt, quilibet illorum pro sua libidine, & animi leuitate ad optinas secundas accedit, & cum occultis de oculis non indicet, cogitur cum secunda colabitate: & tamen parochus, qui veritatem nouit, illud cum priori cohabitare cogit, quia illius est verti vir, non secundæ. Quid ergo faciet miser his confictis angustis: certe dubitat non potest, quin multo laqueis similibus affectis, de valore periclitetur, quod dæmo oon dimittit vñs principat loquatur. Siego hæc & alia plura summa (quæ prudens omnia) ex similibus suppositis oriuntur, vt totum oon, quia sancta Synodus obuiet, oodum expedit, sed necessarium videtur, quod claudens matrimonium in futurum irritet. Ex his solo medio omnibus malis medetur. Omnia enim alia media ecclesia tentauit, & quod lotendebat, obtinere non valuit, vt experientia docet. Et ideo videtur, quod præ effice hoc medium fed necessarium, si salui animarum ecclesia propitice lotendit.

Ad tertium nempe, quia modus fit adhiendus ad hoc, quod matrimonium oon claudens, fed legitimum & ius facie ecclesiæ contrarium esse dicatur, dubius attentionis, respondetur. Prius, potestas est ecclesia ad diffinitionem omnem cœnophagi matrimonij est irritum, quia hoc benedictione sacerdotum, & ioculose ianitate ecclesiæ fuerit celebratur. Probo quia potestas ecclesiastica nõ est sibi nisi fulticis, quæ ius potestas, fed ciuili potestas irritat testamenta oculata etiã quæ ioculo tabellionis, si solentis iuris non fuerunt, vt probatur ex Institut. de testam. §. fin. & l. hæc cõsultissima, c. De testam. ergo & ecclesiastica potestas, si cõsuetudinem matrimonij sine benedictione proprii parochi celebratur. Et hoc habet verum, maxime secundum sententiam illam, qui tentant benedictionem sacerdotalem est de electis matrimonij. Item, quia ecclesiastica fultio irritat vota, quibus dect solentis ecclesiæ, vt habetur 33. quæ 5. cap. manifestum, cum similibus, & similiter

Causa.

f. 30.

finitur eorum, ecclesiasticarum alienationem, si solentibus, quam iustitiam non fecerit, ita, q. 2. c. sine exceptione, potest ergo idem circa matrimonium iustitiam.

Secunda assertio, licet hæc potestas sit in ecclesia, amplius tamen conuincit, quod facta Synodus diffinit, amnes elandeline contractus sententiam excommunicati carnis in pace. De iure enim cumini contra tales hereticos sententia hæc non est lata. Et vtrahoc, omnis contractus matrimonialis, qui coram quinq; vel saltim tribus rebus omni exepne maius non fuerit celebratus, & presentia proprii parochi, iustus in futurum habeatur. Probo assertioem, primo, quia si in Republica cuiuslibet, ubi de successione agitur temporalis hæc solent utitur erigitur, quanto fortius ratione in ecclesiis, in qua de salute æternæ animarum agitur. Ex eandem, quia hæc diffinitio subeunt quæ spiritus malis, quæ ex similibus contractibus occurrunt, qui a coram rebus, quæ nec auctoribus, neq; nec aliqui coram possunt, cum vicia velandeline contractus, postea non valent publice & in facie ecclesie cum secunda contrahere: cum illi præceptum obaudiendum est, & illi sufficienter subeunt, si ecclesia id in futurum diffinit, quod sancte, & cum maxima laude, & merito efficiat, si id diffinitur, tunc cum puelle prout agere debeat, & malis, quæ ex similibus elandeline malis contrahuntur, vi præcludetur, & matrimonium huiusmodi feruabitur: & ubi locus tantum elandeline matrimonij legitime contrahitur, bonales est, vt ea quæ bono elandeline principio inchoata, bono quoq; exitu terminantur. Sufficit autem Ecclesia hæc iustitiam matrimonij, modo rebus probantur, vt in vicinis puelle, sua simplicitas nocere, neve adolescentibus impune sceler, quod puelle frivolum & stuprum iustitiam, confirmandum in hoc ordinem Diuina, quæ alim Deut. 22. præcepit. Si qui puelle nulli de puelle virum virginem viriat, dabit patri puelle eorum quinquaginta siclos argenti, & habebit eam in vxore, quia humilitatem, & non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ suæ.

Quod vobis contractus auctoritate & presentia parochi celebratur, hoc eodem in ecclesia esse, quia si nullus contractus citius sine signato & subscipiente tabellionis est validus, fortiori ergo ratione, & auctoritate parochi in te tam gravi & sacra erigitur, quod aliquam necessitatem diffinitur. Hæc est Patet quæ utilitatem, quia circa propositum articulum nihil vium est in medium adducere.

Fateor materia eorum, qui patrem contrahunt sustinent, non debeat, sed nisi forte ego fallor, efficiat patrem aut nihil concludatur. Et quia multa sunt, ad efficiendam respondeo. Primum argumentum sumitur ex illo Mart. 19. Ergo quia Deus coniungit, hominem sepe, ubi Christus fecerat nollet matrimonium ad primam eius institutionem reducere, & illud etiam de iure Diuino infirmit. Ergo Paulus explicuit dicens, Sacramentum hoc nunciat, quod æternam dilectionem, in Christo & in Ecclesia, ad Ephes. 5. Respondetur, quod si hæc prohibentio & irritatio ecclesie, talis non est coniugium maritalis, neque Deus illos coniungit, vt ex tali coniunctione viuam, indissolubile oriatur, sed propria libido & concupiscentia: & si Deus illos non coniungit, necq; homo illos iungat, sed declarat ex defectu legem, contrarium, consensum esse iuri naturali & Diuino, quod talia coniugia irrita habeantur. Similiter responderetur ad illud Pauli ad Rom. 7. Mulier alligata est legi, quanto tempore viuus est vir. Et ad alia quæ ex eodem 1. Cor. 7. possunt adduci, nempe, quod si hæc prohibentio & irritatio ecclesie, talis non vir, sed mæchus & leno est, ecclesia non soluit legem matrimonij, sed interpretatur ius naturale & Diuinum, quæ conuenit, quod nullus elandeline coniugatur.

Ad secundam rationem, quia nihil est magis naturale, quam vt possit quicque per suam voluntatem alteri se tradere, & dominium sui corporis in alterum transferre. Respondetur, quod nisi legem prohibuit, ita est: stando enim in lege naturali & Diuina, & peller huiusmodi se tradere, quia matrimonium est de iure naturale, quod apud omnes idem est. Tamen si quis post prohibitionem ecclesie, quæ sit, caput, caput, & cap. Iudæicum similibus, & Concilijs Tolentis, j. & c. cum infidelis contrahere tenet, matrimonium est irritum. Si sit in præcepto, postquam ecclesia elandeline in futurum irritauit, coniugium tale irritum erit, vt & idem est de gradibus ab ecclesia prohibitis.

Ad tertiam rationem, quia matrimonium est de iure naturali, & vtrahoc est sacramentum de iure Diuino, & potestatem excellentiam, quia Christus Dominus sacramenta condidit, non reliquit in ecclesia, ergo si in certis sacramentis, si contrahant ex quæ sunt de essentia sacramenti, ecclesia efficit non potest, quod non sit sacramentum, vt de baptismo, Eucharistia, & ceteris sacramentis, patet, ergo idem de matrimonio: consequentiam probat, quia ita est de iure Diuino, sicut & cetera sacramenta. Ad primum, quod est de iure naturali quod est inuariabile, respondeo diffiniendo de iure naturali, vel primario, vel secundario. Primum autem quod dicit ordinem & necessitatem intrinsecam ad legem æternam inuariabile est. Et hæc ratio est, q. 1. Thom. 2. a. quæst. 10. art. 8. præcepta omnia decalogi est indissolubilia. Secundum autem de iure, quod tale necessitatem & ordinem intrinsecum non dicit ad legem æternam, & ideo variabile est, & mutari potest, & huius ordinis est indissolubilitas & vinculum matrimonij, & eius variat. Quod ex eo patet, quia Deus cum Patriarchis in Polygamia dispensauit, vt constat cap. gaudemus, extra, de diuor. ubi habet.

tut, quod nulli vnquam licuit plures habere vxores, nisi quibus Deus vnica dispensatione concessit, & in indissolubilitate matrimonij cum illis. Illa elandeline est dispensatio, vt habetur Deut. 2. & Mart. 19. Item, quia cognitio huius ventris est cognitio, & iudicio sapientum pendet, sapientes autem omnes non conuolent circa indissolubilitatem matrimonij: Socrates enim, & alij, vagos concubitus approbant, indissolubilitatem ergo matrimonij non est de iure naturali primo, sed secundario: quod cum sit de iure, & ab Ecclesia variari & mutari potest: iure enim Diuino Christus Dominus potestatem ei commisit, ut faceretur ea, quæ debito regimini & saluti animarum conueniant, quale est hoc, de quo præfatus est sermo. Secundo responderetur, quod ea, quæ sunt iuri naturali & Diuino præ, nempe, naturalis & Diuini, ubi humanum includent in naturalibus suis, si tamen aliqui humanum includant, ratione illius variari possunt, vt de traditione vort, & iuramentis constat, quæ sunt de iure naturali & Diuino, quia tamen a voluntate humana, quæ obligabilis & defecibilis est, oriuntur, ideo regulæ supertion subdantur. Et his sumis Panthei ex causa ista & rationabilis in illis pendet, idem ergo de matrimonio dicimus, quod ea ex parte quæ humanum aliquid includit, & contrahitur ex naturali, regulæ supertion rectitatem potest, si hæc autem regulæ in præfatis in hoc fac. Synodo relictæ, vt ergo elandeline rectitatem autem nequeunt, nulli illi statim, potest ergo illa irrita.

Ad secundum membrum, quia est sacramentum, & de iure Diuino, sicut cetera sacramenta: respondetur, primo, quod matrimonium inter cetera sacramenta hæc iustitia habet, quod est contrarium in lege naturali & est etiam sacramentum, & vt secundum rationem prius membris articuli dixi, Christus Dominus matrimonium instituit de esse sacramenti, citat illud, prout erat contractus de lege naturali, & nullum variationem, neque mutationem fieri, sed eorum contractus illi naturali addidit priuilegium, & fecit, sed eorum contractus illi sacramentum, sicut prius fecerat, vt gratiam conferendi: probat autem quod prius fecerat, nisi ab Ecclesia esse prohibuit, potest contra ius matrimonij irritare, alias Republica cuius non esset illi sufficienter, ergo ecclesia vniuersalis, quam hæc facta Synodus repræsentat, omnes contractus potest irritare, & indirecte irritatio contra contractum, declarat non esse sacramentum: destructo enim fundamento, corruit quicquid super illud superædificatur: unde si contractus est invalidus, vterque enim est sacramentum. Secundo responderetur, quod ex ratione, quia matrimonium est sacramentum, sicut ceteris sacramentis ecclesie declarat, quia si debita materia: vt in baptismo, cuius materia est aqua, & clarior quod uis quæ aqua, quia non rosea, sed elandeline: & in Confirmatione, cuius materia est Christus, declarat, quod oleum, non quouis liquore, sed balsamo ærum: & in Eucharistia, quod non quouis panis, sed fructus vitæ, & in matrimonio: cuius materia fecundus S. Th. fit ritus, & consensum: & experimentum consensum per verba præfata, & forma, verba ultimo consensuentis, ecclesia declarat potest, quod materia debita sit talis taliter expressis & qualificatis, quod in præfata parochi, & coram quibus vel saltem tribus rebus exprematur: & hoc flatur rationi consensum est, vt consensum sit omnino liber, & ex deliberatione plena proficiscatur, & vtriusque bona, vtrahoc quod bono principio fiat inchoata, scilicet citæ terminantur: & quia in inualibus regulæ traduntur ex his, quæ vt in plurimum excedunt, & vt plurimum conuolunt elandeline inleceles autem habent, ideo Ecclesia merito illa in futurum irritare potest ex defectu debite materie, & ceteri conualus.

Ad quartam rationem, quia reses sunt posteriores, posterius autem destruitur non potest contractum, qui prius instituitur testem præcedit, ergo. Respondetur, quod argumentum supponit falsum, nempe, quod sicut in testamento oculis testes sunt de iustitia contractus, & ideo si numerus testium deficiat, contractus est irritus, similiter & matrimonium. Quod vobis hoc subsumitur ex eo collatur, quia modus & accidens non variat eius substantiam: quod verum est, quando modus est extrinsecus, quia si sit intrinsecus, variatio modo, variatur substantia, sicut destructa caliditate & siccitate, ignis destruitur, sic destructa contrahenti naturalis, destruitur & sacramentum: & reses quod huius priores vt posteriores extrinsecas & de per accidens est: contra contractus naturalis inritus est matrimonium, ad id destructum contractus, sicut neque est matrimonium, ita neque sacramentum.

Ad quintam rationem, quia ecclesia non potest variare materiam, neq; formam alium sacramentum, ergo nec matrimonium, enim si sacramentum respondetur, vt dixi, negando consequentiam: non enim eadem est ratio, quia in alijs sacramentis tant materia quam forma est extrinsecus Diuina, in matrimonio autem Christus tantum addidit contractui naturali priuilegium & vim conferendi gratiam: & irritatio contractum, sicut contractus non manet, ita neque sacramentum.

Ad sextam, quia si filius familias in his quæ sibi de iure naturali conuincunt, est ipiurus, patribus enim & ecclesiis instituit, potest Religionem ingredi, ergo & in matrimonio contrahere. Respondetur, negando consequentiam: patet enim neque & ecclesia priuare non potest filium huius, quæ ad consecrationem in diuini ordinatur, neq; vt ne comedat vel bibat: secus est de matrimonio, quod ordinatur ad consecrationem speciei, quæ cum iam sufficienter sit multiplicata, & ex auspicio illegitime contractus nulla sit ipi.

VIGESIMVM QVARTVM
QVÆSITVM.*An Iacob frater Domini filius fuerit
Ioseph.*

Lucas.

Ambrosius in Commentarijs capit. 1. ad Galatas, hunc locum ediditens, *Nisi Iacobum fratrem Domini*, asserit Iacobum fratrem Domini fuisse filium Iosephi, his verbis, Hic Iacobus filius fuit Iosephi qui ideofrater Domini appellatus est: quia & Ioseph pater eius, etiam Domini pater nuncupatus est: sic enim dicit Maria ad Iesum in Luca Euangelio, Quid fecisti ovis sic? et enim ego, & pater meus misit & insiles quærebamus te. Et in Euangelio Iohannis dicit Philippus ad Nathanael, quem scripsit Moyses in lege & prophetis inuenimus Iesum a Nazareth filium Ioseph.

Theophilus hunc locum exponens, Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Iudas? & forores eius, nonne apud nos sunt. sicet ipse, & fratres habuit Domini & forores Ioseph filios quos genuit ex vxore suam filii Cleopie, mortuo enim aliquo liberis Cleopie, Ioseph hunc legem vxorem eius accepit, & pueros procreauit sex, quatuor nates & duas feminas, Mariam, quæ dicebatur Cleopie filiam secundum legem, & Salome. idipsum repetit capit. 27. in Mattheum, vbi etiam scribit, matrem Christi filiorum Ioseph fuisse uocetam.

Eusebius.

Consentiant huic opinioni plerique ex Græcis Patribus, in primo Eusebii libro 2. Ecclesiasticæ historie, cap. 1. vbi scribit Iacobum Iustum Hierosolymitanum episcopum appellatum fratrem Domini, filium fuisse Ioseph, ex alia coniugis antequam desponsaretur Mariæ.

Eutimius.

Eutimius cap. 12. in Mattheum, Iosephum autem filios habuisse & filias.

Occumenius.

Occumenius in Commentarijs Epistolæ ad Galat. capit. 2. & ad Actum Apollonum capit. 2. refert filios Ioseph dubitantes de Christo, de quo uouquam pater ipse Ioseph dubitauerat.

Epiphanius.

Epiphanius lib. 2. Panalij aduersus Autidicomarianistas disputans, narrat Ioseph habuisse pueros vxorem de tribu Iuda, suscepisse ex ea liberos sex, in quibus primogenitus fuit Iacobus cognomero Iustus circa annum patris ætatis quadragelimū, natus, deinde vxorem hanc mortuam, cum anno ægeret octogelimū, dimisit Mariam Christi matrem.

Origenes.

Origenes hunc locum diffidens interducaus, opinionem hanc ex Euangelio, cuius titulus est Iuxta Perem, aut ex Euangelio, quod Iacobi dicitur, prophetiam, filij, mirum in modum placere, quia & rationi consonantem ueris uirginis priuatus fuisse Iesum, mulieris uero Mariam, nec plausibile si alijs paterque istis uirginitatis primis ascribere.

Hic ipsum apud Latinos profectorem Hilarius Comment. 1. in Mattheum. Cæcilius in Commentarijs eiusdem Epistolæ ad Galatas.

Hieronymus libro secundo, in Mattheum diffidens sententia istorum Patrum, sic enim scribit, Quidam fratres Domini de alia vxore Ioseph filios suspicantur, sequentes delirameota apocryphorum, & ad quadam fidei muliercula congingentes: nos autem licet in libro, quem contra Eluidum scripsimus eo oimetur, fratres Domini non filios Ioseph, sed concubitos Saluatoris Mariæ liberos intelligimus materis Domini, quæ esse dicitur mater Iacobi minoris & Ioseph de Iude, quos in Euangelio fratres Domini legitimus appellatos, fratres autem consobrinos dici omnis scriptura demonstrat.

Augustinus.

Augustinus sermone 14. in natiuitatem Christi, Iosepho priuilegium uirginitatis ascribit, his verbis, Habe ergo Ioseph cum Maria coniuge sua communem uirginitatem membrorum, quia de uirginis membris uirga nascitur Angelorum: Mariæ sponsa Christi in carne sua uirginitatem seruauit, hanc autem & in pater Christi cura salutaris, & honorificentia uirginitatis gaudeat, Ioseph, qui pater meritum uirginitatis, ita separatus a concubitu vxoris ut pater dicitur Saluatoris. Et hac sententiam Hieronymi & Augustini sequitur & tenet ecclesia, & ita indubitante tenendum est, Iacobum fratrem Domini non fuisse filium Ioseph, sed ideofratrem appellatum, quia pharisi scripturæ esse consobrinos fratres appellare.

Ergo Ambrosio, ipse pro se respondens, nam loco citato scribit hanc uerba subinuenit, Hoc ergo modo dicitur et Dominus frater Iacobi & cæterorum, quod & filius uocupabatur Ioseph. Quidam enim dicit insania, hos ueros Domini fratres de Maria natos impia assertione contendunt, cum Iosephum non uerum eius patrem dicant appellatum, hic enim uer erat fratres eius, & Ioseph erat uerus pater, quia qui dicit patrem eius Ioseph, idem dicit & fratres eius Iacobum, & cæteros, de quibus constat, quod Domini consobrinæ erant, non fratres. Vide Iosephum secundo como Beati

Chrysolomi ad uigintiū primum
quæsitum.

VIGESIMVM QVINTVM
QVÆSITVM.*An Apostoli Gentibus quatuor præcepta
seruierint.*

Ambrosius in commentarijs epistolæ ad Galatas locum huic Galat. 2. exponens, *Neferte in uacuum currere*, obicit attingens locum illum Actuum 15. ubi legitur Apostolos præceptis gentibus, uacillantes a quatuor, uidebunt, ad idololatriam, a fornicatione, a sanguine, & fœcatorum, mouet ad Apostolos non fuisse præscripta nisi tria, quattuor uero à Græcis eius loci corruptis additum. Eius uerba sic habent, Denique hæc tria mandata ad Apostolos & seniores data reperiuntur, quæ ignorantes leges Romanorum, id est, ut obseruent hæc idololatriæ & sanguine, sicut Noe, & fornicatio, quæ Sophistæ Græcorum non intelligentes, scientes tamen à sanguine abstinendum, adulterant scripturam, quattuor mandatum addentes, & à fœcatorum obferendum, quod puto nunc Deum intellexit suum, quia iam supra dictum est, quod addiderunt. Consentit Ambrosio Irenæus lib. 1. aduersus hæreses, c. 22. ubi hunc locum refert, mentionem fœcatorum non addit. Communis tamen consensus Patrum est, Apostolos diffinisse, ut gentes a quatuor illis abstinerent: & Ambrosio forte falsum potest, eo quod inquit, quod Græci ad prohibendum iam supra dictum erat, lo quod infinita uidetur, & ad prohibitionem fœcatorum abstinere tenebantur à fœcatorum.

VIGESIMVM SEXTVM
QVÆSITVM.*An Episcopos & presbyteri sint idem.*

Ambrosius in Commentarijs epistolæ 4. ad Ephes. asserit episcopum oio esse simpliciter facit idem superius, sed uerumque idem esse ita liquens. Non per omnia cõueniunt scripta Apostolorum, ordinatioque quæ nunc in ecclesiis est, quia hæc inter ipsos primos, dicitur scripta, nam & Timotheum Episcopum à se creatæ presbyterum uocat, quia primi presbyteri Episcopi appellabantur, ut recedente eo, sequentes ei succederet. Denique apud Augustinum presbyteri designant, præfatus non sit Episcopos, sed quia capere sequentes presbyteri indigunt inuenti ad ministerium tenendis, immutata est ratio profecturæ Concilio, in uisō, sed merum creatur Episcopum multorum sacerdotum iudicio cõstitutum, ne iudicium uenerit usurpare, & effectus multis scandalum. Hic sententia subest ipsi Hieronymus, Chrysostomus, & alij Patres. Controversiam hanc diffidens S. Modus Tidentia sessione 23. Can. 7. his uerbis: Si quis dixerit Episcopos non esse presbyteres superiores, vel non habere potestatem cõfirmandi & ordinandi, uel eam quam habent, illis esse cum presbyteris in comunem, anathema sit. Quæstio hæc disputata est supra quarto como Chrysostomi ad uigintiū sextum quæsitum. Vide ibi.

VIGESIMVM SEPTIMVM
QVÆSITVM.*An fidei fides operum iustificetur.*

Ambrosius lib. 2. de Iacob & uia beata Iosue uisum uidetur, ex apocryphis qualiter Iosue caligauerit, quod sola fide fides operibus iustificatur. Sic enim habet, Apocryphum Iosue nouum odorem generis sui, recognouit solum scripturæ ueritatem, sed uocem plebis ueteris non recognouit, & ideo cognouit & immutatus, nam eam hodie sola eadem, sed populi deuotionis caetera cepit esse cõfessio, merito dixit, uis quidem uos Iacob, manus autem manus Elau, & odoratus est odorem ueritatem, & sentit illud est, quia ois operibus iustificatur, sed fide, quoniam eam talis infirmitas operibus impeditur est, sed fidei claritas fœctum obumbrat eorum, quæ neciter ueniam delictorum.

Doctores Scholastici de hac q. 3. de 2. 1. 2. & 14. & S. Thom. 2. 2. q. 4. art. 1. quæ querit, an charitas sit forma fidei, & respondet cõsoluere alimam uia, oempe, quod charitas est forma fidei, quia actus fidei per charitatem perficitur & formatur. Probat primò, quia uoum quodque operatur per suam formam, & ideo fides autem operatur per dilectionem, ergo dilectio charitatis est forma fidei. Secundo, quia actus uoluntatis speciem recipiunt a fine, qui est obiectum uoluntatis in rebus autem naturalibus, id est, quod aliquid uoluntatis speciem, habet modum formæ, & ideo forma cuiuslibet actus uoluntatis quodammodo est finis ad quem ordinatur, eum quia ex ipso recipit formam, tum etiam quia modus actiōis oportet quod proportionabiliter respondet fini, actus uero fidei obiectum ad obiectum uoluntatis, quod est bonum secundum finem, hoc autem bonum diuino quod est finis fidei, est proprium obiectum charitatis, ergo charitas est forma fidei, in quantum actus fidei per charitatem perficitur & formatur.

Modetum non recipiunt hanc Conclusionem S. Th. & arguunt contra illam. Primò, quia fides speciem inmediate recipit ab obiecto, ergo uo per ficitur à charitate consequentia probatur, quia nihil à duobus recipit speciem. Secundo, quia ulla res sine forma esse potest, fides autem potest esse sine charitate, nec ergo charitas

est forma fidei, sicut equi anima non est Petri forma, quia potest sine illa esse. Quod quidem tamen fidei de his rationibus, conclusio 5. Thio. est, Magistri Sen. 1. distinctione 1. qui pro se adducit Itacum Ambrosium. Et quod charitas sit forma fidei, probat eundem Sanderius Sancti Thomae, scilicet, id est, forma aliequius per quod operatur, fides autem operatur per charitatem, ut patet ad Galatas 5. fides quae per dilectionem operatur: antecedens exemplis patet, quia iustitias fidei formaque, quia per illam operatur, & caritas igitur, & idem de exteriori forma adiectus. Secundum, quia illud dicitur forma rei, quia illi rei vitam dat, charitas autem dat vitam fidei, est ergo forma illius maior. nota est minor, quia vobis habetur, quod fides fidei charitatis motus vocatur, & de facto est. Tercio, quia in scholis hoc est recipiendum, quod fides sine fide charitatis fidei informem vocant, ergo charitas est forma fidei. Pro solutione autem rationum notandum, quod duplex est forma fidei, nempe intrinseca, & extrinseca: intrinseca est, quae alicuiusquam subiecto inhaeret: extrinseca quae licet realiter non inhaeret, habet tamen proprietates formae inhaerentis: proprietates autem formae est alium perficere, & vitam rei ipsi tribuere, illo ergo modo dicimus, quod charitas est forma fidei, forma enim caritatis ea propter respectum alicuius quem habet ad alium tenet, (sufficit illam denominare, sicut Gratia, quae est in animal, vitam denominat) istam. Hinc proleptice ad argumenta. Ad primum antecedens dato, nego eo sequentiam, quia utrumque immediate recipit ab obiecto & mediate a charitate. Secundum dicimus, quod fides confidatur duplenter: uno modo in quantum est habitus, & virtus, speciem recipit a suo obiecto: secundo modo prout est virtus, & virtus per speciem a suo obiecto: ipsi sunt ergo fides dat esse virtutem. Ad secundum dicimus primum, quia id habet virtutem de forma physica: secundo cum dicimus, quod nulla res est sine forma: minor vero verum distinguo, velin esse virtutis, & sic nego, quia res virtutis fides sine charitate esse non potest, velin esse habitus, & sic dicimus quod verum sine charitate esse potest: quod verum in esse virtutis fidei charitate esse non potest, exemplum est, Petrus potest esse sine albedine, sed in esse alio sine albedine esse non potest.

Dubium tamen est, cum charitas sit forma omnium virtutum, an specialior omnium formae fidei, quam ceterarum virtutum. Respondendo, quod sic. Pro quo notanda est differentia inter fidem & virtutes ceteras, quantum ad hoc, quod est a charitate informata: nam virtutes recipiunt formam a charitate, per hoc, quod caritas est virtus, et in potestate voluntatis: caritas enim quod voluntas charitatem perficit, actus aliarum virtutum in Deum ordinat, ut quod elemosina propter Deum datur: caritas vero fides non potest esse in potestate voluntatis quantum ad visum & exercitium. Sed etiam quantum ad specificationem actus, sicut quod domum ergo faciam, est a voluntate, quod est bonam faciam, est ab aere, nec quod temperate agam, est a voluntate, quod autem prompte & debetabiliter, est ab habitu: in fide vero, non solum quantum ad visum, sed etiam quantum ad specificationem actus, voluntas voluntate pendet, quia ad actum actus, qui volens, & assensio prompte & debetabiliter, quia erga articulos boni bene affectus. Item, quia via generationis fides praesupponit ad charitatem, & ideo habet se ad illam in genere causae materialis, charitas vero habet se ut illam respectu fidei, quod ex eo colligitur, quia per fidem Deum cognoscimus, per charitatem vero cum amamus: nihil enim est voluntas quin sit praecogitatum, habitus ergo fidei praesupponit ad charitatem, & quia potest per fidem in fide, quam ipsi de se attinge non vult, ideo specialior modo charitas est forma fidei quam aliarum virtutum.

Disputatio est nunc cum Luthero, qui tenet, quod fides nullum modo perficiat per charitatem, sed charitas perficitur per fidem: & hinc in haerem illam incidit, quod fides sola sine operibus ad salutem sufficit, & ita non admittit distinctionem S. Thomae. quaestio 4. articulo 4. & communem Theologorum de fide informata, & informi: secundum enim illum nulli est fides informis, ut Rostellius contra Luthrum refert articulo 14. & 16. Probat ex varijs locis Pauli ad Rom. 1. Iustus ex fide vivit, & cap. 10. Corde creditur ad iustitiam. & idem habetur ad Hebr. 10. & 11. & Matthei ultimo. Qui credidit, & baptizatus fuerit, salvus erit. Item Aclum 10. Fide justificatus corda conatus. Sicut ergo fides purificat, sola ergo illa sufficit: & ad Rom. 4. Creditur Abraham Deo, & reprobatur est ei ad iustitiam. Respondendum nihilominus, quod iustitiam continentia est haereticis: & probatur primo Iacobi 2. Fides sine operibus mortua est. Et qui locutione hic continent illam, respondit, quod epistola ista non est Canonica, neque Iacobi, cuius oppositum Concilium Tridentinum diffinitio 6. Can. de receptione & summo librorum sacrorum veteris & novi Testamenti: his verbis: Quatuordecim epistolae Beati Pauli, Petri Apostoli: duae Iohannis Apostolorum, Iacobi Apostoli vna. Secundum probatur ex illis 1. Cor. 13. Si habuerim omnem fidem, iam non mereris, charitatem autem non habuero, nihil sum: & si distribuerio in cibis puppetum omnes facultates meas, & tradidero corpus meum, ita ut eadem, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Et in fine capituli, Nunc autem manent tria haec, fides, spes, charitas, horum autem maior est charitas. Tercio, probatur ex Paulo ad Roman. 7. ubi ex professo duos errores eradice contendit, ad Roman. 8. & 9. Si habuerim omnem fidem, iam non contentus Legali sum, cum fide Christi necessario esse commendanda. Gentis vero debebat solum fidem Christi fidei velle

ge ad salutem sufficere. Paulus vero utrumque exipat errorum, primo Iudaeorum, Legalia enim post Evangelij promulgationem hominem non iustificabant, quinimo, neque ante Christi adventum, sed fides per legalia adumbrata. Et inde probat, quod tam legalia necessaria non erant, ad quod adducit Iudaeum Abraham. Creditur Abraham Deo, & reprobatur est illi ad iustitiam, ante enim quam circumcidetur iustificatus erat. Et quia inquit, quod Circumcisio non iustificabat. Errorum autem Gentium confutatur, quia dato, quod ad iustificationem fides implicita & credere sufficeret, requiritur tamen amplius, nempe confitio oris ad salutem, hoc est, post fidem requiritur etiam opera fidei, fides enim ipso Paulo teste, per dilectionem operatur: ad remissionem enim originis sufficit credere fidei formata, ad salutem vero aeternam confitendum postmodum observatio mandatorum Deo exigitur. Ad argumentum autem dicimus, quod fides & fortiores loci sunt ferri prae pro charitate, ut patet Luc. 27. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: & Ioan. 14. Qui diligit me, diliget me, & Patrem meo, & Provocat. 10. Charitas operi multum: idem peccatorum. Ad omnes autem auctoritates, dicimus, quod iustificationem de fide formata. Et in damnationem Lutheri sufficit diffinitio Concilij Tridentini sessio 6. Can. 9. Si quis dixerit, sola fide impium iustificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationem gratiam consequendam cooperetur, & nulla ex parte necesse esse cum fide voluntatis non paratizari: quod disponi, anathema sit: & Can. 12. Si quis dixerit, fidem iustificatam nihil aliud esse, quod fidem Divine misericordiae peccata remittentis propter Christum, vel in fidem saluam esse, quia iustificatam, anathema sit: quia Lutherus negat distinctionem fidei formatam & informem.

Dubium est, an eadem sit fides formata & informis. Sanctus Thomas, 2. 2. quaestio 4. articulo 4. respondit, quod fides formata & informis non sunt diversae virtutes. Probat ex illo, quod glossa dicit super illud Iacobi 2. Fides per operibus mortua est: ubi ait, quibus reuincit, ergo fides quae ex parte mortua & informis, fit formata & vivens. Item, quia habitus diversificatur: secundum illud quod per se ad habitum pertinet, cum autem fides sit perfectio intellectus, illud per se pertinet ad fidem, quod pertinet ad intellectum, quod autem pertinet ad voluntatem, non per se pertinet ad fidem, ita quod per hoc habitus fidei possit diversificari: distinctio autem fidei formatae & informis est secundum charitatem, quod pertinet ad voluntatem, non autem secundum illud, quod pertinet ad intellectum, ergo fides formata & informis non sunt diversae virtutes.

Dubium circa haec doctrinam S. Thomae, quomodo maneat si des gratia destructa. Videtur enim quod simul cum illa corrumperetur: patet, quia omnes aliae virtutes morales ad infusionem gratiae generantur, & ad eorum operationem eius corrumperuntur, ergo & fides. Secundum, quia homo mortuus non est eadem qui erat vivus, ergo fides informis non est eadem qui erat vivens, fides informis non est virtus, fides formata est virtus, ergo fides non sunt vnae virtutes, ut Sancti Thomae. dicit de hoc, 2. 2. quaestio 65. articulo quarto. Sancti Thomae assignat rationem conclusionis, quam articulo hoc quia tenet, quia omne prae potest esse sine potestati, sed in iustificatione impio fides est sine parte charitatis, non solum in genere causae materialis, sed etiam in genere causae efficientis, ex fide enim generatur charitas, ergo. Hinc tamen ratio probat, quod fide sit possibile, non tamen quod de se & de facto sit. Ideo in prima propositione, quoniam sit haereticum asserere, quod omnis qui peccat mortaliter amittit fidem, infusam, sed non tamen hoc ipsum sapienter laxavit. Et probatur, quia a Concilio Tridentino, ne incidere in errorem Lutheri, qui ponit tamen connexionem inter fidem & charitatem, quod vna sine alia manere non potest, sessio 6. Can. 18. sanctissime diffinitum est, per quodcumque mortale gratiam amittit, aut autem semper fidem, his verbis: Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul & fides semper amitti, aut fidem quae remanet, non esse vnam fidem, licet non sit vna, aut eum, qui fidem cum clariatate habet, non esse Christianum, anathema sit. Quod verum non sit haereticum asserere, quod omnis qui peccat mortaliter amittit fidem infusam, constat, quia non est de fide trinitas, & in primo gradu fidei, quod fuit paucissimus infusus, ut communis sententia. Theophrastus tenuit opinio, nam in Clementina viae, de summo Trinitate & fide Catholicae non diffinitur tanquam de fide, quod habitus infusus fuit pondo, sed tanquam opinio verior & probabilior, ut constat ex his, nos autem, eadem Clementina, qui se habet. Nos autem opinio nem illam secundam tenentes, quod in baptismo infunditur gratia cum virtutibus, tanquam probabiliorem duximus eligendam: quod in baptismo deest parvulus gratia, diffinitur tanquam de fide, contra asserentem, quod baptizatus tenet virtutem, non tamen confert gratiam: Quod autem fidei pondo habitus infusus, non diffinitur tanquam de fide, sed tanquam opinio verior & probabilior: si ergo quod sit habitus infusus non est de fide, neque erit de fide quod per quodcumque peccatum mortaliter amittitur, vel non amittitur: quod vero sit sapiens haereticum asserere, quod per peccatum quodcumque mortale amittitur fides infusus, probatur ex his, quia talis propositio est contra bonum, Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul & fides semper amitti, quae est formaliter haereticis, & dogma Lutheri, & asserit

Concilium Tridentinum

1. Propos.

affert talis propositio cogitetur cum tertia dicit, non solum tanquam tenentiam & tertia dicit, sed etiam tanquam sapientiam habentem.

2. Propo-
tio.

Secunda propositio, Antediffinitionem Concilii Tridentini semper fuit temerarium & erroneum asserere, quod fides infusa peccatum mortale corrumpat. Probat, quia ex asseritione sequitur, quod omnis qui est in peccato mortali, est infidelis: id est, quod non est fides, ergo sequenda patet, quia illam non eredit, quomodo oportet cum eredit, scilicet, quia Deus dixit & revelavit, sed propter testimonium humanum, quilibet autem contrarium hoc exigitur tempore quo in aliquo mortali perseverat. Unde omnes Doctores tanquam certum & firmum supponit, quod fides stat cum mortali, neque aliunde probant, nisi a punitio, quia in mortali existens credit Deo & Ecclesiae, habet ergo fidem. Et licet supposito, S. Thom. probat esse possibile, quod fides, quae nunc est formata, postmodum sit informis, fides enim solum corrumpitur per infidelitatem vel heresim, sicut res per detractionem, charitas vero per quodcumque mortale, & similiter aliae virtutes illi connexae: mortale enim contrariatur charitati, non autem fides, nec spei, unde fides in effectibus omnes virtutes testatur connexae, scilicet fides charitatis, corrupta autem charitate, licet remaneat habitus fidei infusus, sed non manet in effectibus. Quare forte quis, si fuerit fides & spes possunt sine charitate manere, possunt sine illa infundere. S. Thom. r. 1. q. 6. articulo 4. tenet partem affirmativam, nam qui baptizatur animo non credendi concubinum, est in mortali, qui tamen, & baptizatur, est fidelis, & qui non parit obicem fidei, qui potius ipsa professione fidei, a fide, qui non parit infunditur, quia illi obpositio obicit, denunciat fidei, quia tamen ponit obicem gratiae, non communicat illi, donec obicem tollat. Hinc respondetur ad argumenta. Ad primum negatur consequentia, quia licet virtutes ex eo corrumpantur, quia charitas, quae est principium illarum corruptum, fides vero & spes, quia sunt finis, praecepta ipsa charitate, ideo non corrumpuntur. Ad secundum respondetur, negando consequentiam, nam homo vivens habet principium essentiale, per quod vivit, remota autem anima, remouetur homo, quia ei dabitur principium vitae, quia vero charitas non est de essentia fidei, ideo fides potest sine charitate esse. Ad tertium negamus consequentiam, idem habuit enim est in effectibus & habitibus, licet non sit idem in effectibus: quia autem Lutherus asseruit, quod fides est, qui manet in mortali, non est vera fides, neque proprie fides illius est virtus, ideo.

1. Conclusio.

Dubium est, an fides sit recte & proprie virtus. Ad quod respondet S. Thom. r. 1. q. 6. articulo 1. duabus conclusionibus. Prima, fides formata est virtus. Probat, quia homo per virtutem perficitur, nam infusa est tota virtus, ut habetur 3. Ethic. sed per fidem homo perficitur, secundum illud ad Roman. 3. Iustificati ergo ex fide, non tamen habemus, fides fides est virtus. Tum tamen, quia cum ereditur fit actus intellectus, effectus vero ex imperio voluntatis, ad hoc quod ille actus sit perfectus, duo requiruntur: primum, quod infallibiliter intellectus deat in suum bonum, quod est verum secundum eum, quod infallibiliter ordinatur ad vicinum finem, propter quem voluntas assensit vero, & verum, quod inuenerit in actu fidei formae, nam ex ratione ipsi fidei est, quod intellectus semper rectetur in verum, quia fides non potest subesse falsum, ex charitate autem, quae formatur fidem, habet animam quod infallibiliter voluntas ordinatur in finem bonum, & ideo fides formata est virtus.

2. Conclusio.

Secunda conclusio, fides informis non est virtus. Probat, quia licet habere perfectionem debitam ex parte intellectus, non tamen habet perfectionem debitam ex parte voluntatis.

Durandus, distinctione 1. q. 6. aduersat Sane Thom. tenet enim has duas conclusiones. Primam, fides non est proprie virtus, sed secundum quid. Secundam, fides formata non est amplius virtus quam informis. Pro quo notat, quod fides dupliciter accipitur: uno modo stricto per habitum perficientem potentiam respectu operum actus, virtus enim est, quae habentem perficit, & operis eius bonum reddit, 3. Ethic. Alio modo laque per habitum inclinante potentiam, non autem ad optimum actum: fides, inquit, inclinans ad optimum actum intellectus est, quando assensit rei in se vel in suis principis, hoc autem non euenit in assensu fidei, ergo fides proprie non est virtus, sed solum secundum quid. Quod autem fides formata non sit amplius virtus, quam informis, probat, quia fides per charitatem ad optimum alium inclinorem aut clariorem non producit, non ergo per charitatem perficitur, nam licet charitas actui fidei est effectus, assensus tamen fidei in se non redditur perfectior.

Cauesius

Cauesius ad questionem respondet, quod fides non est simpliciter virtus intellectualis, quia non inclinatur ad optimum actum intellectus, & licet simpliciter non sit virtus intellectualis, simpliciter tamen est virtus theologica, quia producit optimum actum, quem de super naturalibus pro Raro viz habere possumus. Difficile tamen est intellectu, quod fides simpliciter sit virtus Theologica, & tamen simpliciter non sit virtus intellectualis: & ideo dicimus, quod fides simpliciter est virtus intellectualis, quia inclinatur ad optimum actum, quod pro statu viz habere possumus. Probat primum ex S. Thom. r. 1. q. 6. articulo 4. ubi tenet, quod ad connectionem virtutum inficit, omnes illas virtutes habere, quas pro illo aduertit in S. Ambro.

Fides simpliciter est virtus intellectualis
1. Ratio.

statu assequi potest. Unde in moralibus, licet non habeant fortitudinem, virtutes sunt conuerse, quia materia fortitudinis illis occurrere non potest, & ideo fortitudine non egent. Similiter ergo dicimus, quod fides in via habet statum periculi virtutis, quia producit optimum actum quem in via producere potest. Si enim Deus in via dedit possumus, fides tunc proprie & simpliciter virtus non esset, sicut fides quam habeo quod Roma est simpliciter, non est virtus, quia Romam possumus videre. Secundo, fides inclinatur ad optimum actum intellectus, ergo est virtus simpliciter. Confirmatur, quia eadem virtus Ecclesiae fit recepti, debet enim non solum esse charitatem, sed virtutes Theologicas assequi. Tertio, per fidem formatam iustificamur, ergo fides formata simpliciter & absolute est dicenda virtus: antecessens patet Abacue 1. Iustus ex fide vivit & Actuum 10. Fide peritantes curanda eorum. Et Philofofi omnes censuerunt, quod pietas est virtus, quia illa erga parentes bene nos habemus, sed per fidem formatam erga Patrem extellim bene nos habemus, ergo fides formata simpliciter & absolute est virtus. Quarto, quia fides fides formata est virtus: vocant virtutem, ut habetur Clementina vna, de summa Trinitate & fide Catholica, & extra, de baptismo & eius effectibus, c. maioris, & Magister Sent. 3. dist. 13. Hinc respondetur ad rationem Durandus, quod ad esse virtutem simpliciter, sufficit quod praeteritum ponatur in perfectione illa, quam pro statu hoc possumus habere. Et tamen quando Aristoteles inquit & Ethic. quod fides humana non est virtus intellectualis, non est inquit, quod fides inclinatur ad optimum actum intellectus, sed quia falsum potest illi subesse, fides autem Durandus subesse non potest falsum, ideo simpliciter & absolute est virtus. Quid, quod fides contra hoc arguit, quia fides adhuc pro statu hoc intellectum non ponit in perfectione vltima respectu supernaturalium, probatur: quia cognitio prophetica perfectionem notitiam cuiusdam quod fides infusa quia est medium inter fidem & visionem, ergo. Respondeo, ex hoc nihil contrarium colligi, quia non loquimur de habitibus, prophetia vero non est habitus: prophetia enim non quando volebant prophetabant, sed quando a Deo mouebantur.

Respondetur ad rationem Durandus.

Dubium maius est circa secundam Conclusionem Durandus, quia dicit, quod charitas non conuenit ad perfectionem actus fidei. Cauesius inquit articulo quatuor. citat, quod quando S. Thom. distinguit inter fidem formatam & informem, non distinguit hac tanquam duos habitus specie differentes, quod vos iustificat fit virtus, & alterna, sed diffinitio debet se intelligi, quod fides formata habet statum virtutis, fides autem informis non, licet sit idem habitus. Sumitur autem differentia haec ratione non charitatis, unde actus illarum solum differunt in genere moris, non autem in essentia virtutis. Ratio autem & fundamentum est, quia actus fidei dependit ab intellectu & voluntate, non solum quantum ad sum, sed etiam quantum ad specificationem, unde ad perfectionem fidei requiritur, quod voluntas per charitatem sit perfecta. Quod si quis arguat, quia fides sine charitate habet finem virtutis, probatur, quia voluntas sine charitate potest intellectum ad finem inclinare, ac si charitatem esset perfecta, ergo. Ad hoc duas antecedenas, negamus tamen consequentiam, quia sola voluntas non inclinatur intellectum prompse, delectabiliter, & in omni euenit, ideo fides tunc statum non habet virtutis: verbi gratia, si quis Deum non diligeret, non ita prompte & facilius deus eius assensit, ac si ipsum diligeret, amplius enim illi assensio, cuius magis affectus fuit, ut magis conuenit S. Th. quam modum virtutis, veluti qui Christo erant actus, dictis eius assensit, & quod ideo prosequerantur illi, dictis suis non delectabatur & hoc est asserere, quod sine charitate non ita prompte & facilius deus assensit, sicut eum illa. Et licet ad Durandum dicimus, quod licet charitate voluntatem perficientem, non producat assensum humanum, producat tamen promptum & delectabilem, & sepe finitur.

Circa id quod Cauesius dicit, nempe, fidem informem esse aliquam virtutem, id dubium quia S. Tho. id obegere videtur, quia non inclinatur ad promptum & delectabilem perfectionem. Deo ad hoc, fidem informem esse veram virtutem, licet non perfectam, sicut musca est virtus animal, non tamen perfectam animal, ita asserit S. Tho. articulo 4. ad tertium argumentum, quod fides informis non attingit ad perfectam rationem in virtutem, concedit ergo, quod absolute est virtus, licet non perfecta. Quod vero ita sit, probatur, quia de ratione fidei est, quod ad assensum inclinans voluntatem, si ergo voluntas non est perfecta, fides perfecta non erit. Confirmatur, quia credere est aliquid per voluntatem assensit, experientia autem constat, quod fidei irregulari male fuit informis, difficile illi fidem adhibeo, qui ergo est inimicus Deo, non ita, neque eo modo illi credit, sicut qui est amicus. Ex quo sequitur, quod fides infusa firmior est in illo, qui est in charitate, quam in illo qui est in mortalitate: quod ex eo constat, quia fides dependet a voluntate, ergo voluntas est perfectior, & ideo fides est perfectior. Et hinc respondendo ad aliam rationem Durandus, quia arguit, quod non sit eadem ratio de prudentia perficiente virtutes morales, & charitate perficiente intellectum, quia inter prudentiam & alias virtutes, saltem in effectibus, est necessaria conuerio, inter fidem autem & charitatem talis conuerio non est necessaria. Nos tamen dicimus, simile est optimum: quia sicut temperantia non inclinatur ad opus, nisi a prudentia dirigatur, ita oculus fidei ad assensum sine imperio voluntatis bene afficitur circa Deum. Ex dictis sequitur, quod charitas est forma certissima fidei, ex ratione, quia fides procedit ab intellectu, & in genere virtutis, sicuti

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

Respondetur ad rationem Durandus.

applicandam fidem, qua iustificabantur, tamen de illa sicut & de lege, probat apostolus Rom. 4. neminem iustificasse, sed tantum fuisse iustificatum iustitia fidei, lex vero Evangelica non solum ad remissionem originalis, verum & ad alios effectus gratiosis largientibus affluit, quare sunt propria, tum etiam perfecta sunt, vixitque non tantum fuit signa gratiae, verum & causae instrumentales, & haec etiam de causa lex gratiae dicitur, eo quod tam multis abundantissimis, quibus illam fuisse cultoribus dispensat.

Excellen-
tia.

Quinta excellentia, subiequitur hinc, quod lex illa tantum exilio perhibebat, sed illius Christus auctor Evangelicae legis praestitit, unde tunc modus loquendi de mortuis erat, quod in infernum descendit, ut Jacob Gen. 37. Infernum autem illi meum lugens in infernum, & Job 17. Infernus domus mea est, eo quod quantois gradu esset in amicitia Dei, ad lybnum descendebant, vixit autem tunc Christus praestitit illi exitum in lege vero Evangelica, inquit, Paulus, bonam voluntatem habentes peregrinavi in corpore & praesentes esse Domino, & ad Philipp. 1. Cupio dissolvi, & esse cum Christo, quasi inter egressum huius vitae & ingressum esse nullam interuentum esset, nisi quod nostrae esse culpa, unde Christus ad latronem, Hodie mecum eris in paradiso.

Excellen-
tia.

Sexta excellentia est, quod cultores illius legis non plene & perfecte merebantur nomen filiorum Dei, nam quamvis essent haeredes regni, non tamen in eius possessionem adnuebantur, & ideo loco servorum habebantur, iuxta illud Pauli ad Gal. 4. Quanto tempore habes, parulus es, nihil differit a servo, &c. ita & nos cum effusum patuisti, sub elementis mundi huius eramus servientes, at ubi venit pl. mirando temporis, misit Deus filium suum, &c. ut adoptionem filiorum recipere. Quia vixit, ratione Ioan. cap. 1. de Christo ait. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, &c. non quod non omnes ab Adam vixque ad per eandem fidem gratia receperint, sed quod post Christum passum filij sui paternam hereditatem essent admissi. Unde Paulus ad Rom. 8. Non accipitis spiritum servitutis iterum in timore, nempe servitutis, sicut libi lege vereri, sed accipitis spiritum adoptionis, in quo clamamus Abba Pater, ipse enim spiritus testimonium reddit: iterum nostro, quod sumus filij & haeredes, haeredes enim reddi, eorum autem filios, qui cum antea non fuisset incarnatus, aut quia digni non erat, ut tunc mortales eius diceretur coheredes.

Excellen-
tia.

Septima excellentia Evangelicae legis est, quod eius gratia absolutum & completa & perfecta omnium gratia obtinuit quod autem legi non precebat, nam haec intel. Pat. 1. propterea ratio gratia apud Deum huiusmodi, nam multi sancti Patres sub testamentum illi fuerunt in amicitia Dei, cum viuentes quam mortui, propriam enim ratio gratia in hoc consistit, quod hominem facit acceptum ad vitam aeternam, siue illico post mortem, siue aliquo post tempore conferendam. Ab eis innotuit fuit, cuius viuentis munera, & morientes patientia Deum placuerunt, & de Abraham Gen. 15. legimus, quod credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam; & Iacob 1. habetur, quod amicum Dei appellatus est, & ad Hebr. 11. dicitur, ait Paulus de Moyse, & multis alijs, & de Ioanne Baptista dicitur, Dominus, inter nos multum neminem illi, fuisse maiorem; nam vero in lege naturae etiam Iob legimus fuisse iustum, & rectum, & timens Deum, & de alij pluribus non credidit, Sacratissimum autem Verbum eorum Patres illius legis non connumeramus, quam Gabriel gratia plenam pronuntiavit, quod cum non esset ante possessionem Christi mortuus, fit, ut neque deberet ad lybnum descendere, sed illico super etheros Angelorum euolare, quare ad gratiam non testamenti pertinet.

Illam ergo hic praetermissam, quod gratia illorum saeculorum ad completum, absolutum, & perfectum gratiae non pervenit, argumentum est, quod amici illi sunt, quibus omnia ea sunt communia, in quibus tamen amicitia fundatur, ea vero in quibus amicitia inter Deum & homines fundamentum habet, sunt illa caelestia fuisse vitae, illa autem ante Christi passionem nemini Deo communiavit, ergo homines illius temporis non erant in gratia Dei perfecti, absoluti, & completi. Perfecto siquis ob eam aliquid legem maiestatis fuisse esset multatius bonis, quamvis postea veni: in principis obtingit, quousque illam in integrum honorem & statum pristinum restitueret, non diceretur in eius amicitiam pristinae reconciliatus, sed semper esset in debito, quousque peccati illius parum seculis auri pro illo perfollet. Hoc autem exemplo ait Paulus Rom. 3. Christus remissionem praecedentium delictorum quo sanguine fuit, eorum scilicet omnium hominum, qui vix, tunc fuerunt in sustinente Deo, ergo quousque Christus gratiam redemptionis ex quo illi pendebant meritis, fecerit, in cruce, non erant in perfecta gratia Dei.

Accedit, quod si perfecti fuisset grati & amici, loco filiorum fuissent tractati, nam amicus Dei filius eius est, atque adeo in hereditatem paternam fuissent recepti, nam inter homines, ob id filius illi mortuo patre hereditatem non adit, quod vixitque matrem in tempore non fuisset, regnum autem Dei, quia in finem, mundus inebriatus fuisset: nihilominus, ut ait Paulus, si cum patribus filio sitote conheredes, patres illi, ut scirei quousque more humanum deinde habuit, Paulus ait, mortui erant credentes Christi, haeredem addere: quin vero & in hoc etiam habebatur ut scirei, quod secreta Divina non habet in communibus, vix legem ous, quare Christus ad coram differentiam ait Evangelij cultoribus, iam non dicam vos filios, sed amicos, quia quancunque audiat i

Auct. in S. Ambrosij.

Pater in eo nota feci vobis: secreta siquidem prudentissimus, quilibet non scitis communi, sed amicis parati. Crata & eo illis legibus non ad ultimum cultum ascedat, quia ratione, quod tunc maxime confirmatur, nam cum gratia propter Deum in hac Evangelica significatione vixit in testamentum veteri reposita, sed solum in nomine iustificationis fidei, qua Paulus ad Hebr. 11. omnes iustos tam in genaturae quam in scripta ait, Deo obediunt praestitit illi ergo cultores illius praefix leges contemplari licet, ne scireis, quousque maiestatem lassit, veritatem ab illo deprecantes, nec apulum omnino pateant, neque vero omnimodum obtinerent indulgentiam, sed exspectare regnum filium inhererent, qui eorum vitam apud ipsum promitteret, quod de facto Christi audire cecit.

Ioan. 15.

Pro Ambrosio respondemus, quod quando ait, remissionem illam, qua veteri lege fiebat, mandantes esse, donec remissionis veritas adveniret, Ioan. enim Evangelista, in qua lex per Moysen data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est, intelligendus est de remissione completa & perfecta, nam si Rex delictum alicui remittit, hac lege, quod aulam eius non ingreditur, neque faciem eius videt, remissio illa non est perfecta, si ergo Paulus ait, Idem dicimus de gratia illorum, quod non ingreditur perfectam, neque consummatam. Et quod haec in eis est, eo constat, quia Abraham, Isaac, & Iacob, iustos & amicos Dei saepe dicitur.

VIGESIMVM NONVM QVÆSITVM

An deus delictorum non iura, extra quam non est salus.

Abstinens locum hunc exponit. Vt pat. supra modum per-
tinet peccatum per mandatum, ad Rom. 7. aliter videtur esse quendam delictorum mensuram, quam cum peccatoris imple-
vixit, indigni fuit vita aeterna. Si enim scripsit, Quid est supra
modum, quasi datus sit modus delinquentibus, cum peccare non
licet, sed Dei veritas tunc dicitur. Non fuit completa peccata
Amorhaem, per quod obsequit mensuram esse delictorum, quam cum impleverit peccator, vita digni minime
iudicentur, sicut & Pharaon, qui istum modum impleverat, Dei virtutes
& signa in illo ostensa sunt, per quod ceteri terri ad emolumentum
vixit fecerent, ut in mortuo vita dilaletur.

Gen. 15.

Doctores Scholastici de hac quaestione 4. Sentent. diffin. 14. & 2. diffin. 4. S. vero Thom. 1. 2. quæst. 14. art. 3. & 4. art. 1. & 2. art. 10. & quærit in universali verum penitentia omnia peccata deleat, ut nullum sit peccatum, quod per penitentiam remitti nequeat. De qua re duo versantur sententiae. Prior Lutherana dicit, de peccatis liberabitur tam absolute loquentur, ut putent nos cogit peccatum, & quod turpius est, inquit, Deum ad peccandum nos sepe cogere. Item secundum illi, peccatum per penitentiam non solum non potest deleri, sed neque vix in odore tate possunt, quia delinquentibus. Vnde Ioan. 1. ubi fuit non esse in potestate nostra malis vix facere, sed malis operibus in impis Deus operatur. Quod eadem verba Tridentina 5. modis scilicet 6. Can. 6. his verbis dam. nunt, si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala operibus, ut in bona, Deum operari, non penitus facere, sed etiam proprie & per se, adeo ut sit eius proprium opus, non minus prolixo loquatur, quam vocato Pauli, anathema sit. Probabile valde est, quod identia Dei permittit fuisse in istam voluntatem, ut in illis, ut constat eos, qui sic de Deo & libero arbitrio sentierunt, in teliquis qua authoritate essent digni: nam si aliud argumentum contrarium non esset, hoc sufficeret, quod Deus qui summa bonitas est, nullatenus voluntatem habere potest malum culpa in nihil esse, quod in hominibus eius voluntati magis adhaerent: nam si non ad malum cogit, velle non peccare, quod animus audire abhorret. Secundo, quia peccatum, ut Augustinus libro 21. contra Iulianum ait, non est nisi quid factum contra legem Dei, Lex autem Dei, eadem res est quod sua voluntas, nam intellexit & voluntas in ipso eadem essentia sunt, quomodo ergo potest esse peccatum, quod Deo volente imo cogente fit, si cum sit per eius voluntatem, est eadem voluntati consonum, & exinde lege legi famit, unde palam fit non esse peccatum. Tertio, quia peccatum, ut idem Augustinus libro de vera religione auctor est, adeo est voluntaria malum, ut iussit voluntarium, neque est peccatum, quia sola voluntate peccatur, si ergo Deus nos cogit, non est in nostra voluntate non peccare, atque adeo non peccamus. Absque dubio licet ex eo constat, quia Deum facit, nedum auctor, sed coactorem nostri peccati, & non peccat, & iniquissimis conditionis illis, cum nos affirmat inuitos peccare: & tamen Iacobus in illius & reuelatione Dei clamat, quod Deus intemtorum malum est, nos admons, ut nemo dum tentatur, dicat, quousque a Deo tentatur. Et reclamatione Lutherus quod non nos tentat, verum quod inuitos nos cogit. Quare, quo modo vniuersalis illa vera esse, quia 4. Ratio.

Concilium
Trident.

1. Ratio.

2. Ratio.

3. Ratio.

4. Ratio.

Paulus ait, quod Deus vult omnes homines saluos fieri, & omnia illa Divina, Noli vincere vult, noli delectare, & disciplina Domini & quod ait Plures. Noli fieri sicut equus & mulus, huiusmodi est, qui sine subingatur sensualitati, quousque vitare nequeamus, minime cuitate admonetur. Mouetur haec in illis ex illo Lutherana & Roman. 1. Tradidit eos Deus in delictorum cordium eorum, & E. noni moria 6. Ea, quae Domine cor populi huius, & Gen. 4. Iudaurit iura.

c

Domini.

Reuerla est in auribus meis vox Domini exercituum, fidi mittere iniquitas hae vobis donec moriamini, dicit Dominus, quasi dicat minime. Vnde Iob 9. Vetebar, inquit, opera mea, scis quod non paterer delinquere, i. e. manenti in peccato, quamuis & ad penam hoc testari possit. Nam ibi ait Greg. lib. 9. Mor. cap. 27. Etiam delicti culpa per penitentiam tollitur, penam ludere debemus, vel in hac vita, vel in altera eodem modo ponit Chrysostomus. homi. 4. super Matth. quod peccatum in Spiritum sanctum non remittitur, non quod per penitentiam non possit remitti, sed quod huiusmodi penitentia dicitur esse, et quia illam non fecerit, penam & in hoc seculo & in futuro dabit.

Chrysostomus.

4. argum. mentum.

Quatuor arguitur ex illo loco prima Canonica, cap. 5. Est peccatum ad mortem, non dico pro eo tunc orat, &zech. 14. Si bestias induxerit super terram, vel vallem eam, filiet, propter idololatriam, & tres viti filii Noc, Daniel, & Iob fuerint in ea, viuo ego, dicit Dominus, qui natus filiet, necesse fuit ut liberos suos, sed ipsi filii liberauerunt. Et Hic. 14. Noli orare pro populo isto in bonum, enim etiam nunc, non exaudiam precibus eorum, & c. quoniam gladio, & fame, & peste consumam eos. Ad locum Ioannis, Doctores Scholastici. 2. Sent. dist. 43. multis modis respondet S. Th. citat Augustinum de sermone Domini in monte, lib. 1. qui illud intelligit de peccato impugnationum fraternitatem & caritatem Dei: fed tamen libet. Retrahit cap. 9. dicitur corruis, dicens, quod si iussit addere, si peccator in tam seculata mentis perversitate inierit hanc vitam, quoniam de quoque primo in hac vita constituto, non esse deperandum, neque pro illo impudenter orare, le quo non deperat. Multa autem Theologorum, & cum illis S. Th. de malo, quesi. artic. 15. intelligunt peccatum ad mortem, peccatum finale in penitentia. Hic tamen sensus fatis non potest videtur: nam est huiusmodi peccatum irreversibile, & qui natus filiet, non potest cognoscere per penitentiam de alio non vult, an ante mortem sit penitentiam futuram? Ioannes vero peccatum illud quoque infirmabat, quod homines agnoscebat possent, quomodo ergo dicere poterit, ut pro illo peccato nemo orat, quod nemo novit nisi focienda aliquo consilium in peccato fuisse defunctum, quod vix constare poterit.

Alij intelligunt, non esse orandum pro eo qui ex certa malitia peccat, fed Ioannes peccatum ad mortem appellat, ob difficultatem quam habet, ut tollatur, eadem ratione appellatur in, in quibus ob confuetudinem obtinuit tunc demum difficultatis inest.

Augustinus.

Augustinus libro 1. de vera & falsa penitentia, cap. 4. aliam addit expositionem. Novatiani enim omne peccatum post baptismum commisit appellabant in Spiritum sanctum, & quia baptismum dixerunt, nam quae precebat baptismum, quia vel ex ignorancia vel ex passione precebat, dicebant esse contra filium, qui attribuitur sapientia, & contra Patrem, cui attribuitur potentia: & ideo peccatum post baptismum tenuerunt peccata, sed relapsi penitentiam negabant, ideo omne peccatum post baptismum commisit aiebant esse ad mortem, & de illo ille intelligendum Ioannem. Contra hanc ergo blasphemiam ait Augustinus, Ioannes per peccatum, id est mortem, intelligit eorum peccatum mortale, & per peccatum non ad mortem veniale. Est ergo sensus, quod quis venialia commisit, per orationem Dominicam, velati per aquam benedictam, veniam obtinebit: ubi autem peccatum est mortale, nam sufficit oratio Dominica, fed penitentia requiritur: expositio bona, fed non satis faciens, quoniam oratio Dominica non dedit veniale, nisi f. ita ab illo qui est in peccato, Ioannes autem de peccatis loquitur, quas quis pro alio facit.

Ambrosius libro 2. de penitentia, cap. 1. & 9. inquit, quod Ioannes peccatum ad mortem, appellat peccatum gravissimum cuiusdemque generis sit: pro quo non sufficit, ut quilibet orat: quare Ioannes ait, Non dico ut pro eo oretis, id est quilibet, sed equitior oratio infanissima excellens in persona, sicut per peccata Israel adorationis vituli, non quilibet, sed Moyses oravit, idque in hanc orationem, aut de me de libro vitæ, aut noxam populo remitte. Cuiusmodi illud d. Reg. 2. Si peccaverit vir in vitum, placet alicui potest et Deus, si autem in Dominum peccaverit homo, quis orabit pro eo? quod dicitur non nisi qui fuerit Deo gratissimus.

Expositiones istas Patrum veteranda sunt, hiet fens Ioannis dicitur ab illis videtur, permittit enim dicens, quod quod quocumque peccatis secundum Dei voluntatem, obtinebimus ab eo, & ideo orandum nobis esse cum fiducia. Quia tamen potest quod obicere, scire non orare pro illo qui est in mortali, & tamen frustra, respondet, quod quando peccatum fratris est ad mortem, non tamen pro illo orare: vocat ergo peccatum ad mortem, quando hominem videmus peccatis adeo conuictum & obduratum, vix iniunctis vix in concubare, aut vix, aut in hanc perueniat, ut quantum prudentia doctor humana, nulla spes de illo habeatur: & tunc non prohibet pro illo orare, nam non ait, nemo orat, sed non dico, hoc est, non pro peccato, quod nemo enim potest alicui primum gratiam numeri, Nisi mendo illi bonum orare, ut Monica Augustino, & orare pro talibus, est orare pro te diffidentia, possibilibus tamen, quia conuicti possunt, ut Paulus pro Stephanis: quare sepe conditum est pro talibus orare: pro Tucca tamen rari sunt qui orant, ne vana

Adm. in S. Ambrosio.

fit eorum oratio, quare ecclesia pro infidelibus non nisi in die Parascenote.

Alia testimonia facile duobus modis exponuntur. Ad illud Ezechielis, Licet illi tres viti sancti tunc pro populo, non impetabunt, non est sermo de remissione peccati populi quoad culpam, sed quoad penam, quae est penam illis vitiis ad emendationem. Et licet etiam communiabatur Deus populo vastationem, & alias calamitates propter peccata. Et v. h. ubi ait, Reg. 12. licet Dominus dimiserit culpam a dultetia David, quoniam 12. men morte filij. Secundo, & v. ubi ait, Noli orare pro populo isto, & c. intelligenda sunt in sensu comminatio, sicut illa Iona, Ad huc quadragesima, & Ninive subvertetur, hoc est, secundum presentem iustitiam, nam postquam Hieronimus dicit cap. 14. Noli orare pro populo isto, & c. Si Moyses & S. Iulius feterit eam, non est anima mea ad populum istum: statim deinde capite propter orationem Hieremias nomine populi ait Dominus, Si conuerteris, conuertam te, & ante faciem meam stabis. Similiter intelligendum illud Amos 4. & vbi ait Dominus, Super tebus seculis Damas, & super quatuor non conuertam eam. Ex quibus Hebræi, ut Istanus testis, inferunt Deum scilicet & bis peccata indulget, non autem ei, qui ter, aut quater, aut pluries peccat, intelligitur inquam quantum ad vitiosum & flagella, quae ille committit: Damasco & Tyro affligentibus populum Israel: ait enim Dominus, quod vnum aut alterum in eum fecissent aduersus populum, forsitan ignouisset ei: sed quia pergebat bella multipliciter, disperdet eos. Quod culpam vero, & penam septem, vti in Evangelio, conuictus peccator.

Quid si ubi obicit illud Prouet. 1. Tenebræ cabunt me, & non exaudiam, nasce confutent, & non penitentiam. Respondeo primo, quod comminatio hae intelligit potest quod suppleat tempus, quia pro peccatis insignitur, & vbi ait peccatoribus pater, Quando ueneris super vos, tribulatio, & angustia, & repentina calamitas, ad temetipsos enim peccatorum penam non necesse est, ut Deus semper exaudiat. Secundo, comminatio illa dicitur videtur polia contra te punitur, nam pater dicitur quia de peccatis consilium meum, ego in interea videro recte. Pro ampliori elucidatione sunt nomina dila dicenda, & primo.

Dubium primum est, an peccator, si post baptismum penitentiam ecedit, possit post seque ad gratiam, & per penitentiam reparari. Respondet S. Th. 3. part. q. 84. artic. 10. conclusionem affirmatiua contra. Nouatianos, & alios hereticos, qui affirmant, semel per baptismum hominem reparari posse ad gratiam non autem plures. Autem primum huius heretici, vi autem est Hieronymus, lib. 2. aduersus Iovinianum, fuit hanc fens ille verus, filius Montanus, a quo post mortem Novatus Romanus presbyter hereditavit: deinde Chazari Novatus fecerunt, in libro de hereticis hanc fens: ait Augustinus, ut superfluum & odiosissimum nomen filii atrogaret, ut propter modicam, quam nunquam peccabat, Charan, id est, mundi dicebant. Contra hanc heresim exacerbat multi Patres scilicet: Chrysostomus, in libro de reparatione lapsi, & Cyrillus in sermone de lapsis, & Hieronymus ad Damasum, & Ambrosius duobus libris de penitentia, & Augustinus inter quæstiones noni & vicensi Testamenti, quæst. 22. & lib. de vera & falsa penitentia. Fuit error hic condemnatus primo in Concilio Romano 66. Episcoporum, & Concilio Niceno Can. 8. & est diffinitio Concilii Lateranensis, quo habetur, quod lapsi post susceptionem baptismi per penitentiam potest semper reparari. Et Concilium I. ostendunt iterum sepe sacramenta Penitentiam consummat, & Concilio Tridentino sess. 15. Can. 1. heretici prædicatoribus verbis damnatur, qui dixerit in Catholica ecclesia, penitentiam non esse verum & proprium sacramentum pro fidelibus, quoniam post baptismum in peccata labuntur, ipsi. Uoc reconditatis, a Christo Domino nostro institutum, anathema sit. Et p. n. a ratone contra hereticum hunc est, quia si illam habet probabilitatem colorem, homines in peccatum desperacionis abirent. Secundo, quia Deus Angelis, & hominibus in hunc finem condidit, ut eos hereticis: videt ad Tim. 2. ait Paulus, Vult omnes homines saluos fieri, nisi peripsum fletet: Angelis, quia cui adherent immobiliter adheret medium reparationis non instituit, hominibus vero, quia aduertunt, quæ mutari possunt, penitentiam remedium adhibuit, quod possit homo, mutari potest, a malo in bonum conuerti, quare non in peccatum baptismi eis conuult, quod originali temisio in peccata spiritualium regeneracionis verum & potestatem, vitem dicunt, quia, quod infirmum aeternum, & in aeternum. Vnde fens in seculum vita generatio compos non est nisi vna, & curatio vero a morbis frequentibus multiplex est, fies in spirituali vita baptismus natura sua non iteratur, penitentia vero toties quoties malis morbus expulsi. Tercio, quia flagitia humana generis id eligant, nam postquam iustitiam originalem perdidit, hae manifestata, vitem sepe exat reparationem, quæ fens, quod Genes 8. Dominus in causam indulgentiae adduxit, vbi ait, Non fies in maliciam tetra propter hominem, fens enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ad olefentia sua, non igitur perueniam omnem animam viuement, fed fies. Naturalis ergo prona ad malum, frequentationem penitentiae requirit. Et Ubi Psal. 50. in causam venia deprecanda allegat quod fuisse in iniquitatem conceptus, quoniam impulsus sepe cum pinguetibus. Quare, et natur: ipsa sacramenta penitentiae eis reparatio

Respondetur ad testimonium anathema.

Concilium Tridentinum.

1. Ratio.

2. Ratio.

1. Ratio.

4. Ratio.

E 3 coll.

dicenda est, neque reconciliandi deprecanda. quia misericordie Dei, neque neminem possumus ponere, neque tempora diffinire. apud quem nullas parentum merita venia conuocet: Spiritus sancti enim gratia tanta necesse habere molimina. Etc. nemo, ibidem Ambrosius ait, Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omnia donauit. Et cap. potest fieri, ita concludit. Ego euidentissime Domini prædicationem non auferam, etiam grauissimi criminis rei. Iuxta vero corde, & manifesta confessione peccati poenitentiam agant, lacrimanti celsissimis peccatis perfundam, & de Iuda peccatore grauissimum ait Ambrosius. Abitior enim quod & Iudas potuisset tanta miseratione Domini non excludi à venia, si poenitentiam non solum apud Iudeos, sed apud Christum egisset. Cyprianus etiam significat omnes poenitentes esse admittendos, Mitior autem quodam fide oblatiois esse, vt dandam non purent lapsis poenitentiam, aut poenitentibus castissime veniam denegandam. Quoties, Huiusmodi sententia Christiani neminem vere poenitentem expulsi, sed in ipsa gratia admisi, exemplo mulieris importune, qui precibus ab amico impetrant et tunc pariter Christus etiam a publicano precibus vincitur Ninive ciuitas, qui peccator perierat. Abstergitur exitus in paradysum latronem de cruce tolli: prodigium filium sero etiam reuerentem Christus lætus amplectitur: & nonaginta nouem ovis derelictis, vna ovis illa, que remansit, homines boni passiois aduertit. Pro his etiam, qui ipsum Christum crucifixerant, otiosi dicunt, Ignoscite illis, qui neciunt quia crucifixerant, quia Spiritum sanctum blasphemantes peccauerant, adhortantur, vt poenitentiam agant, & fide poenitentibus autem promittit, nunquam denique repulsi quæquam, qui ad ipsum conuergeret. Ex quibus innotum nostrum parat.

Gelasius etiam à Papa innotum anathematis dicit, nullum esse peccatum, pro quo Ecclesia non orat, & quod remitti non possit, nisi peccatum perueniat in scriptis ad neminem, & habetur in decretis Gelasii, in lib. Conellorum.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

Augustinus in libro Retractionum ait, Denemini quauimque peccatum celebratum esse, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est, quia quamdiu viuit, poenitentiaque celebratur deprecandum est.

diu estne damnationem incurrare, sunt enim veluti sacre illarum Evangelice, que venient Domino, incernam virtutis oleum non habent, quod possint igne charitatis ardere, et cernit fecus illegitimo dolore fumigant, quatiempore opportuon non impleuerint vasaf.

Et quod postremo deterrit, est, non esse articulum fidei, vt attrit per sacramentum fiat contritus, non est enim expectat affectu Evangelica, aut Ecclesiastica diffinitio, imo neque apud Pauc id repetitur, sed est Doctorem Scholasticorum collectio, que quamquam vera sit, non tamen est digna, cui accipietur perpetue nostrar salutis aut damnationis, confidamus.

Son de ergo Augustinus hanc dubiam & male fidam poenitentiam depingit, lib. 5. homiliarum, ho. 4. quam Gratianus innot. Deceat etiam, Can. Si quis de poenitent. dist. 17. Si quis, inquit, postus in aliqua necessitate egredietur infirmitate, voluerit accipere poenitentiam, & accipit, & mors concouit, & hinc vadit, facit vobis, non illi negamus quod perit, sed non persumimus quia bene hinc exit, non persumo, non vos fallo & infra, agens poenitentiam & reconciliatus, enim inquit, & postea bene uiuens, securus hinc exit: agens poenitentiam ad vltimum reconciliatus, & securus hinc exit, ergo non sum securus: mens ergo Augustinus est, quod poenitentia in articulo mortis facta, non est sufficiens signum, quod vita de finibus in gradatam viam saluatis: sed tamen neque effallet dum, quod amittitur, & ideo subdit. Non dico damuabit, sed nec dico liberabit.

Cyprianus duriora verba his habet, que inferuntur de poenitent. dist. 7. Can. Ideo, videlicet, si in terminis aut periculo expirant deprecati, qui ante poenitentiam non egerint, prohibendi sunt a spe communionis & pacis, quia regitales sunt poenitentia, sed mortis virgens admonitio compellit, neque dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit moritum. At vero probabile est, quod loquebatur sermone qui in poenitentia solent, quibus tunc forsan, si non recouitabatur, non esset articulum mortis, non potius gebatur sermone in eulari: sed versus ille mutatur est, vt habetur 6. quæst. 4. Can. Si qui, & sequens, ubi iubetur, conciliationem suscipit publice & solenniter poenitentiam, dum sunt in articulo mortis. Gratianus ait, quod quamuis de salute sero poenitentiam Augustinus posuit dubitare, ipse tamen credit, illi qui dixit, Quacuque uisita peccator ingruerit, & conuersus fuerit, vita uiuet.

Hugo libro 3. de sacramentis, parte 1. c. 5. Difficile inquit est, vt tunc scilicet, in articulo mortis, vera sit poenitentia, quando tam feta uis, quatuor cum cruciatu membra latet, & dolor sensum optinet, vis homo aliquid cogitare potest: valde suspensa debet esse poenitentia, que tunc videtur esse, facile est vt homo felle potest, quod polle uon datur, possibiles enim solent probat, si non facit dum potes, manifeste ostendit, quod non vis. Ad quam sententiam & hoc addimus, quod est certus effluus tunc nos poenitentia legitima conuersus, mediandum tamen nobis est, non in hoc tantum à Deo conditoris, vt in fine misericordiam de peccatis peramus, ille enim amor noster potius quam Dei videtur, sed in hoc præcipue, vt vitam in eius iustitia exequenda mandatorum expendamus, vt eius adimpleamus voluntas, & gloria exaltet.

Pro defensione Ambrosij ipse ipsum explicat, cum dixit dari mentiam in quanda delictorum, quam cum impleuerit peccatores, vita digni minime iudicentur: nam lib. 2. de poenitentia, c. 8. & 9. aduersus Nouatianos. expians iocem Iouanis. Can. 6. Est peccatum ad mortem, non dico pro eo vt oretur, qui, inquit, quod Ioannes peccatum ad mortem appellat peccatum grauissimum, cuiusque generis sit, pro quo non sufficit vt vnus quilibet oret, sed requiritur ratio instantiationis vtrius obtanti: in quo euidenter insinuat, quod auxilio egeat & superabundant peccata grauissima, in quocunque numero sint, si homo vere poenitentia, saltem poterit aliqui. Et de poenitent. dist. 16. Nemo, ibidem ait Ambrosius. Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omnia donauit: & c. potest fieri, ita concludit, ergo euidentissime Domini prædicatione mandatum est, etiam grauissima crimina erui, si ex toto corde & confessione manifesta peccati poenitentiam agant, si carnerati confitenti gratiam perfundam, & de Iuda peccatore grauissimum ait, Abitior enim, quod & Iudas potuisset tanta miseratione Domini non excludi à venia, si poenitentiam non solum apud Iudeos, sed apud Christum egisset. Secundo dicimus, quod pro Authore responderet S. Thom. 3. p. 2. quæst. 84. art. 2. ad secundum argumentum, nam libro de 2. poenitentia ait, quod si vnus vnus est baptisma, ita vnus est poenitentia, vbi innotat, quod si vnus vnus est baptisma, ita vnus est poenitentia, quod loquitur, de poenitentia non iteratur, ita neque poenitentia, quod poenitentia, de poenitentia solentur, que non à terribili de poenitentia vno priuata & particulari, sed à generali assumant, quod potest iterari, & habet vnus remissi peccata quantumvis grauissima, & in quocunque uenerit, si tamen auxilio Dei gradu & superabundant, vt de Iuda assumat.

(o)

Anziché pentimenti si è peccato cessare.

De doctoris Sci. theol. de hac questione 4. diffin. 14. & Sancti. Thomas in part. quart. 2. ar. 5. q. quæritur, an penitentia sit de necessitate salutis: & respondetur sequens conclusio: Prima, penitentia absolute ad salutem non necessaria est. Hæc constat, quia Deo nullus potest quia non mortaliter peccare: baptizmus tamen contra hoc necessest, quia de hoc omnes in originali oritur. Secunda conclusio, penitentia ex suppositione, peccatis nempe suppositis, est necessaria ad salutem. Conclusio ista potest dupliciter intelligi, viam modo simpliciter, in qua dicitur necessest ad salutem fieri alia præcepta, hocque quod peccatoribus omnibus præceptum est ad sacramentum penitentiae accedere: & in hoc sensu conclusio, nedum est vera, fed & de contra hæreticos, qui negunt confessionem esse de iure Divino: alio modo intelligi potest, quod non solum in salutem, sed quod peccator sine penitentia nullo modo potest gratiam consequi, scilicet baptismum pueri non est in accepto, quia baptizmus baptizans gratiam non conferre potest, nisi in accepto, hocque quod peccator non sit in accepto, dicitur quod non modo peccator, sed & peccator in accepto, dicitur quod in peccato non dicitur? Dicitur ad hoc, quod penitentia duo habet, alterum dicitur dolor, alterum finis ultæ æquæ gratiæ: de primo est penitentia, & ad hoc de secundo est gratia: si necessest ad salutem

Euthenon

[illegible]

Nos tamen contra Lutherum affirmamus, consensum habere tanquam de fide. Necessarii est dolor de peccatis ad remissionem peccatorum. Probatur ex scriptura, nam, non remissionem quodam delictis in ca traditur, sed poenitentiam, poenitentiam autem est dolor de peccatis, et contritio. Item, dicitur, *Convertimini a peccatis vestris, et Lacrima*. Non ergent qui fani sunt, medico, fed qui male habent, non enim cum vicia iustus, fed peccatores ad poenitentiam, non autem ad mortem invitando, fed ad poenitentiam, *et Lacrima*. Nisi poenitentiam geritis, omnes fani peribitis, *et Lacrima*. Gaudeamus, si non poenitentiam geritis, non inquirimus, non loquimur, non scribimus, *et Actum*. Poenitentiam agite, *et baptizati vniusque vestrum in remissionem peccatorum, et Actum*. Poenitentiam, *et Capite* autem Poenitentiam agere habet iniquitatem, si forte remitteretis Deus, *et de Hebr* 12. de Elia, inquit, Apollus, Reprobaturus, et non poenitens, *et de 2a*. *et de 3a*. *et de 4a*. *et de 5a*. *et de 6a*. *et de 7a*. *et de 8a*. *et de 9a*. *et de 10a*. *et de 11a*. *et de 12a*. *et de 13a*. *et de 14a*. *et de 15a*. *et de 16a*. *et de 17a*. *et de 18a*. *et de 19a*. *et de 20a*. *et de 21a*. *et de 22a*. *et de 23a*. *et de 24a*. *et de 25a*. *et de 26a*. *et de 27a*. *et de 28a*. *et de 29a*. *et de 30a*. *et de 31a*. *et de 32a*. *et de 33a*. *et de 34a*. *et de 35a*. *et de 36a*. *et de 37a*. *et de 38a*. *et de 39a*. *et de 40a*. *et de 41a*. *et de 42a*. *et de 43a*. *et de 44a*. *et de 45a*. *et de 46a*. *et de 47a*. *et de 48a*. *et de 49a*. *et de 50a*. *et de 51a*. *et de 52a*. *et de 53a*. *et de 54a*. *et de 55a*. *et de 56a*. *et de 57a*. *et de 58a*. *et de 59a*. *et de 60a*. *et de 61a*. *et de 62a*. *et de 63a*. *et de 64a*. *et de 65a*. *et de 66a*. *et de 67a*. *et de 68a*. *et de 69a*. *et de 70a*. *et de 71a*. *et de 72a*. *et de 73a*. *et de 74a*. *et de 75a*. *et de 76a*. *et de 77a*. *et de 78a*. *et de 79a*. *et de 80a*. *et de 81a*. *et de 82a*. *et de 83a*. *et de 84a*. *et de 85a*. *et de 86a*. *et de 87a*. *et de 88a*. *et de 89a*. *et de 90a*. *et de 91a*. *et de 92a*. *et de 93a*. *et de 94a*. *et de 95a*. *et de 96a*. *et de 97a*. *et de 98a*. *et de 99a*. *et de 100a*. *et de 101a*. *et de 102a*. *et de 103a*. *et de 104a*. *et de 105a*. *et de 106a*. *et de 107a*. *et de 108a*. *et de 109a*. *et de 110a*. *et de 111a*. *et de 112a*. *et de 113a*. *et de 114a*. *et de 115a*. *et de 116a*. *et de 117a*. *et de 118a*. *et de 119a*. *et de 120a*. *et de 121a*. *et de 122a*. *et de 123a*. *et de 124a*. *et de 125a*. *et de 126a*. *et de 127a*. *et de 128a*. *et de 129a*. *et de 130a*. *et de 131a*. *et de 132a*. *et de 133a*. *et de 134a*. *et de 135a*. *et de 136a*. *et de 137a*. *et de 138a*. *et de 139a*. *et de 140a*. *et de 141a*. *et de 142a*. *et de 143a*. *et de 144a*. *et de 145a*. *et de 146a*. *et de 147a*. *et de 148a*. *et de 149a*. *et de 150a*. *et de 151a*. *et de 152a*. *et de 153a*. *et de 154a*. *et de 155a*. *et de 156a*. *et de 157a*. *et de 158a*. *et de 159a*. *et de 160a*. *et de 161a*. *et de 162a*. *et de 163a*. *et de 164a*. *et de 165a*. *et de 166a*. *et de 167a*. *et de 168a*. *et de 169a*. *et de 170a*. *et de 171a*. *et de 172a*. *et de 173a*. *et de 174a*. *et de 175a*. *et de 176a*. *et de 177a*. *et de 178a*. *et de 179a*. *et de 180a*. *et de 181a*. *et de 182a*. *et de 183a*. *et de 184a*. *et de 185a*. *et de 186a*. *et de 187a*. *et de 188a*. *et de 189a*. *et de 190a*. *et de 191a*. *et de 192a*. *et de 193a*. *et de 194a*. *et de 195a*. *et de 196a*. *et de 197a*. *et de 198a*. *et de 199a*. *et de 200a*. *et de 201a*. *et de 202a*. *et de 203a*. *et de 204a*. *et de 205a*. *et de 206a*. *et de 207a*. *et de 208a*. *et de 209a*. *et de 210a*. *et de 211a*. *et de 212a*. *et de 213a*. *et de 214a*. *et de 215a*. *et de 216a*. *et de 217a*. *et de 218a*. *et de 219a*. *et de 220a*. *et de 221a*. *et de 222a*. *et de 223a*. *et de 224a*. *et de 225a*. *et de 226a*. *et de 227a*. *et de 228a*. *et de 229a*. *et de 230a*. *et de 231a*. *et de 232a*. *et de 233a*. *et de 234a*. *et de 235a*. *et de 236a*. *et de 237a*. *et de 238a*. *et de 239a*. *et de 240a*. *et de 241a*. *et de 242a*. *et de 243a*. *et de 244a*. *et de 245a*. *et de 246a*. *et de 247a*. *et de 248a*. *et de 249a*. *et de 250a*. *et de 251a*. *et de 252a*. *et de 253a*. *et de 254a*. *et de 255a*. *et de 256a*. *et de 257a*. *et de 258a*. *et de 259a*. *et de 260a*. *et de 261a*. *et de 262a*. *et de 263a*. *et de 264a*. *et de 265a*. *et de 266a*. *et de 267a*. *et de 268a*. *et de 269a*. *et de 270a*. *et de 271a*. *et de 272a*. *et de 273a*. *et de 274a*. *et de 275a*. *et de 276a*. *et de 277a*. *et de 278a*. *et de 279a*. *et de 280a*. *et de 281a*. *et de 282a*. *et de 283a*. *et de 284a*. *et de 285a*. *et de 286a*. *et de 287a*. *et de 288a*. *et de 289a*. *et de 290a*. *et de 291a*. *et de 292a*. *et de 293a*. *et de 294a*. *et de 295a*. *et de 296a*. *et de 297a*. *et de 2*

Contra ipsam autem primum habemus omnes Patres & Doctores Ecclesie, quiverbum illud, melianaceo, pænitere transrulerunt, & melianae, pænitentia, qui doctiores ipso Luthero, & suo Melanchthone fuerunt. Et constat, quod pænitere non solum dicit ordinem ad futurum, sed etiam ad praeteritum. Vnde illud Demosthenis, qui cum stupram à Taide meretrice pe-

ter, & ip[su]m flouendum nimum cu[m] gressu distripit. Ergo procreant
tunc non solum, hoc esse, non cito tantum, & ex quo non nisi dolor
aliquis manebit. Et tunc Patres Angustinus, de vera & falsa peni-
tentia, cap. 17. absolute, & omni aequoq[ua]tione facta, inquit,
id, dolendum esse de peccatis. Item ip[su]s dicitur vixit ut
declarat, penitentie eam esse p[ar]tem tenete, illis quoq[ue] penitentie
tenet, qui peccatum commississe semper dolent. Item etiam
habetur de confesse, diffinit. 4. c. Omnia qui in voluntate sunt
biter esse confitetur, cum accedat & decernatur fides, cum
penitentie veritas ostendatur. Item de peccatis, cap. 1. Aliud
ergo est, si peccatum inchoat, aliud autem peccatum inchoat
penitentie, contra Lutherum. Quod vero penitentie decernit
ad peccatum, patet Gen[esi] 6. p[er]venerit me scilicet hominem,
Et Ecclesi[am] 9. p[er]iit p[er]iit non penitentes & 13. Erup-
derunt illis possessionem tuam, ne scire penitentie, nempe, facti
& 1. Corinth. 7. Si contritissimi in seipsos, non esse penitentes, &
quod Lutherus ait, quod penitentie Græce non dicit ordinem
ad penitentiam, sed ad futurum. Patet, qui ex doctores in
quibus omnibus fuerunt, contritissimi, & penitentes, & illud
illud autem, quod dicitur, & ab hac inchoat, non inchoat
penitentie potest, quod dicit ordinem ad penitentiam. Item hoc
patet ex illis Sapientia, Ipsi, peccasti, non adiciuntur, sed
de p[ar]teris deprecare, vixit dimittunt. Teneo etiam ergo
conclusio posita, tanquam de iure, itaque licet quis caveat, & in
futurum emendetur, peccata peccata non dimittuntur ei, nisi
illius dicitur. Quod si quis arguat de peccatis commissis ante
penitentiam, in quibus baptizari vellet, secundum Ambrosium, non
requiritur dolor, non etiam poenitentia vel verum, quod ad res-
ponsum peccatorum requiritur dolor, & poenitentia prima.
missis. Secundo dicit, quod nymio communis est veior & secun-
darius, nempe, quod etiam de peccatis, & ante baptismum ad-
mittis requiritur aliquis dolor, s[ed] in comuni & vultis.
Et Ambrosius intelligit, quod non requiritur dolor in parti-
culari, sicut de communis poenitentia. Et conclusio po-
sitiva diffinita est a Concilio Tridentino feli. 1. Can. 4. quise
habet: Si quis negaverit, ad idemq[ue] & p[er]fectam peccatorum
remissionem requiritur t[ame]n iuxta penitentie, quod materiam fac-
tis, & poenitentia, & satisfactione, quod satisfactione prima
satisfactorem, quod res penitentie patres dicuntur, quod
fides. Coulat autem, quod de iustitie & clientia contritionis est,
quod id fides de peccatis propter Deum, ergo, Et illi. 6. de ius-
sificatione, Can. 9. infamiam Lutheri nullum si que ad ipsum au-
ditum condemnat, pronuncians anathema cum, qui fide ali-
deque facerem penitentie in re vel in verbo discreti lapsum re-
ceptare facerem, his verbis. Si quis dixerit eum, qui poenit-
baptismus lapsus est, non posse per Deum sanari refurgere, ut posse
quidem, & de fide, & de satisfactione, & de poenitentia, &
Christo Dominum & eius Apostolos edocuit huiusque professat est,
sensu, & docuit, anathema sit.

Crocilium
Trident.

Dubium est cuius diffinitionem posuimus. Videretur enim quod dolor de peccatis non finceretur, nisi quis infirmitur, qui sufficit martyrium, nam Doloris afferent de quodam Bonifacio & Martione; quorum cum esset Christiani, erant tamen perdidit vir, qui oppellat a tyranno Idolis sacrificare noluerunt & pro confessione dedit animas posuit, & sic in numero martyrum haberi fuit: de ergo martyria talia saltem sufficit, ut penitentiam aliorum faciat, quoniam non efficeretur. De istius cum penitentia sententia Theologorum, quod si quis subito recipiat ad martyrium, ita quod non labat temere, vradcorruerunt, & peccata sua tegorent, quantumcumque manifestos peccator fiat, si a tyranio opprimitur, sufficit illud ad salutem quodidem professatur, & vt ipso la respodens, ponarimur. Quod autem hoc est sufficit ad salutem, ex eo patet: i) quia alias dubitari liceret de talibus aliorum, ipsa Christi opassisset: hoc autem aliorum non est, sed de seipso. 2) quia si quis talia faciat, saltem martyrii esse sufficit, egi. Item, quia fide de penitentia recipit Matth. x. Penitentiam agite, & propinquabit regnum celorum, similitur Christus ait, si quis me confiteatur fuerit coram hominibus, coherbo et ego coram patre meo. Ex quo Doloris inferunt, quod martyrium ad salutem est sufficiens, & Ioan. ix. Si quis diligit me, diligat & Patrem meum, & cap. 14. ante dicitur: Maiorem hanc dilectionem nemo habet, quam re amicum suum mori, ut illum liberet a peccato. Si quis ergo non sufficit, vt peccata sua recognoscit poenitentiam, martyrium ad salutem sufficit: tum eius, qui martyrium vitaliter est poenitentia, secundum Doloris aliquos.

Dubium tantum est, si Sarracenis aliquis Christi fidei con-
 uerteretur, multis tamen seclibus gravatus, qui post baptis-
 mum a tyranno fapit rubrum, rursus immolet, ad quod habere
 puenirent, & copiam faceretur, cui confutatur, an in rali-
 queritur pueniret a peccatis? Alqui modo tenet parcm
 affirmatum. Nostram dicimus, quod in illo non requiritur
 aliquis dolor, quantum uocum locum habet penitentiam. Ratio
 est, quia si ecclesia ad canonizandum maritrem, non respicit, an
 penitit, acce, sed tantum quod pro Christo passus sit, sufficit et go-
 ti maritrem sine quocunque dolore: nam ceteri rali peccato non
 adhibendo diligentiam, vt confessus ad cor, de peccatis dolere,
 614.

tamen populus in Christo pariter, peccatum illud negligenter
per peccatum remittitur, fides et alia condonantur. In hoc
non aliter in mayrue quo requirit dolor, fere aliquid Doctores
dicunt, quod mayrue est dolor vel poenitentia virtualis, quod
ergo dico, est mayrue per fide, et ratioque sufficiens remissionis
peccatorum, et non ex eo quod fit virtualis poenitentia.
Quia si quis, qui ipse non est in Christo pariter, non
agnoscit esse, quod ipse facit maorem, et non aliter, quod
magis est de communi dolore, quam visum pro Christo ponere. Dico
hoc esse falsum, nam mayrue ipse probat vix, qui pro con-
fessione illius, mayrue etiam pallas, de peccatis non doliuit, si-
ta et illi illi fipites. Et opusium affectus decipitur, quia cri-
minant dolorem de peccata ita esse occurrant, quod de lege-
re dolore non possit qui remissionem peccatorum contingat. E-
rgo, si quis non est in Christo pariter, non potest remissionem
Dei non contemnerem peccatorum illi de negare, tamen qui
post contritionem Deus debet doli gratiam. Novum dico
quod, Deus ita gratis, et ita habet doli remissionem peccato-
rum post contritionem, licet contritionem, non ex debito,
sed ex sola fide misericordia, et ita iterum vult, quod mayrue
remittentur peccata sola ratione mayrue, et non quia virtu-
talis, quod remissionem fidei in illis fallit, et non quia virtu-
talis, quod rationem non contemnerem contemnerem peccato-
rum, quod ratio non debet et ex misericordia peccata illi remittit,
ita ratione mayrue.

Notandů.

[illegible]

Dubium solum est, an culpa venialis sine poenitentia remitti possit? De hac quaestione vide supra in B. Ambrosio ad undecimum quaesitum.

Pro B. Ambrosio dicimus, defensor, neque defensor eo indige-
re, nam cum dixisset habere veram conscientiam et, iam cessare à pecca-
to, statim subiunxit, Sic enim probat dolere se sibi, si de extero de-
fuit, nam qui vitam precariam male actam confidat, in deo
de his cessat, quia iam illi displicet, et ideo regulariter, & vt in plu-
rimum, homo vitæ perditur cum vere Deum constituit, peccata
deiciat, & de illis dolat, quia Deum offendit, & do-
lendo proponit in futurum vitam melius
encondere.

TRIGESIMVMPRIMVM
QVÆSITVM.

*An quis sciat se Christum habere, & in eo
habuere.*

Ambrosius hunc locum exponens, *An non cognoscitis vos quod Christus Iesus in vobis est nisi reprobi estis.* 1. Corinth. 13. videtur allatere, quod quis se scire putat Christum Iesum in ipso esse, sic enim exponit: hoc dicit, Quia si probatus vos inuicem ediscitis, non cognoscitis quia Iesus Christus est in vobis : & hoc est quod enim dicit, officere religionis vel professionis fidei, quoniam esse fidei sensum in corde habet, hic scit Christum Iesum in se

[illegible]

midate, ac timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Et cap. 9. damnantur, qui certitudinem predestinationis sibi arrogant. Et Can. 13. Qui tibi promittitur securitatem perseverantia in bono.

Pro Ambrosio respondemus, quod ipse mentem suam exponit, de qua scientia loquatur, cum inquit, Qui fidei sue sensum in corde habet, hic scit Christum Iesum in se esse, non intelligit se habere scientiam evidentie, neque certitudinem fidei, quod Ecclesia & Concilium Tridentinum damnavit, sed de scientia coniecturali & probabilis, de qua Sancti Thome assensit, quod qui mundum contempsit, & conscientiam qui habet de aliquo mortali, coniectura probabilis existimare potest, quod est Detrahere. Quod significat verbis illis, Quia si probate vos invicem nescitis, non cognoscitis quia Iesus Christus est in vobis, probatio vero fit, eum non offendit. Hic ex coniectura arguit, ipsum in Christi amicitia manere.

TRIGESIMVMSECVDVM QVÆSITVM.

An damones reparandi.

Ambrosius in commentariis epistola ad Ephesios, locum hunc elucidans. *Ut inuersiones principum & potestatum:*

¶

sic habet: Tancum de hoc scilicet Paulo bene sensu Deus, ut non solum gentibus hunc magistrum daret, verum etiam vi per eum veritas Christi in ore sancti spiritus in ecclesiis, qui sunt principes, & potestates: potestates id est, quia potestates sunt in eis ex-
teros spiritus: principes autem, eo quod principetur potestati-
bus, ut agnoscentes per Ecclesiam, quæ multis ad vitam attenta est, in Christo vultus Dei manere mysterium, de finit aberra-
re, id enim agitur, ut prædicatio ecclesiastica etiam his proficiat, & desistant in sensum tyrannidis diaboli, qui se adversus Dei vultus fidem impie presumptum ausuit. Qui locus in Psalm. 12. per-
scriptus est, vbi Deus iuravit: Domini demonstrat dicente Dei spiritus per David, Domini est terra & plenitudo eius, orbis
terrarum, & vultus si qui habitant in eo: & in subiectis, Attollite
portas principum vestras, & eleuavimus portas æternales, & introibit
Rex gloriæ. Quis est ille Rex gloriæ? Dominus virtutum, ipse est
Rex gloriæ. Dicitur ergo his principibus qui in errore sunt, & in
ecclesiis, si in ministerio eius in terris, ut auctores portarum prin-
cipum, id est diaboli, de mentibus suis, et quas multorum decorum
allendendum error intravit. Dogma hoc damnavit Ecclesia, quod
Origenes libro 1. Periarchos cap. 6. scripsit affirmans, Angelos
quosdam, qui de statu beatitudinis non sunt irreversibiles: a-
mori, posse iterum per ecclesiasticas predicationes & salutares
admonitiones ad pristinam felicitatem revocari & restitui.

Quæritio hæc disputata est supra tomo 9. vltimo Hæro-
nymi ad decimum quintum quasitum. Vi-
de ibi.

Finis advertentie in B. Ambrosium.

106
K

applicandam fidem, quæ iustificabatur, tamen de illa sicut et de lege, probat Apostolus Rom. 4. omnino iustificasse, sed etiam fuisse signaculum iustitiæ fidei, lex vero Evangelica non solum ad remissionem originalis, verum et ad alios effectus gratias agerentis affluit, quæ tum propria, tum etiam perfecta sunt, repote quæ non tantum fidei signa gratiæ, verum et causæ instrumentales, & hæc etiam de causâ fidei gratiæ dicitur, eo quod tam multis abundat instrumentis, quibus illam suis cultoribus dispensat.

9. Excel-
lentia.

Quinta excellentia, subsequitur hæc, quod lex illa tantum ex-
lino præbuit, sed et solus Christus author Evangelicæ legi præ-
stitit, vnde tam modico loquendi de mortuis erat, quod in iustitia descendenda, ut Jacob Gen. 37. Defendam, inquit, ad filium meum Iugens in infernum, & Job. 17. Infernus domus mea est, eo quod quanto magis gradu essent in amicitia Dei, ad lymbum descende-
bant, vtriusque aduentum Christi præstolari eorum in lege verò Evan-
gelicâ, inquit, Paulus, bonam voluntatem habentes peregrina-
ti et corpore & patientes esse Domino & ad Philipp. 1. Cupio dis-
solui, & esse cum Christo, quasi uter ex eodem bonis vitz & kin-
drediam eorum illam impedimentum esset, nisi quod non foret
culpa, vnde Christus ad latroem, Hic mecum et in pa-
radiso.

6. Excel-
lentia.

Sexta excellentia est, quod cultores illius legis non plene & per-
fecte merebantur nomen filiorum Dei, nam quantum essent hære-
tici, non tamen in eius possessionem adinveniebantur, & ideo loco
secutorum habebantur, iuxta illud Pauli ad Galat. 4. Quanto
tempore hæc, parvulus est, nihil sufficit servus, &c. Ita & nos
cum effusis parvuli, sub elementis mundi huius eramus servien-
tes, at ubi venit ultimum temporis, misit Deus filium suum, &c. ut
adoptionem filiorum resumeremus. Quia vni ratione Ioan. cap. 1.
Christo ait, Deditis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt
in nomine eius, &c. non potest non omnes ab Adam vique ad nos
per eandem fidem gratiâ recipientes, sed quod post Christum pas-
sum filii patrum fuerint, non fuerint admissi. Vnde Paulus
filium suum non accepit spiritum servitutis iterum in timore, sed
ad Rom. 8. Non accepit spiritum servitutis iterum in timore, sed
semper servitutis, sicut fuit lege veteri, sed accepit spiritum adop-
tionis, in quo clamamus Abba Pater, ipse enim spiritus testimo-
nium reddit, sicut in nostro, quod sumus filij & hæredes, hæredes
quidem Dei, co hæredes autem Christi, qui cum amicus non fuisset
incarnatus, antiquitas digna non erat, ut tunc mortales eius dicer-
entur co hæredes.

7. Excel-
lentia.

Septima excellentia Evangelicæ legis est, quod eius gratia ab-
solutum & completum & perfectum nomen gratiæ obtinet, quod an-
tiquæ legi non competebat, nam licet inter Patres 4. propriæ ratio-
gratiæ apud Deum fuerit, nam multi sancti Patres sub testamento il-
lo fuerunt in amicitia Dei, tam viuentes, quam mortui, propria
eius ratio gratiæ in hoc consistit, quod hominem facit acceptum
ad vitam æternam, siue illico post mortem, siue aliquo post tem-
pore conferendam. Ab ipse enim non fuerit, eius viuentium in æter-
na, & mortuorum patientia Deo placuerunt, & de Abraham Genes. 15.
legimus, quod credidit Deo, & reputatur ei illi ad iustitiam, &
cobi. habetur, quod amicus Dei appellaretur, & ad Hebr. 11. id
ait Paulus de Moyse, & multis alijs, & de Ioanne Baptistâ ait
Dominus, Inter nos multum neminem illo fuisse maiorem;
qui vero in lege nature erat Iob leprosus filius iustus, & iustus,
& timens Deum, & de ijs pluribus dicitur. Sacratissimum
autem Virginitatem eo tunc Patres illius legis non commemoramus,
quam Gabriel gratia plenam pronuntiavit, quod cum non esset
ante passionem Christi mortua, fit, ut neque deberet ad lymbum
descendere, sed illico super choros Angelorum exolare, quare ad
gratiam usque testamenti pertinet.

Illæ ergo hæc præterita, & quod gratia illorum seculorum ad
completum, absolutum, & perfectum gratiæ non perierit, argu-
mentum est, quod amicus illi sunt, quibus omnia ei sunt commu-
nia, in quibus illi amicitia fundatur, ex vero in quibus amicitia in-
ter Deum & hominem fundamentum habet, sunt illa cælestia fa-
vora vitz, illa autem ante Christi passionem nemini Deus com-
municavit, ergo homines illius temporis non erant in gratia Dei
perfecta, absoluta, & consummata. Perfectio siquis ob crimen ali-
quod læte misisset fuisse esset multatibus bonis, quamvis postea
venit in principis obliuisceretur, quousque illam in integrum honorem
& statum pristinum restitueret, non diceretur in eius amicitiam
pristinam reconciliatus, sed semper esset in debito, quousque peccati
illius parati sceleris iussu pro illo perfolueret. Hoc autem exem-
plo ait Paulus Rom. 3. Christus remissionem præcedentium delictorum
suo sanguine fecit, eorum scilicet omnium hominum, qui
vix, tunc fuerant in sustentatione Dei, ergo quousque Christus gra-
tiam redemptionis, ex qua illi pendebant meriti, fecit, in eam,
non erant in perfecta gratia Dei.

Accedit, quod ipse fuisse fidei gratiæ & amici, loco filiorum
fuisse traditum, nam amicus Dei filius eius est, atque adeo in heredi-
tatem patris non fuisset recepti, nam inter homines, ob id filius
nisi mortuo patre hereditatem non adit, quod vtrique maximu-
m temporale non sufficit, regnum autem Dei, quia infinitum,
mundi illius sufficere: nihilominus, ut ait Paulus, sicut par-
vuli fit iustore continetur, patres illi, ut fuit quousque morte
humano, ut ait Hebr. 9. Paulus, morte intercedente Christi, hæ-
reditatem accedit: quia verò & in hoc, etiam habebatur ut fuit
quod secreta Divina non illi communicabantur, vtrioque lege nova,
quare Christus ad eorum differentiam ait Evangelij cultoribus,
Nam vos dicam vobis, sed amici, quia quæcumque audiat à

Advent. in S. Ambrosij.

Patre meo nota feci vobis: secreta siquidem prudentissimus, quousque
non seratis committitis, sed amicus pandit. Gratia & post illam legem
non ad iustitiam suam culmen ascederat, quia rariore quod ita
maxime confirmat: nomen gratiæ apud Deum in hac Evangelicâ
significatione vix in testamento veteri repens, sed solum nomen
iustificationalis fidei, quia Paulus ad Hebr. 1. non omnes tunc iam inle-
genatur, quam in scriptis, Ad obedientiam præfinitis, ergo
cultores illius præfix legis contemplari licet, ac felices, qui re-
gis maiestatem læsserunt, veniam ab illo deprecantes, nec repul-
sum omnino patientes, neque vero omnino ad obtinendam
legem, sed ex potestate regium filium sublevarunt, qui eorum
veniam apud ipsum promitteret, quod de factis Christi aduentu
cunctis.

Pro Ambrosio respondemus, quod quando ait, remissionem nil-
lam, quæ veteri lege habebat, mundiciem esse, donec transmissio-
nes adueniret, Ioan. cum Evangelicâ, non quia lex per Moysen
data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est, in-
telligendum est de remissione completa & perfecta, nam in Re de-
dictum aliter remittit, hæc lex, quod nullam eius in lege, dicitur,
neque fieri eius videtur, remissio illa non est perfecta, si ergo Pa-
tribus accedit. Idem dicimus de gratia illorum, quod neque est
perfecta, neque consummata. Et quod hæc fit mensuris, ex eo
constat, quia Abraham, Isaac, & Jacob, iustos & amicos Dei
sepe allicit.

VIGESIMVM NONVM QVÆSTVM.

An deus delictorum minuetur, extra quam non est
salus.

Ambrosius locum hunc exponens. Vt hæc supra modum pec-
cata percutam per mandatum, Ad Rom. 7. alterec videtur esse
quod am de delictorum minuetur, quam cum peccatoribus non pla-
uerit, indigni fuerit vitz æterna. Sic enim in scriptis Quid est supra
modum, quasi datus sit modus delinquendi, cum peccare non
liceat, sed dei verba talia dicentis, non sunt completa peccata A-
mortuorum, per quod ostendit meculam quandam esse deli-
ctorum, quam cum impleverint peccatores, vix digni minime
iudicentur, sicut & Pharo, qui istum modum impleverat, Dei virtutes
& signa in illo ostendit, per quæ & ceteri terribi ad eorum
vitz exitum fore exerceant, vtriusque vitz exitum.

Doctores scholastici de hac questione 4. Sentent. diffini. 14. &
2. diffini. 41. Svero Thom. 1. 2. quæst. 14. artic. 1. & tertia parte, q.
84. articulo 10. & querunt in vniuersali vtrum peccatores omnia
peccata deleat, ut nullum sit peccatum, quod per penitentiam
remittit nequeat. De qua re duo versantur sententiae. Prior Luther-
aorum de potestate libeti arbitrii tam absurde loquentur, ut puta-
rent nos cogi ad peccandum, & quod tunc pusit, inquit, Deum
ad peccandum nos sine cogere. Vnde secunda sententia, peccatum
per penitentiam non solum non potest deleri, sed neque vno mo-
do euitare possamus, quin delinquamus. Vnde Ioannes Lutheri
fuit, non esse in potestate voluntatis malas vias facere, sed mali operis
in impijs Deus operatur. Quod eisdem verbis Tridentina syno-
dus fess. 4. Can. 6. his verbis damnavit, Si quis dixerit, non esse in
potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut
bona, Deum operari, non peccatum solum, sed etiam propriæ &
per se, adeo ut sit eius proprium opus, non minus proditio illi
sit, quam vocatio Pauli, antilepis sit. Probabile valde est, omni-
denia Dei permittit fuisse in istam versantem eos incidere, ut
constaret eos, qui sic de Deo & libero arbitrio sentiant, in reli-
quis quæ auctoritate essent digni: nam si aliud argumentum
contra eos non esset, hoc sufficeret, quod Deus qui suam bonitatem
nullatenus voluntati habere potest mali culpæ immo nihil est,
quod in hominibus eius voluntati magis adhibetur, nam si nos
ad malum eo cogere, veller nos peccare, quod animus audire abhor-
ret. Secundo, quia peccatum, ut Augustinus libro 21. contra
Faustum ait, non est nisi quod factum contra legem Dei, Lex autem
Dei, eadem res est quæ vi voluntas, nam intellectus & volun-
tas in ipso eadem essentia sunt, quomodo ergo potest esse peccatum,
quod Deus volente imo cogente fit in eam fit per eius volun-
tatem, est eadem voluntati consonum, ac peccatum huius legis fuisse
vnde palam fit non esse peccatum. Tertio, quia peccatum, ut videm
Augustinus libro de vera religione auctor est, adeo est volun-
tatem malum, ut nisi fit voluntarium, nequeat esse peccatum, quia
sola voluntate peccat, si ergo Deus non cogit, non est in nostra
voluntate non peccare, atque adeo non peccamus. Absurditas Lu-
theri ex eo constat, quia Deum facit, vnde auctor sed exco-
temus nostri peccati, & eo peccantes, & iniqui in conscientia illis
cum nos afflicti inuitor peccate: & tamen Iacobus in libro
& reuelatione Dei clamat, quod Deus intencior malorum est, nos
admonens, ut nemo dum tenatur, dicat, quoniam à Deo tenatur.

Et reclamatione, Lutherus quod non solum nos tenetur, verum quod in-
uiros nos cogit. Quarto, quo modo vniuersali illa vera esset, quia
Paulus asserit, quod Deus vult omnes homines saluos fieri, &
monita illa Divina. Nolite malum, nolite facere, à discipulis Do-
mini & quod ait Petrus, Nolite fieri equos & mulos homi-
modi, qui sunt subiugati sensui carni, quod & Iacobus inquit
non, minime euitare admonerent. Monetur & relicitur ex illo
ad Roman. 1. Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum, & E. v. n. m. o.
fuit 6. Exacerbat Dominus eos populi huius, & Genes. 14. Induravit
Domini.

Ioan. 15.

Genes. 15.

Trident.

1. Rati.

2. Rati.

3. Rati.

4. Rati.

Lutheri.

Domini.

Donatus est Pharaonis. Hæc autem nihil aliud conueniunt, quam quod Deus sapientem donum dedit, afflictiorem et in pectore, ut longæ per eorum cuncta illa quæ sunt, ad omniem obediētiā perueniret. Tunc. 1. m. 3. q. 9. cum folio perueniens naturaliter illuminetur, fit viduum quod claudis tenetur, ne ratiō solaretur: deditur enim illi, caute in solen reijci possit, sed tota causa fuit, quia tenetur claudis, tamen dum homo cor Deo oculis dedit, quia Deus non vult meretur, sed libere cor et pectus dedit, quodammodo dicitur, ex parte, et ratiō, et iustitiae filius, quoniam patris illi, una per dedit vitiā, ad patrem reuerſus aut, Tu pater eorum mecum, et mihi permitte, dedit, causa fuit. Et quod Deus non aliter induit, historia ipsa Pharaonis ostendit, cum enim Deus ait, Quoniam non vis populum dimittere, ego percutiam omnia primordia Egypti, palam dedit, quod si populum vellet dimittere, penitentiam receperat: longa enim illa comminatio, et plagarum successio, inflictiō fuit bonitatis Dei, qui ipsam ad penitentiam adhibebat. Dicitur etiam iudaeis Pharaonem, quia singulari providentia dedit ei percuti, ut maiestatem gloriæ suæ in miraculis illis ostenderet.

Secundus error est Armachan, lib. 9. de quaſtinnib. Armenorum, cap. 27. ubi contendit, probabile esse firmandum scripturam, esse aliquod peccatum irreversibile, et soluet, quod licet Deus aliquos confirmet bono, ut Apolos, quos confirmat non fuit ab illis liberat ab omni, sed ita reus est, ut nunquam peccatum mortaliter, sit, quod non dandam peccata firmata lege irreversibilia, vellet peccata de omnium.

1. Ratio. Optimo autem hæc non solum est falsi, verum etiam erronea, ut affert S. Th. 1. p. 1. q. 34. art. 1. et protulit primo, quia ad hoc facit Dei bonitas, cuius nullum magis omnium est in omnibus operibus bene factus, quam omnes homines, ut Paulus ait, salus facere, hoc enim populus illius creavit, et hæc lege eos redemit, ut summa benedictione illis imparetur.

2. Ratio. Secundum quia hoc est contra naturam hominis viciatioris, hoc enim homo ab Angelo dicit, quod enim Angelus sit mere intellectualis, difficultas non venit, primo peccato hoc voluntate nam malo inficitur, ut non est saltem in bonum veritibus, sed homo cum fit rationalis, fit per intellectum potest semper discere, et per voluntatem a bono, in malo, et vice versa mutari. Vnde Damascenus, quod homo in se immutatur, hoc Aug. in illis.

3. Ratio. Tercio, hominem esse vitiosum, nihil aliud est, quam esse in via ad patriam, via autem hæc est liberitas ab omni, quod Deus auxilium potest quod, ad celestem patriam peruenire. Quod ubi in modico, nec enim tunc a vitio, et angelica aliam, veram et hominibus, perueniunt, iuxta quod ait enim viuentes homines demonibus, et in se quod in seipsum ad eam conueniunt Iacobus in sua Canonica dicit, Si contemnit peccata nostra, fidelis est, et cultus, videretur non peccata nostra, et cap. 4. Si quis peccatum, et scilicet quicquid, genus peccati, ad eum habens apud Patrem in Canticum habens peccatum, qui propitius est pro peccatis totius mundi. Quocirca etiam blaspheus est, et Christo et passioni eius in iudiciū, nam si aliquod est peccatum irreversibile, non fuit veniale, et Respondeo.

4. Ratio. Quia, quia Deus ab ipso, via exceptione voluerit mortales a via recta abstrahere, ut ad mentem eleuaret, et conuerterentur, inquit Eccl. 31. Si impius exierit penitentiam ab omni bono peccatis suis, et ab omni inquit, deo soluitur, Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor, et c. 33. Vno, inquit Dominus, non inuenit impij, hoc est, cuiuslibet conditionis impie fuerit infestus, et fidei. Nunquid voluntatis mea est mors impij, inquit Dominus, et illud lo. 4. etiam verbum est vniuersale: Conuerimini ad me dicit et illud Math. 12. Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Et apud Apostolos Ioan. 21. Quoniam remissis peccatis, remittitur eis, id est, quod remittitur, et quæque, et Math. 18. Nondico species, sed fructus species, hoc est, nullus est peccatum numerus, nullum genus, quod non remittitur.

5. Ratio. Quia, quia si aliquod peccatum est per penitentiam irreversibile, cadem enim ratio de baptismo, quod est contra illud Ioan. 3. Sic Deus dicitur dandam, ut filium suum vniuersum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam, et contrailud Marcio viro: Qui crediderit, et baptizatus fuerit, saluus erit. Ex his, et alijs testimonijs, quod prude omisso, ecclesia, cap. sumitur, de summa Trin. et fide Cathol. decretum illud collegit, Si quisquis post baptismum prolapsus fuerit in peccatum, per veram potestatem penitentiam reparari. Vnde Chrysostomus libro de reparatione lap. et refertur Can. Tals, de penitent. diff. 3. Tals, inquit, multo credit, et ergo sumus pietas Dei, nunquam ferunt penitentiam, si est in fine, et simplicitate offerunt, etiam si ad summum quis perueniat malum, conuerſus ad liberatam viam liberat et amplexatur.

Contra hæc diffinitionem est vigen argumentum ex illo Io. 11. Propter non poterant credere, quia iterum dixit Elias, Et ecce vultus eorum, et induit cor eorum, ut non viderent oculis, et non intelligant corde, et conuerſantur, et sanem eos, Si enim non poterant, nulla penitentia ergo eis sufficiebat. Respondeo, et est valde notandum, quod inter auxilia specialia sunt gradus: est enim auxilium ordinatum, quod per se cuique sufficit, ut resurgat, quod Deus semper cuiusque homini etiam sceleratissimo communicat, de quo Apocal. 3. Ego sto ad ostium et pulso.

Ioan. 12.
Esa. 6.

Chrysost.

Aliud auxilium est excellens et superabundans, quo homines in profundum malorum colapsi edigunt, ut resurgant, et hoc Deus non semper illis offert, neque communicat, sed est quod miraculum, ut respiciat, ut apparuit in Pharaone, et in Babyloniacis, de quibus Hieron. 1. Contra iuniorum Babylonem, et non est sanata, delinquamus enim, quoniam peruenit vique ad calum iudicium eius, in hoc ergo lenius dedit ut exeat non posse credere, culpam verum in Deo et in eorum peccatis, sufficienter enim, quantum est de se, illis auxilium, sed in his, quod illi in tantum difficultem fecerunt, ut semper fieri solent. Ex parte ista et tenetur, id est, tu es cunctis illis. Quoniam, ut quando peritiores sentit, quos naturaliter habere possit, eisdem obtinere cor euoluerunt, et per alios calamitatis autem et delictis cessare cœperunt, tunc sufficienter eis auxilium ordinatum, præterquam quod etiam illi egerunt et superabundans non nunquam illis offert et communicat, ut Mathæa Magdalenæ, Paulo, et Latentis.

Ad argumentum contrarium respondendum. Ad primum, quod sumitur ex illo ad Heb. 12. quod Eſau non sicut penitentia locum, quoniam cum lachrymis inuenit eum, ubi glossa, non inuenit locum veniæ et benedictionis per penitentiam, et 1. Machab. 9. de Antiocho dicitur, Orabat seculum Deum, a quo non erat misericordia conſecutus.

Ex his historia Eſau infer Armachan, quod peccatum, quod loquitur de se, ab ipso pallione vlla, et quod pro illis sit, est irreversibile, quia fit ex magno concupiscentia, sicut Eſau, qui pro misera leuitica progeniem suam vidit, et deinde benedictionem a patre obtinere non potuit. Argumentum tamen non continet, quod si quis vult eum, veni peccatum ubi non continet, hoc locum, quod inuenit in contemptu legis, nunquam autem, ut inuenit, etiam agere penitentiam, sicut Eſau qui non penituit nisi propter progeniem suam misit, odium tamen non deponit, unde dicitur, Venit dicitur illis patris mei, et eisdem lacibus inuenit meum. Similiter, respondendo ad historiam Antiochi, quicquid forte bis claus, subterfugit, et hoc motum molitur, plaga dominus per eum cepit imaginem quandam penitentiam vix ingere, sed quia non vult offendi, De precibus, sed quod culpa eam plagaretur, veniam non obtinuit, hoc tenet etiam historia appellam cum seculum, quia seculum Dominum orabat.

Secundum autem inuenit et Augustinus in libro de fide, inuenit Dominum in monte, ubi loquens de impugnantibus fratrem, inuenit, in quo tunc talia loci precat, ut quis post agnitionem per gratiam Christi oppugnat fratrem, ut deprecatur humilitatem subuenit possit, etiam si peccatum suum mala confessione agnoscat, et amnemque cogit. Et quod colligitur, non omni peccatum per penitentiam esse remissibile, Respondeo, quod si autem Augustinus non possit, etiam in Ecclesia possit enim Patres loqui conſequere, secundum August. 1. de Calo, ubi ait, quod impossibile dicitur, quod simpliciter non est possibile, et quod non est facile factu, sicut morbus dicitur infanilibus, qui secundu communem eum non sanatur, si et impugnatotes facit et fratricidat, secundum communem eum non sanatur, si respicitur, nihilominus, auxilio superabundanti conueni possunt, iuxta illud Psalm. 47. Dixit Dominus rex Bæſu, conueni, conueni, in profundum maris, hoc est, etiam si quis in profundo inuolatur sit.

Tercio arguitur ex illo verbo Christi Math. 23. Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei in hoc seculo, neque in futuro. Pro solutione notandum, quod trinitatem Patres de Spiritu sancto loquuntur, Augustinus in libro de verbis Domini appellat peccatum in Spiritum sanctum finale impenitentia, qui apponit remissionem peccatorum, quod fit per charitatem, quod Spiritus sancto attribuitur, autem si accipitur, non est speciale peccatum, sed generalis conditio omnium. Athanasius verò, et antiquissimi Patres, peccatum in Spiritum sanctum appellat illud, quod fit contra Diuinitatem, vel contra quicquid personam Trinitatis: et diligunt contra peccatum in humanitatem Christi, vel contra hominem, et hoc dicitur irreversibile, non simpliciter, sed quia difficultat remittitur, eo quod vel nihil, vel minimum habet excusationis. Quando enim iudici obiectum Christo, quod est vix, et potior viti, et publicanus amicus, aliquid excusationem habebat, quia hæc conuicta ad eius humanitatem pertinebat propter infinitam eorum, quam eo cernebat, sed quando obiectum, quod in Bæſu habebat excusationem, in iuriis Diuinitati irrogabat, ideo nullam habebat excusationem, opera Spiritus sancti, diaboli tribuatur.

Alij verò distinguunt tria genera peccatorum, vnam, quod procedit ex ignorantia, hoc est, contra Filium, cui tribuitur Ignorantia aliud quod procedit ex passione, quod est contra Patrem, cui attribuitur omni potestatem, quod procedit ex malitia, quod perculatit est contra Spiritum sanctum, cui attribuitur bonitas, et hoc enim pacto peccatum in Spiritum sanctum dicitur irreversibile, non simpliciter, sed quia difficile est et remittitur.

Præterquam quod Christus non ait esse irreversibile, sed quod non remittitur, loquitur enim de facto secundum communem cursum reuati, scilicet, ob defectum penitentia, quod difficult est in his, qui malicia abij: ignorantia et passione delinquant, iuxta illud Isa. 12. Concedamus et bibamus etiam enim morietur, et c. Esa. 12.

Reuelata

dicens et, neque reconciliatio deneganda, quia miser cordis Dei neque mensuram possumus ponere, neque tempora diffinita, apud quem nulla sunt per moras venie conuersionis: Spiritus sancti enim gratia tarta nescit habere terminum. Et c. nemo, ibidem Ambrosius ait. Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omnia donant. Et cap. potest fieri, ita concludit. Ergo euidens fuit Domini predicationis mandatum est. etiam grauisissimi criminis rei, si tunc totis & manifesta confessione peccati penitentiam agam, sacramenti celestis gratiam persequendam, & de luda peccatore grauisimo ait Ambrosius. Abitor enim quod & luda potuisset tanta miseratione Domini non excludi a venia, si penitentiam non solum apud ludos, sed apud Christum egisset. Cyprianus etiam significans omnes penitentes esse admittendos, Misit autem quodam fide obnoxiosum esse, vt dandum non parent plures penitentiam, aut penitentibus exultet veniam denegandam. Quino, Hieronymus offendit Christum neminem vete penitentiam excipuisse, sed in vi grauium admisisse, exemplo mulieris importunae, quae precibus ab amico impetravit: tunc pater Christus etiam a publicani precibus vincit Niniae ciuitas, quae peccato perierat. Etenim extitit: Christus in paradisi latronem de cruce tulit: prodigium filium vero etiam reuerentem Christum laetus amplectitur: & obnoxia nunc omibus derelictis, vana oculo, quae remansit, humis boni pallio aduclit. Pro his etiam, qui ipsum Christum crucifixerant, ostendit dicens. Ignosce illis, qui nesciunt quid faciunt: aliorum etiam, qui in Spiritum sanctum blasphemantes peccauerant, adiutor, vt penitentiam agant, & sic penitentibus veniam promittit, namquam denique teputi quenequam, qui ad ipsum conuenerit. Ex quibus intentum nostrum patet.

Gelasius etiam a Papa in anathematibus dicit, nullum esse peccatum, pro quo Ecclesia non oret, & quod remitti non possit, nisi peccatum perseverantiae vsque ad finem, & habet in decretis Gelasii, in lib. Conciliorum.

Et Augustinus libro Retractionum ait, De nemini quantumcumque scelerato despectum dicit, quia quamvis vixit, penitentem potest, & ad Deum conuenit: vbi tractat de quod ante de peccato alio dixerat potest arguenda charitate commisso, dicens illud remitti non posse. Argumenta in contrarium prudens omittit, se sum grauis lectori. Vltimo.

Dubium est, an facultas vere & fructuose penitendi daret vsque ad extremum vixit, ita vt semper vixit ad vltimum articulum vixit in vitis vixit in eodem posse illum vere penitere. Res haec plurimorum quam dubitationis offert. Respondeo autem ad illam dubitationem conclusionibus. Prima, quod cum temporis articulo homo habet iudicium facit, & vnum liberi arbitrii, potest legitime per penitentiam conuenit: & tunc illi manifestum, quia ad conuersionem non requirit nisi Dei auxilium, vt homo o libere confitetur, Deus autem, quamvis vixit durat, semper est ad ostium pulsus, quamvis ergo homo libere valuerit auxilio illo vi, potest conuenit, iuxta illud Ezech. 33. In quacunque die, hoc est in quacunque hora, conuenerit fuerit peccator ab impietate sua, impietatis eius non potest, nisi & resurgere valeret. Et tunc aduertum inquit inquit, & tunc remissio. Secundo, quia in hoc differt statum praeteritum ab illo qui est in inferno, quod homo, quamvis vixit, intellectum & vltim rationis habet, vt possit manum vel ad bonum, vel ad malum potest, in inferno autem interpariter sunt in malo obnoxii, sicut in caelo sancti in bono confirmati. Tercio, quia Deus propensior est ad indulgentiam, quam ad vindictam, cum ergo homo, quamvis vixit, de iniquitate possit, inquit, esse eius confitetur, nisi & resurgere valeret. Et tunc inuenit Augustinus loco citato de vera & falsa penitentia, cap. 5. & Gratianus Can. 1. de penit. dist. 7. quod vsque ad extremum spiritum vixit, tunc deus penitentem, probat ad hoc tunc Leonis Can. Nemo, vbi ait, Nemo desperandus est, dum in hoc corpore constituitur, quia quod condempna differtur, consilio maturis saepe perficitur.

Secunda conclusio, penitentia vsque ad articulum vltimum vixit dilata, praeteritum in illa qui vsque tunc petite vixerunt, non est tota, neque multum condempnata, nisi forte illae maxime compunctus appareat, & licet Augustinus nunquam de illa dubitaret, rationes & requentes facit. Primum, qui vsque ad illud punctum benignitatem Dei adducunt cum ad penitentiam delapsi, indigni est, qui Dominus manus porrigat, praeteritum quod saepe & sapissime illo articulo & momento fortasse non fuit necessarium & ordinatum auxilium speciale Dei, vt homo tunc peccatorum ouerit pietus, tam subito respiciat, sed forte requiritur extenuationis & superabundans, quod non necessit est vt Deus semper committat.

Secundo, mors repentina plurimum occupat, quibus non datur gemendi spatium, & quibus supersit tempus, corpus tamen, dum infirmum vexatur, aggrauat animam, quam vix permittit de Deo cogitare, & ad cor conuenit, quod maculis delictorum plenum videtur horret: praeterquam quod vixor, filij, familiares, & alij qui affluunt, & saeculare potius commodum quam motu salutem querunt, & maximo sunt iniquitatis imperdimento. Ob haec ergo saepe frequenter in cuiusmodi hominibus non est contritio vera, neque dolor offensae Dei, imo quae contritio apparet, non est nisi auctore, de inferni memoria & metu genita. Quapropter qui sic ab hac saecramento discedunt, timen-

dum est ne damnationem incurant, sunt enim veluti fatuae illae virgines Evangelicae, quae veniente Domino, internum virtutis oleum non habent, quae possunt igne charitatis ardere, sed extinguitur illis primo dolore fumigant, quia tempore opportuno non impleuerunt vasa sua.

Ergo postea diceret, est, non esse articulum fidei, vt attinet per sacramentum fiant contriti, non est enim expressus assertio Evangelica, nisi Ecclesiastica constitutio, imo neque apud Patres id repetitur, sed est Doctorem Scholasticorum collectio, quia quamquam vera sit, non tamen est digna, cui a principio peccatorum saluti aut damnationis, confidamus.

Sanctus ergo Augustinus hanc dubiam & male fidam penitentiam de pingit, lib. 5. homiliarum, hoc. 4. quam Gratianus inter Decretis testatur. Can. Si quis, de penitentia, dist. 17. Si quis, inquit, posuit in vltima necessitate agnitionis suae, voluerit accipere penitentiam, & accipit, & mors te conuincit, & hinc vadit, facit vobis, non illi accipit quod peris, sed non praefumimus quia bene hinc exit, non praefumo, non vos illo & infra, agens penitentiam & reconciliatus, cum Enos est, & postea bene viuent, secus hinc exit: agens penitentiam ad vltimum reconciliatus, si secus hinc exit, non per se non secus: mens ergo Augustinus est, quod penitentiam in articulo mortis facta, non est sufficiens signum, quod vix deus factus ingratum vltim salutis: sed tamen neque est attendendum, quod datur, & ideo subdit. Non dico damnabit, sed nec deo liberabitur.

Cyprianus dicitur verba his habere, quae referuntur de penitentia, dist. 7. Can. Idem, videlicet, si in inimicitia aut periculo capere deprecatur, quia tunc penitentiam non egerunt: prohibendi sunt a spe communionis & pacis, quia rogetur illi non penitentia, sed mortis vixit ad mortem compellit, neque dicitur est in morte accipere solacium, qui se non cogitavit moriurum. Arvero probabiliter est, quod loquebatur de his qui erant in penitentia solacium, quibus tunc totum, suum reconciliabantur: quia ad articulum mortis, non pergebatur sacramentum Eucharistiae: sed vsus ille mutatur est, vt habetur & a quod. 1. Can. Si qui & sequentibus, vbi iubetur, conciliantur fidei potestatem & potestatem penitentiam, dum sunt in articulo mortis. Gratianus ait, quod quomodo de salute feto penitentiam Augustinus posuit dicitur, ipse tamen credit, illi qui dixit. Quacunque hora peccator ingemuerit, & conuersus fuerit, vita vixit.

Hugo libro 2. de sacramentis, parte 1. c. 5. Difficile inquirere, si tunc (scilicet, in articulo mortis) vera sit penitentia, quando tam fecerit, quando enim cruciatur membra ligat, & dolor sensum opprimit, vix homo aliud cogitare potest: valde suspensa debet esse penitentia, quae coacta videtur esse, facile est homo se non potest, quod potest non datur, potest illis optime voluntatem probat, si non facis dum potes, manifeste ostendit, quod non vix. Ad quam sententiam & hoc addimus, quod est etiam effectus tunc non penitentiae legitima conuersio, modicum tamen nobis esse, non in hoc tantum & Deo conditoris, vt in fine misericordiam de peccatis petamus, ille enim amor maior potius quam Dei videtur, sed in hoc praecipue, vt in eius iustitia excedenda mandata tunc expendamus, vt eius adimplere voluimus, & gloria exalteret.

Pro defensione Ambrosii ipse seipsum explicat, cum dixit dari mensuram quandam delictorum, quam cum impleuerint peccatores, vita digni minime iudicantur: nam lib. 1. de penitentia, cap. 8. & 9. aduersus Nouatianos, explicans locum Iohannis. Can. c. 5. Et peccatum ad mortem, non dico te conuincit, inquit, quod Iohannes peccatum ad mortem apparet peccatum grauisimum, cuiuscumque generis sit, pro quo non sufficit vt vnus quilibet orer, sed requiritur ratio iustitiae, & excellens iustitia personae, sicut Moyses pro peccato Israel ad mortem iustitiae vultu orauit in quo euidenter insinuat, quod auxilio egegit & superabundant peccata grauisima, in quo unum numero sint, si homo vere penituit, salutem potest assequi. Et de penitentia, dist. 1. c. Nemo, ibidem ait Ambrosius. Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omnia donauit: & c. potest fieri, ita concludit, ergo euidens fuit Domini predicationis mandatum est, etiam grauisissimi criminis rei, si tunc totis & confessio manifeste peccati penitentiam agant, sacramenti celestis gratiam persequendam: & de luda peccatore grauisimo ait Ambrosius. Abitor enim quod & luda potuisset tanta miseratione Domini non excludi a venia, si penitentiam non solum apud ludos, sed apud Christum egisset. Secundo dicimus, quod pro Ambrosio respondet S. Thom. 1. quod. 84. art. 10. ad secundum argumentum, nam libro de reuerentia ait, quod sic vt vnus est, apud nos, ita vbi est contritio, vbi insinuat, quod sic vt vnus est, non interit, ita neque penitentia, quod loquitur, de penitentia solenni, quoniam peratibilibis: de penitentia vero priuata & particulari semper tenuis & affluens, quod potest iterari, & habet vix tunc in peccata quantumuis grauisima, & in quo vnus numero sint, peratibilibis auxilio Dei egegit & superabundant, vt de luda assumat.

(6)

TRIGESIMVM QVÆSITVM.

An vera penitentia sit de peccato cessare.

Ambrosium locum hunc edidit, *Ita ut contra magis deusis et confitentibus, ne forte abundantius iustitia aboleretur qui humilior est.* 1. Corin. cap. 1. Infinitate videtur, veram penitentiam esse a peccato cessare. cap. 1. sic habet. Hic est maior iustitia aboleri delictum de se conuenit ad adiutenda peccata, quibus gravatus aboleretur a secula morte. Hæc enim vera penitentia in illo cessat a peccato, sic enim probat dolere se, si de cetero desinat.

Doctores Scholastici de hac questione 4. distin. 14. & Sancti Thom. 1. part. quæst. 84. art. 5. quærit, an penitentia sit de necessitate salutis, & respondet sequentibus conclusionibus. Prima, penitentia absoluta ad salutem non necessaria est. Hæc constat, quia Dei auxilio potest quis non mortaliter peccare: baptismus vero ex eo est necessarius, quia de lege omnes in originali moriuntur. Secunda conclusio, penitentia est suppositio, peccatis nempe suppositis, est necessaria ad salutem. Conclusio ista potest dupliciter intelligi, uno modo simpliciter, ita quod est necessaria ad salutem secuti alia precepta, hoc quod peccatoribus omnibus preceptum est ad sacramentum penitentia accedere: in hoc sensu conclusio, nedum est vera, sed de fide contra hæreticos, qui negant confessionem esse de iure Divino: alio modo intelligi potest, quod non solum est in precepto, sed quod peccator sine penitentia nullo modo potest gratiam consequi, sicuti baptismus pueni non est in precepto, & tamen sine baptismus gratiam consequi nequeat. Aut etiam illo modo peccator penitentia sit necessaria, dato quod in precepto non esset. Dicimus ad hoc, quod penitentia duo dicitur, alterum est dolor, alterum sensibile signum exterior: de primo ergo queritur, an dolor de peccatis peccatori sit necessarius ad salutem. Et de hoc cum Catholicis nulla est contentio: omnes enim tam Patres, quam Doctores Scholastici conveniunt. 4. distin. 14. quod est necessarius ad modum precatum.

Dubium.

Lutherus.

Sed tota contentio est cum hæreticis: nam Lutherus inquit, quod non requiritur dolor, de peccatis, sed tantum emendatio vite in futurum. Vera enim penitentia, ait, est a peccato cessare, ita quod si quis propinat in futurum bene vivere, & faciat, præterita peccata ei remittuntur. Contra quem sunt duo articuli a Leone X. dammati, unus (qui est qui in ordine) quod asserbat, ut præterita peccata, nempe, contritionem, confessionem, & satisfactioem non habere fundamentum in scriptura facta, neque in Patribus antiquis. Secundus error est, & sepius in ordine, quæ assertio, quod est prope verum verissimum, quod inter homines dicitur, quod vera & optima penitentia est nova vita: vera autem penitentia, ait, non est dolor de peccatis, sed solum propositum cavendi in futurum, & emendatio vite.

Gotta
Lutit.

Nos tamen contra Lutherum æstidimus, confessionem hanc tanquam de fide. Necessarius est dolor de peccatis ad penitentiam peccatorum. Probatur ex scriptura facta, nam remedium quod pro delictis in eis traditur, est penitentia, peccanti autem est dolor de peccatis, ergo: maior probatur, nam Matth. 3. peccatoribus præcipitur, Facite fructus dignos penitentiae, & Lucæ quinto. Non egeat qui sani sunt, inedio, sed qui male habent, non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam, non ait ad novam vitam inchoandum, sed ad penitentiam, & Lucæ 13. Nisi penitentiam egeritis, omnes simul peribitis. & Lucæ 17. Gaudium est Angelis in celo super uno peccatore penitentem agentem, non inquit novam vitam inchoantem: & Actuum 1. Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum, & Actuum 3. Pœnitentiam, & capite ad Deum Penitentiam ageat hæc interpretatur, si forte remittatur tibi Deus, & ad Heb. 1. de Esau, inquit Apostolus, Reprobatus est, & non invenit penitentiam locum & aperturam. Peni. 1. Non tardat Deus, &c. Exquirat nolens aliquos penite, sed omnes ad penitentiam conuenit. Et non solum in nouo testamento, sed & in veteri multo loca ad idem faciunt. Ezech. 18. & 33. Conuertimini, & agite penitentiam, &c., si autem impius egerit penitentiam, Quod si forte qui querat, Quid ad hæc dicit Lutherus nunquid negat Evangelium vel scripturam? Dico quod Evangelium saltem quantum ad verba non negat, sed afficit, quod nos erramus, credentes quod penitentia est dolor de peccatis: non enim est nisi solum in futurum peccata cavere: nam Græce pro penite habetur, methaneco, quod idem est quod in futurum rescipere, & inde, methanya, quod idem est quod rescipere, quod Latini penitentiam vel dolorem transilivunt: videtur interpretatio istius vocabuli scripturam cunctare conatur.

Contra ipsam autem primum habemus omnes Patres & Doctores Ecclesie, quævisque illud, methaneco, penite transulerunt, & methanya, penitentia, qui doctores ipse Lothero, & suo Melancho hæc faciunt. Et constat, quod penite non solum dicit ordinem ad futurum, sed etiam ad præteritum. Vnde illud Demosthenis, qui cum suspensum a Taidæ meretricis pe-

teret, & ipsa stipendium cium exigere, dixit ipse, ego penitere tanti non emo, hoc est, non emantur, ex quo non nisi dolere aliquis manebit. Et tamen Patres Augustinus, de vera & falsa penitentia, cap. 19. absolute, & omni æquocatione seculi, inquit, doleandum est de peccato. Item ipsa dicitur virtus declarat, peniteat enim est penam tenere, ille ergo penitentem tenet, qui peccatum commisit semper dolere. Item etiam habetur de conside. dist. 4. c. Omnis qui suæ voluntatis arbitrio est constitutus, cum accedit sacramentum fidei, nihil empenitit veteris vite, non potest non penam inchoare. Aliud ergo est novam vitam inchoare, aliud autem præteritæ vite penitere, contra Lutherum. Quod vero penitentia dicit ordinem ad præteritum, patet Gen. 6. penite ne fecisset hominem. Et Ecclesie. 92. post factum non penitebit & 33. Et ne de deris alius possessionem tuam, ne forte peniteat te, nempe, fidi & 1. Corin. 7. Si contribuitis vos in epistolis, non me peniteat, & quod Lutherus ait, quod penitentia Græce non dicit ordinem ad præteritum, sed ad futurum. Patet, qui eo dicitur in linguæ omnibus fuerunt, contrarium affirmant, quod patet: nam illud Actuum 8. Penitentiam age ab hac iniquitate tua, intelligi non potest, quin dicat ordinem ad præteritum. Item hoc patet ex illo Sapientie, Fili, peccasti, non adiecit iterum, sed de præteritis deprecatur, vtrubi dimittatur. Tergenda est ergo conclusio postea, tanquam de fide. Itaque licet qui canet, & in futuro emendetur, præterita peccata non dimittuntur, nisi de illis dolcat. Quod si qui arguit de peccatis commissis ante baptismum, si quis baptizari velit, secundum Ambrosium, non requiritur dolor, non ergo in vultum est futurum, quod ad remissionem peccatorum requiritur dolor. Respondet primo, quod conclusio tæcet, verum de peccatis post baptismum commissis. Secundo dicit, quod opium communis est veteris & futuræ, nempe, quod etiam de præteritis, & nec baptismum ad illud requiritur aliquis dolor, silem in comuni & vultu. Item Ambrosius intelligit, quod non requiritur dolor in particulari, sicut de commissis post baptismum. Et conclusio postposita definita est a Concilio Tridentino vel. Can. 4. quæ sic habet: Si quis negaverit, ad iterum & præteritum peccatorum remissionem requiritur iterum in peccato, quasi materiam sacramenti penitentiae, videlicet, contritionem, confessionem, & satisfactioem, quæ tres penitentia præterita duntur, an habentur sit. Constat tamen, quod de præteritis & futuris contritionis est, quod si dolor de peccatis propter Deum, etiam, & de satisfactione, Can. 19. insuam Lutheri nullibi vique ad usum audiam condemnari, pronuntians anathema cum, qui sola fide absque sacramento penitentiae in te velin vno dixerit baptismum recuperare salutem, his verbis, Siquis dixerit cum, qui post baptismum lapsus est, non possit per Dei gratiam resurgere, an possit quidem, sed sola fide, amissionis iustitiam recuperare, an possit quidem, proinde sancta Romana, & vniuersa christiana ecclesia Christo Domino & eius Apostolis docta huiusque prolella est, servauit, & docuit, anathema sit.

Conciliū
Trident.

Dubium est circa definitionem positam. Videtur enim quod dolor de peccatis non sit necessarius, ut qui iustificatus, qui sufficit martyrium, nam Doctores assunt de quodam Bonifacio & Martione, quod cum essent Christiani, tyranni enim perdidit, & pro confessione iudei animas possident, & in numero martyrum habiti sunt: ergo martyrium ad salutem sufficit, penitentia pro peccatis post baptismum non est necessaria. Deus cum omnium iustitiam Theologorum, quod si quis subito raptaus ad martyrium, ita quod non habet tempus, ut ad cor veniat, & peccata sua recogit, quantumque maxime peccator sit, si a tyranno opprimatur, sufficit illi ad salutem quod fidem profiteatur. & ut pro illa respondet, ponat vitam. Quod autem hoc ei sufficit ad salutem, & ex eo patet: quia alias dubitare liceret de salute alicuius, qui pro Christo passus est: hoc autem aliter non licet, quia Ecclesia pro testimonio sufficienti salutis alicuius martyrium sufficit, ergo, item, qui sicut de penitentia dicitur Matth. 1. Penitentiam agite, & appropinquabit regnum celorum, sinitur Christianis, si quis ne confessus fuerit coram hominibus, confitebitur & ego cum coram patre meo. Ex quo Doctores inferunt, quod martyrium ad salutem sufficiens, & Ioan. 15. Si quis diligit me, diligat a Patre meo, & cap. 14. autem dixerat Maiorem hæc dilectionem non habet, quam ut animam suam quis ponat pro amicis suis, illi ergo, qui tempus non habet, ut peccata sua recogitaret post martyrium ad salutem sufficit: tum etiam, qui martyrium virtualis est penitentia, secundum Doctores aliquos.

Dubium tamen est, si Sarraceni aliqui ad Christi fidem converterant, multi tamen fidei gratiam, qui post baptismum a tyranno subito rapiti, ut diis immolent, & dato quod habetis tempus penitendi, & cupiam sacerdotis, cum confiteatur, an in tali requiratur penitentia de peccatis? Aliqui moderni tenent pariter affirmatiuam. Nos tamen dicimus, quod in illo non requiritur aliquis dolor, quantumcumque locum habet penitentia. Ratio est: quia si ecclesia ad canonizandum in martrem, non respicit, an penituit necesse, sed tantum quod pro Christo passus sit, sufficit ergo ei martyrium sine quoqueque dolore: nam et si talis peccator non adhibendus diligatur, ut confiteatur de eo, de peccatis dolens, & ita.

midate, ac timere potest, cum nullus scire valeat certitudinem fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum. Et capit. 9. damnantur, qui certitudinem prædestinationis sibi arrogant. Et Can. 13. Qui sibi promittunt securitatem perseuerantur in bono.

Pro Ambrosio respondemus, quod ipse mentem suam exponit, de qua scientia loquatur, cum inquit, Qui fidei suæ sensum in corde habet, hoc scit Christum Iesum in se esse, non intelligit se habere scientiam evidentem, neque certitudinem fidei, quod Ecclesia & Concilium Tridentinum damnat, sed de scientia coniecturali & probabili. de qua Sancti Thomæ assensit, quod qui mundum contempsit, & conscientiam qui habet de aliquo mortali, coniectura probabiliter existimare potest, quod est Dei amicus. Quod significat verbis illis, Quia si probare vos invicem nescitis, non cognoscitis quia Iesus Christus estis vobis, probatio vero sit, cum quis ad eorum conuenit, & cognoscit quia Christum mortali non offendit. Hic ex coniectura arguit, ipsum in Christi amicitia manere.

TRIGESIMVMSECVDVM QVÆSITVM.

An damna reparandi.

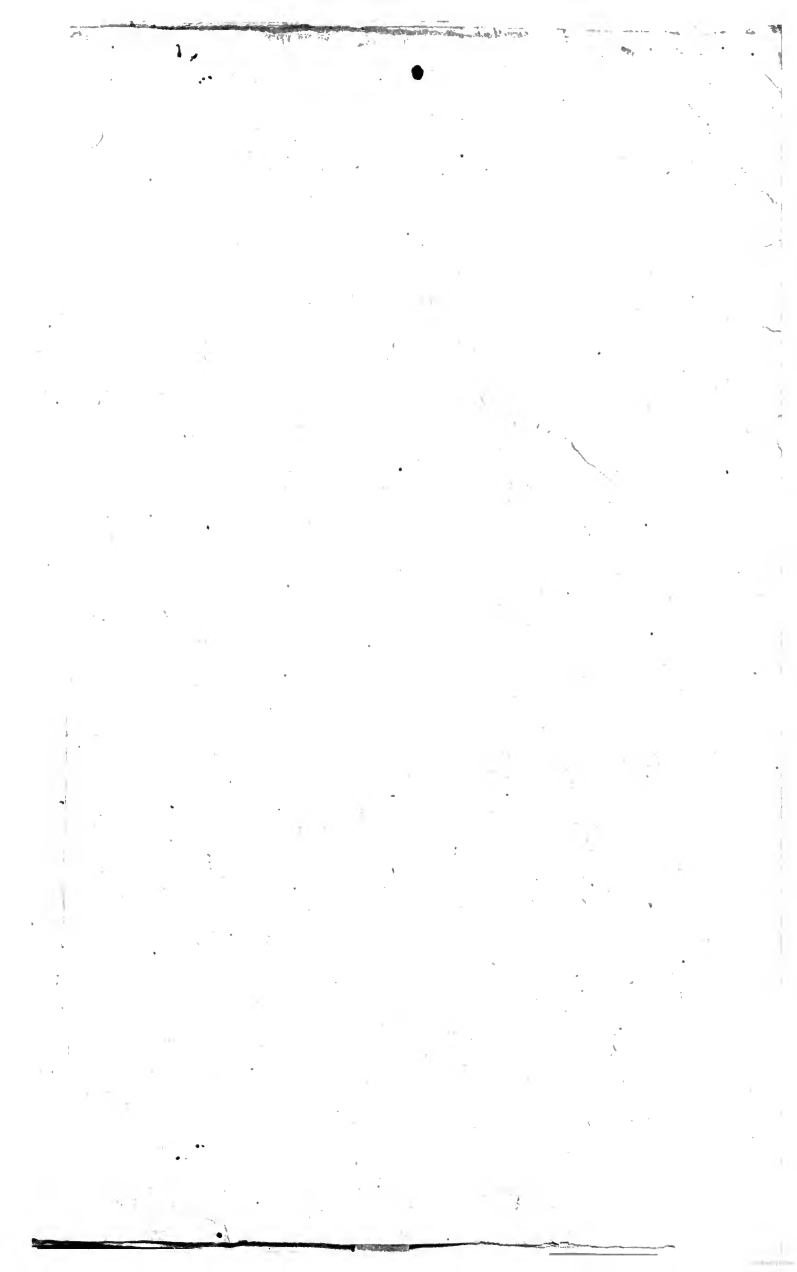
Ambrosius in commentariis epistolæ ad Ephesios, locum hunc elucidans. *Præsumptores principibus & potestatibus:*

sic habet: Tantum de hoc scilicet Paulo bene sensit Deus, ut non solum gentibus hunc magistrum daret, verum etiam ut per eum veritas Christi in notitiam spiritalibus in ecclesiis, qui sunt principes, & potestates: potestates idcirco, quia potentiores sunt inter ceteros spiritus: principes autem, eo quod principantur potestatibus, ut agnoscant per Ecclesiam, quæ multisque ad vitam attrita est, in Christo viuis Dei manere mysterium, de finant aberrare, id enim agunt, ut prædicatio ecclesiastica etiam his proficiat, & desistant eluctum tyrannidis diaboli, quæ adversus Dei viuis fidem impia præsumptione amant. Qui sensus in Psalm. 23. percipitur est, ubi Deus universis Domus demonstratur dicente Dei spiritus per David, Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & universi qui habitant in eo: & in subiectis. Attollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus virtutum, ipse est Rex gloriæ. Dicitur ergo his principibus qui in errore sunt, & in ecclesiis suis ministris eius in terris, ut auferant portas principis, id est diaboli, de mentibus suis, per quas multorum deorum asserendorum error intravit. Dogma hoc dantur Ecclesia, quod Origenes libro 1. Periaichon cap. 6. scripsit assumpsit, Angelos quosdam, qui de statu beatitudinis non sunt irreversibiliter a mortui, possunt iterum per ecclesiasticas prædicationes & saluare admonitiones ad pristinum felicitatem reuocari & restitui.

Quæstio hæc disputata est supra como 9. & ultimo Hieronymi ad decimum quantum quasitum. Vide ibi.

Finuntur advertentie in B. Ambrosio.

106
H
13

Handwritten marks, possibly a signature or code, consisting of several stylized, overlapping strokes.

